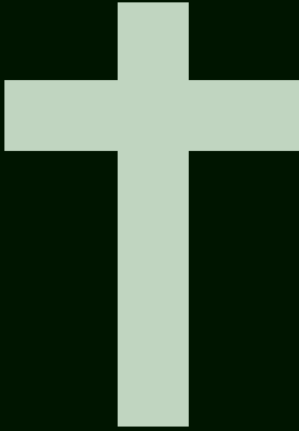


Kisin Kiraan  
Kitabuna



The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.

## **Kisin Kiraan Kitabuna**

**The Holy Bible in the Yalunka language of Guinea.**

**La Sainte Bible en langue Yalunka avec le titre: «Kisin Kiraan Kitabuna» Publié par Traducteurs Pionniers de la Bible en collaboration avec la mission MCA à la Préfecture de Faranah, République de Guinée 2012 Copyright du text: ©**

**2012—Traducteurs Pionniers de la Bible. Cette création est mise à disposition selon le Contrat Paternité-Pas d'Utilisation**

**Commerciale-Pas de Modification 3.0 Unported disponible en ligne <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/> ou par courrier postal à Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California 94105, USA.**

copyright © 2012 Pioneer Bible Translators

Language: Yalunka

Translation by: Pioneer Bible Translators

..  
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022  
47153269-13a8-5fdd-8537-530b29da9f78

## Contents

Dunuḡa Fəlon Sora . . . . .	1
Xəwəyaan Sora . . . . .	75
Saraxaraline Sora . . . . .	134
Yatene Sora . . . . .	174
Sariyane Sora . . . . .	233
Yosuwe Sora . . . . .	284
Kitisane Sora . . . . .	318
Ruti Sora . . . . .	352
Samuyeli Singen Sora . . . . .	358
Samuyeli Firinden Sora . . . . .	401
Mangane Singen Sora . . . . .	441
Mangane Firinden Sora . . . . .	487
Taruxune Singen Sora . . . . .	530
Taruxune Firinden Sora . . . . .	574
Esirasi Sora . . . . .	624
Neyemi Sora . . . . .	639
Esita Sora . . . . .	662
Yuba Sora . . . . .	673
Yaburin Sora . . . . .	736
Sandane Sora . . . . .	892
Karaməxən Sora . . . . .	953
Marafanna Falane Sora . . . . .	967
Nabi Esayi Sora . . . . .	979
Nabi Yeremi Sora . . . . .	1105
Mawuga Xuine Sora . . . . .	1213
Nabi Esekiyəli Sora . . . . .	1226
Nabi Daniyəli Sora . . . . .	1305
Nabi Hose Sora . . . . .	1328
Nabi Yoweli Sora . . . . .	1346
Nabi Amosi Sora . . . . .	1354
Nabi Abadi Sora . . . . .	1369
Nabi Yunusa Sora . . . . .	1372
Nabi Mike Sora . . . . .	1376
Nabi Nahun Sora . . . . .	1387
Nabi Xabakuki Sora . . . . .	1392
Nabi Sofoni Sora . . . . .	1398
Nabi Xage Sora . . . . .	1404
Nabi Sakari Sora . . . . .	1407
Nabi Malaki Sora . . . . .	1423
Matiyu Sora . . . . .	1427
Maraka Sora . . . . .	1484
Luka Sora . . . . .	1520
Yoni Sora . . . . .	1580

Kewanle Sora . . . . .	1623
Romi Kaane Sora . . . . .	1674
Karēnti Singen Sora . . . . .	1697
Karēnti Firinden Sora . . . . .	1720
Galati Kaane Sora . . . . .	1735
Efēsi Kaane Sora . . . . .	1744
Filipi Kaane Sora . . . . .	1753
Kōlōsi Kaane Sora . . . . .	1759
Tesaloniki Singen Sora . . . . .	1765
Tesaloniki Firinden Sora . . . . .	1770
Timōte Singen Sora . . . . .	1773
Timōte Firinden Sora . . . . .	1780
Tito Sora . . . . .	1785
Filemōn Sora . . . . .	1788
Heburune Sora . . . . .	1790
Yaki Sora . . . . .	1808
Piyeri Singen Sora . . . . .	1814
Piyeri Firinden Sora . . . . .	1821
Yoni Singen Sora . . . . .	1825
Yoni Firinden Sora . . . . .	1832
Yoni Saxanden Sora . . . . .	1833
Yudi Sora . . . . .	1834
Lankēnemayaan Sora . . . . .	1836

## Dunuḡa Fəlonə

### Nabi Musa Alaa Falan Naxan Səbe

Tawureta Musaa Kitabun yire singen naxan səbe, na xili “Dunuḡa Fəlonə.” Sora tonge suulun nan na ra. Ne yitaxunxi nen daxəde naanin:

Keli sora 1 ma han 11: Dunuḡa daan nun N Benba Adama nun Nmahawaa fe taruxun nun Nabi Nuhan ma fe taruxuna

Keli sora 12 ma han 25: Nabi Iburahimaa fe taruxuna

Keli sora 26 ma han 36: Nabi Isiyaga nun Nabi Yaxubaa fe taruxuna

Keli sora 37 ma han 50: Nabi Yusufu a fe taruxuna

En nəe xaxili gbeen sətə nen Kitabun yireni ito barakani. Ala a yete keḡaan nan makənənxi taruxuni itoe kui. A waxi a xən ma adamadiine xa tinxin nən. Koni adamadiine to yulubin nun haken liga, Ala yi dunuḡa raxədxə e ma alogo e xa e sənne lu na. Fe ḡaxin mi rafan a ma feu! A mi muxu yo tima fe ḡaxin na. Muxun birin a yete dentegema nən Ala xa lan a kewanle ma. Ala mən yulubi kanne yalagima nən. Koni Ala mi wama a xən adamadiine xa halagi. A waxi e mali feni alogo e xa tubi, e yi kisi a hinanna barakani.

#### *Dunuḡa Fəlonə*

<sup>1</sup> A fəloni, Ala yi kore xənna nun bəxə xənna da.

<sup>2</sup> Dunuḡa mi yi yitənxi nun. A magenla nan yi a ra. Dimin nan yi na fufaan xun ma, koni Alaa Nii Sariḡanxin yi a masigama igen xun ma.

<sup>3</sup> Ala yi a fala, a naxa, “Kənenna xa mini.” Kənenna yi mini.

<sup>4</sup> Ala yi a mato, na kənenna fanxi. Ala yi kənenna nun dimini taxun.

<sup>5</sup> Ala yi kənenna xili sa “yanyina.” A yi dimin xili sa “kəena.” Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə singen nan na ra.

<sup>6</sup> Ala yi a fala, a naxa, “Kore walaxan xa lu bəxə igen nun kore igen tagi.”

<sup>7</sup> Na yi findi naninna ra bəxə igen nun kore igen tagi. A liga na kii nin.

<sup>8</sup> Ala yi naninni ito xili sa “kore xənna.” Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə firinden nan na ra.

<sup>9</sup> Ala yi a fala, a naxa, “Bəxə igen xa a malan yire kedenni. Xaren xa maba.” A liga na kii nin.

<sup>10</sup> Ala yi na xaren xili sa “bəxəna.” A yi na bəxə igen xili sa “baana.” Ala yi a mato, na fanxi.

<sup>11</sup> Ala yi a fala, a naxa, “Soli seene xa mini bəxən ma. Sansiin birin xa soli, naxan yo naxan, bənsən kedenni. Sansi xənna naxan na sansi bogin kui, a solima nən birin nun a bənsənna.” A liga na kii nin.

<sup>12</sup> Ala yi sansiin birin nasoli bəxən fari. Sansi xənna naxan na sansi bogin kui, a yi soli e nun a bənsənna. Ala yi a mato, na fanxi.

<sup>13</sup> Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə saxanden nan na ra.

<sup>14</sup> Ala yi a fala, a naxa, “Yanban seene xa lu koren ma, yanyin nun kəeen taxun feen na. Waxatin birin kolonma yanban seene sabun nan na. Xii yo xii, ḡee yo ḡee a kolonma yanban seene sabun nan na.

<sup>15</sup> E xa deḡe koren ma, e bəxəni yalan.” A liga na kii nin.

<sup>16</sup> Ala yi nayiyalanse xungbe firin nafala. Naxan xungbo han, na xa yanyin yamarin naba. Naxan xurun, na xa kəeen yamarin naba. A yi sarene fan nafala.

<sup>17</sup> Ala yi yanban seene sa koren ma alogo e xa bəxəni yalan,

<sup>18</sup> e yi yanyin nun kəeen yamarin naba, e yi dimin nun kenenni taxun. Ala yi a mato, a fanxi.

<sup>19</sup> Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə naaninden nan na ra.

<sup>20</sup> Ala yi a fala, a naxa, “Igen xa yimaxa niimaseene ra. Xəline xa tугan kore.”

<sup>21</sup> Ala yi yexə xungbene da e nun niimaseen birin igeni, naxan yo naxan bənsən kedenni. A yi xəline fan da, naxan yo naxan bənsən keden. Ala yi a mato, a fanxi.

<sup>22</sup> Ala yi barakan sa e fe yi, a yi a fala e xa, a naxa, “E xa wuya, e yi yiriwa alogo yexene xa baan nafe. Xəline fan xa gbo bəxən ma.”

<sup>23</sup> Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə suulunden nan na ra.

<sup>24</sup> Ala yi a fala, a naxa, “Niimaseene xa lu bəxən ma. Birin xa lu e nun a bənsənna. Xuruseene nun bubuseene nun burunna subene, e birin xa lu e nun e bənsənna.” A liga na kii nin.

<sup>25</sup> Ala yi burunna subene da naxan yo naxan bənsən keden. A yi xuruseene da naxan yo naxan bənsən keden. A yi bubuseene da naxan yo naxan bənsən keden. Ala yi a mato, a fanxi.

<sup>26</sup> Ala yi a fala, a naxa, “En xa adaman da en yete misaala ra en maligan na. A xa senben sətə yexene nun xəline nun xuruseene nun bəxən nun bubuseene xun na.”

<sup>27</sup> Ala yi adaman da a yete misaala ra.

A e daxi Ala misaala nan na,  
a e da xəmən nun jaxanla.

<sup>28</sup> Ala yi barakan sa e fe yi, a yi a fala e xa, a naxa, “E wuya ayi, e yi yiriwa alogo bəxən xa rafe. E senben sətə bəxən nun yexene nun xəline nun bubuseene xun na.”

<sup>29</sup> Ala yi a fala, a naxa, “N bata sansiin birin nun sansi bogin birin fi e ma balon na.

<sup>30</sup> N bata sansiin birin fi subene ma naxanye bəxən ma, e nun xəline nun bubuseene nun niimaseene, naxan yo yengima. Sansiin birin bata findi e balon na.” A liga na kii nin.

<sup>31</sup> Ala yi a daliseene birin mato, a fanxi han! Kəe yi so, kuye yi yiba, ləxə senninden nan na ra.

## 2

<sup>1</sup> Kore xənna nun bəxə xənna daxi na kiini e nun e kui seen birin.

<sup>2</sup> Ləxə soloferedeni Ala wanla yi kamali. A yi a matabu.

<sup>3</sup> Ala yi barakan sa na ləxə soloferedena fe yi, a xa findi ləxə sarijanxin na bayo a matabuxi na ləxən nin. A wanla kamalixi na ləxən nin.

### *N Benba Adama nun Nmahawa fe*

<sup>4</sup> Kore xənna nun bəxə xənna taruxun ni i ra, e daxi waxatin naxan yi.

Marigina Alatala bəxən nun koren nafala waxatin naxan yi,

<sup>5</sup> soli se yo mi yi na. Sansi yo mi yi na naxan solixi bəxən ma bayo Marigina Alatala munma yi tule igen nagodo singen. Adaman fan mi yi na naxan bəxən nawalima.

<sup>6</sup> Koni xuyexuyenna yi minima bəxən fari, a bəxəni kun.

<sup>7</sup> Marigina Alatala yi adaman nafala bəndən na. Na xanbi ra, a yi niin fe a jəeni, adaman yi findi dəjəxən na.

<sup>8</sup> Na xanbi Marigina Alatala yi nakə fajin nafala sogeteden mabinni. Na yiren xili Eden. A yi adaman dəxə mənni.

<sup>9</sup> Marigina Alatala yi wudin siyaan birin nasoli mɛnni, wudin naxan tofan, wudin naxan bogi donma a fajin na. Na yiren tagi, wudi firin yi na yi. Kedenna xili siimaya wudina. A firinden xili fe fajin nun fe jaxin kolon wudina.

<sup>10</sup> Xuden yi mini Eden nakoni soli seene xa, a yi taxun, a findi xude naaninna ra.

<sup>11</sup> Na xude singen xili Pison. A danguma Xawila bɔxɔn birin ma, xɛmaan dɛnaxan yi.

<sup>12</sup> Na xɛmaan fan. Wudi igen xiri jaxumɛn fan na, e nun gɛmɛ tofajin naxan xili onixin.

<sup>13</sup> Na xude firinden xili Gihon. A danguma Kusi bɔxɔn birin ma.

<sup>14</sup> Na xude saxanden xili Tigiri. A danguma Asuri bɔxɔn ma a sogeteden binna ra. Na xude naaninden xili Efirati.

<sup>15</sup> Marigina Alatala yi adaman dɔxɔ Eden nakoni nɛn alogo a xa na yiren nawali, a yi a kantan.

<sup>16</sup> Marigina Alatala yi yamarin so Adama yii, a naxa, “I nɔɛ wudini itoe bogin birin donjɛ naxan Eden nakoni,

<sup>17</sup> koni i nama fe fajin nun fe jaxin kolon wudin bogin don, bayo i na a don, i faxama nɛn.”

<sup>18</sup> Marigina Alatala yi a fala, a naxa, “A mi lan xɛmɛn xa lu be a kedenna. N na a mali muxu fajin dama nɛn a xa.”

<sup>19</sup> Burunna subene birin e nun xoline birin Marigina Alatala naxanye rafalaxi bɛndɛn na, a yi e xali adaman fɛma a xa e xili sa. Adaman e xili sa kii naxan yi, na yi findi e xinle ra.

<sup>20</sup> A yi xuruseene birin nun xoline birin nun burunna subene birin xili sa. Koni na waxatini Adaman munma yi a mali muxu fajin sɔtɔ singen.

<sup>21</sup> Marigina Alatala yi xixɔnla radangu a ma. A yi a raxi ki fajɪ. A to xi, Marigina Alatala yi a jɛnsɛn xori keden ba. A yi na ragali.

<sup>22</sup> Na xanbi, na jɛnsɛn xonna naxan kelixi adaman yi, Marigina Alatala yi na findi jaxanla ra, a yi fa a ra adama xɔn.

<sup>23</sup> Adama yi a fala, a naxa, “Iki, ito fataxi n xonna nan na. A mɔn fataxi n fatin nin. A xinla falama nɛn ‘jaxanla,’ bayo a minixi xɛmɛni nɛn.”\*

<sup>24</sup> Nanara, xɛmɛna a nga nun a fafe bejinma, a yi a maso a jaxanla ra, e findi fati bɛndɛ kedenna ra.

<sup>25</sup> Xɛmɛn nun a jaxanla magenla nan yi a ra nun, koni e mi yi yagima na ra.

### 3

#### *Yulubi singena*

<sup>1</sup> Sajin nan yi kota Marigina Alatalaa daliseene birin xa. A yi jaxanla maxɔdin, a naxa, “Nɔndin na a ra ba, Ala bata a fala, fa fala wudi binla naxanye birin Eden nakoni, ɛ nama e bogin don?”

<sup>2</sup> Jaxanla yi a yabi, a naxa, “Wudin naxanye Eden nakoni, nxu nɔɛ e bogin donjɛ nɛn,

<sup>3</sup> koni wudin naxan Eden nakɔɔn tagiyani, nxu mi nɔɛ na bogin donjɛ, nxu mi nɔɛ nxu yiin dinjɛ a ra. Xa na liga nxu faxama nɛn.”

<sup>4</sup> Sajin yi a fala jaxanla xa, a naxa, “En-ɛn de! I mi faxama.

\* **2:23:** Heburu xuiin naxan bunna nɛɛn “*xɛmɛna*” na maso *jaxanla* xinla ra Heburu xuiini.

<sup>5</sup> Ala a kolon, i na a don, i yεen nabima nen. I fama fe fajin nun fe jaxin kolondeni nen alo Ala yetena.”

<sup>6</sup> Naxanla to wudi bogin mato, a tofan, a fan donseen na, a fan xaxili soto seen na, a yi a tongo. A yi a don. A yi nde tongo, a sa a so a xemen yii, naxan yi a fema. A fan yi a don.

<sup>7</sup> Na waxatini e yεen yi rabi. E yi a kolon, a e magenla nan yi a ra. E yi xode deene gira, e yi e dege dugin na.

<sup>8</sup> Na xanbi ra, xemen nun a jaxanla yi Marigina Alatala sigati xuiin me nakoni jinbaridεen foye fajini. E yi e luxun wudine tagi.

<sup>9</sup> Marigina Alatala yi a xili, a naxa, “Adama, i minen yi?”

<sup>10</sup> Adaman yi a ratin, a naxa, “N bata i xuiin me Eden nakoni, koni n bata gaxu, bayo n magenla na a ra. Awa, n bata n luxun.”

<sup>11</sup> Ala yi a maxodin, a naxa, “Nde a yitaxi i ra a i magenla na a ra? I bata na wudi bogin don ba, n na i yamarixi naxan ma fe ra a i nama a don?”

<sup>12</sup> Adaman yi a yabi, a naxa, “Na jaxanla i naxan soxi n yii, na bata na wudi bogin so n yii, n yi a don.”

<sup>13</sup> Na xanbi, Marigina Alatala yi jaxanla maxodin, a naxa, “I nanse ligaxi?” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Sajin nan n mayendenxi han n na a don.”

<sup>14</sup> Awa, Marigina Alatala yi a fala sajin xa, a naxa, “I to bata ito liga, awa, n fan bata i danga xuruseene nun burunna subene birin tagi. I findima bubble nan na i kuiin xun na. I gbangbanna nan donma i ya dunuja yi gidini.

<sup>15</sup> N bata yaxuyaana naso i tan nun jaxanla tagi. N bata a raso i ya diine nun a diine fan tagi. Na jaxanla diina i xunni wuruma nen, i fan yi a sanna maxo.”

<sup>16</sup> Ala yi a fala jaxanla xa, a naxa, “I fan, i tɔɔma nen i ya dii barideni. Na tɔɔn gboma ayi nen. I birama nen i ya xemen foxo ra. A i yamarima nen.”

<sup>17</sup> Ala yi a fala Adama xa, a naxa, “I bata bira i ya jaxanla foxo ra. I bata na wudin bogin don, n na i yamarixi wudin naxan ma fe ra, a i nama na don. Iki n bata boxon danga i ya fe ra. I tɔɔma nen balo sɔɔdeni i ya dunuja yi gidini.

<sup>18</sup> N janle nun tansinne raminima nen boxon ma, koni i baloma siseene nan xon xeen ma.

<sup>19</sup> I balon sɔɔma i kuye wolonna nin han i xetema boxoni waxatin naxan yi, bayo i kelixi na boxon nin. Benden ni i ra, i mon xetema na benden nin.”

<sup>20</sup> Adaman yi a jaxanla xili sa Nmahawa bayo a findima muxun birin nga nan na.

<sup>21</sup> Marigina Alatala yi dugin kidi daxina nde dege Adama nun a jaxanla xa. A yi na ragodo e ma.

<sup>22</sup> Marigina Alatala yi a fala, a naxa, “Adaman bata findi alo en tan, bayo a bata fe fajin nun fe jaxin kolon. A mi daxa a xa siimaya wudi bogin don, xa na mi a ra a mi faxama nun.”

<sup>23</sup> Marigina Alatala yi e ramini Eden nakoni, a e xa sa boxon nawali e fataxi naxan na.

<sup>24</sup> A to Adama kedi, Ala yi maleka gubugubu kanne ti Eden sogeteden binna ra. A mon yi silanfanna\* tee daxon lu menni naxan a firifirima na longonni kiraan kantan xinla ma siga siimaya wudin yireni.

\* **3:24: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.



## 4

*Kayini nun Habila fe*

1 Adama yi Nmahawa kolon jaxanla ra. Nmahawa yi fudikan. E yi diin soto naxan xili Kayini. Nmahawa yi a fala, a naxa, “Alatala bata n mali dii xemən soto feen na.”\*

2 Na xanbi, Nmahawa yi Kayini raburunna soto dii xeməna, naxan yi xili Habila. Habila, xuruse rabaan nan yi a ra. Kayini, xee biin nan yi a ra.

3 Na waxatin to dangu, Kayini yi fa sansi bogina ndee ra, a ne ba saraxan na Alatala xa.

4 Koni Habila yi fa xuruse dii singen na e nun a turena. Alatala yi Habila nun a saraxan nasuxu,

5 koni a mi Kayini nun a saraxan nasuxu.

Awa, Kayini yi xolo. A yetagin yi masara.

6 Na xanbi, Alatala yi Kayini maxodin, a naxa, “Nanfera i xoloxi? Nanfera i yetagin masaraxi?”

7 Xa i fe fajin liga, n na rasuxuma nen, koni xa i fe jaxin liga, yulubina i ya deen na, a i mamelenma. I kata, i yi a no.”

8 Kayini yi a fala a xunyen xa, a naxa, “En siga xeen ma.” E to so xeen ma, Kayini yi a xunyen Habila suxu. A yi a faxa.

9 Na xanbi Alatala yi Kayini maxodin, a naxa, “I xunyen Habila minen yi?” A yi a yabi, a naxa, “N mi a kolon. N tan nan n xunyen kantan muxun na ba?”

10 Ala yi a fala, a naxa, “I nanse ligaxi? I tuli mati. I xunyen wunla n gbelegelema bəxoni.

11 N bata i danga bayo i bata i xunyen faxa. N na i kedima nen bəxoni ito ma i xunyen wunla denaxan yi.

12 I na bəxon nawali, i mi balon soto ma. I findima sigatiin nan na.”

13 Kayini yi a fala Alatala xa, a naxa, “Na haken goronna gbo n tan xun ma.

14 Xa i bata n kedi to, n mi i toma sənən. N findima sigatiin nan na. Muxun naxan sa n toma, a n faxama nen.”

15 Alatala yi a yabi, a naxa, “En-en, xa muxu yo i faxa, n na i gbeen joxoma nen dəxəna ma solofere.” Alatala yi taxamasenna sa Kayini ma alogo xa naxan sa a to, a nama a faxa.

16 Awa, Kayini yi a makuya Alatala ra. A sa dəxo Nodi bəxoni Eden nakəon sogetede binna ra.

17 Kayini yi a jaxanla kolon jaxanla ra. A jaxanla yi fudikan. A yi diin soto naxan xili Xanoki. Kayini yi taan ti na yi. A yi a diin xili sa na taan xun ma.

18 Xanoki nan Yiradi soto. Yiradi yi Mehuyayeli soto. Mehuyayeli yi Metusayeli soto. Metusayeli yi Lameki soto.

19 Lameki yi jaxalan firin tongo. Kedenna xili Ada. Boden xili Sila.

20 Ada yi Yabali soto. Yabali, xuruse rabane nun bubu kanne baba nan yi a ra.

21 Yabali xunyen xili Yubali. Yubali, kondan maxane nun xulen fene baba nan yi a ra.

22 Sila fan yi diin soto. A xili Tubali-Kayini. A tan, xabun nan yi a ra. A yi waliseen sifan birin nafalama sulan na, e nun wurena. Tubali-Kayini xunyen jaxalanmaan yi xili Nama.

23 Lameki yi a fala a jaxanle xa, a naxa, “Ada nun Sila, e tuli mati. Lameki a jaxanle, ee tuli mati n ma falan na. N bata xeməna nde faxa n gbeen jəxən na. N bata na banxulanna faxa bayo a bata n maxolo.

\* 4:1: *Kayini* maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nen “Sotona.”

24 Xa Kayini daxa a gbeen ɲɔxɔ dɔxɔɲa ma solofere, Lameki a gbeen ɲɔxɔma nɛn dɔxɔɲa ma tonge solofere e nun solofere.”

25 Adama yi a ɲaxanla kolon ɲaxanla ra. A yi diin sɔtɔ naxan yi xili Seti. A na xili sa bayo Ala bata a diin Habila ɲɔxɔ so a yii Kayini naxan faxa.†

26 Seti fan yi diin sɔtɔ naxan xili Enosi. Na waxatini, muxune yi Alatala xinla binya fəɓ.

## 5

### *Adama han Nuhan*

#### *Taruxune Singen 1.1-4*

1 Adama bənsənna taruxun ni ito ra. Ala to Adama da, a a findi a yete maligan na,

2 a e da xɛmɛn nun ɲaxanla. A e baraka. A e xili sa “Adamana.”

3 Adama to fori ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge saxan, a yi diin sɔtɔ a yete maligan na naxan maso a ra. A yi a xili sa Seti.

4 Seti bari xanbini, Adama yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛɛ. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ.

5 Adama a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ tonge saxan. Na xanbi ra, a yi faxa.

6 Seti to bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ suulun, a yi Enosi bari.

7 Enosi bari xanbini, Seti yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛɛ ɲɛɛ solofere. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ.

8 Seti a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ fu nun firin. Na xanbi ra, a yi faxa.

9 Enosi to bu ɲɛɛ tonge solomanaanin, a yi Kenan bari.

10 Kenan bari xanbini, Enosi yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛɛ ɲɛɛ fu nun suulun. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ.

11 Enosi a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ suulun. Na xanbi ra, a yi faxa.

12 Kenan to bu ɲɛɛ tonge solofere, a yi Mahalaleli bari.

13 Mahalaleli bari xanbini, Kenan yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛɛ ɲɛɛ tonge naanin. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ.

14 Kenan ma siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ fu. Na xanbi ra, a yi faxa.

15 Mahalaleli to bu ɲɛɛ tonge sennin e nun suulun, a yi Yarɛdi bari.

16 Yarɛdi bari xanbini, Mahalaleli yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛɛ ɲɛɛ tonge saxan. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ.

17 Mahalaleli a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛɛ ɲɛɛ tonge solomanaanin ɲɛɛ suulun. Na xanbi ra, a yi faxa.

18 Yarɛdi to bu ɲɛɛ kɛmɛ ɲɛɛ tonge sennin e nun firin, a yi Xenɔki bari.

19 Xenɔki bari xanbini, Yarɛdi yi bu ɲɛɛ kɛmɛ solomasɛɛ. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ.

20 Yarɛdi a siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ tonge sennin e nun firin. Na xanbi ra, a yi faxa.

21 Xenɔki to bu ɲɛɛ tonge sennin ɲɛɛ suulun, a yi Matusela bari.

22 Matusela bari xanbini, Xenɔki yi bira Ala fɔxɔ ra ɲɛɛ kɛmɛ saxan. A mɔn yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbɛtɛye sɔtɔ.

† 4:25: *Seti* maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛn “A bata a fi.”

<sup>23</sup> Xəŋəki a siimayaan yi siga jɛɛ kɛmɛ saxan jɛɛ tonge sennin e nun suulun.

<sup>24</sup> Xəŋəki yi sigan tima e nun Ala. Na xanbi ra, a mi lu na sənən, bayo Ala bata a xali, a mi faxa.

<sup>25</sup> Matusela to bu jɛɛ kɛmɛ jɛɛ tonge solomasɛxɛ jɛɛ solofere, a yi Lameki bari.

<sup>26</sup> Lameki bari xanbini, Matusela yi bu jɛɛ kɛmɛ solofere jɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun firin. A mən yi dii xəmən nun dii tɛmɛ gbɛtɛyɛ sətɔ.

<sup>27</sup> Matusela a siimayaan yi siga jɛɛ kɛmɛ solomanaanin jɛɛ tonge sennin e nun solomanaanin. Na xanbi ra, a yi faxa.

<sup>28</sup> Lameki to bu jɛɛ kɛmɛ jɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun firin, a yi diin sətɔ.

<sup>29</sup> A yi a xili sa Nuhan. A yi a fala, a naxa, “A tan nan a ligama en jinan en ma tərən nun en ma wanla ra, bayo Alatala bata bəxən danga.”\*

<sup>30</sup> Nuhan bari xanbini, Lameki yi bu jɛɛ kɛmɛ suulun jɛɛ tonge solomanaanin jɛɛ suulun. A mən yi dii xəmən nun dii tɛmɛ gbɛtɛyɛ sətɔ.

<sup>31</sup> Lameki a siimayaan yi siga jɛɛ kɛmɛ solofere jɛɛ tonge solofere e nun solofere. Na xanbi ra, a yi faxa.

<sup>32</sup> Nuhan to bu jɛɛ kɛmɛ suulun, a yi Semi nun Xami nun Yepeti sətɔ.

## 6

### *Dunuja kala kiina*

<sup>1</sup> Muxune wuya fəlon bəxən fari waxatin naxan yi, e yi dii tɛmɛne bari.

<sup>2</sup> Dajəxən naxanye fata Ala konna ra, na ndee yi yabu dii tɛmɛne ra, bayo e tofan. E yi ndee yɛ matongo, e yi e findi e jaxanle ra.

<sup>3</sup> Na xanbi ra, Alatala yi a fala, a naxa, “N mi tinjɛ n ma Niin xa bu adaman fatini habadan, bayo daliseen na a ra. A mi danguma jɛɛ kɛmɛ jɛɛ məxəjən na.”

<sup>4</sup> Na waxatini, e nun waxatin naxan fa na xanbi ra, Nefilimi muxu magaxuxine nan yi na dunuja yi. Na dajəxəne nun na dii tɛmɛne nan ne barixi. E findi sofa magaxuxine nan na na waxatine yi e nun xili kanne.

<sup>5</sup> Alatala yi a to adamadina jaxuyaan bata gbo ayi bəxən fari. A miriyane findixi fe kobin nan na waxatin birin.

<sup>6</sup> Na yi Alatala tərɔ han a yi nimisa adaman da feen na. Na yi a bəjən tərɔ.

<sup>7</sup> Alatala yi a fala, a naxa, “Adaman birin n naxan daxi, n na birin janma nən dunuja yi. Muxu ba, sube ba, bubuse ba, xəliin naxan tunganma kore ba, n na birin naxərima nən dunuja yi, bayo n bata nimisa adaman da feen na.”

<sup>8</sup> Koni, Nuhan yi rafan Alatala ma.

<sup>9</sup> Nuhan bənsənna taruxun ni ito ra. Muxu tinxinxin nan yi Nuhan na na waxatini. Fɛ yo mi yi a ra. A yi biraxi Ala fəxə ra.

<sup>10</sup> Nuhan dii saxan nan sətɔ: Semi nun Xami nun Yepeti.

### *Nuhan yi kunkin nafala*

<sup>11</sup> Dunuja bata yi kala Ala yɛɛ ra yi. A bata yi rafe fe jaxin na.

<sup>12</sup> Ala yi dunuja to, a kalaxi, muxun birin fe jaxin fəxə ra.

<sup>13</sup> Awa, Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa, “N waxi adaman birin naxəri feni dunuja yi, bayo dunuja bata rafe fe kobin na. N waxi adaman birin nun bəxən birin kala feni.

<sup>14</sup> Awa, i xa Goferi wudin nafala kunkin na. Konkone xa lu a kui. I dolen sa a kuiin nun a fanna ma.

\* **5:29: Nuhan** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛn “madəndenna.”

<sup>15</sup> I xa a rafala i kiini: A kuyan xa findi nəngənnə ye keme saxan na, a yigbona tonge suulun, a yitena tonge saxan.

<sup>16</sup> I a xunna soon nafala. A xa dangu nəngənnə yeja ma keden na. I a deen ti a dexən ma. I xa kunkin kuini taxun dəxəja ma saxan.”

<sup>17</sup> “N tan igen nadinma nən dunuja yi. A muxun birin halagi. Niimaseen birin faxama nən.

<sup>18</sup> Koni n bata layirin tongo i xa. I so kunkini ito kui, i tan nun i ya diine nun i ya jaxanla, e nun i ya diine jaxanle.

<sup>19</sup> I xa fa daliseen sifan birin firin firinna ra, a xemen nun a giləna alogo e xa kisi.

<sup>20</sup> Xəliin bənsənnə birin firin firin, suben bənsənnə birin firin firin, bubuseen bənsənnə birin firin firin, e fama i xən, i yi e rakisi.

<sup>21</sup> I xa donseen sifan birin xali kunkin kui. I xa sa a mara i tan xa e nun e fan xa.”

<sup>22</sup> Nuhan yi a birin liga alo Ala a yamarixi kii naxan yi.

## 7

### *Fufa gbeena fe*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Nuhan xa, a naxa, “So kunkin kui, i tan nun i ya denbayaan birin, bayo tinxin muxun nan i ra waxatini ito yi.

<sup>2</sup> Sube radaxaxi yo sube radaxaxi, i xa na solofere raso kunkin kui, a xemen nun a giləna. Sube raharamuxi yo sube raharamuxi i xa na firin naso, a xemen nun a giləna.

<sup>3</sup> Xəliin fan sifan birin, solofere tongo, a xemen nun a giləna, alogo daliseen sifan birin xa lu dunuja yi.

<sup>4</sup> Xi solofere na dangu, n tulen nagodoma bəxən ma nən, soqe tonge naanin, kəe tonge naanin. N niimaseen naxan birin daxi, na birin halagima nən.”

<sup>5</sup> Nuhan yi na birin liga Alatala a yamari naxan na.

<sup>6</sup> Fufaan mini waxatin naxan yi, Nuhan ma siimayaan jee keme sennin nan yi a ra.

<sup>7</sup> Nuhan nun a diine nun a jaxanla nun a diine jaxanle yi keli igen yeə ra, e yi so kunkin kui.

<sup>8</sup> Sube radaxaxine nun sube raharamuxine, xəline nun bubuseene,

<sup>9</sup> a xemen nun a giləna, e yi siga Nuhan fəma firin firin. E yi so kunkin kui alo Ala a yamari Nuhan ma kii naxan yi.

<sup>10</sup> Xii solofere dangu xanbini, na fufaan yi din dunuja ra.

<sup>11</sup> Nuhan ma siimayaan yi jee keme sennin, kike firin, xi fu nun solofere. Igen naxan bəxəni, na yi te fələ, e nun igen naxan kore, na fan yi godo fələ.

<sup>12</sup> Tulen yi fa bəxən ma soqe tonge naanin, kəe tonge naanin.

<sup>13</sup> Na ləxə yetəni, Nuhan nun a diine, Semi nun Xami nun Yepeti e nun a jaxanla nun a dii saxanne jaxanle, ne birin yi so kunkin kui.

<sup>14</sup> Burunna suben bənsənnə birin nun xuruseen bənsənnə birin nun bubuseen bənsənnə birin nun xəliin bənsənnə birin, e yi so kunkin kui.

<sup>15</sup> Daliseen birin naxan yengima, a firin firin, e yi fa Nuhan fəma. E yi so kunkin kui.

<sup>16</sup> Niimaseen birin, a xemen nun a giləna, e yi so kunkin kui alo Ala a yamari Nuhan ma kii naxan yi. Na xanbi ra, Alatala yi deen balan.

<sup>17</sup> Xi tonge naanin fufaan yi mini. A yi kunkini te.

<sup>18</sup> Igen to gbo bəxən ma, kunkin yi dəxə igen fari.

<sup>19</sup> Igen yi te han a yi sa geyaan birin xun ma dunuja yi.

<sup>20</sup> Igen yi sa geyane xun ma han nəngəonna ye fu nun naanin.

<sup>21</sup> Niimaseen naxanye birin yi dunuja yi, ne birin yi halagi: xəli yo, xuruse yo, burunna sube yo, bubuse yo, e nun adamadiin birin.

<sup>22</sup> Niimaseen naxanye birin yi xaren na, naxanye yengima, ne birin yi halagi.

<sup>23</sup> Niimaseen naxanye yi bəxə xəonna ma, na birin yi raxəri: adamadiine nun subene nun bubuseene e nun xəline, fə Nuhan kedenna, e nun naxanye yi a fəma kunkin kui.

<sup>24</sup> Fufaan yi din dunuja ra xii kəmə xii tonge suulun.

## 8

### *Fufaan jan fena*

<sup>1</sup> Koni Ala yi a xaxili lu Nuhan xən ma, e nun burunna subene, e nun xuruseen naxanye yi a fəma kunkin kui. Ala yi foyen nafa dunuja yi. Igen yi godo fələ.

<sup>2</sup> Igen naxan yi kelima bəxən bun ma, na yi dan. Igen naxan yi kelima kore, na fan yi dan.

<sup>3</sup> Ləxə yo ləxə fə nde ba igen na. Xii kəmə xii tongo suulunna bun ma, igen yi yelin godə.

<sup>4</sup> Kike soloferen xii fu nun soloferedeni, kunkin yi dəxə geyaan fari, naxan xili Ararati.

<sup>5</sup> Igen yi lu godə han kike fudeni. Kike fuden xii singe ləxəni, geyane xunne yi mini kənənni.

<sup>6</sup> Xii tonge naanin dangu xanbini, Nuhan yi kunkin foye soden nabi, a bata yi naxan nafala a ma.

<sup>7</sup> A yi xaxaan bejin. Na yi a firifiri, han igen yi yelin godə.

<sup>8</sup> Nuhan mən yi ganban bejin, a xa sa igen mato xa a bata godo.

<sup>9</sup> Koni na ganban mi san tide to, bayo igen yi dinxi dunuja birin na. A yi xəte Nuhan ma kunkin kui. Nuhan yi ganban suxu a yiin na, a a raso kunkin kui.

<sup>10</sup> A yi a mame han xii solofere. A mən yi ganban bejin a firindeni.

<sup>11</sup> Ninbanna ra ganban yi xəte Nuhan ma, oliwi wudi binla jəxənde xinden suxi a dəe ra. Awa, Nuhan yi a kolon a igen bata ba dunuja xun ma.

<sup>12</sup> A mən yi a mame xi solofere. A mən yi ganban bejin, koni ganban mi xəte a ma.

<sup>13</sup> Nuhan ma siimayaan to siga jəe kəmə sennin jəe keden, kike keden, xi keden, fufaan yi jan dunuja yi. Nuhan to kunkin xunna ba, a yi a to bəxən maxaraxi.

<sup>14</sup> Kike firin xi məxəneen nun solofere to dangu, bəxən yi xara gben!

<sup>15</sup> Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa,

<sup>16</sup> “E mini kunkin kui, i tan nun i ya jaxanla nun i ya diine, e nun i ya diine jaxanle.

<sup>17</sup> I xa niimaseen birin namini kunkin kui: xəline nun subene e nun bubuseene, alogo e xa wuya, e xa yiriwa dunuja yi.”

<sup>18</sup> Awa, Nuhan yi mini, e nun a diine nun a jaxanla nun a diine jaxanle.

<sup>19</sup> Subene fan yi mini e nun bubuseene nun xəline. Niimaseen birin, bənsən yo bənsən, e mini e danna.

<sup>20</sup> Na xanbi ra, Nuhan yi saraxa ganden nafala Alatala xinli. A yi sube radaxaxina ndee tongo e nun xəli radaxaxina ndee. A yi ne ba saraxan na, ne yi sa tənəni.

<sup>21</sup> Tutun to te, Alatala yi na gan xirin me. A yi rafan a ma. A yi a fala a bɔɔɛni, a naxa, “N mi bɔɔɛn dangama sɔnɔn adamana fe ra, bayo n na a kolon adama bɔɔɛn mi fan xabu a dii ɲɔɛya waxatini. N mi niimaseen birin halagima sɔnɔn alo n na singen liga kii naxan yi.

<sup>22</sup> Fanni bɔɔɛn daxi, xεε bi waxatin nun se xaba waxatina, xunbenla nun kuye wolonna, soḡe furen nun ɲεmena, yanyin nun kɔena, ne waxatine mi fa bama e kiini sɔnɔn.”

## 9

### *Ala yi a layiri tongo Nuhan xa*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Ala yi barakan sa Nuhan nun a diine fe yi. A yi a fala e xa, a naxa, “E xa diin bari, ε xa wuya, ε xa bɔɔɛn nafe.

<sup>2</sup> Suben birin gaxuma e yεε ra nɛn naxanye bɔɔɛn ma, xɔliin naxanye birin kore, bubuseen birin, yeɛɛn naxan birin baani, ε luma nɛn ne birin xun na.

<sup>3</sup> Niimaseen naxan birin yengima e findima nɛn ε balon na. N sansine so e yii kii naxan yi a singeni, iki n bata niimaseen birin fan so e yii na kiini.”

<sup>4</sup> “Koni ε nama sube yifaxin don bayo a niin wunla a yi.

<sup>5</sup> E dentεgen sama n xa niin wunla nan ma fe ra. Adaman dentεgen sama n xa nɛn a adaman boden niin wunla a fe ra.

<sup>6</sup> Muxun naxan muxun niin bama, muxun nan a fan niin bama, bayo Ala bata adaman da a misaala ra.

<sup>7</sup> E xa diin bari, ε xa wuya, ε xa bɔɔɛn nafe ε yi yiriwa ayi.”

<sup>8</sup> Na xanbi ra, Ala yi a fala Nuhan xa e nun a diine,

<sup>9</sup> a naxa, “N yetεen bata layirin tongo ε xa e nun ε mamandenne,

<sup>10</sup> e nun niimaseen naxan birin yi ε fema kunkin kui: xɔline nun xuruseene nun burunna subene e nun niimaseen naxan birin dunuጋa yi.

<sup>11</sup> N bata layirin tongo ε xa: fufaan mi niin birin bama sɔnɔn. Fufaan mi dunuጋa birin kalama sɔnɔn.”

<sup>12</sup> Ala yi a fala, a naxa, “N bata layirin tongo ε nun ε mamandenne xa e nun niimaseen birin xa.

<sup>13</sup> N sengunna yitama nɛn koren ma, naxan findima layirin taxamasenna ra n tan nun bɔɔɛn tagi.

<sup>14</sup> N na tulen sa koren ma, sengunna minima nɛn.

<sup>15</sup> Na waxatini na layirina fe rabirama n ma nɛn, n layirin naxan tongoxi ε xa e nun niimaseen birin xa. N mi niin birin bama dunuጋa yi fufaan na sɔnɔn.

<sup>16</sup> Sengunna na mini koren ma, n na a to, na layirina fe rabirama n ma nɛn, layirin naxan luma habadan, n layirin naxan tongoxi ε xa e nun niimaseen birin xa naxanye dunuጋa yi.”

<sup>17</sup> Awa, Ala yi a fala Nuhan xa, a naxa, “Sengunni ito findixi layiri taxamasenna nan na, n nun niimaseen birin tagi dunuጋa yi.”

<sup>18</sup> Nuhan ma diin naxanye mini kunkin kui, e xili Semi nun Xami nun Yepeti. Kanan kaane baba nan yi Xami ra.

<sup>19</sup> Muxun naxan birin wuyaxi dunuጋa yi, a kelixi Nuhan ma dii saxanne nin.

### *Nuhan yi dangan ti*

<sup>20</sup> Nuhan xεε rawanla nan yi a ra. A yi manpa binla sansiin si langan kui.\*

\* 9:20: Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

<sup>21</sup> Na sansiin to bogi, Nuhan yi manpaan nafala, a yi a min, a xunna yi keli. A yi a sa bubun kui a magenla ra.

<sup>22</sup> Xami, Kanan kaane baba yi a baba magenla to. A yi na fala a tadane xa.

<sup>23</sup> Semi nun Yepeti yi dugin tongo, e yi siga e xanbiramaan na. E yi dugin sa e baba fari, koni e mi e baba magenla to.

<sup>24</sup> Nuhan xunna to dɔxɔ, a keli, a yi a kolon a bolokada naxan ligaxi a ra.

<sup>25</sup> Nuhan yi a fala, a naxa, “N bata Kanan† danga. A findima konyi dɔnxɛn nan na a tadane xa.”

<sup>26</sup> A mɔn yi a fala, a naxa, “N bata barikan bira Alatala xa, Semi a Ala. Kanan xa findi Semi a konyin na.

<sup>27</sup> Ala xa Yepeti a bɔxɔn gbo ayi. Yepeti xa lu Semi a bubun kui. Kanan xa findi Yepeti a konyin na.”

<sup>28</sup> Fufaan ɲan xanbini, Nuhan yi ɲɛɛ kɛmɛ saxan ɲɛɛ tonge suulun sɔtɔ.

<sup>29</sup> Nuhan ma siimayaan yi siga ɲɛɛ kɛmɛ solomanaanin ɲɛɛ tonge suulun. Na xanbi ra, a yi faxa.

Nuhan ma diine, Semi nun Xami nun Yepeti a taruxun nan na ra.

## 10

### *Semi nun Xami nun Yepeti yixetene*

#### *Taruxune Singen 1.5-23*

<sup>1</sup> Nuhan ma diine bɔnsɔnne taruxun ni i ra, Semi nun Xami nun Yepeti naxanye diine bari fufaan dangu xanbini.

<sup>2</sup> Yepeti a diine xinle ni itoe ra: Gomɛɛ nun Magogo nun Madayi nun Yawani nun Tubali nun Mesɛki e nun Tirasi.

<sup>3</sup> Gomɛɛ a diine xinle ni itoe ra: Asikenasi nun Rifati nun Togarama.

<sup>4</sup> Yawani a diine xinle ni itoe ra: Elisaha nun Tarasisi nun Sipiri nun Rodanimi.

<sup>5</sup> Muxuni itoe diine yi dɔxɔ fɔxɔ igen dɛ. E na siga dɛnaxan yi, e xabilayaan fɔlɔ mɛnni. Na xabilane yi findi siya gbɛtene ra, birin nun e kon xuina.

<sup>6</sup> Xami a diine xinle ni itoe ra: Kusi\* nun Misiran nun Puti nun Kanan.

<sup>7</sup> Kusi a diine xinle ni itoe ra: Sɛba nun Xawila nun Sabata nun Raama nun Sabiteka.

Raama a diine xinle ni itoe ra: Saba e nun Dedan.

<sup>8</sup> Kusi fan diin sɔtɔ nɛn naxan xili Nimirodi. Na findi yɛngɛso gbeen nan na dunuja yi.

<sup>9</sup> Nimirodi fan, donso gbeen nan yi a ra Alatala yɛɛ ra yi. Nanara, muxune a falama, e naxa, “I luxi alo Nimirodi, donso gbeen nan yi a ra Alatala yɛɛ ra yi.”

<sup>10</sup> A mangayaan liga nɛn taani itoe ma singen: Babilɔn nun Ereki nun Akadi nun Kalene taan naxan Sinari bɔxɔni.

<sup>11</sup> A yi keli Sinari yi, a yi siga Asiriya bɔxɔni. Mɛnni, a yi taane ti naxanye xili Niniwa nun Rehoboti nun Iri nun Kala

† **9:25:** Nuhan a mamandenna **Kanan** nan danga. A mi a dii yo danga. Semi yixetena nde Yaxuba yixetene nan Kanan yixetene raxɔri Isirayila bɔxɔni, na yi findi dangan bunna ra. Na yɛngɛna fe sebexi Yosuwe kitabu yiren kui. A mi sebexi yire yo yi fa fala Kanan yixetene siga nɛn fati fore bɔxɔni. A yixete dando naxanye luxi e nii ra yengen xanbi ra, ne yi basan Yaxuba yixetene ra han Kanan muxu yo mi lu. Yanyina nde fati forene fe sebexi Dunuja Fəlon 10.6 kui. \* **10:6:** Muxune laxi a ra a **Kusi** yixetena nde siga nɛn fati forene bɔxɔni. Yanyina nde fati forene benban finde a yixetena nde ra. A fe mɔn sebexi Yatene 12.1 nun Esayi 20 nun Sofoni 3.10 kui e nun yire wuyaxi gbete. Nuhan Kusi xunye **Kanan** nan danga. Na feen sebexi Dunuja Fəlon 9.25 kui.

12 e nun Resen, taa gbeen naxan Niniwa nun Kala tagi.

13 Misiran yi findi muxuni itoe benban na: Ludu kaane nun Anami kaane nun Lehaba kaane nun Nafatu kaane

14 nun Patirusu kaane nun Kasaluxu kaane, Filisitine keli denaxan yi, e nun Kafatoro kaane.

15 Kanan yi findi muxuni itoe baba ra: Sidon, a dii singena, e nun Xitine

16 nun Yebusune nun Amorine nun Girigasane

17 nun Xiwine nun Arakane nun Sini kaane

18 nArawada kaane nun Semara kaane nun Xamata kaane.

Na xanbi ra, Kanan bənsənnə birin yi xuya ayi.

19 Kanan bəxən naninna yi kelixi Sidon han sa dəxə Gerari taan na, a yi siga han Gasa, a yi dangu Sodoma nun Gomora nun Adamaha nun Seboyimi yi, han sa dəxə Lasa ra.

20 Xami a muxune ni itoe ra, fata e bənsənnə nun e xuiin na e nun e bəxəne, e nun e siyane.

21 Semi, Yepeti tada fan yi diine sətə. Semi findi Eberi a diine benban nan na.

22 Semi a diine xinle ni itoe ra: Elan nun Asuri nun Arapaxadi nun Ludu e nun Arami.

23 Arami a diine xinle ni itoe ra: Yusu nun Xulu nun Geteri e nun Mesəki.

24 Arapaxadi yi Selaxa sətə. Selaxa yi Eberi sətə.

25 Eberi yi dii firin sətə. Keden xili Pəlegi† bayo dunuja yitaxun a waxatin nin. A xunyen xili Yokatan.

26 Yokatan ma diine xinle ni itoe ra: Alomodadi nun Selefa nun Xasaramaweti nun Yera

27 nun Hadoran nun Yusali nun Dikila

28 nun Obala nun Abimayeleye nun Saba

29 nun Ofiri nun Xawila nun Yobabo. Ne birin baba nan yi Yokatan na.

30 E bəxən yi kelixi Mesa sa dəxə han Sefare, naxan गयाan sogeteden binni.

31 Semi a diine ni i ra, fata e bənsənnə nun e xuiine nun e bəxəne nun e siyane ra.

32 Nuhan ma diine bənsənnə nan ne ra e siyane yeen ma. Fufaan dangu xanbini, bənsənni itoe yi findi siyane birin na dunuja yi.

## 11

### *Xuine yitaxun fena*

1 Na waxatini, dunuja birin yi xui keden nan falama.

2 Muxuna ndee to siga sogeteden binni, e yi dəxə Sinari lanbanni.

3 E yi a fala e bode xa, e naxa, “En siga, en xa bitikidin bənbə, en xa a gan.”

E yi bitikidine dəxə gəməne jəxəni. E yi dolen findi bitikidi\* dəxə seen na.

4 Na xanbi ra, e yi a fala, e naxa, “En siga, en xa taan ti en yete xa, e nun sanganso gbeen naxan tema han kore, alogo en xinla xa gbo ayi. Nanara, en nama xuya ayi dunuja xun xən.”

5 Koni Alatala yi godo na taan nun sanganso gbeen matodeni muxune naxan ti.

6 Alatala yi a fala, a naxa, “Muxuni itoe, naxanye siya keden, xui keden a ra, xa ne bata wanli ito fələ, wanla birin e waxi naxan ke feni sənən, e na ligama nən.

7 En siga, en godo e xuiin basandeni alogo e nama e bode xuiin mə.”

† 10:25: Pəlegi bunna neen fa fala “Mayitaxunna.” \* 11:3: Bitikidin mən falama yirena nde yi fa fala “Birikidina.”



<sup>8</sup> Alatala yi e raxuya ayi. Na taan ti feen yi dan.

<sup>9</sup> Na yiren yi xili Babeli,† bayo Alatala bata dunuḡa xuine basan e bode ra na yi. Fəlo menni, Alatala yi e raxuya ayi dunuḡa birin ma.

### *Semi han Tera*

#### *Taruxune Singen 1.24-27*

<sup>10</sup> Semi bənsəonna taruxun ni i ra.

Fufaan dangu jɛɛn firinna, Semi a siimayaan yi jɛɛ kɛmɛ sɔto. A yi a diin sɔto naxan xili Arapaxadi.

<sup>11</sup> Arapaxadi bari xanbini, Semi mən yi jɛɛ kɛmɛ suulun sɔto. A yi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛ gbetene sɔto.

<sup>12</sup> Arapaxadi to jɛɛ tonge suulun nun suulun sɔto, a yi Selaxa bari.

<sup>13</sup> A to Selaxa sɔto, Arapaxadi yi bu jɛɛ kɛmɛ naanin jɛɛ saxan. A yi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛ gbetene sɔto.

<sup>14</sup> Selaxa to jɛɛ tonge saxan sɔto, a yi Eberi bari.

<sup>15</sup> A to Eberi sɔto, Selaxa yi bu jɛɛ kɛmɛ naanin jɛɛ saxan. A yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbetene sɔto.

<sup>16</sup> Eberi to jɛɛ tonge saxan e nun naanin sɔto, a yi Pɛlɛgi bari.

<sup>17</sup> A to Pɛlɛgi sɔto, Eberi yi bu jɛɛ kɛmɛ naanin jɛɛ tonge saxan. A yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbetene sɔto.

<sup>18</sup> Pɛlɛgi to jɛɛ tonge saxan sɔto, a yi Rewu bari.

<sup>19</sup> A to Rewu sɔto, Pɛlɛgi yi bu jɛɛ kɛmɛ firin jɛɛ solomanaanin. A yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbetene sɔto.

<sup>20</sup> Rewu to jɛɛ tonge saxan nun firin sɔto, a yi Serugu bari.

<sup>21</sup> A to Serugu sɔto, Rewu yi bu jɛɛ kɛmɛ firin jɛɛ solofere. A yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbetene sɔto.

<sup>22</sup> Serugu to jɛɛ tonge saxan sɔto, a yi Nahori bari.

<sup>23</sup> A to Nahori sɔto, Serugu yi bu jɛɛ kɛmɛ firin. A yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbetene sɔto.

<sup>24</sup> Nahori to jɛɛ mɔxɔɲen nun solomanaanin sɔto, a yi Tera bari.

<sup>25</sup> A to Tera sɔto, Nahori yi bu jɛɛ kɛmɛ jɛɛ fu nun solomanaanin. A yi dii xɛmɛn nun dii tɛmɛ gbetene sɔto.

<sup>26</sup> Tera to jɛɛ tonge solofere sɔto, a yi Iburama nun Nahori nun Haran bari.

### *Tera a denbayana*

<sup>27</sup> Tera bənsəonna taruxun ni i ra.

Tera yi Iburama nun Nahori nun Haran bari. Haran yi Loti bari.

<sup>28</sup> Benun Tera xa faxa, a diin Haran yi faxa Yuru taani Babilon bɔxɔni, a barixi denaxan yi.

<sup>29</sup> Iburama nun Nahori yi jaxanle futu. Iburama jaxanla yi xili Sarayi. Nahori a jaxanla xili Milika. Milika baba nan yi Haran na. Haran dii firin nan sɔto, Milika nun Isika.

<sup>30</sup> Gbantān nan yi Sarayi ra. Dii yo mi yi a yii.

<sup>31</sup> Tera yi a denbayaan xali, a dii Iburama, e nun a mamandenna Loti, Haran ma diina, e nun a mamandenna Sarayi, Iburamaa jaxanla. E birin yi keli Yuru taani Babilon bɔxɔni alogo e xa siga Kanan bɔxɔni. Koni e to Xarani taan li, e yi dɔxɔ menni.

<sup>32</sup> Tera yi bu jɛɛ kɛmɛ firin jɛɛ suulun. A yi faxa Xarani yi.

† 11:9: **Babeli** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna neen fa fala “Mayibasanna.”

## 12

### *Ala yi Iburama xili*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Iburama xa, a naxa, “Keli i ya yamanan nun i xabilan nun i babaa genli. I siga na yamanani n naxan yitama i ra.

<sup>2</sup> N ni i findima siya gbeen na nen. N na i barakama nen, n ni i findi xili kanna ra. Muxune fan duban sətoma nen i tan barakani.

<sup>3</sup> Naxan na duba i xa, n fan na kanna barakama nen. Naxan na i danga, n fan dangan nagidima na kanna ma nen. Dunuḡa xabilane birin duban sətoma nen i tan barakani.”

<sup>4</sup> Awa, a siin jεε tonge solofere e nun suulunna sətə waxatin naxan yi, Iburama yi keli Xarani yi alo Alatala a yitaxi a ra kii naxan yi. Loti fan yi siga Iburama fəxə ra.

<sup>5</sup> A yi a jaxanla Sarayi nun a xunyena dii Loti nun a sətə seen birin, e nun muxune a naxanye sətəxi Xarani yi, a yi ne birin xali. E yi siga Kanan bəxəni.

<sup>6</sup> Iburama yi dangu bəxən na han a sa wudi bili gbeen li denaxan yi xili Morε, Siken bəxəni. Na waxatini, Kanan kaane yi dəxi menni nun.

<sup>7</sup> Koni Alatala yi a yete yita Iburama ra. A yi a fala, a naxa, “N bəxəni ito nan fima i yixetene ma.” Awa, Iburama yi saraxa ganden nafala Alatala xa naxan a yete yitaxi a ra.

<sup>8</sup> A yi keli menni, a siga geyaan ma, geyaan naxan Beteli sogeteden binni. A yi bubun ti menni. Beteli taan yi lu a sogegododeni. Ayi taan yi lu a sogetedeni. A yi saraxa ganden nafala Alatala xa menni. A yi Alatala maxandi a xinla ra.

<sup>9</sup> Na xanbi ra, a yi siga Negewi tonbonna binni.

### *Iburama yi siga Misiran yi*

<sup>10</sup> Na waxatini, fitina kamen yi so bəxəni. Awa, Iburama yi siga Misiran bəxəni bayo donse yo mi yi na.

<sup>11</sup> Benun e xa so Misiran bəxəni, Iburama yi a fala a jaxanla Sarayi xa, a naxa, “A kolon, jaxalan tofajin nan i tan na.

<sup>12</sup> Misiran kaane na i to waxatin naxan yi, e a falama nen a n ma jaxanla nan i ra. Na xanbi ra, e n faxama nen, koni e mi i tan faxε.

<sup>13</sup> I xa a fala e xa a n xunyən nan i tan na, alogo e xa kininkinin n ma i sabun na. Nayi, e mi n faxama i tan ma fe ra.”

<sup>14</sup> Iburama to Misiran li, Misiran kaane yi a to, a Sarayi jaxalan tofajin nan a ra.

<sup>15</sup> Misiran Mangana kuntigine yi jaxanla ito matəxə Misiran Mangan xa. Misiran Mangan yi a xali a konni.

<sup>16</sup> A yi hinan Iburama ra a jaxanla fe ra. Iburama yi xuruse xunxurine nun jingene nun sofanle nun konyine nun jəgəməne sətə.

<sup>17</sup> Koni Alatala yi fure jaxin sa Misiran Mangan nun a denbayaan ma Sarayi a fe ra, Iburama jaxanla.

<sup>18</sup> Nanara, Misiran Mangan yi Iburama xili. A yi a fala, a naxa, “I nanse ligaxi n na? Nanfera i mi a falaxi n xa i ya jaxanla nan a ra.

<sup>19</sup> Nanfera i ya falaxi a i xunyən nan a ra han n tan bata a findi n ma jaxanla ra? Awa, hən, i ya jaxanla ni i ra. ε siga!”

<sup>20</sup> Na xanbi, Misiran Mangan yi yamarin fi a sofane ma lan Iburama a fe ma. E yi a ragbengben e nun a jaxanla, e nun a yii seen birin.

## 13

### *Iburama nun Loti*

<sup>1</sup> Awa, Iburama yi keli Misiran yamanani. A yi siga Negewi tonbonna mabinni e nun a jaxanla nun a seen birin, e nun Loti.

<sup>2</sup> Iburama bata yi findi nafulu kannna ra nun. Xuruseene nun gbetin nun xεmaan yi a yii.

<sup>3</sup> A keli Negewi yi, a yi a masiga han Beteli taani. Yirena nde yi Beteli taan nun Ayi taan longonna ra, Iburama bubun yi tixi menna nan singe yi.

<sup>4</sup> A saraxa gande singen fan yi menna nin nun. Iburama yi Alatala maxandi a xinla ra menni.

<sup>5</sup> Loti yi biraxi Iburama fəxə ra, xuruseene nun bubune yi a fan yii nun.

<sup>6</sup> Iburama a xuruse ganla nun Loti a xuruse ganla yi gbo na bəxən xa. E mi yi nεe luyε yire kedenni sənən.

<sup>7</sup> Sənχə sənχən yi mini Iburama xuruse rabane nun Loti a xuruse rabane tagi. Kanan kaane nun Perisi kaane fan yi menni na waxatini.

<sup>8</sup> Nanara, Iburama yi a fala Loti xa, a naxa, “Sənχə sənχən nama bira en tagi e nun en ma xuruse rabane tagi, bayo en tan ngaxakedenmane nan en na.”

<sup>9</sup> Bəxəni ito birin i yεε ra. Awa, en xa fata. Xa i siga kəmenna ma, n tan yi siga yiifanna ma. Xa i siga yiifanna ma, n tan yi siga kəmenna ma.”

<sup>10</sup> Loti yi a yεen nasiga, a yi sa Yurudən mεrən to. Igen yi na nun a fajin na. Benun Alatala xa Sodoma nun Gomora halagi, na bəxəne yi fan han Soyari binni, alo Misiran bəxəna, alo Alatala a nakə rafalaxina.\*

<sup>11</sup> Awa, Loti yi Yurudən mεrən sugandi a yetε xa. A yi siga sogeteden mabinni. E yi fata.

<sup>12</sup> Iburama yi lu Kanan bəxəni. Loti yi lu Yurudən mεrən taane tagini. A yi bubun ti Sodoma fεma.

<sup>13</sup> Sodoma kaane bata yi kobi ayi a gbegebe, e bata yi findi yulubi kan belebelen na Alatala yεε ra yi.

<sup>14</sup> Iburama nun Loti to fata, Alatala yi a fala Iburama xa, a naxa, “I yεen ti sogeteden na, e nun sogegododen na, e nun yiifanna nun kəmenna ma.”

<sup>15</sup> I bəxən naxan birin toxi, n na a fima i ma nən e nun i bənsənna ma han habadan.

<sup>16</sup> N ni i bənsənna rawuyama ayi nən alo gbangbanna naxan bəxən ma. Xa muxun nεe mεjensinna tεnge, awa, a nεe nən i bənsənna yaten kolonje.

<sup>17</sup> Keli, i bəxəni siga, a kuye yεen nun a yigbo yεena, i xa a birin mato bayo n na a fima i tan nan ma.”

<sup>18</sup> Awa, Iburama yi bubun yiren masara. A yi dəxə wudi belebelena nde mabinna ra Mamire nun Xebiron fεma. A yi saraxa ganden nafala menni Alatala xa.

## 14

### *Iburama Loti ratanga fena*

<sup>1</sup> Na waxatini, Manga Amirofeli naxan Babilən bəxən ma yo, Manga Ariyoki naxan Elasari bəxən ma yo, Manga Kədolama naxan Elan bəxən ma yo, Manga Tidalı naxan Goyin bəxən ma yo, manga naaninni itoe yi layirin tongo e bode xa manga suulun ni itoe yεnge feen na.

\* 13:10: Na feen mən sebexi Dunuja Fəlon 2.8-10 kui.

2 Na manga suulunne nan itoe ra: Bera Sodoma mangan nun Birisa Gomora mangan nun Sinabu Adamaha mangan nun Seməberi Seboyimi mangana e nun Bela mangana. Bela mən xili Soyari.

3 Manga suulunni itoe yi e malan Sidimi lanbanni, Fəxə Daraan dənaxan yi.

4 Xabu jεε fu nun firin manga suulunni itoe yi Manga Kədolama bun ma, koni a jεε fu nun saxanden na, e yi murute.

5 A jεε fu nun naanindena, Manga Kədolama nun mangan naxanye yi a fəma, e yi siga yenge sodeni. E yi siyani itoe birin nə yengen: Refa kaan naxanye yi Asatərəti-Karinayin yi, Susi kaan naxanye yi Xami yi, Emi kaan naxanye yi Sihawe-Kiriyatayimi yi,

6 e nun Xori kaan naxanye yi geyaan ma Seyiri binni han Eli-Paran tonbonna fəma.

7 Na xanbi e yi xete, e yi siga En-Misapati, naxan xili Kadesi. E yi Amaləkine nə e nun Amorin naxanye yi dəxi Xasasən-Tamari yi.

8 Na waxatini, Sodoma mangan nun Gomora mangan nun Adamaha mangan nun Seboyimi mangan nun Bela mangan dənaxan mən xili Soyari, na mangane yi e malan Sidimi lanbanni manga naaninni itoe yengedeni:

9 Kədolama Elan mangan nun Tidali Goyin mangan nun Amirofəli Babilən mangan nun Ariyoki Əlasari mangana. Na manga naaninna yi manga suulunna yenge.

10 Awa, yinle yi Sidimi lanbanni, dolena e kui. Sodoma mangan nun Gomora mangan yi e gi. Yengəsəna ndee yi bira yinle ra. Ndee yi e gi siga geyaan fari.

11 Na manga naanin naxanye nən sətəxi, ne yi nafunla nun donseene birin tongo Sodoma taan nun Gomora taani. E yi siga.

12 E yi Iburama xunyəna dii Loti fan suxu e nun a hərəsigən birin, bayo a yi dəxi Sodoma taan kui.

13 Muxuna nde yi a gi, a sa na feen birin yəba Iburama Heburu kaan xa. Na waxatini, Iburama yi dəxi wudi bili belebelen bun ma Mamire Amorin konni. Mamire nun a ngaxakedenne, Esikoli nun Aneri, ne bata yi layirin tongo Iburama xa.

14 Iburama to a mε, muxune bata a xunyəna dii xεmε Loti suxu, a yi yengəsone tongo, muxu kεmε saxan muxu fu nun solomasεxε naxanye barixi a sariyan kui, naxanye fatan yenge sodeni. E yi siga na mangane fəxə ra han taan naxan xili Dan.

15 Kəεn na, Iburama yi a yengəsone yitaxun, e yi na mangane ratərəna yengen na. E nun a yengəsone yi nə na mangane matuntunjε han Xoba, Damasi taan kəmənna ma.

16 A yi fa e hərəsigən birin na, a yi fa a xunyəna diin Loti fan na, e nun a sətə seen birin, sa jaxanle fari e nun yamaan birin.

### *Iburama nun Məlikisedeki*

17 Iburama to xete xunna kenla kui, keli Manga Kədolama yengedeni e nun mangan naxanye yi a fəma, Sodoma mangan yi siga Iburama ralandeni Sihawe lanbanni. Mənna xili “Mangana Lanbanna.”

18 Na xanbi, Məlikisedeki,\* Salemi mangan yi fa burun nun wudi bogi igen na Iburama xa alo manpana. Kore Xənna Ala a saraxaraliin nan yi Məlikisedeki ra.

19 A yi duba Iburama xa, a naxa, “Kore Xənna Ala naxan koren nun bəxən daxi, na xa Iburama barayi.

\* 14:18: *Məlikisedeki* bunna nεn fa fala “Manga tinxinxina.”

<sup>20</sup> Tantunna Kore Xonna Ala xa, naxan i yaxune rayarabixi i xa.” Na waxatini, Iburama yi a se tongoxine birin yaganna fi Melikisedeki ma.

<sup>21</sup> Sodoma mangan yi a fala Iburama xa, a naxa, “N ma muxune raxete n ma, koni nafunla xa lu i tan xa.”

<sup>22</sup> Koni Iburama yi a fala Sodoma mangan xa, a naxa, “N bata n kəɔ Alatala yi, Kore Xonna Ala naxan koren nun bəxən daxi,

<sup>23</sup> n mi sese tonge naxan findixi i gbeen na, hali lutidina, xa na mi a ra sankidi lutina, alogo i nama a fala sənən fa fala ‘N tan nan Iburama findi nafulu kannu ra.’

<sup>24</sup> N mi sese tonge, fə n ma yengesone naxan donxi e nun naxan findixi e gbeen na. Aneri nun Esikoli nun Mamire e gbeen tongoma nən.”

## 15

### *Ala yi layirin tongo Iburama xa*

<sup>1</sup> Na xanbi, Iburama yi fe toon ti alo xiyena, Alatala yi fa a ma, a yi a fala a xa, a naxa, “Iburama i nama gaxu, n tan nan i kantanma. I saran gbeen sətoma nən.”

<sup>2</sup> Iburama yi a yabi, a naxa, “Marigina Alatala, i nanse jənigexi i naxan soma n yii? Bayo dii yo mi n yii. N mi dii sətəxi naxan n kəen tongoma fə n ma walikəna, Eliyeseri Damasi kaana.

<sup>3</sup> I mi dii yo fixi n tan ma. Nanara, n ma walikəen naxan barixi n konni, na nan findima n kəe tongon na.”

<sup>4</sup> Alatala yi a yabi, a naxa, “En-ən, i ya walikəen mi findima i kəe tongon na de! I bari diin yatin nan fama findideni i kəe tongon na.”

<sup>5</sup> Ala yi Iburama ramini a bubun bun ma, a yi a fala a xa, a naxa, “I yəen nate kore. I sarene tenge xa i nəe a yatən kolonje.” A mən yi a fala a xa, a naxa, “I ne toxi kii naxan yi kuyen ma, i bənsənna fan wuyama ayi na kiini nən, i mi nəe a yatən kolonje.”

<sup>6</sup> Iburama yi dənkeleya Alatala ma, Ala fan yi na yatə tinxinna ra a xa.

<sup>7</sup> Ala yi a fala a xa, a naxa, “N tan nan Alatala ra naxan i raminixi Yuru taani Babilən bəxəni. N na i xali bəxən ma n dənaxan fima i ma.”

<sup>8</sup> Iburama yi a maxədin, a naxa, “Marigina Alatala, n na a kolonma di, fa fala n fama na bəxən sətədeni nən.”

### *Alatala layirin xidi fəna*

<sup>9</sup> Ala yi a fala a xa, a naxa, “Fa jinge gilən nun sii gilən na, e nun yəxəe kontonna naxanye bata jee saxan saxan ti, e nun ganba gilən nun kolokonde diina. I yi e fi n ma.”

<sup>10</sup> Iburama yi fa na subene ra. A yi jingen nun sii gilən nun yəxəe kontonni sensen a tagi. A yi na sube dungine sa e dan na, koni a mi xəline tan yixaba.

<sup>11</sup> Səgene yi fa, e godo na sube faxaxine ma. Iburama yi e birin kedi.

<sup>12</sup> Sogen godomatəna, xixənlə yi Iburama suxu kati! Kuyen yi yidimi, dimi magaxuxin yi so.

<sup>13</sup> Ala yi a fala a xa, a naxa, “A kolon yati, i bənsənna dəxəma nən yamana gbete yi, e konna mi dənaxan na. E findima nən konyin na na bəxəni. E fe xələn siyaan birin sətoma nən jee keme naaninna bun ma muxu nən.

<sup>14</sup> Koni e na lu siyaan naxan bun konyiyani, n na makitima nən. Na xanbi ra, e nən minima na yamanani, e se fajin gbege xalima nən.

<sup>15</sup> I tan fama nən bəje xunbenla sətədeni, i mən siimaya xunkuyen sətoma nən, han i sa laxiraya waxatin naxan yi.

<sup>16</sup> I yixetən naaninden xetema nən na bəxəni, bayo fə Amorine e hakən na gbo ayi waxatin naxan yi.”

<sup>17</sup> Sogen to godo, dimin yi so. Na waxatini tɛɛ kə seen naxan yi tutin naminima e nun tɛɛ deɣena, a yi dangu sube dunge saden tagi.

<sup>18</sup> Taxamasenna nan na ra, Alatala yi layirin naxan tongoxi a tan nun Iburama tagi na ləxə yeteni. A yi a fala a xa, a naxa, “N bata yamanani ito fi i bənsənna ma, keli Misiran baan ma han sa dəxə Efirati baa belebelen na.”

<sup>19</sup> Siya dəxə wuyaxin nan yi na: Kenine nun Kenisine nun Kadimonne

<sup>20</sup> nun Xitine nun Perisine nun Refane

<sup>21</sup> nun Amorine nun Kanan kaane nun Girigasane e nun Yebusu kaane.

## 16

### *Sumayila bari ləxəna*

<sup>1</sup> Sarayi, Iburama a jaxanla munma yi dii yo bari a xa. Konyi gile Misiran kaana nde yi walima a yii naxan yi xili Hagara.

<sup>2</sup> Sarayi yi a fala a xemən xa, a naxa, “I bata a to, Alatala mi dii bari feen nagidixi n tan ma. Koni yanyina nde n nɔɛ diin sote i xa nən n ma konyi gilen sabun na. E birin nan lan ε xa xi to.” Iburama yi tin Sarayi a falan ma a naxan falaxi a xa.

<sup>3</sup> Sarayi yi a konyi gilen Hagara Misiran kaan tongo, a yi a so a xeməna Iburama yii, a xa findi a jaxanla ra. Iburama bata yi jɛɛ fu ti Kanan bəxən ma.

<sup>4</sup> Iburama nun Hagara yi xi yire kedenni, Hagara yi fudikan. Hagara to la a ra fa fala a bata fudikan, a yi yo a kannna ma, a yi a mato a kobin na.

<sup>5</sup> Sarayi yi a fala Iburama xa, a naxa, “Konbini ito, n na raxetema i tan nan ma Hagara naxan saxi n fari! Bayo, n tan nan n ma konyi gilen fixi i ma a xa findi i ya jaxanla ra. Xabu a la a ra a fudikanna na a ra, a fa fe kobin nan tun yilanma n na. Alatala xa en tan firinna makiti.”

<sup>6</sup> Iburama yi a jaxanla yabi, a naxa, “I ya konyi gilen nan a ra. A walima i tan nan yii. I waxi feen naxan birin xən ma, a birin liga a ra.” Na waxatini, Sarayi fe kobin birin naxan nafan a ma, a yi a liga Hagara ra. Hagara yi a gi a bun.

<sup>7</sup> Alatalaa malekan yi naralan Hagara ra xude xunna fəma Suru kiraan xən ma tonbon yireni.

<sup>8</sup> Malekan yi Hagara maxədin, a naxa, “Sarayi a konyi gilen Hagara, i kelixi minən yi? I sigama minən yi?” Hagara yi malekan yabi, a naxa, “N nan n gixi n kannna nan bun ma.”

<sup>9</sup> Alatalaa malekan yi a fala Hagara xa, a naxa, “I mən xa xetə i kelixi denaxan yi. I mən xa i xuru a ma.”

<sup>10</sup> Alatala a malekan yi a fala a xa, a naxa, “N fama bənsən wuyaxi fideni nən i ma, i mi nɔɛ naxan yatən kolonjɛ.”

<sup>11</sup> Alatalaa malekan mən yi a fala a xa, a naxa, “I fudikanna na a ra iki. I fama diin sətədeni. I na diin xili sama nən Sumayila.\* Bayo Ala bata i ya tərɔ xuiin mɛ marayarabin naxan sama i fari.

<sup>12</sup> I ya diin luma nən alo burunna sofanla. A birin yəngema nən, birin a fan yəngema nən. E nun a xunyene birin luma nən fataxi.”

<sup>13</sup> Hagara yi xili sa Alatala xən, naxan falan tixi a xa, a naxa, “Ala Naxan N Toma.” A yi a fala, a naxa, “N bata na kannna to, naxan n toma.”

\* **16:11: Sumayila** bunna nən fa fala “Ala fe mema.”

14 Na nan a toxi e na xəjinnə xinla falama, e naxa, “Niin Kanna Naxan N Toxi.” Na xəjinnə Kadesi nun Bereda nan tagi.

15 Hagara yi diin sətə Iburama xa. Iburama yi a xili sa Sumayila.

16 Iburama bata yi jεε tonge solomasεxε e nun jεε sennin ti siimayaan na, Hagara yi fa na diin sətə a xa.

## 17

### *Iburama xinla maxεtε fena*

1 Iburama to jεε tonge solomanaanin jεε solomanaanin ti siimayaan na, Alatala yi mini a xa, a fa ito fala a xa, a naxa, “Ala Sənbe Kanna nan n tan na. I sigati kiin xa kamali n yεε ra yi.

2 N fama layirin tongodeni i tan nun n tan tagi. N mən fama nən bənsən gbeen fideni i ma.”

3 Iburama yi bira, a a yεtagin lan bəxən ma.

4 Ala yi a fala a xa, a naxa, “N ma layirin ni i ra n naxan tongoxi i tan nun n tan tagi. I findima nən siya wuyaxine benban na.

5 I xinla mi falama sənən Iburama,\* i xinla falama nən fa fala Iburahima, bayo n na i findima nən siya wuyaxine benban na.

6 N na i findima nən yama gbeen benban na. I diine sətəma nən naxanye findima siya wuyaxine ra. Mangane fan minima nən i ya diine tagi.

7 N nan n ma layirin nakamalima nən i tan nun n tan tagi, hali i dangu xanbini, e nun i bənsənne fan yixetən fan bənsən bənsən. A findima habadan layirin nan na. Nayi, n tan nan i ya Ala ra, e nun i bənsənna hali i dangu xanbini.

8 I tan nun i bənsənna, n fama nən bəxən fideni ε ma, i findixi xəjən na dənaxan yi iki. Kanan bəxən birin findima nən e gbeen na habadan! N tan nan e Ala ra.”

9 Ala mən yi a fala Iburahima xa, a naxa, “I tan nun i bənsənna fan yixetən bənsən bənsənna, ε lan nən ε xa n ma layirin nakamali.

10 En ma layirin ni i ra, n naxan saxi ε ma, ε lan ε xa naxan nakamali, i tan nun i bənsənne: Naxan birin findixi xεmən na ε tagi, e birin lan nən e xa banxulan.

11 ε xa na banxulanna findi layiri taxamasenna ra ε tan nun n tan tagi.

12 Keli ε tan ma, sa dəxə ε bənsən bənsənna ra, a birin lan nən, naxan yo barin nema fa xii solomasεxε ti, a xa banxulan. Na sariyan lan nən a xa sa ε konyine fan ma naxanye ε yii, naxanye barixi ε konni, e nun konyin naxanye saraxi bəxə gbətəni, hali a mi fa i bənsənni.

13 Na kui, konyin naxanye barixi i konni e nun i naxan fan saraxi, e birin lan nən e xa banxulan, alogo n ma layirin taxamasenna xa lu ε fatin ma habadan!

14 Xεmən naxan na lu a fatin mi banxulanxi, a fama nən naminideni ε bənsənni, bayo a mi layirin nakamalixi.”

15 Na xanbi, Ala yi a fala Iburahima xa, a naxa, “I nama i ya jəxanla xinla fala sənən de, ‘Sarayi,’ a fa xili nən ‘Saran.’

16 N na a barakama nən, a fama dii xεmən barideni nən i xa. N na a barakama nən, a fama findideni nən siya gbeen benban na. Yamana wuyaxin mangane fama minideni nən a diine yi.”

\* 17:5: *Iburama* bunna nən fa fala “Fafa binyena.” *Iburahima* bunna nən fa fala “Yama gbeen fafe.”

<sup>17</sup> Iburahima yi bira, a yi a yetagin lan bəxən ma, a yi gele. A yi a fala a bəne, a naxa, “N tan naxan bata jee keme ti siimayaan na, n mən nəe diin sote ba? Saran naxan fan bata jee tonge solomanaanin ti siimayaan na, a fa nəe diin barə ba?”

<sup>18</sup> A yi a fala Ala xa, a naxa, “I jəxə lu Sumayila xən ma tun!”

<sup>19</sup> Ala yi a fala, a naxa, “En-en! I ya jaxanla Saran fama dii xemen barideni nen i xa, i naxan xili sama Isiyaga.† N nan n ma layirin nakamalima nen n tan nun a tan tagi e nun a bənsənna hali a faxa xanbini. Layirin naxan mi kalama habadan!”

<sup>20</sup> Na xanbi, n bata i ya maxandin nasuxu Sumayila fe ra. N na barakama nen, n mən dii gbege bari feen nagidima a ma nen, n bənsən wuyaxin fima nen a ma. A findima nen manga dii fu nun firinne baba ra, e nun siya xungbe kanna ra.

<sup>21</sup> Koni, naxan findixi n ma layirin na, n fama na rakamalideni n tan nun Isiyaga nan tagi. Saran fama nen dii xemen barideni i xa i jəxən waxati faraxi.”

<sup>22</sup> Ala to yelin na fale, a yi keli Iburahima xun ma.

<sup>23</sup> Iburahima yi a diin Sumayila tongo e nun a konyin naxanye barixi a konni, e nun a naxanye saraxi. Xemen naxanye birin a banxini, a yi e birin banxulan na ləxəni alo Ala a yamari kii naxan yi.

<sup>24</sup> Iburahima siin jee tonge solomanaanin jee solomanaanin nan yi a ra,

<sup>25</sup> a dii Sumayila tan bata yi jee fu nun saxan ti, e banxulanxi waxatin naxan yi.

<sup>26</sup> E yi e birin banxulan ləxə keden

<sup>27</sup> e nun xemen naxanye birin yi Iburahimaa banxini, konyin naxanye barixi a konni, e nun a naxanye fan saraxi keli yamana gbete yi.

## 18

### *Xəne saxanna fe*

<sup>1</sup> Alatala yi mini Iburahima xa Mamire wudi bili gbeen dənaxan yi. Na waxatini, Iburahima yi dəxi a bubun so deen na, kuye wolon waxatini yanyin na.

<sup>2</sup> A yi xeme saxan to tixi a yetagi. A yi keli bubun so deen na, a siga mafuren, a sa na xeme saxanna ralan. A yi a xinbi sin.

<sup>3</sup> A yi a fala muxu keden xa e tagi, a naxa, “N kanna, yandi e nama dangu singe, e xa e madigan n konni.

<sup>4</sup> N xa fa igen na e xa alogo e xa e sanne maxa. E mən xa e matabu wudini ito bun ma.

<sup>5</sup> N xa fa donseen na e xa alogo e xa fangan sətə. Na xanbi, e fa siga e sigatini. Amasətə, e danguma e walikən konna nin.” Na xəne ye a yabi, e naxa, “Awa, i naxan falaxi, a raba.”

<sup>6</sup> Nanara, Iburahima yi xete a mafuraxin na a bubun kui. A yi a fala a jaxanla Saran xa, a naxa, “I xədəxə. I murutu fujni fajin debedin ye saxan nafala burun na.”

<sup>7</sup> Na xanbi, a yi a gi, a siga jinge sansanni, a sa jinge dii turaxi keden tongo. A yi na jinge diin so a walikən yii alogo a xa a faxa, a xa a rafala donseen na.

<sup>8</sup> Na suben to yelin jinə, Iburahima yi a tongo, a a so xəne ye yii, e nun nənə kendəna sa nənə xixin fari. E na donseen donma, Iburahima yi ti e fema wudin bun ma.

† 17:19: *Isiyaga* bunna nen fa fala “A gelema.”



<sup>9</sup> Na xəj̄ene yi Iburahima maxədin, e naxa, “I ya j̄axanla Saran minən yi?” A yi e yabi, a naxa, “A na yi bubun bun ma.”

<sup>10</sup> Na xəj̄en muxu keden yi a fala Iburahima xa, a naxa, “N mən xetema be i j̄əxən waxati faraxi. Na waxatini i ya j̄axanla dii xəmən barima nən i xa.” Saran yi tixi Iburahima xanbi ra bubun so dēen na, a tuli matixi e falan ti xuin na.

<sup>11</sup> Iburahima nun Saran bata yi yelin forideni nun. Saran mi yi nəe diin barə.

<sup>12</sup> A yi gele a yete ma, a naxa, “N tan na sətə, n bata yelin forə? N kanna fan bata findi xeme fonna ra. N fan sɛwama nən dii sətədeni ba?”

<sup>13</sup> Alatala yi a fala Iburahima xa, a naxa, “Nanfera Saran gelexi? Nanfera a a falaxi, a tan mi nəe diin barə sənən, bayo a bata fori?”

<sup>14</sup> Nanse na Alatala mi nəe naxan ligə? N fama nən waxati saxini faraxi, Saran yi dii xəmən bari.”

<sup>15</sup> Saran yi gaxu, a yi wulen fala, a naxa, “N mi gelexi de!” A yi a fala a xa, a naxa, “Di! I gelexi nən.”

<sup>16</sup> Na xəj̄ene yi ti kiraan xən ma, e yi e xun sa Sodoma taan ma. Iburahima yi siga e tideni kira yi.

<sup>17</sup> Alatala yi a fala, a naxa, “N naxan ligama, n nama na luxun Iburahima ma.

<sup>18</sup> A fama nən findideni siya belebele sənɛmaan na. Dunuj̄a siyane birin duban sətəma nən a tan barakani.

<sup>19</sup> N na a sugandixi nən, alogo a xa a diine nun a bənsənna muxune birin yamari a e xa kiti kəndən sa tinxinni. Na waxatini, n tan Alatala, n fama nən n ma layirin nakamalideni n naxan tongoxi Iburahima xa.”

<sup>20</sup> Alatala yi a fala Iburahima xa, a naxa, “Feen naxan falaxi Sodoma kaane nun Gomora kaane xun ma, fe magaxuxin na a ra. E yulubin bata gbo ayi han,

<sup>21</sup> n fama gododeni nən, n sa a mato feen naxanye birin falaxi e xun ma, xa a na kiini. Xa e birin na feene fari, n fama a kolondeni nən na waxatini.”

<sup>22</sup> Xəj̄e firin yi keli e yi dənaxan yi, e yi siga Sodoma taani. Koni Alatala nun Iburahima yi lu yire kedenni.

<sup>23</sup> Iburahima yi a maso a ra, a yi a fala a xa, a naxa, “I muxu j̄axine nun tinxin muxune halagə e bode xən ba?”

<sup>24</sup> Yanyina nde tinxin muxu tonge suulun Sodoma kaane tagi. I na taan kalama nən? I mi dij̄ama Sodoma yamaan ma na tinxin muxu tonge suulunna fe ra ba?

<sup>25</sup> Ən-ən, a mi lanma i xa na liga! A mi lan i xa muxu j̄axin nun tinxin muxun faxa kii kedenni. A mi lan kiti kedenna xa sa muxu j̄axin nun tinxin muxun ma. A mi lan i xa na liga. Naxan dunuj̄a birin makitima, a mi a ligama tinxinna kiraan xən ma ba?”

<sup>26</sup> Alatala yi yabin ti, a naxa, “Xa n tinxin muxu tonge suulun li Sodoma taan kui, n dij̄ama nən Sodoma kaane birin ma na muxu tonge suulunna fe ra.”

<sup>27</sup> Iburahima mən yi falan tongo, a naxa, “Marigina, n bata i maxandi i xa dij̄a n xa, n xa falani ito ti i xa, bayo n tan kelixi gbangbanna nun bəndən nin.

<sup>28</sup> Xa i sa a li, tinxin muxu tonge suulun mi na yi, yanyina nde fə muxu tonge naanin e nun suulun nan na. I na taan kale bayo muxu suulun bata dasa a ra?” Ala yi a fala, a naxa, “N mi a kalama xa n tinxin muxu tonge naanin e nun suulun li na.”

<sup>29</sup> Iburahima mən yi a fala a xa, a naxa, “Yanyina nde, i muxu tonge naanin nan lima na yi.” A yi a fala, a naxa, “N mi na kalama na muxu tonge naaninna fe ra.”

<sup>30</sup> Iburahima yi a fala, a naxa, “Marigina, n bata i maxandi, i nama xəlbə xa n mən falana nde ti i xa. Yanyina nde, i muxu tonge saxan nan lima na yi.” Ala yi a fala a xa, a naxa, “N mi na kalama xa n tinxin muxu tonge saxan li na yi.”

<sup>31</sup> Iburahima yi a fala, a naxa, “Marigina, i hake lu n xa. Yanyina nde, i muxu məxəjə nan lima na.” Ala yi a fala, a naxa, “N mi na taan kalama na muxu məxəjəna fe ra.”

<sup>32</sup> Iburahima mən yi a fala, a naxa, “Marigina, yandi, i nama xəlbə. N ma maxədin dənxen ni ito ra. Yanyina nde, i muxu fu nan lima na.” Ala yi a fala Iburahima xa, a naxa, “N mi na taan kalama na muxu fuuna fe ra.”

<sup>33</sup> A to yelin falan tiyə e nun Iburahima, Alatala yi siga, Iburahima fan yi xətə a konni.

## 19

### *Sodoma nun Gomora halagi fena*

<sup>1</sup> Ninbari waxatini, maleka firin yi so Sodoma taani. Na waxatini, Loti yi dəxi na taan so deen na. A to malekane to fe, a yi keli, a sa e ralan kiraan xən ma. A yi a xinbi sin, a yetagin yi lan bəxən ma.

<sup>2</sup> Loti yi a fala e xa, a naxa, “N kanne, yandi, e xa so n konni. E xa e sanne maxa, e mən xa xi be to. Na xanbi, tila xətənni e nəe sigə e sigatini.” Malekane yi a fala, e naxa, “En-en! Fə nxu xa xi taan tagini to kəeen na.”

<sup>3</sup> Koni Loti yi a yixədxə han e yi siga a konni. A yi donse fajin nafala e xa, a yi buru ratetaren gan e xa. E yi e dege.

<sup>4</sup> Sa waxatin mi yi a lixi nun, Sodoma kaane yi Loti a banxin nabilin. Keli banxulanne ma, sa dəxə xəmə fonne ra, e birin yi na nun.

<sup>5</sup> E yi Loti xili, e a maxədin, e naxa, “Na muxune minən yi, naxanye soxi i konni to jinbanna ra. E ramini nxu ma, nxu xa nxu makoon naba e ra alo jaxanla.”

<sup>6</sup> Loti yi mini a banxin kui a ti deen na, a yi na deen nagali.

<sup>7</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “En-en! Ngaxakedenne, e nama fe jaxin liga.

<sup>8</sup> N ma dii təmə firin be naxanye mi xəmə feen kolon. N bata tin a ma, n xa ne sa e sagoni, e xa feen birin liga e ra e waxi naxan xən ma, alogo e nama sese liga n ma xəjəne ra, bayo n tan bata findi e yatigin na.”

<sup>9</sup> Na muxune yi a fala Loti xa, e naxa, “Mini i ya xəjəne nan na nxu yetagi. I mi nəe kitin sə nxu konni. Xa i mi i kata, nxu fama fe xələn dəxədeni i ra nən dangu e tan na.” E yi sonsən Loti ra, alogo e xa deen kala.

<sup>10</sup> Na maleka firinna yi Loti suxu, e yi a raso banxin kui, e deen balan e xun ma.

<sup>11</sup> Malekan yi ganla xunna kala, naxanye yi tixi deen na, e birin yi findi danxutəne ra, keli banxulanne ma sa dəxə xəmə fonne ra han e mi yi sese toma fa. Kiraan yi yifu e ma.

<sup>12</sup> Na maleka firinna yi Loti maxədin, e naxa, “Muxuna nde i xa be? Hali a findixi i bitanna nan na, i ya dii xəməne nun i ya dii təməne, e nun i ya muxune birin, i xa e birin namini taani ito kui

<sup>13</sup> bayo nxu fama a halagideni. Alatala bata maxandi xui gbege mə taa yi kaani itoe wali kobine fe ra. Alatala yi nxu rafa, a nxu xa fa taani ito halagi.”

14 Loti yi siga, a a fala a bitanne xa, a naxa, “E keli be mafure<sub>n</sub>! Alatala fama be kaladeni iki sa.” E yi a miri a sabaan nan na.

15 Na subaxan ma, malekane yi digi Loti ra, e yi a fala a xa, e naxa, “Keli! I ya naxanla tongo, e nun i ya dii tɛmɛ firinna naxanye be. E xa keli be alogo e nama halagi e nun taani ito hake kanne.”

16 A to wa a madigan feni nun, malekan yi Loti suxu a yiin ma, e nun a naxanla, sa a dii tɛmɛ firinna fari. E yi e ramini taan kui, bayo Alatala bata yi kininkinin e ma.

17 Malekan to e ramini, keden yi a fala Loti xa, a naxa, “I gi, alogo i niin xa ratanga. I nama i xanbi rato de! I nama i mati taani ito rabilinna yire yo yi. Xa i mi waxi a xɔn i xa halagi, siga na geyane yireni.”

18 Loti yi a fala, a naxa, “En-ɛn, n Marigina, n bata i maxandi, n mi nɔɛ na lige.

19 N na a kolon, i bata hanan n tan i ya walikɛɛn na. I bata kininkinin n ma han! I bata n niin natanga. Koni, n tan mi nɔɛ n giye han geyaan ma, xa na mi a ra n faxama nɛn.

20 Yandi, i bata taa xurudini ito to? Na nan masoxi n na. Tin, n xa siga, n xa sa lu na. A lu, n xa siga mɛnni, taa xurudidin na a ra! N niin xa ratanga!”

21 Malekan yi a fala, a naxa, “N bata tin na birin ma. N mi na taan kale.

22 Siga mafure<sub>n</sub>, bayo han i sa soma waxatin naxan yi, n mi nɔɛ fefe lige.”

Na nan a toxi, na taan xili saxi Soyari.\*

23 Sogen yi tema waxatin naxan yi, Loti yi so Soyari taan kui.

24 Na waxatini, Alatala yi dole tɛɛn nagodo Sodoma taan nun Gomora taan ma.

25 A yi na taane halagi e nun na lanbanna birin, fɔlɔ sansine ma, sa dɔxɔ muxune ra naxanye birin dɔxi na taane kui.

26 Loti a naxanla yi a yeɛn naxete a xanbi ra, a yi findi fɔxɔ gɛmɛ tixin na.

27 Na subaxan ma, Iburahima yi keli, a a xunsa na yiren ma e nun Alatala e bode to denaxan yi.

28 A to a yeɛn nasiga Sodoma taan nun Gomora taan ma, e nun na taane rabilinna birin, a yi tuti gbeen to, a tema na yi alo sulun tɛɛn† tutina.

29 Ala to yi na taane kalama nun, a yi mirixi Iburahimaa fe ma. Na nan a toxi, Ala yi Loti ratanga na gbalon ma, a yi na taane kalama waxatin naxan yi, Loti yi dɔxi denaxan yi.

### *Loti nun a dii tɛmɛ firinna*

30 Loti bata yi gaxu lu feen na Soyari taan kui. A yi keli na, a siga geyaan fari a sa dɔxɔ mɛnni e nun a dii tɛmɛ firinna faran yinla kui.

31 Lɔxɔna nde, a dii tɛmɛ singen yi a fala a xunye<sub>n</sub> xa, a naxa, “En baba bata fori. En denaxan yi, xɛmɛ yo mi be en dɔxɔma naxan xɔn ma alo adaman darixi kii naxan yi.

32 Fa be, en xa dɔlɔn so en baba yii han a xunna yi keli alogo en xa xi a xɔn ma, alogo en xa diin sɔtɔ. Na xa findi a bɔnsɔnna ra.”

33 Na kɔɛɛn na, e yi dɔlɔn fi e baba ma, a dii tɛmɛ singen yi xi a baba xɔn ma. A mi a xun ma fe yo kolon, a diin sa waxatina hanma a keli waxatina.

34 Kuye to yiba, a dii tɛmɛ singen yi a fala a xunye<sub>n</sub> xa, a naxa, “A bata nɔn, n tan nun n baba bata xi yire kedenni to. To kɔɛɛn na, i tan nan nun n baba xima yire kedenni. Na yanyini en nɔɛ bɔnsɔnna fiye a ma.”

\* **19:22: Soyari** bunna nɛɛn fa fala “A xurina.” † **19:28: Sulun tɛɛn** mɔn falama yirena nde yi fa fala “**Furu tɛɛna.**”

<sup>35</sup> Na kəeɛn mən na, e yi dələn fi e baba ma, a xunyən fan yi xi a baba xən ma. A mi a xun ma fe yo kolon, a diin sa waxatina, e nun a keli waxatina.

<sup>36</sup> Loti a dii tɛmɛ firinna yi fudikan e baba a diin na.

<sup>37</sup> Na dii tɛmɛ singen to diin bari, a a xili sa “Moyaba.” Na nan findi Moyaba kaane birin benban na. Han iki e na yi.

<sup>38</sup> A dii tɛmɛ firinden fan yi diin bari, a a xili sa “Bən-Ami.” Na nan findi Amonine birin benban na. Han iki e na yi.

## 20

### *Ibrahim nun Abimeleki*

<sup>1</sup> Ibrahim ya siğa Negewi yamanani. A yi dəxə Kadesi nun Suru tagi. Na xanbi ra, a yi siğa Gerari taani, a yi waxati ti mɛnni.

<sup>2</sup> Ibrahim ya i ɲaxanla Saran ma fe fala, a naxa, “N xunyən ɲaxalanmaan nan a ra.” Abimeleki, Gerari mangan yi Saran tongo.

<sup>3</sup> Kəeɛn to so, Abimeleki xima, Ala yi a yɛtɛ yita a ra xiyeni, a naxa, “I faxama nɛn ɲaxanli ito a fe ra, i naxan tongoxi, bayo xɛmɛ taa ra dəxən na a ra.”

<sup>4</sup> Na waxatini, Abimeleki munma yi a maso a ra. A yi a yabi, a naxa, “N Marigina, i bənsən tinxinxin kalama nɛn?”

<sup>5</sup> Ibrahim a fala nɛn n xa, fa fala ɲaxanli ito a xunyən ɲaxalanmaan nan a ra. Naxanla fan yi a fala n xa, a tada nan Ibrahim ra. N naxan ligaxi, n na ligaxi n bəɲɛ fixɛn nan na.”

<sup>6</sup> Na xiyeni Ala mən yi a fala a xa, a naxa, “N tan yati, n na a kolon i feen naxan ligaxi, fe kobi xa mi a ra. N tan nan a ligaxi, i mi nəxi yulubi ligɛ n na. Na nan a toxi n mi a luxi i xa a findi i ya ɲaxanla ra.

<sup>7</sup> Iki, ɲaxanli ito raxɛtɛ a xɛmɛn ma. Nabiin nan a ra. A Ala maxandima i xa nɛn alogo i niin xa ratanga. Koni xa i mi a raxɛtɛ a xɛmɛn ma, a kolon, i faxama nɛn i tan nun i ya muxune birin.”

<sup>8</sup> Abimeleki yi keli sinma, a yi a kuntigine birin malan. Feen naxan birin danguxi, a yi a yɛba e xa. E yi gaxu han a dangu ayi.

<sup>9</sup> Abimeleki yi Ibrahim xili a konni. A yi a maxədin, a naxa, “N haken mundun ligaxi i ra, i xa n tan nun n ma yamaan findi yulubi kanne ra? I bata fe liga n na, feen naxan mi lan a xa liga.

<sup>10</sup> Nanfe a ligaxi i xa na raba?”

<sup>11</sup> Ibrahim ya i fala, a naxa, “N na falaxi nɛn, a be kaane mi gaxuxi Ala yɛɛ ra. E n faxama nɛn n ma ɲaxanla fe ra.

<sup>12</sup> Nəndin nan a ra, n xunyən na a ra. Nxu birin baba keden, koni nxu nga keden mi a ra. A mən findixi n ma ɲaxanla ra.

<sup>13</sup> Ala to n namini n baba konni, n yi a fala n ma ɲaxanla xa, n naxa, ‘I hinanna yitama n na ikiini: En na siğa dedɛ, i xa a fala a n xunyən nan i tan na.’”

<sup>14</sup> Abimeleki yi yɛxɛne nun siine nun ɲingene nun konyi xɛmɛne nun konyi gilene tongo, a yi e birin so Ibrahim yii. A mən yi a ɲaxanla Saran naxɛtɛ a ma.

<sup>15</sup> A yi a fala Ibrahim xa, a naxa, “N ma bəxən dɛen bata rabi i xa. I na wa lu feni dedɛ bəxəni ito ma, lu mɛnni.”

<sup>16</sup> A yi a fala Saran xa, a naxa, “N bata gbeti gbanan wuli keden so i tada yii i solona seen na i tan nun i sigati boden birin yɛɛ xəri alogo i xa xunna kenla sɔtə.”

<sup>17</sup> Ibrahim ya Ala maxandi, na waxatini Ala yi Abimeleki rakɛndɛya alogo a ɲaxanla nun a konyi gilene xa nə diin barideni.

18 Alatala bata yi dii baritareyaan nagidi nun Abimeleki a muxune ma Iburahima a jaxanla Saran ma fe ra.

## 21

### *Isiyaga bari ləxəna*

1 Alatala yi hinan Saran na, a a falan nakamali.

2 Saran yi fudikan. A yi diin bari Iburahima xa a foriyani Ala waxatin naxan fala a xa.

3 Iburahima yi a diin xili sa Isiyaga, Saran naxan sətəxi a xa.

4 A yi a dii Isiyaga banxulan a xii solomasεεxede ləxəni alo Ala a yamari kii naxan yi.

5 Iburahima bata yi jεε kεmε sətə siimayaan na, Isiyaga bari waxatin naxan yi.

6 Saran yi a fala, a naxa, “Ala bata n nagele sεwani. Muxun naxanye na n ma dii Isiyaga bari feen mε, en birin sεwama nεn.”\*

7 A mən yi a fala, a naxa, “Nde yi nəε a falε Iburahima xa a ləxəna nde fama a lideni, Saran findima dii ngan na nεn? Koni n tan bata diin bari a xa a xεmε foriyani.”

### *Iburahima yi Hagara kedi*

8 Diin to gbo, e yi a dεen ba xijεn na. Iburahima yi sεwa sumunna belebele yitən, a dii Isiyaga dεε ba ləxəni.

9 Misiran kaan Hagara diin naxan barixi Iburahima xa, Saran yi na diin to gele.

10 A yi a fala Iburahima xa, a naxa, “Konyi jaxanli ito nun a diin kedi. E nun n ma dii Isiyaga nama lu kεε kedenni.”

11 Na falan mi rafan Iburahima ma a diina fe ra.

12 Koni Ala yi a fala Iburahima xa, a naxa, “I nama xələ i ya diina fe ra e nun i ya konyi jaxanla. Saran na feen naxan birin maxədin i ma, a birin liga a xa, bayo naxanye yatema i bənsənna ra, ne minima Isiyaga bənsənna nin.

13 N siyana nde fan naminima nεn i ya konyi jaxanla diini, bayo i ya diin nan a fan na.”

14 Iburahima yi keli subaxan ma. A yi burun nun kidi sagbaan tongo igen yi naxan kui. A yi na birin nate Hagara xun ma, a yi diin so a yii, a yi e birin kedi. Hagara yi a xun ti tonbon yiren na denaxan xili “Beriseba.”

15 Igen to jan a kidi sagbaan kui, a yi a diin sa wudidin bun ma.

16 A yi siga, a sa dəxə a danna xalimakuli wolide keden jəxəndən yi. A yi a fala, a naxa, “N mi nəε n yεen tiyε n ma diin faxamatəon na.” A yi siga, a sa dəxə a danna, a yi lu tε a ma, a wuga.

17 Ala yi diin wuga xuiin mε kore. Alaa malekan yi Hagara xili, a yi a maxədin, a naxa, “Hagara nanse i sətəxi? I nama gaxu bayo Ala bata diin wuga xuiin mε kore.

18 Keli i ti! I ya diin tongo i yii firinna ra, i xa a suxu, bayo n na a findima siya gbee kannan na.”

19 Ala yi Hagara yεen nabi, a yi xəjinna to, igena a kui. A yi na kidi sagbaan tongo, a sa igen sa a kui. A yi igen fi a diin ma.

20 Ala yi a yengi lu diin xən ma han a yi gbo. A yi siga a sa dəxə tonbonni. A yi findi xalimakuli wonla ra.

21 A yi dəxə Paran tonbonni. A nga yi Misiran kaa jaxalan keden fen a xa.

\* 21:6: *Isiyaga* bunna nεn fa fala “A gelema.”

*Iburahima layirin naxan xidi e nun Abimeleki tagi*

<sup>22</sup> Na waxatini, Abimeleki nun a sofa mangana Pikoli, ne yi fa Iburahima li, e a fala a xa, e naxa, “Ala luxi i xən ma i ya feen birin yi.

<sup>23</sup> I kələ n xa Ala xinli, fa fala i mi n yanfε, i mi n ma diine yanfε, i mi n mamandenne fan yanfε. I xa hinar n na e nun bəxəni ito muxune, i dənaxan yi, alo n na a liga i xa kii naxan yi.”

<sup>24</sup> Iburahima yi a yabi, a naxa, “N bata n kələ Ala yi.”

<sup>25</sup> Iburahima yi a mawuga Abimeleki xa, a walikene bata a xəjinnna ba a yii.

<sup>26</sup> Abimeleki yi a yabi, a naxa, “N ma kolon naxan na feen ligaxi i ra. I mi denteğeni ito saxi n xa, fə to n tan yi fa a kolon.”

<sup>27</sup> Iburahima yi yεxεne nun siine nun jingene tongo, a yi e so Abimeleki yii. E yi layirin tongo e bode xa.

<sup>28</sup> Iburahima yi yεxεε dii solofere tongo, a yi e sa e danna.

<sup>29</sup> Abimeleki yi a maxədin, a naxa, “Nanfera, i na yεxεε dii soloferene saxi e danna?”

<sup>30</sup> Iburahima yi a yabi, a naxa, “N ne soma nen i yii, alogo i xa a kolon, a n tan nan xəjinni ito gexi.”

<sup>31</sup> Nanara, menna xili saxi Bəriseba, bayo e firinna birin e kələ menna nin.†

<sup>32</sup> E yi layirin tongo e bode xa Bəriseba. Na dangu xanbini, Abimeleki nun a sofa mangana Pikoli, e yi ti kiraan xən ma xεtε Filisiti bəxəni.

<sup>33</sup> Iburahima yi tamaro wudi bili keden si Bəriseba bəxən ma. A yi Alatala maxandi a xinla ra, Habadan Ala.

<sup>34</sup> Iburahima jεε wuyaxi ti nεn Filisiti bəxəni.

**22***Iburahimaa saraxana*

<sup>1</sup> Na feene dangu xanbini, Ala yi Iburahima kεjaan fεsεfεsε. A yi a xili, a naxa, “Iburahima.” Iburahima yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”

<sup>2</sup> Ala yi a fala a xa, a naxa, “I ya diin tongo, Isiyaga, i ya dii keden peena, naxan nafan i ma, i xa a xali Moriya yamanani geyaan fari, n na dənaxan yita i ra. I xa a ba n xa saraxa gan daxin na.”

<sup>3</sup> Subaxan ma, Iburahima yi keli, a yi dəxə seni tən a sofanla fari. A yi a walikε firin tongo e nun Isiyaga, a diina. Iburahima yi yegeni bə naxan findima tεε yitən seen na saraxa badeni. A yi siga yireni Ala dənaxan yitaxi a ra.

<sup>4</sup> Na xii saxande ləxəni, Iburahima yεen yi ti na yire makuyen na, a sigama dənaxan yi.

<sup>5</sup> A yi a fala a walikε firinna xa, a naxa, “E tan nun sofanla xa lu be. Nxu nun n ma diin sigama geyaan fari Ala batudeni. Na waxatini nxu mən xεtεma han be.”

<sup>6</sup> Iburahima yi na yegen dəxə Isiyaga xun ma, a diina. A mən yi tεε wolonna nun filən xali. E sigan tima e firinna.

<sup>7</sup> Isiyaga yi a baba Iburahima xili, a naxa, “N baba.” A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra, n ma diina.” Isiyaga yi a baba maxədin, a naxa, “N bata a to yegen nun tεε wolonna en yii, koni yεxεε diin minen yi en naxan bama saraxan na?”

<sup>8</sup> Iburahima yi a yabi, a naxa, “N ma diina, Ala yatin nan yεxεε diin fima en ma, en naxan bama saraxa gan daxin na.” E sigan tima e firinna.

† 21:31: **Bəriseba** bunna nεen fa fala “Marakələ xəjinnna.”

<sup>9</sup> E to e soden li, Ala dənaxan yitaxi a ra, Iburahima yi saraxa ganden nafala mənni, a yi yegen sa na. A yi a diin xidi, Isiyaga. A yi a rate na saraxa ganden fari, a yi a dəxə yegen fari.

<sup>10</sup> Na xanbi ra, a yi filən tongo, a yi a yiini bandun, a xa a diin kəe raxaba,

<sup>11</sup> koni Alatalaa malekan yi a xili kore, a naxa, “Iburahima he, Iburahima he!” Iburahima yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”

<sup>12</sup> Malekan yi a fala, a naxa, “Banxulanni ito lu na. I nama fe naxi yo liga a ra. N bata a kolon i gaxuxi Ala yee ra. N mən bata la a ra, i mi tondixi i ya dii kedenna fideni n ma saraxan na.”

<sup>13</sup> Iburahima yi a yeen naxete a xanbi ra, a yi yexee kontonna to fətonna yii ra, a feri firinna kankanxi jansanni. A yi sa na yexee kontonna tongo, a fa a ra. A yi na ba saraxan na a diin naxən na.

<sup>14</sup> Iburahima yi na yiren xili sa “Alatala nan fama a ra.” Nanara, han iki a falama “Alatala nan fama a ra a geyaan fari.”

<sup>15</sup> Alatalaa malekan mən yi Iburahima xili kore.

<sup>16</sup> A yi a fala a xa, a naxa, “N bata n kələ n yeteni, Alatalaa falan ni ito ra. Bayo i bata ito liga, i mi tondi i ya dii kedenna ma n xa,

<sup>17</sup> n na i barakama nən han! I bənsənna wuyama ayi nən alo saren naxanye koren ma, xa na mi a ra e wuyama ayi nən alo mejen sinna naxan malanxi baa dən na. I bənsənna e yaxune noma nən.

<sup>18</sup> Dunuja siyane birin duban sətəma nən i tan bənsənna barakani, bayo i bata n xuiin suxu.”

<sup>19</sup> Iburahima yi xete a walikene yireni. E birin yi siga Beriseba, bayo Iburahima yi dəxi mənna nin.

<sup>20</sup> Na feene birin to dangu, Iburahima yi a me, a Milika bata diini itoe bari a xunyən Nahori xa:

<sup>21</sup> A dii singena Yusu nun na xanbirətəna Busi nun Arami baba Kemuyeli

<sup>22</sup> nun Kesede nun Xaso nun Pilidasi nun Yidilafi e nun Betuyeli.

<sup>23</sup> Betuyeli Rebeqa nan sətə. Milika nan na dii solomasexən bari Iburahima xunye Nahori xa.

<sup>24</sup> Nahori a konyi naxanla, na yi xili nən Reyuma. A yi diine bari. Na diine yi xili nən: Teba nun Gaxami nun Tahaka e nun Maka.

## 23

### *Iburahimaa muxu maluxundena*

<sup>1</sup> Saran jee keme jee məxəjən nun solofere nan sətə siimayaan na.

<sup>2</sup> A yi faxa Kiriya-Aruba yi, naxan mən xili “Xebiron,” Kanan bəxəni. Iburahima yi a naxanla saya feen liga, a yi a wuga.

<sup>3</sup> Iburahima yi keli, a naxalan binbin saxi dənaxan yi, a yi siga Xitine fəma. A yi sa falani ito ti e xa, a naxa,

<sup>4</sup> “Xəjən nan n tan na e tagi be. N bata e maxandi, e gaburu yiren fi n ma, n nəe n ma naxanla maluxunje dənaxan yi.”

<sup>5</sup> Xitine yi a yabi,

<sup>6</sup> e naxa, “Nxu kannə, i tuli mati nxu ra a fajin na! Alaa muxu gbeen nan i ra nxu tagi. I na wa i ya naxanla maluxun feni nxə gaburu yire yo yi, i sagoon na a ra. Nxu tan tagi be, muxu yo mi na naxan nəe tonde i xa, i ya naxanla maluxundeni a gaburu yireni.”

<sup>7</sup> Iburahima yi keli. A yi a xinbi sin mən kaane xa, Xiti bənsənna.

8 A yi a fala e xa, a naxa, “Xa ε bata tin, n xa nɔ n ma ɣaxanla maluxundeni ε gaburu yireni, n fan bata ε maxandi ε xa nɔ n ma maxandin nadangudeni, Soxara a dii Eferon ma

9 alogo a xa Makipela faranna so n yii. Bayo, n na a kolon a tan nan gbee menna ra, na mɔn a xεεn nan dεxɔn. A xa na sara n ma ε yεε xɔri, alogo birin xa a kolon, na bɔxɔn bata findi n ma muxu maluxunden na.”

10 Eferon Xiti kaan yi tixi a yamaan tagi. A yi Iburahima yabi a xuini texin na alogo Xitine nun muxun naxanye birin yi malanxi taan so dεεn na, e xa nɔ a falan namɛdeni.

11 “Nba, n bata i maxandi, n kannu, i tuli mati n na. En-εn, n bata xεεn nun faranni ito fi i ma n bɔnsɔnna yεε xɔri. I ya ɣaxanla maluxun mɛnni.”

12 Iburahima mɔn yi a xinbi sin, yamaan birin yεε xɔri.

13 A yi falan ti Eferon xa, a naxa, “I fan xa i tuli mati n na. N ni i ya xεεn saren fima nεn. A rasuxu, yandi, n gbetin naxan soma i yii alogo n xa nɔ n ma ɣaxanla maluxundeni mɛnni.”

14 Eferon mɔn yi falan tongo,

15 a naxa, “Nba, i tuli mati n na a farɔn na. Bɔxɔn naxan saren lanma gbeti gbanan kεmε naanin ma, sese mi na ra, i tan nun n tan tagi. I ya ɣaxanla maluxun na.”

16 Iburahima yi tin Eferon ma falan ma. A yi gbetin tεnge, a naxan ma fe fala a bodene yεε xɔri, Xitine, na gbeti gbanan kεmε naanin yi maliga alo yulane yi darixi a lige kii naxan yi na waxatini.

17 Eferon ma xεεn naxan yi Makipela yi, Mamire sogetede binna e nun faranna naxan na, e nun wudi binla naxanye birin sixi xεεn danne ra,

18 ne birin yi findi Iburahima gbeen na. Na Xitine nun muxun naxanye birin yi malanxi taan so dεεn na, e birin yi findi na fe serene ra.

19 Na birin dangu xanbini, Iburahima yi a ɣaxanla Saran maluxun na faranna ra Makipela xεεn ma, naxan Mamire yεtagi, Xebiron yi, Kanan bɔxɔni.

20 Na xεεn nun na faranna yi ba Xitine gbeeyani, a findi Iburahima gbeen na alogo a xa nɔ a muxu faxaxine maluxundeni mɛnni.

## 24

### *Isiyaga nun Rebeka futu xidina*

1 Iburahima bata yi fori. Alatala yi Iburahima baraka kirayaan sifan birin xɔn ma.

2 A walikεεn naxan fori dangu a walikεεn birin ma, naxan yengi luxi a yii seen birin xɔn ma, Iburahima yi a fala na xa, a naxa, “I yiin naso n danban bun ma.\*

3 N fama i rakɔlɔdeni Alatala yi, kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna Ala, alogo i nama ɣaxanla fen n ma diin xa naxan finde Kanan kaan na n dɔxi dεnaxan yi.

4 I sigama n bari bɔxɔn nan ma, n bɔnsɔnni, i menna ɣaxalan keden fen Isiyaga xa, n ma diina.”

5 A walikεεn yi a yabi, a naxa, “Yanyina nde, na ɣaxanla mi birε n fɔxɔ ra fa bɔxɔni ito yi. Fɔ n xa i ya diin xali mɛnni, i ya bɔxɔni, i kelixi dεnaxan yi ba?”

6 Iburahima yi a yabi, a naxa, “I nama n ma diin naxεtε n kelideni de!

\* 24:2: Men kaane yi na nan ligama e na muxun nakɔlɔ waxatin naxan yi.



7 Alatala, Ala Naxan Kore, naxan n tongoxi n bari muxune tagi e nun n bənsənni, naxan falan tixi n xa, naxan a kələxi a bəxəni ito soma nən n bənsənna yii, a tan yatina a malekan nasigama i ye ra nən alogo i xa nə naxanla sətədeni n ma diin xa mənni.

8 Xa naxanla mi fa sa tin bire i fəxə ra, i fama nən natangadeni n ma kəlon ma, i naxan tongoxi n xa. Koni i nama xətə n ma diin na mənni.”

9 Walikəen yi a yiin naso a kanna Iburahima danban bun ma, a yi a kələ na ma.

10 Walikəen yi nəgəmə fu tongo Iburahima a nəgəməne tagi e nun se fajni gbegbe. A yi keli, a yi siga Nahori a taani, Mesopotamiya yamanan kəmen fəxəni.

11 Ninbari waxatini, a yi xəjinna li naxan gexi taan fari ma. A yi nəgəməne rafelen mənni. Naxanle yi fama ige badeni na xəjinna nan na.

12 A yi Ala maxandi, a naxa, “Alatala, n kanna Iburahimaa Ala, n bata i maxandi alogo n ma sigatiin xa findi xunna kenla ra n xa to. I xa hinan n kanna Iburahima ra.

13 I bata n to xəjinna dəxən ma, taan sungutunne fama ige badeni dənaxan yi.

14 N sungutunna nde maxədinma nən, a xa a ige ba seen so n yii, n yi igen min. Xa a li, a n yabi iki, a naxa, ‘I xa igen min, n mən xa igen so i ya nəgəməne fan yii,’ n na a kolonma nən na waxatini, i ya naxalan sugandixin yatin nan na ra Isiyaga xa, i ya walikəna. Na waxatini n na a kolonma nən, a i bata hinan n kanna ra.”

15 Benun a xa yelin na falan tiyə, Rebeka yi fa, Betuyeli a dii tēməna, Nahori nun Milika mamandenna. Nahori, Iburahima xunyən nan a ra. A fəjən yi dəxi a tungunna fari.

16 Sungutun tofajin nan yi a ra, naxan mi yi xəmə feen kolon. A yi godo xəjin dən na, a yi a fəjən nafe igen na, a mən yi te.

17 Iburahimaa walikəen yi a gi, a sa a ralan. A yi a fala a xa, a naxa, “Yandi, a lu n xa igena nde min, naxan i ya fəjən kui.”

18 A yi a yabi, a naxa, “Nba, igen min.” A yi a fəjən nagodo a tungunna fari, a yi igen so a yii.

19 A to yelin igen soə a yii, a yi a fala a xa, a naxa, “N ni igen bama nən i ya nəgəməne fan xa alogo e birin xa wasa igen na.”

20 A yi igen sa xuruse mindeni, a mən yi siga a giyə a sa ige gbətə sɛgɛ. Nəgəməne birin yi a wasa igen na.

21 Xəmən i to yi a dundu, a yi a miri, yanyina nde, Alatala bata n ma sigatiin nasənyə n xa.

22 Nəgəməne to yelin igen minjə, xəmən i to yi xəma wuredin so sungutunna yii naxan sama nəjən na, na garamu sennin liyə, e nun xəma yīkəeraso firin, naxan garamu kəmə liyə.

23 A yi a maxədin, a naxa, “Nde a dii i tan na? Yandi, a fala n xa, xa yigiyana nde i baba konni, nxu xa xi na to kəjən na?”

24 A yi a fala a xa, a naxa, “Betuyeli a diin nan n na, Milika nun Nahori mamandenna nan n na.”

25 Naxanli ito mən yi a fala, a naxa, “Nxu konni sɛxən nun nəxəndede gbegbeen na, yigiyaden fan na ε luma dənaxan yi.”

26 Xəmən i to yi a xinbi sin Alatala yetagi.

27 A yi a fala, a naxa, “Alatala, n kanna Iburahimaa Ala, n bata i tantun. I hinanma n kanna Iburahima ra waxatin birin. I ya lannayaan mi kale.

N ma sigatini, Alatala, n xunna tixi yiren nan na, denaxan findixi n kanna Iburahima xunyən konna ra.”

28 Sungutunni ito yi a gi siga a konni, a sa xəjəni ito a fe fala a nga xa.

29 Rebeka tadana nde yi na naxan xili Laban. A yi mini mafuren, a yi siga xəjin dəen na xəmen tixi denaxan yi.

30 A bata yi jəerasoon nun yikəerasoon to a xunyən jaxalanmaan yii. A mən bata yi a xunyən dəntəge xuiin mə xəməna falana fe ra. A yi siga xəməni ito yireni a tixi xəjinna fəma e nun jəgəməne.

31 A yi a fala a xa, a naxa, “Fa be, Alatala barakan fixi naxan ma. Nanfera i tixi tandeni? N bata banxini tən i yigiyadena e nun jəgəməne lan e xa lu denaxan yi.”

32 Xəməni ito yi so Laban konni. Laban yi goronna ragodo jəgəməne fari. A səxən so e yii e nun jəxəndədəna e naxan donma. A yi igen fan so xəməni ito yii, e nun muxun naxanye birin biraxi a fəxə ra, alogo e xa e sanne maxa.

33 A yi fa donseen na e xa, koni a yi a fala, a naxa, “N mi n dəgema singe, fə n xa falan ti e xa, n lanma n xa naxan yita e ra.” Laban yi a fala a xa, a naxa, “Falan ti xə.”

34 Xəməni ito yi a fala, a naxa, “N tan Iburahimaa walikəen nan n na.

35 Alatala bata baraka gbegeben nagidi n kanna Iburahima ma. A bata findi nafulu kanna ra, bayo Ala bata xuruseen sifan birin fi a ma e nun gbetin nun xəmaan nun walikə xəməne nun walikə jaxanle nun jəgəməne nun sofanle. Ala bata na birin fi a ma.

36 N kanna Iburahima a jaxanla Saran, hali a to yi forixi, a yi diin bari a ma. A kəen birin soxi diini ito nan yii.”

37 “Iburahima n nakələxi nən, a naxa, ‘I nama jaxanla tongo n ma diin xa naxan fində Kanan kaan na n dəxi denaxan yi.

38 I xa siga n baba denbayani n bənsənni alogo i xa jaxanla fen n ma diin xa mənni.’

39 Na waxatini, n yi n kanna maxədin, n naxa, ‘Xa na jaxanla fa tondi biradeni n fəxə ra go?’

40 A yi n yabi, a naxa, ‘N sigan tima Alatala naxan yetagi, na fama nən a malekan biradeni i fəxə ra alogo i ya sigatiin xa sənəya. I fama nən jaxanla tongodeni n ma diin xa n bənsənni, n baba denbayani.

41 Na waxatini i na siga n bənsənni tagi, xa e mi fa sa sungutunna so i yii, i bata ratanga n ma marakələn ma.’ ”

42 “N to xəjinna yiren li, n yi maxədin ti, n naxa, ‘Alatala, n kanna Iburahimaa Ala, xa i bata a jənige n xa, i xa n ma sigatiin nasənəya,

43 i yəen ti n na xəjinna dəxən ma. N fama nən sungutunna nde maxədindi naxan fama ige badeni, a a xa igen so n yii naxan a fəjən kui alogo n xa n min.

44 Xa a n yabi, a naxa, “Igen min, n na igen bama nən i ya jəgəməne fan xa, e min,” n na a kolonma nən na waxatini, Alatalaa sungutun sugəndixin yatin nan na ra n kanna Iburahima a diin xa.’ ”

45 “Benun n xa yelin na falan tiyə n yete ma, Rebeka yi fa, fəjən dəxi a tungunna fari. A yi godo xəjin dəen na, a yi igen ba. N yi a maxədin, n naxa, ‘Yandi igen so n yii, n xa n min.’

46 A yi a fəjən nagodo mafuren a tungunna fari, a yi a fala n xa, a naxa, ‘Igen min, i na yelin igen minjə, n na igen soma nən i ya jəgəməne fan yii.’ N yi n min, a mən yi igen so jəgəməne yii.

<sup>47</sup> N yi a maxədin, n naxa, ‘Nde a dii i tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Betuyeli a diin nan n na, Nahori nun Milika mamandenna nan n na.’ N yi xema wuredin so a jəeen na, n mən yi xema yiirasone so a yii kəeen na.

<sup>48</sup> N yi n xinbi sin Alatala yetagi. N yi Alatala tantun, n kanna Iburahimaa Ala, bayo a bata n ti kira fənin xən ma alogo n xa n kanna xunyena dii jaxalanmaan tongo a diin xa.

<sup>49</sup> Iki, a fala n xa, xa i hinanma n kanna ra lannayani. Xa na mi a ra, n sigama nən yire gbetə yi.”

<sup>50</sup> Laban nun Betuyeli yi a yabi, a naxa, “Alatala nan feni itoe ragidixi. Nxu mi na matandə.

<sup>51</sup> Rebeka nan tixi i yetagi ito ra. A xali i yii, alogo a xa findi i kanna diina jaxanla ra, alo Alatala a fala kii naxan yi.”

<sup>52</sup> Iburahimaa walikəen to na fala xuine mə, a yi a xinbi sin Alatala yetagi.

<sup>53</sup> Na xanbi ra, a yi muran gbeti daxin nun xema daxin nun dugine ramini a goronne yə, a e so Rebeka yii. A yi Rebeka nga nun a tada fan ki.

<sup>54</sup> Iburahima a walikəen nun a fəxərabirane, e birin yi e dəge, e igen min, e yi so e sadeni.

E to keli xətənni, Iburahimaa walikəen yi a fala Rebeka nga nun a tada xa, a naxa, “Ə a lu fa n xa xətə n kanna konni.”

<sup>55</sup> E yi a fala, e naxa, “Sungutunni ito xa lu be singen, a xa xii fu jəxən liga be waxatini ito yi, na xanbi ra, i siga.”

<sup>56</sup> Walikəen mən yi e yabi, a naxa, “Ə nama n makankan be. Alatala bata n ma sigatiin findi n ma xunna kenla ra. Ə a lu fa n xa xətə n kanna konni.”

<sup>57</sup> E yi a fala, e naxa, “En sungutunni ito xili ba, en na a maxədin, en xa a jənigen kolon.”

<sup>58</sup> E yi Rebeka xili, e yi a maxədin, e naxa, “I waxi siga feni ba, e nun xəmeni ito?” Rebeka yi a yabi, a naxa, “Ōn, n waxi siga feni.”

<sup>59</sup> E yi e xunyən Rebeka so e yii e nun jaxanla naxan yi a maxuruma. E nun Iburahima walikəen nun a muxune yi siga.

<sup>60</sup> E yi duba Rebeka xa, e naxa, “I tan nxu xunyena. Ala xa i yixətene rawuya ayi han wuli wuli wuyaxi, e nəon sətə e yaxune xun na.”

<sup>61</sup> Rebeka nun a walikə jaxanle yi dəxə jəgəməne fari, e yi bira Iburahima a walikəen fəxə ra, e birin yi siga.

<sup>62</sup> Isiyaga bata yi keli Lahayi Royi xəjinnə yireni. A yi siga Negewi bəxəni, a sa dəxə na.

<sup>63</sup> Ninbanna nde ra, a minixi a masigadeni, a yi jəgəməne to fə.

<sup>64</sup> Rebeka to Isiyaga to, a yi tuga jəgəməne fari, a godo bəxəni.

<sup>65</sup> A yi walikəen maxədin, a naxa, “Muxun mundun ito ra naxan fama en nalandeni xəen ma?”

<sup>66</sup> Iburahima a walikəen yi a yabi, a naxa, “N kanna nan na ra.” Nayi, a yi dugin so a yetagin xun na.

Walikəni ito yi a fala Isiyaga xa, a feen naxanye birin ligaxi.

<sup>67</sup> Na xanbi ra, Isiyaga yi Rebeka tongo, a yi a xali bubuna nde kui, a nga Saran yi dəxi dənaxan yi nun. Rebeka yi findi a jaxanla ra. A yi a xanu. Isiyaga nga faxa sunun yi ba a ma Rebekaa fe ra.

## 25

*Iburahima faxa fena*  
*Taruxune Singen 1.32,33*

<sup>1</sup> Iburahima mən yi jaxalan gbetən tongo naxan xili Keturə.

<sup>2</sup> Na jaxanla yi diine bari a xa. Na diine yi xili: Simiran nun Yokan nun Medan nun Midiyan nun Yisebaki e nun Suwa.

<sup>3</sup> Yokan yi Saba nun Dedan bari. Dedan yixetene findixi Asuri kaane nan na, e nun Letusin kaane nun Leyumin kaane.

<sup>4</sup> Midiyan ma diine nan Efa nun Efere nun Xanəki nun Abida nun Elida ra. Keturaa diine nan e birin na.

<sup>5</sup> Seen naxan birin findi Ibrahima gbeen na, a yi a birin so Isiyaga yii.

<sup>6</sup> Naxanye findi a konyi jaxanle diine ra, a yi e ki a siimayani. A yi e rasiga yireni, denaxan makuya a dii Isiyaga ra sogetede mabinni.

<sup>7</sup> Ibrahima a siimayaan yi siga han jee keeme jee tonge solofere e nun suulun.

<sup>8</sup> A to siimaya xunkuyen soto, a fori ki faji, a yi faxa, a yi siga laxira yi.

<sup>9</sup> A diine Isiyaga nun Sumayila yi a maluxun faranna ra, Makipela, denaxan yi Eferon ma xeen ma, Soxara a diina, Xiti kaana, Mamire fema.

<sup>10</sup> Ibrahima na xeen sara Xitine bənsəonna nan ma. E nun a jaxanla Saran, e birin maluxunxi menna nin.

<sup>11</sup> Ibrahima to faxa, Ala yi a dii Isiyaga baraka naxan dəxo Lahayi Royi xəpinna fema.

### *Sumayilaa taruxuna*

#### *Taruxune Singen 1.28-31*

<sup>12</sup> Sumayila bənsəonne xinle nan itoe ra. Saran bata yi a konyi jaxanla Misiran kaa Hagara fi Ibrahima ma. Hagara yi Sumayila soto.

<sup>13</sup> Sumayilaa diine xinle ni itoe ra: Nebayoti Sumayilaa dii singen nun Kedari nun Adibeli nun Mibisan nun

<sup>14</sup> Misema nun Duma nun Masa nun

<sup>15</sup> Xadada nun Tema nun Yeturi nun Nafisi e nun Kedema. Na dii fu nun firinna findi Sumayilaa diine nan na.

<sup>16</sup> Na muxu keden kedenna, ne findi bəxo mangane nan na. E yi e xinle sa e taane xun ma e nun e muxune.

<sup>17</sup> Sumayilaa siimayaan yi dan jee keeme jee tonge saxan nun solofere nin. A yi faxa, a siga laxira yi.

<sup>18</sup> Sumayila bənsəonna yi dəxo na bəxəni denaxan yi Xawila nun Suru tagi. Suru yeen nafindixi Misiran nan ma Asuri kiraan na. E yi dəxi e ngaxakedenne nan dəxon ma.

### *Esayu nun Yaxuba*

<sup>19</sup> Isiyaga bənsəonne taruxun ni i ra. Isiyaga findi Ibrahima a diin nan na.

<sup>20</sup> Isiyaga to jee tonge naanin soto siimayaan na, a yi Rebeka dəxo, Laban xunye jaxalanmana, Betuyeli a dii temena. Arami kaane nan e ra, e kelixi Padan-Arami nen.

<sup>21</sup> Koni Rebeka mi no diin barə a xa. Isiyaga yi Alatala maxandi a jaxanla fe ra a xa no dii barideni. Alatala yi a maxandin nasuxu, Rebeka yi fudikan.

<sup>22</sup> Na diine yi lu yenge e nga kui. A yi a fala, a naxa, “Nanfera n kuina n tərəma?” A yi Alatala maxədin.

<sup>23</sup> Alatala yi a yabi, a naxa, “Siya dəxəde firin nan i kuini. Kedenna senben gboma nen boden xa. Tadan luma nen a xunyena nəon bun ma.”

<sup>24</sup> A diin bari waxatin to a li, e yi a to a gulunne nan yi Rebeka kui.

<sup>25</sup> Diin naxan singe bari muxu gbeela nan yi a ra. Fati ma xabe gbege kannan nan yi a ra. E yi a xili sa Esayu.

<sup>26</sup> Na xanbi ra, a xunyən fan yi bari. A yiin naxutuxi a tada Esayu santinban ma. E yi a xili sa Yaxuba. \* Rebeka na diine barima waxatin naxan yi, Isiyaga jεε tonge sennin nan yi a ra.

<sup>27</sup> Na dii xεmε firinna yi gbo. Esayu yi findi donso fajin na naxan yi wulani sigama. Yaxuba findi muxu maxunbelixin nan na, a tan yi luma bubun nan bun ma.

<sup>28</sup> Esayu nan yi rafan Isiyaga ma, a sube faxaxine fe ra, koni Yaxuba nan yi rafan Rebeka ma.

<sup>29</sup> Ləxəna nde Yaxuba yi pərin nafala. Esayu to so, a xadanxi keli donsoy-ani.

<sup>30</sup> A yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “N mi nəε fefe ra iki. A lu n xa pəri gbeeli ito nde kən.” Na nan toxi a yi xili sa, Edən.†

<sup>31</sup> Yaxuba yi a yabi, a naxa, “I ya foriyaan tiden fi n ma singen.”

<sup>32</sup> Esayu yi a fala, a naxa, “N faxa feni kamən nan ma iki. Na foriya tiden nanse fanma n ma?”

<sup>33</sup> Yaxuba mən yi a fala, a naxa, “Fə i xa i kələ.” Esayu yi a kələ, a bata a foriya tiden fi a ma.

<sup>34</sup> Yaxuba yi burun nun pərin toge daxi so a yii. Esayu yi ne don, a yi a min. A yi siga. Nanara, Esayu mi a foriya tiden yatε sese ra.

## 26

### *Isiyaga nun Abimeleki*

<sup>1</sup> Kamən yi so bəxəni, ba a singen na naxan so Iburahima waxatini. Isiyaga yi siga Gerari yi, Filisiti manga Abimeleki konni.

<sup>2</sup> Alatala yi mini Isiyaga xa. A yi a fala a xa, a naxa, “I nama siga Misiran bəxəni de! Lu na bəxəni n na dənaxan yita i ra.

<sup>3</sup> I lu na. En birin na a ra. N ni i barakama nən, bayo n fama bəxəni ito fideni i tan nun i bənsənnə nan ma. N layirin naxan tongo i baba Iburahima xa, n na rakamalima nən.

<sup>4</sup> N na i bənsənnə rawuyama ayi nən alo saren naxanye kore. N bəxəni ito fima nən i bənsənnə ma. Dunuja siyane birin duban sətəma nən i tan bənsənnə barakan nin,

<sup>5</sup> bayo Iburahima n xuiin name nən, a yi n gelene nun n ma yamarine nun n ma tənne nun n ma sariyane suxu.”

<sup>6</sup> Isiyaga yi dəxə Gerari yi.

<sup>7</sup> Muxun naxanye dəxi mənni, ne yi a maxədin a jaxanla fe ma. A yi e yabi, a xunyən jaxalanmaan nan a ra. A mi yi susuε a falε e xa, a jaxanla nan Rebeka ra alogo mən kaane nama a faxa. A gaxu a falε a jaxanla na a ra bayo Rebeka jaxalan tofajin nan yi a ra.

<sup>8</sup> Isiyaga to bu na, ləxəna nde Abimeleki, Filisitine mangana, na yi a yεen namini banxin foye soden na. A yi a to Isiyaga Rebeka masugusuguma.

<sup>9</sup> Abimeleki yi a xili a konni. A yi a fala a xa, a naxa, “I ya jaxanla yatin nan ito ra! Nanfera i a falaxi nxu xa, a i xunyε jaxalanmaan nan a ra?” Isiyaga yi a yabi, a naxa, “N yi gaxuxi nən alogo ε nama n faxa. Na nan a to, n yi na fala.”

\* **25:26:** Heburu xuini, **Yaxuba** xinla maliga xuina nde ra naxan bunna nən fa fala “Santinbana.”

† **25:30:** Heburu xuini, **Edən** bunna nən fa fala “A gbeeli.”

10 Abimeleki mən yi a fala, a naxa, “I nanse ligaxi nxu ra? Xa muxuna nde fa mini n ma yamaan tagi go, a yi i ya naxanla kolon naxanla ra? Na waxatini i bata nxu findi yulubi tongone ra.”

11 Abimeleki yi yamarin fi a yamaan birin ma, a naxa, “Muxu yo na maxa xeməni ito nun naxanla ito ra, n na kanna faxama nən.”

12 Na nən na, Isiyaga yi xeen bi bəxəni ito ma. A to na xeen xaba, a yi na naxəndən kəmə sətə, bayo Alatala bata a baraka.

13 A herin yi lu xun mase, a yi findi nafulu kanna ra.

14 A yi findi yexexə gbegbe kanna ra e nun siine nun jingene nun konyi wuyaxi kanna. Filisitine yi Isiyaga maxəxələn.

### *Isiyagaa layirina e nun Abimeleki*

15 Filisitine yi xərinne birin nafe bəndən na, Isiyaga baba Iburahimaa konyine naxanye ge Iburahima waxatini.

16 Abimeleki yi a fala Isiyaga xa, a naxa, “I bata sənben sətə be dangu nxu tan na. Fə i xa keli be.”

17 Isiyaga yi keli na, a siga Gerari lanbanni. A sa dəxə mənni.

18 Isiyaga yi xərinne yiba, naxanye yi gexi a baba waxatini. Filisitine na xərinne dutun nən Iburahima faxa xanbini. A baba yi na xərinne xinle falama kii naxan yi, Isiyaga mən yi ne xinle fala e xun ma na kiini.

19 Isiyagaa konyine mən yi xərin gbete ge na lanbanni. E yi tigin li a kui.

20 Xuruse rabaan naxanye yi Gerari lanbanni, ne nun Isiyagaa xuruse rabane yi sənə na xərinna fe ra. E birin yi a fala, e naxa, “Nxu tan nan gbeen xərinna ra.” Isiyaga yi xərinni ito xili sa Eseki, bayo sənəxən bata bira a fe yi.\*

21 A konyine mən yi xərin gbete ge, sənəxən mən yi bira na fan ma fe yi. E yi a xili sa Sitina.†

22 A yi keli na, a sa xərinna ge yire gbete yi. Na xərinna to ge, sənəxən mi bira na tan ma fe yi. E yi na xərinna xili sa, Rehoboti,‡ bayo e naxa, “Alatala bata dəxəde gbeen fi en ma. En ma feen bata fan bəxəni ito ma.”

23 E yi keli mənni, e siga Beriseba.

24 Alatala yi mini a xa kəeen na. A yi a fala a xa, a naxa, “I fafe Iburahimaa Ala nan n tan na. I nama gaxu fefe ra, en tan na a ra yiren birin yi. N mən i barakama nən. N ni i bənsənna rawuyama ayi nən Iburahima fe ra, n ma walikəna.”

25 Isiyaga yi saraxa ganden nafala mənni, a yi fa Alatala maxandi a xinla ra. A yi a bubuni tən mənni. A konyine mən yi xərinna ge na.

26 Abimeleki yi keli Gerari yi, a yi fa, a e xa e bode to. Axusati yi biraxi a fəxə ra, a maxadi tina, e nun Pikoli, a sofa mangana.

27 Isiyaga yi a maxodin, a naxa, “E faxi n todeni nanfera? E bata n naxaxu han e bata n kedi e konni.”

28 E yi a yabi, e naxa, “Nxu bata a kolon yati a Alatala luxi i xən. Nxu mən bata a miri, fə en xa layirin tongo en bode xa marakələni.

29 I kələ nxu xa, a i mi fama fe xələn ligadeni nxu ra, bayo nxu fan mi fe kobi yo ligaxi i ra. Fə nxu to fe fajin nan tun ligaxi i xa. Nxu mən yi i lu, i xa siga bəje xunbenli. Waxatini ito yi, Alatala bata i baraka.”

30 Isiyaga yi donse gbegbeen nafala e xa. E birin yi e dəge, e yi e min.

31 Kuye to yiba, e yi e kələ e bode xa. Isiyaga yi a jəngə e ma, e yi fata lanni.

\* 26:20: **Eseki** bunna nən fa fala “Fe matandina.” † 26:21: **Sitina** bunna nən fa fala “Təjegəna.”

‡ 26:22: **Rehoboti** bunna nən fa fala “Yire yigbeəna.”

<sup>32</sup> Na ləxəni, Isiyagaa konyine yi fa xəjinni ito a fe dentegen sadeni a xa e naxan gexi, e naxa, “Nxu bata igen li xəjinni ito ra.”

<sup>33</sup> Isiyaga yi na xəjinnna xili sa Siba. § Nanara, han to taani ito xinla falama Beriseba.\*

### *Esayu a yaxanla dəxəna*

<sup>34</sup> Esayu to jee tonge naanin sətə, a yi Yudita dəxə, Beeri a dii teməna, e nun Basamati, Elon ma dii teməna. Ne firinna Xiti kaan nan e ra.

<sup>35</sup> E yi Isiyaga nun Rebeka nii yjəxə e ma.

## 27

### *Isiyaga yi duba Yaxuba xa*

<sup>1</sup> Isiyaga bata yi fori, a yeene bata yi rafərə. A mi yi fa nəe sese toE. A yi a dii forimana, Esayu, xili, a naxa, “N ma diina.” Esayu yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”

<sup>2</sup> Isiyaga yi a fala, a naxa, “I bata a to, n bata fori. N mi a kolon, n faxama waxatın naxan yi.

<sup>3</sup> I ya sube fəxa seene tongo e nun i ya sagbaan nun i ya xanla. I siga donsoyaan na. I sa fa burunna suben na n xa.

<sup>4</sup> I xa na suben jın n xa a fajın na alo a rafan n ma kii naxan yi, i fa a ra n xən alogo n xa duba i xa benun n xa fəxa.”

<sup>5</sup> Na waxatini, Rebeka yi tuli matixi Isiyaga ra, a falatini Esayu xa. Esayu yi siga burunna ra sube faxadeni a baba xa.

<sup>6</sup> Rebeka yi a fala a diin Yaxuba xa, a naxa, “N bata i baba xuiin mE a falani ito tima Esayu xa,

<sup>7</sup> a naxa, ‘Sa suben bun n xa, i fa a ra, i yi a jın n xa, n xa a don. N na na suben don, n dubama i xa nEn Alatala yetəgi benun n xa fəxa.’

<sup>8</sup> Iki, n ma diina, i tuli mati n na ki fajı. N ni i yamarima naxan na, i xa na liga.

<sup>9</sup> Siga xuruseene denaxan yi, i sa fa sii dii fajın firin na n xa. N xa na rafala a fajın na alo i baba waxi a xən ma kii naxan yi.

<sup>10</sup> I xa a xali i baba xa alogo a xa duba i tan nan xa benun a xa fəxa.”

<sup>11</sup> Yaxuba yi a nga Rebeka yabi, a naxa, “Koni, fati ma xaben kannan Esayu ra. N tan fati ma xaben mi n ma.

<sup>12</sup> N baba na n masuxu, a kolonma nEn Esayu xa mi a ra. N findima wule falan nan na a tan yi. Benun n xa duban sətə, n fama dangan nan sətədeyi na waxatini.”

<sup>13</sup> A nga yi a fala, a naxa, “En-en, na dangan fama xetədeni n tan nan ma n ma diina. I naxan ligama, i tuli mati n na. Siga i sa fa na sii dii firinne ra n xa.”

<sup>14</sup> Yaxuba yi siga, a sa fa sii dii firinne ra a nga fema. A nga yi na donseen nafala alo a rafan Isiyaga ma kii naxan yi.

<sup>15</sup> Na xanbi ra, Rebeka yi Esayu, a dii singena domain tongo, domain naxan fan a dugine ye. A yi na ragodo Yaxuba ma, a dii firindena.

<sup>16</sup> A yi sii kidine tongo, a yi a diin yiine maxidi e ra e nun a kəena bayo fati ma xabe mi yi a ma.

<sup>17</sup> A yi na donseen so a diin Yaxuba yii, e nun buruna a naxan nafalaxi.

§ 26:33: *Siba* bunna nEn “Marakoləna.” \* 26:33: *Beriseba* bunna nEn “Marakolə xəjinnna.”

18 A yi siga a baba fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “N baba, n tan ni i ra.” A yi a maxədin, a naxa, “Nde i tan na, n ma diina?”

19 Yaxuba yi a baba yabi, a naxa, “Esayu nan n na, i ya diin forimana. I naxan maxədinxi n na, n bata fa a ra. Yandi, keli, i dəxə, i n ma sube rafalaxin don, alogo i xa duba n xa.”

20 Isiyaga yi a fala a diin xa, a naxa, “I subeni ito toxi minən yi xulən, n ma diina?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “Alatala i ya Ala nan a fixi n ma.”

21 Isiyaga yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “I maso n na, n xa i masuxu, n ma diina alogo n xa la a ra a Esayu nan yati i ra, n ma diina.”

22 Yaxuba yi a maso a baba ra. Isiyaga yi a fatin masuxu. A yi a fala, a naxa, “I xuiin maliga Yaxuba xuiin na, koni i yiine tan Esayu yiine nan e ra.”

23 A mi yi nəe Yaxuba kolonje bayo a yiine xaben yi e ma, alo a tada Esayu yi kii naxan yi. A yi duba a xa.

24 A mən yi a maxədin, a naxa, “N ma diina Esayu yatin nan i ra?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “Ən.”

25 Isiyaga yi a fala, a naxa, “Fa donseen na, i naxan nafalaxi, n xa a don. N yi duba i xa.” Yaxuba yi donseen so a baba yii. Isiyaga yi a don. A yi wudi bogi igen fan so a yii alo manpana, a yi na fan min.

26 Na xanbi ra, a baba Isiyaga yi a fala a xa, a naxa, “I maso n na, i n sunbu, n ma diina.”

27 Yaxuba yi a maso a ra, a yi a sunbu. Isiyaga yi a dugine xirin mə. Awa, na xanbi ra, a yi duba a xa, a naxa,  
“Yə! N ma diin xirin luxi nən  
alo xəena

Alatala barakan saxi naxan yi.

28 Ala xa xiila fi i ma  
naxan kelima kore.

Ala xa dahamu bəxən fi i ma.

Ala xa barakan sa i ya xəeni.

Ala xa wudi bogi igen fi i ma.

29 Ala xa i dəxə siyane xun na.

Ala xa siyane magodo i xa.

I xa findi i ngaxakedenne yəeratiin na.

E birin xa e magodo i bun ma.

Muxu yo na i danga,

na dangan xa xətə a kanna ma.

Muxu yo na duba i xa,

na kanna fan xa duban sətə.”

30 Isiyaga to yelin dubadeni Yaxuba xa, a yi mini. A mi bu, Yaxuba tada Esayu fan yi so, sa keli sube bundeni.

31 A fan yi na suben nafala ki fəni alo a baba waxi a xən ma kii naxan yi. A yi fa a ra a baba xa. A yi a fala a baba xa, a naxa, “N baba, keli, i dəxə, i suben don n naxan nafalaxi i xa alogo i xa duba n xa.”

32 A baba Isiyaga yi a maxədin, a naxa, “Nde i tan na?” Esayu yi a yabi, a naxa, “Esayu nan n na, i ya diin forimana.”

33 Na feen yi Isiyaga yifu ki fəni. A fatin birin yi xuruxurun a ma. A yi maxədinna ti, a naxa, “Koni nde tan faxi suben nafalaxin na n xa, n naxan donxi iki benun i tan xa fa? N bata duba na kanna xa. A tan nan fama duba sətədeni.”

34 Esayu to a baba falan mə, a bəjən yi mini, a yi sənəxə gbegbeen nate. A yi a baba mafan, a naxa, “Duba n fan xa, n baba.”



<sup>35</sup> Isiyaga yi a yabi, a naxa, “I xunyɛn bata n mayenden. A tan bata i ya duban sətə.”

<sup>36</sup> Esayu yi a fala, a naxa, “A xinla yatina a xun ma, Yaxuba.\* A sanja yi firinden ni i ra a n yanfama. A bata n ma foriya tiden tongo. Iki a bata n ma duban fan tongo.” Esayu mən yi a fala, a naxa, “Duba yo mi fa i yii sənən, i lan i xa naxan ti n tan xa?”

<sup>37</sup> Isiyaga yi Esayu yabi, a naxa, “N bata a tan findi i xunna ra, n mən bata a ngaxakedenne fan birin so a yii e xa lu a bun ma. N bata baraka gbegbeen fi a ma, e nun wudi bogi ige fajina. N nɔɛ nanfe ligɛ i tan xa, n ma diina?”

<sup>38</sup> Esayu yi a fala a baba xa, a naxa, “N ba, duba keden peen nan i yii ba? N baba, duba n fan xa.” A yi wuga a xuini texin na.

<sup>39</sup> A baba Isiyaga yi a yabi, a naxa, “A kolon, i mi fama bəxə fajni sətədeni, hanma xiila naxan kelima kore.

<sup>40</sup> I ya silanfanna nan fama i balodeni. I fama walideni i xunyɛn nan bun ma, koni i fama nən i yɛtɛ sətədeni. A nɔɔn naxan sama i ma, i murutɛma nən na bun.”

### *Yaxuba a giina*

<sup>41</sup> Esayu yi a xunyɛn Yaxuba rafen yengɛn na a duban sətə feen na e baba ra. Esayu yi a fala a bəjɛni, a naxa, “N baba na faxa waxatin naxan yi, n Yaxuba faxama nən.”

<sup>42</sup> Rebeka to a dii singen Esayu a natan kolon, a yi a dii firinden Yaxuba xili. A yi a fala a xa, a naxa, “I bata a to, i tada Esayu waxi a gbeen jəxə feni i ma, a i faxa.

<sup>43</sup> Iki i tuli mati n na ki fajni, n ma diina. Keli be, i siga Xarani yi, n tada Laban konni.

<sup>44</sup> I sa lu a konni waxatini ito yi han i tada bəjɛn yi godo.

<sup>45</sup> I tada bəjɛn na godo i ya fe ra waxatin naxan yi, a na jinan i liga fəxən na, n na n jɔngue, i fa. N mi waxi fula feni ɛ firinna birin na ləxə kedenni.”

<sup>46</sup> Rebeka yi a fala Isiyaga xa, a naxa, “N niin bata yijaxu n ma Xiti kaa jaxanle fe ra. Xa a sa a li, Yaxuba fan jaxanla tongo bəxəni ito ma, na waxatini n ma siimayaan tənən nanse ra?”

## 28

<sup>1</sup> Isiyaga yi Yaxuba xili. A yi duba a xa. A yi yamarini ito so a yii, a naxa, “I nama jaxanla dəxə naxan findixi Kanan kaan na de!

<sup>2</sup> Keli, i siga Padan-Arami yi, i nga baba Betuyeli konni. I sa mənna jaxanla nde dəxə naxan finde Laban ma dii tɛmɛn na, i nga tada xɛmɛmana.

<sup>3</sup> Ala Sɛnbɛ Kanna xa i baraka, Ala xa dii gbegbe fi i ma, alogo i xa findi siya gbegbeen benban na.

<sup>4</sup> Ala xa Iburahima a duban yabi i ma e nun i bənsənna, alogo bəxəni ito xa findi i gbeen na i waxati rabɛ dɛnaxan yi, Ala bəxən naxan fi Iburahima ma.”

<sup>5</sup> Isiyaga yi Yaxuba rasiga Padan-Arami yi, Laban konni, Betuyeli a diina Arami kaana. Laban, Rebeka tada xɛmɛmaan nan yi a ra. Yaxuba nun Esayu nga nan yi Rebeka ra.

\* 27:36: *Yaxuba* bunna nɛn, “A muxun santinban suxuma” hanma “yanfantenna.”

<sup>6</sup> Esayu yi a kolon a baba bata duba Yaxuba xa, a a rasiga Padan-Arami yi, a xa sa mənna paxanla dəxə. A mən yi a me, a baba Isiyaga bata a yamari, a nama paxanla dəxə naxan finde Kanan kaan na.

<sup>7</sup> Yaxuba yi a baba nun a nga xuiin binya. A yi siga Padan-Arami yi.

<sup>8</sup> Esayu yi a kolon na waxatini Kanan kaa paxanle mi rafan a baba Isiyaga ma.

<sup>9</sup> Awa, Esayu yi siga Sumayila konni, Iburahima diina. A yi Sumayilaa dii temen Mahalati dəxə, Nebayoti xunyε paxalanmana.

### *Yaxubaa xiyena*

<sup>10</sup> Yaxuba to keli Bəriseba yi, siga Xarani yi,

<sup>11</sup> kəena a li denaxan yi, a yi xi mənni. A yi gεmε keden tongo, a yi a raso a xunna bun ma. A yi a sa mənni.

<sup>12</sup> A yi xiye sa, sangalanna tixi bəxən fari a xunna texi han kore. Alaa malekane yi teen nun godoni sangalanna ma.

<sup>13</sup> Alatala yi tixi e xun ma. A yi a fala a xa, a naxa, “N tan nan Alatala ra, i taje Iburahima nun Isiyagaa Ala. I saxi bəxən naxan fari ito ra, n ni ito fima i ma nən ε nun i bənsənna.

<sup>14</sup> I bənsənna fama wuyadeni nən alo gbangbanna. ε bəxən fama nən gbodeni ayi keli sogeteden ma han sa dəxə sogegododen na, keli kəmənna ma sa dəxə yiifanna ra. Dunuja siyane birin duban sətəma i tan nun i bənsənna sabun nan na.

<sup>15</sup> En birin na a ra i na siga dεdε. N ni i kantanma nən i na siga denaxan yi, n ni i raxetema nən bəxəni ito ma. N mi i rabejnje. N feen naxan birin layiri tongoxi i xa, n na a birin ligama nən.”

<sup>16</sup> Yaxuba yi xulun xixənli, a yi a fala, a naxa, “N bata yelin a kolonje yati, Alatala be yi, koni n mi yi a kolon.”

<sup>17</sup> A yi gaxu, a yi a fala, a naxa, “Yire magaxuxin nan be ra. Sese mi a ra fo Alaa banxina, e nun kore xənna so dεena.”

<sup>18</sup> A yi keli xətən xətən, a gemen tongo naxan yi rasoxi a xunna bun ma. A yi a ti taxamasenna ra, a yi turen maso gemen xunna ma.

<sup>19</sup> A yi na yiren xili sa Beteli. \* Benun na xa liga, na yiren yi xili nən Lusi.

<sup>20</sup> Yaxuba yi a dε ti Ala xa, a naxa, “Xa nxu nun Ala na a ra, a tan nan mən n kantanma kiraan xən ma n sigama denaxan yi, a yi donseen so n yii n naxan donma, a mən yi maxidi seen so n yii n naxan soma n ma,

<sup>21</sup> xa n xεtε bəje xunbenli n baba konni, nayi Alatala findima nən n ma Ala ra.

<sup>22</sup> Gemeni ito, n naxan tixi taxamasenna ra, a findima Alaa banxin nan na. I seen naxan birin fima n ma, n na a yaganna bama nən, n na fi i ma.”

## 29

### *Yaxuba nun Rakeli*

<sup>1</sup> Yaxuba to ti kiraan xən ma siga sogeteden bəxən mabinni,

<sup>2</sup> a yi xəjinna to burunna ra. Yεxεen nun sii kuru saxan yi saxi na xəjinna fεma e igen minma denaxan yi. Gεmε xungbeen nan yi saxi xəjinna dε ra.

<sup>3</sup> Na waxatini, e yi darixi xuruseene malanjε na yiren nin. E malanxina, xuruse rabane yi gemen makutukutu naxan yi saxi xəjinna dε ra. Xuruseene to yelin ige mindeni, e mən yi gemen naxεtε xəjinna dε ra.

<sup>4</sup> Yaxuba yi xuruse rabane maxədin, a naxa, “Ngaxakedenne, ε kelixi minen yi?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu kelixi Xarani taan nin.”

\* **28:19: Bet:li** bunna nεen fa fala “Alaa banxina.”

<sup>5</sup> A mən yi e maxədin, a naxa, “E Laban kolon, Nahori a dii xəmənə?” E yi a yabi, e naxa, “Ən, nxu a kolon.”

<sup>6</sup> A yi e maxədin, a naxa, “A di na?” E yi a yabi, e naxa, “Sese mi a toxi. A dii təmənə Rakeli nan fama na ra e nun xuruseene.”

<sup>7</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “En yanyin nin iki. Xuruseene malan waxatin xa mi a ra iki ba? E igen fi xuruseene ma mafuren, e mən yi xete e ra e rabadeni.”

<sup>8</sup> E yi a fala, e naxa, “Nxu mi nəe fefe lige iki, fə xuruseene birin na malan. Na waxatini, nxu fa gəmən ba xəjinna de ra a deen yi balanxi naxan na, nxu fa igen fi xuruseene birin ma.”

<sup>9</sup> Yaxuba to yi na falama e xa, Rakeli fan yi fa a babaa xuruseene ra, bayo xurusee rabaan nan yi a ra.

<sup>10</sup> Yaxuba to fe, Yaxuba nga tada dii təmənə, e nun Laban ma xuruseene, a yi a maso xəjinna de xən. A yi gəmən ba xəjinna de ra, a yi igen fi Laban ma xuruseene ma.

<sup>11</sup> Yaxuba yi Rakeli sunbu, a yi wuga, a gbelegbele.

<sup>12</sup> A yi a fala Rakeli xa, a a baba bari boden nan a ra, Rebekaa dii xəmənə. Rakeli yi giin nakə ayi, a sa na yeba a baba xa.

<sup>13</sup> Laban to Yaxuba fe me a xunyen paxalanmana diina, a yi siga, a sa a ralan. A yi a sunbu, a a xali banxini. Feen naxan birin Yaxuba sətə, a yi na yeba Laban xa.

<sup>14</sup> Laban yi a fala a xa, a naxa, “En birin wuli keden fasa keden.” Yaxuba yi kike keden naba Laban konni.

<sup>15</sup> Ləxəna nde, Laban yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “N bari boden nan i ra, koni sariya yo mi a falaxi i xa wali n xa, a fa lu n mi i saren fi. A fala n xa, a lan n xa i saren fi naxan na.”

<sup>16</sup> Awa, dii tème firin nan yi Laban yii. A dii tème singen xili nən Leya, a firindena Rakeli.

<sup>17</sup> Leya yeene mi yi rayabu, koni Rakeli tan paxalan tofərin nan yi a ra.

<sup>18</sup> Rakeli nan yi rafan Yaxuba ma ki fajni. A yi a fala Laban xa, a naxa, “N jee solofere nan walima i xa, alogo i xa i ya dii təmən firinden Rakeli fi n ma.”

<sup>19</sup> Laban yi a fala, a naxa, “Benun n xa n ma diin fi muxu gbeten ma, n lan n xa a fi i tan nan ma. Lu n konni be.”

<sup>20</sup> Yaxuba yi jee solofere wanla ke Laban yii Rakeli a fe ra. Koni na jee soloferen lu nən a xa alo xii dando gbansan, bayo a bata yi a xanu.

<sup>21</sup> Na xanbi ra, Yaxuba yi a fala Laban xa, a naxa, “N ma waxatin bata jan. N ma paxanla so n yii fa, n xa a findi n yete gbeen na.”

<sup>22</sup> Laban yi mən kaane birin xili, a e xa fa e degedeni, e sewa sumunna raba.

<sup>23</sup> Ninbanna ra, a yi Leya tongo, a dii tème singena, a yi a so Yaxuba yii. Yaxuba yi a findi a yete gbeen na.

<sup>24</sup> Laban yi Silipa so a diin Leya yii, a xa findi a konyin na.

<sup>25</sup> Kuye to yiba, Yaxuba yi a to Leya na a ra. A yi a fala Laban xa, a naxa, “I nanse ligaxi n na ito ra? N mi walixi i xa Rakeli xan ma fe ra ba? Nanfera i n mayendenxi?”

<sup>26</sup> Laban yi a yabi, a naxa, “Nxu tan ma namunna mi tinje dii tème firinden xa dəxə xeme taa ra, a singen mi xeme sətəxi.

<sup>27</sup> Xunsagini ito liga singen e nun Leya. Xa i tin i mən xa jee solofere wanla ke n xa, n nan n ma dii tème firinden fan fima nən i ma, a findi i ya paxanla ra.”

<sup>28</sup> Yaxuba yi na liga. E nun Leya to xunsagin naba yire kedenni, Laban yi Rakeli fan fi a ma.

29 A yi Bila tongo a a so Rakeli yii a xa findi a konyin na.

30 Yaxuba mən yi Rakeli findi a gbeen na, a yi Rakeli xanu dangu Leya ra. A mən yi jεε solofere wanla ke Laban yii.

### *Yaxubaa diine*

31 Alatala to a to Leya mi rafanxi Yaxuba ma alo Rakeli, a yi a findi dii barin na. Na waxatini Rakeli tan yi findi gbantan na.

32 Leya to fudikan, a yi diin bari. Na diin yi xili sa Ruben. A yi a fala, a naxa, “Alatala bata n ma marayarabin to. Iki n fa rafanma nen n ma xεμεn ma.”\*

33 A mən yi fudikan dii firinden na. A to na diin bari, a yi a fala, a naxa, “Alatala fan yatina a kolon, a n mi rafan n ma xεμεn ma. Na nan a toxi a dii firinden i to fan fixi n ma.” A yi na diin xili sa Simeyon.†

34 A mən yi fudikan dii saxanden na. A to a bari, a mən yi a fala, a naxa, “Awa, iki, fə n ma xεμεn xa kankan nen n ma sənən, bayo n bata dii saxan sətə a xa.” Na na a to, e yi a xili sa Lewi.‡

35 A yi fudikan dii naaninden na. A to na fan bari, a yi a fala, a naxa, “Awa, iki n na Alatala tantunna nen.” A yi na diin xili sa Yuda.§ A dii barin yi dan na dii muxu naaninna ma.

## 30

### *Rakeli a dii bari fena*

1 Rakeli to a to, a mi dii barima, a yi a tada maxəxələn. A yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “Diin fi n fan ma, xa na mi a ra n faxama nen.”

2 Yaxuba yi xələ a falan na. A yi a fala, a naxa, “I a mirixi nen a Ala nan n tan na? Ala nan a ligaxi i mi dii barima!”

3 Rakeli yi a yabi, a naxa, “N ma konyi jaxanla Bila tongo alogo a xa diine bari n xa. Na waxatini na tan finde n xa sabun na n diin sətə i xa.”

4 A yi a konyi jaxanla Bila tongo, a a so a xεμεn Yaxuba yii. Yaxuba yi na kolon jaxanla ra.

5 Bila yi fudikan, a yi dii xεμεn bari Yaxuba xa.

6 Rakeli yi a fala, a naxa, “Ala bata n ma kitin sa. A bata n ma falan me. Na nan a toxi a diin fixi n ma.” A yi na diin xili sa Dan.\*

7 Rakeli a konyi jaxanla Bila mən yi fudikan. A yi dii xεμε firinden bari Yaxuba xa.

8 Rakeli yi a fala, a naxa, “N bata n tada yenge n səbən birin na, n yi nəən sətə.” A yi a diin xili sa Nafatali.†

9 Leya to a kolon a mi fa dii barima, a yi a konyi jaxanla Silipa tongo, a yi a so Yaxuba yii, a xa findi a jaxanla ra.

10 Leyaa konyin Silipa yi dii xεμεn bari Yaxuba xa.

11 Leya yi a fala, a naxa, “Herin bata fa n ma.” A yi na diin xili sa Gadi.‡

12 Leyaa konyin Silipa yi dii firinden sətə Yaxuba xa.

13 Leya yi a fala, a naxa, “N bata səwa. Iki, jaxanle birin a falama nen a n bata səwa.” A yi a xili sa Aseri.§

\* 29:32: **Ruben** masoxi xuina nde nan na Heburu xuini naxan bunna nen “A bata n ma tərəyaan to.”

† 29:33: **Simeyon** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nen “Naxan fe mema.” ‡ 29:34:

**Lewi** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nen “A kankanxi a ma.” § 29:35: **Yuda** maso

xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nen “Tantunna.” \* 30:6: **Dan** bunna nen fa fala, “A bata

a xun mayenge kitin sa.” † 30:8: **Nafatali** bunna nen fa fala, “N ma yengena.” ‡ 30:11: **Gadi**

bunna nen fa fala, “Herina.” § 30:13: **Aseri** bunna nen fa fala, “Səwana.”

14 Murutu xaba waxatin to a li, Ruben yi siga xeen ma. A yi bogisena nde li na, naxan xili marafanna bogisena. A yi fa a ra a nga xa. Nanara, Rakeli yi a fala Leya xa, a naxa, “N bata i maxandi, i ya diina marafan bogisena nde so n yii.”

15 Leya yi a yabi, a naxa, “I bata n ma xemen ba n yii. Na mi i wasaxi? I mon waxi n ma diina marafan bogiseen nan tongo fe yi?” Rakeli yi a fala, a naxa, “To kœen na, ε nun Yaxuba nan fama xideni i ya diina marafan bogiseen jaxon na.”

16 Yaxuba to so jinbanna, sa keli xeen ma, Leya yi a ralan. A yi a fala a xa, a naxa, “I xima n tan nan xon ma to kœen na. N bata to kœen saren fi n ma diina marafan bogiseen na.” Yaxuba mon yi Leya kolon jaxanla ra na kœen na.

17 Ala yi tin Leyaa maxandin ma, a yi fudikan. Na yi findi a dii suulunden na Yaxuba xa.

18 Leya yi a fala, a naxa, “Ala bata n saren fi n ma konyi jaxanla so feen na n ma xemen yii.” A yi a diin xili sa Isakari.\*

19 Leya mon yi fudikan dii senninden na. A yi na diin bari Yaxuba xa.

20 Leya yi a fala, a naxa, “Ala bata n ki. Awa, iki n ma xemena n binyama nen, bayo n bata dii sennin bari a xa.” A yi na diin xili sa Sabulon.†

21 Na xanbi ra, a mon yi dii temen bari. A yi a xili sa Dina.

22 Ala yi a yengin nasiga Rakeli ma. A yi a maxandi xuiin name, a yi a findi dii barin na.

23 A yi fudikan, a yi diin bari. A yi a fala, a naxa, “Ala bata n namini yagini ito yi.”

24 A yi na diin xili sa Yusufu.‡ A yi falani ito ti, a naxa, “Alatala mon xa dii xeme gbete fan fi n ma.”

### *Yaxubaa nafunle fe*

25 Yusufu to bari, Yaxuba yi a fala Laban xa, a naxa, “A lu n xa xete n kon boxon ma.

26 A lu n xa n ma jaxanle xali e nun n ma diine, n walixi i xa naxanye fe ra. I a kolon n wanla naxan yaten ligaxi i xa.”

27 Laban yi a fala a xa, a naxa, “Dijna. N bata a kolon yimatoon xon, Alatala barakan saxi n ma fe yi i tan nan sabu ra.

28 A fala n xa n lan n xa i saren fi naxan na. N na a soma i yii nen.”

29 Yaxuba yi a fala a xa, a naxa, “I tan yatina a kolon n walixi i xa kii naxan yi han i ya xuruseene bata wuya ayi n tan barakani.

30 Ndedi nan yi i yii nun benun n xa fa, koni iki, a gbege bata sa na fari. Alatala bata barakan sa i ya fe yi xabu n so i konni. N fa wanla nde kema n ma denbayaan fan xa waxatin mundun yi?”

31 Laban yi a fala, a naxa, “A lan n xa yoli fi i ma?” Yaxuba yi a yabi, a naxa, “I nama sese fi n ma. Xa i bata tin n feen naxan falaxi i xa, na liga, n fan bata tin n yengi se i ya xuruseene xon ma.

32 N sigama nen to, n sa i ya xuruseene birin mato. Yexeen nun sii makatunxin birin ti e danna e nun naxanye birin foro makenenxi. N saren findima ne nan na.

\* **30:18: Isakari** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna neen fa fala, “Saranna.” † **30:20: Sabulon** bunna neen fa fala “Binyena.” ‡ **30:24: Yusufu** bunna neen fa fala “A xa a fari sa.”

<sup>33</sup> N ma tinxinna fama makenendeni nen i na fa xuruse matodeni waxatin naxan yi. Siin naxanye birin mi makatunxi e nun yexex diin birin fəro makenenxi mi naxanye ma, na bata findi mujan na n mabinni.”

<sup>34</sup> Laban yi a fala, a naxa, “N bata tin na ma. I naxan falaxi, en bata lan na ma.”

<sup>35</sup> Na ləxən yeteni Laban yi sii kətə maɲingixine nun a makatunxine yeɓa. Sii gilene fəre fəredine naxanye ma e nun fəre xungbene yi naxanye ma e nun yexex fixɛ makadanxine, a mən yi ne birin yeɓa. A yi na xuruseene birin taxu a diine ra.

<sup>36</sup> Na xanbi ra, a yi ne xali yirena nde yi xii saxan sigatiin tiye denaxan yi e nun Yaxuba tagi. Yaxuba yi fa Laban ma xuruse dənɓene raba.

<sup>37</sup> Yaxuba yi wudi bili sifa saxan yii xindene gira. A yi e lutine ba e ma alogo maɲingi fixɛn xa makenɛn.

<sup>38</sup> A yi wudi yiine sa xuruseene mindeni xuruseene yetagi bayo e tema e bode ra nen e na fa ige mindeni.

<sup>39</sup> Xuruseene yi te e bode ma wudi yiine yireni, e yi diine xali maɲingi fixɛn nun fəre fəredine nun fəre xungbene saxi e ma.

<sup>40</sup> Yaxuba yi xuruse diine yitaxun alogo e xa ti Laban ma xuruseene yetagi maɲingin nun jingin makenenxin naxanye ma. Nayi, a yi xuruseene malan a yetɛ xa a mi naxanye basan Laban gbeene ra.

<sup>41</sup> Waxatin birin xuruse senɓemane nɛma tɛ a gilene ra, Yaxuba yi wudi yiine sama nen xuruse mindeni alogo e xa te a gilene ra wudi yiine yireni.

<sup>42</sup> Yaxuba mi yi na ligama xuruse xunxurine ra. Na nan a liga xuruse xurine yi findi Laban gbeen na, a senɓemane yi findi Yaxuba gbeen na.

<sup>43</sup> Yaxuba yi findi nafulu kan gbeen na. A yi xuruse gbegbe sətə. Konyi xɛmɛne nun konyi gilene nun ɲogomɛne nun sofanle yi lu a yii.

## 31

### *Yaxuba yi siga Kanan yamanani*

<sup>1</sup> Na waxatini Yaxuba bata yi Laban ma diine xuiin mɛ e yi naxan falama, e naxa, “Seen naxan birin findixi en baba gbeen na, Yaxuba bata e birin tongo. Na nan a toxi a bata findi nafulu kanna ra.”

<sup>2</sup> Yaxuba yatin yi a kolon, a a marafanna mi fa Laban yi sənən alo a fəlɔni.

<sup>3</sup> Alatala yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “Xetɛ i baba nun i bari bodene bəxəni i kelixi denaxan yi. N luma nen i xən.”

<sup>4</sup> Yaxuba yi Rakeli nun Leya xili. E yi a xuruseene rabama.

<sup>5</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “N bata a kolon n ma marafanna mi fa ɛ baba yi sənən alo a fəlɔni, koni n babaa Ala bata lu n xən.

<sup>6</sup> ɛ a kolon yati, n bata wali ɛ baba xa n fangan birin na.

<sup>7</sup> A bata n mayenden a n saranna maxetɛ sanɲa yi fu, koni Ala mi tin a fe naxin liga n na.

<sup>8</sup> Xa ɛ baba fa a fala, a naxa, ‘Fəre fərene xuruseen naxanye ma, ne nan findima i gbeen na,’ xuruseene birin yi diin xalima nen fəre fərene naxanye ma. Xa ɛ baba fa a fala, a naxa, ‘Maɲingin xuruseen naxanye ma, ne nan findima i gbeen na,’ xuruseene birin yi dii maɲingixin nan xalima.

<sup>9</sup> Ala bata ɛ babaa xuruseene ba a yii, a yi e fi n tan ma.”

<sup>10</sup> “Xuruseene yi tema e bode ra waxatin naxan yi, n bata a to xiyeni, xuruse xɛmɛn naxanye texi xuruse gilene ra, ne maɲingixi, e mafəro fərxəni e nun e makatun katunxi.

11 N ma xiyeni, Ala a malekan yi n xili, a naxa, 'Yaxuba.' N yi a ratin, n naxa, 'N tan ni i ra.'

12 A yi a fala, a naxa, 'I xunna rakeli, a mato. Xuruse xemen naxanye birin texi xuruse gilene ra, ne mañingixi, e mafəwə fəwəxi e nun e makatun katunxi, bayo Laban naxan birin ligaxi i ra, n na toxi.

13 N tan nan Ala ra naxan fa i ma Betəli yi, i gemen tixi taxamasenna ra denaxan yi i layirin tongoxi n xa denaxan yi. İki, keli bəxəni ito ma. I siga na bəxəni i barixi denaxan yi.' "

14 Rakeli nun Leya yi Yaxuba yabi, e naxa, "Nxu baba mi kee yo luxi nxu tan xa!

15 Xənen xa mi nxu ra nxu baba konni? A bata nxu mati, a mən bata nxə gbetin fan don.

16 Ala hərisigen naxan birin baxi nxu baba yii, a xetema nən nxu ma e nun nxə diine. İki Ala feen naxan birin falaxi i xa, na birin liga."

17 Yaxuba yi a naxanle nun a diine rate nəgəməne fari.

18 A xuruseen nun hərisigen naxan birin səto Padan-Arami yi, a yi keli, a yi e birin xali a baba Isiyaga konni Kanan bəxəni.

19 Laban yi a xuruseene xabene maxabama e ma waxatin naxan yi, Rakeli yi a babaa suxurene muja.

20 Yaxuba yi Arami kaan Laban mayenden. A siga a mi sese fala a xa.

21 A yi a gi, e nun seen naxan birin findi a gbeen na. A yi Efirati baani gidi. Na xanbi ra, a yi siga Galadi geyaan mabinni.

22 A xii saxande ləxəni, muxuna nde yi a fala Laban xa fa fala Yaxuba bata a gi.

23 Laban yi a ngaxakedenne tongo, e yi mini Yaxuba fendeni xii solofere bun ma. E yi e li Galadi geyane binna ra.

24 Koni kəeen na, Ala yi a yete yita Arami kaan Laban na xiyeni. A yi a fala a xa, a naxa, "I yete ratanga feen sifan birin fala feen na Yaxuba ma."

25 Laban yi Yaxuba li. A bubun tix geyaan fari. Laban nun a ngaxakedenne fan yi e gbeen ti Galadi geyaan fari.

26 Laban yi a fala Yaxuba xa, a naxa, "I nanse ligaxi ito ra? Nanfera i n mayendenxi? I bata n ma diine xali alo muxu suxine yengenı.

27 Nanfera i gixi luxunni? I bata yanfantenyaan liga n na. I mi sese falaxi n xa. Xa i yi n nakolon nun, n yi i matima nən səwa sigine yi, tanbanna nun kondən xuiın na.

28 Koni i mi a lu yati n xa n ma diine nun n mamandenne sunbu, n yi n nungu e ma. I bata feen liga alo xaxilitarena.

29 N yi nəe fe kobin lige e ra nən, koni i babaa Ala bata a fala n xa to kəeen na, a naxa, 'I yete ratanga feen sifan birin fala feen na Yaxuba ma.'

30 Na bata lan, i sigaxi nən bayo i yi kunfaxi siga feen na i baba konni, koni nanfera i n ma suxurene mujaxi n ma?"

31 Yaxuba yi Laban yabi, a naxa, "N gaxu nən n miriyani alogo i nama i ya diine rasuxu n na.

32 Koni i na i ya suxurene to n ma muxu yo yii, n na kanna faxama nən. Ngaxakedenne birin yee xəri, n ma goronna birin mato. Naxan birin findixi i gbeen na, i xa a xali." Na waxatini Yaxuba mi yi a kolon xa Rakeli a babaa suxurene tongoxi.

33 Laban yi Yaxubaa bubune kui to e nun Leya konni e nun konyi firinne konni, koni a mi sese to. A to mini Leyaa bubuni, a yi so Rakeli fan konni.

34 Rakeli nan yati suxureni itoe tongoxi. A yi e luxun kirixan bun ma naxan sama nəgəmən fari, a fa dəxo a fari. Laban yi bubun kui to, a mi sese to na kui.

35 Rakeli yi a fala a baba xa, a naxa, “N baba i nama xələ n ma xa n mi fa keli i yetagi. N kike wanla nin.” Laban fenna sifan birin ti nən, koni a mi suxurene to.

36 Yaxuba yi xələ, a yi fala xələn ti Laban ma. A yi a fala, a naxa, “N gbalon mundun ligaxi, n haken mundun ligaxi naxan a ligama i xa mini n fendeni kiini ito yi?”

37 I bata n ma goronna birin kui to. I gbee seen mundun toxi e kui? A yita n na ngaxakedenne yeə xəri e nun i fan ngaxakedenne yeə xəri alogo e xa kitin sa en tagi.

38 N jee məxəne nan tixi i konni, koni i ya yeəen nun sii dii keden mi diin xalixi a faxa n yii. N mən mi i ya xuruse yo donxi.

39 N mi faxi xuruse ra i fema burunna subene naxan faxaxi. Naxanye yi mujama kəen nun yanyin na, ne bənən yi luma n tan nan xa bayo i yi e jəxən maxilima n na.

40 Ləxə yo ləxə kuye wolonna yi n tərəma nən yanyin na, xunbenla yi n tərə kəen na, n yetən mi yi nəe xiyə.

41 N bata jee məxəne ti i yii. N jee fu nun naanin wanla kexi nən alogo n xa i ya dii teme firinne dəxə. N mən yi jee sennin fan sa a fari i ya xuruseene kantandeni. Koni i bata n saranna maxete dəxəna ma fu.

42 Xa n taje Iburahimaa Ala, n baba Isiyaga gaxun naxan yeə ra, xa na mi yi a ra nun, n yi kelima nən be n yii genla. Koni Ala bata n ma marayarabin to, e nun n yi wali xədəen naxanye ligama, kəe danguxini ito yi, a bata n ma kitin sa.”

43 Laban yi Yaxuba yabi, a naxa, “I ya jaxanle, n ma diine nan ne ra. E diine, n gbeen nan ne ra. Xuruseni itoe n gbeen nan e ra, n naxan birin toma ito ra, n tan nan gbee e ra. Koni to xanbi ra, n nəe nanse ligə n ma diine nun n mamandenne xa?”

44 Iki, en xa layiri tongo. Sereyaan xa lu en tagi.”

45 Yaxuba yi gemən tongo, a yi a ti taxamasenna ra.

46 Na xanbi ra, Yaxuba yi a fala a ngaxakedenne xa, a e xa geməne matongo. E yi e matongo, e e malan yire kedenni. E yi e dege na gemə malanxine fari.

47 Laban yi na mənna xili sa Yegara-Sahaduta. Yaxuba yi mən xili sa Galadi.\*

48 Laban yi a fala, a naxa, “Gemə malanxini itoe findixi seren nan na i tan nun n tan tagi.” Na nan a toxi mənna xili saxi Galadi.

49 Mən mən xili nən “Misipa.”† Laban mən yi a fala, a naxa, “Alatala xa a yengi dəxə en tan firinna a fe xən ma, hali en fata xanbini.

50 Xa i n ma diine tərə, xa na mi a ra i jaxalan gbete dəxə, ilanma i xa xaxinla sətə, bayo muxun xa mi en tagi seren na. Ala nan yati en firinna seren na.”

51 Na xanbi ra, Laban yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “I yeə ti gemə malanxini itoe ra. Taxamaseri geməni ito mato n naxan tixi en tagi.

52 Gemə malanxini itoe nun taxamaseri geməni ito findixi serene nan na. N mi lan n xa dangu be ra i ya fe jaxina n kui. I fan mi lan i xa dangu gemə malanxini itoe nun taxamaseri geməni ito ra n ma fe jaxina i kui.

53 Iburahimaa Ala nun Nahori a Ala xa findi en tan firinna makitimaan na.” Na waxatini Yaxuba yi a kələ Ala yi a baba Isiyaga gaxun naxan yeə ra.

54 Yaxuba yi saraxan ba geyaan fari. A yi a ngaxakedenne birin xili, e xa sa e dege. E to yelin e dege, e yi xi geyaan fari.

\* 31:47: *Yegara Sahaduta* nun *Galadi* bunna nən fa fala “Sere Se Malanxine.” † 31:49: *Misipa* bunna nən fa fala “Gbengbena.”



## 32

*Yaxuba yi siga Esayu fəma*

<sup>1</sup> Laban to keli subaxan ma, a yi a ɲungu a diine ma, e nun a mamandenne. A yi duba e xa. Na xanbi, Laban yi xete a konni.

<sup>2</sup> Yaxuba yi sigama kiraan xən waxatin naxan yi, Alaa malekane yi fa a ma.

<sup>3</sup> Yaxuba to e to, a naxa, “Alaa ganla daaxaden nan ito ra.” A yi na yiren xili sa Maxanayin.\*

<sup>4</sup> Yaxuba yi xerane rasiga a tada Esayu ma Edon banxidεen na, Seyiri bəxəni.

<sup>5</sup> A yi yamarin fi e ma, a naxa, “E ito nan falama n kanna Esayu xa, ε naxa, ‘I ya konyi Yaxuba naxa, n bata lu Laban konni. N bata bu gbeen ti na yi.

<sup>6</sup> Ninge gbege nan n yii e nun sofanle nun yεxεene nun siine. Konyi xεmεne nun konyi gilene n yii. Iki, n xerane rasigama i ma alogo i xa marasene fajin fi n ma.’ ”

<sup>7</sup> Xerane yi xete, e yi a fala Yaxuba xa, e naxa, “Nxu bata siga. Nxu sa i tada Esayu li na. A fama i ralandeni e nun a banxulan muxu keme naanin.”

<sup>8</sup> Gaxu gbeen yi Yaxuba suxu, a kuisan. Yamaan naxan yi a fəxə ra, a yi e taxun dəxəde firin. A yi yεxεene nun siine yitaxun dəxə firin, e nun ɲingene, e nun ɲogəmεne.

<sup>9</sup> A yi a fala, a naxa, “Xa Esayu yama keden yenge, yamaan boden xa a gi.”

<sup>10</sup> Na xanbi Yaxuba yi Ala maxandi, a naxa, “N taɲe Iburahimaa Ala nun n baba Isiyagaa Ala, i bata a fala n xa, i tan Alatala, i naxa ‘Xete i ya bəxəni, i kon kaane denaxan yi. I na siga, n fe fajin ligama nən i xa.’

<sup>11</sup> N tan xurun. N mi daxa n hinanna nun lannayaan birin sətə, i naxan nagidixi n ma, i ya walikena. N ma dunganna gbansanna nan yi suxi n yii n Yuruden baani gidi waxatin naxan yi, koni iki nxu nun yama firin nan xetema.

<sup>12</sup> N natanga n tada Esayu ma, bayo n bata gaxu a yee ra. N sikexi, a nama fa n faxa, e nun ɲaxanle nun diine.

<sup>13</sup> I bata a fala n xa, i naxa, ‘N fe fajin ligama nən i xa. N ni i bənsənna rawuyama ayi nən alo fəxə igen mεɲεnsinna naxan mi yate.’ ”

<sup>14</sup> Yaxuba yi kəεen nadangu na. Seen naxan birin yi a yii, a yi sanba seen ye mato a naxan soma a tada Esayu yii:

<sup>15</sup> Sii keme firin nun kətə məxəɲe e nun yεxεε keme firin nun konton məxəɲe e nun

<sup>16</sup> ɲogəmε gile tonge saxan nun e diine nun ɲinge tonge naanin nun tura fu nun sofali gile məxəɲe e nun sofali xeme fu.

<sup>17</sup> A yi xuruseni itoe yitaxun kuru keden keden yeen ma, a nde so a konyine yii. A yi a fala e xa, a naxa, “E dangu yeen na. E xa sagaran lu kurune tagi.”

<sup>18</sup> A yi a konyi singen yamari, a naxa, “E nun n tada Esayu na naralan, a fama i maxədindeni nən, a naxa, ‘E nun nde a ra? I sigan minen yi? Nde gbee xuruseni itoe ra naxanye tixi i yee ra?’

<sup>19</sup> I ya a yabima nən, i naxa, ‘I ya konyin Yaxuba nan gbee e ra. A i sanbaxi itoe nan na, n kanna Esayu. A fan nxu fəxə ra.’ ”

<sup>20</sup> A yi na yamarin fi a firinde fan ma, e nun a saxandena, e nun muxun naxanye biraxi xuruseene fəxə ra, a naxa, “Xa ε nun Esayu naralan waxatin naxan yi, ε na nan falama a xa.

\* 32:3: *Maxanayin* bunna nən fa fala “Daaxade firinne.”

21 E ito nan sama a fari, e naxa, 'I ya konyina Yaxuba fama nxu xanbi ra.'  
"Yaxuba yi a fala, a naxa, "Iki n na a bəjən magodoma seni itoe nan na. Na xanbi n na fa a ma, yanyina nde a n nasənema nən a fəjən na."

22 Yaxubaa sanba seene yi ti a yeə ra, a tan yi kəən nadangu daaxadeni.

### *Yaxuba nun Alaa malekana*

23 Kəən na, Yaxuba yi keli. A yi a jaxalan firinne tongo e nun e konyi firinne nun a dii fu nun kedenna. E yi Yaboko xuden gidi.

24 A yi e ragidi Yaboko xuden na e nun a yii seen birin.

25 A keden peen yi lu. Na waxatini, xəmənə nde yi mini a ma, e yi gerenna so han kuye yiba waxatini.

26 A to a to a mi nə sətəma Yaxuba ma e gerenni, a yi a garin a wotegelen ma. A wotegelen yi te a kui.

27 Xəmən yi a fala, a naxa, "A lu n xa siga, bayo kuye bata yiba." Yaxuba yi a yabi, a naxa, "N mi i bejinma, fə i duba n xa."

28 Xəmən yi a maxədin, a naxa, "I xili di?" Yaxuba yi a yabi, a naxa, "Yaxuba."

29 Xəmən yi a fala, a naxa, "I xili mi falama sənən Yaxuba. A fa falama nən Isirayila, bayo e nun Ala nan gerenna soxi, e nun muxune, i yi nən sətə."†

30 Yaxuba yi maxədinna ti, a naxa, "I xili di?" Boden yi a fala, a naxa, "Nanfera i n maxədinma n xinla ma?" Na xanbi, a yi duba Yaxuba xa.

31 Yaxuba yi na yiren xili sa Penuyeli,‡ bayo Yaxuba a fala nən, a naxa, "N bata Ala to yeə nun yeə, a tin n niin yi kisi."

32 Sogen tema waxatin naxan yi, Yaxuba bata yi dangu Penuyeli ra. A godoma a wotegelen ma.

33 Na nan a toxi han iki Isirayila kaane mi fasan donma naxan wotegelen ma, bayo Ala Yaxuba masətəxi a wotegelen fasan nan ma.

## 33

### *Yaxuba nun Esayu a layirina*

1 Yaxuba yi Esayu to fə e nun banxulanna muxu kəmə naanin. A yi diine yitaxun Leya nun Rakeli ra e nun konyi gile firinne.

2 A yi konyi gile firinne ti yeən na, e nun e diine. Leya fan yi ti ne xanbi ra e nun a diine. Rakeli nun Yusufu yi lu dənən na.

3 A tan yi dangu ne yeə ra, a xinbi sin sanja ma solofere benun a xa a tada li.

4 Koni Esayu yi a gi a sa Yaxuba ralan. A yi dutun a ma, a fa a sunbu. E birin yi wuga.

5 Esayu to jaxanle nun diine to, a yi maxədinna ti, a naxa, "Nde ne ra naxanye biraxi i fəxə ra?" Yaxuba yi a yabi, a naxa, "Ala diin naxanye fixi i ya konyin ma a nəmaan xən ma."

6 Konyi giləne yi e maso e nun e diine, e yi e xinbi sin.

7 Leya fan nun a diine yi e maso, e fan yi e xinbi sin. Na xanbi Yusufu fan nun Rakeli yi na liga.

8 Esayu yi maxədinna ti, a naxa, "I nanse ligama xuruseni ito birin na, n naralanxi naxanye ra?" Yaxuba yi a yabi, a naxa, "N waxi nən, n kanna xa n nafan."

9 Esayu yi a fala, a naxa, "N xunyəna, hərəsige gbege n fan yii. I gbeen mara."

† 32:29: *Isirayila* bunna nən fa fala "E nun Ala gerenna soma." ‡ 32:31: *Penuyeli* bunna nən fa fala "Ala yetagina."

<sup>10</sup> Yaxuba yi a fala, a naxa, “En-en, n bata i maxandi, xa i bata n nafan, n na i sanbaxi seen naxanye birin yi, i xa ne rasuxu. N bata i yetagin to. Na luxi nen n yi alo n na Ala yetagi nan toma, bayo i bata n nasene ki fajni.

<sup>11</sup> N seen naxanye sanbaxi i ma, e rasuxu. Ala bata hinan n na, a n makoon birin fan.” Yaxuba yi a yixədxə han Esayu yi tin.

<sup>12</sup> Esayu yi a fala, a naxa, “En siga kiraan xən ma, n xa sa i mati.”

<sup>13</sup> Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N kanna, a kolon diine fe xədxə. Yexee gilene nun jinge gilene xijen fima e diine ma. Xa en gbeten e ra ləxə kedenni, ne birin faxama nen.

<sup>14</sup> N kanna, i tan xa ti yeen na. N tan xa bira n ma xuruseene fəxə ra ndedi ndedi. N xa siga n yeren ma, nxu nun n ma diine han nxu soma i konni waxatin naxan yi Seyiri bəxəni.”

<sup>15</sup> Esayu yi a fala, a naxa, “N xa n ma muxuna nde lu i yii be.” Yaxuba yi a fala, a naxa, “Nanfera? N kanna, n tan waxi naxan xən, n xa rafan i ma gbansan.”

<sup>16</sup> Na ləxəni, Esayu yi ti Seyiri kiraan xən ma.

<sup>17</sup> Yaxuba tan yi siga Sukoti yi. A yi banxi keden ti a yete xa, a kulane ti a xuruseene xa. Nanara na yiren xili nen Sukoti.\*

<sup>18</sup> Yaxuba to keli Padan-Arami yi, a yi so kəndeyani Siken taani Kanan bəxəni. A yi daaxadeni tən taan xanbi ra.

<sup>19</sup> A bubun yi tixi denaxan yi, a yi bəxən sara Xamori a diine ma, Siken Baba, naxanye singe dəxə Siken yi. A yi na sara gbeti gbanan keme ra.

<sup>20</sup> A yi saraxa ganden nafala menni. A yi na xili sa “Isirayilaa Ala.”

## 34

### *Dinaa marayagina*

<sup>1</sup> Yaxubaa dii tēmen Dina, Leya naxan barixi Yaxuba xa, na yi siga Siken naxanle xəntəndeni.

<sup>2</sup> Xamori a dii xēmen Siken, Xiwin naxan findixi na yamanan mangan na, na to Dina to, a yi fu a ma a yi a rayagi.

<sup>3</sup> Yaxubaa dii tēmen Dinaa xanuntenyaan yi lu Siken fatini. A yi fala naxumene ti a xa.

<sup>4</sup> A yi a fala a baba Xamori xa, a naxa, “Dii tēmeni ito maxandi n xa alogo n xa a dəxə.”

<sup>5</sup> Yaxuba yi a me, a bata a dii tēmen Dina rayagi. Na waxatini, a diine yi sa xeen ma xuruseene fəxə ra. A mi sese fala han ne so waxatini.

<sup>6</sup> Siken baba Xamori yi siga Yaxuba konni a xa sa falan ti a xa.

<sup>7</sup> Yaxuba a diine to keli xeen ma, e yi na feen me naxan danguxi. E yi e yomayaan to, e bənen yi te ki fajni bayo Siken bata yi fu Yaxuba a dii tēmen ma, a mi lan a xa naxan liga Isirayila bəxəni.

<sup>8</sup> Xamori yi a fala e xa, a naxa, “Dii tēmeni ito rafanxi n ma dii xēmen Siken nan ma a səndəmen birin na. Yandi, e xa a fi a ma, a xa findi a naxanla ra.

<sup>9</sup> En findi bitanmane ra. E xa e dii tēmene fi nxu ma alogo nxu xa e dəxə. Nayi, e fan nəe nen nxu gbeene dəxe.

<sup>10</sup> E fama nen ludeni nxu dəxən ma, bəxəni ito yi rabi e xa. E nəe dəxe nen be, e yulayaan liga alogo e xa herisigen sətə.”

<sup>11</sup> Siken yi a fala Dina baba nun a tada xa, a naxa, “E dija n ma, e jənige fajni ti n xa. E wama seen naxan xən, e xa na fala n xa, n xa a so e yii.

\* 33:17: *Sukoti* bunna neen fa fala “Bubune.”

12 E nɔɛ futu se gbege maxɔdinɲɛ nɛn n ma e nun kiseene. E na seen naxan birin maxɔdin n ma, n nɔɛ a birin soɛ ε yii nɛn alogo n xa dii tɛmɛni ito dɔxɔ.”

13 Yaxubaa diine yi yanfa falan ti Siken nun a baba Xamori xa, bayo Siken bata yi e xunyɛn Dina rayagi.

14 E yi a fala e xa, e naxa, “Nxu mi nɔɛ nxu xunyɛ ɲaxalanmaan fiyɛ muxun ma naxan mi banxulanxi. A findima yagin nan na nxu xa.

15 Xa nxu fa nxu xuiin soma ε yii, fɔ en lan ito ma. Xɛmɛn naxan birin ε konni, e lan nɛn e xa banxulan alo nxu tan.

16 Na waxatini nxu nɔɛ nxɔ dii tɛmɛne fiyɛ ε ma nɛn, ε yi e dɔxɔ. Nxu fan ε gbeene dɔxɔma nɛn, nxu luma ε dɛxɔn ma na waxatini, en birin yi findi yama kedenna ra.

17 Koni xa ε mi fa sa tin ε banxulandeni, nxu nxu xunyɛ ɲaxalanmaan nasuxuma nɛn, nxu fa keli be.”

18 Xamori nun a dii Siken yi tin falani ito ma.

19 Na xɛmɛn mi bu a na feen liga, bayo Yaxuba a dii tɛmɛn bata rafan a ma. A tan nan yi binyaxi dangu a ngaxakedenne birin na.

20 Xamori nun Siken yi siga yamaan malandeni taan so dɛɛn na. E yi a fala e yamaan xa, e naxa,

21 “Muxuni itoe, en ma fe fajina e kui. E xa lu bɔxɔni ito ma, e yulayaan liga, bayo en ma bɔxɔn gbo. En nɔɛ nɛn e dii tɛmɛne dɔxɛ, en fan en ma dii tɛmɛne fima e ma nɛn.

22 Muxuni itoe mi dɔxɔma be, en xa findi yama kedenna ra, fɔ xɛmɛn naxan birin en konni be yi, ne xa banxulan alo e kiinde.

23 Xa en bata tin e falan ma, na waxatini e dɔxɔma en konni nɛn. E xuruseene nun e yii seen birin findima en birin gbeen na nɛn.”

24 Muxun naxan birin yi na taan so dɛɛn na na lɔxɔni, e birin yi tin Xamori nun a dii Siken ma falan ma. Xɛmɛn naxan birin yi na taan kui, e birin yi banxulan.

25 A xii saxande lɔxɔni, xɛmɛne fatine to yi e xɔlɔma, Yaxubaa dii xɛme firinna Simeyɔn nun Lewi, Dina tada xɛmɛmane, e yi e dɛgɛmane tongo. E yi fu taan ma muxu yo mi sogin e ma, e yi xɛmɛn birin faxa.

26 E yi Xamori nun a dii Siken fan faxa. E yi Dina tongo Siken konni, e yi fa a ra.

27 Yaxubaa diine yi seen birin tongo faxa muxune xun ma, bayo e bata yi e xunyɛ ɲaxalanmaan nayagi.

28 E yi e yɛxɛene tongo e nun e siine nun e ɲingene nun e sofanle, naxanye yi taan kui e nun xɛɛn ma.

29 Nafunla naxan birin yi na, e yi a birin xali. E yi dii tɛmɛne nun ɲaxanle xali. E banxin birin kui geli.

30 Yaxuba yi a fala Simeyɔn nun Lewi xa, a naxa, “E bata lanbaranna ti n ma. E bata en naɲaxu Kanan kaane nun Perisi kaane ma alo se kunxin xirina. Muxu wuyaxi mi n yii. E e malanma nɛn n xili ma, e n yenge, n xabilan birin yi halagi.”

31 E yi a yabi, e naxa, “A mi lan a xa en xunyɛ ɲaxalanmaan findi yalunden na.”

## 35

### *Yaxuba yi siga Beteli yi*

1 Ala yi a fala Yaxuba xa, a naxa, “Keli, i sa dɔxɔ Beteli yi. I saraxa ganden nafala n xa mɛnni, n bata yi n yetɛ yita i ra dɛnaxan yi, i yi i gima i tada Esayu bun ma waxatin naxan yi.”

<sup>2</sup> Yaxuba yi a fala a denbayaan xa e nun muxun naxanye yi a fəma, a naxa, “E xəɽne suxurene yiba, e e yete sarijan, e e dugine fan masara e ma.

<sup>3</sup> E fa, en siga Beteli yi. N xa saraxa ganden nafala Ala xa, naxan n malixi n yi lanbaranni waxatin naxan yi. A yi a yengi lu n xən ma n ma sigatini.”

<sup>4</sup> Na waxatini e yi e suxurene birin so Yaxuba yii e nun e tunla soone. Yaxuba yi e birin bitin kondon bun ma naxan Siken dɛxən ma.

<sup>5</sup> Yaxuba nun a diine to keli sigadeni, Ala yi gaxun lu e rabilin taane birin muxune bəɽeni, muxu yo mi susu birɛ e fəxo ra.

<sup>6</sup> Yaxuba nun a fəxərabirane yi siga Lusi yi, naxan mən xili Beteli, Kanan bəxəni.

<sup>7</sup> A yi saraxa ganden nafala menni. A yi na saraxa ganden xili sa “Beteli a Ala,” bayo Ala a yete yita a ra menni nən, a yi a gima a tada bun waxatin naxan yi.

<sup>8</sup> Rebeka a dii masuxun Debora to faxa, e yi a maluxun Beteli mabinni wariin denaxan yi. Na wariin xili nən “wugadena.”

<sup>9</sup> Ala mən yi mini Yaxuba xa, a xete xanbini Padan-Arami yi. A yi barakan nagidi a ma.

<sup>10</sup> Ala yi a fala a xa, a naxa, “I xili nən Yaxuba, koni a mi falama na kiini sənən. To xanbi ra, i xinla fa falama nən Isirayila.” Awa, Ala yi a xili sa Isirayila.

<sup>11</sup> A mən yi a fala a xa, a naxa, “Ala sənbe Kanna nan n na. I xa wuya, i yiriwa alogo i xa findi siyana nde benban na. I mən findima nən siya wuyaxine benban na. Mangane minima nən i bənsənni.

<sup>12</sup> N bəxən naxan fi Iburahima nun Isiyaga ma, n na a fi i fan ma. Na dangu xanbini, n na a fima i bənsənna fan ma nən.”

<sup>13</sup> Ala yi keli na, a falan ti Yaxuba xa denaxan yi.

<sup>14</sup> Yaxuba yi gəme taxamasenna ti na, a yi turen nun min seen bəxən a ma saraxan na.

<sup>15</sup> A yi yireni ito xili sa Beteli, Ala falan ti a xa denaxan yi.\*

### *Rakeli faxa fena*

<sup>16</sup> Yaxuba nun a denbayaan to keli Beteli yi, e mən makuya Efarata ra, Rakeli yi diin sətə. Na dii bari feen yi xədxə ayi.

<sup>17</sup> Rakeli yi diin barima waxatin naxan yi xələni, dii rasuxun yi a fala a xa, a naxa, “Hali i mi gaxu, i mən xəmən nan barixi.”

<sup>18</sup> Rakeli bata yi lu alo faxa muxuna. A yi a niin makakama waxatin naxan yi, a yi a diin xili sa Benoni.† Koni a baba tan yi a xili sa Bunyamin.‡

<sup>19</sup> Rakeli to faxa, e yi a maluxun Efarata kiraan dɛxən ma. Na yiren xili nən iki Beteləmi.

<sup>20</sup> Yaxuba yi gəmen sa taxamasenna ra a gaburun fari. Han to na gəmen na Rakeli gaburun taxamasenna ra.

### *Taruxune Singena 2.1-2*

<sup>21</sup> Isirayila yi sa a bubun ti Migidali-Ederi xanbi ra.

<sup>22</sup> Isirayila to yi dəxi na taani, Rubən nun Bila yi sa e sa, a baba konyi paxanla. Isirayila yi a kolon.

Isirayila dii xəmən fu nun firinna naxanye sətə:

<sup>23</sup> Leya yi Rubən bari dii saran na, na xanbi ra Simeyən nun Lewi nun Yuda nun Isakari nun Sabulon.

<sup>24</sup> Rakeli yi Yusufu nun Bunyamin bari.

\* **35:15: Beteli** bunna nən fa fala “Ala banxina.” † **35:18: Benoni** bunna nən fa fala “Nimisa diina.” ‡ **35:18: Bunyamin** bunna nən fa fala “N yiifanna diina.”

<sup>25</sup> Rakeli a konyin Bila yi Nafatali nun Dan bari.

<sup>26</sup> Leyaa konyin Silipa yi Gadi nun Aseri bari. Ne birin findixi Yaxubaa diine nan na, a naxanye soto Padan-Arami yi.

<sup>27</sup> Yaxuba yi siga a baba Isiyaga konni Mamire, Kiriyati-Aruba mabinni. Men xili nen Xebiron, Iburahima nun Isiyaga doxođe fonna.

<sup>28</sup> Isiyaga a siimayaan yi siga jee keme jee tonge solomasexe.

<sup>29</sup> A to faxa, a bata yi siimaya xunkuye soto, a yi faxa, a siga laxira yi. A dii Esayu nun Yaxuba yi a maluxun.

## 36

### *Esayu bənsəna*

#### *Taruxune Singena 1.34-37*

<sup>1</sup> Esayu, naxan mon xili Edon, a bənsəna taruxun ni i ra.

<sup>2</sup> Esayu Kanan jaxanle doxo nen: Ada findi Elon ma diin nan na, Xiti kaana, e nun Yoholibama, Anaa dii temena, Sibeyon Xiwin mamandenna nan a ra.

<sup>3</sup> A yi Sumayila a dii temen Basamati fan doxo, Nebayoti xunye jaxalanmana.

<sup>4</sup> Ada nan Elifasi soto Esayu xa. Reyuli findi Basamati a diin nan na.

<sup>5</sup> Yoholibama dii xeme saxan nan bari: Yewusi nun Yalami e nun Kora. Ne birin findi Esayu a diine nan na naxanye barixi Kanan bəxoni.

<sup>6</sup> Esayu yi a jaxanle nun a dii temene nun a dii xemene nun a muxune birin tongo, e nun a xuruseene birin e nun a herisigen naxan birin soto Kanan bəxoni. A yi a birin xali bəxo gbeten ma denaxan makuya a xunye Yaxuba ra.

<sup>7</sup> bayo e herisigen bata yi gbo ayi. E mi yi noe luye e bode dexon ma. E yi denaxan yi e xuruseene birin mi yi noe balo sote menni.

<sup>8</sup> Na nan a to Esayu, naxan mon xili Edon, na yi siga a sa doxo Seyiri geya yireni.

<sup>9</sup> Edon kaane benba Esayu bənsəna xinle ni itoe ra naxanye yi doxi Seyiri geya yireni:

<sup>10</sup> Esayu a diine ni i ra:

Elifasi, Ada a dii xemena,  
Reyuli, Basamati a dii xemena.

<sup>11</sup> Elifasi a diine ni ito ra:

Teman nun Omaru nun Sefo nun Gatami e nun Kenasi.

<sup>12</sup> Timina nan yi Elifasi a konyi jaxanla ra. Na Amaleki bari nen Elifasi xa. Esayu nun a jaxanla Ada mamandenne ni ito ra.

<sup>13</sup> Reyuli a diine ni i ra:

Naxati nun Sera nun Sama e nun Misa.

Ne findi Esayu nun a jaxanla Basamati mamandenne nan na.

<sup>14</sup> Esayu a jaxanla Yoholibama a diine ni i ra:

Yewusi nun Yalami e nun Kora.  
Yoholibama findi Anaa dii temen nan na.  
Ana findi Sibeyon ma dii temen nan na.

<sup>15</sup> Mangan naxanye keli Esayu bənsənni, ne ni i ra:

Elifasi, Esayu a dii singena, na diine ni itoe ra:

Manga Teman nun Manga Omaru nun Manga Sefo nun Manga Kenasi

<sup>16</sup> nun Manga Kora nun Manga Gatami nun Manga Amaleki.

Mangane nan yi ne ra naxanye fataxi Elifasi ra Edon yamanani,  
Ada mamandenne nan e ra.

<sup>17</sup> Reyuli, Esayu a diina, a diine ni i ra:

Manga Naxati nun Manga Sera nun Manga Sama e nun Manga Misa.  
Mangane nan yi ne ra naxanye fataxi Reyuli ra Edon yamanani,  
Basamati mamandenne nan e ra.

<sup>18</sup> Yoholibama, Esayu a jaxanla, a diine ni itoe ra:

Manga Yewusi nun Manga Yalami nun Manga Kora.

Mangane ni itoe ra naxanye fataxi Yoholibama ra, Esayu a jaxanla:

Yoholibama findi Anaa diin nan na.

<sup>19</sup> Esayu, naxan mən xili Edon, na a diine nan ne ra.

Mangan naxanye keli Esayu bənsənni, ne nan ne ra.

*Taruxune Singen 1.38-42*

<sup>20</sup> Seyiri Xori kaana diine ni itoe ra naxanye yi dəxi na yamanani:

Lotan nun Sobali nun Sibeyon nun Ana

<sup>21</sup> nun Dison nun Eseri e nun Disan.

Seyiri a diine yi findi Xori mangane ra Edon yamanani.

<sup>22</sup> Lotan ma dii xəmene ni itoe ra:

Xori nun Heman.

Timina findi Lotan xunye dii təmən nan na.

<sup>23</sup> Sobali a dii xəmene ni itoe ra:

Aliban nun Manaxati nun Ebali nun Sefo e nun Onan.

<sup>24</sup> Sibeyon ma dii xəmene ni ito ra:

Aya nun Ana,

Ana nan tigi wolonxine to tonbon yireni

a to yi Sibeyon ma sofanle rabama.

<sup>25</sup> Ana a diine ni itoe ra:

Dison nun Yoholibama,

Ana a dii təmənə.

<sup>26</sup> Dison ma dii xəmene ni itoe ra:

Xemadan nun Eseban nun Itiran e nun Keran.

<sup>27</sup> Eseri a dii xəmene ni itoe ra:

Bilihan nun Saawan e nun Akan.

<sup>28</sup> Disan ma dii xəmene ni itoe ra:

Yusu nun Aran.

<sup>29</sup> Xori kaane mangane ni i ra:

Manga Lotan nun Manga Sobali

nun Manga Sibeyon nun Manga Ana

<sup>30</sup> nun Manga Dison nun Manga Eseri

e nun Manga Disan.

Xori kaane Mangane findi ne nan na e bənsən yeən ma Seyiri bəxəni.

*Edon Mangane*

*Taruxune Singen 1.43-54*

<sup>31</sup> Mangane nan itoe ra naxanye yi Edon yamanan xun na benun Isirayila kaane xa mangan dəxə waxatin naxan yi:

<sup>32</sup> Beyori a diin Bela yi findi Edon manga singen na, naxan ma taan yi xili Dinhaba.

<sup>33</sup> Bela to faxa, Seraa diin Yobabo, Bosara kaan yi findi mangan na.

<sup>34</sup> Yobabo to faxa, Xusama, naxan yi kelixi Teman yamanani, na yi findi mangan na.

<sup>35</sup> Xusama to faxa, Bedadaa diin Xadada yi findi mangan na. A tan nan Midiyan kaane nə Moyaba bəxəni. A taan yi xili nən Abiti.

<sup>36</sup> Xadada to faxa, Samala Masareka kaan yi findi mangan na.

<sup>37</sup> Samala to faxa, Sayuli naxan yi kelixi Rehoboti taani baan de, na yi findi mangan na.

<sup>38</sup> Sayuli to faxa, Akibori a diin Baali-Xanan yi findi mangan na.

<sup>39</sup> Baali-Xanan, Akibori a diin to faxa, Xadada yi findi mangan na. A taan yi xili neñ Pawu. A naxanla yi xili neñ Mehetabeli, Matiređi a dii temena, Mesahabi mamandenna.

<sup>40</sup> Mangane ni i ra naxanye kelixi Esayu bənsənni, e bənsənnə nun e yamanan yeən ma.

Manga Timina nun Manga Aliwa nun Manga Yeteti

<sup>41</sup> nun Manga Yoholibama nun Manga Ela nun Manga Pinon

<sup>42</sup> nun Manga Kenasi nun Manga Teman nun Manga Mibisari

<sup>43</sup> nun Manga Magadiyeđi nun Manga Irami.

Ne nan yi Edon mangane ra e nun e bəxəna e yi doxi deñaxan yi.

Esayu a feen nan na ra naxan findixi Edon kaane benban na.

## 37

### *Yusufu a xiyena*

<sup>1</sup> Yaxuba doxo neñ Kanan yamanani, a baba yi deñaxan yi.

<sup>2</sup> Yaxuba bənsənnə taruxun ni ito ra. Yusufu a dii nəreyaan nee fu nun solofere nan yi a ra. A tan nun a tadane yi xuruseene nan kantanma, naxanye nga yi Bila nun Silipa ra, a babaa naxanle. A yi e fe naxine deñtegen sama a baba xa.

<sup>3</sup> Yusufu nan yi rafan Isirayila ma dangu a diine birin na, bayo a tan nan soxo a xeme foriyani. A yi doma kuye tofajin so a yii.

<sup>4</sup> Yusufu tadane to na feen to, a a tan nan naxan e baba ma dangu e birin na, e yi a rapaxu. Fala faji yo mi yi e tagi sənən.

<sup>5</sup> Yusufu yi xiye sa, a yi a yeəba a tadane xa. E yi a rapaxu dangu a fəlon na.

<sup>6</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E tuli mati n ma xiye na, n naxan saxi.

<sup>7</sup> En birin yi xeen ma malo raxidideni. Nanunna, n ma malo xidin yi keli, a ti. E gbee malo xidine yi lu bilinxi n gbee xidin na, e birin yi e xinbi sin n ma malo xidin bun.”

<sup>8</sup> A tadane yi a maxədin, e naxa, “Ee! I waxi findi feni naxo mangan nan na alogo i xa nxu yamari?” E yi a rapaxu dangu a fəlon na a xiyena fe ra e nun a falana.

<sup>9</sup> Yusufu mən yi xiye gbete sa, a yi na fan yeəba a tadane xa. A yi a fala, a naxa, “E e tuli mati, n mən bata xiye sa. Sogen nun kiken nun sare fu nun keden yi e xinbi sinma n bun ma.”

<sup>10</sup> A yi xiye ito yeəba a baba nun a tadane xa. A baba yi a kənkə a ma, a fa a fala a xa, a naxa, “I xiye naxan saxi iki, nanse na ra? I nga nun i tadane nun n tan, nxu birin fama nxu xinbi sindeni i yetagi?”

<sup>11</sup> A tadane yi lu a maxəxəlonne, koni a baba yi a yengi lu a xiye xən ma.

### *Yusufu tadane yi a mati*

<sup>12</sup> Yusufu tadane yi siga Siken yi e babaa xuruseene rabadeni.

<sup>13</sup> Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, “I tadane bata siga xuruse rabadeni Siken yi. Fa be, n xa i xe e ma.” A yi a yabi, a naxa, “Awa.”

<sup>14</sup> Isirayila yi a fala a xa, a naxa, “Siga mafuren, i sa a mato xa i tadane kende, xa se mi xuruseene fan toxi, i yi fa na deñtegen sa n xa.” A yi a xe keli Xebiron lanbanni siga Siken yi.



15 Xəməna nde yi a to xəene xun xən. Xəməni yi a maxədin, a naxa, “I nanse fenma?”

16 A yi a yabi, a naxa, “N na n tadane nan fenma. A fala n xa, yandi, e xurusene rabama dənaxan yi.”

17 Xəməni yi a fala a xa, a naxa, “E bata keli be, bayo n na e xuiin mənen, e yi a falama, a e xa siga Dotan yi.” Yusufu yi bira a tadane funfu xən han a sa a tadane li Dotan yi.

18 E to a to wulani, benun a xa maso e ra, e lan a ma, a e xa a faxa.

19 E yi a fala e bode xa, e naxa, “Na xiye saan nan fama iki.

20 E fa be, en na a faxa, en na a woli xəjinnna ra. Nayi, en na keli, en na a falama nən, a sube jaxin bata a don. Na waxatini en fama a kolondeni nən a xiye findima a xa feen naxan na.”

21 Rubəni yi na feen mə. A yi kata a xa a xunba, a naxa, “En nama a faxa.”

22 Rubəni mən yi a fala, a naxa, “E nama a wunla ramini de! E a woli xəjinni ito ra naxan tonbon yireni ito yi. Muxu yo nama a yiin din a ra.” A yi wama a xunba feni alogo a xa nə a xalideni a baba fəma.

23 Yusufu to so a tadane yireni, a doma kuye tofañin naxan yi ragodoxi a ma, e yi na rate a ma.

24 E yi Yusufu tongo, e a woli xəjinnna ra, ige mi naxan kui.

25 Na xanbi, e yi dəxə donse dondeni. E to e yeen nakeli, e yi Sumayila bənsənnna yulane to fə. E yi kelixi Galadi yi, wusulanna nun senna nun latikənnna yi e jəgəməne fari siga Misiran yi.

26 Yuda yi a fala a xunyene xa, a naxa, “Xa en na en xunyən faxa, en yi a wunla luxun, na tənən mundun en tan ma?”

27 E fa, en na a mati Sumayila bənsənnna muxune ma, koni en nama en yiin din a ra de! Bayo en xunyən na a ra, en wuli keden fasa keden.” A xunyene birin yi tin a falan ma.

28 Na xanbi, Midiyan yulane danguma, e yi Yusufu rate xəjinnna ra. E yi Yusufu mati gbeti gbanan məxəjə ra Sumayila bənsənnna muxune ma. E yi a xali Misiran yi.

29 Rubəni to xəte xəjinnna yireni, a mi Yusufu li na sənən. A yi a domain birin yibə sununi.

30 A yi xəte a xunyene fəma, a yi a fala, a naxa, “Diidin mi fa na! N tan fa nanse ligama sənən?”

31 E yi kətə keden faxa, e yi Yusufu a doma kuye tofañin maturuxun na sube wunli.

32 Na xanbi, e yi na doma kuye tofañin xali e baba fəma. E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata ito to. Domani ito mato ba, xa i ya diin gbeen na a ra.”

33 Yaxuba yi domain kolon. A yi a fala, a naxa, “N ma diina domain na a ra! Sube xəjəna nde bata a faxa! A bata Yusufu yibə!”

34 Yaxuba yi a dugine yibə sununi, a mən yi kasa dugin nagodo a ma. A yi a diin jan feen liga xii wuyaxi.

35 A dii xəməne nun dii təməne yi siga a madəndəndeni, koni a mi tin na ma. A yi a fala, a naxa, “N nan n ma diin saya feen ligama nən han n sa a li laxira yi.” A yi lu wugə a diina fe ra.

36 Midiyan kaane yi Yusufu mati Potifari ma Misiran yi, Misiran Mangana kuntigina nde naxan a kantən tiine xunna.

## 38

*Yuda nun Tamari*

1 Na waxatini, Yuda yi keli a ngaxakedenne xun ma, a siga Adulan kaana nde konni naxan xili Xira.

2 Yuda yi Suya Kanan kaana dii tɛmɛn to mɛnni. A yi a findi a ɲaxanla ra. E yi lu e bode xɔn.

3 A yi fudikan, a yi dii xɛmɛn bari. E yi na diin xili sa Eri.

4 A mɔn yi fudikan dii firinden na, a yi dii xɛmɛn bari. E yi na diin xili sa Onan.

5 Na xanbi, a mɔn yi dii xɛmɛ gbetɛ bari, a yi na xili sa Selaxa. Yuda yi Kesibe taan nin a ɲaxanla yi diin barima waxatin naxan yi.

6 Yuda yi ɲaxanla fen, a a so a dii singen Eri yii. Na ɲaxanla xili Tamari.

7 Muxu ɲaxin nan yi Yudaa dii singen Eri ra Alatala yɛɛ ra yi. Alatala yi a faxa.

8 Na xanbi Yuda yi a fala Onan xa, a naxa, “I tadaa ɲaxanla tongo, a xa findi i ya ɲaxanla ra. I a xɛmɛ xuriya wanla liga alogo i xa diin fi i tada faxa muxun ma.”

9 Koni Onan yi a kolon, a na diin mi yi findɛ a gbeen na. Na nan a liga, a to yi a tada ɲaxanla kolonma ɲaxanla ra, igen naxan minima a fatini, a yi na makala bɔxɔn ma alogo a nama diin bari a tada xa.

10 A yi naxan ligama, na mi yi rafan Alatala ma. Nanara, a yi a faxa.

11 Awa, Yuda yi a fala a mamuxun Tamari xa, a naxa, “Lu kaɲayani i baba konni benun n ma dii Selaxa xa gbo waxatin naxan yi.” A yi mirixi nɛn yanyina nde Selaxa fan faxama nɛn alo a tadane faxaxi kii naxan yi. Tamari yi siga a sa lu a baba konni.

12 A mi bu Suya a dii tɛmɛna, Yudaa ɲaxanla yi faxa. Nan feen to ba a ra, Yuda yi siga Timana yi e nun a lanfaan Xira Adulan kaana. E yi siga Yuda xuruse yireni, e yi e xabene maxabama dɛnaxan yi.

13 Muxuna nde yi a fala Tamari xa, a naxa, “I taɲɛ sigama Timana taani a xurusene xabene maxabadeni.”

14 A yi a kaɲa dugine ba a ma, a yi dugin so a yɛtagin xun na, a sa dɔxɔ Enayin taan so dɛɛn na Timana kiraan xɔn. A bata yi a to Selaxa bata findi banxulanna ra, koni e mi a fi a ma a xa findi a ɲaxanla ra.

15 Yuda to a to a dugin soxi a yɛtagin xun na, a yi a miri a yalunden na a ra.

16 A yi a fala a xa kiraan na, a naxa, “En siga, en sa kafu.” A mi yi a kolon a mamuxun na a ra. Koni, Tamari yi Yuda maxɔdin, a naxa, “I nanse fima n ma en na kafu?”

17 A yi a yabi, a naxa, “N sii keden nan tongoma n ma xuruseene tagi, n fa a ra i yɛɛ ra.” A yi a yabi, a naxa, “Awa, tolimana nde lu n yii be singe benun i xa fa siin na waxatin naxan yi.”

18 A yi a maxɔdin, a naxa, “I wama n xa nanse so i yii tolimaan na?” Tamari yi a yabi, a naxa, “I ya taxamasenna nun a lutin nun i ya dunganna so n yii.” A yi na seene so a yii, e fa kafu. Tamari yi fudikan a diin na.

19 A yi xɛtɛ a konni. A yi dugin ba a yɛtagin xun na, a mɔn yi a kaɲa domaan nagodo a ma.

20 Yuda yi a lanfa Adulan kaan xɛ sii diin tideni ɲaxanla ma alogo a xa fa seene ra a naxanye so ɲaxanla yii tolimaan na. Koni a mi ɲaxanla to.

21 A yi mɛn kaane maxɔdin, a naxa, “Yalunde ɲaxanla naxan yi kiraan dɛ Enayin taani, na minɛn yi?” E yi a yabi, e naxa, “Yalunde yo mi be.”

<sup>22</sup> A yi xete Yuda yireni, a fa a fala, a naxa, “N mi a lixi na. Mɛn kaane mɔn bata a fala n xa a yalunde yo mi na e tan konni.”

<sup>23</sup> Yuda yi a fala, a naxa, “A xa na seene mara. En fan nama en yete rayagi. N bata sii diin nasamba a ma, koni i mi a lixi na.”

<sup>24</sup> Kike saxan dangu xanbi, muxun nde yi a fala Yuda xa, a naxa, “I mamuxun Tamari bata findi yalunden na, a bata fudikan a yalunyani.” Yuda yi a fala, a naxa, “E a ramini, a gan.”

<sup>25</sup> E yi fama a ra waxatin naxan yi, a yi xeraan nasiga a taje ma, a naxa, “Seni itoe mato naxanye n yii. Taxamasenni ito nun a lutin nun dunganni ito na findi muxun naxan gbee ra na nan n nafudikanxi. I lan nen i xa a kanna kolon.”

<sup>26</sup> Yuda yi na feene kolon. A yi a fala, a naxa, “A tinxin dangu n tan na bayo n mi a fixi n ma dii Selaxa ma.” Na xanbi ra, e mi fa kafu.

<sup>27</sup> A yi diin barima waxatin naxan yi, e yi a kolon a gulunne nan a kui.

<sup>28</sup> Diin bari waxatini, keden yi a yiin namini. Dii rasuxun yi a yiin suxu, a gari gbeela xidi a yiin na. A fa a fala, a naxa, “Ito nan singe barixi.”

<sup>29</sup> Koni na diin yi a yiin naso, a xunyɛn yi bari. Dii rasuxun yi a fala, a naxa, “I yete raminixi fangan mundun na iki?” A yi a xili sa Peresi.\*

<sup>30</sup> Na xanbi boden fan yi bari gari gbeela xidixi a yiin na. Yuda yi a xili sa Sera.

## 39

### *Yusufu Potifari konni*

<sup>1</sup> Sumayila bɔnsɔnna muxune yi siga Yusufu ra Misiran yamanani. Potifari, Misiran Mangan kantani tiine xunna yi a sara.

<sup>2</sup> Alatala yi Yusufu xɔn. A yi feen naxanye birin suxuma, ayi birin gasama. A yi lu a kanna Misiran kaan konni.

<sup>3</sup> A kanna yi a kolon, a Alatala yi Yusufu xɔn, bayo Alatala bata yi a feen birin nasɔnɔya.

<sup>4</sup> Yusufu yi rafan a kanna ma, a yi a findi a banxi xunna ra. A yi a herisigɛn birin taxu a ra.

<sup>5</sup> Na xanbi Yusufu to findi a banxi xunna ra e nun a yii seene birin, Alatala yi barakan sa Misiran kaana denbayani Yusufu a fe ra. Alatala yi barakan sa a yii seene birin yi, e nun a banxin nun a xɛɛnɛ.

<sup>6</sup> Nanara, seen naxanye birin yi Potifari yii, a yi a birin nabɛɛn Yusufu yii. A tan mi yi fa a yengi saxi fefe xɔn ma fɔ a yi donseen naxan donma.

Yusufu yi tofan han.

<sup>7</sup> Na feene danguxina, a kanna ɲaxanla yi a yeɛn ti Yusufu ra. A yi a fala a xa, a naxa, “Fa be, en fa kafu.”

<sup>8</sup> Yusufu yi tondi, a a fala a kanna ɲaxanla xa, a naxa, “Xabu n fa n kanna konni a mi a yengi luxi fefe xɔn ma sɔnɔn a banxini. A bata a yii seene birin taxu n na.

<sup>9</sup> A banxin kui be, n tan nan dangu muxun birin na. A mi sese rafisaxi n xa, fɔ i kedenna, bayo i tan bata findi a ɲaxanla ra. Iki, n fe ɲaxi gbee sifani ito ligama nanfera naxan finde yulubi feen na Ala yii?”

<sup>10</sup> Na ɲaxanla yi na falama Yusufu xa lɔxɔ yo lɔxɔ. Koni hali na, Yusufu mi yi a tuli matima e kafu feen miriyaan na.

<sup>11</sup> Lɔxɔna nde, Yusufu yi so banxini wali kedeni. Banxi kui konyi yo mi yi na na waxatini.

\* 38:29: *Peresi* bunna nɛn fa fala “A rabi fena.”

<sup>12</sup> Na jaxanla yi dutun a domain ma. A yi a fala a xa, a naxa, “En kafu!” Yusufu yi a ba a domani, a yi a lu jaxanla yii. A yi mini a giye tandeni.

<sup>13</sup> Jaxanla to a to a bata a gi, a a domain lu a yii, a mini tanden ma,

<sup>14</sup> a yi a banxi kui konyine xili, a fa a fala e xa, a naxa, “E ito mato, n ma xemen faxi Heburu nan na a xa fa sabaan so en na. A faxi nen n fema a nxu xa kafu, koni n yi sɔnxɔn nate.

<sup>15</sup> A to n sɔnxɔ xuiin me, a yi a gi, a a domain lu n dexɔn ma. A yi mini a giye tandeni.”

<sup>16</sup> A yi Yusufu a domain namara han a kanna fa waxatin naxan yi.

<sup>17</sup> A yi feni ito yeba a xa, a naxa, “I faxi Heburu konyi xemen naxan na, a faxi nen a xa sabaan so n na.

<sup>18</sup> Koni n to sɔnxɔn nate, a yi a domain lu n yii, a yi mini a giye tandeni.”

<sup>19</sup> Yusufu kanna to a jaxanla falan me, a yi naxan falama a xa iki, a naxa, “A mato, i ya konyin naxan nabaxi n na,”

<sup>20</sup> a bɔjɛn yi te, a xɔɔ. A yi Yusufu balan mangana kasorasane yi denaxan yi.

Koni kasoon na,

<sup>21</sup> Alatala yi lu Yusufu xɔn ma, a hinan a ra. A yi a ragidi Yusufu ma e nun kaso mangan yi de fan.

<sup>22</sup> Kaso mangan yi kasorasaan birin taxu Yusufu ra. Feen naxan birin yi ligama a yi danguma a tan nan yii.

<sup>23</sup> Kaso mangan mi yi Yusufu a wanla xun matoma a ra, bayo Alatala yi Yusufu xɔn ma. A bata yi a feen birin nasɔnya.

## 40

### *Yusufu kasoon na*

<sup>1</sup> Na xanbi, Misiran Mangana muxun naxan yengi dɔxi a minseen xɔn ma, na nun a buru ganna yi e kanna Misiran Mangan haken tongo.

<sup>2</sup> Misiran Mangan yi xɔɔ a banxi kui konyin firinne ma, naxan yengi saxi a minseen xɔn ma e nun naxan a burun ganma.

<sup>3</sup> A yi e suxu, a e balan sofane mangana kaso banxini, Yusufu yi denaxan yi.

<sup>4</sup> Sofane mangan yi e taxu Yusufu ra, naxan yi walima e yii.

E to waxati ti kasoon na,

<sup>5</sup> naxan yengi saxi mangana minseen xɔn ma, e nun naxan burun ganma Misiran mangan xa, e yi xiye sa kasoni kɛna nde ra. Na xiye firinna birin nun a bun.

<sup>6</sup> Yusufu yi fa e matodeni xɔtɔnni, a yi e li kuisanxi.

<sup>7</sup> A yi Misiran Mangana banxi kui konyini itoe maxɔdin naxanye fan yi kasoni, a naxa, “Nanfera e kuisanxi to?”

<sup>8</sup> E yi a yabi, e naxa, “Nxu bata xiyena nde nan sa, koni muxu yo mi be naxan nɔe na yebe.” Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “E mi a kolon Ala nan xiyene bunne kanna ra? E e xiyene fala n xa.”

<sup>9</sup> Naxan yengi yi saxi mangana minseen xɔn ma, na yi a xiyen fala Yusufu xa, a naxa, “N tan ma xiyeni, n manpa binla\* nan to, a tixi n yetagi alo jaxundan binla,

<sup>10</sup> a yii saxan tixi a ma. A to fuga, a fugen yi bogi mɔxine ramini alo jaxundan tɔnsɔnne.

\* **40:9:** Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

11 Misiran Mangana igelengenna suxi n yii. N yi manpa bogi məxine ba, n yi e bundu Misiran Mangana igelengenna kui, n fa a so a yii.”

12 Yusufu yi a fala a xa, a naxa, “A bunna ni ito ra: Na yii saxanna naxanye na kiini a xii saxan nan yitaxi.

13 Xii saxan na dangu, Misiran Mangana i xunnakelima nən, a mən yi i raxətə i ya walide fonni. I mən fama nən igelengenna sodeni Misiran Mangan yii alo i darixi a ra kii naxan yi.

14 Koni i jəxə lu n xən ma i na hərin sətə waxatin naxan yi. I xa hinan n na, i xa n ma fe fala Misiran Mangan xa alogo n xa mini kasoni.

15 Bayo e n tongoxi fangan nan na Heburu bəxəni. Be fan, n mi fefe ligaxi naxan a ligə n xa kasoon sətə.”

16 Naxan burun ganma mangan xa, a to a to fa fala xiye bunna fan, a yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N tan fan xiye saxi nən. Debe saxan dəxi n xun ma buru fi xəna e kui.

17 Deben naxan dəxi a fari, buru ganna donseen naxan birin nafalama Misiran Mangan xa, ne a kui. Koni xəline yi fa na donseen donjə naxan dəxi n xun ma.”

18 Yusufu yi a fala a xa, a naxa, “Xiye bunna ni ito ra: Na debe saxanna naxan na kiini, e xii saxan nan yitaxi.

19 Xii saxan na dangu, Misiran Mangana i xunna səgəma nən i də. A i singanma nən wudin na, xəline yi i suben don.”

20 Xii saxande ləxəni, Misiran Mangan bari ləxəni, a yi sumun belebele yitən a kuntigine xa. Naxan yengi saxi mangana minseen xən ma, e nun a buru ganna, Misiran Mangan yi e ramini kasoon na, a fa e ra kuntigine yətagi.

21 Naxan yengi saxi minseen xən ma, a yi na raxətə a walide fonni alogo a mən xa minseen so a yii.

22 Koni a yi a buru ganna singan wudin na alo Yusufu bata yi a yəba kii naxan yi.

23 Naxan yengi saxi minse feen xən ma, Yusufu a fe mi rabira na ma. A yi jinan a xən ma.

## 41

### *Misiran Mangan yi xiye sa*

1 Nəe firin dangu xanbi, Misiran Mangan yi xiye sa. A tixi xude dəni.

2 A yi jinge to fəni tuyanxi solofere to kelə xuden kui, e e dəgema məfəni.

3 Na xanbi, jinge solofere gbətə, naxanye to jaxu, e doyenxi, ne fan yi keli xuden kui jingen bonne dəxən ma.

4 Jinge to jaxi doyenxi solofereni itoe yi jinge to fəni tuyanxi solofereni itoe don. Nayi, Misiran Mangan yi xulun.

5 A mən yi xi, a xiye gbətə sa.

6 Tənsən solofere fəni rafəxine tixi bili kedenna ma.

7 Na xanbi, tənsən solofere gbətə, naxanye xurun, foyen bata e rafofo ayi, ne tixi tənsənna bodene dəxən ma. Tənsən xurunni itoe yi tənsən nafəxi fəjine gerun. Nayi, Misiran Mangan yi xulun. Xiye nan yi a ra.

8 Xətənni Misiran Mangan bəjən yi mini. A yi woyiməne nun fekolonne birin xili naxanye Misiran yi. A yi xiye itoe fala e xa, koni muxu yo mi nə xiye yəbə a xa.

9 Na waxatini, naxan yengi saxi mangana minseen xən ma, na yi a fala Misiran Mangan xa, a naxa, “N ma kala fonne bata rabira n ma to.

10 Misiran Mangan xəb nən a konyine ma waxatina nde yi. A yi n suxu, a n balan sofa mangana kasoon na, nxu nun naxan yi burun ganma mangan xa.

11 A tan nun n tan, nxu birin xiye sa nən kəe kedenna ra, xiye firinna birin nun a bun.

12 Kasoni, nxu nun sofa mangana konyina, Heburu banxulanna nan yi na yi. Nxu yi xiye ni itoe fala a xa, a yi e birin bunna fala nxu xa. Nxu xiye naxanye saxi, a yi e bunne fala nxu xa.

13 A xiye n yeba nxu xa kii naxan yi, a mən birin ligaxi na kiini nən. Misiran Mangan bata n naxete n walide fonni. A yi boden fan singan wudin na.”

14 Misiran Mangan yi Yusufu xili. E yi a ramini kasoni mafuren! A yi a xunna bi, a maraberi baane yi masara a ma. A fa siga Misiran Mangan fema.

15 Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N bata xiye sa. Muxu yo mi nəxi a yebadeni, koni n bata a me a i tan nəe xiye bunna fale, naxan na fala i xa.”

16 Yusufu yi Misiran Mangan yabi, a naxa, “N tan mi a ra, Ala nan Misiran Mangana a xiye bun fajin fima a ma.”

17 Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N xiye ni, n yi tixi xude deen nin.

18 N yi jinge to faji tuyanxi solofere to keke xuden kui, e e degema mereni.

19 Nayi, jinge solofere gbete ye yi te e xanbi ra, e doyenxi, e to jaxu, e xəsixi. Han to n munma yi na jinge to jaxi sifan to Misiran bəxən birin ma singen.

20 Jinge xəsixi to jaxine yi jinge tuyanxi solofere singene don.

21 Koni na xanbi, muxu yo mi nəe a kolonje xa e bata e don, masəto e doyen kiin ma mən. Nayi, n yi xulun.”

22 “N mən yi xiye gbete sa. Tənsən nafexi faji solofere tixi bili kedenna ma.

23 Na xanbi tənsən solofere gbete ye naxanye xurun, foyen naxanye rafoxi ayi, ne yi te bodene dəxən ma.

24 Tənsən fofone yi tənsən faji soloferene gerun. N bata a fala woyimene xa, koni muxu yo mi nəxi a yebadeni n xa.”

25 Yusufu yi a fala Misiran Mangan xa, a naxa, “I ya xiye firinna birin fe kedenna nan yitaxi. Ala bata i rakolon feen ma a fama naxan ligadeni.

26 Na jinge to faji soloferene nun tənsən faji soloferene, ne jee solofere nan yitaxi na kiini. Xiye keden nan a ra.

27 Jinge xəsixi to jaxi soloferene nun tənsən fofo soloferene foyen naxanye rafoxi ayi, ne fan jee solofere fitina kamən nan yitaxi.

28 N na a falaxi i xa kii naxan yi, Ala bata na feene yita Misiran Mangan na a fama naxanye ligadeni.

29 Jee soloferen naxanye fama iki, a findima lugo jeeene nan na Misiran bəxən xa.

30 Na xanbi, jee solofere kamən fama nən, en jinanma nən na lugon birin na. Kamən Misiran bəxən halagima nən.

31 Fitina kamən findima fe magaxuxin nan na, han muxune birin yi jinan lugo jeeene xən bəxəni ito yi.”

32 “I xiye ni ito saxi nən dəxəna yi firin bayo Ala bata a feen nagidi, a mən mi buma a ligadeni.

33 Iki mangana, xaxilimaan fen, fe kolonna, i yi a dəxə Misiran bəxən xun na.

34 Mangana, i xa muxune sugandi naxanye dəxəma na wanla xun na lugo jɛɛ soloferen bun ma. Se xaba waxatin na a li, naxan yo na maala xidi naanin xaba, a suulundena, a xa fa na ra, a ramara.

35 E xa donseene birin malan lugo jɛɛ solofere famatəon bun, e xa a ramara taane kui, Misiran Mangana nəon bun ma.

36 Donse maraxini ito fama Misiran bəxəon natangadeni kamən ma nən naxan fama jɛɛ soloferen bun ma.”

37 Falani ito yi rafan Misiran Mangan nun a kuntigine birin ma.

38 Misiran Mangan yi a fala e xa, a naxa, “En nəe muxuna nde sətɛ naxan ligaxi alo ito, Alaa Nii Sarinaxin naxan yi?”

39 Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “Bayo Ala bata na feen birin yita i ra, muxu yo mi na naxan xaxili fan alo i tan, naxan fe kolon dangu i ra.

40 I tan nan fama findideni n ma banxi xunna ra. N ma yamaan fama biradeni i ya yamarin nan fəxə ra. N ma manga gbɛdɛn nan tun luma i xun na.”

41 Misiran Mangan mən yi a fala Yusufu xa, a naxa, “A mato, n bata nəon so i yii Misiran bəxəon birin xunna.”

42 A yi a gbeti wuredin ba a yiin na, a yi a so Yusufu yiin na. A yi a marabəri ba taa dugi fajin na. A yi xema jɛrɛn bira a kəe ra.

43 A yi a rate sofa wontoron kui, naxan Misiran Mangan wontoron xanbi ra. E yi lu sarinjɛ a yɛɛ ra, e naxa, “E xinbi sin!” Misiran mangana a mangayaan taxu a ra na kii nin.

44 Misiran Mangan mən yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N tan nan mangan na. Xa i mi yamarin fi naxan ma, fefe mi ligɛ Misiran bəxəo yo ma.”

45 Misiran Mangan yi Yusufu xili sa Safanati-Paniya. A yi Potifari a dii tɛmɛna Asenati fi a ma a jaxanla ra. Hon taana saraxaraliin nan yi Potifari ra. Yusufu yi xun matoon fəlo Misiran bəxəon ma.

46 Yusufu barin bata yi jɛɛ tonge saxan ti nun a fa Misiran Mangan yɛtagi waxatin naxan yi, Misiran mangana. A yi keli Misiran Mangan fɛma, a yi bəxəon birin yisiga.

47 Lugo jɛɛ soloferen bun ma, bəxəon birin yi rawali ki fajii.

48 Yusufu yi donseen birin malan naxan sətəxi jɛɛ solofereni ito bun ma Misiran bəxəon ma. Donseen naxanye sətəxi banxidɛne yi, a yi ne ramara taa gbɛne kui.

49 Yusufu yi donse xəri gbege malan alo baa xən mɛjɛnsinna. A yi gbo ayi, han e fata a tɛngɛn ma bayo a mi yi gase.

50 Benun kamən jɛɛ singen xa a li, Yusufu a jaxanla Asenati, Hon taana saraxaraliin Potifari a dii tɛmɛna, na yi dii firin bari.

51 Yusufu yi dii singen xili sa Manase, a naxa, “Bayo Ala bata a liga n jinan n ma tərɔyaan birin xən, e nun n baba a denbayana.”\*

52 A yi dii firinden xili sa Efirami, a naxa, “Bayo Ala bata n findi wuyalaan na n nayarabi bəxəon ma.”†

53 Lugo jɛɛ soloferen yi dangu Misiran bəxəon ma.

54 Kamɛ jɛɛ soloferen yi a li fəlo alo Yusufu a yɛba kii naxan yi. Kamən yi so bəxəone birin yi, koni burun yi na Misiran bəxəon birin ma.

\* **41:51: Manase** bunna nɛn “A bata jinan.” † **41:52: Efirami** bunna nɛn “A bata n findi wuyalaan na.”

<sup>55</sup> Kamen to Misiran bəxən birin suxu, yamaan yi sənχən nate Misiran Mangan ma donse feen na. Misiran Mangan yi a fala Misiran kaane birin xa, a naxa, “E sa a fala Yusufu xa, a na feen naxan fala ε xa, ε na liga.”

<sup>56</sup> Kamen yi din bəxən birin na. Yusufu yi donse ramaradene rabi, a yi donseen sara Misiran kaane ma. Kamen yi sənben sətə Misiran bəxən birin ma.

<sup>57</sup> Muxune yi fa, sa keli yamanane birin yi, e fa donseen sara Yusufu ma Misiran bəxəni, bayo kamen bata yi sənben sətə yamanane birin yi.

## 42

### *Yaxubaa diine yi siga Misiran yi*

<sup>1</sup> Yaxuba to a mε a murutun Misiran yi, a yi a fala a diine xa, a naxa, “Nanfera ε dəxi tun?”

<sup>2</sup> N bata a mε a murutun Misiran yi. E siga, ε sa murutun sara en xa alogo en xa balo, en nama faxa.”

<sup>3</sup> Yusufu tadan muxu fu yi siga donse xəri saradeni Misiran yi.

<sup>4</sup> Yaxuba mi tin Bunyamin xa bira e fəxə ra, Yusufu xunyəna. A yi a fala, a naxa, “N bata gaxu fe jaxin nama fa a sətə.”

<sup>5</sup> Isirayilaa diine yi siga murutu saradeni, e nun muxu gbətən naxanye yi waxi murutun xən, bayo kamen bata yi din Kanan bəxən birin na.

<sup>6</sup> Yusufu nan yi yamana kanna ra bəxən xun na. A tan nan yi murutun matima yamaan birin ma yamanani. Yusufu tadane yi fa e xinbi sin a bun, e e yetagine lan bəxən ma.

<sup>7</sup> Yusufu to a tadane to, a yi e kolon, koni a yi a yete rasan e ma. A yi falan ti e xa a xədəχən na, a fala e xa, a naxa, “E kelixi minen yi?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu kelixi Kanan bəxən nan ma fa donse saradeni.”

<sup>8</sup> Yusufu yi a tadane kolon, koni e tan mi a kolon.

<sup>9</sup> Yusufu a xiyene fe yi rabira a ma a naxanye sa e fe yi. A yi a fala e xa, a naxa, “Yaxune nan ε ra. E faxi yamanan fangatare yirene nan kolonde yi.”

<sup>10</sup> E yi a yabi, e naxa, “En-εn, nxu kanna, nxu tan i ya konyine faxi donse saraden nin.

<sup>11</sup> Xεmε kedenna diine nan nxu ra. Nxu tinxin. Nxu tan i ya konyine, yire mato mi nxu ra.”

<sup>12</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E wule. E faxi yamanan fangatare yirene nan kolonde yi.”

<sup>13</sup> E yi a yabi, e naxa, “Nxu tan, i ya konyine, xεmε kedenna dii muxu fu nun firin nan nxu ra Kanan bəxəni. Iki nxu birin ma bolokada nxu baba dəχən. Keden mi fa na.”

<sup>14</sup> Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “N yi na nan falama ε xa, a yire matone nan ε ra.

<sup>15</sup> N na e kejaan fεfεfεsεma ito nan na. N bata n kələ Misiran Mangan siini, ε mi minima be xa ε bolokadaan mi fa.

<sup>16</sup> E muxu keden nasiga ε ye, a xa sa fa ε bolokadaan na. E tan dənχene sigama kasoon nin. E falane matoma nən, n na a kolonje xa ε jəndin falama, xanamu n bata n kələ Misiran Mangan siini, yire matone nan ε ra.”

<sup>17</sup> A yi e birin suxu han xii saxan.

<sup>18</sup> Xii saxande ləχəni, Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “E ito liga alogo ε xa kisi. N gaxuma Ala yeε ra.

<sup>19</sup> Xa tinxin muxun nan ε ra, ε muxu keden lu kasoon na. Bodene xa donseen xali ε denbaya kamətəne xa.



20 E sa fa ε bolokadaan na n xən alogo n xa a kolon xa jəndi falan nan ε ra, alogo ε nama faxa.”

21 E yi tin na falan ma, koni e bode tagi e naxa, “En tan nan yati findixi sənmaan na en xunyena a fe ra, bayo en bata a niina a tərɔyaan to, a to yi en mafanma kininkininni koni en mi en tuli mati a ra. Na nan a toxi tərɔyani ito en lixi.”

22 Ruben yi ito sa a fari, a naxa, “N mi yi a fala ε xa, ε nama fe jaxin naba diidini ito ra. Koni ε mi ε tuli ti. Iki en fa a faxan saren nan fima.”

23 E mi yi a kolon xa Yusufu a mɛma, bayo xui maxeten yi e tagi.

24 Yusufu yi a makuya e ra, a wuga. Na xanbi, a yi fa falan tiye e xa. A yi Simeyən tongo e tagi, a yi a sa kasoon na e yeε xəri.

25 Yusufu yi yamarin fi, a muxune xa a tadane bənbenle rafe donse xonna ra, e mən xa e keden kedenna birin ma gbeti sa a bənbenla kui sa fandana ndee fari e naxanye donjε kira yi. Na yi liga e xa.

26 E yi e murutu goronne sa e sofanle fari, e yi siga.

27 E kəεen nadangu denaxan yi, keden yi a bənbenla rabi alogo a xa balon so a sofanla yii. A yi a gbetin to a bənbenla dεε ra.

28 A yi a fala a ngaxakedenne xa, a naxa, “N ma gbetin bata xεte n ma. I mi a to n ma bənbenla kui mən?” E bəjεne yi mini. Birin yi a kuisan feen fala a boden xa e naxa, “Ala nanfe ligaxi en na?”

29 E to so e baba Yaxuba konni Kanan bəxəni, feen naxanye birin e li, e yi a birin yeβa a xa.

30 E yi a fala, e naxa, “Xεmən naxan na yamana kanna ra, a falan tixi nxu xa a xədəxən nan na, a nxu kansun a yire mato nan nxu ra.

31 Nxu yi a fala a xa, nxu naxa, ‘Nxu tinxin, yire matone mi nxu ra.

32 Nxu dii fu nun firin na a ra, nxu birin baba keden. Keden mi fa na, nxə bolokadana nxu baba fεma Kanan bəxəni.’

33 Xεmən i to naxan yamana kanna ra, na yi a fala nxu xa, a naxa, “E mi a to, a kolonma kii naxan yi a ε tinxin. E muxu keden lu n fεma. Naxan daxa ε denbaya kamətəən xa, ε na xali.

34 E siga, ε sa fa ε bolokada ra n xa. N na a kolonma nən nayi fa fala yire mato mi ε ra, ε tinxin. Na waxatini, n na ε xunyən soma ε yii nən, ε yulayaan liga bəxəni ito ma.’”

35 E to yi e bənbenle yixεlema, birin ma sare so gbetin yi a bənbenla kui. E tan nun e baba yi gbetine to, e birin yi gaxu.

36 E baba Yaxuba yi a fala e xa, a naxa, “E bata n nafula n ma diine ra. Yusufu mi fa na, Simeyən fan mi na. E mən waxi Bunyamin nan fan tongo fe yi iki. Na goronna ngaan sama n tan nan xun ma.”

37 Ruben yi a fala a baba xa, a naxa, “Xa n mi fa Bunyamin na, i xa n ma dii firinne faxa. A so n yii, n fama a ra nən i xa.”

38 Yaxuba yi a yabi, a naxa, “N ma diin mi sigama ε fəxə ra, bayo a tada bata faxa, a kedenna nan fa luxi. Xa fena nde fa a sətə ε sigatini, ε n nagodoma nən səxələni laxira yi, nxu nun n fuge fixεne.”

## 43

### *Yaxubaa diine sigatiin firindena*

1 Kamən yi fa gbo ayi bəxəni.

2 E to yelin na murutun birin donjε e fa naxan na sa keli Misiran yi, Yaxuba yi a fala a diine xa, a naxa, “E mən xa siga ε sa donsena nde sara en xa.”

3 Yuda yi a yabi, a naxa, “Na xemena nxu rakolonxi nen a fajin na, a naxa, ‘E mi fa n yetagin toma nen sonon fo e bolokadaan na taran eye.’

4 Xa i bata tin nxu nun Bunyamin birin xa siga, nxu sigε, nxu sa donseen sara i xa.

5 Koni xa i mi tin na ma, nxu mi sigε, bayo na xemena a fala nen nxu xa, a naxa, ‘E mi fa n yetagin toma fo e bolokadaan taran eye.’ ”

6 Na waxatini Isirayila yi a fala, a naxa, “Nanfera ε fe jaxini ito ligaxi n na, ε a fala na xemen xa a ε ngaxakedenna nde mon na yi?”

7 E yi a yabi, e naxa, “Xemeni ito nxu maxodinxi nen a gbengbenna ra e nun nxu bari kiin ma. A yi fa a fala, a naxa, ‘E baba mon barixi? E xunyena nde na?’ Nxu fan yi a maxodinna birin yabi. Nxu yi a kolonje ba, a a fale, a naxa, ‘E fa ε xunyen na?’ ”

8 Yuda yi a fala a baba Isirayila xa, a naxa, “A lu nxu nun diin xa siga. Nxu kelima nen, nxu siga, nayi en balon sotoma nen en mi faxe, i tan nun nxo diine, e nun nxu tan.

9 N tan nan findixi tolimaan na a funfuni. I fama a maxodinden n tan nan na. Xa n mi fa a ra, n fa a ti i yetagi, n bata findi sonmaan na i mabinni.

10 Anu, xa en mi yi buxi, nxu bata yi siga nun doxona yi firin.”

11 E baba Isirayila yi a fala e xa, a naxa, “Bayo na kiin na a ra, ε ito liga: E yamanan wali xonna nde sa ε benbenle kui sanban na xemeni ito xa, wudi dole senna nde nun kumin nun ture xiri jaxumene nun latikonne nun wudi kesene nun a tinna nde.

12 E xa gbetin doxode firin tongo. E siga na gbetin na e naxan sa ε benbenle de ra. Yanyina nde tantanna na a ra.

13 E ε xunyen tongo, ε xete xemeni ito fema.

14 Ala Senbe Kanna xa a liga, xemeni ito yi kininkinin ε ma, a ε xunyen so e yii e nun Bunyamin. N tan fan, xa n fulama n ma diine ra nen, n xa fula.”

15 Xemeni itoe yi sanbane yiton, e yi gbetin doxode firin tongo e nun Bunyamin. E yi keli e siga Misiran yi, e sa e yete yita Yusufu ra.

16 Yusufu to e to e nun Bunyamin, a yi a fala a banxi xunna xa, a naxa, “Xemeni itoe raso banxini. Suben faxes, i yi a yiton bayo nxu nun xemeni itoe nan nxu degema to yanyin na.”

17 Yusufu feen naxanye fala a banxi xunna xa, a ne liga. A yi xemeni itoe mati Yusufu a banxini.

18 Gaxun yi e suxu e sa e mati Yusufu a banxini waxatin naxan yi. E yi fa a fala, e naxa, “E faxi en na gbetin nan ma fe ra e naxan sa en ma benbenle kui a foloni. E fama sodeni en xunna, e fa en suxu, e yi en findi konyine ra en nun en ma sofanle.”

19 E yi e maso Yusufu a banxi xunna ra, e yi falan ti a xa banxin so deen na.

20 E yi a fala, e naxa, “Yandi n kanna, nxu bata yi siga a singeni donse saradeni.

21 Na xanbi, nxu to ti kdeen na, nxu yi benbenle rafulun. Nxu keden kedenna ngaan yi gbetin to nxo benbenle kui, nxo balon saraxi gbetin naxanye yete ra. Iki nxu mon bata fa na ra.

22 Nxu mon bata fa gbeti gbete ra alogo nxu xa donse gbete sara. Nxu mi a kolon naxan gbetin sa nxo benbenle kui.”

23 A yi e yabi, a naxa, “E bajeen xa xunbeli, ε nama gaxu. E Ala na a ra, ε babaa Ala nan herisigen fixi ε ma ε benbenle kui. E gbetin soxi n yii nen.” A yi Simeyon namini e ma.

<sup>24</sup> Xəməni ito yi e raso Yusufu a banxin kui. A yi igen so e yii, e yi e sanne maxa, a yi balon so e sofanle yii.

<sup>25</sup> E yi sanba seni tən benun Yusufu xa so waxatin naxan yi yanyi tagini, bayo e bata yi a mε e de dεgema mənna nin.

<sup>26</sup> Yusufu to so banxini, e yi sanba seene so a yii, e e xinbi sin a yetagi.

<sup>27</sup> Yusufu yi e maxədin e kəndεyaan ma. A yi a fala, a naxa, “E ε baba forixin naxan ma fe fala, tana mi a ma? A mən barixi?”

<sup>28</sup> E yi a yabi, e naxa, “I ya konyina, nxu baba, tana yo mi a ma. A mən barixi.” E mən yi e xinbi sin a bun.

<sup>29</sup> Yusufu yi a yεen nakeli, a yi a xunyεn Bunyamin to, a nga a diina. A yi a fala, a naxa, “Ito nan ε xunyεn na ε naxan ma fe fala n xa?” A mən yi a fala, a naxa, “Ala xa hinan i ra, n ma diina.”

<sup>30</sup> A xunyεn hinanna yi so Yusufu yi, a yi wa wuga feni. A yi keli, a so a xideni, a wuga.

<sup>31</sup> A to a yεen naxa, a yi mini. A yi a yixəɔxə alogo a xa a yetε nɔ. A yi a fala, a naxa, “E donseni taxun.”

<sup>32</sup> E yi a gbeen sa a danna, a tadane fan yi dɔxɔ e danna. Misiran kaan naxanye yi e dεgema a xən ma ne fan yi lu e danna, bayo Misiran kaane nun Heburu muxune mi yi e dεgε yire kedenni. Misiran kaane e namunna mi yi tinjε na ma feu.

<sup>33</sup> Yusufu tadane yi radɔxɔ a yetagi e bari yεen ma, fəɔ saran ma han bolokadana. E lu e bode matoε xaminxin na.

<sup>34</sup> Yusufu yi e donseene so e yii. Bunyamin ma donseen yi dangu a tadane gbeen na dɔxɔɔna ma suulun. E birin yi e dεge, e e min, han e yi wasa.

## 44

### *Yusufu yi a tadane mato*

<sup>1</sup> Yusufu yi yamarini ito so a banxi xunna yii, a naxa, “Muxuni itoe e bεnbεnle rafe donseen na han e nɔε yaten naxan xale. I mən xa e gbetin sa e bεnbεnle dε ra.

<sup>2</sup> I n ma igelengenna gbeti daxin fan sa e bolokadana bεnbεnla dε ra, e nun a murutu sara gbetina.” Yusufu feen naxan birin fala a banxi xunna xa, a yi na birin liga.

<sup>3</sup> Kuye to yiba e yi muxuni itoe yiiba. E yi siga e nun e sofanle.

<sup>4</sup> E yi mini taani. Koni e mi yi makuyaxi, Yusufu yi a fala a banxi xunna xa, a naxa, “Keli, i siga muxuni itoe fɔxɔ ra, i yi e suxu, i yi a fala e xa, i naxa, ‘Nanfera ε fe fajin jɔxɔxi fe kobin na?’

<sup>5</sup> Nanfera ε n kanna igelengenna mujaxi a a minma naxan yi, a yimato sena? E bata fe jaxin liga na yi!’ ”

<sup>6</sup> Banxi xunna to e yiren li, a yi xεte falani ito ma e xa.

<sup>7</sup> E yi a yabi, e naxa, “Nanfera nxu kanna fala sifani itoe tima? Nxu tan, i ya konyine mi nɔε na fe sifan lige.

<sup>8</sup> Nxu gbetin naxan to bεnbεnle kui Kanan yi, nxu bata fa a ra. Nayi, nxu gbetin nun xεmaan mujama i kanna banxini di?

<sup>9</sup> I na se keden peen to i ya konyi kedenna naxan yii, a xa faxa. Nxu tan fan yi findi mangana konyine ra.”

<sup>10</sup> Mangana a banxi xunna yi a fala, a naxa, “Na bata fan, ε naxan falaxi na ra, n fan bata tin na ma. N na se keden peen to muxun naxan yii, na tan bata findi n ma konyin na, ε tan dɔnxεne yi yiiba.”

<sup>11</sup> E birin yi e bεnbεnle ragodo mafurεn, e yi e rafulun.

12 Banxi xunna yi e kui to, fəlb dii saran ma sa dəxə bolokadaan na. Igelengenna yi to Bunyamin ma bənbenla kui.

13 E yi e domane yibə. E birin yi e goronne rate sofanle fari, e mən yi xəte taani.

14 Yuda nun a xunyene yi xəte Yusufu a banxini, a mən yi denaxan yi. E bira bəxəni a yətagi, e yətagin yi lan bəxən ma.

15 Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera ε ito ligaxi? E mi a kolon, a n tan muxu sifan nəe feene kolonje nən yimatoon xən?”

16 Yuda yi a yabi, a naxa, “N nanse falama n kanna xa? N lan n xa nanse fala? Nxu nəe fixə di? Ala bata nxu tan i ya konyine to hakən xun ma. Nxu bata findi n kanna konyine ra, nxu nun igelengenna toxi muxun naxan yii.”

17 Yusufu yi a fala, a naxa, “N mi nəe na fe sifan ligə! Igelengenna toxi muxun naxan yii, na nan n ma konyin na, koni ε tan, ε xəte bəje xunbenli ε baba fəma.”

18 Na xanbi ra, Yuda yi a maso a ra, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan n kanna, a lu n tan i ya konyin xa falan ti n kanna xa. I bəjeen nama te i ya konyin xili ma, bayo i luxi nən alo Misiran Mangana.

19 N kanna bata yi nxu tan i ya konyine maxədin, a a fala, a naxa, ‘E baba na yi, xanamu ε xunyena?’

20 Nxu yi n kanna yabi, nxu naxa, ‘Nxu baba forixin na yi, e nun nxu xunyena, a naxan sətəxi xəme foriyani. A tada bata faxa, a kedenna nan fa luxi a nga a diin na, a rafan a baba ma.’ ”

21 “I bata a fala i ya konyine xa, i naxa, ‘E fa a ra n fəma alogo n xa a to n yeen na.’

22 Nxu yi n kanna yabi, nxu naxa, ‘Dii jərəni ito mi kele a baba dəxən ma, xa a keli na, a baba faxama nən.’

23 Koni, i yi a fala i ya konyine xa, i naxa, ‘Xa ε nun ε xunyən birin mi fa, ε mi n yətagin toə sənən.’

24 Nxu to siga n baba konni, i ya konyina, nxu yi i tan n kanna dentəgeən sa a xa.”

25 “Nxu baba yi a fala, a naxa, ‘E siga ε sa donsena nde sara en xa.’

26 Nxu yi a yabi, nxu naxa, ‘Nxu mi nəe sigə xa nxu nun nxu xunyən birin mi a ra. Nxu sigə nən xa nxu birin na a ra. Xa na mi a ra nxu mi nəe xəməni ito yətagin toə.’

27 I ya konyina, nxu baba a fala nən nxu xa, a naxa, ‘E a kolon n ma jaxanla dii xəme firin nan barixi n xa.

28 Kedenna kelixi nən n xun ma, n mirixi a ma yanyina nde suben bata a yibə, bayo han iki n munma a to.

29 Xa ε ito fan tongo n xun ma, fe jaxina nde yi a sətə, ε n nagodoma sətələni nən laxira yi nxu nun n ma fuge fixene.’ ”

30 “Iki xa n xəte n baba yireni, i ya konyina, xa nxu nun diidini ito mi a ra,

31 n baba faxama nən bayo a nii lutin nan a diin na, Bunyamin. A na a to diidini ito mi faxi, i ya konyine bata e baba ragodo nayi sətələni laxira yi e nun a fuge fixene.

32 Bayo, n tan, i ya konyina a yəte dəxi nən tolimani diidini ito a fe ra. N bata yi a fala n baba xa, n naxa, ‘Xa n mi xəte a ra i yireni, n findima sənmaan nan na n baba mabinni habadan.’ ”

33 “Iki n bata i mafan, i ya konyin xa lu diidini ito jəxəni alo n kanna a konyina, alogo diidini ito nun a tadane birin xa siga.

34 N nəe sigə n baba yireni di, xa nxu nun diidini ito birin mi a ra? N mi nəe n yeen tiye na sunun na naxan n baba suxe.”

## 45

*Yusufu yi a yete yita*

<sup>1</sup> Yusufu mi yi nɔe a yete yisuxɛ a walikene yetagi. A yi sɔnxɔ, a naxa, “E birin xa mini n xun ma!” Yusufu a yete yitama a tadane ra waxatin naxan yi, muxu yo mi yi a fɛma.

<sup>2</sup> A yi wuga sɔbɛɛn na. Misiran kaane yi a xuiin mɛ, Misiran Mangana banxin muxune yi a feen mɛ.

<sup>3</sup> Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, “N tan nan Yusufu ra! N baba mɔn na?” Koni a tadane mi nɔ a yabideni bayo e bata dɛ xara, e yigitegɛ a yɛɛ ra.

<sup>4</sup> Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, “N bata ɛ maxandi, ɛ ɛ maso n na.” E yi e maso a ra. A yi a fala, a naxa, “N tan nan Yusufu ra, ɛ xunyɛna, ɛ naxan mati Misiran kaane ma konyin na.

<sup>5</sup> Iki, ɛ bɔɾɛn nama mini, ɛ mɔn nama gaxu n mati feen ma, bayo Ala n xɛxi nɛn ɛ yɛɛ ra alogo n xa ɛ nii ratanga.

<sup>6</sup> E bata a to, xabu jɛɛ firin kamɛn waraxi bɔxɔni, jɛɛ suulun mɔn luxi, bɔxɔn mi nɔɛ rawalɛ, sansiin mi nɔɛ xabɛ.

<sup>7</sup> Ala n nasanbaxi nɛn ɛ yɛɛ ra alogo ɛ nun ɛ yixɛtɛne xa kisi dunuja yi, maratanga gbeen barakani.

<sup>8</sup> Nayi, ɛ tan xa mi faxi n na be, koni Ala na a ra. A yi n findi Misiran Mangan baba ra, a banxi mangana, e nun Misiran bɔxɔn birin yamana kanna.”

<sup>9</sup> “E xulun, ɛ siga n baba yireni. E a fala a xa, ɛ naxa, ‘I ya diin Yusufu ito nan falaxi, Ala bata n findi Misiran bɔxɔn birin mangan na. Fa n fɛma, i nama bu.

<sup>10</sup> I luma Gosen bɔxɔn nan ma. I luma n fɛma nɛn, i tan nun i ya diine nun i mamandenne nun i ya xuruse kurun birin, e nun i yii seen birin.

<sup>11</sup> Mɛnni n ni i makoon birin fanma nɛn, bayo jɛɛ suulun kamɛn mɔn luxi. Xa na mi a ra i fama nɛn halagideni ɛ nun i ya denbayana, e nun i yii seen birin.’ ”

<sup>12</sup> “E bata a to ɛ yɛɛn na, n xunyɛn Bunyamin fan bata a to a yɛɛn na, a n tan nan falan tixi ɛ xa.

<sup>13</sup> E xa n ma mangaya nɔrɔn yɛba n baba xa n naxan yi Misiran bɔxɔni, e nun ɛ feen naxan birin toxi. E xulun, ɛ fa n baba ra han be.”

<sup>14</sup> A yi dutun a xunyɛn Bunyamin ma, a yi wuga. Bunyamin fan yi wuga.

<sup>15</sup> A yi a tadane birin sunbu, a wugama. Na birin to jan, e nun a tadane yi batu.

<sup>16</sup> Na feen xibarun yi Misiran Mangana banxin li, a Yusufu tadane bata fa. Na yi rafan Misiran Mangan ma e nun a kuntigine birin.

<sup>17</sup> Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “A fala i tadane xa, i naxa, ‘E goronne rate ɛ sofanle fari. E keli, ɛ siga Kanan bɔxɔni.

<sup>18</sup> E sa ɛ baba tongo e nun ɛ denbayane, ɛ fa n fɛma. Se fajin naxan birin Misiran bɔxɔni, n na a sɔɛ ɛ yii, ɛ mɔn yi bɔxɔn donse fajine don.’

<sup>19</sup> N bata i yamari, a fala i tadane xa, i naxa, ‘E wontorone tongo Misiran bɔxɔni, ɛ diine nun ɛ jaxanle xa. E ɛ baba fan nate, ɛ birin yi fa.

<sup>20</sup> Hali ɛ nama mɔnɛ ɛ yii seene fe ra, bayo se fajin naxanye birin Misiran bɔxɔni, a findima nɛn ɛ gbeen na.’ ”

<sup>21</sup> Isirayila a diine yi na liga. Yusufu yi wontorone so e yii alo Misiran Mangana a fala a xa kii naxan yi. E yi fandan so e yii e naxan donma kira yi.

<sup>22</sup> A yi domane so e birin yii. A gbeti gbananna kɛmɛ saxan fan so Bunyamin yii e nun doma suulun.

<sup>23</sup> Se fajin naxan birin Misiran bəxəni, a na ndee rate sofali fu fari, a e sanba a baba ma e nun donse xənnə nun burun nun fandan birin a baba naxan donjə kira yi, na yi rate sofali gilə fu fari.

<sup>24</sup> Na xanbi ra, a yi a tadane yiiba, e yi siga. A yi a fala e xa, a naxa, “E nama sənə kira yi de!”

<sup>25</sup> E yi keli Misiran yi, e te Kanan bəxən ma e baba Yaxuba yireni.

<sup>26</sup> E yi a fala a xa, e naxa, “Yusufu mən barixi, a tan nan Misiran bəxən birin yamarima.” Koni Yaxuba bəjən mi səwa, bayo a mi laxi e ra.

<sup>27</sup> Yusufu falan naxanye birin ti e xa, e yi na birin yəba a xa. Yaxuba yi wontorone to Yusufu naxanye rasanbaxi a ma a xali feen na. Na yi a liga e baba Yaxuba niin yi səwa.

<sup>28</sup> Isirayila yi a fala, a naxa, “N bata səwa, n ma diin Yusufu mən na. Benun n xa faxa, n sa a toma nən.”

## 46

### *Yaxuba yi siga Misiran yi*

<sup>1</sup> Seen naxan birin yi findixi Isirayila gbeen na, a yi na birin xali a yii. A to Bəriseba li, a yi saraxan ba a baba Isiyagaa Ala xa.

<sup>2</sup> Isirayila yi fe toon ti kəən na alo xiyena, Ala yi a fala a xa, a naxa, “Yaxuba, Yaxuba!” Isirayila yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra!”

<sup>3</sup> Ala yi a fala, a naxa, “N tan nan Ala ra, i babaa Ala. Hali i nama gaxu siga feen na Misiran yi, bayo n ni i findima siya gbeen nan na mənni.

<sup>4</sup> En birin nan sigama Misiran yi, n tan nan mən fama i raxətədeni. Yusufu nan i yəene raxima, i na faxa waxatin naxan yi.”

<sup>5</sup> Yaxuba yi keli Bəriseba yi. Isirayilaa diine yi e baba Yaxuba nun e diine nun e naxanle xali wontorone kui Misiran Mangan naxanye rasanba e ma.

<sup>6</sup> E yi e xuruseene tongo e nun e seen naxanye birin sətə Kanan bəxən ma. Yaxuba yi siga Misiran yi e nun a bənsənnə birin.

<sup>7</sup> A yi a dii xəmənə xali a yii Misiran yamanani e nun a mamanden xəmənə nun a dii təmənə nun a mamanden naxalanmanə, e nun a bənsənnə birin.

### *Yaxubaa denbayana*

<sup>8</sup> Isirayilaa diine xinle ni itoe ra naxanye siga Misiran yi Yaxuba nun a dii xəmənə: Yaxuba a dii singen nan Rubən na.

<sup>9</sup> Rubən ma diine: Xanəki nun Palu nun Xesirən e nun Karimi.

<sup>10</sup> Simeyən ma diine: Yemuyeli nun Yamin nun Ohadi nun Yakin nun Soxara, e nun Sayuli. Sayuli findi Kanan naxanla diin nan na.

<sup>11</sup> Lewi a diine: Gərisən nun Kehati e nun Merari.

<sup>12</sup> Yudaa diine: Eri nun Onan nun Selaxa nun Peresi e nun Sera. Koni Eri nun Onan faxa Kanan bəxən nin. Peresi a diine findi Xesirən nun Xamuli nan na.

<sup>13</sup> Isakari a diine: Tola nun Puwa nun Yobo e nun Simiron.

<sup>14</sup> Sabulon ma diine: Seredi nun Elon e nun Yalele.

<sup>15</sup> Diine nan ne ra, Leya naxanye bari Yaxuba xa Padan-Arami yi, e nun a dii təmən Dina. A dii xəmənə nun dii təmənə yatən birin malanxina, muxu tonge saxan muxu saxan.

<sup>16</sup> Gadi a diine: Sifyən nun Xagi nun Suni nun Əsibən nun Eriya nun Arodi e nun Areli.

<sup>17</sup> Aseri a diine: Yimina nun Yisiwa nun Yisiwi nun Beriya e nun e magilən Sera. Beriya a diine findi Xeberi nun Malikili nan na.

<sup>18</sup> Silipa, Laban naxan so a dii tɛmɛn Leya yii, na diin naxanye bari Yaxuba xa, na diine nan ne ra. E birin malanxi muxu fu nun sennin.

<sup>19</sup> Rakeli a diine, Yaxuba a naxanla: Yusufu nun Bunyamin.

<sup>20</sup> Asenati yi dii firin sətə Yusufu xa Misiran bəxəni: Manase nun Efirami. Asenati findi Hon taan saraxaralina dii tɛmɛn nan na, naxan xili Potifari.

<sup>21</sup> Bunyamin ma diine: Bela nun Bekeri nun Asibeli nun Gera nun Naman nun Exi nun Roxi nun Mupin nun Xupimi e nun Arade.

<sup>22</sup> Rakeli diin naxanye bari Yaxuba xa, na diine nan ne ra. E birin malanxina, muxu fu nun naanin.

<sup>23</sup> Dan ma diina: Xusimi.

<sup>24</sup> Nafatali a diine: Yaseli nun Guni nun Yeseri e nun Silen.

<sup>25</sup> Bila, Laban naxan so a dii tɛmɛn Rakeli yii, a diin naxanye bari Yaxuba xa ne ni itoe ra. E birin malanxina, muxu solofere.

<sup>26</sup> Yaxuba nun muxun naxanye birin siga Misiran yi, a bənsənna birin malanxina, muxu tonge sennin e nun sennin, ba a diine e naxanle ra.

<sup>27</sup> Yusufu dii xɛmɛ firin nan bari Misiran yi. Yaxuba xabilan muxune yatɛn birin malanxina, naxanye siga Misiran bəxən ma, e muxu tonge solofere nan yi a ra.

<sup>28</sup> Yaxuba yi Yuda xɛ a yɛɛ ra Yusufu fɛma alogo e birin xa siga Gosen yi. E yi so Gosen bəxən ma.

<sup>29</sup> Yusufu yi a yengɛso wontoron tongo, a yi siga Gosen yi a baba Isirayila ralandeni. A to a li, a yi filinfilin a ma, a yi bu wuge a kəɛɛn xən.

<sup>30</sup> Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, “Hali n faxa fa, bayo n bata i yetagin to, i mən yengima!”

<sup>31</sup> Yusufu yi a fala a tadane xa, e nun a babaa denbayana, a naxa, “N xa siga, n xa sa a fala Misiran Mangan xa, n naxa, ‘N tadane nun n babaa denbayaan naxanye yi dəxi Kanan bəxəni, e birin bata fa n fɛma.

<sup>32</sup> Muxuni itoe xuruse kantanne nan ne ra. E xuruseene rabama. E bata fa e xuruse kurune ra, siine nun yɛxɛɛne nun jingene e nun e yii seen birin.’

<sup>33</sup> Misiran Mangan na ɛ xili waxatin naxan yi, a ɛ maxədinma nɛn a ɛ wanla nanse a ra.

<sup>34</sup> ɛ a yabima nɛn, ɛ naxa, ‘Nxu tan i ya konyine xuruse rabaan nan nxu ra, xabu nxu dii nɔɛne han iki, alo nxu baba yi a ma kii naxan yi.’ Na kiini, ɛ fama ludeni Gosen bəxən nan ma, bayo xuruse rabane rapaxu Misiran kaane ma.”

## 47

<sup>1</sup> Yusufu yi siga, a sa a fala Misiran Mangan xa, a naxa, “N baba nun n fafaxakedenne bata fa sa keli Kanan bəxən ma, e nun e xuruseene birin nun e yii seene birin. E na yi iki Gosen bəxəni.”

<sup>2</sup> A yi a tada suulun yita Misiran Mangan na.

<sup>3</sup> Misiran Mangan yi Yusufu tadane maxədin, a naxa, “ɛ wanla mundun maxaranxi?” E yi Misiran Mangan yabi, e naxa, “Nxu tan i ya konyine xuruse rabane nan nxu ra alo nxu benbane yi a ma kii naxan yi.”

<sup>4</sup> E mən yi a fala Misiran Mangan xa, e naxa, “Nxu faxi nɛn nxu xa lu bəxəni ito ma singen, bayo xuruseene rabade mi i ya konyine yii sənən. Kamen bata gbo ayi Kanan bəxən ma. I ya konyine sago sa e xa lu Gosen bəxəni.”

<sup>5</sup> Misiran Mangan yi a fala Yusufu xa, a naxa, “I baba nun i tadane bata fa i fəxo ra.

<sup>6</sup> Misiran bəxəna i sagoni. Yire fajin fen bəxəni ito ma, i baba nun i fafakaxedenne luyε denaxan yi. E xa lu Gosen bəxəni. Xa i muxu fajine kolon e yε, e findi n ma xuruse kantanne ra.”

<sup>7</sup> Yusufu yi fa a baba ra, a yi a yita Misiran Mangan na. Yaxuba yi duba Misiran Mangan xa.

<sup>8</sup> Misiran Mangan yi Yaxuba maxədin, a naxa, “I ya siimayaan jεε yoli a ra iki?”

<sup>9</sup> Yaxuba yi Misiran Mangan yabi, a naxa, “N ma siimayaan jεε kεmε jεε tonge saxan na a ra iki. N siimaya dungi naxasixin nan sətəxi. A yete mi masoxi n benbane siimayaan yatən na.”

<sup>10</sup> Yaxuba mən yi duba Misiran Mangan xa, a fa siga.

<sup>11</sup> Yusufu yi bəxə fajin fi a baba nun a tadane ma alo Misiran Mangana a yamari kii naxan yi. E bəxə naxan sətə, na fan Misiran bəxə birin xa. A xili Ramisesi.

<sup>12</sup> A yi ti a baba nun a tadane nun a babaa denbayaan birin bun ma.

### *Yusufu a mangayana*

<sup>13</sup> Kamən yi jaxu ayi, donseen mi yi toma bəxə yo yi, keli Misiran ma dəxə Kanan na. Yamaan yi doyen kamən ma.

<sup>14</sup> Gbetin naxan birin yi na Misiran nun Kanan bəxəni, e yi a birin sara murutun na. Yusufu yi na gbetin namara Misiran Mangana banxini.

<sup>15</sup> Misiran bəxə gbetin nun Kanan bəxəni gbetin to jnan, Misiran kaane yi fa Yusufu fεma, e yi a fala, e naxa, “Burun so nxu yii! Fə nxu faxa i yεε xəri bayo gbeti mi fa nxu yii sənən?”

<sup>16</sup> Yusufu yi a fala, e naxa, “E fa ε xuruseene ra, en ja a masara burun na bayo gbeti mi fa ε yii.”

<sup>17</sup> E yi fa e xuruseene ra Yusufu ma. A fan yi donseen so e yii e soone nun siine nun yεxεene nun jingene nun sofanle jəxə naxa. A yi burun taxun e ra e xuruseene masaran na.

<sup>18</sup> Na jεən to dangu, e yi fa a fεma. E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu mi nəe a luxunje nxə mangan ma. Gbeti yo mi nxu yii. Nxə xuruseen fan birin nxə mangan yii. Nxu gbindine nun nxə bəxəne gbansanna nan luxi nxə mangan xa.”

<sup>19</sup> Fə nxu xa faxa i yεε xəri, nxu tan nun nxə bəxəne? Nxu tan nun nxə bəxəne masara burun na, nxu xa findi Misiran Mangana konyine ra, nxu nun nxə bəxəne. Sansiin so nxu yii, nxu xa a rawali, nxu xa balo alogo nxu nama faxa, bəxəni nama rabəjin.”

<sup>20</sup> Yusufu yi Misiran bəxəni birin sara Misiran Mangan xa, bayo Misiran kaane birin e bəxəni mati nən. Kamən bata yi dəxə e yi. Bəxəni yi findi Misiran Mangan gbeen na.

<sup>21</sup> A yi yamaan findi konyine ra, keli Misiran yamanan bode fəxəni ma sa dəxə a naninna boden na.

<sup>22</sup> Hali na birin to liga, a mi saraxaraline bəxəni sara bayo Misiran Mangan bata yi sariya fajin tongo e fe ra. E mi e bəxəni mati bayo Misiran Mangan yi burun taxunma e ra.

<sup>23</sup> Yusufu yi a fala yamaan xa, a naxa, “N bata ε sara to. E nun ε bəxəni luma nən Misiran Mangan xa. E sansine ni itoe ra, ε xa bəxəni rawali.”

<sup>24</sup> Se xaba waxatini, naxan yo na maala xaba xidi naanin, a suulunden nan soma Misiran Mangan yii. Xidi naaninna, na xa findi sansiin na e nun ε balona, ε tan nun ε diine nun muxun naxanye birin ε yii banxine kui.”



<sup>25</sup> E yi a fala, e naxa, “I bata nxu ratanga! Nxu bata nxə mangana a fe fajin to a naxan ligaxi nxu xa. Nxu findima Misiran Mangana konyine nan na.”

<sup>26</sup> Yusufu yi na findi sariyan na, na nan nakamalixi han to. Misiran bəxəni, se xabaxine xidi suulunden findin Misiran Mangan nan gbee ra, fə saraxaraline bəxəne. Ne mi findixi Misiran Mangan gbeen na.

### *Yaxuba waxən fe dənxe*

<sup>27</sup> Isirayila yi dəxə Misiran bəxəni Gosen binni. Na bəxən yi findi e gbeen na. E yi findi dii barine ra, e yi wuya ayi.

<sup>28</sup> Yaxuba jee fu nun solofere nan liga Misiran bəxəni. Yaxuba a siimayaan jee keme jee tonge naanin e nun solofere nan sətə.

<sup>29</sup> Isirayilaa siimayaan fa jan feni, a yi a dii Yusufu xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Xa i wama n nafan feen liga feni, n bata i mafan i yiin naso n danban bun ma,\* i xa i kələ n xa. I xa hinar n na lannayani. N bata i maxandi i nama n maluxun Misiran bəxəni.

<sup>30</sup> N na laxiraya waxatin naxan yi, i n naminima nen Misiran yi, i sa n maluxun n baba gaburun yireni.” Yusufu yi a yabi, a naxa, “I naxan falaxi n xa, n na a ligama nen.”

<sup>31</sup> Isirayila yi a fala, a naxa, “I kələ n xa.” Yusufu yi a kələ a xa. Na xanbi, Isirayila yi a xinbi sin Ala yetagi a saden xunsaden na.

## 48

### *Manase nun Eframi*

<sup>1</sup> Na feen birin to dangu, e yi a fala Yusufu xa, e naxa, “I bata a to, i baba mi yalan.” A yi siga e nun a dii xeme firinna, Manase nun Eframi.

<sup>2</sup> E yi a fala Yaxuba xa, e naxa, “I ya diin Yusufu fama i fəma.” Isirayila yi fangan sətə, a keli, a dəxə a saden ma.

<sup>3</sup> Yaxuba yi a fala Yusufu xa, a naxa, “Ala Senbe Kanna fa nen n ma Lusi yi, Kanan bəxəni. A yi barakan nagidi n ma.

<sup>4</sup> A yi a fala n xa, a naxa, ‘N tan ni i ra. I findima dii barin na nen. N na i rawuyama ayi nen, siya wuyaxi yi mini i yi. N bəxəni ito fima nen i bənsəonna ma, hali i dangu xanbini. A findi e gbeen na habadan.’ ”

<sup>5</sup> “Dii firinni itoe i naxanye barixi Misiran yi benun n tan xa fa, n bata e findi n ma diine ra. Eframi nun Manase findima n tan nan gbee ra, alo Ruben nun Simeyon.

<sup>6</sup> Koni i diin naxanye barixi ne xanbi ra, i gbeen nan ne ra. E fama nen ludeni e tadane bun ma e keena a fe ra.

<sup>7</sup> N to keli Padan yi, Rakeli yi faxa n yii kira yi Kanan bəxəni. Na mi yi makuya Efarata ra. N yi a maluxun menni Efarata kiraan na, denaxan xili Betlemi.”

<sup>8</sup> Isirayila yi Yusufu a diine mato, a a fala, a naxa, “Nde ne ra?”

<sup>9</sup> Yusufu yi a baba yabi, a naxa, “N ma dii xemene nan e ra Ala naxanye fixi n ma be.” Isirayila naxa, “N bata i mafan, e maso n na alogo n xa duba e xa.”

<sup>10</sup> Yaxuba bata yi yelin fore, a yee ne mi yi seni gbəma. A mi yi seen toma ki fajni. Yusufu yi a diine maso a ra. Isirayila yi a yiin filinfilin e ma, a e sunbu.

<sup>11</sup> Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, “N mi yi laxi a ra xa n ni i yetagin toe sənən, koni Ala bata a ragidi n bata i ya diine fan to.”

\* 47:29: Mən kaane yi na nan ligama e na muxun nakələ waxatin naxan yi.

<sup>12</sup>Yusufu yi a diine tongo a baba sanna fari, a a xinbi sin a bun ma, a yεtagin yi lan bəxən ma.

<sup>13</sup>Na xanbi ra, Yusufu yi a dii firinna suxu e yiine ma. A yi Efirami suxu a yiifanna ra, Isirayila kəmənnə mabinni. A yi Manase suxu a kəmənnə ra, Isirayila yiifanna mabinni. A yi e maso a ra.

<sup>14</sup>Koni Yaxuba yi a yiifanna sa Efirami xunna fari naxan yi dii jərən na. A yi a kəmənnə sa Manase xunna fari naxan yi dii singen na. A a yiine gindingalan.

<sup>15</sup>A yi duba Yusufu xa, a naxa,

“Ala, n fafane Iburahima

nun Isiyaga sigan ti naxan yεε xəri,

Ala naxan n kantanma xabu n bari ləxəni han to,

<sup>16</sup>malekan naxan n natangaxi fe xədəxen ma,

na xa dii jərəni itoe baraka.

N xinla xa fala e xun ma,

e nun n baba Iburahima nun Isiyaga.

E xa wuya ayi bəxəni.”

<sup>17</sup>Yusufu yi a to a baba bata a yiifanna sa Efirami xun ma. Na feen yi rapaxu a ma. A yi a baba yiin suxu, a a ba Efirami xun ma a yi a sa Manase xun ma.

<sup>18</sup>Yusufu yi a fala a baba xa, a naxa, “Na kiin xa mi a ra, baba, bayo ito nan fonna ra. I yiifanna sa ito nan xun ma.”

<sup>19</sup>A baba yi tondi, a a fala, a naxa, “N na a kolon, n ma diina, n na a kolon. A fan findima nən siya gbeen na, koni a xunyen nan fama wuyadeni dangu a ra. A xunyen bənsənnə findima nən siya wuyaxin na.”

<sup>20</sup>A yi duba e xa na ləxəni, a a fala, a naxa, “Isirayila kaane Ala maxandin ligama ε xinle ra nən. E fama a faladeni nən, e naxa, ‘Ala xa i lu alo Efirami nun Manase.’” Na kiini, a yi Efirami rafisa Manase xa.

<sup>21</sup>Isirayila yi a fala Yusufu xa, a naxa, “I bata a to, n fa faxama nən, koni Ala luma nən ε xən, a fama i raxεtədeni nən i benbane bəxən ma.

<sup>22</sup>N kεε keden fima nən i ma dangu i tadane ra, n Siken yamanan nan fima i ma n naxan tongo Amorine yii n ma silanfanna nun n ma xanla ra.”

## 49

### *Yaxuba a dubana*

<sup>1</sup>Yaxuba yi a diine xili, a yi a fala e xa, a naxa, “E malan, n xa feene fala naxanye fama ligadeni ε xa waxati famatəne yi.

<sup>2</sup>E maso, ε tuli mati n na Yaxubaa diine. E tuli mati ε baba Isirayila ra.”

<sup>3</sup>“Ruben, i tan, n ma dii singena,

i tan nan n fangan na,

naxan singe n sənben mayitaxi.

I xunnayeren dangu bodene ra

i sənben gbo.

<sup>4</sup>I yε yifuxi alo fufana,

i mi fisamantenyaaan sətəma

bayo i bata i sa i baba a saden ma,

i yi a xəsi.”

<sup>5</sup>“Simeyən nun Lewi ngaxakedenmaan nan e ra.

E silanfanna nan e yεngεso seen na.

6 N xaxinla nama lu e maxadini,  
n miriyaan nama lu e malanni,  
bayo e bata muxune faxa e bɔɲe teeni,  
e bata turane fasane bolon e ɲaxuni.

7 N bata e xɔlɔn danga,  
bayo e yɛngɛn gidima.

N bata e fitinaxin danga,  
bayo e yɛɛne yixara.

N na e raxuyama ayi nɛn Yaxuba bɔnsɔnne yɛ,  
n mɔn yi e rayensen Isirayila yi.”

8 “Yuda, i xunyɛne i tan nan tantunma.

I nɔɔn sɔtɔma nɛn i yaxune xun na.

I babaa dɪi xɛmɛne e xinbi sinma nɛn i xa.

9 Yuda, yata sɛnbɛmaan nan i ra.

N ma diina, i baloma suben nan na.

I xinbine yidɔxɔma nɛn, i sa alo yatana,

alo yata gilɛna, nde susue i rakeɛ?

10 Manga dunganna mi bama Yuda yii.

Muxu yo mi manga taxamasenna bama a yii.

Han taxamaseri kanna fa waxatin naxan yi,

siyane yi xuru a xa.

11 A a sofanla xidima manpa binla\* nan na,

a a sofali diin xidima manpa bili fajin yiin nan na.

A a domaan xama wudi bogi igen nan na alo manpana,

a a doma gbeen fan xama bogi se ige gbeela nan na alo wunla.

12 A yɛɛne fɔrɔ wudi bogi ige gbeela xa,

A ɲinna fixa nɔnɔn xa.”

13 “Sabulon fama dɔxɔdeni baan nan dɛ.

A bɔxɔn findima kunki yigiyaden nan na.

A naninna Sidɔn dɛxɔnna nan na.”

14 “Isakari sɛnbɛn luxi nɛn alo sofanla,  
naxan a sama a goron bɛnbɛli firinna tagi.

15 A saxi bɔxɔn naxan ma,

a na yire fajniyaan to,

a tungunni godoma nɛn goronna bun ma,

a xuru konyiya wanla bun.”

16 “Dan, a a yamaan makitima nɛn,

alo Isirayila bɔnsɔnna bonne.

17 Dan luma nɛn alo saɲina kiraan xɔn ma,

alo kosona san ma kiraan dɛ.

A yi soon santinban xin,

soo ragiin yi bira a fari.

18 Alatala, n xaxili tixi i ya kisin na!”

19 “Gadi, yɛngɛsone a yɛngɛma nɛn,

koni a tan nan e rabodonma ayi e san xanbi ra.”

\* 49:11: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

20 “Aseri findima donse xəri kannan nan na naxan kamalixi mangan dege seen na.”

21 “Nafatali luma nən alo xəli gilən naxan a gima, a fala fajine tima.”

22 “Yusufu luma nən alo wudi bogilana naxan tixi xuden de. A yiine yibandunxi taan nabilinna yinna nan xun ma.

23 Xalimakuli wonle yi yengen gidi a ma xəleni, e xalimakunle woli a ma xənnantenyani.

24 Koni a fan yi a xanla suxu ken, a yii rafan Yaxubaa Ala Senbemaan barakani, Isirayila kantanmana, a kantan fanyena, 25 naxan findixi i fafe a Ala ra, naxan i ratangama, Ala Senbe Kanna, naxan i barakama, naxan koren dubane fima i ma, naxan bəxən dubane fima i ma, naxan dii bari dubane ragidima i ma.

26 I babaa dubane baraka dangu baraka feene ra naxanye sətəma geya fonne xəene ma, e dangu habadan geyane se fajine ra. Ala xa na birin lu Yusufu xun ma, naxan findima a fafaxakedenne yəeratiin na.”

27 “Bunjamin luma nən alo kankona. Xətən yo xətən fə a subena nde suxu, a a don, jinbanna ra a a se suxine yitaxun.”

28 Isirayila bənsən fu nun firinən nan ne ra. E babaa duban nan na ra a naxan fala e xa. A duba birin xa, birin nun a duba.

### *Yaxubaa sayana*

29 Na xanbi, a yi a jəngu a diine ma, a naxa, “N fa sigama nən laxira yi. N na faxa, e n maluxun n baba yireni, gaburun naxan Eferon Xiti kaana xəen ma,

30 Makipelaa xəen faranna ra, Mamire fəma, Kanan bəxəni. Iburahima na xəen saraxi Eferon Xiti kaan nan ma alogo na xa findi a muxu maluxunden na.

31 Iburahima maluxunxi mənna nin, e nun a jəxanla Saran. Isiyaga fan maluxunxi mənni e nun a jəxanla Rebeka. N tan fan Leya maluxunxi mənni.

32 Na xəen nun na faran yinla naxan na yi, e saraxi Xitine nan ma.”

33 Yaxuba to yelin yamarine fiye a diine ma, a yi a sa saden ma. A yi faxa, a siga laxira yi.

## 50

### *Yaxubaa sayana*

1 Yusufu yi a yiin bira a baba kəe, a a sunbu, a wuga.

<sup>2</sup> Na xanbi Yusufu yi yamarin fi seribane ma a e xa senna raso a baba fatini alogo a nama kun. E yi na liga Isirayila ra

<sup>3</sup> xii tonge naanin e namunna kiini. Misiran kaane yi a saya feen liga xii tonge solofere bun.

<sup>4</sup> Saya feen to ba a ra, Yusufu yi a fala Misiran Mangana yamaan xa, a naxa, “Xa n nœ maxandini ito sətədeni ε sabun na, n bata ε maxandi ε n ma falan nadangu Misiran Mangan ma.

<sup>5</sup> N baba n nakəb nən, a yi a fala, a naxa, ‘N fa faxama nən. I n maluxunma gaburun nan na n naxan gexi Kanan bəxəni.’ N waxi siga feni n xa sa n baba maluxun. Na waxatini n fama.”

<sup>6</sup> Misiran Mangan yi a yabi, a naxa, “Siga, i sa i baba maluxun alo a i rakəlxixi kii naxan yi.”

<sup>7</sup> Yusufu yi siga a baba maluxundeni e nun Misiran Mangan bundəxəne nun Misiran kuntigine

<sup>8</sup> nun Yusufu a denbayaan nun a fafaxakedenne nun a babaa denbayana. Dii jəɛne nun xuruseene gbansan yi lu Gosen bəxəni.

<sup>9</sup> Yusufu nun wontorone nun e ragi muxune birin yi siga. Na yamaan yi gbo han!

<sup>10</sup> E to Atadi lonna yiren li, Yurudən xuden kidi ma, e yi wuga gbeen ti e yi saya feene raba səxələni. Yusufu yi sunu a baba jən feen na han xii solofere.

<sup>11</sup> Kanan kaane yi na saya feen to naxan ligaxi Atadi lonna ma. E yi a fala, e naxa, “Misiran kaane saya fe gbeen nan ligama.” Nanara, e yi na yiren xili sa “Misiran Saya Fena” Yurudən baan kidi ma.

<sup>12</sup> Yaxuba feen naxan yamari a diine ma, e yi na liga.

<sup>13</sup> A diine yi a xali Kanan bəxəni, e sa a maluxun Makipelaa xɛɛn faran yinla ra, Ibrahima xɛɛn naxan sara Eferon Xiti kaan ma alogo na xa findi muxu maluxunden na Mamire dɛxən ma.

<sup>14</sup> E to yelin a baba maluxunjɛ, Yusufu nun a tadane nun muxun naxanye birin siga a matideni a baba maluxundeni, ne yi xɛtɛ Misiran bəxəni ma.

<sup>15</sup> Yusufu tadane to a to e baba bata faxa, e yi a fala, e naxa, “Xa Yusufu fa keli en xili ma, en fe jaxin naxan birin ligaxi a ra, a a gbeen jəxəma nən en na.”

<sup>16</sup> Na waxatini e yi siga a faladeni Yusufu xa, e naxa, “I baba yamarini ito nan fi nxu ma benun a xa faxa,

<sup>17</sup> a naxa, ‘E ito fala Yusufu xa: N bata i maxandi, dija i tadane gbalo feen ma e nun e hakena, bayo e bata fe jaxin liga i ra. N bata i maxandi, iki nxu tan i fafe a Ala a walikene hakene mafelu.’ ” E to na falane ti Yusufu xa, a yi wuga.

<sup>18</sup> A tadane yi bira a bun ma, e a fala, e naxa, “Nxu tan ni i ra i ya konyine.”

<sup>19</sup> Yusufu yi a fala e xa, a naxa, “Hali ε nama gaxu. N tan xa mi Ala ra.

<sup>20</sup> ε lanxi a ma nən ε xa fe jaxin liga n na, koni Ala yi a maxɛtɛ fe fajin na alogo feene xa rakamali, nii wuyaxin yi ratanga.

<sup>21</sup> Iki hali ε mi gaxu. N na ε makoon birin fanma nən e nun ε diine.” A fala kəndene yi e bəjən sa.

### *Yusufu faxa fena*

<sup>22</sup> Yusufu yi dəxə Misiran yi, a tan nun a denbayana. A yi jɛɛ kɛmɛ jɛɛ fu sətə siimayaan na.

<sup>23</sup> Yusufu Efirami a diine to nən. A yi a yixɛtɛn naaninden to. Manase a dii Makiri a diine, ne birin yi sa a sanna fari e bari waxatin naxan yi.

<sup>24</sup> Yusufu yi a fala a tadane xa, a naxa, “N fan fa faxama nen, koni Ala ε malima nen yati! A fama nen ε tongodeni Misiran yi, a ε xali na bəxəni a dənaxan layirin tongo Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa.”

<sup>25</sup> Yusufu yi Isirayila a diine rakəlo, a a fala, a naxa, “Ala ε malima nen yati! Na waxatini, ε nεma keε be, ε n xənne xali.”

<sup>26</sup> Yusufu faxa a jεε kεmε jεε fuun nan ma. E yi a senna raso a fatini alogo a nama kun, e yi a binbin sa gεmε kankiraan kui Misiran yamanani.

## Xorɔyana

### Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sebɛ

Tawureta Musa yire firinden ni i ra. A Isirayila kaane konyiyaan nun e xorɔyaan nan ma fe yebama Misiran yamanani. Ala nan e xorɔya alogo e xa mini Misiran yamanani. A tan nan e xunba, nanara, e findi a gbeen na, a yi a sariyane fi e ma. Ala naxan Isirayila yamaan xunba a xanuntenyani, na nan a falaxi yamaan xa a e xa e gbee xanuntenyaan yita a ra a sariyane suxun xɔn.

Isirayila kaane yelin xanbini dɔxɔden sɔte Misiran yi, neɛ wuyaxi danguxina, e yi findi yama gbeen na. Koni e findi neɛn Misiran mangana konyine ra. Ala mi a xun xanbi so Isirayila kaane konyiyaan tɔrɔni, a yi muxuna nde sugandi e ye naxan yi xili Musa alogo a xa ti e yeɛ ra. Ala yi Misiran kaane karahan a senben xɔn ma alogo e xa xorɔyaan fi Isirayila kaane ma, e yi e bejin e siga. Musa yi ti e yeɛ ra, a siga e ra Sinayi geyaan ma tonbonni. Ala yi Isirayila findi a yamaan na, a yi layirin xidi e tagi Sinayi geyaan fari. A yi a sariyane fala e xa. Musa yi geyaan fari sariyane ramedeni waxatin naxan yi, lan yire sarijanxin ti feen ma. Kitabun yireni ito ranjanxi yire sarijanxin ti feen nan ma, Ala fa a yete makenenma denaxan yi.

#### *Isirayilaa tɔrɔna*

<sup>1</sup> Isirayilaa diin naxanye fa Yaxuba fɔxɔ ra Misiran yi, ne xinle ni itoe ra e nun e denbayane:

<sup>2</sup> Ruben nun Simeyon nun Lewi nun Yuda

<sup>3</sup> nun Isakari nun Sabulon nun Bunyamin

<sup>4</sup> nun Dan nun Nafatali nun Gadi e nun Aseri.

<sup>5</sup> Muxu tonge solofere nan mini Yaxuba yi. Yusufu tan yi Misiran yi nun.

<sup>6</sup> Yusufu yi faxa, e nun a ngaxakedenne nun na waxatin muxune birin.

<sup>7</sup> Isirayilaa diine yi diine bari, e wuya ayi, e yi yamanan nafe.

<sup>8</sup> Manga nenena nde yi dɔxɔ Misiran yi, naxan mi yi Yusufu a fe kolon.

<sup>9</sup> A yi a fala a yamaan xa, a naxa, “E a mato, Isirayila yamaan wuyama ayi, e senben gboma ayi en xa.

<sup>10</sup> En xa a liga xaxinla ra, alogo e nama wuya naxi ra, alogo xa yengen keli, e nama sa en yaxune fari, e yi en yenge, e e gi yamanani.”

<sup>11</sup> Nayi, e yi walike kuntigine dɔxɔ e xunna, e xa e xunna kala wanla tɔrɔn bun ma. E Pitomi nun Ramisesi taane ti, alogo e xa findi se ramaradene ra Misiran mangan xa.

<sup>12</sup> Koni e nema e naxankatama, e wuyama ayi, e gbo ayi. Nayi, Misiran kaane yi gaxu Isirayila bɔnsɔnne yeɛ ra,

<sup>13</sup> e yi e naxankata wanle yi.

<sup>14</sup> E yi e xunna kala konyiya wanle ra boro yibodonna nun bitikidi bɔnbɔna.\*

<sup>15</sup> Misiran Mangan yi falan ti Sifira nun Puwa xa, Heburune dii rasuxune,

<sup>16</sup> a naxa, “E na Heburu naxanle mali dii barideni, xa xemen nan a ra, e xa a faxa. Xa naxanla nan a ra, e yi a lu a nii ra.”

<sup>17</sup> Koni dii rasuxune yi gaxu Ala yeɛ ra. Misiran Mangan naxan falaxi e xa, e mi tin na lige, e yi dii xemene lu e nii ra.

\* **1:14: Bitikidin** mɔn falama yirena nde yi fa fala “**Birikidina**.”

18 Misiran Mangan yi dii rasuxune xili, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera ε ito ligaxi, ε yi dii xεmεne lu e nii ra?”

19 Dii rasuxune yi Misiran mangan yabi, e naxa, “Heburu ɲaxanle mi liga alo Misiran kaane, e yixɔdɔxɔ, e diin barima nεn benun dii rasuxune xa fa.”

20 Ala yi hinan dii rasuxune ra, yamaan yi wuya ayi, a gbo ayi.

21 Amasɔto dii rasuxune gaxu nεn Ala yeε ra, Ala yi e denbayane rawuya ayi.

22 Nayi, Misiran mangan yi yamarini ito fi a yamaan birin ma: Xεmεn naxan birin barima, ε e woli Nila baani. Ε ɲaxanle lu e nii ra.

## 2

### *Nabi Musa bari fena*

1 Xεmεna nde yi Lewi bɔnsɔnni, na yi Lewi bɔnsɔnna nde tongo a ɲaxanla ra.

2 Na yi fudikan, a yi dii xεmεn bari. A to a to, a diin tofan, a yi a luxun kike saxan.

3 A mi yi fa nɔε a luxunɲε, a yi tanbin deben tongo, a dolen so a ma, a yi a diin sa a kui, a yi sa a dɔxɔ Nila baa igen xun ma gbalan xɔε ra.

4 Diin tadan ɲaxalanmaan yi sa ti wulani, a lu diin matoe alogo a xa a kolon feen naxan a sɔtama.

5 Misiran mangana dii tεmεn yi godo baani a maxadeni, a fɔxɔrabirane yi e masiga tima Nila baan de. A yi deben to gbalan xɔε ra, a yi a konyi gilɛn nasiga a tongodeni.

6 Misiran mangana dii tεmεn yi a rabi, a yi a to a dii xεmεn nan yi a ra. A wugama. A yi kininkinin a ma. A yi a fala, a naxa, “Heburu kaane diina nde ni ito ra!”

7 Nayi, diin tadan ɲaxalanmaan yi a fala Misiran mangana dii tεmεn xa, a naxa, “I waxi n xa sa dii ngana nde fen i xa Heburu ɲaxanle ye, alogo a xa xijɲen fi diini ito ma?”

8 Misiran mangana dii tεmεn yi a yabi, a naxa, “Awa, siga.” Diin tada yi sa diina nga yetεen xili.

9 Misiran mangana dii tεmεn yi a fala a xa, a naxa, “Diini ito xali, i xijɲen fi a ma n xa, n ni i saranna fiye.” ɲaxanla yi diin tongo, a xijɲen fi a ma.

10 Diin to gbo, a yi a xali Misiran mangana dii tεmεn xɔn, a yi findi a diin na. A yi a xili sa, “Musa” bayo a naxa, “N na a tongoxi igen nan xun ma.”

### *Nabi Musa yi a gi*

11 Lɔxɔna nde, Musa bata yi kɔxɔ, a siga a ngaxakedenne fεma, a yi e wali xɔdexen to. A yi Misiran kaana nde to Heburu kaana nde bɔnbε a ngaxakedenne ye.

12 A yi a yeε rakojɲin a rabilinni. A to a to muxu yo mi yi na, a yi Misiran kaan faxa. A yi a maluxun ɲεmεnsinni.

13 Na xɔtɔn bode, a yi mini, a yi Heburu kaa firin to yeɲge. Yoo mi yi naxan xa, a a fala na xa, a naxa, “Nanfera i i lanfaan yeɲgeɲma?”

14 Na yi a yabi, a naxa, “Nde i findixi mangan nun kitisaan na nɔxun na? I mirixi n faxa feen nan ma, alo i Misiran kaan faxaxi kii naxan yi ba?” Musa yi gaxu, a naxa, “Muxone bata n ma faxa ti feen kolon!”

15 Misiran mangan to na feen mε, a yi kata Musa faxa feen na. Koni Musa yi a gi mangan bun, a siga Midiyan yamanani, a sa a matabu xɔɲinna dexɔn.

16 Dii tεmε solofere yi Midiyan saraxaraliin yii. Ne yi fa ige badeni, e yi goronne rafe alogo e xa sa e babaa xuruse kurune ramɛn.



17 Xuruse raba gbeteɛye yi fa, ne yi e kedi. Nayi, Musa yi keli, a e xun mayeɛge, a yi igen fi e xuruseene ma.

18 E to xeɛe e baba Reyuli konni, a yi e maxodin, a naxa, “Nanfera e xetexi sinma to?”

19 E yi a yabi, e naxa, “Misiran kaana nde nan nxu ratangaxi xuruse rabane ma, a yeteɛn yi igen ba nxu xa, a xuruseene ramin.”

20 A yi a fala a dii temene xa, a naxa, “A sa minen yi? Nanfera e xemen na luxi na yi? E sa a xili alogo a xa fa a dege.”

21 Musa yi tin, a xa lu na xemen konni. Na yi a dii Sefora fi Musa ma a naxanla ra.

22 A dii xeme keden bari a xa, a yi a xili sa Gerisomi, bayo a naxa, “N bata findi xonen na yamana gbeteni.”

23 Waxati xunkuye to dangu, Misiran Mangan yi faxa. Isirayila bɔnsɔnne mon yi wugama konyiyaan bun ma, e yi gbelegbelema malina fe ra. E mawuga xuiin yi Ala li.

24 Ala yi e wuga xuiin me, a yi a xaxili ti a layirin na a naxan xidi Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa.

25 Ala yi Isirayila kaane mato, a a joxo lu e xon.

### 3

#### *Ala yi Nabi Musa xili*

1 Musa yi findi a bitanna Midiyan saraxarali Yetiro a xuruse rabaan na. A yi xuruseene xali tonbon yiren xanbi ra, a fa Alaa geyaan ma, Horebe yi.

2 Alatala malekan yi mini a xa teen yiyani, fotondin tagi. Musa yi a mato, teen yi fotonni yiren birin yi, koni a mi yi a ganma mumɛ!

3 Musa yi a fala, a naxa, “N xa siga menni alogo n xa kabanako feen mato, feen naxan a ligama fotondin mi ganma.”

4 Alatala to a to, a a sigama a yigbedeni, Ala yi a xili fotonni, a naxa, “Musa! Musa!” Musa yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra!”

5 Ala yi a fala, a naxa, “I nama i maso be ra, i ya sankidine ba i sanni, amasoto i tixi denaxan yi, baxo sarjanxin na a ra.”

6 A mon yi a fala, a naxa, “I benbane Ala nan n na, Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.” Musa yi a yetagin luxun, bayo a yi gaxuxi Ala to feen na.

7 Alatala yi a fala, a naxa, “N bata n ma yamana tɔron to naxan Misiran yi. N bata e wuga xuiin me, e nun muxune e naxankatama kii naxan yi, amasoto n na e sɔxolene kolon.

8 Nayi, n bata godo alogo n xa e ba Misiran kaane yii. N yi e ba na yamanani, n yi e xali baxo fajina nde yi naxan gbo, nonon nun kumin gbo baxon naxan yi, Kanan kaane dɔxi denaxan yi, Xitine nun Amorine nun Perisine nun Xiwine e nun Yebusune.

9 Iki Isirayila wuga xuiin bata n li, n bata a to Misiran kaane e tɔron kii naxan yi.

10 Nanara, iki, siga! N bata i xe Firawona ma alogo i xa Isirayila bɔnsɔnne ramini Misiran yi, n ma yamana.”\*

11 Koni, Musa yi a fala Ala xa, a naxa, “Nde n tan na? N xa siga Firawona fema di, alogo n xa Isirayila bɔnsɔnne ramini Misiran yi?”

\* **3:10:** Muxune yi a falama Misiran mangane birin ma fa fala “**Firawona**” hali ba muxuni ito ra bayo “**Firawona**” bunna neɛn fa fala “**Misiran Mangana**.”

12 Ala yi a fala, a naxa, “N luma nɛn i xɔn. Ito findima nɛn taxamasenna ra alogo i xa a kolon, a n tan nan i rasigaxi. I na yamaan namini Misiran yi, ε fama n batudeni geyani ito nan fari.”

13 Musa yi a fala Ala xa, a naxa, “Awa, n sigε Isirayila kaane fεma, koni n na a fale e xa, n naxa, ‘E benbane Ala nan n nafaxi ε fεma,’ xa e n maxɔdin fa fala, ‘A xili di?’ n na e yabima di na yi?”

14 Ala yi a fala Musa xa, a naxa, “N tan na a ra, Ala naxan na yi. I xa Isirayila kaane yabi na kii nin, i naxa, ‘Naxan xili “N Na Yi,” na nan n nafaxi ε fεma.’”

15 Ala mɔn yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Isirayila kaane xa, a n tan, Alatala, e benbane Ala, e nun Iburahimaa Ala, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala, n nan i rafaxi e fεma. N xinla ni ito ra habadan! E n xili bama ikii nin waxati famatɔne birin yi.

16 Siga, i sa Isirayila fonne malan, i yi a fala e xa, a n tan, Alatala, e benbane Ala, Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala, n tan bata mini i xa. N naxa, ‘N bata n jɔxɔ lu ε xɔn yati! N bata a to e naxan ligaxi ε ra Misiran yi.

17 N bata a ragidi, n na e raminima nɛn Misiran yi, ε tɔrɔma dɛnaxan yi. N yi ε xali Kanan kaane bɔxɔni, Xitine nun Amorine nun Perisine nun Xiwine e nun Yebusune. Bɔxɔn nan na ra nɔnɔn nun kumin gbo dɛnaxan yi.’

18 E i xuiin namema nɛn. Nayi, ε nun Isirayila fonne sigama nɛn Misiran Mangan fεma, ε yi a fala a xa, ε naxa, ‘Alatala, Heburu kaane Ala, na bata mini nxu xa. Tin, nxu xa xii saxan siga ti tonbonni, alogo nxu xa saraxane ba Alatala xa, nxɔ Ala.’

19 N na a kolon Misiran Mangan mi tinjε e yi siga, fɔ sɛnbɛmaan na a karahan.

20 Nanara, n na n yiini bandunma nɛn, n Misiran yamanan tɔrɔ kabanakone ra n naxanye ligama e ra. Na xanbi ra, a tinma nɛn ε yi siga.

21 N na a ligama nɛn ε yi rafan Misiran kaane ma alogo ε yii genla nama siga.

22 Isirayila jaxanle birin e dɔxɔ bode Misiran kaane maxɔdinma nɛn e nun Misiran jaxanla naxanye banxin kui a e xa gbeti nun xεma muranne so e yii, e nun dugine, ε naxanye ragodoma ε diine ma. Nayi, ε Misiran kaane yii gelima nɛn.”

## 4

### *Nabi Musaa matandina*

1 Musa yi a yabi, a naxa, “Waxatina nde, e mi lama n na, e mi n xuiin suxuma. E a falama n xa nɛn, e naxa, ‘Alatala mi minixi i xa.’”

2 Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Nanse i yii?” A yi a yabi, a naxa, “Dunganna.”

3 Ala yi a fala, a naxa, “A bira bɔxɔni.” A yi a bira bɔxɔni, a yi findi sajin na. Musa yi a gi a bun.

4 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini bandun, i yi a suxu a xunla ma.” A yi a yiini bandun, a yi a suxu a xunla ma. A mɔn yi findi dunganna ra a yii.

5 Alatala yi a fala, a naxa, “I na nan ligama, alogo e xa la a ra a Alatala e benbane Ala bata mini i xa Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala.”

6 Alatala mɔn yi a fala, a naxa, “I yiin naso i ya domain bun.” A yi a yiin naso a domain bun, a mɔn yi a ba na. A to a ba, a yi a to fure jaxin bata mini a yiin ma, a yi fixaxi alo balanbalan kεsεna.

7 Ala yi a fala, a naxa, “I mɔn xa i yiin naso i ya domain bun.” A yi a yiin naso a domain bun. A to a ba, a yiin mɔn yi xεtε a kiini.

8 Ala yi a fala, a naxa, “Xa e mi la i ra, e mi i xuiin name taxamaseri singena fe ra, e lama nen taxamaseri firinden na.

9 Xa e mi la taxamaseri firinne ra, e mi i xuiin name, i igen sege Nila baani, i yi a bɔxɔn. I igen naxan tongoma Nila baani, na findima wunla nan na bɔxɔn ma.”

10 Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “Marigina, n mi de bolon. N mi yi de bolon benun i xa falan ti n xa, hali iki n deen mi falan tima ki fajɪ. N mi de mafura falan tiye muxune xa.”

11 Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Nde muxun deen nafalaxi? Nde muxun findima bobon na, hanma tuli xɔrina? Nde a findima yeε kanna ra, hanma danxutɔna? N tan Alatala mi a ra ba?”

12 Nayi, siga, n na i malima nen fala tideni. I naxan falama, n ni xaran na ma.”

13 Musa yi a fala, a naxa, “Marigina, i muxu gbete rasiga.”

14 Nayi, Alatala yi xɔɔ Musa ma han! A yi a fala, a naxa, “I tada mi na ba, Haruna, Lewi bɔnsɔnna muxuna? N na a kolon, a fatan falan tiye. A tan yeteεn kira yi, a fama i ralandeni. A na i to, a sewama nen.

15 I falan tima nen a xa, a fan yi a rali yamaan ma. N tan ε firinna birin malima nen falatideni. E lan ε xa naxan liga, n yi ε xaran na ma.

16 A i ya falan nalima nen yamaan ma. A tan yi findi i deen na, i tan yi lu Ala funfuni a tan xa.

17 Koni dunganni ito suxu i yii, alogo i xa kabanako feene liga a xɔn.”

### *Nabi Musa yi xete Misiran yi*

18 Musa yi xete Yetiro fema, a bitanna, a yi a fala a xa, a naxa, “A lu n xa siga ngaxakedenne fema naxanye Misiran yi, alogo n xa a to xa e mɔn e nii ra.” Yetiro yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga bɔɔe xunbenli.”

19 Alatala yi a fala Musa xa Midiyan yi, a naxa, “Siga, xete Misiran yi, amasɔtɔ naxanye birin yi wama i faxa feni, e bata faxa.”

20 Musa yi a naxanla nun a diine rate sofanle fari, a xete Misiran yamanani. Alaa dunganna yi suxi a yii.

21 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I na xete Misiran yi, n kabanako feen naxanye birin soxi i yii, i xa e liga Firawona yetagi. Koni, n tan Firawona bɔɔeni xɔdɔxɔma nen, a mi tinma yamaan yi siga mume!

22 I yi a fala Firawona xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N ma diin nan Isirayila bɔnsɔnna ra, n ma dii singena.

23 N na a falama i xa, n ma diine yiiba, e xa siga, alogo e xa sa n batu. Xa i tondi, n na i ya dii singen faxama nen.’ ”

24 E yi sigatini, e yi yigiya yirena nde yi. Alatala yi fa Musa ralan. A yi wama a faxa feni.

25 Sefora yi gεmε xεnχεn tongo, a yi a diin banxulan, a yi a kidin din Musa sanna ra, a naxa, “Wunla ito bata i makantan, n ma xεmena!”

26 Nayi, Ala yi a lu na. A a fala na banxulan feen nan ma, fa fala “Wunla ito bata i makantan, n ma xεmena.”

27 Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, “Siga tonbonni Musa ralandeni.” Haruna yi siga, a yi naralan Musa ra Alaa geyaan ma, a yi a sunbu.

28 Alatala Musa xexi falan naxan birin nalideni, a na birin ma fe fala Haruna xa, e nun kabanako feen naxanye yi yamarixi.

29 Musa nun Haruna yi siga, e yi Isirayila fonne birin malan.

30 Alatala falan naxan ti Musa xa Haruna yi na birin yeɔba, a yi kabanakone liga yamaan yetagi.

31 Yamaan yi la a ra. E to a mɛ a Alatala bata a ɲɔɔ lu Isirayila kaane xɔn, a bata yi e tɔrɔn to, e yi e xinbi sin, e Ala batu.

## 5

### *Firawonaa tondina*

1 Na xanbi ra, Musa nun Haruna yi siga Firawona fɛma, e a fala a xa, e naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ma yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa sanla raba n batu xinla ma tonbonni.’”

2 Firawona yi e yabi, a naxa, “Nde Alatala ra, n naxan xui suxuma, n yi Isirayila yamaan lu e siga? N mi Alatala kolon. N mi Isirayila yamaan yiibe e siga mume!”

3 E yi a fala, e naxa, “Heburune Ala bata mini nxu xa. Tin nxu xa xii saxan siga ti tonbonni. Nxu xa saraxane ba Alatala nxɔ Ala xa, alogo a nama nxu faxa furen na hanma silanfanna ra.”\*

4 Misiran Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Musa nun Haruna, nanfera ε yamaan bama e wanla ra? ε siga ε wanle ra!

5 Iki yamani ito bata gbo ayi yamanani, ε a wanli kalama a ma!”

6 Na ɔxɔn yeteni Firawona yi yamarini ito fi konyi rawanle nun kuntigine ma, a naxa,

7 “E nama fa seɣɛn so yamaan yii alo a fɔlɔni e yi bitikidin bɔnbɔ, koni e tan yetɛɛn xa siga seɣɛ fendeni.†

8 E mɔn yi bitikidin xasabin naxan bɔnbɔma a fɔlɔni, ε nama tin e nde ba na ra. Bayo salantenne nan e ra, nanara e sɔnxɔma, e naxa, “Tin, nxu xa sa saraxane ba nxɔ Ala xa!”

9 Wanla xa fari sa muxuni itoe yii, alogo e xa lu wale. Nayi, e mi fa wule falani itoe xuiin namema.”

10 Konyi rawanle nun kuntigine yi a fala yamaan xa, e naxa, “Firawona naxa, ‘Nxu mi fa seɣɛ soma ε yii.

11 ε yetɛɛn xa sa seɣɛn fen ε a toɛ denaxan yi, koni sese mi bama ε wanla ra.’”

12 Yamaan yi xuya ayi Misiran yamanan birin yi se gbaxa fendeni naxan se seɣɛn ɲɔɔni.

13 Konyi rawanle yi gbɛɛnxi e ra, e naxa, “E xa ε soge keden wanla rajan, alo ε yi a ligama kii naxan yi nxu yi fama seɣɛn na waxatin naxan yi.”

14 Firawona konyi rawanle yi Isirayila kuntigine bɔnbɔ, e naxanye dɔxi, e naxa, “Nanfera ε mi bitikidin xasabin bɔnbɔxi xoro nun to yi, alo a fɔlɔni?”

15 Isirayila kuntigine yi sa e mawuga Firawona xa, e a fala a xa, e naxa, “Nanfera i ya walikene suxuma iki?”

16 E mi fa seɣɛn soma i ya walikene yii, koni e a falama nxu xa, e naxa, ‘E bitikidine bɔnbɔ!’ Muxune nxu tan bulanma i ya walikene, anu ε muxune nan kalan tima.”

17 Firawona yi e yabi, a naxa, “Salayana! Salantenne nan ε ra! Nanara, ε a falama, ‘Tin, nxu xa sa saraxane ba Alatala xa!’

18 Awa iki, ε sa wali, e mi fa seɣɛ soma ε yii, anu se mi bama bitikidi xasabi falaxin na.”

19 Isirayila kuntigine yi a kolon nayi, a e tɔrɔma nen, e to a mɛ fa fala, “E mi sese bama ε soge keden bitikidin xasabin na.”

20 E minimatɔn Firawona konni, e yi naralan Musa nun Haruna ra naxanye yi e mamɛma.

\* 5:3: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana. † 5:7: *Bitikidin* mɔn falama yirena nde yi fa fala “*Birikidina*.”

<sup>21</sup> E yi a fala e xa, e naxa, “Alatala xa ε kewanle mato, a ε makiti! E bata nxu rajaxu Firawona ma e nun a kuntigine alo se kunxin xirina. E bata silanfanna so e yii e xa nxu faxa.”

<sup>22</sup> Musa yi xeε Alatala fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nanfera i fe naxin ligaxi yamani ito ra? Nanfera i n nafaxi?”

<sup>23</sup> Xabu n siga Firawona fema fala tideni i xinla ra, a yamani ito tɔɔma. I munma i ya yamaan xunba, han to!”

## 6

### *Ala yi Nabi Musa senbe so*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I ya a toma nen sɔnɔn n naxan ligama Firawona ra. N na a karahan, a e yiiibama nen alogo e xa siga. N na a karahan, a e kedima nen a yamanani.”

<sup>2</sup> Ala mɔn yi falan ti Musa xa, a naxa, “Alatala nan n tan na.

<sup>3</sup> N mini nen Iburahima nun Yaxuba nun Isiyaga xa, n yi n xinla falama e xa nen, n naxa, ‘Ala Senbe Kanna,’ koni n mi yi n xinla falama e xa, a ‘Alatala.’

<sup>4</sup> N mɔn yi layirin xidi nxu tagi, alogo n xa Kanan yamanan so e yii, e yi xɔɛyani denaxan yi.

<sup>5</sup> N bata Isirayila kaane wuga xuiin me, Misiran kaane naxanye suxi konyiyani, n bata n xaxili lu n ma layirin xɔn ma.

<sup>6</sup> Nanara, a fala Isirayila kaane xa, fa fala, ‘Alatala nan n tan na, n na ε ramनिया n Misiran kaane yamarin bun. N na ε xɔɔyama nen e konyiyaan ma, n yi ε xunba n senbe gbeeni jaxankata magaxuxine xɔn Misiran kaane xili ma.

<sup>7</sup> N na ε findima nen n ma yamaan na. N findi ε Ala ra, ε yi a kolon a Alatala nan n tan na, ε Ala, naxan ε ramनिया Misiran kaane yamarin bun ma.

<sup>8</sup> N na ε xalima nen na bɔxɔni, n yi a so ε yii ε gbeen na, n na n kɔlɔ bɔxɔn naxan ma fe ra, a n na a soma nen Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii, n tan Alatala.’ ”

<sup>9</sup> Musa yi na falan nali Isirayila kaane ma, koni tɔɔn nun konyiya xɔdɛxen mi tin e Musa xuiin name.

<sup>10</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>11</sup> “Siga, i sa falan ti Firawona xa, Misiran mangana, alogo a xa Isirayila kaane bejin, e mini a yamanani.”

<sup>12</sup> Musa yi Alatala yabi, a naxa, “Xa Isirayila kaane mi n xuiin namexi, Firawona n xuiin namema di, n tan naxan mi de bolon?”

<sup>13</sup> Alatala yi falan ti Musa nun Haruna xa, a yi yamarine so e yii Isirayila kaane fe yi e nun Firawona fe yi, Misiran mangana, alogo e xa Isirayila kaane ramini Misiran yamanani.

### *Nabi Musa benbane fe*

<sup>14</sup> Isirayila denbaya kanne xinle ni itoe ra:

Isirayilaa dii singena Ruben, a tan ma diine ni i ra: Xanɔki, Palu, Xesiron e nun Karimi. Ne findixi Ruben xabila naaninne benbane nan na.

<sup>15</sup> Simeyon ma diine ni i ra: Yemuyeli, Yamin, Ohadi, Yakin, Soxara, e nun Kanan kaa gilena dii xeme Sayuli. Ne findixi Simeyon xabila senninne benbane nan na.

<sup>16</sup> Lewi a diine xinle ni itoe ra e nun e yixetene: Gerison, Kehati e nun Merari. Lewi jee keme tonge saxan e nun solofere sɔtɔ nen siimayaan na.

<sup>17</sup> Gerison ma diine yi findi xabila firin benbane ra: Libini nun Simeyi.

18 Kehati a diine ni i ra: Amirama, Yisehari, Xebiron e nun Yusiyɛli. Kehati jɛɛ kɛmɛ jɛɛ tonge saxan e nun saxan sɔtɔ nɛn siimayaan na.

19 Merari a diine ni i ra: Maxali nun Musi. Lewi xabilane benbane nan ne ra mayixɛtɛ yɛɛn ma.

20 Amirama yi a baba magile Yokebedi tongo a jaxanla ra, a yi Haruna nun Musa bari a xa. Amirama yi jɛɛ kɛmɛ tonge saxan e nun saxan sɔtɔ siimayaan na.

21 Yisehari a diine ni i ra: Kora, Nefegi e nun Sikiri.

22 Yusiyɛli a diine ni i ra: Mikayeli, Elisafan e nun Sitiri.

23 Haruna yi Aminadabo a dii tɛmɛ Eliseba tongo a jaxanla ra. Naxason magilɛn nan yi Eliseba ra. A yi Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara bari a xa.

24 Kora diine ni i ra: Asiri, Elikana e nun Abiyasafa. Kora xabila saxanne benbane nan ne ra.

25 Harunaa dii Eleyasari yi Putiyeli a dii tɛmɛn tongo a jaxanla ra, a yi Finexasi bari a xa. Lewi bɔnsɔnna denbaya xunne nan ne ra, e xabila yɛɛn ma.

26 E tan ni i ra Haruna nun Musa, Alatala a fala ne nan xa, a naxa, “E Isirayila kaane ganle ramini Misiran yi.”

27 E tan nan falan ti Firawona xa, Misiran Mangana, alogo e xa Isirayila kaane ramini Misiran yi. Na Musa nun Haruna nan itoe ra.

28 Alatala falan ti nɛn Musa xa Misiran yamanani,

29 a naxa, “N tan nan Alatala ra. A fala Firawona xa, Misiran Mangana, n naxan birin falama i xa.”

30 Koni Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “Bayo n dɛɛn mi fatan fala fajine tiyɛ a xa, Firawona n xuiin namɛma di?”

## 7

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A mato, n ni i findima nɛn Ala ra Firawona xa, i tada Haruna luma nɛn alo i ya nabina.

2 N na i yamari naxan na, i na fala, i tada Haruna yi falan ti Firawona xa, alogo a xa tin Isirayila kaane yi mini a yamanani.

3 Koni, n tan Firawona bɔjɛni xɔɔxɔma nɛn, n yi n ma taxamasenne nun kabanakone rawuya ayi Misiran yamanani.

4 Firawona mi ɛ xuiin namɛma mumɛ! N na n sɛnbɛn yitama nɛn Misiran na jaxankata magaxuxine yi, n yi n ma ganla ramini Misiran yamanani, Isirayila, n ma yamana.

5 Misiran kaane a kolonma nɛn a n tan nan Alatala ra, n na n yiini bandun Misiran kaane xili ma, n yi Isirayila kaane ramini na yi.”

6 Alatala naxan yamari, Musa nun Haruna yi na birin liga.

7 Musa siimayaan yi jɛɛ tonge solomasɛɛ, Haruna siimayaan yi jɛɛ tonge solomasɛɛ e nun saxan, e falan ti Firawona xa waxatin naxan yi.

### *Dunganna yi maxɛtɛ sajin na*

8 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,

9 “Xa Firawona a fala ɛ xa, a naxa, ‘E kabanako fena nde liga!’ Nayi, i yi a fala Haruna xa, i naxa, ‘I ya dunganna tongo, i yi a bira Firawona yɛtagi.’ A findima nɛn sajin na.”

10 Musa nun Haruna yi siga Firawona fɛma, Alatala yamarin naxan soxi e yii, e na liga. Haruna yi a dunganna bira Firawona nun a kuntigine yɛtagi, a findi sajin na.

11 Koni Firawona fan yi fekolonne nun seri kanne nun Misiran woyimene xili, ne fan yi na fe sifan liga e dalili feene xɔn.

12 E birin yi e dunganne bira, e findi saɓine ra. Koni Harunaa dunganna yi e dunganne gerun.

13 Firawona bɔɓɓen yi xɔɔxɔ, a mi Musa nun Harunaa falan name alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

*Fitina fe singena: Igen yi maxete wunla ra*

14 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Firawona bɔɓɓeni xɔɔxɔxi, a tondixi yamaan beɓɓinden i e siga.

15 Siga Firawona fema xɔɔnni. A na siga Nila baan de, i siga a ralandeni. Dunganna naxan maxete saɓin na i na suxu i yii.

16 I xa a fala Firawona xa, i naxa, ‘Alatala, Heburune Ala, na bata n nafa i fema a n xa a fala, a i xa a yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa a batu tonbonni koni han to i munma i tuli mati.

17 Alatala ito nan falaxi, a naxa, “I fama a kolonden i ma wanla nan xɔn a Alatala nan n tan na.” Dunganna naxan n yii, n Nila baa igen garinma nen na ra, a maxete wunla ra.

18 Yexen naxanye Nila baani, ne faxama nen. Igeni loxɔma nen. Misiran kaane mi fa nɛe a igen minɓe. ”

19 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Haruna xa: i ya dunganna tongo, i yi i yiini bandun Misiran igene xun ma: Baane, xudene, darane, e nun tigrine birin. E findima nen wunla ra. Wunla luma nen Misiran yamanan yiren birin yi, hali ige sase wudi daxine nun feɓɓene kui.”

20 Alatala yamarin naxan fi Musa nun Haruna ma, e yi na liga. Haruna yi a dunganni te Nila baan xun ma, a yi igen garin Firawona nun a kuntigrine yetagi. Igen birin yi maxete wunla ra.

21 Yexen naxanye yi Nila baani, ne yi faxa. Igen yi loxɔ han Misiran kaane mi yi fa nɛe baa igen minɓe. Wunla yi lu Misiran yamanan yiren birin yi.

22 Koni Misiran woyimene fan yi na fe sifane liga e dalili feene xɔn. Firawona bɔɓɓen yi xɔɔxɔ, a mi Musa nun Haruna xuɓin name alo Alatala a fala kii naxan yi.

23 Firawona yi xete, a siga a banxini, a mi a yengi lu na feene xɔn.

24 Misiran kaane birin yi yinle ge Nila baan dexɔnni alogo e xa e min, amasɔɔ e mi yi nɛe baa igen minɓe.

25 Alatala yelin Nila baan finde wunla ra waxatin naxan yi, xii solofere yi dangu na xanbi ra.

*Fitina fe firindena: Xunɓene*

26 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga Firawona fema, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Alatala falani ito nan tixi, a naxa: N ma yamaan yiiba, a xa siga alogo e xa sa n batu.

27 Xa i tondi e beɓɓinɓe, n na i ya yamanan birin ɓaxankatama nen, n xunɓene radin a ma.

28 Nila baan nafema nen xunɓene ra. E tema nen, e so i ya manga banxin kui, i xideni, i ya sadeni, i ya kuntigrine banxine kui, i ya yamana banxine kui, i ya buru gandene yi, e nun i ya buru bɔnbɔdene kui.

29 Xunɓene tema nen i tan nun i ya yamaan nun i ya kuntigrine ma.’ ”

## 8

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Haruna xa, i naxa, ‘I ya dunganni bandun baane nun xudene nun darane xun ma, i yi xunɓene rate Misiran yamanani.’ ”

<sup>2</sup> Haruna yi a yiini bandun Misiran igene xun ma, xunɓene yi te Misiran yamanan birin yi.

<sup>3</sup> Koni Misiran woyimene fan yi na fe sifane liga e dalili feene xɔn. E fan yi xunɓene rate Misiran yamanani.

<sup>4</sup> Firawona yi Musa nun Haruna xili, a naxa, “Ɛ Alatala maxandi n xa alogo a xa xunɓene masiga n na, e nun n ma yamaan na. N na l ya yamaan bejinɓe, e siga, alogo e xa sa saraxane ba Alatala xa.”

<sup>5</sup> Musa yi a fala Firawona xa, a naxa, “Na binye xa lu i tan xa, i yi a fala, n lan n xa maxandin ti ɛ nun i ya kuntigine xa waxatin naxan yi, e nun i ya yamaan xa, alogo Ala xa xunɓene masiga ɛ nun ɛ banxine ra. E yi siga Nila baa igeni.”

<sup>6</sup> A yi yabin ti, a naxa, “Tila.” Musa yi a fala, a naxa, “A ligama nen na kiini alogo i xa a kolon a muxu yo mi maliga Alatala ra, nɔ Ala.

<sup>7</sup> Xunɓene e masigama nen i ra e nun i ya banxine nun i ya kuntigine nun i ya yamana. E yi lu Nila baani.”

<sup>8</sup> Musa nun Haruna yi mini Firawona fema. Musa yi a xuiini te Alatala ma xunɓene fe ra, Ala naxanye rafa Firawona ma.

<sup>9</sup> Musa yi naxan maxodinma, Alatala yi na liga. Xunɓene yi faxa banxine kui e nun tandene nun xɛene ma.

<sup>10</sup> E yi e makɔ, e sa e bode fari, yamanan xirin yi mini e fe ra.

<sup>11</sup> Firawona to a to a feene bata mafisa, a bɔɓen mɔn yi xɔɔxɔ. A mi Musa nun Haruna xuiin name, alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

*Fitina fe saxandena: Sosone*

<sup>12</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Haruna xa, i naxa, ‘I ya dunganni bandun, i bɔxɔni garin. Gbangbanna maxetema nen sosone ra Misiran yamanan birin yi.’ ”

<sup>13</sup> E yi na liga. Haruna yi a dunganni bandun a yii, a bɔxɔn gbangbanni garin, sosone yi fa muxune nun subene xili ma. Bɔxɔn gbangbanna birin yi maxete sosone ra Misiran yamanan birin yi.

<sup>14</sup> Koni, woyimene to kata e xa sosone ramini e dalili feene xɔn, e mi nɔ. Sosone yi muxune nun subene ma.

<sup>15</sup> Woyimene yi a fala Firawona xa, e naxa, “Ala senben nan ito ra!” Koni Firawona bɔɓen yi xɔɔxɔ, a mi a tuli mati Musa nun Haruna ra, alo Alatala a fala kii naxan yi.

*Fitina fe naanindena: Xenne*

<sup>16</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Keli xɔɔn, i siga Firawona ralandeni. A sigama nen xude deni. I yi a fala a xa, i naxa, ‘Alatala falani ito nan tixi, a naxa: N ma yamaan bejin, e xa siga alogo e xa sa n batu.

<sup>17</sup> Xa i mi tin n ma yamaan yibe e siga, n xenne rafama nen i tan nun i ya kuntigine nun i ya yamaan xili ma, e nun i ya banxine kui. Misiran kaane banxine rafama nen xenne ra, bɔxɔn yi rafe.

<sup>18</sup> Koni na bɔxɔni, n Gosen yamanan luma nen a danna n ma yamaan denaxan yi. Xenne mi fama mɛnni, alogo i xa a kolon a n tan Alatala walima yamanani ito yi.



19 N tagi rabaan luma nɛn n ma yamaan nun i ya yamaan tagi. Na kabanako fe taxamasenna ligama nɛn tila.’ ”

20 Alatala yi na liga. Xɛri wuyaxi yi so Firawona banxini e nun a kuntigine banxine yi. Misiran yamanan birin yi kala xenne ra.

21 Firawona yi Musa nun Haruna xili, a naxa, “Ɛ siga, ɛ sa saraxane ba ɛ Ala xa yamanani ito yi.”

22 Musa yi a yabi, a naxa, “A mi lan a xa liga na ki. Amasoto nxu saraxan naxanye bama Alatala xa, nxo Ala, ne findɛ fe haramuxin na Misiran kaane yeɛ ra yi. Xa nxu saraxa haramuxin ba Misiran kaane yeɛ xori, e mi nxu magolɔɔɛ ba?”

23 Nxu xii saxan sigan nan tima tonbonni, nxu yi saraxane ba Alatala xa, nxo Ala, alo a nxu yamari kii naxan yi.”

24 Firawona yi a fala, a naxa, “N na ɛ yibama nɛn alogo ɛ xa siga, ɛ yi saraxane ba Alatala xa, ɛ Ala, tonbonni. Koni ɛ nama ɛ makuya. Awa, ɛ xa Ala maxandi n xa.”

25 Musa yi a yabi, a naxa, “N kelima nɛn i fɛma, n na Alatala maxandi. Tila, xenne masigama nɛn Firawona nun a kuntigine nun a yamaan na. Koni Firawona nama fa yanfan ti, a tondi yamaan yibɛ siga saraxane badeni Alatala xa.”

26 Musa yi keli Firawona fɛma, a yi Alatala maxandi.

27 Musa naxan maxodin, Alatala yi na liga. Xenne yi e masiga Firawona ra e nun a kuntigine nun a yamaan na. Keden mi lu.

28 Koni Firawona mon yi a boɛni xodɔxɔ, a mi tin yamaan yibɛ.

## 9

### *Fitina feen suulundena: Xuruseene faxa fena*

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga Firawona fɛma, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Alatala, Heburune Ala ito nan falaxi, a naxa, “N ma yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa n batu.”

2 Xa i tondi e beɛɛɛɛ e xa siga, xa i lu tonde,

3 Alatala fitina furen nafama nɛn i ya xuruseene ma naxanye xɛene ma, soone, sofanle, ɔɔɔɔɔɔ, ɔɔɔɔɔɔ, yeɛɛɛɛɛ e nun siine.

4 Koni Alatala Isirayila xuruseene nun Misiran xuruseene tagi rabama nɛn, alogo Isirayila kaane gbeene sese nama faxa.’ ”

5 Alatala bata yi waxatin sa, a naxa, “N na ligama nɛn yamanani ito yi tila.”

6 Na xotɔn bode Alatala yi na liga. Misiran kaane xuruseene birin yi faxa. Koni, Isirayila kaane xuruse keden mi faxa.

7 Firawona yi xerane rasiga, e fa a to a Isirayila xuruse yo mi faxaxi. Koni Firawona boɛɛɛɛ yi siga xodɔxɛ, a mi yamaan yiiba mumɛ, e siga.

### *Fitina fe sennindena: Sete Furena*

8 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, “Ɛ yiine rafe sulun tɛɛn\* xubeni, Musa xa a woli kore Firawona yetagi.

9 A xuyama ayi nɛn Misiran yamanan birin xun ma, a findi sete furen na Misiran yamanan muxune nun a subene birin ma.”

10 E yi sulun tɛɛn xuben tongo, e siga Firawona fɛma. Musa yi a woli kore, sete furen yi fa yamanan muxune nun a subene birin ma.

11 Koni woyimene mi yi noɛ tiyɛ Musa yetagi, bayo setene yi e ma alo Misiran kaane birin.

\* 9:8: *Sulun tɛɛn* mon falama yirena nde yi fa fala “*Furu tɛɛna*.”

12 Koni, Alatala yi Firawona bɔɾɛni xɔdɔxɔ, a mi Musa nun Haruna xuiin name mumɛ, alo Alatala naxan fala Musa xa.

*Fitina fe soloferedena: Balabalan kesena*

13 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Keli xɔtɔn, i siga Firawona fɛma. I yi a fala a xa fa fala Alatala Heburune Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ma yamaan yiiba, e xa siga alogo e xa sa n batu.

14 Xanamu, n nan n ma fitina feene senbɛ soma nɛn i tan nun i ya kuntigine nun i ya yamaan xili ma, alogo i xa a kolon a n ɾɔxɔn mi na bɔxɔn fari.

15 Xa n yi n yiini bandun i ma nun, n yi fitina furen nasigama nɛn i ma nun, i tan nun i ya yamaan birin yi raxɔrima nɛn bɔxɔ xɔnna fari.

16 Koni n bata i lu i nii ra, alogo i xa n senben to, n xinla yi rali dunuɾa yiren birin yi.

17 Xa i mɔn n ma yamaan makankan, i mi tin e siga,

18 i yanyi tila n balabalan kesen nagodoma nɛn, naxan ɾɔxɔn munma fa Misiran yi xabu a maseɛ lɔxɔni han to.

19 Nayi, i ya xuruseene nun i yii seene birin naxanye xɛɛn ma, i xa ne ramara. Bayo balabalan kesen fama nɛn muxune nun subene birin ma naxanye xɛɛn ma. Naxanye mi rasoxi banxine yi, ne faxama nɛn.’ ”

20 Firawona kuntigin naxanye gaxu Alatalaa falan yɛɛ ra, ne yi e konyine nun e xuruseene raso banxine kui.

21 Koni naxanye mi e yengi lu Alatalaa falan xɔn, ne yi e walikene nun e xuruseene lu xɛene ma.

22 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini te kore, balabalan kesen xa godo Misiran yamanan yiren birin yi muxune nun subene ma, e nun siseene birin ma Misiran xɛene birin yi.”

23 Musa yi a dunganni te kore, Alatala yi galanna nun balabalan kesen nafa, kuye sarinna yi bɔxɔn li. Awa, Alatala yi balabalan kesen nafa Misiran yamanani.

24 Balabalan kesen yi fa, kuyen yi sarin, a senben yi gbo ayi, a ɾɔxɔn munma yi fa Misiran yi xabu a findi yamanan na.

25 Balabalan kesene yi muxune nun subene birin magɔlɔn xɛene ma, a yi siseene birin kala, a wudine birin yi gira Misiran yamanan birin yi.

26 Gosen yamanani, Isirayila kaane yi denaxan yi, balabalan kesɛ mi fa mɛnni.

27 Firawona yi Musa nun Haruna xili, a naxa, “Iki, n bata yulubin liga, Alatala nan tinxin, n tan nun n ma yamaan sɔnna na a ra.

28 E Alatala maxandi, nxu bata wasa galanna nun balabalan kesen na. N na e yiibe e siga. E mi fa makankanma mumɛ!”

29 Musa yi a fala a xa, a naxa, “N na mini taani, n nan n yiine tiyɛ Alatala xa, galanna nun balabalan kesen yi dan, alogo i xa a kolon a Alatala nan gbee bɔxɔn na.

30 Koni n na a kolon i tan nun i ya kuntigine, e mɔn mi gaxuma Marigina Alatala yɛɛ ra.”

31 Gɛsen nun fundenna nan kala, bayo fundenna yi sabatixi, gɛsen yi fugaxi.

32 Maala nun murutun mi kala bayo e mi a liin sinma.

33 Musa yi keli Firawona fɛma, a mini taani, a a yiine ti Alatala xa. Galanna nun balabalan kesen yi dan, tulen mi fa fa bɔxɔn fari.

34 Firawona to a to a tulen nun balabalan kesen nun galanna bata dan, a mɔn yi yulubin liga. A yi a bɔɾɛni xɔdɔxɔ, e nun a kuntigine.

<sup>35</sup> Firawona bɔɔɛn yi xɔdɔxɔ, a mi tin Isirayila kaane yi siga, alo Alatala a fala yamaan xa kii naxan yi fata Musa ra.

## 10

### *Fitina fe solomase xɛdena: Tuguminne*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga Firawona fema, amasɔtɔ n na a bɔɔɛn xɔdɔxɔma e nun a kuntigine, alogo n xa n ma kabanako feene liga e tagi,

<sup>2</sup> alogo i xa a fala i ya diine nun mamandenne xa n Misiran kaane ɲaxankata kii naxan yi, n kabanako feene liga e tagi. E yi a kolon a Alatala nan n tan na.”

<sup>3</sup> Musa nun Haruna yi siga Firawona fema, e yi a fala a xa, e naxa, “Alatala Heburune Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I tonde i magode n yetagi han waxatin mundun yi? N ma yamaan yiiba, e xa siga, alogo e xa sa n batu.

<sup>4</sup> Xa i tondi n ma yamaan beɲinɲe e xa siga, tila n tuguminne rafama nen i ya yamanan yiren birin yi.

<sup>5</sup> E dɔxɔma nen bɔxɔn birin fari, bɔxɔn mi fa nɔe toE. Balabalan keɛɛn naxan luxi e yii, e na nan donma hali wudin naxanye birin xɛene ma.

<sup>6</sup> E i ya banxine rafema nen, e nun i ya kuntigine banxine, e nun Misiran kaane birin ma banxine. I fafane nun ne benbane munma a ɲɔxɔn to xabu e dɔxɔ yamanani ito yi han to.’ ” Musa yi siga, a keli Firawona fema.

<sup>7</sup> Firawona kuntigine yi a fala a xa, e naxa, “Xɛmeni ito luyɛ alo luti ratixina en yɛE ra han waxatin mundun yi? Muxuni itoe yiiba, e xa siga, e xa sa Alatala batu, e Ala. I mɔn mi a to Misiran kala feni?”

<sup>8</sup> E yi Musa nun Haruna xili Firawona fema. A yi a fala, a naxa, “E siga Alatala batudeni, e Ala. Koni, nde sigama?”

<sup>9</sup> Musa yi a yabi, a naxa, “Nxu nun nxɔ diine nun nxɔ fonne nan sigama, dii xɛmene nun dii temene, xuruse xunxurine nun a xungbene, amasɔtɔ nxu sa sanla nan nabama Alatalaa binyeni.”

<sup>10</sup> Firawona yi a fala e xa, a naxa, “Xa n tin, e nun e diine yi siga, fɔ n xa n ɲungu e ma ɲe? Bayo e mi fa fama. E fe ɲaxin nan fɔxɔ ra yati!

<sup>11</sup> Eɛn-ɛn de! E tan xɛmene gbansanna xa siga, e Alatala batu, bayo e na nan maxɔdinxi.” E yi e kedi Firawona yetagi.

<sup>12</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini bandun Misiran yamanan xun ma alogo tuguminne xa te Misiran yamanani, e yi siseene birin don xɛene ma, balabalan keɛɛn naxanye birin luxi.”

<sup>13</sup> Musa yi a dunganni bandun Misiran yamanan xun ma. Alatala yi foyen nafa na yanyin nun kɔɛɛn birin na keli sogeteden binni. Benun xɔtɔnni, foyen bata fa tuguminne ra.

<sup>14</sup> Tuguminne yi te Misiran yamanan birin yi, e wara ayi yiren birin yi. A ɲɔxɔn munma yi liga nun, a mɔn mi fa ligama sɔnɔn!

<sup>15</sup> E yi lu bɔxɔn birin ma han e na yifɔɔ. E siseene nun se bogine birin don xɛene ma, balabalan keɛɛn naxanye lu. Ngingi yo mi lu wudine nun siseene ma Misiran yamanan birin yi.

<sup>16</sup> Firawona yi Musa nun Haruna xili mafuren! A yi a fala e xa, a naxa, “N bata yulubin liga Alatala ra, e Ala, e nun e tan.

<sup>17</sup> Iki, e mɔn xa n mafelu yulubini ito a fe ra, e Alatala maxandi, e Ala alogo a xa ɲaxankata faxa tiini ito masiga n na.”

<sup>18</sup> Musa yi mini Firawona konni, a Alatala maxandi.

<sup>19</sup> Alatala yi foye gbeen nafa keli sogegododen binni, naxan tuguminne xali, a e woli Gbala Baani, hali tugumin keden mi lu Misiran bɔxɔn ma.

<sup>20</sup> Alatala yi Firawona bɔɓɓen xɔdɔxɔ, a mi tin Isirayila kaane beɓɓinɓe.

*Fitina fe solomanaanindena: Dimin Misiran yi*

<sup>21</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini te kore, dimi gbeen xa sin Misiran yamanan birin yi, han muxune yεene yi rafɔɔ ayi.”

<sup>22</sup> Musa yi a yiini te kore, dimi gbeen yi so Misiran yamanan birin yi, xii saxan.

<sup>23</sup> Muxu yo mi yi fa a bode toma, muxu yo mi yi kelima a konni na xii saxanna bun ma. Koni kenenna yi Isirayila kaane konne yi.

<sup>24</sup> Firawona yi Musa xili, a yi a fala a xa, a naxa, “E siga ε Alatala batu. E diine xa siga ε fɔxɔ ra. Xuruseene nan tun luma be.”

<sup>25</sup> Musa yi a yabi, a naxa, “Na mi a ra! Nxu naxan bama saraxan nun saraxa gan daxin na Alatala xa, nxɔ Ala, fɔ i xa na xuruseene so nxu yii.

<sup>26</sup> Nxɔ xuruseene fan sigama nɛn, keden mi luun be, amasɔɔ nxu makoone nan ma nxu nɛma Alatala batuε, nxɔ Ala. Benun nxu xa so, nxu mi a kolon nxu naxan nawalima Alatala batudeni.”

<sup>27</sup> Alatala yi Firawona bɔɓɓen xɔdɔxɔ, a mi tin e beɓɓinɓe e yi siga.

<sup>28</sup> Firawona yi a fala Musa xa, a naxa, “Mini n konni! I yete ratanga i fa feen ma n yetagi sɔnɔn! I na fa n yetagi lɔxɔn naxan yi, i faxama nɛn.”

<sup>29</sup> Musa yi a yabi, a naxa, “I bata a fala! N mi fa fama i yetagi sɔnɔn!”

## 11

*Fitina fe dɔnxɛna fe*

<sup>1</sup> Awa, Alatala bata yi a fala Musa xa, a naxa, “N mɔn fitina fe keden nafama nɛn Firawona ma e nun Misiran yamananana. Na xanbi ra, a ε yibama nɛn alogo ε xa keli be. A na tin fa, a yetena ε kedima nɛn be.

<sup>2</sup> Falan ti yamaan xa alogo xɛmɛne nun ɓaxanle birin xa e dɔxɔ bodene xandi gbeti nun xɛma muranne yi.”

<sup>3</sup> Alatala bata yi a liga a Isirayila yamaan yi rafan Misiran kaane ma. Firawona kuntigine nun a yamaan bata yi Musa yeteen binya Misiran yamanani.

<sup>4</sup> Musa yi a fala Firawona xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Kɔɔ tagini, n danguma nɛn Misiran birin yi.

<sup>5</sup> Dii singene birin faxama nɛn Misiran yamanani, keli Firawona dii singen ma naxan dɔxi mangayani, han konyi gilɛna dii singen naxan seen dinma, e nun subene birin ma dii singene.

<sup>6</sup> Wuga xui gbeen tema nɛn Misiran yamanan birin yi, a ɓɔxɔn munma yi liga nun, a mɔn mi fa ligama sɔnɔn.

<sup>7</sup> Koni Isirayila kaane ye, hali baren mi wonwonɓe muxun ma hanma suben ma.’ Nayi, ε a kolonma nɛn a Alatala Misiran nun Isirayila tagi rabaxi.

<sup>8</sup> Nayi, i ya kuntigini itoe birin fama nɛn n fɛma, e xinbi sin n yetagi, e yi a fala, e naxa, ‘Siga, i tan nun yamaan naxan biraxi i fɔxɔ ra!’ Na xanbi ra, n sigama nɛn.” Musa xɔlɔxi gbeen yi keli Firawona fɛma.

<sup>9</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Firawona mi i yuiin namɛma, alogo n ma kabanako feene xa wuya ayi Misiran yamanani.”

<sup>10</sup> Musa nun Haruna yi kabanakoni itoe birin liga Firawona yetagi, koni Alatala yi Firawona bɔɓɓen xɔdɔxɔ a mi tin Isirayila kaane beɓɓinɓe e xa mini a yamanani.

## 12

*Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla**Saraxaraline 23.4-8 nun Yatene 28.16-25 nun Sariyane 16.1-8*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa Misiran yamanani, a naxa,

<sup>2</sup> “Kikeni ito findima e xa jɛɛn kike singen nan na.

<sup>3</sup> E xa a fala Isirayila yamaan xa, a kikeni ito xii fude lɔxɔni, denbaya kanna birin xa yɛɛɛ dii keden tongo a denbayaan xa, denbaya yo denbaya yɛɛɛ dii keden.

<sup>4</sup> Denbayaan naxan muxuye mi wuya, e mi nɔɛ yɛɛɛ dii kedenna jɛnɛ, e nun e dɔxɔ boden xa yɛɛɛ diina nde yitaxun alogo yamaan naxan donɛ, birin ma denbayaan xa na sɔtɔ.

<sup>5</sup> E xa kontonna jɛɛ kedenna sugandi fe mi naxan na hanma kɔtɔna.

<sup>6</sup> E xa a ramara han kikeni ito xii fu nun naaninde lɔxɔni, Isirayila kaan birin xa a gbee xuruseen kɔɛ raxaba jɛnbanna ra.

<sup>7</sup> E yi a wunla tongo, e yi a susan banxine deene xun ma wudin ma e nun deen wudi firinne ma e a donma banxin naxan kui.

<sup>8</sup> Na kɔɛ yeteen na, e xa a suben gan, e yi a don e nun jɔxɔnde de xɔlene nun burun natetarena.

<sup>9</sup> E nama a suben don a xinden na hanma a jɛnxina, koni a xa gan e nun a xunna nun a sanne nun a kui seene.

<sup>10</sup> E nama sese lu han xɔtɔnni. Xa nde lu, xɔtɔnni e xa a dɔnxɛn sa tɛɛni.

<sup>11</sup> E xa a don ikiini: e xa e maxidi, e yi e sankidine so e sanni, e dunganna suxu e yii, e yi a don mafuren! Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla na a ra Alatala xa.

<sup>12</sup> Na kɔɛɛn na, n danguma nɛn Misiran yamanani, n dii singene birin faxama nɛn, muxun nun subena. N Misiran kaane gbee alane birin jɛxankatama nɛn. Alatala nan n tan na.

<sup>13</sup> Wunla naxan banxin ma, na findima taxamasenna nan na e xa. N na wunla to, n danguma nɛn e xun ma. Fitina fe mi e liye, n na Misiran yamanan jɛxankata waxatin naxan yi.”

<sup>14</sup> “Nɛɛ yo jɛɛ sanli ito na feene rabirama e ma nɛn waxati famatɔne yi. E na sanla rabama nɛn Alatala xa alo habadan sariyana.

<sup>15</sup> Xii soloferen bun ma, e buru ratetaren donma nɛn. Xii singen na a li, e buru rate seen\* bama nɛn e banxine kui. Amasɔtɔ naxan na seen don burun nate seen naxan yi, keli xii singen ma han xii soloferede lɔxɔni, n na a kedima nɛn Isirayila yamaan ye.

<sup>16</sup> Lɔxɔ singeni, e malan sarɛnɛn xin tima nɛn. E nde fan tima nɛn a xii soloferede lɔxɔni. E nama wali yo ke lɔxɔni itoe ma fɔ kudi soona yamaan xa, alogo e xa e dege. E nɔɛ na nan tun lige.

<sup>17</sup> E xa Buru Ratetaren Sanla raba, amasɔtɔ n na e ganle ramini xi Misiran yi na lɔxɔn yeteni. E xa na lɔxɔn sanla raba alo habadan sariyana e yixetene birin xa waxati famatɔne yi.

<sup>18</sup> Nɛɛn kike singeni, e burun natetaren donma nɛn kiken xii fu nun naaninde lɔxɔn jɛnbanna ra, han xii mɔxɔɛn nun kedende lɔxɔn jɛnbanna ra.

<sup>19</sup> Buru rate seen mi luma e banxine kui xii solofere bun ma. Naxan na seen don buru rate seen naxan yi, na kedima nɛn Isirayila yamaan ye, xa a findi xɔɛn na hanma Isirayila kaana.

\* 12:15: *burun nate sena*: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

<sup>20</sup> E nama sese don buru rate seen naxan yi. E banxine yi, e buru ratetaren nan donma.”

<sup>21</sup> Musa yi Isirayila fonne birin xili, a a fala e xa, a naxa, “E siga, e yeɛɛɛn hanma siin tongo e denbayane xa, e a faxa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra.

<sup>22</sup> Na xanbi ra, e hisopi wudi yiin tongo, e a sin wunli, e a susan deɛn xun ma wudin nun deɛn wudi firinne ma. E sese nama mini e banxine kui han xɔtɔnni.

<sup>23</sup> Alatala na dangu yamanani Misiran kaane faxadeni, xa a wunla to deɛn xun ma nun a deɛɔnne ma, Alatala danguma nen na banxin xun ma. A mi tinma halagi tiin yi so e banxini e faxadeni.”

<sup>24</sup> “E yamarini itoe suxuma nen alo habadan sariyana e yete xa e nun e yixetene.

<sup>25</sup> Alatala bɔxɔn naxan soma e yii, a naxan falaxi, e na so mɛnni, e sanli ito raba.

<sup>26</sup> E diine na e maxɔdin, e naxa, ‘Sariyani ito bunna nanse ra e tan xa?’

<sup>27</sup> E xa e yabi, e naxa, ‘Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan na a ra Alatala xa, naxan dangu Isirayila kaane banxine xun ma Misiran yi. A to yi Misiran kaane faxama, a yi nxɔ banxine ratanga.’ ” Na xanbi ra, yamaan yi e xinbi sin, e Ala batu.

<sup>28</sup> Isirayila kaane yi a liga alo Alatala Musa nun Haruna yamari kii naxan yi.

### *Fitina feen fudena: Misiran dii singene yi faxa*

<sup>29</sup> Kɔe tagini, Alatala yi dii singene birin faxa Misiran yi, keli Firawona dii singen ma naxan dɔxi mangayani han kasorasane dii singene kaso banxini, e nun subene dii singene.

<sup>30</sup> Firawona nun a kuntigine birin yi keli kɔɛɛn na, e nun Misiran kaane birin. Wuga xui gbeen yi te Misiran yi, bayo faxan bata yi ti banxin birin yi.

<sup>31</sup> Na kɔɛɛn yeɛɛn na, Firawona yi Musa nun Haruna xili, a fala e xa, a naxa, “E keli, e mini n ma yamanani, e tan nun Isirayila kaane! E siga, e Alatala batu, alo e a falaxi kii naxan yi.

<sup>32</sup> E xuruse xunxurine nun a xungbene tongo, alo e a falaxi kii naxan yi. E siga. E duba n fan xa.”

<sup>33</sup> Misiran kaane yi Isirayila yamaan nagbɛngbɛn, e yi e kedi yamanani mafuren, bayo e yi a falama nen, e naxa, “Nxu birin faxama.”

<sup>34</sup> Isirayila yamaan yi e burun xali benun a xa gan, benun a rate seen xa sa. E buru banbɔ seene mafilin e dugine yi, e sa e kɔe ma, e siga a xale.

<sup>35</sup> Musa naxan fala, Isirayila kaane yi na liga, e yi Misiran kaane xandi gbetin nun xɛma muranne yi e nun dugine.

<sup>36</sup> Alatala yi a liga Isirayila yamaan yi rafan Misiran kaane ma, e naxan maxɔdin e na so e yii. E yi Misiran kaane yii geli.

### *Isirayila kaane yi keli Misiran yi*

<sup>37</sup> Isirayila xɛmɛ wuli kɛmɛ sennin yi keli e sanna ma Ramisesi taani, siga Sukɔti taani, ba naxanle nun diidine ra.

<sup>38</sup> Siya gbete wuyaxi fan yi siga e fɔxɔ ra. Xuruse kuru gbeen yi e yii a xunxurin nun a xungbene.

<sup>39</sup> E yi burudine gan buru ratese mi yi naxanye yi, e keli naxan na Misiran yi, bayo e kedi nen Misiran yi. E mi feren sɔtɔ, e fandane tongo e yete xa.

<sup>40</sup> Isirayila kaane neɛ kɛmɛ naanin neɛ tonge saxan nan ti Misiran yi.

41 Nεε κεμε naanin ηεε tonge saxanden to a li, na λɔχɔ yeteni, Alatala yamaan birin yi mini Misiran yamanani.

42 Kɔeni ito ra waxati famatɔne yi, Isirayila kaane birin xa xi Alatala batue, bayo a e ramini Misiran yamanani kɔeen nan na.

43 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, “Tɔnne ni i ra Halagi Tiin Dangu Lɔχɔn Sanla fe yi: Xɔηe yo nama a don.

44 Konyin naxan saraxi, i na na banxulan, ε nun na a donηe nen.

45 I ya walikεen naxan sare fixi hanma xɔηena, ne nama a don.

46 A donma banxi kedenna nan kui. ε nama a suben namini banxini. ε nama a xɔri yo gira.

47 Isirayila yamaan birin xa sanli ito liga.

48 Xa xɔηena nde i konni naxan wama Halagi Tiin Dangu Lɔχɔn Sanla raba feni Alatala xa, a denbayaan xεmene birin xa banxulan. Nayi, a nɔe a ligε nen alo Isirayila kaana. Koni banxulantare yo nama a don.

49 A tan sariya kedenna na a ra Isirayila kaan nun xɔηen xa ε tagi.”

50 Alatala naxan yamari Musa nun Haruna ma, Isirayila kaane birin yi na liga na kiini.

51 Na λɔχɔn yeteni Alatala yi Isirayila ganla ramini Misiran yamanani e bɔnsɔn yeen ma.

## 13

### *Dii singene rasarijan fena*

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

2 “Dii xεme singene birin nasarijan n xa. N gbeen nan dii singene birin na Isirayila kaane ye, muxune nun subene.”

3 Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Lɔχɔni ito xa rabira ε ma, ε mini λɔχɔni Misiran yi konyiyani! Amasɔ Alatala ε ramini a senben nan na. ε nama buru ratexin don.

4 ε minima nen to, Abiba kiken na.

5 Alatala na ε rafa Kanan kaane bɔχɔn ma, Xitine nun Amorine nun Xiwine e nun Yebusune yamanana, a bata yi a kɔlɔ bɔχɔn naxan ma fe ra ε benbane xa, a xa a so ε yii, kumin nun nɔnɔn gbo bɔχɔn naxan yi, ε na so mɛnni, ε sanli ito rabama nen Alatala xa kiken ito ra.

6 Buru ratetaren donma nen xii solofere bun ma, xii soloferede λɔχɔni, sanla yi raba Alatala xa.

7 ε buru ratetaren donma nen xii solofere bun ma, donse nama taran ε yii buru rate seen\* naxan yi. Buru rate se yo nama taran ε yamanani mumε!”

8 “ε na ye bama nen ε diine xa na λɔχɔni, ε naxa, ‘Alatala naxan ligaxi en xa, a en namini Misiran yamanani, na nan ma fe a ra.’

9 Sanli ito na nan ma fe rabirama ε ma, alo ε na taxamasenna xidi ε yiin na hanma ε sa ε tigi ra, alogo Alatalaa sariyan xa lu ε de. Bayo Alatala nan ε ramini Misiran yi a senbeni.

10 ε xa yamarini ito suxu a waxatini ηεε yo ηεε.”

11 “Alatala na ε raso Kanan bɔχɔni, a a so ε yii alo a kɔlɔ ε xa kii naxan yi e nun ε benbane,

12 ε xa dii singene birin nasarijan Alatala xa saraxana nde ra. Xuruseene dii xεme singene birin, Alatala nan gbeen ne ra.

\* 13:7: *buru rate sena*: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

<sup>13</sup> Xa sofanla dii xe me singen na a ra, e xa a xunba ye xee diin na hanma sii diina. Koni, xa e mi a xunba, e xa a kɔeen gira, e a faxa. E mon xa e dii xe me singene birin xunba saraxana nde ra.

<sup>14</sup> E diine na e maxodin waxati famatone yi, e naxa, 'Ito bunna nanse ra?' E xa e yabi, e naxa, 'Alatala senben nan en naminixi Misiran yi konyiyani.

<sup>15</sup> Bayo Firawona yi tondixi en bejinne en siga, koni Alatala yi dii singene birin faxa Misiran yamanani, muxun nun subena. Nanara, en xuruse dii xe me singene birin bama saraxan na Alatala xa, en yi en ma dii xe me singene birin xunba.'

<sup>16</sup> A luma nen alo i na taxamasenna xidi i yiin na hanma i tigi ra, amasoto Alatala senben nan en naminixi Misiran yi."

### *Sigatiin de suxuna*

<sup>17</sup> Firawona to tin yamaan xa siga, Ala mi e ramini Filisitine yamanan kira yisoxin xon, bayo Ala a fala nen, a naxa, "E na yengen to, e nae e miriyane maxete nen, e xete Misiran yi."

<sup>18</sup> Koni Ala yi ti yamaan ye ra tonbon yi kiraan xon, Gbala Baan binni. Isirayila kaane yi keli Misiran yi, e yitonxi yenge so xinla ma.

<sup>19</sup> Musa yi Yusufu xonne tongo, bayo Yusufu bata yi Isirayila kaane rakob, a naxa, "Ala a joxo luma e xon nen yati! E na keli be, e n xonne xali."

<sup>20</sup> E yi keli Sukoti taani, e yi sa daaxadeni ton Etama yi tonbonna danna ra.

<sup>21</sup> Alatala yi tima nen e ye ra yanyin na kunda yiyani naxan yi kiraan yitama e ra. Kɔeen na, a ti e ye ra tee degen yiyani a e kirani yalan, alogo e xa sigan ti kɔeen nun yanyin na.

<sup>22</sup> Kundana, xanamu, tee degen mi yi kelima yamaan ye ra yanyin nun kɔeen na.

## 14

### *Baani gidi fena*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> "A fala Isirayila kaane xa, e xa xete, e daaxadeni ton Pihahiroti dexon, Migidoli nun baan tagi. E xa daaxadeni ton baan de Baali-Sefon yetagi.

<sup>3</sup> Nayi, Firawona a falama nen lan Isirayila kaane ma, a naxa, 'E bata lo ayi yamanani, tonbonna e rabilinxi.'

<sup>4</sup> N Firawona baje ni xodoxoma nen, a bira e foxo ra. Koni n binyen sotoma Firawona nun a ganla birin xon ma nen, Misiran kaane yi a kolon a n tan nan Alatala ra." Isirayila kaane yi na liga.

<sup>5</sup> Misiran Mangan to a me a yamaan bata a gi. Nayi, Firawona nun a bundoxone miriyaan yi maxete. E yi a fala, e naxa, "En nanse ligaxi? En bata Isirayila kaane bejin e xa siga, e mi fa walima en xa sonon!"

<sup>6</sup> Firawona yi a yenge so wontoroni ton, a ganla yi bira a foxo ra.

<sup>7</sup> A yi a yenge so wontoro yebaxi ke me sennin tongo, e nun Misiran wontorone birin. Sofa kuntigine yi ne birin kui.

<sup>8</sup> Alatala yi Firawona baje ni xodoxo, Misiran Mangana. A yi Isirayila kaane sagatan naxanye yi minima xunna kenli.

<sup>9</sup> Misiran kaane yi e sagatan, Firawona soone birin nun yenge so wontorone nun soo ragine, e nun a ganla, e yi Isirayila kaane li malanxi baan de, Pihahiroti binni, Baali-Sefon yetagi.

<sup>10</sup> Firawona yi a masoma, Isirayila kaane yi e yeen nasiga, e Misiran kaane to fe e foxo ra. E yi gaxu han! E e xuini te Alatala ma.



<sup>11</sup> E a fala Musa xa, e naxa, “Nanfera i faxi nxu ra tonbonni, nxu xa fa faxa be? Gaburu mi yi Misiran yi ba? I nanse dɔxi nxu ra i to nxu baxi Misiran yi?”

<sup>12</sup> Nxu mi ito xan falaxi i xa Misiran yi, ‘A lu nxu xa wali Misiran kaane xa?’ A yi fisa nun nxu xa wali Misiran kaane xa benun nxu xa fa faxa tonbonni.”

<sup>13</sup> Musa yi yamaan yabi, a naxa, “E nama gaxu. E ε raxara, ε yi a to Alatala ε xunbama kii naxan yi to. Amasɔtɔ ε Misiran kaan naxanye toma to, ε mi fa ne toma sɔnɔn!

<sup>14</sup> Alatala yengɛn soma nɛn ε xa, ε ε raxara tun!”

<sup>15</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “E mɔn n maxandima be nanfera? A fala Isirayila kaane xa, a e xa siga.

<sup>16</sup> I tan xa i ya dunganni te, i yiini bandun baan xun ma, a xa yitaxun firinna ra, alogo Isirayila kaane xa baani gidi a yixaraxina.

<sup>17</sup> N tan Misiran kaane bɔjɛni xɔdɔxɔma nɛn, alogo e xa godo ε fɔxɔ ra. N binyen sɔtɔma nɛn Firawona nun a ganla birin xɔn ma, e nun a wontorone nun a soo ragine.

<sup>18</sup> Misiran kaane a kolonma nɛn a n tan nan Alatala ra. N na nɔ Firawona nun a wontorone nun a soo ragine ra, n binyen sɔtɔma nɛn.”

<sup>19</sup> Ala malekan naxan yi tixi Isirayila ganla yεε ra, na yi siga e xanbi ra. Kundaan naxan yi tixi e yεε ra, na yi sa ti e xanbi ra.

<sup>20</sup> A yi ti Misiran nun Isirayila ganle tagi. Kundaan fɔxɔ kedenna yi dimixi, a fɔxɔ kedenna yi kɔɛni yalanma. Nanara, gali firinne mi yi masoma e bode ra kɔɛɛn birin kui.

<sup>21</sup> Musa yi a yiini bandun baan xun ma. Na kɔɛɛn birin na, Alatala yi baa igen naxetε foye gbeen na keli sogetedeni, a yi baani xara. Igen yi bolon.

<sup>22</sup> Isirayila kaane yi gidi baani xare yireni. Igen yi malanxi alo banxi tunbulunna e yiifanna nun e kɔmɛnna ma.

<sup>23</sup> Misiran kaane yi e sagatan. Firawona soone birin nun a yengε so wontorone nun a soo ragine yi bira e fɔxɔ ra baani.

<sup>24</sup> Subaxa, Alatala yi Misiran ganla mato keli kundaan nun tεε dεgɛn xun ma, a yi e yifu han!

<sup>25</sup> A yi e wontorone sanne ba e bun ma, a yi e sigati raxɔɔ ayi. Nayi, Misiran kaane yi a fala, e naxa, “En na en gi Isirayila kaane yεε ra, amasɔtɔ Alatala Misiran yengɛma e xa.”

<sup>26</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I yiini bandun baan xun ma alogo igen xa sa Misiran kaane xun ma, e nun e wontorone nun e soo ragine.”

<sup>27</sup> Musa yi a yiini bandun baan xun ma. Kuye yibani, baan mɔn yi xetε a kiini. Misiran kaane yi e gima a famatɔɔn yεε ra, koni Alatala yi e radin baani.

<sup>28</sup> Igen yi xetε, a sa wontorone nun soo ragine nun Firawona ganla birin xun ma, naxanye godo baani Isirayila kaane fɔxɔ ra. Hali keden mi lu.

<sup>29</sup> Koni Isirayila kaane sigan ti nɛn igen xare yireni, igen yi malanxi e yiifanna nun e kɔmɛnna ma.

<sup>30</sup> Na lɔxɔni, Alatala yi Isirayila xunba Misiran kaane yii. Isirayila yi Misiran kaane binbine to baan dε.

<sup>31</sup> Isirayila kaane to Alatala sɛnbε gbeen to Misiran kaane xili ma, yamaan yi gaxu Alatala yεε ra, e la a ra, e nun Musa a walikɛna.

## 15

### *Nabi Musaa βetina*

<sup>1</sup> Nayi, Musa nun Isirayila kaane yi βetini ito ba Alatala xa. E naxa: N βetin bama Alatala xa,

amasɔɔ a gbo mume!

A bata soone nun soo ragine radin baani.

<sup>2</sup> Alatala nan n fangan na,  
n bɛtin bama naxan xa,  
a mɔn bata findi n nakisimaan na.

N ma Ala nan a ra,  
n na a tantunma nɛn,  
n fafe a Ala nan a ra,  
n na a matɔxɔma nɛn.

<sup>3</sup> Yɛnge soon nan Alatala ra,  
a xili nɛn “Alatala.”

<sup>4</sup> A bata Firawona wontorone nun a ganla woli baani,  
Firawona sofa yɛbaxine bata e mamin Gbala Baani.

<sup>5</sup> E bata godo tilinna ma alo gemene.  
Fufaan yi sa e xun ma.

<sup>6</sup> Alatala! I bata i sɛnbɛn yita!  
Alatala! I yiifanna bata yaxune faxa.

<sup>7</sup> I bata yaxune rabira i ya gboon nun nɔrɔni.  
I bata i ya xɔɔ gbeen nagodo alo tɛɛna  
a yi e gan alo sɛxɛ xarena.

<sup>8</sup> I nɔɛ foyen bata igene malan,  
walanne yi raxara alo banxi kankena.  
Igene yi raxara baan tilinna xɔnna ma.

<sup>9</sup> Yaxune yi a falama, e naxa,  
“N sagatanna tima nɛn,  
n yi e suxu.  
N se tongoxine yitaxun,  
han n wasa e ra,  
han a dangu ayi.  
N silanfanna botinma nɛn ayi,  
n yiin yi e halagi.”

<sup>10</sup> Koni, i bata i dɛ foyen nafa  
baa igen bata sa e xun ma.  
E bata godo ige gbeen bun ma  
alo wure binyena.

<sup>11</sup> Alane yɛ, nde luxi alo i tan, Alatala?  
Nde luxi alo i tan?  
I gbee nɔrɔn sarijan!

I magaxu!  
Tantunna i tan nan xa!  
I kabanakone ligama!

<sup>12</sup> I bata i yiini bandun,  
bɔxɔn yi nxu yaxune gerun.

<sup>13</sup> I bata ti i ya yama xunbaxin yɛɛ ra i ya hinanni.  
I e rasigama nɛn  
i dɔxɔde sarijanxini i sɛnbɛni.

<sup>14</sup> Siyane a mɛma nɛn,  
e xuruxurun.  
Kuisanna Filisitine suxuma nɛn.

<sup>15</sup> Edɔn kuntigine gaxuma nɛn.  
Gaxun Moyaba muxu gbeene suxuma nɛn.  
Kanan kaane birin sɛnbɛn bata jan.

16 Gaxun nun kuisanna e suxuma nɛn,  
e e raxara alo gɛmɛna i sɛnbɛn bun,  
han i ya yamaan yi dangu, Alatala!  
Han i ya muxune yi dangu.

17 I e xalima nɛn,  
i yi e dɔxɔ geyaan fari  
i naxan findima e kɛɛn na,  
i tan Alatala luma dɛnaxan yi,  
i tan Marigin dɛnaxan nafalaxi yire sarijanxin na.

18 Alatala luma nɛn mangayani habadan han habadan!

### *Mariyama betina*

19 Firawona soone nun a wontorone nun a soo ragine to godo baani,  
Alatala baa igen naxɛtɛ nɛn e xun ma, koni Isirayila kaane yi sigan ti, e baani  
gidi a yixarena.

20 Nayi, Haruna xunyɛn Mariyama, nabi jaxalanmana, na yi tanbanna  
suxu a yii. Naxanle birin yi bira a fɔxɔ ra, tanbanne e yii, e bodonma.

21 Mariyama yi betini ito bama Isirayila jaxanle xa,  
ɛ betin ba Alatala xa,  
amasɔtɔ a gbo han!  
A bata soone nun soo ragine woli baani!

### *Isirayila kaane tonbonni*

22 Musa yi ti Isirayila kaane yɛɛ ra keli Gbala Baani siga Suru tonbonni. Xii  
saxanna bun ma, e sigan tima tonbonni, e mi ige to.

23 E yi so Mara yi, koni e mi nɔ Mara igen minjɛ, amasɔtɔ a yi xɔlɔ. Nanara,  
na yiren yi xili sa “Mara.”\*

24 Yamaan yi lu Musa mafalɛ, e naxa, “Nxu xa nanse min?”

25 Musa yi Alatala maxandi, Alatala yi wudina nde yita a ra, a naxan woli  
igeni. Igen yi jaxunjɛ ayi. Alatala tɔnna nun sariyan soxi yamaan yii mɛnna  
nin, a e kɛjnaan fɛsɛfɛsɛ.

26 A yi a fala, a naxa, “Xa ɛ Alatala xuiin namɛ ki fajɛ, ɛ Ala, ɛ yi tinxinna  
liga a yɛɛ ra yi, xa ɛ a yamarine nun tɔnne birin suxu, n mi fitina fe yo rafɛ ɛ  
ma, n Misiran kaane jaxankataxi naxanye ra, amasɔtɔ Alatala nan n tan na,  
naxan ɛ rakɛndɛyama.”

27 E yi so Elimi yi, tigi fu nun firin yi dɛnaxan yi e nun tugu bili tonge  
solofere. E yi daaxadeni tɔn mɛnni, igen dɛxɔn.

## 16

### *Donseen yi keli kore*

1 Isirayila yamaan birin yi keli Elimi yi, e minin kike firinden xii fu nun  
sulunde lɔxɔni Misiran yamanani, e fa Sin tonbonni, dɛnaxan Elimi nun  
Sinayi tagi.

2 Isirayila yamaan birin yi lu Musa nun Haruna mafalɛ tonbonni.

3 Isirayila kaane yi a fala e xa, e naxa, “Hali Alatala yi nxu faxa Misiran yi  
nun! Nxu yi dɔxɔma sube tundene fema nxu yi donseene don han nxu lugo!  
Koni ɛ bata fa nxu ra tonbonni be alogo nxu birin xa faxa kamɛn ma.”

4 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Awa, n na a ligama nɛn donseen yi  
godo ɛ ma keli kore. Yamaan yi mini lɔxɔ yo lɔxɔ. E naxan donjɛ lɔxɔn kui, e

\* 15:23: *Mara* bunna nɛn fa fala “Xɔlɛna.”

na yaten matongo. N na e keɲaan feɛfeɛsema na kii nin, n xa a to xa e n ma sariyane suxe.

<sup>5</sup> Xii senninde lɔxɔni, e xa a matongo e naxan donɲe xii firinna kui, e na rafala burun na."

<sup>6</sup> Musa nun Haruna yi a fala Isirayila yamaan birin xa, e naxa, "To jinbanna ra, ε a kolonma nen a Alatala nan ε raminixi Misiran yamanani.

<sup>7</sup> Xɔtɔnni, ε Alatala binyen toma nen, amasɔɔ a bata ε xuiin me, ε Alatala nan mafalama. Nanse nxu tan na ε to nxu mafalama?"

<sup>8</sup> Musa yi a fala, a naxa, "Alatala suben don daxin soma ε yii nen to jinbanna ra. Xɔtɔnni, a burun so ε yii han ε lugo. Amasɔɔ Alatala bata a mafala xuiin me ε xɔn ma. Nanse nxu tan na? E mi nxu tan gbansanna mafalama, fɔ Alatala."

<sup>9</sup> Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, "A fala Isirayila yamaan birin xa, i naxa, 'E fa Alatala yetagi, amasɔɔ a bata a mafala xuiin me ε xɔn ma.' "

<sup>10</sup> Haruna to yi falan tima Isirayila yamaan birin xa, e yi e firifiri tonbonna binni, Alatalaa nɔɔɔn yi mini keɲenni kundani.

<sup>11</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>12</sup> "N bata Isirayila kaane xuiin me. E n mafalama. A fala e xa, i naxa, 'Ninbanna ra, ε suben donma nen. Xɔtɔnni ε lugo burun na. Nayi, ε a kolonɲe a Alatala nan n tan na, ε Ala.' "

<sup>13</sup> Ninbanna ra, dɔmɛne yi fa e dɔxɔ yamaan daaxaden yiren birin yi. Xɔtɔnni, xiila yi saxi yamaan daaxaden nabilinna birin yi.

<sup>14</sup> Xiila to yolon, sena nde yi lu malanxi bɔxɔn fari alo bogi seen xɔnna.

<sup>15</sup> Isirayila kaane to a mato, e a fala e bode xa, e naxa, "Nanse ito ra?" Bayo, e mi yi a kolon naxan a ra. Musa yi a fala e xa, a naxa, "Donseen na a ra Alatala naxan soxi ε yii ε xa a don."

<sup>16</sup> Alatala ito nan yamarixi, a naxa, "Birin nɔɔ naxan donɲe a xa na nan matongo. E xa ligase ye keden keden matongo muxune xa naxanye ε konne yi."

<sup>17</sup> Isirayila kaane yi a liga na kiini, nde yi a gbegbe matongo, nde yi ndedi matongo.

<sup>18</sup> E yi a maliga liga seen kui. Naxanye a gbegbe matongo, ne mi a gboxi ayi. Naxanye ndedi matongo, a mi dasa ne fan ma. Birin yi a matongoma a makoon naxan ma.

<sup>19</sup> Musa yi a fala e xa, a naxa, "Muxu yo nama a dɔnxɛn namara han xɔtɔnni."

<sup>20</sup> Koni, ndee mi e tuli mati Musa ra. Ne yi a ramara han xɔtɔnni. Koni kunle yi bira a birin yi, a xirin yi mini fɔɔ. Nanara, Musa yi xɔɔ ne ma.

<sup>21</sup> Xɔtɔn yo xɔtɔn birin yi a matongoma naxan e makoon liye. Sogen na xɔɔ, donseen yi xulunɲe ayi.

<sup>22</sup> Xii senninde lɔxɔni, e yi lɔxɔ firin daxi matongo, birin liga seen ye firin. Yamaan kuntigine birin yi na feen dentɛɛ Musa xa.

<sup>23</sup> Musa yi a fala e xa, a naxa, "Alatala ito nan yamarixi. Matabu Lɔxɔn nan tila ra. Matabu sariɲanxin na a ra Alatala xa. Nanara, ε lan ε xa donseen naxan gan, ε na gan. E lan ε xa naxan jin, ε na jin. Naxanye na lu ε ne ramara han xɔtɔnni."

<sup>24</sup> E yi a ramara han xɔtɔnni, alo Musa a yamari kii naxan yi. A xirin mi mini, kuli mi bira a yi.

<sup>25</sup> Musa yi a fala, a naxa, "E ito don to, amasɔɔ Alatalaa Matabu Lɔxɔn nan to ra. To ε mi se toma a matongo daxin na.

<sup>26</sup> Ɛ a matongoma nɛn xii sennin, koni xii soloferede lɔxɔni, naxan findin Matabu Lɔxɔn na, se mi taranma na mume!”

<sup>27</sup> Xii soloferede lɔxɔni, yamaan muxuna ndee yi mini a matongodeni, e mi sese to.

<sup>28</sup> Nayi, Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Ɛ tondima n ma yamarine nun sariyane suxe han waxatin mundun yi?”

<sup>29</sup> Ɛ a kolon a Alatala bata Matabu Lɔxɔn so ɛ yii. Nanara, xii senninde lɔxɔni, a donse lɔxɔ firin daxin soma ɛ yii. Birin xa a raxara xii soloferede lɔxɔna fe ra. Muxu yo nama mini a konni.”

<sup>30</sup> Yamaan yi a matabu xii soloferede lɔxɔni.

<sup>31</sup> Isirayila kaane yi na donseen xili sa “Manna donsena.”\* A yi luxi alo se xɔri fixɛna. A yi jaxun alo kumina.

<sup>32</sup> Musa yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi. Manna donseen ligase ye keden xa ramara ɛ yixɛtɛne xa, alogo e xa a to n na ɛ baloxi burun naxan na tonbonni, n na ɛ ramini xanbini Misiran yamanani.”

<sup>33</sup> Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “Goron keden tongo, i yi a rafe Manna donseen ligase keden na, i yi a sa Alatala yɛtagi, alogo a xa ramara ɛ yixɛtɛne xa.”

<sup>34</sup> Haruna yi na Manna donseen sa Layiri Kankiraan† yɛtagi alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi, alogo a xa ramara.

<sup>35</sup> Isirayila kaane yi Manna donseen don jɛɛ tonge naanin, han e yi so yamanani muxune yi dɔxi dɛnaxan yi. E yi Manna donseen don han e yi Kanan yamanan danna li.

<sup>36</sup> Na waxatin liga seen ye fu yi lanxi Efa liga seen ye kedenna nan ma.

## 17

### *Igen yi mini Horebe fanyeni*

#### *Yatɛne 20.1-13*

<sup>1</sup> Isirayila kaane yamaan birin yi keli Sin tonbonni, e sigan ti yirene yi alo Alatala e yamari kii naxan yi. E yi daaxadeni tɔn Refidimi yi, koni yamaan mi ige min daxi to na yi.

<sup>2</sup> Nanara, yamaan yi yɛngɛn fen Musa ra. E yi a fala, e naxa, “Ige min daxin so nxu yii!” Musa yi e yabi, a naxa, “Nanfera ɛ n nafenma yɛngɛn na? Nanfera ɛ Alatala matoma bunbani?”

<sup>3</sup> Min xɔnla nan yi yamaan na mɛnni, e yi lu Musa mafalɛ. E naxa, “Nanfera i nxu raminixi Misiran yi, alogo nxu nun nxɔ diine nun nxɔ xuruseene xa fa faxa be min xɔnla ra?”

<sup>4</sup> Musa yi a xuini te Alatala ma, a naxa, “N nanse ligama yamani ito xa? A luxi ndedi, e xa n magɔlɔn.”

<sup>5</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Dangu yamaan yɛɛ ra. Ɛ nun Isirayila fonna ndee xa siga. I xa dunganna suxu i yii i Nila baan garin naxan na.

<sup>6</sup> N tima nɛn i yɛɛ ra Horebe fanyen ma. I xa fanyen garin, igen minima nɛn, yamaan yi a min.” Musa yi na liga, Isirayila fonne yɛɛ xɔri.

<sup>7</sup> A yi mɛn xili sa “Masa” e nun “Meriba.”\* Amasɔtɔ Isirayila kaane bata yi matandina ti, e bata yi Alatala mato bunbani, e naxa, “Alatala en ye ba? Xa a mi en ye?”

### *Isirayila yi Amaleki nɔ*

\* **16:31: Manna** bunna nɛn fa fala “Nanse a ra?” † **16:34: 16.34Layiri Kankirana** fe mɔn seɓexi

Xorɔyaan 25.10-22 kui. \* **17:7: Masa** bunna nɛn fa fala “bunbana.” **Meriba** bunna nɛn fa fala “Fe matandina.”

<sup>8</sup> Amalekine yi fa Isirayila yengeɗeni Refidimi yi.

<sup>9</sup> Nayi, Musa yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Xemena ndee sugandi, i sa Amalekine yenge. Tila, n tima nen geyaan xuntagi, Alaa dunganna n yii.”

<sup>10</sup> Yosuwe yi Amalekine yenge alo Musa a fala kii naxan yi. Musa, Haruna, e nun Xuru yi te geyaan xuntagi.

<sup>11</sup> Musa nɛma a yiini tema, Isirayila yi nɔɔn tima. Koni xa a a yiini godo, Amalekine yi nɔɔn ti.

<sup>12</sup> Musa yiine bata yi xadan. E yi gemen tongo, e na dɔxɔ. Musa yi dɔxɔ a fari. Haruna nun Xuru yi a yiine bun tima, boden fɔxɔ kedenni, boden bode fɔxɔni. A yiine yi kore han kɔe yi so.

<sup>13</sup> Yosuwe yi Amalekine ganla nɔ silanfanna ra.

<sup>14</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Ito seɓe keɗin kui, alogo jinan nama ti a xɔn. I yi a yeɓa Yosuwe xa, bayo n Amalekine bama nen dunɔɓa yi fefe! Ninan yi ti e xɔn.”

<sup>15</sup> Musa yi saraxa ganden nafala, a yi a xili sa, “Alatala nan n ma yenge so taxamaseri dugin na.”

<sup>16</sup> A mɔn yi a fala, a naxa, “Amasɔɔ muxune kelixi nen Alatala manga gbɛɗen xili ma, Alatala luma Amalekine yenge nen, han mayixɛten nun mayixɛtene.”

## 18

### *Nabi Musa bitanna*

<sup>1</sup> Musa bitanna Yetiro, Midiyan saraxaralina, na yi a me Ala naxan birin ligaxi Musa nun Isirayila xa, a yamana. A a me a Alatala bata yi Isirayila ramini Misiran yi.

<sup>2</sup> Musa bitanna Yetiro yi fa Musaa jaxanla Sefora ra, a bata yi naxan lu a yii

<sup>3</sup> e nun a dii firinne. Kedenna xili Gerisɔmi, bayo Musa bata yi a fala, a naxa, “N bata findi xɔɗen na yamana gbete yi.”

<sup>4</sup> Boden yi xili Eliyeseri,\* bayo a bata yi a fala, a naxa, “N babaa Ala bata n mali, a n natanga Firawonaa silanfanna ma.”

<sup>5</sup> Musa bitanna Yetiro nun Musaa diine nun a jaxanla yi fa Musa fema tonbonni, a yi dɔxi denaxan yi Alaa geyaan dɛxɔn ma.

<sup>6</sup> A bata yi a fe xibarun nasiga Musa ma, a naxa, “N tan, i bitanna Yetiro, n fama i fema, nxu nun i ya jaxanla nun a dii firinne.”

<sup>7</sup> Musa yi mini a bitanna ralandeni, a yi a xinbi sin, a yi a sunbu. E yi e bode xɔntɔn, e so Musaa bubun kui.

<sup>8</sup> Musa yi a yeɓa a bitanna xa Alatala naxan ligaxi Firawona nun Misiran kaane ra Isirayila fe ra, e nun tɔɔn naxan birin e sɔɔ kira yi, e nun Alatala e xunba kii naxan yi.

<sup>9</sup> Alatala naxan birin ligaxi Isirayila xa a to a xunba Misiran kaane yii, Yetiro yi sɛwa ne ra.

<sup>10</sup> Yetiro yi a fala, a naxa, “N bata barika bira Alatala xa, naxan e xunbaxi Misiran kaane nun Firawona yii, naxan yamaan baxi Misiran kaane senben bun!

<sup>11</sup> Iki, n bata a kolon a Alatala senben gbo alane birin xa, amasɔɔ a bata ito liga ne ra naxanye yi wasoxi Isirayila xili ma.”

\* **18:4: Eliyeseri** bunna neen fa fala “Ala nan n mali tiin na.”

<sup>12</sup> Musa bitanna Yetiro yi saraxa gan daxin nun saraxa gbete ne ba Ala xa. Haruna nun Isirayila fonne birin yi fa buru dondeni Musa bitanna fema, Ala yetagi.

### *Sariyane 1.9-18*

<sup>13</sup> Na xotɔn bode, Musa yi dɔxɔ yamaan makitideni. Yamaan yi ti a yetagi keli xotɔnna ma han jinbanna ra.

<sup>14</sup> Musa yi naxan birin ligama yamaan xa, a bitanna to na to, a yi a fala, a naxa, “Nanfe ito ra, i naxan ligama yamaan xa? Nanfera i kedenna kitin sama, yamaan birin yi ti i yetagi, keli xotɔnni han jinbanna ra?”

<sup>15</sup> Musa yi a bitanna yabi, a naxa, “Bayo yamaan fama n fema Ala sagoon nan maxɔdinde yi.

<sup>16</sup> Xa fena nde e tagi, e fama nen n fema, n yi kitin sa, n Alaa tɔnne nun a sariyane yeba e xa.”

<sup>17</sup> Musa bitanna yi a fala a xa, a naxa, “I naxan ligama, na mi fan.

<sup>18</sup> E nun yamani ito e bode raxadanma nen, bayo goronni ito gbo i senben xa, i kedenna mi a gase.

<sup>19</sup> Iki, i tuli mati n xuiin na, n xa i kawandi. Ala xa lu i xɔn! A lan i xa ti Ala yetagi yamaan funfuni, i yi Ala maxɔdin e bode matandine fe ra.

<sup>20</sup> I xa e xaran tɔnne nun sariyane ma. I kiraan yita e ra e biran naxan fɔxɔ ra, e nun wanle e naxan ke.

<sup>21</sup> Koni i xa muxu kendene sugandi yamaan ye, naxanye gaxuma Ala yee ra, lannaya muxune, mayifu mi naxanye yi. I yi e findi muxu wuli keden kuntigine ra, hanma muxu kemε kuntigine, e nun muxu tonge suulun kuntigine, e nun muxu fu kuntigine.

<sup>22</sup> E xa yamaan makiti waxatin birin, e yi fa fe xɔdexene ra i fema. Koni feen naxanye mi xɔdɔxɔ, e tan xa ne makiti. Na nde bama nen i ya goronna ra, bayo e fan nde tongoma nen.

<sup>23</sup> Xa i na liga, Alaa tinni, i nɛe a gase nen. Yamani ito birin sigama nen e konne yi bɔje xunbenli.”

<sup>24</sup> Musa yi a bitanna xuiin name, a naxan fala, a na liga.

<sup>25</sup> A muxu kendene sugandi Isirayila yi, a yi e findi yama xunne ra, muxu wuli keden kuntigine, muxu kemε kuntigine, muxu tonge suulun kuntigine, e nun muxu fu kuntigine.

<sup>26</sup> E yi yamaan makitima waxatin birin. E yi fama fe xɔdexene ra Musa fema, koni naxanye mi yi xɔdɔxɔ, e tan yeteen yi ne makitima nen.

<sup>27</sup> Musa yi tin, a bitanna yi siga a konni.

## 19

### *Layiri xidin Sinayi geyaan fari*

<sup>1</sup> Kike saxon to dangu, xabu e mini Misiran yi, na lɔxɔ yeteni, Isirayila kaane yi Sinayi tonbonna li.

<sup>2</sup> E to keli Refidimi yi, e yi fa Sinayi tonbonni. Isirayila kaane yi daaxadeni tɔn tonbonni, geyaan san bun.

<sup>3</sup> Musa yi te Ala fema. Alatala yi Musa xili geyaan xuntagi, a naxa, “Ito fala Yaxuba bɔnsɔnne xa, Isirayila kaane,

<sup>4</sup> ‘E yeteen bata a to n naxan ligaxi Misiran na, n yi e xali n fema alo singbinna soma a diine bun kii naxan yi.

<sup>5</sup> Iki, xa e n xuiin suxu ki faji, xa e n ma layirin suxu, e findima nen n ma yamaan na siyane birin ye. N gbeen nan bɔxɔn birin na,

<sup>6</sup> koni ε findima n xa saraxarali yamaan nan na e nun siya sarirɔnɔxina.' I falani itoe nan tima Isirayila kaane xa."

<sup>7</sup> Musa yi xεte, a fonne birin xili, a falani itoe birin yeɓa e xa, alo Alatala a yamari kii naxan yi.

<sup>8</sup> Yamaan birin yi a fala, e naxa, "Alatala naxan birin falaxi nxu na ligama nɛn." Musa yi sa e falane rali Alatala ma.

<sup>9</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "N fama nɛn i ma kunda yiyani, alogo n nɛma falan naxan tiye i xa, yamaan xa a mε. Nanara, e le i ra waxatin birin yi." Musa yi yamana falane radangu Alatala ma.

<sup>10</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Siga yamaan fɛma, e rasariɔan to nun tila yi. E xa e dugine xa.

<sup>11</sup> E xa e yitɔn xii saxandena fe ra, bayo na lɔxɔni Alatala godoma nɛn Sinayi geyaana fari, yamaan birin yeε xɔri.

<sup>12</sup> I xa danne sa yamaan xa geyaana nabilinni, i yi a fala, i naxa, 'E yeεte masuxu te feen na geyaana fari, ε nama maso a san bunna ra. Naxan yo na a sanna ti geyaana ma, ε xa na kanna faxa.

<sup>13</sup> E nama ε yiin din a ra, koni ε a magɔlɔnma nɛn, hanma ε a bun xalimakunle ra. Muxu ba, sube ba, a mi kisima.' Xɔtaan xuiin na mini, muxune yi te geyaana fari."

<sup>14</sup> Musa yi godo yamaan fɛma keli geyaana fari, a yi yamaan nasariɔan, e yi e dugine xa.

<sup>15</sup> A yi a fala yamaan xa, a naxa, "E yitɔn xii saxandena fe ra. E nama ε maso jaxalan yo ra."

<sup>16</sup> Xii saxande lɔxɔn xɔtɔnni, kuye sarinne yi mini, galanne yi godo, kundaan yi sa geyaana xun ma. Xɔtaan xuiin yi mini han! Yamaan birin yi gaxu.

<sup>17</sup> Musa yi yamaan namini e daaxadeni Ala ralandeni, e yi e malan geyaana san bun ma.

<sup>18</sup> Tutun yi Sinayi geyaana birin xun ma, amasɔtɔ Alatala bata yi godo a ma tεε degeɛni. Na tutin yi tema alo sulun tεεn\* tutina, geyaana birin yi xuruxurunma a jaxin na.

<sup>19</sup> Xɔtaan xuiin yi gboma ayi tun! Musa yi falan ti, Ala yi a yabi a xuini texin na.

<sup>20</sup> Alatala yi godo Sinayi geyaana fari, a yi Musa xili geyaana xuntagi. Musa yi te.

<sup>21</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, "Godo, a fala yamaan xa e nama kata fa feen na n matodeni, xa na mi a ra e wuyaxi faxama nɛn.

<sup>22</sup> Hali saraxaraliin naxanye e masoma Alatala ra, ne xa e yeεte rasariɔan, alogo Alatala nama e faxa."

<sup>23</sup> Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, "Yamaan mi nɔε te Sinayi geyaana fari. Amasɔtɔ i bata nxu rakolon, i yi a fala, i naxa, 'E danne sa geyaana nabilinni, ε xa a rasariɔan.'"

<sup>24</sup> Alatala yi a fala a xa, a naxa, "Godo, i mɔn yi te ε nun Haruna. Koni saraxaraline nun yamaan nama kata te feen na Alatala fɛma, alogo n nama e faxa."

<sup>25</sup> Musa yi godo yamaan fɛma, a feni itoe fala e xa.

\* **19:18: Sulun tεεn mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tεεna."**



## 20

*Yamari fune fe**Sariyane 5.6-21*

1 Ala yi falani itoe birin ti, a naxa,

2 “Alatala nan n tan na, i ya Ala, naxan i raminixi konyiyani Misiran yi.”

*Yamari Singena*

3 “I nama ala gbete batu fo n tan.”

*Yamari Firindena*

4 “I nama suxuren nafala hanma sena nde sawurana, seen naxan kore, naxan bɔxɔn ma hanma naxan igeni.

5 I nama i xinbi sin e xa. I nama e batu. Amasoto n tan, Alatala, i ya Ala, n xɔxɔlɔn.\* Naxanye na n naxaxu, n ne haken saranma e diine ra nen han mayixete saxan hanma naanin.

6 Koni naxanye na n xanu, e n ma yamarine suxu, n hinanma ne ra nen han mayixete wuli keden.”

*Yamari Saxandena*

7 “I nama Alatala i ya Ala xinla fala fuuni, amasoto Alatala na kanna naxankatama nen.”

*Yamari Naanindena*

8 “I xa Matabu Lɔxɔn binya, i yi a rasarijan.

9 I xa wali xii sennin bun ma, i yi i ya wanle birin ke.

10 Koni xii soloferede lɔxɔni, Alatala i ya Alaa Matabu Lɔxɔn nan na ra. I nama wali yo ke, i tan ba, i ya dii xemɛn ba, i ya dii temɛn ba, i ya konyin ba, i ya xuruse ba, hanma hali xɔɔɛn naxan i konni.

11 Amasoto Alatala koren nun bɔxɔn nun igen daxi xii sennin nan bun, e nun naxan birin e yi. Koni a a matabu nen xii soloferedeni. Nanara, Alatala yi barakan sa Matabu Lɔxɔna fe yi, a yi a rasarijan.”

*Yamari Suulundena*

12 “I baba nun i nga binya, alogo i xa siimaya xunkuyen soto bɔxɔni, Alatala i ya Ala naxan fima i ma.”

*Yamari Sennindena*

13 “I nama faxan ti.”

*Yamari Soloferedena*

14 “I nama yalunyaan liga.”

*Yamari Solomasexɛdena*

15 “I nama mujan ti.”

*Yamari Solomanaanindena*

16 “I nama wule seren ba i adamadi boden xili ma.”

*Yamari Fudena*

17 “I nama mila i bodena banxin xɔn hanma i bodena naxanla, hanma a konyina, a njingena, a sofanla, hanma i adamadi boden gbee seen naxan birin na.”

*Sariyane 5.22-33*

\* **20:5:** Ala xɔxɔlɔn, bayo e nun a yamaan layirin nan xidima alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xemena a naxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbete foxo ra a batu xinla ma.

18 Yamaan birin yi galanna nun xɔtaan xuiin mema, e yi tutin toma te. Yamaan yi gaxu e xuruxurun, e yi e makuya.

19 E yi a fala Musa xa, e naxa, “I tan yeteen xa falan ti nxu xa, nxu nxu tuli matima nen i ra, koni Ala nama falan ti nxu xa alogo nxu nama faxa.”

20 Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “E nama gaxu. Ala bata fa e keɣaan feɣefeɣedeni, alogo e xa gaxu a yee ra, alogo e nama yulubin liga.”

21 Yamaan yi lu tixi yire makuyeni, koni Musa yi a maso kundaan na Ala yi denaxan yi.

### *Sariyane saraxa gandene fe yi*

22 Alatala yi a fala Musa xa, a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E bata a to a n bata falan ti e xa keli kore.

23 E nama suxurene rafala, e yi nxu nun ne batu nxu bode xɔn. E nama gbetin nun xema suxurene rafala.

24 I xa saraxa gande bendɛ daxini tɔn n xa, i yi saraxa gan daxine nun bɔɣe xunbeli saraxane nun xuruse xunxurine nun a xungbene ba a fari. N na denaxan findi n xinla binyaden na, n fama nen i ma menni, n yi i baraka.

25 Xa i saraxa gande gɛmɛ daxini tɔn n xa, i nama a yitɔn gɛmɛ masolixin na. Amasɔɔ i ya a masolima waliseen naxan na, na saraxa ganden naxɔsima nen.

26 I nama saraxa gande matexin nafala n xa, i yi te te seene ma, alogo i ragenla nama to.”

## 21

### *Sariyane konyine fe yi*

#### *Sariyane 15.12-18 nun Saraxaraline 25.39-55*

1 “I sariyani itoe nan yeɓama e xa.

2 Xa i Heburu konyina nde sara, a walima nen jee sennin. Koni jee soloferedeni, a xorɔyama nen, a mi sese fima.

3 Xa a kedenna nan soxi i konni, a kedenna nan sigama. Xa jaxanla yi a yii a so waxatini, e nun a jaxanla yi siga.

4 Xa a kanna nan jaxanla so a yii, xa a bata dii xemene bari hanma dii temene, a kanna nan gbee a jaxanla nun a diine ra. A kedenna yi siga.

5 Xa konyina a fala, a naxa, ‘N kanna rafan n ma, e nun n ma jaxanla nun n ma diine, n mi waxi xorɔya feni,’

6 nayi a kanna xa a xali Alaa kitisane yetagi. A yi a maso deen na hanma senbetenna. A kanna yi a tunla sɔxɔn wuren na. Konyin yi lu a wanla ra tolon!”

7 “Xa muxuna nde a dii temen mati alo konyina, a mi xorɔyama alo konyi xemene.

8 Xa a rajaxu a kanna ma, naxan yi waxi a tongo feni a jaxanla ra, a kanna xa tin a baba xa a xunba. A kanna nama a yanfa, a a mati xɔɣene ma.

9 Xa a fixi a dii xemen nan ma a jaxanla ra, a kanna a suxuma nen alo a gbee dii temene.

10 Xa a jaxalan gbete tongo, a nama sese ba a singe ra xiina donseen na, hanma a dugin na, hanma xeme taa sariyana.

11 Xa a mi na fe saxanne liga a xa, a nɔɛ sigɛ nen, a mi gbeti yo fi.”

### *Sariyane lan masibo feene ma*

12 “Naxan na muxuna nde bɔnbɔ, a a faxa, e xa na kanna faxa.

13 Xa a mi yi kataxi a faxa feen na, koni Ala yi a ragidi na kiini, a xa a gi han n yiren naxan yite i ra a nɔɛ luyɛ dɛnaxan yi.

14 Koni xa muxuna nde a boden faxa feni tɔn a yi a faxa, hali a sa a singan n ma saraxa ganden na, ɛ xa a ba na, ɛ yi a faxa.”

15 “Naxan na a baba bɔnbɔ hanma a nga, ɛ xa na kanna faxa.”

16 “Naxan na muxuna nde suxu, a sa a mati hanma muxune yi a to a yii, ɛ xa na kanna faxa.”

17 “Naxan na a baba danga hanma a nga, ɛ xa na kanna faxa.”

18 “Xa muxune yɛngɛ, keden yi gɛmɛn sin a boden ma hanma walisena nde, a mi a faxa, koni a yi a rasa,

19 nayi naxan bɔnbɔn tixi, na mi ɲaxankatama xa boden keli, a yi a masiga ti dunganna ra. Koni a xa a walitareya yikalán saren fi. A yi a dandan han a yi yalan.”

20 “Xa muxuna nde a konyi xɛmɛn hanma a konyi gilen bɔnbɔ wudin na, konyin yi faxa a yii, a kanna haken saranma a ra nɛn.

21 Koni xa a konyin bata keli xii keden hanma frin na xanbi ra, a kanna haken mi fa saranma a ra. A bata a yɛtɛ nan bɔnɔ.”

22 “Xa muxune yɛngɛ, e ɲaxalan fudikanna li, a diin bari benun a waxatin xa a li, koni fe ɲaxi gbɛtɛ mi bira ayi, nayi na ɲaxanla xɛmɛn na seen naxan maxɔdin, kitisane na tin naxan ma, fe kalan xa na fi.

23 Koni xa ɲaxanla maxɔlɔxi, niin ɲɔxɔn xa fi niin na,

24 yɛɛn yi ɲɔxɔ yɛɛn na, ɲinna yi ɲɔxɔ ɲinna ra, yiin yi ɲɔxɔ yiin na, sanna yi ɲɔxɔ sanna ra,

25 ganna yi ɲɔxɔ ganna ra, maxɔlɔn yi ɲɔxɔ maxɔlɔn na, bɔnbɔn yi ɲɔxɔ bɔnbɔn na.”

26 “Xa muxuna nde a konyi xɛmɛn hanma a konyi gilen yɛɛn garin, a yi a kala, a xɔɔyama nɛn a yɛɛn saren na.

27 Xa a konyi xɛmɛna hanma a konyi gilen ɲin keden gira, a xɔɔyama nɛn a ɲinna saren na.”

28 “Xa ɲingena nde xɛmɛna hanma ɲaxanla sɔxɔn a fenna ra, a yi faxa, ɲingen magɔlɔnma nɛn han a faxa, a suben nama don. Koni ɲinge kanna haken mi saranma a ra.

29 Koni xa ɲingen dari feen nan yi a ra, a kanna bata yi rakolon, koni a mi a xidi, ɲingen yi xɛmɛn hanma ɲaxanla faxa, nayi ɲingen magɔlɔnma nɛn, ɛ yi a kanna fan faxa.

30 Koni, xa muxune tinxɔ a ma, ɲinge kanna xa a niin xunbaan fi, e na naxan yo maxɔdin.

31 Sariya keden mɔn sama xa ɲingen bata banxulanna hanma sungutunna faxa.

32 Koni xa ɲingen bata konyi xɛmɛn hanma konyi gilen faxa, ɲinge kanna xa gbeti gbanan tonge saxan nan so konyi kanna yii, ɲingen yi magɔlɔn.”

33 “Xa muxuna nde xɔɲinna dɛ raba, hanma a nde ge, a mi a dɛ ragali, xa ɲingena nde bira na ra hanma sofanla,

34 xɔɲin kanna xa ɲingen saren fi, a ɲinge faxaxin tongo.”

35 “Xa muxu ɲingen ɲinge gbɛtɛ sɔxɔn, a yi faxa, e xa ɲinge ɲɛɲɛn mati e a saren taxun, e ɲinge faxaxin fan taxun.

36 Koni xa a kolonxi a a ɲingen dari feen nan yi a ra, a kanna mi a xidi, na kanna xa ɲingen ɲɔxɔn fi ɲingen na, a ɲinge faxaxin tongo a gbeen na.”

37 “Xa muxuna nde jingen muja hanma yexxena, a a kɔe raxaba hanma a a mati, a jinge suulun nan fima jingen joxon na, a yexxe naanin fi yexxen joxon na.”

## 22

1 “Xa mujaden naterena muja tideni, e yi a bonbo, a yi faxa, na mi yatema faxa tiin na.

2 Koni xa kuyen bata yiba, na yatema faxa tiin nan na.”

“Mujaden xa a se mujaxine joxo, xa sese mi a yii, a yeteen xa mati konyin na.

3 A naxan mujaxi, jingena, yexxena, hanma sofianla, xa muxune na li a yii, a xa a joxon naxete dɔxode firin.”

4 “Xa muxuna nde a xuruseene lu e kalan ti xenna nde ma hanma manpa bili nakona nde kui, a xa se kalaxine joxo a gbee se xabaxi fajine ra.”

5 “Xa teen keli, a sexen li, a sa malo xidine hanma a tixin gan, hanma xeen birin yi gan, naxan teen soxi a xa se kalaxine joxon fi.”

6 “Xa muxuna nde gbetina hanma a yii sena nde taxu a lanfaan na a xa ramara, e yi a muja na kanna ma, mujaden xa a joxon naxete dɔxɔ firin, xa a to.

7 Xa mujade mi to, banxi kanna xa siga Ala batu yireni, a a kolo fa fala a mi a lanfaan yii seen tongoxi.”

8 “Matandin naxan keli jinge feen ma, sofali fena, yexxe fena, dugi fena, hanma seen naxan lɔxi ayi, muxune a falama naxan ma fe yi, e naxa, ‘N gbeen na a ra!’ Se kari dɔxɔ firinne xa siga han Ala batudena. Ala na naxan yalagi, na xa a lanfaan gbeen joxon naxete dɔxɔ firin.”

9 “Xa muxuna nde sofianla, jingena, yexxena, hanma suben siya gbete taxu a lanfaan na, na suben yi faxa, hanma a maxolo, hanma a muja, muxu yo mi a to,

10 marakolon xa ti Alatala yi na muxu firinne tagi. Naxan suben namaraxi, na xa a kolo fa fala a mi a lanfaan yii seen tongoxi. Sube kanna xa tin na kolon ma, hali boden mi a joxon fi.

11 Koni xa suben mujaxi a konna nin, a lanma nen a yi a kanna gbeen joxon naxete a ma.

12 Xa burunna subene bata a subeni bo, a xa fa a donxen na seren na, naxan faxaxi na joxon nama raxete.

13 Xa muxuna nde suben xandi a lanfaan ma, suben yi maxolo hanma a faxa a kanna xanbi, a joxon naxetema nen.

14 Xa a kanna yi a dexon na waxatini, a mi a joxo raxetema. Xa a a yii toliman nin, naxan a xun yi, a saren nan na ra.”

### *Sariyane*

15 “Xa muxuna nde sungutun nasolonxin nakunfa naxan mi futuxi, a yi a kolon jaxanla ra, a xa a futu seen fi a yi a tongo a jaxanla ra.

16 Xa a baba tondi a soe a yii, a xa sungutun nasolonxine futu seen xasabin fi gbetin na a baba ma.”

17 “I nama yiimatoon lu a nii ra.”

18 “Naxan yo nun suben na kafu i xa a faxa.”

19 “Naxan yo na saraxan ba ala gbetene xa, ba Alatala kedenna ra, i xa a faxa.”

20 “I nama xojen tɔro, i nama jaxu a ra, amasoto xojen nan yi e ra Misiran yamanani.”

21 “I nama jaxu kaɲa gilen na, hanma kiridina.

22 Xa i jaxu e ra, e yi e xuini te n ma, n na e xuiin namɛma nɛn yati!

23 N xolɔma nɛn, n yi i faxa silanfanna ra, i ya jaxanle yi findi kaɲa gilene ra, ε diine yi findi kiridine ra.”

24 “Xa i gbetin doli yiigelitɔna nde ma n ma yamani, i nama findi doli maxinla ra, i nama tɔnɔ yo fen a ra.

25 Xa i i bodena domain suxu tolimani, i xa a raxete a ma benun sogen xa bira.

26 Amasɔtɔ xa a sa li, a domain nan a bitinganna ra, a naxan felenma a ma xunbenli, a xa a sa nanse ma? Xa a n maxandi, n na a xuiin namɛma nɛn. Amasɔtɔ n tan kininkinin.”

27 “I nama Ala rayelefu, i nama i ya yamaan mangan danga.”

28 “N gbee naxan i ya se xabaxine nun i ya turen fari i nama bu na fideni n ma. I xa i ya dii xeme singen so n yii.

29 I mɔn yi i ya jingen dii singen so n yii e nun i ya yeɛɛna. A xa lu a nga bun xii sennin, a xii soloferedeni, i yi a so n yii.”

30 “N ma muxu sariɲanxine nan ε tan na. Nanara, ε nama sube yo don burunna subene naxan faxaxi. E xa a woli barene bun.”

## 23

1 “I nama wule falane rali muxune ma. I nama kafu fe jaxi rabane ma wule seren badeni.

2 I nama bira yamaan fɔxɔ ra fe jaxi rabadeni. I nama sa yamaan fari, i wule seren ba alogo kitin nama sa tinxinni.

3 I nama yiigelitɔn nafisa bonne xa kitini.”

4 “Xa i naralan i yaxuna jinge tununxin na hanma a sofanla, i xa fa a ra a ye ra.

5 Xa i i yaxuna sofanla to, a biraxi a goronna bun, i nama a lu na kiini. I xa a mali.”

6 “I nama tondi kiti kendɛn se tɔrɔ muxun xa a kitini.

7 I xa fata wulen birin ma. I nama sɔntaren hanma tinxin muxun yalagi, a yi faxa. Amasɔtɔ n muxu jaxine yalagima nɛn.

8 I nama dimi yi seene rasuxu mayifuni, amasɔtɔ finmase sifani itoe muxune yeene raxima, e tinxin muxune falane maxete.”

9 “I nama jaxu xɔɲene ra, bayo i ya a kolon xɔɲene tɔrɔyaan naxan yi, amasɔtɔ i findi nɛn xɔɲen na Misiran yamanani.”

### *Yamanan sanle*

10 “I ya xɛene bi jɲɛ sennin bun ma, i yi sii seene xaba.

11 Koni i nama xɛɛn bi i ya bɔxɔni jɲɛ solofereden ma. A xa lu a yete ma. Tɔrɔ muxune yi seen sɔtɔ a xɔnni nayi, naxan na lu burunna subene yi na don. I xa na fan liga i ya manpa bili nakɔne nun Oliwi binle ra.”

12 “I ya wanla ke xii sennin bun. Koni i xa i matabu xii soloferedeni, alogo i ya jingen nun i ya sofanla xa e matabu, alogo i ya konyin nun i ya xɔɲen xa e matabu.”

13 “N naxan birin falaxi, i xa ne suxu ki fajɲi! I nama ala gbeteɛne xinla fala. A nama mini i de mumɛ!”

### *Xorɔyaan 34.18-26 nun Sariyane 16.1-17*

14 “Dɔxɔ saxan jɲɛn bun, i xa sanle liga n xa.

15 I xa Buru Tetaren Sanla raba. I xa burun tetaren don xii solofere bun, alo n ni i yamari kii naxan yi. Ito liga a waxatini Abiba kiken na, amasoto i minixi Misiran yi na kiken nan na. Muxu yo nama fa n yetagi n kise mi a yii.”

16 “I xa Se Xaba Singen sanla raba, i na i ya se bixine xaban fɔlɔ xeen ma waxatin naxan yi. I mon xa Se Xaba Dɔnxen sanla raba jee rajanni, i ya bogiseene malanma waxatin naxan yi keli xeen ma.

17 Muxune birin fama nen Marigina Alatala yetagi dɔxɔja ma saxan jeen bun.”

18 “I na saraxan wunla rali n ma, i nama donse gbete sa a fari burun nate seen\* naxan yi. I nama n ma sanla saraxa subene turen namara han xotɔnni.

19 I xa fa i ya xeen bogise singe fajine ra Alatalaa banxini, i ya Ala.”

“I nama sii diin jin a nga xijne igen na.”

### *Yamarine Kanan bɔxɔna fe yi*

20 “N malekan xema nen i yee ra, a i kantan kira yi, a i rafa na yireni n denaxan yitɔnxi.

21 A liga i yeren ma, i yi a xuiin suxu. I nama murute a ma, amasoto a mi dijama i ya matandine ma, bayo n na a xexi n xinla nin.

22 Koni xa i ya a xuiin name, n naxan birin falama i xa i na liga, n findima nen i yaxune yaxun na, e nun i yengefane yengefana.

23 N ma malekan tima nen i yee ra, a i xali Amorine nun Xitine nun Perisine nun Kanan kaane nun Xiwine nun Yebusune bɔxɔn ma, n yi e raxɔri.”

24 “I nama i xinbi sin e alane bun ma, i nama e batu, i nama bira e namunne fɔxɔ ra. Koni i xa e kala, i yi e kide gemene yibo.

25 E xa Alatala batu, e Ala. A barakan sama e donseene nun e igene yi nen. N furen masiga e ra.

26 Naxalan yo kui mi kalama i ya yamanani, jaxalan yo mi finde gbantan na. N ni i ya siimayaan xɔnkuyama ayi nen.”

27 “N na n ma yee ragaxun nasigama nen e yee ra. I na so yamanan naxan yi, n na muxune yifuma nen. N na e yaxune birin xun xanbi soma nen e yetagi, e yi e gi e bun.

28 N jurune rasigama nen, e yi Xiwine, Kanan kaane, nun Xitine kedi i yee ra pon!

29 N mi e birin kedima e yee ra jee kedenni, xanamu, yamanani gelima nen, burunna subene yi wuya e xa.

30 N na e kedima nen e yetagi ndedi ndedi, han e wuya ayi, yamanan yi findi e gbeen na.”

31 “N na e yamanan danne sama nen keli Gbala Baani han Filisistine baani, keli tonbonni han Efirati baani. Amasoto n yamanan muxune sama nen i sagoni alogo i xa e kedi i ye ra.

32 E nun ne nama layirin xidi, e nun e alane fan.

33 E nama dɔxɔ i ya bɔxɔni, alogo e nama i ti yulubin ma. Amasoto i ye e suxurene batuma nen, e suxurene yi lu alo luti ratixina i yee ra.”

## 24

### *Layiri xidina Sinayi geyaan fari*

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Te n fema, i tan nun Haruna, Nadaba, Abihu nun Isirayila fonna tonge solofere, e yi e xinbi sin wulani.

\* 23:18: *burun nate sena*: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

<sup>2</sup> Musa kedenna nan a masoma Alatala ra, bonne nama e maso, yamaan nama te a fɔxɔ ra.”

<sup>3</sup> Musa yi Alatalaa falane birin yeɓa yamaan xa e nun a sariyane birin. Yamaan birin yi a yabi fala kedenna xɔn, e naxa, “Alatala naxan birin falaxi nxu a ligɛ.”

<sup>4</sup> Musa yi Alatalaa falane birin seɓe. Na xanbi ra, a keli xɔton, a yi saraxa gandena nde rafala geyaan san bun, a yi gɛmɛ fu nun firin dɔxɔ Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne taxamasenna ra.

<sup>5</sup> A yi Isirayila banxulanna ndee rasiga, e xa saraxa gan daxine ba, e yi tura bulanne ba bɔɓe xunbeli saraxan na Alatala xa.

<sup>6</sup> Musa yi wunla fɔxɔ kedenna sa goronne kui, a fɔxɔ kedenna xuya saraxa garden ma.

<sup>7</sup> A yi Layiri Kedin tongo, a a xaran Isirayila birin yeɛ xɔri. E yi a fala, e naxa, “Alatala naxan birin falaxi nxu a ligɛ, nxu yi a suxu.”

<sup>8</sup> Musa yi wunla tongo, a a xuya yamaan ma, a naxa, “Wunli ito nan layiri xidi seen na, Alatala to yamarini itoe fi.”

<sup>9</sup> Musa nun Haruna nun Nadaba nun Abihu nun Isirayila fori tonge soloferene yi te.

<sup>10</sup> E yi Isirayilaa Ala to tixi gɛmɛ walaxan fari, naxan yi rafalaxi safiri gɛmɛne ra, naxan yi sarijan alo kore xɔnna.

<sup>11</sup> Koni, Ala mi fe liga Isirayila yeɛratini itoe ra. E yi Ala mato, e yi e dege, e yi e min.

<sup>12</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Te geyaan fari, i lu n fɛma. N gɛmɛ walaxane soma i yii nɛn, n sariyane nun yamarine seɓe e ma yamaan xaran feen na.”

<sup>13</sup> Musa yi keli, e nun a mali muxun Yosuwe, e yi te Alaa geyaan fari.

<sup>14</sup> A yi a fala fonne xa, a naxa, “E nxu mamɛ be han nxu yi fa e fɛma. Haruna nun Xuru luma nɛn e fɛma. Xa fena nde sa bira ayi, e a fala e xa.”

<sup>15</sup> Musa yi te geyaan fari, kundaan yi so geyaan xun na.

<sup>16</sup> Alaa nɔrɔn yi godo Sinayi geyaan ma. Kundaan yi so geyaan xun na xii sennin. Xi soloferede lɔxɔni, Alatala yi Musa xili kundani.

<sup>17</sup> Alatalaa nɔrɔn yi lu Isirayila kaane yeɛ ra yi alo halagi ti tɛɛn nan degeɛma geyaan fari.

<sup>18</sup> Musa yi so kundani, a te geyaan fari. Musa yi lu geyaan fari xii tonge naanin kɔɛ tonge naanin.

## 25

### *Yii malanna lan Ala Batu Bubun ti feen ma*

#### *Xorɔyaan 35.4-9*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> “A fala Isirayila kaane xa a e xa fa yii malan seene ra n xɔn. Muxune birin xa fa a ra e jɛnige fajin nan na, i yi a rasuxu n xa.

<sup>3</sup> I kiseni itoe nan nasuxuma e ra: Xɛmana, gbetina, sulana,

<sup>4</sup> gari mamiloxin nun a gbeela, taa dugi fajin nun sii xabe dugine,

<sup>5</sup> konton kidi magbelixine, sube kidine, kasiya wudina,

<sup>6</sup> lenpu turena, e nun se xiri jɔaxumɛn naxanye sama se masusan tureni, e nun wusulanna,

<sup>7</sup> onixin gɛmɛ tofajine nun gɛmɛ tofaji gbetɛye saraxarali domain nun a kanke masaan nayabuxi naxanye ra.

<sup>8</sup> E xa yire sarijanxin nafala n xa, n luma nɛn e tagi.

9 “E xa Ala Batu Bubun nafala e nun a waliseene birin alo n na a yitama i ra kii naxan yi.”

*Layiri Kankirana fe  
Xorɔyaan 37.1-9*

10 “E xa kasiya wudi kankiraan nafala: A kuyana nongonna ye firin e nun a tagi, a yigbona nongonna ye keden e nun a tagi, a yitena nongonna ye keden e nun a tagi.

11 I xe ma fajin sa a ma. I xa a sa a kuiin nun a fanna ma. I xa a de kinkin nabilin xemaan na.

12 I xa a tongo tamine so yili naaninne rafala xemaan na a san naaninne ma, firin foxo kedenni, firin bode foxoni.

13 I xa kasiya tamine rafala, i xemaan sa e ma.

14 I tamine raso xe ma yinle ra kankiraan dexonne yi, alogo e xa findi kankiraan xali seen na.

15 Tamine xa lu kankiraan so yinle ra, e nama ba na.

16 I xa Layiri Sereyaan sa kankiraan kui, n naxan soma i yii.

17 I xa xe ma deraganla rafala kankiraan ma n solonaden na, a kuyana nongonna ye firin e nun a tagi, a yigbona nongonna ye keden e nun a tagi.

18 I xa maleka gubugubu kan sawura firin nafala xe ma bonboxin na, e xa ti kankiraan deraganla foxo firinne ma.

19 I xa maleka sawura keden ti foxo kedenni, i yi a firinden ti bode foxoni. Maleka sawurane nun kankiraan deraganla xa findi se kedenna ra.

20 Maleka sawurane xa e gubugubune yibandun e xun ma, e yi e felen kankiraan deraganla ma. Maleka sawurane xa e ye rafindi e bode ma e xun sinxina kankiraan deraganla ma.

21 I na Layiri Sereyaan sa kankiraan kui, i xa a deraganla sa a de ra.

22 N na n yitama i ra menna nin, Layiri Sereya Kankiraan deraganla xun ma, maleka gubugubu kan firinne sawurane longonna ra. N na n ma yamarine birin soma i yii menna nin Isirayila kaane xa.”

*Buru Rali Tabanla  
Xorɔyaan 37.10-16*

23 “I xa kasiya wudin tabanla rafala: a kuyana nongonna ye firin, a yigbona nongonna ye keden, a yitena nongonna ye keden e nun a tagi.

24 I xa xe ma fajin sa a ma, i yi a de kinkin nabilin xemaan na.

25 I xa farinna sa tabanla jinginna ma a rabilinni. Farinni gboon xa lan muxun yii kuiin ma. I yi xemaan sa farinna de kinkine ra.

26 I xa a tongo tamine so yili naaninne rafala xemaan na tabanla tongon naaninne ma a sanne ma.

27 Tamine so yinle luma a de kinkine nan ma, tamine soon naxanye ra tabanla maxali seen na.

28 I xa kasiya tamine rafala, i yi xemaan sa e ma, e findi tabanla xali seen na.

29 I xa a goronne nun muranne rafala xe ma fajin na, e nun a igelengenne, saraxa ige raboxon goronne.

30 Buru Ralixine xa lu tabanli ito fari n yetagi waxatin birin.”

*Lenpune dɔxo sena  
Xorɔyaan 37.17-24*

31 “I xa lenpu dɔxo seen nafala xe ma bonboxi fajin na. A sanna nun a yiine xa rayabu se fuge sawurane ra e birin yi findi se kedenna ra.



<sup>32</sup> Yii sennin xa ti a fɔxɔ firinne ma, lɛnpu dɔxɔden yire saxan yi lu a fɔxɔ kedenni, a yire saxan a fɔxɔ bodeni.

<sup>33</sup> Amandi wudi fuge sawura saxan saxan xa lu a yii senninna birin ma a rayabu seen na.

<sup>34</sup> Se fuge sawura naanin xa lu a binla fan ma.

<sup>35</sup> Keden xa lu a tangbaxi singen bun ma. Keden yi lu a firinden bun ma, keden yi lu a saxanden bun ma.

<sup>36</sup> A fugene, a yiine, nun a binla birin xa findi se kedenna ra. A birin xa rafala xɛma bɔnbɔxi faɣin na.

<sup>37</sup> I xa lɛnpu solofere rafala, i yi ne dɔxɔ e dɔxɔdene yi alogo e xa a yɛtagini yalan.

<sup>38</sup> A waliseene nun xube kɔ seene fan xa rafala xɛma faɣin na.

<sup>39</sup> I xa lɛnpu dɔxɔ seen nun a waliseene rafala xɛma faɣin kilo tonge saxan na.”

<sup>40</sup> “A liga i yeren ma, i yi e rafala alo n na misaala yitaxi i ra geyaan fari kii naxan yi.”

## 26

### *Ala Batu Bubuna fe Xorɔyaan 36.8-38*

<sup>1</sup> “I xa Ala Batu Bubun nafala taa dugi kuye faɣi fu ra, dugi mamiloxin nun a gbeela. E yi rayabu Maleka gubugubu kan sawura sɔxɔnxine ra.

<sup>2</sup> Dugine birin kuyan nun a yigboon xa lan: a kuyana nɔngɔnna yɛ mɔxɔɣɛn nun solomasɛɛ, a yigbona nɔngɔnna yɛ naanin.

<sup>3</sup> I xa dugi suulun dɛgɛ e bode ra, dugi suulunna bonne fan dɛgɛ e bode ra.

<sup>4</sup> I xa luti mamiloxine ti dugi ratugunxine singe ra xiin dɛ kinkin na. I mɔn yi na liga a ratugunxin dɔnxɛ ra xiin na.

<sup>5</sup> I xa luti tonge suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin na, i mɔn yi luti tonge suulun ti dugi ratugunxin bonne dɔnxɛ ra xiin fan na. Lutine xa lan e bode ma.

<sup>6</sup> I xa suxu se xɛma daxin tonge suulun nafala i yi dugi ratugunxi firinne xidi e bode ra suxu seene ra. Nayi, Ala Batu Bubun yi findi se kedenna ra.”

<sup>7</sup> “I xa dugi fu nun keden nafala sii xabene ra, e findi Ala Batu Bubun xunna soon na.

<sup>8</sup> Dugi fu nun kedenne birin xa lan: e kuyan xa findi nɔngɔnna yɛ tonge saxan na, e yigbona nɔngɔnna yɛ naanin.

<sup>9</sup> I xa dugi suulun dɛgɛ e bode ra e danna, i senninna bonne fan dɛgɛ e bode ra. I xa a senninden sa firinna ra bubun yɛtagi.

<sup>10</sup> I xa luti tonge suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin dɛ kinkine ra, i mɔn yi luti tonge suulun ti dugi ratugunxin bonne fan dɔnxɛ ra xiin dɛ kinkine ra.

<sup>11</sup> I xa suxu se sula daxi tonge suulun nafala, i yi lutine ti suxu seene ra. Nayi, i yi bubun findi kedenna ra.

<sup>12</sup> Na dugin tagin naxan minixi bonne xa, na xa singan Ala Batu Bubun xanbi ra.

<sup>13</sup> Dugi nɔngɔnna yɛ keden naxan minixi Ala Batu Bubun dɛxɔnne yi, na xa singan a dɛxɔnne ra a xunna soon na.”

<sup>14</sup> “I xa konton kidi magbelixine dɛgɛ e bode ra, i yi e sa bubun birin fari. I mɔn yi sube kidi faɣi gbɛtɛye fan sa na fari.”

<sup>15</sup> “I xa bubun xunna soon bun tiine rafala kasiya wudine ra.

16 Bun tiine xa kuya ayi nɔngɔnna ye fu, e yi gbo ayi nɔngɔnna ye keden e nun a tagi.

17 Bun ti kedenna kui, a xa ti farin firinna ra e bode yetagi. I xa bubun bun tiine birin ti na kiini.

18 I xa bun ti mɔxɔɲɛ rafala bubun yiifari fɔxɔn ma.

19 I xa bundɔxɔ gbeti daxi tonge naanin nafala. Bun ti yo bun ti, bundɔxɔ firin. Farin firinne xa sɔti bundɔxɔne kui.

20 I xa bun ti mɔxɔɲɛ ti bubun kɔmɛn fɔxɔni,

21 e nun bundɔxɔ gbeti daxi tonge naanin, bun ti yo bun ti, bundɔxɔ firin.

22 I xa bun ti sennin ti bubun xanbi binni, sogegododen binni.

23 I xa bun ti firin sa a fari bubun xanbi ra tongonne ma.

24 Bun ti firin xa ti e bode xɔn mɛnni. E xidi e bode ra keli laben na han e xun tagi. Bubun tongon firinne birin xa ti na kiini.

25 E birin malanxina, bun ti solomasɛxe e nun bundɔxɔ fu nun sennin. Bun dɔxɔ firin bun tiine birin bun.

26 I xa kasiya wudi gaalane\* rafala. Suulun xa lu bubun fɔxɔ kedenna bun tiine suxu seen na,

27 suulun xa lu bode fɔxɔn ma, suulun xa lu bubun xanbi binna ra, sogegododen binni.

28 Gaalan tagi xiin bun tiine ma, na xa keli bubun fɔxɔ kedenni siga han bubun bode fɔxɔna.

29 I xa xɛmaan sa bun tiine ma. I xa gaalane so yinle rafala xɛmaan na. I xɛmaan sa gaalane ma.”

30 “I xa Ala Batu Bubun ti alo a yitaxi i ra kii naxan yi geyaan fari.”

31 “I xa kankiraan ye masansan taa dugin nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, a xa rayabu maleka gubugubu kan sawura sɔxɔnxine ra.

32 I xa a singan kasiya sɛnbɛtɛn naanin na xɛma yilɛnɛnxine saxi naxanye ma, singan se xɛma daxi naxanye ma. E xa ti bundɔxɔ gbeti daxi naanin kui.

33 I xa ye masansan dugin singan, i Layiri Sereya Kankiraan nasoon mɛnna nin. Ye masansan dugin findima tagi saan nan na yire sariɲanxin nun yire sariɲanxi fisamantenna tagi.”

34 “I xa dɛraganla sa Layiri Sereya Kankiraan dɛ ra n solonaden na yire sariɲanxi fisamantenna kui.

35 I xa tabanla ti ye masansan dugin yetagi, bubun kɔmɛn fɔxɔni. Lɛnpu dɔxɔ seen xa ti tabanla yetagi, bubun yiifari fɔxɔn ma.”

36 “Dugi sɔxɔnna xa taa dugi mamiloxin nun a gbeela sɔxɔn, i yi a singan Ala batu bubun dɛ ra.

37 I xa singan se xɛma daxin nafala dugini ito xa e nun kasiya sɛnbɛtɛn suulun, i xɛma yilɛnɛnxine sa e ma, i yi bundɔxɔ sula daxin suulun naxulun e xa.”

## 27

### *Saraxa gan daxin badena*

#### *Xorɔyaan 38.1-7*

1 “I xa saraxa ganden nafala kasiya wudin na, a kuyan xa lan nɔngɔnna ye suulun ma, a yigbona nɔngɔnna ye suulun, a yitena nɔngɔnna ye saxan.

2 I xa ferɛ keden keden nafala a tongon naaninne ma, e nun a fenne xa findi se kedenna ra i yi sulan sa ma.

3 I xa a waliseene rafala sulan na: xube sa seene nun xube kɔ seene nun wuli xuya goronne nun sube tongo seene e nun tɛɛ kɔ seene.

\* 26:26: Nde a falama a “galalenne.”

4 I xa wure masɔxɔnxin nafala, xuben minin naxan na. I yi tamin so yili naanin nafala sulan na wure masɔxɔnxin tongon naaninne ma.

5 I xa wure masɔxɔnxin sa saraxa ganden de kinkine bun ma a yiteen tagini.

6 I xa kasiya tamine rafala saraxa ganden xa, i yi sulan sa e ma.

7 I xa tamine raso sula yinle ra alogo tamine xa lu saraxa ganden fɔxɔ firinne ma, a xali seen na.

8 I xa saraxa ganden nafala farinne ra, a kui genla yi lu. A xa rafala alo n na a yitaxi i ra kii naxan yi geyaan fari.”

### *Dugi sansanna fe Xorɔyaan 38.9-20*

9 “I xa Ala Batu Bubun nabilin sansanna ra. Sansanna yiifari fɔxɔn xa kuya han nɔngɔnna ye keme, a ti taa dugi fajine ra.

10 Sula senbeten mɔxɔɲe xa ti sula bundɔxɔ mɔxɔɲe kui, e nun dugi singan se gbeti daxine xa singan gbeti gaalane\* ra senbetenne longonne ra.

11 Kɔmen fɔxɔn sansanna fan xa kuya ayi han nɔngɔnna ye keme, a fan yi ti taa dugi fajine ra e nun sula senbeten mɔxɔɲe, sula bundɔxɔ mɔxɔɲe e nun dugi singan se gbeti daxine nun gbeti gaalane senbetenne longonne ra.

12 Sogegododen binni, sansanna xa kuya ayi han nɔngɔnna ye tonge suulun, a xa ti dugine ra e nun senbeten fu, e nun bundɔxɔ fu.

13 A sogeteden binni, soden denaxan yi, sansanna mɔn xa kuya ayi han nɔngɔnna ye tonge suulun.

14 Koni dugine xa singan soden fɔxɔ kedenni, e nun senbeten saxan nun bundɔxɔ saxan han nɔngɔnna ye fu nun suulun.

15 Dugine xa singan soden fɔxɔ bodeni, e nun senbeten saxan e nun e bundɔxɔ saxan han nɔngɔnna fu nun suulun.

16 I xa de raxidi dugin singan sansanna so deen na, naxan kuya han nɔngɔnna ye mɔxɔɲe. Dugi sɔxɔnne xa a rafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina. Senbeten naanin nun bundɔxɔ naanin fan xa ti menni.

17 Sansanna senbetenne birin xa ti sula bundɔxɔne kui, e xa tugun e bode ra gaalan gbeti daxine ra dugi singan se gbeti daxine yi singan ne ra.

18 Sansanna kuyan xa findi nɔngɔnna ye keme, a yigbona nɔngɔnna ye tonge suulun, a taa dugi fajine yitena nɔngɔnna ye suulun. Sansanna bundɔxɔne findima sulan nan na.”

19 “Se yo naxan nawalima Ala Batu Bubun wanle yi, e nun tamin naxanye gbangbanma bɔxɔni bubun bun tiine xidi seen na, hanma sansanna xidi seen na, ne birin xa rafala sulan na.”

### *Lenpu turena Saraxaline 24.1-3*

20 “I xa Isirayila kaane yamari e xa fa oliwi ture fajin na i xɔn, alogo lenpune xa dege waxatin birin.

21 Haruna nun a diine xa lenpune dɔxɔ Layiri Kankiraan ye masansan dugin yetagi Naralan Bubun kui. A xa dege jinbanna ra han xɔtonni Alatala yetagi. Habadan sariyan nan na ra Isirayila yixeten muxune birin xa.”

\* 27:10: Nde a falama a “galalenne.”

## 28

*Saraxaraline dugine*  
*Xorɔyaan 39.1-7*

<sup>1</sup> “I xa i tada Haruna xili e nun a diine Nadaba nun Abihu nun Eleyasari e nun Itamara, e xa wali n xa Isirayila kaane tagi alo saraxaraline.

<sup>2</sup> I xa dugi sarijanxine dege i tada Haruna xa alogo a xa binyen nun xunnayerenna sɔfo.

<sup>3</sup> I xa falan ti walikεen birin xa naxanye fatan, n bata xaxili fajin fi naxanye ma fe sifani itoe fe ra. E xa Harunaa dugine dege, alogo a xa sarijan, a yi saraxarali wanle ke n xa.

<sup>4</sup> E xa maraberiba sifani itoe nan dege: Kanke masaan nun saraxarali domaan nun gubaan nun a doma bun bira fajin nun namuna e nun tagixidina. E xa maraberiba sarijanxini itoe dege i tada Haruna nun a diine xa, alogo e xa saraxarali wanle ke n xa.

<sup>5</sup> Dugi sɔxonne xa xεmaan nawali, e nun gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi fajina.”

*Saraxarali domana*  
*Xorɔyaan 39.2-7*

<sup>6</sup> “E xa saraxarali domaan xεma daxin dege gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina, a findi wali fajin na.

<sup>7</sup> E xa a tungunne dege, e lutine ti e xun firinne ma a xidi seen na.

<sup>8</sup> A tagixidi fajin fan dege ma na kii nin: E nun saraxarali domaan xa findi kedenna ra. A rafalama xεmaan nun gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi fajin nan na.

<sup>9</sup> I xa onixi gemε firin tongo, i yi Isirayilaa diine xinle kerenden e ma.

<sup>10</sup> Xili sennin xa lu gemε kedenna ma, xili sennin yi lu gemεn boden ma, fata e bari yeen ma.

<sup>11</sup> I xa Isirayila kaane xinle kerenden gemε firinne ma, alo taxamasenna kerendenma kii naxan yi, i yi e sa gemε suxu se xεma daxine kui.

<sup>12</sup> I xa na gemε firinne ti saraxarali domaan tungunne ma, alo jɔxɔ lu gemεne Isirayilaa diine xɔn. Haruna e xinle xalima nen a tungunne ma Alatala fema jɔxɔ lu feen na e xɔn.

<sup>13</sup> I xa gemεne suxu seene rafala xεmaan na,

<sup>14</sup> i yi xεma fajin yɔlonxɔndi firin singan e ra, naxanye denbexi alo luti firin.”

*Kanke masana*  
*Xorɔyaan 39.8-21*

<sup>15</sup> “I xa kanke masaan dege, kitisa sena. A xa findi wali fajin na. I xa a rafala alo saraxarali domana. A rafala xεmaan nun gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi fajin na.

<sup>16</sup> A xa rafala tongon naaninna ra. A xa yisa firinna ra, a kuyan nun a yigbona nɔngonna tagi.

<sup>17</sup> I xa a rayabu gemε fajin kira naanin na. I xa gemeni itoe nan sa a kira singen ma: saridon gemεn nun topasi gemen nun emerodi gemεna.

<sup>18</sup> A kira firindena: esikaribukili gemεn nun safiri gemεn nun dayimu gemεna.

<sup>19</sup> Kira saxandena: opali gemεn nun agati gemεn nun ametisi gemεna.

<sup>20</sup> Kira naanindena: kirisoliti gemεn nun onixi gemen nun yasipi gemεna. Gemeni itoe xa sa gemε suxu se xεma daxine kui.

<sup>21</sup> Gεmε fu nun firinne luma Isirayilaa diine nan xili yi. Gεmε yo gεmε, i xa Isirayila bɔnsɔn keden xinla kεrɛndɛn a ma taxamasenna ra.

<sup>22</sup> I xa xεma yɔlɔnxɔndine rafala kanke masaan xa, naxanye dɛnbɛxi alo lutina.

<sup>23</sup> I xa wuredi digilinxi xεma daxin firin nafala i yi e so kanke masaan xunne ra.

<sup>24</sup> I xa yɔlɔnxɔndine xidi wuredine ra kanke masaan xunne ma,

<sup>25</sup> i yi e so suxu se xεma daxine ra, e yi singan saraxarali domaan tungun firinne ra a kanke ra.

<sup>26</sup> I mɔn xa xεma wuredi digilinxi firin nafala i naxanye singanma kanke masaan sanna bun ma a kui.

<sup>27</sup> I mɔn xa xεma wuredi digilinxi firin nafala i yi e singan saraxarali domaan tungun firinne laben na, a tagixidin faxa ra.

<sup>28</sup> I xa kanke masaan wuredine nun saraxarali domaan wuredine xidi e bode ra luti mamiloxin na, alogo kanke masaan nama saraxarali domaan bɛnin.

<sup>29</sup> Haruna na so yire sariɲanxini waxatin naxan yi, a Isirayila diine xinle xalima nɛn a kanke ra kitisa seen ma, kanke masana. Nɔxɔ lu feen nan na ra Alatala yetagi Isirayila diine xɔn waxatin birin.

<sup>30</sup> I xa masɛnsɛn ti seene, Yurima nun Tumin sa kanke masaan yibaan kui. E xa lu Haruna kanke ra a na fa Alatala yetagi waxatin naxan yi. Nayi, Haruna Ala sagoon kolon seene xalima nɛn a kanke ra Isirayila kaane xa waxatin birin Alatala yetagi.”

*Saraxarali dugi gbεtε*  
*Xorɔyaan 39.22-31*

<sup>31</sup> “I xa dugi mamiloxin dεgε gubaan na naxan soma saraxarali domaan fari.

<sup>32</sup> A kɔɛɛn xa lu a tagini, i yi dugina nde dεgε a rabilinni alogo a nama bɔ.

<sup>33</sup> I xa girenada wudi bogi sawurane dεgε gari mamiloxin nun a gbeela ra a lenbene ma, i yi xεma talandine singan e longori ra.

<sup>34</sup> Xεma talanne xa singan girenada wudi bogi sawurane longori ra gubaan lenben nabilinna birin yi.

<sup>35</sup> Haruna xa gubaan so a nεma wale waxatin naxan yi alogo a nama faxa. Talanne xuiin minima nɛn a na so yire sariɲanxini waxatin naxan yi Alatala yetagi hanma a na mini.”

<sup>36</sup> “I xa xεma walaxadin nafala, i yi taxamasenni ito kεrɛndɛn a ma fa fala, ‘Muxu Sariɲanxina Alatala Xa.’

<sup>37</sup> I yi a xidi luti mamiloxin na namun ma a tigi ra.

<sup>38</sup> A luma nɛn Haruna tigi ra, Isirayila kaane hakε goronne yi lu Haruna xun ma e naxanye tongoxi saraxa sariɲanxine badeni. A luma nɛn a tigi ra waxatin birin yi alogo e xa rafan Alatala ma.”

<sup>39</sup> “I xa taa dugi fajni dεgε doma bun biran na. I yi taa dugi fajin nafala namun na. Dugi sɔxɔnna xa tagixidin nafala.”

<sup>40</sup> “I xa dugine dεgε Harunaa diine xa, i yi tagixidine rafala e xa, i yi xun tagixidine rafala e xa alogo e xa binyen nun xunnayerenna sɔtɔ.

<sup>41</sup> I xa i tada Haruna maxidi e nun a diine. I xa e xunne masusan turen na, i yi e findi saraxaraline ra, i yi e rasariɲan alogo e xa saraxarali wanla kε n xa.

<sup>42</sup> I xa wantanne dεgε e xa, e ragenla nama lu, keli e tagiin ma han e danbane.

43 Haruna nun a diine xa e so benun e xa siga Naralan Bubun kui, hanma e nɛma maso saraxa ganden na walideni yire sarijanxini. Nayi, e mi yulubin tongoma e faxa. Habadan sariyan na a ra Haruna xa e nun a yixetene birin.”

## 29

### *Saraxaraline rasarijan fena*

#### *Saraxaraline 8.1-36*

1 “I xa saraxaraline rasarijan ikii nin alogo e xa wanla ke n xa: Tura bulan keden tongo e nun konton firin fe mi naxanye ra.

2 I xa burun gan murutu fuɲi faɲin na, buru rate se\* mi naxan yi, i mɔn yi nde gan turen naxan yi e nun buru yilenlenxine turen saxi naxanye ma.

3 I xa e sa deben kui i yi e rali n ma, e nun turaan nun kontonne.

4 I xa Haruna nun a diine ti Naralan Bubun de ra, i yi e maxa.

5 I xa dugine tongo, i yi doma bun biran nun gubaan nun saraxarali domaan nun kanke masaan nagodo Haruna ma. Saraxarali domaan xidi a tagi, a tagixidi faɲin na.

6 I xa namun so a xun na, i yi taxamaseri sarijanxin xidi namun na.

7 I xa masusan turen tongo, i yi a sa Haruna xunni, a sugandi feen na.

8 I yi a diine fan nafa, i yi dugine ragodo e ma.

9 I xa e tagi xidi tagixidin na, i yi e xun tagixidine xidi. Habadan sariyan na a ra, saraxaraliyaan bata findi e gbeen na. Na kiini, i xa Haruna nun a diine doxo saraxaraliyani.”

10 “I xa turaan ti Naralan Bubun yetagi, Haruna nun a diine xa e yiine sa turaan xunna fari.

11 I xa turaan koɛ raxaba Alatala yetagi Naralan Bubun so deɛn na.

12 I xa turaan wunla tongo, i yi a sa saraxa ganden tongonne fenne ma i yii sonla ra. I xa wuli donxen naboxon saraxa ganden dexon ma.

13 Ningen turen naxan birin a fatini e nun farafaran naxan a boɲen ma e nun a gbingi ra xeɛ firinne nun e turene, i yi ne sa teɛni saraxa ganden fari.”

14 “Koni i xa turaan suben nun a kidin nun a gbiin woli teɛni yamaan daaxaden fari ma. Yulubi xafari saraxan na a ra.

15 I xa konton keden tongo. Haruna nun a diine xa e yiine sa kontonna xunna ma.

16 I xa a koɛ raxaba, i yi a wunla tongo, i yi a so saraxa ganden dexonne birin ma.

17 I xa kontonni bolon dungi dungi na, i yi a kui seene nun a sanne maxa, i ne sa a sube dagine nun a xunna fari.

18 I xa kontonna birin sa teɛni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a ra Alatala xa, naxan xiri rafan Alatala ma. A ralima Alatala ma teɛn nan na.”

19 “I xa kontonna firinden tongo, Haruna nun a diine xa e yiine sa kontonna xunna ma.

20 I xa a koɛ raxaba, i yi a wunla tongo, i yi a sa Haruna nun a diine yiifari ma tunle ra, e nun e yiifari ma yii konkoribane ra e nun e yiifari ma san konkoribane ra. I yi wunla so saraxa ganden dexonne birin ma.

21 I xa wunla nde tongo saraxa ganden fari, e nun masusan turena, i yi a xuya Haruna nun a dugine ma, e nun a diine nun e dugine ma. Nayi, Haruna nun a diine nun e dugine sarijanma nɛn.

\* 29:2: **burun nate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

22 I xa kontonna turen tongo, e nun a xunla nun turen naxan a kui seene ma e nun farafaran naxan a bɔɣɛn ma e nun a gbingi ra xeɛ firinne nun e turena, e nun a yiifari ma danbana. Amasɔɔ saraxaraliin dɔxɔ kontonna na a ra.

23 I mɔn xa burun natetarena ndee tongo deben kui naxan Alatala yetagi: buru xun keden, buru keden naxan nafalaxi turen na e nun burudi keden.

24 I xa ne birin so Haruna nun a diine yii, e yi e mayita Alatala ra kise ralixin na.

25 Na xanbi ra, i yi e ba e yii, i yi e sa tɛɛni saraxa ganden fari, e nun saraxa gan daxina. A xirin yi rafan Alatala ma. A ralima Alatala ma tɛɛn nan na.

26 I xa na kontonna firinden kanken tongo i yi a mayita Alatala ra kise ralixin na. Na yi findi i gbeen na.

27 I xa kontonna kanken nun a danban nasariɣan Haruna nun a diine xa, i naxanye ralixi n ma.

28 Nanara, Isirayila kaane sube dungini itoe nan soma Haruna nun a yixetene yii, e na bɔɣɛ xunbeli saraxan ba waxatin naxan yi. Na nan luma Alatala xa.”

29 “Haruna na faxa, a dugi rasariɣanxine findima a diine nan gbee ra, alogo ne fan xa e so, e fan yi masusan, e dɔxɔ saraxaraliyani.

30 Saraxaraliin naxan fama Haruna dangu xanbini, na a dugine soma nɛn xii solofere, benun a xa so Naralan Bubun kui walideni yire sariɣanxini.”

31 “I xa saraxaraliin dɔxɔ kontonna tongo, i yi a suben ɣin yire sariɣanxina nde yi.

32 Haruna nun a diine yi a don Naralan Bubun so deɛn na, e nun burun naxan deben kui.

33 E tan nan se ralixini itoe donma naxanye bata rawali Ala solona feen nun e dɔxɔ feen nun e rasariɣan feen na. Muxu gbete nama e don, amasɔɔ e sariɣan.

34 Xa sube dɔnxɛn lu hanma buruna han xɔtɔnni, i xa a woli tɛɛni. A mi donma, amasɔɔ a sariɣan.

35 I xa a liga Haruna nun a diine xa alo n ni i yamarixi kii naxan yi. I xa xii solofere ti e dɔxɔ feen na.

36 I xa tura keden ba Ala solona seen na lɔxɔ yo lɔxɔ. Na nan saraxa ganden nasariɣanma, i mɔn yi a masusan turen na alogo i xa a rasariɣan.

37 I xa Ala solona xii solofere bun ma. Na xanbi ra, saraxa ganden sariɣanma nɛn fefe! Naxan yo nɛma a yiin dinɣe saraxa ganden na fɔ na xa sariɣan.”

*Lɔxɔ yo lɔxɔ saraxana fe  
Yatene 28.1-8*

38 “Ito nan bama saraxa ganden fari lɔxɔ yo lɔxɔ waxatin birin: yeɛɛ dii firin, ɣɛɛ keden kedenna.

39 Kedenna xa ba xɔtɔnni, bonna ɣinbanna ra.

40 Yeɛɛ singen xa ba e nun murutu fuɣi fajin kilo saxan naxan basanxi oliwi ture fajni litiri keden nun a tagi ra. Wudi bogi igena alo manpana, na litiri keden naxan a tagi fan xa bɔxɔn saraxan na.

41 Yeɛɛɛn firinden xa ba ɣinbanna ra e nun bogise saraxan nun minse saraxana alo a bama xɔtɔnni kii naxan yi. A xirin yi rafan Ala ma. A ralima Alatala ma tɛɛn nan na.

<sup>42</sup> Mayixete famatone xa saraxa gan daxini ito ba waxatin birin Naralan Bubun so deen na Alatala yetagi. N naralanma e ra menna nin n yi falan ti e xa.

<sup>43</sup> N naralanma Isirayila kaane ra menna nin, na yiren yi sarijan n ma nɔɔɔn xɔn.

<sup>44</sup> N Naralan Bubun nasarijanma nen e nun saraxa gandena. N yi Haruna nun a diine rasarijan alogo e xa saraxarali wanla ke n xa.

<sup>45</sup> N luma nen Isirayila kaane tagi, n findi e tan ma Ala ra.

<sup>46</sup> E a kolonma nen a Alatala nan n tan na, e Ala, naxan e raminixi Misiran yi, alogo n xa lu e tagi. Alatala nan n tan na, e Ala.”

## 30

### *Wusulan gandena fe Xorəyaan 37.25-28*

<sup>1</sup> “I xa wusulan ganden nafala kasiya wudin na.

<sup>2</sup> A xa kuya yi nɔngonna ye keden, a yigbona nɔngonna ye keden, a yitena nɔngonna ye firin. I xa feri keden nafala a tongon naaninne ma, e nun wusulan ganden yi findi se kedenna ra.

<sup>3</sup> I xa xema fari sa a fanna nun a dexonne nun a fenne ma, i yi xemaan sa a rabilinni a jinginne ma.

<sup>4</sup> I xa tami raso yinla xema daxin firin nafala wusulan ganden jinginne bun ma alogo a tongo tamine xa raso a foxo firinne ra.

<sup>5</sup> I xa kasiya wudin nafala tamine ra, i yi xemaan sa e ma.

<sup>6</sup> I xa wusulan ganden ti dugin yetagi Layiri Sereya Kankiraan ye masansanxi naxan na, n solonama denaxan yi, n naralanma i ra denaxan yi.

<sup>7</sup> Haruna xa wusulanna gan xɔɔn yo xɔɔn, a nema lenpune yitɔɔɔe waxatin naxan yi.

<sup>8</sup> A mɔn xa a gan jinbari yo jinbari, a nema lenpune radεεε waxatin naxan yi. Nayi, wusulanna ganma nen Alatala yetagi waxati famatone birin yi.

<sup>9</sup> E nama wusulanna radaxataren gan saraxa ganden fari, hanma e saraxa gan daxin ba, hanma bogise saraxana, hanma e minse saraxan nabɔɔɔn a fari.

<sup>10</sup> Sanja yi keden jeeen bun ma, Haruna xa yulubi xafari saraxan wunla xuya a fenne ma. Nayi, a a rasarijan jee yo jee waxati famatone yi. A sarijan Alatala yee ra yi han!”

### *Yamaan yatɔn nun niin xunbana*

<sup>11</sup> Alatala yi falan ti Musa xa, a naxa,

<sup>12</sup> “I na Isirayila kaane matengeε waxatin naxan yi, birin xa a niin xunba saren fi Alatala ma, a nema tengeε waxatin naxan yi. Nayi, fitina furen mi yamaan suxe.

<sup>13</sup> Naxan yo na tengeε, na xa gbeti gbanan keden fi naxan lanxi sekele tagiin ma, wure gbeti fixeni ligaseen naxan nawalima yire sarijanxini, naxan lanxi garamu suulun ma. Gbeti gbananni itoe luma Alatala nan xa.

<sup>14</sup> Isirayila kaan naxanye bata jee mɔɔɔɔe sɔɔɔ, ne birin xa ito fi Alatala ma.

<sup>15</sup> Se kannama nde sa a fari, yiigelitɔɔn nama nde ba gbeti gbanan kedenna ra, bayo e niin xunba saren nan fima Alatala ma.



16 I xa xunba gbetini itoe rasuxu Isirayila kaane yii, i yi a rawali Naralan Bubun wanli. Na findima ɲɔxɔ lu seen nan na Isirayila kaane xɔn Alatala yetagi, a yi e niin xunba.”

### *Ige ramara sena*

17 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

18 “Ige ramara se sula daxin nafala maxaden na e nun a bundɔxɔn sula daxin naxan tima a bun. I xa a ti Naralan Bubun nun saraxa ganden tagi, i yi igen sa a kui.

19 Haruna nun a diine e yiine nun e sanne maxama na igen nan na.

20 E na so Naralan Bubun kui waxatin naxan yi, e xa e maxa, alogo e nama faxa. E na e maso saraxa ganden na saraxa ralideni Alatala ma tɛɛn na,

21 e xa e yiine nun e sanne maxa, alogo e nama faxa. Habadan sariyan na a ra Haruna nun a yixɛtɛne xa waxati famatɔne yi.”

### *Ture sariɲanxina*

22 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

23 “Wudi se xiri ɲaxumɛni itoe tongo: mirihi latikɔnɔnna kilo suulun, sinamon wudi xiri ɲaxumɛn kilo firin e nun a tagi, xayɛ xiri ɲaxumɛn kilo firin e nun a tagi,

24 sinamon fuge xaren kilo suulun, e nun oliwi turen litiri sennin. E xa ne maliga liga seene ra naxanye rawalima yire sariɲanxini.

25 E itoe birin basan latikɔnɔnna rafala fena, e findi masusan ture sariɲanxin na naxan xirin ɲaxun.”

26 “I xa Naralan Bubun nun Layiri Sereya Kankiraan masusan na ra,

27 e nun tabanla nun a waliseene, e nun lɛɲpu dɔxɔ seen nun a waliseene e nun wusulan ganden,

28 e nun saraxa gan daxin baden nun a waliseene, e nun ige ramara seen nun a bundɔxɔna.

29 I xa ne rasariɲan alogo e xa sariɲan fefe! Naxan yo nɛma a yiin dinɲɛ e ra, fɔ a xa sariɲan nɛn.

30 I xa Haruna nun a diine masusan, i yi e rasariɲan alogo e xa saraxarali wanla kɛ n xa.”

31 I xa a fala Isirayila kaane xa, i naxa, “A findima n ma masusan ture sariɲanxin nan na waxati famatɔne birin yi.

32 Muxu yo nama a sugusugu a fatin ma. Muxu yo nama a sifan nafala. A sariɲan, e xa a yatɛ se sariɲanxin na.

33 Naxan yo na a sifan nafala hanma a a sa muxu gbɛtɛ ma ba saraxaraline ra, a kedima nɛn yamaan tagi.”

### *Wusulanna*

34 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Se xiri ɲaxumɛne tongo: mirihi latikɔnɔn xaraxin nun onixi gɛmɛ fujina e nun galibanun salenna. I mɔn yi wusulan faɲin sa a fari.

35 Latikɔnɔn nafalan xa e basan, a findi wusulan xiri ɲaxumɛn na. Fɔxɔn xa sa ayi alogo a xa ramara, a lu sariɲanxi.

36 I xa na nde findi a fujin na, i yi a sa Layiri Kankiraan yetagi Naralan Bubuni, n naralanma i ra dɛnaxan yi. A findima e xa se sariɲanxin nan na naxan sariɲan han!

37 E nama wusulanni ito ɲɔxɔn nafala e yetɛ xa. E xa a yatɛ se sariɲanxin na Alatala xa.

38 Xa muxuna nde wusulan sifani ito rafala alogo a xa a xirin me, a kedima nen yamaan tagi.”

## 31

### *Batu bubun walikene fe*

#### *Xorɔyaan 35.30-35*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> “A mato, n bata Yuri a diin Beɗaleli sugandi, Xuru mamandenna Yuda bɔnsɔnni.

<sup>3</sup> N bata a ralugo Alaa Nii Sarijanxin nun xaxilimayaan nun kolonna ra alogo a xa fatan wali wuyaxi ke,

<sup>4</sup> alogo a xa nɔ wali gbeene rakamalideni, a xemaan nawali, e nun gbetin nun sulana,

<sup>5</sup> a geɛme fajine masoli a yi e suxu seene yitɔn, a wudin nawali, alogo a xa wali tofajine ke.

<sup>6</sup> N mɔn bata Dan bɔnsɔnna Axisamaki a dii Oholiyabi so a yii a mali muxun na. N mɔn bata a ragidi walikene birin xa fatan wanle ra n bata e yamari naxan ma:

<sup>7</sup> Naralan Bubuna, Layiri Sereya Kankirana Ala solonama denaxan yi, e nun bubun kui seene birin,

<sup>8</sup> tabanla nun a waliseene, lenpu dɔxɔ se xema daxin nun a waliseene birin, wusulan gandena,

<sup>9</sup> saraxa gan daxin baden nun a waliseene birin, ige ramara seen nun a bundɔxɔna,

<sup>10</sup> taa dugine, dugi rasarijanxine saraxarali Haruna xa, e nun dugine a diine xa saraxarali wanli,

<sup>11</sup> masusan turena, e nun wusulan xiri jaxumena yire sarijanxin xa. E xa ne birin nafala alo n na e yamarixi i ma kii naxan yi.”

### *Matabu Lɔxɔna fe*

<sup>12</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>13</sup> “A fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘E Matabu Lɔxɔne suxu. E findima nen taxamasenna ra n tan nun e tan tagi waxati famatone muxune xa, alogo e xa a kolon a n tan Alatala nan e rasarijanma.

<sup>14</sup> E xa Matabu Lɔxɔn suxu, amasɔtɔ a sarijan e tan yii. Xa naxan mi a suxu, a wali na lɔxɔni, a kedima nen a yamani, e yi a faxa.

<sup>15</sup> I walima nen xii sennin, koni xii soloferede lɔxɔn findima Matabu Lɔxɔn nan na, naxan sarijan Alatala yetagi. Muxu yo na wali Matabu Lɔxɔni e xa a faxa.

<sup>16</sup> Isirayila kaane xa Matabu Lɔxɔn suxu, e yixetene birin xa Matabu Lɔxɔn sanla raba. Habadan layirin na a ra.

<sup>17</sup> A findima taxamasenna nan na n tan nun Isirayila tagi habadan! Amasɔtɔ Alatala bɔxɔn nun koren daxi xii senninna bun, xii soloferede lɔxɔni a yi wanla dan, a yi a matabu.’ ”

### *Sariya walaxana fe*

<sup>18</sup> Ala to yelin falan tiye Musa xa Sinayi geyaan fari, a yi Layirin Sereya walaxa firinne so a yii, geɛme walaxane Ala naxanye kerendenxi a yiin na.

## 32

*Ninge dii sawurana**Sariyane 9.6-29*

<sup>1</sup>Yamaan to a to a Musa yi buma gododeni geyaan fari, e yi e malan Haruna fema. E yi a fala a xa, e naxa, “Keli! I yi ala gbetene rafala en xa naxanye tima en ye ra! Musa ito, xemen naxan en naminixi Misiran yamanani, en mi a kolon naxan a sɔtɔxi.”

<sup>2</sup>Haruna yi a fala e xa, a naxa, “E xemaan tunla soone ba e tunle ra, e nun e naxanle tunle ra, e nun e dii xemene nun e dii temene, e fa e ra n fema.”

<sup>3</sup>E yi e xemaan tunla soone birin ba, e fa e ra Haruna fema.

<sup>4</sup>A yi e rasuxu e ra, a xemane raxulun, a yi e igen nafala jinge dii sawuran na kulunden na. E yi a fala, e naxa, “Isirayila! E gbee alane ni i ra, naxan i raminixi Misiran yamanani!”

<sup>5</sup>Haruna to na to, a yi saraxa ganden nafala jinge dii sawuran yetagi. A a rali e ma, a naxa, “Tila, sanla rabama nen Alatala xa!”

<sup>6</sup>Na xɔtɔn bode, e keli sinma, e yi saraxa gan daxine nun bɔɔe xunbeli saraxane ba. Yamaan yi dɔxɔ e degeden nun e mindeni, e lu kele, e sabaan so.

<sup>7</sup>Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga! Godo! Amasɔtɔ i ya yamana, i naxan naminixi Misiran yamanani, e bata kala.

<sup>8</sup>E bata kiraan fata xulen, n na e yamarixi naxan ma! E bata xema raxulunxin nafala jinge dii sawura suxuren na, e yi e xinbi sin a bun. E bata saraxane ba a xa, e yi a fala, e naxa, ‘Isirayila! E gbee alane ni i ra, naxanye i raminixi Misiran yamanani.’ ”

<sup>9</sup>Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “N bata yamani ito to, yama murutexin na a ra.

<sup>10</sup>Iki i xa i masiga n na. N ma xɔlɔn xa keli e xili ma, n xa e raxɔri. N ni i tan nan bɔnsɔn findima siya gbeen na.”

<sup>11</sup>Musa yi Alatala mafan, a Ala, a naxa, “Ee! Alatala! I ya xɔlɔn kelima i ya yamaan xili ma nanfera, i naxan naminixi Misiran yamanani i senbe gbeen nun i yii barakaxin na?

<sup>12</sup>Xa i ito liga, Misiran kaane a fale nen, e naxa, ‘A e raminixi Misiran yi miriya naxin nan ma, alogo a xa sa e faxa geyane ma, a yi e naxan bɔxɔn fari.’ I ya xɔlɔ gbeen lu! I dija! I nama yihadin nagodo i ya yamaan ma!

<sup>13</sup>Ibrahim fe xa rabira i ma, e nun Isiyaga nun Isirayila, i ya walikene. I kɔlɔ nen i yete yi, i naxa, ‘N na e bɔnsɔnna rawuyama ayi nen alo saren naxanye kore. N bɔxɔni ito birin soma i bɔnsɔnna yii nen n ni i tuli saxi naxan na, a findi e keen na habadan!’ ”

<sup>14</sup>Alatala yi dija, a mi yihadin nagodo a yamaan ma, a feen naxan falaxi.

<sup>15</sup>Musa yi xete keli geyaan fari, Layirin Sereya walaxa firinne suxi a yii. Walaxane fɔxɔ firinne birin yi sebexi.

<sup>16</sup>Ala nan na walaxane rafala. Ala nan yi sebenla ne tixi, naxanye yi kerendenxi walaxane ma.

<sup>17</sup>Yosuwe to yamaan sɔnxɔ xuiin me, a yi a fala Musa xa, a naxa, “Yenge so sɔnxɔn tema yamaan daaxadeni!”

<sup>18</sup>Musa yi a yabi,

“Nɔ tiine sɔnxɔ xui mi ito ra.

Muxu bɔnbɔxine sɔnxɔ xui mi ito ra.

N tan sigi sa xuiin nan mema.”

19 E to maso yamaan daaxaden na, e yi jinge dii sawuran to e nun bodonlane. Musa yi xɔɔ han! Walaxan naxanye yi a yii, a yi ne woli ayi, a yi e yibɔ गया san bun.

20 E jinge diin naxan nafala, a na tongo, a yi a gan. A yi a findi a fujin na, a yi a xuya igen xun ma, a yi Isirayila kaane karahan, e yi a min.

21 Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “Yamani ito nanse ligaxi i ra, alogo i xa ti e yee ra yulubi gbeeni ito ligadeni?”

22 Haruna yi a yabi, a naxa, “N kanna nama xɔɔ! I tan yetena a kolon, yamani ito jaxu.

23 E a falaxi n xa nen, e naxa, ‘Alane rafala en xa naxanye tima en yee ra. Musa ito, xemen naxan en naminixi Misiran yamanani, en mi a kolon naxan a sɔɔxi.’

24 N yi a fala e xa, n naxa, ‘Maxidi se xemaan naxanye yii, ne xa e ba!’ E yi e so n yii, n yi e woli teeni, jinge diini ito yi mini!”

25 Musa yi a to a yamaan mi yi yagima, a Haruna bata yi tin yamana yete suxutareyaan ma, e yi findi magele seen na e yaxune xa.

26 Musa yi ti yamaan daaxaden so deen na, a naxa, “Naxanye Alatala xa, ne xa fa n fema!” Lewi bɔnsɔnna birin yi e malan a fema.

27 A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Birin xa a silanfanna xidi a tagi. E yamaan daaxadeni siga, keli fɔɔ boden ma han bodena, birin xa a ngaxakedenna faxa e nun a lanfaan nun a dɔɔ bodena.’”

28 Lewi bɔnsɔnna yi Musaa yamarin suxu, na lɔxɔni muxu wuli saxan yi faxa yamaan na.

29 Musa yi a fala, a naxa, “E bata rasarijan Alatala xa to, bayo e kelixi e diine nun e ngaxakedenne nan xili ma. A bata e baraka to.”

30 Na xɔɔn bode, Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “E bata yulubi gbeen liga. Iki n xa te Alatala fema. Waxatina nde n na solonama e xa nen e yulubine fe ra.”

31 Musa yi xete Alatala fema, a naxa, “Yamani ito bata yulubi gbeen liga! E bata xemaan nafala suxurene ra.

32 Diɔa e yulubine ma! Xa na mi a ra, i xa n tan fan xinla ba i ya kitabu sebexin kui.”

33 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Naxan yulubin ligaxi n na, n na nan xili bama n ma kitabun kui.

34 Iki siga, i yamaan xali mɛnni n denaxan falaxi. N ma malekan tima nen i yee ra. Koni a waxatin na a li, n na e jaxankatama nen e yulubine fe ra.”

35 Alatala yi yamaan jaxankata fitina furen na, amasɔɔ e bata yi jinge dii sawuran nafala, Haruna naxan nafala.

## 33

### *Ala mi fa a yamaan matima*

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Siga, keli be, i tan nun yamani ito, i naxan naminixi Misiran yamanani. E te na bɔxɔni n na n de ti naxan ma fe ra, a n na a soma nen Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii. N naxa, ‘N na a soma nen i bɔnsɔnna yii.’”

2 N malekan pasigama nen i yee ra, alogo a xa Kanan kaane nun Amorine nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune kedi i yee ra.

3 E xa te na bɔxɔni kumin nun nɔnɔn gbo denaxan yi. Koni n mi sigama e fɔɔ ra alogo n nama e faxa kira yi. Amasɔɔ yama murutexin nan e ra.”

4 Yamaan to fala xɔdɛxeni itoe mɛ, e yi sunu, muxu yo mi a maxidi seene so.

5 Alatala bata yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Yama murutɛxin nan ɛ ra! Xa en birin siga waxatidi tun, n na ɛ raxɔrima nɛn. Iki, ɛ ɛ maxidi seene ba, n xa a ragidi n naxan ligama ɛ ra.’ ”

6 Isirayila kaane to yi kelima Horebe geyaan ma, e yi e maxidi seene ba.

### *Naralan Bubu singena*

7 Musa yi darixi bubun tiyɛ yamaan daaxaden nan fari ma wulani, a yi a xili sa “Naralan Bubuna.” Naxanye birin yi wama Alatala maxɔdin feni, ne yi sigama Naralan bubun nin, naxan yi yamaan daaxaden fari ma.

8 Musa nɛma yi sigɛ bubuni, yamaan birin yi kelima nɛn, e ti e bubune dɛ ra, e yɛɛn bira Musa fɔxɔ ra han a so bubuni.

9 Musa nɛma yi soɛ bubuni, kundaan yi godoma nɛn, a ti bubun so dɛɛn na Ala nɛma yi falan tiyɛ Musa xa waxatin naxan yi.

10 Yamaan na yi kundaan to bubun so dɛɛn na, e yi kelima nɛn, e Ala batu e bubune so dɛɛn na.

11 Alatala yi falan tima Musa xa nɛn yɛɛ nun yɛɛ, alo muxun falan tima a lanfaan xa kii naxan yi. Na xanbi ra, Musa yi xɛtɛma nɛn yamaan daaxadeni, koni Nunu a dii banxulanna naxan yi Musa malima, Yosuwe, na mi yi kelima bubun kui.

### *Nabi Musa yi Alatala mafan*

12 Musa yi a fala Alatala xa, a naxa, “I a falama n xa, i naxa, ‘Ti yamani ito yɛɛ ra!’ Koni i munma a yita n na i naxan nasigama n fɔxɔ ra. I bata a fala, i naxa, ‘N ni i xinla kolon, i bata n kɛnɛn.’ ”

13 Iki, xa n bata i kɛnɛn, i xa n xaran i ya kirane ma. Nayi, n ni i kolonjɛ, n yi lu i kɛnɛnjɛ. A mato, i gbee siyaan nan yamani ito ra.”

14 Ala yi a yabi, a naxa, “N tan yɛtɛɛn nan i matima, n yi bɔjɛ xunbenla fi i ma.”

15 Musa yi a fala a xa, a naxa, “Xa en birin mi sigama, i nama nxu rakeli be.

16 A kolonma di nayi, a nxu nun i ya yamaan bata i kɛnɛn, xa en birin mi sigama? I ya yamaan nun bonne tagi rabama di, naxanye birin bɔxɔn fari?”

17 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I naxan maxɔdinxɛ n ma, n na a ligama nɛn, amasɔtɔ i bata n kɛnɛn, e nun n ni i xinla kolon.”

18 Musa yi a fala, a naxa, “Awa, i ya nɔrɔn yita n na!”

19 Alatala yi a yabi, a naxa, “N na n ma nɛmaan birin nadanguma nɛn i yɛtagi, n yi n xinla fala, ‘Alatala.’ N hinanɔjɛ naxan na, n hinanma nɛn na ra, n kininkininɔjɛ naxan ma, n kininkinɛnma nɛn na ma.

20 Koni, i mi nɔɛ n yɛtagin toɛ, amasɔtɔ muxun mi nɔɛ a toɛ, a lu a nii ra.”

21 Alatala yi a fala, a naxa, “I tima nɛn gɛmɛn fari yirena nde yi be.

22 N nɔrɔn nɛma dangue, n na i rasoma nɛn gɛmɛ yinla ra, n yi n yiin sansan i ma han n dangu.

23 N na n yiin ba na, i n xanbin toma nɛn, koni n yɛtagin mi nɔɛ toɛ.”

## 34

### *Alatala xinla Sariyane 10.1-5*

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Gɛmɛ walaxa firin masoli alo a singene, i naxanye yibɔxi. N falane sɛbɛma e ma nɛn naxanye yi bonne ma.

<sup>2</sup> I xa i yitɔn xɔtɔnni. I te Sinayi geyaana fari. I fa n nalan menni geyaana xuntagi.

<sup>3</sup> Muxu yo nama bira i fɔxɔ ra. Muxu yo nama lu geyaana mumɛɛn fari. Hali xuruse kurune nama dangu geyaana san bun.”

<sup>4</sup> Musa yi gɛmɛ walaxa firin masoli alo a singene, a kurun tɛ Sinayi geyaana fari, alo Alatala a yamari kii naxan yi. Gɛmɛ walaxa firinne yi suxi a yii.

<sup>5</sup> Alatala yi godo kunda yiyani, a ti menni a fɛma, a yi a xinla fala, Alatala.

<sup>6</sup> A yi dangu Musa yɛtagi, a naxa, “Alatala! Alatala! Ala naxan kininkinin, a mɔn dija. A mi xɔlɔn xulɛn, a hinanna nun a tinxinna gbo.

<sup>7</sup> A hinanma nɛn han mayixɛtɛ wuli keden, a dija hakɛn nun matandin nun yulubin ma. Koni, a mi yulubi kanna yatɛma tinxinden na mumɛ! A fafane haken saranma nɛn e diine ra han mayixɛtɛ saxan hanma naanin.”

<sup>8</sup> Musa yi a xinbi sin bɔxɔni mafurɛn! A Ala batu.

<sup>9</sup> A yi a fala, a naxa, “Marigina, xa n bata i kɛnɛn, en birin xa siga. Hali yama murutɛxin na a ra, i xa nxu mafelu nxɔ hakɛne nun yulubine ra, i nxu findi i gbeen na.”

*Xorɔyaan 23.14-19 nun Sariyane 7.1-5 nun 16.1-17*

<sup>10</sup> Alatala yi a yabi, a naxa, “N layirin xidima nɛn en tagi. N kabanakone ligama nɛn Isirayila yamaan birin yɛɛ xɔri naxanye munma liga yamana yo yi dunuɓa yi. Siyaan naxanye birin i rabilinxi, ne n ma kabanako wanla toma nɛn n naxan ligama ɛ xa.”

<sup>11</sup> “N na i yamarima naxan ma to, i xa na suxu. N Amorine nun Kanan kaane nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune kedima nɛn i yɛɛ ra.

<sup>12</sup> ɛ soma yamanan naxan yi, ɛ nun mɛn kaane nama layiri yo xidi alogo e nama ɛ raso tantanni.

<sup>13</sup> ɛ xa e saraxa gandene nun e kide gɛmɛne birin kala. ɛ yi e Asera kide gbindonne sɛgɛ, ɛ yi e suxurene birin gan.”

<sup>14</sup> ɛ nama ala gbɛtɛ batu, amasɔtɔ Alatala xɔxɔlɔn, a xili nɛn “Ala xɔxɔlɔnxina.”

<sup>15</sup> ɛ nun yamanani ito muxune nama layiri yo xidi, alogo e nɛma e yɛtɛ xɔsima e alane fɛma, e saraxane ba e xa, e nama ɛ xili. ɛ nama e saraxane don.

<sup>16</sup> ɛ nama e dii tɛmɛne tongo ɛ dii xɛmɛne xa e ɓaxanle ra, alogo e dii tɛmɛne nɛma e yɛtɛ raxɔsima e alane fɛma, e nama ɛ diine maxaran e yi bira e fɔxɔ ra.

<sup>17</sup> I nama suxurene rafala wure raxulunxin na.

<sup>18</sup> I xa Buru Tetaren Sanla raba. Xii solofere bun ma, i xa buru ratetaren don alo n ni i yamari kii naxan yi. Ito liga a waxatini Abiba kiken na, amasɔtɔ i minixi Misiran yi na kiken nan na.

<sup>19</sup> N gbeen nan dii singene birin na e nun xuruseene dii xɛmɛ singene birin, yɛxɛɛne nun siine nun ɓingene.

<sup>20</sup> Xa sofali dii xɛmɛ singen na a ra, i xa a xunba yɛxɛɛ diin na hanma sii diina. Koni, xa i mi a xunba, i xa a kɔɛɛn gira, i yi a faxa. I mɔn xa i ya dii xɛmɛ singene birin xunba. Muxu yo nama fa n yɛtagi n kise mi a yii.

<sup>21</sup> I walima nɛn xii sennin, i yi i matabu xii soloferede lɔxɔni. I xa i matabu, hali xɛɛ bi waxatin nun se xaba waxatini.

<sup>22</sup> I xa Xunsagine Sanla raba, i na se xaban fɔlɔ waxatin naxan yi. I xa Se Xaba Dɔnxɛn sanla raba ɓɛɛ rapanni.

<sup>23</sup> Yamaan birin xa fa Marigina Alatala yɛtagi dɔxɔ saxan ɓɛɛn bun ma, Isirayilaa Ala.

<sup>24</sup> Amasotɔ n siyane kedima nɛn i yɛɛ ra, n yi i ya bɔxɔn nagbo ayi alogo muxu yo nama i ya yamanan yɛngɛ, i nɛma sigɛ Alatala i ya Ala yetagi waxatin naxan yi, han dɔxɔ saxan jɛɛn bun ma.

<sup>25</sup> I nama buru ratexin sa saraxa yo fari i naxan bama n xa. I mɔn nama Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan namara han xɔtɔnni.

<sup>26</sup> I xa fa i ya xɛɛn bogise singe fajine ra Alatalaa banxini, i ya Ala.

I nama sii diin jin a nga xijɛ igen na.

<sup>27</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Falani itoe sɛbɛ, amasotɔ n layirin xidima en tagi falani itoe nan xɔn e nun Isirayila kaane.”

<sup>28</sup> Musa yi lu Alatala fɛma sogɛ tonge naanin nun kɔɛ tonge naanin. A mi donse don, a mi igɛ min. Alatala yi layirin falane sɛbɛ walaxane ma, Yamari Fu.

### *Nabi Musa yetagin nɔrɔna*

<sup>29</sup> Musa to godo Sinayi geyaan fari, Layirin Sereya walaxa firinne suxi a yii, a mi yi a kolon xa a yetagin mayilenma, amasotɔ a bata yi falan ti Ala xa.

<sup>30</sup> Haruna nun Isirayila kaane birin yi Musa toma, a yetagin yi mayilenma. E yi gaxu e masoɛ a ra.

<sup>31</sup> Musa yi e xili. Nanara, Haruna nun yamaan kuntigine birin yi fa a fɛma, a falan ti e xa.

<sup>32</sup> Na xanbi ra, Isirayila kaane birin yi e maso Musa ra, a yamarine birin so e yii Alatala naxanye fixi a ma Sinayi geyaan fari.

<sup>33</sup> Musa to yelin falan tiyɛ e xa, a yi dugi yalanxin so a yetagin xun na.

<sup>34</sup> Musa nɛma yi fɛ Alatala yetagi falatideni a xa, a yi dugin bama nɛn han a yi mini. A to yi minima, a yi a falama nɛn Isirayila kaane xa naxan yi yamarixi.

<sup>35</sup> Isirayila kaane yi a toma a a yetagin mayilenma. Musa yi dugi yalanxin sama nɛn a yetagin ma han a yi so falatideni Ala xa.

## 35

### *Matabu Lɔxɔna*

<sup>1</sup> Musa yi Isirayila yamaan birin malan, a yi a fala e xa, a naxa, “Alatalaa yamarine nan itoe ra:

<sup>2</sup> Xii sennin bun ma, ɛ xa wanla kɛ, koni xii soloferede lɔxɔn sarijan. Matabu Lɔxɔn na a ra naxan nasarijanxi Alatala xa. Muxu yo na wali na lɔxɔni ɛ xa a faxa.

<sup>3</sup> ɛ nama tɛɛn nadɛgɛ ɛ konne yi Matabu Lɔxɔni.”

### *Yii malanna lan Ala Batu Bubun ti feen ma*

#### *Xorɔyaan 25.1-7 nun 39.32-41*

<sup>4</sup> Musa yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi:

<sup>5</sup> ɛ xa fa yii malan seene ra Alatala xa ɛ jɛnige fajin na: xɛmana, gbetina, sulana,

<sup>6</sup> gari mamiloxin nun a gbeela, taa dugi fajina, e nun sii xabe dugine,

<sup>7</sup> konton kidi magbelixine, sube kidine, kasiya wudina,

<sup>8</sup> lenpu turena, se xiri jaxumɛne naxan sama se masusan tureni, e nun wusulan xiri jaxumɛna,

<sup>9</sup> onixi gɛmɛ tofajine, e nun gɛmɛ tofajin gbɛtɛne saraxarali domaan nun a kanke masaan nayabu seen na.”

#### *Xorɔyaan 39.32-43*

10 “Naxanye birin fatan walideni ε ye, ne xa fa seni itoe rafaladeni Alatala naxanye yamarixi:

11 Ala Batu Bubun nun a xunna sona, a suxu seene, a bun tiine, a gaalane,\* a sɛnbɛtɛnne, e nun a bundɔxɔne;

12 Layiri Kankirana, a tongo tamine, a dɛraganla, e nun a ye masansan dugina;

13 tabanla nun a tongo tamine, a waliseene birin, e nun buru ralixina;

14 lɛnpu dɔxɔ seen nun a waliseene, a lɛnpune, e nun a turen naxan bubuni yalanma;

15 wusulan ganden nun a tongo tamine, masusan turena, wusulan xiri jaxumɛna, dugin naxan singanxi Ala Batu bubun so dɛɛn na;

16 saraxa gan daxi baden nun a wure masɔxɔnxina, a tongo tamine, e nun a waliseene birin; ige sa se sula daxin nun a bundɔxɔna;

17 sansan dugine, a sɛnbɛtɛnne, e bundɔxɔne, e nun dugin naxan singanxi sansanna so dɛɛn na;

18 tamin naxanye gbangbanma bɔxɔni Ala Batu Bubun xidi seen na, e nun sansanna gbeene nun e lutine;

19 taa dugi naxan soma walideni yire sarijanxini, dugi rasarijanxine saraxarali Haruna xa, e nun a diine gbeen naxanye soma saraxa ralideni.”

20 Isirayila yamaan birin yi keli Musa fɛma.

21 Naxanye birin a jɛnige, ne yi fa kiseene ra Alatala xa, Naralan Bubun wanla fe ra, e nun dugi rasarijanxine rafala fena.

22 Xɛmɛn nun jaxanla, naxanye jɛnigen yi fan, ne yi fa xɛma maxidi seen sifan birin na, tunla soone, wuredine, jɛfɛne, e yi e fi Alatala ma kise ralixin na.

23 Gari mamiloxin nun a gbeela, taa dugi fajina, sii xabe dugine, konton kidi magbelixine e nun sube kidine yi naxanye yii, e yi fa ne ra.

24 Naxanye yi fama gbetin nun sulan na, ne yi na findi kiseen na Alatala xa. Kasiya wudin yi naxanye yii, ne yi fa ne ra walideni.

25 Jaxalan walikene birin yi garini tɔn e fa a ra, a mamiloxin nun a gbeela, hanma taa dugina, e naxanye wurundun.

26 Jaxalan walikɛ gbɛtɛye yi sii xabe dugin wurundun naxanye yi wama a liga feni e nun naxanye fatan.

27 Yamaan kuntigine yi fa onixi gɛmɛne ra e nun gɛmɛ tofajni gbɛtɛye saraxarali domain nun kanke masaan nayabu seene ra.

28 E yi fa se xiri jaxumɛne nun oliwi turen na lɛnpun nun masusan turena fe ra e nun wusulan xiri jaxumɛna.

29 Isirayila kaa jɛnige fajine birin, xɛmɛn nun jaxanla, e birin yi fa e kiseen na Alatala xɔn wanle kɛ feen na Alatala naxanye yamarixi e ma fata Musa ra.

### *Batu bubun walikene*

#### *Xorɔyaan 31.2-6*

30 Musa yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E a mato, Alatala bata Yuri a dii Besaleli sugandi, Xuru mamandenna, Yuda bɔnsɔnni.

31 A bata a ralugo Alaa Nii Sarijanxin nun xaxilimayaan nun kolonna ra, alogo a xa fatan wali wuyaxi kɛ,

32 alogo a xa nɔ wali gbeene rakamalideni, a xɛmaan nawali, e nun gbetin nun sulana,

33 a gɛmɛ fajine masoli, a yi e suxu seene yitɔn, a wudin nawali, alogo a xa wali tofajine ke.

\* 35:11: Nde a falama a “galalenne.”



<sup>34</sup> Ala mɔn bata tin a xa fatan xaranna tiye, e nun Axisamaki a dii Oholiyabi, Dan bɔnsɔnni.

<sup>35</sup> Ala bata tin e fatan wanla sifan birin na, e gɛmɛne masoli, e wanle yeɓa, e dugine sɔxɔn, a mamiloxin nun a gbeela, e nun taa dugi fajina. E fatan wanla sifan birin yeɓadeni.”

## 36

<sup>1</sup> “Besaleli nun Oholiyabi, e nun walikene birin, Alatala xaxilimayaan nun kolonna fi naxanye ma alogo e xa nɔ yire sariɗanxin wanle birin keɗeni, e xa wanla fɔlɔ alo Alatala a yamarixi kii naxan yi.”

<sup>2</sup> Musa yi Besaleli nun Oholiyabi xili, e nun walikene birin Alatala xaxilimayaan fi naxanye ma, e nun naxanye yi waxi wanle ke feɗi.

<sup>3</sup> Isirayila kaane fa kiseen naxanye ra yire sariɗanxin ti feen na, Musa yi ne birin taxu walikene ra. Muxune mɔn yi fama kiseene ra Musa feɗa xɔtɔn yo xɔtɔn.

<sup>4</sup> Nayi, muxun naxanye birin yi yire sariɗanxin wanla keɗa, ne birin yi e wanle beɗin e siga,

<sup>5</sup> e fa a fala Musa xa, e naxa, “Yamaan fama se wuyaxi ra. E bata a radangu ayi. Alatala naxan yamarixi wanla ke feen na, a bata gbo na xa.”

<sup>6</sup> Musa yi yamarin fi mafuren, a xa fala yamaan daaxaden birin yi, a naxa, “Xɛmɛn nun jaxanla, muxu yo nama fa kiseene ra yire sariɗanxin wali feen na.” Nayi, e yi ba fe kiseene ra.

<sup>7</sup> Amasɔtɔ kiseen naxanye bata yi sɔtɔ ne yi wanla rajanɗe nɛn.

### *Ala Batu Bubun ti fena* *Xorɔyaan 26.1-37*

<sup>8</sup> Walike xaxilimane yi Ala Batu Bubun nafala taa dugi kuye fajɗi fu ra, a mamiloxin nun a gbeela. E yi a rayabu maleka gubugubu kan sawura sɔxɔnxine ra.

<sup>9</sup> Dugine birin yi lan: a kuyan nɔngɔnna ye mɔxɔɗɗen nun solomasɛɛ, a yigbona nɔngɔnna ye naanin.

<sup>10</sup> E yi dugi suulun dege e bode ra, dugi suulunna bonne fan yi dege e bode ra.

<sup>11</sup> E yi luti mamiloxine ti dugi ratugunxine singe ra xiin de kinkin na. E mɔn yi na liga a ratugunxin bonne dɔnxɛ ra xiin na.

<sup>12</sup> E yi luti tonge suulun ti taa dugi ratugunxine singe ra xiin na, e mɔn yi luti tonge suulun ti taa dugi ratugunxine firinden dɔnxɛ ra xiin na, lutine yi lanxi e bode ma.

<sup>13</sup> E yi a suxu seen xɛma daxin tonge suulun nafala, e yi dugi ratugunxi firinne xidi e bode ra suxu seene ra. Ala Batu Bubun yi findi se kedenna ra.

<sup>14</sup> E yi dugi fu nun keden nafala sii xabene ra, e findi Ala Batu Bubun xunna soon na.

<sup>15</sup> Dugi fu nun kedenne birin yi lan. Keden kuya yi nɔngɔnna ye tonge saxan. Keden yi gbo nɔngɔnna ye naanin.

<sup>16</sup> E yi dugi suulun dege e bode ra e danna, e dugi senninna bonne fan dege e bode ra.

<sup>17</sup> E yi luti tonge suulun ti dugi ratugunxine singe ra xiin de kinkine ra, e mɔn yi luti tonge suulun ti dugi ratugunxin bonne fan dɔnxɛ ra xiin de kinkine ra.

<sup>18</sup> E yi suxu se sula daxin tonge suulun nafala alogo e xa bubun xidi, a findi kedenna ra.

19 E yi konton kidi magbelixine dɛgɛ e bode ra, e yi e sa bubun birin fari. E mɔn yi sube kidi faɲi gbɛtɛye fan sa na fari.

20 E yi bubun xunna soon bun tiine rafala kasiya wudin na.

21 Bun tiine yi kuya nɔngɔnna ye fu, e yigbona nɔngɔnna ye keden e nun a tagi.

22 Bun tiin yi findi farin firinna ra e bode yetagi. E yi bubun bun tiine birin ti na kiini.

23 E yi bun ti mɔxɔɲɛ rafala bubun yifari fɔxɔn ma.

24 E yi bundɔxɔ gbeti daxin tonge naanin nafala bun tiine xa. Bun ti yo bun ti, bundɔxɔ firin. Farin firinne yi sɔti bundɔxɔne kui.

25 E yi bun ti mɔxɔɲɛ ti Ala Batu Bubun kɔmɛn fɔxɔni,

26 e nun bundɔxɔ gbeti daxin tonge naanin, bun ti yo bun ti, bundɔxɔ firin.

27 E yi bun ti sennin ti bubun xanbin na sogegododen binni.

28 E mɔn yi bun ti firin sa a fari bubun xanbi ra tongonne ma.

29 Bun ti firin yi ti e bode xɔn mɛnni. E yi xidi e bode ra keli laben na han e xun tagi. Tongon firinne birin yi ti na kiini.

30 Nayi, bun ti solomasɛɛ ye ti na e nun bundɔxɔ fu nun sennin. Bun dɔxɔ firin yi lu bun tiine birin bun.

31 E yi kasiya wudi gaalane\* rafala: suulun yi lu bubun fɔxɔ kedenna bun tiine suxu seen na,

32 suulun yi lu bode fɔxɔn ma, suulun yi lu bubun xanbi binna ma sogegododen binni.

33 Gaalan tagi xiin bun tiine ma, na yi rafala gaalan kedenna ra alogo a xa keli bubun fɔxɔ kedenni siga han bubun bode fɔxɔna.

34 E yi xɛma yilɛnɛnxine sa bun tiine ma. E yi gaalane so yinle rafala xɛmaan na. E yi xɛma yilɛnɛnxine sa gaalane ma.

35 E yi kankiraan ye masansan taa dugin nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, e yi a rayabu maleka sawura sɔxɔnxine ra.

36 E yi a singan kasiya sɛnbɛtɛn naanin na xɛma yilɛnɛnxine yi saxi naxanye ma. E yi xɛma singan seene ti e ma. E yi sɛnbɛtɛnne ti bundɔxɔ gbeti daxi naanin kui.

37 Dugi sɔxɔnne yi dɛ raxidi taa dugin nafala bubun so dɛɛn na gari mamiloxin nun a gbeela ra.

38 E yi sɛnbɛtɛn suulun gbɛtɛye rafala dugin xa e nun a singan seene. E yi xɛma yilɛnɛnxine sa sɛnbɛtɛnne xuntagine ma, e bundɔxɔ sula daxi suulun nafala e xa.

## 37

### *Layiri Kankirana fe*

#### *Xorɔyaan 25.10-20*

1 Besalɛli yi kasiya wudi kankiraan nafala: A kuyana nɔngɔnna ye firin e nun a tagi, a yigbona nɔngɔnna ye keden e nun a tagi, a yitena nɔngɔnna ye keden e nun a tagi.

2 A yi xɛma faɲi yilɛnɛnxine sa a fanna nun a kuiin ma, a yi a dɛ kinkin fan nabilin xɛmaan na.

3 A yi a tongo tamine so yili naaninne rafala xɛmaan na a san naaninne ma, firin fɔxɔ kedenni, firin bode fɔxɔni.

4 A yi kasiya tami firin nafala, a yi xɛma yilɛnɛnxine sa e ma.

\* 36:31: Nde a falama a "galalenne."

<sup>5</sup> A yi tamine raso xema yinle ra kankiraan dɛxɔnne yi, alogo e xa findi kankiraan xali seen na.

<sup>6</sup> A yi xema dɛraganla rafala kankiraan ma, Ala solonadena. A yi kuya nɔngɔnna yɛ firin e nun a tagi, a yi gbo nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi.

<sup>7</sup> A yi maleka gubugubu kan sawura firin nafala xema bɔnbɔxin na, e ti kankiraan dɛraganla fɔxɔ firinne ma.

<sup>8</sup> A maleka sawura keden ti fɔxɔ kedenni, a yi a firinden ti bode fɔxɔni. Maleka sawurane nun kankiraan dɛraganla yi findi se kedenna ra.

<sup>9</sup> Maleka sawurane gubugubune yi bandunxi e xun ma, e yi felenxi kankiraan dɛraganla ma. Maleka sawurane yɛɛ rafindixi e bode ma, e xun sinxi kankiraan dɛraganla ma.

### *Buru Rali Tabanla fe*

#### *Xorɔyaan 25.23-29*

<sup>10</sup> E yi kasiya wudin tabanla rafala: a kuyana nɔngɔnna yɛ firin, a yigbona nɔngɔnna yɛ keden, a yitena nɔngɔnna yɛ keden e nun a tagi.

<sup>11</sup> E yi xema fajɪ yilɛnɛxine sa a ma, e a dɛ kinkin nabilin xɛmaan na.

<sup>12</sup> E yi farinna sa tabanla ɲinginna ma a rabilinni. Farinni gboon yi lanxi muxun yii kuiin nan ma. E yi xɛmaan sa farinna dɛ kinkine ma.

<sup>13</sup> E yi a tongo tamine so yili naaninne rafala xɛmaan na tabanla tongon naaninne ma a sanne ma.

<sup>14</sup> Tamine so yinle yi lu a dɛ kinkine ra, tamine soon naxanye ra tabanla xali seen na.

<sup>15</sup> E yi kasiya tamine rafala, e yi xema yilɛnɛxine sa e ma, e findi tabanla xali seen na.

<sup>16</sup> E yi a goronne nun waliseene rafala xɛma fajɪn na, e nun a igelengenne minse saraxane rabɔxɔnma naxanye ra.

### *Lɛnpune dɔxɔ sena*

#### *Xorɔyaan 25.31-39*

<sup>17</sup> E yi lɛnpun dɔxɔ seen nafala xɛma bɔnbɔxi fajɪn na. A sanna nun a yiine yi rayabu se fuge sawurane ra. Se kedenna nan yi e birin na.

<sup>18</sup> Yii sennin nan yi tixi a fɔxɔ firinne ma: lɛnpu dɔxɔde yire saxan yi lu a fɔxɔ kedenni, yire saxan a fɔxɔ bodeni.

<sup>19</sup> Amandi wudi fuge sawura saxan saxan yi rafala a yii senninna birin ma a rayabu seen na.

<sup>20</sup> Amandi wudi fuge sawura naanin yi rafala a binla fan ma.

<sup>21</sup> Keden yi rafala a tangbaxi singen bun ma, keden a firinden fan bun ma, e nun keden a saxanden bun. E birin malanxina yii sennin.

<sup>22</sup> Se kedenna nan yi a se fuge sawurane nun a yiine ra, e birin yi rafalaxi xɛma fajɪ bɔnbɔxin nan na.

<sup>23</sup> E yi lɛnpu solofere rafala xɛma fajɪn na, e nun e waliseene nun xube kɔ seene.

<sup>24</sup> E lɛnpun dɔxɔ seen nun a waliseene rafala xɛma fajɪn kilo tonge saxan nan na.

### *Wusulan gandena*

#### *Xorɔyaan 30.1-5*

<sup>25</sup> E yi wusulan ganden nafala kasiya wudin na. A kuyana nɔngɔnna yɛ keden, a yigbona nɔngɔnna yɛ keden, a yitena nɔngɔnna yɛ firin. E yi fenne rafala a tongon naaninne ma. E yi findi se kedenna ra.

<sup>26</sup> E yi xɛma fajɪ yilɛnlɛnxine sa a fanna nun a dɛxɔnne nun a fenne ma. E yi xɛmaan sa a rabilinni a jinginne ma.

<sup>27</sup> E yi tami raso yinla xɛma daxin firin firin nafala wusulan ganden jinginne bun ma alogo a tongo tamine xa raso a fɔxɔ firinne ra.

<sup>28</sup> E yi kasiya wudin nafala tamine ra, e yi xɛma yilɛnlɛnxine sa e ma.

*Xorɔyaan 30.22-38*

<sup>29</sup> Wusulan nafalane yi masusan ture sarijanxin nun wusulan xiri naxumɛn nafala.

## 38

*Saraxa gan daxin badena*

*Xorɔyaan 27.1-8*

<sup>1</sup> E yi saraxa ganden nafala kasiya wudin na, a kuyana nɔngɔnna yɛ suulun, a yigbona nɔngɔnna yɛ suulun, a yitena nɔngɔnna yɛ saxan.

<sup>2</sup> E yi fenne rafala a tongon naaninne ma. Saraxa ganden nun a fenne yi findi se kedenna ra, e sula yilɛnlɛnxine sa e ma.

<sup>3</sup> E yi a waliseene rafala sulan na: xube sa seene nun xube kɔ seene nun wuli xuya goronne nun sube tongo seene, e nun tɛɛ kɔ seene.

<sup>4</sup> E yi wure masɔxɔnxin nafala xuben minin naxan na. A yi lu saraxa ganden dɛ kinkine bun ma saraxa gandeni teen tagini.

<sup>5</sup> E yi tamin so yili naanin nafala sulan na a wure masɔxɔnxin tongon naaninne ma.

<sup>6</sup> E yi kasiya tamine rafala saraxa ganden xa, e sula yilɛnlɛnxine sa e ma.

<sup>7</sup> E yi tamine raso sula yinle ra alogo tamine xa lu saraxa ganden fɔxɔ firinne ma a xali seen na. E yi a rafala farinne ra, a kui genla yi lu.

*Ige ramara sena*

<sup>8</sup> Walikɛ naxanla naxanye yi Naralan Bubun so dɛɛn na, ne yi e mato kikene so e yii, e yi ige ramara seen nun a bundɔxɔn nafala ne sulan na.

*Dugi sansanna*

*Xorɔyaan 27.9-19*

<sup>9</sup> E yi Ala Batu Bubun nabilin sansanna ra. Sansanna yifari fɔxɔn yi kuya ayi han nɔngɔnna yɛ kɛmɛ, a ti taa dugi fajine ra.

<sup>10</sup> Sula sɛnbɛtɛn mɔxɔɲɛ yi ti sula bundɔxɔ mɔxɔɲɛ kui. Dugi singan se gbeti daxine yi singan gbeti gaalane\* ra sɛnbɛtɛnne longonne ra.

<sup>11</sup> Kɔmɛn fɔxɔn sansanna fan yi kuya ayi han nɔngɔnna yɛ kɛmɛ, a fan yi ti sula sɛnbɛtɛn mɔxɔɲɛ ra e nun sula bundɔxɔ mɔxɔɲɛn e nun dugi singan se gbeti daxine nun gbeti gaalane sɛnbɛtɛnne longonne ra.

<sup>12</sup> Sansanna yi kuya ayi sogegododen binni han nɔngɔnna yɛ tonge suulun. A yi ti dugine ra e nun sɛnbɛtɛn fu nun bundɔxɔ fu nun dugi singan se gbeti daxine nun gbeti gaalane.

<sup>13</sup> Sansanna yi kuya ayi a sogeteden binni soden dɛnaxan yi, han nɔngɔnna yɛ tonge suulun.

<sup>14</sup> Dugine yi singan soden fɔxɔ kedenni, e nun sɛnbɛtɛn saxan nun e bundɔxɔ saxan han nɔngɔnna yɛ fu nun suulun.

<sup>15</sup> Dugine yi singan soden bode fɔxɔni, e nun sɛnbɛtɛn saxan e nun bundɔxɔ saxan han nɔngɔnna yɛ fu nun suulun.

<sup>16</sup> Bubun sansanna dugine birin yi rafalaxi taa dugi fajin nan na.

\* **38:10:** Nde a falama a "galalenne."

17 Senbetenne bundoxone birin yi rafalaxi sultan nan na. E dugi singan seene nun gaalane yi rafalaxi gbetin nan na. Gbeti yilenlɛnxine yi saxi senbetenne fan xuntagine ma. Sansanna senbetenne birin yi tugunxi e bode ra gbeti gaalane nan na.

18 Dugi soxonne yi so deen de raxidi dugin nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina. A yi kuya han nongonna ye mɔxɔje. A yi mate han nongonna ye suulun alo sansanna dugin bonne.

19 Senbeten naanin nun bundoxo naanin fan yi ti menni. E dugi singan seene nun gaalane yi rafalaxi gbetin nan na. Gbeti yilenlɛnxine yi saxi e xuntagine ma.

20 Tami dugin naxanye yi gbangbanma bɔxoni bubun bun tiine nun sansanna senbetenne xidi seene ra, ne birin yi rafalaxi sultan nan na.

21 Waliseene yatene nan itoe ra naxanye rawali Ala Bubun tideni, Layirin Sereyaan bubun naxan kui. Musa nan Lewi bɔnsɔnna muxune yamari, e yi e sebe saraxarali Harunaa dii Itamara xun matoon bun ma.

22 Yuri a dii Besaleli, Xuru mamandenna Yuda bɔnsɔnni, na yi seen birin nafala Alatala Musa yamari naxanye ma.

23 E nun Oholiyabi nan yi a ra, Axisamaki a diina, Dan bɔnsɔnni. Walikɛɛn nan yi a ra naxan fatan wanle yɛbadeni. Dugi soxonna nan mɔn yi a ra naxan yi gari mamiloxin nun a gbeela rawalima e nun taa dugi fajina.

24 Xema kise ralixin naxanye birin yi rawalima yire sarijanxin tideni, ne yi lanxi kilo keme solomasexe kilo tonge solofere kilo solofere garamu keme saxon nan ma. A maliga yire sarijanxin ligaseen nan na.

25 Yamaan fa gbetin naxan na, na to tɛnge, na lan kilo wuli saxan kilo fu nun solofere garamu keme solofere nun tonge suulun nan ma. A maliga yire sarijanxin ligaseen nan na.

26 Xemen naxanye barin bata yi jee mɔxɔje ti, ne to tɛnge, e birin gbeti gbanan keden keden nan fi gbeti gbanan naxan lan garamu suulun ma. A maliga yire sarijanxin ligaseen nan na. Xeme wuli keme sennin wuli saxan keme suulun tonge suulun nan tɛnge.

27 E gbetin kilo wuli saxan nan naxulun gbeti bundoxo kemene rafala seen na yire sarijanxin nun a ye masansan dugin xa, kilo tonge saxan saxan.

28 Na gbeti kilo fu nun solofere garamu keme solofere tonge suulunna naxan lu, e dugi singan seene nun gaalane rafala na ra, e mɔn yi gbetin sa senbetenne xuntagine ma.

29 Sula kise ralixine lan kilo wuli firin keme mɔxɔjen nun naanin nan ma.

30 E yi bundoxone rafala na ra Naralan Bubun soden xa e nun sula saraxa ganden nun a wure masoxonxin nun a goronne birin,

31 sansanna bundoxone, a soden fan gbeene, e nun bubun nun sansanna xidi seen gbangban daxine.

## 39

### *Saraxaraline dugine*

1 E gari mamiloxin nun a gbeela naxanye soɔ, e dugine rafala ne nan na wali ke seen na yire sarijanxini. E mɔn yi doma rasarijanxine rafala Haruna xa alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

*Saraxarali domana*  
*Xorɔyaan 28.6-14*

<sup>2</sup> E yi saraxarali doma xɛma daxin nafala gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina.

<sup>3</sup> E yi xɛmaan bɔnbɔ han a denfetɛn. E yi a yibolon luti xunxurine ra alogo a xa basan gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina, a findi wali tofajin na.

<sup>4</sup> E yi a tungunne dɛgɛ, e lutine ti e xun firinne ra a xidi seen na.

<sup>5</sup> A tagixidi fajin fan yi dɛgɛ na kiini. E nun saraxarali domain yi findi se kedenna ra. A rafala xɛmaan na, e nun gari mamiloxin nun a gbeela, e nun taa dugi fajina alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>6</sup> E yi onixi gɛmɛne ti gɛmɛ suxu seen xɛma daxine ra, e Isirayilaa diine xinle kɛrɛnden onixi gɛmɛne ma a fajin na.

<sup>7</sup> E yi na gɛmɛne ti saraxarali domain tungunne ma ɲɔxɔ lu feen na Isirayilaa diine xɔn alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

### *Kanke masana*

#### *Xorɔyaan 28.15-28*

<sup>8</sup> E yi kanke masaan dɛgɛ, kitisa sena. A yi findi wali fajin na. E yi a dɛgɛ alo saraxarali domana, e a rafala xɛmaan nun gari mamiloxin nun a gbeela nun taa dugi fajin na.

<sup>9</sup> A rafalaxi tongon naaninna ra, alogo a xa yisa firinna ra, a kuyan nun a yigbona nɔngɔnna tagi.

<sup>10</sup> E yi a rayabu gɛmɛ fajin kira naanin na. E gɛmɛni itoe nan sa a kira singen ma: saridon gɛmɛn nun topasi gɛmɛn nun emerodi gɛmɛna.

<sup>11</sup> A kiraan firindena: esikaribukili gɛmɛn nun safiri gɛmɛn nun dayimu gɛmɛna.

<sup>12</sup> Kiraan saxandena: opali gɛmɛn nun agati gɛmɛn nun ametisi gɛmɛna.

<sup>13</sup> Kiraan naanindena: kirisoliti gɛmɛn nun onixi gɛmɛn nun yasipi gɛmɛna. Gɛmɛni itoe xa sa suxu se xɛma daxine kui.

<sup>14</sup> Na gɛmɛ fu nun firinne luma Isirayilaa diine nan xili yi. Gɛmɛ yo gɛmɛ, Isirayila bɔnson keden xinla yi kɛrɛnden a ma taxamasenna ra.

<sup>15</sup> E yi xɛma yɔlɔnxɔndine rafala kanke masaan na, naxanye dɛnbɛxi alo lutina.

<sup>16</sup> E yi xidi se xɛma daxi firin nun xɛma wuredi digilinxɪ firin nafala, e yi wuredine so kanke masaan xunne ra.

<sup>17</sup> E yi yɔlɔnxɔndine xidi wuredine ra kanke masaan tungunne ma,

<sup>18</sup> yɔlɔnxɔndine yi ti xidi se firinne ra alogo e xa tugun saraxarali domain tungunne ra a kanke ra.

<sup>19</sup> E mɔn yi xɛma wuredi digilinxɪ firin nafala e naxanye singan kanke masaan san bun ma, kanke masaan dɛ kinkin kui.

<sup>20</sup> E yi xɛma wuredi firin nafala, e yi e xidi saraxarali domain tungun firinne laben na, a tagixidin faxesa ra.

<sup>21</sup> E yi kanke masaan wuredine nun saraxarali domain wuredine xidi e bode ra luti mamiloxin na, alogo kanke masaan nama saraxarali domain bɛjin alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

### *Saraxarali dugi gbɛtɛ*

#### *Xorɔyaan 28.31-43*

<sup>22</sup> Dugi sɔxɔnna nde yi saraxarali domain gubaan dɛgɛ dugi mamiloxin na.

<sup>23</sup> A kɔɛn yi lu a tagi, e yi dugina nde dɛgɛ a kɔɛn nabilinni alogo a nama bɔ.

<sup>24</sup> E yi girenada wudi bogi sawurane dɛgɛ a lenbene ma gari mamiloxin nun a gbeela ra, e nun taa dugi fajina.

<sup>25</sup> E yi xεma talandine rafala, e yi e xidi a lenbene ma girenada wudi bogine longori ra.

<sup>26</sup> Xεma talanne yi xidi girenada bogi sawurane longori ra gubaan lenben nabilinni. A yi na nan soma a nεma yi wale waxatin naxan yi alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>27</sup> Dugi sɔxɔnna nde yi doma bunbirane dege taa dugi fajin na Haruna nun a diine xa,

<sup>28</sup> e nun taa dugi namu fajin nun taa dugi xuntagi xidine nun taa dugi wantan fajine.

<sup>29</sup> Dugi sɔxɔnna nde yi taa dugi fajin nafala tagi xidin na e nun gari mamiloxin nun a gbeela alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>30</sup> E yi xεma walaxa xurudin nafala taxamaseri rasarijanxin na, e yi a sebe a fari alo taxamasenna fa fala, “Muxu Sarijanxina Alatala Xa.”

<sup>31</sup> E yi a xidi luti mamiloxin na namun tigi ra alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

### *Nabi Musa yi Batu Bubun mato*

#### *Xorɔyaan 35.10-19*

<sup>32</sup> Naralan Bubuna Ala batuma denaxan yi, na wanla birin yi kamali. Isirayila kaane yi a birin ke alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>33</sup> E yi fa bubun na Musa fεma: bubun nun a waliseene birin, a dugi singan seene nun a bun tiine nun a gaalane nun a senbetenne nun a bundɔxɔne

<sup>34</sup> nun a xunna soon naxan nafala konton sube kidi magbelixine ra, e nun na fan xunna soon naxan nafala kidi fajine ra nun a ye masansan dugin

<sup>35</sup> nun Layiri Sereya Kankiraan nun a tongo tamine nun a deraganla Ala solonama denaxan yi

<sup>36</sup> nun tabanla nun a goronne birin nun Buru Ralixin

<sup>37</sup> nun xεma lenpu dɔxɔ seen nun a lenpune nun a waliseene nun turen naxan sama a kui

<sup>38</sup> nun saraxa gande xεma daxin nun masusan turen nun wusulan xiri jaxumɛn nun bubun soden de raxidi dugin

<sup>39</sup> nun saraxa gande sula daxin nun a wure masɔxɔnxin nun a tongo tamine nun a goronne nun ige ramaraden nun a bundɔxɔn

<sup>40</sup> nun sansan dugine nun a senbetenne nun bundɔxɔne nun a soden de raxidi dugin nun sansanna lutine nun xidi seen gbangban tamine nun Naralan Bubuna waliseene birin Ala batuma denaxan yi

<sup>41</sup> e nun taa dugi domane saraxaraline xa e nεma wale yire sarijanxini waxatin naxan yi, saraxarali Harunaa doma rasarijanxine, e nun a diine gbeene e naxanye soma e nεma wale waxatin naxan yi.

<sup>42</sup> Isirayila kaane bata yi wanla birin ke alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>43</sup> Musa yi na wanla mato, a yi a to fa fala e a kexi nen alo Alatala a yamari kii naxan yi. Nanara, Musa yi duba e xa.

## 40

### *E yi Ala Batu Bubun ti*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Kike singen xii singena, i xa Ala Batu Bubun ti, Naralan Bubuna.

<sup>3</sup> I xa Layiri Sereya Kankiraan dɔxɔ a kui, ε yi a ye masansan dugin na.

<sup>4</sup> I xa tabanla xali i yi a dɔxɔ. I xa lenpu dɔxɔ seen xali, i yi a lenpune yitɔn.

<sup>5</sup> I xa wusulan saraxa gande xema daxin dɔxɔ Layiri Sereya Kankiraan yetagi, i yi dugin singan Ala Batu Bubun soden de ra.

<sup>6</sup> I xa saraxa gan daxin baden lu Ala Batu Bubun soden yetagi, Naralan Bubuna.

<sup>7</sup> I xa ige ramaraden dɔxɔ saraxa ganden nun Naralan Bubun tagi, i yi igen sa a kui.

<sup>8</sup> I xa bubun nabilin sansanna ra, i yi dugin singan sansanna soden deen na.

<sup>9</sup> I xa masusan turen tongo, i yi Ala Batu Bubun masusan e nun a yi seen birin. I xa a rasarijan e nun a waliseene birin, nayi a sarijanma nen.

<sup>10</sup> I xa saraxa gan daxin baden masusan e nun a waliseene birin. I xa saraxa ganden nasarijan, nayi a sarijanma nen fefe!

<sup>11</sup> I xa ige ramaraden masusan e nun a bundɔxɔna, i yi a rasarijan.

<sup>12</sup> I xa fa Haruna nun a dii xemeɛne ra Naralan Bubun deen na, i yi e maxa.

<sup>13</sup> I dugi rasarijanxine ragodo Haruna ma, i yi a masusan, i yi a rasarijan, alogo a xa saraxarali wanla ke.

<sup>14</sup> I yi fa a dii xemeɛne ra, i yi e maxidi dugine yi.

<sup>15</sup> I yi e masusan alo i e baba masusan kii naxan yi, alogo e xa saraxarali wanla ke n xa. Ne masusanma e so feen nan na saraxaraliyani naxan luma e yixetene birin xa habadan.”

<sup>16</sup> Musa yi Alatalaa yamarine birin liga.

<sup>17</sup> Ne firinden kike singena, kiken xii singena, Ala Batu Bubun yi ti.

<sup>18</sup> Musa to Ala Batu Bubun ti, a yi a bundɔxɔne dɔxɔ, a yi a buntine ti e kui, a yi gaalane so e yinle ra, a yi a senbetenne ti.

<sup>19</sup> A yi kidine sa bubun fari a xunna soon na. A na fan xunna soon so a xun na alo Alatala Musa yamari kii naxan yi.

<sup>20</sup> A yi Layiri Sereya geme walaxane tongo a e sa Layiri Kankiraan kui. A yi a tongo tamine so yinle ra Layiri Kankiraan ma. A yi kankiraan deraganla sa a de ra Ala solonama denaxan yi.

<sup>21</sup> A yi Layiri Sereya Kankiraan xali Ala Batu Bubun kui, a yi a ye masansan dugin singan, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>22</sup> A yi tabanla ti Naralan Bubun kui, Ala Batu Bubun kɔmen fɔxɔni, kankiraan ye masansan dugin fari ma.

<sup>23</sup> A yi burune sa tabanla fari Alatala yetagi, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>24</sup> A yi lenpu dɔxɔ seen dɔxɔ Naralan Bubun kui tabanla yetagi Ala Batu Bubun yifari fɔxɔn ma.

<sup>25</sup> A yi lenpune yiton Alatala yetagi, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>26</sup> A yi wusulan gande xema daxin dɔxɔ Naralan Bubun kui, dugin yetagi.

<sup>27</sup> A yi wusulan xiri jaxumen gan a fari alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>28</sup> A yi dugin singan Ala Batu Bubun deen na.

<sup>29</sup> A yi saraxa gan daxin baden dɔxɔ Ala Batu Bubun soden deɛɔn, Naralan Bubuna. A saraxa gan daxine ba na fari, e nun bogise saraxane, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>30</sup> A yi ige sa seen dɔxɔ Naralan Bubun nun saraxa ganden tagi, a yi maxa igen sa a kui.

<sup>31</sup> Musa nun Haruna nun a dii xemeɛne yi e yiine nun e sanne maxama na igen nan na.



<sup>32</sup> E nɛma yi soɛ Naralan Bubun kui, hanma e nɛma e masoɛ saraxa ganden na, e yi e maxama nɛn, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>33</sup> A yi sansanna ti Ala Batu Bubun nun saraxa ganden nabilinni, a yi dugin singan sansanna dɛɛn na. Musa yi wanla rajan na kiini.

*Ala nɔrɔna*

*Yatene 9.15-23*

<sup>34</sup> Nayi, kundaan yi so Naralan Bubun xun na, Alatalaa nɔrɔn yi Ala Batu Bubun nafe.

<sup>35</sup> Musa mi yi nɔɛ soɛ Naralan Bubuni, bayo kundaan yi a fari, e nun Alatalaa nɔrɔn yi Ala Batu Bubun nafexi.

<sup>36</sup> Na kundaan nɛma yi keɛ Ala Batu Bubun xun ma waxati yo yi, Isirayila kaane birin yi sigama nɛn a fɔxɔ ra.

<sup>37</sup> Koni xa kundaan mi yi bama na, e fan mi yi sigama han a yi ba lɔxɔn naxan yi.

<sup>38</sup> Alatalaa kundaan nan yi Ala Batu Bubun xun ma yanyin na, tɛɛn nan yi basanxi a ra kɔɛɛn na. Isirayila yamaan birin yi a to e sigatiin birin yi.

## Saraxaraline Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sebe

Tawureta Musa yire saxanden ni i ra. Ala a falama Kitabun yireni ito kui, Isirayila kaane yulubi xafarin sotoma kii naxan yi saraxane xon.

Kitabun yireni ito fala tide singeni, Ala nan Musa xillima Naralan Bubun kui yire sarijanxini alogo a xa falan ti a xa. Kitabun yireni ito birin, Ala sariyane nan falama Musa xa lan Isirayila kaane ma, a yi e tuli sa, a naxa, “Naxan na e suxu, na kanna nii rakisin sotoma nen e xon.” (Saraxaraline 18.5) A yisoxina, Ala a yebama Isirayila kaane xa e lan e xa fe jaxin naxanye ba e tagi alogo e nun Ala yi lan. A a yeba e xa, e lan e xa naxan liga alogo e yire sarijanxin xa findi e nun Ala naralanden na. Nayi, naxanye saraxan bama, fo ne xa a liga nen alo sariyana a falaxi kii naxan yi. Saraxaraline lan e xa binya, e yi e yete suxu binyeni. Yamanan muxune birin lan e yi fati benden fe xosixine matanga e nun yulubi feene.

Ala sarijanxina, xanuntenyana Ala, na wama a yamaan xa lu a sarijanni alogo xanuntenyaan xa lu en fan yi. Nanara, a habadan sariyan soxi Isirayila kaane yii, naxan make naxi Marigi Yesu xon, a naxa, “I adamadi boden xanu alo i yetena.” (Saraxaraline 19.18, na mon sebe xi Matiyu 22.39 kui).

Ala bata saraxan naxanye birin yeba Kitabun yireni ito kui, ne en malima nen, en yi a famu Marigi Yesu noe muxune yulubin xafare kii naxan yi. Ala a fala nen Nabi Musa xa Kitabun yireni ito kui, a naxa, “N tan bata wunla findi n solona seen na e niine xa, naxan sama saraxa ganden ma. Amasoto wunla nan n solonama bayo niina a yi.” (Saraxaraline 17.11-12) Na nan findixi Marigi Yesu fan faxa feen na. A tinxi faxan ma nen alogo a wunla xa findi Ala solona seen na yamaan xa. Naxan na yulubin liga, na bata findi muxu halagi daxin na Ala yee ra yi, na lan a xa a niin fi na yulubina fe ra. Na nan a ligaxi, muxune e yiin sama suben xunna ma, e nema a be saraxan na. Na bunna neen fa fala, “Naxan yi lan nun a xa liga n tan yulubi kanna ra, na xa liga subeni ito ra.” Marigi Yesu findixi na saraxa kamalixin nan na yamaan xa. Naxan yi lan nun a xa liga adamadi yulubi kanne ra, na liga Yesu nan na naxan mi yulubi ligaxi.

Saraxan naxanye fe sebe xi Kitabun yireni ito kui, ne keden kedenna birin findixi Marigi Yesu a fena nde misaala nan na. En noe Marigi Yesu a dunuja yi gidin bunna kolonje nen en na saraxani itoe bunne fese fese.

### *Sariyane nun Saraxane*

<sup>1</sup> Alatala yi Musa xili Naralan Bubuni, a yi a fala a xa

<sup>2</sup> a a xa falani ito rali Isirayila kaane ma, a naxa,

“Xa e tan nde fama saraxan na Alatala xa, a xa findi jingen na hanma yexena hanma siina.”

<sup>3</sup> “Xa a jingen nan bama saraxa gan daxin na, a xa turaan nan ba fe mi naxan na. Na kanna xa fa a ra Naralan Bubun so deen na alogo Alatala xa a rasuxu.

<sup>4</sup> A xa a yiin sa saraxa jingen xunna ma. Ala a rasuxuma nen, a findi a solona seen na na kanna xa.

<sup>5</sup> A xa tura bulanna kee raxaba Alatala yetagi. Saraxaraline xa fa a wunla ra, Harunaa diine. Ne yi a so saraxa ganden dexonne ma Naralan Bubun so deen na.

<sup>6</sup> Na kanna xa ɲingen budo, a yi a yisegeɛ dungi dungin na.

<sup>7</sup> Saraxarali Harunaa diine xa tɛɛn sa saraxa ganden fari, e yegen sa tɛɛn na.

<sup>8</sup> Saraxaraline, Harunaa diine, ne xa a dungine nun a xunna nun a turene sa yegene fari tɛɛni saraxa ganden fari.

<sup>9</sup> Na kanna xa ɲingen kui seene nun a sanne yixa, saraxaraliin yi e birin sa tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma.”

<sup>10</sup> “Xa na kanna saraxan findixi yeɛɛn nan na hanma siina, a xa kontonna ba fe mi naxan na hanma kɔtɔna.

<sup>11</sup> A xa a kɔɛ raxaba saraxa ganden kɔmɛn fɔxɔni Alatala yetagi. Saraxaraline, Harunaa diine, ne xa a wunla so saraxa ganden dɛxɔnne ma.

<sup>12</sup> Na kanna xa a yisegeɛ a dungi dungin na. Saraxaraliin xa a dungine nun a xunna nun a turene sa yegene fari tɛɛni, saraxa ganden fari.

<sup>13</sup> Na kanna xa a kui seene nun a sanne maxa, saraxaraliin yi a birin xali, a e sa tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma.”

<sup>14</sup> “Xa na kanna saraxan findixi xɔliin nan na naxan bama saraxa gan daxin na Alatala xa, a xa ganban nan ba hanma kolokonde diina.

<sup>15</sup> Saraxaraliin xa xɔliin xali saraxa ganden fari, a xa a xunna bolonɲe a ra, a yi a sa tɛɛni saraxa ganden fari. A yi a wunla rabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔnna ma.

<sup>16</sup> A xa a xɔsɔn ba e nun a yi seene, a yi e woli saraxa ganden dɛxɔn, sogeteden binni, xube bɔxɔndeni.

<sup>17</sup> A xa a yibɔ a gabutene tagi, hali a mi e ba e bode ra. Saraxaraliin yi a sa yegene fari tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma.”

## 2

### *Bogise fi daxine Ala ma*

<sup>1</sup> “Xa muxuna nde waxi bogise saraxan fi feni Alatala ma, a xa fa murutu fuɲin nan na. A yi turen sa a yi, a wusulanna sa a fari.

<sup>2</sup> A xa a xali saraxaraline fema, Harunaa diine. A yi a yiin ye keden tongo murutu fuɲini, turen saxi naxan yi e nun wusulanna birin. Saraxaraliin xa na sa tɛɛni saraxa ganden fari ɲɔxɔ lu seen na Ala xɔn. Bogise saraxan nan na ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma.

<sup>3</sup> Haruna nun a diine nan gbee bogise saraxan dɔnxɛn na. A sariɲan han! Amasɔɔ a baxi saraxane nan na naxanye ralixi tɛɛn na Alatala ma.”

<sup>4</sup> “Xa bogise saraxan na a ra naxan ganxi buru gandeni, a xa findi murutu fuɲi faɲin nan na, a rafala buru xunne ra naxanye bɔnbɔxi turen na hanma buru yilɛnlɛnxine turen saxi naxanye ma. Buru rate seen \* nama sa ne yi.”

<sup>5</sup> “Xa bogise saraxan na a ra naxan ganxi tunde dutunna ma, a lan a xa findi murutu fuɲi faɲin nan na naxan bɔnbɔxi turen na. Buru rate seen nama sa a yi.

<sup>6</sup> I xa a yibolon, i turen sa a yi. Bogise saraxan na a ra.”

<sup>7</sup> “Xa i ya bogise saraxan gilinxin na a ra, a xa findi murutu fuɲi faɲin nan na naxan bɔnbɔxi turen na.”

\* **2:4: burun nate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

8 “Bogise saraxan naxan nafalaxi na seene ra, i xa fa na ra Alatala fema, i yi a so saraxaraliin yii, a yi a xali saraxa ganden dexɔn.

9 A nde bama bogise saraxan na nen ɲɔɔ lu seen na Ala xɔn, a na sa tɛeni saraxa ganden fari. Saraxan na a ra naxan nalima tɛen na. A xirin nafan Alatala ma.

10 Haruna nun a diine nan gbee bogise saraxan dɔnxɛn na. A sarijan han! Amasɔɔ a baxi saraxane nan na naxanye ralixi tɛen na Alatala ma.”

11 “E bogise saraxan naxanye fima Alatala ma, ne sese nama rafala buru rate seen na. E nama sese gan buru rate seen na hanma kumin naxan yi xa bogise saraxan na a ra naxan nalima tɛen na Alatala ma.

12 E nɔɛ ne fiye nen Alatala ma alo bɔxɔn bogise singene saraxana, koni e nama ne gan saraxa ganden fari alo bogise saraxan naxan xiri rafan Ala ma.

13 I xa fɔxɔn sa i ya bogise saraxane birin yi. I nama ɲinan a sa feen na, amasɔɔ fɔxɔn findixi Alaa Layirin taxamasenna nan na. A xa sa bogise saraxane birin yi.”

14 “Xa i fa i ya bɔxɔn bogise singene ra Alatala xa bogise saraxan na, i xa se xɔri kɛndene nan fi a ma naxanye dinxi, e ganxi.

15 I xa turen nun wusulanna sa a fari. Bogise saraxan na a ra.

16 Saraxaraliin xa nde ba se xɔri dinxine nun turen na, a a sa tɛeni ɲɔɔ lu seen na Ala xɔn e nun wusulanna birin. Saraxan na a ra naxan nalima Alatala ma tɛen na.”

### 3

#### *Bɔɲɛ xunbeli saraxane*

1 “Xa muxuna nde a ɲingen bama bɔɲɛ xunbeli saraxan na, a xɛmɛna hanma a gilɛna, a xa fa ɲingen na Alatala yetagi fe mi naxan na.

2 A xa a yiin sa ɲingen xunna ma, a yi a kɔɛ raxaba Naralan Bubun so dɛɛn na. Saraxaraline, Harunaa diine xa a wunla so saraxa ganden dexɔnne birin ma.

3 A xa a subeni itoe ba a ra, a ne rali Alatala ma tɛen na: turen naxanye buru subene ma, e nun naxanye singanxi e ra,

4 a gbingi ra xɛle firinne, e nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔɲɛn ma naxan nun gbingi ra xɛlene bama.

5 Harunaa diine xa ne sa tɛeni saraxa ganden fari, e nun saraxa gan daxin naxanye yegene fari tɛeni. Saraxan na na ra naxan nalima tɛen na. A xirin nafan Alatala ma.”

6 “Xa a xuruse xunxurin nan bama bɔɲɛ xunbeli saraxan na Alatala xa, a xa a xɛmɛn hanma a gilɛn ba fe mi naxan na.

7 Xa a yeɛɛn ba, a xa a xali Alatala yetagi.

8 A xa a yiin sa xuruseen xunna ma a yi a kɔɛ raxaba Naralan Bubun so dɛɛn na. Harunaa diine xa a wunla so saraxa ganden dexɔnne birin ma.

9 A xa a subeni itoe tongo bɔɲɛ xunbeli saraxan na, a ne rali Alatala ma tɛen na: a turena, a xunla nun a turene birin, naxan baxi a gbingi xɔnna ma, a turen naxanye birin a buru subene ma e nun naxanye singanxi e ra,

10 a gbingi ra xɛle firinne, e nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔɲɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xɛlene.

11 Saraxaraliin ne sama nen tɛeni saraxa ganden fari. Donseen nan na ra naxan nalixi Alatala ma tɛen na.”

12 “Xa a siin nan bama, a xa a xali Alatala yetagi.

<sup>13</sup> A xa a yiin sa xuruseen xunna ma a yi a kɔɛ raxaba Naralan Bubun yɛtagi. Harunaa diine xa a wunla so saraxa ganden dɛxɔnne ma.

<sup>14</sup> A xa a subeni itoe tongo, a ne rali Alatala ma tɛɛn na: a turen birin naxanye a buru subene ma e nun naxanye singanxi e ra,

<sup>15</sup> a gbingi ra xɛɛ firinne, e nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔɲɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xɛɛlene.

<sup>16</sup> Saraxaraliin xa ne birin sa tɛɛni saraxa ganden fari. Donseen na a ra naxan nalima tɛɛn na. A xirin nafan Alatala ma. Alatala nan gbee a turen birin na.”

<sup>17</sup> “Habadan sariyan na a ra waxati famatɔne birin yi, ɛ na dɔxɔ dɛdɛ yi: ɛ nama suben turen don, ɛ nama suben wunla don.”

## 4

### *Yulubi xafari saraxana*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>2</sup> a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Naxan na tantan a yulubin liga, a Alatalaa yamarina nde kala, a xa ito liga:

<sup>3</sup> Xa saraxaraliin nan yulubin ligaxi naxan masusanxi turen na a findi saraxarali kuntigin na, a yamaan findi yulubi tongon na, a xa fa tura bulanna ra fɛ mi naxan na, a na ba a yulubi xafari saraxan na Alatala xa.

<sup>4</sup> A xa turaan xali Naralan Bubun dɛɛn na Alatala yɛtagi. A xa a yiin sa turaan xunna fari, a yi turaan kɔɛ raxaba Alatala yɛtagi.

<sup>5</sup> A yi a wunla nde tongo, a a xali Naralan Bubun kui.

<sup>6</sup> A xa a yii sonla sin wunli, a a xuya Alatala yɛtagi dɔxɔɲa ma solofere yire sariɲanxin yɛ masansan dugin yɛtagi.

<sup>7</sup> Saraxaraliin xa wunla nde sa wusulan ganden tongonna fenne ma, naxan Alatala yɛtagi Naralan Bubun kui alogo na wunla xa rali Ala ma. A xa turaan wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa gan daxin baden san bunna dɛxɔn ma Naralan Bubun dɛɛn fɛma.

<sup>8</sup> A xa turani ito turen birin ba, turen naxanye a buru subene ma hanma naxanye singanxi e ra,

<sup>9</sup> a gbingi ra xɛɛ firinne nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan bɔɲɛn ma naxan bama e nun gbingi ra xɛɛlene.

<sup>10</sup> A turen bama nɛn alo turen naxanye bama bɔɲɛ xunbeli saraxana turani. Saraxaraliin xa e sa tɛɛni saraxa ganden fari.

<sup>11</sup> Koni turaan kidin nun a suben nun a xunna nun a sanne nun a kui seene nun a gbiine,

<sup>12</sup> e nun a gbindingin dɔnxɛn birin, a xa ne xali yamaan daaxaden fari ma xube bɔxɔndeni dɛnaxan sariɲan. A yi e sa yegene fari tɛɛni, a e gan xube malanxin fari.”

<sup>13</sup> “Xa Isirayila yamaan birin nan Alatalaa yamarina nde kala tantanni, e mi a kolon, e bata findi yulubi tongone ra na yi.

<sup>14</sup> E na a kolon a e bata yulubin liga, yamaan xa fa tura bulanna ra, e na ba yulubi xafari saraxan na. E na xalima nɛn Naralan Bubun yɛtagi.

<sup>15</sup> Yamaan fonne xa e yiine sa turaan xunna ma Alatala yɛtagi, e turaan kɔɛ raxaba.

<sup>16</sup> Saraxarali gbeen xa a wunla nde xali Naralan Bubun kui.

<sup>17</sup> A xa a yii sonla sin wunli a a xuya Alatala yɛtagi dɔxɔɲa ma solofere yire sariɲanxin yɛ masansan dugin yɛtagi.

<sup>18</sup> Saraxaraliin xa a wunla nde sa saraxa ganden tongonna fenne ma, naxan Alatala yetagi Naralan Bubun kui. A xa a wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa gan daxi baden dɛxɔn ma Naralan Bubun dɛɛn fema.

<sup>19</sup> A xa a turene birin ba, a a sa tɛɛni saraxa ganden fari.

<sup>20</sup> A xa na turaan liga alo turaan naxan ba a yetɛɛn yulubi xafari saraxan na. Saraxaraliin xa Ala solona e xa na kiini, Ala yi e mafelu.

<sup>21</sup> A xa turaan xali yamaan daaxaden fari ma, a yi a sa tɛɛni alo a tura singen liga kii naxan yi. Yamaan yulubi xafari saraxan na ra.”

<sup>22</sup> “Mangan na yulubin liga tantanni, a Alatalaa yamarin kala, a Ala. A bata findi yulubi tongon na.

<sup>23</sup> A na a kolon a a bata yulubin liga, a xa fa kɔtɔn na saraxan na, fɛ mi naxan na.

<sup>24</sup> A xa a yiin sa kɔtɔn xunna ma, a yi a kɔɛ raxaba, saraxa gan daxine kɔɛ raxaban dɛnaxan yi Alatala yetagi. Yulubi xafari saraxan na a ra.

<sup>25</sup> Saraxaraliin xa a yii sonla sin na wunli, a yi nde sa saraxa gan daxi baden tongonna fenne ma, a yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma.

<sup>26</sup> A xa a turen birin sa tɛɛni saraxa ganden fari, alo bɔɓɛ xunbeli saraxan turen liga kiinde. Saraxaraliin xa Ala solona mangan yulubina fe ra na kiini, Ala yi a mafelu.”

<sup>27</sup> “Xa muxuna nde tantan yamaan yɛ, a yulubin liga, a Alatalaa yamarina nde kala, a bata findi yulubi tongon na.

<sup>28</sup> A na a kolon a a bata yulubin liga, a xa fa sii gilɛn na saraxan na fɛ mi naxan na a yulubina fe ra.

<sup>29</sup> A xa a yiin sa siin xunna fari naxan bama yulubi xafari saraxan na. A xa a kɔɛ raxaba saraxa gan daxine bama dɛnaxan yi.

<sup>30</sup> Saraxaraliin xa na wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a sa saraxa gan daxi baden tongonna fenne ma, a yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn.

<sup>31</sup> A xa a turene birin ba, alo bɔɓɛ xunbeli saraxan turen ba kii naxan yi. A yi a sa tɛɛni saraxa ganden fari, a xirin yi rafan Alatala ma. Saraxaraliin xa Ala solona na kiini, Ala yi na kanna mafelu.”

<sup>32</sup> “Xa a fa yɛxɛɛ diin nan na a yulubi xafari saraxan na, a lan a xa a gilɛɛn nan ba, fɛ mi naxan na.

<sup>33</sup> A xa a yiin sa a xunna fari. A xa a kɔɛ raxaba yulubi xafari saraxan na saraxa gan daxine kɔɛ raxaban dɛnaxan yi.

<sup>34</sup> Saraxaraliin xa a wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a sa saraxa gan daxin baden tongonna fenne ma, a yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma.

<sup>35</sup> A xa a turene birin ba, alo yɛxɛɛn naxan ba bɔɓɛ xunbeli saraxan na. Saraxaraliin yi a sa saraxan bonne fari naxanye ralima Alatala ma tɛɛni saraxa ganden fari. Saraxaraliin xa Ala solona na kiini na kanna xa a yulubi ligaxine fe ra, Ala yi a mafelu.”

## 5

### *Yulubin misaale*

<sup>1</sup> “Xa yamaan xilixi sereya badeni e yi e rakɔɔ, xa muxuna nde feen naxan toxi hanma a a kolon, xa a mi sereyaan ba na ma, a bata yulubin liga. A na hakɛn goronna tongoma nɛn.

<sup>2</sup> Xa muxuna nde a din se haramuxina nde ra, xa a findi sube haramuxi faxaxin na, hanma xuruse haramuxina nde, hanma bubuse haramuxina nde, hali a mi a kolon, a fan mi fa sarijanxi, a bata yulubin tongo.

<sup>3</sup> Xa muxuna nde a din se xosixina nde ra naxan fataxi adamadiine ra, hali a mi yi a kolon, a na a kolon, a bata findi yulubi tongon na.

<sup>4</sup> Xa muxuna nde mi a miri, a a kɔɔ wulen fari, fa fala a fena nde rabama nɛn. Xa a mi a raba, a bata findi yulubi tongon na.”

<sup>5</sup> “Naxan na findi yulubi tongon na na feene yi, na xa a ti a yulubi ligaxin na.

<sup>6</sup> Na xanbi ra, a xa fa yeɛɛ gilɛn na hanma sii gilɛna, a a ba saraxan na Alatala xa a yanginna ra. Nayi, saraxaraliin xa Ala solona a yulubina fe ra.”

<sup>7</sup> “Xa fɛɛ mi a xa a xuruseen sɔɔ, a xa fa ganba firin hanma kolokonde firin na, a ne ba saraxan na a yanginna ra Alatala xa, keden yulubi xafarin na, keden saraxa gan daxin na.

<sup>8</sup> A xa e xali saraxaraliin fɛma. A xa yulubi xafari saraxan nan singe ba. A xa a kɛɛn gira, koni a nama a xunna bolonje a ra.

<sup>9</sup> A xa a wunla nde xuya saraxa ganden dɛxɔnna ma, a wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn. Yulubi xafari saraxan na a ra.

<sup>10</sup> A xa xoliin boden ba saraxa gan daxin na alo sariyana a falaxi kii naxan yi, a yi Ala solona na kanna yulubina fe ra. Ala a mafeluma nɛn.”

<sup>11</sup> “Xa fɛɛ mi a xa a ganba firin hanma kolokonde firin sɔɔ, a nɔɛ fɛ murutu fujin kilo naanin na nɛn yulubi xafari saraxan na. Koni a nama turen hanma wusulanna sa a yi, bayo yulubi xafari saraxan na a ra.

<sup>12</sup> A xa a xali saraxaraliin fɛma, na yi a yiin ye keden ba a ra jɔxɔ lu seen na Ala xɔn, a yi a sa saraxane fari naxanye ralima Alatala ma tɛɛni saraxa ganden fari. Yulubi xafari saraxan na a ra.

<sup>13</sup> Saraxaraliin xa Ala solona na kiini na kanna yulubi ligaxine fe ra, Ala yi a mafelu. Saraxaraliin nan gbee saraxan dɔnxɛn na alo a ligan bogise saraxan na kii naxan yi.”

### *Yangin saraxana*

<sup>14</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>15</sup> “Xa muxuna nde tinxintareyaan liga, a yulubin liga tantanni a mi Alatala gbee se sarijanxine fi a ma. A xa fa kontonna ra e nun naxan yelan a yanginna ra Alatala xa, fɛ mi naxan na, naxan saren lanxi kala tixin ma, fata yire sarijanxin gbeti liga seen na. Yangin saraxan nan na ra.

<sup>16</sup> A mi se sarijanxin naxan fixi, a xa a jɔxɔn fi, a yi a saren yaganna dɔxɔja ma firin sa a fari, a yi a birin so saraxaraliin yii. Saraxaralina Ala solonama nɛn na kanna xa kontonna ra, a naxan bama yangin saraxan na, Ala yi a mafelu.”

<sup>17</sup> “Xa muxuna nde yulubin liga, a Alatala yamarina nde kala, hali a mi a kolon, a bata findi yulubi tongon na. A a haken goronna tongoma nɛn.

<sup>18</sup> A xa fa kontonna ra saraxaraliin fɛma fɛ mi naxan na yangin saraxan na. A saren xa lan a kala tixin saren ma fata sariyan na saraxaraliin miriyani. Nayi, saraxaralina Ala solonama nɛn a tantanna fe ra, Ala yi a mafelu.

<sup>19</sup> Yangin saraxan na a ra, bayo na kanna findixi yulubi tongon nan na Alatala mabinni.”

### *Sariyana lan yangin saraxan ma*

<sup>20</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>21</sup>“Xa muxuna nde yulubin liga, a yi tinxintareyaan liga Alatala ra, a wulen fala a boden xa a yii sena nde a fe ra, naxan taxuxi a ra hanma a a muᵛᵛa, hanma a a kansun,

<sup>22</sup>hanma a a de yixalan sena nde a fe ra naxan loxi ayi, a yi a to, hanma a a kolob wuleni, hanma a yulubina nde liga alo adaman dari fena,

<sup>23</sup>a na na sifan liga, a bata findi yulubi tongon na. A xa na se muᵛᵛaxin naxete, hanma a naxan kansunxi, hanma naxan yi taxuxi a ra, hanma a seen naxan toxi naxan yi loxi ayi,

<sup>24</sup>hanma a wulen falaxi seen naxan ma fe ra. A xa na muᵛᵛaxon fi, a yi yaganna doᵛᵛoᵛᵛa ma firin sa a fari, a yi a so a kannu yii na loxon yeteni a na yangin saraxan ba loxon naxan yi.

<sup>25</sup>A xa fa kontonna ra saraxaraliin fema fe mi naxan na yangin saraxan na Alatala xa. Na kontonna saren nun kala tixin saren xa lan.

<sup>26</sup>Saraxaralina Alatala solonama nen, a yi a mafelu na feen na, naxan a findixi yulubi tongon na.”

## 6

### *Sariyan saraxa gan daxine fe yi*

<sup>1</sup>Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>2</sup>a xa yamarini ito fi Haruna nun a diine ma, a naxa, “Sariyan ni i ra saraxa gan daxine fe ra. Saraxa gan daxin xa lu ganᵛᵛe saraxa ganden fari koeeᵛᵛ birin na han xotanni. Teen nama tu saraxa ganden fari.

<sup>3</sup>Na xanbi ra, saraxaraliin xa a maxidi taa dugi gubani e nun a taa dugi bunbirana, a saraxan xuben ba saraxa ganden fari teen naxanye ganxi, a yi e sa saraxa ganden deᵛᵛon.

<sup>4</sup>Na xanbi ra, a a dugine masara, a xuben xali yamaan daaxaden fari ma yirena nde yi naxan sariᵛᵛan.

<sup>5</sup>Teen naxan deᵛᵛema saraxa ganden fari, na nama tu. Xoton yo xoton, saraxaraliin xa yegene fari sa, a yi saraxa gan daxini ton teeni, a boᵛᵛe xunbeli saraxane turen sa a fari.

<sup>6</sup>Teen xa lu deᵛᵛe saraxa ganden fari waxatin birin. A nama tu.”

### *Sariyan bogise saraxane fe yi*

<sup>7</sup>“Sariyan ni i ra bogise saraxana fe ra: Harunaa diine xa fa a ra Alatala yetagi, saraxa ganden yetagi.

<sup>8</sup>Saraxaraliin xa murutu fuᵛᵛin nun turen yiin yeᵛᵛayᵛᵛi keden tongo, e nun wusulanna birin naxan saxi bogise saraxan fari. A yi na sa teeni muᵛᵛo lu seen na Ala xon saraxa ganden fari, a xirin yi rafan Alatala ma.

<sup>9</sup>Haruna nun a diine xa na bogise saraxan donxen don. E xa a don yirena nde yi naxan sariᵛᵛan Naralan Bubun sansanna kui. Buru rate se\* nama sa a yi.

<sup>10</sup>A mi ganma buru rate seen na. N na nan soxi e yii e gbeen na fata ne saraxane ra naxanye ralima n ma teen na. A sariᵛᵛan han! A sariᵛᵛan alo yulubi xafari saraxan nun yangin saraxan sariᵛᵛan kii naxan yi.

<sup>11</sup>Haruna bonsonna xemene birin daxa e xa a don. E gbeen na a ra fata saraxane ra naxanye ralima Alatala ma teen na waxati famatone birin yi. Naxan yo nema a yiin diᵛᵛe a ra fo a xa sariᵛᵛan.”

<sup>12</sup>Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

\* **6:9: burun nate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.



13 “Haruna nun a diine na masusan ɓɔxɔn naxan yi e yi findi saraxaraline ra, e xa murutu fujin kilo saxan ba bogise saraxan na Alatala xa, a tagina xɔtɔnni, a tagiin bonna jinbanna ra.

14 Murutu fujin lan a ɓɔnbɔ turen na, na yi gan tunde dutunna ma. Na xanbi ra, na burudin xa yigira dungi dungen na, a rali bogise saraxan na naxan xiri rafan Alatala ma.

15 Haruna ɓɔnsɔnna naxan findima saraxarali kuntigin na, na xa saraxani ito ba. Habadan sariyan na a ra Alatala yɛtagi, a ganma nɛn fefe!

16 Saraxaraliin na fa bogise saraxan naxan na, a ganma nɛn fefe, a nama don.”

#### *Yulubi xafari saraxan sariyana*

17 Alatala yi a fala Musa xa,

18 a a xa a fala Haruna nun a diine xa, a naxa, “Sariyan ni i ra yulubi xafari saraxana fe ra. Yulubi xafari saraxan xa faxa Alatala yɛtagi saraxa gan daxin kɔɛ raxaban dɛnaxan yi. A sarijan han!

19 Saraxaraliin naxan a ralima, na nan a donma. A xa a don Naralan Bubun sansanna kui yirena nde yi naxan sarijan.

20 Naxan yo nɛma a yiin dinjɛ a suben na ɓɔ a xa sarijan nɛn. Xa a wunla xuya dugina nde ma, i xa na dugin xa yire sarijanxina nde yi.

21 A na jin fejen naxan kui, i xa na kala. Koni xa a jin sula goronna nan kui, a xa maxa, a malinsaxun.

22 Xɛmɛn naxanye saraxaralina denbayani, ne nan daxa, e a don. A sarijan han!

23 Koni yulubi xafari saraxan naxan wunla bata xali Naralan Bubun yire sarijanxin kui Ala solona seen na, na nama don. Na xa sa tɛɛni.”

## 7

#### *Yangin saraxan sariyana*

1 “Sariyan ni i ra yangin saraxana fe ra. A sarijan han!

2 Yangin saraxan xa faxa saraxa gan daxin kɔɛ raxaban dɛnaxan yi. A wunla yi so saraxa ganden dɛxɔnne birin ma.

3 A turen birin xa ba saraxan na, a xuli turen nun a turen naxanye a buru subene ma,

4 a gbingi ra xɛɛ firinne nun turen naxanye e ma a gbingini, farafaran naxan ɓɔjen ma naxan bama e nun gbingi ra xɛɛne.

5 Saraxaraliin xa ne rali Alatala ma tɛɛni saraxa ganden fari. Yangin saraxan na a ra.

6 Xɛmɛn naxanye saraxaralina denbayani, ne nan daxa, e a don, koni ɓɔ a xa don yire sarijanxina nde yi, bayo a sarijan han!

7 Yangin saraxan nun yulubi xafari saraxan lanxi sariya kedenni ito nan ma: saraxaraliin naxan Ala solonama, a tan nan gbee suben na.”

8 “Saraxaraliin naxan saraxa gan daxin bama muxuna nde xa, a tan nan gbee na kidin na.”

9 “Bogise saraxan naxan birin ganxi buru gandeni, naxan nafalaxi tunde dutunna ma hanma naxan gilixi, saraxaraliin nan gbee ne ra, naxan saraxan nalixi.

10 Bogise saraxan birin naxan basanxi turen na hanma a xarena, Haruna ɓɔnsɔnne birin nan gbee ne ra.”

#### *Ɓɔjɛ xunbeli saraxan sariyana*

11 “Sariyan ni i ra ɓɔjɛ xunbeli saraxana fe ra naxan bama Alatala xa.

12 Xa muxuna nde xuruseen bama barika bira seen na, a xa a ba e nun buru xunne buru rate se mi naxanye yi naxanye bɔnbɔxi turen na e nun burudine turen saxi naxanye ma buru rate se mi naxanye yi, e nun buru yilɛnɛnxin naxanye rafalaxi murutu fujin fajin na naxanye bɔnbɔxi turen na.

13 Buru rate seen buru xunna naxanye yi, na ndee xa sa bɔɔɛ xunbeli saraxan fari naxan bama barika bira seen na.

14 A xa nde ba ne keden kedenna ra, a na fi Alatala ma. Na findima saraxaraliin nan gbee ra naxan bɔɔɛ xunbeli saraxan wunla xuyaxi.

15 Bɔɔɛ xunbeli saraxan naxan bama barika bira seen na, na suben xa don a ba lɔxɔn nin. Na sese nama ramara han xɔtɔnni.”

16 “Koni, xa muxuna nde bɔɔɛ xunbeli saraxan bama alogo a xa a de xuiin nakamali hanma a a ba jɛnige ma saraxan na, saraxa suben xa don a ba lɔxɔn nin, koni naxan na lu, a nɔɛ na donjɛ nɛn na xɔtɔn bode.

17 Saraxan suben dɔnxɛn naxan na lu a xii saxandeni na xa sa tɛɛni.

18 Xa muxuna nde susu a bɔɔɛ xunbeli saraxan suben don a xii saxande lɔxɔni, saraxan mi rasuxuma. Ala mi a yatɛma sese ra, a ba muxun xa bayo a haramuxi. Naxan na a don, a na haken goronna tongoma nɛn.

19 Suben naxan na din se haramuxin na, na nama don, a xa sa tɛɛni. Muxun naxan sarijan, na kanna daxa a saraxa suben don,

20 koni naxan mi sarijanaxi, a yi bɔɔɛ xunbeli saraxa subena nde don Alatala gbeen naxan na, na kedima nɛn a yamani.

21 Naxan na a din se haramuxina nde ra, fata adaman na hanma sube haramuxina, hanma xɔsi se haramuxina nde, a yi bɔɔɛ xunbeli saraxa suben don Alatala gbeen naxan na, na kanna kedima nɛn a yamani.”

22 Alatala yi a fala Musa xa,

23 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E nama jingen turen don, hanma yɛxɛna, hanma siina.

24 I na suben to, a faxaxi hanma burunna subene a yibɔxi, ne turen nɔɛ rawale nɛn se gbɛɛ ra, koni i nama a don.

25 Naxan na na sube sifane turen don naxanye nɔɛ raliyɛ Alatala ma tɛɛn na, na kedima nɛn a yamani.

26 E nama xɔliin wunla don hanma suben wunla, e nɛma dɔxi dɛdɛ yi.

27 Naxan na wunla nde don, na kedima nɛn a yamani.”

28 Alatala yi a fala Musa xa,

29 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Naxan na bɔɔɛ xunbeli saraxan ba, a xa fa a fɔxɔ kedenna ra, a na ba saraxan na Alatala xa.

30 A yetɛɛn xa fa na kiseen na naxan nalima Alatala ma tɛɛn na. A xa fa suben turen nun a kanke na. A xa a kanke yita Alatala ra alo se ralixina.

31 Saraxaraliin xa turen sa tɛɛni saraxa ganden fari, koni a kanke xa lu Haruna nun a diine xa.

32 I xa bɔɔɛ xunbeli saraxan yiifari ma danban fi saraxaraliin ma kiseen na.

33 Haruna bɔnsɔnna naxan bɔɔɛ xunbeli saraxan wunla nun turen nalixi, na nan gbee a yiifari ma danban na.

34 Amasɔtɔ Isirayila kaane bɔɔɛ xunbeli saraxan naxanye bama, a kanke ralixin nun a danban naxan fixi, n bata ne so Haruna nun a diine yii, saraxaraline. Isirayila kaane na subene nan soma e yii habadan.”

35 “Ito nan findi Haruna nun a diine gbeen na e Alatalaa saraxarali wanla fɔlɔ lɔxɔn naxan yi. A bama ne saraxane ra naxanye ralixi Alatala ma tɛɛn na.

36 Alatala na nan yamarixi Isirayila kaane ma, e to masusan lɔxɔn naxan yi. Habadan sariyan na a ra e yixɛtɛne birin xa.

<sup>37</sup> Sariyane nan ne ra saraxani itoe fe ra: saraxa gan daxina, bogise saraxana, yulubi xafari saraxana, yangin saraxana, saraxaraliin dɔxɔ saraxana e nun bɔɲe xunbeli saraxana.

<sup>38</sup> Alatala na sariyan so Musa yii Sinayi geyaan nan fari, a Isirayila kaane yamari lɔxɔn naxan yi Sinayi tonbonni, a e xa fa e saraxane ra Alatala xa.”

## 8

### *Saraxaraline dɔxɔ feen saraxana*

#### *Xɔɔyaan 29.1-37*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Haruna nun a diine xili Naralan Bubun so deen na. I xa fa e dugine nun masusan turen na, e nun turaan naxan bama yulubi xafari saraxan na, e nun konton firin e nun debena buru ratetarene naxan kui.

<sup>3</sup> I xa Isirayila yamaan birin malan Naralan Bubun so deen na.”

<sup>4</sup> Alatala yamarin naxan fi, Musa yi na liga, yamaan yi e malan Naralan Bubun so deen na.

<sup>5</sup> Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi.”

<sup>6</sup> Musa yi Haruna nun a diine maso, a yi e maxa.

<sup>7</sup> A yi dugin nagodo Haruna ma, a yi a tagi xidi tagixidin na, a gubaan nagodo a ma, a saraxarali domain nagodo a ma, a saraxarali domain tagi xidi tagixidi faɲin na.

<sup>8</sup> A yi kanke masaan bira a kɔe, a masensen ti seene, Yurima nun Tumin sa na kui.

<sup>9</sup> A yi namun so Haruna xun na, a yi xema walaxadin sa a tigi yee ra taxamaseri sarijanxin na alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>10</sup> Musa yi masusan turen tongo, a Ala batu bubun masusan e nun a yi seen birin. A ne birin nasarijan.

<sup>11</sup> A yi na turena nde xuya saraxa ganden ma dɔxɔɲa ma solofere, a saraxa ganden masusan e nun a goronne birin, e nun ige sa seen nun a dɔxɔ sena, alogo a xa ne rasarijan.

<sup>12</sup> A mɔn yi turen sa Haruna xunni, a a masusan, alogo a xa a rasarijan.

<sup>13</sup> A yi Harunaa diine maso. A yi e dugine ragodo e ma, e nun tagi xidine nun xun tagi xidine, alo Alatala yamarin naxan so Musa yii.

<sup>14</sup> A yi fa turaan na yulubi xafari saraxan na, Haruna nun a diine yi e yiine sa turaan xunna fari.

<sup>15</sup> Musa yi a kɔe raxaba, a a wunla nde tongo, a yi a sa saraxa ganden tongonna fenne ma a yii sonla ra, alogo a xa saraxa ganden nasarijan. A yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden deɔxɔn ma. A saraxa ganden nasarijan na kiini alogo a xa Ala solona mɛnni.

<sup>16</sup> Musa mɔn yi turen tongo naxanye yi jingen buru subene rabilinni, e nun farafaran naxan yi bɔɲɛn fari, e nun a gbingi ra xelɛ firinne nun e turene. A yi na birin sa tɛɛni saraxa ganden fari.

<sup>17</sup> Koni a yi jingen gbindin nun a kidin nun a suben nun a gbiine woli tɛɛni yamaan daaxaden fari ma, alo Alatala a yamarin Musa ma kii naxan yi.

<sup>18</sup> Na xanbi ra, a yi fa kontonna ra saraxa gan daxin na. Haruna nun a diine yi e yiine sa a xunna ma.

<sup>19</sup> Musa yi a kɔe raxaba, a a wunla nde so saraxa ganden deɔxɔnne ma.

<sup>20</sup> A yi a yixaba dungi dugin na, a a xunna sa tɛɛni, e nun a dungine nun a turena.

<sup>21</sup> A yi a buru subene nun a sanne maxa, a yi kontonna gbindin birin sa tɛɛni saraxa ganden fari saraxa gan daxin na, naxan nalixi Alatala ma tɛɛn na alo a yamari Musa ma kii naxan yi. A xirin yi rafan Ala ma.

<sup>22</sup> Na xanbi ra, a yi fa kontonna firinden na saraxarali dɔxɔ saraxan na. Haruna nun a diine yi e yiine sa a xunna ma.

<sup>23</sup> Musa yi a kɔɛ raxaba, a a wunla nde tongo, a yi a sa Haruna yiifari ma tunla ma. A nde sa a yiifari ma yii konkoribaan nun a san konkoribaan ma.

<sup>24</sup> A yi Harunaa diine fan maso, a a wunla nde sa e yiifari ma tunle ma e nun e yiifari ma yii konkoribaan nun san konkoribane. A yi a wunla nde so saraxa ganden dɛxɔnne ma.

<sup>25</sup> A a turen tongo, e nun a xuli turena, e nun turen naxanye a buru subene rabilinni, e nun farafaran naxan a bɔɲɛn fari, e nun a gbingi ra xɛɛ frinne nun e turene, e nun a yiifari ma danbana.

<sup>26</sup> A deben tongo buru ratetaren naxan kui, naxan yi Alatala yɛtagi. A yi buru xun keden tongo, e nun buru keden naxan nafalaxi turen na e nun burudi keden. A yi e sa suben turene nun yiifari ma danban fari.

<sup>27</sup> A yi e birin so Haruna nun a diine yii, a yi e yite Alatala yɛtagi se ralixin na.

<sup>28</sup> Na xanbi ra, Musa yi e rasuxu e ra, a yi e sa tɛɛni saraxa ganden fari saraxa gan daxine fari. Saraxarali dɔxɔ saraxan na a ra, naxan xiri rafan Ala ma. A ralima Alatala ma tɛɛn nan na.

<sup>29</sup> Musa yi kontonna kanken tongo a yi a yite Alatala yɛtagi se ralixin na. Na yi findi Musa gbeen na alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>30</sup> Musa yi masusan turena nde tongo e nun wunla nde naxan yi saraxa ganden fari, a yi a xuya Haruna nun a dugine ma, e nun a diine nun e dugine. Nayi, a yi Haruna nun a dugine rasariɲan, e nun a diine nun e dugine.

<sup>31</sup> Musa yi a fala Haruna nun a diine xa, a naxa, “E suben ɲin Naralan Bubun dɛ ra, e yi a don na, e nun burun naxan deben kui saraxarali dɔxɔ saraxan na, alo n na a yamari kii naxan yi. N naxa, ‘Haruna nun a diine xa a don.’

<sup>32</sup> E xa burun nun sube dɔnxɛn woli tɛɛni.

<sup>33</sup> E nama keli Naralan Bubun dɛ ra xii solofere, han e dɔxɔ fe lɔxɔne yi ɲan bayo e dɔxɔ feene buma nɛn xii solofere.

<sup>34</sup> Alatala to feene yamarixi nɛn alogo a xa solona e xa.

<sup>35</sup> Nanara, e xa lu Naralan Bubun dɛɛn na xii solofere, kɔɛɛn nun yanyin na, e yi Alatalaa yamarin suxu, alogo e nama faxa, amasɔtɔ na nan yamarixi n ma.”

<sup>36</sup> Alatalaa yamarin naxanye birin fi e ma fata Musa ra, Haruna nun a diine yi ne birin liga.

## 9

### *Haruna nun a diine yi wanla fɔb*

<sup>1</sup> Xii solomasɛxɛde lɔxɔni, Musa yi Haruna nun a diine xili, e nun Isirayila fonne.

<sup>2</sup> A yi a fala Haruna xa, a naxa, “Turaan dii keden tongo i yulubi xafari saraxan na e nun konton keden saraxa gan daxin na, fɛ mi naxanye ra, i fa e ra Alatala yɛtagi.

<sup>3</sup> I yi a fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘E xa kɔtɔn tongo yulubi xafari saraxan na, e nun turaan diin nun yɛxɛɛ diina ɲɛɛ keden kedenne, fɛ mi naxanye ra saraxa gan daxin na,

<sup>4</sup> e nun turana e nun kontonna bɔɲɛ xunbeli saraxan na, alogo e xa ba saraxan na Alatala yetagi, e nun bogise saraxan naxan basanxi turen na. Amasɔɔ Alatala a nɔɾɔn yitama ε ra nen to.’ ”

<sup>5</sup> Musa naxan yamari, e na xali Naralan Bubun yetagi. Yamaan birin yi e maso, e ti Alatala yetagi.

<sup>6</sup> Musa yi a fala, a naxa, “Alatalaa yamarin ni i ra ε naxan ligama alogo ε xa a nɔɾɔn to.”

<sup>7</sup> Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “I maso saraxa ganden na. I yi i yulubi xafari saraxan nun saraxa gan daxin ba, i Ala solona i yetεen nun yamaan xa. I xa saraxan ba yamaan fan xa alogo i xa Ala solona e xa, alo Alatala a yamarixi kii naxan yi.”

<sup>8</sup> Haruna yi a maso saraxa ganden na, a yi turaan diin kɔε raxaba a yetε yulubi xafari saraxan na.

<sup>9</sup> A diine yi fa a wunla ra a xɔn, a yi a yii sonla sin wunli, a yi a sa saraxa ganden tongonna fenne ma. A yi wuli dɔnxɛn nabɔxɔn saraxa ganden dɛxɔn ma.

<sup>10</sup> A yi a turen sa tɛeni saraxa ganden fari, e nun a gbingi ra xelene nun farafaran naxan a bɔɲɛn fari, e naxanye baxi yulubi xafari saraxani, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>11</sup> Koni a yi a suben nun a kidin sa tɛeni yamaan daaxaden fari ma.

<sup>12</sup> A yi saraxa gan daxin kɔε raxaba. A diine yi a wunla so a yii, a yi a so saraxa ganden dɛxɔnne ma.

<sup>13</sup> E yi saraxan dungi keden keden so a yii e nun a xunna, a yi e sa tɛeni saraxa ganden fari.

<sup>14</sup> A yi a buru subene nun a sanne maxa, a yi e sa saraxa gan daxin fari tɛeni saraxa ganden fari.

<sup>15</sup> Na xanbi ra, Haruna yi fa yamana saraxan na. A yi yamana yulubi xafari saraxa kɔtɔn tongo, a yi a kɔε raxaba. A na ba yulubi xafari saraxan na alo a singen ba kii naxan yi.

<sup>16</sup> A yi fa saraxa gan daxin na, a na ba alo sariyana a falaxi kii naxan yi.

<sup>17</sup> A yi fa bogise saraxan na, a yi a yiin yε keden ba a ra, a yi na sa tɛeni saraxa ganden fari, sa xɔtɔn ma saraxan gan daxin fari.

<sup>18</sup> A yi turaan nun kontonna kɔε raxaba yamana bɔɲɛ xunbeli saraxan na. A diine yi a wunla so a yii, a yi a so saraxa ganden dɛxɔnne ma.

<sup>19</sup> E yi turaan nun kontonna turen tongo, e nun a xuli turena, a ture yirene, a gbingi ra xelene, e nun farafaran naxan a bɔɲɛn fari,

<sup>20</sup> e yi ne sa subene kankene fari. Haruna yi turene sa tɛeni saraxa ganden fari.

<sup>21</sup> Haruna yi subene kankene nun e yiifari ma danbane yite Alatala yetagi, se ralixin na alo Musa a yamari kii naxan yi.

<sup>22</sup> Haruna yi a yiine yite yamaan binni, a duba e xa. A to yulubi xafari saraxan nun saraxa gan daxin nun bɔɲɛ xunbeli saraxan ba, a yi godo.

<sup>23</sup> Musa nun Haruna yi so Naralan Bubun kui. E to mini, e duba yamaan xa. Alatalaa nɔɾɔn yi godo saraxa gandeni yamaan yetagi.

<sup>24</sup> Tɛen yi mini Alatala yetagi, a saraxan nun turen gan saraxa ganden fari. Yamaan to na to, e sɔnxɔ sɛwani, e yi e xinbi sin, e yetagin lan bɔxɔn ma.

## 10

<sup>1</sup> Haruna dii firinne, Nadaba nun Abihu, ne yi e wusulan gan seene tongo, e tēen sa e kui, e wusulanna sa a fari. E yi fa tēen na Alatala yētagi, naxan mi yi lan, a mi yi naxan yamarixi.

<sup>2</sup> Nayi, tēen yi mini Alatala yētagi, a yi e gan, e faxa Alatala yētagi.

<sup>3</sup> Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “Alatala ε rakolonxi nēn ito ra, a to a fala, a naxa, ‘N na n ma sarijanna mayitama nēn n batu muxune tagi. N binyama nēn yamaan yētagi.’ ”

Haruna yi lu dunduxi.

<sup>4</sup> Musa yi Mikayeli nun Elisafan xili, Haruna sōxō Yusiyēli a diine, a yi a fala e xa, a naxa, “E xa ε ngaxakedenne binbine xali yamaan daaxaden fari ma, keli yire sarijnanxin yētagi.”

<sup>5</sup> E yi fa, e yi e xali yamaan daaxaden fari ma, alo Musa e yamari kii naxan yi. Dugine mōn yi e binbine ma.

<sup>6</sup> Musa yi a fala Haruna nun a diine xa, Eleyasari nun Itamara, a naxa, “E nama ε xunna lu a yitōntaren na, ε to sunuxi. E nama ε dugine yibō, alogo ε nama faxa, ε yi Alatalaa xōlōn nafa yamaan birin ma. Alatala ε kon kaan naxanye faxaxi tēen na, Isirayila yamaan birin nan ne wugama.

<sup>7</sup> E nama keli Naralan Bubun so dēen na, alogo ε nama faxa, amasōtō Alatalaa masusan turen nan e ma.” Musa naxan fala, e na liga.

<sup>8</sup> Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa,

<sup>9</sup> “I na so Naralan Bubun kui, i nama manpaan min, i nama na minse sifan min, i tan nun i ya diine, alogo ε nama faxa. A findima habadan sariyan nan na i yixetene xa waxati famatōne yi.

<sup>10</sup> E xa se sarijnanxin nun a haramuxin tagi raba, naxan mi daxa e nun naxan daxa.

<sup>11</sup> E xa Isirayila kaane xaran tōnne ma Alatala naxanye fixi e ma fata Musa ra.”

<sup>12</sup> Musa yi a fala Haruna nun a diine xa naxanye yi fa luxi, Eleyasari nun Itamara, a naxa, “Bogise saraxan naxan luxi, naxan mi ralixi Alatala ma tēen na, ε xa na tongo, ε yi a don saraxa ganden fēma. A nama basan buru rate seen\* na. A sarijnan fefe!

<sup>13</sup> E xa a don yirena nde yi naxan sarijnan, amasōtō i gbeen na a ra ε nun i ya diine, fata na saraxane ra naxanye ralixi Alatala ma tēen na, bayo na nan yamarixin n ma.

<sup>14</sup> Koni suben kanken naxan nalixi e nun danban naxan yitexi Ala xa, ε nun i ya dii xēmene nun i ya dii tēmene xa ne don yirena nde yi naxan sarijnan. Amasōtō e bata so ε yii ε gbeen na, naxanye baxi Isirayila kaane bōjje xunbeli saraxane ra.

<sup>15</sup> Isirayila kaane lan e xa fa danban na naxan yitexi e nun kanken naxan nalixi Ala ma, sa turene fari naxanye sama tēeni, alogo e xa yite Alatala yētagi se ralixin na. Habadan sariyan na a ra: I gbeen nan e ra, ε nun i ya diine alo Alatala a yamarixi kii naxan yi.”

<sup>16</sup> Musa yi kōtōna fe maxōdin, naxan baxi yulubi xafari saraxan na. A yi a mē a e bata yi a birin sa tēeni. Nayi, a yi xōlō Eleyasari nun Itamara ma, Harunaa dii naxanye lu, a naxa,

<sup>17</sup> “Nanfera ε mi saraxani ito suben donxi yire sarijnanxini? A sarijnan han! Alatala subeni ito soxi ε yii nēn alogo Isirayila yamana haken xa ba a ma, ε yi Alatala solona e xa.

\* **10:12: *burun nate sena:*** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

18 Amasətə subeni ito wunla to mi soxi yire sarijanxin kui, nayi ε lan nen ε kətən suben don yire sarijanxini, alo n na a yamari kii naxan yi.”

19 Haruna yi a fala Musa xa, a naxa, “I tuli mati. E bata yulubi xafari saraxan nun saraxa gan daxin ba Alatala yetagi to laxəni, na kui, i mi a to fe sifan naxan n masətəxi. Na yi Alatala keneηje ba, xa n fa yulubi xafari saraxa suben don to?”

20 Musa to na me, na yi a kenen.

## 11

### *Sube radaxaxine nun a haramuxine Sariyane 14.3-21*

1 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa,

2 a e xa a fala Isirayila kaane xa, e naxa, “Bəxən subene birin ye, ε lan ε xa itoe nan don:

3 Sube toro kanna naxanye mən donseen laxunma, ε nəe ne birin donje nen fə naxanye toro mi bəxi jaxi ra.”

4 “Koni ndee na naxanye donseen laxunma tun, hanma naxanye toro bəxi tun, ne haramuxin na a ra ε tan xa. Nəgəməna, na haramuxi bayo a donseen laxunma, koni a toro mi bəxi jaxi ra.

5 Fanyerasiin donseen laxunma, koni a toro mi bəxi jaxi ra. A haramuxin na a ra ε tan xa.

6 Neren donseen laxunma, koni a toro mi bəxi jaxi ra, a haramuxin na a ra ε tan xa.

7 Xəsən toron bəxi, koni a mi donse laxunma, a haramuxin na a ra ε tan xa.

8 E nama e suben don, ε nama e yiin din e faxaxin na. E haramuxin na a ra ε tan xa.”

9 “Niimaseen naxanye igeni, ε lan ε xa xali yeχene don naxanye e bama, fəxə igeni hanma baani.

10 Koni niimase xunxuri naxanye fəxə igeni hanma baani, e mi e bama, e xali mi e ma, ε nama ne don. E xəsixin na a ra ε tan xa.

11 Se xəsixin nan ne ra ε tan xa, ε nama e suben don. E xa e faxaxin yate alo xəsina.

12 Naxanye birin igeni, e mi e bama, e xali mi e ma, se xəsixin nan ne ra ε tan xa.”

13 “E xa xəliini itoe yate alo se xəsixina, ε nama ne don: singbinna nun dukan nun xəlimangan

14 nun bangaan nun segen siyaan birin

15 e nun xaxaan siyaan birin

16 nun dangaranfulen nun kutunxunban nun fəxə ige ma xəliin nun təxedi tongon siyaan birin,

17 e nun kunkutunna nun jinjaxan nun fətənbunsamuran

18 nun toxoroon nun yeχe suxu kankon nun kankanna,

19 e nun yaya xənlə nun saji xənlə siyaan birin, e nun sarasima xənlə nun tuyəna.”

20 “Gabuteen nun sanne niimase xunxurin naxanye ma, ba xəline ra, ne xəsixin na a ra ε tan xa.

21 Koni, xa na niimase xunxurin sifana nde sanna a ligε a tukan, ε nəe na donje nen.

22 E nəe itoe nan donje ne ye: sujen siyaan birin nun xoxorone nun songolonbalane e nun tuguminne.

23 Koni, gabuteεn nun sanne niimase xunxuri gbete naxanye ma, ε xa ne yate se xosixine ra.

24 Ne ε raxosima nen. Naxan yo na a yiin din e faxaxin na, na kanna mi fa sarijanxi han jinbanna ra.

25 Naxan yo na e faxaxin tongo, na lan a yi a dugine xa. A mi fa sarijanxi han jinbanna ra.”

26 “Suben naxan birin toro mi boxi jaxi ra hanma a mi donseen laxunma, ne haramuxin na ra ε tan xa. Naxan na a yiin din e faxaxin na, na mi fa sarijanxi.

27 Sube san naaninna naxanye birin sanna xunduxi, e haramuxin na a ra ε tan xa. Naxan yo na a yiin din e faxaxin na, na kanna mi fa sarijanxi han jinbanna ra.

28 Naxan yo na e faxaxin tongo, na lan a yi a dugine xa, a mi fa sarijanxi han jinbanna ra. E haramuxin na a ra ε tan xa.”

29 “Yili ra seen naxanye boxon ma, itoe nan haramuxi ε tan xa: sulumen nun yelen nun dangan siyaan birin,

30 e nun lennakonsaan nun sagadin nun kendemelexaan nun mululuna e nun kolona.

31 Ne nan haramuxi ε xa yili ra seene ye boxon ma. Naxan yo na a yiin din e faxaxin na, na kanna mi fa sarijanxi han jinbanna ra.

32 E faxaxin na bira se yo ma, na xosima nen, xa a findi wudi daxin na, hanma dugina, hanma kidina, hanma benbenla. Goron yo naxan nawale wali yo yi, a sama nen igeni. A mi fa sarijanxi han jinbanna ra. Na xanbi ra, a yi sarijan.

33 Xa na niimasena nde keden bira fejena nde kui, a xosima nen. E xa na fejen kala.

34 Donseen naxan lan a xa don, koni xa na feje kui igen sa a ma, a xosima nen. Minse yo na min na fejen kui, a xosixin na a ra.

35 E faxaxin na bira se yo ma, na xosima nen. Xa buru ganden na a ra hanma tee yinla fo ε xa a kala, bayo a xosixi. E xa a yate alo se haramuxina.

36 Koni xa a faxaxin bira tigini hanma ige ramaradeni, ne mi xosixi. Koni naxan na a yiin din a faxaxin na, na mi fa sarijanxi.

37 Xa a faxaxin bira sansiin ma naxan lan a si, a mi xosixi.

38 Koni xa igen bata sa sansiin ma, a faxaxin yi bira a yi, na sansiin bata haramu ε xa.”

39 “Suben naxan lan a xa don, xa na faxesa a yete ma, naxan na a yiin din a faxaxin na, na mi fa sarijanxi han jinbanna ra.

40 Naxan na a suben don, na lan a yi a dugine xa, a mi fa sarijanxi han jinbanna ra. Naxan yo na e faxaxin maxali na lan a xa a dugine xa, a mi fa sarijanxi han jinbanna ra.

41 E nama niimase xunxuridine don, naxanye boxon ma. Ne xosixin na a ra.

42 Niimase xunxurin naxanye birin e bubuma boxon ma, ε nama ne sese don. Xa a bubuma a kuiin ma hanma a sigan tima a san naaninne ra hanma a san wuyaxi, a xosixin na a ra.

43 Nayi, ε nama ε yete raxosi na niimase xunxurine xon. E nama ε yete raxosi e xon de!

44 Alatala nan n tan na, ε Ala. E xa ε yete suxu sarijanxi kui, alogo ε xa sarijan, bayo n tan sarijan. E nama ε yete raxosi niimase xunxuri yo xon naxanye e bubun boxon ma.”



<sup>45</sup> “N tan nan Alatala ra naxan ε raminixi Misiran yi alogo n xa findi ε Ala ra. Nanara, ε xa sarijan, amasotō n tan sarijan.

<sup>46</sup> Sariyan nan na ra naxan lanxi subene ma, e nun xoline, e nun niimaseen naxanye birin igeni e nun naxanye bōxōn ma.

<sup>47</sup> ε xa sube haramuxine nun sube daxaxine tagi raba, naxanye lan e don e nun naxanye mi lan e don.”

## 12

### *Naxanla rasarijananna diin bari xanbini*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>2</sup> a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa jaxanla nde fudikan, a dii xemen bari, a mi fa sarijanxi na feen ma han xii solofere, alo a nema a kike wanli.

<sup>3</sup> Xii solofereden lōxōni, diin yi banxulan.

<sup>4</sup> A mōn mi sarijanxi xii tonge saxan nun saxan benun a xa sarijan wunla ma naxan minixi a ma dii bari waxatini. A nama a yiin din se sarijanxi yo ra, a nama siga yire sarijanxini, han a marasarijan lōxōne yi kamali.

<sup>5</sup> Xa a dii temen bari, a mi fa sarijanxi xunsagi firin, alo a nema a kike wanli bayo wunla bata mini a ma. A xa a marasarijananna legeden xii tonge sennin nun sennin.

<sup>6</sup> A marasarijan lōxōne na kamali a dii xemen xa hanma a dii temena, a xa yexee diin jee kedenna saraxa gan daxin xali saraxaraliin fema Naralan Bubun deen na, e nun kolokonde diina hanma ganbana, yulubi xafari saraxan na.

<sup>7</sup> Saraxaraliin xa na saraxane ba Alatala xa, a yi Ala solona na jaxanla xa. A sarijanma nen a wunla ma. Sariyan nan na ra jaxanla xa naxan na dii xemen bari hanma dii temena.

<sup>8</sup> Xa a mi nō yexeen sote, a nōe ganba firin hanma kolokonde dii firin xale nen, kedenna xa ba saraxa gan daxin na, bonna yulubi xafari saraxana. Saraxaraliin xa Ala solona a xa, a sarijanma nen.”

## 13

### *Furene muxune fatine ma*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Xa muxun fatin yirena nde kusinxi, hanma kafanla a ma hanma fure dena nde a fatin ma naxan nōe finde fure jaxin na dangu muxu gbete ma, na xa xali saraxarali Haruna fema hanma a diina nde.

<sup>3</sup> Furen naxan a fatin ma, saraxaraliin xa na mato. Xa furen yiren xabene bata fixa, a deen yi tilinjē ayi, fure jaxin nan na ra. A na yelin a matoe, saraxaraliin xa a fala, a na kannna mi sarijan.

<sup>4</sup> Xa fure de fixena a fatin ma, koni a mi tilin, a fati ma xabe mi fixaxi, saraxaraliin xa furemaan lu a danna xunsagi keden.

<sup>5</sup> A xii soloferede lōxōni, a yi a mato. Xa a to furen deen mi masaraxi, a mi gboxi ayi a fatin ma, a mōn xa furemaan lu a danna xunsagi keden.

<sup>6</sup> Saraxaraliin xa a mato a xunsagi firinden xii soloferede lōxōni. Xa furen bata fisa a mi gboxi ayi a fatin ma, saraxaraliin xa a fala, a na kannna bata sarijan. Kafanla nan tun na a ra. A xa a dugine xa, a sarijanma nen.

<sup>7</sup> Koni saraxaraliin yelin xanbini a fale a sarijanxi, xa kafanla fa gbo ayi a fatin ma, na kannna mōn xa xete saraxaraliin fema.

8 Saraxaraliin mɔn xa a mato. Xa a to kafanla bata gbo ayi a fatin ma, a xa a fala, a na kannna mi sarijanxi, fure jaxin na a ra.”

9 “Xa fure jaxin bata lu muxuna nde fatin ma, e xa a xali saraxaraliin fema.

10 A xa a mato. Xa kusindena nde a ma naxan de bata fixa, xa na kusinden bata fati ma xaben fixa, a suben minixi kenenni,

11 nayi fure jaxi kɔxɔxin nan na ra. Saraxaraliin xa a fala, a na kannna mi sarijanxi. A nama lu a danna matoni, bayo a bata a kolon a mi sarijanxi.

12 Xa saraxaraliin bata a to a na fure jaxin bata gasin namini a fatin birin ma, keli a sanne ma han a xunna,

13 a xa a mato ki fajni, bayo xa na furena a fatin birin ma, a xa a fala furemaan ma, a sarijan bayo furen bata yelin xare.

14 Koni furen deen na mini a ma lɔxɔn naxan yi, a mi sarijanxi.

15 Saraxaraliin na furen deen to a ma, a xa a fala a ma, a mi sarijanxi. Fure jaxin nan na ra.

16 Xa furen deen xara, na kannna xa siga saraxaraliin fema.

17 A xa a mato. Xa furen bata xara, saraxaraliin xa a fala furemaan ma, a bata sarijan.

18 Xa seteen te muxuna nde ma, a yalan,

19 a funfun yi kusin, a fixa hanma a gbeeli, na muxun xa siga saraxaraliin fema.

20 Saraxaraliin xa a mato. Xa furen funfun tilin, a fati ma xabe bata fixa, saraxaraliin xa a fala, a na kannna mi sarijanxi. Fure jaxin na a ra, naxan minixi seteen funfuni.

21 Koni saraxaraliin na a mato, xa a mi fati ma xabe fixe to, xa furen funfun mi tilin, a xaraxi, a xa furemaan lu a danna xunsagi keden.

22 Xa furen bata gbo ayi fatin ma, saraxaraliin xa a fala na kannna ma, a mi sarijanxi. Fure jaxina nde na a ra.

23 Koni xa furen funfun mi masaraxi a mi gboxi ayi, nayi larun nan tun a ra. Saraxaraliin xa a fala na kannna ma a sarijanxi.”

24 “Xa muxuna nde fatin ganxi, xa furen deen fixa hanma a gbeeli,

25 saraxaraliin xa a mato. Xa a fati ma xabene fixa, furen deen tilin, fure jaxina nde nan na ra, naxan bata mini ganden ma. Nayi, saraxaraliin xa a fala na kannna ma a mi sarijanxi bayo fure jaxin na a ra.

26 Koni a na a mato, xa saraxaraliin mi fati ma xabe fixe to furen ye, a deen mi tilin, a bata xara, saraxaraliin xa na kannna lu a danna xunsagi keden.

27 Saraxaraliin xa a mato xii soloferede lɔxɔni. Xa furen bata gbo ayi a fatin ma, saraxaraliin xa a fala na kannna ma, a mi sarijanxi. Fure jaxin na a ra.

28 Koni xa furen mi masaraxi, a mi gboxi ayi, a bata xara, gande funfun nan na ra. Saraxaraliin xa a fala, a na kannna sarijanxi. Gande larun nan na ra.”

29 “Xa furen lu xemena nde hanma jaxanla nde xunna ma hanma a kenkenma ma,

30 saraxaraliin xa furen mato. Xa a tilin, a xunsexen hanma a de xaben gbeeli, a xunxurun, saraxaraliin xa a fala na kannna ma, a mi sarijanxi. Fure jaxin na a ra, daxana, naxan a suxi a xunna ma hanma a kenkenma ma.

31 Xa saraxaralina a to furen mi tilin, koni a xunsexε fɔre munma mini, furemaan xa lu a danna xii solofere.

32 Saraxaraliin xa a furen mato xii soloferede lɔxɔni. Xa daxaan mi gboxi ayi, a mi tilin, a xunsexen mi gbeeli,

33 na kannna xa a xunna bi, fɔ furen denaxan ma. Saraxaraliin mɔn xa a lu a danna xunsagi keden.

34 Saraxaraliin xa daxaan mato xii soloferede ləxəni. Xa a mi gboxi ayi, a mi tilin, saraxaraliin xa a fala na kanna ma, a a sarijanxi. A xa a dugine xa, a sarijanma nen.

35 Koni xa daxaan gbo ayi fatin ma, saraxaraliin yelin xanbini a faɛ a a sarijanxi,

36 saraxaraliin xa a mato. Xa daxaan bata gbo ayi, hali saraxaraliin mi fa a xunsexeɛn mato, a mi sarijanxi.

37 Koni xa a mi gboxi ayi, xa fati ma xabe fəreɛne bata mini, daxaan bata yalan. A bata sarijan. Saraxaraliin xa a fala, a sarijanxi.”

38 “Xemeɛna hanma jaxanla, xa fixe fixeɛne a fatin ma,

39 saraxaraliin xa a mato. Xa e mi məxi, gasin nan tun na ra. A sarijan.”

40 “Xa muxuna nde xun seɛɛ mi na, teeli kanna na a ra, a sarijan.

41 Xa xunseɛɛ mi a tigi ra, teeli kanna na a ra, a sarijan.

42 Koni xa furena a teeli hanma a tigi ra naxan fixa hanma a gbeeli, fure jaxin nan minixi a ma.

43 Saraxaraliin xa a mato. Xa a kusinden to teeli hanma a tigi ra naxan fixa hanma a gbeeli alo fure jaxin kii naxan yi,

44 furemaan nan na kanna ra, a mi sarijanxi. Saraxaraliin xa a fala, a mi sarijanxi bayo furena a xunna ma.”

45 “Awa, xa fure jaxin naxan ma, na kanna xa dugi yibəxine ragodo a ma, a xunni təntaren yi lu, a a deɛn ye maluxun, a yi gbelegbele. Sarijantarena! Sarijantarena!

46 Furen nɛma a ma, a mi sarijanxi. Nayi, a lan a luma, a xa lu yamaan daaxaden fari ma.”

### *Dugi funduxine*

47 “Xa dugina nde bata fundu, xuruse xabe dugina hanma taa dugina,

48 a na findi dugi səxənxin sifa yo ra hanma xuruse xabe dugine hanma se kidine,

49 xa funduden fəɔ hanma a gbeeli dugin ma hanma kidin ma hanma dugi səxənxin ma hanma se kidina nde ma, fune jaxin na a ra naxan seen kalama. Saraxaraliin xa a mato.

50 Funen seen naxan ma, saraxaraliin xa na ramara matoni xii solofere.

51 Xii soloferede ləxəni saraxaraliin xa a mato. Xa funen bata gbo ayi na dugin ma hanma dugi səxənxin ma, hanma se kidin ma, a na rawali kii yo yi, fune jaxin nan na ra naxan seen kalama, na seen xəsixi.

52 Nayi, saraxaraliin xa na dugin gan, hanma dugi səxənxina hanma xuruse xabe dugina hanma se kidina, fune funfun naxan ma. Amasəto fune jaxin na a ra naxan seen kalama. Na seen xa gan.

53 Koni xa saraxaralina a mato, xa funen mi gboxi ayi na seen ma,

54 funen naxan ma, a xa yamarin fi e ma, a e xa na dugin xa. A mən yi a ramara xii solofere.

55 E na a xa, saraxaraliin mən xa a mato. Xa a to funen mi maxetexi, a mi gboxi ayi, na seen xəsixi. Xa funen bata dugin suxu a ye fajin ma hanma a ye jaxin ma, a gan daxin na a ra.

56 Xa saraxaralina a to funen bata ba fəɔ, dugin xa xanbini, a xa na fune yiren bə dugin na, hanma kidina, hanma dugi səxənxina.

57 Koni, xa a mən sa dugi səxənxin suxu hanma se kidina, funen nan na ra naxan seen kalama. Nayi, funen seen naxan ma, na xa gan.

<sup>58</sup> Funen seen naxan suxi, dugina, hanma dugi sɔxɔnxina, hanma se kidina, koni funen funfun bata lɔ ayi, na mɔn xa xa alogo a xa sarijan.”

<sup>59</sup> Funen bata xuruse xabe dugin naxan suxu hanma taa dugina, hanma dugi gbete, hanma se kidina, sariyan nan na ra ne fe yi naxan a yitama a e sarijan hanma e mi sarijanxi.

## 14

### *Fureɔɔn nasarijan sariyane*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Fure jaxin muxun naxan ma, na rasarijanma ikiini: A xa a yita saraxaraliin na.

<sup>3</sup> Nayi, saraxaraliin xa mini yamaan daaxaden fari ma na kanna matodeni. Xa furemaan bata yiyalan,

<sup>4</sup> saraxaraliin xa yamarin fi, e xa fa xɔli jɛjɛ radaxaxi firin na, e nun suman wudin nun gari gbeela nun hisopi wudi yiina nde.

<sup>5</sup> Saraxaraliin xa yamarin fi, a e xa xɔliin keden kɔe raxaba fɛjɛna nde xun ma, tigi igen naxan kui.

<sup>6</sup> A xa xɔli jɛjɛn tongo, e nun suman wudin nun gari gbeela nun hisopi wudi yiina, a yi e rafu xɔliin kɔe raxabaxin wunli.

<sup>7</sup> A yi a xuya na kanna ma sanja ma solofere naxan nasarijanma fure jaxin ma. A yi a fala na kanna ma a a bata sarijan. A yi xɔli jɛjɛn bejin burunna ra.”

<sup>8</sup> “Naxan nasarijanma, na kanna xa a dugine xa, a a fati ma xabene bi, a yi a maxa. Na xanbi ra, a sarijanma nen. Nayi, a nɔe soe nen yamaan daaxadeni, koni a luma nen a bubun fari ma xii solofere.

<sup>9</sup> Xii soloferede lɔxɔni, a mɔn yi a xunseene bi, e nun a de xabene, a ye gilingilinna xabene, e nun a fati ma xabene birin. A mɔn yi a dugine xa, a a fatin maxa. Na xanbi ra, a sarijanma nen.

<sup>10</sup> Xii solomasexedeni, a xa konton firin tongo e nun yexee gilena, jɛe keden kedenne, fe mi naxanye ra. A mɔn xa murutu fuji fajin kilo solomanaanin tongo bogise saraxan na turen naxan yi, a turen litiri tagin sa a fari.

<sup>11</sup> Saraxaraliin naxan na kanna rasarijanma, na xa e nun a kiseene ti Alatala yetagi Naralan Bubun de ra.

<sup>12</sup> A xa konton keden tongo, a a ba yangin saraxan na, e nun turen litiri tagi. A xa ne yita Alatala ra saraxa ralixin na.

<sup>13</sup> A xa a kontonna kɔe raxaba na yire sarijanxini muxune yulubi xafari saraxane nun saraxa gan daxine kɔe raxabama denaxan yi. Saraxaraliin nan gbee yangin saraxan na alo yulubi xafari saraxana. A sarijan han!

<sup>14</sup> Saraxaraliin xa yangin saraxan wunla nde tongo, a yi a sa na kanna yiifari ma tunla ma, e nun a yiifari ma yii konkoriiban nun a yiifari ma san konkoriibana.

<sup>15</sup> Na xanbi ra, a mɔn xa saraxa turena nde tongo, a yi a sa a yeteen kɔmen ma yiini.

<sup>16</sup> A xa a yiifari ma yii soli keden sin tureni, a yi a xuya Alatala yetagi dɔxɔna ma solofere.

<sup>17</sup> A mɔn yi ndedi sa na kanna yiifari ma tunla ma, e nun a yiifari ma yii konkoriiban nun a yiifari ma san konkoriibana. A yangin saraxan wunla saxi denaxan yi.

<sup>18</sup> Ture dɔnxen naxan luxi saraxaraliin yii, a xa na sa na kanna xunni, saraxaraliin yi Alatala solona a xa.

<sup>19</sup> Saraxaraliin xa yulubi xafari saraxan ba, a Ala solona na kanna xa naxan nasarijanma. Na xanbi ra, a yi saraxa gan daxin kœ raxaba.

<sup>20</sup> A yi saraxa gan daxin nun bogise saraxan nali saraxa ganden fari. A yi Ala solona na kanna xa, a yi sarijan.”

<sup>21</sup> “Xa yiigelitœn nan na kanna ra, a mi nœ saraxane sœte, a xa konton keden tongo yangin saraxan na, naxan yitama Ala ra solona seen na a xa, e nun murutu fujni fajin bogise saraxan kilo saxan, turen naxan yi, e nun turen litiri tagi,

<sup>22</sup> e nun ganba firin hanma kolokonde dii firin, a nœ naxan sœte. Keden xa findi yulubi xafari saraxan na, bonna saraxa gan daxina.

<sup>23</sup> Xii solomasœxede lœxœni, a xa fa e ra saraxaraliin fema Naralan Bubun dœen na Alatala yetagi alogo a xa rasarijan.

<sup>24</sup> Saraxaraliin xa yangin saraxa yeœœen nun turen litiri tagin tongo, a yi e yita Alatala ra saraxa ralixin na.

<sup>25</sup> A xa yeœœen kœ raxaba yangin saraxan na. A yi a wunla nde tongo, a a sa na kanna yiifari ma tunla nun a yiifari ma yiin konkoribaan nun a yiifari ma san konkoribaan ma.

<sup>26</sup> A yi turena nde sa a yetœen kœmen ma yiini.

<sup>27</sup> A xa na turena nde xuya Alatala yetagi a yiifari ma yii sonla ra sanja ma solofere.

<sup>28</sup> Turen naxan a yiin kui, a xa na ndedi tongo, a yi a sa na kanna yiifari ma tunla ma, e nun a yiifari ma yii konkoribaan nun a yiifari ma san konkoribana. A bata yi yangin saraxan wunla sa denaxan yi.

<sup>29</sup> Turen naxan luxi a yiin kui, a xa na sa na kanna xunni, a yi Alatala solona a xa.

<sup>30</sup> Saraxaraliin xa ganba keden tongo hanma kolokonde diina, na kanna naxan sœœxi,

<sup>31</sup> a yi a ba yulubi xafari saraxan na, a yi xœliin boden ba saraxa gan daxin na, e nun bogise saraxana. Nayi, a yi Alatala solona na kanna xa.”

<sup>32</sup> Sariyan nan na ra na kanna xa, fure jaxin naxan fatin ma, naxan mi nœ saraxa kamalixin sœte.

### *Banxi ma funena*

<sup>33</sup> Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,

<sup>34</sup> “E na so Kanan yamanani, n naxan soma e yii e kœen na, xa n funen sa banxina nde ma na yamanani,

<sup>35</sup> banxi kanna xa sa a fala saraxaraliin xa, a naxa, ‘N bata funen to n ma banxin ma.’

<sup>36</sup> Saraxaraliin xa yamarin fi, a e xa seene ramini banxini benun a xa siga funen matodeni, alogo sese nama lu banxini a yi yate se xœsixin na. Na xanbi ra, saraxaraliin xa so banxini a matodeni.”

<sup>37</sup> “A xa funen mato. Xa funen forœ hanma a gbeeli, xa yilidine banxin ma,

<sup>38</sup> saraxaraliin xa mini banxini, a banxin dœen balan xunsagi keden.

<sup>39</sup> Xii soloferede lœxœni, saraxaraliin mœn xa fa a mato. Xa funen bata gbo ayi banxi ma,

<sup>40</sup> saraxaraliin xa yamarin fi, a funen gemœen naxanye ma, e xa ne ba na, e yi e woli yirena nde yi taan fari ma naxan mi sarijan.

<sup>41</sup> A xa banxin kuiin birin maxœlin, e yi a lœxœn woli ayi yirena nde yi taan fari ma naxan mi sarijan.

<sup>42</sup> Na xanbi ra, e xa gemœ gbeteye tongo. E yi na gemœne masara. E maso se gbetœ tongo, e mœn yi banxin maso.”

<sup>43</sup> “E na a gεmε kalaxine ba na, e banxin maxolin, a kankene mɔn yi maso, xa funεn mɔn mini banxin ma,

<sup>44</sup> saraxaraliin xa sa a mato. Xa a to funεn bata gbo ayi banxini, na nan na ra funε jaxin na a ra naxan seen kalama. Banxin mi sarijanxi.

<sup>45</sup> Banxin xa rabira, a gεmεne nun a wudine nun a maso bendene yi maxali taan fari ma yirena nde yi naxan mi sarijanxi.

<sup>46</sup> Naxan yo na so banxini a balanxi dɔxɔn naxanye yi, na mi fa sarijanxi han jinbanna ra.

<sup>47</sup> Naxan na a sa hanma a a dεge na banxini, a xa a dugine xa.”

<sup>48</sup> “Xa saraxaralina a mato, funεn mi gboxi ayi banxin ma a maso xanbini, a xa a fala a banxin bata sarijan, amasɔto funεn bata jan na.”

<sup>49</sup> “Na kanna xa xoli firin tongo e nun suman wudina nde nun gari gbeela nun hisopi wudi yiina nde.

<sup>50</sup> A xa xoliin keden kɔε raxaba fejeena nde xun ma tigi igen naxan kui.

<sup>51</sup> A yi suman wudin tongo, e nun hisopi wudi yiin nun gari gbeela e nun xoli jejeena, a ne sin xoli kɔε raxabaxin wunla nun tigi igeni. A yi a xuya banxin ma sanja ma solofere.

<sup>52</sup> A yi banxin nasarijan xoliin wunla ra, e nun tigi igen nun xoli jejeen nun suman wudin nun hisopi wudina e nun gari gbeela.

<sup>53</sup> A xa xoli jejeen bejin taan fari ma burunna ra. Nayi, na banxina fe jaxin bata jan, a yi sarijan.”

<sup>54</sup> Sariyane nan ne ra fure jaxine fe yi hanma daxana naxanye minin muxun fatin ma,

<sup>55</sup> e nun funεn naxan minin dugin ma hanma banxin ma,

<sup>56</sup> kusindene, gasine, e nun larune,

<sup>57</sup> alogo a xa kolon xa sena nde sarijan hanma xa a mi sarijanxi. Sariyan na a ra fure jaxin nun funε jaxina fe yi.

## 15

### *Muxun xɔsima kiinde a bari boden xɔn*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa,

<sup>2</sup> a e xa a fala Isirayila kaane xa, e naxa, “Xa furen xεmεna nde bari boden ma, faxunna naxan minima xɔsin nan na ra.

<sup>3</sup> Xa a minima hanma a mi tin mine, na faxunna bata na kanna xɔsi.

<sup>4</sup> Nayi, xεmεn na a sa saden naxan ma, na xɔsixi. A na dɔxɔ gbɛdɛn naxan ma, na xɔsixi.

<sup>5</sup> Naxan na a yiin din a saden na, na kanna xa a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sarijanxi han jinbanna.

<sup>6</sup> Furemaan bata dɔxɔ gbɛdɛn naxan ma, naxan yo dɔxɔ na ma, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sarijanxi han jinbanna.

<sup>7</sup> Naxan na a yiin din furemaan na, na kanna lan a xa a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sarijanxi han jinbanna.

<sup>8</sup> Xa furemaan dε igen namini muxu sarijanxina nde ma, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sarijanxi han jinbanna.

<sup>9</sup> Furemaan na dɔxɔ sese fari a siga sigatini, na mi fa sarijanxi.

<sup>10</sup> Furemaan bata dɔxɔ sese ma, naxan yo na a yiin din na ra, na kanna mi fa sarijanxi han jinbanna. Naxan yo na se sifan tongo, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sarijanxi han jinbanna.

11 Xa furemaan mi a yiin naxa, a na a yiin din muxu yo ra, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sariɗanxi han jinbanna.

12 Furemaan na a yiin din feɗe yo ra, na lan a kala. Xa goronna wudi daxin na a ra, a lan a maxa.”

13 “Furemaan na yiyalan, na kanna lan a legedenna ti xunsagi keden benun a xa rasariɗan. A xa a dugine xa, a yi a maxa tigi igen na. A sariɗanma nen na yi.

14 Xii solomasexede loxoni, a xa ganba firin tongo hanma kolokonde dii firin, a sa e so saraxaraliin yii Alatala yetagi Naralan Bubun deen na.

15 Saraxaraliin xa xoli keden ba yulubi xafari saraxan na, bonna saraxa gan daxina. Nayi, a yi na kanna rasariɗan Alatala yetagi faxunna ma naxan minixi a ma.

16 Xa xemɛn bari bodeni igen mini, na kanna lan a a gbindin birin maxa, a mi fa sariɗanxi han jinbanna.

17 Xa na ige sifan sa dugin ma hanma se kidin ma, na lan a maxa. A mi fa sariɗanxi han jinbanna.

18 Xa xemɛn nun jaxanla kafu, e firinna birin lan e e maxa, e mi fa sariɗanxi han jinbanna.”

19 “Xa jaxanla a kike wanli, wunla minima a ma, a mi fa sariɗanxi xunsagi keden. Naxan na a yiin din a ra, a mi fa sariɗanxi han jinbanna.

20 A nɛma a kike wanli, xa a a sa saden ma hanma a doxo gbɛɛn ma, na mi fa sariɗanxi.

21 Naxan na a yiin din a saden na, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sariɗanxi han jinbanna.

22 A na doxo gbɛɛn naxan ma, naxan na a yiin din na ra, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi fa sariɗanxi han jinbanna.

23 Xa sena nde saxi na saden ma hanma gbɛɛn ma, a yi doxi naxan ma, naxan yo na a yiin din na seen na, a mi fa sariɗanxi han jinbanna.

24 Xa e nun xemɛna nde kafu, a wunla yi sa xemɛn ma, a fan mi sariɗanxi xunsagi keden. A na a sa sade yo ma na xosixi.”

25 “Xa wunla lu mine jaxanla ma, naxan mi findixi a kike wanla ra, hanma a kike wali waxatin yi xonkuya ayi, a mi fa sariɗanxi han wunla yi jan alo a nɛma a kike wanli.

26 A na a sa saden naxan ma hanma a doxo gbɛɛn naxan ma, na mi sariɗanxi, alo a nɛma a kike wanli.

27 Naxan na a yiin din na saden na hanma a doxo na gbɛɛn ma, na kanna lan a a dugine xa, a yi a maxa, a mi sariɗanxi han jinbanna.

28 Wuli minin na jan, na jaxanla lan a legedenna ti xunsagi keden, a sariɗanma nen na yi.

29 Xii soloferede loxoni, a xa ganba firin hanma kolokonde dii firin tongo, a e xali saraxaraliin fema Naralan Bubun deen na.

30 Saraxaraliin xa xoliin boden ba yulubi xafari saraxan na, bonna saraxa gan daxina. Na xanbi ra, jaxanla wuli minin xosin janma nen Alatala yeɛ ra yi.”

31 “E xa Isirayila kaane ratanga na feene ma naxanye e xosima, alogo e nama n batu bubun naxosi naxan e tagi, e yi faxa e xosina fe ra.”

32 Sariyane nan ne ra feni itoe ma: faxunna na mini xemɛn bari boden ma, igen na mini xemɛn xemɛyani a yi a xosi,

33 jaxanla nɛma a kike wanli, igena nde na mini xemɛn hanma jaxanla bari bodeni, e nun xemɛn naxan kafuma jaxanla ma a kike wali waxatini.

## 16

*Ala solona ləxəna*

<sup>1</sup> Harunaa dii firinna naxanye siga Alatala yetagi, ne faxa xanbini, Alatala yi falan ti Musa xa.

<sup>2</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “A fala i tada Haruna xa, a a nama so yire sarijanxi fisamantenni ye yo ye, ye masansan dugin xanbi ra Layiri Kankiraan yetagi, Ala solonama denaxan yi. Xa a na liga, n minima a ma nen kundaan yiyani Layiri Kankiraan deraganla xun ma, a yi faxa.”\*

<sup>3</sup> “Haruna xa feni itoe nan liga alogo a xa so yire sarijanxi fisamantenni: A lan a tura bulanna ba yulubi xafari saraxan na, e nun kontonna saraxa gan daxin na.

<sup>4</sup> A lan a yi taa dugi guba sarijanxin nagodo a ma, a yi a taa dugi wantanna so. A xa a tagi xidi taa dugi tagixidin na, a yi taa dugi namun so. Na dugine sarijan, nanara a lan a yi a maxa benun a xa e so.

<sup>5</sup> Isirayila yamaan lan e kəto firin so a yii yulubi xafari saraxan na, e nun konton keden saraxa gan daxin na.

<sup>6</sup> Haruna xa turaan ba a yetena yulubi xafari saraxan na alogo a xa Ala solona a yete xa e nun a denbayana.

<sup>7</sup> Na xanbi ra, a yi kəto firinne xali Alatala yetagi, Naralan Bubun deen na.

<sup>8</sup> A xa kətone masensen alogo a xa a kolon naxan lan a findi Alatala gbeen na e nun naxan sigan yire jaxini.

<sup>9</sup> Masensenna na kəton naxan suxu Alatala gbeen na, Haruna xa fa na ra, a ba yulubi xafari saraxan na.

<sup>10</sup> Masensenna na kəton naxan suxu yire jaxin gbeen na, a jəjən nan nalima Alatala ma a solona seen na, e sa a bejin yire jaxini burunna ra.

<sup>11</sup> Haruna xa fa turaan na, a a ba a yetena yulubi xafari saraxan na, a Ala solona a yete xa e nun a denbayana. A xa na turaan kəe raxaba a yetena yulubi xafari saraxan na.

<sup>12</sup> A xa tēe kə seen nafe tēe wolonna ra naxan tongoxi saraxa ganden fari Alatala yetagi. A yi wusulan fujin yiin ye firin tongo, a yi e xali ye masansan dugin xanbi ra, yire sarijanxi fisamantenni.

<sup>13</sup> A xa wusulanna sa tēen na Alatala yetagi, alogo tutin naxan tema, na xa Layiri Kankiraan deraganla luxun alogo a nama faxa.

<sup>14</sup> A xa turaan wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a xuya Layiri Kankiraan deraganla yetagin ma. A mən yi a xuya Layiri Kankiraan yetagi dəxəna ma solofere.

<sup>15</sup> Na xanbi ra, a xa kəton kəe raxaba yamaan yulubi xafari saraxan na, a yi a wunla xali ye masansan dugin xanbi ra, a yi a liga alo turaan wunla, a a xuya Layiri Kankiraan ma e nun a yetagi.”

<sup>16</sup> “Na kiini, a xa Ala solona yire sarijanxi fisamantenna xa alogo a xa rasarijan Isirayila kaane xəsi feene nun e murute feene nun e yulubine birin ma. A mən xa a liga na kiini Naralan Bubun xa, naxan tixi Isirayila kaa xəsixine tagi.

<sup>17</sup> Muxu yo nama lu Naralan Bubun kui a na so Ala solonadeni yire sarijanxi fisamantenni, han a yi mini. A xa Ala solona a yeteen xa e nun a denbayaan nun Isirayila yamaan birin.”

\* **16:2: 16.2Layiri Kankirana** fe mən sebexi Xəryaana 25.10-22 kui.



18 “Na xanbi ra, a yi mini, siga saraxa ganden yireni denaxan Alatala ye tagi. A yi na fan nasarijan, a turaan nun koton wunla sa saraxa ganden tongonna fenne birin ma.

19 A xa wunla xuya a yii sonla ra doxo solofere saraxa ganden ma, alogo a xa a rasarijan Isirayila kaane xosine ma.”

20 “Haruna na yelin xosine be yire sarijanxi fisamantenna ma, e nun Naralan Bubuna, e nun saraxa gandena, a xa koton jenen fan maso.

21 Haruna xa a yii firinne sa koton jenen xunna fari, a yi Isirayila kaane hakene nun murute feene nun yulubine birin fala a ma, a yi e sa koton xunna fari. A yi muxuna nde xe, alogo a xa sa koton bejin burunna ra,

22 a yi e hakene birin xali wulani. A xa koton kedi, a siga burunna ra.”

23 “Na xanbi ra, Haruna xa so Naralan Bubun kui, a yi taa dugine ba a ma, a naxanye so benun a xa so yire sarijanxini. A xa ne lu na.

24 A xa a maxa yire sarijanxina nde yi, a yi a dugin bonne ragodo a ma. Na xanbi ra, a xa sa saraxa gan daxi firinna bonne ba a yete xa e nun yamaan xa, a Ala solona a yete xa e nun yamaan xa.

25 A mon xa yulubi xafari saraxan turene sa teeni saraxa ganden fari.”

26 “Naxan koton bejinxi yire jaxini, na lan a yi a dugine xa, a yi a maxa, a fa fa yamaan daaxadeni.

27 Turaan nun koton naxanye baxi yulubi xafari saraxan na, naxanye wuli rawalixi yire sarijanxini Ala solona seen na, ne lan e xali yamaan daaxaden fari ma, e kidine nun e suben nun e gbiine yi sa teeni.

28 Naxan na e gan, na lan a yi a dugine xa, a yi a maxa. Na xanbi ra, a yi so yamaan daaxadeni.”

29 “Habadan sariyan na a ra e xa. Kike solofereden xii fuden loxonni, e xa sunna suxu, e tan Isirayila kaane ba, xonen naxanye doxi e konni ba, e xa wanla birin bejin.

30 Amasoto Ala solonama e xa na loxon nin, alogo e xa sarijan. Nayi, e sarijanma nen e yulubine birin ma Alatala yee ra yi.

31 A xa findi Matabu Loxon nun sanla ra. E xa sunna suxu na loxonni. Habadan sariyan na a ra.”

32 “Saraxaraliin naxan bata masusan a sugandi feen na, a doxo saraxaralinyan a baba funfuni, na nan Ala solonama. A tan nan taa dugi doma rasarijanxine soma,

33 a Ala solona yire sarijanxin nun Naralan Bubun nun saraxa ganden nun saraxaraline nun Isirayila yamaan birin xa.

34 Habadan sariyan na a ra e xa. Ala solonama Isirayila kaane yulubine birin ma fe ra loxo kedenni jenen bun ma.”

E yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

## 17

### *Isirayila kaane xa sarijan*

1 Alatala yi a fala Musa xa,

2 a a xa a fala Haruna xa, e nun a diine nun Isirayila kaane birin, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi.

3 Isirayila kaan naxan na a jingen ba saraxan na, hanma yexxena hanma siina, yamaan daaxadeni hanma a fari ma,

4 a mi a xali Naralan Bubun so dεεn na alogo a xa a rali Alatala ma kiseen na Alatala Batu Bubun yetagi, na kanna yatema nen alo faxa tiina. A bata wunla ramini, na kanna kedima nen a yamani.

5 Na ma, Isirayila kaane bama nen saraxan be burunna ra, e fa e saraxane ra saraxaraliin fema Alatala yetagi Naralan Bubun dεεn na, a yi e ba bɔɔe xunbeli saraxan na Alatala xa.

6 Saraxaraliin xa a wunla xuya Alatalaa saraxa ganden dexonna ma Naralan Bubun dεεn na, a yi a turene sa tεeni, a xirin yi rafan Alatala ma.

7 Nayi, Isirayila kaane nama fa suxure kɔtɔne ki, e tinxintareyaan liga Ala ra naxanye xɔn. Habadan sariyan na a ra e tan xa e nun e yixetene birin.”

8 A mɔn xa a fala, a naxa, “Isirayila kaan hanma xɔɔen naxan dɔxi e tagi, a na saraxa gan daxin ba hanma saraxa gbete,

9 xa a mi a xali Naralan Bubun dεεn na alogo a xa ba Alatala xa, a kedima nen a yamaan ye.”

### *Wunla nama don*

10 “Isirayila kaan hanma xɔɔen naxan dɔxi e tagi, naxan na wunla don, n kelima nen na kanna xili ma, n yi a kedi a yamaan ye.

11 Amasɔtɔ fati benden niina a wunla nin. N tan bata wunla findi n solona seen na ε niine xa, naxan sama saraxa ganden fari. Amasɔtɔ wunla nan n solonama bayo niina a yi.

12 Nanara, n na falama ε tan Isirayila kaane xa, ε tan sese nama wunla don. Xɔɔe yo naxan dɔxi ε tagi, e nama wunla don.

13 Isirayila kaan hanma xɔɔen naxan ε tagi, naxan na suben hanma xɔliin faxa donsoyani naxan daxa a don, a xa a wunla dindin bɔxɔni a benden sa a ye ma.

14 Amasɔtɔ suben birin niina a wunla nin. Nanara, n bata a fala Isirayila kaane xa, n naxa, ‘E nama sube yo wunla don, amasɔtɔ suben birin niina a wunla nin. Naxan yo a don, na kedima nen Isirayila yamani.’ ”

15 “Naxan na suben don naxan faxaxi a yete ma hanma sube gbete naxan faxaxi, a na findi Isirayila bari diin na hanma xɔɔena, na kanna lan a yi a dugine xa, a yi a maxa. A mi fa sarijanxi han jinbanna, na xanbi ra a yi sarijan.

16 Xa a mi a dugine xa, xa a mi a maxa, a na haken goronna tongoma nen.”

## 18

### *Kafu feen sariyane*

1 Alatala yi a fala Musa xa,

2 a xa ito nan fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala nan n tan na, ε Ala.

3 E nama Misiran kaane namunne liga, ε yi dɔxi denaxan yi, hanma Kanan yamanan namunne, n na ε xalima denaxan yi. E nama e namunne suxu de!

4 E xa n ma sariyane nun n ma tɔnne suxu bayo Alatala nan n tan na, ε Ala.”

5 “E xa n ma tɔnne nun n ma sariyane suxu bayo naxan na e suxu, na kanna nii rakisin sɔtɔma nen e xɔn. Alatala nan n tan na.”

6 “Muxu yo nun a bari boden nama kafu. Alatala nan n tan na.”

7 “I nama i baba rayagi, ε nun i nga yi kafu. I nga na a ra. E nama kafu.”

8 “E nun i baba jaxalan gbete nama kafu, na i baba rayage nen.”

9 “E nun i magilen nama kafu, i baba dii temena hanma i nga dii temena, hali ε mi maxuruxi tande kedenna ma.”

10 “E nun i mamandenna nama kafu i ya dii xemena dii temena hanma i ya dii temena dii temena. Amasɔtɔ na i tan yage nen.”

11 “E nun i baba jaxalan gbete a dii temen nama kafu, a naxan barixi i baba ma. I magilen na a ra.”

12 “E nun i baba magilen nama kafu. I baba bari boden na a ra.”

13 “E nun i nga ngaxakeden jaxalanmaan nama kafu. I nga bari boden na a ra.”

14 “I nama i baba ngaxakedenna rayagi. E nun a jaxanla yi kafu. I nga xurin na a ra.”

15 “E nun i mamuxun nama kafu. I ya diina jaxanla na a ra. E nama kafu.”

16 “E nun i ngaxakedenna jaxanla nama kafu. Na i ngaxakedenna rayage nen.”

17 “E nun jaxanla nde nama kafu, e nun a dii temen fan yi kafu. E nun a mamandenna nama kafu, a dii xemena dii temena hanma a dii temena dii temena. I bari boden nan ne ra. Na mi daxa.”

18 “I nama i ya jaxanla bari boden tongo i ya jaxanla ra, i ya jaxanla mon jete, alogo i nama yengen naso e tagi.”

19 “E nun jaxanla nama kafu a nema a kike wanli, amasoto a mi sarijanxi.”

20 “E nun i lanfana jaxanla nama kafu, i yi i yete xosi a xon.”

21 “I nama i ya dii yo ba saraxan na Molo ko suxure kideni, i yi i ya Ala xili kala. Alatala nan n tan na.”

22 “E nun xemena nama kafu alo jaxanla. Xosi feen nan na ra.”

23 “E nun suben nama kafu, i yi i yete xosi a xon. Jaxanla nama a maso suben na e kafu. Fe haramuxin nan na ra.”

24 “E nama e xosi na kewali yo xon. Amasoto n siyaan naxanye kedima e yete ra, ne e yete xosi na feene nan xon.”

25 E kewanle baxo yete en xosi nen. Nanara, n yi e hakene saran e ra, baxon yi a me e ra.

26 Nayi, e tan Isirayila kaane nun xonen naxanye e tagi, e xa n ma tonne nun sariyane suxu. E nama xosi feni itoe liga de!

27 Amasoto naxanye yi daxi baxoni ito yi benun e tan, ne yi feni itoe birin ligama, e baxon naxosi.

28 Na baxon nama a me e fan na e xosina fe ra, alo siyaan naxanye yi na benun e tan.

29 Nanara, naxan yo na xosi feni ito nde liga, na kedima nen a yamani.

30 E xa n ma yamarine suxu, e nama namun xosixi yo liga naxanye yi ligama menni benun e tan. E nama e yete xosi e xon. Alatala nan n tan na, e Ala.”

## 19

### *Yamaan nasarijan fena*

1 Alatala yi a fala Musa xa,

2 a xa ito fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E xa sarijan, amasoto n tan sarijan, n tan, Alatala, e Ala.

3 Birin xa a nga nun a baba binya, a yi Matabu Loxone suxu. Alatala nan n tan na, e Ala.”

4 “E nama suxurene batu, e nama wure raxulunxin nafala ala maligane ra. Alatala nan n tan na, e Ala.”

5 “E na baje xunbeli saraxan ba Alatala xa, e xa a ba a fapin na alogo a xa a rasuxu.

6 Saraxan suben xa don a faha loxoni hanma na xoton bode. Naxan na lu han a xii saxande loxoni, e xa na sa teeni.

7 Xa e nde don xii saxande loxoni, na haramuxi, na mi rasuxuma.

8 Naxan na a don, na a haƙen goronna tongoma nen. Amasoto a bata Alatalaa se rasarijanxin naharamu. Na kanna kedima nen a yamani.”

9 “E na malo xaban folo, e nama maala xaba han xen xedeen xon. E nama tonsonne makentun naxanye na lu a xori ma.

10 I nama sansi bogi donxene bolon langani, i nama xonne makoo naxanye yolonxi. I xa ne lu yiigelitone nun xojene xa. Alatala nan n tan na, e Ala.”

11 “E nama mujan ti. E nama wulen fala. E nama e bode yanfa.

12 E nama e kolo n xinli wulen fari, amasoto i ya Ala nan xili kalama. Alatala nan n tan na.”

13 “I nama i muxun boden yii seene tongo yanfan xon, i yi a jaxankata. I nama walikeen saranna ramara i konni han na xoton bode.”

14 “I nama tuli xarin konbi, i nama sese sa danxutoon yee ra naxan a rabire, koni i xa gaxu Ala yee ra. Alatala nan n tan na.”

15 “E nama tinxintareya liga kiti sadeni. I nama yiigelitoon nafisa, i nama nafulu kanna rafisa, koni i xa i adamadi boden makiti tinxinni.

16 I nama i adamadi boden mafala yamaan tagi. I nama i adamadi boden tojge alogo a xa faxa. Alatala nan n tan na.

17 I nama i ngaxakedenna rajaxu, koni i xa i adamadi boden maxadi, alogo i nama yulubin tongo a fe ra.

18 I nama i gbeen joxo. I nama yamaan muxuna nde fe xonnantenyaa namara i kui. I adamadi boden xanu alo i yetena. Alatala nan n tan na.”

19 “E xa n ma tonne suxu. I nama sube siya firinne rakafu. I nama sansi siya firinna si xeen ma. I nama gese siya firinna dugi soxonxin so.”

20 “Xa xemena nde nun konyi gilena nde kafu, muxu gbetae naxan masuxi a jaxanla ra, naxan munma xunba hanma a xoya, e kala tixin saranma e ra nen. Koni e mi faxama, amasoto a munma yi xunba nen.

21 Xemen lan a kontonna xali Alatala yetagi Naralan Bubun deen na a yangin saraxan na.

22 Saraxaraliin xa yangin saraxa kontonna findi Alatala solona seen na a yulubi ligaxina fe ra, a yulubin yi xafari.”

23 “E na so na yamanani, n na e xalima denaxan yi, e yi bogiseen siyaan birin si, e xa tonna doxo e bogine ra. E haramuxi nen e tan xa jee saxan, e nama e don.

24 Jeeen naanindeni, baxon bogine birin nasarijanma nen Alatala tantun seen na.

25 Jeeen suulundeni, e nae e bogine donje nen. Nayi, e bogi se sotaxine sigan gbo ayi nen. Alatala nan n tan na, e Ala.”

26 “E nama sese don wunla naxan yi. E nama e yiimato, e nama korayaan liga.

27 E nama e xunna de bi a radigilixin na. I nama i de xaben dexonne bi.

28 E nama e fatin mabo faxa feen sunun taxamasenna ra. E nama taxaraan te e fatin ma. Alatala nan n tan na.”

29 “I nama i ya dii temen nayagi i a findi yalunden na, alogo yamanan nama bira yalunyaan foxo ra, a yi rafe fe jaxin na.

30 E xa Matabu Loxone suxu, e yi n ma yire sarijanxin binya. Alatala nan n tan na.”

31 “E nama siga koron bonbone nun yiimatone fema, alogo e nama e raxosi. Alatala nan n tan na, e Ala.”

32 “I xa keli fonna bun binyeni. I xa fonne binya, i yi gaxu i ya Ala yee ra. Alatala nan n tan na.”

33 “Xa xojen fa doxo e yamanani, e nama jaxu a ra,

<sup>34</sup> koni ε xa a yisuxu alo yamanan bari diina ε tagi. I xa a xanu alo i yetena, amasotō ε findi xōɾɛn na nɛn Misiran yamanani. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

<sup>35</sup> “E nama tinxintareya liga kiti sadeni, hanma se maligadeni, hanma se binyeni ligadeni, hanma se yiligadeni.

<sup>36</sup> E sikeela xa tinxin. E nɛma sese maligε, ε xa ligase kamalixin nawali. Alatala nan n tan na, ε Ala, naxan ε ramini Misiran yamanani.”

<sup>37</sup> “E xa n ma tōnne nun sariyane birin suxu. Alatala nan n tan na.”

## 20

### *Sariya kalane saranna fe*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa

<sup>2</sup> a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa,

“Isirayila kaan hanma xōɾɛn naxan dōxi Isirayila bōxōni, xa na nde a diin ba saraxan na Mōlōkō suxure kideni, yamaan xa a magōlōn a faxa.

<sup>3</sup> N tan yetɛɛn kelima nɛn a xili ma, n yi a kedi Isirayila yamani. Amasotō a to a diin ba saraxan na Mōlōkō suxuren xa, a bata n ma yire sariɾanxin naxōsi, a yi n xili sariɾanxin kala.

<sup>4</sup> Xa yamaan bata e yeɛne raxi na feen ma, e tondi na kanna faxe, naxan a diin baxi saraxan na Mōlōkō xa,

<sup>5</sup> n tan yetɛɛn kelima nɛn a xili ma e nun a denbayana. N na a kedima nɛn Isirayila yamani e nun naxanye birin biraxi a fōxō ra e n yanfa Mōlōkō suxure kideni.”

<sup>6</sup> “Xa muxuna nde n yanfa, a bira koron bōnbōne nun yiimatone fōxō ra, n kelima nɛn a xili ma, n yi a kedi a yamani.

<sup>7</sup> E xa ε yete suxu sariɾanni, alogo ε xa sariɾan amasotō Alatala nan n tan na, ε Ala.”

<sup>8</sup> “E xa n ma tōnne suxu, ε yi e liga. Alatala nan n tan na, naxan ε rasariɾanma.”

<sup>9</sup> “Naxan yo na a baba danga hanma a nga, ε na kanna faxa. A tan nan a faxa feen nagidixi, bayo a bata a baba danga hanma a nga.”

<sup>10</sup> “Xa xɛmɛna nde yalunya liga e nun xɛmε gbɛte a ɾaxanla, a lanfana ɾaxanla, ε xa xɛmε yalunxin nun ɾaxalan yalunxin firinne birin faxa.”

<sup>11</sup> “Xa xɛmɛna nde nun a baba ɾaxanla kafu, a bata a baba rayagi. E xa xɛmɛn nun ɾaxanla firinne birin faxa. E tan yetɛɛn nan e faxa feen nagidixi.

<sup>12</sup> Xa xɛmɛna nde nun a mamuxun kafu, ε xa e firinne birin faxa. Amasotō e bata fe ɾaxin liga. E tan nan e faxa feen nagidixi.”

<sup>13</sup> “Xa xɛmɛna nde kafu xɛmɛn ma alo muxun kafun ɾaxanla ma kii naxan yi, e firinna birin bata xōsi feen liga. E xa e firinna birin faxa. E tan nan e faxa feen nagidixi.”

<sup>14</sup> “Xa xɛmɛna nde dii tɛmε nun a nga fen a ɾaxanla ra, fe ɾaxin nan na ra. Xɛmɛn nun ɾaxanle birin xa gan, alogo na fe ɾaxin nama lu ε tagi.”

<sup>15</sup> “Xa xɛmɛna nde kafu suben ma, ε xa a faxa, ε yi suben faxa.”

<sup>16</sup> “Xa ɾaxanla nde a maso suben na e yi kafu, ε xa ɾaxanla nun suben faxa. E xa faxa, e tan nan e faxa feen nagidixi.”

<sup>17</sup> “Xa muxuna nde a magilɛn tongo a ɾaxanla ra, a baba a dii tɛmɛna hanma a nga a dii tɛmɛna, e yi kafu, yagin nan na ra. E xa kedi yamaan ye. Xɛmɛn bata kafu a magilɛn ma, a tan nan a haken goronna tongoma.”

<sup>18</sup> “Xa xɛmɛna nde kafu ɾaxanla ma a nɛma a kike wanli, e firinne birin xa kedi yamani bayo e lanxi e yagi feen ma nɛn.”

19 “E nun i nga ngaxakedenna hanma i tenen nama kafu, bayo na i bari boden nayagima nen. E firinna birin e haken goronna tongoma nen.”

20 “Xa xemena nde nun a soxo jaxanla kafu, a bata a soxo rayagi. E firinna nan e haken goronna tongoma, e faxama nen e mi dii bari.”

21 “Xa xemena nde a ngaxakedenna jaxanla tongo a jaxanla ra, xosin nan na ra. A bata a ngaxakedenna rayagi. E mi dii barima.”

22 “E xa n ma tonne nun n ma sariyane birin suxu, e yi e liga, alogo na boxon nama a me e ra, n na e xalima boxon naxan yi doxodeni.

23 N siyaan naxanye kedima e yee ra, e nama bira ne namunne foxo ra. Amasoto e feni itoe birin ligaxi nen e yi rajaxu n ma.

24 Koni n na a fala nen e xa, n naxa, ‘E boxon soma e tan nan yii. N na boxon fima e ma nen e keen na, kumin nun nonon gbo denaxan yi.’ Alatala nan n tan na, e Ala, naxan e sugandixi siyane tagi.

25 Nanara, e xa sube haramuxine nun sube daxaxine tagi raba, e nun xoli haramuxine nun a daxaxine. E nama e yete xosi subeni itoe xon, hanma xoline xon, hanma niimaseen naxanye e masigama boxon ma, n tonna saxi naxanye ra a e haramuxi.”

26 “Nayi, e findima n ma yama sarijanxin na nen, amasoto n tan Alatala sarijan. N bata e sugandi siyane tagi, alogo e xa findi n gbeen na.”

27 “Xemena hanma jaxanla naxan e tagi, xa a findi koron bonbon na hanma yiimatooon na, e xa a magolon a faxes. A tan nan a faxes feen nagidixi.”

## 21

### *Saraxaraline sarijanna*

1 Alatala yi a fala Musa xa, a a xa a fala saraxaraline xa, Harunaa diine, a naxa, “Saraxaraliin nama a yete xosi a muxuna nde jandeni, a a maso a binbin na.

2 Fo a muxu kendene alo itoe: a nga, a baba, a diina, a dii temena, a tada hanma a xunyena,

3 hanma a magilen naxan munma futu, naxan doxi a konni bayo xemena mi a yii. A noe a yete xose nen e jandeni.

4 Koni, saraxaraliin naxan tixi yamaan yee ra, na nama a yete xosi, a yete rayagi.

5 Xa sayaan ti, saraxaraline mi lan e e xunne bi, hanma e e de xabene dexon bi, hanma e e fatin mabo.

6 E xa sarijan e Ala yetagi, e nama e Ala xili kala, amasoto e tan nan saraxane ralima Alatala ma teen na, naxanye luxi alo e Ala donsena. Nayi, e xa sarijan.

7 E nama yalunden futu hanma jaxanla naxan xemene feen kolon hanma jaxanla naxan ma xemene a mexi a ra. Amasoto e rasarijanxin na a ra Ala xa.

8 I xa a yete muxu sarijanxina, amasoto a tan nan saraxane fima Ala ma naxanye luxi alo a donsena. Nanara, e xa a kolon a sarijan, amasoto n tan Alatala sarijan, n tan nan e rasarijanma.

9 Xa saraxaralina diina nde a yete rayagi a findi yalunden na, a a baba nan nayagixi. A xa gan.”

10 “Saraxarali kuntigin naxan bata masusan, a sugandi a ngaxakedenne tagi alogo a xa no dugi rasarijanxine sodeni, na nama a xunsexen lu a yitontaren na hanma a yi a dugine yibo jandeni.

11 A nama so binbin xun ma. A nama a yete xosi hali a baba na a ra hanma a nga.

<sup>12</sup> A nama mini yire sarijanxin kui, hanma a yete xosi, amasoto a rasarijanxi Alaa masusan turen nan na. Alatala nan n tan na.

<sup>13</sup> A xa sungutun nasolonxin tongo a jaxanla ra.

<sup>14</sup> A nama kaja gilen tongo, hanma jaxanla bejinxina hanma yalunde xosixina, koni a xa sungutun nasolonxin tongo a yamani,

<sup>15</sup> alogo a nama a yixetene rayagi a yamaan tagi. Alatala nan n tan na naxan a rasarijanma.”

<sup>16</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>17</sup> a xa a fala Haruna xa, a naxa, “I yixeten muxu madonxi yo nama wali saraxa rabadeni, a Ala donseen nali a ma.

<sup>18</sup> Madonto yo mi daxa a a maso: danxutona, lebutenna, naxan yetagi madonxi, hanma naxan salen se madonxi,

<sup>19</sup> sankalatona hanma yiikalatona,

<sup>20</sup> dantona hanma tongona, teeli kanna, hanma kafanla muxun naxan ma, hanma naxan teginxi.

<sup>21</sup> Saraxarali Haruna yixeten madonxi yo nama a maso, a yi saraxane rali Alatala ma ten na. Madontoon a a ra, a mi lan a a maso, a Ala donseen nali a ma.

<sup>22</sup> A nœ Alaa donse sarijanxin sifan birin donje nen, hali naxanye sarijan han.

<sup>23</sup> Koni a madontoyana fe ra, a mi lan a yi a maso yire sarijanxin ye masansan dugin na hanma saraxa gandena. A nama n ma yire sarijanxina fe kala. Alatala nan n tan na, naxan saraxaraline rasarijanma.”

<sup>24</sup> Musa yi na falane rali Haruna nun a diine ma, e nun Isirayila kaane birin.

## 22

### *Saraxane sarijanma*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>2</sup> a xa a fala Haruna nun a diine xa, a Isirayila kaane na saraxa sarijanxin naxanye fi n ma, e xa ne suxu ki faji e don kiin ma alogo e nama n xili sarijanxin kala. Alatala nan n tan na.

<sup>3</sup> A fala e xa, i naxa, “Xa e yixete yo mi sarijan waxati famatone yi, a a maso Isirayila kaane saraxane ra e naxanye ralima Alatala ma, na kanna kedima nen n yetagi. Alatala nan n tan na.”

<sup>4</sup> “Xa furejixin bata mini Haruna yixetena nde fatin ma, hanma furen yi a bari boden suxu, na mi lan a saraxa sarijanxine don benun a xa rasarijan. A mɔn mi sarijanxi xa a bata a yiin din sena nde ra naxan bata din muxun binbin na, hanma igen sifana nde naxan minixi muxun xemeyani,

<sup>5</sup> hanma a na a yiin din bubu seen na hanma muxun naxan mi sarijan, hanma a findi se xosixi yo ra.

<sup>6</sup> Naxan na a yiin din na se sifan na, na mi fa sarijanxi han jinbanna. A nama saraxa sarijanxine don, han a yi a fatin birin maxa.

<sup>7</sup> Sogen na godo, a bata sarijan. Na xanbi ra, a nœ saraxa sarijanxine donje sonon, amasoto a balon na a ra.

<sup>8</sup> A nama suben don naxan faxaxi a yete ma hanma burunna subene naxan yiboxi, alogo a nama a yete xosi a xon. Alatala nan n tan na.”

<sup>9</sup> “Saraxaraline xa n ma yamarine suxu alogo e nama yulubin tongo, e faxa e kalane fe ra. Alatala nan n tan na, naxan e rasarijanma.

10 Muxu yo nama saraxa sariɗanxin don xa a mi saraxaralina denbayani. Hali saraxaralina muxu xilixina hanma a walikεen mi daxa a a don.

11 Koni xa saraxaraliin bata konyina nde sara, hanma naxan barixi a konni, na nεe a donɗe nen.

12 Xa muxuna nde saraxaralina dii temen dɔxɔ a jaxanla ra, saraxarali mi a tan na, dii temen nama fa saraxa sariɗanxine don.

13 Koni xa saraxaralina dii temen findi kaja gilen na hanma a futun yi kala, dii mi a yii, a xete a baba konni alo a to yi dii jɔreyani, a nεe a baba donseen donɗe nen. Koni naxan mi saraxaralina denbayani, na nama a don.

14 Xa muxuna nde a saraxa sariɗanxin don tantanni, a lan a yi a jɔxɔn fi, a mɔn yi yaganna dɔxɔna ma firin sa a fari a yanginna ra.

15 Saraxaraline nama Isirayila kaane saraxa sariɗanxine kala e naxan bama Alatala xa.

16 Xa e tin yamaan yi saraxa sariɗanxine don, e bata e findi yulubi tongone ra, yanginna fima naxan ma fe ra. Alatala nan n tan na, naxan e rasariɗanma.”

17 Alatala yi a fala Musa xa,

18 a xa a fala Haruna nun a diine nun Isirayila kaane birin xa, a naxa, “Isirayila kaan birin hanma xɔɗene Isirayila yi, naxan saraxa gan daxin bama Alatala xa, de tiin nakamalina fe ra, hanma jɛnige ma saraxana,

19 a lan a yi fa turaan na hanma kontonna, hanma kɔtɔna fe mi naxan na.

20 Fεen xuruseen naxan na, a mi lan e yi fa na ra, amasɔɔ a mi rasuxuma e xa.

21 Xa muxuna nde fa xuruse gbeen na hanma a xunxurina, bɔɗe xunbeli saraxan na Alatala xa, hanma de tiin nakamali saraxana hanma jɛnige ma saraxana, fe yo nama lu a ra alogo a xa rasuxu.

22 Nayi, e nama fa xuruse yεetaren na, e a rali Alatala ma tεen na n ma saraxa ganden fari, hanma naxan madɔnxi, hanma a maxɔlɔxi, hanma furen naxan fatin ma hanma kaban naxan ma.

23 Ningena hanma yεxεena naxan salen se kuya hanma a dungi, i nεe na be nen jɛnige ma saraxan na, koni a mi rasuxe de tiin nakamali saraxan na.

24 E nama fa xuruseen na Alatala xɔn naxan tεgenxi, a delane kalaxi, hanma e baxi na. E nama na ba saraxan na e yamanani.

25 E nama na xuruse sifan nasuxu xɔɗene yii, e a ba donse saraxan na e Ala xa. Amasɔɔ e tεgenxi. Fena e ra. E mi rasuxe e xa.”

26 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

27 “Ningena, yεxεena hanma siin na bari, a xa lu a nga bun xii solofere. Xii solomasεxede lɔxɔni e nun na xanbi ra, a rasuxe nen saraxan na, naxan nalima Alatala ma tεen na.

28 Ningena hanma yεxεena, e nama e nun a diin kɔe raxaba lɔxɔ kedenni.

29 Xa e barika bira saraxan ba Alatala xa, e xa a ba ki fajni alogo a xa rasuxu.

30 A donma na lɔxɔn yetεen nin. E nama sese lu han xɔtɔnni. Alatala nan n tan na.”

31 “E n ma yamarine suxu e yi e liga. Alatala nan n tan na.”

32 “E nama n xili sariɗanxin kala, alogo n xa lu sariɗanni e tagi, e tan Isirayila kaane. Alatala nan n tan na, naxan e rasariɗanma.

33 N tan nan e ramini Misiran yamanani, n yi findi e Ala ra. Alatala nan n tan na.”



## 23

*Isirayila yamana sali ləxəne*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>2</sup> a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Sali ləxəne ni itoe ra Alatala xa, ε yamaan xilima malan sarijanxini waxatin naxan yi. Sali ləxəne ni itoe ra n xa.

<sup>3</sup> ε xa wali xii sennin, koni xii soloferede ləxən findixi Matabu Ləxən nan na, malan sarijanxin tima ləxən naxan ma. ε nama wali yo ke. ε xa Matabu Ləxən findi Alatala gbeen na ε nema dəxi dədə yi.”

*Yatene 28.16-25*

<sup>4</sup> “Sali ləxən bonne ni i ra Alatala xa. ε xa yamaan xili malan sarijanxini waxatini itoe yi:

<sup>5</sup> Kike singen xii fu nun naaninna, fitirin ma, Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla nan na ra Alatala xa.

<sup>6</sup> Na kiken xii fu nun suulundena, Buru Tetaren Sanla nan na ra Alatala xa. ε xa buru ratetarene don xii solofere.

<sup>7</sup> Xii singeni, ε xa malan sarijanxin maxili. Na ləxəni, ε nama ε wanle ke.

<sup>8</sup> ε xa saraxane rali Alatala ma tēen na xii solofere. Xii soloferede ləxəni, ε mən yi malan sarijanxin maxili. Na ləxəni, ε nama ε wanle ke.”

<sup>9</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>10</sup> a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “N bəxən naxan soma ε yii, ε na so mēnni, ε se xaban fəb, ε xa fa ε bogise singen xidin na saraxaraliin fəma.

<sup>11</sup> Saraxaraliin xa a yita Alatala ra Matabu Ləxən xətən bode, alogo a xa a rasuxu ε yii.

<sup>12</sup> ε se xidin yitama Ala ra ləxə naxan yi, ε xa yexēen jεε kedenna ba saraxa gan daxin na Alatala xa, fε mi naxan na,

<sup>13</sup> e nun bogise saraxana, murutu fujin kilo sennin naxan basanxi turen na. Na xa rali Alatala ma tēen na, naxan xiri rafan a ma, e nun minse saraxan wudi bogi igen litiri keden e nun a tagi.

<sup>14</sup> Burun ba, tənsən ganxine ba, a xindene ba, ε nama se xabaxi yo don benun ε xa fa na saraxane ra ε Ala xa. Habadan sariyan nan na ra ε yixetene birin xa, ε na dəxə dədə yi.”

*Yatene 28.26-31*

<sup>15</sup> “Keli Matabu Ləxən xətən bode, ε malo xidin yitama Ala ra ləxən naxan yi, xunsagi solofere xa dangu.

<sup>16</sup> Xii tonge suulundeni, Matabu Ləxə solofereden xətən bode, ε mən xa bogise xaba nənən fi Alatala ma bogise saraxan na.

<sup>17</sup> ε xa murutu fujin kilo saxan nafala buru ratexin na, ε fa na buru xun firin na bogise singe saraxa ralixin na Alatala xa.

<sup>18</sup> Yamaan mən xa kontondi solofere ba saraxan na jεε keden kedenne fε mi naxanye ra, e nun tura bulan keden nun konton firin, sa bogise saraxa burune fari e nun bogise saraxane nun minse saraxan naxanye daxa. Saraxa gan daxin nan ne ra, naxanye ralima Alatala ma tēen na, e xirin yi rafan a ma.

<sup>19</sup> ε mən xa kətə keden ba yulubi xafari saraxan na, e nun yexēen jεε keden kedenna firin bəjε xunbeli saraxan na.

<sup>20</sup> Saraxaraliin xa yexēε firin nun bogise singen burun yita n na se ralixin na. E rasarijanma Alatala xa nən, e yi so saraxaraliin yii.

<sup>21</sup> Na ləxən yeteni, ε xa yamaan xili malan sarijanxini. ε nama ε wanle ke na ləxəni. Habadan sariyan na a ra ε yixetene birin xa, ε na dəxə dədə yi.

22 Ε na malo xaban fəɓɓ, ε nama maala xaba han xεεN xεdεεN xɔN, ε nama tɔnsɔnne makentun naxanye na lu a xɔri ma. I xa ne lu yiigelitɔne xa e nun xɔɓene. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

*Yatene 29.1-6*

23 Alatala yi a fala Musa xa,

24 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Kike solofereden xii singeni, ε xa ε matabu na lɔxɔni ε yi a binya, ε xɔtaan fe, ε yamaan xili malan sariɓanxini.

25 Ε nama ε wanle ke na lɔxɔni, ε xa saraxane rali Alatala ma tεεN na.”

*Ala Solona lɔxɔna*

*Yatene 29.7-11*

26 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

27 “Kike solofereden xii fuden xa findi Ala Solona Lɔxɔn na. Ε xa malan sariɓanxin ti, ε yi sunna suxu, ε yi saraxane rali Alatala ma tεεN na.

28 Ε nama ε wali yo ke na lɔxɔni, amasɔɓ Ala Solona Lɔxɔn na a ra. Alatala solonama ε xa na lɔxɔn nin, ε Ala.

29 Xa naxan yo mi sunna suxu na lɔxɔni, na kedima nen a yamani.

30 Xa naxan yo wali na lɔxɔni, n na a raxɔrima nen a yamaan ye.

31 Ε nama wali yo ke. Habadan sariyan na a ra ε yixεtene birin xa, ε na dɔxɔ dεdε yi.

32 Matabu Lɔxɔn na a ra ε xa e nun sali lɔxɔna. Ε xa sunna suxu. Ε xa matabu sanla raba keli kiken xii solomanaaninden ɓinbanna ma han na xɔɓɔn bode ɓinbanna.”

*Bubu Kui Sanla*

*Yatene 29.12-40*

33 Alatala yi a fala Musa xa,

34 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Kike solofereden xii fu nun suulundeni, Bubu Kui Sanla na ra Alatala xinli, han xii solofere.

35 Sanla xii singeni, malan sariɓanxin tima nen, ε nama ε wali yo ke.

36 Xii solofere, ε xa saraxane rali Alatala ma tεεN na. Xii solomasεxεde lɔxɔni, ε mɔn xa malan sariɓanxin ti, ε mɔn yi saraxane rali Alatala ma tεεN na. Malan sariɓanxin na a ra, ε nama ε wali yo ke.

37 Sali lɔxɔne nan ne ra Alatala xa, ε yamaan xilima malan sariɓanxini lɔxɔn naxanye yi, alogo ε xa saraxane rali Alatala ma tεεN na, saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa gbεteye, e nun minse saraxane, naxanye daxa sali lɔxɔne yi.

38 Saraxani itoe sama Alatalaa Matabu Lɔxɔne saraxane fari nen, e nun ε kiseene nun ε de tiin nakamali saraxane, e nun ε ɓenige ma saraxane ε naxanye birin fima Alatala ma.”

39 “Kike solofereden xii fu nun suulunde lɔxɔni, ε na yelin bogi seene malandeni xεεN ma, ε xa sanla raba Alatala xa xii solofere. Xii singen nun xii solomasεxεden findin Matabu Lɔxɔne nan na.

40 Xii singe lɔxɔni, ε xa bogise fajine ba wudine kɔε ra, e nun tugu yiine, e nun ɓɔxɔndene, e nun wudi yii gbεteye, ε yi sewa Alatala yetagi ε Ala han xii solofere.

41 Ε xa sanli ito raba Alatala xa ɓεε yo ɓεε, xii solofere. Habadan sariyan na a ra ε yixεtene birin xa. Ε sanla raba ɓεεN kike soloferedeni.

42 Ε xa dɔxɔ bubune kui xii solofere. Isirayila bari diine birin xa lu bubune kui,

43 alogo ε yixεtene xa a kolon fa fala n na e benbane radɔxɔ nen bubune kui, n to ε ramini Misiran bɔxɔni. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

44 Musa Alatalaa sali loxone fala na kii nin Isirayila kaane xa.

## 24

*Yire sarijanxin lenpu dɔxo sena*  
*Xɔɔyaan 27.20,21*

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

2 “A yamari Isirayila kaane ma a e xa fa oliwi ture fajin na i xɔn, alogo lenpune xa dege waxatin birin.

3 Haruna xa a yengi lu lenpune xɔn Layiri Kankiraan ye masansan dugin fari ma Naranal Bubun kui, alogo e xa dege Alatala yetagi keli jinbanna ma han xɔtonni waxatin birin. Habadan sariyan na a ra e yixetene birin xa.

4 Haruna xa a yengi lu lenpune xɔn kɛɛn birin na naxanye dɔxi lenpu dɔxo se xema daxin fari Alatala yetagi.”

5 “Murutu fujin tongo i yi buru fu nun firin nafala. Burune keden kedenna birin binyen xa kilo sennin li.

6 I xa e dɔxo yelan firin nin xema tabanla fari Alatala yetagi, sennin sennin ye ma.

7 I xa wusulan fajin sa burune birin fari, naxan nalima Alatala ma tɛɛn na burun jɔxɔn na jɔxo lu seen na Ala xɔn.

8 Buruni itoe xa dɔxo Alatala yetagi Matabu Loxɔn birin yi. Habadan layirin na a ra Isirayila kaane xa.

9 Burune xa raxete Haruna nun a diine ma, e yi e don yire sarijanxini. Amasoto se sarijanxin na a ra na saraxane ye, naxanye ralima Alatala ma tɛɛn na, naxanye so saraxaraline yii. Habadan sariyan na a ra.”

*Ala rayelefun nun gbalona*

10 Loxona nde muxuna nde yi mini Isirayila kaane ye, a nga Isirayila kaa, a baba Misiran kaa. Na kanna nun Isirayila kaana nde yi yenge yamaan daaxadeni.

11 Isirayila jaxanla diin yi Ala xinla rayelefu, a yi a konbi. A nga yi xili nen Selomiti, Dibiri a dii temena Dan bɔnsɔnni. Mafuren e yi a xali Musa fema.

12 E yi a ramara a fajin na han Alatala yetɛɛn yi a fe yeba e xa.

13 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

14 “Naxan konbin tixi, na ramini yamaan daaxaden fari ma. Naxanye birin a xuiin mexi, ne birin xa e yiine ti a xunna ma, yamaan birin yi a magolon han a faxa.

15 I xa a fala Isirayila kaane xa iki, i naxa, ‘Naxan na Ala konbi, a lan a yi a yulubin goronna tongo.

16 Naxan na Alatala xinla rayelefu, na xa faxa, yamaan birin xa a magolon. Xa a findi xɔɔɛn na hanma Isirayila kaana, a na Alatala xinla rayelefu, a faxama nen.

17 Naxan na muxuna nde faxa, e xa na kanna faxa.

18 Naxan na muxuna nde a suben faxa, a lan a yi a jɔxɔn so a yii. Niin jɔxɔn xa fi niin na.

19 Naxan na a boden maxolo, a fan xa maxolo na kiini.

20 Maxolon jɔxɔn nan maxolon na, yeɛn jɔxɔn nan yeɛn na, jinna jɔxɔn nan jinna ra. A xa maxolo alo a ligaxi boden na kii naxan yi.

21 Naxan na suben faxa a lan a yi a jɔxɔn fi, koni naxan na muxun faxa a lan a yi faxa.

<sup>22</sup> Sariya kedenna na a ra ε birin xa, xɔɔɔna hanma Isirayila kaana. Alatala nan n tan na, ε Ala.' "

<sup>23</sup> Musa yi falan ti Isirayila kaane xa. Xɛmɛn naxan konbin tixi, e yi na xali yamaan daaxaden fari ma, e yi a magɔɔn, a faxa. Isirayila kaane yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

## 25

### *Matabu ɔɔna*

#### *Sariyane 15.1-11*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa Sinayi geyaan fari,

<sup>2</sup> a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "E na so na bɔxɔni n naxan soma ε yii, bɔxɔn yetɛɛn xa a matabu Alatala xinli.

<sup>3</sup> E nɔɛ ε xɛɛne biye nen ɔɔɛ sennin, ε manpa bili nakɔne wali, ε yi e bogine malan.

<sup>4</sup> Koni ɔɔɛ solofereden findin matabu ɔɔɛn nan na Alatala xinli. E nama ε xɛɛne bi hanma ε yi ε manpa bili nakɔne wali.

<sup>5</sup> Sansi bogin naxanye na soli e yetɛ ma, i tan nama e malan i yetɛ xa. I tan nama manpa tɔnsɔn mɔxine malan naxanye bogixi e yetɛ ma. Amasɔto matabu ɔɔɛn na ra bɔxɔn xa.

<sup>6</sup> Koni bɔxɔn na naxan namini matabu ɔɔɛn kui, ε birin xa na don, i tan, i ya konyi xɛmɛna, i ya konyi gilɛna, i ya walikɛna, xɔɔɔn naxan luma i konni,

<sup>7</sup> e nun i ya xuruseene, e nun hali burunna suben naxanye i ya bɔxɔni. Bɔxɔn na naxan namini, na birin nɔɛ donɔɛ nen."

### *Xɔɔɔya ɔɔna*

<sup>8</sup> "E xa matabu ɔɔɛ solofere tɛnge, ɔɔɛ solofere dɔxɔ solofere, alogo matabu ɔɔɛ solofere na lan ɔɔɛ tonge naanin e nun solomanaaninna ma.

<sup>9</sup> Kike solofereden xii fudeni, Ala Solona Lɔxɔna, ε xa xɔtane fe yamanan birin yi.

<sup>10</sup> E ɔɔɛ tonge suulunden nasarijanma nen, ε yi a rali yiren birin yi a yamanan muxune birin bata xɔɔɔya. Xɔɔɔya ɔɔɛn na a ra ε xa, ε birin yi xɛte ε denbayana bɔxɔn ma ε bɔnsɔnne yi.

<sup>11</sup> ɔɔɛ tonge suulunden findima Xɔɔɔya ɔɔɛn nan na ε xa. E nama ε xɛɛne bi, ε nama sansi bogine malan naxanye solima e yetɛ ma. E nama manpa bogi tɔnsɔnne malan naxanye bogima e yetɛ ma.

<sup>12</sup> Amasɔto Xɔɔɔya ɔɔɛn nan na ra. A sarijan ε xa. E na donseen naxan to xɛɛne ma, ε xa na don."

<sup>13</sup> "Na Xɔɔɔya ɔɔɛna, birin xa xɛte a gbee bɔxɔn ma.

<sup>14</sup> Xa ε bɔxɔna nde mati hanma ε a sara muxuna nde ma, ε nama ɔaxu ε bode ra.

<sup>15</sup> I a saren naxan soma i kon kaan yii, na xa lan na ɔɔɛne yatɛn ma naxan luxi benun Xɔɔɔya ɔɔɛn xa a li. A xa a saren nasuxu i yii naxan lanɔɛ se xaba waxatine yatɛn ma naxanye luxi.

<sup>16</sup> Xa ɔɔɛ wuyaxi luxi, a saren xa mate na kiini. Xa ɔɔɛ dando nan luxi a xa a saren magodo. Amasɔto a mi bɔxɔn matima, fɔ se xaba waxatine.

<sup>17</sup> E nama ɔaxu ε bode ra, koni ε xa gaxu ε Ala yɛɛ ra. Alatala nan n tan na, ε Ala."

<sup>18</sup> "E xa n ma tɔnne nun sariyane suxu. Nayi, ε luma nen yamanani bɔɔɛ xunbenli.

<sup>19</sup> Bɔxɔn yi bogi seene fi, ε yi ε dɛge han ε lugo, ε lu bɔɔɛ xunbenli.

20 Waxatina nde ε a falama nen, ε naxa, ‘En nanse donma jεε soloferedeni, xa en mi xεen bi, en mi seen xaba?’

21 N barakan sama nen ε feene yi jεε senninden, alogo ε se xabaxin xa ε makone birin fan han jεε saxan.

22 Jεε solomasεxedeni, ε nεma ε xεene bima, ε donse ramaraxin nan donma. E luma a donjε nen han jεε solomanaaninden se xaba waxatini.”

23 “E nama bɔxɔn mati habadanni mumε, amasɔtɔ n tan nan gbee bɔxɔn na. E tan luxi nen alo xɔjεn naxanye yigiyaxi n konni.

24 Nanara, ε na yamanan sɔtɔ, ε xa sariyan dɔxɔ alogo bɔxɔ matixin xa xunba.”

25 “Xa i ngaxakedenna findi yiigelitɔɔn na, a yi a bɔxɔna nde mati, a bari bodena nde xa fa a bɔxɔ matixin xunba.

26 Xa a bari bode mi na naxan daxa a a xunba, xa a tan yetεen bata a xunba fεren sɔtɔ,

27 a xa jεene yate keli a saran ma, a yi na jɔxɔn naxete a sara muxun ma. Na xanbi, a nɔe xεte nen a bɔxɔni.

28 Koni, xa a mi a jɔxɔ raxete se sɔtɔ, bɔxɔn xa lu a sara muxun yii han Xɔɔya Jεεna. Na waxatini a kari singen mɔn xa xεte a bɔxɔni.

29 Xa muxuna nde a banxin mati taa gbeeni yinna soxi naxan ma, a nɔe a xunbe nen han jεε keden a sara xanbini.

30 Koni xa banxin mi xunba benun jεε keden, a luma nen a sara muxun gbeeyani sɔnɔn e nun a yixεtene. A mi a raxεtema Xɔɔya Jεεni.

31 Koni banxin naxanye taa xunxurine yi naxanye mi rabilinxi yinna ra, ne luma nen alo bɔxɔna. E nɔe xunbe nen, e mɔn yi raxete e kari singen ma Xɔɔya Jεεni.”

32 “Lewi bɔnsɔnna taane kui, Lewine nɔe e banxine xunbe nen waxatin birin.

33 Naxan na Lewi kaana nde a banxin sara, a minima nen banxi saraxin nun na taani Xɔɔya Jεεni. Amasɔtɔ banxin naxanye Lewi taane yi, ne findixi Lewine nan gbansan gbee ra Isirayila yamanani.

34 Koni xεεn naxanye e taane rabilinni, ne mi lan e mati, amasɔtɔ Lewine nan gbee e ra habadan!”

### *Donla feen sariyane*

35 “Xa i ngaxakedenna findi yiigelitɔɔn na, naxan dɔxi i fεma, fεren mi fa a yii a balo, i lan i yi a maso i ra alo xɔjεna alogo a xa lu i fεma.

36 I nama tɔnɔ yo maxɔdin a ma koni i xa gaxu i ya Ala yεε ra, i ngaxakedenna yi lu i fεma.

37 Xa i a doli gbetini, i nama tɔnɔ sa a fari. Xa i donseen mati a ma, i nama tɔnɔn sɔtɔ a xɔn.”

38 “Alatala nan n tan na, ε Ala, naxan ε raminixi Misiran bɔxɔni alogo n xa Kanan bɔxɔn so ε yii, n yi findi ε Ala ra.”

### *Muxun xunba sariyana fe*

39 “Xa muxuna nde findi yiigelitɔɔn na i dεxɔn, a yi a yetεe mati i ma, i nama a ti konyi wanla ra.

40 A xa masuxu i konni alo walikεna hanma xɔjεna. A xa lu i ya wanla ra han Xɔɔya Jεεna.

41 Na waxatini, e nun a diine yi xɔɔya, a yi xεte a xabilani, e nun a benbane bɔxɔni.

42 Amasɔtɔ n ma walikεne nan Isirayila kaane ra, n naxanye raminixi Misiran yamanani. E nama mati konyiyani.

43 I nama e jaxankata, fɔ i xa gaxu i ya Ala yee ra.”

44 “Xa e konyi xemɛn hanma konyi gilɛn sara, a xa keli siya gbɛtɛne ye naxanye e rabilinxi.

45 E mɔn nɔe xɔjɛna ndee sare nɛn naxanye dɔxi e ye, e nun e xabilan muxuna nde naxanye barixi e yamanani. E yi findi e gbeen na.

46 E mɔn nɔe e luyɛ e diine yii nɛn e keɛn na, alogo e xa lu konyiyani habadan. Koni e ngaxakedenne, Isirayila kaane, e tan sese nama nɔɔn sɔtɔ a ngaxakedenna xun na, a a jaxankata.”

47 “Xa xɔjɛn findi nafulu kanna ra naxan dɔxi e konni, e ngaxakedenna nde yi findi yigelitɔɔn na, a a yetɛ mati xɔjɛn ma, hanma xɔjɛn xabila muxu gbɛtɛ ma,

48 a nɔe xunbɛ nɛn a mati xanbini. A ngaxakedenna nde nɔe a xunbɛ nɛn,

49 hanma a sɔxɔna, hanma a dunbode, hanma a bari bodena nde a xabilani, na nɔe a ligɛ nɛn. A tan yetɛɛn nɔe a yetɛ xunbɛ nɛn, xa a fɛrɛn sɔtɔ.

50 Nayi, e nun a sara muxun xa jɛene yate keli a sara jɛɛn ma han Xɔrɔya Jɛɛna. A xa a jɔxɔn fi alo walikɛɛn nɔe saranna yaten naxan sɔtɛ na jɛene bun.

51 Jɛɛn dɔnxɛn naxanye luxi, xa ne mɔn gbo, a xa ne xasabin gbɛtin naxɛtɛ nafulu kanna ma a xunba saren na.

52 Jɛɛn naxanye luxi benun Xɔrɔya Jɛɛn yi a li, xa ne mi fa gbo, a xa na fan xasabin gbɛtin naxɛtɛ a xunba saren na.

53 A yisuxuma nɛn a kanna konni alo walikɛɛn naxan sare fixi, a nama a jaxankata.

54 Xa a mi xunba na kii yo yi, e nun a diine xa xɔrɔya Xɔrɔya Jɛɛni.

55 Amasɔtɔ n ma walikɛne nan Isirayila kaane ra. N gbee walikɛne nan e ra, n naxanye ramixi Misiran bɔxɔni. Alatala nan n tan na, e Ala.”

## 26

### *Barakan nun dangana*

#### *Sariyane 7.12-24 nun 28.1-14*

1 “E nama suxurene rafala. E nama alana nde sawuran nafala. E nama gemɛn dɔxɔ, e yi a batu. E nama gemɛ masolixin ti e yamanani e yi a batu. Amasɔtɔ Alatala nan n tan na, e Ala.”

2 “E xa n ma Matabu Lɔxɔne suxu, e yi n ma yire sarijanxin binya. Alatala nan n tan na.”

3 “Xa e n ma tɔnne nun yamarine suxu,

4 n tulen nafama nɛn e ma a waxatini, bɔxɔn yi balon fi, wudine yi bogi xɛɛne ma.

5 Se bɔnbɔ waxatin buma nɛn han bogise bolon waxatina. Bogi seene yi lu bolonjɛ han xɛɛ bi waxatina. E degema nɛn han e lugo, e yi lu e bɔxɔni bɔjɛ xunbenli.

6 N tinma nɛn yamanan yi lu herini. E na e sa, sese mi e tɔrɛ. N burunna sube xɔjɛne bama nɛn e yamanani, yɛngɛn mi soɛ e konni.

7 E e yaxune kedima nɛn, e yi bira e bun yɛngɛni.

8 E tan muxu suulun fama nɛn e yaxun muxu kɛmɛ kedidɛni. E tan muxu kɛmɛ yi e yaxun wuli fu kedi. E yaxune birama nɛn e bun yɛngɛni.

9 N fanma nɛn e ra. N yi dii wuyaxi fi e ma, e wuya ayi. N na n ma layirin nakamalima nɛn en tagi.

10 E yala malo ramaraxine donma nɛn han malo xaba waxatin mɔn yi a li, e yi a fonna dɔnxɛn woli ayi alogo a nɛnɛn xa ramara.

11 N luma nɛn e ye, n mi n mɛ e ra mume!

12 N na n masiga tima nen ε tagi, n findi ε Ala ra. E yi findi n ma yamaan na.

13 Alatala nan n tan na, ε Ala, naxan ε ramini Misiran bəxəni alogo ε xa ba Misiran kaane yii. N Misiran konyiyaan goronna ba nen ε ma, alogo ε xa nɔ sigan tiye xunna kenli.”

*Sariyane 28.15-68*

14 “Koni, xa ε mi n xuiin name, ε yamarini itoe birin suxu,

15 xa ε n ma tənne kala, ε yi ε me n ma sariyane ra, ε mi n ma yamarine birin liga, ε n ma layirin kala,

16 nayi, n ni ito nan ligama ε ra: N yihadin nagodoma nen ε ma, e nun fitina furene nun fati mawolonna, naxanye ε yeene kalama, e yi ε niin ba. E sansine sima fuuni bayo ε yaxune nan e donma.

17 N kelima nen ε xili ma, alogo ε yaxune xa ε nɔ. Naxanye ε rapaxuxi, ne yi nɔn sətə ε xun na. E ε giye hali muxu yo mi ε fəxə ra.”

18 “Na birin xanbi ra, xa ε mi n xuiin name, n na ε yulubine saranma ε ra nen dəxəna ma solofere.

19 N yi ε wason kala, n yi kuyeni xara alo wurena, e nun bəxəna alo sulana.

20 E senben yi jan fuuni, bayo ε bəxən mi bogi seene fiye, yamanan wudine mi bogima.”

21 “Xa ε murute n ma, ε tondi n xuiin name, n na ε tərone rawuyama ayi nen dəxə solofere naxan lanxi ε yulubine ma.

22 N burunna subene rafama nen ε xili ma naxanye ε diine faxama, e yi ε xuruseene raxəri. E yi ε xurunye ayi han ε kirane yi yigeli.”

23 “Xa hali na birin ε mi xuru n ma, ε lu murutexi n ma,

24 n yeten kelima nen ε xili ma, n mən yi ε tərone rawuya ayi dəxə solofere.

25 N yengen nakelima nen ε tan xili ma, n yi ε yulubine saran ε ra n ma layirin kala feen na. E na ε luxun ε taa ratangaxine yi, n fitina furen nafama nen, ε yi lu ε yaxune yiini.

26 N yi ε kuma donseen na, jaxalan fu yamaan birin ma burun ganma nen buru gande kedenni, e yi ε buruni taxun ligase xurudin na, ε yi a don koni ε mi lugo.”

27 “Xa hali na birin, ε mi n xuiin name, ε yi lu murutexi n ma,

28 nayi, n kelima nen ε xili ma, n yi ε yulubine saran ε ra dəxəna ma solofere.

29 E ε diine suben donma nen.

30 N yi ε taan kidene kala, n yi ε wusulan gandene rabira.

31 N yi ε taane findi xərinxərinna ra, ε yire sarijanxine yi raxəri. Nayi, ε saraxane mi fa rafanma n ma.

32 N na ε yamanan kalama nen. E yaxune na fa dəxədeni ε konne yi, e kabema nen a kalaxin ma.

33 N na ε raxuyama ayi nen yamananane yi, n yi bira ε fəxə ra silanfanna ra, n yi ε sagatan.\* E yamanani gelima nen, a yi findi taa xonne ra.”

34 “Nayi, ε nema ε yaxune yii e konni waxatin naxan yi, ε yamanani genla yi lu, ε bəxən luma nen matabuni, matabu waxatine jəxən na ε mi naxanye suxu.

35 A nema rabejinxi, a matabun sətəma nen, ε mi tin naxanye ma ε yi dəxi a yi waxatin naxan yi.

36 Naxanye na lu e nii ra ε ye, n na e tunnaxələma e ma nen e yaxune yamanani, han e yi ε gi jəxənden gbansanna bira xuiin bun alo silanfanna, e bira hali muxe mi ε fəxə ra.

\* 26:33: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

<sup>37</sup> E birama nɛn e bode fari alo e nɛma e giye silanfanna bun, anu muxu yo mi e fɔxɔ ra. E mi nɔɛ tiye e yaxune yeɛ ra.

<sup>38</sup> E faxama nɛn siya gbetene tagi, e yaxune yamanan yi e don.

<sup>39</sup> Naxanye na lu e tan ye, ne doyenma nɛn han e faxes e yaxune yamananane yi e tan nun e benbane hakene fe ra.”

<sup>40</sup> “Koni e na e ti e hakene ra e nun e benbane gbeene nun e tinxintareyaan nun e murutena,

<sup>41</sup> feen naxanye a ligaxi, n yi keli e xili ma, n yi e rasiga e yaxune yamanani, nayi e Ala kolontare bɔɔɛne na xuru, e yi e hakene yanginna fi,

<sup>42</sup> n na n mirima nɛn layirina feen ma nxu nun Yaxuba tagi, e nun nxu nun Isiyaga, e nun nxu nun Iburahima, n yi n miri yamanana fe ma.

<sup>43</sup> Koni, fɔ yamanan nabejinxin xa lu singe, a yi a matabu e mi na waxatin naxan yi. E e hakene yanginna fima nɛn amasɔtɔ e bata e mɛ n ma sariyane nun tɔnne ra.

<sup>44</sup> Koni, hali e lu e yaxune yamanani, n mi e rabejinɔɛ han e yi raxɔri, n yi n ma layirin kala. Amasɔtɔ Alatala nan n tan na, e Ala.

<sup>45</sup> N na n mirima nɛn n ma layirin ma, naxan nxu nun e benbane tagi, n naxanye ramini Misiran bɔxɔni siyane ye tagi, alogo n xa findi e Ala. Alatala nan n tan na.”

<sup>46</sup> Alatala tɔnne nun yamarine nun sariyane nan ne ra, a naxanye falaxi Isirayila kaane xa fata Musa ra Sinayi geyaan fari.

## 27

### *Muxun naxanye fixi Ala ma*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>2</sup> a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa muxuna nde bata a de ti, a muxuna nde fi Alatala ma, a xunbama gbetin nan na naxan lanxi a yatɛn ma.

<sup>3</sup> Xa xɛmɛn na a ra naxan barin bata jɛɛ mɔxɔɔɛ ti han jɛɛ tonge sennin, i xa a saren yate gbeti gbanan tonge suulun na, gbeti gbananna naxanye rawalima yire sarɔɔnɔnɔni.

<sup>4</sup> Xa jaxanla na a ra, gbeti gbanan tonge saxan.

<sup>5</sup> Dii xɛmɛn naxan barin bata jɛɛ suulun ti han jɛɛ mɔxɔɔɛ, na lanma gbeti gbanan mɔxɔɔɛ nan ma. Dii tɛmɛna, gbeti gbanan fu.

<sup>6</sup> Dii xɛmɛn naxan barin bata kike kedenna ti han jɛɛ suulun, na lanma gbeti gbanan suulun nan ma. Dii tɛmɛna, gbeti gbanan saxan.

<sup>7</sup> Xɛmɛn naxan bata dangu jɛɛ tonge senninna ra, na lanma gbeti gbanan fu nun suulun ma. Jaxanla, gbeti gbanan fu.

<sup>8</sup> Naxan bata a de ti, xa yiigelitɔɔn na a ra, a mi nɔɛ na gbetin yatɛn fiye, a lan a yi na muxun xali saraxaraliin fɛma. Na nɔɛ gbetin xasabina nde fale nen a nɔɛ naxan fiye.”

<sup>9</sup> “Xa muxuna nde bata a de ti xurusena fe ra naxan nɔɛ be saraxan na Alatala xa, na xuruse sifan na fi Alatala ma, a bata rasarijan.

<sup>10</sup> A mi masare gbete ra. A fajin mi masare a kobin na, a kobin mi masare a fajin na. Xa a kannu xuruseen masara gbete ra, e firinna birin bata rasarijan.

<sup>11</sup> Xa suben na a ra naxan haramuxi, naxan mi be saraxan na Alatala xa, a xa xali saraxaraliin fɛma.

<sup>12</sup> Saraxaraliin xa a saren fala, xa suben fan, hanma a mi fan. A na saren naxan fala, a bata lu na ma.



13 Xa a kanna waxi suben xunba feni, a xa a jɔxɔn fi a yi yaganna dɔxɔɗa ma firin sa a fari.”

14 “Xa muxuna nde a banxin fi Alatala ma, saraxaraliin xa a saren fala, xa a fan hanma a mi fan. A na naxan fala, a bata lu na ma.

15 Xa a kanna waxi a xunba feni, a xa a jɔxɔn fi a yi yaganna dɔxɔɗa ma firin sa a fari. Banxin yi xete a kanna ma.”

16 “Xa muxuna nde a xeen fi Alatala ma, a saren xa fala fata sansiin yaten na naxan xuyɛ a ma. Malo benbeli gbee saxan xuyɛ bɔxɔn naxan ma, na lanma gbeti gbanan tonge suulun nan ma.

17 Xa xeen fixi Xɔɔya Neen nin, a saren luma na kii nin.

18 Xa xeen fixi Xɔɔya Neen xanbin nin, saraxaraliin xa jeene yate naxan luxi benun Xɔɔya Neɛ famatona, a yi nde ba xeen saren na.

19 Xa xee kanna waxi a xunba feni, a xa a jɔxɔn fi, a yi yaganna dɔxɔɗa ma firin sa a fari, xeen yi xete a kanna ma.

20 Xa a mi xeen xunba, a yi a mati muxu gbeta ma, a mi fa noɛ a xunbe.

21 Xeen na yeba Xɔɔya Neeni, a bata sararijan, a so Alatala yii kiseen na habadan! A findima saraxaraline gbeen nan na.

22 Xa muxuna nde xeen fi Alatala ma a naxan saraxi, naxan mi yi a keeni,

23 saraxaraliin xa a saren fala fata jeene yaten na naxanye luxi benun Xɔɔya Neena. Na kanna xa a saren fi na bɔxɔ yeteni. A sarijan Alatala yetagi.

24 Xeen naxetema a kari singen ma nen Xɔɔya Neeni, a sara naxan ma, naxan gbee yi a ra nun.

25 Na sarene birin falama nen fata yire sarijanxin gbeti gbananna ra, naxan lanxi garamu fu ma.”

26 “Muxu yo nama a xuruse dii singen fi Alatala ma na kiini, amasoto Alatala nan gbee dii singene birin na hali ba na feen na. Ninge ba, yexee ba, Alatala nan gbee e birin na.

27 Xa a findi sube haramuxin dii singen na, a kanna noɛ a xunbe nen. A xa a jɔxɔn fi, a yi yaganna dɔxɔɗa ma firin sa a fari. Xa a mi a xunba, a xa a mati a sare falaxin na.”

28 “Koni, muxun na sese fi Alatala ma habadanni, muxu ba, xuruse ba, a keɛ xeen ba, na sese mi sare, a mi xunbe. Naxan yo na fi a ma habadanni, na bata sarijan a xa fefe.

29 Hali a findi muxun na naxan fixi Ala ma habadanni, a mi noɛ xunbe, ɛ xa a faxa.”

30 “Alatala nan gbee bɔxɔn bogiseene birin yaganna ra. A na keli xeen ma hanma langan kui, a sarijan Alatala yetagi.

31 Xa muxuna nde waxi a yaganna yirena nde xunba feni, fo a xa a jɔxɔn fi, a yi na yiren yaganna dɔxɔɗa ma firin sa a fari.

32 Alatala nan gbee xuruseene birin yaganna ra, a xurin nun a xungbena. Xuruseene na yate, Alatala nan gbee e fudene ra.

33 Xuruseene mi yebama a fajin nun a kobin na. Xuruseen nama masara gbeta ra. Xa a na liga e firinna birin nasarijanma nen, e mi noɛ xunbe.”

34 Alatala na yamarine nan so Musa yii Isirayila kaane xa Sinayi geyaan fari.

## Yatene Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sebe

Tawureta Musa yire naaninden ni i ra. Isirayila kaane to keli Misiran yamanani, siga Kanan bəxəni, e feen naxanye liga kira yi, ne nan sebexi Kitabun yireni ito kui. A xili saxi na kiini nen bayo Isirayila kaane yaten nan sebexi a kui naxan findixi dəxəde wuyaxi ra.

Isirayila kaane yelin xanbini sariyane birin sote Musa ra Ala naxanye fala a xa Sinayi geyaan fari e mini xanbini Misiran yamanani, e yi e yitən siga na yamanani Ala naxan nagidixi e ma. E yi siga singen han Kadesi-Barineya yi, Isirayila yamanan so dēna. Koni e yi gaxu soe. Nayi, e yi lu tonbonni jee tonge naanin. Dənxən na, e yi tərə wuyaxi sətə, e yi siga yifanna ma alogo e xa Moyaba yamanan masətə Fəxə Daraan sogeteden binni. Kitabun yireni ito sora dənxe ne fe wuyaxi gbete ye nan falama naxan liga Moyaba yamanani. Isirayila kaane lu men nin han e yi so Kanan yamanani.

Kitabun yireni ito Alaa yamana muxuyaana nan yitama en na. Waxatina nde e lannayaan liga, waxatina nde sikēna. Waxatina nde e xaxili ragidixi, waxati gbete, e yigitegexi. Koni, hali Alaa yamaan mi tinxin waxatin birin, Alaa tinxinna mi janje.

### *Isirayila kaane xili sebena*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti Musa xa Naralan Bubun kui, Sinayi tonbonni, kike firinden ləxə singeni, e minin jee firinden Misiran bəxəni. A yi a fala, a naxa,

<sup>2</sup> “E nun Haruna xa Isirayila yamaan birin tenge, e xeme ne birin xinle sebe xabila yeen nun denbaya yeen ma.

<sup>3</sup> E xa Isirayila xeme ne birin tenge fata e ganle ra naxanye barin bata dangu jee məxəje ne na, naxanye nəe sofa wanla ke.

<sup>4</sup> Bənsən yo bənsən, xabila manga keden xa e mali.”

<sup>5</sup> Na mali muxune xinle ni itoe ra:

Keli Ruben bənsənni, Sedewuri a dii Elisuri.

<sup>6</sup> Keli Simeyən bənsənni, Surisadayi a dii Selumiyeli.

<sup>7</sup> Keli Yuda bənsənni, Aminadabo a dii Naxason.

<sup>8</sup> Keli Isakari bənsənni, Suwari a dii Nataneli.

<sup>9</sup> Keli Sabulon bənsənni, Xelən ma dii Eliyabi.

<sup>10</sup> Yusufu a diine bənsənne: Keli Eframi bənsənni, Amixudi a dii Elisama.

Keli Manase bənsənni, Pedasuri a dii Gamaliyeli.

<sup>11</sup> Keli Bunyamin bənsənni, Gidewoni a dii Abidan.

<sup>12</sup> Keli Dan bənsənni, Amisadayi a dii Axiyese.

<sup>13</sup> Keli Aseri bənsənni, Okiran ma dii Pagiyeli.

<sup>14</sup> Keli Gadi bənsənni, Dewuyeli a dii Eliyasafi.

<sup>15</sup> Keli Nafatali bənsənni, Enan ma dii Axira.

<sup>16</sup> Bənsən mangani itoe nan yi xilixi yamaan ye. Ne yi findixi Isirayila gali kuntigine nan na.

<sup>17</sup> Musa nun Haruna yi muxuni itoe tongo naxanye xinle yebaxi.

<sup>18</sup> E yi yamaan birin malan kike firinden xii singen ma. Xeme naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəje ne na, e yi ne birin xinle sebe keden keden ye ma kedin ma, xabila yeen nun denbaya yeen ma,

<sup>19</sup> alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. A yi e tenge Sinayi tonbonni.

20 E yi xemene birin xinle sebe keden keden ye ma Isirayila a dii singe Ruben bənsənni xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

21 E muxu wuli tonge naanin wuli sennin keme suulun tenge Ruben bənsənni.

22 E yi Simeyon bənsənni xemene birin xinle sebe keden keden ye ma, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

23 E muxu wuli tonge suulun wuli solomanaanin keme saxan tenge Simeyon bənsənni.

24 E yi Gadi bənsənni xemene birin xinle sebe, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

25 E muxu wuli tonge naanin wuli suulun keme sennin tonge suulun tenge Gadi bənsənni.

26 E yi Yuda bənsənni xemene birin xinle sebe, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

27 E muxu wuli tonge solofere wuli naanin keme sennin tenge Yuda bənsənni.

28 E yi Isakari bənsənni xemene birin xinle sebe, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

29 E muxu wuli tonge suulun wuli naanin keme naanin tenge Isakari bənsənni.

30 E yi Sabulon bənsənni xemene birin xinle sebe, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

31 E yi muxu wuli tonge suulun wuli solofere keme naanin tenge Sabulon bənsənni.

32 Yusufu a diine bənsənni ye: E yi Efirami bənsənni xemene birin xinle sebe, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

33 E muxu wuli tonge naanin keme suulun tenge Efirami bənsənni.

34 E yi Manase bənsənni xemene birin xinle sebe, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

35 E muxu wuli tonge saxan wuli firin keme firin tenge Manase bənsənni.

36 E yi Bunyamin bənsənni xemene birin xinle sebe, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

37 E muxu wuli tonge saxan wuli suulun keme naanin tenge Bunyamin bənsənni.

38 E yi Dan bənsənni xemene birin xinle sebe, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

39 E muxu wuli tonge sennin wuli firin keme solofere tenge Dan bənsənni.

40 E yi Aseri bənsənni xemene birin xinle sebe, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjeen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

41 E muxu wuli tonge naanin e nun keden keme suulun tenge Aseri bənsənni.

42 E yi Nafatali bənsənnə xəməne birin xinə səbe, xabila yeen nun denbaya yeen ma, naxanye birin barin bata yi dangu jee məxəjen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke.

43 E yi muxu wuli tonge suulun wuli saxan keme naanin tenge Nafatali bənsənni.

44 Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan manga fu nun firinna ne xasabin nan yatε, bənsən keden manga keden.

45 Isirayila kaane birin yatəxin denbaya yeen ma, naxanye birin bata yi dangu jee məxəjen na, naxanye yi nəe sofa wanla ke,

46 ne birin malanxina, muxu wuli keme sennin wuli saxan keme suulun tonge suulun nan yi a ra.

### *Lewi bənsənnə a wanla*

47 Lewi bənsənnə denbayane tan mi yi təngexi alo bonne.

48 Alatala a fala nən Musa xa, a naxa,

49 "I nama Lewi bənsənnə nun Isirayila kaan bonne tenge e bode xən.

50 I xa layiri sereyaan Bubun taxu Lewi bənsənnə muxune ra e nun a muranne nun a seene birin. E xa batu bubun nun a muranne xali. E yi e jəxə lu e xən, e yi e yamaan daaxadeni tən a rabilinni.

51 E na keli sigatini, Lewi bənsənnə muxune nan Ala Batu Bubun wayanma, e mon yi a yitən e na dəxə daaxaden naxan yi. Xa muxu gbete a maso a ra, e xa a faxa.

52 Isirayila kaane birin xa e malan e daaxadeni, birin yi dəxə gali yeen ma a taxamasenna bun.

53 Lewi bənsənnə muxune tan xa e bubune ti layiri sereyaan bubun nabilinni, e yi e jəxə lu a xən alogo n ma xələn nama godo Isirayila yamaan ma."

54 Alatala a yamarin Musa ma kii naxan yi, Isirayila kaane yi na birin liga.

## 2

### *Bənsənnə dəxə kiina yamaan daaxadeni*

1 Alatala yi falan ti Musa nun Haruna xa, a naxa,

2 "Isirayila kaane birin xa yamaan daaxadeni tən Naralan Bubun nabilinni, koni e nama a yigbetən. E xa dəxə e bənsənnə nun e denbayaan taxamasenne bun."

3 "Yuda bənsənnə nun a ganle xa e daaxadeni tən sogeteden binni e taxamasenna bun ma. Aminadabo a dii Naxason nan Yuda mangan na.

4 Muxu wuli tonge solofere wuli naanin keme sennin nan a ganli.

5 Isakari bənsənnə xa e daaxadeni tən e dɛxən ma. Suwari a dii Nataneli nan Isakari bənsənnə mangan na.

6 Muxu wuli tonge suulun wuli naanin keme naanin nan a ganli.

7 Sabulon bənsənnə xa daaxa e fan dɛxən ma. Xelən ma dii Eliyabi nan Sabulon bənsənnə mangan na.

8 Muxu wuli tonge suulun wuli solofere keme naanin nan a ganli.

9 Nayi, xəmənen naxanye Yuda yamaan daaxaden ganli, ne birin malanxina, muxu wuli keme wuli tonge solomasexe e nun sennin keme naanin. Yamaan na keli, e singen nan sigama."

10 "Ruben bənsənnə nun a ganle xa e daaxadeni tən yiifari fəxəni e taxamasenna bun ma. Sedewuri a dii Elisuri nan Ruben bənsənnə mangan na.

11 Muxu wuli tonge naanin wuli sennin keme suulun nan a ganli.

12 Simeyən bənsənnə xa e daaxadeni tən a dɛxən ma. Surisadayi a dii Selumiyeli nan Simeyən bənsənnə mangan na.

13 Muxu wuli tonge suulun wuli solomanaanin keme saxan nan a ganli.

14 Gadi bənsənnə xa daaxa na fan dəxən ma. Reyuli a dii Eliyasafi nan Gadi bənsənnə mangan na.

15 Muxu wuli tonge naanin wuli suulun keme sennin tonge suulun nan a ganli.

16 Nayi, xemen naxanye Ruben yamaan daaxaden ganli, ne malanxina, muxu wuli keme wuli tonge suulun e nun keden keme naanin tonge suulun. Ne nan sigama a firindeni.”

17 “Na xanbi ra, Lewi bənsənnə muxune yi siga ganla bonne tagi, e nun Naralan Bubuna. E birin sigama e daaxa yeen nan ma, muxun birin nun a tidena, a bənsənnə taxamasenna bun ma.”

18 “Efirmi bənsənnə nun a ganle xa e daaxadeni tən sogegododeni e taxamasenna bun ma. Amixudi a dii Elisama nan Efirmi bənsənnə mangan na.

19 Muxu wuli tonge naanin keme suulun nan a ganli.

20 Manase bənsənnə xa daaxa a dəxən ma. Pedasuri a dii Gamaliyeli nan Manase bənsənnə mangan na.

21 Muxu wuli tonge saxan wuli firin keme firin nan a ganli.

22 Bunyamin bənsənnə xa daaxa na fan dəxən ma. Gidewoni a dii Abidan nan Bunyamin bənsənnə mangan na.

23 Muxu wuli tonge saxan wuli suulun keme naanin nan a ganli.

24 Nayi, xemen naxanye Efirmi yamaan daaxaden ganli, ne malanxina, muxu wuli keme wuli solomasexe muxu keme. E tan nan sigama a saxandeni.”

25 “Dan bənsənnə nun a ganle xa e daaxadeni tən kəmen fəxəni e taxamasenna bun ma. Amisadayi a dii Axiyeleri nan Dan bənsənnə mangan na.

26 Muxu wuli tonge sennin wuli firin keme solofere nan a ganli.

27 Aseri bənsənnə xa e daaxadeni tən a dəxən ma. Okiran ma dii Pagiyeli nan Aseri bənsənnə mangan na.

28 Muxu wuli tonge naanin e nun keden keme suulun nan a ganli.

29 Nafatali bənsənnə xa daaxa na fan dəxən ma. Enan ma dii Axira nan Nafatali bənsənnə mangan na.

30 Muxu wuli tonge suulun wuli saxan keme naanin nan a ganli.

31 Nayi, xemen naxanye Dan ma yamaan daaxaden ganli, ne malanxina, muxu wuli keme wuli tonge suulun e nun solofere keme sennin. Ne nan sigan dəxən na, e taxamasenna bun ma.”

32 Isirayila kaane nan ne ra naxanye tenge denbaya yeen ma. Gali daaxadene birin malanxina, muxu wuli keme sennin wuli saxan keme suulun tonge suulun.

33 Lewi bənsənnə muxune mi tenge Isirayila kaan bonne ye, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

34 Alatala yamarin naxanye birin fi Musa ma Isirayila kaane yi ne birin liga. E yi e daaxaden yeba e taxamasenne bun ma na kiini, e mən yi sigama na kii nin, xabila yeen nun denbaya yeen ma.

### 3

#### *Lewi bənsənnə wanle*

1 Haruna nun Musaa denbayaan muxune ni i ra, Alatala falan ti Musa xa waxatin naxan yi Sinayi geyaan fari.

2 Harunaa diine xinle ni itoe ra: a dii singena Nadaba, Abihu, Eleyasari nun Itamara.

<sup>3</sup> Ne nan yi Harunaa diine ra naxanye masusan alogo e xa dɔxɔ saraxar-aliyani, e yi na wanla ke.

<sup>4</sup> Koni Nadaba nun Abihu faxa nen Alatala yetagi Sinayi tonbonni, e to fa tee daxataren na a xa. Dii mi yi e yii, nanara, Eleyasari nun Itamara nan lu saraxarali wanla ke e baba Haruna bun ma.

<sup>5</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>6</sup> “Lewi bɔnsɔnna maso, i yi e lu saraxarali Haruna sagoni, e lu a wanla ra.

<sup>7</sup> E xa Haruna nun yamana wanla ke Naralan Bubuni, e Ala Batu bubun wanle ke.

<sup>8</sup> E yengi dɔxɔma nen Naralan Bubun muranne xɔn, e yi Ala Batu Bubun wanle rakamali Isirayila kaane xa.

<sup>9</sup> I xa Lewi bɔnsɔnna muxune lu Haruna nun a diine sagoni. E tan nan fima n ma Isirayila kaane ye habadan!

<sup>10</sup> I xa Haruna nun a diine dɔxɔ saraxaraliyani. Muxu gbete na a maso yire sarijanxin na, e xa a faxa.”

<sup>11</sup> Alatala mɔn yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>12</sup> “N tan yeteen bata Lewi bɔnsɔnna muxune sugandi Isirayila kaane ye, e findi n gbeen na Isirayila dii singene jɔxɔn na.

<sup>13</sup> Amasɔtɔ n gbeen nan dii singene birin na. N Misiran dii singene birin faxa lɔxɔni, n yi dii singene birin nasarijan n yete xa Isirayila yi. Muxu ba, xuruse ba, n gbeen nan e ra. Alatala nan n tan na.”

#### *Lewi bɔnsɔnna xili sebe singena*

<sup>14</sup> Alatala yi a fala Musa xa Sinayi tonbonni, a naxa,

<sup>15</sup> “I xa Lewi bɔnsɔnna muxune tenge, denbaya yeen nun xabila yeen ma. I xa xemene birin tenge naxanye barin bata dangu kike kedenna ra.”

<sup>16</sup> Musa yi e tenge alo Alatala a yamari kii naxan yi.

<sup>17</sup> Lewi a diine xinle ni itoe ra: Gerison, Kehati e nun Merari.

<sup>18</sup> Gerison ma diine findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Libini nun Simeyi.

<sup>19</sup> Kehati a diine findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Amirama, Yisehari, Xebiron e nun Yusiyeli.

<sup>20</sup> Merari a diine findixi xabilani itoe nan benbaye ra: Maxali nun Musi. Lewi xabilane nan ne ra e nun e denbayane benbane.

<sup>21</sup> Gerison findixi Libini nun Simayi xabilane benban nan na. Ne nan Gerison xabilane ra.

<sup>22</sup> E xemene naxanye tenge naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e muxu wuli solofere kemε suulun.

<sup>23</sup> Gerison xabilane yi e daaxadeni tɔnma Ala Batu Bubun nan xanbi ra, sogegodode binni.

<sup>24</sup> Eliyasafi nan yi Gerison xabilane mangan na, Layeli a diina.

<sup>25</sup> Gerison xabilane yi e yengi lu Naralan Bubun yireni itoe xɔn: bubun nun a xunna soon kuiin nun a fanna, a so deen ye masansan dugina,

<sup>26</sup> sansanna taa dugine naxan Ala Batu Bubun nun saraxa ganden nabilinni, dugin naxan singanxi sansanna deen na, e nun lutine nun e ti seene birin.

<sup>27</sup> Kehati findixi Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyeli xabilane benban nan na. Ne nan Kehati xabilane ra.

<sup>28</sup> E xemene naxanye tenge naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e muxu wuli solomasexe kemε sennin. E tan nan e yengi lu yire sarijanxin xɔn.

<sup>29</sup> Kehati xabilane yi e daaxadeni tɔnma Ala Batu Bubun yiifari fɔxɔn nan ma.

<sup>30</sup> Elisafan nan yi Kehati xabilane mangan na, Yusiyeli a diina.

<sup>31</sup> Kehati xabilane yi e yengi lu muranni itoe xɔn, Layiri Kankirana,\* tabanla, lenpu dɔxɔ sena, saraxa gandene, goronna naxanye rawalima yire sarijanxini, ye masansan dugina, e nun e rawali seene birin.

<sup>32</sup> Saraxarali Harunaa dii Eleyasari nan yi Lewi bɔnsɔnna muxune birin mangan na. A tan nan yi dɔxi ne xun na naxanye yi e yengi luxi yire sarijanxin xɔn ma.

<sup>33</sup> Merari findixi Maxali nun Musi xabilane benban nan na. Ne nan Merari xabilane ra.

<sup>34</sup> E xɛmɛn naxanye tɛngɛ naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e muxu wuli sennin kɛmɛ firin.

<sup>35</sup> Suriyeli nan yi Merari xabilane mangan na, Abixali a diina. E yi e daaxadeni tɔnma Ala Batu Bubun kɔmɛn fɔxɔn nan ma.

<sup>36</sup> Merari xabilane yi e yengi lu Ala Batu Bubun buntine nun gaalane† nun sɛnbɛtɛnne nun bundɔxɔne nun muranne xɔn e nun e ti seene birin,

<sup>37</sup> e nun a sansanna sɛnbɛtɛnna naxanye a rabilinni nun e bundɔxɔne nun e gbangban seene nun e lutine.

<sup>38</sup> Musa nun Haruna nun a diine yi e daaxadeni tɔnma Naralan Bubun so dɛɛn nan yɛtagi, sogeteden binni. E yi yire sarijanxin wanle xun matoma a ra Isirayila kaane xa. Xa muxu gbɛtɛ yi a maso yire sarijanxin na, a yi faxama nɛn.

<sup>39</sup> Lewi bɔnsɔnna muxune birin Musa nun Haruna naxanye tɛngɛ xabila yɛɛn ma fata Alatalaa yamarin na, xɛmɛn naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, e malanxina, muxu wuli mɔxɔɲɛn nun firin.

<sup>40</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Dii xɛmɛn singene birin tɛngɛ Isirayila kaane ye, naxanye barin bata dangu kike kedenna ra, i yi e xinle sɛbɛ kɛdin ma.

<sup>41</sup> Lewi bɔnsɔnna muxune so n yii e ɲɔxɔn na e nun e xuruseene Isirayila kaane xuruse dii singene ɲɔxɔn na. Alatala nan n tan na.”

<sup>42</sup> Musa yi Isirayila kaane dii singene birin tɛngɛ, alo Alatala a yamari kii naxan yi.

<sup>43</sup> Dii xɛmɛn singen naxanye birin barin bata yi dangu kike kedenna ra, ne xinle sɛbɛxin lan muxu wuli mɔxɔɲɛn nun firin kɛmɛn firin tonge solofere e nun saxan nan ma.

<sup>44</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>45</sup> “Lewi bɔnsɔnna muxune tongo Isirayila kaane dii singene ɲɔxɔn na e nun e xuruseene Isirayila kaane xuruse dii singene ɲɔxɔn na. Lewi bɔnsɔnna muxune xa findi n gbeen na. Alatala nan n tan na.

<sup>46</sup> Bayo Isirayila dii singene wuya Lewi bɔnsɔnna muxune xa han muxu kɛmɛn firin tonge solofere e nun saxan, ne xunba daxin na a ra.

<sup>47</sup> Muxu kedenna xunba gbeti gbanan suulun na, gbeti gbananna naxan nawalima yire sarijanxini, naxan lanxi garamu fu ma.

<sup>48</sup> I xa na gbetin so Haruna nun a diine yii dii singene xunba seen na naxanye yi wuyaxi ayi.”

<sup>49</sup> Naxanye mi yi ɲɔxɔ yibiraxi Lewi bɔnsɔnna muxune ra, Musa yi ne xunba gbetin tongo.

<sup>50</sup> A yi Isirayila dii singene gbetin tongo han gbeti gbanan wuli keden kɛmɛn saxan tonge sennin e nun suulun, gbeti gbananna naxan nawalima yire sarijanxini.

\* **3:31: 3.31Layiri Kankirana** fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui. † **3:36:** Nde a falama a “galalenne.”

<sup>51</sup> Nayi, Musa yi xunba gbetin so Haruna nun a diine yii, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

## 4

### *Lewi bənsəna wanle*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Ɛ Kehati xabilan muxune tengu Lewi yixetene ye xabila yeen nun denbaya yeen ma.

<sup>3</sup> Ɛ xeme tengu keli jee tonge saxanna ma han jee tonge suulun, naxanye birin ne wanla ke Naralan Bubuni.”

<sup>4</sup> “Kehati xabilan muxune xa wanli ito nan ke Naralan Bubuni: E xa e yengi lu se sarijanxi fisamantenne xon.

<sup>5</sup> Yamaan na keli sigadeni, Haruna nun a diine xa ye masansan dugin ba, e yi a sa Layiri Sereya Kankiraan fari.

<sup>6</sup> E yi sube kidi fajine sa a fari, e mon yi dugi mamiloxini bandun ne fan fari. E yi Kankiraan tongo tamine yiton.

<sup>7</sup> E xa dugi mamiloxi gbete sa Buru Rali Tabanla fari, e yi a goronne nun igelengenne nun minse saraxa saseene daxo na. Buru Ralixin naxanye na waxatin birin, ne xa lu tabanla fari.

<sup>8</sup> E xa dugi gbeela so seene birin xunna, e yi sube kidi fajine so e birin xunna, e mon yi tabanla tongo tamine yiton.

<sup>9</sup> E xa dugi mamiloxin so lenpu daxo seen nun lenpune nun e rawali seene nun te ke seene nun e radege turen xun na.

<sup>10</sup> E xa ne birin mafilin sube kidi faji bitinganni, e mon yi e sa e xali wudin fari.

<sup>11</sup> E xa dugi mamiloxin so saraxa gande xema daxin xun na, e yi sube kidi faji bitinganna so na fan xun na. E mon yi a tongo tamine yiton.

<sup>12</sup> Muranna naxanye birin nawalima yire sarijanxini e xa ne malan, e yi e raxidi dugi mamiloxini, e yi kidi faji bitinganna so e xun na, e yi e sa e xali wudin fari.

<sup>13</sup> E xa xuben ba saraxa gande sula daxin fari, e yi dugi mamiloxin so a xun na.

<sup>14</sup> E xa a saraxa waliseene birin daxo na fari: xube sa seene, suben tongo seene, xube ke seene, e nun wuli xuya goronne. E xa sube kidi faji bitinganna so e xun na, e mon yi saraxa ganden tongo tamine yiton.

<sup>15</sup> Haruna nun a diine na yelin muranne nun goron sarijanxine xunna soe, yamaan na keli sigadeni, Kehati xabilan muxune xa fa, e yi e xali. Koni e nama e yin din se sarijanxine ra, alogo e nama faxa. Kehati xabilan muxune xa na seene xali naxanye Naralan Bubun kui.

<sup>16</sup> Saraxarali Harunaa dii Eleyasari xa a yengi lu lenpu turen nun wusulanna nun bogise saraxane nun masusan turen xon ma. A yi a yengi lu Ala Batu Bubun yiren birin xon ma e nun a kui seene nun muran sarijanxine nun a goronne birin.”

<sup>17</sup> Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,

<sup>18</sup> “Ɛ Kehati xabilan muxune ratanga alogo e nama raxori Lewi bənsəna ye.

<sup>19</sup> Ɛ ito nan liga e xa alogo e nama faxa e na e maso se sarijanxi fisamantenne ra waxatin naxan yi: Haruna nun a diine singe xa so yire sarijanxini, e yi birin ti a wali ra, e nun a lan a xa naxan xali.



20 Koni Kehati xabilan muxune nama so yire sarijanxini, e se sarijanxi fisamantenne to, hali ndedi, alogo e nama faxa.”

21 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

22 “Gerison yixetene fan tenge, xabila yeen nun denbaya yeen ma.

23 I xa xemene tenge keli jee tonge saxanna ma han jee tonge suulun, naxanye noe wanla ke Naralan Bubuni.

24 Gerison yixetene xabilane wanle ni i ra e nun e lan e xa goronna naxanye xali:

25 E xa Ala Batu Bubun dugine maxali, e nun Naralan Bubuna, a xunna soona, a kidi fajin naxanye sama a fari, dugin naxanye singanma Naralan Bubun so deen na,

26 a sansanna dugin naxanye Ala Batu Bubun nun saraxa ganden nabilinni, dugin naxan singanxi a so deen na, e nun e lutine nun e singan seene birin.

27 Gerison xabilan muxune xa wali Haruna nun a diine yamarin bun. E tan nan a falama e xa e lan e xa naxan xali.

28 Gerison xabilan muxune wanle nan ne ra Naralan Bubuni. E xa wali saraxarali Harunaa dii Itamaraa yamarin bun.”

29 “I xa Merari bonsonna muxune tenge xabila yeen nun denbaya yeen ma.

30 I xemene birin tenge keli jee tonge saxanna ma han jee tonge suulunna, naxanye noe wanla ke Naralan Bubuni.”

31 “E wanla ni i ra Naralan Bubuni: E xa Ala Batu Bubun bun tiine xali, a gaalane,\* a senbetenne, a bundoxone,

32 sansanna senbetenne naxan bubun nabilinni, e bundoxone, e gbangban wudine nun e lutine, e nun waliseene birin. E xa xemene birin goronna so a yii a naxan xalima.

33 Merari bonsonna muxune wanle nan ne ra Naralan Bubuni, saraxarali Harunaa dii Itamaraa yamarin bun.”

34 Musa nun Haruna nun yamaan mangane yi Kehati xabilan muxune tenge xabila yeen nun denbaya yeen ma.

35 Xemene naxanye birin bata yi jee tonge saxanna so to han jee tonge suulunna, naxanye birin yi noe wanla ke Naralan Bubuni,

36 ne yi tenge xabila yeen ma, e lan muxu wuli firin keme solofere tonge suulun nan ma.

37 Kehati xabila xemene yaten nan na ra, naxanye yi walima Naralan Bubuni. Musa nun Haruna yi e birin tenge alo Alatala a yamari e ma fata Musa ra kii naxan yi.

38 Gerison yixetene fan yi tenge xabila yeen nun denbaya yeen ma.

39 Xemene naxanye birin bata yi jee tonge saxanna so to han jee tonge suulun, naxanye birin yi noe wanla ke Naralan Bubuni,

40 ne yi tenge xabila yeen ma, e lan muxu wuli firin keme sennin tonge saxan nan ma.

41 Gerison yixetene yaten nan na ra, naxanye yi walima Naralan Bubuni. Musa nun Haruna yi e birin tenge alo Alatala a yamari kii naxan yi.

42 Merari yixetene fan yi tenge xabila yeen nun denbaya yeen ma.

43 Xemene naxanye birin bata yi jee tonge saxanna so to han jee tonge suulunna, naxanye birin yi noe wanla ke Naralan Bubuni,

44 ne yi tenge xabila yeen ma, e lan muxu wuli saxan keme firin nan ma.

\* 4:31: Nde a falama a “galalenne.”

<sup>45</sup> Merari yixetene yatēn nan na ra. Musa nun Haruna yi e birin tengē alo Alatala e yamari kii naxan yi fata Musa ra.

<sup>46</sup> Musa nun Haruna nun Isirayila mangane yi Lewi bōnsōnna muxune birin tengē xabila yēen nun denbaya yēen ma.

<sup>47</sup> Xēmēn naxanye birin bata yi jēē tonge saxanna sōtō han jēē tonge suulun, naxanye birin yi Naralan Bubun wanla kema, e mōn yi a xali,

<sup>48</sup> e malanxin lan muxu wuli solomasēxē kēmē suulun tonge solomasēxē nan ma.

<sup>49</sup> E yi e tengē alo Alatala e yamari kii naxan yi fata Musa ra. Birin yi ti a wanla ra, e nun a lan a xa goronna naxan maxali, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

## 5

### *Muxu sarijantarene fe*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Isirayila kaane yamari a e xa na kanna ramini yamaan daaxaden fari ma fure jaxin naxan fatin ma hanma faxunna minima muxun naxan bari boden ma hanma naxanye xōsixi binbin xōn.

<sup>3</sup> Xa xēmēn na a ra hanma jaxanla, ε xa e ramini yamaan daaxaden fari ma, alogo e nama daaxaden naxōsi, n luma ε tagi denaxan yi.”

<sup>4</sup> Isirayila kaane yi na liga, e yi e ramini yamaan daaxaden fari ma, e yi a liga alo Alatala a fala Musa xa kii naxan yi.

### *Kala tixine xa yitōn*

<sup>5</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>6</sup> a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa xēmēna nde hanma jaxanla nde hake yo liga muxu gbete ra, a bata tinxintareyaan liga Alatala ra. Na kanna bata findi yulubi tongon na.

<sup>7</sup> Fō a xa a ti a haken na nēn, a yi a se kalaxin jōxōn naxete a kanna ma, a yi a se kalaxin saren yaganna dōxōde firin sa a fari.

<sup>8</sup> Xa se kanna faxa, a bari bode mi na naxan na gbetin nasuxe, na seen lan a xete Alatala ma, a so saraxaraliin yii, sa kontonna fari Ala solona seen na a xa.

<sup>9</sup> Isirayila kaane fama saraxa sarijanxin naxanye ra, saraxaraliin nan gbee ne ra.

<sup>10</sup> Muxun na naxan nasarijan, a na ligaxi a yete nan xa. Muxun na naxan so saraxaraliin yii, na luma a tan nan yii.”

### *Sariyana lan xōxōlōnna ma*

<sup>11</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>12</sup> a xa ito fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa xēmēna nde a jaxanla mi tinxin, a a xēmēn yanfa,

<sup>13</sup> e nun xēmē gbete yi kafu, xa a xēmēn mi a to, jaxanla yi a yete raxōsi wundoni, koni xa a li sere mi na, a mi suxu na feen xun na,

<sup>14</sup> xa xōxōlōn xaxinla so na xēmēni, a sike a jaxanla ma, xa a li a xōsixi hanma a mi a ligaxi,

<sup>15</sup> nayi, na xēmēn xa a jaxanla xali saraxaraliin fēma. A xa murutu fujin kilo saxan xali bogise saraxan na. A nama ture sa na murutuni, a nama wusulan sa a fari, amasōtō xōxōlōnna bogise saraxan na a ra. Marabira seen na a ra hake tongoxin ma.

<sup>16</sup> Saraxaraliin xa jaxanla maso, alogo a xa ti Alatala yetagi.

17 A xa ige rasarijanxin tongo feɲena nde kui, a yi Ala Batu Bubun burunburunna sa a yi.

18 Naxanla naxan tima Alatala yetagi, a xa na labaranna ba, a yi bogise saraxan so a yii ɲɔxɔ lu seen na a haken xɔn xɔxɔlɔnna bogise saraxan na. Saraxaraliin xa na ige lɔxɔn suxu a yii, naxan fama dangan na.

19 A xa ɲaxanla rakɔlɔ, a naxa, 'Xa ε nun xeme gbete mi kafuxi, i mi i ya xemen yanfaxi, i mi xɔsi fe rabaxi xabu i dɔxɔ xeme taa ra, i xa ratanga dangani ito ma ige lɔxɔni ito fama naxan na.

20 Koni xa i bata i ya xemen yanfa, i yi i yete raxɔsi, xa ε nun xeme gbete bata kafu xabu i dɔxɔ xeme taa ra,'

21 nayi, saraxaraliin xa ɲaxanla rakɔlɔ dangani ito ra, 'Alatala xa a liga, i doyen, i kuiin yi mate i ra, yamaan yi i danga, e yi i mafala.

22 Igeni ito naxan fama dangan na, na xa so i fatini, a yi i kuiin mate i ra, i yi doyen.' Naxanla xa a ratin, a naxa, 'Amina, amina!'

23 "Saraxaraliin xa dangani itoe sebe walaxana nde ma, a yi e xa ige yiloxin na.

24 A xa ige xɔlen so ɲaxanla yii naxan fama dangan na, a a min, alogo a xa so a fatin xɔn, a xɔlɔ ayi.

25 Saraxaraliin xa xɔxɔlɔnna bogise saraxan tongo ɲaxanla yii, a a yita Alatala ra a yii, a yi a xali saraxa ganden dɛxɔn.

26 A xa a yiin ye keden ba a ra, ɲɔxɔ lu seen na Ala xɔn, a yi a sa tɛeni saraxa ganden fari. Na xanbi ra, ɲaxanla yi igen min.

27 Xa a bata a yete xɔsi, a a xemen yanfa, a na igen min naxan fama dangan na, na a tɔɔma nen, a a kuiin mate a ra, a yi doyen. Na ɲaxanla findima nen danga muxun na yamaan tagi.

28 Koni, xa na ɲaxanla mi a yete xɔsisi, a sarijan, fefe mi a sɔtɔma, a mɔn nɔɛ diine bare nen.

29 Xɔxɔlɔnna sariyan nan na ra ɲaxanla xa naxan bata a xemen yanfa, a a yete xɔsi,

30 hanma xɔxɔlɔn xaxinla na so xemen naxan yi, a na sogin a ɲaxanla ma. A xa ti Alatala yetagi, saraxaraliin yi sariya sebexini itoe birin nakamali a ma.

31 Xemen mi hake yo tongoxi, koni ɲaxanla a haken goronna tongoma nen."

## 6

### *Nasiri de ti fena*

1 Alatala yi a fala Musa xa,

2 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "Xa xemena nde hanma ɲaxanla nde a de ti, a a xa lu Alatalaa wanla ra Nasiri muxun na,

3 na kannu xa a me dɔlɔn na e nun na minse sifane, hali manpa muluxunxina. A nama minse yo min naxan nafalaxi manpa bogin na, a nama manpa bogi kinden hanma a xaraxin don.

4 A nema a Nasiri de tiin nakamalima, a nama sese don naxan kelixi manpa binle\* yi, hali a xonne hanma a dagina.

5 A nema a Nasiri de tiin nakamalima, biden nama a xunna li. A xa lu Alatalaa wanla ra han na waxati falaxin yi kamali. A xa sarijan, a xa a xunsexen lu kuye ayi.

6 A nema Alatalaa wanla ra, a nama a maso binbin na.

\* 6:4: Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

<sup>7</sup> Hali a baba hanma a nga hanma a ngaxakedenna nde faxa, a nama a yεte xosi, a so binbin xun ma. Amasoto a xunsexeen findixi taxamasenna nan na, a a tan bata lu Alaa wanla ra.

<sup>8</sup> A nema Alaa wanla ra waxatin naxan birin yi, a sarijan Alatala yetagi.”

<sup>9</sup> “Xa muxuna nde faxa a fema, a xunsexe ralixin bata raharamu. A xa a xunna bi a rasarijan loxoni, xii soloferede loxoni.

<sup>10</sup> Xii solomasexede loxoni, a xa ganba firin hanma kolokonde dii firin xali saraxaraliin fema Naralan Bubun so deen na.

<sup>11</sup> Saraxaraliin xa keden faxa yulubi xafari saraxan na, bonna saraxa gan daxin na, a Ala solona a xa. Amasoto a bata lu binbin fema. Na loxoni, a mon xa a xunna rasarijan.

<sup>12</sup> Nayi, na kanna mon xa a de ti waxatin de suxu, a yi kontonna jee kedenna ba yangin saraxan na Alatala xa. Waxatin naxan bata yi dangu, na mi a kui, amasoto a xosi nen benun a de tiin xa kamali.”

<sup>13</sup> “Sariyan ni ito ra Nasiri de tiin ma. A waxati saxin na kamali, e xa fa a ra Naralan Bubun so deen na.

<sup>14</sup> A xa fa kiseni itoe ra Alatala yetagi: kontonna jee kedenna fe mi naxan na saraxa gan daxin na, yexee gilen jee kedenna fe mi naxan na yulubi xafari saraxan na, e nun konton keden fe mi naxan na boje xunbeli saraxan na.

<sup>15</sup> A mon yi fa na saraxane bogise nun minse saraxane ra e nun burun sangatanna ye keden buru rate seen† mi naxan yi, e nun buru xunne naxan nafalaxi murutu fujini fajin na naxan basanxi turen na, e nun buru yilenlenixine turen saxi naxanye ma.

<sup>16</sup> Saraxaraliin xa ne yita Alatala ra, a yi yulubi xafari saraxan ba e nun saraxa gan daxina.

<sup>17</sup> A mon xa kontonna ba boje xunbeli saraxan na Alatala xa, e nun buru ratetaren naxanye sangatanna kui e nun bogise saraxane nun minse saraxane.

<sup>18</sup> Na waxatini, Nasiri muxun xa a xunna bi Naralan Bubun so deen na bayo a bata yi a xunna fi Ala ma. A yi a xun sezene sa teeni naxan boje xunbeli saraxan bun.

<sup>19</sup> Nasiri muxun na a xunna bi, saraxaraliin xa kontonna balaxa jinxin so a yii, e nun buru xun keden nun burudi keden keli sangatanna kui, buru rate se mi naxanye yi.

<sup>20</sup> Saraxaraliin xa e yita Alatala ra se ralixin na. E sarijan. Saraxaraliin nan gbee e ra, sa danban nun a kanken fari naxanye daxa e yita Ala ra. Na xanbi ra, Nasiri muxun noe manpaan minje nen.”

<sup>21</sup> “Sariyan nan na ra lan Nasiri muxuna kiseen ma bayo a bata a de ti a a xa lu Alatalaa wanla ra. Xa ferena a xa, a mon noe nde se a fari. A xa a de tiin nakamali alo Nasiri muxuna sariyana a falaxi kii naxan yi.”

### *Saraxaraliin dubana*

<sup>22</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>23</sup> a a xa a fala Haruna nun a diine xa, a e xa duba Isirayila kaane xa ikimaan na:

<sup>24</sup> Alatala xa i baraka,

a i kantan!

<sup>25</sup> Alatala noron xa godo i ma,

a kininkinin i ma!

<sup>26</sup> Alatala xa a yengi dexo i xon,

† 6:15: **burun nate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

a bəɲɛ xunbenla fi i ma!

<sup>27</sup> E na duba Isirayila kaane xa n xinli, n tan e barakama nən.

## 7

### *Isirayila mangane kiseene fe*

<sup>1</sup> Musa yelin Ala Batu Bubun tiye ləxən naxan yi, a yi a masusan turen na a rasarijan xinla ma e nun a muranne birin. A mən yi saraxa ganden nun a goronne masusan, a e rasarijan.

<sup>2</sup> Nayi, Isirayila mangane yi fa kiseene ra. Denbaya xunne nan yi ne ra naxanye yamaan tenge, bənsən mangane.

<sup>3</sup> E yi fa e kiseene ra Alatala yetagi: Wontoro xunna soxin sennin e nun jinge fu nun firin. Manga firin, wontoro keden, manga keden jinge keden. E yi fa ne ra Ala Batu Bubun yetagi.

<sup>4</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>5</sup> “Kiseene rasuxu e yii alogo e xa Naralan Bubun wanla ke. E xa yitaxun Lewi bənsənna ra, naxan lanɲe e wanle ma.”

<sup>6</sup> Nayi, Musa yi wontorone nun jingene rasuxu, a yi e yitaxun Lewi bənsənna ra.

<sup>7</sup> A yi jinge naanin nun wontoro firin so Gerisən xabilan yii, alogo e wanla xa sənəya.

<sup>8</sup> A yi jinge solomasexe nun wontoro naanin so Merari xabilan yii, alogo e wanla xa sənəya. E birin yi walima Itamaraa yamarin bun, saraxarali Harunaa diina.

<sup>9</sup> Koni, a mi se so Kehati xabilan yii, amasəto e yi tixi se sarijanxi fisaman-tenne maxanla nan na, naxanye tongoma tungunna ma.

<sup>10</sup> Saraxa ganden masusan ləxən naxan yi turen na alogo a wanla xa fəlo, mangane yi e kiseene xali saraxa ganden yetagi.

<sup>11</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Ləxo yo ləxo manga keden xa fa a kiseene ra, alogo wanla xa fəlo saraxa ganden yetagi.”

<sup>12</sup> Aminadabo a dii Naxason yi fa Yuda bənsənna kiseene ra xii singe ləxəni.

<sup>13</sup> A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan binyen yi lanxi garamu wuli keden keme saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin keden naxan binyen lanxi garamu keme solofere ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

<sup>14</sup> xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra,

<sup>15</sup> tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenna saraxa gan daxin na,

<sup>16</sup> kəto keden yulubi xafari saraxan na,

<sup>17</sup> jinge firin e nun konton suulun nun kəto suulun, e nun yexeen jee keden kedenna suulun, bəɲɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Aminadabo a dii Naxason ma kiseene ra.

<sup>18</sup> Suwari a dii Nataneli, Isakari bənsənna mangana, na yi fa a kiseene ra xii firinde ləxəni.

<sup>19</sup> A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden keme saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu keme solofere ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

<sup>20</sup> xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra,

21 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ꞑɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

22 kɔɔ keden yulubi xafari saraxan na,

23 ꞑiinge firin e nun konton suulun nun kɔɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ꞑɛɛ keden kedenna suulun, bɔꞑɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Suwari a dii Natanɛli a kiseene ra.

24 Xelɔn ma dii Eliyabi, Sabulon bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii saxande lɔxɔni.

25 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariꞑanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɗin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

26 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,

27 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ꞑɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

28 kɔɔ keden yulubi xafari saraxan na,

29 ꞑiinge firin e nun konton suulun nun kɔɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ꞑɛɛ keden kedenna suulun, bɔꞑɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Xelɔn ma dii Eliyabi a kiseene ra.

30 Sedewuri a dii Elisuri, Rubɛn bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii naaninde lɔxɔni.

31 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariꞑanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɗin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

32 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,

33 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ꞑɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

34 kɔɔ keden yulubi xafari saraxan na,

35 ꞑiinge firin e nun konton suulun nun kɔɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ꞑɛɛ keden kedenna suulun, bɔꞑɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Sedewuri a dii Elisuri a kiseene ra.

36 Surisadayi a dii Selumiyɛli, Simeyɔn bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii suulunde lɔxɔni.

37 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu kɛmɛ solofere ma naxan nun yire sariꞑanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɗin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

38 xɛma goronna naxan lanxi garamu kɛmɛ ma, a rafexi wusulanna ra,

39 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ꞑɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

40 kɔɔ keden yulubi xafari saraxan na,

41 ꞑiinge firin e nun konton suulun nun kɔɔ suulun, e nun yɛxɛɛn ꞑɛɛ keden kedenna suulun, bɔꞑɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Surisadayi a dii Selumiyɛli a kiseene ra.

42 Dewuyɛli a dii Eliyasafi, Gadi bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii senninde lɔxɔni.

43 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden kɛmɛ saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu

ƙεƙε solofere ma naxan nun yire sariɗanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɗin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

<sup>44</sup> ƙεƙεma goronna naxan lanxi garamu ƙεƙε ma, a rafexi wusulanna ra,

<sup>45</sup> tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɗɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

<sup>46</sup> ƙɔɔ keden yulubi xafari saraxan na,

<sup>47</sup> ɗinge firin e nun konton suulun nun ƙɔɔ suulun, e nun ɣεƙεεɗ ɗɛɛ keden kedenna suulun, bɔɗɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Dewuyeli a dii Eliyasafi a kiseene ra.

<sup>48</sup> Amixudi a dii Elisama, Efirami bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii soloferede lɔxɔni.

<sup>49</sup> A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden ƙεƙε saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu ƙεƙε solofere ma naxan nun yire sariɗanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɗin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

<sup>50</sup> ƙεƙεma goronna naxan lanxi garamu ƙεƙε ma, a rafexi wusulanna ra,

<sup>51</sup> tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɗɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

<sup>52</sup> ƙɔɔ keden yulubi xafari saraxan na,

<sup>53</sup> ɗinge firin e nun konton suulun nun ƙɔɔ suulun, e nun ɣεƙεεɗ ɗɛɛ keden kedenna suulun, bɔɗɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Amixudi a dii Elisama kiseene ra.

<sup>54</sup> Pedasuri a dii Gamaliyeli, Manase bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii solomaseƙεde lɔxɔni.

<sup>55</sup> A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden ƙεƙε saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu ƙεƙε solofere ma naxan nun yire sariɗanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɗin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

<sup>56</sup> ƙεƙεma goronna naxan lanxi garamu ƙεƙε ma, a rafexi wusulanna ra,

<sup>57</sup> tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɗɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

<sup>58</sup> ƙɔɔ keden yulubi xafari saraxan na,

<sup>59</sup> ɗinge firin e nun konton suulun nun ƙɔɔ suulun, e nun ɣεƙεεɗ ɗɛɛ keden kedenna suulun, bɔɗɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Pedasuri a dii Gamaliyeli a kiseene ra.

<sup>60</sup> Gidewoni a dii Abidan, Bunyamin bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii solomanaaninde lɔxɔni.

<sup>61</sup> A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden ƙεƙε saxan ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu ƙεƙε solofere ma naxan nun yire sariɗanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fuɗin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

<sup>62</sup> ƙεƙεma goronna naxan lanxi garamu ƙεƙε ma, a rafexi wusulanna ra,

<sup>63</sup> tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna ɗɛɛ kedenna saraxa gan daxin na,

<sup>64</sup> ƙɔɔ keden yulubi xafari saraxan na,

<sup>65</sup> ɗinge firin e nun konton suulun nun ƙɔɔ suulun, e nun ɣεƙεεɗ ɗɛɛ keden kedenna suulun, bɔɗɛ xunbeli saraxan na. Ne nan findi Gidewoni a dii Abidan ma kiseene ra.

<sup>66</sup> Amisadayi a dii Axiyeseeri, Dan bɔnsɔnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii fude lɔxɔni.

67 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden keme saxon ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu keme solofere ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

68 xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra,

69 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenna saraxa gan daxin na,

70 kotō keden yulubi xafari saraxan na,

71 jinge firin e nun konton suulun nun kotō suulun, e nun yexeen jee keden kedenna suulun, boje xunbeli saraxan na. Ne nan findi Amisadayi a dii Axyeseri a kiseene ra.

72 Okiran ma dii Pagiyeli, Aseri bōnsōnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii fu nun kedende lōxōni.

73 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden keme saxon ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu keme solofere ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

74 xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra,

75 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenna saraxa gan daxin na,

76 kotō keden yulubi xafari saraxan na,

77 jinge firin e nun konton suulun nun kotō suulun, e nun yexeen jee keden kedenna suulun, boje xunbeli saraxan na. Ne nan findi Okiran ma dii Pagiyeli a kiseene ra.

78 Enan ma dii Axira, Nafatali bōnsōnna mangana, na yi fa a kiseene ra xii fu nun firinde lōxōni.

79 A kiseene ni i ra: goronna gbeti daxin keden naxan lanxi garamu wuli keden keme saxon ma, wuli xuya goronna gbeti daxin naxan lanxi garamu keme solofere ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan, e birin nafexi murutu fujin na naxan namulanxi turen na bogise saraxan na,

80 xema goronna naxan lanxi garamu keme ma, a rafexi wusulanna ra,

81 tura bulan keden e nun konton keden nun kontonna jee kedenna saraxa gan daxin na,

82 kotō keden yulubi xafari saraxan na,

83 jinge firin e nun konton suulun nun kotō suulun, e nun yexeen jee keden kedenna suulun, boje xunbeli saraxan na. Ne nan findi Enan ma dii Axira a kiseene ra.

84 Isirayila denbaya xunne birin ma kiseene ni i ra, e naxanye fi saraxa ganden masusan lōxōni alogo a wanla xa fōlō: goronna gbeti daxin fu nun firin, wuli xuya goronna gbeti daxin fu nun firin, xema goronna fu nun firin.

85 Goronna gbeti daxin keden kedenne birin yi lanxi garamu wuli keden keme saxon ma, wuli xuya goronne fan, garamu keme solofere. Na seene birin malanxin lanxi gbeti kilo mōxōjen nun naanin nan ma naxan nun yire sarijanxin liga seen binyen lan.

86 Goronna xema daxin keden kedenne birin yi lanxi garamu keme nan ma. E fu nun firinne malanxina, garamu wuli keden keme firin. E yi rafexi wusulanna ra.



<sup>87</sup> E fa xuruseen naxanye ra saraxa gan daxin na: tura bulan fu nun firin, konton fu nun firin, yεxεεn jεε kedenna fu nun firin, e nun e bogise saraxane. E yi fa kɔtɔ fu nun firin na yulubi xafari saraxan na.

<sup>88</sup> E fa xuruseen naxanye ra bɔjε xunbeli saraxan na: tura mɔxɔjεn nun naanin, konton tonge sennin, kɔtɔ tonge sennin e nun yεxεεn jεε keden kedenna tonge sennin. Ne nan findi kiseene ra alogo saraxa ganden wanla xa fɔlɔ a masusan xanbini.

<sup>89</sup> Musa nεma yi soε Naralan Bubuni falatideni Ala xa, a yi Ala xuiin mεma maleka gubugubu kan sawura firinne nan longori ra Layiri Sereya Kankiraan dεraganla xun ma, Ala solonadena. A yi falan tima a xa.

## 8

### *Lεnpune dɔxɔsena fe*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>2</sup> a xa a fala Haruna xa, a naxa, “I na lεnpu soloferene dɔxɔ waxatin naxan yi, e lan e yi lεnpu dɔxɔ seen yεtagini yalan.”

<sup>3</sup> Haruna yi na liga. A lεnpune dɔxɔ alogo e xa e dɔxɔ seen yεtagini yalan alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>4</sup> Lεnpune dɔxɔ seen yi rafalaxi xεma bɔnbɔxin nan na, keli a sanna ma han a fuge sawurane, alo Alatala a yita Musa ra kii naxan yi.

### *Lewi bɔnsɔnna muxune rasarijanna*

<sup>5</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>6</sup> “Lewi bɔnsɔnna muxune ba Isirayila kaan bonne ye, i yi e rasarijan.

<sup>7</sup> I xa e rasarijan ikiini: I xa marasarijan igen xuya e ma, na xanbi ra e xa e fati ma xabene birin bi, e yi e dugine xa, alogo e xa sarijan.

<sup>8</sup> E xa tura bulan keden tongo, e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na a bogise saraxan na, i yi tura bulan gbεε tongo yulubi xafari saraxan na.

<sup>9</sup> I yi Isirayila yamaan birin malan, i yi Lewi bɔnsɔnna muxune xili Naralan Bubun yεtagi.

<sup>10</sup> I xa Lewi bɔnsɔnna muxune maso Alatala yεtagi, Isirayila kaane yi e yiine sa e fari.

<sup>11</sup> Haruna xa Lewi bɔnsɔnna muxune yita Alatala ra se ralixin na Isirayila kaane tagi alogo e xa Alatala wanla fɔlɔ.

<sup>12</sup> Na xanbi ra, Lewi bɔnsɔnna muxune xa e yiine sa tura firinna xunne fari. Na keden xa ba Alatala xa yulubi xafari saraxan na, bonna saraxa gan daxin na, Ala solona seen na Lewi bɔnsɔnna muxune xa.

<sup>13</sup> I xa Lewi bɔnsɔnna muxune ti Haruna nun a diine yεtagi, e yi e yita Alatala ra se ralixin na.

<sup>14</sup> Na kiini, i xa Lewi bɔnsɔnna muxune ba Isirayila kaan bonne tagi, Lewi bɔnsɔnna muxune yi findi n gbeen na.

<sup>15</sup> I na Lewi bɔnsɔnna muxune rasarijan i yi e yita n na se ralixin na, e xa fa e wanle kε Naralan Bubuni.

<sup>16</sup> Amasɔtɔ e bata findi n gbeen na mume! N bata e tongo n gbeen na Isirayila dii xεmε singene birin jɔxɔn na.

<sup>17</sup> Amasɔtɔ n gbeen nan Isirayila dii xεmε singene birin na, a muxune nun a subene. Xabu n Misiran yamanan dii singene faxa lɔxɔni, n bata Isirayila dii singene ramara n yεε xa.

<sup>18</sup> Koni n Lewi bɔnsɔnna muxune nan tongoxi alogo e xa Isirayila dii xεmε singene jɔxɔ yibira.

19 N ne nan soma Haruna nun a diine yii Isirayila kaane tagi, alogo e xa Naralan Bubun wanle ke Isirayila kaane xa, e yi Ala solona e xa. Nayi, fitina fe mi Isirayila kaane sotoma, e na e maso yire sarijanxin na.”

20 Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan birin yi na liga Lewi bənsənnə muxune xa alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

21 Lewi bənsənnə muxune yi e yete rasarijan, e e dugine xa. Haruna yi e yita Alatala ra se ralixin na, a yi Ala solona e xa alogo e xa sarijan.

22 Na xanbi ra, Lewi bənsənnə muxune yi fa e wanla fəlo Naralan Bubuni, Haruna nun a diine yamarin bun. E yi a liga Lewi bənsənnə muxune xa alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

23 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

24 “Lewi bənsənnə muxune luma ikiini: Xemen naxanye barin bata dangu jee mətəjeen nun suulunna ra, ne xa fa walideni Naralan Bubuni.

25 Koni, e na jee tonge suulunna sətə siimayaan na, e xa wanla dan.

26 E nəe e ngaxakedenne maliye nen walideni Naralan Bubuni, koni e yeteen nama a wanla ke. I xa wanle taxu Lewi bənsənnə muxune ra na kiini.”

## 9

### *Halagi Tiin Dangu Ləxon Sanla*

1 Alatala yi falan ti Musa xa Sinayi tonbonni, e minin jeeen firinden kike singeni Misiran yamanani. A yi a fala, a naxa,

2 “Isirayila kaane xa Halagi Tiin Dangu Ləxon Sanla raba a waxatini.

3 E xa a liga kiken i to xii fu nun naaninde ləxon jinbanna ra, alo a fe yamarine nun a sariyane kii naxan yi.”

4 Musa yi na rali Isirayila kaane ma, a e xa Halagi Tiin Dangu Ləxon Sanla raba.

5 E yi na liga kike singen xii fu nun naaninde jinbanna ra, Sinayi tonbonni. E yi a birin liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

6 Koni, muxuna nde yi na naxanye bata yi e yiin din binbin na. E yi xəsixi na ləxon, e mi yi nəe Halagi Tiin Dangu Ləxon Sanla rabe. E yi siga Musa nun Haruna fəma,

7 e yi a fala Musa xa, e naxa, “Nxu bata xəsi binbin xən. Koni, nanfera nxu mi nəe nxə saraxane be Alatala xa alo Isirayila kaan bonne a waxatini?”

8 Musa yi e yabi, a naxa, “E dija han n xa a kolon Alatala naxan yamarima e fe yi.”

9 Alatala yi a fala Musa xa,

10 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa e tan nde hanma e yixetəna nde xəsixi binbin xən, hanma xa e sa sigatini, a mən nəe Halagi Tiin Dangu Ləxon Sanla rabe nen Alatala xa.

11 E xa sanla raba kike firinden xii fu nun naaninde ləxon jinbanna ra. E yetee diin don e nun buru ratetarene nun jəxənde xələne.

12 E nama sese lu han xətənni, e nama a xəonne yigira. E na Halagi Tiin Dangu Ləxon Sanla raba, e xa a yamarine birin suxu.

13 Xəni xa muxuna nde tondi Halagi Tiin Dangu Ləxon Sanla rabe a waxatini, anu a mi xəsixi, a mi sigatini, a kedima nen Isirayila yamani, a to mi saraxan baxi Alatala xa a waxatini. Na kanna a yulubin goronna tongoma nen.

14 Xəjen naxanye dəxi e tagi, xa ne wa Halagi Tiin Dangu Ləxon Sanla raba feni Alatala xa, e lan e yi a sariyane nun a yamarine suxu. Sariyane lan birin xa, Isirayila kaan nun xəjenəna.”

*Alatala n̄w̄ona**X̄w̄yaan 40.34-38*

<sup>15</sup> Ala Batu Bubun ti l̄x̄on naxan yi, Layiri Sereya Bubuna, kundaan yi so a xun na. Keli jinbanna ma han x̄w̄t̄onni, na kundaan yi d̄eḡema n̄en alo t̄ena.

<sup>16</sup> Kundaan yi lu a xun ma, koni k̄een na, a yi lu alo t̄ena.

<sup>17</sup> Na kundaan na yi ba bubun xun ma waxati yo yi, Isirayila kaane yi kelima n̄en sigadeni. Kundaan na ti d̄enaxan yi, Isirayila kaane yi e daaxadeni t̄on m̄enni.

<sup>18</sup> Isirayila kaane yi sigama Alatalaa yamarin nan ma, e m̄on yi e daaxadeni t̄onma Alatalaa yamarin nan ma. Fanni kundaan yi Ala Batu Bubun xun ma, e yi luma daaxadeni n̄en.

<sup>19</sup> Xa kundaan yi lu Ala Batu Bubun xun ma waxati xunkuye, Isirayila kaane yi Alatalaa yamarin suxuma n̄en. E mi yi sigama.

<sup>20</sup> Waxatina nde, kundaan yi luma n̄en Ala Batu Bubun xun ma xii dando. E yi luma daaxadeni Alatalaa yamarin nan ma, e yi sigama a yamarin nan ma.

<sup>21</sup> Waxatina nde kundaan yi luma n̄en yire kedenni keli jinbanna ma han na x̄w̄t̄on bode, koni a na yi ba x̄w̄t̄onni tun, e yi sigama n̄en. K̄een nun yanyina, kundaan na yi ba, e fan yi kelima n̄en.

<sup>22</sup> Xa a lu Ala batu bubun xun ma xii firin hanma kike keden, hanma j̄ee keden, Isirayila kaane yi luma n̄en daaxadeni. E mi siḡe mume, f̄o a na ba waxatin naxan yi.

<sup>23</sup> Isirayila kaane yi daaxama hanma e yi kelima daaxadeni Alatalaa yamarin nan ma. E yi Alatalaa yamarine suxuma, a naxanye fi e ma fata Musa ra.

**10***Gbeti X̄wtane*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> “X̄w̄ta firin nafala gbeti b̄onb̄oxin na yamaan xili sena malanni e nun yamaan nakeli sena sigadeni.

<sup>3</sup> Na x̄w̄ta firinne na fe waxatin naxan yi, yamaan birin xa e malan i f̄ema Naralan Bubun so d̄een na.

<sup>4</sup> Xa x̄w̄ta keden nan fe, mangane nan gbansan xa e malan i f̄ema, Isirayila xabila xunne.

<sup>5</sup> Xa x̄w̄taan bata fe, b̄ons̄onna naxanye d̄oxi Naralan Bubun sogetedeni, ne xa keli sigadeni.

<sup>6</sup> X̄w̄taan na fe a firinden, naxanye d̄oxi yamaan daaxaden yiifari f̄ox̄oni, ne xa keli sigadeni. X̄w̄ta xuiin nan yamaan nakelima sigadeni.

<sup>7</sup> X̄w̄taan xa fe kii gbete yi alogo yamaan xa e malan.”

<sup>8</sup> “Saraxarali Harunaa diine nan lan e x̄w̄taan fe. Habadan sariyan nan na ra e yixetene birin xa.”

<sup>9</sup> “E na keli e yaxune yenḡedeni naxanye e j̄axankatama e yamanani, e xa x̄wtane fe. Alatala a yengi luma n̄en e x̄on ma, e Ala, a yi e rakisi e yaxune ma.

<sup>10</sup> E xa x̄w̄taan fe j̄axax̄axa waxatine nun sali l̄x̄one nun kike n̄ene sanle birin yi, e n̄ema saraxa gan daxine nun b̄oje xunbeli saraxane b̄e waxatin naxan yi. N yi n yengi lu e x̄on. Alatala nan n tan na, e Ala.”

*E yi keli Sinayi tonbonni*

<sup>11</sup> Kike firinden xii m̄ox̄j̄edeni, e minin j̄ee firinden Misiran b̄ox̄oni, kundaan yi ba Layiri Sereya Bubun xun ma.

<sup>12</sup> Isirayila kaane yi kiraan suxu, e keli Sinayi tonbonni. Kundaan yi siga han a sa ti Paran tonbonni.

<sup>13</sup> E keli singen nan yi na ra Alatalaa yamarin ma fata Musa ra.

<sup>14</sup> Yuda bənsənnə ganle nan singe kiraan suxu, e taxamasenna bun. E ganle yi Aminadabo a dii Naxason ma yamarin nan bun.

<sup>15</sup> Isakari bənsənnə ganla yi Suwari a dii Nataneli a yamarin nan bun.

<sup>16</sup> Sabulon bənsənnə ganla yi Xelən ma dii Eliyabi a yamarin nan bun.

<sup>17</sup> Ala Batu Bubun yi wayan, Gərisən yixetene nun Merari yixetene yi a xali e yii.

<sup>18</sup> Rubən bənsənnə ganle yi siga e taxamasenna bun Sedewuri a dii Elisuri a yamarin bun.

<sup>19</sup> Simeyən bənsənnə ganla yi Surisadayi a dii Selumiyəli a yamarin nan bun.

<sup>20</sup> Gadi bənsənnə ganla yi Dewuyəli a dii Eliyasafi a yamarin nan bun.

<sup>21</sup> Kehati xabilan muxune yi siga se sarijanxine xalə Lewi bənsənnə muxun bonne fəxə ra alogo e xa Ala Batu Bubun ti benun se sarijanxine xa yamaan daaxaden li.

<sup>22</sup> Efirami bənsənnə ganle yi siga e taxamasenna bun Amixudi a dii Elisama yamarin nan bun.

<sup>23</sup> Manase bənsənnə ganla yi Pedasuri a dii Gamaliyeli a yamarin nan bun.

<sup>24</sup> Bunyamin bənsənnə ganla yi Gidewoni a dii Abidan ma yamarin nan bun.

<sup>25</sup> Dənxən na, Dan bənsənnə ganle yi siga ganla bonne fəxə rakantanjə e taxamasenna bun, Amisadayi a dii Axiyeseeri a yamarin bun.

<sup>26</sup> Aseri bənsənnə ganle yi Okiran ma dii Pagiyeeli a yamarin nan bun.

<sup>27</sup> Nafatali bənsənnə ganla yi Enan ma dii Axira yamarin nan bun.

<sup>28</sup> Isirayila ganle yi yəbama na kii nin sigatini.

<sup>29</sup> Musa yi a fala Reyuli a dii Xobabi xa, Midiyan kaana, Musa bitanna, a naxa, “Nxu sigan yireni Alatala naxan fixi nxu ma. Fa nxu fəxə ra, nxu fe fajin ligə i xa, amasətə Alatala bata fe fajine ragidi Isirayila ma.”

<sup>30</sup> Hobabi yi a yabi, a naxa, “Ən-ən. N xetema n konna nin n ma yamaan dənaxan yi.”

<sup>31</sup> Musa mən yi a fala, a naxa, “Yandi, i nama keli nxu fəma. I daaxade fajine kolon tonbonni. I luyə alo nxu yəena.

<sup>32</sup> Xa i nxu mati, en birin nan Alatalaa se fajine sətəma.”

<sup>33</sup> Isirayila kaane yi keli Alatalaa geyani, e sigan ti xii saxan. Alatalaa Layiri Kankiraan yi tixi e yee ra alogo a xa matabu yirena nde fen e xa.

<sup>34</sup> Alatalaa kundaan yi e xun ma yanyin na, e to yi kelima daaxadeni.

<sup>35</sup> Layiri Kankiraan na yi keli sigadeni waxati yo yi, Musa yi a falama nən, a naxa, “Alatala, keli, i xa i yaxune raxuya ayi, i rajaxu muxune yi e gi i yee ra!”

<sup>36</sup> Layiri Kankiraan yi tima waxatin naxan yi, Musa yi a falama nən, a naxa, “Alatala, fa Isirayila kaa wuli wuyaxine tagi!”

## 11

### *Alatalaa tēna*

<sup>1</sup> Ləxəna nde yamaan yi lu e mawugə e tərəne fe ra. Alatala to na mē, a yi xəb, a yi tēn nafa e tagi naxan yamaan daaxaden də kinkina ndee gan.

<sup>2</sup> Yamaan yi sənəxə Musa ra. Musa yi Alatala maxandi, tēn yi tu.

<sup>3</sup> E yi menna xili sa Tabera,\* amasoto Alatalaa teen nagodo nen menni.

*Xooyin yi yamaan suxu*

<sup>4</sup> Loxona nde xooyin yi muxu kobine suxu yamaan ye. Isirayila kaane yeteen yi lu wuge, e naxa, "En suben don daxin sote di?"

<sup>5</sup> Nxu nxu mirima yexene ma nxu naxanye don Misiran yi naxanye sare mi yi fima e nun kokunbane nun janle nun sabi deene nun yabane nun sabi gbene.

<sup>6</sup> Iki nxu niin bata yjaxu nxu ma, donse yo mi toma fo Manna donsensi ito!"†

<sup>7</sup> Manna donseen yi luxi alo se xori xunxurin naxanye ye rafixa alo wudi igena.

<sup>8</sup> Yamaan yi minima na nan makodeyi, e yi a kunba gemen ma hanma e a din wunla kui. Na xanbi ra, e mon yi noe a jinje nen hanma e yi a gan burudine ra. A yi jaxun alo burun naxan gilinxu turen na.

<sup>9</sup> Manna donseen yi godoma keen nan na xiila godo waxatini.

<sup>10</sup> Musa yi Isirayila kaane mawuga xuiin me, e yi malanxi denbaya yeen ma e bubune so deene ra. Alatala yi xolo han! Musa fan yi kontofili,

<sup>11</sup> a yi a fala Alatala xa, a naxa, "I n toroma nanfera? Nanfera n mi fa rafan i ma? Nanfera i yamani ito goronna doxi n tan xun ma?"

<sup>12</sup> N tan nan fudi tongoxi yamani ito ra ba? N tan nan e barixi ba? Nanfera i naxa a n xa itoe banba alo dii ngana, han na yamanani i bata e benbane tuli sa naxan na?"

<sup>13</sup> N suben sotn minen yi yamani ito birin xa? E wugama n foxo ra, e naxa, "Suben so nxu yii!"

<sup>14</sup> N kedenna mi noe yamani ito goronna tonge. A gbo n ma.

<sup>15</sup> Benun i xa ito liga n na, n faxa keden na! Xa n nafan i ma, i nama tin n xa n ma toron to."

<sup>16</sup> Alatala yi Musa yabi, a naxa, "Isirayila fonna muxu tonge solofere malan, i naxanye kolon Isirayila yamaan fonne nun kuntigine ra. I fa e ra Naralan Bubuni, alogo e xa ti i dexon menni.

<sup>17</sup> N godoma nen i fema menni n falan ti i xa. N na n ma Nii Sarijanxina ndedi bama nen i yi, n yi a sa e yi. Nayi, e noe i maliye nen yamani ito goronna tongodeni alogo i kedenna nama fa a tongo.

<sup>18</sup> I xa a fala yamaan xa, i naxa, "E ye rasarijan tilaa fe ra e suben donma waxatin naxan yi. Alatala bata e mawuga xuine me e to a fala, e naxa, "En suben soto ma di? Misiran yamanan nan fisa!" Iki, Alatala suben soma nen e yii. E fan a donma nen.

<sup>19</sup> E mi lxo keden hanma firin daxin sote, hali xi suulun, xii fu, hanma xii moxoje,

<sup>20</sup> koni e suben donma nen kike keden, han a mini e joeni, a rajaxu e ma. Amasoto e bata e me Alatala ra naxan e tagi, e to wuga a yetagi, e naxa: Nanfera nxu minixi Misiran yi?"

<sup>21</sup> Musa yi a fala, a naxa, "N tan be xeme wuli keme sennin tagi naxanye sigatini e sanni, anu, i a falama, a i suben soma e yii nen kike keden!"

<sup>22</sup> Xa nxu yexeen nun siin nun jinge kurune birin faxa, ne a liye ba? Xa nxu baan yexene birin suxu, ne a liye ba?"

<sup>23</sup> Alatala yi a yabi, a naxa, "N senben go, na mi a liye? I fama a todeni n naxan falaxi xa a lige."

\* 11:3: *Tabera* bunna neen fa fala "Teena." † 11:6: *Manna donsena* a fe mato Xoroayaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

*Alaa Nii Sarijanxin nun fonne*

<sup>24</sup> Musa yi mini, a yi a fala yamaan xa Alatala naxan falaxi. A yi Isirayila fonna muxu tonge solofere malan Naralan Bubun nabilinni.

<sup>25</sup> Alatala yi godo kundaan yiyani, e nun Musa yi falan ti. A yi a Nii Sarijanxina ndedi ba Musa yi, a yi a ragodo fori tonge soloferene ma. Alaa Nii Sarijanxin to godo e ma, e yi waliyiya falane ti fə́lɔ, koni e mi yanfan.

<sup>26</sup> Muxu firin, Elidadi nun Medadi, ne yi daaxadeni. E yi yatexi fonne ra, koni e mi siga Ala Batu Bubuni. Koni, Alaa Nii Sarijanxin yi godo e fan ma, e yi waliyiya falane ti fə́lɔ daaxadeni.

<sup>27</sup> Banxulanna nde yi siga, a a fala Musa xa, a naxa, “Elidadi nun Medadi nabiyi falane tima daaxadeni!”

<sup>28</sup> Nunu a dii Yosuwe naxan yi Musa malima xabu a dii jɔɔɛyani, na yi a xuni te, a naxa, “Musa, n kanna, e rati!”

<sup>29</sup> Musa yi a yabi, a naxa, “I e maxɔxɔlɔnma n xa nɛn ba? Alatala xa yamaan birin findi nabine ra! Ala xa a Nii Sarijanxin nagodo e birin ma!”

<sup>30</sup> Nayi, Musa nun Isirayila fonne yi siga daaxadeni.

*Dɔmɛne fe*

<sup>31</sup> Alatala yi foyen nafa keli baani, naxan fa dɔmɛne ra daaxadeni. E yi godo e sa e bode fari e mate ayi han nɔngɔnna ye firin, e siga sɛ daaxaden nabilinni han yanyi keden sigati.

<sup>32</sup> Yamaan yi fɛriɲɛn e suxɛ, e xi e suxɛ. Na xɔtɔn bode e mɔn yi fɛriɲɛn dɔmɛne suxɛ han birin yi e suxu han kilo wuli keden. E yi e sa daaxaden nabilinni alogo e xa xara.

<sup>33</sup> Koni suben mɔn yi Isirayila kaane dɛ, benun e xa a ragerun, Alatala yi xɔlɔ e ma, a yi fitina furen nagodo e ma.

<sup>34</sup> Nanara, e yi mɛnna xili sa Kibiroti-Hatawa.‡ Amasɔtɔ xɔɔyidene maluxun mɛnna nin.

<sup>35</sup> Isirayila kaane yi keli Kibiroti-Hatawa yi, e yi siga Xaserɔti yi.

**12***Mariyama nun Harunaa mawugana*

<sup>1</sup> Musa bata yi Kusi jaxanla dɔxɔ. Mariyama nun Haruna yi Musa mafala fə́lɔ a jaxanla fe ra.

<sup>2</sup> E yi a fala, e naxa, “Alatala falan tiin Musa nan gbansan xɔn ba? A mi falan tima en fan xɔn ba?” Alatala yi e xuiin mɛ.

<sup>3</sup> Anu Musa yi findixi muxu yetɛ magodoxin nan na, a yetɛ magodoxi dangu birin na bɔxɔ xɔnna fari.

<sup>4</sup> Alatala yi a fala Musa nun Haruna nun Mariyama xa, a naxa, “E saxanna birin xa siga Naralan Bubuni!” E birin yi siga.

<sup>5</sup> Alatala yi godo kundaan yiyani, a yi ti Naralan Bubun so dɛɛn na, a yi Haruna nun Mariyama xili. E birin yi fa.

<sup>6</sup> Alatala yi a fala e xa, a naxa, “E tuli mati n xuiin na. Xa n ma nabina nde ɛ tagi, n na n yetɛ yitama a ra nɛn fe toone yi alo xiye. N yi falan ti a xa xiyene yi.

<sup>7</sup> Koni na kii mi a ra n ma walikɛɛn Musa xɔn. A tan nan tɔgɔndiyaxi n ma yamaan birin tagi.

‡ 11:34: *Kibiroti-Hatawa* bunna nɛn fa fala “Xɔɔyidene gaburuna.”

<sup>8</sup> N falan fixen tima a xa nen kenan nun kenan! Sandan mi a ra! A tan bata Alatala misaala to. Nayi, nanfera e mi gaxuma n ma walikenen Musa mafale?"

<sup>9</sup> Alatala xoloxin yi siga.

<sup>10</sup> Kundaan bama Naralan Bubun xun ma waxatin naxan yi, Mariyama bata yi mafixa gasi fure jaxine ra. Haruna yi a mato, furen jaxin bata mini a fatin ma.

<sup>11</sup> A yi a fala Musa xa, a naxa, "N kanna, yandi, dija nxu haken ma nxu naxan ligaxi xaxilitareyani!

<sup>12</sup> Mariyama nama lu alo diin naxan faxaxi barixi, naxan fatin bata kun folo a nga fatini."

<sup>13</sup> Nayi, Musa yi a xuini te Alatala ma, a naxa, "E Ala! Yandi, a rakendeya!"

<sup>14</sup> Alatala yi a yabi, a naxa, "Xa a baba yi a de igen xuya a yetagi nun, a mi yi yage xunsagi keden ba? A xa ramini daaxaden fari ma xii solofere. Na xanbi ra, a mon ne xete nen."

<sup>15</sup> Nayi, e yi Mariyama ramini daaxaden fari ma xunsagi keden. Isirayila kaane mi siga han a mon yi rasuxu.

<sup>16</sup> Na xanbi ra, e yi keli Xaseroti yi, e yi daaxa Paran tonbonni.

## 13

### *Fe rakarasi fu nun firinne fe*

#### *Sariyane 1.19-33*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> "Fe rakarasin rasiga Kanan yamanan matodeni n naxan soma Isirayila kaane yii. Banson yo banson, manga keden xa siga."

<sup>3</sup> Musa yi e rasiga Alatalaa yamarin ma, keli Paran tonbonni. Isirayila yeratine nan yi e Birin na.

<sup>4</sup> E xinle ni itoe ra,

Ruben bansonna: Sakuru a diin Samuwa.

<sup>5</sup> Simeyon bansonna: Xori a diin Safati.

<sup>6</sup> Yuda bansonna: Yefune a diin Kalebi.

<sup>7</sup> Isakari bansonna: Yusufu a diin Yigali.

<sup>8</sup> Efirami bansonna: Nunu a diin Hoseya.

<sup>9</sup> Bunyamin bansonna: Rafu a diin Paliti.

<sup>10</sup> Sabulon bansonna: Sodi a diin Gadiyeli.

<sup>11</sup> Yusufu a dii Manase bansonna: Susi a diin Gadi.

<sup>12</sup> Dan bansonna: Gemali a diina Amiyeli.

<sup>13</sup> Aseri bansonna: Mikeli a diin Seturi.

<sup>14</sup> Nafatali bansonna: Fofisi a diin Naxabi.

<sup>15</sup> Gadi bansonna: Make a diin Geweli.

<sup>16</sup> Muxune xinle nan ne ra, Musa naxanye xe Kanan yamanan matodeni. Musa yi Nunu a dii Hoseya xili sa "Yosuwe."

<sup>17</sup> Musa to yi e rasigama Kanan yamanan matodeni, a yi a fala e xa, a naxa, "E mini Negewi nin, siga geya yireni.

<sup>18</sup> E xa yamanan mato. E a mato xa muxune senben gbo, xa a mi gbo, xa e wuya, xa e mi wuya.

<sup>19</sup> E a mato xa e yamanan fan hanma xa a mi fan, xa e taane findixi banxidene nan na hanma xa yinne soxi e ma.

<sup>20</sup> E a mato xa boxon fan, xa a mi fan, xa wudine na, xa e mi na. E yixadaxo, e fa yamanan wudi bogine ra." Manpa bili bogi singene waxatin nan yi a ra.

<sup>21</sup> Nayi, e yi siga yamanan matodeni, keli Sini tonbonni siga han Rexobo yi, Lebo-Xamata dεxɔn.

<sup>22</sup> E yi so Negewi yi, e siga han Xebiron yi, Anaki bɔnsɔnna muxune yi dɔxi dεnaxan yi, Aximan, Sesayi, e nun Talamayi. Xebiron bata yi ti jεε solofere benun Soyān xa ti Misiran yamanani.

<sup>23</sup> E yi siga han Esikoli lanbanni, e manpa bili yiin sege tɔnsɔn keden yi singanxi naxan na. E na singan tami kuyen na alogo muxu firin xa a xali e nun girenada nun xɔde bogina ndee.

<sup>24</sup> E yi menna xili sa “Esikoli lanbanna”<sup>\*</sup> tɔnsɔnna fe ra Isirayila kaane naxan sege.

<sup>25</sup> Xii tonge naanin to dangu, e yi e xun xete, sa keli yamana matoni.

<sup>26</sup> E yi xete Musa nun Haruna nun Isirayila yamaan fema Kadesi yi, Paran tonbonni. E yi e dentεge yamaan xa, e mɔn yi yamaan wudi bogine yita e ra.

<sup>27</sup> E dentεgeni ito nan sa Musa xa, e naxa, “Nxu bata siga yamanani i nxu rasiga dεnaxan yi. Nɔndi na a ra, nɔnɔn nun kumin gbo mɛnni! A bogina ndee ni i ra.

<sup>28</sup> Koni mɛn kaane sɛnbɛn gbo! Yinne soxi e taane ma, e gbo mume! Nxu yetena Anaki bɔnsɔnna muxune toxi nɛn.

<sup>29</sup> Amalekine dɔxi Negewi yi. Xitine nun Yebusune nun Amorine dɔxi geya yireni. Kanan kaane dɔxi fɔxɔ igen de e nun Yuruden baan xɔn.”

<sup>30</sup> Kalebi yi yamaan masabari Musa xa. A yi a fala, a naxa, “En siga yamanan suxudeni, amasɔtɔ en nɔe nɛn yati!”

<sup>31</sup> Koni fe rakɔɔsi bonne yi a fala, e naxa, “En mi nɔe siyani itoe yenge, amasɔtɔ e sɛnbɛn gbo en xa.”

<sup>32</sup> E yamanan naxan mato e na mafala fɔb Isirayila kaane ye, e naxa, “Nxu fitina yamanan nan toxi! Mɛn kaane gbo mume!”

<sup>33</sup> Nxu Nefilimi muxu magaxuxine nan toxi na! Nxu yi luxi nxu yete yeε ra yi alo supene. E fan nxu toxi na kii nin!” E na falaxi nɛn bayo Anaki bɔnsɔnna fataxi Nefilimi nan na.

## 14

### *Yamaan yi tondi sigε*

<sup>1</sup> Isirayila kaane yi gbelegbele, e xi wuge.

<sup>2</sup> E birin yi Musa nun Haruna mafala, yamaan birin yi a fala e xa, e naxa, “A fisa nxu yi faxa Misiran yi hanma tonbonni ito yi!”

<sup>3</sup> Nanfera Alatala faxi nxu ra yamanani ito yi alogo nxu xa faxa yengeni? Nxɔ jaxanle nun nxɔ diine fama nɛn suxudeni yengeni. A mi fisa en xa xete Misiran yamanani ba?”

<sup>4</sup> E yi lu a fale e bode xa, e naxa, “En yeεrati gbete sugandi, en yi xete Misiran yi!”

<sup>5</sup> Musa nun Haruna yi e yetagin lan bɔxɔn ma Isirayila yamaan birin yetagi.

<sup>6</sup> Nunu a dii Yosuwe nun Yefune a dii Kalebi, naxanye yi xexi fe rakɔɔsine ye, ne yi e dugine yibɔ e ma sununi.

<sup>7</sup> E yi a fala Isirayila yamaan birin xa, e naxa, “Nxu yamanan naxan matoxi, a fan han!”

<sup>8</sup> Xa Alatala sa tin, a tiye nɛn en yeε ra siga na yamanani kumin nun nɔnɔn gbo dεnaxan yi, a yi a so en yii!”

<sup>\*</sup> **13:24: Esikoli** bunna nɛn fa fala “Tɔnsɔnna.”



<sup>9</sup> Koni ε nama murute Alatala xili ma tun! E nama gaxu men kaane yee ra, amasoto en fama e nodeni nen fefe! E kantan seen bata e rabepin, anu Alatala en tan xon. Nayi, ε nama gaxu e yee ra.”

<sup>10</sup> Koni, yamaan birin yi a falama a e xa e magolon e yi e faxa. Nanunna, Alatala noron yi godo Naralan Bubuni Isirayila kaane birin yetagi.

<sup>11</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Yamani ito luma n naraxue han waxatin mundun? E tondima denkelleye n ma han waxatin mundun yi, hali n to bata kabanako fe wuyaxi liga e tagi?

<sup>12</sup> N fitina furen nafama nen e ma, n yi e raxori. Koni n ni i tan findima nen siya gbeen na, naxan senben gbo e xa.”

<sup>13</sup> Musa yi Alatala yabi, a naxa, “Koni Misiran kaane a fe mema nen, bayo i yamani ito raminixi e tagi i senben nan xon.

<sup>14</sup> E fama nen na faladeni be kaane xa. E bata yi a me nun, a i tan, Alatala, i yamani ito xon. E bata a kolon a yamani ito i toma yee nun yee bayo i noron luma e xun ma alo kundaan yiyana. Yanyin na, i ti e yee ra kundani. Koen na, i ti alo tenna.

<sup>15</sup> Xa i yamani ito raxori sanja yi kedenni, siya gbeten naxanye birin a fe mema, ne a falama nen, e naxa,

<sup>16</sup> ‘Alatala e tuli sa boxon naxan na, a mi noxi e xale menni, na nan a ligaxi a e faxaxi burunna ra.’

<sup>17</sup> Nayi, Marigina, i senbe gbeen mayita alo i bata naxan fala nxu xa, i naxa,

<sup>18</sup> fa fala Alatala mi xolon xulen, a hinanna gbo, a dijan haken nun matandin bun. Koni, a mi yulubi kanna yatema tinxinden na mume! A fafane haken saranma nen e diine ra han mayixete saxan hanma naanin.

<sup>19</sup> Ala, bayo i ya hinanna gbo, i mon xa dija i ya yamaan haken ma, alo i e mafeluxi kii naxan yi xabu e sa mini Misiran yamanani han iki.”

<sup>20</sup> Alatala yi a fala, a naxa, “N bata e mafelu alo i a falaxi kii naxan yi.

<sup>21</sup> Koni, habadan Alatala nan n na, n noron boxon birin nafexi, nayi, n bata n kolon yeteni:

<sup>22</sup> Naxanye birin bata n tan noron nun n ma kabanako feene to Misiran yi e nun tonbonni, naxanye birin bata n mato bunbani sanja yi fu, e tondi n xuiin me,

<sup>23</sup> ne sese mi na boxon toma n na e benbane tuli saxi naxan na. Ne sese mi a toe naxanye bata n naraxu.

<sup>24</sup> Koni bayo xaxili gbete luxi nen n ma walikeen Kalebi yi, a n foxo ra waxatin birin, n na a xalima nen na yamanani, a sigaxi naxan matodeni, n ya i so a yixetene yii e keen na.

<sup>25</sup> Bayo Amalekine nun Kanan kaane doxi lanbanne yi, nayi tila e xete, e siga Gbala Baan kiraan xon tonbonna binni.”

<sup>26</sup> Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,

<sup>27</sup> “Yama jaxini ito luma n mafale han waxatin mundun yi? N bata Isirayila kaane mawuga xuiin me, e n mafala.

<sup>28</sup> A fala e xa, i naxa, ‘Alatalaa falan ni ito ra. Habadan Ala nan n tan na. N bata n kolon yeteni, n na a rabama e ra nen alo n na a mexi e ra kii naxan yi.

<sup>29</sup> Naxanye birin barin bata dangujee moxonen na, naxanye tenge, naxanye birin bata n mafala, e faxama nen tonbonni ito yi.

<sup>30</sup> E sese mi soma yamanani, n bata yi e tuli sa naxan na nun, a e doxoma nen na, fo Yefune a dii Kalebi nun Nunu a dii Yosuwe.

<sup>31</sup> E diine tan, e a falaxi naxanye ma, a e suxuma nen yengeni, n ne nan xalima na yamanani e e mexi naxan na, e yi doxo na.

<sup>32</sup> Koni e tan faxama nen tonbonni ito yi.

<sup>33</sup> E diine e xuruseene rabama nɛn jɛɛ tonge naanin tonbonni, e yi e tinxintareyaan goronna tongo, han e birin yi findi binbine ra tonbonni.

<sup>34</sup> E xii tonge naanin nan tixi yamanani ito matodeni. Nayi, e jɛɛ tonge naanin nan tima e yulubine goronna bun, lɔxɔ keden, jɛɛ keden. Nayi, e a kolonma nɛn a n bata keli e xili ma.'

<sup>35</sup> N bata falan ti, n tan Alatala. N fama na nan ligadeni yama jaxini ito ra, naxan murutɛxi n xili ma. E birin jɛnma nɛn tonbonni ito yi, e faxa."

<sup>36</sup> Musa muxun naxanye rasiga yamanan matodeni, naxanye yamanan mafala jaxi ra, e yamaan nadin a xili ma,

<sup>37</sup> ne yi faxa. Alatala nan e faxa furen na, bayo e fala jaxin ti lan yamananana fe ma.

<sup>38</sup> Naxanye siga yamanan matodeni, Nunu a dii Yosuwe nun Yefune a dii Kalebi nan tun lu e nii ra.

*Yamaan mɔn yi matandin ti*  
*Sariyane 1.41-46*

<sup>39</sup> Musa to Alaa falane birin nali Isirayila kaane ma, e yi nimisa sɔxɔlɛni.

<sup>40</sup> Nanara, na xɔtɔn bode, subaxa, e yi kiraan suxu siga geya yireni, e yi a fale, e naxa, "En bata keli. En siga na yireni Alatala naxan ma fe falaxi. En bata yulubin liga!"

<sup>41</sup> Musa yi e maxɔdin, a naxa, "Nanfera e Alatalaa yamarin matandima? Feni ito mi sɔnɔyama!"

<sup>42</sup> Alatala mi luma e xɔn, nayi e nama siga. E yaxune nama e nɔ.

<sup>43</sup> Amasɔtɔ Amalɛkine nun Kanan kaane e yɛɛ ra, e fama nɛn e faxadani yɛngeni. E bata e xun xanbi so Alatala yi, a mi luyɛ e xɔn."

<sup>44</sup> E yi kankan na ma, e yi te geya yireni, koni Alatalaa Layiri Kankiraan nun Musa lu nɛn daaxadani.

<sup>45</sup> Na xanbi ra, Amalɛkine nun Kanan kaane yi godo geyane fari e yi dɔxi dɛnaxanye yi. E yi Isirayila kaane nɔ, e siga e faxɛ han Xoroma yi.

## 15

*Saraxa gbɛɛye sariyane*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>2</sup> a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, "N yamanan naxan soxi e yii, e na dɔxɔ mɛnni,

<sup>3</sup> e yi jingene hanma siine hanma yɛxɛene rali Alatala ma tɛɛn na, saraxa gan daxin na hanma naxan dɛ tiin nakamalima hanma jɛnige ma saraxane, hanma sali lɔxɔne gbeene, a xirin nafanma nɛn Alatala ma.

<sup>4</sup> Naxan na fa a saraxan na Alatala yetagi, a xa fa bogise saraxan fan na: murutu fuji kilo saxan naxan namulanxi turen litiri keden nun a tagi ra.

<sup>5</sup> Xa i fa yɛxɛɛ diin na saraxa gan daxin na hanma saraxa gbɛɛ, i xa wudi bogi igen litiri keden e nun a tagi ba minse saraxan na.

<sup>6</sup> Xa kontonna na a ra, murutu fuji kilo sennin naxan namulanxi ture litiri firinna ra, na nan bogise saraxan na,

<sup>7</sup> e nun wudi bogi igen litiri firin minse saraxan na. A ba alogo a xirin xa rafan n tan Alatala ma.

<sup>8</sup> Xa tura bulanna nan bama n xa saraxa gan daxin na hanma saraxan naxan dɛ tiin nakamalima, hanma bɔjɛ xunbeli saraxana Alatala xa,

<sup>9</sup> murutu fuji kilo solomanaanin namulanxin turen litiri saxanna, na nan bogise saraxan na.

10 I mən xa fa wudi bogi igen litiri saxan na minse saraxan na. Saraxan na a ra naxan nalima Alatala ma tēn na, a xirin nafan a ma.”

11 “Ningene hanma kontonne hanma yexene hanma sii diine, e bama na kii nin.

12 Xuruseene na wuya kiki, e keden kedenna birin lan nən e ba e nun bogise saraxane.

13 Isirayila bari diine birin xa a liga na kii nin, e nēma saraxane raliye tēn na, naxanye xirin nafan Alatala ma.

14 Xəjən naxanye dōxi yamanani hanma naxanye danguma ε konni hanma naxanye denbaya bata bu na, ne fan na keli saraxa ralideni Alatala ma tēn na naxan xiri rafan a ma, e xa a liga na kii kedenni.

15 Sariyane lan yamaan muxune birin xa, ε tan Isirayila bari diine alo xəjəne. Habadan sariyan na a ra ε yixetene birin xa. E nun xəjəne birin keden Alatala ye ra yi.

16 Sariyane nun yamarine birin lan ε nun xəjəne birin xa, naxanye dōxi ε tagi.”

### *Se xaba singene nun tantanne*

17 Alatala yi a fala Musa xa,

18 a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E na so yamanani, n na ε xalin denaxan yi,

19 ε nēma na yamanan donseen donjə, ε xa saraxan ba a ra Alatala xa.

20 E na ε murutu singene din, ε yi burudi singen nafala, ε na rali n ma saraxan na keli lonna ma.

21 Nayi, ε xa burudi singen nali Alatala ma saraxan na waxati famatəne birin yi.”

22 “Xa ε tantan, ε mi yamarini ito nde liga, Alatala naxan falaxi Musa xa,

23 a na findi Alatala yamari yo ra a naxan fixi ε ma fata Musa ra, fələ na ləxən ma a fixi naxan yi han waxati famatəne yi,

24 xa ε a ligaxi tantanna nin, yamaan mi a kolon, nayi yamaan birin xa tura bulanna ba saraxa gan daxin na, naxan xiri rafan n tan Alatala ma, e nun bogise saraxan nun minse saraxan naxan lanjə sariyan ma, e nun kətə keden yulubi xafari saraxan na.

25 Saraxaraliin xa Ala solona Isirayila yamaan birin xa, e yi mafelu. Amasətə tantanna nan yi a ra, e mən bata saraxan nali Alatala ma tēn na, e nun yulubi xafari saraxan na e tantanna fe ra.

26 Isirayila yamaan nun xəjən naxanye e tagi, e birin mafeluma nən, amasətə e birin yi na tantanna kui.”

27 “Xa muxu kedenna nan yulubin ligaxi tantanni, a xa sii gilən jəε kedenna ba yulubi xafari saraxan na.

28 Saraxaraliin xa Alatala solona na kanna xa naxan yulubin ligaxi tantanni, a mafeluma nən.

29 Isirayila bari diine nun xəjən naxanye e tagi, naxan na yulubin liga tantanni, na sariya kedenna lan ne birin xa.

30 Koni xa Isirayila bari diin hanma xəjəna a rakeli a ma, a yulubin liga, na bata Alatala rayefu, a kedima nən yamani.

31 A bata Alatalaa falan nəjəxu, a a yamarine kala. A xa kedi yamani, a yulubin goronna luma a tan nan ma.”

<sup>32</sup> Isirayila kaane yi tonbonni waxatin naxan yi, e muxuna nde to yege fenni Matabu Ləxəni.

<sup>33</sup> E yi a xali Musa nun Haruna fəma, e nun yamaan birin.

<sup>34</sup> E yi a ramara ki fajni, alogo sariyan xa sa a yulubin saran feen na a ra.

<sup>35</sup> Nayi, Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Muxuni ito xa faxa. Yamaan birin xa a magəlon gəmənen na daaxaden fari ma.”

<sup>36</sup> E yi na kanna xali daaxaden fari ma, e yi a magəlon han a faxa alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

### *Luti dənbəxine nun dugine*

<sup>37</sup> Alatala yi a fala Musa xa,

<sup>38</sup> a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E ε domane rayabu luti dənbəxine ra, ε yi e singan ε domane də kinkine ra gari mamiloxine ra waxati famatəne birin yi.

<sup>39</sup> E na luti dənbəxine to, Alatalaa yamarine birin nabirama ε ma nən, ε yi e liga. Nayi, ε mi birε ε bəjən nun ε yeene kunfa feene fəxə ra, naxanye tinxintareyaan liga Ala ra.

<sup>40</sup> Nayi, ε xaxili luma nən n ma yamarine birin xən, ε yi e suxu, ε yi sarijan ε Ala yetagi.

<sup>41</sup> Alatala nan n tan na, ε Ala, naxan ε raminixi Misiran yamanani alogo n xa findi ε Ala ra. Alatala nan n tan na, ε Ala.”

## 16

### *Murute gbete mən*

<sup>1</sup> Xəməna nde yi keli naxan yi xili Kora, Yisehari a diina. Lewi a dii Kehati mamandenna. E nun Rubən bənsənnə muxuna ndee nan yi a ra naxanye yi xili Datan nun Abirami, Eliyabi a diine, e nun Hon, Peleti a diina.

<sup>2</sup> E nun Isirayila kaan muxu kəmə firin tonge suulun yi keli Musa xili ma, e birin xili kan yamaan fonne tagi.

<sup>3</sup> E yi e malan Musa nun Haruna xili ma, e yi a fala e xa, e naxa, “E bata a radangu ayi! Yamaan muxune birin sarijan. Alatala e birin tagi. Nanfera ε yete yitema Alatala yamaan ma?”

<sup>4</sup> Musa to na falane mə, a yi a yetagin lan bəxən ma.

<sup>5</sup> A yi a fala Kora nun a muxune xa, a naxa, “Tila xətənni, Alatala a yitama nən, a gbeen naxan na e nun naxan sarijan, naxan lan a siga a fəma. A naxan sugandixi, a na kanna luma nən, a yi a maso a ra.

<sup>6</sup> Nayi, Kora, ε nun i ya muxune birin xa ito liga: ε wusulan gan seene tongo.

<sup>7</sup> Tila ε tən sa e kui, ε wusulanna sa a fari Alatala yetagi. Alatala na naxan sugandi, na nan sarijan. E tan Lewi bənsənnə muxune bata a radangu ayi!”

<sup>8</sup> Musa mən yi a fala Kora xa, a naxa, “E tuli mati, ε tan Lewi bənsənnə muxune!”

<sup>9</sup> Na mi ε wase a Isirayilaa Ala bata ε sugandi Isirayila kaan bonne tagi, a yi ε maso a ra, alogo ε xa wali a xa Alatala batu bubuni, ε yi ti Isirayila yamaan yeε ra ε yi e mali Ala batu feen na?

<sup>10</sup> A bata ε maso a ra, ε nun Lewi bənsənnə muxune birin. Koni, ε mən kataxi, a xa ε findi saraxaraline ra!

<sup>11</sup> E nun i ya muxune bata ε malan Alatala xili ma. Nde Haruna ra feni ito yi ε to a mafalama?”

<sup>12</sup> Na xanbi ra, Musa yi muxuna nde rasiga Datan nun Abirami xilideni, Eliyabi a diine, koni e yi a yabi, e naxa, “Nxu mi fama!”

13 Na mi i wasaxi ba, i to bata nxu ramini Misiran yamanani kumin nun nɔnɔn gbo denaxan yi alogo i xa nxu faxa tonbonni? I mɔn waxi nxu ɲaxankata feen nin ba?

14 I mi faxi nxu ra bɔxɔ faji yi, kumin nun nɔnɔn gbo denaxan yi! I mi xɛene nun manpa bili nakone soxi nxu yii nxu kɛen na mumɛ! I yengi a ma a i nxu mayendenma nɛn alo danxutone ba? Nxu mi fama!”

15 Na yabin yi Musa xɔlɔ kati, a yi a fala Alatala xa, a naxa, “I nama tin e saraxane ra! Hali sofanla n mi a tongoxi e yii, n munma muxu yo hake tongo e ye.”

16 Musa yi a fala Kora xa, a naxa, “E nun i ya muxune birin xa fa Alatala yetagi tila e nun Haruna.

17 E birin xa wusulan gan seene tongo, e yi wusulanna sa e kui, e yi a yita Alatala ra. E birin malanxina, wusulan gan seen kɛmɛ firin tonge suulun. I tan nun Haruna fan xa e wusulan gan seen yita Ala ra.”

18 E birin yi e wusulan gan seene tongo, e tɛɛn nun wusulanna sa e kui, e ti Naralan Bubun so dɛɛn na, Musa nun Haruna fema.

19 Kora to a fɔxɔrabirane birin malan e xili ma Naralan Bubun so dɛɛn na, Alatala nɔnɔn yi godo yamaan birin yetagi.

20 Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,

21 “E masiga yamani ito ra, alogo n xa e halagi iki sa!”

22 Musa nun Haruna yi bira, e yi e yetagin lan bɔxɔn ma, e yi a fala, e naxa, “Ala, i tan nan niin saxi muxune birin yi, i xɔlɔma nɛn yamaan birin ma ba, anu muxu keden peen nan yulubin ligaxi?”

23 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

24 “A fala yamaan xa, a e xa e masiga Kora nun Datan nun Abirami bubune ra.”

25 Musa yi keli, a siga Datan nun Abirami binni, Isirayila fonne biraxi a fɔxɔ ra.

26 A yi a fala yamaan xa, a naxa, “E masiga yulubi kanni itoe bubune ra! E nama e yiin din e yii se yo ra, alogo e fan nama raxori e yulubine fe ra.”

27 Nayi, yamaan yi e masiga Kora nun Datan nun Abirami bubune ra. Datan nun Abirami yi mini e bubune kui, e ti e de ra, e nun e ɲaxanle nun e diine birin.

28 Musa yi a fala, a naxa, “E fama a kolondeni a Alatala nan n nafaxi feni itoe birin ligadeni. N tan mi a ra.

29 Xa muxuni itoe faxa alo muxune birin faxan kii naxan yi, xa e dunɲa yi gidin lu alo adamane dari fena, nayi Alatala xa mi n nafaxi.

30 Koni xa Alatala kabanako feen liga, xa bɔxɔni bɔ, a yi e nun e yii seene birin gerun, xa e ɲɛɲɛn siga laxira yi, e a kolonma nɛn nayi fa fala muxuni itoe bata Alatala rapaxu.”

31 Musa to yelin falan tiye tun, bɔxɔn yi rabi e bun.

32 A yi a raxutu e ma e nun e denbayane, e nun muxun naxanye birin yi Kora fɔxɔ ra e nun e yii seene birin.

33 E ɲɛɲɛne yi siga laxira yi e nun e yii seene birin. Bɔxɔn yi e ye maluxun, e lo ayi Isirayila yamaan ma.

34 E to e gbelegbele xuiin me, Isirayila kaan naxanye birin yi e rabilinni, ne yi e gi, e naxa, “Bɔxɔn nama en fan gerun de!”

35 Alatala yi tɛɛn nagodo, a yi na muxu kɛmɛ firin tonge suulunne birin gan, naxanye fa wusulanna ra.

## 17

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> “A fala saraxarali Harunaa dii Eleyasari xa, a a xa wusulan gan seene matongo tεε wolonni, a yi tεε wolonne woli ayi yire makuyeni. Amasɔto na wusulan gan seene bata rasariɲan.

<sup>3</sup> Ne yulubitɔ faxaxine gbee wusulan gan wurene xa findi wure dɛnfɛtɛnxine ra e sa saraxa ganden ma bayo e bata rali Alatala ma e yi findi se rasariɲanxin na. E findima taxamasenna nan na Isirayila kaane xa.”

<sup>4</sup> Muxun naxanye faxa tɛɛni, saraxaralina Eleyasari yi ne gbee sulan wurene malan, a yi e bɔnbɔ han e dɛnfɛtɛn, a e sa saraxa ganden ma.

<sup>5</sup> Na taxamasenna yi na feen nabirama nɛn Isirayila kaane ma alogo muxu yo nama wusulanna gan Alatala yetagi fɔ Haruna yixɛtɛna nde alogo e nama liga alo Kora nun a muxune. A yi liga alo Alatala a fala e xa fata Musa ra kii naxan yi.

<sup>6</sup> Na xɔtɔn bode, Isirayila yamaan birin yi lu Musa nun Haruna mafale, e naxa, “E bata Alatala yamaan faxa.”

<sup>7</sup> Koni, Isirayila kaane to e malan Musa nun Haruna xili ma, e yi Naralan Bubun binna mato, nanunna, kundaan yi godo a ma, Alatala nɔɔn yi mini kɛnɛnni.

<sup>8</sup> Musa nun Haruna yi fa Naralan Bubun yetagi.

<sup>9</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>10</sup> “E masiga yamani ito ra alogo n xa e raxɔri keden na.” Musa nun Haruna yi bira, e yi e yetagin lan bɔxɔn ma.

<sup>11</sup> Musa yi a fala Haruna xa, a naxa, “I ya wusulan gan seen tongo, i wusulanna sa a kui e nun tεε wolonna keli saraxa ganden ma. I i mafura, i siga Ala solonadeni yamaan xa. Alatala xɔlɔn bata yihadin nafa. Fitina furen bata fɔlɔ.”

<sup>12</sup> Musa naxan fala Haruna yi na liga, a yi a gi yamaan tagi, fitina furen bata yi fɔlɔ dɛnaxan yi. A yi wusulanna gan, a Ala solona e xa.

<sup>13</sup> A yi ti faxa muxune nun a ɲɛɲɛne tagi. Nayi, fitina furen yi dan.

<sup>14</sup> Muxu wuli fu nun naanin kɛmɛ solofere yi faxa, e sa Kora a muxu faxaxine yatɛn fari.

<sup>15</sup> Yihadin to ɲan, Haruna yi xɛtɛ Musa fɛma Naralan Bubun so dɛɛn na.

### *Harunaa dunganna fe*

<sup>16</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>17</sup> “Falan ti Isirayila kaane birin xa, bɔnsɔnne mangane birin xa dungan keden so i yii. I dungan fu nun firin nan tongoma. Birin xinla xa seɓe a dunganna ma.

<sup>18</sup> Fɔ Lewi bɔnsɔnna, i xa Haruna xinla seɓe na ma. Nayi, dungan keden bɔnsɔn manga keden.

<sup>19</sup> I xa na dunganne sa Naralan Bubuni, Layiri Kankiraan yetagi n naralanma ε ra dɛnaxan yi.

<sup>20</sup> N naxan sugandixi, na dunganna ɲingine minima a ma nɛn. Nayi, Isirayila kaane mafalan naxan tima ε xili ma, n yi na dan.”

<sup>21</sup> Musa yi falan ti Isirayila kaane xa, bɔnsɔn mangane birin yi dungan keden keden so a yii, dungan fu nun firin. Haruna gbeen yi na ye.

<sup>22</sup> Musa yi e sa Alatala yetagi Layiri Sereya Bubun kui.

<sup>23</sup> Na xɔtɔn bode, Musa to siga Layiri Sereya Bubuni, e yi a to a Haruna dunganna nan jingiye minixi, Lewi bɔnsɔnna gbeena, a mɔn fugaxi, a yi Amandi bogi mɔxine ramini!

<sup>24</sup> Musa yi dunganne birin tongo Alatala fema bubuni a e yita Isirayila kaane ra. Birin yi e to, birin yi a gbeen tongo.

<sup>25</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Harunaa dunganna xali Layiri Kankiraan yetagi. A xa lu mɛnni taxamasenna ra muxu murutɛxine xa alogo e mafalane xa dan n yetagi alogo e nama faxa.”

<sup>26</sup> Musa yi a liga alo Alatala a yamari a ma kii naxan yi.

<sup>27</sup> Isirayila kaane yi a fala Musa xa, e naxa, “I mi a to, nxu faxamatɔɔn na ra! Nxu halagima nɛn! Nxu birin halagima nɛn!”

<sup>28</sup> Naxan yo na a maso Alatala Batu Bubun na, na kanna faxama nɛn! Nxu birin faxama nɛn ba?”

## 18

### *Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna wanle*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, “Xa yire sarijanxin wanla kala, i tan nun i ya diine nun Lewi bɔnsɔnna muxune, ε tan nan a yulubin goronna tongoma. Koni xa saraxarali wanla nan kala, ε nun i ya diine nan gbansanna na yulubin goronna tongoma.

<sup>2</sup> I ngaxakedenne maso i ra, Lewi bɔnsɔnna muxune, alogo e xa sa ε fari, e ε mali, ε nun i ya diine nɛma ε saraxarali wanla kema Layiri Sereya Bubun yetagi waxatin naxan yi.

<sup>3</sup> E xa ε yamarine suxu, e yi e yengi lu bubun wanle birin xɔn. Koni e nama e maso yire sarijanxin muranne ra hanma saraxa gandena, alogo ε birin nama faxa ε bode xɔn.

<sup>4</sup> E sama ε fari nɛn walideni, e yi e yengi lu Naralan Bubun xɔn e nun a wanle birin. Muxu gbete yo nama sa ε fari.

<sup>5</sup> E tan yetɛɛn nan ε yengi dɔxɔma yire sarijanxin nun saraxa ganden xɔn alogo Isirayila kaane xa ratanga n ma xɔlɔn ma.

<sup>6</sup> E mato, n bata ε ngaxakeden Lewi bɔnsɔnna muxune sugandi Isirayila kaan bonne ye n tan Alatala gbeen na. N bata e taxu ε ra alogo e xa Naralan Bubun wanle ke.

<sup>7</sup> Koni i tan Haruna nun i yixetene, ε tan nan gbansan na saraxarali wanla kema saraxa ganden yetagi e nun yire sarijanxini ye masansan dugin xanbi ra. N tan nan na wanla soxi ε yii. Xa muxu gbete a maso yire sarijanxin na, ε xa a faxa.”

### *Saraxaraline gbeen naxanye ra*

<sup>8</sup> Alatala yi a fala Haruna xa, a naxa, “N bata Isirayila kaane saraxane fi ε ma, e naxanye ralima n ma. N bata e so i yii i gbeen na e nun i yixetene birin han habadan.

<sup>9</sup> Naxan yo mi sama tɛɛni saraxa sarijanxi fisamantenne ye, ε gbeen nan ne ra. Isirayila kaane fama naxan birin na, ε nun i ya diine gbeen nan ne ra: bogise saraxane nun yulubi xafari saraxane nun yangin saraxane.

<sup>10</sup> E e don alo se sarijanxi fisamantenne. Xɛmɛne nan e donma. E xa e yate se sarijanxine ra.”

<sup>11</sup> “Naxanye baama Isirayila kaane se ralixine ra ε xa, ε gbeen nan ne fan na. N bata na so ε nun i ya dii xɛmɛne nun i ya dii tɛmɛne yii habadan! E denbayaan muxun naxanye mi xɔsixi sena nde xɔn, ne nɔɛ a donɲɛ nɛn.

12 N mɔn bata bɔxɔn bogise singene so ε yii: oliwi ture fajin nun manpa fajɪ nɛnɛne nun bogise gbɛtɛye, Isirayila kaane naxanye fima n tan Alatala ma.

13 E fama bɔxɔn bogise singen naxanye ra Alatala xa, ne findima nɛn ε gbeene ra. E denbayaan muxun naxanye mi xɔsɪxi sena nde xɔn, e nɔɛ a donjɛ nɛn.

14 Isirayila kaane na naxanye birin nali Ala ma kiseen na, ne yi findi ε gbeen na.

15 Dii singen naxanye birin fixi Alatala ma, muxune nun subene, ε gbeen nan ne ra. Koni ε xa tin muxune nun sube haramuxine dii singene birin xa xunba gbetin na.

16 Dii xɛmɛn kike kedenna xunba saren lanma gbeti gbanan suulun nan ma, naxan lanjɛ yire sarijanxin gbananna ma, naxan binya garamu fu.

17 Koni, jɪngena, yɛxɛɛna, hanma siin dii singen mi xunbama bayo e sarijan. E xa e wunla xuya saraxa ganden fari, ε yi e ture yirene rali Alatala ma tɛɛn na, naxan xiri rafan a ma.

18 Na xanbi ra, ε gbeen nan e subene ra, alo se ralixine kankene nun e yiifari ma danbane findixi ε gbeen na kii naxan yi bɔjɛ xunbeli saraxani.

19 Nayi, Isirayila kaane saraxa sarijanxin naxanye ralixi Alatala ma, n bata ne birin so ε nun i ya dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne yii ε gbeen na waxatin birin. Habadan layirin na a ra Alatala yetagi, ε nun ε yixɛtɛne birin xa.”

20 Alatala mɔn yi a fala Haruna xa, a naxa, “N yamanan naxan soxi Isirayila kaane yii, i mi bɔxɔ sɔtɔma na yi. N tan nan findima i gbeen na nafunla funfuni.”

21 Ala mɔn yi a fala, a naxa, “N bata Isirayila birin yaganne so Lewi bɔnsɔnna muxune yii e kɛɛn na, e wali saranna ra, e naxan kɛma Naralan Bubuni.

22 Isirayila kaan bonne nama fa e maso Naralan Bubun na, alogo e nama findi yulubi tongon na, e yi faxa.

23 Lewi bɔnsɔnna muxune nan tun wanle kɛma Naralan Bubuni. Xa wanla kala, e tan nan a yulubin goronna tongoma. Habadan sariyan na a ra ε yixɛtɛne birin xa. Lewi bɔnsɔnna muxune mi bɔxɔ sɔtɔma alo Isirayila bɔnsɔnna bonne.

24 Koni Isirayila kaane na yaganna naxanye fi Alatala ma, n na soma nɛn Lewi bɔnsɔnna muxune yii. Nanara, n na falaxi a e mi bɔxɔ sɔtɔma alo bɔnsɔnna bonne.”

25 Alatala yi a fala Musa xa,

26 a xa a fala Lewi bɔnsɔnna muxune xa, a naxa, “Isirayila kaane na fa yaganne ra ε xɔn, n naxan soxi ε yii ε kɛɛn na, ε fan xa na seene yaganna ba, ε yi a fi Alatala ma ε yaganna ra.

27 Na luxɪ nɛn ε yii alo xɛɛ biin naxan bama a se xabaxine ra hanma a manpa nɛnɛne.

28 Nayi, ε fan bata saraxan ba Alatala xa fata Isirayila kaane yaganne ra. E xa Alatala gbeen ba yaganne ra, ε yi a so saraxarali Haruna yii.

29 Yagan sɔtɔxin naxan fan dangu a birin na, ε na nan fima Alatala ma a gbeen na.

30 E na a fajɪ yiren fi, na yatema ε xa nɛn alo bonne naxan fima fata e se xabaxine ra hanma e manpa nɛnɛne.

31 E nun ε denbayane nɔɛ a donxɛne donjɛ nɛn denaxan na ε kɛnɛn. Amasɔtɔ e saranna na ra Naralan Bubun wanla kɛdeni.



<sup>32</sup> E a fajni yiren fi, alogo ε nama Isirayila kaane saraxa sarijanxine raxosi n yeε ra yi, alogo ε nama faxa.”

## 19

### *Marasarijan igena fe*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Ito nan daxa sariyan xon Alatala naxan yamarixi: A fala Isirayila kaane xa, a e xa fa jinge gile gbeela ra i fema fe mi naxan na, xun xidi yegen munma xidi naxan xunna ma.

<sup>3</sup> I xa a so saraxarali Eleyasari yii. A xa a xali daaxaden fari ma, e yi a koe raxaba a yeε xori.

<sup>4</sup> Eleyasari xa a wunla nde tongo a yii sonla ra, a yi a xuya Naralan Bubun yetagi baxoni daxona ma solofere.

<sup>5</sup> E xa jinge gilen gbindin birin sa tenni a yeε xori e nun a kidin nun a suben nun a wunla e nun a gbiine.

<sup>6</sup> Saraxaraliin xa suman wudin nun hisopi wudin nun yeεεε xabe gari gbeela woli tenni jinge gilen fari.

<sup>7</sup> Na xanbi ra, saraxaraliin xa a dugine xa, a yi a maxa benun a xa siga daaxadeni, koni a luma nen xosixi han jinbanna.

<sup>8</sup> Naxan jinge gilen sama tenni na fan lan a yi a dugine xa, a yi a maxa, a luma nen xosixi han jinbanna.

<sup>9</sup> Muxun naxan mi xosixi, na xa jinge gilen xuben malan, a yi a sa yire sarijanxina nde yi daaxaden fari ma. Isirayila yamaan xa a xuben namara marasarijan igen nafala seen na. Yulubi xafari seen na a ra.

<sup>10</sup> Naxan na jinge gilen xuben makε, na fan lan a yi a dugine xa, a luma nen xosixi han jinbanna. A findima habadan sariyan nan na Isirayila kaane xa e nun xoren naxanye dxi e tagi.”

<sup>11</sup> “Naxan yo na a yiin din faxa muxun na, a xosixi han xunsagi keden.

<sup>12</sup> Xii saxanden nun xii soloferedeni, a xa a yete rasarijan na igen nan na, a yi sarijan. Koni xa a mi a yete rasarijan xii saxanden nun xii soloferedeni, a mi sarijanma.

<sup>13</sup> Naxan na a yiin din faxa muxun na, a tondi a yete rasarijanne, a bata Alatala Batu Bubun naxosi. Na kanna kedima nen Isirayila yi. Bayo marasarijan igen mi xuyaxi a ma. A xosina a ma.”

<sup>14</sup> “Sariyan ni i ra xa muxun faxa bubuna nde kui: Naxan na so na bubuni e nun naxanye yi na, ne xosixi xunsagi keden.

<sup>15</sup> Xa goronna nde na naxan de mi ragalixi a fajin na, a kui seene haramuxi.

<sup>16</sup> Naxan yo a yiin din muxu binbin na burunna ra, naxan faxaxi silanfanna ra\* hanma a faxa a yete ma, hanma naxan yo a yiin din muxun xonne ra hanma gaburuna, na kanna luma nen xosixi han xii solofere.

<sup>17</sup> Muxu xosixin xa rasarijan ikiini: jinge gilen naxan baxi yulubi xafarin na, na xubena nde nan tongoma, a yi sa igeni goronna kui.

<sup>18</sup> Muxu sarijanxina nde xa hisopi wudi yiin tongo, a yi a sin igeni, a yi a xuya bubun ma muxun faxa denaxan yi, e nun a kuiin birin e nun muxun naxanye yi a kui. A mon xa xuya na kanna ma naxan a yiin dinxi muxun xonne ra, hanma e muxun naxan faxaxi hanma naxan faxaxi a yete ma hanma gaburuna.

\* **19:16: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

<sup>19</sup> Muxun naxan sarijan, na xa na igen xuya muxu xosixin ma xii saxande laxon nun xii soloferede laxoni. A yi a rasarijan xii soloferede laxoni. A xa a dugine xa, a yi a maxa, jinbanna ra, a yi sarijan.

<sup>20</sup> Koni xa muxun naxan xosixi, xa na tondi a rasarijanne, a kedima nen Isirayila yamaan ye. Amasoto a bata Alatala yire sarijanxin naxosi. Amasoto marasarijan igen mi xuyaxi a ma, a luma nen xosixi.

<sup>21</sup> Habadan sariyan nan na ra e xa. Naxan na marasarijan igen xuya gbete ma, na kannan lan a yi a dugine xa. Naxan na a yiin din marasarijan igen na a xosixi han jinbanna.

<sup>22</sup> Muxu xosixin na a yiin din sese ra, na haramuma nen. Naxan yo na a yiin din na se haramuxin na, na fan yeteen xosixi han jinbanna.”

## 20

### *Meriba igena* *Xoɔyaan 17.1-7*

<sup>1</sup> Isirayila yamaan birin yi fa Sini tonbonni kike singen na, e doxo Kadesi yi. Mariyama faxa mennanin, e yi a maluxun.

<sup>2</sup> Bayo igen bata yijan yamaan yii, e yi e malan Musa nun Haruna xili ma.

<sup>3</sup> E yi yengen fen Musa ra e naxa, “A yi fisa nun Alatala xa nxu fan faxa alo nxu lanfane!

<sup>4</sup> Nanfera i faxi nxu ra tonbonni alogo nxu nun nxo xuruseene xa fa faxa be, nxu tan Alatalaa yamana?

<sup>5</sup> Nanfera i nxu ramixi Misiran yi, i fa nxu ra yire xodezeni ito yi? Malo ba, xode bili ba, manpa bili ba, girenada bogi ba, sese mi be. Hali igen min daxin yatigina, a mi be!”

<sup>6</sup> Musa nun Haruna yi keli yamaan fema, e yi siga Naralan Bubun so deen na, e bira, e yi e yetagin lan boxon ma. Alatala noron yi godo e fema.

<sup>7</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>8</sup> “I ya dunganna tongo. E nun i tada Haruna xa yamaan malan. E xa falan ti fanyeni ito xa e yete xori, a igen naminima nen. I igen naminima nen yamaan xa fanyeni ito yi alogo e nun e xuruseene xa e min.”

<sup>9</sup> Musa yi dunganna tongo Alatalaa yire sarijanxini, alo Ala a yamari kii naxan yi.

<sup>10</sup> E nun Haruna yi yamaan malan fanyen dexon, Musa yi a fala e xa, a naxa, “E tan murutedene, e tuli mati! Fo nxu xa igen namini e xa fanyeni ito yi ba?”

<sup>11</sup> Musa yi a yiini te, a fanyen garin a dunganna ra sanpa ma firin. Ige gbeen yi mini mafuren! Yamaan yi e min e nun e xuruseene.

<sup>12</sup> Koni Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa, a naxa, “Bayo e mi laxi n na, e mi n binyaxi n ma sarijanni Isirayila kaane yetagi, nanara, e tan xa mi yamani ito xalima yamanani n naxan soxi e yii.”

<sup>13</sup> Meriba igene yi denaxan yi, Isirayila kaane Alatala matandi nen menni, e yi a kolon fa fala a sarijan.

### *Edon mangani tondi a Isirayila kaane xa dangu*

<sup>14</sup> Musa yi xerane rasiga Edon yi keli Kadesi yi, e naxa, “I ngaxakedenne, Isirayila kaane naxa, ‘E bata a kolon toron naxanye birin nxu lixi.

<sup>15</sup> Nxu benbane godo nen Misiran yi, nxu yi doxo na waxati xunkuye. Misiran kaane yi nxu toro e nun nxu benbane.

<sup>16</sup> Koni nxu to Alatala maxandi, a yi nxu xuiin name. A yi malekan nafa, a yi nxu ramini Misiran yi. Nxu bata fa Kadesi yi, taan naxan i ya boxon dexon.

<sup>17</sup> Tin nxu xa i ya yamanani gidi. Nxu mi danguma xεε bixine yi hanma manpa bili nakone yi. Nxu mi xɔɔɔn ige minɔε. Nxu birama kira gbeen nan fɔxɔ ra, nxu mi a fatama nxu yifanna ma hanma nxu kɔmɛnna ma, han nxu yi i ya yamanan birin yigidi.’”

<sup>18</sup> Edɔn kaane yi a yabi, e naxa, “E nama dangu nxu konni. Xa ε a liga, nxu ε yεngema nɛn.”

<sup>19</sup> Isirayila kaane mɔn yi a yabi, e naxa, “Nxu tema kira gbeen nan xɔn! Xa nxu nun nxɔ xuruseene igena nde min ε konni, nxu a saren fiyε. Nxu waxi a xɔn ma nɛn, a nxu xa dangu nxu sanni ε konni gbansan!”

<sup>20</sup> E mɔn yi a fala, e naxa, “E mi danguma!” Edɔn kaane yi mini e ralandeni e nun gali gbee sɛnbɛmana.

<sup>21</sup> Nayi, Edɔn kaane mi tin a Isirayila kaane xa dangu e yamanani. Isirayila kaane yi kira gbetε suxu.

### *Haruna faxa fena*

<sup>22</sup> Isirayila yamaan birin yi keli Kadesi yi, siga Horo geyaan ma.

<sup>23</sup> Alatala yi a fala Musa nun Haruna xa Horo geyaan ma Edɔn yamanan danna ra, a naxa,

<sup>24</sup> “Haruna sigamatɔn na a ra laxira yi. N yamanan naxan soxi Isirayila kaane yii, a mi soma na, amasɔtɔ ε murutε nɛn n ma yamarin ma Meriba igene yi.

<sup>25</sup> Nayi, Musa, i xa fa Haruna nun a dii Eleyasari ra Horo geyaan xuntagi.

<sup>26</sup> I xa Harunaa saraxarali dugine ba a ma, i yi e ragodo a dii Eleyasari ma, bayo Haruna laxirayama mɛnna nin.”

<sup>27</sup> Musa yi Alatalaa yamarin suxu. E saxanna birin yi te Horo geyaan fari yamaan yetagi.

<sup>28</sup> Musa yi Harunaa dugine tongo, a yi e ragodo Eleyasari ma. Haruna yi faxa mɛnni, geyaan xuntagi. Na xanbi ra, Musa nun Eleyasari yi godo geyaan ma.

<sup>29</sup> Isirayila yamaan to a kolon a Haruna bata yi faxa, e birin yi Haruna wuga xii tonge saxan.

## 21

### *Isirayila yi Kanan kaane nɔ*

<sup>1</sup> Kanan Manga Aradi naxan yi dɔxi Negewi yi, na yi a mε a Isirayila fama Atarimi kiraan xɔn. A yi Isirayila yεngε, a yi muxuna ndee suxu.

<sup>2</sup> Nayi, Isirayila kaane yi dε xuini ito tongo Alatala xa, e naxa, “Xa i nɔɔn fi nxu ma siyani ito xun na, nxu e taan birin naxɔrima nɛn fefe!”

<sup>3</sup> Alatala yi Isirayila kaane xuiin name, a yi Kanan kaane lu e nɔɔn bun ma. Isirayila kaane yi e faxa, e yi e taane kala. E yi mɛnna xili sa Xoroma.\*

<sup>4</sup> Isirayila kaane yi keli Horo geyaan ma, e yi siga Gbala Baan kiraan xɔn alogo e xa Edɔn yamanan mabilin. Koni yamaan yi tondi kira yi.

<sup>5</sup> E yi lu Ala nun Musa mafalε e naxa, “Nanfera i nxu raminixi Misiran yamanani alogo nxu xa fa faxa tonbonni ito yi? Donse mi be! Ige mi be! Nxu mi fa tɔrɔ dɔnseni ito xɔn!”

<sup>6</sup> Nayi, Alatala yi saɔi xɔlene rasiga e xili ma, e Isirayila kaa wuyaxi xin, e faxa.

<sup>7</sup> Yamaan yi siga Musa fema, e yi a fala, e naxa, “Nxu bata yulubin liga nxu to ε mafala, i tan nun Alatala! Nayi, i xa Alatala maxandi a xa saɔi xɔleni itoe masiga nxu ra.” Musa yi Alatala maxandi yamaan xa.

\* 21:3: *Horoma* bunna nɛn fa fala “Kalana.”

<sup>8</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Sajin sawurana nde rafala, i yi a singan tami kuyena nde ra. Naxan yo xinxi, xa a na mato, a kisima nen.”

<sup>9</sup> Nayi, Musa yi sulan sajin nafala, a yi a singan tami kuyen na. Nayi, sajin muxun naxan xinxi, xa na kanna yi sulan sajin mato, a kisima nen.

### *Isirayila Moyaba yamanani*

<sup>10</sup> Isirayila kaane yi siga, e sa dɔxɔ Oboti yi.

<sup>11</sup> E yi keli Oboti yi, e sa dɔxɔ Ye-Abarimi taa xɔnni tonbonni naxan Moyaba yɛtagi, a sogeteden binni.

<sup>12</sup> E yi keli mɛnni, e sa dɔxɔ Serede lanbanni.

<sup>13</sup> E yi keli mɛnni, e sa dɔxɔ Arinon baan de, naxan danguma tonbonni Amorine konni. Arinon baan findixi Moyaba danna nan na, Moyaba nun Amorine tagi.

<sup>14</sup> Nanara, a seɓexi Alatalaa Yengene Bukun kui, a naxa, “Wahebi taan naxan Sufa yamanani, e nun xudene, Arinon baana,

<sup>15</sup> e nun a xudedine naxan tema Ari binni, na findixi Moyaba danna nan na.”

<sup>16</sup> E yi keli mɛnni, e siga xɔjin yireni. Alatala yi a fala Musa xa mɛnni, a naxa, “Yamaan malan n xa igen so e yii.”

<sup>17</sup> Awa, Isirayila kaane sigini ito sa menna nin:

Xɔjinna, igen namini.

En na a sigin nasuxu!

<sup>18</sup> Mangane bata xɔjinna ge,  
yamaan yɛɛratine bata a raba  
e seɓɓen nun e mangaya dunganna ra!

E yi keli tonbonni, e siga Matana yi,

<sup>19</sup> E yi keli mɛnni, e siga Naxaliyeli yi. E mɔn yi keli mɛnni, e siga Bamoti yi.

<sup>20</sup> E yi keli Bamoti yi, e siga Pisiga geyaan lanbanni Moyaba yamanani tonbonna binni.

### *Manga Sixɔn nun Manga Ogo*

#### *Sariyane 2.26-3.11*

<sup>21</sup> Isirayila kaane yi xɛrane rasiga a faladeni Sixɔn xa, Amorine Mangana, e naxa,

<sup>22</sup> “Nxu waxi yamanani gidi feni. Nxu mi kiraan fatama, nxu siga xɛene yi hanma manpa bili nakɔne. Nxu mi xɔjin ige minjɛ. Nxu luun kira gbeen nan xɔn han nxu yi i ya yamanan birin yigidi.”

<sup>23</sup> Koni, Sixɔn mi tin e xa dangu a yamanani. A yi a sofane birin malan, e fa Isirayila kaane ralandeni tonbonni. E yi Isirayila yenge Yahasi yi.

<sup>24</sup> Isirayila kaane yi e nɔ, e yi e yamanan tongo, keli Arinon baani han Yaboko xudena siga han Amonine yamanan danna bayo Amonine yamanan danna yi makantanxi ki fajɪ.

<sup>25</sup> Isirayila yi Amorine taane birin tongo, e dɔxɔ e yi, e nun Xɛsibɔn taan nun a banxidene.

<sup>26</sup> Amasɔtɔ Xɛsibɔn yi findixi Amorine manga Sixɔn ma taan nan na, xabu a Moyaba manga fonna yenge, a yi a bɔxɔn birin tongo a yii han Arinon baana.

<sup>27</sup> Nanara, yenle naxa,  
ɛ fa Xɛsibɔn yi! A mɔn xa ti.  
Sixɔn taan mɔn xa yitɔn!

<sup>28</sup> Amasɔtɔ tɛɛn bata mini Xɛsibɔn yi,  
Sixɔn taan bata tɛɛ degɛn nafa,  
a yi Ari taan gan Moyaba yi,

e nun mangane Arinon baan faxan na.

<sup>29</sup> Gbalona i xa Moyaba bəxəna!

Ɛ bata halagi,

Kemosi suxure batune!

Ɛ banxulanne bata e gi,

ε dii tɛmɛne bata findi suxu muxune ra,

Amorine Manga Sixən yii.

<sup>30</sup> Koni en tan bata e bənbə.

Xesibən bata kala siga han Dibon yi.

En bata halagin ti siga han Nofa yi,

siga han Medeba yi.

<sup>31</sup> Isirayila kaane yi dəxə Amorine yamanani.

<sup>32</sup> Musa yi xerane rasiga Yaaseri taan nakərsideni wundoni. Isirayila kaane yi na taan suxu e nun a banxidene, e yi Amorine kedi na.

<sup>33</sup> Na xanbi ra, e yi e firifiri, e siga Basan kiraan xən. Basan manga Ogo nun a sofa ganla birin yi mini e ralandeni alogo e xa e yenge Edere yi.

<sup>34</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “I nama gaxu a yee ra! N na a soma nən i yii, e nun a sofa ganla birin nun a yamanana. I xa a liga alo i Sixən liga kii naxan yi, Amorine mangan naxan yi dəxi Xesibən yi.”

<sup>35</sup> Isirayila kaane yi Ogo faxa, e nun a diine nun a sofa ganla birin. E mi muxu yo lu a nii ra. E yi dəxə a yamanani.

## 22

### *Moyaba mangan yi Balami xili*

<sup>1</sup> Isirayila kaane yi siga, e sa dəxə Moyaba mɛrɛmɛrene yi, Yurudən baan kidi ma Yeriko yetagi.

<sup>2</sup> Siporo a dii Balaki yi a to Isirayila kaane naxan birin ligaxi Amorine ra.

<sup>3</sup> Moyaba kaane yi gaxu Isirayila ganla yee ra, e yigitεge bayo e yi wuya han!

<sup>4</sup> Moyaba kaane yi a fala Midiyan fonne xa, e naxa, “Yamani ito fama en nabilinna yamanane birin halagideni nən alo jingen sexen janma kii naxan yi.” Siporo a dii Balaki nan yi Moyaba mangan na na waxatini.

<sup>5</sup> A yi xerane rasiga Beyori a dii Balami xilideni Petori yi, Baa Gbeen dɛxən, a konna yi dɛnaxan na. E xa sa a fala a xa iki, e naxa, “Siyana nde bata mini Misiran yi, e bata wuya han e bəxən nafe. E bata dəxə n dɛxən.

<sup>6</sup> Yandi, fa, i fa siyani ito danga n xa, amasətə e senben gbo n xa. Nayi, waxatina nde n nɔe e yenge nən, n yi e kedi n ma yamanani. Amasətə n na a kolon, i na duba naxan xa, na duban sətəma nən. I na naxan danga, na dangan sətəma nən.”

<sup>7</sup> Moyaba fonne nun Midiyan fonne yi siga e yi yiimatoon saranna xali e yii. E sa Balami fɛman li, e yi Balaki a falane yeba a xa.

<sup>8</sup> A yi e yabi, a naxa, “Ɛ xi be kəeni ito ra, n yi ε yabi xətənni alo Alatala na a fala n xa kii naxan yi.” Moyaba kuntigine yi lu Balami konni.

<sup>9</sup> Ala yi fa Balami fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Nde muxuni itoe ra naxanye i konni?”

<sup>10</sup> Balami yi Ala yabi, a naxa, “Siporo a dii Balaki Moyaba mangan nan e rafaxi a faladeni n xa, a naxa,

<sup>11</sup> ‘Siyana nde bata keli Misiran yi, e bata wuya han e bəxən nafe. Nayi, yandi, fa n mali, i yi e danga n xa. Waxatina nde n nɔe e yenge nən, n yi e kedi.’”

12 Ala yi a fala Balami xa, a naxa, “I nama siga e fəxə ra. I nama siyani ito danga, amasəto n bata barakan sa e fe yi.”

13 Balami to keli xətənni, a yi a fala Balaki a kuntigine xa, a naxa, “E xete e konni, amasəto Alatala mi tinxi n xa siga e fəxə ra.”

14 Moyaba kuntigine yi keli, e xete Balaki fema, e yi a fala, e naxa, “Balami mi tinxi fe nxu fəxə ra.”

15 Balaki mən yi kuntigi gbeteeye rasiga naxanye yi wuya bonne xa, e binyen mən yi gbo e xa.

16 E yi sa Balami feman li. E yi a fala a xa, e naxa, “Siporo a dii Balaki naxa iki: ‘I nama tondi fe n konni de!’

17 Amasəto n ni i binyama nen han! I na naxan fala n na ligama nen. Yandi fa, i yi fa siyani ito danga n xa.’”

18 Balami yi Balaki a kuntigine yabi, a naxa, “Hali Balaki a banxin fi n ma naxan nafexi gbetin nun xemaan na, n mi nəe Alatalaa yamarin matandε fefe ma, n ma Ala.

19 Iki yandi, ε fan xa xi be to kəeni ito ra, n na a kolonyε Alatala mən naxan falama n xa.”

20 Ala yi fa Balami fema kəeen na. A yi a fala a xa, a naxa, “Bayo muxuni itoe faxi i xiliden nin, keli, i yi siga e fəxə ra. Koni n na naxan fala i xa, i xa na nan liga de!”

21 Xətənni Balami yi keli, a yi a sofali giləni tən, e nun Moyaba kuntigine birin yi siga.

22 Koni, Alaa xələn yi gbo ayi, amasəto a bata siga. Alatalaa malekan yi ti kiraan na alogo a xa a rati. Balami yi dəxi a sofali gilən fari, a walikε firinne yi a fəxə ra.

23 Sofanla yi Alatalaa malekan to tixi kiraan xən, a silanfanna suxi a yii. Sofanla yi kiraan fata a so burunna ra. Balami yi sofanla bənbə alogo a xa fa kiraan xən.

24 Alatalaa malekan mən yi sa ti kiradin xən manpa bili nakε firinne longonna ra. Sansanna yi kiraan fəxə firinne birin yi.

25 Sofanla to Alatalaa malekan to, a yi a denden sansanna ra, a yi Balami sanna gberexen sansanna ma. Balami mən yi a bənbə.

26 Alatalaa malekan mən yi siga yeen na pon! A sa ti yire yigbetənxini, dangude mi yi denaxan kəemna ma, a mi yi yiifanna ma.

27 Sofanla to Alatalaa malekan to, a yi a yigodo Balami bun ma. Balami yi xəb, a yi sofanla bənbə a dunganna ra.

28 Alatala yi sofanla dēen fulun, sofanla yi a fala Balami xa, a naxa, “Nanse ligaxi i ra, alogo i xa n bənbə han sanja ma saxan?”

29 Balami yi sofanla yabi, a naxa, “Amasəto i bata n matandi! Xa silanfanna yi n yii nun, n yi i faxama nen iki sa!”

30 Sofanla yi a fala Balami xa, a naxa, “I ya sofanla xa mi n tan na ba, i darixi dəxe naxan fari han to? N darixi ito ligε i ra ba?” A yi a yabi, a naxa, “En-εn.”

31 Alatala yi Balami yēene rabi, a yi Alatalaa malekan to tixi kiraan na, a silanfanna a yii. Balami yi a xinbi sin, a yi a yetagin lan bəxən ma.

32 Alatalaa malekan yi a maxədin, a naxa, “Nanfera i i ya sofanla bənbəxi sanja ma saxan? N bata fa, n xa i rati, amasəto kirani ito i xalin gbalon nin.

33 Sofanla bata n to, a yi n de masara sanja ma saxan. Xa na mi yi a ra nun, n bata yi i faxa nun, koni n yi a tan luma nen a nii ra.”

<sup>34</sup> Balami yi a fala Alatalaa malekan xa, a naxa, “N bata yulubin liga! N mi yi a kolon a i tixi n yεε ra kiraan na. Iki, xa sigatini ito mi rafan i ma, n xa xεte.”

<sup>35</sup> Alatalaa malekan yi a fala Balami xa, a naxa, “Siga muxuni itoe fɔxɔ ra. Koni n na naxan fala i xa, i xa na nan fala tun!” Balami nun Balaki a kuntigine yi siga.

<sup>36</sup> Balaki to a mε a Balami bata fa, a yi siga a ralandeni Moyaba taana nde yi naxan Arinon baan dε, a yamanan danna ra.

<sup>37</sup> Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, “N mi yi i xilima ba? Nanfera i mi fa n fεma? I yi mirixi nεn a n mi nɔε i binyε ba?”

<sup>38</sup> Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “I mi n to? N bata fa. Koni n nɔε nanse fale i xa? Ala na naxan fala n xa, fɔ n xa na nan fala.”

<sup>39</sup> Balami nun Balaki yi siga Kiriyati-Husoti yi.

<sup>40</sup> Balaki yi jingene nun yεεεne ba saraxan na, a yi a subena nde so Balami nun kuntigine yii naxanye yi a fɔxɔ ra.

<sup>41</sup> Xɔtɔnni, Balaki yi Balami tongo a yi te a ra Bamoti-Baali geyaan fari, a yamaan fɔxɔ kedenna toε denaxan yi.

## 23

<sup>1</sup> Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “Saraxa gande solofere rafala n xa be, i yi tura solofere nun konton solofere yitɔn n xa.”

<sup>2</sup> Balami naxan fala, Balaki yi na liga. Balaki nun Balami yi tura keden nun konton keden ba saraxan na saraxa gandene birin fari.

<sup>3</sup> Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “Ti i ya saraxa gan daxine fεma be. N tan xa n masiga i ra. Waxatina nde Alatala fama nεn n fεma. A na naxan yita n na, n na a ralima i ma nεn.” A yi siga geyana nde xuntagi.

<sup>4</sup> Ala yi fa Balami ralan. Balami yi a fala a xa, a naxa, “N bata saraxa gande solofere rafala, n bata tura keden nun konton keden ba saraxan na e birin fari.”

<sup>5</sup> Alatala yi falan so Balami dε, a naxa, “Xεte Balaki fεma, i yi ito fala a xa.”

<sup>6</sup> A yi xεte a fεma. A yi tixi a saraxa gan daxine dεxɔn e nun Moyaba kuntigine birin.

<sup>7</sup> Balami yi waliyiya falane ti, a naxa,

Balaki bata n nafa

sa keli Arami yi,

Moyaba mangan bata n nafa

sa keli sogeteden geyane ma.

A yi a fala, a naxa,

“Fa, i fa Yaxuba bɔnsɔnna danga n xa!

I fa gbalɔ falane ti Isirayila bɔnsɔnna xili ma!”

<sup>8</sup> Koni, n tan xa ne danga di,

Ala mi naxanye dangaxi?

N tan xa gbalɔ falane ti ne xili ma di,

Alatala mi gbalon nagidixi naxanye ma?

<sup>9</sup> N tixi gεmεne xuntagi,

n na e toma.

N tixi geyane fari,

n na e matoma.

Yamani ito a danna,

a mi siyaan bonne yε.

<sup>10</sup> Yaxuba bɔnsɔnna gbo

alo gbangbanna,  
nde nœ Isirayila kaane fɔxɔ kedenna naaninden yatε?

N fan xa faxa tinxin muxune ye,  
N nananna xa liga alo e gbeena!

<sup>11</sup> Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, “I nanse ligaxi n na? N faxi i ra nen alogo i xa n yaxune danga, koni i dubama e xa nen tun!”

<sup>12</sup> A yi a yabi, a naxa, “Alatala naxan soxi n de, n mi lan n na fala ba?”

<sup>13</sup> Balaki yi a fala a xa, a naxa, “En siga yire gbete yi, i mon sa e toε denaxan yi. I e fɔxɔ kedenna toma nen. I mi a birin toε. I yi e danga n xa menni.”

<sup>14</sup> A yi a xali Sofimi a xeen ma Pisiga geyaan xuntagi. A yi saraxa gande solofere rafala menni, a yi tura keden nun konton keden ba saraxa gandene birin fari.

<sup>15</sup> Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “Ti i ya saraxa gan daxine dexon be, n tan xa siga Ala ralandeni menni.”

<sup>16</sup> Alatala yi fa Balami yetagi, a yi falan so a de, a naxa, “Xete Balaki fema, i yi ito fala a xa.”

<sup>17</sup> A yi xete a fema, a yi tixi a saraxa gan daxine dexon e nun Moyaba kuntigine. Balaki yi a maxodin, a naxa, “Alatala nanse falaxi?”

<sup>18</sup> Balami yi waliyiya falane ti, a naxa,

Balaki keli, i n xuiin me!  
I tuli mati n na Siporo a dii xemena!

<sup>19</sup> Muxu mi Ala ra, a wulen fala,  
Adamadi mi a ra, a nimisa.

A naxan falaxi, a mi na lige ba?

A na falan naxan ti,  
a mi na rakamale ba?

<sup>20</sup> A duban nan soxi n yii lan e ma.

A barakan sa e yi.  
N mi nœ na maxete.

<sup>21</sup> A mi fe naxin toma Yaxuba bɔnsɔnni.

A mi fe xɔlen toma Isirayila yi.  
Alatala, e Ala e tagi.

E fan a mangayaan matɔxoma.

<sup>22</sup> Ala nan faxi e ra  
sa keli Misiran yi,  
a nœn tima e xa  
alo burunna jingena.

<sup>23</sup> Kɔɛrayaan mi sese nœ Yaxuba bɔnsɔnna xili ma.

Serikariyaan mi nœ sese ra Isirayila xili ma.

A falama nen e ma na waxatini,  
“A mato, Ala naxan ligama!”

<sup>24</sup> Siyani ito kelima nen  
alo yatana.

E bata e yiton alo yatana  
naxan mi a sama

fɔ a na xɔyi seen don,  
fɔ a na sube suxine wunla min.

<sup>25</sup> Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, “Xa i mi a dangama, hali i nama duba a xa de!”

<sup>26</sup> Balami yi Balaki yabi, a naxa, “N mi yi a fala i xa ba, n naxa, ‘Alatala na naxan fala, n na nan ligama?’ ”



<sup>27</sup> Balaki yi a fala Balami xa, a naxa, “En siga yire gbete yi. Yanyina nde Ala tinma nen i xa e danga n xa menni.”

<sup>28</sup> Balaki yi Balami xali Peyori geyaan xuntagi, denaxan yee rafindixi tonbonna ma.

<sup>29</sup> Balami yi a fala Balaki xa, a naxa, “Saraxa gande solofere rafala n xa be, i yi tura keden nun konton keden yiton n xa.”

<sup>30</sup> Balami naxan fala, Balaki yi na liga. A yi turaan nun kontonna ba saraxan na saraxa gandene birin fari.

## 24

<sup>1</sup> Balami yi a to fa fala a yi rafan Alatala ma a xa duba Isirayila xa. Nayi, a mi koraya feene rawali alo waxatin danguxine yi. Koni a yi a yee rafindi tonbonna binni.

<sup>2</sup> Balami to a yee rakeli, a yi Isirayila kaane to malanxi banson yeen ma. Nayi, Alaa Nii Sarijanxin yi godo a ma.

<sup>3</sup> Balami yi waliyiya falane ti, a naxa,  
N tan Balami, Beyori a dii xemena,  
n tan naxan feene fixen toma,  
n ma falan ni i ra:

<sup>4</sup> N ni ito nan falama,  
n tan naxan Alaa falane mema,  
naxan fe toon tima alo xiyene  
fata Ala senbe Kanna ra,  
naxan a xinbi sinma,  
a yee yi rabi.

<sup>5</sup> Yaxuba bansonna,  
e tan Isirayila kaane!  
E doxodene tofan!

<sup>6</sup> E wuya boxon fari alo baane,  
alo nakone baan de,  
alo Alatala sansi xiri fajin naxanye sixi,  
alo suman wudine igene de.

<sup>7</sup> E ige ramaradene rafema nen ken!  
E sansine ige sa a fajin na!  
E mangan gboma nen Manga Agaga xa,  
a mangayaan senben gboma ayi nen.

<sup>8</sup> Ala nan faxi e ra  
sa keli Misiran yi,  
a non tima e xa  
alo burunna jingena.  
E siyane noma nen  
naxanye e yengema,  
e yi e bun e xalimakunle ra,  
e yi e xonne yigira.

<sup>9</sup> E e sama nen alo yatane.  
Nde susue e rakele?  
Naxan na duba i xa,  
Ala xa na kanna baraka!  
Naxan na i danga,  
Ala xa na kanna danga!

<sup>10</sup> Balaki yi xɔlɔ Balami ma han! A yi a yiine bɔnbɔ, a yi a fala Balami xa, a naxa, “N ni i xilixi nɛn alogo i xa n yaxune danga, koni i tan bata duba e xa sanja ma saxan.

<sup>11</sup> Iki keli be, siga i konni. N yi a ragidixi nɛn n xa i saren fi han, koni Alatala bata i kuma!”

<sup>12</sup> Balami yi Balaki yabi, a naxa, “Anu, n na a fala nɛn i ya xɛrane xa, n naxa,

<sup>13</sup> ‘Hali Balaki a banxin so n yii naxan nafexi gbetin nun xɛmaan na, n mi nɔɛ Alatalaa yamarin matandɛ fefe ma. Alatala na naxan fala, fɔ n xa na nan fala.’

<sup>14</sup> Awa iki, n bata siga n kon kaane fɛma. Koni ɛ tuli mati. N xa i rakolon siyani ito naxan ligama i ya yamaan na waxati famatɔni.”

<sup>15</sup> Balami yi waliyiya falane ti, a naxa:

N tan Balami, Beyori a dii xɛmɛna,  
n tan naxan feene fixɛn toma,  
n ma falan ni i ra:

<sup>16</sup> N ni ito nan falama,  
n tan naxan Alaa falane mɛma,  
naxan Kore Xɔnna Ala wundo feene kolon,  
naxan fe toon tima alo xiyena  
fata Ala sɛnbɛ Kanna ra,  
naxan a xinbi sinma,  
a yɛɛne yi rabi.

<sup>17</sup> N na a toma,  
koni iki mi a ra.  
N na a toma,  
koni a mɔn makuya.

Sarena nde minima nɛn Yaxuba bɔnsɔnni,  
mangan kelima nɛn Isirayila yamanani.  
A Moyaba yamanan mangane yɛngɛma nɛn,  
a Seti bɔnsɔnna nɔ.

<sup>18</sup> A Edɔn yamanan tongoma nɛn,  
e nun Seyiri yamanana, a yaxuna.  
Koni Isirayila sɛnbɛn gboma ayi nɛn.

<sup>19</sup> Nɔ tiin minima nɛn Yaxuba bɔnsɔnni,  
a yi e taane muxu dɔnxɛne raxɔri.

<sup>20</sup> Balami yi Amalekine to. A yi waliyiya falan ti, a naxa:  
Amaleki nan yi yamana singen na dunuja yi,  
koni dɔnxɛn na,  
a tununma nɛn habadan!

<sup>21</sup> A mɔn yi Keni kaane to. A yi waliyiya falan ti, a naxa:  
I dɔxɔden natangaxi,  
alo xɔliin naxan a tɛɛn saxi faranna ra.

<sup>22</sup> Koni Asuri na ɛ suxu konyiyani,  
Kenine janma nɛn.

<sup>23</sup> A mɔn yi waliyiya falan ti, a naxa:  
Ee! Ala na ito liga,  
nde luyɛ a nii ra?

<sup>24</sup> Kunkine kelima nɛn Sipiri yi,  
e yi Asuri rayarabi, e nun Eberi.  
Koni e fan faxama nɛn.

<sup>25</sup> Balami yi keli, a xɛtɛ a konni. Balaki fan yi siga.

## 25

*Isirayila kaane yi suxurene batu*

<sup>1</sup> Isirayila kaane yi dɔxi Sitimi yi waxatin naxan yi, xemene yi lu yalunyaan lige e nun Moyaba jaxanle.

<sup>2</sup> E yi xemene xilima e suxure kideni. Yamaan yi e dege, e yi e xinbi sin e suxurene bun ma.

<sup>3</sup> Nayi, Isirayila kaane yi Baali-Peyori batu. Nanara, Alatala yi xɔɔ e ma han!

<sup>4</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Yamaan yεratine birin suxu, i yi e faxa, i yi e singan Alatala yetagi sogan na, alogo Alatala xa ba xɔɔxi Isirayila ma.”

<sup>5</sup> Musa yi a fala Isirayila kitisane xa, a naxa, “E birin xa muxune faxa naxanye Baali-Peyori batuxi.”

<sup>6</sup> Isirayila xemena nde yi fa Midiyan jaxanla nde ra a konni, Musa nun Isirayila yamaan birin yetagi. Yamaan birin yi wugama Naralan Bubun so deen na.

<sup>7</sup> Na ma, Finexasi, Eleyasari a dii xemena, saraxarali Harunaa dii xemena, na yi keli yamaan ye, a yi tanban tongo.

<sup>8</sup> A yi siga Isirayila kaan fɔxɔ ra a bubuni. A yi e firinna sɔxɔn tanban na sanja ma kedenni e kuini. Fitina furen naxan yi Isirayila yi, na yi dan.

<sup>9</sup> Muxu wuli mɔxɔɔɔn nun naanin nan faxa na furen ma.

<sup>10</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>11</sup> “Finexasi, Eleyasari a dii xemena, saraxarali Harunaa dii xemena, na bata n ma xɔɔn ba Isirayila ma. Amasɔɔ n ma xɔɔɔɔnna nan soxi a yi. Na ma, n mi Isirayila kaane raxɔɔɔma xɔɔɔɔnna.

<sup>12</sup> Nanara, i xa a fala a xa, n bata tin bɔɔɔe xunbenla layirin tonge a xa.

<sup>13</sup> Na layirin luma a tan xa nen e nun a yixetene, n yi e findi saraxaraline ra habadan. Amasɔɔ a kunfa nen a Ala xɔn, a yi n solona Isirayila xa.”

<sup>14</sup> Isirayila xemen naxan nun Midiyan jaxanla faxa, a yi xili nen Simiri, Salu a dii xemena. Simeyɔn bɔnsɔnna denbayana nde kuntigin nan yi a ra.

<sup>15</sup> Midiyan jaxanla naxan faxa, a yi xili nen Kosibi, Suru a dii temena. Midiyan xabilana ndee mangan nan yi a ra.

<sup>16</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>17</sup> “E xa Midiyan kaane yate e yaxune ra, e yi e yenge.

<sup>18</sup> Amasɔɔ e bata findi e yaxune ra e to e yanfa Peyori yi, Kosibi a fe yi, e xabila mangana nde a dii temena, e naxan faxa, na feen to fitina furen nafa.”

<sup>19</sup> Na fitina furen yi dangu.

## 26

<sup>1</sup> A to dangu, Alatala yi a fala Musa nun Haruna dii Eleyasari xa, a naxa,

<sup>2</sup> “E Isirayila yamaan tenge naxanye barin bata dangu jee mɔxɔɔɔn na, e denbaya yeen ma, naxanye birin nɔe yengen soe.”

<sup>3</sup> Musa nun saraxarali Eleyasari yi falan ti e xa Moyaba meremereni Yuruden baan de Yeriko taan yetagi. E naxa,

<sup>4</sup> “Xemene xa tenge naxanye barin bata dangu jee mɔxɔɔɔn na, alo Alatala a yamarixi Musa ma kii naxan yi.”

Isirayila kaan naxanye minixi Misiran yamanani, ne ni itoe ra:

<sup>5</sup> Isirayila dii singe Ruben yixetene ni i ra: Xanɔki xabilana, Xanɔki yixetene; Palu xabilana, Palu yixetene;

<sup>6</sup> Xesiron xabilana, Xesiron yixetene; e nun Karimi xabilana, Karimi yixetene.

7 Ruben xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin e nun saxan keme solofere tonge saxan.

8 Eliyabi nan yi Palu a dii xemen na.

9 Eliyabi a dii xemene nan itoe ra: Nemuweli, Datan e nun Abirami. Datan nun Abirami yi findixi yamaan kuntigine nan na naxanye murute Musa nun Haruna xili ma, e sa Kora muxune fari, e to murute Alatala xili ma.

10 Baxon yi rabi, a yi e nun Kora gerun e bode xon. Teen yi a foxo ra birane muxu keme firin tonge suulun gan. Na yi findi misaala ra yamaan xa.

11 Koni, Kora yixetene birin mi faxa.

12 Simeyan yixetene ni i ra xabila yeen ma: Nemuweli xabilana, Nemuweli yixetene; Yamin xabilana, Yamin yixetene; Yakin xabilana, Yakin yixetene;

13 Sera xabilana, Sera yixetene; e nun Sayuli xabilana, Sayuli yixetene.

14 Simeyan xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli maxoren nun firin keme firin.

15 Gadi yixetene ni i ra xabila yeen ma: Sefon xabilana, Sefon yixetene; Xagi xabilana, Xagi yixetene; Suni xabilana, Suni yixetene;

16 Osini xabilana, Osini yixetene; Eriya xabilana, Eriya yixetene;

17 Arodi xabilana, Arodi yixetene; e nun Areli xabilana, Areli yixetene.

18 Gadi xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin keme suulun.

19 Eri nun Onan nan yi Yuda a dii xemene ra, koni Eri nun Onan bata yi faxa Kanan yamanani.

20 Yuda yixetene ni i ra xabila yeen ma: Selaxa xabilana, Selaxa yixetene; Peresi xabilana, Peresi yixetene; e nun Sera xabilana, Sera yixetene.

21 Peresi yixetene ni i ra xabila yeen ma: Xesiron xabilana, Xesiron yixetene; e nun Xamuli xabilana, Xamuli yixetene.

22 Yuda xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge solofere wuli sennin keme suulun.

23 Isakari yixetene ni i ra xabila yeen ma: Tola xabilana, Tola yixetene; Puwa xabilana, Puwa yixetene;

24 Yasubu xabilana, Yasubu yixetene; e nun Simiron xabilana, Simiron yixetene.

25 Isakari xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge sennin wuli naanin keme saxan.

26 Sabulon yixetene ni i ra xabila yeen ma: Seredi xabilana, Seredi yixetene; Elon xabilana, Elon yixetene; e nun Yalele xabilana, Yalele yixetene.

27 Sabulon xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge sennin keme suulun.

28 Yusufu yixetene ni i ra xabila yeen ma: Manase nun Efirami.

29 Manase yixetene ni i ra: Makiri xabilana, Makiri yixetene. Makiri nan Galadi soto. E nun Galadi xabilana, Galadi yixetene.

30 Galadi yixetene ni i ra: Yeseri xabilana, Yeseri yixetene; Xeleki xabilana, Xeleki yixetene;

31 Asireli xabilana, Asireli yixetene; Siken xabilana, Siken yixetene;

32 Semida xabilana, Semida yixetene; e nun Xeferi xabilana, Xeferi yixetene.

33 Selofexadi, Xeferi a dii xemen mi dii keme soto, koni a dii temene soto nen. Selofexadi a dii temene xinle ni itoe ra: Maxala, Noha, Xogala, Milika e nun Tirisa.

34 Manase xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge suulun wuli firin keme solofere.

<sup>35</sup> Efirami yixetene ni i ra xabila yeen ma: Sutela xabilana, Sutela yixetene; Bekeri xabilana, Bekeri yixetene; e nun Taxani xabilana, Taxani yixetene.

<sup>36</sup> Sutela yixetene ni i ra: Eran xabilana, Eran yixetene.

<sup>37</sup> Efirami xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge saxan wuli firin keme suulun. Yusufu yixetene nan ne ra xabila yeen ma.

<sup>38</sup> Bunyamin yixetene ni i ra xabila yeen ma: Bela xabilana, Bela yixetene; Asibeli xabilana, Asibeli yixetene; Axirami xabilana, Axirami yixetene;

<sup>39</sup> Sufami xabilana, Sufami yixetene; e nun Xufami xabilana, Xufami yixetene.

<sup>40</sup> Bela yixetene ni i ra: Arade nun Naman. Arade xabilana, Arade yixetene; e nun Naman xabilana, Naman yixetene.

<sup>41</sup> Bunyamin xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin wuli suulun keme sennin.

<sup>42</sup> Dan yixetene ni i ra xabila yeen ma: Suxami xabilana, Suxami yixetene. Dan xabila keden nan yi na ra.

<sup>43</sup> Suxami xabilan nan na ra, e malanxina muxu wuli tonge sennin wuli naanin keme naanin.

<sup>44</sup> Aseri yixetene ni i ra xabila yeen ma: Yimina xabilana, Yimina yixetene; Yisiwi xabilana, Yisiwi yixetene; e nun Beriya xabilana, Beriya yixetene.

<sup>45</sup> Beriya yixetene ni i ra: Xeberi xabilana, Xeberi yixetene; e nun Malikili xabilana, Malikili yixetene.

<sup>46</sup> Aseri a dii temen yi xili nen Sera.

<sup>47</sup> Aseri xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge suulun wuli saxan keme naanin.

<sup>48</sup> Nafatali yixetene ni i ra xabila yeen ma: Yaseli xabilana, Yaseli yixetene; Guni xabilana, Guni yixetene;

<sup>49</sup> Yeseri xabilana, Yeseri yixetene; e nun Silen xabilana, Silen yixetene.

<sup>50</sup> Nafatali xabilane nan ne ra, e malanxina, muxu wuli tonge naanin wuli suulun keme naanin.

<sup>51</sup> Isirayila xemen naxanye yate, muxu wuli keme sennin e nun keden keme solofere tonge saxan.

<sup>52</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>53</sup> Yamanani taxunma nen e tagi e keen na, fata muxune yaten na.

<sup>54</sup> Naxanye wuya, i xa kee gbeen so ne yii. Naxanye mi wuya, i xa kee xurin so ne yii. Birin keen xa lan muxune yaten ma.

<sup>55</sup> Koni yamanan xa yitaxun masensenna nan xon. E a sotoma nen e keen na fata e benbane bonsonne xinle ra.

<sup>56</sup> Birin kee boxoni taxunma masensenna nan xon, bonson gbeene nun bonson xurine ye.

<sup>57</sup> Lewi bonsonna muxuni itoe nan tenge e xabila yeen ma: Gerison xabilana, Gerison yixetene; Kehati xabilana, Kehati yixetene; e nun Merari xabilana, Merari yixetene.

<sup>58</sup> Lewi bonsonna xabila gbeten ni i ra: Libini xabilana, Xebiron xabilana, Maxali xabilana, Musi xabilana, e nun Kora xabilana. Kehati nan Amirama sota.

<sup>59</sup> Amirama a paxanla yi xili nen "Yokebedi," Lewi a dii temena, naxan bari Misiran yi. E nun Amirama nan Haruna nun Musa sota, e nun Mariyama, e magilena.

<sup>60</sup> Haruna nan Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara sota.

<sup>61</sup> Koni Nadaba nun Abihu faxa nen, e to tee daxataren xali Alatala yetagi.

<sup>62</sup> E Lewi xεmεn naxanye tεngε, naxanye barin bata yi dangu kike kedenna ra, ne lan muxu wuli mɔxɔnεn nun saxan nan ma. E mi tεngε Isirayila kaan bonne ye, amasɔtɔ e mi yi lan e xa kεε bɔxɔn sɔtɔ e ye.

<sup>63</sup> Musa nun saraxarali Eleyasari ne nan tεngε Moyaba mεrεmεrεne yi Yuruden baan dε Yeriko taan yetagi.

<sup>64</sup> Musa nun saraxarali Haruna Isirayila kaan naxanye tεngε Sinayi tonbonni, na sese mi yi itoe ye.

<sup>65</sup> Amasɔtɔ Alatala bata yi a fala ne ma, a e faxama nεn tonbonni. Keden mi lu fɔ Yefune a dii Kalebi nun Nunu a dii Yosuwe.

## 27

### *Kεε fena sariyan dii tεmεne xa*

<sup>1</sup> Awa, Selofexadi a dii tεmεne yi fa, Xeferi a dii xεmεna, Galadi mamanan-denna. Manase a dii Makiri nan Galadi sɔtɔ Manase bɔnsɔnni, Yusufu a dii xεmεna. E xinle ni itoe ra: Maxala nun Noha nun Xɔgala nun Milika e nun Tirisa.

<sup>2</sup> E yi fa Naralan Bubun so dεεn na Musa nun saraxarali Eleyasari nun mangane nun yamaan birin ye tagi. E naxa,

<sup>3</sup> “Nxu baba bata faxa tonbonni. A mi yi Kora ganla ye naxanye yi murutεxi Alatala xili ma, koni a faxaxi a yetεen yulubin nan ma, dii xεmε mi yi a yii.

<sup>4</sup> Nanfera nxu baba xinla lɔye ayi a xabilani, bayo dii xεmε to mi a yii ba? E kεεna nde so nxu yii nxu baba ngaxakedenne tagi.”

<sup>5</sup> Musa yi siga e kiti feen maxɔdinna tideni Alatala ma.

<sup>6</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>7</sup> “Selofexadi a dii tεmεne jɔndi. Kεε bɔxɔna nde so e yii e baba ngaxakedenne tagi. I lan i yi e baba kεεn so e yii.

<sup>8</sup> A fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘Xa muxuna nde faxa a mi dii xεmε lu, ε xa a kεεn so a dii tεmεn yii.

<sup>9</sup> Xa dii tεmε mi a yii, ε xa a kεεn so a ngaxakeden xεmεmane yii.

<sup>10</sup> Xa a ngaxakeden mi na, ε xa a kεεn so a baba ngaxakeden xεmεmane yii.

<sup>11</sup> Xa a baba ngaxakeden mi na, ε xa a kεεn so a bari bodena nde yii a xabilani, a yi findi a gbeen na. A findima kiti sa sariyan nan na Isirayila kaane xa, Alatala naxan yamarixi Musa ma.’ ”

### *Yosuwe yi sugandi yamaan yeeratiin na*

#### *Sariyane 31.1-8*

<sup>12</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Te Abarimi geyani ito fari, i yi bɔxɔn mato n naxan so Isirayila yii.

<sup>13</sup> I na a mato, i laxirayama nεn, alo i tada Haruna.

<sup>14</sup> Amasɔtɔ ε bata n ma yamarin matandi, yamaan murute waxatin naxan yi Sini tonbonni igen dε. I mi n ma sarijanna binya e yetagi, e to yi igen maxɔdinna.” Meriba igene nan yi ne ra Kadesi yi Sini tonbonni.

<sup>15</sup> Musa yi a fala Alatala xa, a naxa,

<sup>16</sup> “Alatala, Ala naxan niin biraxi adamadiine birin yi, i xa muxuna nde ti yamani ito xun na

<sup>17</sup> naxan nɔε tiye a yeε ra a feen birin yi. Alatalaa yamaan nama lu alo xuruseene xuruse raba mi naxanye xun na.”

<sup>18</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa, “Nunu a dii Yosuwe tongo, n ma Nii Sarijanxin naxan yi, i yi i yii sa a fari.

<sup>19</sup> I yi a ti saraxarali Eleyasari nun yamaan birin ye tagi, i yi a findi yeeratiin na e yeε xɔri.

<sup>20</sup> I yi i senβena nde so a yii, alogo Isirayila yamaan birin xa a xuiin suxu.

<sup>21</sup> A ti saraxarali Eleyasari yetagi, alogo a xa kiti sa feen maxɔdinne ti a xa, Yurima masensen ti seen na Alatala yetagi.\* Yosuwe nun Isirayila yamaan birin Eleyasari a yamarine suxuma nen e feene birin yi.”

<sup>22</sup> Musa yi a liga alo Alatala a yamari kii naxan yi. A yi Yosuwe tongo, a yi a ti saraxarali Eleyasari nun yamaan birin yetagi.

<sup>23</sup> A yi a yiine sa a fari, a yi a findi yeeratiin na, alo Alatala a fala e xa kii naxan yi fata Musa ra.

## 28

### *Sarle nun waxatine saraxane*

#### *Xɔɔyaan 29.38-46*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Yamarini ito fi Isirayila kaane ma, i naxa, ‘E fa n kise donseene ra e waxati saxine yi, naxanye ralima n ma teen na naxanye xirin nafa n ma.’

<sup>3</sup> Ito fala e xa, i naxa, ‘Lɔxɔ yo lɔxɔ, e fa yeXeen jee kedenna firin na Alatala xɔn, fe mi naxanye ra saraxa gan daxin na naxan nalima a ma teen na waxatin birin.

<sup>4</sup> YeXee keden xa ba xɔtɔnni, a firindena fitirin ma.

<sup>5</sup> A bama nen e nun a bogise saraxana, murutu fujin kilo saxan naxan namulanxi oliwi bogi dinxine turen litiri keden nun a tagiin na.

<sup>6</sup> Saraxa gan daxini ito bama nen waxatin birin alo a liga Sinayi geyaan fari kii naxan yi. A ralima Alatala ma teen nan na, a xirin yi rafan a ma.

<sup>7</sup> YeXeen bama nen e nun a minse saraxana, wudi bogi igen litiri keden e nun a tagi. I xa minse saraxan bɔxɔn Alatala xa yire sarijanxini.

<sup>8</sup> YeXeen firinden bama fitirin nan ma, e nun a bogise saraxana e nun a minse saraxana alo i naxan bama xɔtɔnni. A ralima Alatala ma teen nan na, a xirin yi rafan a ma.’”

<sup>9</sup> “ ‘Matabu Lɔxɔni, yeXeen jee kedenna firin xa ba saraxan na, fe mi naxanye ra, e nun e bogise saraxane, murutu fujin kilo sennin naxan namulanxi turen na e nun e minse saraxana.

<sup>10</sup> Na saraxa gan daxine xa ba Matabu Lɔxɔne birin yi, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun a minse saraxana.’ ”

<sup>11</sup> “ ‘Kike nenɛn fɔlɔna, e xa tura bulan firin ba saraxa gan daxin na Alatala xa, e nun konton keden nun yeXeen jee keden kedenna solofere, fe mi naxanye ra.

<sup>12</sup> Xuruseene birin bama nen e nun murutu fujina naxan namulanxi turen na, bogise saraxana. Ninge keden lanma murutu fujin kilo solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin.

<sup>13</sup> Konton bulanna, kilo saxan naxan namulanxi turen na bogise saraxan na. Saraxa gan daxin na a ra naxan nalima Alatala ma teen na, a xirin yi rafan a ma.

<sup>14</sup> Ninge keden bama nen e nun a minse saraxana, wudi bogi igen litiri saxan. Kontonna gbeena, litiri firin. YeXee diina, litiri keden nun a tagi. Saraxa gan daxin na a ra naxan bama kike nenene birin na jeeɛn bun.

\* **27:21: Yurima nun Tumin** masensen ti seene fe sebexi Xɔɔyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masensenna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

15 Ε μῶν χα κῶτῶ keden ba yulubi xafari saraxan na Alatala xa, sa λῶχῶ yo λῶχῶ saraxa gan daxine fari e nun e minse saraxane.' ”

*Saraxaraline 23.5-14*

16 “ ‘Nεεn kike singen xii fu nun naaninna, ε xa Halagi Tiin Dangu Λῶχῶn Sanla raba Alatala xa.’ ”

17 “ ‘Kikeni ito xii fu nun suulunde λῶχῶni, sanla yi fῶλῶ. Ε xa buru ratetaren don xii solofere.

18 Sanla xii singe λῶχῶni, ε xa yamaan xili malan sarijnanxini. Ε nama ε wanle κε na λῶχῶni.

19 Ε xa tura bulan firin nun konton keden nun γεξεεn ηεε keden kedenna solofere ba saraxa gan daxin na fe mi naxanye ra. E rali Alatala ma τεεn nan na.

20 Xuruseene bama nen e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na, bogise saraxana. Ninge keden lanma murutu fujin kilo solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin.

21 γεξεεε soloferene, kilo saxan saxan.

22 Ε μῶν χα κῶτῶ keden ba yulubi xafari saraxan na Ala solona seen na ε xa.

23 Na birin sama λῶχῶ yo λῶχῶ saraxan nan fari naxan bama χῶτῶnni.

24 Sanla xii soloferene birin yi, ε xa na kise donseene nan nali τεεn na, e xirin yi rafan Alatala ma, sa λῶχῶ yo λῶχῶ saraxane nun minse saraxane fari.

25 Xii soloferede λῶχῶni, ε μῶν yi yamaan xili malan sarijnanxini. Ε nama ε wanle κε na λῶχῶni.’ ”

*Saraxaraline 23.15-22*

26 “ ‘Se Xaba Singen sali λῶχῶni, ε na fa bogise singene saraxane ra Alatala χῶn Xunsagine Sanla waxatini, ε xa yamaan xili malan sarijnanxini. Ε nama ε wanle κε.

27 Ε xa tura bulan firin nun konton keden nun γεξεεn ηεε keden kedenna solofere ba saraxa gan daxin na, a xirin yi rafan Alatala ma.

28 Xuruseene bama nen e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na, bogise saraxana. Ninge keden lanma murutu fujin kilo solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin.

29 γεξεεε soloferene, kilo saxan saxan.

30 Ε μῶν χα κῶτῶ keden ba yulubi xafari saraxan na Ala solona seen na ε xa.

31 Na saraxane bama nen e nun e minse saraxane. E sa λῶχῶ yo λῶχῶ saraxa gan daxine nun e bogise saraxane fari. Ε xa xuruseene ba fe mi naxanye ra e nun e minse saraxane.’ ”

## 29

*Saraxane Xῶtane Sanli*

*Saraxaraline 23.23-25*

1 “ ‘Kike solofereden xi singe λῶχῶni, ε xa yamaan xili malan sarijnanxini. Ε nama ε wanle κε, koni ε xa χῶtane fe na λῶχῶni.

2 Ε xa tura bulan keden nun konton keden nun γεξεεn ηεε keden kedenna solofere ba saraxa gan daxin na, fe mi naxanye ra. A xirin yi rafan Alatala ma.

3 Xuruseene bama nen e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na, bogise saraxana. Ninge keden lanma murutu fujin kilo solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin.

4 γεξεεε soloferene, kilo saxan saxan.

5 Ε μῶν χα κῶτῶ keden ba yulubi xafari saraxan na Ala solona seen na ε xa.



<sup>6</sup> Saraxan ne sama kike ne nen saraxane nun loxo yo loxo saraxane nan fari e nun e bogise saraxane nun minse saraxane naxan falaxi sariyani. Saraxane nan ne ra naxanye nalima Alatala ma teen na, e xirin yi rafan a ma. ”

*Ala solona loxon saraxane  
Saraxaraline 23.26-32*

<sup>7</sup> “Kike solofereden xii fude loxoni, e xa yamaan xili malan sarijanxini. E yi sun. E nama wali yo ke.

<sup>8</sup> E xa tura bulan keden nun konton keden nun yexeen jee keden kedenna solofere ba saraxa gan daxin na Alatala xa fe mi naxanye ra, a xirin yi rafan a ma.

<sup>9</sup> Xuruseene bama nen e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na, bogise saraxana. Ninge keden lanma murutu fujin kilo solomanaanin nan ma. Kontonna, kilo sennin.

<sup>10</sup> Yexee soloferene, kilo saxan saxan.

<sup>11</sup> E man xa kotu keden ba yulubi xafari saraxan na, sa Ala solona saraxan fari e nun loxo yo loxo saraxa gan daxine nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”

*Bubu Kui Sanla  
Saraxaraline 23.33-44*

<sup>12</sup> “Kike solofereden xii fu nun suulunde loxoni, e xa yamaan xili malan sarijanxini. E nama e wanle ke. E xa sanla raba Alatala xa xii solofere.

<sup>13</sup> Xii singe loxoni, e xa tura bulan fu nun saxan nun konton firin nun yexeen jee keden kedenna fu nun naanin ba saraxa gan daxin na Alatala xa, fe mi naxanye ra. A ralima a ma teen nan na, a xirin yi rafan a ma.

<sup>14</sup> E bama nen e nun murutu fujin naxan namulanxi turen na bogise saraxana. Ninge keden kilo solomanaanin, kontonna kilo sennin.

<sup>15</sup> Yexee fu nun naaninne, kilo saxan saxan.

<sup>16</sup> E man xa kotu keden ba yulubi xafari saraxan na, sa loxo yo loxo saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”

<sup>17</sup> “Xii firinde loxoni, e xa tura bulan fu nun firin nun konton firin nun yexeen jee keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra.

<sup>18</sup> E bama nen e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanje turane nun kontonne nun yexee yaten ma.

<sup>19</sup> E man xa kotu keden ba yulubi xafari saraxan na, sa loxo yo loxo saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”

<sup>20</sup> “Xii saxande loxoni, e xa tura bulan fu nun keden nun konton firin nun yexeen jee keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra.

<sup>21</sup> E bama nen e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanje turane nun kontonne nun yexee yaten ma.

<sup>22</sup> E man xa kotu keden ba yulubi xafari saraxan na, sa loxo yo loxo saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”

<sup>23</sup> “Xii naaninde loxoni, e xa tura bulan fu nun konton firin nun yexeen jee keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra.

<sup>24</sup> E bama nen e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanje turane nun kontonne nun yexee yaten ma.

<sup>25</sup> E man xa kotu keden ba yulubi xafari saraxan na, sa loxo yo loxo saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”

<sup>26</sup> “Xii suulunde loxoni, e xa tura bulan solomanaanin nun konton firin nun yexeen jee keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra.

27 E bama nen e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanjɛ turane nun kontonne nun yexɛɛne yatene ma.

28 E mɔn xa kɔɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”

29 “ ‘Xii senninde lɔxɔni, ɛ xa tura bulan solomasɛɛɛ nun konton firin nun yexɛɛn jɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra.

30 E bama nen e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanjɛ turane nun kontonne nun yexɛɛne yatɛn ma.

31 E mɔn xa kɔɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”

32 “ ‘Xii soloferede lɔxɔni, ɛ xa tura bulan solofere nun konton firin nun yexɛɛn jɛɛ keden kedenna fu nun naanin ba fe mi naxanye ra.

33 E bama nen e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanjɛ turane nun kontonne nun yexɛɛne yatɛn ma.

34 E mɔn xa kɔɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”

35 “ ‘Xii solomasɛɛɛde lɔxɔni, ɛ xa ɛ malan. ɛ nama ɛ wanla ke.

36 E xa tura keden nun konton keden nun yexɛɛn jɛɛ keden kedenna solofere ba saraxa gan daxin na fe mi naxanye ra. E xa rali Alatala ma tɛɛn na, naxan xiri rafan a ma.

37 E bama nen e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane, naxanye lanjɛ turane nun kontonne nun yexɛɛne yatɛn ma.

38 E mɔn xa kɔɔ keden ba yulubi xafari saraxan na, sa lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa gan daxine fari e nun e bogise saraxane nun e minse saraxane.’ ”

39 “ ‘Saraxane nan ne ra ɛ lan ɛ xa naxanye ba Alatala xa sali lɔxɔne yi. E sama nen ɛ saraxa gan daxine fari, e nun ɛ bogise saraxane nun ɛ minse saraxane nun ɛ bɔjɛ xunbeli saraxane, ɛ naxanye ba de tiina fe ra hanma ɛ jɛnige ma saraxane.’ ”

## 30

### *De tiine sariyana*

1 Alatala Musa yamari naxanye birin ma, a yi ne birin fala Isirayila kaane xa.

2 Musa yi falan ti Isirayila bɔnsɔnne mangane xa, a naxa, “Alatalaa yamarini ito nan fixi:

3 Xa xɛmɛna nde a kɔɔ hanma a a de ti a a xa saraxan ba Alatala xa hanma a xa fena nde raba, a nama a falan kala. A naxan birin falaxi, a xa na raba.”

4 “Xa sungutunna nde a kɔɔ hanma a a de ti a a saraxan bama Alatala xa, hanma a fena nde rabama nen, a mɔn a baba konni,

5 a baba na a mɛ waxatin naxan yi, xa a mi sese fala, a lan a yi a kɔɔne nun a de ti xuine birin nakamali.

6 Koni a baba na a mɛ waxatin naxan yi, xa a mi tin, a mi lan a yi a kɔɔne nun a de ti xuine rakamali. Alatala dijama nen a ma, bayo a baba mi tinxi.”

7 “Xa sungutunna nde a kɔɔ hanma a a de ti xaxilitareyani, na xanbi ra a yi futu,

8 a xɛmɛn na a mɛ waxatin naxan yi, xa a mi sese fala, a lan a yi a kɔɔne nun a de ti xuine rakamali.

9 A xɛmɛn na a mɛ waxatin naxan yi, xa a mi tin, a xa a kɔɔne nun a xaxilitareya de xuine yikala. Alatala dijama nen jaxanla ma.”

10 “Kaḵa gilēn hanma ḵaxanla naxan xēmen bata a mē a ra, xa na nde a kōlō hanma a a dē ti a fena nde rabama nēn, a lan a yi na birin nakamali.”

11 “Xa ḵaxanla bata dōxō xēmē taa ra, a a kōlō hanma a a dē ti a fena nde rabama nēn,

12 a xēmēn na a mē, xa a mi sese fala a mi tondi, a lan a yi a kōlōne nun dē ti xuine birin nakamali.

13 Koni a xēmēn na a mē waxatin naxan yi, xa a mi tin, a mi lan a yi a kōlōne nun dē ti xuine rakamali. Alatala diḵama nēn a ma, amasōtō a xēmēn bata a kala.

14 Nayi, a xēmēn nōē tinḵe nēn hanma a tondi a kōlōne nun a dē ti xuine ma.

15 A na a mē, xa a xēmēn mi sese fala a ḵaxanla xa, a bata tin a kōlōne nun dē ti xuine birin ma a dunduni.

16 Koni xa lōxōn bata dangū a xēmēna a fe mēxi naxan yi, a yi fa a ḵaxanla dē ti xuine kala, xēmēna a ḵaxanla haken goronna tongoma nēn.”

17 Alatala na sariyane nan falaxi Musa xa dē tiina fe yi ḵaxalan futuxina fe yi hanma dii tēmēn naxan a baba konni.

## 31

### *Midiyan kaane yi ḵaxankata*

1 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

2 “Midiyan kaane fe ḵaxin saran e ra, e naxan ligaxi Isirayila kaane ra. Na xanbi ra, i laxirayama nēn.”

3 Nayi, Musa yi a fala yamaan xa, a naxa, “Muxuna ndee xa e yitōn yēngē so xinla ma ē yē. E sigama Midiyan kaane nan yēngēdeyi, alogo Alatala xa e fe ḵaxine saran e ra.

4 Nayi, ē xa yēngē soon muxu wuli keden keden tongo Isirayila bōnsōnne birin yi.”

5 E yi muxu wuli fu nun firin tongo Isirayila ganle yē yēngē so xinla ma. Bōnsōn keden, wuli keden.

6 Musa yi e rasiga yēngēni, bōnsōn yo bōnsōn muxu wuli keden, e nun Finexasi, saraxarali Eleyasari a dii xēmēna, naxan se rasariḵanxina ndee xali e nun xōtaan naxanye fema yēngēni.

7 E yi siga Midiyan yamanan yēngēdeni alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi. E yi xēmēne birin faxa.

8 E Midiyan manga suulun fan faxa, Efi nun Rekemi nun Suru nun Xuru nun Reba. E Beyori a dii Balami fan faxa silanfanna ra.

9 E yi Midiyan ḵaxanle nun e diine tongo, e nun e xuruseene nun e yii seene birin.

10 E yi e taane nun e dōxōdene birin gan.

11 E yi se tongoxine birin xali e nun muxune nun xuruseene.

12 E yi fa suxu muxune nun se tongoxine ra Musa nun saraxarali Eleyasari nun Isirayila yamaan fema daaxadeni Moyaba mēremēreni Yurudēn baan dēxōn Yeriko yētagi.

13 Musa nun saraxarali Eleyasari nun yamaan mangane yi siga e ralandeni daaxaden fari ma.

14 Musa yi xōlō gali kuntigine ma naxanye muxu wuli xun na e nun naxanye muxu kēmē xun na naxanye yi kelima na yēngēni.

15 Musa yi e maxōdin, a naxa, “Nanfera ē ḵaxanle luxi e nii ra?”

16 E tan nan Balami a kawandin namē, e Isirayila kaane bira tinxintareyani Alatala ra Peyori yi, fitina furen yi so Alatala yamani.

17 Iki ε dii xεmεne birin faxa, e nun ɲaxanla naxanye xεmε feen kolon.

18 Koni ε nœ sungutun nasɔlɔnxine ramare nεn ε yeεε xa.

19 Naxanye birin faxan tixi ε ye hanma e yiin din muxu faxaxin na, ne xa lu daaxaden fari ma xii solofere. E lan ε yi ε rasariɲan xii saxanden nun xii soloferede lɔxɔni e nun ε suxu muxune.

20 E mɔn xa dugine rasariɲan, e nun seen naxanye rafalaxi kidin na hanma sii xaben na hanma wudin na.”

21 Sofaan naxanye keli yeŋgeɲi, saraxarali Eleyasari yi a fala ne xa, a naxa, “Alatala ito nan yamarixi Musa ma a sariyani:

22 Xεmaan nun gbetin nun sulan nun wuren nun yɔxɔna,

23 e nun tεen mi naxanye birin ganma, ε xa ne rasariɲan tεen nan na. Na xanbi ra, ε yi e rasin marasariɲan igeni. Naxanye ganma, ε ne rasin marasariɲan igeni gbansan.

24 E na ε dugine xa xii soloferede lɔxɔni, ε sariɲanma nεn. Nayi, ε nœ soε nεn daaxadeni.”

25 Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

26 “I tan nun saraxarali Eleyasari nun yamaan xabila mangane, ε muxune nun xuruseene birin tεge naxanye tongoxi yeŋgeɲi.

27 Na xanbi ra, i xa e yitaxun firinna ra, fɔxɔ kedenna sofane nan gbeen na ra naxanye siga yeŋgeɲi, fɔxɔ kedenna yamaan dɔnxεn nan gbeen na ra.

28 I xa ndedi ba sofane gbeen na mudun na Alatala xa: i muxu keden ba muxu kεmε suulunna ra hanma xuruse kεmε suulun e nun ɲingene nun sofadle nun yeεεene nun siine birin.

29 I xa muduni ito ba e gbeen na, i yi a so saraxarali Eleyasari yii Alatala gbeen na.

30 Isirayila yamaan dɔnxεn gbeen tan, i xa muxu keden ba muxu tonge suulunna ra, hanma xuruse tonge suulun e nun ɲingene nun sofadle nun yeεεene nun siine birin. I yi e so Lewi bɔnsɔnna muxune yii, Alatala Batu Bubun taxuxi naxanye ra.”

31 Musa nun saraxarali Eleyasari yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

32 Sofane seen naxanye tongo yeŋgeɲi, itoe nan lu yeŋgeɲan xanbini: xuruse xunxuri wuli kεmε sennin wuli tonge solofere wuli suulun,

33 ɲinge wuli tonge solofere wuli firin,

34 sofali wuli tonge sennin wuli keden,

35 e nun sungutun nasɔlɔnxi wuli tonge saxan wuli firin.

36 Naxan yitaxun yeŋgeεsone ra na ni i ra: xuruse xunxuri wuli kεmε saxan wuli tonge saxan e nun solofere kεmε suulun,

37 xuruse xunxurin kεmε sennin tonge solofere e nun suulun yi ba a ra mudun na Alatala xa,

38 e nun ɲinge wuli tonge saxan wuli senninne, ɲinge tonge solofere e nun firin yi ba a ra mudun na Alatala xa,

39 e nun sofali wuli tonge saxan kεmε suulunna, sofali tonge sennin e nun keden yi ba a ra mudun na Alatala xa,

40 e nun muxu wuli fu nun senninna, muxu tonge saxan e nun firin yi ba a ra mudun na Alatala xa.

41 Musa yi na mudun so saraxarali Eleyasari yii Alatala gbeen na, alo Alatala a yamari a ma kii naxan yi.

42 Isirayila yamaan gbeen ni i ra Musa naxan dɔxɔ a danna.

43 Yamaan gheena: xuruse xunxuri wuli ke me saxan wuli tonge saxan wuli solofere ke me suulun,

44 e nun jinge wuli tonge saxan wuli sennin,

45 e nun sofali wuli tonge saxan ke me suulun,

46 e nun muxu wuli fu nun sennin.

47 Naxan soxi Isirayila kaane yii, Musa yi muxu keden ba muxu tonge suulunna ra, a xuruse keden ba xuruse tonge suulunna ra, alo Alatala a yamari a ma kii naxan yi. A yi e so Lewi bənsəonna muxune yii, Ala Batu Bubun yi taxuxi naxanye ra.

48 Ganla kuntigine yi siga Musa fema naxanye muxu wuli xun na e nun naxanye muxu ke me xun na.

49 E yi a fala a xa, e naxa, “Sofaan naxanye nxə yamarine bun, nxu bata ne tenge. Hali keden mi baxi nxu ra.

50 Nanara, nxu xema seen naxanye sətəxi, nxu bata fa ne ra Alatala xən a kiseen na nxu niin xunba saranna ra: kəe birane, yii kəe rasone, yii soli rasone, tunla sone, e nun jere ne.”

51 Musa nun saraxarali Eleyasari yi na xema muranne birin nasuxu e ra.

52 Kuntigin naxanye muxu wuli xun na e nun naxanye muxu ke me xun na, ne xema seene binyan yi sigə han kilo ke me tonge solofere, e naxanye fi Alatala ma.

53 Sofane tan yi e se tongoxine ramara e yii.

54 Musa nun saraxarali Eleyasari yi kuntigine xemaan tongo, e yi a xali Naralan Bubuni, alogo Alatala xa a jəxə lu Isirayila kaane xən.

## 32

### *Isirayila kaana ndee yi dəxə Yurudən sogeteden binni*

#### *Sariyane 3.12-22*

1 Xuruse wuyaxi yi Rubən nun Gadi bənsəonne yii. E yi a to a Yaasəri nun Galadi bəxən yi fan e xuruseene xa.

2 Nayi, Gadi kaane nun Rubən kaane yi fa Musa nun saraxarali Eleyasari nun yamaan mangane fema, e yi a fala, e naxa,

3 “Alatala yamanan naxanye nəxi Isirayila yamaan xa, Ataroti nun Dibon nun Yaasəri nun Nimira nun Xesibən nun Eleyale nun Sebami nun Nebo nun Bewoni,

4 na yamanane fan xuruseene xa, anu xuruseene nxu tan yii han, nxu tan e walikene.”

5 E yi a fala, e naxa, “Xa e tinje nxə falan ma, na bəxən xa so nxu yii, e nama nxu xali Yurudən baan kidi ma.”

6 Musa yi a fala e xa, a naxa, “E tan dəxən nən be ba, e ngaxakedenne yi siga yenge sodeni?”

7 Nanfera e Isirayila kaane tunnaxələma sigadeni yamanani Alatala naxan soxi e yii?

8 E fafane fan na nan liga bonni, n to e rasiga yamanan matodeni keli Kadesi-Barineya yi.

9 E te nən han Esikoli meremerəni. E to yelin yamanan matoe, e yi Isirayila kaane tunnaxələ e ma alogo e nama siga yamanani Alatala naxan soxi e yii.

10 Na ləxəni Alatala yi xələ, a yi a kələ, a naxa,

11 “Muxuni itoe naxan minixi Misiran yi, naxanye barin bata dangu jere məxəjən na, ne mi bəxən toma n na n kələxi naxan so fe ra Ibrahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii, amasətə e mi luxi n fəxə ra ki fajı.

12 Fə Yefune a dii Kalebi, Kenisi kaana, e nun Nunu a dii Yosuwe, bayo e lu nən Alatala fəxə ra ki fañi.’

13 Alatalaa xələ gbeen keli nən Isirayila kaane xili ma, a yi e rasiga tonbonna xun xən jee tonge naanin, han na waxatin muxune birin yi jan naxanye fe jaxin liga Alatala yetagi.

14 Iki e tan yulubi kanne, e faxi e fafane nan ma. E Alatala raxələma nən Isirayila xili ma dangu e ra.

15 Anu, xa e xete a fəxə ra, a mən yamani ito birin luma nən tonbonni, e yi findi yamaan birin halagi xunna ra.”

16 Na muxune mən yi e maso Musa ra e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu waxi sansanne sa feni be nxə xuruseene xa nxu yi taane ti nxə denbayane xa.

17 Na xanbi ra, nxu yenge so seene tonge, nxu yi ti Isirayila kaan bonne yee ra, nxu yi e xali e yirene yi. Nayi, nxə denbayane luma nən taa makantanxine kui, e ratanga yamanani ito muxune ma.

18 Nxu mi xete nxu konne yi, fə Isirayila kaane birin na dəxə e bəxəne yi.

19 Nxu mi bəxən sətəma Yurudən baan fəxə kedenni alo e tan, bayo nxu bata nxə bəxən sətə be binni baan sogeteden binni.”

20 Musa yi a fala e xa, a naxa, “Xa e falani ito liga, xa e yenge so seene tongo Alatala xa,

21 xa e sofane birin Yurudən baan gidi Alatala yetagi han a yi a yaxune birin kedi,

22 xa yamanan lu Alatala nəən bun, nayi Alatala nun Isirayila tinma nən e yi xete be. Nayi, yamanani ito findima nən e gbeen na Alatala yetagi.

23 Koni xa e mi na liga, e bata yulubin liga Alatala ra. E xa a kolon, fa fala e yulubin saranna e lima nən.

24 Awa, e xa taane ti e denbayane xa, e nun sansanne e xuruse kurune xa, koni e xa e de ti xuine rakamali de!”

25 Gadi kaane nun Rubən kaane yi a fala Musa xa, e naxa, “Nxu tan, i ya walikene a ligama nən alo i a yamarixi kii naxan yi.

26 Nxə diine nun nxə jaxanle nun nxə xuruseene birin luma nən Galadi taane yi.

27 Koni nxu tan i ya walikene birin yenge so seene tongoma nən, nxu siga yenge sodeni Alatala yetagi, alo nxu kanna a falaxi kii naxan yi.”

28 Musa yi yamarin fi saraxarali Eleyasari ma e nun Nunu a dii Yosuwe ma, e nun Isirayila bənsən mangane ma e fe ra.

29 Musa yi a fala e xa, a naxa, “Xa Gadi kaane nun Rubən kaane Yurudən baan gidi e fəxə ra, e birin yi yenge so seene tongo Alatala xa, nayi yamanan na lu e nəən bun, e Galadi yamanan so e yii e gbeen na.

30 Koni xa e birin mi gidi e fəxə ra yenge so seene ra e yii, e xa dəxə e tagi Kanan bəxəni.”

31 Gadi kaane nun Rubən kaane yi a fala, e naxa, “Alatala bata naxan fala, nxu tan i ya walikene na ligama nən.

32 Nxu gidima nən Kanan yamanani Alatala xa yenge so seene ra nxu yii, koni nxu kee bəxən sətəma nən Yurudən baan be binni.”

33 Musa yi Amarine manga Sixən ma yamanan nun Basan manga Ogo a yamanan so Gadi kaane nun Rubən kaane nun Yusufu a dii Manase bənsəna fəxə kedenna yii, e nun e taane nun bəxən naxanye e rabilinni.

34 Gadi kaane yi Dibon nun Ataroti nun Aroyeri nun

35 Atiroti-Sofani nun Yaasari nun Yogboha nun

36 Beti-Nimira nun Beti-Haran ti taa makantanxine ra, e yi xuruse sansanne sa.

<sup>37</sup> Ruben kaane yi Xesibon ti, e nun Eleyale nun Kiriyatayimi nun

<sup>38</sup> Nebo nun Baali-Meyon, e naxanye xiliye masara, e nun Sibima. E taan naxanye ti e yi ne xili sa.

<sup>39</sup> Manase a dii Makiri yixetene yi siga Galadi yi, e yi a suxu, e yi Amorine kedi naxanye yi doxi na.

<sup>40</sup> Nayi, Musa yi Galadi so e yii alogo e xa doxo na.

<sup>41</sup> Yayiri, Manase yixetena nde yi siga, a yi taadina ndee suxu, a yi e xili sa “Yayiriya.”

<sup>42</sup> Noba yi siga, a yi Kenata suxu e nun a banxidene, a yi a xili sa “Nobaya.”

## 33

### *Isirayila kaane sigatina*

<sup>1</sup> Isirayila kaane sigadene ni i ra e to mini Misiran yi e gali yeen ma, Musa nun Haruna yamarin bun.

<sup>2</sup> Musa yi tidene sebema Alatalaa yamarin nan ma. E sigadene ni i ra, e tide yeen ma.

<sup>3</sup> E keli Ramisesi yi kike singen xii fu nun suulundeni Halagi Tiin Dangu Laxon Sanla kuye baani. Isirayila kaane xoroyaxin yi mini Misiran kaane birin yetagi,

<sup>4</sup> Misiran kaane yi e dii singene binbine maluxunma waxatin naxan yi Alatala naxanye faxa e ye. Amasoto Alatala e alane yalagi nen.

<sup>5</sup> Isirayila kaane yi keli Ramisesi yi, e sa daaxa Sukoti yi.

<sup>6</sup> E yi keli Sukoti yi, e sa daaxa Etama yi tonbonna danna ra.

<sup>7</sup> E yi keli Etama yi, e yi xete han Pihahiroti yi, Baali-Sefon yetagi, e yi sa daaxa Migidoli dexon.

<sup>8</sup> E yi keli Pihahiroti yi, e yi baan gidi tonbonna binni, e yi xii saxan siga ti Etama tonbonni, e yi sa daaxa Mara yi.

<sup>9</sup> E yi keli Mara yi, e siga Elimi yi, tigi fu nun firin e nun tugu bili tonge solofere yi denaxan yi. E yi daaxa menni.

<sup>10</sup> E yi keli Elimi yi, e sa daaxa Gbala Baan dexon.

<sup>11</sup> E yi keli Gbala Baani, e sa daaxa Sin tonbonni.

<sup>12</sup> E yi keli Sin tonbonni, e sa daaxa Dofika yi.

<sup>13</sup> E yi keli Dofika yi, e sa daaxa Alusi yi.

<sup>14</sup> E yi keli Alusi yi, e sa daaxa Refidimi yi, yamaan mi min igen soto denaxan yi.

<sup>15</sup> E yi keli Refidimi yi, e sa daaxa Sinayi tonbonni.

<sup>16</sup> E yi keli Sinayi tonbonni, e sa daaxa Kibiroti-Hatawa yi.

<sup>17</sup> E yi keli Kibiroti-Hatawa yi, e sa daaxa Xaseroti yi.

<sup>18</sup> E yi keli Xaseroti yi, e sa daaxa Ritima yi.

<sup>19</sup> E yi keli Ritima yi, e sa daaxa Rimon-Peresi yi.

<sup>20</sup> E yi keli Rimon-Peresi yi, e sa daaxa Libina yi.

<sup>21</sup> E yi keli Libina yi, e sa daaxa Risa yi.

<sup>22</sup> E yi keli Risa yi, e sa daaxa Kehelata yi.

<sup>23</sup> E yi keli Kehelata yi, e sa daaxa Saferi geyaan ma.

<sup>24</sup> E yi keli Saferi geyaan ma, e sa daaxa Harada yi.

<sup>25</sup> E yi keli Harada yi, e sa daaxa Makeloti yi.

<sup>26</sup> E yi keli Makeloti yi, e sa daaxa Taxati yi.

<sup>27</sup> E yi keli Taxati yi, e sa daaxa Tera yi.

<sup>28</sup> E yi keli Tera yi, e sa daaxa Mitika yi.

29 E yi keli Mitika yi, e sa daaxa Hasimona yi.

30 E yi keli Hasimona yi, e sa daaxa Moseroti yi.

31 E yi keli Moseroti yi, e sa daaxa Bene-Yakani yi.

32 E yi keli Bene-Yakani yi, e sa daaxa Horo-Gidigadi yi.

33 E yi keli Horo-Gidigadi yi, e sa daaxa Yotobata yi.

34 E yi keli Yotobata yi, e sa daaxa Abirona yi.

35 E yi keli Abirona yi, e sa daaxa Esiyon-Gebere yi.

36 E yi keli Esiyon-Gebere yi, e sa daaxa Kadesi yi Sini tonbonni.

37 E yi keli Kadesi yi, e sa daaxa Horo geyaan ma, Edɔn yamanan danna.

38 Saraxarali Haruna yi te Horo geyaan ma, Alatalaa yamarin ma. A sa faxa mɛnni, Isirayila kaane minin jɛɛ tonge naanindenɛ Misiran yi a kike suulunden xii singeni.

39 Haruna bata yi jɛɛ kɛmɛ mɔxɔjɛn nun saxan sɔtɔ siimayaan na a faxa waxatin naxan yi Horo geyaan fari.

40 Kanan Manga Aradi naxan yi dɔxi Negewi yi Kanan yamanani, na yi Isirayila kaane fa feen mɛ.

41 E yi keli Horo geyaan ma, e sa daaxa Salimona yi.

42 E yi keli Salimona yi, e sa daaxa Punon yi.

43 E yi keli Punon yi, e sa daaxa Oboti yi.

44 E yi keli Oboti yi, e sa daaxa Ye-Abarimi yi Moyaba danna ra.

45 E yi keli Iyimi yi, e sa daaxa Dibon-Gadi yi.

46 E yi keli Dibon-Gadi yi, e sa daaxa Alamɔn-Dibilatayimi yi.

47 E yi keli Alamɔn-Dibilatayimi yi, e sa daaxa Abarimi geyane yi Nebo yetagi.

48 E yi keli Abarimi geyane yi, e sa daaxa Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi, Yurudɛn baan dɛxɔn, Yeriko yetagi.

49 E yi daaxa Yurudɛn baan dɛxɔn Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi, keli Beti-Yɛsimoti yi han Abeli-Sitimi.

50 Alatala yi a fala Musa xa Moyaba mɛrɛmɛrɛne yi Yurudɛn baan dɛxɔn Yeriko yetagi,

51 a Musa xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E na Yurudɛn baan gidi, e so Kanan yamanani,

52 e xa yamanan muxune birin kedi. E e suxure gɛmɛne nun suxure wurene kala, e nun e taane kidene.

53 E e yamanan tongo e yi dɔxɔ na, amasɔtɔ n bata a so e yii e gbeen na.

54 E masɛnsɛnna ti, e yamanani taxun bɔnsɔnne ra. Naxanye wuya, e kɛɛ bɔxɔ gbeen so ne yii. Naxanye mi wuya e xa a xurin so ne yii. E na naxan sɔtɔ masɛnsɛnna xɔn, e gbeen nan na ra. Kɛɛ bɔxɔne yitaxunma e fafane bɔnsɔn yɛɛn nan ma.

55 Koni xa e mi yamanan muxune birin kedi, e na naxanye lu na, ne e tɔrɔma nɛn alo tansinna e yɛɛne xɔn hanma janla naxanye e fatin masɔxɔnma. E e tɔrɔma nɛn yamanani e dɔxɔma dɛnaxan yi.

56 Nayi, n naxan nagidixi e ma, na ligama e tan nan na.”

## 34

### *Kanan bɔxɔn danna*

1 Alatala yi a fala Musa xa,

2 a a xa a yamari Isirayila kaane ma, a naxa, “E na so Kanan yamanani, n bɔxɔn naxan soma e yii e kɛɛn na, na danne ni i ra:



<sup>3</sup> E yamanan yiifari fəxən danna findima Sini tonbonna nan na, Edən yamanan danna ra. Na danna fələma Fəxə Daraan yiifari fəxən nin sogeteden binni.

<sup>4</sup> A bilinma nən Akaribimi geyaan yiifari fəxəni, siga Sini binni, dangu Kadesi-Barineya yiifari fəxən ma han Xasari-Adari han Asimon.

<sup>5</sup> Keli Asimon yi, danna mən danguma nən sa dəxə Misiran xuden na, a sa dəxə fəxə igen na.

<sup>6</sup> Sogegodode binni, danna findima fəxə ige gbeen nan na.

<sup>7</sup> Kəmenna ma, ε xa danna sa fəxə ige gbeen nun Horo geyaan tagi.

<sup>8</sup> Keli Horo geyaan ma, ε yi a radangu Lebo-Xamata han Sedadi yi.

<sup>9</sup> A yi siga han Sifiron, sa dəxə Xasari-Enan na. E kəmən ma danna nan na ra.

<sup>10</sup> Sogeteden binni, ε xa danna sa keli Xasari-Enan yi siga Sefami binni.

<sup>11</sup> Keli mənni, a yi siga Ribila binni, Ayin sogeteden binni, sa dəxə tintin yiren na Kinəreti Daraan sogetedeni.

<sup>12</sup> Danna yi sa dəxə Yurudən Baan na siga Fəxə Darani. E yamanan danne findin ne nan na.”

<sup>13</sup> Musa yi na yamarine rali Isirayila kaane ma. A mən yi a fala e xa, a naxa, “Alatala yamanani ito nan yitaxunma bənsən solomanaanin nun a tagiin na masənnəna xən.

<sup>14</sup> Amasəto Rubən bənsənnəna nun Gadi bənsənnəna nun Manase bənsənnəna fəxə kedenna bata yi e kεε bəxən sətə.

<sup>15</sup> Bənsən firin nun a tagini ito bata e kεε bəxən sətə Yurudən Baan sogeteden binni, Yeriko yetagi.”

### *Yēratine xa bəxəni taxun*

<sup>16</sup> Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>17</sup> “Saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe xa yamanani taxun.

<sup>18</sup> I mən xa bənsən manga keden keden sa e fari e malideni.”

<sup>19</sup> E xinle ni itoe ra: Yefune a dii Kalebi Yuda bənsənni,

<sup>20</sup> Amixudi a dii Semuyəli Simeyən bənsənni,

<sup>21</sup> Kisilon ma dii Elidadi Bunyamin bənsənni,

<sup>22</sup> Yəgili a dii Buki, Dan bənsən mangana,

<sup>23</sup> Efodi a dii Xaniyeli, Yusufu a dii Manase bənsən mangana,

<sup>24</sup> Sifitan ma dii Kəmuyləli, Yusufu a dii Eframi bənsən mangana,

<sup>25</sup> Parinaki a dii Elisafan, Sabulon bənsən mangana,

<sup>26</sup> Asan ma dii Palitiyeli, Isakari bənsən mangana,

<sup>27</sup> Selomi a dii Axixudi, Aseri bənsən mangana,

<sup>28</sup> e nun Amixudi a dii Pedaheli Nafatali bənsən mangana.

<sup>29</sup> Alatala ne nan yamarixi e xa Kanan yamani taxun Isirayila kaane ra.

## 35

### *Lewi a taane*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Musa xa Moyaba mərəmərəne yi Yurudən Baan dəxən Yeriko yetagi, a naxa,

<sup>2</sup> “Isirayila kaane yamari a e xa taane ba e kεε bəxəne ra e yi e fi Lewi bənsənnəna muxune ma, alogo e xa dəxə na. E mən yi na taane rabilin xεene so e yii.

<sup>3</sup> Nayi, Lewi bənsənnəna muxune taane sətəma nən e dəxədene ra, e yi bəxəne sətə e rabilinni e jingene nun e seene nun e xuruseene xa.

4 ፎጳጳን naxanye soma Lewi bənsənnə muxune yii, ne danne nun taane yinne xa makuya e bode ra han nəngənnə ye wuli keden.

5 Taan fəxə naaninne kuyan xa lan, nəngənnə ye wuli firin sogeteden binni, nəngənnə ye wuli firin yiifari fəxəni, nəngənnə ye wuli firin sogegododen binni, e nun nəngənnə ye wuli firin kəmənnə ma. Taan xa lu a tagini. E xεene danne sama na kii nin.

6 ፎጳጳን naxanye soma Lewi bənsənnə muxune yii, ε xa sennin sugandi ne ye marakisi taane ra alogo muxun naxan na faxan ti, a xa a gi, a siga mənna nde yi. E mən xa taa tonge naanin nun firin gbete ye so e yii.

7 A malanxina, ε taa tonge naanin nun solomasεεε nan soma Lewi bənsənnə muxune yii e nun e rabillinne xεene.

8 Isirayila bənsənnə birin xa taana ndee so e yii naxan nun a bənsənnə lan. Taa gbegbe xa ba bənsən gbeene bəxəne ra, ndedi yi ba bənsən xurine bəxəne ra.”

### *Marakisi taane*

*Sariyane 4.40-43 nun 19.1-13 nun Yosuwe 20.1-9*

9 Alatala yi a fala Musa xa,

10 a a xa a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E na Yurudən baan gidi ε so Kanan yamanani,

11 ε xa taana ndee sugandi marakisi taane ra. Naxan na faxan ti a mi a rakelixa ma, a a gima nən a siga mənna nde yi.

12 A yi ratanga faxa muxun gbəeɾəxə muxun ma mənni, alogo a nama faxa benun yamaan yi a makiti.

13 E taan naxanye soma e yii, taa sennin nan findima marakisi taane ra ne ye.

14 Marakisi taa saxan xa lu Yurudən baan sogeteden binni, saxan Kanan yamanani.

15 Muxune ratangama nən taa senninni itoe yi, Isirayila kaana hanma xəɾən naxan dəxi Isirayila kaane ye. Naxan na faxan ti, a mi a rakeli a ma, fo a xa a gi, a siga mənna nde yi.”

16 “Xa muxuna nde faxan ti wure ma seen na, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa.

17 Xa a gəmən tongo naxan muxun faxε, a muxuna nde gələn a ra, a yi a faxa, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa.

18 Xa a wudin tongo naxan muxun faxε, a yi muxuna nde bənbə a ra, a faxa, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa.

19 Faxa muxun gbəeɾəxə muxun nan faxa tiin faxama. A na a to, a xa a faxa.

20 Xa muxuna nde a boden nabira, a bata yi a yitən xənnantenyani, hanma a a rakeli a ma, a yi a gələn, a yi a faxa,

21 hanma a yi a bənbə xənnantenyani, a yi a faxa, faxa tiin nan na kanna ra. A lan a yi faxa. Faxa muxun gbəeɾəxə muxun na a to, a xa a faxa.”

22 “Koni xa muxuna nde a boden nabira tantanni, xənnantenyaa mi a ra, hanma a a gələn, a mi a rakeli a ma,

23 hanma a mi a toxi, a yi gəmən nabira a ma naxan a faxε, a yi faxa, nayi bayo a yaxu mi a ra, a mi yi waxi fe ɾaxin liga feni a ra,

24 yamaan xa faxa tiin nun faxa muxun gbəeɾəxə muxun makiti na sariyane xən.

<sup>25</sup> Yamaan xa faxes tiin xun mafala faxes muxun gbeeyoxo muxun xon, e mon yi a xali marakisi taani a yi denaxan yi. Faxes tiin xa lu marakisi taani han saraxarali kuntigin yi faxes, naxan masusan ture sarijanxin na.

<sup>26</sup> Koni xa faxes tiin mini marakisi taan danna ra, a yi denaxan yi

<sup>27</sup> faxes muxun gbeeyoxo muxun yi a to marakisi taan boxon fari ma, faxes muxun gbeeyoxo muxun nae nen a faxadani, a mi yatema faxes tiin na.

<sup>28</sup> Amasoto faxes tiin lan nen a lu marakisi taani han saraxarali kuntigin yi faxes. Fo na na faxes a yi no xete a boxone yi.”

<sup>29</sup> “E sariyane nan ne ra waxati famatone birin yi, e nema doxi dede yi.

<sup>30</sup> Naxan na muxun faxes, e xa a faxes xa sereyane sereyaan ba a a funfun na a ra. Koni e nama muxu yo faxes sereya kedenna fala xuiin ma.”

<sup>31</sup> “E nama gbetin nasuxu faxes tiin xunba saren na naxan lan a faxes. E xa a faxes.

<sup>32</sup> E nama gbetin nasuxu muxun yii naxan bata a gi, a siga marakisi taani, alogo a mon xa xete, a doxo a boxoni benun saraxarali kuntigin xa faxes.

<sup>33</sup> E nama yamanan naxosi e doxi denaxan yi. Anu, muxu faxan yamanan xosima nen. Boxon mi rasarijanma faxes tixin ma fo faxes tiin na faxes.

<sup>34</sup> E nama yamanan naxosi e doxi denaxan yi, e nun n tan fan doxi denaxan yi. Amasoto Alatala nan n tan na, naxan doxi Isirayila kaane tagi.”

## 36

### *Keena fe sariyan dii temene xa*

<sup>1</sup> Denbaya xunna ndee yi fa fala tideni Musa nun Isirayila bansonne yerratine xa keli Makiri a dii Galadi bansonni, Manase mamandenna, Yusufu yixetene xabilane.

<sup>2</sup> E yi a fala, e naxa, “Alatala to a yamari nxu kanna Musa ma a xa kee boxone yitaxun Isirayila kaane ra masensenna xon, a mon a yamarixi a manen a a xa nxu ngaxakedenna Selofexadi keen so a dii temene yii.

<sup>3</sup> Iki xa Isirayila banson gbete xemena e futu, e kee boxon bama nen nxu bansonna gbeen na, a sa e banson nenena boxon fari. Nayi, kee boxon naxan soxi nxu bansonna yii masensenna xon, na nde bama a ra nen.

<sup>4</sup> Nayi, Isirayila Xoroja Neen na a li, e kee boxon bama nen nxo bansonna gbeen na, a sa e banson nenen gbeen fari.”

<sup>5</sup> Musa yi Alatalaa yamarine rali Isirayila kaane ma, a naxa, “Yusufu a diine bansonna muxune jondi.

<sup>6</sup> Alatalaa yamarin ni i ra Selofexadi a dii temene fe yi: Xemnen naxan na e kenen e xa doxo na xon, koni a xa findi e baba bansonna xabilan muxuna nde nan na,

<sup>7</sup> alogo Isirayila kee boxone nama keli banson gbete yi siga banson gbete yi. Isirayila kaane birin xa e benbane bansonna kee boxon nan soto.

<sup>8</sup> Xa jaxalan yo boxon soto keen na Isirayila bansonna nde yi, a xa doxo a baba bansonna xabilan muxuna nde xon, alogo Isirayila kaane birin xa e benbane kee boxon soto.

<sup>9</sup> Isirayila kee boxone nama keli banson gbete yi siga banson gbete yi, Isirayila bansonne birin kee boxone xa lu e yii.”

<sup>10</sup> Selofexadi a dii temene yi a liga alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>11</sup> Maxala nun Tirisa nun Xogala nun Milika nun Noha nan Selofexadi a dii temene ra. E yi doxo e baba ngaxakedenne dii xemene xon.

<sup>12</sup> E dɔxɔ nɛn e baba Yusufu a dii Manase bɔnsɔnna xabilane muxuna ndee xɔn. Na ma, e keɛ bɔxɔne yi lu e baba bɔnsɔnna xabilani.

<sup>13</sup> Yamarine nun sariyane nan ne ra Alatala naxanye fala Isirayila kaane xa fata Musa ra Moyaba merɛmerɛne yi Yurudɛn baan dɛxɔn Yeriko yɛtagi.

## Sariyane

### Nabi Musa Alaa Falan Naxan Sebɛ

Tawureta Musa yire suulunden ni i ra. Isirayila kaane bata yi findi konyine ra Misiran yamanani. Na konyiyaan bata yi bu han Ala Nabi Musa xɛ waxatin naxan yi. Ala yi a mali a xa Isirayila kaane raxorɔya. E yi mini Misiran yamanani Ala senben barakani. Na xanbi ra, Ala yi e xun ti Kanan yamanan na, a denaxan fixi e ma. E yi kira yi, Ala yi mini e xa Sinayi geyaan fari. A yi a sariyan fi Nabi Musa ma alogo yamaan xa lu e Marigin sagoon lige. Koni yamaan yi Ala matandi sanɲa yi wuyaxi tonbonni. Na taruxun birin sebɛxi Tawureta Musa yiren bonne kui.

Benun e xa Kanan bɔxɔn sɔtɔ, Nabi Musa yi Isirayila kaane malan. A yi taruxuni ito birin nabira e ma. A mɔn yi xɛtɛ Alaa sariyan birin ma alogo e nama ɲinan a xɔn Kanan bɔxɔni. Na kawandin nan sebɛxi Kitabun yireni ito kui.

Isirayila kaane somatɔna Kanan bɔxɔni, Musa yi kawandi saxan ba Isirayila kaane xa. A singen sebɛxi keli Sariyane sora 1 ma han a sora 4.43. A firinden sebɛxi keli Sariyane 4.44 ma han a sora 28.68. A saxanden sebɛxi keli Sariyane 28.69 ma han a sora 30.20.

Musa Ala kɛwanle nan ma fe rabirama en ma, a naxanye rakamalixi a xanuntanya gbeen i yamaan xa: a bata yi layirin xidi e tagi, a yi ti e yɛɛ ra ɲɛɛ tonge naanin bun ma tonbonni, a yi e ratanga e yaxune ma, a yi a sariyane nun yamarine fala e xa e nun a dɛ xuine. Koni Kitabun yireni ito mi findixi kawandin xan gbansan na, hanma sariyan naxanye bata yi kolon nun Kitabun yire singene xɔn. Musa falan tima nen be alo kawandi ba kɛndɛna, naxan a rame muxune xilima senben na alogo e xa e xaxili lu Alaa tinxinyaan xɔn ma. Nayi, e yi kisi feen lanna raso e nun a tan Ala keden peen tagi. Musa yi a fala, a naxa, “Isirayila kaane, ɛ tuli mati. Alatala en ma Ala keden peen na a ra. I xa Alatala i ya Ala xanu i bɔɲɛn birin na e nun i niin birin na e nun i senben birin na.” (Sariyane 6.4-5) Falani ito findixi Isirayila kaane tubi xuiin nan na e naxan falama lɔxɔ yo lɔxɔ e denkeleyana fe ra.

A sora naanin dɔnxɛne, ne findixi fala ɲaxume firin nun taruxu firin nan na: a singen feene nan falama naxanye a yitama Yosuwe sugandi kii naxan yi Musa ɲɔxɔni alogo a xa ti Isirayila yamaan yɛɛ ra, siga na yamanani Ala yi naxan fima e ma (Sariyane 31). A mɔn betin yitama naxan xili “Musaa betina” (Sariyane 32). A mɔn Musaa dubana fe yɛbama Isirayila kaane xa (Sariyane 33), a yi Musa faxa feen fala (Sariyane 34).

E sariya kɛdin naxan to Yerusalen taani Ala Batu Banxini Manga Yosiya waxatini, na nɔɛ findɛ Kitabun yireni ito nan na (A mato Mangane Firinden sora 22 kui). Kitabun yireni ito a feene mɔn falama kitabu gbɛtɛ yire wuyaxi kui alo Mangane nun Nabi Yeremi a Kitabun yirena han sa dɔxɔ Yesu waxatin na. Misaala ra, Matiyu 4.4 hanma Matiyu 10 e nun Maraka 12.32.

#### *Nabi Musaa kawandi baana*

<sup>1</sup> Falane ni itoe ra, Nabi Musa naxanye fala Isirayila kaane birin xa. Na waxatini, a yi Yuruden sogetede mabinna nin, Araba tonbonni Sufi yetagi, Paran, Tofeli, Laban, Xaserɔti, nun Disahabi longonne ra.

<sup>2</sup> Keli Horebe geyaan ma siga Kadesi-Barineya, xii fu nun keden sigatiin na a ra kiraan xɔn ma naxan danguma Seyiri geyane binni.

<sup>3</sup> E minin ƶEE tonge naaninden kike fu nun kedenden xii singe lɔxɔni Misiran bɔxɔni, Nabi Musa yi Alatalaa yamarine birin nali Isirayila kaane ma.

<sup>4</sup> Na waxatini, Musa bata yi Amorine manga Sixɔn nɔ yɛngɛni naxan yi dɔxi Xɛsibɔn yi, e nun Manga Ogo, Basan mangana, naxan yi dɔxi Asatarɔti nun Edere yi.

<sup>5</sup> Yurudɛn sogeteden mabinni, Moyaba bɔxɔni, Nabi Musa yi Alaa sariyan yɛba e xa, a naxa:

<sup>6</sup> Alatala en ma Ala ito nan falaxi en xa, Horebe geyaan ma, a naxa, “E bata bu geyani ito ma.

<sup>7</sup> E keli, e siga geyane ma Amorine dɛnaxan yi, mɛnna longonna birin, Araba bɔxɔni, geyane fari, Sefela nun Negewi binni, fɔxɔ ige dɛɛn na, han Kanan bɔxɔni, han Liban yi, sa dɔxɔ Efirati baa gbeen na.

<sup>8</sup> E xa na bɔxɔn mato, n naxan fixi e ma. E siga, e xa na tongo, bayo n tan Alatala yati nan n kɔlɔ e benbane xa, Ibrahima nun Isiyaga nun Yaxuba, e nun e bɔnsɔnna birin hali e dangu xanbini, a n na bɔxɔn nan soma e yii.”

### *Nabi Musa yi kitisane dɔxɔ*

#### *Xɔɔyaan 18.13-27*

<sup>9</sup> Na waxatini, n ni ito nan fala e xa, n naxa, “N tan kedenna mi nɔe e goronna tonge.

<sup>10</sup> Alatala e Ala bata e rawuya ayi. Iki e bata wuya ayi alo sarene kore.

<sup>11</sup> Alatala e benbane Ala xa e rawuya ayi han wuli wuli. A xa e baraka alo a a falaxi kii naxan yi.

<sup>12</sup> Koni, n tan kedenna nɔe e birin goronna tonge di, n yi e kitine birin sa?

<sup>13</sup> E xa xɛmɛne sugandi e bɔnsɔnne yi, naxanye xaxili fan, e feene yɛe toma, e binyaxi. N ne nan tima yamaan xun na.”

<sup>14</sup> E yi n yabi, a n ma falan lanxi.

<sup>15</sup> Nayi, n yi e yɛɛratine tongo, xɛmɛ xaxilimaan naxanye binyaxi e bɔnsɔnne yɛ. N yi e dɔxɔ muxu wuli xun na hanma muxu kɛmɛ hanma muxu tonge suulun hanma muxu fu. E findi kuntigine ra e bɔnsɔnne tagi.

<sup>16</sup> Na waxatini, n yi yamarini ito so e kitisane yii. N naxa, “E xa e tuli mati e bari bodene ra. E yi e birin makiti tinxinni, e ngaxakedenne tagi e nun e tan nun xɔɔne tagi.

<sup>17</sup> E nama muxu yo rafisa bonne xa kiti sadeni. E e tuli mati sɛnbɛ kanna nun sɛnbɛtaren fan na. E nama gaxu muxu yo yɛe ra, bayo Ala nan kitisaan na. Xa kitin xɔdɔxɔ e yii, e xa a fala n xa, n tan yi kitin sa.”

<sup>18</sup> Na kiini n bata yamarine birin yɛba e xa, a lan e xa naxan liga.

### *Murutɛn Kadesi yi*

#### *Yatene 13.1-33*

<sup>19</sup> Na to dangu, en bata keli Horebe geyaan ma, en yi dangu tonbon magaxuxin na e dɛnaxan toxi. En yi ti kiraan xɔn siga Amori geyane ma, alo Alatala en ma Ala a yamari en ma kii naxan yi. En yi so Kadesi-Barineya yi.

<sup>20</sup> N yi a fala e xa, n naxa, “E bata Amori geyane li, Alatala en ma Ala dɛnaxan fixi en ma.

<sup>21</sup> A mato, Alatala e Ala bata bɔxɔni ito dɔxɔ en yɛe ra. E siga, e xa na tongo alo Alatala e benbane Ala a falaxi e xa kii naxan yi. E nama gaxu, e nama kuisan.”

<sup>22</sup> Na waxatini, e birin yi fa n fɛma, e yi a fala n xa, e naxa, “En xa xɛrane rasiga, e xa sa bɔxɔni ito feene rakɔrɔsi. E fa dɛntɛgɛn sa en xa, en lan en xa sigan ti kiraan naxan xɔn e nun en sigama taan naxanye yi.”

23 E miriyaan yi rafan n ma. Nanara, n yi xεmε fu nun firin yeβa ε bɔnsɔn keden kedenne tagi.

24 E yi siga geyane yi han e sa Esikoli lanbanna li. E yi na yirene rakɔrɔsi.

25 E yi na bɔxɔn bogi seene ba, e yi fa e yita en na. E yi dɛntɛgen sa en xa, e naxa, “Alatala en ma Ala bɔxɔ fajɪn nan fixi en ma.”

26 Koni ε mi tinxi sigε, ε murutε nɛn Alatala ε Alaa yamarin bun ma.

27 E yi lu tondi falane tiyε ε bubune kui. E naxa, “Alatala en naxuxuxi, nanara a en naminixi Misiran yi alogo a xa en so Amorine yii e yi en halagi.

28 En sigan minɛn? En ngaxakedenne bata en tunnaxɔlɔ, e naxa, ‘Mɛn kaane fangan gbo en xa! E mɔn kuya en xa. Na taane gbo. Yinna naxanye e rabilinni, ne texi han kore. Nxu bata Anakine yati to na yi.’ ”

29 N yi a fala ε xa, n naxa, “E nama kuisan. E nama gaxu e yεε ra de!

30 Alatala ε Ala naxan tima e yεε ra, a tan nan yengɛn soma ε xa alo a a liga ε yεε xɔri kii naxan yi Misiran yi han tonbonni.

31 E bata a to nayi, Alatala ε Ala faxi ε ra nɛn alo muxuna a diin xalima kii naxan yi ε sigatiin birin yi han ε yi fa be li.”

32 Koni na birin yi, ε mi yi laxi Alatala ε Ala ra.

33 A tan nan yi tima e yεε ra kiraan xɔn, a daaxadene fen ε xa ε luma dɛnaxanye yi. Kɔɛen na, a kirani yalan tɛen na. Yanyin fan na, kundaan yi ti ε yεε ra.

#### *Yatene 14.20-45*

34 Alatala to ε falan mε, a xɔlɔ, a yi a kɔlɔ,

35 “Muxu kobini ito yo mi soε bɔxɔ fajɪni ito yi, n naxan layirin tongo ε benbane xa

36 fɔ Yefune a dii Kalebi, na nan a toma. N na bɔxɔn soma a yii nɛn a naxan yisigaxi e nun a bɔnsɔnna, bayo a lu nɛn Alatalaa kiraan xɔn ken!”

37 Alatala bata xɔlɔ n fan ma ε tan ma fe ra. A yi a fala, a naxa, “I tan yetɛen mi soma bɔxɔni ito yi.

38 Nunu a dii Yosuwe, i mali muxun nan fama sodeni. I xa a senbe so, bayo a tan nan tima Isirayila yεε ra, e bɔxɔni ito sɔtɔ e kɛen na.

39 E diine, ε a falaxi naxanye ma a e findima nɛn muxu suxine ra, e tan naxanye munma fe kobi nun fe fajɪn tagi rabaan kolon, e tan nan soma na bɔxɔni. N na fima e tan nan ma. E tan nan a sɔtɔma e kɛen na.

40 Koni ε tan, ε mɔn xa xεtε, ε siga tonbonni, siga Gbala Baan kiraan xɔn.”

41 E yi a yabi, ε naxa, “Nxu bata findi yulubi kanne ra Alatala yεε ra yi, koni iki nxu xa siga yengε sodeni, alo Alatala en ma Ala a yamarixi nxu ma kii naxan yi.” E birin yi ε yengεso seene tongo, bayo ε a mirixi nɛn a geya bɔxɔni ito masɔtɔn mi xɔdɔxɔ.

42 Koni Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A fala e xa, i naxa, ‘E nama siga yengε sodeni de! N mi luma ε xɔn. E yaxune ε nɔma nɛn.’ ”

43 N yi ε maxadi na kiini, koni ε mi ε tuli mati n na. E yi murutε Alatalaa yamarin ma, ε yi siga geya yireni wasoni.

44 Amarin naxanye yi dɔxi geyane yi, ne yi mini ε yengɛdeni alo kumi jɛjɛne dinma muxun na kii naxan yi. E yi ε kedi, e yi ε bɔnbɔ keli Seyiri han Xoroma.

45 E to xεtε, ε yi wuga Alatala yetagi han! Koni Alatala mi ε xuiin name, a mi a tuli mati ε xuiin na.

46 E mɔn yi lu Kadesi yi alo ε bu na kii naxan yi a singeni.

## 2

<sup>1</sup> Na xanbi ra, nxu yi xεε tonbonni nxu kiraan suxu naxan danguma Gbala Baani, alo Alatala a fala n xa kii naxan yi. Nxu yi Seyiri geyane mabilin xii wuyaxi bun.

*Isirayila kaane siga tiina*

<sup>2</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa,

<sup>3</sup> “E bata bu geyani ito rabilinni. E firifiri kōmenna ma.”

<sup>4</sup> A yi a fala n xa a n xa yamarini ito fi ε ma. E danguma nēn Seyiri bōxōni, ε ngaxakedenne dēnaxan yi, Esayu bōnsōnna. E gaxuma nēn ε yεε ra, koni ε xa a liga ε yeren ma,

<sup>5</sup> ε nama yēngēn gidi e ma, bayo n mi sese soma ε yii fata e bōxōn na, hali san tidena. N bata Seyiri geyane fi Esayu ma.

<sup>6</sup> E na donseen nun igen naxan tongo fō ε xa a saren fi nēn gbetin na.

<sup>7</sup> Alatala ε Ala bata barakan sa ε kēwanli. A yi a jōxō lu ε sigatiin xōn ma ε yi tonbonni ito yi waxatin naxan yi. Nεε tonge naaninni ito bun ma, Alatala ε Ala nan yi ε xōn. Sese mi dasaxi ε ma.

<sup>8</sup> Nanara, en yi dangu en ngaxakedenne bōxōn dēxōn Esayu bōnsōnna naxanye dōxi Seyiri bōxōni. En mōn yi Araba kiraan suxu, naxan kelima Elati nun Esiyon-Gebere yi. Na xanbi ra, en yi en maxεε, en yi dangu Moyaba tonbon kiraan xōn.

<sup>9</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “E nama yēngēn gidi Moyaba kaane ma de! E nama e fen yēngēn na de, bayo n mi e bōxō yo soma ε yii e konni. N bata Ari bōxōn fi Loti bōnsōnna ma.

<sup>10</sup> Emi kaane nan yi Ari bōxōni nun. Siya senbēmaan nan yi ne ra. E yi wuya, e kuya alo Anaki bōnsōnna muxune.

<sup>11</sup> Muxuna nde yi e yatēma Refa kaane nan na, alo Anaki bōnsōnna muxune, koni Moyaba kaane yi a falama e ma nēn a ‘Emi kaane.’

<sup>12</sup> Xori kaane nan yi dōxi Seyiri bōxōni a singeni. Koni Esayu bōnsōnna muxune yi e kedi, e yi e raxōri. E tan yi dōxō na yi, alo Isirayila kaane fan naxan liga na bōxōni Alatala dēnaxan fi e ma.

<sup>13</sup> Iki, ε keli, ε yi Serede xuden gidi.” Nayi, en yi na gidi.

<sup>14</sup> Nεε tonge saxan nun solomasεε nan dangu xabu en keli Kadesi-Barineya yi, han en Serede xuden gidi waxatin naxan yi. Na lixi, yēngēsoon naxanye birin yi na na waxati danguxini nun, ne birin bata yi faxa alo Alatala a kōlō e xa kii naxan yi.

<sup>15</sup> Alatala yi keli e xili ma han e birin yi jnan daaxadeni.

<sup>16</sup> Na yēngēsone to jnan yamaan ye, e faxa,

<sup>17</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa,

<sup>18</sup> “To, ε danguma nēn Moyaba danna ra, siga Ari bōxōni.

<sup>19</sup> E Amonine lima nēn na. E nama yēngēn gidi e ma de! E nama e fen yēngēn na, bayo n mi e bōxō yo soma ε yii. N na fixi Loti bōnsōnna nan ma.”

<sup>20</sup> Na bōxōn fan yi yatēxi Refa kaane gbeen nan na, bayo Refa kaane yi dōxi na nun. Amonine yi a falama e ma nēn a “Samisumi kaane.”

<sup>21</sup> Siya senbēmaan nan yi e ra, e yi wuya, e kuya alo Anaki bōnsōnna muxune. Koni Alatala yi e halagi Amoni kaane xōn. Amoni kaane yi e kedi, e yi dōxō e bōxōni.

<sup>22</sup> Ala bata yi na fe sifan liga Esayu a diine xa naxanye yi dōxi Seyiri bōxōni, a to yi Xori kaane halagima e xōn. E e kedi nēn e yi dōxō e funfuni. E dōxi menni han iki.



<sup>23</sup> Awi kaane tan, naxanye yi dɔxi taane kui han Gasa, Kafatoro kaane nan ne halagi e to fa keli Kafatoro yi. E yi dɔxɔ e funfuni.

<sup>24</sup> Ala yi a fala en xa, a naxa, “E ti kiraan xɔn, ε xa Arinon xuden gidi. A mato, n bata Xesibon manga Sixɔn, Amarin so ε yii, e nun a bɔxɔna. Iki, ε xa na tongo. E xa na yengen nakeli.

<sup>25</sup> To, n na ε yeεragaxun luma nɛn dunuɾa siyane birin yi. E na ε xinla mɛ, e xuruxurunma nɛn gaxuni gbirigbiri!”

*E yi Manga Sixɔn nɔ  
Yatene 21.21-30*

<sup>26</sup> N yi xɛrane rasiga bɔɾe xunbeli falane tideni Xesibon manga Sixɔn xa, keli Kedemoti tonbonni. N naxa,

<sup>27</sup> “Nxu wama i ya bɔxɔni gidi feni. Nxu sigama kira gbeen nan tun xɔn. Nxu mi sigɛ kɔmɛnna ma, nxu mi sigɛ yiiƒanna ma.

<sup>28</sup> Nxu na donseen nun igen naxan tongo, nxu a birin saren fima nɛn gbetin na. A lu nxu xa dangu nxu sanni i ya bɔxɔni.

<sup>29</sup> Esayu bɔnsɔnna naxanye dɔxi Seyiri bɔxɔni e nun Moyaba kaan naxanye dɔxi Ari bɔxɔni, ne bata yi nxu sago sa a nxu xa dangu e bɔxɔne yi. I fan xa n sago sa alogo nxu xa Yuruden baan gidi, nxu yi so bɔxɔni Alatala nxɔ Ala dɛnaxan fixi nxu ma.”

<sup>30</sup> Koni Xesibon manga Sixɔn yi tondi nxu dangu feen ma a bɔxɔni, bayo Alatala ε Ala bata yi a xaxinla xɔdɔxɔ ayi. A yi a bɔɾɛn balan alogo a xa a so ε yii alo a kii naxan yi to.

<sup>31</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A mato, n bata Sixɔn nun a bɔxɔn so ε yii. E xa sa na tongo ε gbeen na.”

<sup>32</sup> Sixɔn nun a yamaan birin yi fa en yeɛgedeni Yahasi yi.

<sup>33</sup> Alatala en ma Ala yi Sixɔn so en yii, en yi a nɔ, e nun a diine nun a yamaan birin.

<sup>34</sup> En yi na taane birin suxu, en yi e birin kala. En mɔn yi xɛmɛne nun naxanle nun diine birin faxa. En mi muxu yo lu a nii ra.

<sup>35</sup> En mi sese tongo fɔ xuruseene nun se kɛnden naxanye yi na taane kui.

<sup>36</sup> Keli Aroyeri Arinon xuden dɛ, e nun taan naxan na mɛrɛmɛrɛni, siga han Galadi, taa yo mi nɔ sɔtɔ en ma. Alatala en ma Ala e birin so nɛn en yii.

<sup>37</sup> Koni ε mi ε masoxi Amonine bɔxɔn na, hanma Yaboko xuden dɛ, hanma taan naxanye na geyane ma alo Alatala a yamari ε ma kii naxan yi.

### 3

*E yi Basan yamanan masɔtɔ  
Yatene 21.31-35*

<sup>1</sup> En yi en maxɛtɛ, en yi te Basan kiraan xɔn. Basan manga Ogo yi mini en yeɛgedeni Edere yi, e nun a ganla birin.

<sup>2</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I nama gaxu a yeε ra, bayo n na soma i yii nɛn e nun a ganla birin e nun a bɔxɔna. I bata naxan liga Sixɔn na, Amarine mangana, naxan yi dɔxi Xesibon, i na nan ligama a fan na.”

<sup>3</sup> Alatala en ma Ala yi Basan manga Ogo so en yii, e nun a ganla birin. En yi e birin faxa, muxu ɾeɾe yo mi lu.

<sup>4</sup> Na waxatini, en yi a taane birin suxu. Na taa yo mi lu en mi dɛnaxan suxu. Taa tonge sennin nan yi e ra naxanye yi Arigobi rabilinni Basan manga Ogo a mangayaan bun.

<sup>5</sup> Na taane birin yi rabilinxi yin matexine nan na. E yi balanxi dɛ wure daxine nan na. Banxide wuyaxi fan yi na naxanye mi yi rabilinxi yinne ra.

<sup>6</sup> En yi na taane birin kala fefe, alo en na a liga Xesibon manga Sixon ma baxon na kii naxan yi. En yi xemene nun jaxanle nun diine birin faxa taane birin yi.

<sup>7</sup> En yi seene birin kala fo xuruseene nun se kendene, en naxanye tongo.

<sup>8</sup> Na waxatini, en yi baxone birin tongo Yuruden sogeteden binni, e ba Amorine manga firinne yii, keli Arinon xudeni han Xerimon geyana.

<sup>9</sup> Sidon kaane a falama na geyaan ma nen a "Siriyon." Amorine tan naxa a "Seniri."

<sup>10</sup> En yi na taane birin tongo na filii yireni e nun Galadi baxona e nun Basan baxon birin, sa dexo Salaka nun Edere ra. Na taane birin yi Ogo a mangayaan nan bun Basan baxoni.

<sup>11</sup> Basan manga Ogo nan keden mi faxa Refa kaane ye. A wure saden mon Rabaha yi, Amonine manga taana. A kuyana, nongonna ye solomanaanin, a yigbona nongonna ye naanin.

*Galadi nun Basan baxo yitaxunna  
Yatene 32.1-42*

<sup>12</sup> Na waxatini, en yi na baxon tongo. Keli Aroyeri yi, sa dexo Arinon xude deen na e nun Galadi geyaan faxo kedenna e nun na taane, n yi na birin so Ruben nun Gadi baxonna yii.

<sup>13</sup> N yi Galadi faxo boden nun Basan manga Ogo baxon so Manase baxonna faxo kedenna yii. Arigobi rabilinna baxon nun Basan baxon yi yatexi Refa kaane baxon nan na.

<sup>14</sup> Manase a dii Yayiri yi Arigobi baxon findi a gbeen na han Gesuri kaane nun Maka kaane baxone danne. E yi Yayiri xili sa Basan baxon xun ma. Han iki e a falama Basan baxon ma nen a "Yayiri taana."

<sup>15</sup> N yi Galadi so Makiri yii.

<sup>16</sup> N yi Galadi faxo kedenna so Ruben baxonna nun Gadi baxonna yii han Arinon xudena. Xude wunla nan na danna ra, sa dexo Yaboko xuden na, Amonine baxon danna.

<sup>17</sup> N mon yi Araba baxon fan so e yii naxan danna lanxi Yuruden baan ma keli Kinereti Darani, sa dexo Araba Faxo Ige Daraan na, Pisiga geyaan lanbanni, sogeteden binni.

<sup>18</sup> Na waxatini n yi yamarini ito fi e ma. N naxa, "Alatala e Ala bata baxoni ito fi e ma alogo a xa findi e gbeen na. Koni e xemene kendene birin xa e yiton e siga e ngaxakedenne Isirayila kaane yee ra yenge sodeni.

<sup>19</sup> E jaxanle nun e diine nun e xuruseene nan tun luma taane kui n naxan soxi e yii. N na a kolon xuruse wuyaxi e yii.

<sup>20</sup> E luma nen sofoyani han Alatala e Ala yi matabun fi e ngaxakedenne fan ma. Alatala e Ala baxon fima e ma nen Yuruden kidi ma. Na waxatini, e birin noe xete nen e gbee baxoni n naxan soxi e yii."

<sup>21</sup> Na waxatini, n yi yamarin so Yosuwe yii. N yi a fala a xa, n naxa, "I bata feene birin to i yeen na Alatala e Ala naxan ligaxi firinni itoe ra. Alatala na ligama nen yamanan birin na, i na dangu denaxan yi.

<sup>22</sup> I nama gaxu e yee ra, bayo Alatala e Ala nan e yengema e xa."

*Nabi Musa mi soma Kanan baxoni*

<sup>23</sup> Na waxatini, n yi Alatala maxandi, n naxa,

<sup>24</sup> "Marigina Alatala, i bata i ya fisamantenyaaan nun i senben yita i ya walikenn na. Ala gbeta yo mi kore xonna ma hanna baxon ma naxan noe i ya wanle nun i ya kabanakone lige.

<sup>25</sup> Yandi, tin n xa Yurudɛn baan gidi alogo n xa na bɔxɔ fajin to naxan a kidi ma, e nun a geya yire fajina, e nun Liban bɔxɔna.”

<sup>26</sup> Koni Alatala bata yi xɔlɔ n ma ε tan ma fe ra. A mi n xuiin namɛxi. Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A lu na ki, i nama fa feni ito fala n xa sɔnɔn.

<sup>27</sup> Te Pisiga geyaan xuntagi, i yi sogegododen binna mato e nun kɔmɛn fɔxɔn binni, e nun yiifari fɔxɔn binni, e nun sogetuden binni. I xa a mato i yete yeɛn na. Koni i xa a kolon a fajin na, i mi Yurudɛn baan gidima.

<sup>28</sup> Yamarin fi Yosuwe ma, i limaniyaan nun sɛnben fi a ma, bayo a tan nan tima yamaan yeɛ ra Yurudɛn baan gidideni. I bɔxɔn naxan toma, a tan nan a ligama Isirayila yi na bɔxɔn sɔtɔ e keɛ bɔxɔn na.”

<sup>29</sup> Nayi, en yi lu lanbanni Beti-Peyori yetagi.

## 4

### *Alaa sariyan suxu fena*

<sup>1</sup> Iki, Isirayila, ε tuli mati. Ε xa tɔnne nun sariyane suxu, n na ε xaranma naxanye ma iki, alogo ε xa siimayaan sɔtɔ, ε mɔn xa bɔxɔn sɔtɔ Alatala ε benbane Ala naxan fixi ε ma.

<sup>2</sup> Ε nama sese sa n ma yamarin fari, n naxan falaxi ε xa. Ε mɔn nama sese ba a ra. Ε xa Alatala ε Ala yamarine suxu alo n na falama ε xa kii naxan yi.

<sup>3</sup> Ε bata a to e yeɛne ra Alatala naxan ligaxi Baali-Peyori yi. Alatala ε Ala bata muxun birin faya naxanye Baali suxuren batuxi Peyori yi.

<sup>4</sup> Koni ε tan naxanye biraxi Alatala ε Ala fɔxɔ ra, ε birin mɔn ε nii ra han to.

<sup>5</sup> Ε a kolon, n bata ε xaran tɔnne nun sariyane ma alo Alatala n ma Ala a yamarixi n ma kii naxan yi, alogo ε xa e suxu na bɔxɔni dɛnaxan findima ε gbeen na.

<sup>6</sup> Ε xa e suxu ki fajɪ, alogo a xa findi lɔnnin na ε xa, e nun xaxili fajin na siya gbɛtene yeɛ ra yi. Siya gbɛtene na sariyani itoe e fe mɛ, e a falama nɛn, e naxa, “Siya gbeenɛn ito lɔnnixi, e xaxinla fan.”

<sup>7</sup> Siyaan mundun ma ala masoxi a ra alo Alatala en ma Ala masoxi en na kii naxan yi, en na a maxandi waxatin naxan yi?

<sup>8</sup> Siya gbeen mundun na alo en tan tɔnne nun sariya tinxinxine naxan yii alo n sariyan naxan soma ε yii to?

<sup>9</sup> Ε a liga ε yeren ma ε siimayaan birin yi, ε yi ε yete ratanga alogo ε nama jinan na feene xɔn ε naxanye toxi. Ne nama ba ε bɔɔɛni. Ε xa ε diine xaran ne ma e nun e fan yixɛtene.

<sup>10</sup> Ε miri na lɔxɔn ma ε ti Alatala ε Ala yetagi waxatin naxan yi Horebe geyaan ma. Na lɔxɔni Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Yamaan birin xa malan n yetagi. N xa n ma sariyan fala e xa alogo e xa gaxu n yeɛ ra e dunuɔa yi gidini. E mɔn xa e diine fan xaran ne ma.”

<sup>11</sup> Ε yi ε maso ε ti geyaan san bun. Tɛɛn bata yi geyaan birin suxu, te han kore. Dimin nun tutin nun kundaan yi godo.

<sup>12</sup> Alatala yi falan ti ε xa tɛɛn tagi. Ε yi a xuiin mɛ falan tiye, koni ε mi a gbɛndin to. Ε yi a xuiin nan tun mɛma.

<sup>13</sup> A yi a layirin nali ε ma, yamari fune, a naxanye yamarixi ε ma a ε xa e suxu. A yi ne sebe gɛmɛ walaxa firinne ma.

<sup>14</sup> Na waxatini, Alatala yi n yamari, a n xa ε xaran tɔnne nun sariyane ma, alogo ε xa e suxu bɔxɔni naxan findima ε gbeen na, ε na Yurudɛn baan gidi.

<sup>15</sup> Alatala falan ti ε xa waxatin naxan yi Horebe geyaan fari, tɛɛn tagi, ε mi a gbɛndin to. Nayi, ε xa ε yete ratanga,

16 ε nama findi fe kalane ra, ε suxuren nafala sena nde sawuran na naxan nun xεmena hanma jaxanla maliga,

17 hanma subena naxan bɔxɔn ma, hanma xɔliin naxan kore,

18 hanma bubusena hanma yeχene igeni.

19 Ε nama ε yeε rate kore ε sogen batu, hanma kikena, hanma sarene. Seen naxanye birin kore, ε nama ε yigodo ne xa, ε nama e batu. Alatala ε Ala nan ne soxi siyane birin yii naxanye dunuɲa yi.

20 Koni ε tan, Alatala bata ε ramini Misiran yamanani alo wuren bama sulun tεeni\* kii naxan yi, alogo ε xa findi a gbee yamaan na, alo ε kii naxan yi to.

21 Alatala yi xɔlɔ n ma ε fe ra. A yi a kɔlɔ, a n mi Yurudɛn baan gidima, n so bɔxɔ fajini ito yi Alatala ε Ala naxan fi ε ma e keen na.

22 N tan, n faxama bɔxɔni ito nin. N mi Yurudɛn baan gidima. Koni ε tan a gidima nɛn, ε yi na bɔxɔ fajin tongo ε gbeen na.

23 Ε a liga ε yeren ma alogo ε nama jinan Alatala ε Alaa layirin xɔn a naxan tongoxi ε xa. Ε nama se maliga suxure yo rafala Alatala ε Ala tɔnna saxi naxan na,

24 bayo Alatala ε Ala xɔxɔlɔn, a luxi nɛn alo tεen naxan halagin tima.

25 Ε na diine nun mamandenne sɔtɔ waxatin naxan yi, ε na bu na bɔxɔni, xa ε kalan ti, ε suxuren nafala sena nde maligan na, ε fe jaxin liga Alatala ε Ala yetagi naxan a raxɔlɔma,

26 koren nun bɔxɔn nan en serene ra to, ε janma nɛn bɔxɔni mafurɛn naxan findima ε gbeen na Yurudɛn kidima. Ε mi siimaya sɔtɔma. Ε halagima nɛn.

27 Alatala ε raxuyama ayi nɛn siya gbɛtɛne tagi. Ε xurunɲe ayi ne ye Alatala na ε xali denaxan yi.

28 Ε suxurene batuma nɛn mɛnni, muxune naxanye rafalama wudin na, hanma gemɛn na, suxuren naxanye mi nɔε seen tɔε, e mi fe mɛma, e mi e degema, e mi se xirin mɛma.

29 Ε fama nɛn Alatala ε Ala fendeni mɛnni. Ε mɔn a toma nɛn, xa ε a fen ε bɔɲɛn birin na e nun ε niin birin yi.

30 Ε tɔrɔma waxatin naxan yi, na feene birin ε lima nɛn. Na waxatini ε xεtɛma nɛn Alatala ε Ala ma, ε yi a xuiin name.

31 Bayo Alatala ε Ala, Ala na a ra naxan kininkinin, naxan mi ε rabejinma, naxan mi ε halagima. A mi jinanɲe layirin xɔn, a a kɔlɔ naxan ma ε benbane xa.

32 Ε miri fe fonne ma naxanye bata dangu, e nun naxanye bata liga xabu Ala Adama daxi bɔxɔn fari waxatin naxan yi. Ε miri bɔxɔn yiren birin ma. Fe gbɛtɛ bata liga naxan gbo ito xa ba? Ε bata na jɔxɔnna mɛ ba?

33 Siya gbɛtɛn na ba naxan bata Ala fala xuiin mɛ tεen tagi, a mɔn yi lu a nii ra alo ε tan?

34 Ala mundun bata siyana nde ba siya gbɛtɛn yii misaale nun taxam- asenne nun kabanakone nun yeɲɛne nun senbɛ gbeen nun nɔɔn nun fe magaxuxine xɔn, alo Alatala ε Ala feen naxanye birin liga ε xa Misiran yamanani ε yeε xɔri?

35 Na bata fixa ε xa alogo ε xa la a ra, a Alatala keden peen nan Ala ra, gbɛtɛ mi na fɔ a tan.

36 Ε bata a xuiin name keli kore alogo a xa ε maxuru. A tεε gbeen yita ε ra bɔxɔn ma, ε mɔn yi a xuiin name tεen tagi.

\* 4:20: Sulun tεen mɔn falama yirena nde yi fa fala "Furu tεena."

<sup>37</sup> A ε benbane xanu nɛn, a yi e bɔnsɔnna fan sugandi hali e dangu xanbini. Na nan a toxi a yi ε ramini sɛnbɛn na Misiran yamanani.

<sup>38</sup> A yi siyane kedi ε xa naxanye sɛnbɛn yi gbo ε tan xa. A yi e bɔxɔn so ε yii ε kɛɛn na alo a kii naxan yi to.

<sup>39</sup> E xa a kolon ε bɔɛni to, a Alatala keden peen nan Ala ra kore xɔnna ma e nun bɔxɔn ma. Gbɛtɛ mi na.

<sup>40</sup> E xa a tɔnne nun a yamarine suxu, n naxanye soma ε yii to, alogo ε xa herin sɔtɔ ε tan nun ε yixɛtɛne hali ε dangu xanbini, alogo ε xa siimaya xunkuyen sɔtɔ bɔxɔni Alatala ε Ala dɛnaxan fima ε ma han habadan.

### *Marakisi taane*

*Yatɛne 35.6-34 nun Sariyane 19.1-13 nun Yosuwe 20.1-9*

<sup>41</sup> Nabi Musa yi taa saxan sugandi Yurudɛn sogeteden binni.

<sup>42</sup> Ne yi findi marakisi taane ra faxa tiine xa naxanye e boden faxama koni e mi a rakelixi a ma, e mi a yitɔnxi xɔnnantenyani. Na kanna nɔma ludeni taani itoe nde keden yi nɛn alogo a niin xa ratanga gbɛɛɲɔxɔyaan ma.

<sup>43</sup> Na taane ni i ra: Bɛsɛri taan naxan tonbonni fili yireni Rubɛn bɔnsɔnna konni, Ramoti taan naxan Galadi bɔxɔni, Gadi bɔnsɔnna konni, e nun Golan taan naxan Basan bɔxɔni Manase bɔnsɔnna konni.

### *Musaa kawandi baan firindena*

<sup>44</sup> Alaa sariyan ni i ra, Nabi Musa naxan nali Isirayila kaane ma.

<sup>45</sup> Maxadi xuine nun tɔnne nun sariyane ni i ra, Nabi Musa naxan fala Isirayila kaane xa e yi minima Misiran yamanani waxatin naxan yi.

<sup>46</sup> E yi Yurudɛn kidima mɛrɛmɛrɛne yi Beti-Peyori yɛtagi, Manga Sixɔn ma bɔxɔn ma, Amorine mangana, naxan yi dɔxi Xɛsibɔn yi. Nabi Musa nun Isirayila kaane yi a nɔ e yi minima Misiran bɔxɔni waxatin naxan yi.

<sup>47</sup> E yi a bɔxɔn tongo, e nun Ogo a bɔxɔna, Basan mangana. Amorine manga firinne nan yi ne ra Yurudɛn kidima, a sogeteden binni.

<sup>48</sup> Na bɔxɔn danne ni i ra: Keli Aroyeri yi han Arinon xuden dɛ sa dɔxɔ Xerimon geyaana, naxan xili Siyon,

<sup>49</sup> e nun Araba bɔxɔn birin Yurudɛn kidima a sogeteden binni, a sa dɔxɔ Fɔxɔ Ige Daraan na Pisiga geyaana san bun.

## 5

### *Yamari fune fe*

*Xɔɔyaan 20.1-17*

<sup>1</sup> Nabi Musa yi Isirayila yamaan maxili, a yi a fala e xa, a naxa, "Isirayila kaane, ε tuli mati tɔnne nun sariyane ra, n naxanye falama ε xa to. E xa e xaran, ε yi e suxu ki faji.

<sup>2</sup> Alatala en ma Ala bata layirin tongo en xa Horebe geyaana ma.

<sup>3</sup> Alatala nun en benbane xa mi layirini ito xidixi. A xidixi en tan nan birin tagi en tan naxan mɔn en nii ra to.

<sup>4</sup> Alatala falan ti nɛn ε xa keli tɛɛn tagi geyaana ma yɛɛ nun yɛɛ.

<sup>5</sup> Na waxatini n tan nan yi tima ε nun Alatala tagi alogo n xa Alatalaa falane rali ε ma, bayo ε yi gaxuxi tɛɛn yɛɛ ra. E mi te geyaana fari." A yi a fala, a naxa,

<sup>6</sup> "Alatala nan n tan na i ya Ala naxan i raminixi konyiyani Misiran yi."

### *Yamari singena*

<sup>7</sup> "I nama ala gbɛtɛ batu fɔ n tan."

### *Yamari firindena*

8 “I nama suxuren nafala hanma sena nde sawurana, seen naxan kore, naxan bɔxɔn ma hanma naxan igeni.

9 I nama i xinbi sin e xa. I nama e batu. Amasɔtɔ n tan, Alatala, i ya Ala, n xɔxɔlɔn. Naxanye na n naxaxu, n ne hakene saranma e diine ra nɛn han mayixɛtɛ saxan hanma naanin.

10 Koni naxanye na n xanu, e n ma yamarine suxu, n hinanma ne ra nɛn han mayixɛtɛ wuli keden.”

### *Yamari saxandena*

11 “I nama Alatala i ya Ala xinla fala fuuni, amasɔtɔ Alatala na kanna naxankatama nɛn.”

### *Yamari naanindena*

12 “I xa Matabu Lɔxɔn binya, i yi a rasarijan alo Alatala i ya Ala a yamarixi i ma kii naxan yi.

13 I xa wali xii sennin bun ma, i yi i ya wanle birin ke.

14 Koni xii soloferede lɔxɔni, Alatala i ya Alaa Matabu Lɔxɔn nan na ra. I nama wali yo ke, i tan ba, i ya dii xɛmɛn ba, i ya dii tɛmɛn ba, i ya konyin ba, i ya jingen ba, i ya sofanel ba, i ya xuruseen birin ba hanma hali xɔjɛn naxan i konni, alogo i ya walikene fan xa e matabu alo i tan.

15 I nama jinan a konyin nan yi i ra Misiran yi. Alatala i ya Ala yi i ramini konyiyani a senbɛn nun nɔɔn na. Na nan a toxi n na falaxi i xa, i xa Matabu Lɔxɔn binya.”

### *Yamari suulundena*

16 “I baba nun i nga binya alo Alatala i ya Ala a yamarixi i ma kii naxan yi, alogo i xa siimaya xunkuyen nun hɛrin sɔtɔ bɔxɔni Alatala i ya Ala naxan fima i ma.”

### *Yamari sennindena*

17 “I nama faxan ti.”

### *Yamari soloferedena*

18 “I nama yalunyaan liga.”

### *Yamari solomasɛɛdena*

19 “I nama mujan ti.”

### *Yamari solomanaanindena*

20 “I nama wule seren ba i adamadi boden xili ma.”

### *Yamari fudena*

21 “I nama mila i bodena jaxanla xɔn hanma a banxina hanma a xɛɛna hanma a konyina hanma a jingena hanma a sofanel hanma i adamadi boden gbee seen naxan birin na.”

22 Alatala na feene nan falaxi ε birin malanxin yɛɛ xɔri, a xui yitexin na, geyaan fari, keli tɛɛn nun dimin nun kundani. A mi sese sa a fari. A yi e sɛbe walaxa gɛmɛ daxi firin ma, a yi e so n yii.

### *Xɔɔyaan 20.18-21*

23 ε xuini ito mɛxi waxatin naxan yi keli dimini tɛɛn tagi geyaan fari, ε nun ε mangane nun fonne yi fa n fɛma.

24 ε yi a fala n xa, ε naxa, “Alatala en ma Ala bata a nɔɔn yita en na e nun a gbona. En bata a xuiin name falan tiyɛ tɛɛn tagi. Nxu bata a kolon to, a Ala nɔɛ falan tiyɛ nɛn muxun na, na kanna mɔn yi lu a nii ra.

<sup>25</sup> Iki, nanfera en na en masoma faxan na? Tεeni ito en faxama nεn. Xa en mɔn en tuli mati Alatala en ma Ala xuiin na, en faxama nεn.

<sup>26</sup> Adamadiin mundun luxi alo en tan naxan bata habadan Ala xuiin me falan tiye tεen tagi, a mɔn yi lu a nii ra?

<sup>27</sup> I tan Musa, i maso Alatala en ma Ala ra, i yi i tuli mati a ra. A naxan falama, i xa na radangu nxu ma. Nxu nxu tuli matima i ra nεn. Nxu mɔn yi a liga.”

<sup>28</sup> Alatala yi ε falan me, ε naxan falaxi n xa. A yi a fala n xa, a naxa, “N bata yamaan xuiin me, e naxan falaxi i xa. Nɔndin na a ra.

<sup>29</sup> A yi lan nun n yeεragaxun xa lu e bɔɔeni waxatin birin, e yi n ma yamarine suxu, alogo e tan nun e bɔnsɔnna xa herin sɔɔ habadan!

<sup>30</sup> Siga, i xa sa a fala e xa, a e xa so e bubune kui.

<sup>31</sup> Koni i tan xa lu n fema be. N xa n ma yamarine nun tɔnne nun sariyane birin fala i xa, i lan i xa e xaran naxanye ma, alogo e xa ne suxu e na so bɔxɔni n denaxan fima e ma.”

<sup>32</sup> Alatala ε Ala naxan yamarixi ε ma, ε xa na liga ki fajni. E nama siga kɔmεn ma, ε nama siga yiifanna ma.

<sup>33</sup> E xa bira kirani ito nan fɔxɔ ra Alatala en ma Ala naxan yamarixi, alogo ε xa lu ε nii ra, ε sabati, ε siimaya xunkuyen sɔɔ bɔxɔni ε denaxan sɔɔma.

## 6

### *I xa Ala xanu*

<sup>1</sup> Yamarine nun tɔnne nun sariyane ni i ra, Alatala ε Ala naxan yamarixi n ma alogo n xa ε xaran e ma, alogo ε xa e suxu bɔxɔni ε Yuruden gidima naxan sɔɔdeni.

<sup>2</sup> E xa gaxu Alatala en ma Ala yeε ra. E xa tɔnne nun yamarine birin suxu ε siimayaan birin yi, n naxanye soxi ε yii, ε tan, ε diine, e nun ε mamandenne, alogo ε xa siimaya xunkuyen sɔɔ.

<sup>3</sup> Isirayila kaane, ε xa ε tuli mati falani itoe ra ε yi e suxu ki fajni, alogo ε xa herin sɔɔ, ε yi wuya ayi na bɔxɔni nɔnɔn nun kumin gbo denaxan yi, alo Alatala ε benbane Ala a falaxi ε xa kii naxan yi.

<sup>4</sup> Isirayila kaane, ε tuli mati. Alatala en ma Ala keden peen na a ra.

<sup>5</sup> I xa Alatala i ya Ala xanu i bɔɔen birin na e nun i niin birin na e nun i senben birin na.

<sup>6</sup> N yamarini itoe naxan fixi i ma iki, e xa lu i bɔɔeni.

<sup>7</sup> I xa i ya diine xaran ne ma waxatin birin. I xa e fe fala i nεma banxini, i nεma sigatini, i nεma i se e nun i nεma kele.

<sup>8</sup> I xa na falane xidi i yiin na, e nun i tigi ra alogo i nama jinan e xɔn.

<sup>9</sup> I xa e sebe i ya banxin senbetenne ma e nun deεne ma.

<sup>10</sup> Alatala ε Ala na ε xali bɔxɔni a denaxan soma ε yii, alo a a kɔlɔ ε benbane Ibrahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa kii naxan yi, taa belebele tofajine denaxan yi ε mi naxanye tixi,

<sup>11</sup> e nun banxi rafexine herisigen sifan birin na ε mi naxanye fenxi, e nun xɔɔinne ε mi naxanye gexi, e nun manpa bili langane nun oliwi bili langane ε mi naxanye sixi,

<sup>12</sup> ε na ε dege han ε yi wasa, ε nama jinan Alatala ε Ala xɔn de, naxan ε ramnixi konyiyani Misiran yi.

<sup>13</sup> E xa Alatala binya ε Ala, ε yi a keden peen batu. E xa ε kɔlɔ a tan nin.

<sup>14</sup> E nama ala gbete ye batu de, ε rabilinna muxune naxanye batuma,

15 bayo Alatala ε Ala naxan ε tagi, na xəxəbən. Xa na mi a ra a xəbma nən ε ma, a mən yi ε faxa.

16 ε nama Alatala ε Ala mato bunbani de, alo ε naxan liga Masa yi.

17 Koni ε xa Alatala ε Alaa yamarine suxu ki fajni, e nun a maxadi xuine e nun a tənne a naxanye yamarixi ε ma.

18 ε xa tinxinyaan nun fe fajine liga Alatala yεε ra yi, alogo ε xa herin sətə, ε yi bəxə fajin sətə Alatala a kəbə naxan na ε benbane xa.

19 ε ε yaxune kedima nən alo Alatala a fala kii naxan yi.

20 ε diine na ε maxədin waxatin naxan yi, e naxa, “Maxadi xuine nun tənne nun yamarini itoe bunna nanse ra, Alatala en ma Ala naxan yamarixi en ma?”

21 ε e yabima nən, ε naxa, “Nxu yi findixi Firawonaa konyine nan na Misiran yamanani, koni Alatala yi nxu ramini Misiran yi a senben xən.

22 Alatala yi taxamasenne nun kabanako belebele magaxuxine liga nxu yεε xəri Misiran kaane ra, e nun Firawona nun a denbayaan birin.

23 A yi nxu ramini Misiran yi alogo a xa nxu xali bəxəni, a a kəbə denaxan ma fe ra en benbane xa, a a soma en yii.

24 Alatala yi nxu yamari, a nxu xa sariyani itoe birin suxu nxu yi gaxu Alatala en ma Ala yεε ra alogo nxu xa herin sətə waxatin birin, nxu yi siimaya fajin sətə alo en kii naxan yi iki.

25 Xa en yamarini itoe birin suxu ki fajni Alatala en ma Ala naxanye yamarixi en ma, na findima en ma tinxinyaan nan na.”

## 7

### *Isirayila nun Kanan kaane fe Xəjəyaan 34.11-16*

1 Alatala ε Ala na ε xali bəxəni waxatin naxan yi, a denaxan fima ε ma, a siya solofere kedima nən: Xitine nun Girigasane nun Amorine nun Kanan kaane nun Perisine nun Xiwine, e nun Yebusune, siya solofere naxanye wuya ε xa, e senben mən gbo ε xa.

2 Alatala ε Ala na e lu ε sagoni waxatin naxan yi, ε yi e nə, ε xa e halagi fefe! ε nama layiri yo xidi, ε mən nama kininkinin e ma.

3 Futun nama so ε tagi. ε nama ε dii tēmene fi e dii xēmene ma. ε nama naxanle fen e ye ε dii xēmene naxanle ra.

4 Xa na mi a ra xəjəni itoe ε diine ratantanma nən, e yi se gbete ye batu, Alatala yi xəb ε ma, a yi ε halagi mafuren!

5 ε xa ito nan liga e ra: ε xa e saraxa gandene nun e kide gēmene birin kala. ε yi e Asera kide gbindonne sege, ε yi e suxurene birin gan.

6 Bayo ε bata findi yama rasarijanxin na Alatala ε Ala xa. Alatala ε Ala bata ε tan nan sugandi bəxən siyane birin ye alogo ε xa findi a gbee yamaan na.

7 Alatala mi biraxi ε fəxə ra, a yi ε sugandi, bayo ε tan gbo yamaan birin xa. ε tan yi xurun yamaan birin xa.

8 Koni Alatala ε tan nan xanuxi. A yi a layirin nakamali a naxan tongo, a a kəbə naxan ma ε benbane xa. Na nan a toxi a ε ramini a senben na konyiyani. A yi ε xunba Firawona yii, Misiran mangana.

9 Nanara, ε xa a kolon, a Alatala ε Ala, a tan keden peen nan Ala ra. A tinxin. Naxanye na a xanu, e a yamarin suxu, a a layirin nakamalima ne xa nən a hinanni han mayixete wuli keden.

10 Naxanye na a xənnantenyaa, a ne fan saranna fima nən, a yi e halagi. Ala na xənnantenyaa saranma nən keden na.



11 Nayi, i xa n ma yamarine nun tønne nun sariyane suxu ki fajni, n ni yamarixi naxan na to.

*Sariyane 28.1-14*

12 Xa i yamarini itoe rame, i yi e suxu ki fajni, Alatala i ya Alaa layirin nakamalima i xa nen a hinanni, alo a a kɔlɔ i benbane xa kii naxan yi.

13 A i xanuma nen, a barakan sa i ya fe yi, a mɔn yi i wuya ayi. A barakan sama nen i ya dii barini e nun i ya xεene bogiseene, maala nun manpa nen naxan nun turena, e nun i ya jinge diin nun ye xεε diin naxanye xalin kuruni, na bɔxɔni, a a kɔlɔ naxan ma ε benbane xa, a a soma ε yii.

14 A ε barakama nen dangu siyane birin na. Dii baritaren mi luyε ε tagi, xεmεn ba, jaxanla ba, hali xuruseene.

15 Alatala ε ratangama nen furen sifan birin ma. A mi fitina fure yo ragide ε ma alo ε naxanye toxi Misiran yi. Koni a ne rasanbama muxune ma nen naxanye na ε xɔn.

16 E lan nen ε xa muxune birin faxa, Alatala ε Ala naxanye soma ε yii. E nama kininkinin e ma, ε mɔn nama e gbee alane batu, alogo e nama ε rantan.

17 E a mirima nen ε bɔjɛni, “Siyani itoe gbo en tan xa. Nxu tan e nɔɔn di?”

18 Koni, ε nama gaxu e yeε ra. Alatala ε Ala naxan ligaxi Firawona nun Misiran bɔxɔn birin na, na xa rabira ε ma.

19 E bata fe xɔdεxene to naxanye dɔxi e ra, e nun taxamasenne nun kabanakoon naxanye ligaxi. E bata Alatala ε Ala senben nun nɔɔn to a ε ramini naxan na Misiran bɔxɔni. Alatala ε Ala na fe sifan ligama nen yamanane birin na ε gaxuxi naxanye yeε ra.

20 Alatala ε Ala ε luma nen alo jurun naxanye ε yaxune kedima han hali naxanye e luxunxi ε ma, ne fan yi halagi.

21 E nama gaxu e yeε ra, bayo Alatala ε Ala nan ε tagi, a gbo, a magaxu.

22 Alatala ε Ala siyani itoe kedima nen ε yeε ra xunxuri yeεn ma, ε mi nɔε e birin faxe sanja yi kedenni, alogo burunna subene nama wuya ayi, e ε tɔɔ.

23 Alatala ε Ala e soma nen ε yii. A yi e yifu han, e halagi.

24 A e mangane soma nen ε yii, ε yi e xinle ralɔ ayi dunuɔa yi. Muxu yo mi nɔε tiye ε kanke. E e birin halagima nen.

25 E xa e ala sawurane gan. E nama mila xεmaan nun gbetin xɔn naxan na suxurene ma. E nama ne tongo ε gbeen na alogo a nama findi luti ratixin na ε fan yeε ra. Amasɔtɔ se xɔsixin nan na ra Alatala ε Ala yeε ra yi.

26 E nama na suxure sifan naso ε banxine yi de, alogo ε fan nama halagi alo e tan. E xa ne rapaxu bayo e haramuxi.

## 8

*E nama jinan Alatala xɔn*

1 E xa yamarini itoe birin suxu n naxanye yamarima ε ma to alogo e xa siimaya fajin sɔtɔ, ε yi wuya ayi. E yi na bɔxɔn sɔtɔ Alatala a kɔlɔxi naxan ma fe ra, a a soma nen ε benbane yii.

2 E ε miri sigati xunkuyen ma Alatala ε Ala naxan nagidi ε ma tonbonni jεε tonge naanin bun alogo a xa ε findi muxu yetε magodoxine ra. A mɔn xa ε keɔnaan fεsefεse, alogo a xa a kolon feen naxan ε sɔndɔmeni, xa ε a yamarine suxe, hanma xa ε mi e suxe.

<sup>3</sup> A ε findi muxu yeε magodoxine ra nen, a yi ε rakame. A mon yi Manna donseen\* so ε yii, ε nun ε benbane mi yi donseen naxan kolon. Na birin alogo a xa a yita ε ra, a muxun mi balon donseen xan gbansan na, fɔ Alatala falan naxanye birin tima.

<sup>4</sup> Neε tonge naaninni itoe bun, ε domane mi kalaxi, ε sanne mi kusinxi.

<sup>5</sup> E xa a kolon a Alatala ε Ala ε maxuruma nen alo diin fafe a maxuruma kii naxan yi.

<sup>6</sup> E xa Alatala ε Alaa yamarine birin suxu, ε bira a kirane fɔxɔ ra, ε mon yi gaxu a yeε ra.

<sup>7</sup> Alatala ε Ala ε xalima nen bɔxɔ fajini xudene nun darane denaxan yi. Tigi igε gbeen minima na bɔxɔn lanbanne nun a geyane yi.

<sup>8</sup> Murutun nun fundenna nun manpa binle† nun xɔde binle nun girenada binle nun oliwi turene nun kumin gbɔ na bɔxɔni.

<sup>9</sup> Burun mi jɔnma na bɔxɔni, sese mi fa dasama ε ma. E nɔε wuren be nen gemeni, wure gbeela fan yi sɔtɔ geyane yi.

<sup>10</sup> E na ε dege han ε yi lugo, ε xa barika bira Alatala ε Ala xa bɔxɔ fajini ito a fe ra.

<sup>11</sup> E a liga ε yeren ma de! E nama jɔnan Alatala ε Ala xɔn, ε yi tondi a yamarine nun sariyane nun tɔnne suxe, n naxanye yamarima ε ma to.

<sup>12</sup> E na ε dege han ε yi lugo, ε na banxi fajine ti, ε yi dɔxɔ mɛnni,

<sup>13</sup> E jingene nun siine nun yeεene na wuya ayi, ε gbetin nun ε xɛmaan na gbo ayi, ε herisigen birin na gbo,

<sup>14</sup> E xa a liga ε yeren ma alogo ε nama waso han ε yi jɔnan Alatala ε Ala xɔn, naxan ε ramini konyiyani Misiran bɔxɔni.

<sup>15</sup> A bata ε radangu tonbon gbee magaxuxin na, saji xɔlene nun tanle denaxan yi, igen mi bɔxɔn naxan yi. A yi igen namini fanyeni ε xa.

<sup>16</sup> A yi Manna donseen so ε yii tonbonni ε benbane mi yi donseen naxan kolon, alogo a xa ε findi muxu yeε magodoxine ra, a yi ε kejaan fεsefεse, a yi nɔ fe faji ligadeni ε xa.

<sup>17</sup> E nama a miri, a ε herisigeni ito sɔtɔxi ε senben nun ε fangan nan xɔn.

<sup>18</sup> E xaxili lu Alatala ε Ala xɔn, bayo a tan nan senbeni ito fima ε ma alogo ε xa na herisigen birin sɔtɔ. A a layirin nakamalima iki alo a a kɔlɔ ε benbane xa kii naxan yi.

<sup>19</sup> Xa ε jɔnan Alatala ε Ala xɔn, xa ε bira ala gbeteye fɔxɔ ra, xa ε ε xinbi sin e xa, ε yi e batu, n xa a fala ε xa to, ε halagima nen.

<sup>20</sup> E halagima nen alo Alatala siya gbetene halagima ε yeε ra kii naxan yi iki, bayo ε mi ε tuli matixi Alatala ε Ala a xuiin na.

## 9

### *Isirayila kaane Ala matandina*

<sup>1</sup> Isirayila kaane, ε tuli mati. Iki, ε Yuruden baan gidima nen. E siyane kedima nen naxanye gbo ε xa, e senben dangu ε ra. E yi e taane tongo naxanye yinne mate han kore.

<sup>2</sup> Men kaane gbo, e kuya. Anaki bɔnsɔnna muxune nan ne ra, ε naxanye fe kolon. E bata a mε, muxune naxa, “Nde nɔε tiye Anaki bɔnsɔnna kanke?”

\* **8:3: Manna donsena** a fe mato Xɔryaana 16.13-15 nun 16.31 kui. † **8:8: Wudi binla nde na yi,** men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

<sup>3</sup> E xa a kolon iki, a Alatala e Ala nan tima e yee ra, alo teen naxan seen birin ganma. A tan nan e halagima, a e yarabima nen e xa. E yi e kedi, e yi e jan mafuren alo Alatala e Ala a fala e xa kii naxan yi.

<sup>4</sup> Alatala e Ala na e kedi e yee ra waxatin naxan yi, e nama e yete matxo fa fala, "Alatala n nafaxi be boxoni ito masotoden ni bayo n tinxin." Na mi a ra. Alatala siya gbetene kedima e yee ra e kewali jaxine nan ma fe ra.

<sup>5</sup> E nama a miri, a e fama e boxon sotodeni e tinxinna nun e lannayaan nan ma. Alatala siyani itoe kedima e yee ra e kewali jaxine nan ma, alogo a xa a kolob xuiin nakamali, a naxan fala e benbane Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa.

<sup>6</sup> E xa a kolon, a Alatala e Ala mi boxo fajini ito soxi e yii e gbeen na e tinxinna xan ma fe ra. Amasoto yama murutexin nan e ra.

<sup>7</sup> Na feen xa rabira e ma e Alatala e Ala raxolo kii naxan yi tonbonni. E nama jinan na xon de! Xabu e keli Misiran yi, han e so be, e yi murutema Alatala e Ala xili ma.

<sup>8</sup> E Alatala raxolo nen Horebe geyaan fari han a yi wa e faxa feni.

<sup>9</sup> N to te geyaan fari alogo n xa walaxa gemε daxine tongo naxan findixi layirin na en nun Alatala tagi, n yi yanyi tonge naanin nun koe tonge naanin ti geyaan fari, n mi donseen don, n mi igen fan min.

<sup>10</sup> Alatala yi walaxa gemε daxi firin so n yii, a naxan sebe a yete yiin na. Alatala yamarin naxanye fala e xa teen tagi e yi malanxi waxatin naxan yi geyaan fari, ne birin yi sebexi walaxane ma.

<sup>11</sup> Yanyi tonge naanin nun koe tonge naanin to defe, Alatala yi walaxa gemε daxi firinne so n yii a layirin na.

<sup>12</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Keli, i xa godo mafuren bayo i yamaan naxan naminixi Misiran yi, e bata findi fe kalane ra. E bata kiraan fata, n na e yamarixi naxan na, e wure raxulunxin nafala suxuren na."

<sup>13</sup> Alatala mon yi a fala n xa, a naxa, "N bata a to, a yama murutexini ito ra.

<sup>14</sup> I masiga n na alogo n xa e halagi, n xa e xinla ralob ayi dunupa yi. N ni i tan nan bonsonna muxune findima siya gbeen na naxan senben gbo, e mon wuya dangu siyani ito ra."

<sup>15</sup> N yi godo geyaan ma, teen yi naxan ma. Na layiri walaxa gemε daxi firinne yi suxi n yii.

<sup>16</sup> Na waxatini, n yi a to, a e bata yulubin liga Alatala e Ala ra. E bata wure raxulunxin nafala jinge sawuran na. E bata kiraan fata Alatala naxan yamari e ma.

<sup>17</sup> N yi walaxa gemε daxi firinne tongo, n yi e woli ayi, e yi yibo e yee xori.

<sup>18</sup> N mon yi bira boxoni Alatala yetagi, n lu na yanyi tonge naanin nun koe tonge naanin. N mi donseen don, n mi igen fan min. N na birin liga e yulubine nan ma fe ra, e fe jaxin naxan nabaxi Alatala yee ra yi, a xolo.

<sup>19</sup> N yi gaxu Alatalaa xolon na bayo a xoloxi e ma han a yi wa e halagi feni. Koni Alatala mon yi n ma maxandin name.

<sup>20</sup> Alatala boren yi texi Haruna ma han a yi wa a halagi feni, koni n mon yi Ala maxandi Haruna fan xa.

<sup>21</sup> N mon yi jinge sawuran tongo e naxan nafalaxi e yulubine yi, n yi a woli teeni, n yi a yiwuru han a findi a fujin na. N yi na fujin woli xudeni naxan kelima geyaan fari.

<sup>22</sup> E mon Alatala raxolo nen Tabera taan nun Masa nun Kibiroti-Hatawa yi.

<sup>23</sup> Alatala to ε xe keli Kadesi-Barineya yi, a yi a fala ε xa, a naxa, “E siga, ε xa bəxən tongo n naxan soxi ε yii.” Koni ε yi Alatala ε Alaa yamarin matandi. E mi la a ra, ε mən mi a xuiin name.

<sup>24</sup> Xabu n na ε kolon waxatin naxan yi, ε murutəxin na a ra Alatala xili ma.

<sup>25</sup> Alatala to wa ε faxa feni, n yi bira bəxəni a yetagi, n yi lu na yanyi tonge naanin nun kəe tonge naanin.

<sup>26</sup> N yi Alatala maxandi, n naxa, “Marigina Alatala, i nama i ya yamaan halagi i gbeen naxan na, i yamaan naxan xunba i fangan na, i naxan naminixi Misiran bəxəni i sənben na.

<sup>27</sup> I jəxə lu i ya walikene xən ma, Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba. I xa dija yamani ito a xaxili xədəxən nun a fe jəxaxin nun a yulubin ma,

<sup>28</sup> alogo Misiran kaane nama a fala, e naxa, ‘Alatala mi naxi e xalideni bəxəni a naxan ma fe falaxi e xa. A e rapaxuxi nən. A bata e ramini alogo a xa sa e faxa tonbonni.’

<sup>29</sup> Koni Ala, i ya yamaan nan e ra, i gbee yamana, i naxan namini i sənben nun i ya nən xən.”

## 10

### *Alaa dihana*

#### *Xəyəyan 34.1-10*

<sup>1</sup> Na xanbi, Alatala yi yamarin fi n ma, a naxa, “Walaxa gəməni daxi firin nafala alo a singene. I mən xa wudi kankiraan nafala. I yi te n fəma geyaan fari.

<sup>2</sup> N mən xa yamarine səbe naxanye yi walaxan bonne ma i naxanye kalaxi. I xa e sa na kankiraan nan kui.”

<sup>3</sup> N yi kankiraan nafala kasiya wudin na. N yi walaxa gəməni daxi firin fan nafala alo bonne. N yi te e ra geyaan fari.

<sup>4</sup> Alatala yi sənben ti walaxa nənəni itoe ma, alo naxan yi sənbeni bonne ma, yamari fune, a naxan falaxi ε xa geyaan ma tən tagi ε yi malanxi waxatin naxan yi. Alatala yi e so n yii.

<sup>5</sup> N yi godo geyaan fari, n yi walaxane sa kankiraan kui, n naxan nafalaxi. E yi lu na alo Alatala a yamari n ma kii naxan yi.

<sup>6</sup> Isirayila kaane yi keli Yakani a diine xəjinnə yireni, siga Mosera yi. Haruna faxa mənna nin, a yi maluxun na. A dii Eleyasari yi findi saraxaraliin na a funfuni.

<sup>7</sup> Na xanbi ra, Isirayila kaane yi siga Gudugoda yi. E to keli Gudugoda yi, e yi siga Yotobata yi, xude wuyaxi yi bəxən naxan yi.

<sup>8</sup> Na waxatini, Alatala yi wanla taxu Lewi bənsonna ra, a e xa findi Alatalaa Layiri Kankiraan maxali muxune ra.\* E mən xa ti Alatala yetagi e a wanle kə. E yi duba yamaan xa Alatala xinli. Na nan ligama han to.

<sup>9</sup> Nanara, Lewi bənsonna muxune mi kən sətəxi e ngaxakedenne yə. Alatala nan luxi e xa alo e kənna alo a a fala e xa kii naxan yi.

<sup>10</sup> N lu nən geyaan fari yanyi tonge naanin nun kəe tonge naanin alo n naxan liga a fələni. Alatala mən yi n ma maxandin name, bayo a mi ε faxa feen nagidixi.

<sup>11</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Keli, i ti yamaan yəe ra. E xa so bəxəni n na n kəlxə naxan ma fe ra e benbane xa, a n na soma nən e yii.”

### *Alaa xanuntenyana*

\* **10:8: 10.8Layiri Kankirana** fe mən sebexi Xəyəyan 25.10-22 kui.

<sup>12</sup> Iki, Isirayila kaane, Alatala ε Ala wama ε xa nanse liga? A wama nen ε xa gaxu Alatala ε Ala yee ra alogo ε xa sigan ti a kiraan xon, ε yi a xanu, ε yi wali Alatala ε Ala xa ε boren birin na e nun ε niin birin na.

<sup>13</sup> E mon xa Alatala yamarine nun tonne suxu ε Ala, n naxan soxi ε yii to alogo ε siimayaan xa fan.

<sup>14</sup> Alatala ε Ala nan gbee kore xonna birin na. E nun boxo xonna nun a yi seene birin.

<sup>15</sup> Koni Alatala ε benbane nan xanu. Iki ε tan nan e bomsonna ra, a ε tan nan sugandixi siyaan bonne ye, alo ε kii naxan yi to.

<sup>16</sup> Nayi, ε xa ε borene rasarijan, ε nama fa murute sonon.

<sup>17</sup> Bayo Alatala ε Ala nan alane Ala ra e nun mangane mangana, Ala naxan senben gbo, a magaxu. A mi muxune rafisama e bode xa, a mi dimi yi seene rasuxuma kiti sadeni.

<sup>18</sup> A tan nan kiridine nun kaja gilene xun mayengen na. Xoren nafan a ma, a donseen nun maraberi baan soma e yii.

<sup>19</sup> E fan xa borene rafan naxanye ε tagi bayo borene nan yi ε tan fan na Misiran yi.

<sup>20</sup> E xa gaxu Alatala ε Ala yee ra, ε yi a batu. E xa kankan a ma, ε mon xa ε kolō a tan nan xili yi.

<sup>21</sup> E xa a tan nan tantun. A tan nan ε Ala ra, naxan kabanakone nun fe magaxuxine ligaxi ε yee xori.

<sup>22</sup> E benbane yi soma Misiran yi waxatin naxan yi, e mi yi danguxi muxu tonge solofere ra. Iki Alatala ε Ala bata ε rawuya ayi dangu sarene ra kore.

## 11

### *Alaa wanle Isirayila xa*

<sup>1</sup> E xa Alatala ε Ala xanu, ε yi a gelene nun tonne nun sariyane nun yamarine suxu waxatin birin.

<sup>2</sup> E xa a kolon to, a ε diine mi a toxi, Alatala ε Ala ε maxuru kii naxan yi a gboon nun a senben nun a non nun

<sup>3</sup> a kabanakone nun a wanle xon, a naxanye ligaxi Misiran boxoni Firawona ra e nun a boxon birin na.

<sup>4</sup> E mon mi a toxi a naxan ligaxi Misiran sofa ganla ra, e nun e soone nun e yenge so wontorone. E mi a kolon Ala Gbala Baa igen sa sofane xun ma kii naxan yi, e yi ε sagatanma waxatin naxan yi. Alatala yi e birin nalō ayi habadan!

<sup>5</sup> E diine mon mi a toxi a naxan ligaxi tonbonni benun ε xa be li.

<sup>6</sup> E nun a naxan liga Datan nun Abirami ra, Eliyabi a dii xemene, Ruben bomsonna. Boxon yi yibo Isirayila kaane birin yee xori, a yi a raxutu e nun e denbayane nun e bubune nun e foxorabirane birin ma.

<sup>7</sup> E tan nan fe gbeeni itoe to ε yeen na Alatala naxanye ligaxi.

<sup>8</sup> Nanara, ε xa yamarini itoe birin suxu, n naxanye yamarima ε ma to, alogo ε xa senben soto ε yi boxoni ito masoto Yuruden baan kidi ma, ε sigama denaxan yi.

<sup>9</sup> E xa e suxu alogo ε xa siimaya xunkuyen soto boxoni Alatala a koloxi naxan ma fe ra ε benbane xa e nun e bomsonna, nonon nun kumin gbo denaxan yi.

<sup>10</sup> E boxon naxan sotoma a mi luxi alo Misiran boxona, ε kelixi denaxan yi. Menni, xee biin na jan, fo ε xa igen maxali a ma nen ε sanni alo nakona.

<sup>11</sup> E boxon naxan sotoma Yuruden baan kidi ma, geya yiren nun lanban yiren na a ra. Tule igen nan sama a ma.

12 Bəxən na a ra Alatala ε Ala a jəxə luxi dənaxan xən. A tan nan a xun matoma a ra, keli jəen fələn na han a rəjanna.

### *Alaa layirina*

13 Xa ε yamarini itoe suxu a fajni na n naxanye yamarima ε ma to, xa ε Alatala ε Ala xanu, ε yi a batu ε bəjən birin na e nun ε niin birin na,

14 n tulen nafama nən ε bəxən ma a waxatini, jəmən nun sogefuren na, alogo ε xa hərisigen sətə, murutuna, manpa nənəna, e nun turena.

15 N mən səxən fan nasabatima nən ε bəxəni ε xuruseene balon na. E ε dəgema nən han ε wasa.

16 E a liga ε yeren ma alogo sese nama ε rakunfa, ε yi ε xun xətə, ε yi ε xinbi sin ala gbətəye bun, ε e batu.

17 Xa ε na liga, Alatala xələma nən ε ma han! A yi tulen dan alogo sansi yo nama fa sabati bəxəni sənən, ε yi jən bəxəni ito yi mafuren Alatala naxan soma ε yii.

18 E xa falani itoe lu ε niini e nun ε bəjəni. E e xidi ε yiin na e nun ε tigi ra alogo ε nama jinan e xən.

19 E xa ε diine xaran ne ma, ε xa e fe fala ε nəma dəxi banxini, ε nəma sigatini, ε nəma saxi, ε nəma kelima.

20 E xa e səbe ε banxine senbətəne nun e dəene ma,

21 alogo Alatala a kələ bəxən naxan ma fe ra, a a soma ε benbane yii nən, ε nun ε yixətəne xa lu mənni, fanni kuyen mən bəxən xun ma.

22 Xa ε yamarini itoe suxu ki fajni, n na ε yamarima naxanye ra, xa ε Alatala ε Ala xanu, xa ε sigan ti a kirane xən, xa ε kankan a ma,

23 nayi Alatala siyani itoe birin kedima nən ε yəe ra. E yi siyani itoe bəxən findi ε gbeen na, hali e maxədəxə ε xa, e senbən gbo ε xa.

24 E na ε sanna ti dənaxan birin yi, na findima ε gbeen nan na. E bəxən danna kelima nən tonbonni sa dəxə Liban bəxən na, keli Efirati baan na sa dəxə fəxə igen na sogegododen binni.

25 Muxu yo mi tiyə ε yəe ra. E na siga dədə yi, Alatala ε Ala ε yəeragaxun sama nən mən kaane yi e kuisan, alo a a fala ε xa kii naxan yi.

26 E a mato, n bata barakan nun dangan sa ε yətagi to.

27 Xa ε Alatala ε Alaa yamarine suxu, n na ε yamarima naxanye ra to, ε barakan sətəma nən.

28 Koni xa ε mi Alatala ε Alaa yamarine suxu, xa ε kiraan fata n na ε yamarima naxan na to, ε bira ala gbətəne fəxə ra ε mi naxanye kolon, ε dangan nan sətəma.

29 Alatala ε Ala na ε xali bəxəni waxatin naxan yi a dənaxan soma ε yii, ε xa duba falani itoe ti Garisimi gəyaan fari, ε yi danga falane ti Ebalı gəyaan fari.

30 Na gəyane nayi Yurudən kidi ma, sogegododen kiraan xanbi ra, Kanan kaane bəxəni, Araba yi, Giligali yətagi, Morə wudi gbeene dənaxan yi.

31 E Yurudən baan gidima iki, siga na bəxəni Alatala ε Ala dənaxan soma ε yii, a findi ε gbeen na, ε mən yi dəxə na.

32 Nanara, ε xa tənne nun yamarine birin suxu ki fajni, n naxanye soma ε yii to.

## 12

### *Ala batu yire kedenna fe yi*

1 E xa tənni itoe nun yamarine suxu ki fajni na bəxəni, Alatala ε benbane Ala dənaxan soma ε yii.

<sup>2</sup> E siyaan naxanye kedima, e xa ne suxure batudene birin kala, geyane fari e nun fōtōnne bun.

<sup>3</sup> E xa e saraxa gandene kala, e yi e kide gēmene yibō, e yi e Asera kide gbindonne gan, e yi e ala sawurane rabira, e yi e xinle jian na yirene yi.

<sup>4</sup> E nama Alatala e Ala batu na kiini.

<sup>5</sup> Koni e xa Alatala fen yire kedenni, a na denaxan sugandi e bōnsōnne tagi, alogo a xa lu mēnni, a xinla matōxōma denaxan yi. E xa siga mēnna nin,

<sup>6</sup> E yi e saraxa gan daxine ba e nun e saraxane nun e yaganne nun e kiseene nun e de tiin nakamali saraxane nun e jēnige ma saraxane, e nun e xuruseene dii singene.

<sup>7</sup> E xa e saraxane don mēnni Alatala e Ala yetagi, e tan nun e denbayane. E xa sewa herin na Alatala e Ala naxan fixi e ma.

<sup>8</sup> Na bōxōni, e nama Ala batu alo en naxan nabama iki, birin nun a rafan fe.

<sup>9</sup> En na rabama bayo e munma so e matabu yireni singen, Alatala e Ala denaxan fima e ma.

<sup>10</sup> Koni e Yuruden baan gidima nen, e yi dōxō na bōxōni Alatala denaxan soma e yii. A e ratangama nen e yaxune birin ma naxanye e rabilinni alogo e xa dōxō bōjē xunbenli.

<sup>11</sup> Alatala e Ala yirena nde sugandima nen mēnni, a xinla matōxōn denaxan yi. E xa fa e kiseene ra mēnni n naxanye yamarixi e ma: e saraxa gan daxine, e saraxane, e yaganne, e kiseene, e nun e se fajin naxanye fima Ala ma de tiini.

<sup>12</sup> E sewama nen mēnni Alatala e Ala yetagi, e tan, e diine, e konyine, e nun Lewi bōnsōnna muxun naxanye e konni bayo bōxōn mi soma e yii e kēe bōxōn na.

<sup>13</sup> E nama e saraxa gan daxine ba e waxōn yirene yi de!

<sup>14</sup> E xa e ba Alatala e Alaa yire sugandixin nin Isirayila bōnsōn keden konni. N naxan birin yamarixi e ma, e xa na birin liga mēnni.

<sup>15</sup> Koni i nōe nen suben don dixin faxe yiren birin yi, Alatala naxan fixi i ma, i na dōxō denaxan yi. Muxu sarijānxin nun a sarijāntaren nōe a dōjje nen, alo xēnla hanma bolena.

<sup>16</sup> Koni e nama suben don e nun a wunla, e xa a wunla bōxōn alo igena.

<sup>17</sup> E mi lan e murutun hanma manpa nenēn hanma turen don e konni naxan finde yaganna ra, hanma e xuruseene dii singene hanma e saraxan naxanye bama de tiin ma, hanma e jēnige ma saraxane hanma e kiseene.

<sup>18</sup> E xa ne don Alatala e Ala yetagi, a denaxan sugandima, e tan nun e diine nun e konyine, e nun Lewi bōnsōnna muxun naxanye e konni. E xa sewa herin na Alatala e Ala yetagi, a naxan fixi e ma.

<sup>19</sup> E a liga e yeren ma, e nama jinan Lewine xōn e nēma na bōxōni.

<sup>20</sup> Alatala e Ala na e bōxōn nagbo ayi waxatin naxan yi, alo a falaxi e xa kii naxan yi, xa suben xōnla e suxu, e xa na don alo e wama a xōn kii naxan yi.

<sup>21</sup> Xa e dōxōden makuya Alatala e Alaa yire sugandixin na, e nōe xuruseene faxe nen Alatala naxanye fixi e ma alo n na a yamarixi e ma kii naxan yi. E nōe na subene dōjje nen e taane yi alo e wama a xōn kii naxan yi.

<sup>22</sup> Muxu sarijānxin nun a sarijāntaren nōe a dōjje nen alo xēnla hanma bolena.

<sup>23</sup> Koni e nama suben don e nun a wunla, bayo wunla luxi nen alo a niina. A mi lan e xa suben nun a niin don.

<sup>24</sup> E nama suben don e nun a wunla, e xa a bōxōn alo igena.

<sup>25</sup> E nama a don alogo e xa herin sōtō, e tan, e nun e diine hali e dangu xanbini. Amasōtō e fe tinxinxine ligama Alatala yēe ra yi.

<sup>26</sup> Koni naxan yo rasarijanxi Ala xa hanma i de ti naxan ma fe ra, a i a soma Ala yii nen, i xa ne xali Alatala yire sugandixini.

<sup>27</sup> E xa e saraxa gan daxine ba Alatala e Alaa saraxa ganden fari, suben nun a wunla. E xa saraxa gbete ne wunla bəxən Alatala e Ala a saraxa ganden fari, e yi a suben don.

<sup>28</sup> E xa feni itoe birin name e yi e liga n naxanye yamarima e ma, alogo e xa herin soto, e tan nun e diine hali e dangu xanbini, han habadan. Amasoto fe fajin na a ra naxan nafan Alatala e Ala ma.

<sup>29</sup> Alatala e Ala na siyane halagi e ye e ra, e naxanye bəxən masotoma, e na doxo e bəxəni,

<sup>30</sup> E xa e yete ratanga e fe jaxi ligan ma e halagi xanbini. E nama e alane feen maxədin, e naxa, “Siyani itoe yi e alane batuma di? En fan xa na nan liga.”

<sup>31</sup> E nama na fe sifan liga Alatala e Ala ra, bayo e yi fe xəsixin sifan birin ligama e alane xa naxanye rapaxu Alatala ma. E yi e dii xemene nun dii temene nan ganma e suxurene kideni.

## 13

### *Suxure batuna*

<sup>1</sup> E xa feni itoe birin liga n naxanye yamarima e ma. E nama sese ba a ra, e man nama sese sa a fari.

<sup>2</sup> Xa nabina nde hanma sayibana nde keli e tagi, a yi taxamasenna hanma kabanako fe famatəən fala e xa,

<sup>3</sup> na yi rakamali, a man yi a fala e xa, a naxa, “En bira suxurene batu feen fəxo ra,” e tan mi alan naxanye kolon,

<sup>4</sup> e nama e tuli mati na nabiin na hanma na sayibana. Alatala e Ala nan e kejaan fəsefesema alogo a xa a kolon xa e a xanuxi e bəjeen birin na e nun e niin birin yi.

<sup>5</sup> E xa bira Alatala e Ala nan keden fəxo ra, e yi gaxu a ye e ra. E yi a yamarine nun a falane suxu, e yi a keden peen batu, e yi kankan a ma.

<sup>6</sup> Koni e xa nabiin hanma sayiban tan faxa, bayo a yi wama e ramurutə feni Alatala e Ala xili ma naxan e raminixi Misiran yi a e xunba konyiyani. A bata kata a xa e ba kiraan xən Alatala e yamarixi naxan na. Fo e xa fe jaxin birin ba e tagi.

<sup>7</sup> I ngaxakedenna hanma i ya diina hanma i ya jaxanla i naxan xanuxi hanma i lanfaan naxan nafan i ma alo i yetena, xa na nde i rakunfa wundoni alogo e xa alana nde batu, i mi naxan kolon, e benbane fan mi yi naxan kolon,

<sup>8</sup> e rabilinna siyana ndee suxurena, naxanye makuya e ra hanma naxanye maso, keli bəxən danna boden ma sa ti boden na,

<sup>9</sup> i nama tin a falan ma. I nama i tuli mati a ra. I nama kininkinin a ma. I nama a ratanga. I nama a luxun.

<sup>10</sup> I xa na kanna faxa, i tan nan singe xa a gəlon gemen na, yamaan fan yi a magəlon.

<sup>11</sup> E xa a magəlon han a yi faxa, bayo a bata kata a xa i raxete Alatala i ya Ala fəxo ra naxan i raminixi konyiyani Misiran bəxəni.

<sup>12</sup> Isirayila kaane birin na feen mema nen, e yi gaxu. Nayi, na fe jaxi sifan mi fa ligama e tagi sənən.

<sup>13</sup> Xa e falana nde me taana nde a fe ra, Alatala e Ala denaxan soma e yii,

<sup>14</sup> fa fala muxu jaxina nde bata keli menni naxan a falama bonne xa, a naxa, “En xa suxurena ndee batu, e mi naxanye kolon,”



<sup>15</sup> nayi ε xa na feen xɔnfen ki fajni ε yi jɔndin fen. E xa a kolon xa na fe jɔxin ligaxi ε tagi.

<sup>16</sup> E xa na taa kaane birin faxa silanfanna ra. \* E xa na taan nun a muxune nun a xuruseene birin naxɔri.

<sup>17</sup> E xa e herisigen birin malan taa tagini, ε teen sa a ra, ε taan birin gan Alatala ε Ala yetagi. Na findima bɔxɔ rabejinxin nan na habadan. A mi fa tima sɔnɔn.

<sup>18</sup> E nama na sena ndee findi ε gbeen na ε naxanye ganma alogo Alatala nama xɔlɔ ε ma. A kininkininma ε ma nen, a yi ε rawuya ayi alo a a kɔlɔ kii naxan yi ε benbane xa.

<sup>19</sup> Na ma, ε xa Alatala ε Ala xuiin name, ε yi a yamarine suxu, n naxanye yamarima ε ma to, ε yi fe tinxinxin liga Alatala ε Ala yeε ra yi.

## 14

### *Namun natɔnxine*

<sup>1</sup> Alatala ε Alaa diine nan ε tan na. Xa sayaan ti, ε nama ε yetε maxaba. E nama ε xunna dε bi.

<sup>2</sup> Yama rasarijanxin nan ε tan na Alatala ε Ala xa. A ε tan nan sugandixi bɔxɔn siyane birin tagi, a ε xa findi a gbeen na.

### *Sube radaxaxine*

#### *Saraxaraline 11.1-23*

<sup>3</sup> E nama se xɔsixi yo don.

<sup>4</sup> Subene ni i ra, ε nɔε naxanye donjɛ: jingen nun yeXeεn nun siin

<sup>5</sup> nun xɛnla nun tɔken nun bolen nun geya ma siin nun wonden nun yaleen e nun burunna yeXeεna.

<sup>6</sup> Sube toro kanna naxan toro bɔxi jaxi ra, a mɔn donseen laxunma, ε nɔε ne donjɛ nen.

<sup>7</sup> Koni na subene tagi, naxanye toro bɔxi jaxi ra, hanma naxanye donseen laxunma, ndee e ye ε nama ne don alo jɔgɔmɛna hanma jɛrena hanma fanyerasina. E findixi sube haramuxine nan na ε xa, bayo e donseen laxunma, koni e toro mi bɔxi jaxi ra.

<sup>8</sup> Xɔsɛn toron bɔxi, koni a mi donse laxunma, a haramuxin na a ra ε tan xa. E nama na suben don, ε mɔn nama ε yiin din a faxaxin na.

<sup>9</sup> Niimaseen naxanye igeni, ε lan ε xa xali yeXeene don naxanye e bama.

<sup>10</sup> Koni naxanye mi e bama, e xali mi e ma, ε nama ne don. E mi sarijan ε xa.

<sup>11</sup> E nɔε xɔli radaxaxine birin donjɛ nen.

<sup>12</sup> Koni ε nama itoe don: singbinna nun dugana e nun xɔlimangan

<sup>13</sup> nun bangaan nun segen siyaan birin,

<sup>14</sup> e nun xaxaan siyaan birin

<sup>15</sup> nun dangaranfulen nun kutunxunban nun fɔxɔ ige ma xɔlina, e nun tɔxedi tongon siyaan birin,

<sup>16</sup> e nun kunkutunna nun fɔtɔnbunsamuran nun toxoroon

<sup>17</sup> nun yeXe suxu kankon nun kankanna nun jiiɔjaxan

<sup>18</sup> nun yaya xɔnla nun sari xɔnla siyaan birin, e nun sarasima xɔnla nun tuyena.

<sup>19</sup> Niimase xunxuri gabute kanna birin haramuxin na a ra ε xa. E nama e don.

\* 13:16: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

<sup>20</sup> Koni ε nɔɛ niimase xunxuri gabute kannā ndee donjɛ nɛn naxanye radaxaxi.

<sup>21</sup> Ε nama suben don naxan faxaxi a yete ma. Ε nɔɛ a soe xɔjɛn yii nɛn naxan dɔxi ε konni, a yi a don, hanma ε a sara xɔjɛ gbetene ma. Koni yama rasarijanxin nan ε tan na Alatala ε Ala xa.

I nama sii diin jin a nga xijɛ igen na.

### *Yaganna fe*

<sup>22</sup> Ε na naxan birin sɔtɔ xɛɛn ma, ε xa na yaganna ba a ra jɛɛ yo jɛɛ.

<sup>23</sup> Ε xa ε murutun nun ε manpa nɛnɛn nun ε turen yaganna don Alatala ε Ala yetagi a na dɛnaxan sugandi a xinla matɔxɔden na alogo ε xa gaxu Alatala ε Ala yɛɛ ra waxatin birin.

<sup>24</sup> Xa na yiren makuya i ra jaxi ra, xa Ala bata i baraka han i mi nɔɛ na yaganna maxale bayo Alatala a yire sugandixi makuya i ra a xinla matɔxɔma dɛnaxan yi,

<sup>25</sup> nayi i xa i ya yaganna masara gbetin na. I na gbetin xali Alatala i ya Ala yire sugandixini.

<sup>26</sup> Mɛnni i xa na gbetin masara sena ndee ra naxan na i kɛnɛn, jingene hanma yɛxɛɛne hanma manpana, naxanye birin nafan i ma. Ε nun i ya denbayaan yi ε dege Alatala ε Ala yetagi, ε yi sewa.

<sup>27</sup> Ε nama jinan Lewi bɔnsɔnna muxune xɔn naxanye dɔxi ε konne yi, bayo e mi kɛɛ bɔxɔn sɔtɔxi e gbeen na.

<sup>28</sup> Jɛɛ saxan yo jɛɛ saxan ε xa ε yaganna birin namara ε taane yi.

<sup>29</sup> Lewi bɔnsɔnna muxune kɛɛn mi na naxanye xa e nun xɔjɛne nun kiridine nun kaja gilen naxanye ε tagi, ne birin xa fa e dɛgedeni han e yi lugo. Nayi, Alatala ε Ala barakan sama nɛn ε kewanle yi ε naxanye birin ligama.

## 15

### *Xɔɔya jɛɛna*

#### *Saraxaraline 25.8-38*

<sup>1</sup> Jɛɛ solofere yo jɛɛ solofere ε xa dija donle ma.

<sup>2</sup> A xa liga ikiini: muxun naxanye birin bata e ngaxakedenna Isirayila kaana nde doli, e xa dija na donla ma. Ε nama ε ngaxakedenna Isirayila kaane karahan doli fi feen na bayo Alatalaa waxati saxin na a ra alogo yamaan yi dija donle ma.

<sup>3</sup> Ε nɔɛ xɔjɛn tan karahanjɛ nɛn, a yi ε donla fi, koni ε naxan dolixi ε ngaxakedenna ma, ε xa dija na ma.

<sup>4</sup> Anu, tɔɔ muxun mi luma ε ye, bayo Alatala baraka gbeen sama nɛn ε fe yi na bɔxɔni Alatala ε Ala dɛnaxan soma ε yii ε kɛɛn na.

<sup>5</sup> A na ligama nɛn xa ε Alatala ε Ala xuiin name ε yi a yamarine birin suxu ki fajɛ, n naxan falama ε xa to.

<sup>6</sup> Alatala, ε Ala barakan sama nɛn ε fe yi alo a a fala ε xa kii naxan yi. Siya wuyaxine fama nɛn ε dolideni, koni ε tan mi donla tongoma. Ε nɔɔn sɔtɔma nɛn siya wuyaxine xun na, koni muxe mi nɔɔn sɔtɔma ε tan xun na.

<sup>7</sup> Xa tɔɔ muxuna nde i ngaxakedenne ye i konni Alatala i ya Ala dɛnaxan fima i ma, i nama jɛnige jaxiyaan liga a ra, i tondi a dole.

<sup>8</sup> A makoon naxan ma, i xa na doli a ma fonisireyani.

<sup>9</sup> I xa i yete ratanga miriya jaxini ito ma, i naxa, “A gbee mi luxi jɛɛ soloferen xa a li, yamaan dijama donle ma jɛɛn naxan na.” I nama ye xɔdɔxɔ

ayi i ngaxakeden tərō muxune ma i tondi seen soe e yii. Nayi, a a mawugama nən Alatala xa i xili ma, i yi findi yulubi tongon na.

<sup>10</sup> I xa a ki fonisireyani hali i mi nimisa i bəjen. Nayi, Alatala ε Ala barakan sama nən ε kewanle birin yi.

<sup>11</sup> Yiigelitəon mi jnanma ε yamanani habadan, nanara, n na a yamarixi ε ma ε xa hinan ε ngaxakedenne ra, tərō muxun nun yiigelitəon naxanye ε konni.

### *Konyine xərəya fena*

#### *Xərəyaan 21.2-6 nun Saraxaraline 25.38-55*

<sup>12</sup> Xa ε ngaxakedenne Heburu xemena nde hanma jnaxanla a yete mati ε ma konyin na, a walima nən ε xa jee sennin. A jee soloferedeni ε xa a xərəya.

<sup>13</sup> Koni ε nama a yii genla yiba.

<sup>14</sup> Alatala, ε Ala seen naxanye birin fixi ε ma barakani alo yexeen nun siin nun murutuna, e nun manpana, ε xa a ki na nde yi.

<sup>15</sup> E nama jnanan a konyine nan yi ε ra Misiran yi. Alatala ε Ala nan ε xunbaxi. Nanara, n yamarini ito soma ε yii to.

<sup>16</sup> Xa i ya konyina a fala i xa, a a mi kelima i konni bayo ε nun i ya denbayaan nafan a ma, a a lan i konni,

<sup>17</sup> nayi, i xa səxən seen tongo, i yi a tunla maso banxin deε wudin na, i yi a tunla səxən. Nayi, a findima nən i ya konyin na a siin birin yi. I na nan ligama i ya konyi gilən fan na.

<sup>18</sup> E nama sunu konyin xərəya feen na. Amasəto a jee sennin wanla tənən gbo dangu walikeen gbeen na dəxə firin. Na ma, Alatala, ε Ala barakan sama nən ε kewanle birin yi.

### *Xuruseene dii singene fe*

<sup>19</sup> E jingen nun yexeen nun siin dii xeme singene birin naxanye xalima, ne birin findima Alatala ε Ala nan gbee ra. E mi lan ε turaan nawali xa dii singen na a ra, hanma ε yexee diin xaben maxaba a ma xa dii singen na a ra.

<sup>20</sup> Jee yo jee ε tan nun ε denbayaan xa ne don Alatala ε Ala yetagi a yire sugandixini.

<sup>21</sup> Xa feen xuruseen na, xa a yeen kalaxi hanma a sanna, hanma fe gbete, ε nama na ba saraxan na Alatala ε Ala xa.

<sup>22</sup> E a donma ε konni nən, ε nun muxu sarjjanxin nun muxu sarjnantarene. E birin lan nən e xa a don alo ε xenla nun bolen donma kii naxan yi.

<sup>23</sup> Koni ε nama suben wunla don de! E xa a rabəxən alo igena.

## 16

### *Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla*

#### *Xərəyaan 12.14-20 nun Saraxaraline 23.4-8 nun Yatene 28.16-25*

<sup>1</sup> Abiba kiken na, ε xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla raba Alatala ε Ala binya feen na, bayo Alatala, ε Ala ε ramini na kiken nan na Misiran yi kəeen na.

<sup>2</sup> E xa yexeen hanma siin hanma jingen ba saraxan na Alatala ε Ala xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sali ləxəni. E na saraxan bama Alatala yire sugandixini a xinla binyama denaxan yi.

<sup>3</sup> Sali ləxəni, ε nama burun don buru rate seen\* saxi naxan yi. E xa buru ratetaren don xii solofere naxan findixi sunun taxamaseri burun na. Na nan

\* **16:3: burun nate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

a rabirama ε ma a ε mafuraxin nan keli Misiran yi. Na ma, ε mi jinanyε ε mini lɔxɔn xɔn ε siin birin yi Misiran bɔxɔni.

<sup>4</sup> Na xii soloferen bun, a mi lan buru ratese yo xa to ε konne yi, ε bɔxɔn birin yi. E saraxan naxan bama xii singe lɔxɔn jinbanna ra, na sese nama lu han xɔtɔnni.

<sup>5</sup> Na Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan mi lan a xa ba yiren birin yi, Alatala ε Ala naxan fima ε ma.

<sup>6</sup> E a bama yire keden peen nin, Alatala ε Ala na denaxan sugandi a xinla binyama denaxan yi. Na saraxan bama jinbanna nan na sogen godo waxatini, ε mini waxatin naxan yi Misiran yi.

<sup>7</sup> E suben jinma nen, ε yi a don na yireni Alatala ε Ala denaxan sugandima. Na kuye yibani, ε yi siga ε konne yi.

<sup>8</sup> E xa buru ratetaren don xii sennin. A xii soloferede lɔxɔni, ε malanna ti Alatala ε Ala xa. E nama wali yo ke na lɔxɔni.

### *Xunsagine sanla*

#### *Saraxaraline 23.15-22 nun Yatene 28.26-31*

<sup>9</sup> E na murutu xaban fɔb, ε xa xunsagi solofere tenge,

<sup>10</sup> E yi Xunsagine Sanla raba Alatala ε Ala xa. E yi jεnige ma saraxan ba naxan na lan herisigen yaten ma Alatala ε Ala naxan fixi ε ma.

<sup>11</sup> E sewama nen Alatala ε Ala ra na yireni a denaxan sugandima a xinla binyan denaxan yi, ε tan nun ε diine nun ε konyine, e nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye ε konni e nun xɔjεne nun kiridine nun kaɲa gilene.

<sup>12</sup> E nama jinan a konyine nan yi ε ra Misiran yi. E xa yamarini itoe suxu ki faji.

### *Bubu Kui Sanla*

#### *Saraxaraline 23.33-43 nun Yatene 29.12-39*

<sup>13</sup> E na yelin ε sansine bɔnbɔdeni lonne ma ε yi e malan, ε yi ε wudi bogi igene fan ba, ε xa Bubu Kui Sanla raba xii solofere.

<sup>14</sup> E xa sewa na sanli, ε tan nun ε diine nun ε konyine nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun xɔjεne nun kiridine nun kaɲa gilɛn naxanye ε konni.

<sup>15</sup> E sanli ito rabama nen xii solofere Alatala ε Ala xa, a na denaxan sugandi. Amasɔtɔ Alatala ε Ala barakan sama nen ε se xaban nun ε wanla birin yi. E yi sewa han!

<sup>16</sup> Nεε yo jεε, Isirayila xεmεne birin xa ti Alatala ε Ala yetagi sanɲa ma saxan a na denaxan sugandi: Buru Tetaren Sanla nun Xunsagine sanla nun Bubu Kui Sanla. E mi lan ε xa siga Alatala yetagi ε yii genla ra.

<sup>17</sup> E birin xa fa a kiseen na ε nɔε naxan na, naxan na lan herisigen ma Alatala ε Ala naxan fixi ε ma.

### *Sariyan sa kiina*

<sup>18</sup> Taane birin kui, Alatala ε Ala denaxan fima ε ma, bɔnsɔn yo bɔnsɔn, ε xa kitisane sugandi, e yamaen makiti tinxinni.

<sup>19</sup> E nama kitin sa tɔjεgeni de! E mɔn nama muxune rafisa e bode xa. E nama dimi yi seene rasuxu mayifuni, bayo kiseene nɔε fe kolonna yεene raxiye nen, a tinxin muxuna falane yifu.

<sup>20</sup> E lu tinxinna fɔxɔ ra, alogo ε xa siimaya fajin sɔtɔ, ε mɔn yi nɔ bɔxɔn sɔtɔ Alatala ε Ala denaxan fima ε ma.

### *Suxure batuna fe*

<sup>21</sup> E nama Asera kide gbindonna ti saraxa ganden dεxɔn ma, ε naxan nafala Alatala ε Ala xa.

22 Ɛ nama suxure gɛmɛn ti, bayo Alatala ɛ Ala na fe sifan naɲaxuxi.

## 17

### *Sariyana saraxana fe yi*

1 Ɛ nama jingen hanma yeɛɛn ba saraxan na Alatala ɛ Ala xa, fe naxan na, hanma naxan madɔnxi, bayo Alatala ɛ Ala na fe sifan naɲaxuxi.

2 Xa xɛmɛna nde hanma ɲaxanla nde dɔxi ɛ taana nde yi Alatala ɛ Ala naxan fima ɛ ma, a fa fe ɲaxin liga naxan mi rafan Alatala ɛ Ala ma, nayi, a bata Alaa layirin matandi.

3 Xa a mi n ma yamarin suxu, a ala gbetene batu, hanma sogena hanma kikenana hanma sarene,

4 Ɛ yi na mɛ, ɛ xa a feen xɔnfen ki faɲi. Ɛ na a kolon na fe ɲaxin bata liga Isirayila yi,

5 a na findi xɛmɛn na hanma ɲaxanla, ɛ xa na kanna xali taan so deɛn na, ɛ yi a magɔlɔn han a faxa.

6 Muxun naxan lan a xa faxa, a mi faxe sigen fɔ muxu firin hanma saxan na sereyaan ba. A mi lan a xa faxa sereya kedenna gbansanna xuiin ma.

7 Naxanye sereyaan baxi, ne nan singe xa gɛmɛn woli a ma a faxa feen na. Yama dɔnɔn fan yi a magɔlɔn. Ɛ fe ɲaxin ɲanma ɛ tagi na kiini nɛn.

### *Kitine fe*

8 Xa faxa kitin bata fa hanma matandina hanma maxɔlɔna naxan findixi kiti xɔdeɛn na ɛ taani, ɛ xa siga na yireni Alatala ɛ Ala denaxan sugandima.

9 Ɛ sigama Lewi bɔnsɔnna muxune nan fɛma, saraxaraline, e nun kitisaan naxan dɔxi na waxatini, ɛ a yeɓa e xa. Nayi, e a falama nɛn ɛ xa, a lan kitin xa sa kii naxan yi.

10 E na naxan fala ɛ xa na yireni Alatala ɛ Ala denaxan sugandima, ɛ kitin bolonma na nan ma. E na naxan fala ɛ xa, ɛ xa na suxu ki faɲi.

11 E na sariyan naxan birin fala ɛ xa, ɛ xa na liga. Ɛ nama fata a ma yiifanna ma, hanma kɔmɛnna ma.

12 Xa muxuna nde waso, a mi a tuli mati saraxaraliin na naxan bata dɔxɔ Alatala ɛ Alaa wanla xun na hanma kitisana, na kanna lanma nɛn a xa faxa. Ɛ fe ɲaxin ɲanma na kii nin Isirayila yi.

13 Yamaan na na feen mɛ, e gaxuma nɛn e wason yiba.

### *Mangayana*

14 Ɛ na so bɔxɔni waxatin naxan yi, Alatala ɛ Ala denaxan fima ɛ ma, ɛ na dɔxɔ na, yanyina nde ɛ a mirima nɛn, a ɛ fan xa ɛ gbee mangan sɔɔ alo ɛ rabilinna siyane.

15 Alatala ɛ Ala na muxun naxan sugandi, na nan findima ɛ mangan na. Ɛ nama tin xɔɲɛn xa findi ɛ mangan na, naxan mi findixi ɛ ngaxakeden Isirayila kaana nde ra.

16 A mi lan ɛ mangan xa soo wuyaxi sɔɔ. A mi lan a xa muxune rasiga Misiran yi soone saradeni, bayo Alatala a falaxi nɛn ɛ xa, a ɛ nama siga na bɔxɔni sɔnɔn.

17 A mi lan a yi ɲaxalan wuyaxi dɔxɔ. Na feene nan a bɔɲɛn naxɛtɛma Ala fɔxɔ ra. A mi lan a yi gbeti gbeen nun xɛma wuyaxi sɔɔ.

18 Mangan na dɔxɔ a manga gbɛdeni waxatin naxan yi, sariya kitabun naxan namaraxi Lewine yii, saraxaraline, a xa na seɓe a yeɓe xa.

<sup>19</sup> Na kitabun luma nen a dexon. A xa a xaran loxon birin a siimayani, alogo a xa gaxu Alatala a Ala yee ra, a mon yi no a sariyan nun a tonne suxudeni naxanye sebexi a kui.

<sup>20</sup> Na nan a ligama, a mi a yete rafisama a ngaxakedenne xa, a fata sariyan ma yifanna ma hanma komenna ma. Nayi, a mangaya xunkuyen sotoma nen, a tan nun a diine Isirayila yamaan tagi.

## 18

### *Saraxaraline wanla*

<sup>1</sup> Saraxaraline, Lewi bonsonna muxune, ne mi boxo yitaxun daxin sotoma e keen na alo Isirayila muxu gbete ye. E baloma saraxane nan na naxan nalima Alatala ma teen na. Na nan findixi e keen na.

<sup>2</sup> E mi kee sotoma e ngaxakedenne tagi. Alatala nan findima e keen na alo a a fala e xa kii naxan yi.

<sup>3</sup> Isirayila kaane na fa jingen na hanma yexena saraxa badeni, ito nan findima Lewi kaa saraxaraline gbeen na: suben balaxana, a gbegebena, e nun a buru subene.

<sup>4</sup> E mon xa e bogise singe saraxane so e yii: murutuna, manpa nenena, turena, e nun e yexee xaben naxan singe maxabaxi.

<sup>5</sup> Alatala e Ala Lewi bonsonna nan sugandixi bonsonna birin tagi alogo e tan nun e diine xa wali Alatala xinla binyadeni waxatin birin.

<sup>6</sup> Xa Lewi bonsonna muxuna nde keli Isirayila taana nde yi a doxi denaxan yi, a siga na yireni Alatala denaxan sugandima,

<sup>7</sup> menni, a lanma a xa wali Alatala a Ala xinla a fe ra, a ngaxakeden Lewine dexon naxanye walima Alatala yetagi.

<sup>8</sup> A lan nen a yi balon soto alo saraxaraliin bonne, hali a to a yii seene matixi, a gbeti soto.

### *Yiimatone nun keramuxune fe*

<sup>9</sup> E na so boxoni Alatala e Ala denaxan fima e ma, e nama so kewali xosixine yi men kaane naxanye ligama.

<sup>10</sup> Muxun nama lu e ye naxan a diin ganma saraxan na hanma yiimatona hanma koron bonbona hanma seri kanna hanma keramuxuna,

<sup>11</sup> hanma tirin tiina hanma naxan barinne maxodinma hanma jinan kanne, hanma barin kiine.

<sup>12</sup> Na muxu sifan mi rafan Alatala e Ala ma. Alatala e Ala siyani itoe kedima nen e yee ra na kewali xosixine fe ra.

<sup>13</sup> E kewanle xa kamali Alatala e Ala yee ra yi.

<sup>14</sup> E siyaan naxanye kedima, ne biraxi yiimatooon nun koron bonbon xuiin nan foxo ra, koni Alatala e Ala mi tinje e tan yi na liga.

### *Ala nabine rafama nen*

<sup>15</sup> Alatala e Ala nabina nde raminima nen e ye naxan luma alo n tan. E xa e tuli mati a ra.

<sup>16</sup> E naxan maxodin Alatala e Ala ma, e yi malanxi loxon naxan yi Horebe गयाan fari. E yi a fala, e naxa, "N mi waxi Alatala n ma Ala xuiin name feni sonon. N mi waxi tee gbeeni ito fan to feni sonon alogo n nama faxa."

<sup>17</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, "E naxan falaxi, na fan.

<sup>18</sup> N nabiiin naminima nen e ye, naxan luxi alo i tan. N nan n ma falan nalima a ma nen, a yi na yeba e xa, n na a yamarin naxan na.

<sup>19</sup> Xa muxu yo mi a tuli mati falan na nabiiin naxan nalima n xinli, n tan yeteen na kanna makitima nen.

<sup>20</sup> Koni xa nabina nde susu, a falan ti n xinli, n mi naxan yamarixi a ma, hanma a yi falan ti ala gbeteeye xinli, ε xa na kanna faxa.”

<sup>21</sup> Yanyina nde, ε ε yete maxodinma nen, ε naxa, “En nœ a kolonje di, a Alatala a falan mi a ra?”

<sup>22</sup> Xa nabiin falan ti Alatala xinli, a falan mi kamali, Alatala mi na falaxi. Nabiin nan na falaxi a wasoni. Hali ε mi gaxu a yeε ra.

## 19

### *Marakisi taane*

*Yatene 35.6-34 nun Sariyane 4.40-43 nun Yosuwe 20.1-9*

<sup>1</sup> Alatala ε Ala na siyane halagi, a naxanye bœxon soma ε yii, ε e kedima nen, ε yi dœxo e taane nun e banxine kui.

<sup>2</sup> Na na dangu, ε xa taa saxan sugandi bœxon, Alatala ε Ala naxan fi ε ma.

<sup>3</sup> Ε xa kirane rafala siga menne yi, ε yi yamanani taxun dœxode saxan, Alatala ε Ala naxan fima ε ma e keen na, alogo, faxa tiine birin xa siga na taane yi, e niin yi rakisi.

<sup>4</sup> Naxan na faxan ti, a li, a mi a rakelixi a ma, a mi a yitœnxi œnnantenyani, na kanna nœ sigε nen na taana nde yi, a niin yi ratanga. Misaala ra, muxun naxan siga fœtonni wudi segedeni e nun a lanfana,

<sup>5</sup> a wudin segeema, bunbin yi koren, a yi a lanfaan li, na yi faxa. Na faxa tiin sifan nœ luyε nen na taana nde yi alogo a niin xa rakisi.

<sup>6</sup> Xa kirani kuya, faxa muxun gbeejœxo muxun faxa tiin sagatanma nen a œloni han a yi a li, a yi a faxa, hali a mi yi lan a yi faxa bayo a mi a lanfaan faxa feni œnxi œnnantenyani.

<sup>7</sup> N yamarini ito fixi ε ma na nan ma. Ε xa taa saxan sugandi marakisi taane ra.

<sup>8</sup> Xa Alatala ε Ala ε bœxon nagbo ayi alo a a kolœ ε benbane xa kii naxan yi, xa a bœxon ito birin so ε yii a ε benbane tuli sa naxan na,

<sup>9</sup> xa ε yamarini itoe birin suxu a fajin na, n naxanye falama ε xa to, a ε xa Alatala ε Ala xanu, ε yi bira a kirane fœxo ra, nayi ε mœn xa taa saxan sugandi, ε yi e sa taa saxanna bonne fari.

<sup>10</sup> Nayi, Alatala ε Ala denaxan fima ε ma e keen na, ε mi tœjegetœn faxe na bœxon.

<sup>11</sup> Koni xa muxuna nde a boden najaxuxi, a a melen, a yi a faxa, xa na kanna siga na taana nde yi,

<sup>12</sup> na taan fonne lan nen e xa a suxu, e yi a xali faxa muxun gbeejœxo muxun fema alogo a xa a faxa.

<sup>13</sup> Ε nama kininkinin na kanna ma de! Ε xa na faxa ti sifan jan Isirayila bœxon, ε yi herin œto.

### *Bœxœne danne nun wule sereyane*

<sup>14</sup> Ε na dœxo bœxon Alatala ε Ala naxan fima ε ma e keen na, ε nama ε lanfana bœxon danna taxamasenne masiga ε benbane naxanye dœxo.

<sup>15</sup> Muxun naxan bata haken liga hanma gbalona hanma yulubina, na kanna mi lan a xa kiti muxu kedenna sereya baxin œn. Na fe sifan makitima sereya firin hanma saxan fala xuiin nan œn.

<sup>16</sup> Xa sere jaxin sereyaan ba, a yi muxun tœjege gbalona nde a fe ma,

<sup>17</sup> yengε fa firinni itoe lan nen e xa siga Alatala batu yireni saraxaraline nun kitisane fema naxanye walima na waxatini.

<sup>18</sup> Kitisane a feen fεsefεsema nen. E na a kolon a seren bata wule sereyaan ba, a a ngaxakedenna tɔnege,

<sup>19</sup> nayi ε xa a liga na kanna ra alo a tan yi a ligama a ngaxakedenna ra kii naxan yi nun. E xa fe ɲaxin ɲan ε tagi.

<sup>20</sup> Muxu gbetene na feen mema nen, e yi gaxu. Nayi, e mi fa susue na fe ɲaxin sifan ligadeni sɔnɔn.

<sup>21</sup> E nama kininkinin na muxu sifan ma: Niin ɲɔxɔn xa fi niin na, yeen yi ɲɔxɔ yeen na, ɲinna yi ɲɔxɔ ɲinna ra, yiin yi ɲɔxɔ yiin na, sanna yi ɲɔxɔ sanna ra.

## 20

### *Yengen sariyana*

<sup>1</sup> E na siga ε yaxune yengedeni, ε na soo wuyaxi to e nun yengeso seene nun sofa wuyaxi naxanye wuya dangu ε ra, hali ε mi gaxu. Alatala ε Ala naxan ε raminixi Misiran bɔxɔni, na luma nen ε xɔn.

<sup>2</sup> E nema ε yitɔnma waxatin naxan yi yenge so xinla ma, saraxaraliin xa ti, a falan ti yamaan xa, a naxa,

<sup>3</sup> “Isirayila kaane, ε tuli mati! To, ε sigama ε yaxune nan yengedeyi. E nama tunnaɔɔ ε ma, ε nama gaxu, ε nama kuisan, ε bɔɲen nama mini,

<sup>4</sup> bayo Alatala ε Ala luma nen ε xɔn ε yaxune yengedeni. A e yengema nen ε xa, a yi ε rakisi.”

<sup>5</sup> Na waxatini sofa kuntigine fan falan tima nen ganla xa. E naxa, “Muxuna nde ε ye be ba, naxan bata yelin banxi tideni koni a munma so a kui singen? Na kanna xa xete a konni, xa na mi a ra waxatina nde a nɔe faxe nen, muxu gbete yi so a banxini.

<sup>6</sup> Muxuna nde ε ye be ba, naxan bata manpa binle si, koni a munma e bogine bolon singen? Na kanna xa xete a konni, xa na mi a ra waxatina nde a nɔe faxe nen, muxu gbete yi a tɔnɔn sɔtɔ.

<sup>7</sup> Muxuna nde ε ye be ba, naxan bata ɲaxalandina nde masuxu, koni ɲaxanla munma siga a konni singen? Na kanna xa xete a konni, xa na mi a ra waxatina nde a nɔe faxe nen yengeni, muxu gbete yi a ɲaxanla dɔxɔ.”

<sup>8</sup> Sofa kuntigine mɔn sofane maxodinma nen, e naxa, “Muxuna nde ε ye be ba, naxan mi fa susue, a gaxuxi? Na kanna xa xete a konni alogo a lanfane fan nama tunnaɔɔ e ma.”

<sup>9</sup> Sofa kuntigini itoe na yelin falan tiye yamaan xa, e yi sofana ndee findi gali mangane ra.

<sup>10</sup> E na siga taana nde yi yenge sodeni, ε xa men kaane maxodin singen, a e xa e yete raxete ε ma.

<sup>11</sup> Xa e tin na ma, e yi taan nabilin yinna rabi ε xa, e birin luma nen ε yamarin bun, e yi mudun fi.

<sup>12</sup> Koni xa e mi tin na ma, e yi ε yenge, nayi ε xa na taan bilin.

<sup>13</sup> Alatala ε Ala na taan soma nen ε yii, ε xemene birin faxa silanfanna ra.

<sup>14</sup> Koni ɲaxanle nun diine nun xuruseene nun nafunla naxanye birin na taan kui, ne birin findima nen ε gbeen na. E yi ε yaxune herisigen birin don, Alatala ε Ala naxan fixi ε ma.

<sup>15</sup> E na nan ligama taane ra naxanye makuya, naxanye mi na taane ye ε dɔxɔma naxanye yi.

<sup>16</sup> Koni a na findi taane ra Alatala ε Ala denaxanye fima ε ma ε keen na, ε mi sese luma a nii ra menni.



17 E Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune birin halagima nen alo Alatala e Ala a yamarixi e ma kii naxan yi,

18 alogo e nama e xaran na fe jaxine ma e naxanye ligama e suxure batudeni. E yi Alatala e Ala yulubin tongo.

19 Xa e bata taana nde bilin men kaane yenge xinla ma, e mi lan e yi na wudine sege naxanye bogima. E bogine findima e balon nan na. Na wudi sixine mi findixi e yengefane ra.

20 Koni wudi binla naxanye bogin mi donma, e noe ne sege nen alogo e xa findi yengeso seene ra e xa, e ne rawali na taan yengedeni han e yi a masoto.

## 21

### *Faxan naxan kari mi kolonxi*

1 E na so baxoni Alatala e Ala denaxan fima e ma, xa e muxu faxaxina nde to burunna ra, a a li a faxa muxun mi kolonxi,

2 E fonne nun e kitisane sigama nen. Keli binbin yireni han taan naxanye menna rabilinni, e ne yikuyene maliga.

3 E na a kolon taan naxan maso na ra, na taan fonne jinge gilen nan tongoma naxan munma wali, xun xidi yegen munma xidi naxan xunna ma.

4 Na taan fonne jinge gilen xalima nen xudeni naxan mi xorima, sansiin munma rawali denaxan yi. E yi a koeen gira menni, a faxa.

5 Lewi yixetene, saraxaraline fan fama nen, bayo Alatala e Ala ne nan sugandixi a e xa wali a xa, e mon yi dubane ti Alatala xinli, e mon yi matandi feene nun muxu maxolone makiti.

6 Taan naxan maso binbin yiren na, na fonne xa e yiine raxa jinge gilen xun ma, e naxan faxaxi xudeni.

7 E yi a fala, e naxa, "Nxu tan xa mi faxan tixi, nxu mi a toxi lige.

8 Alatala, i xa ito rasuxu i solona seen na Isirayila yamaan xa, i naxan xunbaxi. Yandi, i nama i ya yamaan yate sonmane ra na faxa tixina fe yi." Nayi, Alatala na solona seen nasuxuma nen faxa tixina fe yi.

9 E na yulubi tongoxin bama yamaan ma, bayo e bata na feen liga naxan tinxin Alatala yee ra yi.

### *Muxu suxine yengeni*

10 E na siga e yaxune yengedeni, xa Alatala e Ala e sa e sagoni, e yi e findi e muxu suxine ra,

11 yanyina nde muxuna nde a yeen tima nen suxu muxu jaxalan tofajina nde ra. Xa na kanna wama a doxo feni a jaxanla ra,

12 nayi a noe a xale nen a konni. Na jaxanla a xunna bima nen, a yi a yii xanle fan maxaba,

13 a yi a domain fan masara. A luma nen banxin kui, a yi a fafe nun a nga jan feen liga kike keden. Na xanbi ra, xemnen noe a finde a gbeen na nen, a findi a jaxanla ra.

14 Xa a fe rajaxu xemnen ma, a noe a bejinhene nen, a siga denaxan na a kenen. A mi lan sonon a xa a mati gbetin na, a mon mi noe a finde a konyin na sonon bayo a bata yi a kolon a jaxanla ra.

### *Dii forimaan tidena*

15 Xa jaxalan firin xemena nde yii, keden yi rafan a ma dangu boden na, na jaxalan firinne yi dii xemnen keden keden bari, koni dii singen yi findi jaxanla diin na naxan mi rafan xemnen ma,

16 a na wa a keeni taxun feni a diine ra, diin forimaan lan a xa keen naxan soṭo, a mi lan xemen xa na so a batena diin yii, a dii singen yi fula a tiden na.

17 A xa a kolon jaxanla naxan najaxuxi a ma, na nan ma dii findixi a dii singen na. A herisigen doxode firin nan soma dii forimaan yii, bayo na nan singen xemen senben yitaxi. A tan nan lan a dii forimaan tiden soṭo.

### *Dii murutexina*

18 Xa xemena nde dii xeme xalabanten murutexin soṭo, a yi a li a mi a tuli matima a fafe nun a nga xuiin na, e bata kata e xa a xuru koni a mi e xuiin suxi,

19 a fafe nun a nga xa a suxu, e yi a xali taan fonne fema taan so deen na.

20 E yi a fala e xa, e naxa, “Nxo diini i ra, a xalabanten, a mon muruxi. A mi nxu xuiin suxuma. Sabaan nun dolon nan nafan a ma.”

21 Nayi, taan xemene birin a magolonma nen han a faxa. E xa fe jaxin jan e tagi. Isirayila kaane na feen mema nen, e gaxu.

### *Muxu binbin singanxina*

22 Xa e muxun faxa, naxan bata gbalo feen liga, a lan a xa faxa naxan ma, e mon yi a binbin singan wudin na,

23 a binbin mi lan a xa xi singanxi han xotanni. A lan nen a xa maluxun na loxoni, bayo Ala bata na muxu singanxin danga. E nama na binbi singanxina dangan lu yamanani, Alatala e Ala denaxan fima e ma e keen na.

## 22

### *I muxu boden yii seene masuxu*

1 E na e ngaxakedenna jingen hanma a yexeen to, a sigama burunna xun xon, e nama e xun xanbi so a yi. E lan nen e xa a xali a kanna fema.

2 Xa e ngaxakedenna konna makuya, hanma e mi a yire kolon, e xa xuruseen xali e konni. E yi a ramara han e a kanna to waxatin naxan yi, e yi a so a yii.

3 E na nan ligama a sofanla fan na, a domana, e nun a seen naxan birin loxi ayi. E mi lan e xa e xun xanbi so ne yi.

4 Xa e ngaxakedenna sofanla hanma a jingen to biraxi kiraan xon, e nama e xun xanbi so a yi. E lan nen, e xa a mali a rakele.

### *Xemen nun jaxalan domane*

5 Jaxanla mi lan a yi xeme doamaan nagodo a ma. Xemen fan mi lan a jaxalan doamaan nagodo a ma. Muxun naxanye na fe sifan ligama, na kanne mi rafan Alatala e Ala ma.

### *Daliseen masuxu kiina*

6 E na a to kiraan xon ma, xoliin bata a teen sa wudin koe ra, xa na mi a ra boxon ma, a nga felenxi a xelene ma, xa na mi a ra a diine ma, e mi lan e xa a nga nun a diine tongo e bode xon.

7 E xa a nga bejin, a xa siga. E yi a diine tan tongo. Nayi, e siimaya xunkuyen nun herin sotoma nen.

### *Muxune xa ratanga*

8 Xa i banxi nenen ti, i yi foye suxudeni ton banxin koe ra alo kore banxina, i xa a rabilin sansandin na alogo muxuna nde nama bira loxona nde, a faxa, fata i ya banxin ti kiin na.

### *Fe yibasanna fe*

9 I nama sansi siya firinna si i ya manpa bili nakoni, xa na mi a ra a bogin findima se haramuxin nan na.

10 I nama xun xidi yegen xidi jingen nun sofanla xunne ma e bode xon i yi xeen bi.

11 I nama domain nagodo i ma naxan soxonxi yexex xabe garin nun gese futu garin basanxin na.

### *Gubana*

12 I xa luti denbexine singan i ya gubaan tongon naaninne ra.

### *Kiti xodekene jaxanla fe yi*

13 Xa xemena nde jaxanla doxo, e yi kafu, a feen yi rajaxu xemena ma,

14 a yi a xili kala folo, a naxa, “N bata jaxanli ito doxo, koni nxu to kafu, n yi a li, a mi yi Alaa kiraan xon.”

15 Na na liga, sungutunna fafe nun a nga sereya seen xalima nen taan fonne fema taan so deen na, naxan a yitama a sungutun nasolonxin nan yi a ra.

16 A fafe ito nan falama, a naxa, “N bata n ma dii temen fi xemeni ito ma, koni a mi rafan a ma sonon.

17 A bata wulen sa a xun ma, a sungutun nasolonxin mi yi a ra.” Sungutunna soto muxune xa na futun nasonoya sereya dugin sa taan fonne yetagi.

18 Taan fonne na xemena suxuma nen, e yi a fe jaxin saran a ra.

19 E na a makiti, e xa a yangin, a gbeti gbanan keme so sungutunna fafe yii, bayo a bata Isirayila jaxanla nde xili kala. Na xanbi a lanma nen jaxanla mon xa xete xemena konni. A nema a siimayani, a mi nae a me na jaxanla ra.

20 Koni, xa jondin nan na feen na, sereya se yo mi na naxan a yitama a bata futun nasonoya,

21 na jaxanla xalima nen a fafe a banxin deen na. Taa yi kaane yi a magolon han a faxa, bayo a bata yagi feen liga, jaxanla mi lan a xa naxan liga Isirayila boxoni. A bata keme feen kolon a a fafe konni waxatin naxan yi. E xa fe jaxin jnan e tagi.

22 Xa e xemena nun jaxanla suxu naxan findixi keme gbete a jaxanla ra, e saxi, na fe jaxi raba firinne lan nen e xa faxa, jaxanla nun xemena. E xa fe jaxin jnan Isirayila boxoni.

23 Xa xemena naralan sungutunna nde ra taan kui, naxan bata masuxu, e yi kafu,

24 e xa na muxu firinne xali taan so deen na, e yi e magolon han e faxa. Sungutunna faxama nen bayo a mi sonxon natexi taan kui. Xemena fan faxama nen bayo a bata jaxalan masuxin futun kala. E xa fe jaxin jnan e tagi.

25 Koni xa xemena naralan sungutunna ra burunna ra, naxan bata masuxu, a yi fu a ma, na keme nan gbansan faxama.

26 E nama fefe liga sungutunna ra bayo a mi fe jaxi yo ligaxi a lan a xa faxa naxan ma. Na feen luxi nen alo xemena naxan fu a boden ma alogo a xa a faxa.

27 Amasoto xemena naralanxi sungutunna ra burunna nan na. Hali sungutunna keme kanni ito sonxon nate, muxu yo mi yi na naxan yi a ratange.

28 Xa xemena naralan sungutunna ra naxan munma masuxu, a yi fu a ma, muxuna nde yi e to na feen xun na,

29 na xemena xa gbeti gbanan tonge suulun so sungutunna fafe yii, a yi sungutunna doxo a jaxanla ra, bayo a bata a futun kala. A nema a siimayani, a mi nae a me na jaxanla ra.

## 23

<sup>1</sup> Xεμεη nūn a fafe a ᵐaxanla nama kafu, alogo a nama a fafe rayagi.

### *Muxun naxanye mi lan Alaa yamaan malanni*

<sup>2</sup> Muxun naxan tεgenxi, hanma a bari seen bolonxi, na kanna mi lan a siga Alatalaa yamaan malanni.

<sup>3</sup> Naxanye na kafu sariyatareyani, e diin bari, na diin fan mi daxa a siga Alatalaa yamaan malanni han a yixεtε fudena.

<sup>4</sup> Amonine nun Moyaba kaane mi sigε Alatalaa yamaan malanni hali e yixεtε fudena.

<sup>5</sup> A ligama na kiini habadan bayo siyani itoe mi faxi ε ralandeni burun nun igen na e yii, ε yi kelima Misiran yi waxatin naxan yi. E Beyori a dii Balami saren fi nεn ε xili ma keli Petori taani Mesopotamiya yamanani alogo a xa ε danga.

<sup>6</sup> Koni Alatala ε Ala mi tin a tuli matiyε Balami ra. A bata dangan masara barakan na bayo ε rafan Alatala ε Ala ma.

<sup>7</sup> E nama e mali bɔɲε xunbenla nun herin sɔtɔ feen na ε siin birin yi.

<sup>8</sup> E nama Edɔn kaane rapaxu bayo ε ngaxakedenna nan e ra. E nama Misiran kaane rapaxu bayo ε waxatina nde ti nεn e bɔxɔni.

<sup>9</sup> E yixεtε saxanden nɔε soε nεn Alatalaa yamaan malanni.

### *Daaxaden sarijanna fe*

<sup>10</sup> E na siga ε yaxune yεngεdeni, ε yi daaxa yirena nde yi, ε lan nεn ε xa ε yeτe ratanga fe ᵐaxin birin ma.

<sup>11</sup> Na xεmena nde ε ye naxan mi sarijanxi, igen bata mini a xεmeyani kɔεεn na, a xa mini daaxaden fari ma.

<sup>12</sup> Ninbanna ra, a xa a maxa. Sogen na godo waxatin naxan yi a nɔε soε nεn daaxadeni.

<sup>13</sup> E xa yirena nde sugandi daaxaden fari ma, na yi findi xandaan na.

<sup>14</sup> Wali sena nde xa lu ε goronne ye, alogo ε na siga xandani, ε xa yinla ge, ε yi ε makoon naba, ε bendεn naxεtε a ye ma.

<sup>15</sup> E daaxaden lan nεn a xa sarijan, bayo Alatala ε Ala masiga tiden na a ra ε kantan feen na, a yi ε yaxune sa ε sagoni. Xa a fe ᵐaxin li daaxadeni, a a makuyama ε ra nεn.

### *Konyi sariyana*

<sup>16</sup> Xa konyina nde a gi a kanna ma, a yi a yigiya ε konni, ε nama a xali a kanna fεma de!

<sup>17</sup> A lan nεn a xa dɔxɔ ε dεxɔn taani, a na wa lu feni denaxan yi. E nama ᵐaxu a ra.

### *Yaluryana fe*

<sup>18</sup> Isirayila xεmena hanma ᵐaxanla nama findi yalunden na.

<sup>19</sup> Yalunde gilen sarena, hanma yalunde xεmen sarena, na mi lan a xa so Alatala ε Ala banxini ε dε xui yo rakamali feen na, bayo Alatala ε Ala na fe sifan napaxuxi.

### *Donla nun dε xuina*

<sup>20</sup> E na sena nde doli ε ngaxakedenna ma, gbetina, donsena, xa na mi a ra se gbεtε, ε nama tɔnɔ yo sa a fari.

<sup>21</sup> E nɔε tɔnɔn fεɲε nεn xɔɲεn na, koni ε ngaxakedenna tan mi a ra de. E xa na sariyan suxu ε bɔxɔni, ε denaxan sɔtɔma, alogo Alatala ε Ala xa barakan sa ε kεwanle birin yi.

<sup>22</sup> I na de xuiin tongo Alatala i ya Ala xa, i nama i madigan a rakamali feen na, xanamu Alatala i ya Ala a maxadinma nen i ma, i yi findi yulubi tongon na.

<sup>23</sup> Xa i mi de xui tongo, yulubi fe mi a ra.

<sup>24</sup> Koni xa i de xuiin tongo Alatala i ya Ala xa, i lan nen i xa a rakamali ki faji alo i a jeniige kii naxan yi.

<sup>25</sup> Inoe manpa bogina nde be nen i gbeen mi naxan na, i yi a don, han i lugo, koni i nama nde sa i ya goronni.

<sup>26</sup> I na so murutu xeen na, i gbee mi naxan na, i noe tonsonna ndee bolonje nen i yiin na, koni i nama i ngaxakedenna a murutun xaba woliten na.

## 24

### *Futu kalana fe*

<sup>1</sup> Xa xemena nde jaxanla doxo, a fe yi rajaxu a ma, nayi, a e futu kala kedin nan sebema, a a so a yii, a yi a rasiga a konni.

<sup>2</sup> Jaxanla to bata keli xemen konni, a noe doxe nen xeme gbete xon.

<sup>3</sup> Xa a fe sa rajaxu na xemen fan ma, a e taxun kedin sebe, a yi a so a yii, a yi a rasiga a konni, hanma xa na xemen sa faxa,

<sup>4</sup> xeme singen naxan a mexi a ra, na mi lan a yi a tongo sonon, a findi a jaxanla ra, bayo a bata haramuya a ma. Alatala na fe sifan rajaxuxi. E mi lan e xa na yulubi sifan liga boxoni Alatala e Ala denaxan soma e yii e keen na.

### *Muxu feen sariyana*

<sup>5</sup> Xemen naxan baxi jaxanla doxodeni, a mi lan a xa so sofoyani. Kontofili gbete yo mi lan a xa lu a ma han jee keden alogo a xa a jaxanla masuxu a naxan doxi, a a rasewa.

<sup>6</sup> E mi lan e xa wuli ngaan nun wuli diin doxo tolimani, xa na mi a ra wulin diin gbansanna, bayo na findima balotareyaan nan na.

<sup>7</sup> Xa Isirayila kaana nde a ngaxakedenna suxu nooni, a yi a findi konyin na, hanma a a mati, a lan nen na kanna xa faxa. E fe jaxin janma e tagi na kiini.

<sup>8</sup> Xa fure jaxin bata mini muxuna nde fatin ma e xa a liga alo Lewi yixeten saraxaraline a fala e xa kii naxan yi. N na e yamari naxan na, e xa na birin suxu ki faji.

<sup>9</sup> Alatala e Ala naxan ligaxi Mariyama ra e keli xanbini Misiran yi, e xa e miri na ma.

<sup>10</sup> Xa e ngaxakedenna nde sena nde doxo e ma tolimani, e nama so a banxini na tolima seen tongodeni.

<sup>11</sup> E xa lu tanden ma, na kanna xa mini na tolima seen na.

<sup>12</sup> Xa yigelitoon na a ra, a yi a gubaan so i yii tolimaan na, i nama a ramara han koeen na.

<sup>13</sup> I xa a raxete a ma sogen godo waxatini, alogo a xa xi a yi, a barikan bira i xa. Na yatema nen tinxinna ra Alatala i ya Ala yee ra yi.

<sup>14</sup> I nama jaxu yigelito walike toroxine ra, a na findi i ngaxakeden Isirayila kaan na hanma xojen na naxan doxi i konni.

<sup>15</sup> I xa a wanla saranna so a yii loxo yo loxo benun sogen xa godo, bayo yigelitoon nan a ra, a xaxili tixi a saranna nan na. Xa a mawuga Alatala xa i ya fe yi, i findima nen yulubi tongon na.

<sup>16</sup> Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxama fafane funfuni, koni birin faxama a yete yulubin nan ma fe ra.

<sup>17</sup> I nama kiti kobin sa xɔɾɛn ma hanma kiridina. I nama kaɾa gilɛna a gubaan nasuxu tolimaan na.

<sup>18</sup> I nama ɲinan, a i findi nɛn konyin na Misiran yi, Alatala i ya Ala nan i xunba. Na feen na a toxi n yamarini ito fixi i ma. I xa a suxu.

<sup>19</sup> I na seen xaba xɛɛn ma, tɔnsɔnna naxanye na lu e xɔri ma, i nama ne matongo. I xa e lu na xɔɾɛne nun kiridine nun kaɾa gilɛne xa. Nanara, Alatala i ya Ala i barakama nɛn i ya wanle birin yi.

<sup>20</sup> I na i ya oliwi binle bogine malan, e bogin naxanye na lu e kɔɛ ra, i mi lan i xa xɛtɛ ne badeni. I xa e lu na xɔɾɛne nun kiridine nun kaɾa gilɛne xa.

<sup>21</sup> I na i ya manpa bogine fan ba, e bogin naxanye na lu e ra, i mi lan i xa xɛtɛ ne badeni. I xa e lu na xɔɾɛne nun kiridine nun kaɾa gilɛne xa.

<sup>22</sup> I nama ɲinan, a i findi nɛn konyin na Misiran yi. Na feen na a toxi n yamarini ito fixi i ma. I xa a suxu.

## 25

### *Bosa rabɔnbɔna*

<sup>1</sup> Xa xɛmɛ firin yɛngɛ, e na siga kitisane fɛma alogo e xa e makiti, kitisane xa yoon fi ɲɔndi kanna ma, wule falana kala tixin yi saran a ra.

<sup>2</sup> Xa wule falan lanma a xa bɔnbɔ, kitisaan xa a rasa bɔxɔni, e yi a bɔnbɔ a yɛɛ xɔri bosaan yɛ yatɛn na a lan a xa naxan sɔtɔ fata sariyan na.

<sup>3</sup> Na kui, ɛ mi lan ɛ xa dangu bosaan yɛ tonge naanin na. Xa ɛ nde sa na fari, ɛ bata ɛ ngaxakedenna rayagi.

### *Ningena wanla*

<sup>4</sup> I na ɲingen ti malo bodonna ra, i nama a dɛɛn xidi.

### *Kaɾa gilɛ diitare kanna fe*

<sup>5</sup> Xa ngaxakeden ma xɛmɛ firinne dɔxi yire kedenni, keden yi faxa a mi dii bari, na ɲaxanla mi lan a xa dɔxɔ xɛmɛ gbɛtɛ xɔn ma denbayaan fari ma. A lan a xa dɔxɔ a xɛmɛna ngaxakedenna nde nan xɔn, a findi a ɲaxanla ra.

<sup>6</sup> A dii singen naxan barima, na lan a xili sa faxa muxun xun ma, alogo a xinla nama lɔ ayi Isirayila bɔxɔni.

<sup>7</sup> Xa xɛmɛn tondi a ngaxakedenna a ɲaxanla dɔxɛ, kaɾa gilɛn xa siga taan so dɛɛn na taan fonne denaxan yi, a a yɛba e xa, a naxa, “N ma xɛmɛna ngaxakedenna mi tinxi n ma fe ma. A bata tondi dii fideni a ngaxakedenna ma Isirayila bɔnsɔnne yɛ, naxan lan a xili sa a xun ma.”

<sup>8</sup> Taan fonne xɛmɛn xilima nɛn, e yi a maxɔdin. Xa a tondi a ngaxakedenna a ɲaxanla dɔxɛ,

<sup>9</sup> kaɾa gilɛna a masoma nɛn a ra taan fonne yɛɛ xɔri, a sankidin ba a xɛmɛna ngaxakedenna sannɪ, a yi a dɛ igen puru a yetagi. A yi a fala, a naxa, “Ito nan ligama xɛmɛn na naxan tondima mayixɛtɛn fideni a ngaxakedenna ma.”

<sup>10</sup> Nayi, na xɛmɛna a denbayaan xili bama Isirayila yi ikiini, “Sankidi ba denbayana.”

### *Naxan mi daxa yɛngɛni*

<sup>11</sup> Xa xɛmɛ firin yɛngɛma, na nde keden ma ɲaxanla yi siga a xɛmɛn badeni boden yii, xa a boden xɛmɛya yiren suxu,

<sup>12</sup> ɛ nama kininkinin na ɲaxanla ma. ɛ xa a yiin bolon a ra.

### *Tinxinna yulayani*

<sup>13</sup> ɛ nama kilo firin xali ɛ sagbaan kui naxan mi kamalixi, keden binya, boden yeleftu.

14 E nama liga se firin fan lu ε konni naxan mi kamalixi, keden xungbo, boden xurun.

15 Kilo kamalixin nun liga se kamalixin nan lan a xa lu ε yii. Nayi, ε siimaya xunkuyen sotoma nen bəxəni Alatala ε Ala denaxan soma ε yii.

16 Naxan yo na na liga, a mayifuun ti, na muxu sifan mi rafan Alatala ε Ala ma.

### *Amalekine yaxuya fena*

17 E nama jinan Amalekine naxan liga ε ra ε to yi keli Misiran yi.

18 E mini nen ε ma kiraan xən, e yi xanbiralune yee rasa. Na waxatini, ε yi xadanxi han! Ala yee ragaxu yo mi yi e yi.

19 Iki, Alatala ε Ala na ε rasabati ε rabilinna yaxune yee xəri na bəxəni a denaxan soma ε yii, ε xa Amalekine raxəri han e xinla yi tunun dunuɲa yi. E nama jinan na xən!

## 26

### *Bogi se singene nun yaganna fe*

1 E na so bəxəni Alatala ε Ala naxan fima ε ma ε keen na, a yi findi ε gbeen na, ε na dəxə menni waxatin naxan yi,

2 ε birin nde bama nen ε bəxən bogi se singene ra, na bəxəni Alatala ε Ala denaxan fima ε ma. E xa a sa deben kui, ε yi a xali na yireni Alatala ε Ala denaxan sugandima a xinla matəxən denaxan yi.

3 E sigan saraxaraline nan fema naxanye walima na waxatini. E yi a fala e xa, ε naxa, “N na a falama to Alatala en ma Ala xa, a n bata so na bəxəni, a a kəlo naxan ma fe ra a soma en benbane yii.”

4 Saraxaraliin deben nasuxuma nen ε yii, a a dəxə Alatala ε Alaa saraxa ganden yetagi.

5 E falani ito nan tima Alatala ε Ala xa, ε naxa, “N benban findixi Arami kaan nan na, sigatiina. A siga nen Misiran yi, e nun a muxune. E yi dəxə na. E yi findi siya gbee senbemaan na, muxu wuyaxi.

6 Koni Misiran kaane nxu jaxankata nen, e nxu tərə, e konyiya xədəxen sa nxu ma.

7 Nxu yi Alatala maxandi, nxu benbane Ala. A yi nxə maxandi xuiin name, a mən yi nxə mantərone to, e yi fe jaxine nun fe xədəxen naxanye dəxəma nxu ra.

8 Alatala yi nxu ramini a senben nun nəon nun fe magaxuxine nun taxamasenne nun kabanakone ra Misiran yi.

9 A yi fa nxu ra han be, a yi bəxəni ito so nxu yii, nənən nun kumin gbo denaxan yi.

10 Na nan a toxi, iki, Alatala, n faxi bəxən bogi se singeni itoe ra i tan fema, i naxanye fixi n ma.”

E deben dəxəma nen Alatala ε Ala yetagi, ε yi ε xinbi sin a xa.

11 E tan nun Lewine nun xəjən naxanye ε tagi, ε birin yi sɛwa ε bode xən ma se fajine fe ra Alatala ε Ala naxan fixi ε ma e nun ε denbayana.

12 Nee saxandene findixi yagan jee ne nan na. E na yelin yaganna malanje, ε xa a so Lewine nun xəjəne nun kiridine nun kaɲa gilene nan yii naxanye ε taane yi. Ne fan yi e dege, e yi lugo.

13 Na waxatini, ε falani ito nan tima Alatala ε Ala xa, ε naxa, “Naxan findixi i gbeen na, n bata a birin namini n konni. N bata a so Lewine nun xəjəne nun kiridine nun kaɲa gilene yii alo i a yamarixi kii naxan yi. N mi i ya yamari yo matandixi hanma n jinan a xən.

14 Hali sayaan to so n ma n mi i ya yaganna siyadin don, hanma n yi a xunnakala fe haramuxini, hanma n yi barinne ki nde ra. N bata i xuiin suxu, Alatala n ma Ala. I naxan yamarixi n ma, n bata na birin liga.

15 I xa i miri nxu ma ariyanna yi, i dɔxɔde sarijanxini. I yi Isirayila baraka, i ya yamana e nun i bɔxɔn naxan fixi nxu ma, i i kɔlɔ naxan ma fe ra nxu benbane xa, nɔnɔn nun kumin gbo denaxan yi.”

### *Fala raqanna sariyana fe yi*

16 Alatala ε Ala bata ε yamari to, a ε xa a tɔnne nun a sariyane suxu ki fajni! E xa ε jɔxɔ lu e xɔn ma ε bɔjɛn birin na e nun ε niin birin yi.

17 E bata ε de ti Alatala xa to, a a tan nan ε Ala ra, a ε birama nɛn a kirane fɔxɔ ra, a ε a tɔnne nun a yamarine nun a sariyane suxuma nɛn.

18 Alatala fan bata a de ti, a ε tan findima a gbee yamaan na, alo a a falaxi ε xa kii naxan yi. E xa a yamarine suxu,

19 alogo a xa ε rafisa a siya daxine birin xa. E nɔrɔn nun ε xinla nun ε senben danguma nɛn e birin na. E mɔn yi findi yama rasarijanxin na Alatala ε Ala xa, alo a a fala kii naxan yi.

## 27

### *Duban nun dangana fe*

1 Nabi Musa yi yamarini ito fi Isirayila kaane ma fonne yεε xɔri, a naxa, “E xa yamarini itoe birin suxu n naxanye fiin to.

2 E nɛma Yurudɛn baan gidin waxatin naxan yi, siga na bɔxɔni Alatala ε Ala naxan soxi ε yii, ε xa gɛmε gbeene ti, ε e mafixa.

3 E yi sariya falani itoe birin sebe e ma, ε na gidi waxatin naxan yi, ε so na bɔxɔni Alatala ε Ala naxan soma ε yii, nɔnɔn nun kumin gbo denaxan yi alo Alatala ε benbane Ala a fala ε xa kii naxan yi.

4 E na yelin Yurudɛn baan gide, ε xa gɛmɛni itoe ti Ebali geyaan fari, ε yi e mafixa, alo n na yamarima ε ma kii naxan yi to.

5 E xa gɛmɛne malan Alatala ε Ala xa saraxa ganden na mɛnni, wure walise mi dinxi gɛmɛn naxanye ra.

6 E gɛmɛne nan matongoma, ε yi Alatala ε Alaa saraxa ganden nafala. E yi saraxa gan daxine ba Alatala ε Ala xa na fari.

7 E mɔn xa bɔjɛ xunbeli saraxane fan ba mɛnni, ε e don, ε sewa Alatala ε Ala yetagi.

8 E gɛmɛn naxanye tixi, ε xa Alaa sariya falane sebe ne ma, ε yi e keɛnden ki fajni.”

9 Musa nun saraxaraline, Lewine mɔn yi falan ti yamaan xa, e naxa, “Isirayila yamana, ε sabari. E yi ε tuli mati. E bata findi Alatala ε Alaa yamaan na to.

10 E xa Alatala ε Alaa falan name. E xa a yamarine nun a tɔnne suxu, n naxanye yamarima ε ma to.”

11 Na lɔxɔ kedenni, Musa mɔn yi yamarini ito so yamaan yii, a naxa,

12 “E na Yurudɛn baan gidi waxatin naxan yi, bɔnsɔnni itoe xa ti Garisimi geyaan fari, e duba yamaan xa: Simeyɔn nun Lewi nun Yuda nun Isakari nun Yusufu e nun Bunyamin.

13 Bɔnsɔnni itoe xa ti Ebali geyaan nan fari, e dangan ti: Ruben nun Gadi nun Aseri nun Sabulon nun Dan e nun Nafatali.

14 Lewine falan tima nɛn Isirayila birin xa e xui yitexin na.”



15 E naxa, “Ala xa na kanna danga naxan na suxuren nafala, hanma se gbete rafalaxi wure raxulunxin na, a yi a batu wundoni. Na se sifan najaxu Alatala ma.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

16 “Ala xa na kanna danga naxan na a fafe nun a nga rayagi.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

17 “Ala xa na kanna danga naxan na a bodena bɔxɔn danne taxamasenne masiga.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

18 “Ala xa na kanna danga naxan na danxutɔn ti kira jaxin xɔn.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

19 “Ala xa na kanna danga naxan na kiti jaxin sa xɔɲen ma hanma kiridina hanma kaɲa gilena.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

20 “Ala xa na kanna danga naxan nun a fafe a jaxanla kafuma, bayo a bata a fafe rayagi.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

21 “Ala xa na kanna danga naxan na yeɲeyaana liga suben xɔn.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

22 “Ala xa na kanna danga naxan nun a magilen kafuma, a fafe a dii temena, hanma a nga a dii temena.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

23 “Ala xa na kanna danga naxan nun a bitan jaxanla kafuma.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

24 “Ala xa na kanna danga naxan na a boden faxa wundoni.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

25 “Ala xa na kanna danga naxan na dimi yi seene rasuxu tɔɲegeden faxa feen na.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

26 “Naxan mi sariya falani itoe suxuma a yi e liga, Ala xa na kanna danga.” Yamaan birin xa a ratin, e naxa, “Amina.”

## 28

### *Dubane fe*

#### *Saraxaraline 26.3-13 nun Sariyane 7.12-24*

1 Xa ε Alatala ε Ala xuiin suxu ki faɲi, ε yi yamarini itoe suxu n naxanye soxi ε yii to, nayi Alatala ε rafisama nen bɔxɔn siyane birin xa.

2 ε baraka feni itoe nan sɔtɔma, xa ε Alatala ε Ala xuiin suxu:

3 A barakan sama nen ε fe yi taan kui e nun xεene ma.

4 A barakan sa ε dii barin nun ε bɔxɔn bogi seene nun ε xuruse kurune nun jingene nun yeεene yi.

5 A yi barakan sa ε donse sagane nun ε donse rafaladene yi.

6 A yi ε baraka ε somatɔn nun ε minatɔn na.

7 ε yaxune na keli ε yengedeni, Alatala e kedima nen ε yeε ra. Xa e so kira keden nan xɔn, e e gima nen ε yeε ra kira solofere xɔn.

8 Alatala ε Ala barakan sama nen ε gbengbene yi, e nun ε wanle birin yi. A barakan sama ε fe yi na bɔxɔni a denaxan fima ε ma.

9 Xa ε Alatala ε Ala yamarine suxu, ε mɔn yi bira a kirane fɔxɔ ra, a ε findima a yamaan na nen alo a a kɔlɔ ε xa kii naxan yi.

10 Bɔxɔn siyane birin a kolonma nen nayi, a Alatala xinla bata fala ε xun ma, e gaxu ε yeε ra.

11 Alatala ε herisigen fari sama nen na bɔxɔni a a kɔlɔ ε benbane xa naxan ma fe ra a a soma ε yii. ε dii wuyaxi barima nen, ε xuruseene dii wuyaxi xalima nen, a mɔn yi barikan sa ε bɔxɔn bogi seene yi.

12 Alatala koren nabima nɛn ɛ xa, a igen namaraxi dɛnaxan yi, alogo a xa tulen nafa ɛ bɔxɔne ma a waxatini, a ɛ wanle birin nasɔnɔya. Siya wuyaxine fama ɛ dolideni nɛn, koni ɛ tan mi donla tongoma.

13 Alatala ɛ tima nɛn yɛɛn na. Ɛ mi luyɛ dɔnxɛn na mumɛ! Xa ɛ Alatala ɛ Ala yamarine suxu, n naxanye falama ɛ xa to, a ɛ yitema nɛn bonne xa, ɛ mi luyɛ e bun mumɛ!

14 Ɛ nama yamarini itoe bɛɾin n naxanye falaxi ɛ xa, ɛ siga yiifanna ma hanma kɔmɛnna ma, ɛ yi bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, ɛ yi e batu.

### *Dangane fe*

#### *Saraxaraline 26.14-46*

15 Xa ɛ tondi Alatala ɛ Ala xuiin suxɛ, xa ɛ tondi a yamarine nun a tɔnne suxɛ, n naxanye falama ɛ xa to, nayi dangani itoe nan fama ɛ ma, e yi ɛ suxu.

16 Ala ɛ dangama nɛn taani e nun xɛɛne ma.

17 A dangan sama nɛn ɛ donse sagane nun ɛ donse rafaladene yi.

18 A dangan sa ɛ dii barin nun ɛ bɔxɔn bogi seene nun ɛ xuruse kurune nun jingene nun yɛxɛɛne yi.

19 A yi ɛ danga ɛ somatɔɔn nun ɛ minimatɔɔn na.

20 Alatala dangan nun mayifuun nun fe magaxuxin nafama ɛ ma nɛn ɛ wanle birin yi han ɛ sa halagi, bayo ɛ bata fe jaxin liga, ɛ to xɛtɛ a fɔxɔ ra.

21 Alatala fitina furen nadinma ɛ ma nɛn han ɛ birin yi jɔan na bɔxɔni ɛ sigama dɛnaxan masɔtɔdeni.

22 Alatala ɛ doyenma nɛn furen na, e nun fati mawolonna nun fati makusinna. A fama nɛn kuye wolonna ra, e nun furuna, sansine funduma nɛn hanma e kun. Feni itoe ɛ tɔrɔma nɛn han ɛ halagi.

23 Kuyen xarama nɛn, bɔxɔn fan yi xɔdɔxɔ ayi alo wurena.

24 Alatala yi ɛ tulen masara gbangbanna ra keli kore, godo xɛɛne ma, han ɛ birin yi halagi.

25 Alatala a ligama nɛn, ɛ yi halagi ɛ yaxune yetagi. Xa ɛ siga e yɛngɛdeni kira keden nan xɔn, ɛ gima nɛn e yɛɛ ra kira solofere xɔn. Dunuɾa muxune birin kabɛma nɛn ɛ kalana fe ra.

26 Xɔline nun burunna subene ɛ binbine donma nɛn. Muxu yo mi e kedi.

27 Alatala ɛ tɔrɔma nɛn setene ra alo a naxan liga Misiran kaane ra. A ɛ tɔrɔ bontenbandunna nun gasine ra, e nun maxɛnxɛnna naxan mi danma.

28 Alatala ɛ findima nɛn danxutɔne ra, a faan naso e yi, ɛ yi findi fatɔne ra.

29 Yanyin na ɛ sigati kiin yi ɛ yifu alo danxutɔne. Ɛ wali yo mi lanɾɛ. Ɛ lu tɔrɛ, e yi ɛ yii geli. Muxu yo mi nɔɛ ɛ bɛ e yii.

30 Ɛ na jaxalandin masuxu, xɛmɛ gbɛtɛ fuma a ma nɛn. Ɛ na banxin ti, ɛ mi sɔɛ a kui. Ɛ na manpa binle si, ɛ mi nɔɛ e bogine donɾɛ.

31 Ɛ jingene kɔɛ raxabama nɛn ɛ yɛɛ xɔri, ɛ mi e suben donɾɛ. E ɛ sofanla bama nɛn e yii, ɛ mi a masɔtɛ. E yɛxɛɛne soma nɛn ɛ yaxune yii, muxu yo mi e maliyɛ.

32 Ɛ dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne soma nɛn siya gbɛtɛn yii alo konyine ɛ yɛɛ xɔri. Ɛ xadanma nɛn e yɛɛ ra kira yitodeni, koni fɛrɛ yo mi luyɛ ɛ xa, ɛ yi e mali.

33 Xɔɾɾɛne baloma ɛ sansine nan na. Ɛ wanla naxan birin kɛma, a tɔnɔn findima e gbeen nan na. E ɛ rayarabima nɛn, e yi ɛ jaxankata ɛ siin birin yi.

34 Ɛ na feni itoe birin to, ɛ luma nɛn alo fatɔne.

<sup>35</sup> Alatala sete jaxine ratema nen e sanne nun e xinbine ma naxan mi yalanje. E yi din e fatin birin na, keli e xunna ma han e sanne.

<sup>36</sup> Alatala e nun e mangan kedima nen, e na naxan dɔxɔ e xun na, siga bɔxɔni e tan nun e benbane mi naxan kolon. Menni e ala xɔne batuma nen naxanye rafalaxi wudin na, hanma gemena.

<sup>37</sup> Alatala e xalima siyaan naxanye konni, ne kabema nen e fe ma, e yi e magele, e yi e rayelefu.

<sup>38</sup> E sansi gbegbe wolima nen e xene ma, koni e ndedi nan tun xabama, bayo tuguminne dinma nen a birin na.

<sup>39</sup> E manpa binle sima nen, e yi e masuxu ki fajni, koni e mi e igen minje, e mi e bogine malanje bayo kunle soma e yi nen.

<sup>40</sup> Oliwi binle luma nen bɔxɔn birin yi, koni e mi e turen soma e ma, bayo oliwi bogine yolonna nen.

<sup>41</sup> E diine barima nen, koni e mi luye e yii, bayo e yaxune e xalima nen.

<sup>42</sup> E wudine nun bɔxɔn bogi seene findima tuguminne nan gbee ra.

<sup>43</sup> Xɔne naxanye dɔxi e ye, ne fe matema nen e xa pon! Koni e tan ma fe magodoma nen han!

<sup>44</sup> E sigama nen e dolideni, koni e tan mi fe e dole mume! Ala e tima nen yeen na. E yi lu dɔnxen na.

<sup>45</sup> Dangani itoe birin fama nen e fɔxɔ ra, e yi e sagatan, e yi e suxu han e birin yi halagi, bayo e bata tondi Alatala e Ala xuiin suxe. E mi a yamarine nun a tɔnne suxi a naxanye soxi e yii.

<sup>46</sup> Na findima taxamasenna nun kabanakoon nan na e tan nun e yixetene xa habadan!

<sup>47</sup> Bayo e mi tin wale Alatala e Ala xa sewan nun jɛnige fajini, e yi herini waxatin naxan yi,

<sup>48</sup> nayi e walima nen e yaxune xa Alatala naxanye rafama e xili ma. Kamɛn nun min xɔnla e suxuma nen. E magenla luma nen tɔrɔni. E yi wuren xidi e kɔe xanbi ra e goronna tongo, han e yi halagi.

<sup>49</sup> Alatala fama nen siyana nde ra, keli yire makuyeni bɔxɔn danna ra. A godoma nen e ma alo singbinna. E mi a xuiin mema.

<sup>50</sup> E findima muxu ye xɔdekene nan na, naxanye mi xeme fonne binyama, e mɔn mi kinikinije diine ma.

<sup>51</sup> E e xuruseene nun e bɔxɔn bogi seene tongoma nen, e yi halagi. E mi e murutun hanma manpana hanma turen naluma e yii. E e jinge diine nun yexee diine nun siine xalima nen han e yi halagi.

<sup>52</sup> E e taane birin nabilinma nen yengeni, na bɔxɔni Alatala e Ala denaxan soma e yii. E e yengema nen han e taan yinna naxanye mate, e laxi naxanye ra, ne yi bira.

<sup>53</sup> Yengeni ito yi, e yaxune e rakama nen han e yi e diine don, Alatala e Ala naxanye fixi e ma.

<sup>54</sup> Hali xeme fajni hinantɔna e tagi, a mi kinikinije a ngaxakedenne ma hanma a jaxanla hanma a dii jɛne.

<sup>55</sup> A mi tinje a diin subeni taxuje e ra, bayo na findixi a balo dɔnxen nan na. E yaxune e rayarabima na kii nin e taan birin yi.

<sup>56</sup> Hali jaxalan fajni hinantɔna e tagi, naxan mi susue a sanna tiye bɔxɔn ma, a tan fan mi kinikinije a rafan xemen na hanma a diina.

<sup>57</sup> A mi tinje a dii barixin subeni taxuje e ra e nun a diin xuyena, bayo a wama ne don feni wundoni. E yaxune na e rabilin yengeni e fama nen na tɔrɔ sifan na e konni.

<sup>58</sup> Xa ε mi sariya falani itoe suxu a fajin na naxanye seβexi kitabuni ito kui, xa ε mi gaxu Alatala ε Ala xili gbee magaxuxin yεε ra,

<sup>59</sup> Alatala fitina furene nun fure jaxine dɔxɔma nɛn ε tan nun ε yixetene ma naxan magaxu, e mɔn mi yalanje xulen.

<sup>60</sup> A fitina furene birin nafama nɛn ε ma, ε yi gaxuxi naxanye yεε ra Misiran bɔxɔni. Na furene yi ε suxu, e yi ε nɔ.

<sup>61</sup> Alatala furen sifan birin sanbama ε ma nɛn e nun yihadin birin hali ba naxanye seβexi kitabuni ito kui, han ε birin yi halagi.

<sup>62</sup> ε tan naxanye yi wuya dangu sarene ra kore, ε yatɛn xurunma ayi nɛn bayo ε bata Alatala ε Ala xuiin matandi.

<sup>63</sup> Alatala fe fajin ligaxi ε xa kii naxan yi, a ε rawuya ayi kii naxan yi, a mɔn ε halagima na kii nin, a yi ε faxa. A ε bama nɛn na bɔxɔni ε fama naxan masɔɔdeni.

<sup>64</sup> Alatala yi ε raxuya ayi siyane birin yε, keli dunuja fɔlɔn ma han a danna. ε ala gbɛtene batuma nɛn, naxanye rafalaxi wudin nun gɛmɛn na, ε tan nun ε benbane mi naxanye kolon.

<sup>65</sup> Na siyane tagi, ε mi matabu yo sɔtɔma, ε mi yire yo sɔtɔma ε dɔxɔma dɛnaxan yi. Alatala ε bɔjɛne wolonma nɛn, a ε yεene raxadan xi xɔnla ra, a ε niine yjɔxuxu ε ma.

<sup>66</sup> ε siimayaan findima kɔntɔfinle nan na, gaxuna ε raxuruxurunma nɛn kɔɛɛn nun yanyin na. ε sikema nɛn ε niin yetɛna fe ra.

<sup>67</sup> ε na na feene to waxatin naxan yi naxanye ligama, gaxun soma nɛn ε bɔjɛni. Xɔtɔnni, ε yi a fala, ε naxa, “Xa jɛnbanna nan yi a ra nun!” Jɛnbanna ra, ε yi a fala, ε naxa, “Xa xɔtɔnna nan yi a ra nun!”

<sup>68</sup> Alatala ε xalima nɛn kunkine kui Misiran yi, n na a fala dɛnaxan ma, a ε mi mɛnna toma sɔnɔn. Mɛnni, xɛmɛne nun jaxanle, ε katama nɛn ε xa ε yete mati ε yaxune ma konyine ra, koni muxu yo mi ε sarama.

<sup>69</sup> Alatala falani itoe nan ti a layirin na a naxan yamari Musa ma, a xa a xidi e nun Isirayila kaane tagi, Moyaba bɔxɔni, ba layirin na e naxan xidi Horebe geyaan fari.

## 29

### *Nabi Musaa kawandi dɔnxɛna*

<sup>1</sup> Nabi Musa yi Isirayila yamaan birin maxili, a yi a fala e xa, a naxa: ε yi Misiran yi waxatin naxan yi, ε a to nɛn Alatala naxan liga Firawona nun a kuntigine nun a yamanan birin na.

<sup>2</sup> ε bata fe xɔdɛxene to, e nun taxamasenne nun kabanakone a naxanye liga e ra,

<sup>3</sup> koni han to Alatala munma xaxinla fi ε ma naxan nɔε feni itoe kolonje. ε yεene mi a toma, ε tunle fan mi a mɛma.

<sup>4</sup> N ti nɛn ε yεε ra tonbonni jεε tonge naanin. ε domane nun ε sankidine mi kala,

<sup>5</sup> ε mi burun don, ε mi manpaan min. Alatala na liga nɛn alogo ε xa a kolon, a a tan nan ε Ala ra.

<sup>6</sup> ε to so be, Sixɔn, Xɛsibɔn mangana, e nun Ogo, Basan mangana, ne yi fa en yɛngɛdeni, koni en yi e nɔ.

<sup>7</sup> ε yi e bɔxɔne tongo, ε e yitaxun Rubɛn bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna muxune ra, e nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna.

<sup>8</sup> Nanara, ε lanma ε xa layiri falani itoe suxu ki fajɛ, alogo ε wanle birin xa sɔnya.

9 Isirayila kaane, ε malanxi to Alatala ε Ala yetagi. Ε birin be, ε mangane nun ε yeeratine nun ε fonne nun ε kuntigine,

10 e nun ε jaxanle nun ε diine nun xɔɲen naxanye wudin seɣema e nun naxanye igen bama e xa.

11 Ε be to alogo Alatala ε Ala xa layirin xidi e nun ε tan tagi, a yi a kɔɔ.

12 A ε tan nan a yamaan na, a a tan nan ε Ala ra, alo a a fala ε xa kii naxan yi, e nun a mɔn a kɔɔ ε benbane Ibrahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa kii naxan yi.

13 N mi layirini ito xidima ε tan xan gbansan xa marakɔɔn xɔn,

14 ε tan naxanye tixi be Alatala en ma Ala yetagi. N na a xidima ε nun ε yixetene nan fan xa naxanye munma bari singen.

15 Ε a kolon en bu Misiran yi kii naxan yi, e nun en mɔn dangu yamanane ra kii naxan yi kira yi be.

16 Ε bata siyani itoe suxure jaxine to: a wudi daxine, a gemen daxine, a gbeti daxine, e nun a xema daxine.

17 Xeme ba, jaxalan ba, bɔnsɔn ba, xabila ba, ε sese nama xete Alatala ε Ala fɔxɔ ra, ε siga na siyane alane batudeni. Ε a liga ki faji alogo suxure batu yo nama lu ε ye alo sansi salen xɔɔna.

18 Na muxu sifan na kɔɔni ito me, a dubama a yete xa nen a bɔɲeni, a naxa, “N bɔɲe xunbenla sɔtɔma nen hali n to kankanxi n keɲaan ma.” Na yi yamana feen birin kala.

19 Alatala mi diɲe na kanna ma. Alaa xɔɔn nun a kunfa sariɲanxin kelima nen na kanna xili ma. A dangane birin sa a fari naxanye sebexi kitabuni ito kui. A xinla yi ɔ ayi dunuɲa yi.

20 Alatala na kanna luma nen a danna Isirayila yamaan ye alogo yihadin xa a li naxan findixi layirin dangane ra, naxanye sebexi sariya kitabuni ito kui.

21 Ε yixeten naxanye fama ε xanbi ra, e nun xɔɲen naxanye kelima bɔxɔ makuyene yi, ne fitina feene nun fe xɔdexene toma nen, Alatala naxanye dɔxɔma ε bɔxɔn na.

22 Dolen nun fɔxɔn luma nen bɔxɔn fari. Sese mi nɔe siye, sansi yo mi nɔe sole, hali jɔxɔnde keden mi luye. Yamanan luma nen alo Sodoma nun Gomora nun Adamaha nun Seboyimi, Alatala taan naxanye kala a xɔɔni.

23 Nayi, siya gbetene maxɔdinna tima nen, e naxa, “Nanfera Alatala ito rabaxi a bɔxɔn na? A xɔɔxi nanfera na kiini?”

24 E yabima nen, e naxa, “Feni itoe ligaxi nen bayo yamani ito bata Alatala layirin kala, e benbane Ala naxan xidi e xa, a to e ramini Misiran yi.

25 E bata suxurene batu, e yi e xinbi sin e xa, e mi yi naxanye kolon, Ala mi tinxi naxanye ra.

26 Nanara, Alatala jaxankatani ito birin dɔxi bɔxɔni ito ra a xɔɔni alo a sebe kitabuni ito kui kii naxan yi.

27 Alatala bata a xɔɔ gbeen dɔxɔ a yamaan na, a yi e ba e bɔxɔni, a yi e rasiga bɔxɔn gbeteni, e denaxan yi iki.”

28 Alatala en ma Ala nan gbee wundo feene ra. Koni feen naxanye makenenxi en xa, en nun en ma diine nan gbee ne ra habadan! A lan nen en xa sariya falani itoe birin suxu.

<sup>1</sup> N feen naxanye birin falaxi ε xa, dubane nun dangane, ne birin kamalima nεn. Alatala ε Ala na ε raxuya ayi waxatin naxan yi siya gbetene ye, ε mirima nεn feni itoe ma.

<sup>2</sup> E yi xete Alatala ε Ala ma, ε mɔn yi a xuiin suxu ε bɔɔn birin na e nun ε niin birin yi, ε tan nun ε diine alo n na yamarima ε ma kii naxan yi to.

<sup>3</sup> Nayi, Alatala ε Ala kininkininma ε ma nεn, a ε ba konyiyani, a yi ε malan keli siyane ye a ε raxuya ayi naxanye ye.

<sup>4</sup> Hali ε kedixin sa dɔxi han bɔxɔn danna ra, Alatala ε Ala ε tongoma nεn menni, a mɔn yi ε malan.

<sup>5</sup> Alatala ε Ala mɔn ε xalima nεn ε benbane bɔxɔni alogo ε xa na masɔɔ, a yi ε rasabati, a ε rawuya ayi dangu ε benbane ra.

<sup>6</sup> Alatala ε Ala nan ε nun ε yixetene bɔɔne rasariɔanma alogo ε xa Alatala ε Ala xanu ε bɔɔn ma e nun ε niin birin yi, ε yi siimaya fajin sɔɔ.

<sup>7</sup> N tan Alatala, ε Ala danga sebexini itoe birin dɔxɔma nεn ε yaxune ra naxanye ε rajaxuxi.

<sup>8</sup> Nayi, ε mɔn birama nεn Alatala fɔxɔ ra, ε a yamarine birin suxu n naxanye fima ε ma to.

<sup>9</sup> Alatala, ε Ala baraka gbeen sama nεn ε wanle birin yi. E yi dii wuyaxi sɔɔ, e nun xuruseene nun herisige gbeena, xa ε Alatala keɔnεn alo ε benbane

<sup>10</sup> ε yi Alatala ε Ala xuiin suxu, ε yi a yamarine nun tɔnne suxu naxanye sebexi sariya kitabuni ito kui, ε yi xete a ma ε bɔɔn birin na e nun ε niin birin yi.

### *Alaa sariyana*

<sup>11</sup> N yamarin naxan fima ε ma to, fe xɔdεxe mi a ra ε tan xa.

<sup>12</sup> A mi kore, alogo i xa a fala, i naxa, “Nde nɔe te kore, a xa sa fa a ra en xa, a a rali en ma alogo en xa a liga?”

<sup>13</sup> A mi sa fɔxɔ igen fan kidima, alogo i xa a fala, i naxa, “Nde nɔe fɔxɔ igen gidε, a xa sa fa a ra en xa, a yi a rali en ma alogo en xa a liga?”

<sup>14</sup> Eɔn-εn-εn, Alaa falana i dεxɔn ma, a i dεεn kui, a i bɔɔni alogo i xa a liga.

### *Nii rakisın sugandi fena*

<sup>15</sup> N bata fa siimayaan nun faxan na to e nun fe fajin nun a jaxina. E a mato ε keden sugandi.

<sup>16</sup> N bata ε yamari to, ε xa Alatala ε Ala xanu, ε xa sigan ti a kirane xɔn, ε xa a yamarine nun a tɔnne nun a sariyane suxu, alogo ε xa siimaya fajin sɔɔ, ε yi wuya ayi, Alatala ε Ala yi ε baraka na bɔxɔni ε fama denaxan masɔɔdeyi.

<sup>17</sup> Koni xa ε xete a fɔxɔ ra, ε a matandi, ε bira suxure batu feen fɔxɔ ra,

<sup>18</sup> n xa a fala ε xa to, ε halagima nεn feu! E mi buma na bɔxɔni ε denaxan sɔɔma Yurudεn kidima.

<sup>19</sup> Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nan n serene ra to, fa fala a n bata fa siimayaan nun faxan na e nun duban nun dangana. E xa siimayaan nan sugandi, ε tan nun ε yixetene.

<sup>20</sup> E xa Alatala ε Ala xanu, ε yi a xuiin suxu, ε yi lu a fɔxɔ ra. Amasɔɔ Alatala nan ε nii rakisın na. A siimaya xunkuyen fima ε ma nεn na bɔxɔni, Alatala a kɔlɔ naxan ma fe ra, a a soma nεn ε benba Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba yii.

## 31

### *Yosuwe findi fena yeeratiin na*

<sup>1</sup> Nabi Musa yi a fala Isirayila kaane birin xa,

<sup>2</sup> a naxa, “N bata jee keme jee moxone soto iki, n mi fa noe tiye e yee ra. Alatala bata a fala n xa, a n mi Yuruden baan gidima.

<sup>3</sup> Alatala e Ala nan tima e yee ra, a men kaane birin halagi alogo e xa e boxone masoto. Yosuwe fan tima nen e yee ra, alo Alatala a fala kii naxan yi.

<sup>4</sup> Alatala siyani itoe halagima nen alo a Sixon nun Ogo, Amorine mangane halagi kii naxan yi, e nun e yamanane.

<sup>5</sup> Alatala yi e sa e sagoni. E xa a liga e ra alo n bata a yamari e ma kii naxan yi.

<sup>6</sup> E senbe so, e wekile! E nama kuisan, e nama gaxu e yee ra, bayo e nun Alatala e Ala nan sigama. A mi kele i dexon mumu, a mi e rabejijie fefe ma.”

<sup>7</sup> Nabi Musa yi Yosuwe xili, a yi falan ti a xa Isirayila kaane birin malanxin yee xori, a naxa, “I senbe so, i wekile, bayo i tan nan tima Isirayila kaane yee ra siga na boxoni Alatala a kolo naxan ma fe ra a a soma e benbane yii nen. I tan xa e kee boxone yitaxun e ra.

<sup>8</sup> Alatala tima nen i yee ra, a lu i xon, a mi kele i dexon, a mi i rabejijie fefe ma. I nama kuisan, i nama gaxu.”

<sup>9</sup> Musa to sariyani ito sebe, a yi a taxu saraxaraline ra, Lewi yixeten naxanye Alatala Layiri Kankiraan xalima, e nun Isirayila fonne.

<sup>10</sup> Musa yi yamarini ito fi e ma, a naxa, “Jee solofere yo jee solofere, yamaan dijama donle ma jeen naxan na, Bubui Kui Sanla waxatini,

<sup>11</sup> e xa sariyani ito xaran e xui yitexin na Isirayila kaane birin xa, naxanye fama e malandeni Alatala e Ala yetagi, a yire sugandixini.

<sup>12</sup> E yamaan birin malanma nen menni, xemene nun jaxanle nun diine e nun xojen naxanye doxi e taane yi, alogo e xa a me, e yi fatan Alatala e Ala binyadeni, e sariyani ito a falane birin suxu ki faji.

<sup>13</sup> E diin naxanye mi sariyan kolonxi singen, ne fan a mema nen. E yi fatan Alatala e Ala binyadeni fanni e doxi na boxoni e Yuruden baan gidima naxan masotodeni.”

<sup>14</sup> Alatala yi a fala Nabi Musa xa, a naxa, “I faxa waxatin bata maso, Yosuwe xili, e birin yi siga Naralan Bubuni alogo n xa n ma yamarine fi a ma menni.” Nabi Musa nun Yosuwe yi siga Naralan Bubuni.

<sup>15</sup> Alatala yi mini e xa kundani naxan yi tema bubun so deen xun ma.

<sup>16</sup> Alatala yi a fala Nabi Musa xa, a naxa, “I faxamatxon na a ra. I faxa xanbini, yamani ito xojene suxurene batuma nen na boxoni e sigama denaxan yi. E e mema n na nen, e yi layirin kala n naxan xidixi e xa.

<sup>17</sup> Na waxatini, n xoloma nen e ma han n yi n me e ra. N na n yetagin luxunma nen e ma. Siya gbetene e halagima nen. Toru wuyaxi nun fe xodexene yi so e xun na. E a kolonma nen na waxatini, a toroni itoe e lixi nen bayo n tan, e Ala, mi fa e ye sonon.

<sup>18</sup> N na n yetagin luxunma nen e ma na waxatini bayo e bata fe jaxin liga e suxurene batu.

<sup>19</sup> Iki, i xa betini ito sebe. Musa, i xa a xaran Isirayila kaane xa, e yi lu a be, alogo a xa findi seren na n tan nun Isirayila kaane tagi.

<sup>20</sup> N yamani ito xalima nen na boxoni, nonon nun kumin gbo denaxan yi, alo n nan n kolb e benbane xa kii naxan yi. E na e dege, e lugo han e gbo, e birama nen ala gbetene foxo ra, e yi e batu, e n ma layirin kala.

<sup>21</sup> Torone nun fe xodexene na fa e ma, betini ito findima seren nan na e xili ma. E yixetene mi jinanjje a xon. N yamani ito kui feene kolon hali benun e xa so na boxoni n na n kolb e xa naxan ma fe ra.”

<sup>22</sup> Na ɓɔxɔni, Nabi Musa yi na betin seɓe, Ala naxan falaxi. A yi a xaran Isirayila kaane xa.

<sup>23</sup> Ala yi yamarini ito so Nunu a dii Yosuwe yii. A yi a fala a xa, a naxa, “I seɓe so, i wekilɛ! I tan nan Isirayila kaane xalima na ɓɔxɔni n na n kɔɓe e xa naxan ma fe ra. N tan yeteen luma nen i xɔn.”

<sup>24</sup> Nabi Musa yi sariya falani itoe birin seɓe Kitabun kui.

<sup>25</sup> A to yelin, a yi yamarini ito fi Lewine ma, naxanye Alatalaa Layiri Kankiraan xalima. A yi a fala e xa, a naxa,

<sup>26</sup> “Ɛ kitabuni ito tongo, Alaa sariyan seɓexi naxan kui, ɛ xa a sa Alatala ɛ Alaa Layiri Kankiraan deɓɔn ma. A xa lu menni seren na Isirayila kaane xili ma,

<sup>27</sup> bayo n na kolon a matandi tiine nun yama muruteɓin nan ɛ ra. Xa ɛ Alatala matandima n mɔn ɛ ye waxatin naxan yi, n na faxa, ɛ mɔn a matandima nen dangu na ra.

<sup>28</sup> Iki, ɛ ɛ malan n fema, ɛ nun ɛ fonne nun ɛ bɔnsɔnne yeeratine, alogo n xa falani itoe ti e yetagi. Kore xɔnna nun ɓɔxɔ xɔnna nan findima serene ra ɛ xili ma.

<sup>29</sup> N na a kolon, a n na faxa, ɛ kala gbeen tima nen, ɛ yi xeɓe kiraan fɔxɔ ra n na ɛ yamarixi naxan na. Waxati famatɔne yi, ɛ fe ɓaxin ligama nen Alatala yeɛ ra yi, a yi xɔɓe e ma ɛ kewanle fe ra, yihadin yi ɛ li.”

<sup>30</sup> Nabi Musa yi betini ito birin xaran Isirayila yamaan xa.

## 32

### *Nabi Musaa betina*

<sup>1</sup> Kore xɔnna, i tuli mati n ma falan na. ɓɔxɔ xɔnna, n fala xuiin name.

<sup>2</sup> N ma xaranna xa godo yamaan ma alo tule igena.

N ma falan xa lu alo xiila seɓen na.

<sup>3</sup> N na Alatala xinla nan nalima. Ɛ xa en ma Ala tantun, a gbo!

<sup>4</sup> En kantan fanyen nan a ra, a wanle kamalixi.

A kirane birin tinxin.

Nɔndina Ala na a ra, naxan mi yifu.

A tan nan tinxin, a fan!

<sup>5</sup> Koni yamaan bata kala a yeɛ ra yi, a dii mi fa e ra!

Yagina e xa,

yama yifuxin naxan mi tinxin.

<sup>6</sup> Yama daxu xaxilitarena, ɛ lan ɛ xa na fe sifan liga Alatala ra ba?

Ɛ Fafe xa mi a tan na,

ɛ da mangana,

naxan ɛ findixi a yamaan na?

<sup>7</sup> Ɛ miri ɓɔxɔ danguxine ma.

Ɛ yi ɛ xaxili lu waxati gbetene xɔn.

Ɛ ɛ fafane maxɔdin e nun fonne.



E xa fe danguxine ye ba e xa.

<sup>8</sup> Kore Xonna Ala to yi baxoni taxunma siyane ra,  
a to yi adamadiine bama e bode ra,  
a yi yamanane danne sa  
fata Isirayila kaane yaten na.

<sup>9</sup> Bayo Alatala gbeen findixi a yamaan nan na.  
A gbeen nan Yaxuba bonsonna ra.

<sup>10</sup> A Isirayila toxi tonbonna nin,  
toro baxo xarena.

A yi a ratanga,  
a yi a joxo lu a xon  
alo a yeteen yena.

<sup>11</sup> A luxi alo singbinna  
naxan a diine maxaranma tugandeni.

A a gubugubune doro e bun  
alogo e nama bira,  
a yi e yite a gubugubune ra.

<sup>12</sup> Alatala kedenna nan tixi a yamaan yee ra.  
Ala gbete yo mi a malixi.

<sup>13</sup> A yi e rasabati geyane fari.  
A yi e balo xene bogi seene ra.  
A yi kumin ba e xa gemene yi  
a turen ba fanyen ma.

<sup>14</sup> Ningene nun yexene yi nonon fi e ma.  
Yee dii turaxine nun kote,  
e nun kontonna naxanye kelixi Basan yi,  
e yi ne suben don.  
E yi murutu kese fajine don,  
E yi manpa hagene min.

<sup>15</sup> Isirayila tinxinxin yi gbo ayi,  
a yi tondi,

turen yi gbo a fatini,  
a fatin yi fanje ayi,  
a yi xete Ala foxo ra,  
a da mangana,  
a yi a me Ala ra,  
a kantan fanyena,  
naxan a rakisima.

<sup>16</sup> Isirayila yi Ala raxoxolonje ayi,  
e bira ala gbeteene foxo ra,  
e suxurene ki.

<sup>17</sup> E yi ninanne ki,  
Ala mi naxanye ra,  
e mi yi naxanye kolon,  
e benbane mi yi naxanye kolon.

<sup>18</sup> E bata ninan Ala xon,  
naxan e ratanga alo fanyena  
naxan e ramini dunuja yi,  
a siimayaan fi e ma.

19 Alatala to a diine keḡnaan to,  
a yi xələ e ma, a yi a me e ra.

20 A yi a fala, a naxa,  
“N xa n yeṭagi luxun e ma,  
n yi a mato feen naxan e lima.  
Amasəto yama xaxilitaren nan e ra.  
Dii yanfantenne nan e ra.

21 E bata n naxəxələnḡe ayi wule alane xən.  
E bata n naxələ suxure fufafune fe ra.  
N tan fan e raxəxələnma ayi nən muxune xən  
yama fajin mi naxanye ra.  
N yi e raxələ siya xaxilitaren xən.

22 Ǿn, n ma xələn bata gbo ayi,  
a wolon han a barinne yimaxa laxira yi.  
A luma nən alo tēen naxan bəxən ganma.  
A gan han a sa geyane bunne li.”

23 “N fitina feene gboma ayi e ma,  
n nan n ma xanle birin wolima nən.

24 N fitina kameḡn nagodoma e xili ma nən,  
n fitina furen nafa e ma,  
n burunna sube xaḡene rafa e ma,  
e nun saḡi xələne.

25 Naxanye tanden ma,  
silanfanna nan e diine faxama.  
Naxanye banxini,  
gaxun yi ne faxa!  
E birin faxama nən,  
xəmeḡn nun ḡaxanla,  
dii ḡəḡen nun fonna.

26 N yi wama nən e birin naxuya feni ayi,  
e xinle yi tunun dunuḡa yi.

27 Koni n mi tin  
yaxune yi n magele.  
N mi wama a xən

a e xa e miri  
a e tan nan e naxi,  
a Alatala funfun mi a ra.

28 Siya xaxilima mi ne ra.  
E mi lənnixi.

29 Xa fe kolonna nan yi e ra nun,  
e yi a kolonna nən  
e sigan dənaxan yi.

30 Yaxu keden nəe  
Isirayila kaa wuli keden kedə di?  
Yaxu firin nəe muxu wuli fu kedə di?  
Na mi lige

fə Alatala na e sa yaxune sagoni  
a tan naxan luxi  
alo e kantan fanyena.

31 Yaxune yati a kolon,  
a e kantan se mi dangu en kantan fanyen na, Ala.”

32 “E feene fɔlɔxi Sodomā nun Gomora nin.

E luxi nɛn alo manpa binla  
naxan salenne bitinxi bɔxɔ jɔaxini,  
a bogi xɔlene ramini,

33 naxan igen luxi alo sajin xɔlena.

34 Na feene birin namaraxi n yii wundoni.

35 N tan nan gbeejɔxɔ tiin na.

N feene saranma nɛn e jɔxɔne ra,  
na muxune yi dagalanje ayi a waxatini.

A gbee mi luxi,  
yihadin yi e li,  
e yigitεε lɔxɔn bata maso.”

36 Alatalaa yamaan makitima nɛn,  
koni a mɔn kininkininma e ma nɛn,  
bayo e sɛnbε yo mi fa na.  
Muxu yo mi na naxan e maliyε.

37 Ala e maxɔdinma nɛn, a naxa,  
“E alane minɛn

naxanye yi ε kantanma,  
38 ε yi naxanye kima sube tureni,  
naxanye yi ε manpaan minma?  
E xa keli ε malideni,  
e xa ε ratanga.

39 Iki ε xa a kolon,  
a n tan keden peen na a ra.

Ala gbεte mi na fɔ n tan.  
N tan nan muxun faxama,  
n mɔn yi a rakeli.  
N tan nan muxun maxɔlɔma,  
n mɔn yi a yiyalan.  
Nde gbεte nɔε muxuna nde bε n yii?

40 Habadan Ala nan n tan na,  
n bata n yiini te kore,  
n yi n kɔlɔ n yeteni:

41 N na n ma silanfanna raxanxan,  
n yi a suxu n yii,  
n nan n gbeen jɔxɔma nɛn n yaxune ra,  
n na e saren fima nɛn,  
naxanye n najaxuxi.

42 N na n ma xanle sinma nɛn wunli,  
n ma silanfanna yi suben don.  
Yengεsone nun muxu suxine  
nun gali mangane birin faxama nɛn.”

43 Siyane, ε nun Alaa yamaan xa sɛwa ε bode xɔn.  
Ala a walikene faxan jɔxɔma nɛn.

A e gbeen jɔxɔma nɛn a yaxune ra.

A yi a yamaan nun e yamanan yulubine xafari.

44 Musa nun Nunu a dii Yosuwe yi betini ito birin xaran yamaan xa e xuini  
texin na.

45 Musa to yelin falani itoe tideni Isirayila kaane xa,

<sup>46</sup> a yi a fala e xa, a naxa, “E xa falani itoe birin suxu ken n naxanye ralixi ε ma to. E xa e yamari ε diine ma alogo e xa sariya falani itoe birin suxu ki faji.

<sup>47</sup> Fufafu falan mi itoe ra. E niin nakisi feen yeteen nan e ra. E siimaya xunkuyen sətəma nən e xən, na bəxəni ε denaxan sətəma Yuruden kidima.”

### *Nabi Musaa saya fena*

<sup>48</sup> Na bəxəni, Alatala yi a fala Musa xa, a naxa,

<sup>49</sup> “Siga Abarimi bəxəni, Nebo geyaan fari, naxan Moyaba yi, Yeriko taan yetagi. I xa Kanan bəxən mato mənni, n naxan fima Isirayila kaane ma e keen na.

<sup>50</sup> I na te geyaan fari, i faxama nən. I yi siga i benbane fəxə ra laxira yi alo i tada Haruna faxa Horo geyaan fari kii naxan yi, a yi siga a benbane fəxə ra laxira yi.

<sup>51</sup> Na birin bayo, ε mi tinxinya ligaxi Isirayila kaane yetagi Kadesi yi, Meriba igene denaxan yi, Sini tonbonni. E mi n ma sariyanna binyaxi yamaan tagi.

<sup>52</sup> Nanara, i bəxən toma nən wulani, n naxan fima Isirayila kaane ma, koni i tan gbindin mi soe na.”

## 33

### *Nabi Musa dubana Isirayila xa*

<sup>1</sup> Benun Musa xa faxa, Alaa muxuna, a yi duba Isirayila kaane xa, a naxa:

<sup>2</sup> Alatala fa nən

keli Sinayi geyaan fari alo sogena.

A yi te Seyiri bəxəni

Isirayila kaane yi denaxan yi.

A nərən yi godo a yamaan ma

keli Paran geyaan fari,

maleka wuli wuyaxi yi biraxi a fəxə ra.

<sup>3</sup> Ala Isirayila bənsənna xanuxi yati!

A a muxu sariyanxine kantanma,

naxanye e xinbi sinma a bun,

e yi a xaranna rame.

<sup>4</sup> Musa bata sariyan fi en ma,

alo nafunla Yaxubaa yamaan xa.

<sup>5</sup> Ala findi nən Isirayila Mangan na,

yamaan yeterate malanni,

e nun Isirayila bənsənne birin.

<sup>6</sup> Ala xa siin fi Ruben bənsənna ma,

Ala xa siimayaan fi Ruben yixetene ma,

a yamaan yi wuya ayi.

<sup>7</sup> Musa falani ito nan ti Yuda bənsənna fe yi, a naxa,

“Alatala xa Yuda xuiin name,

alogo a xa fa a yamaan ma,

Yuda yi a yete xun mayenge.

Ala xa a mali a yaxune yengedeni.”

<sup>8</sup> Musa falani ito nan ti Lewi bənsənna fe yi, a naxa,

“Ala, i bata Yurima nun Tumin\* so  
Lewi bənsənnə yii i sagoon kolon feen na.  
I rafan muxune nan e ra,  
i naxanye keɲaan feɛfeɛɛ Masa yi,  
i naxanye makiti Meriba igene fe ra.

<sup>9</sup> E mi bira e fafe nun e nga sagoon fəxə ra,  
xanamu e ngaxakedenne  
hanma e diine,  
koni e bira nən i ya fala gbansanna fəxə ra,  
e yi i ya layirin kantan.

<sup>10</sup> E tan nan Yaxuba bənsənnə xaranma  
i ya yamarine ma,  
e yi Isirayila kaane xaran i ya sariyan ma.  
E wusulanna gan,  
e saraxa gan daxine ba i ya saraxa ganden fari.

<sup>11</sup> Alatala xa e baraka.  
Ala xa barakan sa e kewanle birin yi.  
Ala xa e yengefane senben ɲan.  
Ala xa e yaxune rabira  
alogo e nama fa nə kele sənən.”

<sup>12</sup> Musa falani ito nan ti Bunyamin bənsənnə fe yi, a naxa,  
“Alatala xanuntenne nan ne ra.  
E luma nən Ala fəma bəɲe xunbenli,  
bayo a e ratangama nən waxatin birin,  
a mən yi lu e xən.”

<sup>13</sup> Musa falani ito nan ti Yusufu bənsənnə fe yi, a naxa,  
“Alatala xa barakan sa e bəxəni.  
Ala xa xiila ragodo a ma keli kore.  
Ala xa tigi igen namini a ma keli bəxəni.

<sup>14</sup> Ala xa sogen xa fan e sansine ra,  
kike yo kike e bogine yi mə.

<sup>15</sup> Ala xa e xəene rasabati  
geya bəxə fajine ma.

<sup>16</sup> Ala xa e bəxən bogi seene fan.  
Ala naxan falan ti fətəndini,  
a xa hinan Yusufu ra,  
a naxan sugandixi mangan na  
a ngaxakedenne tagi.

<sup>17</sup> Xunna kenla Yusufu xa.  
A senben gbo  
alo ɲingen dii tura singena,  
a fenne nan a yengeso seene ra  
alo burunna ɲingena.  
A siyane birin noma nən  
han bəxən danne.  
Efirami bənsənnə wuli fu ganle nan ne ra.  
Manase bənsənnə wuli wuli ganle nan ne ra.”

<sup>18</sup> Musa falani ito nan ti Sabulon bənsənnə fe yi, a naxa,  
“Sabulon bənsənnə, e sɛwa yulayani.  
Isakari bənsənnə, e sɛwa e bubune kui.

\* **33:8: Yurima nun Tumin** masensen ti seene fe sɛbɛxi Xəɲayaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masensenna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

19 Ɛ siyane xilima nɛn geyaan fari,  
 ɛ saraxa tinxinxine ba.  
 Amasɔto ɛ ɛ balon sɔtɔma nɛn fɔxɔ igen nafunli,  
 e nun hɛrisigɛn naxan fɔxɔ igen dɛ.”

20 Musa falani ito nan ti Gadi bɔnsɔnna a fe yi, a naxa,  
 “Ala xa na kanna baraka  
 naxan Gadi a bɔxɔn nagboma ayi.  
 Gadi dɔxi mɛnni alo yatan  
 naxan suben suxu a a sanna nun a xunni bɔ.

21 Gadi bata dahamu bɔxɔn findi a gbeen na  
 alo mangan naxan tixi yamaan yɛɛ ra.  
 A bata Alatala fe ragidixin nakamali,  
 a mɔn bata Alaa kitin sa Isirayila ma.”

22 Musa falani ito nan ti Dan bɔnsɔnna fe yi, a naxa,  
 “Dan luxi nɛn alo yata senbɛmaan naxan kelima Basan bɔxɔni a tugan.”

23 Musa falani ito nan ti Nafatali bɔnsɔnna fe yi, a naxa,  
 “Nafatali rafan Ala ma han!  
 Alatala barakan saxi a fe yi kati!  
 Ala xa a bɔxɔn nagbo ayi sogegododeni  
 e nun yiifanna ma.”

24 Musa falani ito nan ti Aseri bɔnsɔnna fe yi, a naxa,  
 “Ala xa Aseri baraka Yaxuba a diine yɛ.  
 A ngaxakedenne xa hinan a ra.  
 A turen xa gbo ayi  
 han a yi a sanna maxa a ra.

25 Ala xa ɛ taan so dɛɛn findi wuren nun sulan na.  
 Ala xa kɛndɛyaan fi ɛ ma ɛ siimayaan birin yi.”

26 Musa mɔn yi a fala,  
 “Isirayilaa Ala maliga yo mi na.  
 A kelima kore, a fa i mali.  
 A kundani gidima a nɔrɔni.

27 Habadan Ala nan i yigiyaden na,  
 a habadan yiine nan nasoxi i bun.  
 A i yaxune kedima nɛn i yɛɛ ra,  
 a naxa, ‘E halagi!’

28 Isirayila dɔxɔma nɛn bɔɲɛ xunbenli.  
 Ala Yaxuba bɔnsɔnna luma nɛn a danna,  
 murutun nun manpa nɛnɛn yi gbo a bɔxɔni,  
 xiila fan yi sa keli kore.

29 Sɛwana ɛ xa, Isirayila kaane.  
 Ɛ maliga yo mi na siyane yɛ,  
 Alatala naxan nakisima.  
 A tan nan ɛ yɛ masansan wure lefaan na,  
 ɛ mali tiina,  
 a tan nan findixi ɛ nɔ ti silanfanna ra.  
 Ɛ yaxune e mafelenma nɛn ɛ yɛtagi,  
 ɛ fan yi e taane kidene kala.”

<sup>1</sup> Nabi Musa yi te Nebo geyaan fari, Moyaba meremereni, han Pisiga geyana, naxan Yeriko taan yetagi. Alatala yi yamanan yiren birin yita a ra menni, keli Galadi ma han sa dɔxɔ Dan yamanan na,

<sup>2</sup> e nun Nafatali a bɔxɔn birin, e nun Efirami nun Manase a bɔxɔna, e nun Yuda a bɔxɔna han fɔxɔ igen naxan sogegododeni,

<sup>3</sup> e nun Negewi bɔxɔna, e nun Yuruden meremerena, e nun Yeriko taan lanbanna, tugu bili taana, han sa dɔxɔ Soyari ra.

<sup>4</sup> Alatala yi a fala a xa, a naxa, "I yeen ti bɔxɔn na n na n kɔlɔ naxan ma fe ra Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba xa. N naxa, 'N bɔxɔni ito fima ε yixetene ma nen.' N bata a yita i ra, koni i mi soon na."

<sup>5</sup> Musa, Alatalaa walikεen yi faxa menni, Moyaba bɔxɔni, alo Alatala a fala kii naxan yi.

<sup>6</sup> Ala yi a maluxun meremereni, Moyaba bɔxɔni Beti-Peyori yetagi. Muxu yo mi a kolon a gaburun denaxan yi han to.

<sup>7</sup> Nabi Musa faxaxi a jεε kεmε jεε mɔxɔrε nan ma. Koni, a mɔn yi seen toma a fajin na, a senben fan mi yi jaxxi.

<sup>8</sup> Isirayila kaane yi Musa wuga Moyaba meremereni xii tonge saxan han e yi yelin a jan feen lige.

<sup>9</sup> Nunu a dii Yosuwe yi lugoxi fe kolonna niin na bayo Musa bata yi a yiin sa a ma. Isirayila kaane yi a xuiin suxu, e mɔn yi Musa yamarine suxu Alatala naxanye fixi a ma.

<sup>10</sup> Nabi gbete yo munma mini Isirayila yamanani naxan maliga Nabi Musa ra. A yi falan tima Alatala xa yεε nun yεε.

<sup>11</sup> Alatala a xεxi Misiran yamanani taxamasenne nun kabanakone nan ligadeyi Firawona nun a kuntigine nun a yamanan birin yεε xɔri.

<sup>12</sup> Nabi Musa walixi senbe magaxuxin nin Isirayila kaane birin yεε xɔri.

## Yosuwe Yosuwe a Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito naxan xili Yosuwe, a Kanan yamanan yenge feen nan yebama en xa e nun Isirayila kaane dɔxɔ Kanan yamanani kii naxan yi Yosuwe a mangayaan waxatini. Yosuwe nan dɔxɔ mangayani Musa funfuni. A fe dɔxɔde saxan nan yebama en xa.

- Kanan yamanan yenge fena (keli Yosuwe 1 ma han 12)
- Yamanani taxun fena (keli Yosuwe 13 ma han 21)
- E nun Yosuwe a siimayaan danna (keli Yosuwe 22 ma han 23).

Ala layirin naxan tongo Isirayila benbane xa Kanan bɔxɔn so feen na e yii, a mɔn naxan ma fe fala Musa xa, na rakamalixi taruxuni ito kui, a yi bɔxɔn so Isirayila yamaan yii. Kanan yamanan yenge feen taruxun tiden gbo alo Isirayila mini fena Misiran yi. Taruxuni ito fan a yitaxi a Ala barakan sama a yamana fe yi nen, a nɔɔn nun xunna kenla fi e ma.

Kanan yamanan tongo feen nun a yitaxun feen nan toma taruxuni ito yi. Kitabun yireni ito Ala tinxinyaan nan yitama bayo Alaa tuli saan nakamalima nen. Ala to tinxin, a yamaan fan lan e xa e sɔbe so a fe ma. Ala a fala nen Isirayila kaane xa a e xa Kanan kaane birin faxa alogo Kanan kaane nama e ti suxure batun ma. Nanara, Yosuwe mɔn yi sariya layirina fe rabira yamaan ma, e yi de xuiin tongo kenenni, a yi e rawekile alogo e nama bira tantanni. Taruxun najanxi na nan ma a sora mɔxɔnen nun naanindeni. Yamaan yi bira Ala fɔxɔ ra.

Na kiini, Isirayila kaane taruxu xunkuyen yi fɔbɔ e bɔxɔni. A yi findi mɔxɔdinna ra yeYe, xa Ala tinje na bɔxɔn mɔn yi lu e yii. Fɔ e keden kedenna birin xa lu Ala fɔxɔ ra, bɔxɔn yi lu bɔje xunbenli.

### *Yosuwe yi findi yamaan yeeratiin na*

<sup>1</sup> Alatalaa walikɛɛn Musa faxa xanbini, Alatala yi a fala Nunu a dii Yosuwe xa, Musa mali muxuna, a naxa,

<sup>2</sup> “N ma walikɛɛn Musa bata faxa. Iki, keli, i Yuruden baani gidi, i tan nun yamani ito birin. E siga na bɔxɔni n denaxan soma Isirayila kaane yii.

<sup>3</sup> E na e sanna ti denaxan birin yi, n menna soma nen e yii, alo n na a fala Musa xa kii naxan yi.

<sup>4</sup> E bɔxɔn danne fɔlɔma tonbon yiren nin, sa dɔxɔ Liban geyane ra, siga Efirati baa belebelen ma, na bunna neen, Xitine bɔxɔn birin sa dɔxɔ Fɔxɔ Ige Gbeen na naxan sogegododen binni.

<sup>5</sup> Muxu yo mi nɔe i yeɛ ratiye i ya siimayani. N luma nen i xɔn alo n yi Musa xɔn kii naxan yi. N mi i rabɛninje, n mi n me i ra.

<sup>6</sup> I wɛkile, i senbe so! Amasɔtɔ n na n kɔlɔxi yamanan naxan so fe ra e benbane yii, na findima yamani ito keɛn na i tan nan baraka yi.

<sup>7</sup> I wɛkile, i senbe so han! I yengi dɔxɔ sariyani ito birin xɔn ma. N ma walikɛɛn Musa sariyan naxan birin yamarixi i ma, i xa ne suxu. I nama a fata a ma yiifanna ma, hanma kɔmenna ma alogo i xa nɔɔn sɔtɔ i na siga dede.

<sup>8</sup> Sariya kitabuni ito fala xuiin nama ba i de. I yengi dɔxɔ a xɔn ma kɔɛɛn nun yanyina alogo i xa a birin suxu. Naxan birin sebexi a kui, i xa na liga, alogo i ya feen birin xa sɔnɔya, i nɔɔn sɔtɔ.

<sup>9</sup> I nama ninan n ma yamarin xɔn: I wɛkile, i senbe so! I nama kuisan, i nama gaxu, bayo i na siga dede, Alatala i ya Ala luma i xɔn nen.”



10 Yosuwe yi yamarini ito so yamaan xunne yii, a naxa,

11 “E daaxaden birin yisiga, ε sa yamarini ito rali yamaan ma, ε naxa, ‘E fandane yitɔn bayo xii saxan na dangu ε Yurudɛn baani gidima nɛn alogo ε xa na bɔxɔn masɔtɔ Alatala ε Ala dɛnaxan soma ε yii.’ ”

12 Yosuwe yi a fala Rubɛn bɔnsɔnna muxune nun Gadi bɔnsɔnna muxune nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna xa, a naxa,

13 “Alatalaa walikɛɛn Musa yamarin naxan so ε yii, na fe xa rabira ε ma, a to a fala, a naxa, ‘Alatala, ε Ala bata matabun fi ε ma. A bata bɔxɔni ito so ε yii.’

14 E ɲaxanle nun ε diine nun ε xuruseene luma nɛn na bɔxɔni Musa dɛnaxan soxi ε yii Yurudɛn baan kidi ma. Koni ε tan sofane tima nɛn ε ngaxakedenne yɛɛ ra ε nun ε yɛngɛ so seene, ε yi e mali yɛngɛ sodeni

15 han Alatala yi matabun fi ε ngaxakedenne fan ma alo ε tan, han e fan bɔxɔn masɔtɔ waxatin naxan yi Alatala dɛnaxan soma e yii, ε Ala. Na xanbi ra, ε mɔn yi xɛtɛ ε bɔxɔni dɛnaxan findixi ε konna ra Alatalaa walikɛɛn Musa naxan soxi ε yii Yurudɛn kidi ma, sogeteden binni.”

16 E yi Yosuwe yabi, e naxa, “I nxu yamarixi feen naxan birin na, nxu a birin ligama nɛn. I na nxu xɛ dɛdɛ yi, nxu sigɛ.

17 Nxu i xuiin suxuma nɛn feen birin yi alo nxu Musa xuiin suxu kii naxan yi. Alatala i ya Ala xa lu i xɔn alo a lu Musa xɔn kii naxan yi.

18 Muxu yo murutɛ i xuiin ma, a mi i ya falan suxu, i feen naxan birin yamarima, na kanna faxama nɛn. I tan xa i wɛkile tun, i yi i sɛnbɛ so!”

## 2

### *Xera firinne fe Yeriko taani*

1 Nunu a dii Yosuwe yi xɛra firin nasiga keli Sitimi siga Yeriko taani, a e xa sa taan nakɔrsi wundoni. A yi a fala e xa, a naxa, “E siga Yeriko taan nun a rabilinna matodeni.” E yi siga, e sa so yalunde ɲaxanla nde konni naxan yi xili Raxabi. E yi yigiya na.

2 Muxune yi sa a fala Yeriko taan mangan xa, e naxa, “I bata a to, Isirayila kaana ndee bata fa kɔɛɛn na bɔxɔni ito rakɔrsideni.”

3 Nayi, Yeriko taan mangan yi xɛraan nasiga a faladeni Raxabi xa, a naxa, “Xɛmɛn naxanye soxi i konni, ne ramini, bayo e faxi yamanan birin nan nakɔrsideyi.”

4 Koni ɲaxanla bata yi na xɛmɛ firinne luxun. A fa a fala mangana xɛrane xa, a naxa, “Nɔndin nan a ra, na xɛmɛne fa nɛn n konni, koni n mi yi e keliden kolon.

5 E siga nɛn ɲinbanna ra, taan so dɛɛn balan waxatini. E sigaxi dɛdɛ, n mi a kolon. E e sagatan xulɛn, ε e suxuma nɛn.”

6 Raxabi bata yi sa e luxun gɛsɛ bili xarene bun kore banxin xuntagi.

7 Sagatan tiine yi siga e fɔxɔ ra Yurudɛn baan kiraan xɔn han baan gidideni. Sagatan tiine mini nɛn tun, e yi taan so dɛɛn balan.

8 Benun xɛrane xa sa e sa, Raxabi yi te banxin fari e fɛma.

9 A yi a fala e xa, a naxa, “N na a kolon a Alatala bata nxɔ bɔxɔn so ε yii. E yɛɛragaxu gbeen bata nxu suxu! Yamanan muxune birin bata yilanyilan ε yɛɛ ra,

10 bayo nxu bata a mɛ a Alatala Gbala Baani xara nɛn ε yɛɛ ra, ε yi minima Misiran yi waxatin naxan yi. Nxu mɔn bata a mɛ ε feen naxan liga Amorine manga firinne ra, naxanye yi Yurudɛn kidi ma, Sixɔn nun Ogo. E yi e raxɔri.

<sup>11</sup> Nxu to na feen me, nxu bəɲen yi kala. Limaniyaan yi ba birin yii e fe ra, bayo Alatala e Ala nan Ala ra kore xonna ma denaxan yite, e nun bəxə xonna ma denaxan yigodo.

<sup>12</sup> Iki, e e kəlo n xa Alatala yi fa fala a e n ma denbayani suxuma nen hinanni alo n na e yisuxi kii naxan yi. E taxamasenna so n yii naxan mi kale

<sup>13</sup> alogo e xa n fafe nun n nga nun n xunyene nun n tadane lu e nii ra e nun e muxune birin, e yi nxu ratanga faxan ma.”

<sup>14</sup> Na xeme firinne yi a fala Raxabi xa, e naxa, “Nxu bata nxu kəlo nxu niini i xa, koni i nama feni ito fala muxe xa de! Alatala na bəxəni ito so nxu yii waxatin naxan yi, nxu fan e yisuxuma nen hinanna nun lannayani.”

<sup>15</sup> Raxabi yi na xeme firinne ragodo lutin ma banxin foye soden na, bayo a banxin foye soden yi minixi taan nabilinna yinna fari ma.

<sup>16</sup> Raxabi yi a fala e xa, a naxa, “E siga geyaan binni, e sa e luxun menni han xii saxan han e sagatan muxune yi xete, xanamu e e toma nen. Na xanbi ra, e yi e kiraan suxu.”

<sup>17</sup> Na xemene yi a fala Raxabi xa, e naxa, “I nxu rakəloxi naxan na, nxu fan bata tin na ma.

<sup>18</sup> Koni, nxu na so e yamanani, fə i xa luti gbeeli ito xidi banxin foye soden na, i nxu raminixi denaxan na. E nun mən, fə i xa i ya denbayaan malan i fema i ya banxin kui, i fafe nun i nga nun i tadane nun i xunyene.

<sup>19</sup> Xa naxan mini i ya banxin kui, a fəxa feen goronna luma a tan nan xun ma, na mi nxu tan ma. Koni xa nxə muxuna nde a yiin din i ya muxuna nde ra i fema banxin kui, xa na kanna fəxa, na goronna nxu tan nan xun ma.

<sup>20</sup> Koni xa i nxə fe fala muxuna nde xa, nayi, i nxu rakəloxi feen naxan na, nxu mi na ligan de!”

<sup>21</sup> Raxabi yi a fala, a naxa, “Ala xa e falan nakamali.” A yi xemene bejin, e yi siga. A yi luti gbeela xidi banxin foye soden na.

<sup>22</sup> E yi siga, e sa geyaan li, e yi e luxun menni xii saxan, han sagatan tiine yi xete. E sagatan muxune yi e fen kiraan xən han, koni e mi e to.

<sup>23</sup> Xeme firinne yi fa godo geyaan fari, e yi baani gidi, e sa Nunu a dii Yosuwe li. Feen naxan birin e sətə, e yi ne yeba a xa.

<sup>24</sup> E yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “Alatala bata na bəxən birin so en yii yatil! Men kaane birin yilanyilanxi en yeε ra.”

### 3

#### *Yuruden baani gidi fena*

<sup>1</sup> Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi kurun kele Sitimi yi, e sa Yuruden baan li. E yi xi menni benun e xa gidi waxatin naxan yi.

<sup>2</sup> Xii saxande ləxəni, kuntigine yi yamaan daaxaden birin yisiga.

<sup>3</sup> E yi yamarini ito rali yamaan ma, e naxa, “E na Alatala e Alaa Layiri Kankiraan\* to waxatin naxan yi, e nun saraxaraliin naxanye a maxalima naxanye kelixi Lewi bənsənni, e keli, e yi bira a fəxə ra.

<sup>4</sup> Nayi, e siga kiraan kolonma nen, bayo e munma yi dangu na kiraan xən singen. Koni nəngəonna ye wuli firin jəxən xa lu e tan nun kankiraan tagi. E nama e maso a ra.”

<sup>5</sup> Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, “E e yete rasarijan, bayo tila Alatala kabanako feene ligama nen e tagi.”

\* **3:3. 3.3Layiri Kankirana** fe mən seɓexi Xəroyaan 25.10-22 kui.

<sup>6</sup> Yosuwe yi a fala saraxaraline xa, a naxa, “E Layiri Kankiraan tongo, e dangu yamaan yeε ra.” E yi Layiri Kankiraan tongo, e ti yamaan yeε ra.

<sup>7</sup> Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “N na i findi foloma nen muxu gbeen na to Isirayila kaane birin yetagi, alogo e xa a kolon a en birin na a ra alo nxu nun Musa yi a ra kii naxan yi.

<sup>8</sup> I tan xa yamarini ito so saraxaraline yii naxanye Layiri Kankiraan xalima, i naxa, ‘E na Yurudεn baa dεεn li, ε godo, ε ti a xεε ra.’ ”

<sup>9</sup> Yosuwe yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E maso be, ε yi ε tuli mati Alatalaa falan na, ε Ala.”

<sup>10</sup> Yosuwe mɔn naxa, “Feni ito nan ligama alogo ε xa a kolon habadan Ala ε tagi. A tan nan Kanan kaane nun Xitine nun Xiwine nun Perisine nun Girigasane nun Amorine nun Yebusune kedima ε yeε ra.

<sup>11</sup> E bata a to, dunuɲa birin Marigina Layiri Kankiraan nan tixi ε yeε ra Yurudεn baani gidideni.

<sup>12</sup> Iki ε xεmε fu nun firin sugandi Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne tagi. Bɔnsɔn keden, muxu keden.

<sup>13</sup> Saraxaraliin naxanye dunuɲa birin Marigina Alatalaa Kankiraan xalima, ne neεn fa e sanne ti Yurudεn baa igeni tun, Yurudεn igen bolonma nen a tagi. Igen naxan yi godoma, na yi lu malanɲε yire kedenni.”

<sup>14</sup> Yamaan to mini e bubune kui alogo e xa Yurudεn baani gidi, saraxaraliin naxanye yi Layiri Kankiraan xalima, ne yi ti yamaan yeε ra.

<sup>15</sup> Yurudεn baan yi fema nen se xaba waxatine birin yi. Saraxaraliin naxanye yi kankiraan xalima, ne to Yurudεn baan li, e sanne ti igeni,

<sup>16</sup> igen naxan yi godoma, na yi dan, a lu malanɲε yire kedenni wulani Adama taani naxan Saratan fema. Igen naxan yi godoma Fɔxɔ Ige Darani, daraan naxan mɔn xili Araba Darana, na birin yi xara. Yamaan yi gidi Yeriko taan yetagi.

<sup>17</sup> Saraxaraliin naxanye yi Alatalaa Layiri Kankiraan maxalima, ne yi lu tixi baan xude wuli yi xareni Yurudεn tagi. Isirayila birin yi gidi xaren na, han Isirayila bɔnsɔnna birin yi yelin baani gide.

## 4

### *Gεmε fu nun firinne fe*

<sup>1</sup> Yamaan birin to yelin Yurudεn baan gide, Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa,

<sup>2</sup> “E xεmε fu nun firin tongo yamaan ye, bɔnsɔn keden, muxu keden.

<sup>3</sup> E xa e yamari e xa gεmε fu nun firin tongo Yurudεn baan xude wunla ra saraxaraline yi tixi denaxan yi. E e xali, ε sa e sa ε to xideni.”

<sup>4</sup> Yosuwe yi xεmε fu nun firin xili a bata yi naxanye sugandi Isirayila yamaan ye, bɔnsɔn keden, muxu keden.

<sup>5</sup> Yosuwe yi a fala e xa, a naxa, “E dangu Alatala ε Alaa Layiri Kankiraan yetagi, ε siga Yurudεn baan tagini. E tan muxu keden kedenna birin xa gεmε keden keden tongo ε tungunna fari lan Isirayila kaane bɔnsɔnne xasabin ma,

<sup>6</sup> alogo na xa findi taxamasenna ra ε tagi. E diine fama ε maxɔdindeni nen tila, e naxa, ‘Gεmeni itoe findixi nanse ra ε tan xa?’

<sup>7</sup> E a falama nen e xa, ε naxa, ‘Ito nan a yitaxi a Yurudεn igen bolon nen Alatalaa Layiri Kankiraan yeε ra. A to Yurudεn baan gidi, baa igen birin yi bolon. Gεmeni itoe na feen nan nabirama Isirayila kaane ma han habadan.’ ”

<sup>8</sup> Yosuwe naxan yamari Isirayila kaane ma, e yi na liga. E yi gεmε fu nun firinne tongo Yurudεn baan tagi, alo Alatala a fala Yosuwe xa kii naxan yi,

naxan yi lanxi Isirayila bənsənnə xasabin ma. E yi e xali yamaan daaxadeni, e sa e sa mənni.

<sup>9</sup>Yosuwe mən yi gəmə fu nun firin dəxə Yurudən baan xude wunla ra Layiri Kankiraan maxali muxune yi tixi dənaxan yi. E mən na yi han to.

<sup>10</sup>Saraxaraliin naxanye yi Layiri Kankiraan xalima, ne yi lu tixi Yurudən baan xude wunla ra han yamaan yi yelin Alatalaa yamarine birin nakamale Yosuwe bata yi naxanye fala e xa alo Musa fan Yosuwe yamari naxanye ra. Yamaan yi e mafura gide.

<sup>11</sup>Yamaan birin to yelin dangue, Alatalaa Layiri Kankiraan nun saraxaraline yi dangu yamaan yetagi.

<sup>12</sup>Rubən bənsənnə nun Gadi bənsənnə nun Manase bənsənnə fəxə kedenna yi dangu Isirayila yamaan yee ra e nun e yenge so seene alo Musa a fala e xa kii naxan yi.

<sup>13</sup>Fayida sofa wuli tonge naanin jəxəndən yi dangu Alatala yetagi yenge so xinla ma, siga Yeriko məməməne binni.

<sup>14</sup>Na ləxəni, Alatala yi Yosuwe findi muxu gbeen na Isirayila kaane birin yetagi. E yi a binya a siimayaan birin yi alo e Musa binya kii naxan yi.

<sup>15</sup>Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa,

<sup>16</sup>“Saraxaraliin naxanye Layiri Sereya Kankiraan xalima, ne yamari, e xa te Yurudən baani.”

<sup>17</sup>Yosuwe yi saraxaraline yamari, a naxa, “E te Yurudən baani.”

<sup>18</sup>Saraxaraliin naxanye yi Alatalaa Layiri Kankiraan maxalima, ne to te Yurudən baani, e yi e sanna bama igeni waxatin naxan yi te xaren na, baa igen mən yi xətə a kiini, a mən yi dangu fələ alo a singeni. Yurudən baan birin mən yi findi fufaan na.

<sup>19</sup>Yamaan te Yurudən baani jəən kike singen xii fuden nan ma. E yi sa e daaxadeni tən Giligali taani, Yeriko sogeteden binni.

<sup>20</sup>E gəmə fu nun firinna naxanye tongo Yurudən baani, Yosuwe yi ne dəxə Giligali taani.

<sup>21</sup>A yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Xa e diine e maxədin waxati famatəni, e naxa, ‘Nanse gəməni itoe ra?’

<sup>22</sup>E e xaranma ito nan ma, e naxa, ‘Isirayila kaane Yurudən baani gidi nən a yixaraxin na.’

<sup>23</sup>Amasəto Alatala e Ala Yurudən baani ito xəri nən e yee ra, han e yi gidi alo Alatala e Ala Gbala Baan liga kii naxan yi, a yi a xəri en yee ra han en yi gidi.

<sup>24</sup>A na feen ligaxi nən alogo dunuᵓa siyane birin xa a kolon a Alatala sənben gbo. E nun mən e xa gaxu Alatala e Ala yee ra habadan.”

## 5

### *Gaan tiin nun Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe*

<sup>1</sup>Amorine mangan naxanye yi Yurudən kidi ma sogegododen binni, e nun Kanan kaane mangan naxanye birin fəxə igen de, ne to a me, Alatala bata Yurudən baani xara Isirayila kaane yee ra han e birin yi gidi, e bəjən yi kala, e yilanyilan Isirayila kaane yee ra.

<sup>2</sup>Na waxatini, Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Gəməni nafala filene ra, i Isirayila xəməne banxulan.”

<sup>3</sup>Yosuwe yi gəməni nafala filene ra, a yi Isirayila xəməne banxulan. E yi na geyaan xili sa banxulan tidena.

<sup>4</sup> Yosuwe na liga feni ito nan ma. Xemen naxanye birin keli Misiran yamanani, sofane birin, ne faxa nen tonbonni kira yi e keli xanbini Misiran yi.

<sup>5</sup> Xemen naxanye birin keli Misiran yi, ne birin yi banxulanxi, koni naxanye birin bari tonbonni kira yi e keli xanbini Misiran yi, ne sese mi yi banxulanxi.

<sup>6</sup> Isirayila kaane lu nen tonbonni jee tonge naanin sigatini, han na xemene birin yi yelin faxe naxanye yi noe yengen soe e mini Misiran yamanani waxatin naxan yi, naxanye tondi Alatala xuiin name. Alatala yi a kolɔ, a e mi fa na bɔxɔn toe Alatala bata yi a kolɔ e fafane xa naxan ma fe ra a xa a so en yii, kumin nun nɔnɔn gbo bɔxɔn naxan yi.

<sup>7</sup> Ala yi e diine tongo e funfuni. Yosuwe ne nan banxulan, bayo e mi yi banxulanxi kira yi.

<sup>8</sup> Yamaan xemene birin yelin xanbini banxulanje, e yi e raxara daaxadeni han e yi kendeɣa.

<sup>9</sup> Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “N bata Misiran kaane marayagin masiga e ra.” Nanara, e yi menna xili sa Giligali han to.

<sup>10</sup> Isirayila kaane yi daaxa Giligali, e Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla\* raba menni kiken xi fu nun naaninde lɔxɔn jinbanna ra Yeriko meremere ne ma.

<sup>11</sup> Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla kuyebaana yeteni, e yi yamanan sansi bogine don, buru ratetaren nun sansi xɔri gilinxine.

<sup>12</sup> E to yamanan bogi seene don, na kuye bani, Isirayila kaane mi fa Manna donseen† don daxi yo soto sɔnɔn. E yi Kanan bɔxɔn bogi seene don na jee na.

### *Malekan yi mini Yosuwe xa*

<sup>13</sup> Yosuwe to Yeriko taan li, a yi a yeen nakeli, a yi xemena nde to tixi a yetagi, a silanfanna suxi a yii.‡ Yosuwe yi a ralan, a a maxɔdin, a naxa, “I nxu tan nan xa ba, hanma nxu yaxune?”

<sup>14</sup> A yi Yosuwe yabi, a naxa, “Muxu yo. Alatalaa gali xunna nan n na. N bata fa.” Yosuwe yi bira, a yi a yetagin lan bɔxɔn ma a binya feen na, a fa a fala a xa, a naxa, “N kanna nanse falama a walikeen xa?”

<sup>15</sup> Alatalaa gali xunna yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “I ya sankidine ba i sanni, bayo i tixi yire sarɔnɔn nin.” Yosuwe yi na liga.

## 6

### *Yosuwe yi Yeriko taan suxu*

<sup>1</sup> Yeriko taan sodene birin balanxin nan yi a ra Isirayila kaane fe ra. Muxe mi yi minima, muxe mi yi soma.

<sup>2</sup> Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “A mato, n bata Yeriko taan nun a mangan nun a sofa fangamane so i yii.

<sup>3</sup> E nun i ya sofane xa taan nabilin sanja ma keden lɔxɔ keden. E xa na liga xii nennin bun ma.

<sup>4</sup> Saraxaraliin muxu solofere xa konton feri solofere tongo xɔtane ra, e yi ti Layiri Kankiraan ye ra. A xii soloferede lɔxɔni, e taan nabilin sanja ma solofere, saraxaraline xa lu xɔtane fe.

\* **5:10: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui. † **5:12: Manna donsena** a fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

‡ **5:13: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

<sup>5</sup> E na xɔtane fe waxatin naxan yi, ε yi a xuiin mε, yamaan birin xa sɔnxɔ gbeen nate. Nayi, yinna naxan taan nabilinxi, na birama nen a yetε ra, yamaan birin yi e tinxin taan na e so keden na.”

<sup>6</sup> Nunu a dii Yosuwe yi saraxaraline xili, a a fala e xa, a naxa, “E Layiri Kankiraan tongo. E saraxarali solofere ti Alatalaa Kankiraan yeε ra konton feri solofere suxi naxanye yii xɔtane ra.”

<sup>7</sup> A yi a fala yamaan xa, a naxa, “E siga, ε sa sigan ti taan nabilinni. Kantan muxuna ndee xa dangu Alatalaa Kankiraan yeε ra.”

<sup>8</sup> Yosuwe a fala yamaan xa kii naxan yi, e yi a liga na kiini. Saraxarali solofere yi siga xɔta solofere fe Alatala yetagi. Alatalaa Layiri Kankiraan maxali muxune yi bira e fɔxɔ ra.

<sup>9</sup> Kantan muxun yeε ra xiine yi sigan tima saraxaraline yeε ra naxanye yi xɔtane fema. Kantan ti dɔnxene yi bira kankiraan maxali muxune fɔxɔ ra. E yi sigan tima xɔta xuiin nan ma.

<sup>10</sup> Yosuwe bata yi yamarini ito so yamaan yii, a naxa, “E nama sɔnxɔn nate, ε nama ε xuini te, ε nama fala yo ti fɔ n na a fala ε xa lɔxɔn naxan yi. Na waxatini, ε sɔnxɔn nate!”

<sup>11</sup> E yi taan nabilin Alatalaa Kankiraan na sanɓa ma keden. Na xanbi ra, e yi xεte yamaan daaxadeni, e yi xi mɛnni.

<sup>12</sup> Yosuwe yi keli subaxa, saraxaraline yi Alatalaa Kankiraan tongo.

<sup>13</sup> Saraxarali solofere yi siga xɔta solofere fe Alatalaa Kankiraan yeε ra. Kantan muxun yeε ra xiine yi tixi e yeε ra. Kantan ti dɔnxene fan yi biraxi Alatalaa Kankiraan maxali muxune fɔxɔ ra. E yi sigan tima xɔta xuiin nan ma.

<sup>14</sup> E yi taan nabilin dɔxɔɓa keden a xi firinde lɔxɔn fan yi. Na xanbi ra, e yi xεte yamaan daaxadeni. E yi na liga xii sennin.

<sup>15</sup> A xii solofere lɔxɔni, e yi keli subaxani, e mɔn yi taan nabilin na kiini dɔxɔɓa ma solofere. E taan nabilin na lɔxɔ keden peen nin sanɓa ma solofere.

<sup>16</sup> Nayi, e to a rabilin a dɔxɔde soloferedeni, saraxaraline yi xɔtane fe. Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, “E sɔnxɔn nate, bayo Alatala bata taan so ε yii.

<sup>17</sup> Alatala bata halagin nagidi taani ito nun a yi seene birin ma, fɔ Raxabi keden peena, yalunde ɓaxanla, na nan kisima e nun muxun naxanye birin sa luma a banxin kui, bayo a en ma xεrane yigiya nen en naxanye xε.

<sup>18</sup> Koni ε a liga ε yeren ma. E yetε ratanga se halagi daxine ma alogo ε nama na sese xali, xanamu, ε halagin nun gbalon nafama Isirayila yamaan daaxadeni nen.

<sup>19</sup> Gbetin nun xεmaan nun muran sula daxine nun wure muranne birin nasariɓanxi Alatala nan xa, fɔ e xa ramara a nafulu ramaraden nin.”

<sup>20</sup> Yamaan yi sɔnxɔn nate. Saraxaraline yi xɔtane fe. Yamaan to xɔta xuiin mε, e yi sɔnxɔ gbeen nate, taan nabilinna yinna yi bira a yetε ra. Yamaan yi e tinxin taan na, e so keden na. E yi taan suxu.

<sup>21</sup> E yi taan halagi Ala xa, e men kaane birin faxa silanfanna ra, xεmen nun ɓaxanla, dii ɓaren nun fonna, hali ɓingene nun yeεεene nun sofanle.

<sup>22</sup> Xεmε firinna naxanye siga yamanan nakɔɔsideni, Yosuwe bata yi a fala ne xa, a naxa, “E siga na yalunde ɓaxanla banxini. E sa a ramini e nun a muxune birin, alo ε ε kɔɔ a xa kii naxan yi.”

<sup>23</sup> Banxulan firinna naxanye yamanan nakɔɔsi wundoni, ne yi siga, e sa Raxabi ramini banxini e nun a fafe nun a nga nun a tadane nun a xunyene nun a muxune birin e nun a xabilan birin, e yi e ramini, e e radɔxɔ Isirayila yamaan daaxaden dɛxɔn.

<sup>24</sup> Isirayila kaane yi taan gan e nun a yi seene birin, fɔ gbeti nun xεmaan nun muran sula daxine nun wure muranne. Ne yi ramara Alatalaa banxin nafulu ramaradeni.

<sup>25</sup> Yosuwe yi yalunde jaxanla Raxabi ratanga, e nun a denbayaan nun a muxune birin amasɔtɔ Yosuwe xεraan naxanye rasiga Yeriko taan nakɔrɔsideni, a ne yigiya nɛn. A mɔn dɔxi Isirayila kaane tagi han iki.

<sup>26</sup> Na waxatini, Yosuwe yi a kɔlɔ falani ito ma, a naxa, “Dangan na kanna xa Alatala yɛtagi naxan na Yeriko taan ti. Na kanna na a ti fɔlɔ, a bɔnɔma a dii singeni nɛn. A na taan so dɛɛn ti, a bɔnɔ a bolokadani.”

<sup>27</sup> Alatala yi lu Yosuwe xɔn. A xinla yi yamanan birin suxu.

## 7

### *Akan yulubin naxan liga*

<sup>1</sup> Isirayila kaane tinxintareyaan liga nɛn Ala ra, e yi se halagi daxine tongo. Karimi a dii xεmε Akan nan na sena ndee tongo Ala tɔnna dɔxɔ naxanye tongo fe ra. Sabidi nan Karimi sɔtɔ. Sera nan Sabidi sɔtɔ. Sera keli Yuda bɔnsɔnna nin. Alatala yi xɔlɔ Isirayila kaane ma han!

<sup>2</sup> Yosuwe yi xεrane rasiga keli Yeriko siga Ayi taani, taan naxan Beti-Aweni dɛxɔn ma, Betli taan sogeteden binni. A yi a fala e xa, a naxa, “E siga, ε sa yamanan nakɔrɔsi.” Na xεmɛne yi siga Ayi taana fe rakɔrɔsideni.

<sup>3</sup> E yi xεtε Yosuwe fεma, e yi a fala, e naxa, “Hali yamaan birin mi siga Ayi taan yεngɛdeni, fɔ muxu wuli firin hanma muxu wuli saxan jɔxɔn gbansan. Ne Ayi kaane nɔɛ nɛn. Hali i mi yamaan birin naxadan, bayo en yaxune mi wuya.”

<sup>4</sup> Nayi, muxu wuli saxan yatε yi siga, koni e yi sa e gi Ayi kaane bun yεngɛni.

<sup>5</sup> Ayi kaane yi muxu tonge saxan e nun sennin faxa e yε. Ayi kaane yi e kedi keli taan so dɛɛn na han Sebarimi. E yi siga e faxε geya godon na. Isirayila yamaan bɔjɛn yi kala, e yigitεgε.

<sup>6</sup> Yosuwe yi a dugine yibɔ a ma, a bira, a yi a yεtagin lan bɔxɔn ma Alatalaa Kankiraan yɛtagi han jɔnbanna ra, e nun Isirayila fonne. E yi burunburunna sa e xunni sununi.

<sup>7</sup> Yosuwe yi a fala, a naxa, “N Marigina Alatala, nanfera i a ragidixi yamani ito xa Yuruden baani gidi, i yi nxu so Amorine yii alogo i xa nxu halagi? Hali nxu yi lu Yuruden baan mɛn binni nun!

<sup>8</sup> N Marigina, n fa nanse falama iki, Isirayila kaane to bata e gi e yaxune yεε ra?

<sup>9</sup> Kanan kaane nun yamanan muxun bonne feni ito mεma nɛn, e yi nxu rabilin, e nxu xinla jɔn bɔxɔ xɔnni ito ma. Nayi, i tan fa nanse ligama i xili binyena fe ra?”

<sup>10</sup> Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Keli, i yεtagin lanxi bɔxɔn ma nanfera?”

<sup>11</sup> Isirayila bata yulubin liga. E bata layirin kala n na e yamari naxan na. E bata se halagi daxina ndee tongo. E bata mujɔn ti, e a feen luxun, e seene luxun e goronne kui.

<sup>12</sup> Nanara, Isirayila kaane mi fa nɔɛ tiyε e yaxune yεε ra. E e gima nɛn e yεε ra, bayo e fan yεtεɛn bata findi muxu halagi daxine ra. N mi fa luyε ε xɔn, xa ε mi sε halagi daxine raxɔri ε tagi.

<sup>13</sup> Keli, i yamaan nasarijɔn. I yi a fala, i naxa, ‘E yεtε rasarijɔn tila fe ra. Amasɔtɔ Alatala Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: Se halagi daxine ε tagi. Isirayila kaane, ε mi nɔɛ tiyε ε yaxune yεε ra, fanni ε mi na seene ba ε tagi.

<sup>14</sup> Xətənni ε fa n yetagi bənsən yeen ma. Alatala na bənsənna naxan yita, ne yi e maso xabila yeen ma. Alatala na xabilan naxan yita, ne yi e maso denbaya yeen ma. Alatala na denbaya naxan yita, ne yi e maso keden keden yeen ma.

<sup>15</sup> Naxan na suxu, a li se halagi daxine a yii, na kanna xa gan e nun a yii seene birin, bayo a bata Alatalaa layirin kala, a yi kalan ti Isirayila yamaan birin ma!”

<sup>16</sup> Xətən xətən, Yosuwe yi keli, a yi Isirayila kaane maso bənsən yeen ma. Masənsənna yi Yuda bənsənna suxu.

<sup>17</sup> A yi Yuda xabilane muxune maso, masənsənna yi Sera xabilan suxu. A yi Sera xabilan muxune maso denbaya yeen ma, masənsənna yi Sabidi suxu.

<sup>18</sup> A yi Sabidi a denbaya xunne maso, a yi Akan suxu, Karimi a dii xəmənə. Sabidi nan Karimi sətə. Sera yi Sabidi sətə keli Yuda bənsənni.

<sup>19</sup> Yosuwe yi a fala Akan xa, a naxa, “N ma diina, nəndin fala Alatalaa binyena fe ra, Isirayilaa Ala. I yi a tantun. I naxan ligaxi, a fala n xa. I nama a luxun n ma.”

<sup>20</sup> Akan yi Yosuwe yabi, a naxa, “Nəndin na a ra. N tan nan yulubin ligaxi Alatala ra, Isirayilaa Ala. N ni ito nan ligaxi:

<sup>21</sup> N Sinari kaane doma gbeena nde to nən se suxine ye, naxan yi tofan han, e nun gbeti gbanan keme firin, e nun xəmaan kilo tagi. E xənlə yi n suxu, n yi e tongo. E sa bitinxi n ma bubun kui. Gbetin saxi bonne bun ma.”

<sup>22</sup> Yosuwe yi xərane rasiga e giye bubun kui, e yi sa seene li luxunxi, gbetin yi saxi seen bonne bun ma.

<sup>23</sup> E yi a birin tongo bubuni, e siga e ra Yosuwe nun Isirayila kaane fəma. E yi e sa Alatala yetagi.

<sup>24</sup> Yosuwe nun Isirayila birin yi Sera a dii Akan tongo e nun gbetin nun doma gbeen nun xəmaan nun a dii xəmənə nun a dii təmənə nun a jingene nun a sofanle nun a xuruseene nun a bubun nun a yii seen birin, e siga e ra Akori lanbanni.

<sup>25</sup> Yosuwe yi a fala Akan xa, a naxa, “I bata naxankatan nafa nxu ma, Alatala i fan naxankatama nən to.” Isirayila kaane birin yi a magələn, e nun bonne, e yi e gan.

<sup>26</sup> E yi gəme gbegebe malan Akan fari. Han to na gəmənə malanxi na. Alatala yi xətə a xələn fəxə ra. Nanara, menna xili nən Akori lanbanna han to.\*

## 8

### *Isirayila kaane yi Ayi taan tongo*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Hali i nama gaxu, i nama yigitəge. Ganla birin tongo, i sa Ayi taan yenge. A mato, n bata Ayi mangan so i yii e nun a yamaan birin nun a taan nun a bəxəna.

<sup>2</sup> I Ayi taan nun a mangana feen ligama nən alo Yeriko taan nun a mangan liga kii naxan yi. Koni iki, ε nəe e yii seene nun e xuruseene tonge nən. Maraterəna yengeni tən taa xanbin na.”

<sup>3</sup> Yosuwe nun ganla birin yi keli, e siga Ayi taan yengedeni. Yosuwe yi sofa yəbaxin muxu wuli tonge saxan sugandi, a yi e rasiga kəeen na.

<sup>4</sup> A yi yamarini ito so e yii, a naxa, “Nba, ε sa ε luxun taa xanbin na ε maraterəna yengeni tən. E nama ε makuya taan na. E yitənxin xa lu mənni.

<sup>5</sup> Nxu nun ganla nxu masoma nən taan na. Taan muxune na mini waxatin naxan yi nxu yengedeni, nxu yi nxu gi e bun alo naxan liga a singeni.

\* **7:26:** Akori bunna nən fa fala “Kəntəfinla.”



6 E sigama nɛn nxu kedɛ han nxu makuya taan na. Nayi, e mirima nɛn, a nxu nxu gima e bun nɛn alo a fɔlɔni.

7 Nayi, ɛ yi mini ɛ luxundeni, ɛ yi din taan na. Alatala, ɛ Ala a soma nɛn ɛ yii.

8 Ɛ na taan suxu, ɛ tɛɛn so a ra. Ɛ na birin liga alo Alatala a falaxi kii naxan yi. N bata na yamari ɛ ma.”

9 Yosuwe yi e rasiga, e sa e luxun Ayi taan nun Beteli taan longonna ra, Ayi taan sogegododen binni a yɛngɛ xinla ma. Yosuwe tan yi xi yamaan tagi.

10 Yosuwe yi keli subaxa, a yi a sofane mato. E nun Isirayila fonne birin yi ti yamaan yɛɛ ra, siga Ayi taani.

11 A ganla birin yi siga, han e sa taan li. E yi daaxadeni tɔn Ayi kɔmɛn fɔxɔni, lanbanna yi lu e nun Ayi taan tagi.

12 Yosuwe yi sofa wuli suulun ɲɔxɔn tongo, a yi e yamari a e xa sa e luxun Ayi taan nun Beteli taan longonna ra, taan sogegododen binni yɛngɛ so xinla ma.

13 Yamaan yi e ti kiini tɔn, naxanye yi daaxadeni, ne yi lu taan kɔmɛn fɔxɔni, bonne yi lu taan sogegodode binni yɛngɛ so xinla ma. Na kɔɛɛn na, Yosuwe nun gali dɔnxɛn yi godo lanbanni.

14 Ayi taan mangan to na to, e nun taan xɛmɛne birin yi keli mafurɛn, e yi siga Isirayila kaane yɛngɛdeni Araba tonbonna dɛ. Koni e mi yi a kolon xa muxune luxunxi e xili ma taa xanbin na.

15 Yosuwe nun Isirayila yamaan birin yi tin Ayi muxune xa e kedi, e yi e gi e bun siga tonbon kiraan xɔn.

16 Ayi taan muxune birin yi keli e sagatan xinla ma. E yi bira Yosuwe fɔxɔ ra han e yi makuya taan na pon!

17 Xɛmɛ yo mi lu Ayi taan nun Beteli taani. E birin yi siga Isirayila kaane sagatandeni. E yi taan so dɛɛn lu rabixi siga Isirayila kaane fɔxɔ ra.

18 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Tanban naxan suxi i yii, na ti Ayi taan xa, bayo n taan soma nɛn i yii.” Yosuwe yi a tanban ti taan xa.

19 Yosuwe a yiini bandun waxatin naxan yi, xɛmɛn naxanye yi luxunxi maratɛɛna yɛngɛn xinla ma, ne yi mini e luxundene yi mafurɛn, e yi e gi so taani, e na suxu, e tɛɛn so a ra mafurɛn.

20 Ayi xɛmɛne to e yɛɛ raxɛtɛ, e yi tɛɛ tutin to tɛ kore e taani. Kira yo mi yi fa e xa, bayo e yi naxanye sagatanma tonbonni, ne bata yi xɛtɛ e kanke.

21 Yosuwe nun Isirayila ganla birin yi a kolon, a sofaan naxanye yi luxunxi taan natɛɛnadeni yɛngɛni, ne bata yi taan suxu, taan tutin yi tema. E yi e xun xɛtɛ Ayi kaane xili ma.

22 Isirayila kaan naxanye yi Ayi taani, ne fan yi mini taani e yɛngɛdeni. Na nan a liga sigade mi lu Ayi kaane xa, e to yi Isirayila ganle tagi. E yi e birin faxa. E sese mi lu e nii ra. Muxu yo mi nɔ a giye.

23 Koni e yi Ayi mangan tan suxu, e siga a ra Yosuwe fɛma.

24 Isirayila kaane to yelin Ayi kaane birin faxɛ xɛɛne ma e nun burunna ra e siga e diɲɛ e ra dɛnaxan yi, e yi so taan kui, e na kaane birin faxa silanfanna ra.

25 Ayi kaan xɛmɛn nun ɲaxanla naxan faxa na lɔxɔni, e sigɛ han muxu wuli fu nun firin yate.

26 Yosuwe a tanban yi lu tixi Ayi taan xa han a muxune birin yi halagi.

27 Isirayila kaane yi mɛn kaane yii seene tongo e gbeen na alo xuruseene nun se gbɛtɛye, alo Alatala a yamari Yosuwe ma kii naxan yi.

28 Yosuwe yi Ayi taan gan, han to taa xɔri rabɛɲinxin na a ra.

<sup>29</sup> Ayi mangan tan, e na singan wudin kɔɛ ra han jinbanna ra. Sogen to godo, Yosuwe yi yamarin fi, a e xa a binbin nagodo wudin kɔɛ ra. E yi a woli ayi taan so dɛɛn na, e yi gɛmɛ wuyaxi malan a fari. Han to, na mɔn na kiini.

### *Saraxa gandena Ebali geyaan fari*

<sup>30</sup> Nayi, Yosuwe yi saraxa ganden nafala Alatala xa Ebali geyaan fari, Isirayilaa Ala,

<sup>31</sup> alo Musa Alatalaa walikɛna a yamari Isirayila kaane ma kii naxan yi. E yi saraxa ganden nafala gɛmɛne ra, naxanye mi yi solixi, wuren mi yi dinxi naxanye ra, alo a sɛbɛxi Musaa Sariya kitabun kui kii naxan yi. E yi saraxan gan daxine nun bɔɲɛ xunbeli saraxane ba Alatala xa.

<sup>32</sup> Musa sariyan naxanye sɛbɛ, Yosuwe mɔn yi na ɲɔxɔn sɛbɛ gɛmɛne ma Isirayila kaane birin yɛɛ xɔri mɛnni.

<sup>33</sup> Isirayila kaane birin, a fonne nun e kuntigine nun e kitisane birin xɔɲɛn nun dugurenne, ne birin yi ti kankiraan fɔxɔ firinni e yɛɛ rafindixi Lewi bɔnsɔnna saraxaraline ma, naxanye yi Alatalaa Layiri Kankiraan maxalima. Yamaan fɔxɔ kedenna yi siga Garisimi geyaan fari, a bode fɔxɔn fan yi ti Ebali geyaan fari, alo Alatalaa walikɛn Musa bata yi a yamari e ma kii naxan yi, fa fala e xa duba Isirayila yamaan xa.

<sup>34</sup> Na xanbi ra, Yosuwe yi sariyan falane birin xaran, a dubane nun a dangane, alo a sɛbɛxi Sariya Kitabun kui kii naxan yi.

<sup>35</sup> Musa naxan birin yamari, na fala keden mi lu Yosuwe mi naxan xaran Isirayila yamaan malanxin xa, hali ɲaxanle nun diidine, e nun xɔɲɛn naxanye yi e yɛ.

## 9

### *Gabayon kaane layirina fe*

<sup>1</sup> Mangan naxanye Yurudɛn baan sogegododen binni, ne birin yi yɛngɛni ito a fe mɛ, naxanye geyane fari e nun Sefela geya yirene nun Fɔxɔ Ige dɛɛn nun Liban dɛxɔn ma, e nun Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune.

<sup>2</sup> E yi e malan Yosuwe nun Isirayila yamaan yɛngɛ xinla ma.

<sup>3</sup> Gabayon kaane fan yi a mɛ Yosuwe Yeriko taan nun Ayi taan liga kii naxan yi.

<sup>4</sup> E yi kata Isirayila kaane mayendendeni. E yi e yɛtɛ findi xɛrane ra keli yire makuyeni, e bɛnbɛli kobine nun manpa sase madɛgɛxine sa sofanle fari.

<sup>5</sup> E yi sankidi fori madɛgɛxine so e sannɪ, e doma kobi ɲanxine ragodo e ma. E yi buru dungi xaraxine tongo e fandan na naxanye bata yi xunxurunɲɛ ayi.

<sup>6</sup> E yi sa Yosuwe nun Isirayila kaane li Giligali taani yamaan daaxadeni. E yi a fala e xa, e naxa, “Nxu sa kelixi yamana makuyen nin, fa be yi aloge en xa layirin xidi en tagi.”

<sup>7</sup> Isirayila kaane yi e yabi, e naxa, “Yanyina nde, ɛ dɔxi nxu dɛxɔn ma nɛn. Nxu tan nɔɛ layirin xidɛ en tagi di?”

<sup>8</sup> E yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “I ya walikɛne nan nxu ra.” Yosuwe yi e maxɔdin, a naxa, “Nde ɛ tan na? ɛ kelixi minɛn?”

<sup>9</sup> E yi Yosuwe yabi, e naxa, “I ya walikɛne kelixi yamana makuyen nin Alatala xinla a fe ra, i ya Ala. Amasɔtɔ nxu bata a xinla mɛ a naxan birin ligaxi Misiran yamanani,

<sup>10</sup> e nun a naxan birin liga Amori manga firinne ra Yurudɛn baan sogeteden binni, Xɛsibɔn taan manga Sixɔn nun Basan yamanan manga Ogo, naxan yi dɔxi Asatarɔti taani.”

11 “Nxɔ fonne nun nxu kon kaane birin a fala nɛn nxu xa, e naxa, ‘E fandane tongo ε naxan donma kira yi. E siga Isirayila kaane ralandeni. E yi a fala e xa, ε naxa, ε walikene nan nxu ra.’ Iki, en xa layirin xidi en bode tagi.

12 Nxɔ burune ni i ra. Nxu yi e tongoma nxu fandan na waxatin naxan yi nxu konni fa be yi, e mɔn yi wolonxi. Koni, iki e bata xara ayi, e xunxurunɲe ayi.

13 Nxu yi nxɔ manpa saseni itoe rafema waxatin naxan yi, e nɛnɛne nan yi a ra, koni iki e bata yibɔ. Nxɔ dugine nun nxɔ sankidine mato. E yeɛen bata kala fefe sigatini.”

14 Isirayila kaane yi e fandane mato, koni e mi Alatala maxɔdin.

15 Yosuwe yi lanna raso e tagi, a layirin xidi, a xa e lu e nii ra, yamaan yeɛratine yi e kɔɔ na fari.

16 E yelin xanbini layirin xidε e tagi, xii saxan danguxina, Isirayila kaane yi a mε a e dɔxɔ bodene nan yi ne ra.

17 Isirayila kaane yi keli, siga Gabayon kaane taani itoe yi, e sa so e kenla xii saxande lɔxɔni. Na taane ni i ra: Gabayon, Kefira, Beroti, e nun Kiriyaŋi-Yeyarin.

18 Isirayila kaane mi e faxes bayo yamaan yeɛratine bata yi e kɔɔ e xa Alatala yi, Isirayilaa Ala. Koni yamaan birin yi e yeɛratine mafalama.

19 Yeɛratine yi a fala yamaan xa, e naxa, “Nxu bata nxu kɔɔ Alatala yi, Isirayilaa Ala. Iki, en mi fa nɔε en yiin dinɲe e ra.

20 Nayi, en na e fe suxuma ikiini. En na e luma e nii ra nɛn bayo en bata en kɔɔ e xa. Xanamu en Alaa xɔɔn nafama nɛn en xili ma.”

21 Yeɛratine yi a fala e xa, e naxa, “E xa lu e nii ra, koni e xa findi wudi segeɛne nun ige baane ra yamaan birin xa.” Yeɛratine na nan fala.

22 Yosuwe yi Gabayon kaane xili, a falan ti e xa, a naxa, “Nanfera ε nxu mayendenxi, ε naxa, a ε sa kelixi yamana makuyen nin, anu ε dɔxi nxu dεxɔn ma nɛn?”

23 Iki, ε bata danga. E tan birin luma nɛn konyiyani ε findi wudi segeɛne nun ige baane ra n ma Alaa banxin xa.”

24 E yi Yosuwe yabi, e naxa, “Muxune bata a yeɛba nxu tan i ya walikene xa ki fajni Alatala i ya Ala a yamari a walikεen Musa ma kii naxan yi, a xa bɔxɔni ito birin so ε yii, a be kaane raxɔri ε yeɛ ra. Nanara, nxu gaxuxi nxu niin na, nxu yi na liga.

25 Iki nxu fa i tan nan yii. Naxan na i kenɛn, naxan nafan i ma, na liga nxu ra.”

26 Yosuwe na nan liga, a yi e ratanga Isirayila kaane ma alogo e nama e faxes.

27 Yosuwe yi e findi wudi segeɛne nun ige baane ra yamaan xa na lɔxɔni, e nun Alatalaa saraxa ganden xa, a dɛnaxan sugandima. Han to e mɔn na wanli.

## 10

### *Yengena Gabayon kaane xili ma*

1 Yerusalɛn mangana Adoni-Sedeki yi a mε a Yosuwe bata Ayi taan suxu, a yi na raxɔri, e mɔn yi Ayi taan nun a mangan liga alo a Yeriko taan nun a mangan liga kii naxan yi. A mɔn yi a mε a Gabayon kaane nun Isirayila kaane bata lanna raso e bode tagi e layirin xidi, a Gabayon kaane dɔxi e ye.

2 Na yi a gaxu ki fajni, bayo taa gbeen nan yi Gabayon na, alo manga taana nde. A yi gbo Ayi taan xa, a muxune birin sofa.

<sup>3</sup> Yerusalen mangana Adoni-Sedeki yi xeraan nasiga a faladeni Xebiron manga Hohami nun Yaramuti manga Pirami nun Lakisi manga Yafiya nun Egilon manga Debiri xa, a naxa,

<sup>4</sup> “E fa n fεma, ε fa n mali Gabayon yengedeni, bayo e tan bata lanna raso e nun Yosuwe nun Isirayila kaane tagi.”

<sup>5</sup> Amorine manga suulunne yi e malan: Yerusalen mangan nun Xebiron mangan nun Yaramuti mangan nun Lakisi mangana e nun Egilon mangana. Ne nun e ganle yi siga, e sa e daaxadene yitɔn Gabayon taan yetagi. E yi na yenge folɔ.

<sup>6</sup> Gabayon kaane yi xeraan nasiga a faladeni Yosuwe xa Giligali taani yamaan daaxadeni, a naxa, “I nama i ya konyine raberin. Fa nxu rakisi mafuren! Nxu mali, bayo Amorine mangan birin naxanye doxi geyane fari, ne bata e malan nxu xili ma!”

<sup>7</sup> Yosuwe nun a ganla birin yi keli Giligali taani, e nun a sofa yebaxine.

<sup>8</sup> Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “I nama gaxu e yeε ra, bayo n bata e so i yii. E sese mi tiye i yeε ra.”

<sup>9</sup> Yosuwe yi sigan ti kɔεen birin na keli Giligali taani, a fa e ratereɛna.

<sup>10</sup> Alatala yi e kedi Isirayila yeε ra, Isirayila kaane yi sa e no Gabayon taani han! E yi siga e dinje e ra Beti-Xoron kiraan xɔn, e siga e faxe han Aseka taan nun Makeda taani.

<sup>11</sup> E yi e gima Isirayila kaane yeε ra waxatin naxan yi, godo Beti-Xoron geyaan na, ito nan liga e ra: Alatala yi siga balabalan keεe xungbene rayolonje e fari han Aseka taani. E yi raxori. Balabalan keεen muxun naxanye faxa, ne yi wuya dangu na muxune ra Isirayila kaane naxanye faxa silanfanna ra.

<sup>12</sup> Alatala Amorine so Isirayila kaane yii loxɔn naxan yi, Yosuwe yi falan ti Alatala xa Isirayila kaane yetagi, a naxa, “Sogena, i raxara Gabayon xun ma.

I tan kiken fan xa i raxara Ayalɔn meremeren xun ma.”

<sup>13</sup> Sogen nun kiken yi e raxara han Isirayila yamaan yi e yaxune no. Feni ito sebexi Yasari a kedindin fan kui. Sogen yi a raxara kuyen tagiyani, a mi bira sinma, a lu raxaraxi menni fayida ferijen keden jɔxɔn.

<sup>14</sup> Xabu a folɔni han to, loxo yo munma a liga alo na loxɔna, Alatala muxuna nde a maxandin nasuxu na kii nin amasoto Alatala nan yi yengen soma Isirayila xa.

<sup>15</sup> Yosuwe nun Isirayila yamaan birin yi xete Giligali taani yamaan daaxadeni.

<sup>16</sup> Na manga suulunne yi e gi, e sa e luxun faranna ra Makeda taan dexɔn.

<sup>17</sup> Muxune yi sa na fala Yosuwe xa manga suulunne yi denaxan yi, a e luxunxi faranna ra Makeda taan dexɔn.

<sup>18</sup> Yosuwe yi a fala, a naxa, “E gεme gbeene makutukutu, ε sa e doxo faranna de ra. E kantan tiine doxo na.

<sup>19</sup> Koni ε tan nama dan menni de! E en yaxune sagatan, ε kiraan bolon e ma. E nama so e taani de! Bayo Alatala ε Ala bata e so ε yii.”

<sup>20</sup> Yosuwe nun Isirayila kaane yi gbalo gbeen nagodo e ma, fayida e yi e raxori fo muxu gixi keden kedenna naxanye sa so taa makantanxine yi.

<sup>21</sup> Ganla birin yi xete boje xunbenli Yosuwe fεma Makeda dexɔn yamaan daaxadeni. Muxu yo mi susu falan tiye Isirayila kaane xili ma.

<sup>22</sup> Yosuwe yi a fala, a naxa, “E gεmene ba faranna de ra, ε manga suulunne ramini na ra.”

<sup>23</sup> E yi manga suulunne ramini faranna ra, Yerusalen mangan nun Xebiron mangan nun Yaramuti mangan nun Lakisi mangana, e nun Egilon mangana.

<sup>24</sup> E to fa mangane ra Yosuwe fema, Yosuwe yi Isirayila xemene birin xili. Sofa kuntigin naxanye siga yengeni, a yi a fala ne xa, a naxa, “E maso, e yi e sanne ti mangani itoe kœen fari.” E yi e maso, e yi e sanne ti e kœene fari.

<sup>25</sup> Yosuwe yi a fala e xa, a naxa, “E nama kuisan, e nama gaxu, e wekile, e yi e senbe so! Amasœto e yaxun naxanye birin yengema, Alatala ito nan ligama e ra e xa.”

<sup>26</sup> Yosuwe yi e faxa. A yi e singan wudi suulun kœe ra, e yi lu singanxi menni han jinbanna ra.

<sup>27</sup> Sogen bira waxatini, Yosuwe yi yamarin fi, a e xa e binbine ragodo wudin kœe ra. E yi luxunxi faranna naxan na, e yi sa e bira menni. E yi gemœ gbeene dœxœ faranna de ra. Han to e mœn menni.

<sup>28</sup> Yosuwe yi Makeda taan fan suxu na lœxœ yeteni. E yi taan muxune nun e mangan faxa silanfanna ra. A yi na muxune birin halagi, muxu yo mi lu a nii ra. A yi Makeda taan mangan liga alo a Yeriko taan mangan liga kii naxan yi.

<sup>29</sup> Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Makeda taani e siga Libina taani. E yi na yenge fœlo.

<sup>30</sup> Alatala yi na taan fan so e yii, e nun a mangana. Isirayila kaane yi taan muxune birin faxa silanfanna ra e nun muxun naxanye birin yi a kui. E mi muxu yo lu a nii ra menni. E yi na mangan liga alo e Yeriko taan mangan liga kii naxan yi.

<sup>31</sup> Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Libina taani, e siga Lakisi taani. E yi daaxadeni tœn na yetagi, e na yenge fœlo.

<sup>32</sup> Alatala yi Lakisi taan so Isirayila kaane yii. Yengen xii firinde lœxœni, e yi taan nœ, e taan muxune faxa silanfanna ra, e nun naxanye birin yi a kui, alo e Libina taan liga kii naxan yi.

<sup>33</sup> Nayi, Geseri taan mangana, Horami yi siga Lakisi taan malideni. Yosuwe yi e nun a ganla faxa, a mi muxu yo lu a nii ra.

<sup>34</sup> Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Lakisi taani e siga Egilon taani. E yi e daaxadeni tœn na yetagi, e yi na fan yenge fœlo.

<sup>35</sup> E yi na nœ na lœxœ yeteni, e yi taan muxune birin faxa silanfanna ra, e nun muxun naxanye birin yi a kui. Yosuwe yi na raxœri na lœxœ yeteni alo a Lakisi taan liga kii naxan yi.

<sup>36</sup> Yosuwe nun Isirayila kaane birin yi keli Egilon taani, e siga Xebiron taani, e yi na yenge fœlo.

<sup>37</sup> E yi na nœ, e taan muxune nun e mangan faxa silanfanna ra, e nun a rabilinna taane nun muxun naxanye birin yi ne kui. E mi muxu yo lu a nii ra alo e naxan liga Egilon taani. Yosuwe yi na taan naxœri fefe, e nun naxanye yi a kui.

<sup>38</sup> Yosuwe nun Isirayila kaane yi xete, e Debiri taan yenge fœlo.

<sup>39</sup> E yi taan nun a mangan nœ, e nun taan naxanye na rabilinni. E yi e faxa silanfanna ra. Muxun naxanye birin na taane yi, e yi ne raxœri, e mi muxu yo lu a nii ra. Yosuwe yi Debiri taan nun a mangan liga alo a Xebiron taan nun Libina taan nun a mangan liga kii naxan yi.

<sup>40</sup> Yosuwe yi na yamanan birin nœ, geya yirene nun Negewi tonbonna nun Sefela geya yiren nun e mangane birin. A yi muxune birin naxœri, naxanye birin yi yengima a mi muxu yo lu a nii ra alo Alatala Isirayilaa Ala a yamari kii naxan yi.

41 Yosuwe yi e yenge keli Kadesi-Barineya taani han Gasa taana, e nun Gosen yamanan birin, sa dɔxɔ Gabayon taan na.

42 Yosuwe yi na taane nun e mangane nɔ sanɲa ma kedenni, bayo Alatala Isirayilaa Ala nan yi yengen soma Isirayila xa.

43 Yosuwe nun Isirayila yamaan birin yi xete Giligali taani yamaan daaxadeni.

## 11

### *Yenge gbeen Meromi xuden de*

1 Xasori taa mangan Yabin to na me, a yi xeraan nasiga Madon taa mangan Yobabo nun Simiron taan mangan nun Akisafa taa mangan ma,

2 e nun mangan naxanye yi dɔxi geya yireni sogetede kɔmɛn fɔxɔni, e nun naxanye yi Yuruden meremerene ma Kinɛreti Daraan yiifari fɔxɔni e nun naxanye yi Sefela geya yireni, e nun naxanye yi Dɔɔ yamanan birin yi sogegododen binni,

3 e nun Kanan kaane ma naxanye sogeteden nun sogegododen binni, e nun Amoline nun Xitine nun Perisine nun Yebusun naxanye geya fari, e nun Xiwin naxanye Xerimon geya lanbanni Misipa yamanani.

4 E nun e ganle birin yi mini, e findi yama gbeen na, alo baa xɔn jemɛnsinna. E soone nun yenge so wontorone fan yi wuya han!

5 Mangani itoe birin yi fa e malan, e yi e yamaan daaxadeni tɔn Meromi xuden dɛxɔn ma, Isirayila kaane yenge xinla ma.

6 Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa, "I nama gaxu e yee ra de, bayo i yanyi tila, n ne birin soma nen i yii, e faxaxin yi lu Isirayila kaane yetagi. I yi e soone san fasane bolon. I yi e yengeso wontorone fan gan."

7 Yosuwe nun a ganla birin yi fa e ratereɲa Meromi xuden de, e yi e yenge.

8 Alatala yi e so Isirayila kaane yii. E yi e nɔ, e yi siga e makede han Sidɔn taa gbeeni, han Misirefoti-Mayimi yi, han Misipe meremerɛni sogeteden binni. E yi e birin faxa, e mi muxu yo lu a nii ra.

9 Yosuwe yi a liga alo Alatala a fala a xa kii naxan yi. A yi e soone san fasane bolon. A yi e yenge so wontorone fan gan.

10 Na waxatini, Yosuwe xetematɔɔn yi Xasori taan yenge, a yi a mangan faxa silanfanna ra. Xasori taan nan yi yamanani itoe birin manga taan na.

11 E yi taan muxune birin faxa silanfanna ra, e yi e raxɔri fefe. E mi muxu yo lu a nii ra. E yi Xasori taan gan.

12 Yosuwe yi na manga taane birin yenge, a yi e mangane suxu. E yi e birin faxa silanfanna ra, e raxɔri, alo Alatala a walikɛen Musa a yamari e ma kii naxan yi.

13 Koni taan naxanye yi geyane fari, Isirayila kaane mi ne sese gan ba Xasori taan na Yosuwe naxan gan.

14 Seen naxan birin yi taane yi e nun e xuruseene, Isirayila kaane yi ne birin tongo. Koni e yi muxune birin faxa silanfanna ra, e raxɔri, e mi muxu yo lu a nii ra.

15 Alatala naxan yamari a walikɛen Musa ma, Musa fan yi na yamari Yosuwe ma. Yosuwe fan yi na rakamali. A mi jinan yamari yo xɔn Alatala naxan so Musa yii.

16 Yosuwe yi yamanani itoe birin tongo: geya yiren nun Negewi tonbonna nun Gosen yamanan birin nun Sefela geya yiren nun Yuruden baan meremerene nun Isirayila bɔxɔn geyane han sa dɔxɔ Sefela ra.

<sup>17</sup> Keli Xalaka geyaan ma naxan tema Seyiri geyane binni, han Baali-Gadi yi Liban meremerene yi Xerimon geyaan lanbanni, a yi na mangane birin suxu. A yi e faxa.

<sup>18</sup> Yosuwe bu nen mangani itoe yenge han!

<sup>19</sup> Taa yo mi yi na naxan lanna raso e nun Isirayila kaane tagi, e layirin xidi, fo Xiwin naxanye yi doxi Gabayon nabilinni. E taan bonne birin suxu nen yengeni.

<sup>20</sup> Amasoto Alatala nan yi Kanan kaane bojene yixodoxoma alogo e xa Isirayila kaane yenge, Ala yi e halagi. E mi kininkinin e ma, e yi e raxori alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>21</sup> Na waxatini, Yosuwe yi siga. A yi Anakine yenge naxanye kelixi Xebiron geya yiren nun Debiri taan nun Anaba taan nun Yuda nun Isirayila geyane birin yi. Yosuwe yi e birin halagi e nun e taane.

<sup>22</sup> Anaki bansonna muxu yo mi fa lu Isirayila yamanani. E fa lu Gasa taan nun Gati taan nun Asadodi taane nin.

<sup>23</sup> Nayi, Yosuwe yi boxon birin tongo alo Alatala a fala Musa xa kii naxan yi. Yosuwe yi na boxon so Isirayila kaane yii e keen na, a yitaxun Isirayila bansonne ra. Na xanbi ra, boje xunbenla yi lu yamanani, yengen yi jan.

## 12

### *E mangan naxanye no*

<sup>1</sup> Mangane ni i ra Isirayila kaane naxanye no, e yi e yamanane tongo Yuruden baan sogeteden binni, keli Arinon xuden ma han sa doxo Xerimon geyaan na, sa Yuruden meremerene fari sogeteden binni. E itoe nan no:

<sup>2</sup> Amorine mangan Sixon naxan yi doxi Xesibon yi. A tan nan ma mangaya yi kelima Arinon xude wunla ma, Aroyeri taan yi denaxan yi siga han Yaboko xudena Amoni yamanan danna. Galadi yamanan foxo kedenna fan yi na nan kui.

<sup>3</sup> A tan nan mon yi Yuruden sogeteden binna meremerene xun na, keli Kinereti Daraan ma han Araba Daraan naxan xili Foxo Ige Darana, sa doxo Beti-Yesimoti taan na, han Pisiga geyaan san bun yifari foxon binni.

<sup>4</sup> E mon yi Ogo fan no, Basan mangana, Refa bansonna muxu donxena nde. A yi doxi Asataroti nun Edere taane nin.

<sup>5</sup> A tan nan yi mangayani keli Xerimon geyaan nun Salaka nun Basan yamanan birin yi siga han Gesuri kaane nun Maka kaane yamanan danne nun Galadi yamanan bode foxona, siga han Manga Sixon ma mangayaan folodena, Xesibon taan mangana.

<sup>6</sup> Musa Alatalaa walikenn nun Isirayila kaane yi na mangane birin no. Alatalaa walikenn Musa yi e yamanan so Ruben bansonna nun Gadi bansonna nun Manase bansonna foxo kedenna yii, menna yi findi e gbeen na.

<sup>7</sup> Mangane ni i ra Yosuwe nun Isirayila kaane naxanye no Yuruden baan sogegododen binni, keli Baali-Gadi taani Liban lanbanni han sa doxo Xalaka geyaan na naxan tema Seyiri geyane binni. Yosuwe yi boxoni itoe birin so Isirayila bansonne yii, a bansonne birin yi e gbee keen soto:

<sup>8</sup> geya yamanan nun Sefela geya yiren nun Yuruden meremerene nun geyane lanban yirene nun tonbon yirene nun Negewi tonbonna. Siyani itoe nan yi doxi na yirene yi: Xitine nun Amorine nun Kanan kaane nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune.

<sup>9</sup> E taa mangan naxanye no, ne xinle ni itoe ra:  
Yeriko mangana,  
Ayi taan mangan naxan yi Beteli fama,

10 Yerusalen mangana,  
 Xebiron mangana,  
 11 Yaramuti mangana, Lakisi mangana,  
 12 Egilon mangana, Geseri mangana,  
 13 Debiri mangana, Gederi mangana,  
 14 Xoroma mangana, Aradi mangana,  
 15 Libina mangana, Adulan mangana,  
 16 Makeda mangana, Beteli mangana,  
 17 Tapuwa mangana, Xeferi mangana,  
 18 Afeki mangana, Lasaron mangana,  
 19 Madon mangana, Xasori mangana,  
 20 Simiron Meron mangana,  
 Akisafa mangana,  
 21 Taanaki mangana, Megido mangana,  
 22 Kedesi mangana,  
 Yokanayimi mangan naxan yi Karemele yi,  
 23 Dorɔ mangan naxan yi Dorɔ yamanani,  
 Goyin mangan naxan yi Giligali yi,  
 24 e nun Tirisa mangana.  
 Na taane birin taa keden manga keden. E malanxina, manga tonge saxan e nun keden.

## 13

### *Taan naxanye lu e tongo daxina*

1 Yosuwe bata yi fori ki faji. A siimayaan bata yi xonkuya, Alatala yi a fala a xa, a naxa, "I bata fori ki faji, anu yamanan denaxan masototare luxi, menna mon gbo.

2 Filisitine nun Gesuri kaane boxone birin luxi,

3 keli Sixori xuden ma Misiran sogeteden binni, siga han Ekiron taana, sogetede komenna ma. Na birin yatexi Kanan kaane gbeen nan na. Filisitine manga suulunne nan mangayani menni Awi kaan naxanye Gasa taan nun Asadodi taan nun Asikalon taan nun Gati taan nun Ekiron taani.

4 Kanan kaane boxone fan luxi, keli Meyara taan ma Sidon kaane denaxan yi, han Afeki taani han Amorine danna.

5 Gebala kaane boxone luxi e nun Liban boxon birin naxan sogeteden binni, keli Baali-Gadi taan ma, naxan Xerimon geyaan san bunny, han Lebo-Xamata taana.

6 E nun Sidon kaan naxanye birin geyane fari, keli Liban yi han Misirefoti-Mayimi. N yeten na yamanane muxune kedima nen Isirayila kaane yee ra. I xa na birin yitaxun Isirayila kaane ra e keen na, alo n na i yamarixi kii naxan yi.

7 Yamanani ito yitaxun Isirayila bonson solomanaaninne ra, e nun Manase bonsonna foxo kedenna."

### *Musa boxon naxanye yitaxun Yuruden sogeteden binni*

8 Manase bonsonna foxo kedenna nun Ruben bonsonna nun Gadi bonsonna, ne bata yi e gbee keen soto, Alatalaa walikéen Musa naxan fixi e ma Yuruden kidi ma sogeteden mabinni.

9 E boxon foloxi Aroyeri taan nan ma Arinon xuden de, e nun taan naxan lanbanni, siga Medeba taan mabinna lanta yiren birin yi, han Dibon taana,



<sup>10</sup> e nun Amori mangan Sixon ma taane birin naxan yi dɔxi Xesibon taani, siga han Amonine bɔxon danne,

<sup>11</sup> e nun Galadi taan nun Gesuri kaane nun Maka kaane yamanan nun Xerimon geyaan birin, e nun Basan yamanan birin siga han Salaka.

<sup>12</sup> E nun Basan manga Ogo a yamanan fan yi findi e gbeen na, naxan dɔxo Asataroti taan nun Edere taani, naxan findi Refa bɔnsonna muxu dɔnxena nde ra. Musa bata yi na mangane no a e yamanan tongo.

<sup>13</sup> Koni Isirayila kaane mi Gesuri kaane nun Maka kaane kedi. Han to e dɔxi Isirayila kaane tagi.

### *Lewi bɔnsonna keena*

<sup>14</sup> Musa mi bɔxo yo fi Lewi bɔnsonna ma, bayo saraxan naxanye ralima Alatala ma teen na, Isirayilaa Ala, ne nan findi e tan gbee keen na alo a fala e xa kii naxan yi.

### *Ruben bɔnsonna bɔxona*

<sup>15</sup> Musa bata yi bɔxoni itoe fi Ruben bɔnsonna ma, e yi yitaxun e xabilane ra:

<sup>16</sup> Fɔlo Aroyeri taan ma Arinon xuden de, e nun taan naxan na lanbanni, siga han Medeba taan mabinna lanta yirene,

<sup>17</sup> han Xesibon nun a rabilinna taan naxanye birin lanta yirene yi. Na taane xinle ni itoe ra: Dibon, Bamoti-Baali, Beti-Baali-Meyon,

<sup>18</sup> Yahasi, Kedemoti, Mefaati,

<sup>19</sup> Kiriyatayimi, Sibima, Sereti-Saxari geyaan fari meremerene tagi,

<sup>20</sup> Beti-Peyori, Pisiga tintin yirene, Beti-Yesimoti,

<sup>21</sup> taan naxanye birin lanta yireni e nun Amori Manga Sixon naxan yi dɔxi Xesibon, na yamanan birin. Musa bata yi na mangan no, e nun Midiyan mangani itoe: Efi, Rekemi, Suru, Xuru, e nun Reba. E yi dɔxi Sixon ma yamanan nin a mangayaan bun.

<sup>22</sup> E yi bonne faxama waxatin naxan yi, Isirayila kaane yi Beyori a dii xeme yiimatooon Balami fan faxa silanfanna ra.

<sup>23</sup> Yuruden baan nan findixi Ruben bɔnsonna bɔxon danna ra sogegododen mabinni. Na taane nun banxidene nan findixi Ruben bɔnsonna keen na, e yi yitaxun e xabilane ra.

### *Gadi bɔnsonna bɔxona*

<sup>24</sup> Musa bata yi bɔxoni itoe fi Gadi bɔnsonna ma, e yi yitaxun e xabilane ra:

<sup>25</sup> Yaaseri yamanan nun Galadi rabilinna taan birin nun Amoni yamanan fɔxo kedenna siga han Aroyeri taan Rabaha taan yetagi,

<sup>26</sup> keli Xesibon ma han Ramati Misipe taan nun Betonimi taana, e nun keli Maxanayin taan ma siga han Debiri danna,

<sup>27</sup> e nun Beti-Harama taan nun Beti-Nimira taan nun Sukoti taana, e nun Safon taan Yuruden baan de, e nun Xesibon manga Sixon ma yamanan dɔnxena, e nun yamanan naxan Yuruden baan sogeteden binni han Kinereti Daraan bode fɔxona.

<sup>28</sup> Na taane nun e rabilinna taa xurine yi findi Gadi bɔnsonna keen na, e yi e yitaxun e xabilane ra.

### *Manase bɔnsonna fɔxo kedenna*

<sup>29</sup> Musa yi bɔxoni itoe fi Manase bɔnsonna fɔxo kedenna ma, Manase a diine fɔxo kedenna, e yi e yitaxun e xabilane ra:

<sup>30</sup> Basan bɔxon naxan birin yi Basan manga Ogo a yamanani, fɔlo Maxanayin taan ma han Yayiri taan nabilinne, taa tonge sennin,

<sup>31</sup> e nun Galadi yamanan fɔxɔ kedenna nun Asatarɔti taan nun Edere taan naxanye findi Basan manga Ogo a manga taane ra. Ne birin yi yitaxun Manase a dii Makiri a diine fɔxɔ kedenna ra xabila yeɛn ma.

<sup>32</sup> Musa bata yi na keɛ bɔxɔne fi Isirayila kaane ma a yi Moyaba meɛmeɛene ma waxatin naxan yi, Yuruden baan kidi ma Yeriko taan sogeteden binni.

<sup>33</sup> Koni Musa mi bɔxɔ yo fi Lewi bɔnsɔnna ma. Alatala Isirayilaa Ala yi findi e keɛn na alo a fala kii naxan yi.

## 14

### *Isirayila bɔnsɔnna bonne bɔxɔne*

<sup>1</sup> Nunu a dii Yosuwe nun saraxarali Eleyasari nun xabila xunne yi Kanan bɔxɔni taxun Isirayila kaane ra e keɛn na ikii nin.

<sup>2</sup> Bɔxɔn yi yitaxun Isirayila bɔnsɔn solomanaaninne nun bɔnsɔnna fuden fɔxɔ kedenna ra masɛnsɛnna xɔn, alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

<sup>3</sup> Bɔxɔn naxan tan yi Yuruden baan sogeteden mabinni, Musa bata yi na fi bɔnsɔn firin dɔnxene nun bɔnsɔn fuden fɔxɔ kedenna ma, koni a mi bɔxɔ yo fi Lewi bɔnsɔnna ma yamaan ye.

<sup>4</sup> Yusufu bɔnsɔnna bata yi yitaxun a findi bɔnsɔn firinna ra, Manase nun Eframi. Lewi bɔnsɔnna mi keɛ yo sɔtɔ yamanani, fɔ taana ndee, e dɔxɔ dɛnaxanye yi e nun e rabilinne xuruseene xa.

<sup>5</sup> Isirayila kaane yi na yamanani taxun alo Alatala a yamari Musa ma kii naxan yi.

### *Kalebi yi Xebiron bɔxɔn sɔtɔ*

<sup>6</sup> Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga Yosuwe fɛma Giligali yi. Yefune Kenisi kaana dii Kalebi yi ne ye. Na yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “Alatala naxan falaxi a muxu fajɪ Musa xa en firinna fe yi Kadesi-Barineya yi, i na kolon.

<sup>7</sup> N bata yi jɛɛ tonge naanin sɔtɔ, Alatalaa walikɛɛn Musa yi n xɛ keli Kadesi-Barineya yi siga Kanan yamanani, a n xa sa mɛnna rakɔrɔsi. N to yelin na ra, n yi dentɛgɛ tinxinxin sa a xa.

<sup>8</sup> Koni ngaxakedenna naxanye siga n fɔxɔ ra na, ne yi yamaan tunnaɔlɔ e ma, koni n tan lu Alatala nan tun fɔxɔ ra, n ma Ala.

<sup>9</sup> Na lɔxɔni, Musa yi a kɔlɔ ito ra, a naxa, ‘I sanna tixi dɛnaxanye birin yi, mɛnne findima nɛn i tan nun i ya diine keɛn na waxatin birin, bayo i luxi Alatala nan tun fɔxɔ ra, n ma Ala.’

<sup>10</sup> Awa, a jɛɛ tonge naanin nun suulunna ni i ra xabu Alatala sa na fala Musa xa, en yi sigatini tonbonni waxatin naxan yi. To, n tan ni i ra, Alatala bata n ma siimayaan nasiga han jɛɛ tonge solomasɛɛe e nun suulun.

<sup>11</sup> Anu, to n mɔn kendɛ ken alo Musa n xɛ lɔxɔni. Fangan mɔn n na iki, n yɛngɛn so alo na waxatini.

<sup>12</sup> Nayi, i xa geya yireni ito fi n ma alo Alatala a falaxi n xa kii naxan yi na lɔxɔni. I a mɛ nɛn na lɔxɔni fa fala Anaki bɔnsɔnna nan mɛnni, e taane mɔn gbo, e makantanxi a fajɪn na. Alatala gbansan xa lu n xɔn, n na e kedima nɛn alo Alatala a fala kii naxan yi.”

<sup>13</sup> Yosuwe yi duba Yefune a dii Kalebi xa, a Xebiron fi a ma a keɛn na.

<sup>14</sup> Na taan mɔn a diine yii han to, bayo Yefune Kenisi kaana dii Kalebi bira Alatala nan fɔxɔ ra, Isirayilaa Ala.

<sup>15</sup> A fɔlɔni nun, Xebiron yi xili nɛn “Kiryati-Aruba” bayo Araba nan yi xili kannu ra Anaki bɔnsɔnna muxune tagi. Na xanbi ra, bɔjɛ xunbenla yi lu yamanani, yɛngɛn yi jɪan.

## 15

*Yuda bənsənnə kəe bəxəna*

<sup>1</sup> E bəxən naxan yitaxun Yuda bənsənnə ra e xabila yeen ma, na yi sigə han Edən yamanan naninna binna Sini tonbonni, yamanan yiifanna binni pon!

<sup>2</sup> Yuda bənsənnə bəxən yiifanna naninna fəlxə Fəxə Ige Daraan yiifanna dēen nan na naxan yee rafindixi Negewi tonbonna ma,

<sup>3</sup> dangu Tali Geyaana yiifanna ma, dangu Sini tonbonni, te Kadesi-Barineya yiifanna ma, dangu Xesirən yi, te Adari yi, siga Karaka binni,

<sup>4</sup> dangu Asimon yi, siga Misiran xuden ma a sa dan fəxə igen de. E bəxən naninna nan na ra a yiifanna mabinni.

<sup>5</sup> Sogeteden binni, Yuda bəxən naninna findixi Fəxə Igen Daraan dēen nan na, siga han Yurudən baan sa birama darani dənaxan yi.

A kəmenna ma, a naninna fəlxə Yurudən baan biraden nan ma Fəxə Ige Daraan ma,

<sup>6</sup> te Beti-Xogala mabinni, dangu Beti-Araba kəmenna ma, te han Rubən a dii Bohan ma gəme yirena.

<sup>7</sup> Na naninna yi sigaxi han Debiri taana, dangu Akori lanbanni, siga kəmenna ma Giligali binni, dənaxan Adumimi geya deden yetagi, xuden yiifanna ma. A dangu En-Seməsi igene dēxən ma sa mini En-Rogeli ma.

<sup>8</sup> Na naninna yi texi han Ben-Hinən lanbanna, Yebusune taan yiifanna ma. Na taan findixi Yerusalen nan na. A mən yi texi han geyaana xuntagi, naxan Hinən lanbanna yetagi a sogegododen binni Refa lanbanna xunna ra a kəmenna binni.

<sup>9</sup> Keli na geyaana fari, na naninna yi sigaxi han Nefetowa ige xunna ra, siga han taan naxanye Eferon geyaana fari, dangu Baala taan binni, dənaxan xili Kiriyati-Yeyarin.

<sup>10</sup> Keli mənni siga sogegododen binni han Seyiri geyane binna, dangu Yeyarin geya dēxən ma a kəmən fəxəni, dənaxan xili Kesalən, godo Beti-Seməsi yi, dangu Timana yi.

<sup>11</sup> Na naninna yi sigaxi han Ekirən taan geyaana kəmən fəxəna, siga Sikirən taan binni, dangu Baala geyaana ma, sa dəxə Yabaneeli ra, sa mini baan ma.

<sup>12</sup> Sogegododen binna, Fəxə Ige Gbeen nan findixi na naninna ra. Yuda bənsənnə bəxən danne nan na ra naxan yitaxun xabila yeen ma.

*Kalebi a bəxəna**Kitisane 1.11-15*

<sup>13</sup> Yosuwe yi Yuda bənsənnə bəxəna nde fi Yefune a dii Kalebi ma, alo Alatala a yamari kii naxan yi. A taa singen findi Kiriyati-Aruba taan na, naxan xili Xebiron. Araba yi findixi Anaki muxune benban nan na.

<sup>14</sup> Kalebi yi Anaki bənsənnə muxu saxanne kedi. E yi xili Səsayi nun Aximan e nun Talamayi.

<sup>15</sup> Na xanbi ra, Kalebi yi te Debiri taan xili ma, dənaxan yi xili a singeni, Kiriyati-Seferi.

<sup>16</sup> Kalebi yi a fala, a naxa, “Naxan na Kiriyati-Seferi taan yenge, a a nə, n nan n ma dii tēme Akasa fima nən na kanna ma.”

<sup>17</sup> Kalebi xunye Kenasi a dii xēme Otiniyeli yi Seferi taan yenge, a yi a nə. Kalebi yi a dii tēme Akasa fi a ma a naxanla ra.

<sup>18</sup> Akasa to dəxə xēme taa ra Otiniyeli konni, a yi a radin a xa xee gbete maxədin a fafe ma. Akasa to godo a sofanla fari, Kalebi yi a maxədin, a naxa, “Nanfe ligaxi?”

19 A yi a yabi, a naxa, “Tin fe keden ma n xa, amasotɔ i bata bɔxɔn fi n ma naxan yamanan yiifanna mabinni. Iki i mɔn xa tigi yiren fi n ma.” Awa, a fafe yi geya fari tigine nun lanban yi tigine fi a ma.

*Yuda bɔxɔna*

20 Yuda bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔne ni i ra, e xabila yɛɛn ma:

21 Taan naxanye yi Yuda bɔxɔn yiifari fɔxɔni Negewi tonbonni, Edɔn yamanan danna dɛxɔn, ne xinle ni itoe ra: Kabaseeli, Ederi, Yaguru,

22 Kina, Dimona, Adada,

23 Kedesi, Xasori, Yitinan,

24 Sifi, Telemi, Beyaloti,

25 Xasori-Xadata, Kɛriyoti-Xesirɔn, naxan findixi Xasori ra,

26 Amama, Sema, Molada,

27 Xasari-Gada, Xesimon, Beti-Peleti,

28 Xasari-Suwali, Beriseba, Bisiyoteya

29 Baala, Iyimi, Esemi,

30 Elitoladi, Kesili, Xoroma,

31 Sikilaga, Madamanna, Sansanna,

32 Lebayoti, Siliximi, Ayin, e nun Rimɔn. E birin malanxina, taa mɔxɔɲɛn nun solomanaanin, sa e banxidɛne fari.

33 Taan naxanye yi Sefela geya yireni, ne xinle ni itoe ra: Esetayoli, Sora, Asena,

34 Sanowa, En-Ganimi, Tapuwa, Enama,

35 Yaramuti, Adulan, Soko, Aseka,

36 Saarayimi, Aditayimi, Gederu, e nun Gederotayimi. E birin malanxina taa fu nun naanin, e nun e banxidɛne.

37 Senan, Xadasa, Migidali-Gadi,

38 Dilɛyan, Misipe, Yokatili,

39 Lakisi, Bɔsikati, Egilon,

40 Kabɔn, Laxamasi, Kitilisi,

41 Gɛdirɔti, Beti-Dagɔn, Nama, e nun Makeda. E birin malanxina, taa fu nun sennin, e nun e banxidɛne.

42 Libina, Eteri, Asan,

43 Yifita, Asena, Nesibi,

44 Keyila, Akisibu, e nun Maresa. E birin malanxina taa solomanaanin, e nun e banxidɛne.

45 Ekirɔn e nun a rabilinna taane nun banxidɛne,

46 keli Ekirɔn taan nun a sogeteden binna ma han taan naxanye Asadodi dɛxɔn ma e nun e rabilinna taadine,

47 Asadodi taan nun a rabilinna taane nun banxidɛne, Gasa taan nun a rabilinna taane nun banxidɛne, han na yirena Misiran xuden nun Fɔxɔ Ige Gbeen birama e bode ma dɛnaxan yi.

48 Taan naxanye yi geya yireni, ne xinle ni itoe ra: Samiri, Yatiri, Soko,

49 Danna, Kiriyaati-Sanna naxan mɔn xili Debiri,

50 Anaba, Esitemowa, Anima,

51 Gosen, Xolon, e nun Giloha. E birin malanxina taa fu nun keden, e nun e banxidɛne.

52 Arabu, Ruma, Eseyan,

53 Yanimi, Beti-Tapuwa, Afeka,

54 Xumeta, Kiriyaati-Aruba naxan mɔn xili Xebiron, e nun Siyoro. E birin malanxina taa solomanaanin, e nun e banxidɛne.

55 Mayon, Karemele, Sifi, Yuta,

<sup>56</sup> Yeseṛeli, Yokodeyan, Sanowa,

<sup>57</sup> Kayin, Gibeya, e nun Timana. E birin malanxina, taa fu, e nun e banxidene.

<sup>58</sup> Xalixuli, Beti-Suru, Gedori,

<sup>59</sup> Maarati, Beti-Anoti, e nun Elitekon. E birin malanxina, taa sennin, e nun e banxidene.

<sup>60</sup> Kiriyaṭi-Baali naxan mən xili Kiriyaṭi-Yeyarin, e nun Rabaha. E birin malanxina, taa firin, e nun e banxidene.

<sup>61</sup> Taan naxanye yi tonbonni, e xinle ni itoe ra: Beti-Araba, Midin, Sekaka,

<sup>62</sup> Nibisan, Fəxə taana, e nun En-Gedi. E birin malanxina taa sennin, e nun e banxidene.

<sup>63</sup> Yuda bənsənna mi nə Yebusune kedε naxanye yi dəxi Yerusalen taani. Han to Yebusune dəxi nayi Yuda bənsənna tagi.

## 16

### *Efirami nun Manase bənsənna keε bəxəna*

<sup>1</sup> E bəxən naxan yitaxun Yusufu bənsənna ra, na danna yi fəlxəxi Yurudən baan nan ma Yeriko taan sogeteden binni, Yeriko ticine dənaxan yi. Na naninna yi danguxi tonbonni naxan Yeriko taan faxan na, siga Beteli geya yireni.

<sup>2</sup> A yi keli Beteli yi, siga Lusi, dangu Ataroti taani, Arakane yamanan dənaxan yi.

<sup>3</sup> Godo sogegodode binna ra Yefeletine yamanan danna ra siga han Beti-Xoron taan lanbanna rabilinna bəxəna, siga han Geseri yi, sa mini fəxə igen ma.

<sup>4</sup> Yusufu a diine Manase nun Efirami bənsənna nan na bəxən sətə e keεn na.

<sup>5</sup> Efirami a bəxən ni i ra e naxan yitaxun xabila yeεn ma: E keε bəxən danna yi sigaxi han Ataroti-Adari sogeteden binna, siga han Beti-Xoron taan faxa binna,

<sup>6</sup> siga han fəxə igena, siga Mikimetati binna ra kəmənna ma, siga sogeteden binni Taanati-Silo yi, dangu Yanowa yi.

<sup>7</sup> Keli mənni godə han Ataroti nun Nara yi sa dəxə Yeriko ra, sa mini Yurudən baan ma.

<sup>8</sup> Keli Tapuwa, siga sogegododen binni han Kanna xudena, sa mini fəxə igen ma. Efirami bənsən keε bəxən nan na ra e xabila yeεn ma.

<sup>9</sup> Efirami bənsənna yi taana ndee fan sətə Manase bənsənna bəxəni e nun e banxidene.

<sup>10</sup> Efirami bənsənna mi Kanan kaane kedi Geseri yi. Han to ne fan dəxi Efirami bənsənna tagi, koni e findixi konyine nan na.

## 17

### *Manase bənsənna keε bəxəna*

<sup>1</sup> E bəxən naxan yitaxun Yusufu a dii xεmε singen Manase bənsənna muxune ra e keεn na na ni ito ra. Anu, Manase a dii xεmε singen Makiri naxan findi Galadi kaane benban na, na bata yi Galadi nun Basan bəxən sətə nun bayo sofa faṭin nan yi a ra.

<sup>2</sup> Manase bənsənna muxu dənxene fan yi keεn sətə xabila yeεn ma. Ne xinle ni itoe ra: Abiyeseri, Xeleki, Asireli, Siken, Xeferi, e nun Σεmida. Yusufu a dii xεmεn Manase a diine nan ne ra xabila yeεn ma.

<sup>3</sup> Galadi a dii xemen Xeferi a dii xemen Selofexadi mi dii xeme yo soto, koni a dii temene soto nen. Manase a dii xeme Makiri nan Galadi soto. Selofexadi a dii temene xinle ni itoe ra: Maxala, Noha, Xogala, Milika, e nun Tirisa.

<sup>4</sup> E yi siga saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe nun kuntigine fema, e yi a fala e xa, e naxa, “Alatala a yamari nen Musa ma, a xa keen fi nxu ma nxu kon kaane ye.” Awa, e yi e keen fi e ma alo a liga e fafe ngaxakedenne xa kii naxan yi alo Alatala a yamari kii naxan yi.

<sup>5</sup> Nayi, Manase bõnsõnna yi yire fu soto, ba Galadi nun Basan na, naxan yi Yuruden baan kidi ma.

<sup>6</sup> Manase a dii temene keen soto na kii nin alo a dii xemene. Galadi yamanan yi findi Manase a dii xemen bonne gbeen na.

<sup>7</sup> Manase a bõxon yi fõlo Aseri bõxon danna ma siga han Mikimetati taana Siken taan sogeteden binni, siga han Yamin, En-Tapuwa kaane dõxdene binni.

<sup>8</sup> Manase bõnsõnna nan gbee yi En-Tapuwa bõxon na, koni Tapuwa taan yi findixi Manase bõnsõnna danna nan na. Eframi bõnsõnna nan gbee yi na ra.

<sup>9</sup> Na danna yi sigaxi yiifanna mabinni han Kanna xudena. Manase a bõxon danna yi findixi Kanna xuden kõmen fõxon nan na han sa mini fõxo igen ma, koni Eframi a taana ndee yi luxi Manase a taane tagi.

<sup>10</sup> Eframi a bõxon yi Kanna xuden yiifanna nan ma. Manase gbeen yi kõmenna ma. Manase a bõxon yi danxi fõxo igen ma, Aseri a bõxon yi lu a kõmenna ma, Isakari a bõxon yi lu a sogeteden binni.

<sup>11</sup> Manase bõnsõnna yi taana ndee soto Isakari nun Aseri a bõxone ye. E xinle ni itoe ra: Beti-Seyan, Yibleyami, Dõro, En-Dõri, Taanaki, e nun Megido nun e rabilinna banxidene. Yamana saxan nan na ra.

<sup>12</sup> Koni, Manase bõnsõnna mi nõ na taane tonge bayo Kanan kaane yi a ragidixi e xa lu dõxi na yamanani.

<sup>13</sup> Koni Isirayila kaane to senben soto, e yi Kanan kaane ti konyi wanle ra, koni e mi nõ e kedideni.

<sup>14</sup> Yusufu bõnsõnna muxune yi Yosuwe maxõdin, e naxa, “Nanfera i yamanan yire kedenni ito yitaxunxi nxu ra nxu keen na? Nxo muxune wuya, bayo Alatala bata barakan sa nxõ fe yi han iki.”

<sup>15</sup> Yosuwe yi e yabi, a naxa, “Xa e wuya Eframi geya yiren xa, e sa fõtõn yirena nde masẽge e yete xa Perisine nun Refa kaane yamanani.”

<sup>16</sup> Yusufu bõnsõnna muxune yi a fala a xa, e naxa, “Geya yireni ito xurun nxu ma. Anu, yengẽ so wontoro wure daxine Kanan kaane birin yii, naxanye dõxi lanbanni e nun naxanye dõxi Beti-Seyan nun a banxidene, e nun naxanye Yesereli lanbanni.”

<sup>17</sup> Yosuwe yi Yusufu bõnsõnna yabi, a naxa, “Eframi kaane nun Manase kaane, yama gbeen nan e ra, e senben fan gbo. E mi kee bõxo yire keden xan tun sõtõma,

<sup>18</sup> koni e fõtõnna fan sõtõma nen geya yireni. E na masẽge, e yi na tõnõn soto. E nõe Kanan kaane kede nen hali yengẽso wontoro wure daxine to e yii e senben fan gbo.”

## 18

### *Bõnsõn soloferen bonne bõxone*

<sup>1</sup> Isirayila yamaan yi e malan Silo taani. E yi Naralan Bubun ti menni. Yamanan yi lu e senben bun ma.

<sup>2</sup> Na waxatini, Isirayila bõnsõn solofere yi na, naxanye munma yi e kee bõxon soto singen.

<sup>3</sup> Yosuwe yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala, ε fafane Ala bəxən naxan soxi ε yii, ε na tongo feen bəte rabama han waxatin mundun yi?”

<sup>4</sup> E muxu saxan saxan sugandi bənsən yeen ma. N xa e rasiga yamanan matodeni. E xa e bənsənne kee bəxəne kiin sebe, e yi fa na dentegε n xa.

<sup>5</sup> E xa yamanani taxun dəxəde soloferen na. Yuda bənsənna xa lu a bəxəni yiifanna ma, Yusufu bənsənna yi lu a bəxəni kəmen fəxəni.

<sup>6</sup> E na yelin na yamanani taxunε soloferen na, a sebe, ε fa na yita n na, n yi masensenna ti Alatala en ma Ala yetagi, ne yi yitaxun ε ra.

<sup>7</sup> Koni Lewi bənsənna mi bəxə yo sətəma ε tagi, bayo e gbee keen findixi Alatalaa saraxa rali wanla nan na. Gadi bənsənna nun Ruben bənsənna nun Manase bənsənna fəxə kedenna, ne fan bata yi e gbeen sətə Yuruden baan sogeteden binni alo Alatalaa walikeen Musa a fi e ma kii naxan yi.”

<sup>8</sup> Na muxune yi keli, e siga. Yosuwe bata yi e yamari, a naxa, “E siga, ε yamanan mato, ε yi a kiin sebe. Na xanbi ra, ε fa be Silo yi, n xa masensenna ti Alatala yetagi na yamanani taxun feen na.”

<sup>9</sup> Na muxune yi keli, e yi yamanani siga. E yi na yamanan taane kiin sebe, e yi ne yitaxun yire soloferen na, e yi xεte Yosuwe fεma Silo daaxadeni.

<sup>10</sup> Yosuwe yi masensenna ti Silo yi Alatala yetagi. A yi na yamanan birin yitaxun Isirayila bənsənne ra.

### *Bunyamin bənsənna kee bəxəna*

<sup>11</sup> Bunyamin nan singe bəxən sətə masensenna xən e naxan yitaxun xabila yeen ma. E bəxən yi lu Yuda bənsənna gbeen nun Yusufu a diine bənsənne gbeene longonna ra.

<sup>12</sup> Kəmen fəxəni, e bəxən danna yi fəlxəi Yuruden baan nan ma, dangu Yeriko ra kəmen fəxəni, te geyaana ma sogegododen binni, sa mini Beti-Aweni tonbonna ma.

<sup>13</sup> Danna yi kelixi menna nin, sa dangu Lusi ra yiifari fəxən binni, denaxan xili Beteli, godo Ataroti-Adari yi, te geyaana fari, naxan Beti-Xoron taan lanban yiren yiifanna ma.

<sup>14</sup> E bəxən sogegododen danna ni ito ra, keli geyaana ma Beti-Xoron yetagi, siga yiifanna binni sa mini Kiriyati-Baali ma, denaxan mən xili Kiriyati-Yeyarin. Na taan findi Yuda bənsənne nan gbee ra. E bəxən danna nan na ra a sogegododen binni.

<sup>15</sup> E bəxən yiifari fəxən danna yi fəlxəi Kiriyati-Yeyarin nin, siga sogegododen binni sa mini tigi yiren ma Nefetowa ige xunna.

<sup>16</sup> Na danna yi danguxi geyaana san bunni Ben-Hinən lanbanna yetagi, Refa kaane lanbanna kəmenna ma. Godo Ben-Hinən lanbanni Yebusune fεma yiifanna ma, godo En-Rogeli yi.

<sup>17</sup> Na danna yi sigaxi han kəmenna binni, dangu En-Seməsi yi, dangu Geliloti yi, Adumimi tintin yiren yetagi, godo han gεmen naxan xili Bohan, Ruben a dii xεmεna nde nan xili yi na ra.

<sup>18</sup> A mən yi danguxi na geyaana kəmen fəxəni Araba yetagi, godo Araba kui,

<sup>19</sup> dangu Beti-Xogala ra kəmenna binni, sa mini Yuruden baan biraden ma Fəxə Igen Daraan ma. Na bəxən yiifanna danna nan na ra.

<sup>20</sup> Yuruden baan findixi Bunyamin xabilane bəxən danna nan na sogeteden binni. Bunyamin bənsənna bəxən danne birin nan na ra.

<sup>21</sup> Taan naxanye fi Bunyamin bənsənna xabilane na, ne ni i ra: Yeriko, Beti-Xogala, Emeki-Kesisi,

<sup>22</sup> Beti-Araba, Səmarayin, Beteli,

<sup>23</sup> Awi, Para, Ofara,

<sup>24</sup> Kefara-Hamoni, Ofini, e nun Geba. Ne birin malanxina, taa fu nun firin e nun e banxidene.

<sup>25</sup> Gabayon, Rama, Beroti,

<sup>26</sup> Misipe, Kefira, Mosa,

<sup>27</sup> Rekemi, Yiripeeli, Tarala,

<sup>28</sup> Sela, Elefi, Yebusu taan naxan mən xili Yerusalen, Gibeya, e nun Kiriyați.

Ne birin malanxina, taa fu nun naanin e nun e banxidene. Bunyamin bənsənna xabilane kēē nan na ra.

## 19

### *Simeyən bənsənna kēē bəxəna Taruxune Singen 4.28-33*

<sup>1</sup> Bəxən firindeni ito yi findi Simeyən bənsənna gbeen na masensenna xən, a yitaxun xabila yeen ma. E kēē bəxən yi Yuda bənsənna bəxən nan tagi.

<sup>2</sup> Taan naxanye fixi Simeyən bənsənna ma, ne ni i ra: Beriseba, Seeba, Molada,

<sup>3</sup> Xasari-Suwali, Bala, Esemi,

<sup>4</sup> Elitoladi, Betuli, Xoroma,

<sup>5</sup> Sikilaga, Beti-Marakaboti, Xasari-Susa,

<sup>6</sup> Beti-Lebayoti, e nun Saruxen. Ne birin malanxina, taa fu nun saxan, e nun e banxidene.

<sup>7</sup> Ayin, Rimən, Eteri, e nun Asan, ne birin malanxina taa naanin, e nun e banxidene,

<sup>8</sup> sa e rabilinna taane fari siga han Baalati-Beeeri, denaxan mən xili Rama-Negewi. Simeyən bənsənna xabilane kēē bəxən nan na ra.

<sup>9</sup> Simeyən kēē bəxən ba Yuda bənsənna bəxən nan na, bayo Yuda bənsənna kēē bəxən yi gbo a xa. Na nan a liga, Simeyən bənsənna yi kēē bəxən sətə Yuda bənsənna kēē bəxəni.

### *Sabulon bənsənna kēē bəxəna*

<sup>10</sup> Bəxən saxandeni ito yi findi Sabulon bənsənna gbeen na masensenna xən a yitaxun xabila yeen ma. E kēē bəxən danna yi sigaxi han Saridi yi,

<sup>11</sup> dangu Marala yi sogegodode binni, sa dəxə Dabeseti ra, siga xude dəni Yokanayimi yetagi.

<sup>12</sup> Keli Saridi yi, siga sogeteden binni siga han Kisiloti-Taboro bəxəna, sa dəxə Daberati ra, siga Yafiya yi.

<sup>13</sup> Keli mənni, dangu sogeteden binni, siga Gati-Xeferi yi e nun Eta-Kasin yi, sa mini Rimən ma, bilin Neya ma.

<sup>14</sup> Na danna mən yi sigaxi han Xanatən kəmən fəxəna, sa mini Yifita-Eli xuden ma.

<sup>15</sup> E mən yi Katati nun Nahalali nun Simiron nun Yidala nun Betelemi sətə. Ne birin malanxina taa fu nun firin, e nun e banxidene.

<sup>16</sup> Sabulon bənsənna xabilane kēē nan na ra, e taane nun e banxidene.

### *Isakari bənsənna kēē bəxəna*

<sup>17</sup> Bəxən naanindeni ito yi findi Isakari bənsənna gbeen na masensenna xən a yitaxun xabila yeen ma.

<sup>18</sup> E bəxən danna yi sigaxi han taani itoe birin: Yesereeli, Kesuloti, Sunemi,

<sup>19</sup> Xafarayimi, Siyən, Anaxarati,

<sup>20</sup> Rabiti, Kisiyon, Abesi,

<sup>21</sup> Remeti, En-Ganimi, En-Xada, e nun Beti-Pasesi.



<sup>22</sup> Sa dɔxɔ Taboro nun Saxasima nun Beti-Semɛsi ra, sa mini Yurudɛn baan ma. Ne birin malanxina, taa fu nun sennin, e nun e banxidɛne.

<sup>23</sup> Isakari bɔnsɔnna xabilane kɛɛ nan na ra, e taane nun e banxidɛne.

#### *Aseri bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna*

<sup>24</sup> Bɔxɔn suulundeni ito yi findi Aseri bɔnsɔnna gbeen na masɛnsenna xɔn a yitaxun xabila yɛɛn ma.

<sup>25</sup> E danne yi sigaxi han taani itoe: Xɛlekati, Xali, Beten, Akisafa,

<sup>26</sup> Alameleki, Amada, Misala, sa dɔxɔ Karemele geyaana nun Sixori-Libanati xuden na sogegododen binni.

<sup>27</sup> Danna yi sigaxi sogeteden binni, Beti-Dagɔn yi, sa dɔxɔ Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔn nun Yifita-Eli lanbanna ra, siga kɔmɛn fɔxɔni sa dɔxɔ Beti-Emeki nun Neyeli ra, dangu Kabulu yi kɔmɛn fɔxɔni,

<sup>28</sup> siga han taani itoe: Abadon nun Rexobo nun Xamɔn e nun Kanna, siga han Sidɔn taa gbeena.

<sup>29</sup> Keli mɛnni, danna mɔn yi sigaxi han Rama nun Tire, taa makantanxina, siga Xosa binni, sa mini Fɔxɔ Igen ma Akisibu yamanani,

<sup>30</sup> sa Yuma nun Afeki nun Rexobo fari. Ne birin malanxina, taa mɔxɔɛnɛn nun firin, e nun e banxidɛne.

<sup>31</sup> Taani itoe nun e banxidɛne birin findixi Aseri bɔnsɔnna xabilane kɛɛ bɔxɔn nan na.

#### *Nafatali bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna*

<sup>32</sup> Bɔxɔn senninden i to yi findi Nafatali bɔnsɔnna gbeen na masɛnsenna xɔn a yitaxun xabila yɛɛn ma.

<sup>33</sup> Na bɔxɔn danna yi falɔxi Xelefa taani, siga Saananimi taani wudi gbeen binni, dangu Adami-Nekebi nun Yabaneeli yi, siga Lakuma yi, sa mini Yurudɛn baan ma.

<sup>34</sup> Na danna yi sigaxi sogegododen binni han Asanoti-Taboro, sa mini Xukɔku taan ma, sa dɔxɔ Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔn na yiifanna ma, e nun Aseri bɔnsɔnna bɔxɔna sogegododen binni e nun Yuda bɔnsɔnna bɔxɔna, Yurudɛn baan yi lu a sogeteden binni.

<sup>35</sup> E taa makantanxine xinle ni itoe ra: Sidima, Sere, Xamati, Rakati, Kinɛreti,

<sup>36</sup> Adama, Rama, Xasori,

<sup>37</sup> Kedesi, Edere, En-Xasori,

<sup>38</sup> Yirɔn, Migidali-Eli, Xoremi, Beti-Anata, Beti-Semɛsi. Ne birin malanxina, taa fu nun solomanaanin, e nun e banxidɛne.

<sup>39</sup> Nafatali bɔnsɔnna xabilane kɛɛn nan na ra, e taane nun e banxidɛne.

#### *Dan bɔnsɔnna kɛɛ bɔxɔna*

<sup>40</sup> Bɔxɔn soloferedeni ito yi findi Dan bɔnsɔnna gbeen na masɛnsenna xɔn a yitaxun xabila yɛɛn ma.

<sup>41</sup> E kɛɛ bɔxɔn danne yi sigaxi han taane itoe: Sora, Esetayoli, Iri-Semɛsi,

<sup>42</sup> Saalabin, Ayalɔn, Yitila,

<sup>43</sup> Elon, Timana, Ekirɔn,

<sup>44</sup> Eliteke, Gibɛtɔn, Baalati,

<sup>45</sup> Yehudu, Bene-Beraki, Gati-Rimɔn,

<sup>46</sup> Yarakɔn tigine, Rakɔn e nun bɔxɔn naxan Yafa yɛtagi.

<sup>47</sup> Koni Dan bɔnsɔnna muxune mi nɔ e bɔxɔn masɔtɔdeni. Nayi, Dan bɔnsɔnna yi siga Lesemi yi, e sa mɛn kaane yɛngɛ, e yi e faxa. E yi dɔxɔ na, e na taan xili sa Dan, e benban xinla.

<sup>48</sup> Na taane nun e banxidɛne birin yi findi Dan bɔnsɔnna xabilane kɛɛ bɔxɔn na.

*Yosuwe keε bɔxɔna*

<sup>49</sup> E to yelin yamanani taxuɲɛ e keεn na, Isirayila kaane yi Nunu a dii Yosuwe keεn so a yi e tagi,

<sup>50</sup> alo Alatala a yamari kii naxan yi. Yosuwe taan naxan maxɔdin e ma, Timanati-Sera, e yi na so a yii Efirami geya yireni. Yosuwe mɔn yi taan ti, a dɔxɔ na.

<sup>51</sup> Saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe nun Isirayila bɔnsɔnne xabila kuntigine yi yamanan yireni itoe yitaxun masεnsenna xɔn Alatala yetagi, Naralan Bubun so dεen na, Silo yi. E yi yelin yamanani taxuɲɛ.

**20***Marakisi taane**Yatene 35.6-34 nun Sariyane 4.40-43 nun 19.1-14*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Yosuwe xa, a naxa,

<sup>2</sup> “A fala Isirayila kaane xa, e xa taana ndee sugandi marakisi taane ra, alo n na a fala i xa kii naxan yi fata Musa ra.

<sup>3</sup> Xa naxan faxan ti, a mi a rakeli a ma, a mi yi waxi faxa ti feni, na kanna nɔe a giyε nɛn, a siga menna nde yi, a ratangε faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun ma dɛnaxan yi.

<sup>4</sup> A na a gi, a na taana nde li, a xa sa ti taan so dεen na, a yi a sɔnna dɛntεge taan fonne xa. E yi a rasuxu taani, e a yigiya.

<sup>5</sup> Xa faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun siga faxa tiin fɔxɔ ra, e mi a soma a yii, bayo a mi a rakelixa a ma, a mi a faxa feni tɔnxi xɔnnantenyani.

<sup>6</sup> A xa lu na taani han a yi makiti yamaan yetagi, e nun han saraxarali kuntigin naxan walima na waxatini, na yi faxa. Na xanbi ra, faxa tiin nɔe xeεε nɛn a banxini a konni, a kelixi dɛnaxan yi.”

<sup>7</sup> E yi taani itoe sugandi: Kedesi taan Galile yamanani Nafatali geya yireni, e nun Siken taana Efirami geya yireni, e nun Kiriya-Aruba taan dɛnaxan mɔn xili Xebiron, Yuda geya yireni.

<sup>8</sup> E yi taa gbεtene sugandi Yuruden baan kidi ma Yeriko sogeteden binni: Bεseri taan naxan Ruben tonbonna lanta yireni, Ramoti taan naxan Galadi bɔxɔni, Gadi bɔnsɔnna dɛnaxan yi, e nun Golan taan naxan Basan bɔxɔni, Manase bɔnsɔnna dɛnaxan yi.

<sup>9</sup> Na taane nan sugandi Isirayila kaane nun xɔɲene xa, alogo xa naxan faxan ti, a mi a rakeli a ma, na xa a gi, siga menni, a ratanga faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun ma. Na kui, faxa muxun gbeeɲɔxɔ muxun mi a faxε benun yamaan xa a makiti.

**21***Lewi bɔnsɔnna taane**Taruxune Singen 6.54-80*

<sup>1</sup> Lewi bɔnsɔnna denbaya xunne yi siga saraxarali Eleyasari nun Nunu a dii Yosuwe nun Isirayila bɔnsɔnna xabilane kuntigine fεma

<sup>2</sup> Silo yi Kanan yamanani, e yi a fala e xa, e naxa, “Alatala bata yi yamarin fi nun fata Musa ra, a nxu xa taane sɔtɔ nxu dɔxɔma dɛnaxanye yi, e nun e rabilinna bɔxɔne nxɔ xuruseene xa.”

<sup>3</sup> Nayi, Isirayila kaane yi taani itoe ba e gbee keε bɔxɔn na. Taan ne nun e rabilinna bɔxɔne yi fi Lewi bɔnsɔnna ma alo Alatala a yamari kii naxan yi.

<sup>4</sup> E to masensenna ti, a yi Kehati yixetene xabilane singe suxu. Saraxarali Haruna yixetene yi taa fu nun saxan soto Yuda bənsənnə nun Simeyən bənsənnə nun Bunyamin bənsənnə bəxəne tagi.

<sup>5</sup> Kehati yixeten bonne yi taa fu soto Efirami bənsənnə nun Dan bənsənnə nun Manase bənsənnə fəxə kedenna bəxəne tagi.

<sup>6</sup> Gərisən yixetene xabilane yi taa fu nun saxan soto Isakari bənsənnə nun Aseri bənsənnə nun Nafatali bənsənnə bəxəne tagi e nun Manase bənsənnə fəxə kedenna bəxən tagi Basan yamanani.

<sup>7</sup> Merari yixetene xabilane yi taa fu nun firin soto Ruben bənsənnə nun Gadi bənsənnə nun Sabulon bənsənnə bəxəne tagi.

<sup>8</sup> Nayi, Isirayila kaane yi taani itoe nun e rabilinne bəxəne fi Lewi bənsənnə ma alo Alatala a yamari kii naxan yi fata Musa ra.

<sup>9</sup> Taan naxanye fi e ma Yuda bənsənnə nun Simeyən bənsənnə bəxəne tagi, ne xinle ni itoe ra:

<sup>10</sup> Kehati xabilani, Lewine ye, Haruna yixetene yi taani itoe soto bayo masensenna e tan nan singe suxi:

<sup>11</sup> Kiriya-Aruba, dənaxan mən xili Xebiron, e nun a rabilinna bəxəne Yuda geya yireni. Araba yi findixi Anaki benban nan na.

<sup>12</sup> Koni xεene nun banxidεen naxanye taan nabilinni, ne bata yi so Yefune a dii Kalebi yii a kεen na.

<sup>13</sup> E taan naxanye fi saraxarali Haruna yixetene ma, ne ni i ra: Xebiron, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na, Libina,

<sup>14</sup> Yatiri, Esitemowa,

<sup>15</sup> Xolon, Debiri,

<sup>16</sup> Ayin, Yuta, e nun Beti-Seməsi, e nun e rabilinne. Ne birin malanxina, taa solomanaanin fata bənsən firinni itoe bəxəne ra.

<sup>17</sup> E yi taani itoe soto Bunyamin bənsənnə bəxəni: Gabayon, Geba,

<sup>18</sup> Anatəti, Alamən, e nun e rabilinne. Ne birin malanxina taa naanin.

<sup>19</sup> Haruna yixetene, saraxaraline taan naxanye soto, ne malanxina taa fu nun saxan nan yi e ra e nun e rabilinne.

<sup>20</sup> Lewi bənsənnə muxun naxanye yi kelixi Kehati yixetene xabilan bonne yi, ne yi taane soto Efirami bənsənnə bəxəni.

<sup>21</sup> Ne ni i ra: Siken taana Efirami geya yireni, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na, Geseri,

<sup>22</sup> Kibisayimi, Beti-Xoron, e nun e rabilinne. Ne birin malanxina, taa naanin.

<sup>23</sup> E naxanye soto Dan bənsənnə bəxəni, ne ni i ra: Eliteke, Gibetən,

<sup>24</sup> Ayalən, Gati-Rimən, e nun e rabilinne. Ne birin malanxina taa naanin.

<sup>25</sup> E naxanye soto Manase bənsənnə bəxəni, ne ni i ra: Taanaki, Gati-Rimən, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa firin.

<sup>26</sup> Na taa fune nun e rabilinne yi findi Kehati yixetene xabilan bonne gbeen na.

<sup>27</sup> Lewine ye, Gərisən yixetene xabilane yi taani itoe soto Manase bənsənnə fəxə kedenna bəxəni: e Golan soto Basan yamanani, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na, e nun Bəsetera, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa firin.

<sup>28</sup> E naxanye soto Isakari bənsənnə bəxəni, ne ni i ra: Kisiyon, Daberati,

<sup>29</sup> Yaramuti, En-Ganimi, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa naanin.

<sup>30</sup> E naxanye soto Aseri bənsənnə bəxəni, ne ni i ra: Misala, Abadon,

<sup>31</sup> Xelekati, Rexobo, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa naanin.

<sup>32</sup> E naxanye soto Nafatali bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Kedesi Galile yamanani, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan nagixi faxa ti feen na, Xamoti-Dɔɔ, Karatan, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa saxan.

<sup>33</sup> Gɛrisɔn yixetene xabilane taa fu nun saxan soto nen e nun e rabilinne.

<sup>34</sup> Lewin naxanye luxi, Merari yixetene xabilane, ne naxanye soto Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔn tagi, ne ni i ra: Yokanayimi, Karata,

<sup>35</sup> Dimina, Nahalali, e nun e rabilinne. Ne malanxina, taa naanin.

<sup>36</sup> E naxanye soto Ruben bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Bɛsɛri, Yahasi,

<sup>37</sup> Kedemoti, Mefaati, e nun e rabilinne. Ne malanxina taa naanin.

<sup>38</sup> E naxanye soto Gadi bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Ramoti naxan Galadi yamanani, naxan findixi marakisi taana nde ra muxun xa naxan magixi faxa ti feen na, Maxanayin,

<sup>39</sup> Xɛsibɔn, Yaasɛri, e nun e rabilinne. Ne malanxina taa naanin.

<sup>40</sup> Taan naxanye birin fi Lewi bɔnsɔnna muxu dɔnxene ma, Merari yixetene xabilane yi, ne findi taa fu nun firin nan na.

<sup>41</sup> Taan naxanye birin fi Lewi bɔnsɔnna muxune ma Isirayila kaane bɔxɔni, ne birin malanxina taa tonge naanin e nun solomasɛɛɛ, e nun e rabilinne.

<sup>42</sup> E taani itoe nun e rabilinne bɔxɔne nan soto.

<sup>43</sup> Alatala a kolɔ yamanan naxan so feen na e benbane yii, a yi na birin fi Isirayila kaane ma. E yi na findi e gbeen na, e yi dɔxɔ na.

<sup>44</sup> Alatala yi bɔɔɛ xunbenla fi e ma e rabilinna birin yi, alo a a kolɔ e benbane xa kii naxan yi. Hali e yaxu yo mi nɔ tiye e yeɛ ra, Alatala yi e yaxune birin lu e sagoni.

<sup>45</sup> Alatala bata yi fala faɔin naxanye birin ti Isirayila yamaan xa, na birin yi kamali, sese mi lu a ligataren na.

## 22

### *Saraxa ganden nafala fena Yuruden kidi ma*

<sup>1</sup> Nayi, Yosuwe yi Ruben bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna xili.

<sup>2</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “Alatalaa walikɛɛn Musa feen naxan birin yamari e ma, e bata na birin naba. E bata n fan ma yamarine birin suxu.

<sup>3</sup> E mi e ngaxakedenne rabeɔinxi waxati xunkuyeni ito yi han to. Alatala e Ala yamarin naxan so e yii, e bata na rakamali.

<sup>4</sup> Iki Alatala e Ala bata bɔɔɛ xunbenla fi e ngaxakedenne ma, alo a fala e xa kii naxan yi. Iki e siga e konni, e sa lu na yamanani Alatalaa walikɛɛn Musa naxan soxi e yii Yuruden kidi ma.

<sup>5</sup> Nayi, e a liga e yeren ma, e yamarin nun sariyan suxu, Alatalaa walikɛɛn Musa naxanye soxi e yii, e yi Alatala e Ala xanu, e sigan ti a kirane birin xɔn, e yi a yamarine suxu, e yi bira a fɔxɔ ra, e a batu e bɔɔɛn nun e niin birin yi.”

<sup>6</sup> Yosuwe yi duba e xa, a yi a lu e siga e konne yi.

<sup>7</sup> Musa bata yi keɛ bɔxɔn so Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yii Basan yamanani. Yosuwe fan yi keɛ bɔxɔ gbetɛ so Manase bɔnsɔnna bode fɔxɔn yii Isirayila kaan bonne fɛma Yuruden sogegododen binni. Yosuwe to duba e xa, a yi e rasiga e konne yi.

<sup>8</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E xɛɛ e konne yi e nun nafulu gbeena, e nun xuruse wuyaxin nun gbeti gbegebe nun xɛmaan nun sulan nun wurena e nun dugine. E nun e ngaxakedenne xa sa e yaxune se tongoxine yitaxun.”

<sup>9</sup> Ruben bənsəna nun Gadi bənsəna nun Manase bənsəna fəxə kedenna yi xete, e keli Isirayila kaane fəma Silo yi, Kanan yamanani, e yi siga Galadi yamanani, Alatala yamanan naxan nagidi e ma fata Musa ra.

<sup>10</sup> E to maso Yuruden baan na Kanan yamanani, Ruben bənsəna nun Gadi bənsəna nun Manase bənsəna fəxə kedenna yi saraxa ganden nafala Yuruden baan de. Na saraxa ganden yi gbo han!

<sup>11</sup> Isirayila kaane to na feen me, e yi a fala, e naxa, “E mi a to, Ruben bənsəna nun Gadi bənsəna nun Manase bənsəna fəxə kedenna bata saraxa ganden nafala Kanan bəxən danna ra, Yuruden baan dəxən Isirayila kaane binni.”

<sup>12</sup> Isirayila kaane to na me, e birin yi e malan Silo yi e yenge xinla ma.

<sup>13</sup> Isirayila kaane yi saraxarali Eleyasari a dii Finexasi xe Galadi yamanani Ruben bənsəna nun Gadi bənsəna nun Manase bənsəna fəxə kedenna fəma.

<sup>14</sup> Manga fu yi biraxi a fəxə ra, Isirayila bənsən yo bənsən manga keden. Denbaya xunne nan yi ne birin na Isirayila kaane xabilane yi.

<sup>15</sup> E yi siga Galadi yamanani Ruben bənsəna nun Gadi bənsəna nun Manase bənsəna fəma. E yi a fala e xa, e naxa,

<sup>16</sup> “Alatalaa yamaan birin ito nan falaxi, ‘Nanfera e tinxintareyaan ligaxi Isirayilaa Ala ra? Nanfera e bata xete Alatala fəxə ra to? Nanfera e bata saraxa ganden nafala, e murute Alatala xili ma to?’

<sup>17</sup> En bata yi kalan naxan ti Peyori yi, na xurun ba? Anu, han to en munma yelin tere na yulubin xafari feen ma hali Alatala to fitina furen sa a yamaan birin fari.

<sup>18</sup> Anu, e bata xete Alatala fəxə ra to, e Ala! Xa e murute Alatala xili ma to, tila a xələma nen Isirayila yamaan birin ma.

<sup>19</sup> Nayi, xa e yamanan mi sarijanxi, e xete Alatala yamanani, Alatala batuden tixi denaxan yi, e yi bəxə gbete tongo nxu tagi. Koni e nama murute Alatala xili ma hanma nxu tan xili ma, e yi saraxa gande gbete rafala, ba Alatalaa saraxa ganden na, en ma Ala.

<sup>20</sup> Sera a dii Akan to tinxintareyaan liga, a seene tongo tənna yi dəxi naxanye tongo fe ma, Alaa xələn godo Isirayila yamaan birin nan ma. A keden xa mi halagi a fe kalaxina fe ra.’ ”

<sup>21</sup> Ruben bənsəna nun Gadi bənsəna nun Manase bənsəna fəxə kedenna yi Isirayila xabilane mangane yabi, e naxa,

<sup>22</sup> “Marigina Ala, Alatala nan keden a kolon! Marigina Ala, Alatala! Isirayila yamaan birin fan fama nen a kolondeni! Xa nxu feni ito ligaxi muruten nin hanma tinxintareyani Alatala xili ma, nxu nama kisi to bəxəni.

<sup>23</sup> Xa nxu saraxa ganden nafalaxi nen alogo nxu xa xete Alatala fəxə ra, nxu yi saraxa gan daxine ba a fari hanma bogise saraxane hanma bəje xunbeli saraxane, Alatala yeteen xa nxu makiti!

<sup>24</sup> Koni na mi a ra de! Nxu ito ligaxi nen bayo nxu yi xaminxi alogo tila e diine nama a fala nxə diine ma, e naxa, ‘Nanse e tan nun Alatala tagi, Isirayilaa Ala?’

<sup>25</sup> Alatala bata Yuruden baan findi en tagi danna ra. Ruben bənsəna nun Gadi bənsəna muxune, sese mi fa e tan xa Alatala yii!’ E diine a lige nen nayi a nxə diine yi ba Alatala yeragaxuni.

<sup>26</sup> Nanara, nxu yi a fala, nxu naxa, ‘En keli, en xa saraxa ganden nafala. Koni saraxa gan daxine nun saraxa gbete ye fe mi a ra.’

<sup>27</sup> Na xa findi sereyaan nan na ε tan nun nxu tan tagi, e nun en yixetene hali en tan xanbi, fa fala nxu Alatala batuma nen nxo saraxa gan daxine nun nxo saraxane nun nxo bɔɔɛ xunbeli saraxane ra a batuden yeteni. Nayi, ε diine mi fa a fale nxo diine ma, e naxa, 'Sese mi fa ε tan xa Alatala yii.'

<sup>28</sup> Nxu yi a fala, nxu naxa, xa e falani ito ti nxu xa tila, hanma nxo diine xa, nxu e yabima nen, nxu naxa, 'E Alatalaa saraxa ganden maligan mato. Nxu fafane mi a rafalaxi saraxa gan daxine nun saraxa gbeteɛye xan ma fe ra, koni alo sereyana ε tan nun nxu tan tagi.'

<sup>29</sup> Nxu tan mi murute Alatala xili ma mume! Nxu mi xete a foxo ra to, nxu yi saraxa gande gbete rafala saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa gbeteɛye fe ra, ba Alatalaa saraxa ganden na, naxan nafalaxi en ma Ala batu bubun yetagi."

<sup>30</sup> Saraxarali Finexasi nun yamaan mangane nun Isirayila xabila xunne to falani ito me, Ruben bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna foxo kedenna saraxa ganden naxan nafalaxi, na yi rafan e ma kati!

<sup>31</sup> Saraxarali Eleyasari a dii Finexasi yi a fala Ruben bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna nun Manase bɔnsɔnna foxo kedenna xa, a naxa, "Nxu bata a kolon to a Alatala en tagi, bayo ε mi tinxintareyaan ligaxi Alatala ra. E bata Isirayila kaane ratanga Alatalaa xolon ma."

<sup>32</sup> Saraxarali Eleyasari a dii Finexasi nun mangane yi keli Galadi yi, Ruben bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna yi denaxan yi, e xete Kanan yamanani, e yi dentegen sa Isirayila kaane xa.

<sup>33</sup> Dentegeni ito yi rafan Isirayila kaane ma, e yi barikan bira Ala xa. Ruben bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna yenge feen naxan yi e xunni, e yi e yamanan kala, e mi fa na fe fala sɔnɔn.

<sup>34</sup> Ruben bɔnsɔnna nun Gadi bɔnsɔnna yi saraxa ganden xili sa, e naxa, Sereyana En Tagi Fa Fala A Alatala Nan Ala Ra.

## 23

### *Yosuwe a kawandi dɔnxena*

<sup>1</sup> Alatala bata yi bɔɔɛ xunbenla fi Isirayila yamaan ma a e xunba e yaxune ma e rabilinni, waxati xunkuye yi dangu na xanbi ra. Yosuwe yi fori, a siimayaan yi xunkuya ayi han!

<sup>2</sup> Na waxatini, Yosuwe yi Isirayila kaane birin maxili, fonne nun mangane nun kitisane nun kuntigine. A yi a fala e xa, a naxa, "N bata fori. N ma siimayaan bata xunkuya ayi han!

<sup>3</sup> E yeten bata a to Alatala ε Ala feen naxanye birin ligaxi siyani itoe ra ε fe ra. Alatala ε Ala nan ε yengen soxi."

<sup>4</sup> "E a mato, n yamanan naxanye yengexi, n yi e no, e nun siyaan naxanye mon luxi yamanani, n bata ne bɔxone birin yitaxun ε bɔnsɔnne ra ε keen na masensenna xon keli Yuruden baani han Foxo Ige Gbeena sogegododen binni.

<sup>5</sup> Alatala ε Ala e kedima nen ε yee ra, a e ramini yamanani, ε yi dɔxo e yamanani alo Alatala ε Ala a fala ε xa kii naxan yi."

<sup>6</sup> "E senbe so han! Feen naxan birin sebexi Musaa sariya kitabun kui ε xa ne birin suxu. E nama na kiraan fata yiifanna ma hanma komenna ma.

<sup>7</sup> E nama basan na siyane ra, naxanye luxi ε tagi. E nama e alane xinle maxandi, ε nama ε kalo e yi. E nama e batu, ε nama ε xinbi sin e xa.

<sup>8</sup> Koni ε tan xa lu Alatala ε Alaa fe yi ken, alo ε bata a liga kii naxan yi han to."

<sup>9</sup> "Alatala bata siya gbeene nun senbemanee kedi ε yee ra. Anu, han to muxu yo mi noxi tiye ε yee ra.

10 E tan muxu keden yi muxu wuli nan kedima, bayo Alatala ε Ala nan yi yengεn soma ε xa alo a fala ε xa kii naxan yi.

11 Nayi, ε a liga ε yeren ma, ε yi Alatala xanu ε Ala.”

12 “Koni xa ε ε xun xanbin so Ala yi, ε yi bira siyani itoe fɔxɔ ra naxanye luxi ε tagi, ε nun ne yi ε bode a dii tεmεne futu, ε yi basan e ra,

13 ε xa a kolon Alatala ε Ala bama nεn siyani itoe ragiyε ε bun. Koni e findima nεn luti ratixine nun wosone ra ε bun, e nun bosana ε fari, e nun njanle naxanye ε yεεn sɔxɔnma ayi, han ε yi halagi bɔxɔ fajini itoe yi Alatala ε Ala naxanye soxi ε yii.”

14 “Dunɔɔa muxune birin sigama denaxan yi, n sigamaan ni i ra menni. E a kolon ε bɔɔnεn nun ε niin birin yi, fa fala Alatala ε Alaa fala fajin naxanye tixi ε xa, na sese mi luxi a kamalitaren na. A falan birin bata kamali, keden mi kalaxi.

15 Koni Alatala ε Alaa fala fajine rakamalixi kii naxan yi, a mɔn fama nεn a falane rakamalideni naxankatane ra, a ε rakolonxi naxanye ra, han a yi ε halagi bɔxɔ fajini ito yi, a denaxan fixi ε ma.

16 Xa ε layirin kala Alatala ε Ala naxan yamarixi ε ma, ε yi siga ala gbεtene batudeni, ε yi ε xinbi sin e xa, Alatala xɔlɔma nεn ε ma, ε yi halagi sinma bɔxɔ fajini ito yi, a denaxan fixi ε ma.”

## 24

### *Yosuwe yi yamaan kawandi*

1 Yosuwe yi Isirayila bɔnsɔnne birin maxili a e xa malan Siken yi, fonne nun mangane nun kitisane nun kuntigine, e birin yi fa Ala yetagi.

2 Yosuwe yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘A fɔloni nun, ε benbane Tera nun a diine Iburahima nun Nahori, ne yi dɔxi Efirati Baan bode fɔxɔn nan na, e yi ala gbεtene nan batuma.

3 N yi ε fafe Iburahima tongo baan bode fɔxɔn na, n yi ti a yεε ra siga Kanan yamanan birin yi. N yi a yixεtene rawuya ayi, n Isiyaga fi a ma.

4 N yi Yaxuba nun Esayu fi Isiyaga ma. N yi Seyiri geya yiren fi Esayu ma, koni Yaxuba nun a diine tan yi godo Misiran yamanani.

5 N yi Musa nun Haruna rasiga, n yi naxankata wuyaxi dɔxɔ Misiran kaane ma. Na xanbi ra, n yi ε ramini Misiran yamanani.

6 N to ε benbane ramini Misiran yamanani, Misiran kaane yi ε benbane sagatan wontorone nun soone fari han Gbala Baani.

7 E benbane yi e xui ramini Alatala ma, a yi dimin naso ε nun Misiran kaane tagi. A yi baa igen nadin Misiran kaane xun ma. N naxan liga Misiran kaane ra, ε bata na to ε yεεn na. E mɔn yi waxati xunkuye ti tonbonni.’ ”

8 “N yi ε xali Amorine yamanani Yurudεn sogeteden binni. E yi ε yengε, koni n yi e lu ε sagoni. E yi e yamanan tongo, n yi e halagi ε yεε ra.

9 Siporo a dii Balaki, Moyaba mangan fan yi keli, a yi Isirayila yengε. E yi Balami xili, Beyori a dii xεmεna, alogo a xa fa ε danga.

10 Koni n mi tin Balami xuiin name, a falan yi findi duban na ε xa. N yi ε ba Balaki yii.

11 E yi Yurudεn baani gidi, ε fa Yeriko taani. Yeriko kaane yi ε yengε. Amorine nun Perisine nun Kanan kaane nun Xitine nun Girigasane nun Xiwine nun Yebusune fan yi ε yengε, koni n yi e sa ε sagoni.

12 A luxi alo n yi nɔɔrine nan nadinma e ma naxanye yi e kedima ε yεε ra e nun Amorine manga firinne. E silanfanne nun ε xanle xa mi na ligaxi.

<sup>13</sup> N yi yamanan so ε yii ε mi naxan masεgεxi, e nun taane ε mi naxanye tixi, ε dɔxi dɛnaxan yi iki. Manpa bogi binle nun oliwi binle, ε mi naxanye sixi, ε ne nan donma iki.”

<sup>14</sup> “Nayi, iki ε gaxu Alatala yεε ra, ε yi a batu fetareyaan nun lannayani. E benbane yi alan naxanye batuma Baa Gbeen kidi ma e nun Misiran yamanani, ε mε ne ra, ε yi Alatala batu.

<sup>15</sup> Koni xa a mi rafan<sub>ne</sub> ε ma ε Alatala batu, ε waxi naxan batu feni, ε xa na sugandi to: E benbane alan naxanye batuxi Baa Gbeen bode fɔxɔn na ba, hanma Amorine alane ε dɔxi naxanye yamana yi ba. Koni nxu nun n ma denbayana, nxu tan Alatala nan batuma.”

<sup>16</sup> Yamaan yi a yabi, e naxa, “Nxu mi nxu mε Alatala ra mumε, nxu yi ala gbεtεne batu!

<sup>17</sup> Amasɔtɔ Alatala nan en ma Ala ra. A tan nan en naminixi Misiran yamanani konyiyani, en tan nun en benbane. A tan nan kabanako fe gbeene liga en yεε xɔri, a yi en kantan en ma sigatiin birin yi, e nun siyane yε en yi danguma naxanye yamanaye yi.

<sup>18</sup> Alatala bata siyane birin kedi en yεε ra, hali Amarin naxanye yi dɔxi yamanani. Nxu fan Alatala nan batuma, bayo a tan nan en ma Ala ra.”

<sup>19</sup> Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, “E mi nɔε Alatala batuε, bayo Ala sarijanxin na a ra, Ala xɔxɔlɔnxin na a ra. A mi di<sub>ne</sub> ε matandine nun ε yulubine ma.

<sup>20</sup> Xa ε mε Alatala ra waxatin naxan yi, ε yi ala gbεtεne batu, a kelima nen ε xili ma, a yi gbalon nafa ε ma, a yi ε birin naxɔri, hali a to fe fajin ligaxi ε xa.”

<sup>21</sup> Yamaan yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “En-εn de! Nxu Alatala nan batuma.”

<sup>22</sup> Yosuwe yi a fala yamaan xa, a naxa, “E bata findi ε yεtε sereyaan na fa fala ε tan nan Alatala sugandixi alogo ε xa a batu.” E yi Yosuwe yabi, e naxa, “Nxu bata findi nxu serene ra.”

<sup>23</sup> Yosuwe mɔn yi a fala e xa, a naxa, “Iki ε ala gbεtεne ba ε tagi. E yi ε bɔ<sub>ne</sub>ne lu Alatala xa, Isirayilaa Ala.”

<sup>24</sup> Yamaan yi a fala Yosuwe xa, e naxa, “Nxu Alatala nan batuma en ma Ala, nxu yi a xuiin suxu.”

<sup>25</sup> Na lɔxɔni, Yosuwe nun yamaan yi layirin xidi. A yi tɔnne nun sariyane so e yii Siken yi.

<sup>26</sup> Yosuwe yi na feene birin seβε Ala Sariya Kitabun kui. A yi gεmε gbeen tongo, a yi a dɔxɔ wariin bun ma Alatala yire sarijanxin dɛnaxan yi.

<sup>27</sup> Yosuwe yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “E bata gεmεni ito to? A findima sereyaan nan na en xili ma, bayo a luxi alo a bata falan birin mε, Alatala naxan falaxi en xa. A findima sereyaan na ε xili ma, alogo ε nama ε mε ε Ala ra.”

<sup>28</sup> Na xanbi ra, Yosuwe yi yamaan be<sub>jin</sub>, birin yi siga e kεε bɔxɔne yi.

### *Yosuwe a sayana Kitisane 2.6-9*

<sup>29</sup> Na to dangu, Nunu a dii Yosuwe, Alatalaa walikεen yi faxa a <sub>ne</sub>ε kεmε <sub>ne</sub>ε fuun ma.

<sup>30</sup> E yi a maluxun a kεε bɔxɔni Timanati-Sera yi Efirami geya yireni, Gaasa geyaana kɔmεn fɔxɔni.

<sup>31</sup> Isirayila yamaan yi Alatala batuma Yosuwe a siimayaan waxatin birin yi, e nun fonte siimayaan waxatin birin, naxanye luxi Yosuwe faxan xanbini, naxanye bata yi na wanle birin kolon Alatala naxan liga Isirayila kaane xa.



<sup>32</sup> Isirayila kaane bata yi Yusufu xonna naxanye xali keli Misiran yi, e yi sa ne maluxun Siken yi Yaxuba denaxan sara Xamori a diine ma, Siken fafe, gbeti gbanan kemε ra. Na yi findi Yusufu bansonna keεn na.

<sup>33</sup> Harunaa dii Eleyasari yi faxa. E yi a maluxun Gibeya yi a dii xεmεn Finexasi a geyaan fari denaxan so a yii Efirami geya yireni.

## Kitisane Kitisane Fe Taruxuna

Benun manga singen xa dɔxɔ Isirayila kaane xun na, kitisane nan yi tima Isirayila kaane yɛɛ ra. Na waxatini, yaxune na yi e yigbetɛn, Ala yi muxu kɛndɛna nde rakelima nɛn alogo a xa Alaa yamaan nakisi. Na kanna mɔn yi mangayaan ligama nɛn Alaa yamaan xun na han waxati. Kitisani itoe taruxune nan yɛbaxi Kitabun yireni ito kui.

Kitabun yireni ito yitaxunxi nɛn dɔxɔde saxan: A singen feene nan falama lan Isirayila kaane dɔxɔ feen ma Kanan yamanani han Yosuwe faxa waxatina (Keli Kitisane sora 1.1 ma han 2.10). A firinden kui, Alaa yamaan luma tinxintareyaan nan ligɛ Ala ra han Ala yi e so e yaxune yii. Na xanbi ra, e yi Ala maxandi malina fe ra, a yi muxuna nde sugandi, naxan findɛ e xunba muxun na. Na yɛɛratine yi xili nɛn fa fala a kitisane. (Keli Kitisane sora 2.11 ma han 16.31). A saxanden taruxu firin nan yɛbama naxan a yitama fa fala Isirayila kaane bata e makuya Alaa sariyan na pon! (Keli Kitisane 17 ma han 21). Na yire saxandena a yitama a Alaa yamaan yi waxi lu feni mangana nde bun benun e xa lu e yɛtɛ ma, e lu makuyɛ Ala ra.

### *Isirayila kaane yi dɔxɔ Kanan yi*

<sup>1</sup> Yosuwe faxa xanbini, Isirayila kaane yi Alatala maxɔdin, e naxa, “Nde singe kelima nxu yɛ be, siga Kanan kaane yɛngɛdeni?”

<sup>2</sup> Alatala yi e yabi, a naxa, “Yuda bɔnsɔnna muxune lan e siga, n bata yamanan so e yii.”

<sup>3</sup> Yuda bɔnsɔnna muxune yi a fala e ngaxakedenne, Simeyɔn bɔnsɔnna muxune xa, e naxa, “Dɛnaxan soxi nxu yii, en birin xa siga mɛnni, en sa Kanan kaane yɛngɛ. Na xanbi ra, en birin mɔn sigɛ ɛ konni dɛnaxan soxi ɛ yii.” Nayi, e nun Simeyɔn bɔnsɔnna muxune yi siga.

<sup>4</sup> Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga yɛngɛ sodeni, Alatala yi Kanan kaane nun Persine sa e sagoni, e yi muxu wuli fu faxa Beseki taani.

<sup>5</sup> E sa Adoni-Beseki li Beseki taani, e yi a yɛngɛ. Nayi, e yi Kanan kaane nun Persine nɔ.

<sup>6</sup> Adoni-Beseki yi a gi, koni e yi a sagatan, e sa a suxu, e yi a yii konkoriibaan nun a san konkoriibaan sɛgɛ a ra.

<sup>7</sup> Adoni-Beseki yi a fala, a naxa, “Manga yii konkoriibaan bolonxin nun san konkoriibaan bolonxi tonge solofere nan yi n ma donse dɔnxɛn donma n ma tabanla bun nun, koni iki Ala bata n saren fi n kɛwanla ra.” E yi siga a ra Yerusalɛn yi, a sa faxa mɛnni.

<sup>8</sup> Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga Yerusalɛn taan xili ma, e yi na tongo, e yi a muxune faxa silanfanna ra, e tɛɛn so taan na.\*

<sup>9</sup> Yuda bɔnsɔnna muxune mɔn yi siga Kanan kaane fan yɛngɛdeni naxanye yi dɔxi geya yiren nun Negewi tonbon yiren nun geyadi yireni sogegododen binni.

<sup>10</sup> Yuda bɔnsɔnna muxune yi siga Kanan kaane xili ma naxanye yi dɔxi Xebiron taani, dɛnaxan yi xili nun Kiriyati-Aruba. E yi Sɛsayi nun Aximan nun Talamayi bɔnsɔnne muxune nɔ.

<sup>11</sup> E yi keli mɛnni, e yi siga Debiri kaane fan xili ma. Debiri taan yi xili nɛn nun Kiriyati-Seferi.

\* **1:8: Silanfanna:** Sofane yɛngɛso dɛgɛmana.

<sup>12</sup> Kalebi yi a fala, a naxa, “Naxan na Kiriyati-Seferi taan yenge, a yi a no, nan n ma dii temena Akasa fima nen na kanna ma.”

<sup>13</sup> Kalebi xunyen Kenasi a dii xemena Otiniyeli yi taan yenge, a yi a no. Kalebi yi a dii temena Akasa fi a ma a jaxanla ra.

<sup>14</sup> Akasa to dɔxɔ Otiniyeli xɔn, a yi Otiniyeli radin alogo a xa a fala Akasaa fafe xa a xa xee bɔxɔna nde so a yii. Akasa to godo a sofanla fari, Kalebi yi a maxodin, a naxa, “Nanse xɔli i ma?”

<sup>15</sup> A yi a yabi, a naxa, “Tin fe keden ma n xa, amasɔɔ i bata bɔxɔ xaren fi n ma naxan yamanan yiifanna mabinni. Iki, i mɔn xa tigine fi n ma.” Kalebi yi tigi yirene so a yii, ndee laben na ndee faxan na.

<sup>16</sup> Musa bitanna Keni bɔnsɔnna muxune yi keli Tugu Taani, e nun Yuda bɔnsɔnna muxune. E birin yi sa dɔxɔ Yuda tonbonni Aradi taan yiifari fɔxɔni yama gbete ye tagi.

<sup>17</sup> Yuda bɔnsɔnna muxune nun e ngaxakedenne Simeyɔn bɔnsɔnna muxune yi siga Kanan kaane yengedeni Sefata taani. E yi na taan naxari, e yi menna xili sa Xoroma.†

<sup>18</sup> Yuda bɔnsɔnna muxune mɔn yi Gasa taan nun a rabilinne no, e nun Asikalɔn taan nun a rabilinne nun Ekirɔn taan nun a rabilinne.

<sup>19</sup> Alatala yi Yuda bɔnsɔnna muxune mali, e yi na geya yiren findi e gbeen wa, koni e mi muxune no naxanye yi dɔxi lanbanni, bayo yenge so wontoron wure daxine nan yi ne yii.

<sup>20</sup> E yi Xebiron taan so Kalebi yii alo Musa a fala kii naxan yi. A yi Anaki a dii saxanne taane ba e yii.

<sup>21</sup> Yebusu kaan naxanye yi dɔxi Yerusalɛn yi, Bunyamin bɔnsɔnna muxune mi bɔxɔn ba ne yii. Yebusu kaane dɔxi Yerusalɛn yi Bunyamin bɔnsɔnna muxune tagi han to.

<sup>22</sup> Yusufu bɔnsɔnna muxune fan yi siga Beteli taan yengedeni, Alatala yi lu e xɔn.

<sup>23</sup> E xerane nan nasiga Beteli taan nakɔɔsideni singen. Beteli taan yi xili nen nun Lusi.

<sup>24</sup> Xerane yi xemena nde to kele taani, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu noe soe taani kii naxan yi, na yita nxu ra. Nxu hinanma i ra nen.”

<sup>25</sup> A yi na yita e ra. Nayi, Yusufu bɔnsɔnna muxune yi sa taan muxune birin faxa silanfanna ra, koni e yi na xemɛn nun a denbayaan lu e nii ra.

<sup>26</sup> Na xanbi ra, na xemɛn yi siga Xiti kaane yamanani. A sa taana nde ti mɛnni, a yi na xili sa Lusi, na xinla mɔn menna xun ma han to.

<sup>27</sup> Manase bɔnsɔnna muxune mi Beti-Seyan kaane nun e rabilinna muxune kedi, e nun Taanaki kaane nun Dɔrɔ kaane nun Yibeleyami kaane nun Megido kaane nun e rabilinne. Kanan kaane yi lu yamanani.

<sup>28</sup> Isirayila kaane to senbe sɔɔ, e Kanan kaane findi e konyine ra, koni e mi e kedi mume.

<sup>29</sup> Efirami bɔnsɔnna muxune mi Kanan kaane kedi naxanye yi dɔxi Geseri taani. Kanan kaane mɔn dɔxi Efirami bɔnsɔnna muxune tagi Geseri taani.

<sup>30</sup> Sabulon bɔnsɔnna muxune mi Kitiron kaane kedi, e nun Nahaloli kaane. Kanan kaane yi lu Sabulon bɔnsɔnna muxune tagi, koni e yi lu konyiyani.

<sup>31</sup> Aseri bɔnsɔnna muxune mi Ako kaane kedi, e nun Sidɔn muxune nun Axalaba kaane nun Akisibu kaane nun Xeleba kaane nun Afiki kaane nun Rexobo kaane.

<sup>32</sup> Nanara, Aseri bɔnsɔnna muxune yi dɔxɔ Kanan kaane tagi yamanani.

† 1:17: *Xoroma*, e kon xuini, na bunna neen fa fala “Halagina.”

<sup>33</sup> Nafatali bənsənnə muxune mi Beti-Seməsi kaane kedi, e mi Beti-Anata kaane kedi, e lu dəxi Kanan yamanan muxune ye, koni Beti-Seməsi kaane nun Beti-Anata kaane yi lu konyiyani.

<sup>34</sup> Amorine yi Dan bənsənnə muxune lu geya yirene yi, e mi tin e xa godo lanbanni.

<sup>35</sup> Amorine yi wa lu feni Xeresi geyaan fari e nun Ayalən taan nun Salabimi taani. Koni na xanbi ra, Yusufu bənsənnə muxune yi sənben sətə, e yi e nə, e findi e konyine ra.

<sup>36</sup> Amorine yamanan danna yi fələxi Tali Geyaan nan ma siga han Sela taan xanbi ra.

## 2

### *Yama tinxintarena fe*

<sup>1</sup> Alatalaa malekan yi keli Giligali yi, siga Bokin yi, a yi a fala, a naxa, “N bata ε ramini Misiran yi. N yi siga ε ra yamanani n na ε benbane tuli sa naxan na, n naxa, ‘N mi n ma layirin kalε en tagi mumε.

<sup>2</sup> Koni, ε tan nama layirin xidi ε nun yamanani ito muxune tagi, ε yi e saraxa gandene kala.’ Koni, ε mi ε tuli mati n na. Nanfera ε ito ligaxi?”

<sup>3</sup> Nayi, n xa a fala ε xa, a n mi fa e kedima ε bun. E luma nən ε fεma, e alane yi lu alo luti ratixine ε yeε ra.”

<sup>4</sup> Alatalaa malekan to yelin falani itoe tiyε Isirayila kaane xa, yamaan yi gbelegbele fələ sununi.

<sup>5</sup> E yi menna xili sa “Bokin,”\* e yi saraxane ba Alatala xa menni.

### *Yosuwe a saya fena*

<sup>6</sup> Yosuwe yi yamaan naxεte, Isirayila bənsənnə muxune birin yi sa e ke bəxən tongo.

<sup>7</sup> Yamaan wali nən Alatala xa Yosuwe a siimayaan birin yi, e nun fonne siimayane yi naxanye luxi Yosuwe xanbini, naxanye Alatala wali xənnə to Isirayila bənsənnə muxune xa.

<sup>8</sup> Nunu a dii xεmən Yosuwe, Alatalaa walikεen faxa a jεε kεmε jεε məxəjεn nan ma.

<sup>9</sup> E yi a maluxun a ke bəxəni Timanati-Xeresi yi, Eframi geya yireni, Gaasa geyaan kəmenna ma.

<sup>10</sup> A waxatin muxune birin yi faxa, mayixεte gbεtεye yi mini naxanye mi yi Alatala kolon, e nun a feen naxanye liga Isirayila bənsənnə muxune xa.

<sup>11</sup> Nayi, Isirayila bənsənnə muxune yi fe jaxin liga Alatala yeε ra yi, e yi Baali sawurane batu.

<sup>12</sup> E yi e mε Alatala ra, e benbane Ala naxan e ramini Misiran yi, e bira e rabilinna muxune alane fəxə ra, e yi e xinbi sin ne bun, e yi Alatala raxələ.

<sup>13</sup> E yi e mε Alatala ra, e yi Baali batu e nun Asitarate suxurene.

<sup>14</sup> Alatala yi xələ Isirayila bənsənnə muxune ma. A yi e sa kala tiine sagoni, a yi e so e yaxune yii naxanye yi e rabilinxi, e mi fa e yaxune nə sənən.

<sup>15</sup> E na yi siga yεngeni waxati yo yi, Alatala mi yi nə fima e ma, alo Alatala a kələ e xa kii naxan yi. E yi lu sununi.

<sup>16</sup> Nayi, Alatala yi kitisane rasiga e ma, naxanye e ba kala tiine yii.

\* **2:5: Bokin**, e kon xuini, na bunna nən fa fala “Wugalane.”

17 Koni, e mi e tuli mati e kitisane ra, e lu Ala yanfe ala gbete ne batun xon naxan yi luxi alo yalunyana Ala yetagi,<sup>†</sup> e yi e xinbi sin e bun. E yi xete e benbane kiraan foxo ra mafuren naxanye yi Alatalaa yamarine suxi.

18 Alatala na yi kitisana nde rasiga e ma waxati yo yi, Alatala yi luma nen na kitisaan xon. Ala yi e ba e yaxune sagoni na kitisana siimayaan birin yi, bayo e kininkininna yi Alatala suxuma nen e yaxune fe ra, naxanye yi e jaxankataxi.

19 Koni, kitisaan to faxes, yamaan mon yi tantan dangu e benbane ra, e yi bira ala gbete ne foxo ra, e yi ne batu, e yi e xinbi sin e bun, e mi tin xete e fe jaxine nun boje xode xen foxo ra.

20 Nayi, Alatala yi xolo Isirayila bansonne muxune ma, a naxa, "Bayo siyani ito bata n ma layirin kala, n naxan tongo e benbane xa, bayo e mi n xuiin suxi,

21 n fan mi fa siya yo kedima e yee ra sonon Yosuwe naxanye lu benun a xa faxes.

22 N na Isirayila bansonne muxune kejaan fese fese ma na kii nin, alogo n xa a kolon xa e n tan Alatala sagoon lige, alo e benbane a liga kii naxan yi."

23 Nayi, Alatala yi siyane lu yamanani Yosuwe naxanye lu na benun a xa faxes, a mi ne kedi sasani.

### 3

1 Alatala siyani itoe nan lu dxi yamanani alogo Ala xa Isirayila bansonne muxune kejaan fese fese naxanye mi yi na Isirayila kaane Kanan kaane yenge waxatin naxan yi.

2 Ala yi waxi nen, mayixete nen naxanye munma yi yengen so singen, ne xa e maxaran yenge sodeni.

3 Siyani itoe nan lu yamanani: Kuntigi suulunna naxanye yi Filisitine xun na nun Kanan kaane nun Sidon kaane nun Xiwin naxanye yi dxi Liban geya yireni, keli Baali-Xerimon geya yiren ma siga han Lebo-Xamata taana.

4 Alatala Isirayila bansonne muxune fese fese ne nan xon, alogo a xa a kolon xa e Alatalaa yamarine suxe, a naxanye yamari e benbane ma fata Musa ra.

5 Isirayila bansonne muxune yi lu dxi Kanan kaane nun Xiti kaane nun Amorine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusu kaane tagi.

6 E yi e dii teme ne tongo e jaxanle ra, e yi e dii teme ne fi e ma, e yi e alane batu.

#### *Isirayila kitisana, Otiniyeli*

7 Naxan jaxu Alatala yee ra yi, Isirayila kaane yi na liga, e yi jinan Alatala xon, e Ala, e yi Baali nun Asera batu.

8 Alatala yi xolo Isirayila kaane ma, a yi e lu Mesopotamiya kaane mangan Kusan-Risatayin sagoni. E yi lu Kusan-Risatayin bun ma jee solomasexe.

9 Isirayila kaane yi e xuiin namini Alatala ma, Alatala yi marakisi tiina nde fi Isirayila kaane ma naxan e rakisi, Kenasi a dii xemena Otiniyeli, Kalebi xunyena.

10 Alatalaa Nii Sarijanxin yi godo a ma. A yi findi Isirayila kitisaan na. A yi siga yengeni. Alatala yi Mesopotamiya mangan Kusan-Risatayin sa Otiniyeli sagoni, a yi Kusan-Risatayin no.

11 Jee tonge naanin, boje xunbenla yi lu yamanani han Kenasi a dii xemena Otiniyeli yi faxes.

<sup>†</sup> 2:17: Na **yanfan** luxi nen alo yalunyana Ala yee ra yi bayo Ala waxi a yamaan xa tinxin a xa alo jaxanla lan a xa tinxin a xemen xa kii naxan yi.

*Isirayila kitisana, Ehudu*

<sup>12</sup> Isirayila kaane mən yi fe ɲaxin liga Alatala yeε ra yi. Nanara, Alatala yi Moyaba mangana Egilon senbe so Isirayila kaane xili ma.

<sup>13</sup> Egilon nun Amonine nun Amalekine yi e malan siga Isirayila kaane yengedeni, e sa Tugu Taan suxu.

<sup>14</sup> Ɲεε fu nun solomasεε, Isirayila kaane dɔxi Moyaba mangana Egilon ma nɔɔn bun.

<sup>15</sup> Isirayila kaane mən yi e xui ramini Alatala ma, Alatala yi marakisi tiina nde so e yii, Geraa dii xεmena Ehudu, Bunyamin bɔnsɔnni. Kɔmenmaan nan yi a ra. Isirayila kaane yi finma sena ndee so a yii alogo a xa sa a so Moyaba mangana Egilon yii.

<sup>16</sup> Ehudu yi silanfanna de firin kanna nde rafala a yeεε xa, a kuyana nɔngɔnna ye keden, a yi a xidi a yiifari ma danban ma wantanna bun ma.

<sup>17</sup> A sa na finma seene so Moyaba mangana Egilon yii. Egilon yi findixi muxu fati bende gbeen nan na.

<sup>18</sup> Na finma seene yi muxun naxanye xun ma, Ehudu to yelin na soe mangan yii, a yi ne raxεε.

<sup>19</sup> Koni, e to suxurene yiren li Giligali yi, a tan yi xεε, a naxa, “Mangana! Wundo xεrayana nde n yii i xa.” Mangan yi a fala a muxune xa, a naxa, “E dundu!” Muxun naxanye birin yi a fema, ne birin yi mini.

<sup>20</sup> Nayi, Ehudu yi a maso mangan na, a dɔxi kore banxin kui, foye fajin yi denaxan yi a kedenna xili yi. Ehudu yi a fala, a naxa, “Alaa falana n xɔn lan i ma.” Egilon yi keli a dɔxɔdeni.

<sup>21</sup> Nayi, Ehudu yi silanfanna botin a kɔmenna ra a yiifari ma danban ma, a yi Egilon kuiin sɔxɔn.

<sup>22</sup> Silanfanna feen yeεεen yi so, Egilon fatin turen yi so silanfanna ma, bayo a mi silanfanna botin a kuini.

<sup>23</sup> Nayi, Ehudu yi deen sɔxɔn a xun ma, a yi mini xanbi binni.

<sup>24</sup> A siga xanbini, mangana walikene yi fa Egilon matodeni, e yi a to a kore banxin deene yi sɔxɔnxi. E yengi yi a ma a mangan yi a yeεε nan suturama banxini.

<sup>25</sup> E yi bu han, bayo mangan mi yi deen nabima, e yi deɲinna tongo, e na rabi. E yi e mangan faxaxin li saxi bɔxɔni.

<sup>26</sup> E yi tixi waxatin naxan yi, Ehudu tan yi yanfanma tun, a dangusuxurene yiren na, a siga a giye Seyira taani.

<sup>27</sup> A to so menni, a xɔtan fe Efirami geyane yi. Isirayila kaane yi e malan a fema geyane ma, a yi findi e xunna ra.

<sup>28</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E bira n fɔxɔ ra, bayo Alatala bata Moyaba kaane sa ε sagoni, ε yaxune.” Na ma, e yi bira a fɔxɔ ra, e yi Yuruden baan kirane suxu siga Moyaba binni, e mi fa tin muxu yo xa dangu.

<sup>29</sup> Na lɔxɔni, e yi Moyaba senbemaan muxu wuli fu faxa. Muxu yo mi a yimini.

<sup>30</sup> Moyaba kaane lu fɔlɔ Isirayila kaane nɔɔn bun ma na lɔxɔn nin. Na xanbi ra, yamanan yi lu bɔɲε xunbenli ɲεε tonge solomasεε.

*Isirayila kitisana, Samagara*

<sup>31</sup> Ehudu danguxina, Anataa dii xεmen Samagara nan fa. A yi Filisitine muxu keme sannin faxa ɲinge gbengben wuren na. Na fan yi Isirayila rakisi.

<sup>1</sup> Ehudu faxa xanbini, Isirayila kaane mən yi fe ɲaxin liga Alatala yεε ra yi.

<sup>2</sup> Alatala yi e sa Kanan mangan Yabin sagoni, naxan yi mangayani Xasori taani. A sofa kuntigin yi xili nən Sisera. A yi dɔxi Xaroseti-Hagoyin taan nin.

<sup>3</sup> Isirayila kaane ye e xui ramini Alatala ma, amasɔtɔ yengε so wontoron wure daxin kεmε solomanaanin nan yi Yabin yii. Xabu ɲεε mɔxɔɲε, a Isirayila kaane ɲaxankatama.

<sup>4</sup> Na waxatini, Lapidoto a ɲaxanla Debora, nabi ɲaxanla nan yi kitin sama Isirayila yamanani.

<sup>5</sup> A yi dɔxi tugu binla nde nan bun Rama taan nun Beteli taan tagi Efirami geya yireni. E yi na yiren xili sa a Debora Tuguna. Isirayila kaane yi sigama nən a fεma kitisadeni.

<sup>6</sup> Lɔxɔna nde, a yi Abinowan ma dii xεmεn Baraka xili, naxan yi kelixi Kedesi taani Nafatali yamanani. A yi a fala a xa, a naxa, “Alatala yamarini ito nan fixi i ma, Isirayilaa Ala, a naxa, ‘Siga Taboro geya yireni, ε nun muxu wuli fu Nafatali bɔnsɔnni e nun Sabulon bɔnsɔnni.

<sup>7</sup> N Yabin ma sofa kuntigin Sisera radinna nən i ma Kison baan dε e nun a wontorone nun a ganla, n yi e sa i sagoni.’ ”

<sup>8</sup> Baraka yi a fala Debora xa, a naxa, “Xa en birin na a ra, n sigε. Koni, xa en birin mi a ra, n mi sigama.”

<sup>9</sup> A yi a yabi, a naxa, “En birin sigε, koni i mi binye sɔtɔma na yengeni, amasɔtɔ Alatala fama Sisera sadeni ɲaxanla nan sago yi.” Debora yi keli, e nun Baraka yi siga Kedesi taani.

<sup>10</sup> Baraka yi Sabulon bɔnsɔnna muxune nun Nafatali bɔnsɔnna muxune maxili Kedesi yi, muxu wuli fu yi bira a fɔxɔ ra. Debora fan yεtεen yi siga a fɔxɔ ra.

<sup>11</sup> Nba, Keni kaan Xeberi bata yi keli Keni kaan bonne fεma, Musa bitanna Xobabi bɔnsɔnna, a bata yi sa a bubun ti wudi gbeen bun Saananimi yi Kedesi taan fεma.

<sup>12</sup> Abinowan ma dii xεmεn Sisera yi a mε a Baraka bata fa Taboro geyaan ma.

<sup>13</sup> Sisera yi yengε so wontoron wure daxin kεmε solomanaanin nun a sofane birin malan Xaroseti-Hagoyin yi, e yi siga Kison baan dε.

<sup>14</sup> Nayi, Debora yi a fala Baraka xa, a naxa, “Keli, bayo Alatala Sisera sama nən i sagoni to. Alatala tixi i yεε ra.” Baraka yi goda Taboro geyaan ma, muxu wuli fu biraxi a fɔxɔ ra.

<sup>15</sup> A yi sa Sisera yengε, Alatala yi Sisera ragi Baraka yεε ra, a yi a wontorone nun a ganla birin halagi silanfanna ra. Sisera yi goda wontoron kui, a yi a gi a sanni.

<sup>16</sup> Baraka yi wontorone nun ganla kedi han Xaroseti-Hagoyin yi. Siseraa ganla birin yi faxa silanfanna ra, hali muxu kedenna a mi lu.

<sup>17</sup> Koni, Sisera yi a gi a sanni, a siga Keni kaan Xeberi a ɲaxanla Yayeli a bubuni, bayo bɔɲε xunbenla yi Xasori mangan Yabin nun Keni kaan Xeberi a denbayaan tagi.

<sup>18</sup> Yayeli yi mini Sisera yεε ra, a yi a fala a xa, a naxa, “N kanna, so be, so n konni, hali i mi gaxu.” A yi so a bubuni, Yayeli yi a luxun bitinganna bun.

<sup>19</sup> A yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “Yandi, n ki igeni, min xɔnla n na.” A yi nɔnɔ kundin nabi, a yi a ki nɔnɔni, a mən yi a xunna so.

<sup>20</sup> Sisera mən yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “Siga i ya bubun dε ra. Xa muxuna nde fa i maxodin, a naxa, ‘Muxuna nde be ba?’ I xa na kanna yabi, i naxa, ‘En-εn.’ ”

<sup>21</sup> Koni, Xeberi a naxanla Yayeli yi bubun wudi ralemunxina\* nde tongo e nun deeramana, a yi a maso a ra, a yi wudin gbangban a xunni, a sa mini bɔxɔni. Sisera xadanxin yi saxi, a xima, a yi a faxa.

<sup>22</sup> Bayo Baraka yi Sisera sagatanma, Yayeli yi mini a ralandeni, a yi a fala a xa, a naxa, “Fa be, i xemen naxan fenma, n xa fa a yita i ra.” A yi so a konni, a sa Sisera faxaxin li saxi na, wudin sɔtixi a xunni.

<sup>23</sup> Na lɔxɔni, Ala yi Kanan mangan Yabin nayarabi Isirayila kaane yeε ra.

<sup>24</sup> Isirayila kaane yi senben sɔtɔ Kanan mangan Yabin fari han e yi a raxɔri.

## 5

### *Deboraa betina*

<sup>1</sup> Na lɔxɔni, Debora nun Baraka, Abinowan ma dii xemen yi betin ba e bode xɔn, e naxa,

<sup>2</sup> “Sofane yitɔnxi yengε so xinla ma Isirayila yi, yamaan tinxi e xa siga yengeni, tantunna xa fi Alatala ma!

<sup>3</sup> ε tan mangane! ε tan kuntigine, ε tuli mati!

N betin bama nen,

n betin bama nen Alatala xa.

N na Alatala tantunma nen betini, Isirayilaa Ala.

<sup>4</sup> Alatala, i to keli Seyiri yi,

i to keli Edan yamanani,

bɔxɔn yi xuruxurun,

kundaan yi findi igen na,

tule gbeen yi fa.

<sup>5</sup> Geyane yi xuruxurun Alatala yetagi,

Sinayi geyana Alatala yetagi,

Isirayilaa Ala.

<sup>6</sup> Anataa dii xemen Samagara waxatini,

Yayeli waxatini,

kira gbeene bata yi rabejin,

sigatine yi sigama kiradine nan xɔn.

<sup>7</sup> Taane bata yi rabejin Isirayila yi.

E yi kalaxi

han n tan Debora fa waxatin naxan yi,

n yi fa findi Isirayila kaane nga ra.

<sup>8</sup> E bata yi ala gbetene sugandi.

Nayi, yengen yi keli e taane yi,

koni, ye masansan wure lefana

hanma tanban mi yi toε muxu kedenna yii

muxu wuli tonge naaninna ye Isirayila yi.”

<sup>9</sup> “N bɔrɛna Isirayila sofa kuntigine fɔxɔ ra,

e nun muxun naxanye tinxi e xa siga yengeni.

Tantunna Alatala xa!

<sup>10</sup> ε tan naxanye ε masiga tima sofali fixene fari,

ε tan naxanye dɔxi dagine ma,

ε tan naxanye sigan tima kirane xɔn,

\* 4:21: *Bubun wudi ralemunxin* sifani ito findixi tami dungin nan na naxan yi gbangbanma bɔxɔni bubun bun tiine xidi seene ra.



ε tuli mati

<sup>11</sup> ige maxanle xuiin na  
ige ramaradene yi.

E Alatalaa tinxinyana fe falama,  
a wali fajine Isirayila kuntigine xa!

Nayi, Alatalaa yamaan bata sa dɔxɔ taane so dεene ra.

<sup>12</sup> E yi a fala, e naxa,  
'Xulun, xulun!

Debora, xulun!

Xulun, xulun! I βetin ba!

Xulun! Baraka, xulun!

Abinowan ma dii xεmεna,

i sa fa i ya kasorasane ra!

<sup>13</sup> Nayi, naxanye lu e nii ra,

ne yi siga kuntigine fɔxɔ ra,

Alatalaa yamaan yi e malan n fεma,

siga sofa kεndene xili ma.

<sup>14</sup> Eframi bɔnsɔnna muxuna ndee yi fa  
naxanye Amalekine nɔ.

Bunyamin bɔnsɔnna muxune fan yi biraxi i fɔxɔ ra.

Kuntigine yi keli Makiri yi siga yεngeni.

Sofa kuntigine yi fa sa keli Sabulon bɔnsɔnni.

<sup>15</sup> Isakari kuntigine yi bira Debora fɔxɔ ra,

Isakari bɔnsɔnna muxune yi biraxi Baraka nan fɔxɔ ra,

e godo lanbanni mafuren!

Koni, matandi gbeen yi lu Ruben bɔnsɔnni.

<sup>16</sup> Nanfera i luxi sansanne kui

i lu xuruseene wuga xuiin name?

Matandi gbeen yi lu Ruben bɔnsɔnni.

<sup>17</sup> Galadi kaane yi lu Yuruden baan kidi ma!

Nanfera Dan kaane luxi kunkine dεxɔn?

Aseri kaane yi lu dɔxi baan dε,

e lu dɔxi kunki tideni so dεene ra.

<sup>18</sup> Sabulon bɔnsɔnna muxune tan yi tin sayaan ma yεngeni,  
Nafatali bɔnsɔnna muxune fan na kiini xεene ma."

<sup>19</sup> "Mangane fa nen,

e yi yεngen so.

Nayi, Kanan mangane yi yεngen so Taanaki yi,

Megido tigrine dεxɔn,

koni, e mi gbeti yo tongo,

e mi sese sɔtɔ yεngeni.

<sup>20</sup> Sarene yi yεngen so kore xɔnna ma,

e yi Sisera yεngε e funfuni.

<sup>21</sup> Kison baa igen yi en yaxune xali,

Kison baa igen naxan yi minima

xabu a fɔlɔni.

I wεkilε! En siga yεngeni!

<sup>22</sup> Nayi, soone torone xuiin yi mini,

e danguma e giye,

e tunganma alo soo sɛnbεmane.

<sup>23</sup> Alatalaa malekana nde yi a fala, a naxa,

'Dangan Meroso taan xa,  
 ε a muxune danga,  
 bayo e mi fa walixi Alatalaa fe ra,  
 e mi fa Alatalaa sofa kendale malixi.'

<sup>24</sup> Duban Yayeli xa dangu naxanle birin na  
 Xeberi a naxanla, Keni kaana!

Dubana a xa naxanle tagi  
 naxanye dɔxi bubune kui!

<sup>25</sup> Sisera bata igen maxodin,  
 a yi nonon so a yii!

A yi fenen so a yii igelengen fajin kui.

<sup>26</sup> A yi wudi ralemunxin suxu a komenna ra,  
 a yi a gbangban deerramaan na a yiifanna ra,  
 a yi Sisera garin,  
 a yi a xunna soxon,  
 a yi a xunni koren,  
 a yi a yibo.

<sup>27</sup> A yi bira a san bun,  
 a yi bira, a lu saxi a bun,  
 a yi bira a san bun,  
 a salaxun denaxan yi a bira,  
 a lu menna nin a faxesa."

<sup>28</sup> "Sisera nga yi a yeen namini banxin foye soden na,  
 a yi a fala, a naxa,  
 'Nanfera, a yenge so wontoron bata bu,  
 a mi fama?

Nanfera a wontorone bata madiganje ayi?'

<sup>29</sup> A kuntigi naxalan xaxilimane yi a yabi ito ra  
 hali a tan fan yeteen yi naxan mirixi, e naxa,

<sup>30</sup> 'Sofane seene nan tongoxi yengeni,  
 yanyina nde e ne nan taxunma,  
 sofa keden, sungutun keden hanma firin.  
 E dugi kendene nan tongoxi Sisera xa,  
 dugi faji soxonxine,  
 koe mafilin faji soxonxine Sisera xa.' "

<sup>31</sup> "Alatala, a yi lan nun,  
 i yaxune birin xa faxesa  
 alo Sisera faxaxi kii naxan yi.  
 Koni, i rafan naxanye ma  
 ne xa lu alo sosen na te senbeni."

Yamanan yi lu boje xunbenli je tonge naanin.

## 6

### *Gedeyon*

<sup>1</sup> Isirayila kaane mon yi fe naxin liga Alatala yee ra yi. Nayi, Alatala yi e sa  
 Midiyan kaane sagoni je solofere.

<sup>2</sup> Midiyan kaane yi Isirayila kaane naxankata. Na yi a liga Isirayila kaane  
 yi sa dɔxo geya longonne nun faranne ra.

<sup>3</sup> Isirayila kaane na yi sansine si waxati yo yi, Midiyan kaane nun Amalekine nun sogeteden binna xuruse rabane yi sa e yengema nen.

<sup>4</sup> E yi fa dɔxɔ Isirayila yamanani, e yi e bɔxɔn sansine birin kala siga han Gasa taani, donseen nun yeɛɛene nun ɲingene nun sofanle, e mi sese luyɛ Isirayila yi.

<sup>5</sup> E nɛma yi e xuruseene nun e bubune xalɛ Isirayila yi, e yi wuyama ayi nen alo tuguminne, e ɲɔgɔmɛne yi wuya han e yatɛn mi kolon, e yi fama nen yamanani, e kalan ti.

<sup>6</sup> Midiyan kaane yi Isirayila findi yigelitɔne ra, Isirayila kaane yi e xui ramini Alatala ma.

<sup>7</sup> E to e xui ramini Alatala ma lan Midiyan kaane ma,

<sup>8</sup> Alatala yi nabina nde rasiga e ma. A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N tan nan ɛ raminixi Misiran yi, n yi ɛ ba konyiyani.

<sup>9</sup> N tan nan ɛ baxi Misiran kaane nɔɔn bun, e nun naxanye birin yi ɛ ɲaxankatama, n yi e kedi ɛ yeɛ ra, n yi e yamanan so ɛ yii.

<sup>10</sup> N yi a fala ɛ xa, n naxa, 'N tan nan Alatala ra, ɛ Ala. ɛ nama Amorine alane batu yamanani ɛ dɔxi dɛnaxan yi.' Koni, ɛ mi ɛ tuli mati n na."

<sup>11</sup> Na xanbi ra, Alatalaa malekan yi fa, a yi dɔxɔ kondɛn bun Ofara taani, Yosa gbeen yi dɛnaxan na, Abiyeseri xabilan muxuna. A dii xɛmɛn Gedeyɔn yi murutun bɔnbɔma manpa ige baden yinla ra, alogo Midiyan kaane nama a to.

<sup>12</sup> Alatalaa malekan yi mini a xa, a yi a fala a xa, a naxa, "Alatala i tan sofa kɛndɛn xɔn!"

<sup>13</sup> Gedeyɔn yi a yabi, a naxa, "N kanna, xa Alatala n xɔn, nanfera ito ligama nxu ra? A wanle minɛn nxu benbane naxanye fe fala nxu xa, e to yi a falama, e naxa, 'Alatala xa mi nxu raminixi Misiran yi ba?' Iki, Alatala bata nxu rabɛɲin, a nxu sa Midiyan kaane sagoni!"

<sup>14</sup> Alatala yi a yeɛ rafindi a ma, a naxa, "Sɛnben naxan i ra, ɛ nun na xa siga, i sa Isirayila kaane ba Midiyan kaane yii, n tan xa mi i rasigama ba?"

<sup>15</sup> A yi a yabi, a naxa, "N Marigina, n na Isirayila rakisima di? N xabilan naxan yi, na xurun Manase bɔnsɔnna ye, n tan nan mɔn dii dɔnxɛn na n baba a denbayani."

<sup>16</sup> Alatala yi a yabi, a naxa, "N luma nen i fɔxɔ ra, i yi Midiyan kaane birin faxa alo muxu kedenna."

<sup>17</sup> Gedeyɔn yi a yabi, a naxa, "Taxamasenna yita n na naxan a yitama a i tan nan falan tixi n xa.

<sup>18</sup> N bata i mafan, i nama i masiga be ra han n mɔn yi fa i fɛma, n fa n ma saraxan sa i yetagi." Ala yi a fala, a naxa, "N luma nen han i yi fa."

<sup>19</sup> Gedeyɔn yi sa sii diina nde faxa, a yi murutun kilo tonge saxan gan buru tetaren na. A yi suben sa sangatanna kui, a yi sube igen sa igelengenna kui, a fa e yita malekan na kondɛn bun ma.

<sup>20</sup> Alaa malekan yi a fala a xa, a naxa, "Suben nun buru tetaren sa gɛmɛn fari, i sube igen bɔxɔn e fari." Gedeyɔn yi na liga.

<sup>21</sup> Alatalaa malekan yi dunganna xunna sin suben nun buru tetarene yi gɛmɛn fari. Tɛɛn yi mini gɛmɛni a yi suben nun buru tetaren gan. Alatalaa malekan yi tunun a ma.

<sup>22</sup> Gedeyɔn yi a kolon a Alatalaa malekan nan yi a ra. Gedeyɔn yi gbelegbele, a naxa, "Marigina, Alatala! N bata Alatalaa malekan to n yetagi!"

<sup>23</sup> Alatala yi a fala a xa, a naxa, "Lu bɔɲɛ xunbenli, i nama gaxu, i mi fa faxama."

24 Gedeyon yi saraxa ganden nafala Alatala xa menni, a yi na xili sa a "Alatala Nan Bɔɲɛ Xunbenla Ra." Na mɔn Ofara yi han to, Abiyeseri xabilan muxune taana.

25 Na kɔɛɛn yɛtɛɛn na, Alatala yi a fala Gedeyon xa, a naxa, "I fafe a turaan firinden tongo naxan ɲɛɛ solofere a ra. I yi Baali suxure saraxa ganden kala, i fafe gbeen denaxan na. Asera gbindowna naxan a fema, i yi na rabira.

26 I yi saraxa gande fajin ti Alatala xa geyani ito xuntagi, i ya Ala. I yi turaan tongo, i tɛɛn so Asera gbindowna ra, i naxan nabiraxi, i yi turaan suben sa tɛɛni, a ba saraxan na."

27 Gedeyon yi muxu fu tongo walikene yɛ, Alatala naxan falaxi, a yi na liga. Koni, bayo a yi gaxuxi a fafe a denbayaan yɛɛ ra e nun taan muxune, a mi tin a ligɛ yanyin na, fɔ kɔɛɛn na.

28 Taan muxune to keli xɔtɔnni, e yi a to Baali suxure saraxa ganden kalaxi, Asera gbindowna mi na naxan yi tixi a fema, turaan firinden fan bata yi ba saraxa gan daxin na saraxa ganden fari, denaxan ti.

29 E yi a fala e bode xa, e naxa, "Nde ito ligaxi?" E yi maxɔdinna ti, e fe xɔnfenna ti. E yi a fala e xa, e naxa, "Yosaa dii xɛmɛn Gedeyon nan a ligaxi."

30 Nayi, taan muxune yi a fala Yosa xa, e naxa, "I ya dii xɛmɛn namini, nxu xa a faxa, bayo a bata Baali suxure kiden nabira, a yi Asera gbindowna rabira naxan yi tixi a fema."

31 Muxun naxanye yi tixi Yosa fema, a yi ne yabi, a naxa, "E tan nan Baali malima ba? Naxan yo na Baali mali, na kanna faxama nɛn benun xɔtɔnni. Xa ala nan Baali ra, a xa a yɛtɛ mali, bayo a batuden bata rabira."

32 Na lɔxɔni, e yi Gedeyon xili sa a Yerubali, e naxa, "Baali yɛtɛɛn xa a yɛngɛ." E na fala nɛn bayo a bata Baali kiden nabira.\*

### *Gedeyon yi Ala maxandi*

33 Midiyan kaane nun Amalɛkine nun sogeteden binna xuruse rabane birin yi e malan, e gidi Yuruden baan kidi ma, e sa e malan Yɛsɛreli lanbanni.

34 Alatalaa Nii Sarijanxin yi godo Gedeyon ma, a yi xɔtaan fe, Abiyeseri xabilan yi fa, e bira a fɔxɔ ra.

35 A yi xɛrane rasiga Manase yamanan birin yi, alogo na muxune fan xa fa a fɔxɔ ra. A mɔn yi xɛrane rasiga Aseri nun Sabulun nun Nafatali yamanane yi, ne fan muxune yi siga e ralandeni.

36 Gedeyon yi a fala Ala xa, a naxa, "I waxi Isirayila rakisi feni n tan nan xɔn, alo i a falaxi kii naxan yi.

37 Awa, n xa yɛxɛɛ kidi xabe daxina nde sa lonna ma. Xa xiila sa kidin nan tun na, bɔxɔn yi lu xaraxi, nayi n na a kolonma nɛn a i Isirayila rakisima nɛn n xɔn, alo i a falaxi kii naxan yi."

38 A yi na liga. Na xɔtɔn bode, a yi keli xɔtɔn, a yi kidini bundu, xiila naxan mini kidini, igelengenna yɛ keden.

39 Gedeyon yi a fala Ala xa, a naxa, "I nama xɔlɔ n ma, koni n mɔn waxi a kolon feni kidin nan xɔn. Iki, kidin xa lu yixaraxi, xiila yi bɔxɔni kun."

40 Ala mɔn yi na liga na kɔɛɛn na. Kidin gbansanna yi lu yixaraxi, bɔxɔn yi yikun.

## 7

### *Gedeyon yi Midiyan kaane no*

\* 6:32: **Yerubali**, e kon xuini, na bunna nɛn fa fala, "Baali xa a yɛngɛ."

<sup>1</sup> Gedeyon naxan man yi xili Yerubali, na nun yamaan naxan birin yi a foxo ra, e birin yi keli xoton xoton, e sa e malan Harodi tigin yireni. Midiyan kaane yi malanxi komenna ma lanbanni More geyaan dexon.

<sup>2</sup> Alatala yi a fala Gedeyon xa, a naxa, "I ya muxune wuya. Na ma, n mi waxi Midiyan kaane sa feni i sagoni, xanamu Isirayila kaane e yete matoxoma nen, e naxa, 'Nxu tan nan nxu yete rakisixi.'

<sup>3</sup> Nayi, sa ito fala i ya yamaan xa, i naxa, 'Xa naxan gaxuxi, a xuruxurunma, na kanna xa xete, a keli Galadi geyani keden na.' " Muxu wuli moxojen nun firin yi xete, a yi lu muxu wuli fu ma.

<sup>4</sup> Alatala yi a fala Gedeyon xa, a naxa, "Yamaan man gbo. E xali igen de, n xa sa muxune sugandi i xa menni, n na naxanye yita i ra, e nun ne yi siga. N na a fala naxan yo ma a nama siga, hali na kanna mi siga i foxo ra."

<sup>5</sup> Nayi, Gedeyon yi yamaan xali baan de. Alatala yi a fala Gedeyon xa menni, a naxa, "Naxanye birin e feleenma igen ma, e yi e min alo barena, ne lu e danna, naxanye birin e xinbi sinma e yi e min, i yi ne fan lu e danna."

<sup>6</sup> Muxu kemε saxan yi e min e yiine ra, yamaan donxen yi e xinbi sin, e yi e min.

<sup>7</sup> Alatala yi a fala Gedeyon xa, a naxa, "N na e rakisima na muxu kemε saxanne nan xon naxanye e minxi e yiine ra, n yi Midiyan kaane sa i sagoni. Muxu donxene xa siga e konne yi."

<sup>8</sup> Gedeyon yi Isirayila muxu donxene fandane nun e xotane ba e yi, a yi e rasiga e konne yi. Koni, a yi na muxu kemε saxanne lu a fema. Midiyan kaane yi malanxi e labe ra nen.

<sup>9</sup> Alatala yi a fala Gedeyon xa na kosen na, a naxa, "Keli, i godo gali malandeni, bayo n na a sama nen i sagoni.

<sup>10</sup> Xa i gaxu gode, e nun i ya walikeen Pura xa siga gali malandeni.

<sup>11</sup> I yi i tuli mati e ra. Na xanbi ra, i wekilema nen, i sa e yenge." Nayi, e nun a walikeen Pura yi siga han daaxaden so deen na.

<sup>12</sup> Midiyan kaane nun Amalekine nun sogeteden binna xuruse rabane bata yi e malan lanbanni, e wuya alo tuguminne, e jogomene yi wuya alo jemensinna foxo igen de.

<sup>13</sup> Gedeyon yi fa, a yi xemena nde xuiin me xiye yebe a lanfaan xa, a naxa, "N funde burun nan toxi a firifire Midiyan kaane daaxaden tagi xiye, a yi fa han a fa din bubun na, bubun yi maxete, a bira."

<sup>14</sup> A lanfaan yi a yabi, a naxa, "Gedeyon ma yengen nan na ra, Yosaa dii xemena, Isirayila kaana. Ala bata Midiyan kaane sa a sagoni e nun gali malanden birin."

<sup>15</sup> Gedeyon to na xiye nun a bunna rame, a yi Ala batu, a yi xete Isirayila kaane gali daaxadeni, a naxa, "E keli, bayo Alatala bata Midiyan kaane gali daaxaden sa en sagoni."

<sup>16</sup> A yi na muxu kemε saxanne yitaxun doxode saxanna ra, a yi xotane so e birin yii e nun feje yigenle nun xaye xidi degene, fejen sa soma naxanye xun na.

<sup>17</sup> A yi a fala e xa, a naxa, "E yeen tima n na nen, n na naxan liga, e fan yi na liga. N neen fa ganla daaxaden li tun, n na naxan liga, e na liga.

<sup>18</sup> N na xotaan fe waxatin naxan yi, muxun naxanye birin n foxo ra, ne birin yi xotaan fe ganla daaxaden nabilinni, e sonxo, e naxa, 'Nxu yengen soma Alatala nun Gedeyon nan xa!'"

<sup>19</sup> Muxu kemε naxanye lu Gedeyon fema, e nun ne yi maso gali daaxaden na koe tagini, kantan tiine masara waxatini. E yi xotane fe, fejen naxanye yi e yii, e yi ne yibo.

<sup>20</sup> Muxu keɛɛ saxanne birin yi xɔtane fe daaxaden nabilinni, e yi feɓene yibo, e yi xayе xidi deɓene suxu e koɓenne ra, xɔtane e yiifanne yi alogo e xa e fe, e yi sɔnxɔ, e naxa, “Nxu yengɛn soma Alatala nun Gedeyɔn nan xa!”

<sup>21</sup> E birin yi lu e funfuni gali malanden nabilinni, gali malanden muxune birin yi e gi foɓ, e gbelegbele, e yi e gi.

<sup>22</sup> Nayi, muxu keɛɛ saxanne birin yi xɔtane fe, Alatala yi muxune radin e bode ma gali daaxadeni, e yi e bode yenge. Midiyan kaane yi e gi Beti-Sita taani, Serera taan binni, siga han Abeli-Mehola taani, Tabata taan deɓɔn.

<sup>23</sup> Isirayila kaane yi e malan, Nafatali kaane nun Aseri kaane nun Manase kaane birin yi Midiyan kaane sagatan.

<sup>24</sup> Gedeyɔn yi xerane rasiga Efirami geya yiren birin yi a faladeni, a naxa, “E godo Midiyan kaane ralandeni, e yi kiraan suxu Midiyan kaane yee ra keli baan de siga han Beti-Bara.” Efirami kaane yi e malan e yi Yuruden baan xonna birin suxu siga han Beti-Bara.

<sup>25</sup> E yi Midiyan kaane kuntigi firinne suxu, Orebi nun Sebi, e yi Orebi faxa Orebi Gemɛn fari, e yi Sebi faxa Sebi a Manpa Ige Badeni. E mɔn yi lu Midiyan kaane sagatanɓe. E yi siga Orebi nun Sebi xunne ra Gedeyɔn xɔn Yuruden baan kidi ma.

## 8

### *Efirami kaane yi xɔɓ*

<sup>1</sup> Efirami kaane yi a fala Gedeyɔn xa, e naxa, “Nanfera i ito ligaxi nxu ra? Nanfera i mi nxu xilixi Midiyan kaane yengɛdeni?” E yi a mafala.

<sup>2</sup> A yi e yabi, a naxa, “N nanse ligaxi naxan maliga e keɓwanle ra? Bogi seen naxanye luxi boɓɔne yi Efirami boɓɔnna muxune xa, na mi gbo dangu Abiyeseri xabilan muxune se xabane birin na ba?”

<sup>3</sup> Ala bata yi Midiyan kaane kuntigine Orebi nun Sebi sa e sagoni. N noɛ nanse lige nayi naxan dangu e gbeen na?” Gedeyɔn to na fala Efirami kaane xa, nde yi ba e xɔɓɔn na.

### *Gedeyɔn Yuruden baan kidi ma*

<sup>4</sup> Gedeyɔn nun a foɓɔrabira muxu keɛɛ saxanne to Yuruden baan li, e yi baani gidi, e bata yi xadan, koni e mɔn yi lu sagatanna tiye.

<sup>5</sup> A yi a fala Sukoti kaane xa, a naxa, “N bata e mafan e donseen so yamaan yii naxan biraxi n foɓɔ ra, amasɔto e xadanxi, anu n mɔn Midiyan mangane sagatanma Sebaxa nun Salamuna.”

<sup>6</sup> Sukoti kuntigine yi a yabi, e naxa, “Sebaxa nun Salamuna bata sa i sagoni ba? Nxu xa donseen so i ya ganla yii nanfera?”

<sup>7</sup> Nayi, Gedeyɔn yi e yabi, a naxa, “Nba, Alatala na Sebaxa nun Salamuna sa n sagoni waxatin naxan yi, n na e jaxankatama nen tonbonna wudi yii jali kanne ra.”

<sup>8</sup> A keli mɛnni, a siga Penuyeli taani, a sa na maxandi kedenna ti Penuyeli kaane fan ma. Penuyeli kaane yi a yabi alo Sukoti kaane a yabi kii naxan yi.

<sup>9</sup> A fan yi a fala Penuyeli kaane xa, a naxa, “N na noɓn soto yengɛni, n xete, n na e taan sanganso makantanxin nabirama nen.”

<sup>10</sup> Sebaxa nun Salamuna nun e ganla yi Karakoro taani, fo muxu wuli fu nun suulun jɔxɔn. Ne nan tun yi fa luxi sogeteden binna xuruse rabane sofa ganla ra. Bayo, muxu wuli keɛɛ mɔxɔɓe bata yi faxa e ra yengɛni.

<sup>11</sup> Gedeyɔn yi siga xuruse rabane kiraan xɔn, Nobaya taan nun Yogboha taan sogeteden binni, a yi na sofa ganla raterena, a yi e yenge.

<sup>12</sup> Sebaxa nun Salamuna yi e gi. Gedeyɔn yi e sagatan, a Midiyan kaane manga firinne suxu, sofa ganla birin yi xuya ayi.

<sup>13</sup> Yosaa dii xεmεn Gedeyɔn yi fa sa keli yεngeni mini Xeresi geya ma kiraan xɔn.

<sup>14</sup> A Sukɔti banxulanna nde suxu, a yi a maxɔdin, na yi Sukɔti kuntigine nun fonne xinle seɓe, muxu tonge solofere muxu solofere.

<sup>15</sup> Na xanbi ra, a fa Sukɔti kaane fεma, a naxa, “E n konbi naxanye fe ra, ε naxa, ‘Sebaxa nun Salamuna bata sa i sagoni ba? Nxu xa donseen so i ya muxu xadanxine yii nanfera?’ Nba, iki, Sebaxa nun Salamuna ni i ra.”

<sup>16</sup> Nayi, a yi Sukɔti taan fonne suxu, a siga e ra tonbonni. A sa e bɔnbɔ wudi yii majalixine ra, a Sukɔti kaane kewanla saran e ra.

<sup>17</sup> A mɔn yi Penuyeli taan sanganso makantanxin nabira, a yi taan muxune faxa.

<sup>18</sup> Na xanbi ra, Gedeyɔn yi a fala Sebaxa nun Salamuna xa, a naxa, “E muxun naxanye faxa Taboro yi, ne yi di?” E yi a yabi, e naxa, “E yi luxi nεn alo i tan, e birin yi maligaxi manga diine nan na.”

<sup>19</sup> A yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne nan yi e ra, ngaa diine. N bata n kolɔ habadan Alatala yi. Xa ε yi e lu e nii ra nun, n mi yi ε faxama nun.”

<sup>20</sup> A yi a fala a dii singen Yeteri xa, a naxa, “Keli, i yi itoe faxa!” Koni Yeteri mi a silanfanna botin, amasɔɔ a yi gaxuxi, bayo banxulanna nan mɔn yi a ra.

<sup>21</sup> Sebaxa nun Salamuna yi a fala Gedeyɔn xa, e naxa, “I tan yεtεεn xa keli, i yi nxu faxa! Bayo ‘xεmεn nan tun na lige.’” Nayi, Gedeyɔn yi keli, a yi Sebaxa nun Salamuna faxa. Se fajin naxanye yi e jɔgɔmεne fari, a yi ne fan tongo.

### *Gedeyɔn faxa fena*

<sup>22</sup> Isirayila kaane yi a fala Gedeyɔn xa, e naxa, “Lu nxu xun na ε nun i ya diin nun i mamandenna, bayo i bata nxu rakisi Midiyan kaane ma.”

<sup>23</sup> Gedeyɔn yi a fala e xa, a naxa, “N mi luyε ε xun na, n mi n ma diin luyε ε xun na. Alatala nan luma ε xun na.”

<sup>24</sup> Gedeyɔn mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N waxi sena nde maxɔdin feni ε ra. E birin xa tunlaso keden keden so n yii ε se tongoxine yi yεngeni.” Tunlaso xεma daxine nan yi Midiyan kaane tunle ra, bayo Sumayila bɔnsɔnna muxune nan yi e ra.

<sup>25</sup> E yi a yabi, e naxa, “Nxu e fiye i ma nεn.” E yi dugini sa bɔxɔni, e birin yi tunlaso keden keden woli dugin fari e naxan tongo yεngeni.

<sup>26</sup> Tunlaso xεma daxine binyen yi sigε han kilo mɔxɔje, Gedeyɔn naxan maxɔdin. A mɔn yi jεfεne nun se fajine sɔɔ e nun Midiyan kaane mangane dugi fajine nun kɔε filin fajin naxanye yi e jɔgɔmεne kɔε.

<sup>27</sup> Gedeyɔn yi na xεmaan nafala saraxarali domana nde ra, a yi a lu Ofara taani. Isirayila kaane birin yi fama menna nin na batudeni naxan yi luxi alo yalunyana Ala yetagi,\* na yi findi maratantan seen na Gedeyɔn nun a denbayaan xa.

<sup>28</sup> Midiyan kaane yi yarabi Isirayila kaane yεε ra, e mi fa e xunna rakeli sɔnɔn. Yamanan yi lu bɔje xunbenli jεε tonge naanin Gedeyɔn ma siimayaan birin yi.

<sup>29</sup> Yosaa dii xεmεn Yerubali yi xεtε, a dɔxɔ a konni.

<sup>30</sup> Gedeyɔn dii tonge solofere nan sɔɔ, bayo jaxalan wuyaxi nan yi a yii.

\* **8:27:** Na luxi nεn alo yalunyana Ala yεε ra yi bayo Ala waxi nεn a yamaan xa tinxin a xa alo jaxanlan a xa tinxin a xεmεn xa kii naxan yi.

<sup>31</sup> A konyi jaxanla† naxan yi Siken taani, na fan yi dii keden soto a xa, a yi na diin xili sa Abimeleki.

<sup>32</sup> Yosaa dii xemen Gedeyon faxa foriya fajin nin, e yi a maluxun a fafe Yowasa gaburun na Ofara taani, denaxan yi findixi Abiyeseri xabilan gbeen na.

<sup>33</sup> Gedeyon to faxa, Isirayila kaane mon yi Ala yanfa Baali suxurene xon naxan yi luxi alo yalunyana Ala yetagi, e yi Baali-Beriti findi e ala ra.

<sup>34</sup> Isirayila kaane mi bira Alatala foxo ra, e Ala naxan e ba e yaxune yii naxanye yi e rabilinxi.

<sup>35</sup> E mi hinanna yita Gedeyon ma denbayaan na naxan mon xili Yerubali, hali a to fe fajni wuyaxi raba Isirayila xa.

## 9

### *Abimeleki yi findi mangan na*

<sup>1</sup> Yerubali a dii xemena Abimeleki yi siga Siken taani a nga xunyene nun a xabilan muxune birin fema, a yi a fala e xa, a naxa,

<sup>2</sup> “N bata e mafan, e sa a fala Siken taan fonne birin xa, e naxa, ‘E waxi nen Yerubali a dii tonge soloferene birin xa findi mangan na e xunna ba, hanma muxu keden?’ E xa a kolon a e xabilan muxuna nde nan n na.”

<sup>3</sup> A nga xunyene yi a falane birin nali Siken fonne ma, e yi tin bire Abimeleki foxo ra, bayo e xabilan muxuna nde nan yi a ra.

<sup>4</sup> E Baali-Beriti batu banxin gbeti gbanan tonge solofere so a yii. Abimeleki yi fuyantenne nun mafu tiine saran na gbetin na, e bira a foxo ra.

<sup>5</sup> A yi siga a fafe a banxini Ofara taani, a yi a tadane nun a xunyene faxa, Yerubali a dii tonge soloferene birin gem e kedenna fari. Yerubali a dii donxen Yotami nan tun lu, amasoto na bata yi a luxun.

<sup>6</sup> Siken kaane nun Beti-Milo kaane birin yi e malan wudi gbeen dexon gem dexon naxan doxi Siken yi. E yi sa Abimeleki doxo mangan na menni.

### *Yotami a sandana*

<sup>7</sup> Yotami yi na me. A yi sa ti Garisimi geyaan xuntagi, a gbelegbele, a naxa, “Siken fonne, e tuli mati n na, xa e waxi Ala xa e rame.

<sup>8</sup> Loxona nde, wudine siga nen a e xa sa e mangan doxo. E yi a fala Oliwi bili gbeen xa, e naxa, ‘Findi nxo mangan na.’

<sup>9</sup> Koni, Oliwi bili gbeen yi e yabi, a naxa, ‘N xa n me n turen na ba, naxan nafan Ala nun muxune ma, n sa doxo wudin bonne xun na?’

<sup>10</sup> Nayi, wudine yi a fala xode binla xa, e naxa, ‘Fa, i fa doxo nxu xun na.’

<sup>11</sup> Koni, xode binla yi e yabi, a naxa, ‘N xa n me n jaxunna nun n bogi fajin na, n sa doxo wudin bonne xun na?’

<sup>12</sup> Nayi, wudine yi a fala manpa binla xa,\* e naxa, ‘Fa, i fa doxo nxu xun na.’

<sup>13</sup> Koni, manpa binla yi e yabi, a naxa, ‘N xa n me n igen na naxan findixi Ala nun muxune rasewa seen na, n sa doxo wudin bonne xun na?’

<sup>14</sup> Nayi, wudine birin yi a fala koton xa, e naxa, ‘Fa, i fa doxo nxu xun na.’

<sup>15</sup> Koton yi wudine yabi, a naxa, ‘Xa e waxi n doxo feni mangan na e xun na, e fa girindin n nininna ra. Xanamu, teen minima nen koton a yi Liban warine gan.’ ”

<sup>16</sup> “Nba, e Abimeleki doxi mangan na lannayaan nun fetareyaan nin ba? E fan nen Yerubali nun a denbayaan na ba? E a wali fajni kolonxi ba?”

† **8:31: Konyi jaxanle** sariyan sebexi Xoroyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra naxan sotoxi a jaxanla ra.

\* **9:12:** Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonna alo manpana e gbee kiini.



17 N fafe yengen so nen e xa, a yi lu sayaan de, a yi e ba Midiyan kaane yii.

18 E tan bata keli n fafe a denbayaan xili ma to, e yi a dii tonge soloferene faxa gemε kedenna fari, e yi a konyi gilena dii xemena Abimeleki doxo mangan na Siken kaane xun na, bayo e ngaxakedenna nan a ra.

19 Xa e lannayaan nan ligan Yerubali nun a denbayaan na to fetareyani, Abimeleki xa findi e sewan na, e fan yi findi a sewan na.

20 Xanamu, teen xa mini Abimeleki yi, a yi Siken kaane gan e nun Beti-Milo kaane, teen yi mini Siken nun Beti-Milo kaane yi, a yi Abimeleki gan!"

21 Na xanbi ra, Yotami yi a gi, a siga Beri taani, a sa lu denaxan yi, a yi a masiga a tada Abimeleki ra.

### *Siken kaane yi murute*

22 Abimeleki yi lu mangayani Isirayila xun na jee saxon.

23 Nayi, Ala yi xaxili jaxin naso Abimeleki nun Siken kaane tagi, Siken kaane yi Abimeleki yanfa.

24 E fe jaxin naxan liga Yerubali a dii tonge soloferene ra, na yi xete e ma, e faxa feen goronna yi lu e ngaxakedenna Abimeleki xun ma naxan e faxa, e nun Siken kaane, naxanye a mali a tadane nun a xunylene faxa.

25 Siken kaane yi muxune ti geyane fari a xili ma, na muxune yi sigatine goronne birin bama nen e yii kira yi. Abimeleki yi na me.

26 Loxona nde, Ebedi a dii xemen Gaala nun a tadane yi fa Siken taani. Siken kaane yi e lannayaan sa a yi.

27 E yi siga e manpa bili nakone yi, e yi sa e manpa bogine bolon, e yi jaxaxaxan naba. E yi so e gbee ala batu banxin kui, e yi donseen don, e yi e min, e yi lu Abimeleki dangε.

28 Ebedi a dii xemen Gaala yi a fala, a naxa, "Nde Abimeleki ra, nde Siken kaane ra naxan a lige en xa wali Abimeleki xa? Yerubali a dii xemen xa mi a ra ba? A yamana kanna xa mi Sebulu ra ba? E bira Xamori xabilan muxune foxo ra, bayo Xamori nan Siken masegexi. En walima Abimeleki xa nanfera?"

29 Xa n tan nan yi Siken kaane xun na nun, n yi Abimeleki kedima nen. N yi a falama nen Abimeleki xa, n naxa, 'I ya ganla fari sa, en yenge.' "

30 Ebedi a dii xemen Gaala naxan falaxi, yamana kanna Sebulu yi na me, a yi xolo.

31 A yi xerane rasiga wundoni Abimeleki ma a faladeni a xa, a naxa, "Ebedi a dii xemen Gaala nun a ngaxakedenne bata fa Siken yi, e taan muxune radinma i xili ma.

32 Nayi, keli kosen na, e nun yamaan naxan i foxo ra, e sa e luxun burunna ra.

33 Xotanni, sogan na te, i fan yi keli, i yi taan yenge. Gaala nun a muxune na mini e xili ma, naxan na i kenεn, i na liga e ra."

34 Abimeleki yi keli kosen na e nun yamaan naxan birin yi a foxo ra, e sa e luxun Siken dexon, e yitaxunxi doxode naanin.

35 Ebedi a dii xemen Gaala yi mini, a ti taan so deen na. Nayi, Abimeleki nun a yamaan yi mini e luxundene yi.

36 Gaala to yamaan to, a yi a fala Sebulu xa, a naxa, "Yamaan godoma keli geyane ma." Sebulu yi a yabi, a naxa, "Geyane nininne na a ra, muxune mi a ra."

37 Gaala mon yi falan tongo, a naxa, "Yamana nde yati godomatson na a ra geyane ma, ganla bonna fama sa keli yiimato wudi gbeen kiraan binni."

<sup>38</sup> Sebulu yi a yabi, a naxa, “I ya fala naxumene minen, i tan naxan yi a falama, i naxa, ‘Nde Abimeleki ra, alogo en xa wali a xa?’ I mi muxuni itoe xan naxaxu ba? Nba, siga, i sa yengen so!”

<sup>39</sup> Gaala yi ti Siken kaane yee ra, a siga Abimeleki yengedeni.

<sup>40</sup> Abimeleki yi a kedi, muxu wuyaxi maxoxin yi lu taan so deen na.

<sup>41</sup> Abimeleki yi sa ti Aruma taani. Sebulu yi Gaala nun a ngaxakedenne kedi Siken taani.

<sup>42</sup> Na xoton bode, Siken kaane yi mini, e siga e xene ma. Abimeleki yi na me.

<sup>43</sup> Nayi, a yi a ganla tongo, a yi a yitaxun doxode saxanna ra, e yi e luxun burunna ra. A to muxune to mine taani, a yi e yenge.

<sup>44</sup> Abimeleki nun ganla doxode keden yi keli e yi e malan taan so deen na, ganla doxode firin yi xee ma kaane yenge, e yi e birin faxa.

<sup>45</sup> Yanyin birin na, Abimeleki taan yenge ma han a yi a no, a yi taan muxune faxa. A yi taan kala, a yi foxon xuya na yiren birin yi.

<sup>46</sup> Na xibarun to sa Siken sanganso makantanxin muxune li, e yi sa e malan Beriti ala batu banxin yire makantanxini.

<sup>47</sup> Abimeleki to na me a ne birin bata e malan,

<sup>48</sup> a yi te Salamon geyaan fari, e nun yamaan naxan birin yi a foxo ra. Abimeleki yi bunbin tongo, a yi wudi yiina nde sege, a yi a sa a kdeen ma. Na xanbi ra, yamaan naxan yi a foxo ra, a yi a fala ne xa, a naxa, “N naxan ligaxi e bata na to, e fan xa na liga mafuren!”

<sup>49</sup> Yamaan birin yi wudi yiine sege, e bira Abimeleki foxo ra. E sa wudi yiine malan yire makantanxin xon, e yi a gan, e nun seen naxanye birin yi a kui. E yi Siken sanganso makantanxin muxune birin faxa, muxu wuli keden, xemene nun naxanle.

### *Abimeleki faxa fena*

<sup>50</sup> Abimeleki yi siga Tebesi taan xili ma. A yi Tebesi kaane yenge, a yi e no.

<sup>51</sup> Sanganso makantanxina nde yi taa tagini, xemene nun naxanle e gi, e sa e malan denaxan yi, e nun taan muxune birin, e yi na balan e xun ma, e te a xuntagi.

<sup>52</sup> Abimeleki yi fa na yire makantanxin yengedeni, a yi a maso deen na, alogo a xa teen so banxin na.

<sup>53</sup> Nayi, naxanla nde yi se din gem e gbeen sin Abimeleki xunni, a yi a xunni bo.

<sup>54</sup> Banxulanna naxan yi a yenge so seene maxalima, Abimeleki yi a fala na xa mafuren, a naxa, “I ya silanfanna botin, i yi n faxa, alogo muxune nama a fala, e naxa, ‘Naxanla nan a faxaxi.’ ” Banxulanna yi a soxon, a yi faxa.

<sup>55</sup> Isirayila kaane to a to a Abimeleki bata faxa, e birin yi xete e konne yi.

<sup>56</sup> Nayi, Ala yi Abimeleki saran a fe naxine ra, a naxan liga a fafe ra, a yi a dii tonge soloferene faxa.

<sup>57</sup> Ala yi Siken kaane saran e fe xosixine birin na. Yerubali a dii xemnen Yotami a dangan yi e suxu.

## 10

### *Kitisaan Tola*

<sup>1</sup> Abimeleki faxa xanbini, Isakari bansonna muxuna nde Puwaa dii xemnen Tola, Dodo mamandenna yi keli a xa Isirayila rakisi. A yi doxi Samiri taani Eframi geya yireni.

<sup>2</sup> A yi findi Isirayila kitisaan na jɛɛ mɔxɔɲɛn nun saxan. A yi faxa, e yi a maluxun Samiri yi.

### *Kitisaan Yayiri*

<sup>3</sup> Tola dangu xanbini, Galadi kaan Yayiri yi ti a jɔxɔni. A yi findi Isirayila kitisaan na jɛɛ mɔxɔɲɛn nun firin.

<sup>4</sup> Dii xɛmɛ tonge saxan nan yi a yii, naxanye yi e masiga tima sofali tonge saxan fari, e yi dɔxi taa tonge saxan nin Galadi yamanani, dɛnaxanye mɔn xili Yayiri taane han to.

<sup>5</sup> Yayiri yi faxa, e yi a maluxun Kamon yi.

### *Kitisaan Yefeta*

<sup>6</sup> Naxan jaxu Alatala yɛɛ ra yi, Isirayila kaane mɔn yi na liga. E yi Baali sawurane nun Asirate suxurene batu, e nun Arami kaane nun Sidɔn kaane nun Moyaba kaane nun Amonine nun Filisitine alane. E yi e mɛ Alatala ra, e mi fa a batu sɔnɔn.

<sup>7</sup> Alatala yi xɔɔ Isirayila kaane ma, a yi e sa Filisitine nun Amonine sagoni.

<sup>8</sup> E yi fɔɔ Isirayila kaane birin tɔɔ naxanye yi dɔxi Yurudɛn mɛɛmɛɛn sogeteden binni Galadi yi Amoline yamanani.

<sup>9</sup> Amonine fan yi Yurudɛn baan gidi Yuda bɔnsɔnna muxune nun Bun-yamin bɔnsɔnna muxune nun Efirami bɔnsɔnna muxune xili ma. Isirayila kaane birin yi jaxankata han.

<sup>10</sup> Nayi, Isirayila kaane yi Alatala maxandi, e naxa, “Nxu bata yulubin liga, bayo nxu bata nxu mɛ nxɔ Ala ra, nxu yi Baali sawurane batu.”

<sup>11</sup> Alatala yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Misiran kaane nun Amoline nun Amonine nun Filisitine

<sup>12</sup> nun Sidɔn kaane nun Amalekine nun Mayon kaane to ɛ jaxankata, ɛ to n mafan, n mi yi ɛ rakisi ba?

<sup>13</sup> Koni, ɛ yi ɛ mɛ n na, ɛ yi ala gbɛtɛne batu. Na ma, n mi ɛ rakisɛ mumɛ!

<sup>14</sup> ɛ siga, ɛ bata seen naxanye yatɛ ɛ alane ra, ɛ sa ne mafan, ne xa ɛ rakisi ɛ jaxankatani.”

<sup>15</sup> Isirayila kaane yi Alatala yabi, e naxa, “Nxu bata yulubin tongo. Naxan na i kɛnɛn, na liga nxu ra, koni, yandi, tin, i xa nxu rakisi to!”

<sup>16</sup> E yi ala xɔɲɛne ba e tagi, e yi Alatala batu. Na ma, Ala yi kininkinin Isirayila kaa jaxankataxine ma.

<sup>17</sup> Amonine yi sa e malan daaxadeni Galadi yi, Isirayila kaane yi sa e malan daaxadeni Misipa yi.

<sup>18</sup> Nayi, yamaan nun Galadi kutigine yi a fala e bode xa, e naxa, “Nde singe Amonine yɛngɛ fɔɛ? Naxan na na liga, na kanna findima nɛn Galadi kaane mangan na.”

## 11

### *Kitisaan Yefeta*

<sup>1</sup> Sofa kɛndɛn nan yi Galadi kaan Yefeta ra. Yalunden nan yi a nga ra, a fafe yi xili nɛn Galadi.

<sup>2</sup> Galadi a jaxanla dii xɛmɛne bari a xa nɛn. Na jaxanla diine to gbo, e yi Yefeta kedi, e naxa, “I mi nxu fafe kɛɛn se sɔtɔma, bayo jaxalan gbɛtɛ nan ma dii i tan na.”

<sup>3</sup> Nayi, Yefeta yi a gi a ngaxakedenne bun, a yi siga Tobo yamanani. Fuyantenna ndee yi e malan Yefeta fɛma, e yi bira a fɔxɔ ra.

4 Waxatidi to dangu, Amonine yi Isirayila kaane yenge.

5 Na ma, Galadi fonne yi siga Yefeta fendeni Tobo yamanani.

6 E yi a fala Yefeta xa, e naxa, “Fa, i fa findi nxɔ mangan na, en yi Amonine yenge.”

7 Yefeta yi Galadi fonne yabi, a naxa, “E tan xa mi n naɲaxu ba, ε yi n kedi n fafe konni? Nanfera ε fama n fɔxɔ ra iki a ε kontɔfilixi?”

8 Galadi fonne yi a fala Yefeta xa, e naxa, “Nxu faxi i fema na nan yatigi ra, alogo en birin xa siga, i sa Amonine yenge, i findi nxɔ mangan na, e nun Galadi kaane birin.”

9 Yefeta yi Galadi fonne yabi, a naxa, “Xa en birin siga Amonine yengedeni, Alatala yi sa e sa n sagoni, n tan nan findima ε mangan na na yi.”

10 Galadi fonne yi Yefeta yabi, e naxa, “Alatala nan en seren na! Nxu na ligama nen.”

11 Yefeta yi bira Galadi fonne fɔxɔ ra, e yi siga. Yamaan yi a findi sofa kuntigin na. Yefeta mɔn yi xεε falane birin ma Alatala yεtagi Misipa yi.

### *Yefeta yi xεrane rasiga*

12 Yefeta yi xεrane rasiga a faladeni Amonine mangan xa, a naxa, “Nanse xɔli i ma nxu xa, i to fama nxɔ yamanan yengedeni?”

13 Amonine mangan yi Yefeta yabi, a naxa, “Isirayila kaane to mini Misiran yi konyiyani, e yi n ma bɔxɔn tongo, keli Arinon baan ma siga Yaboko xudena ma han Yuruden baana. Iki, ε ne raxεε nxu ma bɔɲε xunbenli.”

14 Yefeta mɔn yi xεrane rasiga a faladeni Amonine mangan xa, a naxa,

15 “Isirayila kaane mi Moyaba bɔxɔn tongoxi, e mi Amonine yamanan tongoxi.

16 E to yi kelima Misiran yi waxatin naxan yi, e mini tonbon yiren nin siga han Gbala Baana siga Kadesi yi.

17 Nayi, Isirayila kaane yi xεrane rasiga a faladeni Edɔn mangan xa, e naxa, ‘Tin nxu xa dangu i ya yamanani.’ Koni, Edɔn mangan mi tin. A fan yi xεrane rasiga Moyaba mangan ma, na fan yi tondi, Isirayila kaane yi lu Kadesi yi.

18 Na xanbi ra, e yi siga tonbon kiraan xɔn. E yi Edɔn nun Moyaba yamanane mabilin, e sa lu Arinon baan dεxɔn, e mi so Moyaba yamanani, bayo Arinon yi findixi Moyaba danna nan na.

19 Isirayila kaane yi xεrane rasiga Amorine mangan Sixɔn ma naxan yi mangayani Xεsibɔn taani. Isirayila kaane yi a fala a xa, e naxa, ‘A lu nxu xa dangu i ya yamanani siga nxɔ yamanani.’

20 Koni, Sixɔn mi tin, a yi a ganla birin malan yenge so xinla ma, e yi sa e malan Yahasi yi, e sa Isirayila kaane yenge.

21 Alatala, Isirayilaa Ala yi Sixɔn nun a ganla birin sa Isirayila kaane sagoni, e yi e nɔ. Amorine yi dɔxi bɔxɔn naxanye birin yi, Isirayila kaane yi ne birin tongo,

22 keli Arinon baan ma siga han Yaboko xudena, keli tonbonni siga han Yuruden baana.

23 Alatala, Isirayilaa Ala bata Amorine bɔxɔn so Isirayila kaane yii, a yamana, i tan waxi na nan ba fe yi nxu yii ba?

24 I ya ala Kemosi bɔxɔn naxan soxi i yii, na i yii. Nayi, Alatala, nxɔ Ala bɔxɔn naxan soxi nxu yii, na luma nen nxu yii.

25 I mirixi a ma a i senben gbo Balaki xa ba, Siporo a dii xεmɛna, Moyaba mangana? Anu, a tan mi yenge gidixi Isirayila kaane ma!

<sup>26</sup> Xabu ɲεε kεmε saxan, Isirayila kaane dɔxi Xesibɔn nun a rabilinna taane yi, e nun Aroyeri nun a rabilinna taane, e nun taan naxanye birin Arinon baan dε. Nanfera nayi han to ε mi ne xunba?

<sup>27</sup> N tan xa mi hakεn ligaxi i ra, i tan nan fe ɲaxin ligaxi n tan na, i yi n yεngε. Alatala xa kitin sa Isirayila kaane nun Amonine tagi.”

<sup>28</sup> Amonine mangan mi a tuli mati Yefeta a falane ra.

### *Yefeta a kolɔna*

<sup>29</sup> Nayi, Alatalaa Nii Sariɲanxin yi godo Yefeta ma, a yi Galadi nun Manase yamanane yisiga, dangu Misipe taani Galadi yamanani, siga Amonine xili ma.

<sup>30</sup> Yefeta yi dε xuiin tongo Alatala xa, a naxa, “Xa i Amonine sa n sagoni,

<sup>31</sup> naxan yo mini n ma banxini a fa n nalandeni, n na xεtε n konni xunna kenli sa keli Amonine yεngεdeni, n na fima nεn Alatala ma, n yi a gan saraxan na.”

<sup>32</sup> Yefeta yi siga Amonine yεngεdeni, Alatala yi e sa a sagoni.

<sup>33</sup> A yi taa mɔxɔɲε kala, fɔlɔ Aroyeri taan ma siga han Miniti taana, siga Abeli-Keramin ma. Ala yi Amonine rayarabi Isirayila kaane xa.

### *Yefetaa dii tεmena fe*

<sup>34</sup> Yefeta yi so a konni Misipa yi. A dii tεmεn yi mini a bodonɲε a ralandeni tanban xuiin ma. Na dii kedenna nan tun yi a yii, ba na ra, dii tεmε gbεtε mi yi na, dii xεmε yo mi yi na.

<sup>35</sup> A to a to, a yi a domani bɔ, a naxa, “N bata yigitεge! I tan nan n tixi tɔrɔn ma. N bata dε xuiin tongo Alatala xa, n mi na kale mumε.”

<sup>36</sup> A diin yi a fala a xa, a naxa, “Baba, i bata dε xuiin tongo Alatala xa, a yi i yaxune Amonine sa i sagoni, na ma, a liga n na alo i dε xuiin naxan tongoxi.”

<sup>37</sup> A mɔn yi a fala a fafe xa, a naxa, “Kike firin fi n ma alogo nxu nun n lanfane xa siga geyane fari, nxu sa wuga mεnni bayo n faxama nεn, n mi dɔxɔ xεmε taa ra.”

<sup>38</sup> A yi a yabi, a naxa, “Siga!” A yi kike firin fi a ma. E nun a lanfane yi sa wuga a fe ra geyane fari bayo a faxama nεn a mi dɔxɔ xεmε taa ra.

<sup>39</sup> Na kike firinne ɲanxin na, a mɔn yi fa a fafe fεma, a yi a dε xuiin nakamali a fari. A munma yi xεmεn kolon.

Xabu na lɔxɔni, ito yi findi namunna ra Isirayila yi:

<sup>40</sup> Nεε yo ɲεε, Isirayila sungutunne sa Yefeta, Galadi kaana dii tεmεn wugama nεn xi naanin.

## 12

### *Yefeta nun Efirami kaane fe*

<sup>1</sup> Efirami kaane yi e malan e siga Safon taani a faladeni Yefeta xa, e naxa, “Nanfera i danguxi, i siga Amonine yεngεdeni i mi a fala nxu xa en birin yi siga? Nxu waxi ε nun i ya banxin gan feni.”

<sup>2</sup> Yefeta yi e yabi, a naxa, “Yεngε gbeen so nεn nxu nun n ma yamaan nun Amonine tagi, koni n to ε xili, ε mi n mali.

<sup>3</sup> N to a to ε mi fama n malideni, n yi tin sayaan ma, n sa Amonine yεngε. Alatala yi e sa n sagoni. Nanfera nayi ε fa fama n xili ma to?”

<sup>4</sup> Yefeta yi Galadi kaane birin malan Efirami kaane yεngε xinla ma. Galadi kaane yi Efirami kaane faxa yεngεni, ne naxanye yi a falama, e naxa, “E tan Galadi kaane, ε findixi muxu gixine nan na Efirami bɔnsɔnni siga Manase bɔnsɔnni!”

<sup>5</sup> Na xanbi ra, Galadi kaane yi Yurudɛn baan kirane birin suxu Efirami kaane yɛɛ ra. Xa Efirami muxu gixina nde yi wa dangu feni, Galadi kaane yi a falama nɛn, e naxa, “Efirami kaan nan i tan na ba?” Na kanna yi e yabima nɛn, a naxa, “ɛn-ɛn.”

<sup>6</sup> Nayi, e yi a falama a xa nɛn, e naxa, “Xuini ito fala: Xiboleti.” Koni, na kanna fan yi a falama nɛn, a naxa, “Siboleti” bayo a mi yi nɔɛ a falɛ a kiini. Nayi, Galadi kaane yi a suxuma nɛn, e yi a kɔɛ raxaba Yurudɛn baan dɛ. Na waxatini, e yi muxu wuli tonge naanin muxu wuli firin naxɔri Efirami yi.

<sup>7</sup> Yefeta lu nɛn kitisani Isirayila yi jɛɛ sennin. Na xanbi ra, Yefeta Galadi kaan yi faxa, e yi a maluxun Galadi taana nde yi.

### *Ibisan nun Elon nun Abadon*

<sup>8</sup> Yefeta dangu xanbini, Betɛlɛmi kaana Ibisan yi findi kitisaan na Isirayila yi.

<sup>9</sup> A dii xɛmɛ tonge saxan e nun dii tɛmɛ tonge saxan nan sɔtɔ, a yi a dii tɛmɛ tonge saxan fi bɔnsɔn gbɛtɛye yi, a yi jaxalan tonge saxan fen a dii xɛmɛnɛ xa bɔnsɔn gbɛtɛye yi. A lu nɛn kitisani Isirayila yi jɛɛ solofere.

<sup>10</sup> Ibisan yi faxa, e yi a maluxun Betɛlɛmi yi.

<sup>11</sup> A tan danguxina, Elon Sabulon kaan yi findi kitisaan na Isirayila yi. A lu nɛn kitisani jɛɛ fu.

<sup>12</sup> Sabulon kaana Elon yi faxa, e yi a maluxun Ayalɔn taani Sabulon yamanani.

<sup>13</sup> Na danguxina, Piraton kaan Hileli a dii xɛmɛna Abadon yi findi kitisaan na Isirayila yi.

<sup>14</sup> A yi dii xɛmɛ tonge naanin nun mamanden tonge saxan sɔtɔ naxanye yi e masiga tima sofali tonge solofere fari. A lu nɛn kitisani Isirayila yi jɛɛ solomasɛɛ.

<sup>15</sup> Hileli a diina Abadon yi faxa, e yi a maluxun Piraton yi Efirami yamanani Amalekine geya yireni.

## 13

### *Samisɔn bari fena*

<sup>1</sup> Isirayila kaane mɔn yi fe jaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. Alatala yi e sa Filisitine sagoni jɛɛ tonge naanin.

<sup>2</sup> Xɛmɛna nde yi Sora taani Dan bɔnsɔnni, a yi xili Manowa. Gbantani nan yi a jaxanla ra, dii yo mi yi a yii.

<sup>3</sup> Alatalaa malekan yi mini a jaxanla xa, a yi a fala a xa, a naxa, “Gbantani nan i ra, dii mi i yii, koni, i fudikanma nɛn, i yi dii xɛmɛn bari.

<sup>4</sup> Fɔlɔ iki ma, i yetɛ suxu, i nama dɔlɔn min, i nama manpaan min, i nama se haramuxi yo don,

<sup>5</sup> bayo i fudikanma nɛn, i dii xɛmɛn bari. A xunna mi bima, bayo i diin naxan barima, na rasarijanma nɛn Ala xa benun a xa bari waxatin naxan yi, a tan nan Isirayila xunbama Filisitine yii.”

<sup>6</sup> Naxanla yi sa na fala a xɛmɛn xa, a naxa, “Alaa muxuna nde bata fa n fɛma, a yi luxi alo Alaa malekana nde, a yi magaxu han. N mi a maxɔdin a keliden ma, a mi a xinla fan fala n xa.

<sup>7</sup> Koni, a fala n xa nɛn, a naxa, ‘I fudikanma nɛn, i dii xɛmɛn bari. Nayi, fɔlɔ iki ma, i nama dɔlɔn min, i nama manpaan min, i nama se haramuxi yo don, bayo i diin naxan barima, na rasarijanma nɛn Ala xa, benun a xa bari waxatin naxan yi han a faxa lɔxɔna.’ ”

<sup>8</sup> Nayi, Manowa yi Alatala maxandi, a naxa, “Marigina, i Alaa muxun naxan nafaxi, i mɔn xa a rafa n ma alogo a xa a yita nxu ra nxu lan nxu xa naxan liga diin xa naxan fama barideni.”

<sup>9</sup> Ala yi Manowa xuiin name, Alaa malekan mɔn yi fa ɲaxanla fema, a yi sa a li xɛɛn ma, a xɛmɛn Manowa mi yi a fema.

<sup>10</sup> A yi a gi mafureɛn, a sa a fala a xɛmɛn xa, a naxa, “Xɛmɛn naxan fa n fema na lɔxɔni, a mɔn bata fa!”

<sup>11</sup> Manowa yi keli, a bira a ɲaxanla fɔxɔ ra, e siga xɛmɛn fema, a yi a fala a xa, a naxa, “I tan nan falan ti ɲaxanli ito xa ba?” Malekan yi a yabi, a naxa, “Ɔn, n tan nan yi a ra.”

<sup>12</sup> Manowa yi a fala a xa, a naxa, “I ya falane na kamali waxatin naxan yi, nxu lan nxu xa bira sariyan mundun fɔxɔ ra lan diin ma?”

<sup>13</sup> Alatalaa malekan yi Manowa yabi, a naxa, “N naxan birin falaxi i ya ɲaxanla xa, a xa na liga.

<sup>14</sup> A nama manpa bogi yo don, a nama dɔlɔn min, a nama manpaan min, a nama donse haramuxi yo don, a xa n ma yamarine suxu ki fajɪ.”

<sup>15</sup> Manowa yi a fala Alatalaa malekan xa, a naxa, “Tin, nxu xa sii dii suben ɲin i xa.”

<sup>16</sup> Alatalaa malekan yi Manowa yabi, a naxa, “Xa i kankan n ma, n mi i ya donseen donma, koni xa i wa saraxa gan daxin ba feni Alatala xa, i na ligeɛnɛn!” Manowa mi yi a kolon a Alatalaa malekan nan yi a ra.

<sup>17</sup> Nayi, Manowa yi a fala Alatalaa malekan xa, a naxa, “I xili di, alogo nxu xa i binya, i ya falan na kamali waxatin naxan yi?”

<sup>18</sup> Alatalaa malekan yi a yabi, a naxa, “Nanfera i n xinla maxɔdinma? Wundon nan na ra.”

<sup>19</sup> Nayi, Manowa yi sii diin nun bogise saraxan tongo, a yi saraxa gan daxin ba Alatala xa gɛmɛna nde fari. Kabanako fena nde yi liga Manowa nun a ɲaxanla yɛtagi.

<sup>20</sup> Tɛɛ dɛgɛn yi tema waxatin naxan yi, Alatalaa malekan yi te tɛɛ dɛgɛni. Nayi, Manowa nun a ɲaxanla yi bira, e yi e yɛtagin lan bɔxɔn ma.

<sup>21</sup> Alatalaa malekan mi fa a yɛtɛ makɛnɛn Manowa nun a ɲaxanla xa. Nayi, Manowa yi a kolon a Alatalaa malekan nan yi a ra.

<sup>22</sup> Manowa yi a fala a ɲaxanla xa, a naxa, “En faxama nɛn! En bata Ala to!”

<sup>23</sup> A ɲaxanla yi a yabi, a naxa, “Xa Alatala yi waxi en faxa feni, a mi yi en ma saraxa gan daxin nun en ma bogise saraxan nasuxuma nun, a mɔn mi yi feni itoe birin yitama en na nun, a mɔn mi yi tinɲɛ en yi fe sifani itoe mɛ.”

<sup>24</sup> ɲaxanla yi a dii xɛmɛn bari, a yi a xili sa Samisɔn. Diin yi gbo, Alatala yi barakan sa a fe yi.

<sup>25</sup> A to dɔxɔ daaxadeni Dan yamanani Sora taan nun Esetayoli taan tagini, Alatalaa Nii Sariɲanxin yi a wanla kɛ folɔ a dunuɲa yi gidini.

## 14

### *Samisɔn yi Filisiti ɲaxanla dɔxɔ*

<sup>1</sup> Samisɔn yi siga Timana taani, a yi sa ɲaxanla nde to Filisiti sungutunne yɛ.

<sup>2</sup> A to xɛtɛ, a yi a fala a fafe nun a nga xa, a naxa, “N bata ɲaxanla nde to Timana yi Filisiti sungutunne yɛ, ɛ a fen n xa n ma ɲaxanla ra.”

<sup>3</sup> A fafe nun a nga yi a yabi, e naxa, “Naxalan yo mi i ngaxakedenne dii tɛmɛne yɛ en ma yamani ba, fɔ i siga han Filisitine konni, Ala kolontarene,

i sa jaxanla tongo menni?" Samison yi a fala a fafe xa, a naxa, "A fen n xa n ma jaxanla ra, bayo a tan nan nafa n ma."

<sup>4</sup> A fafe nun a nga mi yi a kolon a na yi kelixi Alatala nan ma. Bayo Samison yi yengen nan fenma Filisitine ra. Na waxatini, Filisitine yi Isirayila kaane xun na.

<sup>5</sup> Samison nun a fafe nun a nga yi siga Timana yi. E to sa Timana manpa bili nakoon li, yata senbemanana nde yi mini Samison ma, a wurundunma.

<sup>6</sup> Alatalaa Nii Sarijanxin yi godo Samison ma, a yiigenla yi yatani bo alo sii diin nan yi a ra. Koni, a mi na fala a fafe nun a nga xa.

<sup>7</sup> Nayi, a siga, e nun jaxanla yi sa falan ti, a yi rafan a ma.

<sup>8</sup> Waxatidi to dangu, Samison mon yi keli, a xa siga Timana yi a jaxanla tongodeni, a yi dangu yatan binbin matoe kira yi, a yi kumi jehene li soe yatan binbini, e bata yi e yatan sa.

<sup>9</sup> A yi nde tongo, a siga a donje kira yi. Na xanbi ra, a to a fafe nun a nga feman li, a yi nde so e yii, e yi a don. Koni, a mi a fala e xa a na kumin baxi yatan binbini.

<sup>10</sup> Samison fafe yi siga jaxanla konni. Samison yi sewa bandena nde yiton menni, bayo banxulanne yi na nan ligama.

<sup>11</sup> Filisitine to a to, e yi muxu tonge saxan sugandi siga a matideni.

<sup>12</sup> Samison yi a fala e xa, a naxa, "N xa sandana nde sa e xa. Xa e a bunna fala n xa xi solofere sewa bande donni ito bun, n doma faji tonge saxan soe e yii, e nun tonge saxan gbete ye.

<sup>13</sup> Koni, xa e mi no a bunna fale, e tan nan doma faji tonge saxan soma n yii, e nun tonge saxan gbete ye." E yi a yabi, e naxa, "I ya sandan sa, nxu tuli matixi i ra."

<sup>14</sup> A yi a fala e xa, a naxa,  
 "Naxan seen donma,  
 donseen minixi na nin,  
 naxan senbe gbo,  
 jaxunna yi mini na yi.  
 Nanse na ra?"

Xi saxan, e mi no a bunna fale.

<sup>15</sup> Xi solofere laxonni, e yi a fala Samison ma jaxanla xa, e naxa, "I ya xemen nadin, a xa sandan bunna fala nxu xa. Xanamu, nxu i ganma nen, e nun i fafe a denbayaan birin. E nxu xilixi nen alogo e xa fa nxu yii geli?"

<sup>16</sup> Samison ma jaxanla yi siga wuge, a sa a fala a xa, a naxa, "N mi rafan i ma, i mi n xanuxi, i bata sandan sa n kon kaane bun, koni i mi a bunna falaxi n tan xa." A yi a yabi, a naxa, "N mi a bunna falaxi n fafe xa, n mi a falaxi nga xa, n xa na fala i tan nan xa ba?"

<sup>17</sup> A yi lu wuge na xi solofere donse donna bun. Xi solofere laxonni, Samison yi a bunna fala a xa, bayo a bata yi a xaxinla ye so, a sa a fala a kon kaane xa.

<sup>18</sup> Taan muxune yi a fala Samison xa xi solofere laxonni benun sogen xa bira, e naxa,  
 "Nanse jaxun kumin xa,  
 nanse senbe gbo yatan xa?"

A yi a fala e xa, a naxa,  
 "Xa e mi yi xeen bi n ma jinge sungutunna ra nun,  
 e mi yi sandan bunna kolonma nun."



<sup>19</sup> Alatalaa Nii Sarijanxin yi godo a ma, a yi siga Asikalɔn taani. A sa muxu tonge saxan faxa mɛnni, a yi e dugine tongo, a yi e so muxune yii naxanye sandan bunna fala. A xɔlɔxin yi xεtε a fafe konni.

<sup>20</sup> E yi Samisɔn ma ɲaxanla so banxulanna yii naxan bata yi Samisɔn mati.

## 15

### *Samisɔn yi a gbeen ɲɔxɔ*

<sup>1</sup> Waxatidi to dangu, murutu xaba waxatini, Samisɔn yi siga a ɲaxanla xɔn, yεxεε diina a yii. A yi a fala, a naxa, “N xa so n ma ɲaxanla banxini.” Koni, a ɲaxanla fafe mi tin a so.

<sup>2</sup> A yi a fala Samisɔn xa, a naxa, “N yengi yi a ma a mi rafan i ma, n bata a so i lanfaan yii. Koni, a xunyɛn be, xa i na xɔn, i na tongo a ɲɔxɔn na.”

<sup>3</sup> Samisɔn yi a fala, a naxa, “Muxu yo mi n yatε kala tiin na iki, xa n fe ɲaxin liga Filisitine ra.”

<sup>4</sup> Samisɔn yi siga. A yi sa xulumase kεmε saxan suxu, a yi e xunle xidi e bode ra, a yi xaye xidin xidi e xunle ra.

<sup>5</sup> A yi e radεge, a yi xulumaseene beɲin Filisitine murutu xεene yi, e yi murutu tɔnsɔnne birin gan e nun e manpa bili nakɔne siga han oliwi bili xεene.

<sup>6</sup> Filisitine yi muxune maxɔdin, e naxa, “Nde ito ligaxi?” E yi e yabi, e naxa, “Samisɔn, Timana kaan bitanna, bayo a bata a ɲaxanla ba a yii, a yi a so a lanfaan yii.” Filisitine yi siga e sa na ɲaxanla nun a fafe gan.

<sup>7</sup> Samisɔn yi a fala e xa, a naxa, “Bayo ε tan a ligama i kii nin, n mi diɲε fɔ n nan n gbeen ɲɔxɔ.”

<sup>8</sup> A yi e yεnge ki faɲi, a yi muxu wuyaxi faxa. Na xanbi ra, a sa dɔxɔ Etami faranna ra.

### *Samisɔn yi muxu wuli keden faxa*

<sup>9</sup> Nayi, Filisitine yi sa e malan Yuda kaane xili ma, e yi e sofa ganla ti Lehi rabilinni.

<sup>10</sup> Yuda kaane yi e maxɔdin, e naxa, “Nanfera ε faxi nxu xili ma?” E yi e yabi, e naxa, “Nxu faxi Samisɔn nan xidideyi, alogo a naxan ligaxi nxu ra, nxu fan xa na liga a ra.”

<sup>11</sup> Nayi, Yuda kaan muxu wuli saxan yi siga Etami faran dεen na, e sa a fala Samisɔn xa, e naxa, “I mi a kolon a Filisitine fangan gbo en xa? I nanse ligaxi en na ito ra?” A yi e yabi, a naxa, “E naxan ligaxi n na, n fan na nan ligaxi e ra.”

<sup>12</sup> E a fala a xa, e naxa, “Nxu faxi i xididen nin, alogo nxu xa i so Filisitine yii.” Samisɔn yi a fala e xa, a naxa, “E kɔlɔ n xa a ε mi n faxama.”

<sup>13</sup> E yi a yabi, e naxa, “Nxu mi i faxama, nxu waxi i xidi feen nan tun yi, nxu yi i so e yii.” E yi a xidi luti nεne firin na, e yi a ramini faranna ra.

<sup>14</sup> Samisɔn to so Lehi yi, Filisitine yi gbelegbele a xili ma. Nayi, Alatalaa Nii Sarijanxin yi godo a ma. Lutin naxanye yi a yiine ma, ne yi lu alo e ganxin nan yi a ra, e yolon a yiine ra.

<sup>15</sup> A yi sofanla nde faxaxin gbεgbε xɔri xinden to biraxi, a yi a tongo, a yi muxu wuli keden faxa na ra.

<sup>16</sup> Samisɔn yi a fala, a naxa, “N na e faxa alo sofanle sofanla gbεgbε xɔnna ra. N bata muxu wuli keden faxa

sofanla gbεgbε xonna ra.”

<sup>17</sup> A to yelin falan tiyε, a yi na gbεgbε xonna rawoli ayi. E yi menna xili sa gbεgbε xori geyana.

<sup>18</sup> Min xonla yi Samison suxu, a yi Alatala maxandi, a naxa, “I tan nan kisi gbeeni ito fixi i ya walikeen ma. Iki, n fa faxama ige xonla nan ma, n faxε Ala kolontarene yii ba?”

<sup>19</sup> Nayi, fanyen naxan yi Lehi yi, Ala yi na bε, igen yi mini. Samison yi a min, a niin mεn yi yifan a ma. E yi menna xili sa, a En-Hakore\*, menna mεn Lehi yi han to.

<sup>20</sup> Samison yi kitin sa Isirayila yi Filisistine waxatini jεε mεxεjε.

## 16

### *Samison Gasa taani*

<sup>1</sup> Samison yi siga Gasa taani, a sa jaxalan yalunxina nde to menni, a so a konni.

<sup>2</sup> Gasa kaane yi a mε a Samison bata fa na yi. E yi na rabilin, e yi dεxε a yεε ra kεna ngan na taan nabilinna yinna so dεen na. E lu a fale e bode xa, e naxa, “Subaxani, en yi a faxa.”

<sup>3</sup> Koni, Samison yi lu saxi han kεε tagin yi maso. Kεε tagin to a li, a yi keli, a yi taan so dε balanxin suxu e nun a senbetenne, a yi e nun e balan wurene tala bεxoni, a yi e sa a kεε ma, a siga e ra Xebiron geyaan xuntagi.

### *Dalila yanfantenyana*

<sup>4</sup> Na danguxina, jaxanla nde yi rafan Samison ma Soreki lanbanni, na jaxanla yi xili nεn Dalila.

<sup>5</sup> Filisistine kuntigi suulunne yi siga na jaxanla fεma, e sa a fala a xa, e naxa, “A rakunfa i ma, alogo i xa a kolon naxan a senben nagboxi ayi, alogo nxu xa nε a suxε kii naxan yi, nxu yi a xidi, nxu yi a senben ba a yi, nxu keden kedenna birin gbeti gbanan wuli keden kεmε soε i yii.”

<sup>6</sup> Dalila yi a fala Samison xa, a naxa, “N bata i mafan, a fala n xa i senbe gbeen fataxi nanse ra e nun mεn i xidε naxan na, i senben yi jnan.”

<sup>7</sup> Samison yi a yabi, a naxa, “Xa muxune n xidi luti nεnεn kidi daxi solofere ra, naxanye munma xara singen, n senben janna nεn, n lu alo muxun bonne.”

<sup>8</sup> Nayi, Filisistine kuntigine yi fa luti nεnεn kidi daxi solofere ra Dalila xεn, naxanye munma yi xara singen. Dalila yi a xidi ne ra.

<sup>9</sup> Anu, muxune yi malanxi a xili ma banxini. Dalila yi a fala a xa, a naxa, “Samison! Filisistine bata fa i xili ma!” A yi lutine bolon, alo tεen lutin bolonma kii naxan yi. Nayi, a senben binla mi kolon.

<sup>10</sup> Dalila yi a fala Samison xa, a naxa, “I bata n mayenden, i bata wulen fala n xa. Iki, n bata i mafan a fala n xa i xidε kii naxan yi.”

<sup>11</sup> A yi a fala a xa, a naxa, “Xa muxune n xidi luti nεnεne ra naxanye munma rawali singen, n senben janna nεn nayi, n yi lu alo muxun bonne.”

<sup>12</sup> Dalila yi luti nεnεne tongo, a yi a xidi ne ra. Muxune mεn yi tixi a xili ma banxini. Dalila yi a fala a xa, a naxa, “Samison! Filisistine bata fa i xili ma!” A yi lutine bolon alo garin nan yi a yiine ma.

<sup>13</sup> Dalila yi a fala Samison xa, a naxa, “Han to i n mayendenma, i wulen falama n xa. A fala i xidε kii naxan yi.” A yi a fala a xa, a naxa, “I xa n xun sεxεn dεnbεxin kira soloferene dεgε gεsε sεxεn wudin na.”

\* **15:19: En-Hakore:** a bunna nεn fa fala “Tigin muxun xa naxan Ala maxandi.”

14 Nayi, Dalila yi na liga, a yi e xidi wudin na. Na xanbi ra, a yi gbelegbele, a naxa, “Samisɔn! Filisitine bata fa i xili ma!” Samisɔn yi xulun, a yi gese sɔxɔn wudin tala.

15 Dalila yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i a falaxi, i naxa, ‘I rafan n ma!’ Anu, i mi laxi n na? I bata n mayenden sanja ma saxan, i mi tin i senbe gbeen binla fale n xa.”

16 Dalila yi lu a tɔre na fala kedenna ra lɔxɔ yo lɔxɔ, a mi yi a danma han Samisɔn niin yi rapaxu a ma.

17 Nayi, Samisɔn yi a wundon fala a xa, a naxa, “Han to n xunna mi bi, bayo n tan nasarijanxin na a ra Ala xa benun n xa bari waxatin naxan yi. Xa n xunna bi, n senben janma nen, n lu alo muxun bonne.”

18 Dalila to a kolon a Samisɔn bata a wundon fala a xa, a yi sa na fala Filisitine kuntigine xa, a naxa, “Iki, ε fa, bayo Samisɔn bata a wundon fala n xa.” E yi siga gbetin na e yii a konni e naxan ma fe fala a xa.

19 Dalila yi Samisɔn naxi a sanne fari, a yi muxune xili, e yi a xun seɣen denbexin kira soloferene bi, e yi a senben ba fɔlɔ a yi.

20 Dalila yi a fala a xa, a naxa, “Samisɔn! Filisitine bata fa i xili ma!” A to xulun, a murixi a ma, a naxa, “N na n sɔtɔma nen ito ra alo n darixi a ra kii naxan yi.” Koni, a mi yi a kolon a Alatala bata yi a masiga a ra.

21 Filisitine yi Samisɔn suxu, e yi a yeene rate a kui, e yi siga a ra Gasa taani, e yi a xidi sula yɔlɔnxɔnna ra. E yi Samisɔn karahan a xa lu se din gɛmen firifire kaso banxini.

### *Samisɔn faha fena*

22 Na waxatini, xabu a xunna bi, a xun seɣene bata yi mini fɔlɔ.

23 Lɔxɔna nde, Filisitine kuntigine yi e malan alogo e xa e nɔ sɔtɔn sewan naba, e yi saraxa gbeen ba Dagɔn xa, e ala. E sigin sama, e naxa, “Nɔ ala bata Samisɔn fi nxu ma Filisitine yaxuna.”

24 Yamaan to na to, e lu e ala matɔxe, e naxa, “Nɔ ala bata nxu yaxun sa nxu sagoni, naxan yi nɔ yamanan tɔrɔma, a yi nxu faha.”

25 Bayo e yi sewaxi e lu a fale, e naxa, “En Samisɔn xili, a xa fa en yeε ramaxa ayi!” E Samisɔn namini kasoon na, a lu sabaan soε e yetagi alogo e xa gele a ma. E sa a dɔxɔ senbeten firinne longonna ra.

26 Banxulanna naxan yi Samisɔn yii rasuxuma, Samisɔn yi a fala na xa, a naxa, “N xali senbeten firinne dɛxɔn banxini ito tixi naxanye xunna, alogo n xa n digan e yi.”

27 Banxin yi rafexi xemene nun jaxanle ra, Filisitine kuntigine birin yi na. Muxu wuli saxan jɔxɔn mon yi banxin xuntagi, xemen nun jaxanla, naxanye yi Samisɔn matoma a sabaan soma waxatin naxan yi.

28 Nayi, Samisɔn yi Alatala mafan, a naxa, “N Marigina Alatala! N bata i mafan, i miri n ma. Ala! Senben fi n ma ito keden peeni, n xa n yeε firinne jɔxɔn fi Filisitine ra!”

29 Banxin yi tixi senbeten firinna naxanye xunna, Samisɔn yi a kɔmenna deten keden fari, a yi a yiifanna deten keden fari.

30 Samisɔn yi a fala, a naxa, “Nɔ nun Filisitine xa faha!” A yi senbetenne tuntun a senben birin na, banxin yi bira kuntigine nun muxune fari naxanye yi na. E nun naxanye faha e bode xɔn, ne yi wuya muxune xa dangu a bata yi naxanye faha nun.

<sup>31</sup> A ngaxakedenne nun a fafe a denbayaan birin yi siga a binbin tongo-deni. E to siga a ra, e sa a maluxun Sora nun Esetayoli tagi Manowa gaburun na, a fafe. A findi nɛn kitisaan na Isirayila yi jɛɛ mɔxɔjɛ.

## 17

### *Mike a suxure sawurane*

<sup>1</sup> Xɛmɛna nde yi Efirami geya yireni nun, a yi xili nɛn Mike.

<sup>2</sup> Lɔxɔna nde, a yi a fala a nga xa, a naxa, “Muxuna nde i ya gbeti gbanan wuli keden kɛmɛn tongo nɛn, i yi na kanna danga n yɛɛ xɔri, n tan nan a tongo, a n yii.” A nga yi a fala a xa, a naxa, “Alatala xa barakan sa n ma dii xɛmɛna fe yl.”

<sup>3</sup> A yi na gbetin naxetɛ a nga ma. A nga yi a fala a xa, a naxa, “N waxi gbetini ito dentɛɛ feni Alatala xa, alogo sawurana nde xa rafala i xa gbeti raxulunxi igen na. Iki, n bata a so i yii.”

<sup>4</sup> A gbetin so a nga yii, a nga yi gbetin gbanan kɛmɛ firin tongo, a yi gbetin so wure raxulunna yii. Na yi sawurana nde rafala gbeti raxulunxin na. A yi sa a ti Mike a banxini.

<sup>5</sup> Kiden a nde yi Mike konni. A bata yi batu sena nde rafala e nun suxure gbetɛye, a yi a dii xɛmɛ keden findi e ki muxun na.

<sup>6</sup> Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi, birin yi a kɛnɛn feen nan ligama.

<sup>7</sup> Lewi bɔnsɔnna banxulanna nde yi Bɛtɛlɛmi taani Yuda yamanani.

<sup>8</sup> Na xɛmɛn yi keli Bɛtɛlɛmi yi Yuda yamanani, alogo a xa sa dɔxɔ yire gbetɛ yi. A to yi sigama, a yi sa Efirami geya yiren li, siga han Mike a banxina.

<sup>9</sup> Mike yi a fala a xa, a naxa, “I kelixi minɛn?” A yi a yabi, a naxa, “Lewi bɔnsɔnna muxun nan n na, keli Bɛtɛlɛmi taani Yuda yi, n dɔxɔde fenna nin.”

<sup>10</sup> Mike yi a fala a xa, a naxa, “Lu n konni, i findi n ma denbayana saraxaraliin na, n na i saren fiye gbeti gbanan fu ra jɛɛn ma, e nun dugina ndee nun donsena.” Lewi bɔnsɔnna muxun na yi so a konni.

<sup>11</sup> A yi tin luyɛ Mike konni, naxan a yengi dɔxɔ a xɔn alo a diina.

<sup>12</sup> Na banxulanna yi yigiya Mike konni, a findi a saraxaraliin na.

<sup>13</sup> Mike yi a fala, a naxa, “Waxatina nde Alatala fa hinanma nɛn n na bayo Lewi bɔnsɔnna muxuna nde n konni saraxaraliyani.”

## 18

### *Dan bɔnsɔnna muxune Layisi yi*

<sup>1</sup> Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi nun. Na waxatini mɔn, Dan bɔnsɔnna muxune yi kɛ bɔxɔ fenni e dɔxɛ denaxan yi, bayo han na waxatini, kɛ bɔxɔ mi yi e tan yii alo bɔnsɔnna bonne Isirayila yi.

<sup>2</sup> Dan bɔnsɔnna muxune yi xɛmɛ kɛnde suulun sugandi e yɛ, e yi e rasiga Sora nun Esetayoli yi yamanane matodeni, alogo e xa e rakɔrɔsi. Na muxune yi sa Efirami geya yiren li siga han Mike konni, e yi xi mɛnni.

<sup>3</sup> E to maso Mike a banxin na, e yi Lewi bɔnsɔnna banxulanna xuiin mɛ, e xetɛ e sa a fala a xa, e naxa, “Nde faxi i ra be? I nanse ligan be? I nanse yi be?”

<sup>4</sup> A yi e yabi, a naxa, “Mike bata ito nun ito raba n xa, a n saren fima, n mɔn bata findi a saraxaraliin na.”

<sup>5</sup> E yi a fala a xa, e naxa, “Ala maxɔdin, alogo nxu xa a kolon nxu sigatiin naxan yi, xa na sɔnyama nɛn.”

<sup>6</sup> Saraxaraliin yi e yabi, a naxa, “ɛ siga bɔjɛ xunbenli, Alatala ɛ fɔxɔ ra ɛ sigatini.”

<sup>7</sup> Na xεmε suulunne yi siga, e sa Layisi taan li. E sa muxune li mɛnni naxanye yi bɔɲε xunbenla nun makantanni, alo Sidɔn kaane yi kii naxan yi. Muxu yo mi yi kuntigin mafalama e yamanani. Na muxune yi makuya Sidɔn kaane ra, e hayu mi yi muxu yo ma.

<sup>8</sup> Na muxu suulunne yi siga e ngaxakedenne fεma Sora nun Esetayoli yi, e ngaxakedenne yi e maxɔdin, e naxa, “E nanse toxi?”

<sup>9</sup> E yi e yabi, e naxa, “E fa be! En sa Layisi kaane yεngε. Nxu bata a to, e yamanan fan. E nama lu be ε mi sese ligama, ε mafura sigε na yamanan yεngɛdeni!

<sup>10</sup> E na na li, ε yama fajin toma nɛn na, e dɔxi bɔxɔ fajini. Ala na bɔxɔn soma ε yii nɛn, sese mi dasama dɛnaxan yi bɔxɔ xɔnna fari.”

<sup>11</sup> Nayi, Dan bɔnsɔnna muxu kεmε sennin yi keli Sora nun Esetayoli yi, e siga e yεngε so seene ra e yii.

<sup>12</sup> E yi sa e malan Kiriyati-Yeyarin yi Yuda yi. Nanara, dɛnaxan Kiriyati-Yeyarin xanbi ra, e mɛnna xili sa, a Mahane-Dan\* han to.

<sup>13</sup> E to keli mɛnni, e yi siga Efirami geya yireni, siga han Mike a banxina.

<sup>14</sup> Nayi, na xεmε suulunna naxanye siga Layisi yamanan matodeni, ne yi a fala e ngaxakedenne xa, e naxa, “E xa a kolon fa fala batu sena nde banxini ito kui, e nun sawurane nun suxure gbεtε naxan nafalaxi wure raxulunxin na. Iki, ε tan nan a kolon ε naxan ligama.”

<sup>15</sup> E mɔn yi xεtε mɛnni, e so Lewi bɔnsɔnna banxulanna banxini, Mike konni, e yi a xɔntɔn.

<sup>16</sup> Dan bɔnsɔnna muxu kεmε senninne yi tixi banxin so dɛɛn na, e yεngε so seene suxi e yii.

<sup>17</sup> Xεmε suulunna naxanye siga yamanan matodeni, ne yi so. E yi sawuran tongo, e nun batu seen nun suxure gbεtεye nun suxure sawura gbeti daxina. Saraxaraliin nun muxu kεmε senninne yi tixi dɛɛn na.

<sup>18</sup> A to bodene to soε Mike a banxini, a yi e to sawuran tonge, e nun batu seen nun suxure gbεtεye nun suxure sawura gbeti daxina. Saraxaraliin yi e maxɔdin, a naxa, “E nanse ligan be?”

<sup>19</sup> E yi a yabi, e naxa, “Dundu! I nama fala ti, i bira nxu fɔxɔ ra, i findi nxɔ xabilan saraxaraliin na. Nanse rafan i ma, i findi saraxaraliin na muxu kedenna xa hanma Isirayila bɔnsɔnna nde xa?”

<sup>20</sup> Saraxaraliin yi sεwa, a yi batu seen nun suxurene nun sawurane rasuxu, a bira yamaan fɔxɔ ra.

<sup>21</sup> Dan bɔnsɔnna muxune yi kiraan suxu, e diidine nun e xuruseene nun e goronne tixi e yεε ra.

<sup>22</sup> E bata yi makuya Mike a banxin na, Mike nun a dɔxɔ bodene yi e malan, e yi e sagatan.

<sup>23</sup> E yi gbelegbelema Dan bɔnsɔnna muxune fɔxɔ ra, ne yi xεtε, e yi Mike maxɔdin, e naxa, “Nanse ligaxi? Ganli ito be nanfera?”

<sup>24</sup> A yi e yabi, a naxa, “N tan alan naxanye rafalaxi, ε bata ne nun n ma saraxaraliin tongo, ε yi fa e ra ε yii. Nanse fa luma n yii? Nanfera nayi ε n maxɔdinma, ε naxa, ‘Nanse ligaxi?’ ”

<sup>25</sup> Dan bɔnsɔnna muxune yi a fala a xa, e naxa, “I nama nxu tɔrɔ, xanamu muxuna ndee nxu yε, ne xɔlɔma nɛn i ma, e yi i yεngε. Nayi, ε nun i ya denbayaan yi faxa.”

<sup>26</sup> Na xanbi ra, Dan bɔnsɔnna muxune mɔn yi e sigatiin fɔlɔ. Mike to a to a e senbɛn yi gbo, a yi xεtε a konni.

\* 18:12: *Mahane-Dan*, e kon xuini, na bunna nɛɛn fa fala “Dan dɔxɔdena.”

*Dan nun a yire sariyanxina fe*

<sup>27</sup> Nayi, Dan bɔnsɔnna muxune yi siga Mike a seene ra, a naxanye rafala, e nun saraxaraliin naxan yi a yii. E yi sa Layisi yenge, e yi na yama bɔɓe xunbelixin yenge, e yi e taan gan.

<sup>28</sup> Layisi taan yi Beti-Rexobo lanbanna nin, a yi makuya Sidɔn na, fefe mi yi e nun muxu yo tagi. Nanara, muxu yo mi fa e malideni. Dan bɔnsɔnna muxune mɔn yi taan ti, e dɔɔ na.

<sup>29</sup> E yi taan xili sa, a Dan taana, alo Dan xinla yi kii naxan yi, e benban naxan bari Isirayila yi. Koni taan yi xili nen a singeni Layisi.

<sup>30</sup> Dan bɔnsɔnna muxune yi Mike a suxure sawurane ti e yete xa. Yonatan, Gɛrisomi a dii xemena, Musa mamandenna nun Yonatan ma dii xemene yi findi saraxaraline ra Dan bɔnsɔnna xa han yaxune yamanan suxu waxatin naxan yi.

<sup>31</sup> Mike sawuran naxanye rafala, e yi ne ti e yete xa, e lu e batue Ala Batu Banxin waxatin naxan birin naba Silo yi.

**19***Bunyamin kaane yulubina*

<sup>1</sup> Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi. Lewi bɔnsɔnna muxuna nde yi dɔɔ Eframi geya yiren danna ra, na yi naxanla nde tongo a konyi naxanla ra\* naxan yi kelixi Betelemi taani Yuda yamanani.

<sup>2</sup> Koni, na konyi naxanla yi tinxintareyaan liga, a yi keli a xɔn, a siga a fafe konni Betelemi taani Yuda yamanani. A sa lu menni kike naanin,

<sup>3</sup> a xemen yi keli a siga a fɔɔ ra alogo e xa sa lan a xete a ra. A walike banxulanna nun sofali firin yi biraxi a fɔɔ ra. Naxanla yi a rasene a fafe a banxini, a fafe to a to, a yi a rasene sewani.

<sup>4</sup> A bitanna, sungutunna fafe yi a makankan, a yi lu a konni xi saxan. E yi e dege, e yi e min, e yi xi dando ti na.

<sup>5</sup> Xi naaninde lɔxɔni, e yi keli xɔtɔn, Lewi bɔnsɔnna muxun yi wa siga feni. Koni, sungutunna fafe yi a fala a bitanna xa, a naxa, "I deba buru dungina nde ra, na xanbi ra, i yi siga."

<sup>6</sup> E yi dɔɔ, e yi e dege, e birin yi e min. Na xanbi ra, sungutunna fafe yi a fala xemen xa, a naxa, "Tin, i xi be, i sewa."

<sup>7</sup> Xemen yi keli a xa siga, koni bayo a bitanna yi kankanxi a ma, a mɔn yi xi na.

<sup>8</sup> Xi suulunde lɔxɔni, xemen yi keli xɔtɔn a xa siga. Nayi, sungutunna fafe yi a fala a xa, a naxa, "Yandi, i deba, i yi pinbanna mame." E birin yi e dege.

<sup>9</sup> Xemen yi keli a xa siga e nun a konyi naxanla nun a walike banxulanna. Sungutunna fafe yi a fala a xa, a naxa, "Kɔe bata so, xi be, i sewa. Tila xɔtɔnni e siga, i sa so i konni."

<sup>10</sup> Koni, xemen mi wa xi feni, a keli, a siga. A yi sa Yebusu taan li denaxan mɔn xili Yerusalɛn, e nun a sofali firinne nun a goronne nun a konyi naxanla.

<sup>11</sup> E masoe Yebusu taan na, yanyin bata yi yanfan, banxulanna yi a fala a kanna xa, a naxa, "En so Yebusu kaane taani, en sa xi na."

<sup>12</sup> A kanna yi a yabi, a naxa, "En mi soma taa gbete yi, Isirayila kaane mi denaxan yi, en sa xima Gibeya nin."

<sup>13</sup> A mɔn yi a fala a walike banxulanna xa, a naxa, "En maso yirena nde ra, Gibeya hanma Rama en sa xi menni."

\* **19:1: Konyi naxanle** sariyan sebexi Xorɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sɔto a naxanla ra.

14 E mən yi lu sigε, sogen birε, e bata yi maso Gibeya taan na, Bunyamin bənsənnə muxune yamanana.

15 Nayi, e yi siga menni alogo e xa sa xi Gibeya yi. E yi so taani, e yi sa ti taan yama malandeni. Koni, muxu yo mi e rasεnε a banxini alogo e xa xi na.

16 Xεmε fonna nde yi fama sa keli a xεεn ma. Efirami geya yiren muxuna nde nan yi na ra, a yi dəxi Gibeya nin, anu Bunyamin kaan nan menna muxune ra.

17 Na yi xəjən to tixi taan yama malandeni. Xεmε fonna yi a fala a xa, a naxa, “I sigan minən, i kelixi minən?”

18 A yi a yabi, a naxa, “Nxu sa kelixi Betεlemi taan nin Yuda yamanani. Nxu sigama fə Efirami geya yiren danna ra, n konna dεnaxan yi. N kelixi Betεlemi taan nin Yuda yamanani, iki n sigama Alatala Batu Banxini. Koni muxu yo mi n nasεnεxi a konni.

19 Anu, nxə sofanle balo sεxεn nun murutuna nxu yii, burun nun minseen fan nxu yii, n tan nun n ma jaxanla nun n ma walikε banxulanna xa. Sese mi dasaxi nxu ma.”

20 Xεmε fonna yi a fala, a naxa, “Bəjε xunbenla xa taran i xən! Naxan na dasa i ma, n na soε i yii, i mi xima taan yama malandeni be.”

21 A yi e raso a banxini, a yi donseen sa sofanle bun. Sigatine yi e sanne maxa, na xanbi ra, e yi e dege, e yi e min.

22 E yi jaxajaxani waxatin naxan yi, taan muxuna ndee, fe jaxi rabane yi banxin nabilin, e lu dεen makənkən han! E yi a fala xεmε fonna xa, e naxa, “Banxi kanna! Xεmən naxan soxi be, a ramini alogo nxu xa nxu makoon naba a ra alo jaxanla.”

23 Banxi kanna yi mini e fεma, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne, na mi lanjε! Yandi ε nama fe xəsixin liga, bayo xεmən i to bata so n ma banxini, ε nama fe jaxini i to liga.

24 N ma sungutun nasəlxin be, e nun xεmənə konyi jaxanla, n xa ne ramini ε ma. Naxan na ε kεnən, ε yi na liga ne ra. Koni, ε nama sese jaxi liga xεmən na.”

25 Koni, na muxune mi wa e tuli mati feni a ra. Nayi, Lewi bənsənnə muxun yi a konyi jaxanla suxu, a yi a ramini e ma tandeni. Na yi lu e yii kəna ngaan na, e yi na karahan e kafu a xən han subaxani. Xətənni, e yi a raxεtε.

26 Xətənnə to maso, jaxanla a xεmən yi yigiyaxi xεmε fonna naxan kon yi, jaxanla yi sa bira na dεen na, han kuye yi ba.

27 Xətənni, a kanna yi keli, a banxin dεen nabi, alogo a xa siga. A yi a konyi jaxanla to biraxi dεen na, a yiine saxi dεen binni.

28 A yi a fala a xa, a naxa, “Keli, en siga.” Koni, a mi a yabi. Nayi, xεmən yi a binbin sa a sofanla fari, a siga a konni.

29 A to so a konni, a filen tongo, a yi a konyi jaxanli bolon dungi dungi na dəxə fu nun firin, a yi a rasiga Isirayila bəxən birin yi.

30 Naxanye birin na to, ne yi a fala, e naxa, “Han to i to jəxənnə munma liga singen xabu Isirayila kaane keli Misiran yamanani. En na en miri feni i to ma, en falan ti en bode xa.”

## 20

### *Yengen Bunyamin kaane xili ma*

1 Isirayila kaane birin yi e malan, keli Dan ma siga han Beriseba han Galadi yamanani, yamaan yi e malan alo muxu kedenna Alatala yεtagi Misipa yi.

<sup>2</sup> Yama kuntigine Isirayila bənsənnə birin yi, ne yi ti Alaa yamaan yetagi, sofaan muxu wuli keme naanin fan yi na naxanye yi e sanni, silanfanne yi naxanye yii.

<sup>3</sup> Bunyamin bənsənnə muxune yi a me a Isirayila kaane bata siga Misipa yi. Nayi, Isirayila kaane yi a fala, e naxa, “E a fala, gbaloni ito e sətəxi di?”

<sup>4</sup> Nayi, Lewi bənsənnə muxun naxan ma jaxanla faxa, na xemen yi falan tongo, a naxa, “Nxu nun n ma konyi jaxanla nan fa Gibeya taani Bunyamin yamanani, alogo nxu xa xi na.

<sup>5</sup> Gibeya kaane yi keli n xili ma, n yi banxin naxan kui, e yi na rabilin kəeen na. E yi waxi n tan nan faxa fe yi, koni e sa dutunxi n ma konyi jaxanla nan ma, e yi a faxa.

<sup>6</sup> Nayi, n yi n ma konyi jaxanla tongo, n yi a yisege dungi dungin na, n yi a rasiga Isirayila bənsənnə birin yi, bayo e bata fe xəsixin liga Isirayila yi.

<sup>7</sup> Iki, Isirayila kaane birin xa e bode to, e yi fena nde ragidi.”

<sup>8</sup> Yamaan birin yi keli alo muxu kedenna, e naxa, “En tan sese mi sigama a konni.

<sup>9</sup> En na ito nan ligama Gibeya taan na: En kelima nen a xili ma, en masensenna ti.

<sup>10</sup> Bənsən yo bənsən, xa muxu keme na, en muxu fu tongoma nen, xa wuli keden na, en yi keme tongo, xa wuli fu na, en wuli keden tongoma nen, e sa fandane fen sofane xa naxanye sa Gibeya taan yengema Bunyamin yamanani alogo na taan xa raxəri alo a lan e kəwali jaxin ma kii naxan yi, e naxan liga Isirayila yi.”

<sup>11</sup> Nayi, Isirayila kaane birin yi e malan alo muxu kedenna siga Gibeya xili ma.

<sup>12</sup> Isirayila bənsənnə yi xerane rasiga a faladeni Bunyamin bənsənnə muxune birin xa, e naxa, “Gbaloni ito faxi e tagi di?”

<sup>13</sup> Fe jaxi rabaan naxanye Gibeya yi, e ne so nxu yii, nxu xa e faxa alogo gbalon naxan Isirayila yamani, na xa jan.” Koni, Bunyamin bənsənnə muxune mi e ngaxakedenne xuiin suxu.

<sup>14</sup> Bunyamin bənsənnə muxune yi mini e taani, e sa e malan Gibeya yi alogo e xa Isirayila kaane yenge.

<sup>15</sup> Bunyamin bənsənnə muxun naxanye tenge na ləxəni, naxanye mini e taane yi, muxu wuli məxənen nun sennin, silanfanna yi naxanye yii, Gibeya muxune mi yi ne ye, naxanye yatən yi sigə han sofa keme solofere.

<sup>16</sup> Na ganla ye, sofa yəbaxi keme solofere yi e ye kəmenmaan yi naxanye ra, ne birin yi nəe lantanna wolə nen hali xun sexe kedenna ma, e mi fula a ra.

<sup>17</sup> E mən yi Isirayila bənsənnə bonne yatə, ba Bunyamin bənsənnə muxune ra, e yatəna: Muxu wuli keme naanin, silanfanna yi naxanye yii, e birin sofa.

<sup>18</sup> Isirayila kaane yi keli, e siga Betəli yi, e sa Ala məxədin, e naxa, “Nxu nde singe rasige a xa sa Bunyamin bənsənnə muxune yenge?” Alatala yi e yabi, a naxa, “Yuda kaane nan singe sigama.”

<sup>19</sup> Na xətən bode, Isirayila kaane yi sa e malan e daaxadeni Gibeya binni.

<sup>20</sup> Na xanbi ra, e mən yi siga Bunyamin kaane yengədeni, e yi sa ti yenge so xinla ma Gibeya yetagi.

<sup>21</sup> Bunyamin kaane yi mini Gibeya taani. Na ləxəni, e yi Isirayila kaan muxu wuli məxənen nun firin faxa.

<sup>22</sup> Isirayila yamaan mən yi e wəkile, e sa ti yenge so xinla ma na yireni e yi sa tixi denaxan yi ləxə singeni.



<sup>23</sup> Isirayila kaane yi siga, e sa wuga Alatala yetagi han jinbanna. E yi Alatala maxodin, e naxa, “Nxu mon lan nxu sa Bunyamin kaane yenge ba, nxu ngaxakedenne?” Alatala yi e yabi, a naxa, “E sa e yenge.”

<sup>24</sup> Isirayila kaane mon yi siga Bunyamin kaane yengedeni loxo firindeni.

<sup>25</sup> Na loxo firindeni, Bunyamin kaane yi mini Gibeya yi, e yi muxu wuli fu nun solomasexe faha Isirayila kaane ra, silanfanna yi naxanye yii.

<sup>26</sup> Nayi, Isirayila yamaan birin yi siga Beteli yi. E sa wuga menni, e lu Alatala yetagi, e sun na loxoni han jinbanna, e saraxa gan daxine nun boje xunbeli saraxane ba Alatala yetagi.

<sup>27</sup> Isirayila kaane yi Alatala maxodin. Na waxatini, Alaa Layiri Kankiraan yi menna nin,

<sup>28</sup> Haruna mamandenna, Eleyasari a dii xemen Finexasi nan yi tixi Alatala yetagi. E yi a fala, e naxa, “Nxu mon noe Bunyamin kaane, nxu ngaxakedenne yenge ba, hanma nxu xa a lu na kiini?” Alatala yi e yabi, a naxa, “E siga, bayo n na e sama nen e sagoni tila.”

<sup>29</sup> Nayi, Isirayila kaane yi sofane luxun Gibeya rabilinni.

<sup>30</sup> Isirayila kaane yi siga Bunyamin kaane xili ma xi saxande loxoni, e sa ti yenge so xinla ma Gibeya yi alo e yi darixi a ra kii naxan yi.

<sup>31</sup> Bunyamin kaane yi mini yamaan yengedeni, e yi e masiga taan na, alo e darixi a ra kii naxan yi, e yi Isirayila sofane faha folo, e muxu tonge saxan faha burunna ra Beteli nun Gibeya kiraan xon.

<sup>32</sup> E yengi yi a ma a e bata Isirayila kaane no alo e darixi a ra kii naxan yi. Koni Isirayila kaane yi a falama nen, e naxa, “En na en gi, en yi Bunyamin kaane mabandun burunna binni, en yi e makuya Gibeya ra.”

<sup>33</sup> Isirayila sofane birin yi keli e tidene yi, e sa ti Baali-Tamara yi. Isirayila kaan naxanye yi luxunxi Geba binni, ne yi mini Bunyamin kaane xanbi ra e yengedeni Gibeya lanbanni.

<sup>34</sup> Isirayila sofa kendon wuli fuun yi siga Gibeya taan xili ma. Yengen yi naxu ayi, koni Bunyamin kaane mi yi a kolon a na gbalona e soxe.

<sup>35</sup> Alatala yi Bunyamin kaane rayarabi Isirayila kaane xa, e yi sofa wuli moxojen nun suulun sofa keme faha na loxoni.

<sup>36</sup> Bunyamin kaane yi a kolon a e bata no. Anu, Isirayila kaane e gi nen Bunyamin kaane yee ra, bayo e yi laxi e sofa luxunxine ra Gibeya taan xili ma.

<sup>37</sup> Muxun naxanye yi luxunxi, ne yi so Gibeya taani mafuren, e taan yiren birin suxu, e yi taan muxune birin faha silanfanna ra.

<sup>38</sup> E nun Isirayila sofaan bonne yi lanxi taxamasenna nde nan ma. Muxun naxanye yi luxunxi, ne yi lanma e xa tutin nate taan xun ma.

<sup>39</sup> Isirayila sofane to xete e xanbi ra yengeni, Bunyamin kaane yi e muxu tonge saxan faha, e yengi yi a ma, a e bata e no alo e darixi a ra kii naxan yi.

<sup>40</sup> Koni na waxatini, tutin naxan yi findixi taxamasenna ra, na yi te folo Gibeya taan xun ma. Bunyamin kaane yi e yee raxete, e tutin to te taan xun ma.

<sup>41</sup> Isirayila kaane yi xete Bunyamin kaane xili ma. Bunyamin kaane yi gaxu, bayo e bata yi gbalon to fe e ma.

<sup>42</sup> E yi e gi Isirayila kaane bun, e siga tonbonna binni, koni e mi tanga yengen ma. Bunyamin kaan naxanye yi fama taane binni, Isirayila kaan naxanye yi taane yi, ne yi ne faha.

<sup>43</sup> Isirayila kaane yi Bunyamin kaane rabilin, e lu e kede, e lu e faxe kira yi, e mi tin e yi e matabu han Gibeya sogeteden binni.

<sup>44</sup> Bunyamin sofa wuli fu nun solomasεεε yi faxa.

<sup>45</sup> Bunyamin kaan bonne yi e gi siga tonbonna binni, siga Rimɔn fanyen binni. Ne muxu wuli suulun yi faxa kira yi, e yi a dɔnxεne kedi han Gidomi yi, e mɔn yi muxu wuli firin faxa e ra.

<sup>46</sup> Bunyamin kaan naxanye faxa na bɔxɔni, sofa wuli mɔxɔjɛn nun suulun, sofa kɛndɛn gbansanna.

<sup>47</sup> Koni muxun naxanye e gi siga tonbonne binni, muxu kεmε sennin kisi nɛn ne yε e sa so Rimɔn fanye yireni, e lu mɛnni han kike naanin.

<sup>48</sup> Isirayila kaane yi xεtε Bunyamin yamanani, e yi e muxune faxa silanfanna ra e nun xuruseen naxanye birin yi na. E yi tɛɛn so taane birin na.

## 21

### *Naxanle Bunyamin bɔnsɔnna xa*

<sup>1</sup> Isirayila kaane e malanjɛ Misipa yi, e bata yi e kɔlɔ nun, e naxa, “Isirayila kaa yo nama a dii tɛmɛn fi Bunyamin bɔnsɔnna muxuna nde ma.”

<sup>2</sup> Yamaan yi fa Betɛli yi e lu Ala yɛtagi han jinbanna. E wuga, e yi e xuini te,

<sup>3</sup> e naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala, nanfera ito ligama Isirayila yi to, Isirayila bɔnsɔnna nde yi tunun?”

<sup>4</sup> Na xɔtɔn bode, yamaan yi keli xɔtɔn, e yi saraxa gandena nde yitɔn mɛnni, e yi saraxa gan daxine nun bɔjɛ xunbeli saraxane ba.

<sup>5</sup> Isirayila kaane yi a fala, e naxa, “Isirayila bɔnsɔnne muxun mundun mi faxi Alatala yɛtagi be Isirayila bɔnsɔnne birin yε?” E bata yi e kɔlɔ fa fala, naxan yo mi fa Alatala yɛtagi Misipa yi, e na kanna faxama nɛn.

<sup>6</sup> Bunyamin kaane kininkinina yi Isirayila kaane suxu, e ngaxakedenne, e yi a fala, e naxa, “Bɔnsɔnna nde bata ba Isirayila ra to.

<sup>7</sup> En nanse ligama Bunyamin kaane xa naxanye luxi, bayo en bata en kɔlɔ Alatala yi a en nama en ma dii tɛmɛne fi e ma e jaxanla ra?”

<sup>8</sup> Nayi, e yi maxɔdinna ti, e naxa, “Muxuna ndee Isirayila bɔnsɔnne muxune yε ba naxan mi faxi Alatala yɛtagi Misipa yi?” E yi a kolon a Yabɛsi-Galadi kaan muxu yo mi yi faxi yamaan daaxadeni.

<sup>9</sup> E yi yamaan yate, e yi a to Yabɛsi-Galadi muxu yo mi yi na.

<sup>10</sup> Nayi, yamaan yi xεmε kɛndε wuli fu nun firin nasiga, e yi yamarini ito so e yii, e naxa, “E siga ε sa Yabɛsi kaane birin faxa silanfanna ra Galadi yi, xεmɛne nun jaxanle nun diidine.

<sup>11</sup> E xεmɛne birin faxa, e nun jaxanla naxanye bata dɔxɔ xεmɛn xɔn.”

<sup>12</sup> E yi sa sungutun nasɔlɔnxin muxu kεmε naanin li Yabɛsi-Galadi yi naxanye munma yi xεmɛn kolon singen, e yi siga e ra daaxadeni Silo yi Kanan yamanani.

<sup>13</sup> Yamaan birin yi xεrane rasiga lanna fe faladeni Bunyamin bɔnsɔnna muxune xa naxanye yi dɔxi Rimɔn fanye yireni.

<sup>14</sup> Na waxatini, Bunyamin bɔnsɔnna muxune yi xεtε, Isirayila kaane yi jaxanle so e yii e naxanye lu e nii ra Yabɛsi-Galadi yi. Koni, e birin mi jaxanla sɔtɔ.

<sup>15</sup> Isirayila kaane yi kininkin Bunyamin bɔnsɔnna muxune ma, bayo Alatala bata yi gbalon nagodo Isirayila bɔnsɔnne muxune ma.

<sup>16</sup> Yamaan kungitine yi a fala, e naxa, “Naxalan mi fa Bunyamin bɔnsɔnni. En nanse ligama, alogo xεmɛn naxanye mi faxaxi ne xa jaxanle sɔtɔ?”

<sup>17</sup> Bunyamin bɔnsɔnna muxu dɔnxεne xa yiwuya alogo bɔnsɔnna nde nama raxɔri Isirayila yi.

<sup>18</sup> Koni, en mi nɔɛ en ma dii tɛmɛn soɛ e yii e ɲaxanle ra, bayo Isirayila kaane bata yi e kɔlɔ, e naxa, ‘Dangan na kanna xa naxan na a dii tɛmɛn fi Bunyamin kaana nde ma!’ ”

<sup>19</sup> Nayi, e yi a fala, e naxa, “Sanla nde Alatala xa Silo taani ɲɛɛ yo ɲɛɛ Beteli taan kɔmɛnna binni, kiraan sogeteden binni naxan Beteli nun Siken tagi, Lebona taan yiifanna ma.”

<sup>20</sup> Na xanbi ra, e yi yamarini ito fi Bunyamin kaane ma, e naxa, “Ɛ sa ɛ luxun manpa bili nakɔne yi.

<sup>21</sup> Ɛ yi lu ɛ yɛɛ rakɔɲinɲɛ, nayi, Silo sungutunne na mini, siga e bodondeni, ɛ mini manpa binle bun, ɛ keden kedenna birin yi Silo sungutunna nde tongo, ɛ yi e findi ɛ ɲaxanle ra, ɛ siga Bunyamin yamanani.

<sup>22</sup> Xa e fafane hanma e ngaxakedenne fa e mawuga nxu fɛma, nxu a fale e xa, nxu naxa, ‘Ɛ kininkinin e ma, bayo nxu mi ɲaxalan fenxi e xa yɛngɛni. Ɛ tan xa mi e soxi e yii. Nayi, ɛ mi findixi fe kalane ra.’ ”

<sup>23</sup> Bunyamin kaane yi na kawandi xuiin suxu, e yi ɲaxalan wuyaxi soto sungutunne yɛ naxanye yi sigama e bodondeni Silo yi. Na xanbi ra, e yi xɛtɛ e yamanani, e mɔn yi sa e taane ti, e dɔxɔ na.

<sup>24</sup> Na waxatini, Isirayila kaan bonne yi keli yamani, e xɛtɛ e bɔnsɔnne nun e xabilane yi, e sa dɔxɔ e bɔxɔne yi.

<sup>25</sup> Na waxatini, manga mi yi Isirayila yi, birin yi a kɛnɛn feen nan ligama.

## Ruti Ruti a Fe Taruxuna

Ruti Moyaba kaana a fe taruxun nan ito ra. Ruti a fe taruxu ligaxi waxatin naxan yi, kitisane nan yi Isirayila yeeratine ra. Ruti yi a mame Nowemi fema. A siga nen Nowemi foxo ra a konni Isirayila yamanani. Ruti nun a mame Nowemi yi na waxatin naxan yi, a dɔxo nen a xeme singen xabilan muxuna nde xon ma. Ala yi a baraka, a dii xemena nde soto naxan yi xili Obedi. Taruxuni ito bata a yita en na fa fala Ala hinanma siyane birin muxure ra naxan na fa a ma, a findi a muxun na. Ruti findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin benbana nde soto muxun nan na. Amasoto Obedi nan Yese soto. Yese yi Manga Dawuda soto. Yesu nga kelixi Manga Dawuda bɔnsɔnna nin (Matiyu 1.5).

### *Elimɛleki Moyaba yamanani*

<sup>1</sup> Kitisane yi Isirayila yamanani waxatin naxan yi, kame gbeen yi so yamanani. Nayi, xemena nde yi keli Betɛlemi taani, Yuda yamanani e nun a naxanla nun a dii xeme firinne, e yi sa dɔxo Moyaba yamanani.

<sup>2</sup> Na xemen yi xili nen Elimɛleki. A naxanla fan yi xili nen Nowemi. A dii xeme firinne fan xinle nan itoe ra, Malɔn nun Kiliyon. Efarata bɔnsɔnna nan yi e ra, Betɛlemi kaane Yuda yamanani. Elimɛleki nun a denbayaan yi siga Moyaba yamanani. E yi dɔxi Moyaba yamanani waxatin naxan yi,

<sup>3</sup> Elimɛleki yi faxa. Nowemi yi findi kaja gilen na e nun a dii xeme firinne yi lu.

<sup>4</sup> Nowemi a dii xemene yi Moyaba naxanle futu. Naxanla boden yi xili Oropa, boden fan yi xili Ruti. Nba, e yi lu menni han ne fu joxon.

<sup>5</sup> Na xanbi ra, a dii xeme firinne, Malɔn nun Kiliyon fan yi faxa. Nowemi keden peen yi lu amasoto a xemen nun a dii xemene bata yi faxa.

### *Ruti yi bira Nowemi foxo ra*

<sup>6</sup> Nowemi yi a me fa fala a Alatala bata a yamaan baraka Isirayila yamanani. Marigin bata balon so Isirayila kaane yii ki fajin. Nanara, Nowemi yi a yiton a keli Moyaba e nun a mamuxune.

<sup>7</sup> Nowemi yi dɔxi denaxan yi a keli menni, a mamuxu firinne biraxi a foxo ra, e yi kiraan suxu xete Yuda yamanani. Koni e kira yi,

<sup>8</sup> Nowemi yi a fala a mamuxune xa, a naxa, “E xete, birin xa siga a nga konni. Alatala xa hinan e fan na alo e bata hinan n tan nun n ma diine ra kii naxan yi naxanye faxaxi.

<sup>9</sup> Alatala xa xeme fajin fi e ma e nun bɔje xunbenla e banxine kui.”

Awa, Nowemi yi a jungu a mamuxune ma, koni e lu wuge e mame a fe ra.

<sup>10</sup> E yi a fala e mame xa, e naxa, “En-en, en birin xa siga i kon kaane fema.”

<sup>11</sup> Nowemi yi a fala a mamuxune xa, a naxa, “N mamuxune, a lan e xa xete e konni. Nanfera e waxi a xon ma en birin xa siga? E yengi a ma fa fala a n mon nae dii xemena nde bare nen naxanye e fute ba?

<sup>12</sup> E xete e konni amasoto n tan bata fori xeme taa ra dɔxon ma. Hali n na a fala n naxa n xeme gbete sote to kɔeen na, n dii xemene bari,

<sup>13</sup> E naxa dɔxe han ne yi gbo ba? En-en, n mamuxune, e a kolon a na mi lige. Alatala bata n tan, Nowemi a dunɔna ragidin xɔdɔxo ayi dangu e gbeen na.”

<sup>14</sup> Nba, Oropa nun Ruti mon yi wuga fɔb. Awa, Oropa yi a jungu a mame ma, a xete a konni, koni Ruti tan mi tin xete.

<sup>15</sup> Nanara, Nowemi yi a fala Ruti xa, a naxa, “Ruti, Oropa bata siga a muxune fema e nun a gbee alane. I fan xa siga a fɔxɔ ra ε konni.”

<sup>16</sup> Koni Ruti yi Nowemi yabi, a naxa, “I nama a fala a n xa xete i fɔxɔ ra. N mame, en birin xa siga. I na siga yire yo yi, en birin nan sigama na yi. I dɔxɔ yire yo yi, n fan dɔxɔn na nin. I ya muxune yi findi n ma muxune ra, i ya Ala yi findi n ma Ala ra.”

<sup>17</sup> I na faxa yire yo yi, n fan faxan menna nin, n maluxun menni. Xa sese en tan firinna fata, xa sayaan mi a ra, Alatala a tɔrɔn naxan jaxu dangu tɔrɔn birin na, na xa n li.”

<sup>18</sup> Nba, Nowemi to a to a Ruti bata kankan a ma, a fɔ e firinna birin xa siga, Nowemi mi fa fala yo ti sɔnɔn.

<sup>19</sup> E firinna birin yi siga han Beteleme taani. E soxina, taan birin yi kabe e fe ra, jaxanle yi lu a fale, e naxa, “Nowemi nan yati ito ra ba?”

<sup>20</sup> Nowemi yi e yabi, a naxa, “E nama n xili Nowemi, koni ε n xili ba ‘Sɔxɔletɔna’ amasɔɔ Ala Senbe Kanna bata tɔrɔn nafa n tan ma.”

<sup>21</sup> Nba, n tan Nowemi kelima be waxatin naxan yi, se wuyaxi yi n yii nun. Koni Alatala bata n naxete be yi sese mi fa n yii sɔnɔn. Nanfera ε tan jaxanle n xilima a Nowemi? Alatala bata yelin n yalage, Ala Senbe Kanna bata tɔrɔn nafa n ma.”

<sup>22</sup> Nba, Nowemi nun a mamuxun Ruti fa kii nan na ra sa keli Moyaba yamanani fa Beteleme yi malo xaba waxatini.

## 2

### *Ruti yi siga Boosu a xeen ma*

<sup>1</sup> Xemena nde yi Nowemi a xemen xabilani a xili Boosu. Muxu kendɛn nan yi a ra e nun nafulu kanna. E nun Elimeleki yi xabila kedenna nin.

<sup>2</sup> Lɔxɔna nde, Ruti Moyaba kaan yi a fala a mame Nowemi xa, a naxa, “N xa siga malo xɔri yikentundeni. Waxatina nde, muxuna nde tinma nen n yi na liga.” Nowemi yi a yabi, a naxa, “N mamuxuna, awa siga.”

<sup>3</sup> Nayi, Ruti yi siga xena nde ma malo xɔri makentundeni walikene fɔxɔ ra. Boosu nan ma xee yi na ra Elimeleki xabila yi muxuna nde.

<sup>4</sup> Ndedi ligaxina, Boosu fan yeteen yi fa keli Beteleme yi, a yi a fala walikene xa, a naxa, “Alatala xa lu ε xɔn.” E yi a yabi, e naxa, “Alatala xa i fan baraka.”

<sup>5</sup> Boosu yi a walike kuntigin maxodin, a naxa, “Naxalan sungutunna mundun ito ra?”

<sup>6</sup> Kuntigin yi Boosu yabi, a naxa, “Naxalan xɔɓɛn nan a ra naxan kelixi Moyaba yamanani, a faxi Nowemi nan fɔxɔ ra.”

<sup>7</sup> A n maxodin nen a xa bira n ma walikene fɔxɔ ra, alogo a xa e xɔri makentun. A wanla fɔlɔxi nen xabu xɔtɔnni, a baxi sigadeni nen iki a matabudeni gageni.”

<sup>8</sup> Awa, Boosu yi siga Ruti fema, a naxa, “N xa a fala i xa, i nama fa siga malo xɔri yikentundeni dede yi sɔnɔn fɔ n ma xeen ma be. E nun jaxanli itoe xa lu wale be.”

<sup>9</sup> Bira walikene fɔxɔ ra, e nema yire yo xabe, i siga e fɔxɔ ra menni. N bata yamarin fi n ma muxune ma a e nama i tɔrɔ. Awa, min xɔnla na i suxu waxati yo yi, i siga, i sa i min walikene min seen na.”

\* 1:21: **Nowemi** bunna nen fa fala “Sewa muxuna.”

<sup>10</sup> Ruti yi a xinbi sin Boosu bun ma, a yi a yetagin lan bəxən ma, a yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i xaminxi n ma fe ra? Nanfera i hinanxi n tan xəjən na?”

<sup>11</sup> Boosu yi Ruti yabi, a naxa, “N bata na feene birin mə i naxan nabaxi i mame xa xabu i ya xəmə naxa. N bata a kolon fa fala i bata i nga nun i fafe nun i ya yamanan bejin, i fa be yi, i fa so n ma muxune ye, i mi yi naxanye kolon a fəlni.

<sup>12</sup> Ruti, i bata naxan liga, Alatala xa i barayi. I yi duba kamalixin sətə keli Alatala Isirayilaa Ala yii i faxi naxan fəma i ratanga feen na.”

<sup>13</sup> Ruti yi Boosu yabi, a naxa, “Mangana, i fan n tan xa, i bata n bəjən xunbela fala fajin na i naxan tixi n xa, amasətə hali i ya walikə keden peena a fisa n tan xa.”

<sup>14</sup> Awa, dege waxatina a lixina, Boosu yi Ruti xili, a naxa, “Fa be, en birin xa fa en dege. Buruna nde tongo i yi a sin sabini.” Nba, Ruti nun walikəne yi sa dəxə e nun Boosu. Boosu mən yi donse ganxina nde radangu Ruti ma. Ruti yi a dege han a lugo, a donse dənxe n mən yi lu a yii.

<sup>15</sup> Nba, Ruti mən sigaxi na malo xəri makentundeni, Boosu yi yamarin fi a walikəne ma, a naxa, “Ruti xa a xaba han xidine saxi denaxan yi. E nama a rayagi fe yo raba.

<sup>16</sup> Na na dangu, e mən xa maala nde ba xidine ra, e yi e rabejin bəxən ma, a yi e tongo. E nama fala yo ti a xili ma.”

<sup>17</sup> Awa, Ruti yi ferijən maala malanjə han jinbanna ra. A yi a maala bənbə, a yi a liga fayida barama xungbeen ye firin jəxən.

<sup>18</sup> Ruti yi maali ito tongo, a siga a ra taani. A bata naxan birin malan, a sa na yita a mame ra. Ruti mən yi a donse dənxe ne so a mame yii.

<sup>19</sup> Nowəmi yi Ruti maxədin, a naxa, “I sa maala nun donsəni itoe birin malanxi minən yi? I yi walima nde a xəe ma nun? Muxun naxan yi yengi dəxi i xən ma, Ala xa na kanna baraka!”

Awa, Ruti yi a fala a mame Nowəmi xa, a naxa, “N yi sa walima na xəmə n nan ma xəe ma naxan xili Boosu.”

<sup>20</sup> Nowəmi yi kabə, a naxa, “Alatala naxan ma hinan mi janjə faxa muxune nun niiramane xa, na xa Boosu baraka.” Nowəmi mən yi a fala Ruti xa, a naxa, “Na xəməna, nxu bari boden na ra naxan en goronna tonge, a yi a yengi dəxə en xən ma.”

<sup>21</sup> Nanara, Ruti Moyaba kaan yi a fala Nowəmi xa, a naxa, “Naxan dangu a birin na, Boosu mən yi a fala n xa a nxu nun a walikəne xa lu maala nde xabə han e yelin waxatin naxan yi.”

<sup>22</sup> Nowəmi yi a fala Ruti xa, a naxa, “N mamuxuna, a lan e nun jaxanle xa lu walə Boosu a xəe n ma. Xa i sa wali muxu gbətəne xəe n ma, waxatina nde i torəma nən.”

<sup>23</sup> Awa, Ruti yi siga xəe n ma, a lu walə Boosu walikə jaxanle fəxə ra han e yelin maala nun murutun birin malanjə. Ruti mən yi lu a mame fəma.

### 3

#### *Ruti a xəmə sətə fəna*

<sup>1</sup> Ləxəna nde, Nowəmi yi a fala Ruti xa, a naxa, “N mamuxuna, n xa xəmə n fen i xa alogo i xa səwa.

<sup>2</sup> I a kolon, na Boosu naxan tinxi e nun a walikə jaxanle yi wali, en nun na barixi nən. To jinbanna ra, Boosu sa a maala bənbəma nən.

<sup>3</sup> Awa, Ruti, sa i maxa, i latikəṅṅonna nde so i ma. I yi i ya dugi fajine tongo, i yi i yitən. Na na dangu, i siga Boosu a malo bənbədeni. Koni a nama a kolon de a i na yi han a yelin a degedeni.

<sup>4</sup> Awa, a sa xima deṅaxan yi, i xaxili lu menna xən ma. Boosu na xi waxatin naxan yi, i siga, i sa a mafelenni te, i yi i sa a san laben na. I lan i xa naxan liga, a tan yetən na falama i xa nən.”

<sup>5</sup> Awa, Ruti yi Nowemi yabi, a naxa, “I naxan yo fala n xa, n na nan ligama.”

<sup>6</sup> Nba, Ruti yi siga malo bənbədeni, a yi a liga alo a mame a yamarixi kii naxan yi.

<sup>7</sup> Boosu yelinxina a degedeni, a niin yi fan a ma. A sa a sa maala deṅxən, a xi. Ruti yi siga na yi dəjin, a yi Boosu a mafelenni te, a yi a sa a san laben na.

<sup>8</sup> Kəe tagini, Boosu yi matugan, a xulun, a yi a maxete, a yi a tereṅa ɲaxanla saxin na a san laben na.

<sup>9</sup> Boosu yi a maxədin, a naxa, “Nde i tan na?”

Ruti yi Boosu yabi, a naxa, “Mangana, n tan na a ra. I yengi dəxə n xən ma, i yi n goronna tongo, bayo ε nun Nowemi barixi nən. Nayi, yandi, n futu.”

<sup>10</sup> Boosu yi Ruti yabi, a naxa, “Alatala xa i baraka. I naxan ligaxi iki, na bata a yita n na fa fala i bata nxə xabilan binya. Na binyen gbo dangu i mame gbeen na i bata naxan liga a xa. I nɛɛ banxulan ɲəṅəna nde feɲɛ hali a findi se kanna ra hanma yiigelitəna, koni i mi tinxi na ma.

<sup>11</sup> Awa Ruti iki, i nama xamin, i na wa sese xən ma a fala n xa, n na a ligε i xa amasəto muxun birin i ya ɲaxalan fajiyaaṅ kolon taan kui.

<sup>12</sup> Nəndin na a ra, fa fala nxu nun Nowemi barixin na a ra, koni xεmε keden na, na nun Nowemi tagi so dangu n tan na.

<sup>13</sup> Xi be to han tila xətənni, en na a matəe xa a tinɲε i goronna tongε. Xa a tin, na lan. Koni xa a mi tin, n bata n kəlo habadan Alatala yi fa fala n tan, Boosu, i goronna birin tongε. Ruti, i sa han xətənni.”

<sup>14</sup> Nanara, a yi a sa Boosu san laben na han xətənni. Koni a yi keli subaxani amasəto Boosu mi yi waxi a xən ma a muxε xa a kolon fa fala a yi na yi nun.

<sup>15</sup> Benun Ruti xa siga, Boosu yi a fala a xa, a naxa, “I ya xunbeli doamaan ba i ma, i yi a yifulun be yi.” Ruti yi a xunbeli domani sa. Boosu yi maala ligeseen yε tonge naanin e nun naanin ɲəxən sa Ruti a xunbeli domani. Boosu yi Ruti rate a ma. A yi siga a ra taani.

<sup>16</sup> Ruti a konna lixina, a mame yi a maxədin, a naxa, “N mamuxuna, nanse danguxi na?”

Ruti yi na feene birin yεba a xa Boosu naxan ligaxi a xa.

<sup>17</sup> Ruti mən yi a fala a mame xa, a naxa, “Boosu maali ito soxi n yii nən, a n yii genla nama fa i fεma.”

<sup>18</sup> Awa, Nowemi yi a fala Ruti xa, a naxa, “Iki, diɲa han i yi a to a ɲaɲanma kii naxan yi. Boosu mi dəxε fə a feni itoe birin yitən.”

## 4

### *Boosu yi Ruti futu*

<sup>1</sup> Boosu yi siga taan so deen na, a sa dəxə na. A yi na waxatin naxan yi, Elimeleki bari boden yetən yi fa, Boosu bata yi naxan ma fe fala Ruti xa nun. Boosu yi xεmən xili, a naxa, “N xəyina, fa, i fa dəxə be.” A yi siga na yi a sa dəxə.

<sup>2</sup> Awa, Boosu yi taan fori muxu fu xili alogo e fan xa fa dəxə a fεma. E to fa dəxi na,

<sup>3</sup> Boosu yi a fala a bari boden xa, a naxa, “Iki, Nowemi mɔn bata fa sa keli Moyaba yamanani, a waxi Elimelɛki a bɔxɔn mati feni, en bari bodena.

<sup>4</sup> A lan i xa feni ito kolon. Awa, xa i waxi a sara feni, a sara fonni itoe yeɛ xɔri. Koni xa i mi waxi a xɔn ma, i na fala n tan Boosu xa amasɔtɔ xa i mi a sarama, a lan n tan yi a sara.” Na xɛmɛn yi Boosu yabi, a naxa, “N tan a sarama nɛn.”

<sup>5</sup> Boosu yi xɛmɛn yabi, a naxa, “Nba, na lanxi. Koni xa i bɔxɔni ito sara Nowemi ma, i Moyaba ɲaxanla Ruti fan dɔxɔma nɛn i ya ɲaxanla ra alogo bɔxɔn xa lu a xɛmɛn kɛɛni naxan faxaxi.”

<sup>6</sup> Xɛmɛn yi Boosu yabi, a naxa, “N tinma nɛn nayi, i yi na xɛɛn sara amasɔtɔ xa n na tongo, a mi nɔɛ findɛ n kɛɛn na n ma diine xa. I tan xa a sara amasɔtɔ a mi lan n tan yi a sara.”

<sup>7</sup> Nba, na waxatini benun muxune xa yelin sare sodeni hanma benun e xa e yii seene masara e bode yi, keden yi a sankidin bama nɛn a sannɪ yamaan tagi, a yi a so boden yii naxan a seen sarama a ma. Na waxatini Isirayila kaane yi a yitama nɛn nayi fa fala feen birin bata ɲan e tagi.

<sup>8</sup> Nanara xɛmɛni ito yi a fala Boosu xa, a naxa, “I tan xa bɔxɔn sara.” Xɛmɛn yi a sankidin ba a sannɪ, a yi a so Boosu yii.

<sup>9</sup> Awa, Boosu yi a fala yamaan fonne birin xa e nun muxun naxanye yi na yi, a naxa, “ɛ birin bata findi seren na to fa fala a n bata Elimelɛki nun Kiliyon nun Malɔn ma seene birin sara naxanye Nowemi yii.

<sup>10</sup> Naxan saxi na fari, Ruti Moyaba kaana, Malɔn ma kaɲa gilɛn bata findi n ma ɲaxanla ra. Nayi, faxa muxun kon kaane mi fulama a kɛɛn na. A xabilana fe sigama nɛn yeɛn na a muxun bonne yeɛ taani. ɛ tan fonne bata findi seren na feni itoe yi.”

<sup>11</sup> Awa, kuntigine nun muxun bonne yi Boosu yabi, e naxa, “Awa, nxu bata findi seren na. Alatala xa i ya ɲaxanla liga alo Rakeli nun Leya naxanye dii wuyaxine bari, ne yi findi Isirayila yamaan na. Ala xa i findi se kanna ra Efarata bɔnsɔnna ye. I mɔn yi findi xili kan gbeen na Bɛtɛlɛmi taani.

<sup>12</sup> Alatala xa dii wuyaxi fi i ma fata na sungutunna Ruti ra, i xabilan yi gbo ayi alo Peresi mamandenne kii naxan yi Tamari naxan bari Yuda ma.”

### *Boosu nun a mamandenne*

<sup>13</sup> Awa, Boosu yi Ruti tongo, a findi a ɲaxanla ra. Alatala yi Ruti baraka, a yi fudikan, a yi dii xɛmɛn sɔtɔ.

<sup>14</sup> Nayi, ɲaxanle yi a fala Nowemi xa, e naxa, “En xa Alatala tantun amasɔtɔ a bata mamandenna fi i ma to naxan a yengi dɔxɔma i xɔn ma. Ala xa diidini ito findi xili kan gbeen na Isirayila yamanani.

<sup>15</sup> I rafan i mamuxun ma. Ruti mɔn bata fe fajin liga i xa hali dangu dii xɛmɛ solofere ra. Iki, Ruti bata mamandenna nde so i yii naxan i nii yifanma i ma, a yi i mali i ya foriyani.”

<sup>16</sup> Awa, Nowemi yi diin tongo, a yi a maso a ra, a yi a yengi dɔxɔ a xɔn ma.

<sup>17</sup> E dɔxɔ bode ɲaxanle yi Ruti a dii xɛmɛn xili sa Obedi. E yi a fala muxun birin xa, e naxa, “Nowemi bata mamandenna sɔtɔ, dii xɛmɛn na a ra.” Awa, Obedi yi Yese sɔtɔ. Yese fan yi Manga Dawuda sɔtɔ.

<sup>18</sup> E bɔnsɔnna muxune xinle ni itoe ra, keli Peresi ma han sa dɔxɔ Manga Dawuda ra.

Peresi nan Xesirɔn sɔtɔ.

<sup>19</sup> Xesirɔn yi Rami sɔtɔ.

Rami yi Aminadabo sɔtɔ.

<sup>20</sup> Aminadabo yi Naxason sɔtɔ.



Naxason yi Salimon sɔtɔ.

<sup>21</sup> Salimon yi Boosu sɔtɔ.

Boosu yi Obedi sɔtɔ.

<sup>22</sup> Obedi yi Yese sɔtɔ.

Yese yi Dawuda sɔtɔ.

## Samuyeli Singena

### Nabi Samuyeli nun Söli nun Manga Dawudaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito xili saxi Nabi Samuyeli nan xun ma, naxan findi kitisa dɔnxɛn na benun mangane xa dɔxɔ Isirayila yi. Ala a findi nɛn a yamaan xunbaan na waxati xɔdɛxene yi. A findi nɛn nabiin na, a mɔn yi mangayaan naba Isirayila yi. Isirayila kaane mi yi fa e wasa soma kitisane yi, e yi wa a Ala xa manga keden dɔxɔ Isirayila yi kitisane funfuni. Hali Samuyeli to yi tondima, a yi yamaan waxɔn feen liga fata Alaa yamarin na, a mangan dɔxɔ naxan yi findixi Söli ra. Anu mafuren, Söli yi fe ɲaxine liga fɔlɔ lan Ala ma han Ala yi ba a maliyɛ. Nayi, Ala yi foningen Dawuda sugandi, naxan tima Söli funfuni. Dawuda yi findi Söli a walikɛɛn na, na yi a xaran mangayaan wanle ma benun a xa findi mangan na. Koni, a yi a gi Söli bun ma naxan yi wama a faxa feni. Keli Samuyeli Singen sora 16 ma han a sora 30, Söli sɛnbɛn yi ɲanma, koni Dawuda tan yi sɛnbɛn sɔtɔma. Kitabun yireni ito ɲanma Söli faxa feen falan nan ma e nun a dii xɛmɛne.

Kitabun yireni ito a yitama en na nɛn fa fala a Ala nan keden a yamaan mangan na. Yamanani, muxu yo mi nɔɛ mangaya tinxinxi ligɛ xa a mi a magodo Sɛnbɛn Birin Kanna Alaa mangayaan bun a kiin yeteni.

#### *Xanaa Ala Maxandina*

<sup>1</sup> Xɛmɛna nde yi na naxan yi kelixi Ramatayin-Sofimi yi, Efirami yamanan geya yirena. A yi xili nɛn Elikana, Yeroxamaa diina. Elihu nan Yeroxama sɔtɔ. Toxu nan Elihu sɔtɔ. Sufi Efirami kaan nan Toxu sɔtɔ.

<sup>2</sup> Naxalan firin yi Elikana yii, boden xili Xana, a firinden xili Peninna. Peninna bata yi diine bari, koni dii yo mi yi Xana yii.

<sup>3</sup> Nɛɛ yo ɲɛɛ Elikana yi kelima nɛn a konni, a siga Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna batudeni Silo taani, a mɔn yi saraxan bama a xa. Heli a dii firinne, Xofini nun Finexasi yi mɛnna nin, Alatalaa saraxaraline nan yi e ra.

<sup>4</sup> Elikana na yi saraxan ba lɔxɔn naxan yi, a yi nde fima a ɲaxanla Peninna ma nɛn e nun a dii xɛmɛne nun a dii tɛmɛne birin.

<sup>5</sup> Koni a yi dɔxɔde firin nan soma Xana yii, bayo a yi rafan a ma, hali Alatala to a findi gbantan na.

<sup>6</sup> Naxanla boden yi yɛngɛn gidima a ma nɛn waxatin birin, alogo a xa xɔlɔ bayo Alatala bata a findi gbantan na.

<sup>7</sup> Nɛɛ yo ɲɛɛ Xana na yi siga Alatalaa banxini, na fe kedenna yi ligama nɛn. A yɛngɛn gidi Xana ma han a wuga, a mɔn mi yi sese donma.

<sup>8</sup> Elikana a xɛmɛn yi a maxɔdin, a naxa, “Xana, nanfera i wugama, i mɔn mi i degema? Nanfera i xɔlɔxi? N tan mi fisa dii fu xa i tan yii ba?”

<sup>9</sup> Lɔxɔna nde e yi Silo yi, donse donna to ba a ra, Xana yi siga Alatala Batu Banxin dɛɛn na Saraxarali Heli yi dɔxi dɛnaxan yi.

<sup>10</sup> A bɔɲɛn yi xɔlɔxi, a Alatala maxandi, a wuga han!

<sup>11</sup> A a dɛ ti, a naxa, “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, xa i yɛɛn ti i ya walikɛna marayarabin na, xa n ma fe rabira i ma, i yi kininkinin n ma, i dii keden fi n ma, n na a fima i ma nɛn i ya walikɛɛn na a siin birin yi, a xunna mi biye mume!”

<sup>12</sup> Xana yi Alatala maxandi waxati xunkuye, Heli yi a dɛɛn matoma.

<sup>13</sup> Xana yi falan tima a bəɲeni, a deen yi ramaxama koni sese mi yi mema. Heli yi a miri a dələn nan a xunni.

<sup>14</sup> A yi a fala a xa, a naxa, "I luma nen dələ minni han waxatin mundun? Siga, i ba dələn minje."

<sup>15</sup> Xana yi a yabi, a naxa, "En-en n kanna, ɲaxalan tərəxin nan n na. N mi dələ minxi. N be yi n ma kontofinla nan taxudeyi Alatala ra.

<sup>16</sup> I nama n miri ɲaxalan ɲaxin na. N bata bu Ala maxandε, bayo n tərən nun sunun nin."

<sup>17</sup> Nayi, Heli yi a fala, a naxa, "Siga bəɲε xunbenli, Isirayilaa Ala xa na so i yii i naxan maxədinxi."

<sup>18</sup> Xana yi a fala, a naxa, "I ya konyin xa i ya fanna sətə." Xana yi siga, a a dege. Xələn yi ɲan a yeɲagi.

<sup>19</sup> Xətən xətən, Elikana nun a denbayaan yi keli, e e xinbi sin Alatala yeɲagi, e mən yi xεtε e konni Rama yi.

### *Samuyeli a dii ɲəryana*

Elikana yi a ɲaxanla Xana kolon ɲaxanla ra, Alatala yi a maxandin yabi.

<sup>20</sup> Na waxatini, Xana yi fudikan, a diin bari, a yi a xili sa Samuyeli, bayo a tan naxa, "N na a maxədinxi Alatala nan na."

<sup>21</sup> Na xanbi ra, Elikana mən yi siga Silo yi e nun a denbayana alogo e xa sa ɲεen saraxan ba Alatala xa e nun a xa a de tiin nakamali.

<sup>22</sup> Koni Xana mi siga, bayo a a fala nen a xεmən xa, a naxa, "Diin na de ba waxatin naxan yi, n yi a xali alogo n xa a yita Alatala ra, a yi lu na yi waxatin birin."

<sup>23</sup> A xεmənə Elikana yi a yabi, a naxa, "A liga alo a rafan i ma kii naxan yi. Lu be han a yi de ba. Alatala xa a falan nakamali." Nayi, Xana yi lu Rama yi a diin namindeni.

<sup>24</sup> A to a de ba, hali a to yi xurun, a siga a ra Alatalaa banxini Silo yi e nun tura ɲεε saxan nun murutu fuɲin bεnbeli keden nun minse kundi keden.

<sup>25</sup> E turaan kəε raxaba, e diin xali Heli fεma.

<sup>26</sup> Xana yi a fala Heli xa, a naxa, "Naxanli ito fe rabiraxi i ma ba naxan yi tixi be ləxəna nde Alatala maxandideni? Nəndin na a ra yati, n tan nan yi a ra.

<sup>27</sup> N yi diin naxan maxədinma Alatala ma, a tan ni i ra.

<sup>28</sup> N fan wama a fi feni Alatala ma a siin birin yi, Alatala nan gbee a ra." E yi e xinbi sin Alatala bun ma.

## 2

### *Xana yi barikan bira Ala xa*

<sup>1</sup> Xana yi Alatala maxandi, a naxa, Sewana n bəɲeni Alatalaa fe ra. Alatala nan n xunnakelixi, n nəε gele n yaxune ma nen, bayo n seɞaxi i ya kisina fe yi.

<sup>2</sup> Muxu yo mi sarinən alo Alatala.

En ma Ala keden peen nan en kantən fanyen na. Ala gbεtε mi na, ba i tan na.

<sup>3</sup> E nama waso falane ti. E nama konbin ti, bayo Alatala, Ala na a ra naxan feen birin kolon,

a muxune kewanle birin makitima nen.

<sup>4</sup> Sofa senbemanexanle bata kala,  
koni naxanye fanga mi gbo  
ne bata senben soto.

<sup>5</sup> Naxanye yi lugoxi nun  
ne donseen fenma,  
koni kamēn yi naxanye ma nun  
ne mako mi fa wanla ma.  
Naxalan gbantan bata dii solofere bari,  
koni naxan bata yi dii xeme wuyaxi bari,  
na bata a kui jan.

<sup>6</sup> Alatala faxan tima,  
a kisin tima,  
a muxun nasige laxira yi,  
a a be na.

<sup>7</sup> Alatala muxun fuxare, a a banne,  
a nde ragode, a nde yite.

<sup>8</sup> A fangatarene rakele nen burunburunni,  
a tōo muxun nakeli xubeni.  
A e nun kuntigine radaxo  
yire kedenni manga gbedene ma.

Alatala nan bōxo xonna beten saxi,  
a tan nan a dōxo a funfuni.

<sup>9</sup> A muxu tōgōndiyaxine yisuxuma nen  
koni jaxudene lōma ayi nen dimini,  
bayo muxun mi nōon sōtōma fangani.

<sup>10</sup> Alatala na galanna xuiin namini  
a yaxune raxuyama ayi nen.  
A tan nan kitisa gbeen na  
han bōxon danna.

A a yamaan mangan senben gboma ayi nen,  
a a manga sugandixin fangan xun masama nen.

<sup>11</sup> Na xanbi ra, Elikana yi xete a konni Rama yi, koni Samuyeli yi lu walideni  
Alatala xa, saraxarali Heli bun ma.

### *Heli a diine*

<sup>12</sup> Fuyantenna nan yi Heli a diine ra, e mi yi Alatala kolon.

<sup>13</sup> Saraxaraline namunna nan yi ito ra lan yamaan ma: Xa muxuna nde  
saraxan ba, saraxaralina walikēn yi a masoma nen suben jinmatōon na,  
wure binga de saxanna a yii.

<sup>14</sup> A yi a rasin goronna kui hanma tundena hanma gbete. Wure binga na  
yi naxan birin sōxon, na yi findima saraxaraliin nan gbee ra. Isirayila kaan  
naxanye birin yi fama Silo batu banxini, na nan yi ligama.

<sup>15</sup> Koni, waxatina nde, benun e xa turen gan, saraxaralina walikēn  
yi fama nen a a fala saraxa baan xa, a naxa, "Fa suben gilin daxin na  
saraxaraliin xa. A mi tinje i ya sube jinxin na, fo sube xindena."

<sup>16</sup> Xa na kanna a fala a xa, a naxa, "Sube turen xa gan singen, na xanbi ra,  
naxan na i kenēn, i na tongo," walikēn yi a yabima nen, a naxa, "En-en, a so  
n yii iki, hanma n xa a tongo fangan na."

17 Nayi, Heli a diine yi yulubi jaxin nan tongoma Alatala mabinni, bayo saraxan naxan yi bama Alatala xa e mi yi binye yo saxi na ma.

18 Koni Samuyeli tan yi walima Alatala yetagi a banxulan joreyani, a maxidixi taa dugi saraxarali domani.

### *Samuyeli a denbayana fe*

19 Neε yo jee, Samuyeli nga yi domadina nde dege ma nen, a a xali a diin yee ra, e nun a xemen na yi siga Silo yi jeeen saraxan badeni waxatin naxan yi.

20 Heli yi dubama Elikana nun a jaxanla xa iki, a naxa, "Alatala xa mamandenne fi i ma fata jaxanli ito ra, naxan luyε na diin joxoni a naxan maxodin, a yi a fi Alatala ma." Na xanbi ra, e yi xete e konni.

21 Alatala yi Xana ki, a yi dii xeme saxan bari e nun dii teme firin. Banxulan joreen Samuyeli yi gboma Alatala yetagi.

22 Heli naxan bata yi fori, na yi a kolon, a diine yi naxan ligama Isirayila kaane ra, a mon yi a kolon fa fala e nun jaxanle yi kafuma naxanye yi walima Naranal Bubun deen na.

23 A yi a fala e xa, a naxa, "Nanfera ε fe sifani itoε ligama? Bayo n na ε ke wali jaxina fe mema yamaan birin na.

24 E lu n ma diine. N naxan mema ε xun ma Alatala a yamaan xon, na magaxu.

25 Xa muxuna nde a boden haken tongo, Ala noε na kitin se nen, koni xa muxun yulubin liga Alatala ra, nde fa kitima?" Koni e mi e baba maxadi xuiin name bayo Alatala yi wama e faxesi.

26 Banxulan joreen Samuyeli yi gboma nen tun, a yi rafan Alatala nun muxune ma.

27 Sayibana nde yi fa Heli fema a yi a fala a xa, a naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'I benbane to yi konyiyani Misiran yi Firawona yii, n na n yete make nen e xa.

28 Isirayila bomsenne birin tagi, n na i benba Haruna nan tongo alogo a xa findi saraxaraliin na, a wanla ke n ma saraxa ganden dexon, a wusulanna gan, a yi saraxarali domaan so n yetagi. Saraxane Isirayila kaane naxanye ralima n ma ten na, n ne birin so nen i benbana denbayaan yii.

29 Awa, nanfera ε yoxi n ma saraxane nun kiseene ma n naxanye yamarixi n ma banxini? Nanfera i bata i ya diine binya dangu n tan na, ε yi ε yete ratura sube dungi fajine ra Isirayila kaane fama naxan na n xon, n ma yamana?"

30 Bayo a na kii nin, n tan Alatalaa falan ni ito ra, Isirayilaa Ala, n naxa, 'N bata yi a fala i ya denbayaan xa, i bomsonna xa, han habadan ε findima nen n ma saraxaraline ra. Koni iki n na falama kenenni, na fe mi fa a ra. N ne binyama nen naxanye na n binya, koni naxanye na n najaxu, n ne rajaxuma nen. Alatalaa falan nan na ra.

31 A mi fa buma, n yi i ya denbayaan kala, e nun i bomsonna birin alogo fori nama lu.

32 I taron toma nen n ma banxini, feen birin yi liga ki fajii Isirayila yamaan xa, koni fori yo mi luyε i ya denbayani.

33 Xa n mi naxan ba n batuden dexon ma ε tan tagi, na luma nen alogo a xa xadan wugadeni e nun soxoleni, koni i yixetene birin faxama nen benun e xa fori.

34 I taxamasenna toma nen naxan ligama i ya dii firinne ra, Xofini nun Finexasi. E firinna birin faxama nen loxo kedenni.

35 Na xanbi ra, n saraxarali tagondiyaxin fenje, naxan n waxonna lige. N yi a denbayaan nasabati. A ti n ma muxu sugandixin yee ra waxatin birin yi.

36 Muxo yo na lu i ya denbayani na fama nen a xinbin sindeni a bun ma alogo a xa gbetina nde sɔtɔ e nun buru dungina. A mɔn yi a fala, a naxa, Yandi, i xa tidena nde so n yii saraxaraline fema alogo n xa nɔ balon sɔtɔdeni.’ ”

### 3

#### *Alatala yi makeɛn Samuyeli xa*

1 Foningen Samuyeli yi walima Alatala xa Heli fema, Alatala yi falan tima nen na waxatini keden keden, fe toone alo xiye, ne mi yi wuya.

2 Na waxatini Heli yi saxi a konni, a yeene bata yi suxu fɔlɔ a ra, a mi yi nɔɛ se toɛ.

3 Samuyeli fan yi xima, a yi saxi Alatala Batu Banxini Alaa Kankiraan fema. Benun subaxani, yire sarijanxin lenpun mɔn yi deɛema waxatin naxan yi,

4 Alatala yi Samuyeli xili. A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”

5 A a gi, a siga Heli fema, a naxa, “N tan ni i ra, bayo i bata n xili.” Heli yi a yabi, a naxa, “N mi i xilixi, xeɛ i si i sa.” Samuyeli mɔn yi sa a sa.

6 Alatala mɔn yi Samuyeli xili, a naxa, “Samuyeli!” Samuyeli mɔn yi keli a siga Heli fema a yi a fala, a naxa, “N tan ni i ra, bayo i bata n xili.” Heli yi a yabi, a naxa, “N mi i xilixi n ma diina, si i sa.”

7 Samuyeli yetɛɛn mi yi Alatala kolon, bayo a munma yi falan ti a xa han to.

8 Alatala mɔn yi Samuyeli xili a saxandeni, a mɔn yi keli a siga Heli fema, a yi a fala, a naxa, “N tan ni i ra, bayo i bata n xili.” Heli yi a kolon a Alatala nan yi foningen xilima.

9 Heli yi a fala Samuyeli xa, a naxa, “Siga, i si i sa. Xa i xili xuiin me sɔnɔn, i xa a fala iki, i naxa, ‘Alatala, falan ti bayo i ya walikɛɛn tuli matixi.’ ” Samuyeli yi sa a sa a funfuni.

10 Alatala yi fa, a ti na yi, a mɔn yi xinla ti, a naxa, “Samuyeli, Samuyeli!” Samuyeli yi a ratin, a naxa, “Falan ti, i ya walikɛɛn tuli matixi.”

11 Nayi, Alatala yi a fala Samuyeli xa, a naxa, “A mato, n feen ligama nen Isirayila yi, naxan yo na a me a tuli madɔxoma ayi nen.

12 Na lɔxɔni n feene birin nakamalima nen Heli fari n naxan falaxi a xili ma e nun a denbayana. N mi sese luyɛ.

13 N bata yi a fala a xa, n naxa, n na a denbayaan makitima nen habadan! Amasɔtɔ a diine haken liga nen, a tan naxan yi na kolon, a mi e yikala na liga feen ma.

14 Nanara, n bata n kɔlɔ Heli a denbayaan xa, n naxa, ‘Saraxa ba, kise ba, sese mi a denbayaan haken janɲɛ.’ ”

15 Samuyeli yi lu saxi han xɔtɔnni. A yi Alatala a banxin deɛne rabi. Samuyeli yi gaxuma a fe toxin yebe Heli xa.

16 Koni Heli yi Samuyeli xili, a naxa, “Samuyeli, n ma diina.” A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra.”

17 Heli yi a maxɔdin, a naxa, “A falan mundun tixi i xa? Xa i Alaa fala keden peen luxun n ma, n wama nen tɔrɔn naxan xɔdɔxɔ a birin xa, a xa na sa i fari.”

18 Nayi, Samuyeli yi a birin yebe a xa, a mi sese luxun a ma. Heli yi a fala, a naxa, “Alatala na a ra. Naxan nafan a ma a xa na liga.”

19 Samuyeli yi gboma waxatin naxan yi, Alatala yi a xɔn ma. A yi tin Samuyeli a falan birin xa kamali.

20 Na nan a liga Isirayila yamanan birin yi a kolon keli Dan han Beriseba, a Alatalaa nabiin nan yi Samuyeli ra.

21 Alatala yi lu a yetɛ makeɛnɲɛ Silo yi, a mini Samuyeli xa, a falan ti.

## 4

*Alaa Kankiraan yi suxu yengeni*

1 Samuyeli a falan yi rali Isirayila birin ma.

Isirayila kaane yi mini Filisitine yengedeni. E yi e malan Ebeni-Eseri dexon ma, Filisitine yi malanxi Afeki yi.

2 Filisitine yi e ganla ti yenge sodeni Isirayila kaane yetagi, yengen yi folo. Filisitine yi Isirayila kaane no, e yi muxu wuli naanin faxa na yengeni.

3 Muxu jehene so waxatin naxan yi gali malandeni, Isirayila fonne yi a fala, e naxa, "Nanfera Alatala bata a lu to Filisitine xa en no? Awa, en siga! En sa Alatalaa Layiri Kankiraan\* tongo Silo yi. En nun na xa mini, a yi en nakisi en yaxune fangan ma."

4 Nayi, e yi muxune rasiga Silo yi, ne yi fa Alatalaa Layiri Kankiraan na, Senben Birin Kanna naxan doxi maleka gubugubu kanne xun na. Saraxarali Heli a dii firinne, Xofini nun Finexasi yi Alaa Layiri Kankiraan xali.

5 Alatalaa Layiri Kankiraan so gali malandeni waxatin naxan yi, Isirayila birin yi sonxo gbeeni te, baxon yi xuruxurun.

6 Filisitine yi na me e yi maxodinna ti, e naxa, "Nanse sonxo sonxo xui ito ra Heburu kaane malandeni?" E to a kolon a Alatalaa Kankiraan bata so,

7 Filisitine yi gaxu. E naxa, "Alana nde bata so e gali malandeni! Gbalo feen bata en li naxan munma yi liga en na nun!

8 Gbalona en xa! Nde en nakise alani itoe ma naxanye Misiran kaane jaxankataxi kiin birin yi tonbon yireni?

9 E sobe so, e findi xemene ra Filisitine! Xa na mi a ra, e findima nen Heburu kaane konyine ra alo e yi e konyiyani kii naxan yi. E tan xemene xa yengen so sobeen na!"

10 Nayi, Filisitine yi yengen nakeli, e yi Isirayila kaane no, birin yi a gi a konni. Na yi findi kala gbeen na. Isirayila sofaan muxu wuli tonge saxan yi faxa.

11 Alaa Kankiraan yi xali, Heli a dii firinne yi faxa, Xofini nun Finexasi.

*Heli sayana fena*

12 Na laxon yeteni, xemena nde yi a gi yengen ma Bunyamin bansonni Silo yi. A a dugine yibo sununi, a burunburunna sa a xunni.

13 A fe, Heli yi doxi gbedeni kiraan dexon. A a yee rakopinma bayo a bohen yi dinma Alaa Kankirana fe ra. Xemene somatdon taani, a yi na feen xibarun nali, taan birin yi gbelegbele.

14 Heli to na sonxo sonxo xuiin me, a yi maxodinna ti, a naxa, "Nanse sonxo xui ito ra?" Xemene yi fa Heli fema mafuren.

15 Heli bata yi jee tonge solomanaanin jee solomasexe soto, a yeeene bata yi danxu fefe.

16 Xemene yi a fala Heli xa, a naxa, "N baxi kelideni yengen nin, n nan n gixi to yeteen nin." Heli yi a maxodin, a naxa, "Nanse ligaxi n ma diina?"

17 Xeraan yi yabin ti, a naxa, "Isirayila kaane bata e gi Filisitine yee ra, na findixi kala gbeen nan na en ma ganla ma. Mon, i ya dii firinne, Xofini nun Finexasi bata faxa. Filisitine bata Alaa Kankiraan tongo."

18 Xerana Alaa Kankirana fe fala waxatin naxan yi, Heli yi bira a xanbiraan na taan so deen dexon. A kosen yi gira, a faxa, bayo a yi belebele, a mon bata yi fori. A bata yi kitin sa Isirayila yi jee tonge naanin.

\* 4:3: 4.3Layiri Kankirana fe mon sebexi Xoroyaan 25.10-22 kui.

<sup>19</sup> A mamuxuna, Finexasi a jaxanla fudikanna nan yi a ra. A yi wama a bari feni. A yi Alaa Kankiraan tongo feen me, e nun a taje nun a xemen fana fena, a yi a felen, a diin bari. Dii barin tawone yi a no.

<sup>20</sup> A yi faxama waxatin naxan yi, jaxanla naxanye yi a dexon ma, ne yi a fala a xa, e naxa, "I nama gaxu amasoto i bata dii xemen bari." Koni a mi a me, a mi sese fala.

<sup>21</sup> A yi a diin xili sa Ikabodi, a naxa, "Binyen bata jan Isirayila yi."† A na falaxi Alaa Kankiraan tongo feen nan ma e nun a taje nun a xemen jan fena.

<sup>22</sup> A yi a fala, a naxa, "Binyen bata jan Isirayila yi bayo Alaa Kankiraan bata tongo."

## 5

### *Layiri Kankiraan Filisitine konni*

<sup>1</sup> Filisitine yi Alaa Kankiraan xali keli Ebeni-Eseri yi han Asadodi yi.

<sup>2</sup> E yi Alaa Kankiraan naso e gbee ala Dagon batu banxini, e a dawo Dagon sawuran fema.

<sup>3</sup> Na xoton bode, Asadodi kaane to keli, e Dagon sawuran li biraxi a yetagin ma baxoni. A yi saxi Alatalaa Kankiraan fema. E mon yi a ti a funfuni.

<sup>4</sup> Na xoton bode, e keli sinma, e a to a Dagon sawuran mon bata bira baxoni Alatalaa Kankiraan yetagi. A gbindin nan gbansan yi fa luxi bayo a xunna nun a yiine bata yi gira a ma. Ne yi saxi so deen na.

<sup>5</sup> Nanara, han to Dagon ma saraxaraline nun naxanye birin yi soma Dagon batu banxini Asadodi yi, e mi tima so deen yeteen na.

<sup>6</sup> Alatala yi a yiin nagodo Asadodi kaane xili ma e nun a rabilinna. A yi e tawo a xexen nagodo e ra.

<sup>7</sup> Asadodi kaane to na to, e yi a fala, e naxa, "Isirayilaa Alaa Kankiraan nama lu en konni, bayo a yiin bata godo en xili ma e nun en ma ala, Dagon."

<sup>8</sup> E yi Filisitine kuntigine maxili e konni e yi e maxodin, e naxa, "En nanse ligama Isirayilaa Alaa Kankiraan na?" E yi e yabi, e naxa, "Isirayilaa Alaa Kankiraan xa xali Gati taani." A yi xali Gati yi.

<sup>9</sup> Koni a so nen tun Alatala yi a yiin nagodo na taan muxune xili ma. Magaxu fe gbeen yi liga. Muxune birin, keli fonna ma han dii jawena, xexen yi godo e ra.

<sup>10</sup> Nayi, e yi Alaa Kankiraan xali Ekiron yi. Koni e so nen tun, Ekiron kaane yi sawo gbeeni te, e naxa, "E bata fa Isirayilaa Alaa Kankiraan na en konni, alogo en xa fana."

<sup>11</sup> E yi Filisiti kuntigine birin malan, e naxa, "E Isirayilaa Alaa Kankiraan naxete a yamanani. A nama en fana, en nun en ma yamana." Bayo taana ngaani, fana jaxin nun gaxun nan yi a ra, Ala yiin yi jaxu e ra.

<sup>12</sup> Muxun naxanye mi fana, xexen yi godo ne ra. Taa muxune mawuga xuiin yi te han kore xonna ma.

## 6

### *Layiri Kankiraan yi raxete*

<sup>1</sup> Alatalaa Kankiraan to kike solofere ti Filisitine yamanani,

<sup>2</sup> Filisitine yi e suxure ki muxune xili e nun e yiimatone, e naxa, "En nanse ligama Alatalaa Kankiraan na? E a fala nxu xa en na ito raxetema kii naxan yi a funfuni."

† 4:21: **Ikabodi** bunna nen fa fala "Binyetareyana."



<sup>3</sup> E yi yabin ti, e naxa, “Xa ε Isirayilaa Alaa Kankiraan naxεε, ε nama a kedenna raxεε tun! E yangin saraxana nde fi Isirayilaa Ala ma. Nayi, ε yi yalanjε nεn, ε yi a kolon Ala ε tɔrɔma naxan ma.”

<sup>4</sup> Filisitine yi maxɔdinna ti, e naxa, “Nxu yangin saraxan mundun nasigama a ma?” E yi e yabi, e naxa, “Xεεε sawuran xεma daxin suulun, e nun yεε sawuran xεma daxi suulun lan Filisiti kuntigine xasabin ma. Bayo fure siya kedenna nan ε suxu, ε nun ε kuntigine.

<sup>5</sup> E xεεε sawuran nun yεlene sawuran nafala naxanye ε yamanan kalama, ε yi binyen fi Isirayilaa Ala ma. Waxatina nde a a xɔlɔn janjε nεn ε tan nun ε alane nun ε yamanan ma.

<sup>6</sup> Nanfera ε bɔjɛni xɔɔxɔma, alo Misiran kaane nun Firawona e bɔjɛni xɔɔxɔ kii naxan yi? Ala to e jaxankata, e mi yi Isirayila kaane bejin ba, e siga?

<sup>7</sup> Awa iki, ε wontoro nεnε keden nafala, ε jinge nga firin tongo naxanye bunduma, xun xidi wudin munma xidi naxanye xunna ma. E jinge ngane xidi wontoron na, ε yi e diine xidi sansanna kui.

<sup>8</sup> E Alatalaa Kankiraan tongo, ε a dɔxɔ wontoron kui, ε yi se xεma daxine sa a fεma kankirana nde kui, ε naxanye bama yangin saraxan na a xa. Na xanbi ra, ε yi wontoron bejin a siga.

<sup>9</sup> E lu a matoe. Xa jinge gilene Isirayila kiraan suxu, Beti-Semεsi binni, na bunna nεn a Ala nan gbaloni ito ragidixi, xanamu en na kolonjε, a a yiin xa mi fureni ito ragidixi en ma, koni a en sɔtɔxi na kii nin tun.”

<sup>10</sup> E yi na liga. E yi jinge bundulaan firin tongo, e yi e xidi wontorone ra, e yi e diine raso sansanna kui.

<sup>11</sup> E yi Alatalaa Kankiraan dɔxɔ a kui e nun yεε sawuran nun xεεε sawura xεma daxine yi naxan kui.

<sup>12</sup> Jinge bundulane yi siga e tinxinni Beti-Semεsi kiraan xɔn ma. E yi bira kira kedenna fɔxɔ ra e lu wugε. E mi siga e kɔmenna ma, e mi siga e yiifanna ma. Filisiti kuntigine yi bira wontoron fɔxɔ ra han Beti-Semεsi danna ra.

<sup>13</sup> Beti-Semεsi kaane yi lanbanni murutu xabadeni. E to kankiraan to, e naxan.

<sup>14</sup> Wontoron yi Yosuwe Beti-Semεsi kaana a xεεn li, a yi ti gεmε belebelen fεma. Yamaan yi wontoro wudine yibɔ, e jinge bundulane ba saraxa gan daxin na Alatala xa.

<sup>15</sup> Lewi bɔnsɔnna muxune yi Alatalaa Kankiraan nagodo e nun xεma seene yi kankiraan naxan kui, e yi e sa gεmε gbeen fari. Na lɔxɔni, Beti-Semεsi kaane yi saraxa gan daxine nun saraxa gbεteye ba Alatala xa.

<sup>16</sup> Filisiti kuntigi suulunne to ne birin to, e xεεε Ekirɔn yi na lɔxɔn yεteni.

<sup>17</sup> A tan ni i ra Filisitine xεεε sawura xεma daxin naxanye ba yangin saraxan na Alatala xa: Asadodi taan keden, Gasa keden, Asikalɔn keden, Gati keden, e nun Ekirɔn keden.

<sup>18</sup> Yεεε sawura xεma daxine fan xasabin yi na kii nin, taa keden keden, Filisitine kuntigine dɔxi naxanye xun na, taa makantanxine nun e banxidene. Na gεmε xungbena, e Alatalaa Kankiraan dɔxɔ naxan fari, a mɔn na yi han to Yosuwe Beti-Semεsi kaana a xεεn ma.

<sup>19</sup> Koni Marigin yi Beti-Semεsi kaana ndee faxa han muxu tonge solofere, bayo e Alatalaa Kankiraan kui to nεn. Yamaan yi sunu, bayo Alatala bata yi e tɔrɔ ki faji.

<sup>20</sup> Na xanbi ra, Beti-Semεsi kaane yi a fala, e naxa, “Nde nɔε tiyε Alatala yεtagi, Ala sarijanxina? En xa a kankiraan xali minεn, a xa ba be?”

<sup>21</sup> E xerane rasiga Kiriyati-Yeyarin yi, e naxa, “Filisitine bata fa Alatalaa Kankiraan na, ε fa a tongo, ε a xali ε konni.”

## 7

<sup>1</sup> Kiriyati-Yeyarin kaane yi fa, e fa Alatalaa Kankiraan tongo, e a xali Abinadabo a banxini, naxan yi geyaan fari. Na xanbi ra, e yi Abinadabo a dii Eleyasari findi kantan muxuna.

### *Isirayila yi Filisitine nɔ*

<sup>2</sup> Alatalaa Layiri Kankiraan dɔxɔ xanbini Kiriyati-Yeyarin yi, waxati xunkuye yi dangu, ɲεε mɔxɔɲε. Isirayila kaane yi e mawuga xuini te Alatala ma.

<sup>3</sup> Nayi, Samuyeli yi a fala Isirayila yamaan birin xa, a naxa, “Xa ε xεtεxi ε bɔɲen birin nan na Alatala fema, ε ba ala xɔɲene nun Asitarate suxurene batuε, ε fa Alatala ma, ε a tan kedenna batu. Nayi, a ε be Filisitine senben bun.”

<sup>4</sup> Isirayila kaane yi Baali nun Asitarate suxurene ba e tagi, e yi Alatala batu.

<sup>5</sup> Samuyeli yi a fala, a naxa, “E Isirayila birin malan Misipa yi, n na Alatala maxandε ε xa.”

<sup>6</sup> E yi e malan Misipa yi, e igen ba, e yi a rabɔxɔn Alatala xa saraxan na. E sunna suxu na lɔxɔni. E yi e ti a ra, e naxa, “Nxu bata Alatala yulubin tongo.” Samuyeli yi findi Isirayila kaane kitisaan na Misipa yi.

<sup>7</sup> Filisitine to a mε a Isirayila kaane malanxi Misipa yi, e kuntigi suulun yi a ragidi a e xa sa e yenge. Isirayila kaane yi na mε e gaxu Filisitine yεε ra.

<sup>8</sup> Isirayila kaane yi a fala Samuyeli xa, e naxa, “I nama nxu rabɔɲin. Lu Alatala maxandε, en ma Ala, alogo a xa en nakisi Filisitine ma.”

<sup>9</sup> Samuyeli yi yεxεε diin ba saraxa gan daxin na Alatala xa. A yi Alatala maxandi Isirayila xa, Alatala yi a yabi.

<sup>10</sup> Samuyeli yi saraxa bani waxatin naxan yi, Filisitine yi fa Isirayila yengedeni. Na lɔxɔni Alatala yi galan xuini namini Filisitine xili ma, a e ti kiraan xɔn, Isirayila kaane yi e nɔ.

<sup>11</sup> Isirayila ganla yi keli Misipa yi, e Filisitine nɔ, e yi e kedi han Beti-Kari xun ma.

<sup>12</sup> Samuyeli yi gɛmɛn tongo, a a dɔxɔ Misipa nun Seni tagi, a a xili sa “Mali Gεmε Na.” A yi a fala, a naxa, “Alatala bata en mali han be.”

<sup>13</sup> Nayi, Filisitine yi yagi na, e mi fa xεtε Isirayila bɔxɔn ma mumε! Alatala yi Filisitine yenge Samuyeli a siimayaan birin yi.

<sup>14</sup> Filisitine bata yi taan naxanye rasuxu Isirayila kaane yii, ne yi xεtε Isirayila ma e nun e rabillinne, keli Ekirɔn han Gati yi. Bɔɲε xunbenla yi lu Amorine nun Isirayila kaane tagi.

<sup>15</sup> Samuyeli yi findi Isirayila kitisaan na a siimayaan birin yi.

<sup>16</sup> ɲεε yo ɲεε, a yi danguma Beteli yi nɛn siga Giligali nun Misipa yi, a yi Isirayila makitima mɛnne birin yi.

<sup>17</sup> A mɔn yi xεtε a konni Rama yi, a yi kitin sama dɛnaxan yi Isirayila xa. A bata yi saraxa ganden nafala Alatala xa dɛnaxan yi.

## 8

### *Isirayila yi wa mangan dɔxɔ feni*

<sup>1</sup> Samuyeli fori waxatin naxan yi, a a diine dɔxɔ Isirayila kitisane ra.

<sup>2</sup> A diin forimaan yi xili nɛn Yoweli, a firinden xili Abiya. E yi kitisani Beriseba nin.

<sup>3</sup> Koni e kewanle mi yi ligaxi alo e baba. E yi biraxi gbetin nan fɔxɔ ra sɔto kii ɲaxini. E yi dimi yi seene rasuxuma mayifuni, e yi kiti ɲaxin sama.

<sup>4</sup> Nanara, Isirayila fonne birin yi e malan e siga Samuyeli konni Rama yi.

<sup>5</sup> E yi a fala a xa, e naxa, “A mato, Samuyeli i tan bata fori, i ya diine mi luxi alo i tan. Nayi, mangan dɔxɔ nxu xun na alo a ligama yamanan bonne yi kii naxan yi.”

<sup>6</sup> Samuyeli yi xɔɔ ki faɲi e to a falaxi, e naxa, “Mangan so nxu yii a xa nxu kiti.” Samuyeli yi Alatala maxandi.

<sup>7</sup> Alatala yi a fala Samuyeli xa, a naxa, “Yamaan xuiin name e naxan birin falama i xa, bayo e mi e mexi i tan na. E e mexi n tan nan na alo e mangana.

<sup>8</sup> Xabu n fa e ra sa keli Misiran yi, e xεε nεn n fɔxɔ ra e ala gbetene batu. To, e mɔn na ligama i fan na.

<sup>9</sup> Nanara, tin e mawuga xuiin ma koni i e rakolon sɔbεεn na, i yi a fala e xa naxan findima mangana sariyan na e fari.”

<sup>10</sup> Samuyeli yi Alatalaa falan birin ti yamaan xa naxanye yi a maxɔdinma mangan ma,

<sup>11</sup> a naxa, “Mangana sariyane findima itoe nan na ε fari: A ε dii xεmεne tongoma nεn e findi sofane ra, e a yεngε so wontorone ragi, e te soone fari xanamu e yi e gi a wontorone yεε ra.

<sup>12</sup> Ndee findima nεn kuntigin na sofa wuli keden xun na xanamu sofa tonge suulun xun na. Ndee gbeteye a xεεn bima nεn, ndee yi a xεεn xaba. Ndee yi yεngε so seene rafala e nun wontoro wali seene.

<sup>13</sup> A ε dii tεmεne tongoma nεn latikɔnɔn nafalane ra e nun kudi soone xanamu buru ganne.

<sup>14</sup> A ε xεε senseenne rasuxuma nεn, ε manpa bili nakɔne nun ε oliwi bili xεεne, a e so a walikene yii.

<sup>15</sup> A ε siseene nun ε bogi seene yaganna tongoma nεn, a yi e so a kuntigine nun a walikene yii.

<sup>16</sup> A ε walike xεmεne nun ɲaxanle nun ε ɲinge senseenne nun sofanle tongoma nεn, e wanla ke a tan xa.

<sup>17</sup> A ε xuruse kurune yaganna tongoma nεn, ε tan yetεεn yi findi a konyine ra.

<sup>18</sup> Na lɔxɔni e sɔnxɔma nεn ε mangan xili ma ε naxan sugandixi, koni na lɔxɔni Alatala mi ε yabima.”

<sup>19</sup> Isirayila kaane yi tondi Samuyeli a falan name. E naxa, “Eɲ-en! Nxu wama mangana nde xa lu nxu xun na.

<sup>20</sup> Nxu fan yi lu alo yamanan bonne, nxɔ mangan yi sariyan sa, a ti nxu yεε ra nxɔ yεngεne yi.”

<sup>21</sup> Samuyeli yi Isirayila kaane falan birin name, a yi a fala Alatala xa.

<sup>22</sup> Alatala yi Samuyeli yabi, a naxa, “E xuiin name, i yi mangan dɔxɔ e xun na.” Samuyeli yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “E siga ε konne yi.”

## 9

### *Sɔli yi Samuyeli kolon*

<sup>1</sup> Muxu kεndεna nde yi Bunyamin bɔnsɔnni, a xili Kisu, Abiyeli a diina. Serori nan Abiyeli sɔto. Bekorati nan Serori sɔto. Bunyamin bɔnsɔnna nde Afiya nan Bekorati sɔto.

<sup>2</sup> Diina nde yi Kisu yii naxan yi xili Sɔli. Dii xεmε tofaɲin nan yi a ra. A ɲɔxɔ yo mi yi Isirayila yi. A xunna yi yite bonne birin xa.

<sup>3</sup> Loxona nde Kisu a sofali gilene yi lo ayi. Kisu yi a fala a dii Söli xa, a naxa, “Walike keden tongo ε sa sofanle fen.”

<sup>4</sup> A yi Efirami geyane yisiga, a Salisa yamanani siga, e mi e to. E dangu Saalimi mabinni, koni e mi sofanla to. A mon yi dangu Bunyamin ma yamanani e mi sese to.

<sup>5</sup> E Sufi yamanan li waxatin naxan yi, Söli yi a fala a walikeen xa, a naxa, “En xete banxini, xanamu n baba jinanma nen sofanle e fe ra, a kontofili folo en ma fe ra.”

<sup>6</sup> Walikeen yi a yabi, a naxa, “A mato, sayibana nde taani ito yi en yeε ra, muxu kenden na a ra. A na naxan fala, a kamalima nen. En siga menni iki. Waxatina nde a kiraan yite en na nen en sigε naxan xon.”

<sup>7</sup> Söli yi a fala a walikeen xa, a naxa, “Koni xa en siga, en nanse xalima na sayiban yeε ra? Bayo donse yo mi fa en ma sagbane kui, sese mi en yii en naxan fiye sayiban ma. Nanse en yii?”

<sup>8</sup> Walikeen yi a fala Söli xa, a naxa, “Wure gbeti fixen garamu saxan n yii, en na so a yii alogo a xa kiraan yita en na.”

<sup>9</sup> Waxati danguxini Isirayila yi, xemen naxan yi sigama Ala maxodindeni a yi a falama nen, a naxa, “E fa, en siga fe toon konni.” Bayo en naxan ma to a “Nabina” a foloni e yi a falama nen na ma a “Fe toona.”

<sup>10</sup> Söli yi a fala a walikeen xa, a naxa, “Na lanxi. En siga.” E yi siga taani sayiban yi denaxan yi.

<sup>11</sup> E to yi tema taani, e sungutunne li menni siga ige badeni. E yi e maxodin, e naxa, “Fe toon be ba?”

<sup>12</sup> E yi e yabi, e naxa, “On, a i yeε ra, koni siga iki sa bayo a bata fa taani to amasoto saraxa ba daxin na to yamaan xa geyaan ma saraxa badeni.

<sup>13</sup> E na so taani waxatin naxan yi, ε a toε benun a xa te geyaan ma a degedeni saraxa badeni. Yamaan mi e degε fo a na fa bayo a tan nan saraxan dubama. Na xanbi ra, muxu xilixine yi e degε. E te iki sa! E a lima nen na.”

<sup>14</sup> E yi te taani. E to yi soma taani, Samuyeli yi mini e ralandeni, a tematxon geyaan ma saraxa badeni.

<sup>15</sup> Benun na loxoni, Alatala bata yi Samuyeli rakolon nun,

<sup>16</sup> a naxa, “Waxatini ito yi tila, n Bunyamin kaana nde yitama i ra nen. A masusan a sugandi feen na alogo a xa findi n ma yamana Isirayila yeeratiin na. A n ma yamaan nakisima nen Filisitine fangan ma. N bata n ma yamana toron to bayo, e wuga xuiin bata n li.”

<sup>17</sup> Samuyeli to Söli to, Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Xemen ni i ra, naxan ma fe fala i xa. A tan nan tima n ma yamaan xun na.”

<sup>18</sup> Söli yi a maso Samuyeli ra taan deen na, a naxa, “A fala n xa yandi, fe toona banxin minen yi?”

<sup>19</sup> Samuyeli yi Söli yabi, a naxa, “N tan nan fe toon na. E siga n yeε ra geyaan ma saraxa badeni, bayo ε ε degema nen n xon to. Tila xotonni n na yelin i ya maxodinna ngaan yabe, n na a luyε i siga.

<sup>20</sup> I nama kontofili i ya sofali gilene fe ra naxanye loxi ayi a xii saxanna nan to. E bata to. Koni Isirayila kaane birin waxi nde xon ma, ba i tan nun i babaa denbayaan na?”

<sup>21</sup> Söli yi yabin ti, a naxa, “Bunyamin bõnsõnna xa mi n tan na, Isirayila bõnsõn xuridina? Bunyamin xabilan birin mi dangue n ma xabilan na ba? Nayi, nanfera i fe sifani ito falama n ma?”

<sup>22</sup> Samuyeli yi Söli nun a walikeen tongo, a e xali donse dondeni, a yi e doxo doxode xungbeni muxu tonge saxan joxon yi denaxan yi.

<sup>23</sup> Samuyeli yi a fala kudi soon xa, a naxa, “Fa suben na n naxan soxi i yii alogo i xa a dɔxɔ muxuna nde yee ra.”

<sup>24</sup> Kudi soon yi sa danban nun sube gbete tongo a yi e sa Sɔli yetagi. Samuyeli yi a fala, a naxa, “Na nan namaraxi i xa. A don bayo a yi dɔxi i tan nan yee ra. N na a falaxi e xa nen, n naxa, ‘Xɔɲena nde fama nen n xɔn.’ ” Nayi, Sɔli yi a dege na lɔxɔni e nun Samuyeli.

<sup>25</sup> E yi godo taani keli geyaan ma saraxa badeni. Samuyeli nun Sɔli yi falan ti a banxin kɔe ra.

<sup>26</sup> Na xɔtɔn bode e keli subaxa. Samuyeli yi Sɔli xili, a naxa, “E xa e yitɔn, n xa sa e ti kira yi.” Sɔli to keli, e nun Samuyeli yi mini.

<sup>27</sup> E to taan danna li, Samuyeli yi a fala Sɔli xa, a naxa, “I ya walikɛen yamari a xa siga yeen na.” Na yi siga yeen na. Samuyeli yi a fala a xa, a naxa, “Ti be singen, n xa Alaa falan nali i ma.”

## 10

<sup>1</sup> Samuyeli yi ture saseen tongo a turen susan Sɔli xunni, a yi a sunbu, a naxa, “Alatala yeteen bata i masusan, a i findi a yamaan yeeratiin na.

<sup>2</sup> I na keli n fema to, i xeme firin lima nen Rakeli bilinganna yireni, Selisa taani Bunyamin yamanan danna ra. E ito falama nen i xa, e naxa, ‘I sigaxi sofanla naxanye fendeni, e bata to. I baba mi fa a mirima e ma, koni a kontɔfili xi e tan nan ma fe ra. A naxa: N xa nanse liga n ma diina fe ra?’

<sup>3</sup> I na keli menni, i sigama nen han Taboro wudi gbeena. Menni i lanma nen xeme saxan na, e sigama Ala batudeni Beteli yi. Na nde keden sii saxan xalima nen, buru saxan taranma nen a firinden yii, manpa kundi keden yi taran a saxanden yii.

<sup>4</sup> E i xɔntɔnma nen e buru firin so i yii, i yi a rasuxu.

<sup>5</sup> Na xanbi ra, i soma nen Gibeya-Elohimu taani, Filisitine ganla malanxi denaxan yi. I nɛma soma taani, i lanma nen nabi ganla ra keli geyaan ma saraxa badeni. Konden maxane nun tanban maxane nun xulen fene nun bɔlɔn maxane sigama e yee ra, nabine yi nabiya falane ti.

<sup>6</sup> Nayi, Alatalaa Nii Sarijanxin godoma i ma nen senbeni, i yi nabiya falane ti e xɔn. I maxetema nen, i findi muxu gbete ra.

<sup>7</sup> Na taxamasenne birin na liga, i na naxan to a liga daxin na, i xa na liga bayo Ala i xɔn.

<sup>8</sup> I sigama nen n yee ra Giligali yi, n ni i lima na alogo saraxa gan daxine xa ba e nun bɔɲe xunbeli saraxane. Koni, fɔ i xa n mame xii solofere, n na fa, n na fale i xa i lan i xa naxan liga.”

<sup>9</sup> Sɔli keli nen Samuyeli fema tun, Ala yi xaxili gbete so a yii, taxamasenne itoe birin yi liga na lɔxɔn yeteni.

<sup>10</sup> Sɔli nun a walikɛen Gibeya li waxatin naxan yi, e yi nabi ganla li na. Alaa Nii Sarijanxin yi godo Sɔli ma, a yi sa e fari e nabiya falane yi.

<sup>11</sup> Naxanye birin yi a kolon a fɔlɔni, ne to a to nabine ye, a nabiya falane tima, e yi a fala e bode tagi, e naxa, “Nanse ligaxi Kisu a diin na? Sɔli fan bata findi nabiin na ba?”

<sup>12</sup> Menna muxuna nde yi yabin ti, a naxa, “Nde nabine baba ra?” Sandan minixi menna nin: “Sɔli fan nabine ye ba?”

<sup>13</sup> A to yelin nabiya falane tiye, a siga geyaan ma saraxa badeni.

<sup>14</sup> Sɔli sɔxɔ yi a fala Sɔli xa e nun a walikɛna, a naxa, “E yi sigaxi minen yi?” Sɔli yi a yabi, a naxa, “Sofali gilene fendeni. Koni nxu mi sese to, nxu yi siga Samuyeli fema.”

15 Söli sɔxɔ yi a fala, a naxa, “A yeɓa n xa Samuyeli naxan falaxi ε xa.”

16 Söli yi a yabi, a naxa, “A fala nxu xa nen a sofali gilene bata to.” Koni a mi sese fala a xa a mangayana a fe yi Samuyeli naxan fala.

17 Samuyeli yi Isirayila yamaan xili Alatala yetagi Misipa yi.

18 A yi a fala Isirayila kaane xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N tan nan Isirayila raminixi Misiran yi. N tan nan ε xunbaxi Misiran kaane yii e nun yamanan bonna naxanye yi ε naxankataxi.’

19 To ε bata ε mε ε Ala ra naxan ε rakisi ε tɔrone nun ε gbalone birin ma. ε naxa, ‘Mangan dɔxɔ nxu xun na.’ Awa, ε fa ε yete yita Alatala ra bɔnsɔn yeɛn nun xabila yeɛn ma.”

20 Samuyeli yi Isirayila bɔnsɔnne birin xili, Bunyamin bɔnsɔnna yi sugandi.

21 Awa, a yi Bunyamin bɔnsɔnna birin xili xabila yeɛn ma, Matiri a xabilan yi sugandi. Dɔnxen na, Kisu a dii xemen Söli yi sugandi. E yi a fen, koni e mi a to.

22 E mɔn yi Alatala maxɔdin, e naxa, “Xemɛni ito bata fa be yi ba?” Alatala yi e yabi, a naxa, “A luxunxi goronne ye.”

23 E yi e gi, e sa a ba na yi, a yi ti yamaan ye. A xunna yi yite bonne birin xa.

24 Samuyeli yi a fala yamaan xa, a naxa, “E a mato, Alatala naxan sugandixi! A nɔxɔn mi yamaan mumεen ye.” Yamaan birin yi sɔnxɔ, e naxa, “Ala xa sii xunkuye fi a ma!”

25 Samuyeli yi mangaya sariyan yeɓa yamaan xa, a a seɓe kedindin kui, a naxan sa Alatala fema. Dɔnxen na, a Isirayila kaane birin nasiga e konne yi.

26 Söli fan yi siga a konni Gibeya yi. Muxu kɛndena ndee yi sa a mati Ala bɔɓe fajin sa naxanye yi.

27 Koni fuyantenna ndee yi a fala, e naxa, “Xemɛni ito nxu rakisima di?” E yi a rajaxu e mi sese fi a ma. Koni Söli yi a dundu.

## 11

### *Söli yi Yabesi taan xunba*

1 Nba, Amonine mangan Naxasi yi fa Yabesi-Galadi taan nabilin. Yabesi taan xemene birin yi a fala a xa, e naxa, “Layirin xa xidi en tagi, nxu findi i ya konyine ra.”

2 Amonin mangan Naxasi yi e yabi, a naxa, “Na bata fan, n bata tin lanna xa so en tagi, koni fo ito xa liga: N xa ε birin yiifari ma yeene sɔxɔɓe ayi, n yi Isirayila birin nayagi.”

3 Yabesi taan fonne yi a fala a xa, e naxa, “Xii solofere fi nxu ma, alogo nxu xa xerane rasiga Isirayila bɔxɔn birin yi. Xa muxe mi fa nxu rakisideni, nxu nxu yete so i yii.”

4 Xerane to siga Gibeya yi, Söli a taani, e feni itoe dentεge yamaan xa, birin yi a wuga xuini te.

5 Söli yi kelima xεen ma e nun a jingene, a maxɔdinna ti, a naxa, “Nanfera yamaan birin wugama?” E yi Yabesi kaane falan yeɓa a xa.

6 Söli to falani ito mε, Alaa Nii Sarijanxin yi godo a ma senbeni, a yi xɔlɔ kati!

7 A yi jinge firin tongo, a yi e yisege a dungin dungin na, a xerane rasiga, a e xa ne xali Isirayila bɔxɔn birin yi. E naxa, “Naxan yo mi bira Söli nun Samuyeli fɔxɔ ra na kanna jingene ligama ikiini.” Yamaan yi gaxu Alatala yeε ra, e yi e malan alo muxu kedenna.

8 Söli yi e tεnge Beseki yi, Isirayila xemene muxu wuli kεmε saxan, Yuda xemene muxu wuli tonge saxan.

<sup>9</sup> Xeraan naxanye fa, e yi a fala ne xa, e naxa, “E sa ito fala Yabesi-Galadi muxune xa, ε naxa, ‘Benun sogen xa xɔɔ tila ε kisin sɔtɔma nɛn.’ ” Xerane to fa na fala Yabesi muxune xa, e yi naxan.

<sup>10</sup> E yi a fala Amoni kaane xa, e naxa, “Nxu nxu yete soma nɛn ε yii tila, ε yi nxu raba ε waxɔn kiini.”

<sup>11</sup> Na xɔtɔn bode, Sɔli yi a ganli taxun dɔxɔde saxan. E so Amoni gali malandeni kɔe dɔnxɛn na. E yi Amonine faxa han sogen yi xɔɔ. Muxu nɛnɛne yi xuya ayi hali muxu firin mi lu e bode fari.

<sup>12</sup> Yamaan yi a fala Samuyeli xa, e naxa, “Nde yi a falama a Sɔli nama lu en xun na? Fa na muxune ra, nxu xa e faxa!”

<sup>13</sup> Koni Sɔli yi a fala yamaan xa, a naxa, “Muxu yo mi faxama to lɔxɔni, bayo Alatala bata Isirayila rakisi to.”

### *Sɔli a mangayana fe*

<sup>14</sup> Na xanbi ra, Samuyeli yi a fala yamaan xa, a naxa, “E fa be, en siga Giligali yi alogo en mɔn xa Sɔli a mangayana fe fala.”

<sup>15</sup> Yamaan birin yi siga Giligali yi. E yi Sɔli findi mangan na Giligali yi Alatala yetagi. E bɔnɛ xunbeli saraxane ba Alatala yetagi mɛnni. Sɔli nun Isirayila yamaan birin yi naxanaxan gbeen naba.

## 12

<sup>1</sup> Samuyeli yi a fala Isirayila birin xa, a naxa, “N bata ε xuiin name ε naxan birin falaxi. N bata mangan dɔxɔ ε xun na.

<sup>2</sup> Iki mangan ni i ra naxan tima e yete ra. N tan bata fori n xunseɛxɛn bata fuga. N ma diine fan be ε tagi. N bata ti ε yete ra keli n dii nɔrɛn ma han to.

<sup>3</sup> N tan ni i ra, n tixi ε yetagi. E n yabi Alatala yetagi e nun a muxu sugandixina. N na nde a ninge tongo? N na nde a sofali tongo? N na nde naxankata? N na nde tɔrɔ? N dimi yi seen nasuxu nde ra alogo n xa n yete naxi a fe naxin ma? Xa n na nde keden peen tongo nɛn, n na raxetema nɛn.”

<sup>4</sup> E yi a yabi, e naxa, “I mi nxu naxankataxi. I mi nxu tɔrɔxi. I mi se rasuxi muxu yo yii.”

<sup>5</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala nan ε seren na, a muxu sugandixin nan ε seren na to lɔxɔni, a ε mi sese to n yii.” E naxa, “Seren nan a tan na.”

<sup>6</sup> Samuyeli mɔn yi a fala yamaan xa, a naxa, “Alatala nan Musa nun Haruna tongo alogo ε benbane xa mini Misiran yi.

<sup>7</sup> Awa iki, ε ti kitisadeni Alatala yetagi. Alatala fe fapin naxanye ligaxi ε nun ε benbane xa, n ne rabirama nɛn ε ma.

<sup>8</sup> Yaxuba fa xanbini Misiran yi, ε benbane yi Alatala maxandi e mali feen na. Alatala yi Musa nun Haruna rafa, e ε benbane ramini Misiran yi, e yi e radɔxɔ be.

<sup>9</sup> Koni e yi ninan Alatala xɔn, e Ala. Nanara, a yi tin e yi so Sisera yamarin bun, Xasori gali mangana. A mɔn yi e so Filisitine yii e nun Moyaba mangan yii, naxanye yi e yeteɛma.

<sup>10</sup> E mɔn yi Alatala maxandi, e naxa, ‘Nxu bata yulubin liga, bayo nxu bata Alatala rabɛpin nxu yi Baali nun Asitarate suxurene batu. Koni iki, nxu xunba nxu yaxune yii fa, nxu i batu.’

<sup>11</sup> Awa, Alatala yi Yerubali rafa e nun Bedani nun Yefeta, dɔnxɛn na n tan Samuyeli, alogo ε xa xunba e yaxune yii naxanye ε rabilinxi. E yi lu kantanna kui.

<sup>12</sup> Koni ε to Amonine manga Naxasi to fe ε xili ma, ε yi a fala n xa, ε naxa, 'Nxu wama mangan xɔn, a xa nxu yamari.' A yi luxi alo Alatala mi yi ε mangan na.

<sup>13</sup> Awa, ε bata a sɔtɔ ε mangan naxan sugandixi, ε bata naxan maxɔdin. Alatala bata mangan dɔxɔ ε xun na.

<sup>14</sup> Xa ε gaxu Alatala yeε ra, ε yi a batu, xa ε a xuiin name, xa ε mi murute Alatalaa yamarine ma, nayi ε nun ε mangan xa bira Alatala fɔxɔ ra, ε Ala.

<sup>15</sup> Koni xa ε mi Alatala xuiin name, xa ε murute Alatalaa yamarine bun, nayi Alatala ε yengema nen, alo a liga ε benbane ra kii naxan yi.

<sup>16</sup> Iki, ε yitɔn ε yi fe gbeen mato Alatala naxan ligama ε yetagi.

<sup>17</sup> To xa mi murutu xaba waxatin na ba? N na Alatala maxandima nen, a yi galanna nun tulen nagodo. Nayi, ε ε kala fe gbeen kolonma nen Alatala yeε ra yi, ε to mangan dɔxɔ feen maxɔdinxi."

<sup>18</sup> Samuyeli yi Alatala maxandi. Na lɔxɔn yeteni, Alatala yi galanna nun tulen nafa. Yamaan birin yi gaxu Alatala yeε ra e nun Samuyeli.

<sup>19</sup> Yamaan birin yi a fala Samuyeli xa, e naxa, "Alatala maxandi, i ya Ala, i ya walikene xa, alogo nxu nama faxa, bayo nxu bata mangan maxɔdin feen sa nxɔ yulubine birin fari."

<sup>20</sup> Samuyeli naxa, "E nama gaxu. E bata fe naxini ito birin liga, koni ε nama xeε Alatala fɔxɔ ra, ε Alatala batu ε bɔnen ma feu!

<sup>21</sup> E nama bira suxurene fɔxɔ ra fuyan! Naxanye mi nɔε maliin tiye, e mi marakisin tiye, bayo ala fuune nan e tan na.

<sup>22</sup> Alatala mi a yamaan nabepɔnɔ a xili gbeena fe ra, bayo a tan yeteen nan tinxi ε findi a yamaan na.

<sup>23</sup> Alatala xa n fan natanga yulubi tongon ma, n tondi a maxandε ε xa! N na ε xaranma nen kira fajin nun tinxinna ma.

<sup>24</sup> E gaxu Alatala yeε ra tun! E a batu lannayani ε bɔnen ma feu! A mato, a fe gbeen naxanye ligaxi ε xa.

<sup>25</sup> Koni xa ε lu fe naxin lige, ε raxɔrima nen, ε tan nun ε mangan na."

## 13

### *Isirayila yi murute Filisitine ma*

<sup>1</sup> Sɔli findi mangan na a nεε tonge saxanden nan ma, a yi nεε tonge naanin nun firin ti mangayani Isirayila yi.

<sup>2</sup> Sɔli yi xeε wuli saxan sugandi Isirayila kaane ye. Wuli firin yi a fema Mikimasi yi e nun Beteli geyane fari. Wuli keden yi lu Yonatan fema Gibeya yi Bunyamin bɔxɔni. A yi yama dɔnxene rasiga e konne yi.

<sup>3</sup> Lɔxɔna nde Yonatan yi fu Filisitine gali malanden ma naxan yi Geba yi. Filisitine yi na mε. Sɔli yi xɔtaan fe bɔxɔn yiren birin yi. A yi a fala, a naxa, "Heburune xa a mε!"

<sup>4</sup> Isirayila birin yi a mε a Sɔli bata fu Filisitine gali malanden ma, a yi rapaxu Filisitine ma alo se kunxin xirina. Nayi, muxune birin yi maxili, e yi malan Sɔli fema Giligali yi.

<sup>5</sup> Filisitine fan yi e malan Isirayila yenge xinla ma. Yenge so wontoro wuli saxan yi e yii e nun soo ragi wuli sennin, e nun sofaan naxanye yi wuya alo mεnɔnsinna naxan baan dε. E fa e malan Mikimasi yi, Beti-Aweni sogeteden binni.



<sup>6</sup> Isirayila xεmεne to a to a e bata yigβεten, e nun feene bata xɔɔxɔ e ganla ma, muxune yi siga e luxunɲε faranne ra, e nun fɔtɔnne yi, e nun gεmε longonne nun yinle ra, e nun iɛ ramaradene yi.

<sup>7</sup> Heburuna ndee fan yi Yuruden baani gidima siga Gadi nun Galadi yamanani. Sɔli mɔn yi Giligali yi, sofaan naxanye birin yi a fɔxɔ ra ne yi xuruxurunma gaxuni.

<sup>8</sup> A yi Samuyeli mame xii solofere, han a waxatin naxan falaxi. Koni Samuyeli mi fa Giligali yi. Yamaan yi e makuya fɔlɔ a ra, e xuya ayi.

### *Sɔli a kalana*

<sup>9</sup> Nayi, Sɔli yi a fala, a naxa, “E fa saraxa gan daxin na e nun bɔɲε xunbeli saraxane.” A yi saraxa gan daxin ba.

<sup>10</sup> A yi yelinma na saraxan βε waxatin naxan yi, Samuyeli yi fa. Sɔli yi siga a ralandeni alogo a xa a xɔntɔn.

<sup>11</sup> Samuyeli yi a fala, a naxa, “I nanse ligaxi?” Sɔli yi a yabi, a naxa, “N na a toxi nɛn a yamana e masigama n na, e nun i fan mi faxi en lanma waxatin ma, Filisitine fan bata yi malan Mikimasi yi,

<sup>12</sup> nanara n yi mirixi, n naxa, ‘Filisitine fama nɛn n xili ma Giligali yi, n mɔn munma Alatala maxandi singen,’ na yi n karahan, n yεtεen yi saraxan gan.”

<sup>13</sup> Samuyeli yi a fala, a naxa, “I bata a liga alo xaxilitarena, i mi Alatalaa yamarin suxu, i ya Ala. Alatala yi a ligama nɛn nun i ya mangayaan yi lu Isirayila xun na habadan!

<sup>14</sup> Koni iki, i ya mangayaan mi luma a ra. Alatala bata xεmεna nde fen naxan bɔɲε luxi alo a bɔɲεna, a yi a sugandi a yamaan yεratiin na, bayo i mi Alatalaa yamarin suxi.”

<sup>15</sup> Samuyeli yi keli Giligali yi a te Gibeya yi, Bunyamin yamanani. Yamaan naxan yi Sɔli fɔxɔ ra a ne tεngε. Xεmε kεmε sennin ɲɔxɔn yi na.

<sup>16</sup> Sɔli a dii xεmεn Yonatan nun yamaan naxan yi a fɔxɔ ra, ne yi dɔxɔ Geba yi, Bunyamin bɔxɔn ma. Filisitine yi malanxi Mikimasi yi.

<sup>17</sup> Ganla dɔxɔ saxan yi mini Filisitine sofane malandeni alogo e xa yεngεn so. Gali keden yi siga Ofara binni Suwali yamanani.

<sup>18</sup> Ganla boden yi siga Beti-Xoron binni. A saxanden yi siga yamanan danna binna ra Seboyin lanbanna xunna ra, tonbon yiren dεxɔn.

<sup>19</sup> Na waxatini, xabun mi yi toma Isirayila bɔxɔ yo ma, bayo Filisitine bata yi a fala, e naxa, “Heburu kaane nama silanfanna nun tanban nafala.”\*

<sup>20</sup> Isirayila kaan birin yi sigama Filisiti xabun nan fεma a ɲinge kenna deni tɔndeni hanma kenna hanma bunbina, hanma bundena.

<sup>21</sup> E yi gbeti gbanan keden nan fima ɲinge kenna deni tɔn feen na, e nun kenna. Koni a tagiin nan yi fima ɲama malan sena fe ra hanma bunbina hanma ɲinge gbεngbεn wurena.

<sup>22</sup> Nanara, yεngε so lɔxɔni, silanfanna nun tanban mi yi Sɔli nun Yonatan ma sofane yii. Fɔ mangan nun a diina.

<sup>23</sup> Filisiti gali keden yi sa Mikimasi kiraan suxu geya longonna ra.

## 14

### *Yonatan yi Filisitine yεngε*

<sup>1</sup> Lɔxɔna nde, Sɔli a diin Yonatan yi a fala a yεngεso seene maxali banxulanna xa, a naxa, “Fa en gidi han Filisitine gali malandeni bode fɔxɔni.” Koni Yonatan mi a baba rakolon.

\* 13:19: *Silanfanna*: Sofane yεngεso dεgεmana.

<sup>2</sup> Sɔli yi Gibeya danna ra girenada wudin bun ma Migiron yi. Sofa keme sennin yi a fɛma.

<sup>3</sup> Saraxarali domaan yi Axiya nan yii na yi, Ikabodi tada Axituba a dii xɛmɛna. Finexasi nan Axituba sɔtɔ. Heli, Alatalaa saraxaralina Silo yi, na nan Finexasi sɔtɔ. Muxu yo mi yi a kolon a Yonatan bata mini.

<sup>4</sup> Yonatan yi minima geya longonna nan na alogo a xa Filisistine gali malanden masɔtɔ. Na kiraan yi minixi geya tintinxi firinne nan longori ra, na kedenna yi xili Bosesi, boden xili Senne.

<sup>5</sup> Geya keden kɔmɛn fɔxɔni Mikimasi binni, boden yiifari fɔxɔni Geba binni.

<sup>6</sup> Yonatan yi a fala a yɛngɛ so se maxanla xa, a naxa, “Fa, en siga han Filisiti Ala kolontarene gali malandeni. Waxatina nde Alatala en malima nɛn. Sese mi nɔɛ Alatalaa marakisin yɛɛ rase, hali yama xurudin na a ra, hanma a gbeena.”

<sup>7</sup> Yɛngɛ so se maxanla yi a yabi, a naxa, “I mirixi naxan ma, na liga. Siga! N ni i fɔxɔ ra. En birin xaxili keden.”

<sup>8</sup> Yonatan naxa, “Awa, fa en siga han xɛmɛni itoe dɛnaxan yi, e yi en to.

<sup>9</sup> Xa e a fala en xa, e naxa, ‘E ti mɛnni han nxu yi ɛ ralan,’ en tima nɛn mɛnni. En mi tema e fɛma na yi.

<sup>10</sup> Koni, xa e a fala en xa, e naxa, ‘E te nxu fɛma,’ en tema nɛn, bayo na findima taxamasenna nan na a Alatala bata e so en yii.”

<sup>11</sup> E yi e yita Filisistine ra. Filisistine yi a fala, e naxa, “I yɛɛn ti! Heburune bata mini fɔlɔ yinle ra e luxunxi dɛnaxanye yi.”

<sup>12</sup> E yi Yonatan nun a walikɛɛn xili, e naxa, “E te nxu fɛma, nxu xa fena nde yita ɛ ra.” Yonatan yi a fala a yɛngɛ so se maxanla xa, a naxa, “Te n fɔxɔ ra, bayo Alatala bata e so Isirayila yii.”

<sup>13</sup> Yonatan yi te a yiine kafuɛ a sanne ma, a yɛngɛ so se maxanla biraxi a fɔxɔ ra. Yonatan yi lu Filisistine rabirɛ a bun ma, a yɛngɛ so se maxanla yi e faxa.

<sup>14</sup> Na yɛngɛ singeni Yonatan nun a yɛngɛ so se maxanla yi Filisiti muxu mɔxɔɲɛ ɲɔxɔndɔn faxa yire kedenni.

<sup>15</sup> Gaxun yi so ganli. Naxan yo yi xɛɛne ma e nun ganla birin, naxan yo yi gali malande gbɛtɛ yi, e nun naxanye yi minixi yɛngɛsodeni, gaxun yi ne birin suxu. Bɔxɔn yi xuruxurun. Na yi findi gaxun na fata Ala ra.

<sup>16</sup> Sɔli a kantan muxun naxanye yi Gibeya yi, Bunyamin bɔxɔni, ne yi ganla to xuyɛ ayi yiren birin yi.

<sup>17</sup> Sɔli yi a fala a sofane xa, a naxa, “E sofane maxili, a xa kolon naxan kelixi en yɛ.” E yi a kolon a Yonatan nun a yɛngɛ so se maxanla nan mi yi e yɛ.

<sup>18</sup> Sɔli yi a fala Axiya xa, a naxa, “Alaa Kankiraan nafa.” Bayo na waxatini a yi Isirayila kaane nan yii.

<sup>19</sup> Sɔli yi falan tima saraxaraliin xa waxatin naxan yi, sɔnxɔ sɔnxɔn mɔn yi gboma ayi Filisistine malandeni. Sɔli yi a fala saraxaraliin xa, a naxa, “A lu na.”

<sup>20</sup> Nayi, ganla naxan birin yi Sɔli fɔxɔ ra, ne yi malan e mini yɛngɛ sodeni. E yi a li Filisistine yi e bode yɛngɛma sɔnxɔ sɔnxɔ gbeeni.

<sup>21</sup> Heburu naxanye yi Filisistine bun ma a singeni, naxanye yi basanxi e ra e gali malandeni, ne yi sa Isirayila fari Sɔli nun Yonatan mabinni.

<sup>22</sup> Isirayila kaan naxanye birin yi luxunxi Efirami geyane yi, ne yi a mɛ a Filisistine e gima, e fan yi lu e kedɛ, e yi e yɛngɛ.

<sup>23</sup> Alatala yi Isirayila rakisi na bɔxɔni, yɛngɛn yi siga han Beti-Aweni.

*Sɔli a xaxilitareya kɔlɔna*

24 Isirayila kaane tɔɔ nɛn na lɔxɔni bayo Sɔli bata yi tɔnni ito fala yamaan xa, a naxa, “Dangan na kanna xa xɛmɛn naxan na donseen don benun jɪnbanna, benun n yi n gbeen jɔxɔ n yaxune ra.” Nanara, muxu yo munma yi donseen don ganli.

25 E birin yi fɔtɔnna li, kumin yi bɔxɔnma dɛnaxan yi.

26 E soxin fɔtɔnni, sofane yi kumin to minɛ, koni muxu yo mi se raso a dɛ, bayo e birin yi gaxuxi dangan yɛɛ ra.

27 Yonatan mi yi a kolon a baba bata yi a kɔlɔ yamaan xa. Nanara, dunganna naxan yi a yii, a na xunna rasiga, a yi a dɛtɛn kumi dengbeni, a a don. Nayi, a yɛɛn yi xɔn sɛgɛ.

28 Sofana nde yi a fala a xa, a naxa, “I baba ganla rakɔlɔxi nɛn ki fajɪ, a naxa, ‘Xa muxuna nde donseen don to, dangan na kanna xa.’ Nanara, sofane birin xadanxi.”

29 Yonatan naxa, “N baba yamaan tɔɔma. A mato n fangan sɔtɔxi kii naxan yi xabu n kumini ito don.

30 Xa sofane birin yi donseen donma to, e naxan tongoxi e yaxune konni, en yi Filisitine nɔma nɛn dangu ito ra!”

31 E Filisitine nɔ na lɔxɔni keli Mikimasi siga han Ayalɔn yi. Yamaan yi xadanxi han!

32 E yi e yaxune yii seene tongo, e xuruseene tongo e nun jɪngene nun jɪnge diine. E e faxa bɔxɔni, yamaan yi e nun wunla don.

33 E yi a rali Sɔli ma e naxa, “A mato yamana Alatala yulubin tongoma, e suben nun a wunla don.” Sɔli naxa, “E bata yanfan ti! E gɛmɛ gbeen makutukutu n mabinni iki sa!”

34 A mɔn yi a fala, a naxa, “E xuya ayi yamani, e a fala e xa, a birin xa fa a jɪngen na xanamu a yɛxɛɛna, a yi a faxa be. Na xanbi ra, e yi e don alogo e nama Alatala yulubin tongɛ, e suben nun a wunla don.” Kɔɛɛn na, birin yi fa a jɪngen na alogo a xa a faxa mɛnni.

35 Sɔli yi saraxa ganden nafala Alatala xa. Na findi saraxa gande singen nan na a naxan nafala Alatala xa.

36 Sɔli yi a fala, a naxa, “En godo Filisitine fɔxɔ ra to kɔɛɛn na, en sa e yɛngɛ han xɔtɔnni. Keden nama lu a nii ra.” E yi a yabi, e naxa, “Naxan nafan i ma, na liga.” Koni, saraxaraliin naxa, “En na Ala maxɔdin be.”

37 Sɔli yi Ala maxɔdin, a naxa, “N xa godo Filisitine fɔxɔ ra ba? I e soma Isirayila yii ba?” Koni na lɔxɔni a mi a yabi.

38 Nanara, Sɔli naxa, “E fa be, ganla yɛɛratine birin. En xa a kolon yulubin naxan ligaxi to.

39 N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Isirayila Rakisimana, hali xa n ma diin Yonatan nan a xunna ra, a faxama nɛn.” Muxu yo mi a yabi yamaan yɛ.

40 A yi a fala Isirayila birin xa, a naxa, “E dangu fɔxɔ kedenni, n tan nun n ma dii Yonatan xa lu fɔxɔ kedenni.” Yamaan yi a fala Sɔli xa, e naxa, “Naxan nafan i ma, na liga.”

41 Sɔli yi a fala Alatala xa, Isirayilaa Ala, a naxa, “Nɔndin yita n na.” Masɛnsɛnna yi Yonatan nun Sɔli suxu, yamaan yi ba a yɛ.\*

42 Sɔli naxa, “E masɛnsɛnna ti nxu nun ma diin tagi.” Yonatan yi suxu.

43 Sɔli yi a fala Yonatan xa, a naxa, “A fala n xa i naxan ligaxi.” Yonatan yi a yabi, a naxa, “N kumi siyadi nan tongoxi n ma dunganna jɔɛɛn na, n na don. Fɔ n xa faxa?”

\* 14:41: *Yurima nun Tumin masɛnsɛn* ti seene fe sɛbɛxi Xɔɔyaaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masɛnsɛnna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

44 Söli naxa, “Ala xa tɔɔ ɲaxin sa n ma xa i mi faxa, Yonatan.”

45 Koni sofane yi a fala Söli xa, e naxa, “Yonatan lan a xa faxa ba? A tan xa mi a ra, naxan Isirayila rakisi gbeen ti? A mi faxe mume! Nɲu bata nɲu kɔlɔ habadan Alatala yi, hali a xunsexe kedenna, a mi bire bɔxɔni, bayo Ala nan a mali a xa nɔɔn sɔtɔ to!” Nayi, sofane yi Yonatan xunba, a mi faxa.

46 Söli yi xete Filisitine fɔxɔ ra, ne yi xete e konni.

47 Söli to mangayaan tongo Isirayila yi, a yi e yaxune yenge a rabilinni, Moyaba nun Amonine nun Edɔn nun Soba mangane, e nun Filisitine. A na yi a ye rafindi denaxan ma, a yi nɔɔn sɔtɔma nen na ma.

48 Lɔxɔna nde, a yi keli a senbe gbeeni, a yi Amalekine nɔ, a Isirayila xunba ne yii, naxanye yi a kalama.

49 Söli a dii xemene nan itoe ra: Yonatan nun Yisiwi nun Maliki-Suwa. A dii teme singen xili Merabi, a bolokadaan xili Mikali.

50 Söli a ɲaxanla yi xili nen Axinowami, Aximaasi a dii temena. A sofa kuntigin yi xili nen Abineri, Söli sɔxɔ Neri a dii xemena.

51 Kisu, Söli baba, e nun Neri, Abineri baba, Abiyeli a diin nan yi ne ra.

52 Yenge ɲaxin keli nen Filisitine xili ma Söli a mangayaan ɲeene birin yi. Nanara, a nema fa senbemaan to hanma wekiladena, a bata a raso a ganli.

## 15

### *Isirayila yi Amalekine yenge*

1 Samuyeli yi a fala Söli xa, a naxa, “Alatala n tan nan xexi i xunna masusandeni i sugandi xinla ma alo mangana Isirayila xun na, a yamana. Awa, i tuli mati Alatalaa falan na.

2 Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Amalekine to kiraan bolon Isirayila kaane ye ra e yi minima Misiran yamanani waxatin naxan yi, n mi ɲinanxi na feen xɔn ma mume!

3 Awa iki, sa Amalekine yenge, e gbeen seen naxanye birin na, i yi ne kala fefe! I nama kininkinin, niimaseene birin faxa, xemene nun ɲaxanle, dii ɲɔene nun dii futene, ɲingene nun yexene, ɲɔgɔmene nun sofanle.’ ”

4 Söli yi ganla maxili, a e tenge Telayimi yi. Sofaan san masiga tiin muxu wuli keme firin yi na e nun Yuda xeme wuli fu.

5 Söli yi siga han Amaleki taani, a yi yengeni tɔn lanbanni.

6 A yi a fala Kenine xa, a naxa, “E e masiga, e keli Amalekine ye, alogo n nama e raxori e xɔn. Bayo e hinan nen Isirayila kaane ra, e to yi minima Misiran yamanani.” Kenine yi e masiga Amalekine ra.

7 Söli yi Amalekine yenge keli Xawila yi han Suru, Misiran sogeteden binna.

8 A yi Agaga Amalekine mangan ɲɛɲɛn suxu, a yi a yamaan birin faxa silanfanna ra fefe!

9 Söli nun a ganla yi Agaga lu a nii ra e nun a xuruse sensenne nun ɲingene nun yexene nun ɲinge diine nun yexe diine nun sube fajine birin. E mi tin ne faxe. Koni, naxanye mi yi fan, tɔnɔ mi yi naxanye ra, e ne faxa.

10 Nayi, Alatala yi falan ti Samuyeli xa, a naxa,

11 “N nimisaxi Söli dɔxɔ feen na mangayani, bayo a bata a xun xanbi so n tan yi, a mi n ma falane ligama.” Samuyeli yi xɔlɔ, a xi Alatala maxande kɔena ngan na.

12 Samuyeli yi keli xɔtɔn! A siga Söli ralandeni. E yi a fala a xa a Söli bata yi siga Karemele yi, alogo a xa sa xunnayeren gemen dɔxɔ a yete xa. A mɔn bata yi kiraan suxu a godo Giligali yi.

13 Samuyeli yi sa a li na yi. Söli naxa, “Alatala xa i baraka. N bata Alatalaa falane suxu.”

14 Samuyeli yi a fala, a naxa, “Nayi, yeXEE wuga xuiin mundun mema ito ra? Ningen mundun wuga xui ito ra?”

15 Söli yi yabin ti, a naxa, “Sofane nan faxi e ra sa keli Amalekine konni. E bata yeXEE n nun jinge sense ba a ye alogo e xa ba saraxan na Alatala xa, i ya Ala. Koni nxu a donXene birin faxa nen.”

16 Samuyeli yi a fala Söli xa, a naxa, “A lu na kiini! N xa a fala i xa Alatala naxan falaxi n xa to kōEE na.” Söli yi a fala, a naxa, “A fala n xa.”

17 Samuyeli yi a fala, a naxa, “A singeni i yi i yete mirixi muxu xurin nan na, iki i bata findi Isirayila bōnsōne mangan na. Alatala nan i masusanxi, i findi mangan na Isirayila xun na.

18 Anu, Alatala bata yi i xE fena nde ra, a naxa, ‘Sa Amalekine, yulubi kanne raxōri fefe! Sa e yenge han i yi e nan fefe!’

19 Nanfera i mi i tuli mati Alatalaa falan na? Nanfera i yenge yi seene tongo, i fe naxin liga Alatala yetagi?”

20 Söli yi Samuyeli yabi, a naxa, “N na Alatala xuiin name nen ki faji! N bira nen a kiraan fōXō ra a naxan yita n na, n yi Amalekine raxōri fefe! Fō Agaga, e mangana, n yi fa a ra be.

21 Koni, sofane bata yeXEE n nun jinge sense ba yenge yi seene ye, naxanye fan e ne ba se kala daxine ye, alogo e xa ba saraxan na Alatala xa, i ya Ala, Giligali yi be.”

22 Samuyeli yi a fala, a naxa, “Saraxa ganxine nun saraxane Alatala kenēnE dangu a xuiin suxun na ba? En-En. Fala suxun dangu saraxane ra, yete magodon dangu konton turene ra.

23 Awa, muruten fan findixi yulubin nan na alo yiimatona, matandin fan naxu alo suxure batuna. Bayo i bata i me Alatalaa falan na, a fan fa a mema i ra nen alo mangana.”

24 Nayi, Söli yi a fala Samuyeli xa, a naxa, “N bata yulubin liga! N bata Alatalaa falane matandi, e nun i ya falane. N gaxu nen yamaan yeE ra, n yi a xuiin name.

25 Iki n bata i mayandi, dija n yulubin ma, en birin xa xete alogo n xa Alatala batu.”

26 Samuyeli yi a fala a xa, a naxa, “N mi fa fama i fōXō ra, bayo i bata i me Alatalaa falan na, Alatala yi a me i ra alo Isirayila mangana.”

27 Samuyeli yi a firifiri alogo a xa siga, koni Söli yi a suxu a domain lenben ma, a bō.

28 Samuyeli yi a fala a xa, a naxa, “Alatala Isirayilaa mangayaan bama i yii na kiini to, a yi a so i ya muxuna nde yii, naxan dangu i tan na.

29 Ala, Isirayila binyen naxan yi, a mi wule, a mi a miriyane maxetema, bayo adamadi mi a ra.”

30 Söli mōn yi a yabi, a naxa, “N bata yulubin liga! Koni yandi, binyen sa n ma, fonne nun Isirayila yamaan yetagi, en birin xa xete n yi Alatala batu i ya Ala.”

31 Samuyeli nun Söli yi xete e bode xōn, Söli yi Alatala batu.

32 Samuyeli yi a fala, a naxa, “E fa Agaga ra n xa, Amalekine mangana.” Agaga yi a maso a binni sewani, a yi a falama a yete ma, “Saya xōlen bata nan yati!”

<sup>33</sup> Koni Samuyeli yi a fala a xa, a naxa, "I ya silanfanna bata yi diine ba naxanle yii. Na kiini i nga a diin bama nen a yii." Samuyeli yi Agaga yisege sege Alatala yetagi Giligali yi.

<sup>34</sup> Samuyeli yi xete Rama yi, Söli yi xete a konni Gibeya yi.

<sup>35</sup> Samuyeli mi fa Söli to han a faxesa, bayo a yi sunuxi a fe ra. Alatala yi nimisa Söli sugandi feen na mangan na Isirayila xun na.

## 16

### *Ala yi Dawuda sugandi*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala Samuyeli xa, a naxa, "Han waxatin mundun yi i luye sunuxi Söli a fe ra? N tan yeteen bata n me a ra alo mangana Isirayila xun na. I ya ture sa fenna rafe, n bata i rasiga Yese konni, Betelemi kaana. N bata mangana nde sugandi a dii xemene ye."

<sup>2</sup> Samuyeli yi a fala, a naxa, "N sigama di? Söli a feen mema nen, a yi n faxesa." Alatala yi a fala, a naxa, "Ninge gilena nde xali i yii, i yi a fala, i naxa, 'N faxesa baden nin Alatala xa.'

<sup>3</sup> Yese xili saraxa bani, n na a yite i ra i lan i xa naxan liga. N na naxan yita i ra, i yi na kanna masusan a sugandi feen na mangan na."

<sup>4</sup> Alatala naxan fala, Samuyeli yi na liga a siga Betelemi yi. Taan fonne birin yi fa a ralandeni e xuruxurunma gaxuni. E a maxodin, e naxa, "I faxesa fe fajin nan na ba?"

<sup>5</sup> A yi a fala, a naxa, "On, herin na a ra. N faxesa saraxa baden nin Alatala xa. E e rasarijan, e fa n fema saraxa badeni. A yi Yese fan nun a diine rasarijan a e xili saraxa bani."

<sup>6</sup> Ne fa waxatin naxan yi, Samuyeli to Eliyabi to, a yi a miri, a naxa, "Alatala a tan nan sugandixi yati!"

<sup>7</sup> Koni Alatala yi a fala Samuyeli xa, a naxa, "I nama i miri a tofanna ma hanma a kuyana, bayo n mi a tan sugandixi. Alatala mi feene yatema adamadiine naxanye yatexi. Adamadiine a yetagin nan matoma, koni Alatala muxun boren nan matoma."

<sup>8</sup> Yese yi Abinadabo xili a a radangu Samuyeli yetagi. Samuyeli yi a fala, a naxa, "Alatala mi ito sugandixi."

<sup>9</sup> Yese yi Sama radangu. Samuyeli yi a fala, a naxa, "Alatala mi ito fan sugandixi."

<sup>10</sup> Yese a dii soloferene radangu Samuyeli yetagi, koni Samuyeli naxa, "Alatala mi itoe sese sugandixi."

<sup>11</sup> Samuyeli mon yi Yese maxodin, a naxa, "Banxulanna se mi fa be?" Yese yi a yabi, a naxa, "Xurimaan nan luxi, koni a sa xuruse rabadeni." Nayi, Samuyeli yi a fala Söli xa, a naxa, "A xa sa fen, en mi donse donna foloma a xanbi."

<sup>12</sup> Yese yi muxuna nde xe, a sa fa a ra. A fatin yi gbeeli, a yetagin yi rayabu, a ti kiin yi fan. Alatala yi a fala Samuyeli xa, a naxa, "Keli, i yi a masusan a sugandi feen na, bayo a tan na a ra."

<sup>13</sup> Samuyeli yi ture sa fenna tongo a Dawuda xunna masusan a tadane tagi. Folob na loxonni, Alatalaa Nii Sarijanxin yi godo Dawuda ma senbeni. Samuyeli yi keli, a siga Rama yi.

### *Dawuda yi wali Söli xa*

<sup>14</sup> Alatalaa Nii Sarijanxin bata yi mini Söli yi, yinna naxin yi lu a tere fata Alatala ra.

<sup>15</sup> Söli a walikene yi a fala a xa, e naxa, “Ninan jaxin nan i tərɔma keli Ala ma.

<sup>16</sup> Nxu kannu xa falan ti. I ya walikene i sagoni. Nxu xemena nde fenje naxan fatan kondenna maxe. Ninan jaxin na so i yi keli Ala ma, maxaseen yi maxa, na yi i bəjen nafan i ma.”

<sup>17</sup> Söli yi yabin ti, a naxa, “Awa, e maxase maxa fajina nde fen n xa, e yi fa a ra.”

<sup>18</sup> Walike keden yi a fala, a naxa, “N bata Yese Betelēmi kaana dii xeme keden to naxan fatan kondenna maxe. Sofa kenden na a ra, a wekile han! A falan tima ki faji, a mən tofan. Alatala a xən.”

<sup>19</sup> Söli yi xerane rasiga a faladeni Yese xa, a naxa, “I ya dii xemen Dawuda rafa n ma naxan xuruseene fəxo ra.”

<sup>20</sup> Yese yi sofali keden tongo, a burun nate a fari, e nun manpa kundi keden nun sii keden, a yi e birin so Dawuda yii Söli xa.

<sup>21</sup> Dawuda yi fa a ti Söli yetagi, a rafan a ma han a findi a yenge so se maxanla nde ra.

<sup>22</sup> Söli yi xeraan nasiga Yese ma, a naxa, “Tin, i xa Dawuda lu n yii, bayo a rafan n ma.”

<sup>23</sup> Nayi, yinnan na yi so Söli yi keli Ala ma waxatin naxan yi, Dawuda yi kondenna tongoma nen a a maxa. Na yi Söli mafisama nen, a dundu, yinna jaxin yi mini ayi.

## 17

### *Filisitine yi keli Isirayila xili ma*

<sup>1</sup> Filisitine yi e ganle malan yenge so xinla ma. E yi e malan Soko yi, naxan Yuda bəxən ma. E yi e ganla malan Soko nun Aseka tagi, Efesi-Damimi yi.

<sup>2</sup> Söli nun Isirayila muxune fan yi e ganla malan Ela lanbanni. E yi e ganla ti Filisitine yenge xinla ma.

<sup>3</sup> Filisitine yi tixi geyaan fari fəxo kedenni, Isirayila kaane fan geyaan fari fəxo kedenni. Lanbanna yi e tagi.

<sup>4</sup> Fala ralina nde yi mini Filisitine ye, a a maso gali firinne tagi. A yi xili Goliyati, Gati kaan nan yi a ra. A yi kuya fə nəngonna ye sennin nun yiin ye keden.

<sup>5</sup> Sula kəmətin yi soxi a xun na, sula domaan xali daxin yi a fatin kantanma naxan kilo tonge sennin liye.

<sup>6</sup> A sanne yi ye masansanxi sulan nan na. Sula silanfanna yi sətixi a fari.

<sup>7</sup> A tanban feen yi gbo alo gbindonna. Wuren naxan yi na jəe ra, a kilo solofere liye. A ye masansan wure lefaan suxu muxun yi sigan tima a ye ra.

<sup>8</sup> A a xuini te, a falan nasiga Isirayila ganla ma, a naxa, “Nanfera e tixi yenge so xinla ma? Filisitina nde xa mi n tan na ba? E tan, Söli a konyine xa mi e ra ba? E muxu keden yita naxan godē n yenge deni.

<sup>9</sup> Xa a nə n bənbə a n faxa, nxu findi e konyine ra. Xa n na a nə, n yi a faxa, e findi nxə konyine ra, e wali nxu xa.”

<sup>10</sup> Filisiti xemen mən yi a fala, a naxa, “N bata na xinla rasiga Isirayila ganle ma. Xeme keden xa mini, alogo nxu xa nxu bode yenge.”

<sup>11</sup> Söli nun Isirayila kaane birin yi Filisiti xemena falane me, gaxu gbeen yi e suxu.

### *Dawuda yi Goliyati faxa*

12 Yese Efarata bõnsõnna dii xemen nan yi Dawuda ra, naxan yi kelixi Betelemi taani Yuda bõxõn ma. Dii xeme solomasexe yi Yese yii. Sõli waxatini, Yese bata yi findi fonna ra yamaan ye.

13 Yese a dii xeme singe saxanne bata yi siga Sõli fõxõ ra yengeni. A singen yi xili Eliyabi, a firinden xili Abinadabo, a saxanden xili Sama.

14 Dawuda nan yi xurimaan na. Fori saxanne yi Sõli fõxõ ra.

15 Dawuda yi sigama Sõli konni a mõn yi xetema a babaa xuruseene rabadeni Betelemi yi.

16 Xii tonge naanin, xõtõnna nun jinbanna, Goliyati Filisiti xemen yi tima nen e yetagi.

17 Yese yi a fala a diin Dawuda xa, a naxa, “Donse xõri benbenla nun buru xun funi itoe tongo, i yi e xali i tadane xõn gali malandeni.

18 I mõn yi fene kundi funi itoe sanba e sofa kuintigin ma. I mõn yi a mato xa i tadane kende, i yi fa taxamasenna nde ra keli e ma.

19 E Sõli fema Ela lanbanni e nun Isirayila xemene birin Filisitine yengedeni.”

20 Dawuda yi keli xõtõn xõtõn. A xuruseene taxu xuruse kantanna nde ra, a a goronne tongo, a siga, alo Yese a yamari kii naxan yi. A so gali malandeni waxatin naxan yi, a yi ganla li tixi yenge so xinla ma, e yenge sõnxõni tema.

21 Isirayila nun Filisitine yi e ganle ti yenge so xinla ma, kenenni

22 Dawuda yi a goronne taxu goron kantanna ra, ganla yi tixi denaxan yi a siga a giye menni. A to so, a a tadane xõtõn.

23 A yi fala tiini e ra waxatin naxan yi, Filisiti sofaan Goliyati Gati kaan yi a mafa a ganla yee ra. A mõn yi a xuini te, a xete a dari fe xinli ito ma. Dawuda yi a me.

24 Isirayila kaane birin yi e masiga e to Goliyati to, bayo e yi gaxuxi a yee ra ki faji.

25 Birin yi a falama, e naxa, “E bata xemeni ito to gode? A godoma Isirayila xili feen nan ma. Naxan na a faxa, mangan nafulu gbeen fiye a ma nen. A a dii temen fi a ma futun na, a mudu fiin ba a denbayaan xun ma Isirayila yi.”

26 Xemen naxanye yi Dawuda fema, a a fala ne xa, a naxa, “Nanfe lige na kanna xa naxan na Filisitini ito faxa, a yagin ba Isirayila ma? Nde Filisiti Ala kolontareni ito ra naxan susuxi habadan Alaa ganle makonbe?”

27 Yamaan yi xete falane ma, e naxa, “Ito nan ligama na kanna xa naxan na a faxa.”

28 Eliyabi, a tadan forimaan to e nun sofane to batue, a xõlo Dawuda ma han! A yi a fala, a naxa, “Nanfera i faxi be? I ya xuruse kurudin taxuxi nde ra burunna ra? N ni i ya yete yigboon kolon, e nun i ya bõne jaxiyana. I faxi yengeni gbeden nin.”

29 Dawuda yi maxõdinna ti, a naxa, “N nanse ligaxi a jaxin na? N fala tiin nin gbansan!”

30 A a xun xanbi so a tada yi a sofa gbete maxõdin na kii kedenni. Yamaan yi a yabi alo a singena.

31 E na falane me Dawuda ra waxatin naxan yi e sa ne dentegẽ Sõli xa. Sõli yi a xili.

32 Dawuda yi a fala Sõli xa, a naxa, “Muxu yo nama yigitege Filisitini ito a fe ra. N tan, i ya walikeen sigama nen a yengedeni.”

33 Sõli yi Dawuda yabi, a naxa, “I mi nõẽ Filisitini ito yenge, bayo banxulan jõren ni i ra, koni a tan, yenge soon na a ra xabu a dii jõrena.”



<sup>34</sup> Dawuda yi a fala Sōli xa, a naxa, “N tan, i ya walikεεn yi n baba xuruseene nan nabama. Xa yatana hanma jarina nde yi fa, a yeχεε keden suxu,

<sup>35</sup> n yi n gima a fɔxɔ ra nɛn, n yi a bɔnbɔ, n yeχεεn ba a dɛ ra. Xa a fa n xili ma, n yi a suxuma nɛn a xabene ma, n na a bɔnbɔ, a faxa.

<sup>36</sup> I ya walikεεn yi yatan nun jarin faxama na kii nin, awa n Filisiti Ala kolontareni ito ligama na kiini nɛn. Amasɔɔ, a bata habadan Alaa ganle makonbi.

<sup>37</sup> Alatala naxan n natangaxi yatan nun jarin yii xanle ma, na mɔn n bɛ Filisitini ito yii nɛn.” Nayi, Sōli yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Siga, Alatala xa lu i xɔn.”

<sup>38</sup> Sōli yi Dawuda maxidi a yetena a dugine yi, a a maxidi a makantan domani, a sula kɔmɔtin so a xun na.

<sup>39</sup> Dawuda yi Sōli a silanfanna singan a tagi xidin na a dugine fari. A yi keli a xa siga. Koni a mi yi darixi e ra. A yi a fala, a naxa, “N mi nɔɛ ito birin nasiga tiyɛ, n munma fatan singe.” Dawuda yi e ba a ma.

<sup>40</sup> A dunganna suxu a yii, a gɛmɛ malaxunxin suulun sugandi xuden dɛ. A e sa a yeχεε raba sagbaan kui. A lantanna a yii, a siga Filisiti sofaan xili ma.

<sup>41</sup> Filisiti sofaan yi a maso Dawuda ra ndedi ndedi, a ye masansan wure lefana maxanla fan yi sigama a yeɛ ra.

<sup>42</sup> A Dawuda mato, a yi a kolon a banxulan jɔrɛn nan mɔn yi Dawuda ra, a fatin yi gbeeli, a yetagin yi tofan. Goliyati yi a rajaxu.

<sup>43</sup> Filisiti sofaan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Baredin nan n na ba? I to fama n xili ma ε nun dunganna?” A yi a danga a suxurene yi.

<sup>44</sup> A yi a fala, a naxa, “Fa be! N ni i suben soma nɛn xɔline nun subene yii!”

<sup>45</sup> Dawuda yi a fala Filisiti sofaan xa, a naxa, “I fama n xili ma silanfanna nun tanban nun xanla nan na i yii, koni n tan fama i xili ma Alatala Senben Birin Kanna nan xili yi, Isirayila ganle Ala, i naxan konbixi.

<sup>46</sup> To, Alatala i soma nɛn n yii, n yi i nɔ, n ni i xunna bolonjɛ a dɛ. To, n Filisitine ganla muxune binbine soma nɛn xɔline nun subene yii, dunɔja muxune birin yi a kolon a Ala Isirayila yii.

<sup>47</sup> Yamani ito birin yi a kolon a Alatala mi marakisin tima silanfanna nun tanban barakani. Amasɔɔ, Alatala nan gbee yengɛn na, a ε tan birin soma nɛn nxu yii.”

<sup>48</sup> Goliyati yi lu fɛ Dawuda binni, Dawuda yi a mafura, a a gi siga Filisiti sofaan nalandeni.

<sup>49</sup> Dawuda yi a yiin nagodo a sagbani, a gɛmɛn tongo, a a woli lantanna ra, a Filisiti sofaan gɔlɔn a tigi ra. Gɛmɛn yi so Filisiti sofaan tigini, a bira a yetagin ma bɔxɔni.

<sup>50</sup> Na kiini, Dawuda yi Filisiti sofaan nɔ lantanna nun gɛmɛn na, a a faxa, silanfana mi yi a yii.

<sup>51</sup> Dawuda yi a gi han Filisiti sofaan dɛxɔn, a ti na. A Filisiti sofana silanfanna botin a tɛɛni, a yi a faxa, a yi a xunna bolon a dɛ.

Filisitine to a to, a e yengɛ so kuntigin bata faxa, e yi e gi.

<sup>52</sup> Isirayila nun Yuda sofane yi sɔnxɔni te, e bira e fɔxɔ ra, e e kedi han Gati nun Ekirɔn so dɛɛn na. Filisiti sofane binbine yi biraxi Saarayimi kiraan xɔn han Gati nun Ekirɔn.

<sup>53</sup> Isirayila kaane to xɛtɛ Filisitine fɔxɔ ra, e e gali malanden seene tongo.

<sup>54</sup> Dawuda yi Filisiti sofaan xunna tongo, a yi a xali Yerusalɛn taani. A sa Filisiti sofana yengɛ so seene sa a bubuni.

<sup>55</sup> Söli Dawuda to sigε waxatin naxan yi Filisiti sofaan nalandeni, a yi Abineri a gali xunna maxödin, a naxa, “Abineri, nde a dii banxulan jøren ni ito ra?” Abineri yi a yabi, a naxa, “N bata n kəło i niini, mangana, n mi a kolon.”

<sup>56</sup> Mangan yi a fala, a naxa, “A ye fen, naxan ma dii banxulanni ito ra.”

<sup>57</sup> Dawuda keli xanbini Filisiti sofaan faxadani, Abineri yi a tongo a siga a ra Söli yetagi. Filisiti sofaan xunna yi suxi Dawuda yii.

<sup>58</sup> Söli yi a fala a xa, a naxa, “Nde a dii i ra, banxulan jørena?” Dawuda yi a yabi, a naxa, “I ya walikεen Yese a diin nan n na, Beteleemi kaana.”

## 18

### *Yonatan nun Dawuda xəyiyana*

<sup>1</sup> Söli yelin falan tiye Dawuda xa waxatin naxan yi, Yonatan nun Dawuda yi findi xəyimane ra. Yonatan yi Dawuda xanu alo a yetena.

<sup>2</sup> Na ləxən yeteni Söli yi Dawuda makankan a fema, a mi tin a siga a babaa banxini.

<sup>3</sup> Yonatan yi layirin xidi e nun Dawuda tagi, bayo a bata yi a xanu alo a yetena.

<sup>4</sup> Doma gbeen naxan yi a ma, a na ba, a a so Dawuda yii e nun a yenge so domana, e nun a silanfanna nun a xanla nun a tagi xidina.

<sup>5</sup> Söli na yi Dawuda rasiga dede, a feen sənəyama nen. Söli yi tide matexin fi a ma yengesone xun na. Na yi rafan yamaan birin ma, hali Söli a kuntigine.

<sup>6</sup> Ganla xetematəna, Dawuda to bata yelin Filisiti sofaan faxe, Isirayila taane birin jaxanle yi mini Manga Söli ralandeni, e sign sama, e e bodonma tanban xuiin nun maxase gbətene xuiin na, e sənəoma səwani.

<sup>7</sup> Naxanle yi e bode yabima jaxanni, e naxa, “Söli bata muxu wuli keden faxa, Dawuda tan wuli fu.”

<sup>8</sup> Söli yi na feen famu kii jaxini a xəło kati! A yi a fala, a naxa, “E wuli fu nan soxi Dawuda yii, n tan wuli keden. A mi fa dasaxi sese ra fə mangayana.”

<sup>9</sup> Söli yi Dawuda rapaxu, fəło na ləxən ma.

<sup>10</sup> Na xətan bode, yinna jaxin yi so Söli yi keli Ala ma. A yi waliyiya falane ti a banxin tagini. Dawuda yi kondenna maxama a xa alo a dari fena, Söli a tanban yi a yii.

<sup>11</sup> Söli yi a tanban woli, a naxa, “N Dawuda sənəonna nen n na a sənənxin lu banxin kanke.” Koni Dawuda yi keli a bun ma dəxəna ma firin.

<sup>12</sup> Söli yi gaxu Dawuda yeε ra, bayo Alatala bata yi a rabənin a lu Dawuda xən.

<sup>13</sup> Nanara, a yi Dawuda masiga a ra, a a findi sofa wuli fu kuntigin na. Dawuda yi lu sigε yenge ni gali xunna ra.

<sup>14</sup> Dawuda a feene birin yi sənəyama, bayo Alatala yi a xən.

<sup>15</sup> Söli to a to a yi nəən sətəma tun, a gaxu a yeε ra.

<sup>16</sup> Koni Dawuda yi rafan Isirayila nun Yuda birin ma, bayo a tan nan yi tima e yeε ra e yenge ni yi.

<sup>17</sup> Söli yi a fala Dawuda xa, a naxa, “N ma dii teme singen ni i ra, Merabi. N na a fima nen i ma futun na. Koni i wekilε han! I yi Alatala a yengene so.” Söli yi a miri, a naxa, “N mi n yiini tema a xili ma. Filisitine xa na liga!”

<sup>18</sup> Dawuda yi Söli yabi, a naxa, “Sese mi n tan na, sese mi n baba a bənsənna nun a denbayaan na Isirayila yi. Mangan xa findi n bitanna ra di?”

<sup>19</sup> Söli a dii temε Merabi fi waxatin to a li Dawuda ma, a yi fi Adiriyeli ma, Mehola kaana.

<sup>20</sup> Awa, Mikali, Söli a dii temεna, Dawuda yi rafan a ma. E to na fala Söli xa, na yi a kenεn.

<sup>21</sup> Söli yi a fala, a naxa, “N na a fima a ma nen, alogo a xa findi a suxu fεren na, alogo Filisitine xa a faxa.” Söli mən yi a fala Dawuda xa a firindenı, a naxa, “I findima nen n bitanna ra to.”

<sup>22</sup> Söli yi yamarini ito fi a walikεne ma, a naxa, “E falan ti Dawuda xa luxunni. E a fala a xa, ε naxa, ‘A mato i rafan mangan nun a kuntigine birin ma. Tin, i xa findi mangan bitanna ra.’ ”

<sup>23</sup> E yi na fala Dawuda xa. Koni Dawuda yi yabin ti, a naxa, “E tan yεε ra yi fe xurin na a ra ba? N findi mangan bitanna ra? Setaren nan n tan na, tənə mi n na.”

<sup>24</sup> Söli a walikεne yi sa a yeβa a xa Dawuda naxan falaxi.

<sup>25</sup> Söli yi e yabi, a naxa, “E falan ti Dawuda xa, ε naxa, ‘Mangan mako mi futu se ma, koni a xa sa Filisiti muxu kemε banxulan a fa e kidin na, alogo a xa a gbeen jəxə a yaxune ra.’ ” Söli a kəteni, Dawuda yi faxama Filisitine barakan nin.

<sup>26</sup> Söli a walikεne yi sa na falane ti Dawuda xa. Dawuda yi wa a xən a xa findi mangan bitanna ra. Benun waxatin naxan falaxi,

<sup>27</sup> Dawuda yi keli e nun a fəxərabirane, a sa Filisiti xεmε kemε firin faxa. Dawuda yi fa e banxulan kidine ra, a yi a berεyaan defexin so mangan yii, alogo a xa findi mangan bitanna ra. Nayi, Söli yi a dii temε Mikali fi a ma a naxanla ra.

<sup>28</sup> Söli to a to a Alatala Dawuda xən, Dawuda mən yi rafan a dii Mikali ma,

<sup>29</sup> Söli yi gaxu Dawuda yεε ra dangu a fələn na. A yi findi a yaxun na a siin dənxen birin yi.

<sup>30</sup> Na waxatini Filisitine kuntigine yi sigama yεngeni Isirayila kaane xili ma. Ye yo ye, Dawuda yi nəən sətəma yεngeni dangu Söli a kuntigin bonne ra. A xinla yi te.

## 19

### *Yonatan yi Dawuda xun mayεngε*

<sup>1</sup> Söli yi a fala a dii Yonatan nun a kuntigine birin xa a Dawuda xa faxa. Koni Dawuda yi rafan Yonatan ma han!

<sup>2</sup> A yi a rakolon, a naxa, “N baba Söli wama i faxa feni. A liga i yeren ma tila xətənni. I luxunden fen, i yi lu na yi.

<sup>3</sup> N minima nen nxu nun n baba. Nxu tima nen xεen ma i luxunma denaxan yi. N ni i ya fe falama nen a xa. N na a kui feene kolon, n na a fala i xa.”

<sup>4</sup> Yonatan yi Dawuda a fanna fala a baba Söli xa, a naxa, “I tan mangan na, i nama i ya walikεen Dawuda haken tongo, bayo a munma i hake tongo. A yetena a fajin nan ligaxi i xa han!

<sup>5</sup> Fayida a niin nan fi Filisiti sofaan Goliyati faxa feni. Na ləxəni, Alatala yi nəgbeen fi Isirayila birin ma, i yi a to, i sεwa. Nanfera i haken lige, i səntaren wunla ramini təngeni, i Dawuda faxa fufafu?”

<sup>6</sup> Söli yi Yonatan xuinin name, a kələ, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, Dawuda mi faxama!”

<sup>7</sup> Yonatan yi Dawuda xili, a na falane yeβa a xa. A Dawuda xali Söli fema, Dawuda mən yi lu a fema alo a fələni.

<sup>8</sup> Yengɛn mɔn yi fɔlɔ. Dawuda yi siga Filisitine yengɛdeni. A e nɔ fanga gbeen na, e e gi a yɛɛ ra.

<sup>9</sup> Awa, yinna naxin yi so Sɔli yi keli Alatala ma. A yi a konni, a tanban suxi a yii. Dawuda yi konden maxani.

<sup>10</sup> Sɔli yi kata Dawuda sɔxɔn feen na a tanban na, alogo a xa a sɔxɔnxin lu banxin kanke, koni Dawuda yi a masiga, tanban yi sɔti banxin kanke. Dawuda yi a gi na kɔɛɛn na.

<sup>11</sup> Sɔli yi sofane rasiga Dawuda a banxin nabilinden alogo a xa faxa xɔtɔnni. Koni Dawuda a naxanla Mikali yi a rakolon a a fala a xa, a naxa, “Xa i mi i yete rakisi kɔɛni ito ra, xɔtɔnni i faxama nɛn.”

<sup>12</sup> A yi a ramini banxin foye soden na. Dawuda yi a gi. A a sɔlon na kii nin.

<sup>13</sup> Na xanbi ra, Mikali yi suxurena nde tongo a a sa Dawuda a saden ma. A sii kidin sa a xun sade ra, a a sade dugin sa a ma.

<sup>14</sup> Sɔli a xɛrane fa waxatin naxan yi Dawuda suxudeni, Mikali yi a fala e xa, a naxa, “A mi yalan.”

<sup>15</sup> Sɔli mɔn yi e rasiga a firinden. A a fala e xa, a naxa, “E fa a ra n xɔn a furema saden ma, alogo n xa a faxa.”

<sup>16</sup> Xɛrane mɔn yi xɛtɛ, e fa suxuren to saden ma, siin kidin nan yi saden xunna ra.

<sup>17</sup> Sɔli yi a fala Mikali xa, a naxa, “Nanfera i n yanfaxi na kiini, i yi n yaxun lu a siga?” Mikali yi Sɔli yabi, a naxa, “A a fala n xa nɛn, a naxa, “Tin n xa siga, hanma n ni i faxa.’”

<sup>18</sup> Dawuda yi nɔ a giye, a siga Samuyeli konni Rama yi. Sɔli naxan birin liga a ra a na yɛba a xa. Nayi, e birin yi siga e sa dɔxɔ Nayoti yi.

<sup>19</sup> E yi a dɛntɛge Sɔli xa a Dawuda Nayoti yi Rama dɛxɔn.

<sup>20</sup> Sɔli yi sofane rasiga a suxudeni. Koni, ne to nabi ganla nde li nabiyafa tiini, Samuyeli yi tixi e yɛɛ ra, Alaa Nii Sarijanxin yi godo Sɔli a xɛrane ma, e fan yi nabiyafa falane ti fɔlɔ.

<sup>21</sup> Na yi fala Sɔli xa, a sofa gbɛtɛye rasiga. Ne fan yi waliyiyaan fɔlɔ. A mɔn yi sofane xɛ a saxandeni, ne fan yi waliyiyaan fɔlɔ.

<sup>22</sup> Dɔnxɛn na, Sɔli yetɛɛn yi siga Rama yi. A Seku ige ramaraden li, a maxɔdinna ti, a naxa, “Samuyeli nun Dawuda minɛn yi?” E a yabi, e naxa, “E Nayoti yi Rama dɛxɔn.”

<sup>23</sup> Sɔli yi siga Nayoti binni Rama yi. Koni, Alaa Nii Sarijanxin yi fa a fan ma, Sɔli yi siga nabiyafa falane tiye han a so Nayoti yi.

<sup>24</sup> A yi a dugine ba, a nabiyafa falane ti Samuyeli yetagi. A ragenla yi lu saxi yanyin nun kɔɛna ngaan na. Nanara, yamaan naxa, “Sɔli fan bata findi nabiin na ba?”

## 20

### *Yonatan nun Dawuda*

<sup>1</sup> Dawuda yi keli Nayoti yi Rama dɛxɔn a sa Yonatan li. A a maxɔdin, a naxa, “N nanfe ligaxi hanma n haken mundun ligaxi, hanma n yulubin mundun tongoxi i baba ma? Nanfera a wama n faxa feni?”

<sup>2</sup> Yonatan yi a yabi, a naxa, “A makuya na ra! I mi faxama! N baba mi fefe ligama a mi naxan falama n xa singen. Nanfera a ito luxunɛn n ma? Na mi a ra!”

<sup>3</sup> Dawuda yi a kɔlɔ, a naxa, “I baba a kolon ki fajɪ, a n bata rafan i ma. A a mirima iki, a naxa, ‘Yonatan nama ito kolon, a a tɔrɔma nɛn.’ Koni n bata n kɔlɔ habadan Alatala yi e nun i tan yi, a luxi ndedi n faxa.”

4 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, "Naxan xoli i ma n na ligε i xa."

5 Dawuda yi a yabi, a naxa, "Tila, Kike Nεnεn jaxaxanaxan na a ra. A yi daxa n xa dɔxɔ mangan fεma nxu yi nxu dεge nxu bode xɔn. Koni, a lu n xa siga, n yi n luxun xεεn ma han tila buda jinbanna ra.

6 Xa i baba a kolon a n mi be, i yi a fala, i naxa, 'Dawuda n mayandixi nεn a n xa tin a xa siga a taani Betεlmi yi, bayo jεεn saraxan nan sa bama a xabilan birin xa na yi.'

7 Xa a a fala, a naxa, 'Na lanxi,' nayi i ya walikεεn natangaxi. Koni xa a mɔnε, i xa a kolon a a waxi n tɔrɔ feen nin.

8 I ya hinanna yita i ya walikεεn na, bayo i bata layiri xidi n xa Alatala yetagi. Xa n bata findi hake kanna ra, i tan yetεεn xa n faxa. Nanfera i n xalima han i baba fεma?"

9 Yonatan yi a yabi, a naxa, "Na mi ligε mume! Xa n yi la a ra a n baba bata a jεnige a xa i faxa, n na a falama nεn i xa."

10 Dawuda yi a fala Yonatan xa, a naxa, "Nde n nakolonma xa i baba yabi jaxin so i yii?"

11 Yonatan yi a fala, a naxa, "Fa be. En siga xεεn ma." E mini, e siga e bode xɔn.

12 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, "N bata Alatala, Isirayilaa Ala findi n seren na, waxatini ito yi, tila buda n nan n baba kui feene kolonma nεn. Xa i mɔn nafan a ma, n tan nan na falama i xa.

13 Koni xa n baba wama i tɔrɔ feni, Alatala xa tɔrɔya jaxin sa n ma xa n mi a fala i xa, n yi i rasiga bɔjε xunbenli. Alatala xa lu i xɔn alo a lu n baba xɔn kii naxan yi.

14 Koni i tan xa Alatalaa hinanna yita n na n siin birin yi, alogo n nama faxa.

15 I ya hinanna nama dan n bɔnsɔnna xa habadan, hali Alatala na i yaxune birin jɔn bɔxɔ xɔnna fari."

16 Nayi, Dawuda nun Yonatan yi layirin xidi, a naxa, "Alatala xa Dawuda gbeen jɔxɔ a yaxune ra."

17 Yonatan mɔn yi Dawuda rakɔlɔ a xanuntenyana fe ra bayo a yi a xanuxi alo a yetεεn niina.

18 Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, "Tila, Kike Nεnεn jaxaxanaxan na a ra. E a kolonma nεn a i mi be, bayo i dɔxɔdeni gelima nεn.

19 Tila buda jinbanna ra, i sigama nεn han i sa i luxun denaxan yi bode lɔxɔni i yi n legeden Eseli gεmεn fεma.

20 N xalimakuli saxan wolima nεn gεmεn dεxɔn alo n seen nan matinx-inma.

21 N banxulanna nde rasigama nεn, n yi a fala a xa, n naxa, 'Sa xalimakunle tongo.' Xa n na a fala a xa, n naxa, 'Xalimakunle i bun ma be binni, e tongo!' Nayi, i fa, amasɔtɔ bɔjε xunbenla i xa, fefe mi ligama i ra, n bata n kɔlɔ habadan Alatala yi.

22 Koni xa n na a fala banxulanna xa, n naxa, 'A mato, xalimakunle makuya pon,' nayi siga, bayo Alatala bata i rasiga.

23 I nama jinan na feen xɔn de en naxan falaxi, Alatala nan seren na i tan nun n tan tagi han habadan!"

24 Nayi, Dawuda yi siga a luxundeni burunna ra. Kike Nεnεn jaxaxanaxan yi a li, mangan yi dɔxɔ a dεgeden

25 alo mangan dari fena, a yi dɔxɔ gbεden ma naxan xun xanbi soxi banxini, Yonatan yetagi. Abineri yi dɔxɔ a dεxɔn, koni Dawuda dɔxɔden yi gelixi.

<sup>26</sup> Na ɔxɔni Sɔli mi sese fala, bayo a yi a miri, a naxa, “Dawuda mi nɔxi fe fata sariɲantareya fena nde ra. Sariɲantareyaan nan finde a ra.”

<sup>27</sup> Koni na xɔtɔn bode, kiken xii firinden na, Dawuda dɔxɔden mɔn yi gelixi. Sɔli yi Yonatan maxɔdin, a naxa, “Nanfera Dawuda mi faxi a dɛgedeni to nun xoro yi, Yese a diina?”

<sup>28</sup> Yonatan yi Sɔli yabi, a naxa, “Dawuda n mayandixi nɛn a xa siga Betelemi yi.

<sup>29</sup> A a falaxi nɛn, a naxa, ‘Yandi, a lu n xa siga, bayo n xabilan saraxa baani taani. N tada bata n xili na yi. Xa dɛ fanna nan en tagi, a lu n xa sa n tadane to.’ Nanara, a mi faxi mangana a donse dondeni.”

<sup>30</sup> Nayi, Sɔli bɔɲɛn yi te Yonatan xili ma. A yi a fala a xa, a naxa, “Dii kalaxi murutexina! N na a kolon a i xɔyin nan Yese a dii xɛmɛn na! I yagima nɛn, i nga fan yi yagi naxan i barixi.

<sup>31</sup> Amasɔto fanni Yese a dii xɛmɛni ito a nii ra, i ya fe mi sabate, i mɔn mi nɔɛ finde mangan na! Awa iki, i xa muxune xɛ, e xa sa fa a ra n xɔn, amasɔto a faxa daxin na a ra!”

<sup>32</sup> Yonatan yi Sɔli yabi, a naxa, “A xa faxa nanfera? A nanfe ligaxi?”

<sup>33</sup> Sɔli yi a tanban woli a xili ma alogo a xa a faxa. Nayi, Yonatan yi a kolon, fa fala a baba yi wama Dawuda faxa feni.

<sup>34</sup> A xɔɔxi gbeen yi keli tabanla ra, a mi donse don na kiken xii firinden, bayo a yi sunuxi Dawudaa fe ra, a baba naxan nayarabi.

<sup>35</sup> Na xɔtɔn bode, Yonatan yi siga xɛɛn ma e nun Dawuda lanxi dɛnaxan ma. Banxulanna nde yi biraxi a fɔxɔ ra.

<sup>36</sup> A yi a fala a xa, a naxa, “I i gi yɛɛn na i xalimakunle malan n naxanye wolima.” Banxulanna yi siga a giyɛ, Yonatan yi xalimakuli keden woli alogo a xa dangu banxulanna ra.

<sup>37</sup> Banxulanna to Yonatan ma xalimakunla biraden li, Yonatan yi sɔnxɔ a xanbi ra, a naxa, “Xalimakunla mi makuya i ra ba?”

<sup>38</sup> A mɔn yi sɔnxɔ, a naxa, “I mafura! Siga, iki sa! I nama i yiti de!” Banxulanna yi xalimakunla tongo, a fa a kanna fɛma.

<sup>39</sup> Banxulanna mi yi sese famuma, Yonatan nun Dawuda nan tun yi na famuma.

<sup>40</sup> Yonatan yi a yɛngɛ so seene so banxulanna yii, a naxa, “Siga, e xali taani.”

<sup>41</sup> Banxulanna keli xanbini na, Dawuda yi mini a luxundeni gɛmɛn yiifari fɔxɔn ma. A yi a xinbi sin Yonatan yetagi dɔxɔɲa ma saxon, a yetagin yi lan bɔxɔn ma. E yi e bode sunbu, e wuga, katarabi Dawuda ma.

<sup>42</sup> Yonatan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Siga bɔɲɛ xunbenli. A kolon, en bata en ma xɔyiyaan nakɔɔ Alatala xinli, en yi a fala, ‘Alatala nan seren na, i tan nun n tan tagi e nun n bɔnsɔnna nun i bɔnsɔnna tagi habadan!’ ”

## 21

<sup>1</sup> Dawuda yi keli a siga, Yonatan yi xɛtɛ taani.

### *Dawuda yi a gi*

<sup>2</sup> Dawuda yi siga Nobi yi saraxarali Aximeleki konni. Aximeleki yi fa xuruxurunɲɛ gaxuni a ralandeni, a naxa, “Nanfera i keden na a ra? Nanfera muxɛ mi faxi i matideni?”

<sup>3</sup> Dawuda yi saraxarali Aximeleki yabi, a naxa, “Mangan yamarin fixi n ma nɛn, a naxa, ‘Muxu yo nama feni ito kolon e nun n xɛraan naxan soxi i yii.’ Nanara, n yi a fala n sigati bonne xa, a e xa naralan n na yire gbete yi.”

4 Awa, nanse i yii be? Buru suulun so n yii hanma i nɔɛ naxan gbete sɔte.”

5 Saraxaraliin yi Dawuda yabi, a naxa, “Buru gbete mi n yii, koni buru ralixin be. Anu a mi nɔɛ donje xa i ya muxune mi e yete suxi waxati danguxini ito yi, e mi e maso jaxanle ra.”

6 Dawuda yi a yabi, a naxa, “Ɔn yati, nxu danxin na a ra jaxanle ma alo n darixi a lige kii naxan yi n na siga yengeni. N fɔxɔrabirane yenge so seene rasarijanxin na a ra, hali nxu mi Alaa wanla ra. To daxin sarijan dangu na ra pon!”

7 Nayi, saraxaraliin yi buru ralixine so Dawuda yii. Amasɔto gbete mi yi na fɔ Buru Rasarijanxin naxan bata yi ferijen Alatala yetagi a batu banxini, a yi masara buru nenena.

8 Na lɔxɔni, Sɔli a yexee kantanne kuntigin naxan yi xili Dowegi Edɔn kaana, na yi na yi Alatalaa wanla ra.

9 Dawuda mɔn yi a fala Aximeleki xa, a naxa, “Tanba mi i yii be hanma silanfanna? Bayo mangana xerayaan yi mafuraxi han, n mi nɔxi waxati sɔte n yi n ma silanfanna tongo hanma yenge so se gbete.”

10 Saraxaraliin yi a yabi, a naxa, “Goliyati a silanfanna be, i Filisiti sofaan naxan faxa Ela lanbanni. A saxi saraxarali domaana xanbi ra, a mafilinxi dugina nde yi. A tongo xa i wama a xɔn, na kedenna nan nxu yii be.” Dawuda yi a yabi, a naxa, “A jɔxɔn mi na. A so n yii.”

### *Dawuda Gati taani*

11 Na lɔxɔni, Dawuda yi a gi Sɔli ma. A siga Akisi konni, Gati mangana.

12 Koni Akisi a walikene yi a fala a xa, e naxa, “Yamanan mangan Dawuda xa mi ito ra ba? Naxanle mi yi sigin sama ito xan xili xunna ba, e yi e bodon? E naxa, ‘Sɔli bata muxu wuli keden faxa, Dawuda tan wuli fu?’ ”

13 Dawuda yi falan ne sa a bɔjɛni, a gaxu gbeen ti Akisi yee ra Gati mangana.

14 A yi a yete findi fatɔɔn na e yetagi. A yi e taani waxatin naxan yi, a yi fatɔyaan nan maligama, a sebenle ti deene ma, a a de igen namini a de xabene yi.

15 Akisi yi a fala a walikene xa, a naxa, “E a mato! Xemeni ito xunna mi dɔxi! Nanfera e faxi a ra n fema?”

16 Daxune nan dasaxi n ma ba, e to faxi ito ra n fema, a yi n findi a daxuyaana sereyaana na? A mi soma n konni de!”

## 22

### *Dawuda yi so Adulan faranna ra*

1 Dawuda yi keli Gati yi, a sa a luxun Adulan faranna ra. A tadane nun a babaa denbayaan to na me, e siga a fɔxɔ ra na yi.

2 Muxun naxanye tɔrɔxi, hanma donla naxanye ma, hanma naxanye murutexi, ne birin yi e malan a fema a findi e yeeratiin na. Na ma, xeme keme naanin jɔxɔndɔn yi lu a fɔxɔ ra.

3 Dawuda yi keli, a siga Misipe taani, Moyaba yi. A yi a fala Moyaba mangan xa, a naxa, “Tin n baba nun nga xa fa dɔxɔ i konni, han n yi a kolon Ala naxan ligama n na.”

4 Dawuda yi e xali Moyaba mangan konni, e lu na fanni Dawuda yi faran makantanxin na waxatin naxan yi.

5 Lɔxɔna nde Nabi Gadi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “I nama lu faran makantanxin na. Siga Yuda yamanani.” Nayi, Dawuda yi keli, a siga Xereti fɔtɔnni.

*Söli yi Nobî saraxaraline faxa*

<sup>6</sup> Söli yi Dawuda nun a fəxərabirane fe xibarun mə. Söli yi dəxi tamaro wudi binla bun ma, Gibeya yi geyaan fari. A tanban yi suxi a yii, a kuntigine birin yi tixi a fəma.

<sup>7</sup> Söli yi a fala e xa, a naxa, “E tuli mati, ε tan Bunyamin kaane! Yese a dii xəmən xəene nun manpa bili nakəne soε e yii ba? A ε birin findε muxu wuli keden kuntigin na hanma muxu kəmə kuntigin na ba?”

<sup>8</sup> Awa, nanfera ε birin n mayanfama? Muxu yo mi n nakolonma a n ma dii nun Dawuda bata layiri xidi, Yese a diina. E tan sese mi kəntəfilixi n ma fe ra? E mi n nakolonε fa fala n ma diin bata n ma walikəen nadin n xili ma, a xa n legeden yanfani, alo a ligama kii naxan yi to?”

<sup>9</sup> Koni, Dowegi Edən kaan naxan yi Söli a kuntigine yε, na yi a fala, a naxa, “N Yese a dii xəmən to nən fε Nobî yi, Aximeleki fəma, Axituba a dii xəmənə.”

<sup>10</sup> Aximeleki Alatala maxədin a xa nən, a fandane so a yii e nun sofaan Goliyati Filisiti kaana silanfanna.”

<sup>11</sup> Mangan yi muxune rasiga saraxaralina Aximeleki tongodeni Axitubaa diina, e nun a fafe xabilan birin. Ne nan yi saraxaraline ra Nobî yi. E birin yi fa mangan fəma.

<sup>12</sup> Söli yi a fala, a naxa, “I tuli mati, Axitubaa dii xəmənə.” A yi a ratin, a naxa, “N tan ni i ra, n kannə.”

<sup>13</sup> Söli yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera ε yanfan soxi n ma, ε nun Yese a dii xəmənə? I donseen so nən a yii e nun silanfanna, i yi Ala maxədin a xa, alogo a xa keli n xili ma, a n legeden yanfani alo a ligama kii naxan yi to.”

<sup>14</sup> Aximeleki yi mangan yabi, a naxa, “Koni, nde i ya walikəne yε naxan lannayaan nabama alo Dawuda, mangan bitanna, mangan kantan tiine kuntigina, e nun muxu binyena mangana a banxini?”

<sup>15</sup> A singen mi yi na ra n xa Ala maxədin a xa. A makuya na ra! Mangan nama n tan i ya walikəen kansun hanma n baba xabilan muxuna nde, bayo n tan i ya walikəen mi fefe kolon feni ito kui mume!”

<sup>16</sup> Mangan yi a fala, a naxa, “I faxama nən yati, Aximeleki, ε nun ε fafe xabilan birin.”

<sup>17</sup> Mangan yi a kantan tiine yamari, naxanye yi tixi a fəma, a naxa, “E Alatalaa saraxaraline faxa, bayo ne fan Dawuda nan malima. E a kolon nən a Dawuda bata a gi, koni e mi n nakolon.” Koni Söli a walikε yo mi tin a yiin dijnε Alatalaa saraxaraline ra, a e faxa.

<sup>18</sup> Nayi, mangan yi Dowegi Edən kaan yamari, a naxa, “I tan xa sa saraxaralini itoe faxa.” Dowegi yi a maso, a yi e faxa. Na ləxəni, a yi muxu tonge solomasεxe e nun suulun faxa naxanye lan e xa saraxarali domain so.

<sup>19</sup> Söli mən yi fu saraxaraline taan ma, Nobî. A yi yihadin sa xəmənə nun jaxanle nun diidine nun dii jərəne fari e nun jingene nun sofanle nun yεxəne birin.

<sup>20</sup> Abiyatari, Aximeleki a dii xəmənə, Axituba mamandenna, na yi mini. A a gi siga Dawuda fəma.

<sup>21</sup> A yi a fala Dawuda xa a Söli bata Alatalaa saraxaraline faxa.

<sup>22</sup> Dawuda yi a fala Abiyatari xa, a naxa, “Na ləxəni, n to Dowegi Edən kaan to na yi, n yi a kolon a a mi yi taganε Söli rakolonε a i fafe n malixi. Nayi, n tan nan findixi i baba xabilan birin faxan sabun na!”

<sup>23</sup> Lu n fəma be, i nama gaxu sese ra, bayo naxan wama i niin xən, na n fan gbeen xən. I rakantanma nən n fəma.”



## 23

*Dawuda yi Keyila taan nakisi*

<sup>1</sup> Muxune yi a fala Dawuda xa, e naxa, “Filisitine bata Keyila taan yenge, e maale muɲama lonne ma.”

<sup>2</sup> Dawuda yi Alatala maxodin, a naxa, “N xa siga Filisitini itoe yengedeni ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Siga, i Filisitine noma nen, i yi Keyila rakisi.”

<sup>3</sup> Dawuda foxorabirane yi a fala a xa, e naxa, “A mato, gaxuna nxu yi be Yuda yi. Xa en siga Keyila yi Filisitine ganle yengedeni, a jaxuma ayi nen!”

<sup>4</sup> Dawuda mon yi Alatala maxodin. Alatala yi a yabi, a naxa, “Keli, i siga Keyila yi, bayo n Filisitine soma nen i yii.”

<sup>5</sup> Nayi, Dawuda nun a foxorabirane yi siga Keyila yi, e sa Filisitine yenge. E yi e xuruseene tongo, a kala gbeen sa Filisitine fari. Na kiini, Dawuda yi Keyila kaane rakisi.

<sup>6</sup> Abiyatari Aximeleki a dii xemen fa waxatini Dawuda fema Keyila yi, a fa nen saraxarali domaan na Ala maxodin sena.

*Soli yi bira Dawuda foxo ra*

<sup>7</sup> Soli yi rakolon Dawuda fa feen ma Keyila yi, a yi a fala, a naxa, “Ala bata a so n yii, bayo a bata fa so taana nde yi yinna soxi naxan ma, naxan so deene balanxi wuren na.”

<sup>8</sup> Soli yi ganla birin xili yengeni alogo e xa siga Keyila yi, e Dawuda nun a foxorabirane rabilin.

<sup>9</sup> Dawuda to a kolon a Soli bata kote jaxini ton a xili ma, a yi yamarin fi saraxarali Abiyatari ma, a a xa fa saraxarali domaan na alogo Ala xa maxodin.

<sup>10</sup> Dawuda yi a fala, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala, n bata a me a Soli a yitonma, a xa fa Keyila taan kaladeni n tan ma fe ra.

<sup>11</sup> Keyila muxune n soe Soli yii ba? Soli fama nen taan kaladeni alo n na a mexi kii naxan yi ba? Alatala, Isirayilaa Ala, yandi, n yabi.” Alatala yi a yabi, a naxa, “A fama nen.”

<sup>12</sup> Dawuda mon yi a fala, a naxa, “Keyila muxune nxu nun n foxorabirane soma nen Soli yii ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “On, e a ligama nen.”

<sup>13</sup> Nayi, Dawuda nun a foxorabirane yi keli Keyila yi, muxu keme sennin jaxondon. E yi siga e xun xon. Soli to a me a Dawuda bata a gi taani, a mi fa siga.

<sup>14</sup> Dawuda yi sa dexo Sifi tonbonna geyaan yire makantanxine yi. Ye yo ye, Soli yi a fenma nen tun, koni Ala mi tin a soe a yii.

<sup>15</sup> Dawuda yi a toxi yati a Soli yi sigama yengeni alogo a xa a faxesa, koni a lu Xoresa, Sifi tonbonni.

<sup>16</sup> Nayi, Yonatan Soli a dii xemen yi siga Dawuda fema Xoresa yi a a mali a xa fangan soto Ala yi.

<sup>17</sup> A yi a fala, a naxa, “I nama gaxu sese ra, n baba Soli mi no soto ma i suxu feen ma. I tan nan findima mangan na Isirayila yi, n tan yi findi i bundaxon na. N baba yetena a kolon.”

<sup>18</sup> E birin yi layirin xidi Alatala yetagi. Dawuda yi lu Xoresa yi, Yonatan yi xete a konni.

<sup>19</sup> Sifi kaane yi keli, e sa Soli li Gibeya yi, e yi a fala a xa, e naxa, “I mi a kolon a Dawuda luxunxi nxu konni yire makantanxine yi, Xoresa yi, Xakila geyaan fari, Yesimon yifari foxoni?”

<sup>20</sup> Nayi, fa nxu konni mangana, amasoto i rafanna nan na ra. Nxu a soe mangan yii.”

21 Söli yi a fala, a naxa, “Alatala xa ε baraka, ε to kininkininxi n ma.

22 Iki ε mən xa siga fe yitəndeni, ε a fe xibarune kolon. Ε yi a kolon a darixi sigε kiraan naxanye xən e nun muxun naxanye a toxi na yi. Bayo n bata a me fa fala a kəta.

23 Ε a luxundene birin nakərsi a darixi sigε denaxan yi. Ε mən yi fa xibaru kənden na n xən. En birin sigε. Xa a yamanani, n na a feɲje Yuda xabilane birin yi.”

24 Sifi muxune yi keli e xεte e konni Söli yeε ra. Na waxatini Dawuda nun a fəxərabirane yi Mayon tonbonni, Araba yamanani, Yesimon yiifari fəxəni.

25 Söli nun a sofane yi siga Dawuda fendeni. Dawuda to a me, a yi siga gəme yireni, a sa dəxə Mayon tonbonni. Söli to na me, a bira Dawuda fəxə ra Mayon tonbonni.

26 Söli yi sigama geyaan fəxə kedenni, Dawuda nun a fəxərabirane yi fəxə kedenni. Dawuda yi a gima a xa keli Söli bun ma. Söli nun a sofane yi kataxi Dawuda nun a fəxərabirane rabilindeni alogo e xa e suxu.

27 Koni xəra keden yi fa a fala Söli xa, a naxa, “Fa mafuren! Filisitine bata so bəxəni.”

28 Söli yi xεte Dawuda fəxə ra, a siga Filisitine ralandeni. Nanara, menna yi xili sa, “Mayitaxun Gεmεna.”

## 24

### *Dawuda yi tondi Söli faxε*

1 Dawuda yi keli na yamanani, a sa dəxə marakantan yirene yi En-Gedi yamanani.

2 Söli xεte waxatin naxan yi sa keli Filisitine fəxə ra, e yi a fala a xa, e naxa, “Dawuda En-Gedi tonbonni.”

3 Söli yi sofa yəbaxin wuli saxan tongo Isirayila ganla ye, a siga Dawuda nun a fəxərabirane fendeni, Sii Kətə Gεmεne dεxən.

4 A yi danguma yeεε kulana ndee dεxən ma, a yi faranna nde to na yi. Söli yi so taa fanna ma menni. Koni Dawuda nun a fəxərabirane yi luxunxi na faranna kui pon!

5 Dawudaa muxune yi a fala, e naxa, “Waxati falaxin ni ito ra Alatala xən, a to a fala i xa, a naxa, ‘N ni i yaxun soma nən i yii, i yi i waxən feen liga a ra.’” Nayi, Dawuda yi a maso Söli ra dəɲin! A yi a domaan lenben xaba a ra.

6 Koni a to na liga, a yi nimisa han! Amasətə, a bata yi Söli a doma lenben xaba a ra.

7 A yi a fala a fəxərabirane xa, a naxa, “Alatala xa n natanga na fe sifan ligadeni n kannna ra, Alatalaa muxu sugandixina. N mi n yiin dinje a ra amasətə Alatala nan a sugandixi mangan na.”

8 Nayi, Dawuda yi a fəxərabirane maxadi alogo e nama Söli suxu. Söli yi mini faranna ra, a kiraan suxu.

9 Na xanbi ra, Dawuda yi keli a mini faranna ra. A yi lu sənxdε Söli fəxə ra, a naxa, “Mangana, n kannna!” Söli to a xanbi rato, Dawuda yi a xinbi sin a yetagi, a yetagin yi lan bəxən ma.

10 Dawuda yi a fala Söli xa, a naxa, “Nanfera i tuli matima muxune ra naxanye a falama a n wama i tərə feni?”

11 I bata a to i yeεne ra a Alatala bata yi i so n yii to faranna ra. Ndee a fala nən a n xa i faxa, koni n yi diɲa i ma, n yi a fala, n naxa, ‘N mi n yiini tema n kannna xili ma, amasətə Alatala nan a sugandixi.’

12 I yeen ti, baba, i ya doma lenben mato n yii. N bata i ya doma lenben xaba, koni n mi i faxaxi. A kolon, i la a ra, n sonna mi a ra, murute mi n yi. N mi hake ligaxi i ra. Koni i tan n niin foxo ra, alogo i xa n faxa.

13 Alatala xa kitin sa en tagi, Alatala xa n gbeen joxo i ra, koni n tan mi n yiin dinma i ra.

14 Sandan naxa, 'Naxun kelima jaxulane nan ma.' Nanara, n tan mi fe jaxin ligama i tan na.

15 Isirayila mangan kelixi nde xili ma? I biraxi nde foxo ra? Bare faxaxin ba? N tan luxi i tan ye ra yi nen alo downa.

16 Alatala xa findi en ma kitin saan na, a kitin bolon i tan nun n tan tagi. A xa n mato, a yi n xun mayenge, a findi n ma kitisaan na, a n ba i yii."

17 Dawuda yelin falan tiye waxatin naxan yi, Sali yi maxodinna ti, "I tan nan yati xui ito ra ba, n ma dii Dawuda?" Sali yi a xuini te a wuga.

18 A yi a fala Dawuda xa, a naxa, "I tinxin dangu n na, amasoto i bata fe fapin liga n xa, n tan bata i toro.

19 I bata fanna yita n na to, i naxan ligaxi n xa. Bayo Alatala bata yi n so i yii koni i mi n faxa.

20 Xa muxuna nde a yaxun li, a tinje a yi siga boje xunbenli ba? Alatala xa i saren fi i naxan ligaxi n xa to.

21 Iki, n na a kolon i mangayaan sotoma nen, Isirayila boxon birin yi lu i yii.

22 Awa, i kolob n xa Alatala yi fa fala n na faxa, i mi n yixetene faxe. I nama n xinla ba n xabilan muxune ye."

23 Dawuda yi a kolob Sali xa. Sali mon yi xete a konni, koni Dawuda nun a foxorabirane yi te marakantan yireni.

## 25

### *Nabali yi tondi Dawuda maliye*

1 Samuyeli yi faxa, Isirayila birin yi e malan a wugadeni. E a maluxun a doxodeni Rama yi. Na xanbi ra, Dawuda yi siga Paran tonbonni.

2 Nafulu kan gbeena nde yi Mayon taani naxan yi walima Karemele yi. Yexee wuli keden e nun sii wuli keden yi a yii, a yi ne nan xabene maxabama Karemele yi.

3 Na xemnen yi xili Nabali, a jaxanla xili Abigayili. Na jaxanla xaxinla yi fan, a yi tofan, koni a xemnen yi ye xodoxo, a jaxu. A yi Kalebi bonsonna nin.

4 Dawuda yi a me tonbonni a Nabali a yexene xaben maxabama.

5 A yi banxulan fu rasiga a ma, a a fala ne xa, a naxa, "E siga Nabali fema Karemele yi. E a xonton n xa,

6 e yi ito fala a xa, e naxa, 'Ala xa herin fi i ma. Ala xa herin fi i ya denbayaan ma. Ala xa herin lu i yii seene birin yi!

7 Dawuda bata a me a yexee xabe maxabane i konni. E nun i ya xuruse rabane waxatin naxan birin tixi Karemele yi nxu fema, nxu mi sese jaxi liga e ra, e sese mi loxi ayi.

8 Inoe i ya walikene maxodinje, e a fale i xa. Nanara, Dawuda i maxandima, a naxa, "I ya fanna yita n ma banxulanne ra, amasoto nxu faxi sali boxon nan ma fe ra." Nayi, n bata i maxandi, nxu tan, i ya walikene ki e nun i ya dii Dawuda, i noe naxan sote."

9 Dawuda foxorabirane to so, e yi na falane yeba Nabali xa Dawuda xili xunna. Na xanbi ra, e yi e dunder.

10 Koni Nabali yi Dawuda a walikene yabi, a naxa, "Nde Dawuda ra? Nde Yese a diin na? Konyi wuyaxi na to naxanye e gima e kanne konna ma.

11 Nanfera n tan n ma burun nun n ma igen nun suben tonge, n naxan nafalaxi n ma yeXeε xabe maxabane xa, n yi a so muxune yii n yeTeεn mi naxanye kelide kolon?"

12 Dawuda fɔxɔrabirane yi xeTe. E to so, e fa Nabali a falane birin dentegε.

13 Nayi, Dawuda yi a fala a fɔxɔrabirane xa, a naxa, "Birin xa a silanfanna singan a tagi xidin na." E birin yi silanfanna xidi e tagi. Dawuda fan yi a gbeen tongo. Xeme keme naanin jɔxɔn yi te a fɔxɔ ra. Keme firin yi lu goronne fema.

14 Nabali a walike keden yi fa a fala Abigayili xa, a kannna a jɔxanla, a naxa, "Dawuda bata xerane rasiga nxu kannna xɔntɔndeni sa keli tonbonni koni a e makonbixi nen ki fajni!

15 Anu, muxuni itoe fan nen nxu ra ki fajni, e mi fe jɔxaxi yo liga nxu ra. Nxu waxatin naxan birin naba e dexɔn ma burunna ra, nxɔ sese mi lɔ ayi.

16 Nxu waxatin naxan birin naba e fema xuruse rabadeni, e nxu kantan nen alo sansanna kɔe nun yanyin na.

17 Awa iki, i miri ki fajni i lan i xa naxan liga, bayo tɔrɔn nan nagidixi en kannna ma e nun a denbayana ngaan ma. Fuyantenna na a ra, falan mi fa nɔe tiye a xa."

18 Abigayili yi a mafura, a buru keme firin tongo e nun manpa kundi firin, yeXeε yitɔnxin suulun, se keSe gilinxin ligaseen ye suulun, bogise xare xonna ligaseen ye keme e nun xɔde bogi xaren ligaseen ye keme firin. A yi e rate sofanle fari.

19 A yi a fala a walikene xa, a naxa, "E dangu n yeε ra, n xa bira ε fɔxɔ ra." Koni, a mi sese fala a xemen Nabali xa.

20 A yi dɔxi a sofanla fari, a godoma geyana nde lanbanni, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi fa a mabinni, a yi naralan e ra.

21 Dawuda bata yi a fala, a naxa, "N bata xemēni ito yii seene kantan tonbonni fufafu! Sese mi lɔxi ayi, koni a bata n ma wali fajin saren fi a jaxin na.

22 Nayi, benun tila xɔtɔnni xa n Nabali a banxulanna nde lu a konni, Ala xa tɔɔ gbeen nagidi n ma!"

23 Abigayili to Dawuda to, a godo a sofanla fari mafuren, a a xinbi sin Dawuda yetagi, a yetagin yi lan bɔxɔn ma.

24 A yi lu a san bun ma, a naxa, "Hakeni ito goronna xa lu n tan nan xun ma n kannna, n keden pe! Yandi tin, n xa falan ti i xa! A rame n naxan falama.

25 N kannna, i nama Nabali fuyantenna rame. A luxi alo a xinla, a xili bunna nen 'Kɔmɔna,' seen nan soxi ayi. Koni, n tan i ya walikena, n mi banxulanne to n kannna naxanye rafa.

26 Iki, n kannna, n bata n kɔlɔ habadan Alatala yi e nun i fan niini, Alatala nan i ratangaxi gbalon ma, alogo i nama faxan ti, i yi i yeTe gbeen jɔxɔ. Ala xa i yaxune birin liga alo Nabali e nun muxun naxanye birin waxi i tɔɔ feni, n kannna.

27 Tin n ma finmaseene ra n faxi naxanye ra n kannna xa, e xa yitaxun i fɔxɔrabirane ra.

28 N bata i mayandi, dija n ma fe kalaxine ma. N na a kolon a Alatala mangayaan fima nen i ya denbayaan ma, bayo n kannna Alatala a yengene soma. Jaxun nama taran i tan yi i siin birin yi.

29 Adamadina nde bata keli i sagatandeni, a xa i faxa, koni Alatala, i ya Ala i kantanma nen, a i lu kende muxune ye. Koni a yaxune niin nawolima ayi nen pon, alo a na a woli lantanna ra.

<sup>30</sup> Alatala na a fala fajine birin nakamali a naxanye tixi n kanna xa, a i findima nen Isirayila yetatiin na.

<sup>31</sup> Na waxatini n kanna nama nimisa, a tɔɔ a bɔɔɛni, bayo a bata faxan ti fuyanni, a a yete gbeen ɲɔɔɔ. Alatala na a fanna yita n kanna ra, a walike jaxanla a fe xa rabira a ma.”

<sup>32</sup> Dawuda yi a fala Abigayili xa, a naxa, “N barikan birama Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan i rafaxi to n nalandeni.

<sup>33</sup> N bata i fan ma xaxilimayaan matɔɔɔ, n duba i xa. Bayo i tan nan n natanga faxa tiin ma, n mi n yete gbeen ɲɔɔɔ.

<sup>34</sup> Koni, n bata n kɔɔɔ habadan Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan n natangaxi fe jaxin liga feen ma, xa i mi yi fa n nalandeni nun, benun tila xɔtɔnni Nabali a banxulanna keden mi yi luyɛ a nii ra.”

<sup>35</sup> Abigayili fa naxanye ra Dawuda yi tin ne ra, a a fala a xa, a naxa, “Xɛɛ i konni bɔɔɛ xunbenli. A mato, n bata i xuiin name, n yi i ya falan nasuxu.”

<sup>36</sup> Abigayili Nabali fɛman li waxatin naxan yi, a yi jaxajaxan nabama a banxini alo mangane a rabama kii naxan yi. Nabali yi sɛwaxi, a xunna kelixi dɔɔɔ na han! Nanara, a mi sese fala a xa han xɔtɔnni.

<sup>37</sup> Koni xɔtɔnni, Nabali xunna to dɔɔɔ, a jaxanla yi a fala a xa naxan danguxi. Nabali bɔɔɛɛn yi din a fatin yi faxa a ma.

<sup>38</sup> Xii fu ɲɔɔɔ to dangu, Alatala yi Nabali bɔɔɔɔ a yi faxa.

<sup>39</sup> Dawuda yi a mɛ a Nabali bata faxa, a yi a fala, a naxa, “N barikan birama Alatala xa naxan n xun mayengɛxi marayarabini Nabali naxan sa n fari. A bata a walikɛɛn natanga jaxun ma, a Nabali a jaxun naxɛɛ a yete ma.” Dawuda yi xɛraan nasiga Abigayili ma, a a xa findi a jaxanla ra.

<sup>40</sup> Dawudaa walikɛne to Karemele li, e a fala Abigayili xa, e naxa, “Dawuda nan nxu rafaxi i fendeni alogo i xa findi a jaxanla ra.”

<sup>41</sup> Abigayili yi a xinbi sin e yetagi, a yetagin yi lan bɔɔɔɔn ma, a naxa, “N tan ni i ra i ya konyi jaxanla, n yitɔnxi findideni i ya walikɛɛn na, n yi i ya walikɛne sanna maxa.”

<sup>42</sup> Abigayili yi keli mafurɛn, a te sofana nde fari, sungutun suulun yi biraxi a fɔɔɔ ra, e nun Dawudaa xɛrane yi siga, a findi a jaxanla ra.

<sup>43</sup> Dawuda bata yi Axinowami, Yesɛreli kaan fan tongo e birin yi findi a jaxanle ra.

<sup>44</sup> Koni, Dawudaa jaxalan singen tan, Mikali, Sɔli a dii tɛmɛna, a baba bata yi a fi futun na Paliti ma, Layisi Galin kaana a dii xɛmɛna.

## 26

### *Dawuda mɛn yi Sɔli niin natanga*

<sup>1</sup> Sifi kaane yi siga Sɔli fɛma Gibeya yi, e a fala a xa, e naxa, “Dawuda luxunxi Xakila geyaan fari, Yesimon yetagi.”

<sup>2</sup> Sɔli yi kiraan suxu siga Sifi tonbonni alogo a xa Dawuda fen e nun Isirayila sofa yebaxi wuli saxan.

<sup>3</sup> A yi a gali malandeni tɔn kiraan dɛxɔn Xakila geyaan fari, Yesimon yetagi. Dawuda yi dɔxi tonbonni. A to a kolon a Sɔli bata fa a fɔɔɔ ra,

<sup>4</sup> a yi tegerenne rasiga alogo e xa Sɔli a feene rakɔɔsi. Ne yi a kolon a Sɔli bata so.

<sup>5</sup> Nayi, Dawuda yi keli, a siga Sɔli a gali malandeni. A yi a to Sɔli yi saxi denaxan yi, e nun Abineri, Neri a dii xɛmɛna, a gali xunna. Sɔli yi xima gali malanden tagini, ganla yi a rabilinni.

6 Dawuda yi maxodinna ti, a a fala Xiti kaana Aximeleki nun Abisayi, Seruyaa dii xemena, Yowaba tada xa, a naxa, “Nde fe n foxo ra han Söli a gali malandeni?” Abisayi yi a yabi, a naxa, “N tan fe i foxo ra.”

7 Koeen na, Dawuda nun Abisayi yi siga gali malandeni. E yi Söli li saxi, a xima, a tanban sotixi boxoni a xun sade ra. Abineri nun sofane yi xima a rabilinni.

8 Abisayi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “To, Ala bata i yaxun so i yii. A lu n xa a soxon, n na a rakankan boxoni n ma tanban ye keden peen na. N mi sinje frin.”

9 Koni Dawuda yi a fala Abisayi xa, a naxa, “I nama a faxa. Nde noe Alatalaa muxu sugandixin faxe, a mi yulubi tongo?”

10 Dawuda yi a fala, a naxa, “N bata n kolö habadan Alatala yi. Alatala yeteen nan a faxama, a siimayaan yi dan, a faxa na kiini hanma a a faxe yengeni.

11 Koni Alatala xa n natanga a muxu sugandixin faxe feen ma. A tanban gbansanna tongo a xun sade ra e nun min ige sa sena. En siga.”

12 Dawuda yi tanban nun ige sa seen tongo Söli xun sade ra, e siga. Muxu yo mi a to, hanma a fena nde kolon. Muxu yo mi xulun, birin yi xima, bayo Alatala bata yi xixöli gbeen nagodo e ma.

13 Dawuda yi dangu bode foxon na, a ti geya xuntagi yire makuyeni, e tagi kuya ki fajni.

14 Dawuda yi ganla nun Abineri xili, Neri a diina, a naxa, “Abineri, i mi n yabe ba?” Abineri yi yabin ti, a naxa, “Nde i tan na, i tan naxan sohxoma mangan xilideni?”

15 Dawuda yi a fala Abineri xa, a naxa, “Xeme mi i ra ba? I joxon mi na Isirayila yi. Nayi, nanfera i mi mangan kantanma, i kanna? Muxuna nde bata fa mangan faxadeni, i kanna.

16 I naxan ligaxi ito ra a mi fan. N bata n kolö habadan Alatala yi, i lan i xa faxe, e to mi e kanna kantanxi, Alatalaa muxu sugandixina. A mato iki, mangana a tanban nun a ige sa seen minen yi, naxanye yi a xun sade ra?”

17 Söli yi Dawuda xuiin kolon, a yi a fala, a naxa, “Dawuda, n ma diina, n ni i tan nan xui mema ba?” Dawuda yi a yabi, a naxa, “N tan nan yati a ra mangana, n kanna.

18 Nanfera n kanna biraxi a walikéen foxo ra? N nanse ligaxi, fe jaxin mundun n kewanle yi?

19 Mangana, n kanna, yandi i ya walikena a falane rame. Xa Alatala nan i radinma n xili ma, a xa tin saraxan na. Koni xa muxune na a ra, e xa danga Alatala yetagi, bayo e n kedima to, e n masiga Alatalaa boxon na, e naxa, ‘Sa ala xojene batu.’

20 Koni n tan, n mi waxi faxe feni yireni naxan makuya Alatala batuden na. Isirayila mangan bata siga yengeni boxo yi kunla doronna a fe ra, alo ganban fenje kii naxan yi burunna ra.”

21 Söli yi a fala, a naxa, “N bata yulubin tongo. N ma dii Dawuda, i man xa xete. N mi fa fe jaxin ligama i ra, bayo i n niin natanga to. N bata a liga alo xaxilitarena yati! N bata tantan gbeen ti.”

22 Dawuda yi yabin ti, a naxa, “Mangana a tanban ni i ra. I ya banxulanna keden xa fa a tongo.

23 Alatala muxun birin ma tinxinyaan nun tgonndiyaan saren fima. To, Alatala i so nen n yii, koni n mi tin Alatalaa muxu sugandixin faxe feen ma.

<sup>24</sup> Bayo to, n bata i niin yate, Alatala xa n niin yate, a n xunba tōrōn birin ma.”

<sup>25</sup> Sōli yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Ala xa i baraka, n ma dii Dawuda. I fe gbeene ligama nēn, i nōōn sōtōma nēn yati!” Dawuda yi siga a danna, Sōli fan yi xete a konni.

## 27

### *Dawuda yi dōxō Filisitine konni*

<sup>1</sup> Dawuda yi a miri, a naxa, “Lōxōna nde Sōli n faxama nēn. A lan n xa n gi, n siga Filisitine yamanani. Nayi, Sōli mi n sagatanjē Isirayila bōxōn birin yi, n mōn yi n ba a yii.”

<sup>2</sup> Dawuda yi keli, e nun a fōxōrabira kemē senninna, a siga Akisi konni, Mawoki a dii xēmēna, Gati mangana.

<sup>3</sup> E birin yi dōxō Gati yi, Akisi fēma. Birin nun a denbayaan nan yi a ra. Dawudaa jaxalan firinne fan yi a fēma, Axinowami Yēserele kaana, e nun Abigayili, Karemele kaana, Nabali a kaḡa gilēna.

<sup>4</sup> Sōli to a mē a Dawuda bata sa a gi Gati yi, a yi ba feḡe.

<sup>5</sup> Dawuda yi a fala Akisi xa, a naxa, “Xa n nafan i ma, yirena nde xa so n yii banxidēna nde ra, n dōxē dēnaxan yi. Amasōtō nanfera i ya walikēēn dōxē i fēma manga taani?”

<sup>6</sup> Na lōxōn yētēni, Akisi yi Sikilaga so a yii. Nanara, han to Sikilaga findixi Yuda mangane gbeen na.

<sup>7</sup> Dawuda yi lu Filisitine yamanani jēē keden kike naanin.

<sup>8</sup> Dawuda nun a fōxōrabirane yi yēngēn nakeli Gesuri kaane xili ma, e nun Girisi kaane nun Amalēkine. Amasōtō, ne siyane yi dōxi na bōxōni Suru binni siga han Misiran yi xabu waxati xunkuye.

<sup>9</sup> Dawuda yi fuma na yamanana nde ma nēn, jaxanla nun xēmēna, a mi sese lu a nii ra. A yi yēxēēne nun jingene nun sofanle nun jōgōmēne nun dugine tongoma, a mōn yi xete Akisi fēma.

<sup>10</sup> Akisi yi a maxōdinma, a naxa, “E yēngēn nakelixa nde xili ma to?” Dawuda yi a yabi, a naxa, “Yuda bōxōn yiifari fōxōn xili ma” hanma “Yerameeline bōxōn yiifari fōxōn xili ma,” hanma “Kenine bōxōn yiifari fōxōn xili ma.”

<sup>11</sup> Xēmēn nun jaxanla, Dawuda mi yi sese luma a nii ra, naxan nōē fē Gati yi, bayo a yi a mirixi, a naxa, “E nōē feene falē nxu xili ma nēn, e a falē, ‘Dawuda a liga ikiini.’ ” A yi a ligama na kii nin a waxatin naxan birin ti Filisitine yamanani.

<sup>12</sup> Nanara, Akisi yi laxi Dawuda ra han! Bayo a yi a mirixi nēn, a naxa, “Dawuda bata Isirayila kaane raxōlō han! Nayi, a findima nēn n ma walikēēn na habadan!”

## 28

### *Sōli nun yīmatona*

<sup>1</sup> Na waxatini, Filisitine yi e sofane malan a findi gali kedenna ra siga Isirayila yēngēdeni. Akisi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “A kolon ki faḡi a ē nun i fōxōrabirane luma nēn n ma ganla yē.”

<sup>2</sup> Dawuda yi Akisi yabi, a naxa, “Nayi, i yētēna a toma nēn i ya walikē naxan ligama.” Akisi yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Nayi, n na i tongoma nēn n yētēēn kantān muxun na n siin birin yi.”

<sup>3</sup> Samuyeli bata yi faxa, Isirayila birin bata yi a saya feene liga, e yi a maluxun a taani Rama yi. Söli bata yi koron bənbəne nun yimatone kedi yamanani.

<sup>4</sup> Filisitine yi e malan e fa kuru Sunemi yi. Söli yi Isirayila birin malan Gilibowa yi.

<sup>5</sup> Söli Filisitine ganla to waxatin naxan yi, a gaxu, a bəɽen yi mini.

<sup>6</sup> Söli yi Alatala maxədin, koni Alatala mi a yabi xiyeni, a mi a yabi saraxaraline masensən ti seene yi,\* a mi a yabi nabine xən.

<sup>7</sup> Söli yi a fala a walikəen xa, a naxa, “E ɽaxanla nde fen n xa naxan falan tima barinne ra, alogo n xa sa a maxədin.” A walikene yi a fala a xa, e naxa, “Na nde sa En-Dəri.”

<sup>8</sup> Söli yi a maxidi alo muxu gbete, a doma gbete so. E nun a fəxərabira firin yi so ɽaxanla konni kəeen na. A yi a fala a xa, a naxa, “N wama nen i xa barinna nde maxədin n xa. N na naxan mataxamaseri i xa, i na ramini.”

<sup>9</sup> Koni ɽaxanla yi a yabi, a naxa, “I a kolon ki fajɽi Söli naxan ligaxi. A bata koron bənbəne nun yimatone ɽan yamanani. I katama n mayenden feen nan na alogo n fan xa faxa ba?”

<sup>10</sup> Söli yi a kəlo Alatala yi, a naxa, “N bata n kəlo i xa habadan Alatala yi, fefe mi i sote feni ito yi.”

<sup>11</sup> Naxanla yi a fala, a naxa, “I waxi n xa nde yita i ra?” A yi a yabi, a naxa, “Samuyeli yita n na.”

<sup>12</sup> Naxanla Samuyeli to waxatin naxan, a yi gbelegbele, a yi a fala Söli xa, a naxa, “Nanfera i n yanfaxi? I tan nan Söli ra!”

<sup>13</sup> Mangan yi a fala a xa, a naxa, “I nama gaxu, koni i nanse toma?” Naxanla yi a fala Söli xa, a naxa, “N barinna nde nan toma mine bəxən bun.”

<sup>14</sup> A yi a fala a xa, a naxa, “A yetagin di?” A yi a yabi, a naxa, “Xeme fonna nan tema a mafilinxi dugini.” Söli yi a kolon a Samuyeli nan yi a ra, a xinbi sin, a yetagin yi lan bəxən ma.

<sup>15</sup> Samuyeli yi a fala Söli xa, a naxa, “Nanfera i n ma matabuni kalaxi n ma? Nanfera i n xilixi, n te?” Söli yi a yabi, a naxa, “N tərəxi han! Filisitine n yengema, Ala bata n nabeɽin. A mi fa n yabima nabi yi, a mi n yabima xiye yi. N na i xilixi na nan ma alogo i xa fa a fala, n lan n xa naxan liga.”

<sup>16</sup> Samuyeli yi a fala, a naxa, “Nanfera i n maxədinma? Bayo Alatala bata i rabeɽin, a findi i yaxun na.

<sup>17</sup> Alatala bata n ma falan nakamali i ma. A bata mangayaan ba i yii, a a so Dawuda yii.

<sup>18</sup> Bayo i mi Alatala xuiin name, i tondi Amalekine raxəre, nanara Alatala ito ligaxi i ra to.

<sup>19</sup> Alatala i tan nun Isirayila soma nen Filisitine yii. Tila, i tan nun i ya dii xemene fama nen be n denaxan yi, Alatala yi Isirayila ganla so Filisitine yii.”

<sup>20</sup> Söli yi bira, a a yibandun bəxəni, gaxu gbeen yi a suxu Samuyeli a falane fe ra. Fangan yi ɽan a yi, bayo a mi yi donse yo donma yanyin nun kəeen na.

<sup>21</sup> Naxanla yi fa Söli fema, a a to fa fala a gaxuxo han! A yi a fala a xa, a naxa, “A mato, i ya walikəen bata i xuiin name. Fayida, n na n niin fi nen i ya falane suxudeni.

<sup>22</sup> Iki, i fan xa i tuli mati n na. N xa fa donseen na i xən, i yi a don alogo i fangan sətə benun i xa kiraan suxu.”

\* **28:6: Yurima nun Tumin masensən ti seene** fe seɽexi Xəɽəyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masensenna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.



<sup>23</sup> Koni a tondi, a yi a fala, a naxa, “N mi sese donma.” A fəxərabirane nun naxanla yi kankan a ma, a yi e xuiin name. A keli bəxəni a dəxə saden ma.

<sup>24</sup> Naxanla yi jinge dii raturaxin faxa mafuren naxan yi ramaraxi a yii. A murutu fujin tongo, a a bənbə, a burun gan a rate setareyani.

<sup>25</sup> A yi ne so Səli nun a fəxərabirane yii, e yi e dege. E yi keli na kəeen na, e siga.

## 29

### *Filisitine yi Dawuda raxete*

<sup>1</sup> Filisitine yi e ganla birin malan Afeki yi. Isirayila kaane tan yi e malan tigin dəxən Yesereli yi.

<sup>2</sup> Filisitine mangane yi e ganla yeəba sofa keme keme nun sofa wuli wuli yeen ma, siga yengedeni. Dawuda nun a fəxərabirane yi Manga Akisi matima, ne yi sigan ti xanbin na.

<sup>3</sup> Filisitine kuntigine yi a fala, e naxa, “Nde Heburuni itoe ra?” Akisi yi Filisitine mangane yabi, a naxa, “Dawuda na a ra, Səli a kuntigina nde, Isirayila mangana. A n fəma xabu to mi a ra. N mi fe yo toxi a ra sa keli a fa ləxən ma han to.”

<sup>4</sup> Filisitine kuntigine yi xələ Akisi ma e yi a fala a xa, e naxa, “E xeməni ito raxete, a xa xete taani i tinxı a xa dəxə denaxan yi. A nama siga en ma yengeni, bayo a nəe maxete nen en xili ma yengeni. Xeməni ito a kanna dijən sətəma di, xa a mi en ma sofane xunne so a yii?”

<sup>5</sup> En nama jinan a naxanle yi Dawuda ito nan xili sama sigini e bodon waxatin naxan yi, e naxa, ‘Səli bata muxu wuli keden faxa, Dawuda tan wuli fu.’ ”

<sup>6</sup> Akisi yi Dawuda xili a a fala a xa, a naxa, “N bata n kələ habadan Alatala yi, xeme fajin nan i tan na, a yi rafanjne n ma xa i lu n ma ganla ye. Bayo n mi fe yo toxi i ra keli i fa ləxən ma han to. Koni i raxaxu mangane ma.

<sup>7</sup> Nayi, xete i konni bəne xunbenli, alogo i nama fefe liga naxan naxaxu mangane ma.”

<sup>8</sup> Dawuda yi a fala Akisi xa, a naxa, “Koni n nanse ligaxi? I feen mundun toxi i ya walikəen na keli n fa ləxən ma han to, alogo n nama siga mangana, n kanna yaxune yengedeni?”

<sup>9</sup> Akisi yi Dawuda yabi, a naxa, “N na a kolon, a i rafan n ma alo Alaa malekana, koni Filisitine kuntigine bata a fala iki, a naxa, ‘A nama te nxu fəxə ra yengeni.’

<sup>10</sup> Keli sinma tila e nun naxanye faxi i fəxə ra. E siga xətənni kuye nəma yiba.”

<sup>11</sup> Na xətən bode, Dawuda nun a fəxərabirane yi keli sinma alogo e xa xete Filisitine yamanani. Filisitine tan yi siga Yesereli yi.

## 30

### *Dawuda yi Amalekine sagatan*

<sup>1</sup> Xi saxande ləxəni, Dawuda nun a fəxərabirane yi sa Sikilaga li. A yi a li Amalekine bata yi yengen nakeli Yuda yifari fəxəni e nun Sikilaga xili ma. E bata yi Sikilaga taan kala, e a gan.

<sup>2</sup> E bata yi naxanle suxu e nun naxanye birin yi taani, muxudin nun muxu gbeena. E mi muxu yo faxa, koni e bata yi e birin xali, e kiraan suxu.

<sup>3</sup> Dawuda nun a fəxərabirane to Sikilaga taan li, e yi a ganxin to. E naxanle nun e dii xeməne nun e dii teməne bata yi suxu.

4 Nayi, Dawuda nun a fəxərabirane birin yi lu wuge xui yitexin na han fanga mi lu e ra sənən e wuga.

5 Dawudaa jaxalan firinne bata yi xali, Axinowami Yesereli kaana e nun Abigayili Karemele kaana, Nabali a kaḡa gilena.

6 Dawuda yi lu səxələni, bayo a fəxərabirane yi a magələn feen falama. Xələn yi birin niini, birin ma dii jaxanle nun e dii xəmene e fe ra. Koni Dawuda yi fangan sətə Alatala yi, a Ala.

7 Dawuda yi a fala saraxarali Abiyatari xa, Aximeleki a dii xəmēna, a naxa, “Fa saraxarali domain na n xən ma. Ala xa maxədin.” Abiyatari yi fa a ra.

8 Dawuda yi Alatala maxədin, a naxa, “N bire ganli ito fəxə ra ba? N na a suxe ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Bira a fəxə ra, i e suxuma nən yati, i yi muxu suxine xunba.”

9 Dawuda nun a fəxərabira kəmen sennin yi kiraan suxu. E Besori Baan li waxatin naxan yi, nde yi lu xanbin na mēni.

10 Bayo muxu kəme firin yi taganxi naxanye mi yi nəe Besori xudeni gidē. Dawuda nun muxu kəme naaninna yi sagatanna ti.

11 E Misiran kaana nde li xēen ma, e a xali Dawuda fəma. E donseen so a yii e nun igena.

12 E yi xədə xarena nde so a yii e nun jaxundan xaren tənən firin. A to yelin ne donjə, a xaxili sətə, bayo a bata yi yanyi saxan kəe saxan ti a mi ige min a mi donse don.

13 Dawuda yi a maxədin, a naxa, “I kanna nde ra, i kelixi minen yi?” A yi a yabi, a naxa, “Misiran kaan nan n na, Amaləkina nde a konyina. N kanna bata n furaxin nabəjin a xii saxanna nan to.

14 Nxu bata yi fu Keretine bəxən yiifari fəxən ma, e nun Yuda bəxəna, e nun Kalebi bəxən yiifari fəxəna. Nxu yi Sikilaga taan gan.”

15 Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “I nəe n xalə ganla yireni?” A yi a yabi, a naxa, “I na i kələ n xa Ala yi a i mi n faxe e nun i mi n soe n kanna yii, n na e yiren yite i ra nən.”

16 Nayi, xəmen yi Dawuda xali han Amaləkine dənaxan yi. E yi e li xuyaxi ayi bəxən birin yi, e e degeḡa, e e minma, e jaxanxi, na yenge yi se tongoxine fe ra e naxanye tongo Filisitine nun Yuda yamanani.

17 Dawuda yi e yenge keli subaxan ma han na xətən bode jinbanna, e sese mi a yimini, fə banxulan kəme naaninna naxanye nə e giye jəgəməne fari.

18 Amaləkine naxanye birin suxu Dawuda yi ne xəḡəya, katarabi a jaxalan firinne ma.

19 Muxu yo mi yi luxi, a xurin nun a xungbena, dii xəmen nun dii tēmēna, e nun yii seene, e naxanye birin tongo, na sese mi lu. Dawuda yi fa e birin na.

20 A mən yi Amaləkine yexēene nun e jingene tongo. Naxanye yi na xuruseene xalina ne yi a falama, e naxa, “Dawuda yii se suxine ni i ra.”

21 Dawuda yi fa mēni xəme kəme firinne yi dənaxan yi naxanye yi taganxi, e lu xanbin na Besori Baan de. E siḡa Dawuda nun yamaan nalandeni naxanye yi a fəxə ra. Dawuda nun a fəxərabirane yi maso e ra, a yi e xəntən.

22 Jaxuden nun fuyantenna naxanye yi yamaan ye Dawuda fəxə ra, ne ye falan tongo, e naxa, “Bayo e mi faxi en fəxə ra, yenge yi seen naxanye xunbaxi sese mi yitaxunma e ra. Koni birin ma jaxanla nun a diine yi so a yii, e e xali, e siḡa.”

23 Koni Dawuda yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne e nama a liga na kiini Alatala kiseene ra, a naxan fi en ma. Bayo a bata en kantan, a ganla so nxu yii naxan fa en xili ma.

<sup>24</sup> Nayi, nde ε xuiin namema feni ito yi? Naxan godoxi yengeni e nun naxan dɔxi goronne dexɔn, e birin gbeen yelanma nen.”

<sup>25</sup> Na lɔxɔni Dawuda yi na findi sariyan na Isirayila xa. Na sariyan mɔn na han to.

<sup>26</sup> A to Sikilaga li, Dawuda yi yenge yi seen fɔxɔ kedenna rasiga Yuda fonne ma, a xoyine. A falani ito ti e xa, a naxa, “E gbeen ni i ra, seen naxanye tongoxi Alatala yaxune yii.”

<sup>27</sup> A a rasiga fonni itoe birin ma:  
naxanye Beteli nun Ramoti-Negewi  
nun Yatiri yi,

<sup>28</sup> naxanye Aroyeri nun Sifimoti  
nun Esitemowa yi,

<sup>29</sup> naxanye Rakali yi  
e nun Yerameeli taa kaane  
nun Keni taa kaane,

<sup>30</sup> naxanye Xoroma nun Bori-Asan  
nun Ataki yi,

<sup>31</sup> naxanye Xebiron yi,  
e nun Dawuda nun a fɔxɔrabirane bata yi siga denaxan birin yi.

## 31

### *Sɔli faxana*

#### *Taruxune Singen 10.1-12*

<sup>1</sup> Filisitine yi Isirayila yenge. Isirayila kaane yi e gi, a gbegbe yi faxa Gilibowa गयाan fari.

<sup>2</sup> Filisitine yi xajɛ ayi Sɔli nun a diine xili ma. E yi Sɔli a dii xemene faxa, Yonatan nun Abinadabo nun Maliki-Suwa.

<sup>3</sup> Yengen yi wolon Sɔli rabilinni, xali wonle yi a li, a yi gaxu e yee ra han!

<sup>4</sup> Sɔli yi a fala yenge so se maxanla xa, a naxa, “I ya silanfanna tongo i n faxa, bayo n mi waxi Ala kolontareni itoe xa n masɔxɔn, e yi n tɔrɔ.” Koni a yenge so se maxanla yi tondi, bayo a yi gaxuxi han! Nayi, Sɔli yi a silanfanna tongo a sɔnsɔn a de.

<sup>5</sup> Sɔli a yenge so se maxanla to a to faxaxi, a fan yi sɔnsɔn a silanfanna de e birin yi faxa.

<sup>6</sup> Sɔli nun a dii xeme saxanne nun a yenge so se maxanla nun a fɔxɔrabirane birin yi faxa e bode xɔn lɔxɔ kedenni na kii nin.

<sup>7</sup> Isirayila kaan naxanye yi lanbanna fɔxɔ kedenni, e nun Yuruden baan fɔxɔ boden na, ne yi a to a Isirayila ganla yi a gima. E mɔn yi a to a Sɔli nun a diine bata yi faxa. E yi e taane rabejin, e e gi. Filisitine yi fa dɔxɔ na.

<sup>8</sup> Na xɔtɔn bode, Filisitine yi fa binbine yii seene tongodeni, e yi Sɔli nun a diine binbine to biraxi Gilibowa गयाan fari.

<sup>9</sup> E Sɔli xunna bolon a de, e a yenge so seene tongo. E yi na fe xibarun nasiga Filisiti yamanan birin yi e nun e suxure banxine yi e nun e yamaan tagi.

<sup>10</sup> E yi Sɔli a yenge so seene sa Asitarate suxure banxin kui, e a binbin singan Beti-San taan yinna xɔn.

<sup>11</sup> Yabesi Galadi kaane to a me Filisitine naxan ligaxi Sɔli ra,

<sup>12</sup> e banxulan senɛmane yi keli, e sigan ti kɔɛɛn birin na siga han Beti-San. E Sɔli nun a diine binbine tongo Beti-San yinna kanke. E yi xete Yabesi yi, e yi e gan mɛnni.

<sup>13</sup> E yi e xonne tongo, e e maluxun tamaro wudi binla bun ma Yabesi yi. E yi sunna suxu xii solofere.

## Samuyeli Firindena Manga Dawudaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito, Samuyeli Firinden Dawudaa mangayaan nan ma fe falama, naxan findixi Isirayila bəxən manga firinden na, naxan yi gbo e mangane birin xa. A feene rabaxi nən jee wuli keden benun Marigi Yesu xa bari. A fəloma Dawudaa wugan nan ma, a to Səli nun a dii xemen Yonatan faxa feen me, a mən a yitama nən Dawuda findi mangan na kii naxan yi keli Yuda bənsənni. Səli a dii xemen yi mangayaan liga kəmen fəxən bənsənne xunna waxati dando yi. A to faxa, na bənsənne yi bira Dawuda fəxə ra, e yi a sugandi mangan na. Nayi, Dawuda yi dəxə Isirayila bənsən fu nun firinne xunna. Samuyeli Firinden sora dənxe, ne fe dənxe nan falama lan Dawudaa mangayaan ma.

Kitabun yireni ito yi, Manga Dawuda yitaxi en na nən luxun mi naxan yi. A a gboon nun a sənben nan yitama en na, koni a kala xənne fan mi luxunxi en ma, e nun gbalo feen naxanye a denbayaan sətə. Dawudaa taruxuna a yitama en na nən muxun sənben sətəma kii naxan yi, a na a ti a kala xənne ra, a yi yulubi xafarin xandi Ala ma.

Dənxe na, a gbəngbenna, Dawuda findi misali fajin nan na Isirayila yamaan xa waxati xədxene yi, Ala naxan nafaxi a yamaan ma. Nayi, Ala yi de xuiin tongo Dawuda xa, fa fala “I ya mangayaan nun i ya denbayaan luma nən n yətagi habadan, bayo i ya mangayaan sənben luma nən habadan.” (Samuyeli Firindena 7.16) Ala Yesu nan nafa na falan nakamalideni, Yesu yi yatə Dawudaa dii xemen na layiri nənən kui (Na feen sebəxi Matiyu 20.29-34 kui e nun 21.9).

### *Dawuda yi Səli faxa feen me*

<sup>1</sup> Səli faxa xanbini, Dawuda Amalekine nəxina, Dawuda yi fa lu Sikilaga taani xi firin.

<sup>2</sup> Xi saxande ləxəni, banxulanna nde yi fa, sa keli Səli a gali malandeni. A dugine yibəxi, burunburunna a xunni sununa fe ra. A to Dawuda fəman li, a yi a xinbi sin bəxən ma.

<sup>3</sup> Dawuda yi a maxədin, a naxa, “I kelixi minən?” A yi a yabi, a naxa, “N nan n gixi Isirayila ganla nan ma.”

<sup>4</sup> Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “A yəba n xa naxan danguxi.” Xemen yi a yabi, a naxa, “Isirayila sofa ganla bata a gi yəngən, sofa wuyaxi bata faxa. Hali, Səli nun a diin Yonatan bata faxa.”

<sup>5</sup> Banxulanna naxan faxi xerayaan na, Dawuda mən yi na maxədin, a naxa, “I a kolonxi di, a Səli nun a dii xemen Yonatan bata faxa?”

<sup>6</sup> Banxulanna yi a yabi, a naxa, “N yi Gilibowa geyaan nan fari, n yi Səli to, a tanban tixi a bun, a yi gbətənxi yaxune wontorone nun soo ragine xən.

<sup>7</sup> A to a firifiri, a yi n to, a yi n xili. N yi a yabi, n naxa, ‘N tan ni i ra.’

<sup>8</sup> A yi n maxədin a nde n tan na. N yi a fala a xa a Amalekin nan n tan na.

<sup>9</sup> Nayi, a yi n yamari a n xa fa a faxa, bayo a yi səxələxi, hali a mən to yi jee.

<sup>10</sup> Nayi, n yi n maso a ra, n yi a faxa, bayo n yi a kolon a a mi yi kisima a biradeni. Na xanbi ra, mangana, n yi a mangaya taxamasenna ba a xun na. N yi a yiirasoon ba a yiin na. N bata fa e ra i xən.”

<sup>11</sup> Dawuda yi a dugine yibə a ma. Naxanye birin yi a fəma, ne fan yi na liga.

12 E yi saya feene liga, e wuga, e sun han jinbanna Söli nun a diin Yonatan ma fe ra e nun Alatala sofane nun Isirayila kaan naxanye faxaxi yengeni.

13 Na xanbi ra, Dawuda yi a fala banxulanna xa naxan faxi xeraan na, a naxa, “Nde i tan na?” A yi a yabi, a naxa, “Amalekin naxan dōxi yamanani ito yi, na nan ma diin n tan na.”

14 Dawuda yi a fala, a naxa, “I mi gaxu mangan faxe Alatala bata yi naxan sugandi?”

15 Dawuda yi a sofa keden xili, a yi a fala, a naxa, “Siga, i yi sa a faxesa.” Sofaan yi Amaleki kaan garin, a yi a faxesa.

16 Dawuda yi a fala Amaleki kaan ma, a naxa, “I tan nan i faxesa feen nagidixi, i yi i yete yalagi, i naxa, ‘N tan nan Alatalaa manga sugandixin faxaxi.’ ”

### *Dawuda yi e wuga*

17 Dawuda yi saya sigini ito sa Söli nun a diin Yonatan xa.

18 A yi yamarin fi a Yuda kaane xa e maxaran na sign ma naxan xili “Xalimakuli Sigina.” A sebexi kedın kui naxan yi xili Tinxin Muxuna kedina.

19 Isirayila sofa kēndene bata faxesa a geyane fari.

A mato sofane faxaxi kii naxan yi!

20 A nama fala Gati taani,

na xibarun nama fala Asikalōn kirane xōn,

alogo Filisidine sungutunne nama sewa,

alogo Ala kolontarene sungutunne nama naxan.

21 Xiila nun tulen nama fa fa Gilibowa geyane fari,

xee sabaŋila nama fa lu e ma,

bayo sofane ye masansan wure lefane e rayagi menna nin,

Söli ye masansan wure lefana,

turen yi ba soe a ma.

22 Yonatan ma xalimakunla mi yi xetema

yaxu faxesa daxin yetagi,

yaxun senben yetagi.

Söli a silanfanna yi a wanla rakamalima.\*

23 Söli nun Yonatan yi rafan yamaan ma ki fajni

e siimayaan birin yi,

hali e sayani, e mi fate.

E yi xulun singbinna xa,

e senben yi gbo yatan xa.

24 Isirayila naxanle, e Söli wuga.

A yi e maxidima nen dugi fajini,

a xemaan sa e dugine ra.

25 A mato,

sofa senbemanē bata faxesa yengeni!

Yonatan bata faxesa geyane fari!

26 N bōnen sunuxi i ya fe ra,

Yonatan, n tada, n xōyi kēndena.

I ya xanuntenyaan yi rafan n ma,

dangu naxanle gbeen na.

27 A mato, sofa senbemanē bata faxesa!

Sofa fangamane bata raxōri!

\* 1:22: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

## 2

*Dawuda yi findi Yuda mangan na*

<sup>1</sup> Na feene dangu xanbini, Dawuda yi Alatala maxodin, a naxa, “N lan n xa siga Yuda taana nde yi ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Ɔn.” Dawuda yi a maxodin, a naxa, “N sigan minen?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Xebiron yi.”

<sup>2</sup> Dawuda yi siga e nun a ɲaxalan firinne, Axinowami, Yeserele kaana e nun Abigayili, Nabali Karemele kaana kaɲa gilena.

<sup>3</sup> A yi a fɔxɔrabirane fan nun e denbayane xali, e sa dɔxɔ Xebiron nabilinni.

<sup>4</sup> Nayi, Yuda bɔnsɔnna muxune yi fa Xebiron yi alogo e xa Dawuda findi Yuda mangan na.

E to a fala Dawuda xa a Yabesi-Galadi kaane bata yi Sɔli maluxun,

<sup>5</sup> a yi xerane rasiga a faladeni e xa, a naxa, “Alatala xa e baraka e to Sɔli maluxunxi e kanna, e hinanna mayita a mabinni.

<sup>6</sup> Ala xa Alatala fan e suxu hinanna nun lannayani. N tan fan fanma e ra nen, bayo e na nan ligaxi.

<sup>7</sup> Iki, e sɔbe so, e wekile. E kanna Sɔli bata faxa, Yuda kaane n tan nan sugandixi mangan na e xun na.”

*Yiseboseti yi findi Isirayila mangan na*

<sup>8</sup> Abineri, Neri a dii xemena, Sɔli a sofa kuntigin bata yi Yiseboseti suxu. Yiseboseti, Sɔli a dii xemen nan yi a ra. Abineri yi a xali Maxanayin taani.

<sup>9</sup> A yi a dɔxɔ mangan na Galadi xun na e nun Asuri nun Yeserele nun Eframi nun Bunyamin nun Isirayila birin xun na.

<sup>10</sup> Yiseboseti, Sɔli a dii xemen finde Isirayila mangan na, a bata yi ɲee tonge solomasexe soto. A ɲee firin nan ti mangayani. Koni Yuda bɔnsɔnna bata yi bira Dawudaa mangayaan fɔxɔ ra.

<sup>11</sup> Dawuda ɲee solofere e nun kike sennin nan ti mangayani Xebiron yi Yuda bɔnsɔnna xun na.

*Yengen Yuda nun Isirayila tagi*

<sup>12</sup> Neri a dii xemena Abineri nun Sɔli a dii xemen Yiseboseti a walikene yi keli Maxanayin taani, e siga Gabayon taani.

<sup>13</sup> Seruyaa dii xemen Yowaba nun Dawudaa walikene fan yi kiraan suxu. E yi naralan Gabayon ige dɔxɔdeni. Ndee yi lu ige dɔxɔden fɔxɔ kedenni, ndee fan yi lu fɔxɔ kedenni.

<sup>14</sup> Abineri yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Banxulanna ndee xa keli, e yengen so en yetagi.” Yowaba yi a yabi, a naxa, “E xa keli.”

<sup>15</sup> Sofane yi keli, e yi tengɛ muxu fu nun firin yi Bunyamin bɔnsɔnni, Sɔli a dii xemen Yiseboseti xa, muxu fu nun firin yi Dawudaa walikene ye. E e maso e bode ra.

<sup>16</sup> Birin yi a yenge so boden suxu a xunna ma, a yi a sɔxon a ɲensenni silanfanna ra, e birin yi bira e bode xon. E na yiren xili sa, “Fanye Xena” Gabayon yamanani.

<sup>17</sup> Na lɔxonɪ, yenge gbeen yi keli. Dawudaa walikene yi Abineri nun Isirayila kaane nɔ na yengeni.

<sup>18</sup> Seruyaa dii saxanne Yowaba nun Abisayi nun Asaheli nan yi menni. Asaheli yi xulun alo bolena,

<sup>19</sup> a yi Abineri sagatanma, a mi yi xetema a fɔxɔ ra, a mi siga a yiifanna ma hanma a kɔmenna ma.

<sup>20</sup> Abineri yi a xanbi rato, a yi a fala, a naxa, “I tan Asaheli nan a ra ba?” A yi a yabi, a naxa, “N tan na a ra.”

<sup>21</sup> Abineri yi a fala a xa, a naxa, “Siga yiifanna ma hanma kɔmenna ma, i sa banxulanna nde yenge, i yi a yenge yi se tongoxine ba a yii.” Koni Asaheli mi yi waxi xete feni Abineri foxo ra.

<sup>22</sup> Abineri mon yi a fala Asaheli xa, a naxa, “Xete n foxo ra. Nanfe a lige n xa i bonbo, n yi i faxes? Na xanbi ra, n mi fa noe i tada Yowaba yetagi toe.”

<sup>23</sup> Koni Asaheli mi tin kiraan masare. Nayi, Abineri yi a soxon a kuini tanban xunna boden na, tanban yi sa mini Asaheli fari. A bira, a faxes. Naxanye birin yi fama Asaheli faxaxin biradeni, ne yi ti menni.

<sup>24</sup> Yowaba nun Abisayi yi bira Abineri foxo ra. Sogen bira waxatin naxan yi, e yi fa Ama geyaan fari, Giyahi yetagi, Gabayon tonbonna kiraan xon.

<sup>25</sup> Bunyamin sofane yi e malan Abineri xanbi ra, e findi ganla ra e ti geyaan xun tagi.

<sup>26</sup> Abineri yi Yowaba xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Silanfanna luyε faxan tiye tun ba? I mi a kolon a na rananna naxuma ayi nen? I luma han waxatin mundun, i mi a fala yamaan xa a e xa xete en ngaxakedenne foxo ra?”

<sup>27</sup> Yowaba yi yabin ti, a naxa, “N bata n kolo habadan Ala yi, xa i mi yi falan ti nun, n ma muxune mi yi xetema ε foxo ra han tila xotonni.”

<sup>28</sup> Yowaba yi xotaan fe. A sofane yi xete Isirayila kaane foxo ra, e yi yengen dan.

<sup>29</sup> Abineri nun a sofane yi sigan ti kœna ngaan na Araba yamanani. E Yuruden baani gidi, e Bitiron birin yigidi e sa Maxanayin taan li.

<sup>30</sup> Yowaba xetexina Abineri foxo ra, a yi yamaan birin malan, Dawudaa walikœn muxu fu nun solomanaanin yi dasaxi e nun Asaheli.

<sup>31</sup> Koni Dawudaa muxune bata yi muxu keme saxan e nun tonge sennin faxes Bunyamin bœnsœna muxune nun Abineri a muxune ra.

<sup>32</sup> E fa Asaheli ra, e yi a maluxun a fafe gaburun na Betelœmi yi. Na xanbi ra, Yowaba nun a muxune yi sigan ti kœna ngaan na, e sa so Xebiron yi xœton œni.

### 3

#### *Dawuda diin naxanye bari Taruxune Singen 3.1-4*

<sup>1</sup> Yengen bu nen Sœli a denbayaan nun Dawudaa denbayaan tagi han! Dawuda senben yi gboma ayi nen tun, Sœli a denbayaan tan senben yi lu nanœ.

<sup>2</sup> Dawuda yi dii xemene sœto Xebiron taani. A dii singen yi xili nen Aminon, naxan nga yi Yesereli kaana Axinowami ra.

<sup>3</sup> A diin firindena, Kileyabi, naxan nga yi Abigayili ra, Karemele kaan Nabali a kapa gilœna. A diin saxandena, Abisalomi, naxan nga findi Gesuri taan Manga Talamayi a dii temen Maka ra.

<sup>4</sup> A diin naanindena, Adoniya, naxan nga findi Xagiti ra, a diin suulundena, Sefati, naxan nga yi Abitali ra.

<sup>5</sup> A dii sennindena, Yitireyami, Dawudaa naxanla Egelaa dii xemœna. Diini itoe nan sœto Dawuda xa Xebiron yi.

#### *Abineri yi a mœ Yiseboseti ra*

<sup>6</sup> Yengen waxatini Sœli a denbayaan nun Dawudaa denbayaan tagi, Abineri senben yi gbo ayi Sœli a muxune xun na.

<sup>7</sup> Konyi naxanla\* nde yi Sœli yii naxan yi xili Risipa, Ayaa dii temœna.

\* **3:7: Konyi naxanla** sariyan seœxi Xœrœyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan sœto a naxanla ra.



Yiseboseti yi a fala Abineri xa, a naxa, “Nanfera ε nun n baba konyi ɲaxanla sigaxi ε sa kafu?”

<sup>8</sup> Yiseboseti a falan yi Abineri xɔɔ kati, a yi a yabi, a naxa, “I n mirixi Yuda bɔnsɔnna baren nan na ba? To, n walima tinxinna nin i baba Sɔli a denbayaan xa, e nun a ngaxakedenne nun a xɔyine, n mi i so Dawuda yii. I fa n mafalama ɲaxanli ito nan ma fe ra to?”

<sup>9</sup> Alatala xa tɔɔ ɲaxin sa n fari xa n mi a liga Dawuda xa alo Alatala layirin tongoxi a xa kii naxan yi,

<sup>10</sup> a to a fala, a a mangayaan bama nɛn Sɔli a denbayaan yii, a yi Dawuda dɔxɔ mangan na Isirayila xun na e nun Yuda, keli Dan ma han sa dɔxɔ Bɛriseba ra.”

<sup>11</sup> Bayo Yiseboseti yi gaxuxi Abineri yεε ra, a mi nɔ a fala keden peen yabε.

<sup>12</sup> Abineri yi xεrane rasiga a faladeni Dawuda xa, a naxa, “Nde gbee yamanan na? En layirin xidi en tagi, n na i maliyε nɛn Isirayila birin yi lu i fɔxɔ ra.”

<sup>13</sup> Dawuda yi a yabi, a naxa, “N tinxi, n layirin xidi en tagi, koni n fe keden nan maxɔdinx i ma, i mi fa n yetagin toma, fɔ i na fa Mikali ra, Sɔli a dii tɛmɛna, i nɛma fε n fɛma.”

<sup>14</sup> Dawuda yi xεrane rasiga a faladeni Sɔli a dii xɛmɛn Yiseboseti xa, a naxa, “N ma ɲaxanla Mikali so n yii, n Filisiti xɛmε kɛmε banxulan naxan futu se ra.”

<sup>15</sup> Nayi, Yiseboseti yi sa Mikali ba a xɛmɛn Palitiyeli yii, Layisi a dii xɛmɛna.

<sup>16</sup> A xɛmɛn wugamatɔn yi bira a fɔxɔ ra han Baxurin taani. Nayi, Abineri yi a fala a xa, a naxa, “Xεtε i konni.” A yi xεtε.

<sup>17</sup> Abineri nun Isirayila fonne yi falan ti, a yi a fala e xa, a naxa, “E waxi nɛn Dawuda xɔn mangayani xabu to mi a ra,

<sup>18</sup> awa, a liga waxatin ni i ra, amasɔtɔ Alatala bata falan ti Dawudaa fe yi, a naxa, ‘N nan n ma yamaan xɔɔyama, Isirayila, n ma walikεεn Dawuda nan xɔn Filisitine yii e nun yaxun bonne.’ ”

<sup>19</sup> Abineri mɔn yi falan ti Bunyamin kaane fan xa. Na xanbi ra, a sa rali Dawuda ma Xebiron yi, naxan birin nafan Isirayila kaane ma e nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune ma.

<sup>20</sup> A yi fa Dawuda fɛma Xebiron yi, muxu mɔxɔɲε biraxi a fɔxɔ ra, Dawuda yi donse donna ɲaxaɲaxani tɔn Abineri xa e nun muxun naxanye yi a fɔxɔ ra.

<sup>21</sup> Abineri yi a fala Dawuda xa, a naxa, “N kelima nɛn, n siga, n sa Isirayila birin malan n kanna sɛnɛn bun ma, mangana. E layirin fenma nɛn ε nun ne tagi, i mangayaan liga yiren birin yi alo i waxi a xɔn kii naxan yi.” Dawuda yi tin Abineri yi siga bɔɲε xunbenli.

### *Yowaba yi Abineri faxa*

<sup>22</sup> Na dangu xanbini, Yowaba nun Dawudaa muxune yi fa sa keli yɛngɛni, e yi fa yɛngɛ yi se tongoxi wuyaxi ra e yii. Abineri mi yi fa Dawuda fɛma Xebiron yi, bayo Dawuda tin nɛn a yi siga bɔɲε xunbenli.

<sup>23</sup> Yowaba fa waxatin naxan yi e nun ganla naxan yi a fɔxɔ ra, e yi a fala a xa a Neri a dii xɛmɛna Abineri bata yi fa mangan fɛma, a yi a lu a siga bɔɲε xunbenli.

<sup>24</sup> Yowaba yi siga mangan konni, a yi a fala mangan xa, a naxa, “I nanse ligaxi? Abineri yi fa i konni, i yi a lu a siga bɔɲε xunbenli?”

<sup>25</sup> Anu, i a kolon a Neri a dii xɛmɛna Abineri faxi i yanfadeni alogo a xa i siga kiin nun i xεtε kiin kolon e nun i naxan ligama.”

<sup>26</sup> Yowaba keli xanbini Dawuda konni, a yi xerane rasiga Abineri ɲɛɲɛ xɔn, ne yi sa a li fɔ Sira ige dɔxɔdeni, e sa fa a ra. Dawuda mi yi a kolon.

<sup>27</sup> Abineri xɛtɛ waxatin naxan yi Xebiron yi, Yowaba yi a xili taan so dɛɛn dɛxɔn, alo a wundo falan nan tima a xa. A yi a sɔxɔn mɛnni a kuini, alogo a xa a xunyɛna Asaheli gbee faxan ɲɔxɔ.

<sup>28</sup> Dawuda to a mɛ naxan danguxi, a yi a fala, a naxa, “Alatala a kolon n tan nun n ma mangayaan mi findixi Neri a dii xɛmɛna Abineri faxa feen sabun na mumɛ!

<sup>29</sup> Na goronna xa dɔxɔ Yowaba nun a denbayaan xun ma. Muxuna nde xa lu Yowabaa denbayani kɔrɔsilaan luyɛ naxan ma hanma dogonfonna, hanma naxan sigan tiyɛ dunganna ra, hanma e faxa silanfanna ra, hanma donse mi naxan yii.”

<sup>30</sup> Yowaba nun a tada Abisayi Abineri faxa na kii nin, amasɔtɔ a bata yi e xunyɛna Asaheli faxa Gabayon yi yengɛni.

<sup>31</sup> Dawuda yi a fala Yowaba xa e nun yamaan naxan yi biraxi a fɔxɔ ra, a naxa, “E ɛ dugine yibɔ, ɛ kasa bɛnbɛli dugine ragodo ɛ ma sununi, ɛ Abineri saya feen liga.” Manga Dawuda yetɛɛn yi bira binbin fɔxɔ ra.

<sup>32</sup> E yi Abineri maluxun Xebiron yi. Mangan yi a xuini te, a wuga, yamaan birin yi wuga.

<sup>33</sup> Mangan yi saya sigin sa Abineri xa, a naxa, “Abineri yi lan ba a faxa alo xaxilitarena?

<sup>34</sup> I yiine mi yi xidixi, i sanne mi yi xidixi.

Anu, i bata faxa

alo muxu faxane na muxun natɛɛna.”

Yamaan birin mɔn yi Abineri wuga.

<sup>35</sup> Na xanbi ra, e yi e maso Dawuda ra alogo e xa donseen so a yii, sogen mɔn yi na, koni Dawuda yi a kɔlɔ, a naxa, “Ala xa tɔrɔya ɲaxin sa n fari xa n donseen don benun sogen bira waxatini.”

<sup>36</sup> Yamaan birin yi na kolon, na yi rafan birin ma.

<sup>37</sup> Nayi, Yuda yamaan birin nun Isirayila kaane yi a kolon a mangan xa mi yamarin fixi alogo Neri a dii xɛmɛna Abineri xa faxa.

<sup>38</sup> Dawuda mɔn yi a fala a walikene xa, a naxa, “E a kolon ba fa fala a Isirayila kuntigi gbeena nde bata faxa to?

<sup>39</sup> Hali mangan to n na, n sɛnbɛn ɲanxin na a ra iki. Muxune itoe, Seruyaa dii xɛmɛne dangu n tan na. Alatala yetɛɛn xa e tɔrɔ e to faxani ito tixi.”

## 4

### *Yiseboseti faxa fena*

<sup>1</sup> Sɔli a dii xɛmɛn Yiseboseti to a mɛ a Abineri bata yi faxa Xebiron yi, a yii xudin yi tuye ayi, gaxun yi Isirayila kaane birin suxu.

<sup>2</sup> Gali kuntigi firin yi Sɔli a dii xɛmɛn yii, Banaha nun Rekabu. Rimɔn Beroti kaan nan ma dii xɛmɛ yi e ra, Bunyamin bɔnsɔnni.

<sup>3</sup> Amasɔtɔ Beroti kaane yi yatɛxi nɛn alo Bunyamin bɔnsɔnna, Beroti kaane bata yi fa, e dɔxɔ Gitayin taani, e dɔxi dɛnaxan yi han to.

<sup>4</sup> Sɔli a dii xɛmɛn Yonatan ma dii xɛmɛna nde yi na naxan yi lɛbutɛnxɪ. A ɲɛɛ suulun nan yi a ra Sɔli nun Yonatan faxa feen xibarun yi fama waxatin naxan yi, sa keli Yesɛreli taani. Na nan a liga, dii ngana nde yi a tongo mafurɛn, a yi bira, a yi findi sanmadɔntɔɔn na, a tan diin yi xili nɛn Mefiboseti.

<sup>5</sup> Beroti kaan Rimon ma dii xemene, Rekabu nun Banaha yi siga Yiseboseti konni soge xoleni, e yi a li xiye yanyin na.

<sup>6</sup> E so han banxin tagini alo e yi murutun nan tongoma, e yi Yiseboseti soxon a kuini. Na xanbi ra, Rekabu nun a xunyen Banaha yi e gi.

<sup>7</sup> E soe banxini, mangana a matabun saden ma, e yi a soxon, e a faxa. E a xunna xaba a de, e yi a xunna suxu e yii, e siga yire xunkuyeni Araba kiraan xon ma.

<sup>8</sup> E yi Yiseboseti xunna xali Manga Dawuda fema Xebiron yi, e yi a fala a xa, e naxa, “Yiseboseti xunna nan ito ra, Sali a dii xemena, i yaxuna, naxan yi wama i faxa feni. To, Alatala bata i gbeen noxo Sali nun a xanbin na.”

<sup>9</sup> Dawuda yi a fala Beroti kaan Rimon ma dii xemene xa, Rekabu nun a xunyen Banaha, a naxa, “N bata n kolo habadan Alatala yi, a tan naxan n baton birin yi.

<sup>10</sup> Naxan a fala n xa, a naxa, ‘Sali bata faxa,’ naxan yi laxi a ra a a bata xibaru fajin nali n ma, n na a suxu nen, n yi a faxa Sikilaga yi, alogo a xa na xibaru fajin saranna soto.

<sup>11</sup> Naxudene muxu tinxinin faxa waxatin naxan yi banxini a saden ma, iki n mi a wunla maxodinne e ra ba, n yi e jan boxon fari?”

<sup>12</sup> Dawuda yi yamarin fi a sofa banxulanne ma e xa Rekabu nun a xunyen Banaha faxa. Na xanbi ra, e yi e yiine nun e sanne bolonne a ra, e yi e singan Xebiron ige ramaradeni. E yi Yiseboseti xunna maluxun Neri a diina Abineri gaburon na Xebiron yi.

## 5

### *Dawuda yi findi mangan na Isirayila xun na Taruxune Singen 11.1-9*

<sup>1</sup> Isirayila bansonne birin yi fa Dawuda fema Xebiron yi. E yi a fala, e naxa, “En wuli keden fasa keden.

<sup>2</sup> A foloni, Sali yi noxo mangan na waxatin naxan yi, i tan nan yi tixi Isirayila ganla yee ra. Alatala bata yi a fala i xa, a naxa, ‘I tan nan findima n ma yamana Isirayila kantan muxun na, i findi e yeeratiin na.’ ”

<sup>3</sup> Nayi, Isirayila fonne birin yi fa mangan fema Xebiron yi, Manga Dawuda yi layirin tongo e xa Xebiron yi Alatala yetagi. E yi turen sa a xunni a doxo feen na Isirayila mangan na.

<sup>4</sup> Dawuda findi mangan na a jee tonge saxanden nan ma, a yi jee tonge naanin ti mangayani.

<sup>5</sup> A yi mangayaan liga Yuda xun na Xebiron yi jee solofere kike sennin, a yi jee tonge saxan nun saxan ti mangayani Yuda nun Isirayila birin xun na Yerusalen yi.

### *Dawuda yi Yerusalen taan no*

<sup>6</sup> Manga Dawuda nun a foxorabirane yi siga Yerusalen xili ma. Yebusu kaan naxanye yi na yamanani, ne yi a fala Dawuda xa, e naxa, “I mi soe be, bayo hali danxutone nun sankalatone noe i kede nen.” Nanara, e mirixi a ma, e naxa, “Dawuda mi noe soe be.”

<sup>7</sup> Koni, Dawuda yi Siyon yinna suxu a senbeni, a naxan xili sa Dawudaa Taana.

<sup>8</sup> Na lononi, Dawuda yi a fala, a naxa, “Naxan yo waxi Yebusu kaane no feni, fo na kanna xa siga kiraan nan xon naxan gixi sa lan igen ma alogo a yi e masoto, Dawuda yi na ‘sankalatone nun danxutone’ rapaxu.” Nanara, a falama a “Danxutone nun sankalatone” mi soma Ala Batu Banxini.

<sup>9</sup> Dawuda yi dɔxɔ taan yire makantanxini, a yi mɛn xili sa a Dawudaa Taana. Na xanbi ra, Dawuda yi mɛnna nun na rabilinna ti keli Milo gbingbinna ma siga han taa tagini.

<sup>10</sup> Nayi, Dawuda sɛnbɛn yi lu gbo ayi tun, bayo Alatala yi a xɔn, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna.

*Dawudaa mangayaan yi baraka  
Taruxune Singen 14.1-2*

<sup>11</sup> Tire taan mangan Xurami yi xɛrane rasiga Dawuda ma, e yi suman wudin xali na e nun wudi rawanle nun gɛmɛ masonle naxanye manga banxin ti Dawuda xa.

<sup>12</sup> Dawuda yi a kolon a Alatala yatin nan a findixi mangan na Isirayila xun na, a yi a mangayaan sɛnbɛ so masɔtɔ a yamana Isirayila fe ra.

<sup>13</sup> A keli xanbini Xebiron yi, Dawuda mɛn yi konyi naxanla\* ndee nun naxanla ndee fen Yerusalɛn yi, a mɛn yi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne sɔtɔ.

<sup>14</sup> Naxanye sɔtɔ a xa Yerusalɛn yi, ne xinle ni itoe ra: Samuwa nun Sobaba nun Natan nun Sulemani

<sup>15</sup> nun Yibixari nun Elisawa nun Nefegi nun Yafiya

<sup>16</sup> nun Elisama nun Eliyada nun Elifeleti.

*Dawuda yi Filisitine nɔ  
Taruxune Singen 14.8-16*

<sup>17</sup> Filisitine yi a mɛ a Dawuda bata yi findi mangan na Isirayila xun na, e birin yi siga a fendeni. Dawuda yi na mɛ, a yi so yire makantanxini.

<sup>18</sup> Filisitine yi fa, e xuya ayi Refa lanbanna birin yi.

<sup>19</sup> Dawuda yi Alatala maxɔdin, a naxa, “N xa siga Filisitine xili ma ba? I e soɛ n yii ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Siga, bayo n Filisitine soma nɛn i yii.”

<sup>20</sup> Nayi, Dawuda yi siga Baali-Perasimi yi, a Filisitine nɔ dɛnaxan yi. A yi a fala, a naxa, “Alatala bata n yaxune raxuya ayi n yɛɛ ra, alo fufaan gbiligbinla kalan kii naxan yi.” Nanara, e mɛnna xili sa Baali-Perasimi.†

<sup>21</sup> E yi e suxurene rabejin mɛnni, Dawuda nun a fɔxɔrabirane yi e xali.

<sup>22</sup> Filisitine mɛn yi te, e dɔxɔ Refa lanbanna birin yi.

<sup>23</sup> Dawuda mɛn yi Alatala maxɔdin. Alatala yi a fala a xa, a naxa, “I nama te, dangu e xanbi ra, i yi i maso e ra fɔtɔnna dɛ.

<sup>24</sup> I na siga ti xuiin mɛ wudine kondene yi, i keli e yɛngɛdeni mafuren, bayo Alatala nan tima i yɛɛ ra, a Filisiti ganla nɔ i xa.”

<sup>25</sup> Alatala naxan yamari Dawuda ma, a na liga, a Filisitine nɔ, a lu e faxɛ keli Geba han sa dɔxɔ Geseri taan na.

## 6

*Eyi Layiri Kankiraan xali  
Taruxune Singen 13.1-14*

<sup>1</sup> Dawuda mɛn yi Isirayila sofa sɛnbɛmane birin malan, muxu wuli tonge saxan.

<sup>2</sup> Na ganla yi biraxi a fɔxɔ ra, a siga Baala taani Yuda yi, alogo a xa sa Alaa Kankiraan\* tongo, Ala xinla nan na kankiraan ma, Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, naxan dɔxi maleka gubugubu kan sawurane tagi.

\* **5:13: Konyi naxanle** sariyan sebei Xɔrɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a naxanla ra. † **5:20: 5.20Baali-Perasimi** bunna nɛn fa fala, “Halagin Kanna.” \* **6:2: 6.2Alaa Layiri Kankirana** fe mɛn sebei Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

<sup>3</sup> E yi Alaa Kankiraan sa wontoro nenēn kui keli Abinadabo a banxini geyaan fari. Wusa nun Axiyo, Abinadabo a dii xemene nan yi wontoro nenēn nagima.

<sup>4</sup> E yi a tongo Abinadabo a banxini geyaan fari, Axiyo yi sigama a yee ra.

<sup>5</sup> Dawuda nun Isirayila yamaan birin yi sewan mayitama Alatala ra, e maxaseen sifan birin maxama, alo bəlonna nun kondenna nun tanbanna nun karijanna nun maxase gbeteye.

<sup>6</sup> E to Nakon ma lonna li, Wusa yi a yiini bandun, a Alaa Kankiraan suxu, bayo jingene bata yi salaxun.

<sup>7</sup> Nayi, Alatala yi xələ a ma han! A yi a faxa na xaxilitareya wanla fe ra. Wusa yi faxa menni, Alaa Kankiraan fema.

<sup>8</sup> Alatala to Wusa niin ba, a faxa. Nayi, Dawuda yi xələ han, e yi men xili sa “Wusa halagidena” han to.

<sup>9</sup> Na ləxəni, Dawuda yi gaxu Alatala yee ra, a yi a fala, a naxa, “Alatalaa Kankiraan soma di n konni?”

<sup>10</sup> Nayi, a yi tondi Alatalaa Kankiraan xale a konni, Dawudaa Taani. A yi a xali Obedi-Edən Gati kaana banxini.

<sup>11</sup> Alatalaa Kankiraan yi lu Obedi-Edən Gati kaana banxini kike saxan, Alatala yi barakan sa Obedi-Edən nun a denbayaan birin ma fe yi.

*Layiri Kankiraan Yerusalen yi  
Taruxune Singen 15.25-16.3*

<sup>12</sup> E sa na fala Manga Dawuda xa a Alatala bata barakan sa Obedi-Edən ma denbayaan birin ma fe yi e nun a gbeen seen naxanye birin na masəto Alaa Kankirana fe ra. Nayi, Dawuda yi Alaa Kankiraan tongo Obedi-Edən yi, a siga a ra Dawudaa Taani sewani.

<sup>13</sup> Alatalaa Kankiraan xali muxune na yi e sanna ye sennin tongo, Dawuda yi jinge keden nun jinge dii raturaxi keden nan bama saraxan na.

<sup>14</sup> Dawuda yi a bodon a senben birin na Alatala yetagi, a yi maxidixi saraxarali domaan nan gbansan yi.

<sup>15</sup> Dawuda nun Isirayila yamaan birin yi fa Alatalaa Kankiraan na Yerusalen yi, jaxaxaxan nun xəta xuine yi.

<sup>16</sup> Alatalaa Kankiraan yi soma Dawudaa Taani waxatin naxan yi, Səli a dii təmən Mikali yi a matoma banxin foye soden na, a yi Manga Dawuda to tujanje ayi, a bodonma Alatalaa Layiri Kankiraan yetagi. Na ma, Mikali yi Dawuda rajaxu a bəjəni.

<sup>17</sup> Na xanbi ra, e fa Alatalaa Kankiraan na, e yi a dəxo bubuni, Dawuda naxan yelan a xili yi, Dawuda yi saraxa gan daxine nun bəje xunbeli saraxane ba Alatala xa.

<sup>18</sup> Dawuda yelin saraxa gan daxine nun bəje xunbeli saraxane be waxatin naxan yi, a yi duba Isirayila yamaan xa Alatala Senben Birin Kanna xinli.

<sup>19</sup> A mən yi donseene yitaxun Isirayila yamaan birin na, xəmən nun jaxanla, birin yi burun soto e nun tamaro bogi xare rafalaxin nun jaxun danna rafalaxin xundi keden keden. Na xanbi ra, birin yi siga a konni.

<sup>20</sup> Dawuda yi xete a duba a denbayaan xa, Səli a dii təmən Mikali yi menni a ralandeni. A yi a fala, a naxa, “Binyen mundun yi a ra to Isirayila mangan to yi a yete yitama a walike jaxanle nun a walike xemene ra, alo fuyantenna a lige kii naxan yi.”

<sup>21</sup> Dawuda yi Mikali yabi, a naxa, “N na a ligaxi Alatala nan yetagi naxan n sugandixi i baba nun a denbayaan birin xa, a n findi Isirayila kuntigin na, a yamana, n nan n ma sewan yifaxi na nan na.

22 N wama nen n xa rapaxu dangu na ra, n yi n yete magodo n yete yetagi. Koni, walike jaxanle n binyama nen i naxanye fe falaxi.”

23 Söli a dii temen Mikali mi dii söto han a faxes.

## 7

### *Alaa layirin Dawuda xa Taruxune Singen 17.1-15*

1 Manga Dawuda yi so a manga banxin kui. Alatala yi a ratanga a yaxune birin ma naxanye yi a yamanan nabilinxi.

2 Loxona nde, mangan yi a fala Nabi Natan xa, a naxa, “Banxin naxan nafalaxi suman wudin na, n na nan kui, koni Alaa Kankiraan mon bubun nan kui.”

3 Natan yi mangan yabi, a naxa, “Sa i rafan feene birin liga, bayo Alatala i xon.”

4 Koni na koenen na, Alatala yi falan ti Natan xa, a naxa,

5 “Sa a fala n ma walikeen Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I tan xa mi batuden tima n xa n luma denaxan yi.

6 N yeteen munma lu n batu banxin kui singen, xabu n na Isirayila kaane ramini loxoni Misiran fari ma han to, koni n bata lu Isirayila kaane foxo ra bubun kui yiren birin yi.

7 N siga denaxan birin yi nxu nun Isirayila kaane, n kuntigi wuyaxi doxo nen Isirayila xun na, n ma yamana, alogo e xa n ma yamaan masuxu. Koni, na waxatin birin yi, n mi a fala muxu yo xa, n naxa, “Nanfera, i mi suman wudi banxin tixi n xa?”

8 Nanara, i mon xa a fala n ma walikeen Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: N tan nan i baxi xuruse rabayani alogo i xa findi Isirayila yeratiin na, n ma yamana.

9 I sigan denaxan birin yi, n lu nen i xon, n yi i yaxune birin faxes i yetagi, n yi i findi xili gbee kanna ra alo muxu gbeen naxanye boxo xonna fari.

10 N yiren soma nen Isirayila yii, n ma yamana, e doxoma denaxan yi. E luma nen na, gaxu yo mi e suxe. Muxu jaxi yo mon mi fa e jaxankatama alo a foloni,

11 n kitisane doxo Isirayila xun na waxatin naxan yi, n ma yamana. N na i ratangama nen i yaxun birin ma, i lu boje xunbenli. N tan, Alatala naxan fala tima i xa, Alatala nan banxin tima i xa naxan findima i yixetene ra mangayani.

12 I na faxes waxatin naxan yi, i siga i benbane fema, n yi i yetena diina nde sugandi, a ti i joxoni mangayani, n yi a mangayaan senbe so.

13 Na nan n batu banxin tima n xa, n yi a mangayaan senbe so habadan.

14 N findi a fafe ra, a fan yi findi n ma dii xemena na. Xa a fe jaxin liga, n na a fe jaxin saranma nen a ra alo dii fapan diin nataronma kii naxan yi.

15 Koni, n ma hinanna mi janma a xa, alo n na a ba Söli ma kii naxan yi, n naxan makuya n na.

16 I ya mangayaan nun i ya denbayaan luma nen n yetagi habadan, bayo i ya mangayaan senben luma nen habadan.’”

17 Ala naxan birin fala Natan xa fetoni alo xiyena, a na birin yeba Dawuda xa.

### *Dawuda Ala maxandina Taruxune Singen 17.16-27*

18 Na xanbi ra, Manga Dawuda yi siga, a sa dɔxɔ Alatala yɛtagi, a yi a fala, a naxa, “Marigina Alatala, n na a kolon a n tan nun n ma denbayaan mi lan nxu na birin sɔtɔ i naxan fixi nxu ma.

19 Koni, Marigina Alatala, i tan yɛɛ ra yi, na xurun. I mɔn layirine tongoma n ma denbayana yɛɛ ra sigana fe yi. Marigina Alatala, na lan a raba n tan xa ba, n tan adamadi dɔrɔnna?”

20 “Marigina Alatala, n nɔɛ nanse sɛ a fari, bayo i tan yɛtɛna i ya walikɛɛn kolon?”

21 I ya falana fe ra e nun fata i sagoon na, i bata fe gbeeni ito liga alogo i xa e yita i ya walikɛɛn na.”

22 “Marigina Alatala, i gbo. Muxu yo mi maliga i tan na. Ala gbɛtɛ mi na ba i tan na, alo nxu bata yi a mɛ kii naxan yi yɛ yo yɛ.

23 Siya gbɛtɛn mundun dunuɲa yi naxan luxi alo Isirayila i ya yamana, i tan Ala naxanye ramixi konyiyani? I e xunba nɛn Misiran kaane nun e alane sɛnɛn bun, i yi e findi i ya yamaan na, i siya gbɛtɛne kedi i ya yamaan yɛɛ ra, i kabanako fe magaxuxine raba e yɛtagi alogo i xa i xinla makɛnɛn.

24 I yi Isirayila findi i ya yamaan na habadan. Alatala, i yi findi nxɔ Ala ra.”

25 “Iki, Marigina Alatala, i dɛ xuɪn naxan tongoxi n tan, i ya walikɛɛn nun n ma denbayaan xa, na xa rakamali habadan. Na liga alo i a falaxi kii naxan yi.

26 Nayi, i xinla binyama nɛn habadan. Muxune yi a fala, e naxa, ‘Alatala Sɛnɛn Birin Kanna nan Isirayilaa Ala ra.’ Sɛnɛn xa lu i ya walikɛɛn Dawudaa denbayani i yɛtagi.

27 I tan, Alatala Sɛnɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala, i bata i miriyaan yita n na a i n yixɛtɛne findima nɛn mangane ra n ɲɔxɔni. Nanara, i ya walikɛɛn bata wɛkilɛn sɔtɔ a maxandini ito ti i xɔn.”

28 “Marigina Alatala, i tan nan Ala ra, i na naxan fala, na ligama nɛn. Iki, i bata fala fajini ito ti i ya walikɛɛn xa.

29 Nayi, barakan sa n ma denbayana fe yi alogo n yixɛtɛne xa lu mangayani i yɛtagi habadan alo i bata layirin tongo kii naxan yi. Marigina Alatala, i ya barakan xa lu n ma denbayaan fɔxɔ ra habadan.”

## 8

### *Dawuda nɔ sɔtɔna yɛngeni Taruxune Singen 18.1-13*

1 Na waxatin danguxina, Dawuda yi Filisitine nɔ yɛngeni, a yi e rayarabi, a yi yamanan ba e yii.

2 A mɔn yi Moyaba kaane nɔ. Na xanbi ra, a yi e karahan a e xa e sa bɔxɔni, a yi yamaan maliga lutin na. Lutin yɛ saxan yo saxan, a yi lutin yɛ singen nun a firinden muxune faxama nɛn. A yi a yɛ saxanden muxune lu e nii ra. Xabu na, Moyaba kaane yi lu Dawuda nɔɔn bun ma, e lu mudun fiye.

3 Dawuda mɔn yi Rexobo a dii xɛmɛn Hadadeseri fan nɔ yɛngeni, Soba mangana, Hadadeseri yi waxi Efirati baan tongo feni waxatin naxan yi.

4 Dawuda yi yɛngɛ so wontoro wuli keden kɛmɛ solofere suxu yɛngeni e nun sofa wuli mɔxɔɲɛ. A yi soone birin san xanbi ra fasane bolon fɔ soo kɛmɛ ɲɔxɔndɔn a naxanye ramara.

5 Arami kaane to keli Damasi taani fa Soba mangan Hadadeseri malideni, Dawuda yi ne sofa wuli mɔxɔɲɛn nun firin faxa.

<sup>6</sup> A yi a yamana kanne dɔxɔ Damasi taani Arami yamanani, Arami kaane yi lu Dawudaa yamarin bun, e lu mudun soe a yii. Dawuda na yi siga dede, Alatala yi xunna kenla fima nen a ma.

<sup>7</sup> Dawuda yi Hadadeseri a sofane ye masansan wure lefa xema daxine tongo, a siga e ra Yerusalen yi.

<sup>8</sup> Manga Dawuda mon yi sula wuyaxi tongo Berotayi taani e nun Betaxa taani, Hadadeseri a taane.

<sup>9</sup> Tohu, Xamata mangan yi a me a Dawuda bata Hadadeseri a sofane birin no yengeni.

<sup>10</sup> A yi a dii xemen Yorami rasiga Manga Dawuda ma, alogo a xa sa a xontɔn a no sɔtɔna fe ra Hadadeseri yengeni, bayo Tohu nun Hadadeseri yi yengeni. Yorami yi siga xema seene ra e nun gbetin nun sulana.

<sup>11</sup> Manga Dawuda yi ne fi Alatala ma, alo a gbeti fixen nun xemaan fi Ala ma kii naxan yi, a naxanye tongo siyane yii a naxanye no:

<sup>12</sup> Arami nun Moyaba nun Amonine nun Filisitine nun Amalekine. A mon yi seene fi Ala ma, a naxanye tongo yengeni Rexobo a dii xemen Hadadeseri yii, Soba mangana.

<sup>13</sup> Dawuda xinla sɔtɔ na kii nin, a yelin xanbini Arami kaane noe Foxo Lanbanni. A muxu wuli fu nun solomasexe faxa.

<sup>14</sup> A yi yamana kanne lu Edon yi alogo na xa lu Dawudaa yamarin bun ma. Dawuda na yi siga dede, Alatala yi xunna kenla fima nen a ma.

*Dawudaa kuntigi gbeene fe  
Taruxune Singen 18.14-17*

<sup>15</sup> Dawuda yi lu Isirayila birin xun na. A yi kiti kenden sama tinxinna nin a yamaan birin yi.

<sup>16</sup> Seruyaa dii xemen Yowaba nan yi sofa kuntigin na, Axiludu a dii xemen Yosafati nan yi mangana yenla ra.

<sup>17</sup> Axitubaa dii xemen Sadaki nun Abiyatari a dii xemena Aximeleki nan yi saraxaraline ra. Seraya nan yi sebeli tiin na.

<sup>18</sup> Benaya, Yehoyadaa dii xemen nan yi Keretine nun Peletine foxo ra, saraxaraline nan yi Dawudaa dii xemene ra.

## 9

*Dawuda yi fan Mefiboseti ra*

<sup>1</sup> Lɔxɔna nde, Dawuda yi maxodinna ti, a naxa, “Soli a denbayaan muxuna nde mon luxi ba, alogo n xa hinan a ra Yonatan ma fe ra?”

<sup>2</sup> Walikena nde yi Soli a banxini nun, a xili Siba, e fa na ra Dawuda fema. Mangan yi a maxodin, a naxa, “Siba nan i tan na ba?” A yi a yabi, a naxa, “N tan i ya walikenen a ra.”

<sup>3</sup> Mangan yi a fala, a naxa, “Muxe mi fa Soli a denbayani ba, n na Alaa hinanna yite naxan na?” Siba yi mangan yabi, a naxa, “Yonatan ma dii xeme keden mon na yi naxan sanne kalaxi.”

<sup>4</sup> Mangan yi a fala, a naxa, “A minen?” Siba yi mangan yabi, a naxa, “A sa Amiyeli a dii xemen Makiri a banxini Lodebara yi.”

<sup>5</sup> Dawuda yi muxuna nde rasiga a tongodeni Amiyeli a dii xemen Makiri a banxini Lodebara yi.

<sup>6</sup> Soli mamandenna, Mefiboseti, Yonatan ma dii xemen fa waxatin naxan yi Dawuda konni, a bira bɔxonni Dawuda yetagi, a yetagin yi lan bɔxon ma. Dawuda yi a maxodin, a naxa, “Mefiboseti nan i tan na ba?” A yi a yabi, a naxa, “N tan nan yati a ra, mangana.”



<sup>7</sup> Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “I nama gaxu. I baba Yonatan ma fe ra, n waxi hinan feni i ra. N na i taje Söli a bəxən birin soma nən i yii, i mən yi i dege n ma tabanla ra.”

<sup>8</sup> Mefiboseti yi a xinbi sin, a naxa, “Mangana, nanse i ya walikεen na, alogo i xa i yεen ti bare faxaxin na alo n tan?”

<sup>9</sup> Mangan yi Siba xili, Söli a walikεna, a yi a fala a xa, a naxa, “Söli nun a denbayaan gbeen seen naxan birin na, n ne soma nən i kanna Söli mamandenna yii, Mefiboseti.

<sup>10</sup> I tan nun i ya dii xεmεne nun i ya walikεne, ε bəxən walima nən a xa, alogo ε xa a denbayaan balo. Mefiboseti tan a dege ma nən n ma tabanla ra ləxə yo ləxə.” Dii xεmε fu nun suulun yi Siba yii e nun walikε məxəje.

<sup>11</sup> Siba yi a fala mangan xa, a naxa, “Mangan naxan birin yamarixi, n na ligama nən.” Dawuda bata yi a fala, a naxa, “Mefiboseti a dege ma nən n ma tabanla ra, alo manga diina.”

<sup>12</sup> Dii xεmε keden yi Mefiboseti yii, a xili Mika. Naxanye birin yi Siba a banxini, Mefiboseti a walikεen nan yi ne ra.

<sup>13</sup> Bayo a yi godoma a san firinne birin ma, a yi dəxə Yerusalən yi, alogo a xa nə sigε a degedeni mangan konni a tabanla ra ləxə yo ləxə.

## 10

### *Dawuda nun Amonine yεngεna Taruxune Singen 19.1-19*

<sup>1</sup> Na dangu xanbini, Amonine mangan yi faxa, a dii xεmεn Xanun yi dəxə a məxəni.

<sup>2</sup> Dawuda yi a miri, a naxa, “N hinanma nən Naxasi a dii xεmεn Xanun na, alo a fafe hinan n na kii naxan yi.” Dawuda yi xεrane rasiga alogo e xa sa a fafe sayaan xəntən. Dawudaa xεrane to sa so Amonine yamanani,

<sup>3</sup> Amonine kuntigine yi a fala Xanun xa, e kanna, e naxa, “I laxi a ra a Dawuda muxune rafaxi i fafe saya xəntənden nan tun yi ba? E mi faxi kəten xan na ba alogo e xa taan nakərsi, ləxəna nde e yi nə a suxe?”

<sup>4</sup> Nayi, Xanun yi Dawudaa xεrane suxu, a yi e de xabene fəxə kedenna bi, a yi e domane raxaba e xərene yilanni, a yi e raxεε.

<sup>5</sup> E fa xεrane fe dεntεgen sa Dawuda xa, a xera gbεtεye rasiga e ralandeni, bayo e yi yagixi han! Mangan yi a fala e xa, a naxa, “E lu Yeriko yi han ε de xabene yi mini. Na xanbi ra, ε fa so be.”

<sup>6</sup> Amonine yi a to a e bata rapaxu Dawuda ma alo se kunxin xirina. Nayi, e yi sofa wuli məxəje tongo Arami kaan naxanye yi kelixi Beti-Rexobo nun Soba yi, e yi wuli keden tongo Maka mangana sofane ye, e nun wuli fu nun firin Tobo kaane ye.

<sup>7</sup> Dawuda yi na mε, a yi sofa kuntigin Yowaba nun a sofa kεndene birin nasiga e yεngεdeni.

<sup>8</sup> Amonine yi mini, e ti yεngε so xinla ma e taan so dεen na. Arami kaan naxanye yi kelixi Soba nun Rexobo yi e nun Tobo nun Maka sofane fan yi sa e malan fəxə kedenni burunna ra.

<sup>9</sup> Yowaba to a kolon a yεngεn yi a yeε ra, a yi a xanbi ra, a yi Isirayila sofa kεndena ndee sugandi Arami kaane yεngε xinla ma.

<sup>10</sup> A yi sofa dənxεne lu a tada Abisayi a yamarin bun ma Amonine yεngε xinla ma.

<sup>11</sup> Yowaba yi a fala a tada xa, a naxa, “Xa Arami kaane senben gbo n xa, i fa n mali. Xa Amonine fan senben gbo i xa, n fan yi sa i mali.

<sup>12</sup> I tunnafan, en na en wεkile, en yi en ma yamaan xun mayenge e nun en ma Alaa taane, naxan nafan Alatala ma, a xa na liga.”

<sup>13</sup> Yowaba nun a ganla yi e maso Arami kaane yengedeni, koni ne yi e gi e yεε ra.

<sup>14</sup> Amonine to a to, a Arami kaane bata e gi, e fan yi e gi Yowaba tada Abisayi bun. E yi sa so e taani. Nayi, Yowaba yi Amonine yenge feen dan, a xεε Yerusalen yi.

<sup>15</sup> Arami kaane to a to, a Isirayila bata e nɔ, e yi e senben malan.

<sup>16</sup> Arami kaan naxanye yi Efirati baan kidi ma, Hadadeseri yi xεrane rasiga ne ma. E yi fa Xelama yi. Hadadeseri a sofa kuntigin Sofaki nan yi e xun na.

<sup>17</sup> Dawuda to na mε, a yi Isirayila kaane birin malan, a Yurudεn baan gidi, a siga Xelama yi. Arami kaane yi ti yenge so xinla ma Dawuda yεε ra. E yenge.

<sup>18</sup> Arami kaane yi e gi Isirayila kaane yεε ra, Dawuda nun a ganla yi yenge so wontoro sofa muxu kεmε solofere faxa e nun soo ragi wuli tonge naanin, a mɔn yi sofa kuntigin Sofaki fan yenge, a yi a faxa mɛnni.

<sup>19</sup> Mangan naxanye birin yi Hadadeseri a nɔɔn bun ma, ne to a to a Isirayila bata e nɔ, e dε fanna fen e ra. E yi lu Isirayila kaane nɔɔn bun ma. Xabu na dangu, Arami kaane mi fa susu Amonine maliye.

## 11

### *Dawuda nun Batiseba fe*

<sup>1</sup> Nεε nenεn fɔlɔna, mangane yi darixi mine yenge sodeni waxatin naxan yi, Dawuda yi Yowaba nun a sofa wεkilεxine nun Isirayila ganla birin nasiga, alogo e xa sa Amonine yenge, e yi e manga taan Rabaha rabilin. Koni, Dawuda tan lu nen Yerusalen yi.

<sup>2</sup> Ninbanna nde ra, Dawuda yi keli a siga a masiga tideni a manga banxin xun tagi, a sa a kondeni, a yi jaxanla nde to a maxε. A yi tofan han.

<sup>3</sup> Dawuda yi xεrane rasiga na jaxanla xibarun fendeni. E yi a fala a xa, e naxa, “Batiseba na a ra, Eliyami a dii temena, Yuriya Xiti kaana jaxanla.”

<sup>4</sup> Dawuda yi xεrane rasiga a xilideni. A yi fa a konni, a yi a kolon jaxanla ra. A yi baxi yelindenin a kike wanla ra.

<sup>5</sup> Na jaxanla yi fudikan, a yi xεraan nasiga a faladeni Dawuda xa, a naxa, “N bata fudikan de.”

<sup>6</sup> Nayi, Dawuda yi xεraan nasiga Yowaba ma, a naxa, “Yuriya Xiti kaan nafa n ma.” Yowaba yi Yuriya rafa Dawuda ma.

<sup>7</sup> Yuriya yi siga Dawuda fema, a yi a maxɔdin Yowaba a fe ma, a yi a maxɔdin yamaan nun yengen kiin ma.

<sup>8</sup> Na xanbi ra, a yi a fala a xa, a naxa, “Siga i konni, i sa i matabu.” Yuriya yi mini manga banxini, mangan yi finmasene rasiga a ma.

<sup>9</sup> Koni Yuriya yi a sa manga banxin dεεn na e nun a kanna walikεεn bonne, a mi siga a banxini.

<sup>10</sup> E to na fala Dawuda xa, a yi Yuriya maxɔdin, a naxa, “I mi kelixi sigati xunkuyen xan yi iki? Nanfera i mi sigama i konni?”

<sup>11</sup> Yuriya yi Dawuda yabi, a naxa, “Alaa Kankiraan nun Isirayila ganla nun Yuda kaane birin bubune nan kui, n kanna Yowaba nun i ya walikεne fan burunna ra. N tan sigε n konni waxatini ito yi ba, n sa n dεge, n yi n min, nxu nun n ma jaxanla yi kafu? N bata n kɔlɔ i yi, n mi na fe sifan ligε mume!”

<sup>12</sup> Dawuda yi a fala Yuriya xa, a naxa, “I mɔn xa lu be to, tila n yi i rasiga.” Na ma, Yuriya yi lu Yerusalen yi han na xɔtɔn bode.

13 Dawuda yi a xili a xa a dege, a yi a min a tabanla ra, a yi manpaan min han a xunna yi keli a ra. Koni jinbanna ra, Yuriya yi mini, a yi sa a sa sena nde fari a kannna walikeen bonne fema, a mi siga a banxini.

14 Na xotɔn bode xotɔnni, Dawuda yi bataxina nde sebe Yowaba ma, a yi a so Yuriya yii.

15 A yi a sebe na bataxin kui, a naxa, “Yengen denaxan na jaxu, Yuriya ti menna yeen na, e yi e masiga a ra, alogo yaxune xa a faxa.”

16 Nayi, Yowaba yi taan nabilin, a yi a kolon sofa senbemane denaxan yi, a yi Yuriya ti menni.

17 Taan sofane yi mini e Yowaba yenge, e yi Dawudaa sofana ndee faxa. Yuriya Xiti kaan yi bira, a faxa.

18 Yowaba yi na feen nasiga Dawuda ma yengen danguxi kii naxan yi.

19 A yi xeraan ti yamarini itoe ra, a naxa, “I na yelin yengen kiin yebe mangan xa waxatin naxan yi,

20 xa mangan xɔlɔ, a yi a fala, a naxa, ‘Nanfera e masoxi taan na yenge sodeni? E mi a kolon a e bunna tima nen yinna xun tagi?’

21 Nde Abimeleki faxaxi, Yerubeseti a dii xemen Tebesi taani? Naxanla nde xa mi se din gemena nde ragodo a fari yinna xun tagi ba, a yi faxa? \* Nanfera e masoxi yinna ra?’ Nayi, i yi a fala a xa, i naxa, ‘I ya walikeen Yuriya Xiti kaan fan bata faxa.’ ”

22 Xeraan yi siga. A sa na birin yebe Dawuda xa alo Yowaba a fala a xa kii naxan yi.

23 Xeraan yi a fala, a naxa, “Taan kantan tiine senben yi gbo nxu xa. E siga nen nxu xili ma burunna ra, nxu yi e kedi han taan so deen na.

24 Xalimakuli kanne yi nxu mabun keli yinna xun tagi, nanara i ya sofana ndee yi faxa alo Yuriya, Xiti kaana.”

25 Dawuda yi a fala xeraan xa, a naxa, “Siga, i sa Yowaba rawekile, i yi a fala a xa, i naxa, ‘I nama feni itoe yate fe jaxin na. Yenge yo yenge, faxan tima foxo firinna birin nin. Taan suxu ki fani, i yi a kala.’ ”

26 Yuriyaa jaxanla na me waxatin naxan yi, a a xemen bata faxa, a yi sunu.

27 Koni sunun waxatin to dangu a xun ma, Dawuda yi fa a ra a konni. A yi a findi a jaxanla ra, a yi dii xeme keden bari a xa.

Dawuda feen naxan naba, na yi rajaxu Alatala ma.

## 12

### *Nabi Natan yi Alaa xɔlɔna fe fala*

1 Alatala yi Natan nasiga Dawuda ma. Natan yi fa a fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Xeme firin yi taa kedenni, nafulu kannna nan yi boden na, bodena, yiigelitɔna.

2 Xuruse xunxurin nun a xungbeen wuyaxi yi nafulu kannna yii.

3 Sese mi yi yiigelitɔn tan yii fo yexedi keden, a naxan sara, a yi a baloma, a yi gboma a konni e nun a dii xemene. E birin yi donse kedenna nan donma e nun nɔnɔna, a yi xima a dexɔn nen. A yi luxi nen alo a dii temena.

4 Lɔxɔna nde, xɔjen yi fa nafulu kannna konni, a mi tin a xuruse keden tonge, a yi a faxa, koni a yi sa yiigelitɔna yexedin tongo, a yi na faxa a xɔjen xa.”

5 Dawuda yi xɔlɔ na xemen ma han, a yi a fala Natan xa, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi. Xemen naxan na ligaxi, a lan a faxa.

\* 11:21: Na fe mɔn sebexi Kitisane 9.53 kui.

<sup>6</sup> Bayo a bata na liga, a mi kininkinin, a yeXEE muɲaxin ɲɔXɔma nɛn yeXEE naanin gbɛɛye ra.”

<sup>7</sup> Nayi, Natan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “I tan nan na xɛmɛn na! Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N tan nan i sugandixi mangan na Isirayila xun na, n tan nan i baxi Sɔli yii!’

<sup>8</sup> N yi i kanna Sɔli a denbayaan lu i sɛnbɛn bun. N yi i kanna ɲaxanle so i yii. N yi Isirayila yamaan nun Yuda yamaan so i yii. Xa na yi xurun nun, n mɔn yi nde sɛ na fari nɛn.

<sup>9</sup> Nanfera nayi, i n tan, Alatalaa falane rabɛɲinxi, naxan mi rafan n ma, i yi na liga? I bata Xiti kaan Yuriya faxa yeŋɛni, i yi a ɲaxanla findi i gbeen na, i yi a faxa Amonine silanfanna ra.

<sup>10</sup> Awa iki, silanfanna mi a masigama i ya banxin na, bayo i bata n ɲaxaxu, e nun bayo i bata Yuriya Xiti kaana ɲaxanla tongo, i yi a findi i ya ɲaxanla ra.’

<sup>11</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N tɔɔyaan nafama nɛn i ya denbayaan xili ma. N yi i ya ɲaxanle tongo i yeɛ xɔri, n yi e so i ya muxuna ndee yii, e yi kafu yanyin na.

<sup>12</sup> Bayo i bata a liga wundoni, n tan a rakamalima Isirayila birin nan yeɲagi yanyin na.’ ”

<sup>13</sup> Dawuda yi a fala Natan xa, a naxa, “N bata Alatala yulubin tongo.” Natan yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Alatala bata i mafelu i yulubin na, i mi faxama.

<sup>14</sup> Koni bayo i bata a liga yaxune yi Alatala mafala fata feni ito ra, diin naxan barixi, na faxama nɛn.”

<sup>15</sup> Na xanbi ra, Natan yi siga a konni.

### *Dawudaa diin yi faxa*

Yuriyaa ɲaxanla diin naxan bari Dawuda ma, Alatala yi na rafura, a lu doyenɲɛ.

<sup>16</sup> Dawuda yi Ala maxandi diin xa, a sun. A to so a konni, a xi saxi bɔXɔni.

<sup>17</sup> A banxin muxune yi a karahan alogo e xa a rakeli bɔXɔni, koni a mi tin kele bɔXɔni, a mi donse don e xɔn.

<sup>18</sup> Xi soloferede lɔXɔni, diin yi faxa. Dawudaa walikɛne yi gaxu a fale a xa fa fala diin bata faxa. Bayo e yi a falama nɛn, e naxa, “Diin to yi ɲɛɲɛ, en yi falan ti a xa, koni a mi a tuli mati en na, iki en susuma a fale a xa di fa fala diin bata faxa? A mi fe ɲaxina nde lige ba?”

<sup>19</sup> Dawuda yi a walikɛne to kɔyɛkɔyɛɲɛ e bode ɲagi, a yi a kolon a diin bata faxa. A yi e maxɔdin, a naxa, “Diin bata faxa ba?” E yi a yabi, e naxa, “A bata faxa.”

<sup>20</sup> Nayi, Dawuda yi keli bɔXɔni. A yi a maxa, a latikɔnɔnna sa a ma, a dugin masara, a mɔn yi siga Alatala batudeni, a yi a batu. Na xanbi ra, a yi siga a banxini, a yi a fala a e xa donsen so a yii, a yi a dege.

<sup>21</sup> A walikɛne yi a fala a xa, e naxa, “I naxan ligaxi, na bunna nanse ra? Diin to yi ɲɛɲɛ, i sun, i wuga. Awa iki, diin bata faxa, i bata keli, i yi i dege.”

<sup>22</sup> A yi e yabi, a naxa, “Diin yi ɲɛɲɛ waxatin naxan yi, n yi sunuxi, n wugama, bayo n yi mirixi a ma, n naxa, ‘Yanyina nde, Alatala kininkininma nɛn n ma, diin yi kisi.’

<sup>23</sup> Iki, a bata faxa, n sunma nanfera nayi? N nɔɛ a rakele ba? N tan sigama nɛn a fema, koni a tan mi fa fe n fe ma sɔnɔn.”

### *Muluku Sulemani bari fena*

24 Dawuda yi a naxanla Batiseba madendɛn, a yi siga a fema, a yi a kolon naxanla ra. A dii xɛmɛn bari, Dawuda yi a xili sa Sulemani. A yi rafan Alatala ma,

25 nanara Nabi Natan yi a xili sa Yedideya,\* Alatalaa fe ra.

### *Rabaha taan suxu fena*

#### *Taruxune Singen 20.1-3*

26 Na waxatini, sofa kuntigin Yowaba bata yi Rabaha suxu, Amonine manga taana.

27 A yi xɛrane rasiga a faladeni Dawuda xa, a naxa, “N bata Rabaha yɛngɛ, n yi e ige baden suxu.

28 Nayi, iki, gali dɔnxɛn malan, i fa taan nabilin, i a tongo i yetɛ xa, n mi wama a tongo feni binyen birin yi lu n xa.”

29 Dawuda yi gali dɔnxɛn malan, a fa Rabaha yɛngɛ, a yi a tongo.

30 A yi mangaya taxamaseri kɔmɔtin tongo na mangan xun na. Na mangaya taxamaseri kɔmɔtin xɛmaan binyen yi kilo tonge saxan liye, a yi maxidixi gɛmɛ faɲi kendɛn nan na. E yi a so Dawuda xun na, mangan yi se wuyaxi tongo taani.

31 Dawuda yi muxune suxu, a yi e ti karahan wanle ra, wudi masonla nun gɛmɛ bɔɔn nun wudi segeɲ nun bitikidi bɔnbɔna.† A na liga Amonine taan bonne birin yi. Na xanbi ra, a so Yerusalɛn yi e nun a ganla birin.

## 13

### *Aminon nun Tamari a fe*

1 Na xanbi ra, Dawudaa dii xɛmɛna Abisalomi xunyɛ dii tɛmɛna nde yi na naxan yi xili Tamari, a yi tofan han, na yi rafan Aminon ma, Dawudaa dii xɛmɛna.

2 Aminon xaxinla bata yi keli han a fura Tamari a fe ra, a xunyɛna. A yi xɔdɔxɔ Aminon ma a xa fena nde liga a ra, amasɔtɔ sungutun nasɔlɔnxin nan mɔn yi a ra.

3 Koni Aminon lanfana nde yi na, a xili Yonadabo, Simeyaa dii xɛmɛna, Dawuda ngaxakedenna, kɔtaden nan yi Yonadabo ra nun.

4 A yi a fala Aminon xa, a naxa, “Nanfera xɔtɔn yo xɔtɔn i sunuxi, i tan, manga diina? I mi waxi a fala feni n xa ba?” Aminon yi a yabi, a naxa, “Tamari rafan n ma, n fafaxakedenna Abisalomi xunyɛna.”

5 Yonadabo yi a fala a xa, a naxa, “I yetɛ rafura i yi i sa saden ma. I baba na fa i fema waxatin naxan yi, i yi a fala a xa, i naxa, “Tin, n xunyɛn Tamari xa fa dɔnsena nde rafala n xa, a xa a rafala n yetagi, a yetɛn yi a so n yii, n yi a don.”

6 A yi a yetɛ rafura, a yi a sa. Mangan yi fa a todeni, Aminon yi a fala mangan xa, a naxa, “Tin, n xunyɛn Tamari xa fa buru firin nafala n yetagi, a yetɛn yi e raso n dɛ, n yi e don.”

7 Dawuda yi xɛraan nasiga na faladeni Tamari xa a konni, a naxa, “Siga i tada Aminon konni, i sa donseen nafala a xa.”

8 Tamari yi siga a tada Aminon ma banxini, a yi a li saxi. A yi se fupin tongo, a burun bɔnbɔ, a yi burun nafala a yetagi, a yi e gilɛn.

9 Na xanbi ra, a yi e ragodo alogo a xa e don, koni a mi tin. Aminon yi a fala, a naxa, “Muxune birin namini n ma banxini!” Muxune yi mini banxini.

\* 12:25: *Yedideya* bunna neɛn fa fala “Naxan nafan Alatala ma.” † 12:31: *Bitikidin* mɔn falama yirena nde yi fa fala “*Birikidina*.”

10 Nayi, Aminon yi a fala Tamari xa, a naxa, “Fa donseen na n xi banxini, i yeteεn xa a raso n de, n yi a don.” Tamari burun naxanye rafala, a ne xali a tada Aminon xi banxini.

11 A yi e soma a yii waxatin naxan yi alogo a xa e don, a yi Tamari suxu, a yi a fala a xa, a naxa, “Tamari, fa be, en fa kafu.”

12 A yi a yabi, a naxa, “En-εn, n tada, i nama n nayagi, amasoto na mi ligama Isirayila yi. I nama na xaxilitareyaan sifan liga.

13 N sigan minen yi nxu nun n ma yagina? I luma nen nayi alo xaxilitarena Isirayila yi. Iki, n bata i mafan, a fala mangan xa, a mi tondε n soε i yii mumε.”

14 Koni a mi a tuli matixi na ra mumε, a yi a suxu senben na, e kafu.

15 Na xanbi ra, Aminon yi a rajaxu kati, dangu xanuntenyaan na naxan yi a bojeni lan a ma. A yi a fala a xa, a naxa, “Keli be.”

16 A yi a yabi, a naxa, “En-εn, bayo i na n kedi, na rajaxuma ayi nen dangu a singen na i naxan ligaxi n na.”

17 Koni a mi a tuli matixi na ra mumε! Banxulanna naxan yi walima a xa, a yi na xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Sungutunni ito masiga n konna ra. I yi banxin deen balan a foxo ra ki fajni.”

18 Aminon ma walikeεn yi a ramini tandeni, a deen balan a foxo ra.

Dugi yeε masunbuxin nan yi ragodoxi Tamari ma, bayo mangana sungutun nasolonxine yi na nan soma.

19 Tamari yi xuben so a ma, dugi yeε masunbuxin naxan yi a ma, a yi na yibo, a yi a yin sa a xun ma, a siga wuge.

20 A tada Abisalomi yi a maxodin, a naxa, “E nun i tada Aminon bata kafu ba? N magilena, iki i dundu, i tada nan a ra, i nama feni ito sa i bojeni.” Tamari yagixin yi lu a tada Abisalomi a banxini, alo rajaxalan nabepinxina.

21 Manga Dawuda na birin me waxatin naxan yi, a xolo ki fajni.

22 Abisalomi mi yi fa falan tima Aminon na, bayo a yi rajaxu a ma, amasoto a bata a magilen Tamari karahan, e kafu.

### *Abisalomi yi Aminon faxa*

23 Neε firin dangu xanbini, bayo yeεεε xabe xabane yi Abisalomi yii Baali-Xasori yi, Efirami dexon, a yi mangana diine birin xili.

24 Abisalomi yi siga mangan fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Mangana, yeεεε xabe xabane n konni. Tin, ε nun i ya walikene xa sa lan rajaxanaxani ito yi.”

25 Mangan yi a fala Abisalomi xa, a naxa, “En-εn, n ma diina, nxu birin mi sigε, a findin goronna nan na i xun ma.” Abisalomi yi kankan na ma mangan xa, koni mangan mi wa siga feni, a yi sa duba a xa.

26 Abisalomi yi a fala, a naxa, “Nba, tin, n tada Aminon tan xa fa n foxo ra.” Mangan yi a yabi, a naxa, “Nanfera a sigama i konni?”

27 Na xanbi ra, Abisalomi mon yi xidi a ma han, a rajan na, mangan yi a dii xεmεne nun Aminon bejin, e birin yi siga Abisalomi konni.

28 Abisalomi yi yamarini ito fi a banxulanne ma, a naxa, “E liga ki fajni, manpaan na Aminon bojen nasewa waxatin naxan yi, n yi a fala ε xa, n naxa, ‘E Aminon faxa.’ Nayi, ε yi a faxa. Hali ε mi gaxu, n tan xa mi ε yamarixi ba? E sobe so ki fajni.”

29 Abisalomi a banxulanne yi Aminon suxu alo Abisalomi e yamari kii naxan yi. Mafuren, mangana diin bonne yi keli, e yi te e sofanle fari, e yi e gi.

30 E mon yi kira yi, na xibarun yi sa Dawuda li, e naxa, “Abisalomi bata i ya diine faxa. Keden mi luxi a nii ra.”

<sup>31</sup> Mangan yi keli, a yi a dugine yibo, a yi a sa boxonni, a walikenen naxanye birin yi a dexon ma, ne fan yi e dugine yibo.

<sup>32</sup> Koni Yonadabo, Simeyaa dii xemena, Dawudaa ngaxakedenna, na yi falan tongo, a naxa, “N kannna, i nama a miri a e bata i ya diine birin faxa. Aminon nan keden faxaxi. Abisalomi bata yi a nata xabu Aminon kafu joxoyaan naba a xuyen jaxalanmaan Tamari ra waxatin naxan yi.

<sup>33</sup> I nama a miri a i ya diine birin bata faxa. En-en, Aminon nan keden faxaxi.”

<sup>34</sup> Abisalomi yi a gi. Banxulanna naxan yi tixi kantani tideni, na yi a yeen nakeli, a yi gali gbeen to fe a xanbi ra Xoronayin kiraan xon, गयाan kanke ra.

<sup>35</sup> Yonadabo yi a fala mangan xa, a naxa, “Mangana diine fama. N naxan birin falaxi, na bata liga.”

<sup>36</sup> Yonadabo yi yelinma falan tiye waxatin naxan yi, mangana diine yi fa. E wuga, mangan fan nun a walikene birin yi wuga.

<sup>37</sup> Abisalomi bata yi a gi, a siga Talamayi konni, Amixudi a dii xemena, Gesuri mangana. Dawuda tan yi sunuxi a dii xemena Aminon ma fe ra.

<sup>38</sup> Abisalomi yi a gi, a siga Gesuri yamanani, a lu na han jee saxon.

<sup>39</sup> Manga Dawuda yi ba xolxi Abisalomi ma, bayo a bata yi dija Aminon faxa feen ma.

## 14

### *Abisalomi man yi so Yerusalem yi*

<sup>1</sup> Yowaba, Seruyaa dii xemen bata yi a kolon a Abisalomi xonla bata yi mangan suxu.

<sup>2</sup> Nayi, Yowaba yi jaxalan fe kolonna nde fen Tekowa taan kui. A yi a fala a xa, a naxa, “A liga alo i sunuxin na a ra. I saya dugine so, i nama latikonnna sa i ma, i yete liga alo jaxanla naxan faxa muxun wugama xabu a rakuya.

<sup>3</sup> I siga mangan fama, i falani itoe ti a xa iki.” Nayi, Yowaba yi a fala a xa a lan a xa naxan fala.

<sup>4</sup> Naxanla naxan kelixi Tekowa taani, na yi siga fala tideni mangan xa. A bira boxonni, a yetagin yi lan boxon ma, a sonxo, a naxa, “Mangana, n mali!”

<sup>5</sup> Mangan yi a maxodin, a naxa, “I waxi nanse xon ma?” A yi a yabi, a naxa, “Kari gilen nan n na, n ma xemen bata faxa.

<sup>6</sup> Dii xeme firin n yii, e bata yenge xeen ma boden yi boden faxa, bayo muxemi yi na yi, a yi e tagi ba.

<sup>7</sup> Na ma, xabilan muxune birin bata keli n xili ma, e yi a fala n xa, e naxa, ‘Naxan faxan tixi, na so nxu yii. Nxu xa a faxa a ngaxakedenna fe ra a naxan faxaxi. Nxu waxi ke tongon nan faxa fe yi.’ Yigidi kedenna naxan luxi n xa, e na kalama nen, e yi n ma xemen xinla ral ayi, sese mi lu boxo xonna fari.”

<sup>8</sup> Mangan yi a fala jaxanla xa, a naxa, “Siga banxini. N yamarin fima nen i ya fe yi.”

<sup>9</sup> Naxanla naxan kelixi Tekowa taani na yi a fala mangan xa, a naxa, “Mangana, n kannna, n tan nan kalan tixi e nun n babaa denbayana. Na yulubin nama lu mangan nun a mangayaan fari.”

<sup>10</sup> Mangan yi a fala, a naxa, “Xa muxuna nde falan ti i ma, fa na kannna ra n fama. A mi fa na joxon lige sonon.”

<sup>11</sup> A yi a fala, a naxa, “Mangan xa de xuiin tongo n xa a Marigina Ala xinli, alogo gbeerxo tiin nama kalan nadangu ayi, n ma dii xemen naxan luxi a yi

na fan faxa.” A yi a fala, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, i ya diin xun seXe keden peen mi bire bɔxɔni.”

<sup>12</sup> Naxanla yi a fala, a naxa, “Tin, i ya walikε jaxanla xa fala keden peen ti i xa, i tan, n kannna, mangana.” A yi a fala, a naxa, “Falan ti.”

<sup>13</sup> Naxanla yi a fala, a naxa, “Nanfera i feene rabama kiini ito yi Alaa yamaan xili ma, i falan tima alo i baxi naxan ligade iki, i bata i yetε findi yulubi kannna ra, bayo i mi faxi Abisalomi ra sa keli yamanani a luxunxi denaxan yi.

<sup>14</sup> Lɔxɔna nde en birin faxan nεn, en luxi nεn alo igen na bɔxɔn, a mi fa makɔε. Anu, Ala mi mafura muxun niin be, a feene yitɔnma alogo naxan bata kedi, na mɔn xa a maso.

<sup>15</sup> Iki, n fa ito birin falaxi mangan xa nεn, bayo yamaan bata yi n magaxu. Nayi, n yi a fala, n naxa, ‘N na a falama nεn mangan xa, nayi waxatina nde n naxan falama, a na ligama nεn.

<sup>16</sup> A tinma nεn naxan waxi nxu raxɔri feni Alaa yamani, a yi nxu ba na yii, n tan nun n ma dii xεmena.’

<sup>17</sup> Iki, n tan, i ya walikε jaxanla naxa, ‘N kannna, mangana falan xa xaxilisaan fi n ma. Bayo n kannna, mangan luxi nεn alo Alaa malekan naxan a fajin nun a jaxin kolon. Alatala, i ya Ala xa lu n xɔn ma.’ ”

<sup>18</sup> Mangan yi a fala jaxanla xa, a naxa, “I nama sese luxun n ma n naxan maxɔdinma i ma.” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Mangana, n kannna, falan ti.”

<sup>19</sup> Mangan yi a maxɔdin, a naxa, “Yowaba xa mi ito birin falaxi i xa ba?” A yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ mangan siini, mangana, n kannna, jɔndin na a ra. I ya walikεεn Yowaba nan n yamari, a falani itoe ti n xa n lan n xa naxanye fala i xa.

<sup>20</sup> I ya walikεεn Yowaba ito ligaxi nεn alogo feene xa liga kii gbete yi. Koni n kannna xaxinla luxi nεn alo Alaa malekana, a kolon naxan birin ligama bɔxɔ xɔnna ma.”

<sup>21</sup> Mangan yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Nayi, n waxi na liga feni, siga, i sa fa banxulanna Abisalomi ra.”

<sup>22</sup> Yowaba yi bira, a yi a yetagin lan bɔxɔn ma, a duba mangan xa. A mɔn yi a fala, a naxa, “Mangana, n bata a kolon fa a i bata i ya fanna yita n na, amasɔtɔ i bata tin a ligadeni n naxan falaxi i xa.”

<sup>23</sup> Yowaba yi keli, a siga Gesuri yi. A sa fa Abisalomi ra Yerusalen yi.

<sup>24</sup> Koni mangan yi a fala, a naxa, “A xa xεte a konni. A nama fa n yetagi.” Nayi, Abisalomi yi siga a banxini, a mi fa mangan yetagi.

<sup>25</sup> Isirayila birin yi, xεme tofaji mi yi na alo Abisalomi, keli a sansonle ma han a xun tagi, fe yo mi yi a ra.

<sup>26</sup> A yi a xunna maxabama jεε rajanne nin bayo a yi binyama ayi nεn. A xun seXene binyen yi dangu kilo firin na.

<sup>27</sup> Abisalomi dii xεme saxan nan sɔtɔ e nun dii tεme keden naxan yi xili Tamari, a yi tofan han.

<sup>28</sup> Abisalomi yi lu Yerusalen yi jεε firin, a mi fa mangan yetagi.

<sup>29</sup> Lɔxɔna nde, a yi Yowaba xili, a xa siga a ra mangan fεma, koni Yowaba yi tondi sigε a konni. Abisalomi mɔn yi a maxɔdin a firinden, koni Yowaba mi wa siga feni.

<sup>30</sup> Nayi, Abisalomi yi a fala a walikεne xa, a naxa, “E bata Yowabaa funde xεεn to n gbeen dεxɔn ma, ε sa tεεn so a ra.” Abisalomi a walikεne yi sa tεεn so xεεn na.



<sup>31</sup> Mafuren, Yowaba yi siga Abisalomi konni, a yi a maxodin, a naxa, “Nanfera i teen soxi n ma xeen na?”

<sup>32</sup> Abisalomi yi Yowaba yabi, a naxa, “Bayo n bata yi a fala i xa nun a i xa fa, koni i mi tinxi. N yi waxi i rasiga feni mangan nan ma xerayani ito ra, fa fala ‘Nanfera n kelixi Gesuri yamanani? A yi lan nun n lu na yi mon.’ N waxi mangan yetagin to feni fa, xa fena n na, a xa n faxa.”

<sup>33</sup> Yowaba yi siga Abisalomi a xerayaan nalideni mangan ma. Mangan yi Abisalomi xili, a fa a fema, a yi a xinbi sin a yetagi, a yetagin yi lan boxon ma. Mangan yi Abisalomi sunbu.

## 15

### *Abisalomi a murutena*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Abisalomi yi wontoro keden tongo, e nun soone nun muxu tonge suulun, naxanye yi e gima a yee ra.

<sup>2</sup> A yi keli xotonni sinma, a ti taa yi kiraan deen na. Muxu yo nema yi dangue siga mangan konni kiti sadeni, Abisalomi yi na kanna xilima nen, a yi a maxodin, a naxa, “I kelixi taan mundun yi?” Na kanna yi a yabima nen, a naxa, “Manga diina, n kelixi Isirayila bonsonna nde nin.”

<sup>3</sup> Abisalomi yi a falama nen na kanna xa, a naxa, “I ya fe fan, i tinxin, koni muxu yo mi mangan konni naxan a tuli matima i ra.”

<sup>4</sup> Abisalomi yi a falama nen, a naxa, “Ee! Xa n yi noe finde kitisaan na nun yamanani ito yi! Yengen naxanye birin tagi hanma kiti sa daxina, ne yi fama nen n fema, n yi kiti kenden sa e tagi.”

<sup>5</sup> Xa na kanna a maso a ra, a yi a xinbi sin a yetagi, Abisalomi yi a rakelima nen, a yi a sunbu.

<sup>6</sup> Muxun naxanye birin yi sigama mangan fema kiti sadeni, Abisalomi yi na ligama nen, Abisalomi lu rafanije Isirayila muxune ma na kii nin.

<sup>7</sup> Nee naanin dangu xanbini, Abisalomi yi a fala mangan xa, a naxa, “Tin, n xa siga Xebiron yi, alogo n layirin naxan tongoxi Alatala xa, n xa sa na rakamali.

<sup>8</sup> N yi Gesuri taani Arami yamanani waxatin naxan yi, n na layirin tongo nen, xa a n nafa Yerusalen yi, n saraxan bama nen Alatala xa Xebiron yi.”

<sup>9</sup> Mangan yi a fala a xa, a naxa, “Siga boje xunbenli.” Nayi, Abisalomi yi keli, a siga Xebiron yi.

<sup>10</sup> Abisalomi yi xerane rasiga wundoni Isirayila boxon birin yi, e xa sa a fala, e naxa, “E na xotaan xuiin me waxatin naxan yi, e xa a fala, e naxa, ‘Abisalomi nan yamanan mangan na Xebiron taani.’ ”

<sup>11</sup> Muxu kemε firin bata yi keli Yerusalen yi fa Abisalomi foxo ra, koni e yi biraxi a foxo ra xaxilitareyaan nin, e mi yi fefe kolon na feni.

<sup>12</sup> Abisalomi yi saraxan nalima waxatin naxan yi, a yi xeraan nasiga Giloha taani, Axitofeli Giloha kaan xilideni, Dawudaa maxadi tiina. Yanfan senben yi gbo ayi, muxune yi wuya ayi Abisalomi foxo ra.

### *Dawuda yi a gi Yerusalen yi*

<sup>13</sup> Donxen na, fala ralina nde yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Isirayila kaane bata bira Abisalomi foxo ra.”

<sup>14</sup> Nayi, Dawudaa walikεen naxanye yi a fema Yerusalen yi, a yi a fala ne xa, a naxa, “E keli, en na en gi, bayo fεε mi sa luma na en yi en ba Abisalomi yii. E siga mafuren, xanamu, a tan a mafurama nen a gbalon sa taan birin fari silanfanna ra.”

<sup>15</sup> Mangana walikene yi a fala, e naxa, “Mangana, nxu kanna, nxu i sagoni.”

16 Mangana muxune birin yi bira a fɔxɔ ra, a yi a konyi ɲaxalan\* fu lu manga banxin kantandeni.

17 Mangan nun a fɔxɔrabirane birin mini taani waxatin naxan yi, e sa ti banxina nde dɛxɔn naxan makuya taan na ndedi.

18 Dawudaa walikene birin yi lu dangue a dɛxɔn, e nun Keretine nun Pɛɛtine nun Gati taan muxu kemɛ senninna naxanye bira a fɔxɔ ra, ne birin yi lu dangue mangan yetagi.

19 Mangan yi a fala Itayi Gati kaan xa, a naxa, “Nanfera i fan fama n fɔxɔ ra? Xɛtɛ, i lu Manga Abisalomi fema amasɔtɔ xɔɲɛn nan i tan na, muxu kedixin nan i tan na keli i ya yamanani.

20 I faxi xoro nin, n xa i xali n yii to ba? Anu n tan yetɛɛn mi a kolon n sigan dɛnaxan yi. I ngaxakedenne tongo, i xɛtɛ. Alaa hinanna nun a tinxinna xa lu i xɔn.”

21 Koni, Itayi yi mangan yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi e nun n ma mangan niini. Mangana, n kanna, n tan i ya walikɛɛn luma nɛn i fɔxɔ ra, i na siga dɛdɛ, xa a findi sayaan na hanma kisina.”

22 Nayi, Dawuda yi a fala Itayi Gati kaan xa, a naxa, “En siga, dangu yɛɛn na!” Na ma, Itayi nun a sofane nun a denbayane birin yi siga.

23 Yamanan muxune birin yi wugama, e gbelegebele, ganla nɛma danguma Dawuda yetagi. Mangan yetɛɛn yi Kedirɔn lanbanni gidi kiraan xɔn naxan sigama tonbonni.

24 Sadɔki fan yi na, e nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yi Alaa Layiri Kankiraan xalima.† E yi Alaa Kankiraan dɔxɔ, saraxarali Abiyatari yi lu saraxan naliyɛ han naxanye birin yi kelima taani, ne yi dangu ɲan.

25 Mangan yi a fala Sadɔki xa, a naxa, “Alaa Kankiraan naxɛtɛ taani. Xa n na Alatalaa hinanna sɔtɔ, a n naxɛtɛ, a tinma nɛn n Layiri Kankiraan to e nun a dɔxɔdena.

26 Koni xa Ala a fala, a naxa, ‘I mi fa rafan n ma sɔnɔn,’ awa, n tan ni i ra naxan na rafan a ma a xa na liga n na.”

27 Mangan mɔn yi a fala saraxarali Sadɔki xa, a naxa, “Xɛtɛ taani bɔɲɛ xunbenli, ɛ nun i ya dii xɛmɛna Aximaasi nun Abiyatari a dii xɛmɛn Yonatan.

28 N tan mabinni, n luma nɛn tonbonni baan gidideni, han n yi i ya xibarun sɔtɔ i ya xɛrane ra.”

29 Nayi, Abiyatari nun Sadɔki yi Alaa Kankiraan xali Yerusalɛn yi, a sa lu na.

30 Dawuda wugamatɔɔn yi te Oliwi geyaan fari, a yetagin luxunxi, a sanni genla a ra. Naxanye birin yi tema a fɔxɔ ra, ne fan bata yi e yetagine luxun, e yi wugama.

31 E yi a fala Dawuda xa, e naxa, “Axitofeli biraxi Abisalomi fɔxɔ ra yanfantenne yɛ.” Dawuda yi a fala, a naxa, “Alatala, a liga Axitofeli maxadine xa findi fufafuun na.”

32 Dawuda geyaan xun tagin li waxatin naxan yi, Ala batuma dɛnaxan yi, a yi a maxadi muxun Xusayi, Araka bɔnsɔnna muxuna nde to fɛ a ralandeni, a dugine yibɔxi, burunburunna a xunni.

33 Dawuda yi a fala a xa, a naxa, “I nama fa n fɔxɔ ra, i findima nɛn n goronna ra.

\* 15:16: *Konyi ɲaxanle* sariyan sebexi Xɔɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye sɔtɔ a ɲaxanla ra. † 15:24: *15.24Layiri Kankirana* fe mɔn sebexi Xɔɔyaan 25.10-22 kui.

<sup>34</sup> Xete taani, i sa a fala Abisalomi xa, i naxa, 'N bata findi i ya walikεεn na. A singeni, n wali nen i baba xa, koni iki, n waxi wali feni i tan nan xa.' Na ma, i nεε n maliyε Axitofeli a maxadi xuine kale nen n xili ma.

<sup>35</sup> Saraxaraline, Sadaki nun Abiyatari luma nen i fema. I na naxan birin to mangan banxini, i yi a fala saraxaraliin Sadaki nun Abiyatari xa.

<sup>36</sup> Sadaki a dii xεmεna Aximaasi nun Abiyatari a dii xεmεn Yonatan firinne birin e fema, i na xibarun naxanye me, i yi e rafa ne faladeni n xa."

<sup>37</sup> Nayi, Dawuda xoyin Xusayi xete taani waxatin naxan yi, Abisalomi fan yi so Yerusalen yi.

## 16

### *Dawuda xoyine nun a yaxune*

<sup>1</sup> Dawuda bata yi dangu geyaan xuntagin na ndedi, Mefiboseti a walikεεn Siba yi fa a ralandeni. Sofali firin yi a foxo ra, buru kεmε firin, bogise xonna xaren ligaseen yεε kεmε e nun xode bogi xaren ligaseen yεε kεmε e nun manpa kundi keden yi naxanye fari.

<sup>2</sup> Mangan yi a fala Siba xa, a naxa, "I ito ligan di?" Siba yi a yabi, a naxa, "Sofanle findin denbaya maxali seen nan na, burune nun wudi bogine findima i ya sofane balon nan na, naxanye na tagan tonbonni, manpaan yi findi ne min seen na."

<sup>3</sup> Mangan yi a fala, a naxa, "I kanna dii xεmεn minen yi?" Siba yi a yabi, a naxa, "Mefiboseti bata lu Yerusalen yi, bayo a falaxi nen, a naxa, 'Isirayila yamana n babaa mangayaan soma nen n yii to.'"

<sup>4</sup> Mangan yi a fala, a naxa, "Mefiboseti gbeen naxan birin na, n bata na birin so i yii." Nayi, Siba yi a xinbi sin baxoni. A yi a fala, a naxa, "I nuwali Mangana, i bata hinan n na."

<sup>5</sup> Manga Dawuda to fa Baxurin taan fema, muxuna nde yi mini, e nun Soli birin yi bonson kedenna nin, a xili Simeyi, Geraa dii xεmεna. A mini, a lu dangan tiye.

<sup>6</sup> A lu gεmεne wolε Dawuda ma e nun Manga Dawudaa walikεne birin, hali yamaan nun sofa senbεmane to yi a yiifanna nun a komenna ma.

<sup>7</sup> Simeyi yi a dangama, a gbelegbele, a naxa, "Siga, siga, fuyantenna, faxa tiina!

<sup>8</sup> I faxan naxanye tixi Soli a denbayani, Alatala i ratεonma nen ne birin na. I bata mangayaan ba Soli yii, nanara Alatala bata a so i ya dii xεmεna Abisalomi yii. Iki, i tan tεoni bayo faxa tiin nan i ra."

<sup>9</sup> Nayi, Seruyaa dii xεmεna Abisayi yi a fala mangan xa, a naxa, "Nanfera bare faxaxini ito mangan dangama, n kanna? A lu n xa sa a xunna ba a de."

<sup>10</sup> Koni mangan yi Abisayi yabi, a naxa, "I tan nun i tada Yowaba, ε gbee biran nanseyi? Xa a sa a li xεmεni ito n dangama bayo Alatala nan a yamarixi a xa n danga, muxu yo mi nεε falan tiye a ma."

<sup>11</sup> Dawuda mεn yi a fala Abisayi nun a walikεne xa, a naxa, "Xa n ma diin waxi n faxa feni, a mi finde tεrena fe ra xa Bunyamin kaani ito fan na liga. E a lu na, a xa n danga, xa Alatala bata a yamari.

<sup>12</sup> Waxatina nde, Alatala n ma tεon toma nen. Nayi, a n ma dangan masarama nen duban na."

<sup>13</sup> Dawuda nun a foxorabirane yi sigan waxatin naxan yi kiraan xon, Simeyi yi sigama e yelanni geyaan kanke ra, a mεn yi lu e dange, a yi lu gεmεn nun benden wolε e ma.

14 Dɔnxɛn na, mangan nun a fɔxɔrabirane yi Yurudɛn baan li. E bata yi xadan, e yi e matabu mɛnni.

### *Abisalomi Yerusalɛn yi*

15 Abisalomi bata yi so Yerusalɛn yi e nun Isirayila yamaan birin, Axitofeli fan yi a fɔxɔ ra.

16 Xusayi, Araka bɔnsɔnna muxuna nde, Dawuda maxadi muxun fa waxatin naxan yi Abisalomi fɛma, a gbelegbele, a naxa, “Tantunna mangan xa.”

17 Abisalomi yi Xusayi maxɔdin, a naxa, “I ya tinxinna ngaan nan na ra i xɔyin Dawuda xa ba? Nanfera i mi sa a mati?”

18 Xusayi yi Abisalomi yabi, a naxa, “N mi tinxi nɛn. Bayo Alatala nun Isirayila birin naxan sugandixi mangan na, n na nan fɔxɔ ra. Nayi, n luma i tan nan fɔxɔ ra.

19 N walima nde xa? A findɛ a dii xɛmɛn na ba? Bayo n bata yi wali i baba xa, n walima nɛn i fan xa.”

20 Abisalomi yi a fala Axitofeli xa, a naxa, “Ɛ a fala ɛ bode tagi en lan en xa naxan liga.”

21 Axitofeli yi Abisalomi yabi, a naxa, “Dawuda konyi naxanla\* naxanye lu manga banxin kantandeni, ɛ nun ne xa sa kafu. Nayi, Isirayila birin a kolonɔɛ a i bata ranaxu i baba ma alo se kunxin xirina, i fɔxɔrabirane yi sɛnbɛ so.”

22 Nayi, e bubun ti Abisalomi xa manga banxin xuntagi, Abisalomi nun a babaa konyi naxanle yi sa kafu mɛnni Isirayila birin yetagi.

23 Na waxatini, Axitofeli a maxadin yi suxi alo Ala yetɛna a fala kii naxan yi. Dawuda nun Abisalomi fan yi a maxadine suxuma kii kedenna nin.

## 17

### *Xusayi yi Axitofeli matandi*

1 Waxatidi to dangu, Axitofeli yi a fala Abisalomi xa, a naxa, “Tin, n xa muxu wuli fu nun firin sugandi, n siga Dawuda fɔxɔ ra to kɔɛɛn yetɛɛn na.

2 N sa a xadanxin lima nɛn, fanga mi fa a ra, n yi a suxu. Naxanye biraxi a fɔxɔ ra, ne yi e gi. Nayi, n yi mangan kedenna faxa.

3 N yi yamaan birin mabandun i ma. I xɛmɛn naxan fenma, na na faxa, yamaan birin fama nɛn i ma, e lu bɔɔɛ xunbenli.”

4 Na falan yi Abisalomi nun Isirayila fonne birin kɛnɛn.

5 Na waxatini, Abisalomi yi yamarin fi, a naxa, “Ɛ mɔn xa Xusayi, Araka bɔnsɔnna muxun fan xili alogo en xa a mɛ a naxan falama.”

6 Xusayi yi fa Abisalomi fɛma, Abisalomi yi a fala a xa, a naxa, “Axitofeli ito nan falaxi, a naxan falaxi a lan en yi na liga ba hanma ɛn-ɛn? I fan xa falan ti.”

7 Xusayi yi Abisalomi yabi, a naxa, “Ito yi, Axitofeli mi maxadi faɔi tixi.

8 I yetɛna i baba nun a muxune kolon ki faɔi. Sofa kɛndɛn nan e ra, e magaxu alo yatan naxan ma diiye baxi a yii burunna ra. Yɛngɛ soon nan yi i baba ra, a mi luma yamaan fɛma kɔɛɛn birin na.

9 Iki, a luxunxi yinla nde ra hanma yire gbɛtɛ. Dawudaa ganla na en ma muxuna ndee faxa tun, na feen xibarun sigama ayi nɛn, e naxa a Abisalomi a ganla bata nɔ.

\* 16:21: *Konyi naxanle* sariyan seɓɛxi Xɔɔɔyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, Dawuda naxanye soto a naxanla ra.

10 Na na liga, hali senbemaan naxanye luxi alo yatane en ma ganla ye, ne tunnaxoloma e ma nen, bayo Isirayila kaane birin a kolon a yenge so fajin nan i baba ra, anu a foxorabirane senben gbo.

11 Nayi, n miriyani, Isirayila sofene birin xa e malan i fema, keli Dan ma han sa dɔxɔ Beriseba ra. Nayi, e wuyama ayi nen alo baan jemensinna. Na xanbi ra, i yeten yi siga e yengedeni.

12 A lu dede, en na a suxe, en so a xunna alo xiila godon bɔxon ma kii naxan yi. E nun a muxune sese mi a yimine.

13 Xa a luxun taana nde yi en ma, Isirayila kaane birin fe lutin na, en yi na taan halagi, hali a gemedina, a mi luye.”

14 Abisalomi nun Isirayila kaane yi a fala, e naxa, “Araka bɔnsɔnna muxu Xusayi a maxadi xuine dangu Axitofeli gbeene ra.” Alatala bata yi a ragidi nun a Axitofeli a maxadi xuiin xa kala alogo tɔron xa Abisalomi li.

15 Axitofeli naxan fala Abisalomi nun Isirayila fonne xa, Xusayi yi na rali saraxaralina Abiyatari nun Sadoki ma.

16 A yi a fala e xa, a naxa, “Iki, e mafura xeraan nasige Dawuda ma. E yi a fala a xa, a nama kɔeen nadangu baan meremereni. A lan a xa baan gidi alogo a nama e nun a foxorabirane raxori.”

17 Yonatan nun Aximaasi yi tixi En-Rogeli yi. Walike gilena nde yi fa a fala e xa, a e xa sa na fala Dawuda xa, bayo e mi yi susɛ soe taani e yi e yete mayita.

18 Koni, banxulanna nde yi e to, a sa a fala Abisalomi xa. Nayi, e firinna birin yi siga mafuren, e sa so xemena nde a banxini Baxurin taani xɔjinna yi naxan ma sansan kui, e sa e luxun mena ra.

19 Naxanla yi bitinganna tongo, a yi a sa xɔjinna de ra, a sansi xori dinxin tongo a na sa men fari alogo e nama sike sese ma.

20 Abisalomi a walikene to na naxanla banxin li, e yi a maxodin, e naxa, “Aximaasi nun Yonatan minen?” Naxanla yi e yabi, a naxa, “E bata dangu xuden na.” Walikene yi e fen, e mi e to, e yi xete Yerusalen yi.

21 E keli xanbini na, Aximaasi nun Yonatan yi te xɔjinna ra, e sa Manga Dawuda rakolon. E yi a fala Manga Dawuda xa, e naxa, “E keli, e mafura, e baan gidi, bayo Axitofeli bata maxadin ti lan e fe ma.”

22 Dawuda nun yamaan naxan yi a foxɔ ra, e keli benun subaxani, e birin yi Yuruden baan gidi. Keden mi lu naxan mi Yuruden baan gidi.

23 Axitofeli to a to, a a maxadi xuiin mi suxi, a yi a sofanla tongo, a siga a konni a taani. A yamarine fi a denbayaan ma. Na xanbi ra, a yi a yete singan, a yi faxa. E yi a maluxun a baba gaburun na.

### *Dawuda Maxanayin taani*

24 Dawuda yi siga Maxanayin taani, Abisalomi Yuruden baani gidi waxatin naxan yi e nun Isirayila ganla birin.

25 Abisalomi bata yi Amasa findi sofa kuntigin na Yowaba funfuni. Amasa baba nan yi Yeteri ra, Isirayila kaan naxan Abigayili dɔxɔ, Naxasi a dii temena, Yowaba nga Seruya xunyena.

26 Abisalomi nun Isirayila kaane yi e gali malanden nafala Galadi yamanani.

27 Dawuda to fa Maxanayin taani, Naxasi a dii xemen Sobi naxan yi kelixi Rabaha yi, Amonine manga taana, na nun Amiyeli a dii xemen Makiri, Lodebara kaana, e nun Galadi kaan Barasilayi, naxan yi kelixi Rogelimi yi,

28 ne yi fa seni itoe ra Dawuda yee ra: sadene nun goronne nun fejenene nun murutun nun fundenna nun murutu fujin nun sansi xori gilinxine nun konso togen nun togen siya gbete ye nun

<sup>29</sup> kumin nun nɔnɔn nun yεxεene nun fεnεna. E fa ne birin na Dawuda nun a yamaan xa naxanye yi a fɔxɔ ra, alogo e xa e don, bayo e yi a falama nen, e naxa, “Kamen nun iɛe xɔnla bata yamani ito suxu tonbonni.”

## 18

### *Abisalomi faxa feen yengeni*

<sup>1</sup> Dawuda yi yamaan malan naxanye yi a fɔxɔ ra, a yi sofa kuntigine dɔxɔ naxanye muxu kemene nun muxu wuline xun na.

<sup>2</sup> Dawuda yi yamaan fɔxɔ singen nasiga Yowaba ma a yamarin bun, a yi a fɔxɔ firinden nasiga Abisayi ma a yamarin bun, Seruyaa dii xemen Yowaba tada. Dawuda yi a fɔxɔ saxanden nasiga Itayi Gati kaan ma a yamarin bun. Mangan mɔn yi a fala yamaan xa, a naxa, “N fan wama siga feni ε fɔxɔ ra.”

<sup>3</sup> Koni, yamaan yi a fala a xa, e naxa, “I mi sigama. Bayo xa nxu nxu gi, yaxune mi nxu yatema, hali nxu fɔxɔ kedenna faxa, e mi na yatema. Koni, i tan dangu nxu tan sofa muxu wuli fu ra. Nanara, a lan i lu taani, i nɔe nxu maliye denaxan yi.”

<sup>4</sup> Mangan yi e yabi, a naxa, “Naxan nafan ε ma, n na nan ligama.” Sofane yi minima kemε kemε yeen nun wuli wuli yeen ma waxatin naxan yi, mangan yi ti taan so deen na.

<sup>5</sup> Mangan mɔn yi a fala Yowaba nun Abisayi nun Itayi xa, a naxa, “N bata ε mafan, ε nama fe jaxi yo liga Abisalomi ra, n ma diina.” Sofane birin yi a xuiin name na yamarin fiye kuntigine ma.

<sup>6</sup> Dawudaa sofane yi mini siga Abisalomi a ganla yengedeni, yengen so Eframi fɔtonna nin.

<sup>7</sup> Dawudaa ganla yi Abisalomi a ganla nɔ, e yi muxu wuli mɔxɔje faxa e ra na lɔxɔni.

<sup>8</sup> Yengen yi so yamanan birin yi. Naxanye faxa fɔtonni, ne yi wuya dangu naxanye faxa yengeni.

<sup>9</sup> Na waxatini, Abisalomi yi mini Dawudaa walikene ma. Abisalomi bata yi te sofanla fari. Sofanla yi so wari bili gbeen yiine bun, Abisalomi xunna yi kankan wari yiine longonna ra. A lu bɔxɔn nun kuyen tagi, sofanla yi mini a bun.

<sup>10</sup> Xemena nde to na to, a fa na fala Yowaba xa, a naxa, “N bata Abisalomi to singanxi wariin bun.”

<sup>11</sup> Koni, Yowaba yi a fala xemen xa, a naxa, “I a to nen? Nanfera i mi a faxa keden na? N yi gbeti gbanan fu soe nen i yii e nun tagixidina nde.”

<sup>12</sup> Koni na xemen yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Hali i gbeti gbanan wuli keden so n yii, n mi tinje fe jaxin lige mangana dii xemen na, bayo nxu birin a me nen manga yamarin i to fima i tan nun Abisayi nun Itayi ma, a naxa, ‘E xaxili lu Abisalomi xɔn, muxu yo nama fe jaxin liga a ra.’

<sup>13</sup> Xa n yi na liga alo n mi sese mexi, n yi bɔnoma n niini nen, mangan yi n ma wulen kolonma nen, bayo sese mi luxunje a ma. Nayi, i tan yeteen mi yi n xun mafale.”

<sup>14</sup> Yowaba yi a yabi, a naxa, “N mi n ma waxatin kalama i tan xɔn.” A yi tanba saxan tongo, a sa e soti Abisalomi kankeni a jepen singanxin na.

<sup>15</sup> Sofa banxulan fuun naxanye yi Yowabaa yenge so seene maxalima, ne yi Abisalomi rabilin, e yi a rajan.

<sup>16</sup> Na xanbi ra, Yowaba yi xɔtaan fe alogo yengen xa dan. Nayi, Dawudaa sofane yi xete Abisalomi a ganla fɔxɔ ra.

17 E yi Abisalomi tongo, e yi a woli yili gbeen na fɔtɔnni, e gɛmɛ gbege malan a fari. Na waxatini, Abisalomi a sofane yi e gi, birin yi siga a konni.

18 Abisalomi yi kɛnde waxatin naxan yi, a bata yi banxi gbeen ti Manga lanbanni, bayo a yi a mirima nɛn, a naxa, “Dii xɛmɛ mi fa n yii, n xinla luyɛ naxan yii.” Nanara, a yi na banxin xili sa a yetɛ xun ma, naxan mɔn xili bama han to a Abisalomi a banxina.

19 Aximaasi, Sadɔki a dii xɛmɛn yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Tin, n xa n gi n sa a fala mangan xa Alatala kitin naxan nagidixi a ma, a yi a so a yaxune yii.”

20 Yowaba yi a fala a xa, a naxa, “Xibaru fajni rali mi i ra to, lɔxɔ gbɛtɛ i sa xibaru fajin naliyɛ, koni to i mi a xalɛ, bayo mangana dii xɛmɛn bata faxa.”

21 Yowaba yi a fala Kusi kaana nde xa, a naxa, “Siga, i naxan toxi, sa na fala mangan xa.” Kusi kaan yi a xinbi sin Yowaba bun ma, a yi a gi.

22 Aximaasi, Sadɔki a dii xɛmɛn mɔn yi a fala, a naxa, “Sese liga, tin, n fan xa n gi Kusi kaan fɔxɔ ra.” Yowaba yi a fala, a naxa, “N ma diina, nanfera i waxi i gi feni? Na mi findima xibaru fajni ra i tan xa.”

23 Aximaasi mɔn yi a fala, a naxa, “Hali fefe liga, n waxi n gi feni.” Yowaba yi a fala a xa, a naxa, “Awa, i gi!” Aximaasi yi a gi mini Yurudɛn mɛrɛ yi kirani, a sa dangu Kusi kaan na.

24 Dawuda yi dɔxi dɛ firinne tagi. Kantan muxun yi siga yinna xun tagi, a yi a yɛɛn nasiga, a yi xɛmɛna nde kedenna to fɛ a giyɛ.

25 Kantan muxun yi gbelegbele, a yi a fala mangan xa. Mangan yi a yabi, a naxa, “Xa a kedenna nan a ra, a fama xibaru fajin nan na.” Na xɛraan yi masoma,

26 kantan muxun mɔn yi muxu gbɛtɛ fan to gixi. A gbelegbele dɛ kantanna ra, a naxa, “Muxuna nde fan kedenna fama a giyɛ.” Mangan yi a fala, a naxa, “Na fan faan xibaru fajin nan na.”

27 Kantan muxun yi a fala, a naxa, “Muxu singen luxi alo Aximaasi na a ra, Sadɔki a dii xɛmɛna.” Mangan yi a fala, a naxa, “Xɛmɛ fajin nan a ra, a fama xibaru fajin nan na.”

28 Aximaasi yi gbelegbele, a yi a fala mangan xa, a naxa, “I nuwali.” A yi a xinbi sin mangan yetagi, a yetagin yi lan bɔxon ma, a yi a fala, a naxa, “Barikan bira Alatala xa, i ya Ala, naxan i yɛngɛ faane soxi i yii, mangana, n kannu.”

29 Mangan yi a maxɔdin, a naxa, “Abisalomi yiyalan?” Aximaasi yi a yabi, a naxa, “N tan i ya walikɛɛn mayimaxa gbeen to nɛn Yowaba nxu nun i ya walikɛna nde rafa waxatin naxan yi, koni n mi yi a kolon fefe yi a ra.”

30 Mangan yi a fala, a naxa, “I masiga, i ti be.” Aximaasi yi a masiga, a lu tixi.

31 Kusi kaan fan yi fa. A yi a fala, a naxa, “Mangana, n kannu, n baxi xibaru fajin nan mɛdeyi, bayo Alatala bata i ya kitin sa to. Naxanye yi i yɛngɛma, a bata ne sa i sagoni.”

32 Mangan yi Kusi kaan maxɔdin, a naxa, “Sese mi Abisalomi sɔtɔxi ba?” Kusi kaan yi a yabi, a naxa, “Naxan na banxulanna sɔtɔxi, na xa i yaxune birin sɔtɔ, e nun naxanye birin murutɛxi i xili ma.”

## 19

### *Dawuda yi a dii xɛmɛn wuga*

1 Nayi, mangan yi kɔntɔfili, a yi te sangansoon kɔɛ ra taan yinna dɛɛn xun ma, a lu wugɛ. A yi lu sigamatini, a falama, a naxa, “N ma dii xɛmɛna

Abisalomi! Hali n tan yi faxa i funfuni nun. N ma dii xemena Abisalomi, n ma dii xemena!"

<sup>2</sup> E yi na fala Yowaba xa, e naxa, "Mangan sunuxin luma Abisalomi wuge."

<sup>3</sup> Na laxon xunna kenla yi masara sunun na sofane birin xa. Bayo na laxon yamana a men a mangan sunuxi a dii xemena fe ra.

<sup>4</sup> Na laxon yeteni, sofane luxunxin yi so taani alo sofa yagixin naxanye e gixi yengeni.

<sup>5</sup> Mangan bata yi a yetagin luxun, a gbelegbelema, a naxa, "N ma dii xemena Abisalomi! Abisalomi, n ma dii xemena, n ma dii xemena!"

<sup>6</sup> Yowaba yi so mangan konni, a yi a fala a xa, a naxa, "I bata i ya walikene birin nayagi to, naxanye i niin nakisixi, e nun i ya dii xemene nun i ya dii temene nun i ya jaxanle nun i ya konyi jaxanle birin.

<sup>7</sup> I rajaxu naxanye ma, i bata ne rafan, i rafan naxanye ma, i yi ne rajaxu. Bayo i bata a yita to, a i ya gali mangane nun i ya walike tinxinxine, a ne bote mi i xa. N bata a to iki xa Abisalomi yi lu a nii ra nun to, nxu tan birin yi faxa na, na yi rafan i ma nun.

<sup>8</sup> Nayi, keli, i mini, i falan ti i ya walikene xa. Bayo n bata n kol Alatala yi, xa i mi mini muxu keden mi luyi e foxo ra to kosen na, na jaxuma ayi nen dangu taron na naxan birin bata liga keli i foningeya waxatin ma han iki."

<sup>9</sup> Nayi, mangan yi keli, a dexo taan so den na. E na fala yamaan xa, e naxa, "Mangan dxi taan so den na." Yamaan birin yi fa mangan yetagi. Na waxatini, Isirayila ganla tan bata yi a gi. Birin bata yi siga e konni.

### *Dawuda xete fena Yerusalen yi*

<sup>10</sup> Isirayila bonsenne birin nun yamaan birin yi matandin tima, e naxa, "Mangan bata en ba en yaxune yii, a tan nan en nakisi Filisitine ma, iki a bata a gi yamanani Abisalomi a fe ra.

<sup>11</sup> Anu, en Abisalomi naxan sugandixi a xa findi en ma mangan na, na bata faxa. Nanfera nayi, e mi Dawuda xilima, e yi a dexo mangan na?"

<sup>12</sup> Manga Dawuda yi xerane rasiga a faladeni saraxaraliin Sadaki nun Abiyatari xa, a naxa, "E falan ti Yuda fonne xa, e naxa, 'Nanfera e luun donxen na mangan naxetedeni a manga banxini? Anu, n tan yetena Isirayila kaane miriyane kolon.

<sup>13</sup> Ngaxakedenmane nan e ra, en wuli keden, fasa keden. Nayi, e nama lu donxen na xetedeni mangan ma.'

<sup>14</sup> E mon xa a fala Amasa xa, e naxa, 'I ngaxakedenma xa mi n na ba? Xa n mi i findi sofa kuntigin na habadan Yowaba jaxonni, Ala xa n xa taro gbeen soto.'

<sup>15</sup> Dawudaa falane yi Yuda muxune birin kenen, alo muxu kedenna nan yi e ra, e xeraan nasiga a faladeni mangan xa, e naxa, "E nun i ya walikene birin xa xete be."

<sup>16</sup> Mangan yi xete han Yuruden baani, Yuda kaane yi siga Giligali yi alogo e xa sa mangan nalan, e yi a ragidi Yuruden baani.

<sup>17</sup> Gera, Bunyamin kaan naxan keli Baxurin taani, na dii xemen Simeyi yi na, na yi a mafura e nun Yuda muxune yi godo Manga Dawuda ralandeni.

<sup>18</sup> Bunyamin kaan muxu wuli keden yi biraxi a foxo ra, Siba fan naxan yi walima Sali a denbayaan xa, e nun a dii xeme fu nun suulunne nun a walike moxonene. Ne yi fa Yuruden baan de mangan yee ra.

<sup>19</sup> Kunkibane yi fa alogo e xa mangana denbayaan xali e nun naxan na mangan kenen. Na to yelin Yuruden baan gide, Geraa dii Simeyi yi bira mangan yetagi.



20 A yi a fala mangan xa, a naxa, “Mangan nama n suxu n hakɛn na. N tan i ya walikɛɛn hakɛn naxan liga i ra i mini lɔxɔni Yerusalɛn yi, jinan na xɔn, i tan mangana.

21 Mangana, n kanna, n na a kolon a n bata yulubin liga, koni i bata a to to, n singe nan faxi i ralandeni Yusufu bɔnsɔnna muxune birin yeɛ ra.”

22 Nayi, Abisayi, Seruyaa dii xɛmɛn yi falan tongo, a yi a fala, a naxa, “Simeyi mi lan a faxes ba, a to Alatalaa muxu sugandixin dangaxi?”

23 Koni Dawuda yi a fala Abisayi nun a xunyɛn Yowaba xa, a naxa, “Seruyaa dii xɛmɛnɛ, ɛ gbee biran nanse yi? Nanfera iki, ɛ n matandima? N mi waxi Isirayila kaa yo xa faxes to, n laxi a ra a n tan nan Isirayila mangan na to.”

24 Mangan yi a fala Simeyi xa, a naxa, “I mi faxama.” Mangan yi a kɔlɔ a xa.

25 Mefiboseti, Sɔli a dii xɛmɛn fan fa nɛn mangan nalandeni. A munma yi a sanne maxa, a mi a dɛ xabene bi, a mi a dugine xa, xabu mangan siga lɔxɔni han a xɛtɛ lɔxɔni bɔɲɛ xunbenli.

26 A to siga mangan yetagi keli Yerusalɛn yi, na yi a maxɔdin, a naxa, “Mefiboseti nanfera i mi sigaxi n fɔxɔ ra?”

27 A yi a yabi, a naxa, “Mangana, n kanna, n ma walikɛɛn nan n yanfaxi, bayo n tan i ya walikɛna a fala nɛn, a naxa, ‘N nan n ma sofanli tɔnma nɛn, n te a fari nxu nun mangan yi siga. Bayo sankalatɔɔn nan i ya walikɛn na.’

28 Koni, a bata sa n tan i ya walikɛɛn mafala n kanna xa. Nayi, mangana, i luxi nɛn alo Alaa malekana. Naxan nagan i ma, na liga.

29 Bayo muxun naxanye birin n fafe a denbayani, mangan yi lan nun a ne faxes, n kanna, hali na birin, i bata naxanye dɛge tabanla ra i bata n tan i ya walikɛɛn basan ne ra. N fe tinxinxin mundun ligaxi n yi n kanna mafan?”

30 Mangan yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i mɔn falan tima? N bata a ragidi a i tan nun Siba xa bɔxɔne yitaxun.”

31 Nayi, Mefiboseti yi a fala mangan xa, a naxa, “A xa a birin tongo, amasɔto n kanna, mangan bata so a banxini bɔɲɛ xunbenli.”

32 Barasilayi, naxan yi kelixi Rogelimi taani Galadi yamanani, na fan godo nɛn Yurudɛn baani, e nun mangan yi gidi, a fan xɛtɛ nɛn a fɔxɔ ra baan kidi ma.

33 Fonna nan yi a ra naxan bata yi jɛɛ tonge solomasɛxɛ sɔtɔ, nafulu kan gbee nan yi a ra, a tan nan yi mangan baloma, a yi Maxanayin taani waxatin naxan yi.

34 Mangan yi a fala Barasilayi xa, a naxa, “Fa n fɔxɔ ra Yerusalɛn yi, n nan n yengi dɔxɛ i xɔn ma.”

35 Koni, Barasilayi yi mangan yabi, a naxa, “N mɔn jɛɛ yoli sɔtɛ alogo nxu nun mangan xa te nxu bode xɔn Yerusalɛn yi?”

36 To n bata fori jɛɛ tonge solomasɛxɛ. N nɔɛ a fajin nun a jaxin kolonɲɛ ba, n donsene naxan donma, n yi a min, n mi fa nɔɛ na jaxunna kolonɲɛ, hanma xɛmɛnɛ nun jaxanle sigi sa xuina. Nanfera n findɛ goronna ra i xun ma?

37 I ya walikɛɛn sigama nɛn i fɔxɔ ra ndedi Yurudɛn baan kidi ma. Koni nanfera mangana, i n saranna fima maani ito ra?

38 Nayi, a lu n xa xɛtɛ n ma taani, n sa faxes n baba nun nna gaburun dɛxɔn ma. Koni a mato, n ma dii xɛmɛn Kimihami ni i ra, a tan nan sigama i fɔxɔ ra, naxan na i kɛnɛn, i yi na liga a ra.”

39 Mangan yi a fala, a naxa, “Kimihami xa fa n fɔxɔ ra, naxan nagan a ma, n na a ligɛ a xa, i na wa naxan yo xɔn ma n tan yii, n na ligɛ i xa.”

40 Yamaan birin to Yurudɛn baani gidi, mangan fan yi gidi, mangan yi Barasilayi sunbu, a duba a xa, Barasilayi yi xɛtɛ a konni.

<sup>41</sup> Mangan yi siga Giligali binni, Kimihami yi biraxi a fɔxɔ ra.

Yuda yamaan birin nun Isirayila yamaan fɔxɔ kedenna bata yi mangan nagidi Yurudɛn baani.

<sup>42</sup> Koni Isirayila muxune yi fa mangan fɛma, e yi a fala a xa, e naxa, “Nanfera nxu ngaxakedenne Yuda kaane i ragidixi Yurudɛn baani, ε nun i ya denbayana, anu i ya sofane birin yi i fɔxɔ ra?”

<sup>43</sup> Yuda muxune birin yi Isirayila muxune yabi, e naxa, “Bayo nxu barin maso mangan na ε xa. Nanfera ε xɔlɔn na ra? Mangan nan nxu dɛgema ba? Hanma a seen nan fixi nxu ma?”

<sup>44</sup> Isirayila muxune yi Yuda muxune yabi, e naxa, “Nxu gbeen nan mangan na saɲa ma fu, nxu gbeen nan Dawuda ra dangu ε ra. Nanara, ε nxu rajaxuxi? Nxu singe mi yi a fala a en ma mangan xa xɛtɛ ba?” Koni Yuda muxune yi falan ti a ɲaxin na dangu Isirayila muxune ra.

## 20

### *Seeba yi murutɛ Dawuda xili ma*

<sup>1</sup> Xɛmɛ fuyantenna nde yi Giligali yi, a xili Seeba, Bikiri a dii xɛmɛna, Bunyamin kaana. Na yi xɔtaan fe, a gbelegbele, a naxa,

“Sese mi en nun Dawuda tagi.

En nun Yese a dii xɛmɛni ito mi malanxi sese ma.

Isirayila kaane,

birin xa siga a kon yi.”

<sup>2</sup> Nayi, Isirayila kaane yi xɛtɛ Dawuda fɔxɔ ra, e bira Seeba fɔxɔ ra, Bikiri a dii xɛmɛna. Koni, Yuda muxune yi lu e mangan fɔxɔ ra, e yi sa a mati keli Yurudɛn baani siga han Yerusalɛn yi.

<sup>3</sup> Dawuda yi so a banxini Yerusalɛn yi. Mangan yi a konyi ɲaxalan fune tongo a naxanye lu banxin kantandeni. A yi e lu banxina nde kui naxan yi makantanxi ki fajɲi, koni e mi fa kafu sɔnɔn, e yi lu ramaraxi han e sayaan lɔxɔni, e lu alo kaɲa gilene.

<sup>4</sup> Mangan yi a fala Amasa xa, a naxa, “Yuda sofane maxili, ε birin xa fa be yi benun soge saxan.”

<sup>5</sup> Amasa yi sa na yamarin liga, koni mangan lɔxɔn naxan saxi a xa, a yi na radangu.

<sup>6</sup> Nayi, Dawuda yi a fala Abisayi xa, a naxa, “Seeba, Bikiri a dii xɛmɛn fe ɲaxin ligama en na nɛn dangu Abisalomi ra. I tan yɛtɛɛn xa i kanna walikɛne tongo, i yi Seeba sagatan, alogo a nama taa makantanxine li, a lɔ ayi e ma.”

<sup>7</sup> Yowabaa muxune yi bira Abisayi fɔxɔ ra e nun Keretine nun Pɛlɛtine, e nun sofane birin. E birin yi mini Yerusalɛn yi alogo e xa Seeba sagatan, Bikiri a dii xɛmɛna.

<sup>8</sup> E to Gabayon gɛmɛ gbeen yiren li, Amasa yi fa e yɛɛ ra. Yowaba yi maxidixi a sofa dugine yi, e nun a tagixidina, silanfanna yi singanxi naxan na a tɛɛni. Yowaba yi masoma waxatin naxan yi, silanfanna yi ba fɔlɔ a tɛɛni.

<sup>9</sup> Yowaba yi a fala Amasa xa, a naxa, “Ngaxakedenna, i yiyalan?” A yi Amasa dɛ xaben suxu a yiifanna ra alo a yi a sunbuma nɛn.

<sup>10</sup> Silanfanna naxan yi sɔtɔxi Yowaba kɔmɛnna ma, Amasa mi a yengi lu na xɔn ma. Yowaba yi a sɔxɔn a kuini na ra. Amasa fudi lutine yi sa bɔxɔni, Yowaba mi fa a yɛɛ firinden sin a ma, a yi faxa. Yowaba nun a tada Abisayi yi keli Seeba xili ma, Bikiri a dii xɛmɛna.

<sup>11</sup> Yowabaa sofa keden yi lu tixi Amasa binbin dɛxɔn, a naxa, “Ndee Yowaba nun Dawuda a fe yi? Ne xa bira Yowaba fɔxɔ ra.”

<sup>12</sup> Na waxatini, Amasa bata yi a makutukutu a wunli kira tagini. Sofaan yi a rakarasi, a yi a to birin tixi na. Nayi, a yi Amasa binbin ba kiraan xon, a sa a sa xeen ma, a dugin so a xun na.

<sup>13</sup> A to a ba kiraan xon, birin yi bira Yowaba foxo ra, alogo e xa siga Bikiri a dii xemen Seeba xili ma.

### *Seeba raxanna*

<sup>14</sup> Yowaba yi Isirayila bomsenne yamanan birin yigidi a sa Abeli-Beti-Maka taan li. Berimi kaane birin yi e malan, e bira a foxo ra.

<sup>15</sup> Yowaba nun a ganla yi Abeli-Beti-Maka taan yenge, bayo Seeba yi na nin, e yi gbingbinna nde rate taan yinna xon. E yi lu yinna dinje alogo a xa bira.

<sup>16</sup> Naxalan xaxilimana nde yi na taani, na yi gbelegbele, a naxa, “N bata e mafan! E tuli mati! E tuli mati! E a fala Yowaba xa a xa fa han be, n waxi falan ti feni a xa.”

<sup>17</sup> Yowaba yi a maso, naxanla yi a maxodin, a naxa, “Yowaba nan i tan na ba?” A yi a yabi, a naxa, “On, n tan nan yati a ra.” Naxanla yi a fala a xa, a naxa, “Nba, i tuli mati n fala xuiin na.” Yowaba yi a yabi, a naxa, “N tuli matixi.”

<sup>18</sup> Nayi, naxanla yi a fala, a naxa, “A foloni, muxune yi darixi a fale nen, e naxa, ‘En maxodinna ti Abeli taani, en hayun fanma nen.’”

<sup>19</sup> Nxo taan taa boje xunbelixine nun taa tinxinxine nan ye Isirayila yi, koni i tan waxi na taan kala feen nin Isirayila yi, naxan findixi munanfan taa gbeen na Isirayila yi. Nanfera naxan Alatala gbeen na, i waxi na kala feni?”

<sup>20</sup> Yowaba yi a yabi, a naxa, “N ma miriyaan makuya na ra, sese kala fe mi n kui, hanma n yi sena nde raxori.

<sup>21</sup> Na fe mi a ra mumu! Koni, xemena nde be, naxan sa kelixi Efirami geya yireni, a xili Seeba, Bikiri a dii xemena. Na bata murute Manga Dawuda xili ma. E a keden peen yiiba n xa. Nayi, n ganla bama nen taan de ra.” Naxanla yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Awa, nxu a xunna wolima i ma nen yinna fari ma.”

<sup>22</sup> Naxanla yi sa falan ti taan muxune birin xa a xaxilimayani, e yi Bikiri a dii xemen Seeba xunna bolon a de, e yi a woli Yowaba ma. Yowaba yi xotaan fe, sofane yi e masiga taan na, birin yi siga e konne yi. Nayi, Yowaba yi xete Yerusalen yi mangan fema.

### *Dawudaa kuntigine fe*

<sup>23</sup> Yowaba yi Isirayila ganle birin yamarima nen Isirayila yi. Benaya, Yehoyadaa dii xemen nan yi Keretine nun Peltine xun na.

<sup>24</sup> Adoran nan yi karahan wanle xunna ra, e nun Yosafati, Axiludu a dii xemen nan yi mangana yenla ra.

<sup>25</sup> Sebeli tiin nan yi Sewa tan na. Saraxaraliin nan yi Sadaki nun Abiyatari ra.

<sup>26</sup> Dawudaa saraxaralina nde nan yi Ira fan na, naxan yi kelixi Yayiri xabilani.

## 21

### *Jee saxan kamena fe*

<sup>1</sup> Dawudaa mangayaan waxatini, jee saxan kamen yi so. Dawuda yi Alatala maxodin. Ala yi a yabi, a naxa, “Na ligaxi Sali nun a denbayana muxu faxan nan ma fe ra, e to Gabayon kaane faxesa.”

<sup>2</sup> Mangan yi Gabayon kaane xili alogo a xa falan ti e xa. Isirayila bomsenna muxu mi yi Gabayon kaane ra, koni Amorine muxu donxene nan yi e ra.

Isirayila kaane bata yi e niin nakisin layirin tongo e xa. Koni hali na, Söli yi kataxi e faxa feen na bayo Isirayila nun Yuda yεε rasigan xɔnla yi a ma.

<sup>3</sup> Dawuda yi Gabayon kaane maxɔdin, a naxa, “N xa nanse liga ε xa? Kalan naxan tixi ε nɔε na yitɔnjε di alogo ε xa duba Alatalaa yamaan xa?”

<sup>4</sup> Gabayon kaane yi a yabi, e naxa, “Yengen naxan nxu nun Söli nun a denbayaan tagi, gbetin xa mi na yitɔnma, hanma xεmana. Anu, a mi lan nxu yi muxun faxa Isirayila yi.” Nayi, mangan yi a fala, a naxa, “Naxan xɔli ε ma, ε na fala n xa, n xa na liga ε xa.”

<sup>5</sup> E yi mangan yabi, e naxa, “Bayo xεmeni ito yi waxi nxu halagi feni, a bata yi a nata nun, a xa nxu halagi, a yi nxu raxɔri Isirayila bɔxɔn ma.

<sup>6</sup> Nayi, ε a bɔnsɔnna muxu solofere so nxu yii, nxu xa e singan Alatala yetagi Gabayon taani, Söli yi dɔxi taan naxan yi, Alatala mangan naxan sugandixi.” Mangan yi a fala e xa, a naxa, “N na a soma ε yii nen.”

<sup>7</sup> Mangan yi Mefiboseti ratanga, Yonatan ma dii xεmena, Söli maman-denna, bayo Dawuda bata yi layirin xidi e nun Yonatan tagi Alatala xinli.

<sup>8</sup> Koni, mangan yi Ayaa dii tɛmen Risipaa dii firinne, Aramoni nun Mefiboseti tongo, a naxanye bari Söli ma. A mɔn yi Söli a dii tɛmen Mikali a dii xεmε suulunne tongo, a naxanye bari Barasilayi a diina Adiriyeli ma, Abeli-Mehola kaana.

<sup>9</sup> E yi e so Gabayon kaane yii, ne yi e singan गयाan fari Alatala yetagi. Na muxu soloferene birin yi faxa sanja ma kedenni. E e faxa funde xaba lɔxɔ singen nin.

<sup>10</sup> Risipa, Ayaa dii tɛmen yi benbenla tongo, a yi a sa fanyen ma a yete xa. Keli se xaban fɔlɔn ma han tule igen yi bira bɔxɔni, a xɔline kedima yanyin na, a subene kedi kɔεεn na alogo e nama dɔxɔ e binbine ma.

<sup>11</sup> Risipa, Ayaa dii tɛmena, Söli a konyi jaxanla naxan naba, e sa na fala Dawuda xa.

<sup>12</sup> Nayi, Dawuda yi sa Söli nun a dii xεmen Yonatan xɔnne maxili Yabesi kaane ra Galadi yamanani, naxanye bata yi e ba e funfuni Beti-San yi, Filisistine e singan denaxan yi e Söli nɔ waxatin naxan yi Gilibowa yi.

<sup>13</sup> Dawuda yi Söli nun Yonatan xɔnne tongo Yabesi yi. Muxu soloferen naxanye singan, e yi ne fan xɔnne malan.

<sup>14</sup> E sa Söli nun a dii xεmen Yonatan xɔnne maluxun Bunyamin yamanani Sela yi, Kisu gaburun na, Söli fafe. Mangan yamarin naxanye birin fi, e yi ne birin liga. Na xanbi ra, Ala yi hinan yamanan na.

### *Yengen Filisistine xili ma Taruxune Singen 20.4-8*

<sup>15</sup> Filisistine mɔn yi Isirayila yenge. Dawuda nun a walikene yi godo, e yi Filisistine yenge. Xadanna yi so Dawuda fatini.

<sup>16</sup> Isebi-Benobi, Refa\* yixetena nde yi a nata a xa Dawuda faxa. Silanfan nenɛn yi singanxi a tagi xidin na e nun sulan yi tanban naxan jɔε ra naxan binyan yi dangue kilo saxan na.

<sup>17</sup> Koni, Abisayi, Seruyaa dii xεmen yi fa Manga Dawuda mali, a na Filisitin faxa. Nayi, Dawudaa muxune yi e kɔlɔ, e naxa, “I mi fa sigama nxu fɔxɔ ra yengenɛ, alogo mangayaan nama ba Isirayila yi.”

<sup>18</sup> Na xanbi ra, yengen mɔn yi keli Gobi yi Filisistine xili ma. Nayi, Xusa kaan Sibekayi yi Safi faxa, Refa yixetena nde nan yi na ra.

\* **21:16:** yi findixi muxu kuyene bɔnsɔnna benban nan na.

<sup>19</sup> Yenge gbete mon yi keli Gobi taani Filisitine xili ma. Betelemei kaan Yari a diina Elexanan yi Gati kaan Goliyati faxa, naxan ma tanba yi gbo alo gbindonna.

<sup>20</sup> Yenge gbete mon yi keli Gati taani. Menni, xeme kuyena nde yi na, naxan yii soli sennin nun san soli sennin kan yi a ra, e birin malanxina maxoien nun naanin. Refa yixeten nan yi na fan na.

<sup>21</sup> A yi Isirayila kaane konbi. Dawuda tada Simeyaa dii xemen Yonatan yi a faxa.

<sup>22</sup> Na sofa naaninna naxanye yi kelixi Gati taani Refa bomsanni, Dawuda nun a sofane yi ne birin faxa.

## 22

<sup>1</sup> Dawuda betini ito ba Alatala nan xa, Ala to a ba a yaxune birin yii e nun Sali yii.

<sup>2</sup> A yi a fala, a naxa,  
Alatala nan n ma fanyen na,  
n ma yinna, n natanga muxuna.

<sup>3</sup> N ma Ala nan n ma geme gbeen na,  
n na n luxunma naxan kui.  
A tan nan n ye masansan wure lefaan na,  
e nun marakisi tiina  
naxan luxi

alo n ma faran makantanxina,  
n nakisidena.  
A tan nan n xunbama gbaloni.

<sup>4</sup> Tantunna Alatala xa!  
N na a xili,

a yi n nakisi n yaxune ma.

<sup>5</sup> Sayaan bata yi a xunfanna radin n xunna ma  
alo foxo igena,  
a yi n magaxuma  
alo baan xaxexina.

<sup>6</sup> Sayaan bata yi n nabilin a yoloxonne ra.  
A a lutine rati n yee ra.

<sup>7</sup> N ma toroni,  
n na Alatala xili nen,  
n yi n xui ramini n ma Ala ma.  
A yi n xuiin me a Batu Banxini,  
a yi a tuli mati n gbelegbele xuiin na.

<sup>8</sup> Nanara, boxon yi maxa.  
Kuyen bun tiine yi yigisan,  
e xuruxurun Ala xolon bun.

<sup>9</sup> Tutun yi mini a xeni.  
Halagi ti tee degen nun tee wolonne yi mini a de.

<sup>10</sup> Ala yi kuyen nafulunye ayi  
alo kalimona, a yi godo,  
kunda yidimixina a sanne bun.

<sup>11</sup> A te maleka gubugubu kanna fari,  
a tungan xulen,  
a siga foyeni.

<sup>12</sup> A yi a luxun dimini,

naxan nabilinxi kunda gbeen na,  
a yi yidimixi alo ige tilinxina.

<sup>13</sup> Kenen gbeen yi minima a yeε ra,  
teε degen yi minima naxan yi.

<sup>14</sup> Alatala yi a kuye sarinna xuiin namini kore,  
Kore Xonna Ala xuiin yi me.

<sup>15</sup> A yi a xalimakunle woli a yaxune ma,  
a yi e raxuya ayi.  
A yi galanna ragodo e ma,  
e birin yi e gi.

<sup>16</sup> Alatala to a konko e ma,  
a xolon to keli alo foye gbeena,  
foxo igen xonna yi mini kenenni  
boxon bunna yi to.

<sup>17</sup> Ala yi a yiini bandun keli kore,  
a n suxu,  
a yi n ba igen tilinxi yireni.

<sup>18</sup> A yi n xunba n yaxu senbεmane ma,  
e nun n yenge faan naxanye yi maxodoxo n xa.

<sup>19</sup> E n yenge nen,  
n yi toroxi waxatin naxan yi,  
koni Alatala yi n mali.

<sup>20</sup> A n ba nen gbaloni,  
a yi n xoroya,  
a yi n nakisi  
bayo n nafan a ma.

<sup>21</sup> Alatala yi n kontonna fi n ma  
bayo n bata tinxinje ayi a yeε ra yi,  
a n kontonna fi n ma  
lan n yiine sarijanna ma.

<sup>22</sup> Bayo n bata lu Alatalaa kirane xon ma,  
n mi n makuyaxi n ma Ala ra  
alo muxu jaxine.

<sup>23</sup> N bata a sariyane birin suxu,  
n mi tondixi a tonne suxe.

<sup>24</sup> N bata n yetε ratanga haken ma,  
fe yo mi n na a yeε ra yi.

<sup>25</sup> Nanara, Alatala yi n kontonna fi n ma,  
bayo n bata tinxinje ayi a yeε ra yi,  
n yiine sarijanxi a yeε ra yi.

<sup>26</sup> Naxan na tinxinje ayi,  
i ya tinxinyaan yitama nen na ra.  
Fe mi naxan na,  
i ya fetareyaan yitama nen na ra.

<sup>27</sup> Naxan na sarijanje ayi,  
i ya sarijanna yitama nen na ra.  
Koni naxan yidoxi,  
i na suxu kiin kolon.

28 Bayo i tan nan yiigelitōne rakisima,  
i mōn yi wasodene fe ragodo.

29 Alatala, i tan nan n ma kēnēnna ra.  
I tan nan n ma dimini yalanma, Alatala.

30 En birin nēma a ra,  
n ganla yēngēma nēn,  
nxu nun n ma Ala nēma a ra,  
n tunganma nēn yinna xun ma.

31 Alaa kirane kamalixi feu!  
Alatalaa falane tinxin.  
Naxanye na e luxun a yi,  
a ne kantanma nēn  
alo yē masansan wure lefana e yēē ma.

32 Nde gbēte Ala ra,  
ba Alatala ra?  
Nde en ma fanyen xōdēxēn na,  
ba en ma Ala ra?

33 Ala nan n makantanma fangani,  
a tan nan kira kamalixin yitama n na.

34 A tan nan n naxulunma ayi mafurēn  
alo wondene,  
a n nate geyane fari.

35 A bata n maxaran yēngēn ma,  
nanara n nōxi sulan xali xōdēxēn bandunje.

36 I bata n nakisi  
alo wure lefa yē masansanna,  
i ya fanna n sēnbēn gboma ayi.

37 I bata kira gbeeni tōn n xa  
alogo n nama bira.

38 N bata bira n yaxune fōxō ra,  
n yi e halagi.

N mi tinxī xēte e fōxō ra  
fō n na e raxōri.

39 N na e raxōri nēn,  
n yi e yibutuxun,  
e mi fa kelima sōnōn,  
e yi bira n sanna bun ma.

40 I sēnbēn soma n yii yēngē so feen nan na,  
i n yaxune xinbi sin n bun ma.

41 I n yaxune ragima n yēē ra,  
naxanye yi n naxuxi,  
n ne halagi.

42 E gbelegbelema malina fe ra,  
koni e mi marakisima yo sōtōma,  
E Alatala xilima,  
koni a mi e yabima.

43 N na e yilunburunma nēn  
alo gbangbanna,  
foyen sigama naxan na.  
N na e yibōma nēn,

n yi e yibodon  
alo bendena kiraan xon.

<sup>44</sup> I n natangama yama murutixin ma,  
i yi n findi siyane xunna ra.  
N mi muxun naxanye kolon,  
n non sotoma ne xun na.

<sup>45</sup> Xone ne n matoxoma,  
n nen fa falan ti tun,  
e bata n xuiin suxu.

<sup>46</sup> E yii xudi tuma ayi,  
e fa xuruxurunje,  
sa keli e yinne kui.

<sup>47</sup> Alatala na!  
Tantunna xa fi n natangamaan ma!  
N nakisimana Ala xa batu!

<sup>48</sup> Ala nan n gbejoxo tiin na,  
naxan siyane sama n ma non bun ma.

<sup>49</sup> A n natangama n yaxune ma.  
I xunnayerenna fima n ma  
n yaxune xun na,  
i yi n ba gbalotone yii.

<sup>50</sup> Nanara, n na i tantunma siyane tagi.  
Alatala, n yi i xinla binya betini.

<sup>51</sup> A no gbeene fima nen a mangan ma.  
A yi a hinanna yita a muxu sugandixin na,  
Dawuda nun a yixetene han habadan.

## 23

### *Dawudaa fala donxene*

<sup>1</sup> Dawudaa fala donxene nan itoe ra.  
Dawudaa falane ni itoe ra,  
Yese a dii xemena,  
xeme tide kan gbeena falane,  
Yaxubaa Ala naxan masusanxi  
mangayaan xili yi,  
e nun Isirayilaa beti ba fajina.

<sup>2</sup> “Alatalaa Nii Sarijanxin falan tixi  
n tan nan xon,  
a falan soma n tan nan de.

<sup>3</sup> Isirayilaa Ala bata falan ti,  
Ala, Isirayila kantan fanyen bata a fala n xa, a naxa,  
‘Mangan naxan na lu muxune xun na tinxinni,  
Ala yeragaxuni,

<sup>4</sup> na kanna luxi nen  
alo xotonna kenenna,  
sogen na te xotanni  
kunda yo mi na,  
fata a wuyenna ra,



sansine minima nɛn bɔxɔn ma tulen fa xanbini.’

<sup>5</sup> A mato, Ala naxan nabaxi n ma denbayaan xa, a bata habadan layirin xidi n xa, a naxan xidixi sariyane xɔn naxanye a makantanma.

Yɛyɛ a xunnayerenna fima n ma, a yi n ma fe ragidixine rakamali.

<sup>6</sup> Koni fuyantenne birin luxi nɛn, alo wudi ɲali kanna naxan nawolima ayi, muxu yo mi e tongɛ a yiin na.

<sup>7</sup> Muxun naxan nɛma a yiin dinɲɛ e ra, na kanna wuren nan nawalima hanma tanba wudi daxina, e birin yi gan, e halagi sa!”

*Dawudaa sofa wɛkilɛxine fe Taruxune Singen 11.10-47*

<sup>8</sup> Dawudaa sofa wɛkilɛxine xinle ni itoe ra: Yosebi-Basebeti Takemɔni kaana, a yi Dawuda kantan muxu sofa fajine nan yɛ. A mɔn yi xili Adino Esini kaana, a tan nan muxu kɛmɛ solomasɛɛɛ faxa tanban na yɛngɛ kedenni.

<sup>9</sup> A firinden findi Axoxi xabilan muxuna nde Dodo a diina Eleyasari nan na. A yi sofa wɛkilɛxi saxanne yɛ Dawuda fɔxɔ ra, naxanye e de ɲaxu Filisitine ma naxanye yi malanxi yɛngɛ so xinla ma. Isirayila sofa ganla yi xɛtɛ xanbin na geyane fari,

<sup>10</sup> koni Eleyasari a sɔbɛ so nɛn, a lu Filisitine faxɛ han xadanna yi xiin naso a yiini silanfanna fɛɛn ma. Na lɔxɔni, Alatala yi xunnayeren gbeen fi Isirayila ma. Sofaan bonne yi faxi faxa muxune seene nan tun tongodeyi Eleyasari fɔxɔ ra.

<sup>11</sup> Harara kaana Xage a dii xɛmɛn Sama fan yi na. Filisitine bata yi e malan Lehi yi, toge xɛɛna nde ma. Isirayila sofa ganla yi e gi Filisitine bun ma.

<sup>12</sup> Koni, Sama yi lu tixi xɛɛn tagi, a yi xɛtɛ a Filisitine yɛngɛ. Alatala yi xunnayeren gbeen fi Isirayila ma.

<sup>13</sup> Lɔxɔna nde, murutu xaba waxatini, kuntigi tonge saxanne muxu saxan yi godo Dawuda fema Adulan faranna ra. Filisiti ganla yi malanxi Refa lanbanni waxatin naxan yi.

<sup>14</sup> Dawuda yi a yire makantanxi fajini waxatin naxan yi, Filisiti ganla nde yi Betɛlemi yi.

<sup>15</sup> Dawuda yi a waxɔn feen fala, a naxa, “Ige ramara yinla naxan Betɛlemi so dɛɛn na, nde nɔɛ fɛ na igen na, a fa a so n yii, n yi n min?”

<sup>16</sup> Nayi, na sofa wɛkilɛxi saxanne yi so fanganani Filisitine daaxadeni. E sa igen ba ige ramara yinla ra Betɛlemi so dɛɛn na. E yi a xali Dawuda xɔn, koni mangan yi tondi a minɲɛ, a yi a bɔxɔn saraxan na Alatala yetagi.

<sup>17</sup> A yi a fala, a naxa, “Alatala, gbalon na a ra n xa, xa n igeni ito min. A luxi nɛn alo muxune wunla, naxanye sigaxi igeni ito badeni, e lu sayaan de!” Nayi, a tondi a minɲɛ. Na sofa wɛkilɛxi gbee saxanne na nan liga.

<sup>18</sup> Abisayi, Yowaba tada, Seruyaa dii xɛmɛn yi Dawuda makantan sofa kɛndɛne nan yɛ. A tan nan muxu kɛmɛ saxanna faxa a tanban na lɔxɔ kedenni. A fan yi xinla sɔtɔ alo na muxu saxanne.

<sup>19</sup> A xunnayeren gbeen sɔtɔ nɛn dangu bonne ra. A yi findi muxu saxanne kuntigin na, koni a mi yi e ye.

<sup>20</sup> Bɛnaya, Kabaseeli kaana, Yehoyadaa dii xɛmɛna, sofa wɛkilɛxi gbee nan yi na ra, naxan kabanako fe wali wuyaxi kɛ. A tan nan Moyaba sofa wɛkilɛxi firinne faxa. Lɔxɔna nde, xunbeli gbeen yi godon waxatin naxan yi, a tan nan mɔn godo ige ramara yinla ra, a yi yatan faxa.

<sup>21</sup> A tan nan mɔn Misiran sofa gbee magaxuxina nde faxa, tanban yi naxan yii. Bɛnaya yi godo a fɔxɔ ra gbengbetenna ra a yii, a yi a tanban ba a yii, a yi a faxa a ra.

<sup>22</sup> Bɛnaya, Yehoyadaa dii xɛmɛn na nan liga. A yi xinla sɔtɔ alo sofa wɛkilɛxi saxan singene.

<sup>23</sup> A yi binye gbeen sɔtɔ dangu sofa tonge saxanne ra, koni a mi yi sofa muxu saxan singene ye. Dawuda yi a findi a kantan muxu sofa tonge saxanne kuntigin na.

<sup>24</sup> Muxuni itoe fan yi na muxu tonge saxan ganla ye:

Asaheli, Yowaba tada,

Elexanan, Dodo Betɛlɛmi kaana dii xɛmɛna,

<sup>25</sup> Sama nun Elika, Harodi kaane,

<sup>26</sup> Xɛlɛsi, Paliti kaana,

Ikɛsi a dii xɛmɛna Ira, Tekowa kaana,

<sup>27</sup> Abiyeseri, Anatɔti kaana,

Mebunnayi, Xusa kaana,

<sup>28</sup> Salamɔn, Axoxi xabilan muxuna,

Maharayi Netofa kaana,

<sup>29</sup> Xɛlɛbi, Banaha Netofa kaana dii xɛmɛna,

Itayi, Bunyamin kaana keli Gibeya yi, Ribayi a dii xɛmɛna,

<sup>30</sup> Bɛnaya, Piraton kaana,

Hidayi, keli Gaasa baa yireni,

<sup>31</sup> Abi-Alabon, Aruba kaana,

Asamawɛti, Baxurin kaana,

<sup>32</sup> Eliyaba, Saalabon kaana,

Yasen ma diina nde, Yonatan,

<sup>33</sup> Sama, Harara kaana,

Axiyama, Sarari Harara kaana dii xɛmɛna,

<sup>34</sup> Elifeleti, Axasibayi a dii xɛmɛna,

Maka taa kaana nde mamandenna,

Eliyami, Giloha kaana Axitofeli a dii xɛmɛna,

<sup>35</sup> Xesirayi, Karemele kaana,

Paarayi, Araba kaana,

<sup>36</sup> Yigali, Natan Soba kaana dii xɛmɛna,

Bani, Gadi bɔnsɔnna muxuna nde,

<sup>37</sup> Amonin Selɛki nun

Beroti kaan Naxarayi,

naxan yi Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba a yɛngɛ so seene maxalima nun

<sup>38</sup> Ira nun Garebi, Yitiri xabilan muxune,

<sup>39</sup> e nun Yuriya, Xiti kaana.

E birin malanxina muxu tonge saxan e nun solofere.

<sup>1</sup> Alatala mən yi xəlɔ Isirayila kaane ma. A yi Dawuda radin e xili ma, a yi a fala, a naxa, “Siga, Isirayila nun Yuda muxune yate.”

<sup>2</sup> Nayi, mangan yi a fala sofa kuntigin Yowaba xa, naxan yi a fəma, a naxa, “Sa Isirayila bəxən birin yisiga keli Dan ma han sa dəxə Bəriseba ra. Yamaan xa yate, bayo n waxi muxune yaten kolon feni.”

<sup>3</sup> Yowaba yi mangan yabi, a naxa, “Mangana, Alatala i ya Ala xa yamaan nawuya ayi dəxəde kəme, n kanna yəne yi a to. Koni nanfera, n kanna, i waxi na liga feni?”

<sup>4</sup> Koni mangan yi kankan a yamarin ma dangu Yowaba nun kuntigi gbeene gbeen na, e yi mini, e yi Isirayila yamaan yate.

<sup>5</sup> E yi Yurudən baan gidi, e sa a fəɔ Aroyeri taan ma e nun taan naxan baan de, dangu Gadi yi, siga Yaasəri binni.

<sup>6</sup> E siga Galadi yamanan nun Kadesi yi Xiti yamanani. E siga Dan yi e nun Sidən nabilinne.

<sup>7</sup> E siga Tire taa rakantanxini, e nun Xiwine nun Kanan kaane taane birin yi. E sa a rəjan Yuda yiifari fəxən ma Bəriseba yi.

<sup>8</sup> E yi yamanan birin yisiga na kiini, kike solomanaanin xi məxəne, e sa Yerusalən li.

<sup>9</sup> Yowaba yi yamaan yaten xasabin so mangan yii: Xəme wuli kəme solomasəxe yi Isirayila yi naxanye yi nəe yengen soe, wuli kəme suulun Yuda yi.

### *Dawudaa yulubin yi saran a ra*

<sup>10</sup> Dawuda bənen yi rəjaxu a ma a yelin xanbini yamaan yate. Dawuda yi a fala Alatala xa, a naxa, “N yulubi gbeen nan ligaxi ito ra. Iki, n bata i mayandi, i xa dija n tan, i ya walikəen yulubin ma. N bata xaxilitareyaan liga.”

<sup>11</sup> Alatala yi falan ti Dawuda kawandi muxun Nabi Gadi xa, a naxa,

<sup>12</sup> “Siga Dawuda fəma, i sa a fala a xa, i naxa, ‘Alatala naxa iki: N bata tərə saxan nagidi i ma, keden sugandi. I na naxan sugandi, n na nan ligama i ra.’”

<sup>13</sup> Gadi yi fa Dawuda konni, a fa ito fala a xa, a naxa, “Nəe solofere kamən xa so i ya yamanani ba, hanma i yi i gi i yaxune yəe ra kike saxan, hanma xi saxan furen yi so i ya yamanani? I miri, i yi a fala n xa n lan n xa sa naxan fala Ala xa naxan n xəxi.”

<sup>14</sup> Dawuda yi a yabi, a naxa, “N səxələ gbeeni, koni n wəkilexi n lu Alatalaa sagoni, benun n xa lu muxune sagoni, bayo Alatala kininkinin.”

<sup>15</sup> Alatala yi furen nafa Isirayila yi keli na xətənnə ma han waxati fixina, keli Dan ma han sa dəxə Bəriseba ra. Muxu wuli tonge solofere yi faxa yamanani.

<sup>16</sup> Malekan yi a yiini bandun Yerusalən xun ma alogo a xa a kala, Alatala yi sunu na tərəna a fe ra, maleka kala tiin naxan yi tixi yamaan tagi, a yi a fala na xa, a naxa, “A bata radangu ayi. I yiin naxete fa.” Alatalaa malekan yi Arawuna Yəbusu kaana xəen lonna nan dəxən.

<sup>17</sup> Malekan naxan yi yamaan naxərima, Dawuda na to waxatin naxan yi, a yi a fala Alatala xa, a naxa, “N tan nan yulubin ligaxi. N tan nan kalan tixi, koni yamani ito nanse ligaxi? Nayi, i yiin xa lu yitexi n tan nun n ma denbayaan nan xili ma.”

### *Dawuda yi saraxa ganden nafala*

<sup>18</sup> Na ləxə kedenni, Gadi yi fa Dawuda fəma, a yi a fala a xa, a naxa, “Siga Yəbusu kaana Arawunaa murutu lonna ma, i sa saraxa gandena nde rafala mənni Alatala xa.”

<sup>19</sup> Gadi a falan ma, Dawuda yi siga menni alo Alatala a yamari a ma kii naxan yi.

<sup>20</sup> Arawuna yi mangan nun a walikεεn to fε a ma, nayi Arawuna yi mini, a yi a xinbi sin mangan bun ma, a yetagin yi lan bɔxɔn ma.

<sup>21</sup> Arawuna yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera, n kanna, mangan fama a walikεεn fεma?” Dawuda yi a yabi, a naxa, “N bata fa alogo n xa i ya xεεn lonna sara i ma, n yi saraxa ganden nafala Alatala xa alogo furen xa masiga yamaan na.”

<sup>22</sup> Arawuna yi a fala Dawuda xa, a naxa, “Naxan birin nafa n i ma, na tongo, i yi a fi Ala ma. A mato, jingeni itoe finde nεn saraxa gan daxine ra, jingen xεε ra bɔnbɔ seni itoe nun xun xidi wudin yi findi yegen na.

<sup>23</sup> Mangana, n bata a birin so i yii. Alatala, i ya Ala xa tin i ya saraxan na.”

<sup>24</sup> Koni, mangan yi a fala Arawuna xa, a naxa, “I nama sese fi n ma. N waxi nεn i xa a mati n ma. N mi saraxa gan daxi fixine bama Alatala xa n ma Ala.” Dawuda yi xεεn lonna nun jingene sara gbeti gbanan tonge suulun na.

<sup>25</sup> Dawuda yi saraxa ganden nafala menni Alatala xa, a saraxa gan daxine nun bɔɔε xunbeli saraxane ba. Nayi, Alatala yi dija yamaan ma, furen yi masiga Isirayila yamaan na.

## **Mangane Singena Sulemani a Fe Taruxuna**

Kitabun yire firinna naxanye xili “Mangane,” ne Isirayila mangane nan ma fe falama. Mangane Singen Sulemani a mangayaan taruxun nan yɛbama, Dawudaa dii xɛmɛna, e nun manga singen naxanye fa a faxa xanbini.

Dawuda fori waxatin naxan yi, a mi yi fa mangayaan feene nɔɛ, a dii xɛmɛ firin yi keli alogo e xa ti a jɔxɔni. Dɔnxɛn na, Sulemani nan findi mangan na. A mangayaan wali kɛnden findi Ala Batu Banxin nun manga banxin ti feen nan na. Koni a fe findima sunun nan na dɔnxɛn na bayo, a a dunɔɔra rajanma tinxintareyaan nun suxure batun nin. Ala yi tin Isirayila yamanan xa yitaxun dɔxɔ firin. Yamanan sogeteden kɔmɛn fɔxɔn bɔnsɔnne mi tin Sulemani a dii xɛmɛna mangayaan ma, e yi manga gbɛtɛ dɔxɔ. Na feen xanbi ra, han jɛɛ kɛmɛ firin jɔxɔn, mangaya firin nan lu Isirayila bɔxɔni e naxanye xili sa Yuda nun Isirayila. Waxatina nde, e lanxi, waxatina nde e yɛngeni.

Kitabun yireni ito a yitama en na nɛn mangan lan a xa tinxiɲɛ ayi Ala yɛɛ ra yi kii naxan yi. Na tinxinna findixi herin nan na yamaan xa, anu Ala xuiin suxutareyaan nun suxure batun tan yamanan kalama nɛn, a yi gbalon naso a yi. Kitabun yireni ito kui, nabi wuyaxi mangane rakolonma Alaa sariyane ma. Naxan senbɛn gbo e birin xa, na findi Eli nan na.

### *Dawudaa foriyana*

<sup>1</sup> Manga Dawuda bata yi fori, a mi yi fa nɔɛ a fatini wolonɲɛ hali dugin felenxi a ma.

<sup>2</sup> A walikene yi a fala a xa, e naxa, “Sungutun nasɔlɔnxina nde xa fen i tan xa, nxu kanna, mangana. A luma nɛn i fɛma, a yi a yengi dɔxɔ i xɔn, a yi a sa i fɛma. Nayi, i yi i fatini wolon!”

<sup>3</sup> E yi e yɛɛ rakɔɲin Isirayila yamanan birin yi, e dii tɛmɛ tofajina nde to, naxan yi xili Abisagi, Sunami kaana. E fa na ra mangan fɛma.

<sup>4</sup> Na sungutunna yi tofan han, a yi mangan dandanma, a yi walima a xa, koni e nun mangan mi kafu mumɛ.

### *Adoniya yi wa mangayaan xɔn*

<sup>5</sup> Nayi, Adoniya, Xagiti a dii xɛmɛn naxan sɔtɔxi Dawuda xa, na yi falan ti fɔlɔ, a naxa, “N tan nan findima mangan na!” A yi wontorona nde nun soo ragine nun muxu tonge suulun fen naxanye yi e gima a yɛɛ ra.

<sup>6</sup> Xabu a da han to a fafe munma yi a yɛ gidi na feen ma fa fala ito ligaxi nanfera? Adoniya fan yi tofan han, Abisalomi raburunna nan yi a ra nun.

<sup>7</sup> Adoniya nun Seruyaa dii xɛmɛn Yowaba nun saraxaralina Abiyatari yi falan ti, e yi Adoniya mali.

<sup>8</sup> Koni, saraxaraliin Sadɔki nun Bɛnaya, Yehoyadaa dii xɛmɛn nun Nabi Natan nun Simeyi nun Reyi nun Dawudaa sofa wɛkilɛxine sese mi yi Adoniya fari.

<sup>9</sup> Adoniya yi yɛxɛene nun jɛngene nun jɛnge dii raturaxine ba saraxan na gɛmɛ salaxunxin fɛma En-Rogeli dɛxɔn, a yi a tada nun a xunɔne birin xili, mangana dii xɛmɛne, e nun Yuda xɛmɛn naxanye birin yi walima mangan xa.

<sup>10</sup> Koni, a mi Nabi Natan nun Benaya nun sofa wekilexine xili, e nun a xunyen Sulemani.

*Natan nun Batiseba yi Dawuda mafan Sulemani a fe ra*

<sup>11</sup> Nayi, Natan yi a fala Sulemani nga Batiseba xa, a naxa, “I mi a mexi ba, a Xagiti a dii xemen Adoniya bata findi mangan na, hali en kanna Dawuda mi a kolon?”

<sup>12</sup> Iki, n bata i mafan, tin n xa i kawandi, alogo i xa i yete rakisi e nun i ya dii xemen Sulemani.

<sup>13</sup> Siga, i sa so Dawuda konni. I yi a fala a xa, i naxa, ‘N kanna, mangana, i mi yi i kolon n xa ba, a i ya dii xemen Sulemani nan findima mangan na i joxoni? Nanfera Adoniya bata findi mangan na?’

<sup>14</sup> I mon nema falan tiye mangan xa waxatin naxan yi, n fan yi so, n ni i ya falan senbe so.”

<sup>15</sup> Batiseba yi siga mangan konni. Mangan yi saxi a xi banxin kui, bayo a bata yi fori han. Abisagi, Sunami kaan nan yi walima mangan xa.

<sup>16</sup> Batiseba yi a xinbi sin mangan yetagi. Mangan yi a maxodin, a naxa, “I waxi nanse xon ma?”

<sup>17</sup> A yi a yabi, a naxa, “N kanna, i i kolon nen Alatala yi, i ya Ala, i ya walike jaxanla xa, fa fala a n ma dii xemen Sulemani nan findima mangan na i tan joxoni, a doxoma nen manga gbedeni.

<sup>18</sup> Koni, Adoniya nan fa mangan na. Anu, n kanna, i tan mangan yeteen mi na kolon.

<sup>19</sup> A bata turane nun jinge dii raturaxine nun yexee wuyaxi ba saraxan na, a yi mangana dii xemene birin xili, e nun saraxaralina Abiyatari nun sofa kuntigin Yowaba, koni a mi i ya walikeen Sulemani tan xilixi.

<sup>20</sup> Iki, n kanna, mangana, Isirayila birin yeen fa tixi i tan nan na, alogo i xa a fala naxan findima mangan na i tan, n kanna joxoni.

<sup>21</sup> Mangana, i na i sa waxatin naxan yi i benbana fema, n tan nun n ma dii xemen Sulemani suxuma nen alo fe kalane.”

<sup>22</sup> Batiseba mon yi fala tiini mangan xa, Nabi Natan yi so.

<sup>23</sup> E yi a fala mangan xa, e naxa, “Nabi Natan ni i ra.” Natan yi fa mangan fema, a yi a xinbi sin mangan yetagi, a yetagin yi lan boxon ma.

<sup>24</sup> Natan yi a fala mangan xa, a naxa, “N kanna, i tan nan a falaxi ba, a Adoniya xa findi mangan na i joxoni mangayani?”

<sup>25</sup> Bayo, a sigaxi nen to a sa jingene nun jinge dii raturaxine nun yexee wuyaxi ba saraxan na, a yi mangana dii xemene birin xili, e nun sofa kuntigine nun saraxaralina Abiyatari. E sa e dege, e min a yetagi, e naxa, ‘Binyen xa fi Manga Adoniya ma!’

<sup>26</sup> Koni a mi n tan i ya walikeen xilixi, e nun saraxaraliin Sadoki e nun Yehoyadaa dii xemen Benaya e nun Sulemani, i ya walikena.

<sup>27</sup> Mangana, n kanna, i tan nan na ragidixi ba? Nanfera i mi n tan, i ya walikeen nakolonxi na kanna fe ma naxan doxoma i ya mangaya gbedeni i joxoni?”

<sup>28</sup> Nayi, Manga Dawuda yi a yabi, a naxa, “Batiseba xili n xa.” Batiseba yi fa, a fa a xinbi sin mangan yetagi.

<sup>29</sup> Mangan yi a kolon a xa, a naxa, “N bata n kolon habadan Alatala yi, Alatala naxan n malixi, a yi n ba gbaloni.

<sup>30</sup> N nan n kolon Alatala, Isirayilaa Ala yi naxan na, n naxa, ‘N na i ya dii xemen Sulemani nan findima mangan na n joxoni, a doxo n ma mangaya gbedeni.’ N na nan ligan to.”

<sup>31</sup> Batiseba yi a magodo, a yi a xinbi sin mangan yetagi, a yetagin yi lan bəxən ma, a yi a fala, a naxa, “Binyen xa fi n kanna Manga Dawuda ma han habadan.”

*Sulemani a mangayaan yi ragidi  
Taruxune Singen 29.21-25*

<sup>32</sup> Manga Dawuda yi yamarine fi e ma, a naxa, “E saraxaraliin Sadəki nun Nabi Natan nun Yehoyadaa dii xemən Benaya xili.” E yi fa mangan yetagi.

<sup>33</sup> Mangan yi a fala e xa, a naxa, “E n ma muxene tongo, e yi n ma dii xemən Sulemani rate sofanla fari, e siga a ra Gihon tigini.

<sup>34</sup> Menni, saraxaraliin Sadəki nun Nabi Natan yi turen susan a xunna ma alogo a xa findi mangan na Isirayila xun na. E yi xətaan fe, e yi a fala, e naxa, ‘Binyen xa fi Manga Sulemani ma.’

<sup>35</sup> E te a fəxə ra, a xa fa dəxə n ma mangaya gbədeni, a lu n jəxəni. N bata yamarin fi fa fala a xa findi mangan na Isirayila nun Yuda xun na.”

<sup>36</sup> Yehoyadaa dii xemən Benaya yi mangan yabi, a naxa, “Amina! A xa liga alo n kanna, mangana Ala, Alatala a falaxi kii naxan yi!

<sup>37</sup> Amasəto Alatala bata lu n kanna, mangan xən, a xa lu Sulemani xən, a yi a mangayaan nadangu n kanna Dawudaa mangayaan na.”

<sup>38</sup> Nayi, saraxaraliin Sadəki yi siga Nabi Natan fəxə ra, Yehoyadaa dii xemən Benaya nun Keretine nun Peletine yi Sulemani rate Manga Dawudaa sofanla fari, e yi siga a ra Gihon tigini.

<sup>39</sup> Saraxaraliin Sadəki yi ture sa fenna tongo bubu sarijanxini, a yi a susan Sulemani xunna ma. E yi xətaan fe, yamaan birin yi a fala, e naxa, “Binyen xa fi Manga Sulemani ma.”

<sup>40</sup> Yamaan birin yi bira a fəxə ra, e xulenna fema, e lu səwani, bəxən yi xuruxurunma e sənxə sənxən yi.

*Sulemani yi yafə Adoniya ma*

<sup>41</sup> Adoniya nun a muxu xilixin naxanye birin bata yi yelin e dege, ne yi e sənxə xuiin me, Yowaba yi xətaan xui me, a yi maxədinna ti, a naxa, “Nanse sənxə taani?”

<sup>42</sup> A mən yi fala tiini saraxaralina Abiyatari a dii xemən Yonatan yi fa, Adoniya yi a fala a xa, a naxa, “I mafa, bayo xeme kenden nan i ra, i faxi xibaru fajine nan na.”

<sup>43</sup> Yonatan yi Adoniya yabi, a naxa, “En-en de! Manga Dawuda bata Sulemani findi mangan na.

<sup>44</sup> A yi saraxaraliin Sadəki rasiga a fəxə ra e nun Nabi Natan e nun Yehoyadaa dii xemən Benaya nun Keretine nun Peletine, e yi a dəxə mangana sofanla fari.

<sup>45</sup> Saraxaraliin Sadəki nun Nabi Natan bata a xunna masusan, e a findi mangan na Gihon tigini. Na xanbi ra, birin yi te menni səwani, taan yi yimaxa. E na sənxə sənxə xuiin nan mexi.

<sup>46</sup> Sulemani yeteen bata dəxə manga gbədeni.

<sup>47</sup> Mangana walikene bata fa dubadeni nxu kanna Manga Dawuda xa, e naxa, ‘I ya Ala xa Sulemani xinla gbo ayi dangu i xinla ra, a yi a mangayaan dangu i gbeen na!’ Mangan bata yi a xinbi sin a sadeni.

<sup>48</sup> Mangan mən yi a fala, a naxa, ‘N bata barikan bira Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan n jəxə yibirani fixi n ma, a yi tin n yeen yi a to.’ ”

<sup>49</sup> Adoniyaa muxu xilixine birin yi gaxu na falane fe ra, e birin yi keli, e yi siga e danna.

<sup>50</sup> Adoniya yi gaxu Sulemani yεε ra, a fan yi keli, a siga, a sa saraxa ganden fenne suxu.

<sup>51</sup> E fa a fala Sulemani xa, e naxa, “Adoniya bata gaxu Manga Sulemani yεε ra, a sa saraxa ganden fenne suxu, a naxa, ‘Manga Sulemani xa a kolo n xa to fa fala a mi n tan, a walikeen faxama silanfanna ra.’ ”\*

<sup>52</sup> Sulemani yi a fala, a naxa, “Xa a yete findi muxu kenden na, hali a xunsexe keden mi birε baxoni, koni xa fe jaxina nde to a feni, a faxama nen.”

<sup>53</sup> Manga Sulemani yi muxune rasiga a ragododeni saraxa ganden fari. Adoniya yi fa a xinbi sin Manga Sulemani yetagi, Sulemani yi a fala a xa, a naxa, “Siga i konni.”

## 2

### *Dawuda sago dɔnxene*

<sup>1</sup> Dawuda to a kolon a a sayaan waxatin bata yi maso, a yi a yamarine fi a dii xemen Sulemani ma, a naxa,

<sup>2</sup> “N sigamatɔɔn ni i ra birin sigadeni. I wεkile, i findi muxu kenden na!

<sup>3</sup> I yi Alatala, i ya Alaa tɔnne nun a yamarine suxu e nun a kiti saxine nun a maxadi xuine alo a seβexi Musaa sariya kedɔn kui kii naxan yi, alogo i xa nɔɔn sɔto i ya feene birin yi e nun i nεma dede,

<sup>4</sup> alogo Alatala xa a fala xuiin nakamali n xa, a naxan falaxi, a naxa, ‘Xa i ya diine sigan ti jɔxɔ luun nun lannayani n yetagi, e bɔjnen nun e niin birin na, i jɔxɔn mi janje Isirayila mangayani mume!’

<sup>5</sup> I yetena a kolon Seruyaa dii xemen Yowaba feen naxan liga n na, e nun a naxan liga sofa manga firinne ra naxanye yi Isirayila ganle xun na, Abineri, Neri a dii xemen nun Amasa, Yeteri a dii xemena. A yi e faxa, a yi e yenge bɔje xunbenla waxatini, a dugine rafexi e wunla ra.

<sup>6</sup> I a raba i ya xaxilimayani, i mi tinma a xunsexen yi fixa, a faxa bɔje xunbenli.

<sup>7</sup> Hinan Barasilayi Galadi kaana diine ra, e xa findi muxune ra naxanye e degema i ya tabanla ra, amasɔto e fan na sifan liga nen n xa, n yi n gima i tada Abisalomi bun ma waxatin naxan yi.

<sup>8</sup> I nama jinan Simeyi xɔn naxan i fema, Geraa dii xemena, Bunyamin kaan naxan kelixi Baxurin taani. N to n gi lɔxɔn naxan yi Maxanayin taani, a danga jaxine ti nen n xili ma. Koni n xetematɔna, a godo nen n nalandeni Yuruden baan de, n nan n kolo a xa Alatala yi, n naxa, ‘N mi fa i faxama silanfanna ra.’

<sup>9</sup> Koni, iki, i nama a ratɔrɔntaren lu bayo xeme xaxilimaan nan i ra, i a kolon i naxan ligama a ra. Hali a to bata fori, i a faxa, i a halagi.”

### *Dawuda yi faxa*

#### *Taruxun Singen 29.26-30*

<sup>10</sup> Dawuda to faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani Yerusalen yi.

<sup>11</sup> Dawuda jee tonge naanin nan ti mangayani Isirayila xun na, jee solofere Xebiron taani, jee tonge saxan e nun saxan Yerusalen taani.

<sup>12</sup> Dawudaa dii xemen Sulemani yi dɔxɔ a jɔxɔni mangayani. Xabu na waxatini, Sulemani a mangayaan yi senbe so.

### *Sulemani yi a sɔto Adoniya ra*

\* **1:51: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.



13 Loxona nde, Adoniya, Xagiti dii xemen naxan sotoxi Dawuda xa, na yi siga Sulemani nga Batiseba fema. Batiseba yi a maxodin, a naxa, "I faxi n todeni fe fajin nan ma ba?" A yi a yabi, a naxa, "On."

14 Adoniya mon yi a fala a xa, a naxa, "N waxi falan ti feni i xa." A yi a yabi, a naxa, "A fala."

15 A yi a fala, a naxa, "I mi a kolon a mangayaan yi daxa n tan nan xa ba! Isirayila birin yeen yi tixi n tan nan na, alogo n xa findi mangan na. Koni, mangayaan bata radangu n xunyen ma, amasoto Alatala nan a ragidixi a ma.

16 Iki, n fe keden nan maxodinma i ma, i nama tondi na ma n xa." A yi a yabi, a naxa, "A fala."

17 Adoniya yi a fala a xa, a naxa, "N bata i mafan, a fala Manga Sulemani xa bayo a mi tondima i yii. A xa Abisagi, Sunami kaan fi n ma, a findi n ma naxanla ra."

18 Batiseba yi a yabi, a naxa, "Awa, na lanxi, n tan yetena a fale mangan xa i mabinna ra."

19 Batiseba yi siga Manga Sulemani fema Adoniya xa. Mangan yi keli a siga a ralandeni, a yi a xinbi sin a nga yetagi. A doxi na, a yi manga gbedena nde doxo a yiifanna ma a nga xa.

20 Batiseba yi a fala a xa, a naxa, "Maxodinna nde n xon ma, i nama tondi a ma n xa de!" Mangan yi a yabi, a naxa, "Nna, n mi tondε a ma i xa mumε!"

21 A yi a fala a xa, a naxa, "Abisagi, Sunami kaan xa findi i tada Adoniyaa naxanla ra."

22 Manga Sulemani yi a nga yabi, a naxa, "Nanfera i Abisagi Sunami kaan maxodinma n na Adoniya xa? Nayi, hali i mangayaan maxodin a xa, bayo n tada na a ra! Mangayaan maxodin a tan nun saraxaralina Abiyatari nun Seruyaa dii xemen Yowaba fan xa."

23 Nayi, Manga Sulemani yi a klo Alatala yi, a naxa, "Xa n mi Adoniya bono a niini maxodinni ito a fe ra, Alatala xa n naton a xolon birin yi.

24 Iki, n bata n klo habadan Alatala yi, Alatala naxan n senbe soxi, a yi n doxo n fafe Dawudaa mangaya gbedeni, a mangayaan so n yii fata a layirin na: To Adoniya fama nen faxadeni."

25 Nayi, Sulemani yi Yehoyadaa dii xemen Benaya rasiga, a sa Adoniya faxa.

### *Sulemani yi Abiyatari kedi*

26 Mangan mon yi a fala saraxaralina Abiyatari xa, a naxa, "Siga i ya boxoni Anatoti yi, amasoto i lan nen i xa faxa, koni n mi i faxan to, amasoto i bata Marigina Alatalaa Kankiraan xali n fafe Dawuda yee ra, e nun amasoto ε nun n fafe nan a tone birin xali."

27 Sulemani yi Abiyatari ba Alatalaa saraxaraliyani, alogo Ala naxan falaxi lan Heli a denbayana fe ma Silo taani, na xa kamali.\*

### *Sulemani yi Yowaba faxa*

28 Naxan Adoniya nun Abiyatari sotoxi, Yowaba to na me, a sa a taxu Alatala batu bubuni, a saraxa ganden fenne suxu. Bayo, a bata yi sa nun Adoniya fari, koni a mi na raba a foloni Abisalomi xa.

29 E sa a fala Manga Sulemani xa, e naxa, "Yowaba bata sa a gi Alatalaa batu bubun kui, a lu saraxa ganden dexon." Nayi, Sulemani yi Yehoyadaa dii xemen Benaya rasiga, a naxa, "Sa a faxa."

\* 2:27: Na feen mon sebexi Samuyeli Singen 2.30-36 kui.

<sup>30</sup> Benaya yi fa Alatala batu bubuni, a yi a fala Yowaba xa, a naxa, “Mangan bata yamarin fi, a i xa mini.” Koni Yowaba yi a yabi, a naxa, “En-en! N faxan be nin.”

Benaya yi fa Yowabaa falan nali mangan ma.

<sup>31</sup> Mangan yi a fala Benaya xa, a naxa, “A liga alo a falaxi kii naxan yi, a faxa, i yi a maluxun. Nanara, Yowaba faxan naxanye tixi, ne goronna mi luyε n xun ma e nun n fafe a denbaya xun ma.

<sup>32</sup> Alatala a wunla haken luma a yetεen nan xun ma, amasoto a bata Abineri, Neri a dii xemena, Isirayila sofa kuntigin faxa e nun Amasa, Yeteri a dii xemena, Yuda sofa kuntigina. Ne firinne birin muxu tinxinxu nan yi e ra dangu Yowaba ra. A ne birin faxaxi nen n fafe Dawuda mi a kolon.

<sup>33</sup> E wunle goronna luma nen Yowaba nun a yixetene xun ma han habadan. Koni fata Alatala ra bojε xunbenla luma nen Dawuda nun a yixetene nun a denbayaan nun a mangayaan ma han habadan.”

<sup>34</sup> Nayi, Yehoyadaa dii xemen Benaya yi xete Yowaba fema, a yi sa a faxa, a yi a maluxun Yowaba konni tonbonni.

<sup>35</sup> Mangan yi Yehoyadaa dii xemen Benaya ti Yowaba joxoni sofa kuntigin na. A yi Abiyatari ti Sadoki joxoni saraxaraliin na.

### *Sulemani yi Simeyi faxa*

<sup>36</sup> Mangan yi Simeyi xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Banxina nde ti i yetε xa Yerusalen yi, i doxo be, i nama siga dede.

<sup>37</sup> Koni, a kolon, i na mini loxon naxan yi, i na Kediron lanbanni gidi, i faxama nen. Nayi, i wunla goronna luma i tan nan xun ma.”

<sup>38</sup> Simeyi yi mangan yabi, a naxa, “Na bata fan! N kanna naxan falaxi, n na ligama nen.”

Simeyi yi lu Yerusalen yi waxati xunkuye.

<sup>39</sup> Koni jεε saxan bun ma, Simeyi a walike firin yi e gi, e siga Akisi konni, Makaa dii xemena, Gati mangana. Muxuna nde yi a fala Simeyi xa, e naxa, “I ya walikene sa Gati taani.”

<sup>40</sup> Simeyi yi keli, a yi a sofanla tongo, a siga Gati taani Akisi konni a walikene fendeni. Simeyi yi sa fa a walikene ra keli Gati taani.

<sup>41</sup> E yi a fala Sulemani xa a Simeyi bata yi keli Yerusalen yi, a siga Gati taani, koni a mon bata xete.

<sup>42</sup> Mangan yi Simeyi xili, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata yi i rakolo Alatala yεε xori, a i nama mini taani. N mon i maxadi nen, xa i mini loxo yo yi, i siga yirena nde yi, i faxama nen. Na waxatini, i n yabi nen, i naxa, ‘Na fan. N bata a me.’”

<sup>43</sup> Nanfera nayi, i bata i kolo feen naxan na Alatala yetagi, i mi na ratinmexi. I mon mi n ma yamarin suxi, n naxan so i yii?”

<sup>44</sup> Mangan yi a fala Simeyi xa, a naxa, “I a kolon i bojeni i fe jaxin naxan birin liga n fafe Dawuda ra. Alatala i saranma nen na fe jaxina fe ra.

<sup>45</sup> Koni Ala barakan sama nen n tan Manga Sulemani a fe yi, Dawudaa mangayaan yi senbe so han habadan Alatala yetagi.”

<sup>46</sup> Mangan yi a yamarin fi Yehoyadaa dii xemen Benaya ma, a yi mini, a yi Simeyi faxa.

Sulemani a mangayaan sabati na kii nin.

## 3

1 Sulemani nun Misiran mangan yi lan futun ma. A yi Misiran mangana dii temen dɔxɔ a ɲaxanla ra. A yi siga a ɲaxanla ra Dawudaa Taani Yerusalen yi han a yelin a banxin nun Alatala Batu Banxin nun Yerusalen rabilin yinna tiye.

2 Na waxatini, yamaan yi saraxan bama taan kidene nin, bayo e munma yi banxi ti Alatala xinla binyama denaxan yi.

3 Alatala yi rafan Sulemani ma, a lu a fafe Dawudaa namun feene lige. Koni, a yi saraxane bama, a wusulanna gan taan kidene yi.

### *Sulemani yi fekolonna sɔtɔ*

#### *Taruxune Firinden 1.2-13*

4 Mangan yi siga Gabayon taani saraxa badeni, amasɔtɔ taan kide kenden nan yi mena dangu a birin na. Sulemani yi saraxa gan daxi wuli keden ba saraxa ganden fari Ala xa.

5 A to yi Gabayon taani, Alatala yi mini Sulemani xa xiyeni kɔɛɛn na. Ala yi a fala a xa, a naxa, “Naxan xɔli i ma, na maxɔdin, n na a soma i yii nen.”

6 Sulemani yi a yabi, a naxa, “I bata hinan n fafe Dawuda ra, i ya walikena, amasɔtɔ a yi sigan tima i yetagi lannayaan nun tinxinna nun bɔɲe faniyaan nin. I bata dii xemen so a yii naxan dɔxi a mangaya gbedeni to, i yi lu a xɔn hinan gbeeni.

7 Iki, Alatala, n ma Ala, i bata i ya walikɛɛn findi n fafe Dawuda ɲɔxɔn na, koni banxulan ɲɔɛn nan n tan na, xaxili mi n ma.

8 N na i ya yamaan tagi i naxan sugandixi. Yama gbeen nan na ra, naxan mi nɔɛ tɛnge, a mi nɔɛ yatɛ a wuyaan ma.

9 Nayi, xaxili fajin fi n tan i ya walikɛɛn ma, n xa nɔ i ya yamaan makite, n nɔ a fajin nun a ɲaxin tagi rabe! Amasɔtɔ nde nɔɛ yama gbeeni ito mare?”

10 Sulemani a maxɔdinni ito yi rafan Marigin ma.

11 Ala yi a fala a xa, a naxa, “I mi siimaya xunkuyen maxɔdinx i yetɛ xa, i mi nafunla maxɔdinx i, i mi i yaxune faxa feen maxɔdinx i, xaxinla nan maxɔdinx i kiti sa feen na.

12 Nanara, n na ligama nen alo i a falaxi kii naxan yi. N xaxilimayaan nun fekolonna fima nen i ma, muxu yo munma naxan sɔtɔ dangu i tan na.

13 I mi naxan maxɔdinx i, n mɔn na fan soma nen i yii, nafunla nun binyena i ya siimayaan birin yi. I maliga manga yo mi taranma na.

14 Xa i sigan ti n ma kiraan xɔn, i n ma sariyane nun n ma yamarine suxu, alo i fafe Dawuda a liga kii naxan yi, n na i ya lɔxɔne xunkuyama ayi nen.”

15 Sulemani to keli, a kolon Ala nan falan tixi a xa xiyeni. A yi xetɛ Yerusalen yi, a sa ti Marigina Layiri Kankiraa yetagi.\* A saraxa gan daxine fi Ala ma, e nun bɔɲe xunbeli saraxane, a yi donse donni tɔn a walikene birin xa.

### *Sulemani yi kitin sa xaxilimayani*

16 Lɔxɔna nde, yalunde ɲaxalan firin yi fa mangan konni, e xinbi sin a yetagi.

17 ɲaxalan keden yi a fala a xa, a naxa, “Yandi! N kanna, nxu nun ɲaxanli ito yi banxi kedenna nin, n yi diin xali a fema banxini.

18 Xi saxon dangu xanbini, ɲaxanli ito fan yi diin bari. Nxu yire kedenna nin, xɔɲe yo mi yi nxu fema banxini, nxu firinna nan yi a ra.

19 Kɔɛɛn na, ɲaxanli ito a diin yi faxa, bayo a saxi nen a fari.

\* 3:15: 3.15 Layiri Kankirana fe mɔn seɓexi Xɔɔyaan 25.10-22 kui.

<sup>20</sup> Nayi, kəe tagini, n yi xiin waxatin naxan yi, a yi keli, a n ma diin tongo n fəma, a sa a sa a fəma. A diin naxan yi faxaxi, a na sa n fəma.

<sup>21</sup> Xətənni, n yi keli alogo n xa xijən fi n ma diin ma, n yi a mato, a faxaxi. Koni, n na a mato ki fajl, n ma dii mi yi a ra n naxan barixi.”

<sup>22</sup> Naxalan boden yi a fala, a naxa, “I wule! N ma diin nan jεjε, i ya diin nan faxaxi.” Koni, na singe naxa, “I wule! I ya diin nan faxaxi, n ma diin nan jεjε.” E falan ti na kiini mangan yetagi.

<sup>23</sup> Mangan yi a fala, a naxa, “Kedenna a falama, ‘N ma diin nan jεjε, i ya diin nan faxaxi,’ bodena a falama, ‘En-εn, i ya diin nan faxaxi, n ma diin nan jεjε.’”

<sup>24</sup> Nayi, a mən yi a fala, a naxa, “E fa silanfanna ra n xa.” E fa silanfanna ra mangan xa.

<sup>25</sup> Mangan yi a fala e xa, a naxa, “Diin naxan jεjε, ε na yisεge a tagi, ε fəxo kedenna so a singen yii, fəxo kedenna fan boden yii.”

<sup>26</sup> Nayi, naxanla naxan ma diin yi jεjε, na yi kininkinin a diin ma, a yi a fala mangan xa, a naxa, “N kanna, diin naxan jεjε, ε na so a yii, ε nama a faxa.” Koni boden yi a fala, a naxa, “A mi luma n xa, a mi luma i xa, ε a yisεge.”

<sup>27</sup> Mangan yi a fala, a naxa, “Diin naxan jεjε, ε na so a singen yii, ε nama a faxa. A tan nan ma dii a ra.”

<sup>28</sup> Isirayila birin yi mangana kiti saxin na mε. E gaxu mangan yεε ra, amasəto Alaa kolonna a yi, alogo a xa kiti kenden sa.

## 4

### *Manga Sulemani a kuntigine*

<sup>1</sup> Manga Sulemani nan yi mangan na Isirayila birin xun na.

<sup>2</sup> Kuntigin naxanye yi a wanla ra, ne ni itoe ra:

Asari, Sadəki a dii xεmεna,  
saraxaraliin nan yi na ra.

<sup>3</sup> Elixorefi nun Axiya, Sisaa diine,  
sεbεlitine nan yi ne ra,  
Yosafati, Axiludu a dii xεmεna,  
mangana yenla nan yi na ra,

<sup>4</sup> Bεnaya, Yehoyadaa diina,  
sofa kuntigin nan yi na ra,  
Sadəki nun Abiyatari,  
saraxaraline nan yi ne ra,

<sup>5</sup> Asari, Natan ma diina,  
yamana kanne kuntigin nan yi na ra,  
Sabudu, Natan ma diina,  
saraxaraliin nan yi na ra  
e nun mangan kawandi muxuna,

<sup>6</sup> Axisari,  
manga banxin walikεne kuntigin nan yi na ra,  
Abadaa dii xεmεna Adoniran,  
karahan wanle kuntigin nan yi na ra.

<sup>7</sup> Yamana kan fu nun firin nan yi Isirayila xunna, naxanye yi lan e balon fen manga Sulemani nun a denbayaan birin xa. E birin yi na ligama nεn kike keden jεεn bun ma.

<sup>8</sup> E xinle ni itoe ra:

Xuru a diin nan yi Efirami geya yiren xun na.

<sup>9</sup> Dekeri a diin nan yi Makasa nun Salabimi nun Beti-Semesi nun Elon e nun Beti-Xanan taane xun na.

<sup>10</sup> Xesede a diin nan yi Aruboti taan xun na, e nun Soko nun Xeferi yamanan birin.

<sup>11</sup> Abinadabo a diin nan yi Doro geya yamanan birin xun na. Sulemani a dii temen Tafata nan yi a jaxanla ra.

<sup>12</sup> Axiludu a diin Baana nan yi Taanaki nun Megido taane xun na, e nun Beti-Seyan birin denaxan Saratan fema Yesereli bun ma, keli Beti-Seyan yi han Abeli-Mehola nun Yokemen.

<sup>13</sup> Gebere a diin nan yi Ramoti taan xun na Galadi yamanani. Manase a diin Yayiri a taadine yi a yii Galadi yamanani, e nun Arigobi yamanani Basan geyaan fari menna baxon fan mon yi a yii, taa tonge sennin nabilinxin yinne ra naxanye de yi balanxi sulan na.

<sup>14</sup> Axinadaba, Yido a dii xemen nan yi Maxanayin yamanan xun na.

<sup>15</sup> Aximaasi nan yi Nafatali yamanan xun na. A tan fan Sulemani a dii temena nde nan tongo a jaxanla ra naxan xili Basamati.

<sup>16</sup> Baana, Xusayi a dii xemen nan yi Aseri yamanan xun na e nun Beyaloti taana.

<sup>17</sup> Yosafati, Paruyaa dii xemen nan yi Isakari yamanan xun na.

<sup>18</sup> Simeyi, Elaa dii xemen nan yi Bunyamin yamanan xun na.

<sup>19</sup> Gebere, Yuri a dii xemen nan yi Galadi baxon xun na, e nun Amori manga Sixon nun Basan manga Ogo, ne yamananane.

Yamana kan keden nan yi Yuda yamanan xun na.

<sup>20</sup> Yuda nun Isirayila muxune yi wuya han, e yi luxi alo baan jemensinna. E e degema, e min, e sewa.

## 5

<sup>1</sup> Sulemani mon yi yamananane birin naxi keli Efirati baan ma han Filisitine yamanani, siga han Misiran danna ra, e yi lu fe mudun na, e lu Sulemani a non bun ma a siin sogen birin yi.

<sup>2</sup> Loxo yo loxo Sulemani mako yi donseni itoe nan ma e nun a muxune xa: Murutu lunburunxin kilo wuli solomanaanin nun murutu fupin kilo wuli fu nun solomasexa

<sup>3</sup> nun jinge turaxi fu nun jingen moxone gbete e naxanye raba sexa yirene yi e nun xuruse xunxuri keme e nun sube gbetene alo xenla nun bolen nun kulumen nun toxo turaxine.

<sup>4</sup> A mon yi Efirati baan sogegododena yamanan birin xun na, keli Tifisa taani han Gasa taana, menne mangane birin yi a non nan bun. Bone xunbenla yi a xa yiren birin yi.

<sup>5</sup> Yuda nun Isirayila kaane, keli Dan ma han Beriseba tonbonna, ne yi makantanna bun, birin yi daxi a manpa bogi nakoon nun a xode binle tagi bone xunbenla nin Sulemani a mangayaan sogen birin yi.

<sup>6</sup> Soo wuli fu nun firin yi Sulemani yii e nun soo sansanna wuli tonge naanin naxanye yi yenge so wontorone bandunje.

<sup>7</sup> Yamana kanne yi Manga Sulemani balon nan fenma e nun naxan birin yi e degema a konni, birin yi kike keden nan tongoxi, e yi joxo sama na xon ma alogo sese nama dasa a ma.

<sup>8</sup> E yi fama fundenna nun sexen na soo ragine soone nun yenge so wontoro soone xa mangan konni alo yaten naxan yamarixi e ma.

9 Ala yi fe kolonna nun xaxilimaya gbeen fi Sulemani ma, a fe kolonxine yi wuya alo baan jemensinna.

10 Sulemani a fe kolonna yi gbo sogeteden muxune birin ma kolonna xa e nun Misiran kaane birin ma kolonna xa.

11 A fe kolonna yi gbo dangu muxune birin na, dangu Esira yixetena nde Etani ra, dangu Heman na e nun Kalikoli nun Darada, Maxoli a diine. A xinla yi xuya ayi a dexon yamanane birin yi.

12 A sanda wuli saxan nan sa, e nun beti wuli keden e nun suulun.

13 A yi wudine keɲane fala, keli Liban suman wudine ma han hisopi wudi xuridin naxan minima banxi kanke ma. A man yi subene fan keɲaan fala e nun xoline nun bubuseene nun yexene.

14 Dunuɲa mangane birin yi muxune rafa sa keli siyane birin yi, alogo e xa Sulemani a fe kolonna rame a xinla ma, bayo e bata yi a xaxilimayana fe me nun.

### *Alaa banxin ti feen yi yitɔn*

#### *Taruxune Firinden 2.2-15*

15 Xurami, Tire mangan yi a walikene rasiga Sulemani ma, bayo a bata yi a me, a e bata yi a sugandi mangan na a fafe joxoni, anu Dawuda yi rafan Xurami ma waxatin birin.

16 Sulemani yi xeraan nasiga, a xa sa a fala Xurami xa, a naxa,

17 “I a kolon n fafe Dawuda mi naxi banxin tiye Alatala xa, a Ala xinla binyama denaxan yi. Na yi masoto yengene fe ra, a yaxune naxanye ti a xa han Alatala yi e sa a sanna bun ma.

18 Iki Alatala, n ma Ala bata matabun fi n ma yiren birin yi, yaxu mi fa n ma, yegba mi fa n ma!

19 N waxi banxin ti feni Alatala xili yi, n ma Ala, alo Alatala a fala n fafe Dawuda xa kii naxan yi, a naxa, ‘N na i ya diin naxan tima mangayani i joxoni, na nan banxin tima n xinla ra.’

20 Yamarin fi sonon muxune xa Liban suman wudine sege n xa. N ma walikene fama nen i gbeene fema, n yi i ya walikene saren fi alo i wama a xon kii naxan yi, amasoto i a kolon muxu yo mi en ye naxan nae wudine sege alo Sidon kaane.”

21 A to Sulemani a falane me, Xurami yi sewa han, a yi a fala, a naxa, “Tantunna Alatala xa to, bayo a bata diin fi Dawuda ma naxan lugoxi xaxinla ra alogo a xa yama gbeeni ito mara!”

22 Xurami yi yabini ito rasiga Sulemani ma, a naxa, “N bata i ya xeraan me. Naxan birin naxan i ma suman wudine nun fofone fe yi, n na lige i xa.

23 N ma walikene e ragodoma nen sa keli Liban yamanani, e sa e xali foxo igen de, e yi e raxidi, n yi e rasiga igen xun ma han i denaxan yire bama n xa. Menni, n yi e rafulun, i yi e tongo. N waxi naxan ma i tan yii, i donseen nafa n ma banxi kui kaane ma.”

24 Xurami yi suman wudine nun fofone so Sulemani yii alo a yi waxi a xon kii naxan yi.

25 Sulemani tan yi murutun kilo miliyon sennin nun oliwi turen litiri wuli solomasexe nan soma Xurami yii a muxune balon na jee yo jee.

26 Alatala yi kolonna fi Sulemani ma alo a fala a xa kii naxan yi. Lanni so Sulemani nun Xurami tagi. Nayi, e firinna birin yi layirin xidi e bode tagi.

### *Sulemani yi karahan wanle yitɔn*

#### *Taruxune Firinden 2.1 nun 2.16-17*

<sup>27</sup> Manga Sulemani yi karahan walikene ba Isirayila muxune birin ye, e sigɛ han muxu wuli tonge saxan.

<sup>28</sup> A yi e yitaxun dɔxɔde saxan, muxu wuli fu nan yi walima kike kedenna bun Liban yi. Na xanbi ra, ne yi fa e konni wali gbɛɛ ra, bodene fan yi siga Liban yi. Nayi, e dɔxɔ yo dɔxɔ e walima kike keden Liban yi, kike firin e konni. Adoniran nan yi kuntigin na karahan walikene xun na.

<sup>29</sup> Goron maxanla muxu wuli tonge solofere nan yi Sulemani yii, e nun gɛmɛ masonla muxu wuli tonge solomasɛɛɛ geya yireni.

<sup>30</sup> Na fari, yamana kanne kuntigin naxanye sugandixi karahan walikene yamari feene ra, ne sigama han wuli saxan kɛmɛ saxan.

<sup>31</sup> Mangan yi yamarin fi e xa gɛmɛ masolixi xungbe fajine fen alogo e xa banxin beten sa.

<sup>32</sup> Sulemani a walikene nun Xurami gbeene, e nun Gebala kaane yi gɛmɛne masoli, e wudine nun gɛmɛne yiton banxin ti feen na.

## 6

### *Ala Batu Banxin ti fena*

#### *Taruxune Firinden 3.1-14*

<sup>1</sup> Isirayila kaane mini xanbini Misiran yamanani, na jɛɛ kɛmɛ naanin jɛɛ tonge solomasɛɛden nan yi a ra, Sulemani yi Alatala Batu Banxin ti fɔɔ, a mangayaan jɛɛ naanindena Isirayila xun na Siwi kiken na, naxan findixi jɛɛn kike firinden na.

<sup>2</sup> Manga Sulemani banxin naxan ti Alatala xa, na kuyana nɔngɔnna ye tonge sennin, a yigbona nɔngɔnna ye mɔxɔjɛ, a yitena a ye tonge saxan.

<sup>3</sup> Ala Batu Banxin so dɛɛn palaan yi kuya nɔngɔnna ye mɔxɔjɛ, naxan nun banxin yetagini gboon yi lan. A kuyana Ala Batu Banxin dɛ ra nɔngɔnna ye fu.

<sup>4</sup> Mangan yi foye sode fajine rafala banxin ma.

<sup>5</sup> A yi kore banxi radigilixine ti banxin kanken nabilinni, pala gbeen nun pala rajanna ma, a yi konkone ti a rabilinni.

<sup>6</sup> Kore banxin laberaxini gbona nɔngɔnna ye suulun, a tagixina nɔngɔnna ye sennin, a saxandena nɔngɔnna ye solofere, amasɔɔ banxini gboon mi yi lan a yiren birin yi, alogo xalanbene nama so banxin kankeni.

<sup>7</sup> A to yi Ala Batu Banxin tima, e gɛmɛ masolixine nan nawali naxanye yi rafalaxi e malanxi dɛnaxan yi. Dɛɛramaan mi rawali, bunbi mi rawali, wuremase yo xui mi mini banxin tideni.

<sup>8</sup> Kore banxin xurin konkone so dɛɛn yi banxin yifanna nan ma, e yi tema teden nan ma kore banxin tagixini, e nun kore banxi saxandeni.

<sup>9</sup> Sulemani to yelin Ala Batu Banxin tiye, a yi a xunna so suman farinne nun suman xalanbene ra.

<sup>10</sup> Kore banxin naxanye birin yi Ala Batu Banxin nabilinxi, a yi nɔngɔnna ye suulun dɔxɔ ne birin dɛ, a yi e nun Ala Batu Banxin nabira e bode ma suman wudine ra.

<sup>11</sup> Alatala yi falan ti Sulemani xa, a naxa,

<sup>12</sup> "I Ala Batu Banxini ito tima, xa i sigan ti kiin lanxi n ma tɔnne ma, xa i n ma sariyane birin suxu, xa i n ma yamarine birin suxu, i yi bira e fɔxɔ ra, nayi, n layirin naxan tongoxi i fafe Dawuda xa, n na rakamalima nɛn i xa.

<sup>13</sup> N luma nɛn Isirayila kaane tagi, n mi Isirayila rabɛjinma, n ma yamana."

<sup>14</sup> Sulemani yi yelin Ala Batu Banxin tiye.

15 Walikene yi suman farinne sa banxin kanken kuixine ma, keli bəxəni han kore, a yi wudin sa a kuiin ma, a yi fəfə farinne sa banxin lonna ma.

16 A yi banxin kuiin raɲanni taxun suman farinne ra keli bəxəni han kore nɔngɔnna ye məxəje, a mɛn findi pala raɲanna ra Ala Batu Banxin kui naxan yi xili yire sariɲanxi fisamantenna.

17 Nɔngɔnna ye tonge naanin nan yi Ala Batu Banxin pala gbeen pala raɲanna yetagi.

18 Suman wudin naxan yi banxin kui, ne yi rafalaxi se fuge sawura fajine nun kundi sawurane nan na, sumanna nan yi a birin na, gemε yo mi yi toma.

19 Sulemani yi pala raɲanni tɔn Ala Batu Banxin kui alogo a xa Alatalaa Layiri Kankiraan dəxə na.

20 Pala raɲanna yi kuya nɔngɔnna ye məxəje, a yigbona nɔngɔnna ye məxəje, a yitena nɔngɔnna ye məxəje. Sulemani yi xema faji yilɛnɛnxine sa a ma, a mɔn yi xema fajin sa saraxa ganden ma a dɛnaxan nafala suman wudin na.

21 A xema faji yilɛnɛnxine sa banxin kuiin ma, a yi xema yɔlɔnxɔnne radangu pala raɲanna yetagi, a xema yilɛnɛnxine sa a ma.

22 A yi xema faji yilɛnɛnxine sa banxin birin ma, saraxa ganden naxan yi pala raɲanna yetagi, a xema yilɛnɛnxine sa na ma.

23 A yi maleka gubugubu kan sawura firin yitɔn yire sariɲanxi fisamantenna kui Oliwi wudin na, e yitena nɔngɔnna ye fu.

24 Maleka sawura singen gubugubu keden yi kuya nɔngɔnna ye suulun, boden fan yi kuya nɔngɔnna ye suulun, keli a gubugubun boden xunna ma sa ti boden xunna ra, nɔngɔnna ye fu.

25 Nɔngɔnna ye fu nan yi maleka sawura firinden fan na. Maleka sawura firinne kuyan nun e kiin birin yi lan.

26 Nɔngɔnna ye fu nan yi maleka gubugubu kan sawura firinne birin yiteen na.

27 Sulemani yi maleka sawurane ti pala raɲanna tagini. E gubugubune yi raminixi. A singen gubugubun yi sigaxi han banxin kanken fəxə kedenna, sawura firinden gabutɛɛn fan yi sigaxi han banxin kanken fəxə kedenna bonna. E gubugubune xunne yi dəxi e bode ra banxin tagini.

28 Sulemani yi xema yilɛnɛnxine sa maleka sawurane ma.

29 A yi maleka sawurane nun tugu bili sawurane nun se fuge sawura fajine rafala Ala Batu Banxin kanken nabilinne birin yi, a fanna nun a kuina.

30 A yi xemaan sa banxin lonna ma pala firinne birin yi.

31 A yi dɛɛn fəxə firin kanna ti pala raɲanna ma Oliwi wudine ra, a dɛɛn ti wudine yitaxun dəxə suulun nan na.

32 Oliwi wudin nan yi dɛɛn fəxə firinne ra. A yi maleka sawurane nun tugu bili sawurane nun ɲɔxənde sawura fajine rafala dɛɛn ma, a yi xema yilɛnɛnxine sa dɛɛn ma, a mɔn yi xemaan sa maleka sawurane nun tugu bili sawurane ma.

33 A mɔn yi pala gbeen dɛ ti wudine liga na kiini Oliwi wudin na, koni dɛɛn ti wudine yi yitaxunxi dəxə naanin nan na.

34 Dɛɛn fəxə firinne birin yi rafalaxi fəfə farinne nan na naxanye yitaxunxi fəxə firin firinna ra.

35 A yi maleka gubugubu kan sawurane nun tugu bili sawurane nun se fuge sawura fajine rafala dɛɛne ma, a yi xema bɔnbəxin sa sawurane ma.



<sup>36</sup> A mɔn yi gɛmɛ sansanna bilin saxan nafala, a suman wudin bilin keden sa a fari.

<sup>37</sup> A mangayaan jɛɛ naanindeni, Siwi kiken na, e yi Alatala Batu Banxin bɛtɛn sa.

<sup>38</sup> A mangayaan jɛɛ fu nun kedendeni, Bulu kiken na, naxan findixi jɛɛn kike solomasɛɛden na, banxin wanle birin yi jɛn alo a yi lan kii naxan yi. Sulemani a ti jɛɛ solofere nan bun.

## 7

### *Sulemani a manga banxin tiina*

<sup>1</sup> Sulemani mɔn yi a banxin ti, na bu nɛn jɛɛ fu nun saxan han a yi a rajan.

<sup>2</sup> A na banxi singen ti naxan xili Liban Fɔtɔnna Banxina, a kuyana nɔngɔnna ye kemɛ, a yigbona nɔngɔnna ye tonge suulun, a yitena nɔngɔnna ye tonge saxan, a na ti suman senbɛtɛnna safa naanin fari. Suman xalanbene yi senbɛtɛnne kɔɛ.

<sup>3</sup> Banxin kuiin yi xunna soxi suman farinne nan na, e saxi xalanbene ma naxanye yi senbɛtɛnne kɔɛ. Xalanbe tonge naanin e nun suulun nan yi a ra, fu nun suulun safa keden.

<sup>4</sup> Banxin foye sodene safa saxan nan yi a ra, na foye sodene fan yi yɛɛ rafindixi nɛn e bode ma saxan saxan.

<sup>5</sup> Tongon naanin nan yi dɛene birin nun e ti wudine ma, e yi yɛɛ rafindixi e bode ma saxan saxan.

<sup>6</sup> Na xanbi ra, a palaan fɔlɔn ti senbɛtɛnne ra naxan kuya yi nɔngɔnna ye tonge suulun, a yigbona nɔngɔnna ye tonge saxan. Na yɛɛ ra a so dɛɛn palaan fan ti senbɛtɛnne ra, a yinbene rafala a ma.

<sup>7</sup> A yi mangayaan gbɛdɛ banxin ti, a yi kitin sama denaxan yi naxan xili Kiti Sa Banxina. A yi suman farinne sa banxin kuiin yirene ma, keli bɔxɔni han banxin kuiin xunna sone.

<sup>8</sup> A gbee banxina, a yetɛɛn yi dɔxɔma denaxan yi, na fan yi ti na kiini yin gbɛtɛ kui, banxin boden xanbi ra. Sulemani yi na banxi sifan fan ti Misiran mangana dii tɛmɛn xa a naxan tongo a jaxanla ra.

<sup>9</sup> Banxine birin yi tixi gɛmɛ fajɪ yɛbaxine nan na keli a tanden ma han yin gbeena, gɛmɛn naxanye maligaxi, e bɔ sɛraan na, banxin kuiin nun a fanna, keli bɔxɔn ma han a xuntagi.

<sup>10</sup> Banxin bɛtɛn saxi gɛmɛ xungbe fajɪne nan na, a gɛmɛna nde yigbona nɔngɔnna ye fu, ndee nɔngɔnna ye solomasɛɛɛ.

<sup>11</sup> Banxin yi tixi gɛmɛ xungbe fajɪne ra naxanye maligaxi, e bɔ alogo e xa lan e dɔxɔdene ma, e nun suman xalanbene.

<sup>12</sup> Gɛmɛ gbeen bilin saxan nan findi yin gbeen sulunna ra, suman wudin bilin keden fan yi sa na fari alo Alatala Batu Banxini sansanna kui xiin tixi kii naxan yi, e nun a so dɛɛn palana.

### *Sulemani wanla naxanye so Xirami yii*

#### *Taruxune Firinden 2.10-13*

<sup>13</sup> Manga Sulemani yi xɛraan nasiga Tire taani Xirami fɔxɔ ra.

<sup>14</sup> Kaɲa gilen nan yi Xirami nga ra naxan kelixi Nafatali bɔnsɔnni. Tire kaan nan yi a fafe ra, a yi sulan nan nawalima. A yi lugoxi fekolonna nun xaxilimayaan nun lɔnnin na sulan nawali feen na. A yi fa Manga Sulemani fɛma, a a wanle birin ke.

### *Ala Batu Banxi Senbɛtɛn Firinne Taruxune Firinden 3.15-17*

15 Xirami yi sulan naxulun a senbeten xungbe firin nafala, e yitena nongonna ye fu nun solomasexe, e rabilinna nongonna ye fu nun firin.

16 A yi sulan kondan firin yelan, alogo a xa e so senbetenne xun na, konde singen yitena nongonna ye suulun, kondan firinden yitena nongonna ye suulun.

17 A mon yi sulan nafala yaladine ra e nun yolonxonne ra kondene maxidi seen na naxanye yi senbetenne xuntagi, solofere konde singen xa, e nun solofere kondan firinden xa.

18 A yi girenada wudi bogi sawurane rafala, safa firin nan yi yalane fari naxanye yi senbetenne kondene maxidixi.

19 Kondan naxanye yi senbetenne xuntagi so deen palaan kui, ne yi ligaxi alo gabala fugena, e yitena nongonna ye naanin.

20 Kondan naxanye yi senbeten firinne xuntagi, ne keden kedenna yi rabilinxi girenada wudi bogi sawura keme firin nan na, a xungbe yiren naxanye yi rafalaxi yalaan dexon.

21 A yi na senbetenne ti Ala Batu Banxin so de palaan fema. A yi yiifari ma senbetenna ti, a xili sa Yakin, a mon yi komen ma senbetenna ti, a xili sa Boosu.

22 Ne kondene yi rafalaxi gabala fuge sawurane nan na. Na kiini Xirami yi yelin senbetenne rafale.

### *Ige ramarade gbeena fe*

#### *Taruxune Firinden 4.2-5*

23 Nayi, Xirami yi sulan naxulun, a ige ramarade digilinxi gbeen nafala, a yigbona nongonna ye fu, a yitena nongonna ye suulun. Nongonna ye tonge saxan lutin nan yi a rabilinje.

24 Kundine sawurane yi a de kinkin bunna rabilinxi. Na sawura fu yi rafalaxi a ma a nongonna ye keden yo keden bun. Kundi sawurane yi rafalaxi safa firin nan na, ne nun ige ramaraden yi rafalaxi gbindi keden nan na.

25 Ige ramaraden yi dxi turaan sawura sulan daxi fu nun firin nan fari, saxan yee rafindixi sogegododen binni, saxan sogeteden binni, saxan yiifanna binni, saxan komenna binni. E yi xun xanbi soxi e bode yi nen, e birin gbindin yi ige ramaraden nan bun ma.

26 Yii kuiin ye kedenna nan yi ige ramaraden nabinyen na, a de kinkin yi rafalaxi alo igelengenna dena, a luxi alo gabala fugena, litiri wuli tonge solomasexe joxon nan yi sama a kui.

### *Sulan wontorone*

27 A yi ige maxali wontoro fu rafala sulan na. E birin kuya nongonna ye naanin, e yigbona nongonna ye naanin, e yitena nongonna ye saxan.

28 Ige maxali wontorone yi rafalaxi i kii nin: Sula falafalane nan yi findixi wontorone gbindin na. Na falafalane yi sotixi sula gbelemene yi naxanye tixi wontoron tongon naaninne ma.

29 Falafalan naxanye yi tixi sula gbelemene longonne ra, yatane nun turane nun maleka gubugubu kanne sawurane yi ne ma e nun gbelemene fan ma. Mesemesenne yi e rabilinxi.

30 Sulan nan nafalaxi wontorone birin sanne ra. Na naanin nan yi e bun ma. E soxi sula gbelemen xun na. Ige ramara kundi sula daxin yi rafalaxi e birin kui, e suxi bun ti naanin na, e rafalaxi sula raxulunxin na, e bun ti mesemesenxine labe ra.

31 Ige maxali wontoron kui yili digilinxin nan yi rafalaxi a kui naxan yite han nongonna ye keden. Na nan yi findixi ige kundin daxonen na. Kundin daxonen deen digilinna, na yi gbo nongonna ye keden e nun a tagi. Kundin

dəxəden naxan yi wontoron de kinkin faxa ra, məsəməsəenne yi rafalaxi ne ma. Na yirene mi yi digilinxi, tongon naanin nan yi ne ra.

<sup>32</sup> Wontorone sanne yi a falafalane bun ma, e soxi sula gbelemene xun na naxanye yi sətixi a bun ma. E sanne yigbona, nəngənna ye keden e nun a tagi.

<sup>33</sup> E sanne yi rafalaxi alo yenge so wontorone sanne, e yi seene birin nafalaxi sula raxulunxin nan na.

<sup>34</sup> Wontorone birin, a suxu se naanin yi rafalaxi a ma a tongon naaninne yi. E nun wontorone yi rafalaxi e bode yi.

<sup>35</sup> Wure digilinxina nde yi rabilinxi ige kundi dəxə yinla ma wontorone birin kui, a yikuyena nəngənna ye keden. Ige ramara kundin nun a bun tiine nun wontoron kuiin birin yi rafalaxi kedenna nan na.

<sup>36</sup> Xirami yi maleka gubugubu kanne nun yatane nun tugu binle sawurane rafala a bun tiine nun a falafalane ma, e xanɲe de naxan birin yi e nun a yi e birin nabilin məsəməsəenne ra.

<sup>37</sup> Ige maxali wontorone yi rafalaxi na kii nin, e birin wure siya keden, e birin gbo kii keden, e birin keɲa keden.

#### *Taruxune Firinden 4.6*

<sup>38</sup> Xirami mən yi ige ramara kundin sula daxi fu rafala, e yigbona nəngənna ye naanin, litiri wuli keden e nun keme sennin yi se ne kui. A ige ramara kundi keden dəxə wontorone birin kui.

<sup>39</sup> A yi ige maxali wontoron suulun lu Ala Batu Banxin yiifanna ma, a suulun lu a kəmenna ma. A yi ige ramara se xungbeen ti Ala Batu Banxin yiifanna sogeteden binni a tongonna ma.

#### *Taruxune Firinden 4.7-5.1*

<sup>40</sup> Xirami to ige ramara seene nun tɛɛ kə seene nun goronne rafala, a yi yelin wanle birin na, a naxanye fəɓ Manga Sulemani xa Alatala Batu Banxini:

<sup>41</sup> Sənbətən xungbe firin,

e nun e konde firinne e xuntagi alo barama,  
e nun yəɓnɔxən yalaan naxanye sənβətəne kondene maxidi seene ra,

<sup>42</sup> e nun girenada wudi bogi sawura keme naaninna naxanye yi na yəɓnɔxən yala firinne ma naxanye yi saxi safa firin, e singan e kondene rabilinni e maxidi seen na, kondene naxanye yi luxi alo barama,

<sup>43</sup> e nun ige maxali wontoro fune nun ige kundine e xun tagi,

<sup>44</sup> e nun ige kundi gbeen nun tura sawura fu nun firinne a bun tiine ra,

<sup>45</sup> e nun goronne nun tɛɛ kə seene nun wuli xuya goronne. Xirami muranna naxanye birin nafala Sulemani xa Alatala Batu Banxini, ne birin yi rafalaxi sula xuruxin nan na.

<sup>46</sup> Mangan sula raxulunxin nafala na seene ra bəxə kui gexine nan kui, Yurudən baan məsəməsəni Sukəti taan nun Saratan taan longonna ra.

<sup>47</sup> Sulemani yi na seene birin nafala, na seene yaten sulan xasabin kilon mi yi nə kolonɲe.

<sup>48</sup> Sulemani mən yi seni itoe birin nafala Alatala Batu Banxin xa, xema saraxa ganden nun buru ralixin xema tabanla

<sup>49</sup> nun xema kende lenpu dəxə seen naxanye yəbaxi suulun fəxə kedenni suulun bode fəxəni yire sariɲanxi fisamantenna yetagi e nun se fuge fajine sawurane e nun lenpune nun se tongo se xema daxine

<sup>50</sup> nun goronne nun lenpu ratu seene nun wuli xuya goronne nun se sa lefane nun wusulan gan se xema daxine nun deen singan se xema daxine yire sariɲanxi fisamantenna xa banxin kui e nun Ala Batu Banxin so deen yetɛɛn xa.

<sup>51</sup> Sulemani a wanle birin nakamali na kii nin Alatala Batu Banxini. Sulemani yi muranne birin sa banxini a fafe Dawuda naxanye rasarijan, gbetin nun xεmaan nun se gbεtεye. A yi ne ramara Alatalaa banxin nafunle ye.

## 8

### *Layiri Kankiraan fa fena Ala Batu Banxini*

#### *Taruxune Firinden 5.2-6.2*

<sup>1</sup> Nayi, Manga Sulemani yi Isirayila fonne nun bɔnsɔn kuntigine nun Isirayila kaane denbaya xunne birin malan a fεma Yerusalɛn yi Alatalaa Layiri Kankiraan tongo feen na keli Dawudaa Taani, denaxan mɔn xili Siyon. E siga a ra Ala Batu Banxini.

<sup>2</sup> Isirayila xεmene birin yi e malan Manga Sulemani fεma, Etanimi kiken na, naxan findixi jεɛn kike solofereden na, sali waxatina.

<sup>3</sup> Isirayila fonne birin to fa, saraxaraline yi fa Layiri Kankiraan na.

<sup>4</sup> E yi Alatalaa Kankiraan nun Naralan Bubun xali e nun se sarijanxin naxanye yi a kui. Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune yi e xali.

<sup>5</sup> Manga Sulemani nun Isirayila yamaan naxan birin yi malanxi a fεma, e ti Layiri Kankiraan yetagi, e yi yεxεene nun jingene ba saraxan na, naxanye yi wuya han e xasabin mi yi nɔɛ kolonjε.

<sup>6</sup> Saraxaraline yi Alatalaa Layiri Kankiraan xali a funfuni, banxin yire sarijanxi fisamantenni, maleka sawurane gubugubune bun ma.

<sup>7</sup> Amasɔɔ maleka sawurane gubugubune yi bandunxi Layiri Kankiraan nun a tongo tamine xun ma.

<sup>8</sup> A tongo tamine yi kuya han e xunne yi toma yire sarijanxi fisamantenna yetagi, koni e mi yi toma tandeni. E mɔn na han to.

<sup>9</sup> Gεmε walaxa firinne nan tun yi kankiraan kui Musa naxanye sa a kui Horebe गयाan ma, Alatala layirin xidi e nun Isirayila kaane tagi denaxan yi, e mini xanbini Misiran yamanani.

<sup>10</sup> Saraxaraline mini yire sarijanxini waxatin naxan yi, kundaan yi Alatalaa banxin nafe.

<sup>11</sup> Kundana fe ra, saraxaraline mi yi nɔɛ e wanla rabe, amasɔɔ Alatalaa nɔrɔn yi Alatalaa banxin nafexi.

<sup>12</sup> Nayi, Sulemani yi a fala, a naxa,

“Alatala bata a ragidi  
a xa dɔxɔ kunda yidimixini!

<sup>13</sup> N bata banxi fajin ti  
naxan findima i dɔxɔden na,  
i luma denaxan yi habadan.”

### *Ala Batu Banxin nasarijan fena*

#### *Taruxune Firinden 6.3-11*

<sup>14</sup> Mangan yi a yεε rafindi Isirayila yamaan ma naxanye birin yi tixi na, a duba ne xa.

<sup>15</sup> A yi a fala, a naxa, “Tantunna Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan falan ti n fafe Dawuda xa, naxan a falane rakamalima, a naxa,

<sup>16</sup> Xabu n nan n ma Isirayila yamaan namini lɔxɔni Misiran yamanani, n mi taa sugandi Isirayila bɔnsɔnne xa, banxin tiyε n xinla binya feen na denaxan yi, koni n bata Dawuda sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan xun na.\*

\* 8:16: Samuyeli Firinden 7.6

<sup>17</sup> N fafe Dawuda yi waxi banxin ti feni Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala.

<sup>18</sup> Alatala bata yi a fala n fafe Dawuda xa, a naxa, ‘Amasɔtɔ i bata wa banxin ti feni n xinla binyaden na, na miriyaan tongo feen bata lan.

<sup>19</sup> Koni, i tan xa mi banxin tima, fɔ i ya dii xɛmɛna, i yetɛɛn naxan sɔtɔxi, na nan banxin tima n xinla binyaden na.’ ”

<sup>20</sup> “Alatalaa layirin naxan tongo, a bata na rakamali. N bata ti n fafe Dawuda nɔxɔni, n yi dɔxɔ Isirayila mangan na, alo Alatala a fala kii naxan yi, n yi banxin ti Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala.

<sup>21</sup> N bata yirena nde yitɔn kankiraan xa, Alatala layirin dɛnaxan yi, a naxan yitɔn e nun en benbane tagi, a to e ramini Misiran yamanani.”

*Sulemani Ala maxandina  
Taruxune Firinden 6.12-40*

<sup>22</sup> Sulemani yi ti Alatalaa yire sariɗanxin yetagi, Isirayila yamaan birin yetagi. A yi a yiine yite kore,

<sup>23</sup> a yi Ala maxandi, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala! Ala yo mi na alo i tan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna fari. I ya layirin nun i ya hinanna luma i ya walikene xɔn naxanye sigan tima i yetagi e bɔɗɛn birin na.

<sup>24</sup> I bata i ya falan nakamali i ya walikɛɛn xa, n fafe Dawuda, i naxan fala i dɛɛn na, i bata na rakamali i sɛnbɛni to.

<sup>25</sup> Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, i mɔn xa i ya falan nakamali, i layirin naxan tongo n fafe Dawuda xa, i bata yi a fala a xa, i naxa, ‘I nɔxɔ yibiran mi ɗanɗɛ n yetagi mumɛ Isirayilaa mangaya gbɛdeni, fanni i yixɛtene n ma kiraan suxuma, e sigan ti n yetagi alo i sigan tixi n yetagi kii naxan yi.’

<sup>26</sup> Iki, Isirayilaa Ala, n bata i mafan, i xa na rakamali, i layirin naxan tongoxi i ya walikɛɛn Dawuda xa, n fafe!”

<sup>27</sup> “Koni, Ala fa dɔxɛ dunɗa yi ba? Hali kore xɔnna nun a gbona, i mi nɔɛ xanɗɛ a yi, e fahi fa n banxin naxan tixi ito ra.

<sup>28</sup> Hali na birin, Alatala, n ma Ala, i tuli mati i ya walikɛna maxandi xuine nun a mafanne ra. I tuli mati i ya walikɛna mafan xuine nun maxandi xuine ra a naxanye falama i xa to.

<sup>29</sup> I yɛɛn ti banxini ito ra kɔɛɛn nun yanyin na, i a fala dɛnaxan ma, i naxa, ‘N xinla luma be nin!’ I tuli mati maxandi xuiin na i ya walikɛɛn naxan tima yireni ito mabinni.

<sup>30</sup> I ya walikɛɛn nun i ya Isirayila yamana maxandin nasuxu, e na sali yireni ito mabinni! I yabin ti i dɔxɔdeni kore xɔnna ma, i mafeluun ti, i yabin ti.”

<sup>31</sup> “Xa muxuna nde a boden hakɛn tongo, muxune yi a karahan, a xa fa a kɔlɔ i ya yire sariɗanxin yetagi banxini ito kui.

<sup>32</sup> Nayi, a xuiin name kore xɔnna ma, i yi fena nde liga, i yi kitin sa i ya walikene tagi. Naxan kalan tixi, i na yalagi, i na goronna dɔxɔ a xun ma, i yi tinxindena tinxinyaan yita, i yi a suxu a tinxinni.”

<sup>33</sup> “A nɔɛ ligɛ nɛn yaxun yi i ya Isirayila yamaan nɔ, bayo e bata i yulubin tongo. Na waxatini, xa e xun xɛtɛ i ma, e i xinla binya, e yi i maxandi, e mafeluun xandi i tan xɔn banxini ito kui,

<sup>34</sup> nayi, i xa e xuiin name kore xɔnna ma, i diɗa i ya Isirayila yamaan yulubin ma, i fa ra bɔxɔn ma i naxan so e benbane yii.”

<sup>35</sup> “A nɔɛ ligɛ nɛn kore xɔnna yi balan, tulɛn mi fa fɛ mumɛ, e yulubine fe ra lan i tan ma. Na waxatini, xa e yɛɛ rafindi be ma, e i xandi, e yi i xinla binya, e xɛtɛ e yulubine fɔxɔ ra, bayo i bata e tɔrɔ,

36 nayi, i e xuiin namema nen kore xonna ma, i dijama nen i ya walikene yulubine ma e nun i ya yamana Isirayila. I e xaran kira fajin ma e daxa e xa bira naxan foxo ra. I tulen nafa boxon fari i naxan soxi i ya yamaan yii.”

37 “A noe lige nen toroyana nde fan yi fa, alo fitina kamena hanma fitina furena yamanani, hanma sansine yi xara hanma e kun hanma tuguminne yi mini hanma supene hanma yaxuna nde na Isirayila kaane taa makantanxine rabilin yengeni, gbalon sifan birin na fa waxatin naxan yi, hanma fure jaxine.

38 Na waxatine yi, Isirayila kaane birin e toron nun e jaxankatan kolonma nen, e yi sali, e yi i mafan, e yi e yiine yite banxini ito mabinni.

39 Nayi, i yi e yabi i daxodeni kore xonna ma, i yi e mafelu, i yi birin saran e kewanle ra, bayo i birin boje yi feen kolon, amasoto i tan nan keden pe adamadiene boje yi feene kolon.

40 Nayi, e gaxuma nen i yee ra waxatin birin yi e siin birin yi yamanani, i naxan soxi nxu benbane yii.”

41 “Xojen naxan mi findixi Isirayila kaana nde ra, i ya yamana, na fama nen be sa keli yamana makuyeni, i xinla a fe ra,

42 bayo muxune a mema nen a i xinla nun i senben gbo. A na fa salideni banxini ito mabinni,

43 i a yabi kore xonna ma, i daxodeni. Xojen naxan birin maxodinma i ma, i xa na so a yii, alogo dunuja siyane birin xa i xinla kolon, e gaxu i yee ra, alo i ya yamana Isirayila. E xa a kolon a banxini ito ratinmexi i tan nan xili yi n naxan tixi!”

44 “A noe lige nen Isirayila kaane yi siga e yaxune yengedeni i ya yamarin bun. E yi i maxandi, e yee rafindi i ya taa sugandixin ma e nun Alatala Batu Banxin naxan tixi i xa.

45 Nayi, i tuli mati kore xonna ma, naxanye i maxandima, e i mafan, i yi ne mali.”

46 “A noe lige nen, e yi yulubin tongo, bayo adamadi yo mi na naxan mi yulubin ligama. I ya xolon yitama e ra nen, i yi e so e yaxune yii, ne yi siga e ra konyiyani e yamana makuyena ndee yi hanma naxanye maso.

47 E na tubi i ma na yamanani e konyiyani denaxan yi, e xun xete i ma e suxu muxune yamanani, e falan ti, e naxa, ‘Nxu bata haken liga, nxu bata yulubin tongo, nxu bata fe jaxin liga,’

48 e xete i ma e bojen birin nun e niin birin yi e yaxune yamanani naxanye e xalixi konyiyani, e mayandi xuine rasiga i ma, e yee rafindixi yamanan ma i naxan so e benbane yii, e yee rafindixi i ya taa sugandixin ma e nun n Ala Batu Banxin naxan tixi i xinli.

49 Nayi, e sanla nun mafanna yabi kore xonna ma i daxodeni, i fa e mali.

50 I ya yamaan mafeluma nen a yulubine ra e nun a fe jaxine birin i xili ma. Naxanye e suxi konyiyani, i yi e hinanna raso ne yi, alogo e xa kininkin e ma.

51 Amasoto i ya yamaan nan e ra, i gbeena, i e ramini nen Misiran yamanani naxan luxi alo sulun teen† naxan wuren naxulunma.”

52 “I yeen xa lu i ya walikena maxandine ra, e nun i ya yamana Isirayilaa maxandine, alogo i xa nxu yabi nxo maxandine yi waxatin birin.

53 Amasoto i bata nxu ba yamaan bonne birin ye boxon fari, alogo nxu xa findi i gbeen na, alo i a fala kii naxan yi fata Musa ra, i ya walikena, i to nxu benbane ramini Misiran yi. I tan Marigina Alatala!”

† 8:51: Sulun teen mon falama yirena nde yi fa fala “Furu teen.”

*Duban yamaan xa*

<sup>54</sup> Sulemani yelin maxandine nun mafanne birin tiyε waxatin naxan yi, a yi keli Alatalaa saraxa ganden yetagi, a yi xinbi sinxi denaxan yi, a yiine yitexi kore.

<sup>55</sup> A tixi, a yi duba Isirayila yamaan birin xa a xuini texin na, a naxa,

<sup>56</sup> “Tantunna xa fi Alatala ma, naxan matabun fi Isirayila ma, a yamana, alo a e tuli sa kii naxan yi. A fala fajin naxanye birin ti fata Musa ra, a walikεna, keden mi luxi a ligataren na.

<sup>57</sup> Alatala, nχo Ala xa lu en xon alo a lu en benbane xon kii naxan yi, a nama jinan en xon mumε, a en nabejin.

<sup>58</sup> Koni, a xa en bɔɔɛn bandun a binni, alogo en xa sigan ti a kiraan birin xon ma. En yi a yamarine nun a tonne nun a sariyane suxu, a naxanye yamari en benbane ma.

<sup>59</sup> N maxandin naxanye tixi Alatala ma, en ma Ala, ne xa rabira a ma kɔεen nun yanyin na, alogo a xa en mali lɔχo yo lɔχo, ε tan nun n tan bayo a yamaan nan en na, Isirayila.

<sup>60</sup> Nanara, dunuɔa siyane birin xa a kolon a Alatala nan Ala ra, a gbete yo mi na.

<sup>61</sup> Alatala xa lu ε bɔɔɛni, en ma Ala. E bira a sariyane fɔχo ra, ε yi a yamarine suxu, alo ε kii naxan yi to.”

*Saraxane yi ba Alatala xa**Taruxune Firinden 7.4-10*

<sup>62</sup> Isirayila kaane birin yi fa mangan fema, e yi saraxane ba Alatala xa.

<sup>63</sup> Ninge wuli mɔχɔɔɛn nun firin e nun yεxεε wuli kεmε mɔχɔɔɛ, Sulemani yi ne kɔε raxaba Alatala xa bɔɔɛ xunbeli saraxan na. Mangan nun Isirayila kaane birin yi Alatalaa banxin nabi na kii nin.

<sup>64</sup> Na lɔχoni, mangan yi sansanna rasarijan Ala Batu Banxin yetagi, a yi saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun bɔɔɛ xunbeli saraxa subene turene fi Alatala ma sansanna kui. A na raba mɛnni nɛn, bayo saraxa ganden naxan yi rafalaxi sulan na Ala Batu Banxin yetagi, na yi xurun. Saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun saraxa subene turene birin mi yi xanɔε menna fari.

<sup>65</sup> Sulemani yi sanla raba na waxatini, e nun Isirayila kaane birin. Yama gbeen yi fa sa keli Lebo-Xamata taani han Misiran xudeni, e yi e malan Alatala yetagi, en ma Ala, xi solofere. Na xanbi ra, e mɔn yi xi solofere sa na fari, a birin malanxina, xi fu nun naanin.

<sup>66</sup> Xi solomasεxεde lɔχoni, a yi yamaan bejin. E yi duba mangan xa, e siga e konni, e sεwaxi e bɔɔɛni fe fajin birin na Alatala naxan nabaxi Dawuda xa, a walikεna, e nun Isirayila a yamana.

**9***Ala mɔn yi mini Sulemani xa**Taruxune Firinden 7.11-22*

<sup>1</sup> Sulemani yelin Alatala Batu Banxin tiyε waxatin naxan yi, e nun a manga banxina, e nun a wa naxan birin liga feni,

<sup>2</sup> Alatala mɔn yi mini Sulemani xa a firinden, alo a mini a xa kii naxan yi Gabayon taani.

<sup>3</sup> Alatala yi a fala a xa, a naxa,

“N bata i ya mafanna nun i ya maxandi xuiin nasuxu i naxan nalixi n ma. N bata banxini ito rasarijan i naxan tixi n xili yi habadan. N yeen nun n bɔɣɛn luma nɛn tixi be ra habadan.

<sup>4</sup> I tan xa sigan ti fetareyaan nun tinxinyani n yetagi alo i fafe Dawuda. I feni itoe birin liga n naxanye yamarima i ma, i n ma tonne nun n ma sariyane suxu n naxanye soxi i yii.

<sup>5</sup> Nayi, n na i ya mangayaan nasabatima nɛn habadan Isirayila xun na, alo n na a fala i fafe Dawuda xa kii naxan yi, n naxa, ‘I bɔnsɔnna mi jɔnɔɣɛ i jɔxɔni Isirayila mangayani habadan.’

<sup>6</sup> Koni, xa i tan hanma i ya diine ε xun xanbi so n yi, xa ε mi n ma sariyane nun n ma yamarine suxu n naxanye soxi ε yii, xa ε siga ala gbɛtɛye batudeni, ε xinbi sin e bun ma,

<sup>7</sup> nayi, n na Isirayila kaane bama nɛn na bɔxɔni n naxan soxi e yii. N na n mema nɛn n batu banxin na, n naxan nasarijan n xinla binyaden na. Na ma, Isirayila findima nɛn yagi seen nun magele seen na yamanane birin tagi.

<sup>8</sup> Hali banxini ito to rayabu iki, na waxatini, naxan yo na dangau a fɛma, ne kabɛma nɛn, e yi kɔntɔfili. E yi a fala, e naxa, ‘Nanfera Alatala yamanani ito nun banxini ito ligaxi iki?’

<sup>9</sup> E yabima nɛn, e naxa, ‘Bayo e bata Alatala rabɛɣin, e Ala, naxan e benbane ramini Misiran yamanani, e yi ala gbɛtɛne xanu, e yi e xinbi sin e bun ma, e yi e batu, nanara Alatala bata tɔɣɔni itoe birin nafa e ma.’ ”

### *Sulemani a wali sifa wuyaxine*

#### *Taruxune Firinden 8.1-18*

<sup>10</sup> Nɛɛ mɔxɔɣɛn bun ma, Sulemani yi banxi firinni itoe ti, Alatala Batu Banxin nun a manga banxina.

<sup>11</sup> Tire manga Xurami bata yi suman wudin nun fɔfɔ wudin nun xɛmaan so Sulemani yii, a yi wama naxan yo xɔn. Manga Sulemani yi taa mɔxɔɣɛ so Xurami yii Galile yamanani.

<sup>12</sup> Xurami yi mini Tire taani taane matodeni Sulemani naxanye soxi a yii. Koni e mi rafan a ma.

<sup>13</sup> Xurami yi a maxɔdin, a naxa, “Ngaxakedenna, i taan sifan mundunye soxi n yii be?” A yi e xili sa Kabulu yamanana, na xinla ne xun ma han to.\*

<sup>14</sup> Anu, Xurami bata yi xɛmaan kilo wuli saxon nasiga Sulemani ma.

<sup>15</sup> Manga Sulemani bata yi karahan wanle yitɔn lan Alatala Batu Banxin ti feen nun a yetɛna banxin nun Milo gbingbinna nun Yerusalɛn yinna ma, e nun Xasori nun Megido nun Geseri taane.

<sup>16</sup> Misiran mangan bata yi fa, a Geseri taan suxu yɛngɛni, a yi a gan, Kanan kaan naxanye yi dɔxi taani, a ne faxa. A mɔn yi taan sa a dii tɛmɛn fari siga a xɛmɛ taa ra, Sulemani a jaxanla.

<sup>17</sup> Sulemani mɔn yi Geseri taan ti, a mɔn yi Beti-Xoron taan laben ti,

<sup>18</sup> e nun Baalati taan nun Tamari taan naxan yamanan tonbon yireni.

<sup>19</sup> A mɔn yi taa gbɛtɛna ndee ti, a yi balone ramarama dɛnaxanye yi, e nun yɛngɛ so wontorone nun soone yi luma taan naxanye yi. Sulemani wa naxan birin ti feni Yerusalɛn taani e nun Liban yamanan nun yire gbɛtɛ, a yi yamanan naxanye birin xun na, a yi na birin ti.

<sup>20</sup> Amorine nun Xitine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusune muxu dɔnxɛn naxanye mi yi findixi Isirayila kaane ra, ne fan yi yamanani.

\* **9:13: Kabulu** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna nɛn fa fala “alo sese.”



<sup>21</sup> E yixεten naxanye lu e xanbi ra yamanani, Isirayila kaane mi nɔ naxanye faxε, Sulemani yi ne findi konyine ra, e na yi han to.

<sup>22</sup> Koni, Sulemani mi fa Isirayila kaane ti konyiyaan na, bayo e yi findixi a sofane nan na, e nun a walikene nun a kuntigine nun a sofa kuntigine, e nun a wontoro ragine nun soo ragine kuntigine.

<sup>23</sup> Sulemani mɔn yi Isirayila kaan muxu keme suulun tonge suulun sugandi naxanye yi a walikene xun na.

<sup>24</sup> Misiran mangana dii temen yi keli Dawudaa Taani, a dɔxɔ manga banxini Sulemani naxan tixi a xa. Na xanbi ra, Sulemani mɔn yi gbingbinna rafala a banxin nabilinni, a na xili sa Milo.

<sup>25</sup> Sulemani yi saraxa gan daxin bama nen sanja ma saxan jeeen bun ma e nun bɔje xunbeli saraxane yire sarijanxini a naxan ti Alatala xa. A mɔn yi wusulanna ganma nen yire sarijanxin fari naxan yi Alatala yetagi. A yi Ala Batu Banxin nawalima na kii nin.

<sup>26</sup> Manga Sulemani yi kunkine yitɔn Esiyon-Gebere yi, Elati taan dexɔn, Gbala Baan de, Edɔn yamanani.

<sup>27</sup> Xurami a kunki ragiin naxanye yi baan kolon, a yi ne rasiga Sulemani a walikene fema kunkine kui.

<sup>28</sup> E siga Ofri yamanani, e sa xemaan kilo wuli fu nun firin tongo, e fa e ra Manga Sulemani xɔn.

## 10

### *Saba Manga Naxanla yi fa Sulemani konni*

#### *Taruxune Firinden 9.1-12*

<sup>1</sup> Saba manga naxanla yi Sulemani mankana me Alatala fe yi. Nayi a yi fa Sulemani todeni a fekolonna bunbadeni, a yi maxɔdin xɔdexene sa a bun ma.

<sup>2</sup> A yi fa Yerusalen yi e nun a fɔxɔrabira gbeene, jɔgɔmen naxanye yi latikɔnɔnne nun xema gbegbe maxalima, e nun gemε fajɔ kendene. A yi siga Sulemani fema, naxan birin yi a bɔjɛni, a yi na fala a xa.

<sup>3</sup> Sulemani yi a maxɔdinne birin yabi, sese mi lu mangan mi naxan yeba a xa.

<sup>4</sup> Saba manga naxanla yi Sulemani a fekolonna to, e nun a banxin naxan tixi,

<sup>5</sup> e nun donseen naxanye yi a tabanla ra, e nun a rabilinna muxune ti kiine, e nun naxanye yi balon nun minse wanla ra, ne maraberibane, e nun a saraxa gan daxine a yi naxanye bama Alatala Batu Banxini. Ne yi a kenen han a yengin yi dasa.

<sup>6</sup> A yi a fala mangan xa, a naxa, “Nɔndin nan yi a ra n naxan mexi n ma yamanani i kiin nun i ya fekolonna fe yi.

<sup>7</sup> N mi yi laxi a ra benun n xa fa n yi a to n yeen na. E mi yi a tagiin yeteen falaxi n xa. N naxan birin mexi, i ya fekolonna nun i ya nafulu kanyaan dangu na ra.

<sup>8</sup> Sewana i ya muxune xa, sewana i ya walikene xa naxanye i yetagi waxatin birin, naxanye i ya fekolonna ramema.

<sup>9</sup> Tantunna Alatala xa, i ya Ala, naxan i malixi, a yi i ti Isirayila mangan na. Bayo Isirayila rafan a ma habadan, nanara a i findixi mangan na alogo i xa kiti kendɛn sa tinxinni.”

<sup>10</sup> A yi xemaan kilo wuli saxan so mangan yii, e nun latikɔnɔn gbegbe nun bɔxɔ bun nafunle. Latikɔnɔn fajɔ mi fa na sɔnɔn alo Saba manga naxanla naxan so Manga Sulemani yii.

11 Xurami a kunkin naxanye yi xεmaan maxalima sa keli Ofiri yamanani, ne fan yi fa santali wudi sifan gbegbe ra e nun bɔxɔ bun nafunle keli Ofiri yi.

12 Manga Sulemani yi santali wudine findi Alatala Batu Banxin bun tiine ra, e nun manga banxin bun tiine. A mɔn yi na wudina nde rafala maxaseene ra alo kondenne nun bɔlɔnne, maxase maxane xa. Han to, e mi fa santali wudin to fe Isirayila yi na kiini.

13 Naxan birin yi rafan Saba manga jaxanla ma, a ne maxɔdin, Manga Sulemani yi ne so a yii. A yetεen yi se gbeteɣe fi a ma a mangayaan fanni. Na xanbi ra, manga jaxanla nun a walikene yi xεte a yamanani.

### *Sulemani a nafunle fe*

#### *Taruxune Firinden 9.13-28*

14 Xεmaan naxan yi fama Sulemani ma jεε kedenna bun ma, na gboon yi sigε han kilo wuli mɔxɔjε.

15 Yulaya seene mudun yi saxi na nan fari e nun seen naxanye yi sa kelima yire gbeteɣe yi e nun Arabune mangane nun yamana kanne yi fama mudun naxanye ra.

16 Manga Sulemani yi ye masansan wure lefaan xεma daxin xungbeen kεmε firin nafala, xεmaan kilo sennin nan yi e keden kedenna birin na.

17 A mɔn yi ye masansan wure lefaan xεma daxin xurin kεmε saxan nafala, xεmaan kilo keden e nun a tagi nan yi e keden kedenna birin na. Banxin naxan yi xili “Liban fɔtɔnna,” a yi sa e sa mɛnni.

18 Mangan yi sama jinna rafala manga gbεde gbeen na, a xεma igen sa a ma.

19 Tede sennin nan yi manga gbεdeɛn ma, a faxa binna yi radigilinxi a xanbi ra nen, a yiine yi a fɔxɔ firinna birin ma, yata sawura firin yi tixi a yiine fεma.

20 Yata sawura fu nun firin yitaxunxi tedene fari, sennin yiifanna ma, sennin kɔmɛnna ma. Na jɔxɔnna munma liga yamana yo yi.

21 Xεmaan nan yi Manga Sulemani a igelengenne birin na. Xεmaan nan yi Liban fɔtɔn banxin kui muranne birin na. E mi yi sese rafalan gbetin na, bayo Manga Sulemani waxatini, gbetin mi yi yatεxi sese ra.

22 Kunkin gbeene yi Manga Sulemani yii, a yi naxanye rasiga baan xun ma Xurami a kunkine fɔxɔ ra. Jεε saxan yo jεε saxan kunkine yi xεtema nen Isirayila yi, e rafexi xεmaan nun gbeti fixen nun sama jinne nun kudune nun gboxune ra.

23 Manga Sulemani yi dangu bɔxɔn mangane birin na fata a nafulu kanyaan nun a xaxilimayaan na.

24 Dunujia muxune birin yi katama Sulemani to feen na alogo Ala xaxilimayaan naxan saxi a bɔjɛni, e xa na rame.

25 Birin yi fama a sanbane ra, gbeti daxine nun xεma daxine nun dugine nun yεngε so seene nun latikɔnɔnne nun soone nun gbaxalone,\* a yi na kii nin jεε yo jεε.

#### *Taruxune Firinden 1.14-17 nun 9.25-28*

26 Sulemani yi yεngε so wontorone nun soone malan, wontoro wuli keden kεmε naanin yi a yii e nun soo wuli fu nun firin, a yi ne lu taane yi a wontorone yi denaxanye yi e nun Yerusalen yi mangan fεma.

27 Mangan barakani, gbetin yi gbo ayi Yerusalen yi alo gεmεne, suman wudin yi wuya ayi alo burunna xɔde binla naxan yamanan lanbanni.

\* 10:25: *Gbaxaloni* itoe sɔtama soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.

<sup>28</sup> Sulemani a soone yi kelima Misiran nun Kuwe yamanane nin, yulane yi sa e sarama denaxanye yi mangan xa.

<sup>29</sup> Wontoron naxan yi kelima Misiran yamanani, na yi sarama gbeti gbanan keme sennin nan na. Soon tan yi sarama gbeti gbanan keme tonge suulun nan na. Na yula kedenne nan man yi fama Xiti mangane nun Arami mangane gbeene ra.

## 11

### *Sulemani a naxanle*

<sup>1</sup> Manga Sulemani naxan Misiran mangana dii temen dɔɔ, a man naxalan xɔɔ wuyaxi dɔɔ nen, naxanye yi fataxi Moyaba kaane nun Amonine nun Edon kaane nun Sidon kaane nun Xiti kaane ra.

<sup>2</sup> Ne yi kelixi siya gbetene nin Alatala a fala Isirayila kaane xa naxanye fe yi, a naxa, “E nama siga e konni mume, e mi fe e konni mume, waxatina nde e e bɔɔɔn firifirima nen e alane binni.”\* Koni, Sulemani kankan ne nan ma marafanna xon.

<sup>3</sup> A yi manga dii temen keme solofere soto naxanla ra, e nun konyi naxalan keme saxan a naxanye soto naxanla ra.† Na naxanle yi a bɔɔɔn maxete.

<sup>4</sup> Sulemani fori waxatini, a naxanle yi a bɔɔɔn xunsa ala gbetene ma, a bɔɔɔn birin mi lu Alatala, a Ala xa sɔɔn, alo a fafe Dawuda bɔɔɔn yi kii naxan yi.

<sup>5</sup> Sulemani yi Asitarate batu, Sidon kaane ala naxalanmana, e nun Molo, Amonine ala naxana.

<sup>6</sup> Sulemani yi fe naxin liga Alatala ye ra yi, a mi yi a xuiin suxi alo a fafe Dawuda.

<sup>7</sup> Nayi, Sulemani yi taan kiden ti geyaan fari Kemosi xa denaxan Yerusalen yetagi, Moyaba kaane ala, e nun Molo, Amonine ala naxana.

<sup>8</sup> A yi na liga a siya gbetene naxanle birin xa, naxanye yi wusulanna nun saraxan fima e alane ma.

<sup>9</sup> Nayi, Alatala yi xolo Sulemani ma. Bayo, a bata yi a xaxinla xun xanbi so Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan bata yi mini Sulemani xa sanja yi firin.

<sup>10</sup> Alatala yi a yamarin fi a ma, a nama ala gbetene batu, koni Sulemani mi a xuiin suxu, a yi ala gbetene batu.

<sup>11</sup> Alatala yi a fala Sulemani xa, a naxa, “Bayo i bata a liga iki, bayo i mi n ma layirin mafaxaxi, e nun n yamarin naxanye soxi i yii, n mangayaan bama i yii nen, n na a so i ya walikena nde yii.

<sup>12</sup> Koni i fafe Dawuda a fe ra, n mi tɔɔyani ito rakamalima i ya siimayani. N mangayaan bama i ya dii xemen nan yii.

<sup>13</sup> A yetena, n mi yamanan birin bama a yii, koni n bɔɔɔn keden luma a yii nen, n ma walikena Dawudaa fe ra, e nun Yerusalen ma fe ra, n taan naxan sugandixi.”

### *Sulemani yaxune fe*

<sup>14</sup> Alatala yi Sulemani yaxun nadin a ma, naxan yi xili Xadada, Edon kaan naxan keli Edon mangan bɔɔɔni.

<sup>15</sup> Dawuda Edon yamanan no waxatin naxan yi, sofa kuntigin Yowaba bata yi te muxu maluxundeni, xemen naxanye yi Edon yi, a ne birin faxa.

\* **11:2:** Na feen seɔɔɔ Xɔɔɔyan 34.12 kui. † **11:3:** *Konyi naxanle* sariyan seɔɔɔ Xɔɔɔyan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye soto a naxanla ra.

16 Yowaba nun a sofane lu nɛn Edɔn yi kike sennin, alogo e xa banxulanne nun xɛmɛne faxa.

17 Koni Xadada mɔn yi banxulan jɔɔɛyani. A tan nun Edɔn kaan naxanye yi a fafe a wanle ra, e nun ne yi e luxun, e siga Misiran yi.

18 E keli Midiyan yamanani, e siga Paran tonbonni, e Paran muxuna ndee bira e fɔxɔ ra, e fa Misiran yi Misiran mangan fɛma. Misiran mangan yi banxin so Xadada yii, a yi a balo, a bɔxɔne so a yii.

19 Xadada yi Misiran mangan kɛnɛn, han mangan yi a jɔaxanla xunyɛn fi a ma, manga jɔaxanla Tapenesi xunyɛna.

20 Tapenesi xunyɛn yi dii keden sɔtɔ Xadada xa, a yi a xili sa Genubati. Tapenesi yi a maxuru Misiran mangana banxini, Genubati yi lu Misiran mangana banxini, mangana diine tagi.

21 Xadada to a mɛ Misiran yi a Dawuda bata yi faxa, e nun sofa kuntigin Yowaba, a yi a fala Misiran mangan xa, a naxa, “A lu n xa xɛtɛ n ma yamanani.”

22 Misiran mangan yi a maxɔdin, a naxa, “I dasaxi nanse ra n fɛma be ba? Nanfera i kataxi xɛtɛ feen na i ya yamanani?” A yi a yabi, a naxa, “Sese mi dasaxi n ma, koni a lu n xa xɛtɛ.”

23 Ala yi yaxu gbɛtɛ rakeli Sulemani xili ma, a xili Reson, Eliyadaa dii xɛmɛn naxan a gi a kanna Hadadeseri, Soba mangan bun.

24 Dawuda Hadadeseri a ganla halagi waxatin naxan yi, Reson bata yi ganla nde malan a yɛtɛ xa, a yi naxan xun na. E yi siga Damasi taani, e sa dɔxɔ mɛnni, e yi Damasi mangayaan tongo.

25 A findi nɛn Isirayila yaxun na Sulemani a siimayaan birin yi, sa Xadada gbee fe jɔaxine fari. Reson ma mangayani Arami yamanani, a Isirayila rajaxu nɛn.

### *Yerobowan ma murutɛna*

26 Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan fan yi murutɛ mangan xili ma Sulemani a walikɛna. Efirami bɔnsɔnna nan yi a ra naxan keli Sereda taani. Kaɲa gilen nan yi a nga ra, a xili Seruya.

27 A murutɛ mangan xili ma i kii nin. Sulemani yi Milo gbɛngbinna tima e nun a yi a fafe Dawudaa Taan nabilinna yinna yinla nde yitɔnma.

28 Na waxatini, foningen wɛkilexi fangamaan nan yi Yerobowan na. Sulemani to na banxulanna to wale, a yi a findi Yusufu bɔnsɔnna karahan walikɛne xunna dɔxɔn na.

29 Lɔxɔna nde, Yerobowan bata yi mini Yerusalɛn yi, a yi naralan Nabi Axiya ra kira yi Silo kaana. E firinne yi e danna burunna ra. Doma nɛnɛn nagodoxi nabiin ma,

30 Axiya yi na suxu a a yibɔ dungi fu nun firinna ra.

31 A yi a fala Yerobowan xa, a naxa, “Dungi fu tongo i yɛtɛ xa. Amasɔtɔ Alatala, Isirayilaa Ala naxa, ‘N yamanan bama nɛn Sulemani yii, n yi bɔnsɔn fu so i yii.

32 Koni, bɔnsɔn keden luma nɛn Sulemani yii n ma walikɛɛn Dawudaa fe ra, e nun Yerusalɛn ma fe ra, n taan naxan sugandixi Isirayila bɔnsɔnne birin yɛ.

33 Amasɔtɔ e bata n nabejin, e yi Asitarate batu, Sidon kaane ala jɔaxalanmana e nun Kemosi, Moyaba kaane ala e nun Mɔlɔkɔ, Amonine ala. E mi sigan tixi n ma kiraan xɔn, e mi n nafan feene ligaxi, e mi n ma yamarine nun n ma sariyane suxi, alo a fafe Dawuda a liga kii naxan yi.

<sup>34</sup> N mi yamanan birin bama a yii, amasotō n na a luma n̄n mangayani a siin birin yi Dawudaa fe ra, n ma walik̄ena, n naxan sugandixi, naxan n ma yamarine nun n ma sariyane suxu.

<sup>35</sup> Koni n sa mangayaan bama n̄n a dii x̄emen yii, n yi b̄ons̄on fu so i yii,

<sup>36</sup> n b̄ons̄on keden luma a dii x̄emen yii n̄n, alogo n ma walik̄een Dawudaa dii keden xa lu n ȳetagi mangayani Yerusal̄en yi, n taan naxan sugandixi alogo n xinla xa lu na.

<sup>37</sup> I tan, Yerobowan, n yamanan soma n̄n i yii alo i wama a x̄on kii naxan yi. I findima n̄n Isirayila mangan na.

<sup>38</sup> Xa i tuli mati n ma yamarin birin na, xa i bira kirane f̄ox̄o ra n naxanye yitama i ra, xa i n nafan feene liga, xa i n ma sariyane nun n ma yamarine suxu, alo n ma walik̄een Dawuda a liga kii naxan yi, nayi n luma n̄n i x̄on. N bata i tuli sa, n na i b̄ons̄onne sabatima n̄n mangayani alo Dawuda gbeene. N na Isirayila b̄ons̄on fu soma i yii n̄n,

<sup>39</sup> alogo n xa Dawuda yix̄etene rayagi, koni n mi e rayagima habadan.’ ”

<sup>40</sup> Sulemani yi kata Yerobowan f̄axa feen na, koni Yerobowan yi a gi, a siga Misiran yi Sisaki f̄ema, na yamanan mangana, a yi lu na han Sulemani yi f̄axa.

### *Sulemani yi f̄axa*

#### *Taruxune Firinden 9.29-31*

<sup>41</sup> Sulemani k̄ewali d̄onx̄ene nun a feen naxanye birin ligaxi e nun a xaxilimayana, ne birin seb̄exi a k̄ewali k̄edin kui.

<sup>42</sup> Sulemani j̄eε tonge naanin nan ti mangayani Isirayila birin xun na Yerusal̄en yi.

<sup>43</sup> A to f̄axa, e yi a maluxun a benbane f̄ema a fafe Dawudaa Taani, a diin Robowan nan ti a j̄ox̄oni mangayani.

## 12

### *Isirayila kaane yi murut̄e Robowan ma*

#### *Taruxune Firinden 10.1-15*

<sup>1</sup> Robowan yi siga Siken taani, amasotō Isirayila kaane birin bata yi fa Siken yi a findideni mangan na.

<sup>2</sup> Nebati a dii x̄emen Yerobowan yi na xibarun m̄ema waxatin naxan yi, a m̄on yi Misiran yi, a bata yi a gi a siga d̄enaxan yi a makuya Manga Sulemani ra, a yi d̄oxi Misiran nin.

<sup>3</sup> E yi muxune rasiga a xilideni. Nayi, Yerobowan nun Isirayila yamaan birin yi fa Robowan f̄ema, e yi a fala a xa, e naxa,

<sup>4</sup> “I fafe nxu suxi konyiyaan nan na. Iki, xa i tan goronni ito rayelefu nxu xun ma naxan binya nxu tungunna ma alo xun xidi wudin j̄ingen xun ma, nxu tinxi nxu wali i xa.”

<sup>5</sup> A yi e yabi, a naxa, “E siga, xi saxan na dangu ε fa n f̄ema.” Yamaan yi siga.

<sup>6</sup> Manga Robowan yi fonne max̄adin naxanye yi a fafe Sulemani f̄ema a siimayani, a yi e max̄adin, a naxa, “E max̄adin mundun fima n ma yamani ito yabin na?”

<sup>7</sup> Fonne yi a fala a xa, e naxa, “Xa i a yita e ra to, a i tinxi walideni yamaan xa, xa i e yabi fala faj̄ine ra, e findima n̄n i ya walik̄ene ra habadan.”

<sup>8</sup> Koni, Robowan yi fonne max̄adi xuiin nab̄epin. A yi foningene max̄adin naxanye yi a rabilinxi, a lanfane.

<sup>9</sup> A yi e maxodin, a naxa, “Muxuni itoe bata n maxodin a n xa goronna ndedi ba e xun ma, n fafe e naxankataxi naxan na alo konyine. E n maxadima yabin mundun na n xa a so e yii?”

<sup>10</sup> A lanfa foningene yi a fala a xa, e naxa, “Muxuni itoe e mawuga nen a i fafe bata e suxu alo konyine, e i maxodinma a i xa na goronna ndedi ba e xun ma. Awa, i lan i xa e yabi i kiini, i naxa, ‘N yii kirin gbo dangu n fafe tagin na.

<sup>11</sup> N fafe bata e konyiyaan naxodoxo ayi. N tan a raxodoxoma ayi e ma nen dangu na ra. N fafe e naxankata bosaan nan na, n tan e naxankatama tanle nan na.’ ”

<sup>12</sup> Yerobowan nun yamaan birin yi fa Robowan fema xi saxande loxoni alo mangana a fala kii naxan yi, a xi saxan na dangu, e fa a fema.

<sup>13</sup> Mangan yi yamaan yabi a xodexen na. Fonne maxadi xuiin naxan fala a xa, a yi na lu na.

<sup>14</sup> A yi falan ti e xa iki fata foningene maxadi xuiin na, a yi a fala e xa, a naxa,

“N fafe bata e konyiyaan naxodoxo ayi. N tan a raxodoxoma ayi e ma nen dangu na ra. N fafe e naxankata bosaan nan na, n tan e naxankatama tanle nan na.”

<sup>15</sup> Na kiini mangan mi tin yamana maxandin na. Alatala yi feene liga na kiini alogo a xa a tulisan nakamali a naxan tongo Yerobowan xa, Nebati a dii xemena, fata Nabi Axiya ra, Silo kaana.

### *Isirayila yamanani taxun fena*

#### *Taruxune Firinden 10.16-19*

<sup>16</sup> Isirayila kaane to a kolon a manga mi tinxi e maxandin ma, e yi a fala, e naxa,

“Sese mi fa en nun Dawuda tagi, en nun Yese a dii xemeni ito mi fa malanxi sese ma. Isirayila muxune, e xete e konni.

I tan, Dawuda yixetena, iki i yeε rafindi i ya yamanan ma.”

E birin yi keli menni, e siga e konne yi.

<sup>17</sup> Isirayila kaan naxanye lu Yuda taane yi, Robowan lu mangayani ne nan gbansan xun na.

<sup>18</sup> Nayi, Manga Robowan yi Adoran nasiga naxan yi findixi karahan wanle kuntigin na. Koni Isirayila kaane birin yi a magolon, e a faxa. Manga Robowan yi a mafura tedeni yenge so wontorona nde kui, a yi a gi, a siga Yerusalen yi.

<sup>19</sup> Isirayila kaane murute Dawudaa denbayaan xili ma na kii nin han to.

<sup>20</sup> Isirayila kaane birin to Yerobowan xete feen me, e yi a xili yamani, e a findi mangan na Isirayila birin xun na. Yuda bonsonna keden peen nan lu Dawudaa denbayaan foxo ra.

#### *Taruxune Firinden 11.1-4*

<sup>21</sup> Robowan to so Yerusalen yi, a yi Yuda denbayane birin malan e nun Bunyamin bonsonna muxune. Sofa wuli kemε tonge solomasεε nan yi na Isirayila yamaan yenge xinla ma alogo e xa fa e ra Sulemani a dii xemen Robowan ma non bun ma.

<sup>22</sup> Koni Alaa falan yi fa sayiba Semaya li, a naxa,

23 “Falan ti Robowan xa, Sulemani a dii xεmεna, Yuda mangana, e nun Yuda denbayaan birin nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune nun yama dɔnxɛn birin, i naxa,

24 “Alatala ito nan falaxi, a naxa: E nama fa ε Isirayila kaane yεngε, naxanye ε ngaxakedenne ra. E tan birin xa xεtε ε konni, amasɔtɔ feni ito fataxi n tan nan na.’ ” E yi Alatalaa falan suxu, e yi xεtε alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

### *Yerobowan yulubina*

25 Yerobowan yi Siken taan ti Eframi geyaan fari, a yi dɔxɔ na. Na xanbi ra, a mɔn yi keli mɛnni, a yi sa Penuyeli taan ti.

26 Yerobowan yi a fala a bɔrɛni, a naxa, “Iki, yamanan nɔε xεtε nɛn Dawudaa denbayaan ma ki faɲi.

27 Xa yamaan te Yerusalen yi saraxane badeni Alatala Batu Banxini, yamani ito bɔrɛ xun xεtεma nɛn a kanna ma, Robowan ma, Yuda mangana. E n faxama nɛn e xεtε Manga Robowan ma.”

28 Nayi, mangan yi xaxili fen, a yi jinge dii sawura xεma daxin firin nafala, a yi a fala yamaan xa, a naxa, “E bata bu te Yerusalen yi. Isirayila kaane, ε alane ni i ra, naxanye ε raminixi Misiran yamanani.”

29 A na jinge dii sawura keden ti Beteli taani, a yi sa boden ti Dan yi.

30 Na nan findi yulubin sabun na. Yamaan yi siga han Dan yi na jinge dii sawura keden yetagi.

31 Yerobowan yi taan kide banxina ndee ti, a yi na kidene kii muxuna ndee sugandi naxanye mi yi kelixi Lewi bɔnsɔnni.

32 Yerobowan yi sanla nde yitɔn kike solomasεxeden xi fu nun suulunde lɔxɔni, sanla naxan maligaxi alo naxan yi ligama Yuda yi. A yεtεn yi saraxane rali saraxa ganden fari. A na nan liga Beteli yi, a saraxan ba jinge dii sawurane xa a naxanye rafala, a yi kide kiina ndee sugandi mɛnne xa a denaxanye ti taan kidene ra.

33 A yi saraxane rali saraxa ganden fari a naxan yitɔn Beteli yi, kike solomasεxeden xi fu nun suulunde lɔxɔni, a kiken naxan sugandi a rafanna ra. A yi sanli tɔn Isirayila kaane xa, a yi te saraxa gandeni, a sa wusulanne gan.

## 13

### *Sayibana nde yi fa Beteli taani*

1 Sayibana nde yi keli Yuda yi, a yi fa Beteli taani Alatalaa yamarin bun ma. Na waxatini, Yerobowan yi tixi saraxa ganden wusulan gandeni.

2 Sayiban yi Alatalaa falani ito ti saraxa ganden xa, a naxa, “I tan, Saraxa Gandena! I tan, Saraxa Gandena! I xa a ramε Alatala naxan falaxi, a naxa, ‘Dii xεmεna nde sɔtɔma nɛn Dawuda bɔnsɔnni, a xilima nɛn Yosiya. Yosiya taan kiden ki muxune ganma nɛn i fari naxanye wusulanna ganma i fari iki. A na muxune xɔnne ganma nɛn i fari.’ ”\*

3 Na lɔxɔn yεtɛni, a yi taxamasenni ito ti, a naxa, “Alatalaa falan tixi taxamasenni ito nan xɔn: Saraxa gandeni ito yibɔma nɛn, xuben naxan a fari, na yi xuya ayi.”

4 Manga Yerobowan na sayibana falane mε waxatin naxan yi, a naxanye tixi Beteli saraxa ganden xili ma, a yi a yiini bandun saraxa ganden xun ma, a yi a fala, a naxa, “E a suxu!” Yerobowan a yiin naxan yibandun saraxa ganden xun ma, na yi xara ayi, a mi fa nɔ a raxεtε a ma.

\* 13:2. Feni ito sa rakamalima Mangane Firinden 23.16 kuu.

<sup>5</sup> Saraxa ganden yi bə, xuben naxan yi a fari, na yi xuya ayi, alo sayibana a fala kii naxan yi Alatalaa falan xən.

<sup>6</sup> Nayi, mangan yi a fala sayiban xa, a naxa, “Alatala mayandi, i ya Ala, i yi maxandin ti n xa, alogo n xa nə n yiin naxete.” Sayiban yi Alatala maxandi, mangan yi a yiin naxete, a lu alo a singeni.

<sup>7</sup> Mangan yi a fala sayiban xa, a naxa, “En birin xa siga n ma banxini, i yi sa donsena nde don, n yi sena nde fi i ma.”

<sup>8</sup> Sayiban yi a fala mangan xa, a naxa, “Hali i ya banxin fəxə kedenna so n yii, n mi sigə. N mi burun donjə mume, n mi igen minjə mume yireni ito yi,

<sup>9</sup> amasəto yamarini ito soxi n yii Alatalaa falan nan xən, a naxa, ‘I mi burun donjə mume, i mi igen minjə mume, e nun i xetematəon mi xete kiraan xən i siga naxan xən ma.’ ”

<sup>10</sup> A yi siga kira gbetə xən ma, a mi xete a fa kiraan xən Beteli yi.

### *Sayibana xurutareyana*

<sup>11</sup> Nabi xeme fonna nde yi na naxan yi dəxi Beteli yi. A diine yi fa a fala a xa sayiban naxan birin ligaxi Beteli yi na ləxəni, e nun a falan naxanye ti mangan xa. E to na yeba e baba xa,

<sup>12</sup> e baba yi e maxədin, a naxa, “A siga kiraan mundun xən?” A diine a to nən sayiban naxan keli Yuda yi na sigaxi kiraan naxan xən.

<sup>13</sup> Nayi, nabiin yi a fala a diine xa, a naxa, “E sofanli tən n xa.” E yi sofanli tən a xa, a yi te a fari.

<sup>14</sup> A yi siga sayiban fəxə ra, a yi sa a li dəxi kondena nde nininna ra. A yi a maxədin, a naxa, “I tan nan sayiban na ba, naxan kelixi Yuda yi?” A yi a yabi, a naxa, “N tan na a ra.”

<sup>15</sup> Nayi, nabiin yi a fala a xa, a naxa, “En siga n ma banxini, i yi donsena nde don.”

<sup>16</sup> Koni sayiban yi a yabi, a naxa, “N mi nəe xete i fema, n mi soe i konni. N mi burun donjə mume, n mi igen minjə i xən yireni ito yi.

<sup>17</sup> Bayo Alatala bata yi a fala n xa, a naxa, ‘I mi burun donjə mume, i mi igen minjə, i mi xete kiraan xən i fa naxan xən.’ ”

<sup>18</sup> Nabi fonna yi a yabi, a naxa, “Nabiin nan n fan na alo i tan, malekan bata falan ti n xa Alatala xinli, a naxa, ‘Fa a ra i fema i ya banxini, a xa donseen don, a yi igen min.’ ” Koni, na nabiin yi wulen nan falama.

<sup>19</sup> Sayiban yi xete a fema, a yi burun don, a yi igen mi a banxini.

### *Sayiban yi faxa*

<sup>20</sup> Nba, e yi dəxi e dəgedeni waxatin naxan yi, nabi fonna naxan fa a ra banxini, Alatalaa falan yi fa na ma.

<sup>21</sup> Nabiin yi sənəxə sayiban mabinni naxan kelixi Yuda yi, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bata murutə Alatalaa falan ma, i mi Alatalaa yamarin suxi, i ya Ala, a naxan so i yii.

<sup>22</sup> I bata xete, i yi burun don, i yi igen min yireni ito yi, anu Ala na tənna sa i ra nən. Na ma, i faxama nən, i binbin mi maluxunma i benbane gaburun na.’ ”

<sup>23</sup> E yelin e dəge waxatin naxan yi, e yi igen min, nabiin naxan fa a ra, na yi sofanli tən a xa.

<sup>24</sup> Sayiban yi sigama e nun yatan yi naralan kira yi, na yi a faxa. A binbin yi lu saxi kiraan xən, sofanla yi lu a fema, yatan yi lu tixi a binbin xun ma.



<sup>25</sup> Muxun naxanye yi danguma, ne yi a binbin to saxi kiraan xɔn ma, yatan tixi a binbin xun ma. Nabi fonna yi dɔxi taan naxan yi e to so mɛnni, e yi a yɛba mɛnni.

<sup>26</sup> Nabiin naxan siga sayiban fɔxɔ ra kira tagi, na to a mɛ, a yi a fala, a naxa, “Sayiban naxan murute Alatalaa yamarin ma, nanara, Alatala bata a so yatan yii, a yi a yibo, a faxa, alo Alatala a fala a xa kii naxan yi.”

<sup>27</sup> Nayi, a yi a fala a diine xa, a naxa, “E sofanli tɔn n xa.” E yi a yitɔn a xa.

<sup>28</sup> Nabiin yi siga. A yi binbin li saxi kiraan xɔn, sofanla nun yatan tixi binbin xun ma. Yatan mi binbin don, a mi sofanli bo.

<sup>29</sup> Nabi fonna yi sayiban binbin tongo, a yi a sa sofanla fari, a yi a xali taani, a yi a wuga, a maluxun.

<sup>30</sup> A yi a binbin sa a yete gaburun na, e yi a wuga, e yi a fala, e naxa, “Ngaxakedenna!”

<sup>31</sup> A maluxun xanbini, nabiin yi a fala a diine xa, a naxa, “N na faxa, sayiban maluxunxi gaburun naxan na, e yi n maluxun mɛnni, e yi n xɔnne sa a xɔnne dɛxɔn.

<sup>32</sup> Amasɔto a yi falan tima Alatala xinla nin naxan nakamalima Beteli saraxa ganden xili ma e nun taan kide banxine Samari taane yi.”

<sup>33</sup> Na feen dangu xanbini, Yerobowan mi xete a feɲaxi kiraan fɔxɔ ra mumɛ. A mɔn yi siga kide kiine sugandɛ taan kidene xa, naxanye birin yi waxi a xɔn e xa findi a ra.

<sup>34</sup> Na nan findi yulubin sabun na Yerobowan na denbayaan xa, nanara e raxɔri e ɲan boxɔ xɔnna fari.

## 14

### *Yerobowan ma mangayaan naɲanna*

<sup>1</sup> Na waxatini, Abiya, Yerobowan ma dii xɛmɛn yi fura.

<sup>2</sup> Yerobowan yi a fala a ɲaxanla xa, a naxa, “Keli, i maxidi alo muxu gbete alogo e nama a kolon a n ma ɲaxanla nan i ra, i siga Silo taani. Nabi Axiya mɛnni, a tan nan a fala n xa a n findima nɛn yamani ito mangan na.

<sup>3</sup> I buru fu tongo, e nun donsena nde, e nun kumi kundi keden, i sa so a konni, naxan diin sɔtoɲa, a na falama nɛn i xa.”

<sup>4</sup> Yerobowan ma ɲaxanla yi na liga, a yi keli, a siga Silo yi, a so Axiyaa banxini.

Axiya mi yi fa nɔɛ seen toɛ, amasɔto a bata yi fori.

<sup>5</sup> Alatala bata yi a fala Axiya xa a Yerobowan ma ɲaxanla fama nɛn a maxɔdindeni a diina fe ra, amasɔto a mi yalan.

<sup>6</sup> ɲaxanla maso dɛɛn na waxatin naxan yi, Axiya yi a san xuiin mɛ, a yi a fala, a naxa, “So, Yerobowan ma ɲaxanla, nanfara i waxi i yete findi feni muxu gbete na? A na liga ki yo ki xibaru ɲaxin nan n yii i xa.

<sup>7</sup> Siga, i sa a fala Yerobowan xa a Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ni i tongoxi nɛn yamani ito muxune tagi, n yi i dɔxɔ n ma yamanana Isirayila xun na,

<sup>8</sup> n yi mangayaan ba Dawudaa denbaya yii, n yi a so i yii. Koni, i mi lu alo n ma walikɛɛn Dawuda. A tan n ma yamarine suxu nɛn, a sigan ti n fɔxɔ ra a boɲɛn birin na, naxan fan n yɛɛ ra yi, a na liga.

<sup>9</sup> I fe ɲaxin ligama dangu naxanye birin fa i yɛɛ ra, i bata n naxɔbo amasɔto i bata ala xɔɲɛne rafala, i yi suxurene yelan wure raxulunxine ra, i yi n nawoli ayi i xanbi ra.

<sup>10</sup> Nanara, n tɔɔn nafama nɛn Yerobowan ma denbayaan ma, Yerobowan gbeen naxan birin na, n na a raxɔrima nɛn bɔxɔn fari, konyi nun xɔɔna Isirayila yi. N Yerobowan ma denbayaan makɔma nɛn alo jamana, han a yi jan fefe.

<sup>11</sup> Yerobowan ma denbayaan muxun naxanye na faxa taani, barene nan ne donma. Naxanye na faxa burunna ra, xɔline nan ne donma. Amasɔɔ Alatala bata falan ti!

<sup>12</sup> I tan, keli, i siga i ya banxini. I nɛn fa i sanna ti i ya taani, i ya diin faxama nɛn.

<sup>13</sup> Isirayila kaane birin a wugama nɛn, e yi a maluxun, amasɔɔ a keden peen nan Yerobowan ma denbayaan muxun na naxan sama gaburun na, amasɔɔ na kedenna nan Yerobowan ma denbayani Alatala fe fajin toxi naxan yi, Isirayilaa Ala.

<sup>14</sup> Alatala mangana nde dɔxɔma nɛn Isirayila xun na naxan Yerobowan ma denbayaan naxɔrima. Na lɔxɔn nan a lixi to!

<sup>15</sup> Nayi, Alatala Isirayila muxune yihadima nɛn, e yimaxama nɛn alo gbalan naxanye xuden de, a yamana fajini ito talama nɛn Isirayila kaane yii a naxan so e benbane yii. Alatala yi e raxuya ayi han Efirati baan kidi ma, amasɔɔ e bata gbindonna bitin Asera kiden na, e yi Alatala raxɔɔ.

<sup>16</sup> A Isirayila rabɛɛnma nɛn Yerobowan ma yulubine fe ra e nun Yerobowan Isirayila tixi naxan liga ra.”

<sup>17</sup> Yerobowan ma jaxanla yi keli, a siga. A yi sa so Tirisa taani, a tima so deɛn na, diin yi faxa.

<sup>18</sup> E yi a maluxun, Isirayila birin yi a wuga, fata Alatalaa falan na a naxan ti Nabi Axiya xa, a walikɛna.

<sup>19</sup> Yerobowan kɛwali dɔnxɛne, a yɛngen so kii naxan yi, a mangayaan liga kii naxan yi, ne seɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.

<sup>20</sup> A faxɛ, a bata yi jɛɛ mɔxɔjɛn nun firin ti mangayani, a dii Nadaba nan ti a jɔxɔni.

## *Robowan*

### *Taruxune Firinden 12.13-14*

<sup>21</sup> Sulemani a dii xɛmɛn Robowan mangayaan liga nɛn Yuda yi. A findi mangan na a jɛɛ tonge naanin e nun kedenden nan ma. A yi mangayaan liga jɛɛ fu nun solofere Yerusalɛn yi, Alatala taan naxan sugandi Isirayila bɔnsɔnne birin xa alogo a xinla xa lu na. A nga yi xili Nama, Amonina.

<sup>22</sup> Yuda kaane yi fe jaxin liga Alatala yɛɛ ra yi. Alatala yi xɔɔ lan e yulubine ma e benbane munma yi naxan jɔxɔndɔn liga singen.

<sup>23</sup> E fan yi taan kidene yɛlan, e kide gɛmɛne ti, e Asera kide gbindonne bitin geyane birin xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.

<sup>24</sup> Kide ki xɛmɛ yalundene yi lu yamanani. Alatala siyaan naxanye birin kedi a yi e dɔxɔden so Isirayila yii, Isirayila kaane yi ne raliga e kɛwali xɔsixine birin yi.

### *Taruxune Firinden 12.1-12*

<sup>25</sup> Robowan ma mangayaan jɛɛ suulundeni, Misiran manga Sisaki yi keli Yerusalɛn xili ma.

<sup>26</sup> A yi Alatala Batu Banxin nafunle birin tongo, e nun manga banxin nafunle. A na yɛ masansan wure lefa xɛma daxine birin tongo Sulemani naxanye rafala.

<sup>27</sup> Nayi, e ɲɔxɔ yibirana, Manga Robowan yi ye masansan wure lefa sula daxina ndee rafala, sofaan naxanye yi manga banxin deene kantanma, a yi a taxu ne kuntigine ra.

<sup>28</sup> Waxatin birin, xa mangan yi sigama Alatala Batu Banxini, sofane yi ye masansanne xalima nen, na xanbi ra, e mon yi xete e ra e kantan ti banxini.

*Taruxune Firinden 12.15-16*

<sup>29</sup> Robowan kewali donxene, a naxanye birin liga, ne seɓexi Yuda mangane taruxu kedine kui.

<sup>30</sup> Yengen lu nen Robowan nun Yerobowan tagi yeye.

<sup>31</sup> Robowan to faxa, e yi a maluxun a benbane fema Dawudaa Taani. Amonin nan yi a nga ra, a yi xili Nama. Robowan ma diina Abiyan nan ti a ɲɔxɔni.

## 15

*Abiyan, Yuda mangana*

*Taruxune Firinden 13.1-3*

<sup>1</sup> Nebati a dii xemen Yerobowan ma mangayaan jee fu nun solomasexeden na, Abiyan yi findi mangan na Yuda xun na.

<sup>2</sup> A yi mangayaan liga Yerusalen yi jee saxan. A nga yi xili Maka, Abisalon ma dii temena.

<sup>3</sup> Abiyan yi yulubin birin liga alo a fafe naxanye sifaye liga a yee ra, a mi Alatala xanu a boɲen ma feu, a Ala, alo a benba Dawuda boɲen yi kii naxan yi.

<sup>4</sup> Alatala, a Ala yi dii xeme keden fi a ma naxan luma a ɲɔxɔni alogo mangana denbayaan nama jan e nun mon Yerusalen xa lu yamanan manga taayani, koni a na liga Dawuda nan ma fe ra.

<sup>5</sup> Bayo, naxan fan Alatala yee ra yi, Dawuda na liga nen, a mi a xun xanbi so a yamari yo yi a siimayaan birin yi, ba Xiti kaan Yuriya fe ra.

<sup>6</sup> Yengen lu nen Robowan nun Yerobowan tagi, a siimayaan birin yi.

*Taruxune Firinden 13.22-23*

<sup>7</sup> Abiyan kewali donxene, e nun a naxan birin liga, ne seɓexi Yuda mangane taruxu kedine kui. Yengen so nen Abiyan nun Yerobowan tagi.

<sup>8</sup> Abiyan to faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani, a dii xemena Asa nan ti a ɲɔxɔni.

*Asa, Yuda Mangana*

*Taruxune Firinden 14.1-2*

<sup>9</sup> Yerobowan ma mangayaan jee moɲɔɲedena Isirayila xun na, Asa yi findi mangan na Yuda yi.

<sup>10</sup> A jee tonge naanin e nun keden nan ti mangayani Yerusalen yi. A mame yi xili Maka, Abisalon ma dii temena.

<sup>11</sup> Naxan fan Alatala yee ra yi, Asa yi na liga, alo a benba Dawuda.

<sup>12</sup> A kide kii xeme yalundene ba nen yamanani, a benbane suxuren naxanye birin nafala, a yi ne birin nalɔ ayi.

*Taruxune Firinden 15.16-18*

<sup>13</sup> Hali a mame Makaa ɲaxalan mangaya tiden ba nen a yii, amasoto a bata yi Asera kide gbindonna bitin. Asa yi a kiden kala, a yi a gan Kedirɔn lanbanni.

<sup>14</sup> Koni taan kidene mi raxori mumɛ, hali Asa boɲen birin to lu Alatala xa a siimayaan birin yi.

15 A fafe seen naxanye fi Ala ma, a yi ne nun a gbeene maxali Alatala Batu Banxini, gbeti fixen nun xemaan nun muranna sifa wuyaxi.

*Taruxune Firinden 16.1-6*

16 Yengen lu nen Asa nun Isirayila manga Basa tagi e siimayaan birin yi.

17 Isirayila manga Basa yi siga Yuda xili ma, a yi Rama taan senbe so alogo a xa kiraan bolon Manga Asa ma Yuda yi.

18 Gbeti fixen nun xemaan naxan birin yi luxi Alatalaa nafulu ramaraden nun mangana nafulu ramaradeni, Asa yi ne birin tongo, a yi ne so a walikene yii, e yi ne xali Arami manga Ben-Hadada yeε ra, Tabirimon ma dii xemena, Xesiyon mamandenna, naxan yi dɔxi Damasi taani. E xa a xerani ito yiba a xa,

19 e naxa, “Layirin xa xidi i tan nun n tan tagi, alo a lu n fafe nun i fafe tagi kii naxan yi. Nanara, n bata fa xemaan nun gbeti fixen na i xa. Nayi, sa layirin kala ε nun Isirayila manga Basa tagi, alogo a xa a makuya n na.”

20 Ben-Hadada yi tin Manga Asa fala xuiin ma, a yi a gali kuntigine rasiga Isirayila taane xili ma, a yi Iyon yenge e nun Dan nun Abeli-Beti-Maka nun Kinereti yamanan birin e nun Nafatali yamanan birin.

21 Basa to na me, a yi ba Rama taan tiye, a yi lu Tirisa taani.

22 Manga Asa yi Yuda kaane birin xili, muxu yo gbee mi ba a yi, alogo e xa gemene nun wudine maxali Manga Basa naxanye malan Rama taan senbe so feen na, Manga Asa yi ne rawali Geba taan tideni Bunyamin yi e nun Misipa taana.

*Taruxune Firinden 16.11-17.1*

23 Asa kɛwali dɔnxene, a wɛkilen birin e nun a naxan birin liga, a taan naxanye ti, ne seβexi Yuda mangane taruxu kedine kui. A siimayaan naxanna ra, furena nde yi a sanne suxu.

24 Asa to faxa, e yi a maluxun a benbane fema a benba Dawudaa Taani, a diin Yosafati nan ti a nɔxɔni.

*Nadaba, Isirayila Mangana*

25 Yerobowan ma dii xemnen Nadaba yi findi mangan na Isirayila yi, Manga Asaa mangayaan neε firinden Yuda yi. Nadaba yi neε firin nan ti mangayani Isirayila xun na.

26 Naxan naxu Alatala yeε ra yi, a na liga nen, a yi sigan ti alo a fafe naxan Isirayila kaane ti yulubin ma, a fan yi na yulubi kedenna liga.

27 Nayi, Axiyaa dii xemnen Basa, keli Isakari bɔnsanni, na yi yanfan so mangan ma. Na waxatini, Nadaba nun Isirayila ganla dɔxi Gibetɔn taani, Filisitine denaxan yi, Basa yi Manga Nadaba faxa.

28 Na liga Asaa mangayaan neε saxanden nin Yuda yi. Basa yi mangayaan tongo.

29 A to findi mangan na, a yi Yerobowan ma denbayaan birin faxa. Hali kedenna, a mi a lu a nii ra. E birin yi raxɔri fata Alatalaa falan na a naxan ti a walikena Axiya xɔn, Silo kaana.

30 Na birin liga nen bayo Yerobowan bata yi yulubine liga e nun a mon yi Isirayila kaane birin nadin yulubin ligan ma, nanara Alatala, Isirayilaa Ala yi xɔlɔ han!

31 Nadaba kɛwali dɔnxene, a naxanye birin liga, ne seβexi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

32 Yengen so nen Yuda Manga Asa nun Isirayila Manga Basa tagi e siimayaan birin yi.

*Basa, Isirayila Mangana*

<sup>33</sup> Asaa mangayaan ꞑꞛꞛ saxanden Yuda xun na, Basa, Axiyaa dii xεmεn yi findi Isirayila birin mangan na Tirisa taani, a yi mangayaan liga ꞑꞛꞛ mαxαꞑꞛꞛꞛ nun naanin.

<sup>34</sup> A yi fe ꞑꞛꞛxin liga Alatala yεꞛ ra yi. A yi sigan ti a ꞑꞛꞛxin na alo Yerobowan, naxan Isirayila yamaan ti yulubi ligan ma.

## 16

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti Nabi Yehu xa, Xanani a dii xεmεna, alogo a xa falani ito ti Basa xili ma,

<sup>2</sup> a naxa, “N na i rakelixi burunburunna nin, n yi i findi n ma yamana Isirayila mangan na. Koni bayo i bata sigan ti Yerobowan ma kiraan xαn, i yi n ma Isirayila yamaan ti yulubin ma, e yi n naxαlα e yulubine fe ra,

<sup>3</sup> nanara, n na ε raxαrima nεn, i tan nun i ya denbayana, n na ε ligama nεn alo Nebati a dii xεmεn Yerobowan ma denbayana.

<sup>4</sup> I ya denbayaan muxu yo faxa taani barene nan na donma, naxanye na faxa burunna ra, xαline yi ne don.”

<sup>5</sup> Basa kεwali dαnxεne, a naxan liga, a wεkilena, ne sebexi Isirayila mangane taruxu kεdine kui.

<sup>6</sup> A to faxa, e yi a maluxun Tirisa taani, a dii xεmεna Ela nan ti a ꞑαxαni.

<sup>7</sup> Nba, Alatala a falan naxan ti Basa nun a denbayaan xa na kii nin fata Nabi Yehu ra, Xanani a dii xεmεna, na masαtα bun firin nan xαn. A singena, naxan mi rafan Alatala ma, Basa nun a denbayaan na liga nεn, e a raxαlα e hakεne ra, alo Yerobowan nun a denbayana. A firindena, Basa Yerobowan ma denbayaan naxαri nεn.

### *Ela, Isirayila mangana*

<sup>8</sup> Asaa mangayaan ꞑꞛꞛ mαxαꞑꞛꞛꞛ nun sennindena Yuda xun na, Basaa dii xεmεna Ela yi findi mangan na Isirayila xun na, a yi mangayaan liga Tirisa taani ꞑꞛꞛ firin.

<sup>9</sup> A walikεen Simiri, yεngε so wontorone fαxα kedenna kuntigin yi yanfan so a ma. Na waxatini, Ela yi Tirisa taani, a yi a minma dαlαtαyani, a yi Arasaa banxini, manga banxin kuntigina Tirisa yi.

<sup>10</sup> Simiri yi fa, a yi Ela faxa, na liga Asaa mangayaan ꞑꞛꞛ mαxαꞑꞛꞛꞛ nun solofereden nin Yuda yi. Simiri yi mangayaan tongo.

<sup>11</sup> A to findi mangan na a dαxα mangayaan gbεdeni, a yi Basaa denbayaan birin naxαri, a mi xεmε yo lu a nii ra a ngaxakedenne nun a lanfane yε.

<sup>12</sup> Simiri yi Basaa denbayaan birin halagi, fata Alatala ra a falan naxan ti Basa xili ma Nabi Yehu xαn,

<sup>13</sup> na masαtα Basa nun a dii xεmεna Ela yulubine nan xαn e naxanye liga e nun e Isirayila ti naxanye liga fe ra, e Alatala raxαlα suxure fufafune ra, Isirayilaa Ala.

<sup>14</sup> Ela kεwali dαnxεne, a naxanye birin liga, ne sebexi Isirayila mangane taruxu kεdine kui.

### *Simiri, Isirayila Mangana*

<sup>15</sup> Asaa mangayaan ꞑꞛꞛ mαxαꞑꞛꞛꞛ nun soloferedeni Yuda yi, Simiri yi findi mangan na Isirayila yi, a yi xi solofere ti mangayani Tirisa taani.

Isirayila ganla yi yitαnxi Gibetαn taan xili ma, Filisitine dαxi denaxan yi.

<sup>16</sup> Sofane yi a mε a Simiri bata yi yanfan so mangan ma a yεtεen bata a faxa. Mafuren, Isirayila kaane birin yi lan a ma sofane daaxan kui, e yi kuntigina Omiri sugandi Isirayila mangan na.

17 Nayi, Omiri nun a ganla birin yi keli Gibetɔn taani, e yi sa Tirisa taan nabilin yɛŋɛni.

18 Simiri to a to a taan bata yi suxu, a siga manga banxini, a manga banxin gan a xun ma. A faxa na kii nin

19 a yulubine fe ra a fe ɲaxin naxanye liga Alatala yɛɛ ra yi, a fe ɲaxin liga alo Yerobowan, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.

20 Simiri kɛwali dɔnxɛne, e nun a yanfan naxan so, ne seɓɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.

21 Nayi, Isirayila yamaan yi taxun firinna ra. Yamaan fɔxɔ kedenna yi waxi Tibini, Ginati a dii xɛmɛn nan findi fe yi mangan na, fɔxɔ kedenna boden yi waxi Omiri nan xɔn.

22 Naxanye yi Omiri fɔxɔ ra ne yi nɔɔn sɔɔ Ginati a diin Tibini fɔxɔrabirane ma. Tibini yi faxa, Omiri yi lu mangayani.

### *Omiri, Isirayila mangana*

23 Yuda Manga Asaa mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun kedenna Yuda xun na, nayi Omiri yi findi Isirayila mangan na. A ɲɛɛ fu nun firin nan ti mangayani Isirayila xun na. A ɲɛɛ sennin singe liga Tirisa taani.

24 Omiri yi Samari geyaan sara Semeri ma gbeti fixɛn kilo tonge solofere ra, a taan ti na geyaan fari, a yi a xili sa Samari, fata Semeri xinla ra, geyaan kann.

25 Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, Omiri yi na liga dangu naxanye birin bata yi dangu.

26 A fe ɲaxin liga alo Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan naxan Isirayila kaane ti yulubin ma. E yi Alatala, Isirayilaa Ala raxɔɓ suxure fufafune fe ra.

27 Omiri kɛwali dɔnxɛne, a naxanye liga, a wɛkilena, ne seɓɛxi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.

28 Omiri to faxa, e yi a maluxun Samari taani, a dii xɛmɛna Axabi nan ti a ɲɔxɔni.

### *Axabi, Isirayila mangana*

29 Manga Asaa mangayaan ɲɛɛ tonge saxan e nun solomasɛxɛdena Yuda xun na, Axabi, Omiri a dii xɛmɛn yi findi Isirayila mangan na, a yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun firin ti mangayani Isirayila xun na Samari taani.

30 Koni naxan mi rafan Alatala ma, Omiri a diina Axabi yi na liga dangu manga singene birin na.

31 Axabi yi dangu Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan na yulubini. A yi Yesabele tongo ɲaxanla ra, Etabaali a dii tɛmɛna, Sidɔn kaane mangana. Axabi yi tubi Baali suxuren ma, a yi a xinbi sin a yetagi.

32 A yi saraxa gandena nde rafala Baali xa Baali batu banxin kui a naxan ti a xa Samari taani.

33 Axabi mɔn yi Asera kide gbindonna bitin. Axabi mɔn yi a ɲaxin liga dangu Isirayila mangane birin na naxanye dangu a yɛɛ ra, a yi Alatala raxɔɓ, Isirayilaa Ala.

34 Axabi waxatini, Betɛli kaan Xiyele mɔn yi Yeriko taan ti. Koni Nunu a diin Yosuwe dangan naxan ti fata Alatala ra, na yi rakamali. Xiyele yi bɔnɔ a dii xɛmɛ singena Abirami yi, a to taan ti fɔɓ. A bɔnɔ a bolokadaan Segubu yi, e to taan so dɛɛne ti.\*

\* 16:34: Na feen seɓɛxi Yosuwe 6.26 kui.

# 17

## *Nabi Eli*

<sup>1</sup> Xεmεna nde yi na naxan yi kelixi Tisibi taani Galadi yamanani, a xili Eli, na yi a fala Axabi xa, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Isirayilaa Ala, naxan ma walike n na, xiila mi se neε famatɔni itoe yi, tule mi fe, fɔ n na a yamari.”

<sup>2</sup> Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa,

<sup>3</sup> “Keli be, i siga sogeteden binni, i luxun Keriti xuden dεxɔn, naxan Yurudεn baan sogeteden binni.

<sup>4</sup> I luma neN xude igen minjε, n yi xaxane yamari e xa fa donseen na i xa.”

<sup>5</sup> Alatala naxan fala Eli xa, a na liga, a sa dɔxɔ Keriti xuden de Yurudεn baan sogeteden binni.

<sup>6</sup> Xaxane yi fama burun nun suben na xɔtɔnna nun jinbanna ra, a lu xude igen minjε.

<sup>7</sup> Koni waxatidi to dangu, xuden yi xara, amasɔtɔ tule mi fa yamanani.

## *Eli Sarepata taani*

<sup>8</sup> Nayi, Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa,

<sup>9</sup> “Keli i siga Sarepata taani, Sidɔn dεxɔn, i sa dɔxɔ na. N bata kaɲa gilena nde yamari a xa i balo.”

<sup>10</sup> A yi keli, a siga Sarepata yi. A yi taan so deen lima, kaɲa gilena nde yi mεnni yege fendeni. A yi a xili, a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, siga, i sa igedina nde ba n xa alogo n xa n min.”

<sup>11</sup> Naxanla yi siga, a sa igen ba. Eli mɔn yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, fa buru dungina nde ra n xa i yiin kui.”

<sup>12</sup> Naxanla yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, i ya Ala. Buru mi n yii, murutu fujin ligaseen ye keden peen nan n yii goronni e nun turen siyadi feɲen kui. N yegen fenma na nan ma, n sa na rafala nxu nun n ma dii xεmen xa, nxu a don, na xanbi ra nxu faxa.”

<sup>13</sup> Eli yi a fala naxanla xa, a naxa, “I nama gaxu sɔnɔn, sa, a liga alo i a falaxi kii naxan yi. Koni buru dungidi rafala n xa singen, i fa a ra n xɔn, na xanbi ra i yi nde rafala i yeε xa e nun i ya dii xεmεna.

<sup>14</sup> Amasɔtɔ Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Murutun naxan goronna kui na mi janjε mume e nun turen sa feɲen mi kui geε mume, han Alatala tulen nafama bɔxɔn fari lɔxɔn naxan yi.’ ”

<sup>15</sup> Naxanla yi siga. Eli naxan falaxi, a yi na liga. Nayi, donseen yi lu a yii waxati xunkuye, a tan nun a dii xεmen xa, e nun Eli fan.

<sup>16</sup> Murutun naxan yi goronna kui, na mi jan mume! Ture feɲen fan mi kui geli na waxatini mume, fata Alatalaa falan na Eli naxan ti.

## *Eli yi diin nakeli sayani*

<sup>17</sup> Na feene dangu xanbini, kaɲa gilena, banxi kannu dii xεmen yi fura, a furen senben yi gbo ayi han a faxa.

<sup>18</sup> Nayi, naxanla na yi a fala Eli xa, a naxa, “Nanse fa i tan nun n tan tagi, Alaa muxuna? I faxi n konni Ala rakolondeni n yulubine nan ma ba alogo n ma diin xa faxa?”

<sup>19</sup> Eli yi a yabi, a naxa, “I ya dii xεmen so n yii.” A yi a tongo a nga yii, a te a ra sangansoon kεe ra, a yi yigiyaxi denaxan yi, a yi a rasa a saden ma.

<sup>20</sup> A yi Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, n ma Ala, i fe naxin nabe kaɲa gileni ito ra ba, n yigiyaxi naxan konni, i yi a dii xεmen faxa? ”

<sup>21</sup> Eli yi a sa diin fari sanɲa yi saxan, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa, “Alatala, n ma Ala, n bata i mafan diini ito niin bira ayi.”

<sup>22</sup> Alatala yi Eli a maxandin yabi. A yi dii niin bira ayi, a yengi.

<sup>23</sup> Eli yi diin tongo, a siga a ra labe ra banxini, a yi a so a nga yii, a naxa, “A mato, i ya dii ɲɛɲɛ.”

<sup>24</sup> Naxanla yi a fala a xa, a naxa, “N bata a kolon sɔnɔn a Alaa muxun nan i tan na, e nun Alatalaa falan naxan i dɛ, ɲɔndin na a ra.”

## 18

### *Eli nun Abadi*

<sup>1</sup> Waxati xunkuye to dangu, tule fatareyaan ɲɛɛ saxandeni, Alatala yi falan ti Eli xa, a naxa, “Siga, i sa ti Manga Axabi yɛtagi, amasɔtɔn n tulen nafama nɛn bɔxɔ xaren fari.”

<sup>2</sup> Eli yi siga alogo a xa sa ti Axabi yɛtagi.

Fitina kamɛn yi gbo Samari taani.

<sup>3</sup> Axabi yi Abadi xili, a banxi kuntigina. Koni Abadi yi gaxu Alatala yɛɛ ra han!

<sup>4</sup> Yesabele yi Alatalaa nabine faxama waxatin naxan yi, Abadi yi nabi kɛmɛ tongo, a yi e luxun tonge suulun suulun yɛɛn ma faran firin na, a yi e baloma igen nun burun na dɛnaxan yi.

<sup>5</sup> Axabi yi a fala Abadi xa, a naxa, “Siga yamanan ticine birin yi e nun xudene yi, yanyina nde sɛxɛna nde toma nɛn na yi, alogo en yi en ma soone nun gbaxalone\* niin nakisi, en hayu mi fa luma sube faxa feen ma sɔnɔn.”

<sup>6</sup> E yi yamanani taxun e ra, a yisiga xinla ma, Axabi kedenna yi siga kira keden xɔn, Abadi fan kedenna yi siga kiraan boden xɔn.

<sup>7</sup> Abadi mɔn yi kira tagi singen, Eli yi fa a ralan. Abadi to a kolon, a xinbi sin a yɛtagi, a yɛtagi yi lan bɔxɔn ma, a yi a fala a xa, a naxa, “I tan na a ra ba, n kanna Eli?”

<sup>8</sup> A yi a yabi, a naxa, “N tan na a ra. Siga, i sa falan ti i kanna xa, i naxa, ‘Eli be.’”

<sup>9</sup> Abadi yi a maxɔdin, a naxa, “N hakɛn mundun ligaxi, alogo i xa n tan, i ya walikɛɛn so Axabi yii, a xa n faxa?”

<sup>10</sup> N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, siya mi na, yamana mi na, n kanna mi xɛraan nasigaxi dɛnaxan yi i fendeni, e na a fala a xa, a i mi na yi, a yi yamanan nun siyaan nakɔlɔma nɛn xa e mi i toxi.

<sup>11</sup> Iki, i bata yamarin fi n ma a n xa sa a fala n kanna xa a Eli be.

<sup>12</sup> Nayi, n na keli i fema, Alatalaa Nii Sariɲanxina i xalima nɛn yire gbɛtɛ yi, n mi dɛnaxan kolon. N na sa Axabi rakolon, a mi i to, a n faxama nɛn. Anu Alatala batu muxu kɛndɛn nan n na xabu n ma dii ɲɔɛyani.

<sup>13</sup> E mi yi a fala i xa nun, n kanna, n naxan naba Yesabele yi Alatalaa nabine faxama waxatin naxan yi? N nabi kɛmɛ tongo nɛn n yi e luxun tonge suulun suulun yɛɛn ma faran firin na, n yi e baloma igen nun burun na dɛnaxan yi.

<sup>14</sup> Awa, iki, i a falama n xa a n xa a fala n kanna xa a Eli be yi. A n faxama nɛn!”

<sup>15</sup> Koni Eli yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, Alatala Sɛnɛn Birin Kanna, n naxan batuma, n bata i xaxili ragidi, to yɛtɛni n tima nɛn Axabi yɛtagi.”

### *Eli nun Axabi*

\* 18:5: *Gbaxaloni* itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.



16 Abadi yi siga Axabi ralandeni, feen naxanye danguxi, a ne yeɓa a xa. Axabi yi siga Eli yetagi.

17 Axabi to Eli to tun, a yi a fala a xa, a naxa, “I tan na a ra ba, i tan naxan tɔɔyaan nafaxi Isirayila ma?”

18 Eli yi a yabi, a naxa, “N mi Isirayila tɔɔ mume! I tan nun i ya denbayaan na a ra, amasɔɔ ɛ bata tondi Alatalaa yamarine suxe, ɛ yi Baali suxurene batu.

19 Iki Isirayila kaane birin malan n fema, Karemele geyaan fari, e nun Baali ki muxu keme naanin tonge suulunne, e nun Asera ki muxu keme naaninna naxanye e deɓema Yesabele a tabanla ra.”

### *Eli Karemele geyaan fari*

20 Axabi yi xerane rasiga Isirayila muxune birin ma, a yi suxure kiine malan Karemele geyaan fari.

21 Nayi, Eli yi a maso yamaan birin na, a fala e xa, a naxa, “E luma ɛ yete yifuyɛ han waxatin mundun yi? Xa Alatala nan Ala ra, ɛ bira a fɔxɔ ra. Koni, xa Baali na a ra, ɛ bira na fan fɔxɔ ra.” Yamaan mi a yabi sese ra.

22 Eli yi a fala yamaan xa, a naxa, “N kedenna nan luxi Alatalaa nabine ra. Baali ki muxun keme naanin tonge suulun nan be.

23 E xa tura firin so nxu yii, Baali ki muxune xa tura keden sugandi e yete xa, e yi a yisege, e a sa yegene fari, hali tee mi sa, n fan yi turaan bonni sege, n yi a sa yegene fari, hali tee mi sa.

24 E xa e ala maxandi a xinla ra, n fan yi Alatala maxandi a xinla ra. Ala sensenna maxandine rasuxe nen a teen nadege.” Yamaan birin yi a fala, e naxa, “Nxu tinxi.”

25 Nayi, Eli yi a fala Baali ki muxune xa, a naxa, “E tura keden sugandi, ɛ singe yi a yiton, amasɔɔ ɛ tan nan wuya. Na xanbi ra, ɛ yi ɛ ala maxandi a xinla ra, koni ɛ nama tee sa ɛ yegene yi.”

26 E turaan naxan so Baali ki muxune yii, e yi na tongo, e yi a yiton saraxan na, e yi Baali maxandi a xinla ra keli xɔtonni han yanyi tagini saraxan gan feen na. E yi sɔnxɔ, e naxa, “Baali nxu yabi!” E yi faren bodonma e kiden yetagi e naxan ti, koni e mi yabi xui sɔɔ.

27 Yanyi tagin masoni, Eli yi lu e magele, a naxa, “E gbelegbele jaxi ra! Ala to a tan na, yanyina nde i ya lima, a a mirima fena nde ma, hanma a wali gbete ra, xa na mi a ra, a sa safarin na, hanma a xima, a xulunma nen.”

28 Baali ki muxune yi gbelegbele e xuini texin na pore, e lu e maxɔle silanfanne nun tanbane ra han wunli mini e fatine ma alo e namunna kiina.

29 Yanyi tagin to dangu, e lu feene fale han jinbanna saraxa ba waxatini. Koni Baali xui mi me, e mi yabi sɔɔ a ra, a taxamaseri mi to.

30 Nayi, Eli yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “E maso n na.” Yamaan birin yi e maso a ra. Eli yi Alatalaa saraxa ganden nafala, naxan bata yi kala.

31 A yi geme fu nun firin tongo Yaxubaa dii xeme ne bonson fu nun firinne yatena. Alatala bata yi falani ito ti Yaxuba naxan xa, a naxa, “I xili bama nen Isirayila.”

32 Eli yi saraxa ganden nafala Alatala xa na geme fu nun firinne ra. A yi folon ge saraxa ganden nabilinni, igen litiri tonge saxan jɔxɔn nɔe se naxan kui.

33 A yi yegene yelan, a turani xaba a dungi dungin na, a yi a sa yegene fari.

34 A mon yi a fala, a naxa, “E feɓe naanin nafe igen na, ɛ yi a bɔxɔn saraxan nun yegene fari.” A yi a fala, a naxa, “E mon xa a liga keden.” E mon yi a liga

a firindeni. A yi a fala, a naxa, “E mɔn xa a liga a saxandeni.” E mɔn yi a liga a saxandeni.

<sup>35</sup> Igen yi dɔxɔ yire sariɲanxin nabilinni han a folon nafe.

<sup>36</sup> Saraxan yi daxa a ba waxatin naxan yi, Nabi Eli yi a maso, a fala, a naxa, “Alatala, Iburahima nun Isiyaga nun Isirayilaa Ala. Muxune xa a kolon to, a i tan nan Ala ra Isirayila yi, a i ya walikεεn nan n na, a n feni ito ngaan ligaxi i ya falan xɔn.

<sup>37</sup> N yabi, Alatala, n yabi, alogo yamani ito xa a kolon a i tan, Alatala nan Ala ra. Na kiini, i yi a liga, e tubi i ma e bɔɲɛni.”

<sup>38</sup> Alatalaa tεεn yi godo, saraxan nun yegene nun gεmεne nun bɔxɔna, a yi e birin gan, igen naxan yi folon na, a na xɔri.

<sup>39</sup> Yamaan birin na to waxatin naxan yi, e xinbi sin, e yεtagin yi lan bɔxɔn ma, e yi a fala, e naxa, “Alatala nan Ala ra! Alatala nan Ala ra!”

<sup>40</sup> Eli yi a fala e xa, a naxa, “E Baali suxure ki muxune suxu, e sese nama siga.” E yi e suxu. Eli yi e ragodo Kison xuden dε, a sa e kɔε raxaba mεnni.

### *Tulen mɔn yi fa*

<sup>41</sup> Eli yi a fala Axabi xa, a naxa, “Te, i dεge, i min, amasɔtɔ n tulen xuiin mεma.”

<sup>42</sup> Axabi yi te, a sa a dεge, a min. Koni, Eli tan yi te Karemele geyaan xuntagi, a sa a felen dεnaxan yi han bɔxɔn ma, a yi a yεtagin lu a xinbine longonna ra,

<sup>43</sup> a yi a fala a walikεεn xa, a naxa, “Te, i yεε rasiga fɔxɔ igen binni.” Walikεεn yi te, a mato, a xεte, a naxa, “Sese mi na.” Saɲa yi solofere Eli a rasigama a matodeni.

<sup>44</sup> A saɲa yi soloferedeni, walikεεn yi a fala, a naxa, “Kundadin nan tema fɔxɔ igen binni, a xurun alo yii kuina.” Nayi, Eli yi a fala a xa, a naxa, “Siga i sa a fala Axabi xa, a a xa a soone yitɔn, a godo benun tulen xa a yεε rasa be.”

<sup>45</sup> Waxatidi, tulen yi fɔrɔ ayi, foyen yi fa, tule gbeen yi fa. Axabi yi te a wontoron kui, a siga Yεserele taani.

<sup>46</sup> Eli sigamatɔɔn yi a tagixidin xidi, Alatala sɛnbɛn yi godo a ma, a siga a giye mafuren, a yi dangu Axabi a wontoron na han Yεserele taan so dεna.

## 19

### *Eli yi a gi Horebe geyaan fari*

<sup>1</sup> Eli naxan birin liga, Axabi yi na fala Yesabele xa, Eli a suxuren ki muxune birin faxa silanfanna ra kii naxan yi.

<sup>2</sup> Yesabele yi xεraan nasiga Eli ma a faladeni a xa, a naxa, “Alane xa n suxu eɲaxun birin yi, xa n mi i niin liga alo i e birin niine ligaxi kii naxan yi benun waxatini ito xa a li tila.”

<sup>3</sup> Eli to na mε, a keli a siga alogo a xa a niin nakisi. A yi fa Bεriseba taani Yuda yamanani, a yi a walikεεn lu mεnni.

<sup>4</sup> Na xanbi ra, a sigan ti yanyi keden tonbonni, a sa dɔxɔ wudi bilidina nde bun ma, a yi a fala Ala xa, a naxa, “A bata radangu ayi! Iki Alatala, n niin tongo, amasɔtɔ n mi dangu n benbane ra.”

<sup>5</sup> A sa wudi binla bun, a xi. Malekana nde yi a yiin din a ra, a yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i dεge.”

<sup>6</sup> A yεεn nabi a dεxɔn ma burun ganxin gεmε wolonna ma, na saxi a fεma, e nun igelengenna yε keden. A to yelin a dεge, a min, a mɔn yi a sa.

<sup>7</sup> Koni Alatalaa malekan mɔn yi fa, a yiin din a ra, a fala a xa, a naxa, “Keli i dεge, amasɔtɔ i sigadeni kuya.”

<sup>8</sup> Nayi, Eli yi keli, a dege, a min, na donseen senben naxan fi a ma, a yi sigan ti xi tonge naanin koe tonge naanin han Horebe geyaan fari, Alaa geyana.

*Eli Horebe geyaan fari*

<sup>9</sup> A sa so faranna nde ra menni, a koeen nadangu na. Nayi, Alatala yi falan ti a xa, a naxa, “Eli, nanfera i be?”

<sup>10</sup> A yi a yabi, a naxa, “Alatala, Ala senben Birin Kanna, i rafan n ma han! Isirayila kaane bata e me i ya layirin na, e yi i ya saraxa gandene kala, e yi i ya nabine faxa silanfanna ra, n keden peen nan fa luxi, e mon katama n fan faxa feen na.”

<sup>11</sup> Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Mini, i ti geyaan fari Alatala yetagi. N tan danguma nen na yi.” Alatala yee ra, foye gbeen yi mini, a geyane raxuya ayi, a gemene yibo, koni Alatala mi yi foyeni. Foyen to dangu, baxon yi xuruxurun, koni Alatala mi yi baxo xuruxuruni.

<sup>12</sup> Baxon xuruxurunna danguxina, teen yi mini, koni Alatala mi yi teeni. Teen to dangu, nununnunun xui jaxumedin yi mini.

<sup>13</sup> Eli to na me a yi a yetagin luxun a doma gbeen bun, a mini, a ti faranna so deen na. A yi xuina nde me naxan a fala a xa, a naxa, “Nanfera i be Eli?”

<sup>14</sup> A yi a yabi, a naxa, “Alatala, Ala senben Birin Kanna, i rafan n ma han! Isirayila kaane bata e me i ya layirin na, e yi i ya saraxa gandene kala, e yi i ya nabine faxa silanfanna ra, n keden peen nan fa luxi, e mon katama n fan faxa feen na.”

<sup>15</sup> Koni, Alatala yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i xete keden na tonbonni, han Damasi taani, i na so, i turen susan Xasayeke xunna ma alogo a xa findi Arami mangan na.

<sup>16</sup> I turen susan Nimisi a dii xemen Yehu fan xunna ma alogo a xa findi Isirayila mangan na, i mon yi turen susan Elise fan xunna ma a xa findi nabiin na i joxoni, Elise naxan findixi Safati a dii xemen na naxan kelixi Abeli-Mehola yi.

<sup>17</sup> Nayi, Ala yaxun naxanye na e soto Xasayeke a silanfanna ra, Yehu yi ne faxa. Naxanye na e soto Yehu a silanfanna ra, Elise yi ne faxa.

<sup>18</sup> Koni, n muxu wuli solofere luma nen Isirayila yi, naxanye mi e xinbi sinxi Baali bun, e mi a suxuren sunbu.”

*Eli yi Elise sugandi a joxoni*

<sup>19</sup> Eli yi siga menni, a yi Safati a dii xemena Elise li xee biini, e nun xee bi jingen moxone nun naanin naxanye yi xidixi firin firin yeen ma. A tan nan yi a moxone nun naanin firin donxene rawalima. Eli yi a maso a ra, a doma gbeen woli a ma.

<sup>20</sup> Nayi, Elise yi a jingene lu na, a yi a gi Eli foxo ra, a naxa, “A lu yandi, n bata i mafan, n xa sa nga nun n fafe sunbu, n yi fa lu bire i foxo ra.” Eli yi a yabi, a naxa, “Siga. N fena nde ligaxi i ra nen ba?”

<sup>21</sup> Elise yi xete a xeen ma, a yi fa a turaan firin tongo, a e ba saraxan na, a e suben jin jingene rawali wudin na, a na suben so muxune yii. Na xanbi ra, a keli, a bira Eli foxo ra, a findi a walikeen na.

## 20

*Ben-Hadada yi Samari yenge*

<sup>1</sup> Ben-Hadada, Arami mangan yi a ganla birin malan a fema. Manga tonge saxan e nun firin nan yi a foxo ra, e nun e soone, e nun e yenge so wontorone, e sa Samari taan nabilin, e a yenge.

<sup>2</sup> A yi xεrane rasiga taani Axabi ma, Isirayila mangana.

<sup>3</sup> E yi a fala a xa, e naxa, “Ben-Hadada naxa iki, ‘I ya wure gbeti fixεn nun i ya xεmaan so n yii, e nun i ya naxalan faɲine nun i ya dii faɲine.’ ”

<sup>4</sup> Isirayila mangan yi a yabi, a naxa, “N bata i ya yamarine suxu, mangana, n kanna. N bata n yeε so i yii e nun n gbeen naxan birin na.”

<sup>5</sup> Xεrane mɔn yi xεtε, e yi a fala Axabi xa, e naxa, “Ben-Hadada naxa iki: ‘N bata a fala i xa, a i xa i ya wure gbeti fixεn nun i ya xεmaan so n yii, e nun i ya naxanle nun i ya diine.

<sup>6</sup> Nayi, waxatini ito yi tila, n nan n ma walikene rasigama nεn i konni, e yi sa i ya banxin yegetere e nun i ya walikene banxine, naxan birin i yii a kεnden na e a tongoma nεn, e a xali.’ ”

<sup>7</sup> Isirayila mangan yi yamaan fonne birin xili, a a fala e xa, a naxa, “E a mato ki faɲi xεmɛni ito wama en ma tɔrɔn nan xɔn, a bata yi xεraan nafa n ma naxanle nun n ma diine maxilideni n na e nun n ma wure gbeti fixεn nun n ma xεmana, n mi tondi a sese ma.”

<sup>8</sup> Yamaan nun fonne birin yi a fala Axabi xa, e naxa, “I nama i tuli mati a ra, i nama tin.”

<sup>9</sup> Mangan yi yabini ito ti Ben-Hadada a xεrane xa, a naxa, “E a fala mangan xa, n kanna, ε naxa, ‘I naxan birin maxilixi n na a fɔlɔni, n na ligama nεn, koni i naxan birin maxilixi iki n mi nɔε na ligε.’ ” Xεrane yi siga, e na yabin fala Ben-Hadada xa.

<sup>10</sup> Ben-Hadada mɔn yi xεraan nasiga a faladeni Axabi xa, a naxa, “Alane xa n natorɔn e naxun birin yi xa n burunburunna gbee lu Samari taani naxan n fɔxɔrabirane yiine rafε.”

<sup>11</sup> Isirayila mangan yi a yabi, a naxa, “E Ben-Hadada rakolon sandani ito ma, ε naxa, ‘Naxan a yitɔnma yeŋε so xinla ma, na nama a kanba fɔ naxan bata yelin yeŋεn soε.’ ”

<sup>12</sup> Ben-Hadada na yabin sɔtɔma waxatin naxan yi, e nun a mangane, e yi minma bubun kui, a yi a fala a walikene xa, a naxa, “E yitɔn.” E yi e yitɔn taan xili ma.

### *Axabi a xunna yeren fɔlɔna*

<sup>13</sup> Koni nabina nde yi a maso Isirayila Manga Axabi ra, a yi fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bata gali gbeeni ito to ba? To yeɛeni n na a soma nεn i yii, alogo i xa a kolon a n tan nan Alatala ra.’ ”

<sup>14</sup> Axabi yi a maxɔdin, a naxa, “Na fatama nde ra?” Nabiin yi a yabi, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Fata sofa foningene ra yamana kanne naxanye ye matongoxi.’ ” Axabi mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “Nde yeŋεn fɔlɔma?” Nabiin yi a yabi, a naxa, “I tan.”

<sup>15</sup> Nayi, Axabi yi sofa foningene malan a yetagi yamana kanne naxanye ye matongoxi, naxanye yate yi kεmε firin tonge saxan e nun firin na. A mɔn yi Isirayila ganla sofane fan malan a yetagi, naxanye yate yi wuli solofere ra.

<sup>16</sup> E yi mini yanyi tagini. Ben-Hadada yi a dɔlɔtɔyani bubune kui e nun a manga tonge saxan e nun firinna naxanye fa a malideni.

<sup>17</sup> Sofa foningene singe yi mini. Ben-Hadada yi xibarun fenne rasiga, alogo a xa a kolon feen naxan danguma. E fa a fala a xa muxune bata mini Samari taani.

<sup>18</sup> Ben-Hadada yi a fala, a naxa, “Xa e minixi bɔɲε xunbenla nan xilima, ε e ɲεɲεne suxu, xa e minixi yeŋε so xinla nan ma, ε e ɲεɲεne suxu.”

<sup>19</sup> Sofa foningene nun ganla naxan yi biraxi e fɔxɔ ra, ne yi mini taani.

<sup>20</sup> Birin yi a gbee yaxu faxa, Arami kaane yi e gi. Isirayila yi bira e ɔɔɔ ra. Arami manga Ben-Hadada yi a yete rakisi soon fari, e nun soo ragina ndee.

<sup>21</sup> Isirayila mangan yi mini, a yi a soone faxa, a wontorone kala, a yi ɔɔɔ gbeen sa Arami kaane ma.

<sup>22</sup> Nayi, nabiin yi a maso Isirayila mangan na, a a fala a xa, a naxa, “I wɛkile, i miri ki fajɪ, i lan i xa naxan liga, amasoto ɲee famatɔɔn waxatini ito yi, Arami mangan mɔn fama nen i yengedeni.”

*Isirayila kaane mɔn yi Arami kaane nɔ yengeni*

<sup>23</sup> Arami mangana walikene yi a fala a xa, e naxa, “E ala, geyane ala na a ra, nanara e senben gbo en xa. Koni en na e yenge lanbanni, waxatina nde en senben gboma nen e xa menni.

<sup>24</sup> Iki i mɔn xa ito liga. I xa i ya mangane ba ganla xun na, i yi yamana kanne ɔɔɔ e ɲɔɔɔni.

<sup>25</sup> I tan xa ganla nde malan naxan senben gbo alo i ɔɔɔxi naxan yi, a soone yatene xa lan e nun a yenge so wontorone yatene xa lan. Na xanbi ra, en yi e yenge lanbanni, en na a toe xa en senben mi gboe ayi e xa.” A yi e xuiin name, a na liga.

<sup>26</sup> ɲee nen en to a li, na waxati kedenni, Ben-Hadada yi Arami kaane malan a yetagi, a te Afeki taani Isirayila yengedeni.

<sup>27</sup> Axabi fan yi Isirayila kaane malan a yetagi, e donseene soto, e siga Arami kaane yengedeni. Isirayila kaane yi e ganla daaxaden nafala Arami kaane yetagi. Isirayila kaane yi maligaxi sii kuru firinna nan na, koni Arami kaane tan yi yamanan nafexi.

<sup>28</sup> Nabiin mɔn yi a maso, a yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Arami kaane to yi a falama fa fala Alatala, geyane ala na a ra, lanbanna ala mi a ra, nanara n yama gbeeni ito birin sama nen i sagoni, e yi a kolon a Alatala nan n tan na.’ ”

<sup>29</sup> E lu malanxi e bode yetagi xi solofere. Xi soloferede ɔɔɔni, yengen yi ɔɔɔ, Arami sofaan naxanye yi e sanni, Isirayila kaane yi ne wuli kemε faxa ɔɔɔ kedenni.

<sup>30</sup> A ɔɔɔene yi e gi Afeki taani, wuli mɔɔɔɔnen nun soloferen naxan yi luxi, taan nabilinna yinna yi bira ne fari.

Na waxatini, Ben-Hadada yi a gi, a siga taani, a lu luxunxi banxin konkona nde kui.

<sup>31</sup> A walikene yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata a mε a Isirayila yamaan mangane hinan han! Nxu xa kasa benbenla ndee xidi nxu ra, nxu lutina ndee xidi nxu kɔe ra, nxu siga Isirayila mangan fema. Yanyina nde, nxu na a mafan i xa, a mi i faxama.”

<sup>32</sup> E yi kasa benbenle xidi e ra, e lutine xidi e kɔe ra, e siga Isirayila mangan fema. E yi a fala a xa, e naxa, “I ya walikenen Ben-Hadada bata i mafan, a naxa, ‘N bata i mafan, n niin nakisi.’ ” Axabi yi yabin ti, a naxa, “A mɔn a nii ra? Ngaxakedenna na a ra.”

<sup>33</sup> Ben-Hadada a xerane yi a to a fala fajin nan yi na ra, e mafura a faladeni, e naxa, “I ngaxakedenna nan Ben-Hadada ra.” Axabi yi a fala e xa, a naxa, “E siga, e sa fa a ra n fema.” Ben-Hadada yi fa a fema, Axabi yi a rate a wontoron kui.

<sup>34</sup> Ben-Hadada yi a fala a xa, a naxa, “N fafe taan naxanye tongo i fafe yii, n ne raxetema nen i ma. Inɔe yulayaan nabe Damasi taani alo n fafe yi a rabama kii naxan yi Samari taani.” Axabi yi a fala a xa, a naxa, “N tan i bejinma nen, i siga, koni ɔ en layirin xidi.” A yi layirin xidi e tagi, a yi a bejin, a siga.

### *Nabiin yi Axabi a tantanna fala*

<sup>35</sup> Nabi ganla nabina nde yi a fala a lanfaan xa, a naxa, “Alatalaa yamarin xɔn ma, n bata i mafan, n bɔnbɔ.” Koni na xɛmɛn yi tondi a bɔnbɛ.

<sup>36</sup> Nabiin yi a fala, a naxa, “Bayo i mi Alatalaa yamarin suxi, i na keli n fɛma waxatin naxan yi, yatana i faxama nɛn.” Na xɛmɛn to keli a fɛma, yatana nde yi naralan a ra, a yi a faxa.

<sup>37</sup> Nabiin yi xɛmɛ gbɛtɛ li, a yi a fala, a naxa, “N bata i mafan, n bɔnbɔ.” Na xɛmɛn yi a bɔnbɔ, a yi a maxɔɔ.

<sup>38</sup> Nabiin yi sa dɔxɔ mangana kiraan na, a yɛɛn maxidi dugi dungin na alogo a nama a kolon. Na xanbi ra, a sa ti kiraan na Manga Axabi danguma dɛnaxan yi.

<sup>39</sup> Mangan dangumatɔna, nabiin yi gbelegbele a fɔxɔ ra, a naxa, “N yi yɛngeni waxatin naxan yi, muxuna nde yi mini kuruni a fa kasorasa keden na n xɔn, a yi a fala n xa, a naxa, ‘Xɛmɛni ito ramara n xa. Xa a gi, i tan nan findima a ɲɔxɔn na, xanamu, i gbeti fixɛn kilo tonge saxan nun naanin so n yii.’”

<sup>40</sup> Koni n yi yɛɛ gbaxi ayi be binna nun be binni waxatin naxan yi, xɛmɛn yi a gi.” Isirayila mangan yi a fala a xa, a naxa, “I ya kitin nan na ra, i yetɛɛn bata a fala.”

<sup>41</sup> Mafurɛn, nabiin yi dugi dungin ba a yɛɛne ma, Isirayila mangan yi a kolon a nabina nde na a ra.

<sup>42</sup> Nayi, a yi a fala mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo n xɛmɛn naxan faxa fe ragidixi, i bata na beɲin, i tan yetɛɛn nan faxama a ɲɔxɔni, i ya yamaan yi faxa a yamaan funfuni.’”

<sup>43</sup> Isirayila mangan yi xɛtɛ a konni Samari taani, a kontɔfilixi, a xaminxi.

## 21

### *Axabi yi tin Naboti faxan ma*

<sup>1</sup> Na feene dangu xanbini, xɛmɛna nde yi Yɛsɛreli yi, a xili Naboti, manpa bili nakɔɔn yi a yii Axabi a manga banxin dɛxɔn, Samari mangana.

<sup>2</sup> Lɔxɔna nde, Axabi yi a fala Naboti xa, a naxa, “I ya manpa xɛɛn naxan n ma manga banxin fɛma, a so n yii, n xa a findi sabidi nakɔɔn na, n manpa xɛɛ fajin gbɛtɛ soɛ i yii, hanma xa a i kɛnɛn, n na sara gbeti fixɛn na.”

<sup>3</sup> Koni Naboti yi Axabi yabi, a naxa, “Alatala xa n natanga n benbane kɛɛn soon na i yii.”

<sup>4</sup> Axabi xɔɔxɔnin mɔnɛxin yi so banxini Naboti Yɛsɛreli kaana falana fe ra, a a mi a benbane kɛɛn soma a yii. A sa a sa, a yetagin luxun, a mi wa sese don fe xɔn.

<sup>5</sup> A ɲaxanla Yesabele yi fa a fɛma, a yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera i niini ɲaxuxi i ma, i mi i degema mumɛ?”

<sup>6</sup> A yi a yabi, a naxa, “N falan tixi Naboti Yɛsɛreli kaan nan xa, n naxa, ‘I ya manpa xɛɛn sara n ma gbɛtin na, xa i nu wa, n manpa xɛɛ gbɛtɛ so i yii a ɲɔxɔn na.’”

<sup>7</sup> Nayi, a ɲaxanla Yesabele yi a fala a xa, a naxa, “Iki, i tan nan mangayani Isirayila yi ba? Keli i dɛge, i bɔɲɛn yi sɛwa, n tan Naboti Yɛsɛreli kaana manpa xɛɛn soma nɛn i yii.”

<sup>8</sup> A bataxine sɛbe Manga Axabi xinla ra a mangana taxamasenna sa e ma, Naboti taan naxan yi, a yi e rasiga na fonne nun a kuntigine ma.

<sup>9</sup> A yi sɛbɛxi bataxine kui, a naxa, “E a fala yamaan xa soge keden sunna suxu, e Naboti dɔxɔ muxu gbee dɔxɔdeni yamaan tagi.

10 E xalabanten firin dɔxɔ a dɛxɔn naxanye a tɔɲɛgɛma, a a bata Ala nun mangan danga. Na xanbi ra, ε a xali taa xanbin na, ε a magɔlɔn gɛmɛn na han a faxa.”

11 Yesabele yamarin naxan fi bataxine kui, Naboti a taan fonne nun kuntigine yi na liga.

12 E yi a fala a yamaan xa sun, e Naboti dɔxɔ na yamaan yɛɛ ra,

13 xalabanten firinne fan yi fa, e dɔxɔ Naboti dɛxɔn. Na xalabanten firinne yi seren ba Naboti xili ma yamaan yetagi, e naxa, “Naboti bata Ala nun mangan danga.” Mafuren, e yi a xali taa xanbin na, e a magɔlɔn gɛmɛn na han a faxa.

14 Nayi, taan kuntigine yi xɛraan nasiga Yesabele ma, a Naboti magɔlɔnxi gɛmɛn nan na han a faxa.

15 Yesabele na mɛ waxatin naxan yi, a sa a fala Axabi xa, a naxa, “Naboti Yɛsɛreli kaan tondi manpa bili xɛɛn naxan sare i ma gbeti na, na manpa bili xɛɛn findi i gbeen na. A bata faxa.”

16 Axabi a mɛxina, a Naboti bata faxa, a yi siga a manpa bili nakɔni, a findi a gbeen na.

### *Ala yi Axabi nun Yesabele yalagi*

17 Nayi, Alatala yi falan ti Nabi Eli Tisibi kaan xa, a naxa,

18 “Siga Axabi fɛma, Isirayila mangan naxan dɔxi Samari taani. A sa Naboti a manpa bili nakɔni, a sigaxi naxan findideni a gbeen na.

19 Sa a fala a xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I bata xɛmɛna nde faxa. I mɔn yi fa a yii seene tongo.’ Na xanbi ra, i mɔn xa a fala a xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Barene Naboti wunla makɔnxi dɛnaxan yi, barene i fan yetɛɛn wunla makɔnma mɛnna nin.’ ”

20 Eli yi siga na xɛrani badeni Axabi xa. Axabi yi a fala a xa, a naxa, “I bata n to ba, i tan n yaxuna?” Eli yi a yabi, a naxa, “ɔn, n bata i to. Amasɔto naxan mi rafan Alatala ma, na rabaan bata i kɛnɛn.

21 Ala naxa, ‘N tɔrɔn nafama i ma nɛn. N na i ralɔma ayi nɛn, xɛmɛn naxan birin Axabi a denbayani, n ne raxɔri. Naxanye i mabinni, ne birin bama i yii nɛn, konyine nun xɔrɔne Isirayila yi.

22 N na i ya denbayaan suxuma nɛn alo n Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan ma denbayaan suxu kii naxan yi, e nun Axiyaa dii xɛmɛn Basaa denbayana. N na ligama nɛn amasɔto i bata n naxɔlo gbeen ti, i yi Isirayila kaane ti yulubin ma.’

23 Alatala mɔn yi falan ti Yesabele fan xili ma, a naxa, ‘Barene Yesabele donma nɛn Yɛsɛreli taan nabilinna yinna sanna xɔn ma.

24 Axabi a denbayaan muxun naxanye na faxa taani, barene nan ne donma. Naxanye na faxa xɛɛn ma, xɔline nan ne donma.’ ”

25 Muxu yo mi na naxan a ragidi a xa Alatala rajaxu feen naba alo Axabi. A naxanla Yesabele nan a radin.

26 A yi haramu feene ligama, a yi suxurene batuma alo Amorine yi a ligama kii naxan yi, Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ ra.

27 Axabi to Eli a falane mɛ, a yi a dugine yibo, a kasa bɛnbɛnla so a ma sununi, a sun. E nun na kasa bɛnbɛnla nan yi e sama, a yi sigan tima yete magodoni.

28 Alatala yi falan ti Eli Tisibi kaan xa, a naxa,

29 “I bata a to Axabi a yete xurunxin n yetagi kii naxan yi? Bayo a bata a yete xurun n xa, n mi tɔrɔyaan nafama a waxatini, a fama a diina waxatin nin, n tɔrɔyaan nafa a denbayaan ma.”

## 22

*Axabi yi wa Ramoti tongo feni**Taruxune Firinden 18.1-3*

1 Nεε firin yi dangu, yεngεn mi so Arami nun Isirayila tagi.

2 Nεε saxandena, Yuda manga Yosafati yi siga Isirayila mangan fεma.

3 Isirayila mangan yi a fala a walikεne xa, a naxa, “E a kolon Ramoti taan Galadi yamanani, en gbeen na a ra! Nanfera en sikεma a tongo feen na Arami mangan yii?”

4 A yi a fala Yosafati xa, a naxa, “I sigε n fεxε ra Ramoti taani Galadi yamanani yεngε sodeni ba?” Yosafati yi Isirayila mangan yabi, a naxa, “I tan nun n tan keden na a ra, n ma yamaan nun i ya yamana, n ma soone nun i ya soone.”

*Waliyine yi xunnayerenna fe fala**Taruxune Firinden 18.4-11*

5 Na xanbi ra, Yosafati mεn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Alatala maxεdin singen.”

6 Isirayila mangan yi waliyine malan, kεmε naanin jεxεn, a yi a fala e xa, a naxa, “En lan en sa yεngεn so Ramoti taani Galadi yamanani, hanma en lan en yi a lu na?” E yi a yabi, e naxa, “Marigina a soma nεn mangan yii.”

7 Koni Yosafati yi a maxεdin, a naxa, “Alatala nabi yo mi fa be yi ba, en nεε Alatala maxεdinjε naxan xεn ma?”

8 Isirayila mangan yi Yosafati yabi, a naxa, “Keden mεn na Alatala gbeen na, koni a mi rafan n ma, amasεtε a fe jεxin nan tun falama n xa, a fajin mi na mumε! A xili Mikahu, Yimilaa dii xεmεna.” Yosafati yi a fala a xa, a naxa, “Mangan nama falan ti na kiini.”

9 Nayi, Isirayila mangan yi kuntigi keden xili, a naxa, “Fa Mikahu ra iki sa, Yimilaa dii xεmεna.”

10 Isirayila mangan nun Yuda manga Yosafati birin yi dεxi e mangaya gbεdεne yi lonna ma Samari taan so dεεn na, e maxidixi e mangaya dugine yi. Waliyine birin yi waliyiyaan nabama e yetagi.

11 Sedeki, Kenan ma dii xεmεn bata yi wure fenne rafala, a yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I Arami kaane bεnbεma fenni itoe nan na han i yi e raxεri.’”

12 Waliyine birin yi feene fala, e naxa, “Siga Ramoti taani Galadi yamanani. I nεεn sεtεma nεn, Alatala a soma nεn mangan yii.”

*Nabi Mikahu yi xunsinna fe fala**Taruxune Firinden 18.12-27*

13 Xεraan naxan siga Mikahu xilideni, na yi a fala a xa, a naxa, “Waliyine birin bata lan a ma, e fe fajine fala mangan xa, i yitεn i siga alo e tan. I fan yi sa fe fajin fala!”

14 Koni, Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata n kεlε habadan Alatala yi, Alatala na naxan fala n xa, n na nan falama mangan xa.”

15 Mikahu to fa mangan fεma, mangan yi a maxεdin, a naxa, “En lan en sa Ramoti taan yεngε Galadi yamanani, hanma en lan en yi a lu na?” Mikahu yi a yabi, a naxa, “Siga, i nεεn sεtεma nεn, Alatala a soma nεn mangan yii.”

16 Koni, mangan yi a fala a xa, a naxa, “N na i rakεε Alatala yi sanjε ma yoli fa fala i xa jεndin nan gbansan fala n xa?”



17 Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata Isirayila yamaan birin to xuyaxi ayi geyane fari, alo xuruseen naxanye kantan muxu mi na, Alatala mən yi fa a fala, a naxa, ‘Kan mi fa muxuni itoe ma, birin xa xεte a konni bəɲɛsani!’ ”

18 Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N mi yi a fala i xa? A mi fe faɲin falama n xun ma mumε! A fe ɲaxin nan tun falama.”

19 Nayi, Mikahu mən yi a fala, a naxa, “I tuli mati Alatalaa falan na. N bata Alatala to dəxi a mangaya gbεdeni, maleka ganla tixi a fema, a yiifanna nun a kəmenna ma.

20 Alatala yi a fala, a naxa, ‘Nde Axabi mayendenma alogo a xa siga Ramoti taan yengedeni Galadi yamanani, a faxa?’ Malekana ndee na falana nde ti, ndee yi gbεte fala.

21 Nayi, malekana nde yi fa ti Alatala yetagi, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N tan nɔε a mayendenɲε nɛn.’ Alatala yi a fala a xa, a naxa, ‘Kiin mundun yi?’

22 A yi a yabi, a naxa, ‘N minima nɛn, n wulen naso a waliyine birin de.’ Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I a mayendenma nɛn, i yi a nɔ. Siga, i sa na liga.’

23 Iki, waliyiin naxanye be, Alatala bata wulen naso ne birin de. Alatala bata a ragidi a xa ɲaxankatan nafa i ma.”

24 Nayi, Kenan ma dii xεmɛn Sedeki yi a maso, a yi Mikahu dɛɛn garin, a yi a magele, a naxa, “Alatalaa malekan sigaxi kiraan mundun xɔn, a to keli n fema, a wule falan ti i xa?”

25 Mikahu yi a yabi, a naxa, “I na i luxun konkon kui i ya banxini lɔxɔn naxan yi, i a kolonma nɛn.”

26 Isirayila mangan yi a fala, a naxa, “Mikahu suxu, i siga a ra Amɔn fema, Samari taan kuntigina, e nun Yowasa, mangana dii xεmɛna.

27 I yi a fala e xa, i naxa, ‘Mangana ito nan falaxi, a naxa a ε xa xεmɛni ito sa kasoon na, ε yi a balo buru xaren nun igen na, han n yi xεte kendeyani.’ ”

28 Mikahu yi a fala, a naxa, “Xa i xεte kendeyani nun, nayi Alatala mi falan tixi n tan yi.” A mən yi a fala, a naxa, “E tan yamaan birin xa ε tuli mati.”

### *Manga Axabi yi faxa yengeni*

#### *Taruxune Firinden 18.28-34*

29 Isirayila mangan nun Yosafati, Yuda mangan yi siga Ramoti taani Galadi yamanani.

30 Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N xa n maxidi alo muxu gbεte, n siga yengeni, koni i tan, i maxidi i ya mangaya dugine yi.” Nayi, Isirayila mangan yi a maxete, a siga yengeni.

31 Arami mangan bata yi yamarini ito fi a yenge so wontoro kuntigi tonge saxan e nun firinna ma, a naxa, “E nama muxu yo yenge fɔ Isirayila mangan tun.”

32 Yenge so wontoro kuntigine Yosafati to waxatin naxan yi, e yi a fala, e naxa, “Isirayila mangan nan ito ra.” E maso a ra, e xa a yenge. Koni, Yosafati yi sɔnxɔn nate.

33 Yenge so wontoro kuntigine to a to Isirayila manga mi yi a ra, e yi e masiga a ra.

34 Anu, xεmɛna nde yi a xanla woli a xunna ayi, a Isirayila mangan li makantan se mi yi denaxan yi. Naxan yi mangana wontoron nagima, mangan yi a fala na xa, a naxa, “I firifiri, n namini yenge soden fari ma, amasɔto n bata maxɔlo.”

35 Yengen yi ɲaxu ayi na lɔxɔni. Mangan tixin yi lu a yenge so wontoron kui, a yi a digan a yi Arami kaane yetagi, a faxa ɲinbanna ra. A maxɔlɔden wunla bata yi bɔxɔn a wontoron kuiin birin yi.

<sup>36</sup> Sogen bira waxatini, e sɔnxɔ sɔnxɔni te ganla daaxadeni, e naxa, “Birin xa siga a taani, a konni.”

<sup>37</sup> Nayi, mangan yi faxa, e fa a binbin na Samari taani, e yi a maluxun.

<sup>38</sup> E to wontoron maxa Samari ige dɔxɔdeni, barene yi Axabi wunla kɔn, yalundene yi e maxa na, fata Alatalaa falan na.\*

<sup>39</sup> Axabi kɛwali dɔnxene, a naxanye birin liga, a sama jin manga banxin naxan ti, e nun a taan naxanye birin ti, ne seɓexi Isirayila mangane taruxu kɛdine kui.

<sup>40</sup> Axabi to faxa, a dii xemena Axasiya nan ti a jɔxɔni.

### *Yosafati, Yuda mangana*

#### *Taruxune Firinden 20.31-21.1*

<sup>41</sup> Asaa dii xemen Yosafati yi findi Yuda mangan na, Isirayila manga Axabi a mangayaan jee naaninden.

<sup>42</sup> Yosafati findi mangan na a jee tonge saxan e nun suulunden nan ma. A yi mangayaan liga Yerusalen yi jee mɔxɔjen nun suulun. A nga yi xili nen Asuba, Silixi a dii temena.

<sup>43</sup> A yi sigan ti tinxinni alo a fafe Asa, a mi a kiraan bejin, a fe fajin liga Alatala yee ra yi.

<sup>44</sup> Koni, a mi taan kidene kala, muxune mɔn yi lu sigɛ saraxane badeni menne yi e nun wusulan gandeni.

<sup>45</sup> Bɔje xunbenla yi lu Yosafati nun Isirayila mangan tagi.

<sup>46</sup> Yosafati kɛwali dɔnxene, a wɛkilen nun a yengene, ne seɓexi Yuda mangane taruxu kɛdine kui.

<sup>47</sup> A yi kide kii xeme yalundene ba a yamanani, naxanye mɔn yi na xabu a fafe Asa waxatini.

<sup>48</sup> Manga mi yi fa Edɔn yamanani na waxatini, fɔ Yuda mangana muxu sugandixin gbansan.

<sup>49</sup> Yosafati yi kunkin gbeene rafala, alogo e xa siga Ofiri yamanani xema feen na, koni e mi fa siga, bayo kunkine kala nen Esiyon-Gebere yi.

<sup>50</sup> Nayi, Axabi a dii xemena Axasiya yi a fala Yosafati xa, a naxa, “I waxi nen n ma walikene xa siga i gbeene fɔxɔ ra kunkine kui?” Koni, Yosafati mi tin.

<sup>51</sup> Yosafati to faxa, e yi a maluxun a benbane fema a fafe Dawudaa Taani, a dii xemen Yehorami nan ti a jɔxɔni.

### *Axasiya, Isirayila mangana*

<sup>52</sup> Axabi a dii xemena Axasiya yi findi Isirayila mangan na Samari taani, Yuda manga Yosafati a mangayaan jee fu nun soloferedeni. Axasiyaa mangayaan naba nen jee firin Isirayila xun na.

<sup>53</sup> Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a na liga nen, a sigan ti a jaxin na alo a fafe nun a nga e nun alo Manga Yerobowan, Nebati a dii xemena, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.

<sup>54</sup> A yi Baali suxuren batu, a yi a xinbi sin a bun ma, a yi Alatala raxɔɔ, Isirayilaa Ala, alo a fafe a liga kii naxan yi.

\* **22:38:** Na feen seɓexi Mangane Singen 21.19 kui.

## Mangane Firindena Yuda nun Isirayila Mangane Fe Taruxuna

Mangane Firinden kitabu yireni ito kui, na Yuda nun Isirayila manga dɔnxene nan ma fe falama. A yire singena (keli Mangane Firinden sora singen ma han sora 7), na Isirayila kala feen nan falama en xa. Mangane nan yi dɔxi a xun na naxanye mi yi tinxin Ala yee ra yi. Ala yi tin Asiriya mangan Salamanasari xa Samari taan tongo yengeni, Isirayila manga taana. Na ligaxi nen jee keme solofere jee maxɔjen nun firin benun Marigi Yesu xa bari waxatin naxan yi. Asiriya mangan mɔn yi yamaan fɔxɔ kedenna suxu, a siga e ra konyiyani. Nabi Elise a fe taruxun yebaxi en xa sorani itoe yire wuyaxi kui, Eli a xarandiin naxan ti a jɔxɔni (Keli Mangane Firinden sora 2 ma han 13).

A yire firindena Isirayila yamanan yiifari fɔxɔn mangayaan nan ma fe yebama naxan xili Yuda, feen naxanye liga jee keme jee tonge saxanna bun ma Yuda lu xanbini a yete ma yamanan kɔmen fɔxɔn suxu xanbini yengeni. (Keli Mangane Firinden sora 18 ma han sora 25) Dɔnxen na, Babilɔn mangan Nebukadanesari yi fa Yerusalɛn tongo yengeni jee keme suulun jee tonge solomasexe jee solofere benun Marigi Yesu xa bari, a yi Ala Batu Banxin kala, a yi Yuda yamanan muxu fisamantenne xali Babilɔn taani. Ala nan Isirayila kaane yulubine saran e ra na feen kui.

### *Eli yi Axasiyaa tantanna fala*

<sup>1</sup> Axabi faxa xanbini, Moyaba kaane yi murute Isirayila kaane xili ma.

<sup>2</sup> Axasiya yi bira keli a kore banxin foye soden na Samari taani, a maxɔlɔ. Nayi, a xerane rasiga Baali-Sebubi suxuren maxɔdindeni, Ekiron taan mux-  
une ala, alogo a xa a kolon xa a yiyalanje a maxɔlɔni.

<sup>3</sup> Koni, Alatalaa malekan yi a fala Eli Tisibi kaan xa, a naxa, “Siga, i sa Samari mangana xerane ralan kira yi, i a fala e xa, i naxa, ‘Ala mi Isirayila yi ba? Nanfera i sigama Baali-Sebubi suxuren maxɔdindeni, Ekiron kaane ala?’

<sup>4</sup> Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I naxan nabaxi, na feen ma, i mi fa godoma i ya saden ma, i saxi denaxan yi, i faxan menna nin.’ ” Eli yi sa na fala e xa.

<sup>5</sup> Xerane yi xete Axasiya fema, a yi e maxɔdin, a naxa, “Nanfera e xetexi?”

<sup>6</sup> E yi a yabi, e naxa, “Xemen a nde nan texi nxu ralandeni, a yi a fala nxu xa, a naxa, ‘E siga, e xete mangan fema naxan e rafaxi, e sa a fala a xa, a Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ala mi Isirayila yi ba? Nanfera nayi i xerane rasigama Baali-Sebubi suxuren maxɔdindeni, Ekiron kaane ala? Nanara, i mi fa kelima i ya saden ma, i saxi denaxan yi, i faxan menna nin.’ ”

<sup>7</sup> Axasiya yi e maxɔdin, a naxa, “Xemen yi kiin mundun yi naxan te e ralandeni a falani itoe ti e xa?”

<sup>8</sup> E yi a yabi, e naxa, “Muxun nan yi a ra naxan yi maxidixi sube kidi xabe kanna ra e nun kidi tagixidina a tagi.” Axasiya yi a fala, a naxa, “Eli, Tisibi kaan nan na ra!”

### *Axasiya yi wa Eli suxu feni*

<sup>9</sup> Axasiya yi sofa tonge suulun nasiga e nun e kuntigina. Kuntigin na yi te Eli fema geyaan xuntagi, a yi d̄oxi denaxan yi, a yi a fala a xa, a naxa, “Sayibana, mangana yamarin ni i ra, a i xa godo.”

<sup>10</sup> Eli yi na kuntigin yabi, a naxa, “Xa sayiban nan n na, t̄een xa godo keli kore, a yi ε nun i ya sofa tonge suulunne gan.” T̄een yi godo keli kore, a yi e nun a sofa tonge suulunne gan.

<sup>11</sup> Axasiya m̄on yi sofa tonge suulun gbetēye rasiga e nun e kuntigina. Kuntigin na yi a fala Eli xa, a naxa, “Sayibana, mangana yamarin ni i ra, a i xa godo mafuren̄.”

<sup>12</sup> Eli yi a yabi, a naxa, “Xa sayiban nan n na, t̄een xa godo keli kore, a yi e nun i ya sofa tonge suulunne gan.” Alaa t̄een yi godo keli kore, a yi e nun a sofa tonge suulunne gan.

<sup>13</sup> Axasiya m̄on yi sofa tonge suulun e nun e kuntigin nasiga a saxandeni. Na kuntigin saxanden yi te, a to so, a xinbi sin Eli yetagi, a mafan, a naxa, “Sayibana, nxu nun n ma sofa tonge suulunna niin natanga.

<sup>14</sup> N na a kolon, t̄een bata godo kore, a yi kuntigi firin f̄ol̄one gan e nun e sofa tonge suulunne. Koni iki, n bata i mafan, n niin nakantan̄.”

<sup>15</sup> Alatalaa malekan yi a fala Eli xa, a naxa, “Siga a f̄ox̄o ra, i nama gaxu a ȳε ra.” Eli yi keli, a godo a f̄ox̄o ra mangan fema.

<sup>16</sup> A yi a fala mangan xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, bayo i bata x̄erane rasiga Baali-Sebubi suxuren max̄odindeni, Ekir̄on kaane ala, alo Ala mi fa Isirayila yi naxan max̄odinj̄e falan na, i mi fa godoma i ya saden ma, i saxi d̄eende, amas̄ot̄o i faxama n̄en̄.”

<sup>17</sup> Axasiya yi f̄axa, fata Alatalaa falan na a naxan ti Eli xa. Yorami yi ti a j̄ox̄oni Yosafati a dii x̄emen Yehorami a mangayaan j̄ε firinden̄i Yuda yi. Dii x̄eme yo mi yi Axasiya yii.

<sup>18</sup> Axasiya k̄ewali d̄onx̄ene, a naxanye birin liga, ne sēbexi Isirayila mangane taruxu k̄edine kui.

## 2

### *Eli yi te kore*

<sup>1</sup> L̄ox̄ona nde Alatala yi fa Eli rate kore wuluwulu gbeeni. Na waxatini Eli nun Elise yi kelima Giligali yi.

<sup>2</sup> Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amas̄ot̄o Alatala bata n x̄e han Beteli taani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kol̄o habadan Alatala yi e nun i tan, n mi x̄etema i f̄ox̄o ra.” E birin yi siga Beteli yi.

<sup>3</sup> Beteli taan nabi ganla yi fa Elise fema, e yi a fala a xa, e naxa, “I a kolon a Alatala i kanna ratema n̄en kore to?” Elise yi yabin ti, a naxa, “N na a kolon, ε dundu.”

<sup>4</sup> Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amas̄ot̄o Alatala bata n x̄e han Yeriko taani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kol̄o habadan Alatala yi e nun i tan, n mi x̄etema i f̄ox̄o ra.” E birin yi siga Yeriko yi.

<sup>5</sup> Yeriko taan nabi ganla yi e maso Elise ra, e yi a fala a xa, e naxa, “I a kolon a Alatala i kanna ratema n̄en kore to?” Elise yi yabin ti, a naxa, “N na a kolon, ε dundu.”

<sup>6</sup> Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “Lu be, n bata i mafan, amas̄ot̄o Alatala bata n x̄e han Yuruden baani.” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kol̄o habadan Alatala yi e nun i tan, n mi x̄etema i f̄ox̄o ra.” E firinna birin yi siga kiraan x̄on.

7 Nabiin muxu tonge suulun nabi ganla ye, ne yi bira Eli nun Elise fɔxɔ ra, e sa ti, e yi e yeε rafindi e firinna mabinni, e e makuya e ra ndedi. E fan firinna yi ti Yurudɛn baan de.

8 Eli yi a doma gbeen tongo a mɔrɔmɔrɔ, a igen garin, a yitaxun be binna nun be binni, e firinna birin yi dangu yire yixareni.

9 E to dangu, Eli yi a fala Elise xa, a naxa, “I waxi a xɔn, n xa nanse liga i xa, benun n xa ba i fema?” Elise yi a yabi, a naxa, “N bata i mafan, n waxi i ya nabiyaan xaxinla dɔxɔde firin nan sɔtɔ fe yi.”

10 Eli yi a fala a xa, a naxa, “I fe xɔdɛxɛn nan maxɔdinxi n na na ra. Koni n bama i fema waxatin naxan yi, xa i n to, na ligama i xa nɛn, koni xa i mi n to, na mi ligama i xa.”

11 E yi sigatini, e fala tiini, nanunna, wontoro tɛɛ kanna nun soo tɛɛ kanne yi so e tagi, Eli yi te kore wuluwulu gbeeni.

12 Elise yi a matoma a gbelegbelema, a naxa, “N fafe, n fafe! I dangu Isirayilaa yeŋge so wontorone birin na e nun a soone!” A mi fa a to sɔnɔn. Nayi, a yi a dugine suxu, a yi e yibɔ dungi firinna ra,

13 Elise yi doma gbeen tongo Eli naxan nabira. A xɛtɛ, a ti Yurudɛn baan de,

14 Eli doma gbeen naxan nabira, Elise yi na tongo, a baa igen garin, Elise yi maxɔdinna ti, a naxa, “Alatala, Eli a Ala minen yi iki?” A mɔn yi baa igen garin, na xanbi ra, baan yi taxun, Elise yi dangu.

15 Yeriko taan nabine ganla to a to wulani, e yi a fala, e naxa, “Eli a xaxinla Elise yi.” E yi siga a ralandeni, e xinbi sin a bun ma.

16 E yi a fala a xa, e naxa, “Xɛmɛ sɛnbemaan muxu tonge suulun i ya walikene ye, i waxi e xa sa i kanna fen? Yanyina nde Alatalaa Nii Sarijanxin bata a xali a sa a woli geyana nde fari hanma lanbanna nde kui.” Elise yi e yabi, a naxa, “E nama e rasiga.”

17 Koni, e yi a karahan han! A yi a fala e xa, a naxa, “E e rasiga.” E yi muxu tonge suulun nasiga naxanye Eli fen xi saxan, koni e mi a to mumɛ!

18 E to xɛtɛ Elise fema Yeriko taani, a yi a fala e xa, a naxa, “N mi yi a fale ε xa, ‘E nama siga?’ ”

### *Elise Yeriko yi*

19 Taan muxune yi a fala Elise xa, e naxa, “Nxu kanna, taan dɔxɔ kiin fan alo i a toxi kii naxan yi, koni igen kobi han a mi tinje sansine yi soli.”

20 Elise yi a fala e xa, a naxa, “E fa fɔxɔn na goron nɛnɛn kui, ε a so n yii.” E fa a ra.

21 Elise yi siga tigin xunna ra, a fɔxɔn woli igeni, a yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N bata igeni ito rasarijan, a mi fa muxune faxɛ, sansine fan nun fa solima nɛn.’ ”

22 Igen yi rasarijan, keli na lɔxɔni fata Elise a falan na.

23 A kelimatɔɔn mɛnni siga Betɛli yi, a yi tema kiraan xɔn, taa yi diidine yi fa, e yi a magele, e yi a fala a ma, e naxa, “Teli kanna siga! Teli kanna siga!”

24 A yi xɛtɛ, a e mato, a yi e danga Alatala xinli, sube xaɲɛ magaxuxi firin yi mini fɔtɔnni, e diidine tonge naanin e nun firin yibɔ.

25 Elise yi keli mɛnni, a siga Karemele geyaan fari. Na xanbi ra, a xɛtɛ Samari taani.

<sup>1</sup> Yuda manga Yosafati a mangayaan ɲεε fu nun solomasεεdeni, Axabi a dii xεmεn Yorami yi findi Isirayila mangan na Samari taani, a ɲεε fu nun firin mangayaan liga Isirayila xun na.

<sup>2</sup> Naxan ɲaxu Alatala yeε ra yi, a na liga nεn, koni a mi dangu a fafe nun a nga fe ɲaxine ra. A fafe kide gεmε Baali sawuran naxanye ti, a ne kala,

<sup>3</sup> Koni Nebati a dii xεmεn Yerobowan yulubin naxanye liga, naxan Isirayila kaane ti yulubin ligan ma, a fan yi kankan ne ligan ma, a lu ne yi, a mi xεtε e fɔxɔ ra mumε!

### *Yorami yi Moyaba yεngε*

<sup>4</sup> Moyaba mangan Mesa, yeXεε kurune nan yi a yii. ɲεε yo ɲεε, a yi lan a xa naxan so Isirayila mangan yii mudun na, na nan lanxi yeXεε diin wuli kεme ma e nun yeXεε xungbe wuli kεmε e nun e xabena.

<sup>5</sup> Axabi to faxa, Moyaba mangan yi murutε Isirayila mangan xili ma.

<sup>6</sup> Nayi, Yorami yi mini Samari taani, a Isirayila sofane birin malan.

<sup>7</sup> A xεrane rasiga a faladeni Yuda mangan Yosafati xa, a naxa, “Moyaba mangan bata murutε n xili ma. I waxi fa feni n fɔxɔ ra Moyaba yεngedeni ba?” Yosafati yi a yabi, a naxa, “N sigama nεn i fɔxɔ ra, i tan nun n tan keden na a ra, n ma sofane i ya sofane nan e ra, n ma soone i ya soone nan e ra.”

<sup>8</sup> Yosafati mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “En teen kiraan mundun xɔn?” Yorami yi a yabi, a naxa, “Edɔn tonbonna kiraan xɔn.”

<sup>9</sup> Isirayila mangan nun Yuda mangan nun Edɔn mangan yi siga, e xi solofere sigan tixina, igen yi ɲan ganla yii e nun xuruseen naxanye yi biraxi e fɔxɔ ra.

<sup>10</sup> Nayi, Isirayila mangan yi a fala, a naxa, “Ee! Alatala en tan manga saxanne xilixi nεn, alogo a xa en sa Moyaba yamanan sagoni!”

<sup>11</sup> Koni Yosafati yi a fala a xa, a naxa, “Alatalaa nabi yo mi na en nɔε Alatala maxɔdinɲε naxan yi?” Isirayila mangana walikεεn yi a fala e xa, a naxa, “Elise be, Safati a dii xεmεna, naxan yi igen sama Eli yiine ra.”

<sup>12</sup> Yosafati yi a fala, a naxa, “Alatalaa falana Elise yi.” Nayi, Isirayila mangan nun Yosafati nun Edɔn mangan yi godo a fema.

<sup>13</sup> Elise yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Nanse i tan nun n tan tagi? Siga i fafe nun i ngaa nabine fema.” Isirayila mangan yi a fala a xa, a naxa, “En-εn, amasɔtɔ Alatala nan nxu tan manga saxanne xilixi alogo a xa nxu so Moyaba yii.”

<sup>14</sup> Elise yi a fala a xa, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, sεnbεn Birin Kanna, n walima naxan xa, xa n mi Yosafati binyaxi, Yuda mangana, i bɔtε mi yi taranma n xa. N mi yi i matoma.

<sup>15</sup> Iki, ε fa maxase maxana nde ra n xɔn.” Maxase maxan na maxaseen maha waxatin naxan yi, Alatala sεnbεn yi godo Elise ma.

<sup>16</sup> A yi a fala, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘ε yili wuyaxi ge lanbanni.’

<sup>17</sup> Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘ε mi foyen toma, ε mi tulen toma mumε, koni lanbanni ito rafema nεn igen na, ε yi ε min, ε tan nun ε xuruse xungbene nun ε xuruse xunxurine.’

<sup>18</sup> Koni fe di xuri nan na ra Alatala yii. A Moyaba yamanan soma nεn ε yii.

<sup>19</sup> ε taa fangamane birin kalama nεn e nun taa rakantanxine, ε wudi fajine birin sεgεma nεn, ε yi tigine birin dutun, ε xεεne rafe gεmεne ra.”

<sup>20</sup> Na xɔtɔn bode, saraxa ba waxatini, igen yi fa keli Edɔn yi, yamanan yi rafe igen na.

<sup>21</sup> Moyaba kaane to a me a mangane fama e yengedeni, naxanye birin bata yi a li yenge so seen tongoden ma, e ne birin xili, e ti yamanan danna ra.

<sup>22</sup> E to keli xatanni, sogen tixi igen na baxan fari ma, Moyaba kaane yi igen to wulani, a gbeeli alo wunla.

<sup>23</sup> E yi a fala, e naxa, “Wunla na a ra! Mangane bata e bode yenge, e nun e sofane, e yi e bode faxa. Iki, Moyaba kaane, e keli, en sa e yii seene tongo!”

<sup>24</sup> E yi fa Isirayila ganla daaxadeni. Koni, Isirayila ganla yi keli, a Moyaba kaane yenge, e yi e gi ganla yera. Isirayila ganla yi bira e foxo ra han e sa so e yamanani, e yi Moyaba kaane no.

<sup>25</sup> E taane kala, e birin yi gemε keden kedenna woli xεε fajine yi, e xεene rafe gemene ra, e yi tigne birin dutun, e yi wudi fajine birin sege. A rajanna, Kiri-Hareseti taan yinna nan tun yi fa a kiini, koni sofa lantan kanne fan yi fa na rabilin, e na fan yenge.

<sup>26</sup> Moyaba mangan to a to a a mi yengen nεε, a yi silanfan kannu muxu kεme solofere tongo alogo a xa kirani ba han Edon mangan fema, koni e mi no.\*

<sup>27</sup> Nayi, a yi a dii singen tongo naxan yi lanma a xa ti a jaxani, a yi a ba saraxan na taan yinna fari. Na xanbi ra, Moyaba kaane yi Isirayila kaane jaxankata han Isirayila kaane yi keli na yi, e xεε e konni.

## 4

### *Elise yi kaja gilena mali*

<sup>1</sup> Laxona nde kaja gilena nde yi fa Elise li, nabi ganla nabina nde nan yi a xemen na. A yi Elise mafan, a naxa, “I ya walikena, n ma xemen bata faxa, i a kolon a i ya walikεen yi gaxuxi Alatala yera, koni doli kannu bata fa n ma dii xeme firin tongodeni, a xa e findi a konyine ra.”

<sup>2</sup> Elise yi a maxodin, a naxa, “N nεε nanse lige i xa? A fala n xa nanse i yii banxini?” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Sese mi i ya walikεen yii banxini foxo ture kundi keden.”

<sup>3</sup> Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i sa goron yigenle maxodin i foxo bodene ra, i nama ndadi maxodin de!”

<sup>4</sup> I na so i konni, i deen balan e nun i ya diine xun ma, i turen sa goronne birin kui, naxanye na rafe i ne foxo e dan na.”

<sup>5</sup> Nayi, jaxanla yi keli a fema. A deen balan e nun a diine xun ma, e yi fa goronne ra, a yi e rafe.

<sup>6</sup> Goronne birin to rafe, a yi a fala a dii xemen xa, a naxa, “Fa goron gbete ye ra.” Koni a diin yi a yabi, a naxa, “Goron mi fa na.” Turen yi ba mine.

<sup>7</sup> Naxanla yi sa a fala sayiban xa. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, turen mati, i yi i ya donla fi, naxan na lu i yii, na i tan nun i ya diine rakisima nen.”

### *Sunemi kaana diin yi keli sayani*

<sup>8</sup> Laxona nde Elise yi danguma Sunemi taani, jaxalan nafulu kannu nde yi menni, na yi a karahan a xa a dege. A nema yi dangue na waxati yo yi, a soma nen a konni a dege.

<sup>9</sup> A yi a fala a xemen xa, a naxa, “N laxi a ra xemen naxan danguma en konni waxati yo waxati, Alaa muxu sarjinxin na a ra.

<sup>10</sup> En lan en xa konkodina nde ti a xa en ma sangansoon koe ra, en saden nun tabanla nun gbeden nun lenpun foxo a xa na. A nεε yigiyε menni nen a na dangu en konni.”

<sup>11</sup> Laxona nde Elise to fa Sunemi yi, a te konkoni koren na, a sa a sa na yi.

\* 3:26: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

12 A yi a fala a walikεεn Gexasi xa, a naxa, “Sunami kaan xili.” Gexasi yi na naxanla xili, a fa a fema.

13 Elise yi a fala Gexasi xa, a naxa, “A fala naxanla xa, i naxa, ‘I bata fe wuyaxi raba nxu xa. Nxu nεε nanse lige i xa? Nxu xa falan ti mangan xa i ya fe yi hanma sofa kuntigina?’ ” Naxanla yi a yabi, a naxa, “N dɔxi n ma yamanan nan tagi, sese mi dasaxi n ma.”

14 Elise yi Gexasi maxodin, a naxa, “Nanse xa liga a xa?” Gexasi yi a yabi, a naxa, “Dii mi a yii, a xεmεn bata fori.”

15 Elise yi a fala, a naxa, “Naxanla xili.” Gexasi yi a xili, a yi fa, a so dεεn na.

16 Elise yi a fala a xa, a naxa, “Nεε famatoni waxatini ito yi, i diin barima nen, i a tongo i yii.” Naxanla yi a yabi, a naxa, “En-εn, n kanna, sayibana, i nama wulen fala i ya walikεεn xa.”

17 Naxanla na yi fudikan, nεε famatoni na waxati kedenni, a dii xεmεn bari, alo Elise a fala a xa kii naxan yi.

18 Diin yi gbo. Lɔxona nde, a yi siga a baba fema se xabane yireni,

19 diin yi a fala a baba xa, a naxa, “N xunna! N xunna!” A baba yi a fala a walikεεn xa, a naxa, “A xali a nga fema.”

20 Walikεεn yi a tongo, a a xali a nga fema. Diin yi lu a nga xinbine fari han yanyi tagini. Na xanbi ra, a faxa.

21 Naxanla yi te, a sa diin sa sayibana saden ma, a dεεn balan a xun ma, a mini.

22 A yi a xεmεn xili, a naxa, “N bata i mafan i ya walikε keden nun sofanla keden nafa n ma, n waxi siga feni sayiban fema mafuren. N fama.”

23 A yi a maxodin, a naxa, “Nanfera i waxi siga feni a fema to? Kike Nεnen hanma Matabu Lɔxon mi a ra.” A yi a yabi, a naxa, “Hali i mi kontofili.”

24 A yi sofanli tɔn, a fala a walikεεn xa, a naxa, “Ti sofanla yεε ra. En siga, i nama ti, xa n mi i yamari.”

25 Nayi, e siga sayiban fema Karemele geyaan fari. Sayiban to a to fe wulani, a yi a fala a walikεεn Gexasi xa, a naxa, “Sunami kaan fama.

26 Iki i gi i sa a ralan, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Tana mi i ma? I ya xεmεn nun i ya diina, tana mi e ma?’ ” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Tana yo mu.”

27 Koni, a sayiban feman li waxatin naxan yi geyaan fari, a yi a sanne suxu. Gexasi yi wa a radin feni ayi. Koni, sayiban yi a fala a xa, a naxa, “A lu na, amasɔɔ a bɔnεn sunuxi, koni Alatala bata na feen luxun n ma, a mi a yitaxi n na.”

28 Nayi, naxanla yi a fala a xa, a naxa, “N kanna, n yi i maxodin diina nde ma nun? N mi yi a fala i xa, ‘I nama n yanfa?’ ”

29 Elise yi a fala Gexasi xa, a naxa, “I tagi xidi, i n ma dunganna suxu i yii, i siga. Xa i naralan muxuna nde ra, i nama a xɔntɔn, xa muxuna nde i xɔntɔn, i nama a ratin. I xa n ma dunganna sa diin yεtagi.”

30 Naxanla yi a fala, a naxa, “N bata n kɔɔ habadan Alatala yi, n mi sigama xa i tan mi a ra.” Nayi, Elise yi siga a fɔxɔ ra.

31 Gexasi bata yi siga e yεε ra, a bata yi dunganna sa diin yεtagi, koni diin mi xui ramini, a mi a ramaxa. A xεtε Elise ralandeni, a na feen fala a xa, a naxa, “Diin mi xulunxi.”

32 Elise so banxini waxatin naxan yi, diin bata yi faxa, a saxi a saden ma.

33 Elise yi so, a dεεn balan e firinna ma, a yi Alatala maxandi.

34 A te, a yi a sa diin fari, a dεεn lan a dεεn ma, a yεene lan a yεene ma, a yiine lan a yiine ma, a a yibandun a fari, diin fatin yi wolon.



<sup>35</sup> Elise mən yi so banxini, a so a masigani. Na xanbi ra, a te, a mən yi a yibandun a fari. Diin yi tison dɔxɔ solofere, a yεene yi rabi.

<sup>36</sup> Elise yi Gexasi xili, a naxa, “Sunami kaan xili.”

<sup>37</sup> Naxanla yi fa, a bira a bun ma, a xinbi sin bɔxɔni. A diin tongo, a mini.

### *Sabi dontarena*

<sup>38</sup> Elise yi xεte Giligali taani, fitina kamən yi yamanani. Nabi ganla yi dɔxi a rabilinni. Elise yi a fala a walikεen xa, a naxa, “Tunden dɔxɔ tεen ma, i donseen nafala nabi ganla xa.”

<sup>39</sup> E tan nde keden yi siga burunna ra sabi de badeni, a yi sansina nde to burunna ra, a yi burunna janla bolon, a dugin nafe. A to so, a yi e yixaba dungi dugin na tunden kui, koni muxe mi a kolon naxan yi a ra.

<sup>40</sup> A to na donseen so muxune yii, e a don, e lu gbelegbele, e naxa, “Sayibana, dabarin donseni!”

<sup>41</sup> Elise yi yamarin fi, a naxa, “Fa murutu fupina nde ra n xa.” A to fa a ra, Elise yi a sa donseni. A yi a fala a walikεen xa, a naxa, “A so muxune yii, e xa a don.” Sese jaxi mi fa luxi tunden kui.

### *Burun nawuyana ayi*

<sup>42</sup> Na waxati kedenni, xεmena nde yi fa funde buru mɔxɔje ra e nun murutu keεε nenən bɛnbɛli keden sayiban xa, sa keli Baali-Salisa yi. Burun yi rafalaxi funde nenən nan na. Elise yi a fala a walikεen xa, a naxa, “Donseene yitaxun yamaan na.”

<sup>43</sup> A walikεen yi a yabi, a naxa, “N nɔe a soε muxu keεε yii di?” Koni, Elise yi a fala a xa, a naxa, “A so muxuni itoe yii, e xa a don, amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E e degema nen, a dɔnxen yi lu.’ ”

<sup>44</sup> Nayi, a yi burune sa muxu keεε yetagi, e de dege, a dɔnxen yi lu, alo Alatala a fala kii naxan yi.

## 5

### *Elise yi Naman nakendeya*

<sup>1</sup> Arami mangana gali kuntigin Naman yi rafan a kanna ma, binye gbeen yi saxi a yi, amasɔtɔ Alatala nɔn fi Arami kaane ma a tan nan xɔn. Koni xεme wekilaxi gbeeni ito, dogonfontɔn nan yi a ra.

<sup>2</sup> Na waxatini, Arami sofane bata yi fa dii tεmena nde ra konyiyani yengena nde xɔn sa keli Isirayila yamanani. Na nan yi Naman ma jaxanla walikεen na.

<sup>3</sup> Na dii tεmen yi a fala a kanna jaxanla xa, a naxa, “Nabiin naxan Samari taani, xa n kanna siga na fεma, a a yiyalanma nen a dogonfonna ma.”

<sup>4</sup> Isirayila dii tεmen naxan fala, Naman yi sa na fala a kanna xa, mangana.

<sup>5</sup> Arami mangan yi a fala a xa, a naxa, “Siga Samari taani, n bataxin nasigama nen Isirayila mangan ma.” A yi siga, wure gbeti fixen kilo keεε saxan jɔxɔndɔnna a yii, e nun xεmaan kilo tongo sennin e nun dugi fajin fu.

<sup>6</sup> A yi bataxin xali Isirayila mangan xɔn, a yi sebexi naxan kui, a naxa, “Iki, n bata n ma gali kuntigin Naman nasiga i ma naxan bataxini ito xalixi alogo i xa a dogonfonna dandan.”

<sup>7</sup> Isirayila mangan to na bataxin xaran, a a dugine yibɔ a ma, a yi a fala, a naxa, “Ala nan n na ba? N xa nɔ faxan tiye, hanma n maratangan ti? Nanfera a xεmeni ito rafaxi n ma alogo n xa a rakendeya dogonfonna ma? E a mato, a waxi yengen nan fen fe yi n na.”

<sup>8</sup> Elise to a me a Isirayila mangan bata a dugine yibo a ma, a xeraan nasiga a faladeni mangan xa, a naxa, “Nanfera i ya dugine yiboxi i ma? A lu a xa fa n fema, a kolonye nayi a nabina nde Isirayila yi.”

<sup>9</sup> Naman yi fa e nun a soone nun a wontorone, a ti Elise a banxin de ra.

<sup>10</sup> Elise yi xeraan nasiga a faladeni a xa, a naxa, “Siga, i sa i maxa Yuruden baani sanja ma solofere, i yiyalanma nen, i sarijan.”

<sup>11</sup> Naman yi xolo, a siga a fale, a naxa, “N joxo a ma, nabiin minima nen a konna kui, a ti n yetagi, a Alatala maxandi a xinla ra, a Ala, a yiin ti n yire xolene xun ma, a n ma dogonfonna dandan.

<sup>12</sup> Abana baan nun Parapara baan naxanye Damasi taani, ne mi fisa Isirayila xudene birin xa ba? N mi yi noe n maxe ne yi n sarijan ba?” Naman yi xete, a xoloxin yi siga.

<sup>13</sup> Koni, a walikene yi fa a fala a xa, e naxa, “N fafe, xa nabiin yi fe xode xen nan maxodinxi i ma nun, i mi yi na lige ba? Nanfera nayi, a naxan maxodinxi i ma, i mi na rabama? I boxon igeni gbansan, i sarijanma nen.”

<sup>14</sup> Nayi, a yi godo, a yi a boxon Yuruden baani sanja ma solofere, lan sayibana falan ma, a fatin yi liga alo dii joren fatina, a sarijan.

<sup>15</sup> Naman yi xete sayiban fema, e nun naxanye birin yi a foxo ra. E to fa, a yete yita sayiban na, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata a kolon iki fa fala, ala yo mi na boxo xonna fari fo Isirayilaa Ala. N bata i mafan, tin i kiseen nasuxu n naxan soma i yii.”

<sup>16</sup> Elise yi a yabi, a naxa, “N bata n kolo habadan Alatala yi n naxan batuma, n mi tinje.” Naman yi a karahan. Koni a yi tondi.

<sup>17</sup> Nayi, Naman yi a fala a xa, a naxa, “Bayo i tondixi, tin, sofali firin noe boxo fujin naxan xale, na xa so n tan, i ya walikene yii, amasoto n tan, i ya walikene mi fa wama saraxa gan daxin nun saraxan ba feni ala gbete yo xa, fo Alatala keden peen xa.

<sup>18</sup> N na Alatala maxande naxan na, a xa yafe n ma feni ito yi: N kanna na so a ala Rimon batu banxini a xinbi sindeni, nxu birin nan nxu xinbi sinma han boxoni Rimon suxuren bun ma bayo a suxi n tan nan xon. Alatala xa yafe n ma ito a fe ra.”

<sup>19</sup> Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga boje xunbenli.” Naman yi keli Elise fema.

### *Gexasi a tantanna*

Naman to makuya ndedi,

<sup>20</sup> Gexasi, sayibana Elise a walikene yi a fala a yete ma, a naxa, “Arami kaan Naman yi waxi naxan fi fe yi n kanna ma, a mi tinxi sese ra. N bata n kolo habadan Alatala yi, n nan n gima nen a foxo ra, n yi sa sena nde rasuxu a ra.”

<sup>21</sup> Nayi, Gexasi yi a gi Naman foxo ra. Naman to a to, a gima a foxo ra, a godo a wontoron kui a siga a ralandeni, a yi a fala a xa, a naxa, “Nanfe ligaxi?”

<sup>22</sup> A yi a yabi, a naxa, “Fefe jaxi mi ligaxi. N kanna nan n nafaxi, a n xa fa a fala i xa a nabi ganla foninge firin baxi fadeni nen a konni iki sa keli Efirami geya yireni. N bata i mafan, i xa gbete fixen kilo tonge saxan so n yii e xa, e nun sali dugi firin.”

<sup>23</sup> Naman yi a yabi, a naxa, “Tin i xa gbete fixen kilo tonge sennin tongo e xa.” A yi a karahan, a yi gbete fixen tongo, a sa benbeli firin kui, a sali dugi firin so a yii, e nun a walike firinna naxanye a xalima Gexasi xa.

<sup>24</sup> E to geyaan fanna li, Gexasi yi e tongo walikene yii, a e raso banxini, a walikene raxete, ne yi siga.

<sup>25</sup> A mɔn yi siga a kanna fɛma. Elise yi a fala a xa, a naxa, “I kelixi minɛn, Gexasi?” A yi a yabi, a naxa, “N tan, i ya walikɛɛn mi sigaxi dedɛ.”

<sup>26</sup> Koni Elise yi a fala a xa, a naxa, “I jɔxɔ a ma a n mi na xɛmɛn toxi n xaxinli a yi tunganma a wontoron kui waxatin naxan yi, a fa i ralandeni? Koni, dugi fajin nun gbetin nasuxu waxati mi a ra iki, hanma oliwi binle nun manpa binle\* e nun xuruse xunxurin nun a xungbene nun konyi xɛmɛne nun konyi jaxanle.”

<sup>27</sup> Nayi, Naman ma dogonfonna xɛtɛma nɛn i ma e nun i ya denbayana habadan.” Gexasi kelima Elise fɛma waxatin naxan yi, a fatin mafixaxi dogonfonna ra alo balabalan kɛsɛna.

## 6

### *Bunbi mɛlɛnna yi bira igeni*

<sup>1</sup> Nabi ganla yi a fala Elise xa, e naxa, “A mato nxu tan nun i tan, en na en malanma dɛnaxan yi mɛnna xurun en ma.”

<sup>2</sup> Xa i tin, nxu xa siga han Yurudɛn baan dɛ, birin yi xalanbena nde fen mɛnni, nxu yi malanden nafala mɛnni en xa.” Elise yi e yabi, a naxa, “ɛ siga.”

<sup>3</sup> E tan nde yi a fala a xa, a naxa, “Tin i xa fa i ya walikɛne fɔxɔ ra.” A yi a yabi, a naxa, “N sigama nɛn.”

<sup>4</sup> A yi siga e fɔxɔ ra. E to Yurudɛn baan li, e wudine sɛgɛ.

<sup>5</sup> E tan nde yi xalanbe sɛgɛni, a bunbi mɛlɛnna yi bira igeni. A gbelegbele, a naxa, “N kanna, a xandixin na a ra!”

<sup>6</sup> Sayiban yi a maxɔdin, a naxa, “A biraxi minɛn yi?” A yi a yita a ra. Nayi, Elise yi wudi yiina nde sɛgɛ, a woli na yire kedenni, bunbi mɛlɛnna yi te igen xun ma.

<sup>7</sup> Elise mɔn yi a fala, a naxa, “A tongo.” Na xɛmɛn yi a yiin nasiga, a tongo.

### *Arami sofane yɛɛne yi danxu*

<sup>8</sup> Yɛngɛn yi Arami mangan nun Isirayila yamanan tagi, a yi sofa kuntigine malan, e xa e bode to. Na xanbi ra, a yi a ragidi a ganla xa daaxa dɛnaxan yi.

<sup>9</sup> Koni sayiban yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “I yɛtɛ rakantan dangu feen na mɛnni, amasɔɔ Arami kaane fama mɛnni.”

<sup>10</sup> Isirayila mangan yi muxune rasiga mɛnna kantandeni, sayiban dɛnaxan mataxamaseri a xa.

Na yi raba sanja ma wuyaxi, Elise yi Isirayila mangan nakolonma, na fan yi a jɔxɔ luma.

<sup>11</sup> Arami mangan yi yifu na feene fe ra, a a walikɛne xili, a fala e xa, a naxa, “ɛ mi a falɛ n xa, nde walima Isirayila mangan xa en yɛ?”

<sup>12</sup> A walikɛ keden yi a fala, a naxa, “Muxu yo, n kanna mangana. Koni, Nabi Elise naxan Isirayila yi, i falan naxanye tima i xi banxini, na nan ne falama Isirayila mangan xa.”

<sup>13</sup> Mangan yi a fala, a naxa, “ɛ siga, a sa dɛnaxan yi, ɛ sa mɛnna to, n xa a suxu.” E yi fa a fala a xa, e naxa, “A Dotan taan nin.”

<sup>14</sup> A yi soone nun yɛngɛ so wontorone rasiga e nun gali gbeena, e sa so kɛɛ tagini e taan nabilin.

<sup>15</sup> Sayibana walikɛɛn yi keli xɔtɔn, a mini, ganla nde yi taan nabilinxi soone nun wontorone ra. Sayibana walikɛɛn yi a fala a xa, a naxa, “N kanna, en nanse ligama?”

\* **5:26:** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

16 A yi a yabi, a naxa, “I nama gaxu, amasɔɔ naxanye en fɔxɔ ra, ne wuya dangu naxanye e fɔxɔ ra.”

17 Elise yi Alatala maxandi, a naxa, “N bata i mafan, n ma walikεεn yeεne rabi alogo a xa toon ti.” Alatala yi walikεεn yeεne rabi, a geyane to rafexi soone nun yεngε so wontoro tεε kanne ra Elise rabilinni.

18 Arami kaane yi godo Elise fema. A yi Alatala maxandi falani ito ra, a naxa, “Sofani itoe yeεne danxu.” Alatala yi e yeεne danxu, fata Elise a falan na.

19 Elise yi a fala sofane xa, a naxa, “Be xa mi kiraan na, taani ito mi a ra, ε bira n fɔxɔ ra, ε xεmεn naxan fenma, n xa ε xali na fema.” A yi e xali Samari taani.

20 E to so Samari taani, Elise yi a fala, a naxa, “Alatala muxuni itoe yeεne rabi, e xa toon ti.” Alatala yi e yeεne rabi, e a to, e Samari taan tagini.

21 Isirayila mangan to e to, a fala Elise xa, a naxa, “N fafe, n xa e faxa?”

22 Elise yi a yabi, a naxa, “I mi e faxama. I darixi na muxune faxε nεn ba, naxanye suxi yεngeni? Burun nun igen so e yii, e xa e dege, e min, na xanbi ra, i e lu e siga e kanna fema.”

23 Isirayila mangan yi donse gbeen so e yii, e e dege, e e min, e siga e kanna fema. Arami ganle mi fa Isirayila bɔxɔn yεngε na waxatini.

### *Fitina kamena Samari taani*

24 Na dangu xanbini, Arami manga Ben-Hadada yi a ganla birin malan, e sa Samari taan nabilin yεngeni.

25 Na marabilinna fe ra, fitina kame gbeen yi so Samari yi, e yi na raxɔdɔxɔ ayi han sofali xun kedenna yi sarama gbeti gbanan tonge solomasεε, e nun ganba gbiin kilo tagi yi sarama gbeti gbanan suulun nan na.

26 Isirayila Mangan yi danguma yinna fari, ɲaxanla nde yi gbelegbele a ra, a naxa, “Mangana, n kanna, nxu rakisi!”

27 A yi a yabi, a naxa, “Xa Alatala mi i rakisi, n tan i rakise nanse ra? Murutu dɔnxε mi fa na, minse dɔnxε mi na.”

28 Mangan mɔn yi a maxɔdin, a naxa, “I waxi nanse xɔn?” A yi a yabi, a naxa, “Naxanla nde nan a falaxi n xa, a naxa, ‘I ya diin ba. En na a don to, tila en yi n fan ma diin don.’

29 Nxu bata n ma diin ɲin, nxu yi a don. Na xɔtɔn bode, n yi a fala a xa, n naxa, ‘I ya diin ba, en na a don.’ Koni a bata a diin luxun.”

30 Mangan to ɲaxanla falane me, a a dugine yibo, a dangumatɔna yinna fari, yamaan yi a to a kasa benbenla ragodoxi a ma sununi a domain bun.

31 Mangan yi a fala, a naxa, “Ala xa n tɔrɔ a ɲaxun birin yi xa Safati a dii xεmεna Elise xunna lu a de to.”

### *Elise yi kamεn naɲanna fe fala*

32 Anu Elise yi dɔxi a banxini, fonne yi dɔxi a fema. Mangan yi muxuna nde rasiga a fema. Koni benun xeraan xa so, Elise yi a fala fonne xa, a naxa, “E mato, faxa tiini ito muxun nafama n xunna segedeni n de! E tuli mati. Xeraan na fa, ε deen balan, ε a radinɲε ayi deen na. Yanla, en mi a kanna san xuiin mema a xanbi ra ba?”

33 Elise mɔn yi fala tiini singen, xeraan yetεen yi ti deen na, a yi mangan fala xuiin ti, a naxa, “Tɔrɔni ito birin kelixi Alatala nan ma, n mɔn fa nɔε n yigi tiye nanse gbete mɔn na Ala yii?”

## 7

<sup>1</sup> Elise yi a yabi, a naxa, “Ɛ tuli mati! Ɛ Alatalaa falan name! Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Waxatini ito yi tila, murutu fujin kilo fu nun firinna sɔtɔma gbeti gbanan keden nan na, e nun fundenna kilo mɔxɔɗɛn nun naaninna, gbeti gbanan keden Samari taan so dɛɛn na.’ ”

<sup>2</sup> Sofa kuntigin naxan nun mangan na a ra waxatin birin, na yi sayiban yabi, a naxa, “Hali Alatala yalenne raba kuyen ma, i bade naxanye falade, ne rakamale ba?” Elise yi a fala a xa, a naxa, “I a toma nɛn i yɛɛne ra, koni i mi na donseen donma.”

### *Arami kaane yi keli e daaxadeni*

<sup>3</sup> Na waxatini, dogonfontɔ naanin yi dɔxi taan so dɛɛn dɛxɔn, naxanye a fala e bode xa, e naxa, “En luma be nanfera han en faxa?”

<sup>4</sup> Xa en na a fala a en xa so taani ito kui, en faxama nɛn bayo fitina kamɛn na yi. Xa en lu be fan yi, na fan en faxama nɛn. En siga, en sa en yɛtɛ dɛntɛgɛ Arami kaane ganla daaxadeni, xa e en lu en nii ra, en kisi, xa e en faxa, en faxa.”

<sup>5</sup> Nayi, jinbanna ra e yi siga Arami kaane ganla daaxadeni. E to ganla daaxaden li, muxu yo mi yi na.

<sup>6</sup> Arami kaane ganla daaxadeni, Marigin bata yi wontorone nun soone gali gbeen xuiin namini mɛnni, Arami kaane bata yi a fala e bode xa, e naxa, “Isirayila mangan bata Xiti kaane mangan nun Misiran kaane mangan sare fi en xili ma, alogo e xa e ganle rafa en yɛngɛdeni.”

<sup>7</sup> Ninbanna ra, e yi keli, e yi e gi, e yi bubune nun e soone nun e sofanle rabɛɓin, e ganla daaxaden yi lu alo a yi kii naxan yi, e yi e gi alogo e xa e niine rakantan.

<sup>8</sup> Dogonfontɔne bata yi so ganla daaxaden danna ra, e so bubuna nde kui, e e dɛgɛ, e e min, e gbetin nun xɛmaan nun dugine tongo, e sa e luxun. E mɔn yi fa so bubu gbɛtɛ kui, e seene tongo, e sa a luxun.

### *Samari taan yi xɔɗɔya*

<sup>9</sup> E mɔn yi a fala e bode xa, e naxa, “En mi a ligaxi alo a daxa kii naxan yi. Xibaru fajin lɔxɔn nan to, xa en duudu, en ti han xɔtɔnna kɛnɛnna, tɔɔna en lima nɛn. En siga iki en sa manga banxin nakolon.”

<sup>10</sup> E siga, e taan dɛɛn kantan tiine xili, e a fala e xa, e naxa, “Nxu bata so Arami ganla daaxadeni, muxu yo mi na, muxu xui yo mi mɛma na yi, soo xidixine nun sofali xidixine nan na, e nun bubu rabɛɓinxine alo e kanne e luxi kii naxan yi.”

<sup>11</sup> Dɛɛ kantanne yi muxune xili, e yi e xɛ manga banxin kui.

<sup>12</sup> Mangan yi keli kɔɛɛn na, a yi a fala a walikene xa, a naxa, “Arami kaane naxan liga fe yi en na, n waxi na yɛba feni ɛ xa. Bayo e a kolon a kamɛna en ma, e bata keli ganla daaxadeni e sa e luxun burunna ra, e mirixi a ma, e naxa, ‘E na mini taani, en na e jɛɗɛne suxu, en so taani!’ ”

<sup>13</sup> Mangana sofa kuntigi keden yi a yabi, a naxa, “Soon naxanye luxi taani en suulun tongo ne yɛ, en muxune rasiga ne fari Arami kaane daaxan matodeni. Yanyina nde e faxama nɛn, koni e mɔn na lu be e tan nun Isirayila yamaan birin faxama nɛn.”

<sup>14</sup> E yi yɛngɛ so wontoron firin nun soone tongo, mangan yi xɛrane rasiga Arami ganla xɔn fendeni, a naxa, “Ɛ siga, ɛ a mato.”

<sup>15</sup> E yi siga Arami kaane fɔxɔ ra han Yuruden baani, kiraan birin yi rafexi dugine nun seene ra Arami kaane naxanye wolɛ ayi e xɔdɔxɔn kui. Xɛrane yi xɛtɛ, e yi a fala mangan xa.

<sup>16</sup> Yamaan yi mini, e seene birin tongo Arami kaane ganla daaxadeni. Na waxatini, yamaan yi murutu fujin kilo fu nun firin sɔtɔma gbeti gbanan keden nan na, e nun fundenna kilo mɔxɔɗɛn nun naanin gbeti gbanan kedenna ra fata Alatalaa falan na.

<sup>17</sup> Sofa kuntigin naxan nun mangan yi a ra waxatin birin, mangan bata yi dɛɛn kantani feen taxu na ra, koni yamaan yi na kuntigin yibodon dɛɛn na, a faxa, alo sayibana a fala kii naxan yi mangan to siga a fema.\*

<sup>18</sup> Sayiban bata yi a fala mangan xa, a naxa, “Waxatini ito yi tila, murutu fujin kilo fu nun firinna sɔtɔma nɛn gbeti gbanan kedenna ra, e nun fundenna kilo mɔxɔɗɛn nun naanin, gbeti gbanan kedenna ra Samari dɛɛn na.”

<sup>19</sup> Anu, kuntigin sayiban yabi nɛn, a naxa, “Hali Alatala yalenne raba kuyen ma, i bade naxanye falade, ne rakamalɛ ba?” Elise fan yi a yabi, a naxa, “I a toma nɛn i yɛene ra, koni i mi na donseen donma.”

<sup>20</sup> Na feen nan a li, yamaan yi a yibodon dɛɛn na, a faxa.

## 8

### *Sunami kaana taruxun naɗanna*

<sup>1</sup> Elise ɗaxanla naxan ma dii nii bira ayi, Elise yi a fala na xa, a naxa, “Keli, i siga, i tan nun i ya denbayana, denaxan na i kenɛn, i sa dɔxɔ mɛnni, amasɔto Alatala fitina kameɗa nafaɗa nɛn yamanani ɗɛɛ solofere.”

<sup>2</sup> Naxanli ito yi keli, a sayiban fala xuiin suxu. A yi siga, e nun a denbayana, a sa dɔxɔ Filisiti kaane yamanani ɗɛɛ solofere.

<sup>3</sup> ɗɛɛ solofere danguxina, ɗaxanla yi fa keli Filisitine yamanani, a sa a banxin nun a xɛene maxandi mangan na.

<sup>4</sup> Mangan nun sayibana walikɛɛn Gexasi yi fala tiini, mangan yi a fala a xa, a naxa, “N bata i mafan, Elise fe gbeen naxanye birin liga, ne yɛba n xa.”

<sup>5</sup> A yi ne yɛbama mangan xa waxatin naxan yi, Elise muxun nii bira ayi kii naxan yi, a ɗaxanla naxan ma dii rakeli, na yi fa mangan mafandeni a banxin nun a xɛena fe ra. Gexasi yi a fala, a naxa, “Mangana, n kanna, a tan ɗaxanla nan ito ra, e nun a diina, Elise naxan nakeli.”

<sup>6</sup> Mangan yi ɗaxanla maxɔdin na feen na, ɗaxanla yi a yɛba a xa. Na xanbi ra, mangan yi a walikɛ gbeena nde yamari, a naxa, “N waxi nɛn sese ɗaxanli ito gbeen na, a birin xa raxete a ma, e nun a xɛɛn munanfanna birin, fɔlɔ a keli lɔxɔn ma be han to.”

### *Elise nun Xasayele*

<sup>7</sup> Elise yi siga Damasi taani. Arami manga Ben-Hadada yi furaxi, e yi a fala a xa, e naxa, “Sayiban bata fa be.”

<sup>8</sup> Mangan yi a fala Xasayele xa, a naxa, “Kisena nde tongo i siga sayiban fema, Alatala maxɔdin a tan yi, i yi a maxɔdin xa n yiyalanɗɛ n ma fureni ito ma.”

<sup>9</sup> Xasayele yi siga Elise fema, a kisena nde xali a yii. Se fajin naxan birin yi a yii Damasi taani, a yi na ndee sa ɗɔgɔmɛ tonge naanin xun ma. A to so, a yi a yita Elise ra, a yi a fala a xa, a naxa, “I ya diin Ben-Hadada, Arami mangan nan n nafaxi a faladeni i xa, a naxa, ‘N yiyalanma nɛn fureni ito ma ba?’ ”

\* 7:17: Na feen sɛbɛxi Mangane firinden 7.2 kui.

<sup>10</sup> Elise yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i yi a fala a xa, i naxa, ‘I yiyalanma nɛn.’ Koni, Alatala bata a fala n xa a faxama nɛn.”

<sup>11</sup> Sayiban yi a yɛɛn kankan Xasaye ra. Na xanbi ra, sayiban yi wuga.

<sup>12</sup> Xasaye ra yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera, n kanna, i wugama?” Elise yi a yabi, a naxa, “Bayo n na a kolon i fe ɲaxin ligama nɛn Isirayila kaane ra, i tɛɛn soma nɛn taa sɛnbɛmane ra, i banxulanne faxama nɛn silanfanna ra, i yi e dii futene yibutuxun, i yi e ɲaxalan fudi kanne kuine rabɔ ayi.”

<sup>13</sup> Xasaye ra yi a fala, a naxa, “Koni sɛnbɛtaren nan n tan i ya walikɛɛn na alo barena, n nɔɛ na feene ra di?” Elise yi a fala a xa, a naxa, “Alatala bata a fala n xa a i findima nɛn mangan na Arami yamanani.”

<sup>14</sup> Xasaye ra yi keli Elise fɛma, a fa a kanna fɛma. Ben-Hadada yi a maxɔdin, a naxa, “Elise nanse falaxi i xa?” Xasaye ra yi a yabi, a naxa, “A n yabixi nɛn a i yiyalanma nɛn.”

<sup>15</sup> Na xɔtɔn bode, Xasaye ra yi bitinganna tongo, a yi a sin igeni, a so mangan yɛtagin xun na alogo a xa a niiraxinli gbɛtɛn a ma, mangan yi faxa. Xasaye ra yi ti mangan ɲɔxɔni.

### *Yehorami, Yuda mangana*

#### *Taruxune Firinden 21.5-20*

<sup>16</sup> Isirayila manga Yorami, Axabi a dii xɛmɛna mangayaan ɲɛɛ suulundeni, Yuda manga Yosafati a dii xɛmɛn Yehorami yi findi mangan na Yuda xun na,

<sup>17</sup> a barin ɲɛɛ tonge saxan e nun firin ti waxatin naxan yi. A yi ɲɛɛ solomasɛɛɛ ti mangayani Yerusalɛn yi.

<sup>18</sup> A wali kiin yi ɲaxu alo Isirayila mangane, alo Axabi a denbayana, amasɔtɔ a bata yi Axabi a dii tɛmɛna nde dɔxɔ. Naxan ɲaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn.

<sup>19</sup> Koni Alatala mi wa Yuda yamanan kala feni Dawuda fe ra, a walikɛna, amasɔtɔ a layirin tongo nɛn Dawuda xa, a ɲɔxɔn mi ɲanɲɛ mangayani habadan, a tan nun a diine.

<sup>20</sup> Yehorami waxatini, Edɔn kaane yi murutɛ Yuda xili ma, e yi mangana nde dɔxɔ e yɛtɛ xa.

<sup>21</sup> Yehorami yi siga Sayiri yi, e nun a yɛngɛ so wontorone birin. Kɔɛ tagini, mangan nun a wontoro kuntigine yi Edɔn kaane yɛngɛ naxanye bata yi e rabilin, e yi e nɔ. Koni, Yuda sofane yi e gi, e siga e konni.

<sup>22</sup> Edɔn kaane yi lu murutɛxi Yudaa nɔ sɔtɔn xili ma han to. Libina kaane fan murutɛ nɛn na waxatini.

<sup>23</sup> Yehorami kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin ligaxi, ne sɛbɛxi Yuda mangane taruxu kɛdine kui.

<sup>24</sup> Yehorami to faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma Dawudaa Taani. A diina Axasiya yi ti a ɲɔxɔni.

### *Axasiya, Yuda mangana*

#### *Taruxune Firinden 22.1-6*

<sup>25</sup> Isirayila manga Yorami, Axabi a dii xɛmɛna mangayaan ɲɛɛ suulundeni, Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya yi findi mangan na Yuda xun na.

<sup>26</sup> Axasiya barin bata yi ɲɛɛ mɔxɔɲɛ ti a findi mangan na waxatin naxan yi. A yi ɲɛɛ keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga xili Atali, Isirayila manga Omiri a mamandenna.

<sup>27</sup> A sigati kiin yi lu alo Axabi a denbayana, a yi fe ɲaxin liga Alatala yɛɛ ra yi alo Axabi a denbayana amasɔtɔ e nun Axabi a denbayaan bata yi bira e bode yi lan futun ma.

<sup>28</sup> Axasiya yi siga Axabi a diin Yorami fɔxɔ ra yengɛni Xasayeke Arami mangan xili ma Ramoti taani Galadi yamanani. Arami kaane yi Yorami maxɔɔ.

<sup>29</sup> Manga Yorami yi xɛtɛ a fure deene dandandeni Yeserele taani Arami kaane naxanye sa a ma Ramoti yi, a to yi Arami manga Xasayeke yengɛma. Yuda manga Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya yi godo Yeserele yi Axabi a dii xɛmɛn Yorami matodeni, amasɔtɔ a yi furaxi.

## 9

### *Yehu, Isirayila Mangana*

<sup>1</sup> Nabi Elise yi nabi keden xili nabi ganla yɛ, a yi a fala a xa, a naxa, “I tagi xidi, i turen tongo. I siga Ramoti taani Galadi yi.

<sup>2</sup> I na so mɛnni, i Yehu toma nɛn, Yosafati a diina, Nimisi mamandenna. I sa a tongo a lanfane tagi, i yi a xali a danna konko madunduxina nde kui.

<sup>3</sup> I turen tongo, i yi a sa a xunni, i yi a fala a xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i sugandi Isirayila mangan na.’ Na xanbi ra, i banxin deen nabi, i gi, i nama ti!”

<sup>4</sup> Nabi foningen yi siga Ramoti taani Galadi yi.

<sup>5</sup> A to so, gali kuntigine yi dɔxi. A yi a fala, a naxa, “Kuntigina, falana n xɔn ma i xa.” Yehu yi a fala a xa, a naxa, “I waxi fala ti feni nde xa nxu yɛ?” Nabiin yi a yabi, a naxa, “I tan, kuntigina.”

<sup>6</sup> Yehu yi keli a so banxini, foningen yi turen sa a xunni, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N bata i sugandi Isirayila mangan na, Alatalaa yamana.

<sup>7</sup> I Axabi a denbayaan faxama nɛn, i kanna. N na n ma walikene, n ma nabine wunla pɔxɔma nɛn Yesabele ra, e nun Alatalaa walikene birin wunla.

<sup>8</sup> Axabi a denbayaan birin faxama nɛn. Axabi gbeen naxan na, n na a birin naxɔrima nɛn, konyin nun xɔrɔna Isirayila yi.

<sup>9</sup> N na Axabi a denbayaan luma nɛn alo Yerobowan ma denbayana, Nebati a diina, e nun Basaa denbayana, Axiyaa diina.

<sup>10</sup> Barene Yesabele donma nɛn Yeserele a bɔxɔni, muxu yo mi taranma na naxan a maluxunma.’ ” Na xanbi ra, foningen yi banxin deen nabi, a gi.

<sup>11</sup> Yehu to mini siga a kanna walikene fema, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nanse ligaxi? Nanfera daxuni ito faxi i fema?” Yehu yi e yabi, a naxa, “E muxu sifani itoe kolon e nun a nɔɛ naxan fale.”

<sup>12</sup> Koni e yi kankanyɛ a ma, e naxa, “I wule! Nxu yabi.” A yi a fala e xa, a naxa, “A falan tixi n xa iki nun ikimaan nan na, a naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i sugandi Isirayila mangan na.’ ”

<sup>13</sup> E birin yi e domane ba e ma mafuren, e yi e sa Yehu sanna bun ma tedene ma, e xɔtaan fe, e sɔnxɔ, e naxa, “Yehu nan mangan na!”

### *Yehu yi Manga Yorami faxa*

<sup>14</sup> Nayi, Yehu, Yosafati a diina, Nimisi mamandenna, na yi yanfani tɔn Yorami xili ma. Na lixi nɛn Yorami nun Isirayila kaane birin yi Ramoti Galadi makantanma Xasayeke yɛɛ ra, Arami mangana.

<sup>15</sup> Manga Yorami bata yi xɛtɛ a furene dandandeni Yeserele taani, Arami kaane a maxɔɔn naxanye ti, a to yi Xasayeke yengɛma, Arami mangana. Yehu yi a fala, a naxa, “Xa ɛ waxɔnna na a ra, ɛ nama tin muxu yo yi mini taani siga xibarun nalideni Yeserele yi.”

<sup>16</sup> Yehu yi te a wontoron kui, a yi siga Yeserele yi, amasɔtɔ Yorami yi saxi mɛnni e nun Yuda manga Axasiya bata yi godo a matodeni.



17 Kantan muxun naxan yi tixi Yesereli yinna xuntagi, na yi Yehu a ganla to fe. A yi a fala, a naxa, "N ganla nde toon fe." Yorami yi a yamari, a naxa, "Soo ragina nde tongo i yi a rasiga e yee ra e maxodindeni xa bɔɔnesaan na a ra."

18 Soo ragiin yi siga Yehu yee ra, a fala Yehu xa, a naxa, "Mangana ito nan falaxi, a naxa, 'Bɔɔnesaan na a ra ba?' " Yehu yi a yabi, a naxa, "Nanse bɔɔnesaan na i tan xa? Bira n fɔxɔ ra." Kantan muxun yi a yeba Yorami xa, a naxa, "Xeraan bata siga e fema koni a mi fama."

19 Yorami mɔn yi soo ragi gbete rasiga, na yi fa e fema, a yi a fala Yehu xa, a naxa, "Mangani ito nan falaxi, a naxa, 'Bɔɔnesaan na a ra ba?' " Yehu yi a yabi, a naxa, "Nanse bɔɔnesaan na i tan xa? Bira n fɔxɔ ra."

20 Kantan muxun yi a yeba Yorami xa, a naxa, "Xeraan bata siga e fema koni a fan mi fama. Muxuni ito wontoro ragi kiin ligaxi alo Yehu, Nimisi mamandenna, amasɔtɔ a ragima nen alo fatɔna."

21 Nayi, Yorami yi a yamari a e xa a wontoroni tɔn. A to a yitɔn, Isirayila manga Yorami e nun Yuda manga Axasiya, e birin yi siga e wontorone kui Yehu ralandeni. E yi na ralan Naboti Yesereli kaana a xeen ma.

22 Yorami to Yehu to, a yi a fala a xa, a naxa, "Bɔɔnesaan na a ra ba?" Yehu yi a yabi, a naxa, "Bɔɔnesana! I a kolon i nga Yesabele mɔn ala gbete ne batuma e nun a kɔerayaan nabama!"

23 Yorami yi soon firifiri, a gi, a fala Axasiya xa, a naxa, "Yanfana, Axasiya!"

24 Koni Yehu yi a xanla tongo a Yorami bun a tungun longonna ra a fari. Xali ma kunla yi sa mini a sondonni, Yorami yi bira a wontoron kui, a faxa.

25 Yehu yi a fala a sofa kuntigin Bidikari xa, a naxa, "A tongo, i sa a woli Naboti Yesereli kaana xeen ma, i jɔxɔ na xɔn ma i tan nun n tan yi soon fari lɔxɔn naxan yi a fafe Axabi fɔxɔ ra, Alatala yi gbaloni ito fala a ma:

26 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'N Naboti nun a diine wunla toxi nen xoro, n na i ligama na kii nin xeeni ito yi. Alatalaa falan nan na ra!' Nayi, a tongo i yi a woli a yi xeen ma, fata Alatalaa falan na."

### *Yehu yi Axasiya faxa*

#### *Taruxune Firinden 22.7-9*

27 Yuda manga Axasiya to na to, a yi a gi Beti-Gan kiraan xɔn. Yehu yi a sagatan, a fa a fala a xemene xa a e fan xa Axasiya faxa. E yi a sɔxɔn a wontoron kui, a yi tema Guri geyaan kiraan xɔn waxatin naxan yi Yibeleyami taan dexɔn. Axasiya yi a gi han Megido taani, a sa faxa na.

28 A walikene yi a xali wontoron kui Yerusalen yi, e a maluxun a bilinganna kui a benbane fema Dawudaa Taani.

29 Axasiya bata yi findi mangan na Yuda yi, Axabi a diin Yorami a mangayaan jee fu nun kedendeni.

### *Yesabele faxa fena*

30 Yehu yi so Yesereli taani. Yesabele to na me, a kalen sa a yeen na, a xunsexeni tɔn, a ti foye soden na.

31 Yehu to yi dangama taan so deen na, Yesabele yi a fala a xa, a naxa, "I bata fa bɔɔne xunbenla ra ba, i tan naxan luxi alo Simiri naxan a kanna faxa?"

32 Yehu yi a yee rafindi sangansoon foye soden ma, a yi a fala, a naxa, "Nde n tan xɔn? Nde?" Walike firin hanma saxan manga banxini, ne yi e yee ragodo a ma keli sangansoon koe ra.

<sup>33</sup> Yehu yi a fala ne xa, a naxa, “E a woli bɔxɔni!” E yi Yesabele woli bɔxɔni, a wunla yi banxin nun soone kasi, Yehu yi a yibutuxun a yenge so wontoron na.

<sup>34</sup> Yehu yi so, a a dege, a a min, a yi a fala, a naxa, “Mangana dii temen nan yi naxalan dangatoni ito ra, e a maluxun bete.”

<sup>35</sup> E siga a maluxundeni, koni e a xun xonna nun a sanne nun a yii kuine nan tun to.

<sup>36</sup> E xete a faladeni Yehu xa. Nayi, Yehu yi a fala, a naxa, “Alatala na nan fala fata Eli ra, a walikena, Tisibi kaana, fa fala barene Yesabele suben donma nen Yesereli a xeen ma,\*

<sup>37</sup> Yesabele binbin luma nen xeen ma alo kuruna, nayi muxu yo mi noe a fale, fa fala ‘Yesabele na a ra.’ ”

## 10

### *Axabi a denbayaan halagi fena*

<sup>1</sup> Axabi a diin muxu tonge solofere nan yi Samari taani. Yehu yi bataxine sebe a e rasiga taan sofa kuntigine ma e nun fonne Yesereli taani Samari yi, e nun muxun naxanye Axabi diine maxuruma. A yi a sebexi,

<sup>2</sup> “Iki, e na kedini ito masoto, bayo e kanna diine e fema e nun yenge so wontorone nun soone e fema e nun taa rakantanxina nde nun yenge so seene e yii,

<sup>3</sup> nayi, e e kanna diina nde sugandi mangan na e kanna diine ye naxan fisa e birin xa e nun naxan lan a xa findi mangan na, e na ti mangayani. Na xanbi ra, e n yenge, e yi e kanna denbayaan xun mayenge.”

<sup>4</sup> Koni, e yi gaxu han, e a fala e bode tagi, e naxa, “Xa manga firin mi a no, en tan a noon di?”

<sup>5</sup> Manga banxin kuntigin nun taan kuntigin nun fonne nun muxun naxanye Axabi a diine maxuruma, ne yi xeraan nasiga a faladeni Yehu xa, e naxa, “I ya walikene nan nxu ra, i na naxan yo fala nxu xa, nxu na nan ligama. Nxu mi muxu yo tima mangan na. Naxan nafan i ma, na liga.”

<sup>6</sup> Yehu mon yi bataxin firinden sebe e ma, a yi sebexi naxan kui, a naxa, “Xa e n tan nan xa, xa e xuruxi n ma, e kanna diine xunne sege e de, e fa n fema Yesereli taani tila xotanni waxati kedenni ito yi.” Anu mangana diine muxu tonge solofere yi taan muxu gbeene konne nin, naxanye yi e maxuruma.

<sup>7</sup> Bataxin to so, e yi mangana dii tonge soloferene suxu, e yi e koe raxaba, e yi e xunne sa benbenla kui, e yi e xali Yehu yee ra Yesereli yi.

<sup>8</sup> Xeraan yi fa Yehu rakolon, a yi a fala a xa, a naxa, “E bata fa mangana diine xunne ra.” Yehu yi a yamarin fi, a naxa, “E e sa kuru firinna ra taan so deen na han xotanni.”

<sup>9</sup> Xotanni, Yehu yi mini, a yi a yita yamaan birin na, a yi a fala e xa, a naxa, “E tan nan tinxin. N tan bata yanfan so n kanna ma, n yi a faxa. Anu, nde itoe birin faxaxi?”

<sup>10</sup> Nayi, e bata a kolon, fa fala Alatalaa falan naxan yo tixi Axabi a denbayaan xili ma, na sese mi luma a rabataren na. Alatala bata ne rakamali a falan naxanye ti fata a walikena Eli ra.”

<sup>11</sup> Naxanye birin yi luxi Axabi a denbayani Yesereli yi, Yehu yi ne faxa, a kuntigine nun a xoyine nun a kide kiine, a mi keden peen lu.

### *Yehu yi Axasiyaa denbayaan xemene faxa*

\* 9:36: Na feen mon sebexi Mangane Singen 21.23 kui.

<sup>12</sup> Na xanbi ra, Yehu yi keli a siga Samari taani. A to fa Beti-Ekedi yeεεε rabane malandena,

<sup>13</sup> Yehu yi Yuda manga Axasiya kon kaane li na. A yi e maxodin, a naxa, “Nde ε tan na?” E yi a yabi, e naxa, “Axasiya kon kaane nan nxu ra, nxu sigan mangana denbayaan xontɔndeni, e nun mangana ngaa denbayana.”

<sup>14</sup> Yehu yi a fala a sofane xa, a naxa, “E e ɲεɲεne suxu.” E yi muxu tonge naanin ɲεɲεne suxu, e yi e kɔε raxaba, e yi e woli Beti-Ekedi xɔɲinna ra, Yehu mi muxu yo lu a nii ra.

### *Yehu nun Yehonadabu*

<sup>15</sup> Yehu to keli mɛnni, a yi naralan Yehonadabu ra, Rekabu a diina, naxan fa a ralandeni. A yi a xɔntɔn, a a fala a xa, a naxa, “I bɔɲɛn sariɲan n ma fe yi ba, alo n gbeen sariɲan i ya fe yi kii naxan yi?” Yehonadabu yi a yabi, a naxa, “A na kii nin.” Yehu yi a fala a xa, a naxa, “Xa a na kii nin, i yiin so n yii.” Yehu yi a rate a fɛma a wontoron kui,

<sup>16</sup> A yi a fala a xa, a naxa, “Fa n fɛma, n ma xanuntenyaan naxan Alatala xa, i na toma nɛn.” A yi a xali a yeŋε so wontoron kui.

<sup>17</sup> Yehu to so Samari taani, naxanye birin yi luxi Axabi a denbayani Samari yi, a yi ne faxa, a yi e ɲan fefe fata Alatalaa falan na a naxan ti Eli xa.

### *Baali kii muxune faxa fena*

<sup>18</sup> Na xanbi ra, Yehu yi yamaan birin malan, a yi a fala e xa, a naxa, “Axabi walixi nɛn Baali xa ndedi, Yehu walima nɛn a xa han!”

<sup>19</sup> Iki, ε Baali kii muxune birin xili n fɛma, a walikɛne nun a saraxaraline birin, keden nama lu, amasɔtɔn waxi saraxa gbeen ba feni Baali ma. Naxan yo na lu a fataren na, na mi kisima.” Yehu yi wulen nan falama alogo a xa Baali a walikɛne faxa.

<sup>20</sup> A yi a fala, a naxa, “E sanla nde yitɔn Baali xa.” E a yitɔn.

<sup>21</sup> Yehu yi xɛrane rasiga Isirayila birin yi, Baali a walikɛne birin yi fa, keden mi lu naxan mi fa, e so Baali a banxini, Baali a banxin yi rafe keli fɔxɔ kedenni han fɔxɔ kedenni.

<sup>22</sup> Naxan yi dugi ramaraden kantanma, Yehu yi a fala na xa, a naxa, “Dugine ramini Baali a walikɛne birin xa.” Na yi dugine ramini e xa.

<sup>23</sup> Nayi, Yehu yi fa Baali a banxini e nun Rekabu a diin Yehonadabu. Yehu yi a fala Baali a walikɛne xa, a naxa, “E yeεε rakoɲin ε rabilinni, ε a mato, alogo Alatalaa walikɛen se nama lu be, koni Baali a walikɛne nan tun xa lu be.”

<sup>24</sup> E yi so saraxane nun saraxa gan daxine fideni Baali ma.

Yehu bata yi muxu tonge solomasεεε ti tandeni, a yi a falaxi naxanye xa, a naxa, “N muxun naxanye soma ε yii naxan na a gbeen lu a siga, ε tan nan faxama a ɲɔxɔni.”

<sup>25</sup> E to yelin saraxa gan daxine fideni, Yehu yi a fala sofane nun e kuntigine xa, a naxa, “E so, ε e faxa, keden nama mini.” E yi e faxa silanfanna ra. Sofane nun e kuntigine yi e woli ayi mɛnni, e siga han taani Baali a banxini.

<sup>26</sup> E yi gɛmɛ ki daxine ramini Baali a banxin kui, e yi e gan.

<sup>27</sup> E yi Baali gɛmɛ ki daxin kala, e mɔn yi Baali a banxin fan nabira, e yi suturadene rafala, naxanye na han to.

<sup>28</sup> Yehu Baali kiina fe raxɔri Isirayila yi na kii nin.

<sup>29</sup> Koni a mi xεtε Nebati a diin Yerobowan ma yulubine fɔxɔ ra, naxan Isirayila yamaan nadin ɲinge dii xɛma daxine batu feen ma Betɛli nun Dan yi.

<sup>30</sup> Alatala yi a fala Yehu xa, a naxa, “Naxan fan n yεε ra yi, i bata na liga. Naxan birin yi n sagoon na, i na liga Axabi a denbayaan na. Nanara, i ya diine luma nεn mangayani Isirayila yi han i yixεε naanindena.”

<sup>31</sup> Koni, Yehu mi sigan ti a xaxinla birin yi mumε Alatalaa sariyan xεn, Isirayilaa Ala. Yerobowan Isirayila radin yulubin naxanye ma, a mi xεε ne fεxε ra mumε.

<sup>32</sup> Na waxatini, Alatala yi nde ba folε Isirayilaa bεxεn na, Xasayele Arami kaane mangan yi e nε Isirayila danna birin na.

<sup>33</sup> Keli Yurudεn baani han sogeteden binni, a yi Galadi yamanan birin nε, Gadi kaane nun Rubεn kaane, e nun Manase kaane, keli Aroyeri taani Arinon xuden dεxεn han Basan.

<sup>34</sup> Yehu kεwali dεnxεne, a naxanye birin liga, a wεkilena, ne sebεxi Isirayila mangane taruxu kεdine kui.

<sup>35</sup> Yehu to faxa, e yi a maluxun Samari taani. A dii xεmεn Yehowaxasi yi ti a nεxεni.

<sup>36</sup> Yehu nεε mεxεnεn nun solomasexε nan ti mangayani Samari taani Isirayila xun na.

## 11

### *Atali, Yuda manga naxanla fe*

#### *Taruxune Firinden 22.10-12*

<sup>1</sup> Atali, Manga Axasiya nga to a to, a diin bata faxa, a keli a yi yamarin fi a mangan bεnsεnna birin xa faxa.

<sup>2</sup> Koni e to yi e faxa feni, Yehoseba, Manga Yehorami a dii tεmεna, Axasiya xunyen yi Axasiyaa dii xεmεn Yowasa tongo, a yi a ba mangana diine yε, benun e xa e faxa. A yi a luxun konkona nde kui sadene yi dεnaxan yi e nun naxanla naxan diin masuxuma. A sa luxun Atali ma na kii nin, a mi a faxa.

<sup>3</sup> A yi lu luxunxi Yehoseba fεma nεε sennin Alatala Batu Banxini. Atali nan yi mangayani na yamanani.

### *Yowasa, Yuda Mangana*

#### *Taruxune Firinden 23.1-21*

<sup>4</sup> Nεε solofere dangu xanbini, Yehoyada yi xεrane rasiga Kereti sofa kuntigine nun mangan makantan sofane xilideni, a yi fa e ra a fεma Alatalaa banxini. A yi layirin xidi e tagi, a yi e rakεε Alatalaa banxini, a yi mangana diin yita e ra.

<sup>5</sup> Na xanbi ra, a yi yamarini itoe so e yii, a naxa, “E ito nan ligama. Naxanye lanma e xa wali Matabu Lεxεni ε yε, ndee sigama mangana banxin nan kantande yi,

<sup>6</sup> ndee Suri dεεn na, ndee dεεn naxan kantan tiine xanbi ra. E birin luma ε masarε ikiini banxin kantandeni.

<sup>7</sup> E gali bode firinna, naxanye mi walima Matabu Lεxεni, ne kantanna tima Alatala Batu Banxini mangan yireni.

<sup>8</sup> E mangan nabilinma nεn yiren birin yi, yεngε so seene ε birin yii, naxan yo na a maso ε safan na, ε na faxama nεn. E luma nεn mangan yireni, a nεma sigε yire yo yi.”

<sup>9</sup> Saraxaraliin Yehoyadaa yamarin naxanye birin fi sofa kuntigine ma, e ne liga. E birin yi e sofane tongo, naxanye yi e wanla danma Matabu Lεxεni e nun naxanye yi a folεma Matabu Lεxεni, e siga saraxarali Yehoyada fεma.

<sup>10</sup> Saraxaraliin yi tanbane nun yε masansan wure lefane so sofa kuntigine yii naxanye yi kelixi Manga Dawuda yii Alatala Batu Banxini.

11 Sofane yi mangan nabilin yenge so seene e birin yii, e ti fəɓɓo banxin yiifari fəɓɓoni han a kəməŋ fəɓɓoni saraxa ganden nun Ala Batu Banxin yetagi.

12 Saraxaraliin Yehoyada yi mangana diin maso, a yi mangaya taxamaseri kəmətin nun sereya kedin so a yii. E yi a sugandi, e a findi mangan na, e yi e yiine bənbə, e naxa, “Ala xa sii xunkuyen fi mangan ma!”

13 Atali yi sofane nun yamaan xuiin mɛ, a yi fa yamaan fɛma Alatalaa banxini.

14 A yi mangan to tixi sɛnbɛtɛnna dɛxɔn so dɛɛn na, fata namunna ra. Sofa kuntigine nun xɔta fene yi tixi mangan fɛma, yamaan birin yi sɛwaxi, e yi xɔtaan fema. Koni, Atali yi a domani bə a ma, a gbelegbele, a naxa, “Yanfana! Yanfana!”

15 Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi yamarin fi sofa kuntigine ma naxanye yi sofa ganla xunna ra, a naxa, “E a ramini yamaan fari ma, naxan na bira a fəɓɓo ra, ɛ na faxa silanfanna ra.” Amasɔtɔ saraxaraliin bata yi a fala, a naxa, “E nama a faxa Alatala Batu Banxini.”

16 E yi a suxu, e siga a ra manga banxin binni soone soon kiraan naxan xɔn, e sa a faxa mɛnni.

### *Yehoyadaa kiine yi masara*

#### *Taruxune Firinden 23.16-21*

17 Yehoyada yi layirin xidi Alatala nun mangan nun yamaan tagi, alogo na yamaan xa findi Alatalaa yamaan na, a mɔn yi lanna raso mangan nun yamaan tagi.

18 Yamanan yamaan birin yi so Baali batu banxini, e a kala, e yi saraxa gandene nun sawurane kala, e yi Matan faxa saraxa ganden yetagi, Baali kii muxuna. Saraxarali Yehoyada yi kantan tiine dɔxɔ Alatala Batu Banxini.

19 A yi Kereti sofa kuntigin e nun sofane tongo, e nun yamanan yamaan birin, e yi mangan nagodo Alatala Batu Banxini, e so manga banxini kantan tiine so dɛɛn kiraan xɔn ma. Nayi, Yowasa yi dɔxɔ mangane gbɛdeni.

20 Yamanan yamaan birin yi sɛwani. Taan yi xunbeli Atali faxa xanbini silanfanna ra manga banxini.

## 12

### *Yowasa, Yuda Mangana*

#### *Taruxune Firinden 24.1-14*

1 Yowasa findi mangan na a jɛɛ solofereden nan ma.

2 Yehu a mangayaan jɛɛ soloferedeni, Yowasa yi findi mangan na, a yi jɛɛ tonge naanin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Sibiyi, Beriseba kaana.

3 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, Yowasa yi na liga saraxaraliin Yehoyadaa siimayaan waxatin birin yi, amasɔtɔ a bata yi a xuru a fajin na.

4 Koni, a mi taan kidene kala mume, yamaan mɔn yi saraxane bama, e wusulanne gan mɛnne yi.

5 Yowasa yi a fala saraxaraline xa, a naxa, “Gbetin naxan fama Alatala Batu Banxini, ɛ lan ɛ yi na malan, gbetin naxan findixi dɛ ti gbetin na, hanma naxan jɛnigexi a fi.

6 Saraxaraline xa e seene rasuxu, ɛ yi e findi Ala Batu Banxini tɔn seen na, dɛnaxan yo nɛma kalaxi.”

7 Anu, Manga Yowasaa mangayaan jɛɛ mɔxɔjɛn nun saxandena a liye, banxin dɛnaxan yi lanma a xa yitɔn, saraxaraline munma yi na yitɔn singe.

8 Manga Yowasa yi saraxaraliin Yehoyada xili e nun saraxaraliin bonne, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera banxin denaxan lan a xa yitɔn ε mi mɛnni tɔnxi? Sonɔn, ε mi fa gbeti rasuxuma ε gbeti malanne yii, koni ε fama a ra nen a findi Ala Batu Banxini tɔn seen na.”

9 Saraxaraline yi lan a ma a e nama gbeti rasuxu yamaan na, e nun e nama findi banxini tɔn muxure ra.

10 Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi kankira keden tongo, a yi a deraganla sɔxɔn, a dɔxɔ saraxa ganden fɛma Ala Batu Banxin so deɛn yiifari fɔxɔni. Saraxaraliin naxanye yi deɛn kantanma, muxure yi fama gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, ne yi na birin sama nen kankiraan kui.

11 E na yi a to gbeti gbege bata sa kankiraan kui, mangana sebeli tiin nun saraxarali kuntigin yi gbetin yatɛma nen naxan bata yi so Alatala Batu Banxini, e yi a sa benbenla kui.

12 Na xanbi ra, e yi gbetin so wali kuntigine yii naxanye yi lanma e xa Alatala Batu Banxini tɔn. Na gbetin yi soma kamudɛrene nun walikene nan yii naxanye yi walima Alatala Batu Banxini,

13 e nun banxi dɔxɔne nun gɛmɛ sonle. E mɔn yi wudin sara e nun gɛmɛ masolixine nun seen naxanye birin lan e xa findi Alatala Batu Banxini tɔn seen na.

14 Koni e fa gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, na mi findi gbeti fixɛ barama sara seen xan na, hanma filɛne hanma saraxarali igelengenɛ, hanma xɔtane, hanma goronna xɛma daxina hanma gbeti fixɛ daxina.

15 E yi na gbetin so walikene yii alogo e xa Alatala Batu Banxini tɔn.

16 Naxanye yi walikene saren fima, ne mi yi maxɔdinma sese ma, amasɔto e yi walima tinxinna nin.

17 Yangin saraxa gbetin nun yulubi xafari saraxa gbetin mi yi xalima Alatala Batu Banxini. Saraxaraline nan gbee yi ne ra.

### *Yowasaa mangayaan nananna fe*

#### *Taruxune Firinden 24.23-27*

18 Nayi, Arami mangan Xasayeleye yi siga Gati taan yengɛdeni, a denaxan tongo. Xasayeleye yi a miri Yerusalɛn fan yengɛ feen ma.

19 Koni, Yuda mangan Yowasa yi se saripɔnxine birin tongo, a benbane bata yi naxanye rasarijan, Yosafati nun Yehorami nun Axasiya, Yuda mangane, e nun a tan yetɛɛn bata yi naxanye rasarijan. A mɔn yi xɛmaan tongo naxan birin yi Alatala Batu Banxini nafulu ramaraden nun manga banxin nafulu ramaradeni. A yi na birin xali Arami mangan Xasayeleye yɛɛ ra naxan mi siga Yerusalɛn yengɛdeni.

20 Yowasa kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne sebɛxi Yuda mangane kɛwali kɛdine kui.

21 A walikene yi yanfan so a ma, e Yowasa faxa Beti-Milo yi, kiraan naxan godon Sila yi.

22 A walikene yi a faxa, Simeyati a diin Yosabadi nun Someri a diin Yehosabadi. Yowasa yi faxa, e yi a maluxun a benbane fɛma, Dawudaa Taani. A diina Amasiya yi dɔxɔ a jɔxɔni mangayani.

## 13

### *Yehowaxasi, Isirayila Mangana*

1 Yuda manga Axasiyaa diin Yowasaa mangayaan jɛɛ mɔxɔjɛn nun saxan-den, Yehu a diin Yehowaxasi yi findi Isirayilaa mangan na Samari taani. A yi jɛɛ fu nun solofere ti mangayani.

<sup>2</sup> Naxan jaxu Alatala yeε ra yi, a yi na liga. Nebati a diin Yerobowan yulubin naxanye liga, a fan yi ne liga, naxan Isirayila kaane ti yulubi ligan ma, a mi xeεe e fɔxɔ ra mumε.

<sup>3</sup> Alatala yi xɔɔ Isirayila kaane ma han! A yi e so Arami manga Xasayelee yii, e nun a diin Ben-Hadada. E yi lu Isirayila kaane xun na waxati wuyaxi.

<sup>4</sup> Nayi, Yehowaxasi yi Alatala maxandi. Alatala yi a yabi, amasɔɔ Arami mangan yi tɔɔn naxan sama Isirayila fari a bata yi na to.

<sup>5</sup> Alatala yi xunbana nde so Isirayila yii. Isirayila kaane yi ba Arami kaane yii, e lu e bubune kui alo a fɔɔni.

<sup>6</sup> Koni e mi xeεe Yerobowan ma denbayaan yulubine fɔxɔ ra mumε, naxan Isirayila ti yulubin ma. E fan yi lu ne lige. Hali Asera kide gbindonna lu nen bitinxi Samari taani.

<sup>7</sup> Yehowaxasi a ganla bata yi kala fɔ soo ragiin muxu tonge suulun e nun yeŋge so wontoro fu e nun sofa wuli fuun naxanye yi sigan tima e sanni. Arami mangan bata yi a ganla muxune raxori, a e lu alo burunburunna.

<sup>8</sup> Yehowaxasi ke wali dɔnxene, a naxanye birin liga, a wekilena, ne seβexi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

<sup>9</sup> Yehowaxasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani. A diin Yowasi yi ti a jɔxɔni.

### *Yowasi, Isirayila Mangana*

<sup>10</sup> Yuda mangan Yowasa jεε tonge saxandeni, Yowasi Yehowaxasi a diin yi findi Isirayila mangan na Samari taani. A jεε fu nun sennin ti mangayani.

<sup>11</sup> Naxan jaxu Alatala yeε ra yi, a yi na liga. A mi xeεe Nebati a diin Yerobowan ma yulubi yo fɔxɔ ra, naxan Isirayila kaane ti yulubi ligan ma, a yi lu a lige.

<sup>12</sup> Yowasa ke wali dɔnxene, a naxanye birin liga, a wekilena, e nun Yuda manga Amasiya to yeŋge, ne birin seβexi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

<sup>13</sup> Yowasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila mangane gaburun na. Yerobowan yi dɔxɔ a jɔxɔni mangayani.

### *Nabi Elise ke wali dɔnxene*

<sup>14</sup> Saya furen yi Elise suxu. Benun a xa faxa, Isirayila manga Yowasi yi fa a fe ma, a yi wuga a fe ra, a naxa, “N baba! N baba! I tan dangu Isirayila yeŋge so wontorone nun a soo ragine ra!”

<sup>15</sup> Elise yi a fala a xa, a naxa, “Xanla nun xalimakunle tongo.” A yi xali keden tongo e nun xalimakunle.

<sup>16</sup> Elise mɔn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Xanla bandun.” A to a bandun, Elise yi a yiine sa mangan yiine fari,

<sup>17</sup> a yi a fala a xa, a naxa, “Banxin sogetede binna foye soden nabi.” A yi a rabi. Elise yi a fala a xa, a naxa, “A woli.” A yi a woli. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Xunba xalimakunla ni ito ra Alatala mabinni, xunba xalimakunla na a ra Arami kaane xili ma, i Arami kaane nɔma nen Afeki yi han i yi e raxori.”

<sup>18</sup> Elise mɔn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, “Xalimakunle tongo.” A yi e tongo. Elise yi a fala a xa, a naxa, “Bɔxɔn garin.” A yi bɔxɔn garin dɔxɔ saxan, a yi a dan.

<sup>19</sup> Sayiban yi xɔɔ a xili ma, a naxa, “A yi lan nun i xa a garin suulun hanma sennin. Nayi, i yi nɔε Arami kaane raxɔre nen. Koni iki, i e nɔma nen dɔxɔ saxan tun.”

<sup>20</sup> Elise yi faxa, e yi a maluxun. Na jεεn kuyebani, Moyaba kaane ganle yi so yamanani.

<sup>21</sup> Loxona nde, Isirayila kaane yi muxuna nde maluxunma, nanunna e yi Moyaba ganla nde to, e yi binbin bira Elise gaburun na. Binbin yi sa Elise xonne li, a nii yi bira ayi, a ti a sanne xunna.

### *Isirayila yi Arami yenge*

<sup>22</sup> Xasaye, Arami mangan bata yi Isirayila tɔɔ Yehowaxasi a siimayaan birin yi.

<sup>23</sup> Koni Alatala yi kininkinin e ma, a yi e mafelu, a yi a yee rafindi e ma masoto a layirin xon e nun Ibrahima nun Isiyaga nun Yaxuba tagi. A mi wa e halagi feni, han to a mi e rawoli ayi.

<sup>24</sup> Xasaye, Arami mangan yi faxa, a diin Ben-Hadada yi ti a joxoni.

<sup>25</sup> Yehowaxasi a diin Yowasi yi taa tongoxine rasuxu Ben-Hadada ra, Xasaye a diina. Xasaye bata yi taani itoe tongo yengeni Yowasi fafe Yehowaxasi yii. Yowasi yi a no sanja ma saxon, a Isirayila taa tongoxine suxu yengeni.

## 14

### *Amasiya, Yuda Mangana*

#### *Taruxune Firinden 25.1-4 nun 25.11-12*

<sup>1</sup> Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi jee firinden, Yowasaa diina Amasiya yi findi mangan na Yuda xun na.

<sup>2</sup> A findi mangan na a jee mɔxɔɲen nun suulunden nan ma, a jee mɔxɔɲen nun solomanaanin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Yehoyadan, Yerusalen kaana.

<sup>3</sup> Naxan fan Alatala yee ra yi, a yi na liga, koni a tinxinyaan mi liga alo a benba Dawuda. A liga nen alo a fafe Yowasa a liga kii naxan yi.

<sup>4</sup> A mi taan kidene kala mume, yamaan mon yi saraxane bama menne yi, e wusulanna gan na.

<sup>5</sup> Amasiyaa mangayaan to senbe soto, a walikɛɛn naxanye a fafe faxa, e yi ne faxa.

<sup>6</sup> Koni, a mi faxa tiine diine faxa, lan Musaa sariya kedina falan ma, Alatala yamarini ito fi denaxan yi, a naxa, "Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxama fafane funfuni, koni birin faxama a yete yulubin nan ma fe ra."\*

<sup>7</sup> A yi Edon kaan muxu wuli fu faxa Foxo Lanbanni. Na yengeni, a yi Sela taan suxu, a yi a xili sa Yokatili, na xinla nan men xun ma han to.

#### *Taruxune Firinden 25.17-28*

<sup>8</sup> Nayi, Amasiya yi xerane rasiga Isirayila mangan Yowasi ma, Yehowaxasi a diina, Yehu mamandenna, a naxa, "Fa, en fa yenge."

<sup>9</sup> Koni, Isirayila mangan Yowasi yi a fala Yuda mangana Amasiya xa, a naxa, "Liban tansinna nde xeraan nasiga nen a faladeni Liban suman wudin xa, a naxa, 'I ya dii temen fi n ma dii xemɛn ma futun na!' Liban burunna subena nde yi dangu tansinni bodonje."

<sup>10</sup> I yete matoxoma a i bata Edon kaane no. I wasa so i ya binyeni, i lu i konni. Nanfera i mon fe jaxin foloma naxan sa rajanma kalan ma e nun Yuda yamaan birin xa?"

<sup>11</sup> Koni, Amasiya mi a tuli mati a ra. Nayi, Isirayila mangan Yowasi yi siga e nun Yuda mangana Amasiya yi sa yenge Beti-Semesi taani Yuda yamanani.

<sup>12</sup> Isirayila kaane yi Yuda kaane no, e birin yi e gi, e siga e konne yi.

\* 14:6: Sariyane 24.16



13 Isirayila mangan Yowasi yi Yuda mangana Amasiya suxu Beti-Semesi taani, Yowasaa diina, Axasiya mamandenna. A yi fa Yerusalen taani, a yi taan nabilinna yinna nongonna ye tonge naanin kala Yerusalen yinna ra, keli Efirami deen ma han Songen Ma dena.

14 Xemaan nun gbeti fixen nun se fajan naxanye birin yi Alatala Batu Banxin nun manga banxin nafulu ramaradene yi, a yi ne tongo, a mon yi muxuna ndee suxu, a xete Samari taani.

15 Yowasi kewali donxene, a naxanye birin liga, a weskilena, a to Yuda mangana Amasiya yenge, ne birin sebexi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

16 Yowasi yi faxa, e yi a maluxun Samari taani Isirayila mangane gaburun na. A diin Yerobowan yi ti a joxoni.

17 Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi faxa xanbini, Yuda mangan Yowasaa diina Amasiya mon yi jee fu nun suulun soto siimayaan na.

18 Amasiya kewali donxene sebexi Yuda mangane taruxu kedine kui.

19 E yanfan so a ma Yerusalen yi, a yi a gi siga Lakisi taani, koni e siga a foxo ra Lakisi yi, e sa a faxa menni.

20 E yi a xali soone fari, e yi a maluxun Yerusalen yi a benbane fema Dawudaa Taani.

#### *Taruxune Firinden 26.1-2*

21 Yuda yamaan birin yi Asari tongo a jee fu nun senninna ma, e yi a findi Yuda mangan na a fafe Amasiya joxoni.

22 Asari yi Elati taan ti, a raso Yuda senben bun ma, Manga Amasiya faxa xanbini.

#### *Yerobowan firindena, Isirayila Mangana*

23 Yuda mangan Yowasaa diina Amasiyaa mangayaan jee fu nun suulundeni, Isirayila mangan Yowasi a diin Yerobowan yi findi mangan na Samari taani. A yi jee tonge naanin e nun keden ti mangayani.

24 Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga, a mi xete Yerobowan ma yulubi yo foxo ra, Nebati a diina, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.

25 Yamanan bonne bata yi boxon naxanye ba Isirayila boxone ra, a tan nan ne suxu yengeni, a Isirayila yamanan danne sa keli Lebo-Xamata taan ma han sa dexo foxo Ige Daraan na, fata Alatalaa falane ra Isirayilaa Ala, a naxanye ti Nabi Yunusa xa, Amitayi Gati-Xeferi kaana diina, a walikena.

26 Alatala bata yi Isirayilaa toron to, konyin nun xorona. Muxu yo mi yi na naxan yi Isirayila maliye.

27 Koni Alatala mi yi a ragidixi a yamanan naxori, nanara a yi a xunba fata Yerobowan na, Yowasi a diina.

28 Yerobowan kewali donxene, a naxanye birin liga, a weskilena yengeni, e nun Damasi taan nun Xamata taan naso Isirayila senben bun kii naxan yi, naxanye bata yi findi Yuda gbeen na, ne birin sebexi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

29 Yerobowan yi faxa, e yi a maluxun a benbane fema, Isirayila mangane. A diin Sakari yi ti mangayani a joxoni.

## 15

#### *Asari, Yuda Mangana*

#### *Taruxune Firinden 26.3-4*

1 Isirayila manga Yerobowan ma mangayaan jee moxonjen nun soloferedeni, Manga Amasiyaa diina Asari yi findi mangan na Yuda yi.

<sup>2</sup> A findi mangan na a j<sub>1</sub>EE fu nun senninden nan ma, a yi j<sub>1</sub>EE tonge suulun e nun firin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili YeKoliya, Yerusalen kaana.

<sup>3</sup> Naxan fan Alatala yEE ra yi, a yi na liga alo a fafe Amasiya a liga kii naxan yi.

<sup>4</sup> Koni a mi taan kidene kala mumε, yamaan mən yi saraxane bama, e wusulanna gan menne yi.

<sup>5</sup> Alatala yi dogonfonna ramini mangan ma, a lu a danna banxina nde kui han a faxa waxatina. A dii xEMEN Yotami yi findi kuntigin na manga banxini, a lu yamanan muxune xun matoε a ra.

<sup>6</sup> Asari keWali dōnxene, a naxanye birin liga, ne seBexi Yuda mangane taruxu keDine kui.

<sup>7</sup> Asari yi faxa, e yi a maluxun a benbane fema Dawudaa Taani. A diin Yotami yi ti a j<sub>1</sub>OXoni.

### *Sakari, Isirayila Mangana*

<sup>8</sup> Asari a mangayaan jEE tonge saxan e nun solomasεxedeni Yuda yi, Yerobowan ma diin Sakari yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani, a yi a mangayaan liga kike sennin.

<sup>9</sup> Naxan jaxu Alatala yEE ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi. A mi xεte Nebati a diin Yerobowan ma yulubine fOXO ra mumε, naxan Isirayila kaane ti yulubin ma.

<sup>10</sup> Yabesi a diin Salun yi yanfan so a ma, a yi Sakari faxa, a ti a j<sub>1</sub>OXoni.

<sup>11</sup> Sakari keWali dōnxene seBexi Isirayila mangane taruxu keDine kui.

<sup>12</sup> Na feene rakamali na kii nin alo Alatala a fala kii naxan yi Yehu xa, a naxa, "I ya diine luma nen mangayani Isirayila xun na han i yixeten naanindena."

### *Salun, Isirayila Mangana*

<sup>13</sup> Yuda manga Yusiya jEE tonge saxan e nun solomanaanindeni, Salun ma diin Yabesi yi findi mangan na Yuda yi. A yi kike keden ti mangayani Samari taani.

<sup>14</sup> Gadi a diin Menahemi yi keli Tirisa taani siga Yabesi a diin Salun xili ma Samari taani, a yi a faxa, a findi mangan na a j<sub>1</sub>OXoni.

<sup>15</sup> Salun keWali dōnxene, a yanfan naxan so, ne seBexi Isirayila mangane taruxu keDine kui.

<sup>16</sup> Na danguxina, Menahemi yi keli Tirisa taani, a sa Tifisa taan yenge, a yi na kaane birin faxa e nun a rabilinna muxune. A yi jaxalan fudi kanne birin kuiin nabO ayi. A na liga nen bayo e mi e taan deene rabixi a yEE ra.

### *Menahemi, Isirayila mangana*

<sup>17</sup> Asari a mangayaan jEE tonge saxan e nun solomanaanindeni Yuda yi, Gadi a diin Menahemi yi findi mangan na Isirayila yi. A yi jEE fu ti mangayani Samari taani.

<sup>18</sup> Naxan jaxu Alatala yEE ra yi, a yi na liga. A mangayaan waxatin birin yi, a mi xεte Nebati a diin Yerobowan ma yulubine fOXO ra mumε, naxan Isirayila ti yulubin ma.

<sup>19</sup> Puli, Asiriya mangan yi fa Isirayila xili ma, Menahemi yi gbeti fixen kilo wuli tonge saxan so Puli yii, alogo a xa a mali a mangayaan senbe sodeni.

<sup>20</sup> Nafunla yi Isirayila kaan naxanye yii, Menahemi na gbetin ba ne nan yii, alogo a xa a so Asiriya mangan yii, e keden kedenna birin yi gbeti fixen kilo tagi nan bama mudun na. Nayi, Asiriya mangan yi xεte, a mi lu yamanani.

<sup>21</sup> Menahemi ke wali donxene, a naxanye birin liga, ne sebexi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

<sup>22</sup> Menahemi yi faxesa, a diin Pekaxiya yi ti a joxoni.

### *Pekaxiya, Isirayila mangana*

<sup>23</sup> Yuda mangana Asari a mangayaan jee tonge suulundeni, Menahemi a diin Pekaxiya yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani. A yi jee firin ti mangayani.

<sup>24</sup> Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga. A mi a xun xanbi so Nebati a diin Yerobowan ma yulubini, naxan Isirayila ti yulubin ma.

<sup>25</sup> Mangana sofa kuintigina nde nan yi Remaliyaa diin Peka ra. A yi yanfan so Manga Pekaxiya ma. A yi Galadi sofaan muxu tonge suulun tongo, a yi Pekaxiya faxesa manga banxin yinna kui Samari taani, a yi Aragobi nun Ariyi fan faxesa. Peka manga Pekaxiya faxesa na kii nin, a ti a joxoni.

<sup>26</sup> Pekaxiya ke wali donxene, a naxanye birin liga, ne sebexi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

### *Peka, Isirayila Mangana*

<sup>27</sup> Yuda mangana Asari a mangayaan jee tonge suulun e nun firinden, Remaliyaa diin Peka yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani. A yi jee moxone ti mangayani.

<sup>28</sup> Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga. A mi xete Nebati a diin Yerobowan ma yulubine foxo ra mume, naxan Isirayila ti yulubin ma.

<sup>29</sup> Isirayila mangan Peka waxatini, Asiriya mangan Tigilati-Pilesere yi fa, a yi Iyon taan nun Abeli-Beti-Maka taan nun Yanowa taan nun Kedesi taan nun Xasori taan suxu yengeni, e nun Galadi yamanan nun Galile yamanan nun Nafatali yamanan birin, a yi e muxune xali Asiriya yamanani konyiyani.

<sup>30</sup> Elaa diin Hoseya yi yanfan so Remaliyaa diin Peka ma, a yi a yenge, a yi a faxesa. Yusiya diin Yotami a mangayaan jee moxonedeni, Hoseya yi ti Peka joxoni.

<sup>31</sup> Peka ke wali donxene, a naxanye birin liga, ne sebexi Isirayila mangane taruxu kedine kui.

### *Yotami, Yuda Mangana*

#### *Taruxune Firinden 27.1-7*

<sup>32</sup> Isirayila mangan Remaliyaa diin Peka mangayaan jee firinden, Yuda mangan Yusiya diin Yotami yi findi manga na.

<sup>33</sup> A findi mangan na a jee moxonen nun suulunden nan ma. A jee fu nun sennin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Yerusa, Sadaki a dii temena.

<sup>34</sup> Naxan fan Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a fafe Yusiya.

<sup>35</sup> Koni, a mi taan kidene kala mume, yamaan mon yi lu saraxane be menne yi, e wusulanna gan. Yotami yi Alatala Batu Banxin So Deen Faxaraxin ti.\*

<sup>36</sup> Yotami ke wali donxene, a naxanye birin liga, ne sebexi Yuda mangane taruxu kedine kui.

<sup>37</sup> Na waxatini, Alatala yi Arami mangan Resin nun Remaliyaa diin Peka rasiga folo Yuda xili ma.

<sup>38</sup> Yotami yi faxesa, e yi a maluxun a benbane fema Dawudaa Taani. A diina Axasi yi ti a joxoni.

\* 15:35: So deen naxan geyaan na.

## 16

*Axasi, Yuda Mangana  
Taruxune Firinden 28.1-27*

<sup>1</sup> Remaliyaa diin Pekaa mangayaan jɛɛ fu nun soloferedeni, Yuda mangan Yotami a diina Axasi yi findi mangan na.

<sup>2</sup> Axasi findi mangan na a jɛɛ mɔxɔjɛden nan ma. A yi jɛɛ fu nun sennin ti mangayani Yerusalɛn yi. Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a mi na liga, anu a benba Dawuda tan a faɲin nan liga.

<sup>3</sup> A bira Isirayila mangane fe ɲaxine fɔxɔ ra, a yi a yetɛna dii xɛmɛn ba saraxa gan daxin na, fata siyane fe xɔsixine ra Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ ra.

<sup>4</sup> A yi saraxane ba, a wusulanna gan taan kidene yi geyane xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.

<sup>5</sup> Nayi, Arami mangan Resin nun Isirayila mangan Peka, Remaliyaa diin yi te Yerusalɛn xili ma a yɛngɛdeni. E yi Axasi yɛngɛ, koni e mi a nɔ.

<sup>6</sup> Na waxatin yetɛni, Arami Mangan Resin yi Elati taan naso Arami kaane sɛnbɛn bun, a yi Yuda kaane kedi Elati yi. Edɔn kaane yi fa Elati yi, e mɔn dɔxi dɛnaxan yi han to.

<sup>7</sup> Axasi yi xɛrane rasiga a faladeni Asiriya Mangan Tigilati-Pilesere xa, a naxa, “I ya walikɛɛn nan n na, e nun i ya diina. Fa, i fa n ba Arami mangan nun Isirayila mangan yii, naxanye n yɛngɛma.”

<sup>8</sup> Xɛmaan nun gbeti fixɛn naxanye yi Alatala Batu Banxini, Axasi yi ne tongo, e nun nafunla naxanye yi manga banxini, a yi sa e fi Asiriya mangan ma.

<sup>9</sup> Asiriya mangan yi a xuiin suxu, a te Damasi taan xili ma, a a suxu yɛngɛni. A yi na muxune suxu, a yi e xali Kiri yi, a yi Resin faxa.

<sup>10</sup> Manga Axasi yi siga Damasi taani Asiriya Manga Tigilati-Pilesere fɛma. Saraxa ganden naxan yi Damasi taani, a to na to, a yi siga na ti kiin sawuran birin na saraxaraliin Yuriya xɔn.

<sup>11</sup> Manga Axasi fa saraxa ganden sawuran naxan na sa keli Damasi taani, saraxaraliin Yuriya yi na sifan yetɛɛn ti. Saraxaraliin Yuriya yi a rafala benun Manga Axasi xa xɛɛ.

<sup>12</sup> Mangan to fa sa keli Damasi taani, a yi saraxa ganden to, a yi a maso a ra.

<sup>13</sup> A yi a saraxa gan daxin gan, a yi bogise saraxane ba, a yi a minse saraxan bɔxɔn, a yi bɔjɛ xunbeli saraxa subene wunle xuya saraxa ganden ma.

<sup>14</sup> Saraxa gande sula daxin naxan yi tixi Alatala yetagi, a yi na ba a funfuni naxan yi tixi saraxa gande nɛnɛn nun Ala Batu Banxin tagi. A yi a ti saraxa gande nɛnɛn dɛxɔn sogeteden kɔmɛn fɔxɔni.

<sup>15</sup> Manga Axasi yi yamarin i to fi saraxaraliin Yuriya ma, a naxa, “Saraxa gan daxine ba saraxa gande nɛnɛn fari xɔtɔnni, e nun saraxane ɲinbanna ra e nun mangana saraxa gan daxin nun a bogise saraxan nun yamanan muxune birin ma saraxa gan daxine nun e saraxane nun e minse saraxane. Saraxa gan daxin nun saraxa subene birin wunle xuya saraxa gande nɛnɛn ma. Saraxa gande sula daxin tan, n tan nan na rawalima.”

<sup>16</sup> Manga Axasi yamarin naxanye birin fi, saraxaraliin Yuriya yi ne birin liga.

<sup>17</sup> Manga Axasi yi ige maxali wontorone kala, a yi e falafalane ba e ma e nun e kundine. A yi ige ramarade digilixi gbeen nagodo naxan yi dɔxi sula tura sawurane fari. A yi a dɔxɔ gɛmɛn fari.

<sup>18</sup> A yi Alatala Batu Banxin kuiin masara Asiriya mangana fe ra. Denaxan yi rafalaxi mangan dɔxɔden na Alatala Batu Banxini Matabu Lɔxɔni, a yi na kala, e nun mangan yi soma denaxan na.

<sup>19</sup> Axasi kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga, ne seɓexi Yuda mangane taruxu kedine kui.

<sup>20</sup> Axasi yi faxa, e yi a maluxun a benbane fema Dawudaa Taani. A diin Xesekiya yi ti a jɔxɔni.

## 17

### *Hoseya, Isirayila Manga dɔnxɛna*

<sup>1</sup> Yuda Manga Axasi a mangayaan jɛɛ fu nun firinden, Elaa diin Hoseya yi findi mangan na Isirayila xun na Samari taani, a jɛɛ solomanaanin ti mangayani.

<sup>2</sup> Naxan jaxu Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga, koni Isirayila mangan naxanye dangu a tan yɛɛ ra, a mi lu alo ne.

<sup>3</sup> Asiriya mangan Salamanasari yi te a xili ma. Hoseya bata yi lu nɔɔn bun, a lu mudun fiyɛ jɛɛ yɔ jɛɛ,

<sup>4</sup> koni Asiriya mangan yi yanfantenyaan to Hoseya yi naxan xɛrane rasiga Misiran mangan So ma, a a mi yi fa jɛɛn mudun fima Asiriya mangan ma. Nayi, Asiriya mangan yi yɔlɔnxɔnna sa a ma, a balan kasoon na.

<sup>5</sup> Na waxatini, Asiriya mangan yi yamanan birin yisiga, a te Samari taan xili ma, a denaxan nabilin yɛngɛni jɛɛ saxan.

<sup>6</sup> Hoseya jɛɛ solomanaaninden, Asiriya mangan yi Samari taan suxu, a Isirayila kaane xali konyiyani Asiriya yamanani. A yi e radɔxɔ Xala taani Xabori baan de Gosan yamanani e nun Mede taane yi.

### *Isirayila kala feen bunne*

<sup>7</sup> Na liga nɛn amasɔɔ Isirayila kaane bata yi Alatala yulubin tongo, e Ala, naxan e ramini Misiran yamanani, Misiran mangan bun, amasɔɔ e bata yi ala gbɛtɛne batu.

<sup>8</sup> E bata yi bira siyane namun feene fɔxɔ ra Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ ra, e nun Isirayila mangane namun feen naxanye yitɔn.

<sup>9</sup> Isirayila kaane bata yi fe jaxine liga Alatala ra luxunni. E yi taan kidene ti e taan yiren birin yi, keli kantani ti gbengben ma han sa dɔxɔ taa makantanxin na.

<sup>10</sup> E yi kide gɛmɛne ti, e yi Asera kide gbindonne bitin geyane birin xuntagi e nun wudi gbɛene birin bun.

<sup>11</sup> E wusulanna gan taan kidene birin yi alo siyane a ligama kii naxan yi Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yɛɛ ra. E yi fe jaxine liga, e Alatala raxɔɔ naxanye ra.

<sup>12</sup> E yi suxurene batu, hali Alatala to bata yi a fala e xa, a naxa, “E nama ito liga.”

<sup>13</sup> Alatala yi Isirayila kaane nun Yuda kaane rakolon a nabine xɔn e nun muxun naxanye fe toone ti alo xiyena, a fala e xa, a naxa, “E xɛtɛ ɛ fe jaxine fɔxɔ ra, ɛ n ma yamarine nun n ma tɔnne suxu, ɛ sariyan birin suxu n naxanye soxi ɛ benbane yii, n yi a rasiga ɛ ma nabine xɔn, n ma walikene.”

<sup>14</sup> Koni e mi e tuli mati mumɛ, e yi lu murutɛxi alo e benbane, naxanye mi la Alatala ra, e Ala.

<sup>15</sup> E yi e mɛ a tɔnne ra e nun a layirin naxan xidi e nun e benbane tagi, e nun a marakolonna naxan ti e ma. E bira e suxure fuune fɔxɔ ra, e tan yɛtɛn

yi lu fuu. E yi e rabilinna siyane raliga, Alatala e danna sa naxanye raligan ma.

<sup>16</sup> E yi Alatalaa yamarine birin nabepin, e Ala. E yi tura dii sawura firin nafala wure raxulunxin na, e yi Asera kide gbindowna bitin, e yi e xinbi sin sarene bun, e suxuren Baali batu.

<sup>17</sup> E yi e dii xemene nun e dii temene gan saraxane ra, e yi so yiimatoon nun koe ra feene yi. Naxan naxu Alatala yee ra yi, e lu na lige, e yi a raxolo.

<sup>18</sup> Alatala yi xolo Isirayila xili ma, a yi e ba a yetagi. Yuda bansonna nan keden pe lu.

<sup>19</sup> Koni, hali na Yuda kaane mi Alatalaa yamarine suxu, e Ala. E yi bira Isirayilaa namun yitoxine foxo ra.

<sup>20</sup> Alatala yi Isirayila bansonne birin nawoli ayi, a yi e rayagi, a yi e so kala tiine yii. Dnxen na, a yi e kedi a yetagi pon!

<sup>21</sup> Amasoto Isirayila kaane bata yi e masiga Dawudaa denbayaan na, e yi Nebati a diin Yerobowan findi mangan na, naxan e xun xanbi so Alatala yi, a Isirayila ti yulubi gbeen ligan ma.

<sup>22</sup> Yerobowan yulubin naxanye liga Isirayila yi lu ne birin yi, e mi e xun xete mume!

<sup>23</sup> Alatala yi Isirayila kedi a yetagi, alo a fala kii naxan yi fata a walikene ra, nabine. Isirayila kaane yi makuya e yamanan na konyiyani Asiriya yamanani, e denaxan yi han to.

### *Samariya kaane fe folodena*

<sup>24</sup> Asiriya mangan yi fa muxune ra sa keli Babilon nun Kuta nun Awa nun Xamata taan nun Sefarawayimi taani, a yi e radoxo Samari taane yi Isirayila kaane naxoni. E yi Samari taane findi e gbeen na, e dexo e yi.

<sup>25</sup> E to dexo folo na, e mi yi gaxuma Alatala yee ra, Alatala yi yatane rafa e xili ma, ne yi e muxuna ndee faxa.

<sup>26</sup> Muxune yi a fala Asiriya mangan xa, e naxa, “I faxi siyaan naxanye ra i fa e radoxo Samari taane yi, e mi yamanana ala batu kiin kolon. A bata yatane rafa e xili ma naxanye e faxama, amasoto e mi yamanana ala batu kiin kolon.”

<sup>27</sup> Asiriya mangan yi yamarini ito fi, a naxa, “E fa saraxarali keden na muxu suxine ye, a xa fa dexo Samari yamanani, a yi e xaran yamanana ala batu kiin ma.”

<sup>28</sup> Nayi, saraxaraliin naxanye suxu Samari taani, na keden yi siga Beteli yi, a sa e xaran Alatala batu kiin ma.

<sup>29</sup> Koni, siya xopen naxanye dexo Samari yamanani, ne birin yi e gbee suxurene rafala e dexo taane yi, e yi e ti taan kidene yi Samariya kaane naxanye rafala.

<sup>30</sup> Babilon kaane yi e gbee ala Sukoti-Benoti sawuran nafala. Kuta kaane yi e gbee ala Neragala sawuran nafala. Xamata kaane yi e gbee ala Asima sawuran nafala.

<sup>31</sup> Awi kaane yi e gbee alane, Nibaxasa nun Tarataki sawurane rafala. Sefarawayimi kaane yi e diine gan saraxane ra e gbee alane xa, Adarameleki nun Anameleki.

<sup>32</sup> E yi Alatala batuma, koni e mon yi suxure ki muxune dexo e muxune ye. Ne nan yi walima e xa kide banxine yi geyane fari.

<sup>33</sup> E yi Alatala batuma, koni e mon yi e alane fan batuma, fata siyane namunne ra e kelixi denaxanye yi.

<sup>34</sup> Han to e mɔn e namun fonne ligama. E mi gaxuma Alatala yεε ra mume, e mi a gelene nun a yamarine nun a sariyane nun a tɔnne suxu Alatala naxanye so Yaxuba yixetene yii, a mɔn naxan xili sa a Isirayila.

<sup>35</sup> Alatala mɔn bata yi layirin xidi e tagi, a yamarini ito fi, a naxa, “E nama ala gbεtεne batu mume, ε nama ε xinbi sin e bun, ε nama wali e xa mume, ε nama saraxan ba e xa mume.

<sup>36</sup> Koni, ε Alatala batu, naxan ε ramini Misiran yamanani a sɛnbε gbeeni. E lan ε xa ε xinbi sin a tan nan bun, ε saraxane ba a xa.

<sup>37</sup> E yi Ala gelene nun a tɔnne nun a sariyane nun a yamarine suxu, a naxanye sebεxi ε xa, ε yi e liga, ε nama ala gbεtε yo batu.

<sup>38</sup> N layirin naxan xidixi en tagi, ε nama jinan na xɔn, ε nama ala gbεtε yo batu.

<sup>39</sup> Koni, ε Alatala batu, ε Ala. A tan nan ε bama ε yaxune birin yii.”

<sup>40</sup> Koni, e mi e tuli mati a ra, e yi lu e namun fonne yi.

<sup>41</sup> Hali na muxune to yi Alatala batuma, e mɔn yi e suxurene fan batuma. Han to, e diine nun e mamandenne mɔn na ligama alo e benbane.

## 18

### *Xesekiya, Yuda mangana*

#### *Taruxune Firinden 29.1-2*

<sup>1</sup> Elaa diin Hoseyaa mangayaan jεε saxandeni Isirayila yi, Axasi a diin Xesekiya yi findi mangan na Yuda xun na.

<sup>2</sup> Xesekiya findi mangan na a jεε mɔxɔjɛn nun suulunden nan ma, a yi jεε mɔxɔjɛn nun solomanaanin ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Abiya, Sakari a dii tɛmɛna.

<sup>3</sup> Naxan fan Alatala yεε ra yi, a yi na liga alo a benba Dawuda a liga kii naxan yi.

<sup>4</sup> A yi kidene kala geyane fari, a kide gɛmɛne yibɔ, a Asera kide gbindonne rabira. Musa saji sawura sula daxin naxan nafala,\* a na fan kala, bayo Isirayila kaane yi wusulanna ganma na nan yɛtagi na waxatini. Na saji sawuran yi xili nɛn Nehusatan.

<sup>5</sup> Xesekiya yi a yigi sa Alatala yi, Isirayilaa Ala. Yuda mangan naxanye dangu a yεε ra e nun naxanye bira a fɔxɔ ra, a jɔxɔn mi yi ne ye mume!

<sup>6</sup> A lu Alatala fɔxɔ ra, a mi xεtε a fɔxɔ ra mume, Alatala yamarin naxanye sebε Musa ma a ne suxu.

<sup>7</sup> Alatala lu nɛn Xesekiya xɔn, a nɔɔn sɔtɔ a wanla birin yi. A yi murute Asiriya mangan xili ma, a mi fa xuru a bun mume.

<sup>8</sup> A yi Filisitine nɔ siga han Gasa dɛxɔn, a kantan ti gbengbene nun taa makantaxine fan suxu.

<sup>9</sup> Manga Xesekiya jεε naaninden, Isirayila mangana Elaa diin Hoseya jεε soloferedeni, Asiriya mangan Salamanasari yi fa Samari taan xili ma.

<sup>10</sup> A yi Samari taan suxu jεε saxanna yɛngɛn xanbini, Xesekiyaa jεε senninden, naxan findi Isirayila mangan Hoseya jεε solomanaaninden na.

<sup>11</sup> Asiriya mangan yi Isirayila kaane xali Asiriya yi konyiyani, a sa e radɔxɔ Xala yamanan nun Xabori baan fɛma Gosan yamanani e nun Mede kaane taane yi.

<sup>12</sup> Na birin liga nɛn amasɔtɔ Isirayila kaane mi Alatala xuiin name, e Ala, e naxan ma layirin kala, bayo e mi a xuiin suxu. Alatalaa walikεen Musa yamarin naxanye birin fi e ma, e mi ne liga.

\* 18:4: *Saji sawurana* fe mɔn sebεxi Yatene 21.8-9 kui.

*Senakeribi yi Yuda yenge*

<sup>13</sup> Xesekiyaa mangayaan ꞑɛɛ fu nun naanindeni, Asiriya mangan Senakeribi yi siga Yuda taa makantanxine xili ma, a yi ne birin suxu.

<sup>14</sup> Yuda mangan Xesekiya yi xeraan nasiga Lakisi taani a faladeni Asiriya mangan xa, a naxa, “N bata kalan ti. I masiga n na. I na naxan fala n xa, n na lige.” Asiriya mangan yi gbeti fixɛn kilo wuli solomanaanin e nun xɛmaan kilo kɛmɛ solomanaanin sa Yuda Manga Xesekiya fari yanginna ra.

<sup>15</sup> Gbeti fixɛn naxan birin yi Alatala Batu Banxini e nun nafulu ramaradene manga banxini, Xesekiya yi ne fi a ma.

<sup>16</sup> Na waxatini, xɛmaan naxanye yi saxi Alatala Batu Banxin dɛɛne nun de ti wudine ma, Yuda mangan Xesekiya yi ne tongo, a sa e so Asiriya mangan yii.

*Senakeribi yi a kɔnkɔ e ma**Esayi 36.2-22 nun Taruxune Firinden 32.9-16*

<sup>17</sup> Asiriya mangan yi a kuntigine mangan nasiga Manga Xesekiya ma Yerusalen yi keli Lakisi taani, e nun a tande xunna nun a sofa kuntigina e nun gali gbeena. E yi fa Yerusalen yi, e sa ti iɛ ramarade faxaraxiin dɛxɔn ma,<sup>†</sup> dugi xane xɛɛ ma kiraan na.

<sup>18</sup> E yi mangan xili. Xiliki a diina Eliyakimi, manga banxin kuntigin yi siga e fɛma, e nun seɓeli tiin Sebena nun Asafi a dii xɛmɛn Yowa, mangana yenla.

<sup>19</sup> Sofa kuntigin yi a fala e xa, a naxa, “E a fala Xesekiya xa, e naxa, ‘Asiriya manga gbeena ito nan falaxi, a naxa: I yigi saxi nanse ma?’

<sup>20</sup> I yengi a ma a fɛɛn nun seɓɓena i yii, i yɛngɛn so, koni fala fuun nan na ra. Nayi, i ya lannayaan saxi nanse yi han i murute n xili ma?”

<sup>21</sup> I ya lannayaan saxi Misiran yamanan nin, a mɛn kaane xa e mali. Na luxi nɛn alo muxun na la xayen na a dunganna ra naxan girama, a yi a yiin xaba. Naxan na a digan a yi, na a maxɔlɔma nɛn. Misiran mangan na kii nin muxune xa naxanye e taxuma a ra.

<sup>22</sup> Waxatina nde e a falama nɛn n xa, e naxa, “Alatala, nxɔ Ala, nxu nxu taxuxi na nan na.” Anu, Xesekiya xa mi Ala batudene kala geyane fari ba? A tan nan a fala Yuda kaane nun Yerusalen kaane xa, a naxa, “E Ala batuma saraxa badeni ito nan yetagi naxan Yerusalen taani.”

<sup>23</sup> Iki, e nun n kanna Asiriya mangan xa lan fena nde ma, n soon wuli firin soɛ e yii, xa e nɔɛ soo ragine sɔte.

<sup>24</sup> E mi n kanna kuntigi keden nɔɛ, hali naxan xurun e birin xa. E lannayaan saxi Misiran yi soo ragine nun wontorone nan ma fe ra.

<sup>25</sup> A yetɛna, n faxi yireni ito kaladeni Alatala sagoon nan xanbi ba? Alatala yetɛɛn nan a falaxi n xa, a n xa sa yamanani ito yenge, n yi a raxari.’ ”

<sup>26</sup> Nayi, Eliyakimi, Xiliki a dii xɛmɛn nun Sebena nun Yowa yi a fala sofa kuntigin xa, e naxa, “Falan ti nxu xa Arami xuini, amasɔtɔ nxu a mɛma. En nama falan ti Heburu xuini yamaan yi a mɛ naxanye taan nabilinna yinna xuntagi.”

<sup>27</sup> Sofa kuntigin yi e yabi, a naxa, “N kanna n nafaxi e tan nun e kanna nan gbansan ma falani itoe tideni ba? Muxun naxanye dɔxi yinna xuntagi, ne fan xa a mɛ nɛn bayo ne fan e gbiin donma nɛn, e yi e xɔnla min e xɔn yɛngɛni.”

<sup>28</sup> Nayi, sofa kuntigin to a maso, a yi a xuini te Heburu xuini, a naxa, “E manga gbeen xuini name, Asiriya mangana!”

<sup>†</sup> 18:17: Ige ramaraden naxan geyaan na.



<sup>29</sup> Mangana ito nan falaxi, a naxa, ‘E nama tin Xesekiya xa ε mayenden, a mi nɔε ε rakisε n ma mume!’

<sup>30</sup> Xesekiya nama a liga ε yi ε lannayaan sa Alatala yi, a yi a fala a Alatala ε ratangama nεn, a taani ito mi sama Asiriya mangan sagoni.

<sup>31</sup> E nama ε tuli mati Xesekiya xuiin na mume, amasɔtɔ Asiriya mangana ito nan falaxi, a naxa: E bɔɔε xunbenla fen n na, ε xεtε n ma, birin a yii seene nun a bogiseene donɔε, birin yi a ige ramaraden igen min,

<sup>32</sup> han n yi fa, n yi ε xali yamana gbεtε yi alo ε gbeena, murutun nun manpa bili nakɔne yamanan naxan yi, bogiseen nun burun yamanan naxan yi, turen nun kumin yamanan naxan yi. Benun ε xa faxa be, ε sa siimayaan nan sɔtɔma mɛnni. Nayi, ε nama Xesekiya xuiin name mume, amasɔtɔ Xesekiya ε mayendenma nεn a na a fala a Alatala ε xunbama nεn.

<sup>33</sup> Siya gbεtεne alane Asiriya mangani kala nεn e yamanan suxu feen ma ba?

<sup>34</sup> Xamata taan nun Arapada taana, ne alane minεn? Sefarawayimi nun Hena nun Iwa, ne alane minεn? E Samari taan xunba nεn n yii ba?

<sup>35</sup> Yamanane alane ye, nde a yamanan xunba n yii? Alatala xa Yerusalεn xunba n yii di? ”

<sup>36</sup> Yamaan yi dundu, e mi fala yo ti, amasɔtɔ mangan bata yi yamarini ito fi, a naxa, “E nama a yabi.”

<sup>37</sup> Eliyakimi, Xiliki a dii xεmεna, mangana banxi kuntigin nun Sebena, sεbeli tiina, e nun Yowa, Asafi a dii xεmεna, mangana yenla, ne yi fa Xesekiya fεma, e yi e dugine yibɔ e ma kɔntɔfinli, e sofa kuntigina falane yeɓa a xa.

## 19

### *Xesekiya yi Nabi Esayi maxɔdin Esayi 37.1-9*

<sup>1</sup> Manga Xesekiya to na mε, a yi a dugine yibɔ a ma, a kasa bεnbeli dugin nagodo a ma sununi, a siga Alatala Batu Banxini.

<sup>2</sup> A yi Eliyakimi rasiga, mangana banxi kuntigina e nun Sebena, sεbeli tiina e nun saraxarali fonne, kasa bεnbeli dugin nagodoxi e ma sununi, siga Nabi Esayi konni, Amɔsi a dii xεmεna.

<sup>3</sup> E yi a fala nabiin xa, e naxa, “Xesekiya naxa iki: Kɔntɔfinla nun tɔrɔn nun yagi lɔxɔn nan to nxu xa, alo a falan kii naxan yi, diin bari waxatin bata a li, koni fanga mi a nga ra a yi a bari.

<sup>4</sup> Alatala, i ya Ala bata Asiriya sofa kuntigina falane birin name, naxan kari a rafaxi habadan Alatala konbideni. Xa Ala tin, Alatala, i ya Ala a jaxankatama nεn a falane fe ra a naxanye tixi. Nayi, i tan Esayi xa Ala maxandi a yamaan muxu dɔnxεne fe ra naxanye luxi e nii ra.”

<sup>5</sup> Manga Xesekiyaa xεrane to siga Esayi fεma,

<sup>6</sup> Esayi yi a fala e xa, a naxa, “E ito nan falama ε kanna xa, ε naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I falan naxanye mεxi i nama gaxu ne fe ra, Asiriya mangana walikene n nayeɓefu falan naxanye tixi.

<sup>7</sup> N xaxinla nde rasoma a yi nεn, a na xibarun mε waxatin naxan yi, a xεtεma nεn a yamanani. N yi sa a faxa silanfanna ra mɛnni.’ ”

### *Asiriya mangan mɔn yi a kɔnkɔ Yerusalεn ma Esayi 37.8-13, Taruxune Firinden 32.16-19*

<sup>8</sup> Asiriya sofa kuntigin yi a mε a a kanna bata yi keli Lakisi taani siga Libina yengɛdeni, a fa a li mɛnna nin.

<sup>9</sup> Nayi, Asiriya mangan yi a me a Misiran mangan Tirihaka, Kusi kaan fama a yengedeni. A to na xibarun me, a yi xerane rasiga Xesekiya ma, a naxa,

<sup>10</sup> “E sa ito fala Yuda mangan Xesekiya xa, e naxa, ‘I laxi i ya Ala ra jaxi ra, i yengi a ma a a noe nen n tan Asiriya mangani kale Yerusalen yengedeni. I nama tin Ala yi i mayenden.

<sup>11</sup> I bata a me Asiriya mangane feen naxanye ligaxi yamanan bonne ra, e e raxorixi kii naxan yi. I yengi a ma a i xunbe nen na ma ba?

<sup>12</sup> N benbane siyaan naxanye alane raxori, ne e xunba nen ba, Gosan nun Xarani nun Resefi yamananane, e nun Eden kaan naxanye Telasara taani?

<sup>13</sup> Manga Xamata nun Manga Arapada nun Sefarawayimi taa mangana hanma Hena, hanma Iwa, ne mangane minen yi?”

*Xesekiya yi Ala maxandi*  
*Esayi 37.14-20*

<sup>14</sup> Xesekiya yi keddi sebexin nasuxu xerane ra, a yi a xaran. Na xanbi ra, a te Alatala Batu Banxini, a sa kedin sa Alatala yetagi.

<sup>15</sup> Xesekiya yi Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala, naxan dɔxi maleka sawurane tagi! I tan Ala keden peen nan bɔxɔ xɔnna mangayane birin xun na, i tan nan bɔxɔn nun kuyen daxi.

<sup>16</sup> Alatala, i tuli mati n na, i n xuiin name. Alatala, i yeene rabi, i n mato. I Senakeribi a falane rame, a sofa kuntigin naxan nafaxi habadan Ala konbideni.

<sup>17</sup> Alatala, jɔndin na a ra! Asiriya Mangan bata siyane raxori, a yi e bɔxɔne kala.

<sup>18</sup> E bata e alane woli tɛeni, bayo Ala mi yi e ra nun mume! Muxune yii funfune nan yi e ra, wudine nun gemɛ masolixine nan tun yi e ra.

<sup>19</sup> Iki, Alatala, nxɔ Ala! Nxu xunba Senakeribi yii, alogo bɔxɔ xɔnna yamananane birin xa a kolon a i tan keden peen nan Ala ra, Alatala!”

<sup>20</sup> Nayi, Esayi, Amosi a dii xemɛn yi xeraan nasiga a faladeni Xesekiya xa, a naxa, “Isirayilaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin me i naxan tixi n ma Senakeribi a fe yi, Asiriya mangana.

<sup>21</sup> Alatala falani ito nan tixi Senakeribi xili ma, a naxa, ‘Siyon taa fajin bata i rajaxu, a i magelema.

Yerusalen kaane e xunna fitifitima i xanbi ra.

<sup>22</sup> I nde konbixi i a rayelefu?

I xuiin texi nde xili ma?

I bata i yeene rate kore Isirayilaa Ala sarijanxin xili ma!

<sup>23</sup> Fata i ya xerane ra,

i bata n tan Marigin konbi.

I yi a fala, i naxa,

“N ma wontoro wuyaxine xɔn,

n bata te geyane xuntagi,

Liban yamanan danne ra.

N na a suman wudi kuyene segeɛma nen,

e nun a fɔfɔ fajin fajine.

N sa a xuntagin naranna li

e nun a fɔtɔn fajina.

<sup>24</sup> N bata xɔninne ge yamana gbɛtene yi,

n yi e ige min.

N Misiran baa igene birin xɔrima nen

n na siga a xili ma waxatin naxan yi.”

25 Koni, i tan Senakeribi,  
i mi a kolon  
a n feni itoe yelanxi nen  
to mi na ra?  
N yi e yiton xabu waxati danguxine.  
Iki, n bata yamarin fi,  
a rakamali,  
i xa taa makantanxine lu kalaxi  
alo geme malanxine.

26 E muxune senbe mi na,  
e gaxuxi, e yagixi.  
E bata lu alo xee ma se xene  
alo se sonle,  
alo se xen fanyen ma  
naxan xarama benun a xa gbo.

27 Koni, n na a kolon,  
i na doxo,  
i na mini, i na so,  
i na xolo n xili ma.

28 I bata xolo n xili ma,  
n yi i konbi ti xuiin me.  
Nanara, n nan n ma wuren birama nen i jneni  
n yi n ma karafen bira i de kidine yi.  
I faxi kiraan naxan xon,  
n yi i raxete na xon.' "

### *Taxamasenna yi so Xesekiya yii*

#### *Esayi 37.30-32*

29 "Ala yi a fala Xesekiya xa, a naxa, 'Ito xa findi taxamasenna ra i xa:  
Bogiseen naxanye solixi e yete ma,  
e bata ne don jneni ito ra,  
na nan mon ligama jee famatoni,  
koni jee saxandeni,  
e seen sima nen,  
e yi a xaba,  
e yi manpa binle si,\*  
e yi e bogine don.

30 Yuda bomsanna muxu donxen naxanye na lu,  
ne mon e salenne raminima nen  
alo wudina, e bogi.

31 A donxene minima nen Yerusalen yi,  
a donxene luma nen e nii ra Siyon geyane yi.  
Alatala na nan ligama a xanuntenyani.' "

### *Senakeribi rajanna*

#### *Esayi 37.33-38 nun Taruxune Firinden 32.21-22*

32 "Nanara, Alatala ito nan falaxi Asiriya Mangan ma iki, a naxa,  
'A mi soe taani ito yi mume!  
A mi xalimakuli wole be yi.  
A mi makantan wure lefa tima a xa.  
A mi gbingbinna ratema a xili ma.'

\* 19:29: Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

<sup>33</sup> Alatalaa falan ni ito ra.

'A faxi kiraan naxan xɔn  
a xεtεma nɛn na xɔn.

A mi soε taani ito yi mume.

<sup>34</sup> N taani ito makantanma nɛn,

n yi a rakisi n tan ma fe ra

e nun Dawuda a fe ra, n ma walikεna.' "

<sup>35</sup> Na kɔεεn na, Alatalaa malekan yi mini, a muxu wuli kεmε tonge solo-  
masεε wuli suulun faxa Asiriya kaane ganli. Yamaan to keli xɔtɔnni, e yi e  
binbine to.

<sup>36</sup> Nayi, Asiriya mangan Senakeribi yi a ganla rakeli, a xεtε Niniwa taani.

<sup>37</sup> Lɔxɔna nde, Senakeribi yi xinbi sinxi a ala Nisiroki batu banxini a  
batudeni, a dii xεmεne Adarameleki nun Sareseri yi a faxa silanfanna ra, e  
yi e gi siga Ararati yamanani. A dii Esaraxadon yi dɔxɔ a jɔxɔni.

## 20

### *Xesekiya a furena fe*

#### *Esayi 38.1-8*

<sup>1</sup> Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. Nabi Esayi, Amɔsi a diin yi fa a  
fema, a yi a fala a xa, a naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'I ya feene yitɔn,  
amasɔtɔ i faxamatɔɔn ni i ra, i mi fa siimaya sɔtɔma.' "

<sup>2</sup> Xesekiya yi a yεε rafindi banxi kanke ma, a maxandini ito ti Alatala ma,  
a naxa,

<sup>3</sup> "Alatala, n ma fe xa rabira i ma fa fala, n sigan ti nɛn i yεtagi lannayaan  
nun bɔjε faniyani, naxan fan i yεε ra yi, n yi na liga!" Xesekiya yi wuga han!

<sup>4</sup> Benun Esayi xa keli tanden ma, Alatala yi falan ti a xa iki, a naxa,

<sup>5</sup> "Xεtε, i yi a fala n ma yamaan mangan Xesekiya xa, i naxa, 'I fafe Dawudaa  
Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin mε, n bata  
i yεεgen to. N na i rakendεyama nɛn, benun xi saxan, i siga Alatala Batu  
Banxini.

<sup>6</sup> N mɔn jεε fu nun suulun sama nɛn i ya siimayaan fari. N na i tan nun  
taani ito xunbama nɛn Asiriya mangan yii, n taani ito kantanma nɛn, n ma  
fe ra, e nun Dawudaa fe ra, n ma walikεna.' "

<sup>7</sup> Na xanbi ra, Esayi yi a fala, a naxa, "E xɔdε bogi yidinxina nde tongo." E  
yi na tongo, e a sa a furen dε, Xesekiya yi kendεya.

<sup>8</sup> Xesekiya bata yi a fala Esayi xa, a naxa, "N na a kolonma taxamasenna  
mundun xɔn fa fala benun xi saxan a Alatala n nakendεyama nɛn, n siga  
Alatala Batu Banxini?"

<sup>9</sup> Esayi yi a yabi, a naxa, "Alatala naxa, i a kolonma taxamasenna naxan  
xɔn a Alatalaa falan kamalima nɛn: I waxi nɛn ba, nininna xa a maso hanma  
a masiga sanna yε fu tenen ma?"

<sup>10</sup> Xesekiya yi a yabi, a naxa, "Na ligε nɛn nininna yi siga yεεn na sanna yε  
fu, koni n wama nɛn a xa xεtε xanbin na sanna yε fu."

<sup>11</sup> Nayi, Nabi Esayi yi Alatala maxandi, naxan nininna raxεtε xanbin na  
sanna yε fu Axasi a banxin tenen ma, nininna bata yelin dangue denaxan na.

### *Babilɔn xεrane fe*

#### *Esayi 39.1-8*

<sup>12</sup> Na waxatini, Babilɔn Manga Baladan ma dii xεmεn Merodaki-Baladan  
yi bataxin nun finma seen nasiga Xesekiya ma, amasɔtɔ a bata yi Xesekiya  
fura feen mε.

13 Xesekiya yi xεrane rasεne, a yi a banxin kui seene birin yita ne ra: gbeti fixεn nun xεmana, wudi bogi ture fajine nun latikεnεnna nun a yεngε so seene ramaradena, e nun naxan birin yi a nafulu ramaradeni. Sese mi lu Xesekiyaa banxini a mi naxan yita e ra e nun a bεxεn birin.

14 Nabi Esayi mεn yi fa Manga Xesekiya fεma, a yi a fala a xa, a naxa, “Muxuni itoe nanse falaxi i xa? E kelixi minεn?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “E kelixi yamana makuyen nin, Babilεn.”

15 Esayi mεn yi a maxεdin, a naxa, “E i ya banxin to nεn?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “Seen naxanye birin n ma banxin kui, e ne birin to nεn. Sese mi n ma nafulu ramaradeni, n mi naxan yitaxi e ra.”

16 Nayi, Esayi yi a fala Xesekiya xa, a naxa, “Alatalaa falan name!

17 Waxati fama, seen naxanye birin i ya banxini e nun i benbane naxanye fen han to, e ne birin xalima nεn Babilεn yi, sese mi luma. Alatalaa falan nan na ra.

18 E i ya dii xεmena ndee tongoma nεn, i yεtεεn naxanye sεtεma, alogo e xa findi Babilεn mangana banxin xεmε tεgenne ra.”

19 Xesekiya yi Esayi yabi, a naxa, “I Alatalaa falan naxan tixi, a fan.” A mirixi a ma, a naxa, “En luma nεn bεje xunbenla nun marakantanni n ma siimayani.”

### *Taruxune Firinden 32.32-33*

20 Xesekiya kεwali dεnxεne seβexi Yuda mangane taruxu kεdine kui. A wekilεna fe falama e nun a ige ramaraden naxan ge e nun a ige kiraan naxan ge siga igen na Yerusalεn yi.

21 Xesekiya yi faxa. A dii xεmεn Manase yi ti a jεxεni mangayani.

## 21

### *Manase, Yuda Mangana*

1 Manase findi mangan na a jεε fu nun firinden nan ma, a jεε tonge suulun e nun suulun ti mangayani Yerusalεn yi. A nga yi xili Xefisiba.

2 Naxan jεxu Alatala yεε ra yi, a yi na liga. A yi fe xεsixine liga alo siyane Alatala naxanye kedi Isirayila kaane yεε ra.

3 A mεn yi kidene ti geyane fari a fafe Xesekiya dεnaxanye kala, a yi saraxa ganden nafala Baali xa, a yi Asera kide gbindowna bitin, alo Isirayila manga Axabi a liga kii naxan yi, a yi a xinbi sin sarene bun, a yi e batu.

4 A yi suxure kidene ti Alatala Batu Banxini, Alatala a fala dεnaxan ma, a naxa, “N xinla luma Yerusalεn nin.”

5 A yi sarene kiden ti Alatala Batu Banxini sansan firinne birin kui.

6 A yi a dii xεmεn gan saraxan na, a yi kεεrayaan liga, a yi so yiimatoni, a muxune dεxε naxanye yi jεinanne maxεdinma naxanye yi falan tima barinne ra. Naxan jεxu Alatala yεtagi, a lu na ligε tun, a yi Ala raxεlo.

7 A yi Asera kide gbindowna rafala, a na bitin Alatala Batu Banxini, Alatala a fala dεnaxan ma Dawuda nun a diin Sulemani xa, a naxa, “N bata banxini ito sugandi e nun Yerusalεn Isirayila bεnsεnne yirene birin yε, n waxi n xinla lu feni dεnaxan yi habadan.

8 N mi Isirayila kaane masigε yamanan na, n naxan soxi e benbane yii, koni fε e xa n ma yamarine birin suxu e nun n ma sariyan birin n ma walikεεn Musa naxan seβexi.”

9 Koni, yamaan mi e suxu mume, Manase yi findi sabun na e lε ayi, Isirayila kaane yi fe jεxin liga dangu siyane ra Alatala naxanye kedi e yεε ra.

10 Nayi, Alatala yi falan ti a nabine xεn, a naxa,

11 “Yuda mangan Manase bata fe xosixini itoe liga. A bata fe jaxin liga dangu Amorine ra waxati danguxine yi, a mon bata Yuda kaane ti yulubin ma a suxurene xon.

12 Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, ‘N taron nafama nen Yerusalen kaane nun Yuda kaane ma naxan yo na a me, a tuli madaxoma ayi nen.

13 N Yerusalen kalama nen alo n Samari taan nun Axabi a denbayaan kala kii naxan yi, n Yerusalen muxune raxorima nen alo laxon bama goronna ma kii naxan yi a na yifitan, a maxete.

14 N nan n ma yama donxene nabejinma nen e yaxune yii, e yi e yii seene birin tongo,

15 bayo naxan jaxu n yetagi, e bata na liga, e yi n naxalo keli e benbane ramini laxon ma Misiran yamanani han to.’ ”

16 Manase yi sontare wuyaxi faxa, han Yerusalen yi rafe binbine ra sa yulubin fari a Yuda kaane ti naxan ma naxan yi jaxu Alatala yee ra yi.

17 Manase kewali donxene, a naxanye birin liga, a yulubin naxan liga, ne sebexi Yuda mangane taruxune kedine kui.

18 Manase yi faxa, e yi a maluxun nakoni naxan a banxin dexon, Yusaa nakoni. A dii xemena Amon yi ti a jaxoni mangayani.

### *Amon, Yuda Mangana*

#### *Taruxune Firinden 33.21-25*

19 Amon findi mangan na a jee maxojen nun firinden nan ma, a jee firin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili nen Mesulemeti, Xarusi a dii temena, naxan keli Yotoba taani.

20 Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a na liga nen, alo a fafe Manase a liga kii naxan yi.

21 A yi sigan ti a jaxin na alo a fafe, a yi suxurene batu a fafe naxanye batu, a yi a xinbi sin e bun ma.

22 A yi Alatala rabejin, a benbane Ala, a mi sigan ti Alatalaa kiraan xon.

23 Manga Amon ma walikene yi yanfan so a ma, e yi sa a faxa a banxini.

24 Koni, naxanye yanfan so Manga Amon ma yamanan muxune yi ne faxa, yamanan muxune yi a dii xemnen Yosiya ti a jaxoni.

25 Amon kewali donxene, a naxanye birin liga, ne sebexi Yuda mangane taruxu kedine kui.

26 E yi a maluxun a gaburun na, Yusaa nakoni. A dii xemnen Yosiya yi ti a jaxoni mangayani.

## 22

### *Yosiya, Yuda Mangana*

#### *Taruxune Firinden 34.1-2*

1 Yosiya findi mangan na a jee solomasexeden nan ma, a jee tonge saxan e nun keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Yedida, Adayaa dii temena, Bosikati kaana.

2 Naxan fan Alatala yee ra yi, a Ala, a yi na liga, a sigan ti tinxinni alo a benba Dawuda, a mi kiraan fata siga yiifanni hanma komenni.

### *Sariya kedina fe*

#### *Taruxune Firinden 34.8-28*

3 A mangayaan jee fu nun solomasexedeni, Manga Yosiya yi sebali tiin Safan nasiga Alatala Batu Banxini, Asaliyaa dii xemena, Mesulan mamandenna. A yi a fala a xa, a naxa,

4 “Siga Xiliki fema, saraxarali kuntigina, a xa sa gbetin malan naxan soxi Alatala Batu Banxini e nun de kantanne naxan nasuxi yamaan yii.

5 Muxun naxanye Alatala Batu Banxin wanli kuntigine ra, a xa so ne yii. Ne yi a so Alatala Batu Banxini ton muxune yii:

6 yii ra walikene nun kamuderene nun gemε masonle, alogo e xa wudin nun gemε masolixine sara, e banxini tonne naxanye ra.

7 Koni, gbetin naxan soma e yi, muxu yo nama e maxodin na rawali kii ma, bayo e walima tinxinna nin.”

8 Nayi, Xiliki, saraxarali kuntigin yi a fala sebeli tiin Safan xa, a naxa, “N bata sariya kedind to Alatala Batu Banxini.” Xiliki yi na kedind so Safan yii, Safan yi a xaran.

9 Na xanbi ra, sebeli tiin Safan yi sa a fala mangan xa, a naxa, “Gbetin naxan yi Alatala Batu Banxini, i ya walikene bata na so walike kuntigine yii alogo e xa Alatala Batu Banxini ton.”

10 Sebeli tiin Safan yi a fala mangan xa, a naxa, “Saraxaraliin Xiliki kedina nde soxi nen n yii.” Safan yi a xaran mangan yetagi.

### *E yi nabi naxanla maxodin*

11 Naxan yi sebeci sariya kedind kui, mangan to na me, a yi a dugine yibo a ma.

12 Mangan yi yamarini itoe so saraxaraliin Xiliki yii e nun Safan a diina Axikan e nun Mikahu a diina Akibori nun sebeli tiin Safan nun Asaya, mangana walikena, a naxa,

13 “E sa Alatala maxodin nxu nun Yuda yamaan birin xa kedina fe ra naxan toxi. Alatala bata xolo gbeen ti en xili ma, amasoto yamarin naxanye sebeci kedini ito kui, en benbane mi ne suxi e yi e liga.”

14 Saraxarali Xiliki nun Axikan nun Akibori nun Safan nun Asaya yi siga nabi naxanla Xuluda fema. A yi doxi Yerusalen Taa Nenen nin. Dugi ramaran nan yi a xemen Salun na, Tikiwaa dii xemena, Xaraxasa mamandenna.

15 Xuluda yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: E sa a fala e xe muxun xa naxan e rafaxi n fema,

16 e naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N ton nafama nen yireni ito fari e nun a muxune, fata kedind xuine birin na Yuda mangan naxan xaranxi.

17 Bayo e bata n nabegin, e wusulanna gan ala gbetene xa, e yi n naxolo e suxurene ra e naxanye rafalaxi, na ma, n ma xolon bata gbo ayi yireni ito xili ma, a mi nanne mumε!

18 Koni, e sa a fala Yuda mangan xa, naxan e rafaxi Alatala maxodindeni, e naxa, ‘Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi falane fe yi i naxanye mexi, a naxa:

19 I to falani itoe mexi n naxanye tixi yireni ito nun a muxune xili ma, naxanye findi naxankatan nun dangan na, i yi sunu, i yi i magodo Alatala yetagi. Bayo i bata i ya dugine yibo i ma, i yi wuga n yetagi, n fan bata a me. Alatalaa falan ni i ra.

20 Nanara, n na i luma nen i faza bonne xunbenli, i maluxun bonne xunbenli i ya gaburun na, n naxankatan naxan nagodon yireni ito fari, i mi ne toma.’ ” E dentegeni ito sa mangan xa.

## 23

### *Yosiya yi lanna fen Ala ra Taruxune Firinden 34.29-32*

1 Mangana Yosiya yi Yuda fonne nun Yerusalen fonne birin malan a fema.

<sup>2</sup> A yi siga Alatala Batu Banxini, e nun Yuda xεmεne nun Yerusalεn kaane birin nun saraxaraline nun nabine. Yamaan birin yi siga keli muxudine ma han muxu gbeene. A layiri kεdin naxan to Alatala Batu Banxini, a na fala xuine birin xaran e yetagi.

<sup>3</sup> Mangan yi tixi sεnbεtεnna xεn Ala Batu Banxin so dεen na, a lanna fen Alatala ra, a dε xuiin tongo a xa bira Alatala fεxε ra, a yi a yamarine nun a sariyane nun a tεnne suxu a bεjεn nun a niin birin na. A na layirin fala xui sεbεxine rakamali na kii nin. Yamaan birin yi so layirini.

*Dinan matinxin fena Yuda yi  
Taruxune Firinden 34.3-5*

<sup>4</sup> Mangan yi saraxarali kuntigin Xiliki yamari, e nun saraxaraliin bonne nun saraxaraliin naxanye yi dεen kantanma, a e xa seene birin namini Alatala Batu Banxini naxanye rafalaxi Baali nun Asera nun sarene birin batu seene ra. Yosiya yi sa e gan Yerusalεn fari ma xεεne ma Kedirεn lanbanni, a siga e xuben na Beteli yi.

<sup>5</sup> Yosiya yi kiden ki muxune kedi, Yuda mangan yi naxanye dεxi alogo e xa wusulanna gan kidene yi geyane fari Yuda taane nun Yerusalεn rabilinni. Kiden ki muxuni itoe yi wusulanna gan Baali nun soken nun kiken xa e nun sare kurune nun sarene birin xa.

<sup>6</sup> Yosiya yi Asera kide gbindowna ramini Alatala Batu Banxini, a yi a xali Yerusalεn fari ma Kedirεn lanbanni, a sa a gan menni, a yi a findi xuben na, a sa a xuben woli yamanan muxune gaburune fari.

<sup>7</sup> A mεn yi kiden ki xεmε yalundene banxine kala Alatala Batu Banxini, naxanle yi domane dεgεma dεnaxan yi Asera batu seen na.

<sup>8</sup> Yosiya yi Yuda taane saraxaraline birin maxili, a yi taan kidene raxεsi, saraxaraline yi wusulanna ganma dεnaxanye yi, keli Geba ma han Bεriseba, a yi taan kidene kala taan so dεene ra, a gbengbenna, dεnaxan yi taan kuntigin Yosuwe a dεen na taan so dεen kεmεnna ma.

<sup>9</sup> Taan kiden ki muxune mi yi sigama Alatala Batu Banxini Yerusalεn yi, koni e yi buru tetaren donma alo saraxaraline.

<sup>10</sup> Mangan yi Tofeti raxεsi Ben-Hinεn lanbanni, alogo muxu yo nama fa a dii xεmεn hanma a dii tεmεn gan Mεlεkε suxuren binya feen na.

<sup>11</sup> Yuda mangan soon naxanye findi soken batu seene ra, Yosiya yi ne ba Alatala Batu Banxini so dεen dεxεn. E yi sansanna nde nan kui kuntigin Natan-Meleki a banxin dεxεn. Na xanbi ra, Yosiya yi wontorone gan e yi soken batun naxanye ra.

<sup>12</sup> Yuda mangane bata yi kiden ti Axasi a kore banxin xuntagi. Yosiya yi ne birin kala e nun Manase kiden naxanye ti Alatala Batu Banxini sansan firinne kui. A yi ne ba menni, a yi e kala, a yi e dungi dungine woli Kedirεn lanbanni.

<sup>13</sup> Isirayila mangan Sulemani taan kiden naxanye ti Yerusalεn sogeteden binni Maraxεri Geyaan yiifanna ma, mangan yi ne raxεri. Sulemani yi ne tixi Asitarate nan xa Sidεn kaane ala e nun Kemosi, Moyaba kaane ala e nun Mεlεkε, Amonine ala.

<sup>14</sup> Yosiya yi Asera kide gbindowne nun kide gεmεne kala, e yi dεnaxan yi a menna rafe muxu xεnne ra.

*Dinan matinxin fena Isirayila yi*

<sup>15</sup> Saraxa ganden nun taan kiden naxan yi Beteli yi, a yi ne fan nabira. Nebati a dii xεmεn Yerobowan naxan Isirayila kaane ti yulubin ma, na nan



na kiden nafala. Yosiya yi kiden gan han a findi xuben na. A mən yi Asera kide gbindonna fan gan.

<sup>16</sup> Nayi, Yosiya yi a yeε rakojin, a yi gaburune to geyaan ma mənni, a yi walikene rasiga muxu xonne tongodeni gaburune ra, a sa e gan saraxa ganden fari alogo a xa mən naxosi, fata Alatalaa falane ra sayiban naxanye fala lan feni itoe ma.\*

<sup>17</sup> Manga Yosiya yi a fala, a naxa, “N gεmε gbeen mundun toma ito ra?” Taan muxune yi a yabi, e naxa, “Sayiban gaburun na a ra, naxan keli Yuda yi, naxan falane ti Beteli saraxa ganden xili ma, i feen naxanye ligaxi iki.”

<sup>18</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E a lu mənni, muxu yo nama a yiin din na sayiban xonne ra!” Nayi, e yi a xonne ramara mənni e nun nabi bonna xonne naxan keli Samari taani.

*Taruxune Firinden 34.6-7*

<sup>19</sup> Yosiya mən yi taan kide banxine birin kala naxanye yi Samari taane yi, Isirayila mangane naxanye ti, e yi Ala raxoɔ. Yosiya yi a liga alo a liga Beteli yi kii naxan yi.

<sup>20</sup> Yosiya yi taan kiden ki muxune birin kœ raxaba e saraxa gandene fari, a yi muxu xonne gan ne fari. Na xanbi ra, a yi xεte Yerusalen yi.

*Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla*

*Taruxune Firinden 35.1,18-19*

<sup>21</sup> Mangan yi yamarini ito fi yamaan birin ma, a naxa, “E Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla† raba Alatala binya feen na, ε Ala, alo a seβexi layiri kedindin kii naxan yi.”

<sup>22</sup> Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanli ito sifan munma yi liga singen, keli kitisane waxatin ma Isirayila yi e nun Isirayila mangane nun Yuda mangane lɔxone birin yi.

<sup>23</sup> Manga Yosiya ηεε fu nun solomasεεε nan yi a ra a Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanli ito rabe Yerusalen yi Alatala xa.

*Yosiyaa mangayaan najanna fe*

*Taruxune Firinden 35.20-36.1*

<sup>24</sup> Naxanye yi jinanne maxodinma e nun naxanye yi falan tima barinne ra, Yosiya yi ne birin faxa. A yi ke suxure nun suxure sawurane kala, e nun fe xosixin naxanye birin yi Yerusalen nun Yuda yamanani. A na liga nen alogo a xa sariyan nakamali naxanye kedindin kii saraxaraliin Xiliki naxan to Alatala Batu Banxini.

<sup>25</sup> Yosiya ηɔxɔn munma yi lu na singen mangane ye, a bira nen Alatala fɔxɔ ra a bɔnen birin na, a niin birin yi, e nun a senben birin yi, fata Musaa sariyan birin na. A tan dangu xanbini, a maligan mi lu na mumε!

<sup>26</sup> Koni, Alatala mi xεte a xɔɔ gbeen fɔxɔ ra Yuda xili ma Manase a fe ra naxan a Alatala raxoɔ.

<sup>27</sup> Alatala yi a fala, a naxa, “N Yuda bama nen n yetagi alo n na Isirayila ba n yetagi kii naxan yi. N Yerusalen wolima ayi nen n taan naxan sugandi, e nun banxina n na a fala banxin naxan ma, n naxa, ‘N xinla luma be nin.’ ”

<sup>28</sup> Yosiya kewali donxene, a naxanye birin liga, ne seβexi Yuda mangane taruxu kedine kui.

\* **23:16:** Na *sayibana* fe mən seβexi Mangane Singen 13.2 kui. † **23:21:** *Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:* Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kœ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xorɔyaan 12.1-13 kui.

<sup>29</sup> A waxatini, Neko, Misiran mangan yi siga Asiriya Mangan xili ma Efirati baan binni. Manga Yosiyaa yi siga a ralandeni. Misiran mangan Neko to a to tun, a yi a faxa Megido taani.

<sup>30</sup> Yosiyaa walikene yi a binbin xali wontoron kui, e yi keli Megido taani siga Yerusalen yi, e sa a maluxun a gaburun na. Yamanan muxune yi a dii xemenen Yehowaxasi tongo, e turen sa a xunni, e yi a findi mangan na a fafe jaxoni.

*Yehowaxasi, Yuda Mangana  
Taruxune Firinden 36.2-4*

<sup>31</sup> Yehowaxasi findi mangan na a jee maxojen nun saxanden nan ma, a yi kike saxan ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Xamutali, Yeremi a dii temena, Libina kaana.

<sup>32</sup> Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi.

<sup>33</sup> Misiran Mangan Neko yi yolonxonna sa a ma Ribila taani, Xamata yamanani, alogo a nama fa mangayaan liga Yerusalen yi mumε, a yi mudu gbeti fixen kilo wuli saxan keme naanin nun xemaan kilo tonge saxan nun naanin sa yamanan fari.

<sup>34</sup> Misiran mangan Neko yi Yosiyaa dii xemena Eliyakimi daxo mangan na a fafe jaxoni, a yi a xinla masara a Yehoyakimi. A yi Yehowaxasi suxu, a siga a ra Misiran yi, a sa faxa denaxan yi.

<sup>35</sup> Yehoyakimi yi gbetin nun xemaan so Misiran mangan yii, koni a yi mudu gbetin maxili yamanan na, fata Misiran mangana yamarin na, yamanan yamaan birin lan a xa gbetin nun xemaan naxan ba a na fala, a lan a xa naxan so Misiran mangan Neko yii.

*Yehoyakimi, Yuda Mangana  
Taruxune Firinden 36.5-8*

<sup>36</sup> Yehoyakimi findi mangan na a jee maxojen nun suulunden nan ma, a yi jee fu nun keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Sebuda, Pedayaa dii temena, keli Ruma taani.

<sup>37</sup> Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi.

## 24

<sup>1</sup> Babilon Mangan Nebukadanesari so yengeni Yehoyakimi waxatin nin. Yehoyakimi yi lu Nebukadanesari a non bun jee saxan, koni a mon murute nen Nebukadanesari xili ma.

<sup>2</sup> Nayi, Alatala yi Babilon kaane ganla rasiga a xili ma, e nun Arami kaane nun Moyaba kaane nun Amonine ganle, a yi ne birin nasiga Yuda xili ma a aladeni, fata Alatalaa falan na a naxan ti a walikene xon, nabine.

<sup>3</sup> Na fata Alatalaa yamarin nan tun na, naxan yi waxi Yuda ba feni a yetagi Manase a yulubine fe ra.

<sup>4</sup> Manase bata yi sontare wuyaxi faxa, a yi Yerusalen rafe a fe jaxine ra. Alatala mi wa a mafelu feni mumε!

<sup>5</sup> Yehoyakimi kewali donxene, a naxanye birin liga, ne sebexi Yuda mangane taruxu kedine kui.

<sup>6</sup> Yehoyakimi yi faxa. A dii xemenen Yoyakin yi ti a jaxoni mangayani.

<sup>7</sup> Misiran mangan mi fa mini a yamanani, bayo Babilon mangan bata yi a boxon birin tongo keli Misiran baani han sa daxo Efirati baan na.

*Yoyakin, Yuda Mangana  
Taruxune Firinden 36.9-10*

<sup>8</sup> Yoyakin findi mangan na a jee fu nun firinden nan ma, a kike saxan ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili Nexusuta, Yerusalen kaana Elanatan ma dui temena.

<sup>9</sup> Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo a benbane a liga kii naxan yi.

<sup>10</sup> Na waxatini, Babilon mangan Nebukadanesari a walikene yi siga Yerusalen xili ma, e yi taan nabilin yengeni.

<sup>11</sup> Babilon mangan Nebukadanesari yeteen yi fa taan yetagi, a walikene yi na yenge.

<sup>12</sup> Nayi, Yuda mangan Yoyakin yi siga, a sa a yete dentege Babilon mangan xa, e nun a nga nun a walikene nun a mangane nun a kuntigine. Yoyakin a mangayaan jee solomasexedeni, Babilon mangan yi a suxu.

<sup>13</sup> Nebukadanesari yi nafunla birin ba Alatala Batu Banxini e nun manga banxin nafunle, Isirayila mangan Sulemani xema goronna naxanye birin nafala Alatala banxini, a ne kala, alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

<sup>14</sup> Nebukadanesari yi Yerusalen kaane birin xali suxuni, kuntigine nun sofane, e birin malanxina muxu wuli fu sa yiirawanle nun xabune birin fari. A yiigelitone nan tun lu yamanani.

<sup>15</sup> Nebukadanesari yi Yoyakin xali Babilon yi, a yi mangana nga suxu Yerusalen yi siga Babilon yi e nun mangana jaxanle nun a kuntigine nun a yamanan muxu gbeene.

<sup>16</sup> Babilon mangan man yi sofa kendene birin xali konyiyani Babilon yi, muxu wuli solofere e nun yiirawanle nun xabune, muxu wuli keden.

<sup>17</sup> Babilon mangan yi Yoyakin soxo Matani findi mangan na a joxoni, a naxan xili masara a Sedeki.

*Sedeki, Yuda Mangana  
Yeremi 52.1-3 nun Taruxune Firinden 36.11-12*

<sup>18</sup> Sedeki findi mangan na a jee maxoren nun kedenden nan ma, a yi jee fu nun keden ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili nen Xamutali, Yeremi a dui temena, Libina kaana.

<sup>19</sup> Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a yi na liga alo Yehoyakimi a liga kii naxan yi.

<sup>20</sup> Na liga Alatala xolon nan ma fe ra Yerusalen nun Yuda xili ma, a yi waxi naxanye ba feni a yetagi.

Sedeki fan yi murute Babilon mangan xili ma.

## 25

*Yeremi 39.1-7 nun 52.4-11*

<sup>1</sup> Sedeki a mangayaan jee solomanaaninden kike fuden xi fude laxoni, Babilon mangan Nebukadanesari nun a ganla birin yi fa Yerusalen xili ma, a yi daaxadeni ton a yetagi, e yi yire makantanxine ti a rabilinna birin yi.

<sup>2</sup> E lu taan yenge han Manga Sedeki a mangayaan jee fu nun kedendena.

<sup>3</sup> Na jeeen kike naaninden xi solomanaaninde laxoni, kamen yi gbo ayi taani, donse mi yi fa yamanan muxune yii.

<sup>4</sup> Nayi, Babilon ganla yi taan yinna yirena nde rabira. Keeen na, hali Babilon kaane to yi taan nabilinxi, Yuda sofane birin yi e gi, e dangu taa makantan yin firinne longonna ra, e sa mini taan so deen na mangana nakoon dexon. Sofane yi e gi, e nun mangan yi siga Araba tonbonna lantaan mabinni.

<sup>5</sup> Koni, Babilon sofa ganla yi mangan sagatan, e sa a li Yeriko meremerene yi, a ganla birin yi xuya ayi, e yi e masiga a ra.

<sup>6</sup> E yi mangan suxu, e siga a ra Babilon mangan fema Ribila taani, e yi sa a makiti menni.

<sup>7</sup> E Sedeki a diine koe raxaba a yetagi, e mon yi Sedeki yeene soxonje ayi, e yi a xidi sula yolonxonna ra, e siga a ra Babilon yi.

### *Yerusalen kala fena*

#### *Yeremi 39.8-10 nun 52.12-27 e nun Taruxune Firinden 36.17-21*

<sup>8</sup> Kike suulunden xi soloferede lononi, Babilon mangan Nebukadanesari a mangayaan je fu nun solomanaaninden ma, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan, Babilon mangana kuntigina nde yi so Yerusalen yi.

<sup>9</sup> A yi ten so Alatala Batu Banxin na e nun mangana banxin nun Yerusalen banxine birin. A yi banxi kendene birin gan.

<sup>10</sup> Babilon sofa ganla naxan birin yi mangan kantan muxune xunna foxo ra, ne yi Yerusalen yinne kala.

<sup>11</sup> Muxu donxen naxanye yi luxi taani, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne xali konyiyani, naxanye bata yi e yete sa Babilon mangan sagoni e nun yama donxena.

<sup>12</sup> Koni mangan kantan muxune xunna yi yiigelitona ndee lu yamanani alo manpa bili siine nun xee biine.

<sup>13</sup> Sula senbetenna naxanye yi Alatala Batu Banxini, Babilon kaane yi ne kala, e nun ige maxali wontorone nun ige ramara se sula daxi gbeena, e yi siga na sulan na Babilon yi.

<sup>14</sup> E yi tundene nun tee ko seene nun lenpu ratu seene nun se sa lefane birin tongo e nun wali se sula daxin naxanye birin yi rawalima Ala Batu Banxini.

<sup>15</sup> Mangan kantan muxune xunna mon yi wusulan gan seene nun wuli xuya goronne tongo, xema daxine nun gbeti fixe daxine birin.

<sup>16</sup> Senbeten firinna nun ige ramara se gbeen nun ige maxali wontorone Sulemani naxanye rafala Alatala Batu Banxin xa, ne birin sula daxin nan yi a ra naxanye binyen xasabin mi yi noe yate.

<sup>17</sup> Senbeten kedenna yi mate nongonna ye fu nun solomasexe, koden yi a xunna, naxan yi mate nongonna ye saxan, a koden yi rayabuxi sula yolonxon yalane nun girenada wudi bogi sawura sula daxine nan na. Senbeten firinden fan yi na kii nin e nun a rayabu kiina.

<sup>18</sup> Mangan kantan muxune xunna yi saraxarali kuntigin Seraya suxu, e nun saraxarali firinden Sofoni nun deen kantan muxu saxanne.

<sup>19</sup> A yi sofa kuntigina nde suxu e nun xeme suulun mangana muxune ye naxanye yi taani, e nun sofa kuntigina sebeli tiina, naxan yi sofa nenene xinle sebema, e nun Yuda kaane muxu tonge senninna naxanye yi taani.

<sup>20</sup> Mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi e tongo, a siga e ra Babilon mangan fema Ribila taani.

<sup>21</sup> Babilon Mangan yi yamarin fi, e yi e faxa Ribila taani Xamata yamanani. Yuda kaane siga konyiyani na kii nin, e makuya e yamanan na.

### *Gedali, Yuda yamana kann*

#### *Yeremi 40.7-41.18*

<sup>22</sup> Babilon mangan Nebukadanesari yi Yuda yamanan muxu donxene sa Gedali a yamarin bun ma, Axikan ma dii xemena, Safan mamandenna.

<sup>23</sup> Sofa kuntigine nun e sofane birin to na me, a Babilon mangan bata Gedali findi yamana kann ra, e yi siga Gedali fema Misipa taani, Netaniyaa dii xemen Yisimayeli nun Kareyaa dii xemen Yoxanan nun Tanxumeti a dii

xεμεη Seraya Netofa kaan nun Maka kaana dii xεμεη Yaasaniya, e nun e ganle.

<sup>24</sup> Gedali yi a kɔlɔ e nun e ganle xa, a naxa, “E nama gaxu sese ra Babilɔn kaane kuntigine fe ra, ε lu yamanani, ε wali Babilɔn mangan xa, ε herin sɔtɔma nεn.”

<sup>25</sup> Koni, ηεεη kike soloferedeni, Netaniyaa dii xεμεη Yisimayeli, Elisama mamandenna, mangan xabilan muxuna nde, na yi fa, muxu fu biraxi a fɔxɔ ra, e yi Gedali faxa, e nun Yuda kaane nun Babilɔn kaan naxanye yi a fεma Misipa taani.

<sup>26</sup> Nayi, yamanan muxune birin, yiigelitɔne nun nafulu kanne, e nun sofa kuntigine yi keli, e siga Misiran yi, bayo e yi gaxuxi Babilɔn kaane yεε ra.

*Yoyakin mini feen kasoon na  
Yeremi 52.31-34*

<sup>27</sup> Yuda mangan Yoyakin suxun ηεε tonge saxan e nun soloferedeni, Babilɔn mangana Ewili-Merodaki a mangayaan ηεε fɔlɔni, a yi hinan Yuda mangan Yoyakin na, a yi a ramini kasoon na, na ηεεη kike fu nun firinden xi mɔxɔηεη nun soloferede lɔxɔni.

<sup>28</sup> A yi fala fapin ti a xa. Mangan bonna naxanye yi a fεma Babilɔn yi, a yi a tiden mate ne birin xa.

<sup>29</sup> A yi a kasorasa dugine masara, Yoyakin yi a dεge mangana tabanla ra a siimayaan birin yi.

<sup>30</sup> A makoon yi seen naxanye ma lɔxɔ yo lɔxɔ, mangan yi lu ne sɔε a yii a siimayaan birin yi.

## Taruxune Singena Yuda Mangane Fe Taruxune

Kitabun yire firinna naxanye xili “Taruxune,” ne Yuda bɔnsɔnna mangane nan ma fe falama. Taruxune Singena Isirayila kaane benbane bari feen nan falama keli N Benba Adama ma han sa dɔxɔ Dawuda sayaan waxatin na. Manga Dawuda fe taruxun nan Kitabun yireni ito kui, yanyina nde jɛɛ wuli keden jɔxɔn benun Yesu xa bari. Taruxune Singen nun Samuyeli Firinden nun Mangane Singen kitabu yirene e maliga yire wuyaxi yi.

### *Isirayila kaane benbane*

<sup>1</sup> Adama nan Seti sɔtɔ. Seti yi Enosi sɔtɔ. Enosi yi Kenan sɔtɔ.

<sup>2</sup> Kenan yi Mahalaleli sɔtɔ. Mahalaleli yi Yarɛdi sɔtɔ.

<sup>3</sup> Yarɛdi yi Xenɔki sɔtɔ. Xenɔki yi Matusela sɔtɔ. Matusela yi Lameki sɔtɔ.

<sup>4</sup> Lemeki yi Nuhan sɔtɔ. Nuhan yi Semi nun Xami nun Yepeti sɔtɔ.

### *Dunuɲa Fɔlɔn 10.2-20*

<sup>5</sup> Yepeti a diine xinle ni itoe ra: Gomɛɛɛ nun Magogo nun Madayi nun Yawani nun Tubali nun Mesɛki nun Tirasi.

<sup>6</sup> Gomɛɛɛ a diine xinle ni itoe ra: Asikenasi nun Rifati nun Togarama.

<sup>7</sup> Yawani a diine xinle ni itoe ra: Elisaha nun Tarasisi nun Sipiri nun Rodanimi.

<sup>8</sup> Xami a diine xinle ni itoe ra: Kusi nun Misiran nun Puti nun Kanan.

<sup>9</sup> Kusi a diine xinle ni itoe ra: Seba nun Xawila nun Sabata nun Raama nun Sabiteka. Raama diini itoe nan sɔtɔ: Saba nun Dedan.

<sup>10</sup> Kusi yi Nimirodi bari. Na findi yengɛso belebelen nan na dunuɲa yi.

<sup>11</sup> Misiran yi diine sɔtɔ naxanye findixi Ludu kaane nun Anami kaane nun Lehaba kaane nun Nafatu kaane nun

<sup>12</sup> Patirusu kaane nun Kasaluxu kaane nun Kafatoro kaane ra. Filisitine benbane nan Kafatoro kaane ra.

<sup>13</sup> Kanan yi a dii singen Sidɔn sɔtɔ e nun gbɛtɛye naxanye findixi Xitine nun

<sup>14</sup> Yebusu kaane nun Amorine nun Girigasane nun

<sup>15</sup> Xiwine nun Arakane nun Sini kaane nun

<sup>16</sup> Arawada kaane nun Semara kaane nun Xamata kaane ra.

### *Dunuɲa Fɔlɔn 10.21-31 nun 11.10-27*

<sup>17</sup> Semi a diine xinle ni itoe ra: Elan nun Asuri nun Arapaxadi nun Ludu e nun Arami.

Arami a diine ni i ra: Yusu nun Xulu nun Geteri e nun Mesɛki.

<sup>18</sup> Arapaxadi yi Selaxa sɔtɔ. Selaxa yi Eberi sɔtɔ.

<sup>19</sup> Eberi yi dii xɛmɛ firin sɔtɔ. Keden xili Pɛlɛgi\* bayo dunuɲa yitaxun a waxatin nin. A xunyen xili Yokatan.

<sup>20</sup> Yokatan ma diine ni i ra: Alomodadi nun Selefa nun Xasaramaweti nun Yera nun

<sup>21</sup> Hadoran nun Yusali nun Dikila nun

<sup>22</sup> Ebali nun Abimayekele nun Saba nun

<sup>23</sup> Ofiri nun Xawila nun Yobabo. Yokatan ma diine nan ne ra.

<sup>24</sup> Semi yi Arapaxadi sɔtɔ. Arapaxadi yi Selaxa sɔtɔ.

<sup>25</sup> Selaxa yi Eberi sɔtɔ. Eberi yi Pɛlɛgi sɔtɔ. Pɛlɛgi yi Rewu sɔtɔ.

<sup>26</sup> Rewu yi Serugu sɔtɔ. Serugu yi Nahori sɔtɔ. Nahori yi Tera sɔtɔ.

\* **1:19: Pɛlɛgi** bunna nɛɛn fa fala “Mayitaxunna.”

27 Tera yi Iburama soto naxan findixi Iburahima ra.

*Nabi Iburahimaa diine  
Dunufa Folon 25.12-16*

28 Iburahima yi Isiyaga nun Sumayila soto.

29 Sumayilaa dii singen yi xili nen Nebayoti. Kedari nun Adibeli nun Mibisan nun

30 Misema nun Duma nun Masa nun Xadada nun Tema nun

31 Yeturi nun Nafisi nun Kedema, Sumayilaa diine nan yi ne fan na.

*Dunufa Folon 25.1-4*

32 Iburahima a konyi naxanla† Keturaa dii xemene xinle ni itoe ra a naxanye bari Iburahima xa: Simiran nun Yokan nun Medan nun Midiyan nun Yisebaki nun Suwa. Yokan yi Saba nun Dedan soto.

33 Midiyan yi Efa nun Efere nun Xanaki nun Abida nun Elida soto. Keturaa diine nan e birin na.

*Dunufa Folon 36.10-14*

34 Iburahima yi Isiyaga soto. Isiyaga yi Esayu nun Isirayila soto.

35 Esayu a diine xinle ni itoe ra: Elifasi nun Reyuli nun Yewusi nun Yalami nun Kora.

36 Elifasi a diine xinle ni itoe ra: Teman nun Omaru nun Sefo nun Gatami nun Kenasi nun Timina nun Amaleki.

37 Reyuli a diine xinle ni itoe ra: Naxati nun Sera nun Sama nun Misa.

*Dunufa Folon 36.20-28*

38 Seyiri a diine xinle ni itoe ra: Lotan nun Sobali nun Sibeyon nun Ana nun Dison nun Eseri nun Disan.

39 Lotan yi Xori nun Homami soto. Lotan magilen yi xili nen Timina.

40 Sobali yi Aliyan nun Manaxati nun Ebali nun Sefi nun Onan soto.

Sibeyon yi Aya nun Ana soto.

41 Ana yi Dison soto.

Dison yi Xamaran nun Eseban nun Itiran nun Keran soto.

42 Eseri yi Bilihan nun Saawan nun Yaakan soto.

Disan yi Yusu nun Aran soto.

*Dunufa Folon 36.31-43*

43 Mangane nan itoe ra naxanye yi Edon yamanan xun na benun Isirayila kaane xa mangan soto waxatin naxan yi. Beyori a diin Bela yi findi manga singen na, naxan ma taan yi xili Dinhaba.

44 Bela to faxa, Seraa diin Yobabo, Bosara kaan yi findi mangan na.

45 Yobabo to faxa, Xusama, naxan yi kelixi Teman yamanani, na yi findi mangan na.

46 Xusama to faxa, Bedadaa diin Xadada yi findi mangan na. A tan nan Midiyan kaane no Moyaba baxoni. A taan yi xili nen Abiti.

47 Xadada to faxa, Masareka kaan Samala yi findi mangan na.

48 Samala to faxa, Sayuli yi findi mangan na, naxan yi kelixi Rehoboti taani baan de.

49 Sayuli to faxa, Akibori a diin Baali-Xanan yi findi mangan na.

50 Baali-Xanan to faxa, Xadada yi findi mangan na. A taan yi xili nen Pawu. A naxanla yi xili nen Mehetabeli, Matiredi a dii temena, Mesahabi mamandenna.

51 Xadada to faxa, muxuni itoe nan findi Edon mangane ra: Manga Timina nun Manga Aliwa nun Manga Yeteti nun

† 1:32: **Konyi naxanle** sariyan sebexi Xoroyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra a naxan soto a naxanla ra.

- 52 Manga Yoholibama nun Manga Ela nun Manga Pinon nun  
 53 Manga Kenasi nun Manga Teman nun Manga Mibisari nun  
 54 Manga Magadiyeli nun Manga Irami. Ne nan yi Edon mangane ra.

## 2

### *Isirayila yixetene* *Dunya Fəlon 35.23-26*

<sup>1</sup> Isirayilaa diine xinle ni itoe ra: Ruben nun Simeyon nun Lewi nun Yuda nun Isakari nun Sabulon nun

<sup>2</sup> Dan nun Yusufu nun Bunyamin nun Nafatali nun Gadi nun Aseri.

#### *Ruti 4.18-22 Matiyu 1.3-6*

<sup>3</sup> Yuda a diine xinle ni itoe ra: Eri nun Onan nun Selaxa. Kanan kaa jaxanla nde nan na dii saxanne bari a xa, Suyaa dii temena. Yudaa dii singena Eri yi fe jaxin liga Alatala yee ra yi. A yi a faxa na ma.

<sup>4</sup> Yuda mamuxun Tamari yi Peresi nun Sera bari a xa. Yuda dii suulun soto na kii nin.

<sup>5</sup> Peresi yi Xesiron nun Xamuli soto.

<sup>6</sup> Sera yi dii suulun soto: Simiri nun Etani nun Heman nun Kalikali nun Dara.

<sup>7</sup> Karimi yi Akan soto, naxan tinxintareyaan liga Isirayila ra, a to se ratonxine tongo.

<sup>8</sup> Etani yi Asari soto.

<sup>9</sup> Xesiron yi Yerameeli nun Rami nun Kalebi\* soto.

<sup>10</sup> Rami yi Aminadabo soto. Aminadabo yi Naxason soto, naxan findi Yuda bonsonna kuntigin na.

<sup>11</sup> Naxason yi Salimon soto. Salimon yi Boosu soto.

<sup>12</sup> Boosu yi Obedi soto. Obedi yi Yese soto.

<sup>13</sup> Yese a dii xemene xinle ni itoe ra: Eliyabi nan yi a dii singen na, a firindena Abinadabo, a saxandena Simeya,

<sup>14</sup> a naanindena Nataneli, a suulundena Radayi,

<sup>15</sup> a sennindena Osemi, a soloferedena Dawuda.

<sup>16</sup> Yese a dii temene xinle ni itoe ra: Seruya nun Abigayili. Seruya yi dii xemene saxan soto: Abisayi nun Yowaba nun Asaheli.

<sup>17</sup> Abigayili yi Amasa soto Yeteri xa, naxan fataxi Sumayila bonsonna ra.

<sup>18</sup> Xesiron ma diin Kalebi a jaxanle Asuba nun Yeriyyoti, ne yi diini itoe bari Kalebi xa: Yesere nun Sobaba nun Aradon.

<sup>19</sup> Asuba to faxa, Kalebi yi Efarata doxo, a yi Xuru bari a xa.

<sup>20</sup> Xuru yi Yuri soto. Yuri yi Besaleli soto.

<sup>21</sup> Donxen na, Xesiron to jee tonge sennin soto, a yi Galadi benban Makiri a dii temen doxo, a yi a kolon jaxanla ra. E yi Segubu soto.

<sup>22</sup> Segubu yi Yayiri soto, naxan findi taa maxojen nun saxan xun na Galadi yamanani.

<sup>23</sup> Koni, Gesuri kaane nun Arami kaane yi Yayiri taane tongo e nun Kenata taan nun a rabilinne, e birin malanxina taa tonge sennin. Makiri yixetene nan ne birin na, naxan Galadi masege.

<sup>24</sup> Xesiron to faxa Kalebi-Efarata taani, a jaxanla Abiya yi Asexuri bari a xa, naxan Tekowa taan masege.

<sup>25</sup> Xesiron ma dii singen Yerameeli a diine ni i ra: a dii singen Rami nun Buna nun Oreni nun Osemi nun Axiya.

\* **2:9: Kalebi** man xili nen Kelubayi.



26 Yerameeli a jaxalan bodena Atara yi Onan bari.

27 Yerameeli a dii singen Rami a diine xinle ni itoe ra: Masi nun Yamin nun Ekeri.

28 Onan yi Samayi nun Yada soto. Samayi yi Nadaba nun Abisuri soto.

29 Abisuri a jaxanla Abixali yi Axaban nun Molidi soto.

30 Nadaba yi Seleda nun Apayimi soto. Seleda yi faxa diitareyani.

31 Apayimi yi Yisi soto. Yisi yi Sesan soto. Sesan yi Axalayi soto.

32 Samayi xunyɛn Yada yi Yeteri nun Yonatan soto. Yeteri yi faxa diitareyani.

33 Yonatan yi Peleti nun Sasa soto. Yerameeli yixetene nan ne ra.

34 Sesan mi dii xeme yo soto fo dii temene. A konyi xemen Misiran kaan yi xili nen Yara.

35 Sesan yi a dii temen fi a konyi xemen Yara ma. A yi Atayi bari a xa.

36 Atayi yi Natan soto. Natan yi Sabadi soto.

37 Sabadi yi Efilali soto. Efilali yi Obedi soto.

38 Obedi yi Yehu soto. Yehu yi Asari soto.

39 Asari yi Xeləsi soto. Xeləsi yi Eleyasa soto.

40 Eleyasa yi Sisimayi soto. Sisimayi yi Salun soto.

41 Salun yi Yekamiya soto. Yekamiya yi Elisama soto.

42 Yerameeli xunyɛn Kalebi a dii singen yi xili Mesa. Mesa yi Sifi nun Maresa soto, naxan findixi Xebiron kaane benban na.

43 Xebiron yi Kora nun Tapuwa nun Rekemi nun Sema soto.

44 Sema yi Raxami soto. Raxami yi Yorekami soto. Rekemi yi Samayi soto.

45 Samayi yi Mayon soto. Mayon yi Beti-Suru soto.

46 Kalebi a konyi jaxanla<sup>†</sup> Efa yi Xarani nun Mosa nun Gasesi bari a xa. Xarani yi Gasesi soto.

47 Yadayi a diine xinle ni itoe ra: Regemi nun Yotami nun Gesana nun Peleti nun Efa nun Saafi.

48 Kalebi a konyi jaxanla Maka yi Seberi nun Tirana bari a xa.

49 Maka mon yi Madamanna fafe Saafi bari e nun Sewa, Makabena nun Gibeya fafe. Kalebi a dii temen yi xili Akasa.

50 Kalebi yixete gbete ye nan itoe fan na. A jaxanla Efarataa dii singen Xuru a diine ni i ra: Sobali naxan Kiriyati-Yeyarin taan masege,

51 Salima naxan Betelēmi taan masege e nun Xarefi naxan Beti-Gaderi taan masege.

52 Sobali naxan Kiriyati-Yeyarin taan masege, na yixetene ni i ra: Harowe nun Menuhoti kaane foxo kedenna nun

53 Kiriyati-Yeyarin xabilan muxun naxanye findixi Yitirine nun Putine nun Sumane nun Miserayine ra. Ne nan findixi Sora taan muxune nun Esetayoli taan muxune ra.

54 Salima yixetene ni i ra: Betelēmi kaane nun Netofa kaane nun Atiroti-Beti-Yowaba kaane nun Manaxati kaane foxo kedenna nun Sorine nun

55 sebelitine xabilan naxanye yi doxi Yabesa taani e nun Tiratine nun Simeyatane nun Sukatine. Kenine nan ne ra, naxanye fataxi Xamati ra, Rekabu a denbayaan benbana.

<sup>†</sup> 2:46: *Konyi jaxanle* sariyan sebexi Xorɔyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan soto a jaxanla ra.

## 3

*Manga Dawudaa diine  
Samuyeli Firinden 3.2-5*

<sup>1</sup> Dawuda diin naxanye bari Xebiron taani, ne ni i ra. A dii singen yi xili nen Aminon, naxan nga yi findixi Yeserele kaana Axinowami ra. A dii firinden yi xili Daniyeli, naxan nga yi Karemele kaana Abigayili ra.

<sup>2</sup> A saxanden yi xili Abisalomi, naxan nga yi findixi Gesuri taan Manga Talamayi a dii temen Maka ra. A naaninden yi xili Adoniya, naxan nga yi findixi Xagiti ra.

<sup>3</sup> A suulunden yi xili Sefati, naxan nga yi findixi Abitali ra. A senninden yi xili Yitireyami, naxan nga yi Egela ra.

<sup>4</sup> Dii senninni itoe barixi Xebiron taan nin Dawudaa mangayaan naba denaxan yi jee solofere kike sennin. A yi mangayaan naba Yerusalen taani jee tonge saxan jee saxan.

<sup>5</sup> Amiyeli a dii temen Batiseba dii naaninni itoe nan soto Dawuda xa Yerusalen yi: Simeya nun Sobaba nun Natan nun Sulemani.

<sup>6</sup> Dawuda mon dii xeme solomanaanin gbete ye soto nen: Yibixari nun Elisuwa nun Elifeleti nun

<sup>7</sup> Noga nun Nefegi nun Yafiya nun

<sup>8</sup> Elisama nun Eliyada nun Elifeleti.

<sup>9</sup> Dawudaa dii xemene nan ne ra. Konyi jaxanle\* diin naxanye bari a xa, ne mi ne ye. Tamari nan yi e magilen na.

*Yuda Mangane*

<sup>10</sup> Sulemani nan Robowan soto. Robowan yi Abiya soto. Abiya yi Asa soto. Asa yi Yosafati soto.

<sup>11</sup> Yosafati yi Yehorami soto. Yehorami yi Axasiya soto. Axasiya yi Yowasa soto.

<sup>12</sup> Yowasa yi Amasiya soto. Amasiya yi Asari soto. Asari yi Yotami soto.

<sup>13</sup> Yotami yi Axasi soto. Axasi yi Xesekiya soto. Xesekiya yi Manase soto.

<sup>14</sup> Manase yi Amon soto. Amon yi Yosiya soto.

<sup>15</sup> Yosiya a dii singen findi Yoxanan nan na, a dii firindena, Yehoyakimi, a saxandena, Sedeki, a naanindena, Salun.

<sup>16</sup> Yehoyakimi yi Yoyakin nun Sedeki soto.

<sup>17</sup> Yoyakin naxan suxu konyiyani, na diine ni i ra: Selatili nun

<sup>18</sup> Malakirami nun Pedaya nun Senasari nun Yekamiya nun Hosama nun Nedabiya.

<sup>19</sup> Pedaya yi Sorobabeli nun Simeyi soto. Sorobabeli yi Mesulan nun Xananiya soto. Selomiti nan yi e magilen na.

<sup>20</sup> Pedaya mon yi dii suulun gbete ye soto: Xasuba nun Oheli nun Bereki nun Kasadiya nun Yusabi-Xeseda.

<sup>21</sup> Xananiya yixetene ni i ra: Pelati nun Yesaya nun Refayaa diine nun Aranan na diine nun Abadi a diine nun Sekani a diine.

<sup>22</sup> Sekani dii senninni itoe nan soto: Semaya nun Xatusi nun Yigali nun Bariya nun Neyaraya nun Safati.

<sup>23</sup> Neyaraya dii saxanni itoe nan soto: Eliyowenayi nun Xisikiya nun Asirikami.

<sup>24</sup> Eliyowenayi dii solofereni itoe nan soto: Hodafiya nun Eliyasibi nun Pelaya nun Akubu nun Yoxanan nun Delaya nun Anani.

\* **3:9: Konyi jaxanle** sariyan sebxi Xorayaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, Dawuda naxanye soto a jaxanla ra.

## 4

*Yuda xabila gbeteeye*

1 Yuda yixetene ni i ra: Peresi nun Xesirɔn nun Karimi nun Xuru nun Sobali.

2 Sobali a diin Reyaya yi Yaxati sɔtɔ. Yaxati yi Axumayi nun Lahadi sɔtɔ. Sorane xabilane fataxi ne nan na.

3 Yɛsɛreli nun Yisema nun Yidibasi nan Etami taan masɛge. E magilen yi xili Haseleliponi.

4 Penuyeli nan Gedori taan masɛge. Xuru a diina Eseri nan Xusa taan masɛge. Efarataa dii singen Xuru nan Betelemi taan masɛge.

5 Asexuri yi Tekowa taan masɛge, ɲaxalan firin yi naxan yii, Xela nun Nara.

6 Nara yi Axusami nun Xeferi nun Temeni nun Axasetari bari a xa.

7 Xela yi Sɛrɛti nun Soxara nun Etenani

8 nun Kosi bari a xa. Kosi yi Anubi nun Sobeba sɔtɔ, e nun Harumi a dii Axaraxeli xabilane.

9 Yabesa yi binyen sɔtɔ dangu a ngaxakedenne ra. A nga a xili sa neɛn Yabesa bayo a naxa, "N bata a xali tɔrɔni."\*

10 Yabesa yi Isirayilaa Ala maxandi, a naxa, "Yandi, n baraka! I yi n ma bɔxɔn fari sa. I sɛnben xa lu n xɔn, i n natanga tɔrɔn ma alogo fe xɔlen nama n sɔtɔ." Ala yi a duban yabi.

11 Suxa ngaxakedenne Kelubu yi Mexiri sɔtɔ. Mexiri yi Eseton sɔtɔ.

12 Eseton yi Beti-Rafa nun Paseya nun Texinna sɔtɔ. Texinna nan Naxasa taan masɛge. Ne findixi Reka kaane nan na.

13 Kenasi yi Otiniyeli nun Seraya sɔtɔ. Otiniyeli yi Xatati nun Meyonotayi sɔtɔ.

14 Meyonotayi yi Ofara sɔtɔ. Seraya yi Yowaba sɔtɔ, yiirawanle benbana, naxanye yi dɔxi Yiirawanle Lanbanni.

15 Yefune a diin Kalebi yi Iru nun Ela nun Nami sɔtɔ. Ela yi Kenasi sɔtɔ.

16 Yehaleleli a diine ni i ra: Sifi nun Sifa nun Tiriya nun Asareli.

17 Esiraa diine ni i ra: Yeteri nun Meredi nun Efere nun Yalon. Meredi a ɲaxanla nde yi Mariyama nun Samayi nun Yiseba bari. Yiseba nan Esitemowa taan masɛge.

18 Misiran mangana dii temen Biti naxan yi dɔxi Meredi xɔn ma, na nan na diine bari. Meredi mɔn yi Yahudiya ɲaxanla nde dɔxɔ, na diine ni i ra: Yarɛdi naxan Gedori taan masɛge e nun Xeberi naxan Soko taan masɛge e nun Yekutiyeleli naxan Sanowa taan masɛge.

19 Hodiya ɲaxanla naxan findixi Naxami magilen na, na yixetene yi findi Garimi kaane ra naxanye yi dɔxi Keyila taani e nun Maka kaan naxanye yi dɔxi Esitemowa taani.

20 Simon ma diine ni i ra: Aminon nun Rinna nun Ben-Xanan nun Tilon.

Yisi a diine ni i ra: Soxeti nun Ben-Soxeti.

21 Yudaa diin Selaxa yixetene ni i ra: Eri naxan Leka taan masɛge, e nun Laada naxan Maresa taan masɛge, e nun xabilan naxanye yi dugi sɔxɔnne ra Beti-Asibeya yi, e nun

22 Yokimi nun Koseba kaane nun Yowasa nun Sarafa naxan yi Moyaba nun Yasubi-Lɛxemi xun na. Fe fonne nan ne ra.

23 Ne yixetene yi findi feɲɛ rafalane ra mangan xa Netayimi nun Gedera taane yi.

\* 4:9: **Yabesa** maso xuina nde ra Heburu xuini naxan bunna neɛn fa fala "Xɔlena."

*Simeyən yixetene**Yosuwe 19.2-10*

<sup>24</sup> Simeyən yixetene ni i ra: Nemuweli nun Yamin nun Yaribi nun Sera nun Sayuli.

<sup>25</sup> Sayuli yi Salun sətə. Salun yi Mibisan sətə. Mibisan yi Misema sətə.

<sup>26</sup> Misema yi Xamuweli sətə. Xamuweli yi Sakuru sətə. Sakuru yi Simeyi sətə.

<sup>27</sup> Simeyi yi dii xεmε fu nun sennin sətə e nun dii tεmε sennin. A ngaxakedenne mi dii wuyaxi sətə. E xabilan muxune mi wuya ayi alo Yuda bənsəna muxune.

<sup>28</sup> E yi dəxi taani itoe nin: Bəriseba nun Molada nun Xasari-Suwali nun

<sup>29</sup> Bila nun Esemi nun Toladi nun

<sup>30</sup> Betuyeli nun Xoroma nun Sikilaga nun

<sup>31</sup> Beti-Marakaboti nun Xasari-Susimi nun Beti-Biri nun Saarayimi. E yi lu na taane yi han Dawudaa mangayaan waxatini.

<sup>32</sup> E mən dəxə nən taa suulun gbətəye yi: Etami nun Ayin nun Rimən nun Token nun Asan

<sup>33</sup> e nun e rabilinne siga han Baalati taani. E dəxədene nun e benbane nan ne ra naxanye sɛbɛxi e bənsən kɛdin kui.

<sup>34</sup> Simeyən bənsəna xabilane kuntigine xinle ni itoe ra: Mesobabo nun Yameleki nun Amasiyaa diin Yosahi nun

<sup>35</sup> Yoweli nun Yosibiya a diin Yehu, Seraya mamandenna, Asiyeli tolobitana, e nun

<sup>36</sup> Eliyowenayi nun Yaakoba nun Yesohaya nun Asaya nun Adiyeli nun Yesimiyeli nun Bənaya nun

<sup>37</sup> Sifeyi a diin Sisa. Alon nan Sifeyi sətə. Yɛdaya nan Alon sətə. Simiri nan Yɛdaya sətə. Semaya nan Simiri sətə.

<sup>38</sup> Xabilane kuntigine nan ne ra. E denbayane gbo ayi nən han!

<sup>39</sup> E yi siga han Gedori taan lanbanna sogeteden binna balo yire fendeni e xuruseene xa.

<sup>40</sup> E sa sɛxɛ yire fəjine to mɛnni xuruseene xa. Na bəxəne yi gbo, bəjɛ xunbenla na. Xami bənsəna muxuna ndee yi na nun.

<sup>41</sup> Muxun naxanye xinle sɛbɛ itoe ra, ne nan siga Yuda Manga Xesekiyaa waxatini, e sa Xami bənsəna muxune nun Meyunin bənsəna muxune banxine birin kala, e yi e raxəri alogo e xa dəxə na, balo fəjin yi dənaxan yi e xuruseene xa.

<sup>42</sup> Simeyən bənsəna muxu kεmε suulun yi siga Seyiri geya yireni. E yɛɛratine yi findixi Yisi a diine nan na: Pelati nun Neyaraya nun Rɛfaya nun Yusiyɛli.

<sup>43</sup> E yi sa Amalɛki dənxe ne faxa, naxanye e gi yɛngɛn bun. E dəxi mɛnni han to.

## 5

*Rubən yixetene*

<sup>1</sup> Rubən nan findi Isirayila dii singen na, koni e nun a fafe a paxanla nde bata yi kafu, nanara dii singe tiden yi ba a yii, a so Isirayilaa diin Yusufu a diine yii. Na nan a liga, e a foriya tiden ba a yii bənsən kɛdin ma.

<sup>2</sup> Yuda sɛnbən sətə nən a ngaxakedenne tagi, a yixetena nde yi findi mangan na, koni dii singe tiden lu nən Yusufu yii.

<sup>3</sup> Isirayilaa dii singen Rubən yi Xanəki nun Palu nun Xesirən nun Karimi sətə.

<sup>4</sup> Yoweli yi Semaya sɔtɔ. Semaya yi Gogo sɔtɔ. Gogo yi Simeyi sɔtɔ.

<sup>5</sup> Simeyi yi Mike sɔtɔ. Mike yi Reyaya sɔtɔ. Reyaya yi Baali sɔtɔ.

<sup>6</sup> Baali yi Bɛɛra sɔtɔ. Asiriya Mangan Tigilati-Pilesere yi Ruben bɔnsɔn xunna Bɛɛra suxu konyiyani.

<sup>7</sup> Bera ngaxakedenne ni i ra xabila yɛɛn ma alo e xinle sɛbɛxi e bɔnsɔn kedin kui kii naxan yi: e kuntigin Yeyiyeli nun Sakari nun

<sup>8</sup> Asasi a diin Bela, Sema mamandenna, Yoweli tolobitana. E yi dɔxi Aroyeri nin siga han Nebo geyaan na sa dɔxɔ Baali-Meyɔn na.

<sup>9</sup> Sogeteden binni, e yi siga, e sa dɔxɔ tonbonna dɛxɔn han Efirati xuden na. Bayo e xuruseene bata yi wuya ayi e yii Galadi yamanani.

<sup>10</sup> Ruben bɔnsɔnna yi Hagarine yɛngɛ Manga Sɔli waxatini, e yi e nɔ, e yi dɔxɔ e banxine yi Galadi yamanan sogeteden binni.

### *Gadi yixɛtɛne*

<sup>11</sup> Gadi bɔnsɔnna muxune yi dɔxi Ruben bɔnsɔnna muxune nan dɛxɔn ma Basan yamanani siga han Salaka taana.

<sup>12</sup> Yoweli nan yi e kuntigi singen na Basan yamanani, a firindena, Safami. Na xanbi ra, Yanayi nun Safati.

<sup>13</sup> E ngaxakedenne muxu solofere ni i ra denbaya yɛɛn ma: Mikeli nun Mesulan nun Seeba nun Yorayi nun Yakan nun Siya nun Eberi.

<sup>14</sup> Abixali a diine nan ne ra. Xuri nan Abixali sɔtɔ. Yarowa nan Xuri sɔtɔ. Galadi nan Yarowa sɔtɔ. Mikeli nan Galadi sɔtɔ. Yesisayi nan Mikeli sɔtɔ. Yado nan Yesisayi sɔtɔ. Busi nan Yado sɔtɔ.

<sup>15</sup> Abidiyeli a diina Axi, Guni mamandenna yi findi e xabilane xunna ra.

<sup>16</sup> Gadi bɔnsɔnna muxune yi dɔxi Galadi yamanan nun Basan yamanan nun e rabilinne nin siga han Sarɔn danna.

<sup>17</sup> Muxuni itoe xinle yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kedin kui Yuda Manga Yotami nun Isirayila Manga Yerobowan waxatini.

<sup>18</sup> Ruben bɔnsɔnna muxune nun Gadi bɔnsɔnna muxune nun Manase bɔnsɔnna muxune fɔxɔ kedenna, ne sofane xasabin lan muxu wuli tonge naanin wuli naanin kɛmɛ solofere tongo sennin nan ma. E birin yi fatan yɛngɛ sodeni. Yɛɛ masansan wure lefaan nun silanfanna\* nun xanla yi e birin yii.

<sup>19</sup> E yi Hagarine nun Yeturine nun Nafisine nun Nodabone yɛngɛ.

<sup>20</sup> E yi Ala maxandi yɛngɛni, a yi e mali, e yi Hagarine nun e xɔyine birin nɔ. Ala yi e xuiin name bayo e yi e yigi saxi a tan nin.

<sup>21</sup> E yi e yaxune xuruseene suxu, nɔgɔmɛ wuli tonge suulun nun yɛxɛɛn nun sii wuli kɛmɛ firin wuli tonge suulun, e nun sofali wuli firin. E yi muxu wuli kɛmɛ fan suxu.

<sup>22</sup> E yi e yaxu wuyaxi faxa bayo na yɛngɛn yi kelixi Ala nan ma. E yi lu dɔxi na han Isirayila yamaan suxu konyiyani waxatin naxan yi.

### *Manase bɔnsɔnna yixɛtɛne*

<sup>23</sup> Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna yi dɔxi yamanani keli Basan yamanan ma siga han Baali-Xerimon taana, Seniri geyaan san bun, dɛnaxan mɔn xili Xerimon geyana. E yi wuya han!

<sup>24</sup> E denbayane xunne ni i ra: Efere nun Yisi nun Eliyeli nun Asiriyeli nun Yeremi nun Hodafiya nun Yaxadiyeli. Sofa kɛndɛne nan yi na denbaya xunne ra e nun xili kanne.

\* **5:18: Silanfanna:** Sofane yɛngɛso degmana.

<sup>25</sup> Koni, e yi tinxintareyaan liga e benbane Ala ra, e yi Ala yanfa mēn kaane alane xōn Ala bata yi muxun naxanye raxōri e yēē ra, feen naxan yi luxi alo yalunyana Ala yetagi.

<sup>26</sup> Nayi, Isirayilaa Ala yi Asiriya Manga Puli radin e ma naxan mōn xili Tigilati-Pilesere. E yi fa Ruben bōnsōnna nun Gadi bōnsōnna nun Manase bōnsōnna fōxō kedenna suxu konyiyani. A yi siga e ra Xala nun Xabori nun Hara yi Gosan baan de, e mōn denaxanye yi han to.

### *Lewi yixetene*

<sup>27</sup> Lewi yi Gerisōn nun Kehati nun Merari sōto.

<sup>28</sup> Kehati yi Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyeli sōto.

<sup>29</sup> Amirama yi dii xēme firin sōto, Haruna nun Musa e nun dii tēme keden, Mariyama. Haruna yi Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara sōto.

<sup>30</sup> Eleyasari yi Finexasi sōto. Finexasi yi Abisuwa sōto.

<sup>31</sup> Abisuwa yi Buki sōto. Buki yi Yusi sōto.

<sup>32</sup> Yusi yi Seraxaya sōto. Seraxaya yi Merayoti sōto.

<sup>33</sup> Merayoti yi Amari sōto. Amari yi Axituba sōto.

<sup>34</sup> Axituba yi Sadōki sōto. Sadōki yi Aximaasi sōto.

<sup>35</sup> Aximaasi yi Asari sōto. Asari yi Yoxanan sōto.

<sup>36</sup> Yoxanan yi Asari sōto, naxan findi saraxaraliin na Ala Batu Banxini Yerusalēn yi Sulemani naxan ti.

<sup>37</sup> Asari yi Amari sōto. Amari yi Axituba sōto.

<sup>38</sup> Axituba yi Sadōki sōto. Sadōki yi Salun sōto.

<sup>39</sup> Salun yi Xiliki sōto. Xiliki yi Asari sōto.

<sup>40</sup> Asari yi Seraya sōto. Seraya yi Yehosadaki sōto.

<sup>41</sup> Alatala to Yuda nun Yerusalēn kaane rasiga konyiyani Nebukadanesari xōn, Yehosadaki fan yi suxu.

## 6

### *Lewi yixete gbete*

<sup>1</sup> Lewi yi Gerisōn nun Kehati nun Merari sōto.

<sup>2</sup> Gerisōn yi Libini nun Simeyi sōto.

<sup>3</sup> Kehati yi Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyeli sōto.

<sup>4</sup> Merari yi Maxali nun Musi sōto.

Lewi xabilane benbane ni i ra:

<sup>5</sup> Gerisōn xabilani: Gerisōn yi Libini sōto. Libini yi Yaxati sōto. Yaxati yi Sima sōto.

<sup>6</sup> Sima yi Yowa sōto. Yowa yi Yido sōto. Yido yi Sera sōto. Sera yi Yeyaterayi sōto.

<sup>7</sup> Kehati xabilani: Kehati yi Aminadabo sōto. Aminadabo yi Kora sōto. Kora yi Asiri sōto.

<sup>8</sup> Asiri yi Elikana sōto. Elikana yi Ebiyasafi sōto. Ebiyasafi yi Asiri sōto.

<sup>9</sup> Asiri yi Taxati sōto. Taxati yi Yuriyeli sōto. Yuriyeli yi Yusiya sōto. Yusiya yi Sayuli sōto.

<sup>10</sup> Elikana xabilani: Elikana yi Amasayi nun Aximoti

<sup>11</sup> nun Elikana sōto. Elikana yi Sofayi sōto. Sofayi yi Naxati sōto.

<sup>12</sup> Naxati yi Eliyabi sōto. Eliyabi yi Yeroxama sōto. Yeroxama yi Elikana sōto. Elikana yi Samuyeli sōto.

<sup>13</sup> Samuyeli a diine ni i ra: a dii singena Yoweli e nun Abiya.

14 Merari xabilani: Merari yi Maxali soto. Maxali yi Libini soto. Libini yi Simeyi soto. Simeyi yi Wusa soto.

15 Wusaha yi Simeya soto. Simeya yi Xagiya soto. Xagiya yi Asaya soto.

*Beti baane Ala Batu Banxini*

16 Dawuda yi Lewi bənsənnə muxuna ndee dɔxɔ beti ba kuntigine ra Alatala Batu Banxini Layiri Kankiraan\* fa mənni waxatin naxan yi.

17 Ne nan yi bətine bama Ala Batu Bubun yətagi, Naralan Bubuna han Manga Sulemani Alatala Batu Banxin ti Yerusalem yi waxatin naxan yi. E yi e wanla kema alo e yi yamarixi e ma kii naxan yi.

18 Na beti baane nun e diine xinle ni itoe ra:

Kehati xabilani: Yoweli nan beti baan Heman soto. Samuyeli nan Yoweli soto.

19 Elikana nan Samuyeli soto. Yeroxama nan Elikana soto. Eliyeli nan Yeroxama soto. Towa nan Eliyeli soto.

20 Sufi nan Towa soto. Elikana nan Sufi soto. Maxati nan Elikana soto. Amasayi nan Maxati soto.

21 Elikana nan Amasayi soto. Yoweli nan Elikana soto. Asari nan Yoweli soto. Sofoni nan Asari soto.

22 Taxati nan Sofoni soto. Asiri nan Taxati soto. Ebiyasafi nan Asiri soto. Kora nan Ebiyasafi soto.

23 Yisehari nan Kora soto. Kehati nan Yisehari soto. Lewi nan Kehati soto. Isirayila nan Lewi soto.

24 Heman mali muxun naxan yi tixi a yiifanna ma, na yi findixi Asafi nan na. Berekı nan Asafi soto. Simeya nan Berekı soto.

25 Mikeli nan Simeya soto. Baaseya nan Mikeli soto. Malakiya nan Baaseya soto.

26 Etini nan Malakiya soto. Sera nan Etini soto. Adaya nan Sera soto.

27 Etani nan Adaya soto. Sima nan Etani soto. Simeyi nan Sima soto.

28 Yaxati nan Simeyi soto. Gerison nan Yaxati soto. Lewi nan Gerison soto.

29 Naxan kelixi Merari xabilan nin, na yi tixi a kəmənnə nan ma. A yi xili Etani. Kisi nan Etani soto. Abidi nan Kisi soto. Maluku nan Abidi soto.

30 Hasabi nan Maluku soto. Amasiya nan Hasabi soto. Xiliki nan Amasiya soto.

31 Amasi nan Xiliki soto. Bani nan Amasi soto. Semeri nan Bani soto.

32 Maxali nan Semeri soto. Musi nan Maxali soto. Merari nan Musi soto. Lewi nan Merari soto.

33 E ngaxakedenne Lewi bənsənni, ne yi Ala Batu Bubun wanla bonne nan kema Alaa banxini.

34 Haruna nun a diine nan yi saraxa gan daxine bama saraxa ganden fari, e mən yi wusulanna fan ganma saraxan na wusulan saraxa ganden fari. E yi na wanle birin kema yire sarıjanxi fisamantenna nin Ala solona feen na Isirayila kaane xa, alo Alaa walikəen Musa a yamari kii naxan yi.

35 Haruna yixetene ni i ra: Haruna yi Eleyasari soto. Eleyasari yi Finexasi soto. Finexasi yi Abisuwa soto.

36 Abisuwa yi Buki soto. Buki yi Yusi soto. Yusi yi Seraxaya soto.

37 Seraxaya yi Merayoti soto. Merayoti yi Amari soto. Amari yi Axituba soto.

38 Axituba yi Sadəki soto. Sadəki yi Aximaasi soto.

*Lewi bənsənnə taane*

*Yosuwe 21.4-39*

\* 6:16: 6.16 Layiri Kankirana fe mən səbexi Xərgəyaan 25.10-22 kui.

<sup>39</sup> E taane xinle ni itoe ra Haruna yixetɛn naxanye yi Kehati xabilani, ne dɔxɔ denaxanye yi. E singe nan bɔxɔn sɔtɔ bayo masensɛnna e tan nan singe suxu.

<sup>40</sup> Xebiron nun a xuruse rabadene yi findi e gbeen na Yuda bɔxɔn ma,

<sup>41</sup> koni Xebiron xɛene nun a banxidene yi findi Yefune a diin Kalebi gbeen na.

<sup>42</sup> Harunaa diine yi Xebiron sɔtɔ, naxan findi marakisi taana nde ra, e nun Libina nun a rabilinne nun Yatiri nun Esitemowa nun a rabilinne, e nun

<sup>43</sup> Xilen nun Debiri nun e rabilinne nun

<sup>44</sup> Asan nun Beti-Semɛsi nun e rabilinne.

<sup>45</sup> Lewi bɔnsɔnna taan naxanye sɔtɔ Bunyamin bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Gabayon nun Geba nun Alemeti nun Anatɔti nun e rabilinne. E yi taa fu nun saxanni itoe yitaxun e xabilane ra.

*Yosuwe 21.5-8*

<sup>46</sup> Kehati yixetɛn bonne yi taa fu sɔtɔ masensɛnna xɔn Efirami bɔnsɔnna bɔxɔn nun Dan bɔnsɔnna bɔxɔn nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔni.

<sup>47</sup> Gɛrisɔn yixetene yi taa fu nun saxan sɔtɔ e xabila yɛɛn ma Isakari bɔnsɔnna bɔxɔn nun Aseri bɔnsɔnna bɔxɔn nun Nafatali bɔnsɔnna bɔxɔn nun Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔni naxan yi Basan yamanani.

<sup>48</sup> Merari yixetene yi taa fu nun firin sɔtɔ masensɛnna xɔn Ruben bɔnsɔnna bɔxɔn nun Gadi bɔnsɔnna bɔxɔn nun Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔni.

<sup>49</sup> Isirayila kaane taane nun e rabilinne fi Lewi bɔnsɔnna ma na kii nin.

<sup>50</sup> E na taane fi e ma masensɛnna nan xɔn naxanye yi Yuda nun Simeyɔn nun Bunyamin bɔnsɔnne bɔxɔne yi.

<sup>51</sup> Kehati xabilan bonne yi taane sɔtɔ Efirami bɔnsɔnna bɔxɔni.

<sup>52</sup> E yi marakisi taan Siken fi e ma Efirami geya yireni, e nun Geseri nun

<sup>53</sup> Yokemen nun Beti-Xoron nun e rabilinne, e nun

<sup>54</sup> Ayalɔn nun Gati-Rimɔn nun e rabilinne.

<sup>55</sup> E yi Aneri nun Bileyami nun e rabilinne sɔtɔ Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔni. Kehati xabilan bonne taane nan ne ra.

<sup>56</sup> Gɛrisɔn yixetene taane ni i ra: Golan nun a rabilinna Basan yamanani, e nun Asatarɔti nun a rabilinna Manase bɔnsɔnna fɔxɔ kedenna bɔxɔni.

<sup>57</sup> E taan naxanye sɔtɔ Isakari bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Kedesi nun Dabɛrati nun

<sup>58</sup> Ramoti nun Anemi nun e rabilinne.

<sup>59</sup> E taan naxanye sɔtɔ Aseri bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Masala nun Abadon nun

<sup>60</sup> Xukɔku nun Rexobo nun e rabilinne.

<sup>61</sup> E taan naxanye sɔtɔ Nafatali bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Kedesi taan Galile bɔxɔni, e nun Xamɔn nun Kiriyaatayimi nun e rabilinne.

<sup>62</sup> Lewi bɔnsɔn dɔnxɛne, Merari yixetene taane ni i ra: Rimono nun Taboro nun e rabilinne Sabulon bɔnsɔnna bɔxɔni.

<sup>63</sup> E taan naxanye sɔtɔ Ruben bɔnsɔnna bɔxɔni Yurudɛn kidi ma Yeriko sogeteden binni, ne ni i ra: Bɛsɛri tonbonni e nun a rabilinne nun Yahasi nun

<sup>64</sup> Kedemoti nun Mefaati nun e rabilinne.

<sup>65</sup> E taan naxanye sɔtɔ Gadi bɔnsɔnna bɔxɔni, ne ni i ra: Ramoti nun a rabilinne Galadi bɔxɔni e nun Maxanayin nun

<sup>66</sup> Xɛsibɔn nun Yaasɛri nun e rabilinne.

## 7

### *Isakari yixetene*

<sup>1</sup> Isakari dii naanin nan sɔtɔ: Tola nun Puwa nun Yasubu nun Simiron.



<sup>2</sup>Tolaa diine ni i ra: Yusi nun Refaya nun Yeriyele nun Yamayi nun Yibisami nun Samuyeli. Muxuni itoe nan findi e xabila xunne ra. Sofa kenden muxu wuli moxone nun firin keme sennin nan xili yi sebexi e banson kedin ma Manga Dawudaa waxatini.

<sup>3</sup>Yusi yi Yisiraxiya soto. Yisiraxiyaa diine ni i ra: Mikeli nun Abadi nun Yoweli nun Yisiya. Muxu suulunni itoe findi xabila xunne nan na.

<sup>4</sup>Sofa kenden muxu wuli tonge saxon muxu wuli sennin nan yi e xabilani e banson kedin kui, bayo e jaxanle nun e diine yi wuya han!

<sup>5</sup>Isakari xabilane birin yi, sofa wuli tonge solomasexe wuli solofere nan xili yi sebexi e banson kedin ma.

### *Bunyamin yixetene*

<sup>6</sup>Bunyamin yi Bela nun Bekeri nun Yediyayeli soto.

<sup>7</sup>Belaa dii suulunne ni i ra: Esibon nun Yusi nun Yusiyeli nun Yerimoti nun Yiri. Xabila xunne nan yi e ra. Sofaan muxu wuli moxone nun firin tonge saxon e nun naanin nan xili yi sebexi e banson kedin ma.

<sup>8</sup>Bekeri a diine ni i ra: Semira nun Yowasa nun Eliyeseri nun Eliyowenayi nun Omiri nun Yeremoti nun Abiya nun Anatoti nun Alemeti. Bekeri a diine nan yi ne ra,

<sup>9</sup>e denbayane xunne nan yi e birin na. Sofaan muxu wuli moxone muxu keme firin nan xili yi sebexi e banson kedin ma.

<sup>10</sup>Yediyayeli yi Bilihan soto. Bilihan ma diine ni i ra: Yewusi nun Bunyamin nun Ehudu nun Kenan nun Satan nun Tarasisi nun Axisaxari.

<sup>11</sup>Yediyayeli a diine birin findi e denbayane xunne nan na. Sofaan muxu wuli fu nun solofere muxu keme firin nan xili yi sebexi e banson kedin ma.

<sup>12</sup>Yiri yi Supimi nun Xupimi soto. Axeri yi Xusimi soto.

### *Nafatali yixetene*

<sup>13</sup>Nafatali yi Yaxaseeli nun Guni nun Yeseri nun Salun soto. Nafatali nga yi xili nen Bila.

### *Manase yixetene*

<sup>14</sup>Manase a diine ni i ra: Asireli nun Makiri. Manase a konyi jaxanla\* Arami kaan nan ne bari a xa. Makiri yi Galadi soto.

<sup>15</sup>Makiri yi jaxanla fen Xupimi nun Supimi muxune ye. Makiri magilen yi xili nen Maka. Manase a diin boden yi xili nen Selofexadi, a dii temene nan tun soto.

<sup>16</sup>Makiri a jaxanla Maka yi diin bari, a yi a xili sa Peresa. A xunyen yi xili Seresi. Peresa yi Yulami nun Rekemi soto.

<sup>17</sup>Yulami yi Bedani soto. Galadi a diine nan ne ra, Makiri a diina, Manase mamandenna.

<sup>18</sup>Galadi magilen Hamoleketi yi Isihodi nun Abiyeseri nun Maxala bari.

<sup>19</sup>Semida yi Axiyani nun Siken nun Likixi nun Aniyama soto.

### *Eframi yixetene*

<sup>20</sup>Eframi yixetene ni i ra: Eframi yi Sutela soto. Sutela yi Bereda soto. Bereda yi Taxati soto. Taxati yi Eleyada soto. Eleyada yi Taxati soto.

<sup>21</sup>Taxati yi Sabadi soto. Sabadi yi Sutela soto. Gati kaane yi Eframi a dii firin gbete ye faxa, Eseri nun Eleyadi, e to siga Gati kaane xuruseene mujadeni.

\* **7:14: Konyi jaxanle** sariyan sebexi Xoroyaan 21.7-11 kui. Konyin na a ra, a naxan soto a jaxanla ra.

<sup>22</sup> E fafe Efirami yi sunu e faxa feen na waxati xunkuye. A kon kaane yi fa a madendɛn.

<sup>23</sup> Na xanbi ra, a yi a ɲaxanla kolon ɲaxanla ra, a ɲaxanla yi fudikan. A to diin bari, a yi a xili sa Beriya bayo a denbayaan yi tɔrɔxi.

<sup>24</sup> Efirami yi dii tɛmɛn sɔtɔ, a yi a xili sa Seera. Beti-Xoron taan naxan geyaan fari e nun naxan lanbanni, Seera yi ne ti e nun Yuseni-Seera taana.

<sup>25</sup> Beriya yi Refa sɔtɔ. Refa yi Resefa sɔtɔ. Resefa yi Tela sɔtɔ. Tela yi Taxani sɔtɔ.

<sup>26</sup> Taxani yi Ladana sɔtɔ. Ladana yi Amixudi sɔtɔ. Amixudi yi Elisama sɔtɔ.

<sup>27</sup> Elisama yi Nunu sɔtɔ. Nunu yi Yosuwe sɔtɔ.

<sup>28</sup> E yi dɔxɔ Betɛli yi e nun a banxidɛn naxanye yi a rabilinxi, e nun Naran taan sogeteden binni nun Geseri nun a banxidɛne sogegododen binni, e nun Siken nun a banxidɛne siga han Aya nun a banxidɛne.

<sup>29</sup> Manase bɔnsɔnna taane ni i ra: Beti-Seyan nun Taanaki nun Megido nun Dɔrɔ nun e banxidɛne. Isirayilaa diin Yusufu yixetene dɔxi na taane nin.

### *Aseri yixetene*

<sup>30</sup> Aseri yi Yimina nun Yisiwa nun Yisiwi nun Beriya sɔtɔ. E magilɛn yi xili Sera.

<sup>31</sup> Beriya yi Xeberi nun Malikili sɔtɔ. Malikili nan Birisayiti taan masɛge.

<sup>32</sup> Xeberi yi Yefeleti nun Someri nun Xotami sɔtɔ. E magilɛn yi xili Suya.

<sup>33</sup> Yefeleti yi Pasaki nun Bimali nun Asefati sɔtɔ. Yefeleti a diine nan ne ra.

<sup>34</sup> Semeri yi Axi nun Roga nun Xuba nun Arami sɔtɔ.

<sup>35</sup> Semeri xunyen Helemi a diine ni i ra: Sofaxa nun Yimena nun Selesi nun Amali.

<sup>36</sup> Sofaxaa diine ni i ra: Suwa nun Xaraneferi nun Suwali nun Beri nun Yimira nun

<sup>37</sup> Bɛseri nun Hodo nun Samima nun Silesa nun Itiran nun Beera.

<sup>38</sup> Yeteri yi Yefune nun Pisepa nun Ara sɔtɔ.

<sup>39</sup> Yula yi Ara nun Xaniyeli nun Risiya sɔtɔ.

<sup>40</sup> Aseri a diine nan ne birin na, denbaya xunne, muxu gbeene, sofa kɛndene, kuntigi fajine. Sofaan muxu wuli mɔxɔɲɛn nun sennin nan xili yi sɛbɛxi e bɔnsɔn kɛdin kui.

## 8

### *Bunyamin yixete gbete*

<sup>1</sup> Bunyamin ma diine ni i ra: a dii singena Bela, a firindena Asibeli, a saxandena Axara,

<sup>2</sup> a naanindena Noxa, a suulundena Rafa.

<sup>3</sup> Bela a diine ni i ra: Adari nun Gera nun Abihudi nun

<sup>4</sup> Abisuwa nun Naman nun Axowa nun

<sup>5</sup> Gera nun Sefufani e nun Xurami.

<sup>6</sup> Denbaya xunne Ehudu yixetene ye Geba taani naxanye kedi, e siga Manaxati yi, ne xinle ni itoe ra:

<sup>7</sup> Naman nun Axiya nun Gera. Gera nan ti e yeɛ ra, a yi Yusa nun Axixudi sɔtɔ.

<sup>8</sup> Saxarayin yi a mɛ a ɲaxalan firinne ra, Xusimi nun Baara. Na xanbi ra, a yi diine sɔtɔ Moyaba yamanani.

<sup>9</sup> A ɲaxanla Xodesi a diine ni i ra: Yobabo nun Sibiyi nun Mesa nun Malakama

<sup>10</sup> nun Yewusi nun Sakiya nun Mirima. A diine nan ne ra naxanye findi denbaya xunne ra.

11 A ɲaxanla Xusimi yi Abitubu nun Elipaali bari a xa.

12 Elipaali a diine ni i ra: Eberi nun Misami nun Semedi, naxan Ono nun Lodi nun e banxidene ti, e nun

13 Beriya nun Sema naxanye findi denbaya xunne ra Ayalɔn taani, e yi Gati kaane kedi.

14 Beriya a diine ni i ra: Axiyo nun Sasaki nun Yeremoti nun

15 Sebadiya nun Aradi nun Ederi nun

16 Mikeli nun Yisepa nun Yoxa.

17 Elipaali a diine ni i ra: Sebadiya nun Mesulan nun Xisiki nun Xeberi nun Yisemerayi nun Yisiliya nun Yobabo.

18 Simeyi a diine ni i ra: Yakimi nun Sikiri nun Sabidi nun

20 Eliyenayi nun Siletayi nun Eliyeli nun

21 Adaya nun Beraya nun Simirati.

22 Sasaki a diine ni i ra: Yisepan nun Eberi nun Eliyeli nun

23 Abadon nun Sikiri nun Xanan nun

24 Xananiya nun Elan nun Anatotiya nun

25 Yifideya nun Penuyeli.

26 Yeroxamaa diine ni i ra: Sameserayi nun Sexaraya nun Atali nun

27 Yaaresiya nun Eli nun Sikiri.

28 Denbaya xunne nan yi ne birin na naxanye xili yi sebexi e bɔnsɔn kɛdin kui. Ne yi dɔxi Yerusalɛn taan nin.

#### *Taruxune Singen 9.34-44*

29 Yeyiyeli yi dɔxi Gabayon taan nin a denaxan masege. A ɲaxanla yi xili nen Maka.

30 A diine ni i ra: a dii singena Abadon nun Suru nun Kisu nun Baali nun Neri nun Nadaba nun

31 Gedoru nun Axiyo nun Sekeri nun

32 Mikiloti, naxan findi Simeya fafe ra. E fan yi dɔxi Yerusalɛn taan nin e kon kaane tagi.

33 Neri yi Kisu sɔtɔ. Kisu yi Sɔli sɔtɔ. Sɔli yi Yonatan nun Maliki-Suwa nun Abinadabo nun Esibaali sɔtɔ.

34 Yonatan yi Meribaali sɔtɔ. Meribaali yi Mike sɔtɔ.

35 Mike yi Piton nun Meleki nun Tareya nun Axasi sɔtɔ.

36 Axasi yi Yehowada sɔtɔ. Yehowada yi Alemeti nun Asamaweti nun Simiri sɔtɔ. Simiri yi Mosa sɔtɔ.

37 Mosa yi Bineya sɔtɔ. Bineya yi Rafaha sɔtɔ. Rafaha yi Eleyasa sɔtɔ. Eleyasa yi Aseli sɔtɔ.

38 Aseli a dii senninne xinle ni itoe ra: Asirikami nun Bokeru nun Yisi-mayeli nun Seyari nun Abadi nun Xanan. Aseli a dii xeme ne birin na.

39 Aseli xunyena Esekaa diine ni i ra: a dii singena Yulami, a firindena Yewusi e nun a saxandena Elifeleti.

40 Sofa kenden nan yi Yulami a diine ra. E yi fatan xalimakunla wolɛ. E diine nun mamandenye yi wuya han muxu keme tonge suulun.

Bunyamin bɔnsɔnna muxune nan yi ne birin na.

## 9

1 Isirayila kaane birin xinle yi sebexi e bɔnsɔn kɛdine ma Isirayila Mangane Kɛdin kui.

*Yerusalɛn kaane  
Neyemi 11.3-19*

Yuda bənsənnə muxune bata yi xali konyiyani Babilən yamanani fata e tinxintareyaan na.

<sup>2</sup> Naxanye singe xətə e dəxədeni e konne yi, Isirayila kaana ndee nan yi ne ra, e nun saraxaraline nun Lewi bənsənnə muxune nun Ala Batu Banxin walikene.

<sup>3</sup> Muxuna ndee Yuda nun Bunyamin nun Efirami nun Manase bənsənnə yi, ne yi fa dəxə Yerusalən taani.

<sup>4</sup> Amixudi nan Yutayi sətə. Omiri nan Amixudi sətə. Yimiri nan Omiri sətə. Bani nan Yimiri sətə Peresi xabilani Yuda bənsənni.

<sup>5</sup> Silo kaan naxanye yi dəxi Yerusalən yi, ne ni i ra: Asaya, dii singena, e nun a diine.

<sup>6</sup> Sera xabilan muxun naxan dəxə na, na ni i ra: Yeweli. Yuda bənsənnə muxu keme sennin tonge solomanaanin nan yi dəxi Yerusalən yi.

<sup>7</sup> Bunyamin bənsənnə muxun naxanye yi dəxi na, ne ni i ra: a singena Salu. Mesulan nan Salu sətə. Hodafiya nan Mesulan sətə. Hasenuwa nan Hodafiya sətə.

<sup>8</sup> E nun Yibineya, Yeroxamaa diina.

E nun Ela, Yusi a diina. Mikiri nan Yusi sətə.

E nun Mesulan. Sefati nan Mesulan sətə. Reyuli nan Sefati sətə. Yibiniya nan Reyuli sətə.

<sup>9</sup> Bunyamin bənsənnə muxune lan muxu keme solomanaanin tonge suulun e nun sennin nan ma naxanye yi səbexi e bənsən kedin kui. Denbaya xunne nan yi xeme ni itoe birin na.

<sup>10</sup> Saraxaraliin naxanye yi dəxi Yerusalən yi, ne ni i ra: Yedayə nun Yehoyaribu nun Yakin nun

<sup>11</sup> Asari. Xiliki nan Asari sətə. Mesulan nan Xiliki sətə. Sadəki nan Mesulan sətə. Merayoti nan Sadəki sətə. Axituba nan Merayoti sətə. Axituba nan yi Alaa banxin wanla xun na.

<sup>12</sup> Adaya fan yi na. Yeroxama nan Adaya sətə. Pasaxuri nan Yeroxama sətə. Malakiya nan Pasaxuri sətə. Masayi nan Malakiya sətə. Adiyeli nan Masayi sətə. Yasera nan Adiyeli sətə. Mesulan nan Yasera sətə. Mesilemiti nan Mesulan sətə. Imeri nan Mesilemiti sətə.

<sup>13</sup> Saraxaraliin naxanye yi dəxi Yerusalən yi, ne denbaya xunne lanxi muxu wuli keden keme solofere tonge sennin nan ma. Alaa banxin walike kenden nan yi e birin na.

<sup>14</sup> Lewi bənsənnə muxun naxanye yi dəxi Yerusalən yi, ne ni i ra: Xasubu a diin Semaya, Asirikami mamandenna, Merari kaan Hasabi tolobitana,

<sup>15</sup> e nun Bakibakari nun Xeresi nun Galali nun Mikaa diin Matani, Sikiri mamandenna, Asafi tolobitana,

<sup>16</sup> e nun Semayaa diin Abadi, Galali mamandenna, Yedutun tolobitana, e nun Asaa diin Bereki, Elikana mamandenna, naxan yi Netofa banxidene yi.

<sup>17</sup> Ala Batu Banxin so dēen kantan muxune ni i ra: Salun, naxan yi e xun na e nun Akubu nun Talamən nun Aximan nun e ngaxakedenne.

<sup>18</sup> Salun yi Mangan So Dēen kantanma Ala Batu Banxini sogeteden mabinni han to. Lewi bənsənnə daaxaden kantan muxune nan yi e benbane ra nun.

<sup>19</sup> Kore a diin nan yi Salun na. Ebiyasafi nan Kore sətə. Kora nan Ebiyasafi sətə. Salun nun a ngaxakedenne nan yi Ala batu bubun dēene kantanma alo e benbane yi Alatalaa yamaan daaxaden kantanma kii naxan yi.

<sup>20</sup> Eleyasari a diin Finexasi nan yi so dēen kantan tiine xunna ra a singeni nun. Alatala yi a xən.

<sup>21</sup> Naralan Bubun so dēen kantan muxun nan yi Meselemiyaa diin Sakari ra nun.

<sup>22</sup> Muxu kεmε firin muxu fu nun firin nan sugandi kantan tiine ra. Ne nan xili seβexi e βōnsōn kedin ma e taane yi. Dawuda nun fe toon Samuyeli nan na lannaya wanla so e benbane yii.

<sup>23</sup> E tan nun e diine nan yi Alatala batuden so deεne kantanma naxan mōn yi xili Ala Batu Bubuna.

<sup>24</sup> A so deεn kantan muxuna ndee yi tixi a sogeteden nun a sogegododen nun a kōmenna nun a yiifanna ma.

<sup>25</sup> E ngaxakedenna naxanye yi e taane yi, ne yi fama e malideni yeyε xii solofere.

<sup>26</sup> Anu, Lewi βōnsōnna muxu naaninna naxanye yi so deεn kantan ti kuntigine ra, ne yi Alaa banxin nafunla ramaradene nan kantanma.

<sup>27</sup> E yi xima Alaa banxin nabilinna nin alogo e xa menna makantan, e yi a so deεne rabi xōtōnni.

<sup>28</sup> Saraxa raba seene kantan tiine nan yi ndee ra e yε Ala Batu Banxini, e tan nan yi e yatema e nema rasoe e nun e nema e ramine.

<sup>29</sup> Ndee yi se dōnxene marama yire sarijanxini, e nun murutu fujin nun manpaan nun turen nun wusulanna nun latikōnōnna.

<sup>30</sup> Saraxaraline nan yi latikōnōnne basanma.

<sup>31</sup> Salun ma dii singen Matitiya, Lewin naxan keli Kora xabilani, na nan yi burun ganma naxan yi bama saraxan na.

<sup>32</sup> E ngaxakedenna ndee Kehati xabilani, ne nan yi burun dōxōma tabanla fari Matabu Lōxōne birin yi.

<sup>33</sup> Lewi denbaya xunna naxanye yi βetin bama, ne yi dōxō Ala Batu Banxin kui. Wali gbete yo mi yi e ma, bayo e yi walima waxatin birin kōeen nun yanyina.

<sup>34</sup> Lewi denbaya xunne nan yi ne ra, naxanye xinle yi seβexi e βōnsōn kedin kui. E yi dōxi Yerusalēn nin.

### *Sōli xabilana*

<sup>35</sup> Yeyiyeli yi dōxi Gabayon taan nin a denaxan masege. A jaxanla yi xili nen Maka.

<sup>36</sup> A diine ni i ra: a dii singena Abadon nun Suru nun Kisu nun Baali nun Neri nun Nadaba nun

<sup>37</sup> Gedori nun Axiyo nun Sakari nun Mikiloti.

<sup>38</sup> Mikiloti yi Simeyami sōtō. E yi dōxi e kon kaane nan dexōn ma Yerusalēn yi.

<sup>39</sup> Neri yi Kisu sōtō. Kisu yi Sōli sōtō. Sōli yi Yonatan nun Maliki-Suwa nun Abinadabo nun Esibaali sōtō.

<sup>40</sup> Yonatan yi Meribaali sōtō. Meribaali yi Mike sōtō.

<sup>41</sup> Mike yi Piton nun Meleki nun Tareya nun Axasi sōtō.

<sup>42</sup> Axasi yi Yara sōtō. Yara yi Alemeti nun Asamaweti nun Simiri sōtō. Simiri yi Mosa sōtō.

<sup>43</sup> Mosa yi Bineya sōtō. Bineya yi Refaya sōtō. Refaya yi Eleyasa sōtō. Eleyasa yi Aseli sōtō.

<sup>44</sup> Aseli a dii senninne ni i ra: Asirikami nun Bokeru nun Yisimayeli nun Seyari nun Abadi nun Xanan. Aseli a diine nan yi ne ra.

## 10

### *Manga Sōli a sayana*

### *Samuyeli Singen 31.1-13 nun Samuyeli Firinden 1.4-12*

<sup>1</sup> Filisitine yi Isirayila yenge. Isirayila kaane yi e gi, e wuyaxi yi faxa Gilibowa geyaan fari.

<sup>2</sup> Filisitine yi xaje ayi Söli nun a diine xili ma. E yi Söli a dii xeme faxa, Yonatan nun Abinadabo nun Maliki-Suwa.

<sup>3</sup> Yengen yi wolon Söli rabilinni, xali wonle yi a li, a yi gaxu e yee ra han!

<sup>4</sup> Söli yi a fala a yenge so se maxanla xa, a naxa, "I ya silanfanna tongo, i yi n faxa, bayo n mi waxi Ala kolontareni itoe xa n toro, e yi n faxa." Koni a yenge so se maxanla yi tondi, bayo a yi gaxuxi han! Nayi, Söli yi a silanfanna tongo a sonsan a de.

<sup>5</sup> Söli a yenge so se maxanla to a to faxaxi, a fan yi sonsan a silanfanna de, e birin yi faxa.

<sup>6</sup> Söli nun a dii xeme saxanne nun a denbayaan birin faxa e bode xon ma na kii nin.

<sup>7</sup> Isirayila kaan naxanye yi lanbanni, ne yi a to a Isirayila ganla yi a gima e nun Söli nun a diine bata yi faxa. E yi e taane rabejin, e yi e gi. Filisitine yi fa doxo na.

<sup>8</sup> Na xoton bode, Filisitine yi fa binbine yii seene tongodeni, e yi Söli nun a diine binbine to biraxi Gilibowa geyaan fari.

<sup>9</sup> E yi a yii seene birin tongo, e yi Söli xunna nun a yenge so seene xali. E yi na xibarun nasiga Filisitine yamanan birin yi, e suxure batudene nun e yamani.

<sup>10</sup> E yi Söli a yenge so seene sa e alane batu banxin kui. E yi a xunna singan e ala Dagon batu banxin kui.

<sup>11</sup> Yabesi-Galadi kaane to a me Filisitine feen naxanye birin ligaxi Söli ra,

<sup>12</sup> e xeme senbemanne birin yi keli, e Söli nun a diine binbine tongo. E yi xete e ra, e sa e xonne maluxun kondan bun Yabesi yi. Yabesi kaane yi sunna suxu xii solofere.

<sup>13</sup> Söli faxa a tinxintareyaan nan ma Alatala mabinni. A mi Alatala falan suxu, a sa muxuna nde maxodin naxan falan tima barinne ra.

<sup>14</sup> A mi Alatala maxodin. Na ma, Alatala yi a faxa, a yi Söli a mangayaan fi Yese a diin Dawuda ma.

## 11

### *Dawuda yi findi mangan na Isirayila xun na*

#### *Samuyeli Firinden 5.1-3*

<sup>1</sup> Isirayila kaane birin yi fa Dawuda fema Xebiron taani, e yi a fala a xa, e naxa, "En wuli keden fasa keden.

<sup>2</sup> Waxati danguxine yi, hali Manga Söli a waxatini, i tan nan yi Isirayila sofa gali xunna ra. Alatala, i ya Ala yi a fala i xa, a naxa, 'I tan nan findima n ma yamana Isirayila kantan muxun na, i findi e yeratiin na.' "

<sup>3</sup> Isirayila fonne birin yi fa mangan fema Xebiron yi. Dawuda yi layirin tongo e xa Alatala yetagi. E yi turen sa a xunni a doxo feen na Isirayila mangan na, alo Alatala a fala Nabi Samuyeli xa kii naxan yi.

#### *Samuyeli Firinden 5.6-10*

<sup>4</sup> Manga Dawuda nun Isirayila kaane yi siga Yerusalen taani, naxan mon yi xili Yebusu. Yebusune yi doxi na nin.

<sup>5</sup> E yi a fala Dawuda xa, e naxa, "I mi soe be." Koni, Dawuda yi Siyon taa makantanxin maso, a naxan xili sa Dawudaa Taana.

<sup>6</sup> Dawuda bata yi a fala, a naxa, "Naxan singan na Yebusune yenge, n na kanna findima nen sofa mangan na." Seruyaa diin Yowaba nan singe yengen so, a yi findi sofa mangan na.

<sup>7</sup> Dawuda yi dɔxɔ taa makantanxini, nanara e yi mɛn xili sa a Dawudaa Taana.

<sup>8</sup> Dawuda yi mɛnna nun na rabilinna ti keli Milo gbingbinna ma han sa dɔxɔ yinna ra. Yowaba fan yi taan dɔnxɛni tɔn.

<sup>9</sup> Dawuda sɛnbɛn yi gbo, bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna yi a xɔn.

*Dawudaa sofa wɛkilɛxine*

*Samuyeli Firinden 23.8-39 nun Taruxune Singen 27.2-15*

<sup>10</sup> Dawudaa sofa wɛkilɛxine kuntigine ni i ra, naxanye yi a malima Isirayila birin mangayaan fendeni, alo Alatala bata yi a fala kii naxan yi.

<sup>11</sup> Dawudaa sofa wɛkilɛxine ni i ra: Xakimoni xabilan muxuna nde Ya-sobeyami, naxan findi e xunna ra. A bata yi muxu kɛmɛ saxan faxa tanban na yɛngɛ kedenni.

<sup>12</sup> A firinden findi Axoxi xabilan muxuna nde Dodo a diina Eleyasari nan na. A yi sofa wɛkilɛxi saxanne yɛ.

<sup>13</sup> A tan nan Dawuda mali Filisitine yɛngɛdeni Pasi-Damimi yi. Sofane bata yi e gi Filisitine bun nun. Funde xɛɛna nde yi na,

<sup>14</sup> Eleyasari nun a sofane Filisitine yɛngɛ mɛnni. Alatala yi nɔ gbeen fi Isirayila yamaan ma.

<sup>15</sup> Sofa wɛkilɛxi tonge saxanne muxu saxan yi siga Dawuda fɛma Adulan faran yireni. Anu, Filisitine yi tixi Refa lanbanni.

<sup>16</sup> Na waxatini, Dawuda yi dɔxi yire makantanxini, Filisiti ganla nde fan yi dɔxi Bɛtɛlɛmi yi.

<sup>17</sup> Dawuda yi a waxɔn fena nde fala, a naxa, “Ige ramara yinla naxan Bɛtɛlɛmi so dɛɛn na, nde nɔɛ fɛ na igen na, a fa a so n yii, n yi n min?”

<sup>18</sup> Na sofa wɛkilɛxi saxanne yi dangu Filisitine naninna ra. E sa igen ba ige ramara yinla ra Bɛtɛlɛmi so dɛɛn na. E to fa na ra Dawuda xɔn, a yi tondi a minjɛ. A yi a bɔxɔn saraxan na Alatala xa.

<sup>19</sup> A yi a fala, a naxa, “Ala xa n natanga igeni ito minna ma. A luxi nɛn alo muxune wunla, naxanye sigaxi igeni ito badeni, e lu sayaan dɛ.” Na ma, a yi tondi ige minjɛ. A sofa wɛkilɛxi saxanne na nan liga.

<sup>20</sup> Yowaba tada Abisayi nan yi na sɛnbɛma saxanne xunna ra. Na nan xɛmɛ kɛmɛ saxan faxa a tanban na yɛngɛni. Xili kanna nan yi a ra alo na sofa sɛnbɛma saxanne.

<sup>21</sup> A binyen sɔtɔ nɛn dangu ne ra, koni a mi e yɛ hali a to yi findixi e mangan na.

<sup>22</sup> Bɛnaya, Kabaseeli kaana, Yehoyadaa dii xɛmɛna, sofa wɛkilɛxi gbeen nan yi na ra, naxan kabanako fe wali wuyaxi kɛ. A tan nan Moyaba sofa wɛkilɛxi firinne faxa. Lɔxɔna nde, xunbeli gbeen yi godon waxatin naxan yi, a tan nan mɔn godo ige ramara yinla ra, a yi yatan faxa.

<sup>23</sup> Lɔxɔna nde, a yi Misiran kaa sɛnbɛmana nde faxa naxan kuyan yi sigɛ han kanke yɛ firin e nun nde. Tanban yi na Misiran kaan yii naxan yi gbo alo gbindonna. Bɛnaya yi godo a fɔxɔ ra gbɛngbetenna ra a yii, a yi a tanban ba a yii, a yi a faxa a ra.

<sup>24</sup> Yehoyadaa diin Bɛnaya na fe gbeene nan liga. A fan xili gbeen sɔtɔ na kii nin alo na sofa wɛkilɛxi saxanne.

<sup>25</sup> A yi binyen sɔtɔ dangu sofa wɛkilɛxi tonge saxanne ra, koni a mi yi na sofa sɛnbɛma saxanne yɛ. Dawuda yi a findi a kantan sofane xunna ra.

<sup>26</sup> Sofa wɛkilɛxi gbɛtɛye ni i ra: Yowaba xunyɛna Asaheli nun Dodo a diina Elexanan, Bɛtɛlɛmi kaan nun

<sup>27</sup> Harori kaan Samoti nun Pelon kaan Xɛlesi nun

- 28 Ikəsi a diina Ira, Tekowa kaan nun Anatōti kaana Abiyeseri nun  
 29 Xusa kaan Sibekayi nun Axoxi xabilan muxuna nde İlayi nun  
 30 Netofa kaan Maharayi nun Banahaa diin Xeleda Netofa kaan nun  
 31 Ribayi a diina İtayi, naxan keli Gibeya Bunyamin bənsən bəxəni nun  
 Piraton kaan Benaya nun  
 32 Xurayi naxan keli Gaasa folo yireni e nun Aruba kaana Abiyeli nun  
 33 Baxurin kaana Asamawəti nun Saalabon kaana Eliyaba nun  
 34 Gison kaan Hasemi a diine nun Harara kaan Sage a diin Yonatan nun  
 35 Harara kaan Sakaraa diina Axiyama nun Yuru a diina Elifala nun  
 36 Mekera kaan Xeferi nun Pelon kaana Axiya nun  
 37 Karemele kaan Xesero nun Esibayi a diin Narayi nun  
 38 Natan ngaxakedenna Yoweli nun Hagari a diin Mibixari nun  
 39 Amonin Seleki nun Beroti kaan Naxarayi, Seruyaa diin Yowabaa yenge  
 so se maxanla nun  
 40 Ira nun Garebi, Yitiri xabilan muxune nun  
 41 Xiti kaan Yuriya nun Axalayi a diin Sabadi nun  
 42 Siisaa diina Adina, Rubən bənsənnə mangana, sofa tonge saxan yi naxan  
 fəxə ra e nun  
 43 Makaa diin Xanan nun Mitini kaan Yosafati nun  
 44 Asatarōti kaan Wusiya nun Xotami a diine Saama nun Yeyiyeli, Aroyeri  
 kaane nun  
 45 Simiri a diine Yediyayeli nun a xunyən Yoxa Tisi kaana e nun  
 46 Maxawi kaana Eliyeli nun Elinama a diine Yeribayi nun Yosawiya e nun  
 Moyaba kaan Yitima nun  
 47 Eliyeli nun Obedi nun Mesoba kaan Yaasiyeli.

## 12

### *Sofaan naxanye Dawuda fəxə ra*

- 1 Dawuda yi luxunxi Kisu a diin Səli ma Sikilaga yi waxatin naxan yi, sofa  
 kəndene yi fa a fəxə ra a malidini yenge sodeni.  
 2 Bunyamin bənsənnə muxune nan yi ne ra, Səli ngaxakedenne. Ndee  
 yi fatan xalimakunle wolə, ndee yi fatan lantanne wolə, e yiifanne nun e  
 kəmmenne ra.  
 3 E kuntigin Axiyeseri nun a xunyən Yowasa Gibeya kaan Semaa diine nan  
 yi ne ra. Yesiyeli nun Peleti, Asamawəti a diine, e nun Beraka nun Anatōti  
 kaan Yehu yi sofani itoe yə e nun  
 4 Gabayon kaan Yisemaya naxan findi sofa gbeen na sofa wəkilexi tonge  
 saxanne yə, a fan yi findi kuntigin na e tagi.  
 5 Yeremi nun Yaxasiyeli nun Yoxanan nun Gedera kaan Yosabadi nun  
 6 Elusayi nun Yerimoti nun Beyalaya nun Səmaraya nun Xarufu kaan Səfati  
 fan yi ne yə.  
 7 Kora xabilan muxune, Elikana nun Yisiya 7 Asarəli nun Yoweseri nun  
 Yasobeyami fan yi e yə,  
 8 e nun Yeroxamaa diine Yowela nun Sebadiya keli Gedori yi.  
 9 Gadi bənsənnə sofana ndee fan yi siga Dawuda fəma tonbonni a yire  
 makantənxini. Sofa wəkilexin nan yi ne ra, e fatan yengen soe, yə masansan  
 wure lefane nun tanbane yi e yii. E sənben yi gbo alo yatane, e yi xulun alo  
 xənla naxanye e gima geyane fari.  
 10 E xinle ni itoe ra: e kuntigina Eseri, a firindena Abadi, a saxandena  
 Eliyabi,



11 a naanindena Misemanna, a suulundena Yeremi,

12 a sennindena Atayi, a soloferedena Eliyeli,

13 a solomasεχedena Yoxanan, a solomanaanindena Elesabada,

14 a fudena Yeremi, e nun a fu nun kedendena Makabanayi.

15 Gadi kaani itoe yi findixi sofa xunne nan na. Naxan yi xurun e ye, na senben yi gbo muxu kemε xa. Naxan yi gbo e ye, na senben yi gbo muxu wuli keden xa.

16 Ne yi Yuruden xuden gidi a yi fexi waxatin naxan yi, kike singeni, e fa lanbanna muxune kedi sogeteden nun sogegododen mabinni.

17 Bunyamin kaana ndee nun Yuda kaana ndee yi siga Dawuda fema a yire makantanxini.

18 Dawuda yi e ralan, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa ε faxi bɔɲε xunbenla nin alogo ε xa fa n mali, en luma nen xaxili kedenni. Koni, xa ε faxi n yanfaden nin n yaxune xa, n tan naxan mi fe ɲaxi yo ligaxi, en benbane Ala xa na to, a yi a kitin sa.”

19 Na waxatini, Alaa Nii Sariɲanxin yi godo Amasayi ma, naxan yi findixi sofa tonge saxanne xunna ra. A yi a fala, a naxa,

“Nxu i sagoni, Dawuda!

Nxu i sagoni, Yese a diina!

Ala xa bɔɲε xunbenla fi Dawuda ma,

Ala xa bɔɲε xunbenla fi i ma,

e nun naxanye i malima.

Bayo, i ya Ala nan i malima.”

Nayi, Dawuda yi e rasenε, a yi tidene so e yii a sofa kuntigine ye.

20 Manase bɔnsɔnna sofana ndee yi fa Dawuda fema, e nun Filisitine yi sigama Sɔli yengedeni waxatin naxan yi. Koni, Dawuda nun a muxune mi fa Filisitine mali yengesodeni na waxatini bayo Filisiti kuntigine e raxete nen, e yi a fala, e naxa, “Xa Dawuda mɔn kafu a kari fonna Sɔli ma, en birin faxama nen.”

21 E to na fala, Dawuda yi xete Sikilaga yi. Manase muxun naxanye bata yi bira a fɔxɔ ra, ne xinle ni itoe ra: Adena nun Yosabadi nun Yediyayeli nun Mikeli nun Yosabadi nun Elihu nun Siletayi. Kuntigin nan yi ne birin na sofa wuli keden xun na Manase bɔnsɔnna muxune ye.

22 Sofa kendene nan yi ne birin na, naxanye yi Dawuda malima yenge sodeni. E yi findixi sofa kuntigine nan na a ganli.

23 Muxune yi fama nen Dawuda malideni lɔxɔ yo lɔxɔ. A sofa ganla gbo ayi na kii nin alo maleka ganla.

### *Sofaan naxanye fa Dawuda fɔxɔ ra*

24 Sofaan yateni ito nan fa Dawuda fema Xebiron yi alogo e xa fa Dawuda mali, a yi findi mangan na Sɔli ɲɔxɔni alo Alatala bata yi a fala kii naxan yi:

25 Yuda bɔnsɔnni, sofa wuli sennin kemε solomasεχε. Ye masansan wure lefaan nun tanban yi e birin yii.

26 Simeyɔn bɔnsɔnni, sofa wuli solofere kemε. E birin sofa kende.

27 Lewi bɔnsɔnni, sofa wuli naanin kemε sennin,

28 e nun Yehoyada naxan findi yεeratiin na Haruna ɲɔxɔni, na nun a sofa wuli saxan kemε solofere.

29 Sadaki, banxulan sofa kenden nun a xabila kuntigine, muxu mɔxɔɲen nun firin.

30 Bunyamin bɔnsɔnni, Sɔli ngaxakedenne, sofa wuli saxan, naxanye bata yi lu Sɔli fɔxɔ ra han na waxatina.

<sup>31</sup> Eframi bənsənni, sofa wuli məxəjə keme solomasexε. Sofa kende xili kanne nan yi e birin na.

<sup>32</sup> Manase bənsənni, sofa wuli fu nun solomasexε naxanye yi sugandixi alogo e xa Dawuda dəxə mangan na.

<sup>33</sup> Isakari bənsənni, kuntigi keme firin e nun e ngaxakedenne birin e yamarin bun ma. E bata yi a kolon Isirayila yi lan a xa naxan liga na waxatini.

<sup>34</sup> Sabulon bənsənni, sofa wuli tonge suulun naxanye yi fatan yenge sodeni yenge so seene birin na. E yi Dawuda malima e bəjən birin na.

<sup>35</sup> Nafatali bənsənni, sofa kuntigin wuli keden, e nun sofa wuli tonge saxan e nun solofere. Ye masansan wure lefaan nun tanban yi ne birin yii.

<sup>36</sup> Dan bənsənni, sofa wuli məxəjən nun solomasexε keme sennin. E yenge so seene yi e yii.

<sup>37</sup> Aseri bənsənni, sofa wuli tonge naanin. Sofa kenden nan yi e ra, yenge so seene yi e yii.

<sup>38</sup> Sofaan naxanye keli Yuruden kidima sogeteden binni, Ruben nun Gadi nun Manase bənsənni, ne lan muxu wuli keme wuli məxəjə nan ma. Yenge so seen sifan birin yi e yii.

<sup>39</sup> Sofani itoe naxanye birin tin sigε yengeɲi, ne bata yi fa Xebiron yi alogo e xa fa Dawuda dəxə mangan na Isirayila xun na. Sikε yo mi yi e yi. Isirayila kaane birin bata yi na ragidi.

<sup>40</sup> E yi lu menni Dawuda fema xi saxan, e yi e dege, e yi e min. E ngaxakedenne bata yi donseen nafala e xa.

<sup>41</sup> E dəxə bodene fan yi fa donseen na keli Isakari nun Sabulon nun Nafatali bəxəne yi sofanle nun jəgəməne nun gbaxalone\* nun jingene fari. E yi fa goronna sifan birin na, donseen nun murutu fajin nun xəde xaraxine nun manpa bogin xaraxine nun manpaan nun turen nun xuruse xunxurin nun a xungbene. E yi fa a gbegbe ra bayo Isirayila kaane birin yi səwaxi.

## 13

### *Layiri Kankiraan yi xali Samuyeli Firinden 6.1-11*

<sup>1</sup> Dawuda yi falan ti sofa kuntigine xa naxanye yi sofa wuli nun sofa keme xun na e nun a kuntigine birin.

<sup>2</sup> Na xanbi ra, Dawuda yi a fala Isirayila yamaan birin xa, a naxa, “Xa na lan ε ma, xa na fataxi Alatala nan na, en ma Ala, en xεrane rasiga en ngaxakedenne ma Isirayila bəxən birin yi. En yi saraxaraline nun Lewine fan xili, naxanye Isirayila taane nun a rabilinne yi alogo en birin xa lu yire kedenni.

<sup>3</sup> En mən xa fa en ma Alaa Kankiraan na en dεxən, bayo Səli a mangayaan waxatini, en mi siga a fəxə ra.”

<sup>4</sup> Na yi yamaan birin kenen bayo e birin yi laxi a ra fe fajin nan na ra.

<sup>5</sup> Dawuda yi Isirayila kaane birin malan, keli Sixori xuden ma Misiran yamanani sa dəxə Lebo-Xamata ra alogo e xa sa Alaa Kankiraan tongo Kiriyati-Yeyarin yi.

<sup>6</sup> Dawuda nun Isirayila yamaan birin yi siga Baala taani Yuda yi, dεnaxan mən xili Kiriyati-Yeyarin alogo e xa sa Alaa Kankiraan tongo. Alatala gbeen

\* 12:41: *Gbaxaloni* itoe sətəma soon nun sofanla na diin sətə waxatin naxan yi.

nan yi na ra, Alatala naxan dɔxi maleka gubugubu kan sawurane tagi. A xinla nan na kankiraan ma.

<sup>7</sup> E yi Alaa Kankiraan tongo Abinadabo konni, e yi a dɔxɔ goron maxali wontoro nɛnɛn kui. Wusa nun Axiyo nan yi na wontoron nagima.

<sup>8</sup> Dawuda nun Isirayila kaane yi sɛwa ki fajɪ Ala yɛtagi, e yi bɛtin ba bɔlɔnne nun kondenne nun tanbanne nun kariɲanne nun xɔtane ra.

<sup>9</sup> E to lonna li Kidon yi, Wusa yi kankiraan suxu a yiin na alogo a nama bira, bayo ɲingen naxanye yi wontoron bandunma, ne salaxun nɛn.

<sup>10</sup> Alatala yi xɔlɔ Wusa ma, a yi a faxa keden na, bayo a mi yi lan a xa a yiin din na kankiraan na. Wusa faxa na kii nin Ala yɛtagi.

<sup>11</sup> Dawuda yi xɔlɔ bayo Alatala bata Wusa faxa. Nanara, a yi mɛn xili sa “Wusa halagidena” han to.

<sup>12</sup> Na lɔxɔni, Dawuda yi gaxu Ala yɛɛ ra, a yi a yɛtɛ maxɔdin, a naxa, “N na Alaa Kankiraan nasoma n konni di?”

<sup>13</sup> Nayi, Dawuda mi fa kankiraan xali a konni Dawudaa Taani. A yi sa a raso Gati kaana Obedi-Edɔn ma banxini.

<sup>14</sup> Alaa Kankiraan yi lu Obedi-Edɔn konni kike saxan. Na ma, Alatala yi barakan sa a seene birin yi.

## 14

### *Dawudaa denbayana*

#### *Samuyeli Firinden 5.11-16 nun Taruxune Singen 3.5-8*

<sup>1</sup> Tire taan mangan Xurami yi xɛrane rasiga Dawuda ma, e nun suman wudin nun kamudɛɛne nun gɛmɛ masonle manga banxin tideni Dawuda xa.

<sup>2</sup> Dawuda yi a kolon a Alatala yatin nan a findixi mangan na Isirayila xun na. A a kolon, Ala luma a mangayaan yitɛ a yamana Isirayila nan ma fe ra.

<sup>3</sup> Dawuda yi ɲaxalan gbɛtɛye dɔxɔ Yerusalɛn yi. A mɔn yi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne sɔtɔ.

<sup>4</sup> Naxanye sɔtɔ a xa Yerusalɛn yi, ne xinle ni itoe ra: Samuwa nun Sobaba nun Natan nun Sulemani

<sup>5</sup> nun Yibixari nun Elisawa nun Elifeleti nun

<sup>6</sup> Noga nun Nefegi nun Yafiya nun

<sup>7</sup> Elisama nun Beeliyada e nun Elifeleti.

### *Dawuda yi Filisitine nɔ*

#### *Samuyeli Firinden 5.17-25*

<sup>8</sup> Filisitine yi a mɛ a Dawuda bata yi findi mangan na Isirayila birin xun na, e birin yi siga a fendeni. Dawuda yi na mɛ, a yi mini e yɛɛ ra.

<sup>9</sup> Filisitine yi fa yɛngɛni Refa lanbanni.

<sup>10</sup> Dawuda yi Ala maxɔdin, a naxa, “N xa siga Filisitine xili ma ba? I e soɛ n yii ba?” Alatala yi a yabi, a naxa, “Siga, n ne soma nɛn i yii.”

<sup>11</sup> Nayi, Dawuda nun a sofane yi siga Baali-Perasimi yi, e sa Filisitine nɔ yɛngɛni. Dawuda yi a fala, a naxa, “Ala bata n yaxune raxuya ayi n yɛɛ ra, alo fufaan gbiligbinla kalan kii naxan yi.” Nanara, e mɛnna xili sa Baali-Perasimi.\*

<sup>12</sup> Filisitine yi e suxurene rabɛɲin mɛnni, Dawuda yi yamarin fi a e xa gan.

<sup>13</sup> Filisitine mɔn yi fa yɛngɛ sodeni Refa lanbanni.

\* 14:11. 14.11Baali-Perasimi bunna nɛn fa fala, “Halagin Kanna.”

<sup>14</sup> Dawuda mən yi Ala maxədin. Ala yi a yabi, a naxa, “I nama siga e yetagi, koni e mabilin, i siga han xεnεxεnne sa denaxan yi. I sa dəxə e yεε ra mənni.

<sup>15</sup> I na sigati xuiin mε wudine kondenne yi, i keli e yengdeni, bayo Ala nan tima i yεε ra, a Filisiti ganla nə i xa.”

<sup>16</sup> Dawuda yi a liga alo Ala a yamari kii naxan yi. E yi Filisitine yenge keli Gabayon yi sa dəxə Geseri ra.

<sup>17</sup> Nayi, Dawuda yi xinla sətə yamanane birin yi. Alatala yi a liga siyane birin yi gaxu Dawuda yεε ra.

## 15

### *Alaa Layiri Kankiraan siga fena Yerusalen yi*

<sup>1</sup> Dawuda yi banxine ti a yete xa Dawudaa Taani. A yi yirena nde yitən Alaa Kankiraan xa, a yi bubun ti a xa.\*

<sup>2</sup> Dawuda yi yamarin fi a muxu yo nama Alaa Kankiraan maxali fə Lewi bənsənna muxune, bayo Alatala e tan nan sugandixi na ma. E tan nan yi lan e wali a yetagi habadan.

<sup>3</sup> Dawuda yi Isirayila birin malan Yerusalen yi Alatalaa Kankiraan naso feen na a yireni a denaxan yitənxi a xa.

<sup>4</sup> Dawuda yi Haruna yixetene nun Lewi bənsənna muxune malan:

<sup>5</sup> Kehati yixetene ye, muxu keme muxu məxəje. Yuriyeli nan yi e xunna ra.

<sup>6</sup> Merari yixetene ye, muxu keme firin muxu məxəje. Asaya nan yi e xunna ra.

<sup>7</sup> Gerison yixetene ye, muxu keme muxu tonge saxan. Yoweli nan yi e xunna ra.

<sup>8</sup> Elisafan yixetene ye, muxu keme firin. Semaya nan yi e xunna ra.

<sup>9</sup> Xebiron yixetene ye, muxu tonge solomasexe. Eliyeli nan yi e xunna ra.

<sup>10</sup> Yusiyeli yixetene ye, muxu keme muxu fu nun firin. Aminadabo nan yi e xunna ra.

<sup>11</sup> Dawuda yi saraxaraline Sadəki nun Abiyatari xili, e nun Lewine Yuriyeli nun Asaya nun Yoweli nun Semaya nun Eliyeli nun Aminadabo.

<sup>12</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E tan nan Lewi bənsən muxune denbaya xunne ra. E yete rasarijan, e tan nun e muxune. E siga Alatalaa Kankiraan na, Isirayilaa Ala. N denaxan yitənxi a xa, e a xali mənni.

<sup>13</sup> Bayo e mi yi na a singeni, na ma, Alatala, en ma Ala halagin nagodo nen en ma, amasətə en mi bira a sariyan fəxə ra.”

<sup>14</sup> Nayi, Saraxaraline nun Lewine yi e yete rasarijan benun e xa siga Alatalaa Kankiraan na, Isirayilaa Ala.

<sup>15</sup> Lewine yi Alaa Kankiraan suxu a tongo tamine ma, e a dəxə e tungunne fari alo Musa a yamari kii naxan yi fata Alatalaa falan na.

<sup>16</sup> Dawuda yi a fala Lewi kuntigine xa, a e xa bəti baana ndee sugandi e muxune ye naxanye bətin bama maxaseene ra səwani, e kondenne nun bəlonne nun karijanne maxa.

<sup>17</sup> Lewine yi Yoweli a diin Heman sugandi, e nun a ngaxakedenne Bereki a diina Asafi nun Kusayaa diina Etani, naxan yi Merari yixetene ye.

<sup>18</sup> Lewi gbətəye nan yi de kantanne ra e tan ma yamarin bun: Sakari nun Ben nun Yasiyeli nun Semiramoti nun Yexiyeli nun Yunni nun Eliyabi nun Benaya nun Maaseya nun Matitiya nun Elifelehu nun Mikineyahu nun Obedi-Edən e nun Yeyiyeli.

\* **15:1: 15.1Alaa Layiri Kankirana** fe mən sebexi Xəryaan 25.10-22 kui.

<sup>19</sup> Heman nun Asafi nun Etani nan yi bətin bama, e karijan sula daxine maxa.

<sup>20</sup> Sakari nun Asiyeli nun Semiramoti nun Yexiyeli nun Yunni nun Eliyabi nun Maaseya nun Benaya nan yi kondenne maxama e xuini texin na.

<sup>21</sup> Matitiya nun Elifelehu nun Mikineyahu nun Obedi-Edon nun Yeyiyeli nun Asasiya yi kondenna luti solomasexex daxine nan maxama.

<sup>22</sup> Lewi bənsənnə muxun Kenaniya yi findixi bəti baane yəeratiin nan na Alaa Kankiraan maxalideni. A yi na wanla kolon ki fajə.

<sup>23</sup> Bereki nun Elikana nan yi kantan tiine ra Alaa Kankiraan dexən,

<sup>24</sup> e nun Obedi-Edon nun Yexiya. Saraxaraline Sebaniha nun Yosafati nun Nataneli nun Amasayi nun Sakari nun Benaya nun Eliyeseri nan yi xətane fema Alaa Kankiraan yetagi.

### *Layiri Kankiraan so fena taani Samuyeli Firinden 6.12-23*

<sup>25</sup> Nayi, Dawuda nun Isirayilaa fonne nun sofa kuntigin naxanye yi dəxi sofa wuli xun na, ne birin yi ti kiraan xən alogo e xa sa Alatalaa Layiri Kankiraan mati səwani keli Obedi-Edon konni.

<sup>26</sup> Ala yi Lewi bənsənnə muxune mali Alatalaa Layiri Kankiraan xalideni. E tura solofere nun yexex kontonna solofere ba saraxan na.

<sup>27</sup> Dawuda yi maxidixi taa dugi doma fajine nin, e nun Lewi bənsənnə muxun naxanye yi Layiri Kankiraan maxalima e nun bəti baane nun bəti ba kuntigin Kenaniya. Dawuda mən yi saraxarali domana nde fan nagodo a ma.

<sup>28</sup> Isirayila kaane birin yi siga Alatalaa Layiri Kankiraan na səwani. Ndee yi fenne nun xətane fema, ndee yi karijanne maxama, ndee yi kondenne nun bəlnne maxama.

<sup>29</sup> Soli a dii temen Mikali yi tixi banxin foye soden na, a Isirayila kaane to fə Alatalaa Layiri Kankiraan na Dawudaa Taani. A to Manga Dawuda to a bodonjə səwani, a yi a rajaxu a bəjənə.

## 16

### *Dawuda Ala tantun fena*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, e yi fa Alaa Kankiraan na, e fa a dəxə hubun kui, Dawuda naxan nafalaxi a dəxəden na. E yi saraxa gan daxine nun bəjə xunbeli saraxane ba Ala xa.

<sup>2</sup> Dawuda to yelin na saraxane bə, a yi duba Isirayila yamaan xa Alatala xinli.

<sup>3</sup> Na xanbi ra, a yi burun nun tamaro bogi xare rafalaxin nun jaxun danna rafalaxin xundi keden keden so Isirayila kaane birin yii, xəmen nun jaxanla.

<sup>4</sup> A yi Lewina ndee sugandi alogo e xa wali Alatalaa Kankiraan yetagi, e Alatala maxandi, e barikan bira Isirayilaa Ala xa, e a tantun. Ne xinle ni itoe ra:

<sup>5</sup> Asafi, naxan findi e kuntigin na e nun Sakari, naxan findi kuntigi firinden na e nun Yeyiyeli nun Semiramoti nun Yexiyeli nun Matitiya nun Eliyabi nun Benaya nun Obedi-Edon nun Yeyiyeli. Kondenne nun bəlnne yi e yii. Karijanne yi Asafi yii.

<sup>6</sup> Saraxaraline, Benaya nun Yaxasiyeli yi xətane fema Alaa Layiri Kankiraan yetagi.

7 Dawuda betini ito so Asafi nun a muxune yii na loxon nin a singeni alogo e xa Alatala tantun.

*Yaburin 105.1-15*

8 E Alatala tantun.

E yi a maxandi.

A bata naxan liga,

e na fala siyane xa.

9 E betin ba a xa,

e yi a tantun betine yi,

e yi a kabanako feene birin fala.

10 E e kanba a xili sarijanxini.

Naxanye birin Alatala fenma,

ne xa sewa.

11 E e yee rafindi Alatala nun a senben ma,

e lu a fenje waxatin birin.

12 A wali fajin naxanye ligaxi

e nun a kabanako feene

nun a kitin naxanye saxi,

ne fe xa rabira e ma,

13 E tan Isirayila bonsonna,

a walikene,

e tan Yaxubaa diine,

Ala naxanye sugandixi.

14 A tan nan Alatala ra,

en ma Ala.

A tan nan boxon birin kitisaan na.

15 A joxo luma a layirin xon ma nen han habadan,

e nun a falane fe han mayixete wuli keden,

16 e nun a layirin naxan xidi

e nun Ibrahima tagi,

a yi a kolo Isiyaga xa.

17 A mon yi a ragidi Yaxuba ma sariyan xon,

a findi habadan layirin na Isirayila kaane xa.

18 A yi a fala, a naxa,

“N Kanan yamanan soma nen

e nun i yixetene yii e keen na.”

19 E mi yi wuya nun.

Xoje dando nan tun yi e ra na yamanani.

20 E yi kelima nen siyana nde ye

e siga nde gbete ye,

e keli yamanana nde yi

e siga nde gbete yi.

21 Koni, a mi tinje muxu yo xa e jaxankata.

A mangane rakolon nen e fe yi, a naxa,

22 “E nama fefe liga n ma muxu sugandixine ra.

E nama fefe jaxi liga n ma nabine ra.”

*Yaburin 96*

23 Dunuja muxune birin xa betin ba Alatala xa.

E yi lu a raliye waxatin birin yi

fa fala a bata en nakisi.

<sup>24</sup> E a binyena fe fala siyane birin xa,  
ε yi a kabanako feene rali muxune birin ma.

<sup>25</sup> Alatala gbo,  
a lan a xa matəxə han!  
A lan a xa binya dangu alane birin na.

<sup>26</sup> Siyane alane birin findixi ala fuune nan na,  
koní Alatala tan bata koren da.

<sup>27</sup> A rabilinxí nərən nun gboon nan na.  
A konna rafexi sɛnbɛn nun sɛwan nan na.

<sup>28</sup> E tan dunuɲa siyane birin,  
ε fa Alatala tantun,  
ε yi a tantun a binyen nun a sɛnbɛna fe ra.

<sup>29</sup> E fa Alatala tantun a xili binyena fe ra.  
E fa kiseene ra a yetagi.  
E Alatala batu a nərɔ sariɲanxini.

<sup>30</sup> Dunuɲa muxune,  
ε xuruxurun a yetagi.  
Dunuɲa a kiini, a mi yigisanma.

<sup>31</sup> Kore xonna nun bəxə xonna xa sɛwa han!  
E yi a fala siyane xa,  
a Alatala nan mangan na.

<sup>32</sup> Fəxə igen xa a xuini te  
e nun seen naxanye a xərɛ ra.  
Burunna xa sɛwa  
e nun a yi seene birin.

<sup>33</sup> Fətənnə wudine xa sənɲə sɛwani,  
e sənɲə Alatala yetagi,  
amasətə a fama nɛn.  
A fama nɛn a kitin sa dunuɲa yi.

### *Yaburin 106.1, 47-48*

<sup>34</sup> E Alatala tantun amasətə a fan.  
A hinanna luma nɛn habadan!

<sup>35</sup> E a fala Ala xa, ε naxa,  
“Ala, nxu rakisi,  
nxu ratanga siya gbɛtɛne ma,  
alogo nxu xa i xili sariɲanxin tantun,  
na yi findi nxu kanba xunna ra.”

<sup>36</sup> Barikan xa bira Alatala xa, Isirayilaa Ala  
habadan han habadan!  
Nayi, yamaan yi a fala, e naxa,  
“Amina! Tantunna Alatala xa.”

<sup>37</sup> Dawuda yi Asafi nun a ngaxakedenne yamari a e xa wali Alatalaa Layiri  
Kankiraan yetagi waxatin birin.

<sup>38</sup> A yi Yedutun ma diina Obedi-Edən nun Xosa nun a muxu tonge sennin  
muxu solomasɛxɛ yamari a e xa so dɛɛn kantan.

<sup>39</sup> Saraxaraliin Sadəki nun a ngaxakedenne yi lu Alatalaa Batu Bubuni  
naxan yi tixi taan kideni Gabayon yi.

<sup>40</sup> E yi lu saraxa gan daxine bɛ Alatala xa xətənnə nun ɲinbanna alo a sɛbɛxi  
Alatalaa sariyani kii naxan yi, a naxan soxi Isirayila kaane yii.

<sup>41</sup> Heman nun Yedutun nun muxun naxanye yi sugandixi, ne fan yi na alogo e xa Alatala tantun, bayo a hinanna luma nen habadan!

<sup>42</sup> Heman nun Yedutun yi xotane fema, e yi karijanne maxama alogo e xa betin ba Ala xa. Yedutun ma diine nan yi na de kantanne ra.

<sup>43</sup> Na xanbi ra, yamaan birin yi siga e konni. Dawuda fan yi xete a konni dubadeni a denbayaan xa.

## 17

### *Alaa layirina Dawuda xa Samuyeli Firinden 7.1-17*

<sup>1</sup> Dawuda to yelin soe a manga banxin kui, a yi a fala Nabi Natan xa, a naxa, “Banxin naxan nafalaxi suman wudin na, n na nan kui, koni Alatalaa Layiri Kankiraan mon bubun nan kui.”

<sup>2</sup> Natan yi Dawuda yabi, a naxa, “I rafan feene birin liga, bayo Ala i xon.”

<sup>3</sup> Na koeen na, Ala yi a fala Natan xa, a naxa,

<sup>4</sup> “Siga, a fala n ma walikeen Dawuda xa fa fala Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I tan mi batuden tima n xa n luma denaxan yi.

<sup>5</sup> N yeteen munma lu n batu banxi kui singen, xabu n na Isirayila kaane ramini loxon Misiran fari ma han to, koni n yi bubun nan kui yiren birin yi.

<sup>6</sup> N siga denaxan birin yi nxu nun Isirayila kaane, n yeerati wuyaxi doxo nen n ma yamana Isirayila xun na alogo e xa n ma yamaan masuxu. Koni, na waxatin birin yi, n mi a fala muxu yo xa, n naxa: Nanfera, i mi suman wudi banxin tixi n xa?’ ”

<sup>7</sup> “Nanara, i mon xa a fala n ma walikeen Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: N tan nan i baxi xuruseene foxo ra kantan tideni alogo i xa findi n ma yamana Isirayila yeeratiin na.

<sup>8</sup> I siga yiren naxan birin yi n lu nen i xon, n yi i yaxune birin faxa i yetagi, n yi i findi xili gbee kanna ra alo muxu gbeen naxanye boxo xonna fari.

<sup>9</sup> N yiren soma nen n ma yamana Isirayila yii e doxoma denaxan yi. E luma nen na, gaxu yo mi e suxe. Muxu jaxi yo mon mi fa e jaxankatama alo bodeni,

<sup>10</sup> n kitisane doxo n ma yamana Isirayila xun na waxatin naxan yi. N ni i yaxune birin sa i sanna bun. N naxan falama i xa, Alatala nan banxin tima i xa naxan findima i yixetene ra mangayani.

<sup>11</sup> I na faxa waxatin naxan yi, i siga i benbane fema, n yi i yetena diina nde sugandi a ti i joxoni mangayani, n yi a senben xun masa.

<sup>12</sup> Na nan n batu banxin tima n xa, n yi a mangayaan nasabati habadan.

<sup>13</sup> N findi a fafe ra, a fan yi findi n ma diin na. N mi n ma hinanna masigama a ra alo n naxan liga manga singen na.

<sup>14</sup> N na a findima nen n ma yamana mangan na, a mangayaan mi kale habadan.’ ”

<sup>15</sup> Ala naxan birin fala Natan xa fetoni alo xiyena, a na birin yeba Dawuda xa.

### *Dawudaa Ala maxandina Samuyeli Firinden 7.18-29*

<sup>16</sup> Na xanbi ra, Manga Dawuda yi siga, a sa doxo Alatala yetagi, a yi a fala, a naxa, “Marigina Alatala, n na a kolon a n tan nun n ma denbayaan mi lan nxu na birin soto i naxan fixi nxu ma.



17 Koni, Ala, i tan yee ra yi, sese mi na ra! I bata de xuine tongo lan i ya walikena denbayana tila ma. Marigina Alatala, i bata n yate alo muxu fisamantenna.

18 N tan Dawuda, n noe nanse fale i xa xunna kenli ito a fe ra i naxan fixi i ya walikenen ma? I tan yetena i ya walikenen kolon.

19 Alatala, i bata fe gbeeni ito ragidi i ya walikena fe ra fata i sagoon na alogo i xa i senbe gbeen mayita.

20 Alatala, i joxon mi na, ala gbete mi na ba i tan na. Nxu bata na kolon.

21 Siya gbeten mundun dunu na yi naxan luxi alo i ya yamana Isirayila, Ala naxanye raminixi konyiyani? I e xunba nen Misiran kaane nun e alane senben bun, i yi e findi i ya yamaan na, i siya gbete kedi i ya yamaan yee ra, i kabanako fe magaxuxine raba e yetagi alogo i xa i xinla makenen.

22 I yi Isirayila findi i ya yamaan na habadan. Alatala, i yi findi nxo Ala ra."

23 "Iki, Alatala, i de xuiin naxan tongoxi n tan, i ya walikenen nun n ma denbayaan xa, na xa rakamali habadan. Na liga alo i a falaxi kii naxan yi.

24 Na rakamali alogo i xinla xa binya han habadan. Muxune a falama nen nayi, e naxa, 'Alatala Senben Birin Kanna, Ala naxan Isirayila xun na, a findixi Isirayilaa Ala nan na.' Senben xa lu i ya walikenen Dawudaa denbayaan xa i yetagi.

25 N ma Ala, i bata i miriyaan yita n na a i n yixetene findima nen mangane ra n joxoni. Nanara, i ya walikenen bata susu fe i yetagi i maxandideni.

26 Alatala, i tan nan Ala ra. Iki, i bata fala fajini ito ti i ya walikenen xa.

27 I bata a ragidi a i xa barakan sa n ma denbayani alogo n bonsanna xa lu mangayani i yetagi habadan. Bayo, i tan, Alatala nan barakan nagidixi n ma denbayaan ma, barakan luma nen a foxo ra habadan."

## 18

### *Dawuda no sotona yengeni Samuyeli Firindena 8.1-14*

1 Na waxatin danguxina, Dawuda yi Filisitine no yengeni, a yi e rayarabi, a yi Gati taan nun a rabilinne ba e yii.

2 A yi Moyaba kaane fan no yengeni, e yi lu a yamarin bun ma, e lu mudun soe a yii.

3 Dawuda man yi Soba mangan Hadadeseri fan no yengeni Xamata mabinni, Hadadeseri yi waxi Efirati baan tongo feni waxatin naxan yi.

4 Dawuda yi yenge so wontoro wuli keden nun soo ragi wuli solofere nun sofa wuli moxoje ba a yii. A yi soone birin san xanbi ra fasane bolon fo soo keme joxondon a naxanye ramara.

5 Arami kaane yi keli Damasi taani, e yi fa Soba mangan Hadadeseri malideni, koni Dawuda yi e sofa wuli moxojen nun firin faxa.

6 Dawuda yi a yamana kanne dexo Damasi taani Arami yamanani. Arami kaane yi lu Dawudaa yamarin bun, e lu mudun soe a yii. Dawuda na yi siga dede, Alatala yi xunna kenla fima nen a ma.

7 Dawuda yi Hadadeseri a sofane ye masansan wure lefa xema daxine xali Yerusalen yi.

8 A yi sula gbege tongo keli Hadadeseri a taane yi, Tibati nun Kun. Sulemani yi na rawali a findi ige ramara se gbeen na e nun senbetenne nun saraxa ganden waliseene.

9 Xamata mangan Tohu yi a me a Dawuda bata Soba mangan Hadadeseri a sofane birin no yengeni,

<sup>10</sup> a yi a dii xεμεη Hadoran nasiga Manga Dawuda ma, alogo a xa sa a xontɔn a nɔ sɔtɔna fe ra Hadadeseri yengeni, bayo Manga Tohu nun Manga Hadadeseri yi yengeni. A mɔn yi siga xεma seene ra e nun gbetin nun sulana.

<sup>11</sup> Manga Dawuda yi na birin fi Alatala ma, e nun gbeti fixen nun xεmana a naxan tongo siyani itoe birin yii: Edɔn kaane nun Moyaba kaane nun Amonine nun Filisistine nun Amalekine.

<sup>12</sup> Seruyaa diina Abisayi yi Edɔn kaa wuli fu nun solomasεε faxa Fɔxɔ Lanbanni.

<sup>13</sup> A yi yamana kanne lu Edɔn yi alogo na birin xa lu Dawudaa yamarin bun ma. Dawuda na yi siga dεdε, Alatala yi xunna kenla fima nɛn a ma.

### *Dawudaa kuntigine*

#### *Samuyeli Firinden 8.15-18*

<sup>14</sup> Dawuda yi lu Isirayila birin xun na. A yi kiti kendɛn sama tinxinna nin a yamaan birin yi.

<sup>15</sup> Seruyaa dii xεμεη Yowaba nan yi sofane kuntigin na. Axiludu a dii xεμεη Yosafati nan yi mangana yenla ra.

<sup>16</sup> Axitubaa dii xεμεη Sadaki nun Abiyatari a dii xεmena Abimeleki nan yi saraxaraline ra. Sawesa nan yi sebɛli tiin na.

<sup>17</sup> Yehoyadaa dii xεμεη Benaya nan yi Keretine nun Peleti kaane xun na. Manga Dawudaa diine nan yi mangan bundɔxɔne ra.

## 19

### *Dawuda nun Amonine yengena*

#### *Samuyeli Firinden 10.1-5*

<sup>1</sup> Na dangu xanbini, Amonine mangan Naxasi yi faxa, a diin yi dɔxɔ a jɔxɔni.

<sup>2</sup> Dawuda yi a miri, a naxa, “N hinanma nɛn Naxasi a dii xεμεη Xanun na, bayo a fafe hinan nɛn n na.” Dawuda yi xεrane rasiga Xanun ma a fafe sayaan xontɔn tideni. Dawudaa xεrane yi sa so Amonine yamanani Xanun fεma saya xontɔndeni.

<sup>3</sup> Koni, Amonine kuntigine yi a fala Xanun xa, e naxa, “I laxi a ra a Dawuda a muxune rafaxi i fafe saya xontɔnden nan tun yi ba? E mi faxi kɔtɛn xan na ba alogo e xa taan nakɔɔsi, lɔxɔna nde e yi nɔ a suxe?”

<sup>4</sup> Nayi, Xanun yi Dawudaa xεrane suxu, a yi e dε xabene bi, a yi e domane raxaba e xɔrene yilanni, a fa e raxεε Dawuda ma.

<sup>5</sup> E fa xεrane fe dentegen sa Dawuda xa, a yi muxune xε a xεrane fɔxɔ ra, bayo e yi yagixi han, a yi a fala e xa, a naxa, “E lu Yeriko yi han ε dε xabene yi mini. Na xanbi ra, ε fa so be.”

#### *Samuyeli Firinden 10.6-19*

<sup>6</sup> Amonine to a kolon a e bata rapaxu Dawuda ma alo se kunxin xirina, Xanun yi gbeti fixen kilo wuli tonge saxan e nun naanin fi Arami kaane ma, naxanye yi Mesopotamiya yamanani, e nun Maka nun Soba yamanani alogo e xa fa e yengε so wontorone nun e soo ragine ra.

<sup>7</sup> Na ma, e yi fa yengε so wontoron wuli tonge saxan nun firin na. Maka mangan nun a yamaan fan yi fa, e fa e malan Medeba taan yetagi. Amonine fan yi mini e taane yi alogo e xa Dawuda yengε.

<sup>8</sup> Dawuda yi na mε, a yi sofa kuntigin Yowaba nun a sofa kendene birin nasiga e yengedeni.

<sup>9</sup> Amonine yi mini, e ti yengε so xinla ma e taan so dεen na. Mangan naxanye fa e malideni, ne yi tixi e danna burunna ra.

<sup>10</sup> Yowaba to a kolon a yengɛn yi a yɛɛ ra e nun a xanbi ra, a yi Isirayila sofa kɛndɛna ndee sugandi Arami kaane yengɛ xinla ma.

<sup>11</sup> A yi sofa dɔnxɛne lu a tada Abisayi a yamarin bun ma Amonine yengɛ xinla ma.

<sup>12</sup> Yowaba yi a fala a tada xa, a naxa, “Xa Arami kaane sɛnbɛn gbo n xa, i fa n mali. Xa Amonine fan sɛnbɛn gbo i xa, n fan yi sa i mali.

<sup>13</sup> I tunnafan, en na en wɛkile, en yi en ma yamaan xun mayɛngɛ e nun en ma Alaa taane. Alatala xa a rafan feen liga.”

<sup>14</sup> Yowaba nun a ganla yi e maso Arami kaane yengɛdeni, koni ne yi e gi a yɛɛ ra.

<sup>15</sup> Amonine to a to, a Arami kaane bata e gi, e fan yi e gi Yowaba tada Abisayi bun. E yi sa so e taani. Yowaba fan yi xɛtɛ Yerusalɛn yi.

<sup>16</sup> Arami kaane to a kolon a Isirayila bata e nɔ yengɛni, e yi xɛrane rasiga Arami kaane ma naxanye yi Efirati baan kidi ma. Hadadeseri a sofa kuntigin Sofaki nan yi e xun na.

<sup>17</sup> Dawuda to na mɛ, a yi Isirayila kaane birin malan, e yi fa Yurudɛn baan gidi, e siga Arami kaane yengɛdeni.

<sup>18</sup> Arami kaane mɔn yi e gi Isirayila kaane bun. Dawuda yi e yengɛ so wontoro sofaan muxu wuli solofere faxa, e nun e sofaan muxu wuli tonge naanin naxanye yi sigama e sanni. A yi sofa kuntigin Sofaki fan faxa.

<sup>19</sup> Hadadeseri a walikɛne to a kolon a Isirayila kaane bata e nɔ yengɛni, e yi layirin xidi e nun Dawuda tagi, e yi lu a yamarin bun. Xabu na, Arami kaane mi fa tin Amonine maliyɛ sɔnɔn.

## 20

### *Dawuda Amonine nun Filisitine yengɛ fena Samuyeli Firinden 11.1 nun 12.26-31*

<sup>1</sup> Nɛɛ nɛnɛn fɔln na, mangane yi darixi mine yengɛ sodeni waxatin naxan yi, Yowaba nun a sofa wɛkilexine yi sa Amonine yengɛ. Koni, Dawuda tan yi lu Yerusalɛn yi. Yowaba yi Rabaha taan suxu, a mɛnna kala.

<sup>2</sup> Nayi, Dawuda yi fa mangaya taxamaseri kɔmatin ba Amonine mangan xun na, naxan xɛmaan binyen yi dangue kilo tonge saxan na. Gɛmɛ fajɛ kɛndɛn fan yi a ma. Na mangaya taxamaseri kɔmatin yi so Dawuda xun na, a yi funma se wuyaxi tongo taani.

<sup>3</sup> Yamaan naxan yi na, Dawuda yi ne xali, a yi sa e ti karahan wanle ra, wudi masonla nun gɛmɛ bɔɔn nun wudi sɛgɛna. A Amonine taane birin ma fe liga na kii nin. Na xanbi ra, Dawuda nun a sofane yi xɛtɛ Yerusalɛn yi.

<sup>4</sup> Na danguxina, Isirayila kaane nun Filisitine yi sa yengɛ Geseri yi. Na yengɛni, Xusa kaan Sibekayi yi Sipayi faxa. Refa yixɛtɛna nde nan yi Sipayi ra. Na yi Filisitine yagi.

<sup>5</sup> Isirayila kaane nun Filisitine mɔn yi yengɛ. Yayiri a diina Elexanan yi Gati kaan Goliyati xunyɛn Laxami faxa na waxatin nin. A sɛnbɛn yi gbo han, a tanban yi gbo alo gbindonna.

<sup>6</sup> Yengɛ gbɛtɛ yi keli Gati taani. Xɛmɛ kuyena nde yi na, naxan yii soli sennin sennin yi a ra e nun san soli sennin sennin, e birin malanxina, mɔxɔɔɔnɛn nun naanin. Refa yixɛtɛna nde nan yi na fan na.

<sup>7</sup> A to Isirayila makonbi, Dawuda tada Simeyaa dii xɛmɛn Yonatan yi a faxa.

<sup>8</sup> Xɛmɛni itoe birin yi fataxi Refa yixɛtɛne nan na Gati taani. Dawuda nun a sofane yi ne birin faxa.

## 21

*Isirayila yamaan yaten sebe fena  
Samuyeli Firinden 24.1-9*

1 Setana yi keli Isirayila xili ma, a yi Dawuda radin a xa Isirayila kaane tengε.

2 Dawuda yi a fala Yowaba nun a sofa kuntigine xa, a naxa, “E siga, ε sa Isirayila kaane tengε, keli Beriseba ma, sa dɔxɔ Dan yamanan na. E fa na yaten dentεε n xa.”

3 Yowaba yi a yabi, a naxa, “Alatala xa Isirayila yamaan nawuya ayi dɔxɔ kεmε. Mangana, n kanna, i ya walikεne xa mi ne birin na ba? Nanfera i fe sifani ito maxɔdinxi? Nanfera i waxi a xɔn ma Isirayila yamaan xa yulubin tongo?”

4 Koni, mangax xuiin mi yi matandε. Nanara, Yowaba yi mini, a yi Isirayila bɔxɔn birin yisiga, a fa xεtε Yerusalen yi.

5 A yi yamaan yaten fala Dawuda xa. Isirayila kaane yaten ni i ra: xεmε silanfan kanna miliyɔn keden wuli kεmε. Yuda kaane yaten ni i ra: xεmε silanfan kanna wuli kεmε naanin muxu wuli tonge solofere.

6 Koni, Yowaba mi Lewi nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune tengε, bayo mangana yamarin mi yi rafanxi a ma.

7 Yamarini ito yi rapaxu Ala ma. A yi Isirayila naxankata.

*Ala yi Dawuda yulubin saran a ra  
Samuyeli Firinden 24.10-17*

8 Dawuda yi a fala Ala xa, a naxa, “N yulubi gbeen nan ligaxi ito ra. Iki, n bata i mayandi, i xa diɲa n tan, i ya walikεen yulubin ma. N bata xaxilitareyaan liga.”

9 Alatala yi a fala Manga Dawudaa fetoon Gadi xa, a naxa,

10 “A fala Dawuda xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Fe saxan ni i ra. Keden sugandi, n xa na liga i ra.’ ”

11 Gadi yi siga Dawuda fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi i xa, a naxa,

12 ‘Naxankatan mundun lan a xa sa i ma: ɲεε saxan fitina kamεna, hanma yaxune yi ε halagi silanfanna ra kike saxan, hanma Alatala xa a halagi ti malekan nafa ε ma, naxan Isirayila yamaan naxɔrima Alaa silanfanna nun fure ɲaxin na xii saxan.’ Iki, a fala n xa n lan n xa sa naxan fala n kanna xa naxan n xεxi.”

13 Dawuda yi Gadi yabi, a naxa, “N bɔɲen sunuxi han! A lan n xa n yεtε lu Alatala yii bayo a kininkininna gbo, na fisa benun n xa lu adamadiine sagoni.”

14 Alatala yi fure ɲaxin nadin Isirayila yamaan ma han muxu wuli tonge solofere yi faxa Isirayila yamanani.

15 Ala yi malekan xε Yerusalen yi, a xa sa na kala. A yi na kalama waxatin naxan yi, Alatala yi a to, a yi nimisa na halagina fe ra. A yi a fala na malekan xa naxan yi a kalama, a naxa, “Na bata lan. E lu na fa.” Alatalaa malekan yi tixi Oronan, Yebusu kaana lonna nan ma.

16 Dawuda yi a yεε rakeli, a Alatalaa malekan to tixi kuyen nun bɔxɔn lan tagini, a silanfanna baxi a tεeni, a yεε rafindixi Yerusalen ma. Dawuda nun fonne yi kasa benbɛli dugin nagodo e ma sununi, e yi bira, e yi e yεtagin lan bɔxɔn ma.

17 Dawuda yi a fala Ala xa, a naxa, “N tan xa mi yamarin fixi ba a Isirayila yamaan xa tence? N tan nan yulubin ligaxi, n tan nan fe kobini ito ligaxi. Yamaan tan nanse ligaxi? Alatala, n ma Ala, n tan nun n ma denbayaan halagi, i ya yamaan lu na.”

*Dawuda yi Oronan ma lonna sara*

*Samuyeli Firindena 24.18-25*

18 Alatalaa malekan yi a fala Gadi xa, a a xa a fala Dawuda xa, fa fala a xa sa saraxa gandena nde rafala Alatala xa Oronan Yebusu kaana lonna ma.

19 Dawuda yi siga menni alo Gadi a fala a xa kii naxan yi Alatala xinla ra.

20 Oronan yi murutu bonboni lonna ma, a yi a firifiri, a yi malekan to. A dii naaninne yi e luxun.

21 Na waxatini, Dawuda fan yi a maso. Oronan to a to, a yi keli lonna ma, a sa a xinbi sin Dawuda bun ma, a yetagin yi lan boxon ma.

22 Dawuda yi a fala Oronan xa, a naxa, “Lonni ito so n yii alogo n xa saraxa ganden nafala Alatala xa. N na a saren defexin soe i yii alogo fure jaxin xa ba yamaan ma.”

23 Oronan yi Dawuda yabi, a naxa, “Mangana, a tongo. N kanna xa a rafan feen liga a ra. N bata jingeni itoe fan so i yii, e xa findi saraxa gan daxin na. Ningena xee ra bonbo seene yi findi saraxan gan yegen na, murutuni ito fan xa findi bogise saraxan na. N bata ito birin fi i ma.”

24 Koni, Manga Dawuda yi a fala Oronan xa, a naxa, “En-en, n waxi a sara feni a saren defexin nan na. N mi seen bama saraxan na Alatala xa n mi naxan saraxi. N mi noe saraxa gan daxin be n mi naxan sare fixi.”

25 Nayi, Dawuda yi xemaan kilo solofere so Oronan yii na lonna fe ra.

26 Dawuda yi saraxa ganden nafala menni Alatala xa, a fa saraxa gan daxine nun bonje xunbeli saraxane ba. A yi Alatala maxandi, Alatala yi a yabi teen na naxan godo saraxa ganden ma keli kore.

27 Nayi, Alatala yi falan ti malekan xa, a yi silanfanna raso a teeni.

28 Na waxatini, Dawuda yi saraxane bama Oronan Yebusu kaana lonna nan ma, bayo a bata yi a kolon a Alatala a yabima menna nin.

29 Na waxatini, Musa Alatala Batu Bubun naxan nafala tonbonni, na yi na taan kideni Gabayon yi, e nun saraxa gandena, saraxa gan daxine yi bama denaxan yi.

30 Koni, Dawuda mi yi sigε menni Ala maxodindeni, bayo a yi gaxuxi Alatalaa malekana silanfanna yee ra.

## 22

1 Dawuda yi a fala, a naxa, “En Marigina Alatalaa banxin ti be, e nun saraxa gandena, Isirayila saraxa gan daxine bama a xa denaxan yi.”

*Dawuda yi Ala Batu Banxin ti feni ton*

2 Dawuda yi yamarin fi a xonen naxanye doxi Isirayila yamanani, a ne xa malan. A yi ne findi gemε masonle ra Ala Batu Banxin ti feen na.

3 Dawuda yi wure gbegbe fen, naxanye findima banxin gbangban seene nun deen singan seene ra. A yi sula gbegbe fan fen naxan yatε mi yi noe kolonne.

4 Sidon kaane nun Tire kaane yi Dawuda mali suman wudi fapin gbegbe fendeni.

5 Dawuda yi a fala, a naxa, “N ma diin Sulemani munma koxo singen, a mon mi wanla kolon. Banxin naxan tima Alatala xa, na lanma a xa tofanje ayi, a

rayabu siyane birin yeṭagi.” Na ma, Dawuda se gbeḡbe malan neṅ na banxin ti feen na benun a xa faxa.

<sup>6</sup>Dawuda yi a diin Sulemani xili, a yi a fala a xa fa fala a xa banxin ti Alatala xa, Isirayilaa Ala.

<sup>7</sup>Dawuda yi a fala Sulemani xa, a naxa, “N ma diina, n bata yi a miri n boḡṅni, n xa banxin ti Alatala xa, n ma Ala,

<sup>8</sup>koni Alatala a fala neṅ n xa, a naxa, ‘I bata muxu wuyaxi faxa yeṅḡe wuyaxi yi, i nama banxin ti n xa. Yeṅḡe soon nan i ra, i bata faxa gbeḡbe ti n yeṭagi.

<sup>9</sup>Koni, i diina nde soṭoma neṅ, naxan findima boḡṅe xunbeli muxun na, n matabun fima naxan ma a yaxune fe ra. A xili bama neṅ Sulemani. Isirayila yamaan luma neṅ boḡṅe xunbenli tun a siimayaan birin yi.

<sup>10</sup>A tan nan banxin tima n xa n xinla binyama deṅaxan yi, a yi findi n ma diin na, n fan yi findi a fafe ra. A mangayaan sabatima neṅ Isirayila xun na habadan.’ ”

<sup>11</sup>“Iki, n ma diina, Alatala xa lu i xon alogo i xa no Alatalaa banxin tiye, i ya Ala, alo a a fala kii naxan yi lan i tan ma.

<sup>12</sup>Alatala xa fekolonna nun xaxili faḡin fi i ma a na i findi mangan na waxatin naxan yi Isirayila yamanani alogo i xa Alatalaa sariyan suxu, i ya Ala.

<sup>13</sup>Feen birin soṅoyama i xa neṅ, xa i Alatalaa sariyan nun a yamarine suxu, a naxanye soxi Musa yii Isirayila xa. I wekile, i senbe so! I nama kuisan, i nama gaxu fefe yeṅ ra!

<sup>14</sup>N bata wekile n yi xemaan kilo miliyon saxan e nun kilo wuli keṃe naanin malan Alatala Batu Banxin ti feen na. N mon bata wure gbeti fixen kilo miliyon tonge saxan e nun naanin malan. Sulan nun wuren bata gbo ayi han a yaten mi noḡ kolonḡe. N bata wudin nun geṃen fan fen. I mon xa nde sa e fari.

<sup>15</sup>Walike wuyaxi i yii naxanye fatan geṃen masole, e nun naxanye fatan sawurane rafale geṃen nun wudine ma, e nun yirawanla naxanye wanla sifan birin kolon.

<sup>16</sup>Xemaan nun wure gbeti fixen nun sulan nun wurena i yii han a dangu ayi. Keli i ya wanla folo keden na. Alatala xa i mali.”

<sup>17</sup>Dawuda yi a fala Isirayila kuntigine birin xa, a e xa fa a diin Sulemani mali. A yi a fala e xa, a naxa,

<sup>18</sup>“Alatala, e Ala mi luxi e xon ba? A mi boḡṅe xunbenla fixi e ma yamanan birin yi ba? A bata be kaane sa n sagoni. Yamanan bata lu Alatala nun a yamaan bun ma.

<sup>19</sup>E Alatala, e Ala fen e boḡṅen nun e niin birin na. E siga, e sa yire sariḡanxin ti Marigina Alatala xa, e Ala, alogo e xa fa Alatalaa Layiri Kankiraan nun a se sariḡanxine raso Ala Batu Banxini, Alatala xinla binyama deṅaxan yi.”

## 23

### *Lewi bənsəṅna muxune*

<sup>1</sup>Dawuda to yelin fore, a yi a diin Sulemani doxo Isirayila mangan na.

<sup>2</sup>A yi Isirayila kuntigine nun saraxaraline nun Lewi bənsəṅna muxune malan.

<sup>3</sup>E yi Lewi bənsəṅna muxune teṅḡe, naxanye bata yi ḡeṅ tonge saxan soṭo. E yaten yi siga han muxu wuli tonge saxan e nun solomasexe.

<sup>4</sup> Dawuda yi a fala, a naxa, “N bata muxu wuli mօxօյեն nun naanin sugandi alogo e xa e yengi lu Alatala Batu Banxin wanle xօն. Muxu wuli sennin xa findi kitisane ra. Muxu wuli naanin yi findi dե kantan muxune ra.

<sup>5</sup> Muxu wuli naanin yi findi Alatala tantun muxune ra maxaseene ra, n naxanye rafalaxi a tantun seen na.”

<sup>6</sup> Dawuda yi Lewi bօնսօնna muxune yitaxun Lewi a diine denbaya yեւ ma. Lewi a diine nan itoe ra: Gօրիսօն nun Kehati nun Merari.

<sup>7</sup> Gօրիսօն ma diine nan itoe ra: Ladana nun Simeyi.

<sup>8</sup> Ladanaa diine nan itoe ra: Yեւիւլի, a dii singen nun Setama nun Yoweli. E birin malanxina muxu saxan.

<sup>9</sup> Simeyi a diine nan itoe ra: Selomiti nun Xasiyeli nun Haran. E birin malanxina muxu saxan. Ladanaa denbaya xunne nan ne ra.

<sup>10</sup> Simeyi a diine nan itoe ra: Yaxati nun Sisa nun Yewusi nun Beriya. Simeyi a dii naaninne nan ne ra.

<sup>11</sup> Yaxati nan dii singen na. Sisa nan dii firinden na. Koni, Yewusi nun Beriya mi dii wuyaxi sօտօ. Na ma, e yi e diine yatե denbaya kedenna ra e bօնսօն kedin ma.

<sup>12</sup> Kehati a diine nan itoe ra: Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyei. E birin malanxina muxu naanin.

<sup>13</sup> Amirama a diine nan itoe ra: Haruna nun Musa. Haruna yi rasarijan Ala xa alogo a xa lu walե yire sarijanxi fisamantenni, e nun a bօնսօնna muxune han habadan, alogo e xa wusulanna gan saraxan na Alatala xa, e yi wali a yetagi, e mօն yi lu dube muxune xa Ala xinli han habadan.

<sup>14</sup> Musa tan findi Alaa muxun nan na. A diine yi lu Lewi bօնսօնna muxune ye.

<sup>15</sup> Musaa diine nan itoe ra: Gօրիսօմի nun Eliyeseri.

<sup>16</sup> Gօրիսօմի a diin nan ito ra: Sebuweli nan yi a dii singen na.

<sup>17</sup> Eliyeseri a diine nan itoe ra: Rexabiya nan yi a dii singen na. Eliyeseri mi dii xեմե gbete sօտօ, koni Rexabiya dii wuyaxi sօտօ nեւ.

<sup>18</sup> Yisehari a diine nan itoe ra: Selomiti nan yi a dii singen na.

<sup>19</sup> Xebiron ma diine nan itoe ra: Yeriya nan yi a dii singen na, Amari a firindena, Yaxasiyeli a saxandena, e nun Yekameyami a naanindena.

<sup>20</sup> Yusiyei a diine nan itoe ra: Mike nan yi a dii singen na, Yisiya a firindena.

<sup>21</sup> Merari a diine nan itoe ra: Maxali nun Musi. Maxali a diine nan itoe ra: Eleyasari nun Kisu.

<sup>22</sup> Eleyasari faxa nեւ, a mi dii xեմե yo lu, koni a dii tեմեne tan lu nեւ. Kisu a diine yi e dօxօ e jօxanle ra.

<sup>23</sup> Musi a diine nan itoe ra: Maxali nun Ederi nun Yeremoti. E birin malanxina muxu saxan.

<sup>24</sup> Ne nan findi Lewi yixetene ra naxanye findi bօնսօնna denbaya xunne ra, e keden kedenna birin xinle sեբեւի e bօնսօն kedin kui. E yi walima nեւ Alatala Batu Banxin kui e barin na yi jեւ mօxօյեն sօտօ.

<sup>25</sup> Dawuda bata yi a fala, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala bata bօյե xunbenla fi a yamaan ma. A bata fa dօxօ Yerusalem yi habadan.

<sup>26</sup> Lewine mi fa Alaa Batu Bubun nun a muranne xalima yire gbete yi sօնօն.”

<sup>27</sup> Fata Dawudaa yamari dօնxեne ra, Lewi bօնսօնna muxune tengե nեւ naxanye barin bata yi jեւ mօxօյեն sօտօ.

<sup>28</sup> Lewi bənsənnə muxune nan yi Haruna yixetene malima Alatala Batu Banxin wanle ra. E tan nan yi a sansanna kuiin nun a banxin kuiin masuxuma, e mən yi seene rasarijanma, e yi wali xunxurine ke Ala Batu Banxini.

<sup>29</sup> E yi burune rafalama naxanye ralima Ala ma, e murutu fujin din naxan findima bogise saraxane ra, e buru ratetaren nafala, e nun donseen sifan birin. E tan nan mən yengi yi dəxi ligaseene birin xən, sikenle nun ligaseen naxanye seen kuyen maligama.

<sup>30</sup> E yi lanma e xa siga Alatala tantundeni xətənnə nun jinbanna ləxə yo ləxə.

<sup>31</sup> E mən yi saraxa gan daxine bama Alatala xa Matabu Ləxəne ma e nun Kike Nənən sanle yi, e nun sali gbətəye ma. E yi lanma e xa wali Alatala xa a sariyan xən.

<sup>32</sup> E tan nan yi Naralan Bubun nun yire sarijanxin masuxuma. E yi Alatala batuden wanle birin kema e ngaxakedenna Haruna yixetene yamarin nan bun.

## 24

### *Saraxaraline yitaxun fena*

<sup>1</sup> Haruna yixetene yi yitaxunxi a dii naaninne nan na. A diine nan itoe ra: Nadaba nun Abihu nun Eleyasari nun Itamara.

<sup>2</sup> Nadaba nun Abihu singen nan faxa benun e fafe xa faxa. E mi dii yo sətə. Eleyasari nun Itamara nan yi saraxaraline ra.

<sup>3</sup> Eleyasari yixetena nde Sadəki e nun Itamara yixetena nde Aximeleki yi Dawuda mali Harunaa diine yitaxundeni alogo e xa ti wanle ra.

<sup>4</sup> Kuntigi wuyaxi yi to Eleyasari yixetene ye dangu Itamara yixetene ra. Nanara, e yitaxun ikiini: Denbaya xunna muxu fu nun sennin Eleyasari yixetene ye. Denbaya xunna muxu solomasexə Itamara yixetene ye.

<sup>5</sup> E yi masensenna ti alogo e xa e yitaxun, e yi e ti e wanle ra. Na ma, Eleyasari yixetena ndee nun Itamara yixetena ndee birin yi findi yire sarijanxin kuntigine ra e nun kuntigine Ala xa.

<sup>6</sup> Nataneli a diin Semaya, Lewi bənsənnə muxun nan yi e xinle sebema mangan nun kuntigine nun saraxaraliin Sadəki nun Abiyatari a diina Aximeleki nun saraxaraline denbaya xunne yetagi e nun Lewi bənsənnə muxune birin. E yi denbaya keden sugandi Eleyasari yixetene ye, e mən yi keden sugandi Itamara yixetene ye.

<sup>7</sup> Denbayane sugandi masensenna xən ikiini: A singen Yehoyaribu nan suxu, a firindena Yədaya,

<sup>8</sup> a saxandena Xarimi, a naanindena Seyorimi,

<sup>9</sup> a suulundena Malakiya, a sennindena Miyamin,

<sup>10</sup> a soloferedena Hakəsi, a solomasexədena Abiya,

<sup>11</sup> a solomanaanindena Yosuwe, a fudena Sekani,

<sup>12</sup> a fu nun kedendena Eliyasibi, a fu nun firindena Yakimi,

<sup>13</sup> a fu nun saxandena Xupa, a fu nun naanindena Yesebeyabi,

<sup>14</sup> a fu nun suulundena Biliga, a fu nun sennindena Imeri,

<sup>15</sup> a fu nun soloferedena Xesiri, a fu nun solomasexədena Hapisəsi,

<sup>16</sup> a fu nun solomanaanindena Petaxi, a məxəɾɛdena Esekiyəli,

<sup>17</sup> a məxəɾɛn nun kedendena Yakin, a məxəɾɛn nun firindena Gamulu,

<sup>18</sup> a məxəɾɛn nun saxandena Delaya, a məxəɾɛn nun naanindena Maasiya.



19 A yi lan e xa Alatala Batu Banxin wanle suxu na kii nin alo e benba Haruna a yamari e ma kii naxan yi alo Alatala, Isirayilaa Ala bata yi a yamari a ma kii naxan yi.

*Lewi bənsənnə muxu gbɛtɛye fe*

20 Lewi bənsənnə muxu gbɛtɛn naxanye sugandi, ne nan itoe ra: Amiramaa diine ye: Subayeli. Subayeli a diine ye: Yexedeya.

21 Rexabiya a diine ye: Yisiya, a dii singena.

22 Yisehari a diine ye: Selomiti. Selomiti a diine ye: Yaxati.

23 Xebiron ma diine: a dii singen Yeriya nun a dii firindena Amari nun a dii saxanden Yaxasiyeli nun a dii naaninden Yekameyami.

24 Yusiyeli a diin Mike. Mike a diine ye: Samiri.

25 Mike xunyɛn Yisiya. Yisiyaa diine ye: Sakari.

26 Merari a diine ye: Maxali nun Musi e nun a diin Yaasiyaa diine.

27 Merari mamandenne, Yaasiyaa diine: Sohami nun Sakuru nun Ibiri.

28 Maxali a diina Eleyasari. Eleyasari mi dii yo soto.

29 Kisu a diine ye: Yerameeli.

30 Musi a diine ye: Maxali nun Ederi nun Yerimoti. Lewi bənsənnə muxune nan yi ne ra denbaya yeɛn ma.

31 E fan sugandi masənsenna nan xən alo e ngaxakedenne, Haruna yixɛtɛne. Na liga Manga Dawuda nun Sadəki nun Aximeleki nun saraxar-aline denbaya xunne nun Lewi bənsənnə muxune nan yeɛtagi. Na ma, denbayaan muxune birin yi suxi ki kedenna nin keli dii singen ma han a rajanna.

## 25

*Bɛti baane*

1 Dawuda nun sofa kuntigine yi muxuna ndee sugandi Asafi nun Heman nun Yedutun ma diine ye alogo e xa nabiyə falane ti bɛtini bəlɔnna nun kondenna nun karijanne ra. Na muxune xinle ni itoe ra naxanye yi na wanla kɛma.

2 Asafi a diine ye: Sakuru nun Yusufu nun Netaniya nun Asarela. Ne yi Asafi a yamarin nan bun. Asafi fan yi nabiyə falane tima bɛtini mangana yamarin bun.

3 Yedutun ma diine ye: Gedali nun Seri nun Esayi nun Simeyi nun Hasabi nun Matitiya. E birin malanxina muxu sennin. E yi lu e fafe Yedutun ma yamarin bun. Yedutun yi nabiyə falane tima, a bəlɔnna maxa, a Alatala matəxə, a yi a tantun.

4 Heman a diine ye: Bukiya nun Matani nun Yusiyeli nun Sebuweli nun Yerimoti nun Xananiya nun Xanani nun Eliyata nun Gidaliti nun Romanti-Eseri nun Yosobekasa nun Maloti nun Hotiri e nun Maxasiyoti.

5 Muxuni itoe birin yi findixi Heman ma diine nan na naxan yi fetoon tima mangan xa fata Ala ra alo xiyena. Ala yi Heman sɛnɛn gbo ayi, a yi dii xɛmɛ fu nun naanin nun dii tɛmɛ saxan fi a ma.

6 Ne birin yi e fafe a yamarin bun ma, e bɛtine ba karijanne nun kondenne nun bəlɔnne ra Alatala Batu Banxin wanla ra. Asafi nun Yedutun nun Heman yi mangana yamarin nan bun ma.

7 Muxuni itoe nun e kon kaan naxanye xaraxi bɛti ba feene ma Alatala xa naxanye yi fatan, ne birin malanxina, muxu kɛmɛ firin muxu tonge solomasɛxɛ e nun solomasɛxɛ.

<sup>8</sup> E birin yi masensenna tima alogo e xa ti wanle ra, dii jorɛn nun fonna, karamɔxɔn nun xarandiina.

<sup>9</sup> Masensenna naxan ti, na yi Yusufu singe suxu Asafi xabilani.

A firindena, Gedali nun a ngaxakedenne nun a diine, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>10</sup> A saxandena, Sakuru nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>11</sup> A naanindena, Yisiri nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>12</sup> A suulundena, Netaniya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>13</sup> A sennindena, Bukiya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>14</sup> A soloferedena, Yesarela nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>15</sup> A solomasexɛdena, Yesaya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>16</sup> A solomanaanindena, Matani nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>17</sup> A fudena, Simeyi nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>18</sup> A fu nun kedendena, Asareli nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>19</sup> A fu nun firindena, Hasabi nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>20</sup> A fu nun saxandena, Subayeli nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>21</sup> A fu nun naanindena, Matitiya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>22</sup> A fu nun suulundena, Yeremoti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>23</sup> A fu nun sennindena, Xananiya nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>24</sup> A fu nun soloferedena, Yosobekasa nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>25</sup> A fu nun solomasexɛdena, Xanani nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>26</sup> A fu nun solomanaanindena, Maloti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>27</sup> A mɔxɔjɛdena, Eliyata nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>28</sup> A mɔxɔjɛn nun kedendena, Hotiri nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>29</sup> A mɔxɔjɛn nun firindena, Gidaliti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>30</sup> A mɔxɔjɛn nun saxandena, Maxasiyoti nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

<sup>31</sup> A mɔxɔjɛn nun naanindena, Romanti-Eseri nun a diine nun a ngaxakedenne, e birin malanxina muxu fu nun firin.

## 26

*Ala Batu Banxin kantan tiine*

<sup>1</sup> De kantanne yitaxunxi ikiini: Keli Kore xabilani, Kore a diin Meselemyia Asafi a denbayani.

<sup>2</sup> Meselemyia yi dii xeme ne soto: Sakari nan yi a dii singen na, Yediyayeli a firindena, Sebadiya a saxandena,

<sup>3</sup> Yataniyeli a naanindena, Elan a suulundena, Yehoxanan a sennindena, e nun Eliyehowenayi a soloferedena.

<sup>4</sup> Obedi-Edon fan yi dii xeme ne soto: Semaya nan yi a dii singen na, Yehosabadi a firindena, Yowa a saxandena, Sakara a naanindena, Nataneli a suulundena,

<sup>5</sup> Amiyeli a sennindena, Isakari a soloferedena, e nun Pewuletayi a solomasexedena. Ala bata yi barakan sa Obedi-Edon ma fe yi.

<sup>6</sup> A dii singen Semaya yi dii xeme ne soto naxanye findixi yeratine ra e denbayane xun na bayo e senben yi gbo.

<sup>7</sup> Semayaa diine nan itoe ra: Otini nun Refayeli nun Obedi nun Elesabada. Xeme wexilexin nan yi e ngaxakedenne Elihu nun Semakiya ra.

<sup>8</sup> Obedi-Edon yixetene nan yi na muxune ra. E tan nun e diine nun e ngaxakedenne birin yi findixi muxu kendene nan na, e senben yi gbo Alaa wani. Obedi-Edon yixetene birin malanxina muxu tonge sennin e nun firin.

<sup>9</sup> Muxu kendene nan yi Meselemyia diine nun a ngaxakedenne fan na. E birin malanxina muxu fu nun solomasexe.

<sup>10</sup> Merari a diin Xosa yi dii xeme ni itoe bari: Simiri, naxan fafe a findi a ngaxakedenne xunna ra hali dii singen to mi yi a ra, e nun

<sup>11</sup> Xiliki, a firindena e nun Tebaliya, a saxandena e nun Sakari, a naanindena. Xosaa diine nun a ngaxakedenne birin malanxina muxu fu nun saxan.

<sup>12</sup> De kantanne yi yitaxunxi na kii nin. E kuntigine nun e ngaxakedenne birin yi Alatala Batu Banxin wanla ra.

<sup>13</sup> E yi masensenna tima nen alogo e xa a kolon naxan lan a xa deen naxan kantan. Muxu gbeene nun muxudine birin yi na kii nin denbayane birin yi.

<sup>14</sup> Masensenna yi Selemiya suxu lan banxin sogeteden binna deen ma. Komen binna deen masensenna yi a diin Sakari suxu, naxan findixi maxadi ti xaxilimaan na.

<sup>15</sup> Masensenna yi Obedi-Edon suxu lan yiifari foxon deen ma. Se ramara banxin masensenna yi a diine fan suxu.

<sup>16</sup> Banxin sogegododen binna deen masensenna yi Supimi nun Xosa suxu, e nun deen naxan xili Saaleketi naxan yi rabima kiraan binni naxan tema geyaan ma. Kantan muxune yi yee rafindixi e bode ma.

<sup>17</sup> Lewi muxu sennin yi sogeteden binni, muxu naanin komenna ma, muxu naanin yiifanna ma, muxu naanin se ramara banxini.

<sup>18</sup> Sansanna binni, naxan sogegododen binni, muxu naanin yi ti na kiraan de, muxu firin man yi ti sansanna so deen yeteen na.

<sup>19</sup> De kantanne yi yebaxi na kii nin Kora nun Merari yixetene ye.

<sup>20</sup> Lewi bonsanna muxuna nde Axiya nan yi yengi doxi nafunla nun se sarjnanxine xon ma naxanye yi ramaraxi Ala Batu Banxini.

<sup>21</sup> Ladana yixetene Gerison xabilani, ne denbaya xunne nan itoe ra: Yexiyeli nun

<sup>22</sup> Yexiyeli a diine Setama nun a xunyen Yoweli. Ne nan yi yengi doxi nafunle xon naxanye yi ramaraxi Alatala Batu Banxini.

<sup>23</sup> Amirama nun Yisehari nun Xebiron nun Yusiyeli xabilane yi, muxuni itoe nan ti wanle ra:

<sup>24</sup> Musaa diin Gerisomi yixetena nde Sebuweli nan yi se ramara banxin feene xun na.

<sup>25</sup> A benba Gerisomi xunyena Eliyeseri yi Rexabiya soto, Rexabiya yi Esayi soto, Esayi yi Yorami soto, Yorami yi Sikiri soto, Sikiri yi Selomiti soto.

<sup>26</sup> Selomiti nun a ngaxakedenne nan yi yengi dɔxi nafulu sarijanxin xon ma, Manga Dawuda nun xabila xunne nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu keme xun na e nun sofa kuntigi gbete ye seen naxanye fixi Ala ma.

<sup>27</sup> E seen naxanye birin tongoxi yengeni, e na ndee findi Alatala Batu Banxin masuxu seene ra.

<sup>28</sup> Selomiti nun a ngaxakedenne mon yi e yengi dɔxo nafunla xon ma, Nabi Samuyeli nun Kisu a diin Soli nun Neri a diina Abineri nun Seruyaa diin Yowaba naxan fi Ala ma.

<sup>29</sup> Yisehari xabilan muxuni itoe nan ti wanla ra: Kenaniya nun a diine nan yi yengi dɔxi kiti sa feene xon ma Isirayila yamaan xun na.

<sup>30</sup> Xebiron xabilan muxun naxanye ti wanla ra: Hasabi nun a ngaxakedenne nan yi yengi dɔxi Isirayila yamanan xon ma Yuruden sogegododen binni. Xeme kenden muxu wuli keden muxu keme solofere nan yi e ra, naxanye yi walima Alatala nun mangan xa.

<sup>31</sup> Yeriya nan yi Xebiron xabilane xunna ra, fata xinle sebe kiin na e bɔnsɔn kedind ma. Dawudaa mangayaan je tonge naanindeni, muxune yi bɔnsɔn kedine fesefese, e fa a kolon a xeme kendε gbeena ndee yi Xebiron xabilane muxune ye Yaaseri taani Galadi yamanani.

<sup>32</sup> Yeriya nun a ngaxakedenne, xeme kenden muxu wuli firin muxu keme solofere nan yi e ra. Denbaya xunne nan yi a birin na. Manga Dawuda yi e findi Ruben nun Gadi nun Manase bɔnsɔn xunne ra Ala nun mangana feene birin yi.

## 27

### *Isirayilaa sofane fe*

<sup>1</sup> Isirayila kaan naxanye wali mangana ganli, ne nan itoe ra, xabila xunne nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu keme xun na e nun sofa kuntigi gbete ye. E yitaxunxi muxu wuli mɔxɔɔɔn nun naanin yeen nan ma. Jeeen kike yo kike gali keden yi fama nen walideni mangan xa.

<sup>2</sup> Sabadiyeli a diin Yasobeyami nan yi gali singen kuntigin na jeeen kike singeni. Muxu wuli mɔxɔɔɔn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

<sup>3</sup> Sabadiyeli yi findixi Peresi yixetena nde nan na. A tan nan findi ganla birin kuntigin na jeeen kike singeni.

<sup>4</sup> Axoxi xabilan muxuna nde Dodayi yi findi gali kuntigin na jeeen kike firindeni. Mikiloti yi findi a sofa kuntigin na. Muxu wuli mɔxɔɔɔn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

<sup>5</sup> Saraxarali Yehoyadaa diin Benaya yi findi gali kuntigin na jeeen kike saxandeni. Muxu wuli mɔxɔɔɔn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

<sup>6</sup> Benaya nan yi Dawudaa sofa wekilixi tonge saxanne xunna ra. A diina Amisabadi yi a ganla nin.

<sup>7</sup> Yowaba xunyena Asaheli yi findi gali kuntigin na jeeen kike naanindeni. A diin Sebadiya nan ti a jɔxɔn na. Muxu wuli mɔxɔɔɔn nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

8 Samehuti Yisira kaan yi findi gali kuntigin na jεεN kike suulundeni. Muxu wuli mǝxǝjεN nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

9 Ikεsi a diina Ira Tekowa kaan yi findi gali kuntigin na jεεN kike sennin-deni. Muxu wuli mǝxǝjεN nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

10 Efirami bǝnsǝnna muxuna nde Xεlesi Pelon kaan nan yi findi gali kuntigin na jεεN kike soloferedeni. Muxu wuli mǝxǝjεN nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

11 Sera xabilan muxuna nde Sibekayi Xusa kaan yi findi gali kuntigin na jεεN kike solomasεχedeni. Muxu wuli mǝxǝjεN nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

12 Bunyamin bǝnsǝnna muxuna nde Abiyeseri Anatǝti kaan yi findi gali kuntigin na jεεN kike solomanaanin-denideni. Muxu wuli mǝxǝjεN nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

13 Sera xabilan muxuna nde Maharayi Netofa kaan yi findi gali kuntigin na jεεN kike fudeni. Muxu wuli mǝxǝjεN nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

14 Efirami bǝnsǝnna muxuna nde Bεnaya Piraton kaan yi findi gali kuntigin na jεεN kike fu nun kedendeni. Muxu wuli mǝxǝjεN nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

15 Otiniyεli xabilan muxuna nde Xεlidayi Netofa kaan yi findi gali kuntigin na jεεN kike fu nun firindenideni. Muxu wuli mǝxǝjεN nun naanin nan yi a yamarin bun ma.

16 Kuntigin naxanye yi Isirayila bǝnsǝnne xun na, ne ni i ra:

RubεN bǝnsǝnna xun na, Sikiri a diina Eliyeseri.

SimeyǝN bǝnsǝnna xun na, Makaa diin Sεfati.

17 Lewi bǝnsǝnna xun na, Kεmuyεli a diin Hasabi.

Haruna yixεtεne xun na, Sadǝki.

18 Yuda bǝnsǝnna xun na, Dawuda tada Elihu.

Isakari bǝnsǝnna xun na, Mikeli a diina Omiri.

19 Sabulon bǝnsǝnna xun na, Abadi a diin Yisemaya.

Nafatali bǝnsǝnna xun na, Asiriyεli a diin Yerimoti.

20 Efirami bǝnsǝnna xun na, Asasiyaa diin Hoseya.

Manase bǝnsǝnna fǝxǝ kedenna xun na, Pεdayaa diin Yowεli.

21 Manase bǝnsǝnna fǝxǝ kedenna fan xun na Galadi yamanani, Sakari a diin Yido.

Bunyamin bǝnsǝnna xun na, Abineri a diin Yaasiyεli.

22 Dan bǝnsǝnna xun na, Yeroxamaa diina Asarεli.

Isirayila bǝnsǝn kuntigine nan ne ra.

23 Dawuda mi xεmεne tεnge, naxanye barin munma yi jεε mǝxǝjεN ti bayo Alatala bata yi a fala a Isirayila kaane wuyama ayi nεN alo sarene kore.

24 Seruyaa diin Yowaba bata yi Isirayila kaane yatε fǝlǝ, koni a mi a rajan masǝtǝ Alaa xǝlǝn ma lan Isirayila yamaan ma. Na yatεn mi sεbε Dawudaa taruxu kedine kui.

### *Mangana kuntigi gbεtεye fe*

25 Adiyeli a diina Asamawεti nan yi mangana nafulu kantanna ra. Yusiyyaa diin Yonatan nan yi nafulu kantanna ra banxidene nun taa gbεtεne nun kantan ti banxi matεxine yi.

26 Kelubu a diina Esiri nan yi xεε biine xunna ra.

27 Ramati kaan Simeyi nan yi manpa bili nakǝ feene xun na.

Sefami kaan Sabidi nan yi manpa bili bogine nun manpa feene xun na.

<sup>28</sup> Gederi kaan Baali-Xanan nan yi oliwin nun burunna xɔdɛ binle fe xun na yamanan lanbanni.

Yowasa nan yi ture feen xunna ra.

<sup>29</sup> Sitirayi Sarɔn kaan nan yi jingene fe xunna ra Sarɔn yamanani.

Adalayi a diin Safati nan yi jingene fe xunna ra lanban yirene yi.

<sup>30</sup> Sumayila bɔnsɔnna muxuna nde Obili nan yi jɔgɔmɛne fe xunna ra.

Yexedeya Meronoti kaan nan yi sofanle fe xunna ra.

<sup>31</sup> Yasisi nan yi siine nun yɛxɛɛne fe xunna ra, Hagari bɔnsɔnna muxuna. Na muxune nan yi yengi dɔxi Manga Dawuda sɔtɔ seene xɔn ma.

### *Dawuda bundɔxɔne*

<sup>32</sup> Manga Dawuda sɔxɔ Yonatan findi a kawandi muxun nun a sɛbeli tiin nan na, a fekolonna yi gbo.

Xakimoni a diin Yɛxiyɛli nan yi mangana dii xɛmɛne masuxu muxun na.

<sup>33</sup> Mangan kawandi muxun nan yi Axitofeli fan na.

Mangan xɔyin nan yi Xusayi ra, Araka bɔnsɔnna muxuna nde.

<sup>34</sup> Benayaa diin Yehoyada nun Abiyatari nan lu Axitofeli jɔxɔni. Yowaba nan yi mangana gali kuntigin na.

## 28

### *Dawuda yi Ala Batu Banxin ti feni tɔn*

<sup>1</sup> Dawuda yi Isirayila kuntigine birin malan Yerusalɛn yi. Bɔnsɔn xunne nun gali kuntigin naxanye yi walima mangan xa, ne yi fa, e nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kɛmɛ xun na. Kuntigine fan yi fa naxanye yi goronne nun xuruseene xun na, mangan nun a diine gbeen yi naxanye ra, e nun manga banxin kuntigine nun sofa wɛkilɛxine nun sofa kɛndɛne birin.

<sup>2</sup> Manga Dawuda yi keli, a naxa, “Ngaxakedenne, n ma yamana, ɛ tuli mati n xuiin na! N yi waxi banxina nde ti feni Alatalaa Layiri Kankiraan dɔxe denaxan yi, en ma Ala san tidena, n yi n yitɔn a ti feen na.

<sup>3</sup> Koni, Ala bata yi a fala n xa, a naxa, ‘I mi banxin tima n xa, bayo sofaan ni i ra, i bata muxune faxa.’

<sup>4</sup> Koni, Alatala, Isirayilaa Ala bata n sugandi n bɔnsɔnna birin tagi alogo n xa findi Isirayila mangan na habadan, bayo a bata Yuda bɔnsɔnna sugandi kuntigin na, a yi n fafe a denbayaan sugandi Yuda bɔnsɔnni, a yi n tan sugandi n bata a denbayani, a yi n dɔxɔ mangan na Isirayila xun na.

<sup>5</sup> Iki, a bata dii wuyaxin naxan fi n ma, a bata Sulemani sugandi ne yɛ alogo a xa a dɔxɔ n jɔxɔni mangan na Alatala xa Isirayila xun na.

<sup>6</sup> A bata yi a fala n xa, a naxa, ‘I ya dii xɛmɛn Sulemani nan n batu banxin tima e nun n ma yinne, bayo n bata a tan nan sugandi, a findima nɛn n ma diin na, n yi findi a fafe ra.

<sup>7</sup> N mangayani tɔnma a xa nɛn naxan luma habadan, xa a n ma yamarine nun n ma sariyane suxu alo to.’

<sup>8</sup> Nayi, iki, Isirayila kaane birin yetagi, Alatalaa yamana, e nun en ma Ala yetagi naxan tuli tixi en na, ɛ sɔbɛ so Alatala en ma Alaa yamarine xaranna ma, ɛ yi e suxu. Nayi, ɛ luma nɛn yamana fajini ɛ denaxan yi, ɛ mɔn yi a lu ɛ kɛn na ɛ yixɛtɛne xa.

<sup>9</sup> I tan, n ma dii xɛmɛn Sulemani, kata Ala kolondeni n walixi naxan xa, a batu i bɔjɛn ma feu e nun i niin birin na. Alatala i bɔjɛ yi feene birin fesɛfesema, a muxune miriyane birin kolon. Xa i a fen, a tinma nɛn i yi a to. Koni xa i i mɛ a ra, a mɛma i ra nɛn habadan.

10 Iki, i nɔɛ a kolonɔɛ nɛn a Alatala bata i sugandi alogo i xa a batu banxin ti a xa, dɛnaxan findima a yire sariɲanxin na. Nayi, i sɔbɛ so, i wanla kɛ.”

*Dawuda yi Ala Batu Banxin ti kiin kɛdin so Sulemani yii*

11 Dawuda yi yire sariɲanxin ti kiin kɛdin so Sulemani yii, e nun banxin naxanye tima a rabilinni e nun gbeti ramaraden nun konkon naxan mate e birin xa hanma dɛnaxan a kui, e nun Layiri Kankiraan dɔxɔma dɛnaxan yi.

12 A mɔn yi wama dɛnaxanye birin ti feni, a yi ne fan ti kiin kɛdin so a yii, Alatala Batu Banxin yinne nun banxin naxanye tima yinna xɔn a rabilinni, e nun nafulu ramaradene Ala Batu Banxini, e nun se sariɲanxine ramaradene.

13 A yi saraxaraline nun Lewine xinle sɛbɛn fan so a yii, e nun walikɛɛn naxanye yi lanma e yi wanle rakamali Alatala Batu Banxini, e nun seen naxanye yi rawalima na kui.

14 A yi xɛma seene birin binyan xasabin yita a ra, e nun gbeti fixɛ seene binyana, birin nun a rawali kiina,

15 lɛnpu dɔxɔ se xɛma daxine nun lɛnpu xɛma daxine nun lɛnpu dɔxɔ se gbeti fixɛ daxine nun lɛnpu gbeti fixɛ daxine binyane, birin nun a rawali kiina,

16 e nun xɛma tabanle birin binya xasabina, burune yi sama naxanye fari Ala Batu Banxini, e nun gbeti fixɛ tabanle,

17 e nun sube tongo se xɛma daxine nun wuli xuya goron xɛma daxine nun igelengen xɛma daxine birin binyana e nun xɛma barama daxine nun barama gbeti fixɛ daxine birin binyana, birin nun a rawali kiina.

18 A mɔn yi wusulan ganden ti kiin kɛdin so a yii, e nun a xɛma fajin binyan xasabina. A mɔn yi wontoron nafala kiin kɛdin fan so a yii, naxan yi tixi maleka gubugubu kan sawura xɛma daxine bun naxanye gabuteye yi bandunxi Alatalaa Layiri Kankiraan xun ma.

19 Nayi, Dawuda yi a fala, a naxa, “Itoe birin sɛbɛxi kɛdin kui n naxan sɔtɔxi Alatala ra. Ala nan kolonna fi n ma n banxin ti kiini ito sɛbɛ kɛdini.”

20 A mɔn yi a fala Sulemani xa, a naxa, “N ma dii xɛmɛna, i wɛkile, i sɛnbɛ so, i wanla kɛ. I nama kuisan, i nama gaxu! Amasɔtɔ Marigina Alatala, n ma Ala luma nɛn i xɔn. A mi i rabɛɲɲɛ mume! A i malima nɛn han i yelin wanli ito birin nakamale Alatala Batu Banxina fe yi.

21 Saraxaraline nun Lewine fan mɔn i fɛma Ala Batu Banxin tideni. Muxu ɲɛnige fajine fama nɛn i malideni wanli ito ra, kuntigine nun yamaan birin luma nɛn i ya yamarin bun.”

## 29

*Kiseene Ala Batu Banxin ti feni*

1 Manga Dawuda yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “N ma diin Sulemani, Ala naxan sugandixi, na munma kɔxɔ, a mi wanla kolon singen. Wanla naxan be, a gbo, bayo banxini ito mi tima muxene xan xa fɔ Marigina Alatala.

2 N bata n sɛnbɛn birin nawali alogo n xa Ala Batu Banxin ti feni ton. N bata xɛmaan nun gbeti fixɛn nun sulan nun wuren nun wudin nun gɛmɛ tofajin nun dayimu daxin sifan birin nun gɛmɛ faji fixɛ gbegebe malan.

3 N naxan birin yitɔn yire sariɲanxin ti feen na, n bata n ma xɛmaan nun n ma gbeti fixɛn fan sa na fari n sɔtɔ seene ye bayo n na n sɔbɛ soxi Ala Batu Banxina fe ma.

4 Na yatene ni i ra: xɛmaan kilo wuli kɛmɛ wuli firin naxan keli Ofiri yi e nun gbeti fixɛ fajin kilo wuli kɛmɛ firin wuli tonge saxan e nun solomasɛxɛ. Na sama banxi kankene nan ma.

<sup>5</sup> Xɛmaan nun gbeti fixɛni itoe sama seene nan ma a lan e xa sa naxanye ma e nun yiirawanle yii funfune birin. Iki, nde en tan yɛ naxan jɛnigen tonge Alatala xa to?"

<sup>6</sup> Denbaya xunne nun Isirayila bɔnsɔn xunne nun sofa kuntigin naxanye yi muxu wuli nun muxu kɛmɛ xun na e nun mangana wali xunne, ne birin yi jɛnigen tongo wanli ito xili yi.

<sup>7</sup> E yi fa finmaseni itoe ra Ala Batu Banxin ti feen na: xɛmaan kilo wuli kɛmɛ wuli tonge solofere kilo solomaseɛ e nun naanin, e nun gbeti fixɛn kilo wuli kɛmɛ saxan wuli tonge naanin e nun sulan kilo wuli kɛmɛ sennin wuli fu nun firin e nun wuren kilo miliyɔn saxan wuli kɛmɛ naanin.

<sup>8</sup> Birin yi gɛmɛ tofajine so Gɛrisɔn yixɛtɛn Yexiyeli yii, Alatala Batu Banxin nafulu ramarana.

<sup>9</sup> Yamaan yi sɛwa na jɛnige ma seene fe ra, bayo e bata na liga e bɔjɛn birin na Alatala xa. Manga Dawuda fan yi sɛwa na fe ra.

### *Dawuda Ala maxandina*

<sup>10</sup> Dawuda yi Alatala tantun yamaan birin yɛtagi. A yi a fala, a naxa, "Nxu benba Isirayilaa Ala, Alatala, tantunna i xa habadan han habadan.

<sup>11</sup> I tan, Alatala, gboon nun sɛnbɛn nun binyen nun mangayaan nun tantunna birin i xa. Seen naxan birin kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma, i tan nan gbee ne birin na. I tan, Alatala nan mangan na. I tan nan dunuɲa birin xun na.

<sup>12</sup> Bannayaan nun xunna kenla fataxi i tan nan na. I tan nan feen birin xun na, sɛnbɛn nun fangan birin i tan nan yii. Sɛnbɛna i tan nan na i muxune fe yite, i yi e sɛnbɛ so."

<sup>13</sup> "Iki, nxɔ Ala, nxu i tantunma, nxu yi i xili magaxuxin binya.

<sup>14</sup> Nanse n tan na? Nanse n ma yamaan na naxan a ligɛ nxu yi nɔ finmaseen sifani itoe fiyɛ? A birin kelixi i tan nan yii. Nxu naxan soma i yii, na birin kelixi i tan nan singe yii.

<sup>15</sup> Nxu findixi xɔjɛne nan na i yɛɛ ra yi, alo nxu benbane yi kii naxan yi. Nxɔ siimayaan luxi nɛn dunuɲa yi alo nininna naxan danguma. Yigi yo mi nxu xa.

<sup>16</sup> Alatala, nxɔ Ala, finmase fajini itoe birin kelixi i tan nan yii, nxu naxan malanxi alogo nxu xa banxin ti i xili sariɲanxin binyama dɛnaxan yi. I tan nan gbee na birin na."



17 “N ma Ala,  
n na a kolon a i muxune bɔɲɛ yi feene kolon,  
tinxinyaan mɔn nafan i ma.  
N bata saraxani ito ɲɛnige i xa n bɔɲɛ tinxinxini.  
N mɔn bata a to sɛwani  
i ya yamaan fan be  
alogo e xa ɲɛnige ma saraxane ba i xa.

18 Alatala, nxu benbane Iburahima  
nun Isiyaga nun Isirayilaa Ala,  
i xa xaxinli ito sa i ya yamaan bɔɲɛni  
alogo e xa lu i fɔxɔ ra habadan.

19 I xa n ma diin Sulemani mali  
alogo a fan xa lu i ya yamarine nun i ya sariyane fɔxɔ ra,  
a lu i ya tɔnne fɔxɔ ra a bɔɲɛn ma feu!  
A mɔn yi banxini ito ti n naxan ti fe yitɔnxi.”

### *Sulemani yi ti Dawuda ɲɔxɔni*

20 Dawuda yi a fala yamaan birin xa, a naxa, “Tantunna Alatala xa, ε Ala.”  
Yamaan birin yi Alatala tantun, e benbane Ala, e fa e yigodo, e e xinbi sin  
Alatala nun mangan yɛtagi.

21 Na xɔtɔn bode, Isirayila kaane yi saraxane ba Alatala xa. E saraxa gan  
daxi gbege ba, tura wuli keden nun konton wuli keden e nun yɛxɛɛ dii wuli  
keden. E mɔn yi minse saraxane nun saraxa gbɛɛ wuyaxi ba Isirayila birin  
ma fe ra.

22 Na lɔxɔni, e yi e dege, e yi e min Alatala yɛtagi sɛwa gbeeni. E mɔn yi  
Dawudaa diin Sulemani dɔxɔ mangan na a firindeni. E yi turen sa a xunni  
Alatala yɛtagi, a xa findi e yɛɛratiin na. E yi Sadɔki fan dɔxɔ saraxaraliin na.

23 Sulemani yi dɔxɔ Alatalaa manga gbɛɛni, a findi mangan na a fafe  
Dawuda ɲɔxɔni. A yi xunna kenla sɔtɔ, Isirayila birin yi a yamarin suxu.

24 Kuntigine nun sofa wɛkilɛxine nun Manga Dawudaa dii xɛmɛne birin yi  
dɛ xuiin tongo a e luma nɛn Manga Sulemani a yamarin bun ma.

25 Alatala yi Sulemani a fe yite Isirayila muxune birin yɛtagi. A yi a  
mangayani te dangu Isirayila manga singene birin na.

### *Dawuda saya fena*

#### *Mangane Singen 2.10-12*

26 Yese a diin Dawuda yi mangayaan liga Isirayila birin xun na.

27 A ɲɛɛ tonge naanin nan ti mangayani Isirayila xun na, ɲɛɛ solofere  
Xebiron taani, ɲɛɛ tonge saxan e nun saxan Yerusalɛn taani.

28 A siimaya xunkuyen sɔtɔ nɛn, a laxiraya foriya faɲin nun sɛwani.  
Herisige kannan yi a ra, a binyen fan sɔtɔ nɛn. A dii Sulemani yi findi  
mangan na a ɲɔxɔni.

29 Manga Dawuda kɛwanle, a fɔlɔna han a rapanna, ne birin sɛbɛxi fetoon  
Samuyɛli nun Nabi Natan nun fetoon Gadi e kedine kui.

30 Kɛdini itoe a mangayaan nun a wɛkilɛn nan ma fe falama e nun feen  
naxanye liga a waxatini Isirayila yamanan nun yamana gbɛtɛne yi.

## Taruxune Firindena Yuda Mangane Fe Taruxune

Kitabun yireni ito yitaxunxi nen dɔxɔ firin. Keli a sora singen ma han a sora solomanaaninna, na Dawudaa dii xɛmɛn Manga Sulemani a mangayana nan ma fe falama. Keli a sora fuun ma han a sora tonge saxan e nun senninna, na Sulemani yixɛtɛne mangayane nan ma fe falama Yuda yamanani Isirayila yamanan yiyifari fɔxɔni, han Nebukadanesari Yerusalɛn suxu waxatin naxan yi. Yuda yamaan fɔxɔ kedenna yi siga Babilɔn taani konyiyani.

### *Sulemani a xaxilimayana fe Mangane Singen 3.1-15*

<sup>1</sup> Dawudaa dii xɛmɛn Sulemani a mangayaan sabati nen han! Alatala, a Ala lu nen a xɔn, a yi a findi manga binyaxin na.

<sup>2</sup> Sulemani yi Isirayila yamaan birin maxili, gali kuntigin naxanye yi muxu wuli xun na e nun naxanye yi muxu kɛmɛ xun na, e nun Isirayila muxu gbeene nun denbaya xunne birin.

<sup>3</sup> Manga Sulemani nun Isirayila yamaan birin yi sa e malan taan kideni Gabayon taani, amasɔtɔ e nun Alaa Naralan Bubun yi tixi mɛnna nin, Musa, Alatalaa walikɛɛn bubun naxan ti tonbonni.

<sup>4</sup> Koni, Dawuda bata yi siga Alaa Layiri Kankiraan\* na Kiriyati-Yeyarin taani, a dɛnaxan yitɔn a xili yi, amasɔtɔ a bata yi bubuna nde ti Yerusalɛn yi nun.

<sup>5</sup> Besaleli, Yuri a dii xɛmɛna, Xuru mamandenna, na saraxa ganden naxan nafala sulan na, na fan yi tixi mɛnna nin Alatala Batu Bubun yetagi Gabayon taani. Sulemani nun yamaan yi e malan mɛnni Alatala maxɔdin xinla ma.

<sup>6</sup> Sulemani siga saraxa gande sula daxin dɛxɔn mɛnna nin Alatala yetagi a yi saraxa gan daxin wuli keden ba Ala xa Naralan Bubuni.

<sup>7</sup> Na lɔxɔn yetɛɛn kɔɛɛn na, Ala yi mini Sulemani xa, a yi a fala a xa, a naxa, “Naxan xɔli i ma, na maxɔdin, n na a soma i yii nen.”

<sup>8</sup> Sulemani yi a yabi, a naxa, “I bata n fafe Dawuda, i ya walikɛɛn suxu hinanni, i yi n findi mangan na a jɔxɔni.

<sup>9</sup> Iki, Marigina Alatala, i layirin naxan tongo n fafe xa, na rakamali, amasɔtɔ i bata n findi mangan na yama gbeen xun na naxan wuya alo burunburunna.

<sup>10</sup> Yandi, xaxili fajin nun fe kolonna fi n ma, alogo n xa nɔ i ya yamaan makite. Xa na mi a ra, nde nɔɛ i ya yama gbeeni ito mare?”

<sup>11</sup> Ala yi a fala Sulemani xa, a naxa, “I mi nafunla maxɔdinxɪ, i mi binye maxɔdinxɪ, i mi a falaxi a i yaxune xa faxa, i mi siimaya xunkuyen maxɔdinxɪ. Koni i xaxilimayaan nun fekolonna nan maxɔdinxɪ alogo i xa nɔ n ma yamaan matinxɪnɲɛ, n ni i findixɪ mangan na naxan xun na.

<sup>12</sup> Nanara, n xaxilimayaan nun fekolonna soma i yii nen. N mɔn yi nafunla nun binyen nun seen birin fi i ma, manga yo munma naxan sɔtɔ singen, gbɛtɛ mɔn mi naxan sɔtɔma ba i tan na.”

<sup>13</sup> Sulemani yi keli taan kideni Gabayon yi Naralan Bubun yi dɛnaxan yi, a xɛtɛ Yerusalɛn yi, a yi lu mangayani Isirayila yi.

\* **1:4. 1.4Layiri Kankirana** fe mɔn sebexi Xɔrɔyaan 25.10-22 kui.

*Sulemani senbena fe**Taruxune Firinden 9.25-28 nun Mangane Singen 10.26-29*

<sup>14</sup> Sulemani yi yenge so wontorone nun sofane malan, wontoro wuli keden keme naanin e nun sofa wuli fu nun firin, a yi ndee lu a fema Yerusalen yi, a yi a dxene rasiga taane yi a wontorone yi ramarama denaxanye yi.

<sup>15</sup> Xemaan nun gbeti fixen yi gbo ayi Yerusalen yi alo gemene, suman wudine fan yi wuya alo burunna xode binla naxanye yi yamanan lanban yireni.

<sup>16</sup> Sulemani a soone yi kelima Misiran nun Kuwe yamanane nin, yulane yi sa e sarama denaxanye yi mangan xa.

<sup>17</sup> Wontoron naxan yi kelixi Misiran yamanani, na yi sarama gbeti fixen kilo sennin nan na. Soon yi sarama gbeti fixen kilo keden e nun a tagiin nan na. Na yulane nan mon yi fama Xiti mangane nun Arami mangane gbeene ra.

*Sulemani yi Ala Batu Banxin ti feni ton*

<sup>18</sup> Sulemani yi yamarin fi a e xa Alatala Batu Banxin ti a xinla binya feen na, e nun manga banxina a tan Sulemani xa.

**2**

<sup>1</sup> Manga Sulemani yi muxu wuli tonge solofere sugandi goron maxanle ra, gemene sonle muxu wuli tonge solomasexe, muxu wuli saxan keme sennin e kantan tiine ra.

<sup>2</sup> Sulemani yi xeraan nasiga Tire mangan Xurami ma, a naxa, "I naxan liga n fafe Dawuda xa, na liga n fan xa, i fofone rasiga naxan ma alogo a xa banxin ti a yete xa.

<sup>3</sup> N waxi banxin ti feni Alatala xa, n ma Ala, a xinla binya feen na alogo nxu xa saraxane rali a ma, e nun wusulan xiri faji gan daxine a yetagi, e nun burun nalixina a yetagi, e nun saraxa gan daxine xotonna nun jinbanna ra, e nun Matabu Laxone yi, e nun kike nenen sanle ma, e nun Alatala en ma Alaa sali laxone birin yi. Na nan daxa a liga Isirayila yamanani waxatin birin.

<sup>4</sup> N waxi Ala Batu Banxin naxan ti fe yi, a lanma nen a findi banxi gbeen na, amasoto nxo Ala gbo alane birin xa.

<sup>5</sup> Koni nde noe banxin tiye a xa? Hali kore xonna nun a gbona, a mi noe xanpe a yi. Nde n tan na naxan a lige n tan yi banxin ti a xa? N saraxa ganden nan tun tima a xa.

<sup>6</sup> Nayi, yirawanla nde rafa n ma, naxan fatan xemaan nun gbeti fixen nun wuren nafale. A mon fatan gesen wurundunpe, a fatan dugi mamiloxin nun dugi gbeela nun dugi makadaxine rafale. A xa fa sa n ma yirawanle fari n fafe Dawuda naxanye sugandi Yerusalen taan nun Yuda yamanani.

<sup>7</sup> I mon xa Liban sumanne rafa n ma e nun fofone nun xarinne, bayo n na a kolon a i ya walikene fatan Liban wudine sege. Nayi, n ma walikene nun i ya walikene noe wale nen e bode yi,

<sup>8</sup> e yi wudi wuyaxi yiton n xa, bayo n waxi banxi gbeen nan ti fe yi Ala Batu Banxin na.

<sup>9</sup> I ya walikene naxanye wudine sege ma e yi e yibolon, n murutu fujin kilo wuli sennin nan soma ne yii e nun fundenna kilo wuli sennin e nun manpaan litiri keme solomasexe e nun turen litiri keme solomasexe."

*Mangane Singen 5.15-26 nun 7.13-14*

<sup>10</sup> Tire mangan Xurami yi Sulemani a falan yabin sebe kedini, a naxa, "Alatala to a yamaan xanuxi, a bata i findi mangan na e xun na."

<sup>11</sup> Xurami mən yi a fala a xa, a naxa, “Binyen xa fi Alatala ma, Isirayilaa Ala, naxan bəxən nun kore xonna daxi, a yi dii xaxilimaan fi Manga Dawuda ma naxan Alatala Batu Banxin tima e nun manga banxina a yete xa.

<sup>12</sup> Iki, n muxuna nde rasigama i ma naxan xaxili gbo, a fatan wale. Xirami-Abi nan na ra,

<sup>13</sup> a nga kelixi Dan bənsənna nin, Tire kaan nan a fafe ra. A fatan xemaan nun gbeti fixen nun sulan nun wuren nun gemen wale. A mən fatan dugi mamiloxin nun dugi gbeela nun dugi makandanxin nafale. A mən fatan wanla sawuran sifan birin nafale, a nɔe seene birin nafale nən muxune naxanye maxədinɔe a ra. E nun i ya yii ra walikene xa sa wali e bode xən e nun i fafe Dawuda gbee muxu sugandixine.

<sup>14</sup> Iki, n kannu, tin i xa murutun nun fundenna nun turen nun manpaan nasiga i ya walikene ma, i naxanye fe falaxi.

<sup>15</sup> Nxu sa Liban wudine segeema nən han i waxi xasabin naxan xən ma. Nxu yi e rasiga i ma igen xun ma han Yafa taani, i sa e tongo mənni, i siga e ra Yerusalen yi.”

### *Mangane Singen 5.27-32*

<sup>16</sup> Xəɔɔn naxanye birin yi Isirayila yamanani, Manga Sulemani yi ne birin yatə alo a fafe Dawuda a liga kii naxan yi. Muxu wuli keme wuli tonge suulun wuli saxan keme sennin.

<sup>17</sup> A yi muxu wuli tonge solofere sugandi goron maxanle ra, muxu wuli tonge solomasəxe geme masonle ra geyaan ma, muxu wuli saxan keme sennin kantani tiine nun yamaan nawali muxune ra.

## 3

### *Ala Batu Banxin ti fena*

### *Mangane Singen 6.1-38*

<sup>1</sup> Manga Sulemani yi Alatala Batu Banxin ti fəɔ Yerusalen yi Moriya geyaan fari, denaxan yita a fafe Dawuda ra, a fafe Dawuda denaxan yitən Oronan Yebusu kaana lonna ma.

<sup>2</sup> A banxin ti fəɔ a mangayaan ɔeɔ naaninden kiken firinden nan ma.

<sup>3</sup> Sulemani yi Ala Batu Banxin bəten sa, a kuyana nɔngɔnna ye tonge suulun e nun naanin, a yigbona nɔngɔnna ye məxɔɔɔe.

<sup>4</sup> Ala Batu Banxin so deen palaan yi kuya nɔngɔnna ye məxɔɔɔe, a kuyan nun banxini gboon yi lan, banxini teena nɔngɔnna ye məxɔɔɔe. Sulemani yi xema yilenlɛnxine sa na birin ma.

<sup>5</sup> A yi farinne kankan banxin pala gbeen kankene birin ma, a yi xema fajin sa farinne ma, a yi tugu deen nun yəɔɔnɔndi sawurane rafala xemani.

<sup>6</sup> A yi banxin natofan geme fajine ra, xemaan tan yi kelima Parabayimi nin.

<sup>7</sup> A yi xema yilenlɛnxine sa Ala Batu Banxin ma, e nun a xalanbene nun a de wudine nun a deene. A yi maleka sawurane soli banxi kankene ma.

<sup>8</sup> Palaan naxan xili yire sariɔanxi fisamantenna, a yi na ti Ala Batu Banxini, naxan nun banxini gboon yi lan, a kuyana nɔngɔnna ye məxɔɔɔe. A yi xema fajin yilenlɛnxine sa na palaan ma, kilo wuli məxɔɔɔe nun keden.

<sup>9</sup> Kilo tagiin nan yi a gbangban lantuman xema daxin keden kedenna birin binyan na. A mən yi xema yilenlɛnxine sa banxin faxa binna birin ma.

<sup>10</sup> A yi maleka sawuran firin ti banxin yire sariɔanxi fisamantenni, a xema yilenlɛnxine sa ne fan ma.

<sup>11</sup> Maleka sawurane gubugubune birin yi kuya nɔngɔnna ye məxɔɔɔe. Sawura singen gubugubu keden yi kuya nɔngɔnna ye suulun, a yi sigaxi

han Ala Batu Banxin kankena, a gubugubun boden fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a yi sigaxi han maleka sawuran bonna gubugubuna.

<sup>12</sup> Na sawura firinden gubugubu keden fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a fan yi sigaxi han banxi kanken fɔxɔ kedenna bonna, a gubugubu boden fan yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun, a yi sigaxi han maleka sawuran bonna gubugubuna.

<sup>13</sup> Maleka sawurane gubugubune birin yi kuya nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ. E yi tixi e sanne xun na, e yɛɛ rafindixi palaan ma.

<sup>14</sup> A yi gari makadaxin nun a gbeela nun a mamiloxin sɔxɔn e bode ra yɛ masansan dugin na, maleka sawurane yi rafalaxi ne ma.

### *Saraxa gandena*

#### *Mangane Singen 7.15-22*

<sup>15</sup> A yi sɛnbɛtɛn firin ti banxin yɛtagi, naxanye yi kuya nɔngɔnna yɛ tonge saxan e nun suulun. E xunna so kondene yi kuya nɔngɔnna yɛ suulun.

<sup>16</sup> A yi yɔlɔnxɔnne rafala, a yi e singan sɛnbɛtɛnne ra. A girenada wudi bogi sawura kɛmɛ rafala, a yi e singan yɔlɔnxɔnne ra.

<sup>17</sup> A yi sɛnbɛtɛnne ti Ala Batu Banxin tanden ma, keden yiifanna ma, keden kɔmɛnna ma, yiifari ma xii yi xili Yakin, kɔmɛn ma xiina Boosu.

## 4

<sup>1</sup> A yi saraxa ganden nafala sulan na, a kuyana nɔngɔnna yɛ mɔxɔɲɛ, a yitena nɔngɔnna yɛ fu.

### *Ige ramarade gbeena*

#### *Mangane Singen 7.23-26*

<sup>2</sup> Nayi, Xirami yi sulan naxulun, a ige ramarade digilinxi gbeen nafala, a yigbona nɔngɔnna yɛ fu, a yitena nɔngɔnna yɛ suulun. Nɔngɔnna yɛ tonge saxan lutin nan yi a rabilinɲɛ.

<sup>3</sup> Ninge sawurane yi a dɛ kinkin bunna rabilinxi. Na sawura fu yi rafalaxi a ma a nɔngɔnna yɛ keden yo keden bun. Ninge sawurane yi rafalaxi safa firin nan ma, ne nun ige ramaraden yi rafalaxi gbindi kedenna nan na.

<sup>4</sup> Ige ramaraden yi dɔxi tura sawura sula daxi fu nun firin nan fari, saxan yɛɛ rafindixi sogegododen binni, saxan sogeteden binni, saxan yiifanna binni, saxan kɔmɛnna binni. E yi xun xanbi soxi e bode yi nɛn, e birin gbindin yi ige ramaraden nan bun ma.

<sup>5</sup> Yiin yɛ keden nan yi ige ramaraden nabinyen na, a dɛ kinkin yi rafalaxi nɛn alo igelengenna dɛna, a luxi alo gabala fugena, litiri wuli kɛmɛ wuli mɔxɔɲɛ ɲɔxɔn nan yi sama a kui.

#### *Mangane Singen 7.38-39*

<sup>6</sup> A yi ige kundi fu rafala, a yi suulun dɔxɔ yiifanna ma, suulun kɔmɛnna ma maxaden na, e nun saraxa gan daxine rasariɲandena. Ige ramarade gbeen nafala saraxaraline nan ma fe ra e maxaden na.

<sup>7</sup> A yi lɛɲpu dɔxɔ seen xɛma daxin fu rafala alo a yi yitaxi kɛdini kii naxan yi, a yi e dɔxɔ Ala Batu Banxini, suulun yiifanna ma, suulun kɔmɛnna ma.

<sup>8</sup> A yi tabali fu rafala, a yi e ti Ala Batu Banxini, suulun yiifanna ma, suulun kɔmɛnna ma. A mɔn yi wuli xuya goronna xɛma daxi kɛmɛ rafala.

<sup>9</sup> A yi yinna nde rafala saraxaraline xa, a mɔn yi yin gbeena nde rafala e nun a so dɛɛne, a yi sulan sa dɛɛne ma.

<sup>10</sup> A yi ige ramara se gbeen dɔxɔ Ala Batu Banxin yiifanna ma sogeteden binni.

<sup>11</sup> Xirami yi ige ramara seene nun tɛɛ kɔ seene nun goronne rafala.

Xirami yi yelin wanle birin na, a naxanye fɔlɔ Manga Sulemani xa Ala Batu Banxini:

<sup>12</sup> Senbeten xungbeen firin, e nun e konde firinne e xuntagi alo barama, e nun yɔlɔnxɔn yalane senbetenne kondene maxidi seene ra,

<sup>13</sup> e nun girenada wudi bogi sawura kemε naaninna naxanye yi na yɔlɔnxɔn yala firinne ma naxanye yi saxi safa firinna ma e singan kondene rabilinni e maxidi seene ra, kondene naxanye yi luxi alo barama,

<sup>14</sup> e nun ige maxali wontorone nun ige kundine e xun tagi,

<sup>15</sup> e nun ige kundi gbeen nun tura sawura fu nun firinne a bun tiine ra,

<sup>16</sup> e nun xube kɔ seene nun sube tongo seene.

Xirami-Abi muranna naxanye birin nafala Sulemani xa Alatala Batu Banxini, ne birin yi rafalaxi sula xuruxin nan na.

<sup>17</sup> Mangan na seene rafala sula raxulunxin na bɔxɔ kui gexine nan kui, Yuruden baan meremereni Sukɔti taan nun Sereda taan longonna ra.

<sup>18</sup> Sulemani yi na seene birin nafala, na seene yatɛn sulan xasabin kilon mi yi nɔε kolonjε.

<sup>19</sup> Sulemani mon yi seni itoe birin nafala Ala Batu Banxin xa, xεma saraxa gandena e nun tabanle buru ralixin yi sama naxanye fari.

<sup>20</sup> Xεma lenpu dɔxɔ seene nun xεma lenpune, naxanye yi lanma e radεge yire sarijanxi fisamantenna yetagi alo sariyana a falaxi kii naxan yi,

<sup>21</sup> wudi fuge sawurane nun lenpune nun lenpu suxu se xεma kendε daxine.

<sup>22</sup> Filene nun wuli xuya goronne nun ige min seene nun dεene yire sarijanxin so dεen nun Ala Batu Banxin so dεen na, xεmaan nan yi ne birin ma.

## 5

<sup>1</sup> Manga Sulemani yelin Alatala Batu Banxin tiyε waxatin naxan yi, a fafe Dawuda bata yi seen naxanye birin dentεge Ala xa nun, a yi fa ne birin na Ala Batu Banxini, gbetin nun xεmaan nun seene birin. A yi e sa nafulu ramaradeni Ala Batu Banxini.

### *Layiri Kankiraan fa fena*

#### *Mangane Singen 8.1-13*

<sup>2</sup> Nayi, Manga Sulemani yi Isirayila fonne nun bɔnsɔn kuntigine nun Isirayila kaane denbaya xunne birin malan Yerusalɛn yi Alatalaa Layiri Kankiraan tongo feen na keli Dawudaa Taani, denaxan mɔn xili Siyon. E siga a ra Ala Batu Banxini.

<sup>3</sup> Isirayila xεmene birin yi e malan mangan fεma kike solofereden na, sali waxatini.

<sup>4</sup> Isirayila fonne birin to fa, Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee yi fa kankiraan na.

<sup>5</sup> E yi kankiraan nun Naralan Bubun xali e nun se sarijanxin naxanye yi a kui. Saraxaraliin naxanye yi Lewi bɔnsɔnni, ne nan e xali.

<sup>6</sup> Manga Sulemani nun Isirayila yamaan birin malanxina a fεma, e ti Layiri Kankiraan yetagi. E yi yεxεene nun jingene ba saraxan na, e yi wuya han e xasabin mi yi nɔε kolonjε.

<sup>7</sup> Saraxaraline yi Alatalaa Layiri Kankiraan xali a yireni, banxin yire sarijanxi fisamantenni maleka sawurane gubugubune bun ma.

<sup>8</sup> Amasɔɔ maleka sawurane gubugubune yi yibandunxi Layiri Kankiraan nun a tongo tamine nan xun ma.

<sup>9</sup> A tongo tamine yi kuya han e xunne yi toma yire sarijanxi fisamantenna yetagi, koni e mi yi toma tandeni. E mɔn na han to.

<sup>10</sup> Walaxa firinne nan tun yi Layiri Kankiraan kui Musa naxanye sa a kui Horebe geyaan ma, Alatala layirin xidi e nun Isirayila kaane tagi denaxan yi, e mini xanbini Misiran yamanani.

<sup>11</sup> Saraxaraline yi minima yire sarijanxini waxatin naxan yi, saraxaraliin naxanye birin yi na, ne birin bata yi rasarijan hali e to mi yi yebaxi e yitaxun kii ma.

<sup>12</sup> Lewi bənsənnə bəti bani itoe nan yi tixi Ala Batu Banxin saraxa ganden yiifanna ma, Asafi nun Heman nun Yedutun nun e diine nun e xabilane. E yi maxidixi taa dugi fajine nin. E karijanne nun kondenne nun bələnne suxi e yii, saraxaraliin muxu keme firin nan yi tixi e fema naxanye yi xətane fema.

<sup>13</sup> Xəta fene nun bəti baane to e malan Alatala batudeni, e yi a tantun, e yi xətane fe, e karijanne maxa e nun maxase gbətəye, e naxa, “Ala fan, a hinanna luma nən habadan!” Na waxatin yetəni, Alatalaa banxin yi rafe kundaan na.

<sup>14</sup> Saraxaraline mi yi nəe luyə na e wanla ra, bayo kundaan yi gbo, amasəto Alatalaa nərən bata yi Alaa banxin nafe.

## 6

### *Ala Batu Banxin nasarijan fena Mangane Singen 8.12-21*

<sup>1</sup> Nayi, Sulemani yi a fala, a naxa,  
“Alatala bata a ragidi  
a xa dəxə kunda yidimixini!

<sup>2</sup> N bata banxi fajin ti  
naxan findima i dəxəden na, i tan Ala,  
i luma denaxan yi habadan.”

<sup>3</sup> Mangan yi a yəe rafindi Isirayila yamaan ma naxanye birin yi tixi na, a duba e xa.

<sup>4</sup> A yi a fala, a naxa, “Tantunna Alatala xa, Isirayilaa Ala, naxan falan ti n fafe Dawuda xa, naxan a falane rakamalima, a naxa,

<sup>5</sup> ‘Xabu n nan n ma Isirayila yamaan namini ləxəni Misiran yamanani, n mi taa sugandi Isirayila bənsənnə xa, banxin tiyə n xinla binya feen na denaxan yi, n mi mangan sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan xun na.

<sup>6</sup> Koni iki, n bata Yerusalən sugandi alogo n xinla xa lu na yi, n bata Dawuda sugandi alogo a xa lu n ma Isirayila yamaan xun na.’

<sup>7</sup> N fafe Dawuda yi waxi banxin ti feni Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala.

<sup>8</sup> Alatala bata yi a fala n fafe xa, a naxa, ‘Amasəto i bata wa banxin ti feni n xinla binyaden na, na miriyaan tongo feen bata lan.

<sup>9</sup> Koni, i tan xa mi banxin tima, fə i ya diina, i naxan sətəxi, na nan banxin tima n xinla binyaden na.’ ”

<sup>10</sup> Sulemani mən yi a fala, a naxa, “Alatala layirin naxan tongo, a bata na rakamali. N bata ti n fafe Dawuda jəxəni, n yi dəxə Isirayila mangan na, alo Alatala a fala kii naxan yi, n yi banxin ti Alatala xinla binyaden na, Isirayilaa Ala.

<sup>11</sup> N bata sa Layiri Kankiraan dəxə menni. Alatala layirin naxan xidi e nun Isirayila kaane tagi, na taxamasenna nan saxi a kui.”

### *Manga Sulemani Ala maxandina Mangane Singen 8.22-53*

12 Sulemani yi ti Alatalaa yire sariɲanxin yetagi, Isirayila yamaan birin yetagi. A yi a yiine yite kore.

13 Sulemani bata yi gbingbinna rafala wure gbeela ra tanden tagi, a yi kuya nɔngonna ye suulun, a yite nɔngonna ye saxon. A te na fari, a yi a xinbi sin Isirayila yamaan birin yetagi. A yi a yiine yite kore,

14 a yi Ala maxandi, a naxa, "Alatala, Isirayilaa Ala! Ala yo mi na alo i tan kore xonna ma hanma bɔxɔ xonna fari. I ya layirin nun i ya hinanna luma nen i ya walikene xa naxanye sigan tima i yetagi e bɔɲen birin na.

15 I bata i ya falan nakamali i ya walikɛɛn xa, n fafe Dawuda, i naxan fala i deɛn na, i bata na rakamali i senbeni to.

16 Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, i mɔn xa a liga i layirin naxan tongo n fafe Dawuda xa, i bata yi a fala a xa, i naxa, 'Iɲɔxɔ yibirani mi ɲaɲɛ n yetagi mume Isirayilaa mangaya gbɛɛni, xa i ya diine n ma kiraan suxu, e sigan ti n yetagi tinxinni, e n ma sariyan suxu alo i sigan tixi n yetagi kii naxan yi.'

17 Iki, Alatala, Isirayilaa Ala, n bata i mafan, i xa na rakamali, i layirin naxan tongoxi i ya walikɛɛn Dawuda xa!

18 Koni, Ala fa dɔxe muxune tagi dunɲa yi ba? Hali kore xonna nun a gbona, i mi nɔe xaɲe a yi, e faxi fa n banxin naxan tixi ito ra.

19 Hali na birin, Alatala, n ma Ala, i tuli matima i ya walikɛna maxandine nun a mafanne ra, i tuli mati i tantun xuine nun maxandi xuine ra i ya walikɛɛn naxanye tima i xa to.

20 I yeɛne ti banxini ito ra kɛɛn nun yanyin na. I a fala deɛnaxan ma, i naxa, 'N xinla luma be nen!' I tuli mati maxandi xuiin na i ya walikɛɛn naxan tima yireni ito mabinni.

21 I ya walikɛɛn nun i ya Isirayila yamana maxandine rasuxu, e na sali yireni ito mabinni! I yabin ti i dɔxɔdeni kore xonna ma, i mafeluun ti, i yabin ti."

22 "Xa muxuna nde a boden haken tongo, a yi nɔɔn sa a ma, a rakɔɔ, a xa fa a kɔɔ i ya yire sariɲanxin yetagi banxini ito kui.

23 I a xuiin name kore, i tin, i ya walikene kitin sa, i yi fe kalan yalagi, i yi a fe kalan goronna dɔxɔ a xun ma, i yi tɔɲegɛlana kitin sa, i yi a suxu a tɔɲegɛni."

24 "A nɔe ligɛ nen yaxun yi i ya Isirayila yamaan nɔ, bayo e bata i yulubin tongo. Na waxatini, xa e xun xete, e i xinla binya, e yi i maxandi, e mafeluun xandi i yetagi banxini ito kui,

25 nayi, i xa e xuiin name kore, i diɲa i ya Isirayila yamaan yulubin ma, i fa e ra bɔxɔn ma i naxan so e tan nun e benbane yii."

26 "A nɔe ligɛ nen kore xonna yi balan, tulen mi fa fe mume e yulubine fe ra lan i tan ma. Na waxatini, xa e yeɛ rafindi be ma, e yi i xandi, e yi i xinla binya, e xete e yulubine fɔxɔ ra, bayo i bata e ɲaxankata,

27 nayi, i e xuiin namɛma nen kore, i diɲama nen i ya walikene yulubine ma e nun i ya Isirayila yamana. I yi e xaran kira faɲin ma e daxa e xa bira naxan fɔxɔ ra. I tulen nafa bɔxɔn fari i naxan soxi i ya yamaan yii."

28 "A nɔe ligɛ nen tɔɔyana nde fan yi fa, alo fitina kamɛna hanma fitina furena yamanani, hanma sansine yi xara, e kun hanma tuguminne yi mini hanma suɲene hanma yaxune na Isirayila kaane tɔɔ waxatin naxan yi han e taa makantanxine yi, gbalon sifan birin na fa waxatin naxan yi, hanma fure ɲaxine.

29 Na waxatine yi, Isirayila kaane birin e tɔɔn nun e ɲaxankatan kolonma nen, e yi sali, e yi i mafan, e yi e yiine yite banxini ito mabinni.



<sup>30</sup> Nayi, i yi e yabi i dɔxɔdeni kore xɔnna ma, i yi e mafelu, i yi birin saran e kewanle ra, bayo i birin bɔɔɛ yi feen kolon, amasɔtɔ i tan nan keden pe adamadiine bɔɔɛ yi feene kolon.

<sup>31</sup> Nayi, e gaxuma nɛn i yɛɛ ra, e lu i ya kiraan xɔn ma waxatin birin yi, e siin birin yi yamanani, i naxan soxi nxu benbane yii.”

<sup>32</sup> “Xɔɔɛn naxan mi findixi i ya Isirayila yamaan muxun na, na fama nɛn be sa keli yamana makuyeni, i xili gbeen nun i sɛnbɛ gbeena fe ra. A na fa salideni banxini ito mabinni,

<sup>33</sup> i a yabi kore xɔnna ma, i dɔxɔdeni. Xɔɔɛn na naxan birin maxɔdin i ma, i xa na so a yii, alogo dunuɔa siyane birin xa i xinla kolon, e gaxu i yɛɛ ra, alo Isirayila i ya yamana. E xa a kolon a banxi radaxaxin ni ito ra i tan xinli n naxan tixi!”

<sup>34</sup> “A nɔɛ ligɛ nɛn Isirayila kaane yi siga e yaxune yɛngɛdeni i ya yamarin bun. E yi i maxandi, e yɛɛ rafindi i ya taa sugandixin ma e nun n na Ala Batu Banxin naxan tixi i xa.

<sup>35</sup> Nayi, i tuli mati kore xɔnna ma, naxanye i maxandima, e i mafan, i yi ne mali.”

<sup>36</sup> “A nɔɛ liga nɛn, e yi yulubin tongo, bayo adamadi yo mi na naxan mi yulubin ligama. I ya xɔlɔn yitama e ra nɛn, i yi e so e yaxune yii, ne yi siga e ra konyiyani e yamana makuyena ndee yi hanma naxanye maso.

<sup>37</sup> Koni, e na tubi yamanani e konyiyani dɛnaxan yi, e xɛtɛ i ma e suxu muxune yamanani, e falan ti, e naxa, ‘Nxu bata yulubin tongo, nxu bata hakɛn liga, nxu bata fe ɔaxin liga,’

<sup>38</sup> e xɛtɛ i ma e bɔɔɛn birin na, e niin birin yi e suxu muxune yamanani naxanye e xalixi konyiyani, e mayandine rasiga i ma, e yɛɛ rafindixi yamanan ma i naxan so e benbane yii, e yɛɛ rafindixi i ya taa sugandixin ma e nun n na Ala Batu Banxin naxan tixi i xinli,

<sup>39</sup> nayi, e sanla nun mafanne yabi kore xɔnna ma i dɔxɔdeni, i fa e mali, i yi i ya yamaan mafelu e yulubine ra.”

<sup>40</sup> “N ma Ala, i yɛɛn nakeli, i yi i tuli mati i maxandi xuiin na yireni ito yi, nxu na i xandi waxatin naxan yi.”

### *Yaburin 132.8-10*

<sup>41</sup> “Marigina Alatala, keli,

i fa i dɔxɔdeni,

i tan nun i ya Layiri Kankirana,

i sɛnbɛn naxan yi.

Marigina Alatala,

i ya saraxaraline rabilin kisin na

alo domana,

i ya tinxin muxune xa sɛwan sɔtɔ,

bayo i tan fan.

<sup>42</sup> Marigina Alatala,

i nama i ya manga sugandixin nabɛɔn,

i miri i ya walikɛn Dawudaa tinxinyaan ma.”

## 7

### *Saraxa baxine Alatala xa*

<sup>1</sup> Sulemani yelin Ala maxandɛ waxatin naxan yi, tɛɛn yi keli kore xɔnna ma, a godo, a yi saraxane gan, Alatalaa nɔɔn yi Ala Batu Banxin nafe.

<sup>2</sup> Saraxaraline mi yi fa nɔɛ soɛ Alatala Batu Banxini sɔnɔn, amasɔtɔ Alatalaa nɔɔn bata yi a batu banxin nafe ken!

<sup>3</sup> Isirayila kaane birin tēen to keε kore xonna ma waxatin naxan yi, a yi Alatala Batu Banxin nafe, e yi e xinbi sin, e yi e yetagin lan bōxōn ma, e yi Alatala tantun, e naxa, “A fan, a hinanna luma nēn habadan!”

*Mangane Singen 8.62-66*

<sup>4</sup> Mangān nun yamaan birin yi saraxane ba Alatala xa.

<sup>5</sup> Ninge wuli mōxōjēn nun firin e nun xuruse xunxuri wuli kēme wuli mōxōjē, Manga Sulemani yi ne kōε raxaba Ala xa. Na kiini mangan nun yamaan birin yi Ala Batu Banxin nabi.

<sup>6</sup> Saraxaraline yi e wanla ra, Lewi bōnsōnna muxune fan ma maxaseene yi e yii Manga Dawuda naxanye rafala Alatala tantun seene ra. E yi Alatala tantun Dawudaa beti xuine ra, e naxa, “A hinanna luma nēn habadan!” Saraxaraline yi xōtane fema nēn e yetagi, yamaan birin tixi.

<sup>7</sup> Nayi, Sulemani yi yinna rasarijan Ala Batu Banxin yetagi, a yi saraxa gan daxine nun bōjē xunbeli saraxane turene fi Alatala ma yinna kui. A na raba mēnni nēn, bayo a bata yi saraxa gande sula daxin naxan nafala, na yi xurun, saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun turene birin mi yi xanjē mēnna fari.

<sup>8</sup> Sulemani yi sanla raba xi solofere na waxatini, e nun Isirayila kaane birin. Yama gbeen yi fa sa keli Lebo-Xamata taani han Misiran xudeni.

<sup>9</sup> Sanla xi solomasεxede lōxōni, e yi malanna ti, bayo e bata yi saraxa ganden nasarijan nun xi solofere, e mōn yi sanla fan yetēen naba xi solofere.

<sup>10</sup> Kike solofereden xi mōxōjēn nun saxande lōxōni, Sulemani yi muxune raxete e konni. Alatala bata yi naxan liga Dawuda nun Sulemani nun a yamana Isirayila birin xa, e yi sεwaxi na fe ra han!

*Ala mōn yi mini Sulemani xa*

*Mangane Singen 9.1-9*

<sup>11</sup> Sulemani yi yelin Alatala Batu Banxin tiyε na kii nin e nun manga banxina. A naxan birin miri a xa a liga Alatala Batu Banxini e nun a yetēna manga banxini, a yi nō ne birin ligε.

<sup>12</sup> Alatala yi mini Sulemani xa kōεen na, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata i ya maxandi xuiin nasuxu, n bata yireni ito sugandi n yetε xa n batu banxin nun saraxa ganden na.

<sup>13</sup> A nōε ligε nēn n kore xonna balan, tulen mi fa fε mume, hanma n tuguminne yamari e siseene raxōri bōxōn ma, hanma n fitina furen nasiga n ma yamaan ma.

<sup>14</sup> Na waxatini, xa n xinla yamaan naxan yi, n ma yamana, xa ne e yetε magodo, xa e n maxandi, xa e n fen, e yi e xun xanbi so e fe jaxine yi, nayi n nan n tuli matima nēn e ra kore xonna ma, n yi e yulubine xafari, n yi yamanan nakēndεya.

<sup>15</sup> Fōlō iki ma, n na n yēen tima e ra nēn, n yi n tuli mati e maxandi xuiin na e na naxan naba yireni ito yi.

<sup>16</sup> N bata banxini ito sugandi, n na a rasarijan, alogo n xinla xa lu a yi habadan. Nayi, n nan n yēen nun n xaxinla tima nēn na ra habadan.

<sup>17</sup> I tan, xa i sigan ti n yetagi alo i fafe Dawuda a liga kii naxan yi, i feni itoe birin liga n naxanye yamarima i ma, i n ma tōnne nun n ma sariyane suxu n naxanye soxi i yii,

<sup>18</sup> nayi, n ni i ya mangayaan nasabatima nēn, alo n na a fala i fafe Dawuda xa kii naxan yi, n to a fala a xa, n naxa, ‘I bōnsōnna mi jianjē i jōxōni Isirayila xun na habadan.’

<sup>19</sup> Koni, xa i xun xanbi so n yi, xa i i mε n ma sariyane nun n ma yamarine ra, n naxanye soxi i yii, xa i siga ala gbeteye batudeni, i xinbi sin e bun ma,

<sup>20</sup> nayi, n na Isirayila kaane bama nεn n ma bɔxɔni n naxan soxi e yii, n yi n mε n batu banxin na, n naxan nasarijan n xinla binyaden na, na yi findi yagi feen nun magele feen na yamanane birin tagi.

<sup>21</sup> Hali banxini ito to rayabu iki, n na n mε a ra waxatin naxan yi, dangu muxune birin kabema a ma nεn. E yi a fala, e naxa, ‘Nanfera Alatala yamanani ito nun banxini ito ligaxi iki?’

<sup>22</sup> E yabima nεn fa fala, ‘Bayo e bata Alatala rabeyin, e benbane Ala, naxan e ramini Misiran yamanani, e yi ala gbetene xanu, e yi e xinbi sin e bun ma, e yi e batu, nanara Alatala bata tɔrɔni itoe birin nafa e ma.’ ”

## 8

### *Sulemani a wali sifa wuyaxine Mangane Singen 9.10-28*

<sup>1</sup> Νεε mɔxɔnε bun ma, Sulemani yi Alatala Batu Banxin nun a manga banxin ti.

<sup>2</sup> Xurami taan naxanye soxi a yii, Sulemani mɔn yi xεtε ne tiin ma, a yi Isirayila kaane dɔxɔ e yi.

<sup>3</sup> Na xanbi ra, Sulemani yi siga Xamata-Soba taan xili ma, a na tongo.

<sup>4</sup> Tadamori taan naxan yamanan tonbon yireni, a mɔn yi na ti e nun taan naxanye findi se ramaradene ra Xamata yamanani.

<sup>5</sup> Beti-Xoron taan naxan geyaan fari e nun Beti-Xoron taan naxan lanbanni, a yi ne fan ti taa rakantanxine ra, a yinne rabilin naxanye ma, a dεene ti e ma naxanye balanma.

<sup>6</sup> A mɔn yi Baalati taan ti e nun taa gbeteye a yi balone ramarama denaxanye yi, e nun yεngε so wontorone nun soone yi taan naxanye yi. Sulemani wa naxanye birin ti feni Yerusalen taan nun Liban yamanani, e nun a yi dɔxi yamanan naxanye birin xun na, a na birin liga.

<sup>7</sup> Xitine nun Amorine nun Perisine nun Xiwine nun Yebusun naxanye mi yi findixi Isirayila kaane ra, ne fan yi dɔxi Isirayila yamanani.

<sup>8</sup> E diin naxanye lu e xanbi ra yamanani, Isirayila kaane mi naxanye raxɔri, Sulemani yi ne findi konyi walikene ra, e na yi han to.

<sup>9</sup> Koni Sulemani mi Isirayila kaane ti konyi wanle ra a xa, bayo e findixi sofane nun sofa kuntigine nun a wontorone nun a soone ragi muxune nan na.

<sup>10</sup> Manga Sulemani mɔn yi Isirayila kaan muxu kεmε firin muxu tonge suulun sugandi naxanye yi a walikene xun na.

<sup>11</sup> Sulemani yi Misiran mangana dii temen tongo Dawudaa Taani, a siga a ra manga banxini a naxan tixi a xa, bayo a bata yi a fala, a naxa, “N ma naxanla mi luma Isirayila mangan Dawudaa banxini, amasɔɔ Alatalaa Layiri Kankiraan soxi denaxan yi, mεn findixi yire sarijanxin nan na.”

<sup>12</sup> Nayi, Sulemani yi saraxa gan daxine ba Alatala xa saraxa ganden fari a naxan nafala Alatala Batu Banxin so dεen palaan yetagi.

<sup>13</sup> A yi saraxane bama lɔxɔ yo lɔxɔ alo Musa a yamari kii naxan yi a xa a liga waxatin birin, Matabu Lɔxɔne nun kike nεnεn sanle nun sali lɔxɔ saxanne nεε yo nεε, Buru Tetaren Sanla\* nun Xunsagine Sanla nun Bubu Kui Sanla.†

\* **8:13: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma leben mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui. † **8:13: Bubu Kui Sanla** fe sebexi Saraxaraline 23.33-38 kui.

<sup>14</sup> A yi saraxaraline dɔxɔ kuru yeen ma alo a fafe Dawuda a liga kii naxan yi, Lewi bɔnsɔnna xemeɛne yi findixi beɛti baane nan na Ala xa e nun e wali saraxaraliin xa alo a yi daxa kii naxan yi lɔxɔ yo lɔxɔ. Sulemani mon yi muxune ti Ala Batu Banxin deene kantandeni, a ito birin liga nen bayo Alaa muxun Dawuda bata yi a yamari na kiini.

<sup>15</sup> E mi mangana yamarine matandi mumɛ lan saraxaraline nun Lewine ma, hanma feen naxanye yi lanxi Alaa nafulu ramaraden ma.

<sup>16</sup> Sulemani wanle birin ke na kii nin, keli Alatala Batu Banxin ti folo lɔxɔn ma han a jan. Alatala Batu Banxin wanle rajan na kii nin.

<sup>17</sup> Nayi, Sulemani yi siga Esiyon-Gebere kunki tiden nun Elati taani naxanye yi fɔxɔ igen de, Edɔn yamanani.

<sup>18</sup> Xurami yi kunkine rasiga Sulemani ma, fata Xurami a kunki ragine ra naxanye yi fɔxɔ igen kolon ki faji. Ne nun Sulemani a walikene yi siga Ofiri yamanani, e sa xemaan kilo wuli fu nun firin kilo keme kilo mɔxɔɛ tongo, e fa e ra Manga Sulemani xɔn.

## 9

### *Saba manga jaxanla a xɔɛyana*

#### *Mangane Singen 10.1-13*

<sup>1</sup> Saba yamanan Manga jaxanla yi Sulemani mankana me. Nayi, a yi fa Yerusalɛn yi Sulemani todeni a fekolonna bunbadeni. Muxu wuyaxi yi biraxi a fɔxɔ ra e nun jɔgɔmɛn naxanye yi latikɔnɔnne nun xemaan nun munanfan gemene maxalima. A yi siga Sulemani fema, naxan birin yi a bɔɛni a yi ne fala a xa.

<sup>2</sup> Sulemani yi a maxɔdinne birin yabi, sese mi lu a mi naxan yeɛba a xa.

<sup>3</sup> Saba manga jaxanla yi Sulemani a fekolonna to, e nun a banxin naxan tixi,

<sup>4</sup> e nun donseen naxanye yi a tabanla ra e nun a rabilinna muxune ti kiine nun naxanye yi balon nun minse wanla ra, ne marabɛribane nun a saraxagan daxine, a yi naxanye bama Alatala Batu Banxini. Ne yi a kenɛn han a yengin yi bolon.

<sup>5</sup> A yi a fala mangan xa, a naxa, “Nɔndin nan yi a ra n naxan mexi n ma yamanani lan i ya falane nun i ya fekolonna ma.

<sup>6</sup> N mi yi laxi a ra benun n xa fa, n fa a to n yeen na. E mi yi a tagiin yeteen falaxi n xa. N naxan birin mexi, i ya fekolonna dangu na ra.

<sup>7</sup> Sewana i ya muxune xa, sewana i ya walikene xa naxanye i yetagi waxatin birin, naxanye i ya fekolonna ramema.

<sup>8</sup> Tantunna Alatala xa, i ya Ala, naxan i malixi, a yi i dɔxɔ a manga gbɛdeni alo mangana Alatala xa, i ya Ala. Bayo Isirayila rafan i ya Ala ma, a waxi a mali feni habadan, nanara a i findixi mangan na Isirayila xun na alogo i xa kiti kenɛn sa tinxinni.”

<sup>9</sup> Naxalan mangan yi xemaan kilo wuli saxan so mangan yii e nun latikɔnɔnna gbege, e nun munanfan gemene. Latikɔnɔn faji munma yi to nun singen alo Saba manga jaxanla naxan so Manga Sulemani yii.

<sup>10</sup> Xurami a walikene nun Sulemani a walikene yi xemaan maxalima keli Ofiri yamanani, ne fan yi fa santali wudin sifa gbege ra e nun munanfan gemene sa keli Ofiri yi.

<sup>11</sup> Manga Sulemani santali wudine findi te seene nan na Alatala Batu Banxini, e nun te seene mangana banxini, e nun maxaseene, alo kondenne nun bɔlɔnne maxa se maxane xa. Ne jɔxɔn munma yi to nun Yuda yi.

12 Naxan birin yi rafan Saba manga jaxanla ma a ne maxodin, Manga Sulemani yi ne so a yii. Manga Sulemani yeteen seen naxanye so Saba manga jaxanla yii, ne yi gbo dangu a fa naxanye ra. Na xanbi ra, manga jaxanla nun a walikene yi xete a yamanani.

### *Sulemani a nafunle*

#### *Mangane Singena 10.14-29*

13 Xemaan naxan yi fama Sulemani ma jee kedenna bun ma, na gboon yi sige han kilo wuli maxone.

14 Yulaya seene mudun fan yi saxi ne fari e nun seen naxanye yi sa kelima yire gbetene yi. Arabi mangane nun yamana kanne fan yi fama xemaan nun gbeti fixen na Sulemani xon.

15 Manga Sulemani yi ye masansan wure lefaan xema daxin xungbeen keme firin nafala, xemaan kilo sennin nan yi e keden kedenna birin na.

16 A mon yi ye masansan seen xema daxin xurin keme saxan nafala, xemaan kilo keden e nun a tagi nan yi e keden kedenna birin na. Banxin naxan yi xili "Liban fotonna," a yi sa e sa menni.

17 Mangani yi sama jinna rafala manga gbede gbeen na a xema igen sa a ma.

18 Tede sennin nan yi manga gbeden ma e nun san tiden xema daxin keden, a yiine yi a foxo firinna birin ma, yata sawura firin yi tixi a yiine fema.

19 Yata sawura fu nun firin yitaxunxi tedene fari, sennin yiifanna ma, sennin yi komenna ma. Na joxonna mi yi yamana yo yi.

20 Xemaan nan yi Manga Sulemani a igelengenne birin na. Xemaan nan yi Liban foton banxin kui muranne birin na. E mi yi sese rafalama wure gbeti fixen na, bayo Manga Sulemani waxatini wure gbeti fixen mi yi yatexi munanfan se ra.

21 Kunki gbeene yi Manga Sulemani yii, a yi naxanye rasigama baan xun ma Xurami a walikene yi naxanye ragima. Jee saxan yo jee saxan kunkine yi xetema nen Isirayila yi, e rafexi xemaan nun gbeti fixen nun sama jinne nun kudune nun gboxune ra.

22 Manga Sulemani yi dangu boxon mangane birin na fata a nafulu kanyaan nun a xaxilimayaan na.

23 Dunuja mangane birin yi katama Sulemani to feen na alogo Ala xaxilimayaan naxan saxi a bojeni e xa na me.

24 Birin yi fama a sanbane ra, gbeti daxine nun xema daxine nun dugine nun yenge so seene nun latikononne nun soone nun gbaxalone,\* a yi na kii nin jee yo jee.

25 Soo kula wuli naanin nan yi Sulemani yii soone nun yenge so wontorone xa, e nun soo wuli fu nun firin, a yi ndee lu a fema Yerusalen taani, a yi a donxene rasiga taane yi naxanye yi yitonxi e xili yi.

26 Folo Efirati baan ma, siga Filisitine yamanan ma han sa foxo Misiran danna ra, a tan nan yi menne mangane birin xun na.

27 Mangani barakani, gbetin yi gbo ayi Yerusalen yi alo gemene, suman wudin yi wuya ayi alo burunna xode binla naxan yamanan lanbanni.

28 Sulemani a soone yi kelima Misiran nun yamana gbete ye nin.

### *Sulemani yi faxa*

#### *Mangane Singen 11.41-43*

\* 9:24: **Gbaxaloni** itoe sotoma soon nun sofanla na diin soto waxatin naxan yi.

<sup>29</sup> Manga Sulemani kewanle birin, keli a fəlon ma han a rajanna, ne birin seɓexi Nabi Natan kewali kedindin kui e nun Silo kaana Axiya nabiya fala kedindin kui, e nun Yido fetona a fetone yi lan Nebati a dii Yerobowan ma fe ma.

<sup>30</sup> Sulemani jɛɛ tonge naanin nan ti mangayani Isirayila birin xun na Yerusalen yi.

<sup>31</sup> A to faha, e yi a maluxun a benbane fɛma a fafe Dawudaa Taani, a dii xɛmɛn Robowan yi ti a jɔxɔni mangayani.

## 10

### *Isirayila kaane yi murute Mangane Singen 12.1-15*

<sup>1</sup> Robowan yi siga Siken taani, amasɔɔ Isirayila kaane birin bata yi fa Siken yi a findidendi mangan na.

<sup>2</sup> Nebati a dii xɛmɛn Yerobowan mɔn yi Misiran yamanan nin, a to a gi Manga Sulemani bun ma, a sa dɔxɔ denaxan yi. A na xibarune mɛ waxatin naxan yi, a mɔn yi xɛtɛ sa keli Misiran yi.

<sup>3</sup> E yi muxune rasiga a xilidendi. Nayi, Yerobowan nun Isirayila yamaan birin yi fa Robowan fɛma, e yi a fala a xa, e naxa,

<sup>4</sup> “I fafe nxu suxi konyiyaan nan na. Iki, xa i tan nde ba na goronna ra nxu tungunna ma naxan binya alo xun xidi wudina jingen ma, nxu tinxi nxu wali i xa.”

<sup>5</sup> Robowan yi e yabi, a naxa, “E siga, xi saxan na danguni fɛma n fɛma.” Yamaan yi siga.

<sup>6</sup> Manga Robowan yi fonne maxɔdin naxanye yi a fafe Sulemani fɛma a siimayani, a yi e maxɔdin, a naxa, “E maxadin mundun tiye yamani ito yabin na?”

<sup>7</sup> Fonne yi a fala a xa, e naxa, “Xa i fan e ra, xa i e yisuxu, xa i e yabi fala fajine ra, e findima nen i ya walikene ra habadan.”

<sup>8</sup> Koni Robowan mi fonne maxadi xuiin suxu. A yi foningene maxɔdin naxanye yi a rabilinxi, a lanfane.

<sup>9</sup> A yi e maxɔdin, a naxa, “Muxuni ito bata n maxɔdin a n xa ndedi ba goronna ra e xun ma n fafe e jaxankataxi naxan na. E n maxadima yabin mundun na n xa a so e yii?”

<sup>10</sup> A lanfa foningene yi a fala a xa, e naxa, “Muxune e mawuga nen a i fafe bata e suxu alo konyine, e i maxɔdinxi nen a i xa ndedi ba goronna ra e xun ma. Awa, i lan i xa e yabi i kiini, i naxa, ‘N yi kirin gbo n fafe tagin xa.’”

<sup>11</sup> N fafe bata e konyiyaan naxɔdɔxɔ ayi, koni, n tan a raxɔdɔxɔma ayi e ma nen danguni na ra.

N fafe e tɔrɔ bosaan nan na, koni n tan e tɔrɔma tanle nan na.’ ”

<sup>12</sup> Yerobowan nun yamaan birin yi fa Manga Robowan fɛma xi saxande lɔxɔni alo mangana a fala kii naxan yi, a naxa, “Xi saxan na danguni, e fa n fɛma.”

<sup>13</sup> Mangan yi ne yabi a xɔdɛxen na. Fonne maxadi xuiin naxan ti a xa, a yi na lu na.

<sup>14</sup> A yi e yabi fata foningene maxadi xuiin na, a yi a fala e xa, a naxa, “N fafe bata e konyiyaan naxɔdɔxɔ ayi, koni, n tan a raxɔdɔxɔma ayi e ma nen danguni na ra. N fafe e tɔrɔ bosaan nan na, koni, n tan e tɔrɔma tanle nan na.”

<sup>15</sup> Na kiini, mangan mi tin yamana maxandin ma. Marigina Alatala yi feene liga na kiini alogo a xa a tuli sa xuiin nakamali a naxan tongo Yerobowan xa, Nebati a dii xεmεna, fata Nabi Axiya, Silo kaan na.

*Isirayila yamanani taxun fena  
Mangane Singen 12.16-19*

<sup>16</sup> Isirayila kaane to a kolon a mangan mi tinxi e maxandin ma, e yi a fala, e naxa,

“Sese mi fa en nun Dawuda tagi,

nxu nun Yese a dii xεmεni ito mi fa malanxi sese ma!

Isirayila muxune, ε xεtε ε konne yi!

I tan, Dawuda bɔnsɔnna, iki i ya mangayaan naba i ya yamanani!”

Isirayila kaane birin yi keli mεnni, e siga e konne yi.

<sup>17</sup> Isirayila kaan naxanye lu Yuda taane yi, Robowan lu mangayani ne nan gbansan xun na.

<sup>18</sup> Nayi, Manga Robowan yi Hadoran nasiga naxan yi findixi karahan walikene kuntigin na. Koni Isirayila kaane yi a magɔlɔn, e yi a faxa. Manga Robowan yi a mafura soε yεngε so wontorona nde kui, a yi a gi, a siga Yerusalɛn yi.

<sup>19</sup> Isirayila kaane murutε Dawuda bɔnsɔnna xili ma na kii nin han to.

## 11

*Robowan, Yuda Mangana  
Mangane Singen 12.21-24*

<sup>1</sup> Robowan to so Yerusalɛn yi, a yi Yuda bɔnsɔnna muxune malan e nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune, sofa wuli kεmε wuli tonge solomasεε, alogo e xa Isirayila bɔnsɔnne yεngε, e yamanan lu Robowan ma nɔɔn bun ma.

<sup>2</sup> Koni Alatalaa falan yi fa sayiban Semaya ma, a naxa,

<sup>3</sup> “Falan ti Robowan xa, Sulemani a dii xεmεna, Yuda mangana, e nun Isirayila kaane birin Yuda nun Bunyamin yi, i yi a fala e xa, i naxa,

<sup>4</sup> ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ε nama fa Isirayila kaane yεngε, naxanye findixi ε ngaxakedenne ra. Ε tan birin xa xεtε ε konne yi, amasɔtɔ feni ito fataxi n tan nan na.’ ” E yi Alatalaa falane suxu, e yi xεtε Yerobowan yεngεn fɔxɔ ra.

<sup>5</sup> Robowan yi dɔxɔ Yerusalɛn yi. A yi taa makantanxina ndee ti Yuda yi.

<sup>6</sup> A yi Betεlɛmi nun Etami nun Tekowa taane ti,

<sup>7</sup> e nun Beti-Suru nun Soko nun Adulan,

<sup>8</sup> e nun Gati nun Maresa nun Sifi,

<sup>9</sup> e nun Adorayin nun Lakisi nun Aseka,

<sup>10</sup> e nun Sora nun Ayalɔn nun Xebiron taane Yuda nun Bunyamin yamanane yi. Ne nan findi taa rakantanxine ra.

<sup>11</sup> Robowan yi na taane rabilin yinne ra e nun donse ramaradene, e nun turen nun manpana.

<sup>12</sup> Yε masansan wure lefane nun tanbane yi na taane birin yi, a yi ne findi taa εnbεmane ra. A tan nan gbee yi Yuda nun Bunyamin ra.

<sup>13</sup> Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yi Isirayila yamanani, ne fan yi fa kafu Robowan ma.

<sup>14</sup> Lewine yi e konna nun e seene rabepin, e siga Yuda nun Yerusalɛn yi, bayo Yerobowan nun a diine bata yi tondi e xa wali Alatala xa.

15 Yerobowan yi kide kiine sugandi alogo e xa saraxane ba taan kidene yi koto sawurane nun jinge dii sawurane xa, a naxanye rafala.

16 Bõsonna naxanye birin yi Isirayila yamanani, naxanye yi Alatala fenma, Isirayilaa Ala, ne yi bira Lewine foxo ra siga Yerusalen yi alogo e xa sa saraxane ba Alatala xa, e benbane Ala.

17 Na yi a liga Yuda yamanani yi senbe soto, e yi Sulemani a dii xemen Robowan mali jee saxan, bayo e lu nen tinxinni Dawuda nun Sulemani a kiraan xon jee saxan.

### *Robowan ma denbayana fe*

18 Robowan yi Mahalati futu. Mahalati fafe nan yi Dawudaa dii xemen Yerimoti ra, a nga yi xili Abixali, Eliyabi a dii temena, Yese a mamandenna.

19 Mahalati yi dii xemene bari a xa, Yewusi nun Semaraya nun Sahana.

20 Ba na ra, a mon yi Abisalomi a dii temen Maka futu. A yi Abiya nun Atayi nun Sisa nun Selomiti soto a xa.

21 Abisalomi a dii temen Maka yi rafaan Robowan ma dangu a jaxalan bonne nun a konyi jaxanle birin na.\* Naxalan futuxin fu nun solomasexe nan yi a yii e nun konyi jaxalan tonge sennin naxanye findi a jaxanle ra, a yi dii xeme maxonen nun solomasexe soto e nun dii teme tonge sennin.

22 Robowan yi tide singen so Makaa dii xemena Abiya yii, a yi a findi kuntigin na a diine birin xun na, bayo a yi waxi a findi feni mangan nan na.

23 Robowan yi xaxinla soto, a yi a dii xemene raxuya ayi Yuda nun Bunyamin yamanan xun xon taa rakantanxine birin yi. A yi donse gbege so e yii, a yii jaxalan wuyaxi futu e xa.

## 12

### *Misiran mangan Sisaki yi Yerusalen yenge*

#### *Mangane Singen 14.25-28*

1 Robowan to yelin finde mangan na, a senben soto, e nun Isirayila kaane birin yi Alatalaa sariyan nabepin.

2 Bayo e mi yi tinxixi Alatala yee ra yi, Misiran mangan Sisaki yi keli Yerusalen xili ma, Robowan ma mangayaan jee suulundeni.

3 Yenge so wontoron wuli keden keme firin e nun soo ragiin muxu wuli tonge sennin nan yi a yii, e nun sofa wuyaxi, Libiya kaane nun Sudan kaane nun Suki kaane nun Kusi kaan naxanye bira a foxo ra keli Misiran yamanani.

4 A yi Yuda taa rakantanxine suxu siga han Yerusalen.

5 Nayi, Nabi Semaya yi fa Robowan nun Yuda kuntigine fema Yerusalen yi, e yi malanxi denaxan yi Sisaki yengedeni. A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Bayo e bata e me n na, n fan bata n me e ra, n yi e so Sisaki yii.'"

6 Isirayila kuntigine nun mangan yi e ti e yulubine ra, e yi a fala, e naxa, "Yoona Alatala xa."

7 Alatala to a to a e bata e yete magodo, Alatala yi falan ti Semaya xa, a naxa, "Bayo e bata e yete magodo, n mi fa e halagima sonon, n na e ratanga feren fima e ma nen benun waxati, n ma xolon mi fa Yerusalen lima sonon fata Sisaki ra.

8 Koni e luma nen Sisaki a non bun, alogo e xa a kolon fa fala, wanla n tan xa e nun wanla dunuja mangane xa, ne keden mi a ra."

\* 11:21: *Konyi jaxanle* sariyan sebexi Xoroyaan 21.7-11 kui. Konyin nan ne ra, a naxanye soto a jaxanla ra.



<sup>9</sup> Misiran mangan Sisaki yi siga Yerusalen xili ma. A yi Alatala Batu Banxini nafunle birin tongo, e nun manga banxin daxine. A ye masansan wure lefa xema daxine tongo Sulemani naxanye rafala.

<sup>10</sup> Nayi, e joxo yibirana, Manga Robowan yi ye masansan wure lefaan sula daxina ndee rafala, sofaan naxanye yi manga banxin deene kantanma, a yi e taxu ne kuntigine ra.

<sup>11</sup> Waxatin birin mangan nema yi sigama Alatala Batu Banxini, sofane yi ye masansan wure lefane xalima nen mangan fema. Na xanbi ra, e mon yi xete e ra e kantan ti banxini.

<sup>12</sup> Bayo Robowan bata yi a yete magodo, Alatala mi fa lu xoloxi a ma, alogo a nama a halagi. Fe fajina nde mon yi Yuda yi nun.

#### *Mangane Singen 14.21-24*

<sup>13</sup> Robowan yi a mangayaan liga Yerusalen yi senbemayani. Robowan findi mangan na a jee tonge naanin e nun kedenden nan ma, a yi jee fu nun solofere ti mangayani Yerusalen yi, Alatala taan naxan sugandi Isirayila bonsonne birin xa, alogo a xinla xa lu a yi. A nga yi xili nen Nama, Amonin nan yi a ra.

<sup>14</sup> Robowan fe jaxin nan liga, bayo a mi a ragidi a bojeni, a xa Alatala fen.

#### *Mangane Singen 14.29-31*

<sup>15</sup> Robowan ma kewanle, keli a folon ma han a rajanna, ne sebexi Nabi Semayaa kedine kui e nun fetoon Yido a kedine kui. Yengen yi Robowan nun Yerobowan tagi yeye.

<sup>16</sup> Robowan yi faxes, e yi a maluxun Dawudaa Taani. A dii xemena Abiya yi ti a joxoni mangayani.

## 13

### *Abiya, Yuda Mangana*

#### *Mangane Singen 15.1-2*

<sup>1</sup> Yerobowan ma mangayaan jee fu nun solomasexeden na, Abiya yi findi mangan na Yuda xun na.

<sup>2</sup> A yi a mangayaan liga Yerusalen yi jee saxan. A nga yi xili nen Mikahu, Yuriyeli a dii temena nde, naxan yi kelixi Gibeya taani.

Yengen so nen Abiya nun Yerobowan tagi.

<sup>3</sup> Yenge so senbemane nan yi Abiya yii, sofa wuli keme naanin nan yi a yii. Yerobowan tan yi kata, a yi sofa kenden muxu wuli keme solomasexe soto.

<sup>4</sup> Abiya yi te semarayin गयाan fari Efirami गया yireni. Abiya yi keli, a gbelegebele, a naxa, “E tuli mati n na, Yerobowan nun Isirayila kaane birin!”

<sup>5</sup> E mi a kolon ba fa fala a Alatala, Isirayilaa Ala bata Isirayila mangayaan so Dawuda nun a diine yii layirin xon naxan mi kalɛ mumɛ?

<sup>6</sup> Koni Nebati a dii xemen Yerobowan, Dawudaa dii xemen Sulemani a kuntigina nde bata yi murute a kanna xili ma.

<sup>7</sup> Fuyantenna ndee bata yi e malan a fema. E yi murute Robowan xili ma. Sulemani a dii xemen Robowan yi dii joreyani waxatin naxan yi, a munma yi xaxili soto singen, a senben mi yi na a xa e yenge.

<sup>8</sup> Iki, e waxi Alatalaa yamanan yenge feni, denaxan Dawudaa diine yii. Sofa gali gbeen nan e ra, jinge dii sawura xema daxine e yii, Yerobowan naxanye rafalaxi e xa, e findi e alane ra.

<sup>9</sup> Koni, e bata Alatalaa saraxaraline kedi, Harunaa dii xemene nun Lewi bonsonna muxune, e yi saraxaraline fen e yete xa alo yamanan bonne. Naxan

yo na fa jinge diin nun konton solofere ra alogo a xa findi kide kiin na, na nɔɛ findɛ kide kiin na ɛ wule alane xa.

<sup>10</sup> Koni Alatala nan nxu tan ma Ala ra, nxu nun mi nxu mɛxi a ra. Harunaa dii xɛmɛne nan Alatalaa saraxaraline ra, Lewine fan walima e fema.

<sup>11</sup> Xɔtɔnna nun jinbanna, lɔxɔ yo lɔxɔ, nxu saraxa gan daxine bama Alatala xa, nxu yi wusulanna gan a xa, nxu yi burun sa Alaa tabanla ra, nxu lɛnpu xɛma daxine radɛgɛ jinbari yo jinbari. Nxu Alatalaa yamarine suxi, nxɔ Ala. Koni, ɛ tan bata ɛ mɛ a ra.

<sup>12</sup> Ala, nxɔ Ala nun a saraxaraline nxu xɔn, e dɔxi nxu xun na. Ala saraxaraline yɛtɛɛn xɔtane fema nɛn alogo yamaan xa keli, siga yɛngɛni ɛ xili ma. Isirayila kaane, ɛ nama Alatala yɛngɛ, ɛ benbane Ala, amasɔtɔ ɛ mi a nɔɛ mumɛ!"

<sup>13</sup> Abiya mɔn yi fala tiini, Yerobowan yi a sofa ganla nde rasiga Yuda sofa ganle xanbi ra alogo ndee xa lu e yɛɛ ra, ndee yi lu e xanbi ra.

<sup>14</sup> Yuda sofane yi xetɛ e xanbi ra. Koni, e yi a to a yɛngɛn yi e yɛɛ ra, a yi e xanbi ra, e yi Alatala maxandi, saraxaraline yi yɛngɛ so xɔtaan fe.

<sup>15</sup> Yuda sofane yi gbelegbele. Na to liga, Ala yi Yerobowan nun Isirayila kaane birin kedi Abiya nun Yuda kaane yɛɛ ra.

<sup>16</sup> Isirayila sofane yi e gi Yuda sofane bun ma. Ala yi a liga Yuda sofane yi Isirayila sofane nɔ.

<sup>17</sup> Abiya nun a muxune yi Isirayila kaane kasari, e yi muxu wuli kɛmɛ suulun faxa Isirayila sofane yɛ.

<sup>18</sup> Yuda sofane yi Isirayila sofane nɔ na waxatini, amasɔtɔ e yi laxi Alatala nan na, e benbane Ala.

<sup>19</sup> Abiya yi lu Yerobowan sagatanjɛ, a yi a taana ndee tongo a yii, Beteli nun a rabilinna taane, Yesana nun a rabilinna taane nun Eferon nun a rabilinna taane.

<sup>20</sup> Fanga mi fa lu Yerobowan na Abiya waxatini. Dɔnxɛn na, Alatala mɔn yi a yɛngɛ, a yi a faxa.

<sup>21</sup> Koni Abiya tan sɛnbɛn sɔtɔ nɛn. A yi jaxalan fu nun naanin futu. A yi dii xɛmɛ mɔxɔjɛn nun firin sɔtɔ e nun dii tɛmɛ fu nun sennin.

### *Mangane Singen 15.7-8*

<sup>22</sup> Abiya kɛwali dɔnxɛne, a naxanye birin liga e nun a falane, ne birin sɛbɛxi Nabi Yido a kɛdine kui.

<sup>23</sup> Abiya yi faxa, e yi a maluxun Dawudaa Taani. A dii xɛmɛna Asa yi ti a jɔxɔni mangayani. Yamanan yi lu bɔjɛ xunbenli a waxatini jɛɛ fu.

## 14

### *Asa, Yuda Mangana*

### *Mangane Singen 15.11-12*

<sup>1</sup> Naxan yi fan, a tinxin Alatala yɛɛ ra yi, a Ala, Asa yi na liga.

<sup>2</sup> A yi ala gbetene saraxa gandene kala e nun taan kidene, a ne kala, a kide gɛmɛne yilɔ, a yi Asera kide gbindonne rabira.

<sup>3</sup> A yi yamarin fi Yuda kaane xa a e xa lu Alatala fɔxɔ ra, e benbane Ala, e yi a sariyane nun a yamarine suxu.

<sup>4</sup> A yi taan kidene nun wusulan gandene ba Yuda taane birin yi, yamanan yi lu bɔjɛ xunbenli a waxatini.

<sup>5</sup> A yi taa rakantanxine ti Yuda yi, yamanan yi lu bɔjɛ xunbenli, muxu yo mi a yɛngɛ na waxatini, amasɔtɔ Alatala bɔjɛ xunbenli fi nɛn a ma.

<sup>6</sup> A yi a fala Yuda kaane xa, a naxa, "En taani itoe ti, en yi e rabilin yinne ra, dɛ balan daxine naxanye ma. Yamanan mɔn en gbɛeyani iki, amasɔtɔ en

bata Alatala fen, en ma Ala, a yi bəɲe xunbenla fi en ma yiren birin yi.” Nayi, e yi taane ti, e sabati.

<sup>7</sup> Sofa wuli keme saxan nan yi Asa yii Yuda yi. Ye masansan wure lefaan nun tanban yi e birin yii. Sofa wuli keme firin wuli tonge solomasexe nan keli Bunyamin bənsənni, ye masansan wure lefa xurudine nun xalimakunle yi e yii, sofa kenden nan yi e birin na.

<sup>8</sup> Kusi kaan Sera nun a ganla muxu miliyon keden yi keli e xili ma, e nun yenge so wontoro keme saxan, e yi siga han Maresa taani.

<sup>9</sup> Asa yi mini a ralandeni, e nun a ganla yi ti yenge so kii ma Sefata lanbanni Maresa dexən.

<sup>10</sup> Asa yi Alatala maxandi, a Ala, a naxa, “Alatala, i nɔe senbetaren maliye nen alo senbe kanna. Fa nxu mali, Alatala, nxo Ala. Amasoto nxu yengi i tan nan ma, anu nxu faxi i xinla nin gali gbeeni ito xili ma. Alatala, i tan nan nxo Ala ra. I nama tin muxu yo xa nxu no.”

<sup>11</sup> Alatala yi Kusi kaane no Asa nun Yuda kaane xa, Kusi kaane yi e gi.

<sup>12</sup> Asa nun a ganla yi e kedi han Gerari taani, Kusi kaa wuyaxi yi faxa, fayida muxe mi lu, amasoto e halagi nen Alatala nun a ganla yetagi. Asa nun a yamaan yi se wuyaxi tongo.

<sup>13</sup> E yi Gerari rabilinna taane birin halagi, bayo e muxune birin bata yi gaxu Alatala ye ra, e yi se wuyaxi tongo.

<sup>14</sup> E yi xuruse kulane fan kala, e yi xuruse xunxuri wuyaxi tongo e nun jəgəme. Na xanbi ra, e yi xete Yerusalen yi.

## 15

### Asa

<sup>1</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi godo Odedi a dii xemena Asari ma.

<sup>2</sup> A yi siga Asa fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Asa nun e tan Yuda kaane nun Bunyamin bənsənna muxune, e tuli mati n na. Alatala e xon xa e lu a foxo ra. Xa e a fen, e a toma nen, koni xa e xun xanbi so a yi, a mema nen e ra.

<sup>3</sup> Xabu waxati xunkuye, Isirayila kaane lu nen, e mi bira Ala yeteen foxo ra, saraxarali mi yi na naxan yi e xaranye, sariya fan mi yi na.

<sup>4</sup> Koni, e xete nen Alatala ma, Isirayilaa Ala, e toro waxatini, e yi a fen, a yi a yete yita e ra.

<sup>5</sup> Na waxatini, muxune mi yi sigama sigatini bəɲe xunbenli, bayo kontofinle yi yamanan birin yi.

<sup>6</sup> Siyane yi kelima siyane xili ma, taane yi keli taane xili ma, amasoto Ala bata yi jaxankatan sifan birin nagodo e ma.

<sup>7</sup> Koni iki, e tan xa e sobe so, e nama xadan, amasoto e kontonna sotoma nen.”

<sup>8</sup> Manga Asa to na nabiyi falane me, Nabi Asari naxan ti, Odedi a dii xemena, Asa yi a sobe so, a yi suxurene ba Yuda yamanan nun Bunyamin yamanan birin yi, e nun a taan naxanye tongo Eframi geya yireni. A yi Alatalaa saraxa ganden nafala, naxan yi Alatala Batu Banxin so deen palaan yetagi.

<sup>9</sup> A yi Yuda kaane nun Bunyamin bənsənna muxune birin malan e nun muxun naxanye sa kelixi Eframi bənsənna nun Manase bənsənna nun Simeyon bənsənna ye, e fa dexo Yuda yamanani, bayo Isirayila kaan wuyaxi bira nen Asa foxo ra, e to a to a Alatala, a Ala yi a xon.

<sup>10</sup> Asaa mangayaan je fu nun suulunden kike saxandeni, e birin yi e malan Yerusalen yi.

<sup>11</sup> Na loxoni, e fa xuruseen naxanye ra keli yengeni, e yi ne birin ba saraxan na Alatala xa, jinge kemε solofere e nun yexεε wuli solofere.

<sup>12</sup> E yi layirin xidi a e xa Alatala fen, e benbane Ala, e bɔɔɛn nun e niin birin na.

<sup>13</sup> Xa naxan yo mi Alatala fen, Isirayilaa Ala, muxudin nun muxu gbeena, xεmεn nun jaxanla, na kanna yi lan nen a faxa.

<sup>14</sup> E yi e kɔɔ Alatala xa e xuini texin na, e nun butu xuiin nun xɔta xuini.

<sup>15</sup> Yuda kaane birin yi sɛwa na kɔɔna fe ra, bayo e layirin xidi e bɔɔɛn birin nan na, e yi Alatala fen sɛwani, a yi a yetε yita e ra. Alatala yi bɔɔɛ xunbenla fi e ma yamanan birin yi.

### *Mangane Singen 15.13-15*

<sup>16</sup> Manga Asa yi a mame Makaa jaxalan mangaya tiden ba a yii, amasɔto a bata yi Asera kide gbindonna bitin. Asa yi na gbindonna rabira, a yi a gan Kedirɔn lanbanni.

<sup>17</sup> Koni, Asa mi taan kidene kala Isirayila yi, hali a to yi Ala fɔxɔ ra a bɔɔɛn ma feu, a siimayaan birin yi.

<sup>18</sup> A fafe bata yi seen naxanye dentεε Ala xa e nun a tan yetεen bata yi naxanye dentεε Ala xa, a yi ne birin maxali Ala Batu Banxini, gbeti fixen nun xεmaan nun se sifa wuyaxi.

<sup>19</sup> Yεngε mi so Yuda yi han Asaa mangayaan jεε tonge saxan e nun suulundena.

## 16

### *Asa yi yengεn nakeli Basa xili ma*

### *Mangane Singen 15.16-22*

<sup>1</sup> Asaa mangayaan jεε tonge saxan e nun sennindeni, Isirayila manga Basa yi siga Yuda xili ma, a yi Rama taan sɛnbε so alogo a xa kiraan bolon Manga Asa ma Yuda yi.

<sup>2</sup> Gbeti fixen nun xεmaan naxan yi Alatalaa nafulu ramaraden nun mangana nafulu ramaradeni, Asa yi ne tongo, a yi e rasiga Damasi taani alogo e xa so Arami manga Ben-Hadada yii.

<sup>3</sup> A mɔn yi xεraan nasiga a faladeni, a naxa, “Layirin xa xidi i tan nun n tan tagi, alo a lu n fafe nun i fafe tagi kii naxan yi. Nanara, n bata xεmaan nun gbeti fixen nasiga i ma. Nayi, sa layirin kala ε nun Isirayila mangan Basa tagi, alogo a xa a makuya n na.”

<sup>4</sup> Ben-Hadada yi tin Manga Asa xuiin ma, a yi a gali kuntigine rasiga Isirayila taane xili ma, a yi Iyon taan nɔ e nun Dan nun Abeli-Mayin, e nun Nafatali taane birin seene yi ramarama denaxanye yi.

<sup>5</sup> Basa to na mε, a yi ba Rama taan tiye.

<sup>6</sup> Nayi, Manga Asa yi Yuda kaane birin xili, e yi gεmεne nun wudine maxali Manga Basa naxanye malan Rama taan sɛnbε so feen na, Asa yi ne rawali Geba nun Misipa taane tideni.

### *Asa yi Xanani sa kasoon na*

<sup>7</sup> Na waxatini, Xanani yi siga Asa fεma, Yuda mangana. Fetoon nan yi Xanani ra. A yi a fala Asa xa, a naxa, “Bayo, i bata i yigi sa Arami mangani, i mi i yigi saxi Alatala yi, i ya Ala, i bata fula Arami mangana ganla ra.

<sup>8</sup> Kusi kaane nun Libiya kaane gali gbeen to malan waxati danguxine yi, e nun wontorone nun soo ragi wuyaxine, Alatala ne so nen i yii, bayo i yigi sa nen a yi.

<sup>9</sup> Alatala dunuḡa yiren birin yitoma, a xa na muxune fen naxanye bḡḡen mumεεn luxi a xa, alogo a xa e senbe so. I bata xaxilitareyaan liga feni ito yi, bayo fḡḡo to ma, i soma nen yengene yi.”

<sup>10</sup> Asa yi xḡḡo fetoon ma han, a yi a sa kasoon na, amasḡḡo a yi xḡḡoxi a ma lan na feen ma. Na waxatin yeteni, Asa yi a yamaan muxuna ndee ḡaxankata fḡḡo.

### *Asaa mangayaan danna*

#### *Mangane Singen 15.23-24*

<sup>11</sup> Asa kewanle, keli a fḡḡon ma han a rajanna, ne seḡḡexi Yuda nun Isirayila mangane kedine kui.

<sup>12</sup> Manga Asaa mangayaan ḡεε tonge saxan e nun solomanaaninden na, fure ḡaxin yi Asa sanne suxu, koni hali a to yi furaxi, a mi Alatala fen, a lu seribane nan tun fenḡε.

<sup>13</sup> Asa yi faxa a mangayaan ḡεε tonge naanin e nun kedenna ma.

<sup>14</sup> E yi a maluxun a gaburu gexin na, a naxan ge Dawudaa Taani. E yi a sa sadena nde ma naxan yi maxidixi se fapine ra, e ture xiri ḡaxumen so a ma alo a yi lan kii naxan yi, e yi wusulan gbeḡḡe gan a binya feen na.

## 17

### *Yosafati, Yuda Mangana*

<sup>1</sup> Asaa dii xεmen Yosafati yi dḡḡo a ḡḡḡoni mangayani. A yi senben sḡḡo Isirayila xili ma.

<sup>2</sup> A yi sofane rasiga Yuda taa rakantanxine birin yi, a yi yamana kanne dḡḡo a yamanani, e nun a fafe Asa taan naxanye birin tongo Efirami kaane yii.

<sup>3</sup> Alatala yi lu Yosafati xḡḡn, bayo a lu nen a benba Dawudaa kiraan xḡḡn. A mi Baali suxuren batu,

<sup>4</sup> a a fafe a Ala batu nen, a yi a yamarine suxu. Isirayila kaane yi naxan ligama, a tan mi tin na ma.

<sup>5</sup> Alatala yi a mangayaan senbe so, Yuda kaane birin yi fama nen fin-maseene ra Yosafati xḡḡn. A yi nafunla nun binye gbeen sḡḡo.

<sup>6</sup> A yi lu Alatala batu dexunni, na nan a liga, a yi taan kidene kala, a yi Asera kide gbindonne birin naxori Yuda yi.

<sup>7</sup> A mangayaan ḡεε saxanden ma, a yi a kuntigini itoe rasiga Yuda taane yi e muxune xarandeni: Ben-Xayili nun Abadi nun Sakari nun Nataneli e nun Mikahu.

<sup>8</sup> A yi Lewi bḡḡnsḡḡna muxuna ndee fan nasiga e fḡḡo ra: Semaya nun Netaniya nun Sebadiya nun Asaheli nun Semiramoti nun Yehonatan nun Adoniya nun Tobiya e nun Tobadoniya. Saraxarali firin fan yi e fḡḡo ra: Elisama nun Yehorami.

<sup>9</sup> E yi sa Yuda kaane xaran sariyane ma naxanye seḡḡexi Alatalaa sariya kedind kui. E yi Yuda birin yisiga yamaan xarandeni.

### *Yosafati senben naxan sḡḡo*

<sup>10</sup> Alatala yeεragaxun yi Yuda yamanan nabilinna taane birin suxu, e mi susu Yosafati yεnge.

<sup>11</sup> Filisitine yi fa gbeti fixen nun se wuyaxi ra Yosafati xḡḡn, Arabune yi fa konton wuli kemε solofere kemε solofere ra e nun kḡḡo wuli kemε solofere kemε solofere.

<sup>12</sup> Yosafati a mangayaan yi lu sabate kati. A yi taa makantanxine nun se ramaradene ti Yuda yamanani.

<sup>13</sup> Se gbege yi ramaraxi a xɔn Yuda taane yi, e nun sofa kɛndɛne Yerusalɛn yi.

<sup>14</sup> E yatene ni i ra bɔnsɔn yɛɛn ma:

Yuda bɔnsɔnni, Adena, gali kuntigin yi sofa wuli kɛmɛ saxan nan xun na.

<sup>15</sup> Gali kuntigin Yehoxanan nan fan yi tugunxi na ra, a yi sofa wuli kɛmɛ firin wuli tonge solomasɛɛ nan xun na.

<sup>16</sup> Sikiri a dii xɛmɛna Amasiya fan yi tugunxi na ra, naxan a yetɛ dɛntɛge Alatala xa, a yi sofa wuli kɛmɛ firin nan xun na.

<sup>17</sup> Bunyamin bɔnsɔnni, Eliyada, sofa kɛndɛn yi sofa wuli kɛmɛ firin nan xun na naxanye yi xalimakunla wolima.

<sup>18</sup> Gali kuntigin Yehosabadi fan yi tugunxi na ra, a yi sofa wuli kɛmɛ wuli tonge solomasɛɛ nan xun na.

<sup>19</sup> Sofaan naxanye yi walima mangan xa ne nan itoe ra, mangan naxanye rasiga Yuda taa rakantanxine yi.

## 18

### *Yosafati nun Axabi*

#### *Mangane Singen 22.1-4*

<sup>1</sup> Yuda mangan Yosafati yi binyen nun nafunla sɔtɔ, e nun Manga Axabi yi findi bitanmane ra.

<sup>2</sup> Nɛɛ dando to dangu, a yi siga Axabi fɛma Samari taani, Axabi yi yɛɛɛ wuyaxi nun jinge wuyaxi kɔɛ raxaba Yosafati nun a fɔxɔrabirane donseen na. Na xanbi ra, a yi a fala Yosafati xa, a e birin xa siga Ramoti kaane yɛngɛdeni Galadi yamanani.

<sup>3</sup> Axabi, Isirayila mangan yi a fala Yuda mangan Yosafati xa, a naxa, "I sigɛ n fɔxɔ ra Ramoti taani Galadi yamanani yɛngɛ sodeni ba?" Yosafati yi a yabi, a naxa, "I tan nun n tan birin keden, n ma yamaan nun i ya yamana, nɔu birama nen i fɔxɔ ra siga yɛngɛni."

### *Waliyine yi nɔ sɔtɔna fe fala*

#### *Mangane Singen 22.5-12*

<sup>4</sup> Koni, Yosafati mɔn yi a fala Isirayila mangan xa, a naxa, "Alatala maxɔdin singen."

<sup>5</sup> Nayi, Isirayila mangan yi waliyine malan, kɛmɛ naanin nɔxɔn, a yi a fala e xa, a naxa, "En lan en sa yɛngɛn so Ramoti taani Galadi yamanani ba hanma en nama a liga?" E yi a yabi, e naxa, "Ala a soma nen mangan yii."

<sup>6</sup> Koni, Yosafati yi a maxɔdin, a naxa, "Alatalaa nabi yo mi fa be yi, en nɔɛ Alatala maxɔdinɔ naxan xɔn?"

<sup>7</sup> Axabi, Isirayila mangan yi Yosafati yabi, a naxa, "Keden mɔn na Alatala gbeen na, koni a mi rafan n ma, amasɔtɔ a fe naxin nan tun falama n xa, a fajin mi na mume! A xili Mikahu, Yimilaa dii xɛmɛna." Yosafati yi a fala a xa, a naxa, "Mangan nama falan ti na kiini."

<sup>8</sup> Nayi, Isirayila mangan yi kuntigi keden xili, a naxa, "Fa Mikahu ra iki sa, Yimilaa dii xɛmɛna."

<sup>9</sup> Isirayila mangan nun Yuda mangan Yosafati birin yi dɔxi lonna ma Samari taan so dɛɛn na, e mangaya gbɛdɛne yi, e maxidixi e mangaya dugine yi. Waliyine birin yi waliyiyaan nabama e yetagi.

<sup>10</sup> Sedeki, Kenan ma dii xɛmɛn bata yi wure fenne rafala, a yi a fala, a naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'I Arami kaane bɔnbɔma fenni itoe nan na han i yi e raxɔri.' "

11 Waliyine birin yi feene fala, e naxa, “Siga Ramoti taani Galadi yamanani. I nɔɔn sɔtɔma nɛn, Alatala a soma nɛn mangan yii.”

*Nabi Mikahu yi xunsinna fe fala  
Mangane Singen 22.13-28*

12 Xɛraan naxan siga Mikahu xilideni, na yi a fala a xa, a naxa, “Waliyine birin bata lan a ma, e fe fajine fala mangan xa, i yiton i siga alo e tan. I fan yi sa fe fajin fala!”

13 Koni Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, n ma Ala na naxan fala n xa, n na nan falama mangan xa.”

14 Mikahu to fa mangan fema, mangan yi a maxɔdin, a naxa, “En lan en sa Ramoti taan yɛngɛ Galadi yamanani ba hanma en nama a liga?” Mikahu yi a yabi, a naxa, “Siga, i nɔɔn sɔtɔma nɛn. Mɛn kaane soma nɛn i yii.”

15 Koni, mangan yi a fala a xa, a naxa, “N na i rakɔlɛ Alatala yi sanɲa ma yoli fa fala i xa ɲɔndin nan gbansanna fala n xa?”

16 Mikahu yi a yabi, a naxa, “N bata Isirayila yamaan birin to xuyaxi ayi geyane fari, alo xuruseen naxanye kantan muxu mi na. Alatala mɔn yi fa a fala, a naxa, ‘Kan mi fa muxuni itoe ma, birin xa xɛtɛ a konni bɔɲɛ sani!’ ”

17 Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N mi yi a fala i xa? A mi fe fajin falama n xun ma mumɛ! A fe ɲaxin nan tun falama.”

18 Nayi, Mikahu mɔn yi a fala, a naxa, “I tuli mati Alatalaa falan na. N bata Alatala to dɔxi a mangaya gbɛdeni, maleka ganla tixi a yiifanna nun a kɔmɛnna ma.

19 Alatala naxa, ‘Nde Isirayila mangan mayendenma, Axabi, alogo a xa siga Ramoti taan yɛngɛdeni Galadi yamanani, a faxa?’ Malekana ndee na falana nde ti, ndee yi gbɛtɛ fala.

20 Nayi, malekana nde yi fa ti Alatala yɛtagi, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N tan nɔɛ a mayendenɲɛ nɛn.’ Alatala yi a fala a xa, a naxa, ‘Kiin mundun yi?’

21 A yi a yabi, a naxa, ‘N minima nɛn, n wulen naso a waliyine birin dɛ.’ Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I a mayendenma nɛn, i yi a nɔ. Siga, i sa na liga.’

22 Iki, waliyiin naxanye be, Alatala bata wulen naso ne birin dɛ. Alatala bata a ragidi a xa ɲaxankatan nafa i ma.”

23 Nayi, Kenan ma dii xɛmɛn Sedeki yi a maso, a Mikahu dɛɛn garin, a yi a magele, a naxa, “Alatalaa malekan minixi kiraan mundun xɔn, keli n tan yi, a wule falan ti i xa?”

24 Mikahu yi a yabi, a naxa, “I na i luxun konkon kui i ya banxini lɔxɔn naxan yi, i a kolonma nɛn.”

25 Isirayila mangan yi a fala, a naxa, “Mikahu suxu, i siga a ra Amɔn fema, Samari taan kuntigina, e nun Yowasa, mangana dii xɛmɛna.

26 I yi a fala e xa, i naxa, ‘Mangana ito nan falaxi, a naxa a ɛ xa xɛmɛni ito sa kasoon na, ɛ yi a balo buru xaren nun igen na, han n yi xɛtɛ kɛndeyani.’ ”

27 Mikahu yi a fala, a naxa, “Xa i xɛtɛ kɛndeyani, nayi Alatala mi falan tixi n tan yi.” A mɔn yi a fala, a naxa, “ɛ tan yamaan birin xa ɛ tuli mati.”

*Manga Axabi yi faxa yɛngɛni  
Mangane Singen 22.29-35*

28 Isirayila mangan nun Yosafati, Yuda mangan yi siga Ramoti taani Galadi yamanani.

29 Isirayila mangan yi a fala Yosafati xa, a naxa, “N xa n maxidi alo muxu gbɛtɛ, n siga yɛngɛni, koni i tan xa, i maxidi i ya mangaya dugine yi.” Nayi, Isirayila mangan yi a maxɛtɛ, a siga yɛngɛni.

<sup>30</sup> Arami mangan bata yi yamarini ito fi a yenge so wontoro kuntigine ma, a naxa, “E nama muxu yo yenge fo Isirayila mangan tun.”

<sup>31</sup> Yenge so wontoro kuntigine Yosafati to waxatin naxan yi, e yi a fala, e naxa, “Isirayila mangan nan ito ra.” E maso a ra, e xa a yenge. Koni, Yosafati yi xinla ti a mali feen na. Alatala yi a mali, a yi Yosafati ratanga ne ma.

<sup>32</sup> Yenge so wontoro kuntigine to a to Isirayila mangan mi yi a ra, e yi e masiga a ra.

<sup>33</sup> Anu, xemena nde yi a xanla woli a xunna ayi, a Isirayila mangan fatin mageli yirena nde li makantan se mi yi denaxan yi. Naxan yi mangana wontoron nagima, mangan yi a fala na xa, a naxa, “I firifiri, i n namini yenge sodeon fari ma, amasoto n bata maxolo.”

<sup>34</sup> Yengen yi naxu ayi na loxoni. Isirayila mangan tixin yi lu a yenge so wontoron kui, a yi a digan a yi Arami kaane yetagi han jinbanna ra, a yi faxa soqe godon na.

## 19

### *Yosafati yi kitisane dexo Yuda yi*

<sup>1</sup> Yuda mangan Yosafati yi xete boje xunbenli Yerusalen yi.

<sup>2</sup> Fe toon Yehu, Xanani a dii xemen yi mini a ralandeni. A yi a fala Yosafati xa, a naxa, “I muxu naxin maliin nanfera? Alatala yaxune rafan i tan ma ba? Na ma, Alatala bata xolo i ma.

<sup>3</sup> Koni hali na, fe fajina nde mon i yi, bayo, i bata Asera kide gbindonne raxori i ya yamanani, i yi Alaa falan suxu.”

<sup>4</sup> Manga Yosafati yi lu Yerusalen yi. Na waxatini, a yi lu yamanani sigε, keli Beriseba taan ma siga han Efirami geya yirena, a falama Isirayila kaane xa, a e xa fa Alatala ma, e benbane Ala.

<sup>5</sup> A yi kitisane dexo Yuda yamanan taa rakantanxine birin yi.

<sup>6</sup> A yi a fala kitisane xa, a naxa, “E a liga ε yeren ma, amasoto ε mi kitin sama muxune xan xili yi, koni ε a sama Alatala nan xili yi. A tan yeteen luma nen ε xon ε nema kitin bolonje waxatin naxan yi.

<sup>7</sup> Nayi, Alatala yεragaxun xa lu ε yii, ε a liga ε yeren ma feene yi, bayo Alatala, en ma Ala mi tinje tinxintareyaan ma kitini, a mi tinje muxune xa rafisa e bode xa, a mi tinje ε dimi yi seene rasuxu mayifuni.”

<sup>8</sup> Na kiini, Yosafati mon yi Lewi bɔnsɔnna muxune nun saraxaraline nun Isirayila bɔnsɔn xunne dexo Yerusalen yi, alogo e xa kitin sa Alatala xinli, e yi yengene nan yamaan tagi.

<sup>9</sup> A yi e yamari, a naxa, “E kitin sa Alatala yεragaxun nun tinxinni.

<sup>10</sup> E ngaxakedenna naxanye taa gbetene yi, ne na fa kiti yo ra ε xon, xa a findi faxa feen na, hanma yengena, hanma sariyana fe, hanma yamarina fe, ε e rakolon alogo e nama bira Alatala ra, a yi xolo ε nun ε ngaxakedenne ma. E na nan ligama alogo ε tan yeteen nama bira Alatala ra.

<sup>11</sup> Saraxaraline kuntigina Amari ε xun na Alatalaa feene yi. Yuda bɔnsɔn kuntigin Sebadiya, Yisimayeli a dii xemena ε xun na mangana feene birin yi. Lewine fan ε fema sebeli tiine ra. E ε yixodexo, ε wali, Alatala xa lu na kannna xon naxan walima a fajin na.”

## 20

### *Yosafati a Ala maxandina*



<sup>1</sup> Na to dangu, Moyaba kaane nun Amonine nun Mayon kaana ndee yi fa Yosafati yengedeni.

<sup>2</sup> Xerane yi fa Yosafati fema, e fa a fala a xa, e naxa, “Gali gbeen fama i yengedeni sa keli Foxo Ige Daraan xanbi ra Arami yamanan binni, e bata fa han Xasason-Tamari taani,” denaxan mon xili En-Gedi.

<sup>3</sup> Yosafati yi gaxu han a yi Alatala maxandi, a mon yi yamarin fi a birin xa sunna suxu Yuda yamanani.

<sup>4</sup> Yuda kaane birin yi fa keli yamanan taan birin yi Alatalaa maxandideni, e yi e malan Alatala maxandideni.

<sup>5</sup> Yosafati yi keli, a ti Yuda kaane nun Yerusalen kaane birin tagi Alatala Batu Banxin sansan neneti yetagi.

<sup>6</sup> A yi a fala, a naxa, “Alatala, nxu benbane Ala, i tan Ala kore xonna ma, i tan nan yamananane birin xun na. Muxu yo mi nae tiye i ye ra.

<sup>7</sup> I tan, nxo Ala xa mi yamanani ito muxone kedi Isirayila yamaan ye ra ba, i yi a so i ya yamaan yi, i xanuntenna Iburahima bonsonna muxone?”

<sup>8</sup> E yi doxo a yi, e yi yire sarixanxin ti, e yi a fala, e naxa,

<sup>9</sup> “Xa fe jaxina nxu soto alo fe xolena hanma yengena hanma fitina furene hanma fitina kamena, nxu fama nen i yetagi banxini ito yi, amasoto i xinla banxini ito nin. Nxu yi i xili nxo toroni, i yi nxu rame, i yi nxu mali.”

<sup>10</sup> “Iki, Amonine nun Moyaba kaane nun Seyiri geyaan muxone bata fa nxu yengedeni. Koni Isirayila kaane keli Misiran yamanani waxatin naxan yi, i mi tin Isirayila kaane xa yamanani itoe halagi. Nanara, nxu benbane yi kira gbete tongo, e mi e halagi.

<sup>11</sup> A mato, e nxu saranma naxan na to, e fama e fa nxu kedi boxon ma i naxan soxi nxu yii.

<sup>12</sup> Nxo Ala, i mi i ya kitin yite e ra ba? Amasoto fanga mi fa nxu ra yamani ito xili ma naxan fa nxu yengema, nxu nun mi a kolon nxu naxan ligama, koni nxu yeen tixi i ra.”

### *Ala yi no soton nagidi Yuda ma*

<sup>13</sup> Yuda yamaan birin yi ti Alatala yetagi, hali e diidine nun e jaxanle nun e mamandenne.

<sup>14</sup> Alatalaa Nii Sarijanxin yi godo Yaxasiyeli ma yamaan tagi, Lewi bonsonna muxuna nde nan yi a ra Asafi xabilani, Sakari a dii xemena. Sakari fafe yi xili nen Benaya, na fan fafe yi xili Yeyiyeli, na fan fafe yi xili Matani.

<sup>15</sup> Yaxasiyeli yi a fala, a naxa, “Yuda kaane nun Yerusalen kaane nun i tan Manga Yosafati, e liga e yeren ma! Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E nama gaxu, e nama xuruxurun gali gbeeni ito ye ra, bayo e yenge mi yengeni ito ra, koni Ala nan ma yenge a ra.

<sup>16</sup> Tila, e siga e xili ma. E na te Sisi geya yiren ma, e sa e lima nen lanbanni Yeruyeli tonbonna yetagi.

<sup>17</sup> E hayu mi e yenge feen ma. E fa, e fa ti be, e Alatalaa maliin sotoma nen. Yuda kaane nun Yerusalen kaane, e nama gaxu, e mini e yetagi tila, Alatala e malima nen!”

<sup>18</sup> Yosafati yi a xinbi sin, a yetagin yi lan boxon ma, Yuda kaane nun Yerusalen kaane birin yi e xinbi sin Alatala yetagi.

<sup>19</sup> Lewi bonsonna muxuna ndee Kehati nun Kora xabilane yi, ne yi keli, e yi Alatala tantun e xuini texin na, Isirayilaa Ala.

<sup>20</sup> E yi keli soton, e siga Tekowa tonbonni. E yi minima waxatin naxan yi, Yosafati yi keli, a yi a fala e xa, a naxa, “Yuda kaane nun Yerusalen kaane, e tuli mati n na! E la Alatala ra, e Ala, e senben sotoma nen. E sobe so, e la Alaa nabine ra, e non sotoma nen.”

21 Yosafati nun yamaan yi lan a ma, a yi beti baane sugandi Alatala xa alogo e xa lu betin be a nɔrɔ sarijanxin matɔxɔdeni ganla yeɛ ra, e naxa, “Ɛ Alatala tantun, bayo a hinanna luma nen habadan!”

22 E yi betine nun tantunna fɔlɔma waxatin naxan yi, Alatala yi tantanna raso Amonine nun Moyaba kaane nun Seyiri geya fari kaane tagi, naxanye yi faxi Yuda xili ma, ne yi e bode yenge.

23 Amonine nun Moyaba kaane yi Seyiri geyaan muxune yenge, e yi e faxa han e yi e raxori. E to yelin Seyiri geyaan muxune faxe, e yi lu e bode faxe.

24 Yuda kaane ganla to fa yire matexina nde yi tonbon yiren xun ma, e yi e yeɛ rafindi e yaxune ganla ma, koni muxu faxaxine nan tun yi biraxi. Muxu yo mi mini ayi.

25 Yosafati nun a sofane yi siga, e lu e seene kale, e yi xuruse wuyaxi li na e nun nafunla nun dugine nun se fɔnine. E yi e tongo han e yi e dɔnxɛn lu na. E yi xi saxan ti e seene tongoma, bayo seene yi wuya han!

26 Xi naaninde bɔxɔni, e yi e malan Beraka lanbanni, e yi barikan bira Alatala xa menni, nanara, e yi men xili sa a Beraka lanbanna han to.\*

27 Yosafati yi ti Yuda kaane nun Yerusalen kaane yeɛ ra, e xeɛe Yerusalen yi sewani, amasɔɔ Alatala bata yi e ralugo sewan na e yaxune xun na.

28 E yi so Yerusalen yi e xulenne nun xɔtane fema, e bɔlɔnne maxama, e siga han Alatala Batu Banxini.

29 Alatala yeɛragaxun yi so yamanane muxune birin yi, e to a me a Alatala bata Isirayila yaxune yenge.

30 Yosafati a yamanan yi lu bɔɔe xunbenli, a Ala yi bɔɔe xunbenla fi a ma yiren birin yi.

### *Yosafati a mangayaan danna Mangane Singen 22.41-50*

31 Yosafati yi findi mangan na Yuda xun na. A findi mangan na a jee tonge saxan e nun suulunden nan ma. A yi mangayaan liga Yerusalen yi jee mɔxɔɔnen nun suulun. A nga yi xili nen Asuba, Silixi a dii temena.

32 A yi sigan ti tinxinni alo a fafe Asa, a mi a kiraan bejin, a fe fɔnin liga Alatala yeɛ ra yi.

33 Koni, a mi taan kidene kala, yamaan munma yi bira Ala fɔxɔ ra singen, e benbane Ala.

34 Yosafati kewali dɔnxene, keli a fɔlɔn ma han a rajan na, ne sebexi Xanani a dii xemɛn Yehu a kedindin kui, naxan sebexi Isirayila mangane kedine kui.

35 Na xanbi ra, Yuda manga Yosafati nun Isirayila mangan yi lu fe kedenni, Axasiya naxan yi fe jaxinge rabama.

36 E yi lan e kunki gbeene rafala, e kunkine rafala Esiyon-Gebere nin.

37 Koni Maresa kaan Dodafaa dii xemena Eliyeseri yi nabiyi falane ti Yosafati xili ma, a naxa, “Bayo e nun Axasiya bata kafu, Alatala i ya wanla kalama nen.” Kunkine yi kala, e mi nɔ sigɛ yire makuyeni.

## 21

1 Yosafati yi faxa, e yi a maluxun a benbane fema Dawudaa Taani. A dii xemɛn Yehorami yi dɔxɔ a jɔxɔni mangayani.

### *Yehorami, Yuda mangana Mangane Firinden 8.17-24*

\* 20:26: *Beraka* bunna neɛn fa fala “Barikana.”

<sup>2</sup> Yehorami xunyene ni i ra, Yosafati a dii xemene: Asari nun Yexiyeli nun Sakari nun Asarayahu nun Mikeli e nun Sefati. Isirayila mangan Yosafati nan ma dii xeme ye yi e birin na.

<sup>3</sup> E fafe Yosafati bata yi se faji wuyaxi so e yii gbeti fixe daxin nun xema daxin nun se faji gbetsye, a mon yi Yuda taa rakantanxine sa ne fari, koni a yi Yehorami lu a joxoni mangayani bayo na nan yi dii xeme singen na.

<sup>4</sup> Yehorami yelin daxe mangan na a fafe a yamanani waxatin naxan yi, a senben soto, a yi a xunyene birin faxa silanfanna ra e nun Isirayila kuntigina ndee.\*

<sup>5</sup> Yehorami findi mangan na a jee tonge saxan e nun firinden nan ma, a yi jee solomasexe ti mangayani Yerusalen yi.

<sup>6</sup> A wali kiin yi jaxu alo Isirayila mangane, alo Axabi a denbayana, amasoto a bata yi Axabi a dii temena nde dexo. Naxan jaxu Alatala yee ra yi, a na liga nen.

<sup>7</sup> Koni hali na, Alatala mi tin Dawuda bomsonna raxore, amasoto a layirin tongo nen Dawuda xa, a joxon mi janje mangayani habadan, a tan nun a diine.

<sup>8</sup> Yehorami waxatini, Edon kaane yi murute Yuda xili ma, e yi mangana nde dexo e yete xa.

<sup>9</sup> Yehorami nun a sofa kuntigine nun a yenge so wontorone birin yi siga. Koe tagini, mangan nun a wontoro kuntigine yi Edon kaane yenge naxanye bata yi e rabilin, e yi e no.

<sup>10</sup> Edon kaane yi lu murute xi Yuda no soton xili ma han to. Libina kaane fan murute nen na waxatini, amasoto Yehorami bata yi a me Alatala ra, a benbane Ala.

<sup>11</sup> Yehorami yi kidene rafala Yuda geyane fari, a yi Yerusalen kaane nun Yuda kaane ti tinxintareyaan ma, e yi Ala yanfa e suxurene xon alo jaxanla na a xemen yanfa yalunyaan kiraan xon.

<sup>12</sup> Nabi Eli yi bataxin sebe Yehorami ma, a naxa, "Alatala, i benba Dawudaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'I mi luxi tinxinni alo i fafe Yosafati nun Yuda mangana Asa.

<sup>13</sup> I yi bira Isirayila mangane foxo ra. I bata Yuda kaane nun Yerusalen kaane ti tinxintareyaan ma, e yi Ala yanfa e suxurene xon alo Axabi a denbayana a liga kii naxan yi. I bata i xunye xememane faxa i fafe a denbayani, naxanye yi fisa i tan xa.

<sup>14</sup> Nanara, Alatala toron nafama nen i ya muxune ma, i ya diine nun i ya jaxanle nun i gbeen seen naxanye birin na,

<sup>15</sup> a yi fure jaxin nafa i ma, na furen jaxuma ayi i ra nen han i fudi xunxurine yi mini kenenni.' "

<sup>16</sup> Filisitine nun Arabun naxanye yi dxi Kusi kaane fema, Alatala yi ne radin Yehorami xili ma.

<sup>17</sup> E yi siga Yuda kaane xili ma, e yi so yamanani. Seen naxanye birin yi manga banxini, e yi ne birin tongo, e yi mangana diine nun a jaxanle suxu, e siga e ra. A dii xeme donxena Axasiya nan keden lu na.

<sup>18</sup> Na birin to dangu, Alatala yi kui fure yalantaren nafa a ma.

<sup>19</sup> A furen yi siga gboe ayi, han a jee firinden donxen na, Yehorami a furen senben yi gbo ayi, a fudi xunxurine yi mini kenenni. A yi faxa jaxankata gbeeni. A muxune mi wusulan gan a binya feen na, alo e a liga a benbane xa kii naxan yi.

\* 21:4: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

<sup>20</sup> Yehorami findi mangan na a jɛɛ tonge saxan e nun firinden nan ma, a yi jɛɛ solomasɛɛɛ ti mangayani Yerusalɛn yi. A yi faxa. Muxu yo mi nimisa. E yi a maluxun Dawudaa Taani, koni a mi maluxun mangane gaburune ra.

## 22

### *Axasiya, Yuda Mangana Mangane Firinden 8.25-29*

<sup>1</sup> Yerusalɛn kaane yi Yehorami a dii dɔnxɛna Axasiya dɔxɔ mangan na a fafe jɔxɔni. A tadane birin bata yi faxa Arabune xɔn naxanye so Yuda sofane gali daaxadeni. Nayi, Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya yi findi mangan na Yuda yi.

<sup>2</sup> Axasiya findi mangan na a jɛɛ tonge naanin e nun firinden nan ma, a yi jɛɛ keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Atali, Omiri mamandenna.

<sup>3</sup> A fan wali kiin yi jaxu ayi alo Axabi a denbayana, bayo a nga yi a tima fe jaxin nan na.

<sup>4</sup> Naxan jaxu Alatala yɛɛ ra yi, a na liga nɛn alo Axabi a denbayana a liga kii naxan yi, bayo ne findi a kawandi muxune nan na a fafe faxa xanbini, e yi a ti halagin ma.

<sup>5</sup> E kawandi xuiin ma, Axasiya yi siga Isirayila mangana Axabi a dii xɛmɛn Yorami fɔxɔ ra Arami mangan Xasayeleyɛngɛdeni Ramoti taani Galadi yamanani. Arami kaane yi Yorami maxɔɔ.

<sup>6</sup> A yi xɛɛ a maxɔɔdene dandandeni Yɛsɛreli taani, Arami kaane a maxɔɔ dɛnaxanye ma Ramoti yi, a to yi Arami mangan Xasayeleyɛngɛma. Yuda mangan Yehorami a dii xɛmɛna Axasiya yi xɛɛ Yorami matodeni, Axabi a dii xɛmɛn Yɛsɛreli yi, bayo a mi yi yalan.

<sup>7</sup> Ala yi a liga, Axasiya yi siga Yorami fɛma a halagi feen ma. Axasiya to fa, e nun Yorami yi siga Nimisi a dii xɛmɛn Yehu fɛma, Alatala Axabi a denbayaan naxɔri feen yamarin so naxan yii.

<sup>8</sup> Yehu yi Axabi a denbayaan halagin waxatin naxan yi, a yi sa Yuda kuntigina ndee nun Axasiya ngaxakedenna ndee li na, naxanye yi walima Axasiya xa, a yi e birin faxa.

<sup>9</sup> A yi Axasiya fan fen, e yi sa a li luxunxi Samari taani. E yi siga a ra Yehu fɛma, e yi a faxa. E yi a maluxun, bayo e yi a falama nɛn, e naxa, “Yosafati a dii xɛmɛn nan a ra, naxan Alatala fen a bɔjɛn ma feu!” Muxu yo mi fa lu mangayani Axasiya xabilani.

### *Atali, Yuda mangana fe Mangane Firinden 11.1-3*

<sup>10</sup> Axasiya nga Atali to a to a dii xɛmɛn bata faxa, a yi Yuda manga bɔnsɔnna muxune birin faxa.

<sup>11</sup> Koni Manga Yehorami a dii tɛmɛn Yehoseba yi Axasiyaa dii xɛmɛn Yowasa tongo mangana diine yɛ wundoni naxanye yi lan e faxa. A yi sa a luxun xi banxina nde kui e nun dii ngana nde. Saraxarali Yehoyadaa jaxanla Yehoseba na liga nɛn, bayo Axasiya xunyeɛn nan yi a ra. A a luxun Atali ma na kii nin, a mi a faxa.

<sup>12</sup> Jɛɛ sennin a luxunxi e fɛma Ala Batu Banxini. Atali nan yi yamanan xun na na waxatini.

## 23

*Yowasa, Yuda Mangana  
Mangane Firinden 11.4-16*

<sup>1</sup> Nεε solofere dangu xanbini, Yehoyada sεnβen yi gbo ayi, a yi layirin xidi e nun gali kuntigini itoe tagi naxanye yi dɔxi sofa kεmε xun na: Yeroxamaa dii xεmεna Asari nun Yehoxanan ma dii xεmεn Yisimayeli nun Obedi a dii xεmεna Asari nun Adayaa dii xεmεn Maaseya, e nun Sikiri a dii xεmεna Elisafati.

<sup>2</sup> E yi Yuda yamanan birin yisiga, e yi Lewi bɔnsɔnna muxune malan naxanye yi Yuda yamanan taane yi e nun Isirayila xabila xunne. E yi fa Yerusalen yi,

<sup>3</sup> yamaan birin yi layirin xidi e nun mangan tagi Ala Batu Banxini. Yehoyada yi a fala e xa, a naxa, “Mangana dii xεmεn findima nen mangan na alo Alatala a falaxi kii naxan yi lan Dawudaa diine ma.

<sup>4</sup> E ito nan ligama: Saraxaraline nun Lewin naxanye lanma e xa wali Matabu Lɔxɔni, ndee xa Ala Batu Banxin dεen kantan,

<sup>5</sup> ndee yi lu manga banxini, ndee yi sa ti so dεen na denaxan xili Yesodi. Yamaan birin xa fa Alatala Batu Banxin yinna kui.

<sup>6</sup> Muxu yo nama so Alatala Batu Banxini, ba saraxaraline nun Lewine ra naxanye walima na lɔxɔni. Ne nan lanma e so, bayo e sarijan. Yamaan birin xa Alatalaa sariyani ito suxu.

<sup>7</sup> Lewine xa mangan nabilin yεngε so seene suxi e yii, muxu yo so banxini, e xa na kannu faxa. Mangan nεma soε, a nεma mine, ε xa lu a dεxɔn.”

<sup>8</sup> Saraxaraliin Yehoyada yamarin naxanye fi, Lewine nun Yuda kaane birin yi ne suxu. E birin yi e muxune tongo, naxanye yi e wanla danma Matabu Lɔxɔni e nun naxanye yi a fɔlɔma Matabu Lɔxɔni, bayo saraxaraliin Yehoyada mi matabu waxati fi e sese ma.

<sup>9</sup> Manga Dawudaa tanbane nun a ye masansan wure lefaan naxanye yi ramaraxi Ala Batu Banxini, Yehoyada yi ne birin so sofa kuntigine yii.

<sup>10</sup> A yi yamaan birin ti, e yεngε so seene suxi e yii, e ti fɔlɔ banxin yifari fɔxɔni han a kɔmεn fɔxɔni saraxa ganden nun Ala Batu Banxin yetagi alogo e xa mangan nabilin.

<sup>11</sup> E yi mangana dii xεmεn maso, e yi manga kɔmɔtin so a xun na, e yi layiri kedin so a yii. E yi a dɔxɔ mangan na, Yehoyada nun a dii xεmεne yi a ratinmε, e yi a fala, e naxa, “Ala xa sii xunkuye fi mangan ma!”

<sup>12</sup> Atali yi yamaan gi xuiin mε e mangan tantunma, a yi fa yamaan fεma Alatala Batu Banxini,

<sup>13</sup> a yi mangan to tixi sεnβetenna xɔn so dεen na. Sofa kuntigine nun xɔta fene yi tixi mangan fεma, yamaan birin yi sεwaxi, e xɔtaan fema, sigi saane nun maxase maxane sigi sani. Nayi, Atali yi a domani bɔ a ma, a gbelegbele, a naxa, “Yanfana! Yanfana!”

<sup>14</sup> Nayi, saraxaraliin Yehoyada yi yamarin fi sofa kuntigine ma naxanye yi gali xunna ra, a naxa, “E a ramini yamaan fari ma! Naxan na bira a fɔxɔ ra, ε na faxa silanfanna ra.” Amasɔɔ saraxaraliin bata yi a fala, a naxa, “E nama a faxa Alatala Batu Banxini.”

<sup>15</sup> E yi a suxu, e siga a ra manga banxin binni dεen naxan yi xili Soona, e sa a faxa menni.

*Yamananan kiine yi masara  
Mangane Firinden 11.17-20*

16 Yehoyada yi layirin xidi a tan mangan yetεen nun yamaan tagi alogo e xa findi Alatalaa yamaan na.

17 Muxune yi sa so Baali batu banxini, e yi a birin kala, e yi saraxa gandene nun sawurane kala, e yi Baali ki muxun Matan fan faxa saraxa ganden yetagi.

18 Yehoyada yi Alatala Batu Banxin kantan feen wanla lu Lewi bɔnsɔnna muxune ma, Manga Dawuda bata yi wanla taxun naxanye ra Alatala Batu Banxini alogo e xa saraxa gan daxine ba Alatala xa, alo a sɛbɛxi Musaa sariya kɛdini kii naxan yi, e nun Dawuda a falaxi kii naxan yi, a e xa a liga sɛwani bɛti xuine yi.

19 Yehoyada mɔn yi kantan tiine ti Alatala Batu Banxin dɛene ra alogo sariɲantare yo nama so.

20 Yehoyada mɔn yi sofa kuntigine nun fonne nun yamana kanne malan e nun yamaan birin. A yi mangan tongo Alatala Batu Banxini, a siga a ra manga banxini mini So Dɛen Faxaraxiin na,\* e yi sa Yowasa dɔxɔ manga gbɛdɛni.

21 Yamanan muxune birin yi sɛwa, bɔɲɛ xunbenla yi lu taani Atali faxa xanbini silanfanna ra.

## 24

### *Yowasa, Yuda Mangana Mangane Firinden 12.1-17*

1 Yowasa findi mangan na a ɲɛɛ solofereden nan ma, a yi ɲɛɛ tonge naanin e nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Sibiya, Bɛriseba kaana.

2 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, Yowasa yi na liga saraxarali Yehoyadaa siimayaan birin yi.

3 Yehoyada yi ɲaxalan firin futu Yowasa xa, a yi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne sɔto.

4 Na xanbi ra, Yowasa yi a ragidi a xa Alatala Batu Banxini tɔn.

5 A yi saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune malan, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga Yuda taane birin yi, ɛ sa gbetin nasuxu Isirayila kaane birin na ɲɛɛ yo ɲɛɛ alogo en xa Ala Batu Banxini tɔn. Ɛ na feni fura.” Koni Lewi bɔnsɔnna muxune mi na feene mafura.

6 Mangan yi saraxaraline kuntigin Yehoyada xili, a yi a maxɔdin, a naxa, “Nanfera i mi Lewine karahanxi a e xa mudun maxɔdin Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane ra Alatalaa walikɛɛn Musa nun Isirayila yamaan naxan maxɔdinxɛ i ma Layiri Sereya Bubuna fe yi?”

7 ɲaxalan ɲaxina Atali fɔxɔ ra birane bata yi Ala Batu Banxin dɛɛn kala. Se sariɲanxin naxanye yi Alatala Batu Banxini, e yi ne tongo, e yi e findi Baali batu seene ra.

8 Nayi, Manga Yowasa yi a fala, a e xa kankirana ndee rafala mudu sa seen na, e sa a dɔxɔ Alatala Batu Banxin dɛɛn na.

9 E yi xibaruna nde rali Yerusalɛn nun Yuda yamanan birin yi, naxan yi a falama, a birin xa fa mudun na Alatala xɔn alo Alatalaa walikɛɛn Musa a yamari kii naxan yi Isirayila yi tonbonni.

10 Kuntigine nun yamaan yi lu fɛ mudune ra sɛwani gbeti ramara kankiraan kui han a yi rafe.

\* 23:20: So dɛɛn naxan geyaan na.

<sup>11</sup> Lewine yi gbeti kankiraan xalima waxatin naxan yi, alogo mangana walikene xa a kui to xa gbeti gbege a kui, mangana sebeli tiin nun saraxaraline kuntigina walikene bundaxon yi fama nen, e fa gbeti kankiraan kui ba, e mon yi a tongo e xete a ra a funfuni. E yi ferijenma gbetin nasuxe na kii nin lxo yo lxo.

<sup>12</sup> Mangan nun Yehoyada yi na gbetin soma Alatala Batu Banxin wali muxune nan yii, naxanye yi muxune tima geme sonla nun xalanbe wanla nun wure wanla nun sulan wanla ra alogo e xa Alatala Batu Banxini ton.

<sup>13</sup> Walikene yi wanla raba alo a yi lan kii naxan yi. E yi Ala Batu Banxin liga alo a yi kii naxan yi a singeni. E yi a yiton ki fapi.

<sup>14</sup> E to yelin banxini tonje, e yi gbeti donxen xali Manga Yowasa nun Yehoyada xon. E yi seni itoe sara Alatala Batu Banxin xa: sali seene nun saraxa gan seene nun igelengenne nun se gbeteje, a xema daxine nun gbeti fixe daxine. E lu nen saraxa gan daxin be Alatala Batu Banxini Yehoyadaa siimayaan birin yi.

### *Yowasaa tinxintareyana fe*

<sup>15</sup> Yehoyada yi fori, a faxa a jee keme jee tonge saxanna ma.

<sup>16</sup> E yi a maluxun Dawudaa Taani mangane fema, bayo a fe fapin naba nen Isirayila yi Ala binya feen na e nun a batu banxina.

<sup>17</sup> Yehoyada faxa xanbini, Yuda muxu gbeene yi fa Manga Yowasa fema a tantundeni. Mangan yi a tuli mati e ra.

<sup>18</sup> E yi Alatala Batu Banxin nabepin, e benbane Ala, e yi Asera kide gbindonne nun suxurene batu. Alatala yi xol Yerusalen nun Yuda kaane ma.

<sup>19</sup> Alatala yi nabine rasiga e ma alogo e xa sa e raxete a ma. Nabine yi sa sereyaan ba e xa, koni e mi e tuli mati.

<sup>20</sup> Na xanbi ra, Alaa Nii Sarijanxin yi godo saraxaraliin Yehoyadaa dii xemen Sakari ma, a yi ti yamaan yetagi, a yi a fala e xa, a naxa, "Ala naxa iki: Nanfera e mi Alatalaa yamarine suxuma? E mi sabatima, bayo e bata e me Alatala ra. A fan a mema e ra nen."

<sup>21</sup> E yi yanfan so a ma, mangan yi e yamari, e yi a magolon Alatala Batu Banxin yinna kui.

<sup>22</sup> Sakari fafe Yehoyada bata yi hinanna naxan birin yita Manga Yowasa ra, na sese mi yi fa a kui. A yi a dii xemen faxa. Sakari faxamatxon yi a fala, a naxa, "Alatala xa feni ito to, a yi i makiti a ra."

### *Yowasaa mangayaan danna Mangane Firinden 12.18-22*

<sup>23</sup> Jeen donxen na, Arami kaane sofane yi siga Yowasa yengedeni. E yi fa Yerusalen nun Yuda yamanani. E yi kuntigine birin faxa, e yi e seene birin tongo, e siga e ra Damasi mangan xon.

<sup>24</sup> Arami kaane sofane mi yi wuya, koni Alatala yi tin a e xa sofa gali senbemaan naxari, bayo Yuda kaane bata yi e me Alatala ra, e benbane Ala. Alatala Yowasa makiti na kii nin.

<sup>25</sup> Arami kaane to xete, e yi Yowasa furaxin lu jaxankata gbeeni, a walikene yi yanfan so a ma Yehoyadaa diina fe ra, e yi sa a faxa a saden ma. E yi a maluxun Dawudaa Taani, koni e mi a maluxun mangane gaburune ra.

<sup>26</sup> Itoe nan yanfan so a ma: Amoni jaxanla naxan yi xili Simeyati, na dii xemen Sabadi nun Moyaba kaa jaxanla naxan yi xili Simiriti, na dii xemen Yehosabadi.

<sup>27</sup> A dii xemene xinle nun waliyiya falan naxanye ti a xili ma e nun Ala Batu Banxini tɔn fena a xɔn, ne birin seβexi mangane kedine kui. A dii xemena Amasiya yi ti a ɔxɔni mangayani.

## 25

### *Amasiya, Yuda Mangana Mangane Singen 14.1-7*

<sup>1</sup> Amasiya findi mangan na a ɔɛɛ mɔxɔɔɛn nun suulunden nan ma. Neɛ mɔxɔɔɛn nun solomanaanin a mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nen Yehoyadan, Yerusalɛn kaana.

<sup>2</sup> Naxan fan Alatala yeɛ ra yi, a yi na liga, koni a mi a sɔβe so Alatala fe yi ɔaxi ra.

<sup>3</sup> Amasiyaa mangayaan to senβe sɔɔ, a yi na kuntigine faxa naxanye a fafe faxa.

<sup>4</sup> Koni a mi e diine faxa, lan Musaa sariya kedɛn ma, Alatala yamarini ito fi denaxan yi, a naxa, “Fafane mi faxama diine funfuni, diine fan mi faxama fafane funfuni, koni birin faxama a yeɛɛ yulubin nan ma fe ra.”\*

<sup>5</sup> Amasiya yi a yamanan muxune malan denbaya yeɛn ma, Yuda bɔnsɔnna muxune nun Bunyamin bɔnsɔnna muxune, a yi sofa kuntigine dɔxɔ e xun na naxanye yi muxu wuli nun muxu kemɛ xun na. A yi muxune yatɛ keli ɔɛɛ mɔxɔɔɛn ma han e nun nde. E yatɛna, muxu wuli kemɛ saxan, naxanye yi nɔ sigɛ yɛngɛni, naxanye yi tanban nun ye masansan wure lefaan nɔɛ.

<sup>6</sup> A mɔn yi sofa muxu wuli kemɛ tongo Isirayila yi, naxanye yi sare fima gbeti fixɛn kilo wuli saxan na.

<sup>7</sup> Koni Alaa sayibana nde yi fa falan ti mangan xa, a naxa, “Mangana, Isirayila sofane mi lan e siga i fɔxɔ ra, bayo Alatala mi Isirayila kaani itoɛ xɔn, Eframi bɔnsɔnna muxune.

<sup>8</sup> Xa e siga i fɔxɔ ra, hali i senβen sɔɔ yɛngɛni, Ala i rabɛɛnɛma nen i yaxune yii, bayo mali senβena Ala nan keden pe ra, a tan nan mɔn nɔɛ muxun nabirɛ.”

<sup>9</sup> Amasiya yi Alaa sayiban yabi, a naxa, “N gbeti fixɛn kilo wuli saxanna naxan soxi Isirayila sofane yii, n fa nanfe ligan na yi?” Alaa sayiban yi a yabi, a naxa, “Alatala nɔɛ gbetɛ soɛ i yii nen naxan dangu na ra.”

<sup>10</sup> Amasiya yi sofane raxɛɛ naxanye sa kelixi Eframi yi, e yi xɛɛ e konne yi. Koni, e yi xɔɔ Yuda kaane ma, e xɔɔxi gbeen yi xɛɛ e konne yi.

<sup>11</sup> Amasiyaa mangayaan yi senβen sɔɔ a yamanani. E nun a ganla yi siga Fɔxɔ Lanbanni, a sa muxu wuli fu faxa naxanye yi kelixi Seyiri geya yireni.

<sup>12</sup> Yuda kaane yi muxu wuli fu suxu e ye, e siga e ra geya gbeen xuntagi. E yi e radɛɛn ayi gemɛn xuntagi, e birin yi faxa.

<sup>13</sup> Amasiya bata yi Isirayila sofaan naxanye raxɛɛ, alogo e nama lan yɛngɛni, ne yi Yuda taane yɛngɛ keli Samari taani han Beti-Xoron, e yi muxu wuli saxan faxa, e yi se wuyaxi tongo.

<sup>14</sup> Amasiya yi fama waxatin naxan yi sa keli yɛngɛni, a sa Edɔn kaane nɔ yɛngɛn naxan yi, a yi fa Seyiri kaane suxurene ra a yii, a yi e ramara a yii, a lu e batue, a lu wusulanna ganɔɛ e xa.

<sup>15</sup> Nayi, Alatalaa yi xɔɔ Amasiya ma, a yi sayibana nde rasiga a faladeni a xa, a naxa, “Nanfera i yamani ito alane batuxi, naxanye mi nɔ e yamaan badeni i yii?”

\* 25:4: Sariyane 24.16



<sup>16</sup> Sayiban mən yi fala tiini, Amasiya yi a yabi, a naxa, “N tan nan i findixi n kawandi muxun na ba? A lu. I waxi nən n xa i bənbə ba?” Sayiban yi a dundu, koni a mən yi a fala, a naxa, “N na a kolon Ala bata yelin a ragide a xa i halagi, bayo i bata ito liga, i mi n ma falan suxi.”

*Yuda kaane yi Isirayila yenge*

*Mangane Firinden 14.8-20*

<sup>17</sup> Yuda mangana Amasiya yelin falan tiye a kawandi muxune xa waxatin naxan yi, a yi xerane rasiga a faladeni Yowasi xa, Yehowaxasi a dii xemena, Isirayila mangan Yehu mamandenna, a naxa, “Fa, en xa yenge.”

<sup>18</sup> Koni, Isirayila mangan Yowasi yi a fala Yuda mangana Amasiya xa, a naxa, “Tansinna nde yi Liban yamanani, a xeraan nasiga a faladeni suman wudina nde xa Liban yamanani, a naxa, ‘I ya dii temen fi n ma dii xemen ma futun na!’ Na xanbi ra, Liban burunna subena nde yi dangu tansinni bodonye.”

<sup>19</sup> I yete matoxoma, i wasoma, a i bata Edon kaane no. Koni iki, lu i konni! Nanfera i mən fe yaxin foloma naxan sa rapanma kalan ma e nun Yuda yamaan birin xa?”

<sup>20</sup> Koni Amasiya mi a tuli mati a ra, fata Ala waxon feen na, alogo e nun a sofane xa sa e yaxune sagoni, amasoto a bata yi a yee rafindi Edon suxurene ma.

<sup>21</sup> Nayi, Isirayila mangan Yowasi yi siga, e nun Yuda mangana Amasiya yi sa yenge Beti-Semesi taani Yuda yamanani.

<sup>22</sup> Isirayila kaane yi Yuda kaane no, e birin yi e gi, e siga e konne yi.

<sup>23</sup> Isirayila mangan Yowasi yi Yuda mangana Amasiya suxu Beti-Semesi taani, Yowasaa diina, Axasiya mamandenna. A yi siga a ra Yerusalen yi, a yi nongonna ye tonge naanin kala Yerusalen yinna ra, keli Eframi deen ma han Songen ma dena.

<sup>24</sup> Xemaan nun gbeti fixen nun se fajin naxanye birin yi Ala Batu Banxini, e nun naxanye yi Obedi-Edon ma non bun, a yi ne birin tongo, e nun manga banxin nafunle. A mən yi muxuna ndee suxu, a xete Samari taani.

*Amasiyaa mangayaan danna*

*Mangane Firinden 14.17-20*

<sup>25</sup> Isirayila mangan Yehowaxasi a diin Yowasi faxa xanbini, Yuda mangan Yowasaa diina Amasiya mən yi jee fu nun suulun soto siimayaan na.

<sup>26</sup> Amasiya kewali donxene, keli a folon ma han a rapan na, ne birin sebexi Yuda mangane nun Isirayila mangane kewali kedine kui.

<sup>27</sup> Na xanbi ra, Amasiya yi a masiga Alatala ra, e yi yanfan so a ma Yerusalen yi, a yi a gi, a siga Lakisi taani, koni e yi siga a foxo ra Lakisi yi, e sa a faxa menni.

<sup>28</sup> E yi a binbin xali soone fari, e sa a maluxun Yuda Taani a benbane fema.

## 26

*Yusiya, Yuda Mangana*

*Mangane Firinden 14.21-22*

<sup>1</sup> Yuda kaane birin yi Yusiya doxo mangayani a fafe Amasiya joxoni. Yusiya barin jee fu nun sennin nan yi a ra.

<sup>2</sup> A fafe faxa xanbini, a mən yi Elati taan ti, a mən yi a raxete Yuda yamanan fari.

*Mangane Firinden 15.2-3*

3 Yusiya findi mangan na a jɛɛ fu nun senninden nan ma, a yi jɛɛ tonge suulun e nun firin naba mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili Yekoliya, Yerusalɛn kaana.

4 Naxan fan Alatala yɛɛ ra yi, a yi na liga alo a fafe Amasiya a liga kii naxan yi.

5 A yi lu Alaa kiraan xɔn Sakari a siimayaan birin yi, naxan yi feene toma fata Ala ra. Fanni a yi Alatala fenma, Ala nɔɔn fima a ma feen birin yi.

6 A yi mini Filisitine yengɛdeni, a yi Gati taan yinne birin nabira e nun Yaben taan nun Asadodi taana. Na xanbi ra, a yi taane ti Asadodi fɛma e nun yire gbɛtɛye yi Filisitine tagi.

7 Ala yi a mali Filisitine yengɛdeni e nun Arabun naxanye yi dɔxi Guri-Baali taani. Ala mɔn yi a mali Meyunin bɔnsɔnna muxune yengɛdeni.

8 Amonine yi mudun soma Yusiya nan yii, a xinla yi siga han Misiran yamana na, bayo a senben yi gbo.

9 Yusiya yi makantan sangansona ndee ti Yerusalɛn yinna xɔn. A yi kedenna ti Songenna so dɛɛn dɛxɔn, keden Lanban ma dɛɛn dɛxɔn, keden yinna songenna nde dɛxɔn. A yi e makantan.

10 Na xanbi ra, a mɔn yi makantan banxi matexina ndee ti tonbonni, a yi xɔɔn wuyaxi ge, bayo xuruse wuyaxi yi a yii xuruse sansanna nun mɛrɛmɛrɛne yi. Xɛɛ biine nun sansi siine fan yi a yii geya longonne ra, bayo xɛ biin yi rafan a ma.

11 Gali kɛnden yi Yusiya yii, e yi e yitaxun gali yɛɛn ma fata xasabin na sɛbeli tiin Yeyiyeli nun fe xunmatoon Maaseya naxanye yatɛ Xananiyaa yamarin bun, mangana kuntigina nde.

12 Sofa kuntigin naxanye yi denbaya xunne ra, ne yi lanxi muxu wuli firin muxu kɛmɛ sennin nan ma.

13 Sofaan muxu wuli kɛmɛ saxan wuli solofere kɛmɛ suulun nan yi e yamarin bun naxanye yi mangan malima a yaxune yengɛdeni.

14 Yusiya yi yɛ masansan wure lefane nun tanbane nun wure kɔmɔtine nun tagi xidine nun xalimakunle nun lantan gɛmɛne so sofane birin yii.

15 Yusiya yi yengɛ so sena ndee rafala Yerusalɛn yi fata fekolonna ndee ra naxanye yi nɔɛ xalimakunle nun gɛmɛ belebelene wolɛ. A yi e ti makantan sangansone fari taan yinna xuntagi e nun yinna songenne ma. Yusiya xinla yi siga ayi pon, bayo a mali kɛnden sɔtɔ nɛn han a mangayaan yi sabati.

16 Koni, Yusiya to senben sɔtɔ a mangayani, a yi waso ayi. Na feen nan nɔɔn kalan ma a xa. A yi tinxintareyaan liga Alatala, a Ala yɛɛ ra yi. Lɔxɔna nde, a yi so Alatala Batu Banxini alogo a xa wusulanne gan wusulan saraxa ganden fari.

17 Saraxaralina Asari nun Alatalaa saraxarali gbɛtɛye muxu tonge solo-masɛɛ yi so a fɔxɔ ra wekileni.

18 E yi a fala a xa, e naxa, “Yusiya, i tan xa mi lan i wusulanne gan Alatala xa, fɔ saraxaraline Haruna xabilani naxanye yi rasariɔnxi lan na feen ma. Mini yire sariɔnxi, bayo tinxintaren nan i ra, na mi findima binye ra i xa Marigina Alatala yɛɛ ra yi.”

19 Yusiya yi tixi, wusulan gan daxin suxi a yii, a yi xɔlɔ saraxaraline ma. Na sasani, dogonfonna yi mini a tigi ra saraxaraline yɛtagi Alatala Batu Banxin wusulan ganden dɛxɔn.

20 Saraxaraline kuntigina Asari nun na saraxarali gbɛtɛne birin yi a mato, e yi dogonfonna to a tigi ra. E yi a ramini tandeni mafurɛn, a tan yatigin yi a mafura minideni bayo Alatala bata yi a yulubin saran a ra.

<sup>21</sup> Yusiya yi lu a danna banxini dogonfonna a ma han a yi faxa. A mi yi fa nœ soε Alatala Batu Banxini. A dii xεmεn Yotami yi findi kuntigin na manga banxini, a lu yamanan muxune xun matoε a ra.

<sup>22</sup> Yusiya kεwali dœnxene, keli a fœlœn ma han a rajan na, Nabi Esayi, Amœsi a dii xεmεn ne birin seβε nen.

<sup>23</sup> Yusiya yi faxa, e yi a maluxun a danna xεena nde ma a benbane fεma, a mi yi makuya mangane gaburune ra, bayo e yi a falama nen, e naxa, “Dogonfontœn nan a ra.” A dii xεmεn Yotami yi dœxo a jœxœni mangayani.

## 27

### *Yotami, Yuda Mangana*

#### *Mangane Firinden 15.32-38*

<sup>1</sup> Yotami findi mangan na a jεε mœxœjεn nun suulunna nan ma. A yi jεε fu nun sennin ti mangayani Yerusalœn yi. A nga yi xili nen Yerusa, Sadœki a dii tεmœna.

<sup>2</sup> Naxan fan Alatala yεε ra yi, a yi na liga, alo a fafe Yusiya a liga kii naxan yi. Koni, a mi so Alatala Batu Banxini. Yamaan mœn mi yi tinxin.

<sup>3</sup> A tan nan Alatala Batu Banxin So Dεεn Faxaraxini tœn,\* a mœn yi nde dœxo Ofœli yinna dε.

<sup>4</sup> A yi taane ti Yuda yamanan geya yirene yi e nun sanganso makantanxine fœtœn yirene yi.

<sup>5</sup> A yi Amonine mangan yengε, a yi e nœ. Na jεεn na, Amonine yi gbeti fixœn kilo wuli saxan so a yii, e nun murutun kilo wuli saxan e nun fundenna kilo wuli saxan. E mœn ne nan so a yii jεε firinden nun a saxandeni.

<sup>6</sup> Yotami yi senben sœtœ, amasœtœ a yi tinxin Alatala yεε ra yi, a Ala.

<sup>7</sup> Yotami kεwali dœnxene, a yengœn naxanye so e nun a feene birin, ne seβεxi Isirayila mangane nun Yuda mangane kœdine kui.

<sup>8</sup> Yotami findi mangan na a jεε mœxœjεn nun suulunna nan ma. A yi jεε fu nun suulun ti mangayani Yerusalœn yi.

<sup>9</sup> Yotami yi faxa, e yi a maluxun a benbane fεma Dawudaa Taani. A dii xεmœna Axasi yi ti a jœxœni.

## 28

### *Axasi, Yuda Mangana*

#### *Mangane Firinden 16.1-20*

<sup>1</sup> Axasi findi mangan na a jεε mœxœjœden nan ma, a yi jεε fu nun sennin ti mangayani Yerusalœn yi. Naxan fan Alatala yεε ra yi, a mi na liga, anu a benba Dawuda tan a fajœn nan liga.

<sup>2</sup> Axasi yi sigan ti a jœxin na alo Isirayila mangane a liga kii naxan yi, a yetœn yi suxure sawura wure daxine rafala Baali xa.

<sup>3</sup> A yi saraxane ba Ben-Hinœn lanbanni, a yi a dii xεmene gan saraxan na, a yi na siyane raliga e fe xœsixine yi, Alatala naxanye kedi yamanani, a e yamanan so Isirayila kaane yii.

<sup>4</sup> Mangan yi saraxane bama, a wusulanna gan taan kidene yi geyane xuntagi e nun wudi gbeene birin bun.

<sup>5</sup> Nanara, Alatala, a Ala yi a ganla sa Arami mangan sagoni. Arami kaane yi e yengε, e yi muxu wuyaxi suxu konyiyani, e siga e ra Damasi taani. A ganla mœn yi sa Isirayila mangan fan sagoni, na yi bœnœ gbeen sa e ma.

\* 27:3: So dœεn naxan geyaana na.

<sup>6</sup> Remaliyaa dii xεmεn Peka yi a liga sofaan muxu wuli kεmε wuli mαxαje yi faxa Yuda yamanani lαxα kedenni. Amasαtα e bata yi e mε Alatala ra, e benbane Ala.

<sup>7</sup> Efirami bαnsαnna sofa kεnden Sikiri yi mangana dii xεmεn Maaseya faxa e nun Asirikami manga banxin kuntigina e nun Elikana mangan fe rafala bode singena.

<sup>8</sup> Isirayila kaane yi muxu wuli kεmε firin suxu konyiyani Yuda kaane yε, naxanle nun dii xεmεne nun dii tεmεne. E mαn yi se wuyaxi tongo, e siga na seene ra Samari taani.

<sup>9</sup> Koni, Alatalaa nabina nde yi mεnni naxan yi xili Odεdi. Na yi mini sofane ralandeni sa keli Samari taani. A yi a fala e xa, a naxa, "Alatala, ε benbane Ala bata xαlα Yuda kaane ma, a yi e sa ε sagoni, anu, ε tan bata halagin nagodo e ma han e gbelegbele xuiin yi te han kore xαnna ma.

<sup>10</sup> Iki, ε waxi ε xa na Yuda kaane nun Yerusalεn kaane findi ε konyi xεmεne nun ε konyi gilene ra. Koni, ε fan mi findixi yulubitαne ra Alatala yεε ra yi ba, ε Ala?

<sup>11</sup> Nayi, ε tuli mati n na, ε mαn xa Yuda muxu suxini itoe raxεtε e konni, bayo Alatala xαlαxi ε ma ki fani."

<sup>12</sup> Nayi, Efirami muxu gbeena nde, alo Yehoxanan ma dii xεmεna Asari nun Mεsilimαti a dii xεmεn Bereki nun Salun ma dii xεmεn Yεxisikayi nun Xadilayi a dii xεmεna Amasa, ne yi xαlα sofane ma naxanye yi sa yεngεni.

<sup>13</sup> E yi a fala e xa, e naxa, "E nama fa konyini itoe ra be, bayo en findima nεn yulubitαne ra Alatala yεε ra yi. E waxi en yulubine nan fari sa fe yi ba? En yulubine bata gbo ayi, Ala bata xαlα gbeen ti Isirayila kaane ma."

<sup>14</sup> Nayi, sofane yi muxu suxine nun se tongoxine birin naxεtε kuntigine nun yamaan birin yεtagi.

<sup>15</sup> E muxun naxanye xili fala, ne yi keli, e yi dugine ragodo muxu suxi ragenle birin ma, e dugine nun sankidine so e yii, e donseene nun igen so e yii, e yi e furene dandan, naxanye mi yi nαε sigan tiyε, e yi ne dαxα sofanle fari, e siga e ra e ngaxakedenne fεma Yeriko yi, Tugu Taana. Isirayila kaane mαn yi xεtε Samari taani.

<sup>16</sup> Na waxatini, Manga Axasi yi xεraan nasiga Asiriya mangan ma alogo a xa fa a mali.

<sup>17</sup> Edαn kaane mαn yi Yuda kaane yεngε, e yi muxuna ndee suxu.

<sup>18</sup> Na waxatin yεtεni, Filisitine yi yεngεn nakeli lanban yi taane nun Negewi taane ma Yuda yi. E yi Beti-Semεsi taan tongo, e nun Ayalαn nun Gεdirαti taane nun Soko nun Timana nun Ginso taane nun e rabilinne taane, e yi dαxα e yi.

<sup>19</sup> Alatala Yuda yamanan nayarabi na kii nin Isirayila mangana Axasi a fe ra, naxan Alatalaa yamaan ti tantanna ma, e yi yulubin tongo.

<sup>20</sup> Asiriya mangan Tigilati-Pilesere yi fa Axasi fεma, koni benun a xa a mali, a yi a yεngε.

<sup>21</sup> Axasi bata yi Alatala Batu Banxin nafunle birin tongo, e nun manga banxin nun kuntigine nafunle, a yi e fi Asiriya mangan ma. Koni na tαnα mi lu a ma.

<sup>22</sup> Hali Axasi yi kontαfilixi waxatin naxan yi, a mαn lu nεn tinxintareyani Alatala yεε ra yi.

<sup>23</sup> A yi saraxane ba Damasi alane xa, a na tαrαn masαtαxi naxanye xαn, bayo a yi a mirima nεn, a naxa, "Bayo, Arami mangana alane a malima, n fan xa saraxane ba e xa alogo e xa n mali." Koni, na nan nαjan kala ma a ra, e nun Isirayila birin.

<sup>24</sup> Axasi yi Alatala Batu Banxin seene birin malan, a yi e kala. A yi Alatala Batu Banxin deene balan, a yi kidene rafala Yerusalen taan yiren birin yi.

<sup>25</sup> A yi taan kidene rafala Yuda taane birin yi alogo a xa saraxane ba ala gbete ne xa. Na ma, Alatala, a benbane Ala yi xolo a ma kati!

<sup>26</sup> A kwali donxene, a feene birin, keli a folon ma han a rajanna, ne sebexi Yuda mangane nun Isirayila mangane kedine kui.

<sup>27</sup> Axasi yi faxesa, e yi a maluxun Yerusalen taani, koni a tan mi maluxun Isirayila mangane gaburun na. A dii xemen Xesekiya yi ti a joxoni.

## 29

### *Xesekiya, Yuda mangana*

#### *Mangane Firinden 18.1-3*

<sup>1</sup> Xesekiya findi mangan na a jee moxoren nun suulunna nan ma, a yi jee moxoren nun solomanaanin ti mangayani Yerusalen yi. A nga yi xili nen Abiya, Sakari a dii temena.

<sup>2</sup> Naxan fan Alatala yee ra yi, a yi na liga, alo a benba Dawuda a liga kii naxan yi.

<sup>3</sup> A tan nan Alatala Batu Banxin nabi a mangayaan jee singen kike singen ma, a yi a deene yiton.

<sup>4</sup> A yi saraxaraline nun Lewi bomsonna muxune malan yamaan malandeni sogeteden binni.

<sup>5</sup> A yi a fala e xa, a naxa, "E tuli mati n na, e tan Lewine. E yete rasarijan, e yi Alatala Batu Banxin nasarijan, e benbane Ala, e yi se xosixine ramini yire sarijanxini ito kui.

<sup>6</sup> Bayo en benbane fe xosixine raba nen, naxanye rajaxu Alatala ma, en ma Ala, e yi na liga, e yi e me a ra, e yi e xun xanbi so Alatalaa yire sarijanxini.

<sup>7</sup> E yeteen yi Ala Batu Banxin so deene balan, e yi lenpune ratu, e mi wusulan gan, e mi saraxa gan daxine ba Isirayilaa Ala xa yire sarijanxini.

<sup>8</sup> Nayi, Alatala yi xolo Yuda kaane nun Yerusalen kaane ma, a yi gbalon nun sunun nun yagin nagodo e ma alo e a toma kii naxan yi.

<sup>9</sup> Nanara, en benbane faxesa yengeni, en ma dii xemene nun en ma dii temene nun en ma jaxanle yi lu konyiyani.

<sup>10</sup> Iki, n waxi layirin xidi feni en nun Alatala tagi, Isirayilaa Ala.

<sup>11</sup> Iki, ngaxakedenne, e ba tunnaxolon ma, bayo Alatala e tan nan sugandixi alogo e xa ti a yetagi a wanla ra, e findi a walikene ra, e yi wusulanne gan a xa."

<sup>12</sup> Nayi, Lewi bomsonna muxuni itoe yi fa:

Kehati xabilani:

Amasayi a diin Maxati nun Asari a diin Yoweli.

Merari xabilani:

Abidi a diin Kisu nun Yehaleleli a diina Asari.

Gerison xabilani:

Simaa diin Yowa nun Yowaa diina Eden.

<sup>13</sup> Elisafan xabilani:

Simiri nun Yeyiyeli.

Asafi xabilani:

Sakari nun Matani.

<sup>14</sup> Heman xabilani:

Yexiyeli nun Simeyi.

Yedutun xabilani:

Semaya nun Yusiyeli.

<sup>15</sup> E yi e bənsənnə muxune birin malan. E yelin xanbini e rasarijanje, e fa Alatala Batu Banxin nasarijan alo mangana e yamarixi kii naxan yi, e nun Alatala a falaxi kii naxan yi.

<sup>16</sup> Saraxaraline yi so Alatalaa yire sarijanxini a rasarijandeni. E se xəsixin naxanye birin li Alatala Batu Banxini, e yi ne birin namini, Lewi bənsənnə muxune yi se xəsixine tongo e sa e woli Kediɾən lanbanni.

<sup>17</sup> E Alatala Batu Banxin nasarijan fələ kike singen xi singe ləxən nin. Xi solomasexede ləxəni, e yi so Alatala Batu Banxin so deen palaan ma, e mən yi xi solomasexə wali ke a rasarijandeni. E yi yelin kike singen xi fu nun senninden ma.

<sup>18</sup> Na xanbi ra, e mən yi siga Manga Xesekiya konni, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata Alatala Batu Banxin birin nasarijan e nun saraxa ganden nun a seene birin e nun buru rasarijanxin sama tabanla naxan fari e nun a seene birin.

<sup>19</sup> Manga Axasi seen naxanye birin naxəsi a tinxintareyani a mangayaan waxatini, nxu bata ne birin nasarijan, nxu yi e sa Alatala yetagi.”

### *Xesekiya mən yi saraxane ba*

<sup>20</sup> Manga Xesekiya yi keli xətən, a yi taan kuntigine malan, e siga Alatala Batu Banxini.

<sup>21</sup> E yi siga tura solofere nun konton solofere nun yexex dii solofere nun kətə solofere ra mangana denbayaan nun yire sarijanxin nun Yuda kaane yulubi xafarin na alogo e xa rasarijan. Mangan yi a fala saraxaraline xa, Haruna yixetene, a e xa e ba saraxan na Alatalaa saraxa ganden fari.

<sup>22</sup> Saraxaraline yi jingene kəe raxaba, e yi e wunla xuya saraxa ganden ma. E mən yi kontonne kəe raxaba, e yi e wunla xuya saraxa ganden ma. Na xanbi ra, e yi yexex diine kəe raxaba, e yi e wunla xuya saraxa ganden ma.

<sup>23</sup> E mən yi siga kətə kəe raxaba daxine ra yulubi xafari seen na mangan nun yamaan birin yetagi, ne yi e yiine sa e ma.

<sup>24</sup> Nayi, saraxaraline yi kətəne kəe raxaba, e yi e wunla bəxən saraxa ganden ma alogo Isirayila kaane birin yulubine xa xafari. Mangan nan na saraxa sifa firinne yamarin fi alogo yamaan birin yulubin xa xafari.

<sup>25</sup> Mangan yi Lewi bənsənnə muxune lu Alatala Batu Banxini, karijanne nun kondenne nun bəlnne yi suxi naxanye yii alo Dawuda nun mangana feeton Gadi nun Nabi Natan a yamari kii naxan yi, bayo Alatalaa yamarin nan yi a ra, a nabine naxan nali muxune ma.

<sup>26</sup> Lewi bənsənnə muxune yi ti, Dawudaa maxaseene suxi e yii. Saraxaraline fan yi na, xətane suxi e yii.

<sup>27</sup> Manga Xesekiya yi a fala, a e xa saraxa gan daxin ba saraxa ganden fari. E nema yi saraxan gan fəle waxatin naxan yi, e yi betin ba Alatala xa xətə xuiin nun Isirayila manga Dawudaa maxaseene ra.

<sup>28</sup> Yamaan birin yi e xinbi sin, e lu betin be, e xətaan fema han saraxa gan daxin birin yi yelin ganje.

<sup>29</sup> E to yelin saraxa gan daxin be, mangan nun a yamaan naxan birin yi a fəxə ra, e birin yi e xinbi sin, e yi Ala tantun.

<sup>30</sup> Na xanbi ra, Manga Xesekiya nun a kuntigine yi Lewi bənsənnə muxune yamari a e xa Alatala tantun Dawudaa beti xuine nun fetona Asafi a beti xuine ra. E yi betin ba sewani, e yi e xinbi sin, e Alatala tantun.

<sup>31</sup> Manga Xesekiya yi a fala, a naxa, “Bayo iki e bata dentegə Alatala xa, e fa e saraxane nun barika bira saraxane ra Alatala Batu Banxini.” Yamaan yi fa

e saraxane nun barika bira saraxane ra, e nun muxu bɔɔɛ fajine birin yi fa saraxa gan daxine ra.

<sup>32</sup> Yamaan fa saraxa gan daxin naxanye ra, ne yatɛn yi siga han jinge tonge solofere e nun yɛxɛɛ dii kɛmɛ firin e nun konton kɛmɛ, ne birin saraxa gan daxine Alatala xa.

<sup>33</sup> E mɔn yi jinge kɛmɛ sennin e nun kontonne nun kɔtɔ wuli saxan ba saraxa gbɛtɛne ra.

<sup>34</sup> Koni saraxaraline mi yi wuya, e mi yi nɔɛ saraxa gan daxine birin bude. Nanara, e ngaxakedenne Lewi bɔnsɔnni, ne yi fa e mali han wanla yi ɲan, han saraxaraliin bonne yi rasariɲan. E ngaxakedenne Lewi bɔnsɔnni, ne yi kataxi e rasariɲan feen nan na dangu saraxaraline ra.

<sup>35</sup> Saraxa gan daxin yi wuya, sa bɔɔɛ xunbeli saraxane turene fari, e nun minse saraxane nun saraxa gan daxine.

Alatala Batu Banxin nasariɲan na kii nin.

<sup>36</sup> Ala bata yi naxan birin yitan yamana fe ra, Manga Xesekiya nun yamaan birin yi sɛwa na ra, amasɔtɔ na feene liga nɛn mafurɛn.

## 30

### *Xesekiya yi sanla raba*

<sup>1</sup> Manga Xesekiya yi xɛrane rasiga Yuda yamanan yiren birin yi. A mɔn yi bataxine sɛbɛ Eframi nun Manase kaane ma, alogo e xa fa Alatala Batu Banxini Yerusalɛn yi, e fa Alatala tantun, Isirayilaa Ala, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla\* rabadeni.

<sup>2</sup> Mangan nun a kuntigine nun yamaan birin bata yi lan a ma Yerusalɛn yi a e xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba ɲɛɛn kike firinden ma.

<sup>3</sup> Bayo saraxarali wuyaxi mi yi sariɲanxi na waxatini, yamaan mɔn munna yi malan Yerusalɛn yi singen, e mi yi nɔɛ na sanla rabe singen.

<sup>4</sup> Bayo mangan nun yamaan lanma feen nan yi a ra,

<sup>5</sup> e yi a ragidi, a xa rali Isirayila birin ma, keli Bɛriseba taan ma han Dan yamanani alogo muxune xa fa Yerusalɛn yi, e fa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba mɛnni Alatala xa, Isirayilaa Ala. Amasɔtɔ yamaan mi yi fa na sanla rabama e bode xɔn alo a yi sɛbɛxi kii naxan yi.

<sup>6</sup> Xɛrane yi siga mangan nun a kuntigine bataxine ra Isirayila nun Yuda yamanan yiren birin yi, alo mangana a yamarixi kii naxan yi. E naxa, “E tan Isirayila kaane, e xɛtɛ Alatala ma, Iburahimaa Ala, Isiyagaa Ala, Isirayilaa Ala alogo a mɔn xa xɛtɛ ɛ ma, ɛ tan yamaan muxu dɔnxɛn naxanye luxi ɛ nii ra, ɛ tan naxanye tangaxi Asiriya mangane ma.

<sup>7</sup> E nama lu alo ɛ fafane, alo ɛ ngaxakedenne, naxanye mi yi tinxinxi Alatala yɛɛ ra yi, e benbane Ala, naxan ɛ ba gbalon dɛ alo ɛ a toma kii naxan yi.

<sup>8</sup> Nayi, ɛ nama tuli maxɔdɔxɔ ayi alo ɛ benbane. E fa Alatala ma, ɛ fa a yire sariɲanxini, a dɛnaxan nasariɲanxi han habadan, ɛ wali Alatala xa, ɛ Ala, alogo a xɔlɔ gbɛn xa xɛtɛ ɛ fɔxɔ ra.

<sup>9</sup> Xa ɛ fa Alatala ma, muxun naxanye ɛ ngaxakedenne suxu konyiyani, ne kininkinima nɛn e ma, e mɔn yi xɛtɛ yamanani ito yi. Alatala hinan, ɛ Ala, a fan, a mi a yɛtagin luxunma ɛ ma, xa ɛ xɛtɛ a ma.”

\* **30:1: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔɔyaan 12.1-13 kui.

<sup>10</sup> Xerane yi siga taane yi Efirami yamanan nun Manase yamanani han Sabulon yamanani. Koni, muxune yi lu e magele.

<sup>11</sup> Koni, Aseri bənsənna muxuna ndee nun Manase bənsənna muxuna ndee nun Sabulon bənsənna muxuna ndee yi e yete magodo Ala xa, e tin sigē Yerusalēn yi.

<sup>12</sup> Ala yi muxune bəjən masara Yuda fan yi, e mangan nun a kuntigine yamarin suxu, alo Alatala a falaxi kii naxan yi.

<sup>13</sup> Yama gbeen yi fa Yerusalēn yi Buru Tetaren Sanla† rabadeni kike firinden. Yamaan yi gbo han!

<sup>14</sup> Suxure batuden naxanye yi Yerusalēn yi, e yi ne birin kala e nun e wusulan gandene, e yi ne woli Kēdirən lanbanni.

<sup>15</sup> Nēen kike firinden xi fu nun naaninde ləxəni, e yi xuruseene kəe raxaba Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe ra. Nayi, Lewi bənsənna muxune nun saraxaraline yi yagi han, e yi e yete dentege Ala xa, e yi saraxa gan daxine ba Alatala Batu Banxini.

<sup>16</sup> Birin yi a wali suxu alo e yi lan kii naxan yi, fata Alaa walikēen Musaa sariyan na. Xuruseen naxanye ba saraxan na, Lewine yi lu ne wunla soe saraxaraline yii, e yi lu a xuyē saraxa ganden ma.

<sup>17</sup> Muxu wuyaxi mi yi sarijanxi yamaan ye, e mi nəe saraxane bē Alatala xa. Nayi, Lewine yi lu xuruseene kəe raxabē e xa Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla fe ra.

<sup>18</sup> Muxu wuyaxi yi na, Efirami kaane nun Manase kaane nun Isakari kaane nun Sabulon kaane ye naxanye mi yi sarijanxi. Anu, e Halagi Tiin Dangu Ləxən Sanla saraxa subene don nēn, e sariyan kala na nan xən. Na ma, Xesekiya yi duba e xa, a naxa, “Alatala naxan fan, na xa dijna e yulubin ma.

<sup>19</sup> Ala xa dijna muxune birin ma naxanye Alatala, e benbane Ala fenxi e bəjən ma feu, hali e mi yi sarijanxi.”

<sup>20</sup> Alatala yi Xesekiya xuiin name, a yi dijna yamaan ma.

<sup>21</sup> Nayi, Isirayila kaan naxanye yi Yerusalēn yi, ne yi Buru Tetaren Sanla raba sewa gbeeni xi solofere. Lewi bənsənna muxune nun saraxaraline yi lu Alatala tantunje e sēnben birin na e maxaseene ra.

<sup>22</sup> Xesekiya yi Lewine wali fəni xəntənnə ti, naxanye yi walima Alatala xa ki fəni. E saraxa subene don xi solofere, naxanye yi baxi bəje xunbeli saraxane ra, e yi Alatala tantun, e benbane Ala.

<sup>23</sup> Yamaan birin mən yi lan a ma, a e xa xi solofere sa sali ləxəne fari, e mən yi sanla raba sēwani xi solofere,

<sup>24</sup> bayo Yuda mangan Xesekiya bata yi binye gbeen fi yamaan ma, a yi e fanda tura wuli keden na e nun xuruse wuli solofere. Kuntigine fan bata yi tura wuli keden nun xuruse wuli fu ba sa mangan gbeene fari. Saraxarali wuyaxi bata yi rasarijan.

<sup>25</sup> Yuda kaane nun saraxaraline nun Lewine nun Isirayila kaan naxanye yi kelixi yire gbete ye yi e nun xəjən naxanye yi dəxi Isirayila kaane nun Yuda kaane ye, ne birin yi lu sēwani e bode xən ma.

<sup>26</sup> Sewa gbeen yi lu Yerusalēn kaane yi. Xabu Isirayila Manga Dawudaa dii xēmen Sulemani waxatini, na jəxən munma yi liga Yerusalēn yi singen.

<sup>27</sup> Saraxaraline nun Lewine yi keli, e duba yamaan xa, e Ala maxandi, Ala yi e xuiin mē a konni ariyanna yi.

† **30:13: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma leben mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xəyəyan 12.15 kui.



## 31

*Xesekiya yi Ala Batu Banxin wani tɔn*

<sup>1</sup> Na danguxina, muxun naxanye birin yi Isirayila yi, ne birin yi siga Yuda taane yi, e yi kide gɛmɛne kala, e yi Asera kide gbɛndonne rabira. E yi taan kidene kala, e nun e suxure saraxa gandene Yuda yamanan birin yi e nun Bunyamin nun Efirami nun Manase bɔnsɔnne yamanan yi. Na xanbi ra, Isirayila kaane birin yi siga e konni.

<sup>2</sup> Xesekiya yi saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune yitaxun, a yi birin ti a wali ra. E tan nan yi saraxa gan daxine nun bɔɔɛ xunbeli saraxane bama. E tan nan mɔn yi findixi Alatalaa walikɛne ra, e yi Alatala tantunma, e yi bɛtine ba Alatala xa a banxin so dɛɛn na.

<sup>3</sup> Mangan yi a sɔtɔ sena ndee ba saraxa gan daxine ra, saraxan naxanye yi ganma xɔtɔnna nun jɪnbanna ra e nun Matabu Lɔxɔne nun kike nɛnɛn nun sali lɔxɔne ma, alo a sɛbɛxi kii naxan yi Alatalaa sariyani.

<sup>4</sup> Xesekiya yi a fala Yerusalɛn kaane xa a e xa fa seene mudun na saraxaraline nun Lewine xa, alogo e xa Alatalaa sariyan nabatu a kiin ma.

<sup>5</sup> Na falan mɛ yiren birin yi waxatin naxan yi, Isirayila kaane birin yi e murutu xabaxi singene nun manpa bogi singene nun ture baxi singene nun kumi ture singene nun sansi singene nun e yaganne birin so fɔlɔ saraxaraline nun Lewine yi.

<sup>6</sup> Na kiini, Yuda kaane nun Isirayila kaan naxanye yi dɔxi Yuda taane yi, ne fan yi lu fɛ e xuruse xurin nun a xungbene yaganne ra e xɔn, e nun e se sarijanxine yaganna naxanye yi dɛntɛgɛxi Alatala xa, e Ala, e yi se wuyaxi malan.

<sup>7</sup> E yi se wuyaxi malan fɔlɔ jɛɛn kike saxandeni, e yi yelin jɛɛn kike solofereden ma.

<sup>8</sup> Xesekiya nun a kuntigine yi fa na seene matodeni, e yi Alatala tantun, e yi duba a yamaan xa, Isirayila kaane.

<sup>9</sup> Xesekiya yi saraxaraline nun Lewine maxɔdin na seene fe ra.

<sup>10</sup> Nayi, saraxaraline kuntigina Asari, Sadɔki bɔnsɔnni, na yi a yabi, a naxa, “Xabu nxu fa fɔlɔ seene ra Alatala Batu Banxini, nxu donseen sɔtɔ nɛn nxu lugo, nxu yi a dɔnxɛn gbegbe lu, amasɔtɔ Alatala duba nɛn a yamaan xa, a dɔnxɛn naxanye luxi ne nan itoe ra.”

<sup>11</sup> Xesekiya yi yamarin fi a e xa donse ramaradene rafala Alatala Batu Banxini. Nayi, e yi donse ramaradene rafala.

<sup>12</sup> E yi fa na finmaseene nun yaganne nun se sarijanxine birin na mɛnni. Lewi bɔnsɔnna muxuna nde yi na naxan yi xili Konani, e yi finmaseene taxu na ra, e yi a ngaxakedenna Simeyi fan findi a bundɔxɔn na.

<sup>13</sup> Xɛmɛn naxanye yi xili Yɛxiyɛli nun Asasiya nun Naxati nun Asaheli nun Yerimoti nun Yosabadi nun Eliyeli nun Yisimaki nun Maxati nun Benaya, ne nan yi yamaan xunmatone ra Konani nun a xunyɛn Simeyi bun ma alo Manga Xesekiya nun saraxarali Asari a yamari kii naxan yi. Asari yi findi Ala Batu Banxin kuntigi gbɛn na.

<sup>14</sup> Yiminaa dii xɛmɛn Kore, Lewi bɔnsɔnna muxun naxan yi Sogeteden dɛɛn kantanma, a tan nan yi jɛnige ma saraxane rasuxuma naxanye yi fima Ala ma. A mɔn yi yaganne yitaxunma Alatala Batu Banxini e nun se sarijanxi gbɛtɛye.

<sup>15</sup> Saraxaralini itoe yi dɔxi saraxarali taan\* naxanye yi, ne yi a mali: Eden nun Menayamin nun Yosuwe nun Semaya nun Amari nun Sɛkani. E yi seene

\* 31:15: *Saraxaraline taane* fe sɛbɛxi Yosuwe 21.1-45 kui.

yitaxun mēne yi e ngaxakedenne ra, fonna nun dii j̄əɛna alo a yi lan kii naxan yi,

<sup>16</sup> f̄əɛ dii x̄emene ma naxanye xili s̄əbexi e b̄əns̄ən k̄edin ma f̄əɛ e j̄ɛ saxanna ma, e nun naxanye birin yi soma Alatala Batu Banxini l̄əx̄ə yo l̄əx̄ə e wanla ra alo a yi yamarixi kii naxan yi fata e yeba kiin na.

<sup>17</sup> Saraxaraline xinle yi s̄əbexi e b̄əns̄ən k̄edin kui fata e denbayane ra, e nun Lewi b̄əns̄ənna muxune f̄əɛ e j̄ɛ m̄əx̄əj̄ɛn ma, alo e yi yamarixi wanla d̄ɛ kii naxan yi fata e yeba kiin na,

<sup>18</sup> e nun e denbayane birin xinle yi s̄əbexi e b̄əns̄ən k̄edin kui, e j̄axanle nun e dii x̄emene nun e dii t̄emene nun e muxune birin, bayo e tan bata yi rasarijan Alaa wanla ra.

<sup>19</sup> Haruna yix̄etene, saraxaralina ndee yi d̄əxi banxidene ra saraxarali taane rabilinne yi. Muxuna ndee yi sugandixi taane birin yi alogo e xa donseene xali e xa e nun Lewi b̄əns̄ənna x̄emene birin naxanye xinle yi s̄əbexi e b̄əns̄ən k̄edin kui.

<sup>20</sup> Xesekiya na nan liga Yuda taane birin yi, a fe fajin liga tinxinna nun lannayani Alatala ȳɛ ra yi, a Ala.

<sup>21</sup> A wali wuyaxi k̄ɛ n̄ɛn Ala Batu Banxina fe yi, a yi Alaa sariyan nun a yamarin suxu a fajin na. A yi Ala fen a b̄əj̄ɛn ma feu, a yi sabati.

## 32

### *Asiriya Mangan yi a k̄ənk̄ə e ma*

<sup>1</sup> Xesekiyaa lannaya wanle dangu xanbini, Asiriya mangan S̄ɛnak̄eribi yi so Yuda yi, a yi taa makantaxine ȳɛnḡɛ, a yi a ragidi a xa e findi a gbeen na.

<sup>2</sup> Manga Xesekiya to a to S̄ɛnak̄eribi bata fa Yerusal̄ɛn ȳɛnḡɛdeni,

<sup>3</sup> Xesekiya nun a kuntigine nun sofane yi lan a ma a e xa taa xanbi ra tigrine birin dutun.

<sup>4</sup> Yamaan yi e malan, e yi tigrine birin dutun taa xanbin na, e nun ige dangudena nde b̄əx̄ən bun ma. E yi a fala, e naxa, “Asiriya kaane nama ige yo li be.”

<sup>5</sup> Xesekiya yi a w̄ekile, a yi taan yinna yire kalaxine ti, a m̄ən yi sangansone ti yinna xuntagi, a m̄ən yi yin gbete ti a fari ma. A yi Milo gbingbinna rafala Dawudaa Taani. A yi ȳɛnḡɛ so wuyaxi nun ȳɛ masansan wure lefa wuyaxi s̄ət̄ə a ganla xa.

<sup>6</sup> A yi sofa kuntigine d̄əx̄ə yamaan xun na. A muxune birin malan taan yama malandeni taan so d̄ɛɛn na. A yi a fala e xa, a naxa,

<sup>7</sup> “E w̄ekile, ɛ s̄ɛnb̄ɛ so! E nama kuisan, ɛ nama gaxu Asiriya kaane mangan ȳɛɛ ra e nun yamaan naxan a f̄əx̄ə ra amas̄ət̄ə s̄ɛnb̄ɛn naxan en tan na, na gbo a gbeen xa.

<sup>8</sup> Adamadi s̄ɛnb̄ɛn nan a tan na, anu Alatala nan en tan f̄əx̄ə ra, en ma Ala, naxan en malima en ma ȳɛnḡɛne yi.” Yamaan yi Yuda mangan Xesekiya a falane suxu.

<sup>9</sup> Na danguxina, Asiriya mangan S̄ɛnak̄eribi nun a ganla birin yi siga Lakisi taan xili ma. Na waxatini, S̄ɛnak̄eribi yi sofa kuntigina ndee rasiga Yerusal̄ɛn yi. A yi x̄eraan nasiga Yuda mangan Xesekiya ma, e nun Yuda kaane birin Yerusal̄ɛn yi, a naxa,

<sup>10</sup> “Asiriya mangan S̄ɛnak̄eribi ito nan falaxi, a naxa, ‘E yigi saxi nanse yi, naxan a ligaxi ɛ m̄ən d̄əxi Yerusal̄ɛn yi ȳɛnḡɛn tagi?’

<sup>11</sup> Xesekiya xa mi ɛ radinma ba alogo k̄am̄ɛn nun ige x̄ənl̄ə xa ɛ faxa, a n̄ɛma a fale, a naxa, “Alatala, en ma Ala en natanḡɛ Asiriya mangan ma ba?”

12 Xesekiya nan i ya Alaa saraxa gandene nun a kidene kalaxi, a yi a fala Yuda kaane nun Yerusalen kaane xa, a naxa, “E xinbi sinma saraxa ganden keden peen nan yetagi, e yi saraxane gan menni.”

13 E mi a kolon ba, nuxu naxan liga muxune nun yamanan bonne ra, n tan nun n benbane? Na siyane alane no nen e yamanan muxune xunbe ba?

14 Awa, n benbane yamanan naxanye kala, yamanan mundun ma ala a rakisi? Nayi, e Ala no e rakise ba?

15 Na ma, Manga Xesekiya nama e mayenden, a yi e radin na kiini. E nama e yigi sa a yi, bayo siya yo ala hanma yamana yo ala mi noxi a yamaan natange n benbane ma. Nayi, e alane fan mi no e be n fan yii mumel’ ”

### *Senakeribi yi Ala rayelefu*

#### *Mangane Firinden 19.8-13 nun Esayi 37.8-13*

16 Na xanbi ra, Asiriya mangan mon yi fala jaxin ti Marigina Alatala ma, e nun a walikene Xesekiya.

17 Asiriya mangan yeteen bata yi Alatala, Isirayilaa Ala konbi kedin sebe nun, a naxa, “Siyaa bonne alane mi noxi e yamanan muxune ratange n ma kii naxan yi, Xesekiyaa Ala fan mi no e a yamaan natange n ma na kii nin.”

18 A yi falan ti a xuini texin na Heburu xuini, alogo Yerusalen yamaan naxan yi yinna xuntagi, a xa gaxun naso ne yi, a yi no taan finde a gbeen na.

19 E lu falan tiye Yerusalen Ala ma alo e yi falan tima siya gbetene ala rafalaxine nan ma boxo xonna fari.

### *Ala yi Asiriya mangan no*

#### *Mangane Firinden 19.35-37 nun Esayi 37.36-38*

20 Nayi, Manga Xesekiya nun Nabi Esayi, Amosi a dii xemen yi e xuiin namini folo Ala ma lan feni ito ma.

21 Na ma, Alatala yi malekana nde xe naxan sa Asiriya mangana sofa kendene birin naxori a gali doxodeni, e nun mangane nun kuntigi gbeene. Nayi, mangan yagixin yi xete a yamanani. A sa so a gbee ala batu banxini, a dii xemene yi sa a faxa menni.

22 Alatala Manga Xesekiya nun Yerusalen kaane rakisi na kii nin Asiriya manga Senakeribi senben ma, a mon yi e ratanga e rabilinna siyane birin ma.

23 Muxu wuyaxi yi fa saraxane ra Alatala xon Yerusalen yi, e nun kise fajine Yuda mangan Xesekiya xa. Xabu na loxoni, siyane birin yi a binya.

### *Xesekiyaa mangayaan xunsona*

24 Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. A yi Alatala maxandi, Ala yi a yabi, a yi kabanako feen liga alogo a xa a kolon a kendeyaan soto ma nen.

25 Koni Xesekiya mi findi wali faji kolon na, a yi waso ayi a bojeni. Ala yi xolo a ma, e nun Yuda nun Yerusalen.

26 Nayi, Manga Xesekiya nun Yerusalen kaane birin yi e xun xete Alatala ma. Na ma, Alatalaa xolon mi fa e li Xesekiyaa siimayani.

27 Manga Xesekiya yi nafunla nun binye gbeen soto. A yi gbeti fixen nun xemaan nun boxo bun nafunle nun latikononne nun ye masansan wure lefane nun se fajine birin namaradene rafala.

28 A yi murutun nun manpaan nun ture ramaradene rafala, e nun xuruseen sifan birin namaradene.

29 A yi taana ndee ti, Ala yi xuruse wuyaxi fi a ma e nun nafulu gbege.

30 Manga Xesekiya nan Gihon tigi ige kiraan masara, a yi a xun ti Dawudaa Taan sogegododen binni. Xesekiya no soto nen a feene birin ma.

<sup>31</sup> Koni, ləxəna nde Babilən mangane to xerane rasiga a ma xibaru fendeni lan kabanako feen ma naxan danguxi a yamanani, Ala yi a lu a yete yii a mato xinla ma alogo a xa a bəne yi feene birin kolon.

<sup>32</sup> Manga Xesekiya kewali dənəne, a tinxinyaan naxan liga, ne sebəxi Aməsi a dii xemen Nabi Esayi a kedin kui lan a fe toxine ma alo xiyena, naxan sebəxi Yuda mangane nun Isirayila mangane kedine kui.

<sup>33</sup> Manga Xesekiya yi faxa. Dawuda yixetene gaburun denaxan yitənxixi muxu gbeene xa, e yi sa a maluxun menni. Yuda kaane nun Yerusalen kaane birin yi fa a saya xəntəndeni. A dii xemen Manase yi findi mangan na a rəxəni.

## 33

### *Manase, Yuda Mangana Mangane Firinden 21.1-18*

<sup>1</sup> Manase findi mangan na a jee fu nun firinna nan ma, a yi jee tonge suulun e nun suulun ti mangayani Yerusalen yi.

<sup>2</sup> Naxan jaxu Alatala yee ra yi, Manase yi na liga. Alatala siyaan naxan kedi Isirayila yamaan yee ra, a yi so ne fe xəsixine yi.

<sup>3</sup> A fafe Xesekiya taan kiden naxanye kala, a tan mən yi ne rafala. A yi saraxa ganden nafala Baali xa, a mən yi Asera kide gbindonne bitin, a yi a xinbi sin sarene birin xa, a yi e batu.

<sup>4</sup> A yi suxure kidene ti Alatala Batu Banxini, Alatala bata a fala denaxan ma, a naxa, “N xinla luma nən Yerusalen yi habadan.”

<sup>5</sup> A yi sarene kidene ti Alatala Batu Banxin yin frinne kui.

<sup>6</sup> A yi a diine ba saraxa gan daxin na Hinən lanbanni suxurene xa. A yi so yimato feene nun woyimeyaan nun kera feene yi. A yi muxune maxədin naxanye falan tima barinne ra. A yi fe xəsixi gbege liga Alatala yee ra yi, a yi a raxəlo.

<sup>7</sup> A yi sa a suxure rafalaxi sawurana nde dəxə Ala Batu Banxini. Anu, Ala a fala nən Dawuda xa e nun a dii xemen Sulemani, a naxa, “N xinla luma n batə banxini ito nin habadan e nun Yerusalen, n denaxan sugandixi Isirayila bənsəne birin ye.”

<sup>8</sup> Xa Isirayila kaane n ma yamarine birin suxu, n naxan soxi e benbane yii fata Musa ra, n mi tinje mume e yi kedi yamanani ito yi.”

<sup>9</sup> Koni, Manase yi a liga Yuda kaane nun Yerusalen kaane yi yulubin tongo. E yi fe xəsixine liga dangu siyane ra Alatala naxanye halagi Isirayila bun.

<sup>10</sup> Alatala yi falan ti Manase nun a yamaan xa, koni e mi e tuli mati a ra.

<sup>11</sup> Nayi, Alatala yi Asiriya yamanan mangana gali kuntigine rafa e xili ma, e yi Manase suxu, e karafen bira a ma, e yi a xidi sula yəlxənxəna ra, e siga a ra Babilən yi.

<sup>12</sup> A tərəni, a yi Alatala maxandi, a Ala, a yi a yete magodo a benbane Ala xa.

<sup>13</sup> A yi a mafan, Alatala yi a maxandi xuiin nasuxu. A yi a maxandin yabi, a mən yi xete a ra Yerusalen yi a mangayani. Nayi, Manase yi a kolon a Alatala nan Ala ra.

<sup>14</sup> Na danguxina, Manga Manase mən yi Dawudaa Taan nabilin yinna yirena nde ti, a yi a mate ayi, keli Gihon tigin ma lanbanni, siga sogegododen binni han taan so deen naxan xili Yexe Dena, a yi Ofeli geyaan nabilin. A mən yi sofa kuntigine dəxə Yuda taa makantanxine birin yi.

<sup>15</sup> A yi xəne suxurene nun sawurane ba Alatala Batu Banxini, a yi ne birin kala. A bata yi suxure saraxa ganden naxanye rafala geyaan fari, Alatala

Batu Banxin yi denaxan yi e nun Yerusalen yi, a yi ne birin kala. A yi e woli taan fari ma.

<sup>16</sup> A mən yi saraxa ganden nafala Alatala xa, a yi bəɲe xunbeli saraxane nun barika bira saraxane ba. A yi a fala Yuda kaane xa a e xa bira Alatala fəxə ra, Isirayilaa Ala.

<sup>17</sup> Yamaan mən yi saraxane bama taan kidene yi, koni e yi e bama Alatala nan tun xa, e Ala.

<sup>18</sup> Manase kəwali dənɲene, a Ala maxandina, e nun nabiin naxanye yi falan tima a xa Alatala Isirayilaa Ala xinli, ne birin səbɛxi Isirayila mangane kədine kui.

<sup>19</sup> A Ala maxandina, e nun Ala a yabi kii naxan yi, a tinxintareyaan nun a yulubina, taan kidene a naxanye ti, e nun a Asera kide gbindowa naxanye bitin, e nun a suxure sawuran naxanye ti benun a xa a yete magodo, ne birin səbɛxi Hosayi a taruxu kədine kui.

<sup>20</sup> Manase yi faxa, e yi a maluxun a konni. A dii xəmən Amən yi findi mangan na a ɲəxəni.

*Amən, Yuda Mangana  
Mangane Firinden 21.19-26*

<sup>21</sup> Amən findi mangan na a ɲe məxəɲen nun firinden nan ma, a yi ɲe firin ti mangayani Yerusalen yi.

<sup>22</sup> Naxan ɲaxu Alatala ye ra yi, a yi na liga alo a fafe Manase a liga kii naxan yi. Amən yi saraxane bama suxurene birin xa, a fafe naxanye rafala, a yi ne batu.

<sup>23</sup> Koni, a mi a yete magodo Alatala xa alo a fafe Manase a liga kii naxan yi, bayo Amən findi nən yulubi kan gbeen na.

<sup>24</sup> A walikene yi yanfan so a ma, e sa a faxa a banxini.

<sup>25</sup> Koni naxanye birin yanfan so Manga Amən ma, yamanan muxune yi ne birin faxa, yamanan muxune yi a dii xəmən Yosiya dəxə a ɲəxəni mangayani.

## 34

*Yosiya, Yuda Mangana  
Mangane Firinden 22.1-2*

<sup>1</sup> Yosiya findi mangan na a ɲe solomasəxəden nan ma, a yi ɲe tonge saxan e nun keden ti mangayani Yerusalen yi.

<sup>2</sup> Naxan fan Alatala ye ra yi, a yi na liga, a yi a benba Dawuda sənna tongo. A lu tinxinyaan kiraan xən.

<sup>3</sup> A mangayaan ɲe solomasəxədeni, hali a mən to yi xurun, a lu nən a benba Dawudaa Ala batu. A ɲe fu nun firinna, a yi taan kidene kala fəɔ Yuda nun Yerusalen yi, e nun Asera kide gbindowa nun wure raxulunxi sawurane.

<sup>4</sup> A yi Baali saraxa gandene kala. Wusulan ganden naxanye yi tixi e fari, a yi ne fan kala, a yi Asera kide gbindowa raxəri, e nun suxure sawurane. A ne birin findi dungi dungine ra, a ne raxuya ayi muxune gaburune fari naxanye saraxane ba e xa.

<sup>5</sup> A yi kide ki muxune xənne gan e suxure saraxa ganden fari. A Yuda nun Yerusalen rasarijan na kii nin.

<sup>6</sup> A mən yi siga Manase yamanani e nun Eframi bənsənna nun Simeyən bənsənna nun Nafatali bənsənna e nun bəxən naxanye yi e rabilinxi.

<sup>7</sup> A yi suxure saraxa gandene nun Asera kide gbindowa kala mənne yi, a yi suxurene findi burunburunna ra, a yi wusulan gandene birin kala Isirayila yi. Na xanbi ra, a mən yi xete Yerusalen yi.

*Saraxaraline yi sariya kedin to  
Mangane Firinden 22.3-10*

<sup>8</sup> Yosiya mangayaan ꞑEE fu nun solomaseɛdeni, a yi muxuni itoe rasiga yamanan nun Ala Batu Banxin nasariꞑandeni: Asaliyaa dii xEMEN Safan nun taa mangan Maaseya nun Yehowaxasi a dii xEMEN Yowa, mangana yenla, e xa sa Alatala Batu Banxini tɔn, mangana Ala.

<sup>9</sup> E sa saraxarali kuntigin Xiliki li a konni. Yamaan fa gbetin naxan na Ala Batu Banxini e nun Lewine kantan tiine gbetin naxan malan Eframi nun Manase nun Isirayila yamaan muxu dɔnxɛn naxanye luxi e nii ra, e nun Yuda nun Bunyamin bɔnsɔnne, e yi ne so a yii. E yi xete Yerusalɛn yi.

<sup>10</sup> Naxanye yi findixi Alatala Batu Banxini tɔn feen yeɛratine ra, a na gbetin so ne yii. Ne yi a so walikene yii e saranna ra, naxanye yi walima Alatala Batu Banxini.

<sup>11</sup> Ne yi na gbetin so gɛmɛ masonle nun kamudɛɛne yii alogo e xa gɛmɛne nun xalanbene sara banxine xa Yuda mangane naxanye rabeꞑin, e kala.

<sup>12</sup> Na walikene yi wanla ke tinxinni. Lewi bɔnsɔnna muxune Yaxati nun Abadi Kehati xabilani, ne yi e xun na e nun Merari nun Sakari Mesulan xabilani. Na Lewine birin yi fatan maxaseen maxɛ.

<sup>13</sup> E tan nan yi goron maxanle xunna e nun walikene xunmatone a ra walidene birin yi. Sebɛli tiin nan yi Lewi muxuna ndee ra e nun taruxu sebene nun kantan tiine.

<sup>14</sup> Yamaan fa gbetin naxan na Alatala Batu Banxini, e yi na tongoma waxatin naxan yi, saraxaraliin Xiliki yi Alatalaa sariya kedin to a naxan so Musa yii.

<sup>15</sup> Nayi, Xiliki yi a fala sebɛli tiin Safan xa, a naxa, “N bata sariya kedin to Alatala Batu Banxini.” Xiliki yi sariya kedin so Safan yii.

<sup>16</sup> Safan yi siga a ra Manga Yosiya konni, Safan yi a fala a xa, a naxa, “I nxu ti wanla naxan na, nxu bata na birin ke.

<sup>17</sup> Gbetin naxan yi Alatala Batu Banxini, e bata na tongo e yi a so wali kuntigine yii.”

<sup>18</sup> Sebɛli tiin Safan yi sa ne birin yeɛba mangan xa, a naxa, “Saraxaraliin Xiliki sariya kedin so nen n yii.” Na xanbi ra, Safan yi a xaran mangan yetagi.

<sup>19</sup> Mangan to sariya falane mɛ na kedin kui, a yi a domani bɔ a ma.

<sup>20</sup> Mangan yi yamarin so Xiliki yii e nun Safan ma dii xEMENA Axikan nun Mike a dii xEMENA Abadon nun sebɛli tiin Safan nun mangana walikena Asaya, a naxa,

<sup>21</sup> “E sa Alatala maxɔdin n xa, e nun muxun naxanye luxi Yuda nun Isirayila yi lan kedɛi toxini ito a fe ma, bayo Alatalaa xɔlɔn gbo en xili ma, amasɔtɔ en benbane mi Alatalaa falan suxu mume alo a sebɛxi kii naxan yi kedini ito kui.”

<sup>22</sup> Xiliki nun mangana muxu sugandixine yi siga nabi ꞑaxanla Xuluda fema. Xasara naxan yi dugine kantanma, na mamandenna Salun ma ꞑaxanla, Tokehata a dii xEMENA. Na ꞑaxanla yi dɔxi Yerusalɛn Taa Nenɛni. E yi e lanma xuiin fala a xa.

<sup>23</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: E sa a fala e xɛ muxun xa,

<sup>24</sup> E naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tɔrɔn nafama nen yireni ito nun a muxune xili ma, alo danga feene sebɛxi kii naxan yi kedini ito kui naxan xaranxi Yuda mangan yetagi.

<sup>25</sup> Bayo, e bata e xun xanbi so n yi, e yi saraxane nun wusulanne gan suxurene xa alogo e xa n naxɔɔ e kɛwanle xɔn. Nayi, n ma xɔɔn gbo taani ito xili ma, a mi janyɛ mume!’

<sup>26</sup> E mɔn xa a fala Yuda mangan xa, naxan ε xɛxi Alatala maxɔdindeni, Isirayilaa Ala, a Alatala ito nan falaxi lan falane ma ε naxanye mɛxi, a naxa,

<sup>27</sup> ‘Bayo i bata gaxu, i yi i yɛtɛ magodo Ala xa, i to falani itoe mɛ naxanye ti yireni ito nun a muxune xili ma, i yi xɛtɛ n ma, bayo i bata i ya dugine yibɔ i ma, i yi wuga n yɛtagi, n bata a mɛ. Alatalaa falan ni i ra.

<sup>28</sup> N ni i rasuxuma nɛn i benbane fɛma, i rasɛnɛma nɛn bɔɔɛ xunbenli i gaburun na, bayo i tan mi na tɔrɔne toma n naxanye rafama yamanani ito nun a muxune xili ma waxati famatɔne yi.’ ” E yi sa na yabin nali mangan ma.

*Ala batu ki fajina Yosiya xɔn  
Mangane Firinden 23.1-3*

<sup>29</sup> Manga Yosiya yi Yuda nun Yerusalɛn fonne birin malan.

<sup>30</sup> Na xanbi ra, mangan yi siga Alatala Batu Banxini, Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun yamaan birin biraxi a fɔxɔ ra, muxudin nun muxu gbeena. Alaa layirin kɛdin naxan to Alatala Batu Banxini, a yi na kui feen xaran birin tuli matixin na.

<sup>31</sup> Mangan yi ti a tideni Alatala yɛtagi, a yi layirin tongo Alatala xa, a xa a yamarine nun a sariyane nun a tɔnne suxu a bɔɔɛn nun a niin birin yi, alo a sɛbɛxi layiri kɛdin kui kii naxan yi.

<sup>32</sup> A yi Bunyamin bɔnsɔnna muxune nun Yerusalɛn kaane birin naso na layirin bun. Yerusalɛn kaane yi na layirin suxu alo Ala a yamarixi kii naxan yi, e benbane Ala.

<sup>33</sup> Yosiya yi danna sa fe jaxine birin na naxanye sa kelixi yamana gbɛtɛne yi, naxanye yi findixi Isirayila kaane gbeene ra. A yi muxune birin karahan Isirayila yi a e xa Alatala batu, e Ala. A lu nɛn Alatala, e benbane Ala fɔxɔ ra a dunuɔa yi gidin birin yi.

## 35

*Yosiya yi sanla raba  
Mangane Firinden 23.21-23*

<sup>1</sup> Yosiya yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla\* raba Alatala xa Yerusalɛn yi jɛɛn kike singen xi fu nun naaninde lɔxɔni, e yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa subene kɔɛ raxaba.

<sup>2</sup> Yosiya mɔn yi saraxaraline ti e wanla ra, a yi e sɔbɛ so Alatala Batu Banxin wanla dɛxunni.

<sup>3</sup> A yi a fala Lewi bɔnsɔnna muxune xa, naxanye yi Isirayila birin naxaranma, naxanye yi rasarijanxi Alatalaa wanla dɛxunni, a naxa, “E sa Layiri Kankiraan dɔxɔ Alatala Batu Banxini Isirayila Manga Dawudaa dii xɛmɛn Sulemani naxan tixi. E mi fa a maxalima ε tungunne ma iki. Nayi, ε wali Alatala ε Ala xa e nun Isirayila, a yamana.

<sup>4</sup> E yi ε yitaxun denbaya yɛɛn nun wali xunde yɛɛn ma, alo Isirayila manga Dawuda a sɛbɛxi kii naxan yi, e nun a dii xɛmɛn Sulemani.

<sup>5</sup> E birin xa sa ti yire sarijanxini, ε yɛba yamaan bɔnsɔnne yɛɛn ma.

\* **35:1: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔɔyaan 12.1-13 kui.

<sup>6</sup> E Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa yεxεε diine faxa ε ngaxakedenne xa, ε yi a liga alo Alatala a fala kii naxan yi fata Musa ra.”

<sup>7</sup> Yosiya yi jinge wuli saxan ba yamaan birin xa e nun xuruse xunxuri wuli tonge saxan Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxan na. Na birin ba mangana xuruseene nan na.

<sup>8</sup> A kuntigine fan jɛnigen ma, ne fan yi xurusena nde ba yamaan nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune xa. Ala Batu Banxin kuntigine Xiliki nun Sakari nun Yεxiyeli, ne yi xuruse wuli firin kεmε sennin ba Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra e nun jinge kεmε saxan.

<sup>9</sup> Konani nun Semaya nun Nataneli nun a ngaxakedenne nun Hasabi nun Yeyiyeli nun Yosabadi, ne yi xuruse wuli suulun e nun jinge kεmε suulun so Lewine yii Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra.

<sup>10</sup> Sanla feene raba i kiini: saraxaraline nun Lewine yi lu tixi wali xunde yεεn ma, alo mangana a yamari kii naxan yi.

<sup>11</sup> E Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa xuruseene kɔε raxabe, saraxaraline yi lu marasariɲanna tiyε xuruseene wunla ra Lewine yi naxan soma e yii, Lewine nan yi na saraxa subene budoma.

<sup>12</sup> E yi saraxa gan daxine ba a ra, e naxanye soma muxune yii alogo e xa e yita Alatala ra, alo a sεbexi Musaa kεdine kui kii naxan yi, e jingene fan liga na kii nin.

<sup>13</sup> E yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla saraxa subene sa tεeni, alo e darixi a ra kii naxan yi. Marasariɲan saraxa se gbetene, e yi ne jin tundene nun goronne kui, e yi e taxun yamaan na mafuren.

<sup>14</sup> Na danguxina, e yi e nun saraxaraline gbeen nafala, bayo saraxaraline, Haruna yixεtεne lu nεn wale han kɔεεn na, e yi saraxa gan daxine ba e nun saraxa sube turene. Na nan a liga Lewine yi e donseen nafala e nun Haruna yixεtεne xa, saraxaraline.

<sup>15</sup> Asafi yixεtεn naxanye yi bεtin bama, ne yi e wanle kεma nεn alo Dawuda a yamari kii naxan yi, e nun Asafi nun Heman nun mangana fetoon Yedutun. Kantan muxune birin yi e wanla dε. E mi keli e wali xundene yi mumε, bayo e ngaxakedenne Lewi bɔnsɔnna muxune yi donseen nafalama e xa.

<sup>16</sup> Na lɔxɔni, wanle birin liga na kii nin alogo Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla xa raba Alatala xa, e yi saraxa gan daxine ba Alatala xa saraxa gandeni, alo Yosiya a yamarixi kii naxan yi.

<sup>17</sup> Isirayila kaan naxanye yi na yi, ne yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba na waxatini. E mɔn yi Buru Tetaren Sanla† raba xi solofere bun ma.

<sup>18</sup> Sa fɔlb Nabi Samuyeli waxatin ma, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sali yo munma yi raba singen naxan yi luxi alo na. Yosiya nun saraxaraline nun Lewine nun Yuda kaane nun Isirayila kaan naxanye yi Yerusalen yi, ne birin yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba. Isirayila manga yo munma yi na sifan naba singen.

<sup>19</sup> Na Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla raba Yosiyaa mangayaan jɛε fu nun solomasεxen nan ma.

*Yosiyaa mangayaan naɲanna*

*Mangane Firinden 23.24-30*

<sup>20</sup> Na birin dangu xanbini, Yosiya yelin xanbini Ala Batu Banxini tɔɲɲε, Misiran mangan Neko yi siga Karakemisi taan yengεdeni Efirati baan dεxɔn. Yosiya yi mini a ralandeni.

† 35:17: **Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma leben mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sarɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.



<sup>21</sup> Neko yi xerane rasiga Yuda mangan ma, a naxa, “Nanse en tagi? N mi sigama i tan xan yengedeyi de, n sigan yama gbete nan yengedeyi. Koni, Ala naxa a n xa siga mafuren. I nama Ala yenge de naxan n malima alogo a nama i halagi.”

<sup>22</sup> Koni, Yosiya mi xete a foxo ra, a yi a maxidi alo muxu gbete alogo a xa siga a yengedeni. A mi a tuli mati Neko a falan na, naxan yi kelixi Ala ma. A fa a yengedeni Megido fixe yireni.

<sup>23</sup> Xalimakuli wonle yi a soxon, a yi a fala a walikene xa, a naxa, “E n xali, amasoto n maxoxi naxi ra.”

<sup>24</sup> A walikene yi a ragodo a yenge so wontoron kui, e a rate a wontoron firinden kui, e siga a ra Yerusalen yi. A yi faxa, e yi a maluxun a benbane gaburun na. Yuda kaane nun Yerusalen kaane birin yi sunu Yosiya faxa feen na.

<sup>25</sup> Nabi Yereimi yi Yosiya saya feen sunu betini ton. Han to, naxanle nun xemene birin Yosiya saya feen sunu betin bama, bayo a bata findi namun feen na Isirayila yamanani. Na betine sebexi Sunu kedine kui.

<sup>26</sup> Manga Yosiya kewali donxene, a tinxinyana, fata Alatalaa sariya kedin na,

<sup>27</sup> keli a fe taruxun folon ma han a rapanna, ne sebexi Yuda mangane nun Isirayila mangane kedine kui.

## 36

### *Yehowaxasi, Yuda Mangana Mangane Firinden 23.30-24.17*

<sup>1</sup> Yamanan muxune yi Yosiya dii xemnen Yehowaxasi doxo mangan na Yerusalen yi a fafe joxoni.

<sup>2</sup> Yehowaxasi findi mangan na a jee moxonnen nun saxanden nan ma, a yi kike saxan ti mangayani Yerusalen yi.

<sup>3</sup> Misiran mangan Neko yi fa a ba mangayani Yerusalen yi, a yeteen yi mudu fiin sa yamanan ma, gbeti fixen kilo wuli saxan e nun xemaa kilo tonge saxan.

<sup>4</sup> Misiran mangan yi Yehowaxasi ngaxakedenna Eliyakimi doxo mangayani Yuda xun na Yerusalen yi, a yi a xinla masara Yehoyakimi. Neko yi Yehowaxasi tongo, a siga a ra Misiran yamanani.

### *Yehoyakimi, Yuda mangana Mangane Firinden 23.36-24.7*

<sup>5</sup> Yehoyakimi findi mangan na a jee moxonnen nun saxanden nan ma, a yi jee fu nun keden ti mangayani Yerusalen yi. A yi fe naxin liga Alatala, a Ala yee ra yi.

<sup>6</sup> Babilon mangan Nebukadanesari yi sa a yenge, a yi a xidi yolonxonna ra, a siga a ra Babilon yamanani.

<sup>7</sup> Nebukadanesari yi Alatala Batu Banxini seene birin tongo, a sa e sa a manga banxini Babilon yi.

<sup>8</sup> Yehoyakimi kewali donxene mangayani, a fe xosixin naxanye raba e nun feen naxan liga a ra, ne birin sebexi Isirayila mangane nun Yuda mangane kedine kui. A dii xemnen Yoyakin yi ti mangayani a joxoni.

### *Yoyakin, Yuda Mangana Mangane Firinden 24.8-17*

<sup>9</sup> Yoyakin findi mangan na a j̄eε solomasεxεden nan ma, a yi kike saxan xi solomasεxε ti mangayani Yerusalēn yi. Naxan j̄axu Alatala yεε ra yi, a yi na liga.

<sup>10</sup> N̄eε nenēn fōlōn na, Manga Nebukadanesari yi siga a ra Babilōn yi e nun Alatala Batu Banxin kui seene. A yi a ngaxakedenna Sedeki dōxō mangayani Yuda nun Yerusalēn xun na.

*Sedeki, Yuda Mangana  
Mangane Firinden 24.18-20*

<sup>11</sup> Sedeki findi mangan na a j̄eε mōxōj̄eεn nun kedenden nan ma, a yi j̄eε fu nun keden ti mangayani Yerusalēn yi.

<sup>12</sup> Naxan j̄axu Alatala yεε ra yi, a Ala, a yi na liga. A mi a yetε magodo Nabi Yeremi xa, naxan yi falan tima Alatala xinli.

*Konyiyana Babilōn yamanani  
Mangane Firinden 25.1-21*

<sup>13</sup> Manga Nebukadanesari Sedeki rakōlō nēn Ala yi. Koni hali na, a murute nēn Manga Nebukadanesari yetēen xili ma. Sedeki yi a tuli maxōdōxō, a yi a bōj̄eni xōdōxō benun a xa fa Alatala ma, Isirayilaa Ala.

<sup>14</sup> Saraxarali kuntigine nun yamaan birin yi so fe xōsixi rabani, alo siyaan bonne a raba kii naxan yi. E yi Alatala Batu Banxin naxōsi, a naxan nasarij̄an Yerusalēn yi.

<sup>15</sup> Alatala, e benbane Ala bata yi nabi wuyaxi rasiga e ma dōxō wuyaxi alogo e xa sa a fe fala e xa.

<sup>16</sup> Koni fō e to Alaa xεrane magele, e mi tin a falan suxε, e yi nabine magele han Alatala yi xōlō a yamaan ma, xōlōn naxan mi yi j̄anj̄e.

<sup>17</sup> Nayi, Ala yi Babilōn mangan nadin e ma, a yi e banxulanne faxa silanfanna ra yire sarij̄anxini. Banxulanna nun sungutunna nun xεmε fonna nun j̄axalan fonna hali naxanye bata yi fuga, Ala ne birin so nēn Nebukadanesari yii.

<sup>18</sup> Nebukadanesari yi Ala Batu Banxin seene birin tongo, a xurin nun a xungbena. Alatala Batu Banxin nafunle nun mangana nafunle nun a kuntigine nafunle, a siga ne ra Babilōn yi.

<sup>19</sup> E yi tēen so Ala Batu Banxin na, e yi Yerusalēn taan yinna rabira. E tēen so banxi faj̄ine birin na, e yi se faj̄ine birin kala.

<sup>20</sup> Naxanye lu e nii ra, Nebukadanesari yi siga ne birin na Babilōn yi, e findi a konyine ra e nun e diine han Perise yamanan senben sōtō waxatin naxan yi.

<sup>21</sup> Alatalaa falan kamali na kii nin, a naxan fala Yeremi xa, a naxa, “Yamanan luma nēn matabuni, a lu rabēj̄inxi j̄eε tonge solofere. Na findima waxatin j̄ōxōn nan na a yi lan nun a xa matabun sōtō fata sariyan na naxan mi suxu.”\*

*Ala Batu Banxin mōn yi ti  
Esirasi 1.1-3*

<sup>22</sup> Perise mangan Kirusi a mangayaan j̄eε singeni, Alatala yi Kirusi xaxinla rabi alogo Alatalaa falan xa kamali a naxan fala Yeremi xōn. Perise mangan yi falan nali, a yi a sebe a yamanan yiren birin ma, a naxa,

<sup>23</sup> “Perise mangan Kirusi naxa iki,  
'Alatala, Ala Naxan Kore,

\* **36:21:** Yeremi 25.11 nun Saraxaraline 26.34-35

na bata yamanane birin so n yii dunuɓa yi,  
a bata n yamari  
a n xa a batu banxin ti Yerusalen yi Yuda yi.  
A yamaan muxun naxanye ra ε ye,  
Alatala, e Ala xa lu ne xɔn,  
ne xa siga.' ”

## Esirasi Esirasi a Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito nun Neyemi nun Taruxune kitabun yirene birin waxati kedenna nan ma fe falama. E birin sebexi xaxili kedenna nun wali kedenna nin. Esirasi Kitabun yirena feene ligaxi Taruxune Firindena feene xanbi ra. Esirasi a taruxun folon waxatin naxan yi, Ala Batu Banxin nun Yerusalen taan bata yi kala yengeni nun. Yamaan foxo kedenna bata yi suxu yengeni nun, e xali konyiyani Babilon taani.

Perisene to senben soto, e Manga Kirusi yamarin fi nen Yahudiyane ma, a e mon xa sa Ala Batu Banxin ti Yerusalen taani (Esirasi 1). A lixi, na yamarin bata Nabi Yeremi a nabiyi falana ndee rakamali. Na feen sebexi Yeremi 25.1-14 kui. A feen mon sebexi Daniyeli 9.2 kui. Daniyeli mon Yesu fa waxatina fe falaxi nen nabiyi falani. A waxati saxin foloxi Manga Kirusi a yamarini ito waxatin nan ma. Na feen sebexi Daniyeli 9.25 kui. Fata mangana yamarini ito ra, Isirayila kaa wuyaxi yi xete Yerusalen yi naxanye bata yi suxu yengeni (Esirasi 2). E wali singen Yerusalen yi, e yi saraxa ganden nafala, e yi Ala Batu feene folo menni (Esirasi 3). E yi e yitonma Ala Batu Banxin yeteen ti feen na waxatin naxan yi, yaxune yi e matandi folo, e kedine rasiga Perise mangane ma. A rajanna, Perise mangane mon yi na yamari kedenna fi, yamaan yi banxin ti. (Keli Esirasi 4 ma han 6)

A yire firindena a yebama Saraxaralina Esirasi Yahudiyane dina feene yiton kii naxan yi Yerusalen yi alogo e mon xa Ala Batu a kiini (Keli Esirasi 7 ma han 10).

### *Kirusi yi Isirayila kaane mali Taruxune Firinden 36.22-23*

<sup>1</sup> Perise yamanan manga Kirusi a mangayaan jee singeni, Alatala yi Kirusi xaxinla rabi alogo Alatalaa falan xa kamali a naxan fala Yeremi xa. Perise mangan yi falani ito rali, a yi a sebe a yamanan yiren birin ma, a naxa,

<sup>2</sup> “Perise manga Kirusi naxa iki, ‘Alatala, Ala Naxan Kore, na bata yamanane birin so n yii dunuja yi, a bata n yamari a n xa a batu banxin ti Yerusalen taani Yuda yi.

<sup>3</sup> A yamaan muxun naxanye ra eye, e Ala xa lu ne xon, ne xa xete Yerusalen taani Yuda yi, e sa Alatala Batu Banxin ti na, Isirayilaa Ala. Ala nan a ra naxan Yerusalen yi.

<sup>4</sup> Isirayila yamaan muxu donxen naxanye luxi e nii ra, ne nema doci dede yi, men kaane xa e mali e yi seene fi e ma, gbeti fixen nun xemaan nun se gbeteye nun xuruseene, e yi jenige ma saraxane fi Ala Batu Banxina fe yi naxan Yerusalen yi.’”

<sup>5</sup> Nayi, Yuda nun Bunyamin denbaya xunne nun saraxaraline nun Lewi bonsonna muxune, e nun Ala xaxinla fi naxanye birin ma, ne yi e yiton, e xa siga Alatala Batu Banxin tideni Yerusalen yi.

<sup>6</sup> Naxanye birin yi e rabilinni, ne birin yi fa mali seene ra, gbeti fixen nun xemaan nun se gbeteye nun xuruseene nun se fajine, e nun jenige ma saraxane.

<sup>7</sup> Nebukadanesari seen naxanye tongo Alatala Batu Banxini Yerusalen yi, a sa ne sa a gbee ala batu banxini, Manga Kirusi yeteen yi ne raxete.

<sup>8</sup> Perise yamanan manga Kirusi a yamarin bun, gbeti ramaran Mitiredati yi ne ramini. Mitiredati yi Ala Batu Banxin seene yate Seɛɛbasari xa, Yuda mangana dii xεmεna, a yi e birin tεnge.

<sup>9</sup> E yatεn nan ito ra: goronna xεma daxin tonge saxan e nun goronna gbeti fixε daxin wuli keden e nun file mαxαjεnεn nun solomanaanin e nun

<sup>10</sup> igelengenna xεma daxin tonge saxan e nun a gbeti fixε daxin kεmε naanin e nun fu, e nun se gbεtεye, ne fan wuli keden.

<sup>11</sup> Se xεma daxine nun a gbeti fixε daxine birin malanxina, wuli suulun kεmε naanin. Muxu suxine yi tema waxatin naxan yi, Seɛɛbasari fan yi te e birin na na waxatini keli Babilɔn yi siga Yerusalεn yi.

## 2

### *Muxu suxin naxanye xεtε Neyemi 7.6-72*

<sup>1</sup> Babilɔn mangan Nebukadanesari bata yi Yuda yamanan muxun naxanye suxu, a siga ne ra Babilɔn yi, e mαn yi xεtε e taane yi Yerusalεn nun Yuda yi, ne nan itoe ra

<sup>2</sup> naxanye xεtε e nun Sorobabeli: Yosuwe nun Neyemi nun Seraya nun Relaya nun Marodoke nun Bilisan nun Misipari nun Bigiwayi nun Rexun e nun Banaha.

Isirayila yamaan yatεn nan itoe ra, xεmεne gbansan:

<sup>3</sup> Parosi xabilana: Muxu wuli firin kεmε tonge solofere e nun firin,

<sup>4</sup> Sefati xabilana: Muxu kεmε saxan tonge solofere e nun firin,

<sup>5</sup> Ara xabilana: Muxu kεmε solofere tonge solofere e nun suulun,

<sup>6</sup> Yosuwe nun Yowaba yixεtεne Paxata-Moyaba xabilani: Muxu wuli firin kεmε solomasεxe fu nun firin,

<sup>7</sup> Elan xabilana: Muxu wuli keden kεmε firin tonge suulun e nun naanin,

<sup>8</sup> Satu xabilana: Muxu kεmε solomanaanin tonge naanin e nun suulun,

<sup>9</sup> Sakayi xabilana: Muxu kεmε solofere tonge sennin,

<sup>10</sup> Bani xabilana: Muxu kεmε sennin tonge naanin e nun firin,

<sup>11</sup> Bebayi xabilana: Muxu kεmε sennin mαxαjεnεn nun saxan

<sup>12</sup> Asagada xabilana: Muxu wuli keden kεmε firin mαxαjεnεn nun firin,

<sup>13</sup> Adonikami xabilana: Muxu kεmε sennin tonge sennin e nun sennin,

<sup>14</sup> Bigiwayi xabilana: Muxu wuli firin tonge suulun e nun sennin,

<sup>15</sup> Adin xabilana: Muxu kεmε naanin tonge suulun e nun naanin,

<sup>16</sup> Xesekiya yixεtεne Ateri xabilani: Muxu tonge solomanaanin e nun solomasεxe,

<sup>17</sup> Besayi xabilana: Muxu kεmε saxan mαxαjεnεn nun saxan,

<sup>18</sup> Yora xabilana: Muxu kεmε fu nun firin,

<sup>19</sup> Xasun xabilana: Muxu kεmε firin mαxαjεnεn nun saxan,

<sup>20</sup> Gibari xabilana: Muxu tonge solomanaanin e nun suulun,

<sup>21</sup> Betelemi taan muxune: Muxu kεmε mαxαjεnεn nun saxan,

<sup>22</sup> Netofa taan muxune: Muxu tonge suulun e nun sennin,

<sup>23</sup> Anatɔti taan muxune: Muxu kεmε mαxαjεnεn nun saxan,

<sup>24</sup> Asamaweti taan muxune: Muxu tonge naanin e nun firin,

<sup>25</sup> Kiriyati-Yeyarin taan muxune nun Kefira kaane nun Beroti kaane: Muxu kεmε solofere tonge naanin e nun saxan,

<sup>26</sup> Rama nun Geba taane muxune: Muxu kεmε sennin mαxαjεnεn nun keden,

<sup>27</sup> Mikimasi taan muxune: Muxu kεmε mαxαjεnεn nun firin,

- 28 Beteli nun Ayi taane muxune: Muxu keme firin mɔxɔɾɛn nun saxan,  
 29 Nebo taan muxune: Muxu tonge suulun e nun firin,  
 30 Magbiki taan muxune: Muxu keme tonge suulun e nun sennin,  
 31 Elan bonna xabilana: Muxu wuli keden keme firin tonge suulun e nun naanin,  
 32 Xarimi xabilana: Muxu keme saxan mɔxɔɾɛ,  
 33 Lodi nun Xadidi nun Ono taane muxune: Muxu keme solofere mɔxɔɾɛn nun suulun,  
 34 Yeriko taan muxune: Muxu keme saxan tonge naanin e nun suulun,  
 35 Sena taan muxune: Muxu wuli saxan keme sennin tonge saxan,  
 36 Saraxaraline: Yosuwe yixetene Yedaya xabilani: Muxu keme solomanaanin tonge solofere e nun saxan,  
 37 Imeri xabilana: Muxu wuli keden tonge suulun e nun firin,  
 38 Pasaxuri xabilana: Muxu wuli keden keme firin tonge naanin e nun solofere,  
 39 Xarimi xabilana: Muxu wuli keden fu nun solofere.  
 40 Lewi bɔnsɔnna muxune: Yosuwe xabilan nun Hodafiya yixetene Kadamile xabilani: Muxu tonge solofere e nun naanin.  
 41 Beti baane: Asafi xabilani: Muxu keme mɔxɔɾɛn nun solomasexe.  
 42 Kantan muxune Ala Batu Banxini: Salun xabilan nun Ateri xabilan nun Talamɔn xabilan nun Akubu xabilan nun Xatita xabilan nun Sobayi xabilana, e birin malanxina: Muxu keme tonge saxan e nun solomanaanin.  
 43 Ala Batu Banxin walikene xabila yeɛn ma: Sixa nun Xasufa nun Tabayoti nun  
 44 Kerosi nun Siyaha nun Padon nun  
 45 Lebana nun Xagaba nun Akubu nun  
 46 Xagabi nun Sanlayi nun Xanan nun  
 47 Gideli nun Gaxara nun Reyaya nun  
 48 Resin nun Nekoda nun Gasami nun  
 49 Yusa nun Paseya nun Besayi nun  
 50 Asana nun Meyunin nun Nefusin nun  
 51 Bakabuku nun Xakufa nun Xaraxuru nun  
 52 Basaliti nun Mexida nun Xarasa nun  
 53 Barakosi nun Sisera nun Tama nun  
 54 Nesixa e nun Xatifa.  
 55 Sulemani a walikene xabilane yi: Sotayi yixetene nun Sofereti yixetene nun Peruda yixetene nun  
 56 Yaala yixetene nun Darakon yixetene nun Gideli yixetene nun  
 57 Sefati yixetene nun Xatili yixetene nun Pokereti-Hasebayin yixetene nun Ami yixetene.  
 58 Ala Batu Banxin walikene nun Sulemani a walikene yixetene malanxina: Muxu keme saxan tonge solomanaanin e nun firin.  
 59 Muxu suxine nan itoe ra naxanye fa sa keli Tela-Mela nun Tela-Harasa nun Kerubu-Adan nun Imeri taane yi naxanye mi nɔe a yite a e denbayane nun e xabilane kelixi Isirayila nin:  
 60 Delaya xabilan nun Tobiya xabilan nun Nekoda xabilan ye: Muxu keme sennin muxu tonge suulun e nun firin.  
 61 Saraxaraline ye: Xobaya yixetene nun Hakɔsi yixetene nun Barasilayi yixetene fan yi na kii nin. E yi xemeni ito xili bama Barasilayi bayo a bata yi Galadi kaan Barasilayi a dii temena nde futu.

62 E yi e benbane taruxu keɗin fen, koni e mi a to. E yi e ba saraxaraliyani, e yi e yate sariɗantarene ra.

63 Yamana kannu yi e yamari a e nama se sariɗanxine don han saraxaralina nde yi soto naxan masensenna tiye Yurima nun Tumin na.\*

64 Yamaan birin malanxina muxu wuli tonge naanin e nun firin keɗe saxan tonge sennin,

65 e walike xemene nun e walike jaxanle mi yi ne ye, naxanye xasabin yi lanxi muxu wuli solofere keɗe saxan tonge saxan e nun solofere ma. Beti ba xemene nun jaxanle muxu wuli firin fan mi yi ne ye.

66 So keɗe solofere tonge saxan e nun sennin nun gbaxalo† keɗe firin tonge naanin e nun suulun fan yi e yii e nun

67 jɔgɔme keɗe naanin tonge saxan e nun suulun nun sofali wuli sennin keɗe solofere moxoɗe.

68 Denbaya xunna muxu wuyaxi, e to Alatala Batu Banxin li Yerusalen yi, e yi jɛnige ma saraxane ba Ala Batu Banxin ti feen na alogo a mon xa ti a tideni.

69 E yi e nafunla ba wanla fe yi lan e ferɛn xasabin ma, e birin malanxina xemaan gbanan wuli tonge sennin wuli keden e nun wure gbeti fixɛn kilo wuli firin keɗe suulun, e nun saraxarali domain keɗe.

70 Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun yamanan muxune nun beti baane nun kantan tiine nun Ala Batu Banxin walikene yi doxo e taane yi, Isirayila kaane birin fan yi e taane yi.

### 3

#### *Saraxa ganden ti fe na*

1 Neɛn kike soloferedena a liye, Isirayila kaane birin bata yi doxo e taane yi. Nayi, yamaan yi e malan xaxili kedenni Yerusalen yi.

2 Yosadaki a dii xemen Yosuwe nun a ngaxakeden saraxaraline nun Selatili a dii xemen Sorobabeli nun a xabilan muxune mon yi saraxa ganden nafala Isirayilaa Ala xa alogo e xa saraxa gan daxine ba, alo a sebexi Nabi Musaa sariya keɗin kui kii naxan yi.

3 E yi gaxuxi e rabilinna siyane yeɛ ra, koni e mon yi saraxa ganden beten sa, e a rafala a yire fonni, e yi saraxa gan daxine ba Alatala xa, e nun xoton ma saraxa gan daxine nun jinbanna xiine.

4 E yi Bubui Kui Sanla\* raba alo a sebexi kii naxan yi, e yi saraxa gan daxine yatene ba naxanye lan sali loxone ma alo a sebexi kii naxan yi.

5 Na danguxina, e lu saraxa gan daxine be yeɛe, kike nenɛn saraxa gan daxine nun sanla naxanye birin nabama Alatala xa, e nun naxanye birin yi jɛnige ma saraxane bama Alatala xa.

6 Kike solofereden xi singeni, e yi saraxa gan daxine ba folo Alatala xa. Anu, na waxatini, Alatala Batu Banxin munma yi beten sa singen.

7 E yi gbetin so gɛme sonle nun kamudɛrene yii, e mon yi donseene nun minseene nun turen so Sidon kaane nun Tire kaane yii alogo e xa sa fa suman wudine ra igen xun ma sa keli Liban yi siga han Yafa, alo Perise yamanan mangan Kirusi a yamari kii naxan yi.

\* **2:63: Yurima nun Tumin** masensɛn ti seene fe sebexi Xoɗoyaɗan 28.30 kui. Saraxaraline yi masensenna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon. † **2:66: Gbaxaloni** itoe sotama soon

nun sofanla na diin soto waxatin naxan yi. \* **3:4: Bubui Kui Sanla** fe sebexi Saraxaraline 23.33-38 kui.

<sup>8</sup> Nεε firinden kike firindeni e so xanbini Ala Batu Banxini Yerusalen yi, Selatili a dii xεmen Sorobabeli nun Yosadaki a dii xεmen Yosuwe nun e ngaxakedenna bonne yi wali fɔlɔ, saraxaraline nun Lewine e nun naxanye birin fa Yerusalen yi, sa keli konyiyani, e yi Lewine ti Alatala Batu Banxin wanle xun na naxanye bata yi ηεε mαxɔηε e nun nde sαtɔ.

<sup>9</sup> Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye a ragidi a e xa Ala Batu Banxin walikene xun mato a ra, ne ni i ra: Yosuwe nun a dii xεmene nun a ngaxakedenne nun Kadamile nun a dii xεmen naxanye yi findixi Yuda kaane ra Hodawiya xabilani, e nun muxune Xenadada xabilani, ne dii xεmene nun e xunyne.

<sup>10</sup> Walikene to Alatala Batu Banxin βeten sa, e yi saraxaraline lu e danna, e maxidixi saraxaraliya dugine yi, xɔtane suxi e yii. E nun Lewine nan yi tixi na naxanye yi Asafi xabilani, kariɲanne suxi naxanye yii alogo e xa Alatala tantun alo Isirayila manga Dawuda a yita kii naxan yi.

<sup>11</sup> E yi e bode yabima Alatala batu xuiin nun a tantun xuiin nin falani itoe ra, e naxa,

“Amasɔtɔ a fan,

a hinanna luma nen Isirayila xa habadan!”

Yamaan birin yi gbelegbelema, e Alatala tantunma, bayo e bata yi Alatala Batu Banxin βeten sa.

<sup>12</sup> Koni, saraxarali wuyaxi yi na, e nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun denbaya xunna naxanye bata yi fori, naxanye banxi singen to, ne yi wugama e to yamaan to Ala Batu Banxi nen βeten se. Muxu wuyaxi fan yi gbelegbelema sɛwani.

<sup>13</sup> Yamaan mi yi fa nɔε wuga xuiin nun sɛwa xuiin tagi rabe, bayo yamaan yi gbelegbelema, e gbelegbele xuiin yi siga pon!

## 4

### *Ala Batu Banxin ti fena*

<sup>1</sup> Yuda bɔnsɔnna nun Bunyamin bɔnsɔnna yaxune yi a mε a muxun naxanye kelixi konyiyani, ne Alatala Batu Banxin tima, Isirayilaa Ala.

<sup>2</sup> E fa Sorobabeli nun denbaya xunne fεma, e yi a fala e xa, e naxa, “En birin nan a tima, bayo, nxu fan en ma Ala batuma alo ε tan, nxu saraxane bama a xa xabu Asiriya mangana Esaraxadon waxatini, naxan faxi nxu ra be.”

<sup>3</sup> Koni Sorobabeli nun Yosuwe nun Isirayila denbaya xunna bonne yi e yabi, e naxa, “En birin xa mi Ala Batu Banxin tima nxɔ Ala xa, nxu tan nan Alatala Batu Banxin tima a xa, Isirayilaa Ala, alo Perise yamanan mangan Kirusi a yamarixi nxu ma kii naxan yi.”

<sup>4</sup> Nayi, yamanan muxune yi Yuda muxune tunnaxɔlɔ fɔlɔ e ma, e lu e magaxue, alogo e xa e yikala Ala Batu Banxin tideni.

<sup>5</sup> E yi gbetin so manga gbeen kawandi muxune yii alogo e xa na wanla raxete xanbin na. Na yi liga keli Perise yamanan mangan Kirusi a mangayaan yanyin birin ma han sa dɔxɔ Dariyusi a mangayaan waxatina, Perise mangana.

### *Yamanan muxune yi Yuda muxune magi*

<sup>6</sup> Asuyerusu a mangayaan fɔlɔ waxatini, e yi kedin seβe Yuda kaane nun Yerusalen kaane xili ma.

<sup>7</sup> Arataserekesi a mangayaan waxatini, Bisilan nun Mitiredati nun Tabele nun e lanfa dɔnxene yi bataxin seβe Perise yamanan mangana Arataserekesi ma. Bataxin yi maxete Arami xuini, a seβe Arami kaane seβenla nin.

<sup>8</sup> Yamana kannu Rexun nun seβeli tiin Simisayi nan bataxin seβe Manga Arataserekesi xa Yerusalen kaane xili ma, e ito nan seβe singen, e naxa,



9 “Yamana kanna Rexun nun sebeli tiin Simisayi nan bataxini ito sebexi e nun e lanfa donxene nun Din kaane nun Afarasataka nun Tarapele nun Afarasa nun Ereki nun Babilon kaane nun Suse kaane nun Deha kaane nun Elan kaane,

10 e nun yamanan bonne muxune, muxu gbeena Osinapari naxanye suxu a siga e ra Samari taane yi, e nun yiren naxanye Efirati baan sogegododen binni.”

11 Na muxune nan bataxini ito sebe, e a rasiga Manga Arataserekesi ma, e naxa, “Manga Arataserekesi, i ya walikēn naxanye dōxi Efirati baan sogegododen binni, ne i xōntōn.

12 Mangana, a kolon a Yahudiyān naxanye kelixi i konni e fa nxu ye Yerusalēn yi, ne taa murutēxi naxin nan tima. E mōn yinna soma taan ma. E mōn taan banxine betēn sama.

13 Mangān xa a kolon, xa e na taan ti, e yinna so a ma, e mi fa mudun fima sōnōn, e mi e xun saren fima, na mi fama fadeni mangān na.

14 Anu, bayo nxu nxu degema i ya mangayani, nxu mi nōe tinjē muxune xa mangān naxaxu, nanara, nxu faxi xibaruni itoe ra i xōn

15 alogo i ya muxune xa feene fēsefēse i benbane kedine kui yamananā fe taruxune sebexi denaxan yi. I a toē mangane kedine kui fa fala taani ito findixi taa murutēxin nan na, taan naxan muxune mangane nun yamananē tōrōma, naxanye murutēxi xabu waxati xōnkuye. Taani ito kalaxi na nan ma fe ra.

16 Mangānā, nxu a falama i xa nēn, xa taani ito ti, yinna yi so a ma, na ma, i mi fa dēde sōte Efirati baan sogegododen binna yirene yi.”

17 Manga Arataserekesi yi yabini ito rasiga, a naxa, “Yamana kanna Rexun nun sebeli tiin Simisayi nun e lanfa donxēn naxanye dōxi Samari yamanan nun Efirati baan sogegododen binna yire gbētene yi, n bata ē xōntōn.

18 E bataxin naxan nafaxi nxu ma, a bata xaran n yeē xōri.

19 N bata feene xōnfen yamarin fi, n bata a kolon fa fala taani ito murutēma mangane xili ma xabu waxati xōnkuye, muxu murutēxine nan e ra.

20 Manga senbēmane lu nēn Yerusalēn yi, naxanye yi yamanan birin nōxi Efirati baan sogegododen binni, mudun nun xun saren nun yamanani gidi saranna yi soma naxanye yii.

21 Na ma, ē yamarin fi muxuni itoe e wanla xa dan alogo taani ito mōn nama ti xa n tan mi yamarin fi.

22 E nama feni ito xōnbejin de, alogo tōrōn nama gbo ayi mangān ma.”

23 Manga Arataserekesi a bataxin xaran nēn yamana kannā Rexun nun sebeli tiin Simisayi nun e lanfa donxēne yeē xōri tun, e yi siga Yahudiyane fēma Yerusalēn yi mafurēn, e sa danna sa e wanla ra nōn nun yēngēni.

24 Nayi, Ala Batu Banxin wanla yi dan Yerusalēn yi han Perise yamanan mangān Dariyusi a mangayaan njē firindena.

## 5

### *Alaa Banxin wanla mōn yi fōlo*

1 Nabi Xage nun Nabi Sakari, Yido yixētēn yi nabiyā falane ti Isirayilāa Ala xinli Yahudiyane xa naxanye yi Yuda nun Yerusalēn yi.\*

2 Nayi, Selatili a dii xēmēn Sorobabeli nun Yosadaki a dii xēmēn Yosuwe yi keli, e Ala Batu Banxin ti fōlo Yerusalēn yi. Alaa nabine fan yi e malima.

\* **5:1:** Na feen mōn sebexi **Nabi Xage** 1.1 kui e nun **Nabi Sakari** 1.1 kui.

<sup>3</sup> Na waxatini, yamana kanna Tatenayi naxan yi Efirati baan sogegododen binna xun na, e nun Setara-Bosenayi nun e lanfane yi siga e fema, e yi e maxodin, e naxa, “Nde ε yamarixi a ε xa banxini ito ti e nun a yinna?”

<sup>4</sup> E mɔn yi e maxodin, e naxa, “Muxun naxanye banxini ito tima, ne xili di?”

<sup>5</sup> Koni, Ala yi a ɲɔxɔ luxi Yahudiyane fonne xɔn. E mi wanli kala e ma alogo e xa sa dentegena nde sa Dariyusi xa han e yi kedina nde sɔtɔ a ra lan wanla fe ma.

<sup>6</sup> Baan binna yamana kanna Tatenayi nun Setara-Bosenayi nan kedind nasiga e nun e lanfane, yamana kuntigin naxanye yi Efirati baan sogegododen binna xun na. E kedini ito nan nasiga Manga Dariyusi ma.

<sup>7</sup> Ito nan yi sebexi, a naxa,

“Manga Dariyusi, Ala xa bɔɲε xunbenla fi i ma!

<sup>8</sup> Mangan xa a kolon fa fala nxu bata siga han Yuda yamanani, siga han Ala Batu Banxini, Ala naxan gbo. Muxune a tima gemε masolixine nan na, wudine yi sa yinne xuntagi. Wanla rabama a faɲin na, a mɔn mafuraxi e yii.

<sup>9</sup> Nxu fonne maxodin nɛn, nxu naxa, ‘Nde ε yamarixi ε mɔn xa banxini ito ti?’

<sup>10</sup> Nxu mɔn yi e maxodin e xinle ma, nxu yi e yεeratine singe xinle sebε alogo nxu xa e fala i xa.

<sup>11</sup> E nxu yabixi ito nan na, e naxa, ‘Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna Alaa walikene nan nxu ra. Ala Batu Banxini ito naxan ti bata bu, nxu mɔn na tima nɛn. Waxati danguxine yi, Isirayila manga gbeena nde a ti nɛn, a yi a raɲan.

<sup>12</sup> Koni nxu benbane to Ala raxɔlɔ, Ala Naxan Kore, Ala yi e sa Babilɔn mangan Nebukadanesari, Kalidi kaan sagoni. Na yi na banxin kala, a yi yamaan suxu, a siga e ra Babilɔn yi.

<sup>13</sup> Koni, Kirusi a mangayaan ɲεε singeni Babilɔn yi, Manga Kirusi mɔn yi Ala Batu Banxin ti feen yamarin fi.

<sup>14</sup> Manga Kirusi mɔn yi seene birin tongo naxan yi Ala Batu Banxini nun a fɔlɔni, xεmaan nun gbeti fixεna. Nebukadanesari bata yi ne ba Ala Batu Banxini Yerusalɛn yi, a siga e ra a gbee ala batu banxini Babilɔn yi. Manga Kirusi nan e tongo, a yi e so Sesebasari yii, a naxan dɔxɔ yamana kanna ra Isirayila yamanani.

<sup>15</sup> A yi a fala a xa, a naxa, “Seni itoe tongo, i sa e sa Ala Batu Banxini Yerusalɛn yi. Ala Batu Banxin mɔn xa ti a funfuni.”

<sup>16</sup> Na Sesebasari yi fa Ala Batu Banxin beten sa Yerusalɛn yi. Xabu na waxatini han to, banxin mɔn tima, a munma raɲan.’ ”

<sup>17</sup> “Iki, xa a rafan mangan ma, muxune xa fe xɔnfenna ti Babilɔn mangana kedid ramaradeni alogo a xa kolon xa Manga Kirusi yamarin fi nɛn fa fala Ala Batu Banxin mɔn xa ti Yerusalɛn yi. Mangan mɔn xa a waxɔn feene fala nxu xa lan feni ito ma.”

## 6

### *Manga Dariyusi a yamarina*

<sup>1</sup> Nayi, Manga Dariyusi yi fe xɔnfenna yamarin fi lan Babilɔn kedid ramaraden ma.

<sup>2</sup> E yi sa kedid mafilinxina nde to Ekabatana manga taani Mede yamanani, a yi sebexi naxan ma fa fala:

<sup>3</sup> Manga Kirusi a mangayaan ɲεε singeni, a yi yamarinini ito fi Ala Batu Banxina fe yi Yerusalɛn yi, a naxa, “Ala Batu Banxin xa ti alogo saraxane xa

ba a xa menni, a xa beten sa ki fajni. A xa mate ayi nongonna ye tonge sennin, a yigbona nongonna ye tonge sennin.

<sup>4</sup> GEME gbeen masolixin bilin saxan xa doxo e nun wudin sanja ma keden. Mangan nan wali saren fima.

<sup>5</sup> Nebukadanesari xema seene nun gbeti fixe seen naxanye tongo Ala Batu Banxini Yerusalen yi, a siga e ra Babilon yi, ne mon naxetema nen e funfuni Ala Batu Banxini Yerusalen yi, e sa tongo denaxan yi Alaa banxini.”

<sup>6</sup> Nayi, Manga Dariyusi yi a sebe, a naxa, “Baan binna yamana kanna Tate-nayi nun Setara-Bosenayi nun e tan, e lanfane, yamana kuntigin naxanye doxi Efirati baan sogegododen binni, feni ito mi e matoxi.

<sup>7</sup> E tin Ala Batu Banxin wanla xa siga yeen na. Yahudiya yamana kanna nun Yahudiya fonne xa Ala Batu Banxin ti a funfuni.

<sup>8</sup> N yamarini ito nan soma e yii, e sa Yahudiya fonne malima kii naxan yi Ala Batu Banxin tideni: Se saren naxanye bama mudun na sa keli Efirati baan sogegododen binni so mangan yii, ne xa so muxuni itoe yii, alogo wanla nama dan.

<sup>9</sup> Naxan fan saraxa gan daxin na Ala yetagi, Ala Naxan Kore, tura bulanne nun kontonne nun yexee diine e nun murutun nun foxon nun manpaan nun turena alo a yitaxi kii naxan yi Yerusalen saraxaraline xon, e xa ne so e yii na kiini lxo yo lxo,

<sup>10</sup> alogo e xa saraxa xiri fajine ba Ala xa naxan kore, e yi Ala maxandi mangan nun a diine xa.

<sup>11</sup> Awa, xa muxu yo falani ito kala, xalanbe keden xa botin a banxini, na kanna yi soti a de, a banxin yi kala fefe.

<sup>12</sup> Ala naxan a xinla luxi Yerusalen yi, na Ala xa na kanna halagi naxan na n ma yamarini ito berin a banxini ito kala, xa a findi mangan na hanma muxu yo. N tan Dariyusi bata yamarini ito fi, a xa liga a kiini.”

<sup>13</sup> Nayi, yamana kanna Tatenayi naxan yi Efirati baan sogegododen binna xun na, e nun Setara-Bosenayi nun e lanfane birin yi na yamarin suxu Manga Dariyusi naxan nafaxi.

### *Ala Batu Banxin nan feen naxanaxana*

<sup>14</sup> Yahudiya fonne yi no soto banxin tideni, alo Nabi Xage nun Yido mamanan-denna Nabi Sakari a fala kii naxan yi. E yi banxin ti, e yelin, alo Isirayilaa Ala a yamari kii naxan yi e nun Kirusi nun Dariyusi nun Arataserekesi, Perise mangane.

<sup>15</sup> Banxin yi nan Ada kiken xi saxande lxoni, Manga Dariyusi a mangayaan ne sennindeni.

<sup>16</sup> Isirayila kaane nun saraxaraline nun Lewi bansonna muxune nun muxu suxi donxene yi Ala Batu Banxin nabi sewani.

<sup>17</sup> E yi tura keme nun konton keme firin nun yexee dii keme naanin ba banxin nasarijan seen na, e nun koto fu nun firin Isirayila kaane birin ma yulubi xafari saraxan na, lan Isirayila bansonne yaten ma.

<sup>18</sup> E yi saraxaraline fan doxo lan e yeba kiin ma, e nun Lewi bansonna muxune fata e yitaxun kiin na Yerusalen yi Alaa wanla ra, alo a sebexi Musaa kedin kui kii naxan yi.

19 Muxun naxanye sa kelixi konyiyani, ne yi Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla\* raba kike singen xi fu nun naaninde loxonni.

20 Saraxaraline nun Lewi bonsonna muxune bata yi e bode rasarijan sanla xili yi, e birin yi sarijan. Lewi bonsonna muxune yi yexex diine koe raxaba Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla fe ra muxu suxi fonne birin xa, e nun e ngaxakeden saraxaraline xa, e nun e tan yeteen xa.

21 Muxun naxanye birin bata yi xete siyane fe sarijantarene foxo ra, e yi Alatala fen, Isirayilaa Ala, ne nun Isirayila kaan naxanye xete sa keli konyiyani, e birin yi Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla donseene don e bode xon.

22 E Buru Tetaren Sanla† raba sewani xi solofere, bayo Alatala bata Manga Asiriya bojnen masara a yi e mali Ala Batu Banxin wanli, Isirayilaa Ala.

## 7

### *Saraxaralina Esirasi*

1 Na feene dangu xanbini, Perise mangana Arataserekesi waxatini, Esirasi fan yi fa, Serayaa dii xemena. Asari nan Seraya soto. Xiliki nan Asari soto.

2 Salun nan Xiliki soto. Sadaki nan Salun soto. Axituba nan Sadaki soto.

3 Amari nan Axituba soto. Asari nan Amari soto. Merayoti nan Asari soto.

4 Seraxaya nan Merayoti soto. Yusi nan Seraxaya soto. Buki nan Yusi soto.

5 Abisuwa nan Buki soto. Finexasi nan Abisuwa soto. Eleyasari nan Finexasi soto. Saraxarali kuntigin Haruna nan Eleyasari soto.

6 Na Esirasi yi siga Babilon yi. Sebeli tiin nan yi a ra, naxan yi xaranxi Musaa sariyana fe ma ki faji, Alatala, Isirayilaa Ala naxan soxi Musa yii. Mangan yi a waxon feene birin naba a xa, bayo Alatala, Isirayilaa Ala yi a foxo ra.

7 Isirayila kaana ndee nun Lewi bonsonna muxuna ndee nun beti baane nun kantan tiine nun walikene Ala Batu Banxini, ne fan birin yi siga Yerusalen yi Manga Arataserekesi a mangayaan jee solofereden ma.

8 Esirasi yi fa Yerusalen yi mangana mangayaan jee solofereden kike suulunden ma.

9 A keli Babilon yi kike singen xi singe loxonni, a sa so Yerusalen yi kike suulunden xi singe loxonni, bayo a Ala yi a foxo ra a fanni.

10 Esirasi bata yi Alatalaa sariyan xaran feen nun a suxu feen sa a bojneni, a yi Isirayila yamaan xaran tonne nun sariyane ma.

### *Manga Arataserekesi a bataxina*

11 Manga Arataserekesi bataxini ito nan so Esirasi yii, saraxaraliin nun sebeli tiin naxan yi yamarine nun tonne sebema, Alatala naxanye fala lan Isirayila fe ma. Mangan yi falani ito rasiga, a naxa,

12 “Mangane mangana Arataserekesi naxa saraxaralina Esirasi xa, naxan yi Alaa sariyan kolon naxan kore:

13 N bata yamarin so i yii, yamaan naxan birin Isirayila yi, saraxaraline nun Lewi bonsonna muxune nun naxanye birin n ma yamanani naxanye waxi siga feni Yerusalen yi, a lu e birin xa siga i foxo ra.

\* **6:19: Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitna feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoroyaan 12.1-13 kui. † **6:22: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma leben mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xoroyaan 12.15 kui.

14 Mangan nun a kawandi muxu soloferene nan i rasigaxi Yuda nun Yerusalen yi alogo i xa siga i ya Alaa sariyan na i yii, i menna rakarasi xa na sariyan suxi.

15 I siga gbetin nun xemaan na mangan nun a kawandi muxune naxan nenigexi e xa ba saraxan na Isirayilaa Ala xa, naxan dɔxi Yerusalen yi.

16 I mɔn yi siga wure gbeti fixen nun xemaan na i na naxan sɔɔ Babilon yi, e nun nenige ma saraxane yamaan nun saraxaraline naxanye bama e Ala Batu Banxin xa Yerusalen yi.

17 Na ma, i nɔe turane nun kontonne nun yexene sare nen na gbetin na, e nun seen naxanye birin lanma e findi bogise saraxane nun minse saraxane ra, i yi e ba e Ala Batu Banxin saraxa ganden fari Yerusalen yi.

18 E nun i ngaxakedenne na naxan nagidi lan gbetin nun xema dɔnxene fe ma, e na liga, alo e Ala wama a xɔn kii naxan yi.

19 Seen naxanye so i yii e Ala Batu Banxin nawali feen na, i fa ne ra Ala Batu Banxini Yerusalen yi.

20 I xa gbetin tongo mangana gbeti ramaradeni, i makoona naxan ma naxan lanje se gbete ye saren ma, i naxanye rawalima e Ala Batu Banxini.

21 N tan Manga Arataserekesi bata yamarini ito fi Efirati baan sogegododen binna gbeti ramarane birin ma. Saraxaralina Esirasi, sebeli tiin naxan Alaa sariyan xaranma, Ala Naxan Kore, na na naxan yo maxodin, e xa a so a yii,

22 han gbeti fixen kilo wuli saxan, murutun kilo wuli tonge saxan, manpaan litiri wuli naanin, turen litiri wuli naanin e nun a na wa fɔxɔn xasabin naxan xɔn.

23 Ala Naxan Kore, na naxan birin yamarixi, na birin xa liga a kiini kore xɔnna Ala Batu Banxina fe yi, alogo a xɔlɔn nama godo mangana yamanan nun a muxune ma.

24 Nanara, nxu a falama e xa a e nama mudun nun muxu dangumatɔn saren nasuxu saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune nun beti baane nun kantan tiine nun Ala Batu Banxi walikene nun Ala Batu Banxini ito muxu yo ra.

25 I tan Esirasi, fata i ya Alaa fekolonna ra, a naxan fixi i ma, i xa kitisane dɔxɔ naxanye kitin se yamaan birin ma Efirati baan sogegododen binni, naxanye birin Alaa sariyan kolon. Naxanye mi a kolon, i ne xaran a ma.

26 Naxan yo mi i ya Alaa sariyan suxu e nun mangana sariyana, na kanna yalagima nen, a faxa, hanma a kedi yamanani, hanma a yiiseene yi ba a yii, hanma a yi sa kasoon na."

27 Tantunna Alatala xa, en benbane Ala, naxan xaxinla fixi mangan ma, a yi binye sifani ito fi Ala Batu Banxin ma Yerusalen yi,

28 a yi a hinanna yita n na mangan nun a kawandi muxune nun a kuntigi senbemane birin yetagi! Alatala to yi n senbe soma, n ma Ala, n yi Isirayila kuntigine malan alogo nxu birin xa siga.

## 8

### *Esirasi fɔxɔrabirane*

1 Denbaya xunne nun e fɔxɔrabirane xinle sebexin ni ito ra, naxanye bira n fɔxɔ ra keli Babilon yi Manga Arataserekesi waxatini.

2 Gerisami, Finexasi yixetene ye,  
Daniyeli, Itamara yixetene ye,  
Xatusi, Dawuda yixetene ye,

3 Sekani a dii xemen Sakari, Parosi yixetene ye, e nun muxu keme tonge suulun nan yi a ra naxanye xinle yi sebexi, xemene gbansan.

4 Paxata-Moyaba yixetene ye, Seraxayaa dii xemena Eliyehowenayi e nun muxu keme firin, xemene gbansan.

5 Satu yixetene ye, Yaxasiyeli a dii xemnen Sekani e nun muxu keme saxon, xemene gbansan.

6 Adin yixetene ye, Yonatan ma dii xemena Ebedi e nun muxu tonge suulun, xemene gbansan.

7 Elan yixetene ye, Atali a dii xemnen Yesaya e nun muxu tonge solofere, xemene gbansan.

8 Sefati yixetene ye, Mikeli a dii xemnen Sebadiya e nun muxu tongo solomasexe, xemene gbansan.

9 Yowaba yixetene ye, Yexiyeli a dii xemena Abadi e nun muxu keme firin muxu fu nun solomasexe, xemene gbansan.

10 Bani yixetene ye, Yosifi a dii xemnen Selomiti e nun muxu keme tongo sennin, xemene gbansan.

11 Bebayi yixetene ye, Sakari, Bebayi a dii xemena e nun muxu moxone nun solomasexe, xemene gbansan.

12 Asagada yixetene ye, Hakatan ma dii xemnen Yoxanan e nun muxu keme muxu fu, xemene gbansan.

13 Adonikami yixeten muxu donxene ye, Elifeleti nun Yeyiyeli nun Semaya, e nun muxu tonge sennin, xemene gbansan.

14 Bigiwayi yixetene ye, Yutayi nun Sakuru e nun muxu tonge solofere, xemene gbansan.

### *Xete fena Yerusalem yi*

15 Baan naxan danguma Ahawa taan dexon, n yi muxuni itoe malan menni, nxu lu na xi saxon. N yi yamaan nun saraxaraline yee to, koni n mi Lewi bansonna muxu yo to e ye.

16 Nayi, n yi yeratini itoe xili, Eliyeseri nun Ariyele nun Semaya nun Elanatan nun Yaribi nun Elanatan boden nun Natan nun Sakari nun Mesulan, e nun xaran tiine Yoyaribi nun Elanatan.

17 N yi e rasiga Manga Yido konni, naxan doxi Kasifiya yi, n yi a fala e xa e lanma e xa naxan fala Yido nun a ngaxakedenne xa Ala Batu Banxin walikenn naxanye yi doxi Kasifiya yi alogo e xa fa nxu foxo ra e nxu mali Ala Batu Banxini.

18 Bayo en ma Ala yi nxu malima, e yi fa Serebi ra nxu xa, keme xaxilimana Maxali yixetene ye, Isirayilaa diin Lewi mamandenna nde, a tan nun a xunylene nun a dii xemene, e muxu fu nun solomasexe.

19 E mon yi fa Hasabi ra e nun Yesaya Merari yixetene ye, e nun a ngaxakedenne nun a dii xemene, muxu moxone.

20 E mon yi fa Ala Batu Banxin walikenn bansonni muxuna ndee ra muxu keme firin muxu moxone. Dawuda nun a kuntigine bata yi na bansonna muxune sugandi naxanye yi walima Lewi bansonna muxune foxo ra, ne birin xinle yi sebexi.

21 N yi a fala, a birin xa sunna suxu Ala yetagi Ahawa baan dexon, alogo a xa lu nxu xon sigatini nxu nun nxo diine nun nxo seene birin.

22 N yi yagima nen a faladeni mangan xa a xa sofane nun soo ragine bira nxu foxo ra e yi nxu ratanga nxu yaxune ma kira yi, bayo nxu a fala nen mangan xa, nxu naxa, "Nxo Ala muxune birin malima naxanye a fenma, koni a xolon luma nen muxune ma naxanye e mema a tan na."

23 Nxu sunxi na nan ma, nxu yi Ala maxandi, a yi nxu yabi.

<sup>24</sup> N yi saraxarali kuntigin muxu fu nun firin sugandi Serebi nun Hasabi e nun e ngaxakedenne, muxu fu.

<sup>25</sup> N yi gbeti fixen yate e yee xori, e nun xemaan nun seene, mangan naxanye ba e nun a kawandi muxune nun a kuntigine nun Isirayila kaan naxanye birin yi na lan en ma Ala Batu Banxina fe ma.

<sup>26</sup> N yi gbeti fixen kilo wuli mɔxɔɲe so e yii, e nun gbeti fixe seen naxanye yi lanɲe kilo wuli saxan ma e nun xemaan kilo wuli saxan,

<sup>27</sup> nun igelengenna xema daxin mɔxɔɲe naxanye yi lanɲe kilo solomasexe ma e nun sula xuruxi goron firin naxanye yi fan alo xemana.

<sup>28</sup> N yi a fala e xa, n naxa, “E bata findi Alatala gbeen na, seni itoe fan bata rasarijan Ala gbeen na. Gbeti fixeni ito nun xemaan findixi ɲenige ma saraxan nan na Alatala xa, en benbane Ala.

<sup>29</sup> E liga e yeren ma, e yengi dɔxɔ itoe xɔn ma han e sa e yiliga kuntigine nun Lewi bɔnsɔnna muxune yetagi, e nun Isirayila denbaya xunne Alatala Batu Banxini konkone kui Yerusalen yi.”

<sup>30</sup> Saraxaraline nun Lewine yi gbeti fixen nun xemaan nun seene rasuxu naxanye bata yi yiliga alogo e xa rasiga Yerusalen yi en ma Ala Batu Banxini.

<sup>31</sup> Nxu yi keli Ahawa baan de siga Yerusalen yi kiken xi fu nun firinna ma. En ma Ala yi lu nxu xɔn, a yi nxu ratanga nxu yaxune nun fe ɲaxin sifan birin ma kira yi.

<sup>32</sup> Nxu to so Yerusalen yi, nxu yi nxu matabu xi saxan.

<sup>33</sup> Xi naaninde bɔxɔni, gbetin nun xemaan nun seen naxanye yiliga nxɔ Ala Batu Banxini, ne yi so saraxaraliin Yuriyaa dii xemen Meremoti yii. Finexasi a dii xemena Eleyasari yi a fema e nun Yosabadi a dii xemen Yosuwe e nun Binuwi a dii xemen Nowadi, Lewi bɔnsɔnna muxune.

<sup>34</sup> E to e birin yate, e yi e yiliga, e yi e birin malanxin binyen xasabin sebe.

<sup>35</sup> Muxu suxi fonne, naxanye fa sa keli konyiyani, ne yi tura fu nun firin ba saraxa gan daxin na Isirayilaa Ala xa Isirayila kaane birin ma fe ra, e nun konton tonge solomanaanin e nun sennin, e nun yexee tonge solofere e nun solofere. E mɔn yi kɔtɔ fu nun firin ba yulubi xafari saraxan na. Ne birin saraxa gan daxin na Alatala xa.

<sup>36</sup> Na xanbi ra, e yi mangana yamarine rali mangan bundɔxɔne ma, e nun Efirati baan sogegododen binna yamana kanne, ne yi yamaan mali lan Ala Batu Banxina feene ma.

## 9

### *Naxalan xɔɲene futu fena*

<sup>1</sup> Na ɲan xanbini, kuntigine yi fa n fema, e yi a fala, e naxa, “Isirayila yamaan nun saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna muxune mi e makuyaxi siya gbeteɲe muxune ra. E fe xɔsixin ligama alo Kanan kaane nun Xitine nun Perisine nun Yebusune nun Amonine nun Moyaba kaane nun Misiran kaane e nun Amorine.

<sup>2</sup> Bayo, e bata ne dii temene futu e yete xa e nun e dii xemene xa, e bɔnsɔn sarijanxin sunbu e rabilinna siyane muxune ra. Kuntigine nun kitisane nan singe na tinxintareyaan ligaxi.”

<sup>3</sup> N to na me, n yi n ma domani bɔ n ma, n yi n xunsexene nun n de xabene matala, n sunuxin yi dɔxɔ.

<sup>4</sup> Naxanye birin yi gaxuxi Isirayila Alaa falan yee ra, ne birin yi dɔxi n nabilinni lan na muxune tinxintareyaan ma naxanye sa kelixi konyiyani. N tan sunuxin yi lu dɔxi han ɲinbanna saraxa ba waxatini.

<sup>5</sup> Ninbanna saraxa ba waxatini, n yagixin yi keli, n ma dugini bəxi, n yi n xinbi sin, n yi n yiine ti Alatala, n ma Ala xa,

<sup>6</sup> n yi Ala maxandi, n naxa, “N ma Ala, n yagixi, n mi nəe n xunna rakele i tan n ma Ala yetagi, bayo nxo fe jaxin bata gbo ayi nxu xun ma. Nxu yulubine bata te han kore.

<sup>7</sup> Xabu nxu benbane waxatini han to, nxu findixi yulubi rabane nan na, nxo yamaan yi haken liga. Nanara, nxu tan nun nxo mangane nun nxo saraxaraline findixi konyine ra manga xəne bun, yengen nun suxun nun halagin nun yagini, alo a kii naxan yi to.

<sup>8</sup> Koni, Alatala, nxo Ala, i baxi hinande nxu ra iki, i yi nxu tan ndee lu e nii ra, i yi luden so nxu yii yire sarijanxini, alogo nxo Ala xa nxu yeene rabi, a yi nxu nii yifan nxu ma nxo konyiyani.

<sup>9</sup> Hali konyin to nxu ra, i tan nxo Ala mi nxu rabejinxi nxo konyiyani. I bata hinan nxu ra Perise mangan yetagi, i nxu lu nxu nii ra, alogo nxu xa Ala Batu Banxin ti, denaxanye kalaxi nxu yi menne yiton, i yi matabuden fi nxu ma Yuda nun Yerusalen yi.

<sup>10</sup> Nxo Ala, nxu fa nanse fale i xa na xanbi ra? Nxu bata nxu me i ya yamarine ra,

<sup>11</sup> i bata a fala nxu xa fata nabine ra, i ya walikene, i naxa, ‘E soma yamanan naxan yi, e dəxo a yi, yamana xosixin nan na ra na yamananane muxune kewali xosixine xon, e bata yamanan birin nafe e fe xosixine ra.

<sup>12</sup> Nayi, e nama e dii temene fi e dii xemene ma, e nama e dii temene fan fen e dii xemene xa. E nama lanna raso e nun ne tagi, e nama e mali e xa herin soto. Nayi, e senben soto ma nen, e yamanan muxune yi donse fəpine don, e mon yi yamanan lu e diine xa e keen na han habadan!’

<sup>13</sup> Nxo Ala, na feene birin nxu sotoxi nen amasoto nxo fe xosixine nun nxo yulubi jaxine xon. Koni, i mi nxu saraxi nxo fe jaxine ra alo a yi lan kii naxan yi, i mon bata tin nxu xa lu nxu nii ra.

<sup>14</sup> Nxu lan nxu mon xa lu i ya yamarine kale ba? Nxu lan nxu xa bira na yamanan muxune foxo ra naxanye fe xosixini? I ya xolon mi gode nxu ma ba, a yi nxu raxori, muxu yo mi lu?

<sup>15</sup> Alatala, Isirayilaa Ala, i tinxin, bayo nxu mon nxu nii ra to. Nxu tan nan ito ra i yetagi nxu nun nxo yulubine, muxu yo mi yi nəe luyə a nii ra i yetagi.”

## 10

### *E yi e siya gbete jaxanle kedi*

<sup>1</sup> Esirasi yi xinbi sinxi waxatin naxan yi Ala Batu Banxin yetagi, a wugama, a Ala maxandima a ti e yulubine ra, Isirayila kaane yi e malan a fema, xemene nun jaxanle nun diidine, yamaan birin yi lu wuge.

<sup>2</sup> Nayi, Yexiyeli a dii xemene Sekani Elan xabilani, na yi falan tongo, a yi a fala Esirasi xa, a naxa, “Nxu bata tinxintareyaan liga en ma Ala ye ra yi, nxu yi jaxalan xəne futu, naxanye yi findixi siya gbete muxune ra. Hali na, yigin mon Isirayila ma lan na feen ma.

<sup>3</sup> En na jaxanle nun e diine kedi, en layirin xidi en nun Ala tagi, alo n kannaa a falaxi kii naxan yi en nun naxanye birin xuruxurunma en ma Alaa yamarine ra. En xa a liga alo sariyana a falaxi kii naxan yi.

<sup>4</sup> Keli, bayo feni ito i tan nan matoxi. Nxu birama nen i foxo ra. I wekile, i a liga.”

<sup>5</sup> Nayi, Esirasi yi keli, a yi saraxarali kuntigine nun Lewine nun Isirayila kaane birin nakolo, a baxi naxan falade, e birin xa na liga. E yi e kolo a xa.



<sup>6</sup> Na xanbi ra, Esirasi yi mini Ala Batu Banxini, a yi siga Eliyasibi a dii xεmεn Yehoxanan ma banxini. A to yi mεnni, a mi donse don, a mi ige min, bayo a yi sunuxi muxu suxi fonne tinxintareyana fe ra.

<sup>7</sup> E yi yamarin nawanga Yuda nun Yerusalen birin yi, naxan yi a falaxi a muxu suxine birin xa e malan Yerusalen yi.

<sup>8</sup> Naxan yo mi fa benun xi saxan, a yiiseene birin nasuxuma nen a ra, a tan yetεen yi kedi yamaan ye alo kuntigine nun fonne a falaxi kii naxan yi.

<sup>9</sup> Yuda nun Bunyamin xεmεne yi e malan Yerusalen yi na xi saxanna bun ma. Kike solomasεxεden xi mαxαrεn nan yi a ra. Yamaan birin yi malanxi yama malandeni Ala Batu Banxin yetagi, e gaxuxin xuruxurunma lan na feen ma, e nun tulena fe ra.

<sup>10</sup> Saraxaralina Esirasi yi keli, a naxa, “E bata tinxintareyaan naba ε to naxalan xαrεne dαxi, ε mαn yi Isirayila yamaan findi yulubi tongone ra.

<sup>11</sup> Iki, ε ti ε yulubine ra Alatala yetagi, ε benbane Ala, ε yi a sagoon liga! E masiga yamanan muxune nun naxalan xαrεne ra.”

<sup>12</sup> Yamaan birin yi yabin ti e xuini texin na, e naxa, “O! Nxu lanma nen nxu a liga alo i a falaxi kii naxan yi.

<sup>13</sup> Koni yamaan gbo, tule waxatin na a ra. Nxu mi nαε luyε tandeni be, bayo xi keden hanma xi firin wali xa mi ito ra, muxu wuyaxi bata yulubin liga feni ito yi.

<sup>14</sup> Nxα kuntigine xa lu be yamaan birin xinla ra. Naxanye birin naxalan xαrεne dαxi nxα taane yi, ne xa fa waxati saxine ma, e nun taan fonne nun taan kitisane, e yi na feen sa a kiini han Ala xαlα gbeen yi nαn, a makuya en na lan feni ito ma.”

<sup>15</sup> Koni, Asaheli a dii xεmεn Yonatan nun Tikiwaa dii xεmεn Yaxasiya yi na feen yεngε. Lewi bαnsαnna muxuna nde Sabetayi nun Mesulan yi ne mali.

<sup>16</sup> Koni muxu suxi fonne yi tin Esirasi a falan ma. Saraxaralina Esirasi yi denbaya xunna ndee sugandi denbaya yeεen ma, e yi e birin xinla fala. E yi dαxα na kike fuden lαxα singen ma alogo e xa na feen mato.

<sup>17</sup> Kike singen lαxα singen ma, e yi yelin xεmεne kitin se naxanye birin naxalan xαrεne dαxα.

### *Yulubitane*

<sup>18</sup> Saraxaraline ye, naxanye naxalan xαrεne dαxα, ne nan itoe ra:

Yosadaki a dii xεmεn Yosuwe nun a xunyεne xabilan muxune ye, Maaseya nun Eliyeseri nun Yaribi e nun Gedali.

<sup>19</sup> E yi a ragidi a e xa e mε e naxanle ra, e yi kontonna ba yangin saraxan na e yulubina fe ra.

<sup>20</sup> Imeri xabilani, Xanani nun Sebadiya.

<sup>21</sup> Xarimi xabilani, Maaseya nun Eli nun Semaya nun Yεxiyeli e nun Yusiya.

<sup>22</sup> Pasaxuri xabilani, Eliyowenayi nun Maaseya nun Yisimayeli nun Nataneli nun Yosabadi e nun Elasa.

<sup>23</sup> Lewi bαnsαnna muxune ye, Yosabadi nun Simeyi nun Kelaya naxan mαn xili Kelita e nun Petaxi nun Yuda e nun Eliyeseri.

<sup>24</sup> Beti baane ye Lewi bαnsαnni, Eliyasibi.

De kantanne ye Lewi bαnsαnni, Salun nun Telemi e nun Yuri.

<sup>25</sup> Isirayila kaa gbete ye: Parosi xabilani, Ramiya nun Isiya nun Malakiya nun Miyamin nun Eleyasari nun Malakiya e nun Benaya.

<sup>26</sup> Elan xabilani, Matani nun Sakari nun Yεxiyeli nun Abidi nun Yeremoti e nun Eli.

<sup>27</sup> Satu xabilani, Eliyowenayi nun Eliyasibi nun Matani nun Yeremoti nun Sabadi e nun Asisa.

<sup>28</sup> Bebayi xabilani, Yehoxanan nun Xananiya nun Sabayi e nun Atalayi.

<sup>29</sup> Bani xabilani, Mesulan nun Maluku nun Adaya nun Yasubu nun Seyala e nun Yeremoti.

<sup>30</sup> Paxata-Moyaba xabilani, Adana nun Kelala nun Benaya nun Maaseya nun Matani nun Besaleli nun Binuwi e nun Manase.

<sup>31</sup> Xarimi xabilani, Eliyeseri nun Yisiya nun Malakiya nun Semaya nun Simeyan

<sup>32</sup> nun Bunyamin nun Maluku e nun Semarangaya.

<sup>33</sup> Xasun xabilani, Matenayi nun Matata nun Sabadi nun Elifeleti nun Yeremayi nun Manase e nun Simeyi.

<sup>34</sup> Bani xabilani, Maadayi nun Amirama nun Yuweli

<sup>35</sup> nun Benaya nun Bedeya nun Keluhi

<sup>36</sup> nun Waniya nun Meremoti nun Eliyasibi

<sup>37</sup> nun Matani nun Matenayi nun Yaasu

<sup>38</sup> nun Bani nun Binuwi nun Simeyi

<sup>39</sup> nun Selemiya nun Natan nun Adaya

<sup>40</sup> nun Makanadebayi nun Sasayi nun Sarayi

<sup>41</sup> nun Asareli nun Selemiya nun Semarangaya

<sup>42</sup> nun Salun nun Amari e nun Yusufu.

<sup>43</sup> Nebo xabilani, Yeyiyeli nun Matitiya nun Sabadi nun Sebina nun Yadayi nun Yoweli e nun Benaya.

<sup>44</sup> Ne birin bata yi paxalan xɔɾɛne dɔxɔ nun, ndee bata yi diine bari.

## Neyemi Neyemi a Fe Taruxuna

Neyemi findi Yahudiya nde nan na Esirasi a waxatini. Muxu dinaxin nan yi Neyemi ra. Perisene mangan naxan xili Arataserekesi, na kuntigi kendena nde nan yi Neyemi ra. Neyemi mangan mafan nen alogo a xa tin a siga Yerusalen taani alogo a xa sa feene yitɔn lan a konna siga feen ma yeen na. A to na li, hali yaxuna ndee to yi katama e xa a yee rati, a kon kaan muxu wuyaxi a mali nen. E yi Yerusalen taan nabilinna yinna ti. Neyemi mɔn yi Esirasi mali dina sali gbeena nde yi, Esirasi Alaa sariya kitabun xaran naxan yi. Lewine yi lu a yee yamaan xa alogo e xa a famu, nayi e yi e sɔbe so Alaa fe yi. Neyemi yi yamanan dɔxɔ kiina nde yeba. A yi taan nabilinna yinna ti sɛwa sanla raba, a mɔn yi yamaan nakota sariyan suxu kiin ma.

### *Neyemi Ala maxandina*

<sup>1</sup> Hakaliyaa dii xemɛn Neyemi a falane.

Kisilewi kiken na, Arataserekesi a mangayaan jee mɔxɔɛdeni, n yi Suse manga taani.

<sup>2</sup> Ngaxakedenna Xanani nun muxuna ndee yi fa sa keli Yuda yi. N yi e maxɔdin Yahudiya fe ma, yaxune naxanye suxu, e siga e ra konyiyani, e jɛɛne mɔn yi xɛte Yerusalen yi, e nun lan Yerusalen ma fe ma.

<sup>3</sup> E yi n yabi, e naxa, "Suxu muxun naxanye lu e nii ra, na ndee bata fa dɔxɔ Yuda yamanani, koni e yigitɛgɛxi, e yagixi. Yerusalen taan nabilinna yinne yirena ndee bata bira, tɛɛn yi taan so deene birin gan."

<sup>4</sup> N to na falane mɛ, n yi dɔxɔ, n wuga, n yi sunu xi wuyaxi, n yi sun, n yi Ala maxandi, Ala Naxan Kore,

<sup>5</sup> n naxa, "Alatala, Ala Naxan Kore, naxan gbo, a magaxu, i tan naxan i ya layirin nun i ya hinanna luma i xanuntenne xa naxanye i ya yamarine suxuma,

<sup>6</sup> i tuli mati, i yi i yɛɛn ti n na, i yi i ya walikɛna maxandi xuiin name. N ni i maxandima waxatini ito yi i ya walikɛne xa, Isirayila kaane, kɔɛɛn nun yanyin na, n yi n ti Isirayila kaane yulubine ra bayo nxu bata yulubin liga i ra nxu nun n ma denbayana, nxu bata yulubin liga.

<sup>7</sup> Nxu bata fe jaxin liga i ra, nxu mi i ya yamarine nun i ya tɔnne nun i ya sariyane suxi i naxanye so i ya walikɛɛn Musa yii.

<sup>8</sup> I ya falana fe xa rabira i ma, i naxan so i ya walikɛɛn Musa yii, i naxa, 'E na tinxintareyaan naba waxatin naxan yi, n na ε raxuyama ayi nen siyane ye.

<sup>9</sup> Koni, xa ε xɛte n ma, xa ε n ma yamarine suxu, ε yi e liga, nayi, hali ε sa bɔxɔ xɔnna danna ra, n sa fama ε ra nen yireni n denaxan sugandixi alogo n xinla xa lu na.\*

<sup>10</sup> I ya walikɛne nun i ya yamaan nan e ra, i naxanye xunbaxi i sɛnbe gbeeni.

<sup>11</sup> Marigina, i tuli mati n tan, i ya walikɛna maxandi xuiin na, e nun i ya walikɛɛn naxanye sɛwaxi gaxuma i xinla yee ra! N ma feene rasɔnya to, n tan i ya walikɛna, i yi a liga xemɛni ito xa kininkinin n ma n na siga a yetagi." Na waxatini, n tan nan yi yengi saxi mangan minseene xɔn ma.

\* 1:9: Na feen sɛbexi Sariyane 30.1-5 kui.

## 2

*Neyemi Yerusalen yi*

<sup>1</sup> Nisan kiken na, Arataserekesi a mangayaan jee maxojenedeni, manpaan yi doxi mangan yetagi, n yi a tongo, n yi a so mangan yii. N yi sunuxi a yetagi, naxan joxon munma yi liga n na singen.

<sup>2</sup> Mangan yi a fala n xa, a naxa, "I yetagini foroxi nanfera? Anu, i mi furaxi. Waxatina nde boje raforen ni ito ra." N yi gaxu han,

<sup>3</sup> koni n yi mangan yabi, n naxa, "Mangan xa lu a nii ra habadan! N yetagini foroxi nen bayo n benbane gaburune sa taan naxan yi, menna birin bata halagi, teen yi na taan so deene birin gan."

<sup>4</sup> Mangan yi a fala n xa, a naxa, "Nanse xoli i ma, n xa a liga i xa?" N yi Ala maxandi naxan kore,

<sup>5</sup> n yi mangan yabi, n naxa, "Xa mangan tin, xa n tan i ya walikéen nafan i ma, n nasiga Yuda yamanani. N benbane gaburune sa taan naxan yi, n mon xa sa na ti."

<sup>6</sup> Mangana jaxanla yi doxi a fema, mangan yi n maxodin, a naxa, "I ya sigatiin buma han waxatin mundun yi, i xeten waxatin mundun yi?" Mangan yi tin n xa siga, nayi n yi n xete waxatin fala a xa.

<sup>7</sup> N mon yi a fala mangan xa, n naxa, "Xa mangan tinje, a xa kedine so n yii siga Efirati baan sogegododen binna yamana kanne ma, alogo e xa a lu n dangu siga han Yuda yi,

<sup>8</sup> i mon yi kedi keden so n yii Asafi xa, naxan mangana fotonne kantanma, alogo a xa xalanbe wudine so n yii, n sa yire makantanxin deene ti Ala Batu Banxin dexon, e nun taan yinne nun n sa luma banxin naxan kui." Mangan yi ne so n yii, bayo Ala yi n xon.

<sup>9</sup> N yi siga yamana kanne fema naxanye yi Efirati baan sogegododen binni, n yi mangana kedin so e yii. Mangan bata yi sofa kuntigine nun soo ragine bira n foxo ra.

<sup>10</sup> Sanbalata, Horoni kaan nun Amonina nde Tobiya, a walikéen to na me, e yi xolo kati a nanfera muxuna nde fama a fa Isirayila kaane mali.

*Neyemi yi yinne mato*

<sup>11</sup> N yi so Yerusalen yi, n yi xi saxan ti na.

<sup>12</sup> Nayi, nxu nun muxuna ndee yi keli kdeen na, n mi a fala muxe xa n ma Ala bata yi naxan yita n na a n xa a liga Yerusalen xa. N keden peen nan yi doxi sofanla fari.

<sup>13</sup> N yi mini Lanbanna so deen na ke tagini siga Sube Magaxuxi Tigin nun Neje deen binna ra, n yi lu Yerusalen taan nabilinna yinne matoe. N yi taan yinna to kalaxi, a yire wuyaxi yi biraxi, teen bata yi deene gan nun.

<sup>14</sup> N yi dangu Tigin so deen nun mangana ige ramaraden dexon, koni n ma soon mi a dangude soto.

<sup>15</sup> N yi te xuden xon kdeen na, n siga taan yinne matoe Kediron lanbanna binni. Na xanbi ra, n mon yi so Lanbanna so deen na, n xete na kii nin.

<sup>16</sup> Taan kuntigine mi yi a kolon n yi sigaxi denaxan yi e nun n yi naxan ligama. Han na waxatini, n munma yi sese fala Yahudiyane nun saraxaraline nun taa kanne nun kuntigine nun tide kan gbeteeye xa.

<sup>17</sup> Nayi, n yi a fala e xa, n naxa, "E bata a to en toron naxan yi iki! Yerusalen bata kala, teen bata a so deene gan! E fa, en fa Yerusalen taan nabilinna yinne ti. Nayi, en mi fa yagima sonon."

18 N yi a yεba e xa Ala n mali kii naxan yi, e nun mangan falan naxan ti n xa. E yi a fala, e naxa, “En siga, en sa taan ti!” Nayi, e yi e bode sεnbε so na wali fajina fe yi.

19 Horoni kaan Sanbalata nun Amonin Tobiya a kuntigin nun Arabun Gesen to na mε, e yi nxu magele, e yi nxu rapaxu. E yi a fala, e naxa, “E nanse ligama ito ra? E murutema mangan nan xili ma ba?”

20 N yi e yabi, n naxa, “Ala nɔɔn fima nen nxu ma, Ala Naxan Kore. Nxu tan, a walikεne, nxu kelima nen, nxu yi a ti. Koni ε tan, ε mi kεε sɔtɔn taani ito yi, ε mi sariya sε be, ε fe mi fa rabirama muxe ma Yerusalen taani!”

### 3

#### *Yerusalen yinne yitɔnna*

1 Saraxarali kuntigina Eliyasibi nun a ngaxakeden saraxaraline yi keli walideni. E mɔn yi Yεxεene So Deni tɔn. E yi a rasarijan, e yi a dεene ti a ma. E yi taan yinna ti siga han sangansoon naxan yi xili Kεmε, e yi na rasarijan. E mɔn yi taan yinna ti siga han Xananɛli Sangansona.

2 Yeriko kaane fan yi walima menna dεxɔn, e nun Sakuru, Yimiri a dii xεmena.

3 Sena kaane yi taan so deni tɔn denaxan xili Yεxε So Dena. E dε wudine ti, e dεene sa e ma e nun e balan wurene.

4 Yuriyaa dii xεmen Meremoti fan yi walima na yiren dεxɔn, Hakɔsi mamandenna. Bereki a dii xεmen Mesulan fan yi walima na yiren dεxɔn Mesabele mamandenna, e nun Banahaa dii xεmen Sadɔki.

5 Tekowa taan muxune fan yi walima na dεxɔn ma. Anu, taan muxu gbeene tondi wale nen walikε kuntigine yamarin bun.

6 Yoyadaa dii xεmen Paseya nun Besodiyaa dii xεmen Mesulan yi Dε Fonni tɔn. E yi a dεen wudine ti, e yi a balan wurene sa.

7 Gabayon kaan Melatiya fan yi yinna yirena nde yitɔnma na dεxɔn ma, e nun Meronoti kaan Yadon nun Gabayon kaa gbεtεye nun Misipa kaane. E birin yi walima yamana kanna nan bun Efirati baan sogegododen binni.

8 Xarahaa dii xεmen Yusiyeli fan yi yinna yirena nde yitɔnma na dεxɔn e nun Xananiya, latikɔnɔn nafalana nde.

E yi siga wale han Yerusalen yinna yigbo yirena.

9 Xuru a dii xεmen Refaya fan yi yirena nde yitɔnma na dεxɔn, Yerusalen bɔxɔn fɔxɔ kedenna yirena nde kuntigina.

10 Xarumafaa dii xεmen Yedaya fan yi walima a banxin yεtagi, Xasabaneyaa dii xεmen Xatusi fan yi yinna yirena nde yitɔnma na dεxɔn.

11 Xarimi a dii xεmen Malakiya nun Paxata-Moyabaa dii xεmen Xasubu fan yi walima yire gbεtεye yi siga han sangansoon naxan xili Buru Gandena.

12 Haloxesi a dii xεmen Salun nun a dii tεmene fan yi yinna yirena nde yitɔnma na dεxɔn, Yerusalen bɔxɔn fɔxɔ kedenna yirena nde kuntigina.

13 Xanun nun Sanowa kaane yi Lanbanna So Deni tɔn. E yi a dεen wudine ti, e yi a balan wurene sa. E mɔn yi nɔngɔnna yε wuli keden fan yitɔn taan yinni, siga han Xuruse Nεjε Dena.

14 Rekabu a dii xεmen Malakiya, Beti-Hakeremi kuntigin yi Xuruse Nεjε Deni tɔn. A yi a dεen wudine ti, a yi a balan wurene sa.

15 Kola-Xose a dii xεmen Salun, Misipa kuntigin yi Tigi Deni tɔn, a yi a ti, a yi a xunna soon so a xun na, a yi a dεen wudine ti, a yi a balan wurene sa. A mɔn yi taan yinni tɔn Selaxa ige ramaraden dεxɔn, denaxan mangana nakɔɔn fεma, siga han tedene, denaxan sigama Dawudaa Taani.

<sup>16</sup> Dɔnxɛn na, Asabuku a dii xɛmɛn Neyemi, Beti-Suru fɔxɔ kedenna kanna yi siga yinni tɔnɲɛ Dawudaa gaburun binni siga han ige malanden binna, siga han mangana sofane banxina.

<sup>17</sup> A xanbi ra, Lewi bɔnsɔnna muxune yi walima Bani a dii xɛmɛn Rexun bun ma. Hasabi, Keyila fɔxɔ kedenna kuntigin fan yi taan yinni tɔnma a dingirani.

<sup>18</sup> A ngaxakedenne fan yi walima a xanbi ra, Xenadadaa dii xɛmɛn Bawayi, Keyila fɔxɔ kedenna bonna kuntigin bun.

<sup>19</sup> Misipa kuntigin Yosuwe a dii xɛmɛna Eseri fan yi yire gbɛtɛ yitɔn, keli yɛngɛ so seene malan banxin yɛtagi, siga han dɛnaxan xili Songenna.

<sup>20</sup> Sabayi a dii xɛmɛn Baruku fan yi yire gbɛtɛ yitɔn a xanbi ra, keli Songenna ma siga han saraxarali kuntigina Eliyasibi a banxin dɛ ra.

<sup>21</sup> Yuriyaa dii xɛmɛn Meremoti, Hakɔsi mamandenna fan yi yire gbɛtɛ yitɔn a xanbi ra, keli Eliyasibi a banxin so dɛɛn ma siga han a danna.

<sup>22</sup> Saraxaraliin naxanye sa keli Yerusalen rabilinne yi, ne fan yi walima mɛn xanbi ra.

<sup>23</sup> Ne fan xanbi ra, Bunyamin nun Xasubu yi walima mɛnni e banxine yɛtagi. Ananiyaa dii xɛmɛn Maaseyaa dii xɛmɛna Asari fan yi walima mɛnni ne xanbi ra a banxin dɛxɔn ma.

<sup>24</sup> Xenadadaa dii xɛmɛn Binuwi fan yi yire gbɛtɛ yitɔn na xanbi ra, keli Asari a banxin ma siga han yinna songenna nde.

<sup>25</sup> Yusayi a dii xɛmɛn Palala fan yi walima na yinna songenna yɛtagi e nun sanganso kuyen manga banxin yɛtagi kantan tiine sansanna dɛxɔn. Parosi a dii xɛmɛn Pɛdaya fan yi walima a xanbi ra.

<sup>26</sup> Ala Batu Banxin walikɛɛn naxanye yi dɔxi Ofeli गयाan ma, ne fan yi siga yinni tɔnɲɛ han sangansoon songenna ma, dɛɛn naxan xili Ige So Dɛna sogegododen binni.

<sup>27</sup> Tekowa kaane fan yi yinna yire gbɛtɛ yitɔn ne xanbi ra, keli sangansoon songenna ma siga han Ofeli yinna.

<sup>28</sup> Dɛɛn naxan yi xili Soona, saraxaraline fan yi walima na faxan na e banxine yɛtagi.

<sup>29</sup> Imeri a dii xɛmɛn Sadɔki yi walima e xanbi ra a banxin yɛtagi. A xanbi ra, Sɛkani a dii xɛmɛn Semaya fan yi walima mɛnni, naxan yi dɛɛn kantanma naxan yi xili Sogeteden So Dɛna.

<sup>30</sup> E xanbi ra, Selemiyaa dii xɛmɛn Xananiya nun Salafaa dii xɛmɛn senninden Xanun yi mɛnni, ne fan yi yire gbɛtɛ yitɔn yinna ma. Bereki a dii xɛmɛn Mesulan fan yi ne xanbi ra, a banxin yɛtagi.

<sup>31</sup> A xanbi ra, xɛma wanla Malakiya fan yi walima mɛnni, siga han Ala Batu Banxin walikene nun yulane banxina Mifikadi dɛɛn yɛtagi, siga han sangansoon naxan sa yinna songenna ma.

<sup>32</sup> Xɛma wanla bonne nun yulane fan yi yinni tɔn keli sangansoon songenna ma siga han Yɛxɛne So Dɛna.

### *Yaxune yi wa wanla kala feni*

<sup>33</sup> Sanbalata to a mɛ a nxu mɔn yinna tima, a yi xɔlɔ han! A yi Yahudiyane magele.

<sup>34</sup> A yi a fala a ngaxakedenne nun Samari kaa sofane yɛɛ xɔri, a naxa, “Yahudiya fangatareni itoe nanse ligama? En tinɲɛ e xa na liga ba? E nɔɛ saraxan bɛ ba? E a rajanɲɛ to ba? E mɔn nɔɛ gɛmɛ maluxunxine ramine ba naxanye bɛndɛn nun se ganxine bun ma?”

<sup>35</sup> Amonina nde Tobiya yi a dεxɔn ma, na yi a fala, a naxa, “Hali e ti, xa xulumasena nde sigan ti a fari, e gεmε yinna birin kalama nεn!”

<sup>36</sup> Nayi, n yi Ala maxandi, n naxa, “Nxo Ala, i tuli mati nxu ra, amasɔtɔ nxu yaxune bata nxu rapaxu! I marayarabin naxεε e ma, i yi e rasiga konyiyani.

<sup>37</sup> I nama dijna e hakene ma, e yulubine nama ba i yεtagi, amasɔtɔ e bata yinna ti muxune makonbi.”

<sup>38</sup> Nxu yinni tɔn na kii nin han a yiteyaan tagi taan nabilinni. Yamaan yi na wanla suxu e sɔbεεn na.

## 4

<sup>1</sup> Koni, Sanbalata nun Tobiya nun Arabune nun Amonine nun Asadodi kaane to a mε a Yerusalen rabilinna yinna ti feen sigama yεεn na, e nun a muxune bata yi a yire biraxine yitɔn fɔbɔ, e yi xɔbɔ kati.

<sup>2</sup> E lan a ma a e birin xa sa Yerusalen yεngε, e na kala.

<sup>3</sup> Nayi, nxu bata nxɔ Ala maxandi, nxu yi kantan tiine dɔxo kɔεεn nun yanyin na alogo e xa nxu ratanga e ma.

<sup>4</sup> Anu, Yuda kaane yi a falama nεn, e naxa, “Nxo walikεne sεnben bata jan, gεmε biraxine maxali daxin mɔn gbo, nxu mi nɔε yinna tiyε.”

<sup>5</sup> Nxu yaxune yi a falama nεn, e naxa, “Yahudiyane mi a kolonjε, e mi a famunjε han en yi so e tagi, en yi e faxa, en yi e wanli kala.”

<sup>6</sup> Anu, Yahudiyān naxanye yi dɔxi nxu yaxune rabilinni, ne fa nεn, e fa nxu rakolon na feen ma han dɔxɔjna ma fu, e naxa, “E fa en yεngεma nεn sa keli yiren birin yi.”

<sup>7</sup> Nanara, n yi muxuna ndee dɔxo yinna xanbirane yi dεnaxanye so jaxun, n yi yamanan muxune dɔxo bɔnsɔn yεεn ma, e silanfanne nun tanbane nun xanle ra e yii.\*

<sup>8</sup> N to e ti kiin mato, n yi falan ti taan fonne nun kitisane xa e nun yamaan naxan birin yi na, n naxa, “E nama gaxu en yaxune yεε ra. A xa rabira ε ma fa fala Marigin sεnben gbo, a magaxu. E yεngεn so ε ngaxakedenne nun ε dii xεmεne nun ε dii tεmεne nun ε jaxanle nun ε dɔxɔdεne xa.”

<sup>9</sup> Nxu yaxune yi a mε fa fala nxu bata rakolon, a Ala bata e fe nataxin kala. Nxu birin yi xεε yinni, birin yi sa a wanla dε suxu.

<sup>10</sup> Keli na lɔxɔn ma, n ma walikεne fɔxo kedenna nan yi fa walima, fɔxo kedenna yi tanbane nun ye masansan wure lefane nun silanfanne nun xanle suxu e yii, e yi e tagi xidi. Kuntigine yi Yuda kaane birin makantanma,

<sup>11</sup> naxanye yi yinna tima. Naxanye yi goronne maxalima hanma, e yi goronne kui sa, ne yi walima e yii kedenne nan na, e yi yεngε so seen suxu e yii kedenna ra.

<sup>12</sup> Naxanye yi a tima, ne birin ma silanfanne yi xidixi e tagi nεn, e yi walima na kii nin. Xεmεn naxan yi xɔtaan fema, na yi biraxi n fɔxo ra.

<sup>13</sup> N yi a fala fonne nun kitisane nun yamaan dɔnxεn xa, n naxa, “Wanla gbo, wulani kuya, en bata xuya ayi yinna xuntagi, en bata masiga en bode ra.

<sup>14</sup> E nεma dεdε, xa e xɔtaan fe xuiin mε, ε malan nxu fεma. En ma Ala yεngεn soma nεn en xa.”

<sup>15</sup> Nxu siga wanla ma na kii nin, tanban suxi yamaan fɔxo kedenna yii keli subaxan ma han sarene yi mini kore.

\* **4:7. Silanfanna:** Sofane yεngeso dεgεmana.

<sup>16</sup> Na waxatini, n mɔn yi a fala yamaan xa, n naxa, “Xɛmɛne birin xa xi Yerusalɛn yi e nun a walikɛna, en kantanna ti kɔɛɛn na, en yi wali yanyin na.”

<sup>17</sup> Nɔxu mi yi nɔxɔ dugine bama mume, n tan ba, ngaxakedenne ba, n ma walikɛne ba, muxun naxanye yi n kantanma ba, birin ma yengɛ so seen nun a min igen nan tun yi suxi a yii.

## 5

### *Neyemi yi yigelitɔne mali*

<sup>1</sup> Lɔxɔna nde, yamanan xɛmɛna ndee nun e jaxanle yi e mawuga e ngaxakeden Yahudiyane fari,

<sup>2</sup> ndee naxa, “Nɔxu nun nɔxɔ dii xɛmɛne nun nɔxɔ dii tɛmɛne wuya. Nɔxu wama nɛn nɔxu xa balon sɔtɔ alogo nɔxu xa nɔxu dege, nɔxu lu nɔxu nii ra.”

<sup>3</sup> Ndee fan yi a fala, e naxa, “Nɔxu bata nɔxɔ xɛɛne nun nɔxɔ manpa binle\* nun nɔxɔ banxine dɔxɔ tolimani alogo nɔxu xa balon sɔtɔ fitina kamɛni.”

<sup>4</sup> Gbetɛye fan naxa, “Nɔxu bata gbetin tongo donla ra nɔxɔ xɛɛne nun nɔxɔ manpa binle xun yi, alogo nɔxu xa mudun fi naxan lan a so mangan yii.

<sup>5</sup> Anu, nɔxu nun nɔxu ngaxakedenne birin keden, nɔxɔ dii xɛmɛne luxi nɛn alo e gbeene, koni a mato nɔxu nɔxɔ dii xɛmɛne nun nɔxɔ dii tɛmɛne matima konyine ra, nɔxɔ dii tɛmɛ wuyaxiye bata findi konyine ra, nafulu mi nɔxu yii, nɔxɔ xɛɛne nun nɔxɔ manpa binle mɔn bata findi muxu gbetɛye gbeen na.”

<sup>6</sup> N to e mawuga xuiin mɛ, n yi xɔlɔ han!

<sup>7</sup> N yi a ragidi n xa taan muxu gbeene nun kitisane maxadi, n yi a fala e xa, n naxa, “E tɔnɔn fenma e ngaxakedenne ra nanfera!” N yi malan gbeen maxili e fe ra.

<sup>8</sup> N mɔn yi a fala e xa, n naxa, “En bata en ngaxakeden Yahudiyane xun ba, naxanye yi saraxi siya gbetɛne xɔn konyine ra. Iki, e tan yetɛɛn nan fa e ngaxakeden Yahudiyane matima e Yahudiya bodene ma.” E mi fala sɔtɔ e naxan tiyɛ, e yi e dundu.

<sup>9</sup> N mɔn yi a fala, n naxa, “E naxan ligama, na mi fan. E mi nɔɛ sigan tiye Ala yɛɛ ra yi gaxuni ba, alogo siya gbetɛye nama en nayelevu, en yaxune?”

<sup>10</sup> N tan fan nun ngaxakedenne nun n ma walikɛne, nɔxu fan muxune doli nɛn gbetin nun donsɛni. Nayi, e lanma e xa naxan naxɛtɛ, en nama na maxili.

<sup>11</sup> E sa e xɛɛne raxɛtɛ e ma to yetɛni, e nun e manpa binle nun e oliwi binle nun e banxine. E nama tɔnɔ maxili e ra gbetin nun murutun nun minseen nun turen fari.”

<sup>12</sup> E yi yabin ti, e naxa, “Nɔxu e raxɛtɛma e ma nɛn, nɔxu mi fa sese maxɔdinma e ma, i naxan falaxi nɔxu na liga.”

Nayi, n yi saraxaraline xili, alogo e xa e kɔlɔ e yɛɛ xɔri.

<sup>13</sup> Na xanbi ra, n yi n ma doma gbeen lenbeni maxa, n yi a fala, n naxa, “Ala xa muxune birin yimaxa na kiini naxanye na e fala xuiin kala, a yi e bɔnɔ e denbayane nun e seene yi, alogo e yiigenla xa lu!” Yamaan birin yi Alatala tantun, e yi sɔnɔxɔ, e naxa, “Ala xa na liga, amina!” Dɔnɔxɛn na, yamaan yi a falan suxu.

<sup>14</sup> Xabu n dɔxɔ lɔxɔni yamana kanna ra Yahudiyane xun na Yuda yamanani, xabu Manga Aratasɛrɛkɛsi a mangayaan jɛɛ mɔxɔjɛdena han jɛɛ tonge saxan e nun firindena, n tan nun ngaxakedenne nɔxu mi sese ba mudun na naxan soma yamana kanna yii.

\* 5:3: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.



<sup>15</sup> Yamana kanna naxanye dangu n tan yeε ra, ne yi donseene nun manpane rasuxuma nen yamaan na e nun gbeti gbanan tonge naanin. Hali yamana kanne xoyine yi yamaan tɔɔma. Koni, n tan to yi gaxuxi Ala yeε ra, n mi na sifan liga.

<sup>16</sup> Koni, n tan yetεen wali nen taan yinna tideni, n mi xεε yo sara n yetε xa, anu n ma walikene birin yi yinna tiin fari.

<sup>17</sup> Anu, muxu kεmε tonge suulun nan yi e dεgema n konni Yahudiyane nun kuntigine ye, ba muxune ra naxanye yi fama sa keli yamanan nabilinna siya gbetene ye.

<sup>18</sup> Ninge keden nun yeXεε yεbaxi sennin nan yi faxama n xa lɔxɔ yo lɔxɔ e nun tɔxεna ndee. Xi fu yo xi fu, manpa fajni gbegebe yi rafalama n xa nen. Koni, hali na, n mi mudun maxili n tan yamana kanna xa, bayo wanla yi xɔdɔxɔ yamaan ma.

<sup>19</sup> N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, i fan n na bayo n bata wali fajin ke yamaan xa.

## 6

### *Yaxune mɔn yi fa e xili ma*

<sup>1</sup> Sanbalata nun Tobiya nun Arabun Gesen nun nxu yaxun bonne yi a mε a n mɔn bata taan yinna ti, a dεdε mi fa kalaxi. Na waxatini, n munma yi dεene ti singen.

<sup>2</sup> Sanbalata nun Gesen yi xεrane rafa a faladeni n xa, e naxa, “Fa en fa en bode to Kefirimu yi Ono lanbanni.” E bata yi a ragidi a e xa fe jaxin liga n na.

<sup>3</sup> Koni, n yi e yabi, n naxa, “Wanla n yii han! N mi nɔε sigε. Nanfera wanla xa rati be, n siga ε fema?”

<sup>4</sup> E na xεraan nafa n ma dɔxɔja ma naanin, n fan yi e yabi na kii kedenni.

<sup>5</sup> Sanbalata mɔn yi a walikεen nasiga na fala kedenna ra a suulundeni, kedɔ rabixin yi suxi naxan yi.

<sup>6</sup> Ito nan yi seβexi a kui, a naxa, “Siya gbetene ito nan falama, anu Gesen fan a falama, a jɔndin na a ra, e naxa a i tan nun i ngaxakeden Yahudiyane waxi murute feni. I taan yinna tima na nan ma. A luxi alo i waxi findi feni Yahudiyane mangan nan na.

<sup>7</sup> I yetεen bata nabine dɔxɔ alogo e xa i ya fe fala Yerusalem yi fa fala a i bata findi mangan na Yuda yi. Perise mangan mi buma na mɛdeni. Nayi, fa en fa batu.”

<sup>8</sup> N yi a yabi, n naxa, “Muxe mi na falane tima. Nɔndi mi i ya falane ra! I tan nan tun ne mirixi, i yi e fala!”

<sup>9</sup> Na muxune birin yi wama nxu ragaxu feen nin, e naxa, “E senben jɔnma nen, e mi wanla rajɔnma.” Koni, n yi Ala maxandi, n naxa, “Ala, iki, n senbe so.”

<sup>10</sup> N yi siga Dεlayaa dii xεmεn Semaya konni, Mehetabeli mamandenna, bayo a mi yi nɔε fe n konni. A yi a fala n xa, a naxa, “En birin xa siga Yire Sarijɔnxi Ala Batu Banxin kui, en sa a dεene balan en xun ma, amasɔtɔ i yaxune fama nen i xili ma, e fama kɔεen nan na i faxadeni.”

<sup>11</sup> N yi a yabi, n naxa, “Na muxu mi n tan na naxan a gima! N tan muxu sifan nɔε soε Ala Batu Banxini ba, n lu n nii ra? N mi soma Ala Batu Banxini n luxundeni!”

<sup>12</sup> N yi a kolon fa fala a mi yi Alaa falan xan nalima n ma. Koni, a yi na falama n xa nen, amasɔtɔ Sanbalata nun Tobiya bata yi a saranna fi alogo a xa fa falan ti n xa na kiini.

<sup>13</sup> A na liga nɛn alogo n xa gaxu a yɛɛ ra, n yi a maxadi xuiin suxu, n yi yulubin tongo. Nayi, e yi nɔɛ n xili kalɛ nɛn, n yi yagi.

<sup>14</sup> N ma Ala, Tobiya nun Sanbalata naxan ligama n na, na xa rabira i ma, e nun nabi jaxanla Nowadi nun nabiin bonna naxanye kata n magaxudeni.

<sup>15</sup> Taan yinna yi rajan Elulu kiken xi mɔxɔɲɛn nun suulunde lɔxɔni, xi tonge suulun e nun firinna bun.

<sup>16</sup> Nxu yaxune to a mɛ, e nun siyaan naxanye birin yi nxu rabilinxi, ne yi gaxu, e yi yagi e to a to a wanla bata yi rajan alo nxɔ Ala sagoon kii naxan yi.

<sup>17</sup> Na waxatine yi, Yuda muxu gbeene yi bataxine sɛbɛma Tobiya ma waxatin birin, Tobiya fan yi e yabima.

<sup>18</sup> Yuda kaan wuyaxi bata yi e kɔlɔ a xa, amasɔɔ Sekani bitanna nan yi a ra, Araa dii xɛmɛna, e nun a dii xɛmɛn Yehoxanan bata yi Mesulan ma dii tɛmɛn tongo, Bereki a dii xɛmɛna.

<sup>19</sup> E yɛtɛɛn yi a xili fajin fala n yɛɛ xɔri, e yi n ma falane rali a ma. Tobiya fan yi kɛdine rasigama alogo a xa n magaxu.

## 7

### *Yerusalɛn makantan fena*

<sup>1</sup> Taan yinna to yelin tiyɛ, n yi a dɛɛne ti a ma, kantan tiine nun bɛti baane nun Lewi bɔnsɔnna muxune yi ti e wanle ra.

<sup>2</sup> N yi Yerusalɛn kuntigiyaan taxu ngaxakedenna Xanani ra e nun Xananiya, Yerusalɛn yire makantanxin kuntigina. Lannaya muxu gbeen nan yi Xananiya ra, e nun Ala yɛɛragaxu muxuna dangu bonne ra.

<sup>3</sup> N yi a fala e xa, n naxa, “Yerusalɛn dɛɛne mi rabima fɔ sogen na te, a mɔn balanma nɛn wurene ra jinbanna ra benun kantan tiine xa siga. Yerusalɛn kaane yi ti kantan tideni, ndee yi siga taan kantan tidene yi, bonne yi lu e konne kantanɲɛ.”

<sup>4</sup> Taan yi gbo, koni yamaan mi yi wuya, banxine fan munma yi jɔxɔ yiti singen.

<sup>5</sup> N ma Ala yi a sa n bɔɲɛni a n xa fonne malan e nun kitisane nun yamaan birin alogo n xa muxune yatɛ. N yi bɔnsɔn kɛdina nde to, muxun naxanye singe xɛtɛ sa keli konyiyani, n yi ito to sɛbɛxi na ma:

#### *Esirasi 2.1-70*

<sup>6</sup> Babilɔn mangan Nebukadanesari siga muxun naxanye ra konyiyani, ne wuyaxi yi xɛtɛ Yerusalɛn nun Yuda yi, birin yi siga a taa yi.

<sup>7</sup> E yi xɛtɛ e nun Sorobabeli nun Yosuwe nun Neyemi nun Asari nun Raamiya nun Naxamani nun Marodoke nun Bilisan nun Misipereti nun Bigiwayi nun Nexun e nun Banaha.

Isirayila yamaan xɛmɛne yatɛn ni i ra:

<sup>8</sup> Parosi xabilani, muxu wuli firin muxu kɛmɛ muxu tonge solofere e nun firin.

<sup>9</sup> Sɛfati xabilani, muxu kɛmɛ saxan muxu tonge solofere muxu firin.

<sup>10</sup> Ara xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge suulun e nun firin.

<sup>11</sup> Paxata-Moyaba xabilani, Yosuwe nun Yowaba yixɛtene yɛ, muxu wuli firin kɛmɛ solomasɛxɛ muxu fu nun solomasɛxɛ.

<sup>12</sup> Elan xabilani, muxu wuli keden muxu kɛmɛ firin muxu tonge suulun e nun naanin.

<sup>13</sup> Satu xabilani, muxu kɛmɛ solomasɛxɛ muxu tonge naanin e nun suulun.

<sup>14</sup> Sakayi xabilani, muxu kɛmɛ solofere muxu tonge sennin.

<sup>15</sup> Binuwi xabilani, muxu kɛmɛ sennin muxu tonge naanin e nun solomasɛxɛ.

16 Bebayi xabilani, muxu keṃe sennin muxu məxəɾen nun solomasexɛ.

17 Asagada xabilani, muxu wuli firin muxu keṃe saxan muxu məxəɾen nun firin.

18 Adonikami xabilani, muxu keṃe sennin muxu tonge sennin e nun solofere.

19 Bigiwayi xabilani, muxu wuli firin muxu tonge sennin e nun solofere.

20 Adin xabilani, muxu keṃe sennin muxu tonge suulun e nun suulun.

21 Ateri xabilani, Xesekiya yixetene ye, muxu tonge solomanaanin muxu solomasexɛ.

22 Xasun xabilani, muxu keṃe saxan muxu məxəɾen nun solomasexɛ.

23 Besayi xabilani, muxu keṃe saxan muxu məxəɾen nun naanin.

24 Xarifi xabilani, muxu keṃe muxu fu nun firin.

25 Gabayon kaane ye, muxu tonge solomanaanin muxu suulun.

26 Betelɛmi kaane nun Netofa kaane ye, muxu keṃe muxu tonge solomasexɛ muxu solomasexɛ.

27 Anatəti kaane ye, muxu keṃe muxu məxəɾen nun solomasexɛ.

28 Beti-Asamawəti kaane ye, muxu tonge naanin muxu firin.

29 Kiriyati-Yeyarin kaane nun Kefira kaane nun Beroti kaane ye, muxu keṃe solofere muxu tonge naanin muxu saxan.

30 Rama kaane nun Geba kaane ye, muxu keṃe sennin muxu məxəɾen nun keden.

31 Mikimasi kaane ye, muxu keṃe muxu məxəɾen nun firin.

32 Beteli kaane nun Ayi kaane ye, muxu keṃe muxu məxəɾen nun saxan.

33 Nebo bonna muxune ye, muxu tonge suulun muxu firin.

34 Elan bonne xabilan muxune ye, muxu wuli keden muxu keṃe firin muxu tonge suulun e nun naanin.

35 Xarimi xabilani, muxu keṃe saxan muxu məxəɾe.

36 Yeriko kaane ye, muxu keṃe saxan muxu tonge naanin e nun suulun.

37 Lodi kaane nun Xadidi kaane nun Ono kaane ye, muxu keṃe solofere muxu məxəɾen nun keden.

38 Sena kaane ye, muxu wuli saxan muxu keṃe solomanaanin muxu tonge saxan.

39 Saraxaraline ye:

Yeɗaya xabilani Yosuwe a denbayani, muxu keṃe solomanaanin muxu tonge solofere muxu saxan.

40 Imeri xabilani, muxu wuli keden muxu tonge suulun muxu firin.

41 Pasaxuri xabilani, muxu wuli keden muxu keṃe firin muxu tonge naanin e nun solofere.

42 Xarimi xabilani, muxu wuli keden muxu fu nun solofere.

43 Lewi bənsənnə muxune ye:

Yosuwe xabilani, Kadamile nun Hodawi yixetene ye, muxu tonge solofere e nun naanin.

44 Bəti baane:

Asafi xabilani, muxu keṃe muxu tonge naanin e nun solomasexɛ.

45 Kantan muxune:

Salun nun Ateri nun Talamən nun Akubu nun Xatita nun Sobayi yixetene ye, muxu keṃe muxu tonge saxan e nun solomasexɛ.

46 Ala Batu Banxin walikene:

E benbane nan itoe ra: Sixa nun Xasufa nun Tabayoti nun

47 Kerosi nun Siya nun Padon nun

48 Lebana nun Xagaba nun Salamayi nun

49 Xanan nun Gideli nun Gaxara nun

50 Reyaya nun Resin nun Nekoda nun

51 Gasami nun Yusa nun Paseya nun

52 Besayi nun Meyunin nun Nefusin nun

53 Bakabuku nun Xakufa nun Xaraxuru nun

54 Basaliti nun Mexida nun Xarasa nun

55 Barakosi nun Sisera nun Tama nun

56 Nesixa e nun Xatifa.

57 Sulemani a walikene yixetene ye: Sotayi nun Sofereti nun Perida nun

58 Yaala nun Darakon nun Gideli nun

59 Sefati nun Xatili nun Pokereti-Hasebayin nun Amøn.

60 Ala Batu Banxin walikene birin malanxina e nun Sulemani a walikene: muxu keme saxan muxu tonge solomanaanin muxu firin.

61 Muxuni itoe nan keli Tela-Mela nun Tela-Harasa nun Kerubu-Adan nun Imeri taane yi, koni ne mi e xabilane kolon naxan a yite fa fala Isirayila kaan nan e ra:

62 Delaya nun Tobiya nun Nekoda yixetene ye, muxu keme sennin muxu tonge naanin e nun firin.

63 Saraxaralina ndee yi na: Xobaya nun Hakosi nun Barasilayi yixetene. Barasilayi bata Galadi kaan Barasilayi a dii temen daxo, na nan xili te a xun ma.

64 E yi kata e xabilane fendeni bõnsõn kedine kui, koni e mi e to. E yi e ba saraxarali wanla ra.

65 Yamana kannu yi yamarin fi a muxu yo nama se sarijanxine don e ye han saraxaralina nde yi sotõ naxan masensẽn ti seene rawale, Yurima nun Tumin.\*

66 Yamaan birin malanxina, muxu wuli tonge naanin muxu wuli firin muxu keme saxan muxu tonge sennin.

67 E walike xemene nun e walike paxanle mi yi ne ye, ne muxu wuli solofere muxu keme saxan tonge saxan e nun solofere nan yi a ra. Beti ba xemẽn nun a paxanle, muxu keme firin tonge naanin e nun suulun yi e ye.

68 Nõgõmẽn keme naanin tonge saxan e nun suulun, sofanla wuli sennin keme solofere e nun mõxõje fan yi na.

69 Denbaya xun wuyaxi seene fi nẽn wanla fe yi. Yamana kannu yi xemaan kilo solomasexe e nun a tagi nun igelengen tonge suulun e nun saraxarali doamaan keme suulun tonge saxan fi wanla fe yi.

70 Denbaya xunne yi xemaan kilo keme kilo tonge solofere nun gbeti fixẽn kilo wuli keden kilo keme ba.

71 Isirayila yamaan muxu dõnxene yi xemaan kilo keme tonge solofere nun gbeti fixẽn kilo wuli keden ba e nun saraxarali doamaan tonge sennin e nun solofere.

72 Saraxaraline nun Lewi bõnsõnna muxune nun kantan tiine nun beti baane nun Ala Batu Banxin walikene nun Isirayila yamaan birin yi daxo e taane yi.

### *Esirasi yi sariyan xaran yamani*

Nẽn kike soloferedena a liye, Isirayila kaane birin bata yi daxo e taane yi.

\* 7:65: **Yurima nun Tumin** masensẽn ti seene fe sebxi Xõrõyaan 28.30 kui. Saraxaraline yi masensenna tima ne nan na alogo e xa Ala sagoon kolon.

## 8

1 Yamaan birin yi e malan yama malandeni Ige Dεεn na alo muxu kedenna. E yi a fala sebeli tiina Esirasi xa a xa fa Musaa sariya kedindin na, Alatala sariyan naxan yamari Isirayila kaane ma.

2 Saraxaralina Esirasi yi fa sariya kedindin na yamaan birin yetagi, xεmεn nun naxanla, naxanye birin yi nε falan famunε e naxan mεma. Kike solofereden xi singen nan yi a ra.

3 Keli xεtɔnni han yanyi tagini, Esirasi na sariya kedindin xaranma yamaan yetagi Ige Dεεn na, xεmεne nun naxanle nun naxanye birin yi a famuma. Yamaan birin yi tuli matixi sariya kedindin xaran xuiin na.

4 Sebeli tiina Esirasi yi tixi wudi gbingbinna nan fari, naxan yi rafalaxi na feen ma. Matitiya nun Sema nun Anaya nun Yuriya nun Xiliki nun Maaseya yi tixi a fema a yiifanna ma. Pedaya nun Mikayeli nun Malakiya nun Xasun nun Xasabadana nun Sakari nun Mesulan tixi a kɔmenna ma.

5 Esirasi yi kedindin nabi yamaan birin yetagi, a tixi e birin xun ma, a to kedindin nabi, yamaan birin yi keli.

6 Esirasi yi Alatala tantun, Ala naxan gbo, yamaan yi lu e yiine yite kore, e yi a yabi, e naxa, "Amina! Amina!" Nayi, e birin yi e xinbi sin, e yetagine yi lan bɔxɔn ma, e yi Alatala batu.

7 Lewi bɔnsɔnna muxune, Yosuwe nun Bani nun Serebi nun Yamin nun Akubu nun Sabetayi nun Hodiya nun Maaseya nun Kelita nun Asari nun Yosabadi nun Xanan nun Pelaya, ne yi lu yamaan tixin xaranε sariyan ma.

8 Ne yi lu Alaa sariya kedindin xaranε yamaan xa, e lu a yebe e xa alogo e birin xa nɔ a famunε.

9 Nayi, yamana kanna Neyemi nun Esirasi naxan yi saraxaraliyaan nun sebeli tiini, e nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye yi yamaan xaranma, ne yi a fala yamaan xa, e naxa, "Lɔxɔni ito bata rasarijan Alatala xa, ε Ala. E nama lu sunuxi, ε lu wugε." Bayo yamaan birin yi wugama nen, e nεma yi sariya kedindin xaran xuiin namema.

10 Neyemi yi a fala e xa, a naxa, "E sa donse fajin don, ε yi minse fajin min, ε siga ndee ra muxune xa se mi naxanye yii, amasɔto to lɔxɔn bata findi lɔxɔ sarijanxin na en Marigin xa. E nama ε yetε rasunu, bayo Alatalaa sewan nan findixi ε senben na."

11 Lewi bɔnsɔnna muxune yi yamaan birin masabari, e naxa, "E sabari, amasɔto to lɔxɔn sarijan, ε nama ε yetε rasunu!"

12 Yamaan birin yi siga e degeden nun e mindeni. Se mi yi naxanye yii, e yi ndee so ne yii. E lu sewa gbeeni, bayo e bata yi falane famu naxanye yebe e xa.

### *Bubu Kui Sanla*

13 Na xɔtɔn bode, Isirayila denbaya xunne nun saraxaraline nun Lewine birin yi e malan sebeli tiina Esirasi fema alogo e xa sariya falane rame.

14 Alatala sariya kedindin naxan so Musa yii, a yi sebeɔni na kui fa fala, Isirayila kaane yi lanma e lu bubune kui Bubu Kui Sanla waxatini jεεn kike solofereden na.

15 E lan e yi na rali birin ma e taane yi e nun Yerusalen yi, e naxa, "E mini geya yireni, ε fa Oliwi bili yii taa kui xiine nun burunna xiine nun miriti bili yiine nun tugu yiine nun wudi yii jingixine ra alogo ε xa fa Bubu Kui Sanla raba alo a sebeɔni kii naxan yi."\*

\* 8:15: *Bubu Kui Sanla* fe sebeɔni Saraxaraline 23.33-38 kui.

<sup>16</sup> Nayi, Isirayila yamaan yi mini, e siga ɲɔxɔnde fendeni, alogo e xa fa Bubu Kui Sanla raba e banxine de ra hanma e sansanne kui, hanma Ala Batu Banxin sansanne kui, e nun yama malandene yi Ige Deen nun Eframi Deen na.

<sup>17</sup> Muxun naxanye birin yi malanxi na, naxanye yi faxi sa keli konyiyani, ne birin yi bubune ti, e dɔxɔ e bubune yi. Keli Nunu a dii xemɛn Yosuwe a waxatin ma han na waxatini, Isirayila kaane munma yi na fe sifan liga singen, sɛwa gbeen yi lu e tagi.

<sup>18</sup> E lu Alaa sariya kedɪn xaranɲe lɔxɔ yo lɔxɔ keli xi singen ma han lɔxɔ dɔnxɛna. E yi sanla raba xi solofere, yamaan yi e malan xi solomasɛxedeni, alo sariyana a falaxi kii naxan yi.

## 9

### *Eyi e ti e yulubin na*

<sup>1</sup> Kiken xi mɔxɔɲede lɔxɔni, Isirayila kaane yi e malan, e sun, e kasa bɛnbɛli dugine ragodo e ma, e burunburunna sa e xunne yi sunu taxamasenne ra.

<sup>2</sup> Naxanye yi findixi Isirayila kaane ra, ne yi e masiga xɔɲene ra, e yi e ti e yulubine ra e nun e benbane gbeene.

<sup>3</sup> E to keli, e ti, e yi Alatala, e Alaa sariya kedɪn xaran waxati xunkuye. Yanyin na, e yi e xinbi sin Alatala yetagi, e Ala, e mɔn yi e ti e yulubine ra han waxati xunkuye.

<sup>4</sup> Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee yi keli, e te gbingbinna fari, Yosuwe nun Bani nun Kadamile nun Sɛbaniha nun Buni nun Serebi nun Bani nun Kenani. Ne yi e xuini te Alatala ma, e Ala.

<sup>5</sup> Lewi bɔnsɔnna muxune, Yosuwe nun Kadamile nun Bani nun Xasabaneya nun Serebi nun Hodiya nun Sɛbaniha nun Petaxi yi a fala, e naxa, “E keli, en Alatala, en ma Ala tantun habadan han habadan!”

E yi Ala maxandi, e naxa,  
“Nxu i xili binyen tantunma,  
tantunna naxan dangu binyen nun tantunna birin na!

<sup>6</sup> I tan nan keden pe Alatala ra,  
i tan naxan ariyanna nun kore xɔnna nun sarene birin daxi,  
i bɔxɔ xɔnna nun a yi seene birin da,  
e nun baane nun e yi seene birin.

I yi niin bira niimaseene birin yi,  
malekane birin e xinbi sinma i tan nan bun.

<sup>7</sup> I tan Marigina Alatala,  
i tan nan Iburama sugandi,  
i yi a ramini Yuru taani Babilɔn yamanani,  
i yi a xili sa, Iburahima.

<sup>8</sup> I yi a to a denkeleyaxi i ma a bɔɲeni,  
i yi layirin xidi e tagi  
a i xa Kanan kaane nun Xitine nun Amorine  
nun Perisine nun Yebusune  
nun Girigasane yamanan so a bɔnsɔnna yii.  
I de xuiin nakamali nen bayo i tinxin.”

<sup>9</sup> “I nxu benbane ɲaxankatan to nen Misiran yi,  
i yi e gbelegbele xuiin me Gbala Baan de.

<sup>10</sup> I yi taxamasenne nun kabanako feene yita Firawona  
nun a walikene nun a yamanan muxune birin na.  
Amasɔɔ i a kolon

e nxu benbane suxu kii naxan yi wasoni.

I yi xinla sɔtɔ naxan gbo han to.

<sup>11</sup> I yi baa igeni taxun e yɛɛ ra,  
e yi baani gidi a yixaren na,  
koni i tilin igen nadin nɛn  
e sagatan muxune xun ma  
alo gɛmɛna igen xɔnna ma.

<sup>12</sup> I yi kundaan ti e yɛɛ ra yanyin na,  
i yi tɛ dɛgɛn ti e yɛɛ ra kɔɛɛn na  
naxan yi kirani yalanma e yɛɛ ra.

<sup>13</sup> I godo nɛn keli kore,  
i falan ti e xa Sinayi geyaana fari.  
I yi i gelene fala e xa naxanye tinxin,  
e nun nɔndin sariyan nun tɔnne  
nun yamarin naxanye fan.

<sup>14</sup> Fata i ya walikɛɛn Musa ra,  
i yi i ya Matabu Lɔxɔ sarijanxin nun  
i ya yamarine nun sariyane nun tɔnne yita e ra.

<sup>15</sup> Kamɛn to e suxu,  
i yi donseen nagodo e ma keli kore.  
Min xɔnla to e suxu,  
i yi igen namini fanyeni,  
i yi a fala e xa a e xa so yamanani  
i kɔlɔ naxan so fe ra e benbane yii.

<sup>16</sup> Koni nxu benbane murutɛ nɛn wasoni,  
e mi i ya yamarine suxu.

<sup>17</sup> E mi tin e suxɛ,  
e jinan i ya kabanako feene xɔn  
i naxanye liga e xa,  
e yi e bɔjɛni xɔdɔxɔ e murutɛni,  
e yi a nata  
a e xa yɛɛrati gbete sugandi,  
e xɛtɛ e konyiyani Misiran yi.\*  
Koni i tan mi i mɛ e ra.

Ala nan i tan na  
naxan muxune mafeluma e yulubine ra.  
I dija, i kininkinin,  
i mi xɔlɔn xulɛn,  
i ya hinanna gbo.

<sup>18</sup> E yi jinge di sawura wure daxin nafala e yetɛ xa,  
e naxa, 'En ma Ala nan ito ra,  
naxan en naminixi Misiran yi.'  
E yi fala naxine ti i ma.

<sup>19</sup> Koni i ya kininkinin gbeeni,  
i mi e rabɛjin tonbonni.  
Kundaan lu nɛn e yɛɛ ra kiraan xɔn yanyin na,  
tɛ dɛgɛn yi lu e yɛɛ ra kɔɛɛn na.

<sup>20</sup> I yi i ya Nii faɲin naso e yi  
alogo a xa e xaran,  
i yi i ya Manna donseen† so e yii,

\* 9:17: Yatene 14.4 † 9:20: *Manna donsena* a fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

e nun igena,  
min xɔnla to e suxu.

<sup>21</sup> I yi i yengi dɔxɔ e xɔn ma  
tonbonni ɲɛɛ tonge naanin,  
sese mi dasa e ma,  
e dugine mi kala,  
e sanne mi kusin.

<sup>22</sup> I yamanane nun siyane so nɛn e yii,  
i yi e rabilinna yamanane birin sa e sagoni.  
E yi Xɛsibɔn mangan Sixɔn ma yamanan tongo e gbeen na,  
e nun Ogo a yamanana, Basan mangana.

<sup>23</sup> I yi e diine rawuya ayi  
alo sarene kore xɔnna ma,  
i yi e raso yamanani, i kɔlɔ  
e benbane xa dɛnaxan ma fe yi.

<sup>24</sup> E yixɛtɛne yi so mɛnni,  
e dɔxɔ na yamanani,  
i yi na yamanan muxune rayagi e yetagi,  
Kanan kaane, i yi e sa e sagoni,  
e mangane nun e yamanane muxune,  
alogo e xa e raba e waxɔnna ra.

<sup>25</sup> E yi taa makantanxine tongo  
e nun bɔxɔ fajina,  
e yi banxine tongo  
naxanye yi rafexi se fajin sifan birin na,  
e nun xɔɲinne nun manpa binle  
nun oliwi binle nun wudi bogila wuyaxine,  
e yi e don, e yi lugo, e yi gbo,  
e yi lu heri gbeeni.”

<sup>26</sup> “Koni, e keli nɛn  
e yi murutɛ i xili ma.  
E yi e xun xanbi so i ya sariyane yi,  
e yi nabine faxa,  
naxanye yi e mabandunma i ma,  
e yi Ala rayelefu gbeene ti.

<sup>27</sup> Nayi, i yi e sa e yaxune sagoni,  
ne yi e tɔɔ.  
Koni e ɲaxankatan waxatini,  
e xui ramini nɛn i ma,  
i yi e xuiin namɛ kore xɔnna ma,  
i yi e yabi i ya kininkinin gbeeni,  
i yi e xunba muxune fi e ma,  
naxanye e ba e yaxune yii.

<sup>28</sup> Koni, e xɔɔyaan sɔtɔ nɛn tun,  
e mɔn yi fe ɲaxine liga fɔlɔ i yɛɛ ra.  
Nayi, i yi e rabeɲin e yaxune yii,  
e yi e nɔ.  
Koni, e mɔn yi e xui ramini i ma,  
i yi e xuiin namɛ kore xɔnna ma  
i ya kininkinin gbeeni,  
i mɔn yi e rakisi sanɲa ma wuyaxi.



29 I yi e mabandun i ya sariyan ma,  
 koni e yi findi wasodene ra,  
 e mi e tuli mati i ya yamarine ra.  
 E yi yulubin liga  
 e i ya kiti saxine kala,  
 anu naxan na e suxu,  
 na kannan nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn.  
 E yi murutɛ,  
 e fondi e tuli matiɛ i tan na.

30 I ti nɛn e bun ma jɛɛ wuyaxi,  
 i yi e rakolon i ya Nii Sarijanxin na nabine xɔn,  
 koni e mi e tuli mati.  
 Nayi, i yi e sa e yamana gbɛtɛye sagoni.

31 I ya kininkinin gbeeni,  
 i mi e raxɔri, i mi e rabejin,  
 bayo Ala dijaxi kininkininxin nan i tan na.”

32 “Iki, nxɔ Ala, Ala gbeena,  
 sɛnbɛmana, i tan naxan magaxu,  
 i tan naxan i ya layirin nakamalima  
 i ya hinanni,  
 fe xɔlɛn naxanye nxu sɔtɔxi,  
 e nun nxɔ mangane nun nxɔ nabine  
 nun nxɔ saraxaraline nun nxu benbane nun yamaan birin,  
 i nama ne yatɛ fe fuune ra,  
 sa fɔlɔ Asiriya mangane waxatin ma han to.

33 Feen naxanye birin nxu sɔtɔxi,  
 i tan tinxin ne birin yi,  
 bayo i ya lannayaan yita nɛn,  
 koni nxu tan fe jaxin nan liga.

34 Nxɔ mangane nun nxɔ kuntigine  
 nun nxɔ saraxaraline  
 nun nxu benbane mi i ya sariyane suxu,  
 e mi i ya yamarine suxu,  
 e nun i ya maxadi xuine,  
 i yi naxanye falama e xa.

35 E yi e yamanani  
 waxatin naxan yi hɛri gbeeni  
 i naxan so e yii,  
 yamana sabatixi gbeeni  
 i naxan sa e sagoni,  
 e mi i batu,  
 e mi xɛtɛ e kɛwali jaxine fɔxɔ ra.

36 To, nxu bata findi konyine ra yamanani  
 i naxan so nxu benbane yii  
 alogo e xa balo na bogiseene nun a se fajine ra.

37 A seene bata findi mangane gbeene ra  
 i nxu saxi naxanye sagoni  
 masɔtɔ nxu yulubine xɔn.  
 Nxu nun nxɔ xuruseene bata lu e sagoni,  
 nxu lu jaxankata gbeeni.”

## 10

*Sariyan suxu fena yamaan xɔn*

<sup>1</sup> “Amasɔtɔ na feene birin xɔn, nxu tan Isirayila kaane bata lan feni ito ma, nxu yi a sɛbɛ, nxɔ kuntigine nun Lewi bɔnsɔnna muxun naxanye nxu ye, e nun nxɔ saraxaraline yi e yii fɔxɔn sa a ma.”

<sup>2</sup> Muxun naxanye e yii fɔxɔn sa a ma, ne xinle ni itoe ra: Yamana kanna Neyemi, Xakaliyaa diina e nun Sedeki nun

<sup>3</sup> Seraya nun Asari nun Yeremi nun

<sup>4</sup> Pasaxuri nun Amari nun Malakiya nun

<sup>5</sup> Xatusi nun Sɛbaniha nun Maluku nun

<sup>6</sup> Xarimi nun Meremoti nun Abadi nun

<sup>7</sup> Daniyeli nun Gineton nun Baruku nun

<sup>8</sup> Mesulan nun Abiya nun Miyamin nun

<sup>9</sup> Maasiya nun Biligayi nun Semaya. Saraxaraline nan yi ne ra.

<sup>10</sup> Lewine ye:

Asani a dii xɛmɛn Yosuwe nun Xenadadaa diine Binuwi nun Kadamile

<sup>11</sup> e nun e ngaxakedenne: Sɛbaniha nun Hodiya nun Kelita nun Pɛlaya nun Xanan

<sup>12</sup> nun Mika nun Rexobo nun Hasabi

<sup>13</sup> nun Sakuru nun Serebi nun Sɛbaniha

<sup>14</sup> nun Hodiya nun Bani nun Beninu.

<sup>15</sup> Yamaan kuntigine ye: Parosi nun Paxata-Moyaba nun Elan nun Satu nun Bani nun

<sup>16</sup> Bunni nun Asagada nun Bebayi nun

<sup>17</sup> Adoniya nun Bigiwayi nun Adin nun

<sup>18</sup> Ateri nun Xesekiya nun Asuru nun

<sup>19</sup> Hodiya nun Xasun nun Besayi nun

<sup>20</sup> Xarifi nun Anatɔti nun Nebayi nun

<sup>21</sup> Magapiyasi nun Mesulan nun Xesiri nun

<sup>22</sup> Mesesabele nun Sadɔki nun Yaduwa nun

<sup>23</sup> Pɛlati nun Xanan nun Anaya nun

<sup>24</sup> Hoseya nun Xananiya nun Xasubu nun

<sup>25</sup> Haloxesi nun Pilixa nun Sobeki nun

<sup>26</sup> Rexun nun Xasabana nun Maaseya nun

<sup>27</sup> Axiya nun Xanan nun Anan nun

<sup>28</sup> Maluku nun Xarimi nun Banaha.

<sup>29</sup> Yamaan dɔnxɛn birin yi sa e fari, saraxaraline nun Lewine nun taan dɛ kantanne nun bɛti baane nun Ala Batu Banxin walikene nun muxun naxanye birin xɛtɛ nxu rabilinna siyane fɔxɔ ra, e bira Alaa sariyan fɔxɔ ra, e yi e mali, e jaxanle nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛn naxanye birin yi nɔɛ feen famunɲɛ.

<sup>30</sup> E birin yi sa e ngaxakedenne fari, e kuntigine. E yi e kɔɔ a e xa Alaa sariyan suxu, a walikɛn Musa naxan nalixi nxu ma, nxu yi nxu Marigina Alatalaa sariyane nun yamarine birin suxu.

<sup>31</sup> Nxu bata yi dɛ xuiin tongo a nxu nama nxɔ dii tɛmɛne fi siya gbɛtɛne ma naxanye dɔxi nxɔ yamanani, nxu mɔn mi e dii tɛmɛne tongoma jaxanle ra nxɔ dii xɛmɛne xa.

<sup>32</sup> Na muxune yulane na fa Matabu Lɔxɔni hanma lɔxɔ sariɲanxine yi, nxu nama yulaya se yo sara ne ma hanma donseene. Nxu yi bɔxɔn fan lu a yi a matabu jɛɛ soloferedeni, nxu mi xɛɛn bima na jɛɛn na, nxu donle fan nakala ayi.

<sup>33</sup> Nxu bata sariyan sa fa fala nxu xa gbeti fixen garamu naanin fi jee yo jee, a findi nxo Ala Batu Banxin nawali seen na.

<sup>34</sup> A xa findi buru rasarijanxin saren na, e nun bogise saraxane nun saraxa gan daxine nun saraxan naxanye bama Matabu Loxone ma e nun kike nenen sanle hanma sali loxo gbeteeye ma. A tan nan mon findima saraxa gbeteeye saren na saraxa sarijanxine nun yulubi xafari saraxane ra Isirayila xa, e nun wanle birin en ma Ala Batu Banxini.

<sup>35</sup> Nxu tan saraxaraline nun Lewine nun yamaan bata masensenna ti alogo a xa kolon muxune lanma e xa fa yegen na waxatin naxan yi Ala Batu Banxini denbaya yeen ma jee yo jee alogo a xa gan Alatalaa saraxa gandeni, en ma Ala, alo a sebexi kii naxan yi sariyani.

<sup>36</sup> Nxu bata de xuiin tongo a nxu xa fa nxo boxon bogise singene nun wudi bogi singene ra Alatala Batu Banxini,

<sup>37</sup> nxu yi fa nxo dii singene nun nxo xuruseene dii singene ra Ala yetagi, alo sariyana a falaxi kii naxan yi. Nxu fa nxo jingene dii singene nun yexene nun siine dii singene ra Ala Batu Banxini. Nxu yi e so saraxaraline yii naxanye walima Ala Batu Banxini.

<sup>38</sup> Nxu mon yi siga nxo sansi singene ra saraxaraline xon Ala Batu Banxin se ramaradeni, e nun bogise saraxane nun wudi bogine nun manpa nenen nun turena. Boxon bogiseene yaganna yi findi Lewine gbeen na. E tan nan yati e rasuxuma taane birin yi nxu denaxanye bima.

<sup>39</sup> Harunaa yixeten nde luma nen Lewine foxo ra e nema sigе yaganne tongodeni waxatin naxan yi. Lewine yi na yaganna doxode fuden xali Ala Batu Banxin gbeti ramaradeni.

<sup>40</sup> Isirayila kaane nun Lewine sigama nen e murutune nun manpa nenene nun turen yaganne ra Ala Batu Banxin se ramaradeni, yire sarijanxin goronne denaxan yi, Ala Batu Banxin saraxaraline nun de kantanne nun beti baane fan luma mena nin.

Na kiini, en mi en ma Ala Batu Banxin nabepinma.

## 11

### *Yuda kaan naxanye fa doxo Yerusalen yi*

<sup>1</sup> Yamana kanne yi fa doxo Yerusalen yi. Yamaan donxen yi masensenna ti alogo muxu fu ye, muxu keden xa fa doxo Yerusalen yi, taa rasarijanxina. Muxu fu ye, muxu solomanaanin nae luye nen e kon taane yi.

<sup>2</sup> Yamaan yi barika bira na muxune xa naxanye birin tin e xa fa doxo Yerusalen yi.

<sup>3</sup> Yamana kanni itoe nan fa doxo Yerusalen yi, koni Isirayila kaana ndee nun saraxaraline nun Lewine nun Ala Batu Banxin walikene nun Sulemani a banxin walikene denbayane, ne yi lu e taani Yuda yi, birin yi lu a kon yi.

### *Taruxene Sigen 9.3-17*

<sup>4</sup> Yuda kaana ndee nun Bunyamin kaana ndee fa doxo nen Yerusalen yi.

Yuda bonsonna muxune ye: Ataya. Yusiya nan Ataya soto. Sakari nan Yusiya soto. Amari nan Sakari soto. Sefati nan Amari soto. Mahalaleli nan Sefati soto Peresi xabilani.

<sup>5</sup> Maaseya fan fata Yuda bonsonna nan na. Baruku nan Maaseya soto. Kola-Xose nan Baruku soto. Xasaya nan Kola-Xose soto. Adaya nan Xasaya soto. Yoyaribi nan Adaya soto. Sakari nan Yoyaribi soto Silo xabilani.

<sup>6</sup> Peresi yixeten naxanye yi doxi Yerusalen yi, sofa kendene: muxu keme naanin muxu tonge sennin e nun solomasexe.

<sup>7</sup> Bunyamin bənsənnə muxune ye: Salu. Mesulan nan Salu sətə. Yowedi nan Mesulan sətə. Pədaya nan Yowedi sətə. Kolaya nan Pədaya sətə. Maaseya nan Kolaya sətə. Itiyeli nan Maaseya sətə. Yesaya nan Itiyeli sətə.

<sup>8</sup> Salu nun a fəxərabirane nan yi a ra, Gabayi nun Salayi. Xəməne gbansanna, muxu kəmə solomanaanin muxu məxərjən nun solomasəxə nan yi Yerusalən yi Bunyamin bənsənnə muxune ra.

<sup>9</sup> Sikiri a diin Yoweli nan yi e sofa kuntigin na, Hasənuwaa dii xəmə Yuda nan yi taan kuntigi firinden na.

<sup>10</sup> Saraxaraline ye: Yoyaribi a dii xəmə Yədaya nun Yakin nun

<sup>11</sup> Xiliki a diin Seraya. Mesulan nan Xiliki sətə. Sadəki nan Mesulan sətə. Merayoti nan Sadəki sətə. Axituba nan Merayoti sətə. Axituba yi findixi Ala Batu Banxin kuntigin nan na.

<sup>12</sup> Ne nun e walikene yi muxu kəmə solomasəxə muxu məxərjən nun firin nan xun na naxanye yi walima Ala Batu Banxini. Yeroxamaa diina Adaya yi findixi denbaya xunna nan na. Pelaliya nan Yeroxama sətə. Amasi nan Pelaliya sətə. Sakari nan Amasi sətə. Pasaxuri nan Sakari sətə. Malakiya nan Pasaxuri sətə.

<sup>13</sup> Adaya nun a ngaxakedenne, muxu kəmə firin muxu tonge naanin e nun firinna findi denbaya xunne nan na. Asarəli a diina Amasasayi fan findi kuntigin nan na. Axasayi nan Asarəli sətə. Mesiliməti nan Axasayi sətə. Imeri nan Mesilemoti sətə.

<sup>14</sup> Sofa kəndən muxu kəmə muxu məxərjən nun solomasəxə nan yi Amasasayi nun a ngaxakedenne ye. Hagedolimi a diin Sabadiyəli nan yi e yamaan xunna ra.

<sup>15</sup> Lewi bənsənnə muxune ye: Xasubu a diin Semaya. Asirikami nan Xasubu sətə. Hasabi nan Asirikami sətə. Bunni nan Hasabi sətə.

<sup>16</sup> Sabetayi nun Yosabadi Lewi kuntigine ye, ne nan yi wanle kəma naxanye yi Ala Batu Banxin fari ma.

<sup>17</sup> Mikaa diin Matani fan yi na. Sabidi nan Mika sətə. Asafi nan Sabidi sətə. Asafi nan yi barika bira bətin bama sali waxatini. Bakabukiya fan yi na naxan yi findixi kuntigi firinden na a ngaxakedenne ye, e nun Samuwaa diina Abada, Galali mamandenna, Yedutun tolobitana.

<sup>18</sup> E birin malaxina, Lewi bənsənnə muxune, muxu kəmə firin muxu tonge solomasəxə e nun naanin nan yi taa sarijanxini.

<sup>19</sup> Də kantanne ye: Akubu nun Talamən nun e ngaxakedenna naxanye yi dəne kantanna, muxu kəmə muxu tonge solofere e nun firin.

<sup>20</sup> Isirayila kaa dənxe, saraxaraline nun Lewi bənsənnə muxune, ne yi dəxi Yuda taane nin e benbane bəxəne yi.

<sup>21</sup> Ala Batu Banxin walikene yi dəxi Ofəli geyaan nan fari. Sixa nun Gisipa nan yi e kuntigine ra.

<sup>22</sup> Bani a diin Yusi nan yi Lewine xun na Yerusalən yi. Hasabi nan Bani sətə. Matani nan Hasabi sətə. Mika nan Matani sətə Asafi bənsənni. Asafi yixətəne yi findixi Ala Batu Banxin bəti baane nan na.

<sup>23</sup> Bəti baane yi mangana yamarin nan bun e nun sariyana lan ləxə yo ləxə bətin ma.

<sup>24</sup> Mesesabele a diin Petaxi, Yuda diin Sera yixətəne ye, na nan yi Isirayila yamaan xunna ra Perise mangan dəxən.

### *Yahudiyane Yerusalən fari ma*

<sup>25</sup> Yuda bənsənnə muxuna ndee yi sa dəxə banxidəne nun taadine yi: Kiriyati-Aruba nun Dibon nun Yekabaseli nun e rabillinə taane yi,

<sup>26</sup> e nun Yosuwe nun Molada nun Bəti-Peleti taane nun

<sup>27</sup> Xasari-Suwali nun Beriseba nun e rabilinne taane,  
<sup>28</sup> e nun Sikilaga nun Mekona nun a rabilinna taane yi,  
<sup>29</sup> e nun En-Rimɔn nun Sora nun Yaramuti taane nun  
<sup>30</sup> Sanowa nun Adulan nun e rabilinne taane nun Lakisi nun a xεene nun  
 Aseka taan nun a banxidene. Nanara, e yi dɔxi Beriseba yi siga han Hinɔn  
 lanbanna.

<sup>31</sup> Bunyamin bɔnsɔnna muxun naxanye sa keli Geba yi, ne yi dɔxi Mikimasi  
 nun Aya nun Beteli taane nun e rabilinne nun

<sup>32</sup> Anatɔti nun Nobi nun Ananiya nun

<sup>33</sup> Xasori nun Rama nun Gitayin nun

<sup>34</sup> Xadidi nun Seboyin nun Nebalati nun

<sup>35</sup> Lodi nun Ono taane nun Yiirawanle Lanbanna nin.

<sup>36</sup> Yuda yamanan Lewi bɔnsɔnna muxuna ndee yi dɔxi Bunyamin ya-  
 manan nin.

## 12

### *Saraxaraline nun Lewi bɔnsɔnna*

<sup>1</sup> Saraxaralini itoe nun Lewi bɔnsɔnna muxuni itoe nun Selatili a diin  
 Sorobabeli nun Yosuwe nan xεε sa keli konyiyani yamana gbεε yi: Seraya  
 nun Yere mi nun Esirasi nun

<sup>2</sup> Amari nun Maluku nun Xatusi

<sup>3</sup> nun Sεkani nun Rexun nun Meremoti

<sup>4</sup> nun Yido nun Gineton nun Abiya

<sup>5</sup> nun Miyamin nun Maadiya nun Biliga

<sup>6</sup> nun Semaya nun Yoyaribi nun Yεdaya

<sup>7</sup> nun Salu nun Amoki nun Xiliki nun Yεdaya. Xεmɛni itoe nun e ngaxake-  
 denne nan findi saraxarali kuntigine ra Yosuwe waxatini.

<sup>8</sup> Lewi bɔnsɔnna muxune nan yi itoe ra: Yosuwe nun Binuwi nun Kadamile  
 nun Serebi nun Yuda nun Matani. Matani nun a muxune nan yi barika bira  
 βetine bama.

<sup>9</sup> E ngaxakedenne Bakabukiya nun Yunni yi tixi e yεtagi Ala batu waxatini.

### *Saraxarali kuntigine yixεtene*

<sup>10</sup> Yosuwe yi Yoyakin sɔɔ, Yoyakin yi Eliyasibi sɔɔ, Eliyasibi yi Yoyada sɔɔ.

<sup>11</sup> Yoyada yi Yonatan sɔɔ, Yonatan yi Yaduwa sɔɔ.

<sup>12</sup> Yoyakin yi saraxarali kuntigiyani waxatin naxan yi, muxuni itoe nan yi  
 saraxaraline denbayane xunne ra:

Meraya, Serayaa denbaya xunna

e nun Xananiya, Yere mi a denbaya xunna

<sup>13</sup> Esirasi, Mesulan ma denbaya xunna

e nun Yehoxanan, Amari a denbaya xunna

<sup>14</sup> e nun Yonatan, Maluku a denbaya xunna

e nun Yusufu, Sebanihaa denbaya xunna

<sup>15</sup> e nun Xarimi, Adanaa denbaya xunna

e nun Xelekayi, Merayoti a denbaya xunna

<sup>16</sup> e nun Sakari, Yido a denbaya xunna

e nun Mesulan, Gineton ma denbaya xunna

<sup>17</sup> e nun Sikiri, Abiyaa denbaya xunna

e nun Mowadi, Miniyamin ma denbaya xunna

<sup>18</sup> e nun Samuwa, Biligaa denbaya xunna

e nun Yehonatan, Semayaa denbaya xunna

<sup>19</sup> e nun Matenayi, Yoyaribi a denbaya xunna

e nun Yusi, Yeḏayaa denbaya xunna  
 20 e nun Kalayi, Salayi a denbaya xunna  
 e nun Eberi, Amoki a denbaya xunna  
 21 e nun Hasabi, Xiliki a denbaya xunna  
 e nun Nataneli, Yeḏayaa denbaya xunna.

22 Eliyasibi nun Yoyada nun Yoxanan nun Yaduwa waxatini, Lewi bənsəna muxune denbaya xunne nun saraxaraline xinle sebe neḥ Perise kaan Dariyusi a mangayaan waxatini.

23 Lewi bənsəna muxune denbaya xunne fan xinle sebe neḥ taruxu keḏine kui han Eliyasibi a diin Yoxanan waxatina.

24 Hasabi nun Serebi nun Kadamile a diin Yosuwe nan yi Lewi bənsən xunne ra. Ala batu waxatini, e yi tima neḥ e ngaxakedenne yeṭagi, e Ala tantunma, e barikan bira Ala xa e ti yeḥ ma alo Dawuda, Alaa muxuna a yamarixi kii naxan yi.

25 Matani nun Bakabukiya nun Abadi nun Mesulan nun Talamən nun Akubu nan yi Ala Batu Banxin se ramaraden de kantanne ra.

26 E yi walima Yosuwe a dii xemen Yoyakin waxatin nin, Yosadaki mamanan-denna, e nun yamana kanna Neyemi waxatin nun saraxaraliin nun sebeli tiina Esirasi waxatini.

### *Sewana Yerusalen yinna fe yi*

27 Yerusalen yinna to yelin nafale, e yi sa Lewine tongo alogo e mən xa fa dɔxɔ Yerusalen yi e lan jaxaxaxani bayo Yerusalen yinna bata yelin tiye, e yi Ala tantun beti ba karijanne nun kondenne nun bələnne ra.

28 Beti baane yi e malan keli Netofa banxidene ra Yerusalen rabilinna nun

29 Beti-Gilgali taan nun Geba nun Asamaweti yamanane yi. Beti baane bata yi taane ti Yerusalen rabilinni.

30 Saraxaraline nun Lewine yi e yeṭe rasarijan, e yamaan fan nasarijan, e nun taan deene nun a yinna.

31 N yi yamarin fi a Yuda kuntigine xa te yinna xuntagi. N yi beti baane yitaxun firinna ra. A singen yi siga yiifanna ma yinna xuntagi Xuruse Neje Deen binni.

32 Hosaya nun Yuda kuntigine fɔxɔ kedenna biraxi e fɔxɔ ra,

33 e nun Asari nun Esirasi nun Mesulan nun

34 Yuda nun Bunyamin nun Semaya nun Yeremi

35 e nun saraxaraline diine, xɔtaan yi naxanye yii e nun Yonatan ma diin Sakari. Semaya nan Yonatan sɔtɔ. Matani nan Semaya sɔtɔ. Mikahu nan Matani sɔtɔ. Sakuru nan Mikahu sɔtɔ. Asafi nan Sakuru sɔtɔ.

36 A ngaxakedenne fan yi a fɔxɔ ra: Semaya nun Asareli nun Milalayi nun Gilalayi nun Maayi nun Nataneli nun Yuda nun Xanani. Dawuda, Alaa muxuna beti ba seene yi e yii. Sebeli tiina Esirasi nan yi tixi e yeḥ ra.

37 E to Tigi Deen li, e yi te Dawudaa Taan kiraan xən, te yinna xuntagi, Dawudaa banxin xun ma, siga han Ige Dena sogeteden binni.

38 Beti baane dɔxɔden firinden yi siga kəmenna ma. Nxu nun yama dɔnxen yi bira e fɔxɔ ra yinna xuntagi. Nxu yi dangu Buru Ganden Sangansoon na siga han yinna yigbo yirena,

39 han Efirami Deen xanbi ra, siga han De Fonna, dangu YeXe Deen na, han Xananeli Sangansona e nun sangansoon naxan xili Keme han YeXeene So Dena. E yi ti Kantan Ti Deen na.

40 Na xanbi ra, beti ba dɔxɔ firinne yi ti Ala Batu Banxini. Nxu nun kuntigine yi ti naxanye yi n fɔxɔ ra, e nun

<sup>41</sup> saraxaraline: Eliyakimi nun Maaseya nun Miniyamin nun Mikahu nun Eliyowenayi nun Sakari nun Xananiya. E xɔtane suxi e yii.

<sup>42</sup> Maaseya nun Semaya nun Eleyasari nun Yusi nun Yehoxanan nun Malakiya nun Elan nun Eseri fan yi na. Yesiraxiya nan yi beti baane yeɛratiin na.

<sup>43</sup> Muxune yi saraxa wuyaxi ba na lɔxɔni, e sɛwa, bayo Ala bata yi sɛwa fe gbeen nagidi e ma. Naxanle nun diidine fan yi sɛwa, Yerusalɛn sɛwa xuiin yi mɛma yire makuyeni.

<sup>44</sup> Na lɔxɔni, e yi muxune dɔxɔ se ramaradene xunna bogise singene nun yaganne yi ramarama dɛnaxanye yi. E yi e ti ne malanna ra, yamanan taane birin yi, naxan lanma a so saraxaraline nun Lewine yii Ala kiseen na. Yuda kaane yi sɛwaxi bayo saraxaraline nun Lewine birin yi e wanla ra.

<sup>45</sup> E lu Alaa wanla kɛ, e nun marasarijan wanla, e nun beti baane nun kantan tiine alo Dawuda nun a dii xɛmɛn Sulemani a yamari kii naxan yi.

<sup>46</sup> Bayo waxati danguxini, Dawuda nun Asafi waxatini, beti ba kuntigine yi na e nun betine Ala tantun xinla ma.

<sup>47</sup> Sorobabeli nun Neyemi waxatini, Isirayila kaane birin yi seene soma nɛn beti baane nun kantan tiine yii alo a yi lan kii naxan yi lɔxɔ yo lɔxɔ. E yi e yagan sarijanxine soma nɛn Lewine yii, Lewine fan yi nde so Haruna yixɛtɛne yii.

## 13

### *Neyemi kɛwali dɔnxɛne*

<sup>1</sup> Na waxatini, e yi Musaa sariya kɛdin xaran yamaan xa, e yi a to sɛbɛxi fa fala, Amonine nun Moyaba kaane mi lan e so Alaa yamani mume,\*

<sup>2</sup> amasɔtɔ waxati danguxini, e mi Isirayila kaane yisuxu, e mi donseen nun igen so e yii, e yetɛɛn yi Balami saren fi alogo a xa e danga. Koni, en ma Ala yi dangan maxɛtɛ duban na.†

<sup>3</sup> Yamaan to sariya kɛdin xaran xuiin name, e yi xɔɲɛne birin kedi Isirayila kaane ye.

<sup>4</sup> Benun na xa liga, saraxaralina Eliyasibi naxan yi walima en ma Ala Batu Banxin se ramaradene yi, naxan mɔn yi findixi Tobiya ngaxakedenna ra,

<sup>5</sup> na bata yi banxin kuiin yire belebelena nde yitɔn Tobiya xa, bogise saraxane nun wusulanna nun goronne yi ramaraxi dɛnaxan yi nun, e nun murutun yaganna nun manpaan nun turena, naxan yi findixi Lewi bɔnsɔnna muxune gbeen na, e nun beti baane nun kantan tiine nun saraxaraline.

<sup>6</sup> N mi yi Yerusalɛn yi na waxatini na feene ligɛ, amasɔtɔ n bata yi xɛtɛ Babilɔn mangana Aratasɛrɛkɛsi fɛma, a mangayaan jɛɛ tonge saxan e nun firinden ma. Na xanbi ra, n yi mangan maxɔdin, a yi tin n xa siga,

<sup>7</sup> n yi xɛtɛ Yerusalɛn yi. N yi fe ɲaxin to Eliyasibi naxan naba, a to palana nde so Tobiya yii Alaa banxin yinna kui.

<sup>8</sup> Na yi n xɔlɔ ki faɲi. N yi Tobiya yiiseene birin namini palaan fari ma.

<sup>9</sup> N yi yamarin fi a e xa palane rasarijan, n mɔn yi Ala Batu Banxin seene dɔxɔ e funfune yi, e nun bogise saraxane nun wusulanne.

<sup>10</sup> N mɔn yi a mɛ a Lewine mi e gbee saraxane sɔtɔxi, n mɔn yi a mɛ fa fala Lewine nun beti baan naxanye yi walima Ala Batu Banxini, ne bata xɛtɛ e xɛɛne ma.

\* 13:1: Na feen sɛbɛxi Sariyane 23.4-6 kui. † 13:2: Na feen sɛbɛxi Yatene 22.1-6 kui.

11 N yi kuntigine maxadi, n naxa, “Nanfera Ala Batu Banxin bata rabeyin?” N yi Lewine nun beṭi baane malan, n yi birin ti a funfuni.

12 Nayi, Yuda kaane birin yi fa yaganna nun murutun nun turen na se ramaradeni.

13 N yi se ramaraden taxu saraxaraliin Selemiya nun seḅeli tiin Sadaki nun Lewina nde ra naxan xili Peḅaya. N yi Sakuru a diin Xanan findi e mali muxun na, Matani mamandenna, bayo birin yi laxi e ra. E tan nan yi solḅnni taxunma e ngaxakedenne ma.

14 N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, na ma, n naxan nabaxi lannayani n ma Alaa banxin xa alogo i xa batu. I nama i me n na.

15 N muxune to na waxatin nin sali loḅḅni Yuda yamanani, e manpa bogine yibutuxunma. Nde yi bogise xidine rasoma, e xidixi sofanle fari, e nun wudi bogi igen nun manpa bogine nun xodeḅne nun goronna sifan birin, siga Yerusalen yi Matabu Loḅḅni. N yi a fala e xa a e nama fa donseene mati na loḅḅni.

16 Tire kaane fan yi doḅi menni, naxanye fan yi fama yeḅen nun sare seen sifan birin na, e yi e mati Yuda kaane ma Yerusalen yi sali loḅḅni.

17 N mḅn yi Yuda fonne maxadi, n naxa, “Fe ḅaxini ito bunna nanse ra, e yi Matabu Loḅḅn naxoṣi?”

18 E benbane fan mi ito xan liga ba? Ala bata fe ḅaxini itoe birin nafa en nun taani ito ma. E tan mḅn a xolon fari sama Isirayila xili ma, e yi Matabu Loḅḅn sariḅanna kala.”

19 Na xanbi ra, benun Matabu Loḅḅn xa a li, dimin nema Yerusalen deene li tun, n yi yamarin fi, a deene xa ragali, e nama fa rabi fo Matabu Loḅḅn na dangu. N yi n ma walikena ndee doḅḅ deene ra, alogo muxune nama so goronne ra Matabu Loḅḅni.

20 Na ma, sare matine nun sare soone yi koḅen nadangu Yerusalen fari ma sanḅa ma keden hanma sanḅa ma firin.

21 N yi e rakolon, n naxa, “Nanfera e koḅen nadanguma yinna fari ma? Xa e mḅn a liga, n na e suxuma nen.” Xabu na loḅḅni, e mi fa fa Matabu Loḅḅni soḅḅn.

22 N mḅn yi yamarin fi Lewine ma a e xa e rasariḅan, e fa deene kantan alogo e xa Matabu Loḅḅn findi loḅḅ sariḅanxin na.

Na feen ma, n ma fe xa rabira i ma, n ma Ala, i yi n kantan i ya hinan gbeeni.

23 Na waxatini, Yuda kaana ndee bata yi ḅaxanle doḅḅ naxanye yi kelixi Asadodi nun Amoni nun Moyaba siyane ye.

24 E diine foḅḅ kedenna yi Asadodi xuiin falama ba xui gbeteḅe ra, koni e mi yi noḅ Heburu xuiin fale.

25 N yi e maxadi, n yi e danga, n yi ndee boḅḅ, n yi e xunseḅene matala, n yi e rakolo Ala yi, n naxa, “E nama e dii temene so siya gbeteḅe yii e ḅaxanle ra, e nama siya gbeteḅe dii temene tongo e nun e dii xemene xa.

26 Isirayila mangan Sulemani mi yulubin liga na kiin xan yi ba? A ḅḅḅḅḅḅ manga mi yi na siyane ye, a yi rafan a Ala ma. Ala bata yi a findi mangan na Isirayila birin xun na. Koni hali na, siya gbeteḅe ḅaxanle a ti nen yulubin ma.

27 Nxu fa a me iki fa fala a e fe ḅaxi sifani ito ligama, fe ḅaxi gbeena en ma Ala ra, e yi siya gbeteḅe ḅaxanle doḅḅ.”

28 Yehoyadaa dii xemena nde, saraxarali kuntigina Eliyasibi mamandenna yi findixi Horoni kaan Sanbalata bitanna nan na. N yi a kedi n yeṭagi.

29 E fe xa rabira i ma, n ma Ala, bayo e bata saraxarali wanla sariḅanna kala, e nun saraxaraline nun Lewine layirina.



<sup>30</sup> N na e birin nasari, nan nen xɔɔɛne seene birin ma, n mɔn yi saraxaraline nun Lewine ti e wanle ra.

<sup>31</sup> N mɔn na liga nen saraxa yegene ra waxati saxini, e nun bogise singene. N ma Ala, n ma fe xa rabira i ma, i fan n na.

## Esita Esita a Fe Taruxuna

Yahudiya jaxalan dii temena nde nan ma fe taruxu ito ra naxan yi xili Esita. A liga Perise yamanani nin jee keme naanin jee tonge solomasexe benun Yesu xa bari. Na waxatini Yahudiyane yi Perise yamanani nun. Ala bata yi a ragidi a Isirayila kaane xa suxu yengeni e yulubine fe ra, e yaxune yi siga e ra Perise yamanani. Esita nun a siyaan nan ma fe taruxu ito ra.

Yahudiyane yaxune yi kata e birin naxari feen na bayo e mi yi tinna e xinbi sinje e yetagi, koni Ala mi tin e xa e raxari. Ala yi a liga Esita yi rafan Perise mangan ma, a findi Naxanle Mangan na.

Bayo a Yahudiya bodene rafan a ma, a kata, a yi maliin ti, a yi a muxune rakisi, e mi fa raxari nayi sonon. Yahudiyane yi sanla nde yiton naxan a rabire e ma fa fala e kisi nen e yaxune ma. E na sanla xili bama nen Purimi.

### *Fasita yi tondi mangana xinla ma*

<sup>1</sup> Mangana nde yi na nun naxan yi xili Asuyerusu. A tan nan yi mangayani keli Indiya yamanani han sa doxo Kusi yamanani na. Yamana keme maxojen nun solofere nan yi a ra.

<sup>2</sup> Na waxatini, Asuyerusu yi doxi mangayani Suse taani denaxan yi findixi yamana kan taan na.

<sup>3</sup> A mangayaan jee saxandeni, a yi a kuntigine birin xili donse don malanni. Sofa mangan naxanye yi Perise nun Mede yi nun, e nun muxu gbeene nun yamana kanne, ne birin yi fa a yetagi.

<sup>4</sup> A yi a fangan nun a binyen nun a nafulu kayaan yita yamaan na kike sennin.

<sup>5</sup> Na danguxina, xii solofere bun ma, mangan yi donse don malanni ton muxun birin xa a manga banxin tanden ma muxudine nun muxu gbeene xa naxanye Suse manga taani.

<sup>6</sup> Tanden yi maxidi ki faji. Tanden yi rabilinxi geme fixe senbetenne ra. Gbeti wurene singanxi na senbetenne ra. E yi taa dugi luti mamiloxin nun a fixene xidi na ra. Tanden lonna yi rafalaxi geme faji fixene nun a gbeele nun a mamiloxine nun a fixe mayilensexine nan na. Saden naxanye rafalaxi xemaan nun gbetin na, e ne ti menni.

<sup>7</sup> Dolon yi fima muxune ma xema igelengenne nan kui. Mangan yi dolon fima yamaan ma nii yifanna nin.

<sup>8</sup> Birin yi a minna nen alo a rafan a ma kii naxan yi. Mangan yi a walikene yamari a e xa yamaan nafan feen naba.

<sup>9</sup> Mangana jaxalan Bat Fasita fan bata yi donse donni ton jaxanle xa Manga Asuyerusu a mangaya banxini.

<sup>10</sup> Donse donna malanna xii soloferedeni, Manga Asuyerusu to sewa dolon na, a yi a xeme tegexi\* solofereni itoe xili: Meshuman, Bisita, Harabona, Bigita, Abagita, Setara, e nun Karakasi.

<sup>11</sup> A yi a fala e xa a e xa sa fa Bat Fasita ra a dexon ma a mangaya kamotin soxi a xunna. Mangan yi waxi a xon ma nen a xa a jaxanla tofanna mayita a mangane nun a yamaan na, bayo a yi tofan han.

\* **1:10: Xeme tegenna:** Na waxatini, mangane yi xemena ndee tegenna nen alogo e xa e yengi doxo mangana feene xon, e mi bira mangana jaxanle doxo ra.

<sup>12</sup> Koni mangana xεrane sigaxi na Baten Fasita fema, e to mangana xεrani ba a xa, a tondi fe. Na yi mangan xolo ki faji.

<sup>13</sup> Awa, alo mangan dari fena, a yi a fekolonne maxodin naxanye sariyan nun taan dɔxo kiin kolon.

<sup>14</sup> Mangana lannayaan yi Perise kaan nun Mede kaan kuntigi gbee solofere naxanye yi, naxanye yi a kawandima, ne nan itoe ra: Karasena, Setara, Adamata, Tarasisi, Meresi, Marasena, e nun Memukan.

<sup>15</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “N tan Manga Asuyerusu bata n ma xεrane rasiga Baten Fasita ma, koni a mi n ma yamarin suxi. Sariyan nanse falaxi n lan n xa naxan liga Baten Fasita ra?”

<sup>16</sup> Memukan yi a fala mangan nun a kuntigine xa, a naxa, “Baten Fasita mi fe jaxin ligaxi mangan xan keden na koni mangana kuntigine nun a yamaan birin yamanani.

<sup>17</sup> Naxanle na na me a jaxalan mangan bata a xemen bote raba, yamanan jaxanle birin fan e yoma e xemene ma nen. Naxanle luma a fale nen, e naxa, ‘Manga Asuyerusu xεraan nasiga nen Baten Fasita ma alogo a xa fa a dexon koni a mi tin.’

<sup>18</sup> Awa, Perise nun Mede kuntigine jaxanle na na me a Baten Fasita na nan ligaxi, e mi fa e xemene binyama sonon. Na findima nen xolon nun yagin na e xemene ma.

<sup>19</sup> Xa a sa mangan kenenne, a xa yamarin fi fa fala Baten Fasita nama fa ti a yetagi sonon. A tiden xa so jaxalan gbete yii naxan fisa a tan xa. Yamarin fi, a xa sebe, a xa sa na tanne fari naxanye Perise nun Mede yamanani alogo a nama fa maxete mume!

<sup>20</sup> Mangana, i na i ya fala xuini itoe rali i ya yamanan birin ma, jaxanla birin fa a xemen binyama nen nayi, keli a xungbeen ma han a xurina.”

<sup>21</sup> Na yamarin yi rafan mangan ma, e nun a kuntigine birin, mangan yi a liga alo Memukan a fala kii naxan yi.

<sup>22</sup> Mangan yi kedin nasiga a taane birin yi e gbee sebenla nun e gbee xuine yi, alogo xemen birin xa findi a denbayaan kuntigin na e nun birin xa a kon xuiin fala.

## 2

### *Esita yi findi Mangana Baten na*

<sup>1</sup> Na danguxina, mangan boren godo xanbini, a a miri folo na feen ma Bate Fasita naxan ligaxi a ra e nun a fan sariyan naxan saxi lan a ma.

<sup>2</sup> Awa, mangan bundoxona ndee yi a fala a xa, e naxa, “Sungutunna nde xa fen i xa naxan tofan han!

<sup>3</sup> Yamarin fi i ya baxon birin yi a kuntigine xa fa dii teme tofapine birin na i ya jaxanle banxini. Suse manga taani. Na dii temene birin xa lu na xeme tegnxin yii naxan xili Hege naxan jaxanle xun na. Na xemen xa a yengi dɔxo e xon ma a yi maratofan seene so e yii.

<sup>4</sup> Nayi, dii temen naxan na rafan i ma ne ye, na yi findi baten na Fasita funfuni.” Na falan yi Mangan kenen, a yi na liga.

<sup>5</sup> Yahudiyana nde yi Suse manga taani nun naxan yi xili Marodoke, Yayiri a dii xemen nan yi a ra. Simeyi nan Yayiri soto. Kisu nan Simeyi soto. Kisu kelixi Bunyamin bansonna nin.

<sup>6</sup> Babilon mangan Nebukadanesari Yuda manga Yoyakin nun muxun naxanye suxu Yerusalen yi, a yi ne nan ye.

<sup>7</sup> Marodoke nan yi Hadasa xuruma naxan mɔn xili Esita. A sɔxɔ a dii tɛmɛna. Esita fafe nun a nga bata yi faxa. Sungutunni ito yi tofan han! A nga nun a fafe to faxa, a yi lu alo Marodoke a diina.

<sup>8</sup> Mangan yamarin fi xanbini, e fa dii tɛmɛ wuyaxi ra Suse manga taani, Esita yi ne yɛ nun. A tan Esita fan yi lu mangan konni Hege bun ma naxan mangana jaxanle xun na.

<sup>9</sup> Esita a fe yi rafan Hege ma han! A yi hinan a ra. Nanara, a yi fati rayabu seene so fɔlɔ a yii, e nun donse fajina. Hege yi Esita lu yire fajini jaxanle tagi, a yi dii tɛmɛ solofere yɛba mangan konni naxanye luma wanla kɛ Esita xa.

<sup>10</sup> Koni Esita mi tin muxu yo xa a kolon a kelixi siyaan nun xabilan naxan yi, amasɔtɔ Marodoke bata yi yamarin fi a ma nun fa fala a nama na fala.

<sup>11</sup> Marodoke yi sigama nɛn mangan konna dɛxɔn lɔxɔ yo lɔxɔ alogo a xa a kolon Esita yi kii naxan yi e nun e yi naxan ligama a ra.

<sup>12</sup> Sungutunni itoe birin yi lan e siga Manga Asuyerusu konni keden keden yɛ ma e na yelin e yitɔnjɛ kike fu nun firinna bun. Kike sennin e ture fajin soma e ma. Na xanbi ra, e latikɔnɔnna nun jaxanle rayabu seen sifan birin so e ma kike sennin mɔn.

<sup>13</sup> Sungutunna naxan siga waxatin na a li mangan konni, a sese maxɔdin na nan yi soma a yii.

<sup>14</sup> Naxan nɛma yi sigɛ mangan konni, a yi sigama jinbanna nan na. Na xɔtɔn bode, a siga jaxanle banxi gbɛtɛ yi, a gberijenne yɛ. Sasigasi yi a yengi dɔxɔma e xɔn dɛnaxan yi. Naxan na keli mangan konni, a mi fa sigama na yi sɔnɔn fɔ xa a rafan mangan ma, a yi a xili a xinla ma.

<sup>15</sup> Nba, Marodoke sɔxɔ Abixali a dii tɛmɛna Esita, Marodoke yi naxan xuruma, na gbee waxatina a lixina siga mangan konni, a mi sese xali fɔ Hege seen naxanye fe fala a xa. Muxu yo yi Esita to, a rafanjɛ a ma.

<sup>16</sup> Awa, Manga Asuyerusu a mangayaan jɛɛ solofere kike fudeni, naxan xili Tebeti kikena, e fa Esita ra Manga Asuyerusu fɛma a konni.

<sup>17</sup> Esita yi rafan mangan ma, dangu sungutunne birin na. A mangana fanna nun a hinanna sɔtɔ dangu sungutunna bonne birin na! Nanara, mangan yi mangaya taxamaseri kɔmɔtin so Esita xun na, a yi a findi baten na Fasita funfuni.

<sup>18</sup> Awa, mangan yi donseen nafala a kuntigine nun a muxune birin xa Esita a fe ra. A yi na lɔxɔn findi Matabu Lɔxɔn na a yamanan birin yi. A yi yamaan ki mangayaan hinanni.

### *Marodoke yi mangan nakisi*

<sup>19</sup> Awa, sungutunne mɔn yi malan a firindenin. Na waxatini, Marodoke yi walima manga banxin sansanna so dɛɛn na.

<sup>20</sup> Han na waxatini, Esita munma yi a xabilan nun a siyana fe fala muxɛ xa alo Marodoke a yamari kii naxan yi. Esita yi a falan suxu alo a to yi a maxuruma waxatin naxan yi.

<sup>21</sup> Lɔxɔna nde, Marodoke yi walima manga banxin sansanna so dɛɛn na. Mangana kuntigi firinna naxanye yi xili Bigitana nun Tɛrɛsi, ne nan yi mangan konna kantanma. Ne yi xɔlɔ Manga Asuyerusu ma, e kata fɔlɔ a faxa feen na.

<sup>22</sup> Marodoke yi a mɛ, a yi a fala Esita xa, mangana batɛna. Esita yi Marodoke a falan nali mangan ma.

<sup>23</sup> E fōlō na feen yε fenjε, e fa a to fa fala jōndin na a ra. Nayi, e yi na xεme firinne singan wudin na, e faxa. Na birin yi seβε yamanan fe fori taruxu kedin kui Mangan yεε xōri.

### 3

#### *Yahudiyane faxa feen yi yitōn*

<sup>1</sup> Na dangu xanbini, Manga Asuyerusu yi Hamadata Agaga kaana dii xεmεn Haman tiden mate dangu kuntigine birin na.

<sup>2</sup> Mangana walikεεn naxanye birin yi a banxini, ne birin yi e xinbi sinma nεn Haman bun e yi a binya, alo mangan bata yi a yamari kii naxan yi. Koni, Marodoke tan mi tin na lige.

<sup>3</sup> Mangana Walikεεn bonne yi a maxōdin, e naxa, “Nanfera i mi mangan fala xuiin suxuma?”

<sup>4</sup> Lōxō yo lōxō kuntigine yi Marodoke maxōdinma nεn, koni a mi yi e xuiin danxunma. Nayi, e yi a fala Haman xa alogo e xa a kolon xa a kankanjε a kεraan ma bayo a bata a fala a Yahudiyān nan a ra.

<sup>5</sup> Haman a toxina fa fala a Marodoke mi tinma a xinbi sinjε a tan bun ma, a yi xōlō kati!

<sup>6</sup> A mōn a kolonxina fa fala Yahudiyān nan Marodoke ra, a yi a miri a bōjεni, a a nama Marodoke keden peen faxa. Nanara, Haman yi fεrεn fen fōlō alogo a xa Yahudiyane birin halagi naxanye yi Asuyerusu yamanan birin yi.

<sup>7</sup> Awa, Manga Asuyerusu a mangayaan jεε fu nun firinden kike singen naxan xili Nisan kikenā, Haman yi yamarin fi fa fala masεnsenna naxan xili Puri, a e xa na bira a xa, alogo e xa Yahudiyane faxa waxatin kolon, fe yitōnxine lanma kiken naxan ma e nun a lōxōna. A kike fu nun firinden suxu naxan xili Ada kikenā.

<sup>8</sup> Haman yi a fala Manga Asuyerusu xa, a naxa, “Siyana ndee na, e xuyaxi ayi i ya yamanan yiren birin yi, e namunna nun muxu yo a namun keden mi a ra. E mi yamanan yamarine suxuma. Awa, a mi lan i xa ne lu na.

<sup>9</sup> Mangana, xa i sa tinjε, i xa yamarin fi fa fala ne xa halagi. Xa i tin ne halagi feen ma, n tan gbetin gbananna wuli fu se i ya gbeti ramaradeni ne xa naxanye na lige.”

<sup>10</sup> Mangan yi a wuren ba a yiin na, a taxamasenna, a yi a so Hamadata Agaga kaana dii Haman yii, Yahudiyane yaxuna.

<sup>11</sup> Mangan yi a fala a xa, a naxa, “Muxuni itoe nun na gbetin na, i tan nan gbee e ra. Nanara, i nεεn waxi feen naxan liga fe yi e ra, i na liga.”

<sup>12</sup> A kike singen xii fu nun saxande lōxōni, Haman yi mangana seβeli tiine malan alogo e xa a yamarine seβε yamana kanne nun taa mangane birin ma siyane birin yi e seβenle nun e xuine yi. Awa, na kεdine yi seβε Manga Asuyerusu yetεn xinla ra. E mōn yi a mangayaan taxamasenna wuren funfun sa a ma.

<sup>13</sup> Xεrane yi siga kεdini itoe ra mangana yamanan birin yi. E yamarin fi a yamaan xa Yahudiyane birin naxōri lōxō kedenni, kike fu nun firinden xii fu nun saxande lōxōni, naxan xili Ada kikenā. E yi e faxa, dii jōrεn nun fonna nun jaxanle nun diidine birin, e yi e yii seene tongo.

<sup>14</sup> Awa, na sariyan kedin yi rawuya, a xaran yamanan yamaan birin xa alogo e xa e yitōn na lōxōn yεε ra.

<sup>15</sup> Mangana xεrane yi siga e giyε, Suse manga taan yiren birin yi xεra ralideni. Na xanbi, Mangan nun Haman yi dōxō dōlō mindeni, koni Suse taan muxune tan yi wugama.

## 4

*Marodoke yi falan ti Esita xa*

<sup>1</sup> Marodoke feni ito birin mɛ waxatin naxan yi, a yi a dugine yibɔ a ma, a yi kasa benbɛli dugin nagodo a ma sununi. A mɔn yi xuben so a ma, a mini taa tagini, a sunuxin yi a wuga xuini te, a gbelegbele.

<sup>2</sup> A yi siga han mangana banxin dɛxɔn, a yi ti mɛnni. Muxu yo mi yi lan a so mɛnni a maxidixi kasa benbɛli dugini.

<sup>3</sup> Yamanan birin yi, mangana falan nun yamarin na yi so dɛnaxan yi, Yahudiyane yi sunuma nɛn mɛnni. E yi sunuma nɛn e wuga, muxu wuyaxi yi e maxidima benbenla nin, e yi e sa xubeni.

<sup>4</sup> Esita a walikɛ naxanle nun xɛmɛ tɛɛenne yi fa Marodoke a fe fala a xa, na yi Esita yigitɛɛ kati! Esita yi dugine rasiga Marodoke ma alogo a xa kasa benbɛli dugin ba a ma. Koni Marodoke mi tin.

<sup>5</sup> Esita yi Hetaka xili, mangana xɛmɛ tɛɛenna naxan yi findixi walikɛɛn na Esita fɛma, a yi na xɛ alogo a xa sa a kolon Marodoke sunuxi naxan na.

<sup>6</sup> Hetaka yi sa Marodoke li tixi taan yama malandeni mangan konna dɛ ra.

<sup>7</sup> Marodoke yi na feen birin fala Hetaka xa naxan ligaxi, a mɔn yi a fala a xa Haman mangan tuli saxi gbetin naxan na, alogo a xa Yahudiyane birin faxa.

<sup>8</sup> Marodoke mɔn yi na kedin so Hetaka yii naxan xaranxi Suse yi, lan Yahudiyane faxa feen ma. Marodoke yi waxi a xɔn ma nɛn a xa a so Esita yii, a mɔn yi dɛntɛɛen sa Esita xa alogo Esita xa sa mangan mafan, a dija a muxune ma.

<sup>9</sup> Awa, Hetaka yi xɛtɛ, a sa Marodoke falane yɛba Esita xa.

<sup>10</sup> Awa, Esita mɔn yi Hetaka xɛ Marodoke ma, a yi a fala a xa, a naxa,

<sup>11</sup> “Mangana walikɛne nun muxun naxanye birin mangana yamanani, ne birin a kolon a muxu yo muxu, xɛmɛn nun naxanla, naxan na siga mangan fɛma a banxini xa a mi a xilixi, sariyan wama nɛn na kanna xa faxa. Koni naxan keden a ligɛ na kanna mi faxa, fo mangana a xɛma dunganna ti a xa. Koni a bata kiken ti mangan mi n tan xili.”

<sup>12</sup> Marodoke yi Esita a nungu xuiin mɛ.

<sup>13</sup> A fan yi a yabi, a naxa, “I nama i miri fa fala i tan Esita keden peen kisima nɛn Yahudiyane tagi, bayo i mangan konni.

<sup>14</sup> Xa i dundu i dɛɛn ma waxatini ito yi, waxatina nde Yahudiyane sabu gbɛtɛ sɔtɔn nɛn e kisi, koni i tan nun i babaa denbayaan naxorima nɛn. Nde a kolon? Waxatina nde, xa i mi findixi mangana batɛn na lɔxɔni ito xan ma fe ra?”

<sup>15</sup> Awa, Esita fan yi Marodoke yabin nasiga a ma, a naxa,

<sup>16</sup> “Siga, i sa Yahudiyane birin malan Suse yi, ɛ sunna suxu n xa. ɛ nama igɛ min, ɛ nama ɛ dɛɛɛ kɔɛ saxan, yani saxan. N tan Esita nun n ma walikɛ naxanle fan sunna suxuma nɛn. Na na dangu, n sigan mangan fɛma nɛn hali xa n tɔnna kala. Xa a lan a yi, n xa faxa, n xa faxa.”

<sup>17</sup> Marodoke yi siga, a yi a liga alo Esita a yamari kii naxan yi.

## 5

*Esitaa donse donna malanna*

<sup>1</sup> Sunna xii saxande lɔxɔni, Esita yi a maxidi a naxalan manga dugine yi, a sa ti tanden ma manga banxin dɛ ra. Mangan yi dɔxi manga gbɛdɛni, a yɛɛ rafindixi banxin so dɛɛn ma.

<sup>2</sup> Mangan to Esita to a tixi tandeni, a fe yi rafan a ma ki fajni, na ma, mangan yi a xema dunganna ti a xa. Esita yi sa a yiin din mangana xema dunganna ra.

<sup>3</sup> Mangan yi Esita maxodin, a naxa, “Nanfe ligaxi? I waxi nanse xon ma? N na soe i yii nen hali i waxi n ma yamanan foxon kedenna nan xon.”

<sup>4</sup> Esita yi a yabi, a naxa, “Mangana, xa a sa i kenen, n waxi a xon ma e nun Haman xa fa donse dondeni n konni to, n naxan nafalaxi e xa.”

<sup>5</sup> Mangan yi xeraan nasiga Haman ma, a xa fa mafuren alogo e firinna xa sa Esita waxon feen liga.

<sup>6</sup> Nayi, mangan nun Haman yi siga Esita donseen dondeni. E yi dolb minni waxatin naxan yi, mangan yi Esita maxodin, a naxa, “Esita, i waxi naxan xon ma a fala n xa, n xa na liga i xa. Nanse xoli i ma? Hali i waxi n ma yamanan foxo kedenna nan xon, n na a soe i yii.”

<sup>7</sup> Esita yi mangan yabi, a naxa, “N waxi naxan xon ma,

<sup>8</sup> xa mangan tinje, a yi n ma maxandin yabi, Mangan nun Haman mon xa fa n konni donse dondeni tila n naxan nafalama, nayi n mangan yabe.”

### *Haman yi wa Marodoke faxa feni*

<sup>9</sup> Awa, Haman sewaxin yi keli na yi na boxoni. Koni a to yi danguma mangana banxin de ra, a yi Marodoke to. Marodoke mi keli, a mi xuruxurun a yee ra. Na yi Haman xolo a xili ma kati!

<sup>10</sup> Koni Haman yi a boren suxu, a siga a konni. Menni, Haman yi a lanfane nun a jaxanla Seresi, xili.

<sup>11</sup> Haman yi a kanba folo a lanfane nun a jaxanla yetagi, a nafulu kannan a tan na, a dii wuyaxi a yii, a mangan bata a tiden mate, a tan dangu mangana kuntigine nun mangana muxu gbeene birin na.

<sup>12</sup> Haman yi lu a kanbe, a naxa, “Naxan dangu na birin na, Mangana Bate Esita bata n tan Haman xili, a nxu nun mangan xa sa nxu dege nxu bode xon ma. Nxu mon sigama na nan ma tila nxu nun mangana.

<sup>13</sup> Koni fanni, n mon Marodoke toma doxi mangana banxin de ra, Yahudiyana, sese mi na ra n tan Haman xa.”

<sup>14</sup> A jaxanla Seresi nun a lanfane yi a fala Haman xa, e naxa, “Muxu singandena nde rafala naxan nongonna ye tonge suulun liye. Nayi, tila xotonni i yi a fala mangan xa, a a xa Marodoke singan menni, a xa faxa, alogo i sewaxin xa siga mangan matideni donse dondeni.” Awa, na falan yi Haman kenen, a muxu singanden nafala.

## 6

### *Haman yi Marodoke binya*

<sup>1</sup> Na kosen na, mangan mi no xiye. Nayi, a yi a fala a e xa fa yamanan taruxu kedin na, e yi a xaran a yetagi.

<sup>2</sup> E denaxan xaran, e yi a to menni fa fala Mangana kuntigi firinna naxanye yi a banxin den kantanma, Bigitana nun Teresi, ne manga Asuyerusu faxa feni ton nen, koni Marodoke yi na feen namini kenenni.

<sup>3</sup> Awa, mangan yi maxodinna ti, a naxa, “En binyen mundun fi Marodoke ma e nun a kontonna?” Mangana walikene yi mangan yabi, e naxa, “Fefe munma raba a xa singen.”

<sup>4</sup> Mangan mon yi maxodinna ti, a naxa, “Nde n ma banxini?”

Na yi a li, Haman yi baxi sode mangana genla kui. A bata yi fa a faladeni mangan xa, a xa Marodoke singan na singan tideni a naxan yitɔnxi Marodoke xili ma.

<sup>5</sup> Nanara, mangana walikene yi mangan yabi, e naxa, “Haman nan be.” Mangan yi a fala e xa, a naxa, “A xa so.”

<sup>6</sup> Haman yi so, mangan yi a maxɔdin, a naxa, “Nanse lige muxun xa mangan waxi naxan binya feni ki fajni?” Haman yi a miri a yete ma, a naxa, “Awa iki, mangan waxi a xɔn ma a xa muxun mundun binya ki fajni? Muxu gbete mi na fo n tan.”

<sup>7</sup> Haman yi mangan yabi, a naxa, “Mangan waxi muxun naxan binya feni,

<sup>8</sup> a lan mangaya dugin xa so na kanna yii, i tan mangan yeteen bata naxan nagodo i ma e nun soona i bata dɔxɔ naxan fari, a xunna soxi mangaya taxamaseri kɔmɔtin na.

<sup>9</sup> Mangana, i ya kuntigi gbeena nde xa na dugine tongo a yi e ragodo na kanna ma mangan waxi naxan binya feni, a dɔxɔ soon fari, a yi a radangu taan yiren birin yi. Na muxu gbeen xa siga falani ito tiye, a naxa, ‘E a mato mangan naxan nabama muxun xa, a waxi naxan binya feni.’”

<sup>10</sup> Nayi, mangan yi a fala Haman xa, a naxa, “I mafura, i sa dugine tongo e nun soona, i yi e ragodo Marodoke ma, na Yahudiyaana. I naxan birin falaxi, i yi na birin liga Marodoke xa, naxan dɔxi manga banxin so deen na. I nama jinan sese ma i naxan birin falaxi.”

<sup>11</sup> Na xanbi ra, Haman yi sa dugine tongo e nun soona. A yi mangana dugine ragodo Marodoke ma. Marodoke to te soon fari, Haman yi ti Marodoke ye ra siga taa tagini. A siga a fale yamaan xa, a naxa, “E a mato, mangan naxan nabama muxun xa, a waxi naxan binya feni.”

<sup>12</sup> Marodoke yi xete manga banxin so deen na. Koni Haman tan yi siga a konni mafuren, a yetagin luxunxi amasoto a yi sunuxi kati!

<sup>13</sup> Feen naxanye liga a ra, a yi ne birin fala a jaxanla Seresi nun a lanfane xa. Haman ma jaxanla nun a fekolonne yi a fala a xa, e naxa, “Marodoke, Yahudiyan nan a ra. Na nan a toxi, i mi noe a ra. I fama yagideni a ye ra, na yeteen bata folo!”

<sup>14</sup> E mon yi fala tiini, mangana xerane yi fa, a Haman xa siga mafuren donse dondeni Mangana Batena Esita naxan nafalaxi.

## 7

<sup>1</sup> Mangan nun Haman yi siga Esita donse dondeni.

<sup>2</sup> Na lɔxɔ firindeni, e yi dɔlɔ minni, mangan yi Esita maxɔdin, a naxa, “Esita, i waxi naxan xɔn ma a fala n xa alogo n xa na liga. Nanse xɔli i ma? Hali, i wa n ma yamanan bode foxɔn nan xɔn ma, n na a soe i yii.”

<sup>3</sup> Koni Esita yi a yabi, a naxa, “Mangana, xa i tin, xa a rafan i ma, n waxi feen naxan xɔn ma, na nan ito ra: N tan Esita nun n ma muxune xa kisi.

<sup>4</sup> Bayo n tan nun n ma muxune bata sara alogo nxu xa halagi, nxu faxa, nxu mon yi raxori. Xa nxu yi sara nen konyiyaan gbansanna xili yi, n yi dunduma nen nun, bayo na mi yi finde fe ra nun, n yi mangan ye mo ayi.”

<sup>5</sup> Manga Asuyerusu yi Esita maxɔdin, a naxa, “Nde a ra, naxan susuxi fe sifani ito mire? Na kanna minen yi?”

<sup>6</sup> Esita yi a yabi, a naxa, “Haman nan nxu tɔrɔ muxun nun nxu yaxun na, na muxu jaxina!”

Nayi, gaxu gbeen yi Haman suxu mangan nun Esita yetagi.



<sup>7</sup> Mangan xóloxin yi keli donse dondeni, a yi mini tandeni. Awa, Haman to a to fa fala mangan bata fe jaxin nagidi a fe yi, a yi lu xanbin na Esita mafandeni alogo a niin xa kisi.

<sup>8</sup> Haman a mafelenxi waxatin naxan yi Esita dóxo seen ma, mangan yi so, a sónxo, a naxa, “Wan! Xेमेनि ito fa waxi n ma baten Esita nan mafu fe yi n yeε xori n ma banxini?” Benun mangan xa yelin fala tiye, e bata Haman xunna so.

<sup>9</sup> Mangana kuntigina nde yi na naxan yi xili Harabona, na yi a fala mangan xa, a naxa, “Haman yeτεεν bata singan tiden nafala a banxin dexon ma a Marodoke mangana muxu fajin singanηε denaxan yi. Na wudin mateen fónongónna ye tonge suulun.” Awa, mangan yi yamarin fi, a naxa, “Haman xa sa singan na yi.”

<sup>10</sup> Nayi, Haman yi singan na singan tideni a naxan nafala Marodoke faxa feen na. Awa, na ligaxina, mangan boren yi xunbeli.

## 8

### *Yahudiyane xunna kenla*

<sup>1</sup> Na lóxon yeteni, Manga Asuyerusu yi Yahudiyane yaxu Haman yii seene birin so Esita yii. Marodoke yi siga mangan fema, bayo Esita bata yi a fala mangan xa fa fala a tan nun Marodoke barixi nen.

<sup>2</sup> Mangan yi a taxamaseri yiisolirasoon ba a yiin na, a naxan taxu Haman na, a yi a so Marodoke yii. Esita yi Marodoke lu Haman ma seene xun na.

<sup>3</sup> Esita yi a sa mangan bun ma, a wugama, a yi a mafan alogo a xa Haman Agaga kaana fe jaxi yitónxin kala Yahudiyane xili ma.

<sup>4</sup> Mangan yi a xema dunganna ti Esita xa. Nayi, Esita yi keli, a yi ti a yetagi.

<sup>5</sup> Esita naxa, “Mangana, xa i bata tin, xa i ya fe n ma fe yi, xa a lanxi i ma, xa n nafan i ma, yandi, i xa kedín sebe naxan Haman ma yamarine kalama. Hamadata a dii xemena Agaga kaan yamarin naxan fi Yahudiyane faxa feen na i ya yamanan birin yi, na nama liga.

<sup>6</sup> N tan mi nœ tinηε n bónsónna yi tóró, a raxori.”

<sup>7</sup> Awa, Manga Asuyerusu yi Esita nun Yahudiya Marodoke yabi, a naxa, “E mato, n bata Haman faxa bayo a Yahudiyane faxa feni tón nen. N mán bata Haman ma seene so Esita yii.

<sup>8</sup> Iki, ε xa sebenla ti lan Yahudiyane feen ma, naxan yo na ε kenen, n tan mangan xinli, ε yi n ma taxamasenna sa a ma. Bayo, kedín naxan sebexi mangan xinli mangaya taxamasenna yi sa a ma na mi kale mume.”

<sup>9</sup> Na lóxon yeteni, e yi yamanan sebeli tiine birin xili, kike saxanden xii móxoren nun saxande lóxon nin, kiken naxan xili Sifan kiken. Mangana sebeli tiine yi Marodoke a yamarine sebe siga Yahudiyane nun yamana kanne nun kuntigine birin ma na yamana kan taa kemε móxoren nun solofere birin yi, keli Indiya yamanani han sa dóxo Kusi yamanani. Siyane birin yi kedín sebexin sótó e sebenla nun e xuiin nin, Yahudiyane fan yi a sótó e gbee sebenla nun e xuini.

<sup>10</sup> Kedini itoe yi sebe mangan xinli, a yi a taxamasenna sa e ma. A yi xerane rasiga kedini itoe ra soo fajine fari naxanye ramaraxi e danna mangan xón ma.

<sup>11</sup> A yi sebexi nen Mangana kedini ito kui fa fala Yahudiyane xa e malan taan birin yi, e yi e yete xun mayenge. Xa siya gbete yo waxi e yenge feni, e tan Yahudiyane fan xa ne yenge, e yi e faxa e nun e jaxanle nun e diine. Yahudiyane xa ne birin faxa, e yi e yii seene tongo.

<sup>12</sup> Na yamarin yi lanxi xii keden nan ma Manga Asuyerusu a yamanan birin yi, Ada kiken xii fu nun saxande lɔxɔni, jɛɛn kiken fu nun firindena.

<sup>13</sup> Na yamarin yi mini yamanan birin yi alogo siyane birin xa a kolon fa fala a bata findi sariyan na alogo Yahudiyane fan e yitɔnjɛ e yaxune yɛngɛdeni kii naxan yi.

<sup>14</sup> Awa, mangan to yamarin fi, xɛrane yi dɔxɔ soone fari, e yi siga e giye mafuren alogo yamarin xa xaran Suse manga taani.

<sup>15</sup> Marodoke yi mini mangana banxini, manga dugin doma mamiloxin fixɛn nagodoxi a ma, mangaya xɛmaan taxamasenna fan soxi a xunna, doma xungbe mamiloxin fan a ma. Awa, muxun naxanye birin Suse yi, e sɛwa kati, e sɔnxɔ sɔnxɔ sɛwani.

<sup>16</sup> Na lɔxɔn yi findi sɛwa lɔxɔn nun nɔ sɔtɔ lɔxɔn na Yahudiyane xa.

<sup>17</sup> Mangana sariyan so yamanan nun taan naxanye birin yi Yahudiyane yi sɛwan sɔtɔ mɛnne yi, e yi e malan jaxaxaxani. Nanara, muxu wuyaxi yi e yetɛ findi Yahudiyani na yamanani amasɔtɔ e bata gaxu e yɛɛ ra.

## 9

### *Yahudiyane yaxune faxa fena*

<sup>1</sup> Kike fu nun firinden naxan xili Ada, na xi fu nun saxande lɔxɔn to a li, mangana yamarin yi lan a xa fɔlɔ lɔxɔn naxan yetɛ yi. Na lɔxɔni, Yahudiyane yaxune yi mirixi fa fala a Yahudiyane luma nɛn e sɛnbɛn bun ma. Koni, feene yi maxɛtɛ, Yahudiyane yi nɔɔn sɔtɔ e yaxune ma.

<sup>2</sup> Yahudiyane yi e malan Manga Asuyerusu yamanan taan birin yi e yaxune yɛngɛdeni. Nayi, muxune birin yi gaxu Yahudiyane yɛɛ ra, muxu yo mi fa a ti e yɛɛ ra yɛngɛ sodeni.

<sup>3</sup> Hali lɔxɔn mangane nun kuntigine nun yamanan kanne nun mangan jɔxɔn yibirane birin yi Yahudiyane mali amasɔtɔ e yi gaxuxi Marodoke yɛɛ ra.

<sup>4</sup> Marodoke bata yi findi kuntigi gbeen na manga banxini, e nun a xili fajin bata yi lan yamanan birin na amasɔtɔ a sɛnbɛn yi gboma ayi nɛn tun!

<sup>5</sup> Nanara, Yahudiyane yi e yaxune faxa silanfanna ra, e yi e jan.\* E wa naxan liga fe yi e yaxune ra, e na liga.

<sup>6</sup> Yahudiyane yi muxu kɛmɛ suulun faxa Suse manga taani.

<sup>7</sup> E mɔn yi Pansandata nun Dalifɔn nun Asipata nun

<sup>8</sup> Porota nun Adaliya nun Aridata nun

<sup>9</sup> Paramasata nun Arisayi nun Aridayi nun Fayasata birin faxa.

<sup>10</sup> Ne nan Hamɛdataa dii Haman ma dii xɛmɛ fuune ra, Yahudiyane yaxuna. Koni, e mi ne yii seene tongo.

<sup>11</sup> Na lɔxɔ yetɛni, e mangan nakolon muxun naxan bɛrɛya faxa Suse manga taani.

<sup>12</sup> Mangan yi a fala Esita xa, a naxa, “Yahudiyane bata muxu kɛmɛ suulun faxa Suse manga taani sa Haman ma dii xɛmɛ fu fari. E nɔxi nanse lige yamanan bodene yi? Koni, xa i mɔn waxi fena nde xɔn ma, i a sɔtɔma nɛn. I waxi nanse xɔn? N na rabama i xa nɛn.”

<sup>13</sup> Awa, Esita yi a yabi, a naxa, “Xa i bata tin, Yahudiyani naxanye Suse yi, ne mɔn xa to jɔxɔn liga tila. Haman ma dii xɛmɛne binbine xa singan wudin na.”

<sup>14</sup> Mangan yi yamarin fi a na xa liga alo Esita a falaxi a xa kii naxan yi. Na yamarin yi rawanga Suse taani. E Haman ma dii xɛmɛne binbine singan.

\* 9:5: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

15 Kiken naxan xili Ada, na xii fu nun naaninde ləxəni, Suse taan Yahudiyane mən yi e malan, e muxu keme saxan faxa taani, koni e mi e sese tongo.

16 Yahudiyani bonna naxanye yi mangana a yamana gbetene yi, ne fan yi e malan e yete xun mayengedeni. E yi e yete soto e yaxune ra. Yahudiyane yi e yaxun muxu wuli tonge solofere e nun suulun faxa. Koni ne fan mi e sese tongo.

17 Na ligaxi Ada kiken xii fu nun saxande ləxən nin. A xii fu nun naaninde ləxəni, e yi e matabu. Yahudiyane yi na findi sanla nun sewa ləxən na.

18 Yahudiyani naxanye yi Suse yi, ne yi yengen so a xii fu nun saxanden nun a naanideni, ne yi e matabu a xii fu nun suulunde ləxəni. Na ləxən yi findi sanla nun sewa ləxən na.

19 Nanara, Yahudiyani naxanye yi banxidene ra, ne Ada kiken xii fu nun naaninden findixi sewa nun sali ləxən na. E mən yi kiseene so e bode yii.

### *Purimi Malanna bunna*

20 Awa, Marodoke yi na feene birin sebe a yi e rasiga Yahudiyane birin ma Manga Asuyerusu a yamanane yi naxanye maso e nun naxanye makuya.

21 A yi a sebe, a yamaan xa Ada kiken xii fu nun naaninde nun a xii fu nun suulunde ləxən findi sanla ra jee yo jee

22 bayo Yahudiyane e yete sotoxi e yaxune ra ne ləxəne nan ma. E sunun nun e nimisan findi e ma sewan nun boje xunbenla ra kiken i to nan na. Nanara, a falaxi a e xa sumunna ti sewani ne ləxəne ma, e yi e bode ki, e mən yi to muxune ki.

23 Yahudiyane yi Marodoke a yamarin suxu, a findi e namunna ra jee yo jee

24 bayo Yahudiyane yaxun Hamadata Agaga kaana dii xemen Haman e raxəri feni tən nen. A bata yi koronna bira, naxan xili Puri, alogo a xa e halagi a yi e raxəri.

25 Koni Esita bata yi siga mangan fəma, mangan yi kedin sebe alogo Haman fe jaxin naxan yitən Yahudiyane xili ma, na xa xete a tan ma. Haman nun a dii xeme birin yi singan wudin ma.

26 Nanara, e ləxəni itoe xili bama Purimi naxan fataxi koronna xinla ra, "Purimine." Fata Marodoke a kedin xuiin na, e nun feen naxanye liga e tan yeten na, ne yi findi e seren na,

27 nanara Yahudiyane soge firinni itoe findixi namunna ra e tan nun e bənsəna birin xa e nun muxun naxanye e yete findima Yahudiyane ra. E xa ləxəni itoe suxu jee yo jee alo Marodoke bata e yamari kii naxan yi.

28 Nanara, Yahudiyane yixeten denbayaan birin yi, e nun taan nun yamanan birin yi, e xa ləxəni itoe sumunna raba e ma naxan xili Purimi, alogo e fe danguxin nama jinan e mamandenne ra.

29 Awa, Abixali a dii teməna Esita nun Yahudiyani Marodoke yi kedin firinden sebe e nə sətən birin xən Purimi sanla a fe ra.

30 E yi kədi ne rasiga Yahudiyane birin ma naxanye Manga Asuyerusu a yamana kan taa keme məxəjen nun soloferen birin yi. E yi e xəntən boje xunbenla nun e xaxili saana fe ra.

31 Kedin mən yi a fala Yahudiyane xa, a e xa Purimi ləxəne suxu e ləxəne yeteni alo Marodoke nun Esita e yamarixi kii naxan yi. E yeten yi sun suxun nun maxandin ləxən nagidi e tan nun e bənsəna ma.

32 Esita yamarin naxanye fi lan Purimi Matabu Ləxəni itoe a fe ma, ne yi sebe kedin kui.

**10***Marodoke a nɔ sɔtɔna fe*

<sup>1</sup> Manga Asuyerusu yi wali xɔdɛxɛne sa muxune ma keli a yamanani han sa dɔxɔ fɔxɔ igen dɛxɔnna ra.

<sup>2</sup> Mangan kɛwanla naxanye birin a sɛnbɛn nun muxu gbeeyaan mayitama, e nun a Marodoke tiden mate kii naxan yi, ne sɛbɛxi Perise nun Mede mangane kɛdine kui.

<sup>3</sup> Marodoke Yahudiyɛn yi findi Manga Asuyerusu a manga singen na. A findi muxu kɛndɛn na Yahudiyane xa, a mɔn yi rafan Yahudiyɛn bodene ma, bayo a yi walima a siyana bɔɲɛ xunbenla nun a yɛɛ rasigan nan ma fe ra.

## Yuba Nabi Yubaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito Yuba nan ma fe taruxun yebama. A a tinxinna nan ma fe singe falama. Yuba findi denkeleya muxun nan na e nun nafulu kanna a dunuɓa yi gidini. Koni Setana yi Ala maxodin xa a tinxinyaan mi yi fataxi a nafulu kanyaan na. Ala yi tin Setana xa Yuba mato xa a denkeleye yiigelitoyani. A yii seene nun a diine nun a kendeyaan birin yi ba a yii.

Nayi, Yuba nun a xoyine yi lu e bode matande fa fala a tɔrɔxi naxan na. A xoyine yi a fala a Yubaa yulubine nan a ligaxi a tɔrɔxi. Yuba xoyine dunuɓa muxune xaxinle nan falama hali Ala gbeene mi ne ra! Yuba xoyine mi yi laxi a ra xa tinxin muxun na tɔrɔ sifan sote. Yuba xoyi saxan yi kata alogo e xa a xaxili ragidi fa fala tɔrɔn naxan a fari, na fataxi yulubina nde nan na a naxan ligaxi. Nayi, fe matandi gbeen yi fɔlɔ fala jaxume wuyaxi naxan yi. A xoyi saxanne yi lu muxune miriyane fale naxanye nun jɔndin maliga, koni Yuba tan yi e matandi Ala keɓana fe yi, a mɔn naxa a a tan mi sese ligaxi a jaxin na.

Yubaa falane yi, Marigi Yesu a fe falama benun a xa liga bayo Yuba a falama a xunbamana nde na yi naxan Ala solonama muxune xa. Na feen seɓexi Yuba 9.33 nun 16.19-21 nun 19.25 kui e nun Yuba 17.3.

Muxu gbete fan yi basan falan na naxan xili Elihu. Na fan Yuba matandi nen. A yi a fala a Ala tɔrɔn nafama muxun ma nen alogo a xa a sɔnna yita a ra, anu muxu yo mi lan a xa Ala maxodin na ma.

Dɔnxɛn na, Ala yeteen yi falan ti. Koni a mi tin maxodinne yabe Yuba nun a xoyine maxodinna naxanye ti. Benun na, Ala nan Yuba maxodin dunuɓa da feene ma. Nayi, Yuba yi a Ala kolon dunuɓa da mangan na. Nayi, muxun lan a xa lu denkeleyaan nun tinxinna fari hali a tɔrɔxi.

A rajanna ra, Ala naxa, a Yuba nan keden a fe falaxi a kiini. Yuba bɔno seen naxanye birin yi, a yi ne jɔxɔn dɔxɔde firin so a yii. Na feen seɓexi Yuba 42.7-17 kui.

### *Yuba nun a denbayana fe*

<sup>1</sup> Xɛmɛna nde yi Yusu yamanani, a yi xili Yuba. Fe mi yi na xɛmɛn na, muxu fajin nan yi a ra, a yi gaxuxi Ala yee ra, a yi fe jaxin matangama.

<sup>2</sup> A dii xeme solofere nun dii teme saxan nan soto.

<sup>3</sup> Yɛxɛn wuli solofere yi a yii, e nun jɔgɔmen wuli saxan nun tura keme suulun nun sofali gile keme suulun e nun walike wuyaxi. Muxu gbeen nan yi xɛmɛni ito ra dangu sogeteden muxune birin na.

<sup>4</sup> A dii xeme ne yi e malanma e bode kon yi donse dondeni waxatin birin, e yi xeraan nasigama e magile saxanne ma nen alogo e xa fa e dege, e min e bode xɔn.

<sup>5</sup> Donse don lɔxɔne na yi dangu, Yuba yi a diine xilima nen alogo a xa e rasarijan. A yi kelima nen xɔtɔn, a yi saraxa gan daxin ba e birin xa, amasoto Yuba yi mirixi a ma fa fala, "Waxatina nde, n ma diine bata yulubin tongo, e fala jaxin ti Ala ma e bɔjɛni." Yuba yi na nan ligama waxatin birin.

<sup>6</sup> Lɔxɔna nde, malekane yi fa e malan Alatala yetagi, Setana\* fan yi fa e ye.

\* 1:6: *Setana* bunna nen fa fala "Muxu magina" hanma "Tɔjɛgelana."

7 Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “I kelixi minen?” Setana yi Alatala yabi, a naxa, “N kelixi bəxən xun xən, n masiga tideni.”

8 Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “I bata n ma walikεen Yuba rakərsi ba? Muxu yo mi luxi alo a tan bəxən fari, səntaren nun muxu fajin na a ra, naxan gaxuxi Ala yεε ra, a fe ɲaxin matangama.”

9 Setana yi Alatala yabi, a naxa, “Yuba gaxuxi Ala yεε ra nen tun ba?”

10 I mi a makantanxi ba, e nun a denbayaun nun a seene birin? I bata barakan sa a feene yi, a xuruseene mən wuyama ayi yamanani.

11 Koni, xa i i yiini bandun, i yi a din a seene ra, a i dangama nen.”

12 Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “N bata a yii seene birin sa i sagoni, koni i nama i yii din a gbindin na.” Nayi, Setana yi keli Alatala yetagi.

13 Ləxəna nde, Yubaa dii xεmεne nun a dii tεmεne yi e dεgema, e manpaan minma e tadaa banxini,

14 xεrana nde yi fa Yuba li, a yi a fala a xa, a naxa, “Turane yi xεε biini, sofali gilene yi e dεgema e dεxon,

15 Sabe kaane bata e suxu, e siga e ra, e bata i ya walikεne faxa. N keden peen nan minixi ayi, n faxi nen n xa fa na xibarun nali i ma.”

16 A mən yi fala tiini, walikε gβεtε yi fa, a yi a fala a xa, a naxa, “Alaa tεen bata godu keli kore, a yi yεxεene nun walikεne gan, e birin yi faxa. N keden peen nan a yiminixi, n faxi nen n xa fa na xibarun nali i ma.”

17 A mən yi fala tiini, walikε gβεtε fan yi fa, a yi a fala a xa, a naxa, “Babilon kaane malaxin gali saxanna ra, e bata i ya ɲogmεne suxu, e siga e ra, e yi i ya walikεne faxa. N keden peen nan a yiminixi, n faxi nen n xa fa na xibarun nali i ma.”

18 A mən yi fala tiini, walikε gβεtε yi fa, a yi a fala a xa, a naxa, “I ya dii xεmεne nun i ya dii tεmεne yi e dεgema, e yi manpaan minma e tadaa banxini.

19 Nanunna, foye gbeen yi fa keli tonbonni, a yi banxin fəxə naaninne birin tuntun, a yi bira e fari, e birin bata faxa. N keden peen nan a yiminixi, n faxi nen n xa fa na xibarun nali i ma.”

20 Nayi, Yuba yi keli, a yi a domani bə, a yi a xunna bi. Na xanbi ra, a yi bira bəxəni, a xinbi sin Ala yetagi,

21 a naxa,

“N magenla nan minixi nga kuini,  
n magenla nan mən sigama laxiraya yi.

Alatala nan e fixi n ma,

Alatala nan e tongoxi.

Alatala xinla xa tantun.”

22 Na birin yi, Yuba mi yulubin tongo. A mi fala ɲaxi yo ti Ala ma.

## 2

### *Yubaa tərəyaan firindena*

1 Ləxəna nde, malekane mən yi fa e malan Alatala yetagi, Setana fan yi fa e yε Alatala yetagi.

2 Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “I kelixi minen?” Setana yi a yabi, a naxa, “Bəxən xun xən, n masiga tideni.”

3 Alatala yi a fala Setana xa, a naxa, “I bata n ma walikεen Yuba rakərsi ba? Muxu yo mi luxi alo a tan bəxən fari, səntaren nun muxu fajin na a ra, naxan gaxuxi Ala yεε ra, a fe ɲaxin matangama. A mən tinxinyani tun, anu i n nadinma a n xa a tərə a səntareyani.”

<sup>4</sup> Setana yi a fala Alatala xa, a naxa, “Muxun yεεεn nan a fatin na! Muxun naxan birin sɔtɔma, a findima a dunuɲa yi gidin kɔntɔnna nan na.

<sup>5</sup> Koni, xa i yiini bandun, i yi a din a xɔnne nun a fati bɛndɛn na, a fala ɲaxin tima nɛn i ma kɛnɛnni.”

<sup>6</sup> Alatala yi Setana yabi, a naxa, “Awa, n bata a sa i sagoni, koni i nama a faxa de.”

<sup>7</sup> Nayi, Setana yi keli Alatala yεtagi. Na xanbi ra, a yi sete ɲaxine ramini Yuba fatin birin ma, keli a sanne kui han a xun tagi.

<sup>8</sup> Yuba yi fɛɲɛ fɛɛnna tongo a xɔlin seen na, a dɔxɔ tɛɛ xubeni.

<sup>9</sup> A ɲaxanla yi a fala a xa, a naxa, “I luma nɛn i ya tinxinni ba? Fala ɲaxin ti Ala ma, i xa faxa!”

<sup>10</sup> Koni, a yi a yabi, a naxa, “I falan tima alo ɲaxalan xaxilitarena! En hɛrin nasuxuma Ala yii, nanfera en mi tɔrɔn nasuxɛ?” Na birin yi, Yuba mi yulubin tongo a fala xuiin xɔn.

### *A xɔyi saxanne fe*

<sup>11</sup> Yuba xɔyi saxanne yi a tɔrɔne birin ma fe mɛ naxanye a sɔtɔ, e yi fa sa keli e yamanane yi, Teman kaana Elifasi nun Suxa kaan Bilidada nun Nama kaan Sofara. E yi lan a ma a e xa sa e xɔyiyaan yita Yuba ra, e yi a madɛndɛn.

<sup>12</sup> E to sa a to wulani, fayida e mi a kolon. E yi gbelegbele, e yi e dugine yibɔ, e burunburunna sa e xunne yi.

<sup>13</sup> E yi lu dɔxi a fɛma bɔxɔni xi solofere, kɔɛ solofere. Muxu yo mi sese fala a xa, amasɔtɔ e bata yi a to, a yi tɔrɔxi kii naxan yi.

## 3

### *Yubaa falane*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Yuba yi a dɛni bi, a yi a bari lɔxɔn danga.

<sup>2</sup> Yuba yi a fala, a naxa,

<sup>3</sup> “N bari lɔxɔn xa raxɔri,  
e nun kɔɛna  
muxune a fala waxatin naxan yi,  
e naxa, ‘Dii xɛmɛn bata bari!’

<sup>4</sup> Na lɔxɔn xa findi dimin na,  
Ala mako nama lu a ma kore,  
kɛnɛnna nama fa mini a ma sɔnɔn.

<sup>5</sup> Dimi gbeen xa a suxu,  
kunda fɔrɛn yi godo na lɔxɔn ma,  
han dimin yi sogen suxu.

<sup>6</sup> Na kɔɛɛn xa findi dimi gbeen na,  
a nama fa yate ɲɛɛn lɔxɔne yɛ  
a nama fa lu kikene yi.

<sup>7</sup> Na lɔxɔn xa findi gbantan na,  
sɛwa xui nama lu a yi.

<sup>8</sup> Naxanye gbalɔ lɔxɔne fe falama,  
naxanye fatan ige yi sube ɲaxin naxulunɲɛ,  
ne xa na lɔxɔn danga.

<sup>9</sup> A subaxa ma sarene xa yidimi,  
a yengi xa lu kɛnɛnna xɔn,  
koni a nama a to,  
a nama xɔtɔnna to.

<sup>10</sup> Amasɔtɔ, a mi sese ligaxi

alogo n nama soto,  
a bata n lu, n yi sɔxɔleni ito soto to.”

11 “Nanfera n mi faxa n to bari?  
Nanfera n mi faxa n xali loxoni?”

12 Nanfera n bata xinbi firinna li n yee ra  
n nasuxudeni,  
e nun xijene alogo n xa xijen min?

13 Xa n yi faxa nun,  
a lima nen nun  
n saxi n ma gaburun na boje xunbenli,  
nayi, n yi xima nen xaxili sani nun

14 manga fonne fema, boxon kuntigine,  
naxanye banxi fajine tixi  
naxanye kalaxin bata lu iki,

15 e nun kuntigi fonne fema,  
xemaan yi naxanye yii,  
naxanye e banxine rafe gbeti fixen na.

16 Xanamu, a yi lan nun n mi balo,  
alo diin naxan faxaxi barixi,  
a mi kenenna to.

17 Bayo, muxu jaxine mi fa walima gaburun na,  
muxu xadaxine e matabuma denaxan yi.

18 Kasorasane fan birin yi boje xunbenla soto,  
e mi fa jaxankata tiin xuiin mema sonon.

19 Senbetaren nun senbe kanna na,  
konyin yi xunba a kanna ma.

20 Nanfera Ala,  
i kenenna fima toro muxune ma?  
Nanfera i siimayaan fima muxu nimisaxine ma,

21 naxanye faxan mamema,  
a mi fama,  
naxanye sayaan fenma dangu nafunla ra?

22 Bayo e yi luma nen sewani  
e na siga laxira yi,  
e bojen yi xunbelima nen  
e na maluxun waxatin naxan yi.

23 Nanfera muxun luye a nii ra  
naxan mi kira yo toma a sigen naxan xon,  
Ala yeten naxan saxi sansanna kui?

24 N ma torone bata findi n balon na,  
n gbelegbele xuiin minima alo igena.

25 N gaxuxi naxan birin yee ra,  
na nan n soton be.  
N yi gaxuxi toron naxanye yee ra,  
ne nan n fari be.

26 N mi fa raxaraxi,  
n mi boje xunbelixi,  
n mi n matabuma,  
n kontofilixi ye.”



## 4

*Elifasi a falan Yuba xa*

- 1 Nayi, Teman kaana Elifasi yi falan tongo, a naxa,  
 2 “Xa n falan ti i xa,  
 i nɔɛ diɲɛ na ma ba?  
 Koni, nde nɔɛ a dundɛ?  
 3 A mato,  
 i bata muxu wuyaxi xaran,  
 i yi sɛnbɛtarene madɛndɛn,  
 4 naxanye yi birama,  
 i ya falan yi ne rakeli,  
 naxanye san yi xadanma,  
 i yi ne mali.  
 5 Iki, na bata i fan sɔtɔ,  
 anu i bata yigitɛgɛ.  
 A to i tan li, i yi kɔntɔfili.  
 6 I ya lannantenyaan xa lu i ya Ala yɛɛragaxuni,  
 i ya fɛtareyaan yi findi i yigin na.”
- 7 “Awa, i miri,  
 sɔntaren mundun bata halagi?  
 Muxu fajin mundun bata raxɔri?  
 8 N naxan nakɔɔsixi,  
 naxanye hake feene ligama e nun  
 naxanye ɲaxankatan tima,  
 ne na saranna sɔtɔma nɛn.  
 9 Alaa foyen nan e halagima,  
 a xɔlɔn tɛɛn yi e gan.  
 10 Ala yatane wurundun xuiin nadunduma,  
 a yi yata sɛnbɛmane ɲinne gira.  
 11 Nayi, yatan faxama donsetareyaan nan na,  
 yatana diine yi xuya ayi.”
- 12 “Xibarun bata fa n ma  
 alo wundona,  
 n tunla bata ɲunuɲunun xuiin mɛ.  
 13 Xiyene nɛma fɛ kɔɛɛn na,  
 xixɔnla nɛma muxunɛ fari,  
 14 gaxu gbeen yi n suxu,  
 n xɔnne birin yi xuruxurun.  
 15 Yinnan yi dangu n yɛtagi,  
 n fati ma xaben yi ramaxa.  
 16 Sena nde yi tixi n yɛtagi,  
 n mi yi naxan kolon,  
 a nininna yi n yɛɛ ma.  
 Na yi madundu,  
 na xanbi ra n yi xuina nde mɛ, a naxa,  
 17 ‘Adamadiin tinxiɲɛ ayi dangu Ala ra ba?  
 Muxun sariɲanɲɛ ayi  
 dangu a Dali Marigin na ba?  
 18 Xa Ala mi laxi a walikene ra,

xa a fe ꞑaxin to a malekane yi,  
 19 a fa le muxune ra nayi ba,  
 naxanye bendε banxine kui,  
 naxanye fatiye findixi bendεn na,  
 naxanye yibutuxunꞑε  
 alo laxaturane?  
 20 E faxε nen lɔxɔ kedenni.  
 E halagε nen habadan,  
 muxε mi kɔntɔfili e fe ra.  
 21 E bubune xidi lutine bata bolon,  
 e faxama nen e fekolontareyani.' ”

## 5

1 “Iki, xinla ti i mali feen na!  
 Muxuna nde na ba naxan i yabε?  
 I falan tima maleka sariꞑanxin mundun xa?  
 2 Fe matandin nan xaxilitaren faxama.  
 Xɔxɔlonɔya gbeen yi kɔmɔn faxa.  
 3 N xaxilitaren to nen sabatε,  
 koni dangan so nen a banxini xulεn.  
 4 Mali ti yo mi a diine xa,  
 e bata yalagi taan kitisadeni,  
 muxu yo mi e xunba!  
 5 Kamεtɔne a sansi bogine donma.  
 Hali naxanye ꞑanle tagi,  
 e yi ne birin tongo,  
 yūigelitɔne yi a yūiseene tongo.  
 6 Hakεn mi kelima bɔxɔn xan yi,  
 sɔxɔlεn mi solima bɔxɔni.  
 7 Muxun daxi sɔxɔlεn nan xili yi,  
 alo tεε budone to tunganma ayi.”

8 “Xa n tan na yi a ra nun,  
 n yi Ala nan maxandima,  
 n yi n ma kɔntɔfinla yita Ala ra.  
 9 A feen naxanye ligama ne gbo,  
 e mi yεε tɔε,  
 a kabanako feene dan mi na.  
 10 A tulen nafama bɔxɔn fari,  
 a igen nafa xεene ma.  
 11 Muxun naxanye magodoxi,  
 a ne yite.  
 Naxanye sunuxi,  
 a kisin fi ne ma.  
 12 A muxu kɔtaxine miriyane kalama,  
 e mi nɔ sɔtɔma e feene yi.  
 13 A xaxilimane suxuma  
 e yεtεna kɔtene nan xɔn,  
 kɔtadene fe yitɔnxine kalama nen xulεn.  
 14 E soma dimini yanyi tagin nin,  
 e tantanma yanyi tagini  
 alo kɔεεn na a ra.

15 Koni, a tan tərɔ muxun natangama fala ɲaxin ma  
naxan luxi alo silanfanna,\*  
a e rakisi sɛnbɛ kanna ma.

16 Nayi, yigin sɛnbɛtaren xa,  
koni fala mi tinxintaren dɛ.”

17 “Nayi, sɛwan na kanna xa  
Ala na naxan natərɔn!  
I nama i mɛ Ala Sɛnbɛ Kanna a xurun na.

18 Amasɔtɔ a tan nan maxɔlɔn tima,  
a yi dandanna ti.

A tan nan faxan tima,  
a mɔn yi marakisin ti.

19 A i rakisɛ nɛn tərɔn ma  
dɔxɔɲa ma sennin,

a i ratanga fe ɲaxin ma  
dɔxɔɲa ma solofere.

20 A i rakisima nɛn  
faxan ma fitina kamɛni,  
a i rakisi silanfanna ma yɛngɛni.

21 A i ratangama nɛn fala ɲaxin ma,  
i mi gaxuma halagin waxatini.

22 Halagin nun fitina kamɛn bɔtɛ mi luma i xa,  
i mi gaxuma burunna subene yɛɛ ra.

23 Gɛmɛ mi taranma i ya xɛɛn ma,  
hali burunna subene,  
yɛngɛ mi luma ɛ nun ne tagi.

24 Bɔɲɛ xunbenla luma nɛn i konni.

I na i ya xuruseene xun mato a ra,  
i a lima nɛn sese mi dasaxi.

25 I ya diine wuyama ayi nɛn,  
i yixɛtɛne yigboma ayi nɛn alo sɛxɛna.

26 I faxama foriyaan nin,  
alo murutuna a xaba waxatini.”

27 “Nxɔ fe xɔnfenna xun soon nan na ra.  
I tuli mati na ra, i xaxili sɔtɔ.”

## 6

### *Yubaa yabina Elifasi xa*

1 Yuba yi a yabi, a naxa,

2 “N yi wama nɛn  
n ma sunun yaten xa kolon,  
n ma tərɔn yi sa sikeela kanke ra.

3 A yi binyama ayi nɛn  
dangu baan ɲɛmɛnsinna ra.  
Nanara, n ma falan bata radangu ayi.

4 Nɔndin na a ra,  
Ala Sɛnbɛ Kanna bata n sɔxɔn  
a xalimakunle ra,

\* 5:15: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

e xɔlɛn yi so n niini,  
 n bata gaxu gbalone yɛɛ ra  
 Ala naxanye rafama n xili ma.  
 5 Burunna sofanla luyɛ wugɛ sɛxɛ sabatixini ba?  
 Ningen wugɛ sɛxɛ xɔnla ma sɛxɛni ba?  
 6 Donseen naxan mi ɲaxun,  
 na donɲɛ ba xa fɔxɔ mi a yi?  
 Silon xinden ɲaxun muxun dɛ ba?  
 7 N mi yi waxi  
 n yiin din feni na donseene ra.  
 N ma tɔrɔn bata findi donseen na n xa  
 naxan mi ɲaxun!”

8 “N waxi nɛn  
 n ma maxɔdinna xa yabi,  
 Ala yi n waxɔn feen liga n xa.  
 9 A xa Ala kɛnɛn, a yi n faxa.  
 A xa a yiini bandun, a yi n naɲan.  
 10 Nayi, n bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma nɛn,  
 n sɛwa n ma tɔrɔ ɲantareni,  
 bayo n mi n mɛma Ala sariɲanxina falane ra.  
 11 N sɛnɛn bata ɲan,  
 n yi yigitɛɛ.  
 N naɲanna findima nanse ra,  
 n to luma n nii ra?  
 12 N sɛnɛn luxi nɛn  
 alo gɛmɛ xɔdɛxɛn ba?  
 N fati bɛndɛn findixi sulan nan na ba?  
 13 N mali se yo mi fa n yii,  
 hali a xuridina, a mi fa n yii.”

14 “Muxun naxan yigitɛɛni  
 na lan a hinanna sɔtɔ a xɔyine ra,  
 hali a na a mɛ Ala sɛnbɛ Kanna yɛɛragaxun na.  
 15 Anu, n xɔyine tan bata n yanfa  
 alo baa igen na xara tonbonni,  
 alo baa wunle na xara.  
 16 Xunbeli waxatin naɲanni,  
 e findima nɛn fufaan na,  
 e rafe ige xunbenla nun ige dundun na.  
 17 Soge furen na, e xɔri,  
 sɔgen na te, e xara xulɛn.  
 18 Yulane kiraan beɲinma  
 siga na ige fendeni,  
 e siga tonbonni, e faxa.  
 19 Tema kaa yulane igen fenma,  
 Saba kaa sigatiine tan  
 ne laxi a ra a igen na yi.  
 20 Koni, e yagima nɛn  
 bayo e bata e yigi sa na yi,  
 e na na li, e sunuma nɛn.

21 *Ɛ luxi nɛn*

alo na igen tonbonni n tan xa.

*Ɛ na n ma tɔrɔn to, ɛ gaxuma nɛn.*

22 *N bata ɛ maxɔdin kisena nde ma ba?*

*N bata ɛ maxɔdin*

a ɛ xa finmase yifuxina nde fi muxuna nde ma n xa ba?

23 *N bata ɛ maxɔdin*

a ɛ xa n ba yaxun yii ba?

*N bata ɛ maxɔdin*

a ɛ xa n xunba n ɲaxankata muxune yii ba?"

24 "Ɛ n xaran, nayi, n xa n dundu.

*N naxan kalaxi, ɛ na fala n xa.*

25 *Fala fajine mi muxun tɔrɔma,*

*koni ɛ mafalane tɔnɔn nanse ra?*

26 *Ɛ waxi n ma falane nan matandi fe yi*

*alo yigitarena fala fuune.*

27 *Ɛ muxu sifan suse masensenna tiye*

*alogo ɛ xa kiridin sɔtɔ ɛ konyin na,*

*ɛ yi sa ɛ xɔyi kenden mati konyiyani!"*

28 "Ɛki, ɛ yɛɛ ra findi n ma,

*n wulen fale ɛ yɛtagi ba?*

29 *Ɛ xɛtɛ na falan fɔxɔ ra,*

*n bata ɛ mafan,*

*ɛ nama findi tinxintarene ra.*

*Ɛ mɔn xa xɛtɛ, ɛ miri,*

*n ma tinxinyaan nan a bunna ra.*

30 *Tinxintareya falana n de ba?*

*N mi nɔɛ fe ɲaxin kolonyɛ ba?"*

## 7

### *Yubayi a tɔrɔna fe fala Ala xa*

1 "Adamadina dunɔɲa yi gidin xɔdɔxɔ

alo sofa wanla ganli,

a siimayana

alo karahan walikɛɛn gbeena,

2 alo konyina,

nininna xɔnla naxan ma,

alo walikɛɛn naxan a saren mamɛma.

3 Na kiini, n kɛɛn bata findi fuun na

n ma siimayani,

kɔɛne yi rafe sɔxɔlɛne ra n tan xa.

4 N na n sa, n yi a fala, n naxa,

'N kelima waxatin mundun yi?'

Kɔɛɛn mi ɲanma,

n lu n maxɛtɛ n ma saden ma

han xɔtɔnni.

5 Kunle nun bɛndɛna n fatin ma

alo dugina,

setene sɔxɔnma n fatin birin ma,

a kun.

6 N ma siimayaan mafura dangue  
dangu geεε sɔxɔnna kinaan na,  
a danguma yigitegeni.”

7 “Ala, a xa rabira i ma,  
a n ma siimayaan mi buma,  
n mi fa herin toma n yeen na sɔnɔn.

8 Yeen naxan n matoma,  
na mi fa n toma sɔnɔn,  
i n fenma nen, koni n mi fa na sɔnɔn.

9 Kundaan naxan danguma,  
na janma nen.  
Na kiini, muxun naxan na siga laxira yi,  
na mi fa xetema sɔnɔn.

10 A mi fa xetema a banxini sɔnɔn,  
a konna mi fa a kolonma sɔnɔn.”

11 “Nanara, n mi fa n dunduma sɔnɔn,  
n falan tima nen n niin jaxankatani.  
N nan n mawugama nen n niin xɔleni.

12 Nanfera i kantani muxun dɔxi n xili ma?  
N tan magaxu ba, alo fufana,  
hanma ige yi sube xajena nde?

13 N na a falama, n naxa,  
‘N sadena n masabarima nen,  
n xiden yi n mali n ma mawugani suxe.’

14 Nayi, i n magaxuma xiyene yi,  
i n xibaruma kuisan feene nan ma.

15 A yi rafanɲe n ma nun, n faxa.

Sayaan fisa n xa  
benun n xa lu doyenɲe tun.

16 N ma siimayaan bata rajaxu n ma,  
n mi waxi a xɔn n xa lu n nii ra habadan.  
Nayi, xete n fɔxɔ ra,  
amasɔtɔ n ma siimayaan mi xunkuya.”

17 “Nanse adamadiin na  
alogo i xa feni itoe birin liga a ra,  
han i yi i yengi dɔxɔ a xɔn ma iki,

18 han i yi lu fe a xɔn xɔtɔn yo xɔtɔn,  
i yi lu a fεεfεε waxatin birin?

19 I xun xanbi soma n yi  
waxatin mundun yi?  
I a luma waxatin mundun yi  
n yi n degen nagerun?

20 Hali n bata yulubin liga,  
n nɔe nanse lige i ra,  
i tan naxan adamadiine rakɔrɔsima?  
Nanfera i n yatexi se kala daxin na?  
N goronna i tan xun ma di?

21 Nanfera i mi n ma matandine mafeluyε,  
i n hakene ba n ma?

Iki, n na n sama nɛn burunburunni,  
i n fenma nɛn, n mi fa na.”

## 8

### *Bilidadaa fala singena Yuba xa*

1 Suxa kaan Bilidada yi falan tongo, a naxa,

2 “Han waxatin mundun yi,

i luyɛ i fala xuini?

Han waxatin mundun yi,

i fala xuine finde foye ɲaxin na?

3 Alaa sariyan kale ba?

Ala ɛnɓɛ Kanna tinxinna kale ba?

4 I ya diine yulubin liga nɛn a ra,

Ala yi e saran e murute feene ra.

5 Koni, xa i tan Ala fen,

xa i Ala ɛnɓɛ Kanna maxandi,

6 xa i sarijan, xa i fanɲɛ ayi,

a i malima nɛn,

a i raxɛɛ i funfuni.

7 I kii fonna mi yi sese ra,

i kii nɛnɛn findima nɛn binye gbeen na.

8 Nayi, mayixɛɛ danguxine maxɔdin,

i xaxili dɔɔ e benbane xaxilimayaan xɔn.

9 Amasɔɔ, en barixi xoroni,

en mi sese kolon,

en ma siimayaan luxi nɛn

alo nininna.

10 Koni, e i xaranma,

e falan tima i xa e xaxilimayani.”

11 “Gbalan solɛ daraan xanbi ba?

Gbalan sabatɛ igen xanbi ba?

12 Hali a xindena,

a mi segeɣi,

a xarɛ sinma seɣɛn bonne yeɛ ra

xa a mi igeni.

13 Na nan ligama muxune birin na

naxanye ɲinanma Ala xɔn.

Naxanye mi Ala kolon,

ne yigin ɲanma nɛn,

14 e yigin kalama nɛn

alo simisamana yalana.

15 A yigi sama a banxin nin,

koni a mi sensen,

a kankanxi a yiiseene ma,

koni e mi luma.

16 A luxi nɛn

alo wudi xinden sogan na,

naxan a yiine yibandunma nakɔɔn xun ma.

17 A salenne godoxi

han e sa so gemɛni,

a sa gemɛn kuin li.

<sup>18</sup> Koni, xa a ba a tideni,  
 menna bəxəna a mema a ra nen,  
 a naxa, 'N tan munma i tan to.'

<sup>19</sup> E sewan janma na kii nin  
 naxanye jinanma Ala xən,  
 gbete ye fan yi mini e funfuni.

<sup>20</sup> A mato,  
 Ala mi sɔntaren nawolima ayi,  
 a mi fe jaxi rabane senbe soma.

<sup>21</sup> Ala i ragelema nen,  
 a yi sewan sa i yi.

<sup>22</sup> I yaxune yagima nen,  
 jaxudene yi jan."

## 9

### *Yubaa yabina*

<sup>1</sup> Yuba yi a yabi, a naxa,

<sup>2</sup> "Nəndin na a ra,  
 n na a kolon a na kii nin,  
 anu adamadiin nəe tinxinje ayi di  
 Ala ye ra yi?"

<sup>3</sup> Xa muxuna nde waxi Ala matandi feni,  
 hali Ala a maxədin sanja ma wuli keden,  
 a mi a yabe hali keden pe.

<sup>4</sup> Fekolonna nun senben birin a tan nan xa.  
 Nde nəe Ala matandε,  
 na feen mi saran a ra?

<sup>5</sup> A geyane bama e funfuni,  
 a mi e rasogin,  
 a yi e raxuya ayi a xəloni.

<sup>6</sup> A bəxən naxuruxurunma a dəxədeni,  
 a yi bəxən bunne raxuruxurun.

<sup>7</sup> A na falan ti sogen xa,  
 sogen mi tema,  
 a yi sarene ratagan dege.

<sup>8</sup> A tan nan keden koren daxi,  
 a sigan ti fəxə igen mərənne fari.\*

<sup>9</sup> A bata Kanko Gbee sare kurun  
 nun Donso sare kurun  
 nun Dii Temε Solofere sare kurun  
 nun yiifari fəxən sarene da.†

<sup>10</sup> A fe gbeene ligama  
 muxun mi naxan famunje,  
 a kabanako feene liga  
 naxanye mi nəe yate.

<sup>11</sup> A danguma n dexən ma,  
 n mi a toma.

A loma ayi, n mi a yigbema.

\* **9:8: Igen mərənne:** alo foyen na so igeni. † **9:9:** Men kaane yi **sare kurune** yatexi nen alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.



12 A naxan xasunxi fangani,  
nde nœ na bε a yii?  
Nde susε a maxœdinjε,  
fa fala, 'I nanse ligama?'

13 Ala mi xεtεma a xœlœn fœxœ ra,  
hali ige yi ninginangan Raxabi  
nun a walikεne xinbi sinxi Ala bun ma."

14 "Nayi, n tan nœ a yabε nanse ra?  
N falan mundun tiyε a yεtagi?

15 Hali n tinxin, n mi a yabε,  
n na n makiti muxun nan mafanma.

16 Hali n na a xili, a yi a ratin,  
n mi lε a ra xa a tuli matiye n xuiin na.

17 Amasœtœ a bata n halagi foye jaxin na,  
a yi n ma fure dεene rawuya ayi,  
bun mi naxan ma.

18 A mi tinma n yi yengi a fajin na,  
koni a n nalugoma xœlœn nan na.

19 Nde sœnbε gbo dangu birin na,  
xa a tan mi a ra?  
Nde n xilima kiti sadeni,  
xa a tan mi a ra?

20 Hali n yi tinxin,  
a n yalagima nœn n ma falane xœn.  
Hali sœntaren nan yi n na,  
a yi n yite sœnmaan na.

21 Sœntaren nan n na,  
koni n mi fa n yεtε yatεxi,  
n bata n mε n niin na,

22 a birin keden,  
nanara n na a falama fa fala  
a Ala sœntaren naxœrima nœn  
alo muxu jaxina.

23 Xa gbalon fa, a faxan ti sa,  
Ala sœntarene tœrœyaan magelema nœn.

24 A dunujna sama muxu jaxine sagoni,  
a yi kitisane yεεne raxi.  
Xa a tan mi a ra,  
nde fa a ligε?"

25 "N ma siimayaan mafura dangue  
dangu gilaan na,  
n ma lœxœne e gima,  
n mi hœrin toma,

26 e mafura alo kunki gbala daxina igeni,  
alo singbinna naxan sinma suben ma.

27 Xa n na a fala, n naxa,  
'N xa jinan n ma mawugan xœn,  
n yi n ma sunun lu na, n yi n sœbε so,'

28 n gaxuma nœn n ma tœrœn birin yεε ra,  
bayo n na a kolon

a i mi n yate sɔntaren na,  
<sup>29</sup> n kolonma tinxintaren nan na i yee ra yi.  
 Nanfera n na n yete xadanma fuuni?  
<sup>30</sup> Xa n na n maxa safunna ra,  
 xa n na n yiine raxa libin na,  
<sup>31</sup> i n nasinma nen lɔxɔn xɔre ra,  
 n yi rapaxu n ma dugine yeteen ma.  
<sup>32</sup> Muxu mi a tan na alo n tan,  
 n mi nɔe a yabe,  
 hanma nxu siga kiti sadeni.  
<sup>33</sup> Tagi yitɔn muxu mi nxu tagi,  
 naxan nɔe a yiin se nxu firinna birin ma‡  
<sup>34</sup> naxan a dunganna be n fari,  
 alogo a nɔrɔn nama fa n magaxu.  
<sup>35</sup> Nayi, n yi falan tima nen,  
 n mi gaxu a yee ra.  
 Koni n bata a kolon a n kedenna na a ra.”

## 10

### *Yuba mɔn yi yabin ti*

<sup>1</sup> Yuba mɔn yi a fala, a naxa,  
 “N ma siimayaan bata rapaxu n ma,  
 n mi fa n ma mawugane danma sɔnɔn,  
 n na n ma sɔxɔlen falama nen.  
<sup>2</sup> N na a falama nen Ala xa, n naxa:  
 I nama n yalagi,  
 a yita n na nanfera i xɔlɔxi n ma.  
<sup>3</sup> Naxankatan finde fe fajin na i tan xa ba?  
 I yete wali xɔnna rawole ayi ba?  
 I yi muxu rapaxine feene rasabati?  
<sup>4</sup> I toon tima i muxu yeene nan na ba,  
 i toon tima nen alo adamadiine ba?  
<sup>5</sup> I ya siimayaan luxi nen  
 alo adamadiine gbeen ba?  
 I ya lɔxɔne luxi nen  
 alo muxune gbeen ba?  
<sup>6</sup> Nanfera i yi n hakene fenma,  
 i yi n yulubine xɔnfen?  
<sup>7</sup> Anu, i a kolon a muxu rapaxi mi n na,  
 muxu yo mɔn mi nɔe n nakise i yii.

<sup>8</sup> I tan nan n daxi,  
 i yiine yi n nafala,  
 koni iki, i waxi n naxɔri feni.  
<sup>9</sup> N ma fe xa rabira i ma,  
 a i n nafalaxi nen  
 alo bendɛ yi sena,  
 i mɔn waxi n naxete feen nin bendeni ba?  
<sup>10</sup> I n nafala nen nga fatini,

‡ 9:33: *Tagiyitɔn muxuna* fe mɔn sebexi Yuba 16.19-21 nun Yuba 19.25 kui.

alo nɔnɔn naxan findin fɛnɛn na.

<sup>11</sup> I yi fati bɛndɛn nun fati kidin sa n ma,  
i yi n nafala xɔnne nun fasane ra.

<sup>12</sup> I mɔn yi siimayaan fi n ma,  
i hinan n na,  
i yi n niin nakantan.

<sup>13</sup> Koni, i yi wundo feni ito luxunxi i bɔɲɛni,  
n na i ya miriyani ito kolon,

<sup>14</sup> fa fala xa n yulubin liga,  
i nɔɛ n toɛ nɛn,  
i mɔn mi diɲɛ n hakɛn ma.

<sup>15</sup> Xa muxu ɲaxin nan n na nun,  
gbalona n xa!

Hali n tinxin,  
n mi nɔɛ n xunna rakeɛ,  
n tan naxan nafexi yagin nun tɔrɔn na.

<sup>16</sup> Xa n nan n xunna rakeli,  
i n kedima nɛn alo yatana,  
i mɔn yi i ya kabanako feene ragodo n xili ma han!

<sup>17</sup> I mɔn i ya gbalone rakelima n xili ma,  
i ya xɔlɔn xun masama n xili ma,  
i ya ganle biraxi e bode fɔxɔ ra  
n yɛngɛ xinla ma.”

<sup>18</sup> “Nanfera i naminixi nga kuini?  
Hali n yi faxa nun, muxu yo mi n to,

<sup>19</sup> n lu alo n mi da,  
n ba nga kuini,  
n sa maluxun gaburun na.

<sup>20</sup> N ma lɔxɔne mi fa wuya sɔnɔn,  
nayi, a lu, n xa sɛwa ndedi,

<sup>21</sup> benun n xa siga yamanani  
xɛtɛ mi dɛnaxan yi,

dɛnaxan nafexi dimin nun sayaan nininna ra,

<sup>22</sup> yamana yifɔrɛna alo dimina,  
sayaan nininna nun kalan dɛnaxan yi,  
kɛnɛnna luxi dɛnaxan yi alo dimina.”

## 11

### *Sofara yi falan ti Yuba xa*

<sup>1</sup> Nama kaan Sofara yi falan tongo, a naxa,

<sup>2</sup> “Fala wuyaxini itoe yabi mi na ba?

Falan nan tun yoon fima muxun ma ba?

<sup>3</sup> Muxune dundɛ i ya fala ɲaxine bun ma ba?

I magelen tiyɛ ba, muxɛ mi i rayagi?

<sup>4</sup> I a falama, i naxa,  
‘N ma fekolonna sarijan,  
fɛ yo mi n na Ala yɛtagi.’

<sup>5</sup> Koni, xa Ala yi waxi falan ti feni nun,  
xa a yi a deni biyɛ a falan ti i xa nun,

6 xa a yi a fekolonna wundone fala i xa,  
naxanye fan xaxinla xa,  
nayi, i yi a kolonma nen  
a Ala mi i hakene birin saranxi i ra.”

7 “I nœ Ala miriyane kolonye?  
I nœ Ala senbe Kanna senben danna kolonye?

8 A mate dangu kore xonna ra.  
I nanse lige? A tilin laxira xa.  
I nanse famuma?

9 A kuya dangu bœxon na,  
a gbo dangu fœxo ige baan na.

10 Xa Ala fa muxune suxe,  
xa a e xili kiti sadeni,  
nde nœ a matandε?

11 Amasoto, Ala fuyantenne kolon,  
a na haken to,  
a mi a yeen naxiyε a ma.

12 Koni, kœmœn mi nœ finde xaxilimaan na,  
alo sofali xuruxin to mi barε burunna ra.”

13 “I bœnen nafindi Ala ma,  
i yiin ti a tan xa,

14 i mε i hakene ra,  
i nama tin tinxintareyaan yi so i konni.

15 Nayi, fe mi luma i ra,  
i xunna kenla sœtœma nen,  
i findi muxu kenden na,  
i mi fa gaxuma sese ra.

16 I jinanma nen i ya sœxœlene ra,  
i jinanma nen e xœn  
alo igen naxan danguma xude wunla ra.

17 I ya siimayaan makenenma nen  
alo yanyi tagina,  
a dimin yi lu alo xœtœnna.

18 I lannayaan sœtœma nen,  
bayo i yigin sœtœma nen,  
Ala i rakantanma nen  
i lu bœne xunbenli.

19 Muxu yo mi fa i raxulunye i ya xixœnli,  
muxu wuyaxi fama nen i xandideni.

20 Koni, jaxudene yeen danxuma nen,  
e yigin kalama nen,  
e yengi fa tixi sayaan nan na.”

## 12

### *Yuba yi Sofara yabi*

1 Yuba yi a yabi, a naxa,

2 “Nœndin na a ra,  
muxuyaana kolonna birin ε yi,  
fekolonna jnanma nen ε faxa xanbini.

<sup>3</sup> Koni, xaxilimayana nde n fan yi,  
alo ε tan, ε mi dangu n na,  
nayi nde mi nεε feni itoe birin kolonje?

<sup>4</sup> N bata findi magele seen na n xoyine xa,  
n tan naxan yi Ala maxandima, a yi n yabi.  
Muxu tinxinxi kamalixin bata findi magele seen na.

<sup>5</sup> E tan, muxu herixine tɔrɔ muxune rajaxuxi,  
na luxi nεn alo muxun na salaxun,  
ε mɔn yi a radinje ayi.

<sup>6</sup> Bɔje xunbenla mafu tiine konne yi,  
naxanye Ala rafenma, ne makantanni,  
e e yete senben nan yatexi e gbee ala ra.”

<sup>7</sup> “Koni, subene maxɔdin,  
e i xaranje nεn.  
Xoline maxɔdin kore xonna ma,  
e a fale i xa nεn.

<sup>8</sup> Falan ti bɔxɔn na, a i xaranje nεn,  
yεxεne baani, e a fale i xa nεn.

<sup>9</sup> Ne birin ye, nde mi a kolon fa fala  
naxan birin daxi,

a Alatala wanla nan na a ra?

<sup>10</sup> Dali seene birin niine a tan nan yii,  
e nun yengin naxan muxune birin yi.

<sup>11</sup> Tunla falane tagi rabaan kolon,  
alo dεεn donseen jaxunna kolonma kii naxan yi.

<sup>12</sup> Fekolonna fama foriyaan nan xɔn,  
xaxilimayaan fama simaya xunkuyen nan xɔn.”

<sup>13</sup> “Koni Ala nan gbee fekolonna nun senben na.  
Maxadin nun xaxilimayana a tan nan yii.

<sup>14</sup> Ala na naxan kala,  
muxu yo mi na yitɔnje,  
a na naxan sa kason na,  
muxu yo mi na xɔrye.

<sup>15</sup> Xa a mi tin tulen xa fa,  
furun yi ti,  
koni a na tulen bejin,  
bɔxɔn yi kala.

<sup>16</sup> Senben nun kolonna a tan nan yi,  
yanfantenne nun muxu yanfaxine birin a tan nan bun.

<sup>17</sup> A tan nan a ligama  
yamaan kawandi muxune yi sigan ti  
e san yigenla ra,  
a yi kitisane findi daxune ra.

<sup>18</sup> A tan nan mangane senben bama e ra,  
a yi kasorasa dugin nagodo e ma.

<sup>19</sup> A tan nan saraxaraline fan nasigama  
e san yigenla ra,  
a yi nɔya kendene kala.

<sup>20</sup> A tan nan falan bama fala tiine yi,

a yi xaxilimayaan ba fonne yi.

<sup>21</sup> A tan nan tɔrɔn nafama kuntigine ma,  
a yi sɛnbɛmane sɛnbɛn kala.

<sup>22</sup> A tan nan dimi yi feene raminin kɛnɛnni,  
naxanye yi laxira yi, a yi ne makɛnɛn.

<sup>23</sup> A tan nan siyane rawuyama ayi,  
a yi e raxɔri.

A siyane ragbo ayi,  
a yi e raxuya ayi.

<sup>24</sup> A xaxinla ba yamaan kuntigine ma,  
a yi e rabeɲin tonbonni kira mi dɛnaxan yi.

<sup>25</sup> E lu dimini kɛnɛn mi dɛnaxan yi,  
a yi e xun magi e ra alo dɔlɔ minna.”

## 13

### *Yuba yi wa falan ti feni Ala xa*

<sup>1</sup> Yuba mɔn yi a fala, a naxa,  
“A mato, n yɛɛn bata na birin to,  
n tunla bata na birin mɛ,  
n yi a famu.

<sup>2</sup> Ɛ naxan kolon,  
n fan na kolon,  
ɛ mi dangu n na.

<sup>3</sup> Koni, n tan waxi  
falan ti feni Ala sɛnbɛ Kanna nan xa,  
n waxi n xa n mawuga Ala xa.

<sup>4</sup> Koni ɛ tan wulen nan tun sama ɲɔndin yɛ ma,  
ɛ birin findixi dandan ti fuyanne nan na.

<sup>5</sup> Xa ɛ yi ɛ dunde nun,  
na yi findɛ ɛ fekolonna ra nɛn.

<sup>6</sup> Ɛ n ma mawugan nameɛ,  
ɛ tuli mati n ma mawuga xuiin na.

<sup>7</sup> Ala makoon luyɛ ɛ tinxintareyaan ma ba,  
ɛ wulene fala Ala mali feen na?

<sup>8</sup> Ɛ waxi ɛ sa feni Ala nan fari n xili ma ba?  
Ɛ Ala nan xun mafalama ba?

<sup>9</sup> A na ɛ miriyane yate,  
na fanɲɛ ɛ ra ba?

Ɛ nɔɛ a yanfɛ ba alo muxuna?

<sup>10</sup> ɲɔndin naxan na,  
ɛ na kitin sa yetagin ma hali wundoni,  
Ala falan tima nɛn ɛ xili ma.

<sup>11</sup> Ɛ mi gaxuma a binyen yɛɛ ra ba?  
A magaxun mi ɛ suxɛ ba?

<sup>12</sup> Ɛ sandane luxi nɛn  
alo xubena,  
ɛ xun mafala falane kalama nɛn  
alo bɛndɛna.”

<sup>13</sup> “Ɛ dundu, ɛ n lu!  
N xa falan ti

hali sese n sɔtɔ.

<sup>14</sup> Nanfera n nan n fati bendɛn xinjɛ n jinne ra,  
nanfera n tinjɛ sayaan ma?

<sup>15</sup> Xa Ala wa, a xa n faxa,  
n yengi mi fa sese ma  
koni n waxi n sigati kiin xɔnba feni  
a tan nan yetagi.

<sup>16</sup> Na yetɛɛn findima n ma kisin nan na,  
bayo Ala kolontare yo mi tima a yetagi.

<sup>17</sup> Ɛ tuli mati n ma falan na a fajin na,  
n ma fe ye xaranna xa so ɛ tunla ma.

<sup>18</sup> N bata n xun mafala feni tɔn,  
n na a kolon a jɔndina n tan nan xa.

<sup>19</sup> Nde waxi n xun maxidi feni?  
Nayi, xa jɔndi mi n xa,  
n tinxi n yi n dundu, n faxa.”

<sup>20</sup> “N ma Ala,  
fe firin gbansan masiga n na,  
nayi, n mi luxunjɛ i ma:

<sup>21</sup> I ya xɔlɔn masiga n na,  
i ya magaxun nama fa n suxu sɔnɔn.

<sup>22</sup> Na xanbi ra, falan ti n xa,  
n ni i yabɛ,  
hanma n yi falan ti, i yi n yabi.

<sup>23</sup> Yoli n hakɛne nun n yulubine yatɛn na?  
N ma murutɛ feene nun n ma yulubine yita n na.

<sup>24</sup> Nanfera i yetagin luxunma n ma,  
i yi n yate i yaxun na?

<sup>25</sup> I n tan nan magaxuma ba,  
n tan naxan luxi  
alo jɔxɔndena foyen sigan naxan na?

I n tan nan sagatanma ba,  
n tan naxan luxi  
alo malo dagi xarena?

<sup>26</sup> I fe xɔlene sɛbɛma n xili ma,  
i n ma dii jɔrɛyaan hakɛn goronna dɔxɔ n xun ma.

<sup>27</sup> I n sanne sama kutun na,  
i yetɛn tixi n sigati kiin birin na,  
hali n san funfune,  
i e birin nakɔrɔsima.

<sup>28</sup> Koni, adamadiine kunma  
alo wudi kalaxi,  
alo xiine dugin kala kii naxan yi.”

## 14

### *Yuba mɔn yi yabin ti*

<sup>1</sup> Yuba mɔn yi a fala, a naxa,  
“Adamadiin minixi jaxanla nin,  
a siimayaan mi xunkuya,  
a rafexi lanbaranna nan na,

2 a luxi nɛn  
 alo wudi fugen naxan minima,  
 a xara, alo nininna, a mi buma.  
 3 N ma Ala,  
 i yɛɛn tima n tan nan na ba  
 naxan luxi alo adamadiin bodene?  
 I kitin nasoma en tan nan tagi ba?  
 4 Nde nɔɛ se sariɲanxin bɛ se haramuxini?  
 Muxu yo.  
 5 I bata muxuna siimayaan danna ragidi,  
 i yi a siimayaan kikene yate,  
 a mi dangue naxanye ra  
 i naxanye saxi.  
 6 Nanara, i yɛɛn ba muxun na,  
 a xa a matabu,  
 alogo a xa a waxatin naɲan bɔɲɛ xunbenli  
 alo walikeɛn yanyin naɲanma kii naxan yi.”

7 “Yigin wudin tan ma,  
 bayo a na sege, a mɔn yi mini,  
 a ɲɔxɔn mi ɲanma,  
 8 hali a salenna fori bɔxɔni,  
 a xun dungin yi faxa bɔxɔni,  
 9 igen neɛn fa sa a ma tun,  
 a mɔn bata a mabun,  
 a yi a ɲingine ramini  
 alo a yi kii naxan yi a fɔlɔni.  
 10 Koni, xa muxun faxa,  
 a seɲben bata ɲan.  
 Muxun na faxa, a sigan minɛn?  
 11 Igen ɲanma nɛn baani,  
 xudene yi xara.  
 12 Muxun na faxa,  
 a ɲanma na kii nin,  
 a mi fa kelima sɔnɔn,  
 fanni kore xɔnna na,  
 a mi xulunma,  
 a mi kelima a xixɔnli.”

13 “Xa i yi tinɲɛ n luxunɲɛ laxira yi nun,  
 n yi lu na han i ya xɔlɔn yi ɲan!  
 I mɔn yi waxatin nagidi n ma,  
 n ma fe rabirama i ma waxatin naxan yi.  
 14 Koni muxun naxan bata faxa,  
 na mɔn kele ba?  
 N diɲama nɛn n ma wali waxatin bun,  
 han i fa n naxulunma waxatin naxan yi.  
 15 Nayi, n ni i yabe, i na n xili,  
 i na wa n to feni,  
 i tan naxan n daxi.  
 16 Anu iki, i n sigati kiin birin yatɛxi.  
 Koni na waxatini,



i mi fa n yulubine yatema,

<sup>17</sup> i n ma murute feene luxunma nen benbenla kui,  
i yi n hake ne mafelu.”

<sup>18</sup> “Koni, hali geyane,  
nde luma be e ra waxatin birin  
han e xuya ayi,

hali fanyene,  
e bama e funfuni a xunxuri yeen ma,

<sup>19</sup> igen luma nde be gemene ra,  
baa walaxine yi boxon tongo,  
i fan adamadiine yigin kalama na kii nin.

<sup>20</sup> I muxune yengema habadan,  
e yi faxa,

i yi e yetagin masara, i yi e kedi.

<sup>21</sup> Xa binyena e diine ma,  
e mi na kolon.

Xa e rayarabi, e mi na yigbema.

<sup>22</sup> A tan nan tun a toron kolon,  
a sunuxi a yete nan tun ma fe ra.”

## 15

*Elifasi a falan firindena: Ala naxudene saranma nen e kewanle ra*

<sup>1</sup> Teman kaana Elifasi mon yi falan tongo, a naxa,

<sup>2</sup> “Fekolonna lan a yi yabin ti  
naxan ton mi na ba,  
naxan findixi fala fuun na?

<sup>3</sup> I lan i yi i xun mafala fala buntarene ra ba,  
naxanye ton mi na?

<sup>4</sup> I Ala yeragaxun kalama muxune yi,  
i e Ala maxandi feene xunna kalama.

<sup>5</sup> I i hake ne nan ma fe falama.  
Fala naxine nan i de.

<sup>6</sup> N tan mi a ra,  
i fala xuiin nan i yalagixi.  
I den nan i seren na.

<sup>7</sup> I singe nan barixi adamadiine birin yee ra ba?  
I singe nan daxi benun geyane xa da ba?

<sup>8</sup> I Ala wundo falane rame nen ba?  
I tan nan keden fe kolon ba?

<sup>9</sup> I nanse kolon,  
nxu mi naxan kolon?  
I nanse famuma,  
nxu mi naxan famuma?

<sup>10</sup> Xun sexe fixene na,  
fonne nxu ye,  
naxanye fori i fafe xa.

<sup>11</sup> Ala i ralimaniyama falan naxanye ra,  
i magoon mi ne ma ba,  
nxu fala fapin naxanye tima?

<sup>12</sup> Nanfera i bonen tema?

Nanfera i yεεn xun sinma,  
 13 i niin nafɔɔ Ala xili ma,  
 i na fala sifane ti?

14 Nanse adamadiin na,  
 a yi a yεε yate sariɲanden na?  
 Naxan minixi ɲaxanli,  
 na finde tinxinden na ba?

15 Hali a malekane,  
 Ala mi lannayaan saxi ne yi.  
 Hali kore xɔnna,  
 a mi sariɲan a yεε ra yi.

16 A xa lannayaan sa muxun tan yi di nayi,  
 naxan ɲaxu, naxan yanfan tima,  
 tinxintareyaan nafan naxan ma  
 alo igen min daxina?"

17 "N xa a yeɓa i xa, i tuli mati.  
 N xa a yeɓa n naxan toxi,

18 fekolonne naxan falaxi,  
 e nun e benbane,  
 naxanye mi sese luxunxi e ma,

19 Ala yamanan so naxanye gbansan yii,  
 xɔɲe yo munma yi so naxanye ye."

20 "Naxuden luma kɔntɔfinla nin a siimayaan birin yi,  
 ɲaxankata tiina waxatin yatexin na a ra.

21 A wurundun xui magaxuxine mɛma,  
 bɔɲe xunbeli waxatini,  
 halagin yi fa a tan ma.

22 A mi laxi a mini feen na sɔnɔn dimini,  
 a faxama yεngɛn nin.

23 A donseen fenma,  
 koni a sɔɛ minɛn?

A kolon a faxan lɔxɔna a mamɛma.

24 Kɔntɔfili feene nun kuisan feene a magaxuma nɛn,  
 e wuyaxi yi fa a xili ma  
 alo mangana ganla nan sigan yεngɛni.

25 Ne feene birin a sɔtɔma nɛn  
 bayo a bata susu Ala ra,  
 a murute Ala sɛnɛ Kanna xili ma.

26 A keli nɛn Ala xili ma a tengbesenyani,  
 a ye masansan wure lefa gbeen tixi a yεε ma.

27 A yetagin tuyanxi,  
 a gbingin gbo,

28 koni a luma nɛn taa rabɛɲinxine yi,  
 banxi kui genle yi,  
 naxanye kalamatɔ a ra.

29 Na kanna mi fa herin sɔtɔma,  
 a nafunla mi sabatima,  
 a fɔxɔn mi fa luma bɔxɔn fari sɔnɔn.

30 A mi tangama sayaan ma,

a luma nɛn  
alo tɛɛn wudi dungin naxan ganma,  
Ala dɛ foyen yi a xali wulani.”

31 “A yigin saxi fuyanten feene nin,  
koni a yɛtɛ nan yanfanma,  
bayo fuyantenyaa nan findima a saranna ra.

32 Na kamalima nɛn benun a xa faxa,  
alo wudin naxan mi fa a maɲingima.

33 A luxi nɛn alo manpa binla\*  
naxan a bogine rayolonma e mɔn xinde,  
hanma alo oliwi binla  
naxan fugeye yolonma a ra.”

34 “Na ligama nɛn  
bayo dii mi barima Ala kolontarene denbayane yi,  
yanfan banxin naxanye kui,  
ne findima tɛɛn balon nan na.

35 Sɔxɔlɛ feene e yi,  
na yi findi fe ɲaxine ra,  
e yanfani tɔn e bɔɲɛni.”

## 16

### *Yubaa yabina: Sereyana nde n xa kore xɔnna ma*

1 Yuba yi a yabi, a naxa,

2 “N bata fala sifani ito mɛ dɔxɔ wuyaxi,  
ɛ birin findixi madɛndɛn ti ɲaxine nan na.

3 Danna fuyanten falani itoe ma ba?  
Nanse ɛ tɔrɔma ɛ to n yabima na kiini?

4 N fan yi nɔɛ falan tiyɛ nɛn alo ɛ tan,  
xa ɛ tan nan yi n tan na nun.

Nayi, n yi falane tima nɛn ɛ xili ma nun,  
n yi n xunni maxa ɛ magele xinla ma,

5 n yi ɛ sɛnbɛ soma nɛn n ma falane ra,  
n yi ɛ madɛndɛn ɛ tɔrɔni n ma fala faɲine xɔn.”

6 “Koni, n ma falane mi nɔɛ n tan madɛndɛnɲɛ n ma tɔrɔni.

Xa n na n dundu,  
na fan mi se bɛ n ma tɔrɔn na.

7 Iki, Ala bata n sɛnbɛn ɲan yati!  
A bata n ma denbayaan birin halagi.

8 A bata n fatin mafasa,  
na yi findi sereyaan na n xili ma.

A to n naxɔsixi,  
na yi findi n magi xunna ra.

9 Ala n yibɔma a xɔlɔni,  
a n yɛngɛ,  
a ɲinne raxinma n xili ma,  
n yɛngɛ faan yi a yɛɛ ɲaxin ti n na.

\* 15:33: Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

10 Muxune e deni bima n xili ma,  
e n konbi, e n deen bonbo,  
e malan n xili ma.

11 Ala bata n so tinxintarene yii,  
a bata n so naxudene yii.

12 N yi baje xunbenla nin,  
Ala bata fa n kaladeni.  
A bata n suxu n xanbi ra,  
a n nabira boxoni.  
A bata n lu  
alo xalimakunla sa sotima seen naxan yi,

13 a xalimakuli wonle bata n nabilin.  
Ala n soxonma n gbingini,  
a mi kininkininma,  
a n baje sa boxoni.

14 A fama n xili ma alo sofana,  
a n naxankata, a lu n maxole.”

15 “N bata kasa benbeli dugin nagodo n ma sununi,  
n mi naxan bama,  
n lu xun sinxi burunburunni.

16 Wugan bata n yeen gbeeli,  
sayaan singanxi n yetagi.

17 Anu, n mi fe naxi yo ligaxi,  
n ma Ala maxandin yi sarijan.”

18 “I tan Boxona, n faxamatxon ni i ra,  
i nama n wunla ye maluxun.  
N wuga xuiin xa me han habadan.

19 Iki yeteni, serena nde n xa kore,  
naxan seren bama n xa menni.\*

20 N xoyine n magelema,  
koni n yeen tixi Ala nan na n ma wugani.

21 Na kanna Ala solonama muxun xa,  
alo adamadina a xoyin xun mafalama kii naxan yi.

22 Koni, n ma siimayaan bata a danna li,  
n sigama nen kiraan xon,  
xete mi denaxan yi.”

## 17

### *Yuba yigin yi kala*

1 Yuba mon yi a fala, a naxa,  
“N yengin dasama,  
n ma siimayaan yi jan,  
gaburun dxi n yee ra.

2 Magele tiine n nabilinni yati,  
e fa fuma n ma, n mi noe xiye.”

3 “Ala, i bata tolimaan naxan maxodin n ma,

\* 16:19: Na *serena* fe mon sebexi Yuba 19.25 nun Yuba 9.33 kui.

i yeteen xa na so n yii.

Xa i tan mi a ra,

nde gbete n ma donla goronna tonge?

<sup>4</sup> Bayo i bata xaxinla birin ba n xoyine yi,

na ma, i nama tin e xa non soto.

<sup>5</sup> E luxi nen

alo muxun naxan yanfan soma a xoyine xili ma,

na yi findi tɔɔn na a diine xa.”

<sup>6</sup> “Muxune n magelema e sigine yi,

e degen namini n yetagi.

<sup>7</sup> N yeeene bata yidimi sununi,

n fati benden bata yelefu ayi alo a nininna.

<sup>8</sup> Muxu fajine na n to,

n kiin yi e raterena,

sontarene xoloma n ma,

e yi n yate Ala kolontaren na.

<sup>9</sup> Koni, tinxin muxune xa lu e kiraan xon,

naxanye sarjan, ne senben sɔtoma nen.

<sup>10</sup> Koni e tan, e xete, e mon xa fa.

N mi fekolon toma e ye.

<sup>11</sup> N ma siimayaan bata jan,

n ma wanle bata kala,

n waxon feene bata kala.

<sup>12</sup> N xoyine a falama, e naxa,

a kaen findima nen a yanyin na,

fitirin na so, e fala a subaxan na a ra.

<sup>13</sup> N xa n yigi sa laxira yi tun ba,

n na n sama dimini denaxan yi?

<sup>14</sup> N falan tima nen n gaburun xa

alo a tan nan n fafe ra.

N falan ti kunle xa

alo e tan nan nga nun n magilen na.

<sup>15</sup> Nayi, n yigin minen?

Nde n yigin toe?

<sup>16</sup> Yigin laxira yi ba,

nxu birin na siga nxu sa nxu sa burunburunni?”

## 18

*Bilidadaa falan firindena: Fejaxi rabane saranna*

<sup>1</sup> Suxa kaan Bilidada mon yi falan ti, a naxa,

<sup>2</sup> “I falan danma waxatin mundun yi?

Xaxili fen, na xanbi ra, en falan tiye.

<sup>3</sup> Nanfera i nxu yatexi xuruseene ra?

Nanfera i nxu mirixi xaxilitarene ra?

<sup>4</sup> Yuba, i tan nan i yete maxoloxi i ya xoloni.

I laxi a ra a muxune dunuɔa rabejinma

i tan ma fe ra ba?

Fanyen xa keli a doxodeni i ya fe ra ba?”

5 “Naxudena tɛɛ dɛgɛn tuma nɛn,  
a tanden yalanna yi ɲan.

6 Kɛnɛnna yi findi dimin na a konni,  
a lɛnpun yi tu a xun ma.”

7 “A madiganma nɛn a sigatiin sɛnbɛni,  
a feene a rabirama nɛn.

8 A sanne suxuma nɛn yalaan na,  
a sin yinla ra.

9 A suxuma a san tinban nan ma,  
gbatun yi a suxu.

10 Lutin natixi a yɛɛ ra bɔxɔn nin,  
wosona a kiraan xɔn.

11 Gaxun luma ayi nɛn yiren birin yi,  
a bira a san funfun fɔxɔ ra.”

12 “A tan naxan sɛnbɛ yi gbo,  
a sɛnbɛn bata ɲan,  
gbalon bata maso a ra.

13 Furen bata a fati kidin kala,  
saya furen bata a salen seene kun a ma.

14 Sayaan bata a suxu a konni,  
a yigi saxi dɛnaxan yi,  
a yi a xali manga magaxuxin fɛma.

15 Muxu gbɛtɛ nɔɛ dɔxɛ nɛn a konni sɔnɔn,  
a gbee mi fa a ra,  
seri fuɲin bata sa a konna birin ma.\*

16 A bata lu  
alo wudin salenne na xara a bun,  
a dɛɛne yi xara a ma.”

17 “A funfun birin bata ɲan bɔxɔn fari,  
a xinla mi fa falama kiraan xɔn sɔnɔn.

18 A bata radin dimini keli kɛnɛnna ma,  
a yi ɲan dunuɲa yi.

19 Dii yo mi a yii,  
mayixɛtɛ yo mi a xanbi ra,  
muxu yo mi fa a konni sɔnɔn.

20 Muxun naxanye sogeteden binni,  
ne kabɛma nɛn a raɲanna ma,  
muxun naxanye sogegododen binni,  
gaxun yi ne suxu.

21 Tinxintarena denbayaan luma na kii nin,  
Ala kolontaren nan kon na ra.”

## 19

### *Yuba yi Bilidada yabi*

1 Yuba yi a yabi, a naxa,

2 “Ɛ luma n ɲaxankatɛ

\* 18:15: Na *seri fuɲin* sama faxa muxun konna ma nɛn alogo na xa rasarijan.

han waxatin mundun yi,  
 ε n sɔxɔle ε falane ra?  
 3 E bata n konbi  
 han sanja ma fu,  
 ε mi yage n tɔre sɔnɔn ba?  
 4 Hali n bata tantan,  
 n ma tantanna goronna luma n tan nan xun ma.  
 5 Xa ε ε yeε yite n xili ma,  
 ε yi n mafala n yagi feen na,  
 6 nayi, ε xa a kolon  
 a Ala nan tɔrɔni ito ragidixi n ma,  
 a n mafilin a yalani.  
 7 Xa n gbelegbele tɔrɔni ito bun,  
 n mi yabi sɔtɔma.  
 N na xinla ti n mali feen na,  
 kiti kendɛn mi se.  
 8 Ala bata kiraan suxu n yeε ra,  
 n mi nɔε dangue,  
 a yi dimin naso n ma kiraan xɔn.  
 9 A bata n ma binyen ba n yi,  
 a yi n ma xunna kenla ba n yi  
 naxan yi luxi  
 alo manga kɔmɔtina n xa.  
 10 A bata n kala yiren birin yi,  
 n naxɔrima nɛn.  
 A bata n yigin kala  
 alo wudin talaxina.  
 11 A bata xɔlɔ n xili ma han,  
 a yi n yate a yaxun na.  
 12 A yengɛsone bata e malan,  
 e fa n xili ma,  
 e yi n konna rabilin.”

13 “A bata ngaxakedenne masiga n na,  
 naxanye n kolon,  
 ne bata siga ayi pon.  
 14 N kon kaane bata n nabɛjin,  
 n lanfane yi jinan n xɔn.  
 15 N ma muxune  
 nun n ma walike naxanle birin n yatɛxi  
 alo xɔnɛna,  
 n bata findi xɔnɛn na e yeε ra yi.  
 16 N na n ma walikɛn xilima,  
 koni a mi n yabima,  
 hali n na a mafan.  
 17 N ma naxanla mi fa tinyɛ n dɛɛn xirin ma,  
 n ma fe bata naxu n ma denbayaan ma.  
 18 Hali dii nɔrɛne,  
 n naxu e birin ma,  
 n na keli, e n mafala.  
 19 N naxu n xɔyi kendɛne birin ma,

hali naxanye rafan n ma,  
ne bata e xun xanbi so n yii.

<sup>20</sup> N bata doyen,

n kidin nun n xɔnne nan gbansan fan n ma.

<sup>21</sup> N xoyine,

ε kininkinin n ma,

ε kininkinin n ma,

bayo Ala senben bata n jaxankata!

<sup>22</sup> Nanfera ε n sagatanma alo Ala?

Ɛ munma wasa n jaxankatadeni ba?"

<sup>23</sup> "N yi waxi a xɔn ma nun

n ma falane yi sebe,

e yi sa kedini,

<sup>24</sup> e yi sebe yɔxɔ lefaan ma wure jɔɛ ralemunxin na,

e yi keɛnden fanyen ma han habadan!

<sup>25</sup> N na a kolon

a n xunbamana a nii ra.

Dɔnxɛn na, a kelima nen,

a ti bɔxɔ xɔnna ma.\*

<sup>26</sup> Hali n fati kidin birin na kun fureni,

n gbindin sa Ala toma nen.

<sup>27</sup> N na a toma nen,

n na a tan nan toma,

gbete mi a ra.

N kunfaxi na waxatin xɔn!

<sup>28</sup> Ɛ a falama, ε naxa,

'En na a sagatanma di?

En fa feɛn mundun toma a ra

a yalagi xunna ra?"

<sup>29</sup> Anu, ε yi lan nen,

ε gaxu silanfanna yeɛ ra,

amasɔɔ Ala ε saranma nen ε jaxankatane ra sayaan na.

Nayi, ε a kolonma nen a Ala kitin na."

## 20

*Sofaraa yabin firindena: Naxudene xunna kenla mi buma*

<sup>1</sup> Nama kaan Sofara mɔn yi a fala, a naxa,

<sup>2</sup> "N xaminxi ε miriyane fe yi

na nan n karahanma,

n xa yabin ti,

n mi fa nɔɛ dijɛ.

<sup>3</sup> N bata n konbi xuine me,

koni, n yabin tima nen xaxilimayani.

<sup>4</sup> I mi a kolon ba, waxatin birin,

xabu adamadiine lu bɔxɔn fari,

<sup>5</sup> a jaxudene xunna kenla mi buma,

a Ala kolontarene sewan janma nen mafuren?

<sup>6</sup> Hali a te han kore,

\* **19:25:** Na *xunbamana* fe mɔn sebexi Yuba 9.33 nun 16.19-21 kui.



hali a xunna sa so kundani,  
 7 a lɔma ayi nɛn habadan  
 alo a gbiina.

Naxanye yi a toma,  
 ne a falama nɛn, e naxa,  
 ‘A minɛn?’

8 A danguma nɛn alo xiyena,  
 a funfun yi lɔ ayi,  
 a ɲanma nɛn  
 alo xiyeɛn kɔɛɛn na.

9 Muxun naxan yi a matoma,  
 na mi fa a matoma sɔnɔn,  
 hali a dɔxɔden mi fa a toma sɔnɔn.

10 A diine karahanxin yi yiigelitɔne yii raxɛɛ,  
 e tan yeɛɛn yi a nafunle raxɛɛ na muxune ma.

11 Hali a siimayaan to munma yi xunkuya,  
 a yi sa a gaburun na.”

12 “Fe ɲaxin ɲaxun a de  
 alo sukana,

a naxan luxunma a lenna bun,  
 13 a naxan madunxunma a de,

a mi waxi naxan xa ɲan,

14 koni a donseen kunma nɛn a kui,  
 a findi fɔdɔgɔɔn xɔlɛn na.

15 A bata nafunle magerun,  
 koni a e baxunma nɛn,  
 Ala e raminiima nɛn a kui.

16 A yi fɔdɔgɔɔn xɔlɛn nan madunxunma,  
 saɲin xɔlɛn nan a faxama.

17 Kumin nun nɔnɔn gbo yamanani  
 alo baa igena,

koni a mi fa na toma sɔnɔn.

18 A tɔnɔn naxan sɔtɔxi,  
 a na raxɛɛma nɛn,  
 a mi a donma,

a mi fa a yulaya seene tɔnɔn sɔtɔma sɔnɔn.

19 Na birin ligama nɛn  
 bayo a yiigelitɔne ɲaxankata nɛn,

a yi e rabɛɲin,

a yi banxina nde tongo  
 a mi naxan tixi.”

20 “A mi yi wasama a kunfani,  
 nanara, a nafunla sese mi yi luma.

21 Muxu yo mi tangama a kunfan ma,  
 koni a hɛrin mi buma.

22 A kɔntɔfilima nɛn

hali a hɛrini,  
 tɔrɔyaan sifan birin yi fa a ma.

23 A na a kuiin nafe,  
 Ala a xɔlɔn nafama nɛn a xili ma,

a godoma nɛn a ma alo tulena,  
a findi a balon na.

<sup>24</sup> Xa a gi wure silanfanna bun,  
xalimakuli sula daxin nan sa a yisɔxɔnma.

<sup>25</sup> A xalimakunla botinma nɛn a fatini,  
naxan ɲɔɛ bata sa a bɔɲɛn sɔxɔn,  
koni sayaan magaxuna a suxuma nɛn.

<sup>26</sup> A nafulu ramaraden nafema  
dimi gbeen nan tun na.

Tɛɛn yi fa a halagideni  
muxɛ mi naxan nadɛgɛxi,  
muxun naxanye mɔn na lu a konni,  
tɛɛn yi ne fan gan.

<sup>27</sup> Kore xɔnna a hakɛne raminima nɛn kɛnɛnni,  
bɔxɔ xɔnna yi keli a xili ma.

<sup>28</sup> A nafunle yi makuyama a ra nɛn,  
Ala na a xɔlɔn nagodo a xili ma lɔxɔn naxan yi.

<sup>29</sup> Ala fe ɲaxi rabane rajɲanma na kii nin,  
Ala na nan findixi a kɛɛn na.”

## 21

*Yuba yi Sofara yabi: Nanfera ɲaxudene hɛrini?*

<sup>1</sup> Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,

<sup>2</sup> “ɛ tuli mati,  
ɛ tuli mati n ma falan na,  
ɛ n nalimaniyama na kiini.

<sup>3</sup> ɛ tin n xa falan ti,  
n na falan ti,  
nayi, ɛ nɔɛ n mageɛ nɛn.

<sup>4</sup> N na n mawugama adamadiine nan xɔn ba?  
ɛn-ɛn de! Nanfera nayi,  
ɛ waxi a xɔn a n xa diɲa?

<sup>5</sup> ɛ na ɛ miri n ma fe ma,  
ɛ kabɛma nɛn,  
ɛ yi ɛ yiin sa ɛ dɛ ra,  
ɛ yi ɛ dundu.

<sup>6</sup> Feen naxan birin n sɔtɔxi,  
n na n miri ne ma,  
n kuisanma nɛn,  
n fatin yi xuruxurun n ma.”

<sup>7</sup> “Nanfera ɲaxudene mɔn e nii ra?  
Nanfera e siimayaan buma?

Nanfera e ɛnɛn sɔtɔma?

<sup>8</sup> E yi e yixɛtɛne to sabatɛ e dɛxɔn ma,  
e yi e mamandenne to.

<sup>9</sup> Feene birin lanxi e yii,  
e mi gaxuma,  
Ala mi e ratɔrɔnma.

<sup>10</sup> E turane e ɲinge gilɛne rawuyama ayi waxatin birin,  
e ɲingene diine barima,

e mi faxama.

<sup>11</sup> E diine e gima na xun xɔn  
alo xuruse diine, e yi e bodon.

<sup>12</sup> E sigin sama kondenna nun tanban xuini,  
xulen xuiin nafan e ma.

<sup>13</sup> E na e siimayani dangu a fajin na,  
e siga laxira yi bɔɲɛ xunbenli.”

<sup>14</sup> “Anu, e a falama Ala xa,  
e naxa, ‘I masiga nxu ra,  
nxu mi waxi i ya kirane kolon feni.

<sup>15</sup> A lan nxu yi findi Ala ɛnbe Kanna konyine ra ba?  
Ala mafanna tɔnɔn findɛ nanse ra nxu xa?”

<sup>16</sup> E laxi a ra a herin kanna e tan nan na,  
koni, e fe yitɔnxine raɲaxu n ma.”

<sup>17</sup> “E bata ɲaxudene lenpun to tuye sanɲa ma yoli?  
E bata e to gbaloni ba?

E bata Ala to e ratɔɔɲɛ a xɔloni ba?

<sup>18</sup> E luxi nɛn ba  
alo foyen sɛxɛn naxan xalima,  
alo wuluwunla xuben naxan yitema?

<sup>19</sup> E a falama, ɛ naxa,  
‘Ala ɲaxudene hakɛne saranna ramaraxi e diine nan xa.’  
Koni, e hakɛne yi lan a xa saran e yetɛɛn nan na,  
alogo e xa a kolon.

<sup>20</sup> A yi lan e yetɛɛn yi e halagin to,  
e yi Ala ɛnbe Kanna xɔlɛn min.

<sup>21</sup> A denbayaan bɔte mundun fa a tan xa  
a faxa xanbini?

<sup>22</sup> Nde nɔɛ Ala xaranɲɛ fe kolonna ma,  
a tan naxan malekane makitima?

<sup>23</sup> Muxuna nde faxama heri gbeen nin,  
kɔntɔfili yo mi a ma,  
a bɔɲɛn xunbelixi,

<sup>24</sup> a tuyanxi,  
ɛnben mɔn a ra.

<sup>25</sup> Muxu gbete bɔɲɛn sunuxin yi faxa,  
a mi fe fajɪ yo sɔtɔ hali keden pe.

<sup>26</sup> Koni, e firinna birin sama bendɛn nin,  
kunle yi e don.”

<sup>27</sup> “N bata ɛ miriyane kolon ki fajɪ,  
ɛ feen naxanye yitɔnxi n xili ma.

<sup>28</sup> E a falama nɛn,  
ɛ naxa, ‘Muxu gbeeni ito,  
a banxin minɛn?

Naɲuden konna go?  
E mi fa na.’

<sup>29</sup> Koni, ɛ mi dangu muxune maxɔdinxi ba?  
E mi laxi e sereyaan na ba?

<sup>30</sup> Gbalon na fa,

fe ꞑaxi rabane yi kisi,

Alaa xɔlɔn na fa,  
a mi sese ligama e tan na.

<sup>31</sup> Nde e raxɔɛ e fe raba kiin ma?  
Nde e saren fiye e kewanle ra?

<sup>32</sup> E na e maluxun,  
muxune yi e yengi dɔxɔ e gaburune xɔn,

<sup>33</sup> mɛɛmɛɛɛn bɛndɛ yelefuxine yi sa e fari.

Dunuꞑa muxune birin birama nɛn e fɔxɔ ra,  
gali gbeen yi siga e yeɛ ra.

<sup>34</sup> Nanfera nayi ε n masabarima fala fuune ra?  
Yanfa falane nan tun ε yabine ra.”

## 22

*Elifasi a falan saxanden Yuba xa: Hakɛ kanna nan Yuba ra yati!*

<sup>1</sup> Teman kaana Elifasi mɔn yi falan ti, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadiin tɔnɔna Ala ma ba?

Hali xaxilimana,  
a tɔnɔn luma a yeɛɛ nan tun ma.

<sup>3</sup> I na tinxinꞑɛ ayi,  
na tɔnɔna Ala sɛnbɛ Kanna nan ma ba?

Xa fe mi i sigati kiin na,  
na munanfanna a ma ba?

<sup>4</sup> I mirixi a ma ba  
a Ala i ratɔɔnma nɛn,  
a i xali kiti sadeni,  
i to gaxuxi a yeɛ ra?

<sup>5</sup> I ya fe ꞑaxine mi gbo ba?

I hakɛne dan mi na.

<sup>6</sup> I yi tolimaan tongoma i ngaxakedenne yii fuun nin,  
i yi e dugine ba e ma,  
i yi e magenla lu.

<sup>7</sup> I mi yi igen soma muxun yii  
min xɔnla naxan ma,  
i yi tondi donseen soɛ kamɛtɔn yii.

<sup>8</sup> Yamanan yi sɛnbɛmaan nan yii,  
wasoden nan yi dɔxi yamanani.

<sup>9</sup> I yi kaꞑa gilɛne raxɛɛma nɛn e yii genla ra,  
i yi kiridine ꞑaxankata.

<sup>10</sup> Nanara, i rabilinxi luti ratixine ra,  
gaxun yi i suxu xulɛn.

<sup>11</sup> Nayi, i mi dimini ito toma ba,  
i mi fufani ito toma ba  
naxan i rabilinxi?”

<sup>12</sup> “Ala mi kore xɔnna xan ma ba?  
Sarene mato kore, e mate pon!

<sup>13</sup> I a falama, i naxa,  
‘Ala nanse kolon?

A nɔɛ kitin sɛ kunda dimin xanbi ra ba?

<sup>14</sup> Kundana a yeɛ ma,

a mi sese toma,  
 a nɛma kore xonna rabilinɛ.<sup>1</sup>  
<sup>15</sup> I mɔn waxi lu feni kira fonni ito xɔn ba,  
 muxu ɲaxine sigan tima naxan xɔn?  
<sup>16</sup> E faxan nɛn  
 benun e waxatin xa li,  
 alo fufa gbeen banxi kanken xalima kii naxan yi.  
<sup>17</sup> E yi a falama nɛn Ala xa,  
 e naxa, 'I masiga nxu ra.  
 Ala Sɛnbɛ Kanna nan i tan na,  
 koni i nɔɛ nanse ligɛ nxu ra?'  
<sup>18</sup> Anu, Ala nan e banxine rafe nafunla ra.  
 Ee! ɲaxudene fe yitɔnxine raɲaxu n ma!  
<sup>19</sup> Tinxindene na e to gbaloni, e sɛwa.  
 Sɔntarene e magelema nɛn, e naxa,  
<sup>20</sup> 'En yaxune bata raxɔri!  
 Tɛɛn yi e yiiseene halagi.' "

<sup>21</sup> "Lanna xa lu ɛ nun Ala tagi,  
 nayi, i bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma nɛn,  
 i herin sɔtɔ.  
<sup>22</sup> Ala i xaranma naxan ma,  
 i na suxu,  
 i yi a falane sa i bɔɲɛni.  
<sup>23</sup> Xa i mɔn fa Ala Sɛnbɛ Kanna ma,  
 a mɔn i sɛnbɛ soma nɛn.  
 I xa tinxintareyaan masiga i konna ra,  
<sup>24</sup> i xa i ya xɛma fajin woli ayi bɔxɔni,  
 hanma i sa a bira xude yi gɛmɛne longonna ra.  
<sup>25</sup> Ala Sɛnbɛ Kanna nan xa findi i ya nafunla ra,  
 alo xɛmaan nun gbeti fixɛ gbeena i xa.  
<sup>26</sup> Nayi, i sɛwan sɔtɔma nɛn Ala Sɛnbɛ Kanni,  
 i xunna kenla sɔtɔ Ala yɛtagi,  
<sup>27</sup> i yi a maxandi, a yi i yabi,  
 i yi i dɛ ti xuine rakamali.  
<sup>28</sup> Xa i fena nde ragidi,  
 Ala a rakamalima nɛn i xa,  
 kɛnɛnna luma nɛn i ya kiraan birin xɔn.  
<sup>29</sup> Ala na muxuna nde rayagi,  
 i a falama nɛn  
 a Ala na ligaxi nɛn  
 bayo wasoden nan na kanna ra,  
 koni, naxan na a yɛtɛ magodo,  
 Ala na rakisima nɛn.  
<sup>30</sup> Ala nan sɔntarene xunbama,  
 nanara, xa i sariɲan,  
 a i xunbama nɛn."

## 23

*Yubaa yabina Elifasi xa: Yuba mi fa Ala toma*

- <sup>1</sup> Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,  
<sup>2</sup> "N ma mawugan mɔn findixi muruten nan na to,

n yiin saxi n de ra,  
koni n wuga xuiin mən minima.

<sup>3</sup> Xa n yi a kolon nun Ala denaxan yi,  
n yi sigama nen han a konni,

<sup>4</sup> n yi n ma mawugan yita a ra,  
n yi n xənba fala wuyaxi ti a xa.

<sup>5</sup> Nayi, n yi a kolonma nen  
a n yabima falan naxan na,  
n yi a famu

a naxan falama n xa.

<sup>6</sup> A yi keɛ n xili ma a senbe gbeeni ba?  
En-en de, a yi a tuli matima nen n na.

<sup>7</sup> A yi a kolonma nen  
a muxu faɾin nan falan tima a xa.  
Nayi, n yi tangama nen kitin ma habadan.”

<sup>8</sup> “Koni, n na siga sogeteden binni,  
a mi na,

n mi a toma sogegododen binni,

<sup>9</sup> n na a fen n kəmenna ma,  
n mi a toma,

n na xete n yiifanna mabinni,  
n mi a toma.

<sup>10</sup> Anu, a n ma kiraan kolon.  
A na n feseɛɛ tərɔni,  
n sariɾanxin minima nen  
alo xɛmana.

<sup>11</sup> N biraxi a san funfun nan tun fɔxɔ ra,  
n lu a kiraan xən,  
n mi keli a xən.

<sup>12</sup> N mi tondi a yamarine suxe,  
n na a falane birin namara nen n bɔɾeni.

<sup>13</sup> Koni, a na fena nde ragidi,  
nde a ligɛ a na masara?  
A na wa naxan xən, a na liga.

<sup>14</sup> A naxan nagidixi n ma,  
a na nan nakamalima,  
anu a mən na fe sifa wuyaxin nagidixi n ma yɛɛn na.

<sup>15</sup> Nanara, n gaxuma Ala yɛɛ ra.  
N na n miri, n gaxu a fe yi.

<sup>16</sup> Ala bata n tunnaxɔɔ n ma,  
Ala Senbe Kanna bata n nafe gaxun na.

<sup>17</sup> Koni hali dimin to so n ma,  
a yi n nabilin,  
hali n mi fa sese toma,  
n mi n dundu.”

## 24

*Yuba mən yi falan ti: Nanfera Ala mi jaxudene makitima?*

1 “Nanfera Ala Senbe Kanna mi kiti waxatine saxi?  
Nanfera naxanye a kolon  
ne mi a toma keɛ muxu jaxine xili ma?

2 Muxu ꞗaxine xe bɔxɔne danne fari sama,  
e xuruseene muꞗama,  
e yi e raba,

3 e kiridin nan ma sofali suxuma,  
e kaja gilen nan ma ꞗinge makankanma tolimani,

4 e tɔɔ muxune radinma ayi kiraan xɔn,  
yamanan yiigelitɔne birin e luxunma e bun.”

5 “Yiigelitɔne sigama e wanla ra nen,  
e sa e donseen fen burunna ra,  
e sa e diine balon fen  
alo burunna sofanle tonbonni.

6 E sa e xuruseene balon fen  
muxu gbɛtɛye xɛene ma,  
e lu ꞗaxudene manpa bogi dɔnxene makentunɛ.

7 E ragenle nan xima kɔɛɛn na,  
dugi mi e ma,  
bitingan mi e yii xunbenla ra.

8 Tulen naxan fama geyane fari,  
na e bɔnbɔma xunbenli,  
banxi mi e yii,  
e saxi fanyene nan ma.”

9 “Muxu ꞗaxine yiigelitɔna diin tongoma a yii doli saranna ra,  
hali kiridina,  
e xasunma xiꞗɛn na a nga yii.

10 Yiigelitɔne ragenla nan sigama,  
dugi mi e ma,  
hali e to malo xidine maxali,  
kamɛna e ma,

11 e oliwi turen bama muxu gbɛtɛne sansanne kui,  
e walima manpa rafaladeni,  
koni e mi nɔɛ sese miꞗɛ.

12 Muxune faxamatɔn wugama taani,  
muxu maxɔlxine wugama e mali feen na,  
anu na fe mi finde tɛɛna fe ra Ala xa.”

13 “Kɛɛnyaan naꞗaxu muxu ꞗaxine ma,  
kira yiyalanxin mi rafan e ma,  
e mi sigama a xɔn.

14 Faxe tiin kelima sogen godo waxatin nin,  
a yi yiigelitɔn nun tɔɔ muxun faxe,  
a muꞗan ti kɔɛɛn na.

15 Yalunden ꞗinbanna nan mamɛma,  
a a falama nen, a naxa,  
‘Muxu yo mi n toma,’  
a yi a yetagin luxun.

16 Muꞗaden banxin dɛɛn kalama kɔɛɛn nan na,  
yanyin na, a yetɛ mabalan a konni,  
a mi kɛɛnna kolon.

17 Na muxune yanyin fɔlɔma sogen godo waxatin nin,  
e bata dari kɔɛɛn magaxu feene ra.”

18 “Koni ε tan a falama, ε naxa,  
 ‘Naxuden xalima nen  
 alo se yelefuxina igen xun ma,  
 a dɔxɔden yi findi yire dangaxin na bɔxɔn fari,  
 a mɔn mi fa walima a manpa bili xeen ma.  
 19 Balabalan keene xuyama ayi kii naxan yi sogen na,  
 yulubi kanne sigama na kii nin laxira yi.  
 20 Hali naxanye e barixi,  
 ne jinanma nen e xɔn,  
 e findi donseen na kunle xa,  
 e fe falan mɔn yi dan.  
 Nanara, tinxintareyaan kalama nen  
 alo wudin na bira.’”

21 “Na muxune jaxalan gbantane tɔrɔxi nen,  
 e mi kaɲa gilene mali.  
 22 Koni Ala nɔe senbemaneraxɔre a senbeni nen,  
 a na keli, a muxu jaxine halagi.  
 23 Ala ne luma bɔɲe xunbenla nun marakantanni,  
 koni a yeen tima nen e sigati kiin na.  
 24 Na muxune sabatima nen waxati di,  
 koni na xanbi ra, e lo ayi,  
 e kɔnkɔnma nen  
 alo jɔxɔnde xarena,  
 e xun sinma nen  
 alo se tɔnsɔnna xaba daxina.’”

25 “Xa a mi na kiini,  
 nde n matandɛ,  
 a n ma falan nakala ayi?”

## 25

*Bilidadaa falan saxandena: Adamadiine mi tiye Ala yetagi*

1 Suxa kaan Bilidada yi Yuba yabi, a naxa,  
 2 “Senben nun magaxuna Ala nan yi,  
 a tan nan bɔɲe xunbenla rafama  
 han kore xɔnna ma.  
 3 Nde nɔe a ganla yatɛ?  
 A sogen mi tema nde xun ma?  
 4 Adamadiin nɔe tinxinɲe di Ala yee ra yi?  
 Naxan barixi jaxanla xɔn,  
 na rasarijanma di?  
 5 Hali kiken mi fixa Ala yee ra yi,  
 hali sarene mi sarijan.  
 6 Adamadiine tan di nayi,  
 naxanye tide xurun  
 alo kɔne ne nun kunle?”

## 26

*Yubaa yabin Bilidada xa: In yabima fuun nin*

1 Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,



2 “I fatan senbetarene maliye yati!  
 I bata fa fangatarene malideni!  
 3 I fatan fekolontaren kawande,  
 i yi a maxadi han!  
 4 Koni i ya falane tima nde xa?  
 I falani itoe tongoxi nde yii?”

5 “Faxa muxune niine xuruxurunma Ala yεεragaxuni laxira yi,  
 naxanye bɔxɔ bun igene bun.  
 6 Ala yεεn laxira yiren birin na,  
 hali sayani muxe mi e luxunje a tan ma.  
 7 Ala nan kore xɔnni fulunxi na yigenla xun ma,  
 a bɔxɔn singan na yigenli.  
 8 Ala tulen namarama kundani,  
 koni kundane mi kalama igen binyen bun.  
 9 A yi a mangaya gbeden luxun,  
 a yi a kundaan sa a yεε ma.  
 10 Ala yi digilinna sa fɔxɔ igen xun ma,  
 naxan dan findixi keɛnɛnna nun dimin naralanden na.  
 11 Kore xɔnna senbetenne xuruxurunma,  
 e kabε Alaa xɔlɔn ma.  
 12 Ala bata fɔxɔ igene nɔ a senbeni,  
 a yi ige yi ninginangan Raxabi faxa a xaxilimayani.  
 13 A foyen bata kore xɔnna fixa,  
 a bata ige yi sube jaxin faxa a yiin na,  
 sajin naxan a gima.  
 14 A wali xurine nan itoe ra,  
 nxu a jununjunun xuiin nan tun mεma.  
 Nayi, nde nɔε a senben galan xuiin kolonje?”

## 27

### *Yuba mɔn yi yabin ti: Sɔntaren nan n na*

1 Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,  
 2 “N bata n kɔlɔ habadan Ala yi,  
 naxan tondixi n ma kitin sε,  
 Ala Senbe Kanna  
 naxan n niin nafexi xɔlɛn na,  
 3 xa n niin mɔn n yi,  
 xa Alaa foyen mɔn soma n jɔɛni,  
 4 n bata n kɔlɔ  
 n deɛn mi tinxintareya falan tiye,  
 wule yo mi minε n de.  
 5 Na miriyaan makuya n na,  
 n xa jɔndin fi ε ma.  
 Han n yi faxa,  
 n mi n ma fetareya wanle kale,  
 6 n luma nεn tinxinni,  
 n mi a bejinje mumε,  
 n xaxinla mi n yalagε n ma simayani mumε!”  
 7 “N yaxun nan lan a yate jaxuden na,

naxan kelima n xili ma,  
na xa yate tinxintaren na!

<sup>8</sup> Ala kolontarena a yigin sama nanse yi,  
Ala na a niin ba a yi?

<sup>9</sup> Tɔrɔn na fa a ma,  
Ala a gbelegbele xuiin name ba?

<sup>10</sup> A sɛwan sɔtɛ Ala Sɛnbɛ Kanna yii ba?  
A Ala maxandɛ waxatin birin ba?"

<sup>11</sup> "Iki, n na Ala sɛnbɛn yitama nɛn ɛ ra,  
n mi Ala Sɛnbɛ Kanna miriyane luxunma ɛ ma.

<sup>12</sup> ɛ birin bata a to ki faɲi,  
nayi, nanfera ɛ yetɛ luma fe fuune yi?"

<sup>13</sup> "Ala nan kɛɛni ito ramaraxi ɲaxuden xa,  
ɲaxankata tiin naxan sɔtɔma Ala Sɛnbɛ Kanna yii fa fala:

<sup>14</sup> Xa e diine wuya,  
e faxama yɛngɛn nin,  
donseen yi dasa e yixɛtene ma.

<sup>15</sup> Naxanye na lu e xanbi ra,  
furen yi ne faxa,  
e kaɲa gilɛne mi e wugama.

<sup>16</sup> Hali e gbeti fixɛn makɔ  
alo burunburunna,  
e nun dugina alo borona,

<sup>17</sup> tinxin muxune nan e dugine ragodoma e ma,  
sɔntarene nan e gbeti fixɛni taxunma e ra.

<sup>18</sup> E banxine kala ɲaxun  
alo dondoli xuyenna,  
alo kantani muxuna bubuna.

<sup>19</sup> E sama nɛn nafulu kanyani,  
koni a danna nan na ra,  
e na xulun,  
e lima nɛn sese mi na.

<sup>20</sup> Gaxuna e ratɛɛnama nɛn  
alo fufana,  
wuluwunla yi e xasun kɔɛɛn na.

<sup>21</sup> Sogeteden foyen yi e tongo,  
a yi e xali wulani,  
a yi e ba e dɔxɔdeni,

<sup>22</sup> a yi e radiɲɛ ayi kininkinintareyani,  
e yi e gi a sɛnbɛn bun ma.

<sup>23</sup> Yamaan yi e yii bɔnbɔ e magele feen na,  
muxune yi kolin e dɔxɔde fonne birin kala kii ma."

## 28

### *Fekolonna wundona*

<sup>1</sup> "Nɔndin na a ra,  
gbeti wure fixɛn geden na,  
xɛmaan fan nasariɲanden na,

<sup>2</sup> wuren bama bɛndɛn nin,

wure gbeela fan bama gemen nin.

<sup>3</sup> Wuren fen muxune kenenna raminima dimin nin baxan bun,  
e godoma wuren fenye han a dandena,  
e wuren fen naxan luxunxi dimini baxan bun.

<sup>4</sup> Wuren fen muxune yili tilinxine gema burunna ra,  
muxu gbete yo mi sigede naxan yi,  
e makuya muxu gbete ra,  
e singanxin nan walima e yinle ra lutine ra.

<sup>5</sup> Baxa xonna donseen fima en ma,  
koni, a bunni maxaxi alo teen nan a ganxi.

<sup>6</sup> Geme mamiloxi fajine toma fanye yirene nin,  
xema fajin toma benden nin.”

<sup>7</sup> “Dugane mi na baxa bun kirane kolon,  
segen yen mi ne toma,

<sup>8</sup> burunna sube yo munma siga e xan,  
yata yo munma dangu e xan.

<sup>9</sup> Koni, muxun susuma fanyen ge,  
a yi geyane ge han e danna,

<sup>10</sup> a folon gema fanyene yi,  
a yi se kendene birin to a yen na,

<sup>11</sup> a yi xude xunne xori,  
naxan luxunxi,  
a yi na ramini kenni.”

<sup>12</sup> “Koni, fekolonna minen yi?  
Xaxilimayaan dxi minen yi?

<sup>13</sup> Adamadiine mi a saren kolon,  
a mi niiramane ye baxa xonna fari.

<sup>14</sup> Faba ige gbeena a falama,  
a naxa, ‘A mi n tan yii.’

Baan fan a falama,  
a naxa, ‘A mi n tan yii.’

<sup>15</sup> Fekolonna mi sote xemaan xan,  
a mi sare gbete fixen na,

<sup>16</sup> xemaan naxan kelima Ofiri yamanani,  
a mi sote na ra,  
hanma onixi geme tofajina,  
hanma geme mamiloxi fajina.

<sup>17</sup> A mi se xemaan ma,  
a mi se kilasi geme fixe fajin ma,  
a mi masare xema fajin goronna ra.

<sup>18</sup> A dangu korala geme tofajin  
nun geme gbete ra  
naxan fixa alo dayimuna.  
Fekolonna dangu baxa bun nafunla birin na.

<sup>19</sup> Topasi geme fajin  
naxan keli Kusi yamanani,  
a mi se na ma,  
a mi misale xema sensenna ma.”

<sup>20</sup> “Nayi, fekolonna kelima minen yi?

Xaxilimayaan dɔxi minɛn yi?

<sup>21</sup> A luxunxi niiramane birin ma,  
hali xɔliin naxanye kore xɔnna ma,  
ne mi a toma.

<sup>22</sup> Sayaan nun laxira yi a fala,  
e naxa, 'Nxu a xinla nan gbansan mɛxi.' "

<sup>23</sup> "Koni, Ala a kiraan kolon,  
a tan nan keden a dɔxɔden kolon,

<sup>24</sup> bayo a tan nan toon tima  
han bɔxɔn danna,  
a seen birin toma kore xɔnna bun.

<sup>25</sup> A tan foyen sɛnbɛn danna saxi,  
a yi igene danna sa,

<sup>26</sup> a yi tulen danna sa,  
a yi galanna kiraan sa.

<sup>27</sup> Nayi, Ala yi fekolonna to,  
a yi a fɛsɛfɛsɛ, a yi a makɛnɛn.

<sup>28</sup> Na xanbi ra,  
a yi a fala adamadiine xa, a naxa,  
'Marigin yɛɛragaxun nan findixi fekolonna ra!  
Xaxilimayaan nan fe jaxin matangan na!' "

## 29

*Yubaa xun mafalana: Waxati danguxine yi jaxun*

<sup>1</sup> Yuba mɔn yi falan ti, a naxa,

<sup>2</sup> "Xa n yi luyɛ nun  
alo waxati danguxine yi,  
na yi lanjɛ!

Na waxati danguxine yi,  
Ala yi yengi dɔxi n xɔn nun,

<sup>3</sup> a lenpun yi dɛgɛma n xun ma,  
n yi sigan tima a kɛnɛnna nin  
hali kɔɛn na.

<sup>4</sup> N yi kɛndɛ,  
Alaa xanuntenyaan yi n konni.

<sup>5</sup> Na waxatini,  
Ala sɛnbɛ Kanna mɔn yi n xɔn,  
n ma diine birin mɔn yi n dɛxɔn,

<sup>6</sup> n yi n sanne maxama nɔnɔn fɛnɛn nan na,  
hali turen yi minima fanyeni n xa!

<sup>7</sup> Na waxatini,  
n na yi mini siga taan so dɛɛn na,  
n sa n ma gbɛɛn dɔxɔ yamaan malandeni,

<sup>8</sup> banxulanne yi n to,  
e yi xɛtɛma nɛn,

fonne yi keli,  
e lu tixi n yɛtagi,

<sup>9</sup> kuntigine yi e falan dan,  
e dundu,

<sup>10</sup> mangane yi e falane dan,

e lenne yi xidi e de kankeni.

<sup>11</sup> Muxu yo na yi n ma falane me,  
na kanna yi a falama nen n ma a dubadiina.  
Muxu yo na yi n to,  
a yi n matoxo,

<sup>12</sup> amasoto n yi yiigelitone ratangama  
naxanye yi e mawugama n xa,  
n yi kiridine ratanga  
muxu yo mi naxanye malima.

<sup>13</sup> Saya furen yi muxun naxanye ma,  
ne yi dubama n tan nan xa,  
n yi kana gilen nasewama.

<sup>14</sup> Tinxinyaan yi ragodoxi n ma  
alo n ma domana,  
kiti kenden nan yi findixi n ma dugin nun n ma komotin na.

<sup>15</sup> N tan nan yi findixi danxutoon yeene ra,  
n tan nan yi madontoon sanne ra.

<sup>16</sup> N yi findixi toro muxune fafe ra,  
n yi xorene xun mayenge kitini.

<sup>17</sup> N tan nan yi tinxintarene senben kalama,  
n yi e se tongoxine ba e yii.

<sup>18</sup> Nayi, n yi a fala n yete ma,  
n naxa, 'N faxama nen sabatini,  
n ma loxone gboma ayi nen  
alo jemensinna,

<sup>19</sup> n luma nen alo wudina,  
naxan salen sinxi igeni,  
xiila sama naxan yii ra koreen na.

<sup>20</sup> N ma binyen gboma ayi nen,  
n senben mi janma mume,  
a lu alo xali bandunxina.' "

<sup>21</sup> "Na waxatini,  
muxune yi e tuli matima n na sabarini.  
N na yi e kawandi,  
e yi e dundu.

<sup>22</sup> N na yi falan ti,  
e mi yi a matandima.  
N ma falane yi luxi nen e xa  
alo tulen naxan godoma boxo xaren ma.

<sup>23</sup> E yi n mamema nen  
alo e tulen mamema kii naxan yi,  
e deene yi lu yibixi n bun  
alo muxun naxanye tulen mamema soge furen na.

<sup>24</sup> E na yi yigitege,  
n yi e ralimaniya,  
e mi yi wama fula feni n ma fanna ra.

<sup>25</sup> N tan nan yi doxi e xun na,  
n kiraan yita e ra,  
alo mangana a ganla xun na,  
alo muxun naxan toro muxune masabarima."

## 30

*Yubaa xun mafalana: Təṛəya waxatin bata fa*

1 “Koni iki,  
n bata findi magele seen na diidine xa,  
naxanye babaye yi raṅaxu n ma,  
han n mi yi tinṅe  
e lu n ma barene ye  
n ma xuruseene kantandeni.  
2 E babane yi nəe nanse lige n xa e senbeni?  
E senben birin bata yi ṅan.  
3 Kamən nun tərən bata yi e raxadan,  
e yi donseen fenma tonbonna nin,  
4 e yi donseen fenma fətənnə nin burunna ra,  
budemaan nan tun yi e yii balon na.  
5 E yi kedixi muxune ye,  
muxune gbelegbele e fəxə ra  
alo muṅadene nan yi e ra.  
6 E yi e banxine tima geya kankene nan na,  
e nun yili yirene nun faran yinle ra.  
7 E yi wugama fətəndine nin  
alo sofanle,  
e yi sa e sa ṅanle yi.  
8 Xaxilitarene nan ne ra,  
xili mi e ra,  
naxanye yi kedima gbelemən na yamanani.”

9 “Koni iki,  
n bata findi magele seen na e sigine yi,  
e lu n konbe tun.  
10 N naṅaxu e ma,  
e masigama n na.  
E mi sikəma degen naminə n yeṭagi.  
11 Bayo Ala bata n senben kala,  
a yi n nayarabi,  
e mi fa yagima feen lige n na.  
12 Muxu kobine kelima n xili ma n yiifanna ma,  
e katama n nabiradeni e sanne ra,  
e n yeṅgeṃa  
alogo e xa n halagi.  
13 E bata n ma kirane kala.  
Birin kataxi gbalon xa n sətə,  
e mako mi muxu yo ma na feni.  
14 E fa n yeṅgeṃa  
alo sofane na fu taan ma  
e yinna rabira.  
E mi sikəma fadeni n xili ma  
n ṅaxankata waxatini.  
15 Gaxun bata n nabilin,  
n ma binyen bata siga  
alo foyen nan a xalixi,  
n ma heṛin waxatin bata dangu

alo kundana.”

<sup>16</sup> “Iki, n niin bama n yi.

Tɔɔ lɔxɔne bata n li.

<sup>17</sup> Xɔlɛna n suxuma kɔɛɛn na

han n xɔnne,

naxan dan mi na.

<sup>18</sup> Ala n suxuma a sɛnben birin yi n ma domain ma,

a yi n yidɛɛn

alo doma kɔɛɛn naxan muxune kɔɛni detɛnma.

<sup>19</sup> A bata n woli boroni.

N bata lu

alo xuben nun burunburunna.”

<sup>20</sup> “N ma Ala, n na i xilima,

koni i mi n yabima.

N tima i yɛtagi,

koni i n matoma nɛn gbansan.

<sup>21</sup> I bata i yɛɛ xɔdɔxɔ n ma,

i n yɛngɛ i sɛnben birin na.

<sup>22</sup> I bata n lu foyeni, a lu sigɛ n na.

Wuluwunla n xalima na xun xɔn.

<sup>23</sup> N na a kolon a i n xalima sayaan nin,

niiramane birin sigama denaxan yi.”

<sup>24</sup> “N mi yi tɔɔ muxune mali ba,

naxanye n xili e naxankatani?

<sup>25</sup> Naxanye yi tɔɔxi,

n mi wuga ne xɔn ba?

N bɔɔɛn mi yi sunu yiigelitɔne fe ra ba?

<sup>26</sup> N yengi yi fe fajine nan ma,

koni fe naxine bata fa.

N yi kɛnɛnna nan mamɛma,

koni dimin bata fa.

<sup>27</sup> Xabu tɔɔna n sɔɔ,

n kui seene ninma.

<sup>28</sup> N sigan tiin dimin nan tun yi,

n mi sogen toma mumɛ!

N tima yamaan tagi,

n yi e mafan n mali feen na,

<sup>29</sup> n wuga xuiin minima alo kankone,

alo dangaranfulene.

<sup>30</sup> N fati kidin bata fɔɔ n ma,

a yi koyen.

Fati mawolonna bata n xɔnne yili.

<sup>31</sup> N ma kondenna bata findi sunu sigi sa seen na,

n ma xulenna yi findi wuga seen na.”

## 31

### *Yubaa xun mafalan danna*

<sup>1</sup> “Nxu nun n yɛɛne bata layirin xidi fa fala

n nama sungutunna mato kunfani.

2 Xa n na liga,  
 Ala nanse rafε n ma keli kore?  
 Ala Senbε Kanna kεεn mundun nafama n ma keli kore?  
 3 Halagin mi fama tinxintareyaan xan xɔn ba?  
 Gbalon mi fama hake kanne xan xa ba?  
 4 Ala mi n sigati kiin toma ba?  
 A mi n san funfune birin yatεn kolon ba?"

5 "Na ma, n sigan ti nεn fuyantenyani ba?  
 N sanne yi birama yanfan nin ba?  
 6 Ala xa n sa sikeli tinxinxin fari,  
 a yi n ma fetareya wanle to.  
 7 Xa n keli nεn a kiraan xɔn,  
 xa n bɔɲεn yi bira n yeεn fɔxɔ ra,  
 xa xɔsi yo yi lu n yiine ra,  
 8 nayi, n naxan sixi,  
 gbεtε xa na don,  
 muxune yi n ma sansine matala na bɔxɔn ma."

9 "Xa n bɔɲεn kunfa nεn ɲaxanla nde xɔn,  
 xa n dɔxɔ nεn n dɔxɔ bodena ɲaxanla yeε ra,  
 10 nayi, n ma ɲaxanla xa lu xεmε gbεtε bun,  
 e nun xεmε gbεtεye yi kafu.  
 11 Amasɔtɔ xa n yi na liga nun,  
 n ma yalunyaan yi findima fe haramuxin nan na,  
 na yi findi haken na kitisane naxan natɔrɔɲε.  
 12 N ma kalan yi findin tεεn na  
 naxan yi n ganma han a n halagi fefe,  
 a yi n hεrisigεn birin kala."

13 "N tondi nεn kiti kεndεn sε n ma walikene xa ba,  
 e mawuga n fari waxatin naxan yi?  
 14 Xa n yi na liga nun,  
 n nanse ligε Ala na keli waxatin naxan yi?  
 A na na feen fεsεfεsε,  
 n na a yabima nanse ra?  
 15 Amasɔtɔ a tan Ala keden peen nan nxu birin daxi,  
 e tan nun n tan nxu ngane kui."

16 "N tondi nεn tɔrɔ muxune maxɔdinna yabε ba?  
 N kaɲa gilene lu nεn e yigitegeɲi ba?  
 17 N kedenna donseen don nεn ba,  
 n mi se so kiridine yii?  
 18 Anu, xabu n foningε waxatini,  
 n lu nεn kiridine masuxε  
 alo e fafane.  
 Xabu n da,  
 n na n yengi dɔxi kaɲa gilene xɔn.  
 19 N yiigelitɔɔn to nεn ba,  
 dugi mi yi naxan yii,  
 hanma tɔrɔ muxuna marabenna yi naxan ma,



20 n mi yi e maraberi ba n ma yeεεε xabe dugi binyene ra,  
alogo e xa duba n xa?

21 Xa n na n yiini te nen kiridin xili ma,  
bayo n kitisane maliin sətəma nen,

22 nayi, n tungunna xa ba n fanna ra,  
n yii tənənnə yi bolon n tənənnə ra.

23 N mi yi na lige bayo n gaxuxi Alaa gbalon yeε ra,  
n mi nəε tiye a yetagi a nəroni  
xa n yi na liga nun.”

24 “N yi n yigin sa xεmani ba?

N yi a fala, n naxa,

‘I tan nan n kantan seen na?’

En-εn de!

25 N sεwa nen n ma herige gbee kanyaan na ba,  
n nafunla naxanye sətə?

26 N to sogen to xəε,

hanma n to kiken nayabuxin to kore xənnə ma,

27 n bənen mi kunfa wundoni.

N mi e batu mume.

28 Xa n yi na liga nun,

na yi findima nen hakεn na

kitisane naxan natənnε,

nayi n bata yi Ala rame nun

naxan kore xənnə ma.”

29 “N sεwa nen n yaxuna yaxankatan na ba?

N na n bodon nen ba,

fe yaxine to a li?

30 N mi n yaxune danga

alogo Ala xa e faxa,

bayo n mi tinεe yulubin tongε n fala xuine xən.

31 Naxanye birin yi fama n konni,

ne yi a falama nen, e naxa,

‘Muxun birin lugoma suben na Yuba konni.’

32 Xənen mi yi xima tandeni mume,

n yi n ma deen nabima nen dangu muxune xa.

33 N na n ma murute feene luxun nen ba

alo adamadi gbεteye?

N na n hakεne luxun n yete yi ba?

34 N yi gaxuxi yamana falan nan na ba?

I laxi a ra

a n yi gaxuxi denbayane marayaxun nan yeε ra ba,

han n yi n dundu, n lu n konni?

35 A yi rafanε n ma

n ma mawuga xuiin yi rame!

N ma fala dənεene ni i ra,

n na n yii fəxən sama naxan ma,

Ala sεnbe Kanna xa n yabi.

Xa n yaxun yi mawuga kedini seβε n xili ma,

na yi rafanε n ma.

36 N yi a sama nen n tungunna ma,  
n yi a so n xunna alo manga komotina.

37 N nan n sigati kiin yebama nen a xa,  
n yi fa a yetagi alo kuntigina.”

38 “N ma boxon yi gbelegbele n xili ma ba?  
N ma xene yi e mawuga n fari ba?

39 N yi muxune bogi seene don ba,  
n mi e saren fi?

N yi e kanne toro ba?

40 Xa n yi na liga nun,  
nayi, janle xa sabati n ma xene ma,  
benun murutun xa sabati,  
sexen yi sabati,  
benun fundenna xa sabati.”

Yubaa falane danna ni ito ra.

## 32

### *Elihu a falana*

1 Elifasi nun Bilidada nun Sofara yi ba falan tiye Yuba xa, bayo a yi a yete mirixi tinxinden nan na.

2 Nayi, Elihu yi xolo, Busi kaan Barakeli a dii xemen naxan Rami xabilani. A xolo Yuba xili ma, amasoto a yi a falama nen a a tinxin Ala yetagi.

3 A man yi xolo xeme saxanne ma, bayo e mi yabi fajin sotoxi Yuba ra, na feen yi lu alo Ala nan findixi fe kalan na.

4 Bayo e yi fori a xa, Elihu yi a sabari, a munma yi falan ti Yuba xa.

5 Koni Elihu to a to yabi mi yi fa xeme saxanna ne de, a yi xolo.

6 Nayi, Elihu, Busi kaan Barakeli a dii xemen yi falan ti, a naxa,  
“N tan nan man foningeyani,

fonna nan e tan na,  
nanara n yi xuruxurunma,  
n gaxu n ma kolonna yite e ra.

7 N yi a mirixi nen, n naxa,  
‘Fonne nan lanma e falan ti,  
fonne nan lan e fekolonna xaranna ti.’

8 Koni jondin naxan na,  
naxan xaxinla fima muxun ma,  
niin nan na ra,  
naxan kelima Ala senbe Kanna niiraxinli.

9 Siimayaan xa mi tun fama fekolonna ra,  
kiti kenden kolonna mi fama foriyaan xan xon tun.

10 Nanara, n na a falama, n naxa,  
‘Yuba, i tuli mati n fan na.  
N fan xa n ma kolonna yita i ra.’ ”

11 “Han iki, n bata e falane rame,  
n yi waxi e fe kolon falane nan name fe yi,  
han e yi e falane yeba.

12 N na n tuli matixi nen e ra ki faji,  
koni e tan sese a fala mi Yuba kenenxi,

ε tan sese mi a falane yabixi a fajin na.

<sup>13</sup> Ε nama a fala, ε naxa,  
‘Nxu bata yabin soto fekolonni fa fala  
Ala nan keden non sote Yuba ma,  
muxun mi a ra.’

<sup>14</sup> Yuba mi a falane tixi n tan xan xili ma,  
n mi a yabima alo ε tan.”

<sup>15</sup> “Yuba, i lanfane bata tunnaxolo e ma,  
e mi fa i yabima,  
fala mi fa e xon.

<sup>16</sup> N mon xa lu sabarixi ba,  
hali e to mi fa fala tima,  
bayo e bata e dundu,  
e mi fa yabi tima?

<sup>17</sup> N fan waxi n ma yabin ti feni.  
N fan waxi n ma kolonna yita feni,

<sup>18</sup> bayo fala gbegbe n kui,  
n xaxinla n nadinma n xa falan ti,

<sup>19</sup> na bata n bonen nate,  
alo manpa nen naxan wuyenna a sa seen balanxini boma.

<sup>20</sup> N xa falan ti, nanara a gode,  
n xa n deni bi, n yi n ma yabin fi.

<sup>21</sup> N mi muxu yo rafisama a bode xa.  
N mi muxu yo matoxoma.

<sup>22</sup> A yetena, n mi fatan muxu matoxe,  
xanamu, naxan n daxi  
na yi n faxama nen mafuren.”

## 33

*Elihu a falane: Ala muxune maxadima toryaan nan xon*

<sup>1</sup> Elihu mon yi a fala Yuba xa, a naxa,

“Yuba, iki i tuli mati n ma falane ra,  
i tuli mati n ma falane ra ki fajni.

<sup>2</sup> N nan n deni bima,  
n falan ti i xa.

<sup>3</sup> N ma falane n ma bone faniyaan nan makenenna,  
n na n ma kolonna bondin nan falama i xa.

<sup>4</sup> Alaa Nii Sarijanxin nan n daxi,  
Ala Senbe Kanna niiraxinla nan niin biraxi n yi.

<sup>5</sup> N yabi, xa i nae,  
i yiton, i fa n yabi n yetagi.

<sup>6</sup> En birin lan Ala yetagi,  
n fan baxi benden nin.

<sup>7</sup> Nayi, i nama gaxu n tan yete ra,  
n mi i jaxankatama.”

<sup>8</sup> “Koni, i fala xuiin mon n tunla ma,  
n bata i ya falane me doko wuyaxi,

<sup>9</sup> i naxa, ‘Fe yo mi n na,  
murute de mi n na Ala ma.

N sariɲan, hake mi n ma.

<sup>10</sup> Anu, Ala mɔn feen toma n na,  
a n yatɛxi a yaxun na.

<sup>11</sup> A n sanne sama kutun na,  
a yeen tixi n sigati kiin birin na.' "

<sup>12</sup> "Koni, na feen ma,  
n xa a fala i xa, ɲɔndi mi i xa,  
amasɔɔ Ala dangu adamadiin birin na.

<sup>13</sup> Nanfera i a matandima,  
a to mi a dentegema i xa?

<sup>14</sup> Anu, Ala falan tima muxune xa kii wuyaxi,  
koni e mi e tuli matima a ra.

<sup>15</sup> A falan tiin muxune xa xiyene  
nun fe toni kɔeen na.

Xixɔli gbeen na dangu muxune ma,  
e nɛma saxi e sadene ma,

<sup>16</sup> nayi, Ala yi feene yita muxune ra,  
a yi e rakolon,

<sup>17</sup> alogo a xa muxune ba e wali ɲaxine yi,  
a yi e ratanga wason ma.

<sup>18</sup> Nayi, Ala muxun niin natangama nen gaburun ma,  
a yi a rakisi laxira yi."

<sup>19</sup> "Ala mɔn muxun natɔrɔnma tɔrɔn na,  
naxan a rakankanma a sadeni,  
a xɔnne yi lu a xɔle.

<sup>20</sup> Nayi, donseen yi raɲaxu a ma,  
hali donse ɲaxumɛne.

<sup>21</sup> A yi doyen mafuren, a yi xɔsi,  
han a xɔnna naxanye mi yi toma,  
ne yi mini kenɛnni.

<sup>22</sup> A yi maso gaburun na,  
a niin yi so saya malekane yii."

<sup>23</sup> "Koni, na yi lan  
xa Alaa malekana nde fa a fema,  
naxan finde tagi yitɔn keden peen na wuli kedenna ye,  
a kira tinxinxin yita a ra.

<sup>24</sup> Malekan yi kininkinin a ma, a naxa,  
'Ala, i nama tin a xa godo gaburun na,  
n bata a xunbaan sɔɔ.'

<sup>25</sup> Nayi, na muxun fatin mɔn yi a dii ɲɔre senben sɔɔ,  
a mɔn yi senben sɔɔ  
alo a foninge waxatina.

<sup>26</sup> Nayi, na muxun na falan ti Ala xa,  
a yi a yabi,  
a yi fa gbelegbelɛ Ala yetagi sewani,  
amasɔɔ Ala bata a tinxinyaan saren fi a ma.

<sup>27</sup> A luma sigin se nen yamaan yetagi,  
a naxa, 'N yulubin tongo nen,  
n yi sariyan kala,

koni Ala mi na saranxi n na.

<sup>28</sup>Ala bata n niin natanga gaburun ma,  
n luma nen kenenna nin.’ ”

<sup>29</sup>“Ala na birin ligama,  
a ligama nen sanja ma wuyaxi muxune xa,  
<sup>30</sup>alogo a xa e niin natanga gaburun ma,  
alogo e xa lu e nii ra kenenni.”

<sup>31</sup>“Yuba, i tuli mati n na ki faji!

I dundu, n xa falan ti i xa.

<sup>32</sup>N yabi,

xa falana nde i xon, falan ti,  
amasoto n waxi i ya tinxinyaan to feni.

<sup>33</sup>Xanamu, i tan nan lan

i tuli mati n na,

i dundu,

n xa i xaran fekolonna ma.”

## 34

### *Tinxinna kanna nan Ala ra*

<sup>1</sup>Nayi, Elihu mon yi falan ti, a naxa,

<sup>2</sup>“Fekolonne, e n ma falane rame,  
e tan xaxilimane, e tuli mati n na!

<sup>3</sup>Bayo, muxun tunla noe falane feselese nen,  
alo a deen to noe donse fajin kolonye.

<sup>4</sup>En birin xa kiti kenden fen,  
en na a kolon en bode tagi naxan fan.”

<sup>5</sup>“Yuba bata yi a fala,

a naxa, ‘N tinxin,

koni Ala mi tinxi kiti kenden se n xa.

<sup>6</sup>Yoono n tan nan xa,

koni n yatexi wuleden nan na.

N ma furen mi yalanma,

hali n to mi murutexi Ala ma.’ ”

<sup>7</sup>“Muxun mundun na

naxan luxi alo Yuba?

A magelen tima

alo a igen minma kii naxan yi,

<sup>8</sup>a birama fe jaxi rabane foxo ra,

e nun jaxudene sigan tima,

<sup>9</sup>bayo Yuba bata yi a fala,

a naxa, ‘Muxun mi sese soto ma,

a na kata e nun Ala xa lan.’ ”

<sup>10</sup>“Nayi, xaxilimane,

e tuli mati n na!

Ala mi jaxu mumε!

Tinxintare mi Ala Senbe Kanna ra mumε!

<sup>11</sup>Ala muxune saranma e kewanla nan na,  
a birin suxu a sigati kiin xon.

12 Nɔ̃ndin nan na ra,  
 Ala mi fe ɲaxin ligama!  
 Ala Senbɛ Kanna mi kiti kɛndɛn kalama!  
 13 Nde Ala dɔ̃xi bɔ̃xɔ̃n xun na?  
 Nde dunuɲa birin taxuxi a ra?  
 14 Xa Ala yi mirixi a yetɛ nan tun ma,  
 a yi a niin namara a yetɛ xa,  
 15 nayi, daliseene birin yi faxama nɛn sanɲa ma kedenni,  
 adamadiine mɔ̃n yi xɛtɛ bɛndɛni.”

16 “Yuba, xa i xaxinla na,  
 ito ramɛ,  
 i tuli mati n fala xuine ra.  
 17 Kiti kɛndɛn naɲaxu naxan ma,  
 na nɔ̃ɛ mangayaan lige ba?  
 I suse tinxinden yalagɛ ba,  
 a tan naxan senbɛ kanna ra?  
 18 Ala nan keden pe nɔ̃ɛ suse a fale mangan xa,  
 a naxa, ‘Fuyantenna!’  
 Ala nan tun a fale kuntigine xa,  
 a naxa, ‘Naxudene!’  
 19 Ala mi kuntigine rafisama e bode xa,  
 a mi yiigelitɔ̃n nun nafulu kanna tagi rasaxi,  
 amasɔ̃tɔ̃ a tan nan e birin daxi.  
 20 E birin faxama nɛn.  
 Kɔ̃ɛ tagini, Ala na e yigisan,  
 e raxɔ̃ri, senbɛmane fe yi godo.  
 Na mi fatama muxu yo ra.”

21 “Ala yɛɛn tixi muxune sigati kiin birin na,  
 a e san funfune birin yatɛma.  
 22 Dimi yo mi fa na,  
 fe ɲaxi rabane nɔ̃ɛ e luxuɲɲɛ naxan yi.  
 23 Ala mako mi fa muxune kɛɲaan fɛsɛfɛsɛn ma,  
 benun a xa e xali kiti sadeni.  
 24 A hayu mi fa senbɛmane fenna ma,  
 benun a xa e kala,  
 a mɔ̃n yi muxu gbɛtɛ dɔ̃xɔ̃ e funfuni.  
 25 Nɔ̃ndin nan na ra, a e kɛwanle kolon.  
 Kɔ̃ɛ kedenna ra, a yi e ba, a yi e faxa.  
 26 A e ɲaxankatama nɛn yamaan yetagi  
 alo fe ɲaxi rabane,  
 27 bayo e bata xɛtɛ Ala fɔ̃xɔ̃ ra,  
 e yi a sariyane birin beɲin.  
 28 E yi yiigelitɔ̃ne ɲaxankata  
 han e yi e xuiini te Ala ma.  
 Nayi, Ala yi tɔ̃rɔ̃ muxune wuga xuiin name.”

29 “Koni, xa Ala lu dunduxi,  
 nde a yalagɛ?  
 Xa a a yetagin luxun,  
 nde nɔ̃ɛ a tɔ̃ɛ?”

Anu, a mɔn luma muxune nun siyane birin xun na nɛn  
 30 alogo Ala kolontaren nama dɔxɔ mangayani,  
 naxan findima kalan na yamaan xa.”

31 “A nɔɛ lige nɛn,  
 muxuna nde yi a fala Ala xa, a naxa,  
 ‘N bata kalan ti,  
 koni n mi fa fe ɲaxin ligama sɔnɔn.

32 N mi naxan toma, na yita n na.  
 Xa n bata tinxintareyaan liga,  
 n mi fa a ligama sɔnɔn.’

33 Ala lan a xa na kanna ratɔrɔn  
 fata i miriyaan na ba?  
 I tan naxan Ala rasɔtɔma,  
 i tan naxan tondixi Ala ra.  
 I tan nan lan i yi a yeɓa,  
 n tan mi a ra,  
 i miriyaan fala.”

34 “Xaxilimane a falama nɛn n xa,  
 e nun fekolonna  
 naxanye n xuiin namɛma, e naxa,

35 ‘Yuba falan tima fekolontareyaan nin,  
 xaxilimaya mi a falane ra.’

36 A lan Yuba yi lu kitin de  
 han a danna,  
 bayo a falan tima alo fe ɲaxi rabana.

37 A mɔn muruten sama a yulubin fari,  
 a Ala magelema en yeɓagi,  
 a falane mi ɲanma Ala xili ma.”

## 35

### *Elihu a falane: Fe fuun nan Yubaa falane ra*

1 Nayi, Elihu mɔn yi falan ti, a naxa,

2 “I laxi a ra a ɲɔndina i xa ba?

I yi a fala, i naxa,  
 ‘N tinxin Ala yeɛ ra yi.’

3 Koni, i mɔn a falama,  
 i naxa, ‘N to mi yulubi ligaxi,  
 na tɔnɔn nanse ra n tan xa?’ ”

4 “Awa, n tan nan i yabima,  
 e nun i xɔyin naxanye i feɓa.

5 I yeɛn ti kore, i kundaan mato,  
 e mate i xun ma pon!

6 Xa i yulubin liga,  
 na sa Ala tɔɛ menni ba?  
 I ya muruten na gbo ayi,  
 na nanse lige a ra?

7 Xa i tinxin, na nanse fima Ala ma?  
 A nanse sɔtɔma i yii na ma?

8 I ya fe ɲaxine muxune nan tun tɔrɔma,  
i ya tinxinyaan munanfanna muxune nan ma.”

9 “Naxankatan na gbo ayi yamaan ma,  
e mawugama nɛn.  
Sɛnbɛmaan na e tɔrɔ,  
e xui ramini malina fe ra.

10 Koni, muxu yo mi a falɛ, a naxa,  
‘Ala minɛn, a tan naxan n daxi?

A muxune rawɛkilɛma e bɛtin ba dimini,  
11 a en xaranma burunna subene kɛɲane xɔn.  
A fekolonna fi en ma xɔline kiine xɔn.’

12 Na muxune gbelegbelema malina fe ra,  
koni Ala mi e yabima,

bayo e tan findixi fe ɲaxi rabane nun wasodene nan na.

13 E gbelegbelema fuyan,

Ala mi e ramɛma,

Ala Sɛnbɛ Kanna mi a tuli matima e xuiin na.

14 A i xuiin namɛma di nayi,

i tan naxan a falama a i mi a toma?

I yi a fala a i bata i ya kitin so a yii,

i a tan nan mamɛma!

15 Iki, bayo Alaa xɔlɔn munma fa,

e nun a mi a tuli matixi murutɛ falane ra,

16 nayi, Yuba luma a fala fuun nan tun tiyɛ,

a yi fekolontare falane rawuya ayi.”

## 36

*Elihu a falane: Ala adamadiine xaranma kii naxan yi*

1 Elihu mɔn yi siga falan ma, a naxa,

2 “I mɔn xa tin ndedi, n xa i xaran,  
amasɔtɔ fala gbegebe mɔn n xɔn

n naxan falɛ i xa Ala fe ra.

3 N nan n ma kolonna fenma yire makuyen nin,

n yi yoon fi Ala ma naxan n daxi.

4 Wule mi n ma falane ra mume.

N tan naxan be i yetagi,

n ma fekolonna kamalixi.”

5 “Ala sɛnbɛn gbo yati,

a mi muxu yo rawolima ayi.

A sɛnbɛn gbo a xaxilimayaan xɔn.

6 A mi ɲaxudene luma e nii ra.

A kiti kɛndɛn sama yigelitɔne xa.

7 A mi a xun xanbi soma tinxin muxune yi,

koni a e fe yitema nɛn,

a yi e dɔxɔ manga gbɛdɛne yi habadan.

8 Xa e xidixi yɔlɔnxɔnne ra,

xa e tɔrɔni,

9 Ala e kɛwanle nan makɛnɛnma e xa na kiini,

e nun e murutɛ feene

e naxanye ligaxi wasoni.



10 A yi e xaran,  
a e xa e tuli mati e xuru falane ra,  
a yi e yamari,  
a e xa xete e haken foxo ra.

11 Xa e tuli mati,  
e yi a yamarin suxu,  
e siimayaan danguma herin nin,  
e yi e dunuɲa yi gidin ɲan sewani.

12 Xa e mi a rame,  
e faxama nen yengeri,  
e halagi e fe kolontareyani.”

13 “Ala kolontarene nan xolon namarama,  
e mi Ala maxandima malina fe ra  
hali a na e ratoron.

14 E faxama e foningeyaan nin,  
e siimayaan yi rajan yagin ma yalundene tagi.

15 Koni, Ala toro muxune rakisima  
e toron nan xon,  
a yi e rakolon ɲaxankatan xon.

16 A i tan fan bama nen toroni,  
a yi doxode rafulunxin fi i ma,  
a yi i ya tabanla rafe donse fajine ra.”

17 “Koni iki,  
kitin naxan nagidixi fe ɲaxi rabane xili ma,  
na bata i soto,  
Ala to a kiti kenden sa i xili ma,  
a yi i yalagi.

18 Nayi, xolon nama i radin  
i yi fe kobin liga,  
i nama xete Ala foxo ra  
bayo na saren gbo.

19 I ya nafunle i be toroni ba?  
Hali i senbe gbeen mi noe i maliye iki.

20 A xoli nama i suxu keen xa so,  
alogo i xa muxune ba e konne yi.

21 A liga i yeren ma!  
I nama fa haken liga sonon,  
i bata yi gbalon soto na fe ra.

22 I xa a kolon  
a Alaa binyen gbo a senbeni.  
Nde noe xaranna tiye alo a tan?

23 Nde kiraan yitaxi a ra?  
Nde noe a fale, a naxa,  
‘I bata tinxintareyaan liga?’ ”

24 “I nama ɲinan Alaa wanle mataxon ma,  
muxune birin naxanye fe falama e betine yi,

25 adamadiine birin noe naxanye toe,  
e yi e mato wulani.

26 Ala gbo yati,

en mi a gboon danna kolon,  
a siimayaan dan mi na.

<sup>27</sup> A na igen nate wuyenni kore,  
a yi na findi tulen na mɛnni.

<sup>28</sup> Na tulen yi keli kundane yi,  
a godo adamadiine ma.

<sup>29</sup> Nde nɔɛ kundaan nafala kiin kolonɲɛ,  
e nun galanna godon kii naxan yi keli kore?

<sup>30</sup> A mato, a kuyen ɲin masɔxɔnna raminima a rabilinni,  
a fɔxɔ igen nafema  
han dimin yi so a tilinna ma.

<sup>31</sup> A yamaan makitima na tulen nan xɔn,  
a donse gbegbe fi e ma.

<sup>32</sup> A galanna tongoma a yii firinne nan na,  
a yi a ragodo a na wa dɛnaxan xɔn.

<sup>33</sup> A kuye sarinna a fa feen nan mayitama,  
hali xuruseene a fa feen kolon.”

### 37

<sup>1</sup> “Nanara, n bɔɲɛn xuruxurunma,  
a keli a sadeni.

<sup>2</sup> Ɛ tuli mati,  
ɛ tuli mati kuye sarinna ra  
naxan findixi Ala xuiin na,  
a sɔnxɔ xuiin naxan minima a dɛ.

<sup>3</sup> Ala a galanna ragodoma keli kore,  
a yi a ragodo dunuɲa birin xun xɔn.

<sup>4</sup> Na xanbi ra, a sɔnxɔ,  
a yi a xui gbeen namini  
alo kuye sarinna,  
a mi fa galanni tima  
a na a xui ramini.

<sup>5</sup> A kabanako feene rabama a sɔnxɔ xuiin xɔn,  
en mi nɔɛ naxanye famuɲɛ.”

<sup>6</sup> “Ala yi balabalan kɛsɛne yamari,  
a naxa, ‘Ɛ godo bɔxɔni,’  
a yi tulen nagodo, tule gbeen yati.

<sup>7</sup> A yi muxune wanle ratima na kii nin  
alogo ne birin xa a wanla kolon.

<sup>8</sup> Hali burunna subene soma nɛn faranne kui,  
e lu e yinle ra.

<sup>9</sup> Kala ti foyen yi keli sogeteden yiifanna ma,  
xunbenla yi keli kɔmɛn fɔxɔni.

<sup>10</sup> Ala niiraxinla nan ige xundin naminima,  
igen xunmaan yi xɔdɔxɔ alo wurena.

<sup>11</sup> A yi kundane rafe tule igen na,  
e nun kuye ɲin masɔxɔnna,  
a yi e raxuya ayi yiren birin yi.

<sup>12</sup> A tan nan e rasigama  
alo a ragidixi kii naxan yi  
alogo e xa a yamarin birin nakamali,

dunujna birin yi.

<sup>13</sup> Nayi, Ala a waxonna nan ligama bəxən fari,  
a yi muxune ratəɾən  
hanma a yi hinan e ra.”

<sup>14</sup> “Yuba, i tuli mati ito ra.

Ti, i marəxən Alaa kabanako feene ma!

<sup>15</sup> I a kolon ba

Ala e yamarima kii naxan yi?

I a kolon ba

a galanna ragodoma kii naxan yi kundani?

<sup>16</sup> I a kolon ba

e singanxi kii naxan yi foyeni?

Kabanako feni itoe findixi fekolon kamalixina wanla nan na.

<sup>17</sup> Koni i tan,

i luma kuye wolonxini i ya dugine yi,

foyen nɛma bəxən ganje waxatin naxan yi.

<sup>18</sup> I nɔɛ Ala maliyɛ kuyen dadeni ba

naxan xədəxə alo wure kikena?

<sup>19</sup> Yuba, a yita nxu ra

nxu nɔɛ naxan fale Ala xa.

Sese mi makɛnɛnxi nxu xa,

nxu dimin nin.

<sup>20</sup> N mi waxi n xa falan ti Ala xa.

Muxu mundun waxi Ala xa a raxəri?

<sup>21</sup> Muxu yo mi nɔɛ a yeɛn tiyɛ sogen na,

a na te kore,

foyen na kundaan ba a yeɛ ma.

<sup>22</sup> Na ki kedenni,

Alaa kɛnɛnna fama

sa keli sogeteden kɔmɛn fəxəni

naxan luxi alo xɛmana,

nəɾən gbeen yi Ala rabilin.

<sup>23</sup> Ala sɛnbɛ Kanna nan a ra,

en mi nɔɛ en masoɛ naxan na,

a sɛnbɛn gbo, a kiti kɛndene gbo,

a mi muxu tinxinxine jaxankatama.

<sup>24</sup> Nanara, muxune gaxuma a yeɛ ra,

koni a tan yetɛɛn mi na muxune yatɛxi

naxanye e yetɛ yatɛxi xaxilimane ra.”

## 38

### *Alaa yabin Yuba xa*

<sup>1</sup> Nayi, Alatala yi Yuba yabi wuluwulu gbeeni, a naxa,

<sup>2</sup> “Nde i tan na

naxan n ma fe ragidixine yidimima

a xaxilitareya falane xən?

<sup>3</sup> Keli, i yitən alo xɛmɛ wɛkilexina,

n xa i maxədin, i yi n yabi.”

<sup>4</sup> “I yi minen yi

n to yi bəxən betɛn sama?

A yeba n xa, xa i jɔndin kolon.

<sup>5</sup> Nde dunuɲa danne sa,  
i na kolon ba?

Nde lutini bandun a yi a maliga?

<sup>6</sup> Bɔxɔ xɔnna bɛtɛn saxi nanse fari?

Nde a tongon gɛmɛn dɔxi,

<sup>7</sup> xɔtɔn ma sarene to yi bɛtine bama,  
Alaa malekane to yi gbelegbelema sɛwani?"

<sup>8</sup> "Nde fɔxɔ igen balanxi  
alogo a xa a raxara a dɔxɔdeni,  
a to yi minima a dadeni?

<sup>9</sup> N yi kundaan findi a dugin na,  
n yi kunda fɔrɛn findi a mafilin dugin na,

<sup>10</sup> n nan n ma sariyan sa a ma,  
n yi a danne sa,  
n to yi dɛɛne nun balan seene sama a ma.

<sup>11</sup> N yi a fala fɔxɔ igen xa, n naxa,  
'I fama nɛn han be, i nama dangu be ra.  
I mɔrɔn gbeene danma be nin yati.' ">\*

<sup>12</sup> "I bata yamarin fi xɔtɔnna ma  
i ya siimayani ba,  
hali sanɲa ma keden pe?

I bata a miniden yita subaxan na ba,

<sup>13</sup> alogo a xa bɔxɔn suxu a danne ma,  
a yi a yimaxa, a yi ɲaxudene kedi?

<sup>14</sup> Sogen na te, a yi bɔxɔni yalan,  
a yigbɛ alo yii fɔxɔn bɛndɛni,  
a kɛnɛnna yi so dunuɲa xun na  
alo dugina.

<sup>15</sup> Koni, ɲaxudene kumama nɛn e waxatin na,  
e sɛnbɛn yi kala."

<sup>16</sup> "I bata siga ba  
han fɔxɔ igen xunna?

I bata i masiga ti fɔxɔ igen tilinna ma?

<sup>17</sup> Laxira so dɛɛne yita nɛn i ra ba?  
I sayaan so dɛɛne to nɛn ba?"

<sup>18</sup> "I bɔxɔna gboon yatɛn kolon ba?

A fala n xa,  
xa i na feene birin kolon.

<sup>19</sup> I kɛnɛnna dɔxɔden kolon?  
I a kolon dimin konna dɛnaxan yi?

<sup>20</sup> I nɔɛ e bɛ e yirene yi?  
I e konna kiraan bayen kolon?

<sup>21</sup> I lan i yi a kolon,  
to mi i tan naxan da."

\* **38:11: Igen mɔrɔnne:** alo foyen na so igeni.

22 “I bata siga  
han ige xundin namaran denaxan yi ba?  
I bata balabalan keɛsene ramaradene to ba?”

23 N ne dɔxi gbalon waxatine nan yee ra,  
e nun sɔnxɔ nun yenge lɔxɔne.

24 I a kolon ba  
keɛenna minin kiraan naxan xɔn?  
I a kolon ba  
sogetede foyen kelima denaxan yi?”

25 “Nde kiraan nabaxi tule igen xa?  
Nde kiraan yitaxi kuye sarinna ra?”

26 Nde tulen nafama bɔxɔn fari  
muxu yo mi denaxan yi,  
e nun tonbonni  
muxe mi dɔxi denaxan yi?

27 Nde igen nafama yire xarene ma,  
alogo seɛɛn xa sabati?”

28 “Tulen fafe na ba?

Nde xiila barixi?

29 Ige xundina nga na ba?

Nde xunbenla barixi?

30 Igen xɔdɔxɔma alo gemena,  
ige xundin yi sa fufaan xun ma.”

31 “Nde nɔɛ sare kuru Dii Temɛ Soloferene yɔlɔnxɔnna tugunje?  
I tan nɔɛ sare kuru Donsona lutin fulunje ba?†

32 I nɔɛ sare kurune raminɛ e waxatini ba,  
i yi sare kuru Kanko Gbeen nun a diine rasiga ti?

33 I a kolon ba  
yanban seene koreni sigama sariyan naxanye ma?  
I tan nan yanban seene senben nawalima bɔxɔn ma ba?”

34 “I xuiin te han kundane ma kore xɔnna ma ba,  
i yi e yamari a tulen xa fa i ma?

35 I tan nan kuye sarinne rasigama ba,  
e yi a fala i xa,  
e naxa, ‘Nxu tan ni i ra?’

36 Nde fekolonna saxi muxun bɔɔɔni?  
Nde xaxilimayaan fixi a ma?

37 Nde nɔɛ kundaan yate a xaxilimayaan xɔn?  
Nde nɔɛ ige sa seene xun sinje kore,

38 gbangbanna yi findi boron na,  
bɔxɔn kobelene yi dɔxɔ e bode ra?”

*Ala nan subene birin kannara*

39 “I tan nan donseen soma yata gilen yii ba?  
I tan nan kamɛn bama yata senbɛmane ma ba,

40 e nɛma sa e yinla kui,  
hanma e nɛma luxunxi subene yee ra?”

† 38:31: Mɛn kaane yi **sare kurune** yatɛxi nen alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.

41 Nde donseen soma xaxaan yii,  
a diine na e xuini te Ala ma,  
a na siga na xun xɔn donse fendeni?"

## 39

1 "I a kolon ba  
bolen diin xalima waxatin naxan yi?  
I xɛnle toma ba, e nɛma diin xalɛ?"

2 I e kuiin maxali waxatin yatɛma ba?

I e dii xali waxatin kolon ba,  
3 e na e felen e dii xalin tɔrɔni,  
e yi e diin xali?

4 E diine sɛnbɛn sɔtɔma,  
e gbo xunnabani.

Na xanbi ra, e keli e ngane fɛma,  
e mi fa fama sɔnɔn."

5 "Nde burunna sofanla xunnabaxi?  
Nde a fulunxi?"

6 N bata tonbonna findi a dɔxɔden na,  
fɔxɔ bɔxɔn yi findi a konna ra.

7 A na sɔnxɔ sɔnxɔ xuiin mɛ taane yi,  
a gele,

a mi soo ragiin xuiin mɛ mumɛ!

8 A sigama a dɛgɛdeni geyane nan fari,  
dɛnaxan xinde, a yi mɛn fen."

9 "Burunna ɲingen tiɲɛ findɛ i ya walikɛɛn na ba?

A xiye i ya xuruseene balon sa seen dɛxɔn ba?

10 I nɔɛ a xidɛ

alogo a xa i ya xɛɛn bi ba?

A xɛɛ rabɔnbɔ seen bandunɲɛ i fɔxɔ ra mɛrɛmɛrɛne yi ba?

11 I yigin sɛ a yi ba,

bayo a sɛnbɛn gbo?

I ya wali xɔdɛxɛne luyɛ a ma ba?

12 I yengi sɛ a ma ba?

A fɛ i ya se xabaxine ra i xa,

a fa e sa i ya lonna ma?

13 Dangaranfulene gabutɛne yitema sɛwani,

koni e mi nɔɛ tuganɲɛ

alo xɔliin bodene.

14 A xɛlɛne luma biraxi bɔxɔn nan ma,

a yi e lu burunburun wolonni.

15 A mi mirixi a ma

fa fala e nɔɛ yibɔɛ nɛn,

a burunna subena nde tiyɛ e yi nɛn.

16 A ɲaxu a diine ra

alo a tan xa mi e xalixi,

a mi gaxuma

fa fala a bata tɔrɔ fuuni e xalideni.

17 Ala bata a kuma fe kolonna ra,

a mi xaxili fixi a ma.

18 Koni, a na keli a gideni,  
a gelema nen soon nun soo ragiin ma.”

19 “I tan nan senben fima soon ma ba?  
I tan nan a koe ma xabene saxi ba?

20 I noe a ratuganɲe alo suɲena?

A gbelegbele xuiin magaxun nan tima.

21 A boxonni soxonma a torone ra lanbanni,  
a sewaxi a fangan na,  
a sigama ganla yee ra yengeni.

22 Gaxun boɛ mi a xa,  
a mi kuisanna kolon,  
a mi xetema a xanbi ra silanfanna yee ra.

23 Xalimakuli sa seen nun tanban gbeen nun a xurin naxan xidixi a fari,  
ne xuiin minima a nema a giye.

24 A kunfaxin tunganma, a siga.

Xotaan na fe,  
a mi fa noe tiye yengeni.

25 Xota xuiin na mini,  
a gbelegbele sewani,  
a yengen xirin mema  
hali a nema sa wulani,  
e nun kuntigine gbelegbele xuiin nun yenge so xuina.”

26 “Segen tunganma i ya xaxilimayaan nan xon ba,  
a yi a gabutene yibandun sogeteden yiifanna binni?

27 Singbinna tunganma i ya yamarin nan bun ba,  
a yi a teen sa geya matexine fari?

28 A yigiyaxi gemε yirene nin,  
a yire makantanxine nin geyane xuntagi.

29 A a donseen fenma menna nin  
a nema doxi,  
a yi sa a to yire makuyeni.

30 Binbine denaxan yi, a menna nin,  
a diine baloma wunla nan na.”

## 40

1 Alatala mon yi a fala Yuba xa, a naxa,

2 “I tan naxan Ala Senbe Kanna yalagima,  
i mon luyε a matande?

I tan naxan Ala mafalama,  
i noe a yabe?”

### *Yubayi Alayabi*

3 Yuba yi Alatala yabi, a naxa,

4 “Sese mi n tan na.

N noe i yabe nanse ra?

Fo n na n yiin sa n de ra,  
n yi n dundu.

5 N bata falan ti,

n mi fa yabi tima.

N bata a radangu ayi,  
n mi fa sese falama.”

*Alaa yabina*

<sup>6</sup> Alatala yi Yuba yabi wuluwulu gbeeni, a naxa,  
<sup>7</sup> “Keli, i yitɔn alo xɛmɛ wɛkilexina,  
 n xa i maxɔdin, i yi n yabi.  
<sup>8</sup> I waxi a fala feen nin ba  
 fa fala a n mi kiti kɛndɛn sama?  
 I waxi n yalagi feen nin ba,  
 i yi yoon fi i yɛtɛ ma?  
<sup>9</sup> I sɛnbɛn gbo alo Ala ba?  
 I xuiin findɛ kuye sarinna ra ba  
 alo Ala gbeena?”

<sup>10</sup> “I yɛtɛ maxidi binyen nun gboon na,  
 i yi i maxidi nɔɔn nun xunnayerenna ra.  
<sup>11</sup> I ya xɔlɔn nasiga muxune ma,  
 i wasodene birin nagodo sanja yi kedenni.  
<sup>12</sup> I wasodene birin nagodo sanja yi kedenni yati,  
 i naxudene birin halagi  
 e dɛnaxanye yi,  
<sup>13</sup> i yi ne birin maluxun,  
 i yi e balan gaburun kui.  
<sup>14</sup> Nayi, xa i yi na liga nun,  
 n tan yɛtɛɛn yi i matɔxɔma nɛn,  
 bayo i yɛtɛ sɛnbɛn yi i rakisima nɛn.”

<sup>15</sup> “Malinna mato, sube magaxuxina.  
 N tan nan a daxi  
 alo n ni i daxi kii naxan yi.  
 A sɛxɛn donma alo nɔngena.  
<sup>16</sup> A sɛnbɛna a tagin nin.  
 A sɛnbɛna a fudi ma fasane nin.  
<sup>17</sup> A xunla xɔdɔxɔ alo sumanna,  
 a danba subene fasane yibalanxi ken!  
<sup>18</sup> A xɔnne fan luxi alo sulana,  
 a nɛnsɛn xɔnne luxi alo wurena.”

<sup>19</sup> “A findixi Alaa dalise fisamantenna nan na.  
 N tan, a da mangan nan keden nɔɔn sɔtɔma a ma silanfanna ra.  
<sup>20</sup> A balon sɔtɔma geyane fari,  
 burunna subene birin dɛnaxan yi.  
<sup>21</sup> A sama wudine nan bun,  
 a yi a luxun dara yi gbalane bun,  
<sup>22</sup> a matabuma wudine nininna nan na,  
 wudin naxanye xuden dɛ,  
 ne yi a rabilin.  
<sup>23</sup> Xa igen gbo ayi, a mi gaxuma,  
 hali Yurudɛn baa igen fa han a dɛ,  
 a luma nɛn xaxili sani.  
<sup>24</sup> Xa a yɛɛne rabixi,  
 nde nɔɛ a suxɛ?  
 Nde nɔɛ a suxɛ,  
 a wuren bira a nɔɛni?”



*Ige yi sube ɲaxina*

- 25 I ige yi sube ɲaxin suxe konna ra ba?  
I a suxe a lenna ma ba i ya lutin na?
- 26 I gbalan sote a ɲɔɛɛn kui ba,  
i yi a gbegben sɔxɔn wuren na?
- 27 I mirixi a ma  
a kankanɲe i mafanna ma ba,  
a fala fajine ti i xa?
- 28 A layirin xide e tagi ba,  
a finde i ya konyin na habadan?
- 29 I sabaan soe a ra ba alo xalina?  
I lutin xide a sanna ra ba,  
i yi a so i ya dii temene yii?
- 30 Yexe suxune a matiyɛ lɔxɔni ba,  
e a yitaxunɲe yulane ra?
- 31 I nɔe a kidin kale xalimakunle ra ba?  
I nɔe a xunna sɔxɔnɲe kulundene ra ba?
- 32 Nayi, hali i yiin din a ra a yenge xinla ma  
sanɲa ma keden pe,  
i mi fa na ɲɔxɔn ligama sɔnɔn.”

**41**

- 1 “Muxun naxan waxi a xa a nɔ,  
na a yete nan madaxuma.  
Muxu yo na a to tun,  
na birama nen a xanbiramaan na.
- 2 Muxu yo mi suse yengen bage a ma,  
nayi nde suse tiye n yetagi?
- 3 Nde a doli n ma,  
alogo n xa a fi?  
N tan nan gbee dunuɲa seene birin na!”
- 4 “N mɔn xa falan ti ige yi sube ɲaxin salen seene ma,  
e nun a senbe magaxuxin nun a fati fajina.
- 5 Nde nɔe a kidin be a ma?  
Nde nɔe a xanle sɔxɔnɲe  
naxanye xɔdɔxɔ alo wurena?
- 6 Nde nɔe a gbegbeni biye?  
Muxune gaxuma a ɲinne nan yeɛ ra.
- 7 A xali xɔdexene safa wuyaxi nan a fari,  
e dɔxi e bode ra a fari  
alo ye masansan wure lefane.
- 8 E saxi e bode fari,  
hali foyen mi nɔe dangue.
- 9 E tugunxi e bode ra,  
e bode suxi,  
e mi nɔe be e bode ra.”
- 10 “Ige yi sube ɲaxin na tison,  
kenenna yi mini,  
a yene luxi alo subaxana.

11 Tee degen minima a de,  
tee wolonne tunganma.

12 A jae tutin tema,  
alo tunde wolonna,  
alo sexe tutina.

13 A jae foyen ticine radegema,  
tee degen yi mini a de.

14 Senbena a keen nin,  
gaxun nan sigama a yee ra.

15 A fati kidin jixirijixirine wuya,  
e bata xodxo ayi a ma,  
sese mi bama a ma.

16 A bajeen xodxo alo gemena,  
a xodxo alo se kunba gemena.”

17 “A na keli, alane yi gaxu,  
e yigitexin yi xete.

18 Silanfanna mi sese ligama a ra,  
hanma tanba xurin nun degemaan nun tanba gbeena.

19 Wuren luxi nen a tan xa  
alo sekena,  
sulana alo wudi kunxina.

20 A mi a gima xalimakunla yee ra,  
lantan gemene findixi se dagin nan na a tan xa.

21 Gbelemen luxi nen a tan xa  
alo sekena,  
a gelen tanban woli xuiin ma nen.

22 A kui kidin luxi nen  
alo gemeralemunxine,  
alo xee rabonbo seen naxan bubuma boroni.”

23 “A na sin foxo igen tilinna ma,  
igen yi a ramini alo a teen nan ma.  
A foxo igeni maxama nen  
alo seri igen teen ma.

24 A funfuni yalanxin nan luma a xanbi ra igeni,  
a lu alo fonna xun seken na mini fufaan fari.

25 A kanna mi muxu yo ra boxo xonna fari.  
Dali seen na a ra naxan mi gaxuma.

26 A yaxu senbema yo na keli,  
a yeen yoma na kanna ma nen,  
bayo a tan nan sube xajene birin ma mangan na.”

## 42

### *Yubaa yabi donxena*

1 Yuba yi Alatala yabi, a naxa,

2 “N na a kolon a i nae feen birin na,  
i nae i waxon feene birin nakamale.

3 I yi n maxodin, i naxa,  
‘Nde i tan na,  
naxan n ma fe ragidixine yidimima  
a xaxilitareya falane xon?’

Awa, n yi feene falama nɛn,  
n mi yi naxanye famuma a faɲin na.

<sup>4</sup> I yi a fala n xa, i naxa,  
'I tuli mati, a lu n xa falan ti,  
n xa i maxɔdin, i yi n yabi.'

<sup>5</sup> Awa, n bata yi i ya fe me,  
iki n yeɛn bata i to.

<sup>6</sup> Nanara, n nan n yete yalagima,  
n dɔxɔ burunburunna nun xubeni nimisani."

*Yubaa taruxun naɲanna*

<sup>7</sup> Alatala yelin xanbini falane tiye Yuba xa, Alatala yi a fala Elifasi, Teman kaan xa, a naxa, "N ma xɔlɔn bata keli i xili ma ε nun i lanfa firinne, amasɔtɔ ε mi n ma fe falaxi tinxinni alo n ma walikεεn Yubaa ligaxi kii naxan yi.

<sup>8</sup> Iki, ε tura solofere nun konton solofere tongo, ε siga n ma walikεεn Yuba fema, ε yi saraxa gan daxin ba ε yete xa. N ma walikεεn Yuba n solonama nɛn ε xa, n yi a maxandi xuiin nasuxu, n mi ε suxu ε xaxilitareyani. E mi n ma fe falaxi tinxinni, alo n ma walikεεn Yubaa ligaxi kii naxan yi."

<sup>9</sup> Teman kaana Elifasi nun Suxa kaan Bilidada nun Nama kaan Sofara yi siga, e yi a liga alo Alatala a fala kii naxan yi, Alatala yi Yubaa maxandi xuiin nasuxu.

<sup>10</sup> Yuba yelin maxandin tiye a lanfane xa waxatin naxan yi, Alatala mɔn yi a raxete a kii fonni. Seen naxanye yi Yuba yii nun, Ala yi ne dɔxɔde firin so a yii.

<sup>11</sup> Yuba tada xεmεmane nun a magilene birin yi fa a xɔntɔn e nun muxun naxanye birin yi a kolon, e yi sewa banden don a xɔn a konni, e yi kininkinin falane ti a xa, e yi a masabari lan gbalon ma Alatala naxan birin saxi a fari. E birin yi a ki gbetin nun xεma yiisolirasone yi.

<sup>12</sup> Alatala mɔn yi barakan sa Yuba siimaya dɔnxeni dangu a fɔlɔn na, a yi yeXεε wuli fu nun naanin sɔtɔ, ɲɔgɔme wuli fu nun sennin, ɲinge wuli keden, e nun sofali wuli keden.

<sup>13</sup> A mɔn yi dii xεmε solofere sɔtɔ e nun dii tεmε saxan.

<sup>14</sup> A yi a singen xili sa Yemima, a firindena Kesiya, a saxandena Keren-Hapuku.

<sup>15</sup> Naxalan tofaɲin mi yi toε yamanani alo Yubaa dii temene. E fafe Yuba yi keεn so e birin yii alo e tada xεmεmane.

<sup>16</sup> Na xanbi ra, Yubaa siimayaan yi siga han ɲεε kεmε ɲεε tonge naanin, a yi a yixetene to han a dɔxɔde naanindena.

<sup>17</sup> Na xanbi ra, Yuba yi faxa foriyani, a wasaxina a siimayaan na.

## Yaburina Nabi Dawudaa Betine

Isirayila manga Dawuda nan Kitabun yireni ito sebexi naxan xili “Nabi Dawudaa Yaburina.” Sora yo sora beti keden na a ra muxune yi naxan bama Ala batu waxatine yi. Yamaan yi salima waxatin naxan yi, e Ala batu, e yi betina ndee bama nen Ala Batu Banxin kui. Denkeleya muxu kedenna fan yi nœ nen betine be a konni a nœma Ala maxandε waxatin naxan yi. Betini itoe findixi Ala matœxon nun Ala maxandin nan na.

Beti kemε tonge suulun nan malanxi Kitabun yireni ito kui Isirayila fonne yi naxanye bama salideni. Dawuda mi na ndee sebexi, koni e malanxi a xinla bun bayo a tan nan a wuyaxi sebe, a mœn yi muxune yamari e xa betine yitœn a mangaya waxatini.

Iki a yitaxunxi dœxœde suulun nan na. Yaburin Yire Singena: Keli a sora 1 ma han 41. A Yire Firindena: Keli a sora 42 ma han 72. A Yire Saxandena: Keli a sora 73 ma han 89. A Yire Naanindena: Keli a sora 90 ma han 106. A Yire Suulundena: Keli a sora 107 ma han 150.

Yaburin sora kemε tonge suulunna ye, falana nde sebexi sora kemε nun nde xunna ra naxan e keliden yitama en na hanma e ba kiina hanma maxa seen naxanye lan e ma. Falan bun tiina nde mœn sebexi ndee tagini naxan e ba kiin ye bama. Ne bunne mi fa kolon ki fajni bayo e seben bata jœε wuli saxan ti fayida.

Beti siya fu nun firin nan kolonxi Nabi Dawudaa Yaburin kui:

1) Tantun betin naxanye Alaa gboon nun a fanna fe falama. (Misaala: sora 8, 19, 33, 100, 103-105, 111, 113, 114, 117, 135, 136, 145-149)

2) Alaa mangayana fe betine, naxanye a falama e naxa, “Mangan nan Alatala ra.” (Misaala: 47, 93, 96 han 99)

3) Mangana betine, Ala maxandina mangan xa hanma mangana Ala maxandina. (Misaala: 2, 18, 20, 21, 45, 72, 89, 101, 110, 144)

4) Ala Batu Banxini so betine. (Misaala: 15, 24)

5) Isirayila kaane yi Higi yisiga betini itoe nan bama e nœma yi sigε sanla nde rabadeni Yerusalen taani. (Misaala: 84, 91, 121, 122)

6) Siyon geyaan betini itoe findixi yiren matœxon nan na denaxan sugandixi Ala Batu Banxin tiden na Yerusalen taani. (Misaala: 46, 48, 76, 87, 132)

7) Betini itoe findixi kawandin nan na tinxin muxune xa. (Misaala: 14, 50, 53, 75, 81, 95)

8) Betini itoe findixi xaranna nan na denkeleya yamaan xa. (Misaala: 1, 37, 49, 73, 78, 112, 119, 127, 133)

9) Yamaan betini itoe bama tœœ waxatin nin, naxanye findixi Ala maxandin na jaxankatani. (Misaala: 12, 44, 58, 60, 74, 79, 80, 83, 85, 90, 94, 106, 108, 123, 126, 137)

10) Tœœn sifan birin nœ a ligε nen denkeleya muxun yi fa Ala ma. Mawuga betini itoe nan wuya Yaburin kui. (Misaala: 5-7, 13, 17, 22, 25, 26, 28, 31, 35, 38, 39, 41-43, 51, 54, 57, 59, 61, 63, 64, 69-71, 86, 88, 102, 109, 120, 130, 140-143)

11) Denkeleya muxuna Ala nuwali sama wali fajin kolon betini itoe nan na, a na a xunba hanma a na a yulubin xafari. (Misaala: 9-10, 30, 32, 34, 40.1-12, 92, 107, 116, 118)

12) Denkeleya muxun limaniya betini itoe nan bama, a yi a sewan nun a bœœ xunbenla mayita. (Misaala: 3, 4, 11, 16, 23, 62, 131, 139)

Marigi Yesu fan Yaburin tantun betine ba nen. (Maraka 14.26) A mon nde a fe fala nen a xaranna kui. (Maraka 12.10 nun 36) A mon yi nde fala a Ala maxandini. (Maraka 15.34, e nun Luka 23.46)

Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe sebexi Yaburin yire wuyaxi yi. Yesu a torone sebexi yireni itoe yi: Yaburin 22 e nun Yaburin 69. Na feene fan sebexi Matiyu yire wuyaxi yi, alo Matiyu 27.34-48. Yesu keli fena sayani e nun a binyena fe sebexi yireni itoe yi: Yaburin 16, nun Yaburin 110 e nun Yaburin 118. Xera Piyeri ne nan ma fe falaxi Kewanle sora 2 nun 4 kui. Yaburi Kitabun yirena fe falaxi Ningila Yesu kui dangu dɔɔɔɔɔɔ ma kemε ra.

Kitabun yireni ito nɔε denkeleya muxune maliyε nen ki faɲi. A fe firin yitama en na. A singena, a lanma en xa Ala matɔɔɔ, bayo a xanuntenyaan nun a senben gbo. A ɲɔɔɔɔ mi na. A firindena, a lanma adamadiin xa a toron birin yita Ala ra alogo a xa en madenden. Ala waxi a xon en xa en kui feene yita a ra.

Dawudaa Yaburin findixi Isirayila kaane Ala maxandine nun Marigi Yesu Ala maxandine nun denkeleya muxu singene Ala maxandine nan na. (Xerane 4.24-26) Yaburin mon nɔε findε nen en fan ma Ala maxandine ra en na e fala Ala xa waxatin naxan yi.

## **Yaburin Yire Singena: Keli Sora 1 ma han 41**

### **1**

#### *Kira firinna*

<sup>1</sup> Sewan na kanna xa,  
naxan mi muxu ɲaxine maxadi xuine suxuma,  
naxan mi birama yulubitone kiraan fɔɔɔ ra,  
naxan mi a sama magele tiine fari.

<sup>2</sup> Na kanna sewama nen  
Alatalaa sariyan suxudeni,  
a a xaxili lu Alaa sariyan xon kɔεen nun yanyin na.

<sup>3</sup> A sabatima nen  
alo wudi binla naxan xude deni,  
a bogima nen a waxatini,  
a deene mi xare.  
Na kanna na fefe suxu,  
a sɔɔɔyama nen a xa.

<sup>4</sup> Koni muxu ɲaxine mi na kiini mumε,  
e luxi nen  
alo foyen se dagin naxan xalima.

<sup>5</sup> Nanara, muxu ɲaxine yalagima nen kiti sa waxatini,  
yulubitone mi tiyε tinxin muxune yε.

<sup>6</sup> Alatala a ɲɔɔɔ luma nen tinxin muxune xon,  
koni muxu ɲaxine kiraan sigama gbalon nin.

### **2**

#### *Alaa manga sugandixina*

<sup>1</sup> Nanfera siyane murutεma?  
Nanfera yamanane muxune yanfa fuune soma?

<sup>2</sup> Dunuɲa mangane bata tondi,  
kuntigine bata e malan

Alatala nun a muxu sugandixin xili ma.

<sup>3</sup> E naxa, “En xa en yεε ba e nɔɔn bun,  
en xa en xunna ba e yamarin bun.”

<sup>4</sup> Marigin naxan ariyanna yi  
na gelema e ma.

<sup>5</sup> A fitinaxin yi falan ti e xili ma,  
a e magaxu a xɔlɔni,

<sup>6</sup> a naxa, “N bata n ma mangan dɔxɔ  
n ma geya sarijanxin fari Siyon yi.”

<sup>7</sup> Mangan fan naxa,  
“Alatala bata naxan nagidi,  
n na a ralima nɛn:  
a naxa n na,

‘N ma dii xεmɛn nan i tan na.  
N bata findi i fafe ra to.

<sup>8</sup> N maxɔdin,  
n siyane soma nɛn i yii i kεɛn na,  
bɔxɔn danne birin yi findi i gbeen na.

<sup>9</sup> I e nɔma nɛn mangaya wure dunganna ra,  
i yi e rayensenɲε ayi alo fɛɲɛna.’ ”

<sup>10</sup> Nayi, ε tan mangane,  
ε xaxili fen.

ε tan dunuɲa kuntigine,  
ε kawandin name.

<sup>11</sup> ε Alatala batu, ε gaxu a yεε ra,  
ε sɛwa, ε xuruxurun.

<sup>12</sup> ε dii xεmɛn mafan,  
alogo a nama xɔlɔ, a yi ε raxɔri.

Bayo, a bɔɲɛn mafura tɛ.

Sɛwan ne xa, naxanye e yigiya a ma.

### 3

#### *Ala nan marakisi tiin na*

<sup>1</sup> Dawudaa βɛtina, a to a gi a dii Abisalomi bun.

<sup>2</sup> Alatala, n yεngɛfane bata wuya ayi.  
E gbegbe bata keli n xili ma!

<sup>3</sup> E n ma fe falama,  
e naxa, “Ala mi a malima.”

βɛti xuini te.

<sup>4</sup> Koni, Alatala,  
i tan nan n ma yε masansan wure lefaan na.  
I binyen fima n ma,  
e nun xunna kenla.

<sup>5</sup> N na n xuini tema Alatala ma,  
a yi n yabi keli a geya sarijanxini.

βɛti xuini te.

<sup>6</sup> N na n sa, n yi xi, n yi xulun

bayo Alatala n kantanma.

<sup>7</sup> N mi gaxuε yaxu wuli wuyaxin yεε ra,  
naxanye n nabilinxi yiren birin yi.

<sup>8</sup> Alatala keli! N nakisi, n ma Ala.  
N yaxune birin dεene bɔnbɔ,  
i yi muxu yaxine pinne magira.

<sup>9</sup> Marakisi Tiin nan Alatala ra!  
Ala xa a yamaan baraka.

Beti xuini te.

## 4

### *Yigi sana Ala yi*

<sup>1</sup> Dawudaa βetina, beti baane kuntigin xa. A xa ba maxase luti kanne ra.

<sup>2</sup> N ma Ala tinxinxina,  
n na i xili, i xa n yabi.  
N ma tɔrɔni, i xa n mali.  
Kininkinin n ma,  
i yi n ma maxandin name.

<sup>3</sup> ε tan adamadiine,  
ε n ma binyen findima yagin na  
han waxatin mundun yi?  
ε fatama fe fuune nun wulene ma  
waxatin mundun yi?

Beti xuini te.

<sup>4</sup> ε xa a kolon,  
a Alatala bata muxu tɔgɔndiyaxine sugandi a yεte xa.  
N na Alatala maxandi,  
a n xuiin mama nen.  
<sup>5</sup> ε gaxu, ε fata yulubi ligan ma.  
ε na ε sa, ε raxara,  
ε bɔjɛn namiri.

Beti xuini te.

<sup>6</sup> ε saraxan ba Ala xa tinxinni.  
ε yigin sa Alatala yi.

<sup>7</sup> Muxu wuyaxi naxa,  
“Nde hεrin yite en na?  
Alatala, i nɔrɔn xa godo nxu ma!”

<sup>8</sup> Koni i bata n bɔjɛn nasεwa han,  
dangu se xaba waxatin lugon sεwan na.

<sup>9</sup> N na n sa,  
n xima bɔjɛ xunbenla nin,  
amasɔtɔ i tan Alatala nan tun n makantanma.

## 5

### *Ala xa en natanga*

<sup>1</sup> Dawudaa βetina, beti baane kuntigin xa. A xa ba xulenna ra.

<sup>2</sup> Alatala, i tuli mati n fala xuine ra,  
i yi i tuli mati n kutun xuiin na.

<sup>3</sup> N ma Ala nun n ma mangana,  
i tuli mati n ma wuga xuiin na.

N ni i tan nan maxandima.

<sup>4</sup> Alatala, xətənni i n xuiin namema.

Xətənni, n na n yitama i ra,  
n yi i ya yabin mame.

<sup>5</sup> Ala mi i tan na

fe paxin nafan naxan ma.

I mi tinɲe muxu paxi yo ra i yeɗagi.

<sup>6</sup> Wasodene mi tiye i yeɗagi.

I fe paxi rabane birin naɗaxuma nen.

<sup>7</sup> I wuledene halagima nen.

Alatala faxa tiine nun yanfantenne raɗaxuma nen.

<sup>8</sup> Koni n tan soma nen i konni

i ya hinan gbeen xən ma,

n ni i batuma nen i ya Banxi Sariɗanxini.

<sup>9</sup> Alatala, ti n yeɗe ra i ya tinxinni n yaxune e fe ra.

I ya kiraan yita n na.

<sup>10</sup> N mi le n yaxune fala xui yo ra,

e waxi fe kalan nan tun xən ma.

E kɛe yinle rabixi alo gaburuna,

yanfa falane nan e lenne ma.

<sup>11</sup> Ala, e yalagi,

e kətene xa findi e yeɗe bira xunna ra.

E kedi i yeɗagi e matandine fe ra,

bayo e bata murute i ma.

<sup>12</sup> Koni ne birin xa paxan,

naxanye e luxunxi i yi.

E xa betin ba sewani habadan!

Na muxune ratanga

i xinla rafan naxanye ma,

e yi sewa i ya fe ra!

<sup>13</sup> Alatala, i tinxin muxune barakama nen,

i yi e rabilin fanna ra

i yi e ratanga

alo ye masansan wure lefana.

## 6

### *Ala maxandin tərɔ waxatini*

<sup>1</sup> Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa. A xa ba maxase luti kanne ra e nun kondenna luti solomasexe kanna ra.

<sup>2</sup> Alatala, i nama n maxadi xələni!

I nama fitina n xili ma,

i n paxankata!

<sup>3</sup> Alatala, kininkinin n ma,

n bata xadan!

Alatala, n nakendeɗa,

bayo fanga mi fa n na.

<sup>4</sup> N niin tərɔxi han!

Alatala, han waxatin mundun yi?



<sup>5</sup> Alatala, fa n kantan.  
 N niin nakisi i ya hinanni.  
<sup>6</sup> Muxe mi e mirɛ i tan ma sayani.  
 Nde nɔɛ i tantunɲɛ laxira yi?  
<sup>7</sup> N bata xadan kutundeni,  
 n ma sadeni kunxi yɛɛgen na kɔɛ yo kɔɛ,  
 n wugama han n ma xunbunsaan yi yikun.  
<sup>8</sup> Sunun bata n yɛɛni fɔɔ.  
 Wugan bata n yɛɛne buturun n yaxune fe ra.

<sup>9</sup> Ɛ makuya n na,  
 ɛ tan fe ɲaxi rabane!  
 Bayo Alatala n wuga xuiin mɛma.  
<sup>10</sup> Alatala bata n ma mayandi xuiin mɛ,  
 Alatala mɔn bata n ma maxandin suxu.  
<sup>11</sup> N yaxune birin yagima nɛn,  
 e yarabi.  
 E kuisanxin xɛtɛma nɛn mafurɛn!

## 7

### *Ala maxandin malina fe ra*

<sup>1</sup> Dawudaa mawugan betina, a naxan baxi Alatala xa Kusi Bunyamin kaana fe ra.  
<sup>2</sup> Alatala n ma Ala,  
 n bata n luxun i yi.  
 N xunba, i yi n nakisi  
 ne birin ma naxanye n fɔxɔ ra.  
<sup>3</sup> Yaxune nama n yibɔ alo yatana,  
 naxan ma se suxi mi xunbɛ.  
<sup>4</sup> Alatala n ma Ala,  
 e n kansunma naxan na,  
 xa n sɔnna na a ra,  
<sup>5</sup> xa n bata fe ɲaxin dɔxɔ muxun na,  
 nxu nun naxan dɔxi bɔɲɛ xunbenli,  
 xa n bata n yɛngɛfaan muɲa tɔɲɛɛni,  
<sup>6</sup> nayi, i xa tin n yaxune xa n kedi,  
 e yi n suxu,  
 e yi n mabodon,  
 e yi n fatin lu saxi gbangbanni.

Beti xuini te.

<sup>7</sup> Alatala keli i ya xɔlɔni,  
 keli n yaxu xajɛne xili ma.  
 Keli, n ma Ala,  
 i sariya kɛnden sa!  
<sup>8</sup> Siyane malanxin xa i rabilin,  
 i mangayaan liga e xunna.  
<sup>9</sup> Alatala xa siyane makiti.  
 Alatala, i xa n ma kitin sa n ma tinxinni,  
 bayo fɛ yo mi n na.  
<sup>10</sup> Danna sa muxu ɲaxine gbalone ra!  
 I xa tinxin muxune ratanga,

i tan Ala tinxinxina,  
i tan naxan muxun bɔɲene nun sɔndɔmene rakɔrɔsima.

<sup>11</sup> Ala nan n ye masansan wure lefaan na.  
A muxu sɔndɔme fajine rakisima nen.

<sup>12</sup> Ala nan kitisa tinxinxin na.  
Ala na a ra naxan xɔlɔma waxatin birin.

<sup>13</sup> Xa muxu ɲaxin mi tubi Ala ma,  
a silanfanna raxanxanma nen,\*  
a yi a xanla ba a woli xinla ma.

<sup>14</sup> Ala bata a faxa ti seene tongo,  
a a xalimakunle findi tɛɛn na.

<sup>15</sup> Naxan lugoxi tinxintareyaan na,  
a mɔn nafexi gbalon na,  
a rapanna nan wulen na.

<sup>16</sup> A yinla gema a a ratilin,  
a ye tɛɛn yi bira a kui.

<sup>17</sup> A tɔrɔn nun gbalon nakeli,  
ne yi xɛɛ a ma.

<sup>18</sup> N na Alatala tantunma a tinxinna fe ra.  
N betin bama nen Kore Xɔnna Alatala xinli.

## 8

### *Alaa binyena adamadiin xa*

<sup>1</sup> Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba Gati kaane kondenna ra.

<sup>2</sup> Nxu Marigina Alatala,  
i tan nan xili gbee kannu ra bɔxɔn birin yi!  
I bata i ya nɔrɔn nate  
han kore xɔnna ma!

<sup>3</sup> I bata diidine nun dii ɲɔrɛne yamari  
e yi i matɔxɔ  
alogo i yaxune xa e dundu,  
e nun yengɛfane nun gbeyɲɔxɔ tiine.

<sup>4</sup> N na koren mato  
i naxan nafalaxi i yiin na,  
kiken nun sarene  
i naxanye dɔxi e yirene yi, n naxa,

<sup>5</sup> “Nanse dapɔxɔn na,  
i to i yengi dɔxi a xɔn?  
Nanfera i ɲɔxɔ luxi adamadiin xɔn?”

<sup>6</sup> I a daxi nen,  
a nɔrɔn yi maso malekane ra.  
I binyen nun xunnayerenna fi a ma.

<sup>7</sup> I bata yamarin so a yii  
i ya dali seene birin xunna.  
I bata seen birin lu a sanna bun:  
<sup>8</sup> alo xuruse kurune nun ɲinge kurune  
nun burunna subene

\* **7:13: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

9 nun xoline nun yexene  
e nun niimaseen naxanye fəxo igeni.

10 Nxu Marigina Alatala,  
i tan nan xili gbee kannu ra bəxon birin yi!

## 9

### *Barika birana Ala xa*

1 Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa. A xa ba alo “Dii Xeme Faxan”  
betina.

2 Alatala, n ni i tantunma nen n bənen ma feu!

N ni i ya kabanako feene yebama nen.

3 N jaxanma nen n sewa i ya fe ra.

Kore Xonna Ala,  
n tantun betin bama i xa nen.

4 N yaxune xetema e giye nen i ye ra,  
e dagalanje ayi, e jan.

5 Bayo i bata n xun mayenge kitin bolon,  
i bata dəxi i ya mangaya gbedeni,  
i yi kitin sa tinxinni.

6 I bata falan ti siya gbetene xili ma,  
i mon yi muxu jaxine raxori,  
muxe mi fa e mirima e xinle ma sənən habadan!

7 Yaxune bata jan fefe,  
i bata e taane kala.

Ninan bata ti e ma feu!

8 Koni Alatala nan mangan na habadan,  
a mangaya gbeden dəxi kiti sa xinla ma.

9 A dunu ja makitima tinxinni.

A sariya kenden sama yamane xa.

10 Muxu yigbetenxine faran makantanxin nan Alatala ra,  
e luxundena tərə waxatine yi.

11 Naxanye i tan kolon,  
ne e yigi sama i yi nen,  
bayo naxan na i fen,  
Alatala, i mi i me na ra mumε!

12 E Alatala tantun betin na,  
naxan dəxi Siyon yi, a manga taani!  
E a wali fajine rali siyane ma!

13 Ala nan wuli bəxonxin gbeejəxo tiin na.

A mi jinanje a xən ma.  
A yengi dəxi yiigelitəne wuga xuiin xən ma.

14 Alatala, kininkinin n ma!  
A mato  
n yaxune n nayarabima kii naxan yi,  
i tan naxan n bama faxan de.

15 Nanara, n ni i tantunje Siyon kaane yetagi,  
n yi sewa i ya marakisina fe ra.

16 Siyane bata yinla ge,  
e bira a kui,  
e bata e suxu e yete luti ratixine ra.  
17 Alatala bata a yete yita a kiti kendene xon ma.  
Muxu naxin tan suxuma a kewanle nan na.

Maxase xuina. Beti xuini te.

18 Muxu naxine sigama laxira yi,  
e nun siyaan naxanye birin e mexi Ala ra.  
19 Ala mi tɔɔ muxune rabeɲɲɲe mume!  
Yiigelitone mi yigitεema.

20 Alatala, keli!  
Adamane nama nɔɔn sɔɔ!  
Siyane xa makiti i yee xori!  
21 Alatala, gaxun nagodo e ma!  
E xa a kolon fa fala daɲɔxɔn nan tun e ra.

Beti xuini te.

## 10

### *Ala maxandina malina fe ra*

1 Alatala, nanfera i makuyaxi nxu ra?  
I luxunma nxu ma tɔɔ waxatine yi nanfera?  
2 Muxu naxine bata waso ayi,  
e mɔn yiigelitone besɛnxɔnyama.  
A e suxu a kɔtɛne ra.  
3 A kanbama a nata naxine yi.  
Kumadena Alatala ranaxuma,  
a a me a ra.  
4 Muxu naxina a falama de naxun na, a naxa,  
“Ala mi muxe yulubine saranma e ra!  
Ala mi na!”  
A a miriyaan birin nan na ra.  
5 A feen birin nasɔnyama.  
A mi i ya kitine suxuma,  
a mɔn yoma a yaxune ma.  
6 A a falama a yete ma, a naxa,  
“N mi fulε mume,  
n mi luyε tɔɔni mume!”  
7 A deen nafexi dangane nun wulene  
nun fala xui xɔlene nan na.  
A fe naxin nun tɔɔ feen nan tun falama.  
8 A a luxunma banxidene ra,  
a sɔntarene legedenma e faxa feen na.  
A yete masama fangatarene ma wundoni.  
9 A legedenna tima a luxundeni  
alo yatana.  
A saxi, a yiigelitone legedenma,  
a e suxu a lutin na,  
a e bubu, a e xali.  
10 Fangatarene e felenma e bira,  
e lu a nɔɔn bun ma.

11 A yi a fala a yeƙe ma, a naxa,  
 “Ala a fe mi a yi!  
 A bata a yeƙene raxi. A mi n toɛ!”

12 Alatala, keli! I fangan mayita, Ala!  
 I nama jinan yiigelitɔne ma!

13 Nanfera muxu jaxina Ala rajaxuma,  
 a yi a fala a yeƙe ma, a naxa,  
 “Ala mi n jaxankate?”

14 Koni i tan Ala,  
 i tɔɔn nun sɔxɔlen toma yati!  
 I xaxili luma nen ne xɔn ma mali xinla ma.  
 Fangatarene bata e yeƙe taxu i tan na.  
 Kiridi mali tiin nan i tan na.

15 Muxu jaxin fangan kala,  
 i yi a jaxankata a fe jaxine fe ra  
 han i yi a raxɔri.

16 Alatala nan mangan na habadan.  
 Suxure batune raxɔrima nen a bɔxɔn ma.

17 Alatala, i yiigelitɔne maxandi xuiin mema nen,  
 i yi e bɔjɛn senbe so.  
 I yi e wuga xuiin name.

18 I xa sariya kendɛn sa kiridine xa  
 e nun muxu jaxankataxine.  
 Nanara, dajɔxɔn mi fa magaxun tiye sɔnɔn.

## 11

### *Alatala en yigina*

1 Dawudaa betina beti baane kuntigin xa.  
 N bata Alatala findi n luxunden na.  
 I mɔn a falama n xa nanfera  
 nayi fa fala, “Tugan alo xolina,  
 i siga geyaan ma,

2 amasɔɔ a mato,  
 muxu jaxine bata e xanle ba,  
 e e xalimakunle ti muxu sɔndɔmɛ fajine ra  
 e bun xinla ma dimini.

3 Xa sariya mi fa na,  
 tinxin muxune nɔɛ nanse lige?”

4 Alatala a Batu Banxi Sarijanxini.  
 Alatala a manga gbɛɛni ariyanna yi.  
 A adamadiine xun matoma a ra  
 a e rakɔɔsima a yeɛn na.

5 Alatala tinxin muxune nun muxu jaxine rakɔɔsima.  
 Gbalo feen nafanxi naxanye ma,  
 a ne rajaxuma a niin birin yi nen.

6 A tɛɛ wolonna nun dole tɛɛn nagodoma nen muxu jaxine ma.  
 A e tɔɔma foye wolonna ra nen.

7 Alatala tinxin,  
 tinxinyaan nafa a ma.

Muxu fajine a yetagin toma nen.

## 12

### *Ala maxandina malina fe ra*

<sup>1</sup> Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa. A xa ba kondenna luti solo-masexen na.

<sup>2</sup> Alatala, nxu mali,  
bayo muxu tɔgɔndiyaxine bata jan.  
Denkeleya muxu yo mi fa adamadiine ye.

<sup>3</sup> Birin wulen falama a boden xa.  
E e bode yanfa wule matɔxɔn xɔn.

<sup>4</sup> Alatala, na muxune deen suxu  
naxanye wule matɔxɔn tima,  
e nun muxu de rajaxuxine,

<sup>5</sup> naxanye a falama, e naxa,  
“Nxu nɔɔn sɔtɔma nxu fala xuine nan xɔn.  
Nxu deen fatan han!  
Nde nxu nɔɔ?”

<sup>6</sup> Awa, Alatala naxa,  
“Bayo yiigelitɔne jaxankataxi,  
e nun tɔrɔ muxune wugama,  
nba iki, n bata keli,  
n na e ratangama nen  
naxanye rajaxuxi.”

<sup>7</sup> Alatalaa falane,  
fala sarijanxin nan e ra  
alo gbeti fixena  
naxan nasensenzi sulun teen\* na  
han sanja ma solofere.

<sup>8</sup> Alatala, i nxu kantanje,  
i nxu ratanga muxu sifani itoe ma habadan.

<sup>9</sup> Na muxu jaxine e kanbama yiren birin yi  
bayo Adamadiine fe fuune yatexi.

## 13

### *Ala maxandina malina fe ra*

<sup>1</sup> Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> Alatala, han waxatin mundun yi?  
Ijinanye n xɔn han habadan?  
I yetagin luxunje n ma han waxatin mundun yi?

<sup>3</sup> N niin xa tɔrɔ,  
n bɔjen yi ferijen sunuxi  
han waxatin mundun yi?  
N yaxuna n fari  
han waxatin mundun yi?

<sup>4</sup> Alatala n ma Ala,  
n mato, i n yabi.  
N fangan xun masa,  
xa na mi a ra, n faxama nen.

\* **12:7: Sulun teen** mon falama yirena nde yi fa fala “**Furu teena**.”

<sup>5</sup> N yaxun yi a fala,  
a naxa, “N bata a nɔ.”  
N yaxune sɛwama nɛn  
n na bira waxatin naxan yi.

<sup>6</sup> N tan n yigin saxi i ya hinanna nin,  
sɛwana n bɔɲɛni i ya kisina fe ra.  
Alatala, n bɛtin bama i xa nɛn  
amasɔɔ i bata fe faɲin liga n xa.

## 14

### *Muxuna ɲaxuyana*

#### *Yaburin 53.1-6*

<sup>1</sup> Dawudaa bɛtina bɛti baane kuntigin xa.  
Xaxilitarena a falama a bɔɲɛni,  
a naxa, “Ala mi na.”  
E birin yifu,  
e haramu feene ligama.

Muxu yo mi a faɲin nabama.

<sup>2</sup> Alatala a yeɛn nagodoma adamadiine ma  
keli ariyanna yi,  
a xa a to,  
xa nde na naxan xaxili sɔɛ,  
a yi Ala fen.

<sup>3</sup> Koni birin bata kiraan beɲin,  
e ɲaxu ayi.  
Muxu yo mi a faɲin nabama  
hali muxu keden pe!

<sup>4</sup> Fe ɲaxi rabane mi fe kolon ba?  
E n ma yamaan tɔnɔn donma  
alo donsena,  
koni e mi Alatala xandima mumɛ!

<sup>5</sup> Awa nayi, e gaxuma nɛn,  
e xuruxurun.  
Amasɔɔ Ala tinxin muxune xɔn.

<sup>6</sup> E tan fe ɲaxi rabane yiigelitɔne  
fe yitɔnxine kalama  
koni Alatala nan e maratangaden na.

<sup>7</sup> Nde keɛ Siyon yi a Isirayila rakisi?  
Alatala mɔn na a yamaan sɛnbɛ so,  
Yaxuba bɔnsɔnna sɛwama nɛn,  
Isirayila yi ɲaxan!

## 15

### *Alaa muxuna*

<sup>1</sup> Dawudaa bɛtina.  
Alatala nde nɔɛ luyɛ i ya yire sariɲanxini?  
Nde luyɛ i ya geya sariɲanxin fari?

<sup>2</sup> Fɛ mi naxan kɛwanle ra,

a tinxin, a jɔndin falama  
fata a sɔndɔmɛn na.

<sup>3</sup> A mi bonne xili kalama,  
a mi fe jɔxi yo ligama a dɔxɔ boden na,  
a mɔn mi a rayagima.

<sup>4</sup> Ala bata naxanye rajaxu,  
a mɛma nɛn ne ra.

Koni a Alatala yɛɛragaxu muxune binyama nɛn.

Hali a tɔrɔ,  
a fala xuiin nakamalima nɛn.

<sup>5</sup> A muxune dolima  
koni e mi se sama a fari a raxɛɛdeni.

A mi dimi yi seene rasuxuma  
alogo a xa wulen sa sɔntaren xun ma.

Naxan na feni itoe liga,  
na mi mamaxɛ mume.

## 16

### *Ala maxandina yigina fe ra*

<sup>1</sup> Dawuda Ala maxandi fajina.

Ala, n kantan,  
bayo n bata n luxun i yi.

<sup>2</sup> N bata a fala Alatala xa, n naxa,  
“N Marigin nan i tan na.

Se fajni gbɛɛ mi n yii ba i tan na.”

<sup>3</sup> N sɛwaxi  
yamanan muxu sarijanxi gbeene nan ma fe ra.

<sup>4</sup> Naxanye suxurene batuma,  
ne tɔrɔyaan gboma ayi nɛn.

Koni n tan mi saraxan bɛ e xa,  
n dɛ mi e xinle falɛ.

<sup>5</sup> Alatala, i tan nan keden pe n yii,  
i maragidi fajin fima n ma.

N ma dunuɔa yi gidina i tan nan yii.

<sup>6</sup> Ala naxan soxi n yii,

na rafan n ma,  
n bata sɛwa n ma kɛɛ sɔtɔxin na.

<sup>7</sup> N barikan birama Alatala xa  
naxan n kawandima.

Hali kɛɛn na, n xaxili sɔtɛ.

<sup>8</sup> N xaxili Alatala xɔn ma waxatin birin,  
bayo a n dɛxɔn ma,

sese mi n mamaxɛ.

<sup>9</sup> Nanara, n bɔɔɛn sɛwaxi,

n niin yi yifan n ma,  
n yi n matabu bɔɔɛ xunbenli.

<sup>10</sup> Amasɔtɔ, i mi i mɛ n na,  
n siga laxira yi.

I mi tiɔɔɛ

i ya muxu tɔgɔndiyaxin yi kun gaburun kui.

<sup>11</sup> I nii rakisi kiraan yitama n na nɛn,  
nanara n sɛwama nɛn i yetagi han!



Nii fanna mi ɲaŋɲɛ i dɛxɔn ma habadan!

## 17

### *Sɔntarene Ala maxandina*

<sup>1</sup> Dawudaa Ala maxandina.

Alatala, n ma maxandin name tinxinyana fe ra.

I tuli mati n wuga xuiin na!

I tuli mati n ma maxandi xuiin na,  
wule mi naxan yi.

<sup>2</sup> I n xun mafala kitin bolon  
amasɔtɔ naxan tinxin,  
i na kolon.

<sup>3</sup> I na n bɔɲɛni feene fɛsɛfɛsɛ,

i na n nakɔɔsi kɔɛɛn na,

i na n kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ,

i mi fɛ yo tɔɛ n na.

N mi tiɲɛ

fala ɲaxin yi mini n dɛ

<sup>4</sup> alo muxu gbɛtɛne kɛwanle kii naxan yi.

N bata i ya yamarin suxu.

N mɔn mi biraxi gbalotɔne kirane fɔxɔ ra.

<sup>5</sup> N sigan tima i ya kirane nan xɔn ma tun,  
han iki, n munma dagalanɲɛ ayi singen.

<sup>6</sup> Ala, n na i maxandima

amasɔtɔ i n yabima nɛn,

nanara i firifiri n xɔn ma,

i yi i tuli mati n ma maxandi xuiin na.

<sup>7</sup> I ya kabanako hinanna yita nxu ra,

i tan naxan muxune rakisima e yaxune ma  
naxan na a luxun i yi.

<sup>8</sup> N natanga alo i yɛɛne.

N luxun

alo tɔxɛ diin soma a nga gabutene bun ma kii naxan yi.

<sup>9</sup> Nanara, muxu ɲaxine mi n liyɛ,

n yaxu ɲaxin naxanye n nabilinni.

<sup>10</sup> Kininkinin yo mi e yi,

e falan tima yandan na.

<sup>11</sup> E bata fa n fɔxɔ ra iki,

e n nabilinni.

E yɛɛne tixi n na e fɛɛn fenma

e n nabira bɔxɔni.

<sup>12</sup> E ligaxi alo yatana

xɔɔyi se xɔnla naxan na,

alo yata gbeen naxan n legedenma luxunni.

<sup>13</sup> Keli Alatala!

N yaxune yɛngɛ, i yi e nɔ.

N natanga muxu ɲaxine ma i ya silanfanna ra.

<sup>14</sup> Alatala, n natanga na dunuɲa muxu sifane ma  
naxanye e kɔntɔnna sɔtɔma e siimayani.

E ralugo na kɔntɔnna ra ken

i naxan namaraxi e xa,  
 e diine fan xa wasa a ra,  
 a dɔnxɛn mɔn yi lu e mamandenne xa!  
 15 Koni n na i yɛtagin toma nɛn tinxinni,  
 n na xulun, n wasa i yɛtagin na.

## 18

### *Barika birana nɔ sɔtɔna fe ra Samuyeli Firinden 22.1-51*

<sup>1</sup> Alatalaa walikɛɛn Dawudaa bɛtin bɛti baane kuntigin xa. A bɛtini ito baxi nɛn Alatala to a ba a yaxune birin yii e nun Sɔli yii.

<sup>2</sup> Alatala n fangana, n bata i xanu!

<sup>3</sup> Alatala nan n kantan fanyen na,  
 n ma yinna, n xunba muxuna.  
 N ma Ala nan n kantan gɛmɛ gbeen na,  
 n na n luxunma naxan yi.

A tan nan n yɛ masansan wure lefaan na,  
 e nun marakisi tiina  
 naxan luxi  
 alo n ma faran makantanxina.

<sup>4</sup> Alatala xa tantun!

N na a xili,  
 a yi n nakisi n yaxune ma.

<sup>5</sup> Sayaan gbalon bata yi n nabilin nun,  
 halagin bata yi lu n xun ma nun  
 alo ige xunfanna.

<sup>6</sup> Laxira gbalon bata yi n nabilin nun.  
 Billinganna bata yi a lutin nati n yɛɛ ra nun.

<sup>7</sup> N na Alatala xili nɛn n ma tɔrɔni,  
 n yi n xuini te n ma Ala ma malina fe ra.  
 A yi n xuiin mɛ a Batu Banxini,  
 a yi a tuli mati n gbelegbele xuiin na.

<sup>8</sup> Nanara, bɔxɔn yi xuruxurun,  
 a yimaxa, geyane bunne yi siga,  
 e xɛtɛ, e xuruxurun Ala xɔlɔn bun.

<sup>9</sup> A liga alo tutin nan minima a nɔɛ yinla ra.  
 Halagi ti tɛɛ dɛgɛn nun tɛɛ wolonne yi mini a dɛ.

<sup>10</sup> A yi kuyeni bɔ firinna ra, a godo  
 a sanne tixi kunda fɔrɛn fari.

<sup>11</sup> A te maleka gubugubu kanna fari,  
 a tugaan xulɛn,  
 a siga foyeni.

<sup>12</sup> A a luxun dimini,  
 kunda fɔrɛn nun tule igen yi a rabilin kore.

<sup>13</sup> Kundaan yi mini a nɔrɔni.  
 Balabalan kɛsɛne nun galanna yi godo.

<sup>14</sup> Alatala yi a galanna xuiin namini keli kore,  
 Kore Xɔnna Ala yi a xuiin namini.

<sup>15</sup> A yi a xalimakunle woli a yaxune ma  
 a e raxuya ayi.  
 A e birin nagi kuye sarinna ra.

16 Alatala to falan ti e xili ma,  
 a sɔnxɔ e ma xɔlɔni,  
 fɔxɔ igen xɔnna yi mini keɛnenni  
 bɔxɔ xɔnne yi to.

17 Ala yi a yiini bandun keli kore,  
 a n suxu, a yi n ba igen tilin yireni.

18 A n xunba n yaxu senbe kanne yii,  
 n yengefaan naxanye fangan yi gbo n xa nun.

19 E n yenge nen,  
 n yi gbaloni waxatin naxan yi,  
 koni Alatala yi n natanga.

20 A n ba nen gbalɔ yireni,  
 a n nakisi amasɔtɔ n tan a keɛnxi.

21 Alatala bata n kɔntɔnna fi n ma tinxinyani,  
 a n saren fi amasɔtɔ n kewanle sarijan.

22 N bata sigan ti Alatala a kirane xɔn,  
 n mi n makuyaxi Ala ra.

23 N bata a kitine birin suxu,  
 n mi tondixi a tɔnne suxe.

24 Fe yo mi n na a yeɛ ra yi,  
 bayo n bata n yete ratanga haken ma.

25 Nanara, Alatala bata n kɔntɔnna fi n ma  
 amasɔtɔ n tinxin,  
 n kewanle sarijan a yeɛ ra yi.

26 Naxan na tinxin i xa,  
 i tinxinma nen na kanna xa.  
 Fe yo mi naxanye ra,  
 i ya fetareyaan yitama nen ne ra.

27 I sarijanma nen ne xa  
 naxanye na sarijan,  
 koni i jaxuma nen na muxune ra  
 naxanye jaxu.

28 Bayo i tan nan yiigelitɔne rakisima,  
 i mɔn yi wasodene ragodo.

29 Alatala, i tan nan keɛnenna fima n ma,  
 n ma Ala, i yi n ba dimini.

30 N ganla yengeɛma nen i tan barakani.  
 I tan yi, n tunganma yinna xun ma.

31 Alaa kirane kamalixi feu!  
 Alatalaa falane tinxin.  
 Naxanye na e luxun a yi,  
 a ne kantanma nen alo wure lefana.

32 Alatala nan keden Ala ra.  
 Nde en kantan fanyen na,  
 ba en ma Ala ra?

33 A tan nan Ala ra  
 naxan fangan fima n ma  
 naxan n kantanma kira yi.

34 A n sanne senbe soma nen

alo xɛnla, a n nate geyane fari.

<sup>35</sup> A bata n maxaran yɛngɛn ma,  
nanara n nɔxi sultan xali xɔdɛxɛn bandunɲɛ.

<sup>36</sup> I bata n yɛ masansan wure lefaan so n yii,  
i yi n nakisi.

I bata i yengi sa n xɔn ma,  
i ya maliin bata n nagbo.

<sup>37</sup> I kirani tɔn n xa  
alogo n nama bira.

<sup>38</sup> Koni n biraxi n yaxune fɔxɔ ra,  
n yi e suxu.

N mi xɛtɛ e fɔxɔ ra han e ɲan.

<sup>39</sup> N na e rabirama nɛn  
han e mi fa keɛ sɔnɔn,  
e yi bira n sanna bun ma.

<sup>40</sup> I sɛnbɛn soma n yii yɛngɛ so feen nan na,  
i n yaxune sa n bun ma.

<sup>41</sup> I a liga  
n yaxune yi e gi n bun ma,  
n bata ne kala naxanye yi n naɲaxuma.

<sup>42</sup> E wugama nɛn malina fe ra,  
koni muxu yo mi e rakisɛ.

E Alatala xilima nɛn  
koni a mi e yabima.

<sup>43</sup> N na e yilunburunma nɛn  
alo gbangbanna

foyen sigama naxan na.

N mɔn yi ti e fari  
alo bɛndɛna kiraan xɔn.

<sup>44</sup> I bata n natanga yama murutɛxin ma,  
i yi n findi siyane xunna ra.

N mi yi muxun naxanye kolon,  
n bata nɔn sɔtɔ ne xun na.

<sup>45</sup> Xɔɲɛne e xinbi sinma n bun ma iki,  
e na n fala xuiin mɛ,  
e yi a suxu.

<sup>46</sup> E yii xudin tuma ayi,  
e fa xuruxurunɲɛ keli e yinne ra.

<sup>47</sup> Alatala na yi!

Tantunna xa fi n natangamaan ma!

N nakisimana Ala xa batu!

<sup>48</sup> A tan Ala nan n gbeen ɲɔxɔma,  
naxan siyane luma n sɛnbɛn bun ma.

<sup>49</sup> A n natangama n yaxune ma.

I tan nan n natexi n yaxune xun ma,  
i mɔn yi n xunba gbalotɔne yii.

<sup>50</sup> Nanara, n na i tantunma siyane tagi.  
Alatala, n na i xinla tantunma nɛn bɛtini.

<sup>51</sup> Ala nɔ sɔtɔn nagidima a mangan ma han!

A a hinanna yita a muxu sugandixin na,  
Dawuda nun a yiɣɛtɛne habadan.

## 19

### *Alaa nɔrɔn nun a sariyana*

<sup>1</sup> Dawudaa βɛtina, βɛti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> Kore xɔnna nan Ala a nɔrɔn mayitama.

Koren nan Ala a wanla makɛnɛnma.

<sup>3</sup> Yanyin kawandin bama lɔxɔ yo lɔxɔ.

Dimin xaxili fima kɔɛ yo kɔɛ.

<sup>4</sup> Xui yati mi a ra,

falane fan mi a ra.

Tunla mi e xuiin mɛma.

<sup>5</sup> Koni, hali na,

e fala xuiin bɔxɔn birin lima,

e falane yi siga han dunuɓa danna.

Ala nan banxin nafalaxi sogen xa kore.

<sup>6</sup> Sogen minima nɛn

alo xɛmɛn naxan minima a banxini

siga futu xididɛni,

alo fangamaan naxan sigan tima a yɛtɛna a kiraan xɔn.

<sup>7</sup> A minima sogetɛdeni,

a sa ɓan sogegodɛdeni.

Sese mi luxunɓɛ a xɔlɔn ma.

Bɛti xuini te.

<sup>8</sup> Alatalaa sariyan kamalixi,

a muxun nii yifanma a ma.

Nɔndin nan Alatalaa maxadi xuine ra.

E xaxilitarene findima xaxilimane ra.

<sup>9</sup> Alatala fe ragidixine tinxin.

A muxun bɔɓɛn nasɛwama nɛn.

Alatalaa yamarine nɔrɔxi.

A muxun xaxinla rabima nɛn.

<sup>10</sup> Alatala a yɛɛragaxun sariɓan.

A buma habadan.

Nɔndin nan Alatalaa kitine ra,

e tinxin feu!

<sup>11</sup> E fisa xɛmaan xa,

e fan xɛma faɓine birin xa.

E ɓaxun kumin xa,

dangu kumi xinden na.

Bɛti xuini te.

<sup>12</sup> I ya walikɛɛn xaxili sɔtɔma nɛn e xɔn.

A tɔnɔn gbeɓbe sɔtɔma nɛn e xɔn.

<sup>13</sup> Nde nɔɛ a yɛtɛna tantanne birin kolonɓɛ?

I xa n ma haɓɛ luxunxine mafelu.

<sup>14</sup> N natanga tondin ma,

a nama n nɔ.

Nayi, n findima muxu dɛfexin na nɛn

naxan mi matandi ɓaxin tiyɛ.

<sup>15</sup> Falan naxanye minima n dɛ,

e nun miriyaan naxanye n bɔɔɛni,  
Alatala xa ne rasuxu sɛwani,  
n kantan fanyena  
e nun n xunbamana.

## 20

### *Ala xa mangan baraka*

<sup>1</sup> Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> Alatala xa i yabi  
i tɔɔni waxatin naxan yi.  
Yaxubaa Ala xa i ratanga.

<sup>3</sup> Ala xa a maliin nagodo i ma  
keli a yire sariɲanxini,  
a xa i mali keli Siyon Geyaan fari.

<sup>4</sup> Ala xa i ya kiseene birin nasuxu,  
a mɔn yi sɛwa i ya saraxa gan daxine birin na.

<sup>5</sup> Ala xa i bɔɔɛn waxɔn feene so i yii,  
a mɔn yi i ya fe yitɔnxine birin nasabati.

<sup>6</sup> Nanara, nxu sɔnɔɔɛ sɛwani i ya nɔ sɔtɔna fe ra.  
Nxu yi en gbee taxamaseri dugine rate Ala xinli.  
Alatala xa tin i ya maxandin birin ma.

<sup>7</sup> N na a kolon yati,  
Alatalaa muxu sugandixin nakisima nɛn.  
A a yabima nɛn  
keli a ariyanna sariɲanxini,  
a yi a rakisi a sɛnben na.

<sup>8</sup> Ndee yigin sama e yɛngɛ so wontoroni,  
bonne yi e yigin sa e soone yi,  
koni en tan yigin saxi Alatala xinla nin,  
en ma Ala.

<sup>9</sup> Na kanne tantanma nɛn e bira,  
koni en tan kelima nɛn, en ti ken!

<sup>10</sup> Alatala xa mangan nakisi!  
I xa nxu yabi,  
nxu na i maxandi waxatin naxan yi!

## 21

### *Ala tantunna mangan xɔn*

<sup>1</sup> Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> Alatala, mangan bata sɛwa i fangan na.  
A sɛwan gbo bayo i bata a rakisi.

<sup>3</sup> A waxi naxan xɔn, i tinxi na ma.  
I bata a maxandin yabi.

<sup>4</sup> I bata a rasɛnɛ duba faɲine ra,  
i mɔn yi xɛma mangaya taxamasenna so a xun na.

<sup>5</sup> A maxɔdinna ti nɛn a siimayana fe ra,  
i yi sii xunkuyen so a yii,  
naxan luma habadan.

<sup>6</sup> A binyen bata gbo ayi fata i ya marakisin na.

Bɛti xuini te.

Bɛti xuini te.

I nɔrɔn nun xunnayerenna fixi nɛn a ma.

<sup>7</sup> I a barakama habadan!

I a ralugoma sɛwan na i yɛtagi.

<sup>8</sup> Bayo Mangan yigin saxi Alatala nin,  
a kantaxi Kore Xɔnna Ala hinanna nan baraka yi.

<sup>9</sup> I tan i yaxune birin suxuma nɛn.

Naxanye i rajaxuxi,

i ne suxuma nɛn i fangan na.

<sup>10</sup> I na mini kɛnɛnni waxatin naxan yi,

i e janma nɛn alo sulun tɛɛna.\*

Alatala xɔlɔxina e halagima nɛn  
tɛɛn yi e gan.

<sup>11</sup> I e yixɛtɛne raxɔrima nɛn dunuɲa yi,  
e nun e bɔnsɔnne adamadiine yɛ.

<sup>12</sup> Hali e fe ɲaxini tɔn i xili ma,  
e mɔn yi e miri kɔtɛ ɲaxine ma,  
e fulama nɛn.

<sup>13</sup> Bayo, i na i ya xalimakunle ti e ra,  
e e xun xanbi soma nɛn, e yi e gi.

<sup>14</sup> Alatala xa batu a sɛnbɛ gbeena fe ra.  
Nxu bɛtin bama nɛn,  
nxu yi i tantun i fangana fe ra.

## 22

### *Wugan nun tantunna*

<sup>1</sup> Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin naxan xili:  
“Xɔtɔnna Xɛli Gilɛna.”

<sup>2</sup> N ma Ala! N ma Ala!

I n nabɛɲinxi nanfera?

Nanfera i ya marakisin makuyaxi n na?

Nanfera i mi n kutun xuiin namɛma?

<sup>3</sup> N ma Ala, n ni i xilima yanyin na,  
koni i mi n yabima.

Hali kɔɛɛn na, n mi n dundɛ.

<sup>4</sup> Koni i tan sarɲan,

i ya mangaya gbɛdɛn nabilinxi Isirayilaa tantunna ra.

<sup>5</sup> Nxu benbane yigin saxi i tan nan yi.

E e yigin sa i yi,

i yi e ratanga.

<sup>6</sup> E to e xui ramini i ma,

i yi e xɔrɔya.

E yigin saxi i yi,

nanara, e mi yagixi.

<sup>7</sup> Koni dapɔxɔ mi fa n tan na sɔnɔn.

N ligaxi nɛn alo kunla

adamadiin naxan ɲajaxuxi

yamaan naxan bɔtɛ raba.

<sup>8</sup> Naxanye na n to,

\* **21:10: Sulun tɛɛn** mɔn falama yirena nde yi fa fala “**Furu tɛɛna.**”

e yo n ma.

E yi e dεεn betεxun,  
e e xunne yimaxa.

<sup>9</sup> E naxa, “A tan naxan Alatalaa fe yi,  
Alatala a ratangama ba?

Xa a rafan Alatala ma,  
a xa a xunba.”

<sup>10</sup> Koni i tan nan n naminixi nga kuini,  
i yi n sa nga kanken ma.

<sup>11</sup> Xabu n bari loxoni,  
n taxuxi i ra.

N ma Ala nan i ra,  
xabu n yi nga kuini waxatin naxan yi han iki.

<sup>12</sup> I nama i makuya n na.

Tɔɔn bata maso n na,  
muxu yo mi na yi  
naxan n maliyε.

<sup>13</sup> N yaxune n nabilinxi  
alo turane,  
alo Basan yamanan tura xajene.

<sup>14</sup> E dεene yibixi alo yatane,  
e wurundunma n ma,  
e xa n yibo.

<sup>15</sup> N fangan bata ɲan  
alo ige boxonxina.  
N xonne birin bata ba e bode ra.  
N boɲen bata liga  
alo dolen na yilo.

<sup>16</sup> N fangan bata ɲan feu!  
N lenna xaraxin bata kankan n dε.  
I bata n sa faxa bendeni.

<sup>17</sup> Muxu ɲaxi ganla bata n nabilin  
alo barene.

E bata n yiine nun n sanne mabo.

<sup>18</sup> N xonne birin kenenni.

E yeene kankanxi n na.

<sup>19</sup> E bata masensenna ti n ma dugine fe ra,  
e xa e yitaxun e bode tagi.

<sup>20</sup> Alatala, i nama i makuya n na!

N ma senbemaan nan i tan na.

N mali iki sa!

<sup>21</sup> N niin xunba silanfanna yii.

N natanga bareni itoe ma.

<sup>22</sup> N nakisi yatani itoe ma.

N nakisi burunna turaan fenne ma.

<sup>23</sup> N na i xinla ralima nen ngaxakedenne ma.

N ni i matoxo nen yamaan ye.

<sup>24</sup> E tan naxanye gaxu Alatala yeε ra,  
ε a matoxo.

E tan Yaxuba bonsonna,



ε a binya.  
 Ε tan Isirayila kaane,  
 ε gaxu a yεε ra.  
<sup>25</sup> Bayo, a mi a mεxi yiigelitōne tōrōne ra,  
 a mi a rabejinma.  
 A mi a yεtagin luxunma a ma.  
 Fō a a xāndi xuiin name.  
<sup>26</sup> N ni i tantunma yamaan malan gbeeni.  
 N na n ma dε ti xuine rakamalima nεn  
 i yεε ragaxu muxune yεε xōri.  
<sup>27</sup> Yiigelitōne xa e dεge,  
 e lugo.  
 Naxanye Alatala fenma,  
 ne xa a matōxō.  
 Ala xa siimayaan fi ε ma habadan!  
<sup>28</sup> Bōxōn danna muxun birin  
 e xaxili luma nεn Alatala xōn,  
 e yi e yεε rafindi a ma.  
 Siyane bōnsōnne birin a batuma nεn.  
<sup>29</sup> Bayo, Alatala nan mangan na siyane xun na.  
<sup>30</sup> Nafulu kanne fan fama nεn e dεgedeni,  
 e a batu.  
 Naxanye birin xεtεma bεndeni,  
 ne xinbi sinma nεn a bun ma,  
 naxanye mi nōe e niin nakise.  
<sup>31</sup> Waxati famatōn muxune walima a xa nεn  
 Marigina a fe falama nεn mamandenne xa.  
<sup>32</sup> A tinxinyaan fama nεn nalideni muxune ma  
 naxanye munma bari,  
 Ala bata na ragidi.

## 23

### *Alatala nan n kantanma*

<sup>1</sup> Dawudaa betina.  
 Alatala n masuxuma  
 alo xuruse rabana a xuruseene kantanma kii naxan yi.  
 Nanara, n mi dase sese ra.  
<sup>2</sup> A matabuden fi n ma  
 sexe jingi fajin denaxan yi.  
 A yi siga n na  
 ige xunbenla dεxōn ma.  
<sup>3</sup> A bata n nii yifan n ma.  
 A n xalima kira tinxinxin xōn ma nεn  
 a xinla fe ra.  
<sup>4</sup> Hali n so sayaan tilinna dimin xōre ra,  
 n mi gaxue sese yεε ra  
 amasōtō i tan Ala n xōn ma.  
 I ya gbengbetenna n nakantanma  
 i ya dunganna n gbengbenma.  
<sup>5</sup> I bata donseen nafala n xa  
 n yaxune yεε xōri,  
 i yi n masuxu

alo xɔŋɛ binyena,  
i turen sa n xunni.  
I bata n ma igelengenna rafe  
han a bɔxɔŋɛ a ma.

<sup>6</sup>Yati, i ya fanna  
nun i ya hinanna birama n fɔxɔ ra nɛn  
n siin sogen birin yi.  
N luma nɛn Alatalaa banxin kui  
han n siin soge dɔnxɛna.

## 24

### *Manga binyena*

<sup>1</sup>Dawudaa bɛtina.  
Alatala nan gbee bɔxɔn nun ayi seene birin na  
e nun dunuɗa nun muxun naxanye birin dɔxi a yi.  
<sup>2</sup>Amasɔɔ a tan nan bɔxɔn dɔxi igen tagi.  
A yi a dɔxɔ igene fari.

<sup>3</sup>Nde lan a te Alatala geyaan fari?  
Nde tiyɛ a yire sariɗanxini?  
<sup>4</sup>Naxanye sariɗan e kɛwanle nun e sɔndɔmɛne yi,  
naxanye mi suxurene batuma,  
xanamu naxanye mi e kɔɔma wuleni,  
<sup>5</sup>Alatala ne barakama nɛn.  
Marakisi Tiina Ala yoon fima e ma nɛn.  
<sup>6</sup>Muxu sifani itoe nan Ala fenma,  
naxanye Yaxubaa Ala yetagin fenma.

Bɛti xuini te.

<sup>7</sup>Yinna\* dɛɛne xa rabi fefe,  
dɛ fonne xa rabi mumɛ,  
nanara Manga Binyen soɛ.  
<sup>8</sup>Nde Manga Binyeni ito ra?  
Alatala na a ra  
fangamaan nun sɛnbɛmana!  
Alatala na a ra  
naxan sɛnbɛn gbo yɛngɛni.  
<sup>9</sup>Yinna dɛɛne xa rabi fefe,  
dɛ fonne xa rabi mumɛ,  
nanara Manga Binyen soɛ.  
<sup>10</sup>Nde Manga Binyeni ito ra?  
Alatala sɛnbɛn Birin Kanna,  
a tan nan manga binyen na.

Bɛti xuini te.

## 25

### *Maxandina maratanga fena*

<sup>1</sup>Dawuda gbeena.  
Alatala, n bata i maxandi n niin birin na.  
<sup>2</sup>N ma Ala,

\* **24:7:** Ala Batu Banxin nabilinna **yinna** nan na ra.

n yigin saxi i tan nan yi.  
 N nama yagi.  
 I nama tin n yaxune yi n nɔ,  
 e sɛwa.

<sup>3</sup> Naxan na a xaxili ti i ra,  
 na kanna mi yarabima mume!  
 Koni naxanye yanfan soma,  
 ne yagin sɔtɔma nɛn.

<sup>4</sup> Alatala, kiraan yita n na,  
 i xa n xaran i ya kiraan ma.

<sup>5</sup> N xa sigan ti i ya jɔndini,  
 n xaran.  
 Amasɔtɔ n nakisima Ala nan i tan na.  
 N xaxili tixi i ra fɛrijɛn gbɛn!

<sup>6</sup> Alatala, i xaxili lu i ya kininkininna nun hinanna xɔn  
 bayo e yi na xabu a fɔlɔni.

<sup>7</sup> I nama i miri n ma foningeya yulubine nun matandine ma!  
 N suxu i ya hinanni,  
 amasɔtɔ i fan, Alatala.

<sup>8</sup> Alatala fan, a mɔn tinxin,  
 nanara a yulubi kanne xaranma a kirane ma.

<sup>9</sup> Naxan a yetɛ magodoma,  
 a a sariyan nabirama na ma.  
 A mɔn a xaranma a sagoon na nɛn.

<sup>10</sup> Naxanye a layirin maxadine suxi,  
 Alatala hinan,  
 a mɔn lannayaan nabama  
 ne nan xa kiin birin yi.

<sup>11</sup> Alatala, n hakɛne mafelu i xinla a fe ra,  
 amasɔtɔ a gbo.

<sup>12</sup> Nde gaxuma Alatala yɛɛ ra?  
 A kiraan yitama na kanna ra  
 a lan a xa sigan ti naxan xɔn.

<sup>13</sup> Na kanna sabatima nɛn a siimayani,  
 bɔxɔn yi findi a diine kɛɛn na.

<sup>14</sup> Alatala a wundone makɛnɛnma nɛn  
 a yɛɛ ragaxu muxune xa.  
 A a layirin yitama e ra nɛn.

<sup>15</sup> N yɛɛn tixi Alatala ra waxatin birin,  
 bayo a tan nan n natangama suxu yalaan ma.

<sup>16</sup> Ala, yandi, kininkinin n ma  
 amasɔtɔ n kedenna na a ra,  
 n tɔrɔxi.

<sup>17</sup> Nii yifɔrɛn bata n yili,  
 n namini na tɔrɔni.

<sup>18</sup> I miri n ma tɔrɔne  
 nun n ma sɔxɔlɛne ma,  
 i yi n ma yulubine xafari.

<sup>19</sup> A mato, n yaxune wuya,

e n naɲaxuxi kati!

<sup>20</sup> N niin nakantan,  
i yi n xunba.

N nama yarabi,  
amasɔtɔ n bata n luxun i yi.

<sup>21</sup> N ma fetareyaan  
nun tinxinyaan xa n kantan

amasɔtɔ n xaxili tixi i tan nan na.

<sup>22</sup> Ala, i xa Isirayila xunba a tɔrɔne birin yiii!

## 26

### *Sɔntarena Ala maxandina*

<sup>1</sup> Dawuda gbeena.  
Alatala, n ma kitin sa  
amasɔtɔ fe yo mi n kewanle ra,  
n yigin mɔn i yi feu!

<sup>2</sup> Alatala, n feɛfeɛɛɛ,  
i yi n mato,  
n sɔndɔmɛn nun bɔɲɛn nakɔrɔsi.

<sup>3</sup> I ya hinanna n yi waxatin birin yi,  
n sigan tima i ya lannayani!

<sup>4</sup> N tan mi n magode fuyantenne fema,  
nxu nun nafigine mi fe kedenni.

<sup>5</sup> Fe ɲaxi raba yamaan mi rafan n ma.  
N mi dɔxe muxu ɲaxine fema.

<sup>6</sup> Alatala, n bata n yiin naxa sɔntareyani,  
n yi so i batudeni,

<sup>7</sup> n barikan bira i xa n xui yitexin na,  
n yi i ya kabanako feene fala.

<sup>8</sup> Alatala, i ya banxin nafan n ma,  
i nɔrɔn denaxan yi.

<sup>9</sup> I nama nxu nun hake kanne faxa nxu bode xɔn,  
i nama nxu nun faxa tiine ɲaɲanna findi kedenna ra.

<sup>10</sup> Na muxune fe ɲaxin ligama,  
e dimi yi seene rasuxu mayifuni.

<sup>11</sup> Koni, n tan, fe yo mi n kewanle ra.  
N xunba, i diɲa n ma!

<sup>12</sup> N tixi tinxinni ken!  
N na Alatala tantunma nɛn a yama gbeeni.

## 27

### *Marakisi Tiina Alatala*

<sup>1</sup> Dawuda gbeena.  
Alatala nan n ma kenenna nun n ma kisin na.  
N xa gaxu mundun yeɛ ra?

Alatala nan n ma dunuɲa yi gidin  
xun mayenge muxun na.

Nde n magaxue?  
<sup>2</sup> Muxu ɲaxine na keli n xili ma

alogo e xa n halagi,  
yaxune na n yεnge,  
e tan nan dagalanma ayi nεn,  
e bira.

<sup>3</sup> Hali sofa ganla na n nabilin,  
n bɔɲεn susuma nεn.  
Hali yεnge gbeen na keli n xili ma  
n yigin tixi.

<sup>4</sup> N bata Alatala maxɔdin fe keden ma.  
N fe keden peen nan fenma.  
N lu Alatalaa banxin kui  
han n siin soge danna.  
N Alatala wali fajin kolon,  
n yi lu a batuε a banxini.

<sup>5</sup> Amasɔɔ a n namarε nεn  
a banxini tɔrɔ waxatini.  
A n luxunɲε nεn a Batu Banxini.  
A n natema nεn geyaan xuntagi.

<sup>6</sup> A xunna kenla fima n ma nεn  
n yaxune tagi.  
N saraxane bama nεn Ala Batu Banxini,  
n sɔnxɔ sɛwani.  
N bεtin bama nεn,  
n na Alatala tantun.

<sup>7</sup> Alatala, i tuli mati n xuiin na,  
n na i xili waxatin naxan yi.  
Kininkinin n ma, i yi n yabi!

<sup>8</sup> N bɔɲεn waxi i fen feni.

Alatala, n ni i fenma,  
<sup>9</sup> i nama i yεtagi luxun n ma!  
I nama i ya walikεεn kedi xɔlɔni.  
I bata findi n mali muxun na.

I nama n nabεɲin,  
i nama i mε n na,  
n nakisimana Ala.

<sup>10</sup> Hali nga nun n fafe n nabεɲin,  
Alatala n yisuxuma nεn.

<sup>11</sup> Alatala, n xaran sigati kiin ma.  
Ti n yεε ra kira fajin xɔn ma,  
amasɔɔ n yaxune wuya.

<sup>12</sup> I nama n so n yaxune yii,  
amasɔɔ wule serene bata keli n xili ma,  
e e kɔnkɔma n ma.

<sup>13</sup> N mɔn laxi ito ra:  
n na Alatalaa nεmaan toma nεn dunuɲa yi.

<sup>14</sup> I xaxili ti Alatala ra!  
I sɛnbε so! I bɔɲεn xa limaniya!  
I xaxili ti Alatala ra!

## 28

*Ala maxandina malina fe ra*

<sup>1</sup> Dawuda gbeena.

Alatala n ma fanyena,  
n bata i xili.

I tuli mati n na!  
Xa i mi n yabi,

n sama laxira faxa muxune fari nen.

<sup>2</sup> N ma mayandi xuiin me malina fe ra,  
n bata n yiini te

i Batu Banxin yire sarijanxin mabinni.

<sup>3</sup> I nama nxu nun muxu jaxine yalagi nxu bode xon,  
fe jaxi rabane naxanye fala fajine tima  
koni marajaxuna e bojene yi.

<sup>4</sup> E kewanle saranna fi,  
e nun e wali jaxine  
e bata naxanye liga.

A liga e ra naxan lan e kewanle ma.  
E lan e xa naxan soto, na so e yii!

<sup>5</sup> E xaxili mi luxi Alatalaa wanle xon ma,  
hanma a yiine bata naxan da.  
Nanara, a e kalama nen  
a e jan habadan.

<sup>6</sup> Barikan bira Alatala xa,  
a bata n ma mayandi xuiin me.

<sup>7</sup> Alatala nan n senben na.  
A n xun mayengema  
alo wure lefana.

N yigin saxi a fari,  
bayo a n malima.

Nanara, n bojen bata rafe sewan na.  
N na a tantunma nen betine yi.

<sup>8</sup> Alatala nan a yamaan senben na,  
e nun yigiya kantanxina a muxu sugandixin xa.

<sup>9</sup> I ya yamaan nakisi,  
i mon yi e baraka.

Findi e gben muxun na,  
i yi i yengi doxo e xon ma habadan!

## 29

*Alatala Senben Birin Kanna*

<sup>1</sup> Dawudaa betina.

E tan malekane,  
e fa Alatala tantun,  
e a tantun a binyen nun a senbena fe ra.

<sup>2</sup> E binyen fi Alatala ma a xinla fe ra,  
e Alatala batu a noro sarijanxini.

<sup>3</sup> Alatala xuiin mema foxo igene yi,  
Ala binye kanna sarinma,

Alatala a xuiin nasigama ige gbeene xun ma.

<sup>4</sup> Alatala xuiin senben gbo,

Alatala xuiin nɔrɔxi.

<sup>5</sup> Alatala xuiin suman binle yigirama,  
hali sumunna naxanye Liban yamanani.

<sup>6</sup> Ala Liban geyane ratuganma  
alo jinge diina,

e nun Siriyon geyana  
alo burunna jingena.

<sup>7</sup> Alatala xuiin sigama ayi  
alo kuye sarinna.

<sup>8</sup> Alatala xuiin tonbon yirene yimaxama,  
a Kadesi tonbonni maxa.

<sup>9</sup> Xenle diin xalima Alatala xuiin ma,  
a mɔn yi warine deene rayolon,  
yamaan birin sɔnxɔma a Batu Banxini,  
e naxa, “Binyen xa fi a ma!”

<sup>10</sup> Alatala dɔxi fufane xun na.

A mangayaan na habadan!

<sup>11</sup> Alatala nan senben fima a yamaan ma,  
a bɔje xunbeli barakan sa e yi.

## 30

### *Barika birana Ala xa*

<sup>1</sup> Dawudaa betina. Sigi sarijanxina. Batu Banxin nasarijan betina.

<sup>2</sup> Alatala, n ni i batuma,  
amasɔtɔ i bata n yite.

I mi tin

n yaxune yi e xunnayeren n xun na.

<sup>3</sup> Alatala n ma Ala,  
n ni i mafan nen malina fe ra,  
i yi n nakendeya.

<sup>4</sup> Alatala i n niin masiga nen laxira ra,  
i n faxamatɔn nakisi.

<sup>5</sup> Alatalaa tɔgɔndiya muxune birin xa betin ba a xa!  
E a matɔxɔ a wali sarijanxine fe ra!

<sup>6</sup> Bayo, a xɔlɔn mi xunkuya,  
koni a marafanna luma nen muxun siin sogen birin.  
Wuga xuiin minima nen kɔeen na,  
koni sewan fama nen xɔtɔnni.

<sup>7</sup> N yi laxi n ma herin na waxatin naxan yi  
n naxa, “Sese mi n yimaxe!”

<sup>8</sup> Alatala, n to yi i ya xanuntenyani,  
i n lu nen fangani alo geyana.  
Koni i to i yetagin luxun n ma,  
na yi n kontɔfili.

<sup>9</sup> N yi i tan Alatala xili,  
n yi Marigin mafan,

<sup>10</sup> n naxa, “N na faxa,

i tɔ̀nɔ̀n mundun sɔ̀tɔ̀ma nayi?  
 N na sa gaburun kui,  
 tɔ̀nɔ̀n mundun na ra?  
 Faxa muxune nɔ̀ɛ i tantunɲɛ ba?  
 E nɔ̀ɛ i ya lannayaan matɔ̀xɛ ba?

<sup>11</sup> Alatala, i tuli mati n na,  
 i kininkinin n ma!  
 Alatala, n mali!”

<sup>12</sup> I bata n ma nimisan maɣɛɛ sɛwan na.  
 I n makininkininna ba n ma,  
 i yi n nabilin sɛwan na.

<sup>13</sup> Nanara, n mi n dunde,  
 n bɛtin bama i xa nɛn.  
 Alatala n ma Ala,  
 n barikan birama i xa nɛn habadan!

## 31

### *Yigi sa fena Ala fari*

#### *Yaburin 71.1-3*

<sup>1</sup> Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> Alatala, n bata n luxun i yi.  
 I nama tin n yi yarabi!  
 N natanga i ya tinxinyana fe ra.

<sup>3</sup> I tuli mati n na,  
 i yi n xunba iki sa!  
 Findi n yigiya gɛmɛn na,  
 e nun n makantan yinna.

<sup>4</sup> N ma gɛmɛ gbeen nun  
 n ma yinna nan i tan na.  
 Ti n yɛɛ ra,

i yi n maxaran i xinla a fe ra.  
<sup>5</sup> N natanga na luti ratixin ma n yɛɛ ra,  
 bayo i tan nan n xun mayɛngɛma.

<sup>6</sup> N bata n niin so i yii,  
 n xunba Alatala, lannaya Ala.

<sup>7</sup> N bata ne rajaxu  
 naxanye suxure fufafune batuma,  
 koni n tan yigin saxi Alatala nan fari.

<sup>8</sup> N sɛwama nɛn,  
 n jaxan i ya hinanna fe ra,  
 bayo, i bata n ma tɔ̀rɔ̀ne to,  
 i n sɔ̀ndɔ̀mena sɔ̀xɔ̀lɛn kolon.

<sup>9</sup> I mi n soxi n yaxune yii,  
 koni i n xɔ̀rɔ̀yaxi nɛn.

<sup>10</sup> Alatala, kininkinin n ma,  
 amasɔ̀tɔ̀ n tɔ̀rɔ̀ni.  
 N bata xadan wuge.  
 Sunun bata n niin nun n fatin natagan.

<sup>11</sup> Sunun bata n ma dunuɲa yi gidin jian,  
 wugan yi nde ba n siin na.



N fangan bata ɲan n yi n ma tɔrɔne fe ra.  
N xɔnne bata yelefu ayi.

<sup>12</sup> N yaxune birin,  
katarabi n dɔxɔ bodene ma,  
ne n nayarabima.  
N xɔyine bata gaxu n yεε ra,  
e na n to kiraan xɔn ma,  
e e gi n yεε ra.

<sup>13</sup> E birin bata ɲinan n xɔn ma  
alo n faxaxin na a ra.  
N bata lu alo feɲε kalaxina.

<sup>14</sup> N bata yaxu wuyaxi kɔyεkɔyεn xuiin mε,  
gbalona n nabilinni.  
E feene yitɔnma lan n faxa feen ma.

<sup>15</sup> Alatala, n tan yigin saxi i tan nin,  
n naxa, “I tan nan n ma Ala ra.”

<sup>16</sup> N ma waxatine i sagoni.  
N natanga n yaxune ma  
naxanye n bεsεnɔnyama.

<sup>17</sup> I nɔrɔn xa godo i ya walikεen ma,  
n nakisi i ya hinanni.

<sup>18</sup> Alatala, n bata n xui ramini i ma,  
i nama tin n yi rayarabi.  
Ala xa muxu ɲaxine yarabi,  
Ala xa e dunduxin nagodo laxira yi.

<sup>19</sup> Na wule xεlene radundu,  
na wasode yandaxine birin  
naxanye fala ɲaxin tima tinxin muxune ma.

<sup>20</sup> I ya nεmaan makabe,  
i bata naxan namara i yεεragaxu muxune xa!  
Muxun birin yetagi,  
i ya fanna fima ne ma nεn  
naxanye luxunxi i yi.

<sup>21</sup> I bata e yigiya i fema,  
i e kantanma muxune fe yitɔnxine ma.  
I bata e ratanga wule xεlene ma.

<sup>22</sup> Barikan bira Alatala xa!  
N yi rabilinxi yaxune ra waxatin naxan yi  
n yεnge xinla ma,  
a yi a hinanna yita n na.

<sup>23</sup> N ma gaxuni, n yi a fala,  
n naxa, “I bata n kedi i yetagi.”  
Koni n to n xuiin namini i ma  
malina fe ra,  
i yi n ma mayandi xuiin mε.

<sup>24</sup> E tan tɔgɔndiya muxune birin xa Alatala xanu!  
Alatala dεnkεleya muxune ratangama nεn,  
koni a yandadene sare fima nεn  
alo a lan kiinde.

25 Ɛ tan naxanye birin yigi saxi Alatala fari,  
 Ɛ sɛnbɛn so, Ɛ bɔɲɛ ragidi.

## 32

### *Yulubi xafari fena*

<sup>1</sup> Dawudaa fala ɲaxumɛna.

Sɛwan na kanna xa  
 naxan ma matandine bata mafelu  
 naxan yulubine bata xafari.

<sup>2</sup> Sɛwan na adaman xa  
 Alatala bata diɲa naxan haƙɛn ma  
 e nun mayifu mi naxan yi.

<sup>3</sup> N to munma yi n ti n haƙɛne ra nun,  
 fɛriɲɛn gbɛn kutunne yi n nayelefuma.

<sup>4</sup> I ya tɔrɔn yi n fari kɔɛɛn nun yanyin na.  
 Fangan yi ɲan n na  
 a liga alo n tonbon yiren nin.

Beti xuini te.

<sup>5</sup> Awa, n yi n ti n yulubine ra i xa.

N mi n ma haƙɛ yo luxun i ma.

N naxa, “N na n tima nɛn  
 n ma matandine ra Alatala xa.”

Awa, i yi n haƙɛne nun yulubine birin ba n ma.

Beti xuini te.

<sup>6</sup> Nanara, muxu tɔgɔndiyaxine birin xa i mafan a waxatini,  
 alogo fufaan na fa,  
 a nama e li.

<sup>7</sup> N luxunden nan i tan na.

I tan nan n natangama tɔrɔn ma,  
 yamaan birin yi xɔrɔya betine ba.

Beti xuini te.

<sup>8</sup> Nanara, n na Ɛ xaranma kiraan ma

Ɛ birɛ naxan fɔxɔ ra.

N na Ɛ kawandima,

n yi n yengi sa Ɛ xɔn.

<sup>9</sup> I nama findi daxun na  
 alo soona hanma sofanla  
 naxanye mi sigɛ

fɔ karafen na bira e ma.

<sup>10</sup> Muxu ɲaxine tɔrɔn gbo.

Koni naxanye e yigi saxi Alatala yi,

a ne rabilinma nɛn hinanna ra.

<sup>11</sup> Ɛ tan tinxin muxune xa ɲaxan Alatala a fe ra,

Ɛ sɛwa, Ɛ bɛtin ba,

Ɛ tan muxu sɔndɔmɛ fajine.

## 33

### *Tantun betina*

1 Ɛ bɛtin ba sɛwani Alatala xa,  
 ɛ tan naxanye tinxin!

Muxu fajine lan e xa a tantun.

2 Ɛ barikan bira Alatala xa bɔlɔnna ra,  
 ɛ barikan bira a xa kondenna ra.

3 Ɛ bɛti nɛnɛn ba a xa.  
 Ɛ maxa seene maxa ki fajɪ,  
 ɛ yi ɛ xuini te a ma.

4 Nɔndin nan Alatalaa falan na.  
 A kɛwanle birin kamalima tinxinna nin.

5 Tinxinyaan nun sariya suxun nafan Alatala ma,  
 dunuɲa birin wasaxi a hinanna ra.

6 Alatala kore xɔnna daxi a fala xuiin barakan nin,  
 e nun yanban seene a dɛ xuiin na.

7 A fɔxɔ igene birin malanma yire kedenni,  
 a fufane ramara.

8 Bɔxɔn birin xa gaxu Alatala yɛɛ ra!  
 Dunuɲa muxune birin xa a binya!

9 A falan nan tixi,  
 dunuɲa yi da.

A yamarin fi,  
 seen birin yi taran na.

10 Alatala siyane natane kalama nɛn.  
 A mi tiɲɲɛ siyane yi e miriyane rawali.

11 Koni Alatalaa fe ragidixine luma nɛn habadan!  
 A miriyane yi lu habadan!

12 Sɛwan na siyaan xa  
 naxan ma Ala findixi Alatala ra.

Sɛwan na muxune xa  
 Alatala bata naxanye sugandi!

13 Alatala a yɛɛ ragodoma keli ariyanna yi,  
 a muxune birin mato.

14 Keli a mangaya yireni,  
 a dunuɲa muxune birin xun mato a ra.

15 A e sɔndɔmɛne rafixa,  
 a a xaxili lu e kɛwanle birin xɔn.

16 Manga yo mi kise a ganla sɛnɓɛn ma.  
 Sofa yo mi ratangɛ a fangan xɔn.

17 Xunba se mi soon na yɛngɛni,  
 a fangan na gbo ki yo ki,  
 a mi marakisin tiyɛ.

18 Koni Alatala yɛɛn tixi a yɛɛragaxu muxune ra,  
 naxanye e xaxili tixi a hinanna ra.

19 A ne rakisima sayaan ma nɛn,  
 a mɔn yi e niine rakisi fitina kamɛn ma.

20 En xaxili tixi Alatala nan na.  
 A tan nan en mali muxun na

e nun en ye masansan wure lefana.

<sup>21</sup> En boɲene sewaxi a tan nan ma fe ra,  
bayo en bata en yigi sa a xili sariɲanxini.

<sup>22</sup> Alatala, i ya hinanna xa lu nxu xɔn  
bayo nxu nxu yigi saxi i tan nin.

## 34

### *Ala fan*

<sup>1</sup> Dawuda gbeena. A to a yeɛɛ findi fatɔɔn na Abimeleki fema, naxan a kedi.

<sup>2</sup> N barikan birama Alatala xa waxatin birin,  
n lu a tantunɲe!

<sup>3</sup> N na Alatala matɔɔma n sɔndɔmeni.

Tɔɔɔ muxune yi a me, e ɲaxan.

<sup>4</sup> En xa Alatala gbona fe fala!  
En na a xinli te en bode xɔn!

<sup>5</sup> N bata Alatala xandi,  
a yi n yabi,  
a gaxun birin ba n yi.

<sup>6</sup> Naxanye yeɛn tixi a tan na,  
ne sewama nen,  
e mi yarabe mume!

<sup>7</sup> N tan yiigelitɔna n xui ramini nen Alatala ma,  
a yi n xuiin me,  
a yi n nakisi gbalon ma.

<sup>8</sup> Alatalaa malekana a yeɛragaxu muxune rabilinma nen,  
a yi e kantan.

<sup>9</sup> A mato,  
i a kolonɲe a Alatala fan.  
Sewan na kanna xa  
naxan na a luxun i tan yi.

<sup>10</sup> E gaxu Alatala yeɛ ra,  
e tan a yama sariɲanxina,  
bayo naxan na gaxu a yeɛ ra,  
na makoon fanma nen.

<sup>11</sup> Hali yatane,  
kamena e suxuma nen,  
koni naxanye Alatala fenma,  
ne mi dasɛ se faɲi yo ra.

<sup>12</sup> N ma diidine, e fa,  
e fa e tuli mati n na.  
N xa e xaran Alatala yeɛragaxun ma.

<sup>13</sup> Ndee waxi siimayaan xɔn?  
Ndee waxi siimaya xunkuyen nun sewan xɔn?

<sup>14</sup> Nayi, e fala ɲaxine yiba,  
e nun wulena.

<sup>15</sup> E e xun xanbi so fe ɲaxini,  
e fe faɲin liga.  
E boɲe xunbenla fen,

ε lu a fɔxɔ ra.

<sup>16</sup> Alatala yεen muxu tinxinxine ra,  
a tuli matixi e xuiin na.

<sup>17</sup> Alatala xun xanbi soxi fe ɲaxi rabane yi.

E na faxa,  
ɲinan tima e xɔn nɛn sinma!

<sup>18</sup> Tinxin muxune na e mawuga Alatala xa,  
a tuli matima e ra nɛn,  
a e xunba e tɔrɔne birin yi.

<sup>19</sup> Alatala luma nɛn ne xɔn  
naxanye bɔɲɛn kalaxi.

A yigitεgetɔne rakisi.

<sup>20</sup> Tɔrɔ wuyaxi tinxin muxun lima nɛn,  
koni Alatala a bama nɛn e birin yi.

<sup>21</sup> Ala a xɔnne birin kantanma nɛn,  
hali keden, a mi girε.

<sup>22</sup> Fe ɲaxin nan muxu ɲaxin faxama.

Tinxin muxune yaxune yalagima nɛn.

<sup>23</sup> Alatala a walikene niin xunbama nɛn.

Naxan na a luxun a yi,  
na mi yalagε mume!

## 35

### *Ala maxandina malina fe ra*

<sup>1</sup> Dawuda gbeenaa.  
Alatala, n kiti muxun makiti.  
I n yengεfaan yenge.

<sup>2</sup> Keli, i ya wure lefane tongo  
i fa n mali.

<sup>3</sup> I ya tanban nun bunbini te ne xili ma  
naxanye n fɔxɔ ra.

A fala n xa,  
a i tan nan n nakisima.

<sup>4</sup> Ala xa ne rayagi a e rayarabi,  
naxanye katama n faxa feen na!  
Naxanye fe ɲaxine yitɔnma n xili ma,  
Ala xa ne yε yifu a e raxεtε!

<sup>5</sup> E xa liga  
alo foyen sigama se dagin naxan na.  
Alatalaa malekan xa e kedi.

<sup>6</sup> Ala xa e kirani fɔrɔ,  
a salaxuɲε ayi,  
Alatalaa malekan yi e sagatan.

<sup>7</sup> E lutin natixi nɛn n yεε ra fuu!  
E yili ratilinxin ge n suxu feen na.

<sup>8</sup> Nanara, e xa e tεrena halagin na,  
e suxu e luti ratixin na,  
e bira, e faxa.

<sup>9</sup> Nayi, n niin sewama nɛn Alatala ra.

N jaxan a marakisina fe ra.

10 N na falε n bɔɔɛn ma feu!

N naxa, "Muxu yo mi luxi  
alo i tan Alatala.

I yiigelitɔne ratangama fanga kanne ma.

I tɔɔ muxune ratanga ne ma  
naxanye e yigbetεnxi."

11 Muxu jaxine n kansunma.

E sɔnne sama n na,  
n mi naxanye fe kolon mumε!

12 E n ma fanna jɔxɔ a jaxin na.

N yifuxin yi lu.

13 Koni e yi furaxi waxatin naxan yi,

n yi n maxidima sunun nin.

N yi n yεte magodo sun suxuni.

N ma maxandi xuiin to mi yabi,

14 n sunuxin yi lu e fe ra

alo n xɔyina hanma

alo ngaxakedenna nan yi e ra nun.

N xun sinxin yi lu nimisani

alo n nga nan yi a ra.

15 Koni tɔɔn to n tan li,

e birin yi jaxan.

E e malan n xili ma.

N yεngεfane,

n mi yi naxanye kolon,

ne yi lu n tɔɔ tun!

16 E n najaxu, e n magele.

E e jinne raxinma n xili ma.

17 Marigina, i yεεn sama e xɔn

han waxatin mundun yi?

N niin natanga e yεngεni,

i n nakisi yatani itoe ma!

18 Nayi, n barikan birama nεn i xa yamani.

N ni i matɔxɔ e birin yεtagi.

19 I nama tin

n yaxu wuledene yi jaxan n ma fe ra.

Naxanye n najaxuxi fuuni,

ne nama gele n ma.

20 E mi ngaxakedenya fala tima,

fɔ e yi bɔɔɛ xunbelitɔne kansun wulen na.

21 E feene falama n xun ma,

e sɔnɔ, e naxa,

"Yɔ! I naxan ligaxi nxu bata a to!"

22 Alatala, i tan bata ne to,

nayi, i nama i dundu.

Marigina, i nama i makuya n na!

23 Marigina, keli, i yi n xun mayεngε.

N ma Ala, n ma yεngεn so.

24 Alatala n ma Ala,

yoon fi n ma bayo i tinxin.

I nama tin

n yaxune yi naxan n ma fe ra.

<sup>25</sup> I nama tin e yi a fala, e naxa,

“Yɔ! Nxu bata a manɔ!

Nxu yi waxi na nan tun xɔn ma!”

<sup>26</sup> Muxun naxanye sewama n tɔrɔ feen na,

Ala xa ne rayagi, a e yifu.

Ala xa ne rayagi, a yi e rayarabi

naxanye e yeɛ yitema n ma.

<sup>27</sup> Naxanye waxi n xɔrɔyaxin to feni,

ne xa sɔnxɔ sewani,

e naxa, “Alatala gbo!

A bata sewa a walikena yeɛ ra sigan na.”

<sup>28</sup> Nayi, n ni i ya tinxinyana fe falama nen,

n yi i tantun ferijɛn gbɛn!

## 36

### *Muxu naxina*

<sup>1</sup> Alatala walikɛn Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> Yulubin falan tima muxu naxin xa a bɔrɛni.

A mi gaxuma Ala yeɛ ra mumɛ!

<sup>3</sup> Bayo a lugoxi a yeɛ ra

a mi nɔɛ a yulubine kolonjɛ,

a a mɛ e ra.

<sup>4</sup> A falane naxu,

wulen nan gbansan e ra.

A mi fa xaxilimaya feeye rabama.

A mi fe fajni ligama.

<sup>5</sup> A nɛma saxi a saden ma,

a fe naxine mirima,

a kira kobine natama,

a mi a mɛma fe naxi yo ra.

<sup>6</sup> Alatala, i ya hinanna gbo

han ariyanna,

i ya lannayaan gbo han kore.

<sup>7</sup> I ya tinxinna gbo alo geyane.

I ya kiti sa kiin tilin alo fɔxɔ igena.

Dapɔxɔne nun subene i tan nan yii, Alatala.

<sup>8</sup> Ala, i ya hinanna kɛndɛ han!

Adamadiine birin luxunden sɔtɔma nen i yi

alo tɔxɛ diine e nga gabutɛne bun kii naxan yi.

<sup>9</sup> E lugoma i ya donse gbeen nan na.

E e min i ya fanni alo xudena.

<sup>10</sup> Niin binla i tan nan yi.

Nxu bata kɛnɛnna to i ya kɛnɛnna xɔn.

<sup>11</sup> I xa hinan ne ra

naxanye i kolon.

I ya tinxinyaan yita sɔndɔmɛ fajni kanne ra.

<sup>12</sup> I nama tin yandadene yi n yeɛgɛ,

hanma muxu ꞓaxine yi n kedi.

<sup>13</sup> A mato,  
fe ꞓaxi rabane bata bira.  
E saxi, e mi nɔɛ keɛ.

## 37

### *Muxu ꞓaxin nun muxu faɓin kɔntɔnna*

<sup>1</sup> Dawuda gbeena.  
I nama xamin muxu ꞓaxine ra.  
I nama i sa fe ꞓaxi rabane ma.

<sup>2</sup> E tununma nɛn xulɛn  
alo sɛxɛ xarena.  
E faxama nɛn  
alo si seen naxan bata lisi a ra.

<sup>3</sup> I yigin sa Alatala yi,  
i yi fe faɓin naba.  
Nayi, i luyɛ yamanani nɛn,  
i yi sabati bɔɓɛ xunbenli.

<sup>4</sup> I xa sɛwa Alatala yi  
nanara a i bɔɓɛn waxɔn feene ligɛ i xa.

<sup>5</sup> Bira Alatalaa kiraan nan xɔn.  
I yigin sa a yi.  
Nanara a i maliyɛ.

<sup>6</sup> I ya tinxinyaan  
nun sariya suxun makɛnɛnma nɛn  
a tan barakani alo yanyi tagi sogena.

<sup>7</sup> I xa diɓa, i Alatala legeden.  
I nama xamin na muxune ra  
naxanye sabatima,  
naxanye e fe yitɔnxine rasɔnɔyama a ꞓaxin na.

<sup>8</sup> I nama xɔɔɔ, i nama fitina,  
i nama xamin.

Ne i birama tɔrɔni nɛn.  
<sup>9</sup> Muxu ꞓaxine ꞓanma nɛn,  
koni naxanye e yigin sama Alatala yi,  
bɔxɔn luma ne nan xa.

<sup>10</sup> A mi buma muxu ꞓaxine yi tunun.  
Ɛ ɛ yɛɛ rakɔɓinma e ma nɛn,  
koni ɛ mi e tɔɛ.

<sup>11</sup> Naxanye limaniyaxi,  
bɔxɔn luma ne xa nɛn, e yi sabati,  
e bɔɓɛ xunbenla sɔɔ.

<sup>12</sup> Muxu ꞓaxin fe ꞓaxin nan yitɔnma tinxin muxun xili ma,  
a a ɓinne raxin a xili ma.

<sup>13</sup> Koni Marigin gelema muxu ꞓaxine ma,  
amasɔɔ a a kolon,  
e fitina lɔxɔn mi fa buma.



14 Muxu ɲaxine bata e silanfanne botin,  
 e e xanle ba,  
 e xa yiigelitōne nun tɔrɔ muxune yenge,  
 e xa muxu fajine faxa.

15 Koni, e sɔxɔnma e gbee silanfanne nan na.  
 E xanle yi gira.

16 Se xurin naxan tinxin muxun yii,  
 na fisa muxu ɲaxine bannayaan xa.

17 Amasɔtɔ muxu ɲaxine senben kalama nen,  
 koni Alatala tinxin muxune ratangama nen.

18 Alatala yengi dɔxi sɔntarene xɔn.  
 E keɛn luma nen habadan.

19 E mi tɔre waxati xɔdexene yi.  
 Fitina kamen na so,  
 e tan lugoma nen.

20 Koni muxu ɲaxine faxama nen.  
 Alatala yaxune yi tunun  
 alo xɛɛn fugene.

E loma ayi nen alo tutina.

21 Muxu ɲaxin donla tongoma nen,  
 a mi a fiye.

Koni tinxin muxun kiin tima fonisireyaan nin.

22 Ala naxanye barakama,  
 bɔxɔn luma ne xa nen.

Koni a naxanye dangama,  
 ne ɲanma nen.

23 Alatala nan muxun sigati kiin nagidima  
 a lu na kiraan xɔn  
 naxan nafan a ma.

24 Xa a dagalanje ayi,

a mi bire,  
 amasɔtɔ Alatala a malima.

25 Dii meɛɛn nan yi n na,

koni iki n bata fori.

N siin bata waxati xunkuye sɔtɔ.

Koni n munma tinxin muxun nabɛɲinxin to singen,  
 hanma a diine yi donseen maxandi.

26 A kiin tima fonisireyaan nan na waxatin birin yi,  
 a mɔn bonne dolima.

Dubana a diine xa.

27 E xun xanbi so fe ɲaxini,

e fe fajin naba,

nanara i mamandenne luyɛ bɔxɔn ma habadan!

28 Amasɔtɔ sariya suxun nafan Alatala ma.

A mi a muxu tɔgɔndiyaxin nabɛɲinje.

A a kantanma nen habadan.

Koni muxu ɲaxine mamandenne tan ɲanma nen.

29 Tinxin muxune bəxən sətəma nən  
alo kəna, e lu na yi habadan.

30 Tinxin muxun xaxilimaya falane nan tima.  
Sariyan nan a falan na.

31 A Alaa sariyan namarama a bəjən ni nən.  
A mi tantanma a fe yi mumə!

32 Muxu jaxin tinxin muxun legedenma  
a faxa feen nan na.

33 Koni Alatala mi a luyə a yaxune sənben bun ma.  
A mi tinjə a yalagi feen ma,  
a na kiti waxatin naxan yi.

34 Ə ə xaxili ti Alatala ra,  
ə yi lu a kiraan xən.  
A ə yitema nən,  
a yamanan so ə yii.  
Ə a toma nən nayi muxu jaxine bata jan.

35 N yi muxu jaxina nde kolon nun,  
gbalotən nan yi a ra  
naxan bata yi sabati  
alo wudi gbeena.

36 Koni a danguxi nən,  
a lə ayi feu!  
N yi a fen, koni n mi a to.

37 I xaxili lu səntaren xən.  
I yəən sa muxu fajin xən.  
Bəjə xunbelitən mayixetene sətəma nən.

38 Koni yulubi kanne kalama nən feu!  
E bənsənna birin yi raxəri.

39 Alatala tinxin muxune rakisima nən.  
E yigiya makantanxin nan a tan na tərə waxatine yi.

40 Alatala e malima nən a e ratanga.  
A e ratanga muxu jaxine ma nən,  
a e rakisi,  
amasətə e luxunxi a yi.

## 38

### *Tərə muxuna maxandina*

1 Dawudaa bətina. Maxandina.

2 Alatala, i nama n maxadi xələni!  
I nama fitina n xili ma,  
i n jaxankata.

3 I bata n maxələ i ya xalimakunla ra.  
I yi n nabira.

4 Kəndəya mi fa n fatini i ya xələna fe ra.  
N gbindin mi yalan n yulubina fe ra.

5 N hakene bata gbo ayi n xun ma

han a radangu ayi,  
alo goronna naxan binya n mi a naε.

<sup>6</sup> N ma korone bata kun,  
e xirin yi mini.  
Amasotɔ daxun nan yi n na nun.

<sup>7</sup> N bɔɗɛn bata kala  
han n yi n xun sin.  
N lu wugε n bɔɗɛni ferijɛn gbɛn!

<sup>8</sup> N fatin birin wolonxi n ma kati!  
Kendεya yo mi fa n fatini.

<sup>9</sup> N bata yelefu bɔxɔn ma,  
n bata kala feu!  
N bɔɗɛn tɔrɔxi, n kutunma,  
amasotɔ n sɔxɔlexi.

<sup>10</sup> Marigina, n naxan fenma,  
i na kolon.  
I bata n kutun xuiin birin mε.

<sup>11</sup> N bɔɗɛn dinma,  
n fangan bata ɗan.  
N yetagin bata yitɔɗɔn.

<sup>12</sup> N xɔyine nun n dɔxɔ bodene mi fa fama n fεma  
amasotɔ n ma furen xɔn.  
Hali n kon kaane bata e makuya n na.

<sup>13</sup> Naxanye waxi n faxa feni,  
ne bata lutin nati n yεε ra.  
Naxanye waxi n maxɔlo feni,  
ne n kala feen falama.  
E mi xadanma fe ɗaxi yitɔndeni.

<sup>14</sup> N bata liga alo tuli xɔrina,  
n mi fe mεma.  
N bata liga alo bobona,  
n mi fala tima.

<sup>15</sup> N bata liga  
alo muxun naxan mi yabin tiye  
amasotɔ a mi fe mεma.

<sup>16</sup> Koni Alatala, n xaxili tixi i tan na.  
I n yabima nεn, Marigina n ma Ala.

<sup>17</sup> N naxa, “I nama tin  
n yaxune yi e xunnayeren n na,  
e nama ɗaxan n ma tɔrɔn na.”

<sup>18</sup> N biramatɔɔn na a ra.  
N xɔlɛni waxatin birin.

<sup>19</sup> N bata n ti n hakεne ra,  
n yulubine bata n naxamin kati!

<sup>20</sup> N yaxune tan kendε,  
e yixɔdɔxɔ.  
E wuya

naxanye n naɗaxuxi fuu!

<sup>21</sup> Naxanye fe faɗin saranma fe ɗaxin na,

ne n tərɔma,  
amasɔtɔ n tan a fəɲin nan fɔxɔ ra.

<sup>22</sup> Alatala, i nama n nabeyin.  
N ma Ala, i nama i makuya n na.

<sup>23</sup> N Marigina, n nakisimana,  
n mali iki sa!

## 39

### *Tɔrɔ muxun ti fena a haken na*

<sup>1</sup> Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa, Yedutun xa.

<sup>2</sup> N bata a fala, n naxa,  
“N na n kɛwanle rakɔrɔsima nɛn,  
alogo n dɛ xuiin nama n bira yulubini.  
N mi fa fala yo tiyɛ muxu ɲaxine yɛɛ xɔri.”

<sup>3</sup> N yi n dundu,  
n yi n naxara,  
n mi yi fala yo tima  
hali fe fəɲina,  
koni n ma sɔxɔlɛn yi siga fari sɛ tun!

<sup>4</sup> N bɔɲɛn yi wolon n kui.

N to yi n mirima a ma,  
a yi n kuiin gan fɔlɔ  
alo tɛɛna.  
N yi falan ti fɔlɔ, n naxa,

<sup>5</sup> “Alatala,  
n siin soge dɔnxɛn yita n na  
e nun a yatɛ saxina.  
I xa n nakolon  
a n ma siimayaan mi buma.”

<sup>6</sup> I tan nan n ma lɔxɔne yatɛn nadungixi ayi.  
Sese mi n siin waxatin na  
i yɛɛ ra yi.  
Adamadiin birin buma nɛn  
alo foyedin gbansan!

Beti xuini te.

<sup>7</sup> Nininna nan gbansan a tan na.  
Muxuna a masigama,  
a feen ligama koni fuyan!  
A nafunla malanma,  
koni naxan a sɔtɛ a xanbi  
a mi na kolon.

<sup>8</sup> Marigina, n fa n xaxili tima nanse ra nayi?  
N na n yigin sama i tan nan yi.

<sup>9</sup> N nakisi n yulubin birin ma.  
I nama tin daxune yi gele n ma.

<sup>10</sup> N yi dunduxi nɛn.  
N mi yi fala yo tima.  
Amasɔtɔ i tan nan ito ligaxi n na.

<sup>11</sup> I ya furen ba n ma,  
benun i xa n naɲan tɔrɔni.

<sup>12</sup> I muxun maxadima a hakɛna fe ra  
i yi a hakɛn saran a ra.  
I muxuna nafunle kalama alo xiine.  
Adamadi yɛtɛɛn ligaxi nɛn alo foyedina.

Bɛti xuini te.

<sup>13</sup> Alatala, n ma maxandi xuiin mɛ.  
I yi i tuli mati n ma mawuga xuiin na.  
N na wuga, i nama i dundu.  
I ya xɔɲɛn nan tun n tan na sigatini,  
alo n benbane yi kii naxan yi.

<sup>14</sup> N yiba singen  
alogo n xa sɛwa benun n xa dangu,  
benun n xa faxa.

## 40

### *Tantun Bɛtina*

<sup>1</sup> Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> N diɲa nɛn Alatala maliin legedendeni,  
a yi a tuli mati,  
a yi n ma mawuga xuiin mɛ.

<sup>3</sup> A n ba yili ɲaxin na,  
a n ba boron nun bɛndeni.

A yi n ti fanyen fari,  
a san tide fajin fi n ma.

<sup>4</sup> A yi n xaran bɛti nɛnɛn ma,  
n na en ma Ala tantunma naxan na.  
Muxu wuyaxi na toma nɛn  
e yi gaxu a yɛɛ ra,  
e mɔn yi e yigin sa Alatala yi.

<sup>5</sup> Sɛwan na kanna xa,  
naxan na a yigi sa Alatala yi,  
naxan mi kidene batuma,  
naxan mi a sama suxure batune ma.

<sup>6</sup> I ya wali fajine wuya ayi!  
Alatala, n ma Ala, i ɲɔxɔn mi na!  
I bata kabanako fe wuyaxi yitɔn nxu xa!  
N mi nɔɛ e fe fale,  
e yatɛn bata gbo ayi!

<sup>7</sup> I mi waxi saraxan nun kiseen xɔn gbansan,  
fɔ i n tunle raba ayi.  
I mi yi saraxa gan daxine  
nun yulubi xafari saraxane gbansan fɔxɔ ra.

<sup>8</sup> Nanara, n naxa, “N tan ni i ra.  
N bata fa.

N ma fe sɛbɛxi Kitabuni.

<sup>9</sup> N ma Ala, i sagoon nafan n ma!  
I ya sariyan namaraxi n bɔɲɛni.”

<sup>10</sup> N tinxinyaan nalima nɛn i ya yamani.  
Alatala, i a kolon,  
n mi n dundɛ.

11 N mi i ya tinxinyaan namaraxi n kedenna xa.  
 N ni i ya jɔndin nun marakisina fe falama nɛn.  
 N mi i ya hinanna nun i ya lannayaan luxunɲɛ yamaan ma.

12 I nama tondi kininkiniɲɛ n ma, Alatala.  
 I ya hinanna nun lannayana n marama nɛn waxatin birin.

*Ala maxandina malina fe ra*

*Yaburin 70*

13 Amasɔɔ, n ma tɔɔne bata wuya  
 han e mi yate!

N hakene bata n suxu,  
 n mi fa se toma.

E wuya dangu n xunsexene ra.

Bɔɲɛ yixɔdɛɛ mi fa n yi sɔnɔn.

14 Yandi, Alatala, n nakisi!

Alatala, fa n mali iki sa!

15 Ala xa ne yarabi

naxanye katama n faxa feen na,  
 a e yɛ yifu fefe!

Ala xa ne raxɛɛ marafɛyani  
 n ma tɔɔyaan nafanxi naxanye ma.

16 Ala xa ne ratɛɛna e yagin na,

naxanye a falama n ma,  
 e naxa, “Yɔ! I suxi yati!”

17 Naxanye birin i tan fenma,  
 i xa ne birin nasɛwa.

I ya kisin xɔnla naxanye ra,  
 ne xa lu a falɛ,  
 e naxa, “Alatala gbo!”

18 Koni, yiigelitɔɔn nun tɔɔɔ muxun nan n tan na.

N Marigin nama jɔnan n xɔn.

I tan nan n maliin nun n ma maratanga tiin na.

Ala, i nama buyɛ ayi.

## 41

*Fureɔna Ala maxandina*

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.

2 Sewan na kanna xa

naxan yengi dɔxi senbetarene xɔn.

Alatala na kanna xurbama tɔɔɔ waxatine yi nɛn.

3 Alatala a ratangama nɛn

a a niin nakisi.

A a barakama nɛn bɔxɔn ma.

A mi a luyɛ a yaxune senben bun ma.

4 Alatala a malima nɛn,

furen na a li waxatin naxan yi,

a a rakɛndɛya.

5 N na a fala nɛn, n naxa,

“Alatala, diɲa, i n rakɛndɛya,

bayo n bata yulubin liga i ra.”

6 N yaxune fala ɲaxine tima n ma,  
e naxa, “A faxama waxatin mundun yi,  
a xinla yi lɔ ayi?”

7 Naxanye fama n xɔntɔndeni,  
ne fala fajine nan tima n xa nafigiyani.  
Koni, a dentεε ɲaxini tɔnma n ma fe ra,  
a yi mini a ralideni yiren birin yi.

8 Naxanye birin n naɲaxuxi,  
ne kɔyεkɔyεnma e bode xa n ma fe ra.  
E mirixi a ɲaxin nan ma n ma fe yi.

9 E naxa, “Fure ɲaxin bata a suxu!  
A mi fa keɛ a sadeni feu!”

10 Hali n lanfa fajina,  
n yi laxi naxan na,  
nxu nun naxan yi donseen donma nxu bode xɔn,  
na bata keli n xili ma.

11 Alatala, kininkinin n ma,  
i yi n nakeli sɔnɔn,  
nanara n na n yaxune donla saranɲε.

12 N na a kolon  
fa fala n bata i kɛnɛn  
bayo e mi n nɔε.

13 I n malima nɛn  
amasɔtɔ n tinxin.  
I yi n lu i yetagi habadan!

14 Barikan xa bira Alatala xa, Isirayilaa Ala!  
Habadan han habadan! Amina! Amina!

## **Yaburin Yire Firindena: Keli Sora 42 ma han 72**

### **42**

#### *Yigi sana Ala yi*

1 Koraa diine fala ɲaxumɛna. Bɛti baane kuntigin xa.

2 Ala, i xɔnla n niin suxuma  
alo ige xunbenla xɔnla xɛnla suxun kii naxan yi.

3 Habadan Ala xɔnla n niin suxuma nɛn  
alo min xɔnla.

N sigama waxatin mundun yi  
n sa ti Ala yetagi?

4 N wugama kɔɛɛn nun yanyin na.  
N baloma yɛɛgen nin.

N yaxune n maxɔdinma waxatin birin  
e naxa, “I ya Ala minɛn yi?”

5 Waxati danguxine fe na rabira n ma,  
n bɔɲɛn yi kala.

Nxu nun yamaan nan yi sigama Alaa banxini,  
n yi tima e yɛɛ ra,

e sɛwaxin sɔnxɔma,  
e barikan birama Ala xa ɲaxan nin.

6 Nanfera n niin sɔxɔɛxi?

Nanfera n bɔɔɛn sunuxi?  
 N xa n yigi sa Ala yi.  
 N mɔn a tantunma nɛn.  
 N kisi muxun nun n ma Ala nan a ra.

<sup>7</sup> Koni iki, n niin sɔxɔlexi,  
 nanara n na n mirima i ma Yurudɛn bɔxɔni,  
 Xerimon geyane xuntagi,  
 e nun Misari geyaan ma.

<sup>8</sup> Fufaan sama fufaan fari n xili ma,  
 igen xuxu xuiin yi gbo ayi a surundeni.  
 I xunfan gbeene radangu n xun ma,  
 gbalon yi keli n xili ma alo walanna.

<sup>9</sup> Alatala xa a hinanna mayita yanyin na  
 alogo n yi xi betin bɛ a xa kɔɛɛn na.  
 N ma dunuɔa yi gidin Ala nan maxandima.

<sup>10</sup> N na a falama n natangamana Ala nan xa,  
 n naxa, “Nanfera i jɔinanxi n xɔn ma?  
 Nanfera n luma tɔrɛ n yaxune yii?”

<sup>11</sup> N niin tɔrɔxi n yaxune xɔn  
 amasɔɔ e fɛriɔɛnma n maxɔdinɔɛ nɛn,  
 e naxa, “I ya Ala minen?”

<sup>12</sup> Nanfera n niin sɔxɔlexi?  
 Nanfera n bɔɔɛn sunuxi?  
 N xa n yigin sa Ala yi.  
 N mɔn a tantunma nɛn  
 n ma Ala, n nakisimana.

## 43

<sup>1</sup> Ala, yoon fi n ma,  
 i n xun mayɛngɛn so dɛnkɛɛyatare yamaan xili ma.  
 N natanga wuledene nun muxu jaxine ma!

<sup>2</sup> N kantan muxun nan i tan na.  
 Nanfera i n nabeɔinma?  
 Nanfera n sunuxin luma tɔrɛ muxu jaxine xɔn?

<sup>3</sup> I ya kɛnɛnna nun i ya jɔndin nafa n ma!  
 E xa ti n yɛɛ ra,  
 siga i ya geya sariɔanxin fari i yɛtagi.

<sup>4</sup> Nayi, n sigama nɛn Alaa saraxa ganden dɛxɔn,  
 Ala naxan findixi n ma sɛwan nun n ma jaxanna ra.  
 N na n ma bɔlɔnna maxa  
 n tantun betin ba i tan Ala xa,  
 n ma Ala.

<sup>5</sup> Nanfera n niin sɔxɔlexi?  
 Nanfera n bɔɔɛn sunuxi?  
 N xa n yigin sa Ala yi.  
 N mɔn a tantunma nɛn  
 n ma Ala, n nakisimana.



## 44

*Maratangana Ala maxandina*

1 Koraa diine fala ɲaxumɛna, bɛti baane kuntigin xa.

2 Ala, nxu bata a mɛ nxu tunle ra.

Nxu benbane bata yi a fala nxu xa nun,  
i fe gbeen naxanye liga e xa na waxatini,  
lɔxɔn naxanye bata xunkuya.

3 I tan nan siya dɛnkeleyatarene kedi i sɛnbeni,  
i mɔn yi nxu benbane radɔxɔ na.  
I siya gbɛtɛne raxuya ayi nɛn,  
i yi nxu benbane rasabati.

4 E mi na bɔxɔn sɔtɔxi e silanfanne xa ra!  
E mi a nɔxi e yetɛ fangan xan xɔn.  
E a nɔxi i yetɛ fangan nan xɔn ma,  
i fangana, e nun i lu fena e xɔn,  
bayo e rafan i ma.

5 N ma mangan nun n ma Ala nan i tan na.  
I tan nan nɔ sɔtɔn nagidima Yaxuba bɔnsɔnna xa.

6 Nxu nxu yaxune raxɛtɛma i tan nan baraka yi.  
Nxu e nɔ i xinli.

7 N yigin mi saxi n ma xanla xan yi.

N ma silanfanna mi a ra  
naxan nɔɔn fima n ma.

8 Koni i tan nan nɔɔn fima nxu ma nxu yaxune ma.  
I tan nan ne rayarabima,  
naxanye nxu raɲaxuxi.

9 Nxu Ala nan matɔxɔma waxatin birin,  
nxu i tan nan xili tantunma habadan!

Bɛti xuini te.

10 Koni iki, i bata i mɛ nxu ra,  
i yi nxu rayarabi.

I mi fa minima nxɔ ganle fɔxɔ ra sɔnɔn.

11 I bata nxu ragi nxu yaxune yɛɛ ra,  
e yi nxu yii seene birin tongo.

12 I bata nxu rabɛɲin  
alogo e xa nxu faxa alo yɛxɛɛne.  
I bata nxu raxuya ayi yamana gbɛtɛne ma.

13 I bata i gbee muxune mati sare xurin na  
alo dɛ mi seen naxan na.

14 I bata nxu rayarabi nxu dɔxɔ bodene yetagi,  
nxu rabilin muxune yi nxu makonbi,  
e nxu magele.

15 I bata nxu findi gelema seen na siyane yɛ.  
E e xunne yimaxama nxu mageledeni.

16 N fɛyani waxatin birin.

N bata yagi

17 xɔnnantenne falane xɔn  
naxanye n bɛsɛnxɔnyama,  
e nun n yaxun naxanye e gbeen ɲɔxɔma n na.

18 Ito birin ligaxi nxu ra nɛn,

hali nxu to mi jinanxi i xon ma,  
hanma nxu yi i ya layirin kala.

<sup>19</sup> Nxu mi xetexi i foxo ra.  
Nxu munma yi fata i ya kiraan na.

<sup>20</sup> Koni hali na,  
i nxu lu nen kankone bun.  
I nxu rabejin banban dimini.

<sup>21</sup> Xa nxu yi jinan nxo Ala xinla ma nun,  
nxu yi ala gbetene batu,

<sup>22</sup> i yatin yi na kolonma nen nun  
amasoto i nxu miriya wundone kolon.

<sup>23</sup> Koni e nxu faxama i tan nan ma fe ra ferijen gben!  
E nxu ligama  
alo yexeen naxan faxa daxi a ra!

<sup>24</sup> Xulun Marigina! Nanfera i xima?  
Keli, i nama i me nxu ra habadan!

<sup>25</sup> Nanfera i i yetagin luxunma nxu ma?  
I nama jinan nxo torone nun marayarabine xon!

<sup>26</sup> Nxu niine bata bira gbangbanni,  
nxu gbindin mi fa noe kele boxon ma.

<sup>27</sup> Keli, i fa nxu mali!  
Nxu xunba i ya hinanna nin!

## 45

### *Mangana jaxalandin ti betina*

<sup>1</sup> Koraa diine fala jaxumena, beti baane kuntigin xa. A xa ba alo betin naxan xili: "Fuge Fajine." Xanuntenya sigina.

<sup>2</sup> Fala fajine bata n bojen nasewa.  
Nanara, n betini ito bama mangan xa.  
N deni xaxi betina fe ra  
alo sebeli ti fajina xayen kii naxan yi.

<sup>3</sup> I tofan adamadiine birin xa,  
i fatan fala jaxumen tiye,  
bayo Ala i barakama nen habadan!

<sup>4</sup> I ya silanfanna soti i dexon, senbimana.  
Xunnayerenna nun binyena i tan nan xa!

<sup>5</sup> Siga soon fari xunnayerenni,  
i sa non ti  
jondin nun yete magodon nun tinxinyana fe ra.  
I fangan xa fe magaxuxine makenen!

<sup>6</sup> I ya xalimakuli ralemunxine xa i yaxune bojene yisoxon.  
Siyane birama nen i sanne bun.

<sup>7</sup> Ala, i luma nen i ya mangaya gbedeni habadan!  
I ya mangaya taxamasenna nan tinxinyaan na.

<sup>8</sup> Tinxinna nan nafan i ma.  
A jaxin mi rafan i ma.  
Na nan a toxi Ala, i ya Ala bata i sugandi.  
A mon bata i ya sewan fari sa

dangu bonne ra.

<sup>9</sup> Latikɔnɔnna nun se xiri jaxumene i ya dugine yi.  
Maxa se maxane i rasumunma mangane banxine yi  
naxanye maxidixi sama jinne ra.

<sup>10</sup> Mangane dii temene jaxalandi tiine ye.  
I ya batɛn tixi i ya mangaya gbɛɛn yii fari fɔxɔni.  
A maxidi seene rafalaxi xema fajin nan na.

<sup>11</sup> Mangana jaxalandina,  
i tuli mati n ma falan na.  
Ninan i kon kaane nun i bari bodene xɔn ma.

<sup>12</sup> I xɔnla bata mangan suxu i ya tofanna fe ra.  
I ya kuntigin na a ra, i xa a binya.

<sup>13</sup> Tire kaane fama kiseene ra i xa nɛn.  
Nafulu kanne i ya fanna fenma nɛn.

<sup>14</sup> Binyen birin mangana dii temen xa mangayani.  
A doma gbeen nafalaxi xema dugin nan na.

<sup>15</sup> E nun a doma rayabuxin nan sigan mangan fema  
jaxalandi tiine biraxi a fɔxɔ ra a tideni.

<sup>16</sup> E so mangana genla ma sewan nun jaxan nin.

<sup>17</sup> I tan mangana,  
i dii xeme wuyaxi sɔtɔma nɛn  
naxanye luma mangayani i benbane funfuni.  
I e findima kuntigine ra nɛn bɔxɔn birin xun na.

<sup>18</sup> N ni i findima xili kanna ra habadan.  
Muxun birin i matɔxɔma nɛn  
habadan han habadan.

## 46

### *En fangana Ala nan na*

<sup>1</sup> Koraa diine Ala tantun sigina, beti baane kuntigin xa. Sungutunne xa a ba.

<sup>2</sup> Ala nan en yigiyaan na  
e nun en fangana.

A yitɔnxi mali ti feen na tɔrɔ waxatine birin yi.

<sup>3</sup> Nanara, hali bɔxɔn xuruxurun,  
geyane yi bira fɔxɔ ige tilinxine yi,  
en mi gaxue.

<sup>4</sup> Hali fɔxɔ igene xuxu,  
geyane fan yi yimaxa gbaloni  
en mi gaxue.

Beti xuini te.

<sup>5</sup> Xudena Alaa taani  
naxan a muxune rasewama  
naxan findixi Kore Xɔnna Ala dɔxɔde sarijanxin na.

<sup>6</sup> Ala na taani,  
a mi yimaxe mumɛ!

Kuye nɛma yiba,  
Ala bata taan mali,

<sup>7</sup> siyane yi sɔnxɔn nate,

mangayane yi yimaxa.

Ala na a xuini te,  
bɔxɔn yi xuruxurun.

<sup>8</sup> Alatala Senben Birin Kanna nan en xɔn.  
Yaxubaa Ala nan en ma faran makantanxin na.

Beti xuini te.

<sup>9</sup> Ɛ fa Alatala a wanle mato,  
a gbalon naxanye rakelixi bɔxɔn ma.

<sup>10</sup> A yengene janma  
han bɔxɔn danna birin yi.  
A xanle yigirama,  
a tanbane kala,  
a yi ye masansan wure lefane gan.

<sup>11</sup> A yi a fala, a naxa,  
“Ɛ ɛ raxara,  
ɛ yi a kolon a n tan nan Ala ra.  
N batuma nen siyane tagi.  
N yi batu bɔxɔn birin yi.”

<sup>12</sup> Alatala Senben Birin Kanna en tan nan xɔn.  
Yaxubaa Ala nan en ma faran makantanxin na.

Beti xuini te.

## 47

### *Ala fisamanten mangana*

<sup>1</sup> Koraa diine betina, beti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> Ɛ tan, siyane birin xa ɛ yiin bɔnbɔ,  
ɛ sɔnxɔ, ɛ xuini te sewani Ala xa!

<sup>3</sup> Alatala, Kore Xɔnna Ala magaxu han!  
Manga gbeen na a ra dunuja birin xun na!

<sup>4</sup> A bata nɔn fi en ma siyane xun na,  
a yamane raso en ma nɔn bun.

<sup>5</sup> A bɔxɔn sugandi nen nxu xa,  
Yaxuba bɔnsɔnne sabatima  
denaxan yi,  
a naxanye xanuxi.

Beti xuini te.

<sup>6</sup> Ala bata dɔxɔ a mangaya gbɛdɛni.  
Yamaan sɔnxɔma sewani,  
xɔta xuine yi mini Alatala xa.

<sup>7</sup> Tantun betin ba Ala xa,  
betine ba han!  
Tantun betin ba en ma mangan xa,  
betine ba han!

<sup>8</sup> Ala nan mangan na dunuja birin xun na,  
ɛ a tantun betini.

<sup>9</sup> Ala dɔxi a manga gbɛde sarijanxini,  
a mangayaan nabama siyane xun na.

<sup>10</sup> Siyane mangane sama nen  
Ibrahimaa Alaa yamaan fari.  
A tan nan gbee dunuja ganle birin na.  
Ala gbo han!

## 48

*Siyon Ala gbee taana*

- 1 Koraa diine bɛtina. Sigi sariɲanxina.  
 2 Alatala gbo,  
 a lan a xa matɔxɔ  
 a gbee taani geya sariɲanxin fari.  
 3 Siyon, Alaa geyana,  
 a mate, a tofan,  
 dunuɲa birin sɛwama a fe ra.  
 A mate  
 alo bɔxɔne birin manga taana  
 Manga Gbeen dɔxi dɛnaxan yi.  
 4 Ala a yengi sama nɛn a taa makantanxin xɔn,  
 a bata a yɛtɛ findi a kantanmaan na.  
 5 Mangane to e malan Siyon yɛngɛ xinla ma,  
 6 e yi a to, e kabɛ,  
 e gaxu, e yi e gi.  
 7 Xuruxurunna nun kuisanna yi e suxu na,  
 alo ɲaxanla kuiin na keli a ra,  
 8 alo kunkibane na kɔntɔfili foye gbeena fe ra.  
 9 Ala kabanako feen naxanye ligaxi,  
 nxu bata ne mɛ.  
 Iki, nxu bata ne to Alatala Sɛnɛn Birin Kanna taani.  
 A na taan nakisima nɛn habadan!

Beti xuini te.

- 10 Nanara, Ala nxu nxu mirima i ya hinanna ma i Batu Banxini.  
 11 I tan xili kanna tantunma dunuɲa yiren birin yi.  
 I mangayaan ligama tinxinyaan na.  
 12 Yamaan xa ɲaxan Siyon geyaan fari,  
 Yuda taa kaane xa sɛwa  
 i ya kitisana fe ra!  
 13 Ɛ bilin Siyon ma,  
 ɛ yi a kondene yatɛ.  
 14 Ɛ ɛ xaxili lu a yinna xɔn ma,  
 ɛ mɔn yi a sangansone mato,  
 nanara ɛ a fale mayixɛtɛ famatɔne xa,  
 ɛ naxa,  
 15 "Ala ito,  
 nxɔ Ala na a ra habadan!  
 A tima nxu yɛɛ ra nɛn han a rapanni."

## 49

*Nafulu fuyanna fe*

- 1 Koraa diine bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.  
 2 Ɛ ito mɛ, ɛ tan siyane,  
 ɛ tuli mati  
 ɛ tan muxun naxanye birin dunuɲa yi.  
 3 Fanga kanne nun tɔrɔ muxune,  
 nafulu kanne nun yiigelitɔne,

birin xa a tuli mati.

<sup>4</sup> N fekolonna falane nan tima,  
n mirine xaxili fajin nan fima.

<sup>5</sup> N na n xaxinla rasigama sandan nan xon,  
n yi a yeɓa, n nɛma n ma balonna maxe.

<sup>6</sup> Nanfera n gaxuma gbalo bɔxone yeɛ ra,  
hake kan yanfantenne n nabilinma waxatin naxan yi?

<sup>7</sup> E yigin saxi e se kanyaan nan ma,  
e mon yi e kanba e nafulu kanyani.

<sup>8</sup> Muxun mi noe a boden xunbe.  
A mi noe a niin saren soe Ala yii.

<sup>9</sup> Amasoto muxun niin xunbaan xodoxo!  
A mi noe a saren fiye,

<sup>10</sup> alogo a xa bu habadan, a mi faxa.

<sup>11</sup> Amasoto, en birin a kolon xaxilimane fan faxama  
e nun daxune nun komone.

E birin e nafunle luma muxu gbete ne nan yii.

<sup>12</sup> Gaburun yi findi e habadan banxin na,  
e luma denaxan yi, dan mi naxan na,  
hali bɔxon to yi e yii e yete ra.

<sup>13</sup> Muxuna gboon mi a rabuye.  
A fan faxama nen alo subene.

<sup>14</sup> Muxun naxanye laxi e yete ra fuyan nin,  
e sigaden nan na ra,  
naxanye wasaxi e nafunle ra,  
ne rajanma na kii nin.

Beti xuini te.

<sup>15</sup> E rasigama laxira yi nen  
alo yexeen najanna to faxan na.  
Sayaan yi e gbindine don.

Muxu fajine noon soto ma nen e xun na sinma,  
e tofanna yi kala,  
e siga gaburuni.

<sup>16</sup> Koni Ala n niin xunbama nen laxira yi yati!  
A yi n xali.

Beti xuini te.

<sup>17</sup> Muxun na nafunla soto,  
a nafunli gbo ayi,  
i nama gaxu,

<sup>18</sup> bayo a mi sese xalima a yii laxira yi.  
A herisigen mi birama a foxo ra.

<sup>19</sup> Hali duba diin nan yi a ra a dunuja yi gidini,  
hali a to matoxoxi,  
a yi sabatixi waxatin naxan yi,

<sup>20</sup> a sama a benbane fari nen laxira yi.  
Ne mi fa dunuja toma sonon.

<sup>21</sup> Nafulu kanna naxan xaxili xurun,  
na maliga xuruseen nan na,  
naxan faxamatɔ a ra.

## 50

*Saraxan naxan Ala keɛɛn*

<sup>1</sup> Asafi a βetina.

Fangamana, Marigina Alatala falan tima,  
a dunuɲa muxune birin maxili,  
sa fɔɔ sogetedeni  
han sa dɔxɔ sogegododen na.

<sup>2</sup> Alaa nɔɔn mayilenma keli Siyon yi  
na taa kamalixi tofaɲina.

<sup>3</sup> En ma Ala fama,  
a mi dunduxi.

Kala ti tɛɛ gbeena a yɛɛ ra,  
foye gbeena a rabilinxi.

<sup>4</sup> A koren nun bɔxɔn xilima  
e xa findi seren na a yamaan makitideni.

<sup>5</sup> A yi a fala, a naxa,

“N ma muxu tɔgɔndiyaxine malan n fɛma,  
naxanye layirin xidixi n xɔn ma saraxa baan na.”

<sup>6</sup> Koren xɔnna a tinxinyaan nalima nɛn,  
bayo Ala yɛtɛɛn nan kifisaan na.

Beti xuini te.

<sup>7</sup> “N ma yamana, ε ε tuli mati,  
n falan tima nɛn.

Isirayila, n na ε maxadima,  
bayo Ala nan n tan na, ε Ala.

<sup>8</sup> N mi ε maxadima ε saraxane xan ma fe ra.  
Ɛ saraxa gan daxine bama n xa waxatin birin.

<sup>9</sup> Koni, n mi turaan xa tongoma ε sansanne yi  
xanamu kɔtɔn naxan ε kulane yi.

<sup>10</sup> Amasɔtɔ n gbeen nan burunna subene birin na.  
N gbeen nan ɲingene ra

naxanye geya wuli wuyaxine ma.

<sup>11</sup> N tan nan xɔline ngaan kannna ra  
naxanye geyane ma

e nun niimaseen naxanye birin fixɛne ma.

<sup>12</sup> Xa kamɛn yi n suxun nɛn nun,  
n mi na falɛ i xa,

amasɔtɔ n tan nan gbee dunuɲa  
nun ayi seene birin na.

<sup>13</sup> N ɲinge suben doɲɛ ba?

Ɛn-ɛn de!

Xanamu n siin wunla min?

Ɛn-ɛn de!

<sup>14</sup> Nanara, barika biran xa findi ε saraxan na Ala xa.

Ɛ ε de ti xuine rakamali Kore Xɔnna Ala xa.

<sup>15</sup> N xili tɔɔ waxatini.

N ni i kantanma nɛn, i yi n binya.”

<sup>16</sup> Koni Ala a falama muxu ɲaxine xa nɛn,  
a naxa, “Nanfera ε xɛtɛma n ma tɔnne falan ma,

ε yi n ma layirina fe fala,

<sup>17</sup> koni n ma xaranna mi rafan ε ma?

Ε mexi n ma falane ra!

<sup>18</sup> Ε nun muɲadene na a ra.

Ε nun yalundene na a ra.

<sup>19</sup> Ε fala ɲaxin nan tun tima.

Ε wulen nan tun falama.

<sup>20</sup> Ε ngaxakedenne kansunma waxatin birin yi.

Ε katama e tɔɲegedeni.

<sup>21</sup> Ε bata ito birin liga

n mi fala ti.

Nanara, ε mirixi a n fan ligaxi

alo ε tan.

Koni iki, n na ε maxadima,

n yi a yeɓa ε xa.”

<sup>22</sup> “Iki, ε ito famu,

ε tan naxanye Ala bɔte rabaxi.

Xa na mi a ra,

n na ε raxɔrima nɛn.

Muxu yo mi ε xunbe.

<sup>23</sup> Naxan na saraxa baan findi barika biran na,

na nan n binyaxi.

Naxan na siga kira fajin xɔn,

n na Ala kisin yitama nɛn na ra.”

## 51

### *Yulubi ratina*

<sup>1</sup> Dawudaa βetina, βeti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> A naxan ba Nabi Natan to fa a fɛma a yalunyaan ligaxina e nun Batiseba.

<sup>3</sup> Ala, diɲa n ma i ya hinanna nin.

N ma matandine mafelu

i ya kininkinin gbeeni!

<sup>4</sup> N hakɛne birin ba n ma.

I yi n yulubine xafari.

<sup>5</sup> N na n ma matandine kolon.

N na n mirima n yulubine ma waxatin birin.

<sup>6</sup> N na i tan nan keden yulubi tongoxi.

N naxan nabaxi,

na ɲaxu i yeε ra yi.

Nanara, i na falan ti,

i tan nan tinxin,

i na kitin sa, i yoon sɔtɔ.

<sup>7</sup> N barixi hakɛn nin yati!

Yulubi kanna nan yi n na

xabu nga fudikan na a ra.

<sup>8</sup> I waxi ɲɔndin nan xɔn ma n sɔndɔmɛni yati!

I n xaranma fekolonna ma n bɔɲɛni.

<sup>9</sup> N yulubin ba n ma

nanara n sariɲaɲɛ.



I xa n maxa nanara n fixe  
dangu balabalan keŋen na.

<sup>10</sup> N mɔn xa sɛwa n ɲaxan.

I bɔɲɛn naxan kalaxi,  
na mɔn xa sɛwa.

<sup>11</sup> I yeɛn ba n yulubine ra,  
i yi n mafelu n hakene birin na.

<sup>12</sup> Ala, bɔɲɛ sarɲanxin sa n yi.  
I mɔn yi n xaxili ragidi.

<sup>13</sup> I nama n kedi i yetagi.  
I nama i ya Nii Sarɲanxin ba n yi.

<sup>14</sup> I mɔn xa kisin sɛwan fi n ma.  
Xaxili faɲin xa n mali.

<sup>15</sup> Nanara, n matandi tiine xaraɲɛ  
i ya kirane ma,  
yulubi kanne yi xete i ma.

<sup>16</sup> N nakisimana, Ala,  
n nakisi n ma faxa tixin ma.  
Ala, yandi n xunba,  
alogo n xa i ya tinxinyaan nali betini.

<sup>17</sup> Marigina, na liga n xa,  
n xa i tantun.

<sup>18</sup> Saraxan mi rafan i ma,  
xa na mi a ra,  
n yi a bama i xa nen nun.  
Saraxa gan daxin mi i keɲɛɲɛ.

<sup>19</sup> Yeɛte magodon nan Ala rafan saraxan na.  
Ala, i mi na kanna rabeɲɲɛ  
naxan nimisaxi a bɔɲɛni a tubi.

<sup>20</sup> Tin, i Siyon nasabati.  
I mɔn xa Yerusalɛn yinna ti.

<sup>21</sup> Na waxatini,  
tinxin saraxane rafanma i ma nen.  
Saraxa gan daxine yi i keɲɛn.  
Na waxatini,  
nxu yi turane rali i xa i ya saraxa ganden fari.

## 52

### *Ala xa wuleden makiti*

<sup>1</sup> Dawudaa fala ɲaxumɛna, beti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> A naxan ba, Dowegi Edon kaan to siga Sɔli fema, a naxa, “Dawuda bata siga Aximeleki a banxini.”

<sup>3</sup> Ee! Muxu gbeena!

Nanfera i kanbama i ya fe ɲaxine yi?  
Alaa hinanna luma nen habadan!

<sup>4</sup> I feene yitɔnma bonne kala xinla ma.  
I lenna luxi nen  
alo file xɛɲɛna.

Ee! Yanfantenna!

<sup>5</sup> Fe ɲaxin nafan i ma dangu fe faɲin na.

Wulen nafan i ma dangu ꞑɔndin na.

Beti xuini te.

<sup>6</sup> Ee! Wuledena!  
Fala xɔlene rafan i ma!

<sup>7</sup> Nanara, Ala i raxɔrima nɛn habadan!  
A i suxuma nɛn,  
a i ba i konni.  
A i bama nɛn kɛndɛ muxune yɛ dunuꞑa yi.

Beti xuini te.

<sup>8</sup> Tinxin muxune ito toma nɛn,  
e gaxu.  
Nayi, e gelema i ma nɛn,  
e naxa,  
<sup>9</sup> “Na xɛmɛn mato,  
naxan mi Ala findi a kantanmaan na.  
Koni a yigin saxi a nafulu gbeen nin.  
A fangan sɔtɔxi a boden kalan nan xɔn.”

<sup>10</sup> Koni, n tan luxi nɛn  
alo Oliwi wudin naxan sabatima Alaa banxini.  
N yigin saxi a hinanna nin  
habadan han habadan!

<sup>11</sup> N ni i tan Ala tantunma nɛn  
i ya wanla a fe ra habadan!  
N ni i xinla binyama nɛn  
i ya tɔgɔndiya muxune yɛ,  
bayo i tan fan!

## 53

### *Muxuna ꞑaxuyana* *Yaburin 14.1-7*

<sup>1</sup> Dawudaa fala ꞑaxumɛna, beti baane kuntigin xa. A xa ba xulenna ra.

<sup>2</sup> Xaxilitarena a falama a bɔꞑɛni,  
a naxa, “Ala mi na.”  
E birin yifu,  
e haramu feene ligama.  
Muxu yo mi a faꞑin nabama.

<sup>3</sup> Ala a yɛɛn nagodoma adamadiine ma  
keli ariyanna yi,  
a xa a to xa nde na  
naxan xaxili sɔtɛ, a Ala fen.

<sup>4</sup> Koni birin bata kiraan fata,  
e ꞑaxu ayi.  
Hali keden pe mi a faꞑin ligama.

<sup>5</sup> Fe ꞑaxi rabane mi fe kolon ba?  
E n ma yamaan tɔnɔn donma  
alo donsena,  
koni e mi Ala xandima mumɛ!  
<sup>6</sup> Awa nayi, gaxun ne suxuma nɛn  
e tan naxanye mi yi gaxuma.  
Ala e kalama nɛn,

a e rayarabi  
bayo e rajaxu a ma.

7 Nde keƙe Siyon yi a Isirayila rakisi?  
Ala mɔn na a yamaan senbe so,  
Yaxuba bɔnsɔnna sewama nen,  
Isirayila yi jaxan!

## 54

### *Ala maxandin maratanga feen na*

1 Dawudaa fala jaxumena, beti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra.  
2 Dawuda beti naxan ba, Sifi kaane to siga Sɔli fema e naxa, “Dawuda luxunxi nxu tagi.”  
3 Ala, n nakisi i senben na.  
N xun mafala kitin bolon!  
4 Ala, n ma maxandi xuiin name.  
I tuli mati n fala xuine ra!  
5 Xɔɓene bata keli n xili ma.  
Gbalotone katama n faja feen na.  
E mi e mirima Ala ma.

Beti xuini te.

6 Koni Ala nan n mali muxun na.  
Marigin nan n niin kantanma.  
7 A n yaxune fe jaxine raxete e ma.  
E halagi amasoto i lannayaan nabama.  
8 Nayi, n jeniige ma saraxan bama i xa nen,  
n yi i tan Alatala tantun amasoto i fan.  
9 Bayo, i tan nan n baxi n ma tɔrone yi,  
n yi n yaxune biraxin to.

## 55

### *Muxu yanfaxina Ala maxandina*

1 Dawudaa fala jaxumena, beti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra.  
2 Ala, n ma maxandi xuiin name.  
I nama i xun xanbi so n ma mawugani!  
3 I tuli mati n na,  
i yi n yabi.  
Xaminna bata n suxu  
han n kuisan  
4 n yaxune fala xuine fe ra.  
Muxu jaxine n yigbetenma,  
e n tɔroma.  
E bata xɔb n ma,  
e yi n najaxu.  
5 N bata kontofili.  
Sayaan gbalon bata n xun matugan.  
6 Gaxun nun xuruxurunna bata n suxu.  
Gbalon yi n nabilin.  
7 Xa gabuteen yi n ma nun  
alo ganbana,  
n yi tuganma nen nun

n sa dɔxɔden fen.  
 8 N yi n gima nɛn,  
 n siga yire makuyeni.  
 N yi lu burunna ra.

Beti xuini te.

9 N yi maratangaden fenma nɛn mafuren  
 n keli foye gbeen nun gbalon bun.

10 Muxu ɲaxine raxuya ayi, Marigina,  
 e fala xuine yifu!  
 Bayo, n gbalon nun yɛngɛn toma taani han!

11 Kɔɛɛn nun yanyin na,  
 e taan nabilinma,  
 hakeɛn nun yɛngɛne nan taani.

12 Kala tiin gboma ayi taani.  
 Beɛɛnɔɲyaan nun mayifuun nan taani.

13 Xa yaxun nan tun yi n makonbima nun,  
 n yi diɲama a bun ma nɛn.

Xa n naɲaxu muxun nan tun yi a yɛtɛ yigboma n yɛ nun,  
 n yi n luxunma a ma nɛn nun.

14 Koni i tan na a ra, n lanfana,  
 n bodena, n xɔyi kɛndɛna!

15 En ma lanfamayaan yi ɲaxun Alaa banxini  
 en yi sigan tima yamaan yɛ waxatin naxan yi.

16 Sayaan xa n yaxune ratɛɛna,  
 e kɛndɛn yi siga laxira yi.

Bayo fe ɲaxina e yi e konni.

17 Koni n bata Ala xili,  
 Alatala n nakisima nɛn.

18 N ma mawugan nun kutun xuina a lima nɛn.  
 Xɔtɔnna nun yanyin nun ɲinbanna ra,  
 a n xuiin mɛma.

19 A n niin natangama,  
 n yi keli yɛngɛni herini  
 hali n yaxune to yi wuya!

20 Habadan mangana Ala a tuli matima nɛn,  
 a yi n yaxune rabira.

Beti xuini te.

Amasɔtɔ e bata tondi tubɛ.  
 E mɔn mi gaxuxi Ala yɛɛ ra.

21 N lanfana a xɔyine yɛngɛma.  
 A a layiri xidixine kalama.

22 A fala xuiin ɲaxun fɛnɛn xa  
 koni maraɲaxuna a bɔɲɛni.  
 A fala xuine salaxun alo turena.

Koni e sɛɛn tima  
 alo silanfan xɛnɛna.

23 I ya kɔntɔfinle lu Alatala ma.  
 A i malima nɛn.

A mi tinɲɛ tinxin muxun yi bira mumɛ!

24 Koni i tan, Ala,

i na muxu faxane nun wuledene faxama nen  
 benun e siin tagiin xa a li.  
 N tan mabinni,  
 n na n yigi sama i tan nin.

## 56

### *Yigi sana Alayi*

<sup>1</sup> Dawudaa maxandi jaxumena. Beti baane kuntigin xa: a xa ba alo betin naxan xili, “Ganban Wudi Makuyeni” a naxan ba Filisitine to a suxu Gati taani.

<sup>2</sup> Ala, kininkinin n ma  
 amasoto e n yengema.

N yaxune n besenxonyama ferijen gben!

<sup>3</sup> Ferijen gben n yaxune n yengema.

N yengefane bata wuya ayi,  
 e waso.

<sup>4</sup> N na gaxu waxatin naxan yi,  
 n na n yigi sama i tan nan yi.

<sup>5</sup> N na Alaa fala kamalixine matoxoma,

n yi n yigi sa a yi,  
 nanara n mi gaxue mumel!

Dajoxon doronna nanse lige n na?

<sup>6</sup> Ferijen gben n yaxune n toroma.

E n jaxankata feni tonma waxatin birin!

<sup>7</sup> E e malanma luxundene yi,  
 e yene tixi n na, n neen dede.

E yengi a ma e n faxe.

<sup>8</sup> I nama tin e rakisi feen ma e fe jaxine ma.

Ee! Ala! I xoloxin xa na muxune rabira.

<sup>9</sup> N ma sunun yate.

N yeejena fe xa rabira i ma.

I xaxili mi doxi e xon ba?

<sup>10</sup> N na i xili waxatin naxan yi,

n yaxune xetema n foxo ra nen,

n yi a kolon a Ala n xon.

<sup>11</sup> N na Ala matoxoma a falane fe ra!

N na Alatala matoxoma!

<sup>12</sup> N yigi saxi Ala nin,

n mi gaxue mumel!

Adamadiin nanse ligama n na?

<sup>13</sup> Ala, n de xuiin naxan tongoxi,

n na a rakamalima nen.

N na barika bira saraxan bama i xa nen.

<sup>14</sup> Amasoto i bata n ba sayani,

i yi n natanga biran ma.

Nanara, n sigan tima Ala yetagi

n ma siimayani.

## 57

*Ala maxandina malina fe ra**Yaburin 108.1-5*

<sup>1</sup> Dawudaa maxandi jaxumena, beti baane kuntigin xa. A xa ba alo betin naxan xili, "I Nama Halagin Ti" Dawuda naxan ba a to a gi Sali bun, a sa a so faran yinla ra.

<sup>2</sup> Kininkinin n ma!

Ee! Ala! Kininkinin n ma!

Amasoto n niin marakisin fenma i tan nan yii.

N xa luxunden soto i gabuteen bun,

han yihadin yi dangu.

<sup>3</sup> N bata Kore Xonna Ala maxandi naxan n ma feene rasonyama.

<sup>4</sup> A n yabima nen keli ariyanna yi, a n nakisi.

A ne mafalama nen naxanye n yengema.

Beti xuini te.

Alaa hinanna nun a lannayaan yitama n na nen.

<sup>5</sup> Yatane bata n nabilin,

n saxi adamadi jaxine tagi.

E pinne ligaxi nen

alo tanbane nun xalimakunle.

E lenne ligaxi nen

alo silanfan xenxene.

<sup>6</sup> Ala, i ya binyen xa mayita kore xonna ma, a yi boxon nafe!

<sup>7</sup> E bata yalaan nati n yera n suxu xinla ma, e yi n nayagi.

E bata yinla ge n yera ra,

koni e tan yeteen bata bira a kui.

Beti xuini te.

<sup>8</sup> Ala, n xaxili ragidixi yati!

N betin bama nen, n yi i tantun!

<sup>9</sup> N xulunma nen sinma,

n yi n ma balonna nun kondenna maxa!

N kurunma betin be nen subaxa!

<sup>10</sup> Marigina, n ni i tantunma nen siyane ye.

N betin bama i xa nen bansonne tagi.

<sup>11</sup> I ya hinanna gbo han ariyanna.

I ya lannayaan texi han kore xonna.

<sup>12</sup> Ala i ya binyen xa mayita kore xonna ma, a yi boxon nafe!

## 58

*Ala nan kitisa tinxinxin na*

<sup>1</sup> Dawudaa maxandi jaxumena, beti baane kuntigin xa. A xa ba alo betin naxan xili: "I Nama Halagin Ti."

<sup>2</sup> E tan muxu gbeene,

e falane mi tinxin feu!

Ɛ nɔɛ adamadiine makite tinxinni ba?

<sup>3</sup> Ɛn-ɛn de! Tinxintareyana e bɔɔɛni,

ɛ gbalon nakelima bɔɔɔn ma.

<sup>4</sup> Xabu e bari waxatini, e ɲaxu.

Wuledene lɔxi ayi xabu e bari lɔɔni.

<sup>5</sup> E xɔɔn luxi nɛn alo saɲin xɔɔna,  
alo fɔɔɔɔn naxan mi saɲi suxun xuiin mɛma,

<sup>6</sup> naxan n mi a kanna xuiin namɛma.

Saɲi suxun na fatan kiki,

a mi nɔɛ a suxɛ.

Beti xuini te.

<sup>7</sup> Ala, i xa e ɲinne magira e dɛ!

Alatala, i xa na yatane dɛɛn kala!

<sup>8</sup> E xa ɲan alo igen naxan bɔɔɔnma.

E tanbane xa yelefɔ ayi.

<sup>9</sup> E xa liga

alo korosiraan naxan fati tununma ayi lingini,

alo diin naxan faxaxi barixi, a mi sogen to.

<sup>10</sup> Tansin xindena hanma a xarena,

ne ganma nɛn tunden bun.

Foyen ɲaxudene fan xalima nɛn,

a e raxɔri.

Beti xuini te.

<sup>11</sup> Tinxin muxune ɲaxanma nɛn

bayo a gbeen ɲɔɔɔma nɛn.

E fama e sanna maxadeni nɛn

muxu ɲaxine wunla ra.

<sup>12</sup> Nayi, adamadiine yi a fala,

“Ala tinxin muxune saren fima yati!

Ala na yatigi, naxan dunuɲa makitima!”

## 59

### *Ala maxandina marakisina fe ra*

<sup>1</sup> Dawudaa maxandi ɲaxumɛna, beti baane kuntigin xa. A xa ba alo betin naxan xili: “I Nama Halagin Ti,” a naxan ba Sali to sofane xɛ e xa sa e luxun Dawuda yɛɛ ra a banxini a faxa xinla ma.

<sup>2</sup> N ma Ala, n xunba n yaxune yii.

N natanga ne ma

naxanye kelixi n xili ma!

<sup>3</sup> N xunba fe ɲaxi rabane yii.

N nakisi na muxu faxane ma!

<sup>4</sup> A mato,

e n legedenma n faxa feen na.

Senbɛmane e malanma n xili ma.

N mi i matandixi,

n mi yulubi ligaxi, Alatala.

<sup>5</sup> N sɔɔna mi a ra,

koni e yitɔnxi e xa n yɛngɛ.

Keli, i fa n mali!

Yandi n mato!

<sup>6</sup> Alatala, Ala ũen Birin Kanna,  
Isirayilaa Ala, keli!

I yi siya denkeleyatarene fe jaxine saran e ra.  
I nama dija yanfanten jaxine ma mume!

Beti xuini te.

<sup>7</sup> E fama jinbanna ra.

E xaje alo barene taan xun xon.

<sup>8</sup> I tuli mati e konbi ti xuine ra.

E lenne luxi nen e de

alo silanfanne,

e mon a falama, e naxa,

“Nde ne en ma falan me?”

<sup>9</sup> Koni Alatala, i gelema e ma.

I siya denkeleyatarene birin magelema.

<sup>10</sup> Ala n ũena,

n xaxili tixi i tan nan na.

I tan nan n ma faran makantanxin na.

<sup>11</sup> N ma hinantenna Ala,

a tima n yee ra nen.

A a liga,

n na n yeen nagodo n yaxune ma.

<sup>12</sup> Koni, i nama e faxes,

Marigina, nxu ye masansan wure lefana.

Nanara, n ma muxune mi jinanje.

E raxuya ayi i ũeni,

i yi e no.

<sup>13</sup> Bayo yulubi falane e de

e xa suxu e yetena wasona fe ra!

Bayo e dangane tima

e wulene falama,

<sup>14</sup> e jan i ya xloni!

E jan fefe! Sese nama lu!

Nayi, birin a kolonma nen fa fala

Ala mangayaan nabama Yaxuba bõnsõnna xun na

han bõxon danna birin.

Beti xuini te.

<sup>15</sup> E fama jinbanna ra.

E xaje alo barene taan xun xon.

<sup>16</sup> Barene nema donse fenni,

xa e mi lugo,

e wurundunma nen.

<sup>17</sup> Koni n tan i ũen matõõma nen betini.

Xõõõni, n na n ma beti xuini tema nen

i ya hinanna fe ra.

Bayo, n ma faran makantanxin nan i tan na,

n na n yigiyama denaxan yi tãõ waxatine yi.

<sup>18</sup> N ũena,

n betin bama i xa nen.

I tan Ala nan n ma faran makantanxin na



n ma hinantenna Ala.

## 60

### *Ala maxandina nɔ ti fena*

#### *Yaburin 108.7-14*

<sup>1</sup> Dawudaa maxandi jaxumena, beti baane kuntigin xa, a xa ba alo betin naxan xili: “Gabalán Fugaxina Sereyana.” A xa ba xaran feen na.

<sup>2</sup> Dawuda betini ito nan ba a to Arami kaane yenge naxanye keli Mesopotamiya yamanan nun Soba yamanani, Yowaba yi xete, a Edon kaa wuli fu nun firin faxa Fɔxɔ Lanbanni.

<sup>3</sup> Ala, i bata i me nxu ra,  
i yi gbalon nakeli nxu ma.

I bata xɔɔ nxu ma.

Koni iki, i mon xa nxu yiton.

<sup>4</sup> I bata bɔxɔn naxuruxurun,  
a yibo.

I mon xa a tugun a bode ra,  
a nama xuya ayi.

<sup>5</sup> I bata waxatine raxɔdɔxɔ i ya muxune ma.  
Nxu dagalanma ayi

alo nxu minxin na a ra.

<sup>6</sup> Koni naxanye gaxuxi i yee ra,  
i bata taxamasenni te ne xa,  
naxan e ratangama xalimakunle ma.

Beti xuini te.

<sup>7</sup> I xa i xanuntenne kantan  
i yi e rakisi i senbeni.

I yi nxɔ maxandin yabi.

<sup>8</sup> Ala bata falan ti a yire sarijanxini,  
a naxa, “N nɔn tima nen,  
n Siken taani taxun,  
n yi Sukoti lanbanna danne sa.

<sup>9</sup> N tan nan gbee Galadi bɔxɔn nun Manase ra.  
Efirmi kaane findixi n ma yengesone nan na.  
Yuda luxi nen  
alo n ma mangaya dunganna.

<sup>10</sup> Koni n ma konyin nan Moyaba yamanan na.  
N tan nan Edon yamanan kanna ra.  
N yenge sɔnxoni tema Filisiti yamanani.”

<sup>11</sup> Ala, nde sigama n na na taa makantanxini?  
Nde tima n yee ra siga Edon yi?

<sup>12</sup> Ala, i tan xa mi i mexi nxu ra ba?  
I mi fa nxɔ ganla fɔxɔ ra sɔnon ba?

<sup>13</sup> Nxu mali yaxune yengedeni!  
Sese mi adamana maliin na.

<sup>14</sup> Koni Ala na lu en xon,  
en nɔn sɔtoma nen.  
A tan nan en yaxune halagima.

## 61

*Ala, n xa lu i fεma*

<sup>1</sup> Dawudaa βεtina, βεti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra.

<sup>2</sup> Ala n ma mawuga xuiin mε.

I tuli mati n ma maxandi xuiin na.

<sup>3</sup> N yigitegεxin bata n xui ramini i ma wulani.

N xali na geyaan fari

naxan mate n xa.

<sup>4</sup> Amasotɔ i tan nan n yigiyaden na,

e nun yinna

naxan n natangama n yaxune ma.

<sup>5</sup> N waxi lu feni i konni waxatin birin yi.

N xa luxunden sotɔ i gabutene bun ma.

Βεti xuini te.

<sup>6</sup> Ala, i bata n dε ti xuine mε.

I bata na kεεn so n yii

i naxan namaraxi i ya yεεragaxu muxune xa.

<sup>7</sup> Ala xa mangan siin xun masa,

a xa bu han!

<sup>8</sup> Ala xa mangan sabati a yetagi habadan!

A ratanga i ya hinanna nun i ya lannayaan nin.

<sup>9</sup> Nanara, n tantun βεtin βε i xinli waxatin birin,

n yi n dε ti xuine rakamali lɔxɔ yo lɔxɔ.

## 62

*Ala nan bɔɲε xunbenla fima*

<sup>1</sup> Dawudaa βεtina, βεti baane kuntigin xa Yedutun xa.

<sup>2</sup> N bɔɲεn saxi Ala nan baraka yi,

a tan nan n nakisima.

<sup>3</sup> A tan kedenna nan n kantan fanyen na,

n nakisimana.

N ma faran makantanxin nan a ra.

Yaxune mi n nɔε mume!

<sup>4</sup> Han waxatin mundun yi,

ε luyε fuyε muxune ma?

Ɛ tan e rabirama

alo banxi xɔnna hanma langa fonna?

<sup>5</sup> E waxi muxune ragodo feni tun,

keli a binyeni.

E e yoron wuleni.

E duban tima e dεni,

koni e dangan tima e bɔɲεni.

Βεti xuini te.

<sup>6</sup> N bɔɲε xunbenla sotɔma Ala nan xɔn.

A tan nan n yigin na.

<sup>7</sup> A tan nan n kantan fanyen na,

n nakisimana.

N ma faran makantanxin nan a ra.

Yaxune mi n nɔε mume!

<sup>8</sup> N ma kisin nun n ma binyena Ala nan yii.

N kantan fanyen senbɛmaan nan Ala ra.  
N ma yigiyana a tan nan na.

<sup>9</sup> Yamana, ε ε yigin sa a yi waxatin birin!  
ε yi ε kɔntɔfinle so Ala yii,  
amasɔtɔ en yigiyaden nan Ala ra.

Beti xuini te.

<sup>10</sup> Adamadiine ligaxi nɛn alo foyedina.  
A xungbeen nun a xurina, sese mi e ra.  
Hali e rate sikeela fari, e yelefu.  
E malanxin yelefu foyedin xa.

<sup>11</sup> I nama i yigin sa gbalɔ feene yi.  
I nama i waso se muxaxini.  
Hali nafunla gbo i yii han,  
i nama i yigin sa a yi!

<sup>12</sup> Ala luma a fale,  
fa fala a tan nan gbee fangan na.

<sup>13</sup> I gbeen nan hinanna ra, n Marigina.  
Bayo i tan muxun kɔntɔnna fima nɛn  
alo a kɛwanla.

## 63

### *Alaa hinanna fisa siimayaan xa*

<sup>1</sup> Dawudaa betina, a yi Yuda tonbon yireni waxatin naxan yi.

<sup>2</sup> Ala, n ni i fenma,  
n ma Ala nan i tan na.  
I xɔnla n sɔndɔmɛn na.  
I xɔnla n fati bendɛn ma  
alo min xɔnla n suxuma  
tonbonni ito yi kii naxan yi,  
bɔxɔ magenla, ige mi denaxan yi.

<sup>3</sup> N xa i to i ya yire sarijanxini.  
N yi i senbɛn nun binyeni gbɛ.

<sup>4</sup> I ya hinanna fisa siimayaan xa.  
Nanara, n na i batuma.

<sup>5</sup> N barikan birama i xa nɛn  
n ma siimayaan birin yi,  
n na n yiine yite i maxandideni.

<sup>6</sup> N nii yifanma n ma nɛn,  
alo n na wasa donse hagigene ra.  
N yi i tantun sɛwa betine yi.

<sup>7</sup> N nɛma saxi n ma saden ma,  
n na n mirima i ma.  
N xaxili luma i xɔn nɛn kɔɛɛn birin na.

<sup>8</sup> Amasɔtɔ i tan nan n mali muxun na,  
n sɛwa betin ba i nininna bun ma.

<sup>9</sup> N bata kankan i ma,  
i yiin nan n natangama.

<sup>10</sup> Naxanye katama n faxa feen na,  
ne faxama nɛn.

<sup>11</sup> E faxama silanfanna ra nɛn yɛngɛni,

kankone yi e binbine don.

<sup>12</sup> Nayi, Mangan sewama nen Ala yi.  
Naxanye e koloma Ala xinli,  
ne a mataxoma nen.  
Koni wuledene deene raxutuma nen.

## 64

### *Ala maxandin maratangana fe ra*

<sup>1</sup> Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> Ala, i tuli mati n ma mawuga xuiin na!  
N bata gaxu n yaxune ye ra.  
N niin natanga!

<sup>3</sup> N luxun muxu jaxine ma  
naxanye e bode toma wundoni,  
e nun fe jaxi raba ganla.

<sup>4</sup> E lenne xanxan alo silanfanna.  
Fala jaxine minima e de  
alo xalimakuli ralemunxina.

<sup>5</sup> E e xanle tima sontaren na wundoni.  
E mafura bunna tiye, e mi gaxuma.

<sup>6</sup> E e bode rawekilema kewali jaxin ma.  
E e bode toma,

e lutine ratima denaxan yi.

E naxa, "Nde nae e toe?"

<sup>7</sup> E tinxintareyani tonma, e naxa,  
"En ma kote yitonxin mi fule mume!"  
Muxun kui feene kolon naxolo!

<sup>8</sup> Koni Alaa xalimakunle wolima e ma nen,  
a e li keden na.

<sup>9</sup> E gbee fala xuine xetema e ma nen,  
e yi halagi.

Naxan yo na e to,  
ne e xunne yimaxama nen e mageledeni.

<sup>10</sup> Nayi, gaxun adaman birin suxuma nen.

E e xaxili lu Ala a wanla xon,  
e yi a fe rabaxine famu.

<sup>11</sup> Tinxin muxune xa sewa Alatala yi,  
e yi a findi e luxunden na.

Muxu sondome fajin birin xa a mataxo.

## 65

### *Tantunna nun barika birana*

<sup>1</sup> Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa. Sigi sarijanxina.

<sup>2</sup> Ala, a lan yamaan yi i tantun Siyon yi,  
nxu mon yi nxu de ti xuine rakamali.

<sup>3</sup> I tan naxan maxandi xuine ramema,  
muxun birin fama nen i fema.

<sup>4</sup> Hakene to senben soto nxu xun ma  
i yi nxo matandine mafelu.

<sup>5</sup> Sewan ne xa,

i bata naxanye sugandi  
 e xa lu i konni!  
 Nxu bata lugo i ya banxin fe fajine ra,  
 i Batu Banxi Sarijanxina.

<sup>6</sup> I nxo maxandin yabima  
 kabanakoon nan na tinxinni.  
 Ala nxu rakisimana,  
 boxon danna muxun birin yigina i tan nan na,  
 e nun naxanye foxo igen kidi ma pon!

<sup>7</sup> I senben bata geyane da  
 bayo fangamaan ni i ra.

<sup>8</sup> I bata baan xuini ti,  
 i yi a walanne raxara.  
 I mon yi siyane masabari.

<sup>9</sup> Dunuɓa birin gaxuma i ya kabanakone yeɛ ra.  
 Keli sogetedeni han sogegododeni,  
 e birin betin bama i xa sewani.

<sup>10</sup> I yengi doxi boxon xon  
 i yi tule igen sa a ma, han a ramɔ.  
 Alaa xuden nafexi igen na,  
 alogo donseen xa sofo.  
 I tan nan na ragidixi.

<sup>11</sup> I tule gbeen nafama xee bixine ma  
 boxon yi xunbeli, a yogon igen na.  
 I tan barakan sama xeeni, a sabati.

<sup>12</sup> Xee xaba waxatini,  
 i ya fanna warama ayi nen.  
 I na dangu denaxan yi,  
 menna yi sabati.

<sup>13</sup> Fixene fanma e nun fiile.  
 Geyane rayabuma nen han!

<sup>14</sup> Xuruseene yiriwama nen fixene ma.  
 Lanbanne yi rafe siseene ra.  
 Na birin yi findi beti ba xunna ra  
 e nun sewa sonxona.

## 66

### *Barika birana Ala xa*

<sup>1</sup> Sigi sarijanxina. Tantun betina. Beti baane kuntigin xa.  
 Dunuɓa muxun birin xa sonxo sewani Ala xa!

<sup>2</sup> E a xinla binya betin ba!  
 E tantun gbeen fi a ma!

<sup>3</sup> E a fala Ala xa,  
 “I ya kabanako wanle magaxu!  
 I senben gbo han!

Nanara, i yaxune gaxuxin felenxi i bun ma.

<sup>4</sup> Muxun birin i batuma dunuɓa yi,  
 e tantun betin ba i xa.  
 E i xinla tantunma betini.”

5 Ɛ fa be!

Ɛ a mato Ala bata naxan liga!  
A wanle magaxu adamadiine ye han!

6 A fɔxɔ igen findi nen yire yixaren na,  
en benbane yi gidi baan tagi e sanni.  
Nayi, en xa naxan a tan yi.

7 A mangayaan nabama a senbeni habadan!  
A yeɛn tixi siyane ra,  
nanara muxu yo nama murute.

Beti xuini te.

8 Siyane, ɛ barikan bira en ma Ala xa!  
Ɛ a tantun xuini te!

9 A bata siimayaan fi en ma,  
a mi tin en yi bira.

10 Ala i nxu rasariɲanma  
sulun tɛɛni alo wure gbetina.\*

11 I a liga nen nxu yi suxu,  
i mɔn yi goron gbeen sa nxu xun ma.

12 I tin nen nxu yaxune yi ti nxu fari.  
Nxu yi dangu ige tilinxin nun tɛɛni.  
Koni, i fa nxu ra dahamu bɔxɔni.

13 N fama saraxa gan daxin na nen i ya banxini.  
N bata de xuiin naxan tongo i xa,  
n na rakamalima nen.

14 De ti xuini itoe falaxi nen  
n yi tɔrɔni waxatin naxan yi.

15 N sube turaxine bama saraxa gan daxin na nen,  
n yi kontonne ba,  
e tutin yi te kore.

N turane nun kɔtɔne fan bama nen.

Beti xuini te.

16 Ɛ fa be! Ɛ ɛ tuli mati,  
ɛ tan naxanye birin gaxu Ala yeɛ ra.  
A bata naxan liga n xa,  
n na a falama ɛ xa nen.

17 N bata a xili malina fe ra,  
n yi a batu n de xuiin na.

18 Xa haken yi ramaraxi n bɔɲeni nun,  
Margin mi yi a tuli matima n xuiin na nun.

19 Koni Ala yatin bata n name,  
a a tuli mati n ma maxandi xuiin na.

20 N barikan birama Ala xa  
amasɔtɔ a mi a mɛxi n ma maxandi xuiin na.  
A mi a hinanna baxi n yii.

\* 66:10: *Sulun tɛɛn* mɔn falama yirena nde yi fa fala “*Furu tɛɛna*.”

## 67

*Siyane birin xa Ala tantun*

1 Tantun betina, beti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra. Sigi sariɲanxina.

2 Ala xa kininkinin en ma,  
Ala xa en baraka.  
Ala nɔɔɔn xa godo en ma.

Beti xuini te.

3 Nanara, dunuɲa birin i ya kiraan kolonɲe,  
siyane birin yi i ya marakisin kolon.

4 Siyane xa i tantun Ala,  
siyane birin xa i tantun!

5 Muxune xa ɲaxan,  
e betin ba sɛwani,  
amasɔto i siyane makitima tinxinna nin.  
I tixi dunuɲa muxune birin yɛɛ ra.

Beti xuini te.

6 Siyane xa i tantun Ala,  
siyane birin xa i tantun!

7 Nayi, bɔɔɔn donse gbegbe fima.  
Ala, en ma Ala en barakama nɛn.

8 Ala en barakama nɛn,  
bɔɔɔn danna muxun birin yi gaxu a yɛɛ ra.

## 68

*Alaa nɔna Isirayila xa*

1 Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa. Sigi sariɲanxina.

2 Ala xa keli,  
a yi a yaxune raxuya ayi.  
Naxanye a ɲaxaxuxi,  
ne yi e gi a bun.

3 E kedi,  
alo foyen sigama tutin na kii naxan yi.  
E xa ɲan Ala yɛtagi  
alo dolen na lo tɛɛni.

4 Koni tinxin muxune xa ɲaxan,  
e sɛwa Ala yɛtagi.  
E xa gele ɲaxanni.

5 Betin ba Ala xa,  
a xinla xa tantun betini.  
Naxan fama kundani,  
ɛ na rasɛnɛ!  
A xili nɛn Alatala.

En xa en sɛwa xuini te a yɛɛ ra!

6 Ala naxan a kon sariɲanxini,  
kiridine fafe na a ra,  
kaɲa gilene xun mayɛngɛn na a ra.

7 Ala denbayaan fima denbayatarene ma,  
A kasorasane xɔɔyama,  
e mini betin bɛ.

Koni muruƙe muxune luma boƙo yidunduxin nin.

<sup>8</sup> Ala, i to ti i ya yamaan yee ra,  
i siga na tonbon yireni.

Beti xuini te.

<sup>9</sup> Boƙon yi xuruxurun,  
koren yi rabi Ala yee ra,  
Sinayi Geyana Ala,  
Isirayilaa Ala.

<sup>10</sup> Ala, i tule gbeen nafa nen,  
i ya boƙon mon yi xete a kiini.

<sup>11</sup> I ya yamaan yi doƙo na,  
I yi yiigelitane ki i ya nemana fe ra.

<sup>12</sup> Marigin bata feni ito xibarun fi,  
naxalan gali gbeen yi siga a ralideni, e naxa,

<sup>13</sup> “Mangane nun sofane e gima!  
E e gima!

Nxu tan naxanle yi yenge yi se tongoxine yitaxun.

<sup>14</sup> E tan naxanye fan luxi xuruseene deƙon,  
e a me,

Ala a yamaan suturama nen

alo ganba tofajina

naxan gabuteye rafalaxi gbetin nun xema fajin na.”

<sup>15</sup> Ala Senbe Kanna to na mangane raxuya ayi,  
e yolon alo balabalan kesena Geya Foren ma.

<sup>16</sup> Basan yamanan geyane gbo!

Yire matexi wuyaxi e ma.

<sup>17</sup> Nanfera e Alaa geya sugandixin matoma doƙolanni,

Ala yeten doƙi denaxan yi?

Alatala luma denaxan yi habadan!

<sup>18</sup> Marigin bata fa a yire sarinaxini

keli Sinayi Geyaan ma

e nun a yenge so wontoro wuli wuli wuyaxi.

<sup>19</sup> Marigina Alatala, i bata te kore,

muxu suxine biraxi i foƙo ra.

I yi kiseene rasuxu adamadiine ra,

hali muxu murutexine,

i yi doƙo na yi.

<sup>20</sup> Barikan xa bira Marigin xa loƙo yo loƙo,

en ma goronna saxi naxan xun ma,

Ala en nakisimana.

Beti xuini te.

<sup>21</sup> En ma Ala, Ala na a ra

naxan muxune rakisima.

En Marigina Alatala na a ra

naxan en bama sayani.

<sup>22</sup> Ala yatina a yaxune xunne yiboma nen

naxanye kankanxi e sonne ma.

<sup>23</sup> Marigin bata a fala, a naxa,

“N fama nen e yaxune ra keli Basan yi.

N fama e ra nen sa keli foƙo igen xonna ma



24 alogo ε xa ε sanne sin e wunli  
ε barene fan yi e wunla kɔn han e wasa.”

25 Ala, nxu bata i ya yamaan famatɔn to.  
I ya yamaan soma yire sariɲanxini  
i tan n ma Ala nun n ma mangana.

26 Bɛti baane yεεn na,  
maxa se maxane xanbin na,  
sungutunne wɔsɔwɔsɔnne maxama ne tagi.

27 Barikan bira Ala xa a malan gbeeni.  
Isirayila bɔnsɔnna birin xa Alatala tantun.

28 Bunyamin bɔnsɔnna,  
dɔnxε ra barin tixi e yεε ra.  
Yuda bɔnsɔnna mangane fan fama,  
e sɔnxɔma e nun Sabulon mangane  
nun Nafatali mangane.

29 Ala, i sɛnbɛn nagodo,  
i sɛnbɛn mayita, Ala,  
alo waxati danguxini.

30 I Batu Banxin Yerusalɛn taani,  
mangane fama kiseene ra i xa na yi.

31 I xa falan ti Misiran bɔxɔn xili ma  
naxan nun sube xajɛn maliga sɛxɛni.  
Misiran luxi nɛn alo tura ganla  
siya gbɛtene biraxi naxan fɔxɔ ra  
alo ɲinge diine.

E ragodo han e fa mudu gbɛtin na.  
Na siya yɛngɛ ralanne raxuya ayi!

32 Xɛrane kelima nɛn Misiran yamanani,  
Kusi kaane yi e yiine ti Ala xa a maxandideni.

33 Dunuɲa yamanane,  
ε bɛtin ba Ala xa,  
ε Marigin tantun bɛtini.

Beti xuini te.

34 A masiga tima kore xɔnna ma  
xabu waxati xunkuye.  
A galan xuiin naminima fangani.

35 E Ala sɛnbɛna fe rali,  
a mangayaan nabama Isirayila xun na.  
A sɛnbɛn kore xɔnna ma.

36 Ala na mini a Yire Sariɲanxini,  
a magaxu han!  
Isirayilaa Ala sɛnbɛn fima a yamaan ma nɛn  
e nun fangana.  
Barikan xa bira Ala xa!

## 69

### *Sɔxɔlɛ maxandina*

1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba alo bɛtin naxan xili: “Fuge Fajine.”

<sup>2</sup> Ala, n nakisi!  
 Igen bata te han n kɔɛɛn bun ma.  
<sup>3</sup> N bitinma boro tilinxini.  
 San tide yo mi na yi.  
 N tilinna xɔɛ ra.  
 N na n maminma fufani.  
<sup>4</sup> N bata xadan xili tideni n mali feen na.  
 N kɔɛ yinla nan fa n xɔɔma.  
 N yɛɛne bata xadan,  
 e bata bu i yɛɛ ra kira yi.  
<sup>5</sup> Naxanye n naɲaxuxi fuuni,  
 ne wuya dangu n xunsɛxɛn na.  
 A gbegbe wama n faxa feni,  
 naxanye n yaxuyaxi fuu!  
 N mi naxan muɲaxi n na raxɛɛ ba?

<sup>6</sup> N yi daxuyani kii naxan yi,  
 i na kolon  
 Ala, n sɔnna mi luxunxi i tan ma.  
<sup>7</sup> Marigina Alatala sɛnben Birin Kanna,  
 n nama ne rayagi  
 naxanye yigi saxi i yi.  
 Isirayilaa Ala,  
 n nama findi ne yarabi muxu ra,  
 naxanye i batuma!  
<sup>8</sup> E n konbima i tan nan ma fe ra.  
 N bata yagi han!  
<sup>9</sup> N bata liga  
 alo xɔɲɛna ngaxakedenne xa,  
 alo fa muxuna n xabilani.  
<sup>10</sup> I ya banxina fe xaminna n ma,  
 han a n ganma alo tɛɛna.  
 Nanara, e i konbin naxanye tima,  
 ne n tan nan lima.  
<sup>11</sup> N na wuga, n yi sunna suxu,  
 yamaan yi n konbi.  
<sup>12</sup> N na kasa dugin nagodo n ma sununi,  
 yamaan yi sabaan so n na.  
<sup>13</sup> Naxanye batuma taan so dɛɛn na  
 ne n nafɛyama.  
 Dɔɔ minne sigin sama, e n magele.

<sup>14</sup> Koni Alatala, n na i tan nan maxandima.  
 I ya hinan gbeen waxatin ni i ra n xa.  
 Ala, n yabi i ya marakisi barakaxini.  
<sup>15</sup> N xunba, n nama bitin boroni.  
 N xunba n yaxune yii, n ba tilinni.  
<sup>16</sup> I nama tin fufaan yi sa n xun ma.  
 I nama tin n yi n mamin tilinni,  
 hanma n bitin gaburun na.  
<sup>17</sup> N ma Alatala, n yabi  
 i ya hinanna nun i ya fanni.

I firifiri n binni i ya kininkinin gbeeni.

18 I nama i yεtagin luxun i ya walikεεn ma.  
N yabi iki sa! Bayo n tɔrɔxi.

19 Fa n fεma i yi n nakisi.  
N xunba n yaxune yii.

20 I a kolon n konbima kii naxan yi,  
n na yagima, n na yarabima.  
I n yaxune birin toma.

21 Konbin bata n bɔɲεn kala  
han n yigitεε.  
N yengi yi kininkininna a fe ma nun  
koni se mi na.  
N yengi yi madεndεnna nan ma nun,  
koni n mi se to.

22 E dabarin sama n ma donseni.  
Min xɔnla to n suxu,  
e minse xɔlεn so n yii.

23 Ala xa e ɲaxaɲaxane findi luti ratixin na e yeε ra.

Ala xa e hεrin findi e suxu xunna ra.

24 E yeεne xa rafɔrɔ ayi,  
e yi danxu!

E fanne xa ba a ra waxatin birin!

25 I xa fitina e xili ma,  
i ya xɔlɔ gbeen yi e li.

26 E dɔxɔden xa kala.  
Muxe nama lu e bubune kui.

27 Bayo, i naxanye tɔrɔxi,  
e ne ɲaxankatama.

I naxanye ɲaxankataxi,  
e ne fe falama sεwani.

28 I xa e magi e hakεne birin na.  
E nama i ya kisin sɔtɔ mume!

29 Ala xa e xinle ba nii rakisin kitabun kui.  
E nama basan tinxin muxune xinle ra.

30 Koni n xɔlεni, n mɔn yigitεεxi.  
Ala, i ya marakisin xa n natanga!

31 N na Ala xinla matɔxɔma βεtini nεn.  
N yi a gboon nali,  
n barikan bira a xa.

32 Na Alatala kεnεnma nεn  
dangu ɲinge baan na a xa,  
dangu tura kamalixin baan na saraxan na.

33 Yiiigelitɔne a toma nεn, e sεwa.  
E tan naxanye Ala fenma,

Ala xa siimayaan fi ε ma.

34 Alatala tuli matixi tɔrɔ muxune ra.

A mi ɲinanma muxu suxine xɔn  
a gbeen naxanye ra.

35 Koren nun bɔxɔn nun fɔxɔ igena

e nun e yi seene,  
 e birin xa Ala matəxə.  
<sup>36</sup> Ala Siyon taan nakisima nən.  
 A Yuda taane tima nən.  
 A mən yi a yamaan nadəxə na yi,  
 e mən yi findi a gbeen na.  
<sup>37</sup> Na findima a walikene mamandenne keən na nən.  
 Naxanye Ala xanuxi, ne yi lu na yi.

## 70

### *Ala maxandina malina fe ra*

#### *Yaburin 40.13-17*

<sup>1</sup> Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa. Maxandina.  
<sup>2</sup> Ala, n nakisi!  
 Alatala, fa n mali iki sa!  
<sup>3</sup> Ala xa ne yarabi  
 naxanye n faxa feni tənma,  
 e yifu.  
 Ala xa ne raxete marafeyani  
 n ma tərən nafxixi naxanye ma.  
<sup>4</sup> E yagixin xa xete naxanye a falama,  
 e naxa, “Yə! I suxi!”  
<sup>5</sup> Naxanye birin i tan fenma,  
 i xa ne birin nasəwa.  
 Naxanye waxi i ya kisi feen xən,  
 ne xa lu a fale,  
 “Ala gbo!”  
<sup>6</sup> Koni, yiigelitəən nun tərə muxun nan n tan na.  
 Ala, fa n fəma mafuren!  
 I tan nan n malimaan nun n natangamaan na.  
 Alatala, i nama buye ayi.

## 71

### *Fonna Ala maxandina*

#### *Yaburin 31.1-4*

<sup>1</sup> Alatala, i tan nan n luxunden na.  
 I nama tin n yi yagi!  
<sup>2</sup> N natanga i yi n xunba  
 amasəto i tinxin.  
 I tuli mati n na i yi n nakisi!  
<sup>3</sup> Ala, findi n kantan fanyen na,  
 n luxundena,  
 n luma sigε denaxan yi.  
 Yamarin fi, i yi n nakisi.  
 Amasəto, n kantan fanyen nun  
 n ma yinna nan i tan na.  
<sup>4</sup> N ma Ala,  
 n natanga muxu naxine senben ma,  
 i n ba hake kanne nun gbalotəne yii.  
<sup>5</sup> N Marigina Alatala,  
 n yigin na i tan na.

N bata n yigin sa i yi  
xabu n dii nɔreyani.

<sup>6</sup>I n masuxi

xabu n yi n nga kui waxatin naxan yi.  
I tan nan a liga n yi bari,  
nanara n ni i tantunma.

<sup>7</sup>N findixi misaala nan na a wuyaxi xa,  
amasɔtɔ n yigiya senbemaan nan i tan na.

<sup>8</sup>N ni i tantunma nɛn ferijɛn gbɛn!  
N yi i ya nɔɔn matɔxɔ.

<sup>9</sup>I nama i mɛ n na  
amasɔtɔ iki, n bata fori.

I nama n nabɛɛɛn  
amasɔtɔ n fangan bata nɔn.

<sup>10</sup>N yaxune n mafalama.

Naxanye waxi n faxa feni,  
ne e bode toma.

<sup>11</sup>E naxa, “Ala bata a rabɛɛɛn.

En siga a fɔxɔ ra en yi a suxu.  
A xunba muxu mi na yi.”

<sup>12</sup>Ala, i nama i makuya n na.

N ma Ala, i mafura, i fa n mali!

<sup>13</sup>Ala xa ne yarabi, e nɔn,  
naxanye n kansunma.

Ala xa ne yagi, e xun nagodo  
naxanye waxi n maxɔlɔ feni.

<sup>14</sup>N xaxili tixi i ra tun!

N mɔn sigama i tantunɛ tun!

<sup>15</sup>N ni i ya tinxinyaan matɔxɔma nɛn ferijɛn gbɛn!

E nun i ya marakisina,  
hali n to mi e birin kolon.

<sup>16</sup>Marigina Alatala,

n fama i senben barakani,

n ni i tan keden peen nan ma tinxinyaan matɔxɔma.

<sup>17</sup>Ala, xabu n xurun waxatin naxan yi,  
i n xaran nɛn.

N mɔn i ya kabanakone matɔxɔma tun!

<sup>18</sup>Ala, iki, n bata fori,  
n xunseɛɛn fan bata fuga.

Koni i nama n nabɛɛɛn

fɔ n xa i senben nali iki muxune ma,

n yi i ya fangana fe yeɛba

mayixɛɛɛ famatɔne birin xa.

<sup>19</sup>Ala, i ya tinxinyaan bata kore li!

I bata kabanako fe wuyaxi liga.

Nde ligaxi alo i tan?

<sup>20</sup>Hali i to tɔɔn nun xɔlɛ gbeen nafa n ma,

i mɔn n niin naxɛɛɛma n yi nɛn.

Hali n sa gaburun tilinxini bɔxɔn bun,

i n natema nɛn mɔn.

21 I n ma xunnayerenna ragboma ayi nɛn,  
i mɔn yi n madɛndɛn.

22 N na i tantunma nɛn kondenna ra  
i ya lannayana fe ra, n ma Ala.  
N tantun betin bama i xa nɛn bɔlɔnni,  
Isirayila Sarijantɔna.

23 N sɔnxɔma nɛn sɛwani  
n nɛma beti baani waxatin naxan yi  
amasɔtɔ i bata n xunba.

24 N ni i ya tinxinyaan matɔxɔma nɛn ferijɛn gbɛn!  
Amasɔtɔ naxanye yi waxi n tɔrɔ feni,  
ne bata yagi, e yarabi.

## 72

### *Ala maxandina mangan xa*

1 Sulemani gbeena.  
Ala, mangan xaran i ya kitisa kɛndɛn na.  
I ya tinxinyaan yita n tan mangana diin na.

2 Nanara, a i ya yamaan makitɛ tinxinni.  
A sariya kɛndɛn sa yiigelitɔne xa.

3 Ala xa bɔxɔn nasabati yamaan xa.  
Ala xa tinxinyaan sabati yamanani.

4 Mangan xa sariya kɛndɛn sa yiigelitɔne xa.  
A xa tɔrɔ muxune diine rakisi,  
a yi e yɛngɛfane rayensenjɛ ayi.

5 I ya mangayaan xa magaxu ayi  
han mamandenne mamandenne  
fanni sogen tema  
fanni kiken mɔn dɛgɛma.

6 Mangan fanna xa liga  
alo tulena xɛɛne ma,  
a xa liga  
alo tule igen nɛn fɛ bɔxɔn ma.

7 Tinxin muxune xa sabati mangan waxatini.  
Ala xa hɛri gbɛn fi fanni kiken dɛgɛma.

8 A mangayaan gboma ayi nɛn  
sa fɔlɔ sogeteden na  
han sa dɔxɔ sogegododen na.  
Fɔlɔ Efirati baan ma  
han sa dɔxɔ bɔxɔn danna ra.

9 Naxanye wulani  
ne e xinbi sinma a bun ma nɛn.  
A yaxune e sama bɔxɔn ma nɛn a bun ma.

10 Tarasisi mangane fama kiseene ra nɛn a fɛma  
e nun fɔxɔ ige tagi bɔxɔne.  
Saba nun Sɛba mangane mudun fima a ma nɛn.

11 Mangan birin e xinbi sinma a bun ma nɛn.  
Siyane birin wanla kɛma a xa nɛn.

12 A tɔrɔ muxune xunbama nɛn  
naxanye na a xili,

e nun yiigelitɔ rabejinxine.

<sup>13</sup> A kininkininma senbetarene nun tɔrɔ muxune ma nen.

A tɔrɔ muxune niin nakisi.

<sup>14</sup> A e xɔrɔyama nen mayigbetenna nun gbalon ma,  
bayo a e yatɛxi.

<sup>15</sup> Ala xa mangan bu!

Ala xa xɛmaan fi a ma keli Saba yamanani.  
Yamaan xa Ala maxandi a xa waxatin birin!  
E xa duba a xa ferijɛn gbɛn!

<sup>16</sup> Ala xa donseen wara ayi bɔxɔni.

Geyane xa rafe siseene ra.  
E xa bogi alo naxanye Liban yamanani.  
Taa kaane xa sabati alo sɛxɛna.

<sup>17</sup> Ala xa mangan findi xili kannu ra habadan!

A xinla xa bu alo sogena.  
Siyane birin duban sɔtɔma nen a barakani.  
E fan yi duba a xa.

<sup>18</sup> Barikan xa bira Marigina Alatala xa,  
Isirayilaa Ala!

A tan keden peen nan kabanako feene ligama.

<sup>19</sup> Barikan xa bira a xa habadan!

Ala xa dunuɓa birin nafe a binyen na!  
Amina! Amina!

<sup>20</sup> Yese a dii xɛmɛn Dawuda maxandine danna ni i ra.

## **Yaburin Yire Saxandena: Keli Sora 73 ma han 89**

### **73**

#### *Alaa tinxinyana fe*

<sup>1</sup> Asafi a betina.

Ala fan Isirayila ra han!

A fan bɔɓɛ sarijanxi kanne ra.

<sup>2</sup> Koni fayida n bata yi tantan,  
n kiraan bejin.

<sup>3</sup> Amasɔtɔ n yi wasodene maxɔxɔlɔnma nun  
n muxu jaxine sabatixin to waxatin naxan yi.

<sup>4</sup> E mi kɔntɔfilixi sese ra mumɛ!  
E fatine fan, e kɛnde.

<sup>5</sup> E mi sɔxɔlexi sese ra alo bonne.  
Adamadiine tɔrɔne mi e tan lima.

<sup>6</sup> Nanara, wasona e yi  
alo jɛrɛn muxune kɔɛ.  
Gbalona e yi alo domaan muxune ma.

<sup>7</sup> Turena e fatini  
han e yetagin bata yikusin.  
Fe jaxin nan e bɔɓɛni han!

<sup>8</sup> E gelen muxune ma,  
e fala jaxine ti.

E muxune jaxankatama wasoni.

<sup>9</sup> E fala jaxine tima Ala ma,

e de jaxu falane dunuɗa birin yi.

<sup>10</sup> Nanara, yamaan biraxi e fɔɔ ra,  
e falane xɔnla yi e suxu  
alo igen min daxina.

<sup>11</sup> E naxa, “Ala nanse kolon?  
Kore Xɔnna Ala nɔe na kolonɗe di?”

<sup>12</sup> Muxu jaxine na kii nin.  
E bɔɗɗen saxi waxatin birin,  
e lu nafunla sote tun!

<sup>13</sup> Nayi, n luxi tinxinyani neɗn fuu!  
N yi n yeɗe rasariɗan fuyan!

<sup>14</sup> N tɔɔxi lɔɔ yo lɔɔ!  
I n haɗen saranma n na xɔɓɓon yo xɔɓɓon!

<sup>15</sup> Xa n yi falan ti alo e tan,  
nayi, n yi i ya muxune yanfama neɗn nun.

<sup>16</sup> Nanara, n yi kata feni ito famudeni,  
koni, a yi xɔɔɔɔ n ma.

<sup>17</sup> Han n so Alaa yire sariɗanxini waxatin naxan yi,  
n yi n miri e raɗan kiin ma.

<sup>18</sup> Ala, i e tima yire salaxunxin nin,  
e birama denaxan yi, e kala.

<sup>19</sup> Nba, e halagima neɗn mafuren,  
gbalon yi e jɗan sasa!

<sup>20</sup> E luxi neɗn alo xiyena  
naxan jɗinanma muxun na xɔɓɓonni.  
Marigina, i na keli waxatin naxan yi,  
e tununma neɗn.

<sup>21</sup> N bɔɗɗen yi sɔxɔlexi waxatin naxan yi,  
n niin yi sunuxi,

<sup>22</sup> n yi daxuyaɗan nun xaxilitareyani.  
N yi luxi i yeɗe ra yi alo subena.

<sup>23</sup> Koni hali na,  
n yi i fɔɔ ra waxatin birin,  
i yi n yii rasuxu,

<sup>24</sup> i ti n yeɗe ra i ya maxadine xɔn,  
i yi n nasuxu binyen nin.

<sup>25</sup> Nde n malima kore xɔnna ma,  
ba i tan na?

Bayo i bata lu n xɔn,  
n fa waxi nanse gbete xɔn dunuɗa yi?

<sup>26</sup> N fati benden nun n niin taganɗe neɗn,  
koni Ala nan n niin senben na  
e nun n keɗna habadan!

<sup>27</sup> Naxanye e makuyaxi i ra,  
ne yatin halagima neɗn.  
Naxanye e mexi i ra, i yi ne raxori.

<sup>28</sup> Koni a rafan n tan ma,  
n yi n maso Ala ra.



N bata Marigina Alatala findi n yigiyaan na,  
alogo n xa i ya wali faɗine birin nali!

## 74

### *Ala xa Isirayila xunba*

<sup>1</sup> Asafi a fala ɗaxumɛna.

Ala, nanfera i mɛxi nxu ra habadan?  
Nanfera i xɔlɔma i ya yama kantanxin ma?

<sup>2</sup> I xaxili lu i ya yamaan xɔn ma,  
i naxan xunba xabu waxati xunkuye,  
bɔnsɔnna naxan findixi i gbeen na.  
I nama ɗinan i dɔxɔden Siyon Geyaana xɔn.

<sup>3</sup> I xun ti taa xɔnni ito ra.  
Nxu yaxune bata kala gbeen ti yire sariɗanxini.

<sup>4</sup> Nxu yi naralanma i ra denaxan yi,  
I yaxune sawaxin bata sɔnxɔn nate mɛnni.  
E yi e taxamasenne yite na yi.

<sup>5</sup> E liga mɛnni alo xɛɛ sɛgɛne  
naxanye fɔtɔn wudine sɛgɛma e bunbine ra.

<sup>6</sup> E na sawura wudi tofaɗine birin kala  
e bunbine nun e dege mane ra.

<sup>7</sup> E tɛɛn so i ya Yire Sariɗanxin na,  
a gan fefe.

E yi i xinla batuden naharamu.

<sup>8</sup> E yi a mirixi, e naxa,  
“En ne birin naxɔrima nɛn feu!”  
E yi Ala batudene birin gan yamanani.

<sup>9</sup> Nxu mi fa kabanako taxamasenne toma.  
Nabi yo mi fa na sɔnɔn.

Nxu mi a kolon na buma han waxatin mundun.

<sup>10</sup> Ala, i yaxune i magelen danma waxatin mundun yi?  
E luma i xili kalɛ nɛn ba,  
han habadan?

<sup>11</sup> I tondixi nxu maliye nanfera?  
I yiini bandun, i yi e raxɔri!

<sup>12</sup> Ala, i tan nan nxɔ mangan na  
xabu a fɔlɔni.

I tan nan marakisi tiin na dunuɗa yi.

<sup>13</sup> I tan nan fɔxɔ igene yitaxun i senbɛni.  
I mɔn yi ige yi sube ɗaxine xunne yibo.

<sup>14</sup> I tan nan ige yi sube magaxuxin xunne kala.  
I yi a so burunna subene yii donseen na.

<sup>15</sup> I tan nan ticine nun xudene ramini.  
I tan nan baane yixara.

<sup>16</sup> I tan nan gbee yanyin nun kɔɛɛn na.  
I bata sogen nun kiken dɔxɔ e yirene yi.

<sup>17</sup> I tan nan dunuɗa danne rafalaxi.  
I soqe furen nun ɗɛmɛn da.

<sup>18</sup> Koni Alatala, i xaxili lu ito xɔn ma:

i yaxune gelema i ma!

Xaxilitarene i xili kalama!

<sup>19</sup> I nama i ya yamaan nabejin

alo ganbana sube xaɲene yii!

I nama jinan i ya muxune xɔn mumɛ,

naxanye tɔɔxi.

<sup>20</sup> I xaxili lu i ya layirin xɔn ma,

bayo bɔxɔn yire yi fɔɔene rafexi gbalotɔne ra.

<sup>21</sup> I nama tin muxu jaxankataxine yi yarabi,

alogo yiigelitɔne nun tɔɔ muxune xa i xinla matɔxɔ.

<sup>22</sup> Ala, keli i yi i yetɛ xun mayenge!

I xaxili lu a xɔn,

a xaxilitarene i magelema ferijɛn gbɛn!

<sup>23</sup> I nama jinan i yaxune sɔnxɔ xuiin ma,

i yengefane e xuini tema mumɛ!

## 75

### *Ala nan kitisaan na*

<sup>1</sup> Asafi a bɛtina, bɛti baane kuntigin xa, a xa ba alo bɛtin naxan xili, "I Nama Halagin Ti." Sigi sarijanxina.

<sup>2</sup> Ala, nxu bata i tantun.

Nxu i tantunma han!

Nxu i maxandima i xinli,

nxu yi i ya kabanakone fe fala.

<sup>3</sup> I naxa, "N bata kiti sa lɔxɔn sa.

N kiti fajin sama nɛn.

<sup>4</sup> Bɔxɔn xuruxurunma waxatin naxan yi,

a niimaseene birin yi xuruxurun,

n tan nan a san bundɔxɔn xɔdɔxɔma ayi ken!

Bɛti xuini te.

<sup>5</sup> N bata a fala wasodene xa,

'E nama ɛ yetɛ yigbo!

N bata a fala muxu jaxine xa,

'E nama ɛ kanba ɛ sɛnbɛn xɔn!

<sup>6</sup> E nama ɛ kanba ɛ sɛnbɛn xɔn

kore xɔnna xili ma!

E nama waso falane ti! "

<sup>7</sup> Amasɔtɔ xun mayengɛn mi kelima

sogeteden binna xan na

hanma sogegododen binni hanma burunna ra.

<sup>8</sup> Ala nan kitin sama.

A yi nde yalagi, a yi nde yoo sa.

<sup>9</sup> Amasɔtɔ igelengenna suxi Alatala yii,

a rafexi a xɔlɛn na

alo dɔlɔ xɔdɛxɛna.

A a xeɛlema nɛn,

muxu jaxine birin yi a min han a jnan.

<sup>10</sup> Koni n na a fe falama nɛn bɛtine yi habadan!

N yi tantun bɛtin ba Yaxubaa Ala xa!

<sup>11</sup> A muxu jaxine birin fangan kala,

a tinxin muxune xunna keli.

## 76

### *Nɔ tiin nan Ala ra*

<sup>1</sup> Asafi a βetina, βeti baane kuntigin xa. A xa ba kondenne ra. Sigi sarijanxina.

<sup>2</sup> Yuda kaane Ala kolon.  
A xinla binyaxi Isirayila yi.

<sup>3</sup> A konna Salemi taan nin,  
a dɔxi Siyon Geyaan nin.

<sup>4</sup> A a yaxune xalimakunle yigira menna nin,  
e nun ye masansan wure lefane nun e silanfanne  
nun e yenge so seene birin.

Beti xuini te.

<sup>5</sup> Ala, i tan nan senben birin kanna ra,  
i nɔrɔxi dangu habadan geyane ra.

<sup>6</sup> Sofa wɛkilexine birin bata bira,  
e yii seene yi tongo yengeni.

E fa saya xixɔnla nin.  
Na sofa yo mi fa a yiini maxama.

<sup>7</sup> Yaxubaa Ala, i na falan ti xɔlɔni,  
soone nun soo ragine yi bira, e faxa.

<sup>8</sup> I tan nan magaxu, Ala.  
I na xɔlɔ, nde nɔe tiye i ye ra.

<sup>9</sup> I to kitisa xuiin namini keli kore,  
yamanan muxune yi gaxu,  
e yi e dundu,

<sup>10</sup> i to keli kiti bolondeni  
alogo i xa yiigelitɔne rakisi.

Beti xuini te.

<sup>11</sup> Hali muxune na xɔlɔ i ma,  
na rapanma tantunna nan ma i tan xa.

Naxanye na mini i ya xɔlɔn bun,  
ne xaxili sɔtɔma nen.

<sup>12</sup> I na i de ti Alatala xa, i ya Ala,  
i xa a rakamali.

Yamanan naxanye birin be rabilinni,  
ε Alatala ki!

A lan birin xa gaxu a ye ra!

<sup>13</sup> A tan kuntigi wasoxine ragodoma nen,  
a yi dunuɓa mangane magaxu.

## 77

### *Madendenna tɔrɔ waxatini*

<sup>1</sup> Asafi a βetina, βeti baane kuntigin xa, Yedutun xa.

<sup>2</sup> N bata n xuini te Ala ma.  
N bata n ma mawuga xuini te,  
a xa n xuiin name.

<sup>3</sup> N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,

n Marigin maxandi nen.  
 Kɔɛɛn birin na, n yi n yiini te Ala ma,  
 koni n mi madɛndɛn.  
<sup>4</sup>Alaa fe to rabira n ma, n kutun.  
 N to n miri a ma, n xaxinla yi yifu.

Bɛti xuini te.

<sup>5</sup>N yi xi n yɛɛ ra yi.  
 N xaminxi, n mi fala tima.  
<sup>6</sup>Nayi, n yi n miri waxati danguxine ma  
 e nun jɛɛ xunkuyene.  
<sup>7</sup>Bɛtine yi rabira n ma kɔɛɛn na.  
 N yi n miri n bɔɔɛni,  
 n maxɔdinna ti n xaxinli iki:  
<sup>8</sup>“Marigina a mɛma nxu ra nen ba,  
 han habadan?  
 Nxu mi fa a kɛɛnma ba?  
<sup>9</sup>Marigina hinanna bata jan ba,  
 han habadan?  
 A tulisaan bata jan ba,  
 han habadan?  
<sup>10</sup>Ala bata jan hinanna xɔn ma ba?  
 Ala bata a kininkininna jan a xɔlɔni ba?”

Bɛti xuini te.

<sup>11</sup>N yi a fala, n naxa,  
 “Naxan n tɔɔma, na ni ito ra:  
 Kore Xɔnna Ala mi fa a fangan yitama  
 alo a folɔni.”  
<sup>12</sup>Alatala,  
 n xa i ya kɛwanle rabira n yɛɛ ma.  
 I ya kabanako fe fonne yi rabira n ma.  
<sup>13</sup>N xa n miri i ya wanle ma.  
 N yi n xaxili lu i ya wali gbeene xɔn ma.

<sup>14</sup>Ala, i ya kiraan sarijan.  
 Batu se yo mi gbo alo Ala.  
<sup>15</sup>Ala nan i tan na  
 naxan kabanako wanle kɛma.  
 I bata i sɛnbɛn mayita siyane tagi.  
<sup>16</sup>I bata i ya yamaan xunba i sɛnbɛni,  
 Yaxuba nun Yusufu bɔnsɔnne.

Bɛti xuini te.

<sup>17</sup>Ala, igene to i to,  
 e yi xuruxurun.  
 Tilinne yi xuruxurun.  
<sup>18</sup>Tulen yi godo keli kore.  
 Galanna yi a xuiin namini kore.  
 Kuyen yi a jinna masɔxɔn yiren birin yi.  
<sup>19</sup>I ya kuye sarinna xuiin yi gbo ayi.  
 I ya kuyena jin masɔxɔnna yi dunuja birin yiyalan.  
 Bɔxɔn yi xuruxurun, a yi yimaxa.

20 I ya kiraan yi fɔxɔ igeni.

I gidi baa tilinxini, i san fɔxɔne mi toε.

21 I yi Nabi Musa nun Haruna ti i ya yamaan yεε ra  
alo xuruse rabaan tima yεxεε kurun yεε ra kii naxan yi.

## 78

### *Ala nun a yamana fe*

1 Asafi a fala naxumεna.

N ma muxune,

ε ε tuli mati n ma xaranna ra,

ε yi n ma fala xuine ramε.

2 N sandane nan sama.

N wundo fonne nan yεbama.

3 En bata feen naxanye mε,

en yi e to,

en fafane feen naxanye falaxi en xa,

4 en mi ne luxunye en ma diine ma.

En Alatala matɔxɔ feene

nun a senben nun a kabanako feene

falama en mamanden famatɔne xa.

5 A bata tɔnne so Yaxuba bɔnsɔnna yii.

A mɔn yi sariyan so Isirayila yii.

A en fafane yamari,

a e xa e diine xaran na ma,

6 alogo muxu famatɔne xa e kolon.

Hali diin naxanye munma bari singen,

ne fan yi a fala e diine xa.

7 Nayi, e fan e yigi sama Ala fari nεn.

E mi fa jinanma a wanle xɔn ma,

e yi a yamarine suxu.

8 Nayi, e mi luma

alo e benbane yi kii naxan yi nun.

Tengbesendene nun murutεdene nan yi ne ra nun

naxanye mako mi yi Alaa fe yi,

e mi yi tɔgɔndiyaxi Ala ma.

9 Xanla yi Efirami bɔnsɔnna muxun naxanye yii,

ne e gi nεn yengen lɔxɔni.

10 E Alaa layirin nabεjin,

e tondi a sariyan suxε.

11 E jinan nεn Ala kεwanle xɔn,

a kabanako feen naxanye yitaxi e ra.

12 A kabanako feene liga nεn

e benbane yεε xɔri

Misiran yamanani, Soyan yi.

13 A yi fɔxɔ igeni taxun a tagi

a yi e ragidi.

A yi a liga igene yi mate ayi e bode fari

alo banxi kankena.

14 A ti e yεε ra yanyin na kundani.

A mən yi ti e yee ra kəeen na tee degeni.

<sup>15</sup> A fanyeni bə tonbonni,  
a yi tigin namini, e yi e min.

<sup>16</sup> A yi xuden namini gemene yi,  
igen yi godo alo baana.

<sup>17</sup> Koni e lu yulubin lige a ra,  
e murute Kore Xonna Ala ma tonbonni.

<sup>18</sup> E yi a nata, a e xa Ala bunba,  
e yi e waxon donseen maxodin Ala ra.

<sup>19</sup> E yi Ala mafala, e naxa,  
“Ala nəe donseen namine tonbonni ito yi ba?”

<sup>20</sup> A to gemen bə,  
igen nan mini ayi yati,  
koni a nəe burun nun suben soe a muxune yii ba?”

<sup>21</sup> Na ma, Alatala e xuiin mexina, a fitina.  
A yi xələ Isirayila ma,

teen yi mini Yaxuba bənsəonna xili ma.\*

<sup>22</sup> Amasəto e mi yi laxi Ala ra,  
e mi yi e yigi saxi a marakisini.

<sup>23</sup> Koni a yi kuyen yamari,  
a koren deene xa rabi,

<sup>24</sup> a yi Manna donseen nagodo e ma,  
a ariyanna donseen so e yii.†

<sup>25</sup> Adamadiine yi malekane burun don.  
Ala yi donseen nasiga e ma han e lugo.

<sup>26</sup> Ala yi foyen nafa keli sogetede binna ra.  
A mən yi foyen namini yiifanna ma a senben na.

<sup>27</sup> A yi xəline ragodo e ma  
naxanye yi wuya alo baan mejnənsinna.

<sup>28</sup> E yi yolon e daaxaden tagi e bubune rabilinni.

<sup>29</sup> Yamaan yi e dege han e lugo.  
E yi waxi naxan xon ma Ala na so nen e yii.

<sup>30</sup> Koni benun e xa wasa, donseen mən yi e de,

<sup>31</sup> Ala yi xələ e ma, a yi e senbemanə faxa,  
Isirayila banxulanne.

<sup>32</sup> Hali na birin to liga,  
e mən lu nen yulubin lige!  
Hali a to kabanako feene liga e mi denkeleya.

<sup>33</sup> Nayi, a yi e dunuḡa yi gidin lu fuuni,  
han e yi faxa kuisanni.

<sup>34</sup> A to ndee faxa,  
a dənxeene yi tubi,  
e yi Ala fen səbeən na.

<sup>35</sup> A yi rabira e ma  
fa fala Ala nan e kantan fanyen na,  
a Kore Xonna Ala nan yi e xunba muxun na.

\* **78:21:** Na feen sebexi Yatene 11.1 kui. † **78:24:** *Manna donsena* a fe mato Xəryəaan 16.13-15  
nun 16.31 kui.

36 Koni e falane mi yi fixaxi,  
e yi wulen nan falama a xa.

37 E mako mi yi Alaa fe yi,  
e mi yi tinxinxi Ala layirini.

38 Koni bayo a kininkinin,  
a yi e hakene mafelu.

A mi e halagi.

A xolon lu daxon ma wuyaxi,  
a mi fitina e xili ma.

39 A a kolon fa fala daxon nan tun e ra,  
e siimayaan luxi nen alo foyedina  
naxan danguma a mi xete.

40 E muru Ala ma nen tonbonni sanja ma wuyaxi.  
A yi sunu e fe ra burunna ra sanja ma wuyaxi!

41 E yi Ala bunbama ye yo ye.

E yi a liga Isirayilaa Ala Sarijanxin yi xolo.

42 E jinan nen a senbe gbeen xon,  
e nun a e xunba e yaxune yii laxon naxan yi.

43 E jinan nen a taxamasenne xon Misiran yi,  
e nun a kabanako feen naxanye liga Soyam yi.

44 A yi e baane findi wunla ra.

Ige yo mi yi na nun

Misiran kaane yi naxan minje.

45 A tugetuge xolene rasiga e ma  
naxanye e don.

Xunjene fan yi e baxon kala.

46 A e siseene so sunene yii.

A bogiseen birin so tuguminne yii.

47 A yi e wudi binle kala balabalan kesene ra.

A yi e xode binle kala xunbenla ra.

48 A yi e jingene faxa balabalan kesene ra.

Galanna yi e xuruseene faxa.

49 A fitinaxin yi a xolonaxin  
nun a baje teen nun a maranaxun nagodo e ma.

Halagi ti ganla nan yi ne ra.

50 A mi xete a xolon foxo ra,

a mi tin e niine yi rakisi,

a yi e faxa fitina furene ra.

51 A yi dii sarane faxa Misiran denbayaan birin yi.

Xami a denbayane dii singene birin

naxanye singe e fangan mayita.

52 A yi fa a yamaan na

keli Misiran yi alo xuruse kuruna.

A yi e kantan burunna ra.

53 A yi ti e yee ra, sese mi e soto,

nanara e mi gaxu.

Koni foxo igen yi a ragali e yaxune ma.

54 A yi fa e ra a boxo sarijanxini

na geyaan ma a naxan soto a senben xon.

55 A siya gbete ne kedi ne a yamaan yee ra,  
a yi e baxone yitaxun e ra.

A yi Isirayila bansonne rasabati e konne yi.

56 Koni e yi murute Kore Xonna Ala ma,  
e yi a bunba.

E mi e xaxili lu a maxadi xuine xon,

57 e yi e masiga a ra,

e yanfan ti alo e benbane.

E mi fa tinxixi

alo xalimakuli yidaxina.

58 E Ala raxalo ne e suxure batudene ra.

E yi Ala raxaxalon e ala sawurane xon.

59 Ala to na me, a yi xolo han!

Nanara, a yi a me Isirayila ra feu!

60 A yi a banxin nabepin naxan Silo yi,  
a yi dxi adamadiine tagi denaxan yi nun.

61 A yi tin a senbe kankiraan yi suxu.

A non misaala yi so yaxune yii.

62 A yi tin a muxune yi faxa silanfanna ra,  
a yi a xolo gbeen nagodo a muxune ma.

63 Teen yi e banxulanne gan,

han jaxalan dii ti sigine yi dan na fe ra.

64 Saraxaraline yi faxa silanfanna ra.

Koni yengen mi tin kaja gilene yi e wuga.

65 Donxen na, Marigin yi keli

alo a yi xiin nen.

A yengen so

alo sofa senbemaan na manpaan min.

66 A mon yi a yaxune kedi.

A yi e rayarabi habadan!

67 A yi a me Yusufu bansonna ra.

A mi Efirami bansonna sugandi.

68 A Yuda bansonna nan sugandi  
e nun a Siyon Geyaan naxan xanuxi.

69 A yi a Yire Sarijanxin ti menni

alo kore xonna nun boxo xonna  
naxanye na habadan!

70 A yi a walikēen Dawuda sugandi.

A yi a ba yexee kulan dexon.

71 A yi a tongo xuruse kantandeni,

a yi a findi a yamaan kantanmaan na,  
Yaxuba bansonna,

a gbee muxune Isirayila.

72 Dawuda yi a boxo lu e xon ma jeniye fajini.

A ti e yee ra ki fajni.



## 79

*Ala maxandina Yerusalen taan xunba feen na*

<sup>1</sup> Asafi a betina.

Ala, siya gbetene bata i ya baxɔn yenge,  
e so.

E bata i Batu Banxi Sarijanxin naharamu.

E bata Yerusalen findi taa xonna ra.

<sup>2</sup> E bata i ya walikene binbine so xoline yii  
e yi e don.

I ya muxu tɔɔndiyaxine binbine bata lu burunna subene bun.

<sup>3</sup> E bata e wunla ramini Yerusalen birin yi  
alo igen baxɔnma.

Muxu yo mi luxi

naxan faxa muxune maluxunɲe.

<sup>4</sup> Nxu rabilinna siyane fala ɲaxin tima nxu ma,  
e nxu makonbi, e nxu magele.

<sup>5</sup> Alatala, i luma xɔlɔxi nxu ma nen  
han waxatin mundun?

I ya xɔlɔn luma nen alo tɛɛna  
han waxatin mundun yi?

<sup>6</sup> I ya xɔlɔn nagodo siyane ma  
naxanye mi i batuma,

e nun yamanan naxanye mi i xinla binyama.

<sup>7</sup> Amasɔɔ e bata Yaxuba bɔnsɔnna nɔ,  
e a baxɔn kala.

<sup>8</sup> I nama nxu tɔɔ nxu benbane hakene fe ra.

I ya kininkininna xa nxu ralan iki sa!

Amasɔɔ nxu makona a ma han!

<sup>9</sup> Ala, nxu rakisi muxuna,

nxu mali i xinla binya feen na!

Nxu xunba,

i yi nxu mafelu nxu yulubine ra

i xinla a fe ra.

<sup>10</sup> Nanfera siyane maxɔdinna tima,  
e naxa, "E Ala minɛn?"

A yita siyane ra nxu yɛɛ xɔri

a i ya walikene faxa feen ɲɔxɔma nen.

<sup>11</sup> I tuli mati suxu muxune kutun xuiin na.

Naxanye yalagin bun,

ne ratanga i sɛnbɛ gbeen na.

<sup>12</sup> Na siyane konbin naxanye ti i ma Marigina,

ne saranna fi na ra dɔxɔ solofere.

<sup>13</sup> Nanara, nxu tan i ya yamana,

i naxan kantanma

alo i ya xuruse kuruna,

nxu i tantunɲe na yi habadan,

nxu i matɔxɔ waxati famatɔne birin yi.

## 80

*Ala xa en ma yamanan natanga*

<sup>1</sup> Asafi a βetina βeti baane kuntigin xa, sereyana, a xa ba alo βetin naxan xili:  
“Fuge Faḡine.”

<sup>2</sup> Isirayila kantan muxuna,

i tuli mati nxu ra.

I tan naxan tixi Yusufu βənsənnə yεε ra

alo xuruse kuruna,

i tan naxan dəxi maleka gubugubu kanne tagi,

i yεε makənən nərəni.

<sup>3</sup> I sənβən yita

Efirami nun Bunyamin nun Manase βənsənnə ra.

Keli, i fa nxu rakisi!

<sup>4</sup> Ala, i mən xa nxu sənβe so,

i nərən nagodo nxu ma,

alogo nxu xa kisi.

<sup>5</sup> Alatala, Ala sənβən Birin Kanna,

i luma xələxi i ya yamaan ma

han waxatin mundun

i tondi a maxandin yabe?

<sup>6</sup> I bata e balon findi səxələn na,

i yi e igelengenne rafe yεegen na.

<sup>7</sup> I bata nxə bəxən findi yenge so xunna ra

nxu rabilinna siyane xa.

Nxu yaxune nxu magelema.

<sup>8</sup> Ala sənβən Birin Kanna,

i mən xa nxu sənβe so,

i nərən nagodo nxu ma,

alogo nxu xa kisi!

<sup>9</sup> I fa nən wudi binla ra

sa keli Misiran yamanani.

I siyaan bonne kedi,

i yi na wudi binla si e bəxəni.

<sup>10</sup> I yi yirena nde yitən a rasoliden na.

A salenne yi godo pon!

A yi yamanan nafe.

<sup>11</sup> A nininna yi so geyane xun na.

A yiine yi so suman wudi gbeene xun na.

<sup>12</sup> A yiine yi sigama han fəxə igen xun ma,

e mən yi sigaxi han baan xun ma.

<sup>13</sup> Nanfera i a langan kalaxi?

I tin dangu muxune birin yi a bogine muḡa?

<sup>14</sup> Segune yi keli fətənni, e a kala,

burunna subene yi a don.

<sup>15</sup> Sənβən Birin Kanna Ala, i mən xa fa.

I yεε ragodo nxu ma keli ariyanna yi,

i yi nxu mato.

I ya yamaan nakisi

naxan findixi na wudi binla ra!

16 I tan yeteen naxan sixi,  
 i xa na ratanga!  
 A luxi nen  
 alo i tan yeteen diin naxan nagboxi.  
 17 E bata a sege, e a gan,  
 i ya yamaan kalama i ya xolon bun ma.  
 18 I yengi lu mangan xon ma  
 i tan yeteen naxan doxi,  
 i tan yeteen diin naxan nagboxi.  
 19 Nxu mi fa nxu xun xanbi soma i yi sonon.  
 Nxu rakisi nanara nxu i tantunye.  
 20 Alatala, Ala senben Birin Kanna,  
 i mon xa nxu senbe so,  
 i non nagodo nxu ma,  
 alogo nxu xa kisi!

## 81

### *Ala nan en malima*

1 Asafi gbeena, beti baane kuntigin xa. A xa ba Gati kaane kondenna ra.  
 2 Sonxo sewani en ma Ala xa,  
 en senbena.  
 E xuini te Yaxubaa Ala xa!  
 3 E beti baan folo,  
 e tanbanne maxa,  
 e nun bolonna nun kondenna.  
 4 Kike nenen na te,  
 e nun kiken na koxo,  
 e xotaan fe en ma sali loxone yi.  
 5 Sariyan nan ito ra Isirayila xa.  
 Yaxubaa Alaa yamarin nan ito ra.  
 6 A a so Yusufu a denbayaan yii nen  
 a Misiran yamanan yenge waxatin naxan yi.  
 En yi xuina nde me  
 en mi yi naxan kolon,  
 7 A naxa, "N bata goronne ba e xun ma.  
 E bata goron binyen doxo.  
 8 E yi toni waxatin naxan yi,  
 e yi n xili n yi e xunba.  
 N yi e yabi foye gbeeni.  
 N yi e kejaan fesefese Meriba igene yi."

Beti xuini te.

9 "N ma yamana,  
 e e tuli mati n ma maxadi xuine ra.  
 Isirayila, xa e yi n xuiin name nun!  
 10 E nama Ala gbete batu!  
 E nama e xinbi sin ala gbete yo xa!  
 11 Alatala nan n tan na,  
 e Ala naxan faxi e ra  
 sa keli Misiran yamanani.  
 E e deene yibi, n xa e ralugo.

<sup>12</sup> Koni n ma yamaan mi e tuli matixi n na.  
Isirayila mi tin n na.

<sup>13</sup> Nayi, n yi e lu e tengbesenyani,  
e yi bira e waxɔn feene fɔxɔ ra.

<sup>14</sup> Xa n ma yamaan yi n xuiin name nun,  
xa Isirayila yi birɛ n ma kirane fɔxɔ ra nun,

<sup>15</sup> n yi e yaxune yarabima nɛn nun mafurɛn!  
N yi e yɛngɛfane halagima nɛn.

<sup>16</sup> Naxanye Alatala rapaxuxi  
ne gaxuxine yi e felenma nɛn a bun ma.  
E tɔrɔn mi yi janma habadan!

<sup>17</sup> N yi e baloma nɛn malo fajin nun kumin na.”

## 82

### *Ala nan mangan na*

<sup>1</sup> Asafi a betina.

Ala dɔxi a manga gbɛdɛni,  
a tan nan kitin sama senbɛmane tagi.

A yi a fala, a naxa,

<sup>2</sup> “E luma kitin sɛ tinxintareyani  
han waxatin mundun,

ɛ yi lu muxu jaxine rafisɛ bonne xa?

<sup>3</sup> E xa senbetarene nun kiridine xun mayɛngɛ kitin sa,  
ɛ yi tinxin yiigelitɔne nun muxu jaxankataxine xa.

<sup>4</sup> E xa senbetarene nun tɔrɔ muxune ratanga,  
ɛ e xunba muxu jaxine yii.”

<sup>5</sup> “E mi fe kolon,

ɛ xaxili mi na,

ɛ sigan tima dimin nin,

bɔxɔn bunne birin xuruxurunma.

<sup>6</sup> N bata yi a fala, n naxa,

‘Alane nan ɛ tan na.

Kore Xɔnna Alaa diine nan ɛ birin na.’

<sup>7</sup> Koni ɛ faxama nɛn

alo adamadiin bonne,

ɛ bira alo kuntigin bonne.”

<sup>8</sup> Ala, keli, i fa dunu ja makiti,

bayo i tan nan gbee siyane birin na.

Beti xuini te.

## 83

### *Isirayilaa Ala maxandina e yaxune to yi e tɔrɔma*

<sup>1</sup> Sigi sari janxina. Asafi a betina.

<sup>2</sup> Ala, i nama i dundu.

Ala, falan ti, i nama i raxara!

<sup>3</sup> A mato, i yaxune bata keli.

Naxanye i rapaxuxi, ne bata murutɛ.

<sup>4</sup> E feene yitɔnma wundoni i ya yamaan xili ma.

I naxanye ratangaxi,

e sama e bode fari ne xili ma.

<sup>5</sup> E naxa, “En sa e rax̄ori,  
alogo Isirayila xinla xa tunun dunuḡa yi.”

<sup>6</sup> E bata lan a ma,  
e xa e malan i xili ma,

<sup>7</sup> Ed̄on kaane nun Sumayila b̄ons̄onna muxune  
nun Moyaba kaane nun Hagari kaane

<sup>8</sup> nun Gebala kaane nun Amonine nun Amalekine  
nun Filisitine e nun Tire kaane.

<sup>9</sup> Asiriya yamanan fan bata sa e fari,  
alogo e xa Loti b̄ons̄onna muxune mali.

Beti xuini te.

<sup>10</sup> A liga e ra  
alo i a liga Midiyan kaane ra kii naxan yi,  
alo i a liga Sisera nun Yabin na Kison xudeni  
kii naxan yi.

<sup>11</sup> E faxa n̄en En-D̄ori yi,  
e yi kun b̄ax̄on fari.

<sup>12</sup> A liga e kuntigine ra  
alo i Orebi nun Sebi liga kii naxan yi.

E mangane birin xa lu  
alo Sebaxa nun Salamuna,

<sup>13</sup> naxanye yi a falama, e naxa,  
“N̄xu xa Alaa b̄ax̄one tongo n̄xu gbeen na.”

<sup>14</sup> Ala, e liga  
alo wuluwunla na s̄ex̄e xarene tongo,  
alo foyen na se dagin xali,

<sup>15</sup> alo t̄en f̄t̄onna ganma kii naxan yi,  
alo t̄en tema geyane ma kii naxan yi.

<sup>16</sup> E kedi i ya tule gbeen na.  
E magaxu i ya foye gbeen na.

<sup>17</sup> Alatala, e rayagi,  
han e yi i xinla fen.

<sup>18</sup> E xa lu yagin nun kuisanni habadan.  
E xa yigit̄eḡe, e rax̄ori.

<sup>19</sup> E xa a kolon  
fa fala i tan Alatala,  
i tan keden peen nan Kore X̄onna Ala ra,  
naxan mangayaan ligama dunuḡa birin xun na.

## 84

### *Ala Batu Banxini siga betina*

<sup>1</sup> Koraa diine tantun betina, beti baane kuntigin xa. A xa ba Gati kaane kondenna ra.

<sup>2</sup> Alatala Senben Birin Kanna,  
i luden nayabu n yi han!

<sup>3</sup> Alatalaa banxin x̄onla n na han!  
N b̄oḡen nun n fati bend̄en s̄ewa betin bama  
Habadan Ala xinla nan ma fe ra.

<sup>4</sup> Hali tuntunne bata e tɛɛne sa i ya banxini,  
debelenne fan bata na findi e konna ra,  
alogo e diine xa maso i ya saraxa ganden na  
Alatala ɛnben Birin Kanna,  
n ma mangan nun n ma Ala.

<sup>5</sup> Ɔɛwan na kanne xa  
naxanye luma i ya banxini!  
E i matɔɔma nɛn waxatin birin!

Beti xuini te.

<sup>6</sup> Ɔɛwan na kanne xa  
naxanye ɛnben kelima i tan yi,  
naxanye xun tixi Ala Batu Banxin na.

<sup>7</sup> E nɛma danguma Baka lanbanni,  
mɛnna yi lu e xa alo tigi yirene.  
Tule singen na fa, darane yi fe.

<sup>8</sup> E ɛnben yi siga fari ɛɛ,  
han e yi ti Ala yetagi Siyon yi.

<sup>9</sup> Alatala, Ala ɛnben Birin Kanna,  
n ma maxandi xuiin name.  
Yaxubaa Ala, i tuli mati n na.

Beti xuini te.

<sup>10</sup> Ala, nxɔ mangan mato,  
nxu ye masansan wure lefana.  
I ya muxu sugandixin nasuxu!

<sup>11</sup> Soge kedenna i Batu Banxini,  
na dangu xii wuli keden na yire gbete yi.  
A fisa n xa lu tixi i ya banxin so deɛn na gbansan  
benun n xa sabati muxu jaxine konne yi.

<sup>12</sup> Marigina Alatala luxi nɛn en xa  
alo en ma sogen nun en ye masansan wure lefana.  
Alatala nan hinanna nun binyen fima en ma.  
Naxanye sigati kii kamalixi,  
a herin fima nɛn ne ma.

<sup>13</sup> Alatala ɛnben Birin Kanna,  
ɛwan na kanne xa  
naxanye e yigin sama i tan yi.

## 85

### *Ala xa bɔɔɛ xunbenla fi en ma*

<sup>1</sup> Koraa diine tantun betina, beti baane kuntigin xa.

<sup>2</sup> Alatala, i bata yi hinan i ya yamanan na.  
I bata yi Yaxuba bɔnsɔnna ɛnbe so.

<sup>3</sup> I bata yi i ya muxune hakene mafelu,  
i yi e yulubine xafari.

Beti xuini te.

<sup>4</sup> I bata yi i ya xɔlɔn jan,  
i yi xete i ya xɔlɔ gbeen fɔɔ ra.

<sup>5</sup> Ala, nxu rakisi muxuna,  
i mɔn xa nxu ɛnbe so.

I nama fa lu xɔlɛ nxu ma.

<sup>6</sup> I luma xɔlɔxi nxu ma nɛn ba han habadan?

I ya xɔlɔn luma nɛn han mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ?

<sup>7</sup> I mi fa nxu rakisima ba, alogo i ya yamaan mɔn xa sɛwa i ya fe ra?

<sup>8</sup> Alatala, hinan nxu ra, i yi nxu rakisi.

<sup>9</sup> N waxi n tuli mati feni Ala ra, Alatala. A bɔɲɛ xunbenla nan ma fe falama a yamaan xa, a muxu tɔgɔndiyaxine, xa e mi fa xɛtɛ e xaxilitareyaan ma sɔnɔn.

<sup>10</sup> A fama a yɛɛragaxu muxune rakisideni iki sa! A binyen yi lu en ma yamanani.

<sup>11</sup> Hinanna nun lannayana e bode xɔn ma. Tinxinyaan nun bɔɲɛ xunbenla yi rakafu.

<sup>12</sup> Lannayaan sabatima nɛn bɔxɔni, tinxinna yi godo keli kore.

<sup>13</sup> Alatala hɛrin fima nɛn en ma yati, en ma bɔxɔn sansine yi sabati.

<sup>14</sup> Tinxinyaan tima nɛn Marigin yɛɛ ra, a kirani tɔn a xa.

## 86

### *Ala maxandina malina fe ra*

<sup>1</sup> Dawudaa Ala maxandina.

Alatala, i tuli mati n na,

i yi n yabi.

Amasɔtɔ yiigelitɔɔn nun tɔrɔ muxun nan n na.

<sup>2</sup> N niin natanga, amasɔtɔ n tɔgɔndiyaxi i ma.

I tan n ma Ala, i ya walikɛɛn nakisi,

naxan a yigi saxi i tan yi.

<sup>3</sup> N Marigina, kininkinin n ma!

N ferijɛnma i tan nan maxandɛ.

<sup>4</sup> Marigina, i ya walikɛɛn nasɛwa, amasɔtɔ n na n niin taxuxi i tan nan na.

<sup>5</sup> Marigina, i tan fan! I dija!

Naxan na i maxandi, i hinanma nɛn na ra han!

<sup>6</sup> Alatala, i tuli mati n ma maxandi xuiin na, n ma mawuga xuiin nameɛ.

<sup>7</sup> N nɛma tɔrɔni, n yi i maxandi, amasɔtɔ i yabin tima.

<sup>8</sup> Marigina, ala yo mi luxi alo i tan.

I ya wanle ɲɔxɔn mi na.

<sup>9</sup> Marigina, i siyaan naxanye birin daxi, ne fama nɛn, e yi e xinbi sin i yetagi,

e yi i xinla binya.

<sup>10</sup> Amasotɔ i tan gbo,  
i kabanako feene rabama.  
I tan keden peen nan Ala ra.

<sup>11</sup> Alatala, i ya kiraan yita n na  
alogo n xa sigan ti i ya nɔndini.  
Na fe keden peen sa n bɔɲɛni,  
alogo n xa i xinla binya.

<sup>12</sup> Marigina, n ma Ala,  
n ni i tantunma nɛn n bɔɲɛn ma feu!  
N yi i xinla binya habadan!

<sup>13</sup> I bata hinan n na han!  
I yi n niin natanga sayaan ma.

<sup>14</sup> Ala, wasodene bata keli n xili ma,  
gbalotɔ ganla waxi n faxa feni,  
e miriya yo mi sigama i tan ma.

<sup>15</sup> Koni Marigina, i tan nan Ala ra  
naxan kininkinin,  
i diɲa, i mi xɔlɔn xulɛn,  
i ya hinanna nun i ya lannayaan gbo.

<sup>16</sup> I yɛɛ rafindi n ma,  
i yi hinan n na.  
Sɛnbɛn fi n ma, n tan i ya walikɛna.  
N nakisi, n tan i ya walikɛ naxanla diina.

<sup>17</sup> A yita n na, a i fan,  
alogo naxanye n naxaxuxi,  
ne xa a to, e yagi.  
Amasotɔ i tan Alatala bata n mali,  
i yi n madɛndɛn.

## 87

### *Siyane birin yigin Yerusalɛn nin*

<sup>1</sup> Koraa diine tantun bɛtina. Sigi sariɲanxina.  
Ala bata a taan ti Geya Sariɲanxin fari.

<sup>2</sup> Siyon taan nafan Alatala ma  
Yaxuba bɔnsɔnna taane birin xa.

<sup>3</sup> Muxune Alaa taan matɔxɔma han!

Bɛti xuini te.

<sup>4</sup> Ala naxa,  
“N Misiran kaane nun Babilɔn kaane sama nɛn  
n kolon muxune fari e nun Filisiti kaane  
nun Tire kaane nun Kusi kaane.”

N yi a fala, n naxa,  
“Itoe fan barixi Siyon taan nin.”

<sup>5</sup> E a falama nɛn Siyon taan ma  
fa fala siyani itoe fan barixi mɛnna nin,  
Kore Xɔnna Ala yɛtɛɛn yi a rasabati.

<sup>6</sup> Alatala na siyane xinle sɛbɛ,



a a falama nɛn ndee ma, a naxa,  
 “Itoe fan barixi Siyon taan nin.”

7 E bodonma nɛn, e bɛtin ba.  
 E naxa, “Nxu yigin birin i tan nin.”

Bɛti xuini te.

## 88

### *Mawugana malina fe ra*

1 Sigi sarijanxina. Koraa diine tantun bɛtina, bɛti baane kuntigin xa. A xa ba xulenna ra. Esira yixɛtɛna nde Heman ma fala jaxumɛna.

2 Alatala, Ala naxan n nakisima,  
 kɔɛɛn nun yanyin na,  
 n gbelegbelema i tan nan na.

3 N ma maxandi xuiin xa i li.  
 I tuli mati n ma mawuga xuiin na!

4 Tɔɔ wuyaxi bata n niini li,  
 sayaan bata maso n na.

5 E n yatɛma  
 alo naxanye sigama gaburun na.  
 N fangan birin bata jan.

6 E bata n nabejin faxa muxune yɛ,  
 alo muxu faxaxine gaburun na,  
 alo i bata jinan naxanye xɔn,  
 i mi fa sese ligama naxanye xa.

7 I bata n woli ayi bilingan tilinxin na dimi gbeeni.

8 I ya xɔlɔn bata gbo ayi n ma,  
 i n yigbɛtɛnma i senbɛn na.

Bɛti xuini te.

9 I bata n xɔyine makuya n na,  
 i bata n findi se jaxin na e yɛɛ ra yi.  
 N balanxi, n mi nɔɛ mine.

10 N yɛɛne bata wasa tɔɔn na,  
 n ni i xilima lɔxɔ yo lɔxɔ,  
 Alatala, n na n yiine yibandunma i tan nan ma.

11 I kabanako feen lige faxa muxune xa ba?  
 Faxa muxune keɛ ba,  
 e yi i tantun?

Bɛti xuini te.

12 Muxuna i ya hinanna fe falɛ gaburun kui ba?  
 I ya lannayana fe falɛ halagi yireni ba?

13 I ya kabanako feene toɛ dimini ba?  
 Ninan tima binbine xɔn dɛnaxan yi,  
 i ya tinxinyaan kolonje mɛnni ba?

14 Alatala, n bata i xili, n mali.  
 N ni i maxandima xɔtɔn yo xɔtɔn.

15 Alatala, nanfera i i mɛxi n na?  
 Nanfera i i yɛtagi luxunxi n ma?

16 Xabu n dii jɔɛna,

n yi tərɔni.  
 N yi masoxi sayaan na.  
 Gaxun bata n yili,  
 n yigitεε.

<sup>17</sup> I ya xɔlɔ gbeen bata godɔ n ma.  
 I n kuisan gbeen naxan ti,  
 na bata n halagi.

<sup>18</sup> Kuisanne n nabilinxi waxatin birin  
 alo fufana, e bata n nabilin yiren birin yi.

<sup>19</sup> I bata n lanfane nun n xɔyine makuya n na.  
 N fa dimin nan tun kolon.

## 89

### *Ala nun Dawudaa layirina*

<sup>1</sup> Esira yixεtɛna nde Etani a fala ɲaxumɛna.

<sup>2</sup> N βetin bama nɛn waxatin birin  
 Alatala hinanna fe ra,  
 n yi i ya tinxinna fe fala  
 mayixεtɛne nun mayixεtɛne xa.

<sup>3</sup> N yi a fala  
 a i ya hinanna luma nɛn habadan,  
 a i ya tinxinyaan buma nɛn  
 alo kore xɔnna.

<sup>4</sup> I naxa, “N bata layirin xidi  
 n ma muxu sugandixin xa,  
 n bata n kɔlɔ n ma walikεεn Dawuda xa,

<sup>5</sup> n naxa, ‘N ni i yixεtɛne findima nɛn  
 mangane ra waxatin birin,  
 n yi e mangayaan lu han habadan.’ ”

Beti xuini te.

<sup>6</sup> Alatala, malekan naxanye ariyanna yi  
 ne tantun βetin bama i ya kabanakone fe ra,  
 e nun i ya tinxinyana fe ra.

<sup>7</sup> Alatala, i tan ɲɔxɔn mi na kore xɔnna ma.  
 Nde luxi alo Alatala, alane ye?

<sup>8</sup> Ala magaxu maleka sariɲanxine malanni,  
 naxanye a rabilinxi,  
 a makabε ne birin yeε ra yi.

<sup>9</sup> Alatala, Ala sɛnβɛn Birin Kanna,  
 nde luxi alo i tan?  
 I sɛnβɛn nun i ya tinxinyana i rabilinxi.

<sup>10</sup> I tan nan fɔxɔ igen sɛnβɛn natima,  
 a walanne na te, i tan nan e ragodoma.

<sup>11</sup> I tan nan Misiran halagixi,  
 i tan nan i yaxune raxuya ayi i sɛnβɛn na.

<sup>12</sup> I tan nan gbee kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ra.  
 I tan nan dunuɲa daxi  
 e nun a yi seene birin.

<sup>13</sup> I tan nan kɔmɛn fɔxɔ nun yiifari fɔxɔn daxi.  
 Taboro nun Xerimon geyane sɔnxɔma sɛwani  
 i ya fe ra.

14 I sɛnbɛn gbo!

I fangan magaxu han!

15 I ya mangayaan sɛnbɛ soxi  
tinxinyaan nun sariya kɛndɛn nan na.  
Hinanna nun ɲɔndiɲa i kɛwanle birin yi.

16 Sɛwan na kanne xa  
naxanye i batuma bɛtini,  
e sigan ti kɛnɛnni i yetagi, Alatala.

17 E ɲaxanma nɛn i xinli waxatin birin,  
e i ya tinxinyaan binya.

18 I tan nan findixi e binyen nun e sɛnbɛn na,  
i yi nxu xunna keli i ya fanni.

19 Amasɔɔ Alatala nan nxu xun mayɛngɛn na,  
nxɔ mangan nan Isirayilaa Ala Sariɲanxin na.

20 Lɔxɔna nde,  
i ya tɔgɔndiya muxune fe toon ti nɛn  
alo xiye,

i yi a fala e xa, i naxa,  
“N bata sɛnbɛn fi sofana nde ma,  
n bata banxulanna nde sugandi yamaan yɛ.

21 N bata Dawuda to, n ma walikɛna.  
N yi n ma ture sariɲanxin susan a ma.

22 N ma fangan luma a yi nɛn,  
n yi a sɛnbɛ so.

23 A yaxune mi a nɔɛ mume,  
tinxintaren mi a rayarabɛ mume.

24 N na a yɛngɛfane halagima nɛn a yɛɛ xɔri,  
naxanye a raɲaxuma,  
n yi ne yɛngɛ.

25 N ma tinxinna nun n ma hinanna luma nɛn a xɔn,  
a sɛnbɛn sɔɔ n xinli.

26 N na a mangayaan nasigama nɛn  
han fɔxɔ igena,  
a yi nɔɔn ti baane xun na.”

27 “A n xilima nɛn, a naxa,  
‘I tan nan n Fafe ra, n ma Ala,  
n kantani fanyen naxan n nakisima.’

28 N na a findima nɛn n ma dii singen na,  
naxan gbo mangane birin xa bɔxɔ xɔnna fari.

29 N hinan a ra habadan!  
N layirin naxan xidi nxu tagi,  
na mi kalɛ mume!

30 N na a yixɛtɛna nde luma nɛn mangayani habadan!  
Fanni kuyen daxi,  
a mangayaan daxi.”

31 “Xa a yixɛtɛne mi tin n ma sariyan suxe,  
xa e mi bira n ma sariyane fɔxɔ ra,

32 e yi n ma tɔnne kala,

e tondi n ma yamarine suxe,  
<sup>33</sup> nayi, n na e murute feene saranma e ra nen dunganna ra,  
 n yi e paxankata e hakene fe ra.  
<sup>34</sup> Koni n ma hinanna luma nen Dawuda xon,  
 n mi n ma tinxinyaan kalama.  
<sup>35</sup> N mi n ma layirin kale.  
 N na a tuli saxi naxan na,  
 n mi na maxete.  
<sup>36</sup> N bata n kolon ma sarijanni  
 n mi wulen falama Dawuda xa,  
<sup>37</sup> a yixetene luma nen habadan,  
 a mangayaan buma nen nyetagi  
 alo sogena.  
<sup>38</sup> A buma nen mangayani habadan  
 alo kikenana,  
 naxan kore xonna ma taxamasenna ra waxatin birin.”

Beti xuini te.

<sup>39</sup> Koni i bata i me a ra,  
 i yi a masiga i ra!  
 I bata xolon ya manga sugandixin ma han!  
<sup>40</sup> I bata i ya layirin kala i naxan xidi  
 enun i ya walikenen tagi.  
 I bata a mangaya taxamasenna rabira boxoni.  
<sup>41</sup> I bata a taan yinne birin nabira.  
 I yi a yire makantanxine findi taa xonne ra.  
<sup>42</sup> Dangu muxune birin a mujama,  
 a dxoxo bodene bata a rajaxu.  
<sup>43</sup> I bata a yengefane senben gbo ayi.  
 I yi a yaxune birin nasewa.  
<sup>44</sup> I bata a yenge so seene senben jan.  
 I tondi a maliye yengeni.  
<sup>45</sup> I bata a noron ba a yii,  
 i yi a mangaya gbeden nabira boxoni.  
<sup>46</sup> I bata a banxulanyaan waxatini kala a ma,  
 i yi a rayagi han!

Beti xuini te.

<sup>47</sup> Alatala, i mon i luxunma nen nxu ma  
 han waxatin mundun?  
 I ya xolon luma gbo ayi  
 alo tenna han waxatin mundun?  
<sup>48</sup> A xa rabira i ma  
 a n ma siimayaan mi fa xunkuya.  
 I adamadiine birin daxi nen tun ba?  
<sup>49</sup> Nde luma a faxataren na,  
 a yi a yete ratanga sayaan ma?

Beti xuini te.

<sup>50</sup> Marigina, i ya hinanna minen,  
 naxan yi na nun,  
 i i kolon naxan na Dawuda xa i ya tinxinni?  
<sup>51</sup> Marigina,  
 i miri i ya walikene yagin ma,

e nun yamaan naxanye birin goron n xun ma.

<sup>52</sup> Alatala, i yaxune bata nxu rayagi,  
e biraxi i ya muxu sugandixin fɔxɔ ra yiren birin.

<sup>53</sup> Barikan xa bira Alatala xa habadan!

Amina! Amina!

## **Yaburin Yire Naanindena: Keli Sora 90 ma han 106**

### **90**

#### *Nabi Musaa betina*

<sup>1</sup> Nabi Musa, Alaa xerana maxandina.  
Marigina, i tan nan findixi nxu yigiyaden na,  
keli waxati danguxine ma han habadan.

<sup>2</sup> Benun geyane xa da,  
benun bɔxɔ xɔnna nun dunuɲa yeteen xa da,  
xabu a fɔlɔni, han to,  
han habadan i tan nan Ala ra.

<sup>3</sup> I tan nan muxune raxetema bendeni,  
i yi a fala, i naxa,  
“Adamadiine, ε xετε ε kelideni.”

<sup>4</sup> Bayo ɲεε wuli kedenna luxi nen i yεε ra yi  
alo xii keden danguxina,  
alo kɔε kedenna.

<sup>5</sup> I tan nan muxun niin bama,  
a dangu alo xɔtɔn ma xixɔnla,  
alo seɣen naxan solima.

<sup>6</sup> Xɔtɔnɲi, a ɲingi, a sabati,  
ɲinbanna na maso,  
a lisi a ra, a xara.

<sup>7</sup> I ya xɔlɔna nxu yigitεεma nen,  
a yi nxu ɲan.

<sup>8</sup> I bata nxu hakene sa i yetagi.  
I bata nxɔ wundo yulubine birin sa kenenni.

<sup>9</sup> Nxu siin ɲanma nen i ya xɔlɔn bun ma.  
Nxu nxɔ siimayaan toon ɲanɲε  
alo kutunna.

<sup>10</sup> Yanyina nde nxɔ siimayana,  
ɲεε tonge solofere nan tun a ra.

Xa a xunkuya ayi,  
ɲεε tonge solomasεε.  
Koni lanbaranna nun tɔɔn nan ne birin na.  
A ɲanma nen xulen, nxu faxa.

<sup>11</sup> Nde nɔε i ya xɔlɔn senben kolonɲε,  
a yi i binya  
lan i ya xɔlɔn yatɔn ma?

<sup>12</sup> Nxu xaran nxɔ siimayaan tεngε,  
alogo nxu xa sigan ti fe kolonni.

<sup>13</sup> Alatala, i ya xɔlɔn ɲanma waxatin mundun yi?  
Kininkinin nxu tan i ya konyine ma.

<sup>14</sup> Nxu ralugo i ya hinanni xɔtɔn yo xɔtɔn.

Nanara, nxu βetin βε,  
nxu sɛwa nxu siin birin yi.

<sup>15</sup> Nxu bata lu yagini waxati xunkuye.

Awa, iki sɛwa ηεene fi nxu ma  
nxu naxan xasabi ligaxi tɔrɔni.

<sup>16</sup> Nxu tan i ya konyine xa i ya wali gbeene to.  
Nxɔ diine xa i ya binye magaxuxin to.

<sup>17</sup> Marigina nxɔ Ala,

i ya fanna xa lu nxu xɔn.

Nxɔ wanle rasɔnɔya nxu xa,  
yandi nxɔ wanle rasɔnɔya nxu xa.

## 91

### *Ala nan en yigiya kenden na*

<sup>1</sup> Naxan na yigiya Kore Xɔnna Ala ma,  
na bata lu Ala Sɛnbε Kanna makantanna bun.

<sup>2</sup> N na a falama Alatala xa nɛn, n naxa,  
“N yigiyaden nun n kantani yinna nan i tan na.  
N ma Ala nan i tan na  
n yigin saxi naxan yi.”

<sup>3</sup> A i ratangama nɛn luti ratixine birin ma,  
e nun faxa furene.

<sup>4</sup> A i ratangama nɛn,

i yi i luxun a yi,

alo tɔxε ngana a gabutene soma  
a diine xun na kii naxan yi.

A lannayaan yi findi i yε masansan wure lefaan na.

<sup>5</sup> I mi gaxun kɔεεn gbalon yεε ra,  
hanma xalimakunla  
naxanye wolima yanyin na.

<sup>6</sup> I mi gaxuε fitina furene yεε ra  
naxanye i lima dimini,

hanma fure ηaxin naxanye faxan tima yanyin na.

<sup>7</sup> Muxu wuli kedenna faxama nɛn i dεxɔn ma,  
muxu wuli fu yi bira i rabilinni,  
koni fefe mi lige i tan na.

<sup>8</sup> I i yεεn tima nɛn tun,

i yi muxu ηaxine saranna to.

<sup>9</sup> N bata n yigiya i tan ma Alatala.

I na Kore Xɔnna Ala findi i luxunden na,

<sup>10</sup> fe ηaxi yo mi i liye.

Gbaloyo mi masoε i konna ra.

<sup>11</sup> Ala yamarin fima nɛn a malekane ma i ya fe yi  
alogo e xa i kantani i ya sigatiin birin yi.

<sup>12</sup> E yi i tongo

alogo i nama i sanna din gεmε yo ra.

<sup>13</sup> I tima yatane nun saηine fari nɛn.

I yi yata sɛnbεmane nun saηi ηaxine yibodon.

<sup>14</sup> Ala naxa, “N na kanna rakisima nɛn  
bayo a n xanuxi.

N na ratangama nɛn

bayo a n kolon Ala ra.

<sup>15</sup> A na n xili, n na a yabima nen.

N luma a xon ma nen toroni.

N na a xunbama nen,

n yi binyen sa a ma.

<sup>16</sup> N yi siimaya xunkuye fajin fi a ma,

n yi a yita a ra

a n tan nan a rakisima.”

## 92

### *Tantun betina*

<sup>1</sup> Tantun betina. Sigi sarijanxina. A xa ba Matabu Loxoni.

<sup>2</sup> A lan Alatala yi tantun.

Kore Xonna Ala,

a lan betin xa ba i xa,

<sup>3</sup> i ya hinanna fe yi fala xoton yo xoton,

i ya tinxinna fe yi fala koe yo koe,

<sup>4</sup> betine yi ba i xa kondenna nun bolon xuiin na.

<sup>5</sup> Alatala, i kewanle bata n nasewa.

N sewa betin bama nen i ya wanle fe ra.

<sup>6</sup> Alatala, i ya wanle gbo de!

I miriyane tilin han!

<sup>7</sup> Xaxilitaren mi ito kolon.

Daxun mi ito famuma.

<sup>8</sup> Fa fala, muxu jaxin kelima nen

alo sexe jaxina,

fe jaxi rabane birin sabatima nen,

koni habadan halagin nan e yee ra.

<sup>9</sup> Amasoto i tan Alatala nan feen birin xun na habadan.

<sup>10</sup> I yaxune ni i ra, Alatala,

i yaxune ni i ra, e halagima!

Fe jaxi rabane birin xuyama ayi nen.

<sup>11</sup> I bata n senben gbo ayi

alo burunna jingena,

i yi ture fajin susan n ma.

<sup>12</sup> N na n yengefane yarabixin toma.

N na n yaxune wuga xuiin mema.

<sup>13</sup> Koni tinxin muxune sabatima nen

alo tugu binla.

E senben gboma ayi nen

alo suman binle Liban yamanani

<sup>14</sup> alo wudin naxanye sixi Alatalaa banxini.

E sabatima nen en ma Alaa banxini.

<sup>15</sup> E mon bogima

hali e to bata koxo.

E rafexi igen na, e xinde.

<sup>16</sup> Na bata Alatalaa tinxinna yita.

A tan nan n kantan fanyen na,

fe jaxi yo mi a tan yi.

## 93

*Ala nan mangan na*

- <sup>1</sup> Alatala nan mangan na,  
a rabilinxi nɔrɔn nun fangan nan na.  
Nanara, bɔɔn dɔxi ken,  
a mi yigisanma.
- <sup>2</sup> Ala, xabu a fɔlɔni,  
i ya mangayaan na.  
I na yi habadan!
- <sup>3</sup> Alatala, baane e xuini tema,  
baane e xuini tema han!  
Baane bata walanje ayi.
- <sup>4</sup> Alatala senben gbo kore xonna ma!  
A gbo fɔɔo igen mɔrɔnne xa.\*  
A dangu fɔɔo igen xunfan gbeen na.
- <sup>5</sup> Alatala, i ya maxadi xuine luma nen habadan!  
Sarijanna lanxi i ya banxin nan ma, han habadan!

## 94

*Ala nan birin ma kitisaan na*

- <sup>1</sup> Ala naxan gbeeɲɔɔo tiin na, Alatala,  
i tan Ala naxan gbeeɲɔɔo tiin na,  
i xa i yete makenen.
- <sup>2</sup> Dunuɲa kitisana, keli,  
i yi wasodene saran e kewanle ra.
- <sup>3</sup> Alatala, muxu ɲaxine luma ɲaxanje  
han waxatin mundun?
- <sup>4</sup> Fe ɲaxi rabane e yete matɔɔoma kanba falane yi.
- <sup>5</sup> Alatala, e bata i ya muxune yigbeten.  
E bata i ya yamaan nayarabi.
- <sup>6</sup> E kaɲa gilene nun kiridine nun xɔɲene faxama.
- <sup>7</sup> E yi a fala, e naxa,  
“Alatala mi nxu toma.  
Yaxubaa Ala mi a ɲɔɔo luxi a xɔn.”
- <sup>8</sup> E a liga ε yeren ma  
ε tan xaxilitarene,  
ε tan daxune,  
ε xaxili sɔtɔma waxatin mundun?
- <sup>9</sup> Ala naxan en tunle rafalaxi,  
a tan mi fala xuiin mema ba?  
Ala naxan en yeene rafalaxi,  
a tan mi toon tiin ba?
- <sup>10</sup> A tan naxan siyane birin xuruma,  
a mi e fe saranma e ra ba,  
a tan naxan muxune xaranma fe kolonna ma?
- <sup>11</sup> Alatala muxune miriyane kolon,  
a sese mi ne ra.

\* 93:4: *Igen mɔrɔnne*: alo foyen na so igeni.



12 Alatala, sɛwan na kanna xa  
i naxan xuruma,  
i naxan xaranma i ya sariyan xɔn.  
13 I matabun fi a ma tɔrɔ bɔxɔne yi,  
han yinli ge muxu ɲaxine yeɛ ra.  
14 Alatala mi a muxune rabeɲinma,  
a mi a mɛma a keɛn na.  
15 Kitine mɔn sama nɛn tinxinni,  
sɔndɔmɛ fajɪ kanne birin tinma nɛn na ma.

16 Nde tiyɛ n xɔn muxu ɲaxine xili ma?  
Nde kele,  
a ti n xɔn fe ɲaxi rabane xili ma?  
17 Xa Alatala mi yi n mali nun,  
n niin yi bama nɛn mafuren!  
18 N to yi a falama, n naxa,  
“N birama nɛn!”  
Alatala, i yi n mali i ya hinanni.  
19 N na kuisan,  
i ya hinanna n niin lugoma nɛn sɛwan na.

20 I mako mi kitisa tinxintarene ma,  
naxanye muxune ɲaxankatama e tɔnne yi.  
21 E e malanma tinxin muxune xili ma,  
e yi sɔntarene yalagi, e faxa.  
22 Koni Alatala bata findi n ma faran makantanxin na.  
N ma Ala nan n kantan fanyen na  
n nan n luxunma naxan yi.  
23 A e hakene saranma e ra nɛn.  
Alatala en ma Ala e raxɔrima nɛn e fe ɲaxine ma.

## 95

### *Tantun bɛtina*

1 Ɛ fa, en xa fa sɛwa bɛtin ba Alatala xa!  
En sɔnxɔ sɛwani Ala xa,  
en kantan fanyena, en nakisimana.  
2 En fa a yɛtagi, en barikan bira a xa.  
En yi a tantun sɛwa bɛtine yi.  
3 Amasɔɔ Alatala nan Ala gbeen na.  
A tan nan manga gbeena alane birin xun na.  
4 A tan nan gbee bɔxɔn bunne nun geyane xuntagine ra.  
5 A tan nan gbee fɔxɔ igen na,  
bayo a tan nan a daxi.  
A tan nan bɔxɔ xɔnna rafalaxi.  
6 Ɛ fa, en fa en xinbi sin,  
en yi Ala batu.  
En xa en xinbi sin Alatala bun  
naxan en daxi.  
7 Amasɔɔ a tan nan en ma Ala ra.  
En findixi a yamaan nan na  
alo a xuruse kurun naxan nabama.

Xa ε Ala fala xuiin mε to,  
 8 ε nama ε bɔɲɛni xɔdɔxɔ  
 alo ε benbane Meriba yi,  
 alo e naxanye liga na waxatini Masa yi tonbonni.\*  
 9 E n matandi nɛn mɛnni,  
 e yi n mato,  
 hali e to bata yi n kɛwanle to.  
 10 N xɔlɔ na waxati muxune ma ɲɛɛ tonge naanin,  
 n yi a fala, n naxa,  
 “Yamani ito bɔɲɛn makuya n na,  
 e mi biraxi n ma kiraan fɔxɔ ra.”  
 11 Nayi, n yi n kɔlɔ n ma xɔlɔni n naxa,  
 “E mi soε n ma matabudeni mumε!”

## 96

### *Ala nan mangane birin xun na Taruxune Singen 16.12-33*

1 Bɛti nɛnɛn xa ba Alatala xa!  
 Dunuɲa muxune birin xa bɛtin ba Alatala xa.  
 2 Bɛtin xa ba Alatala xa,  
 a xinla yi tantun!  
 ɛ yi lu a raliyε waxatin birin yi  
 fa fala a bata en nakisi.  
 3 ɛ a binyena fe fala siyane birin xa,  
 ε yi a kabanako feene rali muxune birin ma.  
 4 Alatala gbo,  
 a lan a xa matɔxɔ han!  
 A lan  
 a xa binya dangu alane birin na.  
 5 Siyane alane birin findixi ala fuune nan na,  
 koni Alatala tan bata koren da.  
 6 A rabilinxi nɔrɔn nun gboon nan na.  
 A yire sariɲanxin nafexi sɛnbɛn nun binyen nan na.  
 7 ɛ tan dunuɲa siyane birin,  
 ε fa Alatala tantun,  
 ε yi a tantun a binyen nun a sɛnbɛna fe ra.  
 8 ɛ fa Alatala tantun a xili binyena fe ra.  
 ɛ fa kiseene ra a Batu Banxini.  
 9 ɛ Alatala batu a nɔrɔ sariɲanxini.  
 Dunuɲa muxune,  
 ε xuruxurun a yɛtagi.  
 10 ɛ yi a fala siyane xa,  
 a Alatala nan mangan na.  
 Nanara, dunuɲa a kiini,  
 a mi yigisanma.  
 Ala siyane makitima tinxinna nin.

11 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna xa sɛwa han!  
 Fɔxɔ igen xa a xuini te

\* 95:8: Na fe mɔn sɛbɛxi Xɔrɔyaan 17.7 kui.

e nun seen naxanye a xɔɛ ra.

<sup>12</sup> Burunna xa sɛwa e nun a yi seene birin.

Fɔtɔnna wudine birin xa sɔnɔ sɛwani,

<sup>13</sup> e sɔnɔ Alatala yetagi,

amasɔtɔ a fama nɛn.

A fama nɛn a kitin sa dunuɲa yi.

A dunuɲa muxune makitima nɛn tinxinni,

a siyane kiti a ɲɔndini.

## 97

### *Ala nan keden pe mangan na*

<sup>1</sup> Alatala nan mangan na!

Dunuɲa xa ɲaxan!

Ɛ sɛwa ɛ tan fɔxɔ ige tagi bɔxɔne!

<sup>2</sup> A rabilinxi kundaan nun dimin nan na.

A mangayaan sɛnbe soxi tinxinyaan nun sariya kɛnden nan na.

<sup>3</sup> Tɛɛna a yɛɛ ra,

naxan a yaxune ganma a rabilinni.

<sup>4</sup> A kuyen na a ɲinna masɔxɔn,

dunuɲa birin yi yalan.

Bɔxɔn yi a to a xuruxurun.

<sup>5</sup> Geyane xuyama ayi Alatala yetagi,

dunuɲa birin Marigina,

alo kumi dolen na xulun.

<sup>6</sup> Koren xɔnna a tinxinyaan nalima nɛn,

siyane birin yi a binyen to.

<sup>7</sup> Suxure batune yagima nɛn,

naxanye suxurene matɔxɔma.

Alane birin e xinbi sinma nɛn a bun.

<sup>8</sup> Siyon kaane a mɛma nɛn e sɛwa.

Yuda taane yi ɲaxan i ya kiti saxine fe ra, Alatala.

<sup>9</sup> Alatala, i tan nan Kore Xɔnna Ala ra

dunuɲa birin xun na.

I tan gbo dangu alane birin na.

<sup>10</sup> Alatala rafan naxanye ma,

fe ɲaxin xa raɲaxu ne ma.

A tɔgɔndiya muxune kantanma nɛn,

a yi e xunba muxu ɲaxine yii.

<sup>11</sup> Kɛnɛnna minima nɛn tinxin muxune xa,

muxu sɔndɔmɛ fajine sɛwama nɛn.

<sup>12</sup> Ɛ tan naxanye birin tinxin,

ɛ sɛwa Alatala a fe ra,

ɛ a xili sariɲanxin tantun.

## 98

### *Ala nan mangan na*

<sup>1</sup> Tantun bɛtina.

Ɛ beti nɛnɛn ba Alatala xa.

A bata kabanako feene liga!

A en nakisima a senben nun a sariɲanna nan xɔn.  
<sup>2</sup> Alatala bata a marakisin nun tinxinna yita siyane ra.  
<sup>3</sup> A mi jinanxi a hinanna nun a tinxinna xɔn  
 Isirayila yamaan xa.  
 Bɔxɔn danne birin bata a to  
 a en ma Ala bata en nakisi.

<sup>4</sup> Dunuɲa muxune birin xa sɔnxɔ sɛwani Alatala xa.  
 E sɛwaxin yi sɔnxɔ han,  
 e yi a tantun betini!  
<sup>5</sup> E tantun betine ba Alatala xa bɔlɔnna ra!  
 E bɔlɔnna nun tantun beti xuini te!  
<sup>6</sup> E xɔtane nun fenne fe.  
 E sɔnxɔ sɛwani mangan xa, Alatala.

<sup>7</sup> Fɔxɔ igen xa a xuini te  
 e nun seen naxanye birin a xɔre ra.  
 Dunuɲa muxune birin xa e xuini te.  
<sup>8</sup> Baane xa e xuini te  
 alo yii bɔnbɔ xuina!  
 Geyane xa sɔnxɔ sɛwani e bode xɔn!  
<sup>9</sup> E sɛwa Alatala yetagi,  
 amasɔɔ a fama nɛn.  
 A fama nɛn, a kitine sa dunuɲa yi.  
 A dunuɲa muxune makitima nɛn tinxinni,  
 a siyane kiti a ɲɔndini.

## 99

### *Ala nan mangane birin xun na*

<sup>1</sup> Alatala nan mangan na.  
 Siyane xuruxurunma.  
 A mangaya gbɛɗɛn maleka gubugubu kanne tagi.  
 Bɔxɔn xuruxurunma.  
<sup>2</sup> Alatala gbo Siyon yi!  
 A tan nan siyane birin xun na.  
<sup>3</sup> Birin xa i xinla tantun  
 naxan gbo, a magaxu.  
 Ala sariɲan han!  
<sup>4</sup> Mangan Ala senben gbo!  
 Sariya kɛndɛn nafan a ma.  
 I tan nan tinxinyaan daxi.  
 I tan nan sariya kɛndɛn  
 nun tinxinna saxi Yaxuba bɔnsɔnni.  
<sup>5</sup> E Alatala batu, en ma Ala.  
 E yi e xinbi sin a manga gbɛɗɛn san bun.  
 A sariɲan!  
<sup>6</sup> Nabi Musa nun Haruna yi a saraxaraline ye.  
 Samuyɛli yi a maxandi muxune ye.  
 E yi Alatala maxandima,  
 a yi e yabi.  
<sup>7</sup> A yi falan tima e xa nɛn

keli kundani.

E yi na maxadi xuine nun tonne suxuma,  
a yi naxanye soma e yii.

<sup>8</sup> Alatala nxo Ala,  
i tan yeteɛn nan yi e yabima,  
i findi Ala dijɔxin nan na e xa,  
koni i e fe ɔaxine saran e ra nɛn.

<sup>9</sup> E Alatala en ma Ala batu,  
e xinbi sin a geya sariɔanxin bun.  
Amasoto Alatala en ma Ala sariɔan.

## 100

### *Tantun Betina*

<sup>1</sup> Tantun betina, barika birana.  
Dunuya muxune birin xa sonxo sewani Alatala xa.

<sup>2</sup> E Alatala batu sewani.  
E fa a yetagi, e sewa betine ba a xa!

<sup>3</sup> E a kolon a Alatala nan Ala ra.  
A tan nan en daxi.

A tan nan gbee en na.  
A yamaan nan en tan na,  
alo a xuruseen naxanye rabama.

<sup>4</sup> E nɛma soma a Batu Banxini,  
e barikan bira a xa!  
E a tantun a tanden ma!

E a tantun,  
e barikan bira a xa.

<sup>5</sup> Amasoto Alatala fan,  
a hinanna luma nɛn habadan!  
A tinxinyaan luma nɛn  
habadan han habadan!

## 101

### *Mangana de xui tongona Ala xa*

<sup>1</sup> Dawudaa betina.  
N betini ito bama  
i ya hinanna nun i ya sariya kenden nan ma fe ra.  
Alatala, n tantun betin bama i tan nan xa.

<sup>2</sup> N katama nɛn  
n xa lu kira kamalixin xon.  
I fama n fema waxatin mundun yi?  
N sigan ti tinxinni n ma banxini.

<sup>3</sup> N mi tinje fe ɔaxin ma mumɛ!  
N denkeleyatarene kewanle rapaxuma nɛn.  
N xu mi sese malanje.

<sup>4</sup> N mi finde tinxintaren na.  
N mi fe ɔaxi yo rabe.

<sup>5</sup> Naxanye muxune mafalan wundoni,  
n ne deɛn suxuma nɛn.  
Naxanye muxune matoma a ɔaxin na wasoni,  
n mi dije ne ma mumɛ!

<sup>6</sup> N na n yeɛn tima nɛn muxu toɔndiyaxine ra yamanani,

alogo e xa lu n fema.  
 Naxan na sigan ti tinxinni,  
 na luma nen n ma wanla ra.  
 7 Yanfanten yo mi luyε n konni.  
 Wule fala yo mi luyε n yetagi.  
 8 Xɔtɔn yo xɔtɔn  
 n muxu ɲaxine bama nen yamanani,  
 n fe ɲaxi rabane birin kedima nen Alatalaa taani.

## 102

### *Tɔɔ muxuna Ala maxandina*

- 1 Tɔɔ muxuna Ala maxandina sɔxɔleni, a a mawuga Alatala xa.  
 2 Alatala, i tuli mati n ma maxandin na.  
 I n ma mawuga xuiin name!  
 3 I nama i yetagin luxun n ma  
 n nɛma tɔɔni waxatin naxan yi!  
 I tuli mati n na.  
 N na i xili,  
 n yabi mafuren!  
 4 Amasɔtɔ, n siin ɲanmatɔɔn ni i ra  
 alo tutina.  
 N fatin ganma alo tɛɛ wolonna.  
 5 N bɔɲɛn xaraxi alo sɛxɛna.  
 Donse xɔli mi fa n na sɔnɔn.  
 6 Kutunna bata n doyen.  
 7 N bata liga  
 alo toxorona tonbonni,  
 alo kutunxunban taa xɔnni.  
 8 N mi xima.  
 N bata lu yɛɛ radunduni  
 alo xɔliin banxin fari.  
 9 N yaxune n konbima ferijɛn gbɛn,  
 e fala xɔlɛn ti n ma,  
 e n xinla findi danga ti seen na.  
 10 N xube fujin nan donma.  
 N yɛɛgen bata basan n min igen na.  
 11 Amasɔtɔ i ya xɔlɔna fe ra,  
 i bata n tongo i yi n woli ayi.  
 12 N siin ɲanmatɔɔn ni i ra  
 alo nininna ɲinbanna ra.  
 N bata liga alo sɛxɛ xarena.  
 13 Koni Alatala,  
 i tan nan mangan na habadan!  
 Mayixɛtɛne nun mayixɛtɛne i ya fe falama nen.  
 14 I kelima nen i kininkinin Siyon taan ma.  
 I diɲa waxatin bata a li a ma.  
 Waxati saxi yetɛɛn ni ito ra.  
 15 Hali taani ito gɛmɛne rafan nxu tan i ya walikene ma.  
 A gbangbanna yetɛɛn kininkininna nxu ma.  
 16 Siyane birin gaxuma Alatala yɛɛ ra nen.

Dunuḡa mangane birin yi gaxu i ya binyen yεε ra.

<sup>17</sup> Alatala mɔn na Siyon ti waxatin naxan yi, a yi a yεε makeɲen a binyeni.

<sup>18</sup> A a yεε ra findi muxu ramεxine ma, a yi a tuli mati e maxandi xuiin na.

<sup>19</sup> Na xa seβε mayixεε famatɔne xa, alogo yama famatɔn xa Alatala matɔxɔ.

<sup>20</sup> Alatala bata a yεε ragodo keli a yire sariḡanxini kore xɔnna ma.

A bata a yεε ragodo dunuḡa ma keli ariyanna yi.

<sup>21</sup> Muxun naxanye kasoon na a bata ne kutun xuine mε.

A bata na muxu yalagixine xɔrɔya,

<sup>22</sup> alogo e xa Alatala xinla fala Siyon yi, e yi a tantun Yerusalɛn taani,

<sup>23</sup> siyane nun yamanane birin na e malan waxatin naxan yi Alatala batudeni.

<sup>24</sup> Marigin bata n senben ḡan n ma siimayani, a yi n siin ḡan.

<sup>25</sup> N yi a fala, n naxa,

“N ma Ala, i nama n faxa.

N munma fori. I tan luma nɛn habadan!

<sup>26</sup> I bɔxɔ xɔnna da nɛn, xabu a fɔlɔni.

I yii fɔxɔn nan kore xɔnna ra.

<sup>27</sup> Ne birin danguma nɛn,

koni i tan luma nɛn na.

Ne birin forima nɛn,

e kala alo dugina,

i yi e masara.

<sup>28</sup> Koni i tan luma nɛn i kiini waxatin birin.

I ya siimayaan mi ḡanḡe mume!

<sup>29</sup> Nxu tan i ya walikεne diine luma nɛn i fεma, e yixεtene fan yi sabati i yεtagi.”

## 103

### *Alaa hinanna*

<sup>1</sup> Dawuda gbeenaa.

N xa Alatala tantun n niin birin na!

N xa a xili sariḡanxin tantun n bɔḡɛn ma feu!

<sup>2</sup> N xa Alatala tantun n niin birin na!

N nama ḡinan a wali fajɔ yo xɔn.

<sup>3</sup> A tan nan n mafeluma n hakeɲ birin na.

A tan nan n nakendεyama furen birin ma.

<sup>4</sup> A tan nan n natangama sayaan ma,

a yi n nakamali hinanna nun kininkininni.

<sup>5</sup> A tan nan siimaya fajɔn fima n ma,

alogo n mɔn xa fangan sɔto

alo singbinna.

6 Alatala tinxin,  
a tan nan kiti kenden sama muxu jaxankataxine xa.

7 A bata a feene yita Nabi Musa ra,  
a yi a kewanle yita Isirayila yamaan na.

8 Alatala kininkinin, a dija.  
A mi xolon xulen. A hinanna gbo.

9 A xolon mi en mafale yeye!  
A mi luyε xoloxi han habadan!

10 A mi en suxuma en yulubine ra.  
A mi en saranma en hakene ra.

11 A hinanna gbo a yεεragaxu muxune yεε ra yi,  
alo kore xonna makuya boxo xonna ra kii naxan yi.

12 A bata en yulubine ba en ma,  
a yi e makuya en na  
alo sogeteden nun sogegododen tagi kuya kii naxan yi.

13 Alatala kininkininma a yεεragaxu muxune ma nen  
alo fafan kininkininma a diine ma kii naxan yi.

14 A en da kiin kolon,  
a kolon fa fala en kelixi benden nin.

15 Muxuna siimayaan luxi nen alo sekena,  
a sabatima nen alo sexe fugena,

16 koni foye wolonna na sa a ma a xara ayi,  
a yi jan hali a funfuna,  
a mi luma na.

17 Koni Alatalaa hinanna luma nen  
a yεεragaxu muxune xa habadan han habadan.  
A tinxinna yi lu e diine diine xa,

18 xa e a layirin suxu,  
e yi e miri a fe ragidixine ma  
alogo e xa e rakamali.

19 Alatala bata a mangaya gbeden nafala kore xonna ma.  
A tan nan mangayani seene birin xunna.

20 E Alatala tantun, ε tan malekane.  
E tan naxanye senbe kanne ra,  
naxanye a falane ligama,  
naxanye a fala xuine suxuma.

21 E Alatala tantun,  
ε tan a ganle kore xonna ma,  
ε tan, a walikεen naxanye a sagoon ligama.

22 E Alatala tantun,  
ε tan a dali seene birin,  
ε na lu dede a mangayaan bun.  
N xa Alatala tantun n niin birin na!

## 104

### *Daala Mangan tantun fena*

1 N xa Alatala tantun n niin birin na!  
Alatala n ma Ala, i tan gbo de!



I tan maraberi baxi nɔrɔn nun gboon nan na.

<sup>2</sup> A bata a yete rabilin kenenna ra  
alo doma gbeena.

A yi kore xonna yifulun  
alo senkena.

<sup>3</sup> A bata a banxin ti igene fari kore xonna ma,  
a yi kundane findi a masiga ti wontoron na,  
a sigan tiin foyen nin.

<sup>4</sup> A foyen findi a xeraan na,  
a teen findi a walikenn na.

<sup>5</sup> A bɔxɔn beten sa ki fajɪ.  
A mi yigisanje mumɛ.

<sup>6</sup> I bata tilinna radin bɔxɔn ma  
alo domana,  
igene yi te han geyane xuntagi.

<sup>7</sup> Koni e yi e gi i ya xɔlɔn bun,  
e yi e gi i ya galanna xuiin ma.

<sup>8</sup> E yi godo lanbanne yi keli geyane ma,  
han i yiren naxan yitɔnxi e xa.

<sup>9</sup> I yi naninna sa  
e mi dangue naxan na mumɛ,  
alogo e nama fa sa bɔxɔn xun ma.

<sup>10</sup> I tigi igene ragima xude wunle xɔn  
dangu geya longonne ra.

<sup>11</sup> Burunna subene birin fa e minna menna nin,  
burunna sofanle fan yi fa min xɔnla ba na yi.

<sup>12</sup> Xɔline e teene sama xude deen nin,  
e yi sɔnxɔe wudine kɔe ra.

<sup>13</sup> A yi tulen nafa geyane fari keli kore,  
i kewanle yi bɔxɔni li.

<sup>14</sup> A yi sexen namini xuruseene xa,  
e nun sansine muxune xa,  
alogo e xa balon sɔtɔ bɔxɔni,

<sup>15</sup> e nun manpaan naxan e rasewama,  
e nun turen naxanye e fatin nayabuma ayi,  
e nun donseen naxanye e senbe soma.

<sup>16</sup> Hali Alatalaa wudi binle fan igen sɔtɔma  
e makoon naxan ma,  
Liban yamanan suman wudine  
Ala naxanye sixi.

<sup>17</sup> Xɔlidine e teene sama menna nin.  
Xɔli xungbene fan yi e teene sa na fɔfɔ binle yi.

<sup>18</sup> Xenle fan luma geya matexine fari,  
fanye ra siine yi e luxun gɛme yinle ra.

<sup>19</sup> I bata kiken da waxatine yate feen na.  
Sogena a godo waxatin kolon.

<sup>20</sup> I dimin da alogo kɔeen xa so,  
burunna subene birin e masiga tima waxatin naxan yi.

21 Yata sɛnbɛmanɛ wurundunma  
e balon fendeni

e e balon maxɔdinma Ala ma.

22 Sogen na te waxatin naxan yi,  
e mɔn yi xɛtɛ,  
e sa e sa e yinle ra.

23 Nayi, muxune yi mini,  
e siga e wanle ra han jinbanna ra.

24 Alatala, i kɛwanle gbo,  
I ne birin daxi fe kolonna nin.  
Bɔxɔn nafexi i ya dali seene nan na.

25 Fɔxɔ igen mato, a gbo.  
Niimaseen sifan birin a yi,  
a xurin nun a xungbena,  
naxanye mi nɔɛ yate kɔnin.

26 Kunkine sigama a tan nan xun ma.  
E nun ige yi sube magaxuxine  
i naxan daxi alogo e xa sabaan so a yi.

27 E birin yengi i tan nan ma donse feen na,  
e makoon na bira a ma waxatin naxan yi.

28 I donseen soma e yii nɛn,  
e yi a don.

I donseen so e yii  
han e yi wasa.

29 I na i xun xanbi so,  
e yigitɛge.

I na e niin ba, e yi faxa.  
E xɛtɛ bɛndɛni e kelixi denaxan yi.

30 Koni i na niin bira e yi waxatin naxan yi,  
e da, seen birin yi findi a nɛnɛn na bɔxɔn fari.

31 Alatalaa binyen xa lu habadan!  
Alatala xa sɛwa a kɛwanle fe ra!

32 Ala na bɔxɔn mato, a xuruxurun.  
A na a yiin din geyane ra,  
e tutin yi mini.

33 Fanni n nan n nii ra,  
n betin bama nɛn Alatala xa.  
N tantun betin bama n ma Ala xa nɛn n siin birin yi.

34 N ma betin xa a kɛnɛn.  
Amasɔtɔ n ma sɛwan kelima Alatala nin.

35 Ala xa yulubi kanne jan bɔxɔni.  
Ala xa muxu jaxine ratunu.

N xa Alatala tantun n niin birin na!  
Tantunna Ala xa!

## 105

*Ala nun a yamana fe  
Taruxune Singen 16.8-22*

1 ɛ Alatala tantun. ɛ yi a maxandi.

A bata naxan liga, ε na fala siyane xa.

<sup>2</sup> Ε βetin ba a xa,

ε yi a tantun βetine yi,

ε yi a kabanako feene birin fala.

<sup>3</sup> Ε ε kanba a xili sariᵑanxini.

Naxanye birin Alatala fenma,  
ne xa sεwa.

<sup>4</sup> Ε ε yeε rafindi Alatala nun a sεnβen ma,

ε lu a fenᵑε waxatin birin.

<sup>5</sup> A wali faᵑin naxanye ligaxi

e nun a kabanako feene

nun a kitin naxanye saxi,

ne fe xa rabira ε ma,

<sup>6</sup> ε tan Iburahima βonsonna,

a walikεne,

ε tan Yaxubaa diine,

Ala naxanye sugandixi.

<sup>7</sup> A tan nan Alatala ra, en ma Ala.

A tan nan βaxan birin kitisaan na.

<sup>8</sup> A ᵑaxo luma a layirin xan ma nen

han habadan,

e nun a falane fe han mayixεε wuli keden,

<sup>9</sup> e nun a layirin naxan xidi e nun Iburahima tagi,

a yi a kolο Isiyaga xa.

<sup>10</sup> A mən yi a ragidi Yaxuba ma sariyan xan,

a findi habadan layirin na Isirayila kaane xa.

<sup>11</sup> A naxa, “N Kanan yamanan soma nen

ε nun i yixεtene yii ε keen na.”

<sup>12</sup> E mi yi wuya nun.

Xᵑᵑε dando nan tun yi e ra na yamanani.

<sup>13</sup> E yi kelima nen siyana nde ye

e siga nde gbεε ye,

e keli yamanana nde yi

e siga nde gbεε yi.

<sup>14</sup> Koni a mi tinᵑε

muxu yo xa e ᵑaxankata.

A mangane rakolon nen e fe yi, a naxa,

<sup>15</sup> “ε nama fefe liga n ma muxu sugandixine ra.

ε nama fefe ᵑaxi liga n ma nabine ra.”

<sup>16</sup> Ala yi fitina kamεn naso e yamanani,

a yi e donseen birin ᵑan.

<sup>17</sup> Koni Ala yi xεmεna nde rasiga a yamaan yeε ra.

Yusufu nan yi na ra

naxan mati konyiyani.

<sup>18</sup> E yi yᵑβnχanna sa a sanne ma,

e wuren bira a kᵑε.

<sup>19</sup> Han na waliyiya falane yi kamali

a naxanye ti.

Alatalaa falan yi a yita

a a ᵑᵑndi.

20 Nanara, mangan yi a bejin,  
naxan yi siyane xun na,  
na yi a xarɔya.

21 A yi Yusufu lu a yamanan xun na.

A yi lu mangan yii seene birin xun na,

22 alogo a xa a kuntigine matinxin a waxonna ra,  
a yi na fonne xaran fe kolonna ma.

23 Nayi, Isirayila yi fa Misiran yi,  
Yaxuba yi dɔxɔ Xami bɔnsɔnna yamanani.

24 Ala yi dii wuyaxi fi a muxune ma.

E senben yi gbo ayi dangu e yaxune ra.

25 A yi Misiran muxune bɔɲɛn masara,  
Isirayila yamaan yi rapaxu e ma.  
E yi a walikene ɲaxankata feni tɔn.

26 A yi a walikene Musa rasiga e ma  
e nun Haruna, a naxan sugandixi.

27 E yi Alaa taxamaseri magaxuxine liga e ye,  
e a kabanako fe wanle ke  
Xami bɔnsɔnna yamanani.

28 Ala yi dimin naso na yamanani.

E mi yi nɔe na yamarin matande.

29 A yi e igene findi wunla ra,  
e yexene birin yi faxa.

30 E yamanan birin yi findi xunɲene ra.  
Mangana banxin birin yi rafe xunɲene ra.

31 Ala yi xenne nun sosone yamari,  
e yi mini yamanan birin yi.

32 A yi balabalan kesene ragodo e ma,  
Galanna yi godo a yamanan birin yi.

33 Ala yi e manpa binle\* kala  
a yi yamanan wudine birin magira.

34 A yi tuguminne fan yamari,  
e yi fa,  
suɲɛn naxanye mi yi nɔe yate.

35 E yi yamanan se ɲingine birin don.

E yi e donseen birin don.

36 Ala yi e dii singene birin faxa yamanani,  
naxanye findixi e yixete senben na.

37 A yi Isirayila yamaan namini Misiran yamanani,  
e gbetin nun xemaan xali,  
muxu yo mi bira e bɔnsɔnne ye.

38 Misiran kaane yi sewa e keli feen na,  
bayo e yi gaxuxi e yee ra han!

39 Ala yi kundaan so a muxune xun na.  
N yi tee degen ti e yee ra  
alogo a xa e lu kenenni.

\* 105:33: Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

40 E Ala maxɔdin,  
a yi dɔmɛne nun donseene ragodo e ma  
keli kore, e lugo.

41 A yi fanyen bɔ, igen yi mini a yi,  
a yi godo tonbonni alo xude wunla,

42 bayo a fala sariɲanxina fe rabira nɛn a ma  
a naxan ti Iburahima xa, a walikɛna.

43 A yi a yama sugandixin namini Misiran yi,  
e ɲaxan, e sɔnxɔ sɛwani.

44 A yi siya gbɛtɛne bɔxɔn so e yii,  
e yama gbɛtɛne wali xɔnna sɔtɔ e kɛɛn na,

45 alogo e xa a tɔnne suxu,  
e yi a sariyan birin suxu.

Tantunna Alatala xa!

## 106

### *Alaa fanna a muxune xa*

#### *Taruxune Singen 16.34-36*

1 Tantunna Ala xa!

Ɛ Alatala tantun amasɔtɔ a fan.

A hinanna luma nɛn habadan!

2 Nde nɔɛ Alatalaa wali gbeene birin ma fe fale?

Nde nɔɛ tantunna birin fiye a ma?

3 Sɛwan na kanne xa

naxanye a sariyane suxuma,

naxanye fe tinxinxin ligama waxatin birin.

4 Alatala, i nɛma i ya yamaan maliye waxatin naxan yi,  
i xaxili lu n xɔn ma.

I yi n fan mali

i nɛma e rakise waxatin naxan yi,

5 alogo n xa i ya yama sugandixin sabatixin to,

alogo nxu nun i ya muxune xa sɛwa

nxu bode xɔn ma,

nxu birin yi nxu yetɛ matɔxɔ sɛwani.

6 Nxu bata yulubin liga

alo nxu benbane a liga kii naxan yi.

Nxu bata hakɛne nun fe ɲaxine raba.

7 Nxu benbane to yi Misiran yamanani,

ne mi yi i ya kabanako fe wanle yatɛxi.

E ɲinan nɛn na waxatine birin xɔn ma

i yi hinanma e ra waxatin naxanye yi.

E yi murutɛ Gbala Baan dɛ.

8 Koni a yi e rakisi a xili binyena fe ra,

alogo a sɛnbɛ gbeena fe xa kolon.

9 A yi falan ti Gbala Baan xili ma,

a yi xara ken!

A yi e ragidi igen tilinxi yire xareni

alo tonbonna.

10 Ala yi e rakisi na muxune ma

naxanye yi e ɲaɲaxuxi.

A yi e xunba e yaxune yii.

11 E yeŋge faane yi faxa igeni.  
Muxu yo mi lu.

12 Nayi, e yi la a fala xuine ra,  
e yi tantun betine ba a xa.

13 Koni Ala naxan ligaxi,  
e jinan na xɔn mafuren,  
e mi a mamε a yi feene rakamali,

14 Xɔyin yi e suxu tonbonni  
e yi Ala bunba bɔxɔ xareni.

15 E naxan maxɔdin,  
Ala yi na so e yii,  
koni a yi furen fan nafa e ma.

16 E yi Nabi Musa maxɔxɔlɔn fɔlɔ,  
e nun Haruna naxan nasarijanxi Alatala xa.

17 Bɔxɔn dεen yi rabi a Datan gerun.  
A yi Abirami nun a muxune ye maluxun.

18 Tεen yi e ganla gan,  
a yi muxu jaxine suxu.

19 E yi xemaan nafala jinge dii sawura suxuren na Horebe Geyaan ma,  
e yi seen batu naxan nafalaxi wuren na.

20 E yi Ala binyen masara jinge dii sawuran na  
naxan sexen donma.

21 E jinan Ala xɔn  
naxan e rakisixi  
naxan wali gbeene ke Misiran yamanani.

22 A kabanako feene liga Xami bɔnsɔnna yamanani,  
e nun fe magaxuxine Gbala baani.

23 Ala yi a fala a e raxɔrima nen,  
fɔ a muxu sugandixin Musa a ti a yetagi  
alogo a xa xεte a xɔlɔn fɔxɔ ra,  
alogo a nama e birin halagi.

24 Awa, e yi e mε na bɔxɔ fajin fan na  
amasɔtɔ e mi yi laxi a falan na.

25 E yi lu a mafale e bubune kui.  
E mi Alatalaa falan name.

26 Nanara, a yi a kɔlɔ e xili ma,  
a e luma nen tonbonni e faxa,  
27 a yi e yixetene raxuya ayi siyane ye,  
a yi e raxuya ayi yamanane yi.

28 Alaa yamaan Baali-Peyori li waxatin naxan yi,  
e yi saraxane don  
naxanye yi bama ala fuune xa.

29 E kewanle yi Ala raxɔlɔ e ma  
fure jaxin yi godo e ma.

30 Koni Finexasi yi keli,  
a yi na feen dan,  
na furen yi dangu.

31 Ala yi na yate tinxinna ra a xa

waxati famatone yi han habadan.

<sup>32</sup> E yi Ala raxalo Meriba igene de,

Musa yi taron soto e fe ra.

<sup>33</sup> E yi a liga Musa xaloxin yi falan ti xaxilitareyani.

<sup>34</sup> E mon mi siya gbetene faxa  
Alatala tonna sa naxanye fe yi.

<sup>35</sup> E yi basan siyane ra,  
e yi lu e namunne lige.

<sup>36</sup> E yi e suxurene batu.

Na nan findi e rabira xunna ra.

<sup>37</sup> E yi e dii xemeene nun dii temeene ba saraxane ra jinanne xa.

<sup>38</sup> E diidine faxa naxanye mi fefe kolon.

E ne ba saraxane ra Kanan suxure kidene yi,  
boxon yi xosi na faxane fe ra.

<sup>39</sup> E yi e yete xosi e kewanle xon.

E suxure feene yi lu alo yalunyana Ala mabinni.\*

<sup>40</sup> Nanara, Alatala yi xalo a yamaan ma.

E yi rapaxu a ma.

<sup>41</sup> A yi e rabejin siyane yii,  
e yi rapaxu naxanye ma,  
ne yi non soto e xun na.

<sup>42</sup> E yaxune yi e jaxankata,  
e yi e rayarabi e senbeni.

<sup>43</sup> A yi a muxune xunba sanja ma wuyaxi,  
koni e yi lu murute,  
e lu kankanje e hakene ma.

<sup>44</sup> Koni, a to e wuga xuin me,  
a yi e taro yaan to.

<sup>45</sup> A yi a miri a layirina fe ma.

A yi dija a hinanna a fe ra.

<sup>46</sup> Ala yi a liga a naxanye a yamaan suxi  
ne yi kininkinin e ma.

<sup>47</sup> Alatala nxo Ala, nxu rakisi.

I mon xa fa nxu ra keli siya gbetene ye,  
alogo nxu xa i xili sarijanxin tantun,  
na yi findi nxu kanba xunna ra.

<sup>48</sup> Barikan xa bira Alatala xa,

Isirayilaa Ala habadan han habadan!

Yamaan birin xa a ratin "Amina."

Tantunna Ala xa!

**Yaburin Yire Suulundena: Keli Sora 107 ma han 150**

## 107

*Ala tantun bayo a fan*

\* **106:39:** Na luxi nen alo yalunyana Ala yee ra yi bayo Ala waxi a yamaan xa tinxin a xa alo jaxanlan a xa tinxin a xemen xa kii naxan yi.

- 1 Ɛ Alatala tantun bayo a fan!  
 A hinanna luma nɛn habadan!
- 2 Alatala ɛ tan naxanye birin xunbaxi,  
 ɛ a fala,  
 a ɛ tan naxanye xunbaxi ɛ yaxune yii,
- 3 a faxi ɛ tan naxanye ra  
 sa keli yamana gbɛtɛne yi,  
 sa keli sogeteden nun sogegododen binni,  
 e nun kɔmɛn fɔxɔn nun yiifari fɔxɔn ma.
- 4 Ndee bata yi lɔ ayi tonbon magaxuxini,  
 e mi yi fa kiraan toma siga taani  
 muxune dɔxi denaxan yi.
- 5 Kamɛn nun min xɔnla yi e suxu,  
 e yigitɛgɛ.
- 6 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,  
 e yi e xui ramini Alatala ma,  
 a yi e xunba e tɔrɔni.
- 7 A yi ti e yɛɛ ra siga kira tinxinxin xɔn ma.  
 A siga e ra taani  
 muxune dɔxi denaxan yi.
- 8 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,  
 e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
- 9 A min xɔnla bama muxune ra,  
 a yi kamɛtɔne ralugo donse fajine ra.
- 10 Ndee yi dimin nun bɔɔɛ rafɔrɛn nin,  
 e ɲaxankataxin xidixi yɔlɔnxɔnna ra kasonn kui.
- 11 Amasɔtɔ e bata yi murutɛ Alaa falane ma,  
 e mi yi Kore Xɔnna Alaa maxadi xuine suxi.
- 12 Tɔrɔn yi e xadan,  
 e dagalanɔɛ ayi,  
 muxu yo mi e mali.
- 13 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,  
 e yi e xui ramini Alatala ma,  
 a yi e rakisi tɔrɔn ma.
- 14 A yi e ba dimin nun bɔɔɛ rafɔrɛni.  
 A yi e yɔlɔnxɔnne yibolon.
- 15 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,  
 e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.
- 16 A wure dɛɛne gira,  
 a yi wure gbelemene kala.
- 17 Xaxilitaren nan yi ndee ra.  
 E yi tɔrɔma  
 e matandine nun e hakɛne nan ma fe ra.
- 18 E na donseen to,  
 e bɔɔɛ masiga ayi.  
 E yi maso sayaan na.
- 19 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,  
 e yi e xui ramini Alatala ma,  
 a yi e rakisi tɔrɔn ma.



20 A yi falan ti, a e rakendeya.

A yi e ratanga gaburun ma.

21 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,  
e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.

22 E xa barika bira saraxane ba Ala xa  
e yi a wali fajine fe fala,  
e sɔnxɔ sɛwani.

23 Ndee yi siga fɔxɔ igen xun ma kunkin kui,  
e yulayaan naba fɔxɔ igen xun ma.

24 E yi Alatalaa wanle to,  
a kabanako feene liga tilinna xun ma.

25 A yi foye gbeen yamari,  
a yi fa fɔlɔ.

Fɔxɔ igen yi walanje ayi.

26 Igen mɔrɔnne yi lu kunkini tɛ pon,  
a mɔn yi lu a ragode tilinna ma.  
E bata yi kɔntɔfili, e yigitege.

27 E xun yi magi e ra,  
e dagalanje ayi

alo muxun na a min.

E kɔtɛn birin yi findi fe fuun na.

28 Awa, e yi tɔrɔni waxatin naxan yi,  
e yi e xui ramini Alatala ma.

A yi e ba e tɔrɔni.

29 A yi a liga foye gbeen yi a raxara.

Walanna yi a raxara fɔlɔ.

30 Fɔxɔ igen to a raxara,  
e yi sɛwa.

A yi fa e ra e sodeni

e yi waxi dɛnaxan xɔn.

31 E xa Alatala tantun a hinanna fe ra,  
e nun a kabanako feen naxanye ligaxi e xa.

32 E xa a batu yamaan malanni.

E mɔn xa a matɔxɔ fonne malanni.

33 A tan nan baane masarama tonbonna ra,  
a yi tigi findi bɔxɔ xaren na.

34 A bɔxɔ fajin findi bɔxɔ kalaxin na  
fɔxɔn dɛnaxan yi na kaane jaxuyana fe ra.

35 A mɔn yi tonbonna maxete daraan na,  
a yi bɔxɔ xaren findi tigi yiren na.

36 A yi fa kamɛtɔne ra, e dɔxɔ na,  
e taan ti e luyɛ dɛnaxan yi.

37 E yi xɛɛne bi,  
e manpa binle si,  
e yi tɔnɔ gbeen sɔtɔ e yi.

38 A yi a yamaan baraka,  
e yi wuya ayi,

a mi tin se yi ba e jingene ra.

39 A yamaan yatɛn to xurun fɔlɔ

e rayarabin nun tərən nun ɲaxankatan bun,

<sup>40</sup> a yi na kuntigine raɲaxu

naxanye a yamaan lu,

e siga wulaan xun xən kira mi deɲaxan yi.

<sup>41</sup> Koni a yi tərɔ muxune ba e tərɔni,

a yi e denbayane rawuya ayi  
alo e xuruseene.

<sup>42</sup> Tinxin muxune yi na to,

e sɛwa,

koni muxu ɲaxine yi e dundu.

<sup>43</sup> Naxan na findi xaxilimaan na,

a xa a yengi lu feni itoe birin xən,

a yi Alatalaa hinanna kolon.

## 108

*Ala maxandina malina fe ra lan yaxune fe ma*

*Yaburin 57.8-12 nun Yaburin 60.7-14*

<sup>1</sup> Dawudaa betina. Sigi sariɲanxina.

<sup>2</sup> Ala, n ma binyena,

n xaxili ragidixi yati!

N betin bama nɛn, n yi i tantun!

<sup>3</sup> N xulunma nɛn sinma,

n yi n ma bɔlɔnna nun kondenna maxa!

N kurunma betin bɛ nɛn subaxa!

<sup>4</sup> Alatala, n ni i tantunma nɛn siyane ye.

N betin bama i xa nɛn bɔnsɔnne tagi.

<sup>5</sup> I ya hinanna gbo han ariyanna.

I ya lannayaan texi han kore xɔnna.

<sup>6</sup> Ala,

i ya binyen xa mayita kore xɔnna ma,

a yi bɔxɔn nafe!

<sup>7</sup> I xanuntenne xunba,

i yi e rakisi i sɛnbɛni.

I yi n yabi.

<sup>8</sup> Ala bata falan ti a yire sariɲanxini,

a naxa, “N nɔɔn tima nɛn,

n Siken taani taxun,

n yi Sukɔti lanbanna danne sa.

<sup>9</sup> N tan nan gbee Galadi bɔxɔn nun Manase ra.

Eframi kaane findixi n ma yɛngɛsone nan na.

Yuda luxi nɛn

alo n ma mangaya dunganna.

<sup>10</sup> Koni n ma konyin nan Moyaba yamanan na.

N tan nan Edɔn yamanan kanna ra.

N yɛngɛ sɔnxɔni tema Filisiti yamanani.”

<sup>11</sup> Ala, nde sigama n na na taa makantanxini?

Nde tima n yɛɛ ra siga Edɔn yi?

<sup>12</sup> Ala, i tan xa mi i mɛxi nxu ra ba?

I mi fa nxɔ ganla fɔxɔ ra sɔnɔn ba?

<sup>13</sup> Nxu mali yaxune yɛngɛdeni!

Sese mi adamana maliin na.  
 14 Koni Ala na lu en xɔn,  
 en nɔɔn sɔtɔma nɛn.  
 A tan nan en yaxune halagima.

## 109

### *Tɔɔ muxuna mawugana*

1 Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa.  
 Ala, n naxan tantunma, i nama lu dunduxi!  
 2 Amasɔtɔ muxu jaxine nun wuledene n mafalama.  
 E wulene sama n xun ma.  
 3 E mɔn fala jaxine tima lan n ma.  
 E n yɛngɛma na kiini fuu!  
 4 N tan e xanuxi,  
 e tan n tɔjɛgɛma.  
 Koni n tan Ala maxandima.  
 5 E n ma fe fajin saranma fe jaxin na,  
 e n ma xanuntenyaan saran xɔnnantenyaan na.  
 6 E a falama n ma e naxa,  
 “Gbalɔ feen xa sa a xun ma,  
 muxuna nde yi a tɔjɛgɛ.  
 7 A na makiti, a yi yalagi.  
 A Ala maxandi xuine yi yate hakɛn na.  
 8 Ala xa a siin jɔn mafurɛn,  
 muxu gbete yi a tiden tongo.  
 9 Ala xa a diine findi kiridine ra,  
 a jaxanla yi findi kaɔa gilɛn na!  
 10 Ala xa a diine findi sigatine nun xandi tiine ra,  
 e yi makuya e banxi xɔnne ra.  
 11 Ala xa a doli faan siga a yii seene birin na,  
 xɔjɛne yi a wali xɔnne birin tongo.  
 12 Ala xa muxɛ nama fa hinan a ra sɔnɔn,  
 hanma muxɛ yi e yengi dɔxɔ a kiridine xɔn ma.  
 13 Ala xa a yixetene birin halagi,  
 e xinle yi lɔ ayi habadan.  
 14 Alatala xa a xaxili lu a benbane hakɛne xɔn ma.  
 Alatala nama a nga yulubine xafari mume!  
 15 Alatala xa a yengi lu e hakɛne xɔn ma waxatin birin,  
 koni Ala xa jinan xa ti e fe xɔn ma fefe!  
 16 Bayo xɛmɛni ito mi findixi hinanten na  
 a yi yiigelitɔne nun tɔɔ muxune jaxankatama,  
 han a yi muxu sunuxin faxa.  
 17 Danga tiin yi rafan a ma,  
 Ala xa ne raxete a ma.  
 A mi yi rafan a ma  
 a xa duba muxɛ xa,  
 Ala xa duban masiga a ra.  
 18 A yi rabilinxi a danga xuine ra  
 alo a dugina.  
 Ala xa a gbee dangana a li

alo igena a fatin ma,  
e nun alo turena a xonne yi.

<sup>19</sup> A dangane xa lu a fari  
alo a dugina a ma.  
E lu a ma waxatin birin  
alo a tagi xidina.”

<sup>20</sup> Alatala xa n tɔɲεεε muxune saran na kii nin  
e nun naxanye n mafalama.

<sup>21</sup> Awa, Marigina Alatala,  
n mali i xili binyena fe ra.  
Amasɔɔ i ya hinanna gbo,  
n xunba.

<sup>22</sup> Yiigelitɔɔn nun tɔɔ muxun nan n na,  
n niin sunuxi.

<sup>23</sup> N tununmaan ni i ra  
alo nininna jinbanna ra.  
E n kedima alo suɲena.

<sup>24</sup> N xinbi xudine bata tuyε ayi sun suxuni.  
N bata doyen, n xɔsi.

<sup>25</sup> E na n to, e yi e xunni maxa,  
e n magele.

<sup>26</sup> Alatala n ma Ala, n mali,  
i n nakisi i ya hinanni,

<sup>27</sup> alogo e xa a kolon  
a i tan Alatala nan na ligaxi i senbeni.

<sup>28</sup> E tan n dangama nen,  
i tan yi barakan sa n ma fe yi.  
E na keli n xili ma, e yagima nen,  
n tan, i ya walikeen yi sewa.

<sup>29</sup> Ala xa n tɔɲεεε muxune yalagi.  
Ala xa yagin so e xunna alo dugina.

<sup>30</sup> N nan n xuini tema nen,  
n na Alatala tantun han!  
N yi a matɔxɔ yamani.

<sup>31</sup> Amasɔɔ a keli nen  
a ti tɔɔ muxun xɔn,  
a yi a rakisi a yalagi muxune ma.

## 110

### *Alaa manga sugandixina*

<sup>1</sup> Dawudaa betina.  
Alatalaa falan ni ito ra n marigin xa,  
a naxa, “Dɔxɔ n yiifanna ma,  
han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”

<sup>2</sup> Alatala xa i ya mangayaan senben gbo ayi  
fɔɔ Siyon ma,  
i yi i yaxune nɔ i rabilinni.

<sup>3</sup> I na i ya ganla xili,  
i ya yamana a sɔbe soma nen.

I ya banxulanne yi fa i ma xunna kenla nun sariɲanni

alo xiila subaxani.

<sup>4</sup> Alatala bata a kolo,  
a mi a xuiin maxetema, a naxa,  
“Saraxaraliin nan i ra habadan,  
alo Melikisedeki yi kii naxan yi.”

<sup>5</sup> Marigina i xon.

Xa a xolo loxon naxan yi,  
a mangane halagima nen.

<sup>6</sup> A siyane makitima nen,  
binbine yi lu yiren birin yi.

A dunuja mangane birin noma nen.

<sup>7</sup> Mangana a minma nen xudeni kira yi,  
a xunna keli.

## 111

### *Ala tantun*

<sup>1</sup> Tantunna Ala xa!

N na Alatala tantunma nen n bojen ma feu,  
muxu fajine nun yamaan ye.

<sup>2</sup> Alatala kewanle gbo!

E rafan naxanye ma,  
ne majoxonma e ma.

<sup>3</sup> A kewanle magaxu, e gbo.

A tinxinyaan luma nen habadan.

<sup>4</sup> A bata a kabanako feene rabira en ma.  
Alatala dija, a kininkinin.

<sup>5</sup> A balon fima nen a yerragaxu muxune ma.  
A mi jinanma a layirin xon mum!

<sup>6</sup> A bata a senben yita a muxune ra,  
a yi xojene boxon so e yii.

<sup>7</sup> Nondin nun sariya kendena a kewanle yi.  
Lannayana a fe ragidixine birin yi.

<sup>8</sup> E na waxatin birin,  
lannayaan nun tininna nan e ra.

<sup>9</sup> A bata a muxune xoya,  
a yi habadan layirin xidi e xon ma.

A xinla sarijan, a magaxu.

<sup>10</sup> Fe kolonna foloma Alatala yerragaxun nan ma.  
Xaxilimaan nan ne ra naxanye na ligama.  
Tantunna a xa habadan!

## 112

### *Muxu fajina sewana fe*

<sup>1</sup> Tantunna Ala xa!

Sewan na kanna xa  
naxan gaxuma Alatala ye ra,  
a yamarine yi rafan a ma.

<sup>2</sup> A diine senben sotoma nen yamanani.

Muxu fajine yixetene duban sotoma nen.

<sup>3</sup> E herin nun nafunla sotoma nen,

e sabatima nɛn tinxinyani habadan.

<sup>4</sup> Kɛnɛnna tima nɛn muxu faɲine ma dimini,  
naxanye kininkinin e mɔn tinxin.

<sup>5</sup> A lan muxune xa donla so fonisireyani,  
a yi a feene raba tinxinni.

<sup>6</sup> Bayo tinxin muxun mi tantanɲe mumɛ!  
Yamaan mi ɲinanɲe a fe xɔn habadan!

<sup>7</sup> A mi gaxun xibaru ɲaxina fe ra.  
A xaxili ragidi,

a yigi saxi Alatala nan fari.

<sup>8</sup> A bɔɲɛn mi xuruxurunma,  
a mi gaxuma.

Dɔnxɛn na,  
a a yaxune biraxin toma nɛn.

<sup>9</sup> A tan nan tɔrɔ muxune kima fonisireyani.  
A tinxinyaan luma nɛn habadan!

A sɛnbɛn xun masama nɛn binyeni.

<sup>10</sup> Muxu ɲaxin na na to,

a xɔlɔma nɛn,

a sunu, a yi a ɲinna raxin.

Muxu ɲaxin waxɔn feene kalama nɛn.

## 113

### *Ala nan tɔrɔ muxune malima*

<sup>1</sup> Tantunna Ala xa!

Ɛ tan Alatalaa walikɛne,

ɛ a matɔxɔ,

ɛ Alatala xinla matɔxɔ!

<sup>2</sup> Alatala xinla xa tantun

fɔlɔ iki ma han habadan!

<sup>3</sup> Sa fɔlɔ sogeteden mabinna ma  
han sa dɔxɔ sogegododen binna ra,  
birin xa Alatala xinla matɔxɔ.

<sup>4</sup> Alatala nan siyane birin xun na.

A binyen tema han kore xɔnna.

<sup>5</sup> Nde luxi alo Alatala,

a tan naxan dɔxi ariyanna yi,

<sup>6</sup> a tan naxan a yigodoma,

a kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna mato?

<sup>7</sup> A sɛnbetarene rakelima,

a tɔrɔ muxune ba e tɔrɔni.

<sup>8</sup> A yi e radɔxɔ muxu gbeene fɛma a yamani.

<sup>9</sup> A gbantan findi dii barin na,

a yi a findi dii nga sɛwaxin na.

Tantunna Alatala xa!

## 114

### *Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla*

<sup>1</sup> Isirayila to mini Misiran yamanani,

Yaxuba yixεtene to keli yamanani  
 e yi xoneyani denaxan yi,  
<sup>2</sup> Yuda yi findi Alaa yama sarijanxin na.  
 Isirayila yi findi a gbeen na.

<sup>3</sup> Fɔxɔ igen to a to, a yi a gi,  
 Yuruden Baan yi xete a xanbi ra.

<sup>4</sup> Geyane yi tugan alo kontonne  
 yire matexine fan yi tugan  
 alo yεxεε diine.

<sup>5</sup> Fɔxɔ igena, nanfera i i gima?  
 Yuruden baana,  
 nanfera i xεtεma i xanbi ra?

<sup>6</sup> ε tan geyane, nanfera ε tuganma  
 alo kontonne,  
 ε tan yire matexine,  
 nanfera ε tuganma alo yεxεε diine?

<sup>7</sup> Bɔxɔn xa xuruxurun Marigin yεε ra,  
 Yaxubaa Ala.

<sup>8</sup> A tan naxan fanyene findi darane ra,  
 a yi gεmε gbeen findi tigin na.

## 115

### *Binyen xa fi Ala nan keden ma Yaburin 135.15-20*

<sup>1</sup> Alatala, nxu tan mi a ra de!  
 I tan nan xili xa binya  
 i ya hinanna nun lannayana fe ra.  
 Nxu tan mi a ra!

<sup>2</sup> Nanfera siyane maxɔdinna tima,  
 e naxa, "E Ala go?"

<sup>3</sup> En ma Ala ariyanna yi.  
 Naxan nafan a ma,  
 a na nan ligama.

<sup>4</sup> Gbetin nun xεmaan nan tun e tan ma suxurene ra!  
 Muxune nan ne rafalaxi.

<sup>5</sup> E de na, koni e mi fala tima.  
 E yεene na, koni e mi sese toma.

<sup>6</sup> E tunle na, koni e mi fefe mεma.  
 E nɔεen na, koni e mi sese xiri mεma.

<sup>7</sup> E yiine na, koni e mi nɔε seen suxε.  
 E sanne na, koni e mi nɔε sigan tiyε.  
 E mi nɔε xui yo ramine.

<sup>8</sup> Naxan na e rafala,  
 a a yigin sa e yi,  
 na fan luma nen alo e tan.

<sup>9</sup> ε tan Isirayila yamana,  
 ε yigin sa Alatala nin,  
 a tan nan ε malima

alo yε masansan wure lefana.

<sup>10</sup> Ε tan saraxaraline,  
ε yigin sa Alatala nin,  
a tan nan ε malima

alo yε masansan wure lefana.

<sup>11</sup> Ε tan a yεε ra gaxu muxune,  
ε yigin sa Alatala nin,  
a tan nan ε malima

alo yε masansan wure lefana.

<sup>12</sup> Alatala a ɲɔxɔ luma en xɔn ma nɛn,  
a en baraka.

A Isirayila yamaan barakama nɛn  
e nun a saraxaraline.

<sup>13</sup> Alatala a yεε ra gaxu muxune birin barakama nɛn,  
muxudine nun muxu gbeene.

<sup>14</sup> Alatala xa diine fi ε nun ε diine ma.

<sup>15</sup> Alatala xa ε baraka  
naxan koren nun bɔxɔn daxi!

<sup>16</sup> Alatala nan gbee ariyanna ra,  
koni a bata bɔxɔn taxu adamadiine ra.

<sup>17</sup> Faxe muxune xa mi Alatala tantunma de!

<sup>18</sup> Koni en tan nan barikan birama a xa  
iki e nun habadan.

Tantunna Alatala xa!

## 116

### *Muxu rakisixina Ala tantunna*

<sup>1</sup> N bata Alatala xanu  
amasɔtɔ a n ma maxandi xuiin namεma.

<sup>2</sup> N na a xili waxati yo yi,  
a a tuli matiyε n na.

<sup>3</sup> Sayaan gbalon bata yi n nabilin nun,  
n bata yi maso gaburun na nun,  
gaxun nun kuisanna bata yi n li nun,

<sup>4</sup> n yi Alatala maxandi a xinla ra,  
n naxa, "Alatala, n nakisi!"

<sup>5</sup> Alatala diɲa, a tinxin.  
En ma Ala kininkinin han!

<sup>6</sup> Alatala muxu bɔɲε fixεne nan natangama.  
N sɛnbɛn bata yi ɲan,  
a yi n nakisi.

<sup>7</sup> N bɔɲɛn xa xunbeli,  
amasɔtɔ Alatala bata fe faɲin liga n xa.

<sup>8</sup> Ala bata n niin natanga sayaan ma.  
A bata n yεegen fitan n yεtagi.

A mi tinxi n bira.  
<sup>9</sup> N sigan tima nɛn Alatala yεtagi dunuɲa yi.

<sup>10</sup> N dɛnkeleyaxi,



nanara n yi falan ti,  
n naxa, “N tɔrɔxi ki fajɪ!”

<sup>11</sup> N yi gaxuni waxatin naxan yi,

n yi a fala, n naxa,  
“Adamadiine birin wule!”

<sup>12</sup> N fa nanse soma Alatala yii

lan na fe fajine birin ma  
a bata naxanye liga n xa?

<sup>13</sup> N minse saraxan bama nɛn a xa a marakisina fe ra  
n yi Alatala maxandi a xinla ra.

<sup>14</sup> N nan n de xuine rakamalima nɛn

yamaan birin yɛɛ xɔri  
n naxanye tongo Alatala xa.

<sup>15</sup> Alatalaa tɔgɔndiya muxuna nde na faxa  
na a tɔrɔma nɛn han!

<sup>16</sup> Alatala, i ya walikɛɛn nan n na,  
i ya walikɛ jaxanla naxan barixi.

I bata n naxɔrɔya.

<sup>17</sup> N barika bira saraxan bama i xa nɛn  
n yi Alatala maxandi a xinla ra.

<sup>18</sup> N nan n de xuine rakamalima nɛn

yamaan birin yɛɛ xɔri  
n naxanye tongo Alatala xa,

<sup>19</sup> Alatalaa banxin tanden ma,  
Yerusalɛn taani.

Tantunna Alatala xa!

## 117

### *Ala tantun fena*

<sup>1</sup> Siyane birin xa Alatala tantun!

Yamane birin xa a batu!

<sup>2</sup> Amasɔɔ a hinanna gbo han!  
Alatalaa lannayaan mi jɪanma habadan!

Tantunna Alatala xa!

## 118

### *Barika birana Ala xa*

<sup>1</sup> Alatala xa tantun amasɔɔ a fan.

A hinanna luma nɛn habadan!

<sup>2</sup> Isirayila muxune xa a fala, e naxa,  
“A hinanna luma nɛn habadan!”

<sup>3</sup> Alaa saraxaraline xa a fala, e naxa,  
“A hinanna luma nɛn habadan!”

<sup>4</sup> Alatala yɛɛ ra gaxu muxune xa a fala,  
e naxa, “A hinanna luma nɛn habadan!”

<sup>5</sup> N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,  
n yi n xui ramini Alatala ma.

A yi n yabi, a n xɔrɔya.

6 Alatala n xɔn, n mi gaxue mume!  
Adamadiine nɔe nanse lige n na?

7 Alatala n xɔn, a tan nan n malima.  
N na n yaxune biraxin toma nen.

8 A fisa muxun yi a yigin sa Alatala yi  
benun a xa a yigin sa adamadiine yi.

9 A fisa muxun yi a yigin sa Alatala yi  
benun a xa a yigin sa mangane yi.

10 Siyane birin bata yi n nabilin yengeni nun,  
koni n na e birin halagi nen Alatala barakani!

11 E yi n nabilinxi yiren birin yi nun,  
koni n na e birin halagi nen Alatala barakani!

12 E so nen n xun na

alo kumi jeje,ne,

koni e raxori nen mafuren  
alo teen na sexe xaren gan,  
n yi e halagi Alatala barakani.

13 E yi n nadinma nen

alogo n xa bira,  
koni Alatala yi n mali.

14 Alatala nan n senben na,  
n ma betina.

A tan nan n nakisixi.

15 Muxu tinxinxine bata e sewa xuini te  
kisina fe ra, e naxa,  
“Alatala senben gbo!

16 Marigin bata nɔon ti a senbeni!  
Alatala senben gbo!”

17 Nayi, n mi faxama,  
n luma nen n nii ra,

n yi a fala Alatala naxan ligaxi n xa.

18 Alatala bata yi n saran n hakene ra,  
koni a mi tinxi n faxesa.

19 Alaa banxin deene xa rabi n xa.  
N xa so, n yi Alatala tantun.

20 Alatalaa banxin deen ni i ra,  
tinxin muxune soon deen naxan na.

21 Ala, n ni i tantunma nen,  
amasoto i bata n yabi,  
bayo i bata n nakisi.

22 Banxi tiine e me gemen naxan na,  
na bata findi banxin geme fisamantenna ra.

23 Alatala nan na ligaxi,  
kabanako feen nan na ra en yee ra yi.

24 Alatala toon laxon nan nagidixi,  
en naxan, en sewa a fe ra.

25 Alatala, fa nxu rakisi,

Alatala, tin, nxu xa nɔɔn ti.  
<sup>26</sup> Naxan fama Alatala xinli,  
 Ala xa na baraka!  
 Nxu dubama ε xa Alatalaa banxini.  
<sup>27</sup> Alatala nan Ala ra,  
 a bata en lu a kɛnɛnyani.  
 Ɛ nɔɔnde dɛɛne suxu ε yii,  
 ε fa sanla raba  
 siga han saraxa ganden nabilinni.  
<sup>28</sup> I tan nan n ma Ala ra,  
 n ni i tantunma nɛn.  
 I tan nan n ma Ala ra,  
 n ni i batuma nɛn.  
<sup>29</sup> Ɛ Alatala tantun, bayo a fan.  
 A hinanna luma nɛn habadan!

## 119

### *Sɛwana Alaa sariyana fe ra*

<sup>1</sup> Sɛwan na kanne xa  
 fɛ mi naxanye kɛwanle ra,  
 naxanye sigan tima Alatalaa sariyan xɔn.  
<sup>2</sup> Sɛwan na kanne xa  
 naxanye birama a maxadi xuine fɔɔ ra,  
 naxanye a fenma e bɔɔɛn ma feu!  
<sup>3</sup> E mi fe naxin ligan mumɛ!  
 E sigan tima Alaa kiraan xɔn ma.  
<sup>4</sup> Ala, i bata i ya fe ragidixine so nxu yii  
 alogo e xa suxu ki fajɪ.  
<sup>5</sup> A yi lan nun, n sigati kiin xa tinxinɛ ayi  
 alogo n xa i ya tɔnne suxu.  
<sup>6</sup> N na n xaxili lu i ya yamarine birin xɔn ma,  
 n mi yagɛ mumɛ!  
<sup>7</sup> N na i tantunma nɛn n bɔɔɛn fixɛn na,  
 n nɛma i ya kiti tinxinxine fe xaranɛ.  
<sup>8</sup> N na i ya tɔnne suxuma nɛn.  
 I nama n nabɛɛin mumɛ!  
<sup>9</sup> Banxulanna a kɛwanle rasarijanma di?  
 Fɔ a xa i ya falan nan suxu.  
<sup>10</sup> N kataxi  
 n xa i fen n bɔɔɛn ma feu!  
 I nama tin n yi i ya yamarine bɛɛin.  
<sup>11</sup> N bata i dɛ xuiin namara n bɔɔɛni,  
 alogo n nama yulubin liga i tan na.  
<sup>12</sup> Alatala, n barikan birama i xa.  
 N xaran i ya tɔnne ma.  
<sup>13</sup> N nan n xuini tema nɛn,  
 n xɛtɛ i ya kiti saxine ma.  
<sup>14</sup> N sɛwaxin nan i ya maxadi xuine suxuma,  
 alo n na nafulu gbeen sɔɔ.

15 N na n mirima i ya fe ragidixine ma,  
n yi i ya xaranne feŋeŋeŋe.

16 I ya tønne n keŋeŋxi.

N mi jinanɓe i ya falan xɔn ma mumɛ!

17 Fe fajin liga i ya walikɛɛn xa,  
alogo n xa lu n nii ra,  
n yi i ya falan suxu.

18 N yeɛne rabi

alogo n xa i ya sariyan magaxune to.

19 Xɔɓɛn nan n na dunɗa ito yi!

I nama i ya yamarine luxun n ma.

20 A rafan n ma

n xa lu i ya kiti saxine bun waxatin birin.

21 I falan tima nɛn muxu dangaxi wasoxine xili ma  
naxanye e masigama i ya yamarine ra.

22 Marayagin nun maraɓaxun ba n ma,

bayo n bata i ya maxadi xuine suxu.

23 Mangane bata e malan n xili ma,  
koni n tan i ya walikɛna a mirima i ya tønne nan ma.

24 I ya maxadi xuine n keŋeŋxi,  
e tan nan n maxadima.

25 N saxi burunburunni.

Siimayaan fi n ma,

alo i a falaxi kii naxan yi.

26 N bata n ti n kewanle ra,

i yi n yabi.

N xaran i ya tønne ma.

27 N mali n xa i ya fe ragidixine kolon,

alogo n xa n miri i ya kabanako feene ma.

28 N niin wugama sɔxɔleni.

N nakeli alo i a falaxi kii naxan yi.

29 Wulen masiga n na,

i yi n xaran i ya sariyan ma i ya hinanni.

30 N bata wa a xɔn, n xa tɔgɔndiya,

n yi tin i ya kiti saxine ma.

31 Alatala, n bata bira i ya maxadi xuine fɔxɔ ra.

I nama tin, n yi yagi.

32 N biraxi i ya yamarin kiraan fɔxɔ ra.

Amasɔɔ i bɔɓɛ xunbenla fima n ma.

33 Alatala, n xaran i ya tønne bunne ma,  
alogo n xa e suxu waxatin birin.

34 Xaxinla fi n ma,

alogo n xa i ya sariyan suxu n bɔɓɛn ma feu!

35 N ti i ya yamarine kiraan xɔn,

amasɔɔ na n keŋeŋxi.

36 I ya maxadi xuine sa n bɔɓɛni,

alogo n nama bira nafunla fɔxɔ ra.

37 N xun xanbi so fe kobine yi,

alogo n xa siimayaan soto i ya kiraan xon.

38 I de xuiin naxan tongoxi i yεεragaxu muxune xa,  
na rakamali n tan i ya walikεεn xa.

39 N natanga yagine ma  
n gaxuma naxanye yεε ra.  
Amasoto i ya kiti saxine fan.

40 N waxi i ya fe ragidixine suxu feni han!  
N xa siimayaan soto i ya tinxinni.

41 Alatala, i ya hinanna xa n li.  
N nakisi alo i de xui tongoxi kii naxan yi.

42 N xa no n konbi muxune yabideni,  
bayo n na n yigi saxi i ya falan nin.

43 Tin n xa lu jondin fale waxatin birin,  
amasoto n xaxili tixi i ya kitin nan na.

44 N ni i ya sariyan suxuma nen waxatin birin,  
habadan han habadan.

45 N luma nen xoroyani,  
Amasoto n ni i ya fe ragidixine suxi.

46 N ni i ya maxadi xuine fe falama mangane xa nen.  
N mi yage na ra mumε!

47 I ya yamarine n kenεnxi,  
e rafan n ma.

48 N na n yiine tima i ya yamarine bun ma nen,  
e rafan n ma.

N yi lu n mirε i ya tonne ma.

49 I xaxili lu i ya falan xon ma  
n tan i ya walikεna fe yi,  
bayo i bata yigin fi n ma.

50 N yi toroni waxatin naxan yi,  
i n madεnden nen  
amasoto n bata kisi i de xuiin ma.

51 Wasodene n magelema han,  
koni n mi i ya sariyan fataxi mumε.

52 Alatala, n na n mirima i ya kiti saxine ma.  
Waxati danguxine yi,  
ne nan yi n madεndenma.

53 N na muxu jaxine to  
naxanye e mama i ya sariyan na,  
n xoloma nen han.

54 I ya tonne findixi βeti ba xunna nan na n xa,  
n xoroyani denaxan yi.

55 Alatala, n na n mirima i ma koreen na,  
alogo n xa i ya sariyan suxu.

56 N gbeen findixi i ya fe ragidixine suxu feen nan na.

57 Alatala, n gbeen findixi naxan na,  
na ni ito ra,  
i ya falan suxu feen na a ra.

58 N ni i maxandima n borjen ma feu!

Kininkinin n ma,

alo i bata de xuiin tongo kii naxan yi.

59 N bata n miri n yete kejaan ma,

n waxi bira feni i ya maxadi xuine foxo ra.

60 N ni i ya yamarine suxuma nen mafuren,  
n mi buma.

61 Muxu jaxine bata lutin nati n yee ra,

koni n mi jinanma i ya sariyan xon ma.

62 N kelima nen koe tagini i tantundeni  
i ya kiti tinxinxine fe ra.

63 N xoyine nan i yee ragaxu muxune ra,

e nun naxanye i ya fe ragidixine suxuma.

64 Alatala, dunu ja rafexi i ya hinanna nan na,  
n xaran i ya tonne ma.

65 Alatala, i bata i ya falan nakamali,

i fe fajin naba n tan i ya walikéen xa.

66 N xaran xaxilimayaan nun fe kolonna ma,  
amasoto n laxi i ya yamarine ra.

67 Benun n xa toro waxatin naxan yi,

n bata yi tantan,

koni iki, n bata i ya falan suxu.

68 I fan, i kewanle fan!

N xaran i ya tonne ma.

69 Muxu wasoxine bata wulen sa n xun ma.

Koni i ya fe ragidixine suxi n xon ma

n bojeen ma feu!

70 E bojeene mi fan,

koni i ya sariyana n tan keenenxi.

71 A rafan n ma, n toro,

alogo n xa no i ya tonne kolonje.

72 I ya sariyan nafan n tan ma

dangu xemaan nun gbetin wuliyaxin xa.

73 I tan nan n daxi,

i yi n namara,

nayi xaxinla fi n ma,

alogo n xa i ya yamarine xaran.

74 I yee ragaxu muxune sewama nen

e na n to waxatin naxan yi,

a n laxi i ya falan nan na.

75 Alatala, n na a kolon

a i tinxin kiti sadeni.

I n nayagi nen amasoto i tinxin.

76 I ya hinanna xa n nii yifan n ma

alo i de xuiin tongoxi

n tan i ya walikéen xa kii naxan yi.

77 Kininkinin n ma

alogo n xa lu n nii ra,

amasoto i ya sariyana n keenenxi.

78 Ala xa muxu wasoxine rayagi,

yo mi naxanye xa,  
naxanye n tɔɾɔma.

Koni n na n mirima i ya fe ragidixine nan ma.

<sup>79</sup> Ala xa a yεεragaxu muxune maso n na,  
naxanye birin i ya maxadi xuine kolon.

<sup>80</sup> N xa i ya tɔnne suxu n bɔɲɛn ma feu,  
alogo n nama yagi.

<sup>81</sup> Ala, n bata xadan i mamɛdeni n nakisi feen na.  
N bata n yigi sa i ya falani.

<sup>82</sup> N yεεne bata bu i yεε ra kira yitoe  
i dε xuina fe ra,  
n yi a fala, n naxa,  
“I n malima waxatin mundun yi?”

<sup>83</sup> N bata liga  
alo manpaan sa labana tεεn xun ma  
naxan xaraxi ayi.

Koni hali na,  
n mi ɲinanxi i ya tɔnne xɔn.

<sup>84</sup> N mɔn xa i legeden han waxatin mundun yi?  
I na muxune makitima waxatin mundun yi  
naxanye n bεsɛnxɔnyama?

<sup>85</sup> Muxu wasoxin naxanye mi i ya sariyan suxi  
ne bata yinla ge n yεε ra n suxu feen na.

<sup>86</sup> I ya yamarine birin tinxin.  
Muxune n tɔɲεgεma, n mali.

<sup>87</sup> A yi fa luxi ndedi n xa faxa,  
koni n mi i ya fe ragidixine rabεɲɲɛ mume!

<sup>88</sup> N nakisi i ya hinanni,  
alogo n xa i ya maxadi xuine suxu.

<sup>89</sup> Alatala, i ya falan luma nɛn habadan.  
A luma nɛn ariyanna yi habadan.

<sup>90</sup> I ya tinxinyaan luma nɛn mayixetene birin xa.  
I bata bɔxɔn dɔxɔ a dɔxɔdeni.  
A mɔn luma mɛnna nin.

<sup>91</sup> Seene birin mɔn daxi i ya maragidini han to,  
bayo e birin walima i xa.

<sup>92</sup> Xa i ya sariyan mi yi n kɛnɛnxi nun,  
n yi faxama nɛn n ma tɔɾɔni.

<sup>93</sup> N mi ɲinanɲɛ i ya fe ragidixine xɔn mume,  
amasɔɔ i n nakisixi e tan nan xɔn.

<sup>94</sup> Bayo n ni i ya fe ragidixine fenma,  
i tan nan gbee n na, n nakisi.

<sup>95</sup> Muxu ɲaxine n legedenma n faxa feen na.

Koni n na n ɲɔxɔ luma nɛn i ya maxadi xuine xɔn.

<sup>96</sup> N bata a kolon danna feen birin ma,  
koni i ya yamarin tan dan mi na.

<sup>97</sup> I ya sariyan nafan n ma han!  
N na n mirima a ma fεɲɲɛn gbɛn!

98 I ya yamarina n findima xaxilimaan na  
dangu n yaxune ra,  
bayo a n yii waxatin birin.

99 N dangu n karamɔxɔne birin na,  
amasɔtɔ n luma n mirɛ i ya maxadi xuine ma.

100 Xaxinla naxan n ma  
na gbo xɛmɛ fonne gbeen xa,  
amasɔtɔ n ni i ya fe ragidixine suxi.

101 N bata tondi sigɛ kira ɲaxin birin xɔn,  
alogo n xa i ya falan suxu.

102 N mi n masigama i ya kiti saxine ra,  
amasɔtɔ i tan yɛtɛɛn nan n xaranma.

103 I dɛ xuine ɲaxun kumin xa.

104 N xaxinla sɔtɔma i ya fe ragidixine nin,  
nanara mayifu fe yo mi fa rafan n ma.

105 I ya falan findixi kɛnɛnna nan na  
n sanna bun ma,  
naxan n siga kirani yalanma.

106 N dɛ xuiin naxanye tongoxi i xa,  
n bata n kɔlɔ  
n ne rakamalima nɛn,  
n yi i ya kiti tinxinxine suxu.

107 Alatala n ma mantɔrɔne bata gbo ayi han.  
N nakisi  
alo i a fala n xa kii naxan yi.

108 Alatala, n ma tantun xuiin nasuxu,  
i yi n xaran i ya kiti saxine ma.

109 N niin gbalon dɛ waxatin birin,  
koni n mi ɲinanma i ya sariyan xɔn.

110 Muxu ɲaxine bata lutin nati n yɛɛ ra,  
koni n mi n masigama i ya fe ragidixine ra.

111 I ya maxadi xuine nan n kɛɛn na habadan,  
e tan nan n bɔɲɛn nasɛwama.

112 N bata a ragidi n bɔɲɛni  
n xa i ya tɔnne suxu, han n faxes.

113 Nafgine mi rafan n ma,  
koni i ya sariyan tan nafan n ma.

114 N yɛ masansan wure lefaan nan i tan na.  
N bata n yigi sa i ya falani.

115 Ɛ tan fe ɲaxi rabane,  
ɛ ɛ masiga n na,  
alogo n xa n ma Alaa yamarine suxu.

116 N sɛnbɛ so  
alo i bata a fala kii naxan yi,  
i nama n yigitɛgɛ.

117 Findi n yigin na alogo n xa kisi,  
n yi i ya tɔnne binya waxatin birin.

118 Naxanye e masigama i ya tɔnne ra,  
i ne makuyama i ra nɛn,



bayo e yanfan nan tun tima.

119 I muxu ɲaxine birin wolima ayi nɛn kurun na,  
nanara i ya maxadi xuine rafanxi n ma.

120 N bata gaxu i yɛɛ ra,  
n xuruxurun.

I ya kiti saxine bata n magaxu han!

121 N tinxinna nun sariya kɛndɛn ligama,  
i nama n nabɛɲin n yaxune yii.

122 I ya walikɛɛn xaxili ragidi  
a i fe faɲin ligama a xa nɛn,

i nama tin  
wasodene xa n ɲaxankata sɔnɔn.

123 N yɛɛne bata bu i yɛɛ ra kira yitoɛ n nakisi feen na,  
alo i dɛ xui tinxinxin naxan tongo n ma fe yi.

124 N suxu i ya hinanni,  
i yi n xaran i ya tɔnne ma.

125 Xaxinla fi n ma  
amasɔtɔ i ya walikɛɛn nan n na,  
alogo n xa i ya maxadi xuine kolon ki faɲi.

126 Alatala, i ya wanla kɛ waxatin nan ito ra,  
amasɔtɔ yamana i ya sariyan kalama.

127 Nanara, i ya yamarine rafan n ma xɛma faɲin xa.

128 Nanara, n biraxi i ya fe ragidixi tinxinxine fɔxɔ ra.  
Mayifu feene mi rafan n ma.

129 Kabanako feen nan i ya maxadi xuine ra.  
Nanara, n na e suxuma n niin birin na.

130 I ya falane nan kɛnɛnna fima,  
e tan nan xaxinla fima xaxilitaren ma.

131 I ya yamarine xɔnla n suxuma  
alo min xɔli gbeen naxan n dɛɛn naxarama.

132 I yɛɛ rafindi n ma, i yi kininkinin n ma,  
alo i darixi a lige kii naxan yi muxune xa  
i xinla rafan naxanye ma.

133 N sigati kiin sɛnɛ so i dɛ xui tongoxine xɔn,  
i nama tin fe ɲaxi yo xa n nɔ.

134 N xunba ɲaxankatatiine ma,  
alogo n xa i ya fe ragidixine suxu.

135 I nɔrɔn xa godo i ya walikɛɛn ma,  
i yi n xaran i ya tɔnne ma.

136 N yɛɛgen minima alo baana,  
amasɔtɔ yamaan mi i ya sariyan suxuma.

137 Alatala, i tinxin,  
i ya kiti saxine fan tinxin.

138 I ya maxadi xuine fixi tinxinna nun lannayaan nin.

139 N na a to,  
n yaxune ɲinanma i fala xuiin xɔn,  
na xɔlɔma n ma nɛn han!

140 I mi i dɛ xuiin kalɛ mume!

E rafan n tan i ya walikεεn ma.

141 N mi yatεxi bonne ye,

e bata n naxu,

koni n mi jinanma i ya fe ragidixine xon.

142 I ya tinxinyaan luma nen habadan!

Nandin nan i ya sariyan na.

143 Taron nun kuisanna bata n yili,

koni i ya yamarine n kenexi.

144 I ya maxadi xuine tinxin waxatin birin.

Xaxinla fi n ma

alogo n xa siimayaan soto.

145 N bata n xui ramini i ma n boyen birin na.

Alatala n yabi

alogo n xa i ya tonne suxu!

146 N bata n xui ramini i ma.

N nakisi

alogo n xa i ya maxadi xuine suxu.

147 N kurunma i maxande, n mali.

N yigi saxi i ya falan nin.

148 N xima n mire i de xui tongoxine ma nen.

149 Alatala, i hinan.

N xuiin name,

alogo n xa siimayaan soto i ya kiti saxin xon.

150 N nabilinna muxune biraxi fe naxine foxo ra,

e yi e masiga i ya sariyan na.

151 Koni i tan Alatala, i maso n na.

Nandin nan i ya yamarine birin na.

152 N na a kolon xabu waxati xunkuye  
a i ya maxadi xuine luma nen habadan.

153 Ala, n ma taron mato i yi n xunba,  
amasoto n mi jinanxi i ya sariyan xon.

154 N xun mayenge kitin sa,

i yi n xunba,

n yi siimayaan soto

alo i a falaxi kii naxan yi.

155 Muxu naxine tan mi kisima,

amasoto e mi biraxi i ya tonne foxo ra.

156 Koni Alatala, i ya kininkininna gbo,

n xa siimayaan soto i ya kiti saxine xon.

157 N yaxune wuya

naxanye n besenxonyaxi,

koni n mi i ya maxadi xuine bepinma.

158 N na i ya fala suxutarene to,

na n xoloma nen.

159 Alatala, a mato i ya fe ragidixine rafan n ma,

n xa siimayaan soto i ya hinanni.

160 Nandin nan i ya falan birin na.

I ya kiti tinxinxine luma nen habadan!

161 Mangane bata n naxankata fu,  
koni n gaxuma i tan nan keden ma fala yεε ra.

162 N sεwaxi i dε xui tongoxine fe ra,  
alo n na nafulu gbeen soto.

163 Wulen mi rafan n ma,  
koni i ya sariyan nafa n ma.

164 N ni i tantunma nen  
daxona ma solofere lxo yo lxo  
i ya kiti tinxinxine fe ra.

165 Bone xunbeli gbeen na kanne xa  
i ya sariyan nafa naxanye ma,  
sese mi na kanne ratantanje.

166 Alatala, n yigi saxi i tan nan ma marakisi yi,  
n luma nen i ya yamarine suxe.

167 N na i ya maxadi xuine suxuma nen n niin birin na,  
bayo e rafan n ma ki faji.

168 N bata i ya fe ragidixine  
nun i ya maxadi xuine suxu,  
i n kewanle birin kolon.

169 Alatala, n ma mawuga xuiin xa i li.  
Xaxinla fi n ma  
alo i a falaxi kii naxan yi.

170 I tuli mati n ma maxandi xuiin na,  
i yi n nakisi

alo i bata dε xuiin tongo kii naxan yi.

171 N ni i tantunma nen waxatin birin,  
amasoto i bata n xaran i ya tonne ma.

172 N betin bama nen  
lan i dε xui tongoxina fe ma,  
amasoto i ya yamarine birin tinxin.

173 N mali i senben nin,  
amasoto n bata i ya fe ragidixine nan sugandi.

174 Alatala, i ya marakisin xonla n na!  
I ya sariyana n kenengi.

175 N xa siimayaan soto  
alogo n xa i matoxo,  
i ya kiti saxine yi n mali.

176 N bata tantan kiraan ma  
alo yexeen naxan lxi ayi.

Fa n tan i ya walikεen fen,  
amasoto n mi jinanxi i ya yamarine xon.

## 120

### *Ala maxandina malina fe ra*

<sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga betina.  
N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,  
n yi n xui ramini Alatala ma,  
a yi n yabi.

<sup>2</sup> Alatala n nakisi wuledene nun yanfantenne ma.

<sup>3</sup> E tan wuledene,

Ala nanse ligama ε ra,  
a ε saranma nanse ra?

<sup>4</sup> A lan a xa ε tɔɔ  
sofane xalimakunle nun tɛɛ wolonne nan na.

<sup>5</sup> Tɔɔn na a ra n tan xa,  
n lu ε tagi, ε tan Mesεki kaane,  
n dɔxɔ ε ye  
alo Kedari bɔnsɔnna muxune wulaan kui.

<sup>6</sup> N bata bu muxune tagi  
bɔɲε xunbenla mi rafan naxanye ma!

<sup>7</sup> N na bɔɲε xunbenla fe fala,  
e tan yi yεngɛn so.

## 121

### *Ala nan en natanga muxun na*

<sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga βetina.  
N bata n yεε rate geyane ma,  
n naxa, “N ma maliin kelima minɛn yi?”

<sup>2</sup> N ma maliin kelima Alatala nan ma  
naxan ariyanna nun dunuɲa daxi.

<sup>3</sup> A mi tinɲε, i yi bira.  
I kantanmaan mi xiyε mume.

<sup>4</sup> Isirayila kantanmaan mi kinsanɲε,  
a mi xiyε.

<sup>5</sup> Alatala i kantanma,  
a i dεxɔn ma alo i nininna.

<sup>6</sup> Sogen mi fefe ligε i ra yanyin na,  
kiken fan mi fefe ligε i ra kɔɛɛn na.

<sup>7</sup> Alatala i kantanma nɛn fe ɲaxin birin ma,  
a yi i niin natanga.

<sup>8</sup> Alatala i kantanma nɛn i ya sigan nun xɛtɛni,  
fɔlɔ iki ma han habadan.

## 122

### *Yerusalen matɔxɔ βetina*

<sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga βetina, Dawuda gbeena.  
Sɛwan na a ra n xa, e na a fala n xa,  
“En siga Alatalaa banxini!”

<sup>2</sup> Iki, en tixi Yerusalen so dɛɛn na.

<sup>3</sup> Yerusalen tixi ki faɲi  
a banxine tugunxi e bode ra.

<sup>4</sup> Alatalaa yamaan sigama mɛnna nin bɔnsɔn yɛɛn ma,  
alo a sariyana a falaxi Isirayila xa kii naxan yi,  
alogo e xa sa a xinla tantun.

<sup>5</sup> Mangane kitin sama mɛnna nin  
Dawudaa manga gbɛɛn ma.

<sup>6</sup> ε Ala maxandi bɔɲε xunbenla fe ra Yerusalen xa.  
Ala xa bɔɲε xunbenla fi a rafan muxune ma.

<sup>7</sup> Ala xa bɔɲε xunbenla lu taani.

Ala xa h̄erin fi taa yi kaane ma.

<sup>8</sup> Ngaxakedenne nun n x̄oyine fe ra, n naxa,  
“Ala xa b̄oye xunbenla fi Yerusal̄en ma.”

<sup>9</sup> N taana b̄oye xunbenla nan fenma  
Alatalaa banxina fe ra, en ma Ala.

## 123

### *Ala xa hinan en na*

<sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga b̄etina.

I tan naxan d̄oxi kore x̄onna ma,  
n na n yēe ratema i tan nan ma,

<sup>2</sup> alo konyine e yēen tima e kanna ra kii naxan yi,  
alo walikē j̄axanla yēene luma tixi a kanna ra kii naxan yi.

En na en yēene tima  
en ma Ala ra na kii nin, Alatala,  
en yi a hinanna mamē.

<sup>3</sup> Hinan nxu ra, Alatala, hinan nxu ra,  
amas̄ot̄o e nxu raj̄axuxi han!

<sup>4</sup> Nxu niin bata wasa fēē kanne nun  
wasodene magele xuine ra.

## 124

### *Ala nan a muxune ratangama*

<sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga b̄etina, Dawuda gbeena.

Xa Alatala mi yi ti en x̄on nun,  
Isirayila muxune fan xa a fala, e naxa,

<sup>2</sup> “Xa Alatala mi yi ti en x̄on nun  
yaxune yi en yēnḡema waxatin naxan yi,”

<sup>3</sup> e yi en j̄ēj̄en gerunma n̄en nun  
e x̄ol̄o en xili ma waxatin naxan yi.

<sup>4</sup> Nayi, walanna yi sigama en na n̄en nun,  
fufaan yi en mamin,

<sup>5</sup> ige xunfan gbeen yi sa en xun ma.

<sup>6</sup> En barikan bira Alatala xa,  
a mi tinxi en yaxune yi en j̄an.

<sup>7</sup> Nxu bata nxu s̄ot̄o  
alo x̄olina a s̄ot̄oma x̄oli suxuna lutin na kii naxan yi.  
Lutin bata bolon, nxu x̄or̄oya!

<sup>8</sup> En ma maliin kelima Alatala nan yii  
naxan ariyanna nun dunūj̄a daxi.

## 125

### *Alaa muxune rakisi fena*

<sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga b̄etina.

Naxanye e yigi sama Alatala yi,  
na kanne ligaxi n̄en alo Siyon Geyana,

naxan luma a funfuni habadan,  
a mi mamaxē mum̄e!

<sup>2</sup> Yerusalen rabilinxi geyane ra kii naxan yi,  
Alatala fan a muxune rabilinma na kii nin,  
keli to ma han habadan!

<sup>3</sup> Amasotɔ tinxintarene mi luyɛ  
tinxin muxune yamanan xun na mumɛ,  
alogo tinxin muxune fan nama fe ɲaxin liga.

<sup>4</sup> Alatala, fe fajin naba na kanne xa  
naxanye fan e nun naxanye sɔndɔmɛn fan.

<sup>5</sup> Koni, naxanye kira tinxintarene fɔxɔ ra,  
Alatala xa ne nun fe ɲaxi rabane ɲan  
e bode xɔn ma.

Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi Isirayila ma.

## 126

### *Ala maxandina xunbana fe ra*

<sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga betina.  
Alatala mɔn faxina en tan muxu suxine ra Siyon taani,  
a liga nɛn en yɛɛ ra yi  
alo xiyen na a ra!

<sup>2</sup> En gele nɛn han,  
en yi sɛwa betine ba!  
Siyaan bonne yi a falama nɛn, e naxa,  
“Alatala bata fe gbeene liga e xa.”

<sup>3</sup> Alatala bata fe gbeene liga en xa,  
en birin bata sɛwa.

<sup>4</sup> Alatala, i mɔn xa nxɔ yamanan senbɛ so  
alo tulen fama igen na  
xude wuli yixaren na kii naxan yi.

<sup>5</sup> Naxanye sansiin wolima e wugama,  
ne sɔnxɔma nɛn sɛwani se xabadeni.

<sup>6</sup> Naxanye sigama wugɛ sansi wolideni,  
ne xɛtɛma gele nɛn malo xidine ra e xun ma.

## 127

### *Ala wali fajin kolonna*

<sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga betina, Sulemani gbeena.  
Xa Alatala xa mi banxin tima,  
banxi tiine wali fuun nan kɛma.

Xa Alatala xa mi taan makantan,  
taa kantanne fe fuun nan xun na.

<sup>2</sup> Ɛ kurunma walideni fuyan,  
ɛ kɔɛ rasoma fuyan,  
ɛ balon sɔtɔma tɔrɔn nin.  
Anu, Ala balon soma a xanuntenne yii nɛn,  
e saxi.

<sup>3</sup> Alatala diine fima muxune ma nɛn e kɛɛn na.  
E findixi kɔntɔnna nan na  
Alatala naxan fima.

<sup>4</sup> Xɛmɛn dii xɛmɛn naxanye sɔtɔma banxulanyani,

ne ligaxi nɛn  
 alo xalimakunla sofaan yii kii naxan yi.  
<sup>5</sup> Sɛwan na xɛmɛn xa  
 xalimakuli wuyaxin naxan yii.  
 E nun a yaxune na kiti, a mi yagima.

## 128

### *Duban Ala yɛɛragaxu muxune xa*

<sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.  
 Sɛwan na kanne xa  
 naxanye gaxuma Alatala yɛɛ ra,  
 naxanye birama a kiraan fɔxɔ ra.  
<sup>2</sup> I wali xɔnna i makone fanma nɛn.  
 I sɛwama nɛn i mɔn yi sabati.  
<sup>3</sup> I ya naxanla diine barima nɛn  
 alo wudi bili bogilana.  
 I ya dii xɛmɛne i ya tabanla rabilinma nɛn  
 alo oliwi wudi binle.  
<sup>4</sup> Muxun naxan gaxuma Alatala yɛɛ ra,  
 na kanna dubani itoe nan sɔtɔma.  
<sup>5</sup> Alatala xa barakan sa i ya fe yi  
 keli Siyon yi!  
 Ala xa i Yerusalen sabatixin to  
 i siin birin yi!  
<sup>6</sup> Ala xa i i mamandenne to!  
 Ala xa bɔɲɛ xunbenla fi Isirayila ma.

## 129

### *Ala maxandina Isirayila yaxune xili ma*

<sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga bɛtina.  
 E n yɛngɛma xabu n dii nɔrɛ waxatini,  
 Isirayila kaane fan xa a fala, e naxa,  
<sup>2</sup> “E en yɛngɛma xabu en dii nɔrɛ waxatini,”  
 koni e mi en nɔ.  
<sup>3</sup> E bata n fanna makorondon,  
 alo xɛɛn bi daxina.  
<sup>4</sup> Koni Alatala tinxin,  
 a bata nxu nun muxu naxine tagi bolon.  
<sup>5</sup> Muxun naxanye Siyon napaxuxi,  
 Ala xa ne yagixin naxɛɛ.  
<sup>6</sup> E xa liga  
 alo sɛxɛn naxan solima banxin fari,  
 sɔgen yi a xara ayi.  
<sup>7</sup> Muxun naxan a xabama  
 hali yii fe kedenna a mi a sɔtɔma,  
 hali xidi kedenna  
 a raxidi muxun fan mi a sɔtɔma.  
<sup>8</sup> Dangu muxune mi a falama e xa,  
 e naxa, “Alatala xa barakan sa ɛ fe yi.”

Hanma e naxa,  
 “Nxu dubama ε xa Alatala xinli.”

## 130

### *Ala maxandina malina fe ra*

- <sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga βetina.  
 Alatala, n bata n xui ramini i ma tərɔni.  
<sup>2</sup> Marigina, n xuiin name,  
 i yi i tuli mati n ma maxandi xuiin na.  
<sup>3</sup> Alatala, xa i nxu suxu nxu hakene ra,  
 Marigina, nde luma a yalagitaren na?  
<sup>4</sup> Koni i tan nan nxu mafeluma nxu hakene ra,  
 nxu yi gaxu i yeε ra.  
<sup>5</sup> N yengi saxi Alatala nan ma,  
 n niin taxuxi a ra,  
 n xaxili tixi a falan nan na.  
<sup>6</sup> N yengi tixi Marigin na  
 alo taa kantanne yengi kuye yibaan ma kii naxan yi.  
<sup>7</sup> Isirayila, i yengi ti Alatala ra,  
 amasɔtɔ a hinan, a nɔε i xunbε nen.  
<sup>8</sup> A tan nan Isirayila rakisima a haken birin ma.

## 131

### *Ala maxandina limaniyani*

- <sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga βetina, Dawuda gbeena.  
 Alatala, n mi fa waso, n mi kanba.  
 N mi fa n xaxinla rasigama feene ma sɔnɔn,  
 naxanye gbo dangu n na,  
 naxanye magaxu n yeε ra yi.  
<sup>2</sup> Koni n bata n xaxinla raxara,  
 n yi n sabari, n nii yifanxi n ma  
 alo dii jɔrɛna a nga fɛma.  
<sup>3</sup> Isirayila, i yengi ti Alatala ra  
 fɔlɔ to ma han habadan!

## 132

### *Dawudaa taan nan Alatala dɔxɔden na Taruxune Firinden 6.41-42*

- <sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga βetina.  
 Alatala, Dawudaa fe xa rabira i ma,  
 e nun a tərɔne birin.  
<sup>2</sup> A tan nan a kɔlɔ Alatala xa,  
 a yi a dɛ ti Yaxubaa Ala Sɛnbɛmaan xa.  
<sup>3</sup> A naxa, “N mi soma n konni,  
 n mi n sama n ma saden ma,  
<sup>4</sup> n mi tinjɛ n yi kinsan hanma n yi xi,  
<sup>5</sup> han n yiren fen Alatala xa,  
 Yaxubaa Ala Sɛnbɛmaan luma denaxan yi.”



6 Nxu bata a fe mε Efarata yi,  
nxu bata a to Yaari taan nabilinni.

7 E naxa, "En siga Alaa banxini,  
en yi en xinbi sin a san bun."

8 Alatala, keli, i fa i dɔxɔdeni,  
i tan nun i ya kankirana,  
i sɛnbɛn naxan yi.

9 Ala xa i ya saraxaraline findi tinxin muxune ra,  
i ya tɔgɔndiya muxune yi sɔnxɔ sɛwani.

10 I nama i ya manga sugandixin nabejin,  
i ya walikεen Dawuda fe ra.

11 Alatala bata a kɔlɔ Dawuda xa,  
a mi a kalε mumε! A naxa,  
"N ni i ya dii xεmεna nde nan sugandima,  
a ti i funfuni mangan na.

12 Xa i ya dii xεmεne n ma layirin suxu,  
e nun n ma maxadi xuine,  
n na e xaranma naxanye ma,  
e diine fan dɔxɔma nɛn  
i ya mangaya gbɛdeni han habadan."

13 Alatala bata Siyon sugandi a dɔxɔden na.

14 A bata a fala, a naxa,  
"N luma be nin habadan.  
N waxi mangayaan liga feni be nin.

15 N baraka gbeen sama nɛn Siyon ma baloni,  
n donseen so a tɔrɔ muxune birin yii.

16 N kisin fima nɛn a saraxaraline birin ma,  
a tɔgɔndiya muxune yi sɔnxɔ sɛwani.

17 N mangana nde raminima nɛn  
Dawuda yixεtene ye mɛnni,  
na yi lu n ma manga sugandixin funfuni.

18 N na a yaxune rayagima nɛn,  
koni a mangayaan taxamasenna nɔrɔma nɛn han!"

## 133

### *Ngaxakedenyana fe*

1 Ala Batu Banxi yisiga βetina, Dawuda gbeena.  
Fe fajin na a ra e nun sɛwana,  
ngaxakedenne na lu e bode xɔn bɔɲε xunbenli.

2 A luxi nɛn alo ture xiri naxumɛn  
naxan sama Haruna xunni,  
a godo a dε xaben ma  
han a domain kɔεen xɔn.

3 A luxi nɛn alo xiila  
naxan kelin Xerimon geyaan fari  
godo Siyon geyaan ma.  
Amasɔɔ Alatala habadan nii rakisin duban nagodoma menna nin.

**134***Ala tantun fena*

- <sup>1</sup> Ala Batu Banxi yisiga βetina.  
Alatalaa walikene birin xa a tantun,  
naxanye birin xima a batuε a banxini,  
ε fa a tantun.  
<sup>2</sup> Ε ε yiine yite yire sarjɔnxini,  
ε Alatala tantun!  
<sup>3</sup> Alatala xa i baraka keli Siyon yi,  
a tan naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi.

**135***Tantun βetina**Yaburin 115.4-11*

- <sup>1</sup> Tantunna Ala xa!  
Ε Alatala xinla tantun!  
Ε tan Alatalaa walikene, ε a tantun.  
<sup>2</sup> Ε tan naxanye tixi Alatalaa banxini  
naxanye en ma Alaa banxin tanden ma.  
<sup>3</sup> Tantunna Ala xa! Amasɔtɔ Alatala fan.  
Ε a tantun βetine yi, amasɔtɔ a dijɔ.  
<sup>4</sup> Alatala nan Yaxuba sugandixi a yete xa,  
a yi Isirayila findi a gbeen na.  
<sup>5</sup> N na a kolon fa fala Alatala gbo,  
en Marigin gbo alane birin xa.  
<sup>6</sup> Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma,  
fɔxɔ igene nun yire tilinxine birin yi,  
naxan na rafan Alatala ma,  
a na nan ligama.  
<sup>7</sup> A bata foyen nun tulen nakeli bɔxɔn danna ra,  
a kuye sarinna ramini e nun tulena,  
a foyen nakeli a ramaradeni.  
<sup>8</sup> A yi dii singene  
nun xuruse dii singene faxa Misiran yamanani.  
<sup>9</sup> A yi kabanako feene liga ε tan Misiran kaane tagi,  
Firawona nun a kuntigine birin xili ma.  
<sup>10</sup> A siya wuyaxine halagi,  
a yi manga sɛnhɛmane faxa,  
<sup>11</sup> sa fɔlɔ Amorine Manga Sixɔn ma,  
e nun Basan Manga Ogo  
e nun mangan naxanye birin Kanan yamanani.  
<sup>12</sup> A yi e bɔxɔne so Isirayila yii e kεen na,  
a findi a yamaan kεen na.  
<sup>13</sup> Alatala, i xinla fe luma nɛn habadan!  
Mayixetene nun mayixetene e xaxili luma i xɔn ma nɛn.  
<sup>14</sup> Alatala a muxune xun mayengε kitin sama nɛn.  
A kininkinin a walikene ma.  
<sup>15</sup> Gbetin nun xεmaan nan tun siyane suxurene ra!

16 E dεεn na, koni e mi fala tima.  
 E yeene na, koni e mi sese toma.  
 17 E tunle na, koni e mi fefe mema.  
 Niiraxili yo mi e yi.  
 18 Naxan na e rafala, a a yigin sa e yi,  
 na fan luma nen alo e tan.  
 19 E tan Isirayila yamana, ε Alatala tantun.  
 E tan saraxaraline, ε Alatala tantun.  
 20 E tan Lewi bōnsōnna, ε Alatala tantun.  
 E tan a yeεragaxu muxune, ε Alatala tantun.  
 21 Barikan bira Alatala xa Siyon yi,  
 a tan naxan luma Yerusalem taani.  
 Tantunna Ala xa!

## 136

### *Barika birana Isirayilaa Ala xa*

1 E Alatala tantun amasōto a fan.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 2 E alane Ala tantun.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 3 E marigine birin Marigin tantun.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 4 A tan nan keden pe kabanako feene ligama.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 5 A bata ariyanna rafala a xaxilimayani.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 6 A bata bōxōn ti tilinne fari.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 7 A bata yanban seene da kore xōnna ma.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 8 Sogen mangayaan ligama yanyin nan na.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 9 Kiken nun sarene mangayaan ligan kōεεn nan na.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 10 A yi Misiran kaane dii singene faxa.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 11 A ti Isirayila muxune yeε ra  
 keli Misiran yamanani.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 12 A na liga a senbe gbeen nan na.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 13 A yi Gbala Baani taxun a tagi.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 14 A yi a muxune ragidi a tagi, Isirayila kaane.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 15 A yi Firawona nun a sofane radin Gbala Baani.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 16 A ti a muxune yeε ra tonbonni.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 17 A yi manga gbeene faxa.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 18 A yi manga senbemane faxa.  
 A hinanna luma nen habadan!  
 19 A yi Amoline manga Sixōn faxa.

A hinanna luma nɛn habadan!

<sup>20</sup> A yi Basan kaane manga Ogo faxa.

A hinanna luma nɛn habadan!

<sup>21</sup> A yi e bɔxɔn so a yamaan yii e kɛɛn na.

A hinanna luma nɛn habadan!

<sup>22</sup> A yi findi Isirayila kɛɛn na, a walikɛna.

A hinanna luma nɛn habadan!

<sup>23</sup> A ɲɔxɔ lu nɛn en tan yiigelitɔne xɔn.

A hinanna luma nɛn habadan!

<sup>24</sup> A yi en xɔrɔya en yaxune ma.

A hinanna luma nɛn habadan!

<sup>25</sup> A tan nan donseen soma niimaseen birin yii.

A hinanna luma nɛn habadan!

<sup>26</sup> Ɛ Ala tantun naxan kore!

A hinanna luma nɛn habadan!

## 137

### *Isirayila muxu suxine fe*

<sup>1</sup> Nxu yi dɔxi Babilɔn xude dɛɛne yi waxatin naxan yi  
nxu wugama, nxu yi lu nxu mirɛ Siyon ma.

<sup>2</sup> Nxu yi nxɔ bɔlɔnne singan  
na yamanan wudi tofajine ra.

<sup>3</sup> Muxun naxanye nxu suxu,  
ne yi betine maxɔdin nxu ma.

Nxu ɲaxankata muxune yi sɛwa betine maxɔdin nxu ma,  
e naxa, “Ɛ Siyon betina nde ba nxu xa.”

<sup>4</sup> Nxu tan betin bama Alatala xa di xɔɲɛ taani?

<sup>5</sup> Xa n ɲinan i xɔn Yerusalɛn,  
Ala xa n yiifanna faxa n ma.

<sup>6</sup> Xa n ɲinan i tan xɔn,  
xa n mi lu Yerusalɛn yatɛ n ma sɛwan birin yi,  
Ala xa n dɛɛn suxu!

<sup>7</sup> Alatala, Edɔn kaane fe xa rabira i ma,  
e yi naxan falama Yerusalɛn suxu lɔxɔni,  
e naxa, “Ɛ a kala, ɛ taan naxɔri fefe!”

<sup>8</sup> I tan Babilɔn taana, i halagima nɛn fefe!  
Sɛwan na kanna xa naxan i ya donla saranma  
alo i a ligaxi nxu ra kii naxan yi,

<sup>9</sup> naxanye ɛ dii futene tongoma  
e yi e yigɔlɔn fanyen ma.

## 138

### *Ala tantun fena*

<sup>1</sup> Dawuda gbeena.

Ala, n bata i tantun n bɔɲɛni fefe!

N betin bama Ala yetagi.

<sup>2</sup> N na n xinbi sinma i ya Banxi Sariɲanxin yetagi,  
n yi i xinla tantun i ya hinanna nun i ya lannayana fe ra.  
Amasɔɔ i bata i dɛ xuiin nafisa i xinla yetɛɛn xa.

<sup>3</sup> N ni i xili waxatin naxan yi,  
i n yabi nɛn,  
i yi n sɛnbɛ so, i n xaxili ragidi.

<sup>4</sup> Alatala, dunuɲa mangane birin i tantunma nɛn,  
e na i ya falane mɛ waxatin naxan yi.

<sup>5</sup> Alatala, e i kɛwanle matɔxɔma nɛn betini,  
amasɔtɔ i ya binyen gbo.

<sup>6</sup> Hali Alatala to mate,  
a yengi dɔxi muxu dijaxine xɔn,  
koni a yɛɛn tixi wasodene ra wulani.

<sup>7</sup> Xa n sigan tima tɔrɔni,  
i n nakisima nɛn,  
i yi n yaxune yɛngɛ i sɛnbɛni,  
n kisi i sɛnbɛn xɔn.

<sup>8</sup> Alatala feene rajanma a fajin nan ma n xa.  
Alatala i ya hinanna luma nɛn habadan!  
I nama i wali xɔnne rabejin.

## 139

### *Alaɲɔxɔ luxi adamadiine xɔn*

<sup>1</sup> Dawudaa betina, beti baane kuntigin xa.

Alatala, i bata n fɛsɛfɛsɛ, i n kolon.

<sup>2</sup> I n sa waxatin nun n keli waxatin birin kolon.  
Hali i makuya n na, i n ma miriyane birin kolon.

<sup>3</sup> I a kolon n nɛma sigatini  
hanma n nɛma saxi,  
i n kɛwanle birin kolon.

<sup>4</sup> Alatala, benun n xa falan ti waxatin naxan yi,  
n naxan falama i na kolon ki fajni.

<sup>5</sup> I n nabilinni,  
n yɛɛ ra e nun n xanbi ra.  
N ni i tan nan yii.

<sup>6</sup> Na fe kolonna magaxu n tan yɛɛ ra yi.  
A dangu n na, n mi nɔɛ a yigbɛ mume!

<sup>7</sup> N nɔɛ sigɛ minɛn,  
n yi n luxun i ya Nii Sarijanxin ma?  
N sigan minɛn yi, n keli i tan yetagi?

<sup>8</sup> Xa n te ariyanna yi, i na yi.  
N na siga laxira yi, i na yi.

<sup>9</sup> Hali n siga han sogetedeni,  
hanma n sa dɔxɔ fɔxɔ igen xanbi ra,

<sup>10</sup> i tima nɛn n yɛɛ ra menna fan yi,  
i mi n nabejinɲɛ mume!

<sup>11</sup> Xa n na a fala, n naxa,  
“N xa n luxun dimini.  
Kɛnɛnna xa findi kɔɛɛn na n nabilinni.”

<sup>12</sup> Koni sɛse mi dimin na i tan yɛɛ ra yi,  
kɔɛni yalan alo yanyina i tan yɛɛ ra yi.  
Dimin nun yanyin birin lan i tan xa.

- 13 I tan nan n sɔndɔmɛn daxi,  
i tan nan n saxi nga fatini.
- 14 Ala, n ni i tantunma,  
amasɔtɔ n da kiin magaxu,  
i kɛwanle magaxu.  
N na a kolon n niini ki fajni.
- 15 N fati bɛndɛn mi yi luxunxi i tan ma,  
i to yi n nafalama suturani  
i yi n dama nga kui waxatin naxan yi.
- 16 I yi n toma benun n fatin xa yelin nafale.  
I bata yi n ma siimayaan xasabin sɛbɛ i ya kitabun kui,  
benun a xa fɔlɔ waxatin naxan yi.
- 17 Ala, i ya miriyane famu raxɔlɔ n xɔn.  
E xasabin wuya!
- 18 Xa n na e yate, e wuya mɛɲɛnsinna xa.  
N na xulun waxatin naxan yi,  
n mɔn luma i tan nan fɛma.
- 19 Ala, a yi lan nun i xa muxu ɲaxine faxa!  
Faxa tiine, ɛ masiga n na.
- 20 E fala ɲaxine tima, e i xili kala.  
I yɛngɛfane i xinla falama fuun nin.
- 21 Alatala, n mi muxune raɲaxuɛ ba  
naxanye i raɲaxuma?  
N bata n mɛ na muxune ra  
naxanye murutɛxi i xili ma.
- 22 E mi rafan n ma mume!  
N bata e yate yaxune ra.
- 23 Ala, n fɛsɛfɛsɛ i yi n bɔɲɛni feen kolon.  
N mato, i yi n ma miriyane kolon.
- 24 A mato, xa n kira ɲaxin nan xɔn,  
i siga n na habadan kira fajin xɔn ma.

## 140

### *Ala maxandina xunbana fe ra*

- 1 Dawudaa bɛtina, bɛti baane kuntigin xa.
- 2 Alatala, n xunba muxu ɲaxine yii.  
N natanga gbalotɔne ma.
- 3 E fe ɲaxi yitɔnna nin waxatin birin.  
E yɛngɛ ralanna nin lɔxɔ yo lɔxɔ!
- 4 Fala xɔlɛne nan e lenne ma  
alo saɲina.  
E fala xuine xɔlɔ alo koson xɔlɛna.

Bɛti xuini te.

- 5 Alatala, n natanga muxu ɲaxine sɛnbɛn ma.  
N nakisi gbalotɔne ma,  
naxanye kataxi n nabira feen na.
- 6 Muxu wasoxine bata lutin nati n yɛɛ ra.  
E bata e gbatune rati kiraan xɔn ma n suxu xinla ma.

Beti xuini te.

7 N bata a fala Alatala xa n naxa,  
 “N ma Ala nan i tan na.  
 Alatala n ma maxandi xuiin name!”

8 Marigina Alatala, n nakisi senbena,  
 i n xun mayenge ma yenge so waxatini.

9 Alatala, i nama tin  
 muxu jaxine waxon feen yi liga.  
 I nama tin e fe nataxine yi kamali,  
 e yi waso ayi.

Beti xuini te.

10 I nama tin n yaxune yi non soto.  
 Ala xa n yaxune gbalo falane so e xun na.

11 Ala xa tee wolonne bonon e ma.  
 Ala xa e woli ayi teeni.  
 Ala xa e woli yinla kui  
 e mi noe te naxan na.

12 Nafigne mi luma yamanani.  
 Ala xa yihadin so gbalotone xun na.

13 N na a kolon  
 a Alatala kiti kendon sama toro muxune xa,  
 a yi yigelitone xun mayenge kitin sa.

14 Tinxin muxune i tantunma nen yati!  
 Muxu fajine yi lu i yetagi.

## 141

### *Ala maxandina jinbanna ra*

1 Dawudaa betina.  
 Alatala, n bata n xui ramini i ma,  
 fa n mali mafuren!

N na i xili, i tuli mati n na.

2 N ma maxandin xa lu  
 alo wusulanna i yetagi.  
 N yiine yitexin xa liga  
 alo jinbari ra saraxana.

3 Alatala i yengi don n fala xuiin xon,  
 i yi n deen kantan.

4 I nama tin n bonen yi lu fe jaxini,  
 n nama fe jaxine liga nxu nun fe jaxi rabane.  
 Nxu nama nxu dege nxu bode xon.

5 N tinma nen tinxin muxun yi n bonbo,  
 bayo hinanna na a ra.

A rafan n ma, a yi n kawandi.  
 Na luxi nen alo turen na susan n xunni.  
 N mi tonde na ma.

Koni n na Ala maxandima nen  
 fe jaxi rabane wanle xili ma.

6 E mangane radinma nen gyaan san bun fanyene ma,

muxu ꞑaxine yi a kolon nayi  
 a ꞑɔndin nan n ma falane ra.  
<sup>7</sup>Xεεn bima kiin de,  
 bɔxɔn yi buxa,  
 nxu xɔnne xuyama ayi na kiini laxira so dεεn na.

<sup>8</sup>Marigina Alatala,  
 n yεεn tixi i tan nan na.  
 N na n luxunma i tan nin,  
 i nama tin n faxa.  
<sup>9</sup>N natanga na lutine ma  
 e naxanye ratixi n yεε ra  
 e nun fe ꞑaxi rabane wosone.

<sup>10</sup>Ala xa muxu ꞑaxine suxu  
 e yεtεna luti ratixine ra,  
 koni n tan xa dangu bɔꞑε xunbenli.

## 142

### *Ala maxandina malina fe ra*

<sup>1</sup>Dawudaa fala ꞑaxumεna, a yi faranna ra waxatin naxan yi. Ala maxandina.

<sup>2</sup>N na n xui raminima Alatala ma,  
 n yi a mafan.

<sup>3</sup>N na n kɔntɔfili feene birin fala a xa,  
 n yi n ma tɔrɔne birin yita a ra.

<sup>4</sup>Wεkilεn na ꞑan n yi,  
 i tan n sigaden kolon.  
 N sigan tuma kiraan naxan xɔn,  
 e bata woson nati n yεε ra na xɔn ma.

<sup>5</sup>N dεxɔn to,  
 muxune mi e ꞑɔxɔ luma n tan xɔn.  
 Luxunde yo mi fa n tan ma.  
 Muxu yo mi kɔntɔfilixi n ma fe ra.

<sup>6</sup>Alatala, n ni i tan nan mafanma.  
 N naxa, "I tan nan n luxunden na.  
 I tan nan findixi n gbeen na bɔxɔ xɔnna fari."

<sup>7</sup>I tuli mati n ma mawuga xuiin na.  
 Amasɔtɔ n bata xadan.  
 N xunba n sagatan muxune yii.  
 Amasɔtɔ e sɛnben gbo n xa.

<sup>8</sup>N namini kasoon na,  
 alogo n xa i xinla tantun.  
 Tinxin muxune yi n nabilin  
 bayo i bata fe fajin naba n xa.

## 143

### *Ala maxandina malina fe ra*

<sup>1</sup>Dawudaa bεtina.  
 Alatala, n ma maxandi xuiin name!  
 I tuli mati n xuiin na.  
 N yabi i ya tinxinna nun i ya hinanna nin.



<sup>2</sup> I nama n tan i ya walikeen makiti,  
bayo muxu yo mi tinxin i tan yetagi.

<sup>3</sup> N yaxuna n sagatanma,  
a yi n nabira baxoni,  
a yi n lu dimini  
alo muxu singe faxaxine.

<sup>4</sup> Wεkilen bata jan n yi,  
n senbe mi fa na sonon.

<sup>5</sup> N na n mirima waxati danguxine ma.  
I feen naxanye birin nabaxi,  
n na n mirima ne ma,  
n na n mirima i kewanle ma.

<sup>6</sup> N na n yiine tima i tan nan xa.  
N niin xaraxi i yetagi  
alo baxo xarena.

Beti xuini te.

<sup>7</sup> Alatala, n yabi iki sa!  
N niin janmaton na a ra.  
I nama i yetagin luxun n ma.  
Xanamu n sama faxa muxune fari nen.

<sup>8</sup> Benun xotanni,  
i xa n yabi i ya hinanni.  
Amasoto n na n yigi saxi i tan nin.  
A yita n na  
n lan n xa sigan ti  
kiraan naxan xon.

Amasoto n na n niin taxuxi i tan nan na.

<sup>9</sup> Alatala, n xunba n yaxune yii.

N na n luxunxi i tan nan fema.

<sup>10</sup> N xaran i sagoon ligan ma,  
bayo n ma Ala nan i ra.

I ya Nii fajin xa n xali baxo fajini.

<sup>11</sup> Alatala siimayaan fi n ma i xinla fe ra.  
I xa n ba taroni i ya tinxinni.

<sup>12</sup> N yaxune de xidi i ya hinanni.  
N yengefane halagi,  
amasoto i ya walikeen nan n na.

## 144

### *Mangana Ala maxandina*

<sup>1</sup> Dawuda gbeena.  
Barikan bira Alatala xa,  
n kantan muxuna,  
naxan n maxaranma yenge sodeni.

<sup>2</sup> A tan nan hinanma n na,  
n ma yinna,  
n ma faran makantanxina,  
n xunba muxuna,  
e nun n ye masansan wure lefana.  
N na n luxunma a tan nin.  
A tan nan siyane luma n sanna bun.

<sup>3</sup> Alatala, nanse muxun na  
alogo i xa i ɲɔxɔ lu a xɔn?

Nanse adamadiin na  
alogo i xa i miri a ma?

<sup>4</sup> Adamadiin luxi nɛn alo foyedina.

A siimayaan luxi nɛn  
alo nininna naxan danguma.

<sup>5</sup> Alatala, kuyen tintin, i godo.

I yiin din geyane ra,  
e tutin xa te.

<sup>6</sup> Kuye sarinne rasiga,  
i yi yaxune raxuya ayi.

I ya xalimakunle woli,  
i yi e kedi.

<sup>7</sup> I yiin nagodo keli kore,  
i yi n ba tilinna ma.

N ba xɔɲɛne sɛnbɛn bun

<sup>8</sup> naxanye wulen falama,  
naxanye mi e fala xuine rakamalima.

<sup>9</sup> Ala, n bɛti nɛnɛn bama nɛn i xa,  
n yi i tantun kondenna ra.

<sup>10</sup> A tan nan mangane rakisima.

A tan nan a walikɛɛn Dawuda rakisima silanfanna ma.

<sup>11</sup> N xunba,

i n ba xɔɲɛne sɛnbɛn bun ma,

naxanye wulen falama,

naxanye mi e fala xuine rakamalima.

<sup>12</sup> Ala xa en ma dii xɛmɛne rasabati  
alo wudi binle.

Ala xa en ma dii tɛmɛne xa tofanɲɛ ayi

alo gɛmɛ sɛnbɛtɛn nayabuxin

naxanye manga banxine bun.

<sup>13</sup> Ala xa en ma sagane rafe donseen sifan birin na.

Ala xa en ma xuruseene rawuya ayi xɛɛn ma,

dɔxɔɲa ma wuli keden han wuli fu.

<sup>14</sup> Ala xa en ma ɲingene rasabati.

Ala xa en tanga yɛngɛn ma

alogo muxɛ nama suxu,

wuga xuiin yi te taani.

<sup>15</sup> Sɛwan na yamaan xa,

na feene ligama naxanye xa.

Sɛwan na yamaan xa,

naxanye Ala findixi Alatala ra.

## 145

### *Tantun betina*

<sup>1</sup> Dawuda Ala tantunna.

N ma Ala, n ma mangana,

n ni i batuma.

N barikan birama i xa nɛn

habadan han habadan.

<sup>2</sup> Lɔxɔ yo lɔxɔ n barikan birɛ i xa.

N ni i xinla tantunma nɛn

habadan han habadan.

<sup>3</sup> Alatala gbo, a lan a yi tantun.

A gboon dan mi na.

<sup>4</sup> Mayixɛtɛne birin xa i ya wanle fe fala

mayixɛtɛ famatɔne xa,

e yi i kɛwanle fe yɛba e xa.

<sup>5</sup> E i ya binye gbeen nun nɔrɔna fe fala.

N luma nɛn n mirɛ i ya kabanako wanle ma.

<sup>6</sup> E xa i sɛnbɛ magaxuxina fe fala.

N tan i ya gbona fe falama nɛn.

<sup>7</sup> E xa i ya nɛmana fe fala,

e yi i ya tinxinna fe rali sɛwani.

<sup>8</sup> Alatala diɲa, a kininkinin,

a mi xɔlɔn xulɛn, a hinanna gbo.

<sup>9</sup> Alatala fe faɲin nabama muxun birin xa.

A kininkininma a daala birin ma.

<sup>10</sup> Alatala, i ya dali seene birin i tantunma nɛn.

I ya tɔgɔndiya muxune birin barikan birama i xa nɛn.

<sup>11</sup> E i ya mangayaan binyena fe falama nɛn.

E mɔn yi i sɛnbɛna fe yɛba

<sup>12</sup> alogo muxun birin xa i kɛwanle kolon,

e nun i ya mangayaan binye gbeena.

<sup>13</sup> I ya mangayaan findixi habadan mangayaan nan na.

I sɛnbɛn luma nɛn mayixɛtɛne nun mayixɛtɛne xun na.

Ala a dɛ xuine birin nakamalima,

a hinan a daala birin na.

<sup>14</sup> Alatala ne malima nɛn

naxanye biraxi,

a yi muxune rakeli

naxanye felenxi.

<sup>15</sup> Birin yɛɛn tixi i tan nan na

alogo i xa donseen so e yii a waxatini.

<sup>16</sup> I tan nan i yiin nabima,

i yi donseen so niimaseene birin yii.

<sup>17</sup> Alatala feen birin ligama tinxinna nin.

A hinan a kɛwanle birin yi.

<sup>18</sup> Alatala maso na muxune ra

naxanye a xilima,

naxanye birin a xilima ɲɔndini.

<sup>19</sup> A a yɛɛragaxu muxune rafan feene ligama nɛn,

a e xuiin mɛ, a yi e rakisi.

<sup>20</sup> Alatala muxune kantanma

a rafan naxanye birin ma.

Koni a muxu ɲaxine birin halagima nɛn.

<sup>21</sup> N na Alatala tantunma nɛn.

Dali seene birin xa a xili sarijanxin tantun  
habadan han habadan!

## 146

### *Ala nan senbetarene kantanma*

<sup>1</sup> Tantunna Ala xa!

N xa Alatala tantun n niini fefe!

<sup>2</sup> Fanni n na n nii ra,

n na Alatala tantunma nen.

Fanni n daxi,

n na n ma Ala tantunma nen betini.

<sup>3</sup> E nama e yigi sa mangane yi,  
adamadiine nan ne ra.

E rakisi fere yo mi ne xa.

<sup>4</sup> E na faxa, e xetema nen bendeni.

E fe yitonxine birin kalama na laxon yeteen nin.

<sup>5</sup> Sewan na kanna xa,

Yaxubaa Ala muxun naxan malima,

naxan a yigin sama Alatala yi, a Ala.

<sup>6</sup> A tan nan ariyanna nun dununa daxi

e nun e yi seene birin.

A tinxinyaan luma nen han habadan.

<sup>7</sup> A tan nan kiti kenden sama muxu naxankataxine xa,

a donseen so kametone yii.

Alatala nan kasorasane xunbama.

<sup>8</sup> Alatala nan danxutone yene rabama ayi.

A tan nan muxu mafeloxine rakelima.

Tinxin muxune rafan Alatala ma.

<sup>9</sup> Alatala nan xone kantanma.

A kana gilene nun kiridine mali.

Koni a muxu naxine fe yitonxine kalama nen.

<sup>10</sup> Alatala nan habadan mangan na.

Siyon, a tan nan i ya Ala ra

habadan han habadan.

Tantunna Ala xa!

## 147

### *Ala tantun fena*

<sup>1</sup> Tantunna Alatala xa!

A lan tantun betin xa ba en ma Ala xa.

Fe fajin nan a tantunna ra e nun sewana.

<sup>2</sup> Alatala mon Yerusalen tima nen.

A mon fama na muxu suxine ra nen

Isirayila kaan naxanye bata yi xuya ayi nun.

<sup>3</sup> A muxune dandan

naxanye boneye kalaxi.

A yi e maxolodene maxidi.

<sup>4</sup> A tan nan sarene xasabin nagidima,

a yi e birin xili sa.

<sup>5</sup> Nxu Marigin gbo,

a senben magaxu.

A xaxilimayaan dan mi na.

<sup>6</sup> Alatala muxu limaniyaxine malima nen.

Koni a muxu jaxine rabirama nen baxoni.

<sup>7</sup> E barika bira betin ba Alatala xa.

E tantun betin ba en ma Ala xa balonna ra.

<sup>8</sup> A tan nan kundani fulunxi kore xonna ma.

A yi tulen nafa baxoni.

A yi sexen nasoli geyane ma.

<sup>9</sup> A xuruseene balon nagidi e ma.

A xoline dege

e na e xui ramini a ma waxatin naxan yi.

<sup>10</sup> Soo kendeene xa mi a kenenma.

A mi sewama muxun senben fan na.

<sup>11</sup> Koni naxanye gaxuxi Alatala yee ra,

e xaxili tixi a hinanna ra,

ne nan a rasewama.

<sup>12</sup> Yerusalen kaane, e Alatala binya.

Siyon kaane, e Ala tantun.

<sup>13</sup> Amasoto a bata taan so deen senbe so,

a yi taa yi kaane baraka.

<sup>14</sup> A tan nan baje xunbenla fima e yamanan ma,

a balo fajin fi e ma.

<sup>15</sup> A yi a de xui tongoxine rafa baxon ma,

a falan yi siga ayi mafuren.

<sup>16</sup> A kundani fulun

alo dugi fixena,

a ige xundin xuya baxon ma

alo xubena,

<sup>17</sup> a balabalan kesen nagodo.

Nde noe a xunbenla raxanje?

<sup>18</sup> Koni a falan ti nen,

ige xundin yi xuya ayi.

A foyen nafa, igene yi godo.

<sup>19</sup> A yi a falane makenen Yaxuba bonsonna xon.

A bata tonne nun sariyane sebe Isirayila xa.

<sup>20</sup> A mi na jaxonna ligaxi siya gbete yo xa.

E mi a sariyane kolon.

Tantunna Alatala xa!

## 148

### *Daala birin xa Ala tantun*

<sup>1</sup> Tantunna Ala xa!

E tan naxanye kore xonna ma,

e Alatala tantun.

E tan naxanye kore,

e a tantun.

<sup>2</sup> E tan a malekane birin xa a tantun.

E tan a ganla birin,

e a tantun.

<sup>3</sup> Sogen nun kikenā, ε a tantun.  
 Ε tan saren naxanye yilenma,  
 ε a tantun.

<sup>4</sup> Ε a tantun,  
 ε tan naxanye ariyanna yi,  
 e nun ε tan  
 igen naxanye kore walaxan fari.

<sup>5</sup> Ε Alatala xinla tantun!  
 Amasɔtɔ e daxi a yamarin nan bun ma.

<sup>6</sup> A yi e ti e funfuni habadan han habadan.  
 A yi yamarin fi  
 naxan mi matandε mumε.

<sup>7</sup> Ε Alatala tantun bɔxɔ xɔnna fari,  
 ε tan ige yi sube magaxuxine,  
 ε tan fɔxɔ igen tilinne,

<sup>8</sup> kuye sarinna, balabalan keεεna,  
 kundaan nun ige xundina,  
 foye gbeen naxan a falan suxu,

<sup>9</sup> ε tan geyane nun yire matexine,  
 wudi bogilane nun sumanne birin,

<sup>10</sup> burunna subene nun xuruseene,  
 xɔline nun bubu seene,

<sup>11</sup> bɔxɔn mangane nun siyane birin,  
 ε tan kuntigine  
 nun kitisaan naxanye birin bɔxɔn ma,

<sup>12</sup> banxulanne nun sungutunne,  
 xεmε fonne nun dii jɔrεne,

<sup>13</sup> ε birin xa Alatala xinla tantun!  
 A xili keden peen nan binyaxi.

A tan nan nɔɔn nabama bɔxɔn nun koren xun na.

<sup>14</sup> A bata a tɔgɔndiya muxune seɛbε so.

Isirayila muxune rafan a ma han!

Tantunna Alatala xa!

## 149

### *Tantun βetina*

<sup>1</sup> Tantunna Ala xa!  
 Ε βeti nεnεn ba Alatala xa.  
 Ε a tantun a tɔgɔndiya muxune malanni.

<sup>2</sup> Isirayila muxune, ε sewa,  
 a tan nan ε daxi.  
 Siyon muxune xa jaxan e mangan na.

<sup>3</sup> E xa e bodon,  
 e yi Ala tantun,  
 e tanbanna nun bɔlɔnna maxa a xa.

<sup>4</sup> Alatalaa muxune a keεεnxi,  
 naxanye limaniyaxi,  
 a ne rakisima nεn.

<sup>5</sup> Tɔgɔndiya muxune xa jaxan,  
 e binyen fi Ala ma,  
 e sɔnɔ sewani e sadene ma.

<sup>6</sup> E xa lu Ala tantun<sub>ɲ</sub>ε,  
 e yi silanfan dε firin kannna suxu e yii,  
<sup>7</sup> e e gbeen <sub>ɲ</sub>ɔxɔ siyane ra,  
 e siya gbetene <sub>ɲ</sub>axankata.  
<sup>8</sup> E yi yɔlɔnxɔnna sa e mangane ma,  
 e yi e kuntigine xidi wuren na.  
<sup>9</sup> E yi e <sub>ɲ</sub>axankata  
 alo e yalagi feen sɛbɛxi kii naxan yi.  
 A tɔgɔndiya muxune birin ma xunna kenla nan na ra.

Tantunna Alatala xa!

## 150

### *Ɛ Ala tantun*

<sup>1</sup> Tantunna Alatala xa!  
 Ɛ Ala tantun a yire sari<sub>ɲ</sub>anxini,  
 ε a sɛnbɛn tantun kore xɔnna ma.  
<sup>2</sup> Ɛ a tantun a wali gbeene fe ra.  
 Ɛ a tantun bayo a gbo han!  
<sup>3</sup> Ɛ a tantun xɔta xuiin na.  
 Ɛ a tantun bɔlɔnna nun kondenni.  
<sup>4</sup> Ɛ a tantun tanbanni  
 e nun sɛwa fare bodonni.  
 Ɛ a tantun maxa se luti kanne nun xulenne ra.  
<sup>5</sup> Ɛ a tantun kari<sub>ɲ</sub>anne ra.  
 Ɛ a tantun kari<sub>ɲ</sub>an xui gbeene ra.  
<sup>6</sup> Niimaseene birin xa Alatala tantun!  
 Tantunna Ala xa!

## Sandane Muluku Sulemani a Sandane

Kitabun yireni ito findixi sanda wuyaxi malanxin nan na e nun xaranne lan fe kolonna ma. E birin malanxi Muluku Sulemani a mangayaan waxatin nin, naxan yi yatexi fe kolon gbeen na Isirayila yamanani. Muluku Sulemani a fe kolonna fataxi Ala nan na bayo a na nan maxandi Ala ra a findi mangan na waxatin naxan yi. (Mangane Singen 3.9) Na fe kolonna yi siya gbete ne mabandunma Ala ma amasoto Sulemani xinla soto nen dunuja yi han yamanan gbete ye mangane yi lu fe e tuli matideni a fe kolonna falane ra. (Mangane Singena 10.24) Anu, sandani itoe naxa, “Fe kolonna foloma Alatala yera gaxun nan ma.” (Sandane 9.10) Nayi, manga yo yi fama a tuli matideni Sulemani a sandane ra, na Isirayilaa Alaa fe nan mema. Sandani itoe en xaranye dunuja yi gidi kii tinxinxin ma nen to naxan Ala kenene.

### *Sandane tona*

<sup>1</sup> Dawuda dii xemen Sulemani a sandane, Isirayila Mangana.

<sup>2</sup> Sandani itoe sebexi nen  
alogo muxune xa fe kolonna nun xurun soto  
e yi xaxilimaya falane famu

<sup>3</sup> alogo e xa xuru, e xaxili soto  
e tinxinna nun kiti sa kenden nun fe fajin liga,

<sup>4</sup> fe kolontarene yi e joxo lu,  
foningene yi kolonna soto,  
e feene ye fen.

<sup>5</sup> Fe kolonne xa itoe rame,  
e yi e fe kolonna fari sa,  
xaxilimane yi fatan muxune maxade

<sup>6</sup> alogo e xa sandane nun taline bunna kolon  
e nun fe kolonne wundo falane  
nun e maxodin tilinxine.

<sup>7</sup> Xaxilimayaan foloma Alatala yera gaxun nan ma.  
Fe kolonna nun xurun najaxu xaxilitarene nan ma.

<sup>8</sup> N ma diina,  
i fafe nema i xuru falane tiye,  
i tuli mati a ra,  
i nama i ngaa kawandi falane bejin.

<sup>9</sup> E luxi nen  
alo mangaya komotina i xunna  
alo jere na i kee i maxidi seen na.

<sup>10</sup> N ma diina,  
xa yulubitone kata i mayendendeni,  
i nama tin de!

<sup>11</sup> Xa e a fala i xa,  
e naxa, “Fa nxu foxo ra!  
En sa dexo muxuna nde ye ra,



en yi a faxa.

En sa fu sɔntarena ndee ma,

<sup>12</sup> en yi e ɲɛɲɛne ralɔ ayi

alo gaburun muxun gerunma kii naxan yi,  
e gbindin birin alo en tan nan yi sayaan na.

<sup>13</sup> En se fajɪ kɛndɛn sifan birin sɔtɔma nɛn  
en yi en ma banxine rafe se tongoxine ra.

<sup>14</sup> Nxu na seene yitaxun,

i fan i gbeen sɔtɔma nɛn,

en ma gbetine birin yi malan  
gbeti sase kedenna kui.”

<sup>15</sup> N ma diina,

i nama bira ne fɔxɔ ra mume!

I nama bira ne kiraan fɔxɔ ra de!

<sup>16</sup> E gima siga fe ɲaxin nabadeni,  
e mafura wunla ramine.

<sup>17</sup> Naxan na lutin nati xɔline yɛɛ ra

xɔline yɛɛn tixi a ra,

a na ligan nɛn fufafu.

<sup>18</sup> Muxu sifani ito lutin natima e yɛtɛ nan yɛɛ ra,

e yanfan soma e yɛtɛ nan ma.

<sup>19</sup> Awa, naxanye kunfama se muɲaxine xɔn,  
ne niin luma na nin.

### *Xaxilimayaan falan tima*

<sup>20</sup> Xaxilimayaan\* falan tima kirane xɔn,  
a xuiin te yamaan malandeni,

<sup>21</sup> a sɔnxɔma kira xunne ma

yamaan gbo dɛnaxan yi,

a kawandin ba taan so dɛɛne ra.

<sup>22</sup> A naxa, “Ɛ tan fe kolontarene,

fe kolontareyaan nafaɲɛ ɛ ma

han waxatin mundun yi?

Ɛ tan magele tiine,

magelen nafaɲɛ ɛ ma

han waxatin mundun yi,

xaxilitarene yi kolonna raɲaxu?

<sup>23</sup> N na ɛ sɔnna fala,

ɛ n xuiin name.

Nayi, n nan n ma niin sa ɛ yii,

n yi n ma falane makeɛnɛn ɛ xa.

<sup>24</sup> Koni bayo n bata ɛ xili,

ɛ tondixi n ma xinla ratinɲɛ,

n yi n yiini bandun ɛ xa,

ɛ mi a suxu,

<sup>25</sup> ɛ yi ɛ mɛ n ma maxadi xuine birin na

n yi ɛ sɔnna fala ɛ xa,

ɛ mi na yate,

<sup>26</sup> nayi, gbalon na ɛ sɔtɔ,

\* **1:20: xaxilimayana:** Sandani ito kui, xaxilimayaan bata findi muxun na naxan adamadiine kawandima alogo e xa fe kolonna sɔtɔ.

n fan gelema ε ma nεn.  
 Fe magaxuxin na ε sɔtɔ,  
 n yi ε magele.  
<sup>27</sup> Fe magaxuxin fama ε ma nεn  
 alo tule gbeena,  
 gbalona ε sɔtɔma  
 alo foye gbeen na keli,  
 tɔɔyaan nun nii yifɔrεn yi ε yili.”

<sup>28</sup> “Na waxatini,  
 ε n xilima nεn ε malideni  
 koni n mi ε yabima,  
 ε yi n fen koni ε mi n toma.  
<sup>29</sup> Amasɔtɔ ε bata kolonna raɾaxu,  
 ε yi ε mε Alatala yeεragaxun na,  
<sup>30</sup> bayo ε mi tin n ma maxadi xuine rame,  
 n to ε sɔnna fala ε xa,  
 na yi raɾaxu ε ma.  
<sup>31</sup> E sigati kiin saranna sɔtɔma nεn,  
 ε wasa ε kewanle ra.  
<sup>32</sup> Amasɔtɔ fe kolontarene faxama nεn e dina suxutareyani,  
 xaxilitarene yi halagi e bɔte rabani.  
<sup>33</sup> Koni naxan na a tuli mati n na,  
 na ratangama nεn a lu bɔɣe xunbenli  
 tɔrɔn mi a magaxuma.”

## 2

### *Fekolonna luxi nεn alo nafulu luxunxina*

<sup>1</sup> N ma diina, xa i n ma falane suxu,  
 xa i n ma yamarine suxu,  
<sup>2</sup> xa i fe kolonna xaranne rame,  
 i yi kata e famudeni,  
<sup>3</sup> xa i xaxilimayaan fen,  
 i yi i xui ramini a famun feen na,  
<sup>4</sup> xa i a fen alo gbetina,  
 i yi a xɔn fen alo nafulu luxunxina  
<sup>5</sup> nayi, i Alatala yeεragaxun famuma nεn  
 i yi Ala kolonna sɔtɔ.  
<sup>6</sup> Amasɔtɔ Alatala nan fekolonna fima,  
 kolonna nun xaxilimayaan fataxi a falane nan na.  
<sup>7</sup> A muxu fajine malima,  
 naxanye sigan tima fetareyani,  
 a ne ye masansanma  
 alo wure lefana e rabilinni.  
<sup>8</sup> Naxanye sigan tima tinxinni,  
 a ne ratangama.  
 A yi a muxu tɔgɔndiyaxine kantan.  
<sup>9</sup> Xa i n xuiin name,  
 i tinxinna nun kiti sa kenden  
 nun fe fajin nun kira fajin birin famuma nεn.  
<sup>10</sup> Amasɔtɔ fe kolonna luma nεn i yi,

kolonna yi i nii yifan i ma.

<sup>11</sup> I na feene yε fen,  
na i ratangama nεn  
famun yi i kantan.

<sup>12</sup> E yi i xunba ke wali jaxin kiraan ma,  
e i ratanga wuledene falane ma

<sup>13</sup> naxanye kira tinxinxin bejinma  
e siga kira yidimixine xon

<sup>14</sup> naxanye se wan fe jaxin ligadeni,  
e yi jaxan fe jaxin na tinxintareyani

<sup>15</sup> naxanye sigati ki mi tinxin,  
e ke wanle kobi.

<sup>16</sup> I xunbama jaxalan yalunxin yii na kii nin.

Muxu gbetena jaxanla mi noε i rakunfe fala jaxumene ra,

<sup>17</sup> jaxanla naxan bata a me a xεmen na  
a doxo xεmen naxan xon a sungutun waxatini  
a yi jinan na futu layirin xon  
a naxan xidi Ala yetagi.

<sup>18</sup> A ke wanle findima bonon nan na a ma,  
a sigati kiin yi a xali sayani.

<sup>19</sup> Naxan na siga a konni,  
na mi fa xεtεma  
a mi fa nii rakisin kiraan masotoma mumε!

<sup>20</sup> I sigama muxu fajine kiraan xon na kii nin,  
i lu tinxinyaan fari.

<sup>21</sup> Amasoto muxu fajine siimayaan sotoma nεn yamanani.

Fe mi muxun naxanye ra,  
ne luma nεn yamanani.

<sup>22</sup> Koni muxu jaxine bama nεn yamanani,  
yanfantenne yi raxori.

### 3

#### *Fe kolonna tonna*

<sup>1</sup> N ma diina,

i nama jinan n ma xaranna xon,

i xa n ma yamarine suxu,

<sup>2</sup> amasoto e i ya siimayaan xonkuyama ayi nεn,

i ya boje xunbeli jεene yi fari sa.

<sup>3</sup> Hinanna nun lannayaan nama jan i yi,

e bira i koε jεen na,

i e sa i bojεni.

<sup>4</sup> Nayi, i marafanna nun xili fajin sotoma nεn,

Ala nun muxune ra.

<sup>5</sup> I yigin sa Alatala yi i bojεen ma feu!

I nama la i ya xaxilimayaan na.

<sup>6</sup> I xa Ala kolon i ya feene birin yi,

a tan yi i ya kirane matinxin.

<sup>7</sup> I nama i yεε yate fe kolonna ra.

Gaxu Alatala yεε ra,

i masiga fe jaxin na.

<sup>8</sup> Na findima nen kende yaan na i fatini,

a yi i xonne senbe so.

<sup>9</sup> Alatala binya i yii seene ra

e nun i ya bogi se xabaxi singene.

<sup>10</sup> Nayi, i ya sagane rafema nen kenken,

i ya kundine yi rafe manpaan nen na  
han e boxon a ma.

<sup>11</sup> N ma diina,

Alatala nema i xure,

i nama yo na ma.

A nema i sonna yite i ra,

i nama xolo.

<sup>12</sup> Amasoto Alatala a xanuntenne xuruma,

alo dii fafan nafan dii xemena.

<sup>13</sup> Sewan na kanna xa,

naxan na fekolonna soto,

naxan na famunna soto.

<sup>14</sup> Amasoto a tonon gbo

dangu gbetin na,

a seen naxanye soto ma,

ne fisa xemaan xa.

<sup>15</sup> A fan dangu boxo bun nafunla ra,

i waxon se yo mi noe se a ma.

<sup>16</sup> A siimaya xonkuyen fima muxun ma,

a nafunla nun binyen fi a ma.

<sup>17</sup> A kirane birin fan,

boje xunbenla nan ne ra.

<sup>18</sup> Naxanye fekolonna fenma

a findixi siimaya wudin nan na ne xa.

Naxanye a soto ma,

sewan ne xa.

<sup>19</sup> Alatala boxon nafalaxi fe kolonna nan xon,

a famun yi kuyen da,

<sup>20</sup> tilinne rabixi a kolonna nan ma,

kundane yi xiila rafa.

<sup>21</sup> N ma diina,

xaxilimayaan namara,

i feene ye fen,

i lu na fari waxatin birin.

<sup>22</sup> Na findima nen siimayaan na i niin xa,

a lu alo jere na i koε.

<sup>23</sup> Nayi, i sigan tima nen xaxili sani i ya kiraan xon,

i mi i sanna radine sese ra.

<sup>24</sup> I na i sa, i mi gaxue.

I nema saxi, i ya xixonla jaxunma nen.

25 I nama gaxu fe magaxuxi yo yεε ra  
 naxan fe sanja ma kedenni,  
 hanma gbalon naxan muxu jaxine sɔtɔma,  
 26 amasɔtɔ Alatala findima nɛn i ya xaxili ragidin na.  
 A i sanne ratanga luti ratixine birin ma.

27 I nama tondi fe fajin nabe muxune xa,  
 naxanye daxa e a sɔtɔ,  
 xa fεrena i xa.

28 Xa sena i yii iki,  
 i nama a fala i adamadi boden xa,  
 i naxa, "Siga, tila i fa,  
 n na a soma i yii!"

29 I nama fe jaxini tɔn i adamadi boden xili ma,  
 a nɛma dɔxi i fema lannayani.

30 I nama muxun kansun  
 xa yo mi i xa,  
 a mi fe jaxi ligaxi i ra.

31 I nama gbalotɔɔn maxɔxɔlɔn,  
 i nama a kira yo sugandi.

32 Amasɔtɔ muxu jaxin mi rafan Alatala ma,  
 koni Alaa wundo feene muxu fajine nan xa.

33 Alatala dangan muxu jaxina denbayaan fɔxɔ ra,  
 koni a barakan sama nɛn tinxin muxune konni.

34 A magele ti wasoxine magelema nɛn,  
 koni a hinanma nɛn yetε magodone ra.

35 Fekolonne binyen nan sɔtɔma e keɛn na,  
 koni xaxilitarene yagi gbeen nan sɔtɔma.

## 4

### *Fe kolonna sɔtɔ fena*

1 N ma diine,  
 ε n tan fafana maxuru falane rame.  
 E liga ε yeren ma  
 alogo ε xa xaxilimayaan kolonna sɔtɔ.

2 N yi n ma fe kolon kɛndɛn so ε yii.  
 E nama n ma xaranna woli ayi.

3 N yi n baba konni waxatin naxan yi,  
 n nga n nafan nɛn han alo dii kedenna.

4 N baba yi n xaranma ikiini, a naxa,  
 "N ma falane rame ki fajni,  
 i n ma yamarine suxu, alogo i xa kisi.

5 Fekolonna nun xaxilimayaan fen,  
 i nama jinan n ma falane xɔn.  
 I nama ne sese xɔn bejin.

6 I nama fekolonna rabejin,  
 a i kantanma nɛn,  
 a xa rafan i ma, a i ratangama nɛn.

7 Fekolonna fəɫɔn findixi xaxili fenna nan na.

Hali i sətɔ seene birin fi,  
alogo i xa xaxilimayaan sətɔ.

8 Fekolonna ramara,  
a i findima nɛn muxu gbeen na,  
i yii firinna dɔxɔ a bun,  
a binyen fima i ma nɛn.

9 A luma nɛn  
alo i xunna na maxidi hinanna ra,  
alo manga kəmɔti mayilenxin na so i xun na.”

10 I tuli mati n ma diina,  
i tin n ma falan ma,  
i ɲɛ wuyaxi sətɔma nɛn i ya siimayaan na.

11 N bata i xaran fe kolonna kiraan ma,  
n na i matinxinma sigati ki tinxinxin ma.

12 Nayi, i sanna mi raxidɛ siga tideni,  
i mi birɛ i gideni.

13 I xurun naxan sətɔxi,  
na ramara,  
kankan a ma  
amasətɔ i ya siimayaan binla na a ra.

14 I nama ti muxu ɲaxine kiraan xɔn,  
i nama bira fe ɲaxi rabane fɔxɔ ra.

15 I masiga e kiraan na.  
I nama dangu a xɔn.  
A matanga,  
i dangu yire gbɛɛ.

16 Muxu ɲaxin mi nɔɛ xiyɛ,  
xa a mi fe ɲaxin liga.  
Xixɔnla a gima e ma nɛn,  
xa e munma muxun nabira.

17 Amasətɔ e baloma fe ɲaxin nan na,  
gbalon nafan e ma  
alo e na dɔɫɔn min.

18 Tinxin muxune sigati kiin fixa  
alo kuye yi yalanna subaxani,  
kɛnɛnna naxan sigan minɛ  
han yanyin yi dɛfe.

19 Koni muxu ɲaxine sigati kiin findixi dimin nan na.  
E mi na seen toma  
naxan e rabirɛ.

20 N ma diina,  
n ma falane fe liga i yeren ma  
i yi i tuli mati n xuiin na.

21 I nama ɲinan e xɔn,  
koni e ramara i bɔɲɛni.

22 Naxanye birin e sətɔma  
e siimayaan nun kɛndɛyaan nan fima ne ma.

23 I bɔɲɛn suxu dangu seen birin na,

amasotō siimayaan binla nan na ra.

<sup>24</sup> I dēen natanga wulen ma,  
i dēen nama yanfa falane ti.

<sup>25</sup> I yēen xa lu tixi i yēen ra,  
i matoon ti tinxinni i yetagi.

<sup>26</sup> I dangu kirani tōn, a yelan,  
i xa siga kira kēndene nan tun xōn.

<sup>27</sup> I nama kiraan fata yiifanna ma  
hanma kōmenna ma.

I masiga fe naxin na.

## 5

### *Iyete ratanga yalunyaan ma*

<sup>1</sup> N ma diina,  
n ma fe kolonna fe liga i yeren ma,  
i tuli mati n ma xaxilimaya falane ra

<sup>2</sup> alogo i xa feene ye fen,  
i lu falan tiye fe kolonni.

<sup>3</sup> Yalunden naxanla fala xuiin naxun nēn  
alo kumina,  
a fala xuine masalaxun  
alo turen fatin ma.

<sup>4</sup> Koni dōnxēn na,  
se xōlen nan na naxanla ra  
alo mēnla,

a maxōlōn tima nēn  
alo silanfan de firin kanna. \*

<sup>5</sup> A sigati kiin sa tixi sayaan nan ma,  
a tinxixi gaburun nan na.

<sup>6</sup> A mi tima siimayaan kiraan xōn,  
a bata tantanna kiraan tongo,  
anu a mi a kolon.

<sup>7</sup> N ma diina, nayi n xuiin name,  
i nama n fala xuine rawoli ayi.

<sup>8</sup> Siga kiraan xōn  
naxan makuya na naxalan sifan na  
i nama i maso a banxin dēen na

<sup>9</sup> alogo i nama i ya binyen nadangu muxu gbetene ma,  
kininkintaren yi i ya siimayaan kala

<sup>10</sup> muxune yi lugo i ya nafunla ra,  
i ya wanla tōnōn yi lu muxu gbetē xa.

<sup>11</sup> Dōnxēn na, i fatin na xunna kala,  
i fasa, i lu kutunje,

<sup>12</sup> i a falama nēn, i naxa,  
“A mi yi rafan n ma nun

muxun xa n xuru,  
naxan na yi n sōnna fala,  
na yi naxaxuma n bōjēn ma nēn han!

<sup>13</sup> N mi yi n karamōxōne falane ramema,

\* **5:4: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

n mi yi n tuli matima e xaranna ra.

<sup>14</sup> Iki, n bata fa rajan a jaxin na mafuren yamaan birin yetagi.”

### *Iya jaxanla xanu*

<sup>15</sup> Igen min naxan namaraxi i konni<sup>†</sup> naxan minima i yete gbee xoninna ra.

<sup>16</sup> I nama lu i gbee tigi igen<sup>‡</sup> naxuyeye ayi taa yi kirane xon a din yamaan malandene ra.

<sup>17</sup> A xa findi i kedenna gbeen na!  
E nun muxu gbete<sup>†</sup>ye nama a taxun i mi naxanye kolon.

<sup>18</sup> Ala xa barakan sa i ya tigina fe yi, i yi sewa na jaxanla xon i naxan dɔxɔ i ya foningeya waxatini

<sup>19</sup> naxan nayabu alo xenla, a fan alo bolena.

I wasa so a tan nin waxatin birin.  
A marafanna nama ba i rasewe mume!

<sup>20</sup> N ma diina,  
nanfera gbete a jaxanla xonla i suxuma?  
Nanfera i marafanna fenma jaxalan gbete ra i mi naxan kolon?

<sup>21</sup> Amasɔɔ Alatala muxun birin sigati kiin toma, a kewanle birin nakɔɔsima.

<sup>22</sup> Muxu jaxin kɛwali jaxine nan a suxuma a yulubine yi a xidi alo lutina.

<sup>23</sup> Naxan mi nɔe a yete xure,  
na a yete faxama nen.  
A daxuya gbeena a raloma ayi nen.

## 6

### *Marakolon falane*

<sup>1</sup> N ma diina,  
xa i bata de xuiin tongo  
i muxu gbete<sup>†</sup>na donla goronna tongo,  
xa i bata layirin xidi muxu gbete<sup>†</sup>na fena nde yi,  
<sup>2</sup> xa i bata i xunna raso fena nde yi i fala xuiin xon  
xa i bata suxu i ya tuli sa xuine xon,

<sup>3</sup> nayi i xa ito nan liga  
alogo i xa i yete ba a yi,  
i to bata bira doli kanna ra.  
Siga, i sa i yete magodo,  
i yi i adamadi boden mafan han!

<sup>4</sup> I nama i matabu,  
i nama i yeen naxi,  
<sup>5</sup> fanni i munma xunba a yii,

<sup>†</sup> 5:15: **igen naxan i konni:** Na bunna nen fa fala i ya jaxanla xa rafan i ma benun i xa yalunyaan liga. <sup>‡</sup> 5:16: A na a fala fa fala “**Tigi igen nama raxuya ayi kirane xon**” na bunna nen i nama bira jaxanle foxo ra, na yi a liga, i ya diine yi xuya ayi muxune konni yamaan ye fata i ya yalunyaan na.



alo bolena a yeṭe sɔtɔma donson na kii naxan yi,  
alo xɔliin naxan a yeṭe bama luti ratixin na.

*Marakolonna lan salayaan ma*

<sup>6</sup> I tan muxu narixina,  
sa dondonla mato.  
I miri a fe raba kiin ma,  
i yi fekolonna nde sɔtɔ.

<sup>7</sup> Manga yo mi dondonla xun na,  
a xun mato muxu mi na,  
kuntigi mi a ma.

<sup>8</sup> Anu, a donseen namarama a waxatini,  
a balon malanma se xaba waxatini.

<sup>9</sup> I tan muxu narixina,  
i luma saxi han waxatin mundun yi?  
I kelima xixɔnli waxatin mundun yi?

<sup>10</sup> I na i sa,  
yeriyerinna yi dangu i ma ndedi,  
i xi ndedi,  
i yi i yiine filin e bode ma ndedi,

<sup>11</sup> yiigelitɔyaan yi baga i ma  
alo mafu tiina,  
e nun setareyana alo muɣadana.

*Xaxilitaren naɣanna*

<sup>12</sup> Muxun naxan wule falane tima  
fuyantenna na a ra,  
muxu xaxilitarena.

<sup>13</sup> A yeṭe magirama bodene yanfadeni,  
a lanfane rakolon a sanne ra wundoni,  
a yiine maliga.

<sup>14</sup> Tinxintareyaan nan a bɔɣeni.  
A fe naɣaxini tɔnma waxatin birin,  
a yengene rakelima.

<sup>15</sup> Nanara, gbalona a sɔtɔma nen xulen,  
a halagi sanɣa ma kedenni a yigitεε.

*Naxan mi rafan Ala ma*

<sup>16</sup> Se sennin nan na  
naxanye raɣaxu Alatala ma,  
han se solofere  
a mi tinɣe naxanye ma mumε:

<sup>17</sup> Yeṭe wasoxine,  
wule fala lenne,  
sɔntarene faxa yiine,

<sup>18</sup> bɔɣen naxan kɔte naɣaxini tɔnma,  
sanna naxanye e mafurama siga fe naɣaxi ligadani,

<sup>19</sup> wule seren naxanye wulen falama,  
e nun muxun naxan yengene rakelima ngaxakedenmane tagi.

*Marakolonna lan yalunyaan ma*

<sup>20</sup> N ma diina,  
i fafe a yamarine suxu,

i nama i nga xaranna rawole ayi.

<sup>21</sup> E sa i xaxinli habadan,  
e bira i kœ alo ɲɛɛna.

<sup>22</sup> E tima nɛn i yɛɛ ra i ya sigatine yi.  
E i kantanma nɛn i ya xixɔnli,  
i na keli, e yi i kawandi.

<sup>23</sup> Amasotɔ yamarini itoe luxi nɛn  
alo lɛnpuna,

xaranni ito findixi kɛɛnna nan na.  
I xuru falan naxan i sɔnna yitama i ra,  
na i tima siimayaan kiraan nan xɔn.

<sup>24</sup> E i ratangama nɛn ɲaxalan yalunxin ma  
e nun muxu gbetɛna ɲaxanla fala ɲaxumene.

<sup>25</sup> I nama kunfa na ɲaxalan sifan xɔn a tofanna ma.  
I nama tin a i rakunfa a mato fajin xɔn.

<sup>26</sup> Amasotɔ yalunden na feen yatɛma  
buru xun kedenna saren nan na,  
muxu gbetɛ ɲaxanla i niin nan fɔxɔ ra.

<sup>27</sup> Muxun nœ tɛɛn sɛ nɛn a yibaan kui  
hali a dugin birin mi gan ba?\*

<sup>28</sup> Muxun nœ sigan tiyɛ tɛɛ wolonne fari  
hali a sanne mi gan ba?

<sup>29</sup> Na luxi nɛn  
alo muxun na bira muxu gbetɛna ɲaxanla fɔxɔ ra,  
a na a yiin din a ra,  
na feen saranma a ra nɛn.

<sup>30</sup> Yamaan mi muɲaden naɲaxuma  
xa a seen muɲaxi alogo a xa kameɛn ba.

<sup>31</sup> Koni hali na, a na suxu,  
fɔ a xa a se muɲaxin ɲɔxɔn fi  
dɔxɔ solofere a yanginna ra,  
a yii seene birin yi ɲan a konni.

<sup>32</sup> Koni xɛmɛn naxan na yalunyaan liga  
na xaxili mi na.  
Naxan na a liga,

a waxi a yetɛ halagi feen nin.

<sup>33</sup> A bɔnbɔma nɛn, a rayarabi,  
a yagin mi bama a ma.

<sup>34</sup> Amasotɔ xɔxɔlonna xɛmɛn naxaɲɛma ayi nɛn,  
a nɛma a gbeen ɲɔxɛ,  
a mi kininkininɲɛ.

<sup>35</sup> A mi yangin yo rasuxɛ,  
a mi diɲɛ,

hali i yanginna fixin na gbo ki yo ki.

## 7

### *Marakolonna lan ɲaxalan yalunxina fe ma*

\* **6:27: tɛɛna:** Tɛɛn saxi yalunyaan nan ma be. Na bunna nɛɛn fa fala yalunyaan muxuna dunuɲa yi gidin birin nan kalama alo tɛɛn dugin ganma kii naxan yi.

1 N ma diina, n ma falane suxu.

I n ma yamarine suxu.

2 N ma yamarine suxu

alogo i xa kisi.

N ma xaranne mara i bəɲeni

alo i ye keɛene makantanma kii naxan yi.

3 E xidi i yiin na,

i yi e sa i bəɲeni.

4 Fe kolonna suxu alo i magilena,

xaxilimayana alo i kon kaana.

5 E i ratangama nen yalunde ɲaxanla ma,

e nun muxu gbetena ɲaxanla marakunfa falane.

6 Ləxəna nde,

n yi tixi n ma banxi foye soden na

n yi tanden matoma,

7 n foninge keden nakərəsi banxulan fe kolontarene ye.

Xaxili mi yi na banxulanna ma.

8 A yi danguma kiraan xən,

denaxan maso ɲaxanla nde konna kira fataden na

a yi danguma a banxin mabinni.

9 Sogen godomatəən nan yi a ra,

kəena a li waxatin naxan yi,

dimin yi so.

10 Naxanla yi mini a ralandeni,

a maxidixi alo yalundena,

kəte ɲaxin yi a bəɲeni.

11 Xurutaren nan yi a ra

naxan mi yagima,

a mi luyɛ a konni mume!

12 Waxatina nde, a sa kirane xən

waxati gbete a sa yama malandene yi,

a dəxi xemene yeɛ ra kira xunne birin na.

13 A yi na banxulanna suxu,

a yi a sunbu.

A yi a fala a xa a yeɛni yalanxin na, a naxa,

14 “N bata yi de xuiin tongo

n xa bəɲe xunbeli saraxan ba Ala xa.

To n bata a ba, na suben sa banxini.

15 Nanara, n bata mini i ralandeni.

N yi i tan nan fenma,

anu n bata i to!

16 N bata n ma sadeni tən bitingan fajine ra,

Misiran yamanan taa dugine.

17 N bata mirihi latikənəna sa a ma,

e nun wudi ige xiri ɲaxumən

nun sinamon wudi ige xiri ɲaxuməna.

18 Fa be, en fa kafu han xətənni,

en lu marafanna ɲaxunni!

19 N ma xemən mi banxini,

a bata siga yire makuyeni sigatini.

<sup>20</sup> A bata a gbeti saseen xali,  
a rafexi,  
a mi fama fɔ kiken na kɔxɔ.”

<sup>21</sup> A to fatan falan tiye,  
a yi a mabandun,  
a yi a rakunfa  
a fala ɲaxumene xɔn.

<sup>22</sup> Sanɲa ma kedenni,  
a yi bira a fɔxɔ ra  
alo ɲingen naxan sigama a kɔɛ raxabadeni,  
alo daxun naxan xidima  
alogo a xa xuru,

<sup>23</sup> han xalimakunla yi a bɔɲɛn sɔxɔn,  
alo xɔliin naxan so luti ratixin na,  
a mi a kolon a niin nan bama.

<sup>24</sup> Nanara, n ma diine,  
ɛ tuli mati,  
ɛ n ma fala xuine fe liga ɛ yeren ma.

<sup>25</sup> Ɛ bɔɲɛn nama mayenden  
ɛ bira na ɲaxalan sifan fɔxɔ ra,  
ɛ lɔ ayi a kirane xɔn.

<sup>26</sup> A bata muxu wuyaxi rabira.  
A bata xɛmɛn yatɛn naxanye faxa,  
ne nun gali ɛnbɛmaan xasabin lan.

<sup>27</sup> A banxin findixi gaburun kira yisoxin nan na  
siga laxira yi.

## 8

### *Xaxilimayaan xinla tima alo muxuna*

<sup>1</sup> Fe kolonna\* luxi nɛn  
alo muxun naxan xinla tima,  
fe famunna xa mi a xuini tema iki ba?  
Ɛ mi a mɛɛn ba?

<sup>2</sup> Fekolonna tixi yire matexine  
nun kira xunne nan na alo muxuna.

<sup>3</sup> A sɔnxɔma taan kirane  
nun a so dɛɛne ra, a naxa,

<sup>4</sup> “N na ɛ tan yamaan nan xilima.  
N falan tima adamadiine birin nan xa.

<sup>5</sup> Ɛ tan fe kolontarene, ɛ ɲɔxɔ lu.  
Ɛ tan xaxilitarene, ɛ findi xaxilimane ra.

<sup>6</sup> Ɛ tuli mati bayo n ma falan kɛnde.  
N fala fajine nan tima ɛ xa.

<sup>7</sup> N dɛɛn ɲɔndin nan falama,  
bayo wule falane raɲaxu n ma.

<sup>8</sup> N dɛ falane birin tinxin,

\* **8:1: fe kolonna:** Sandane yireni ito kui, a luxi nɛn alo fe kolonna yɛtɛn bata findi muxun na alogo a xa yamaan kawandi.

e sese mi findixi wulen na hanma yanfana.

<sup>9</sup> E birin fixa xaxilimaan yee ra yi.

Naxanye bata kolonna soto,

ne e yatexi jondin nan na.

<sup>10</sup> E n ma xaranna fen dangu gbetin na,

e nun kolonna dangu xema kenden na.

<sup>11</sup> Amasoto fe kolonna fisa boxo bun nafunla xa.

A dangu muxun waxon seene birin na.”

<sup>12</sup> “N tan, fe kolonna, n feene famuma.

N muxun malima a xa kolonna soto

a yi feene ye fen.

<sup>13</sup> Alatala yee ragaxun kui,

fo i fe jaxin najaxu.

N tan, n wason nun yete yigboon nun

kwali jaxine nun wule falane najaxuxi.

<sup>14</sup> N gbeen nan maxadin nun miriya kenden na.

N tan nan xaxilimaya yeteen na.

N tan nan gbee senben na.

<sup>15</sup> Mangane mangayaan ligama n tan nan baraka yi,

kuntigine yi tonne doko tinxinni.

<sup>16</sup> Yamana kanne nun muxu gbeene

kiti tinxinxin sama n tan nan xon.

<sup>17</sup> N nafan naxanye ma,

n fan ne rfanma nen.

Naxanye n fenma,

ne n toma nen.

<sup>18</sup> N nafunla nun binyen fima e ma nen,

e nun herisigen naxanye buma e nun tinxinyana.

<sup>19</sup> N ma finma seene dangu xema kenden na,

N tonon naxan fima,

na dangu gbeti kenden na.

<sup>20</sup> N kira tinxinxin nan xon,

kiti kenden sama naxan xon.

<sup>21</sup> N nafan naxanye ma

n keen soma nen ne yii,

n yi e banxine rafe nafunla ra.

<sup>22</sup> Alatala n tan nan da a wali folon na,

benun a wali singe bodene, to mi na ra.

<sup>23</sup> N nafala nen xabu waxati folone,

benun dununa yeten xa da.

<sup>24</sup> N bare, foxo ige yo mi yi na,

tigi mi yi na igene yi mine denaxan yi.

<sup>25</sup> Benun geyane xa doko,

benun geyadine xa malan, n yi da.

<sup>26</sup> Ala munma yi boxon nun burunne da,

hanma a gbangbanna xori singena.

<sup>27</sup> A to yi kuyen dama, n yi na,

a to yi koren danna kereendenma tilinna ma,

<sup>28</sup> a to kundane sa kore,

a yi senben fi tilin igene xunne ma,

29 a yi danna sa fɔxɔ igen ma  
alogo igene nama dangu na ra  
a yi bɔxɔn bɛtɛn sa.

30 Na waxatini n yi walima a dɛxɔn  
alo a yii rafala kuntigin na.  
N yi sɛwaxi lɔxɔ yo lɔxɔ a yɛtagi,  
n naxan a fe ra

31 n naxan a dunuɲa daxin na,  
a bɔxɔna.  
N yi sɛwa adamadiine fe yi.”

32 “Iki, n ma diine, ε tuli mati n na.  
Sɛwan na kanna xa,  
naxan na bira n ma kiraan fɔxɔ ra.

33 N nɛma ε xuru falane tiyɛ,  
ε tuli mati,  
ε yi fe kolonna sɔtɔ,  
ε nama ε mɛ a ra.

34 Sɛwan na kanna xa  
naxan na n xuiin name,  
naxan na lu n konna dɛ ra lɔxɔn birin  
a n ma banxin dɛɛn kantan.

35 Amasɔtɔ naxan na n sɔtɔ,  
na bata siimayaan sɔtɔ,  
a mɔn yi Alatala kɛnɛn.

36 Koni naxan munma n to,  
na a yɛtɛ nan tɔrɔma.  
Naxan na n naxaxu,  
sayaan nan nafan na ma.”

## 9

### *Xaxilimayaan xinla tima alo muxuna*

1 Fe kolonna\* bata sɛnbɛtɛn solofere masoli,  
a banxin ti alo muxuna.

2 A bata suben ɲin,  
a minseen nafala,  
a donseene dɔxɔ tabanla ra.

3 A bata a walikɛ naxanle rasiga  
e xa sa a xili xuini ito rawanga taan yire matexini, e naxa,

4 “E tan fe kolontarene,  
ε fa dangu be binni.”

Xaxili mi naxanye ma,  
a falani ito ti ne ma, a naxa,

5 “E fa n ma donseene don,  
ε n ma minseen min n naxan nafalaxi.

6 E xɛtɛ ε fe kolontareyaan fɔxɔ ra,  
ε kisima nɛn,  
nayi ε ti xaxilimayaan kiraan xɔn.”

### *Xaxilimaan nun wasodena*

7 Naxan na magele tiin maxadi,

\* 9:1: **fe kolonna**: Falani ito kui, fe kolonna bata findi muxun na a yamaan kawandi.

na konbin nan sətəma.  
Naxan na muxu ɲaxin sənna fala a xa,  
na tərəma nən.

<sup>8</sup> I nama magele tiin sənna fala  
alogo a nama i ɲaɲaxu,  
koni i na fe kolonna sənna fala a xa,  
a i xanuma nən.

<sup>9</sup> I na fe kolonna maxadi,  
na nde sama nən a fe kolonna fari.  
I na tinxin muxun xaran,  
na a fekolonna nan xun masama.

<sup>10</sup> Fe kolonna fələma Alatala yεεragaxun nan ma.  
Muxu sariɲanxine fe kolonna findixi xaxilimayaan nan na.

<sup>11</sup> N tan fe kolonna,  
n na i siin sogene rawuyama ayi nən,  
n yi ɲεεna ndee sa i ya siimayaan fari.

<sup>12</sup> Xa i findi fe kolonna ra,  
i tan nan a saranna sətəma.  
Xa i findi magele tiin na,  
i tan nan tərə sətəma.

<sup>13</sup> Xaxilitareyaan luxi nən  
alo ɲaxanla naxan sənɲəma.  
Xurutaren na a ra  
naxan mi sese kolon.

<sup>14</sup> A dɔxi a banxin dε ra,  
taan yire matexini.

<sup>15</sup> A lu dangu muxune xilε mənni  
naxanye sigama e yεε ra tinxinni.

<sup>16</sup> A naxa, “E tan fe kolontarene,  
ε dangu be binni.”  
Xaxili mi naxanye ma,  
a ne nan xilima.

<sup>17</sup> A naxa, “Minseen naxan muɲaxi  
na nan ɲaxun,  
donseen naxan donxi luxunni  
na nan ɲaxun.”

<sup>18</sup> E mi a kolon a faxa muxune nan mənni,  
a na ɲaxanla a muxu xilixine sigan laxirani.

## 10

### *Muluku Sulemani a sandane*

<sup>1</sup> Sulemani a sandane ni itoe ra:  
Dii fe kolonna a fafe rasεwama nən,  
koni dii xaxilitarena a nga tərəma nən.

<sup>2</sup> Nafunla sətəxina a ɲaxin na,  
na tənə mi na,  
koni tinxinyaan muxun xunbama sayaan nin.

<sup>3</sup> Alatala mi tinxin muxune luyε kameɲ na,  
koni a muxu ɲaxine fe nataxine kalama.

<sup>4</sup> Muxun naxanye mi walima,  
ne yiigelitɔyaan nan xilima,  
koni muxun naxanye tan walima,  
ne nafunla nan sɔtɔma.

<sup>5</sup> Muxun naxan se xabaxine malanma a waxatini,  
xaxilimaan nan na kanna ra,  
koni naxan xima se xaba waxatini,  
yagin nan na kanna xa.

<sup>6</sup> Tinxin muxune barakan nan xilima e yete ma.  
Koni muxu ɲaxine fala xuine gbalo feene nan luxunma.

<sup>7</sup> Tinxin muxune fe na rabira muxune ma,  
e dubama nen e xa,  
koni muxu ɲaxine xili kalama nen  
alo se kunxina.

<sup>8</sup> Fe kolonna muxun naxan bɔɲeni,  
na tinma nen yamarine ma.  
Koni xaxilitare falane muxun naxan de,  
bɔnɔn na kanna xa.

<sup>9</sup> Fe mi muxun naxan sigati kii ra,  
na kanna ratangaxi.  
Koni naxan sigan tima tinxintareyaan kiraan xɔn,  
na fe makeɛnma nen.

<sup>10</sup> Muxun naxan a yeɛn magirama bodene yanfadeni,  
na yamaan nan tɔɔma.  
Koni xaxilitare falane muxun naxan de,  
bɔnɔn na kanna xa.

<sup>11</sup> Tinxin muxuna falane fama nii rakisin nan na.  
Koni muxu ɲaxine fala xuine gbalo feene nan luxunma.

<sup>12</sup> Xɔnnantenyaaan yeɛgene nan nakelima,  
koni xanuntenyaaan hakeɛne birin nan ɲanma.

<sup>13</sup> Fe kolonna famuma xaxilimana falane nin,  
koni xaxili mi muxun naxan ma,  
bosaan nan na kanna xa.

<sup>14</sup> Fekolonne kolonna nan namarama,  
koni xaxilitarene falan kalan nan tima xulen.

<sup>15</sup> Nafulu kanna sɔtɔ seene nan a ratangama  
alo taa makantanxina.  
Koni yiigelitɔyaan nan senbetarene kalama.

<sup>16</sup> Tinxin muxune saranna nan nii rakisin na.  
Koni muxu ɲaxina a sɔtɔ seene nan tongoma,  
a yulubin liga.



17 Muxun naxan a xuru falane ramεma,  
na sigan nii rakisin kiraan nan xɔn.  
Koni, muxun naxan sɔn falama a xa,  
a mi a suxu, na lɔma ayi nεn.

18 Nafigin nan xɔnnantenyaa luxunma.  
Koni xaxilitaren nan xili kala falane raxuyama ayi.

19 Falan na wuya ayi,  
hakεn fan mi janma.  
Nayi, xaxilimaan nan a dεεn suxuma.

20 Tinxin muxuna falane dangu gbeti gbeen na.  
Koni muxu jaxin bɔjε yi feen tɔnɔn mi na.

21 Tinxin muxuna falan tɔnɔn muxu gbegbe ma,  
anu, xaxilitarene faxama  
bayo e mi e mirima.

22 Nafunla sɔtɔma Alatala barakan nin.  
A mi tɔrɔya yo sama a fari.

23 Fe jaxi ligan findixi sabaan nan na xaxilitaren yii.  
Koni xaxilimayaan findixi sεwan nan na xaxilimaan yii.

24 Muxu jaxin gaxuma naxan yεε ra,  
na a sɔtɔma nεn.  
Koni tinxin muxun tan a waxɔn feene nan sɔtɔma.

25 Foye gbeen nεεn fa dangu,  
muxu jaxine bata raxɔri,  
koni tinxin muxun luma nεn habadan.

26 Muluxunna jinne ramuluxunma,  
tutin fan yεεne tɔrɔma,  
muxu narixin fan na kii nin a xε muxun xa.

27 Alatala yεεragaxun muxune siimayaan xɔnkuyama ayi,  
koni muxu jaxine siin janma nεn sinma.

28 Tinxin muxune xaxili tixi sεwan nan na,  
koni muxu jaxine yigin kalama nεn.

29 Alatalaa kiraan findixi yigiyaden nan na tinxin muxune xa,  
koni a fe jaxi rabane kalama nεn.

30 Sese mi tinxin muxun nabirε,  
koni muxu jaxine mi nɔε luyε yamanani.

31 Xaxilima falane minima tinxin muxun nan dε.  
Koni wule falane lenne xabama a ra nεn.

32 Xa tinxin muxun falan ti,

fanna na a ra,  
koni muxu jaxine deen fe jaxin nan falama.

## 11

<sup>1</sup> Sikeela naxan muxun mayendenma  
na findixi fe jaxin nan na Alatala yee ra yi.  
Koni ligase senseenne a kenexi.

<sup>2</sup> Wason fama marajaxun nan na.  
Koni yete magodon fama fe kolonna nan na.

<sup>3</sup> Muxu fajine fetareya wanle nan e tima kira fajin xon.  
Koni yanfantenne tinxintareyaan nan e halagima.

<sup>4</sup> Sese mi nafunla ra Ala kiti sa loxoni.  
Koni tinxinna nan muxune xunbama sayaan ma.

<sup>5</sup> Sontarene tinxinyaan nan e kiraan fixama.  
Koni fe jaxin nan muxu jaxin nabirama.

<sup>6</sup> Muxu fajine tinxinyaan nan e xunbama,  
koni kunfa jaxine findima luti ratixin nan na yanfantenne yee ra.

<sup>7</sup> Muxu jaxin na faxa,  
a yigin birin bata kala,  
a xaxili tixi senben naxan na,  
na bata lo ayi.

<sup>8</sup> Muxu tinxinxin xunbama nen a toroyani,  
na toroyaan yi sa muxu jaxin soto a funfuni.

<sup>9</sup> Ala kolontarena a adamadi bodene halagima a fala xuiin nan na.  
Koni tinxin muxune xunbama e fe kolonna nan xon.

<sup>10</sup> Xa tinxin muxune sewa,  
taan birin nan jaxanma.  
Koni muxu jaxine na faxa,  
jaxajaxan nan na ra.

<sup>11</sup> Taan sabatima muxu fajine duban nan xon.  
Koni a kalama nen muxu jaxine de xuiin ma.

<sup>12</sup> Naxan na a adamadi boden najaxu,  
na xaxili mi na.  
Koni xaxilimana a dunduma nen.

<sup>13</sup> Mafala tiin wundo feene nan naminima kenenni.  
Koni lannaya muxuna e ramarama nen.

<sup>14</sup> Xa maxadin mi na,  
yamaan birama nen.  
Koni kisin na a ra

xa kawandi muxune wuya ayi.

15 Naxan na a bodena donla goronna tongo,  
na tərɔma nɛn yati.

Koni naxan na tondi na dɛ xui sifane ma,  
na kanna luma makantanna nin.

16 Naxalan fajin binyen nan sɔtɔma.

Koni xajɛden tan nafunla nan sɔtɔma.

17 Lannaya muxuna a yetɛ nan malima.

Koni kininkinintarena a yetɛ nan tərɔma.

18 Muxu jaxine walima nɛn fuu!

Koni naxan na tinxinyaan liga,  
na saran kɛndɛn nan sɔtɔma.

19 Tinxinyaan fama nii rakisın nan na.

Koni naxan na lu fe jaxin fɔxɔ ra,  
na faxama nɛn.

20 Muxu bɔjɛ jaxine mi rafan Alatala ma.

Koni fɛ mi naxanye sigati ki ra,  
ne nan a kɛnɛnxi.

21 Muxu jaxine saranma nɛn e kɛwanle ra.

Koni tinxin muxune xunbama nɛn.

22 Naxalan tofajin na findi xaxilitaren na,

na luxi nɛn alo xɛma wuredin xɔsɛn jɔɛɛn na.

23 Tinxin muxun waxɔn feen nan fe fajin na,

koni muxu jaxine natan nan xɔlɔn na.

24 Muxuna ndee kiin tima

e findi nafulu kanne ra,

gbɛtɛye yi kuma ayi,

e findi yiigelitɔne ra.

25 Muxun naxan luma dubɛ bonne xa,

na bannama nɛn.

Naxan bonne nii yifanma e ma,

na fan nii yifanma a ma nɛn.

26 Naxan na maala malan,

a tondi a matiyɛ,

yamaan na dangama nɛn.

Koni naxan na a mati,

yamaan dubama nɛn na fan xa.

27 Naxan na fe fajin fen

na rafan muxune ma.

Koni naxan na fe jaxin fen,

na yati a sətoma nən.

<sup>28</sup> Naxan na la a nafunle ra,  
na birama nən.  
Koni tinxin muxune sabatima nən  
alo ɲəxəndena.

<sup>29</sup> Naxan na a denbayaan tərɔ  
na mi kɛɛ sətoma fɔ foyena.  
Xaxilitarene luma nən fe kolonne konyiyani.

<sup>30</sup> Tinxin muxune kewanle luxi nən  
alo siimaya wudina.  
Fe kolonna naxan yi,  
na muxune niin nan nakisima.

<sup>31</sup> Tinxin muxuna a saranna sətoma dunuɲa yi,  
e faxi fa muxu ɲaxine nun yulubi kanne.

## 12

<sup>1</sup> Xurun nafan naxan ma,  
fe kolonna fan nafan na kanna ma.  
Naxan mi tinɲɛ bonne xa a sənna fala a xa,  
xaxilitaren nan na kanna ra.

<sup>2</sup> Muxu faɲin Alatala kɛnɛnma.  
Koni Alatala kətade ɲaxin yalagima nən.

<sup>3</sup> Muxun mi sabatima fe ɲaxin xən.  
Koni tinxin muxune salenne bitinma nən ken.

<sup>4</sup> Naxalan kɛndɛn nan a xɛmɛna xunna kenla ra.  
Koni ɲaxalan yagitaren luxi nən a xɛmɛn xa  
alo xəri xɔɛ furena.

<sup>5</sup> Tinxin muxune miriyane findixi kiti kɛndɛn nan na.  
Koni muxu ɲaxine fe yitənxine yanfan nan tima.

<sup>6</sup> Muxu ɲaxine falane findixi faxa ti woson nan na.  
Koni muxu faɲine dɛ xuina e xunbama nən.

<sup>7</sup> Muxu ɲaxine na bira,  
e raxɔrima nən.  
Koni tinxin muxune denbayaan sabatima nən.

<sup>8</sup> Muxun matəxoma a xaxilimayaan nan ma fe ra.  
Koni naxan bɔɲɛ ɲaxu,  
na raɲaxuma nən.

<sup>9</sup> A fisa walikɛ keden yi lu i yii,  
i lu muxudiyani,  
benun i xa i yetɛ findi muxu gbeen na,

donseen yi dasa i ma.

<sup>10</sup> Tinxin muxuna a yengi dɔxɔma a xuruseene xɔn nɛn.  
Koni kininkinin mi muxu ɲaxine yi mumɛ!

<sup>11</sup> Naxan na a bɔxɔn nawali,  
na lugoma nɛn.  
Koni naxan na bira fe fuune fɔxɔ ra,  
na xaxili mi na.

<sup>12</sup> Muxu ɲaxine kunfama se muɲaxine nan xɔn.  
Koni tinxin muxune salenne sabatin nɛn.

<sup>13</sup> Muxu ɲaxina hake falane a suxuma nɛn  
alo luti ratixina.  
Koni tinxin muxun futuxuluma nɛn tɔɔyaan yii.

<sup>14</sup> Muxun fala xuiin nan a ralugoma se fajine ra,  
a wali xɔnna yi findi a saranna ra.

<sup>15</sup> Xaxilitarena a yetɛ sigati kiin nan yatɛxi kira kɛndɛn na.  
Koni fe kolonna nan a tuli matima maxadi xuine ra.

<sup>16</sup> Xaxilitarena a xɔlɔn mayitama nɛn mafuren.  
Koni xaxilimaan yagi feen suturama nɛn.

<sup>17</sup> Naxan na sereyaan ba ɲɔndini,  
na tinxinna nan fenma.  
Koni wule seren yanfan nan tima.

<sup>18</sup> Naxan na falan ti a xunna yi,  
na muxune bɔɲɛn nan kalama  
alo dɛgɛmaan nan segen tima.  
Koni fe kolonne falane dandanna nan tima.

<sup>19</sup> ɲɔndin luma nɛn habadan.  
Koni wulen sii mi na.

<sup>20</sup> Naxanye fe ɲaxine yitɔnma,  
yanfan nan ne bɔɲɛni.  
Koni sewan na kanna xa  
naxan bɔɲɛ xunbenla rasoma.

<sup>21</sup> Fe ɲaxi yo mi tinxin muxune liyɛ.  
Koni fe ɲaxin nan muxu ɲaxin sɔtɔma han a wasa.

<sup>22</sup> Wule falane mi rafan Alatala ma.  
Koni ɲɔndi falane rafan a ma.

<sup>23</sup> Xaxilimana a kolonna luxunma nɛn.  
Koni xaxilitarene e daxuyaana nangama nɛn.

<sup>24</sup> Naxanye walima a xɔdɛxɛn na,

ne mangayaan sətoma nən.  
Koni salantenna rajanna konyiyaan nin.

<sup>25</sup> Kəntəfinla muxun bəjen tərōma nən.  
Koni fala fajina a rasewama nən.

<sup>26</sup> Tinxin muxun findixi yēratiin nan na a xəyin xa.  
Koni muxu jaxine kirana e ralōma ayi nən.

<sup>27</sup> Salantenna na mini donsoyani,  
a mi sube gan daxin sətə.  
Koni naxan walima a xədəxən na,  
na se kəndən nan sətōma.

<sup>28</sup> Siimayaan sətōma tinxinna kiraan nan xən.  
Na kiraan mi tinxinxi sayaan na.

## 13

<sup>1</sup> Diine fafe nēma e xuru falane tiyə  
xaxilimane e tuli matima a ra nən.  
Koni magele tiin na maxadi,  
a mi na ramema.

<sup>2</sup> Muxun balo fajin sətōma a fala xuine nan xən.  
Koni tinxintarene kunfaxi gbalon nan xən.

<sup>3</sup> Naxan na a dēen suxu,  
na a niin natangama nən.  
Naxan falan tima jaxi ra,  
na bənən nan fenma a yete xa.

<sup>4</sup> Muxu narixin kunfama seene xən  
anu sese mi a yii.  
Koni naxanye walima,  
ne wasama nən feu.

<sup>5</sup> Wulen narjaxu tinxin muxun ma.  
Koni muxu jaxin xunna godon nun yagin nan xilima a yete ma.

<sup>6</sup> Fe mi naxan sigati ki ra,  
tinxinyaan na rakantanma nən.  
Koni fe jaxin nan yulubitəon nabirama.

<sup>7</sup> Muxuna nde a yete findima se kannā ra,  
anu sese mi a yii.  
Muxu gbete a yete findima setaren na,  
anu nafulu gbeena a yii.

<sup>8</sup> Muxuna nafunla nəe a xunbe nən.  
Anu, muxune mi e kənkōma yiigelitəon tan ma.

<sup>9</sup> Tinxin muxune luma sēwan nin kēnənyani.

Koni muxu jaxine luxi nen alo lenpun na tu.

<sup>10</sup> Wason yengene nan nakelima.  
Koni naxanye e tuli matima maxadi xuine ra,  
fe kolonyaan ne nin.

<sup>11</sup> Seen naxanye sotoxi a jaxin na mafuren,  
ne sigan janje nen.  
Koni naxanye sotoxi a fajin na ndedi ndedi,  
ne xun masama nen.

<sup>12</sup> Yigi makuyen muxun tunnaxoloma a ma nen.  
Koni muxun waxon feen na liga a xa,  
na a nii yifanma a ma nen  
alo siimaya wudin yetena.

<sup>13</sup> Naxan na a me maxadi xuiin na,  
na kanna a saranna sotoma nen.  
Naxan fan na yamarin suxu,  
na fan a saranna sotoma nen.

<sup>14</sup> Fe kolonne xaranna fama nii rakisina nan na,  
a muxun ba sayaan lutin na.

<sup>15</sup> Xaxilimaan muxune kenen.  
Koni yanfantenna kiraan mi rajanma a ma.

<sup>16</sup> Xaxilimaan feen ligama a kolonna nan xon.  
Koni xaxilitarena a daxuyaana nan nawangama.

<sup>17</sup> Xera jaxin birama kontofinla nin.  
Koni xera tinxinxin dandanna nan tima.

<sup>18</sup> Naxan mi a tuli matiyε a xuru falane ra,  
na yiigelitoyaan nun yagin sotoma nen.  
Koni naxan na a tuli mati a sonna fala muxune ra,  
na binyama nen.

<sup>19</sup> Muxun waxon feen na liga,  
na a nii yifanma a ma nen.  
Koni a mi rafan xaxilitarene ma,  
e xete fe jaxin foxo ra.

<sup>20</sup> Naxan nun fekolonne sigan tima,  
na fe kolonna tima nen.  
Koni xaxilitarene xoyine toroma nen.

<sup>21</sup> Toroyaan yulubitoon nan foxo ra.  
Koni herin nan tinxin muxun saranna ra.

<sup>22</sup> Muxu fajin keen luma a mamandenne yeε ra nen.  
Koni yulubitona nafunle sa findima tinxin muxune nan gbee ra.

<sup>23</sup> Yiiigelitōne xεεn naxan bima na donse gbeen nan fima.  
Koni kiti sa kobina a birin naminima nεn.

<sup>24</sup> Naxan mi a diin bulanma a sōnne ma,  
na kanna diin mi rafan a ma.  
Koni naxan a diin xanuxi,  
na kanna a xuruma nεn.

<sup>25</sup> Tinxin muxuna a dεgema nεn han a lugo.  
Koni muxu jaxin luma nεn kamεn na tun.

## 14

<sup>1</sup> Naxalan xaxilimana a denbayani tōnma nεn,  
koni xaxilitarena a gbeen kalama nεn a yetε ra.

<sup>2</sup> Naxan sigati kiin fan,  
na gaxuma Alatala nan yεε ra.  
Koni naxan sigan tima tinxintareyani,  
na Ala rajaxuma nεn.

<sup>3</sup> Wason nan sabatixi xaxilitaren dε,  
koni fekolonne falane e rakantanma nεn.

<sup>4</sup> Xa tura mi na, sagani gelima nεn,  
bayo jingen fangan nan xεε biin tōnōn gboma ayi.

<sup>5</sup> Sere tinxinxin mi wulen falama,  
koni wule seren wulen nan falama.

<sup>6</sup> Magele tiin fe kolonna fenma nεn,  
a mi a toma.  
Koni fe kolonna sōtōn mi raxōlō xaxilimaan xōn.

<sup>7</sup> I makuya xaxilitaren na,  
amasōtō fe kolonna falan mi a dε.

<sup>8</sup> Xaxilimana a mirima a sigati kiin nan ma,  
na nan a fe kolonna ra.  
Koni xaxilitaren yanfan naxanye soma,  
ne nan a daxuyaana na.

<sup>9</sup> Tagi yitōnna bōtε mi xaxilitarene xa,  
koni jεnige fajiyaaan toma muxu fajine nan tagi.

<sup>10</sup> Muxun nan a bōjεn xōlō feen kolon,  
muxu gbεtε mi nōε a sεwan fan kolonjε.

<sup>11</sup> Muxu jaxine banxin kalama nεn.  
Koni muxu fajine bubun sabatima nεn.

<sup>12</sup> Kirana nde tinxin adamadiin yεε ra yi,  
koni a rajanma sayaana nan ma.



13 Muxun gele nen, a bojen toroxi,  
donxen na sewan yi findi sunun na.

14 Denkeyataren wasama nen a kewanle tonon na,  
koni muxu fajin fisa a xa.

15 Fe kolontaren la fena ngan na,  
koni xaxilimana a mirima nen a sigati kiin ma.

16 Fekolonna gaxun fe jaxin na nen,  
a masiga a ra,  
koni xaxilitaren susuma a ra nen,  
a so a yi.

17 Naxan xolon mafuren,  
na xaxilitareyaan nan ligama,  
kotade jaxin najaxu muxune ma.

18 Komoyaan nan fe kolontarene yii e keen na,  
koni kolonna luxi  
alo xaxilimane mangaya taxamaseri komotina.

19 Muxu jaxine e mafelenma muxu fajine nan bun ma,  
fe jaxi rabane yi lu tinxin muxune deen na.

20 Yigeliton najaxu hali a lanfane ma,  
koni nafulu kanna xoyine wuya.

21 Naxan a adamadi boden najaxuma,  
hake kanna nan na ra.  
Koni sewan na kanna xa  
naxan kininkininma yigelitone ma.

22 Naxanye fe jaxini tonma,  
ne mi loma ayi ba?  
Koni naxanye fe fajin mirima,  
hinanna nun lannayaan ne nan xa.

23 Tonon wali xodexe birin yi  
koni falan gbansanna fama yigelitoyaan nan na.

24 Nafunla luxi nen  
alo fekolonne mangaya taxamaseri komotina,  
koni xaxilitarene daxayaan najanma daxayaan nan ma.

25 Sere jondi falan muxune niine rakisima,  
koni wule seren yanfan nan soma.

26 Naxan gaxuxi Alatala yee ra,  
na ratangaxi,  
yigiyadena a diine xa.

27 Siimayaan binla nan Alatala yeeragaxun na,

a muxun bama nɛn sayaan lutin na.

<sup>28</sup> Yamaan na gbo ayi,  
mangana binyen nan na ra,  
yamaan na xurunɲe ayi,  
kalan nan na ra mangan ma.

<sup>29</sup> Naxan diɲa, na famunna gbo.  
Koni naxan xɔlɔn xulɛn,  
na a xaxilitareyaan nan mayitama.

<sup>30</sup> Bɔɲe xunbenla nan kɛndɛyaan na fatin xa.  
Koni xɔxɔlɔnna findixi furen nan na fatini.

<sup>31</sup> Naxan na sɛnbɛtarene ɲaxankata,  
na e da mangan nan naɲaxuxi.  
Koni naxan na hinan tɔɔ muxune ra,  
na bata Ala binya.

<sup>32</sup> Muxu ɲaxina wali ɲaxin nan a rabirama,  
koni hali sayaan tinxin muxun li,  
a yigiyaden sɔtɔma nɛn.

<sup>33</sup> Fe kolonna xaxilimaan nan bɔɲe yi,  
koni hali xaxilitarene ye, a makɛnɛnxi.

<sup>34</sup> Tinxinyaan nan yamanan nasabatima,  
koni yulubin findixi yagin nan na siyane ma.

<sup>35</sup> Walikɛ xaxilimaan nafan mangan ma,  
koni naxan marayagin tima,  
a xɔlɔma nɛn na ma.

## 15

<sup>1</sup> Yabi faɲin xɔlɔn ɲanma nɛn,  
koni fala xɔlɛn xɔlɔn fari saan nɛn.

<sup>2</sup> Fe kolonne falane kolonna nan sɛnbɛ soma,  
koni daxuya falan nan minima xaxilitaren dɛ han!

<sup>3</sup> Alatala yeɛn yiren birin na,  
a muxu ɲaxine nun muxu faɲine rakɔɔsima.

<sup>4</sup> Fala faɲin luxi nɛn alo siimaya wudina,  
koni yanfantenya falan muxun niin nan tɔɔma.

<sup>5</sup> Xaxilitaren fafe a kawandi xuiin mi rafan a ma,  
koni naxan a tuli matima a sɔnna fala muxun na,  
xaxilimaan nan na ra.

<sup>6</sup> Nafulu gbeen luma nɛn tinxin muxuna banxini,  
koni muxu ɲaxine sɔtɔ seen fama kɔntɔfinla nan na.

7 Fe kolonne falane kolonna nan naxuyama ayi,  
koni xaxilitarene bɔɔɛn mi na kiini.

8 Muxu ɲaxine saraxan findixi haramun nan na Alatala xa,  
koni muxu faɲine maxandin nafan Alatala ma.

9 Muxu ɲaxine kiraan naɲaxu Alatala ma.  
Koni naxan tinxinna fenma na rafan a ma.

10 Naxan na kiraan beɲin,  
na kanna xuruma nɛn ki xɔdɛxɛni.  
A mi rafan naxan ma a sɔnna xa fala,  
na kanna faxama nɛn.

11 Alatala laxira nun yahannama yiren birin toma,  
e faxi fa naxan muxun bɔɔɛni!

12 Maxadin mi rafan magele tiin ma,  
a mi sigama fekolonne fɛma.

13 Sɛwan yetagini yalanma nɛn,  
koni nii yifɔrɛn fama bɔɔɛ kalan nan xɔn.

14 Xaxilimaan kolonna nan fenma a bɔɔɛni.  
Koni daxuya falan nan tun xaxilitaren dɛ.

15 Yiigelitɔne siimayaan findixi tɔrɔn nan na,  
koni naxan bɔɔɛ sɛwaxi,  
na luma ɲaxanxi nɛn waxatin birin.

16 A fisa i ndedi sɔtɔ i lu Alatala yɛɛragaxuni,  
benun i xa nafulu gbeen sɔtɔ kɔntɔfinli.

17 Bogi seene gbansanna donna fisa xanuntenmane tagi,  
dangu ɲinge raturaxin suben donna ra xɔnnantenyani.

18 Muxu bɔɔɛ gbeen yɛngɛn nan nakelima.  
Koni muxu diɲaxin tan yɛngɛn naxunbelima nɛn.

19 Muxu narixina kiraan nafexi ɲanle nan na,  
koni muxu faɲina kiraan malaxun nɛn.

20 Dii xaxilimana a baba rasɛwama nɛn,  
koni xaxilitarena a nga xurunma nɛn.

21 Xaxilitareyaan findixi sɛwan nan na xaxilitaren xa,  
koni xaxilimana kiraan tinxin nɛn.

22 Maxaditareyaan nan fe yitɔnxine kalama,  
koni e sɔnɔyama nɛn xa maxadi tiine wuya.

23 Sɛwan na ra muxun xa,  
a na yabi faɲin ti.

Falan naxan tima a waxatini,  
na tənən gbo han!

<sup>24</sup> Xaxilimana dunuḡa yi gidin kiraan tema nən  
han kore xənna,  
a yi a tanga laxira ma.

<sup>25</sup> Alatala wasodene banxine rabirama nən,  
koni a kaḡa giləna bəxən danne luma nən e kiini.

<sup>26</sup> Miriya ḡaxine mi rafan Alatala ma,  
koni fala faḡine sarḡan.

<sup>27</sup> Tənə sətə ki ḡaxin nafan naxan ma,  
na kannə gbalon nan nasoma a denbayani,  
koni naxan mi dimi yi seene rasuxuma mayifuni,  
na siimayaan sətəma nən.

<sup>28</sup> Tinxin muxuna a mirima nən,  
benun a xa yabin ti,  
koni muxu ḡaxin fala ḡaxin nan tima han!

<sup>29</sup> Alatala makuya muxu ḡaxine ra,  
koni a tinxin muxune maxandi xuine raməma nən.

<sup>30</sup> Yee yiyalanna muxune bəḡen nan nasəwama,  
xərayaan fala faḡin muxun sənbe soma nən.

<sup>31</sup> Naxan na a tuli mati maxadi xuine ra  
naxanye muxun nakisima,  
na kannə luma nən fe kolonne ye.

<sup>32</sup> Naxan na tondi xure,  
na mi rafan a yeten ma,  
koni naxan na a tuli mati a sənna fala muxune ra,  
na xaxinla nan sətəma.

<sup>33</sup> Fe kolonna sətəma Alatala yeeḡagaxun nin,  
yete magodon nan fama binyen na.

## 16

<sup>1</sup> Adamadiin feene natama a bəḡeni nən,  
koni Alatala nan feene ragidima.

<sup>2</sup> Muxuna kirane birin sarḡan a yete yee ra yi,  
koni Alatala nan muxun kui feene fəsəfəsəma.

<sup>3</sup> I ya wanle taxu Alatala ra,  
alogo e xa sənəya.

<sup>4</sup> Bunna Alatala kewanle birin na,  
hali muxu ḡaxina,

a daxi gbalo ɓɔxɔn nan yεε ra.

<sup>5</sup> Muxu wasoxine rajaxu Alatala ma,  
a e fe jaxin saranma e ra nɛn yati.

<sup>6</sup> Muxun haken mafeluma hinanna nun lannayaan nan xɔn.  
Muxuna a masigama fe jaxin na Alatala yεεragaxun nin.

<sup>7</sup> Xa muxun sigati kiin nafan Alatala ma,  
a lanna rasoe hali e nun a yaxune tagi.

<sup>8</sup> A lan ndedi yi lu i yii tinxinni,  
benun tɔnɔ gbeena tinxintareyani.

<sup>9</sup> Muxuna a siga kiraan natama a bɔjɛni nɛn,  
koni Alatala nan a sanna tidene ragidima.

<sup>10</sup> Mangana Alaa falane nan tima,  
a mi kitin se tinxintareyani.

<sup>11</sup> Sikeli tinxinxine birin fataxi Alatala nan na.  
A tan nan wali xɔri ligaseene birin na.

<sup>12</sup> Kɛwali jaxine mi rafan mangane ma,  
bayo tinxinna nan e mangayaan senbe soma.

<sup>13</sup> Tinxin muxuna falan nafan mangane ma,  
jɔndi falan nafan e ma.

<sup>14</sup> Mangana xɔɓn faxan nan tima,  
koni xaxilimaan fatan a raxunbele.

<sup>15</sup> Mangan na sɛwa,  
siimayaan na a ra,  
a fanna luxi nɛn  
alo kundaan naxan fama tulen na.

<sup>16</sup> Fe kolonna sɔtɔn tɔnɔn gbo  
dangu xɛmaan na pon!  
Xaxilimayaan sɔtɔn fisa gbetin xa ki faji!

<sup>17</sup> Muxu fajine kiraan mi sigama fe jaxin mabinni.  
Naxan na a yengi dɔxɔ a sigati kiin xɔn,  
na a niin nakantanma nɛn.

<sup>18</sup> Kalan fama wason nan xɔn.  
Naxan na a yete yite,  
na fe godomatɔn nan na ra.

<sup>19</sup> A fisa i lu magodoni yiigelitɔne ye,  
benun ε nun wasodene xa se mujaxine yitaxun.

<sup>20</sup> Naxan na a miri ki faji,

na herin sɔtɔma nɛn.  
 Sɛwan na kanna xa  
 naxan na a yigi sa Alatala yi.

21 Fekolonna naxanye bɔɲɛ yi  
 a falama nɛn ne ma a xaxilimane,  
 fala fajin xaxinla nan xun masama.

22 Siimayaan binla nan xaxilimayaan na xaxilimane xa.  
 Xaxilitareyaan nan xaxilitarene ɲaxankatan na.

23 Fe kolonne bɔɲɛn nan fala fajin naminima e dɛ,  
 xaxilimaya falane nan e dɛ.

24 Fala fajine findixi kumin nan na,  
 e ɲaxun muxun niini  
 e soma han muxun xɔnne alo senna.

25 Kirana nde tinxin adamadiin yɛɛ ra yi,  
 koni a raɲanma sayaan nan ma.

26 Walikɛɛn kuiin nan a rawɛkilɛma wanla ma,  
 kamɛn yi a karahan a xa lu wale.

27 Fuyantenna fe ɲaxini tɔnma,  
 a dɛɛn muxune ganma alo halagi ti tɛɛna.

28 Muxu ɲaxin matandi feene nan nakelima,  
 nafigin fan xɔyimane yitaxunma nɛn.

29 Gbalotɔna a adamadi boden nakunfama nɛn,  
 a yi a ti kira ɲaxin xɔn.

30 Naxan a yɛɛn magirama,  
 na fe ɲaxini tɔnma.  
 Naxan a dɛ kidin xinma,  
 na bata yelin fe ɲaxin lige.

31 Xunsɛxɛ fixɛne luxi nɛn  
 alo mangaya kɔmɔti binyena,  
 naxan sɔtɔma tinxinyaan kiraan xɔn.

32 Muxu diɲaxin fisa yengɛ so senbɛmaan xa.  
 A fisa muxun xa a yɛtɛ suxu,  
 benun a xa taana nde suxu.

33 Masɛnsɛn ti seene bama adamadina yiibaan nin,  
 koni Alatala nan a feene birin nagidima.

## 17

1 A fisa buru dungin xaren yi lu i yii xaxili sani  
 benun banxin xa rafe suben na lantareyani.

2 Walike xaxilimaan fisa wali kanna diin xa,  
naxan yagi feen nabama.  
Na walike sifan keen sotoma nen na denbayani.

3 Gbetin nun xemaan nasensenma sulun teen nan na,\*  
koni Alatala nan adamadiine bonen fesefesema.

4 Fe jaxi rabaan fala jaxin nan namema.  
Wule falana a tuli matima fala xolen nan na.

5 Naxan na yiigelitoon magele  
na bata yiigelitone dali mangan nayelegu.  
Naxan na sewa a bodena toron na,  
na feen saranma na kanna ra nen.

6 Mamandenne findixi fonne xunna kenla nan na.  
Fafane fan findixi diine xunnayerenna nan na.

7 Yete yigbo falane mi daxa komon de,  
wulen fan mi lan mangan de.

8 Finma seen luxi nen  
alo xiriyana a fi muxun xa.  
A na siga dede, a feene sonoyama nen.

9 Naxan muxune mafeluma e haken na,  
na xanuntenyaan nan fenma.  
Koni naxan luma muxune hake ne fe rabire e ma,  
na xoyimane taxunma nen.

10 Maxadi keden peen xaxilimaan maliye  
dangu bosaan ye keme ra xaxilitaren ma.

11 Fe jaxi rabaan muruten nan tun fenma,  
koni xera kininkinintaren sigama nen a xili ma.

12 A fisa i naralan sube xapen na  
naxan ma diiye baxi a yii,  
benun i xa naralan xaxilitaren na a xaxitareyani.

13 Naxan na fe fajin joxo fe jaxin na  
fe jaxin mi a masige na kanna banxin na mumu.

14 Fe matandi rakenla luxi nen  
alo i na igen nati gbiliginla bo a ra.  
A yi fisa i yi na feen lu na,  
benun yengen xa bira ayi.

15 Naxan yoon fima kala tiin ma  
e nun naxan tinxin muxun yalagima  
ne firinna sese mi rafan Alatala ma.

\* 17:3: Sulun teen mon falama yirena nde yi fa fala "Furu teena."

16 Gbetin tɔnɔn nanse ra xaxilitaren yii?  
A mi na rawalima fe kolonna sɔtɔ feen na.  
A xaxili yo mi na.

17 Muxun xɔyina a xanuxi waxatin birin.  
Muxuna ngaxakedenna daxi tɔrɔ waxatine nan ma fe ra.

18 Xaxilitaren nan muxu gbɛtɛna donla goronna tongoma,  
a yi a yɛtɛ dɔxɔ tolimani a xa.

19 Yɛngɛn nafan naxan ma,  
hakeɛn fan nafan na kanna ma.  
Naxan na a yɛtɛ yigbo,  
na gbalon nan fɔxɔ ra.

20 Bɔɲɛ ɲaxin mi herin sɔtɔma.  
Naxan fala tinxintaren tima,  
na biran tɔrɔn nin.

21 Naxan na xaxilitaren bari,  
na yagima nɛn,  
kɔmɔn baba mi sɛwama.

22 Bɔɲɛ sɛwaxin kɛndɛyaan nan nasɔnɔyama,  
koni nii fɔrɛn fatin soma a ra nɛn.

23 Muxu ɲaxin dimi yi seen nasuxuma mayifuun nin  
a kiti ɲaxin sa.

24 Xaxilimaan biraxi fe kolonna nan fɔxɔ ra,  
koni xaxilitarena a yɛene rasigama bɔxɔn nan xun xɔn.

25 Dii xaxilitarena a baba raxɔlɔma nɛn  
a findi xɔlɛn na a nga xa.

26 A mi lan tinxin muxun xa yangin.  
Sariya mi a ra muxu kɛndɛn yi bulan.

27 Naxan na a dɛɛn suxu,  
na bata fe kolonna sɔtɔ.  
Xaxilimaan sabari nɛn.

28 Hali xaxilitaren yatɛxi fekolonna ra,  
xa a sabari.  
Xaxilimana a dɛɛn suxe nɛn.

## 18

1 Muxun naxan a danna,  
na tɔnɔn fenma a yɛtɛ nan xa.  
A bɔɲɛn tema nɛn xaxilimaya falane birin ma.

2 Fe famunna bɔtɛ mi xaxilitaren xa,  
fɔ a yɛtɛ miriyane fala fena.



3 Muxu ꞓaxin na fa,  
 maraꞓaxun fan yi fa.  
 Konbin fama yagin nan na.

4 Adamadiine falane luxi nɛn  
 alo tilinna,  
 koni fe kolonna luxi nɛn  
 alo tigi igen naxan tema ayi.

5 A mi lan muxu ꞓaxin xa rafisa bodene xa,  
 hanma muxun yi tondi kiti kɛndɛn sɛ tinxin muxun xa.

6 Xaxilitarena falane fe matandin nan nakelima,  
 a bɔnbɔ a dɛ xuiin ma.

7 Xaxilitaren dɛna a halagima nɛn,  
 a fala xuine findixi luti ratixin nan na a xa.

8 Nafigina falane luxi nɛn  
 alo donse ꞓaxumɛn  
 naxan godon muxun kui.

9 Naxan tunnaxɔlɔ a wanli  
 na nun se kalan birin muxu keden.

10 Alatala xinla muxun natangama  
 alo yin barakaxina,  
 tinxin muxuna a gima nɛn a siga a kui,  
 a lu makantanni.

11 Nafulu kanna kɛɛn findixi a taa makantanxin nan na.  
 A miriyani, yinna na a ra naxan mi nɔɛ kale.

12 Muxuna wasona a xalin kalan nan ma,  
 koni binyen sɔtɔma yɛtɛ magodon nan xɔn.

13 Naxan yabin tima benun a xa a tuli mati,  
 daxuyaana nan na ra, e nun yagina!

14 Muxuna limaniyaana nan a malima a fureni.  
 Koni xa a nii yifɔɔ a ma,  
 nde a rasɛwama?

15 Xaxilimaan fe kolonna nan sɔtɔma a bɔꞓɛni.  
 Fekolonne e tuli matima fe kolonna nan na.

16 Finma seen kiraana nan nabima a fi muxun yɛɛ ra,  
 siga muxu gbeene fɛma.

17 Naxan singe na a yaxaseri masa,  
 na maliga yo kanna ra,  
 han a yengɛfaana yi fa maxɔdinna ti.

18 Masɛnsɛnna sɔnxɔ sɔnxɔne raxunbelima nɛn,

a yenge ne jan senbeman e tagi.

<sup>19</sup> Xa muxuna a ngaxakedenna konbi  
na bɔɔɛn xɔdɔxɔma ayi nen a ma  
dangu taa makantanxin yinna ra.  
Fe matandine xɔdɔxɔ manga banxin deen balan wurene xa.

<sup>20</sup> Muxun fala xuine nan balon sɔtɔma a xa.  
Falan naxan minima a de,  
na nan a ralugoma.

<sup>21</sup> Sayaan nun siimayaan binla findixi falan nan na.  
A rafan naxan ma, na a tɔnɔn sɔtɔma nen.

<sup>22</sup> Naxan na naxanla sɔtɔ,  
na bata herin sɔtɔ,  
a Alatala fanna nan sɔtɔxi.

<sup>23</sup> Yiigelitɔɔn falan tima mafanna nin,  
koni nafulu kannu yabi xɔdexen nan tima.

<sup>24</sup> Xɔyi wuyaxi nɔe finde nen bɔnɔn na muxun ma.  
Koni xɔyina nde na,  
na lannayaan dangu ngaxakedenna ra.

## 19

<sup>1</sup> A fisa muxun yi findi yiigelitɔɔn na fetareyani,  
benun a xa findi wule fala xaxilitaren na.

<sup>2</sup> Wɛkilɛn tɔnɔn mi na fe kolonna xanbi.  
Naxan na san mafura ayi, na sinma nen yinla ra.

<sup>3</sup> Adamadina a sigati kiini dɔxɔma a xaxilitareyaan nan xɔn,  
a fa xɔɔ Alatala ma.

<sup>4</sup> Nafunla muxun xɔyine rawuyama ayi nen,  
koni yiigelitɔɔn xɔyina a makuyama a ra nen.

<sup>5</sup> Wule serena fe saranma a ra nen.  
Naxan wulen falama,  
na mi xunbama.

<sup>6</sup> Muxu wuyaxi kuntigin mafanma.  
Naxan muxune kima,  
na xɔyin nan birin na.

<sup>7</sup> Xa yiigelitɔɔna ngaxakedenne birin a ranaxuma,  
a xɔyine e makuyama a ra nen dangu ne ra!  
Hali a lu e fɔxɔ ra, a e mafan han,  
e mi fa toma.

<sup>8</sup> Naxan na findi xaxilimaan na,  
na niin nafa a ma.

Naxan na xaxinla fen,  
na bata herin soto.

<sup>9</sup> Wule serena fe saranma a ra nen.  
Wule falan halagima nen.

<sup>10</sup> A mi daxa xaxilitaren xa lu jaxunni,  
konyin fan mi lan a kuntigine yamari.

<sup>11</sup> Xaxilimaan dija.  
Xunna kenla na a ra a xa,  
a na muxuna nde mafelu a haken na.

<sup>12</sup> Mangana xolon luxi nen  
alo yatan wurundun xuina,  
a hinanna fan luxi nen  
alo xiila sexen ma.

<sup>13</sup> Gbalon nan dii xaxilitaren na a baba yii.  
Naxanla a yenge xunxurine luxi nen  
alo igen na lu dindinje banxini.

<sup>14</sup> Banxin nun herisigen fataxi muxun fafe keen nan na,  
koni Alatala nan jaxalan xaxilimaan soma a yii.

<sup>15</sup> Narin xixonla nan biran muxun na,  
koni kamen muxu narixin suxuma nen.

<sup>16</sup> Naxan na sariyan suxu,  
na a niin nan nakantanma,  
koni naxan na sigan ti a jaxin na,  
na faxama nen.

<sup>17</sup> Naxan na hinan senbetaren na,  
na Alatala nan dolima,  
a saranna soma a yii nen.

<sup>18</sup> I ya diin xuru,  
bayo i yigin na nan na.  
I nama tin a xa faxa.

<sup>19</sup> Baje gbee kanna lan a yanginna fi.  
I na a xunba, i bata a rawekile kalan ma.

<sup>20</sup> I tuli mati kawandi xuine ra,  
i xurun soto,  
alogo i xa findi fekolonna ra.

<sup>21</sup> Miriya wuyaxi nan muxun baje ni,  
koni Alatala a fe ragidixin nan nakamalima.

<sup>22</sup> Muxun waxi hinanna nan xon,  
anu, yiigeliton fisa wule falan xa.

23 Alatala yeεragaxun siimayaan nan fima.  
Na ma, muxun lugoxin yi a sa, a mi tɔɔ.

24 Muxu narixina a yiin sinma donse goronna kui nɛn,  
koni a tagan a rasoe a de.

25 I na magele tiin bɔnbɔ,  
fe kolontaren xaxili sɔtɔma nɛn.  
I na xaxilimaan maxadi,  
a kolonna sɔtɔma nɛn.

26 Naxan a baba rayarabima,  
a yi a nga kedi,  
na kanna fama yagin nun yarabin nan na.

27 N ma diina,  
i na tondi i xuru falane rame,  
i yete masigama kolonna falane nan na.

28 Wule seren gelema kiti kendɛn ma nɛn,  
tinxintareya falan nan muxu naxin de.

29 Yanginne saxi magele tiine nan xa,  
e nun bɔnbɔn xaxilitarene xa.

## 20

1 Manpaan muxun findin magele tiin nan na,  
dɔlɔn sɔnxɔn nan biran muxun na,  
dɔlɔ minna mi finde xaxilimaan na mume!

2 Mangana xɔlɔn luxi nɛn  
alo yatan wurundun xuina,  
naxan na mangan bɔɔɛn nate,  
na kanna a niin nan halagima.

3 Binyen na a ra muxun xa  
naxan na a masiga yengɛn na,  
koni xaxilitaren birin mafura soe yengeni.

4 Muxu narixin mi xɛɛn bima a waxatini xunbenla a fe ra,  
anu, se xaba waxatini,  
a balon fenma nɛn, koni sese mi na.

5 Muxun bɔɔɛ yi feene luxi nɛn  
alo igena xɔɔinna ra,  
koni xaxilimaan fatan na igen be.

6 Muxu wuyaxi e yete hinanna fe falama,  
koni nde nɔe lannaya muxun toe?

7 Tinxin muxun sigan tima fetareyaan nin,  
sewana a diine xa a xanbi ra!

8 Mangan nɛma dɔxi a mangaya gbɛdɛni kiti sadeni  
a fe ɲaxine birin nakɔɔsima.

9 Nde nɔɛ a fale, a naxa,  
“N bata n bɔɲɛn natanga fe ɲaxin ma,  
n bata n nasariɲan yulubin birin ma?”

10 Sikeli tinxintaren nun liga se tinxintarena,  
na sese mi rafan Alatala ma.

11 Foningen sɔnna kolonma a kewanla nan xɔn  
xa fe mi a kewanle ra, a tinxin.

12 Tunla naxan feen mɛma,  
e nun ye naxan seen toma,  
Alatala nan ne birin daxi.

13 I nama i yeɛ lu xixɔnli  
alogo i nama findi yiigelitɔɔn na.  
Xa i lu i yeɛ ra yi,  
i lugoma nɛn balon na ki faɲi.

14 Saresona a falama nɛn,  
a naxa, “A mi fan, a mi fan!”  
A mɔn yi sa a yeɛ matɔxɔ a se saraxina fe ra.

15 Xɛmaan nun bɔxɔ bun nafunla wuyaxi dunuɲa yi,  
koni dɛɛn naxan fe kolonna falan tima,  
na tɔnɔn gbo e birin xa.

16 Naxan na donla tongo i yii muxu gbɛɛ xa,  
a mi naxan kolon,  
na kanna domain tongo a ɲɔxɔni.  
Tolimaan maxɔdin a ma,  
xa a rabaxi xɔɲɛn nan xa.

17 Balon naxan sɔtɔn wulen xɔn,  
na ɲaxun muxun dɛ.  
Koni ndedi na liga, a luma nɛn  
alo a dɛɛn nafexi gɛmɛ xɔnna nan na.

18 Maxadi xuine ramɛ  
alogo i waxɔn feene xa kamali.  
Xa i sigama yeɲɛni, xaxinla fen.

19 Muxu mafalane wundo feene nan makenɛnma,  
nayi, naxan falan tima ɲaxi ra,  
i nama lu na fɔxɔ ra.

20 Naxan a fafe nun a nga rayarabima,  
na lenpun tuma nɛn a lu dimini.

21 Keɛn naxan sɔtɔxi sinma

na mi fama barakadeni dɔnχɛn na.

<sup>22</sup> I nama a fala, i naxa,  
 “N fe ɲaxin ɲɔχɔma nɛn.”  
 I yigin sa Alatala yi, a i rakisima nɛn.

<sup>23</sup> Liga se tinxintarene raɲaxu Alatala ma.  
 Sikeli tinxintaren mi fan.

<sup>24</sup> Alatala nan adamadiine san tidene ragidima,  
 nayi muxun nɔɛ a sigaden kolonɲɛ di?

<sup>25</sup> Naxan na de xuiin tongo bɔtɛ rabani,  
 a xa sena nde fi Ala ma,  
 na luxi alo a suxi nan fa a ra  
 a na a miri na fe ma na xanbi ra.

<sup>26</sup> Manga xaxilimaan muxu ɲaxine raxuyama ayi nɛn  
 alo maala na yife,  
 a yi e ɲaxankata alo malo bɔnbɔna.

<sup>27</sup> Adamadiin niin findixi lɛnpun nan na a xa,  
 Alatala naxan fixi a ma  
 alogo a xa a bɔɲɛn kui fe tilinxine fɛsɛfɛsɛ.

<sup>28</sup> Hinanna nun lannayaan mangan makantanma nɛn,  
 a mangayaan sabatima a hinanna nan xɔn.

<sup>29</sup> Fangan nan banxulanne xunna kenla ra.  
 Xun sɛχɛ fixɛn nan fonne binyen na.

<sup>30</sup> Maxɔɔdene nan sɔn ɲaxin dandan senna ra,  
 bɔnbɔn nan sɔndɔmɛn matinxinma.

## 21

<sup>1</sup> Mangan bɔɲɛn luxi nɛn  
 alo xude wunla Alatala yii,  
 dɛnaxan na a kɛnɛn,  
 a yi a rasiga mɛnni.

<sup>2</sup> Muxuna kirane birin tinxin a yetɛ yɛɛ ra yi,  
 koni Alatala nan bɔɲɛn kui feene fɛsɛfɛsɛma.

<sup>3</sup> Tinxinyaan nun kiti kɛndɛn saan nafan Alatala ma  
 dangu saraxane ra.

<sup>4</sup> Yɛɛ rawason nun yetɛ yiteen nan findixi  
 muxu ɲaxine kɛnɛnna ra,  
 anu yulubin nan ne ra.

<sup>5</sup> Tunnafan muxuna miriyane findima munanfanna nan na,  
 koni naxan feene rabama mafurani,

na sigama yiigelitɔyaan nin.

<sup>6</sup> Nafunla naxanye sɔtɔxi wuleni  
ne findixi fe fu butarene nan na muxune xa  
naxanye sayaan fenma.

<sup>7</sup> Muxu ɲaxine gbalone e raɓma ayi nɛn,  
bayo e bata tondi kiti kɛndɛn ma.

<sup>8</sup> Yulubitɔne biraxi kira yifuxin nan fɔxɔ ra,  
koni sɔntarene sigati kiin tinxin nɛn.

<sup>9</sup> A fisa i lu banxin fari ma dogodogoni,  
benun ε nun ɲaxalan yɛngɛ gidin xa lu banxin kui.

<sup>10</sup> Muxu ɲaxin kunfaxi fe ɲaxin nan xɔn,  
hali a xɔyin mi kininkininna sɔtɛ a ra.

<sup>11</sup> Xa magele tiin saran a fe ɲaxin na,  
fe kolontarene fekolonna sɔtɔma nɛn.  
Koni muxun na xaxilimaan xaran tun,  
a kolonna fari sama nɛn.

<sup>12</sup> Tinxinna Kanna muxu ɲaxina denbayaan nakɔrɔsima nɛn,  
a yi e radinɲɛ ayi e tɔrɔni.

<sup>13</sup> Naxan na a tunla dutun  
sɛnbetaren gbelegbele xuiin bun,  
a tan fan gbelegbelema nɛn,  
a mi yabi sɔtɔ.

<sup>14</sup> Finmaseen na so muxun yii wundoni  
na xɔlɔn maxunbelima nɛn.  
Muxun na dimi bun seen ba suturani,  
na xɔlɔ gbeen nan ɲanma.

<sup>15</sup> Sɛwan na a ra tinxin muxun xa,  
kiti kɛndɛn na sa.  
Koni gbalon na a ra fe ɲaxi rabane xa.

<sup>16</sup> Naxan na keli xaxilimayaan kiraan xɔn,  
na sa a matabun faxa muxune nan yɛ.

<sup>17</sup> Mananmanantɔɔn setareyaan kolonma nɛn.  
Naxan na lu dɔlɔn nun ɲaxunna fɔxɔ ra,  
na mi finde nafulu kanna ra mumɛ!

<sup>18</sup> Muxu ɲaxin nun yanfantenna gbalon nan sɔtɔma,  
tinxin muxun nun muxu faɲine yi xunba na ma.

<sup>19</sup> A fisa i dɔxɔ tonbonni,  
benun ε nun ɲaxalan yɛngɛ gidin xɔlɔxin xa dɔxɔ.

20 Nafulu kænden nun ture fajin namaraxi fekolonne konne yi,  
koni xaxilitarena a gbeene birin donma nen.

21 Naxan na bira tinxinyaan nun hinanna fɔxɔ ra,  
na siimayaan nun tinxinna nun binyen sɔtɔma nen.

22 Fekolonne nɔɛ kurugbane taan tonge nen,  
e yi e taan nabilinna yinna kala,  
e yigi saxi naxan yi.

23 Naxan na a deen nun a falan suxu,  
na a niin nakantanma gbalon nan ma.

24 Feene birin magele wasode yete yigboon yii.  
A feen birin ligama yanda gbeen nin.

25 Muxu narixine waxɔn feene nan e faxama,  
amasɔtɔ e tondima wale.

26 E kunfaxi e waxɔn seene xɔn waxatin birin,  
koni tinxin muxune kiin tiin fonisireyaan nin.

27 Se haramuxin nan muxu jaxine saraxane ra.  
E na a ba bun kobina nde ma, e jaxu dangu na ra.

28 Wule seren halagima nen,  
koni naxan a tuli matima ki fajni,  
na fala tixine luma nen habadan.

29 Muxu jaxina a wekilɛn yitama a yetagin nan ma,  
koni muxu fajin sigati kiin nan a wekilɛn yitama.

30 Fe kolonya mi na, xaxilimaya mi na,  
maxadi fala mi na naxan nɔɛ xeɛ Alatala xili ma.

31 Yenge so soone yitɔnma nen  
lan yengen lɔxɔn ma,  
koni kisin fataxi Alatala nan na!

## 22

1 Xili fajniyaan fisa nafulu gbeen xa,  
hinanna fisa gbetin nun xɛmaan xa.

2 Nafulu kanna nun yiigelitɔɔn birin lan,  
bayo Alatala nan e birin daxi.

3 Xaxilimaan na gbalon to fe,  
a luxunden fenma nen,  
koni fe kolontarene dangun nen tun,  
jaxankatan yi e sɔtɔ.

4 Nafunla nun binyen nun siimayaan sɔtɔma  
yete magodon nun Alatala yɛragaxun nan xɔn.



5 Nanle nun luti ratixine nan muxu jaxine kiraan xɔn,  
koni naxan waxi a niin nakantan feni,  
na a masigama a ra nɛn.

6 Dii jɔrɛn ti kiraan xɔn naxan lanje a ma,  
nayi hali a findi fonna ra, a mi keɛ a xɔn.

7 Nafulu kannna yiigelitɔɔn yamarima,  
doli kannna konyin nan doli tongon na.

8 Naxan na seen si tinxintareyani,  
na tɔrɔn sɔtɔma nɛn se xaba waxatini,  
amasɔtɔ a nɔ sɔtɔ dunganna kalama nɛn.

9 Muxu jɛnige fajin barakan sɔtɔma nɛn,  
amasɔtɔ a baloni taxunma e nun sebetaren tagi.

10 Magele tiin kedi,  
sɔnxɔ sɔnxɔn fan janma nɛn,  
e nun yɛngɛn nun konbina.

11 Bɔje fajin naxan ma,  
fala fajina a de,  
mangan xɔyin nan na ra.

12 Fe kolonna Alatala nan yii,  
koni a yanf antenna falani fuma nɛn.

13 Muxu narixina falama nɛn, a naxa,  
“Yatan tandeni, a n faxama nɛn kira yi!”

14 Yalunde jaxanle fala xuine findixi yili tilinxin nan na,  
Alatala xɔlɔxi naxanye ma, ne sinma nɛn na ra.

15 Xaxilitareyaan dii jɔrɛn bɔjɛni,  
koni a na xuru bosaan na,  
na a masigama a ra nɛn.

16 Naxan na senbetaren nawali  
alogo a xa nafunla sɔtɔ,  
e nun naxan na nafulu kannna ki,  
ne e yɛɛ yiigelima nɛn.

### *Fekolonne falane*

17 I tuli mati, i fekolonne falane rame,  
i xaxili lu n ma xaranna xɔn.

18 Amasɔtɔ a lan i yi e ramara i sɔndɔmeni,  
e nama ba i de mumɛ,

19 alogo i xa i yigin sa Alatala yi.

N waxi i tan yɛɛɛn xaran fe yi to.

20 N mi maxadi fala tonge saxan xan sebeɛxi i xa ba,  
maxadine nun fe kolonna falane,

21 alogo i xa fe kɛndɛne nun jɔndi falane kolon,

i yi i xε muxun yabi jɔndi falane ra?

22 I nama sɛnbɛtaren nawali,  
fanga to mi a ra,  
i nama yiigelitɔɔn jaxankata kitisadeni.

23 Amasɔtɔ Alatala e xun mayɛngɛn soma nɛn,  
a yi e yiigelitɔne niin ba.

24 I nama bɔjɛ gbee kannu findi i xɔyin na,  
i nama bira yɛngɛ gidin fɔxɔ ra

25 alogo i nama a sigati kiin tongo,  
i yi suxu luti ratixin na.

26 I nama dɛ xuiin tongo muxu gbɛtɛna donla fe ra,  
i yɛtɛ dɔxɔ tolimani na ma.

27 Xa se mi i yii i naxan fiyɛ,  
e fa i tan nan ma sade bama i bun.

28 I nama bɔxɔn danna taxamaseri gɛmɛne ba e funfuni  
i benbane naxanye dɔxi xabu to mi na ra.

29 Muxun naxan fatan a wanla ra  
na walima mangane nan fɛma,  
a mi luyɛ muxudine yɛ.

## 23

1 Xa ε nun kuntigina nde dɔxɔma ε dɛgedeni,  
naxan i yetagi,  
na rakɔrɔsi ki fajɪ.

2 Xa i fudi jaxu,  
i yɛtɛ suxu a xɔdɛxɛn na de!

3 I nama mila a donse fajɪne xɔn,  
bayo yanfa so donseene nan ne ra.

4 I nama i yɛtɛ raxadan nafunla fɔxɔ ra,  
i xaxili ba na xɔn.

5 I nɛma fa i yɛɛn ti nafunla ra  
a bata jɔn!  
Amasɔtɔ gabutɛne minima a ma nɛn,  
a tugaɔ, te kore alo singbinna.

6 I nama muxu yetagi yifɔrɛna balon don,  
i nama kunfa a donse fajɪne xɔn.

7 Bayo i a lima nɛn,  
a bata fena nde nata,  
a naxa, "I dɛge, i min."  
Koni na mi a bɔjɛni!

8 I naxan donxi,  
i a baxunma nɛn,  
i bɔnɔ i ya fala fajɪne yi.

9 I nama fala ti xaxilitaren xa,  
bayo i ya xaxilimaya falane bəte mi a xa.

10 I nama bəxən danna taxamaseri gəme singene ba e funfuni.

I nama se ba kiri diine xene ra,

11 amasəto Ala fangan gbo e xunbadeni,  
a e xun mayengen soma nen i xili ma.

12 I xaxinla rabi i xuru falane ma.

I tuli mati fekolon falane ra.

13 I nama diin nafutuxulu a xurun ma,  
xa i a bənbə, a mi faxama.

14 I na diin xuru bosaan na,  
i a niin nakisima nen sayaan ma.

15 N ma diina,  
xa fekolonna lu i bəneni,  
nayi, n fan bənen sewama nen.

16 N səndəme yeten jaxanma nen,  
i na fala fajin ti.

17 I nama yulubitəne maxəxəbən i bəneni  
koni gaxu Alatala ye ra waxatin birin yi.

18 Nayi, i yigin sətəma nen waxati famatəne yi,  
i mi yigitəge mume!

19 I tan n ma diina, i tuli mati,  
i findi fekolonna ra,  
i yi i bənen lu kira fajin xən.

20 I nama lu dəb minne ye,  
e nun naxanye suben donma,  
e a radangu ayi.

21 Amasəto fudimane nun dəb minne yiigelima nen,  
e tunnaxəbən yi marabənna ti e ma.

22 I tuli mati i baba ra,  
a tan naxan i sətəxi.

I nama yo i nga ma a foriyani.

23 Nəndin nun fe kolonna nun xurun nun xaxilimayaan fen,  
i nama ne masara sese ra.

24 Tinxin muxun baba jaxanma nen,  
dii fekolonna sətə muxun luma nen sewani.

25 Ala xa sewan fi i baba nun i nga ma,  
i bari muxun yi jaxan!

26 N ma diina, i xaxili ti n na,  
i yeen ti n ma misaala ra.

27 Amasəto jaxalan yalunden muxun nabirama nen  
alo yili tilinxina,  
muxu gbetəna jaxanla magaxu  
alo xənin naxurina.

28 A dəxəma nen muxune ye ra

alo mafu tiina.  
A xεmε wuyaxi findi yanfantenne ra.

<sup>29</sup> Tɔrɔna nde xa?  
Nimisana nde xa?  
Matandine nde fɔxɔ ra?  
Mawugane nde xɔn?  
Maxɔɔde fufafune nde ma?  
Nde yεε gbeelixi?

<sup>30</sup> Dɔɔ minne nan na kiini,  
naxanye sa dɔɔ fajine fenma,  
e xa e mato.

<sup>31</sup> I nama i yεen ti dɔɔ to fajɪ gbeela ra,  
a yiyanxi igelengenna kui waxatin naxan yi  
godo xinla ma muxun kɔε ra ki fajɪ.

<sup>32</sup> Bayo na xanbi ra, a xɔɔma i ra nɛn  
alo saɲin na muxun xin  
a i gan alo koson xin dɛna.

<sup>33</sup> I fe magaxuxine toma nɛn  
i yi lu fala yifuxine tiyε.

<sup>34</sup> I xun magima i ra nɛn  
alo muxun naxan saxi kunkin kui fɔxɔ igen tagi,  
kunkin xuntagi yɛteni.

<sup>35</sup> I luma a fale nɛn, i naxa,  
“E bata n garin,  
anu a mi n xɔɔxi!  
E bata n mabɔnbɔ,  
anu n mi fe kolonxi a yi!  
N fa xulunma waxatin mundun yi?  
Dɔɔ xɔnla mɔn n ma!”

## 24

<sup>1</sup> I nama mila muxu ɲaxine fe xɔn.

E yε lu xɔnla nama i suxu.

<sup>2</sup> Amasɔɔ e gbalo feen nan yitɔnma e bɔɲɛni,  
fe ɲaxin nan minima e dε.

<sup>3</sup> Banxin tima fe kolonna nan xɔn,  
a sabatima xaxinla nan xɔn.

<sup>4</sup> Banxin nafema hεrisigε kendεne nun se fajine ra  
fe kolonna sabun nin.

<sup>5</sup> Fe kolonne sɛnbɛn gbo han!  
Kolonna muxun naxan yi,  
na fangan xun masama nɛn.

<sup>6</sup> Amasɔɔ fɔ muxun xa a miri ki fajɪ  
benun a xa mini yεngε sodeni.  
Nɔɔn sɔtɔma maxadi muxu wuyaxi nan baraka yi.

<sup>7</sup> Xaxilimayaan gbo xaxilitaren ma,  
a mi falan tiyε taan fonne malanni.

8 Naxan fe jaxini tønma,  
na xilima nən a kətə jaxin kanna.

9 Xaxilitareyana miriyane findixi yulubin nan na.  
Magele tiin najaxuma nən muxune tagi.

10 Xa wəkilən jan i yi gbalon ləxəni,  
sese mi i fangan na.

11 Muxune xunba naxanye xalima e faxadeni,  
i yi muxune rakisi naxanye faxamatə a ra.

12 Xa i a fala, i naxa,  
“Nxu mi yi a kolon,”  
naxan bəjəne fəsəfəsəma,  
na mi jəndin kolonjə ba?  
Naxan i niin kantanma,  
na mi a kolon ba?

13 N ma diina,  
kumina nde kən bayo a fan.  
Kumi dəngbən jaxun i də.

14 Fe kolonna fan na kii nin i niin xa.  
Xa i a sətə,  
i hərin sətəma nən yəen na,  
i mi yigitəgəma.

15 Muxu jaxine,  
ε nama dəxə muxune yəe ra  
e suxu xinla ma tinxin muxun konni,  
ε fu a dəxəden ma.

16 Bayo tinxin muxun nəe birə nən dəxəja ma solofere  
a mən yi keli.  
Koni muxu jaxine birama nən gbaloni keden na.

17 I nama jaxan xa i yaxun bira.  
Xa a dagalanjə ayi,  
i nama səwa i bəjəni

18 alogo Alatala nama na to,  
na yi rajaxu a ma,  
a yi ba xələxi i yaxun ma.

19 I nama xələ muxu jaxine fe ra,  
i nama mila e seene xən.

20 Amasətə fe jaxi rabaan mi hərin lima a yəe ra.  
Muxu jaxine lənpun tuma nən.

21 N ma diina, gaxu Alatala yəe ra  
e nun mangana,  
i nama lu muxu murutəxine yə.

22 Amasətə e tərən kelima nən sanja ma kedenni.  
Nde nəe a kolonjə  
Ala nun mangan halagin naxan nagidima?

*Fekolonne fala gbetene*

<sup>23</sup> Fekolonne mən ito nan falaxi:  
A mi lan muxune xa rafisa e bode xa kiti sadeni.

<sup>24</sup> Naxan na a fala muxu jaxin ma,  
a naxa, “I tinxin,”  
yamaan nan na kanna dangama,  
siyane yi xolo a xili ma.

<sup>25</sup> Koni naxan na muxu jaxin yalagi,  
na lanxi.  
Duba gbeen nan na kanna xa.

<sup>26</sup> Yabi tinxinxin jaxun  
alo marafan sunbuna.

<sup>27</sup> I ya wanle rakamali tanden ma,  
i yi i ya xεene yitən,  
na xanbi ra i fa i ya banxin ti.

<sup>28</sup> I nama i adamadi boden tɔɲεε,  
i wulen nan sama a xun ma ba?

<sup>29</sup> I nama a fala, i naxa,  
“A to bata a liga n na,  
n fan xa a joxon liga a ra,  
n muxun birin saren fima a wanla nan na.”

<sup>30</sup> N dangu nεn muxu narixina nde a xεen dexon ma,  
xaxilitarena nde nako yirena.

<sup>31</sup> Xalone bata yi mini yirena ngaani,  
sexe jaxine yi xεen birin ma,  
a γεμε sansanna bata yi bira.

<sup>32</sup> N to na to,  
n yi a rakorosi,  
n yi na feen sa n boɲeni,  
n yi xurun soto.

<sup>33</sup> I na i sa,  
yeriyerinna yi dangu i ma ndedi,  
i xi ndedi,  
i yi i yiine filin e bode ma ndedi,

<sup>34</sup> yiigelitɔyaan yi бага i ma  
alo mafu tiina,  
e nun setareyana alo mujadena.

**25***Sulemani a sanda gbetene*

<sup>1</sup> Sulemani a sanda gbetene nan itoe ra, Yuda Mangan Xesekiyaa muxune naxanye seβexi.

<sup>2</sup> Alaa binyen findixi feene luxunna nan na,  
mangane binyen yi findi feene ye fenna ra.

<sup>3</sup> Koren mateen nun boxon tilinna nun mangane kui feene,  
muxun mi noe ne sese fεεfεεε.

4 Xa i wure gbeti fixɛn gbiin ba,  
xabun nɔɛ goron tofajɪn nafalɛ nɛn.

5 Xa i muxu ɲaxine ba mangan nabilinni,  
a mangayaan sabatima nɛn tinxinna xɔn.

6 I nama i yɛtɛ yigbo mangan yɛtagi,  
i nama ti muxu gbeene tideni.

7 Amasɔɔ a fisa mangan xa a fala i xa,  
a naxa, “Te be n fɛma,”  
benun a xa i rayagi kuntigina nde yɛtagi  
i yɛɛn naxan na.

8 I nama mafura i mawugɛ muxun fari kitisadeni.  
I nanse ligɛ dɔnxɛn na,  
xa a yoon sɔɔ i ma.

9 Yoon fen i adamadi boden xun ma kitisadeni,  
koni i nama muxu gbetɛna wundo feen makɛnɛn

10 alogo naxan na a mɛ,  
na nama i konbi,  
i yi xili ɲaxin sɔɔ habadan.

11 Xɛma sawurane nun gbeti se tofajɪne,  
ne fan alo fala fajina.

12 Fekolonne maxadi xuiin luxi nɛn  
a ramɛ muxun xa  
alo tunla soon xɛma daxin tunla ra  
hanma maxidi seen xɛma daxina a ma.

13 Xɛra tinxinxina a xɛ muxun nii yifanma a ma nɛn  
alo foye fajina se xaba waxatini.

14 Naxan na a yɛtɛ matɔxɔ a finma seene fe ra  
anu a mi muxun kima,  
na luxi nɛn alo kundaan nun foyen  
naxanye mi tulen nafama.

15 Muxu diɲaxin nɔɛ kitisaan mabanduɲɛ nɛn.  
Fala ɲaxumɛne fan nɔɛ xɔnna kalɛ nɛn.

16 Xa i kumin to,  
naxan i luge, na nan don,  
alogo i nama a radangu ayi,  
i yi a baxun.

17 I nama lu sigɛ i bodena banxini yɛyɛ,  
alogo i ya fe nama xɔli ba a ra,  
a i rajaxu.

18 Muxun naxan wulen sama a adamadi boden xun ma,  
na luxi nɛn alo silanfanna nun gbelemɛn  
nun xalimakuli ɲɔɛ ralemunxina.

19 I mi i yigin se yanfantenni tɔɔ waxatini,  
alo jin xɔɔn nun san kalaxina.

20 I na sigin sa muxu sunuxin yetagi,  
na xɔɔn luxi nɛn  
alo i na domaan ba muxun ma xunbenli,  
hanma i muluxunna sa furen de.

21 Xa kamɛna i yaxun ma,  
donseen so a yii.  
Xa min xɔɔnla a ma,  
igen so a yii,

22 bayo na luma a xa nɛn  
alo i tee wolonne nan malanma a xunna ma,  
Alatala nan i saranma.

23 Foyen naxan kelima sogeteden kɔmɛnna ma,  
na tulen nafama nɛn.  
Yanfa falane fan muxun yetagini xɔɔma.

24 A fisa i lu banxin fari ma dogodogoni,  
benun e nun jaxalan yenge gidin xa lu banxini.

25 Xibaru fajin na keli yamana gbete yi,  
na jaxun alo ige xunbenla muxu xadanxin xa.

26 Tinxin muxun naxan gaxun muxu jaxin yee ra  
na yifu nɛn alo tigin dunduxina  
hanma xɔɔn ige lɔxina.

27 A mi lan i yi kumi gbeen kɔn.  
I na binyen fan fen i yete xa,  
binye mi na ra.

28 Muxun naxan mi a yete suxuma,  
na kanna mi nɔe a yete xun mafale  
alo taan naxan nabilin yinna bata bira.

## 26

### *Xaxilitarene fe*

1 Xunbenla mi fama kuye wolon waxatini.  
Tulen mi fama soge furen na.  
Na ma, xaxilitaren fan mi lan a binyen sɔɔ.

2 Xa muxun danga xun mi na  
danga tixin fulama nɛn a ra  
alo tuntunne na e futuxulu,  
alo debelenne na tujan.

3 Bosaan lan soon ma,  
lutin fan lan sofanla ma,  
xaxilitaren fan bɔnbɛ nɛn  
alogo a xa xuru.



4 I nama xaxilitaren yabi a xaxilitareyani  
alogo i nama lu alo a tan.

5 Xaxilitaren yabi a xaxilitareyana fe ra  
alogo a nama a yeṭe yatε fekolonna ra.

6 Muxun na xaxilitaren nasiga xεrayaan na  
kalan na a ra  
alo i na i sanna sege a ra  
hanma i se xɔlen min.

7 Sandan tɔnɔ mi xaxilitaren ma,  
alo fanga to mi lebutenna sanne ra.

8 I na binyen fi xaxilitaren ma,  
na luxi nen  
alo i na geṃen maxidi lantanna kui a wolideni.

9 Xaxilitarena sandan xɔlɔ nen  
alo wudi ɲali kanna dɔlɔ minna yii.

10 Naxan na xaxilitaren ti wanla ra  
hanma dangu muxuna,  
na kanna kalan nan tima  
alo muxun naxan xalimakunla wolima a xunna yi.

11 Baren xεṭema a baxunna ma.  
Xaxilitaren fan xεṭema a xaxilitareyaan ma.

12 I na muxun to naxan a yeṭe yatεxi fekolonna ra,  
yigin xaxilitaren ma dangu na kanna ra.

13 Muxu narixina a falama nen, a naxa,  
“Yatan kiraan xɔn, yata xajen taani!”

14 Banxin deen nabima,  
a ragalima.  
Muxu narixin fan luma a maxete a sadeni na kii nin.

15 Muxu narixina a yiin sinma donse goronna kui nen,  
koni a tagan a rasoε a de.

16 Muxu narixina a yeṭe yatεma fekolonna ra  
dangu xaxilima solofere ra  
naxanye yabi faji tima.

17 Dangu muxun na sunbu muxu gbetene yengen na,  
na luxi nen alo muxun na baren tunle suxu.

18 Daxun naxan teen nun xalimakunle wolima faxa ti xinla ma,  
19 na luxi nen  
alo muxun naxan wulen falama a boden xa,  
a fa a fala, a naxa,  
“N yi sabaan nan na.”

20 Yegen na jan,  
teɛn tuun nɛn.  
Muxu mafalan na dan,  
yɛngene fan yi xunbeli.

21 Nafigin yɛngen nagboma ayi nɛn  
alo tigenna tɛɛ wolonna fari,  
alo yegen tɛɛn dɛ.

22 Nafigina falane luxi nɛn  
alo donse jaxumɛn  
naxan godon muxun kui.

23 Muxun naxan dɛ jaxun,  
a bɔɾɛn jaxu,  
na luxi nɛn  
alo wure gbeti kobin naxulunxin na so fɛɾɛn ma.

24 Xɔnnantenna a keɾɾaan luxunma a falane nan xɔn  
koni yanfantenyaan nan a bɔɾɛni.

25 Xa a fala fajin ti, i nama la a ra,  
bayo fe haramuxi solofere nan a bɔɾɛni.

26 A kɔtɛn nɔɛ a xɔnnantenyaan luxunɾɛ nɛn  
koni a fe jaxin makɛnɛnma nɛn yamani.

27 Yaxu yinla ge muxun nan sinma a kui.  
Gɛmɛn xɛtɛma a makutukutu muxun nan kanke.

28 Wule falan muxune nan naɾjaxuma  
a naxanye tɔɾɔma.  
Wulen matɔxɔ falane kalan nan tima.

## 27

1 I nama i yɛtɛ matɔxɔ tila yi,  
amasɔtɔ i mi a kolon  
naxan sa ligama na lɔxɔni.

2 Muxune xa i tantun,  
koni i tan nama a fala.  
Na lan muxu gbɛtɛ ma,  
koni a mi lan i tan dɛ.

3 Gɛmɛn binya,  
mɛɾɛnsinna rabinya,  
koni xaxilitarena tandi falan dangu ne ra.

4 Xɔlɔn jaxu,  
bɔɾɛ teen magaxu,  
koni nde nɔɛ tiyɛ xɔxɔlɔnna sɛnbɛn yɛɛ ra?

5 A fisa muxun sɔnna xa fala a xa kɛnɛnni,  
benun xanuntenyaan xa lu luxunxi.

6 I nɔɛ lɛ i xɔyina fala xɔlene ra nɛn,  
koni i yaxuna i masunbuma nɛn han!

7 Naxan lugoxi,  
na nan a mɛma kumin na,  
koni hali naxan xɔlɔ,  
na yaxun kamɛtɔɔn dɛ.

8 Xɛmɛn naxan a mɛma a konna ra,  
na luxi nɛn  
alo xɔliin na a mɛ a tɛɛn na.

9 Latikɔnɔnna nun wusulanna muxun bɔɔɛn nan nasɛwama,  
i xɔyina fanna dangu i yɛtɛ miriyane ra.

10 I nama i xɔyin nabɛɔin,  
hanma i baba xɔyina.  
I nama siga i ngaxakedenna fɛma gbalɔ waxatini,  
i dɔxɔ boden fisa i ngaxakeden makuyen xa.

11 N ma diina, findi fekolonna ra,  
i n bɔɔɛn nasɛwa.  
Nayi, naxan na n nayagi,  
n nɔɛ na yabɛ nɛn.

12 Xaxilimaan na gbalon to fɛ,  
a luxunden fenma nɛn,  
koni fe kolontarene dangun nɛn tun,  
yaxankatan yi e sɔtɔ.

13 Naxan na donla tongo i yii muxu gbɛtɛ xa,  
a mi naxan kolon,  
na kanna domaan tongo a yɔxɔni.  
Tolimaan maxɔdin a ma,  
xa a raba xɔɔɛn nan xa.

14 Duban xui yitexin na xɔtɔn xɔtɔnni,  
na yatɛma dangan nan na.

15 Naxanla a yɛngɛ xunxurine luxi nɛn  
alo tule igen na lu dindinjɛ banxini.

16 A ramaran naxɔlɔ alo foyɛna,  
alo muxun na turen sa a yiin kui.

17 Wuren nan wuren nalemunma,  
muxun nan muxuni tɔnma.

18 Wudi binla masuxu muxun nan a bogin donma.  
Naxan na a kanna masuxu,  
na binyama nɛn.

19 Muxuna a yɛtɛ yɛtagin nininna nan toma igeni.  
Muxun bɔɔɛn fan a yɛtɛ kɛɔaan nan yitama.

20 Laxira nun yahannama mi wasama.  
Muxun yεene fan mi nεe wase.

21 Gbetin nun xεmaan nasensenma sulun tεeni,\*  
koni muxun keɲaan feɛfeɛema a tantun kiin nan xon.

22 Hali i xaxilitaren din wunla kui  
se keεene tagi wulin diin na,  
a mi be a xaxilitareyani.

23 I ya xuruseene kolon ki faji,  
i yi i ɲoxo lu i ya xuruse kurune xon,  
24 amasoto nafunla mi luma habadan,  
mangayaan mi marama i ya denbayaan xa  
mayixeten nun mayixeteni.

25 I na seεene lanfun,  
i yi e ramara xuruseene xa,  
seεe nenεn mon yi mini,  
i geya ma seεene malan xuruseene balon na,  
26 nayi, yeεene xabene findima i ya dugine ra nen,  
kontonne yi findi gbetin na i xεen sarama naxan na.

27 Siine nonon yi gbo ayi, a i wasa,  
a findi i ya denbayaan balon na  
e nun i ya walike ɲaxanle.

## 28

1 Muxu ɲaxina a gima nen  
hali muxe mi a foxo ra,  
koni tinxin muxun tan susu  
alo yata senbεmana.

2 Xa yamanan dugurenne murute,  
kuntigine wuyama ayi nen na yi.  
Koni manga xaxilimaan naxan fe kolon,  
na a ligama nen yamaan yi e raxara.

3 Yigelitoon naxan senbetarene ɲaxankatama  
na luxi nen  
alo kala ti tulen naxan mi balo luma na.

4 Naxanye sariyan beɲinma  
ne muxu ɲaxine nan tantunma,  
koni naxanye sariyan suxuma  
ne xoloma nen e ma.

5 Muxu ɲaxine mi kiti kendεn kolon  
koni naxanye Alatala fenma  
ne a birin famuma.

6 Yigelitoon naxan sigan tiin tinxinni,

\* 27:21: *Sulun tεen* mon falama yirena nde yi fa fala "*Furu tεena*."

na fisa nafulu kannna xa  
naxan kira yifuxin xɔn.

7 Naxan na sariyan suxu,  
dii xaxilimaan nan na ra,  
koni naxan na lu fuyantenne ye,  
na fama yagin nan na a baba ma.

8 Naxan na dahamu gbeti donla tɔnɔ gbeene xɔn  
na a malanma muxu gbɛtɛn nan xa  
naxan hinanma sɛnbɛtarene ra.

9 Xa muxuna nde a tunla ba sariyan na  
alogo a nama a mɛ,  
hali a na sali,  
na yeɛɛn haramuxi.

10 Naxan na muxu fajine xali kira ɲaxin xɔn,  
na biran yinla nan na a naxan gexi.  
Koni fe mi naxan na,  
na herin nan sɔtɔma a keɛn na.

11 Nafulu kannna a mirixi nɛn a fe kolon,  
koni yiigelitɔ xaxilimana a keɲaan nakɔɔsima nɛn.

12 Tinxin muxune na nɔɔn sɔtɔ,  
binye gbeen na a ra,  
koni xa muxu ɲaxine keli,  
birin a luxunma nɛn.

13 Naxan na a hakɛne luxun,  
na mi herin sɔtɔma.  
Koni naxan na a ti e ra,  
a xete e fɔxɔ ra  
Ala kininkininma na ma nɛn.

14 Sɛwan na kannna xa  
naxan gaxun Ala yeɛ ra,  
koni naxan na a bɔɲɛni xɔdɔxɔ  
na birama tɔɔni.

15 Yatan naxan wurundunma  
e nun kanko gbeen naxan fɔnma muxun ma,  
na luxi nɛn  
alo muxu ɲaxina yama sɛnbɛtaren xun na.

16 Manga xaxilitaren tinxintare wanle wuya.  
Koni herisigɛn naxan sɔtɔxi wulen xɔn,  
na ɲaxu naxan ma,  
na siimayaan xunkuyama ayi nɛn.

17 Faxa ti goronna muxun naxan xun ma,  
na a gima nɛn han a sa a gaburun li.  
Muxu yo nama a rati!

18 Naxan na sigan ti fetareyani,  
na kisima nɛn.  
Koni naxan na tinxintareyaan liga,  
a kira firinna suxu  
na birama nɛn na nde kedenna xɔn.

19 Naxan na a bɔxɔn nawali,  
na lugoma nɛn.  
Koni naxan na bira fe fuune fɔxɔ ra,  
na wasama yiigelitɔyaan nan na.

20 Lannaya muxun wasaxi barakan nan na.  
Koni naxan kunfaxi bannayaan xɔn,  
na saranma nɛn na feen na.

21 A mi lan i muxune rafisa e bode xa,  
anu, muxun hakɛn sɔtɔma buru dungin xɔn.

22 Naxan kuma,  
na kunfaxi bannayaan nan xɔn,  
a mi a kolon a tɔrɔn nan fama a ma.

23 Naxan na muxun sɔnna fala a xa,  
na rafanma nɛn na kanna ma nɛn dɔnxɛn na  
dangu muxun na  
naxan a matɔxɔma wuleni.

24 Naxan na a baba nun a nga muja,  
a yi a fala, a naxa,  
“Fe jaxi mi na ra,”  
na findixi halagi tiin fɔxɔrabiran nan na.

25 Naxan a yete yigboma,  
na yɛngene nan nakelima.  
Koni naxan na a yigin sa Alatala yi,  
na sabatima nɛn.

26 Naxan na a yigi sa a yete xaxinli  
xaxilitaren nan na ra.  
Koni naxan sigan tima fe kolonni,  
na kisima nɛn.

27 Naxan yiigelitɔne kima,  
sese mi dasɛ na ma.  
Koni naxan na a yeɛn naxi e ma,  
na danga gbeen nan sɔtɔma.

28 Xa muxu jaxine keli,  
birin a luxunma nɛn.  
Koni xa e halagi,  
tinxin muxune nan wuyama ayi.

## 29

1 Muxun naxan tondin maxadi xuine suxe,  
na halagima nen mafuren,  
a mi yelanje.

2 Xa tinxin muxune wuya,  
yamaan sewama nen.  
Xa muxu jaxine non soto,  
yamaan wugama nen.

3 Fe kolonna rafan muxun naxan ma  
na a baba rasewama nen.  
Koni naxan biraxi yalundene foxo ra,  
na bonoma nen a soto seene yi.

4 Mangana a yamanan nasabatima kiti kenden nan xon,  
koni naxan dimi yi seene rasuxuma mayifuni,  
na a kalama nen.

5 Naxan na a adamadi boden matoxo wuleni,  
na lutin nan natima a sanna bun.

6 Muxu jaxina matandine findixi luti ratixin nan na a xa,  
koni tinxin muxuna a sewa xuini tema nen.

7 Tinxin muxun senbetarene xun mayenge kitine kolon.  
Koni muxu jaxin mi na xaxinla sotoma.

8 Magele tiine taani maxama nen,  
koni fekolonne xolon nan naxunbelima.

9 Fekolonna nun xaxilitaren na so kitini,  
xa a xolo hanma xa a gele,  
a mi xaxili sa sotoma.

10 Sontaren mi rafan faxes tiin ma,  
koni muxu fajine sontaren niin nakantanma nen.

11 Xaxilitarena kui feene birin falama nen,  
koni fekolonna tan e ramarama nen.

12 Mangan na a tuli mati wule falane ra,  
a kuntigine birin findima muxu jaxine nan na.

13 Yigelitoon nun jaxankata tiin  
naralan fe kedenna ma,  
Alatala nan e firinna birin yene rabima.

14 Mangan naxan senbetarene makitin lannayani,  
na mangayaan luma sabate nen han habadan.

15 Bosaan nun maxadi falane nan fe kolonna fima diin ma  
koni diin naxan luxi a yete ma,  
na a nga rayagima nen.

16 Muxu ɲaxine na wuya ayi,  
hakɛn nan gboma ayi.  
Koni tinxin muxune ne biraden toma nɛn.

17 I na i ya diin xuru,  
a bɔɲɛ xunbenla fima i ma nɛn,  
a nii yifanna fi i ma.

18 Xa Alaa fe mi makenɛn yamaan xa,  
e mi fa danma fe yo ra.  
Sɛwan na kanna xa naxan na sariyan suxu!

19 Konyin mi maxadima falane gbansanna ra,  
bayo hali a mɛ, a mi a suxɛ.

20 I na muxun to naxan falan tima  
benun a xa a miri,  
yigin xaxilitaren ma dangu na kanna ra.

21 Naxan na fan a walikɛn na ɲaxi ra a dii ɲɔɣyani,  
dɔnxɛn na a sa findima finsiriwanla nan na.

22 Bɔɲɛ gbee kanna yɛngɛn nan nakelima.  
Xɔɔɔden hakɛne nan nagboma ayi.

23 Muxuna a wasona a biran yagin nin.  
Koni muxu xuruxin binyen nan sɔtɔma.

24 Muɲaden na a seene yitaxun  
e nun muxun naxan na,  
na niin mi rafan a ma.  
Na kanna rakɔɔma nɛn dangan xɔn ma,  
koni a mi a fe mayitɛ.

25 Adamadiin yɛɛragaxun findixi luti ratixin nan na,  
koni naxan na a yigi sa Alatala yi,  
na ratangama nɛn.

26 Muxu wuyaxi kiraan fenma siga mangan fɛma.  
Koni muxun kiti kɛnden sɔtɔma Alatala nan yii.

27 Tinxintarene raɲaxu tinxin muxune ma,  
muxu fajine raɲaxu muxu ɲaxine ma.

## 30

### *Aguri a sandane*

1 Yake a dii xɛmɛna Aguri a waliyiya falane.

A fala nɛn Itiyeli nun Yukala xa, a naxa:

2 Xaxilitaren nan n na  
dangu muxun birin na.  
Adamadi xaxili mi n ma.



<sup>3</sup> N mi fe kolonna sətəxi,  
n mi Ala Sarijanxina kolonna sətəxi.

<sup>4</sup> Nde texi kore xonna ma,  
a mən yi godo?  
Nde foyen malanxi a yiine kui?  
Nde igen naxudu a domani?  
Nde bəxən danne birin nafalaxi?  
A xili di, a diin fan xili di?  
I na kolon ba?

<sup>5</sup> Alaa falane birin sarijan.  
Naxanye e luxunma a yi,  
a ne ye masansanma nən.  
<sup>6</sup> I nama sese sa a falane fari  
alogo a nama i maxadi,  
i yi kolon wule falan na.

<sup>7</sup> N fe firin nan maxədinma i ma, Ala.  
I nama tondi e ma n xa,  
benun n xa faxa!  
<sup>8</sup> Fuyantenyaa nun wulen masiga n na.  
I nama bannayaan fi n ma hanma yiigelitəyana,  
fə n mako donseen naxan ma  
<sup>9</sup> alogo n nama lugo ɲaxi ra,  
n na n me i ra  
n yi a fala, n naxa, “Nde Alatala ra?”  
Hanma n findi yiigelitəən na,  
n yi mujan ti,  
n yi n ma Ala xili kala.

<sup>10</sup> I nama walikε mafala a kanna xa  
alogo a nama i danga,  
a haken yi lu i ma.

<sup>11</sup> Muxuna ndee na  
naxanye e baba dangama,  
naxanye mi dubama e nga xa,  
<sup>12</sup> naxanye sarijan e yeε yeε ra yi  
anu, e xəsin mi baxi e ma  
<sup>13</sup> naxanye yeε rawaso  
e muxune matoma yeε yigboni,  
<sup>14</sup> naxanye ɲinne luxi alo silanfanne  
e gbεgbene maxələn tima alo filene,  
alogo e xa yiigelitəne raxəri bəxən fari  
e tərə muxune ɲan adamadiine ye.

<sup>15</sup> Dii firin yi nusun yii  
naxanye yi a falama tun,  
e naxa, “N ki! N ki!”

Se saxan nan na  
naxanye mi wasama mumε,

han se naanin naxanye mi a fale,  
e naxa, “Na lan.”

16 E tan ni i ra:

Laxira nun gbantan nun  
bɔxɔn naxan mi wasama igen na,  
e nun tɛɛn naxan mi a falan mumɛ,  
a naxa, “Na lan.”

17 Muxun naxan yɛɛ yoma a baba ma,  
naxan tondima a nga xuiin suxɛ,  
xude xɔn xaxane a yɛɛne gema nɛn a kui,  
dugane yi e don.

18 Se saxan na  
naxanye dangun na,  
han naanin  
n mi naxanye famuxi.

19 E tan ni i ra:

Singbinna kirana kore,  
sajina kirana gɛmɛn fari,  
kunkina kirana fɔxɔ igen xun ma,  
e nun banxulanna kirana sungutunna konni.

20 Naxalan yalunden keɲaan ni ito ra:

A na a dege,  
a a dɛɛn nasugusugu,  
a yi a fala, a naxa,  
“N mi sese ligaxi a ɲaxin na.”

21 Bɔxɔn xuruxurunma se saxan bun,  
han naanin a mi tiye naxan bun.

22 E tan ni i ra:

Konyin na findi mangan na,  
kɔmɔn na lugo donseen na,  
23 ɲaxalan naɲaxuxin na futu,  
e nun konyi gilen na a kanna keɛn tongo.

24 Sube naanin xurun bɔxɔn ma  
koni e tan nan fekolonna sɔtɔxi:

25 Dondonle fanga mi na,  
koni e e donseen namarama a waxatini.

26 Fanye ra siine senbe mi na,  
koni e sodene rafalaxi gɛmɛne nin.

27 Manga mi tuguminne xun na,  
koni e birin minima e gali ye ma.

28 Dangene suxɛ nɛn yiin na,  
koni e toma manga banxine kui.

29 Se saxan na naxanye rayabu,  
han naanin naxanye sigati kiin tofan.

30 Yatana, susulaan subene tagi,  
naxan mi a gima muxu yo bun,

31 donton kanbaxina, hanma kɔtɔna,

e nun mangana a ganli.

<sup>32</sup> Xa i bata i yeTe yigbo xaxilitareyani,  
xa i bata koTeni ton,  
nayi, i deEn suxu.

<sup>33</sup> Amasoto muxun na nonon naxi,  
na nan findin feEn na,  
i na muxun joEn din,  
wunla nan minima,  
i mon na xolon nakeli,  
na rananma yengEn nan ma.

## 31

### *Manga Lemuyeli a sandane*

<sup>1</sup> Manga Lemuyeli a sandane. A nga a xaran waliyiya falan naxanye ma.

<sup>2</sup> N ma diina,  
n nanse falama i xa?  
N nanse falama i xa,  
n diin naxan barixi,  
n naxan sotoxi Ala barakani?  
<sup>3</sup> I nama i senbe lu naxanle yii.  
I fangan nama jan ne foxo ra  
naxanye mangane raloma ayi.

<sup>4</sup> I tan Lemuyeli,  
a mi daxa mangane xa,  
a mi daxa mangane yi manpaan min,  
kuntigine mi lan e bira dolon foxo ra  
<sup>5</sup> alogo e minxin nama jinan tonne xon,  
e fa muxu naxankataxine yanfa kitini.

<sup>6</sup> E dolon lu na muxune xa  
naxanye halagima,  
naxanye niin nafexi xolen na,  
e manpaan lu ne xa.

<sup>7</sup> Ne na e min,  
e jinanma e yigelitoyaan xon nen,  
e toroyaan mi fa rabirama e ma.

<sup>8</sup> Detarene xun mafala,  
i muxu noxine birin mali e kitine yi.

<sup>9</sup> I falan ti, i kitin sa tinxinni,  
i yigelitone nun toro muxune xun mayenge kitini.

### *Naxalan fajina*

<sup>10</sup> Nde noe naxalan fajin sote?  
A tonon dangu boxo bun nafunle ra.

<sup>11</sup> A xemen xaxili tixi a tan nan na,  
a munanfanna mi janje mume!

<sup>12</sup> A fe fajin nan ligama a xa,  
a jaxin mi a ra,  
a siin sogen birin yi.

- 13 A yeXeE xabe garin nun geSe futu garin nan fenma  
a e rafala dugin na seWani.
- 14 A faan balon na neN sa keli wulani  
alo yulaya kunkine.
- 15 A kurunma neN subaxa,  
a kudin so a denbayaan xa,  
a fa a walike naxanle ti e wanle ra.
- 16 A na miri XeE na nde ma, a yi a soTo,  
a nakoon sa a tono soToXine gbetin na.
- 17 A wanle de suxuma tunnafanna nin.  
A wali a yiin na senbeni.
- 18 A a kolon a feene sonoyama neN,  
a lenpun mi tuma koeen na.
- 19 A geSen wurundun a yiin na,  
a geSen soXon dugin na.
- 20 A yiine doXon yiigelitone bun.  
A yiin ti toro muxune xa.
- 21 A mi gaxun xunbenla fe ra a denbayaan xa,  
amasoto e birin maraberi baxi dugi fajin nan na.
- 22 A bitinganne rafalama,  
a maraberi baxi taa dugine nun dugi mamiloxine nan na.
- 23 A xeMen yateXi fonne malanni,  
a doXoma taan fonne ye.
- 24 A taa dugi domane rafalama,  
a e mati,  
a tagi xidine rafala yulane xa.
- 25 Senben nun binyena a ma  
alo domana.  
A na a miri waxati famatone ma,  
a gele.
- 26 A falan tima fe kolonna nin,  
a muxune xaran hinan falane ma.
- 27 A yengi doxi a denbayana feene xon,  
a mi narin kolon.
- 28 A diine kelima neN,  
e a fala a ma a dubadena.  
A xeMen fan yi keli,  
a yi a tantun,
- 29 a naxa, "KeWali fajin naxalan wuyaxi yi,  
koni i tan, i dangu e birin na."
- 30 Marayabun yanfan tima,  
tofanna danguma,  
koni naxanla naxan gaxuma Alatala yeE ra  
na nan lan a tantun.
- 31 E saranna so a yii,  
a wanle xa findi a tantun xunna ra taani.

## Karamoxona Mangana Fe Kolon Falane

Kitabun yireni ito mi a sebe muxun xinla falaxi koni a findixi Muluku Sulemani nan na fata a falatide singen na. A sebe muxun katama a xa adamadiine dunuƙa yi gidin bunna fe se fe se. A falama, a dunuƙa fe wuyaxi findixi fe fufafune nan na. A yelinxina dunuƙa feene fe se fe se, a yi a falani so, a naxa, “Gaxu Ala yee ra, i yi a yamarine suxu bayo adamadiyaan gbhengbenna na nan na.” (Karamoxon 12.13)

### *Dunuƙa feene luxi nen fuu*

<sup>1</sup> Karamoxona falane nan itoe ra, Dawudaa dii xemen naxan findixi mangana na Yerusalen yi.

<sup>2</sup> N tan karamoxo naxa:

Fe fuune fe fuune fari,  
fe fuyanne konin, e birin fe fuu!

<sup>3</sup> Muxun wanla naxan birin nabama dunuƙa yi,  
na tonon nanse ra a ma?

<sup>4</sup> Mayixetena nde danguma,  
mayixetena nde barima,  
koni baxo xonna tan a kiini han habadan!

<sup>5</sup> Sogen tema, a godoma,  
a mon yi a mafura xete a tedeni.

<sup>6</sup> Foyen sigama yiifanna ma,  
a xetema komenna ma,  
a firifirima, a firifiri  
han a mon yi xete a kelideni.

<sup>7</sup> Baa igene birin sa sinma faxo igen nan ma,  
koni faxo igen mi rafema mumε!  
Igene mon luma xete e kelidene yi xude xunne yi.

<sup>8</sup> Feene birin muxun xadanma  
han a mi noe a fale!  
Yeen mi wasama toon tiye,  
tunla mi wasama fe ramedeni.

<sup>9</sup> Naxan yi na nun,  
na nan mon na,  
naxan bata yi liga,  
na nan mon ligama,  
fefe nene mi na dunuƙa yi.

<sup>10</sup> Muxune a falama sena nde ma,  
fa fala, “A mato, a nenen na a ra!”  
Anu, na yi na nun,  
xabu benun en xa da.

<sup>11</sup> Ninan tima nen fe danguxine xon.  
Hali fe famatone ninanma muxune ra nen  
naxanye barima e xanbi waxati famatone yi.

### *Karamoxona xaxilimayana*

<sup>12</sup> N tan, karamoxona, n bata findi Isirayila Mangana na Yerusalen yi.

13 N bata a ragidi n bəjɛni, n xa feene birin fεεfεse, n yi e rakəɔsi n ma fekolonna xon feen naxanye birin ligama dunuɟa yi. Ala bata adamadiine ti ɲaxankata wanla nan na!

14 Feen naxanye ligama dunuɟa yi, n bata ne birin to, e birin findixi fe fuun nan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

15 Naxan dalinxi na mi nɔe ratinxinɟe.

Naxan dasaxi, na mi nɔe yate.

16 N yi a fala n yete ma, n naxa, “N tan bata fekolon gbeen sɔɔ dangu muxun bonne birin na naxanye bata yi mangayaan liga n yeε ra Yerusalen yi. N bata xaxilimayaan nun fekolonna gbegbe famu.”

17 N kataxi nen n xa fekolonna famu, e nun xaxilitareyaan nun daxuyana. Koni n yi a kolon, na fan birin luxi nen alo muxun na kata foyen sagatandeni.

18 Bayo, fekolonna gbegbeen fama xaminna nan na, xaxinla nεma gboma ayi, bəjɛ rafɔren fan gboma ayi.

## 2

### *Fatin nafan feene luxi nen fuyan*

1 N yi a fala n yete ma, n naxa, “En siga, n xa sa a mato xa ɲaxaɲaxan fan.” Koni hali na fan findixi fe fuun nan na.

2 N yi a fala, n naxa, “Daxuyaan nan gele ma feene ra, ɲaxaɲaxan tɔnɔn nanse ra?”

3 N yi a ragidi n bəjɛni, a n xa n yete rasεwa dɔlɔn minna nin, n yi n sɔbe so xaxilitareyaan ma, anu n yi matoon nan tima fekolonna xon, han n yi a kolon xa na nan fan adamadiin na, a na liga a siimayani dunuɟa yi.

4 N bata wali gbeene ke. N banxine ti nen n yete xa, n manpa bili nakone si,

5 n yi nakone nun langane yitɔn, n yi wudi bogilaan sifan birin si e yi.

6 N bata ige ramradane rafala alogo n xa n ma wudidine ige sa nakoni.

7 N konyi xεmεne nun konyi gilene sɔɔ nen, e diine bari n konni. Xuruse xungbeen nun a xunxurin fan yi n yii dangu muxune birin na naxanye yi n yeε ra Yerusalen yi.

8 N gbetin nun xεmaan gbegbe ramara nen n yete xa, e nun mangane nun yamanane nafulu kεndene. Yeli xεmεne nun yeli gilene yi n yii. N mɔn yi xεmεne rafan fe kεnden sɔɔ, ɲaxalan wuyaxi.

9 N findi nen muxu gbeen na dangu muxune birin na, naxanye bata yi dangu n yeε ra Yerusalen yi. Anu, n yi matoon nan tima n ma fekolonna xon.

10 N yeεn kunfa sese xon, n mi tagan na sɔte. N mi n mε n waxon fe yo ra, bayo n ma wanle birin yi n bəjɛn nasεwama, na nan yi findixi n saranna ra n ma wanle birin yi.

11 Anu, na xanbi ra, n yi n miri n wali xonne birin ma, e nun n tɔnɔn naxan sɔɔ e kεdeni, n yi a to fa fala a birin findixi fe fuun nan na, alo muxun na kata foyen sagatandeni, e tɔnɔ yo mi luma dunuɟa yi.

### *Fekolonna nun xaxilitareyaan fan luxi nen fuyan*

12 Nayi, n yi wa fekolonna famu feni, e nun daxuyaan nun xaxilitareyana. Muxun naxan findima mangan na n ɲɔxoni, na nɔe nanse lige? Fɔ naxan bata yi liga nun.

13 N yi a to fa fala fekolonna fisa xaxilitareyaan xa, alo kεnenna to fisa dimin xa.

<sup>14</sup> Amasoto xaxilimaan yeen na alogo a xa seen to, koni xaxilitaren tan sigan tiin dimin nin. Anu, n tan a kolon yati, a marajan kii kedenna nan e firinna birin mamema.

<sup>15</sup> N yi a fala n yete ma, n naxa, “Xa xaxilitaren najan kiin nan n fan mamema, nayi, na tonon nanse ra, xa n findi fekolonna ra?” N yi a fala n yete ma, n naxa, “Na fan findixi fe fuun nan na.”

<sup>16</sup> Bayo muxune jinanma xaxilima danguxin xon sinma alo xaxilitarena. Fanni laxone danguma, jinan tima a xon. Xaxilimaan faxama nen alo xaxilitarena!

<sup>17</sup> Nayi, dunuja yi gidin yi rajaxu n ma, bayo toroyaan nan adamadiine wanla ra e naxan birin ligama dunuja ito yi. Fe fuun nan a birin na, alo muxun na kata foyen sagatandeni.

<sup>18</sup> N ma wanle birin yi rajaxu n ma n naxanye kexi dunuja yi, bayo fo n xa e tonon lu n xanbi ra muxun yii.

<sup>19</sup> Nde a kolon xa na kanna finde xaxilimaan na hanma xaxilitarena? Anu, n naxan birin sotoxi dunuja yi n ma wanla nun n ma xaxilimayani, a na sotoma nen. Fe fuun nan mon na fan na!

<sup>20</sup> Nayi, n yi tunnaxolo folo n ma lan wali xodekene birin ma n naxanye ligaxi dunuja ito yi.

<sup>21</sup> Amasoto, muxun naxan fatan, na noe wale fekolonna nun xaxilimayani, a keen yi findi muxun gbeen na naxan mi walixi. Na fan findixi fe fuun nan na e nun kala gbeena.

<sup>22</sup> Muxun nanse sotoma fata a wali xodekene nun a kontofinle birin na dunuja ito yi?

<sup>23</sup> A siimayaan birin findixi toron nun saxolen nan na. Bore sa mi a xa hali koenen na. Fe fuun nan na fan na.

<sup>24</sup> Sese mi fan adamadiin na fo a xa a dege, a yi a min, a herin soto a wanli. Koni, n na a toxi nen fa fala na fan kelima Ala nan ma,

<sup>25</sup> bayo, nde noe a dege, hanma a sewa, xa Ala mi tin?

<sup>26</sup> Muxun naxan na Ala kenen, a yi xaxinla fi na kanna ma e nun fekolonna nun sewana. Koni, a yulubi kanna tan tima wanla ra nen alogo a xa nafunla malan, a yi a ramara muxu gbete yee ra naxan Ala kenexi. Fe fuun nan na fan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

### 3

#### *Feen birin nun a waxatin na a ra*

<sup>1</sup> Feen birin nun a waxati saxin na a ra, waxatin feen birin ma dunuja yi.

<sup>2</sup> Muxun bari waxatin na, a faha waxatin na.

Soli seen si waxatin na, a tala waxatin fan na.

<sup>3</sup> Faha ti waxatin na, dandan waxatin fan na.

Banxin kala waxatin na, a ti waxatin fan na.

<sup>4</sup> Wuga waxatin na, gele waxatin fan na.

Sunu waxatin na, bodon waxatin fan na.

<sup>5</sup> Gemene woli waxatin na,

e matongo waxatin na.  
Sunbun waxatin na,  
sunbutareyaan waxatin fan na.

<sup>6</sup> Seen fen waxatin na,  
a tunun waxatin na.  
Seen namara waxatin na,  
a rabejin waxatin fan na.

<sup>7</sup> Seni bɔ waxatin na,  
a maɗegɛ waxatin na.  
Dundu waxatin na,  
fala ti waxatin fan na.

<sup>8</sup> Marafanna waxatin na,  
marajaxun waxatin fan na.

Yenge waxatin na,  
bɔɗɛ xunbeli waxatin fan na.

<sup>9</sup> Walikɛɛn tɔnɔn mundun sɔtɔma a wanli?

<sup>10</sup> N bata a to Ala bata adamadiine ti jaxankata wanla naxan na.

<sup>11</sup> Ala bata seen birin da alogo e xa lan e waxatin ma. A mɔn yi a ragidi habadan feene xa lu adamadiine bɔɗɛni. Anu, e mi nɔɛ Ala kewanle yeɛ toɛ keli e fɔlɔden ma han e rajanna.

<sup>12</sup> N yi a kolon fa fala, sese mi fan muxun na fɔ a xa jaxan, a fe fajin liga a dunuɗa yi gidini.

<sup>13</sup> Muxun birin xa a dege, a yi a min, a yi herin sɔtɔ a wanli. Ala bata na nan nagidi muxune ma.

<sup>14</sup> N na a kolon Alaa wanle birin luma nɛn habadan, sese mi sama a fari, sese mi bama a ra. Ala na feene ligaxi nɛn alogo muxune xa gaxu a yeɛ ra.

<sup>15</sup> Feen naxanye ligama, e nun naxanye fama ligadeni, ne bata yi liga nun. Ala nan fe danguxine raminima dunuɗa yi mɔn.

### *Sayaan nan birin rajanna ra*

<sup>16</sup> N mɔn fe gbɛte toxi dunuɗa yi. Kiti sa kenden yi lan denaxan yi, jaxuyaan nan mɛnni. Tinxinna yi lan denaxan yi jaxuyaan nan mɛnni.

<sup>17</sup> N yi a fala n yete ma, n naxa, “Ala tinxin muxun nun jaxuden makitima nɛn, bayo feen birin nun a waxati saxin na a ra, kewanla birin nun a dingiraan na a ra.”

<sup>18</sup> N yi a fala n yete ma lan adamadiine ma, n naxa, “Ala muxune kejaan nan feɛfeɛsema alogo e tan yeteɛn xa a kolon a e luxi nɛn alo subene.

<sup>19</sup> Bayo muxune nun subene rajanna birin keden, e birin faxama nɛn. Nii kedenna nan e birin yi. Na kui, muxun mi dangu suben na. Fe fuun nan ne birin na.

<sup>20</sup> E birin sigama yire kedenna nin. E birin kelixi burunburunna nin, e birin xɛtɛn burunburunna nin.

<sup>21</sup> Nde a kolon xa adamadiine niin tema kore nɛn, subene niin yi godo bɔxon bun?”

<sup>22</sup> N bata a to sese mi lan adamadiin xa fɔ a yi jaxan a wanle yi, a gbeen na nan na. Bayo muxe mi faxa muxun naxete alogo a xa a to naxan ligama a xanbi.



<sup>1</sup> N mən yi jaxankatane birin to naxanye ligama dunuᵓa yi, muxu jaxankataxine wugama, muxu yo mi e madəndənma! Fangana e jaxankata muxun nan na, muxu yo mi e masabarima.

<sup>2</sup> N tan naxan falə, faxa muxune nan e jaxun yi dangu niiramane ra, e tan to bata faxa.

<sup>3</sup> Koni naxan munma da, na fisa ne firinna xa, bayo a munma fe jaxine to naxanye ligama dunuᵓa yi.

<sup>4</sup> N bata a to a muxune xadanna nun e wali xonne birin fataxi e xoxlonyaan nan na lan e adamadi bodene ma. Fe fuun nan na fan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

<sup>5</sup> Xaxilitaren tondima walə, kamən yi a kala.

<sup>6</sup> Koni a fisa muxun yi məndə kedenna sətə bəᵓe xunbenli benun a xa məndə firinna sətə jaxankata wanli naxan nun foye sagatanna lan.

### *Kedenyaan mi fan*

<sup>7</sup> N mən fe fu sifana nde toxi nən dunuᵓa yi.

<sup>8</sup> N muxuna nde toxi nən, a keden pe, muxe mi a fəxə ra. Dii mi a yii, a ngaxakeden mi na, anu, dan mi yi a wanla ma. Hali a mi wasama nafunla ra. A yi maxədinna ti, a naxa, “N fa walima nde xa, n yi n niin kuma herin na?” Fe fuun nan na fan na, jaxankata wanla.

<sup>9</sup> Muxu firinna fisa muxu kedenna xa, bayo e saran fajin sətə nən e wanli.

<sup>10</sup> Bayo, xa boden bira, bodena a rakele nən, koni gbalon na kanna xa naxan keden a ra. Xa a bira, muxu gbətə mi na naxan a rakele!

<sup>11</sup> Na kiini, xa muxu firinna e sa, xunbenla mi e suxə, koni naxan keden saxi, xunbenla bə na ma di?

<sup>12</sup> Yaxun naxan muxu kedenna nəe yəngəni, muxu firinna tan tiyə na yaxun yəe ra nən. Luti saxanna dənbəxin mi bolonᵓe xulən!

### *Mangayana*

<sup>13</sup> Dii ᵓərən yiigelitəon xaxilimaan dangu Manga forixi xaxilitaren na naxan mi fa nəe kawandi xuiin name.

<sup>14</sup> Bayo, na dii ᵓərən nəe minə nən kasoon na a findi mangan na, muxun mən nəe barə nən yiigelitəyani a findi a bari taan mangan na.

<sup>15</sup> N bata adamadiine birin to biraxi dii ᵓərəni ito fəxə ra dunuᵓa yi naxan fama dəxədeni mangan funfuni.

<sup>16</sup> Na yamaan dan mi yi na, a yi tixi naxanye yəe ra. Na birin, a mi rafanᵓe mayixətə famatəne ma. Na fan findixi fe fuun nan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

### *I nama falan nadangu ayi*

<sup>17</sup> A liga i yeren ma i na siga Alaa banxini waxatin naxan yi. I maso i tuli matideni benun i xa saraxan ba alo xaxilitarene, bayo e nəma fe jaxin ligama, e mi a kolon.

## 5

<sup>1</sup> I nama də mafura ayi, i bəᵓən nama wolon, i falan ti Ala yətagi, bayo Ala kore xonna nan ma, i tan dunuᵓa nin. Nayi, i ya falan nama radangu ayi.

<sup>2</sup> Amasətə muxun na xamin, a xiye sama nən xulən. Na kiini, falan na wuya ayi, xaxilitareya falane yi keli.

<sup>3</sup> Xa i də xuiin tongo Ala xa, i nama bu a rakamalideni, bayo xaxilitarene mi Ala kənənᵓe. Nayi, i də xuiin nakamali i naxan tongoxi.

<sup>4</sup> A fisa i nama də xuiin tongo, benun a xa lu a rakamalitaren na.

<sup>5</sup> I nama tin i deen xa i gbindin birin bira yulubini. I nama a fala xeraan xa fa fala tantanna nan yi i de xuiin na. Nanfera i falan tiye naxan Alaa xolon nakelima, a yi i wali xonne kala?

<sup>6</sup> Bayo xiyene na wuya ayi, fe fuune e yi. Falan fan na kii nin. Nayi, gaxu Ala yee ra.

### *Mangane yamaan jaxankatama*

<sup>7</sup> Xa i a to yamanana nde yi, muxune yiigelitane jaxankatama, kiti kenden nun tinxinyaan bata ba na, na nama i raterena, bayo kuntigi gbeene nan kuntigine xun mayengema, kuntigi gbete mon ne fan xun na.

<sup>8</sup> Birin nan baxon bogiseene tongoma, hali manga yeten tonon sotoma xene ma.

### *Nafunla luxi nen fuyan*

<sup>9</sup> Gbetin nafan naxan ma, na mi wasama gbetin na mume! Nafulu gbeen nafan naxan ma, na mi a sote. Fe fuun nan mon na fan na!

<sup>10</sup> Nafunla nema gboma ayi, a don muxune fan yi wuya ayi. A tonon mundun se kanne ma nayi ba a mato feen na?

<sup>11</sup> Walikena xixonla jaxun, xa a donse gbeen don, hanma ndedi, koni nafulu kanna se kanyaana mi tinje a yi xi.

<sup>12</sup> N bata gbaloni ito to dunuja yi: Muxun naxanye nafunla ramarama e yetena toroyaan yee ra.

<sup>13</sup> Na nafunla kalama fe xodexen nin. A diin naxan barixi, na mi sese soto.

<sup>14</sup> Muxun barima nen a magenla, a mon xeten na kii nin. A mi sese xalima a wanla tonon na, a mi sigama sese ra a yii.

<sup>15</sup> Gbalon nan mon na fan na. A xetema nen alo a faxi kii naxan yi. Nayi, a tonon mundun sotoma, a to walixi foyen nan foxo ra?

<sup>16</sup> Anu, a mon a siimayaan birin nabama dimin nin, lanbaranna nun saxon nun nii yigbetenna denaxan yi.

<sup>17</sup> N na ito nan toxi: A fan muxun xa, a yi a dege, a yi a min, a yi herin soto a wanle birin yi dunuja yi a siimayani Ala naxan fixi a ma. A gbeen na nan na.

<sup>18</sup> Xa Ala nafunla nun seen fi muxun ma, a mon yi tin na kanna xa no e donje, a yi a wasa so a gbeeni, a sewa a wanli, Ala nan na fixi a ma.

<sup>19</sup> Na kanna mi a mire a siimayaan danna ma jaxi ra bayo Ala bata a bojen nasewa.

## 6

<sup>1</sup> N gbalo fena nde toxi nen dunuja yi, naxan adamadiin toroma han!

<sup>2</sup> Muxuna nde na yi, Ala nafunla nun herisigen nun binyen fixi naxan ma, sese mi dasaxi naxan ma, a waxi naxan birin xon, koni Ala mi tinxi a xa a nafunla don, muxu gbete yi e don. Na nan findixi fe fuun na e nun gbalogbeena.

<sup>3</sup> Xa muxuna nde dii keme bari nun, a mon yi siimaya xunkuyen soto, a na fori ki yo ki, na birin tonon nanse ra a ma, xa a mi sewan soto a se kanyani, a yi maluxun binyeni? N na a fale nen, n naxa, "Diin naxan faxa a nga kui, na fisa na kanna xa."

<sup>4</sup> Bayo na diin daxi nen fuu, a mon dangun dimin nin, a xinla yi lu wundoni.

<sup>5</sup> Hali na diin mi sogen toxi, a mi fefe kolonxi, na boje xunbelixi dangubonna ra.

<sup>6</sup> Hali a jee wuli firin soto siimayaan na, xa a mi sewan soto a se kanyani, na tonon nanse ra? E birin mi sigama yire kedenna xan yi ba?

<sup>7</sup> Adamadina wanla birin keɓa a dege feen nan na, anu a mi wasɛ mumɛ!

<sup>8</sup> Nanse fekolonna danguxi xaxilitaren na? Yiigelitxon na sigati ki kendɛn kolon a dunuɗa yi gidini, na tɔnɔn nanse ra?

<sup>9</sup> Yɛɛn bata seen naxan to, na fisa se xɔnla xa muxun naxan mirixi. Fe fuun nan mɔn na fan na alo muxun na kata foyen sagatandeni.

### *Fekolonne maxadina*

<sup>10</sup> Seen birin xinla na. Adamadiin findixi naxan na, na kolonxi. Naxan sɛnben dangu a tan na, a mi nɔɛ na matandɛ.

<sup>11</sup> Falan nɛma gboma ayi, fe fuune fan wuyama ayi. En nanse sɔtɔma na yi?

<sup>12</sup> Awa, nde a kolon naxan fan adamadiin xa a dunuɗa yi gidini, a nɛma a siimaya yi genli, naxan danguma alo nininna? Nde nɔɛ a faɛ adamadiin xa naxan ligama a xanbi dunuɗa yi a na faxa waxatin naxan yi?

## 7

### *Fekolonna*

<sup>1</sup> Xili kanyaana fisa latikxon kendɛn xa, muxun faxa lɔxon dangu a bari lɔxon na.

<sup>2</sup> A fisa i siga ɗandeni  
benun i xa siga sɛwa bande dondeni,  
bayo sayaana muxune birin yɛɛ ra,  
niiramane birin lan  
e yi xaxili sɔtɔ na ma.

<sup>3</sup> Sɔxɔɔɛn fisa gelen xa,  
bayo yɛtagin na yifɔɔɔ,  
na muxun xaxinla maliyɛ nɛn.

<sup>4</sup> Fekolonne bɔɗɛn darixi ɗanden nan na,  
koni xaxilitarene bɔɗɛn darixi ɗaxaɗaxa yiren nan na.

<sup>5</sup> A fisa muxun yi fekolonna maxadin nameɛ,  
benun a xa xaxilitarene sigin nameɛ.

<sup>6</sup> Bayo xaxilitarene gele xuiin luxi nɛn  
alo ɗanla budo xuiin tɛɛni tunden bun.  
Fe fuun nan na fan na.

<sup>7</sup> Fekolonna na ɗaxankatan ti,  
na a findima xaxilitaren nan na,  
dimi yi seene na rasuxu mayifuni,  
na muxun bɔɗɛn natantanma nɛn.

<sup>8</sup> Feen naɗanna dangu a fɔlon na.  
A fisa muxun yi sabari  
benun a xa waso ayi.

<sup>9</sup> I nama mafura xɔɔɔ,  
bayo bɔɗɛ gbeen xaxilitarene nin.

<sup>10</sup> I nama a fala, i naxa,  
“Nanfera waxati danguxine fisa iki xa?”  
Bayo na maxɔdinna mi kelixi fekolonna xan yi.

<sup>11</sup> Fekolonna nun keɛn tɔnɔn birin lan,

bayo a muxune malima dunuᵗa yi.

<sup>12</sup> I na lu fekolonni,  
na i ratangama nen alo gbeti kanyana,  
i na fe kolon,  
na fekolonna i luma nen i nii ra.

<sup>13</sup> Alaa wanla mato:  
A na naxan yidoxo,  
nde noe a ratinxinᵗe?

<sup>14</sup> I xa sewa waxati fajini,  
i yi i miri toro waxatini,  
bayo Ala nan e firinna birin daxi.  
Nanara, adamadiin mi noe sese yee toe fe famatone fe yi.

<sup>15</sup> N bata feen birin to n ma dunuᵗa yi gidi fufafuni.  
Tinxin muxuna ndee halagima e tinxinyani,  
ᵗaxudena ndee yi siimaya xunkuyen soᵗo e ᵗaxuyani.

<sup>16</sup> I nama i ya tinxinyaan nadangu ayi,  
i nama i yete findi fekolon gbeen na.  
Nanfera i yete rahalagima?

<sup>17</sup> I nama ᵗaxuyaan nadangu ayi,  
i nama findi xaxilitaren na.  
Nanfera i faxe  
benun i ya waxatin xa a li?

<sup>18</sup> A lan i yi kedenna suxu  
hali i mi boden beᵗin,  
bayo naxan na gaxu Ala yee ra  
na feen birin yiminima nen.

<sup>19</sup> Fekolonna xaxilimaan senbe soma nen  
dangu yamana kan fu ra taani.

<sup>20</sup> Tinxin muxu yo mi dunuᵗa yi  
naxan fe fajin ligama a mi yulubi liga.

<sup>21</sup> I nama i tuli mati falan birin na,  
alogo i nama i ya walikeen xuiin me,  
a i rayelefuma.

<sup>22</sup> Bayo i a kolon i boᵗeni,  
i tan yeteen bata muxune rayelefu sanᵗa ma wuyaxi.

<sup>23</sup> N bata na feene birin feseᵗese fekolonna xon,  
n yi a fala, n naxa,  
“N fekolonna soᵗoma nen,”  
koni a mon makuya n na.

<sup>24</sup> Sese a ra, a makuya pon!  
A tilin mume! Nde noe a toe?

<sup>25</sup> Nayi, n bata kata fekolonna famu feen nun a feseᵗese feen  
nun a fen feen na e nun feene bunna,  
alogo n xa a famu a xaxilitareyaan nan ᵗaxuyaan na,  
fa fala daxuyaan mi fan.

26 N bata a kolon  
 a naxanla naxan luxi alo luti ratixina,  
 naxan bəje findixi yalaan na,  
 naxan yiine luxi alo yolonxonna,  
 na xolo dangu sayaan na!  
 Muxun naxan Ala kenexi,  
 na tangama nen a ma,  
 koni yulubi kanna a suxuma nen a ra.

27 N tan, karamxonna,  
 n na ito nan toxi,  
 n to feene fesefesexi keden keden yeen ma,  
 alogo n xa feene bunna yee to.

28 N mon feene ye fenma,  
 koni n munma a yee to singen.  
 N xeme kendε kedenna nan toxi xeme wuli keden ye,  
 koni n mi naxalan kendε keden peen toxi naxanle ye.

29 Koni, n na ito nan to:  
 Ala adamadiine da nen, e fan,  
 koni e tan bata kote wuyaxi fen.

## 8

1 Nde luxi alo fekolonna,  
 naxan noe feene bunne fesefese?  
 Muxuna fekolonna a yetagini yalanma nen,  
 a yetagi yiforen yi tunun.

### *Mangana yamarin suxu fena*

2 N yi a fala, n naxa,  
 “Mangana yamarin suxu,  
 i to bata i kolo Ala xa.”

3 I nama mafura i makuye mangan na,  
 i nama kankan fe naxin ma,  
 bayo naxan nafan a ma,  
 a na nan ligama.

4 Mangan sese fala,  
 senben na nan na.  
 Nayi, nde noe a fale a xa,  
 fa fala, “I nanse ligama?”

5 Naxan na a yamarin suxu,  
 na mi fe naxin kolonma.

Fekolonna mangana waxati saxin nun a kiti saxin kolonma nen.

6 Amasoto feen birin nun a waxatin nun a kiti saxin na a ra,  
 bayo adamadiine fe naxin gbo e ma.

7 A mi a kolon feen naxan fama,  
 nayi nde noe a fale a xa  
 naxan sa ligama?

8 Adamadiin xa mi niin kanna ra  
 alogo a xa a makankan,  
 fanga yo mi a ra a sayaan laxon fari.  
 Yengen matanga fere mi a xa,

ɲaxuyaan fan mi muxu ɲaxi yo xunbama.

### *Adamadiine dunuɲa yi gidina*

<sup>9</sup> N bata na birin to, n yi n miri muxune keɯwanle birin ma dunuɲa yi. Waxatini ito yi, muxun nɔyaan nan ligama a adamadi boden xun na, a yi a ɲaxankata.

<sup>10</sup> N mɔn muxune toxi ɲaxudene maluxunɲe. Yamaan sigama, e xeɯema sa keli yire sarɲanxini, e ɲinan taani na muxu ɲanxin yi naxan ligama. Fe fuun nan na fan na.

<sup>11</sup> Muxune to mi ratɔrɔnma e keɯwanle ra sasani, nanara fe ɲaxi rabaan xɔnla adamadiine bɔɲeni han!

<sup>12</sup> Hali yulubitɔn fe ɲaxi keɯme liga, a siimayaan mɔn yi xunkuya ayi, n na a kolon, heɲina Ala yeɛ ragaxu muxune nan xa, bayo e gaxuxi a yeɛ ra.

<sup>13</sup> Koni heɲin mi muxu ɲaxin xa! Seen nininna buma muxu ɲaxina siimayaan xa, amasɔɔ a mi gaxuxi Ala yeɛ ra.

<sup>14</sup> Fe fu gbete fan ligama dunuɲa yi: Tinxin muxuna nde raɲanna yi lanɲe muxu ɲaxin nan ma, muxu ɲaxina nde fan naɲanna yi lanɲe tinxin muxun nan ma. N na fale nɛn, n naxa, fe fuun nan na fan na.

<sup>15</sup> Nayi, n seɯan nan matɔxɔma, amasɔɔ sese faɲi mi fa adamadiin xa dunuɲa yi, fo a a dege, a yi a min, a yi ɲaxan. Na nan a malima a wanli a siimayani Ala naxan nagidixi a ma dunuɲa yi.

<sup>16</sup> N to kata fekolonna famu feen na, n yi muxune keɯwanle rakɔɔsi dunuɲa yi, bayo adamadiin luma a yeɛ ra yi yanyin nun kɔɛɛn na,

<sup>17</sup> n yi Ala wali xɔnna to. Adamadiin mi nɔɛ feene yeɛ toɛ naxanye ligama dunuɲa yi. Adamadiin naxan fenma tɔrɔni, a mi na toɛ, hali fekolonna yengi a ma a a fe kolon, a mi nɔɛ a yeɛ toɛ.

## 9

### *Muxune birin naɲanna kii kedenna nin*

<sup>1</sup> N bata n miri feni itoe birin ma, n yi a rakɔɔsi fa fala, tinxin muxune nun fekolonne nun e keɯwanle birin Ala nan yii. Adamadiin mi a kolon xa xanuntenyaan nan a yeɛ ra hanma xɔnnantenyana.

<sup>2</sup> Birin naɲanna kii kedenna nin. Tinxin muxun nun muxu ɲaxin birin naɲanna keden, muxu faɲi ba, muxu sarɲanxin ba, haramuden ba, muxun naxan saraxan bama e nun naxan mi saraxan bama, a na kii nin muxu faɲin nun yulubitɔn xa, naxan a kolɔma e nun naxan gaxuma a kɔle.

<sup>3</sup> Na nan fe ɲaxin na feene ye naxanye ligama dunuɲa yi. Marɲan kii kedenna nan birin mamɛma. Fe ɲaxin nan muxune bɔɲeni han! Daxuyana e bɔɲeni e siimayaan birin yi. Na xanbi ra, e sa faxa muxune fari.

<sup>4</sup> Yigin niiramane birin xa. Hali baren ɲeɲen fisa yatan faxaxin xa.

<sup>5</sup> Niiramane a kolon a e faxama nɛn, koni faxa muxune mi sese kolon. Saran mi fa e xa, amasɔɔ ɲinan bata ti e xɔn.

<sup>6</sup> E xanuntenyaan nun e xɔnnantenyaa nun e xɔxɔlɔnyaan bata ɲan, sese mi fa e xa feene ye naxanye ligama dunuɲa yi.

<sup>7</sup> Nayi, sa i ya donseen don ɲaxanni, i yi i ya manpaan min bɔɲe xunbenli, bayo Ala bata yelin i keɯwanle birin nasuxe.

<sup>8</sup> Seɯa dugine xa lu i ma waxatin birin, turen yi lu i xunni waxatin birin.

<sup>9</sup> I ɲaxan i ya dunuɲa yi gidini i ya ɲaxanla fema i naxan xanuxi, i ya siimaya fufafuun birin yi Ala naxan nagidixi i ma dunuɲa yi, i siin soge fuune

birin, bayo i gbeen na nan na i ya dunuɗa yi gidini, i nema i ya wali xɔdɛɛn kema dunuɗa yi.

<sup>10</sup> I nɔɛ naxan yo lige, na liga i sɔbɛɛn nan na, bayo i na sa gaburun na, wali mi na, miriya mi na, xaxilimaya mi na, fekolon mi na.

<sup>11</sup> N mɔn bata feni ito to dunuɗa yi: Gilaan mi a ra naxan singe soma, senbema mi na ra naxan nɔɔn sɔtɔma yengeni, fekolonna mi na ra naxan donseen sɔtɔma, xaxilimaan mi na ra naxan nafunla sɔtɔma, muxu xaranxin mi a ra naxan marafanna sɔtɔma, bayo waxatine nun yegbane sa birama ayi e birin nan ma.

<sup>12</sup> Awa, muxun mi a kolon feen naxan a yee ra. A luxi nen alo yexen naxanye mayendenma, e suxu yalaan na, hanma xɔliin naxanye suxuma luti ratixin na, waxati jaxin bagama nen adamadiine ma mafuren, a e raterena.

### *Fe kolonna nan fisa*

<sup>13</sup> N mɔn xaxilimayaan misaala nde toxi nen dunuɗa yi, naxan n naterena.

<sup>14</sup> Taadina nde yi na nun, a muxune mi yi wuya. Manga senbema nde yi siga a xili ma, a yi a rabilin yengeni, a yi yenge so seene yitɔn a xili ma han!

<sup>15</sup> Fekolon yiigelitɔna nde yi na taani nun, naxan taan xunba a fekolonna xɔn. Koni muxu yo mi a yengi dɔxɔ na yiigelitɔn xɔn.

<sup>16</sup> Nayi, n yi a fala, n naxa, “Fe kolonna dangu senben na.” Anu, muxune e mexi na yiigelitɔna fekolonna ra, e mi e tuli mati a falana ra.

<sup>17</sup> Fe kolonne falan namena maraxarani, na dangu mangan sɔnxɔ xuiin na xaxilitarene ye.

<sup>18</sup> Fekolonna dangu yenge so seene ra, koni yulubitɔ keden peen nɔɛ fe fajji gbege kale nen.

## 10

### *Xaxilitareyaan bɔnɔna*

<sup>1</sup> Tugetugene faxaxin nɔɛ latikɔnɔnna xiri jaxue nen.

Na kiini xaxilitareyana ndedi nɔɛ fekolonna nun binyen kale nen.

<sup>2</sup> Fekolonna xaxinla sigan kira fajin nan xɔn, koni xaxilitaren xaxinla sigan kira jaxin nan xɔn.

<sup>3</sup> Xaxilitaren nema sigan tima kiraan xɔn, xaxili mi a ma.

Birin a xaxilitareyaan toma.

<sup>4</sup> Xa kuntigin xɔɔ i xili ma, i nama keli i ya walideni, bayo maraxaran yulubi gbeen nan matangama.

<sup>5</sup> N fe jaxina ndee toxi dunuɗa yi, tantanna naxanye fata mangan na:

<sup>6</sup> Fekolontarene tide gbeene sɔtɔma, senbe kanne yi lu tide xurine yi.

<sup>7</sup> N bata konyine to soone fari, mangane yi sigan ti e sanni alo konyine.

<sup>8</sup> Naxan na yinla ge, a birama nen na ra. Naxan na yinna rabira, sajin nan na xinma.

9 Naxan na gɛmɛne maxɛɛ,  
na a maxɔlɔma nɛn e ra,  
naxan wudin bɔma,  
na nɔɛ a maxɔle nɛn.

10 Xa bunbi mɛɛnna dɛ mi a yi,  
a mi raxanxanxi,  
fɔ i xa i sɛnben xun masa nɛn,  
koni fekolonna feen nɔɛ dangu na ra.

11 Naxan fatan saɓin suxɛ,  
na tɔnɔn nanse ra  
xa saɓina a xin  
benun a xa a suxu?

*Xaxilimayaan nun daxuyana*

12 Fekolonna falane rafexi hinanna nan na,  
koni xaxilitarena falane bɔnɔn nan tima a ma.

13 A falane fɔlɔn xaxilitareyaan nan ma,  
a raɓan daxuya jaxin ma.

14 Xaxilitaren falane rawuyama ayi nɛn.

Adamadiin mi a kolon  
naxan fama ligadeni.  
Nde a fale a xa  
naxan fa ligama a xanbi?

15 Xaxilitarena wanla a xadanma nɛn,  
bayo a yetɛɛn mi a kolon  
a sigɛ taani kii naxan yi.

16 Yamanan naxan manga findixi foningen na,  
gbalon na xa,  
e nun naxan ma kuntigiye e waxatin birin nadanguma donse dondeni.

17 Sɛwan na yamaan xa  
naxan manga findixi muxu binyene diin na,  
naxan ma kuntigiye e degema a waxatini,  
e makoon naxan ma,  
e mɔn mi manpaan minna radangu ayi.

18 Muxu narixina xalanben fɔnma nɛn.  
Xa a mi walɛ, tulɛn soma nɛn a banxini.

19 Muxune sɛwa bande donna tima jaxaɓaxani,  
manpaan yi e niini fan e ma.  
Gbetin nan feen birin yabin na.

20 I nama mangan danga,  
hali i miriyani,  
i nama nafulu kanna danga i ya banxin kui,  
bayo a luyɛ nɛn  
alo xɔliin nan sa i xuiin naligama a xa,  
a yi i ya falane yɛba a xa.



## 11

### *Iya nafunla raso fe wuyaxi yi i baraka feen na*

<sup>1</sup> I ya balon xuya igen xun ma, amasoto waxati xunkuyen na dangu, i mon a toma nen.

<sup>2</sup> I yii seene yitaxun muxu solofere hanma muxu solomasexe ra, bayo i mi a kolon gbalon naxan sa fama yamanani.

<sup>3</sup> Igen na gbo kundani, a findima tulen nan na boxoni. Xa wudin bira be binni hanma men binni, a luma a biraden nan ma.

<sup>4</sup> Naxan gaxuxi foyen nun tulen fa feen na, na mi noe sansiin siye, a mon mi a xabe.

<sup>5</sup> I to mi foyen siga kiin kolon, i mon mi a kolon diin gboma a nga kui kii naxan yi, na kiini, i mi noe dali manga Ala kewanle fan famunje.

<sup>6</sup> Sansi xonna xuya, folo xotanni han jinbanna, i nama i ya wanla rati. I mi a kolon i wali xonna denaxan sonoyama hanma xa i wali xonne birin fanma nen.

<sup>7</sup> Kenenna fan, lu fena dunuja yi, na jaxun.

<sup>8</sup> Adamadiin na siimayaan soto han je wuyaxi, a lan a xa sewa e birin na. Koni a xa a miri fa fala dimin waxatine gboma ayi nen. Fe famatone luxi nen alo foyena.

<sup>9</sup> I tan naxan dii joreyani, jaxan i ya dii joreyaan waxatini, i sewa i boren. I bira i bore yi feene foxo ra, e nun i na seen naxanye to. Koni, a kolon fa fala Ala i kewanle birin makitima nen.

<sup>10</sup> Nayi, xaminna ba i boreni, toro yaan masiga i fatin na amasoto dii joreyaan nun fangan danguma nen fuyan!

## 12

### *Foriyaan nun sayana*

<sup>1</sup> I Dali Marigina fe xa rabira i ma i nema dii joreyani waxatin naxan yi, benun toro boxne xa fa, waxatin yi maso, i a falama naxan yi, i naxa, "N mi jaxun yo toma,"

<sup>2</sup> benun sogen nun kenenna nun kiken nun sarene xa yidimi, kundaan yi fa tulen dangu xanbini.

<sup>3</sup> Na boxni, banxi kantanne xuruxurunma nen, xeme senbemaneyi e felen, jaxanle yi ba seen dinje bayo e mi fa wuya, naxanye seen matoma foye soden na, ne yi lu dimini.\*

<sup>4</sup> Nayi, deen foxo firinna naxanye rabima kiraan ma, ne balanma nen, se din xuiin yi siga xurunje ayi. Muxun kelima nen xoliin wuga xuiin ma, koni sigisane birin yi siga xadanje ayi.

<sup>5</sup> Yire matexin yi magaxu folo ayi, gaxun yi lu kiraan xon. Xun sexene yi fixa alo wudin na fuga. Fatin yi binya ayi alo surjen na sin boxoni. Kunfa mi fa na, bayo adamadiin fa sigama a habadan banxin nin, wugalaane yi dangu kiraan xon a jan feen na.

<sup>6</sup> Alaa fe xa rabira i ma benun gbeti wure luti daxon xa fulun, xema kundin yi kala, fejen yi yibo tigi yinla ra, ige kundin lutin yi bolon a bira xojinna ra,

<sup>7</sup> benun benden xa xete boxoni a kelixi denaxan yi, niin yi xete Ala ma naxan a fixi.

\* **12:3:** A sandan nan sama be lan foriyaan ma. A falan tima wundoni lan fati yirene nan ma alo yiine nun fanna nun jinne nun yeene nun tunle nun deen nun xun sexene. Misaala: Naxanle nan sama jinne ma sandani ito yi.

<sup>8</sup> Nanara, n tan karamɔxo naxa: Fe fuune fe fuune fari,  
fe fuyanne kɔnin, e birin fe fuu!

*Falani sona*

<sup>9</sup> Karamɔxonni ito findixi fekolonna nan na, koni a mɔn yamaan xaranxi nɛn. A mɔn yi a miri sanda wuyaxin ma, a ne yitɔn, a e yɛba.

<sup>10</sup> Karamɔxonni ito bata kata fala fajine yitɔn feen na, a yi e sɛbɛ a kiin yɛtɛni, jɔndi falane nan e ra.

<sup>11</sup> Fekolonne falane luxi nɛn alo xuruse gbɛngbɛn dunganne, e fala sɛbɛxine yi baraka alo wudi bitinxine, yɛɛrati kedenna nan e fixi.

<sup>12</sup> N ma diina, i nama sese sa e fari. Kɛdi sɛbɛn dan mi na, kɛdi xaranna gbeen fati bɛndɛn xadanma nɛn.

<sup>13</sup> Awa, feni itoe birin bata mɛ. E fala yisoxin ni i ra: Gaxu Ala yɛɛ ra, i yi a yamarine suxu bayo adamadiyaan gbɛngbenna na nan na.

<sup>14</sup> Amasɔtɔ Ala adamadiine kɛwanle birin makitima nɛn, hali naxanye luxunxi, a fajin nun a jaxina.

## Marafanna Falane Muluku Sulemani Fala Naxumεn Naxanye Sebε

Xεμεν nun a naxanla e bode xanuma kii naxan yi, Ala nan na feen nagidixi adamadiine ma. Na feen sebexi Dunuηa Fɔlɔn sora 2.23-25 kui. Xanuntenya sigine nun fala naxumεne nan sebexi Kitabun yireni ito yi lan xεμεn nun a naxanla marafanna fe ma. Yanyina nde, Muluku Sulemani nun a naxanla nan falani itoe sebexi e bode ma.

Kitabun yireni ito kui, xεμεn nun naxanla marafanna falane nan tima e bode tagi. Yirena ndee, e bode fenma, e yi e bode to, e lo ayi e bode ma, e lu e bode feηε fala naxumεne yi. Muxu gbεtεne falane fan sebexi alogo falan xa naxun.

Muxuna ndee bata Kitabun yireni ito xaran misaala ra, wundo falan naxan xanuntenyana fe yebama lan Ala nun a yamaan tagin ma.

<sup>1</sup> Sulemani a sigi fisamantenna.

### *Xanuntenyana*

*Naxanla falana a xεμεn xa:*

<sup>2</sup> N sunbu marafan sunbuni!  
Amasoto i ya xanuntenyaan naxun dangu manpaan na.

<sup>3</sup> I ya latikɔnɔnna xirin naxun.

I xinla luxi nεn  
alo latikɔnɔnna naxan xiri sigama ayi.  
Nanara, i rafan sungutunne ma.

<sup>4</sup> N suxu n yiin ma!

En na en gi!  
Mangan bata n xali a konni.  
Nxu naxanma,

nxu sewa i ya fe ra,  
nxu i ya xanuntenyaan matɔxɔma nεn dangu manpaan na.  
Yoon sungutunne xa,  
i rafan e ma!

<sup>5</sup> Yerusalen sungutunne,  
n fatin nan gbeelixi,  
koni n nayabu  
alo Kedari kaane bubu fɔrene,  
alo Sulemani a dugin naxanye singanxi a banxini.

<sup>6</sup> Koni, i nama n mato,  
n to gbeelixi.  
Sogen nan n fatin gbeelixi.  
Nгаа dii xεmεne nan xɔlɔxi n ma,  
e yi n findi manpa bili nakɔ kantanna ra.  
Koni n mi n yengi luxi n yetεna nakɔɔn xɔn.

<sup>7</sup> A fala n xa,  
i tan naxan nafan n ma n bɔηeni,  
i fa i ya xuruse kurun nabama dεnaxan yi,  
hanma i e luma dεnaxan yi yanyi tagini  
alogo n nama lu i feηε na xun xɔn  
alo naxalan kobina

i xoyine xuruse kurune denaxan yi.

*Xoyine falana:*

<sup>8</sup> Xa i mi na kolon,  
i tan naxan tofan naxanle birin xa,  
siga i ya sii diine rabe yexee kurune funfun xon,  
xuruse kantanne bubune dexon.

*Xemena falana a naxanla xa:*

<sup>9</sup> N nafan naxanla,  
i luxi nen n yee ra yi  
alo soo gile fajin naxanye Misiran mangana yenge so wontoron bandunma.  
<sup>10</sup> I xadene rayabu tunlasone longonna ra,  
i koeen nayabu jereni.  
<sup>11</sup> En tunlaso xema daxine rafalama nen i xa,  
naxanye rayabuxi gbeti wuredine ra.

*Naxanla falana a xemena xa:*

<sup>12</sup> Mangan yi a degema waxatin naxan yi,  
n ma latikononna xiri fajin yi sigama a ma.  
<sup>13</sup> N nafan muxun luxi nen n xa  
alo mirihi latikononna se sa seen kui  
naxan singanxi n xijne longonna ra.  
<sup>14</sup> N nafan muxun luxi n xa nen  
alo se fuge fajine  
keli manpa bili nakone yi En-Gedi yamanani.

*Xemena falana a naxanla xa:*

<sup>15</sup> I rayabu, n nafan naxanla,  
i rayabu han!  
I yeeene rayabu alo ganbane.

*Naxanla falana a xemena xa:*

<sup>16</sup> N xanuntenna, i tofan,  
i rayabu han!  
En saden findixi sexe xindene nan na.  
<sup>17</sup> Suman yiine nan en xunna soon na,  
fofo binle yi findi banxi kankene ra en xa.

## 2

*Xemen nun naxanla tofanna*

*Naxanla falana a xemena xa:*

<sup>1</sup> N luxi nen  
alo se fuge fajin naxanye Saron yamanani,  
gabala fugene meremerene yi.

*Xemena falana a naxanla xa:*

<sup>2</sup> N nafan naxanla luxi sungutunne tagi nen  
alo gabala fugen sexe jali kanne tagi.

*Naxanla falana a xemena xa:*

<sup>3</sup> N nafan xεmεn luxi banxulanne tagi nεn  
alo mangon binla fɔtɔn yi wudine tagi.

A rafan n ma n dɔxɔ a nininna ra,  
a rafan n ma  
alo wudi bogi naxumεna n dε.

<sup>4</sup> A bata n xali sumun yireni.  
A xanuntenyaan luxi nεn n xa  
alo taxamasenna.

<sup>5</sup> ε n sεnbε so se bogine ra,  
ε yi n bɔɲεn maxunbeli mangon bogine ra,  
bayo xanuntenyaan furena n ma.

<sup>6</sup> A kɔmεn ma yiina n xunna bun,  
a yi a yiifanna rabilin n ma.

<sup>7</sup> Yerusalεn sungutunne,  
n bata ε rakɔɔ bolene nun burunna xεnle yi,  
ε nama xanuntenyaan nakeli,  
ε nama a raxulun,  
benun a waxatin xa a li.

<sup>8</sup> N bata n xanuntenna xuiin mε!  
A fama tugaɲε ayi geyane xun tagi,  
a a gima yire matexine xun tagi.

<sup>9</sup> N xanuntenna a gima  
alo bolena hanma xεli sεnbεmana.  
A mato,  
a tixi en konna sansanna xanbi ra.

A yεεn nasoma banxin foyesoden na,  
a yεε masama wure sansanna yinle ra.

<sup>10</sup> N xanuntenna falan tima n xa, a naxa,  
“Keli, n xanunten tofajina, fa en siga!

<sup>11</sup> Bayo nεmεn njanmatɔɔn ni i ra,  
tulen bata njan, a bata siga.

<sup>12</sup> Se fuge fajine bata wara ayi bɔxɔni,  
sigi sa waxatin bata a li,  
kolokondene xuiin minima burunna ra.

<sup>13</sup> Xɔdε binla bata a bogi singene ramini fɔɔ,  
manpa binle\* bata fuga,  
e xiri fajin naminima.  
N xanuntenna, keli, fa en siga.”

### *Xεmεna falana a naxanla xa:*

<sup>14</sup> N ma naxanla,  
i nama i luxun  
alo ganbana gεmε yinle ra geyaan kanke.  
I yεtagin yita n na,  
i xuiin namini n xa a mε,  
amasɔtɔ i xuiin naxun, i tofan.

### *Xεmεna falana a muxune xa*

<sup>15</sup> ε xulumaseene suxu nxu xa,  
xulumase xurin naxanye nxɔ manpa bili fugaxine kalama.

\* **2:13:** Wudi binla nde na yi, mεn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

*Naxanla falana a xεμεη xa:*

<sup>16</sup> N gbeen nan n xanuntenna ra,  
a fan gbeen nan n na,  
a nεma a xuruseene rabama sansi fugaxine tagi.

<sup>17</sup> N xanuntenna,  
benun kuye xa yiba,  
dimin yi siga, xεεε,  
i i gi alo bolena  
alo xεli εηnbεmaan gεmε geyane fari.

**3***Naxanla xiye sana a xεμεη fen feen na*

<sup>1</sup> N nεma saxi n ma saden ma kαεεη na,  
n kataxi n xanuntenna to feen na,  
n na a fenma, koni n mi a toma.

<sup>2</sup> Nayi, n kelima ηεη,  
n yi taan nabilin,  
n yi siga taan yama malandene nun kirane xαη,  
n yi n bαηηεηη nafan muxun fen.

N na a fenma, koni n mi a toma.

<sup>3</sup> Taan kantan muxune yi fa n li,  
n yi e maxαdin, n naxa,  
“E mi n bαηηεηη nafan muxun toxi ba?”

<sup>4</sup> N dangu e ra ηεη tun,  
n yi n bαηηεηη nafan muxun to,  
n yi a suxu,

n mi fa a beηin sαηαη,  
han n yi sa a raso ngaa banxini,  
nga fudi tongo n na δεηaxan yi.

<sup>5</sup> Yerusalen sungutunne,  
n bata ε rakαb bolene nun burunna xεηle yi,  
ε nama xanuntenyaan nakeli,  
ε nama a raxulun,  
benun a waxatin xa a li.

<sup>6</sup> Nde ito ra naxan kelima tonbonni,  
naxan tema alo tutina,  
alo mirihi nun wusulanna xirina,  
e nun latikαηαηηη xiri ηaxumεηη sifan birin?

<sup>7</sup> Sulemani maxali saden nan a ra,  
sofa tonge sennin a rabilinxi,  
Isirayila sofa kεndεne nan e birin na.

<sup>8</sup> Silanfanna e birin yii\*  
e birin darixi yεηgεηη na.

Silanfanna xidixi e birin tagi,  
alogo e xa makantanna ti kαεεηη na.

<sup>9</sup> Manga Sulemani a saden nafalaxi Liban yamanan wudine nan na.

<sup>10</sup> A bun tiine rafalaxi wure gbetin nan na,  
xεmaan nan a bundαxαηηη na.  
Yerusalen sungutunne a dαxα seen nafalaxi  
dugi mamiloxin nan na xanuntenyani.

\* **3:8: Silanfanna:** Sofane yengεso degemana.

11 Ɛ mini, Siyon taan sungutunne,  
 ɛ Manga Sulemani nun a manga kɔmɔtin mato  
 a nga naxan soxi a xun na a ɲaxalandin mati lɔxɔni,  
 a bɔɲɛn sɛwa lɔxɔna.

## 4

*Xɛmɛna ɲaxanla luxi nɛn alo a nakɔ yirena*

*Xɛmɛna falana a ɲaxanla xa:*

1 I rayabu,

n nafan ɲaxanla, i rayabu.

I yɛɛne rayabu alo ganbane

hali dugin soxi i yɛtagin xun na.

I xun sɛxɛn saxi a ma

alo sii kurun nɛma gode Galadi geyaan ma.

2 I ɲinne fixa alo yɛxɛɛ kurun

naxan xabe baxi maxabadeni

naxanye kelima e maxadeni.\*

E lanxi e boden ma firin firin yɛɛn ma

alo gulunne, e keden pe mi baxi.

3 I dɛ kidine luxi alo luti gbeela,

i dɛɛn tofan han!

I xaden nayabu

alo girenada wudi bogini xabaxina a tagi

hali dugin bata so i yɛtagin xun na.

4 I kɔɛɛn maxidixi

alo Dawudaa sangansona,

sofane yɛngɛ so wure lefa wuli kedenna singanxi naxan na

alo ɲɛɛna i kɔɛ ra.

5 I xiɲɛ firinne rayabu

alo bolen dii gulun firinne,

naxanye e dɛgema sansi fugaxine tagi.

6 N sigama nɛn na mirihi latikɔnɔnna nun wusulanna yireni

han kuye yiba, dimin yi siga.

7 N xanuntenna, i rayabu,

fɛ yo mi i ra.

8 N ma ɲaxalandi masuxina,

fa n fɔxɔ ra

keli Liban yamanani Amana geyaan xuntagi,

Xerimon geyaan nun Seniri geyaan xuntagi,

yatane xiin dɛnaxan yi,

burunna ɲarine geyane.

9 I n bɔɲɛn nadinma,

i tan sungutunna,

n ma ɲaxalan masuxina,

i na i yɛɛn ti n na keden pe

i n bɔɲɛn nadinma nɛn.

Hali i ya ɲɛɛn xɔri keden pe,

a na ligɛ n na.

10 I ya xanuntenyaan ɲaxun,

\* 4:2: Mɛn kaane yɛxɛɛne **xaben** gbo nɛn han! A nɔɛ findɛ dugin na.

i tan sungutunna,  
 n ma ɲaxalan masuxina,  
 i ya xanuntanyaan ɲaxun  
 dangu manpa fajin na,  
 i ya latikɔnɔnna xirin ɲaxun  
 dangu se xiri ɲaxumene birin na.

<sup>11</sup> N ma ɲaxalan masuxina,  
 i deɛn ɲaxun alo kumina,  
 nɔnɔn nun kumin nan i lenna bun,  
 i ya dugine xirin luxi nen  
 alo Liban wudi xiri ɲaxumene.

<sup>12</sup> I tan sungutunna,  
 n ma ɲaxalan masuxina,  
 i luxi nen alo n ma nakɔ masansanxina,  
 n ma tigina,  
 n ma ige miniden naxan namaraxi n keden peen xa.

<sup>13</sup> I fan  
 alo sansi fajin sixi nakɔn naxan yi,  
 alo girenada binla  
 naxanye bogi fajine raminima,  
 e nun henna binle  
 nun naradi sansi xiri fajina,  
<sup>14</sup> naradin nun sansi fuge neri fujiramaan  
 nun gbala xiri ɲaxumene  
 nun sinamon wudi xiri ɲaxumene,  
 e nun wusulanna kelixi wudin naxanye birin ma  
 e nun mirihi latikɔnɔnna nun wudi ige xiri ɲaxumene  
 nun sansi xiri ɲaxumene fajine birin.

<sup>15</sup> I luxi nen alo nakɔ yi tigina,  
 alo xude xunna naxan godoma  
 keli Liban geyane ma.

*ɲaxanla falana a xemeɲ xa:*

<sup>16</sup> Foye fajin xa fa  
 sa keli kɔmɛnna nun yiifanna ma,  
 e yi n ma nakɔn xiri fajin nasiga ayi  
 alogo n nafan muxun xa fa so a nakɔni,  
 a yi a bogise fajine don!

5

*Xemeɲa tofanna*

*Xemeɲa falana a ɲaxanla xa:*

<sup>1</sup> N fama n ma nakɔni,  
 i tan sungutunna,  
 n ma ɲaxalan masuxina,  
 n xa sa n ma mirihi latikɔnɔnna nun wusulanna ba,  
 n yi n ma kumi deɲgeɲen nun kumin don,  
 n yi n ma manpaan nun n ma nɔnɔn min.

*Xɔyine falana:*

Nxu xɔyine, ɛ min,



ε xunne xa magi a ra xanuntenyani.

*Naxanla xiyen naxan saxi lan a xεmεn ma:*

<sup>2</sup> N bata yi xi,  
koni n bɔɲεn mi yi xima.  
N yi n xanuntenna xuiin nan mεma dεεn na.

*Xεmεna falana a ɲaxanla xa:*

Dεεn nabi n xa, i tan sungutunna,  
n ma ɲaxalandi masuxina,  
n ma ganbadina,  
fε mi ɲaxanla naxan na.  
Xiila bata n xunni kun  
n xun sεxεn bata yikun kɔε ra kundaan bun.

*Naxanla falana a xεmεn xa:*

<sup>3</sup> N bata n ma domaan ba n ma,  
n fa a ragodoma n ma di?  
N baxi n sanne maxadeni nεn,  
n fa e malɔxɔma di?  
<sup>4</sup> N xanuntenna bata a yiin naso dεεn yalenna ra,  
n fatin yi xuruxurun.  
<sup>5</sup> N to keli  
n xa dεεn nabi n xanuntenna xa,  
mirihi latikɔnɔnna yi n yiine nun yii sonle ra,  
han a lu dindinɲε bɔxɔni  
e nun dεεn balan seen ma.  
<sup>6</sup> N yi dεεn nabi n xanuntenna xa,  
koni n xanuntenna bata yi a xun xanbi so,  
a dangu.  
A fala xuiin yi godoma n niini,  
n yi a fen, n mi a to,  
n yi a xili han,  
koni a mi n yabi.  
<sup>7</sup> Kantan tiin naxanye taan nabilinma,  
ne yi fa n li,  
e yi n bɔnbɔ,  
e yi n maxɔɔ,  
e yi n ma xunbeli domaan ba n ma,  
e tan naxanye taan nabilinna yinna kantanma.  
<sup>8</sup> Yerusalen sungutunne,  
ε kɔɔ n xa.  
Xa ε n xanuntenna to,  
ε nanse falama a xa?  
Ɛ a fala a xa, fa fala  
a fe xanuntenyaan furena n ma.

*Xɔyine falana:*

<sup>9</sup> I tan ɲaxanla  
naxan tofan ɲaxanle birin xa  
i xanuntenna fan e birin xa di?  
I xanuntenna fisa gbεtεye xa kiin mundun yi,

naxan a ligaxi i nxu rakəɓma na kiini?

*Naxanla falan lan a xemen ma:*

<sup>10</sup> N xanuntenna fatin fixa,  
a gbeeli,

a rayabu muxu wuli fuun ye.

<sup>11</sup> A xunna luxi alo xema kendena,  
a xunsekene saxi a ma,  
e foro alo xaxaan xabena.

<sup>12</sup> A yene rayabu  
alo ganbane xuden de.

E fixa alo nonna,  
e mayilenma alo dayimuna.

<sup>13</sup> A xadene luxi  
alo sansi xiri jaxume nakona,  
naxanye xiri jaxumen tema.

A de kidine luxi alo gabala fugene  
mirihi latikononna minima denaxan yi.

<sup>14</sup> A yiine rayabu  
alo yiiraso xema dixin  
naxanye rayabuxi kirisoliti geme fajine ra.  
A fatin luxi alo sama jin xuruxina  
safiri geme fajin saxin naxan ma.

<sup>15</sup> A sanne luxi nen  
alo senbeten geme fixe dixin  
naxanye tixi xema fajin fari.  
A tofan alo Liban yamanana,  
a tixi alo sumanna.

<sup>16</sup> Naxunna nan tun a de,  
a fatin birin nayabu.  
N xanuntenna na kii nin,  
n foxorabiran na kii nin,  
e tan Yerusalen sungutunne.

## 6

*Naxanla tofanna*

*Xoyine falana:*

<sup>1</sup> I tan jaxanla  
naxan tofan birin xa,  
i xanuntenna sigaxi minen?  
I xanuntenna a xun tixi minen na,  
alogo nxu fan xa sa a fen i xa?

*Naxanla falana:*

<sup>2</sup> N xanuntenna bata siga a nakoni,  
sansu xiri jaxume yireni  
alogo a xa a xuruseene raba menni,  
a yi sansi fugaxina ndee malan.

<sup>3</sup> N xanuntenna gbeen nan n na,  
n fan gbeen nan a ra,  
a nema a xuruseene rabama sansi fugaxine tagi.

*Xεμενα falana a naxanla xa:*

<sup>4</sup> N nafan naxanla,  
i rayabu alo Tirisa taana,  
i rayabu alo Yerusalen taana,  
koni i magaxu alo sofa ganla.

<sup>5</sup> I yeεn ba n na  
alogo e nama n xaxinli fu.  
I xunsεxen saxi a ma  
alo sii kurun nεma gode Galadi geyaan na.

<sup>6</sup> I jinne fixa  
alo yeξεε kurun naxanye kelima e maxadeni.  
E lanxi e boden ma  
firin firin yeεn ma alo gulunne.  
E keden pe mi baxi e bode ma.

<sup>7</sup> I xaden nayabu  
alo girenada wudi bogini xabaxina a tagi  
hali dugin bata so i yetagin xun na.

<sup>8</sup> Mangan nεe naxalan manga tonge sennin sote nεn,  
e nun konyi naxalan tonge solomasεxe,  
e nun sungutun wuyaxi  
naxanye xasabi mi nεe kolonpe,

<sup>9</sup> koni n tan naxalan keden peen nan kolon.  
N ma ganbadin na a ra,  
fe mi naxanla naxan na.

A keden peen nan a nga yii dii temen na.  
A nga a tan nan nafisaxi a diine birin xa.  
Sungutunne to a to,  
e a sewana fe fala nεn,  
mangana naxanle nun mangana konyi naxanle fan yi a matoxo.

<sup>10</sup> E naxa, "Nde ito ra  
naxan fama alo subaxana,  
a rayabu alo kikena,  
a mayilenma alo sogena,  
koni a magaxu alo sofa ganla?"

<sup>11</sup> N bata siga nakoni kantin yireni,  
alogo n xa sa se solixine mato xuden δε,  
alogo n xa a to xa manpa binle maṅingima,  
xa girenada wudine bata fuga.

<sup>12</sup> Anu n mi a kolon naxan a ligaxi,  
n fa n yetε rasoxi yamaan kuntigine yεngε so wontorone tagi.

**7***Naxanla nun xεμεna xanuntenyana**Xoyine falana:*

<sup>1</sup> I xun xεte, i xun xεte,  
i tan Sulami kaana!  
I xun xεte, i xun xεte  
alogo nxu xa i mato.  
Nanfera i Sulami kaan matoma  
alo gali firinna nεma e bodonma?

*Xεμενα falana a naxanla xa:*

<sup>2</sup> I sanne rayabu  
i ya sankidine kui,  
i tan xοϝ naxanla!  
I danbane rayabu  
alo yiirafalan ηερεn naxan nafalaxi.

<sup>3</sup> I xuli fundin luxi ηεν  
alo lenge radigilinxina,  
minse xiri ηaxumεν mi ηanma δεnaxan yi.  
I kuiin luxi ηεν  
alo murutu malanxina  
naxan nabilinxi gabala fugene ra.

<sup>4</sup> I xijηε firinne luxi ηεν  
alo bolen dii gulun firinne.

<sup>5</sup> I kοεεn μερεndeηxi ηεν  
alo sanganso sama ηin daxina.  
I yeεne mayilenma  
alo Xεsibοn dara igena,  
Bati-Rabimi so δεεn δεxοn.  
I ηοεεn fan alo Liban sangansoon  
naxan tixi Damasi taan binni.

<sup>6</sup> I xunna ratinxinxi i gbindin δε  
alo Karemele geyana,  
i xun σεxεne mayilenma  
alo mangane dugi mamiloxine.  
Mangan mi ηοε a yeεn be e ra.

<sup>7</sup> I rayabu, i tofan han,  
n xanuntenna, n ma σεwa xunna.

<sup>8</sup> I kuya alo tugu binla,  
i xijηene luxi alo tugu bogi tοnsοnne.

<sup>9</sup> Nanara, n na a falama, n naxa,  
“N tema ηεν tugu binla kοε ra,  
n yi a bogine suxu.”

I xijηene luxi ηεν  
alo ηaxundan tοnsοnne,  
i δε foyen xirin luxi ηεν  
alo mangon mοεεn xirina.

<sup>10</sup> I δεεn xirin luxi ηεν  
alo manpa xiri ηaxumεna.

*Naxanla falana a xεμεn xa:*

Na manpaan xa lu n xanuntenna nan xa,  
a godo a δε kidine nun a ηinne ma.

<sup>11</sup> N xanuntenna nan gbee n na  
a waxi n tan nan xοn.

<sup>12</sup> N xanuntenna,  
fa en siga burunna ra,  
en kοεne radangu banxidene ra.

<sup>13</sup> Xοtοnни en kurun sigε manpa bili nakοne yi,  
en sa a mato  
xa e solima, xa e fugama,  
xa girenada binle fugama.

Menni, n sa n ma xanuntenyaan yita i ra.  
 14 Marafan bogi binle e xiri fajine raminima,  
 bogise fajine birin en dexon.  
 N xanuntenna,  
 n fe fajine birin namaraxi i tan nan xa  
 a fonne nun a nenene.

## 8

### *Xanuntenyaan senben gbo*

#### *Naxanla falana a xemen xa:*

<sup>1</sup> Xa ngaxakeden xememaan nan yi i ra nun,  
 naxan nga xijen minxi,  
 n yi sa i ralanma nen nun,  
 n yi i sunbu tanden ma,  
 muxu yo mi n najaxu.

<sup>2</sup> N yi i xalima nen nun,  
 n sa i raso ngaa banxini.  
 I yi n xaran xanuntenyaan ma.  
 I yi n ma manpa xiri jaxumen min,  
 n ma girenada bogine igene.

<sup>3</sup> A komen ma yiina n xunna bun,  
 a yi a yiifanna rabilin n ma.

<sup>4</sup> Yerusalen sungutunne,  
 n bata e rakolo,  
 e nama xanuntenyaan nakeli,  
 e nama a raxulun,  
 benun a waxatin xa a li.

#### *Xoyine falana:*

<sup>5</sup> Naxanla mundun fama ito ra  
 sa keli tonbonni,  
 a singanxi a xanuntenna ra?

#### *Naxanla falana a xemen xa:*

N bata i raxulun mangon binla bun,  
 i bari ngana i fudi tongoxi denaxan yeteni.

<sup>6</sup> N ma fe sa i bojeni  
 alo taxamasenna i yiin na,  
 bayo xanuntenyaan senben gbo  
 alo sayana.

Xoxolonna jaxu alo laxira,  
 a deggen xolo  
 alo habadan tee degena.

<sup>7</sup> Ige gbeene mi noe xanuntenyaan janye.

Baa igene mi noe a xale.

Xa muxuna nde yi kate a banxin kui seene birin masare xanuntenyaan na,  
 muxe mi yi tinje a rasuxe.

#### *Xoyine falana:*

<sup>8</sup> Nxu xunye jaxalanmana nde na,  
 naxan xijeye munma te singen.  
 En nanse ligama en xunye jaxalanmaan xa,

en na a futu feen fala loxon naxan yi?

<sup>9</sup> Xa a luxi

alo taan nabilinna yinna

naxan mi rabima,

nxu a binyama nen gbeti gbeen na.

Koni xa a luxi

alo deen naxan nabima keden na,

nxu a balanma suman farinne nan na.

*Naxanla falana a xemen xa:*

<sup>10</sup> N tan luxi nen

alo taan makantan yinna,

n xipene luxi alo sangansona.

N luxi nen n ma xemen yee ra yi

alo naxanla naxan fama boje xunbenla ra a xa.

<sup>11</sup> Manpa bili nakona nde yi Sulemani yii Baali-Hamon yi,

a yi a taxu muxuna ndee ra.

E birin yi fama gbeti gbanan wuli keden nan na a bogine saren na.

<sup>12</sup> N ma nakona n tan nan xa.

A n yii.

Na gbeti gbanan wuli kedenna i tan nan xa Sulemani,

i yi kemε firin so a kantan muxune yii.

*Xemena falana a naxanla xa:*

<sup>13</sup> I tan naxan doxi nakoni,

n lanfane tuli matixi i ra.

I xuiin namini n xa a me.

*Naxanla falana a xemen xa:*

<sup>14</sup> N xanuntenna, i gi,

alo bolena hanma xeli senbεmaan geyane fari

sansi xiri naxumεne denaxan yi.

## Esayi

### Nabi Esayi Alaa Falan Naxan Sebɛ

Heburu xuini, Nabi Esayi xinla bunna nɛɛn fa fala, “Alatala nan marakisi tiin na.” Falani ito nan findixi Kitabun yireni ito falan xunna ra, bayo xaranni ito kui, en na a toma nɛn fa fala, a Alatala, Isirayilaa Ala mɔn yigin nun kisin fima a yamaan ma.

Nabi Esayi a sebɛni ito yitaxunxi dɔxɔ saxan nan na lan Isirayila yamana fe taruxun waxatine ma. A yire singena keli sora 1 han 39, na lanxi feene nan ma naxanye danguxi keli jɛɛ kɛmɛ solofere jɛɛ tonge naaninna ma han jɛɛ kɛmɛ solofere benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, Nabi Esayi nan yi Alaa falan nalima Yerusalɛn yi. Misiran yamanan senbɛn yi gbo Isirayila sogeteden yiifanna ma. Asiriya yamanan senbɛn yi gboma ayi a kɔmɛn fɔxɔni. Isirayila yi lu mangaya senbɛma firinne longonna ra. Nayi, yɛngene yi lu keɛ Isirayila nun Yuda nun yamana gbɛtɛye tagi. Tɔrɔ waxatini ito yi, Esayi yi a falama Isirayila kaane xa nɛn a e xa la Ala ra e yi e lannayaan sa a yi.

A yire firindena keli sora 40 han 55, na xili nɛn waxatina nde yi a “Isirayila madɛndɛnna.” Ala xuiin naxanye mɛnne yi, ne yamaan madɛndɛnna nɛn a yi e senbɛ so. A mi luxi alo a yire singena. Na waxatini, Asiriya kaane mi yi fa findixi yamanan senbɛmaan na fɔ Babilɔn kaane. Ne yi Yerusalɛn taan suxu yɛngeni jɛɛ kɛmɛ suulun jɛɛ tonge solomasɛɛ nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, e yi siga a dugurenne fɔxɔ kedenna ra konyiyani. Nabi Esayi yi muxu suxine ralimaniya Alaa falane xɔn. A naxa a Ala mɔn a yamaan naxɛtɛma nɛn a yamanani alo a to e ramini Misiran yi a fɔlɔni.

Kitabun yireni ito kui, waliyiya falana ndee tima lan “Alatalaa walikɛɛn” ma. (Na sebɛxi sora 42.1-7 nun 49.1-6 nun 50.4-9 nun 52.13 han 53.12 kui). Na kannu, waxatina nde a luxi nɛn alo Ala yɛtɛna, waxatina nde alo yamaan naxan Alaa falan suxi, waxatina nde yi mɔn, a luxi nɛn alo Perise mangan Kirusi. Na falana ndee Yesu fa feen yɛbaxi nɛn jɛɛ kɛmɛ wuyaxi benun a xa bari katarabi Esayi sora 53 ma.

Esayi yire saxandena sora 55 han 66, na lanxi muxu suxine xɛtɛ waxatin nan ma Yuda yamanani jɛɛ kɛmɛ suulun tonge saxan nun solomasɛɛ benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, Perisene yi nɔɔn sɔtɔ Babilɔn yamanani. Nayi, Yuda kaane yi fa nɔɛ xɛtɛ nɛn Yuda yi. Perisene mangan Kirusi kɛdin sebɛ nɛn na waxatini naxan a ragidi a Isirayila kaane mɔn xa Ala Batu Banxi nɛnɛn ti. Muxu suxin xɛtɛna a konni, na mi findixi fe bɔrɔxɔxi ra bayo taan kalaxin nan yi a ra. Na nan na ra, Esayi yi xibaru fajin nali tɔrɔ muxuni itoe ma naxanye bata tunnaɔlɔ e ma. Marigi Yesu Esayi a falane nan tongoxi alogo a xa a yɛtɛ fa xunna yɛba. Na sebɛxi Luka 4.16-21 kui.

<sup>1</sup> Feni itoe makɛnɛn Amɔsi a dii xɛmɛna Esayi nan xa lan Yuda nun Yerusalɛn ma, Yusiya nun Yotami nun Axasi nun Xesekiya Yuda mangane waxatine yi.

*Yama murutɛxina fe*

<sup>2</sup> Kore xɔnna, ito ramɛ!  
Bɔxɔ xɔnna, i tuli mati!  
Amasɔtɔ, Alatala falan tima, a naxa,  
“N bata diine ragbo,

n yi e maxuru,  
 koni e bata murute n ma.  
<sup>3</sup> Ningena a kannā kolon,  
 sofanla a kolon  
 a kannā a dēgema dēnaxan yi,  
 koni Isirayila mi sese kolon,  
 n ma yamaan mi sese famuma.”

<sup>4</sup> Gbalon yama yulubitōni ito xa,  
 siyaan naxan hakene goronna binya,  
 fe naxi rabane bōnsōnna,  
 dii tinxintareni itoe!  
 E bata Alatala rabejin,  
 e yi e mē Isirayilaa Ala Sarijanxin na,  
 e xun xanbi so a yi.

<sup>5</sup> E wama a mōn xa ε bōnbō minen ma,  
 ε to luma murute a ma?  
 E xunna birin bata findi furen na,  
 ε bōnen birin sōxōlexi.

<sup>6</sup> Keli ε sanna ma han ε xunna,  
 sese mi kende.

Maxōlodene nun bōnbō fōxōne nun fure dēene ε fatin birin ma,  
 muxē mi naxanye dandanma,  
 muxē mi e maxidima,  
 muxē mi turen tima e dē.

<sup>7</sup> E yamanan luxi nen  
 alo tonbon naxina,  
 ε taane bata gan.  
 Xōjene ε yamanan sansine kalama ε yee xōri.  
 E bōxōn bata halagi,  
 a lu alo yaxune na dangū a yi.

<sup>8</sup> Siyon taan nan keden pe luxi  
 alo bubun manpa bili nakōni  
 alo gagen kōkunba xēni  
 alo yaxune na taan nabilin a yenge xinla ma.

<sup>9</sup> Xa Alatala Senben Birin Kanna  
 mi yi muxē lu a nii ra en konni nun,  
 en yi luma nen nun alo Sodoma taana,  
 en liga alo Gomora taana.

<sup>10</sup> E Alatalaa falan name,  
 Sodoma mangane!  
 E tuli mati en ma Alaa sariyan na,  
 Gomora kaane!

<sup>11</sup> Alatala naxa,  
 “E saraxa wuyaxine tōnōn mundun n ma?  
 E bata yexēene gan n xa saraxan na  
 e nun xuruse raturaxine turena,  
 han n yi wasa na feene ra.  
 Turane nun yexēe diine nun kōtōne wunla mi fa n kēnenxi sōnōn!

<sup>12</sup> E na fa n yetagi,  
 nde a falaxi  
 ε xa fa n batu banxin tanden mabodon gbansan?



13 Ɛ ba fe kiseene ra n xɔn,  
 naxanye tɔnɔ mi na,  
 ɛ wusulanna tutin haramuxin na a ra n yɛɛ ra yi.  
 Ɛ kike nɛnɛn sanle rabama  
 e nun Matabu Lɔxɔne,  
 ɛ malanne tima.  
 Ɛ haken naxanye ligama malanne yi,  
 ne bata n yili.

14 Ɛ kike nɛnɛn sanle nun ɛ malanne bata n niin tɔɔ.  
 Goronna nan e ra n xun ma,  
 n bata xadan e bun.

15 Ɛ na ɛ yiine yite n maxandideni,  
 n mi n yɛɛn tima ɛ ra.  
 Hali ɛ n maxandi han,  
 n mi n tuli matiyɛ ɛ ra.  
 Wunla ɛ yiin birin na.

16 Ɛ maxa, ɛ yetɛ rasarijan,  
 ɛ yi ɛ kɛwali jaxine ba n yetagi,  
 ɛ ba fe jaxine ligɛ.

17 Ɛ xaran fe fajin ligan ma,  
 ɛ tinxinna fen,  
 ɛ jaxankata tiine ti kira fajin xɔn.  
 Ɛ yi kiridine xun mayɛngɛ kitin bolon,  
 ɛ kapa gilɛne xun mafala kitini.”

18 Alatala naxa,  
 “Ɛ fa,  
 en fa feene fɛsɛfɛsɛ en bode xɔn.  
 Hali ɛ yulubine luxi alo wunla,  
 e fixama nɛn alo balabalan kɛsɛna.  
 Hali e to gbeeli iki,  
 e mɔn sarijanma nɛn  
 alo dugi fixɛna.

19 Xa ɛ xuru,  
 ɛ n ma falan name,  
 ɛ nɔɛ yamanan bogise fajine donjɛ nɛn.

20 Koni xa ɛ tondi,  
 xa ɛ lu murutɛ n xili ma  
 silanfanna nan ɛ faxama,”\* Alatala dɛ xuiin nan na ra.

21 Taa tinxinxin findixi taa yalunxin na di?  
 Kiti kɛnden yi Yerusalen yiren birin yi a fɔlɔni nun.  
 Tinxin muxune nan yi dɔxi na.  
 Koni iki, faxa tiine nan na yi.

22 Yerusalen kaane,  
 ɛ gbetin bata findi wuren gbiin na,  
 igen bata basan ɛ dɔlɔ fajin na.

23 Muxu murutɛxine nan ɛ kuntigine ra  
 e nun muɗadene bata malan.  
 Dimi yi seene rafan e ma mayifuni  
 e yi e gi kiseene fɔxɔ ra.

\* 1:20: *Silanfanna*: Sofane yɛngɛso degɛmana.

E mi kiridine xun mayenge kitin bolonma.  
Kaɗa gilene kitine boƙe mi e xa.

<sup>24</sup> Nanara, Marigina Alatala Senben Birin Kanna,  
Isirayilaa Ala Senbema falan ni ito ra,  
a naxa, “Gbalona e xa!  
N nan n yete soto ma nen n yengefane ra.  
N nan n gbeen jaxoma nen n yaxune ra.

<sup>25</sup> Yerusalen kaane,  
n kelima nen e xili ma.  
N na e rasarijanma nen  
alo wuren gbiin na ba teen na,  
a maxa safunna ra.  
N yi e fe jaxine birin ba e yi  
alo yoxon bama wureni kii naxan yi.

<sup>26</sup> N man kitisa fajine fima e ma nen  
alo a foloni,  
e kawandi muxune yi lu  
alo a singene.  
Na xanbi ra, a fa falama e ma nen nayi,  
a taa tinxinxina, lannaya yirena.”

<sup>27</sup> Siyon taan xunbama nen kiti kenden xon.  
A muxun naxanye na fa Ala ma,  
ne xunbama nen tinxinyaan xon.

<sup>28</sup> Koni murutene nun yulubitone halagima nen e bode xon.  
Naxanye na e me Alatala ra,  
ne fe bata dan.

<sup>29</sup> Nayi, e yagima nen e wudi binle fe ra,  
e yi naxanye batuma  
e nun e nakoyiren naxanye sugandi e kidene ra.

<sup>30</sup> Amasoto e luma nen  
alo wudin naxanye de yolonma,  
hanma alo ige mi nakoon naxanye yi.

<sup>31</sup> E senbema luma nen  
alo sexe xarena,  
e kewanle yi findi tee fuluxaan na  
naxan teen soma,  
e nun e wanle yi gan e bode xon,  
muxu yo mi na teen natu.

## 2

### *Alaa geyana fe*

#### *Mike 4.1-3*

<sup>1</sup> Feni itoe makenen Amosi a dii xemena Esayi nan xa lan Yuda nun Yerusalen ma.

<sup>2</sup> Waxati famatani  
Alatala Batu Banxin geyaan naxan fari  
na danguma nen geyane birin na,  
a lu geyane birin xun ma,  
siyane birin yi lu fe a ma han!

<sup>3</sup> Siya wuyaxine fama nen,

e a fala, e naxa,  
 “E fa, en siga,  
 en te Alatalaa geyaan ma,  
 Yaxubaa Alaa banxini.  
 A xa en xaran a sigati kiine ma,  
 alogo en xa bira a kirane fəxə ra.”  
 Amasəto sariyan minima nən Siyon yi.  
 Alatalaa falan minima nən Yerusalən yi.  
 4 A findima nən kitisaan na siyane tagi.  
 A yengene janma nən yama wuyaxi tagi.  
 E e silanfanne bənbəma nən  
 e yi e rafala jinge kenne ra,  
 e tanbane yi rafala wəlitene ra.  
 Siya yo mi fa silanfanna tongoma gbete xili ma.  
 Yengen mi fa maxaranje mume.  
 5 Yaxuba yixetene, e fa,  
 en sigan ti Alatalaa kenenni!

*Alatalaa ləxən findixi kitisa ləxən nan na*

6 Ala, i bata i me i ya yamaan na,  
 Yaxuba bənsəna,  
 bayo koron bənbəne waraxi ayi  
 naxanye sa kelixi sogeteden mabinni,  
 yiimatone fan bata wuya ayi  
 alo naxanye Filisitine konni.  
 I ya yamaan nun siya gbete ne bata so feene yi.  
 7 Yamanan nafexi gbeti fixen nun xemaan nan na,  
 a nafunla mi nəe yate.  
 Yamanan nafexi soone nan na,  
 a yenge so wontorone mi nəe yate.  
 8 Yamanan nafexi suxurene nan na.  
 Muxune e xinbi sinma e yii fəxən nan bun ma,  
 e tan yeteen seen naxanye rafalaxi.  
 9 Nayi, muxune birin e mafelenma nən,  
 e fe yi magodo.  
 Ala, i nama e rakeli de!  
 10 E sa e luxun fanyene bun,  
 e so bəxən bun ma  
 alogo e xa e gi Alatala bun ma  
 naxan magaxu,  
 e nun a binye gbeen nərəna!

11 Adamadi yee rawasoxine xun sinma nən,  
 wasodene yi mafelen.  
 Alatala nan keden ma fe yitema na ləxəni.  
 12 Amasəto Alatala senben Birin Kanna ləxən mamema  
 a kelima wasodene nun yete yigbone xili ma ləxən naxan yi,  
 a yi ne ragodo naxanye e yete yitema.  
 13 A kelima nən Liban suman kuyene birin xili ma  
 e nun Basan yamanan warine birin  
 14 e nun geya gbeene nun yire matexine birin,  
 15 e nun kore banxine nun makantan yinne birin,

16 e nun Tarasisi kaane kunki gbeene nun gise fajine birin.

17 Wasodene mafelenma nɛn,  
yɛtɛ yigbone fe yi godo.

Alatala nan keden ma fe yitema na lɔxɔni.

18 Suxurene birin yi lɔ ayi.

19 Muxune soma nɛn faranne nun yinle ra  
alogo e xa e luxun Alatala ma,

naxan magaxu,  
e nun a binye gbeen nɔrɔna  
a na keli bɔxɔni maxadeni.

20 Na lɔxɔni,

muxune e suxure gbeti daxine nun  
xɛma daxine rawolima ayi nɛn sulumene nun tuyene bun  
e suxuren naxanye rafalaxi e batu seen na.

21 E soma nɛn fanye longonne nun yinle ra  
alogo e xa e gi Alatala ma,

naxan magaxu  
e nun a binye gbeen nɔrɔna  
a na keli bɔxɔni maxadeni.

22 Nayi, ɛ xɛtɛ adamadiine fɔxɔ ra

nii raxili keden peen nan fa e nun sayaan tagi.

Nayi, nanse e tan na?

### 3

#### *Ala Yuda rabejinma nɛn*

1 Marigina Alatala Sɛnben Birin Kanna balon nun fɛrɛn birin bama nɛn  
Yerusalɛn kaane nun Yuda kaane birin yii.

A donseene nun igene birin ba na  
2 e nun sofa kɛndɛne nun yɛngɛsone  
nun kitisane nun nabine  
nun yiimatone nun fonne birin,

3 e nun sofa kuntigine nun muxu gbeene  
nun kawandi tiine nun yii rafalane,  
e nun woyimɛ yɛbaxine.

4 Ala naxa,  
“N diidine findima nɛn e mangane ra,  
naxanye mangayaan nabama e waxɔnna ra.”

5 Muxune e bode jaxankatama nɛn yamani,  
birin yi lu a dɔxɔ boden xili ma  
diidine yi jaxu fonne ra  
fuyantenne yi jaxu muxu binyene ra.

6 Muxuna nde a ngaxakedenna suxuma nɛn a fafe xabilani,  
a yi a fala a xa, a naxa,

“Dugi fajin mɔn i yii,  
findi en ma mangan na,  
i ti yama kalaxini ito yɛɛ ra!”

7 Bodena a yabima nɛn na lɔxɔni,  
a naxa, “ɛ mali fɛrɛn mi n xa.  
Donse mi n konni,  
marabɛri ba mi na.

I nama n findi yamaan mangan na de!”

<sup>8</sup> Yerusalen kalamatɔɔn ni i ra,  
Yuda yamanan bata bira.  
Amasɔɔ e bata murute Alatala binyen xili ma,  
e a matandima e falane nun e kewanle yi.

<sup>9</sup> E yetagin kiin gbansanna e xun maxidima.  
Kenen ma feen nan fa e yulubine ra  
alo Sodoma kaane,  
e mi fa e fe luxunma.  
Gbalon na kanne xa,  
amasɔɔ e halagin nan yitonma e yete xa na ra!

<sup>10</sup> E nɔe a fale nen,  
ε naxa, “Tinxin muxune nan herini.  
E kewanle tonon sɔɔma nen.

<sup>11</sup> Koni gbalon muxu jaxine xa!  
Feene birin xɔɔxɔma ayi nen e ma.  
Amasɔɔ, e saranma nen e kewanle ra.”

<sup>12</sup> Ala yi a fala, a naxa,  
“Diidine nan n ma yamaan jaxankata tiine ra,  
jaxanle nan e xun na.  
N ma yamana,  
ε yeerateine ε raloma ayi nen,  
e yi ε kirani fu ε ma.”

*Ala yeerateine makiti fena*

<sup>13</sup> Alatala bata keli,  
a yitonxi kitin xili ma,  
a bata keli siyane makitideni.

<sup>14</sup> Alatala a yamaan fonne nun a kuntigine makitima, a naxa,  
“E tan nan n ma nakɔɔn kalaxi,  
n ma yamana.

E yi ε banxine rafe yiigelitone seene ra.

<sup>15</sup> Nanfera ε n ma yamani lunburunma.

Nanfera ε yiigelitone jaxankatama?”

Marigina Alatala Senben Birin Kanna falan nan na ra.

<sup>16</sup> Alatala naxa,  
“Siyon sungutunne bata e yete yite.

E sigan tima e kɔeni texin na  
e muxune rakunfa e yeene ra.  
E sigan tima dɔjin dɔjinna ra,  
e lu e san kɔe rasone xuiin namine.”

<sup>17</sup> Marigin Siyon kaa sungutunne findima nen teli kanne ra,  
Alatala yi e xunne magenle lu.

<sup>18</sup> Na lɔxɔni, Marigina e ratofan seene bama nen e yii: San kɔe rasone nun  
jerene nun maxidi seen naxanye digilin foloxi alo kikena

<sup>19</sup> e nun tunla soone nun yii kɔe rasone nun kɔe mafilinne

<sup>20</sup> e nun labaranne nun jere yolonxonne nun tagixidi denbexine nun  
latikononne nun e kantan seene,

<sup>21</sup> e nun yii soli rasone nun jɔe raso wurene,

<sup>22</sup> nun sali dugi fajine nun doma gbeene nun gubane nun gbeti sa seene e yii,

<sup>23</sup> e nun mato kikene nun doma yelefuxin tofajine nun kœ raxidine nun tungun mafelenne.

<sup>24</sup> E latikõnõnne xirin masarama n̄en se kunxin xirin na, e tagi xidin yi masara lutin na.

E xun ðenb̄exi fajine gbananma n̄en, sunu dugine nun b̄enb̄enle yi ragodo e ma dugi fajine funfuni. Yagin larune yi sa e ma tofanna funfuni.

<sup>25</sup> Yerusal̄en kaane, ε x̄em̄ene faxama n̄en silanfanna ra, ε sofane yi faxa ȳengeni.

<sup>26</sup> Nayi, taan birin e wugama n̄en, e sunu.

A muxune halagixin yi lu d̄õxi b̄õxõni.

#### 4

<sup>1</sup> Na l̄õxõni, j̄axalan solofere x̄em̄e kedenna suxuma n̄en e a fala a xa, e naxa, “N̄xu donseen nun marab̄eri baan fen̄j̄e n̄xu ȳete xa, alogo tun n̄xu xa yate i ya j̄axanle ra, i yi n̄x̄õ yagin ba!”

<sup>2</sup> Na l̄õxõni, Alatala se faj̄i n̄õr̄õxina nde rasolima n̄en yamani. Yamanan bogi seene yi findi Isirayila muxu d̄õnx̄ene kanba xunna nun binyen na.

<sup>3</sup> Nayi, naxanye na lu Yerusal̄en yi, naxanye m̄õn na lu e nii ra Siyon yi, a falama n̄en ne ma, a “Muxu Rasarij̄anxine,” Ala bata naxanye birin xili sebe alogo e xa nii rakisin s̄õtõ Yerusal̄en yi.

<sup>4</sup> Marigina Nii Sarij̄anxin yi kiti k̄end̄en nun t̄een nafa Yerusal̄en yi, a j̄axanle rasarij̄an e fe x̄õsixine ma. A Siyon taan nasarij̄an faxa ti wuli funfune ma.

<sup>5</sup> Na xanbi ra, Alatala kundaan nun tutin naminima n̄en Siyon geyaan nun a yama malanxin xun ma. K̄õeen na, a findi t̄e deḡe gbeen na. A n̄õr̄õn yi lu e birin xun ma alo xunna soona,

<sup>6</sup> alo yigiyaden naxan nininna fima kuye wolon waxatini yanyin na e nun soden nun luxundena, tule gbeen na fa.

#### 5

##### *Isirayila yamanan luxi n̄en alo Alaa nakõna*

<sup>1</sup> N xa sigin sa n xanuntenna xa, n x̄õyina manpa bili nakõna fe ra. Manpa bili nakõna nde yi n xanuntenna yii geyaan sabati yireni.

<sup>2</sup> A b̄õxõn wali n̄en a yi ḡem̄ene ba a yi, a yi sansi ȳebaxine si na yi. A yi gbengben ti kantan tiden na.

A yi d̄õlõ ige baden ge fanyeni. A yengi yi manpa bogi fajine nan ma a nakõni, koni a manpa bogi x̄õlene nan s̄õtõxi.

<sup>3</sup> Nayi, n xanuntenna naxa,  
 “E tan naxanye dɔxi Yerusalɛn yi,  
 e tan Yuda kaane,  
 e tan nan kitin sama nxu nun n ma nakɔɔn tagi.  
<sup>4</sup> N yi lan nun n xa nanfe gbete liga n ma nakɔɔn xa,  
 n munma naxan liga a xa singen?  
 N yengi yi bogi fajine nan ma nun,  
 nanfera nayi, a bogine birin xɔɔ?  
<sup>5</sup> Iki, n xa a fala e xa  
 n fama naxan ligadeni n ma manpa bili nakɔɔn na:  
 N na a sansanna kalama nen,  
 xuruseene yi a madon.  
 N na a rabilinna yinna rabirama nen  
 dangu muxune yi a yibodon.  
<sup>6</sup> N na a findima bɔxɔ rabɛɛninxin na nen,  
 a mi fa masege, a mi biye.  
 Sɛxe ɲaxine nun ɲanle minima nen a ma,  
 n yi tɔnna dɔxɔ kundane ma  
 a e nama tulen nafa a ma.”

<sup>7</sup> Alatala Sɛnben Birin Kanna manpa bili nakɔɔn lanxi  
 Isirayila yamaan nan ma.  
 Nakɔɔn naxan yi rafan a ma nun han,  
 Yuda yamaan nan yi na ra.  
 Alatala yengi yi kiti kenden nan ma a yamani  
 koni a gbalon nan lixi na.  
 A yengi yi tinxinyaan nan ma,  
 koni a gbelegbele xuiin nan mexi na.

<sup>8</sup> Gbalon na kanne xa  
 naxanye banxine tima e bode fari,  
 e xɛene tugun e bode ra  
 han e bɔxɔn birin tongo,  
 e yi dɔxɔ kedenyani yamanani.  
<sup>9</sup> N tunla Alatala Sɛnben Birin Kanna falani ito nan mexi, a naxa,  
 “N bata n kɔɔ,  
 banxi wuyaxini itoe kalama nen.  
 Banxi gbee fajini itoe kui genla yi lu.  
<sup>10</sup> Manpa bili nakɔɔn naxan gbo  
 han ɲingen xi fu tiye naxan bideni,  
 na mi manpa litiri tonge naanin namine.  
 Naxan na murutun kilo keɛɛ bi,  
 na kilo fu nan tun xabama.”

<sup>11</sup> Gbalon na kanne xa  
 naxanye kurunma,  
 e e gi dɔɔn fɔxɔ ra,  
 naxanye xima e yeɛ ra yi dɔɔ mindeni,  
 han e xunna yi keli.  
<sup>12</sup> E deɛgema e banden don ɲaxaɲaxane yi  
 bɔɔn xuiin nun konden xuiini  
 e nun tanban xuiin nun xulen xuiin nun dɔɔna.  
 Anu, e mi Alatala keɛwanle rakɔɔsima

e mi a wanle toma.

<sup>13</sup> Nanara, Ala naxa,  
“N ma yamaan sigama nɛn konyiyani,  
bayo e mi waxi sese kolon feni.

E muxu gbeene faxama kamɛn nan na,  
yamaan yi halagi ige xɔnla ma.”

<sup>14</sup> Nanara, laxira a dɛni bima nɛn pon,  
a yi a so dɛ gbeeni bi  
dan mi naxan na  
muxu gbeene nun e yamaan birin yi godo mɛnni  
e nun e sɔnxɔ ratene nun e mananmanantɔne birin.

<sup>15</sup> Muxune birin mafelenma nɛn,  
adamadiine fe yi godo,  
wasodene yi e xun sin.

<sup>16</sup> Alatala Sɛnhɛn Birin Kanna fe yitema nɛn  
a kiti kɛndɛn xɔn.  
Ala sariɲanxina a sariɲanna mayitama nɛn  
a tinxinyaan xɔn.

<sup>17</sup> Nayi, taa kalaxini ito findima nɛn  
yɛxɛɛne rabaden na,  
e fa e dɛge na,  
xɔɲene yi e balon sɔtɔ nafulu kanne banxi xɔnne yi.

<sup>18</sup> Gbalon na kanne xa  
naxanye hakene e xidixi wulen xɔn  
alo lutina,  
e bubu e fɔxɔ ra.  
E e yulubin bandunma e fɔxɔ ra  
alo yɔlɔnxɔnna wontoron bandunma kii naxan yi.

<sup>19</sup> E a falama, e naxa,  
“Ala xa a mafura,  
a xa a wanla kɛ xulɛn  
alogo nxu xa a to.  
A feen xa yiso,  
Isirayilaa Ala Sariɲanxina fe ragidixine xa rakamali,  
nxu yi a fe kolon.”

<sup>20</sup> Gbalon na kanne xa,  
naxanye a falama,  
a fe ɲaxin fan,  
a fe fajin ɲaxu,  
naxanye kɛnɛnna yatɛma dimin na,  
dimin yi yate kɛnɛnna ra,  
naxanye xɔlɛn yatɛma a ɲaxumɛn na,  
ɲaxunna yi yate xɔlɛn na.

<sup>21</sup> Gbalon na kanne xa  
naxanye e yetɛ findixi fe kolonne ra  
e yi e yetɛ yate xaxilimane ra!

<sup>22</sup> Gbalon na kanne xa  
naxanye tunnafan dɔlɔ mindeni,



naxanye fatan dɔɔ minseene basanɲɛ!

<sup>23</sup> E fe kalan beɲinma se feen na  
koni e mi tinma sɔntarena kitin se.

<sup>24</sup> Nanara, e luma nɛn  
alo tɛɛn sɛxɛn naxan ganma,  
alo sɛxɛ xaren naxan ɲanma tɛɛ degeɲi.

E salenne kunma nɛn,  
e fugene yi siga ayi  
alo gbangbanna.

Amasɔɔ e bata e mɛ Alatalaa sariyan na,  
Senben Birin Kanna.

E bata Isirayilaa Ala Sariɲanxina falan nabɛɲin.

<sup>25</sup> Nanara, Alatala bata xɔɔ a yamaan ma han!

A bata a yiini bandun e xili ma,  
a yi e ɲaxankata.

Geyane xuruxurunma,  
binbine biraxi na xun xɔn  
alo ɲaman kiraan xɔn.

Koni hali na birin,

Alatalaa xɔɔn mi ɲan,

a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

<sup>26</sup> Ala bata taxamasenni te  
alogo siya makuyene xa a to,  
a yi siyana nde xili kolinni  
sa keli bɔxɔn danna ra.

Ɛ mi e to fɛ e giye?

E xulun de!

<sup>27</sup> Muxu yo mi xadanxi e ye,  
e sese mi e madiganma,  
xixɔnla mi muxu yo ma,  
e birin bata xulun.

Sofa yo mi a tagixidin fulunxi,  
e sese a sankidi luti mi bolonxi.

<sup>28</sup> E xalimakunle ɲɔene ralemunxi,  
e xanle birin bandunxi.

E soone torone xɔɔxɔ  
alo gemɛna,

e wontorone sanne firifirima  
alo wuluwunla.

<sup>29</sup> E sofane sɔnxɔ xuiin magaxu  
alo yatana,

e wurundunma alo yata senbemane,  
e xɲɲɛxin xɔɔyi seen suxuma,  
e yi a xali.

Muxu yo mi nɔɛ a bɛ e yii.

<sup>30</sup> Na lɔxɔni,

e sɔnxɔni tema nɛn na yi

alo fɔxɔ igen na walanɲɛ ayi.

Nayi, naxan na a yeɛn ti yamanan na,  
na dimin nun yigitegeɲ nan toma a yi,

kundaan yi lu keɛɛnna ye ma.

## 6

### *Ala yi Esayi findi a walikɛn na*

<sup>1</sup> Manga Yusiya faxa jɛɛni, n Marigin to nɛn dɔxi mangaya gbɛdɛ matexini pon! A doma gbeen lenbene yi Ala Batu Banxin nafexi.

<sup>2</sup> Maleka gubugubu kanne yi a xun ma. Gubugubu sennin nan yi e keden kedenna birin ma. Gubugubu firinna e yetagin yeɛ maluxunxi, firinna e sanne yeɛ maluxunxi, firin yi lu e tugan seen na.

<sup>3</sup> E yi e xui raminima e bode ma, e naxa,

“A sarijan, a sarijan,

Alatala Senben Birin Kanna sarijan!

Bɔxɔn birin nafexi a binyen nan na.”

<sup>4</sup> Ala Batu Banxin dɛɛn ti wudine nun a so dɛɛn lonna yetɛɛn yi lu xuruxu-runjɛ e xuiin ma, na yi rafe tutin na.

<sup>5</sup> N yi a fala, n naxa, “Gbalona n xa, n bata halagi! Amasɔtɔ muxun nan n na naxan dɛ haramuxi, n dɔxi yamaan ye, fala haramuxin minima naxanye dɛ. Anu, n bata mangan to n yeɛn na, Alatala Senben Birin Kanna.”

<sup>6</sup> Koni maleka gubugubu kanna nde keden yi tugan, a fa n binni, tɛɛ wolonna suxi a yii, a naxan tongo saraxa ganden fari tɛɛ kɔ seen na.

<sup>7</sup> A yi tɛɛ wolonna din n dɛɛn na, a yi a fala, a naxa, “Iki, bayo ito bata din i dɛɛn na, i haken bata xafari, solonaan bata ti i yulubin jan feen na.”

<sup>8</sup> Nayi, n yi Marigin xuiin mɛ maxɔdinna tiye, a naxa, “N na nde rasigama? Nde sigɛ nxu xa?” N yi a yabi, n naxa, “N tan ni i ra, n nasiga.”

<sup>9</sup> A mɔn yi a fala, a naxa,

“Siga, i sa a fala yamani ito xa, i naxa,

‘E tuli matima nɛn han,

koni ɛ mi fefe famuma.

Ɛ seen matoma nɛn han,

koni ɛ mi a yigbema.’

<sup>10</sup> E bɔjɛn naxɔdɔxɔ ayi,

i yi e tunle xɔri,

i e yeɛne raxi.

Xanamu, e yeɛne toon tima nɛn,

e tunle yi falan mɛ,

e xaxinle yi feen famu,

e yi xɛtɛ n ma,

e kɛndɛyaan sɔtɔ.”

<sup>11</sup> N yi maxɔdinna ti, n naxa,

“Marigina, han waxatin mundun yi?”

A yi n yabi, a naxa,

“Han taane na halagi waxatin naxan yi,

e muxu yo mi lu,

e banxine yi kui geli,

xɛɛne yi kala,

e findi bɔxɔ rabɛjinxine ra,

<sup>12</sup> han Alatala yi muxune masiga a ra

han yamanan yi rabɛjin fefe!”

<sup>13</sup> Xa muxune yatɛn yaganna jɔxɔn na lu yamanani,

tɛɛn mɔn xɛtɛma nɛn na raxɔrideni.

Koni wudi gbeene dungine nun wari dungine luma bɔxɔni  
 kii naxan yi e na sege waxatin naxan yi,  
 bɔnsɔn sariɲanxina nde fan luma yamanani na kii nin  
 alo wudi dungin naxan sa maɲingima.

## 7

### *Esayi yi Alaa falan nali Axasi ma*

<sup>1</sup> Yotami a dii xemena Axasi, Yusiya mamandenna, Yuda Mangan waxatini, Arami manga Resin nun Remaliyaa dii xemen Peka, Isirayila mangan yi siga Yerusalen yenge xinla ma, koni e mi a no.

<sup>2</sup> Muxune yi a fala Axasi xa Dawuda yixetena, e naxa, “Arami kaane nun Eframi bɔnsɔnna muxune bata e malan ε xili ma.” Mangan nun a yamaan bɔɲen yi maxa na feen ma alo foyen wudine yimaxama kii naxan yi.

<sup>3</sup> Nayi, Alatala yi a fala Esayi xa, a naxa, “E nun i ya dii xemen Seyari-Yasubu\* xa mini Axasi ralandeni ige ramaraden faxaraxiin xunna ra,† dugi xane xee ma kiraan xɔn.

<sup>4</sup> A fala a xa, i naxa, ‘A liga i yeren ma, i raxara, i nama gaxu. I nama tunnaxɔɔ i ma muxu firinni itoe xɔɔ gbeena fe ra, Resin‡ Arami kaan nun Remaliyaa dii xemena. Yegen tumatɔɔn nan tun ne firinna ra.

<sup>5</sup> N na a kolon Arami kaane nun Eframi bɔnsɔnna muxune nun Remaliyaa dii xemen bata a nata a e xa fe ɲaxin liga i ra. E naxa,

<sup>6</sup> “En siga Yuda yamanan xili ma! En sa men kaane yigitεε! En yi e yamanani taxun, en yi Tabele a dii xemen dɔxɔ mangan na e xun na.”

<sup>7</sup> Koni Marigina Alatala ito nan falaxi,  
 Na mi lanɲe, na mi ligama.

<sup>8</sup> Amasɔɔ Damasi findixi Arami manga taan nan tun na.

Resin findixi Damasi mangan nan tun na.

Benun ɲee tonge sennin e nun suulun,

Eframi bɔnsɔnna kalama nen,

a mi fa yate yamaan na.

<sup>9</sup> Samari findixi Eframi manga taan nan tun na.

Remaliyaa dii xemen findixi Samari mangan nan tun na.

Xa ε mi denkeleya,

ε mi tiye!’ ”

### *Diin barima naxan xili Emanuweli*

<sup>10</sup> Alatala mɔn yi falan ti Axasi xa, a naxa,

<sup>11</sup> “Taxamasenna nde maxɔdin bɔxɔn bun hanma kore xɔnna ma Alatala ma, i ya Ala.”

<sup>12</sup> Koni Axasi yi a yabi, a naxa, “N mi sese maxɔdinma, n mi Alatala bunbama.”§

<sup>13</sup> Nayi, Esayi yi a fala Axasi xa, a naxa, “E tuli mati, Dawuda yixetene! E muxune tunnaxɔɔma e ma, koni ε mi ε wasa soxi na yi. E mɔn n ma Ala fan tunnaxɔε a ma ba?

<sup>14</sup> Nayi, Marigin yeteen taxamasenna yite ε ra: sungutun nasɔɔnxin fudikanma nen, a yi dii xemen bari. A yi xili sa ‘Emanuweli,’ na bunna neen fa fala, ‘Ala en tagi.’

\* **7:3: Seyari-Yasubu** bunna neen Heburu xuini fa fala “Yamaan muxu dɔnxene xetema nen sa keli konyiyani.” † **7:3:** Ige ramaraden naxan geyaan na. ‡ **7:4:** Arami kaane mangan nan **Resin**

na. § **7:12:** Na feen sebexi Sariyane 6.16 kui.

15 A baloma fɛnɛn nun kumin nan na, han a yi nɔ fe ɲaxin nun a fajin tagi rabe.

16 Anu benun na diin xa nɔ fe ɲaxin nun a fajin tagi rabe, i gaxuxi manga firinna naxanye yɛɛ ra, ne yamanane rabeɲinma nɛn.

17 Koni Alatala ɲaxankata lɔxɔne rafama nɛn i tan xili ma, e nun i ya yamaan nun i babaa denbayaan xili ma. Na lɔxɔne ɲɔxɔn munma lu na singen xabu Isirayila nun Yuda yamanane fata. Na fatama Asiriya mangan nan na.”

18 Na lɔxɔni,  
Alatala tugetugene xilima nɛn kolinni  
sa keli Nila baan biradeni fɔxɔ igen ma Misiran yi  
e nun kumi ɲɛɲɛn naxanye Asiriya yamanani.

19 E birin fama nɛn  
e fa dɔxɔ folone ra xudene xɔn,  
e nun gɛmɛ bɔxine kanke ra,  
e nun wudi dungine nun darane birin yi.

20 Na lɔxɔni,  
Marigina Asiriya mangan findima nɛn a walikɛɛn na,  
a findi dɛ xabe biin na  
keli Efirati baan kidi ma  
a yi ɛ xunne nun ɛ sanne mabi,  
hali ɛ dɛ xabene birin.

21 Na lɔxɔni,  
muxuna nde ɲinge keden nun sii firin namarama nɛn.

22 E yi nɔnɔ gbege fi muxune ma  
e fɛnɛn yi don.  
Muxun naxanye birin na lu yamanani,  
ne baloma fɛnɛn nun kumin nan na.

23 Na lɔxɔni,  
manpa bili wuli keden xɛɛn naxan ma  
naxanye sarama gbeti gbanan wuli keden na  
mɛnna findima ɲanle nun tansin xɛɛn nan na.

24 Muxune sigama nɛn mɛnni xanle nun xalimakunle ra e yii,  
amasɔtɔ sɛxɛn nun ɲanle nan luma bɔxɔn ma.

25 Muxune gaxuma nɛn ɲanle nun tansinne yɛɛ ra,  
muxu yo mi fa sigɛ geyane fari  
dɛnaxanye yi bima ɲinge kenna ra nun.  
Mɛn yi findi ɲinge rabaden na,  
yɛxɛɛne yi na yibodon.

## 8

### *Asiriya yamanan yi findi Alaa walikɛɛn na*

1 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Walaxa belebelena nde tongo, i yi sɛbɛnla ti a ma naxan nɔɛ xaranɲɛ, i naxa, ‘Nafunle Suxu Keden Na. A Tongo Mafuren.’”

2 N yi walaxan yita sereya tinxinxi firin na: Saraxarali Yuriya nun Sakari, Yeberekiyaa dii xɛmɛna.

<sup>3</sup> Na xanbi ra, n yi n ma naxanla kolon naxanla ra, nabi naxalanmana. A yi fudikan, a yi dii xemen bari. Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A xili sa, ‘Nafunle Suxu Keden Na. E Tongo Mafuren.’

<sup>4</sup> Amasoto, benun i ya diin xa fatan a fale ‘baba’ hanma ‘n na,’ Asiriya mangana muxune Damasi taan nun Samari taan nafunle tongoma yengeni nen.”

*Asiriya kaane fama nen*

<sup>5</sup> Alatala mon yi a fala n xa, a naxa:

<sup>6</sup> Yamani ito tondixi Silowa baa ige fapin ma, e tunnaxoloxi e ma Manga Resin\* yetagi e nun Remaliyaa dii xemena.

<sup>7</sup> Nayi, Marigina Efirati baa ige walanxi gbeen nadinma nen e xili ma alo fufana,

Asiriya mangan nun a senbe gbeen nan na ra. Efirati baan fema nen han a boxon a ma.

<sup>8</sup> Fufaan danguma nen Yuda yamanan naxore, a sa yiren birin xun ma, a te han a kosen bun.

A fa han

a sa e yamanan yiren birin xun ma.

Ala en tagi!†

*Siyane mi nae sese ra Ala yamaan xili ma*

<sup>9</sup> Siyane, e gbelegbele, e gaxu!

E tuli mati,

e tan naxanye sa yamana makuyene yi!

E yiton yengen xili ma,

e yigitegema nen!

<sup>10</sup> E na yenge feene yiton,

e kalama nen!

E na falan ti, a mi kamalima!

Amasoto Ala nxu tagi.‡

*Ala yera gaxun nan fan*

<sup>11</sup> Alatala bata a yii senbe gbeen sa n ma, a yi n maxadi, a n nama yamani ito raliga. A yi a fala n xa, a naxa:

<sup>12</sup> Yamani ito feen naxanye yatema yanfan na e tan nama ne birin yat e yanfan na de!

E nama gaxu e gaxu feene yee ra

e nama xamin ne fe yi de!

<sup>13</sup> E xa Alatala Senben Birin Kanna nan tun kolon sarijanden na,

e lan e xa na nan binya,

e lan e xa gaxu a tan nan yee ra.

<sup>14</sup> Amasoto Ala findima nen yire sarijanxin na

e nun gemena Isirayila yama firinne xa,

yamana e sanna radinma gemen naxan na,

a findi e rabira gemen na.

\* **8:6:** Arami kaane mangan nan **Resin** na. † **8:8:** Heburu xuini, a sebexi, “Emanuweli.” Na feen mato Esayi 7.14 nun 8.10 kui. ‡ **8:10:** Heburu xuini, a sebexi, “Emanuweli.” Na feen mato Esayi 7.14 nun 8.8 kui.

A findima nɛn luti ratixin na  
 Yerusalɛn kaane yɛɛ ra,  
 a e suxu.  
 15 E wuyaxi e sanna radinma nɛn,  
 e bira, e fe yi kala.  
 E suxuma nɛn lutin na,  
 e mi nɔɛ e fulunɔɛ.

*Nabiin yigina fe*

16 N yi na sereyaan namara n yi,  
 n yi xaranni ito balan,  
 n na fala n ma xarandiine nan tun xa.  
 17 N na Alatala mamɛma  
 naxan bata a yɛtagin luxun Yaxuba bɔnsɔnna ma.  
 N nan n yigi sama Ala nin.

18 Nxu nun n ma diine nan ito ra,  
 Alatala naxanye fixi n ma.  
 Nxu findixi taxamasenne nun marakolon seene nan na  
 Isirayila yi, fata Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ra  
 naxan dɔxɔden Siyon geyaan fari.

19 Ndee a falama, e naxa, “Ɛ barin kiine nun yiimatone maxɔdin, naxanye  
 wundo feene kɔyɛkɔyɛnma, e falan ti e dɛ bun ma. A mi daxa yamaan xa e  
 gbee alane maxɔdin ba? Muxune mi barinne xan maxɔdinma nɛnɛ muxune  
 xa ba?”

20 Ɛ ne yabima nɛn, ɛ naxa, “Ɖɔ en xa xɛtɛ Alaa sariyan nun a fala xuine nan  
 ma.” Xa naxan mi falan tima na kiini, na kanna mi kɛnɛnna toma.

*Naxankata dimina*

21 Muxune yigitɛgɛxin nun e kamɛtɔne  
 e masiga tima nɛn yamanan xun xɔn ma.  
 Kamɛn na e suxu naxi ra,  
 e xɔlɔma nɛn,  
 e sa e mangan nun e Ala danga.  
 E yɛɛn tima nɛn koren na,

22 na xanbi ra e yi bɔxɔn mato.  
 Koni e tɔrɔn nun dimin nun bɔnɛ rafɔrɛ gbeen nan tun toma.  
 E yi rawoli dimi gbeeni.

*Kɛnɛn gbeen toma nɛn*

23 Anu, naxanye yi luxi na tɔrɔni,  
 ne dimin nɔnna nɛn.  
 Waxati danguxini,  
 Ala yagin nan nagidi  
 Sabulon yamanan nun Nafatali yamanan ma.  
 Koni waxati famatɔni,  
 kiraan naxan sigama baan ma,  
 Yurudɛn baan kidi ma,  
 a na rafema nɛn binyen na  
 e nun siya gbɛtɛne yamanana, Galile.

**9**

1 Yamaan naxan sigan tima dimini,  
 ne bata kɛnɛn gbeen to.

Naxanye dɔxi dimi gbeeni,  
kɛnɛnna bata mini ne ma!

<sup>2</sup> Ala i bata yamaan nawuya ayi,  
i yi e sɛwan nagbo ayi.

E sɛwaxi i yetagi  
alo muxune nɛma sɛwɛ se xaba waxatini,  
alo e naxanma kii naxan yi  
e nɛma yɛngɛ yi se tongoxine yitaxunɲɛ.

<sup>3</sup> Amasɔto i ya yamaan tɔrɔma goron tongo wudin naxan bun  
e nun wure gbelemɛn naxan saxi e tungunna ma  
e nun e naxankata muxune bosana,

i bata ne birin kala  
alo i a liga kii naxan yi

Midiyane nɔ lɔxɔni.\*

<sup>4</sup> Yaxune sankidin naxanye  
birin yɛngɛ yirene yibodonma  
e nun dugin naxanye birin bata sin wunli  
ne birin ganma nɛn  
alo yegen tɛɛni.

<sup>5</sup> Amasɔto diina nde bata bari en xa,  
dii xɛmɛn bata sɔto en xa.

Mangayaan luma nɛn a tan xa.

A xili bama nɛn a,  
“Kabanako Kawandi Tiina,  
Ala Sɛnbɛmana,  
Habadan Fafe,  
Bɔɲɛ Xunbeli Mangana.”

<sup>6</sup> A mangayaan nun bɔɲɛ xunbenla  
sigama gbɔɛ ayi nɛn  
dan mi naxan na.

A dɔxɔma nɛn Dawuda mangaya gbɛdɛni  
a yamanan xun na.

A yi a sɛnbɛ so,  
a yi a masuxu kiti kɛndɛn nun tinxinni,  
keli to ma han habadan.

Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na ligama a xanuntenya gbeen nin.

### *Alaa xɔlɔna fe*

<sup>7</sup> Marigin bata falan ti Yaxuba bɔnsɔnna xili ma,  
na yi Isirayila yamaan sɔto.

<sup>8</sup> Yamaan birin a kolonma nɛn.

Eframi bɔnsɔnna muxune nun Samari kaane birin yi falan tima wason nun  
yɛtɛ yigboni, e naxa,

<sup>9</sup> “Yinna bitikidine bata bira,†  
en na a ti gɛmɛ masolixine ra.  
Xɔdɛ binle bata kala,  
en na e masara sumanne ra.”

<sup>10</sup> Nayi, Alatala Asiriya kaane radinma nɛn Isirayila kaane ma, Manga Resin‡  
yɛngɛfane.

A bata e yaxune sɛnbɛ so.

\* **9:3: Midiyane** nɔ feen mɔn sɛbɛxi Kitisane 6 han 8 kui. † **9:9: Bitikidin** mɔn falama yirena nde yi fa fala “**Birikidina**.” ‡ **9:10:** Arami kaane mangan nan **Resin** na. Asiriya kaane nan Manga Resin yaxune ra. Na feen sɛbɛxi Mangane Firinden 16.8-9 kui.

11 Arami kaan naxanye sogeteden binni,  
e nun Filisiti kaan naxanye sogegododen binni,  
ne nan Isirayila kaane raxorima feu!

Koni hali na birin,  
Alaa xolon mi jan,  
a yiin mon yi lu yitexi e xili ma.

12 Nayi, Alatala bata a yamaan jaxankata,  
koni e mi e xun xetexi a ma,  
e mon mi Alatala Senben Birin Kanna fenxi.

13 Nayi, Alatala Isirayila yamanan birin naxorima nen  
lox keden peeni,  
fola a xunna ma han a xunla,  
fola tugu binle ma han gbalane.

14 Fonne nun kuntigine nan a xunna ra,  
nabiin naxanye wule xaranna tima,  
ne nan a xunla ra.

15 Yamani ito yeratine nan e raloma ayi,  
e muxun naxanye matinxinma,  
ne fan yifuxi.

16 Nanara, Marigin mi sewaxi a foningene ra,  
a mi kininkininma a kiridine nun a kaja gilene ma.  
Amasoto Ala kolontarene nun  
muxu jaxine nan e birin na,  
e fala jaxin nan tun tima.

Koni hali na birin,  
Alaa xolon mi jan,  
a yiin mon yi lu yitexi e xili ma.

17 Naxuyaan muxune ganma yati,  
alo ten naxan janle nun sexene birin janma,  
a yi ten so fotonna jansanne ra,  
e tutin yi lu te kore.

18 Alatala Senben Birin Kanna xolo gbeen  
bata ten so yamanan birin na.  
A luxi nen  
alo ten yamaan nan ganma,  
muxu yo mi kininkininma a ngaxakedenna ma.

19 Muxune donseen tongoma yifanna ma,  
kamen mi ba e ma.  
E yi e balon fen e komenna ma,  
e mi wasa.

Birin baloma a lanfaan nan na.  
20 Manase bomsonna baloma Efirami bomsonna ra,  
Efirami bomsonna baloma Manase bomsonna ra,  
e tan bomsan firinne yi keli Yuda bomsonna xili ma.

Koni hali na birin,  
Alaa xolon mi jan,  
a yiin mon yi lu yitexi e xili ma.



## 10

*Gbalon Yuda taane xili ma*

<sup>1</sup> Gbalon na kanne xa  
 naxanye tønne dɔxɔma hakɛni,  
 naxanye sariyane seβema bodene tɔrɔ xinla ma,  
<sup>2</sup> e tondi senβetarene xun mayɛngɛ kitin se.  
 Yüigelitɔɔn naxanye n ma yamaan ye,  
 e mi ne kitin sama.  
 E kaɲa gilene kansunma,  
 e kiridine muɲa.  
<sup>3</sup> E fe saranna na e sɔtɔ lɔxɔ naxan yi,  
 gbalon na fa sa keli wulani,  
 e nanse ligama?  
 E e gima siga nde kon yi  
 alogo e xa maliin sɔtɔ?  
 E nafunle luma minɛn?  
<sup>4</sup> Fɔ e mafelen kasorasane tagi,  
 hanma e bira bɔxɔni binbine ye.

Koni hali na birin,  
 Alaa xɔlɔn mi ɲan,  
 a yiin mɔn yi lu yitexi e xili ma.

*Gbalona Asiriya kaane xili ma*

<sup>5</sup> Ala naxa,  
 “Gbalona Asiriya yamanan xa,  
 naxan findixi bosaan na n yii n ma xɔlɔna fe ra!  
 N ma fitinan dunganna a tan nan yii.  
<sup>6</sup> N na a sofane rasigama nɛn  
 Ala kolontare siyaan xili ma.  
 N yi e radin yamaan xili ma  
 naxanye n naxɔlɔma  
 e xa sa mɛn kaane yii seene suxu,  
 e yi e nafunle tongo,  
 e yi e yibodon  
 alo borona kiraan xɔn!  
<sup>7</sup> Koni Asiriya kaane mi na feen to na kiini.  
 E tan e miri na fe ma kii gbɛtɛni.  
 E tan yi waxi halagi nan tun ti feni,  
 e yi siya wuyaxine raxɔri fefe!  
<sup>8</sup> Amasɔtɔ e naxa,  
 ‘N ma sofa kuntigine mi findixi mangane xan na ba?  
<sup>9</sup> N mi Kalano taan suxi  
 alo Karakemisi taan ba?  
 N mi Xamata taan ligaxi  
 alo Arapada taan ba?  
 N mi Samari taan ligaxi  
 alo Damasi taan ba?\*

<sup>10</sup> N bata suxure batu yamanani itoe suxu,  
 naxanye suxurene yi fisa Yerusalɛn

\* **10:9:** Asiriya kaane bata yi taani itoe suxu. E seβe kiina a yitaxi, a e luma e masoɛ Yerusalɛn taan nan na.

nun Samari yamanan gbeene xa.

11 N naxan liga Samari yamanan nun a suxurene ra, n mi nœ na ligε Yerusalen nun a suxurene ra ba?" "

12 Koni Marigin na yelin a wanle birin nakamale Siyon geyaan fari e nun Yerusalen yi, a Asiriya mangan fan saranma nen a yete yiteen nun a yeε rawason na.

13 Amasoto na mangan yi a falama nen, a naxa, "N feni itoe birin ligaxi

n fangan nun n ma fe kolonna nin,

amasoto xaxilimaan nan n na.

N bata yamananane danne kala,

n yi e nafunle muja,

n mangane ba e doxo dene yi

alo senbemaan yetena.

14 N bata siyane nafunle tongo

alo muxun xoli teen tongon kii naxan yi.

N bata boko xonna seene birin malan

alo muxun xoli xele rabejinxine matongon kii naxan yi.

E sese mi noxi e gabuteni te,

hanma e de xanli bi, e wuga."

15 Bunbin nœ a yete matoxe

dangu a rawali muxun na ba?

Serana a yete matoxe

dangu a rawali muxun na ba?

Bosaan nœ a tongo muxun nawale ba?

Dunganna nœ muxun tonge ba?

16 Nanara, Marigina Alatala Senben Birin Kanna

yama hiyabuxini ito radoyenma nen.

Halagi ti tee gbeen yi so e binyen na.

17 Isirayilaa kenenna,

Ala yeteen findima nen teen na.

E sarjantoon yi findi tee degen na,

a Asiriya yamanan janle

nun a sexene birin gan,

e jan loko kedenni.

18 A foton gbeene raxorima nen fefe

e nun wudin naxanye birin bogima.

A yamanan halagi

alo furemaan nema doyenje.

19 Wudi donxen naxanye na lu Asiriya fotonne yi

hali dii jorena,

a nœ e yaten sebe nen.

### *Yamaan muxu donxene fe*

20 Na loko ni, Isirayila yamaan muxu donxen naxanye na lu e nii ra Yaxuba bansonni, ne mi fa e lannantenyaaan sama e jaxankata muxune yi sonon. E fa e lannayaan sama Alatala nin, Isirayilaa Ala Sarjinxina.

21 Yamaan muxu donxene xetema nen Ala senbemaan ma, Yaxuba bansonna muxu donxene.

22 Anu, Isirayila kaane, hali ε yamaan wuya ayi alo meɲɛnsinna naxan fɔɔɔ igen de, hali na, e dɔnɔɔdin nan tun xetema. Halagin bata ragidi, naxan gboma ayi, a mɔn tinxin.

23 Marigina Alatala Senben Birin Kanna bata halagin naxan nagidi, a na rakamalima nen yamanan birin yi.

*Ala a yamaan xunbama nen*

24 Nanara, Marigina Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N ma yamana, ε tan naxanye dɔxi Siyon yi, ε nama gaxu Asiriya kaane yeε ra! E ε bɔnbɔma nen dunganna ra, e yi gbengbetenni te ε xili ma alo Misiran kaane yi a ligama kii naxan yi nun.

25 Koni benun waxati, n ma xɔlɔn ɲanma nen ε xili ma. N fitinaxin yi keli e kaladeni.”

26 Alatala Senben Birin Kanna bosaan tongoma nen Asiriya kaane xili ma, alo a keli Midiyan kaane xili ma kii naxan yi Orebi fanye yireni. A a dunganni bandunma nen baan xun ma, alo a liga Misiran yamanani kii naxan yi.

27 Na lɔxɔni,

a goronna bama nen ε tungunna ma,  
e goron tongo wudin naxan sa ε kɔε ma konyiyani,  
ε xungboma nen han na yi gira, a bira.

*Yaxune yi maso Yerusalen ra*

28 E bata Ayati taan li.

E danguma Migiron nin,  
e yi e goronne lu Mikimasi taani.†

29 E danguma geya longori ra kiraan nan xɔn  
e a fala, e naxa,  
“En xi Geba yi.”

Rama kaane xuruxurunma gaxuni.  
Sɔli a taan Gibeya muxune bata e gi.

30 Galin kaane, ε gbelegbele!

Layisa kaane, ε tuli mati!  
Anatɔti kaane, ε makininkinin de!

31 Madimena kaane bata xuya ayi,

Gebimi kaane e luxunden fenma.

32 To, yaxune sa tima nen Nobi yi,

e yi e yiini te,

e yi e kɔnkɔ Siyon taa fajin geyaan xili ma,  
Yerusalen geyana.

33 Marigina Alatala Senben Birin Kanna

wudi yii gbeene segeɲema nen senbeni.

Wudi kuyene yi rabira bɔxɔni.

Naxanye kondeye mate han,  
a ne ragodoma nen.

34 A fɔtɔnna ɲansanne segeɲema nen bunbin na,

Liban fɔtɔnne yi bira Senbe Kanna bun.

## 11

*Manga nenɛn Dawuda bɔnsɔnni*

† 10:28: Yaxune ganla yi fe nen Yerusalen yengedeni kirani ito xɔn. A bunna nen fa fala “Yaxune bata maso.”

<sup>1</sup> Dii xεmεn minima nεn Yese bɔnsɔnni\*

alo wudi jingin minima  
wudi dungin ma kii naxan yi.

Na sabatima nεn fata a salenne ra.

<sup>2</sup> Alatalaa Nii Sarijanxin luma nεn a yi,  
fe kolonna nun xaxilimayaan sɔtɔma niin naxan xɔn,  
kawandi kenden nun senben sɔtɔma niin naxan xɔn,  
Alatala kolonna nun a yεeragaxun sɔtɔn niin naxan xɔn.

<sup>3</sup> A niin sama nεn Alatala yεeragaxun fari.  
A mi kitin sama yεtagin ma.

A mi feene ragidima muxune fala xuiin xɔn.

<sup>4</sup> Koni a senbetarene makitima nεn tinxinni.  
Yiigelitɔɔn naxanye yamanani,  
a yi ne feene ragidi jεnige fajini.

A yamanan muxune garinma nεn falan na  
alo bosana.

A fala xuine yi muxu jaxine faha.

<sup>5</sup> Tinxinyaan nun tɔgɔndiyaan luma nεn a yi  
alo tagi xidin muxun tagi waxatin birin.

<sup>6</sup> Nayi, kankon nun yεxεε diin luma nεn e bode xɔn,  
burunna jarin nun siin yi e sa yire kedenni,  
turadin nun yatan nun xuruse turaxin yi lu e bode xɔn,  
diidina nde yi ti e yεε ra.

<sup>7</sup> Ninge gilεn nun kanko gbeena e dεgema nεn,  
e diine yi sa e sa yire kedenni.  
Yatan yi sεxεn don alo jingena.

<sup>8</sup> Dii jɔrεn sabaan soma nεn sajin soden dεxɔn,  
diin yi nɔ a yiin nasɔε koson yinla ra.

<sup>9</sup> Fe jaxi mi fa luma na, gbalo mi na  
Alatalaa geya sarijanxin birin fari.  
Amasɔtɔ Alatala kolonna yamanan nafema nεn,  
alo fɔxɔ igena a folon nafema kii naxan yi.

<sup>10</sup> Na lɔxɔni,  
diin naxan minixi Yese bɔnsɔnni  
na luma tixi nεn  
alo taxamasenna yamane yεε ra.  
Siyane fama nεn a fεma,  
a dɔxɔden yi lu mayilenjε binyeni.

### *Muxu suxine xεtε fena*

<sup>11</sup> Na lɔxɔni,  
Marigin mɔn a yiini bandunma nεn  
alogo a xa a yamaan muxu dɔnxεne xunba:  
naxanye na lu e nii ra Asiriya yamanani  
e nun Misiran yamanan lanbanna nun a faxan na,  
e nun Kusi nun Elan nun Babilɔn yamanane yi,  
e nun Xamata yamanan nun fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yi.

<sup>12</sup> A taxamasenna tima nεn siyane xa,  
a Isirayila kaane malan

\* **11:1: Yese** nan Dawuda fafe ra. Na sebexi Samuyeli Singena 16.18-19 kui.

naxanye yi suxi yengeni.  
Yuda bənsənnə muxun naxanye xuyaxi ayi  
dunuḡa xun xən, a yi ne malan  
sa keli bəxən tongon naaninne birin yi.

<sup>13</sup> Nayi,

Eframi bənsənnə mi fa Yuda bənsənnə maḡəxələnma.  
Yuda bənsənnə yaxune raxərime nən,  
Eframi mi fa Yuda maḡəxələnma,  
Yuda mi fa findima Eframi yaxun na sənən.

<sup>14</sup> E birin sigama nən yengeni

sogegododen binni Filisidine geyane fari,  
e sa sogeteden binna muxune nafunle tongo yengeni.  
Edən nun Moyaba yamanane yi lu e sənben bun,  
Amonine yi xuru e ma.

<sup>15</sup> Alatala igen ḡanma nən Misiran fəxə ige yireni,  
a yi a yiini bandun Efirati baan xun ma,  
a yi na baani taxun xude solofere ra  
a de foye gbeen na,  
muxune yi nə a gide,  
e mi e sankidine ba.

<sup>16</sup> Kiraan luma nən a yamaan xa  
naxanye na lu e nii ra Asiriya yamanani.  
A luma nən alo a liga e benbane xa kii naxan yi  
e to mini Misiran yamanani.

## 12

### *Yama rakisixin yi Ala tantun*

<sup>1</sup> I a falama nən na ləxəni, i naxa,  
“Alatala, n ni i tantunma.  
I yi xələxi n ma,  
koni i ya xələn bata xete n fəxə ra,  
i yi n madenden.

<sup>2</sup> Ala nan n nakisixi yati.  
N na n yigi sama a tan nin,  
n mi fa gaxuma.  
Alatala nan n fangan na.  
Alatala nan n ma beti ba xunna ra.  
N nakisimana a tan nan na.”

<sup>3</sup> E kisin sətəma nən sɛwani  
alo e igen bama tigi yinla ra kii naxan yi.

<sup>4</sup> Na ləxəni, e a falama nən, e naxa,  
“E tantunna fi Alatala ma,  
e xui ramini a ma a xinli,  
e a kewanle rali siyane tagi  
e a rabira muxune ma a xinla gbo kii naxan yi.  
<sup>5</sup> E betin ba Alatala xa bayo a bata fe gbeene rakamali.  
E e fe fala dunuḡa muxune birin xa!”

<sup>6</sup> Siyon kaane, e sənəxə sɛwani,  
e gbelegbele ḡaxanni!  
Amasətə, Isirayilaa Ala Sariḡanxin gbo,

naxan ε tagi!

## 13

### *Babilon taan naɲanna bata maso*

<sup>1</sup> Waliyiya falan ni ito ra naxan makεnen Amosi a dii xεmena Esayi xa lan Babilon taan ma.

<sup>2</sup> Ala naxa,

“ε taxamasenna ti geya mabaxin fari.

ε gbelegbele

alogo ε xa sofane rakolon.

ε yiine maliga

alogo e xa so taan muxu gbeene so deene ra.

<sup>3</sup> N tan nan yamarin fixi muxune ma

naxanye rasariɲanxi n xa.

N bata n ma sofa yeɓaxine xili,

naxanye sewama n ma nɔ sɔtɔn na,

alogo e xa n ma xɔlɔn mayita.”

<sup>4</sup> ε tuli mati sɔnxɔ xuini ito ra geyane fari

yama gbeen nan xui a ra.

ε tuli mati,

yamanane bata yimaxa

alo siyane na e malan.

Alatala Senben Birin Kanna nan

a ganli tɔnma yεngε so xinla ma.

<sup>5</sup> Alatala fama e nun

ganla naxan a xɔlɔn naxuyama ayi

sa keli bɔxɔn yire makuyeni

sa keli kore xɔnna danna ra.

E yamanan birin kalama nen.

<sup>6</sup> ε gbelegbele sununi,

amasɔtɔ Alatalaa lɔxɔn bata maso.

A fama alo halagi ti gbalona,

fata Ala Senbe Kanna ra.

<sup>7</sup> Nanara, birin bata xadan,

muxune bata tunnaxɔlɔ e ma.

<sup>8</sup> Gaxun bata e suxu,

xɔlɔn sifan birin e fari.

Muxune e fatine yimaxama xɔlɔn bun

alo ɲaxanla tinna ma.

E birin xaminxina e bode matoma.

E yeɓagine yifɔrɔxi.

<sup>9</sup> A mato, Alatalaa lɔxɔn fama,

kininkinintare lɔxɔna,

fitinan nun xɔlɔ gbeen naxan yi,

alogo bɔxɔ xɔnna xa raxɔri,

a findi tonbonna ra

a yi yulubitɔne halagi a yi.

<sup>10</sup> Saren naxanye kore e nun e sare kurune,

ne mi fa degen sɔnɔn.

Sogen nen fa te,

a bata yidimi,  
kiken mi fa dege ma sonon.

<sup>11</sup> Ala naxa, “N dunuja muxune  
kewali jaxine saranma e ra nen,  
n yi muxu jaxine hakene saran e ra.  
N yi yete yitene wason dan,  
n yi no kanne yandan kala.

<sup>12</sup> N muxune xuruma nen boxoni  
han e mi fa toma xulen  
alo xema fajina,  
e to raxoloma ayi nen  
alo xemaan naxan sa kelima Ofiri yamanani.”

<sup>13</sup> Nanara, n kore xonni maxama nen,  
boxo xonna yi xuruxurun, a ba a funfuni  
Alatala Senben Birin Kanna fitinana fe ra  
a xolon na keli boxon naxan yi alo tenna.

<sup>14</sup> Nayi, muxune birin sigama nen e konne yi  
birin yi a gi siga a yamaan fema  
alo xenla naxan sagatanma,  
alo xuruse raba mi yexeen naxanye foxo ra.

<sup>15</sup> E na muxu yo to,  
na kanni saxonma nen tanban na,  
E na naxan yo suxu,  
na kanna faxama nen silanfanna ra.  
<sup>16</sup> E dii futene yi yibutuxun e yetagi,  
e banxi kui seene yi tongo,  
muxune yi fu e jaxanle ma e yetagi.

<sup>17</sup> Ala naxa,  
“N Mede kaane rakelima nen e xili ma  
ghetin boti mi siyaan naxan xa,  
e mon mi sewama xemaan na.

<sup>18</sup> E banxulanne yi faxa Mede kaane xalimakunle ra,  
e mi kininkininma dii futene ma,  
e jaxu diidine ra.”

<sup>19</sup> Babilon naxan findixi taa tofajin na yamanane ye,  
naxan findixi Babilon kaane binyen nun e kanba xunna ra,  
Ala na taan halagima nen  
alo Sodoma taan nun Gomora taana.

<sup>20</sup> Muxu yo mi fa daxoma a yi,  
a yigenla luma nen  
han mayixete nun mayixete.  
Hali Arabu sigatine yati mi dangue a yi,  
hali xuruse rabane mi fa e xuruseene xalima na.

<sup>21</sup> Koni burunna subene nan daxoma na,  
xutunxunbane yi e banxine rafe.  
Dangaranfulene yi lu na yi,  
kotone yi na findi e bodonden na.

<sup>22</sup> Kankone wuga xuiin yi lu mine a yire makantanxine yi,  
barekodane yi so a manga banxine kui.  
Babilon gbee waxati saxin bata maso.

A siimayaan mi fa xunkuya.

## 14

### *Isirayila kaane xεtε fena*

<sup>1</sup> Alatala kininkininma nεn Yaxuba yixεtene ma. A mɔn Isirayila yamaan sugandima nεn, a mɔn yi e radɔxɔ e bɔxɔni. Xɔɲene yi sa e fari, e findi Yaxubaa yamaan na.

<sup>2</sup> Siyaan bonne fama nεn Isirayila kaane tongodeni, e siga e ra Alatalaa yamanani. Isirayila yamaan yi siyane findi e konyine ra, xεmεn nun ɲaxanla. Na kiini, muxun naxanye e findi konyine ra, e fan yi ne findi e konyi ra, e findi e ɲaxankata muxune kanne ra.

### *Babilɔn mangan saya sigina*

<sup>3</sup> Isirayila kaane, lɔxɔna nde, Alatala matabun fima nεn ε ma ε tɔrɔne nun ε lanbaranne nun ε konyiya xɔdεxεn ɲan xanbini.

<sup>4</sup> Na waxatini, ε sigi ɲaxumεni ito sama nεn, ε Babilɔn mangan magele, ε naxa,

Ee! En ɲaxankata muxun mi fa na!

A gbalon bata ɲan!

<sup>5</sup> Alatala bata muxu ɲaxine bosaan sεnbεn kala.

A bata nɔ sɔtɔ dunganna kala

<sup>6</sup> naxan yi siyane mabɔnbɔma xɔlɔni

a yε wuyaxi,

dan mi naxan na,

naxan fitinaxin yi nɔɔn tima yamanane xun na

a gbalon sa e fari

naxan dan mi na.

<sup>7</sup> Iki, yamanan birin bata lu bɔɲε xunbenli,

muxune gbelegbelema sεwani.

<sup>8</sup> Hali fɔfɔne nun Liban sumanne sεwaxi

i kala feen na, e a falama,

e naxa, “Xabu i binbin maluxun,

muxu yo mi fa fama nxu sεgεdeni.”

<sup>9</sup> Faxe muxune e ramaxama nεn bɔxɔn bun ma

fa i ralandeni,

i nεma fε waxatin naxan yi,

dunuɲa ito muxu gbeene birin.

Naxanye yi siyane mangane ra,

ne birin kelima nεn.

<sup>10</sup> E falan ti, e naxa,

“I fan bata findi fangataren na

alo nxu tan.

Iki, i bata lu alo nxu tan!”

<sup>11</sup> E bata ε nun i ya wason

nun i ya bɔlɔn xuiin birin nagodo gaburun na.

Kɔnεne nan i saden na i bun ma,

kunle yi findi i ya bitinganna ra.

<sup>12</sup> Ee! I bata bira sa keli kore

i tan tagalan saren naxan dεgεma subaxani!

I bata woli bɔxɔni,

i tan naxan yi siyane rabirama!

<sup>13</sup> I yi a falama i yεtε ma, i naxa,



“N tema nɛn kore xɔnna ma,  
 n sa n ma mangaya gbɛdɛn dɔxɔ mɛnni  
 Alaa sarene faxa ra.  
 N sa dɔxɔ alane tagi,  
 e malanna geyaan naxan ma sogeteden kɔmɛnna ma.  
 14 N tema nɛn kundane fari,  
 N yi lu alo Kore Xɔnna Ala.”  
 15 Koni e bata sa i sa fɔ gaburun xɔnna ma  
 i lu laxira yili tilinxin na.

16 Naxanye na i to,  
 ne i matoma nɛn ki fani.  
 E miri i ya fe ma,  
 e yi a fala, e naxa,  
 “Xɛmɛni ito xa mi yi bɔxɔn naxuruxurunma ba,  
 a yi yamanane yimaxa?  
 17 Ito xa mi dunuɲa findi tonbonne ra ba  
 a yi taane kala,  
 a tondi kasorasane beɲinɲɛ?”  
 18 Nɔndin na a ra,  
 siyane birin mangane maluxunxi binyen nin  
 e keden kedenna birin yi lu e gaburune ra.  
 19 Koni i tan bata woli ayi i ya gaburun fari ma  
 alo wudi yii xaren biraxina.  
 Faxa muxune bata sa i yɛɛ ma,  
 naxanye faxaxi silanfanna ra  
 naxanye bata sa gɛmɛne fari yinla ra.  
 I bata lu alo binbi yibodonzina.  
 20 Koni i tan mi maluxunma alo ne  
 amasɔtɔ i bata i ya yamaan kala,  
 i yi i ya yamaan naxɔri.  
 Bɔnsɔn ɲaxina fe mi fa falama habadan.  
 21 E a diine faxa feni tɔn  
 lan e benbane gbalo feene ma.  
 E nama fa keli,  
 e yi bɔxɔn birin findi e gbeen na,  
 e dunuɲa rafe e taane ra.

22 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa,  
 “N kelima nɛn Babilɔn taan xili ma,  
 n yi a xinla ralɔ ayi  
 e nun a muxun naxanye na lu e nii ra  
 e nun e diine nun e yixɛtɛne birin.”  
 Alatalaa falan nan na ra.  
 23 N taani ito findima nɛn dara yiren na  
 gbalane dɛnaxan yi e nun sagalene dingirana.  
 N yi Babilɔn taan makɔ halagi ti silanden na.  
 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

24 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna bata a kɔlɔ, a naxa,  
 “N bata feen naxan yitɔn,  
 na ligama nɛn.

N bata naxan nagidi,  
na kamalima nɛn.

<sup>25</sup> N Asiriya kaane halagima nɛn n ma yamanani,  
n yi e raxəri n ma geyane fari.  
E konyiyaan bama nɛn n ma yamaan xun ma,  
e goronna yi ba e tungunna fari.”

<sup>26</sup> Ala na nan nagidixi dunuɲa birin xili ma,  
a yiini texi siyane birin xili ma na kii nin.

<sup>27</sup> Xa Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna fena nde ragidi,  
nde nɔɛ a yikalɛ?  
A na a yiini te,  
nde nɔɛ a raxɛtɛ a funfuni?

### *Waliyiya falana Filisitine xili ma*

<sup>28</sup> Waliyiya falani ito tixi Manga Axasi faxa ɲɛɛn nan na.

<sup>29</sup> Ɛ tan Filisitine,  
e yi ɛ bɔnbɔma bosaan naxan na,  
na bata kala,  
koni ɛ nama sɛwa na ra.  
Amasɔtɔ koson minima nɛn saɲi faxaxin bɔnsɔnni,  
ninginangan yi mini koson bɔnsɔnni naxan tuganma.

<sup>30</sup> Tɔrɔ muxu gbeene,  
ne donseen sɔtɔma nɛn,  
sɛnbɛtarene yi e matabu bɔɲɛ xunbenli.  
Koni ɛ tan Filisitine,  
n na ɛ bɔnsɔnna halagima fitina kamɛn nan na.  
Naxanye na lu e nii ra,  
ne birin yi faxa.

<sup>31</sup> Ɛ tan taa makantanxine,  
ɛ wuga xuini te!  
Taan muxune, ɛ gbelegbele!  
Filisiti yamaan bata tunnaxɔlɔ e ma,  
amasɔtɔ tɛɛ tutin fama nɛn  
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.

Muxu yo mi baxi yaxune ganla safane ra.

<sup>32</sup> Filisitine xɛrane yabin findin nanse ra?  
“Alatala nan Siyon taan tixi,  
a yamaan yiigelitɔne yigiyade fajin sɔtɔma dɛnaxan yi.”

## 15

### *Waliyiya falan Moyaba xili ma*

<sup>1</sup> Waliyiya falana Moyaba yamanan xili ma:  
Ari taan bata raxəri Moyaba yamanani  
a kala kɔɛ kedenna ra.  
Kiri taan bata raxəri Moyaba yamanani  
a kala kɔɛ kedenna ra.

<sup>2</sup> Dibon kaane tema e suxure kide matexine yi  
e wugama.

Moyaba kaane gbelegbelema Nebo nun Medeba taane yi.  
Muxune birin bata e xunne nun e dɛ xabene bi sununi.

<sup>3</sup> Sunu dugine nun bɛnbɛnle ragodoxi e ma kirane xɔn ma.  
E gbelegbelema e banxine fari

e nun e yama malandene yi,  
e birin wugama han!

<sup>4</sup> Xesibən nun Eleyale kaane  
gbelegbelema mali muxu feen na.  
E xuiin sa mɛma fɔ Yahasi taani.  
Nanara, Moyaba sofane gbelegbelema,  
e bata tunnaxɔlɔ e ma.

<sup>5</sup> N gbelegbelema Moyaba kaane fe ra.  
A muxune bata e gi siga han Soyari taani,  
siga han Egilati-Selisiya taani.  
E tema wugɛ Luxiti geyaan na.  
E wuga xuiini tema e kalana fe ra Xoronayin kiraan xɔn.

<sup>6</sup> Nimirimi daraan bata xɔri  
sɛxɛne bata xara,  
ɲɔxɔndene bata ɲan.  
Sese xinde mi fa na.

<sup>7</sup> Nanara, muxune e se dɔnxɛne tongoma  
naxanye luxi e yii,  
e nɔxi naxanye ramarɛ,  
e yi siga e ra Wudi Tofarin Xuden kidi ma.

<sup>8</sup> Sɔnxɔ xuiin minima Moyaba yamanan birin yi.  
E wuga xuiin minima  
sa keli fɔ Egilayimi taani,  
sa keli fɔ Elimi xɔɲin yireni.

<sup>9</sup> Xuden naxan danguma Dimɔn yi,  
na bata findi wunla ra.

Ala naxa,  
“N mɔn gbalo nɛnɛne rasigama nɛn Dimɔn yi.  
N yatana nde rafama nɛn Moyaba muxu gixine xili ma,  
e nun naxanye na lu e yamanani.”

## 16

### *Moyaba Yerusalɛn xandima nɛn*

<sup>1</sup> Moyaba mangane yi a fala, e naxa,  
“Ɛ yɛxɛne rasiga Yuda yamanan mangan ma,  
sa keli Sela tonbonni,  
siga Siyon geyaan fari.”

<sup>2</sup> Moyaba ɲaxanle bata baan gididen li Arinon yi.  
E luxi nɛn alo xɔliin naxanye e gixi,  
naxanye kedixi,  
e makuya e tɛɛn na.

<sup>3</sup> Moyaba kaane yi a fala Yerusalɛn kaane xa, e naxa,  
“Nxu maxadi,  
i fena nde ragidi.  
Yanyi tagi sogan bun,  
i nininna xa so nxu xun na  
alo kɔɛna, i nxu kantan.  
Nxɔ muxu gixine luxun,  
i nama gi muxune yanfa de!

<sup>4</sup> A lu nxɔ muxu gixine xa e dɔxɔ ɛ konni,  
dɔxɔden so e yii e ratangɛ halagi tiin ma dɛnaxan yi.

Naxan nxu ɲaxankatama,  
na mi luma habadan,  
halagin fama nɛn a dandeni.  
Naxan nxu yɛngɛma,  
na kelima nɛn yamanani.

<sup>5</sup> Nayi, i ya mangayaan sɛnbɛn sɔtɔma nɛn hinanna xɔn,  
Dawuda yixetɛna nde yi mangayaan naba lannayani,  
kitisaan naxan kiti kɛndɛn fenma  
naxan sɔbɛ soxi tinxinna ma.”

*Yerusalɛn mi nɔɛ Moyaba maliyɛ*  
*Yeremi 48.29-36*

<sup>6</sup> Nxu bata Moyaba kaane wasona fe mɛ  
naxan gbo han,  
e nun e yɛtɛ yigboon  
nun e wason nun e yɛtɛ yitena.  
Koni e yɛtɛ matɔxɔma fuun nin.

<sup>7</sup> Nanara, Moyaba kaane gbelegbelema sununi  
e yamanana fe ra,  
e birin e wuga xuini tema.  
E kutunma nimisani Kiri-Haresɛti taa kalaxina fe ra.  
E bata tunnaɔɔ e ma fefe!

<sup>8</sup> Xɛsibɔn xɛɛne bata kala,  
alo Sibima manpa binle.\*  
Siyane mangane bata manpa bili yɛbaxine yibodon  
naxanye bogine yi sigama han Yaasɛri taani,  
e xuya tonbonna xun xɔnna ra,  
e yiine yi sigaxi han Fɔxɔ Daraan kidi ma.

<sup>9</sup> Nanara, n wugama Yaasɛri kaane xɔn  
Sibima manpa binle fe ra.  
Ee! Xɛsibɔn taan nun Eleyale taana!  
N na n yɛɛgen nagboma ayi nɛn ɛ ma!  
Yɛngɛn xuiin bata mini ɛ manpa bili nakɔne yi,  
e nun ɛ se xaba daxine yi.

<sup>10</sup> Sɛwan nun ɲaxaɲaxan bata ɲan wudi bili nakɔne yi.  
Sigi sa xuiin nun sɛwa xuiin mi fa mɛma  
nxɔ manpa bili nakɔne yi.  
Muxu yo mi fa manpa bogine igen bama,  
n bata danna sa sɛwa xuiin na.

<sup>11</sup> Nanara, n bɔɲɛn wugama Moyaba fe ra.  
N ma mawuga xuiin luxi nɛn  
alo bɔlɔn xuina sununi.  
N kutunma Kiri-Haresɛti taana fe ra.

<sup>12</sup> Nxu Moyaba yamaan toma xadanɲɛ  
e suxure kide matexine yi,  
e yi so e suxure banxine yi maxandi tideni,  
koni na tɔnɔ yo mi na.

<sup>13</sup> Alatala bata yi na fala Moyaba kaane xili ma.

<sup>14</sup> Iki Alatala naxa, “Benun ɲɛɛ saxan yate xa dangu, Moyaba muxu gbeene  
nun a yama gbeen yarabima nɛn, fangatare dando gbansan yi lu e nii ra ne  
yɛ.”

\* **16:8:** Wudi binla nde na yi, mɛn kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

## 17

*Damasi nun Isirayila*

<sup>1</sup> Waliyiya falana Damasi taan xili ma:

Damasi taan kalamatəon ni i ra,  
a taa xəonna yi lu  
alo gεmεne e bode fari.

<sup>2</sup> Aroyeri yamanan taane luma nən nabəjinxi  
e findi xuruseene konna ra.  
E luma nən na,  
muxu yo mi e yigbetənma.

<sup>3</sup> Taa makantan yin yo mi fa luma Efirami yamanani sənən.  
Mangayaan bama nən Damasi taani.  
Arami yamanan muxu dənχən naxanye luma,  
ne binyen mi dangue Isirayila kaane binyen na.  
Alatala Sənbən Birin Kanna falan nan na ra.

<sup>4</sup> Nayi, na ləχəni,  
Yaxubaa binyen xurunma nən.  
A yamaan yi lu doyenjε.

<sup>5</sup> A luma nən  
alo sansine na yelin malanjε se xaba waxatini  
alo a xaba muxun na a tənsən xabaxine malan a yii  
alo e na tənsənnə makentun Refa lanbanni.  
<sup>6</sup> A tənsən dənχəna ndee luma nən a kentun daxin na,  
alo oliwi bogine na rayolon tamin na,  
a xəri firin saxan yi lu a kondeni,  
naanin suulun jəχən yi lu a yii bogixine ra.  
Alatalaa falan nan na ra, Isirayilaa Ala.

<sup>7</sup> Na ləχəni,  
muxune yεene luma e da mangan nan na,  
e yεε rafindi Isirayilaa Ala Sarijanxin ma.

<sup>8</sup> E mi fa e yεε rasigε suxure kidene yi mume,  
e naxanye rafalaxi e yiine ra.  
E mi fa Asera kide gbindonne matəε mume,  
e nun e wusulan gandene,  
e yetε yii fəχəne.

<sup>9</sup> Na ləχəni, e taa makantanxin naxanye rabəjinma Isirayila kaane bun, ne  
birin yigenla luma nən alo fətəonna hanma geyaan kondena.

<sup>10</sup> Amasəto i bata jinan Ala xən i rakisimana.  
I mi i yengi dəxi i kantan fanyen xən, i ya Ala.  
Nanara, i bata nakəon nafala a fajin na,  
i yi sansi xəjεne si.

<sup>11</sup> I e si ləχən naxan yi,  
hali e na soli na ləχəni,  
na xətəonna yεtəni i ya si seen yi fuga,  
koni a xaba waxatin na a li,  
a ləma ayi nən,  
furen nun səχələ jantaren na fa ləχən naxan yi.

<sup>12</sup> Ee! Siya wuyaxine sənχəma  
alo fəχə igen xuxu xuiin kii naxan yi.

Ee! Yamanane muxune xajema ayi  
alo baa ige gbeen na walanje ayi.

<sup>13</sup> Siyane sɔnxɔ xuiin luxi nɛn  
alo fɔxɔ ige gbeen xuxu xuina.  
Marigin na a kɔnkɔ e ma,  
e e gi, siga yire makuyeni.  
E kedima nɛn

alo foyen na se dagin xali geyaan fari  
alo sɛxe xaren kala ti foyeni.

<sup>14</sup> Gaxu gbeen na a ra jinbanna ra,  
benun xɔtɔnni, e mi fa na!  
Na nan na muxune sɔtɔma  
naxanye nxɔ seene birin tongoma.  
Na nan e sɔtɔma naxanye fuma nxu ma.

## 18

### *Falan Kusi yamanan xili ma*

<sup>1</sup> Gbalon yamanan xa,  
tuguminne gabutene xuiin gbo denaxan yi  
Kusi yamanan baane xun ma!\*

<sup>2</sup> Mɛn kaane xɛrane rasigama baan xɔn kunkine kui  
naxanye rafalaxi gbala xidine ra.  
Ɛ siga ɛ konne yi ɛ tan xɛra sɔnɔyaxine.  
Ɛ siga ɛ siyaan fɛma naxan muxuye kuya,  
e fatin mayilenma,  
naxan magaxu be nun yiren birin yi,  
siya sɛnbɛmani ito naxan nɔɔn tima,  
baane wuya naxan ma yamanayi.

<sup>3</sup> Ɛ tan dunɔɔa muxune birin,  
ɛ tan naxanye bɔxɔ xɔnna fari,  
e na taxamasenni te geyaan fari,  
ɛ a mato!  
Ɛ na xɔtaan fe xuiin mɛ waxatin naxan yi,  
ɛ tuli mati!

<sup>4</sup> Amasɔtɔ Alatala bata a fala n xa,  
a naxa, “N waxi feene rakɔrɔsi feni,  
n lu raxaraxi n dɔxɔdeni ti,  
alo wuyenna naxan minima yanyin na,  
alo xiila wuyenna bɔxɔn ma kuye wolon waxatini.”

<sup>5</sup> Amasɔtɔ benun se xaba waxatin xa a li,  
fugene yolonma nɛn,  
e yi findi tɔnsɔnne ra,  
ne yi mɔ fɔlɔ,

muxune yi e yii bogitarene xaba filɛn na,  
e nun e sonle nun e dɛɛne.

<sup>6</sup> Kusi kaane fan nabɛjinma na kii nin xɔline xa  
geyane fari e nun burunna subene.  
Sɛgɛne e yibɔma nɛn soqe furen na,  
sube xajɛne fan yi e don jɛmɛn na.

\* **18:1: Kusi** yamanan yi Misiran yamanan nan faxa ra Nila baan de fati forene bɔxɔni.

7 Nayi, muxune fama nɛn finmaseene ra  
 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xɔn,  
 keli siyaan fɛma naxan muxuye kuya,  
 e fatin mayilenma,  
 e magaxu be nun yiren birin yi,  
 siya sɛnbɛmani ito naxan nɔɔn tima,  
 baane wuya naxan ma yamanayi.  
 E fama nɛn na finmaseene ra Siyon geyaan fari  
 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna xinla binyama dɛnaxan yi.

## 19

### *Falan Misiran yamanan xili ma*

- 1 Waliyiya falana Misiran yamanan xili ma:  
 Alatala ni i ra, a fama kundani Misiran yi mafurɛn!  
 Misiran kaane suxurene xuruxurunma nɛn a yɛɛ ra,  
 Misiran kaane yi tunnaɔɔlɔ e ma.
- 2 Ala naxa, “N Misiran kaane radinma  
 e bode xili ma nɛn, e yi e bode yɛngɛ,  
 birin yi keli a ngaxakedenmaan xili ma,  
 birin yi keli a xɔyin xili ma,  
 taane yi keli e bode xili ma,  
 mangayane yi keli mangayane xili ma.
- 3 Misiran kaane tunnaɔɔlɔma e ma nɛn,  
 n yi mayifuun bira e feene yi.  
 E suxurene maxɔdinma nɛn,  
 e nun barinne nun yiimatone nun kɔɛramuxune.
- 4 N Misiran sama nɛn kininkinintarena nde sagoni,  
 manga yɛɛ xɔdɛxɛn yi lu a xun na.”  
 Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.
- 5 Nila baan xɔrima nɛn,  
 baan wunla yi xara fefe!
- 6 Baane xirin yi mini,  
 xudene yi xurun Misiran yi,  
 e birin yi xara.  
 Gbalane lisima a ra nɛn,
- 7 sɛxɛne yi xara Nila baan xɔn  
 han a biradɛna fɔxɔ igen ma.  
 Xɛɛn naxanye bixi Nila baan xɔn,  
 ne xarama ayi nɛn,  
 foyen yi siga e ra, sese mi fa luma.
- 8 Yɛxɛ suxune kutunma nɛn, e sunu,  
 naxanye birin kɔnna birama Nila baani.  
 Yala wonle fan sɛnbɛn yi ɲan.
- 9 Naxanye gɛsɛne wurundunma,  
 ne yagima nɛn.  
 Naxanye dugine rafalama e nun naxanye e sɔxɔnma,  
 ne yigitɛgɛma nɛn.
- 10 Yamanan muxu kendɛne fangan ɲanma nɛn,  
 walikene yi kɔntɔfili.
- 11 Xaxilitaren nan Soyan taan kuntigine ra,  
 Misiran mangan kawandi muxune

a kawandima xaxilitareyaan nin e naxa, “Fekolonna nde nan ma dii n tan na, a singe ra mangane diina nde.”

E nɔɛ suse na fale mangan xa di?

<sup>12</sup> Nayi, Misiran mangana, i ya xaxilimane minen?

Alatala Senben Birin Kanna naxan nagidixi lan i ya yamanan ma, e xa i xaran na ma.

<sup>13</sup> Xaxilitaren nan Soyan taan kuntigine ra. Nofi taan mangane tantanma.

Misiran yamana kanne nan a ralɔma ayi.

<sup>14</sup> Alatala bata niina nde raso e yi naxan e xun magima e ra

alogo Misiran kaane xa tantan e feen birin yi alo dɔɔ minna na dingenyɛ ayi baxundeni.

<sup>15</sup> Misiran muxu gbeen nun a muxudina, muxu yo mi fa sese ligama naxan fan,

a na findi muxu binyen na hanma a binyetarena.

### *Misiran yamanan naɲanna fe*

<sup>16</sup> Na lɔxɔni, Misiran kaane luma nen alo ɲaxanle. E xuruxurunma nen gaxuni, Alatala Senben Birin Kanna na a yiini te e xili ma waxatin naxan yi.

<sup>17</sup> Yuda yamananana fe findima fe magaxuxin nan na Misiran kaane xa. Muxune na a fe fala e yeɛ xɔri, e gaxuma nen na feen yeɛ ra Alatala Senben Birin Kanna bata naxan nagidi e ma.

<sup>18</sup> Na lɔxɔni, Heburu xuiin fama nen faladeni Misiran taa suulunna ndee yi, e muxune yi e kɔɔ a e bata findi Alatala Senben Birin Kanna gbeen na. Na taan keden xili bama nen a Taa Halagixina.

<sup>19</sup> Na lɔxɔni, saraxa ganden fama nen ludeni Alatala xa Misiran yamanan tagini, gɛmɛ gbeena nde yi dɔxɔ yamanan danna ra naxan Alatalaa fe rabirama muxune ma.

<sup>20</sup> Na nan findima taxamasenna nun seren na fa fala Alatala Senben Birin Kanna Misiran yi. Misiran kaane na e xui ramini Alatala ma e ɲaxankata muxune fe ra waxatin naxan yi, a Marakisi Tiin nafama nen e ma, naxan e xun mayengɛma a yi e xunba.

<sup>21</sup> Alatala a yete yitama nen Misiran kaane ra. Na lɔxɔni, Misiran kaane Alatala kolonma nen. E yi a batu, e saraxane nun bogise saraxane ba a xa. E yi de xuiine tongo Alatala xa, e yi e rakamali.

<sup>22</sup> Alatala Misiran kaane ɲaxankatama nen fitina fena nde xɔn, koni a e yiyalanma nen, e yi xete Alatala ma, a yi e maxandi xuiin name, a yi e yiyalan.

<sup>23</sup> Na lɔxɔni, kiraan kelima nen Misiran yi siga Asiriya yamanani. Asiriya kaane sigama nen Misiran yi, Misiran kaane yi siga Asiriya yi. E birin yi Ala batu e bode xɔn.

<sup>24</sup> Na lɔxɔni, Isirayila findima nen Misiran nun Asiriya yamanane saxanden na dunɲa duban sɔtɔma naxanye xɔn.

<sup>25</sup> Alatala Senben Birin Kanna dubama nen e xa, a naxa, “N bata barakan sa n ma yamaan Misiran ma fe yi, e nun Asiriya yamananana, n yii fɔxɔna e nun Isirayila, n ma bɔxɔna.”



## 20

*Falan Misiran nun Kusi xili ma*

<sup>1</sup> Asiriya mangan Sarigon a sofa kuntigin nasiga jɛɛn naxan na Asadodi taan xili ma Filisiti yamanani, a yi a yɛngɛ, a yi a tongo,

<sup>2</sup> na waxatin yɛtɛni, Alatala yi falan ti Esayi xa Amɔsi a dii xɛmɛna, a naxa, “Sunu dugin naxan xidixi i tagi, na ba, i yi i ya sankidine ba.” Esayi yi a falan suxu, a magenla yi lu sigan tiyɛ, sankidi mi a sanni.

<sup>3</sup> Alatala mɔn yi a fala, a naxa, “A jɛɛ saxanna ni i ra n ma walikɛna Esayi sigan tima a magenla, sankidi mi a sanni. Taxamasenna nan na ra e nun marakolonna Misiran yamanan nun Kusi yamanan xa,\*

<sup>4</sup> fa fala Asiriya mangan Misiran kaane nun Kusi kaane suxuma nɛn yɛngɛni, a e xali konyiyani. A dii jɔrɛne nun fonne magenle nan xalima, sankidi mi e sanni, e xɔrɛ magenle yi findi yagin na e xa.

<sup>5</sup> Nayi, muxun naxanye e yigi saxi Kusi yi hanma naxanye yi Misiran matɔxɔma, ne gaxuma nɛn, e yagi.

<sup>6</sup> Na ɔxɔni, muxun naxanye dɔxi fɔxɔ igen dɛ, ne a falama nɛn, e naxa, ‘Nxu yi yigi saxi naxanye fari, a mato naxan ligama ne ra. Nxu yi waxi siga feni nxu luxundeni e konni, alogo nxu xa maliin sɔtɔ, nxu yi xunba Asiriya mangan ma. Nayi, nxu fa nɔɛ kisɛ di?’ ”

## 21

*Falan Babilɔn yamanan xili ma*

<sup>1</sup> Waliyyi falan ni i ra tonbonna xili ma fɔxɔ igen dɛ.\*

Yaxun fama nɛn

sa keli tonbonni yamana magaxuxini

alo kala ti foyen nɛma fɛ yiifari ma tonbonna makɔɛ.

<sup>2</sup> Ala bata fe magaxuxin yita n na.

Yanfantenna bata keli yanfa sodeni.

Halagi tiin bata halagin ti fɔɔ.

Elan kaane, ɛ siga yɛngɛni!

Mede kaane ɛ taan nabilin!†

Muxune yi kutunma e bun ma,

koni n fa danna sama nɛn na ma!

<sup>3</sup> Nanara, n tagin xuruxurunma.

N jaxankataxi

alo jaxanla tinna ma.

N naxan mɛma,

na bata n gaxu ki fajni!

N naxan toma,

na bata n kɔntɔfli.

<sup>4</sup> Wɛkilɛ mi fa n yii,

n xuruxurunma gaxuni.

N yi jinbanna nan mamɛma nun

alogo n xa bɔjɛ xunbeli,

koni kɔɛɛn fan bata magaxu ayi.

<sup>5</sup> Donseen bata rafala,

\* **20:3: Kusi** yamanan yi Misiran yamanan nan faxa ra Nila baan dɛ fati fɔrɛne bɔxɔni. \* **21:1: Tonbonna:** A Babilɔn nan ma fe falama na ra. † **21:2: Elan kaane nun Mede kaane** yi Babilɔn kaane xoyine nan na benun e xa e yɛngɛ, e yi e nɔ.

dagine bata yisa,  
 muxune d̄oxi e degedeni,  
 e minma.  
 Kuntigine, ε keli!  
 Ε yenge so seene yit̄on.

<sup>6</sup> Marigina ito nan falaxi n xa, a naxa,  
 “Sa kantan tina nde ti,  
 a na naxan to, a na fala i xa.

<sup>7</sup> Xa a yenge so wontorone to,  
 soone naxanye bandunma,  
 soo ragine d̄oxi sofanle fari,  
 ndee fan d̄oxi n̄oḡomene fari,  
 a xa a liga a yeren ma ki fari.”

<sup>8</sup> Kantan tiin xa s̄onxo, a naxa,  
 “N Marigina, n tixi yinna xuntagi ferij̄en gb̄en!  
 N nan n ma kantan tideni k̄oena ngaan na.

<sup>9</sup> Ε a mato, x̄emena nde fama yenge so wontoron kui  
 soo firin naxan bandunma.

Na yi a xuini te, a naxa,  
 ‘Babil̄on taan bata kala!  
 A bata kala!

E ala sawurane birin bata bira  
 e xuya ayi b̄ox̄oni.’ ”

<sup>10</sup> N ma yamana,  
 ε tan naxan bata b̄onb̄o  
 alo murutun lonna ma,  
 n na nan m̄exi Alatala Senben Birin Kanna ra, Isirayilaa Ala,  
 n yi a rali ε ma.

### *Falana Ed̄on yamanan xili ma*

<sup>11</sup> Waliyiya falan ni i ra Duma taan xili ma.  
 Xuina nde minima Seyiri yamanani,  
 a naxa, “Kantan tina, k̄ōeen di?  
 Kantan tina k̄ōeen di?”

<sup>12</sup> Kantan tiin yi a yabi,  
 a naxa, “X̄ot̄onna a lima nen,  
 k̄ōeen fan yi so.

Xa i m̄on waxi max̄odinna ti feni,  
 max̄odinna ti.  
 Waxati gb̄ete, i m̄on yi fa.”

### *Alaa falana Arabi xili ma*

<sup>13</sup> Waliyiya falan ni i ra Arabi yamanan xili ma.  
 Ε xima nen Arabi burunna ra,  
 Dedan b̄ons̄onna, sigatiine tonbonni.

<sup>14</sup> Ε tan Tema kaane,  
 ε sa fa igen na muxune xa  
 min x̄onla naxanye ma  
 ε fa balon na muxu gixine xa.

<sup>15</sup> Muxune bata e gi silanfanna bun  
 silanfanne yi texti e xili ma,  
 xanle bandunxi e xili ma,

e gixi yengɛn gbalon bun.

<sup>16</sup> Marigina ito nan falaxi n xa, a naxa, “Benun jɛɛ keden yate, Kedari bɔnsɔnna‡ binyen birin ɲanma nɛn.

<sup>17</sup> Muxu wuyaxi mi fa luma e nii ra e xali wonle ye, Kedari yengɛsone.” Alatala, Isirayilaa Ala nan na falaxi.

## 22

### *Yerusalɛn taana fe*

<sup>1</sup> Waliyiya falan ni i ra Lankɛnɛmaya Lanbanna xili ma.

Yerusalɛn kaane,  
nanfera ɛ tema banxine xuntagi?

<sup>2</sup> Nanfera sɔnxɔ sɔnxɔn bata keli ɛ taani,  
a yimaxa,  
sumunna taan naxan yi yɛyɛ?

Ɛ faxa muxune mi faxaxi silanfanna ra,  
e mi faxaxi yengɛni.

<sup>3</sup> Ɛ kuntigine birin bata e gi,  
xalimakuli wonle yi e findi kasorasane ra.  
Ɛ muxune birin bata yi e gi yaxune yɛɛ ra,  
e yi e birin suxu, e yi e xali.

<sup>4</sup> Nanara, n yi a fala, n naxa,  
“Ɛ yɛɛn ba n na,  
ɛ n lu na, n xa wuga xɔlɛni.  
N ma yamaan bata kala,  
koni hali ɛ mi kata n masabaridɛni.”

<sup>5</sup> Amasɔto to,  
Marigina Alatala Senbɛn Birin Kanna  
bata magaxun nun mantɔrɔn nun mayibasanna rafa  
en ma Lankɛnɛmaya Lanbanni.

Taan nabilinna yinna bata kala!  
Xili ti xuiin minima malina fe ra geyaan ma.

<sup>6</sup> Elan yamanan ganle bata xalimakunle tongo  
e nun yengɛ so wontorone nun soone.

Kiri yamanan sofane e ye masansan wure lefane yitɔnma.

<sup>7</sup> Ɛ mɛrɛmɛrɛn fajine bata rafe yengɛ so wontorone ra,  
soo ragine yitɔnxi e xa yengɛn fɔlɔ ɛ taan so dɛene ra.

<sup>8</sup> Yuda yamanan mi fa makantanxi sɔnɔn.

Na lɔxɔni,  
i yɛɛ raxɛtɛma nɛn yengɛ so seene ma  
banxini naxan xili “Fɔtɔn Yi Banxina.”

<sup>9</sup> Ɛ yi yalenne to Dawudaa Taan makantan yinna ma  
ɛ yi igen namara ige ramarade xurini yengɛn yɛɛ ra.

<sup>10</sup> Ɛ Yerusalɛn taan banxine yate,  
ɛ ndee rabira  
alogo ɛ xa makantan yinna senbɛ so.

<sup>11</sup> Ɛ yi ige ramaraden nafala yin frinne longonna ra  
ige ramarade fonna igen xa.

Koni naxan na feene birin xunna ra,  
ɛ mi ɛ yɛɛ rafindixi na ma.

‡ 21:16: *Kedari* findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen sebexi Dunuja Fɔlɔn 25.13 kui.

A yi e yitɔnma to mi na ra,  
koni ε mi yi na kanna toma.

<sup>12</sup> Marigina Alatala Senben Birin Kanna  
a falaxi na lɔxɔn nin,  
a ε xa wuga, ε gbelegbele,  
ε yi ε xunne bi,  
ε yi kasa benbɛli dugine so sununi.

<sup>13</sup> Anu, sɛwan nun ɲaxaɲaxan nan be iki!  
Muxune ɲingene kɔε raxabama,  
e yeXeene faxama,  
e suben donma, e manpaan minma.  
Ɛ a falama, ε naxa,  
“En na en dege, en yi en min,  
bayo en faxan nen tila!”

<sup>14</sup> N tunla Alatala Senben Birin Kanna falani ito nan mexi, a naxa, “Ɛ hakeni ito mi xafarima han ε faxa!” Marigina Alatala Senben Birin Kanna na nan falaxi.

*Marakolonna lan Sebena fe ma*

<sup>15</sup> Marigina Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Siga, i sa mangana muxuni ito li, Sebena, naxan manga banxina feene xun na, i yi a fala a xa, i naxa,

<sup>16</sup> ‘Nanse i xa be?

I ya muxun mundun be,  
i to gaburun gema i yete xa be?  
I matabude dɔnxɛn nafalama i yete xa geyaan fari  
i gaburun ge i yete xa fanyeni!

<sup>17</sup> I tan senbemana,  
Alatala i wolima ayi nen pon!

A yi i suxu ken,

<sup>18</sup> a yi siga i mafilinfilinɲε

alo se radigilinxina

a i woli yamana gbeeni.

I sa faxama menna nin,  
ε nun i ya wontoro fajine yi lu na,

i tan naxan i kanna denbayaan nayagima!’ ”

<sup>19</sup> Ala naxa,

“N ni i kedima nen i ya walideni,  
n yi i ba i tideni.

<sup>20</sup> Na lɔxɔni,

n nan n ma walikɛna Eliyakimi xilima nen,

Xiliki a dii xeɛna.

<sup>21</sup> N ni i ya dugine ragodo a ma,

n ni i ya tagi xidin xidi a tagi,

n ni i senben so a yii.

A findima nen Yerusalɛn kaane fafe ra

Yuda yamaan birin ye.

<sup>22</sup> N Dawudaa manga banxin deɲinna soma nen a yii.

A na naxan nabi,

muxu yo mi nɔε a balanɲε.

A na naxan balan,  
muxu yo mi nœ a rabiye.

<sup>23</sup> N na a bitinma nen  
alo bitin wudina yire kendeni,  
a yi binyen fi a fafe a denbayaan ma.

<sup>24</sup> A denbayaan muxu binyene birin luma nen singanxi a ra,  
alo wudi yiin singanxi a binla ra kii naxan yi,  
alo goron xunxurine nun baramane  
nun ige sa seene dœxœma e bode fari kii naxan yi.”

<sup>25</sup> Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, “Na lœxœni, gbangban wudin talama nen naxan yi bitinxi yire kendeni. A kalama nen, a yi bira. Nayi, goronna naxan yi singanxi a ra, na yi halagi.” Alatala na nan falaxi.

## 23

### *Tire nun Sidœn halagi fena*

<sup>1</sup> Waliyiya falana Tire taan xili ma:

Ɛ tan Tarasisi kaan naxanye kunkine kui fœxœ igen xun ma,  
ε gbelegbele sununi amasœtœ Tire taan bata kala,  
banxi yo mi fa na,  
kunki tide mi fa na.

E bata na xibarun mε,  
fata Sipiri fœxœ ige tagi bœxœn na.

<sup>2</sup> Ɛ dundu, ε tan naxanye dœxi fœxœ igen de,  
ε tan naxanye bata fœxœ igeni siga  
ε Sidœn taan yulane findi nafulu kanne ra.

<sup>3</sup> Sansiin naxanye yi bima baan de Sihori yi,  
fœxœ igen kidi ma pon,  
e fa ne ra e taani.

Sansiin naxanye yi xabama Nila baan œn,  
ne yi findixi Sidœn taan tœnœn nan na.  
Na yamanan bata yi findi siyane lœxœ tiden na.

<sup>4</sup> Sidœn kaane, ε yagi,  
baan œn yire makantanxina.

Bayo fœxœ igen \* bata a mε ε ra, a naxa,  
“N mi dii barin tœœyane sœtœxi,  
n mi dii barixi.

N mi dii xεmεye ragboxi,  
n mi dii tεmε maxuruxi.”

<sup>5</sup> Xibaruni ito na Misiran yamanan li,  
e yigitεgεma nen Tire taana fe ra.

<sup>6</sup> Ɛ fœxœ igeni gidi han Tarasisi taani,  
ε gbelegbele sununi ε tan fœxœ ige tagi bœxœ yidœxœne.

<sup>7</sup> Ɛ naxan naxa taan nan ito ra ba,  
naxan masεgε xabu waxati xunkuyene yi  
naxan muxuye bata yi siga  
e sa dœxœ yire makuyene yi?

<sup>8</sup> Nayi, nde na feen nataxi Tire taan xili ma,  
naxan yi mangayane yitaxunma yamananane yi nun?

\* **23:4: Fœxœ igen** yi findixi Sidœn kaane gbee ala naxalanmana nde nan na.

Kuntigin nan yi a yulane ra,  
xili kan gbeene dunuḡa yi.

<sup>9</sup> Alatala Senben Birin Kanna nan na ragidixi,  
alogo a xa ne fe magodo  
naxanye wasoxi e tofanna fe ra,  
alogo a xa bɔxɔn muxu yitexine rayagi.

<sup>10</sup> Nayi, Tarasisi kaane,  
ε bɔxɔn bi,  
alo e a ligama Nila baan de kii naxan yi,  
amasɔtɔ kunki tide mi fa na ε kunkine xa.

<sup>11</sup> Alatala bata a yiini te baan xili ma,  
a bata yamanane yimaxa.  
A bata yamarin fi Kanan yamanan xili ma,  
a taa makantanxine xa kala.

<sup>12</sup> A bata a fala, a naxa,  
“E tan Sidɔn kaane,  
ε sumunna bata ḡan.  
Yaxune bata fu ε taa tofajin ma.

Keli, ε fɔxɔ igeni gidi,  
siga Sipiri fɔxɔ ige tagi bɔxɔni.  
Hali na, matabu yo mi ε xa.”

<sup>13</sup> Babilɔn yamanan mato,  
yamaan naxan mi yi sese ra,  
Asiriya kaane bata yi naxan findi burunna subene gbeen na.  
E e sanganso makantanxine ti nen a yi,  
e yi a banxine kala,  
a findi taa xɔnna ra.

<sup>14</sup> E tan Tarasisi kaan naxanye kunkine kui fɔxɔ igen xun ma,  
ε gbelegebele sununi  
amasɔtɔ ε yire makantanxin bata kala.

<sup>15</sup> Na waxatini, ḡinan tima nen Tire taan xɔn ḡεε tonge solofere, na lanxi  
mangana nde nan ma siimaya ma. A ligama Tire taan na nen alo a liga  
yalunden na kii naxan yi sigini ito yi, a naxa,

<sup>16</sup> Bolɔnna tongo, i a maxa,  
i sigi wuyaxi sa,  
i taani siga i tan ḡaxalan ḡajinanxina  
alogo i ya fe xa rabira muxu ma.

<sup>17</sup> ḡεε tonge solofere na dangu, Alatala Tire taana fe ragidima nen. A mɔn  
yi a saran haramuxin sɔtɔ fɔlɔ, a yalunyaan naba bɔxɔ xɔnna yamanane birin  
xɔn.

<sup>18</sup> Koni a sɔtɔ seen nun a saren haramuxin luma Alatala nan xa. E mi  
malanma, e mi ramarama. E soma muxune nan yii naxanye luma Alatala  
yetaḡi alogo e xa balo gbeen nun maraberi ba fajin sɔtɔ.

## 24

### *Alatala bɔxɔn birin halagima nen*

<sup>1</sup> Alatala bɔxɔn birin halagima nen,  
a yi a raḡori.  
A bɔxɔ xɔnna kalama nen,  
a yi a muxune birin naxuya ayi.

2 Na maraḡan ki kedenna nan saraxaraliin nun a yamaan xa,  
 e nun kuntigin nun a walikεεn xa,  
 e nun banxi kannan nun a walike ḡaxanla xa,  
 e nun sare matiin nun sare soon xa,  
 e nun doli tongo nun doli soon xa,  
 e nun donla naxan ma  
 e nun seen soma naxan yii.

3 Bɔxɔ xɔnna kalama nεn fefe,  
 a yigenla yi lu  
 amasɔtɔ Alatala bata na fala.

4 Bɔxɔn sunuxi, a xaraxi.  
 Dunuḡa sigama kale,  
 a muxu ḡbeene fan yi doyen.

5 Adamadiine bata bɔxɔ xɔnna raharamu.  
 E mi Alaa sariyane suxi,  
 e yi a tɔnne beḡin.  
 E bata habadan layirin kala  
 e nun Ala tagi.

6 Nanara, Alaa dangan bata bɔxɔ xɔnna suxu,  
 a muxune yi e yulubin yanginna sɔtɔ.  
 A muxune ganma,  
 e wuyaxi mi lu.

7 Manpa nεnεn bata xara,  
 manpa binle yi lisi a ra.  
 Naxanye bɔḡe yi sεwaxi,  
 ne wugama.

8 Sεwan tanban xuine bata dan,  
 ḡaxaḡaxa xuine bata ḡan,  
 sεwan bɔlɔn xuine bata dan.

9 Muxune mi fa manpaan minma sigini.  
 Manpane bata xɔlɔ ayi  
 e min muxune dε.

10 Taa rabeḡinxin bata kala.  
 Banxine birin nagalixi,  
 muxu yo mi fa nɔε sɔε.

11 Muxune ḡbeleḡbelema manpa feen na kirane xɔn.  
 Sεwan bata findi bɔḡe rafɔrεn na.  
 Naxaḡaxan bata ḡan yamanani.

12 Banxi xɔnne nan tun fa luxi taani,  
 taan so dεεn bata kala,  
 a biraxin yi lu na.

13 A ligama na kii nin bɔxɔni siyane tagi,  
 se wuyaxi mi luma,  
 alo oliwi bogine na yelin malanḡe,  
 alo manpa binle xɔri bolon waxatini.

*Dunuḡa muxune ḡaxanma*

14 Naxanye luxi e nii ra,  
 ne e xuini tema,  
 e sɔnxɔ sεwani e Alatalaa binyen nali.  
 E ḡbeleḡbelema ḡaxaḡaxani keli sogegododen binni.

15 E naxa,  
 “Sogeteden binna yamanane,

ε Alatala binya!  
 Ε Alatala xinla tantun  
 fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yi,  
 Isirayilaa Ala!”

<sup>16</sup> Nxu βeti xuine mema nɛn bɔxɔn danne birin yi:  
 “Binyena Ala tinxinxin xa!”

Koni n tan naxa,  
 “N bata lɔ ayi, n bata lɔ ayi,  
 gbalona n xa!

Yanfantenne yanfan soma!

Yanfana!

Yanfantenne yanfan soma!”

<sup>17</sup> Gaxun nun yili gbeen nun luti ratixine  
 ε tan bɔxɔ xɔnna muxune yεε ra.

<sup>18</sup> Naxan na a gi gbelegbele xuɪn bun gaxuni,  
 na yi sin yinla ra.

Xa naxan te yinla ra,  
 na yi a suxu lutin na.

Kore xɔnna dεεne birin nabima nɛn  
 tulen yi fa,

bɔxɔ xɔnna bunne birin yi xuruxurun.

<sup>19</sup> Bɔxɔ xɔnni bɔma nɛn,

a xuya ayi, a yolon,

bɔxɔn bata yimaxa fefe!

<sup>20</sup> Bɔxɔn dingenna ayi nɛn

alo dɔlɔ minna,

a tintin alo gagen foye gbeen bun.

A bira a Ala matandine goronna bun

a mi fa nɔε keke.

<sup>21</sup> Na lɔxɔni,

Alatala sɛnbema ganla saranma e kewanle ra nɛn

naxanye bɔxɔn nun kuyen lan tagini

e nun bɔxɔ xɔnni ito mangane.

<sup>22</sup> E malanma nɛn yili gbeen na

alo kasorasane.

E balan kasoon na.

Waxati xunkuye na dangu,

e fa e dɛntɛge.

<sup>23</sup> Kiken nun soken yagima nɛn.

Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna

findima nɛn mangan na Yerusalɛn yi,

Siyon गयाan fari.

A binyen yi makenɛn taan fonne birin yetagi.

## 25

### *Wali faɲi kolon βetina*

<sup>1</sup> Alatala! N ma Ala ni i ra!

N ni i tantunma nɛn,

n yi i xinla binya.

I bata i ya kabanako feene rakamali,

i naxanye ragidixi i ya tinxinyani

xabu to mi na ra.



<sup>2</sup> I bata taan lu  
alo gεmε malaxine,  
i bata taa makantanxin findi taa xonna ra.  
Taa mi fa xεne taa fangamaan na,  
a mi fa tima sɔnɔn.

<sup>3</sup> Nanara, yama senβεmane i binyama nεn  
siya gbalotone taane yi gaxu i yεε ra.

<sup>4</sup> Luxunden nan i tan na yiigelitone xa,  
senβεtarene luxundena  
e na bira lanbaranni,  
e nun yigiyadena tule gbeen bun,  
e nun nininna soge xalen bun.  
Muxu naxine xolon luxi nεn  
alo tule foye gbeen na dɔxɔ sansanni,  
<sup>5</sup> alo sogen wuyenna tonbonna ma.  
I xεne sɔnxɔ xuiin danma,  
alo kundaan nininna wuyenni suxuma kii naxan yi,  
i gbalotone nɔ sɔtɔ sigin danma na kii nin.

*Sewa bandena siyane birin xa*

<sup>6</sup> Alatala Senβen Birin Kanna naxanaxani tɔnma geyani ito fari,  
a lu alo sube turaxi donna  
nun manpa fajni minna,  
suben nun manpa fisamantenne yεεna.

<sup>7</sup> Geyani ito fari,  
a sunu dugin bama nεn  
yamanane muxune birin yεtagin xun na,  
e nun kasangenna naxan siyane birin ma.

<sup>8</sup> A sayaan halagima nεn habadan!  
Marigina Alatala yi muxune birin yεεgen fitan e yεtagi.  
A yi yagin ba a yamani bɔxɔn yiren birin yi.  
Alatala nan na falaxi.

*Moyaba yamanan kalana fe*

<sup>9</sup> Na lɔxɔni, e a falama nεn,  
e naxa, "En ma Ala ni i ra!  
En na en xaxili tixi a tan nan na,  
a yi en nakisi!  
Alatala ni i ra!  
En xaxili tixi a tan nan na.  
En naxan,

en sewa a marakisina fe ra!"  
<sup>10</sup> Alatala bata a yengi lu geyani ito xɔn!  
Anu, Moyaba yamanan bata kala  
alo seχen naxan yibodonxi ne ne yinla ra.

<sup>11</sup> Mεn kaane yiine yitexi  
alo muxun naxan a bama igeni.  
Koni hali e to kataxi,  
Marigina e ragodoma nεn e wasoni.

<sup>12</sup> Moyaba kaane,  
Marigina ε yamanan makantan yinne rabirama nεn,  
a e rabirama nεn bɔxɔni,  
a yi e findi burunburunna ra.

## 26

*Ala tantun betina*

<sup>1</sup> Na bɔxɔni, Yuda yamanan muxune betin bama nɛn, e naxa,  
 “Nxu bata taa makantanxi fajin sɔtɔ.

Ala bata a rabilin marakisin na  
 alo yinna

a xa nxu makantan.

<sup>2</sup> Ɛ taan so dɛɛne rabi,  
 yama tinxinxin xa so  
 naxanye luxi tɔgɔndiyani.

<sup>3</sup> Naxanye yugon fan,  
 i tan Ala nan bɔɔɲɛ xunbeli kɛndɛn nagidima ne ma,  
 amasɔtɔ e yigi saxi i tan nin.

<sup>4</sup> Ɛ yigi sa Alatala yi habadan,  
 bayo Alatala nan ɛ habadan kantan fanyen na,  
 ɛ Alatala.

<sup>5</sup> Muxun naxanye dɔxi yire matexini,  
 a ne ragodoma nɛn,  
 a yi e taa matexin kala,  
 a yi a halagi bɔxɔ xɔnna ma,  
 a a findi burunburunna ra.

<sup>6</sup> Ɛnɛbetarene a yibodonma nɛn,  
 a lu yiigelitɔne san tidene bun.”

<sup>7</sup> Tinxin muxuna kiraan tinxin nɛn.  
 I tan Ala fajin kiraan malaxunma nɛn tinxin muxun xa.

<sup>8</sup> Alatala, nxu xaxili tixi i tan nan na  
 i ya kiti saxine kiraan xɔn ma.  
 Nxu niin makoon naxan ma,  
 nxu lu i xinla fale,  
 nxu lu nxu mire i ma.

<sup>9</sup> I xɔnla n niin yetɛɛn suxuma kɔɛɛn na,  
 n ni i fenma n sɔndɔmɛn birin na.  
 I na kiti kɛndɛn sa bɔxɔni  
 dunuɲa muxune yi tinxinyaan kolon.

<sup>10</sup> Xa i hinan muxu ɲaxine ra,  
 e mi tinxinyaan kolonɲɛ.  
 Hali yamana fajini,  
 e tinxintareyaan nan nabama,  
 e mi Alatalaa gboon toma.

<sup>11</sup> Alatala, i yiini texi e xili ma,  
 koni e mi a toma.  
 Anu, e i ya xanuntenya gbeen toma nɛn  
 i ya yamaan xa, e yi yagi.  
 Tɛɛn naxan i yaxune raxɔrima,  
 na xa e gan.

<sup>12</sup> Alatala i bɔɔɲɛ xunbenla fima nxu ma,  
 i tan nan nxɔ feene birin nakamalima nxu xa.

<sup>13</sup> Alatala, nxɔ Ala,  
 kari gbɛtɛne nxu nɔ nɛn,  
 naxanye mi findixi i tan na,

koni nxu i tan nan keden pe xili binyama.

<sup>14</sup> Ne bata faxa,  
e mi fa xεtεma sɔnɔn.  
E bata findi yiyane ra,  
e mi fa kelima sɔnɔn.  
I bata e kεwanle saran e ra,  
i yi e halagi,  
i yi e funfun birin naxɔri.

<sup>15</sup> Alatala, i bata nxɔ bɔxɔn fari sa,  
i bata a fari sa.  
I bata i ya binyen mayita,  
i yi yamanan danne masiga.

<sup>16</sup> Alatala, muxune e yεε rafindima i tan nan ma tɔrɔni.  
I na e xuru mantɔrɔni,  
e yi xεtε i xandε e dε bun.

<sup>17</sup> Alatala, nxu lu nɛn i yεtagi,  
alo naxanla nεma wugama sɔxɔlɛni tinna ma.

<sup>18</sup> Nxu fan na sɔxɔlɛn sifan sɔtɔxi nɛn,  
nxu wuga,  
koni nxu foyen nan tun barixi.  
Nxu mi kisin fixi bɔxɔ xɔnna ma  
nxu mi muxu nɛnɛne raminixi dunuɲa yi.

#### *Faxa muxune kelima nɛn*

<sup>19</sup> E faxa muxune niin birama e yi nɛn,  
e yi keli.

E tan naxanye saxi burunburunni,  
ε xulun, ε sɔnxɔ sεwani.  
Marigina, i xila rafama bɔxɔn ma  
alo kɛnɛnna,  
faha muxune yi keli gaburun na.

<sup>20</sup> N ma yamana, ε so ε konni,  
ε dɛɛn balan ε fɔxɔ ra.  
E luxun waxatidi,  
han Alaa xɔlɔn yi dangu.

<sup>21</sup> Amasɔtɔ Alatala nan minima a dɔxɔdeni  
a yi bɔxɔn muxune hakεne saran e ra.  
Bɔxɔ xɔnna muxu faxaxine wunla makɛnɛnma nɛn,  
a yi ba muxune wunla luxunɲε  
naxanye faxaxi a fari.

## 27

#### *Nɔ sɔtɔna ige yi sube naxin fari*

<sup>1</sup> Na bɔxɔni, Alatala a silanfan wure xɔdɛxɛn tongoma nɛn  
naxan gbo, a sɛnbɛn gbo,  
a yi keli ige yi sube naxin xili ma  
ige yi sube naxina,  
sajin naxan a gima,  
ige yi sube naxina,  
saji tinxintarena.  
A yi fɔxɔ ige yi ninginanga gbeen faha.

*Marigin nun a nakɔna fe*

<sup>2</sup> Ɛ manpa bili nakɔn matɔxɔma nɛn sigini  
na lɔxɔni,

naxan bogiye jaxun han!

<sup>3</sup> “N tan, Alatala,

n tan nan manpa bili nakɔni ito kantan muxun na.

N na a ige sama nɛn waxatin birin,

n yi a kantan kɔɛɛn nun yanyin na

alogo muxu yo nama fe jaxin liga a ra.

<sup>4</sup> N mi fa xɔlɔxi a ma.

Koni xa n tansinne nun janle li na,

n na e yɛngɛma nɛn,

n yi e gan.

<sup>5</sup> Koni xa naxan a yigiyaden fen n tan yi,

na kanna xa bɔjɛ xunbenla raso nxu nun a tan tagi,

a xa bɔjɛ xunbenla yatin naso nxu nun a tan tagi!”

*Ala fama nɛn a yamaan mafeludeni*

<sup>6</sup> Waxati famatɔne yi,

Yaxubaa yamana a salenne raminima nɛn,

Isirayila bɔnsɔnna yi a sonle nun a fugene ramini.

A dunɔja rafe a bogine ra.

<sup>7</sup> Ala a yamaan bɔnbɔxi nɛn ba,

alo a e bɔnbɔ muxune bɔnbɔxi kii naxan yi?

A a yamaan faxaxi nɛn ba

alo a na kanne faxa kii naxan yi

naxanye yi e faxama nun?

<sup>8</sup> Ɛn-ɛn de, koni a e makitixi nɛn

a yi e kedi,

a siga e ra konyiyani.

A e kedi a kala ti foyen nan na,

alo sogeteden foye gbeena.

<sup>9</sup> Yaxuba bɔnsɔnna hakɛn mafeluma ikii nin,

ito nan Isirayila bɔnsɔnna yulubi xafarin mayitama:

e na e kide saraxa gandene birin findi burunburunna ra,

e Asera kide gbindonne nun wusulan gandene ba tixi.

<sup>10</sup> Muxu yo mi fa luma taa makantanxini.

A luma nɛn nabejinxi

alo tonbonna.

Ninge diine yi fa e de madondeni a yi,

e yi na findi e matabuden na.

E yi a wudi jingine madon.

<sup>11</sup> Wudi yiine na xara,

e girama nɛn,

jaxanle yi e gan.

Amasɔtɔ yama xaxilitaren nan ito ra.

Nanara,

e da mangan mi fa kininkininma e ma.

Ala naxan e daxi,

na mi hinanma e ra.

*Isirayila suxu muxune xεtε fena*

<sup>12</sup> Na lɔxɔni,  
Alatala a sansi xabaxine bɔnbɔma nɛn  
keli Efirati baan ma  
han sa dɔxɔ Misiran xuden na,  
ε birin yi malan keden keden yεɛn ma,  
ε tan Isirayila kaane.

<sup>13</sup> Na lɔxɔni,  
xɔta xui gbeen minima nɛn.  
Muxun naxanye lɔxi ayi Asiriya yamanani,  
e nun naxanye kedi Misiran yi,  
ne birin fama nɛn,  
e fa Alatala batu geya sarɔɔnɔnɔn fari Yerusalɛn yi.

**28***Gbalon Samari kaane xili ma*

<sup>1</sup> Gbalon Samari taan xa,  
naxan maligaxi manga kɔmɔtin na  
naxan findixi Efirami yamanan dɔlɔ minne xunna kenla ra,  
naxanye nɔrɔn luxi  
alo se fugen yolonmatɔna,  
taan naxan mɛrɛmɛrɛ jingixin xun ma,  
dɔlɔn bata naxan muxuye kala.

<sup>2</sup> A mato,  
Marigina walikε sɛnbɛmaan fama nɛn,  
alo balabalan kεsɛne foye gbeeni  
alo tulɛn foye kala tiin naxan fama fufaan na  
a yi taan nagodo bɔxɔni a fangani.

<sup>3</sup> Taan naxan luxi  
alo mangaya kɔmɔtina,  
naxan findixi Efirami dɔlɔ minne xunna kenla ra,  
na yibodonma nɛn.

<sup>4</sup> Taan naxan nɔrɔn luxi  
alo fugen yolonmatɔna  
naxan tixi mɛrɛmɛrɛ jingixin xun ma,  
na luma nɛn  
alo xɔdε bogi singen naxan mɔma  
benun se xaba waxatin xa a li.  
Muxu yo na a to,  
na kanna a bama nɛn kedenna,  
a yi a don sa!

<sup>5</sup> Na lɔxɔni,  
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan findima manga kɔmɔtin na a yamaan muxu  
dɔnxɛne xa  
naxanye na lu e nii ra,  
alo mangaya taxamaseri nɔrɔxina.

<sup>6</sup> A xaxinla fima nɛn kitisane ma  
alogo e xa kiti kendɛn sa.  
A yi fangan fi muxune ma  
naxanye yaxune kedima taan so dɛɛn na.

*Dələ minne yi Nabi Esayi magele*

<sup>7</sup> Hali e saraxaraline nun e nabine tantanma dələn xə.

Manpaan bata e xunna firifiri.

Manpaan bata e ratantan.

Dələn bata e xaxinli fu,  
manpaan yi e xunna firifiri.

E nɛma fe toon tima alo xiyena,

e tantanma,

e nɛma kitin sɛ,

e a feni fu.

<sup>8</sup> E tabanle birin nafexi e baxunna ra,

e yiren birin xəsixi.

<sup>9</sup> Na dələ minne maxədinna tima, e naxa,

“Esayi ito waxi nde xaran feyi?

A a falane yɛbama nde xa?

Diidin naxanye baxi xijɛn na ba?

Dii futen naxanye dɛɛn baxi badeni xijɛn na ba?

<sup>10</sup> Bayo a naxa,

‘Tɔnne tɔnne fari,

tɔnne tɔnne fari.

Sɔnne sɔnne fari,

sɔnne sɔnne fari.

Ndee be, ndee na.’ ”

<sup>11</sup> Awa, nayi, Ala fa falan tima yamani ito xa

xɔɔɛne falane nun xui gbɛtɛne nan xə,

e mi naxanye famuma.

<sup>12</sup> Anu, a bata yi a fala e xa nun, a naxa,

“Matabuden nan be ra,

xa naxan xadanxi,

na xa fa a matabu be.

Bɔɔɛ xunbeli yiren nan be ra.”

Koni e tondixi e tuli matiyɛ.

<sup>13</sup> Nayi, Alatala falan tima e xa na kii nin yati, a naxa,

“Tɔnne tɔnne fari,

tɔnne tɔnne fari.

Sɔnne sɔnne fari,

sɔnne sɔnne fari.

Ndee be, ndee na,”

alogo e nɛma sigan tiyɛ,

e xa bira e xanbiramaan na,

e maxələ,

e yi e suxu lutin na,

e sa kason na.

*Marigin yi banxin bɛtɛn sa Yerusalɛn yi*

<sup>14</sup> Ɛ tan magele tiin naxanye Yerusalɛn yamaan xunna,

ɛ tuli mati Alatalaa falan na!

<sup>15</sup> Ɛ a falama, ɛ naxa,

“Nxu bata layirin xidi nxu nun sayaan tagi,

nxu bata lanna raso nxu nun laxira tagi.

Xa gbalon fa,

a mi nxu konna lima,

amasotō nxu bata wulene findi nxu yigiyaden na,  
nxu yi mayifu falane findi nxu luxunden na.”

<sup>16</sup> Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“N bata gēmena nde dōxō Siyon taani  
alo banxin tongon gēme fajni yēbaxina.  
Naxan na denkelēya a ma,  
na mi yimaxe mumē!”

<sup>17</sup> N kiti kēnden nun tinxinyaan findima  
n ma banxin ti se tinxinxine nan na,  
koni balabalan kēene ε yigiyaden makōma nēn,  
ε wulene,  
igen yi sa ε luxunden xun ma.

<sup>18</sup> Layirin naxan ε nun sayaan tagi,  
na yi kala.

Lanna naxan ε nun laxira tagi,  
na mi fa luma na.  
Gbalon na fa waxatin naxan yi,  
a yi ε halagi.

<sup>19</sup> A na fa waxati yo yi,  
a ε xale a yii,  
bayo a danguma nēn xōtōnna nun yanyin nun kōēen na.  
Gaxun nan tun a ra,  
a xuiin bunna na famu waxatin naxan yi.

<sup>20</sup> Saden xurunma ayi nēn saden na,  
bitinganna yi dungī ayi mafelenna ra.

<sup>21</sup> Alatala mōn kelima nēn  
alo a liga kii naxan yi Perasimi geyaan fari.  
A bōnēn tema nēn

alo a liga kii naxan yi Gabayon lanbanni,\*  
alogo a xa a wanle rakamali  
naxanye makabe,  
a kēwali magaxuxine.

<sup>22</sup> Awa iki, ε magelen dan.  
Xanamu, ε xidi yōlōnxōnne mōn gbētenma nēn ε yi.  
Marigina Alatala Senben Birin Kanna na nan falaxi n xa,  
a bata a ragidi a xa yamanan birin halagi.

### *Xεε bi feen sandane*

<sup>23</sup> ε tuli mati n xuiin na.  
ε xaxili lu n ma falane xōn.

<sup>24</sup> Xεε biin na wa sansiin si feni,  
a luun bōxōn biin nan tun fari waxatin birin yi ba?  
A luma a bōxōn nawale nēn ba,  
a buxa dan mi naxan na?

<sup>25</sup> Koni a na yelin a bōxōni tōnne waxatin naxan yi,  
a mi sabi dε daxine xan sima na xanbi ra ba?  
A mi sabi seene siye ba  
e nun sorontonna?

A mi maala nun fundenna wolε e xēene yi ba,

\* **28:21:** Dawuda Filisitine nō nēn yengeni Ala senben xōn **Perasimi** geyaan fari e nun **Gabayon** yi.  
Na feen sebexi Samuyeli Firinden 5.20 kui.

a sansi gbeteƷe si xeeƷe de?

<sup>26</sup> A Ala nan na tagi raba kiin yitaxi a ra,  
a yi a xaran a liga kiin ma.

<sup>27</sup> Sabide daxine mi bodonma jingen xee ra bonbo seen na,  
muxe yo mi wontoron sanne radangu  
sabi se xun xurine fari e bonbo seen na,  
koni ndee bonboma gbelemen nan na,  
muxune yi nde bodon.

<sup>28</sup> Fo sansi kesene xa din nen e findi fujin na  
benun burun xa soto.  
Nayi, muxun mi luma a bonbe han habadan.  
Hali e wontoron nun a bandun soone radangu a fari,  
na mi a kesene finde a fujin na.

<sup>29</sup> Na feene fataxi Alatala Senben Birin Kanna nan na,  
kabanako kawandi tiin naxan ma fe kolonna gbo han!

## 29

### *Taron nun yigin Yerusalen xa*

<sup>1</sup> Gbalona Ariyele taan xa, Ariyele!\*

Manga Dawudaa ganla taan naxan nabilin yengeni!

E sanle birin nabama e kiini jee yo jee,

<sup>2</sup> koni n na Ariyele taan yengema nen.

E wugama nen, e sunu,

e taan yi lu n xa

alo saraxan ganma denaxan fari.

<sup>3</sup> N nan n ma ganla tima nen e taan nabilinni.

N yi e mini kiraan bolon e ma yenge so seene ra.

N yi yire makantanxine yiton e xili ma.

<sup>4</sup> E fe yigodoma nen han a lu

alo e xuiin kelima boxon nan bun ma.

E xuiin yi xurun mini burunburunni.

E xuiin luma mine nen boxoni,  
alo barinne jununununun xuiin benden bun.

<sup>5</sup> E yaxu yamaan luma nen

alo xubena,

e taro muxune ganla luma nen

alo foyen seƷen naxan xalima.

Sanja ma kedenni, mafuren,

<sup>6</sup> Alatala Senben Birin Kanna fama i malideni

galan xuiin nun boxo xuruxurunna nun xui gbeen

nun kala ti foyen nun tule foye gbeen

nun halagi ti tee dege gbeen nin.

<sup>7</sup> Ariyele kaane,

yamanan naxanye ganle e yengema,

ne danguma nen alo xiyena.

Naxanye birin yi fuma e ma

e e taan nabilin yengeni,

\* **29:1: Ariyele** findixi Yerusalen taan xili gbete nan na be. Dawuda Yerusalen taan yenge feen sebexi

Samuyeli firinden 5.6-9 kui.



ne ꝑanma nen  
alo xiyen kœen na.

<sup>8</sup> Kamen muxun naxan ma,  
na xiye sama nen, a degema,  
koni a na xulun,  
a lima nen,  
kamen mon a ma.  
Min xonla muxun naxan ma,  
na xiye sama nen, a minma,  
koni a na xulun,  
a a li, a kœe yinla raxaraxi,  
a fanga mi na.

A ligama na kii nin yamanane muxune xa  
naxanye Siyon geyaan yengema.

*Yamaan mi xaxili sotaxi*

<sup>9</sup> E kabε, ε ε dundu!  
E findi danxutone ra,  
ε nama seen to.  
E xunna xa firifiri,  
koni hali ε mi manpaan min.  
E dingenje ayi siga tideni,  
koni hali a mi findi dolon funfun na.

<sup>10</sup> Amasoto Alatala bata ε xaxinli fu,  
a mi tinxi ε nabine xa fe toon ti,  
a dugin so ε fe toone xun na.

<sup>11</sup> Fe makeenxini itoe birin bata lu ε tan xa alo fala sebexine kedi mafilinx-  
ini, naxan balanxi taxamasenna ra. E a so muxu xaranxina nde yii, ε yi a fala  
a xa, ε naxa, “Ito xaran nxu xa yandi.” A ε yabima nen, a naxa, “N mi noε a  
xaranje, kedın balanxin na ra.”

<sup>12</sup> Hanma ε xa a so xarantarena nde yii, ε naxa, “Ito xaran nxu xa yandi!”  
A ε yabima nen, a naxa, “N mi noε sebenla xaranje!”

<sup>13</sup> Marigin naxa,  
“Yamani ito maso n na e falane xon.

E n binyama e deen nin,  
koni e bojeen makuya n na pon!  
Binyen naxan e yi lan n ma,  
na fataxi adamadiine yamari xaranxine nan gbansan na!

<sup>14</sup> Nanara, n mon luma nen yamani ito raterene kabanako feene ra.  
E fe kolonne fe kolonna tununma nen,  
e xaxilimane xaxinla yi lo ayi.”

<sup>15</sup> Gbalon na kanne xa  
naxanye kata gbeen tima  
alogo e xa e fe yitonxine luxun Alatala ma wundoni.  
E wanle kema dimini,  
e yi a fala, e naxa,  
“Nde noε en toε?  
Nde en ma fe kolonje?”

<sup>16</sup> Anu, ε bata tantan fefe!  
Nde feje rafalan yate feje benden na?  
Muxun yii foxona a fale a rafala muxun ma ba,  
a naxa, “I tan mi n nafalaxi?”

Fεηηεna a fale fεηε rafalan ma ba,  
a naxa, “I mi sese kolon”?

*Ala a yamaan kiin masarama nen*

<sup>17</sup> Benun waxatidi,  
Liban fɔtɔnna findima nen bogise wudi bili nakɔɔn na,  
na bogise wudi bili nakɔne yi lu alo fɔtɔnna.

<sup>18</sup> Na lɔxɔni,  
naxan seβexi kedin kui,  
tuli xɔrine na mema nen.  
Danxutɔne yi mini dimi gbeeni,  
e yi seen to.

<sup>19</sup> Tɔrɔ muxune sewa gbeen sɔtɔma nen Alatala yi,  
yigelitɔne yi jaxan Isirayilaa Ala Sarijɔnɔxini.

<sup>20</sup> Amasɔtɔ gbalɔtɔne tununma nen,  
magele tiine yi lɔ ayi.  
Naxanye katama hakɛn ligadeni bonne ra,  
ne halagima nen,

<sup>21</sup> Naxanye wulen sama muxune xun ma kitisadeni,  
e yi lutin nati muxune yee ra kitini,  
e yoo kanna tɔjεεε.

<sup>22</sup> Nanara, Alatala naxan Iburahima xunba,  
na ito nan falaxi Yaxubaa yamaan xa, a naxa,  
“Yaxuba bɔnsɔnna mi fa rayarabima,  
a mi fa yagima sɔnɔn.

<sup>23</sup> Amasɔtɔ e tan nun e diine n kewanle toma nen,  
e yi n xili sarijɔnɔxin binya,  
e yi n tan Yaxubaa Ala Sarijɔnɔxina sarijɔnna kolon,  
e gaxu n yee ra, n tan Isirayilaa Ala.

<sup>24</sup> Naxanye yi lɔxi ayi e miriyane xɔn,  
ne xaxinla sɔtɔma nen,  
matandi tiine yi xaranna sɔtɔ.”

## 30

*Isirayila kaane nama e yigi sa Misiran kaane yi*

<sup>1</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
“Gbalona ε tan dii murutεxine xa!  
ε feene yitɔnma  
naxanye mi kelixi n tan ma.  
ε layirine xidima

naxanye mi fataxi n ma Nii Sarijɔnɔxin na.  
ε yulubine sama e bode fari.

<sup>2</sup> ε sigama Misiran yamanani,  
koni ε mi n maxɔdinma.

A xɔnla ε ma Misiran mangan xa ε kantan,  
ε yi yigiyaden fen Misiran senβen bun alo nininna!

<sup>3</sup> Koni Misiran Mangana makantanna findima ε xa yagin nan na.  
ε yigiyaden naxan fenma Misiran kaane fema  
na yi ε yigin kala.

<sup>4</sup> Kuntigine bata sa Soyan taan li,  
xεrane bata Xanesi taan li.

<sup>5</sup> Koni e birin nayagima nen

bayo na yamanan tɔnɔ yo mi e ma.  
 Misiran kaane mi ε malima,  
 e mi munanfan yo fima ε ma.  
 E yagin nun yarabin nan tun nalima ε ma.”

*Isirayila xerane Misiran yi*

6 Waliyiya falana subene xili ma Negewi tonbonni:  
 E xerane danguma gbalo yiren nun tɔrɔ yiren nin  
 yata xεmεne nun yata gilεne dεnaxan yi,  
 e nun fɔdɔgɔne nun saji naxin naxanye tuganma.  
 E nafunle maxalima sofanle nan fari  
 e nun e sɔtɔ seene nɔgɔmεne fari,  
 sanbane nan ne ra na yamanan xa  
 naxan tɔnɔ mi na.  
 7 E sigama Misiran yi  
 naxan ma maliin findima fe fuun na,  
 sese mi a ra!  
 Nanara, n na a xili bama Ninginanga Narixina.

*Marakolonna lan waxati famatɔna fe ma*

8 Marigin yi a fala Esayi xa, a naxa,  
 “Iki, feni itoe seβε keɗina nde kui  
 Yerusalɛn kaane yεtagi e nun walaxan fari  
 alogo a xa lu na waxati famatɔne yi  
 habadan han habadan.”  
 9 Yama murutεxin nan ito ra,  
 diidi wule falane,  
 diidin naxanye tondima Alatala sariyan name.  
 10 E a falama fe toone xa, e naxa,  
 “E nama fa fe toon ti sɔnɔn!”  
 E a falama nabine xa, e naxa,  
 “E nama nɔndin makεnεn nxu xa!  
 E fe fajin nan ma fe fala nxu xa.  
 E nxu rafan feene fala nxu xa,  
 hali a findi wulen na.  
 11 E keli kira fajin xɔn,  
 ε a bejin.  
 E ba Isirayilaa Ala Sariɲanxina fe yeβε nxu xa!”

12 Nanara, Isirayilaa Ala Sariɲanxina ito nan falaxi, a naxa,  
 “E to ε mεma n ma falane ra  
 ε yi ε yigi sa ε muxu naxankata feene  
 nun ε muxu mayanfa feene yi,  
 13 nayi, na haken luma ε xa nεn  
 alo taan makantan yin matexin na bɔ fɔlɔ!  
 Mεnna na tintin,  
 a birama nεn sa!  
 14 A yibɔma nεn a xunxurin na  
 alo feɲε goronna,  
 a yensenɲε ayi kininkinintareyani,  
 hali a dungu xungbena a mi toε a dungine ye  
 naxan findε tεε kɔ seen na  
 hanma ige sege sena.”

*Yigi sana Ala yi*

15 Marigina Alatala Isirayilaa Ala Sarijanxin naxa,

“E na e xun xete n ma,  
e raxara, e kisin sotoma na nin.

E na e sabari, e yigi sa n yi,  
e senben sotoma na nin.”

Koni na xoli mi e ma.

16 E a falama, e naxa,

“Nxu nxu gima nen soone fari!”

Nayi, e e gima nen yati!

E naxa, “Nxu nxu gima nen soo xulumene fari!”

Nanara, e sagatan muxune fan xulunma ayi nen kati!

17 E muxu wuli kedenna e gima nen e yaxun muxu kedenna bun,

yaxun muxu suulun pe na e konko e ma,

e birin e gima nen.

Naxanye na lu e tagi,

ne luma nen kedenyani

alo taxamaseri dugin wudi kuyen na e ra geyaan xuntagi.

*Marakisi waxatina*

18 Anu, Alatala e mamema

alogo a xa hinan e ra,

a kelima nen a yi a kininkininna yita e ra.

Ala naxan kiti kenden sama,

na nan Alatala ra.

Se wan na kanne xa

naxanye e xaxili tima a ra.

19 E tan Siyon kaane,

e tan naxanye doxi Yerusalen yi,

e mi fa wugama sonon!

E na e xui ramini a ma,

a hinanma e ra nen han!

A na e xuiin me tun,

a e yabima nen.

20 Marigin toro yaan nun mayigbetenna ragidi nen e ma

e donseen nun e min igen na.

Koni e karamo xo mi fa a luxunma e ma,

e a toma nen e yeen na.

21 I na siga yiifanna ma hanma komenna,

i fala xuiin mema nen i xanbi ra, a naxa,

“Kiraan ni ito ra, siga a xon!”

22 E suxure gbeti daxine nun a xema daxine

yatema nen se haramuxine ra,

e woli ayi alo namana,

i yi a fala e ma, i naxa, “Xosina.”

23 Nayi, Ala tulen nafama nen i ya sansi sixine ma,

boxon yi balo faji gbeen fi i ma.

Na laxon,

i ya xuruseene sa e de madonma nen

xuruse rabade gbeene yi.

24 Ningene nun sofanla naxanye xeen bima,

ne yi balo jaxumen don

fɔxɔn saxi naxan yi  
naxan sama e bun se kɔ seen nun sansi yife seen na.

<sup>25</sup> Faxa gbeen tima lɔxɔn naxan yi,  
taan makantan sangansone na bira waxatin naxan yi,  
folone nun xudene rafema nɛn  
geya gbeene nun yire matexine birin yi.

<sup>26</sup> Kiken dɛgɛma nɛn  
alo sogena na lɔxɔni,  
sogen dɛgɛn yi gbo ayi dɔxɔ solofere  
dangu a ki fonna ra.  
Na lɔxɔni,  
Alatala a muxune maxɔlodene dandanma nɛn,  
a yi e fure dɛene yiyalan,  
a tan yɛtɛɛn naxanye maxɔlo.

*Ala Asiriya yengɛma nɛn*

<sup>27</sup> A mato, Alatala sɛnbɛn fama sa keli wulani,  
a fama xɔlo gbeen nun naxankatan nan na,  
a fitinaxin yi falan ti  
alo tɛɛn naxan halagin tima.

<sup>28</sup> A nii raxinla luxi nɛn  
alo baan na walanjɛ ayi  
naxan bɔxɔnma a ma  
a te han muxun kɔɛɛn bun.  
Nayi, a siyane yimaxama nɛn a halagi ti segedenna ra.  
A yi karafene bira xɔjɛ yamane dɛni,  
naxan e rasigama  
yireni dɛnaxan xɔli mi e ma.

<sup>29</sup> Ɛ tan Yerusalɛn kaane,  
ɛ bɛtin bama nɛn  
alo sali lɔxɔn kɔɛna.  
Ɛ bɔjɛn sɛwama nɛn  
alo muxune nɛma sigɛ xulen xuini Alatalaa geyaan fari,  
Isirayila kantan fanyena Ala.

<sup>30</sup> Alatala a xui gbeen naminima nɛn  
a yi a sɛnbɛ gbeen makenɛn.  
A yi a xɔlo gbeen nagodo  
alo halagi ti tɛɛ gbeena,  
tule ige gbeen nun galanna nun balabalan kɛsɛne yi godo.

<sup>31</sup> Asiriya kaane na Alatala xuiin mɛ,  
e xuruxurunma nɛn gaxuni a bosaan bun ma.

<sup>32</sup> Alatala ne xuruma bosaan yɛɛn naxanye birin na,  
ne ligama tanbanna nun bɔlɔn xuiin nin,  
a nɛma e yengɛma a sɛnbɛni.

<sup>33</sup> Tɛɛni tɔnxi xabu to mi na ra!  
A yitɔnxi mangan xili yi yili gbee tilinxin na,  
yege gbeen nun tɛɛ gbeen naxan na.  
Alatala nii raxinla nan minima  
alo dole tɛɛn xudena,  
a na tɛɛn nadɛgɛ.

## 31

*Isirayila kaane nama e yigi sa Misiran kaane yi*

<sup>1</sup> Gbalon ne xa  
 naxanye sigama Misiran yi maliin fendeni,  
 naxanye xaxili tixi soone ra,  
 naxanye e yigi sama yengε so wontorone yi,  
 bayo e wuya,  
 e nun soo ragine,  
 bayo e senben gbo,  
 koni e mi e yεε rafindima Isirayilaa Ala Sariɲanxin ma,  
 e mi Alatala fenma!  
<sup>2</sup> Anu, a tan fan fe kolon,  
 a nεε gbalon nafε nen.  
 A mi a falan maxεtεma.  
 A kelima nen muxu ɲaxine yamaan xili ma,  
 hake kanne mali muxune.  
<sup>3</sup> Misiran kaane findixi adamadiine nan na,  
 Ala mi e ra.  
 E soone mi findixi niin xan na,  
 subene nan tun e ra.  
 Alatala na a yiini te naxan xili ma,  
 naxan na na kanna mali,  
 na salaxunma nen,  
 a fan naxan malima,  
 na kanna yi bira,  
 e firinna birin yi halagi e bode xɔn.

*Marigin Yerusalen kantanma nen*

<sup>4</sup> Alatala bata a fala n xa, a naxa,  
 “N tan Alatala Senben Birin Kanna godoma nen  
 n yi yengen so Siyon गयाan fari  
 e nun a yire matexine yi  
 alo yatan wurundunma a se suxin ma kii naxan yi,  
 alo yata senbemaan na xuruseen suxu.  
 Hali xuruse rabane birin keli a xili ma,  
 a mi gaxuma e sɔnxɔ sɔnxɔn yεε ra,  
 hali e to wuya,  
 a mi tunnaɔlɔma a ma.  
<sup>5</sup> Alatala Senben Birin Kanna Yerusalen kantanma nen,  
 alo xoliin naxanye e firifirima e tεεn xun ma a kantandeni.  
 A a kantanma nen,  
 a yi a xunba.  
 A a ratangama nen,  
 a yi a xɔrɔya.”  
<sup>6</sup> E tan Isirayila kaane,  
 ε xun xεtε a ma,  
 ε murutεxi a tan naxan ma fefe!  
<sup>7</sup> Na lɔxɔni,  
 ε birin ε mεma nen ε suxure gbeti daxine  
 nun a xεma daxine ra,  
 ε tan yulubitɔne yii fɔxɔne.

<sup>8</sup> Asiriya kaane faxama nen silanfanna ra

naxan mi findixi muxun gbeen na.  
 Silanfanna naxan mi fataxi adamadi yo ra,  
 na e raxarima nen.  
 E gima nen silanfanna bun,  
 e banxulanne yi findi konyine ra.  
 9 Naxan e kantanma, na gaxuxin yi a gi.  
 E kuntigine gaxuma nen  
 e na e yaxune taxamasenna to.  
 Alatalaa falan nan na ra  
 naxan ma teen degema Siyon yi,  
 sulun teen\* naxan yii Yerusalen yi.

## 32

### *Mangaya tinxinxina*

1 A mato, mangana nde mangayaan nabama nen tinxinni,  
 kuntigine yi kuntigiyaan liga kiti kenden xon.

2 E muxune birin luma nen  
 alo yigiyaden foyen bun  
 alo luxunden kala ti foyen bun,  
 alo igena kiraan tonbonni,  
 alo geme gbeen nininna boxo yixareni.

3 Yee kanne yee ne mi fa luma raxixi,  
 tuli kanne yi e tuli mati.

4 Muxun naxanye xaxili mi doxi,  
 ne xaxinla nun kolonna sotoma nen,  
 de masuxune yi falan ti a tinxinni e de mafuraxin na.

5 Nayi, a mi fa falama xaxilitarene ma a xaxilimane,  
 fe jaxi rabane mi fa yate ma muxu gbeene ra.

6 Amasoto xaxilitaren xaxilitareya falan nan tima.

E hake feene yitonma e bojni,  
 e lu Ala kolontareya wanle ke,  
 e lu fala jaxine tiye Alatala ma.  
 E kametone luma kamen na,  
 min xonla naxan ma,  
 e na kuma igeni.

7 Fe jaxi rabane wanle jaxu.  
 E fe jaxine yitonma  
 alogo e xa yiigelitone halagi wulene xon,  
 hali yoon toto muxune xa e kitini.

8 Koni muxu fajine fe fajine nan yitonma  
 e yi lu e jenige fajiyani.

### *Marakolonna lan jaxanle ma*

9 E tan jaxanla naxanye luxi xaxili sani,  
 e keli, e tuli mati n na!  
 E tan sungutunna naxanye xaxili ragidixi feu,  
 e tuli mati n ma falan na!

10 Benun jee keden e nun nde,

\* 31:9: Sulun teen mon falama yirena nde yi fa fala "Furu teenna."

ε tan naxanye xaxili ragidixi,  
 ε yimaxama nεn,  
 bayo se bogi bolon daxine ρanma nεn,  
 sansi xaba daxine yi dasa se xaba waxatini.

<sup>11</sup> Nayi, ε gaxu,  
 ε tan ρaxanla naxanye xaxili sani,  
 ε kɔntɔfili, ε tan sungutunna naxanye xaxili ragidixi.  
 Ε dugine ba ε ma,  
 ε yi kasa bεnbeli dugine xidi ε tagi sununi.

<sup>12</sup> Ε kanken makudun, ε wuga  
 xεε tofajine nun manpa bili sabatixine fe ra,  
<sup>13</sup> e nun n ma yamana bɔxɔna,  
 firin ρali kanne nun tansinne bata sabati dεnaxan yi.  
 Ε wuga banxi fajine fe ra  
 sεwan yi dεnaxanye yi  
 e nun sumunna yi taan naxan yi yεye.

<sup>14</sup> Amasɔtɔ manga banxin nabερinma nεn,  
 taa yimaxaxini ito yigelima nεn,  
 a yire makantanxine nun sangansone yi findi  
 banxi xɔnne ra han habadan,  
 e nun burunna sofanle magidena,  
 e nun xuruseene dε madondena,  
<sup>15</sup> han Alaa Nii Sariρanxin yi godo nxu ma keli kore,  
 tonbonna yi findi wudi bili nakɔɔn na,  
 wudi bili nakɔɔn yi findi fɔtɔnna ra.

<sup>16</sup> Nayi, kiti kεndεn luma nεn tonbonni,  
 tinxinna yi lu wudi bili nakɔni.

<sup>17</sup> Tinxinyaan yi bɔρε xunbenla raso.  
 Tinxinyaan tɔnɔn yi findi sabarin nun makantanna ra habadan.

<sup>18</sup> N ma yamaan dɔxɔma nεn bɔρε xunbeli yireni,  
 dɔxɔde makantanxine yi,  
 matabu fajin dεnaxanye yi.

<sup>19</sup> Hali balabalan kesene fɔtɔnna kalama nεn,  
 taan mumεεn yi fɔn,

<sup>20</sup> sεwan luma nεn ε tan xa.  
 Ε tan ε sansine sima nεn xudene birin dε,  
 ε yi ε ρingene nun sofanle lu e sagoni.

## 33

### *Gbalon halagi tiin xa*

<sup>1</sup> Gbaloni i xa,  
 i tan naxan halagin tima  
 i tan naxan munma halagin sɔtɔ singen,  
 i tan naxan bonne yanfama  
 muxε munma i tan naxan yanfa singen!  
 I na yelin halagin tiye waxatin naxan yi,  
 i fan yi halagi.  
 I na yanfantenyaan dan waxatin naxan yi,  
 muxune yi i fan yanfa.



<sup>2</sup> Alatala, hinar nxu ra!  
 Nxu xaxili tixi i tan nan na.  
 Findi nxu fangan na xɔtɔn yo xɔtɔn,  
 i nxu rakisi tɔɔ waxatini!

<sup>3</sup> Siyane na i xuiin me,  
 e yi e gi.  
 I nɛɛn fa keli,  
 yamanane muxune bata xuya ayi.

<sup>4</sup> Ɛ tan siyane,  
 ɛ seen naxanye tongoxi yɛngeni,  
 muxune bata fu na ma  
 alo tuguminne na so.  
 Muxune dutunma ne ma  
 alo suɲɛ sɛtɛna.

<sup>5</sup> Alatala na feene birin xun ma  
 bayo a dɔxi kore xɔnna ma.  
 A bata sariyan nun tinxinna raso Siyon taan yiren birin yi.

<sup>6</sup> I tan, Alatalaa yamana,  
 i luma nɛn makantanni.  
 Xaxilimayaan nun Ala kolonna findixi kisin nan na,  
 e nun Marigin binyana  
 na nan findixi i ya nafunla ra.

*Ala kelima nɛn yaxune xili ma*

<sup>7</sup> Sofa wɛkilexine nan gbelegebele xui ito ra kirane xɔn.  
 Bɔɲɛ xunbenla rali muxune yi xɛtɛ wugɛ xɔlɛni.

<sup>8</sup> Kirane bata rabɛɲin,  
 muxu yo mi fa danguma kirane xɔn.  
 Yaxun bata layirin kala,  
 a yi taane rapaxu,  
 a mi muxu yo binyaxi.

<sup>9</sup> Yamanan bata lu sununi,  
 a kalama.  
 Liban yamanan bata yagi,  
 a fɔtɔnna bata xara.  
 Sarɔn mɛrɛmɛrɛn luxi  
 alo tonbonna,  
 Basan nun Karemele yamanane wudine dɛɛne yi yolon.

<sup>10</sup> Alatala naxa,  
 “Iki, n bata keli.  
 Iki, n na n ma binyen mayitama nɛn.  
 Iki, n na n ma fe yitema nɛn.

<sup>11</sup> Ɛ feen naxanye yitɔnma,  
 ne luxi nɛn  
 alo se dagina hanma sɛxɛna.  
 Ɛ yetɛɛn yengin yi findi tɛɛn na  
 naxan ɛ raxɔrima.

<sup>12</sup> Siyane ganma nɛn  
 e lu alo xuben sulun tɛɛni,\*

\* 33:12: *Sulun tɛɛn* mɔn falama yirena nde yi fa fala “*Furu tɛɛna*.”

alo tansinne na masεε,  
e gan.”

13 ε tan naxanye makuya,  
ε tuli mati n naxan ligaxi.  
ε tan naxanye maso,  
ε n sεnben yatεn kolon.

14 Yulubitεne bata gaxu Siyon yi,  
xuruxurunna bata so Ala kolontarene yi.  
E maxodinna tima, e naxa,  
“Nde luyε halagi tεεni ito dεxεn en yε?  
Nde nεε luyε habadan tεε wolonni ito dεxεn en yε?”

15 Fε naxan sigan tima tinxinni,  
a nεndin fala,  
naxan a mεma tεnεne ra  
naxanye sεtεxi gbaloni,  
naxan mi tinma dimi yi seen nasuxε mayifuni,  
a tunla ba muxune ra  
naxanye faxa ti feene yitεnma,  
a yεεn ba fe naxine ra.

16 Na kanna fe luma nεn  
alo a na dεxε yire matexini,  
geyaan faran makantanxin yi findi a luxunden na.  
A donseen nun igen mi dasama.

### *Yerusalen yi xunba*

17 I mangan toma nεn i yεεn na a nεrε gbeeni,  
i yi yamanan danne to masigaxi pon!

18 Nayi, i mirima nεn i ya naxankata danguxine ma,  
i yi a fala, i naxa,  
“Na kuntigine minεn  
naxanye yi mudun nasuxuma  
e nun naxanye yi makantan yinna xun matoma a ra?”

19 I mi fa na yama wasoxin toma sεnεn,  
xεrεn naxanye fala xuine mi nεε famunrε,  
xεrεn naxanye fala xui mi mεma a fajin na.

20 Siyon taan mato,  
en sanle rabama taan naxan yi.  
ε yεεn tima nεn Yerusalen ra,  
bεrε xunbeli yirena,  
a lu alo bubun naxan mi fa wayanma,  
naxan wudiye mi fa talama  
naxan lutiye mi fa fulunma sεnεn.

21 Alatala a yεε yitama en na Ala sεnbεmaan na mεnna nin.  
Xudene nun baa gbeene luma nεn mεnni,  
yεngε so kunkine mi dangue dεnaxan yi.  
Kunki gbeene mi dangue na mumε!

22 Amasεε Alatala nan en ma kitisaan na.  
Alatala nan en ma sariyasaan na.  
Alatala nan en ma mangan na.  
A tan nan en nakisima.

23 Koni yaxune luxi nεn

alo kunkin naxan lutiye bata fulun,  
foyen kunkin nasigama dugin naxanye xɔn  
ne mi fa xidixi sɔnɔn,  
ne fan singanxi wudi kuyen naxan na,  
na mi fa suxi.

Nayi, e se tongoxi gbeen yɛngɛni,  
na yitaxunma nɛn  
hali sankalatɔne e gbeen xalima nɛn.

<sup>24</sup> Nayi, Yerusalen kaa yo mi a fale,  
e naxa, “N mi yalan.”

Na taan muxune hakɛne mafeluma nɛn.

## 34

### *Edɔn makitina*

<sup>1</sup> Siyane, ɛ maso,  
ɛ yi ɛ tuli mati.

Siyane, ɛ a liga ɛ yeren ma!

Bɔxɔ xɔnna xa a mɛ,

e nun a yi seene birin,

e nun dunuɲa nun naxanye birin minima a yi.

<sup>2</sup> Amasɔɔ Alatalaa xɔlɔn godoma nɛn siyane birin fari,

a fitinan yi godo e ganle birin ma.

A bata halagin nagidi e birin ma.

A tinma nɛn e birin yi faxa.

<sup>3</sup> E faxa muxune luma nɛn biraxi bɔxɔn ma

e binbine xirin yi mini han,

e wunle yi sa e geyane birin ma.

<sup>4</sup> Sare kurune\* birin kalama nɛn

alo se kunxina,

kuyen yi mafilin alo kɛdina,

sare ganla birin yi yolɔn

alo manpa binla dɛ xarene

alo xɔdɛ bili bogi xaraxine.

<sup>5</sup> Ala naxa, “N ma silanfanna bata sarene wunla ramini han!

A godoma nɛn Edɔn kaane ma,

a yi e makiti,

n halagin nagidixi yamaan naxan ma.”

<sup>6</sup> Wunla bata so Alatalaa silanfanna yiren birin ma

a madole muxu turen na.

A luxi nɛn

alo kontonne nun kɔtɔne wunla saraxabadeni,

alo e turen naxan e gbingini.

Bayo Alatala saraxa gbeen bama nɛn Bosara taani

Edɔn kaa wuyaxi yi faxa yɛngɛni.

<sup>7</sup> E yɛɛratine fangan gbo

alo burunna ɲingene,

koni e fan faxama nɛn bonne xɔn,

e nun ɲingene nun turane.

E yamanan nafema nɛn wunla ra,

e turen yi radin bɔxɔn ma.

\* **34:4:** Mɛn kaane yi **sarene** batuma na waxatini.



Burunna jingine yiriwama neɛn jaxanni.

A sɔnxɔ sɛwani!

Liban yamanan nɔrɔn sifan bata fi a ma,  
e nun Kɛremele geyaan nun Sarɔn mɛrɛmɛrɛna.  
Nayi, muxune nɔɛ Alatalaa binye gbeen toɛ neɛn,  
en ma Alaa nɔrɔna.

<sup>3</sup> Ɛ muxu xadanxine rawɛkilɛ.

Naxanye xinbiye xuruxurunma,  
ɛ ne sɛnbɛ so.

<sup>4</sup> Naxanye bɔjɛ bata mini,

ɛ a fala ne xa, ɛ naxa,

“Ɛ wɛkilɛ, ɛ nama gaxu,

ɛ Ala famaani ni i ra ɛ gbeen jɔxɔdeni.

Ala ɛ yaxune saranna fima neɛn,

a tan yɛtɛɛn yi fa ɛ rakisideni.”

<sup>5</sup> Nayi, danxutɔne seen toma neɛn,

tuli xɔrine yi feen mɛ.

<sup>6</sup> Nayi, sankalatɔne yi tujanɛ ayi

alo xɛnle,

bobone yi sɔnxɔn nate sɛwani.

Amasɔɔ tigi ige gbeen minima neɛn tonbonni,  
baane yi mini bɔxɔ xareni.

<sup>7</sup> Jɛmensin wolonxin findima neɛn daraan na,

min xɔli yiren yi masara tigi yirene ra.

Kankone yi xima dɛnaxanye yi nun,

gbalan nun tanbinna yi sabati mɛnni.

<sup>8</sup> Kira gbeen luma mɛnna nin

naxan xili bama

a “Sarijanna Kirana.”

Muxu haramuxine mi sigan tima a xɔn

fɔ a xa findi ne nan gbee ra

naxanye na bira a fɔxɔ ra.

Xaxilitare yo mi na xɔn sigɛ.

<sup>9</sup> Yatane mi luma mɛnni,

sube xajɛne mi fɛ na mumɛ!

E mi toɛ na!

Alaa muxu xunbaxine nan sigan tima mɛnni.

<sup>10</sup> Alatala na naxanye xɔrɔya,

ne fama mɛnna nin.

E fama neɛn gbeleghelɛ jaxajaxani Siyon taani,

habadan sɛwan yi e yetagini yalan.

Naxajaxan nun sɛwan luma neɛn e yi,

sunun nun kutunna yi jan fefe!

## 36

*Asiriya mangan yi a kɔnkɔ Yerusalɛn xili ma  
Mangane Firinden 18.13,17-37 e nun Taruxune Firinden 32.9-19*

<sup>1</sup> Xesekiya mangayaan ꞑꞑꞑ fu nun naanindeni, Asiriya mangan Senakeribi yi siga Yuda taa makantanxine xili ma, a yi e birin suxu.

<sup>2</sup> Asiriya mangan yi a sofa kuntigin nun a gali senbemaan nasiga Manga Xesekiya ma Yerusalen yi keli Lakisi taani. Sofa kuntigin yi fa Yerusalen yi, a sa ti ige ramaraden faxaraxiin deɣɔn,\* dugi xane xꞑꞑ ma kiraan na.

<sup>3</sup> Nayi, Xiliki a diina Eliyakimi, manga banxi kuntigin yi mini a ralandeni e nun sebeli tiin Sebena nun Asafi a dii xemen Yowa, mangana yenla.

<sup>4</sup> Sofa kuntigin yi a fala e xa, a naxa, “E a fala Xesekiya xa, e naxa, ‘Asiriya manga gbeena ito nan falaxi, a naxa: I yigi saxi nanse ma?’

<sup>5</sup> I yengi a ma a feren nun senbena i yii, i yengen so, koni fala fuun nan na ra. Nayi, i ya lannayaan saxi nanse yi han i murute n xili ma?’

<sup>6</sup> I ya lannayaan saxi Misiran nin, a men kaane xa e mali. Na luxi nen alo muxun na la xayen na a dunganna ra naxan girama, a yi a yiin xaba. Naxan na a digan a yi, na a maxoloma nen. Misiran mangan na kii nin muxune xa naxanye e taxuma a ra.

<sup>7</sup> Waxatina nde e falama nen n xa, e naxa, “Alatala, nxɔ Ala, nxu nxu taxuxi na nan na.” Koni, Xesekiya bata yi Ala batudene kala गयाan fari, a yi a fala Yuda kaane nun Yerusalen kaane xa, a naxa, “E xinbi sinma nen yire sarɔnaxini ito yetagi.”

<sup>8</sup> Iki, e nun n kanna Asiriya mangan xa lan fena nde ma, n soo wuli firin soe e yii, xa e nɔe soo ragine sote.

<sup>9</sup> E mi n kanna walikeen keden peen nɔe, hali naxan xurun e birin xa. E lannayaan saxi Misiran yi soo ragine nun wontorone nan ma fe ra.

<sup>10</sup> A yetena, n faxi yamanani ito kaladeni Alatala sagoon nan xanbi ba? Alatala yeten nan a falaxi n xa, a n xa sa yamanani ito yenge, n yi a raxori.’ ”

<sup>11</sup> Nayi, Eliyakimi nun Sebena nun Yowa yi a fala sofa kuntigin xa, e naxa, “Falan ti nxu xa Arami xuini, amasoto nxu a mama, nxu mi falan tima Heburu xuini yamaan yi a me naxanye yinna xuntagi.”

<sup>12</sup> Sofa kuntigin yi e yabi, a naxa, “N kanna n nafaxi e tan nun e kanna nan ma falani itoe tideni ba? Muxun naxanye dɔxi yinna xuntagi, ne fan xa a me nen bayo ne fan e gbiin donma nen, e yi e xɔnla min e xɔn yengeni.”

<sup>13</sup> Nayi, sofa kuntigin to a maso, a yi a xuini te Heburu xuini, a naxa, “E manga gbeen xuine rame, Asiriya mangana!

<sup>14</sup> Mangana ito nan falaxi, a naxa, ‘E nama tin Xesekiya xa e mayenden, a mi nɔe e rakise n ma mume.

<sup>15</sup> Xesekiya nama a liga e yi e lannayaan sa Alatala yi, a yi a fale a Alatala e ratangama nen, a taani ito mi sama Asiriya mangan sagoni.

<sup>16</sup> E nama e tuli mati Xesekiya xuiin na mume, amasoto Asiriya mangana ito nan falaxi, a naxa: E boɔne xunbenla fen n na, e xete n ma, birin a yii se nun a bogise donɔe, birin yi a ige ramaraden igen min,

<sup>17</sup> han n yi fa, n yi e xali yamana gbete yi alo e gbeena, murutun nun manpa bili nakone yamanan naxan yi, bogiseen nun burun yamanan naxan yi.

<sup>18</sup> Nayi, e nama tin Xesekiya xa e mayenden, a fala a Alatala e xunbama nen. Siya gbetene alane Asiriya mangani kala nen e yamanan suxu feen ma ba?

<sup>19</sup> Xamata taan nun Arapada taana, ne alane minen? Sefarawayimi alane minen? E Samari xunba nen n yii ba?

<sup>20</sup> Yamanane alane ye, nde a yamanan xunba n yii? Alatala xa Yerusalen xunba n yii di?’ ”

\* 36:2: Ige ramaraden naxan गयाan na.

<sup>21</sup> Naxanye birin yi na, ne yi dundu, e mi yabi keden peen ti, amasoto Manga Xesekiyaa yamarin nan yi na ra.

<sup>22</sup> Xiliki a dii xemena Eliyakimi, mangana banxi kuntigin nun sebeli tiin Sebena nun Asafi a dii xemen Yowa, mangana yenla, ne yi fa Xesekiya fema, e dugine yiboxi e ma sununi, e sofa kuntigina falane yeba a xa.

## 37

### *Xesekiya yi Nabi Esayi maxadin*

#### *Mangane Firinden 19.1-13*

<sup>1</sup> Manga Xesekiya to na me, a yi a dugine yibo a ma, a kasa benbeli dugin nagodo a ma sununi, a siga Alatala Batu Banxini.

<sup>2</sup> A yi Eliyakimi rasiga, mangana banxi kuntigina e nun Sebena, sebeli tiina e nun saraxarali fonne, kasa benbeli dugin nagodoxi e ma sununi siga Nabi Esayi konni, Amosi a dii xemena.

<sup>3</sup> E yi a fala nabiin xa, e naxa, "Xesekiya naxa iki: 'Kontofinla nun taron nun yagi loxon nan to ra nxu xa, diin bari waxatin bata a li, koni fanga mi a nga ra a yi a bari.

<sup>4</sup> Alatala, i ya Ala bata Asiriya sofa kuntigina falane birin name, naxan kari a rafaxi habadan Alatala konbideni. Xa Ala tin, Alatala, i ya Ala a jaxankatama nen a falane fe ra a naxanye tixi. Nayi, i tan Esayi xa Ala maxandi yama donxena fe ra.' "

<sup>5</sup> Manga Xesekiyaa xerane to siga Esayi fema,

<sup>6</sup> Esayi yi a fala e xa, a naxa, "E ito nan falama e kanna xa, e naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa: I falan naxanye mexi i nama gaxu ne fe ra, Asiriya mangana walikene n nayelegu falan naxanye tixi.

<sup>7</sup> N xaxinla nde rasoma a yi nen, a na xibarun me waxatin naxan yi, a xetema nen a yamanani. N yi sa a faxa silanfanna ra menni.' "

### *Asiriya mangan mon yi a konko Yerusalen ma*

<sup>8</sup> Asiriya sofa kuntigin yi a me a kanna bata yi keli Lakisi taani siga Libina yengedeni, a fa a li menna nin.

<sup>9</sup> Nayi, Asiriya mangan yi a me a Misiran mangan Tirihaka, Kusi kaan fama a yengedeni. A na fe mexina, a yi xerane rasiga Xesekiya ma, a naxa,

<sup>10</sup> "E sa ito fala Yuda mangan Xesekiya xa, e naxa, 'I laxi i ya Ala ra jaxi ra, i yengi a ma a nae nen n tan Asiriya mangani kale Yerusalen yengedeni. I nama tin Ala yi i mayenden.

<sup>11</sup> I bata a me Asiriya mangane feen naxanye ligaxi yamanan bonne ra, e e raxorixi kii naxan yi. I yengi a ma a i xunbe nen na ma ba?

<sup>12</sup> N benbane siyaan naxanye alane raxori, ne e xunba nen ba, Gosan nun Xaran nun Resefi yamanane, e nun Eden kaan naxanye Telasara taani?

<sup>13</sup> Manga Xamata nun Manga Arapada nun Sefarawayimi taa mangana hanma Hena, hanma Iwa, ne mangane minen yi? "

### *Xesekiyaa Ala maxandina*

#### *Mangane Firinden 19.14-19*

<sup>14</sup> Xesekiya yi keddi sebxin nasuxu xerane yii, a yi a xaran. Na xanbi ra, a te Alatala Batu Banxini, a sa kedin sa Alatala yetagi.

<sup>15</sup> Xesekiya yi Alatala maxandi, a naxa,

<sup>16</sup> "Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala, naxan doxi maleka sawurane tagi! I tan Ala keden peen nan boxo xonna mangayane birin xun na, i tan nan boxon nun kuyen daxi.

<sup>17</sup> Alatala, i tuli mati n na, i n xuiin name. Alatala, i yeene rabi, i n mato. I Senakeribi a falani itoe birin name, a sofa kuntigin naxanye rafaxi habadan Ala konbideni.

<sup>18</sup> Alatala, jɔndin na a ra! Asiriya Mangan bata siyane raxori, a yi e bɔxone kala.

<sup>19</sup> E bata e alane woli tɛeni, bayo Ala mi yi e ra nun mumɛ, muxune yii funfune nan yi e ra, wudine nun gɛmɛ masolixine nan tun yi e ra.

<sup>20</sup> Iki, Alatala, nxɔ Ala! Nxu xunba Senakeribi yii, alogo bɔxɔ xonna yamanane birin xa a kolon a i tan keden peen nan Ala ra, Alatala!"

*Senakeribi a fe yi kala*

*Mangane Firindena 19.20-37 Taruxune Firinden 32.20-21*

<sup>21</sup> Nayi, Esayi, Amosi a dii xɛmɛn yi xɛraan nasiga a faladeni Xesekiya xa, a naxa, "Isirayilaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin mɛ i naxan tixi n ma Senakeribi a fe yi, Asiriya mangana.

<sup>22</sup> Alatala falani ito nan tixi Senakeribi xili ma, a naxa, 'Siyon taa fajin bata i rajaxu, a i magelema.

Yerusalɛn kaane e xunna fitifitima i xanbi ra.

<sup>23</sup> I nde konbixi i a rayelefu?

I xuiini texi nde xili ma?

I bata i yeene rate kore Isirayilaa Ala Sarijanxin xili ma!

<sup>24</sup> Fata i ya xɛrane ra, n tan Marigina, i bata n konbi.

I yi a fala, i naxa,

"N ma wontoro wuyaxine xɔn,

n bata te geyane xuntagi,

Liban yamanan danne ra.

N na a wudi kuyene sege ma nen,

e nun a suman wudi fajin fajine.

N sa a xuntagin najanna li

e nun a fɔtɔn fajina.

<sup>25</sup> N bata xɔjinne ge yamana gbɛtɛne yi, n yi e igen min.

N Misiran baa igene birin xɔrima nen

n na siga a xili ma waxatin naxan yi."

<sup>26</sup> Koni, i tan Senakeribi,

i mi a kolon

a n feni itoe yɛlanxi nen

to mi na ra?

N yi e yitɔn xabu waxati danguxine.

Iki, n bata yamarin fi,

a rakamali,

i xa taa makantanxine lu kalaxi

alo gɛmɛ malanxine.

<sup>27</sup> E muxune senbe mi na,

e gaxuxi, e yagixi.

E bata lu alo xɛɛ ma seɛɛne

alo se sonle,

alo seɛɛn fanyen ma

naxan xarama benun a xa gbo.



28 Koni, n na a kolon,  
i na dɔxɔ,  
i na mini, i na so,  
i na xɔlɔ n xili ma.

29 I bata xɔlɔ n xili ma,  
n yi i konbi ti xuiin mɛ.  
Nanara, n nan n ma wuren birama nɛn i jɔɛni  
n yi n ma karafen bira i dɛ kidine yi.  
I faxi kiraan naxan xɔn  
n yi i raxɛɛ na xɔn.’

30 Ala ito nan falaxi  
i tan Xesekiya xa, a naxa,  
‘Ito xa findi taxamasenna ra i xa:  
Bogiseen naxanye solixi e yɛɛ ma,  
ɛ bata ne don jɛɛni ito ra,  
na nan mɔn ligama jɛɛ famatɔni,  
koni jɛɛ saxandeni,  
ɛ seen sima nɛn, ɛ yi a xaba,  
ɛ yi manpa binle si,  
ɛ yi e bogine don.

31 Yuda bɔnsɔnna muxu dɔnxɛn naxanye na lu,  
ne mɔn e salenne raminima nɛn  
alo wudina, e bogi.

32 A dɔnxɛne minima nɛn Yerusalɛn yi,  
a dɔnxɛne luma nɛn e nii ra Siyɔn geyane yi.  
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna na nan ligama a xanuntenyani.’ ”

### *Senakeribi rajanna*

33 Nanara, Alatala ito nan falaxi Asiriya Mangan ma iki, a naxa,  
“A mi soɛ taani ito yi mumɛ!  
A mi xalimakuli wolɛ be yi.  
A mi makantan wure lefa tima a xa.  
A mi gbingbin natema a xili ma.”

34 Alatalaa falan ni ito ra. A naxa,  
“A faxi kiraan naxan xɔn  
a xɛɛma nɛn na xɔn.  
A mi soɛ taani ito yi mumɛ.

35 N taani ito makantanma nɛn,  
n yi a rakisi,  
n tan ma fe ra  
e nun Dawuda a fe ra, n ma walikɛna.”

36 Na xanbi ra, Alatalaa malekan yi mini, a muxu wuli kɛmɛ tonge solo-  
masɛɛ wuli suulun faxa Asiriya kaane ganli. Yamaan to keli xɔtɔnni, e yi e  
binbine to.

37 Nayi, Asiriya mangan Sɛnakeribi yi a ganla rakeli, a xɛɛ Niniwa yi.

38 Lɔxɔna nde, Sɛnakeribi yi xinbi sinxi a ala Nisiroki batu banxini a  
batudeni, a dii xɛmɛne Adarameleki nun Sareseri yi a faxa silanfanna ra, e  
yi e gi siga Ararati yamanani. A dii Esaraxadon yi dɔxɔ a jɔxɔni.

## 38

### *Xesekiyaa furena fe*

*Mangane Firinden 20.1-11 e nun Taruxune Firinden 32.24-26*

<sup>1</sup> Na waxatini, saya furen yi Xesekiya suxu. Nabi Esayi, Amōsi a diin yi fa a fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I ya feene yitɔn, amasɔtɔ i faxamatɔɔn ni i ra, i mi fa siimaya sɔtɔma.’ ”

<sup>2</sup> Xesekiya yi a yεε rafindi banxin kanke ma, a maxandini ito ti Alatala ma, a naxa,

<sup>3</sup> “Alatala, n ma fe xa rabira i ma fa fala, n sigan ti nɛn i yεtagi lannayaan nun bɔɲε faniyani, naxan fan i yεε ra yi, n yi na liga!” Xesekiya yi wuga han.

<sup>4</sup> Nayi, Alatala yi falan ti Esayi xa, a naxa,

<sup>5</sup> “Siga, i sa a fala Xesekiya xa, i naxa, ‘I fafe Dawudaa Ala, Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata i ya maxandi xuiin mε, n bata i yεεgen to. N mɔn ɲεε fu nun suulun sama nɛn i ya siimayaan fari.

<sup>6</sup> N ni i tan nun i ya taan xunbama nɛn Asiriya mangan yii, n taani ito kantanma nɛn.’ ”

<sup>7</sup> Esayi yi a fala a xa, a naxa, “Alatala taxamasenni ito nan yitama i ra, alogo i xa a kolon fa fala Alatala naxan falaxi, a na ligama nɛn, a naxa,

<sup>8</sup> ‘N nininna raxetema nɛn xanbin na Axasi a banxin teden ma sanna yε fu.’ ” Nayi, nininna yi xεtε xanbin na banxin teden ma sanna yε fu.

### *Xesekiyaa Ala maxandina*

<sup>9</sup> Yuda mangan Xesekiya βetini ito nan seβε, a to fura, a yi keli furen ma.

<sup>10</sup> N yi a falama nɛn, n naxa,

“N nɛɛn fa n ma siimayaan tagiin li tun,  
n sigama nɛn laxira so dεene ra  
n yi bɔnɔ n ma siimayaan lɔxɔ dɔnxεne yi!”

<sup>11</sup> N mɔn yi a falama nɛn, n naxa,

“N mi fa Alatala toma sɔnɔn  
niiramane tagi bɔxɔ xɔnna fari, Alatala!  
N mɔn mi fa muxu yo toma sɔnɔn  
muxune yε dunuɲa yi!

<sup>12</sup> N fati bɛndɛna n niin yigiyadeni ito bata kala,  
a makuya n na

a lu alo xuruse rabana bubuna.

N bata n ma siimayaan mafilin

alo gεε wurundunxina.

N ma gεsɛn bata bolon.

Xɔtɔnna nun ɲinbanna tagi,

i n naɲanma nɛn!

<sup>13</sup> N bata n naxara han xɔtɔnɛni,

koni alo yatana,

a bata n xɔnne birin yixin.

Yanyin nun kɔεɛn na,

i bafa n naɲan.

<sup>14</sup> N wuga xuiin mini nɛn

alo tuntunna nɛma tugaɲε,

n lu kutuɲε alo ganbana.

N yεεne lu nɛn tixi kore tɔrɔni,

n yi lu a fale, n naxa,

‘Marigina, n ɲaxankataxi,

n mali!’ ”

<sup>15</sup> N fa nanse falama?

A bata falan ti n xa.

A tan yeteen nan feni ito ligaxi.

N sigan tima nen yete magodoni n ma siimayaan birin yi  
n niin soxoleni ito a fe ra.

<sup>16</sup> Marigina, siimayaan sotoma i ya fanna nin,  
n mon n nii ra a tan nan xon.

I bata n senbe so,  
i yi n nakendeya.

<sup>17</sup> N ma torayaan bata maxete baje xunbenla ra.

I tan nan n niin masigaxi sayaan na,  
n to rafanxi i ma,

i yi i xun xanbi so n yulubine birin yi.

<sup>18</sup> Laxira xa mi i tantunma.

Sayaan xa mi i matoxo betin bama.

Faxa muxune nema sama gaburun na,  
ne yengi mi fa i ya lannayaan ma.

<sup>19</sup> Koni naxanye e nii ra, niiramane,  
ne nan i tantunma alo n tan to.

Fafane i ya lannayana fe falama nen e diine xa.

<sup>20</sup> Alatala bata n nakisi!

Nayi, nxu nxo maxaseene xuiin naminima nen

Alatala Batu Banxini nxu siin sogen donxen birin yi.

<sup>21</sup> Esayi bata yi a fala, a naxa, “E xode bogi yidinxina nde tongo, e a sa a furen de, a yalanma nen.”

<sup>22</sup> Xesekiya bata yi a fala, a naxa, “N na kolonma taxamasenna mundun xon fa fala a n sigama Alatala Batu Banxini?”

## 39

### *Babilon xerane*

#### *Mangane Firinden 20.12-21*

<sup>1</sup> Na waxatini, Babilon Manga Baladan ma dii xemnen Merodaki-Baladan yi bataxin nun finma seen nasiga Xesekiya ma, amasoto a bata yi a fure feen nun a kendeyana fe me nun.

<sup>2</sup> Xesekiya yi xerane rasene, a yi a banxin kui seene birin yita e ra: gbeti fixen nun xemana, wudi bogi ture fapine nun latikononna nun a yenge so seene ramaradana, e nun naxan birin yi a nafulu ramaradeni. Sese mi lu Xesekiya banxini a mi naxan yita e ra e nun a boxon birin.

<sup>3</sup> Nabi Esayi mon yi fa Manga Xesekiya fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Muxuni itoe nanse falaxi i xa? E kelixi minen?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “E kelixi yamana makuyen nin, Babilon.”

<sup>4</sup> Esayi mon yi a maxodin, a naxa, “E i ya banxin to nen?” Xesekiya yi a yabi, a naxa, “Seen naxanye birin n ma banxin kui, e ne birin to nen. Sese mi n ma nafulu ramaradeni, n mi naxan yitaxi e ra.”

<sup>5</sup> Nayi, Esayi yi a fala Xesekiya xa, a naxa, “Alatala Senben Birin Kanna falan name!

<sup>6</sup> Waxati fama, seen naxanye birin i ya banxini e nun i benbane naxanye fen han to, e ne birin xalima nen Babilon yi, sese mi luma. Alatalaa falan nan na ra.

<sup>7</sup> E i ya dii xemena ndee tongoma nen, i yeteen naxanye sotoma, alogo e xa findi Babilon mangana banxin xemte tengerne ra.”

<sup>8</sup> Xesekiya yi Esayi yabi, a naxa, “I Alatalaa falan naxan tixi, a fan.” A mirixi a ma, a naxa, “En luma nen boje xunbenli e nun marakantanni n ma siimayani.”

## 40

### *Alaa yamaan xunba fena*

<sup>1</sup> E Ala naxa,  
 “E n ma yamaan madendɛn,  
 ε a madendɛn!  
<sup>2</sup> E Yerusalen kaane ralimaniya,  
 ε a rali e ma,  
 a e jaxankata wanle bata jan.  
 A e bata mafelu e haken na,  
 e bata yelin e yulubine saranna sɔɛ  
 Alatala yii han dɔxɔ firin!”

<sup>3</sup> Muxuna nde xuiin minima, a naxa,  
 “E kirani tɔn Alatala yɛɛ ra tonbonni,  
 ε kira tinxinxin nafala en ma Ala xa burunna ra!  
<sup>4</sup> E folone birin naxutu,  
 ε geyane nun yire matexine birin wuru.  
 Yire tintinxine yi matinxin,  
 gɛmɛ yirene yi findi lantane ra.  
<sup>5</sup> Nayi, Alatalaa binyen minima nen kenenni,  
 daala birin yi a to!”  
 Alatala dɛ xuiin nan na ra.

<sup>6</sup> Muxuna nde a falama,  
 a naxa, “I xui ramini!”  
 N yi a fala, n naxa,  
 “N xa nanse fala?”  
 A naxa, “Adamadiine birin luxi nen  
 alo seɛɛna  
 e binyen birin yi lu alo se fugena.

<sup>7</sup> Alatala dɛ foyen na dangu seɛɛne fari,  
 e xarama nen,  
 e fugene yi yolon.  
 Yamaan luxi nen alo seɛɛna yati!

<sup>8</sup> Seɛɛne xarama nen,  
 e fugene yi yolon,  
 koni en ma Alaa falan luma nen habadan.”

### *Xibaru fajina fe*

<sup>9</sup> E tan Siyon kaan naxanye sa xibaru fajin xerayani bama,  
 ε te geya matexin fari,  
 ε xuini te han,  
 ε tan Yerusalen kaan naxanye sa xibaru fajin xerayani bama.  
 E xuini te, ε nama gaxu.  
 E a fala Yuda yamanan taane xa,  
 ε naxa, “E Ala ni i ra!”

<sup>10</sup> A mato,  
 Marigina Alatala fama fangani.  
 A mangayaan nabama a senbeni.

A fama a yama xunbaxin na,  
a naxan sɔtɔxi a kɔntɔnna ra.

<sup>11</sup> A a yamaan masuxuma  
alo xuruse rabana.

A yɛxɛɛ diine tongoma nɛn a yii,  
a yi e xali a yii kanke,  
a ti e ngane yɛɛ ra a fanni.

*Ala dangu seen birin na*

<sup>12</sup> Nde fɔxɔ igene saxi a yiin kui,  
a yi e maliga,  
a kore xɔnna danne maliga a yiin na?  
Nde bɔxɔn bɛndɛn yatɛxi deben kui,  
a geyane yiliga sikeela ra,  
a yire matexine binyan yatɛn kolon ligaseen xɔn?

<sup>13</sup> Nde Alatala miriyane kolon?  
Nde nɔɛ findɛ a kawandi muxun na,  
a yi a rakɔta?

<sup>14</sup> Ala nde maxɔdinxi a maxadi feen na,  
alogo a xa xaxinla sɔtɔ?  
Nde a xaranxi kiti kɛndɛ saan ma?  
Nde a xaranxi fekolonna ma?  
Nde xaxilimayaan kiraan yitaxi a ra?

<sup>15</sup> Siyane luxi nɛn  
alo igen dindinna palanna kui.  
E mi yatɛxi se ra  
alo gbangbanna na sa sikeela fari.  
Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yelefu  
alo gbangbanna naxan tema.  
<sup>16</sup> Liban yamanan subene birin xurun saraxan na  
naxan yi daxa nun a ba Ala xa,  
a wudine mi wuya  
naxanye findɛ saraxa gan tɛɛn yegene ra.

<sup>17</sup> Sese mi siyane ra a yɛɛ ra yi!  
Ala ne yatɛxi fufafuun nan na.  
A yigenla fisa e xa!

<sup>18</sup> Ɛ waxi Ala sa feni nde ma?  
Ɛ sawuran mundun yitɛ  
e nun naxan maliga?

<sup>19</sup> Xabun nan sawuran nafalama suxuren na,  
xɛma wanla yi xɛmaan sa a ma,  
a yi kɔɛ bira yɔlɔnxɔn wure gbeti daxine rafala.

<sup>20</sup> Yiigelitɔɔn naxan mi nɔɛ na sɔtɛ a gbee ala xa,  
na kanna wudi xɔdɛxɛn nan sugandima,  
a yi xabu kesuxin fen,  
na yi suxuren nafala a xa  
naxan mi kalama.

<sup>21</sup> Ɛ mi a kolon ba?  
Ɛ mi a mɛxi ba?  
A mi ralixi ɛ ma ba,  
xabu a fɔlɔni?

Bəxən bəten saxi kii naxan yi,  
 ε munma na famu ba?

<sup>22</sup> A tan nan dəxi bəxə xəri digilinxin xun ma,  
 muxune fan luxi a yεε ra yi nən  
 alo sūεne.

A kore xənni fulunma  
 alo dugi yelefuxina xunna soon na,  
 alo gagenə a dəxəden na.

<sup>23</sup> A tan nan kuntigine sənben kalama,  
 e lu fuyan,  
 a yi bəxə xənnə kitisane lu fuu.

<sup>24</sup> E luxi nən alo sansina.  
 E nεen fa si tun,  
 e na woli xεen ma tun,  
 salen yεε mi e binle ma singen,  
 Alaa foyen yi fa e ma, e xara,  
 wuluwunla yi e xali alo se dagina.

<sup>25</sup> Ala sariyanxin naxa,  
 “E n misalima nde ma,  
 nxu nun naxan lan?”

<sup>26</sup> E yεene rate kore,  
 ε a mato!  
 Nde na seene daxi?  
 Nde e ganla defexin naminima,  
 a yi e birin xili e xinla ra?  
 Fata a fanga gbeen nun a sənbe magaxuxin na,  
 keden peen mi dasama.

*Ala nan fangan fima muxune ma*

<sup>27</sup> Yaxuba bənsənna,  
 nanfera ε a falama,  
 Isirayila yixεtene,  
 nanfera ε a falama, ε naxa,  
 “Nxə kiraan bata luxun Alatala ma,  
 nxə Ala mi fa nxu xun mafala kitin sama?”

<sup>28</sup> I mi a kolon ba?  
 I mi a mεxi ba?  
 Alatala nan habadan Ala ra,  
 naxan bəxən danne birin daxi.  
 A mi xadanma, a mi taganma.  
 A xaxilimayaan mi nəε fεsεfεε!

<sup>29</sup> A fangan fima muxu xadanxine ma,  
 a muxu taganxine sənben xun masa.

<sup>30</sup> Banxulanne yεεen xadanma,  
 e tagan,

foningene yi bira xadanni.  
<sup>31</sup> Koni naxanye xaxili tixi Alatala ra,  
 ne mən sənben sətəma nən.  
 E tuganma nən alo singbinna,  
 e yi e gi, e mi xadan,  
 e lu sigan tiyε, e mi tagan.

## 41

*Ala nun suxurene fe*

<sup>1</sup> Ala naxa,

“Ɛ tan fɔxɔ ige tagi bɔxɔn muxune,

ε dundu alogo ε xa n xuiin namε.

Ɛ tan yamanane muxune,

ε wekilɛn sɔtɔ,

ε maso, ε falan ti.

En kitin sa en tagi.

<sup>2</sup> Nde muxuna nde rakelixi sogeteden binni,\*

a yi a xili,

a xa lu tinxinna fɔxɔ ra?

Nde siyane soxi a yii

a mangane xuru a bun,

a silanfanna yi e findi burunburunna ra

a xanla yi e findi se dagin na

foyen naxan xalima!

<sup>3</sup> A muxune sagatanma yɛngɛni,

a mɔn yi dangu bɔɣɛ xunbenli kiraan xɔn

a munma yi a sanna ti dɛnaxan yi.

<sup>4</sup> Nde feni itoe rakamalixi,

a tan naxan yi mayixɛtɛne maxilima

xabu a fɔlɔni?

N tan Alatala nan a fɔlɔn na,

n mɔn luma nɛn a rajanni.”

<sup>5</sup> Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune bata a to,

e gaxu,

bɔxɔn danne muxune xuruxurunma,

e birin bata keli, e fama.

<sup>6</sup> Birin a bode malima,

birin a falama a lanfaan xa,

a naxa, “I wekilɛ!”

<sup>7</sup> Yii rafalan fan xabun sɛnbɛ soma,

naxan wuren malaxunma,

na xabun nawekilɛma,

a yi a fala suxuren nafala kiin ma,

a naxa, “A lanxi.”

A yi suxuren gbangban

alogo a nama bira.

*Marigin yi Isirayila xunba*

<sup>8</sup> Koni ε tan, Isirayila yixɛtɛne,

n ma walikɛne,

Yaxuba yixɛtɛne,

n naxanye sugandixi,

ε tan Ibrahima bɔnsɔnna,

n xɔyina,

<sup>9</sup> n sa ε tan nan fenxi bɔxɔn danne ra,

n sa ε tan nan xilixi bɔxɔn tongonne ra,

n na a falaxi ε tan nan xa, n naxa,

\* **41:2:** Yanyina nde, a Kirusi nan ma fe falama be, Perisene mangan naxan Babilɔn kaane nɔ yengeni. Na feen mato Taruxune Firinden 36.22-23 kui.

“N ma walikεεn nan ε ra,  
n bata ε sugandi,  
n mi n mexi ε ra.”

<sup>10</sup> Nayi, ε nama gaxu  
amasotɔ n na ε xɔn.  
ε nama kontɔfili,  
amasotɔ ε Ala nan n na.  
N na ε senben gboma ayi nen,  
n yi ε mali,  
n yi ti ε bun senben nun tinxinni.

<sup>11</sup> Naxanye birin yi kelixi ε xili ma,  
ne yagima nen e xun sin!  
Naxanye yengen nakelixi ε xili ma,  
ne luma nen fufafu, e raxori.

<sup>12</sup> ε ε yengefane fenma nen,  
koni ε mi fa e toma sɔnɔn!  
Naxanye yi ε yengema,  
ne luma nen fuu.

<sup>13</sup> Amasotɔ n tan nan Alatala ra,  
ε Ala,  
naxan ε yiifari ma yiin suxuma,  
n yi a fala ε xa,  
n naxa, “ε nama gaxu,  
n tan nan ε malima.”

<sup>14</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
“ε tan Yaxuba bɔnsɔnna,  
ε tan naxanye luxi alo kunla,  
ε nama gaxu,  
ε tan Isirayila muxudine,  
n tan nan ε malima,  
n tan Isirayilaa Ala Sariɲanxin naxan ε xunbama.

<sup>15</sup> A mato, n bata i findi jingen xεε ra bɔnbɔ seen na  
wure ɲin wuyaxin naxan ma  
naxanye nεnε a ra, e ɲεε raminixi.  
I geyane wuruma nen,  
i yi e raxuya ayi,  
i yi yire matexine liga  
alo se dagina.

<sup>16</sup> I e yifema nen,  
foyen yi siga e ra,  
wuluwulu gbeen yi e raxuya ayi.  
I tan ɲaxanma nen Alatala yi,  
i yi i kanba Isirayilaa Ala Sariɲanxini.”

*Tonbonna findima ige yiren na*

<sup>17</sup> Yiiigelitɔne nun tɔrɔ muxune igen fenma,  
koni sese mi na!

Min xɔnla bata e lenna maxara.  
Koni n tan,  
Alatala, n na e yabima nen,  
n tan, Isirayilaa Ala,  
n mi e rabeɲiɲε mume!

<sup>18</sup> N baa igen nafama nen yire matexi magenle fari,



n yi ige xunne ramini meremerene tagi,  
 n tonbonne findi darane ra,  
 baxo xaren yi findi tigi yiren na.  
 19 N suman binle nun kasiya binle sima nen tonbonni,  
 e nun miriti binle nun oliwi binle.  
 Ige mi yiren naxanye yi,  
 n fofone nun gbinene nun xarinne si menne yi e bode xon,  
 20 alogo e xa a to, e yi a kolon,  
 e yi a rakorsi,  
 e birin yi a famu  
 a Alatala nan feni itoe birin ligaxi,  
 a Isirayilaa Ala Sarijanxin nan e rakamalixi.

*Suxurene ton mi na*

21 Alatala naxa,  
 “E fa e xun mafala kitini.”  
 Yaxubaa Mangan naxa,  
 “E fa e xon ba.”  
 22 E suxurene xa fa a fala en xa  
 naxan fama ligadeni.  
 E a fala nxu xa feen naxanye bata liga,  
 alogo nxu xa nxu miri e ma,  
 nxu yi e rajan kiin kolon.  
 Xanamu, e a yita nxu ra  
 naxan fama ligadeni.  
 23 E waxati famatone fe fala nxu xa.  
 Nayi nxu a kolonma nen  
 a alane nan e ra.  
 E fena nde liga,  
 xa a findi a fajin na  
 hanma a jaxina,  
 alogo nxu birin xa na to,  
 gaxun yi nxu suxu.  
 24 Koni na yigenla fisa e xa,  
 e wanle mi sese ra.  
 Naxan na e sugandi,  
 muxu haramuxin nan na kanna ra.  
 25 N bata muxuna nde rakeli sogeteden komenna ma,  
 a fama nen sa keli sogeteden binni  
 naxan n maxandima.  
 A mangane yibodonma alo borona,  
 alo feje rafalan feje bendeni bodonma kii naxan yi.  
 26 Nayi, nde bata yi na feen fala a foloni,  
 alogo en xa a kolon?  
 Nde a fala benun a xa liga,  
 alogo en xa a fala, en naxa,  
 “A jondi?”  
 Muxu yo mi sese fala,  
 feni ito mi falaxi benun a xa liga,  
 muxe mi e fala yo mexi.  
 27 Koni n singe nan a fala Siyon taani,

n naxa, “A mato, e tan ni i ra!”

N bata xerana nde fi Yerusalen ma,  
naxan fama xibaru fajin na.

<sup>28</sup> Anu n mi kawandi muxu yo toxi suxureni itoe ye,  
n na maxodinna ti,  
e mi n yabima.

<sup>29</sup> A mato sese mi e ra.

E wanle mi sese ra.

E suxurene findixi foyen nun fe fuun nan na.

## 42

### *Alaa walikena*

<sup>1</sup> N ma walikena ni i ra,

n naxan senbe soma,

n naxan sugandixi,

naxan n kenexi.

N na n ma Nii Sarijanxin sama nen a yi,

a yi kiti kenden sa siyane xun na.

<sup>2</sup> A mi sonxo sonxo,

a mi a xuini te,

a mi falan tiye taan xun xon,

<sup>3</sup> a mi xaye yidoxini gir.

A mi lenpun tumatɔn natuye.

Koni, a kiti kenden sama nen jondin xon.

<sup>4</sup> A mi xadanma,

a mi tunnaxoloma a ma,

han a yi fa kiti kenden na boxo xonna fari,

han foxo ige tagi boxone muxune fan yi e yigi sa a sariyani.

<sup>5</sup> Alatala ito nan falaxi, Ala

naxan kore xonna daxi,

a yi a yibandun,

naxan boxon nun a yi seene daxi,

a niiraxinla bira adamadiine yi

naxanye dɔxi a yi,

a niin bira ne yi

naxanye sigan tima a fari, a naxa,

<sup>6</sup> “N tan Alatala,

n tan nan i xilixi tinxinni,

n yi i suxu i yii ma,

n yi i makantan,

n yi n yengi lu i xon.

N ni i findi n ma yamaan layirin xidi muxun na

e nun kenenna siyane xa,

<sup>7</sup> alogo i xa danxutone yeene rabi,

i yi suxu muxune ramini kasoon na,

i yi kasorasane xɔɔya,

e mini dimini.”

<sup>8</sup> “Alatala nan n tan na,

n xinla nan na ra.

N mi n ma binyen soma gbete yii.

N mi n ma tantunna fiye suxurene ma.

9 Fe singene bata yelin kamale,  
n fe nenene nan ma fe ralima ε ma  
benun e xa fəlo,  
n xa ε rakolon ne ma.”

*Beti nenena*

10 Ε beti nenena ba Alatala xa,  
bəxən danne birin xa a tantun betini,  
ε tan naxanye sigama fəxə igen xun ma  
e nun a yi seene birin,  
fəxə ige tagi bəxəne nun e muxune birin.

11 Tonbonna nun a taane xa e xuini te,  
e nun Kedari bənsəna\* dəxədene!  
Sela kaane xa gbelegbele sɛwani,  
e xa sənəxə naxanaxani geyane xuntagi!

12 Binyen xa fi Alatala ma!

A xa tantun fəxə ige tagi bəxəne birin yi!

13 Alatala minima nen alo sofa wəkilexina,  
a bənen tema nen alo yenge so senbɛmana.  
A sənəxəma nen yaxune xili ma yengeni,  
a yi e nə.

14 Xabu waxati xunkuye,  
n dunduxi,  
n naxaraxi, n na η yete suxi.  
Koni iki, n səxələxi  
alo naxanla nɛma tinna ma,  
n gbelegbelema,  
n kutunma naxankatani.

15 N geyane nun yire matexine kalama nen  
n yi e se jingine birin xara.  
N baane findima nen tonbonne ra  
n yi darane xəri.

16 N danxutəne rasigama nen kiraan xən  
e mi naxan kolon.  
E yengi mi kiraan naxanye ma,  
n yi ti e yee ra ne xən,  
n yi dimin findi kənenna ra e yetagi,  
n gɛmɛ yirene findi lantaan na e xa.  
N na nan ligama,  
n mi e rabɛjɛnɛ mumɛ!

17 Koni naxanye e yigi sama suxurene yi,  
e yi a fala sawurane xa,  
e naxa, “Nəxə alane nan ε ra,”  
ne xetɛma nen e xanbi ra,  
e yagi.

*Isirayila yama tondixina*

18 Ε tan tuli xərine, ε tuli mati!  
Ε tan danxutəne, ε yeen ti,  
ε seen to!

\* 42:11: *Kedari* findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen sebxɛi Dunuɲa Fəlon 25.13 kui.

19 Danxutona nde ra,  
 xa n ma walikεεn xa mi a ra?  
 Tuli xorina nde ra  
 alo n xεraan naxan nasigaxi?  
 Danxutona nde ra,  
 alo n bɔɲε xunbenla fixi naxan ma?  
 Danxutona nde ra,  
 alo Alatalaa walikεna?

20 I bata fe gbegbe to,  
 koni i mi e famuxi.  
 I tunle rabixi,  
 koni e mi feen mεma!

21 Alatalaa tinxinna fe ra,  
 a bata a kεnεn,  
 a xa a sariyan gboon nun a nɔrɔn makεnεn.

22 Anu, yama yiigelitɔ halagixini ito mato!  
 E bata e birin suxu,  
 e birin balanxi yinle ra,  
 e birin saxi kasoon na.  
 E yii seene bata suxu yεngεni,  
 muxε mi na naxan e xunbε.  
 E yεtεεn bata findi se suxin na yεngeni,  
 muxε mi na naxan a fale,  
 a naxa, "Ne raxεtε!"

23 Nde a tuli matima ito ra ε yε?  
 Nde a ligama a yeren ma,  
 to xanbi ra, a yi a tuli mati?

24 Nde Yaxuba bɔnsɔnna soxi a yaxune yii,  
 a Isirayila so halagi tiine yii?  
 Alatala xa mi a ra,  
 en naxan yulubi tongo,  
 en mi tin birε naxan ma kira fɔxɔ ra  
 en tondi a sariyane suxε?

25 Nayi, a yi a xɔlɔ gbeen nagodo e fari  
 alo tεεna  
 e nun yεngεn gbalone.  
 A yi e gan,  
 koni e mi sese famuxi,  
 a yi e raxɔri,  
 koni e mi na feen yatε e bɔɲεni.

## 43

### *Alatala nan Isirayila xunbama*

1 Ala naxan i daxi,  
 Yaxuba bɔnsɔnna,  
 naxan i rafalaxi,  
 Isirayila bɔnsɔnna,  
 Alatala ito nan falaxi iki,  
 a naxa, "I nama gaxu,  
 amasɔtɔ n bata i xunba!  
 N bata i xili i xinla ma.  
 N tan nan gbee i ra!

<sup>2</sup> Xa i danguma fɔxɔ igeni,  
n luma nɛn i xɔn.

Xa i danguma baane yi,  
i mi i maminjɛ.

Xa i danguma tɛɛni,  
a mi i ganjɛ,  
tɛɛ dɛgɛn mi i raxɔrɛ.

<sup>3</sup> Amasɔtɔ Alatala nan n na,  
i ya Ala,  
Isirayilaa Ala Sarijanxina,  
i rakisimana.

N bata Misiran yamanan fi i xunbaan na,  
n yi Kusi yamanan nun Sɛba yamanan findi i jɔxɔn na.

<sup>4</sup> Bayo i yatɛxi n xɔn,  
i binyaxi n yɛɛ ra yi,  
n bata i xanu.

N bata muxune findi i jɔxɔn na,  
n yi yamane fi i niin xunbaan na.”

<sup>5</sup> “I nama gaxu,  
amasɔtɔ n luma nɛn i xɔn.

N fama nɛn i yixɛtɛne ra  
sa keli sogeteden binni,  
n yi sa e malan  
keli sogegododen binni.

<sup>6</sup> N na a falama nɛn kɔmɛnna binna xa,  
n naxa, ‘E bejin!’

N yi a fala yiifanna binna xa,  
n naxa, ‘I nama e makankan!’

Fa n ma dii xɛmɛne ra  
sa keli yire makuyeni,  
e nun n ma dii tɛmɛne  
sa keli bɔxɔn danne ra,

<sup>7</sup> n xinla falama naxanye birin xun ma  
n naxanye daxi n ma binyena fe ra,  
n naxanye rafalaxi,  
n yi e da.”

<sup>8</sup> Yamani ito ramini  
naxanye danxuxi,

anu e yɛɛne fan,  
tuli xɔrini itoe,  
naxanye tunle fan.

<sup>9</sup> Siyane birin xa e malan e bode xɔn,  
yamanane muxune birin!

Nde na fe falaxi e yɛ  
benun a xa liga?

Nde fe fonne ralixi en ma?

E xa fa e serene ra,  
e yi a mayita a yoona e xa!

En xa e xuiin name,  
alogo muxune xa a fala,  
e naxa, “E jɔndi!”

10 Alatalaa falan ni ito ra,  
 a naxa, “E tan nan n serene ra,  
 e tan naxanye findixi n ma walikene ra,  
 n naxanye sugandixi  
 alogo e xa n kolon,  
 e yi la n na.  
 N tan yi na yi  
 benun suxure yo xa rafala,  
 ala gbete yo mi na n tan xanbi.

11 N tan nan Alatala ra,  
 n tan yati!  
 Ba n tan na,  
 marakisi ti gbete yo mi na.

12 N tan nan feene makenema,  
 n muxune rakisi, n yi e rakolon!  
 Ala xone mi a ra  
 naxan e tagi fo n tan!  
 Nayi, n serene nan e ra,  
 fa fala n tan nan Ala ra.”  
 Alatalaa falan nan na ra.

13 “N tan yatigin nan na ra  
 xabu a foloni!  
 Muxu yo mi noe muxun be n yii.  
 N na naxan liga,  
 nde noe a rakale ayi?”

### *Alaa kininkininna*

14 Alatala ito nan falaxi, naxan e xunbama, Isirayilaa Ala Sarijanxina, a  
 naxa,  
 “N muxuna nde rasigama nen  
 Babilon yamanan xili ma,  
 e tan ma fe ra.  
 N yi Babilon muxu gixine kunkine kala,  
 e yi e mamin,  
 e yi e kanbama naxanye yi nun.

15 Alatala nan n tan na,  
 e Ala sarijanxina,  
 naxan Isirayila daxi, e mangana.”

16 Alatala ito nan falaxi,  
 naxan kiraan sama baa igen xonna ma,  
 dangu ige gbeene yi,

17 naxan yenge so wontorone nun soone rasiga yengeni,  
 e nun ganla nun sofa wexilexine e bode xon,  
 e yi e sa,  
 e mi fa kelima sonon,  
 e yi tu alo saraban na jan.

18 A naxa:  
 Fe singene nama fa rabira e ma,  
 e ninan fe fonne xon!

19 E a mato,  
 n fe nenenn nan ligama!  
 Na bata a folo iki,

ε mi a kolon ba?

N kiraan sama nɛn tonbonni,  
n yi baane ramini bɔxɔ xareni.

<sup>20</sup> Burunna subene n binyama nɛn,  
kankone nun dangaranfulene,  
amasɔtɔ n bata igen namini tonbonni,  
n yi baane ramini bɔxɔ xareni,  
alogo n ma yamaan xa e min,  
n naxan sugandixi.

<sup>21</sup> N yamaan naxan nafalaxi,  
na n tantunma nɛn.

### *Ala yamaan makitima*

<sup>22</sup> Ɛ tan Yaxuba bɔnsɔnna,

ε mi n tan xan xilixi!

Ɛ tan Isirayila kaane,

ε bata ε tunnaɔlɔ ε ma n tan mabinni.

<sup>23</sup> Ɛ mi ε yɛxɛene nun ε siine baxi n xa saraxa gan daxin na.

Ɛ saraxane mi findixi n ma binyen na.

N mi saraxane findixi goronna ra ε xun ma,

n mi ε raxadanxi wusulan saraxane badeni.

<sup>24</sup> Ɛ mi gbeti yikalaxi n xa,

alogo ε xa latikɔnɔnna sara n xa,

ε saraxa subene turen mi n wasaxi.

Koni ε yulubine bata findi goronna ra n xun ma

ε yi n naxadan hakene xɔn.

<sup>25</sup> Koni n tan nan keden pe ε hakene xafarima,

n tan yɛtena fe ra.

N mi fa n mirima ε yulubine fe ma sɔnɔn.

<sup>26</sup> Fe danguxine rabira n ma.

En kiti feni ito yɛba en bode xa.

Ɛ falan ti, ε yi ε yɛtɛ xun mafala.

<sup>27</sup> Ɛ benban nan singe yulubin liga,

ε fala radangune yi murutɛ n xili ma.

<sup>28</sup> Nanara, n bata yire sariɲanxin kuntigine yatɛ muxu haramuxine ra,

n yi halagin nagidi Yaxuba yixetene ma,

n yi marayarabin nagidi Isirayila kaane ma.

## 44

### *Alatala nan keden Ala ra*

<sup>1</sup> Koni iki, Yaxuba bɔnsɔnna,

n ma walikene,

ε tuli mati,

n na Isirayila naxan sugandixi!

<sup>2</sup> Alatala ito nan falaxi,

naxan i daxi,

naxan i rafalaxi i nga kui,

naxan i malima, a naxa,

“Ɛ nama gaxu, n ma walikene,

Yaxuba bɔnsɔnna,

i tan Isirayila tinxinxina

n naxan sugandixi.

<sup>3</sup> Bayo n ni igen nafama nɛn bɔxɔ xareni  
 n yi xudene radangu tonbonni.  
 N na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nɛn i bɔnsɔnne ma,  
 n yi barakan sa i yixetene fe yi.

<sup>4</sup> E sabatima nɛn  
 alo sɛxɛne burunna ra,  
 alo wudi fajine xudene dɛ.

<sup>5</sup> Muxuna nde a falama nɛn,  
 a naxa, 'Alatala nan gbee n na,'  
 boden yi a fala,  
 a a xili nɛn 'Yaxuba,'  
 gbete yi a sebe a yiin ma,  
 fa fala 'Alatala gbeena,'  
 a yi a yete xili ba a 'Isirayila.' "

*Naxanye suxurene rafalama*

<sup>6</sup> Alatala ito nan falaxi,  
 Isirayila Mangan naxan a xunbama,  
 Alatala sɛnbɛn Birin Kanna naxa,  
 "N tan nan a fɔlɔn nun a rajanna ra.  
 Ba n tan na,  
 Ala gbete mi na.

<sup>7</sup> Nde luxi alo n tan?  
 Na kanna xa a xuini te!  
 A xa a yeɓa n xa,  
 naxan birin bata dangu  
 xabu n singe ra muxune da waxatin naxan yi!  
 A mɔn xa fe famatone fe fala,  
 naxanye fama ligadeni!

<sup>8</sup> E nama gaxu,  
 ε nama xuruxurun,  
 n mi yi ε rakolonxi feni ito ma ba,  
 n yi a rali ε ma  
 xabu to mi na ra?  
 N serene nan ε tan na.  
 Ala gbete na,  
 ba n tan na ba?  
 E kantan fanye gbete yo mi na,  
 ba n tan na.  
 N mi gbete kolon."

<sup>9</sup> Naxanye birin suxurene rafalama,  
 fuyantenne nan ne birin na,  
 e se rafalaxi fisamantenne tɔnɔ yo mi na.  
 E yete serene nan e ra:  
 E mi se toma, e mi fe kolon,  
 e mɔn luma nɛn yagini.

<sup>10</sup> Muxun na alana nde rafala  
 hanma suxurena nde,  
 na tɔnɔ mi na.

<sup>11</sup> Na kanna nun a sifan birin yagima nɛn.  
 Suxuren nafala muxune findixi adamadiine nan tun na.  
 E birin xa e malan,



e xa e maso.

E gaxuma nɛn,  
e yagi e bode xɔn.

<sup>12</sup> Xabun nɛma bunbin xabuma,  
a walima tɛ wolonne nan na,  
a yi a rafala dɛɛramaan na.  
A a rawalima a sɛnbɛn nan na  
koni kamɛn na a suxu,  
a sɛnbɛn yi ɲan,  
min xɔnla yi a suxu, a xadan.

<sup>13</sup> Kabintan lutin sama nɛn wudin ma,  
a yi lutin funfun naba a ma,  
a yi a masoli wali seen na,  
a yi a radigilin,  
a yi a rafala muxu sawuran na,  
a lu adamadiyaan nɔrɔn birin yi  
alogo a xa a ti a batu banxini.

<sup>14</sup> A sumanne nan sɛgɛma  
hanma xarinne hanma warine  
a naxanye raluxi fɔtɔnni,  
e gbo.

Xanamu, a fɔfɔna nde tongo,  
a tan yɛtɛɛn naxan sixi,  
tule igen yi sa a ma, a gbo.

<sup>15</sup> Adamadiine na wudina ndee ganma yegen na,  
e yi nde tongo,

e yi e maxara a ra.  
E na nan ndee mɔn tongoma,  
e yi kudin so,  
e mɔn yi ndee tongo,  
e yi e gbee alana nde rafala,  
e yi e xinbi sin a bun,  
e suxuren nafala, e yi a batu.

<sup>16</sup> E yi a wudi dɔnxɛn findi yegen na,  
a gan,

e yi suben ɲin ndee ra,  
e yi a gan ndee ra,  
e yi a don han e lugo.  
A mɔn yi a maxara,  
a yi a fala, a naxa,  
“N na n maxarama,  
n tɛɛ dɛgɛn toma yati! ”

<sup>17</sup> A wudin dɔnxɛna,  
a yi na rafala a gbee ala ra,  
a suxurena,  
a yi a xinbi sin a yɛtagi,  
a yi a batu, a naxa,  
“N xunba,  
bayo i tan nan n ma ala ra!”

<sup>18</sup> E mi fe kolon,  
e xaxili mi na,  
e yɛɛne raxixi  
alogo e nama sese to.

E mi nɔɛ e mirɛ,  
 e feene famu.  
 19 Muxune mi e mirima,  
 e xaxinla sɔtɔ,  
 e mi feene yɛɛ toɛ  
 alogo e xa a fala, e naxa,  
 “N bata wudina ndee gan,  
 n kudin so a ra,  
 n yi suben gan ndee ra,  
 n yi a don.

N lan n xa a dɔnxɛn findi se haramuxin na ba,  
 n yi n xinbi sin yegen bun?”

20 E kankanma naxan ma,  
 xuben nan gbansan na ra.  
 E bɔɔɛn bata tantan,  
 a e ralɔ ayi.  
 E niin mi xunbama,  
 e mi a falama, e naxa,  
 “Seen naxan n yii ito ra,  
 wulen xa mi a ra ba?”

### *Tinxinna Ala xa*

21 Yaxuba bɔnsɔnne,  
 na feen xa rabira ɛ ma!  
 Amasɔtɔ n ma walikɛɛn nan ɛ ra,  
 Isirayila kaane!  
 N na ɛ rafalaxi nɛn  
 alogo ɛ xa findi n ma walikene ra,  
 Isirayila kaane,  
 n mi jinanma ɛ xɔn.

22 N bata ɛ hakene ba ɛ ma  
 alo kundaan kore xɔnna ma  
 e nun ɛ yulubine  
 alo kundaan xɔtɔnni.  
 ɛ xun xɛtɛ n ma,  
 amasɔtɔ n bata ɛ xunba.

23 Kore xɔnna, gbelegbele sɛwani,  
 amasɔtɔ Alatala bata wali!  
 Bɔxɔn bunna, sɔnxɔ sɛwani,  
 geyane, ɛ xuini te  
 e nun ɛ tan fɔtɔnne nun wudine birin.  
 Amasɔtɔ Alatala bata Yaxuba yixɛtɛne xunba,  
 a yi a binyen mayita Isirayila yi.

24 Alatala ito nan falaxi,  
 a tan naxan i xunbama,  
 naxan i rafalaxi  
 xabu i i nga kui, a naxa,  
 “N tan, Alatala,  
 n bata feen birin liga,  
 n tan nan keden kore xɔnni fulunxi,  
 n tan yetɛɛn nan bɔxɔ xɔnna saxi.

25 N tan nan waliyine wule mantaxane kalama,  
 n yi yiimatone findi daxune ra,

n yi fekolonne raxετε xanbin na  
 n yi e xaxilimayaan findi xaxilitareyaan na.  
 26 N na n ma walikεna falane rakamalima nεn.  
 N ma xεrane na fe famatεon naxanye rali,  
 n na a rakamalima nεn.  
 N bata a fala Yerusalεn ma, n naxa,  
 ‘Muxune mεn dεxεma nεn a yi,  
 Yuda taane mεn tima nεn,  
 n mεn yi taa kalaxine yitεn.’  
 27 N nεε a fale tilinna ma,  
 n naxa, ‘Xara,  
 n xa i ya igen xεri.’  
 28 N yi a fala Kirusi ma,  
 n naxa, ‘N ma xuruse rabana!  
 A n waxεn feene birin ligama nεn.’  
 N na a fala Yerusalεn ma,  
 n naxa, ‘A mεn xa ti!’  
 E nun Ala Batu Banxin ma,  
 n naxa, ‘A mεn xa bεten sa!’ ”

## 45

### *Ala yi Kirusi findi a walikεen na*

1 Alatala ito nan falaxi a muxu sugandixin xa,  
 a naxa, “Kirusi, n naxan yii suxi,  
 alogo n xa siyane magodo a yεtagi,  
 n yi mangane yεnge so seene ba e ma,  
 n yi dεen fεxε firinne rabi a yεε ra,  
 alogo taan so dεene nama fa ragali sεnεn,  
 2 n tan yεtεen tima nεn i yεε ra,  
 n yi gbingbinne malaxun,  
 n yi sulan dεεne kala,  
 n yi dεεne balan wurene bolon.  
 3 N bεxε bun nafunla soma nεn i yii,  
 e nun nafulu luxunxina,  
 alogo i xa a kolon  
 fa fala a n tan nan Alatala ra,  
 naxan i xilima i xinla ra,  
 n tan Isirayilaa Ala.  
 4 N bata i xili i xinla ma,  
 n yi tide binyen fi i ma,  
 n ma walikεen Yaxuba yixεtene fe ra,  
 Isirayila kaane, n naxanye sugandixi,  
 koni i mi n kolon.  
 5 Alatala nan n tan na,  
 gbεte mi na.  
 Ba n tan na, Ala gbεte mi na.  
 N bata i yitεn yεngen xili yi,  
 hali i to mi n kolon,  
 6 alogo muxune xa a kolon,  
 keli sogen teden ma han a gododena,  
 fa fala ba n tan na,  
 se gbεte mi na.

N tan nan Alatala ra,  
gbete mi na.

<sup>7</sup> N tan nan kenenna daxi,  
n yi dimin da,  
n yi boje xunbenla fi,  
n yi taron nafa.

N tan Alatala nan feen birin ligama.”

<sup>8</sup> “Tulen xa a yiton kore,  
tinxinna yi godo alo tulena!  
Bxon xa rasonyo  
alogo kisin xa mini alo sansina,  
e nun tinxinyaan yi sabati e bode xon!  
N tan Alatala nan ne birin daxi.”

<sup>9</sup> Gbalon na kanna xa  
naxan yengen nakelima a dali marigin ma,  
muxun naxan luxi  
alo fene fene tagi.  
Fene bendena a fale a rafala muxun ma ba,  
a naxa, “I nanse ligama?”  
hanma a naxa,  
“Sese mi i ya wanla ra!”

<sup>10</sup> Gbalon na kanna xa  
naxan a falama a fafe ma,  
a naxa, “I nanse barixi ito ra?”  
hanma a naxa a nga ma,  
“I diin barin nanfera?”

<sup>11</sup> Alatala ito nan falaxi,  
Isirayilaa Ala Sarinaxina,  
naxan Isirayila daxi, a naxa,  
“E tan nan n maxodinma fe famatone ma,  
lan n ma diine fe ma,  
e yi yamarine so n yii lan n yii foxon ma?”

<sup>12</sup> N tan nan boxo xonna rafalaxi  
n adamadiine da a fari!  
N tan yeteen nan kore xonni fulunxi.  
N tan nan a sarene birin yamarima.

<sup>13</sup> N tan nan Kirusi rakelixi n ma tinxinyana fe ra,  
n yi a ti kira yitonxin xon.  
A n ma taan tima nen.  
N ma muxun naxanye yi suxi yengeni,  
a ne bejinma nen,  
e mi e xun saren fi.”  
Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

<sup>14</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“Misiran kaane nun Kusi yamanan yulaya seene,  
na Sabe kaa muxu kuyene wanle tonon luma nen i xa.  
E fama nen i konni,  
e findi i gbeen na,  
e bira i foxo ra,  
e xidixi e bode ra,

e yi e xinbi sin i yetagi  
 e yi i maxandi, e naxa,  
 'Ala i tan nan xɔn.  
 Ala gbete mi na,  
 sese mi ala gbeteeye ra!' "

<sup>15</sup> I tan Isirayilaa Ala, Marakisi Tiina,  
 i findixi Ala luxunxin nan na.

<sup>16</sup> Suxure rafalane birin yagixi,  
 e xun sinxi,  
 e birin xun sinxin sigama e bode xɔn.

<sup>17</sup> Koni Isirayila kaane tan kisin sɔtɔma Alatala nan na habadan.  
 E mi fa yarabe, e xun sin mumɛ!

<sup>18</sup> Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi,  
 a tan naxan kore xɔnna daxi,  
 a tan Ala, naxan bɔxɔ xɔnna daxi,  
 naxan a beten saxi, a mi a magenla lu,  
 koni a yi a da alogo muxune xa lu a yi.  
 A naxa, "N tan nan Alatala ra,  
 gbete mi na.

<sup>19</sup> N mi falan tixi luxunna xan yi,  
 dimini bɔxɔn yirena nde yi.  
 N mi a falaxi Yaxuba yixetene xa,  
 n naxa, 'E n fen fuyan!'  
 N tan Alatala,  
 n nɔndin nan falama,  
 n fe fajin nan nalima."

### *Siyane tubi fena Ala ma*

<sup>20</sup> "E tan siyane muxu gixine,  
 e fa e malan,  
 e birin yi e maso be!  
 Xaxilitarene nan wudi suxurene tongoma,  
 e yi batu seene maxandi  
 naxanye mi nɔe e rakise.

<sup>21</sup> E falane ti, e yi e xɔnba.  
 E bode kawandi!  
 Nde muxune rakolonxi feni ito ra  
 xabu a fɔlɔni?  
 Nde bata yi a rali nun  
 xabu to mi na ra?  
 N tan Alatala mi a ra ba?  
 Ba n tan na, Ala gbete mi na,  
 Ala naxan tinxin,  
 Marakisi Tiina.  
 Ba n tan na, gbete mi na.

<sup>22</sup> E ye rafindi n ma, e xa kisi,  
 e tan naxanye birin bɔxɔn danne ra!  
 Bayo Ala nan n na,  
 gbete mi na.

<sup>23</sup> N bata n kɔlɔ n yeteni,  
 n yeteen bata fala tinxinxini ito ti,

falan naxan mi maxεtεma, n naxa,  
 'Xinbin birin sinma nεn n bun ma,  
 lenna birin yi a kɔlɔ n yi.

<sup>24</sup> E naxa: Tinxinna nun εεnbεna Alatala nan keden pe yi.' "

Naxanye birin yi xɔlɔxi a ma,  
 ne birin yagixin fama nεn a fεma.

<sup>25</sup> Isirayila kaane birin tinxinna sɔtɔma nεn Alatala xɔn,  
 e yi e kanba Ala yi.

## 46

### *Babilɔn suxurene halagi fena*

<sup>1</sup> Beli suxuren bata a xinbi sin,\*

Nebo suxuren yi a felen.

Ningene nan e suxurene maxalima.

E yi e dɔxɔma e xun ma nεn sali waxatine yi,  
 koni iki e bata findi goronna ra sube xadanxine xun ma.

<sup>2</sup> E bata e felen e bode xɔn,  
 e yi e xinbi sin,  
 e mi nɔε e suxurene rakise  
 naxanye findixi goronna ra  
 bayo e tan yεtεεn sigama konyiyani.

<sup>3</sup> Yaxuba yixεtεne, ε tuli mati n na,  
 ε tan Isirayila yamaan muxu dɔnxεne,  
 ε tan naxanye goron n xun ma  
 xabu ε nga kui,  
 xabu ε xɪɲεn minma!

<sup>4</sup> N luma na ki kedenna nin  
 han ε fori waxatini.  
 N tima nεn ε bun ma  
 han ε xun sεxεne yi fixa.  
 N bata na liga,  
 n mɔn waxi ε xali feni,  
 n ti ε bun, n yi ε xɔrɔya.

<sup>5</sup> Ε n misalixi nde ra?  
 Nxu nun nde lan?  
 Ε nxu nun nde saxi nxu bode ma,  
 nxu nun naxan maliga?

<sup>6</sup> Muxune e xεmane fima,  
 e gbeti fixεni liga sikeela fari,  
 e xabun saren fi  
 alogo a xa ala sawurana nde rafala,  
 e xinbi sinɲε naxan bun ma,  
 e yi a batu.

<sup>7</sup> E a tongo e tungunna ma,  
 e a maxali,  
 e sa a dɔxɔ a dɔxɔdeni.  
 A mi nɔε keε a funfuni!  
 Hali e xui ramini a ma,

\* **46:1:** Babilɔn kaane gbee alane nan yi **Beli** nun **Nebo** ra.

a mi e yabima.

A mi e ratangama e kontofinle ma.

<sup>8</sup> Feni ito xa rabira e ma,

e yi e wekile!

E tan muxu murutexine,

e miri na ma e boɲeni.

<sup>9</sup> Feen naxanye danguxi a folo foloni,

ne xa rabira e ma.

Amasoto Ala nan n na,

gbete mi na!

Ala nan n na,

sese mi maliga n na!

<sup>10</sup> Naxan fama ligadeni a rajanna ra,

n na ralima a folon nin.

Naxan munma liga,

n na fe falama xabu waxati xunkuye.

N naxa, n ma fe ragidixin nakamalima nen.

N wama naxan birin xon,

n yi na liga.

<sup>11</sup> N bata senbemanana nde xili,

sa keli sogeteden binni,

naxan luxi alo singbinna

alogo a xa n ma fe ragidixin nakamali,

sa keli yamana makuyeni.

N naxan falaxi, n yi na rakamali,

n na naxan yiton, n yi na liga.

<sup>12</sup> E tuli mati n xuiin na,

e tan muxu boɲe xodekene,

e tan naxanye makuya tinxinna ra!

<sup>13</sup> N ma tinxinyaan somatxon ni i ra!

A mi fa makuya.

N mi fa buma, n kisin nafa.

N kisin nasoma nen Siyon taani,

n yi n ma noron fi Isirayila ma.

## 47

### *Babilon taan kala fena*

<sup>1</sup> Keli i ya mangaya gbedeni

i dexo boxoni, Babilon taa fajina.

Babilon kaane, e dexo boxoni!

A mi fa falama a ma xonon

a taa jaxume tofajina.

<sup>2</sup> E se din seene tongo alo konyine,

e yi sansi kesene findi a fujin na.

E doma gbeene mate,

e danbane xa to, e xudene gidi.

<sup>3</sup> E ragenla toma nen,

e yagixin yi to.

N nan n gbeen joxoma nen,

muxu yo mi n yikale.

4 Isirayilaa Ala Sariᵐanxin nan en xunbama,  
a xili nēn Alatala Sēnbēn Birin Kanna.

5 Ɛ dɔxɔ, ɛ dundu,  
ɛ siga dimini,  
ɛ tan Babilɔn kaane!  
A mi fa falama a ma sɔnɔn  
a yamanane mangana.

6 N xɔlɔ nēn n ma yamaan ma,  
n bata yi n kēen nayarabi,  
n yi e rabejin ɛ yii.  
Ɛ mi kininkinixi e ma,  
ɛ konyi wanle ragboxi ayi hali fonne fari.

7 Ɛ yi a falama nēn, ɛ naxa,  
“N luma nēn mangayani habadan!”  
Koni ɛ mi na feene yatexi  
ɛ mi ɛ mirixi feene rajan kiin ma.

8 Nayi, Babilɔn taana,  
i tan naxan luxi alo ᵐaxalan ᵐaxina,  
i tuli mati ito ra iki.  
Ɛ tan Babilɔn kaan naxanye dɔxi makantanni,  
ɛ tan naxanye a falama, ɛ naxa,  
“Nxu tan, nxu ᵐɔxɔn mi na,  
nxu mi finde kaᵐa gilene ra mumɛ,  
nxɔ diine mi faxɛ mumɛ!”

9 Na fe firinne ɛ sɔtɔma nēn lɔxɔ kedenni  
saᵐa ma kedenni,  
ɛ diine yi faxa,  
ɛ findi kaᵐa gilene ra.  
Ne dɛfexin ligama nēn ɛ ra,  
hali ɛ kɔɛ ra feene to gboxi ayi,  
hali ɛ tirin feene sēnbēn yi gbo!

10 Ɛ bata ɛ yigi sa ɛ fe ᵐaxine yi.  
Ɛ yi a falama nēn ɛ yetɛ ma, ɛ naxa,  
“Muxu yo mi nxu toma!”  
Ɛ xaxilimayaan nun ɛ fekolonna bata ɛ xunna firifiri.  
Ɛ yi a falama ɛ bɔᵐeni nēn, ɛ naxa,  
“Nxu tan, nxu ᵐɔxɔn mi na!”

11 Gbalon fama nēn ɛ ma  
ɛ mi naxan nadangu xiriya kolon.  
Halagin godoma nēn ɛ ma,  
ɛ mi naxan nadangu saraxan nɔɛ.  
Yihadin fama nēn ɛ ma saᵐa ma kedenni,  
ɛ xaxili mi naxan ma.

12 Nayi, ɛ lu ɛ tirin feene fari  
e nun ɛ kɔɛraya fe wuyaxine,  
ɛ yi ɛ yetɛ yixadanma naxanye fɔxɔ ra  
xabu ɛ dii ᵐɔɛ waxatina!  
Yanyina nde,  
ɛ tɔnɔn sɔtɔma e yi nēn,



yanyina nde

ε muxune magaxuma e yi nen.

<sup>13</sup> E bata ε yete yixadan suxurene maxɔdindeni.

Awa, nayi, muxun naxanye xibarune toma sarene yi,

ne xa keli, e fa ε rakisi,

e tan naxanye sarene rakɔɔsima

e fe famatone fala kike yo kike!

<sup>14</sup> E luma nen

alo se dagina, teeɛn yi e gan.

E niin mi tangama na tee degen ma.

Anu a mi findima tee wolondin xan na de

burun ganma naxan na,

muxuna a maxare naxan na!

<sup>15</sup> E yixadanma muxun naxanye fɔxɔ ra

xabu ε dii jɔre waxatina,

ne rapanna ligama na kii nin,

ε tɔɔma naxanye fe ra.

E birin sigama nen e xun xɔn e tantanni,

e tan sese mi ε rakise mumε!

## 48

### *Ala fe nenene ralima*

<sup>1</sup> E tan Yaxuba yixetene,

ε tuli mati ito ra,

ε tan naxanye xili Isirayila

ε tan naxanye barixi Yuda bɔnsɔnni,

ε tan naxanye ε kolɔma Alatala xinli

ε tan naxanye Isirayilaa Ala maxandima,

koni jɔndin nun tinxinyaan mi a ra!

<sup>2</sup> Amasɔɔ ε xili saxi taa sarɔnɔnɔn nan xun ma.

E yengi saxi Isirayilaa Ala nan ma

naxan xili Alatala Senben Birin Kanna.

<sup>3</sup> Feen naxanye danguxi,

n bata yi ne fala xabu waxati xunkuye.

N yeteen nan ne ralixi,

n yi muxune rakolon ne ra,

na xanbi ra, sanɔa ma kedenni,

n yi e liga, e yi rakamali.

<sup>4</sup> Amasɔɔ n na a kolon nen

a yama tengbesenxin nan ε ra,

ε kɔeni balanxi alo wure gbelemena,

ε tigin xɔɔxɔ alo sulana.

<sup>5</sup> Nanara, n feni itoe fala ε xa

xabu waxati xunkuye,

n yi ε rakolon e ra benun e xa liga,

alogo ε nama a fala, ε naxa,

“Nxɔ suxurene nan e ligaxi,

nxɔ sawurana hanma nxɔ ala wure daxin nan e yamarixi.”

<sup>6</sup> E bata feni itoe me,

ε yi e birin to rakamale!

E fan mi ε tiye e ra ε deni ba?

Iki, n fa ε rakolonma fe nenene nan ma,  
naxanye luxunxi,  
ε mi naxanye kolon.

<sup>7</sup> N baxi e yitɔndeni nen,  
fe fonne mi e tan na.

Benun to, ε munma yi e sese a fe mε nun,  
alogo ε nama a fala,  
ε naxa, “Nxu yi na kolon.”

<sup>8</sup> Anu, ε mi yi sese mεxi,  
ε mi yi sese kolon.

ε tunla munma yi a mε singen waxati danguxine yi.

Bayo n yi a kolon a yanfantenne nan ε ra.

Xabu ε yi ε nga kui,

a yi falama ε ma a muxu murutεxine.

<sup>9</sup> N bata n ma xɔleni suxu n xinla fe ra.

N bata diɲa ε ma n tantunna fe ra,

alogo n nama ε halagi.

<sup>10</sup> N bata ε rasεnsεn tεεn na  
alo gbeti wurena sulun tεeni.\*

N mi yi ε rasoxi sulun tεεn xan yi de,  
koni n yi ε rasoxi ɲaxankata yinla nan na.

<sup>11</sup> N bata keli ito ligadeni n yetena fe ra,  
n na a ligama n yetεεn yatin nan ma fe ra!

Amasɔtɔ n tinɲε di,  
n xinla yi rayelefu?

N mi n ma binyen fiye gbetε ma.

<sup>12</sup> Yaxuba bɔnsɔnna,

ε tuli mati n na!

Isirayila kaane, n naxanye xilixi!

N tan na a ra,

n tan nan a fɔlɔn nun a rajanna ra.

<sup>13</sup> N tan nan bɔxɔ xɔnna beten saxi,

n yiifanna yi kore xɔnni fulun.

N na e xili, e fama nen mafuren!

<sup>14</sup> ε birin xa ε malan, ε tuli mati!

Nde feni ito falaxi suxurene ye?

Muxuna nde rafan Alatala ma.

Na a waxɔn feene ligama nen Babilɔn taan na,

a yiini tema nen Babilɔn kaane xili ma.†

<sup>15</sup> N tan nan keden pe falan tixi,

n mɔn yi a xili, n yi a rafa.

A wanla sɔnɔyama nen!

<sup>16</sup> ε maso n na, ε tuli mati ito ra.

Xabu a fɔlɔni, n mi falan ti wundoni.

Xabu feni itoe fɔlɔna, n yi be.

Iki, Marigina Alatala bata nxu nun a Nii Sarijanxin xe.

<sup>17</sup> Alatala ito nan falaxi,

\* **48:10: Sulun tεεn mɔn falama yirena nde yi fa fala “Furu tεεna.”** † **48:14:** Perise mangan Kirusi nan fama Babilɔn kaane yengedeni.

naxan i xunbama,  
Isirayilaa Ala Sarijanxina, a naxa,  
“Alatala nan n tan na, i ya Ala,  
naxan i xaranma i yete munanfanna ma,  
naxan tima i yee ra,  
a siga i ra kiraan xon  
naxan lanje i ma.

<sup>18</sup> Xa i yi n ma yamarine rame nun,  
i ya boje xunbenla yi luma nen nun  
alo baana,

i ya tinxinna yi lu  
alo foxo igen walanna,

<sup>19</sup> i yixetene yi wuya ayi  
alo jemensinna

i ya diine yi gbo ayi  
alo jemensin xonne.

I xinla mi be n yetagi mumel!”

<sup>20</sup> E mini Babilon yamanani,

E e gi Babilon kaane ma!

E gbelegebe sewani, e fa a rali,  
a xa rawanga!

E a fe raxuya ayi han boxon danne,

e a fala, e naxa, “Alatala bata a walikéen Yaxuba bonsonna xunba!”

<sup>21</sup> Min xonla mi e suxuma,

a na ti e yee ra, dangu tonbonni.

A igen naminima nen fanyeni e xa.

A fanyen boma nen,

ige gbeen yi mini keden na.

<sup>22</sup> Alatala naxa,

“Boje xunbeli mi muxu jaxine xa!”

## 49

### *Marigina walikéen nan kenenna ra siyane xa*

<sup>1</sup> E tuli mati n na,  
foxo ige tagi boxon muxune.

Yamana makuyene,

e ito rame.

Benun n xa bari,

Alatala bata yi n xili.

<sup>2</sup> A bata n deen lu

alo silanfan xenxena,

a yi a yiin nininna ti n xun ma,

a yi n findi xalimakuli je ralemunxin na,

a n luxun a xalimakuli sasen.

<sup>3</sup> A yi a fala n xa, a naxa,

“N ma walikéen nan i ra, Isirayila,

n ma binyen luma naxan yi.”

<sup>4</sup> Koni n tan yi a fala, n naxa,

“N bata n yete yixadan fufafu,

n bata n fangani kala fuyan,

n mi se sotoxi.

Koni Alatala n ma kitin sama nɛn.

N saranna n ma Ala nan yii.

<sup>5</sup> Awa iki, Alatala bata falan ti,

a tan naxan n daxi nga kui

alogo n xa findi a walikɛɛn na,

alogo n xa Yaxuba bɔnsɔnna raxɛtɛ a ma,

alogo Isirayila kaane mɔn xa malan a fɛma,

n bata binyen sɔtɔ Alatala yɛtagi.

Amasɔtɔ n ma Ala nan findixi n fangan na.

<sup>6</sup> A bata a fala n xa, a naxa,

'I findi fena n ma walikɛɛn na

alogo i mɔn xa Yaxuba bɔnsɔnna rakeli,

i yi Isirayila yamaan muxu dɔnxɛne raxɛtɛ n ma,

na xurun.

N ni i findima nɛn kɛnɛnna ra siyane xa,

alogo n ma marakisin xa makɛnɛn

sigah han bɔxɔn danne ra.' "

*Isirayila yamaan muxu dɔnxɛne xɛtɛ fena*

<sup>7</sup> Alatala naxan i xunbama,

Isirayilaa Ala Sariɲanxina,

na nan ito falaxi i xa,

i tan naxan naɲaxuxi,

i tan naxan yatɛxi muxu haramuxin na yamaan xɔn,

i tan naxan findixi kuntigine konyin na,

a naxa, "Mangane i toma nɛn,

e yi keli,

kuntigine i toma nɛn,

e yi e xinbi sin i bun ma Alatalaa fe ra

naxan tinxin,

Isirayilaa Ala Sariɲanxina

naxan i sugandixi."

<sup>8</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

"N ma marafanna waxatin na a li,

n ni i yabima nɛn!

I rakisin waxatin na a li,

n ni i malima nɛn.

N na i ramarama nɛn,

n yi i findi layiri xidi muxun na

alogo yamanan mɔn xa yitɔn

bɔxɔn kɛɛ rabeɲinxine mɔn yi yitaxun,

<sup>9</sup> alogo a xa fala kasorasane xa

fa fala, 'E mini!'

e nun naxanye luxi dimini

fa fala, 'E mini kɛnɛnni!'

E nɔɛ e dɛɛɛ nɛn kirane xɔn

alo xuruse kuruna,

e xuruse rabaden tɔɛ nɛn geyane birin fari.

<sup>10</sup> Kamɛn mi fa e suxuma sɔnɔn,

min xɔnla mi e suxɛ.

Kuye wolonna nun sogen mi e tɔrɛ mumɛ,

bayo naxan kininkininma e ma,

na tima nɛn e yɛɛ ra,

a yi e xali tigi yirene yi.

<sup>11</sup> N na n ma geyane birin findima nɛn kirane ra,  
n ma kirane mɔn yi yitɔn.

<sup>12</sup> E mato, e fama  
sa keli yire makuyeni,  
ndee kelima sogeteden kɔmɛnna binni,  
ndee sogegododen binni,  
ndee sa kelima Sinimi yamanani.”

<sup>13</sup> Kore xɔnna, gbelegbele sɛwani!  
Bɔxɔ xɔnna, naxan!  
Geyane, e sɛwa xuini te!  
Bayo, Alatala a yamaan madɛndɛnma,  
a kininkininma a tɔrɔ muxune ma.

*Yerusalɛn taan mɔn tima nɛn*

<sup>14</sup> Siyon kaane yi a falama nɛn,  
e naxa, “Alatala bata nxu rabejin,  
Margin bata ninan nxu xɔn.”

<sup>15</sup> Ala naxa,  
“Naxanla ninanɲe a diin xɔn ba,  
naxan xiɲɛn na?  
A mi kininkininɲe a dii barixin ma ba?  
Hali a tan ninanɲe a xɔn,  
n tan mi ninanɲe i xɔn mumɛ!

<sup>16</sup> N bata i xinla kɛrɛndɛn n yiine kui,  
n na n nɔxɔ lu taan makantan yinne xɔn ma waxatin birin.

<sup>17</sup> I ya diine xetema e giye i ma nɛn,  
i kala muxun naxanye yi i halagima,  
ne e gima i ma nɛn.

<sup>18</sup> I yeɛ rakoɲin i rabilinni,  
i ya diine birin bata e malan,  
e fama i fɛma.  
Habadan Ala nan n na,  
n bata n kɔlɔ n yetɛni,  
e findima nɛn i maxidi seen na  
alo nɛrɛna i kɛ ra  
alo naxalandina a maxidima kii naxan yi.”  
Alatalaa falan nan na ra!

<sup>19</sup> Hali taa xɔnne nun bɔxɔ rabejinxine  
nun yire kalaxine to gbo yamanani iki,  
e sa xurunma ayi nɛn dɔxɔden na i ya yamaan xa.  
Naxanye yi i halagima,  
ne makuyama i ra nɛn.

<sup>20</sup> E diin naxanye baxi i yii,  
ne mɔn a falama nɛn i xa,  
e naxa, “Yireni ito xurun nxu ma,  
dɔxɔdena nde fen nxu xa,  
nxu xa ba yigbetɛnxi.”

<sup>21</sup> Nayi, i a falama nɛn i bɔɲɛni,  
i naxa, “Nde itoe barixi n xa?  
Diine yi baxi n yii nun,

n yi luxi alo gbantana.

N bata yi xali konyiyani,

n namixin nan yi a ra!

Nde diini itoe maxuruxi?

N kedenna bata yi lu,  
koni diini itoe sa kelixi minen?"

<sup>22</sup> Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,

"N na n yiin maligama nen siyane xa,

n na n ma taxamasenni tema nen yamanane xa,

e yi fa i ya dii xemene ra e yii kanke,

e yi i ya dii temene maxali e tungunne ma.

<sup>23</sup> Mangane nan i ya diine maxuruma i xa  
mangane naxanle yi i ya dii temene balo i xa.

E yi e xinbin sin i yetagi,

e yetagin yi lan boxon ma,

e yi i san ma laxone makon.

I a kolonma nen nayi,

a Alatala nan n tan na,

naxanye e xaxili tixi n tan na

ne mi yagima."

<sup>24</sup> Sofaan seen naxan tongoxi yengeneni,

na be a yii ba?

Naxankata tiina muxu suxin nae a futuxule ba?

<sup>25</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

"Sofana se tongoxin bama nen a yii yati,

naxankata tiina muxu suxin yi a futuxulu.

N na i yengefane yengema nen,

n yi i ya diine rakisi.

<sup>26</sup> Naxanye yi naxu i ra,

n yi ne radin e bode ma

e balo e bode suben na,

e yi e bode wunla min

alo manpa nenen.

Nayi, adamadiine birin a kolonma nen

a Alatala nan n na,

i rakisimaan naxan i xunbama,

Yaxubaa Ala Senbema."

## 50

### *Ala nan a yamaan nakisima*

<sup>1</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

"Futu kala kedin minen

n na n mexi nga ra naxan xon?

Hanma n na e matixi n doli faane ma naxan xon?

E matixi e hakene nan ma fe ra

e nga ramexi e matandine nan ma fe ra.

<sup>2</sup> N to fa, nanfera muxe mi yi be?

N to xinla ti, nanfera,

muxe mi n yabi?

N yiin dungi nayi ba,

a yi muxune xunba?

Senbe mi n na ba,

n yi muxune xərɔya?  
 Anu, n baa igen xərɔma,  
 n na n kənko a ma,  
 n yi baane findi tonbonna ra,  
 e yexene yi kun,  
 bayo ige mi na,  
 e birin yi faxa min xənla ra.  
 3 N yi dimin naso kore  
 alo sunu dugina.”

*Marigina walikena*

4 Marigina Alatala bata n xaran  
 alogo n xa a kolon  
 n naxan fale muxu xadanxine xa,  
 e senben soto.  
 A n naxulunma xotən yo xotən,  
 alogo n xa a falan name  
 alo a xarandiina.  
 5 Marigina Alatala bata n tunle rabi,  
 n tan fan mi murutexi a ma,  
 n mi xetexi xanbin na.  
 6 N na n fanna ti nen n bonbo muxune xa,  
 n yi n deen ti ne xa  
 naxanye n de xabene matalama.  
 N mi n yetagin baxi konbin nun degen bun.  
 7 Koni Marigina Alatala n mali nen,  
 nanara n mi rayarabi.  
 N bata n yetagin findi fanyen na,  
 n to a kolon a n mi fama yagideni.  
 8 Naxan yoon fima n ma,  
 na bata maso.  
 Nde waxi n xun maxidi feni nayi?  
 En kitin yeba en bode xa!  
 Nde mi tinxi n ma yoon ma?  
 A xa fa n xili ma!  
 9 Marigina Alatala n malima nen.  
 Nayi, nde n yalagima?  
 E birin kalama nen  
 alo dugi fonna, kunle yi e don.  
 10 Nde a tuli matiyε Alaa walikenen na Alatala yeragaxun ma?  
 Naxan yo sigan tima dimini,  
 kenenna dasaxi naxan ma,  
 na xa a yigi sa Alatala yi,  
 a yi a xaxili ti a Ala ra!  
 11 Koni ε tan naxanye teenε soma,  
 ε yi tanba radεgexine tongo,  
 nba ε sigan ti ε yetena tee degen ma,  
 ε tanban naxanye radεgexi.  
 E fa ito nan sotoma:  
 ε faxama sɔxolen nin.

## 51

*Kisin naxan dan mi na*

- 1 Ɛ tuli mati n na,  
 ɛ tan naxanye tinxinyaan fɔxɔ ra,  
 ɛ tan naxanye Alatala fenma!  
 Ɛ yɛɛn ti fanyen na,  
 ɛ minixi naxan yi,  
 e nun gɛmɛna ɛ baxi dɛnaxan yi.
- 2 Ɛ yɛɛn ti Iburahima ra, ɛ fafe,  
 e nun Saran, naxan ɛ barixi.\*  
 Amasɔtɔ n Iburahima xili waxatin naxan yi,  
 dii mi yi a yii nun.  
 Koni n barakan sa nɛn a fe yi,  
 n yi mayixɛtɛ wuyaxi fi a ma.
- 3 Alatala Siyon taan masabarima na kii nin,  
 a yi kininkinin a yire kalaxine birin ma.  
 A yi a tonbonna lu  
 alo Eden nakɔna.†  
 A bɔxɔ xarene yi lu alo Alatalaa nakɔna.  
 Sɛwan nun ɲaxanna luma nɛn a yi,  
 bɛti xuine nun sigi xuine yi mɛ a yi.
- 4 Ala naxa, “Ɛ tan n ma yamana,  
 ɛ tuli mati n na!  
 Ɛ tan n ma yamanan muxune,  
 ɛ n xuiin name,  
 bayo n sariyan fima nɛn,  
 n ma kiti kɛndɛn yi findi kɛnɛnna ra siyane xa.
- 5 N ma tinxinyaan somatɔɔn ni i ra,  
 n ma marakisin yi makɛnɛn.  
 N kiti kɛndɛn nafama nɛn siyane ma n sɛnbɛn xɔn.  
 Fɔxɔ ige tagi bɔxɔne yi e yigi sa n yi,  
 e yi e xaxili ti n sɛnbɛn na.
- 6 Ɛ yɛɛ rate kore,  
 ɛ mɔn xa bɔxɔn mato.  
 Kore xɔnna lɔma ayi nɛn alo tutina,  
 bɔxɔ xɔnna yi ɲan alo dugina,  
 a muxune yi faxa alo tugetugene.  
 Koni n ma marakisin luma nɛn habadan,  
 n ma tinxinyaan mi ɲanɲɛ mume!
- 7 Ɛ tuli mati n na,  
 ɛ tan naxanye tinxinna kolon.  
 Ɛ tan yamaan naxan n ma sariyan namaraxi ɛ bɔɲɛni!  
 Ɛ nama gaxu muxune mafala xuine yɛɛ ra,  
 ɛ nama gaxu e konbine yɛɛ ra.
- 8 Bayo, e fatin kalama nɛn,  
 kunle yi e don,  
 alo domaan xiine bun,  
 koni n ma tinxinna luma nɛn habadan,  
 n ma marakisin yi lu mayixɛtɛ nun mayixɛtene xa.”

\* 51:2: **Iburahima** nun **Saran** ma fe seɓexi Dunuɲa Fɔlon 17.14 kui.  
 seɓexi Dunuɲa Fɔlon 2.8-9 kui.

† 51:3: **Eden** nakona fe



9 Keli Ala, keli! I senbe so!  
 Alatala, i fangan nakeli  
 alo baxo singene,  
 alo waxati danguxine yi!  
 I tan xa mi Misiran yamanan kala ba,  
 i yi na ige yi ninginangani soxon?

10 I tan xa mi baa gbeen igen xara ba,  
 tilin gbeen yi xori.

I tan xa mi kiraan sa baan xonna ma<sup>‡</sup>  
 alogo i ya muxu xunbaxine xa gidi?

11 Alatala na naxanye xoroya,  
 ne xetema nen.

E fama nen gbelegbele naxanaxani Siyon taani,  
 habadan sewan yi e yetagini yalan.  
 Naxanaxan nun sewan luma nen e yi,  
 sunun nun kutunna yi jan fefe!

12 N tan keden peen nan e ralimaniyama.  
 Nanfera e gaxuma muxune yee ra,  
 naxanye faxama?  
 Adamadiine rananna luma nen  
 alo sekena.

13 I bata jinan Alatala xon naxan i daxi,  
 naxan kore xonni fulunxi,  
 a baxo xonna beten sa!

I luma nen gaxuni waxatin birin i naxankata tiin bun ma  
 alo a na a yiton i halagi xinla ma!  
 Koni naxankata tiina fitinan minen?

14 A gbee mi fa luxi kasorasane xa bejin.

E mi faxama kason na,  
 donseen mi fa dasama e ma sonon.

15 Alatala nan n tan na, i ya Ala,  
 naxan foxo igeni maxama,  
 a moronne yi xuxu. §

A xili nen Alatala senben Birin Kanna.

16 N bata n ma falan naso i de  
 n yi n yiin nininna ti i xun ma.  
 N tan naxan kore xonna sa a funfuni,  
 n yi baxo xonna beten sa,  
 n yi a fala Siyon kaane xa, n naxa,  
 “N ma yamaan nan e tan na.”

*Ala Yerusalem senbe soma nen*

17 E xulun, e xulun!

Yerusalem kaane e keli!

E tan naxanye e minxi Alatalaa xolon dolo lengenna ra  
 e tan naxanye a xolo igelengenna rafexin minxi  
 han e yi a jan,  
 a yi e xunna firifiri!

18 E diin naxanye birin barixi,  
 keden mi na naxan tiye e yee ra.

‡ 51:10: Na feen sebexi Xoroyaan 14.21 kui. § 51:15: *Igen moronne*: alo foyen na so igeni.

Ɛ diin naxanye birin maxuruxi  
keden mi na naxan Ɛ yii rasuxɛ.

<sup>19</sup> Tɔrɔn bata Ɛ sɔtɔ firin firin yɛɛn ma:

gbalon nun halagina  
fitina kamɛn nun yɛngɛna.

Anu, nde i ralimaniyɛ,  
nde i masabarɛ?

<sup>20</sup> Ɛ banxulanne bata bira bɔxɔn ma kira xunne birin na,  
e fugaxi a ra  
alo bolen na a suxu lutin na,  
e saxi Alatalaa xɔlɔn bun,  
Ɛ Ala bata a kɔnkɔ e ma.

<sup>21</sup> Nanara, i tuli mati n na,  
taa tɔrɔxina,  
i tan naxan xunna firifirixi,  
koni i mi dɔlɔ minxi!

<sup>22</sup> Marigina Alatala ito nan falaxi,  
i ya Ala,  
naxan a yamaan xun mayɛngɛma, a naxa,  
“N ni igelengenna bama nɛn i yii  
naxan i xun magima a ra,  
n ma xɔlɔ igelengenna.

I mi fa a minma sɔnɔn.

<sup>23</sup> N na a soma nɛn muxune yii  
naxanye yi i tɔrɔma,  
naxanye yi a falama i ma, e naxa,  
‘I felen nxu xa dangu!’  
I yi i fanna ti e xa alo bɔxɔna  
alo kirana dangu muxune xa.”

## 52

### *Yerusalɛn xunba fena*

<sup>1</sup> Ɛ xulun, Ɛ xulun Siyon kaane!

Ɛ mɔn xa sɛnbɛn sɔtɔ.

Yerusalɛn taa sariɲanxin muxune,  
Ɛ dugi fajine tongo!

Bayo, xɔɲɛ sariɲantaren mi fa soma Ɛ konni.

<sup>2</sup> Ɛ yikunkun,  
Ɛ gbangbanna ba Ɛ ma Siyon kaane,  
Ɛ mɔn xa keli,  
Ɛ dɔxɔ Ɛ funfu fonni.

Ɛ lutine ba Ɛ kɔɛ,  
Ɛ tan Yerusalɛn taan muxu suxine!

<sup>3</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Bayo Ɛ matixi nɛn,

Ɛ sare mi fi,

Ɛ mɔn xunbama nɛn, se mi fi.”

<sup>4</sup> Marigina Alatala mɔn ito nan falaxi, a naxa,  
“N ma yamaan sigaxi nɛn Misiran yamanani singen,  
a sa lu konyiyani,  
koni dɔnxɛn na,  
Asiriya kaane nan e naxankata.”

5 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 “Iki, n fa nanse ligama?  
 N ma yamaan bata xali konyiyani,  
 e mi sara.  
 Naxanye bata nɔɔn sɔtɔ e xun na,  
 ne sɔnɔɔma,  
 e n xinla rayelefuma waxatin birin.”  
 Alatalaa falan nan na ra.

6 “Nanara, n ma yamana n xinla kolonma nɛn,  
 nanara e a kolonma nɛn na lɔxɔni,  
 a n tan nan falan tixi,  
 n naxa, ‘N tan ni i ra!’ ”

7 Xera faɲi yibane faan lanxi geyane fari han,  
 naxanye bɔɲe xunbenla fe ralima,  
 naxanye fama sewa feen xibarun na,  
 naxanye marakisina fe falama,  
 naxanye a falama Siyon kaane xa,  
 e naxa, “E Ala nan mangan na!”

8 E tuli mati ε taan kantan muxune xuiin na!  
 E xuini tema,  
 e birin yi sɔnɔ sɛwani,  
 bayo e Alatala toma fe Siyon taani e yeɲagi.

9 E xuini te,  
 ε gbelegbele sɛwani ε bode xɔn ma,  
 Yerusalɛn taa kalaxin muxune!  
 Bayo Alatala a yamaan masabarima,  
 a Yerusalɛn taan xunbama nɛn.

10 Alatala bata a yii sariɲanxin sɛnbɛn makeɛnɛn  
 siyane birin yeɲagi,  
 bɔxɔn danne birin en ma Alaa marakisin toma nɛn.

11 E siga, ε siga, ε mini na yi!  
 E nama din se sariɲantare yo ra!  
 E masiga e ra, ε yi sariɲan  
 ε tan naxanye Alatalaa goronne maxalima!

12 E mafuraxin nama mini,  
 ε nama siga ε giye,  
 bayo Alatala tixi ε yeɛ ra.  
 Isirayilaa Ala mɔn luma nɛn ε xanbi ra ε kantandeni.

### *Alatalaa walikɛna*

13 N ma walikɛna fe sabatima nɛn,  
 a fe yi mate, a yi tide gbeen sɔtɔ,  
 a binyen sɔtɔ,

14 hali a fe to findixi tɛɛna feen na muxu wuyaxi xa,  
 bayo a yeɲagin mi yi fa luxi alo muxuna,  
 a kiin mi yi fa maliga adamadiin na.

15 Anu, a siya wuyaxine rasariɲanma nɛn wuli raxuyaxin xɔn.  
 Falan yi ɲan mangane de a yeɲagi,  
 bayo e bata feen to naxan munma yi fala e xa,  
 e munma yi naxan mɛ nun,  
 e yi na famu.

## 53

<sup>1</sup> Feen naxan nalixi en ma, nde laxi na ra?  
Alatala a senben makenen nde xa?

<sup>2</sup> Alaa walikēen sabati nen a yetagi  
alo sansi sonla,  
alo wudi salenna  
naxan minima baxo xareni.  
A mi yi tofan,  
a mi yi naroxi  
naxan a lige en yabu a ra.  
A to ki yo mi yi en mabandunma.

<sup>3</sup> A yi rajaxuxi nen,  
muxune yi e me a ra.  
Muxu saxolexin nan yi a ra  
naxan bata yi dari toron na,  
muxe mi yi wama naxan mato feni.  
A yi rajaxuxi,  
en mi yi a yatexi se ra.

<sup>4</sup> Anu, a en ma furene saxolen nan tongo,  
a yi a ti en ma torone ra.  
Koni, en yi mirixi a ma  
fa fala a Ala nan a ratoronxi,  
a yi a jaxankata,  
a yi a rayarabi.

<sup>5</sup> Anu, muxune a saxon en yulubine nan ma fe ra,  
a yi rahalagi en hakene fe ra.  
Maratoronna naxan baje xunbenla fiye en ma,  
na yi sa a fari,  
en kendeyaan sotoxi a maxolone nan xon.

<sup>6</sup> En birin bata yi lo ayi,  
alo xuruseene,  
birin yi sigama a gbee kira nan xon,  
koni Alatala yi en birin haken goronna daxo a tan xun ma.

<sup>7</sup> E a jaxankata nen,  
e a rayarabi, a mi sese fala.  
A yi lu alo yexee diin naxan xalima a faxadeni,  
alo yexeen naxan a dunduma  
e nema a fati ma xabene maxabe,  
a mi sese fala.

<sup>8</sup> A xali nen gbaloni, a makiti,  
koni nde yi kontoflifixi na feen na  
a waxatin muxune ye?  
Amasoto a ba nen jeye muxune ye  
jaxankatan yi sa a fari n ma yamaan yulubine fe ra.

<sup>9</sup> A gaburun lu nen muxu jaxine ye,  
a maluxun nafulu kanne fema,\*  
hali a to mi gbalo fe yo liga  
a mi yanfa fala yo ti.

\* 53:9: Na feen sebexi Matiyu 27.57-60 kui.

<sup>10</sup> Alatala tin nɛn a xa halagi xɔleni,  
 bayo xa a niin ba tagi yitonna saraxan nan na,  
 a mayixetene toma nɛn  
 a siimayaan yi xunkuya ayi  
 Alatala yi a sagoon nakamali a xɔn.

<sup>11</sup> A niin sɔxɔlene dangu xanbini,  
 a kɛnenna toma nɛn, a wasa.  
 A kolonna xɔn,  
 n ma walikɛ tinxinxin muxu wuyaxi ratinxinma nɛn  
 a yi e hakene goronna tongo.

<sup>12</sup> Nanara, n tide gbeen soma a yii nɛn,  
 a yi yɛnge se tongoxine yitaxun e nun sɛnbɛmane.  
 Amasɔɔ a tin nɛn a sayaan ma,  
 a yatɛ nɛn alo feɲaxi rabane,  
 a yi muxu wuyaxi yulubin goronna tongo  
 a yi solonaan ti hakɛ kanne xa.

## 54

### *Yerusalɛn mi fa rabɛɲinxi*

<sup>1</sup> I tan Yerusalɛn taan naxan luxi alo gbantana,  
 i xa sɛwa, i tan naxan mi dii barixi!\*  
 I xa ɲaxan i sɔnxɔ sɛwani,  
 i tan naxan mi dii sɔtɔn xɔlɛn kolon.  
 Bayo ɲaxalan nabɛɲinxina diine wuyama ayi nɛn  
 dangu xɛmɛ taa ra dɔxɔn gbeene ra.  
 Alatala naxa na kiini.

<sup>2</sup> I ya bubuni gbo, i yi a fari sa han!  
 I nama sike,  
 i ya bubun lutine rakuya ayi,  
 i yi a sɛnbɛtɛnne xɔn din.

<sup>3</sup> Amasɔɔ ɛ sabatima nɛn yiifanna nun kɔmɛnna ma,  
 yamanane yi findi ɛ yixɛtɛne gbeen na,  
 e yi taa yigenle rafe.

<sup>4</sup> Ɛ nama gaxu,  
 amasɔɔ ɛ mi yagin sɔtɔɛ.  
 Ɛ nama kɔntɔfili amasɔɔ ɛ mi rayagima,  
 koni ɛ ɲinanma nɛn ɛ dii ɲɔɛyaan yagin xɔn  
 ɛ mi fa ɛ mirima ɛ kaɲa gileyaan yagine ma sɔnɔn.

<sup>5</sup> Amasɔɔ naxan ɛ daxi,  
 na luxi nɛn alo ɛ xɛmɛn nan na ra.  
 A xili nɛn Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.  
 Isirayilaa Ala Sariɲanxin nan ɛ xunbama.  
 A xili nɛn bɔxɔn birin ma Ala.

<sup>6</sup> Amasɔɔ Alatala mɔn ɛ xilima nɛn  
 alo ɲaxanla naxan yi rabɛɲinxi,  
 naxan sunuxi!  
 Muxun mi nɔɛ a foningɛ waxatin ɲaxanla rame!  
 Ɛ Ala naxa na kiini.

<sup>7</sup> N na ɛ rabɛɲin nɛn waxatidi,  
 koni n mɔn yi ɛ xɔn suxu kininkinin gbeeni.

\* **54:1:** Yerusalɛn taan yatɛxi **gbantan** na nɛn bayo a muxune bata yi siga konyiyani yengen xɔn.

8 N na n yetagin luxun nen ε ma waxatidi,  
 n ma xolo gbeeni.  
 Koni n kininkininma ε ma nen  
 n ma habadan hinanni.  
 Alatala na nan falaxi naxan ε xunbama.

9 Ala naxa, “N na a ligama nen to  
 alo Nuhan waxatini,  
 n na n kolo waxatin naxan yi fa fala  
 fufa gbeen mi fa sama baxo xonna xun ma sɔnɔn.  
 N mɔn bata n kolo na kiini,  
 n mi fa xoloma ε xili ma sɔnɔn,  
 n mi fa n kɔnkɔma ε ma sɔnɔn.”

10 Hali geyane xuruxurun,  
 hali yire matexine yimaxa,  
 n ma hinanna mi a makuye ε ra,  
 n ma bɔɔε xunbeli layirin mi kale en tagi.”  
 Alatala naxa na kiini,  
 naxan kininkininxi ε ma.

*Ala mɔn Yerusalɛn tima nen*

11 Yerusalɛn taa tɔrɔxina,  
 foye gbeen naxan yimaxaxi,  
 muxu yo mi naxan madɛndɛnxi!

Awa, n tan, Ala, n mɔn Yerusalɛn taan tima nen gɛmɛ tofajine ra,  
 n mɔn yi a betɛn sa gɛmɛ mamiloxi fajine ra.

12 N taan makantan sangansone findima nen gɛmɛ gbeeli fajine ra,  
 n yi taan so dɛɛne ti gɛmɛ fixe mayilɛnxine ra  
 n taan nabilinna yinna ti baxo bun nafunle ra.

13 E diine birin findima nen Alatalaa xarandiine ra,  
 e bɔɔε xunbenla yi gbo ayi.

14 E sabatima nen tinxinyani.  
 Naxankatan masigama ε ra nen.

E mi fa gaxuma sese yɛɛ ra,  
 gaxun masigama ε ra nen,  
 a mi fa a masoma ε ra.

15 Xa muxune ε yɛnge,  
 na mi kelixi n tan ma,  
 naxan yo na ε yɛnge,  
 na birama nen ε sanna bun!

16 A mato, n bata xabun da,  
 naxan tigen tɛɛn nafema,  
 naxan yɛnge so seen nafalama a kiini.  
 Koni n tan nan mɔn halagi tiin daxi  
 naxan a kalama.

17 Yɛnge so se yo na rafala ε xili ma,  
 na mi fefe lige ε ra.  
 Naxan yo na ε tɔɔɛε kitisadeni,  
 ε yoon sɔtɔma na ma nen.  
 Alatalaa walikene na nan sɔtɔma e kɛɛn na,  
 n bata na kitin sa e xun mayɛngɛn na.  
 Alatalaa falan nan na ra.

## 55

*Alaa marakisin sare mi na*

<sup>1</sup> Min xɔnla ε tan naxanye birin ma,  
ε birin xa fa, igen ni i ra!

Hali gbeti mi ε yii, ε fa,  
ε fa donseen sara, ε a don!  
ε fa minseen nun nɔnɔn sara,  
gbeti mi fima, a sare mi fima.

<sup>2</sup> Nanfera ε seen sarama  
donse mi naxan na?  
Nanfera ε yεε yixadanma seene fe ra  
naxanye mi ε wasama?

Nayi, ε tuli mati n na ki faɲi,  
ε yi donse kenden don,  
donse ɲaxumene yi ε nii yifan ε ma.

<sup>3</sup> ε tuli mati, ε fa n ma,  
ε n xuiin name,  
ε nii rakisin sɔɔma nɛn.  
N habadan layirin xidima en tagi nɛn,  
alo n hinanna nun tinxinna naxan yita Dawuda ra.

<sup>4</sup> N bata Dawuda findi seren na siyane xa,  
e nun mangana siyane xun na.

<sup>5</sup> ε siyana ndee xilima nɛn  
ε mi naxanye kolon,  
siyaan naxanye mi ε kolon,  
ne yi e gi e fa ε fɛma  
Alatalaa fe ra,  
ε Ala Isirayilaa Ala Sariɲanxina,  
naxan xunnayerenna fima ε ma.

<sup>6</sup> ε Alatala fen  
a tinma ε xa a to waxatin naxan yi.  
ε a xili,

a maso ε ra waxatin naxan yi.

<sup>7</sup> Muxu ɲaxin xa xεε a kiraan fɔxɔ ra,  
hake kanna xa a miriyane lu,  
a tubi Alatala ma,  
naxan kininkininma a ma,  
en ma Ala naxan a mafeluma hinanni.

<sup>8</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
“Bayo n ma miriyane mi ε miriyane ra,  
ε kirane mi lanxi n ma kiraan ma.

<sup>9</sup> Kore xɔnna matexi bɔxɔn xun ma kii naxan yi,  
n fan ma kirane fisa ε kirane xa na kii nin  
n ma miriyane fan yi fisa ε miriyane xa na kiini.”

<sup>10</sup> Tulen nun balabalan keεene godoma keli kore  
anu, e wuyenna mi te kore  
fɔ bɔxɔ xɔnni kun,  
e yi seene rasoli, e sabati  
e yi findi sansi bogine ra xεε biine xa,  
e findi donseen na kamεtone xa.

11 N ma falan fan na kii nin  
 naxan minima n de.  
 A yigenla mi xete n ma,  
 fo a n waxan feen liga,  
 a n ma fe ragidixin nakamali,  
 n na a rasigaxi naxan na.

12 E minima konyiyani sewan nin,  
 e yi rafa boje xunbenli,  
 geyane nun yire matexine sonxoma nen jaxanni e yee ra,  
 burunna wudine birin yi e yiine bonbo.

13 Jali yirene yi findi fofa yirene ra,  
 tansin yirene yi findi miriti wudi xiri jaxume yirene ra.  
 Na findima nen xinla ra Alatala xa,  
 habadan taxamasenna  
 naxan mi kalama mum!

## 56

### *Ala Batu Banxin siyane birin xa*

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “E kiti kenden sa,  
 e tinxinyaan liga,  
 amasoto n ma marakisin bata maso  
 n ma tinxinyaan makenenmaton ni i ra.

2 Sewan na kanna xa  
 naxan na ligama,  
 adamadiin naxan na suxuma,  
 a yi Matabu Loxon binya,  
 a mi a rayelefu,  
 a yi a yiin ba fe jaxin birin yi.”

3 Xojen naxan findima Alatala gbeen na,  
 na nama a fala, a naxa,  
 “Alatala n bama nen a yamaan ye!”

Hanma xeme tegenna\* yi a fala, a naxa,  
 “Wudi xaren nan tun n tan na!”

4 Amasoto Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “Naxanye n ma Matabu Loxon binyama  
 e yi n nafan feen sugandi,  
 e lu n ma layirin bun ki faji,

5 n yirena nde luma nen e xa n Batu Banxin nun a yinna kui,  
 n yi e xinle sebe menni  
 alogo jinan nama ti e xon.

Na tonona e ma dangu dii xemene nun dii temene ra.  
 N xinla naxan fima e ma,  
 na luma nen habadan,  
 sese mi a be na.

6 Xojen naxanye findixi Alatala gbeen na,  
 alogo e xa a batu,

\* 56:3: *Xeme tegenna*: Na waxatini, mangane yi xemena ndee teginma nen alogo e xa e yengi doko mangana feene xon, e mi bira mangana jaxanle foxo ra. Be a sunuxi bayo a kolon a xinla loma ayi nen, a to mi diin barima.



Alatala xinla rafan naxanye ma,  
 naxanye birin Matabu Lɔxɔn binyama,  
 e mi a rayefefu,  
 e lu n ma layirin bun ki fajɪ,  
 7 n ne xalima nɛn n ma geya sarijanxin fari,  
 n yi e rasɛwa n xinla maxandi banxini.  
 E saraxa gan daxine nun e saraxane rasuxuma nɛn  
 n ma saraxa ganden fari,  
 amasɔtɔ n ma banxin xili bama nɛn,  
 Ala maxandi banxina siyane birin xa.”  
 8 Marigina Alatalaa falan ni ito ra,  
 a tan naxan Isirayila muxu suxine malanma, a naxa,  
 “N bata ndee malan,  
 n mɔn gbɛtɛye malanma nɛn sa ne fari.”

### *Manga naxine fe*

9 Ɛ tan burunna subene,  
 ɛ tan fɔtɔn yi subene, ɛ fa ɛ dɛge!  
 10 Isirayila xun makantanne bata findi danxutɔne ra,  
 e mi sese kolon,  
 e bata findi bare bobone ra,  
 naxanye mi nɔɛ wonwonjɛ.  
 E luma saxi nɛn, e lu xiye sɛ,  
 xixɔnla yi rafan e ma.  
 11 Barene nan ne ra naxanye seni bɔma,  
 naxanye mi wasama mumɛ!  
 Xuruse rabane nan ne ra  
 naxanye mi sese famuma.  
 E birin sigama e gbee kiraan nan xɔn.  
 Birin biraxi a yɛtɛ tɔnɔn nan fɔxɔ ra.  
 12 E naxa, “Ɛ fa, nxu xa sa dɔlɔn fen!  
 En dɔlɔn min han en xunna yi keli!  
 Tila fan luma nɛn alo to,  
 bayo a gbegbe mɔn luxi.”

## 57

1 Tinxindene halagima,  
 koni muxu yo mi a mirima na feen ma.  
 Lannaya muxune faxama,  
 muxu yo mi a famuma fa fala  
 tinxindene faxama nɛn  
 alogo e xa ba gbalɔ famatɔɔn yɛɛ ra.  
 2 Bayo naxanye sigan tima jɔndini,  
 ne soma bɔjɛ xunbeli yiren nin,  
 e matabuden sɔtɔ.  
 3 Ɛ tan kɔɛramuxu diine, ɛ maso be,  
 yalunde bɔnsɔnna,  
 naxan yalunyaan ligama!  
 4 Ɛ nde magelema,  
 ɛ dɛɛn bandunma nde ma

ε lenna raminima nde ma?

ε mi findixi dii murutεxine xan na ba,  
wule fala bɔnsɔnne,

<sup>5</sup> ε tan naxanye kunfan nagboma ayi wudine kideni,

e nun wudi yifɔtɔnxine birin bun,

ε tan naxanye ε diine kɔε raxaban darane kideni,

e nun gεmε longonne ra?

<sup>6</sup> Gεmε malaxunxine nan ε kεεn na ε xude kidene yi,

ε gbeen ne nan na Isirayila kaane!

ε minse saraxane bɔxɔnxi ne nan xa,

ε yi bogi se saraxane ba e xa.

N nɔε diɲε na birin bun ba?

<sup>7</sup> ε sa ε sadene tixi geya matexine nan fari,

ε tema menna nin ε sa saraxane ba.

<sup>8</sup> ε bata ε suxurene singan ε banxin dεεn nun a ti wudine xanbi ra.

ε bata ε masiga n na,

ε ragenla yi lu,

ε te ε sade xungbeen ma,

ε nun muxune yi lanra raso ε tagi

a rafan ε ma ε nun naxanye xa kafu,

ε yi lu ne matoε.

<sup>9</sup> ε bata siga turen na manga gbeen kideni,\*

ε yi latikɔnɔnna ragbo ayi.

ε bata ε xεrane rasiga pon,

ε yi godo han laxira yi.

<sup>10</sup> ε bata ε yixadan na sigatine yi han,

koni ε mi a fala,

ε naxa, "A lu na!"

ε mɔn ε senbe soxi, ε mi xadanxi.

<sup>11</sup> Nayi, ε yi gaxuxi nde yεε ra,

naxan a liga, ε n yanfa,

n ma fe mi fa rabiraxi ε ma,

ε mɔn mi ε mirima n ma?

N to dunduxi xabu to mi a ra,

na nan a ligaxi,

ε mi fa gaxuma n yεε ra ba?

<sup>12</sup> Koni n na ε gbee tinxinna

nun ε kεwanle raminima nεn kεnenni.

E tɔnɔ mi luma ε ma.

<sup>13</sup> ε na ε xui ramini malina fe ra,

ε suxure kurun xa ε xunba!

Foyena e birin xalima nεn,

foyedi xurun yi e tongo a siga e ra.

Koni naxan na a yigiya n tan yi,

na yamanan sɔtɔma nεn a kεεn na,

n ma geya sariɲanxin yi findi a gbeen na.

*Ala a yamaan nakendeyama nεn*

<sup>14</sup> A falama nεn nayi, fa fala,

"ε kirani tɔn ki faɲi,

\* **57:9:** Waxatina nde, **Manga gbeeni** ito findixi suxurena nde nan na.

ε kiraan kalaxi yirene birin nafala n ma yamaan yεε ra.”

<sup>15</sup> Amasotō kore xōnna Ala matexina ito nan falaxi,  
naxan na yi habadan,  
naxan xili sarijan, a naxa,  
“N dōxi yire matexi sarijanxin nin,  
koni n mōn muxu jaxankataxine xōn  
naxanye e yεε magodoxi  
alogo n xa muxu nii sōxōlexine rasewa.

<sup>16</sup> N mi luma yalagin tiyε waxatin birin,  
n mi luyε xōlōxi habadan,  
bayo muxune niin bama nēn n yεtagi nayi,  
n naxanye daxi, ne yi raxōri.

<sup>17</sup> N bōjēn bata te Isirayila kaane ma  
lan e hakε tongoxine fe ma milēni,  
n yi e jaxankata,  
n yi n yεtagin luxun e ma n ma xōlōni.  
Anu, e tengbesenxin bata lu e bōjēna kiraan xōn.

<sup>18</sup> N bata e kεwanle to,  
koni n na e yiyalanma nēn,  
n yi ti e yεε ra, n mōn yi e madēndēn,  
e nun naxanye sunuxi e fōxō ra.

<sup>19</sup> N tantun falan sama nēn e dε.  
Bōjē xunbeli defexin yi lu muxune xa  
naxanye makuya e nun naxanye maso!  
N na e rakēndeyama nēn.”  
Alatala naxa na kiini.

<sup>20</sup> Koni muxu jaxine luxi nēn  
alo fōxō igen naxan walanxi ayi  
naxan mi nōe a raxarε  
naxan walanye boron nun lōxōn nakelima.

<sup>21</sup> N ma Ala naxa,  
“Bōjē xunbeli mi muxu jaxine xa!”

## 58

### *Sunna naxan nafan Ala ma*

<sup>1</sup> Sōnxō i xuini texin na!  
I xuini te han alo xōta xuina,  
i n ma yamana murutēna fe rali e ma,  
i yi Yaxuba yixetene yulubina fe fala e xa!

<sup>2</sup> E waxi n tan nan fen fe yi lōxō yo lōxō,  
e sōbε soxi n ma kiraan kolon feni,  
alo yamaan naxanye yi tinxinyaan ligama  
naxanye mi e mexi e Alaa kiti kēndēne ra.  
E n maxōdinma  
a n xa kiti tinxinxine sa e xa.

<sup>3</sup> E naxa, “Nxu sunna suxuma nanfera,  
xa i mi a toma?  
Nxu nxu yεε tōrōma nanfera,  
xa i mi na yatεxi?”  
Anu, ε na sunna suxu lōxōn naxan yi,  
ε ε rafan feene nan ligama,

ε yi ε walikene jaxankata.

<sup>4</sup> Ε nema sunni,  
 sɔnxɔ sɔnxɔn nun yengene na a ra,  
 ε bɔnbɔn ti a jaxin na.

Koni xa ε sunna suxu alo to,  
 ε xuiin mi Ala lima.

<sup>5</sup> N na ε xaranxi na sunna sifan nan ma ba  
 alogo tun muxun xa a yete tɔrɔ lɔxɔna nde yi,  
 alogo tun muxun xa a xun sin  
 alo sexeɛna,

a yi sunu dugine ragodo a ma,  
 a yi a sa xubeni.

Ε na nan ma ba, a sunna,  
 lɔxɔn naxan nafan Alatala ma?

<sup>6</sup> N na ε xaranxi sun suxu kiini ito nan ma:

Ε yɔlɔnxɔn jaxine ba muxune ma,  
 ε konyine fulun,

ε muxu jaxankataxine xɔrɔya  
 ε xun xidi wudine birin kala.

<sup>7</sup> Feni itoe xa mi a ra ba:

Ε donseni taxun ε nun kamɛtɔne ra,  
 ε yiigelitɔne yigiya ε konni,

yigiyade mi naxanye yii,  
 ε dugin so muxune yii,

marabenna naxanye ma,

ε ba ε xun xanbi soε ε ngaxakedenne yi?

<sup>8</sup> Nayi, ε yanbanma nɛn  
 alo kuye bamatɔna

ε yi kɛndɛya mafuren,

ε tinxinyaan yi ti ε yɛε ra,

Alatalaa binyen yi ε kantan ε xanbi ra.

<sup>9</sup> Nayi, ε xinla tima nɛn,

Alatala yi ε yabi,

ε xui raminima nɛn a ma,

a yi a fala, a naxa, "N tan ni i ra!"

Xa ε konyiya feene masiga ε konna ra,

ε ba ε yii sonla tiyε bonne ra,

ε ba fala jaxine tiyε,

<sup>10</sup> xa ε ε yete fi kamɛtɔne fe ra,

ε muxu jaxankataxine ralugo,

nayi, ε yanbanma nɛn dimini,

kɔɛɛn yi lu ε xa alo yanyi tagina.

<sup>11</sup> Alatala tima nɛn ε yɛε ra waxatin birin,

a yi ε rawasa tonbonni,

a yi ε fati bɛnden sɛnbɛ so.

Nayi, ε luma nɛn alo nakɔ ige saxina,

alo tigin naxan mi xarama.

<sup>12</sup> Yire kalaxi fonne mɔn tima nɛn ε barakani,

ε benbane banxi kalaxine mɔn yi bɛtɛn sa,

a yi fala ε ma, a "Yinna yinle yitɔn muxun naxanye kirane nun dɔxɔdene  
 rafalama."

*Matabu Ləxəna fe*

<sup>13</sup> Xa i yete suxu Matabu Ləxən kala feen ma,  
 i ba i yete rafan feene lige n ma ləxə sarijanxini,  
 xa i a fala Matabu Ləxən ma,  
 a “sewa ləxəna,”  
 i yi a fala Alatalaa ləxə sarijanxin ma,  
 a “ləxə binyena,”  
 i yi a binya,  
 i mi siga i yete a kiraan xən,  
 i mi i yete rafan fe liga  
 hanma i fala fuune ti,  
<sup>14</sup> nayi, i sewama nən Alatala yi,  
 n yi i rate bəxən yire matexine fari,  
 n yi i balo i benba Yaxuba keen na.  
 Alatala de xuiin nan na ra.

**59***Yulubin naxanye e masigama Alatala ra*

<sup>1</sup> Alatala yiin mi dungi,  
 a yi e rakisi.  
 Tuli xəri mi a ra  
 naxan mi e xuiin name.  
<sup>2</sup> Koni e hakene nan e masigama e Ala ra,  
 e yulubine nan a yetagin luxunma e ma,  
 naxan a ligama a mi e xuiin namema.  
<sup>3</sup> Bayo faxa ti wunla e yiine ra,  
 e yiine hake feene yi,  
 wulena e de,  
 tinxintareya falan nan e lenna ma.  
<sup>4</sup> Muxu yo mi a mawugama tinxinni,  
 muxu yo mi kitin yebama nəndini,  
 muxune yigi saxi e fala fuune nun wule falane nin.  
 Fe kobin muxune kui  
 alo e fudi kanna na a ra,  
 e yi lu hake bare.  
<sup>5</sup> E koso xelene birama,  
 e yalane yitənma muxune yee ra  
 alo simisamana.  
 Naxan na e xelene don,  
 na yi faxa,  
 anu xa keden bə,  
 sari naxin nan minima a kui.  
<sup>6</sup> E fan mi yalani tənma dugin xan na de,  
 e mi nəe e ragenla luxunje e yii fəxəne ra.  
 Hakene nan ne ra,  
 gbalon nan tun e yiine ra.  
<sup>7</sup> E sanne e rasigan fe naxini mafuren!  
 E mafura səntarene wunla raminε,  
 e miriyane naxu,  
 gbalon nun kalan nan e kirane xən.  
<sup>8</sup> E mi bəje xunbenla kiraan kolon.

Kiti kenden mi e kiraan xon.  
E kira yifuxine nan nafalama e yete xa,  
naxan yo na siga e xon,  
na mi boje xunbenla sotoma.

*Alaa yamaan yi e ti e yulubine ra*

<sup>9</sup> Nanara, kiti kenden makuya en na  
tinxinna mi a masoma en na.

En yengi kenenna ma,  
koni en dimin nin!

Kenenna na,  
koni en sigan tima banban dimin nin.

<sup>10</sup> En tantanma  
alo danxutone nema sigan tiye banxin xon,  
a luxi alo en ye mi na,  
en tantanma.

En na en sanna radinma yanyin na  
alo fitirin na a ra.

En luxi nen  
alo faxa muxune niiramane ye.

<sup>11</sup> En sonxoma alo kanko xajene,  
en kutunma alo ganbane.  
En yengi a ma kiti kenden xa sa en xa,  
koni na mi ligama!  
En yengi kisin ma,  
koni a makuya en na!

<sup>12</sup> Amasoto nxo matandine gbo i tan Ala yetagi,  
nxo yulubine serayaan bama nxu xili ma,  
nxo matandine nxu foxo ra,  
nxu nxu hakene kolon:

<sup>13</sup> Nxu bata murute,  
nxu Alatala yanfa,  
nxu yi nxu masiga nxo Ala ra.  
Nxu gbalo feene nun murute feene nan falama,  
nxu wulene fala nxu bata naxanye yiton nxu bojeni.

<sup>14</sup> Nanara, nxu nxu mema kiti kenden na,  
tinxinyaan yi masiga nxu ra pon!  
Lannayaan bata kala yamani,  
jondi fala mi na.

<sup>15</sup> Lannayaan bata lo ayi,  
naxan na a me fe jaxin na,  
na yi findi muxu kansun daxin na.

*Ala fama Yerusalen yi*

Alatala yi a to a kiti kenden mi fa na mume,  
na yi rajaxu a ma.

<sup>16</sup> A yi a to a muxu faji keden peen mi na.  
Na yi a raterena

fa fala a solona muxu mi na.  
Nayi, a yeteen yi marakisin ti,  
a tinxinyaan yi findi a mali seen na.

<sup>17</sup> A yi tinxinyaan findi a kanke ye masansanna ra,

a yi kisin findi a xunna makantan wure kòmòtin na,  
 a gbee ɲòxòn yatɛ a dugin na,  
 a yi a yɛtɛ rabilin a xanuntenya gbeen na  
 alo doma gbeena.

<sup>18</sup> A muxune birin kɛwanla saranma e ra nɛn,  
 a yi fitinan nagidi a yɛngɛ faane ma  
 a yi a gbeen ɲòxò a yaxune ma,  
 a yi ige tagi bòxòne saran  
 alo a lan e ma kii naxan yi.

<sup>19</sup> Nayi, muxune gaxuma nɛn Alatala xinla yɛɛ ra  
 sa keli sogeteden ma  
 han sa dòxò sogegododen na.  
 Yaxune na fa alo baana,  
 Alatala dɛ foyena e radinma ayi nɛn.

<sup>20</sup> Xunba tiin fama nɛn Siyon taani Yaxuba yixɛtɛne xa  
 naxanye na xɛtɛ e Ala matandine fòxò ra.

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>21</sup> Alatala naxa, “N ma layirin ni ito ra nxu nun ne tagi: N ma Nii Sarijanxin  
 naxan ɛ ma, e nun n ma falane n naxanye rasoxi ɛ dɛ, ne mi bama ɛ dɛ, e  
 mòn mi bama ɛ diine dɛ, e mòn mi bama ɛ diine yixɛtɛne dɛ keli iki ma han  
 habadan!” Alatala naxa na kiini.

## 60

### *Alatalaa binyen Yerusalɛn yi*

<sup>1</sup> Ɛ keli, ɛ yanban,  
 amasòtɔ ɛ kɛnɛnna bata fa.  
 Alatalaa binyen bata te  
 alo sogena, a dɛgɛma ɛ xun ma.

<sup>2</sup> Ɛ a mato, dimin bata sin bòxòn ma  
 e nun dimin gbeen yamanane xun ma,  
 koni Alatala bata mini kɛnɛnni ɛ tan xun ma,  
 a binyen yi godo ɛ ma.

<sup>3</sup> Siyane sigan tima ɛ kɛnɛnni  
 ɛ mayiyalanna yi kɛnɛnna fi mangane ma  
 alo sogen tematóna.

<sup>4</sup> Ɛ yɛɛ rakòɲin ɛ rabilinni:  
 birin e malanma, e fama ɛ fɛma.  
 Ɛ dii xɛmɛne fama sa keli yire makuyeni,  
 ɛ dii tɛmɛne maxalima muxune yii kanke.

<sup>5</sup> Ɛ na a to, ɛ sɛwan gboma ayi nɛn,  
 ɛ bɔɲɛn dinma nɛn sɛwani, ɛ ɲaxan,  
 bayo fòxò igen nafunle e xun sama ɛ ma nɛn,  
 siyane nafunle yi fa ɛ ma.

<sup>6</sup> Ɔgòmɛ kurune luma nɛn ɛ yamanan birin yi,  
 Midiyan nun Efa bònsonne ɲògòmɛ kɛndɛne.  
 Muxune birin fama nɛn xɛmaan nun wusulanna ra ɛ xòn  
 sa keli Saba yamanani,  
 e fa Alatalaa binyen naliye.

7 Kedari\* bõnsõnna xuruse kurune birin malanma nẽn ε konni,  
 Nebayoti bõnsõnna xuruseene luma nẽn ε sagoni,  
 e ba saraxa gan daxine ra n ma saraxa ganden fari,  
 e yi rafan n ma.  
 N yi a liga n ma banxi nõrõxin yi nõrõ han!

8 Ndee ne ra  
 naxanye tuganma alo kundana,  
 alo ganban naxanye tuganma siga e tεεn ma?

9 Ige tagi bõxõne yigi saxi n tan nin,  
 Tarasisi kunkine sigama kunkin bonne yεε ra,  
 sa fa ε diine ra sa keli yire makuyeni  
 e nun e gbeti fixen nun e xεmana Alatalaa xinla fe ra, ε Ala,  
 Isirayilaa Ala Sarijanxina,  
 naxan nõrõn fixi ε ma.

10 Xõjεne mõn ε taan makantan yinna tima nẽn,  
 e mangane yi findi ε walikene ra,  
 bayo n na ε jaxankata nẽn n ma xõlõ gbeeni,  
 koni n kininkininma nẽn ε ma n ma hinanni.  
 11 ε taan so dεεne luma nẽn nabixi habadan,  
 e mi balanje kõεεn na e mi balanje yanyin na,  
 alogo siyane nafunle xa so ε konni,  
 e nun e mangane nun e fõxõ ra birane.

12 Bayo, siyaan nun yamanan naxanye mi wale ε tan xa,  
 ne halagima nẽn.  
 E raxõrima nẽn fefe!

13 Liban yamanan binyen fama nẽn ε konni,  
 fõfõne nun gbijnεne nun xarinne birin  
 alogo e xa fa n ma yire sarijanxin nayabu,  
 alogo n xa n san tiden binyen nagbo ayi.

14 ε jaxankata muxune diine fama nẽn,  
 e fa e felen ε yetagi,  
 muxun naxanye ε rajaxuxi,  
 ne birin yi fa e xinbi sin ε bun ma.  
 E yi a fala ε ma,  
 a "Alatalaa taana,  
 Isirayilaa Ala Sarijanxina taana, Siyon."

15 ε yi rabepinxi, ε rajaxu,  
 muxu yo mi yi fa danguma ε konni.  
 Iki, n xunna kenla fima ε ma nẽn habadan,  
 n yi ε findi sεwa xunna ra mayixεte nun mayixεtene xa.

16 ε siyane nun e mangane nafunle donma nẽn,  
 nayi, ε yi a kolon  
 a n tan nan Alatala ra  
 naxan ε rakisima,  
 ε xunbamana, Yaxubaa Ala Senbεmana.

\* 60:7: **Kedari** findixi Sumayilaa diin nan na. Na feen sebexi Dunuja Fõlõn 25.13 kui.



17 N xεmaan nafama nεn ε ma sulan ɲɔxɔni,  
 e nun wure gbetina wure fɔrεn ɲɔxɔni.  
 N sulan nafama ε ma nεn wudin ɲɔxɔni,  
 e nun wuren na gεmεn ɲɔxɔni.  
 N yεerateine nun kuntigine fi ε ma  
 naxanye bɔɲε xunbenla nun tinxinyaan nasoma.

18 Gbalona fe mi fa mεma ε yamanani,  
 hanma kalana hanma halagina ε bɔxɔn danne ra,  
 ε yi ε taan makantan yinna xili sa “Marakisina,”  
 ε yi ε taan so dεene xili sa “Tantunna.”

19 Sogen xa mi fa findima kεnεnna ra ε xa yanyin na,  
 hanma kike dεgena kɔεεn na,  
 koni Alatala nan fa findima kεnεnna ra ε xa habadan,  
 ε Ala yi findi ε binyen na.

20 Sogen mi fa birama ε konni sɔnɔn,  
 kiken mi fa godoma ε konni,  
 bayo Alatala nan findima kεnεnna ra ε xa habadan  
 ε sunu lɔxɔne yi ɲan.

21 Nayi, tinxin muxune nan tun fa luma ε yamanani,  
 yamanan findima nεn e gbeen na habadan.  
 E tan findima nεn n ma sansi sonla ra,  
 n naxan sixi n yiine ra,  
 alogo e xa n ma binyen makεnεn.

22 Naxan xurun ε tagi,  
 na muxu wuli keden naminima nεn,  
 muxudina ε tagi,  
 na bɔnsɔnna yi findi siya sεnbεmaan na.  
 N tan Alatala,  
 n na feene rabama nεn mafuren,  
 e waxatin na a li.

## 61

### *Marakisi xεrana*

1 Marigina Alatalaa Niina n yi,  
 bayo Alatala bata n sugandi,  
 a n xa Xibaru Faɲin nali yiigelitɔne ma,  
 a bata n nasiga  
 a n xa muxu bɔɲε kalaxine mali,  
 a n xa xɔrɔya feen kawandin ba suxu muxune xa,  
 e nun kasorasane beɲin fena.

2 N yi Alatalaa hinan ɲεεna fe rali  
 e nun en ma Ala gbeεɲɔxɔ lɔxɔna,  
 alogo n xa muxu sunuxine madεnden,

3 naxanye wugama Siyon taani,  
 n yi ne ralimaniya.  
 Benun e xa xuben sa e xunni sununi,  
 n yi mangaya kɔmɔti faɲin so e xun na,  
 n sεwa turen sa e xunni  
 benun a xa findi sunun na,

n tantun dugin nagodo e ma  
benun a xa findi xaxili kalan na,  
alogo muxune xa a fala e ma misaala ra  
fa fala muxu tinxinxine alo warine,  
Alatala muxun naxanye rasabatixi  
alogo a binyen xa makεnen.

<sup>4</sup> E mən singe ra fonne taa xonne tima nən,  
e yire kalaxi fonne yitən  
e yi taa rabejinxine ti,  
dεnaxanye kalaxi  
xabu mayixεtε danguxine.

<sup>5</sup> Xɔjεne findima nən ε xuruse rabane ra,  
siya gbεtene diine yi findi ε xεε biine nun manpa bili nakɔ walikene ra.

<sup>6</sup> Koni a falama ε tan ma nən,  
a Alatalaa saraxaraline,  
a fala ε ma,  
a en ma Ala batu muxune.  
ε baloma nən siyane nafunle ra,  
ε yi ε kanba e binyeni.

<sup>7</sup> Benun ε xa yagi,  
ε seene dɔxɔde firin sɔtɔma nən.  
Benun ε xa rayarabi,  
ε gbelegbelema nən sεwani ε kεεna fe ra.  
ε yi kεεn dɔxɔde firin sɔtɔ ε yamanani  
ε yi habadan sεwan sɔtɔ.

<sup>8</sup> Bayo, kiti kεnden nafan n tan Alatala ma,  
mujjan nun tinxintareyaan najaxu n ma.  
N na ε saranma nən n ma tinxinni,  
n yi habadan layirin xidi en tagi.

<sup>9</sup> ε bɔnsɔnna kolonma nən siyane tagi,  
ε yixεtene yi kolon yamanan muxune birin yε.  
Naxan yo na e to,  
a a kolonma nən  
a Alatalaa duba diine nan e ra.

*Ala wali faɲi kolon βetina*

<sup>10</sup> N sεwama nən Alatala yi,  
n niin yi sεwa n ma Ala yi,  
bayo a bata n maxidi marakisi dugine yi,  
a yi tinxinyaan nagodo n ma  
alo domana,

alo xεmεn najalandi kanna a xunna maxidima kii naxan yi alo saraxaralina  
alo najalandina a maxidi seene soma kii naxan yi.

<sup>11</sup> Marigina Alatala tinxinyaan nun tantunna raminima nən siyane birin  
yεtagi

alo bɔxɔn soli seene raminin kii naxan yi,  
alo nakɔn sansine ramini kii naxan yi.

<sup>1</sup> Siyon taana fe ra,  
 n mi n dunduma,  
 Yerusalen ma fe ra,  
 n mi n naxarama,  
 han a tinxinyaan yi makeɛnɛn  
 alo sogen tematona,  
 a marakisin yi mayilen  
 alo xaye xidi deɛene dimini.

<sup>2</sup> Nayi, siyane ε tinxinna toma neɛn  
 mangane birin yi ε binyen to,  
 ε yi xili neɛnɛn soɔɔ,

Alatala na naxan fala a deɛn na.

<sup>3</sup> E findima neɛn manga koɓoti mayilenxin na Alatala yii,  
 e nun mangaya taxamaseri namuna ε Ala yii.

<sup>4</sup> A mi fa falama ε ma soɓonɓon,  
 fa fala “Yama rabejinxina.”

A mi fa falama ε boɓon ma soɓon

fa fala “Boɓo raxorixina.”

Koni ε xili bama neɛn

fa fala “N nafan yirena,”

a fala ε boɓon ma

fa fala “Naxalan futuxina.”

Bayo ε rafan Alatala ma,

a findima neɛn ε boɓon kanna ra.

<sup>5</sup> E diine ε yamanan masuxuma neɛn

alo banxulanna sungutunna futuma kii naxan yi,

ε yi findi sewan na ε Ala xa

alo jaxalandina a xemeɛn nasewama kii naxan yi.

<sup>6</sup> Yerusalen kaane, n bata kantan tiine doɓo ε taan makantan yinna xuntagi,  
 koɛɛn nun yanyin na,  
 e mi e dunduma.

E tan naxanye taana fe rabirama Alatala ma

ε nema a maxande,

ε nama ε matabu de!

<sup>7</sup> E moɓn nama tin

a fan xa a raxara

han a yi Yerusalen rasabati,

boɓo xonna muxune birin yi a tantun.

<sup>8</sup> Alatala bata a koɓo a yiifanna nun a senbe gbeeni, a naxa,

“N mi fa ε bogi seene soma ε yaxune yii e balon na mume,

xoɓene mi fa ε manpa neɛnɛn minɓe mume,

ε wali xonna.

<sup>9</sup> Koni naxanye bogi seene xabama,

ne nan e donma

e Alatala tantun,

naxanye na manpa bogine malan,

ne nan e igen minma

n ma yire sarijanxin yinna kui.”

<sup>10</sup> E mini,

ε mini taan so deɛne ra!

Ε kirani tɔn yamaan yεε ra!  
 Ε kiraan nafala,  
 ε a rafala, ε gεmεne ba a xɔn,  
 ε taxamasenni te, a siyane xa fa.  
 11 Ε a mato, Alatala a xuiin naminima  
 han bɔxɔn danne ra,  
 a naxa, “Ε a fala Siyon kaane xa,  
 ε naxa, ‘Ε a mato,  
 ε rakisimaan fama!  
 Ε a mato, a fama  
 e nun a muxu sɔtɔxine,  
 a kɔntɔnna biraxi a fɔxɔ ra.’ ”  
 12 A falama nεn ne ma  
 a “Yama Sarijanxina,  
 Alatalaa Muxu Xunbaxine.”  
 A falama nεn ne ma  
 a “Ala Yamaan Naxan Xɔn Fenxi,  
 Taan Naxan Mi Fa Rabεpinxi.”

## 63

### *Ala gbeεnɔxɔ lɔxɔna*

1 Nde ito ra  
 naxan fama sa keli Edɔn yamanani,  
 naxan keli Bosara taani,  
 dugi gbeela ragodoxi a ma,  
 a maxidixi dugi mayilɛnxini,  
 a sigan tima xunna kenli,  
 a sεnbεn binyeni?  
 Ala naxa, “N tan na a ra,  
 naxan falan tima tinxinni  
 naxan muxune rakisima a sεnbεni.”  
 2 Nanfera i ya dugine gbeeli  
 alo naxanye manpa bogine yibodonma manpa ige badeni?  
 3 Ala naxa, “N kedenna nan yi manpa bogine yibodonma manpa ige badeni  
 siyane muxu yo mi yi n fεma.  
 Nayi, n yi e yidin n ma xɔlɔni,  
 n fitinaxin yi e yibodon,  
 e wunla yi xuya n ma dugine ra,  
 e yi gbeeli.  
 4 Bayo gbeεnɔxɔ lɔxɔna fe yi n bɔεnεni.  
 N ma yamaan xunba εεn bata a li.  
 5 N muxune fen nεn,  
 koni muxu yo mi fa n mali!  
 N kabε na feen ma,  
 fa fala muxu yo mi fa n sεnbε so.  
 Nayi, n yεtεεn yiin nan marakisini tɔn,  
 n ma xɔlɔn yi findi n sεnbεn na.  
 6 N yi yamanane yibodon n ma xɔlɔni,  
 n fitinaxin yi e halagi,  
 n yi e wunla xuya bɔxɔn ma.”

### *Marabirana Alaa wali faɣine ma*

7 N na Alatala hinan wanle rabirama nen muxune ma,  
 a lan a xa tantun naxanye fe ra,  
 Alatala feen naxanye birin ligaxi en xa,  
 a fanna Isirayila yamaan xa naxan gbo,  
 a naxan birin ligaxi a kininkininna nun a hinan gbeeni.

8 Bayo, a bata yi a fala, a naxa,  
 “N ma yamaan nan e ra yati,  
 n ma diin naxanye mi n yanfe!”  
 A yi findi e rakisimaan na.

9 E tɔrɔne birin yi a fan tɔrɔ,  
 malekan naxan a yeɛtagi,  
 na yi e rakisi.  
 A yeɛen yi e xunba a xanuntenyaan nun a kininkininni.  
 A tan nan e tongo,  
 a e mali waxati danguxine birin yi.

10 Koni e murute nen,  
 e yi a Nii Sarijanxin nafɔrɔ a ma.  
 A yi findi e yaxun na,  
 a tan yeɛen yi e yenge.

11 Nayi, waxati danguxine fe yi rabira a yamaan ma, Musaa waxatina,  
 e yi a fala, e naxa,  
 “Ala minen naxan e ragidi baani,  
 e nun a yamaan yeɛeratine?”  
 A minen,  
 naxan yi a Nii Sarijanxin nagodoma e tagi?

12 Naxan a yii senbemaan makeenen Musa xa,  
 a yi lu a xɔn,  
 a yi igeni taxun e yeɛtagi,  
 alogo a xinla xa lu habadan.

13 Nde yi tixi e yeɛ ra dangu tilinna xɔnna ma?  
 E mi e sanna radin  
 alo soon nema a giye tonbonni.

14 Alatalaa Nii Sarijanxin yi e xali matabuni  
 alo xuruseen naxan godoma lanbanni.  
 I tixi i ya yamaan yeɛ ra na kii nin  
 i yi xili binyen sɔɔ.”

### *Yamana Ala maxandina*

15 Ala, i yeɛ masa nxu ma keli kore,  
 i nxu mato,  
 sa keli i dɔxɔde sarijanxi nɔrɔxini.  
 I ya xanuntenya gbeen nun i senbe gbeen minen?  
 Nxu mi fa i ya marafanna nun i ya kininkininna toma.

16 Anu, i tan nan nxu fafe ra!  
 Hali xa nxu benba Iburahima mi nxu kolon,  
 xa nxu benba Isirayila fan mi nxu kolon,  
 i tan Alatala, i tan nan nxu fafe ra,  
 i xili nen, Nxu Xunbamana  
 xabu to mi na ra.

17 Nanfera Alatala,  
 i nxu makuyama i ya kiraan na,  
 i nxu bɔɔeni xɔdɔxɔ

alogo nxu nama gaxu i yεε ra?

I mən xa fa i ya walikene fe ra,

i kεε bənsəna fe ra.

<sup>18</sup> Yamanan findixi nən i ya yama sarijanxin gbeen na waxatidi tun,  
nxu yaxune yi i ya yire sarijanxini bodon.

<sup>19</sup> Xabu waxati xunkuye

nxu luxi nən

alo i mi yi muxun naxanye kari ra,

e nun i xinla mi falama naxanye xun ma.

Xa i yi kuyeni bəε nun,

xa i yi godε nun,

geyane yi yimaxama i bun ma nən.

## 64

<sup>1</sup> Alo tεε degen tεε wolonna ganma kii naxan yi,

igen yi a ramini tεen ma,

i yaxune i xinla kolonma na kii nin,

siyane birin yi xuruxurun i yetagi.

<sup>2</sup> I fe magaxuxine liga nən,

nxu yengi mi yi naxanye ma

i godo nən,

geyane yi yimaxa i yεε ra.

<sup>3</sup> Xabu a rakuya, a munma kolon,

tuli yo munma a mε,

yεen munma a to singen,

fa fala alana nde na,

ba i tan na

muxuna a yigi se naxan yi,

a yi a mali.

<sup>4</sup> I muxuni suxuma

naxan tinxinna ligama sewani,

naxan a xaxili luma i ya kiraan xən.

Koni i bata xələ

bayo nxu luxi yulubin nan ligε waxatin birin.

Nayi, nxu kisima di?

<sup>5</sup> Nxu birin bata lu

alo se haramuxine,

nxu kεwali tinxinxine birin luxi

alo dunkobi xəsixina.

Nxu birin xarama ayi

alo naxənde xarene,

nxu yulubine nxu xalima alo foyena.

<sup>6</sup> Muxu yo mi na naxan i xinla xandima,

a yi kata, a bira i fəxə ra.

Bayo i bata i yetagin luxun nxu ma,

i yi nxu lu halagini nxu yulubine fe ra.

<sup>7</sup> Anu, Alatala, i tan nan nxu fafe ra.

Fεnε benden nan nxu tan na,

fεnε rafalan nan i tan na.

I tan nan yii fəxə nxu tan birin na.

<sup>8</sup> Alatala, i nama xələ han a dangu ayi,

nxu yulubine fe nama rabira i ma han habadan.

Yandi, nxu mato,

i ya yamaan nan nxu birin na!

<sup>9</sup> I ya taa sarijanxine bata findi tonbonne ra.

Siyon taan bata findi tonbonna ra,

Yerusalem taan bata findi yire rabejinxin na.

<sup>10</sup> Nxo Ala Batu Banxi sarijanxi nɔɔxina,

nxu benbane yi i tantunma denaxan yi,

tɛɛn bata na gan.

Nxu rafan se kendene birin bata kala.

<sup>11</sup> Alatala, tɔɔni ito birin yi,

i mɔn mi fe ligama?

I mɔn luma dunduxi nɛn,

i yi nxu ratɔɔn han a dangu ayi ba?

## 65

### *Kiti famatona*

<sup>1</sup> Naxanye mi yi n maxodinma,

n bata n yete yita ne ra.

Naxanye mi yi n fenma, ne bata n to.

Yamaan naxan mi yi n maxandima n xinli,

n yi a fala ne xa, n naxa,

“N tan ni i ra! N tan ni i ra!”

<sup>2</sup> N na n yiini bandunma yama murutɛxin xa ferijɛn gben,

naxanye sigan tima kiraan xɔn

naxan mi fan,

e lu e yete miriyane fɔxo ra.

<sup>3</sup> Yamaan na a ra

naxan n naxɔlɔma n yetagi

e saraxane bama kide nakone yi

e wusulanne gan saraxa gande bitikidi daxine fari,\*

<sup>4</sup> e dɔxɔma gaburu yirene yi,

e kɔɛɛn nadangu faranne ra,

e xɔsɛ subene don.

Donse haramuxine nan e goronne kui.

<sup>5</sup> E a falama, e naxa,

“I masiga, i nama i yiin din n na,

n ma sarijanna nɔɔn gbo i ma.”

Na falana n tɔɔma

alo tɛɛ tutina n jɔɛni,

tɛɛn naxan luma dɛgɛ waxatin birin.

<sup>6</sup> Koni ito nan sɛbɛxi n yetagi:

N mi n dundɛ na feene ma mumɛ,

n na e saranma nɛn a dɛfexin na yati!

<sup>7</sup> N na e hakene yatɛma nɛn

e nun e benbane hakene!

E to wusulanna gan saraxan na geyane fari

e n naxɔlɔ yire matexine fari,

n na e saranma nɛn e kɛwali fonne ra a dɛfexin na.

\* **65:3: Bitikidin** mɔn falama yirena nde yi fa fala “**Birikidina**.”

N tan Alatala naxa na kiini.

<sup>8</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “Ige ɲaxumɛn na to manpa bogi tɔnsɔnna naxan yi,  
 muxune a falama nɛn, e naxa,  
 ‘I nama a kala,  
 bayo se fajina nde a yi!’

N tan fan a ligama na kii nin n ma walikene fe ra,  
 alogo e birin nama halagi.

<sup>9</sup> N mayixetena nde raminima nɛn Yaxuba bɔnsɔnna,  
 n yi n ma geyane findi Yuda bɔnsɔnna ndee gbeen na,  
 n naxanye sugandixi,  
 e yi findi ne keɛn na,  
 n ma walikene yi dɔxɔ e yi.

<sup>10</sup> Sarɔn yamanan yi findi xuruse rabaden na,  
 Akori lanbanna yi findi ɲinge kurune saden na  
 n ma yamaan xa naxan n fenma.”

<sup>11</sup> “Koni ɛ tan naxanye ɛ mema Alatala ra,  
 ɛ ɲinan n ma geya sarɲanxin xɔn,  
 ɛ yi donseene rafala Gadi suxuren xa  
 ɛ yi igelengenne rafe dɔlɔ basanxine ra Meni suxuren xa,

<sup>12</sup> n sayaan nan nagidima ɛ ma silanfanna ra.

Ɖ birin ɛ xinbi sinma nɛn,  
 ɛ kɛ ɲaxaba,  
 bayo n bata xinla ti,  
 ɛ mi n yabi,  
 n falan ti, ɛ mi ɛ tuli mati n na.  
 Naxan ɲaxu Ala yɛɛ ra yi,  
 ɛ yi na liga,  
 naxan mi rafan n ma,  
 ɛ yi na sugandi.”

<sup>13</sup> Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi,  
 a naxa, “N ma walikene e deɣema nɛn,  
 koni kamɛna ɛ tan suxuma nɛn.  
 N ma walikene e minma nɛn,  
 koni min xɔnla ɛ tan suxuma nɛn.  
 N ma walikene seɓwama nɛn,  
 koni ɛ tan yarabima nɛn.

<sup>14</sup> N ma walikene e xuini tema nɛn ɲaxanni  
 e bɔɲɛn seɓwaxin na,  
 koni ɛ tan, ɛ xuini tema nɛn sɔxɔlɛn nin,  
 ɛ bɔɲɛ kalaxin na,  
 ɛ gbelegbele nii rafɔɛni.

<sup>15</sup> Ɖ xinla findima nɛn danga ti seen na n ma muxu sugandixine xa, e naxa,  
 ‘Marigina Alatala xa i fan faɓa alo ne!’  
 Koni n ma walikene tan xili gbete sɔtɔma nɛn.

<sup>16</sup> Naxan na duban ti yamanani,  
 na duban tima nɛn Ala ɲɔndin kanna xɔn ma.  
 Naxan na a kɔlɔ yamanani,  
 na a kɔlɔma Ala ɲɔndin kanna nin,



bayo jinan tima nen tɔɔ danguxine xɔn ma,  
e bama nen n yetagi.

<sup>17</sup> Amasɔtɔ n kore xɔri nen n nun bɔxɔ xɔri nen n dama nen,  
jinan yi ti waxati danguxin xɔn,  
miri mi fa tima a xɔn mumɛ!

<sup>18</sup> Koni ɛ sɛwama nen han habadan,  
ɛ lu jaxanni na fe ra n naxan dama.

Bayo, n Yerusalen dama sɛwan nan xili yi  
a muxune yi lu jaxanni.

<sup>19</sup> N Yerusalen findima nen sɛwan na n xa  
n yi jaxan n ma yamani.

Wuga xuiin nun gbelegbele xuiin mi fa mema a yi sɔnɔn.

<sup>20</sup> A mi fa ligama mɛnni

diin bari nen n yi faxa,  
a na xii dando ti,

hanma fonne mi e siimayaan dɛfe,  
bayo muxun naxan mi forixi e tagi,  
na mi faxɛ jɛɛ kɛmɛn xanbi.

Yulubi kannan naxan ma siimayaan mi danguma jɛɛ kɛmɛn na,  
na yatɛma dangatɔn nan na.

<sup>21</sup> E banxine tima nen,

e dɔxɔ e kui,

e sansine sima nen,

e yi e bogine don.

<sup>22</sup> E mi fa banxine tima,  
muxu gbetɛ yi dɔxɔ e kui.

E mi fa sansine sima,

muxu gbetɛ yi e bogin don,

bayo n ma muxune siimayaan luma nen  
alo wudina,

n ma muxu sugandixine sɛwama nen e wali xɔnne fe ra.

<sup>23</sup> E mi fa walima fuuni,

e mi fa diine barima,

gbalon yi e sɔtɔ,

bayo e findima yamaan nan na

Alatala barakan sama naxanye fe yi,

e tan nun e yixɛtene.

<sup>24</sup> Nayi, benun e xa n maxandi,

n bata e yabi,

e nɛma falan ti, n bata e xuiin namɛ.

<sup>25</sup> Kankon nun yɛxɛɛ diina e dɛgema nen e bode xɔn,

yatan sɛxɛn donma nen alo jingena,

burunburunna yi findi sɔɔn balon na.

E mi fe jaxi yo ligama,

kala yo mi fa tiyɛ n ma geya sarinaxin yire yo yi!"

Alatala naxa na kiini.

## 66

### *Ala batu ki kɛndɛna*

<sup>1</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

"Kore xɔnna nan n ma manga gbɛdɛn na,

bɔxɔn yi findi n san tiden na.  
 Ɛ nɔɛ banxin mundun tiye n xa,  
 n ma matabuden findɛ minɛn na?  
<sup>2</sup>N tan nan seni itoe birin daxi,  
 e yi lu na.

Nayi, n na n yeɛn tima muxun sifani ito nan na:  
 tɔɔ muxun naxan niin sɔxɔlɛxi,  
 naxan xuruxurunma gaxuni n ma falan bun.”  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>3</sup>Naxan na jingen ba saraxan na  
 na yatɛma nɛn alo muxu faxana,  
 naxan na yeɛɛn ba saraxan na,  
 na luxi nɛn alo a baren nan faxama,  
 naxan na bogi se saraxan ba,  
 na luxi nɛn  
 alo a xɔsɛn wunla nan nalima n ma,  
 naxan na wusulanna gan,  
 na luxi nɛn  
 alo a suxuren nan kima,  
 na muxune birin biraxi e yeɛɛ kirane nan fɔxɔ ra,  
 e haramu feene yi rafan e ma.

<sup>4</sup>N fan fe xɔdɛxɛn nan nagidima e ma.  
 N na e gaxu feen nafama nɛn e ma,  
 bayo n bata xinla ti,  
 muxu yo mi a ratin,  
 bayo n bata falan ti,  
 muxu yo mi a tuli mati n na.  
 Koni naxan naɲaxu n ma,  
 e yi na liga,  
 naxan yo mi rafan n ma,  
 e yi na sugandi.

*Ala a yamaan madɛndenma nɛn*

<sup>5</sup>Ɛ tuli mati Alatalaa falan na,  
 ɛ tan naxanye xuruxurunma gaxuni a falan bun ma.  
 A naxa, “Ɛ ngaxakedenne ito nan falaxi,  
 ɛ raɲaxu naxanye ma,  
 naxanye e mɛma ɛ ra n xinla fe ra,  
 e naxa, ‘Alatala xa a binyen mayita,  
 nxu yi ɛ sɛwan to!’  
 Koni e tan nan yagima.

<sup>6</sup>Sɔnɔ xuiin minima nɛn taani!  
 Gbelegebe xuiin yi mini Ala Batu Banxini!  
 Alatala nan a yaxune saranma e kɛwanle ra.”

<sup>7</sup>“Benun a kuiin xa keli a ra,  
 a bata diin xali,  
 benun a xa diin barin xɔlɛn kolon,  
 a bata a dii xɛmɛn bari!

<sup>8</sup>Nde bata na fe sifan mɛ singen?  
 Nde bata na fe sifan to singen?  
 Yamanan tiye lɔxɔ kedenni ba?

Siyana nde nɔɛ sɔtɛ lɔxɔ kedenni ba?

Anu, Siyon taan luxi nɛn

alo ɲaxalan fudikanna,

a kuina a xɔlɔ fɔlɔxi nɛn tun,

a yi a yamaan bari!"

<sup>9</sup> Alatala naxa,

"N tan dii bari waxatin nafe ba,

diin mi bari?

Xa n tan nan diin barin nagidixi,

n tondɛ na ma ba?"

Ɛ Ala naxa na kiini.

<sup>10</sup> Ɛ ɲaxan Yerusalɛn kaane xɔn,

a xa findi ɛ sɛwa xunna ra,

a rafan ɛ tan naxanye birin ma!

Ɛ ɲaxan Yerusalɛn kaane xɔn han,

ɛ tan naxanye birin sunuxi a fe ra.

<sup>11</sup> Amasɔtɔ, a luma nɛn alo ɛ nga,

ɛ yi a xijɛn min, a yi ɛ madɛndɛn.

Ɛ lugoma nɛn,

ɛ yi a fanna nun a binyen kolon.

<sup>12</sup> Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,

"N bɔɲɛ xunbenla rasigama Yerusalɛn ma nɛn alo baana,

e nun siyane nafunla alo fufana.

Ɛ xijɛn minma nɛn, ɛ yi banba,

ɛ masugusugu xinbin fari,

<sup>13</sup> alo muxuna nga a madɛndɛnma kii naxan yi,

n fan ɛ madɛndɛnma na kii nin.

Ɛ madɛndɛnma nɛn Yerusalɛn taani."

<sup>14</sup> Ɛ na toma nɛn,

ɛ bɔɲɛn yi lu sɛwaxi,

ɛ mɔn yi sabati alo sɛxɛna.

Alatala a sɛnbɛn yitama nɛn a walikene ra,

a yi a xɔlɔn yita a yaxune ra.

<sup>15</sup> Bayo Alatala fama tɛɛn nan na,

a yɛngɛ so wontorone luxi

alo wuluwunla,

alogo a fitinaxin xa a xɔlɔn nakamali

a kɔnkɔ xuiin yi rakamali tɛɛ dɛgɛ gbeen na.

<sup>16</sup> Alatala muxune birin makitima nɛn

tɛɛn nun silanfanna ra.

Alatala muxu faxaxine rawuyama ayi nɛn.

<sup>17</sup> Naxanye e yitɔnma,

e yɛtɛ rasariɲan

alogo e xa siga kide nakɔne yi,

e biraxi e bode fɔxɔ ra,

siga nakɔn tagini,

e tan naxanye xɔsɛ subene nun sulumɛne nun haramu seene donma,

ne birin halagima nɛn e bode xɔn.

Alatalaa falan nan na ra.

*Ala siyane birin malanma nɛn*

<sup>18</sup> Ala naxa, “N na e kewanle nun e miriyane kolon. Siyane nun xuine birin malan waxatin bata a li. E fama nen, e yi n ma binyen to.

<sup>19</sup> N taxamasenna sama nen e tagi: yamaan muxu donxen naxanye luxi e nii ra, n na ndee rasigama nen siyane ma, siga Tarasisi kaane nun Pulone ma e nun Ludu kaane, xali woli kendene. Ndee mon yi siga Tubali nun Gireki yamanani e nun foxo ige tagi boxo makuyene, naxanye mi n xinla fe mexi, naxanye mi n ma binyen toxi, e yi n ma binyena fe fala siyane tagi.

<sup>20</sup> E fama nen e ngaxakedenne birin na, keli siyane birin yi, e findi kiseene ra Alatala xa, e fa soone fari e nun wontorone nun wontoro xunna soxine kui e nun sofanle nun bogomene fari, fa n ma geya sarijanxin fari Yerusalen yi. Alatala naxa na kiini. E fama e ra nen alo Isirayila kaane fama e bogi se saraxane ra Alatala Batu Banxini kii naxan yi goron sarijanxine kui.

<sup>21</sup> N mon e tan ndee findima nen saraxaraline nun Lewi bansonna muxune ra.” Alatala naxa na kiini.

<sup>22</sup> “E xinla nun e yixetene luma nen n yetagi  
alo kore xori nenen nun boxo xori nenen luma n yetagi kii naxan yi,  
n fama naxanye dadeni.”

Alatalaa falan nan na ra  
<sup>23</sup> “Nayi, kike nene yo kike nene,  
Matabu Loxo yo Matabu Loxo,  
adamadiine birin fama nen,  
e fa e xinbi sin n bun ma.”

Alatala naxa na kiini.

<sup>24</sup> “E na mini,  
e yi muxune binbine to,  
naxanye murutxi n xili ma.  
Kunla naxanye e donma,  
ne mi faxe mume,  
teen naxan e ganma,  
na mi tuye mume!  
Adamadiine birin yi kab e toro yaan ma.”

## Yeremi Nabi Yeremi Alaa Falan Naxan Sebɛ

Nabi Yeremi keden peen nan tin Alaa fala xɔdɛxene raliye yamaan ma a waxatini Yerusalen yi, hali muxune birin to keli a xili ma. Yeremi mɔn yi foningeyani waxatin naxan yi, Ala yi a findi a fala ralin na Yerusalen taani (Yeremi 1.4-9) fɔ ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun sennin ɲɔxɔn benun Marigi Yesu xa bari waxatin naxan yi, Yuda mangan Yosiyaa mangayaan waxatini. A lu nen na wanli ɲɛɛ tonge naanin bun ma. Na waxatine yi lu sigɛ xɔdɛxɛ.

Asiriya kaane nan senbɛ yi gbo na rabilinna siyane birin xa nun. Koni, Yeremi waxatini, e yi e gi fɔlɔ Babilɔn kaane senben bun. Yuda mangan Yosiyaa fan kata na nin, a yi Isirayila yamanan yire fonna ndee tongo yaxune bata yi denaxanye suxu yɛngeni nun. Koni ɲɛɛ kɛmɛ sennin ɲɛɛ solomanaanin benun Marigi Yesu xa bari, Misiran mangan sofa ganla nde rasiga nɛn Asiriya yamanan maliden Babilɔn kaane yɛngedeni. Yosiyaa to wa ne yɛngɛ feni, e yi a faxa. (Taruxune Firinden 35.20-24) Misiran kaane yi Yosiyaa dii xɛmɛn xali, e yi Yehoyakimi findi mangan na a funfuni. (Taruxune Firinden 36.4-5) ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomanaanin e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, Babilɔn kaane yi fa Yerusalen taan yɛngedeni, e yi yamaan fɔxɔ kedenna suxu, e siga e ra e nun e mangan Yoyakin, naxan yi baxi tideni a baba Yehoyakimi funfuni. (Mangane Firinden 24.10-12) E yi Sedeki findi Yuda mangan na. Manga kobi senbetare kanna nan yi a ra. Donxɛn na, a yi a yetɛ lu murutɛni Babilɔn kaane xili ma. (Taruxune Firinden 36.13) Na feen yi ɲaxu ayi. Babilɔn mangana ganla yi Yerusalen taan nabilin ɲɛɛ keden benun e xa taan suxu yɛngeni, ɲɛɛ kɛmɛ suulun ɲɛɛ tonge solomasɛxɛ e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari. E yi Manga Sedeki suxu, e yi Ala Batu Banxin gan, e siga yamaan muxu kendɛne ra e yii koniyani. (Taruxune Firinden 36.17-21)

Babilɔn kaane yi Gedali dɔxɔ yamana kanna ra, koni e keli xanbini mɛnni, muxune yi a faxa. Yuda muxu mafutuxuluxine yi e gi, e sa dɔxɔ Misiran yamanani. Ne yi Nabi Yeremi xali e xɔn, a sa faxa mɛnni.

Nabi Yeremi a kawandini, a yamaan nakolon nɛn a fɔ e xa xɛtɛ Ala ma alogo e xa tanga gbalon ma. Yamaan yi lu e sɛ Misiran kaane fari alogo e xa e mali Babilɔn kaane yɛngedeni. Nabi Yeremi yi a fala, a e mi lan e xa na liga, fɔ e xa tin Babilɔn mangane nɔɔn nan ma e yulubin saranna ra. Na ma, e yi a fala a Yeremi bata sa yaxune fari, e yi a ɲaxankata. Anu, a yi a yamaan xanuxi han! A a dunuɲa yi gidin liga na fe firinna tɔrɔyaan kui, Ala xɛraya xɔdɛxɛn naxan so a yii, e nun xanuntenyaan naxan yi a bɔɲeni lan a yama tɔrɔxin ma. Na nan a liga, a yi lu a mawugɛ Ala xa. Na feen sebɛxi Yeremi 11.18 han 12.6 e nun 15.10-21 nun 17.14-18 nun 18.18-23 nun 20.7-18 kui.

Koni ba a yamaan halagi feen na a naxan toxi fɛ e tinxintareyana fe ra, a mɔn marakisina nde toma e yɛɛ ra, naxan findixi layiri nɛnɛn na naxan mɔn sa xidima e nun Ala tagi. (Yeremi 31) Marigi Yesu layiri nɛnɛn nan ma fe falaxi nayi fayida ɲɛɛ kɛmɛ sennin benun a xa bari. Na feen sebɛxi Heburune 8.8-12 kui.

Yeremi sora 2 han a mɔxɔɲɛn nun naanindeni, nabina kawandine fɛsɛfɛsɛxi mɛnne nin. Yeremi sora 25 fɔlɔn na, Yeremi a kawandine fala yisoxin sebɛxi mɛnna nin. Sora 26 han a tonge naanin nun suulundeni, ne Yeremi a taruxuna ndee sebɛxi. Sora 46 han a tonge suulun nun kedendeni,

ne kawandin nan bama lan siya xɔɲene ma. Sora tonge suulun nun firinden findixi taruxun nan na, lan Yerusalɛn suxu feen nun a kala feen ma.

Marigi Yesu misalixi kawandi ba tinxixi ɲaxankataxin Yeremi nan ma. (Matiyu 16.14) Marigi Yesu nan a falaxi a Nabi Yeremi layiri nɛnɛn naxan ma fe falaxi, a a tan nan na falan nakamalima, a yi na layiri nɛnɛn xidi a yetɛ wunla xɔn. Na feen seɓɛxi Luka 22.20 nun Kɔrɛnti Singena 11.25 kui.

<sup>1</sup> Yeremi a falan ni ito ra, Xiliki a dii xɛmɛna, saraxaralina nde Anatɔti taani Bunyamin yamanani.

<sup>2</sup> Alatala falan ti nɛn a xa Yuda mangana Amɔn ma dii xɛmɛn Yosiyaa mangayaan ɲɛɛ fu nun saxandeni.

<sup>3</sup> A mɔn yi falan ti a xa Yuda mangan Yosiyaa dii xɛmɛn Yehoyakimi a mangayaan waxatini han Yosiyaa dii xɛmɛn Sedeki a mangayaan ɲɛɛ fu nun kedenden kike suulundeni. Yerusalɛn kaane suxu waxatin nan yi na ra.

*Nabi Yeremi xili fena Ala xɔn*

<sup>4</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>5</sup> “Benun i nga xa fudikan i ra,  
n yi i kolon.

Benun a xa i bari,

n bata yi i sugandi,

n bata yi i findi nabiin na siyane xa.”

<sup>6</sup> N yi a yabi, n naxa, “Ee! Marigina, Alatala! N mi fatan falan tiyɛ, bayo banxulan ɲɔrɛn nan n na.”

<sup>7</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa,

“I nama a fala,

‘Banxulan ɲɔrɛn nan n na’

bayo i sigama nɛn muxune birin ma,

n na i rasigama naxanye ma,

n na naxan yo fala i xa,

i yi na fala.

<sup>8</sup> I nama gaxu e yɛɛ ra,

amasɔɔ, n na i fɔxɔ ra,

n ni i xunbama nɛn.”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>9</sup> Na xanbi ra, Alatala yi a yiin sa n dɛɛn ma. Alatala yi a fala n xa, a naxa, “N bata n ma falan sa i dɛ.

<sup>10</sup> N bata i dɔxɔ siyane nun mangane xun na to, alogo i xa e fe kala, i e rabira, i e halagi, i e raxɔri, i mɔn yi e ti, i yi e xɔn bitin.”

<sup>11</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa, “Yeremi, i nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “N na Amandi wudi yiin nan toma.” \*

<sup>12</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa, “I bata a to ki faɲi, bayo n yengi n ma falan xɔn, n yi a rakamali.”

<sup>13</sup> Alatala mɔn yi falan ti n xa, a naxa, “I nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “N tunden nan toma a raminɛ sogeteden kɔmɛnna binni.”

<sup>14</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa,

“Gbalon sa kelima kɔmɛnna binna nin,

siɲa yamanan birin yi.

<sup>15</sup> Bayo n fama nɛn kɔmɛnna binna yamanane birin maxilideni,  
e yi fa,

\* **1:11: Amandi wudin** xinla bunna nɛn fa fala “I yengi dɔxɔ a xɔn.”

e birin yi fa e manga gbɛɛne ɔɔɔ Yerusalɛn so deɛne ra,  
taan makantan yinne nun Yuda taane birin xili ma,”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>16</sup> A mɔn yi a fala, a naxa,  
“N na e makitima nɛn,  
lan e fe ɲaxine birin ma,  
bayo e bata n nabɛɲin,  
e yi wusulanna gan ala gbɛɛne xa,  
e yi e xinbi sin e ala rafalaxine bun.

<sup>17</sup> I tan xa keli, i tagi xidi,  
n yamarin naxanye birin soxi i yii,  
i yi ne birin nali e ma.  
I nama gaxu e yeɛ ra,  
alogo n nama i ragaxu e yeɛ ra.

<sup>18</sup> Fɔɔ to ma,  
n bata i ɔɔɔ yamanan birin xun na  
alo taa makantanxina,  
alo wure sɛnbɛtɛnna,  
alo yinna sula daxina,  
Yuda mangane nun a kuntigine nun  
saraxaraline nun yamanan muxune birin xili ma.

<sup>19</sup> E i yɛngɛma nɛn, koni e mi i nɔma,  
bayo n ni i fɔɔ ra, n yi i kantan,”  
Alatalaa falan nan na ra.

## 2

### *Isirayila yamana fe ɲaxina*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Sa falani ito ti Yerusalɛn kaane xa,  
i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi,  
a naxa: N bata n miri ɛ ma  
ɛ yi kii naxan yi ɛ foningeyaan xanuntenyani.  
N yi rafan ɛ ma alo ɲaxalandi futuxina.  
ɛ yi bira n fɔɔ ra tonbonni,  
ɛ yi n fɔɔ ra bɔɔ xareni.

<sup>3</sup> Isirayila kaane yi rasariɲanxi Alatala xa.  
E yi findixi a se bogi singen nan na,  
naxan yo na yi e don,  
na feen yi saran e ra,  
gbalon yi godo na kanna ma.’ ”  
Alatalaa falan nan na ra.

<sup>4</sup> ɛ tuli mati Alatalaa falan na,  
Yaxuba yixɛtɛne,  
ɛ tan, Isirayila yamaan denbayane birin!

<sup>5</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“ɛ benbane tinxintareyaan mundun toxi n yi,  
naxan a ligaxi  
e yi makuya n na?  
E biraxi suxure fufafune fɔɔ ra,  
e yetɛn yi findi fufafune ra.

<sup>6</sup> E mi a fala, e naxa,  
‘Alatala minɛn?

A bata nxu ramini Misiran yi,  
 a fa nxu ra tonbonni,  
 bɔxɔ xaren folon gbo dɛnaxan yi,  
 naxan luma tuletareyaan nun dimi gbeeni,  
 muxu yo mi danguma dɛnaxan yi,  
 muxu yo mi dɔxi dɛnaxan yi.'

<sup>7</sup>N bata fa ε ra yamana fajini  
 alogo ε xa wudi bogi fajine don.

Koni, ε bata fa,  
 ε fa n ma yamanan naxɔsi  
 ε yi n kɛɛn findi se xɔsixin na.

<sup>8</sup>Saraxaraline mi a fala,  
 e naxa, 'Alatala minɛn?'  
 Sariya kanne fan mi n kolon,  
 kuntigine murutɛxi n xili ma,  
 nabine yi lu Baali a fe fale,  
 e biraxi suxure fufafune fɔxɔ ra.

<sup>9</sup>Nanara, n mɔn ε makitima nɛn,  
 n yi ε mamandenne makiti."  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>10</sup>A mɔn yi a fala, a naxa,  
 "Ɛ siga fɔxɔ ige tagi bɔxɔn Sipiri yi,  
 ε sa a mato!  
 Ɛ xɛrane rasiga Kedari bɔnsɔnna yamanani,  
 e xa sa na rakɔrɔsi ki fajni,  
 ε a mato xa na fe sifan ligama na!

<sup>11</sup>Yamana nde a alane masaraxi ba?  
 Hali e to mi findixi ala kɛndɛne ra.  
 Koni, n ma yamaan tan bata a binyen masara  
 suxure fufafune ra.

<sup>12</sup>Kore xɔnna xa sunu  
 lan na ma,  
 a xa kutun, a yi xara."  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>13</sup>A mɔn yi a fala, a naxa,  
 "N ma yamaan bata yulubi firin tongo.  
 E bata e mɛ n na,  
 n tan naxan findixi siimaya ige tigin na,  
 e yi sa e gbee ige ramaradene rafala,  
 naxanye yibɔxi, e minima.

<sup>14</sup>Isirayila kaane bata findi konyine ra iki ba?  
 Hanma e barixi konyiyaan nin ba?  
 Nanfera e findixi se tongo daxine ra?

<sup>15</sup>Yatane kelima e xili ma,  
 e wurundunma e xili ma,  
 e yi e bɔxɔn naxɔri,  
 muxu mi fa e taa ganxine yi sɔnɔn.

<sup>16</sup>Hali Nofi kaane nun Tapanese kaane nɔɔn sɔtɔma ε xun na.

<sup>17</sup>Na birin mi ligaxi ε ra naxi ba,  
 bayo ε bata ε mɛ Alatala ra, ε Ala,



a yi ε tima kira fajin xɔn ma waxatin naxan yeɛɛ yi?

18 Ε fa sigan nanfera Misiran yi iki?

Ε sigama Nila baa igen nan mindeyi?

Ε sigan nanfera Asiriya yi?

Ε sigama Efirati baa igen nan mindeyi ba?

19 Ε saren xa fi ε fe jaxin na,

ε yanfantenyaan yi xεɛɛ ε ma.

Ε a mato!

Ε yi a kolon a fe jaxin na ra,

naxan xɔlɔ ε ra.

Ε bata ε mε Alatala ra, ε Ala,

gaxu yo mi lu ε yi n tan yeε ra.”

Marigina Alatala Senben Birin Kanna falan nan na ra.

20 A mɔn yi a fala, a naxa,

“To mi na ra,

ε muruteɛxi n xili ma,

ε yi en tagin kala,

ε yi a fala, ε naxa,

‘Nxu bata mini konyiyani!’

Ε yi suxurene batu geya matexine birin fari,

e nun wudi gbeene birin bun!

Na luxi nεn

alo yalunyana Ala yeε ra yi.\*

21 N bata yi ε rasabati

alo manpa bili fajin naxan kende.

Nanfera ε masaraxi,

ε findi manpa bili kalaxin na?

22 Hali ε ε maxa libin na,

ε yi ε maxa safun wuyaxi ra,

ε hakene luma nεn n yetagi.”

Marigina Alatalaa falan nan na ra.

23 A mɔn yi a fala, a naxa,

“Nanfera ε a falama, ε naxa,

‘N mi xɔsixi, n mi Baali batuxi?’

Ε funfune mato lanbanni,

ε xa a kolon ε naxan nabaxi,

alo jɔgɔmεn naxan a masiga tima na xun xɔn.

24 Ε luxi nεn alo burunna sofali gilεn

naxan darixi tonbonna ra naxan sigama

alogo e nun a xεmεne xa sa kafu.

Nde nɔε a raxεɛɛ?

Naxanye birin a fenma,

ne nama e yeɛɛ yixadan,

bayo e a toma nεn a waxatini.

25 Ε a liga ε yeren ma,

alogo ε nama xadan,

\* 2:20: Suxure batun luxi alo *yalunyana* bayo Ala nun a yamaan bata layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xεmεna a jaxanla masuxuma kii naxan yi. A yamaan na se gbete batu ba Ala ra, e bata a yanfa nayi alo jaxanla na a xεmen yanfa yalunyaan xɔn.

ε san yigenla yi lu,  
 min xɔnla yi ε suxu!  
 Koni ε yi a fala,  
 ε naxa, 'A mi lanje!  
 Bayo ala xɔne rafan nxu ma,  
 nxu waxi bira feni e fɔxɔ ra.'

<sup>26</sup> Isirayila yamaan yagixi,  
 alo mujaden na suxu a yagi,  
 e nun e mangane nun e kuntigine  
 nun e saraxaraline nun e nabine,  
<sup>27</sup> e tan naxanye a falama wudin ma,  
 e naxa, 'Nxu fafe nan i ra!  
 E a fala gemen xa, e naxa,  
 'I tan nan nxu barixi!  
 E bata e xun xanbi so n yi,  
 e mi e yetagin tixi n xa,  
 koni, e nema tɔɔni,  
 e naxa, 'Keli, i nxu mali!'

<sup>28</sup> Nayi, ε alane minen,  
 ε naxanye rafalaxi ε yete xa?  
 E xa keli,  
 xa e nɔε ε rakise ε tɔɔ waxatini!  
 Yuda kaane, ε gbee alane wuya  
 alo ε taane.

<sup>29</sup> Nanfera ε ε mawugama n fari?  
 E birin bata murute n xili ma,"  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>30</sup> A mɔn yi a fala, a naxa,  
 "N bata ε diine ratɔɔn fuuni,  
 e mi tinxi xure,  
 ε yetena silanfanna bata nabine faxa,†  
 alo yatan naxan halagin tima.

<sup>31</sup> E tan, iki muxune,  
 ε Alatalaa falan yate!  
 N findi nen tonbonna ra Isirayila xa ba  
 hanma dimi yamanana?

Nanfera n ma yamana a falama,  
 e naxa, 'Nxu bata xɔɔya,  
 nxu mi waxi xete feni i ma'?

<sup>32</sup> Sungutunna jinanje a tunla sone ma ba?  
 Naxalandin jinanje a futu dugi tagi xidin ma ba?  
 Anu, n ma yamaan bata jinan n xɔn  
 xabu waxati xunkuye.

<sup>33</sup> E fatan sigε ε yangane fendeni!‡  
 Hali naxanla naxan jaxu e birin xa,  
 ε mɔn nɔε na xaranje nen yanfantanyaan ma.

<sup>34</sup> Sɔntare yiigelitɔne niin wunla bata sa ε dugi lenbene ma,

† 2:30: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana. ‡ 2:33: Naxanla a xεmen yanfama a *yangane* xɔn kii naxan yi, Isirayila kaane fan bata Ala yanfa e suxurene xɔn na kiini.

ε naxanye faxaxi  
 alo ε e lixi ε banxin dεεn kale.  
 Koni hali na birin,  
<sup>35</sup> ε naxa,  
 ‘Sontaren nan nxu tan na!  
 A xa ba xɔlɔxi nxu ma.’  
 Bayo, ε bata a fala  
 a ε mi yulubi ligaxi,  
 n na ε kitima nεn.  
<sup>36</sup> Nanfera ε kiraan masarama xulεn?  
 E yagima nεn Misiran kaane yεε ra,  
 alo ε yagixi Asiriya kaane yεε ra kii naxan yi.  
<sup>37</sup> E minima nεn menna fan yi,  
 ε yiine saxi ε xun ma yagini  
 bayo naxanye ε malima,  
 Alatala a mεma nεn ne ra,  
 ε mi nɔɔn sɔtɔma e xɔn.”

### 3

#### *Isirayilaa suxure batu feen luxi nεn alo yalunyana*

<sup>1</sup> Ala yi a fala, a naxa,  
 “Xa muxuna nde a mε a jaxanla ra,  
 na jaxanla yi sa dɔxɔ xεmε gbete xɔn,  
 na xεmεn mɔn na jaxanla feɲɲε ba?  
 Na mi finde fe xɔsixin na yamanani ba?  
 E tan bata suxure wuyaxi batu,  
 naxanye luxi n yεε ra yi  
 alo ε yangane,  
 ε tan mɔn nɔε xεte n tan ma ba?”  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>2</sup> A mɔn yi a fala, a naxa,  
 “E yεεn ti geyane ra,  
 yiren mundun na  
 ε mi ala gbete ne batuxi dεnaxan yi?  
 E yi dɔxi nεn kira xunne ma  
 alo jaxanla naxan a yangane legedenma,  
 alo sigatine tonbonni.  
 E bata yamanan naxɔsi  
 ε fe jaxine nun ε yalunya suxurene xɔn.

<sup>3</sup> Nayi, n mi tinxi tulen yi fa,  
 jεmεn tulen mi faxi.  
 Koni, ε yetagin luxi alo yalundena,  
 ε tondima ε tiye ε yagi feen na.

<sup>4</sup> Iki, ε n xili,  
 ε naxa, ‘N fafe!  
 I tan nan yi nxu xɔyin na  
 nxu dii jɔrε waxatini!

<sup>5</sup> I luma xɔlɔxi nxu ma  
 han waxatin mundun yi?  
 I luyε xɔlɔxi ba han habadan?  
 E yi na nan falama,  
 koni, ε mɔn yi fe jaxin sifan birin ligama.”

*Isirayilaa tinxintareyaan nun Yudaa yanfantenyana*

<sup>6</sup> Alatala yi a fala n xa Manga Yosiyaa waxatini, a naxa, “I bata a to Isirayila kaane naxan ligaxi? E bata siga geyane birin fari e nun wudi gbeene birin bun, e sa kidene batu mænne yi alo yalunden naxan yanga wuyaxin suxi.

<sup>7</sup> N yi laxi a ra nun, e yelin xanbini feni ito birin ligε, e xun xεtεma nεn n ma. Koni, e mi e xun xεtεxi. Na ma, Isirayila magilen Yuda yanfantenna fan yi na to.

<sup>8</sup> Hali n to n mεxi Isirayila ra a yalunyane fe ra, n yi e rame futu kala kedin so e yii, koni Yuda yanfantenna mi gaxuxi. Yuda kaane fan siga nεn e sa suxurene batu alo yalunyana.

<sup>9</sup> E yalunya kunfa gbeeni, Isirayila kaane bata yamanan naxosi, e yi yalunyaan liga e to e suxure gεmε daxine nun e suxure wudi daxine batu.

<sup>10</sup> Koni hali na birin, Yuda kaane mi e xun xεtεxi n ma e bɔɔn birin na, e yi wulen nan falama,” Alatalaa falan nan na ra.

<sup>11</sup> Alatala mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Isirayilaa tinxintareyani, a tinxin dangu Yudaa yanfantenna xa.

<sup>12</sup> Siga, i sa falani itoe ti sogeteden kɔmɛnna ma, i naxa,

‘Alatalaa falan ni ito ra.

Isirayila tinxintarena,

ε xun xεtε!

N mi fa naxuma ε ra sɔnɔn,

bayo n tinxin,

n mi luma xɔlɔxi habadan.

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>13</sup> E ti ε hakene ra tun,

bayo ε murutεxi Alatala nan xili ma, ε Ala.

E yi ala xɔɔnε batu wudi gbeene birin bun,

ε mi ε tuli mati n na.’ ”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>14</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Dii murutεxine, ε xεtε n ma, bayo n tan nan ε kanna ra. N muxu keden sugandima nεn taana nde yi, n yi muxu firin sugandi denbayana nde yi, n siga ε ra Siyon taani.

<sup>15</sup> N yi yεeratine so ε yii naxanye bɔɔn luxi alo n bɔɔnεna, e yi lu ε xun na xaxilimayaan nun fe kolonni.”

<sup>16</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “E na wuya ayi waxatin naxan yi yamanani, Alatalaa Layiri Kankirana\* fe mi fa falama na waxatini, muxune mi fa e mirima na ma sɔnɔn. A fe mi fa falama, a fe mi fa kolonma nayi, gbete ye mi rafalama.

<sup>17</sup> Na waxatini, a falama nεn Yerusalen taan ma, a Alatalaa manga gbεdena. Siyane birin fama nεn a ma Alatala xinli Yerusalen yi. Nayi, e mi fa birama e bɔɔnε yi fe naxine fɔxɔ ra sɔnɔn e tengbesenyani.”

<sup>18</sup> “Na lɔxɔne yi, Yuda muxune nun Isirayila yamaan sigan tima nεn e bode xɔn. E birin mɔn yi fa sa keli sogeteden kɔmɛnna yamanani, e fa yamanani n denaxan so e benbane yii e kεεn na.”

*Yamaan xεtε fena*

<sup>19</sup> Ala mɔn yi a fala,

a naxa, “N mirixi a ma a

n xa ε yate n ma diine ra,

\* **3:16 Layiri Kankirana** fe mɔn sebexi Xɔɔnyaan 25.10-22 kui.

n yi bɔxɔ fajin fi ε ma,  
 denaxan fan dangu siyane birin keεn na.  
 N yi laxi a ra  
 a ε n xilima nen fafe,  
 ε mi fa ε xun xanbi soma n yi.  
<sup>20</sup> Anu, ε bata n yanfa,  
 ε tan Isirayila yamana  
 alo ɲaxalan yalunxina a xεmεn yanfama kii naxan yi!"  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>21</sup> Ala mɔn yi a fala, a naxa,  
 "Xuina nde minima geyane fari,  
 Isirayila kaane mayandi xuine.  
 E wugama bayo e bata kiraan beɲin,  
 e bata ɲinan Alatala xɔn, e Ala.

<sup>22</sup> Muxu muruteɣine,  
 ε xun xεte,  
 n na ε furene dandanma nen."

Muxune yi a yabi, e naxa,  
 "Nxu tan ni i ra, nxu bata fa i ma,  
 bayo i tan nan Alatala ra, nxɔ Ala.

<sup>23</sup> Ƴɔndin na a ra,  
 xuiin naxanye minima geyane ma kidene yi,  
 wulen nan ne ra.  
 Ƴɔndin na a ra,  
 Isirayila marakisin sɔtɔma Alatala nan yii, nxɔ Ala.

<sup>24</sup> Yagin bata nxu benbane wanla kala  
 xabu nxu dii ɲɔɛ waxatini,  
 e nun e xuruse xunxurine nun e ɲingene  
 nun e dii xεmεne nun e dii tεmεne.

<sup>25</sup> Nxɔ yagin nan findixi nxu sa seen na,  
 nxɔ marafeyaan yi findi nxɔ bitinganna ra,  
 bayo nxu bata yulubin sɔtɔ Alatala ra, nxɔ Ala,  
 nxu nun nxu benbane,  
 keli nxu dii ɲɔɛ waxatin ma han to,  
 nxu mi nxu tuli mati Alatala xuiin na, nxɔ Alaa."

## 4

<sup>1</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 "Isirayila kaane,  
 xa ε xun xεte n ma,  
 xa ε xεte n ma,  
 xa ε ε suxurene ba n yetagi,  
 xa ε ba sigε na xun xɔn,

<sup>2</sup> xa ε kɔlɔ n tan habadan Alatala yi,  
 ɲɔndin nun kiti kendεn nun tinxinni,  
 nayi, siyane duban sɔtɔma nen n tan Ala ra,  
 e yi e kanba n yi."

<sup>3</sup> Amasɔtɔ Alatala ito nan falaxi Yuda bɔnsɔnna muxune nun Yerusalεn  
 kaane xa, a naxa,  
 "E xε nenεne sege,  
 ε nama sansiin si ɲanle tagi.

4 Ɛ kafiri bɔɲɛne xa sariɲan  
alo denkeleyataren na tubi Alatala ma,  
a banxulan,  
ɛ tan Yuda bɔnsɔnna muxune nun Yerusalɛn kaane,  
ɛ tubi  
alogo n ma xɔlɔn nama godo ɛ ma  
ɛ kɛwali ɲaxine fe ra  
alo tɛɛn naxan halagin tima  
naxan mi nɔɛ ratuyɛ.”

### *Yaxune fama*

5 “Ɛ falani ito rali Yuda yamanani,  
ɛ yi a rawanga Yerusalɛn taani,  
ɛ naxa, ‘Ɛ xɔtaan fe yamanan birin yi!’  
Ɛ a fala ɛ xuini texin na,  
ɛ naxa, ‘Ɛ malan, en na en gi,  
sa so taa makantanxine yi!’  
6 Ɛ yɛngen taxamasenni te Siyon kaane xa!  
Ɛ gi, ɛ nama ɛ ti de!  
Bayo n gbalon nun halagi gbeen nafama nɛn  
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.”  
7 Yatan bata mini a yinla ra!  
Muxun naxan yamanane halagima,  
na bata kiraan suxu.  
A bata mini a konni,  
a xa fa ɛ yamanan kala,  
a ɛ taane raxɔri,  
muxu yo mi fa lu e yi.  
8 Nanara, ɛ kasa bɛnbɛli dugine so sununi,  
ɛ wuga, ɛ gbelegbele,  
bayo en mi tangama Alatalaa xɔlɔ gbeen ma.

9 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
“Na lɔxɔni,  
mangan nun kuntigine tunnaxɔlɔma e ma nɛn,  
saraxaraline yi yigitɛɛ.  
Nabine yi kabɛ.”

10 Nayi, n yi a fala, n naxa,  
“Ee! Marigina, Alatala!  
I bata yamani ito nun Yerusalɛn kaane mayenden,  
i to a fala, i naxa,  
‘Ɛ bɔɲɛ xunbenla sɔtɔma nɛn!’  
Anu, silanfanna yitɔnxi  
nxu kɔɛ raxaba xinla ma.”

11 Na waxatini, Ala a falama nɛn yamani ito nun Yerusalɛn kaane xa, a  
naxa,  
“Foye wolonna fama n ma yamaan ma  
keli geyane ma tonbonni,  
a mi fama se fintandeni,  
a mi se yɛbama.

12 Foye gbeen nan a ra  
naxan sa kelixi mɛnni n ma yamarin bun.

Iki, n tan nan kitin sama n ma yamaan xili ma.”

<sup>13</sup> Yamaan naxa, “A mato!  
Yaxune nan itoe ra,  
e tema alo kundana!  
E yengε so wontorone fama  
alo wuluwunla.  
E soone xulun singbinna xa.  
Gbalona en xa,  
bayo en naxɔrimatɔɔn ni i ra!”

<sup>14</sup> Ala naxa, “Yerusalɛn kaane,  
ε fe ɲaxin ba ε bɔɲɛni,  
alogo ε xa kisi!  
Ɛ miriya ɲaxine ramarama ε yi  
han waxatin mundun?

<sup>15</sup> Bayo, falana nde fama  
sa keli fɔ Dan yamanani,  
a halagin nan ma fe ralima  
sa keli Efirami geyane fari.

<sup>16</sup> Ɛ siyane rakolon ito ma,  
ε a fala Yerusalɛn kaane xa, ε naxa,  
Sofa ganla fama sa keli yire makuyeni,  
e xa fa fu taane ma.  
E yengε so sɔnxɔni tema Yuda taane xili ma.

<sup>17</sup> E Yerusalɛn taan nabilinma nen yengɛni  
alo xε kantanne,  
bayo a bata murute n xili ma.”  
Alatalaa falan nan na ra.

<sup>18</sup> Ɛ sigati kiin nun ε kewanle saren nan na ra.  
Ɛ fe xɔlɛn ni ito ra,  
a xɔlɔ mumε!  
A soma nen fɔ ε bɔɲɛni.

*Yereimi a kuisanna lan gbalɔ famatɔɔn ma*

<sup>19</sup> N kuisanxi! N kuisanxi!  
N kutunma tɔɔyaan ma.  
Kɔntɔfinla bata n bɔɲɛni li.  
N bɔɲɛn dinma,  
n mi nɔε n dunde!  
Bayo n bata xɔtaan fe xuiin mε,  
e nun yengε so sɔnxɔ xuine.

<sup>20</sup> Fitina fena nde nɛma raliye,  
gbɛte sa fama,  
bayo halagin bata so yamanan birin yi.  
N ma bubune birin bata kala,  
e nun n ma banxine birin sanɲa ma kedenni.

<sup>21</sup> N yengɛn taxamasenna toma singanxi  
han waxatin mundun yi?  
N xɔta xuiin mɛma  
han waxatin mundun yi?

<sup>22</sup> Ala naxa,  
“Xaxilitarene nan n ma yamaan na,

e mi n kolon.  
 Dii kòmone nan e ra,  
 xaxili yo mi e ma.  
 E fatan fe jaxin nan tun ligε,  
 e mi a kolon fe fajin nabama kii naxan yi.”

<sup>23</sup> “N to n yeεn ti bɔxɔ xɔnna ra,  
 a yitɔntareyaan nun a yigenla yi lu.  
 N to n yeεn ti kore xɔnna ra,  
 keɛnenna yi jan a yi.

<sup>24</sup> N to n yeεn ti geyane ra,  
 e yi xuruxurun  
 yire matexine birin yi yimaxa.

<sup>25</sup> N to n yeεn ti e ra,  
 muxu yo mi fa lu na,  
 xɔline birin yi e gi.

<sup>26</sup> N to n yeεn ti yamana sabatixin na,  
 a yi findi tonbonna ra,  
 a taane birin kalaxin yi lu  
 n tan Alatala fitinaxin yeε ra  
 n ma xɔlɔna fe ra.”

<sup>27</sup> Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “Yamanan birin kalama nɛn,  
 koni n mi ε raxɔrima.

<sup>28</sup> Na ma, bɔxɔ xɔnna sunuma nɛn,  
 kore xɔnna fan yi yifɔrɔ,  
 bayo n na a fala nɛn,  
 n mi fa nimisama.  
 N bata a feen nagidi,  
 n mi fa xεtɛma a fɔxɔ ra.”

*Yerusalɛn luma nɛn halagin bun*

<sup>29</sup> Taan muxune birin e gima nɛn  
 soo ragine nun xalimakuli wonle fa xuiin bun,  
 muxuna ndee yi sa e luxun jansanne yi,  
 ndee yi so gεmε gbeene longonna ra,  
 taan nabɛjɔnɔnɔn yi lu a yetε ma.  
 Muxu yo mi fa luma a yi.

<sup>30</sup> ε tan naxan ma taa kalaxi,  
 ε fa nanse ligama?  
 ε fa dugi mamiloxine ragodε ε ma ba,  
 ε yi xεma maxidi seene so,  
 ε ε yetagine yitɔn?

Siyaan naxanye yi ε rakunfama  
 alo ε yangane,  
 ε mi fa rafan ne ma!

E waxi ε faxa feni.

<sup>31</sup> Bayo, n gbelegbele xuina nde mɛma  
 alo jaxanla nɛma dii barini,  
 e nun kutun xuina  
 alo jaxanla nɛma a dii singen bare.  
 Siyon kaane nan xui ne ra,



e kutunma,  
 e yiine yibandunma,  
 e yi a fala, e naxa,  
 “Gbalona nxu xa!  
 Muxu faxane nxu niin bamaɓɓon ni i ra.”

## 5

### *Mayifuna Yerusalen yi*

<sup>1</sup> “Siga Yerusalen kirane xon,  
 i a rakorosi ki fani,  
 i a feene feseɓɓe.  
 I a yirene birin yito.  
 Xa i muxu keden been to  
 naxan tinxinna nun jondin foxo ra,  
 n dijama nen Yerusalen kaane ma na yi.  
<sup>2</sup> Hali e na a fala, e naxa,  
 ‘N bata n kolɔ habadan Alatala yi!’  
 e koloma wulen nan fari.”  
<sup>3</sup> Alatala, i mi lannaya muxun xan fenma ba?  
 I bata e jaxankata,  
 koni e mi fe kolonxi ayi,  
 i wa nen e raxari feni,  
 koni e mi xurun sotoxi na yi.  
 E ye xodoxo alo fanyena,  
 e tondi e xun xete i ma.  
<sup>4</sup> N yi n miri, n naxa,  
 “Yiigelitone nan ne ra,  
 e feene ligama xaxilitareyaan nin,  
 bayo e mi Alatalaa kiraan  
 nun e Alaa kiti saxine kolon.  
<sup>5</sup> N sigama nen yeeratine fema,  
 n sa falan ti ne xa.  
 E tan Alatalaa kiraan kolon,  
 e nun Alaa kiti saxine.”  
 Koni, a li,  
 e tan fan birin bata murute Ala ma,  
 e tondi xure a bun.  
<sup>6</sup> Nanara, yatan minima fotonni,  
 a fu e ma.  
 Kankon kelima burunna ra,  
 a yi e yibo.  
 Narin daxoma e yee ra e taane dexon,  
 alogo naxan yo na mini,  
 a yi na yibo a dungi dungin na.  
 Bayo, muxuni itoe Ala matandin bata gbo ayi,  
 e yanfantanyaan bata radangu ayi.  
<sup>7</sup> Ala yi a fala, a naxa,  
 “N dijama e ma di nayi?  
 E diine bata e me n na,  
 e yi e kolɔ alane yi  
 naxanye mi ala yo ra.”

N tan nan yi e balon soma e yii,  
 koni e yi yalunyaan naba,  
 e birin yi e gi  
 siga yalundene banxine yi.

<sup>8</sup> E luxi nɛn alo soo xɛmɛ kɛndɛna,  
 a nɛma wugɛ a gilɛɛn fɔxɔ ra,  
 birin a lanfana naxanla fɔxɔ ra.

<sup>9</sup> N mi lan n xa e saran na fe sifane ra ba?  
 N mi n gbeen nɔxɛ na yama sifan na ba?”  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>10</sup> “E te e nakɔ sansanne ra,  
 ɛ yi e rabira,  
 koni ɛ nama e raxɔri!  
 E wudi yiine ba e binle ma,  
 bayo Alatala gbee mi fa e ra.

<sup>11</sup> Bayo, Yuda yamaan nun Isirayila yamaan bata n yanfa mumɛ!”  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>12</sup> E bata e mɛ Alatala ra,  
 e yi a fala, e naxa,  
 “A mi na!  
 Tɔrɔn mi fa fama en ma sɔnɔn,  
 En mi fa yɛngɛn toma,  
 en mi kamɛma.

<sup>13</sup> Foyen nan tun nabine ra,  
 Ala mi falan tima e xɔn.  
 Nayi, e naxan falama,  
 na xa e tan nan sɔtɔ.”

<sup>14</sup> Nanara, Alatala,  
 Ala Senbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,  
 a naxa, “Bayo ɛ bata na falan ti,  
 n bata n ma falan sa i tan Yeremi dɛ,  
 falan naxan luxi alo tɛɛna,  
 yamani ito findima yegen nan na,  
 na tɛɛn naxan ganma.”

<sup>15</sup> Alatalaa falan ni ito ra,  
 a naxa, “E tan Isirayila yamana,  
 n siyana nde rafama nɛn ɛ xili ma  
 sa keli yire makuyeni,  
 siya barakaxin nan a ra,  
 naxan na yi xabu waxati xunkuye,  
 ɛ mi naxan xui mɛma,  
 ɛ mi naxan ma falan yɛɛ toma.

<sup>16</sup> E xalimakunle faxan tima han!  
 E muxune birin findixi sofa wɛkilɛxine nan na.

<sup>17</sup> E fama ɛ se xabaxine nun ɛ donseene birin naxɔrideni nɛn,  
 e nun ɛ dii xɛmɛne nun ɛ dii tɛmɛne,  
 e nun ɛ xuruse xunxurine nun a xungbene,  
 e nun ɛ manpa binle\* nun ɛ xɔdɛ binle.  
 E yi ɛ taa makantanxine kala yɛngɛni

\* 5:17: Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitɔnma alo manpana e gbee kiini.

ε yigi saxi taan naxanye yi.”

<sup>18</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Koni hali na waxatini, n mi ε raxarima fefe.

<sup>19</sup> Nayi, muxune na maxodinna ti, e naxa, ‘Nanfera, Alatala, en ma Ala ito birin ligama en na?’ I tan Yeremi yi e yabi, i naxa, ‘Bayo ε bata ε me a ra. Ε yi ala xarjene batu ε yamanani. Nayi, ε sa walima nen xarjene xa yamana gbeteni denaxan mi findixi ε konna ra.’ ”

*Yamana murutena fe*

<sup>20</sup> “Ε ito fala Yaxuba bonsonna muxune xa, ε a fala Yuda yamanani, ε naxa,

<sup>21</sup> Ε tuli mati ito ra,  
ε tan yama xaxilitaren miritarena!  
Ε yeene na,  
koni ε mi sese toma!

Ε tunle na,  
koni ε mi sese mema!

<sup>22</sup> Alatalaa falan ni ito ra.

Ε mi gaxuma n yeε ra ba?

Ε mi xuruxurunje gaxuni n yetagi ba?

N tan nan baan jemensinna findixi foxo igen danna ra,  
a mi noε naxan yigide habadan.

A walanne tema,  
koni e mi a noε,  
e xuxu xuiin minima,  
koni e mi danguma a ra.

<sup>23</sup> Koni yamani ito muxune tengbesen,  
e murutexi e borenjini,  
e xun xanbi so, e siga.

<sup>24</sup> E mi e mirima, e naxa,  
‘En xa gaxu Alatala yeε ra,  
en ma Ala,  
naxan tulen nafama a waxatini,  
tule singen nun tule donxena,  
naxan se xaba waxatine ragidixi en xa.’

<sup>25</sup> Ε hakene nan ne baxi e kiini.  
Ε yulubine yi ε munanfanna kala.

<sup>26</sup> Bayo muxu jaxine n ma yamaan ye,  
alo xoli suxun naxanye xoline mamelenma,  
e lutine ratima muxune yeε ra.

<sup>27</sup> E banxine rafexi muxune se kansunxine ra  
alo xoli suxun xoli sa seen nafema kii naxan yi.  
E findixi senbemanen nun nafulu kanne ra na kii nin.

<sup>28</sup> E fatin bata fanje ayi,  
e tuyanxi.  
Dan yo mi e fe jaxine ma.  
E mi kiridine xun mafalama kitini.  
E nafunla sotoma tun!  
E mi taro muxune xun mayenge kitine bolonma.

<sup>29</sup> N mi lan  
n xa e saran na fe sifane ra ba?  
N mi n gbeen joxe na yama sifan na ba?”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>30</sup> “Fe ɲaxin bata so yamanani  
naxan magaxu mume!

<sup>31</sup> Nabine wule nabiya falane nan tima.  
Saraxaraline nɔyaan ligama e yeɛɛ sɛnbɛn nan xɔn.  
Anu, a rafan n ma yamaan ma na kiini.  
Koni a raɲanna na a li,  
ɛ nanse ligama nayi?”

## 6

### *Gbalon Yerusalɛn xili ma*

<sup>1</sup> Bunyamin bɔnsɔnna muxune, ɛ gi!  
Ɛ keli Yerusalɛn yi!

Ɛ xɔtaan fe Tekowa taani!  
Ɛ yɛngɛn taxamasenni te Beti-Hakeremi taani!  
Bayo, gbalogbeen fama  
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,  
halagi magaxuxin na a ra.

<sup>2</sup> Siyon taan naxan tofan,  
a rayabu,  
n na raxɔrima nɛn!

<sup>3</sup> Sofa ganla fama a ma nɛn  
alo xuruse rabane nun e xuruseene,  
e yi e bubune ti a rabilinni,  
e birin yi lu e konna kantanɲɛ.

<sup>4</sup> E yi a fala, e naxa,  
“Ɛ keli, ɛ a yɛngɛ feni tɔn!  
Ɛ keli, en na a yɛngɛ yanyin nan na!  
Anu, sɔgen bata godo fɔlɔ.  
Ninbanna bata a li,  
nininne bata siga fɔlɔ iki.

<sup>5</sup> Nanara, ɛ keli,  
en na a yɛngɛ kɔɛɛn na.  
En sa a banxi faɲine kala.”

<sup>6</sup> Alatala sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi,  
a naxa, “Ɛ wudine sɛgɛ,  
ɛ gbingbinne rate

Yerusalɛn taan makantan yinna xɔn.\*  
Taani ito lan a kewanle yi saran a ra,  
bayo muxu ɲaxankatanxine bata gbo ayi taani.

<sup>7</sup> Fe ɲaxine minima taani ito yi  
alo igen minima xɔɲinna ra kii naxan yi.  
Fala yo mi mɛma a yi  
fɔ gbalogbeen nun halagi feene.  
N na a tɔrɔn nun a furene nan tun toma n yeɲtagi.

<sup>8</sup> Yerusalɛn kaane,  
ɛ a liga ɛ yeren ma,  
alogo n nama n masiga ɛ ra,

\* **6:6:** Yaxune yi tema taan makantan yinna xuntagi **gbingbinni** itoe nan xɔn, e taan yenge.

n yi ε konna findi bɔxɔ rabeɲinxin na,  
muxe mi nɔε dɔxε denaxan yi.”

*Yamaan naxan mi a tuli matiye*

9 Alatala ɛnben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,  
“E Isirayila yamaan muxu dɔnxɛne tongo ma nɛn  
alo manpa bogi tɔnsɔnne na makentun.  
Ɛ mɔn xa dangu ndee suxε  
alo se bogi malanne na xεtε nakɔɔn yirena nde ma.”

10 N falan tima nde xa?  
N na ndee rakolonma  
alogo e xa e tuli mati n na?  
Denkeleyatare tunle nan e ma,  
e mi nɔε falan mε.  
Alatalaa falan luxi nɛn e xa  
alo konbina,  
e mi e rafan fe yo toma a yi.

11 Koni n tan bɔɲɛn bata rafe Alatalaa xɔɔn na,  
n mi fa nɔε a ramare.

Ala naxa,  
“N ma xɔɔn xuya diine ma kiraan xɔn,  
e nun foningen naxanye malanxi na yi.  
Xemene nun ɲaxanle birin suxuma nɛn e bode xɔn,  
e nun fonne nun muxu kɔbɔkɔbɔxine.  
12 E banxine yi findi muxu gbeteɲe gbeene ra,  
e nun e xεene nun e ɲaxanle,  
n na keli yamanan muxune xili ma waxatin naxan yi.”  
Alatalaa falan nan na ra.

13 “Bayo keli muxudin ma  
han muxu gbeene,  
e birin kunfahi e tɔnɔn nan xɔn.  
Keli nabiin ma han saraxaralina,  
e birin wulen falama.

14 E mi n ma yamana furen dandanma e sɔbε ra.  
E luma a fale nɛn, e naxa,  
‘Bɔɲε xunbenla! Bɔɲε xunbenla!’  
Koni, bɔɲε xunbeli mi na.

15 E yi lanma nɛn e yagi e xɔsi feene ra,  
koni, e mi yagima hali!  
E mi yagin yεtεen kolon!  
Nanara, naxanye faxama,  
e nun ne nan faxama.  
N na e kewanle saranma e ra nɛn,  
e yi bira bɔxɔni.”  
Alatalaa falan nan na ra.

16 Alatala ito nan falaxi,  
a naxa, “Ɛ ti kirane xɔn,  
ε yi e mato.  
Ɛ maxɔdinna ti lan singe ra kirane fe ma,  
ε naxa, ‘Kira faɲin minɛn?’

Ɛ yi siga na xɔn.  
 Ɛ matabuden sɔtɔma nɛn na yi ɛ niin xa.

Koni ɛ yi a fala, ɛ naxa,  
 ‘Nɔu mi sigama na kiraan xɔn.’

<sup>17</sup> N bata ɛ xun makantan muxune ti,  
 n naxa, ‘Ɛ tuli mati xɔtaan xuiin na de!’

Koni, ɛ yi n yabi, ɛ naxa,  
 ‘Nɔu mi nɔu tuli matima!’

<sup>18</sup> Nanara, ɛ tan siyaan bonne,  
 ɛ tuli mati!

Ɛ birin xa a kolon  
 feen naxan danguma e konni.

<sup>19</sup> Dunuɲa muxune, ɛ tuli mati!

N tan nan gbalon nafama yamani ito xili ma,  
 naxan findixi e miriyane saranna ra.

Bayo e mi e tuli matixi n ma falane ra,  
 e yi e mɛ n ma sariyan fan na.

<sup>20</sup> N hayun mundun wusulanna ma  
 naxan kelixi Saba yamanani?

Hanna se xiri ɲaxumɛn naxan kelixi yire makuyeni?  
 Ɛ saraxa gan daxine mi n kɛnɛnxi,

ɛ saraxane mi rafan n ma.”

<sup>21</sup> Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“N gɛmɛne sama nɛn yamani ito yɛɛ ra,  
 e sanne radinma naxanye ra,

fafane nun e diine,  
 e nun e dɔxɔ bodene nun e xɔyine,  
 e birin yi bira halagini.”

### *Yaxune fama*

<sup>22</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “Ganla fama nɛn keli sogeteden kɔmɛnna binni.

Yama sɛnbɛmaan fama nɛn  
 sa keli fɔ bɔxɔn danna ra.

<sup>23</sup> Xalimakunle nun tanbane e yii,  
 e yɛɛ xɔdɔxɔ, e mi kininkinin.

E xuiin gbo alo fɔxɔ igen xuina,  
 e nɛma fama e soone fari.

E yɛbaxin fama safa yɛɛn ma  
 yɛnge so xinla ma,

e fama ɛ tan Siyon kaane nan xili ma.”

<sup>24</sup> Yamaan naxa,

“Nɔu bata na feen xibarun mɛ,  
 nɔu sɛnbɛn yi ɲan.

Kuisanna bata nɔu suxu,  
 a xɔlɛn luxi

alo ɲaxanla dii barimatɔna.

<sup>25</sup> Ɛ nama mini taani siga burunna ra.

Ɛ nama siga kirane xɔn,  
 bayo yaxun nun a silanfanna kira yi.

Gaxun yiren birin yi.

<sup>26</sup> N ma yamana, ɛ kasa benbeli dugin so sununi,

ε ε sa xubeni, ε gbelegbele  
alo muxuna dii xεmε kedenna na faxa,  
bayo naxan muxune birin halagima,  
na fa en naterεnana nεn.

27 N bata i tan Yeremi dɔxɔ  
alogo i xa n ma yamaan kejaan fεsefεse,  
alo xabun naxan wuren matoma,  
alogo i xa e sigati kiin nakɔrɔsi,  
i yi a mato.

28 E birin findixi muxu murutεxi tengbesenxine nan na,  
nafigin naxanye xɔdɔxɔ  
alo wuren nun sulana.  
Kala tiine nan e birin na.

29 Xabun tεεn nafema nεn  
alogo tεεn xa yɔxɔn ba wureni,  
koni a katama wuren nasensendeni fuun nin,  
bayo wuren gbiin mi tinma bε a yi.

30 E luxi nεn  
alo wure gbetin naxan lan a woli ayi,  
bayo Alatala bata a mε e ra.”

## 7

### *Dina fufafuna fe*

1 Alatala falani ito nan ti Yeremi xa, a naxa,

2 “Sa ti Alatalaa banxin so dεεn na, i yi falani ito rali mεnni, i naxa, ‘E tuli mati Alatalaa falan na! E tan, Yuda kaan naxanye soma dεni itoe ra, ε yi Alatala batu.’

3 Alatala Sεnben Birin Kanna, Isirayilaa Alaa ito nan falaxi, a naxa, ‘E sigati kiin nun ε kewanle masara. Nayi, n tinma nεn ε lu dɔxi yireni ito yi.

4 E nama ε yigi sa wule falane yi, bayo ε a falama, ε naxa, “Alatala Batu Banxin ni ito ra! Alatala Batu Banxina! Alatala Batu Banxina!”

5 Xa ε sigati kii nun ε kewanle masara, xa ε bode suxu kiti kεndeni,

6 xa ε mi xɔrεn naxankata, e nun kiridin nun kaɓa gilena, xa ε mi sɔntarene faxa be, xa ε mi bira ala gbetene fɔxɔ ra, ε yi ε yetε tɔrɔ,

7 nayi, n tinɓe nεn, ε lu dɔxi be yi, n yamanan naxan soxi ε benbane yii habadan han habadan.’ ”

8 “Koni, ε yigi saxi wule falane nin naxanye tɔnɔ mi na.

9 E muɓan tima, ε faxan tima, ε yalunyaan ligama. E kɔlɔn wulen fari, ε wusulanna ganma Baali suxuren xa, ε ala gbetene batuma, ε mi naxanye kolon.

10 Na xanbi ra, ε mɔn yi fa ti n yetagi n batu banxin kui n xinla binyama dεnaxan yi. E yi a fala, ε naxa, ‘Nxu bata xunba.’ E bata xunba alogo ε xa lu xɔsi feene rabε ba?

11 Nayi, n xinla binyama banxin naxan yi, ε na yatεxi mafu tiine luxunden nan na ba? N tan yeεna ε ra de!” Alatalaa falan nan na ra.

12 “Nayi, ε siga n ma yire fonni Silo taani n xinla yi binyama dεnaxan singe yi.\* E sa a to n naxan ligaxi a ra, lan n ma yamana fe naxin ma, Isirayila kaane.

\* **7:12:** Filisistine bata yi **Silo** taan kala na waxatini. Ala Batu Bubun yi tixi menna nin. Na feen seɓexi Yosuwe 18.1 kui e nun Samuyeli Singen 4.12-18 kui.

13 *Ɛ* yi feni itoe birin ligama waxatin naxan yi, n tan, Alatala yi lu falan tiye *ε* xa *ye* yo *ye*. Koni, *ε* mi tinxi n xuiin name. N bata *ε* xili, *ε* mi tinxi n natinje. Nayi, n tan Alatalaa falan ni ito ra.

14 *Ɛ* yigi saxi n Batu Banxini ito naxan yi, n denaxan soxi *ε* nun *ε* benbane yii n xinla binyaden na, n na a suxuma nen alo n Silo taan suxi kii naxan yi.

15 N na *ε* kedima nen n yetagi, alo n na n mexi *ε* ngaxakedenne ra kii naxan yi, Eframi bõnsõnna muxune.”†

#### *Ala mi Yeremi xuiin name*

16 “I tan Yeremi nama n madija e fe ra. I nama n mafan, i nama n maxandi. I nama n solona e xa, bayo n mi i xuiin namema.

17 I mi a toxi ba e naxan ligama Yuda taane nun Yerusalen kirane xõn?

18 Diidine yegen fenma, fafane teen sama e ra, jaxanle taminna ramulanma alogo e xa burudine rafala Kore Xõnna Naxalan Mangan kiden xa, e yi minse saraxane rabõxõn ala gbetene xa, e yi n naxõlo.

19 E n tan nan tõrõma ba? E mi e yete xan tõrõma ba, e yi e yete rayagi?” Alatalaa falan nan na ra.

20 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N fitinaxina n ma xõlõn nagodoma nen be ma, e nun a muxune nun a xuruseene, e nun a wudine nun a bogi seene. Taan ganma nen, a teen ni nõe ratuye.”

#### *Yamaan mi a tuli mati*

21 Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “*Ɛ* saraxa gan daxine sa *ε* saraxan bonne fari, *ε* tan yi e subene don!

22 Bayo, n to *ε* benbane ramini Misiran yi, n mi yamarine soxi e yii lan saraxa gan daxine nun saraxan bonne xan ma na lõxõni!

23 Koni, yamarin nan ito ra n naxan so e yii: *Ɛ* tuli mati n xuiin na, alogo n xa findi *ε* Ala ra, *ε* yi findi n ma yamaan na. N na *ε* yamari feen naxanye birin ma, *ε* sigan ti na kiraan xõn, *ε* yi herin sõtõ.‡

24 Koni, e mi tin n xuiin name, e mi e tuli mati. E yi bira e bõje yi fe jaxine fõxõ ra e tengbesenyani. E yi xete xanbin na, benun e xa siga yeen na.

25 Xabu *ε* benbane mini lõxõni Misiran yi han to, n na n ma walikene rasigama *ε* ma, nabine, lõxõ yo lõxõ waxatin birin.

26 Koni, *ε* mi tinxi n xuiin name, *ε* mi *ε* tuli mati n na. *Ɛ* yi tengbesenje ayi, *ε* fe jaxin naba dangu *ε* benbane ra.”

27 “I tan Yeremi na falani ito birin ti e xa, e mi e tuli matima i ra, e mi i yabe sese ma.

28 Nayi, i yi a fala e xa, i naxa, “*Ɛ* findixi yamaan nan na naxan mi Alatala xuiin namema, naxan tondixi xure *ε* Ala ma. Lannayaan bata lõ ayi *ε* ma, na mi fa *ε* falane yi.’”

#### *Faxa Ti Lanbanna fe*

29 Ala naxa,

“*Ɛ* xunsexε kuyen naxan *ε* rasarijanma n xa,

*ε* na maxaba, *ε* yi a woli ayi. §

*Ɛ* lu *ε* mawugε yire matexi yigenla fari,

bayo Alatala bata a me iki waxatin muxune ra

a yi e rabejin

† 7:15: *Eframi* bõnsõnna nan yi gbo Isirayila bõxõn kõmen fõxõn bõnsõnne tagi. Na bõnsõnne tunun nen yengene yi jee keme benun Yeremi xa kawandin ba fõlo. Ala e raxori nen lan e suxure batu feene ma. ‡ 7:23: Na feen sebexi Xõrõyaan 19.5 kui. § 7:29: Na waxatini, muxune yi e kolõma, e yi e *xunsexen* lu kuye ayi han e yi e falan nakamali. Na feen sebexi Yatene 6.5-9 kui.



e tan naxanye a raxɔɔ.”

<sup>30</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Yuda kaane bata fe ɲaxin liga n yεε ra yi. E bata e suxure xɔsixinε dɔxɔ banxini, n xinla binyama dɛnaxan yi, e yi na sariɲanna kala.

<sup>31</sup> E bata Tofeti kidene ti Ben-Hinɔn lanbanni, alogo e xa e dii xεmεne nun e dii tεmεne gan mɛnni. N mi naxan yamarixi, n mi sa mirixi naxan ma.”

<sup>32</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Nanara, lɔxɔna nde fama, muxune mi fa mɛnna xili bama a ‘Tofeti’ hanma ‘Ben-Hinɔn lanbanna.’ Koni e fa na xili bama nɛn ‘Faxa Ti Lanbanna.’ Muxune yi maluxun Tofeti yi, han na yi rafe.

<sup>33</sup> Yamani ito binbine yi findi xɔline balon na e nun burunna subene. Muxu yo mi e kedε.

<sup>34</sup> N danna sama nɛn sɛwa sigine nun ɲaxan sigine nun ɲaxalandi ti sigine ra xεmɛn nun a ɲaxanla xa Yuda yamanani e nun Yerusalɛn taane yi, bayo yamanan kalama nɛn.”

## 8

### *Danxutɔ yamana*

<sup>1</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Na waxatini, e Yuda mangane nun kuntigine xɔnne bama nɛn gaburun na, e nun a saraxaraline nun a nabine nun Yerusalɛn kaane birin.

<sup>2</sup> E yi e sa sogen na, e lu raxuyaxi ayi kike dεgɛn nun sare ganla birin bun, naxanye yi rafan e ma, e yi naxanye batuma, e bira naxanye fɔxɔ ra, e yi xibarune sɔtɔma naxanye ra, e xinbi sin naxanye bun. E xɔnne mi fa malanma, e mi maluxunɲε, e birin findima nɛn lɔxɔn na bɔxɔn fari.

<sup>3</sup> Sayaan xɔnla yama ɲaxini ito muxu dɔnxεne suxuma nɛn, n na e raxuya ayi dɛnaxanye birin yi.” Alatala sɛnbɛn Birin Kanna falan nan na ra.

### *Alaa yamaan tondi fena*

<sup>4</sup> Yereimi, a fala yamaan xa, i naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Muxun birε ba, a mi keli?

Muxuna a xun xanbi soε ba,

a mi fa a xun xεtε?

<sup>5</sup> Nanfera nayi,

Yerusalɛn yamani ito xun xanbi soxi,

e lu e masigε n na waxatin birin?

E tantanni han,

e tondixi e xun xεtε n ma.

<sup>6</sup> N tuli matixi e ra ki faɲi

koni e falan mi lanma.

E sese mi nimisama e fe ɲaxine ra,

e mi a falama, e naxa,

“N nanfe ligaxi?”

E birin gixin sigama e xun xɔn

alo soon naxan sigan yengɛni.

<sup>7</sup> Hali yaya xɔnla naxan kore,

na a xεtε waxatine kolon.

Hali ganban nun tuntunna

nun saɲi xɔnla e xεtε waxatine yatεxi.

Koni n ma yamaan mi Alatalaa kiti saxine kolon.’ ”

### *Karamɔxɔ tantanxine*

<sup>8</sup> “Nayi, ε nɔε a fale di, ε naxa,

'Nxu bata fe kolonna sɔtɔ,  
 bayo Alatalaa sariyana nxu yii?'  
 Anu, karamɔxɔne wule sɛbenle tima  
 alogo na xa findi wulen nan na.

<sup>9</sup> Fe kolonni itoe yagima nɛn,  
 e yigitɛgɛ, e suxin na a ra  
 bayo e bata e mɛ Alatalaa falan na.  
 Fe kolonna sifan mundun fa e yii sɔnɔn?"

<sup>10</sup> Ala naxa, "Nanara,  
 n na e naxanle soma nɛn gbɛtɛye yii,  
 muxu gbɛtɛye yi e xɛɛne ba e yii.  
 Bayo keli muxudin ma han muxu gbeene,  
 e birin kunfaxi e yetɛ tɔnɔn nan xɔn,  
 keli nabine ma han saraxaraline,  
 e birin wulen falama.

<sup>11</sup> E mi n ma yamana furen dandanma e sɔbɛɛn na.  
 E luma a falɛ nɛn, e naxa,  
 'Bɔɔɛ xunbenla! Bɔɔɛ xunbenla!'  
 Koni, bɔɔɛ xunbeli mi na.

<sup>12</sup> E yi lanma nɛn e yagi e xɔsi feene ra,  
 koni, e mi yagima hali!  
 E mi yagin yetɛɛn kolon!  
 Nanara, naxanye faxama,  
 e nun ne nan faxama.  
 N na e kɛwanle saranma e ra nɛn,  
 e yi bira bɔxɔni."  
 Alatala naxa na kiini.

<sup>13</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 "N wama nɛn n xa danna sa e ra,  
 manpa bogi mi fa luma na,  
 xɔdɛ bogi mi luma na,  
 e wudine dɛɛne xarama ayi nɛn.  
 N seen naxanye soxi e yii,  
 na bama e yii nɛn."

<sup>14</sup> Yamaan naxa,  
 "Nanfera en luma dɔxi?  
 Ɛ malan!  
 En na en gi,  
 siga taa makantanxine yi,  
 en sa halagi mɛnni!  
 Bayo Alatala, en ma Ala bata halagin nagidi en ma,  
 a ige xɔlɛne fi en ma,  
 bayo en bata yulubin liga a ra.

<sup>15</sup> En yengi yi bɔɔɛ xunbenla nan ma,  
 koni en mi sese fajɔi sɔtɔma.  
 En yi marakɛndɛyaan nan mamɛma,  
 koni fe magaxuxin nan fama.

<sup>16</sup> En bata yaxune soone xuiin mɛ Dan bɔxɔn mabinni,  
 bɔxɔn birin bata yimaxa e soo kɛndɛne wuga xuiin ma!  
 E fama,

e yamanan nun a seen birin naxari,  
e nun taan nun a muxune.”

<sup>17</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
“N saɓine rasigama nen ε xili ma  
naxanye seri mi na,  
e yi ε maxin.”

### *Nabina mawuga xuina*

<sup>18</sup> N yi wama n ma tərɔni suxu feni,  
n bɔɓen sunuxi n kui.  
<sup>19</sup> N ma yamaan wuga xuini nan ito ra  
sa keli yire makuyeni.  
E naxa,  
“Alatala mi fa Siyon taani ba?  
A mangan mi fa na yi ba?”  
Ala naxa,  
“Nanfera e n naxɔlɔxi e suxurene ra,  
e nun xɔɓene batu se fufafune?”

<sup>20</sup> Se xaba waxatin bata ɓan,  
kuye wolon waxatin fan bata dangu,  
koni han to en mi rakisixi!

<sup>21</sup> N ma yamana tərɔna n tərɔma,  
n sunuxi, n kuisanxi.

<sup>22</sup> Seri mi fa Galadi yamanani ba?  
Dandan ti mi fa na?  
Nanfera nayi,

n ma yamana furen mi yalanma?

<sup>23</sup> Xa ige xunna nan yi n xunna ra nun  
xa n yeε yinle yi findixi tigin nan na nun,  
n yi Siyon faxa muxune wugama nen kɔε nun yanyin birin na.

## 9

### *Mayifuun yamanan yiren birin yi*

<sup>1</sup> Xa n yi yigiyaden sɔtɔ burunna ra nun,  
n yi n mɛma nen n ma yamaan na,  
n yi n masiga e ra!  
Bayo e birin yalunde,  
yanfanten ganla nan e ra.

<sup>2</sup> Alatalaa falan nan na ra, a naxa,  
“E lenne yitɔnxi nen e xa wulen fala  
alo xanla xalimakunle wolima kii naxan yi.  
E mi nɔɔn sɔtɔn yamanani ɓɔndi falan xan xɔn,  
koni e fe ɓaxin nan tun nabama.  
E mi n kolon.

<sup>3</sup> Birin xa a xɔyina fe liga a yeren ma.  
Muxu yo nama a yigi sa a ngaxakedenne yi,  
bayo muxune ngaxakedenne birin findixi yanfantenne nan na,  
muxune xɔyine birin yi findi nafiɓine ra.

<sup>4</sup> E birin e bode mayendenma,  
muxe mi ɓɔndin falama.

E bata e xaran wulen ma ki fajni.

E yi e yeƳe yixadan hake ligadeni.

<sup>5</sup>Yeremi, i daxi yanfantenne nan tagi.

E tondixi n kolonye e yanfantenyaan nin.”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>6</sup>Nanara, Alatala Senben Birin Kanna naxa,

“N na e rasarijanma nen,

alo xabun wuren naxulunma kii naxan yi

n yi e keƳaan feƳefeƳe,

bayo n fa n ma yamaan suƳe di?

<sup>7</sup>E lenne maxalon tima

alo faxa ti xalimakunla,

e yanfa falane nan tun tima.

E boƳe xunbeli falane tima e adamadi bodene xa,

koni e luti ratixini tonma e boƳeni.

<sup>8</sup>N mi lan n xa e saran na fe sifane ra ba?

N mi n gbeen Ƴoxe na yama sifan ma ba?”

Alatalaa falan nan na ra.

### *Wuga waxatina fe*

<sup>9</sup>N wugama nen,

n gbelegbele sununi geyane fari.

N na n mawugama

xuruse rabade kalaxine nan ma fe ra,

bayo e bata gan,

muxu yo mi fa danguma e yi.

Xuruseene wuga xuiin mi fa minima na yi sonon.

Xoline nun burunna subene birin bata e gi, e siga.

<sup>10</sup>N Yerusalen taan luma nen

alo gɛme malanxine,

kankone kurudena,

n Yuda taane raxori,

muxu yo mi lu e yii.

<sup>11</sup>Xaxilimaan mundun feni itoe yeƳe toƳe?

Xa Alatala bata falan ti a xa,

a xa na yeƳa!

Nanfera yamanan bata kala,

a raxori alo burunna,

muxu yo mi danguma denaxan yi?

<sup>12</sup>Alatala naxa, “Na feene ligaxi nen bayo e bata e me n ma sariyan na, n naxan so e yii, bayo e mi e tuli matixi n xuiin na, e sigan ti a ma.

<sup>13</sup>E biraxi e boƳe yi feene foxo ra e tengbesenyani, e nun Baali suxurene alo e fafane e xaranxi a ma kii naxan yi.”

<sup>14</sup>Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N dabarin nun ige xolen fima yamani ito ma nen e balon na.

<sup>15</sup>N yi e raxuya ayi siyane ye, e nun e benbane mi naxanye kolon, n yengen bira e foxo ra han n yi e birin naxori.”

<sup>16</sup>Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi,

a naxa, “E miri!

E sa jaxalan wugalane fen,

e xa fa!

Naxanla naxanye fatan gbelegbeledeni sununi,

ε ne fen de!

<sup>17</sup> E xa e mafura fe,

e fa e wuga xuini te en ma fe ra,

han en fan yi wuga,

en yeegen yi godo

alo xude igena.

<sup>18</sup> Bayo wuga xuiin minima Siyon taani,

e naxa, 'En bata halagi feu!

Yagin bata gbo en ma!

Fo en xa keli nen yamanani,

bayo e bata en ma banxine rabira! ”

<sup>19</sup> Nayi, naxanle,

ε tuli mati Alatalaa falan na,

a naxan falama a deen na,

ε yi na rame!

ε ε dii temene xaran wugan ma,

ε bode xaran mawugan ma!

<sup>20</sup> Bayo sayaan bata so en ma banxine foye sodene ra,

sigan han en ma banxi fajine kui,

en ma diidine yi faxa kirane xon,

en ma foningene yi faxa yama malandene yi.

<sup>21</sup> Yereimi, a fala iki, i naxa,

“Alatalaa falan ni ito ra, fa fala

‘Binbine luma nen yiren birin yi

alo naman xeen ma,

alo malo xidine xeen xun xon malo xaban foxo ra,

koni e malan muxu mi na! ”

*Ala kolonna nan fe kolon kenden na*

<sup>22</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Fe kolonne nama e kanba e fe kolonni.

Senbemaan nama a kanba a senbeni.

Nafulu kanna nama a waso

a nafulu kanyani.

<sup>23</sup> Koni xa naxan a kanbama,

na xa a kanba ito nin:

fa fala, a bata n famu,

a yi n kolon.

A xa n kolon Alatala ra,

naxan hinanna nun kiti kenden

nun tinxinyaan nabama dununa yi

bayo na fe sifane nan napan ma.”

Alatalaa falan nan na ra.

*Denkelayatane yamaan ye*

<sup>24</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Laxone fama, n muxune saranma

e kewanle ra waxatin naxan yi, naxanye birin banxulanxi e fati benden

mabinni koni e mi tubixi e baje ni,

<sup>25</sup> alo Misiran kaane nun Yuda kaane nun Edon kaane nun Amonine nun

Moyaba kaane, naxanye birin dxi tonbonni, naxanye e xunne dexon bima.

Amasɔɔ Ala kolontarene nan siyani itoe ra. Isirayila yamaan birin fan luxi nɛn alo banxulantarene denkeleyaan mabinni.”

## 10

### *Ala suxurene halagi fena*

<sup>1</sup> Isirayila yamana, ε tuli mati Alatalaa falan na lan ε ma!

<sup>2</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“ε nama bira siya gbetene kirane fɔxɔ ra.

ε nama gaxu taxamasenne yεε ra

naxanye toma kore,

alo siya gbetene.

<sup>3</sup> Bayo yamanane namunne findixi fe fuune nan na.

E wudin segeɗa fɔtɔnni,

yii rawali keɛn yi a masoli soden na.

<sup>4</sup> E yi a rayabu wure gbeti fixɛn nun xɛmaan na,

e yi a gbangban

alogo a nama bira.

<sup>5</sup> Na suxurene luxi nɛn

alo xɔli magaxu seen naxan tixi xɛɛn ma,

e mi fala tima, fɔ e maxali,

bayo e mi nɔε sigan tiyε hali ndedi.

ε nama gaxu e yεε ra,

bayo e mi nɔε sese naxi rabe,

e mɔn mi nɔε a fajin fan nabe.”

<sup>6</sup> Alatala, i tan nɔxɔn mi na!

I gbo, i xinla senben gbo.

<sup>7</sup> Nde mi gaxuε i tan yεε ra,

i tan siyane mangana?

E lan e gaxu i yεε ra

bayo i nɔxɔn mi na siyane fekolonne yε,

hanma e yamanane birin yi.

<sup>8</sup> E birin xaxilitare,

e birin fekolontare.

E xaranxi fe fuun nan ma,

wudi batuna.

<sup>9</sup> E fama na wure gbetine ra

sa keli Tarasisi yamanani,

e nun xεmane sa keli Yufasi yi,

xabun nun xεma rawanla yi e rafala suxuren na,

e yi a maxidi dugi mamiloxine nun a gbeelee yi.

Muxu kesuxine wali xɔnna nan tun ne ra.

<sup>10</sup> Koni Alatala nan Ala nɔndin kanna ra.

A tan nan habadan Ala ra,

habadan mangana.

Bɔxɔ xɔnna xuruxurunma a tan nan ma xɔɔ bun,

yamanane mi susε naxan ma xɔɔ yεε ra.

<sup>11</sup> Yeremi, a fala e xa, i naxa,

“Wule alani itoe,

e tan naxanye mi kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi

ne tununma nen bəxə xənna fari,  
e nun kore xənna bun.”

*Yeremi 51.15-19*

<sup>12</sup> Ala nan bəxə xənna daxi a sənbeni,  
a yi dunuṛa bəten sa a fe kolonna xən,  
a kore walaxani bandun a xaxilimayani.

<sup>13</sup> A na a xui ramini,  
tulen yi a malan kore,  
a kundaan nafa,  
sa keli bəxən danne ra.  
A yi galanna nun tulen nafa,  
a foyen namini a ramaradeni.

<sup>14</sup> Muxune birin bata findi xaxilitarene nun fekolontarene ra.  
Xema rawanle birin yagixi  
lan e sawura rafalaxine fe ma,  
bayo wulen nan e suxurene ra,  
nii yo mi e yi.

<sup>15</sup> Fe fuun nan e ra,  
wali magelexina.  
E halagi waxatin na a li,  
e raxərima nen.

<sup>16</sup> Koni Yaxuba gbee Ala mi luxi alo e tan.  
Bayo a tan nan seen birin daxi.  
A tan nan gbee Isirayila bənsənnə ra.  
A xili nen Alatala Sənben Birin Kanna.

*Halagi famatəna fe*

<sup>17</sup> E yiiseene malan bəxən ma,  
ε tan naxanye rabilinxi yengeni!

<sup>18</sup> Amasətə Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“N yamanan muxune wolima ayi nen  
alo lantan gemena.  
N yi e yigbətən  
alogo e xa suxu yengeni.”

<sup>19</sup> Yamaan naxa,  
“Gbalona nxu xa!  
Nxu maxələxi!  
Nxə furen deen mi yiyalanje!  
Nxu tan nan yi a falama, nxu naxa,  
‘Nxə furen na a ra,  
nxu a raxanje!’

<sup>20</sup> N ma bubun bata kala,  
a lutine birin bata a bejin!  
N ma diine bata keli n fema,  
e mi fa na.

Muxu yo mi fa n yii  
naxan mən n ma bubun tiye,  
hanma a yigiyaden ti n xa.”

<sup>21</sup> Bayo yamaan yεeratine xaxili mi na.  
E mi Alatala fenma.  
Nanara, e mi sabatixi.  
E yamaan birin bata raxuya ayi.

22 Ɛ tuli mati xui magaxuxini ito ra,  
 a fama muxune yimaxε  
 sa keli sogeteden kɔmɛnna binni.  
 A Yuda taane findima nɛn yire rabɛjinxine ra  
 a e findi kankone kurudene ra.

### *Yeremi Ala maxandina*

23 Alatala, n bata a kolon fa fala  
 adamadiin gbee mi a dunuɲa yi gidin na.  
 Muxun mi a sanna tidene ragidima.

24 Alatala, n xuru  
 alo a lan kii naxan yi  
 koni hali i mi n suxu i ya xɔloni  
 alogo i nama n halagi.

25 I ya xɔlon nagodo siya gbɛtɛne ma  
 naxanye mi i kolon,  
 e nun yamanan naxanye mi i xinla binyama!  
 Bayo e i ya yamaan halagima,  
 Yaxuba bɔnsɔnna,  
 e a raxɔrima han,  
 e a bɔxɔne kalama.

## 11

### *Yamaan bata layirin kala*

1 Alatala yi falani ito ti Yeremi xa, a naxa,  
 2 “Ɛ tuli mati layiri falani itoe ra, ε yi e fala Yuda kaane nun Yerusalen kaane  
 xa!

3 A fala e xa, fa fala Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Dangan  
 na kanna xa naxan mi layiri falani itoe ramεma.

4 N falan naxanye sebεxi ε benbane ma, n na e ramini waxatin naxan yi  
 Misiran yamanani denaxan luxi alo sulun tɛɛn\* naxan wuren naxulunma.’  
 N na a fala nɛn e xa, n naxa, ‘Ɛ n xuiin name, ε yi n ma yamarine birin suxu.  
 Nayi, ε findima nɛn n ma yamaan na, n yi findi ε Ala ra.

5 Nayi, n na n kɔlɔ feen naxan ma ε benbane xa, n na rakamalima nɛn, fa  
 fala a n yamanana nde soma ε yii nɛn kumin nun nɔnɔn gbo dɛnaxan yi. Ɛ  
 mɛnna nin to.’ ” N yi a yabi, n naxa, “Amina, Alatala!”

6 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Falani ito rali Yuda taane birin yi e nun  
 Yerusalen kirane birin xɔn, i naxa, ‘Ɛ tuli mati layiri falane ra, ε yi e suxu!’

7 Bayo n na ε benbane maxadi nɛn ki fajɲi, xabu n na e ramini lɔxɔni Misiran  
 yamanani han to. N lu e maxadɛ n sɔbɛɛn na, n naxa, “Ɛ n xuiin name!”

8 Koni e mi n xuiin name, e mi e tuli mati. E birin yi bira e bɔɲɛ yi fe ɲaxine  
 fɔxɔ ra e tengbesenyani. Nayi, n yi layirini ito falane birin nakamali e xili ma,  
 n na e yamari naxan liga fe ra koni e mi tin a suxε.’ ”

9 Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Yuda kaane nun Yerusalen kaane bata  
 yanfan so n ma.

10 E bata xɛtɛ e benbane hakɛni, naxanye tondi n ma falan name, e bira ala  
 gbɛtɛne fɔxɔ ra, e yi e batu. Isirayila yamaan nun Yuda yamaan bata e mɛ n  
 ma layirin na, n naxan xidi nxyu nun e benbane tagi.”

\* 11:4: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala “Furu tɛɛna.”



11 “Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N gbalon nafama nen e ma, e mi minε naxan yi. E n xilima nen, koni n mi e xuiin namεma.

12 Yuda kaane nun Yerusalεn kaane sa alane maxandima nen, e wusulanna gan naxanye xa, koni ne mi e rakisε gbalon waxatini mumε!

13 ε tan Yuda kaane, ε gbee alane wuya alo ε taane! ε tan Yerusalεn kaane, ε bata wusulan gandene ti Baali suxurene kidene ra, e wuya alo kiraan naxanye taani. Na mayagi de!’

14 Yereimi, i nama n maxandi yamani ito xa, i nama n mafan, i nama n solona e xa, bayo e na n maxandi waxatin naxan yi lan e tɔrɔna fe ma, n mi e xuiin namεma.”

### *Ala a yamaan kalama nen*

15 “N xanuntenne mɔn fa nanse ligama n ma banxini?  
E kɔte ɲaxi wuyaxi yitɔnma.

ε saraxa subene nɔε ne saranna masige ε ra nen ba,  
hali ε to sεwama fe ɲaxi rabadeni?

16 Alatala bata yi i xili sa fa fala a  
‘Oliwi bili yifɔtɔnxin naxan bogiye rayabu,’  
koni a fa tεen nan soma a ra,  
a yiine yi raxɔri tεen xui gbeeni.”

17 Alatala Sɛnben Birin Kanna naxan ε fe fɔlɔxi, na nan tɔrɔn nafaxi ε ma,  
lan Isirayila yamaan nun Yuda yamana fe ɲaxi rabaan ma, e to wusulanna  
gan Baali suxuren xa, e yi a raxɔlɔ.

### *Yanfani Yereimi xili ma*

18 Alatala bata muxune fe nataxin makenen n xa, n yi a kolon. A bata e  
kewanle yita n na.

19 N yi luxi nen alo e xuruseen naxan xalima a faxadeni. N mi yi a kolon e  
feen naxanye yitɔnxi n xili ma, e naxa, “En wudini ito kala a bogixi waxatin  
naxan yi! En na a ba ɲεɲε muxune ye, ɲinan xa ti a xinla xɔn!”

20 Koni kitisa tinxinxin nan Alatala Sɛnben Birin Kanna ra  
naxan muxun bɔɲen nun sɔndɔmɛn keɲaan fεsεfεsεma.

Tin, n xa i to i gbeen ɲɔxε e ra  
bayo n bata n xun mayengε feen lu i tan ma.

21 Nanara, Alatala ito nan falaxi Anatɔti kaane xili ma, naxanye waxi n  
fafa feni, naxanye a falama, e naxa, “I nama fa nabiya falane ti Alatala xinli,  
xanamu, nxu i faxama nen!”

22 Nanara, Alatala Sɛnben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N na e  
saranma nen e kewanle ra. E banxulanne faxama nen yengeni, fitina kamɛn  
yi e dii tɛmɛne nun e dii xɛmɛne fafa.

23 E muxu yo mi luyε a nii ra, bayo n gbalon nafama nen Anatɔti kaane ma,  
n na e saran e kewanle ra ɲεen naxan na.”

## 12

### *Nanfera muxu ɲaxine herixi?*

1 Alatala, i tinxin na ma,  
kitin xa so en tan tagi.

Koni n waxi i maxɔdin feni  
lan i ya kiti saxina nde a fe ma:  
Nanfera muxu ɲaxine hiyabuxi?  
Nanfera yanfantenne bɔɲε xunbelixi?

<sup>2</sup> I bata e ti, i yi e senbe so.  
E sabatima, e wanle ke.  
I ya falana e de waxatin birin,  
koni e bɔɲe makuya i ra.

<sup>3</sup> Anu, i tan Alatala, i n kolon.  
I n toma,  
i n bɔɲe yi feene fεsεfεsεma lan i ma.  
Muxu ɲaxine lu e danna  
alo xuruseen naxanye sigama e faxadeni,  
i yi e ramara halagin lɔxɔn yεε ra.

<sup>4</sup> Yamanan luma sunuxi  
han waxatin mundun,  
sεxεne yi lu xaraxi xεεne ma?  
Amasɔtɔ a muxune ɲaxu,  
subene nun xɔline raxɔrima.  
Bayo e a falama, e naxa,  
“A mi en naɲanna toma.”

#### *Alaayabina*

<sup>5</sup> Xa ε nun adamadiine ε gima,  
i yi tagan,  
ε nun soone xa ε gi di nayi?  
Xa i xaxili mi ragidixi  
fɔ i nɛma bɔɲe xunbeli yireni,  
i nanse ligama i na so fɔtɔnni  
Yuruden baan de?

<sup>6</sup> Bayo, i ngaxakedenne nun i fafe a denbayaan fan i yanfama, e fan sɔnxɔma i xili ma i xun xanbi ra. I nama la e ra, e na fala fajine ti i xa waxatin naxan yi.

#### *Ala a Batu Banxin nun a yamaan nabɛɲin fena*

<sup>7</sup> Ala naxa,  
“N bata n mε n ma banxin na,  
n yi n ma yamanan nabɛɲin.  
N naxanye xanuxi han,  
n bata ne so e yaxune yii.

<sup>8</sup> N ma yamaan luxi nεn n tan yεε ra yi  
alo yatan fɔtɔnni,  
e bata sɔnxɔ n na,  
nanara n yi e rajaxu.

<sup>9</sup> N ma yamaan mi luxi n tan yεε ra yi ba,  
alo wunla minima sεgen naxan ma,  
sεgen bonne e malanxi naxan ma a dondeni?  
ε burunna subene birin malan,  
e xa fa e dege!

<sup>10</sup> Xuruse raba wuyaxi\* bata n ma nakɔɔn kala,  
e yi n ma xεeni bodon,  
e yi n nafan xεen findi tonbonna ra.

<sup>11</sup> E bata a findi yire rabɛɲinxin na,  
a xaraxi, a raxɔrixin n yetagi.

\* **12:10: Xuruse rabaan** xuruseene yεε ra, na misalixi yεεratine nan na yamaan yεε ra.

Yamanan birin naxɔrixi,  
a kɔntɔfli mi muxu yo ma.”

<sup>12</sup> Halagi ti ganla fama tonbonna yire matexine yi,  
bayo Alatalaa silanfanna yamanan birin naxɔrima nɛn,  
yɛngɛn yi a danne birin li.

Muxu yo mi fa luma bɔɲɛ xunbenli.

<sup>13</sup> E bata sansine si,  
koni e sa tansinne nan sɔtɔma.

E tɔrɔma walideni,  
koni e mi tɔnɔ sɔtɔma.

Ɛ yagi lan ɛ wanla saranna fe ma  
bayo Alatala bata xɔlɔ ɛ ma han!

### *Alaa falana lan Isirayila rabilinna yamananane ma*

<sup>14</sup> Alatala ito nan falaxi a yamaan nabilinna yamana ɲaxine xili ma, a naxa, “E bata e yiin din n ma yamanan na, n naxan soxi Isirayila kaane yii e keɛn na. Nayi, n fa na siyane bama nɛn e yamananane yi, n yi Yuda kaane ba e tagi.

<sup>15</sup> N na yelin na siyane bɛ e yamananane yi, n mɔn kininkininma e ma nɛn, n mɔn yi e birin naxɛtɛ e keɛ bɔxɔne yi, e dɔxɔ e yamananane yi.

<sup>16</sup> Xa e lu n ma yamana kirane fɔxɔ ra, e yi e kɔlɔ n xinli, e naxa, ‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi!’ alo e yi n ma yamaan xaranma a ma kii naxan yi nun, e yi e kɔlɔ Baali suxurene yi. Nayi, e sabatima nɛn n ma yamaan tagi.

<sup>17</sup> Koni xa e mi e tuli mati, n na yama sifan bama nɛn na, n yi a raxɔri.”  
Alatalaa falan nan na ra.

## 13

### *Yeremi nun tagi xidina*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Siga, i sa taa dugi tagi xidina nde sara, i yi i tagi xidi a ra. Koni, i nama a sin igeni de.”

<sup>2</sup> N yi tagi xidin sara alo Alatala a falaxi kii naxan yi, n yi a xidi n tagi.

<sup>3</sup> Alatala mɔn yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>4</sup> “I tagi xidin naxan saraxi i yi a xidi i tagi, a tongo i siga Efirati baan binni, i sa a luxun fanye yinla ra mɛnni.”

<sup>5</sup> Nayi, n yi siga, n sa a luxun Efirati baan dɛxɔn, alo Alatala a yamari n ma kii naxan yi.

<sup>6</sup> Na waxati xunkuyen to dangu, Alatala mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Keli, i siga Efirati baan binni, i sa tagi xidin tongo, n na i yamari naxan luxun fe ra.”

<sup>7</sup> Nayi, n yi siga Efirati baan binni, n sa na yiwulen, n tagi xidin sa dɛnaxan yi, n yi a tongo mɛnni, koni tagi xidin bata yi kala, a tɔnɔ mi yi fa na sɔnɔn.

<sup>8</sup> Alatala yi falan ti n xa iki,

<sup>9</sup> “N tan Alatala ito nan falaxi, n naxa, ‘N Yuda kaane wason kalama na kii nin e nun Yerusalɛn kaane waso gbeena.

<sup>10</sup> Yama ɲaxini ito naxan tondima n ma falan name, naxanye biraxi e bɔɲɛ yi feene fɔxɔ ra e tengbesenyani, e nun ala gbɛtɛne, e yi e batu, e yi e xinbi sin e bun, ne luma nɛn alo tagi xidini ito, naxan tɔnɔ mi fa na!

<sup>11</sup> Awa, n bata yi Isirayila yamaan nun Yuda yamaan birin tugun n na alo tagi xidin xidima muxun tagi kii naxan yi alogo e xa findi n ma yamaan na, e yi n xinla matɔxɔ, e n tantun, e n binya. Koni e mi e tuli mati.” Alatalaa falan nan na ra.

*Manpa kundine fe*

12 “Yeremi, sa ito fala e xa, i naxa, ‘Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, a manpa kundine birin lanma nɛn e xa rafe manpaan na.’ E i yabima nɛn, e naxa, ‘Alo nxu mi na kolon ba, a manpa kundine lan nɛn e rafe manpaan na?’

13 Nayi, i yi a fala e xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: n yamanani ito muxune birin luma nɛn alo dɔɔ minna naxanye lugoxi dɔɔn na, hali a mangan naxanye dɔxi Dawudaa mangaya gbɛdɛni, e nun a saraxaraline nun a nabine, e nun Yerusalɛn kaane birin.

14 N na e xusinma nɛn e bode ra, e yi kala alo kundine,\* diine nun fafane birin. N mi muxu yo ratange, n mi kininkininma, n mi hinanyɛ e ra, sese mi a ligɛ n tagan e halage.’ Alatalaa falan nan na ra.”

*Ɛ tuli mati*

15 Ɛ n xuiin name, ɛ tuli mati!

Ɛ nama fa ɛ yɛtɛ yite,

bayo Alatala nan falan tima.

16 Ɛ binyen fi Alatala ma, ɛ Ala,

benun a xa dimin naso,

ɛ yi ɛ sanne radin geya yidimixine yi.

Ɛ yengi kɛnɛnna nan ma,

koni Ala yi a masara sayaan dimin na,

a yi findi dimi gbeen na.

17 Xa ɛ mi ɛ tuli mati,

n wugama nɛn wundoni ɛ wasona fe ra.

N yɛɛgen minima nɛn han,

n yɛɛn xonna yi rafe yɛɛgen na,

bayo Alatalaa yamaan sigama nɛn konyiyani.

*Alaa falana lan mangana denbayaan ma*

18 A fala mangan nun naxalan mangan xa,

i naxa, “Ɛ dɔxɔ bɔxɔni,

bayo ɛ mangaya taxamaseri kɔmɔti nɔrɔxin bata bira.”

19 Negewi yamanan taane balanma nɛn,

muxu yo mi fa na

naxan e rabiye.

Yuda kaane birin sigama konyiyani,

e birin bata xali.

*Yerusalɛn bata xunna kala*

20 I yɛɛn nakeli,

i muxune mato naxanye fama

sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.

Xuruse kurun minɛn

naxan taxu i ra,

i yi i kanbama xuruseen naxanye yi?†

21 Ɛ bata naxanye radari

e xa findi ɛ xɔyine ra,

ɛ nanse falama,

ne na keli ɛ xili ma e dɔxɔ ɛ xun na.

\* 13:14: Ala muxuni itoe yatexi *manpa kundine* misaala nan na be. † 13:20: *Xuruse rabaan* xuruseene yɛɛ ra, na misalixi yɛɛratine nan na yamaan yɛɛ ra.

I mi tɔrɛ naye ba  
alo naxanla naxan diin barima?

<sup>22</sup> Xa ɛ na fala, ɛ naxa,  
“Nanfera ito n sɔtɔma?”

Ɛ xa a kolon,  
a muxune fuma ɛ ma nɛn,  
e yi ɛ rayagi ɛ hake wuyaxi saranna ra.

<sup>23</sup> Fati fɔrɛn nɔɛ a fatin masarɛ ba,  
hanma burunna narin yi a fatin makatunxi yirene maxɛtɛ a ma?  
Na ma, ɛ fan mi nɔɛ fe fajin lige,  
ɛ to darixi fe naxin na.

<sup>24</sup> N na ɛ raxuyama ayi nɛn  
alo foyen se dajin naxan xalima tonbonni.

<sup>25</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
“N bata ito nan nagidi ɛ ma  
bayo ɛ bata ninan n xɔn,  
ɛ yi ɛ yigi sa wule alane yi.

<sup>26</sup> N na ɛ rayagima nɛn  
alo naxanla dugin na mate a ra  
han a yetagi, alogo a ragenla xa to.

<sup>27</sup> N bata ɛ yalunyaan nun ɛ kunfa feene to,  
ɛ tɔnɔn fenma yalunyani yagitareyani!  
N bata ɛ fe xɔsixinɛ to geyane fari  
e nun burunna ra.  
Gbalona ɛ xa Yerusalɛn kaane!  
Ɛ mɔn luma nɛn sariɲantareyani  
han waxatin mundun?”

## 14

### *Fitina furuna fe*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti Yereṃi xa lan fitina furuna fe ma, a naxa,

<sup>2</sup> “Yuda kaane sunuxi,  
e taane bata kala,  
e muxune gbelegbelema bɔxɔni,  
e wuga xuini tema Yerusalɛn taani.

<sup>3</sup> Muxu gbeene muxudine rasigama ige badeni.  
E sigama ige ramaradeni,  
e mi ige sɔtɔ.  
E yigitɛgɛxin yi xɛtɛ e kundine kui genla ra,  
e yi e xunna so yagini.

<sup>4</sup> Bɔxɔn bata xara  
bayo tulɛn mi fama yamanani,  
naye xɛɛ biine yagixin yi e xunna so.

<sup>5</sup> Hali xɛnla a dii xali nɛnɛn nabɛɲinma burunna ra,  
bayo sɛxɛ xinde mi na.

<sup>6</sup> Burunna sofanle tema geyane fari,  
e yi foyen tongo alo kankone.  
E yɛɛ rakɔɲinma,  
bayo sɛxɛ mi na.”

7 Nxu hakene seren bama nxu xili ma,  
 koni Alatala, nxu mali i xinla fe ra!  
 Bayo nxo tinxintareyaan gbo,  
 nxu bata yulubin liga i ra.

8 I tan, Isirayila yigina,  
 naxan a rakisima jaxankata waxatini,  
 nanfera i luyε  
 alo xɔɛn dangumatɔna yamanani,  
 alo sigatiin naxan xii kedenna tima be?

9 Nanfera i luxi  
 alo sofaan na a tεɛna yengɛn na,  
 naxan mi nɔε marakisin tiyε?  
 Anu, Alatala, i nxu ye,  
 i xinla falama nxu xun ma.  
 I nama i mε nxu ra!

10 Alatala ito nan falaxi lan a yamana fe ma,  
 a naxa, "Na xun xɔn sigan nafan e ma,  
 e mi e raxarε yire kedenni.  
 Nanara, Alatala mi e rasuxuma,  
 a mi jinanma e hakene xɔn,  
 a e saranma nɛn e yulubine ra."

11 Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa, "I nama n maxandi yamani ito herina fe ra.

12 Hali e sunna suxu, n mi n tuli matiyε e wuga xuiin na. Hali e saraxa gan daxine nun bogise saraxane ba, n mi e rasuxε, bayo n waxi e halagi feni yengɛn nun fitina kamen nun fitina furen na."

13 N yi a yabi, n naxa, "Ee! Marigina Alatala! E nabine luma a fale e xa, e naxa, 'E mi yengɛn toma, fitina kamen mi ε konna liyε. Ala bɔɛɛ xunbeli kɛnden fima nɛn ε ma be.' "

14 Alatala yi a fala n xa, a naxa, "Na nabine wulen nan falama n xinli. N tan xa mi e rafaxi. N mi yamari soxi e yii, n mi fala tixi e xa. E nabiya falane tima wule fe toone nan xɔn alo xiyena. Ne fataxi yiimato feene nun suxure batu feene nun e yeɛ bɔɛɛ mayendexine nan na."

15 Nanara, Alatala ito nan falaxi lan nabine fe ma naxanye falan tima a xinli, a naxa, "N mi ne xexi, koni e a falama, e naxa, 'Yengɛn nun fitina kamen mi soε yamanani ito yi.' Nanara, n na nabine faxama nɛn yengɛn nun fitina kamen xɔn.

16 E nabiya falan tima yamaan naxan xa, ne binbine rabejinma nɛn Yerusalɛn kirane xɔn fitina kamen nun yengɛni. Muxu yo mi luma naxan e maluxunɛ, e tan nun e jaxanle nun e dii xεmɛne nun e dii tɛmɛne. N na e fe jaxin naxεtɛma nɛn e ma."

17 "Falani ito ti e xa, i naxa,  
 'N yeεgen minima kɔε nun yanyin na,  
 a mi danma,  
 bayo gbalɔ gbeen bata godo n ma yama fajin ma,  
 a jaxankataxi han!

18 Xa n siga burunna ra,  
 n muxu faxaxine toma mɛnni  
 silanfanna naxanye faxaxi.

Xa n siga taani,  
fitina kamɛn bata muxune rafura mɛnni.  
Nabine nun saraxaraline yamanani sigama  
koni e mi sese famuma.’ ”

<sup>19</sup> Yamaan naxa,  
“I bata i mɛ Yuda kaane ra ba fefe?  
I niin bata a mɛ Siyon taan na ba?  
Nanfera i nxu ɲaxankatama  
han nxu mi fa kɛndɛyaan sɔtɔma?  
Nxu yengi yi bɔɲɛ xunbenla ma,  
koni nxu mi sese faji sɔtɔma.  
Nxu yi marakɛndɛyaan nan mamɛma,  
koni fe magaxuxin nan fama.

<sup>20</sup> Alatala, nxu bata nxɔ fe ɲaxine kolon,  
e nun nxu benbane hakene,  
bayo nxu bata yulubin liga i ra.

<sup>21</sup> I xinla fe ra,  
i nama nxu ɲaxaxu.  
I nama i ya mangaya gbɛdɛ nɔrɔxina fe magodo!  
I miri layirin ma en tagi,  
i nama a kala.

<sup>22</sup> Siyane ala fufafuna ndee nɔɛ tulen nafɛ ba?  
Hanma koren nan tulen nagodoma a yɛtɛ ma ba?  
ɛn-ɛn de!  
I tan Alatala na a ra, nxɔ Ala!  
Nxu yigi saxi i yi,  
bayo i tan nan na feene birin ligama.”

## 15

### *Ala yi a yamaan yalagi*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Hali Musa nun Samuyɛli fa ti n yɛtagi n solonadeni yamani ito xa, n mi kininkininɲɛ e ma. E kedi n yɛtagi, e xa siga!

<sup>2</sup> Xa e a fala i xa, e naxa, ‘Nxu xa siga minɛn?’ I xa e yabi, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa:  
Sayaan nagidixi naxanye ma,  
ne sayaan sɔtɔma nɛn!  
Naxanye faxama silanfanna ra,  
ne faxama nɛn!  
Fitina kamɛn nagidixi naxanye ma,  
ne kamɛma nɛn!  
Konyiyaan nagidixi naxanye ma,  
ne xalima nɛn konyiyani!’ ”

<sup>3</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N fitina feen sifa naanin nan nafama e xili ma: silanfanna yi e faxa, barene yi e yibɔ, xɔline nun burunna subene yi e don, e yi e ɲan.

<sup>4</sup> N na e findima nɛn fe magaxuxin na bɔxɔ xɔnna yamanane birin xa, lan Yuda mangan Xesekiyaa dii xɛmɛn Manase kɛwanle ma a naxanye rabaxi Yerusalɛn taani.”

### *Ala mi fa kininkininma*

<sup>5</sup> Ala naxa, “Nayi, nde kininkininma ɛ tan Yerusalɛn kaane ma?

Nde a mawugama ε fe ra?  
Nde danguma ε x̄ont̄on̄je?”

<sup>6</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
“E bata ε mε n na,  
ε lu x̄εε xanbin na.

Nayi, n na n yiini tema n̄n ε xili ma,  
n yi ε halagi,  
bayo ε kininkinin mi fa n yi.

<sup>7</sup> N na e fintanma n̄n  
alo se dagina yamanan taane so d̄εene birin na.

N yi e diine ba e yii,  
n yi n ma yamaan halagi  
bayo e mi e xun xanbi soxi e k̄ewanle yi.

<sup>8</sup> N na a ligama n̄n kaṅa gilene yi wuya ayi  
alo baan ṅem̄nsinna.

N halagi tiin nafama n̄n e banxulanne ngane ma yanyi tagini,  
sanṅa ma kedenni,

ṅaxankatan nun kui sanna yi e li.

<sup>9</sup> Naxan bata dii solofere bari,  
na furama n̄n, a faxa.

K̄εen yi so a ma yanyin na,  
a yagi, a xun sin.

Naxanye na lu e nii ra,  
e yaxune yi fa ne rax̄ori e silanfanne ra.”

Alatalaa falan nan na ra.

### *Nabina mawugana*

<sup>10</sup> Yeremi naxa,

“Nna, gbalona n xa

bayo i bata n bari.

Yamanan muxune birin n matandima,

e yi n ȳnge!

Doli so mi n na,

n m̄n mi doli tongoxi,

koni birin n dangama.”

<sup>11</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa,

“N na i xunbama n̄n

alogo i xa fe faṅin s̄ot̄o yati!

N na i yaxune rafama n̄n

i mafandeni t̄r̄on nun gbalon waxatini yati!

<sup>12</sup> Muxun n̄ε wureni bolon̄je a yiin na ba,

wuren naxan kelixi sogeteden k̄om̄enna ma hanma sulana?

<sup>13</sup> Yuda kaane, n na ε h̄erisiḡene nun ε nafunle fima ε yaxune ma n̄n e ȳnge  
yi se tongoxine ra,

mas̄ot̄o ε yulubine x̄on ε yamanan birin yi.

<sup>14</sup> N bata ε so ε yaxune yii e konyine ra

ε yi siga yamanani ε mi d̄enaxan kolon.

N bata t̄εn so ε xili ma n ma x̄ol̄ni.”

<sup>15</sup> Yeremi naxa, “I tan, Alatala,

i feene birin kolon.

I miri n ma, i yi n mali,



i yi n gbeen ɲɔɔ n ɲaxankata muxune ra!

I nama n faxa,

i tan naxan mi xɔlɔma xulɛn!

A kolon, n yagin masɔtɔma i tan nan ma fe ra!

<sup>16</sup> I ya falane na yi n li tun,

n yi e rasuxuma nɛn alo donsena,

bayo i ya falane nan n nasɛwama,

n yi ɲaxan n bɔɲɛni.

Amasɔtɔ i xinla bata fala n xun ma,

Alatala, Ala ɛɛnɛn Birin Kanna!

<sup>17</sup> N mi dɔxi fuyantenne tagi batudeni.

N yi luxi n danna nɛn

bayo i ɛɛnɛn yi n fari,

bayo i n nafexi i ya xɔlɔn na.

<sup>18</sup> Nanfera nayi n ma tɔɔɔn dan mi na?

Nanfera n ma furen mi yalanma?

I luyɛ n xa

alo tigin naxan xɔrima ba,

muxun mi nɔɛ a xaxili tiyɛ naxan na?"

<sup>19</sup> Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,

"Xa i xun xɛtɛ n ma,

n mɔn i tima nɛn i ya wanla ra n yɛtagi.

Xa i fala kɛndɛne ti,

i fala fuune lu na,

i falan tima nɛn nayi

alo n yɛtɛɛn dɛ xuina.

E tan nan fa xɛtɛma i ma,

koni i tan xa mi xɛtɛma e tan ma de!

<sup>20</sup> N na i findima nɛn yinna wure daxin na nayi,

yamanani ito yɛtagi,

naxan mi nɔɛ rabirɛ.

E i yɛngɛma nɛn,

koni e mi i nɔɛ sese ma,

bayo n na i fɔxɔ ra,

n ni i rakisi, n yi i xɔɔya."

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>21</sup> "N na i xunbama nɛn muxu ɲaxine yii,

n yi i xɔɔya gbalotɔne ɛɛnɛn ma."

## 16

### *Gbalon lɔxɔna fe*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> "I nama ɲaxanla futu. I nama dii xɛmɛ sɔtɔ hanma dii tɛmɛna yireni ito yi."

<sup>3</sup> Bayo Alatala ito nan falaxi dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne xili ma naxanye barima be, e nun dii ngaan naxanye e barima, e nun fapan naxanye e sɔtɔma yamanani ito yi, a naxa,

<sup>4</sup> "E faxama nɛn furenɛni. E sayaan mi wuge, e mi maluxunɲɛ. E luma nɛn alo ɲaman bɔxɔn ma. Yɛngɛn nun fitina kamɛn nan e raxɔrima. E binbine yi findi balon na xɔline nun burunna subene xa."

<sup>5</sup> Bayo, Alatala ito nan falaxi, a naxa, “I nama so ꞑande banxini. I nama siga saya yirene yi sununi. I nama e wuga. Bayo n bata n ma bɔɔɛ xunbenla ba yamanani ito yi e nun n ma hinanna nun n ma kininkininna.” Alatalaa falan nan na ra.

<sup>6</sup> “Muxu gbeene nun muxudine birin faxama nɛn yamanani ito yi. E sayaan mi wuge, e mi maluxunɔɔ, muxe mi a yete maxabe sununi hanma a xunna bi e fe ra.

<sup>7</sup> Tamin mi yitaxunma muxu sunuxine ra e madɛndɛn xinla ma. E mi minseen sama sunu muxune yii, e yi e madɛndɛn, hali e fafe hanma e nga nan faxaxi.”

<sup>8</sup> “I nama so banxina nde yi sɛwa donse donna dɛnaxan yi, i yi dɔxɔ muxune fema i dɛgedeni, i yi i min.

<sup>9</sup> Bayo Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N danna sama nɛn sɛwa sigine nun ꞑaxan sigine nun ꞑaxalandi ti sigine ra xɛmɛn nun a ꞑaxanla xa yireni ito yi, waxatini ito yi i yɛɛ xɔri.’ ”

<sup>10</sup> “I na falani ito birin ti yamani ito xa waxatin naxan yi, e a falama nɛn i xa, e naxa, ‘Nanfera Alatala gbalo gbeeni itoe birin nagidixi nxu ma? Nxu kalan mundun tixi? Nxu yulubin mundun ligaxi Alatala ra, nxɔ Ala?’

<sup>11</sup> Nayi, i yi a fala e xa, i naxa, ‘Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: N na ligaxi nɛn bayo e benbane e mɛ nɛn n na, e bira ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, e yi e xinbi sin e bun, e yi e batu, e yi e mɛ n tan na, e mi n ma sariyan suxu.

<sup>12</sup> Anu, e tan bata fe ꞑaxin naba dangu e benbane ra. E birin biraxi e bɔɔɛ yi fe ꞑaxine nan fɔxɔ ra e tengbesenyani, e mi e tuli matima n na.

<sup>13</sup> N na e kedima nɛn yamanani ito yi. N yi e rasiga yamanani e nun e benbane mi dɛnaxan kolon. E sa ala gbɛtɛne batu mɛnni kɔɛɛn nun yanyin na, bayo n mi fa hinanɔɔ e ra mumɛ!’ ”

### *Konyine xɛtɛ fɛna*

<sup>14</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Lɔxɔne fama, muxe mi a falɛ lɔxɔn naxanye yi, a naxa, ‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane ramini Mísiran yi!’

<sup>15</sup> Koni a a falama nɛn, a naxa, ‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane ramini kɔmɛn fɔxɔn yamanani, e nun a e kedi yamanan naxanye birin yi!’ Bayo n mɔn fama nɛn e ra na bɔxɔni, n dɛnaxan so e benbane yii.”

<sup>16</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N yamani ito yaxu wuyaxi xilima nɛn e xili ma, e fa e suxu alo yɛɛɛ suxune. E fa e sagatan geyane nun yire matexine nun gɛmɛ yinle birin yi alo donsone.

<sup>17</sup> Bayo n yɛɛna e kɛwanle birin na, e mi luxunxi n ma. E hakɛne mi luxunɔɔ n ma.

<sup>18</sup> N na e hakɛne nun e yulubine saranma nɛn e ra dɔxɔ firin, bayo e bata n ma yamanan naharamu, e bata n kɛɛ bɔxɔn nafe e sawura niitarene nun e suxure xɔsixin ra.”

### *Ala keden peen kolon fɛna*

<sup>19</sup> Alatala, n sɛnbɛna,  
n ma faran makantanxina,  
n na n yigiyama dɛnaxan yi tɔrɔ waxatine yi,  
siyane fama nɛn i tan ma  
keli bɔxɔn danne birin na,  
e yi a fala, e naxa,  
“Wulen nan findixi nxu benbane kɛɛn na,

suxure fufafuun naxanye tɔnɔ mi na.

<sup>20</sup> Adamadiine nɔɛ alane rafalɛ e yɛɛɛ xa ba?

A rabama, koni ala xa mi ne ra!”

<sup>21</sup> Nayi, Alatala naxa,

“Nanara, n na a yitama nɛn e ra ito yi,  
n na n fangan nun sɛnbɛn yitama nɛn e ra,  
e yi a kolon, a n xili nɛn Alatala.”

## 17

### *Murutɛdene yalagi fena*

<sup>1</sup> Yuda kaane yulubine kɛɛɛndɛnxi wure sɛbɛli ti seen nan na,  
naxan xɔdɔxɔ alo dayimuna.

E sɛbɛxi e bɔɔɔɛ walaxan nan ma,  
e nun e saraxa gandene fenne ma.

<sup>2</sup> Nayi, e diine luma nɛn e mirɛ e saraxa gandene ma,  
e nun e Asera kide gbɛndonne wudi yifɔtɔnxine fɛma,  
e nun geya matexine fari.

<sup>3</sup> Ɛ tan seen naxanye batuma n ma geyaan ma e nun burunne ra,  
ne nun ɛ hɛrisigɛne nun ɛ nafunle birin soma nɛn  
ɛ yaxune yii e yɛngɛ se tongoxine ra  
e nun ɛ taan kidene,

masɔtɔ ɛ yulubine xɔn ɛ yamanan birin yi.

<sup>4</sup> Ɛ tan yɛɛɛɛn nan fama kɛɛn nabɛɔɔɔndeni,  
n naxan soxi ɛ yii.

N yi ɛ findi konyine ra ɛ yaxune xa yamanani  
ɛ mi dɛnaxan kolon,

bayo ɛ bata n ma xɔlɔn tɛɛn nadɛgɛ.

A ɛ ganma nɛn han habadan.

<sup>5</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Dangan na kanna xa  
naxan a yigi sama adamadiine yi,  
naxan a xaxili tixi muxune ra,  
a yi a xun xanbi so Alatala yi a bɔɔɔɔɔni.

<sup>6</sup> Na kanna luxi nɛn  
alo wudi dungin tonbonni.

A tan mi hɛrin tɔɛ.  
A dɔxɔma nɛn tonbonna yire yixareni,  
fɔxɔn dɛnaxan yi bɔxɔ rabɛɔɔɔnxini.

<sup>7</sup> Koni, duban na kanna xa  
naxan a yigi saxi Alatala yi,  
Alatala findixi naxan yigi ra.

<sup>8</sup> A luxi nɛn  
alo wudin naxan sixi igen dɛ,  
a salenne sigama igen bun.

Wuyenna mi a tɔrɔma,  
a dɛɛne xinde yɛyɛ.  
Furun na ti ɔɔɔɔna nde ra,  
na mi a tan tɔrɔma  
a bogin mi ɔanma.”

<sup>9</sup> “Muxun bɔɔɔɔɔna a mayendenma

dangu seen birin na.  
 A furen mi dandanje!  
 Nde nae a famunje?

<sup>10</sup> N tan Alatala,  
 n muxune bajeen fesefesema,  
 n yi e sondaemen nakarasi,  
 alogo n xa birin saren fi a kewanle ra,  
 lan a sigati kiin ma.

<sup>11</sup> Muxun naxan nafulu soto ki mi fan,  
 na luxi nen  
 alo daemen naxan xelene rasegema,  
 a mi naxanye biraxi.  
 A nema a dunuja yi gidin tagini,  
 a fuxari.  
 A rajanna, a lu alo xaxilitarena.”

<sup>12</sup> En ma banxi sarijanxin findixi Alaa mangaya gbede naroxin nan na  
 naxan ma fe yitexi xabu a foloni.

<sup>13</sup> I tan Alatala, Isirayila yigina,  
 naxanye birin e mema i ra,  
 ne yagima nen.  
 Naxanye e masigama i ra,  
 ne sa luma burunburunna nin,  
 bayo e bata e me Alatala ra,  
 siimaya ige tigina.

<sup>14</sup> Alatala, n nakende ya,  
 alogo n xa yiyalan.  
 N nakisi, alogo n xa kisi,  
 bayo n ni i tan nan tantunma.

<sup>15</sup> E a falama n xa, e naxa,  
 “Alatalaa falane mi kamalima ba?  
 A xa e rakamali fa.”

<sup>16</sup> N tan mi tondixi finde yeratiin na i foxo ra.  
 N fan mi yi waxi taro loxoni ito xa a li.  
 I na kolon.

N ma falane birin kenenni i yetagi.

<sup>17</sup> Nayi, i nama kui sanna ragidi n ma.  
 I tan naxan findixi n luxunden na gbalon loxoni.

<sup>18</sup> N jaxankata muxune xa yagi,  
 koni i nama n tan lu yagini!  
 E tan nan xa magaxu,  
 koni n tan nama gaxu.  
 Gbalon loxon nafa e tan nan ma  
 i xa e halagi gbalon na doxona ma firin.

### *Matabu Loxon nasariyanna*

<sup>19</sup> Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa, “Siga, i sa ti taan so deen na, naxan xili  
 ‘Yamaan So Dena’ Yuda mangane danguma denaxan yi e nema soma hanma  
 e nema mine. I mon xa ti Yerusalen taan so deene birin na.

<sup>20</sup> I yi a fala e xa, i naxa, ‘E tuli mati Alatalaa falan na, Yuda mangane nun  
 Yuda yamaan birin, e nun Yerusalen kaane birin, e tan naxanye soma deni  
 itoe ra.

21 Alatala ito nan falaxi, a naxa: 'E a liga e yeren ma! E nama goron tongo Matabu Loxoni, e yi a raso Yerusalen deene ra.

22 E nama goron namini e konne yi Matabu Loxoni. E nama wali yo ke. Koni e Matabu Loxon nasarijan, alo n na a yamari e benbane ma kii naxan yi.

23 Koni e mi n xuiin name, e mi e tuli mati n na. E yi e tengbesen, e tondi n xuiin name, e mi tin xure.

24 Alatalaa falan ni ito ra. Xa e n xuiin name ki faji, xa e mi goron naso taan so deni itoe ra Matabu Loxoni, e Matabu Loxon nasarijan, e mi wali yo ke,

25 nayi mangane nun kuntigine soma nen deni itoe ra, naxanye dxi Dawuda joxoni a manga gbedeni. E tema nen wontorone nun soone fari, e tan nun e kuntigine, e so e nun Yuda kaane nun Yerusalen kaane. Muxune luma nen taani ito yi han habadan!

26 Muxune fama nen sa keli Yuda taane yi e nun Yerusalen rabilinna taane nun Bunyamin yamanan nun geya yiren sogegododen binni e nun geyaan bonne nun Negewi tonbonni, alogo e xa fa saraxa gan daxine nun saraxa gbete ye nun bogise saraxane nun wusulanne nun barika bira saraxane ba Alatalaa banxini.

27 Koni xa e mi e tuli mati n na, e yi Matabu Loxon nasarijan, xa e goronna raso Yerusalen taani Matabu Loxoni, nayi, n teen soma nen taan deene ra naxan mi noe ratuye, a yi taan banxi fajine gan.' "

## 18

### *Feje rafalana fe*

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,

2 "Keli, i siga feje rafalan konni, i sa n ma falan mema menna nin."

3 N yi siga feje rafalan konni, n yi a li fejena nde rafale.

4 Koni fejen naxan yi a yii, a yi naxan nafalama feje benden na, feen yi na ra. Nayi, a mon yi xete a ma, a feje gbete rafala na feje benden na, alo a yi rafan a ma kii naxan yi.

5 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

6 "E tan Isirayila yamana, n fan mi noe na fe sifan lige e ra ba, alo feje rafalana? Isirayila yamana, e fan luxi n yii nen alo feje benden feje rafalan yii." Alatalaa falan nan na ra.

7 "Waxatina nde yi, n na a falama nen a siyana nde hanma yamanana nde xa kala, hanma a halagi, hanma a raxori.

8 Koni n falan tixi siyaan naxan xili ma, xa na xete a fe jaxine foxo ra, nayi n jaxankatan naxan nagidixi e ma, n xetema nen na feen foxo ra, na mi fa e sotama.

9 Waxatina nde, n yi a fala a siyana nde hanma yamanana nde xa ti, a sabati.

10 Koni xa na siyaan fe jaxin naba n ye ra yi, a mi n xuiin name, nayi n fe fajin naxan nagidixi e ma, n na xunbama nen e ra, na mi fa liga."

11 "Iki, Yeremi, falan ti Yuda kaane nun Yerusalen kaane xa, i naxa, Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'E a mato, n gbalona nde rafama e ma, n fena nde yitonna e xili ma. Nayi, e xete e fe jaxine foxo ra! E birin xa e sigati kiin nun e kewanle maxete!'

12 Koni e a falama nen, e naxa, 'A mi lanje! Fo nxu xa lu nxu miriyane lige, birin yi bira a boje yi fe jaxine foxo ra tengbesenyani.' "

### *Isirayila bata ninan a Ala xon*

13 Nanara, Alatala ito nan falaxi,

a naxa, “Maxɔdinna ti siyane yɛ.  
 Nde bata fe sifani ito mɛ singe?  
 Isirayila yama fajin bata fe magaxuxin liga.  
 14 Ige xundin ɲanɲɛ Liban geyane gɛmɛ gbeene fari ba?  
 Ige xunbenla ɲanɲɛ xudeni ba  
 naxan fama sa keli na yire makuyeni?  
 15 Anu, n ma yamaan bata ɲinan n xɔn!  
 E wusulanna ganma saraxan na suxure fufafune xa,  
 naxanye e ratantanma e sigati kiini,  
 e yi e ba e kira fonna xɔn,  
 e yi e ti kira yitɔntarene xɔn.  
 16 E bata e yamanan findi yire rabɛɲinxin na,  
 muxune kabɛma naxan ma  
 e kolin a ma han habadan.  
 A fe dangu muxune birin yigitegɛma nɛn,  
 e xunni maxa.  
 17 N na e raxuyama ayi nɛn e yaxune bun  
 alo sogeteden foyena.  
 N na n yɛɛn bama e ra nɛn,  
 n yi n xun xanbi so e yi e gbalon waxatini.”

*Yanfan Yeremi xili ma*

18 Muxune a falama, e naxa, “Ɛ fa be, en fa yanfan so Yeremi ma! Bayo saraxaraline sariya xaranna, na mi ɲanma alo Yeremi a falan kii naxan yi, fekolonne maxadi xuine fan mi ɲanɲɛ, nabine falane mi ɲanɲɛ. Ɛ fa, en fa a mafala yamani alogo a xa tɔrɔ. En nama en tuli mati a fala yo ra!”

19 Alatala, i tuli mati n na!  
 I tuli mati n yaxune xuiin na n xili ma!  
 20 Fe fajin lan a saran a ɲaxin na ba?  
 Anu e bata n faxa yinla ge n yɛɛ ra.  
 Koni, a kolon  
 a n bata ti i yɛtagi i solonadeni e xa  
 alogo i ya xɔlɔn xa masiga e ra.  
 21 Na ma, i xa fitina kamɛn nagidi e diine ma,  
 i yi sayaan nagidi e ma yɛngɛni,  
 e ɲaxanle yi findi kaɲa gilɛne ra  
 naxanye diiye baxi e yii.  
 E xɛmɛne xa sayaan sɔtɔ,  
 e banxulanne yi faxa yɛngɛni!  
 22 Gbelegbele xuiin xa mini e banxine yi,  
 i na fa sofa ganla ra e xili ma sanɲa ma kedenni.  
 Bayo e bata yinla ge n xili ma,  
 e yalaan nati n yɛɛ ra.  
 23 I tan Alatala,  
 i e yanfantenyane birin kolon,  
 e naxanye yitɔnxi n faxa xinla ma.  
 I nama e hakɛne mafelu,  
 i nama i yɛɛn ba e yulubine ra!  
 E xa bira i yɛtagi!  
 Keli e xili ma, i ya xɔlɔ waxatin xa a li!

## 19

*Fενε kalaxina fe*

<sup>1</sup> Alatala yi ito fala, a naxa, “Sa fενεna nde sara fενε rafalan konni, i yi yamaan fonne nun saraxaraline xili.

<sup>2</sup> I siga Ben-Hinon lanbanni, denaxan sa Fενε So Deen binni, i sa falani itoe rali menni n naxanye tima i xa.

<sup>3</sup> I yi a fala, i naxa, ‘E tuli mati Alatalaa falan na, ε tan Yuda mangane nun Yerusalen kaane! Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N gbalon nagodoma nen be ma, naxan yo na a fe me, na kanna tuli madaxma ayi nen.

<sup>4</sup> Amasoto e bata e me n na! Muxun mi fa be kolonma bayo e bata be findi wusulan ganden na ala gbetene xa, e mi naxanye kolon, e benbane mi e kolon, Yuda mangane mi e kolon, e yi be rafe sontarene wunla ra.

<sup>5</sup> E yi kidene rafala Baali suxurene xa alogo e xa e diine gan menni Baali xa, n mi naxan yamarixi, n mi naxan ma fe falaxi, n mi sa mirixi naxan ma.’

<sup>6</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Nanara, loxona nde fama, muxune mi fa be xili bama a ‘Tofeti’ hanma ‘Ben-Hinon lanbanna.’ Koni e fa be xili bama nen ‘Faxa Ti Lanbanna.’

<sup>7</sup> N fa Yuda kaane nun Yerusalen kaane fe yitonxine kalama be nin. N yi e faxa e yaxune silanfanne ra naxanye waxi e raxori feni. N yi e binbine lu xoline nun burunna subene bun.

<sup>8</sup> N taani ito findima nen yire rabejinxin na, muxune kabema naxan ma e kolin a ma. Naxan yo nema dangue be, na kanna yigitegema nen a kolin a yire kalaxine ma.

<sup>9</sup> N yaxune rafama nen naxanye waxi e raxori feni, e taan nabilin yengeni. Na kamen gbama nen han e yi e dii xemene nun dii temene suben don, e yi e bode sube don.”

<sup>10</sup> “Na xanbi ra, i xa fεneni bo muxune yetagi naxanye biraxi i foxo ra,

<sup>11</sup> i yi a fala e xa, i naxa, ‘Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: N yamani ito nun taani ito halagima kiini ito nin, alo fεnen kalama kii naxan yi, naxan mi nœ yitonje. E binbine maluxunma nen Tofeti yi han na yi rafe.

<sup>12</sup> N yireni ito ligama na kii nin, e nun a muxune, n mon yi taani ito fan liga alo Tofeti yireni ito. Alatalaa falan nan na ra.

<sup>13</sup> Yerusalen banxine nun Yuda mangane banxine raharamuma nen alo Tofeti yire haramuxini ito, e yi wusulanna ganma banxin naxanye xuntagi sarene birin xa, e minse saraxane raboxon ala gbetene xa denaxanye birin yi.’”

<sup>14</sup> Yeremi yi fa, sa keli Tofeti yi Alatala a rasiga denaxan yi nabiya falane tideni. A yi ti Alatala Batu Banxin tanden ma, a yi a fala yamaan birin xa, a naxa,

<sup>15</sup> “Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N gbalon nafama nen taani ito xili ma e nun a rabilinna taane birin, n bata gbalo feen naxanye birin ma fe fala e xili ma, bayo e bata tondi e tuli matiye n ma falane ra tengbesenyani.’”

## 20

*Yeremi xidi fena*

<sup>1</sup> Saraxaralina Imeri a dii xemnen Pasaxuri, kuntigin naxan yi Alatala Batu Banxin xun na, na to Yeremi a nabiya falane me,

2 a yi Nabi Yeremi bɔnbɔ, a sa a sa kutun na Alatala Batu Banxin dɛxɔn Bunyamin So Dɛɛn Faxaraxiin binni.\*

3 Koni na xɔtɔn bode, Pasaxuri to Yeremi bejin, Yeremi yi a fala a xa, a naxa, “Alatala mi i xili saxi Pasaxuri, koni a bata i xili sa ‘Gaxun Yiren Birin Yi.’

4 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N gaxun nasoma nɛn ε nun i xɔyine birin yi. E yaxune i xɔyine faxama nɛn i yɛɛ xɔri. N Yuda kaane birin sama nɛn Babilɔn mangan sagoni, a yi e suxu a siga e ra konyiyani Babilɔn taani, hanma a e faxa silanfanna ra.

5 N taani ito nafunle birin sama nɛn ε yaxune sagoni, e wali xɔnne nun e se fajine, e nun Yuda mangane nafunle birin. E yi e tongo yɛngɛni, e siga e ra Babilɔn taani.

6 I tan Pasaxuri e nun muxun naxanye birin i ya banxini, ε sigama nɛn konyiyani Babilɔn taani, i sa faxa na, i maluxun na, e nun i wule nabiya falane ti i xɔyin naxanye birin xa.’ ”

### *Nabina mawugana*

7 Alatala i bata n mayenden,  
n lu mayendenni.

I bata n suxu sɛnbɛni,  
i yi n nɔ feu!

Muxune yoma n ma waxatin birin,  
e birin n magelema.

8 Bayo n nɛma falan tiyε yeyε,  
fɔ n gbelegbele,

n yi gbalon nun halagina fe fala!  
Nayi, e n konbima,

e n magele waxatin birin Alatalaa falana fe ra.

9 Koni xa n na a fala nun, n naxa,

“N mi fa n mirima Alaa fe ma,  
n mi fa falan tima a xinli sɔnɔn,”

a falan luma nɛn n yi nayi  
alo tɛɛn nan n bɔɓɛn ganma,

alo n tɛɛn nan namaraxi n xɔnne yi,  
n xadan a yisuxε, n mi nɔ.

10 Bayo n muxu wuyaxi xuiin mɛma n mafale.

E n xili bama

“Gaxuna yiren birin yi.”

E naxa, “E a tɔɓɛgɛ!

En na a tɔɓɛgɛ.”

N xɔyine n matoma,

xa n tantanɓɛ, e naxa,

“Waxatina nde,

a mayendenma nɛn.

Nayi, en yi a nɔ,

en yi en gbeen ɓɔxɔ a ma.”

11 Koni Alatala bata lu n xɔn

alo sofa sɛnbɛmana.

Nanara, n jaxankata muxune tantanma nɛn,

e mi n nɔɛ sese ma.

E fulama n na nɛn,

na yi e yagi han!

\* 20:2: So dɛɛn naxan geyaan na.



A findi marafeyaan na e xa han habadan,  
 ninan mi tiyε naxan xɔn.

<sup>12</sup> Alatala senben birin Kanna i tan nan tinxin muxun keɲaan feɲefeɲema,  
 i muxun boɲen nun a sɔndɔmɛn toma.

Tin, n xa i to i gbeen ɲɔxe e ma  
 bayo n bata n xun mayεngε feen lu i tan ma.

<sup>13</sup> E betin ba Alatala xa,  
 ε Alatala tantun.  
 Bayo a tɔrɔ muxune xunbama nen muxu ɲaxine yii.

<sup>14</sup> Dangana n bari lɔxɔn xa.  
 Nga n xalixi lɔxɔn naxan yi,  
 na mi findixi duba lɔxɔ ra.

<sup>15</sup> Dangana na kanna xa  
 naxan sa xibaru faɲina fe rali n fafe ma fa fala  
 dii xεmɛn bata bari a xa,  
 a yi sɛwa na ma.

<sup>16</sup> Na kanna xa lu alo taane  
 Alatala naxanye kalaxi kininkinintareyani.  
 A xa gbelegbele xuiin mε xɔtɔnni,  
 a yi yεngε so sɔnxɔ xuiin mε yanyin na.

<sup>17</sup> A yi lan nun  
 a xa n faxa nga kui,  
 alogo nga kuiin xa findi n gaburun na  
 n yi lu na yi habadan.

<sup>18</sup> Nanfera n minixi nga kuini  
 n yi tɔrɔn nun xɔlɛn kolon  
 n yi n ma siimayaan birin naba yagini?

## 21

### *Falana lan Yerusalem suxu feen ma*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti Yereimi xa, Manga Sedeki to Malakiyaa dii xεmɛn  
 Pasaxuri rasiga a ma e nun saraxaraliin Sofoni, Maaseyaa dii xεmɛna. E yi a  
 fala Yereimi xa, e naxa,

<sup>2</sup> “Alatala maxɔdin nxu xa, bayo Babilɔn mangan Nebukadanesari bata  
 nxu yεngε fɔlɔ. Waxatina nde Alatala nxu maliyε nen, a yi a kabanako fena  
 ndee raba nxu xa, alogo yaxuni ito xa a masiga nxu ra.”

<sup>3</sup> Yereimi yi e yabi, a naxa, “E a fala Sedeki xa, ε naxa,

<sup>4</sup> Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: Babilɔn mangan nun Babilɔn  
 kaan naxanye ε taan makantan yinna rabilinxi yεngeni iki, ε ne yεngema  
 yεngε so seen naxanye ra, n ne raxεtɛma ε tan nan ma, n yi ε yaxuni itoe  
 malan taani ito kui.

<sup>5</sup> N tan yetena ε yεngema nen, n fitinaxin yi n senben nun n fanga gbeen yita  
 ε ra n ma xɔlɔn nun n ma boɲε teeni.

<sup>6</sup> Naxanye birin taani ito yi, n ne ɲaxankatama nen, a muxune nun a  
 xuruseene, e birin yi faxa fitina furenɪ.

<sup>7</sup> Alatalaa falan ni ito ra! Na na dangu, naxanye na lu e nii ra fitina furen  
 nun yεngɛn nun fitina kamɛn xanbi ra, n ne birin sama nen Babilɔn mangan  
 Nebukadanesari sagoni, Yuda mangan Sedeki nun a kuntigine nun taani

ito muxune birin, n yi e lu e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni. A e faxama nen silanfanna ra, a mi kininkinin e ma, a mi hinan e ra sese ma.' ”

<sup>8</sup> “Yeremi, a fala yamani ito xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa, “E a mato, n bata siimayaan kiraan nun sayaan kiraan yita e ra.

<sup>9</sup> Naxan yo na lu taani ito kui, silanfanna nun fitina kamen nun fitina furen nan na kanna faxama. Koni naxan na mini, a yi sa a yete dentege Babilon kaane xa, naxanye e rabilinxi yengeni, na kanna kisima nen, a tan yi lu a nii ra bete.

<sup>10</sup> Bayo n na n yete rafindima nen taani ito ma a jaxin na, a fapin mi a ra. A sama nen Babilon mangan sagoni, a yi a gan.” Alatalaa falan nan na ra.’ ”

### *Alaa falana lan Yuda mangana denbayaan ma*

<sup>11</sup> “Yeremi, a fala Yuda mangana denbayaan xa, i naxa, ‘E tuli mati Alatalaa falan na.

<sup>12</sup> Dawuda bɔnsɔnna, Alatala ito nan falaxi, a naxa: E kiti kendɛn sa xɔtɔn yo xɔtɔn, e yi muxu kansunxin ba jaxankata tiin yii, alogo n ma xɔlɔn nama godo e ma e fe jaxine fe ra alo teen naxan e ganma naxan mi nɔe ratuye.

<sup>13</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa:

N bata keli e xili ma,  
e tan naxanye dɔxi lanbanni,  
e tan naxanye dɔxi fanyen ma fiila ma,  
e tan naxanye a falama, e naxa,  
“Nde nɔe fe nxu xili ma?  
Nde nɔe soe nxu luxunden kui?”

<sup>14</sup> N na e saranma e kewanle ra nen.

N teen soma nen e fɔtɔnne ra,  
a yi e rabilinna birin gan.’  
Alatalaa falan nan na ra.”

## 22

### *Kitina manga jaxine xili ma*

<sup>1</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Siga Yuda mangana banxini, i sa falani ito ti na, i naxa,

<sup>2</sup> ‘I tan Yuda mangana, i tan naxan dɔxi Dawudaa mangaya gbɛdeni, i tuli mati Alatalaa falan na, i tan nun i ya kuntigine nun i ya yamaan birin, naxanye soma deni itoe ra!

<sup>3</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa, “E kiti kendene sa, e tinxinna raba. E muxu kansunxine xunba e jaxankata muxune yii. E nama jaxu xɔɔene nun kiridine nun kaja gilene ra, e nama gbalo feen liga, e nama sɔntaren faxa yireni ito yi.

<sup>4</sup> Bayo xa e falani ito suxu ki fapin, mangan naxanye dɔxi Dawudaa mangaya gbɛdeni, ne soma nen banxini ito tanden so deene ra, e dɔxi wontorone kui e nun soone fari, e tan nun e kuntigine nun e yamana.

<sup>5</sup> Koni xa e mi falani itoe suxu, n bata n kɔlɔ n yeteni, banxini ito findima nen banxi xɔnna ra.” Alatalaa falan nan na ra.’ ”

<sup>6</sup> Bayo, Alatala ito nan falaxi lan Yuda mangana banxin ma, a naxa, “Banxini ito rayabu n tan yete ra yi

alo Galadi yamanana,  
alo Liban geyaan xuntagina.  
Koni n na a findima nen tonbonna ra yati,  
alo taa rabejinxina.

<sup>7</sup> N halagi tiine rasigama nen a xili ma,  
e birin nun e yenge so seene  
e yi a suman senbetenne sege a bun,  
e yi e gan.”

<sup>8</sup> “Siya wuyaxine danguma nen taani ito dexon. E yi a fala e bode xa, e naxa,  
‘Nanfera Alatala taa gbeeni ito ligaxi iki?’

<sup>9</sup> Muxune e yabima nen nayi, e naxa, ‘Bayo e bata e me Alatala, e Alaa  
layirin na, e yi e xinbi sin ala gbetene bun, e yi e batu.’ ”

### *Manga Salun wuga fena*

<sup>10</sup> E nama manga faxaxin wuga,  
e nama sunu Manga Yosiyaa fe ra,  
koni fo e bata mangan naxan xali konyiyani,  
e na nan wuga,

bayo a mi fa xetema sonon!  
A mi fa a konna toma sonon!

<sup>11</sup> Bayo Alatala ito nan falaxi lan Yuda mangan Yosiya a dii xemen Salun  
ma, naxan yi a fafe Yosiya joxoni mangayani, naxan bata keli be, a naxa, “A  
mi fa xetema sonon!

<sup>12</sup> Koni e a xalixi konyiyani denaxan yi, a sa faxama menna nin. A mi fa  
yamanani ito toma sonon!”\*

### *Alaa falana Yehoyakimi xili ma*

<sup>13</sup> “Gbalon na kannaxa,  
naxan a banxin tima tinxintareyani,  
a yi a banxi kuine fari sa kansun ti kitini,  
a yi a muxu boden ti konyi wanle ra,  
a mi a saren fi.

<sup>14</sup> A a falama, a naxa,  
‘N banxi gbeen tima nen n yete xa  
naxan konkone gbo mum!’

A yi foye sodene rafala a ma,  
a suman farinne sa banxin kankene yi,  
a yi a kasi a gbeela ra.

<sup>15</sup> I mangayani nen ba,  
bayo suman wudin nafan i ma?  
I fafe mi yi a degema ba, a yi a min?  
Koni na yi tinxin, a kiti kenden kolon,  
nanara a feene birin yi lanxi.

<sup>16</sup> A yi yigelitone nun tawo muxune xun mafalama kitini,  
nanara a feene birin yi lanxi.  
Muxun mi n kolonma na kiin xan yi ba?”  
Alatalaa falan nan na ra.

<sup>17</sup> “Koni i yeeene nun i bajeen tixi i yetena tonon nan tun na,

\* **22:12; 22.12** Yuda mangan Yosiyaa dii xemen **Salun** nan ma fe falaxi be naxan mon xili Yehowaxasi. Misiran mangan nan Yosiyaa faya yengeni. Salun kike saxan nan naba mangayani, benun Misiran mangan xa a suxu, a siga a ra Misiran yi konyiyani. Na feen sebexi Mangane Firinden 23.29-34 kui.

i yi sɔntarene faxa,  
i muxune jaxankata,  
i e kansun.”

<sup>18</sup> Nanara, Alatala ito nan falaxi lan Yuda mangan Yehoyakimi ma Yosiya  
dii xɛmɛna, a naxa,  
“Muxune mi a saya feen wugɛ, e naxa,  
‘Ee! Ngaxakedenna xɛmɛn nun jaxanla,  
en nu tɔrɔ de!’

E mi a saya feen wugɛ, e naxa,  
‘Ee! N kann! Ee! Mangana!’

<sup>19</sup> A tan saya feen ligama nɛn  
alo sofanla gbeena,  
a binbin bubuma nɛn,  
a sa woli ayi Yerusalɛn fari ma.”

*Yerusalɛn yagin nun yarabina fe*

<sup>20</sup> “E te Liban geyaan xuntagi,  
ɛ gbelegbele!  
E xuiin xa siga han Basan yamanana!  
E gbelegbele Abarimi geyane xuntagi!  
Bayo ɛ xɔyine birin bata xunna kala.

<sup>21</sup> N falan ti nɛn ɛ xa,  
benun ɛ kɔntɔfili waxatin xa a li.  
E yi a falama nɛn, ɛ naxa,  
‘Nxu mi nxu tuli matima.’  
E yi na kii nin xabu ɛ dii jɔrɛ waxatini.  
E mi n xuiin name.

<sup>22</sup> E yɛɛratine bata lɔ ayi foyeni,  
ɛ xɔyine birin yi xali konyiyani.  
E yagima nɛn na waxatini,  
ɛ lu marafɛyani,  
masɔtɔ ɛ fe jaxine xɔn.

<sup>23</sup> I tan naxan dɔxi Liban fɔtɔnni†  
i tan naxan dɔxi suman wudi banxin kui,  
i gbelegbelema nɛn,  
tɔrɔn na i sɔtɔ waxatin naxan yi,  
jaxankatana alo jaxanla naxan dii barini!”

*Alaa falana Yehoyakimi a dii Yoyakin xili ma*

<sup>24</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N tan Habadan Ala, n bata n kɔlɔ n yetɛni,  
fa fala i tan Yuda mangan Yoyakin,‡ Yehoyakimi a dii xɛmɛna, hali i yi findixi  
n ma taxamaseri yiisolirasoon nan na n yiifanni, n yi i bɛ nɛn na.

<sup>25</sup> N na i sama nɛn i yaxune sagoni naxanye waxi i faxa feni, i gaxuma  
naxanye yɛɛ ra, Babilɔn mangan Nebukadanesari e nun Babilɔn kaane.

<sup>26</sup> N na i wolima ayi nɛn yamana gbɛtɛni, e nun i nga naxan i barixi. E yi  
fafa yamanani ɛ mi barixi dɛnaxan yi.

<sup>27</sup> E kon yamanan xɔnla ɛ suxuma nɛn han! Koni ɛ mi fa xɛtɛma mume!”

<sup>28</sup> Yamaan naxa, “Nayi, Yoyakin bata findi goron kalaxin nan na ba, se  
ramɛxina? Nanfera e nun a diine wolima ayi nɛn yamana gbɛtɛ yi e mi  
dɛnaxan kolon?”

† 22:23: Manga banxin yi xili saxi *Liban* fɔtɔnna xun ma nɛn, a to tixi suman wudine ra keli Liban  
yamanan fɔtɔnne yi. Na feen sebexi Mangane Singen 7.2 kui. ‡ 22:24: *Yoyakin* ma fe sebexi  
Mangane Firinden 24.8-16 kui.

<sup>29</sup> Yamanana, n ma yamanana, n ma yamanan muxune, ε tuli mati Alatalaa falan na.

<sup>30</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Xεmeni ito xinla xa seβε alo naxan mi dii barixi, alo muxun naxan ma dunu<sub>na</sub> yi gidin findixi bɔnɔn na, bayo a bɔnsɔn yo mi nɔε dɔxe Dawudaa mangaya gbedeni, a yi lu Yuda yamanan xun na.”

## 23

### *Yεerati naxine nun Marakisi Ti Mangana*

<sup>1</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Gbalon na yεeratine xa, naxanye n ma yamaan naxuyama ayi, e e ralɔ ayi!”

<sup>2</sup> Nanara, Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan yεeratine ma naxanye a yamaan masuxuma, a naxa, “E bata n ma yamaan naxuya ayi, ε yi e kedi, ε mi ε yengi dɔxi e xɔn. Nayi, n na ε kεwali naxine saranma ε ra nɛn.” Alatalaa falan nan na ra.

<sup>3</sup> “N na n ma yamaan muxu dɔnxεne malanma nɛn keli yamanane yi, n na e raxuyaxi ayi dɛnaxanye yi, n mɔn yi fa e ra e yireni. E yi sabati mɛnni, e wuya ayi.

<sup>4</sup> N yi yεeratine lu e xun na naxanye e masuxuma ki fa<sub>ni</sub>, naxanye mi fa gaxuε, e mi yilanyilan<sub>ne</sub>. N ma yamaan muxu yo mi dasε e ra.” Alatalaa falan nan na ra.

<sup>5</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Lɔxɔne fama, n manga tinxinxin naminima Dawuda bɔnsɔnni waxatin naxan yi alo wudi ngingin na mini wudin ma, a mangayaan naba xaxilimayani, a yi kiti kɛnden sa, a tinxinyaan liga yamanani.

<sup>6</sup> Yuda bɔnsɔnna rakisima nɛn a waxatini, Isirayila kaane yi lu bɔ<sub>ne</sub> xunbenli. E a xili bama nɛn fa fala, ‘En ma tinxinna, Alatala.’ ”

<sup>7</sup> Nanara, Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Lɔxɔne fama, muxε mi a fale lɔxɔn naxanye yi, fa fala, ‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane ramini Misiran yi!’

<sup>8</sup> Koni a a falama εn, a naxa, ‘N bata n kɔlɔ habadan Alatala yi, naxan Isirayila kaane ramini kɔmɛn fɔxɔn yamanani, e nun a e kedi yamanan naxanye birin yi!’ Na waxatini, e mɔn dɔxɔma nɛn e bɔxɔni.”

### *Nabi wuledene*

<sup>9</sup> Falana lan nabine ma: N bɔ<sub>ne</sub>εn bata kala n kui, n fatin birin xuruxurunma. N bata lu

alo n xunna kelixi manpaan nan na, masɔtɔ Alatala nun a fala sari<sub>nan</sub>xina fe ma.

<sup>10</sup> Bayo, yamanan bata rafe yalundene ra. Yamanan bata yi xara dangan xɔn. Xuruse rabadene birin bata kala. Muxune mafura fe naxin nabe, e sɔβε soxi tinxintareyaan nan tun ma.

<sup>11</sup> “Nabine nun saraxaraline birin,

e sese mi fa sarijan!

N fa e kewali jaxine toma

hali n ma banxini.”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>12</sup> “Nanara, e kiraan masalaxunma nen,

a yidimi, e yi radin, e bira.

Bayo n gbalon nafama nen e ma,

n na e kewanle saran e ra jee naxan na.”

Alatalaa falan nan na ra.

*Yerusalen nabine jaxu Samari nabine xa*

<sup>13</sup> N bata fe magaxuxine to Samari taan nabine ye,

e nabiya falane ti Baali suxuren senben xon ma,

e yi n ma yamana Isirayila ralɔ ayi.

<sup>14</sup> Koni Yerusalen nabine ye,

n fe jaxine nan toxi.

E yalun,

wulen yi findi e siga seen na.

E fe jaxi rabane rawekilema,

alogo muxu yo nama xete fe jaxin foxo ra.

E birin luxi n yee ra yi

alo Sodoma kaane,

Yerusalen kaane luxi

alo Gomora kaane.\*

<sup>15</sup> Nanara, Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi lan nabini itoe ma, a naxa,

“N dabarin nun ige xolen fima yamani ito ma nen e balon na,

bayo sarijantareyaan soxi yamanan yiren birin yi

Yerusalen nabine nan xon.”

<sup>16</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,

“E nama e tuli mati nabine falane ra

naxanye nabiya falane tima e xa.

E e mayendenma nen,

e e xibaru fata e yete miriyane ra,

koni Alatala de xuiin mi na ra.

<sup>17</sup> N mi rafan naxanye ma,

e a falama ne xa, fa fala,

Alatala naxa,

‘E boje xunbenla sotoma nen.’

Naxanye biraxi e boje yi feene foxo ra tengbesenyani,

e a falama ne xa, e naxa,

‘Fefe jaxi mi e sote.’

<sup>18</sup> Koni nde yi tixi Alatala yetagi

alogo a xa fe toon ti,

a yi a falan me?

Nde bata a tuli mati,

a yi a falan name?”

<sup>19</sup> Alatala gbalon soma nen muxu jaxine xun na

alo foye kala tiina.

A xolon jaxankatan yi fa e ma

\* **23:14: Sodoma nun Gomora** taane fe sebexi Dunuja Folon 19.1-29 kui.

alo wuluwunla.

<sup>20</sup> Alatalaa xɔlɔn mi xetema e fɔxɔ ra  
fɔ feene kamali

Ala naxanye birin nagidixi a bɔɲeni.

Ɛ xaxili sɔtɔma nɛn na feene xɔn waxati famatɔne yi.

<sup>21</sup> Ala naxa,

“N tan mi nabini itoe xexi,  
koni e gixin sigama xerayaan na.

N mi fala tixi e xa,  
koni e nabiya falane tima.

<sup>22</sup> Xa e yi tixi n yetagi nun,  
e yi n ma falan nalima nɛn n ma yamaan ma nun  
e yamaan ba e kira ɲaxine xɔn,  
e yi e raxete e kewali ɲaxine fɔxɔ ra.”

### *Ala dunuɲa yiren birin yi*

<sup>23</sup> Alatalaa falan ni ito ra,  
a naxa, “Ala xa mi n na ba,  
naxan maso ɛ ra?

Ala nan mɔn n na yire makuyene fan yi.”

<sup>24</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
“Muxun nɔɛ a luxunɲɛ wundo yireni ba,  
alogo n nama a to?

N mi bɔxɔ xɔnna nun kore xɔnna rafexi ba?”  
Alatalaa falan nan na ra.

### *Naxanye wule xiyene fe falama*

<sup>25</sup> “N bata nabine fala xuiin mɛ naxanye nabiya falane tima n xinli wulen fari, e naxa, ‘N bata xiye sa, n bata xiyena nde to.’

<sup>26</sup> Nabine bɔɲene luma e tiye wule falan na nabiyani han waxatin mundun,  
e yi mayenden falane ti fata e yete bɔɲɛ yi feene ra?

<sup>27</sup> E yengi a ma a e n xinla ɲaninanɲɛ nɛn yamaan na e xiyene xɔn e naxanye falama e bode xa, alo e benbane ɲinanxi n xinla ra kii naxan yi Baali suxurene fe ra.

<sup>28</sup> Xa nabiin naxan xiye saxi, na xa a xiyen yeɓa. Xa n ma falan naxan yi,  
na kannna xa a rali a ɲɔndin kiini.”

Alatalaa falan ni ito ra. A naxa, “Malo keɛɛn nun malo dagin lanɲɛ e bode ma di?”

<sup>29</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N ma falan mi luxi ba alo tɛɛna, alo sinben naxan fanyen bɔma?

<sup>30</sup> Nanara, n bata keli nabini itoe xili ma naxanye falane muɲama e bode ma, e mɔn naxa a ne fataxi n tan nan na.” Alatalaa falan nan na ra.

<sup>31</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N bata keli nabine xili ma naxanye e yete de xuiin findima n ma falan na.”

<sup>32</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N bata keli nabine xili ma naxanye wule xiyene yebama, naxanye falane tima e xunna ayi, e yi n ma yamaan nalɔ ayi e wulene xɔn. Anu, n tan mi e rasigaxi, n mi e yamarixi, e tɔnɔ yo mi yamani ito ma,” Alatalaa falan nan na ra.

### *Alaa falan findɛ goronna ra ba?*

<sup>33</sup> Alatala naxa, “Xa yamani ito hanma nabina nde hanma saraxaralina nde i maxɔdin, a naxa, ‘Waliyiya falan mundun tixi nxu xili ma keli Alatala

ma?’ I xa e yabi, i naxa, ‘Waliyiya falan mundun? Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N na n mema nen e ra.”’

<sup>34</sup> Xa nabina nde hanma saraxaralina nde hanma muxu gbete a fala, a naxa, ‘Waliyiya falan ni ito ra keli Alatala ma,’ n na kanna kewanla saranma nen a ra e nun a denbayana.

<sup>35</sup> E a falama e bode xa, e naxa, ‘Alatala yabin mundun tixi?’ hanma ‘Alatala nanse falaxi?’

<sup>36</sup> Koni e nama fa waliyiya falana fe fala Alatala xun ma sonon, bayo birin waliyiya falan findixi e gbee falan nan na. E habadan Alaa falane maxetema na kii nin, Alatala Senben Birin Kanna, en ma Ala,

<sup>37</sup> e lu a fale nabina nde xa, e naxa, ‘Alatala i yabixi nanse ra?’ hanma ‘Alatala nanse falaxi?’

<sup>38</sup> Xa e mon a fala, e naxa, ‘Waliyiya falan ni ito ra keli Alatala ma.’ Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Amasoto e a falama, e naxa, “Waliyiya falan ni ito ra keli Alatala ma,” hali n to a falaxi a e nama na fala,

<sup>39</sup> nayi, n jinanma nen e xon fefe, n yi e kedi n yetagi, e tan nun e taana n denaxan so e nun e benbane yii.

<sup>40</sup> N yi habadan yagin sa e fari, habadan marafeyaan naxan mi jinanje muxune ra mumel!”

## 24

### *Xode debe firinne nun yamana fe*

<sup>1</sup> Babilon mangan Nebukadanesari yelin xanbini Yehoyakimi a dii xemen Yoyakin suxe, Yuda mangana, e nun a kuntigine nun yiirawanle nun xabune, a siga e ra konyiyani Babilon taani keli Yerusalen taani, Alatala yi debe firin yita n na Alatala Batu Banxin yetagi, e rafexi xode bogine ra.

<sup>2</sup> Debe kedenna yi rafexi xode bogi fajine ra alo bogin naxanye bolonma xode malan waxati singeni. Koni deben boden xode ne mi yi fan, e mi yi noe donje.

<sup>3</sup> Alatala yi a fala, a naxa, “Yeremi, i nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “Xode bogine. Xode bogi fajine na, naxanye fan han! A jaxine fan na naxanye kalaxi han e mi noe donje.”

<sup>4</sup> Alatala yi falan ti n xa.

<sup>5</sup> Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “I xode bogi fajini itoe toxi kii naxan yi, n Yuda muxune fan yisuxuma na kii nin, n naxanye rasiga Babilon kaane yamanani.

<sup>6</sup> N na n joxo luma nen e xon ki fajni, n xete e ra yamanani ito yi. N na e senbe soma nen, n mi fa e halagima. N na e sima nen, n mi fa e talama.

<sup>7</sup> N boje fajin fima nen e ma alogo e xa a kolon a Alatala nan n tan na. Xa e xete n ma e bojen birin na, e findima nen n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra.”

<sup>8</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Xode bogi jaxini itoe tan, naxanye kalaxi han e mi noe donje, n Yuda mangan Sedeki nun a kuntigine suxuma na kii nin e nun Yerusalen yamaan muxu donxene, naxanye luxi yamanani, e nun naxanye daxi Misiran yamanani.

<sup>9</sup> E fe magaxuma ayi nen e findi gbalon misaala ra boxon yamanane muxune birin xa. N na e raxuya ayi denaxanye birin yi, men kaane e mafalama nen, e yi yo e ma, e yi e magele, e e danga.

<sup>10</sup> N na e raxorima nen yengen nun fitina kamen nun fitina furen na han e jan yamanani n denaxan so e yii e nun e benbane.”



## 25

*Njε tonge solofere konyiyana*

1 Ala yi falan ti Yeremi xa lan Yuda yamaan birin ma, Yosiyaa dii xεmεn Yehoyakimi a mangayaan njεε naanindeni Yuda yamanani, naxan mɔn findixi Nebukadanesari a mangayaan njεε singen na Babilɔn yi.

2 Nayi, Nabi Yeremi yi falan ti Yerusalεn kaane nun Yuda yamaan birin xa, a naxa,

3 “Xabu Amɔn ma dii xεmεn Yosiyaa mangayaan njεε fu nun saxandena, Yuda mangana, han to, na njεε mɔxɔnjεn nun saxanna nan ito ra Alatala falan tima n xa, n fan a falama ε xa yεyε, koni ε mi ε tuli matixi n na.

4 Alatala bata a walikεne birin nafa ε ma waxatin birin, nabine, koni ε mi ε xuiin name, ε mi ε tuli mati e ra.

5 E yi a falama nεn, e naxa, ‘E birin xa xεtε ε kira njaxine nun ε kεwali njaxine fɔxɔ ra, alogo ε xa lu bɔxɔni Alatala dεnaxan soxi ε nun ε benbane yii, habadan han habadan.

6 E nama bira ala gbεtene fɔxɔ ra, ε yi ε xinbi sin e bun, ε yi e batu. E nama n naxɔɔ batu seene ra ε naxanye rafalaxi. Nayi, n mi sese njaxi ligama ε ra.’

7 Koni ε mi ε tuli mati n na, ε yi n naxɔɔ batu seene ra ε naxanye rafala, ε yi tɔrayaan nafa ε yεtε ma.” Alatalaa falan nan na ra.

8 Na ma, Alatala Sɛnben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Bayo ε mi ε tuli matixi n ma falan na,

9 n yamanan muxune birin xilima nεn keli sogeteden kɔmenna ma e nun Babilɔn mangan Nebukadanesari, n ma walikεna. N na e rafama nεn yamanani ito naxa a muxune nun a rabilinna siyane birin xili ma, alogo n xa e raxɔri fefe. N yi e fe findi fe magaxuxin na muxune kabεma naxan ma, e kolin e ma, e nun yire rabejninxin na han habadan. Alatalaa falan nan na ra.

10 N danna sama nεn sεwa sigine nun njaxan sigine nun njaxalandi ti sigine ra xεmεn nun a njaxanla xa, e nun se din xuine nun lεnpu dεgεne.

11 Yamanani ito birin kalama nεn, a raxɔri, siyani itoe yi findi konyine ra Babilɔn mangan xa njεε tonge solofere.”

12 “Koni na njεε tonge soloferene na jan waxatin naxan yi, n Babilɔn mangan nun a yamaan hakεne saranma e ra nεn, n Babilɔn kaane yamanan findi yire rabejninxin na habadan. Alatalaa falan nan na ra.

13 N feen naxanye birin fala na yamanan xili ma, n na birin ligama nεn a ra, feen naxanye birin sεbexi kitabuni ito kui, Yeremi naxanye fala siyane birin xili ma.

14 Bayo Babilɔn kaane fan luma nεn siya sɛnbεmane nun manga gbeene bun, n yi e fan kewanle nun e wali xɔnne saran e ra.”

*Alaa xɔɔ igelengenna fe*

15 Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi n xa, a naxa, “Yeremi, igelengenni ito rasuxu n yii, naxan nafexi n ma xɔɔn na, i yi a so siyane birin yii, n na i rasigaxi naxanye fεma, alogo e xa a min.

16 E na a min, e xunna firifirima nεn, e lu alo dɔɔ minna silanfanna yεε ra, n yεngεn naxan nasigama e ma.”

17 N yi igelengenna rasuxu Alatala yii, n yi a so siyane birin yii, alogo e xa a min, Alatala n nasiga naxanye ma.

18 N na a so Yerusalεn nun Yuda taane muxune yii, a mangane nun a kuntigine, alogo mεnne xa findi yire kalaxine ra, muxune kabεma naxanye ma, e kolin e ma, e yi a danga alo a kii naxan yi to.

19 N mən yi a so Misiran mangan yii e nun a bundəxəne nun a kuntigine nun a yamaan birin,

20 e nun siyaan naxanye basanxi e ra. N yi a so Yusu yamanan mangane birin yii, e nun Filisiti yamanan taa mangane birin, Asikalən taan nun Gasa taan nun Ekirən taana e nun naxanye na lu e nii ra Asadodi taani.

21 N yi a so Edən kaane nun Moyaba kaane nun Amonine yii,

22 e nun Tire taan nun Sidən taan mangane birin, e nun fəxə ige tagi bəxəne mangane baan kidi ma.

23 N yi a so Dedan kaane nun Tema kaane nun Busi kaane yii e nun muxun naxanye birin e xunne dəxən bima.

24 N yi a so Arabi mangane birin yii, e nun siya basanxin naxanye dəxi tonbonni,

25 e nun Simiri mangane nun Elan mangane nun Mede yamanan mangane birin

26 e nun sogeteden kəmən fəxən mangane birin, naxanye maso, naxanye makuya, bəxə xənna yamanane birin. Ne xanbi ra, Sesaki\* mangan fan a minma nən.

27 Ala ito nan falaxi, a naxa, “Yeremi, a fala e xa, i naxa, ‘Alatala Sənben Birin Kanna, Isirayilaa Ala naxa, “E n ma xələ igelengenni ito min, a e xunna firifirima nən alo dəlona, e yi baxun, e bira. E mi fa kelima sənən yengena fe ra n naxan nafama e xili ma.”’

28 Xa e tondi igelengenna rasuxə i ra, e yi e min, nayi a fala e xa, i naxa, ‘Alatala Sənben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Fə e xa a min, e a min!

29 Bayo, xa n gbalon fələma taan nan ma n xinla binyaxi dənaxan yi, nayi, e fan kəwanle mi sarañe e ra ba? E mi tangə na ma sese ma. Bayo n yengən nasigama nən bəxə xənna muxune birin xili ma,” Alatala Sənben Birin Kanna falan nan na ra.”’

30 “I tan xa nabiya falani itoe birin ti e xili ma, i naxa, ‘Alatala sənə xuiin bata keli kore,

a bata a xui ramini a dəxəde sarijanxini!

A xələ xuiin naminima a muxune ma.

A sənəmə alo naxanye manpa bogini bodonma alogo e xa a igen ba,

a sənəmə bəxə xənna muxune birin xili ma.

31 A xuiin sigama han bəxən danna,

bayo kitina Alatala nun siyane tagi,

e nun adamadiine birin kitima nən.

A muxu jaxine faxama nən silanfanna ra,’

Alatalaa falan nan na ra.”

32 Alatala Sənben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,

“Gbalon bata keli

naxan luma sigə

keli siyana nde yi siga gbete yi,

alo foye kala tiin naxan bata sa keli bəxən danne ra.”

33 Na ləxəni, Alatala muxu faxaxine binbine luma nən yiren birin yi, keli bəxən fəxə kedenni han bode fəxəni. Muxu yo mi e sayaan wugama, e binbine mi malanma, e mi maluxunma. E binbine yi lu bəxən ma alo jamanana.

34 E tan yεεratine, e wuga,

\* 25:26: **Sesaki** findixi wundo falan nan na naxan bunna nən fa fala “Babilon taana.”

ε gbelegbele,  
 ε yi ε makutukutu  
 ε tan naxanye yamaan xun na!  
 Bayo ε kεε raxaba waxatin bata a li.  
 Ε birama nεn, ε fe yi kala  
 alo feεε fajin na raxuya ayi.  
 35 Sigade mi fa yεεratine xa  
 e gima dεnaxan yi.  
 Luxunde yo mi fa e xa  
 e tan naxanye yamaan xun na.  
 36 Ε yεεratine wuga xuiin name,  
 yamaan kuntigine gbelegbele xuina,  
 bayo Alatala e bεxεn kalama.  
 37 Langa sabatixine yidunduxi Alatalaa xεlε magaxuxin bun.  
 38 Ala bata a yamanan nabεjin  
 alo yatan na a dingiraan masara,  
 e yamanan yi kala halagi tiin bun a xεlε gbeeni.

## 26

### *Muxune yi e kεnkε Yeremi ma*

<sup>1</sup> Yosiyaa dii xεmεn Yehoyakimi a mangayaan fεlε waxatini Yuda yamanani, Alatala yi falan ti Yeremi xa.

<sup>2</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Sa ti Alatalaa banxin yinna kui, i falan ti Yuda yamanan taane muxune xa naxanye birin fa e xinbi sinma Alatalaa banxini. N na i yamari falan naxan birin ti feen na, i xa na birin fala e xa, i nama sese ba a ra.

<sup>3</sup> Waxatina nde, e tuli matima nεn, e birin yi xεtε e kira ηaxine fεxε ra. Nayi, n gbalon naxan nagidixi e ma e fe ηaxine fe ra, n xεtεma nεn na feen fεxε ra, na mi fa e sεtε.

<sup>4</sup> A fala e xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: Xa ε mi ε tuli mati n na, xa ε mi n ma sariyane suxu, n naxanye soxi ε yi,

<sup>5</sup> ε yi n ma walikεne xuiin name, nabine, n naxanye rasigaxi ε ma waxatin birin, ε mi tin ε tuli matiyε naxanye ra,

<sup>6</sup> nayi, n banxini ito kalama nεn alo Silo taana,\* n yi taani ito findi danga taan na bεxεn siyane birin tagi.’ ”

<sup>7</sup> Saraxaraline nun nabine nun yamaan birin yi Yeremi xuiin mε falani itoe tiyε Alatalaa banxini.

<sup>8</sup> Yeremi yi yelinma falane tiyε waxatin naxan yi Alatala a yamari naxanye fala fe ra, saraxaraline nun nabine nun yamaan birin yi a suxu, e naxa, “I faxama nεn yati!

<sup>9</sup> Nanfera i nabiya falane tima Alatala xinli fa fala banxini ito kalama nεn alo Silo taana, taani ito yi kala, a findi yire rabεpinxin na?” Yamaan birin yi e malan Yeremi rabilinni Alatalaa banxini.

<sup>10</sup> Yuda yamanan kuntigine to na feene mε, e yi keli mangana banxini, e sa dεxε Alatalaa banxini dεnaxan xili “So Dε Nεnεna.”

<sup>11</sup> Nayi, saraxaraline nun nabine yi a fala kuntigine nun yamaan birin xa, e naxa, “Xεmεni ito a kitin xa lan sayaan ma! Bayo a bata nabiya falane ti taani ito xili ma, alo ε fan yεtεna a mεxi kii naxan yi!”

\* 26:6: *Silo taana* fe sebexi Yeremi 7.12 kui.

<sup>12</sup>Yeremi yi a fala kuntigine nun yamaan birin xa, a naxa, “E falan naxanye birin mæxi, Alatala nan n nafaxi a n xa fa na nabiya falane ti banxini ito nun taani ito xili ma.

<sup>13</sup>Iki, e sigati kiin nun e kewanle maxete, e yi e tuli mati Alatala ra, e Ala. Nayi, Alatala gbalon naxan nagidixi e xili ma, a xetema nen na feen foxo ra, na mi fa e sotoma.

<sup>14</sup>N tan fa e sagoon nin. Naxan fan e yee ra yi, a tinxin, e na liga n na.

<sup>15</sup>Koni, e xa a kolon nen, xa e n faxa, sontaren faxa feen goronna luma nen e xun ma, e tan nun taani ito nun a muxune, bayo Alatala nan n nafaxi yo, alogo n xa falani itoe ti e xa.”

<sup>16</sup>Kuntigine nun yamaan birin yi a fala saraxaraline nun nabine xa, e naxa, “Hali xemeni ito a kitin mi lan sayaan ma! Bayo a falan tixi en xa Alatala nan xili yi, en ma Ala.”

<sup>17</sup>Yamanan fonna ndee yi keli, e yi a fala yamaan malanxin birin xa, e naxa,

<sup>18</sup>“Yuda mangan Xesekiya waxatini, Moreseti kaan Mike a fala nen Yuda yamaan birin xa, a naxa, ‘Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Siyon taani buxama nen alo xena,

Yerusalen findima nen taa xonna ra.  
Ala Batu Banxin tixi geyaan naxan ma,  
na findima nen fotonna yire matexin na.” †

<sup>19</sup>Yuda mangan Xesekiya nun Yuda yamaan birin Mike faxa nen na ma ba? Xesekiya mi gaxu Alatala yee ra ba, a yi Alatala mafan? Nayi, Alatala gbalon xunba nen e ra, a yi naxan nagidixi e ma. En fe jaxin nan nafama en yete ma, xa en xemeni ito faxa!”

### *Mangan yi nabi Yuriya faxa*

<sup>20</sup>Xemena nde fan yi na naxan yi nabiya falane tima Alatala xinli, naxan ma falaye yi luxi alo Yeremi a falane, Semaya Kiriyati-Yeyarin kaana dii xemen Yuriya. A fan nabiya falane ti nen taani ito nun yamanani ito xili ma.

<sup>21</sup>Yehoyakimi nun a sofa kuntigine nun a kuntigine birin to na falane me, mangan yi wa a faxa feni. Koni, Yuriya to na feen me, a yi gaxu, a yi a gi, a siga Misiran yamanani.

<sup>22</sup>Manga Yehoyakimi yi muxune rasiga Misiran yi, Akibori a dii xemena Elanatan e nun muxuna ndee.

<sup>23</sup>E sa Yuriya suxu Misiran yi, e sa fa a ra Manga Yehoyakimi xon, a yi a faxa silanfanna ra, e sa a binbin woli ayi yamaan yigelitone gaburu yireni.

<sup>24</sup>Anu, na waxatini, Safan ma dii xemena Axikan Yeremi ratanga nen alogo e nama a lu yamaan sagoni, e yi a faxa.

## 27

### *Yuda kaane lan e xuru Babilon mangan ma*

<sup>1</sup>Yosiyaa dii xemen Yehoyakimi a mangayaan folo waxatini Yuda yamanani, Alatala yi falan ti Yeremi xa.

<sup>2</sup>Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa, “Gbelemene raserge, i lutine ti e ra goron tongo seen na, i e sa i koe ma.

<sup>3</sup>Imon yi e rasiga Edon mangan nun Moyaba mangan nun Amoni mangan nun Tire mangan nun Sidon mangan ma e xerane xon e naxanye rafaxi Yerusalen yi Yuda Manga Sedeki fema.

† 26:18: Mike 3.12

4 I yi n ma yamarin nali e ma, alogo e xa sa a fala e kanne xa, i naxa, Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ε sa ito fala ε kanne xa, ε naxa,

5 'N tan nan bɔxɔ xɔnna daxi n senbe gbeeni, e nun muxune nun suben naxanye a fari. Naxan na n keken, n yi bɔxɔ xɔnna so na yii.

6 Iki n fa ε yamanane birin sama nen Babilon mangan Nebukadanesari sagoni, n ma walikena. N mon burunna subene sama nen a sagoni.

7 N siyane birin sama nen a nɔɔn bun e nun a diin nun a mamandenna nɔɔn bun, han a waxati saxin yi a li, a fan ma yamanan yi sa lu siya senbemanen nun manga gbeene nɔɔn bun.

8 Xa siyana nde hanma yamanana nde mi xuru Babilon mangan Nebukadanesari ma, a mi tin Babilon mangana konyiyaan xa lu a xun ma alo goron tongo gbelemana, n na siyaan kewanla saranma a ra nen yengen nun fitina kamen nun fitina furen na, han n yi yelin e halage Babilon mangan xon.' Alatalaa falan nan na ra.

9 E tan nama ε tuli mati ε nabine nun ε yiimatone nun ε xiyene nun ε koron bɔnbɔne nun ε kɛramuxune ra, naxanye a falama ε xa, e naxa, 'E mi luma Babilon mangana nɔɔn bun.'

10 Bayo, e wulen nan falama ε xa, naxan ε masigama ε bɔxɔn na. N na ε kedima nen ε yamanani, n yi ε raxɔri.

11 Koni siyaan naxan na tin Babilon mangana konyiyaan yi sa a fari alo goron tongo gbelemana, a xuru a ma, n matabun fima nen na ma a yete bɔxɔni, a yi a bi, a lu dɔxi na," Alatalaa falan nan na ra.

12 N na nan fala Yuda mangan Sedeki fan xa, n naxa, "E tin Babilon mangana konyiyaan xa sa ε fari alo goron tongo gbelemana, ε xuru e nun a yamaan ma, ε kisima nen.

13 Nanfera ε nun i ya yamaan lanma ε faxa yengen nun fitina kamen nun fitina furen, alo Alatala a falaxi kii naxan yi siyane xa naxanye tondin xure Babilon mangan ma?

14 E nama ε tuli mati nabine ra, naxanye a falama ε xa, e naxa, 'E mi luma Babilon mangana nɔɔn bun!' Bayo, e wule nabiya falane nan tima ε xa.

15 N tan mi e xexi, e wulen nan falama n xinli. Nayi, n na ε kedima nen ε yamanani, ε nun ε nabiin naxanye falane tima, ε birin yi raxɔri." Alatalaa falan nan na ra.

16 N ni ito nan fala saraxaraline nun yamaan birin xa, n naxa, "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'E nama ε tuli mati ε nabine ra naxanye a falama ε xa, e naxa, "Alatalaa banxin muranne famatɔɔn ni i ra sa keli Babilon yi!" Bayo e wule nabiya falane nan tima ε xa.

17 E nama ε tuli mati ne ra. E xuru Babilon mangan ma, ε yi kisi. Nanfera ε waxi taani ito kala feni?

18 Xa nabiin nan e ra, xa Alatalaa falana e yi, nayi e xa Alatala Senben Birin Kanna mafan alogo muranna naxanye fa luxi Alatalaa banxini, e nun Yuda mangana banxin nun Yerusalen yi, a ne fan nama xali Babilon yamanani.

19 Bayo Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi lan senbetenne ma, e nun ige ramaraden nun ige maxali wontorone nun muran gbeten naxanye luxi taani ito yi,

20 Babilon mangan Nebukadanesari mi naxanye tongo a Yehoyakimi a dii xemen Yoyakin xali konyiyani waxatin naxan yi, Yuda mangana, e nun Yuda yamanan nun Yerusalen taan muxu gbeene birin a siga naxanye ra konyiyani Babilon yi,

<sup>21</sup> Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi yati muranne xili ma naxanye luxi Alatalaa banxini, e nun Yuda mangana manga banxini e nun Yerusalem taani, a naxa,

<sup>22</sup> “Ne tongoma nen, e xali Babilon yi, e sa lu na yi han n na keli laxon naxan yi, n mon yi e rafa be.” Alatalaa falan nan na ra.’ ”

## 28

### *Yeremi nun wule nabina fe*

<sup>1</sup> Na jee kedenna ra, Yuda mangan Sedeki a mangayaan jee naaninden kike suulunden laxon na nde yi, Gabayon kaana Asuru a dii xemen Nabi Xananiya yi falan ti n xa Alatalaa banxini saraxaraline nun yamaan birin yee xori, a naxa,

<sup>2</sup> “Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Babilon mangan goron tongo gbelemen naxan sama muxune ke ma, n fama na kaladeni nen!’

<sup>3</sup> Benun jee firin, n mon xetema nen muranne birin na be Alatalaa banxini, Babilon mangan Nebukadanesari naxanye tongoxi be, a siga e ra Babilon yi.

<sup>4</sup> N mon xetema nen Yuda mangan na, Yoyakin Yehoyakimi a dii xemena, e nun Yuda muxu suxine birin, naxanye sigaxi Babilon yi, bayo Babilon mangan goron tongo gbelemen naxan sama muxune ke ma, n fama na kaladeni nen!’ Alatalaa falan nan na ra.”

<sup>5</sup> Nabi Yeremi yi Xananiya yabi saraxaraline nun yamaan birin yee xori naxanye yi Alatalaa banxini.

<sup>6</sup> Nabi Yeremi naxa, “Amina! Alatala xa na liga! Alatala xa i fala xuine rakamali, a yi xete Alatalaa banxin muranne nun muxu suxine ra be sa keli Babilon yi.

<sup>7</sup> Koni i tuli mati falani ito ra n naxan falama e nun yamaan birin xa:

<sup>8</sup> Nabiin naxanye fa benun i tan nun n tan xa fa, xabu a foloni, ne nabiya falane ti nen lan yengen nun gbalon nun fitina furene fe ma yamana wuyaxi nun mangaya gbeene xili ma.

<sup>9</sup> Koni xa nabina nde boje xunbenla fe fala, fo a falan xa kamali nen benun muxune xa a kolon a Alatala nan a xexi.”

<sup>10</sup> Nayi, nabi Xananiya yi goron tongo gbelemen ba Nabi Yeremi ke ma, a yi a yigira.

<sup>11</sup> Xananiya yi a fala yamaan birin yee xori, a naxa, “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Babilon mangan Nebukadanesari non naxan sama siyane birin fari alo goron tongo gbelemana, benun jee firin, n na kalama na kii nin.’ ” Nabi Yeremi yi siga.

<sup>12</sup> Nabi Xananiya yelin xanbini goron tongo gbelemani gire, a naxan ba Nabi Yeremi ke ma, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,

<sup>13</sup> “Sa a fala Xananiya xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: I bata wudi gbelemani gira, koni i fa wure gbelemen nan sotama a funfuni.

<sup>14</sup> Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N goron tongo wure gbelemen sama nen siyani itoe birin ke ma, alogo e xa lu Babilon mangan Nebukadanesari a non bun, e lu wale a xa, n mon burunna subene sama nen a sagoni.’ ”

<sup>15</sup> Nabi Yeremi yi a fala Nabi Xananiya xa, a naxa, “Xananiya, i tuli mati! Alatala mi i xexi, anu i bata yamani ito mayenden alogo e xa e yigi sa wulene yi.

<sup>16</sup> Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N ni i j̄anma n̄en b̄ox̄o x̄onna fari, i faxama n̄en j̄ēeni ito ra, bayo i ya falane yamaan namurutema Alatala ma.’”

<sup>17</sup> Nabi Xananiya yi faxa na j̄ēen kike solofereden na.

## 29

### *Kedin yi rasiga muxu suxine ma*

<sup>1</sup> Nabi Yeremi a falan ni i ra a naxan sebe kedin kui Yerusalen taani, a yi a rasiga fonne ma naxanye xali konyiyani, e nun saraxaraline nun nabine nun yamaan d̄onxen birin, Nebukadanesari naxanye suxu Yerusalen yi a siga e ra konyiyani Babilon yi.

<sup>2</sup> A lixi, Manga Yoyakin nun a nga nun mangan bundox̄one nun Yuda kuntigine nun Yerusalen kuntigine nun yiirawanle nun xabune fan bata yi mini Yerusalen yi siga konyiyani.

<sup>3</sup> A kedin taxu n̄en Safan ma dii x̄emena Elasa nun Xiliki a dii x̄emen Gemariya ra, Yuda mangan Sedeki naxanye x̄e Babilon mangan Nebukadanesari ma. Kedin kui falan ni i ra:

<sup>4</sup> Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi muxu suxine birin xa, n naxanye rasiga konyiyani keli Yerusalen yi siga Babilon yi, a naxa,

<sup>5</sup> “E banxine ti, e d̄ox̄o e kui. E nakone si, e yi e bogue don.

<sup>6</sup> E j̄axanle futu, e yi diine s̄ot̄o. E j̄axanle fen e dii x̄emene xa, e yi e dii temene fi x̄eme taa ra, alogo e fan xa diine bari. E wuya ayi e dingirani, e yaten nama xurunj̄e ayi de!

<sup>7</sup> E b̄oj̄e xunbenla raso taani, n na e xalixi konyiyani denaxan yi, e yi Alatala maxandi na taan xa, bayo e b̄oj̄e xunbenla s̄ot̄oma na nan x̄on.”

<sup>8</sup> Bayo Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “E nama tin, nabine nun yiimatone xa e mayenden naxanye e tagi. E nama e tuli mati e xiyene ra!

<sup>9</sup> Bayo e wule nabiya falane nan tima e xa n xinli. N tan mi e x̄exi,” Alatalaa falan nan na ra.

<sup>10</sup> Koni Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Babilon yamanana n̄o s̄ot̄on na j̄ēe tonge solofere ti, n na e malima n̄en, n yi n ma fala faj̄in nakamali e xa, n x̄ete e ra be.

<sup>11</sup> Bayo n na a kolon n feen naxanye yit̄onxi e xa. N b̄oj̄e xunbenla nan yit̄onxi e xa, t̄oꝝyaan mi a ra, alogo n xa yigin lu e ma waxati famatone yi.” Alatalaa falan nan na ra.

<sup>12</sup> “Nayi, e na n xili, e yi fa n maxandi, n na e yabima n̄en.

<sup>13</sup> E na n fen, e n toma n̄en, xa e n fen e b̄oj̄en birin na.”

<sup>14</sup> Alatalaa falan ni ito ra. “N tinma n̄en e xa n to, n yi x̄ete e ra keli konyiyani, n yi e malan keli siyane nun yirene birin yi, n na e raxuya ayi denaxanye yi, n yi x̄ete e ra be, n na e kedixi denaxan yi siga konyiyani.” Alatalaa falan nan na ra.

<sup>15</sup> Na ma, e a falama n̄en, e naxa, “Alatala bata nabine fi nxu ma Babilon yi!”

<sup>16</sup> Koni Alatala ito nan falaxi lan mangan ma naxan d̄oxi Dawudaa manga gb̄edeni, e nun yamaan naxan birin d̄oxi Yerusalen taani ito yi, e ngaxake-denna naxanye mi siga e f̄ox̄o ra konyiyani,

<sup>17</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N yengen nun fitina kamen nun fitina furen nafama e ma n̄en, n yi e lu alo x̄ode bogi kalaxin naxanye mi n̄e donje.

18 N na e sagatanma nen yengen nun fitina kamen nun fitina furen na, n yi e fe findi fe magaxuxin na bɔxɔn yamanane birin xa, e yi findi danga taan misaala ra, e fe yi yamanane birin muxune yigitεε, e yi kabε e ma, e kolin e ma, e e konbi, n na e raxuya ayi denaxanye birin yi.”

19 Alatalaa falan ni ito ra. “Na ligama nen bayo e mi e tuli matixi n ma falan na, n na n ma walikεne rasigaxi e tan naxanye ma waxatin birin, nabine. Anu ε fan mi ε tuli matixi,” Alatalaa falan nan na ra.

20 Koni ε tan xa ε tuli mati Alatalaa falan na, ε tan muxu suxine birin, n bata ε tan naxanye rasiga keli Yerusalen yi siga Babilon yi!

21 Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan Kolayaa dii xεmena Axabi nun Maaseyaa dii xεmen Sedeki ma, naxanye wule nabiya falane tima ε xa, a naxa, “N na e sama nen Babilon mangan Nebukadanesari sagoni, a yi e faxa e yεε xɔri.

22 Yuda kaan naxanye birin siga konyiyani Babilon yi, ne birin dangan misaala tongoma muxu firinni itoe nan ma sɔnɔn, e naxa, ‘Alatala xa i lu alo Sedeki nun Axabi, Babilon mangan naxanye gan!’

23 Bayo e bata xaxilitareyaan liga Isirayila yi. E bata yalunyaan liga e muxu bodene naxanle xɔn, e yi falan ti n xinli wulen fari, anu, n tan xa mi yamarin fixi e ma. N na kolon, na feen seren nan mɔn n na.” Alatalaa falan nan na ra.

### *Yeremi yi Semayaa kedɪn yabi*

24 A fala Nexelan kaan Semaya xa, i naxa,

25 “Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, i bata kedine sebe Yerusalen kaane birin ma, e nun Maaseya a dii xεmen Sofoni saraxaralina, e nun saraxarali gbεteye birin, i ito nan sebexi Sofoni ma, i naxa,

26 ‘Alatala bata i findi saraxaraliin na Yehoyada nɔxɔni alogo i xa i yengi dɔxɔ Alatalaa banxin feene xɔn. Na ma, muxu yo na a yetε findi nabiin na daxuyani, i lan i xa a sa kutun na, i a kɔεen xidi yɔlɔnxɔnna ra.

27 Nanfera nayi, i mi i kɔnkɔma Yeremi Anatɔti kaan ma, naxan a yetε findixi nabiin na ε tagi?

28 A yetεen bata kedɪn nasiga nxu ma Babilon yi, a naxa: ε buma nen menni de! Nayi, ε banxine ti, ε dɔxɔ e kui. ε nakɔne si, ε yi e bogine don.’ ”

29 Saraxarali Sofoni yi na kedɪn xaran Nabi Yeremi xa.

30 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,

31 “Xεraan nasiga a faladeni muxu suxine birin xa naxanye Babilon yi, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi Semaya Nexelan kaan xili ma, a naxa, “Bayo Semaya nabiya falane tima ε xa, anu, n tan mi a xεxi, a yi ε mayenden alogo ε xa ε yigi sa wuleni.”

32 Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N Semaya Nexelan kaan nun a bɔnsɔnna kεwanle saranma e ra nen. A bɔnsɔnna muxu yo mi luyε yamani ito ye, a mɔn mi fe fajin toma n naxan ligama n ma yamaan xa, bayo a falane yamaan namurutema Alatala ma.” ’ Alatalaa falan nan na ra.”

## 30

### *Ala mɔn Isirayila yamanani tɔnma nen*

1 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,

2 “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘N falan naxanye tixi i xa, e birin sebe kedɪn kui.’



<sup>3</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Lɔxɔne fama, n Yuda nun Isirayila muxu suxine raxetema waxatin naxan yi, n fa e ra yamanani n naxan so e benbane yii, e yi dɔxɔ a yi,’ Alatala naxa na kiini.”

<sup>4</sup> Alatala falani itoe nan ti lan Isirayila nun Yuda yamanane ma, a naxa,  
<sup>5</sup> “Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 ‘En gbelegbele xuiin mema.  
 Gaxun nan na ra,  
 bɔɔɛ xunbeli mi fa na.

<sup>6</sup> E maxɔdinna ti,  
 xa xemɛn nɔɛ diin bare!  
 Nanfera nayi,  
 xemɛne birin e tagin suxi  
 alo naxanla nɛma dii barini?  
 Nanfera birin yetagini tɔɔnxi?

<sup>7</sup> Gbalo lɔxɔ gbeen nan a ra!  
 A nɔxɔn mi na.  
 Waxati xɔdɛxɛn nan na ra Yaxuba bɔnsɔnna xa,  
 koni e xunna minima a yi nɛn,  
 e kisi.’ ”

<sup>8</sup> “Alatala Sɛnben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, ‘Na lɔxɔni, n goron tongo wudine kalama nɛn, a ba e kɔɛ ma, n yi e xidi lutine yibolon, n yi e ba xɔɔɛne konyiyaan bun.

<sup>9</sup> E yi wali Alatala xa e Ala, e nun Dawuda yixetena, e mangana, n naxan fima e ma.’

<sup>10</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 ‘E tan Yaxuba yixetene,  
 n ma walikene, e nama gaxu,  
 Isirayila kaane, e nama kuisan!  
 Bayo, n na e rakisima nɛn,  
 n yi sa e ba yire makuyeni,  
 n yi e bɔnsɔnna ba yamanani  
 e sa konyiyani dɛnaxan yi.  
 Yaxuba bɔnsɔnna muxune mɔn xetema nɛn,  
 e yi lu maraxaran nun bɔɔɛ xunbenli.

E mi fa yimaxe sɔnɔn!

<sup>11</sup> Bayo, n luma nɛn e xɔn,  
 alogo n xa e rakisi.  
 N siyane birin naxɔɔɛ nɛn,  
 n na e raxuyaxi ayi naxanye ye,  
 koni n mi e tan naxɔrima.  
 N na e xuruma nɛn  
 alo a lan kii naxan yi,  
 bayo n mi e yatema sɔntarene ra.’  
 Alatalaa falan nan na ra.”

<sup>12</sup> “Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 ‘E naxankatan mi dandanɔɔɛ,  
 e furen magaxu.

<sup>13</sup> Muxu yo mi e xun mafalama,  
 e fure dɛɛn dandan muxu mi na,  
 a seri mi e tan yii.

<sup>14</sup> E xɔyine birin bata ninan e xɔn,  
 e mi fa e fenma sɔnɔn.

Bayo, n bata ε naxankata alo yaxuna,  
 n yi ε hake gbeene nun ε yulubi wuyaxine saran ε ra a naxin na.  
 15 Nanfera ε wugama ε naxankatan  
 nun ε tɔɔyaan bun naxan mi nɔε dandanje?  
 N na ligaxi ε ra ε hake gbeene nun ε yulubi wuyaxine nan ma fe ra.' ”

16 “ Koni naxan yo na wa ε raxɔri feni,  
 na fan naxɔrima nɛn.  
 E yaxune birin xalima nɛn konyiyani.  
 Naxanye birin fuma ε yiiseene ma,  
 muxune fuma ne fan yiiseene ma nɛn.  
 Naxanye ε suxuma yengɛni,  
 ne fan birin suxuma nɛn yengɛni.’

17 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 ‘Koni n mɔn ε rasabatima nɛn,  
 n yi ε rakendɛya ε furene ma,  
 bayo e a falama ε ma nɛn a yama ramɛxina,  
 muxe mi a yengi dɔxi naxan xɔn, Siyon taana.’

18 Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 ‘N mɔn Yaxuba bɔnsɔnne yigiyadene rasabatima nɛn,  
 n kininkinin e dɔxɔdene ma.  
 Taa xɔnna mɔn tima nɛn a funfuni.  
 Manga banxin mɔn yi ti a yireni.

19 Beti xuiin nun sɛwa xuiin minima nɛn e tagi.  
 N na e rawuyama ayi nɛn,  
 e mi fa xurunje ayi mume!  
 N binyen fima nɛn e ma,  
 e mi fa rayelefuε sɔnɔn.

20 E diine luma nɛn alo a fɔlɔni,  
 e yamaan luma nɛn n yɛtagi.  
 N yi e naxankata muxune kɛwanle saran e ra.

21 E mangan minima e tan nin,  
 e tan nde nan tima e yeε ra.  
 N yi na kannna maso n na,  
 a yi a maso n na,  
 bayo muxun mundun suse a masoε n na a yeε ra?’

Alatalaa falan nan na ra.  
 22 ‘E findima nɛn n ma yamaan na,  
 n yi findi ε Ala ra.’ ”

23 Alatala gbalon soma nɛn muxu naxine xun na  
 alo foye kala tiina.

A xɔlɔn naxankatan yi fa e ma  
 alo wuluwunla.

24 Alatalaa xɔlɔn mi xɛtɛma e fɔxɔ ra  
 fɔ feene rakamali  
 Ala naxanye birin nagidixi a bɔnje ni.  
 E xaxili sɔtɔma nɛn na feene xɔn waxati famatɔne yi.

1 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Na waxatini, n findima nen Isirayila xabilane birin ma Ala ra, e yi findi n ma yamaan na.”

2 Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “Yama dɔnxɛn naxanye luxi e nii ra yɛngɛn xanbini,  
 ne n ma hinanna toma nen tonbonni,  
 Isirayila yamaan yi matabun sɔtɔ.”

3 Alatala a yete yita nen n na wulani,  
 a naxa, “N bata ε xanu habadan!  
 Nanara, n ma hinanna mi janma ε xa.

4 Isirayila yama fajina,  
 n mɔn ε rasabatima nen,  
 ε yamanan mɔn tima nen.  
 ε mɔn ε tanbanne maxama nen  
 ε yi siga bodonlane fɔxɔ ra jaxaxaxani.

5 ε mɔn manpa bili nakone sima nen Samari geyane fari.  
 Xeε biine sansine sima nen,  
 e yi e bogine sɔtɔ.

6 Bayo lɔxɔna nde fama,  
 kantan tiine e xui raminima  
 Efirami yamanan geyane ma waxatin naxan yi, e naxa,  
 ‘ε keli, en siga Siyon taani Alatala fema, en ma Ala.’ ”

7 Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “ε xuini te sɛwani Yaxuba bɔnsɔnna fe ra,  
 ε jaxan e fe ra e tan naxanye siyane xun na!  
 ε xui ramini, ε yi Ala tantun, ε naxa,  
 ‘Alatala, i ya yamaan nakisi,  
 Isirayila muxu dɔnxɛne.’

8 N xεtɛma nen e ra  
 sa keli kɔmɛn fɔxɔn yamanani,  
 n yi e malan sa keli bɔxɔn danne ra.  
 Danxutone nun sankalatone e ye,  
 jaxalan fudi kanne nun naxanye dii barini, e birin.  
 Yama gbeen nan xɛtɛn be.

9 E fama nen wuge,  
 e lu n maxande,  
 n yi ti e yeε ra,  
 siga xudene de, kira yitɔnxin xɔn,  
 e mi e sanna radinjɛ denaxan yi,  
 bayo Isirayila yamaan fafe nan n na,  
 Efirami bɔnsɔnna luxi nen  
 alo n ma dii singena.”

10 Siyane, ε tuli mati Alatalaa falan na,  
 ε sa a rali  
 fɔ fɔxɔ ige tagi bɔxɔ makuyene yi!  
 ε naxa,

“Naxan Isirayila yamaan naxuyaxi ayi,  
 na e malanma nen.  
 A e kantanma nen  
 alo xuruse rabaan nun a xuruse kuruna.

11 Bayo, Alatala bata Yaxuba yixɛtɛne xɔɔya,  
 a yi e xunba muxune yii

naxanye sɛnbɛn gbo e xa.

<sup>12</sup> E fama nɛn,

e xuiɛni tɛ ɲaxaɲaxani Siyon geyaan xuntagi.

E sɛwama nɛn Alatalaa nɛmaan birin na,

murutun nun manpa nɛnɛn nun turen

nun yɛxɛɛne nun siine nun ɲingene.

E nii yifanma e ma nɛn

alo igen saxi nakɔɔn naxan ma,

e mi fa yigitɛɛ mume!

<sup>13</sup> Nayi, sungutunne sɛwama nɛn e bodondeni,

e nun banxulanne nun fonne birin.

N yi e sunun findi sɛwan na,

n yi e madɛndɛn,

n yi e rasɛwa e ɲaxankatan xanbini.

<sup>14</sup> N yi saraxaraline ralugo sube turaxine ra

n ma yamaan yi wasa n ma nɛmaan na,”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>15</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Gbelegbele xuiɛn nun wuga xui gbeen tema Rama taani.

Rakeli nan a diine wugama.

A mi tinɲɛ a xa masabari

amasɔɔ e birin bata faxesa.”

<sup>16</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“E wuga xuiɛn nun ε yɛɛgen dan,

bayo ε kɛwanle saren fima nɛn,

ε diine fama nɛn

sa keli yaxune konni.”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>17</sup> “E yigin sɔɔma nɛn waxati famatɔne yi,

bayo ε diine mɔn xɛtɛma nɛn e konni.”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>18</sup> N bata Efirami bɔnsɔnna wuga xuiɛn mɛ, e naxa,

“Ala, i bata nxu xuru kari xɔdɛxɛni

alo turaan naxan mi suxi,

nxu yi xuru ki faɲi.

I mɔn xa nxu raxɛtɛ,

nxu xɛtɛma nɛn,

bayo i tan nan Alatala ra, nxɔ Ala.

<sup>19</sup> Nxu nxu xun xanbi so nɛn i yi,

koni na xanbi ra,

nxu yi nimisa.

Nxu yelin xanbini xaxinla sɔtɛ,

nxu yi xɔɔ nxu yetɛ ma,

nxu yagi, nxu yi nxu xun sin,

bayo nxu bata kalan ti nxu dii ɲɔɛ waxatini han!”

<sup>20</sup> Ala naxa, “Efirami bɔnsɔnna mi findixi n nafan diin xan na ba,

n diin naxan nafisama bonne xa?

Bayo n nɛma falane tiyɛ a ma,

a fe rabirama n ma.

Nanara, n bɔɲɛn bata kala a fe ra,

a kininkininna yi n suxu han!”

Alatalaa falan nan na ra.

21 E taxamasenne ti kiraan xɔn,  
 ε wudine bitin kiraan de  
 alogo muxune nama kira gbeen fata  
 e lan e xa bira naxan fɔxɔ ra.  
 Isirayila yama fajina,  
 ε mɔn xa xete, ε xete ε taane yi.

22 N ma dii murutεxine,  
 ε luma na xun xɔn sigani  
 han waxatin mundun yi?  
 Bayo Alatala fe nenεn naminima nen bɔxɔ xɔnna fari,  
 naxanla fama nen xεmεn fendeni.\*

*Ala mɔn Yuda nun Isirayila yitɔnma nen*

23 Alatala sεnben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “N na xete e muxu suxine ra waxatin naxan yi, a mɔn falama nen Yuda yamanan nun a taane yi, e naxa, ‘Alatala xa barakan sa tinxin yirena fe yi geya sarijanxina.’

24 Xεε biine nun xuruse rabane dɔxɔma nen Yuda yamanani e nun a taane birin.

25 Bayo n muxu xadanxine nii yifanma e ma nen, n yi muxu nii kalaxine ralugo.”

26 Na waxati yeteni, n yi xulun, n yi a kolon a n ma xixɔnla yi naxun han!

27 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Lɔxɔne fama, n mɔn muxune nun xuruseene rasabatima nen Isirayila nun Yuda yamananane yi, e wuya ayi alo muxun na sansiin xuya xεεn ma.

28 Benun to, n na n yeεn ti nen e ra alogo n xa e xunna kala, n yi e tala, n yi e halagi, n yi e raxɔri, n yi gbalon nafa e ma. Koni iki, n mɔn n yengi dɔxɔma nen e xɔn alogo n xa e yamanan ti, n yi e si,” Alatalaa falan nan na ra.

29 A mi fa falama na lɔxɔni fa fala,  
 Fafane bata naxundan xindene don,  
 koni e diine nan ninye ramuluxun.†

30 Koni birin faxama a yete haken nan ma fe ra. Muxu yo naxundan xindene don, na kanna yetεεn nan ninye ramuluxunma.

*Layiri nenεna fe*

31 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 “Na lɔxɔne fama, n layiri nenεn xidima‡  
 nxu nun Isirayila nun Yuda yamane tagi waxatin naxan yi.

32 A mi ligama  
 alo n layirin naxan xidi nxu nun e benbane tagi,  
 n to e yii rasuxu n yi e ramini Misiran yamanani.  
 Bayo e n ma layirin kala nen  
 hali n to findi e kanna ra,”  
 Alatalaa falan nan na ra.

33 “Koni layirin ni i ra,

\* **31:22:** Waxatina nde, Ala waxi a xɔn ma nen a Isirayila yamaan xa a tan Ala fen. Anu, e dari fe mi yi na ra hali Isirayila yamaan to findixi Ala gbeen na layiri xidin xɔn alo xεmεn nun naxanla futun xidima kii naxan yi. † **31:29:** Na feen mɔn sebexi Nabi Eseyiyeli 18.2 kui. ‡ **31:31: Layiri nεnεna** fe sebexi Luka 22.20 nun Kɔrenti Singen 11.25 nun Kɔrenti Firindena 3.6 nun Heburune 8.8-12 kui.

n naxan xidima nxu nun Isirayila yamaan tagi.”

Alatalaa falan ni ito ra,  
a naxa, “Na waxatin na dangu,  
n na n ma sariyane sama nen e xaxinli,  
n yi e sebe e boɲeni.

N findima nen e Ala ra,  
e yi findi n ma yamaan na.

<sup>34</sup> Muxu yo mi fa a boden maxaranma,  
muxu yo mi a fale a ngaxakedenna xa,  
a naxa, ‘I xa Alatala kolon,’  
bayo e birin n kolonma nen,  
keli muxudin ma han muxu gbeena.  
Bayo n diɲama nen e hakeɲe ma  
n yi e yulubine xafari.”  
Alatalaa falan nan na ra.

<sup>35</sup> Alatala ito nan falaxi,  
a tan naxan sogen da  
alogo a xa kenenna fi yanyin na,  
e nun kiken nun sarene koɲen na,  
naxan foɲo igeni maxama,  
a moɲonne yi xuxu, §  
naxan xili Alatala Senben Birin Kanna, na naxa,  
<sup>36</sup> “Fanni dunuɲa da kiin sariyani itoe n yetagi,  
Isirayila yixetene fan yatema nen siyaan na n yeɲe ra yi.”  
Alatalaa falan nan na ra.

<sup>37</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“Xa kore xonna noɲe malige,  
xa boɲo xonna bunne noɲe kolonɲe,  
naye, n fan n mema nen Isirayila boɲsonna ra e kewanle fe ra,”  
Alatalaa falan nan na ra.

### *Yerusalen taa nenena fe*

<sup>38</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Loɲone fama, taani ito mon tima Alatala xa waxatin naxan yi, keli Xananeli Sangansoon ma han sa doɲo Songen Ma Deɲen na.

<sup>39</sup> Taan dan nenɲen foloma menna nin siga tinxinni han Garebi geyana, sa dangu Gowa binni.

<sup>40</sup> Binbine nun xubene boɲonma lanbanna naxan yi e nun gbingbinna naxanye sigama han Kedirɲon xudeni siga han taan so deɲen tongonna so deɲen naxan xili Soone Dena, sogeteden binni, menne birin nasariɲanma nen Alatala xa. Yire yo mi fa kale na hanma a raxori.”

## 32

### *Yeremi yi xenna nde sara*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti Yeremi xa, Yuda manga Sedeki a mangayaan ɲeɲe fudeni, Nebukadanesari a mangayaan ɲeɲe fu nun solomasexeden nan yi a ra nun.

<sup>2</sup> Babilon yamanan sofa ganla bata yi Yerusalen taan nabilin nun na waxatini, e yi taan yengema. Nabi Yeremi yi saxi kasoon na kantan tiine banxin sansanna kui Yuda mangan konni.

§ 31:35: *Igen moɲonne*: alo foyen na so igeni.

<sup>3</sup> Yuda mangan Sedeki bata yi a balan mēni, a naxa, “Nanfera i nabiyā falani itoe tima? I yi a fala, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N taani ito sama nen Babilōn mangan sagoni, a yi a tongo.

<sup>4</sup> Yuda mangan Sedeki mi tangama Babilōn kaane ma de! N na a sama nen Babilōn mangan sagoni yati, a yi falan ti a xa kēnen nun kēnen, a yi a yetagi to.

<sup>5</sup> Babilōn mangan sigama nen Sedeki ra Babilōn yi, a sa luma denaxan yi han n na keli a malideni waxatin naxan yi. Xa ε Babilōn kaane yenge, ε mi nō sōtōma de!” Alatalaa falan nan na ra.’ ”

<sup>6</sup> Yereḡi a falan ni ito ra, a naxa, “Alatala falan ti nen n xa, a naxa,

<sup>7</sup> I sōxō Salun ma dii xēmen Xanameli fama nen i fema, a yi a fala i xa, a naxa, ‘N ma xēε bōxōn sara n ma, naxan Anatōti taani, bayo i tan daxa kē sariyan na, i yi a sara, a findi i gbeen na.’

<sup>8</sup> Nayi, n sōxō a dii xēmen Xanameli yi fa n fema kantan tiine banxin sansanna kui alo Alatala a fala kii naxan yi. Xanameli yi fa a fala n xa, a naxa, ‘N ma xēε bōxōn sara n ma naxan Anatōti taani, Bunyamin yamanani, bayo i tan daxa kē sariyan na, i yi a sara, a findi i gbeen na. A sara!’ N yi a kolon fa fala Alatalaa falan nan yi kamalixi na ra.

<sup>9</sup> Nayi, n yi n sōxō a diin Xanameli a xēε bōxōn sara a ma naxan Anatōti taani, n yi gbeti gbanan fu nun solofere so a yii.

<sup>10</sup> N yi a sara kēdini tōn, n yi n ma taxamasenna sa a ma, n yi serene xili, n gbetin maliga sikeela ra.

<sup>11</sup> N yi a sara kēdin tongo, n ma taxamasenna yi naxan ma, sariyane yi seβexi naxan kui, e nun kēdi gbete naxan mi yi balanxi taxamasenna ra.

<sup>12</sup> N yi a sara kēdin so Neriya dii xēmen Baruku yii Maxiseya mamanan-denna. N na liga n sōxō a dii xēmen Xanameli yēε xōri, e nun seren naxanye e yii fōxōn sa xēε bōxōn sara kēdin ma, e nun Yahudiyan naxanye birin yi kantan tiine banxin sansanna kui.

<sup>13</sup> N yi yamarini ito so Baruku yii e yēε xōri, n naxa,

<sup>14</sup> ‘Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, Isirayilaa Ala, a naxa, bōxōn sara kēdini itoe tongo, naxan balanxi n ma taxamasenna ra e nun naxan nabixi, i sa e sa feβena nde kui, e mi kale denaxan yi.

<sup>15</sup> Bayo Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, bōxōna nde, muxune mōn banxine nun xēε bōxōne nun manpa bili nakō bōxōne sarama nen yamanani ito yi.’ ”

<sup>16</sup> “N to bōxōn sara kēdin so Neriya dii xēmen Baruku yii, n yi Alatala maxandi, n naxa,

<sup>17</sup> ‘Marigina Alatala, i tan naxan kore xōnna nun bōxō xōnna daxi i senbe gbeeni, kabanako fe yo mi xōdōxō i tan yii.

<sup>18</sup> I ya hinanna mayitama nen muxune xa han mayixete wuli keden, koni i fafane hakene saranma e diine ra nen. Ala, i gbo, Ala senbēmaan nan i tan na naxan xili Alatala Senben Birin Kanna.

<sup>19</sup> I ya fe ragidixine gbo, i kewanle magaxu. I yēεna adamadiine birin sigati kiin na, alogo i xa birin saran a kewanle ra, saranna naxan lan a wali xōnne ma.

<sup>20</sup> I yi kabanako feene nun taxamasenne ligama xabu nxu yi Misiran yamanani waxatin naxan yi han to, i ne liga Isirayila kaane yē e nun adamadiine birin, i yi xinla sōtō naxan gbo han to.

<sup>21</sup> I bata Isirayila i ya yamaan namini Misiran yamanani taxamasenne nun kabanako feene nun senbe gbeen nun nōn nun fe magaxuxine xōn.

22 I yamanani ito so nen e yii, i bata yi i kolɔ naxan so fe ra e benbane yii, kumin nun nɔnɔn gbo yamanan naxan yi.

23 E bata fa, e fa dɔxɔ a yi. Koni, e mi e tuli matixi i xuiin na, e mi bira i ya sariyan fɔxɔ ra, e mi i ya yamarine suxi. Nanara, i jaxankatani ito birin nafaxi e ma.

24 Yaxune bata gbingbinne rate taan yinna xɔn alogo e xa dangu a xun ma. Taan fama nen ludeni Babilɔn kaane sagoni, naxanye a yengɛma, silanfanna nun fitina kamɛn nun fitina furen yi taan kala. I naxan falaxi, na bata kamali, a tan ni ito ra.

25 Marigina Alatala, i a fala n xa nen, i naxa, “Xɛɛ bɔxɔn sara gbetin na serene yɛɛ xɔri.” Anu, taan sa luma Babilɔn kaane nan sago yi.”

### *Alatala yi Yeremi yabi*

26 Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,

27 “Alatala nan n tan na, niiramane birin ma Ala. Kabanako fena nde na yi ba, naxan xɔdɔxɔ n tan yii?”

28 Nanara, n tan, Alatala, n ni ito nan falama, fa fala taani ito sama Babilɔn kaane nun Babilɔn mangan Nebukadanesari sagoni nen, e yi a tongo.

29 Babilɔn kaan naxanye taani ito yengɛma, ne soma nen taani ito yi, e tɛɛn so a ra, e a gan, e nun a banxine e wusulanna gan Baali xa naxanye xuntagi, e minse saraxane rabɔxɔn ala gbɛtɛne xa denaxanye yi, e yi n naxɔɔ.

30 Bayo xabu e dii jɔrɛ waxatine yi Yuda kaane nun Isirayila kaane mi sese ligaxi fɔ fe jaxina n yɛɛ ra yi, e lu n naxɔɛ e suxure rafalaxine xɔn, Alatalaa falan nan na ra.

31 Bayo taani ito muxune bata n naxɔɔ, e n bɔjɛn nate, keli a ti lɔxɔn ma han to. Nayi, n fa a bama nen n yɛtagi.

32 Yuda kaane nun Isirayila kaane bata n naxɔɔ e kɛwali jaxine xɔn, e tan nun e mangane nun e kuntigine nun e saraxaraline nun e nabine, e nun Yuda kaane nun Yerusalɛn kaane birin.

33 E bata e xun xanbi so n yi, e mi e yɛɛ rafindixi n ma. Anu, n yi e xaranma waxatin birin, koni e mi tin e tuli matiye, e xurun sɔɔ.

34 E yi e suxurene dɔxɔ n ma banxini n xinla binyama denaxan yi, e yi a raharamu.

35 E yi kidene rafala Baali xa Ben-Hinɔn lanbanni, alogo e xa e diine gan saraxan na Mɔlɔkɔ xa. N mi e yamari naxan ma, n mi sa mirixi naxan ma. E bata xɔsi fe sifani itoe liga, e yi Yuda bɔnsɔnna ti yulubin ma.”

36 “Iki, ɛ fa a falama taani ito ma nen, ɛ naxa, ‘A sama nen Babilɔn mangan sagoni! E a nɔma nen yengen nun fitina kamɛn nun fitina furen xɔn!’ Nanara, n tan Alatala, Isirayilaa Ala, n fa ito nan falama, n naxa,

37 ‘N na e malanma nen yati, sa keli yamanane birin yi, n na e raxuyama ayi denaxanye yi n ma xɔɔ gbeen nun n ma bɔjɛn teeni. N mɔn xɛtɛma e ra nen be, n yi tin e dɔxɔ bɔjɛn xunbenli.

38 E findima nen n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra.

39 N yi xaxili kedenna fi e ma. E lu kira kedenna xɔn, alogo e xa gaxu n yɛɛ ra habadan, alogo e nun e diine xa lu hɛrini.

40 N yi habadan layirin xidi n tan nun e tan tagi, n mi e rabɛrinjɛ mume. N luma nen fe fajin lige e xa, n yi n yɛragaxun sa e bɔjɛni, alogo e nama e xun xanbi so n yi.

41 N sɛwama nen fe fajin liga feen na e xa. N yi e rasabati yamanani ito yi yati, n bɔjɛn nun n niin birin na.’ ”



<sup>42</sup> Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N fe fajin naxan falaxi lan e fe ma, n na ligama e xa nen alo n jaxankatani itoe birin nafaxi yamanani ito xili ma kii naxan yi.

<sup>43</sup> E mon xee boxone sarama nen yamanani ito yi na waxatini, e a falama denaxan ma, e naxa, ‘Yire raxorixin nan a ra, muxu mi na, sube mi na, a bata sa Babilon kaane sagoni.’

<sup>44</sup> Xee boxone sarama nen gbetin na, e sara kedine yi yelan, muxune yi e taxamasenne sa e ma sereyane yee xori Bunyamin yamanani e nun Yerusalen rabilinna taane nun Yuda taane nun geya yire taane nun sogegododen binna geya yire taane nun Negewi yamanan taane yi. Bayo, Alatala mon e yamanan nasabatima nen. Alatalaa falan nan na ra.”

### 33

#### *Yerusalen kisi fena*

<sup>1</sup> Alatala mon yi falan ti Yereimi xa a firindeni, a yi balanxi kantan tiine sansanna kui waxatin naxan yi. A naxa,

<sup>2</sup> “Alatala ito nan falaxi, a tan naxan feene ligama, a tan naxan feene yitanma, a e ragidi, a xili Alatala, a tan naxan a falama, a naxa,

<sup>3</sup> ‘N maxandi, n na i yabima nen. N fe gbeene yebama nen i xa, wundo fe luxunxine i mi naxanye kolon.’

<sup>4</sup> Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan taani ito banxine ma e nun Yuda mangane banxine, naxanye bata rabira alogo e xa yaxune yenge naxanye tema yinna fari yengeni, a naxa,

<sup>5</sup> ‘Yamaan na Babilon kaane yenge waxatin naxan yi, banxini itoe rafema nen muxune binbine ra n naxanye faxama n ma xolo gbeeni. N na n yetagin luxunma nen taani ito muxune ma e kewali jaxine fe ra.

<sup>6</sup> Koni, n mon taani ito rasabatima nen, n yi a muxune rakendeya, n yi boje xunbenla nun lannayaan fi e ma han!

<sup>7</sup> N Yuda muxu suxine nun Isirayila muxu suxine raxetema nen keli konyiyani, n mon yi e rasabati alo a foloni.

<sup>8</sup> N yi e rasarijan e hakene birin ma e yulubin ligaxi n na naxanye xon. N na e hakene birin mafeluma nen e n yulubin tongoxi naxanye xon, naxanye findixi murute feene ra n xili ma.

<sup>9</sup> Nayi, taani ito findima nen sewan na n xa, e nun tantunna nun binyena boxo xonna siyane birin tagi, e na fe fajine birin me waxatin naxan yi n naxanye ligama e xa. E kuisanma nen e gaxu lan na fe fajine nun boje xunbenla birin ma n naxanye fima e ma.’ ”

<sup>10</sup> “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E tan a falama yireni ito ma, e naxa, “Yire raxorixin na a ra, muxu mi fa na, xuruse mi na.” Anu, Yuda taani itoe nun Yerusalen kirani itoe naxanye rabejinxi iki, muxune nun xuruseene mi fa denaxanye yi iki,

<sup>11</sup> sewa sigine nun jaxajaxa sigine mon sama nen menne yi e nun jaxalandi ti sigine xemnen nun a jaxanla xa, e nun naxanye sigama betin be barika bira saraxane badeni Alatalaa banxini, e naxa,

“En Alatala Senben Birin Kanna tantun,

bayo Alatala fan,

a hinanna luma nen habadan.”

Bayo n mon yamanan nasabatima nen alo a foloni,’ Alatala naxa na kiini.”

<sup>12</sup> “Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Yamana raxorixini ito, muxune nun xuruseene mi fa denaxan yi, lona nde xuruse rabane

mən xuruse rabaden nun matabuden sətəma nən e xuruse kurune xa mənna taane birin yi.

<sup>13</sup> Xuruseene mən luma nən e kantən muxune dɛxən geya yire taane nun sogegododen geya yire taane nun Negewi yamanan taane nun Bunyamin yamanan nun Yerusalən rabilinna taane birin yi, e nun Yuda taane yi.' Alatala naxa na kiini."

*Ala a falan nakamalima nən Dawuda bənsənnə xa*

<sup>14</sup> "Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Ləxəne fama, n fala fəjine rakamalima ləxən naxanye yi, n naxanye fala lan Isirayila yamaan nun Yuda yamaan ma.

<sup>15</sup> Na ləxəne nun na waxatini, n tinxinden naminima nən Dawuda bənsənni, alo wudi jingin na mini wudin ma, a yi kiti kəndən nun tinxinyaan naba yamanani.

<sup>16</sup> Yuda yamaan nakisima nən na ləxəne yi, bəjɛ xunbenla yi so Yerusalən yi. E a xili bama nən fa fala, "En ma tinxinna, Alatala."

<sup>17</sup> Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa: Dawuda jəxə yi biran mi dasə mume naxan dəxɛ Isirayila yamaan manga gbɛdɛni.\*

<sup>18</sup> Lewi saraxaraline jəxə yi biran mi dasə mume naxan saraxa gan daxine bɛ, a bogise saraxane tutin nali, a saraxane ba ləxə yo ləxə.' "

<sup>19</sup> Alatala yi falan ti Yeremi xa. A naxa,

<sup>20</sup> "Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Xa ɛ nɔɛ layirin kalɛ nxu nun yanyin nun kəɛɛn tagi, kəɛɛn nun yanyin yi ba minɛ e waxatini nun,

<sup>21</sup> nayi, n ma layirin nɔɛ kalɛ nxu nun n ma walikɛɛn Dawuda fan tagi nən, a bənsənnə muxun yi dasa naxan dəxɛ a jəxəni a manga gbɛdɛni. Nayi, n ma layirin mən nɔɛ kalɛ nxu nun Lewi saraxaraline tagi nən naxanye n ma wanla ra.

<sup>22</sup> N na n ma walikɛɛn Dawuda yixɛtɛne rawuyama ayi nən, e nun Lewi bənsənnə muxun naxanye n ma wanla ra alo kore xənnə saren naxanye mi nɔɛ yatɛ, alo baan jɛmənsinna naxan yatɛn mi kolonjɛ.' "

<sup>23</sup> Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,

<sup>24</sup> "I mi a toxi ba, yamani ito naxan falama? E naxa, 'Alatala bata a mɛ a yama sugandixi firinne ra.' Nayi, e n ma yamaan najaxuma, e mi fa e yatɛxi siya ra."

<sup>25</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa, "Xa layirin mi yi nxu nun yanyin nun kəɛɛn tagi nun, xa n mi yi kore xənnə nun bəxə xənnə da kiin sariyane sa nun,

<sup>26</sup> nayi, n yi nɔɛ n mɛ nən Yaxuba yixɛtɛne nun n ma walikɛɛn Dawuda yixɛtɛne ra, n yi tondi a bənsənnə muxuna nde sugandɛ alogo a xa lu İbrahimə nun İsiyaga nun Yaxuba yixɛtɛne xun na. Bayo n mən e yamanan nasabatima nən, n yi kininkinin e ma."

## 34

*Alaa falana Sedeki xa*

<sup>1</sup> Babilən mangan Nebukadanesari nun a sofa ganla nun yamanan naxanye birin yi a nɔɔn bun ma e nun siyane birin yi Yerusalən nun a rabilinna taane birin yəngɛma waxatin naxan yi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,

<sup>2</sup> "Alatala, Isirayilaa Ala naxa, sa falan ti Yuda mangan Sedeki xa, i naxa, Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'N taani ito sama nən Babilən mangan sagoni, a yi a gan.

\* **33:17:** Na feen mən sebxɛi Samuyɛli Firinden 7.12-16 nun Mangane Singen 2.4 nun Taruxune Singen 17.11-14 kui.

<sup>3</sup> I tan mi tangama a ma, koni a i suxuma nen yati, i lu a sagoni, i Babilon mangan toma nen i yeen na, a yi falan ti i xa kenen nun kenen, a yi siga i ra Babilon yi.

<sup>4</sup> Koni Yuda mangan Sedeki, i tuli mati Alatalaa falan na! Alatala falani ito nan tixi lan i ma, a naxa, i mi faxe yengeni sese ma.

<sup>5</sup> I faxan baje xunbenla nin. I saya feen ligama nen alo i benbane gbeene liga kii naxan yi, manga danguxine, muxune yi wusulanna gan i ya binyen mayita feen na, e i wuga, e naxa, "Ee! Nxu kanna bata faxa!" N tan Alatala nan na falaxi.' Alatalaa falan nan na ra."

<sup>6</sup> Nabi Yeremi yi na falane birin nali Yuda mangan Sedeki ma Yerusalen yi.

<sup>7</sup> Na waxatini, Babilon mangana ganla yi Yerusalen yengema e nun Yuda taan bonne birin, a li Lakisi taan nun Aseka taan nan tun yi fa luxi Yuda taa makantanxine ra.

### *Konyine xoroyana fe*

<sup>8</sup> Alatala yi falan ti Yeremi xa, mangan Sedeki yelin xanbini layirin xide e nun Yerusalen yamaan tagi, alogo e xa konyine xoroya.

<sup>9</sup> Birin yi xoroyaan fima a konyi Heburu kaane ma, alogo muxu yo nama fa a Yahudiyani boden nawali alo konyina.

<sup>10</sup> Kuntigine nun yamaan naxanye na layirin xidi, ne yi tin e konyine bejin feen ma alogo e nama fa lu konyiyani. E yi tin na ma, e yi e bejin.

<sup>11</sup> Koni na xanbi ra, e mon yi e miriyaan masara, e yi e konyine maxili, e bata yi naxanye bejin, e yi e karahan alogo e mon xa findi konyine ra.

<sup>12</sup> Nayi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,

<sup>13</sup> "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'N layirin xidi nen nxu nun e benbane tagi, n na e ramini waxatin naxan yi Misiran yi konyiyani. N yi a fala e xa, n naxa,

<sup>14</sup> "Xa e ngaxakedenna Heburuna nde a yete mati e ma konyin na, a walima nen e xa jee sennin. A jee soloferedeni e xa a xoroya."\* Koni e benbane mi n xuiin suxu, e mi e tuli mati n na.

<sup>15</sup> E tan bata yi e kewanle masara waxati danguxini itoe yi, naxan fan n tan yee ra yi, e yi na liga, e birin yi xoroyaan fi e ngaxakedenne ma. E layirin xidi nen n yetagi, n ma banxini n xinla binyama denaxan yi.

<sup>16</sup> Koni e bata xete e fe ragidixin foxo ra, e yi n xinla kala, e to e konyine maxili, e bata yi naxanye bejin nun, e bata yi naxanye lu e xa siga, e mon yi e karahan a e xa findi e konyine ra.' "

<sup>17</sup> "Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'E to mi n binyaxi, e tondi xoroyaan fiye e ngaxakedenne ma e adamadi bodene. Nayi, n xoroyaan sifana nde fima e ma nen, e fa xoroyani ito nan sotoma, naxan a lige e faxa silanfanna nun fitina furen nun fitina kameni, han e fe yi boxo xonna yamanane birin muxune magaxu.' Alatalaa falan nan na ra.

<sup>18</sup> 'Muxun naxanye n ma layirin kalaxi, naxanye mon mi tin layirin nakamale e yeteen naxan xidi n yetagi, n na e suxuma nen alo e jinge diin naxan yisegen firinna ra, e yi dangu a dungine tagi layiri xidin dangan misaala ra.†

<sup>19</sup> Yuda nun Yerusalen kuntigine nun mangan bundoxone nun saraxaraline nun yamanan muxun naxanye birin danguxi na jingen dungine tagi,

\* **34:14:** Na feen sebexi Xoroyaan 21.2 nun Sariyan 15.12-15 kui. † **34:18:** Men kaane yi xuruseni segema nen firinna ra, e yi dangu a dungi firinne tagi layirin misaala ra fa fala xa naxan mi layirin nakamali, na kanna xa liga alo xuruseen naxan yisegexi ito ra. Na feen sebexi Dunuja Folan 15.9-18 kui.

<sup>20</sup> n ne sama nen e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni, e binbine yi findi xoline nun burunna subene balon na.

<sup>21</sup> N Yuda mangan Sedeki nun a kuntigine sama nen e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni, Babilon mangana sofa ganla, naxanye e masigaxi e ra.

<sup>22</sup> N yamarin fima nen, n yi e raxete be taani ito xili ma. E taan yengema nen, e yi a tongo, e yi a gan. N yi Yuda taane raxeri, e findi boxo rabejinxin na.' Alatalaa falan nan na ra."

## 35

### *Yeremi nun Rekabu bənsənnə fe*

<sup>1</sup> Alatala bata yi falani ito ti Yeremi xa Yuda mangan Yosiyaa dii Yehoyakimi a mangayaan waxatini, a naxa,

<sup>2</sup> "Siga Rekabu bənsənnə fəma, i yi e xili, e xa fa Alatalaa banxin kuiin yirena nde yi, i manpaan so e yii, alogo e xa a min."

<sup>3</sup> Nanara, n yi Yaasaniya tongo, Xabasiniyaa dii xemen Yeremi a dii xemena, e nun a ngaxakedenne nun a diine nun Rekabu bənsənnə birin.

<sup>4</sup> N yi siga e ra Alatalaa banxini, Alaa muxun Yigidali a dii xemen Xanan ma dii xemene yi walima banxin konkon naxan kui, kuntigine banxin kuiin yiren dexon, Salun ma dii xemen Maaseyaa waliden konkon xun ma, naxan yi so deen kantanma.

<sup>5</sup> N yi febene boxo Rekabu bənsənnə muxune yetagi e rafexi manpaan na e nun igelengenne. N yi a fala e xa, n naxa, "E manpana nde min!"

<sup>6</sup> E yi n yabi, e naxa, "Nxu mi manpaan minma, bayo nxu benba Rekabu a dii xemen Yonadabo nxu yamari nen, a naxa, 'E nama manpaan min mume, e tan nun e yixetene,

<sup>7</sup> e nama banxi ti, e nama sansi si, e nama manpa bili si, seni itoe mon nama lu e yii. Koni e luma bubune nin e dunyara yi gidin birin yi, alogo e xa bu yamanani e boxoma xoyeyani denaxan yi.'

<sup>8</sup> Nxu benba Rekabu a dii xemen Yehonadabu nxu yamari feen naxanye ma, nxu bata ne suxu. Nxu mi manpaan minma nxo simayani mume, nxu tan ba, nxo jaxanle ba, nxo dii xemene ba, nxo dii temene ba,

<sup>9</sup> nxu mi banxi tima, nxu so a kui, nxu gbee mi finde manpa bili nako ra, hanma xena hanma langana.

<sup>10</sup> Nxu luma bubune nan kui, nxu bata nxu benba Yonadabo a yamarine birin suxu ken!

<sup>11</sup> Koni Babilon mangan Nebukadanesari to yamanan yenge, nxu a fala nen, nxu naxa, 'En siga Yerusalen yi, en na en gi Babilon kaane nun Arami kaane sofa ganle bun.' Nayi, nxu yi boxo Yerusalen yi."

<sup>12</sup> Nayi, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,

<sup>13</sup> "Alatala senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, sa a fala Yuda kaane nun Yerusalen kaane xa, i naxa, 'E mi xaxili sate ba? E mi n ma falane suxe ba?' Alatalaa falan nan na ra.

<sup>14</sup> 'Rekabu a dii xemen Yehonadabu bata yi yamarin fi a diine ma, a e nama manpaan min. E bata a yamarin suxu. E mi a minxi han to. Han to, e mi manpaan min bayo e bata e benbana a yamarin suxu. Anu, n tan falan tima e xa yeye, koni e mi n xuiin suxi.

<sup>15</sup> N na n ma walikene rasigama e ma yeye, nabine, alogo e xa a fala e xa, e naxa, "E xete e kira jaxin foxo ra, e kewanle maxete, e nama bira ala gbetene foxo ra, e yi e batu. Nayi, e luma nen yamanani n naxan soxi e nun e benbane yii." Koni e mi e tuli mati n na, e mi n xuiin name.

<sup>16</sup> Rekabu a dii xεmεn Yehonadabu yixεtεne bata e benbana a yamarin suxu, koni yamani ito mi n xuiin suxi!

<sup>17</sup> Nanara, Alatala, Ala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'N gbalon nafama nen Yuda kaane nun Yerusalen kaane ma, n feen naxanye birin fala e xili ma. Amasotɔ n bata falan ti e xa, e mi n xuiin namexi, n yi e xili, e mi n yabi.' "

<sup>18</sup> Yeremi yi a fala Rekabu bɔnsɔnna muxune xa, a naxa, "Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'E bata ε benba Yehonadabu a yamarine suxu, ε bira a yamarine birin fɔxɔ ra, ε yi e birin liga,'

<sup>19</sup> Na ma, Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'Rekabu a dii xεmεn Yonadabo yixεtεna ndee luma nen wale n yetagi, e mi janjε mume!' "

## 36

### *Yehoyakimi yi kedin gan*

<sup>1</sup> Yuda mangan Yosiyaa dii xεmεn Yehoyakimi a mangayaan jεε naanin-deni, Alatala yi falani ito ti Yeremi xa, a naxa,

<sup>2</sup> "Kedi mafilinxina nde tongo, i yi n ma falane birin sebe n bata naxanye fala lan Isirayila yamaan nun Yuda yamaan ma e nun siya gbetene birin xabu n falan ti folo i xa lɔxon naxan yi Yosiyaa waxatini han to.

<sup>3</sup> Waxatina nde, Yuda kaane a famuma nen n fe jaxin naxan nagidixi e xili ma, e birin yi xεtε e kira jaxin fɔxɔ ra. Nayi, n na e yulubine nun e hakene mafeluyε nen."

<sup>4</sup> Yeremi yi Neriya dii xεmεn Baruku xili. Alatala bata yi falan naxanye birin ti a xa, Yeremi yi ne fala, Baruku yi ne sebe kedin kui.

<sup>5</sup> Na xanbi ra, Yeremi yi yamarin fi Baruku ma, a naxa, "E tɔnna nan doxi n ma menni, n mi nɔε sigε Alatala Batu Banxini.

<sup>6</sup> Nayi, i tan xa siga Alatalaa banxini. N na Alatalaa falan naxanye tixi i xa, i naxanye sebe, i sa ne xaran yamaan yetagi sun suxu lɔxonɔ. I e xaran Yuda kaane xa naxanye fama sa keli e taane yi.

<sup>7</sup> Nayi, waxatina nde, e Alatala mafanma nen, e birin yi xεtε e kira jaxin fɔxɔ ra. Bayo Alatalaa xɔlon nun a fitinan gbo yamaan xili ma."

<sup>8</sup> Nabi Yeremi Neriya dii xεmεn Baruku yamari feen naxanye birin ma, a yi ne liga, a yi sa Alatalaa falane xaran kedini Alatala Batu Banxini.

<sup>9</sup> Yuda mangan Yosiyaa dii xεmεn Yehoyakimi a mangayaan jεε suulunden kike solomanaanindeni, e yi lɔxɔ keden sugandi a Yerusalen kaane xa sunna suxu na lɔxonɔ Alatala yetagi e nun Yuda kaan naxanye birin fa Yerusalen yi sa keli Yuda taane yi.

<sup>10</sup> Baruku yi Yeremi a falane birin xaran kedini Alatala Batu Banxini yamaan birin yetagi. A yi doxi sebeli tiin Gemariyaa konkon nin, Safan ma dii xεmena, denaxan yi sansanna kui naxan faxan na Alatala Batu Banxin so de nen na.

<sup>11</sup> Gemariya dii xεmεn Mikahu, Safan mamandenna to Alatalaa falane birin name naxanye yi seboxi na kedin kui,

<sup>12</sup> a yi siga sebeli tiin doxɔdeni manga banxini kuntigine birin yi malanxi denaxan yi, sebeli tiina Elisama nun Semayaa diin Delaya nun Akibori a diina Elanatan nun Safan ma diin Gemariya nun Xananiyaa diin Sedeki, e nun kuntigin bonne birin.

<sup>13</sup> Mikahu yi na falane birin yeɓa e xa, a naxanye mε, Baruku yi kedin xaranma waxatin naxan yi yamaan birin yetagi.

14 Nayi, kuntigine yi Netaniyaa dii xεμεη Yehudi rasiga, Kusi a dii xεμεη Selemiya mamandenna, a xa sa a fala Baruku xa, a naxa, "I kεdin naxan xaranxi yamaan birin yεtagi, na tongo, i fa!" Neriyya dii xεμεη Baruku yi na kεdin tongo, a siga e fεma.

15 E yi a fala a xa, e naxa, "I magodo, i yi a xaran nxu xa." Baruku yi a xaran e xa.

16 E to na falane birin mε, e gaxuxin yi e bode mato, e yi a fala Baruku xa, e naxa, "Nxu falani itoe birin yεbama nen mangan xa."

17 Nayi, e yi Baruku maxεdin, e naxa, "A fala nxu xa, i falani itoe birin seβexi kii naxan yi. Yeremi nan dε xui itoe ra ba?"

18 Baruku yi e yabi, a naxa, "A falani itoe tixi n xa a xuini texin nan na, n yi e seβe kεdini ito kui duba igen na."

19 Kuntigine yi a fala Baruku xa, e naxa, "Siga, ε nun Yeremi xa sa ε luxun, muxu yo nama a kolon ε dεnaxan yi."

20 E yi kεdin lu Elisama seβeli tiina konkoni, e siga mangan fεma a tanden ma, e sa falane birin yεba mangan xa.

21 Mangan yi Yehudi rasiga kεdin tongodeni. Yehudi yi sa a tongo Elisama seβeli tiina konkoni, a yi fa a xaran mangan yεtagi e nun kuntigin naxanye birin yi mangan fεma.

22 Neen kike solomanaaninden nan yi a ra, mangan yi dεxi a xunbeli waxatin banxini, tεen yi dεgema wuren kui a yεtagi.

23 Yehudi na yi kεdin yire saxan hanma naanin xaran, mangan fan yi na kεdin yiren xabama a ra nen seβeli tiina filedin na, a yi na woli tεeni wuren kui, han kεdin birin yi gan jan.

24 Nayi, mangan nun a kuntigine birin yi na falane birin name, e mi gaxu hali, e mi e dugine yibo e ma nimisani.

25 Anu, Elanatan nun Delaya nun Gemariya mangan mafan nen alogo a nama kεdin gan, koni a mi a tuli mati e ra.

26 Mangan yi yamarin fi Yerameeli ma, mangana dii xεμεηna nde, e nun Asiriyeli a dii xεμεη Seraya nun Abadele a dii xεμεη Selemiya, a e xa seβeli tiin Baruku nun Nabi Yeremi suxu. Koni Alatala yi e raluxun.

### *Alaa falana mangan xili ma*

27 Baruku bata yi Yeremi a falan naxanye seβe, mangan to na kεdin gan, Alatala yi falan ti Yeremi xa, a naxa,

28 "I mεn xa kedi gbete tongo. Falan naxanye yi kedi singen ma, Yuda mangan Yehoyakimi naxan ganxi, i mεn xa ne seβe kεdini.

29 I mεn xa a fala Yuda mangan Yehoyakimi xa, i naxa, 'Alatala ito nan falaxi, a naxa, i tan nan kεdin ganxi, i naxa, "Nanfera i falani itoe seβexi a Babilon mangan fama nen, a yi yamanani ito kala, a yi a muxune nun a xuruseene birin naxari?"

30 Nanara, Alatala ito nan falaxi Yuda mangan Yehoyakimi xili ma, fa fala a bεnsonna muxu yo mi dεxεma Dawudaa manga gbεdeni, a yεtεen binbin nabepinma nen sogen na yanyin na e nun xunbenla ra kεεen na.

31 N na a kεwali jaxine saranma nen a ra e nun a diine nun a kuntigine. N gbalon nafama e tan nun Yerusalen kaane nun Yuda kaane birin ma nen, n feen naxanye birin fala e xili ma, bayo e mi e tuli matixi n na.' "

32 Yeremi yi kedi mafilinxi gbete tongo, a yi a so Neriyya dii xεμεη Baruku yii, seβeli tiina. Baruku yi falane birin seβe Yeremi naxanye fala a xa, naxanye yi kedi singen kui, Yuda mangan Yehoyakimi naxan gan. A mεn yi na fala sifa wuyaxi gbete ye sa ne fari.

## 37

*Yeremi yi sa kasoon na*

1 Babilɔn mangan Nebukadanesari yi Yosiyaa dii xɛmɛn Sedeki dɔxɔ mangan na Yehoyakimi a dii xɛmɛn Yoyakin jɔxɔni Yuda yamanan xun na.

2 Alatala falan naxan ti Nabi Yeremi xa, a tan ba, a kuntigine ba, yamanan muxune ba, e sese mi na ramɛ.

3 Anu, na waxatini Manga Sedeki bata yi Selemiyaa dii xɛmɛn Yehukali nun saraxaraliin Maaseya dii xɛmɛn Sofoni xɛ a faladeni Nabi Yeremi xa, a naxa, "Alatala en ma Ala maxandi nxu xa."

4 Na waxatini Yeremi yi sigan nun xɛtɛn nabama yamaan tagi. A munma yi sa kasoon na singen.

5 Misiran mangana ganla bata yi mini Misiran yamanani. Babilɔn kaan naxanye yi Yerusalen rabilinxi a yengɛdeni, ne yi na feen mɛ, e yi e masiga Yerusalen ra.

6 Nayi, Alatala yi falan ti Nabi Yeremi xa, a naxa,

7 "Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, 'Ɛ sa a fala Yuda mangan xa naxan ɛ xɛxi n maxɔdindeni, ɛ naxa, "Misiran mangana ganla naxan minixi ɛ malideni, ne xɛtɛma nɛn e konni Misiran yamanani.

8 Nayi, Babilɔn kaane mɔn fama nɛn, e yi taani ito yengɛ, e yi a nɔ, e a gan."

9 Alatala ito nan falaxi, a naxa: Ɛ nama ɛ yetɛ mayenden, ɛ yi a miri a Babilɔn kaane e makuyama ɛ ra nɛn! Bayo e mi sigama.

10 Hali ɛ Babilɔn kaane sofa ganla birin nɔ, naxanye ɛ yengɛma, hali muxu maxɔlxine nan gbansan lu e faxataren na, e birin kelima nɛn, e mini e bubune kui, e yi taani ito gan."

11 Babilɔn kaane sofane yi makuyaxi Yerusalen ra waxatin naxan yi lan Misiran mangana ganla fe ma,

12 Yeremi yi wa mini feni Yerusalen yi siga Bunyamin yamanani, alogo a xa sa kɛɛna nde tongo a konni.

13 A to taan so dɛɛn li dɛnaxan xili Bunyamin dɛna, mini taani, kantan ti kuntigin naxan xili Yiriya, Selemiyaa dii xɛmɛna, Xananiya mamandenna, na yi Nabi Yeremi rati, a yi a fala a xa, a naxa, "I bata sa Babilɔn kaane fari!"

14 Yeremi yi a yabi, a naxa, "Nɔndi mi na ra, n mi sɛ Babilɔn kaane fari sese ma!" Koni Yiriya mi a tuli mati a ra. A yi Yeremi suxu, a siga a ra kuntigine fɛma.

15 Kuntigine xɔlxin yi a bɔnbɔ, e yi a sa kasoon na Yonatan ma banxini, sɛbeli tiina, bayo e bata yi mɛn findi kaso banxina nde ra.

16 E Yeremi raso yinla nde ra kaso banxin bun, a sa balan mɛnni, a yi bu na han!

17 Lɔxɔna nde, Manga Sedeki yi xɛraan nasiga a tongodeni. E to fa a ra mangan konni, mangan yi a maxɔdin wundoni, a naxa, "Alatala bata falana nde ti i xa iki ba?" Yeremi yi a yabi, a naxa, "Ɔn, a naxa a i sama nɛn Babilɔn mangan sagoni."

18 Yeremi mɔn yi a fala Manga Sedeki xa, a naxa, "N hakɛn mundun ligaxi i ra, hanma i ya kuntigine hanma yamana, naxan a ligaxi i n saxi kasoon na?"

19 Ɛ nabine sa minɛn yi iki, naxanye yi nabiyi falane tima ɛ xa, e naxa, "Babilɔn mangan mi fama ɛ tan nun yamanani ito yengɛdeni?"

20 Iki, mangana, n kanna, yandi, i tuli mati n na, i xa tin n ma falan ma. I nama n naxɛtɛ sɛbeli tiin Yonatan ma banxini, alogo n nama faxa mɛnni."

21 Manga Sedeki yi yamarin fi a e xa e yengi dɔxɔ Yeremi xɔn kantan tiine banxin sansanna kui, e yi lu buru xun keden soɛ a yii lɔxɔ yo lɔxɔ keli buru

ganne yireni han taan burun birin na jan loxon naxan yi. Yeremi lu na kii nin kantan tiine banxin sansanna kui.

## 38

### *Eyi Yeremi ragodo yinla ra*

<sup>1</sup> Yeremi yi falan naxanye tima yamaan xa, Matan ma dii xemen Sefati nun Pasaxuri a dii xemen Gedali nun Selemiyaa dii xemen Yukala nun Malakiyaa dii xemen Pasaxuri yi ne birin name. A yi a falama, a naxa,

<sup>2</sup> “Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Naxan yo lu taani ito yi, na kanna faxama yengen nun fitina kamen nun fitina furen nin, koni naxan na keli taani ito yi, a sa a yete dentege Babilon kaane xa, na kanna kisima nen, a tan yi lu a nii ra bete. A kisima nen.’”

<sup>3</sup> Alatala mon ito nan falaxi, a naxa, “Taani ito sama nen Babilon mangan sagoni yati, a yi a tongo.”

<sup>4</sup> Kuntigine yi a fala mangan xa, e naxa, “Xemeni ito xa faxa! Bayo sofaan naxanye luxi taani ito yi, a ne tunnaxoloma e ma e nun yamaan birin, a lu fala sifani itoe tiye e xa. Xemeni ito mi yamaan munanfanna xan fenma, fo a kala fena.”

<sup>5</sup> Manga Sedeki yi e yabi, a naxa, “N bata a lu eyii. N tan mangan mi noe eyee ratiye.”

<sup>6</sup> Nayi, e yi Yeremi tongo, e sa a rasin mangana dii xemen Malakiyaa ige ramara yinla ra kantan tiine banxin sansanna kui, e Yeremi ragodo menni lutin na. Ige mi yi fa na kui, koni boron yi na. Yeremi yi bitin boroni.

<sup>7</sup> Koni Ebedi-Meleki Kusi kaan naxan yi findixi kuntigin na mangana banxini, na yi a me a e bata Yeremi rasin ige ramara yinla ra. Mangan yi tixi taan so deen na denaxan xili Bunyamin.

<sup>8</sup> Ebedi-Meleki yi mini manga banxini, a yi a fala mangan xa, a naxa,

<sup>9</sup> “Mangana, n kanna, muxuni itoe bata fe jaxin liga Nabi Yeremi ra, e sa a woli ige ramara yinla ra. A faxama nen kamen na nayi, bayo buru mi fa taani.”

<sup>10</sup> Mangan yi Ebedi-Meleki Kusi kaan yamari, a naxa, “Muxu tonge saxan tongo, i sa Nabi Yeremi rate ige ramara yinla ra, benun a xa faxa.”

<sup>11</sup> Ebedi-Meleki yi muxune tongo, e siga mangana banxin kui yirena nde yi gbeti ramaraden bun ma, e sa dunkobine nun dugi fori kalaxine tongo menni, e yi sa e ragodo Yeremi ma lutin na.

<sup>12</sup> Ebedi-Meleki Kusi kaan yi a fala Yeremi xa, a naxa, “Dunkobin nun dugi fori kalaxini itoe raso i ganla bun ma, i lutine xidi e fari.” Yeremi yi na liga.

<sup>13</sup> E yi Yeremi bandun lutine ra, e yi a rate ige ramara yinla ra. Yeremi yi lu kantan tiine banxin sansanna kui.

### *Sedeki nun Yeremi e bode tona*

<sup>14</sup> Manga Sedeki yi xerane rasiga Nabi Yeremi tongodeni. E yi fa a ra mangan fema Alatala Batu Banxin so de saxanden na. Mangan yi a fala Yeremi xa, a naxa, “N fe keden nan maxodinma i ma, i nama sese luxun n ma.”

<sup>15</sup> Yeremi yi Sedeki yabi, a naxa, “Xa n na a fala i xa, i mi n faxe ba? N na i kawandi, i mi a suxe sese ma.”

<sup>16</sup> Manga Sedeki yi a kolol Yeremi xa wundoni, a naxa, “N bata n kolol habadan Alatala yi, a tan naxan niin biraxi en yii, n mi i faxe, n mon mi i se muxune sagoni naxanye waxi i faxa feni.”

<sup>17</sup> Nayi, Yeremi yi a fala Sedeki xa, a naxa, “Alatala, Ala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Xa i mini i yi i yete dentege Babilon



mangana sofa ganla kuntigine xa, i kisima nen, taani ito mi ganje, e nun i ya denbayaan yi kisi.

<sup>18</sup> Koni, xa i mi i yete dentege Babilon mangana sofa ganla kuntigine xa, taani ito sama nen Babilon kaane sagoni, e yi a gan, i tan nun mi tangε e ma.’

<sup>19</sup> Manga Sedeki yi a fala Yeremi xa, a naxa, “N gaxuxi Yahudiyane nan yeε ra naxanye saxi Babilon kaane fari. N gaxuxi nen, xa Babilon kaane mi n soε ne yii, e yi n jaxankata.”

<sup>20</sup> Yeremi yi a yabi, a naxa, “E mi i soε ne yii. I tuli mati Alatalaa falan na, n naxan falama i xa. Nayi, i herin sotoma nen, i niin yi kisi.

<sup>21</sup> Koni xa i tondi i yete dentege e xa, Alatala falani ito nan makeenxi n xa, a naxa

<sup>22</sup> ‘Naxanla naxanye birin luma Yuda mangana banxini, ne raminima nen Babilon mangana kuntigine yetagi, e yi a fala i xa, e naxa:

I yi laxi i xoyin naxanye ra,

ne bata i mayenden, e yi i no.

I bata bitin boroni, e tan yi i rabejin.’ ”

<sup>23</sup> ‘Naxanle nun e diine birin xalima nen Babilon kaane fema, i tan fan mi tangama e ma. Babilon mangana i suxuma nen, a yi taani ito gan.”

<sup>24</sup> Nayi, Sedeki yi a fala Yeremi xa, a naxa, “Muxu yo nama en ma falani itoe fe me. Nayi, i mi faxe.

<sup>25</sup> Xa kuntigine a me a n bata falana nde ti i xa, e fa i maxodinma nen na falan ma, e naxa, ‘A fala nxu xa, mangan naxan falaxi i xa, i nama sese luxun nxu ma, xa na mi a ra, nxu i faxama nen.’

<sup>26</sup> I xa a fala e xa nen, i naxa, ‘N mangan mafanxi nen alogo a nama n nasiga Yonatan ma banxini alogo n nama faxa menni.’ ”

<sup>27</sup> Kuntigine birin yi fa Yeremi fema, e yi a maxodin. A yi e yabi alo mangana a yamari kii naxan yi. E yi Yeremi lu na, bayo muxu yo mi na falane meXI.

<sup>28</sup> Yeremi yi lu kantan tiine sansanna kui han Yerusalen suxu loxona.

Yerusalen suxu kiina a taruxun ni ito ra:

## 39

### *Yerusalen suxu fena yengeni*

#### *Mangane Firinden 25.1-12 nun Yeremi 52.4-16*

<sup>1</sup> Yuda mangan Sedeki a mangayaan jeε solomanaaninden kike fudeni, Babilon mangan Nebukadanesari nun a ganla birin yi fa Yerusalen xili ma, e yi a rabilin.

<sup>2</sup> Sedeki a mangayaan jeε fu nun kedenden kike naaninden xi solomanaaninde loxoni, e yi taan yinna yirena nde rabira.

<sup>3</sup> Nayi, Babilon mangana kuntigine birin yi e maso, e yi doxo gbedene yi Taa Tagin so deen na, Neragala-Sareseri nun Samigara-Nebu nun Sarasekimi, mangan bundoxone kuntigin nun Neragala-Sareseri, kuntigi gbeena e nun Babilon mangana kuntigin bonne birin.

<sup>4</sup> Yuda mangan Sedeki nun sofane birin to e to, e yi e gi, e mini mangana nakoon kiraan xon taan so deen na kdeen na naxan makantan yin firinne tagi, siga Araba tonbonna lantaan kiraan xon.

<sup>5</sup> Koni, Babilon sofa ganla yi e sagatan e sa Sedeki li Yeriko meremere ne yi. E yi a suxu, e siga a ra Babilon manga Nebukadanesari fema Ribila taani Xamata yamanani, a yi sa a makiti menni.

<sup>6</sup> Babilon mangan yi Sedeki a diine kɔɛ raxaba a yɛtagi Ribila taani. A mɔn yi Yuda yamanan muxu gbeene fan birin faxa.

<sup>7</sup> A yi Sedeki yɛene sɔxɔnɛ ayi, a yi a xidi sula yɔlɔnxɔnna ra, a siga a ra Babilon yi.

<sup>8</sup> Babilon kaane yi mangana banxin nun muxune banxine birin gan, e yi Yerusalɛn taan makantan yinne rabira.

<sup>9</sup> Yamaan muxu dɔnxɛn naxanye lu taani, Babilon mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne suxu a siga e ra konyiyani Babilon yi e nun naxanye bata yi e yɛɛ dɛntɛgɛ a xa e nun yamaan dɔnxɛn birin.

<sup>10</sup> Koni yigeliɔn naxanye yi yamaan yɛ, sese mi yi naxanye yii, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne lu Yuda yamanani, a yi manpa bili nakɔne nun xɛene fi e ma.

<sup>11</sup> Babilon mangan Nebukadanesari bata yi yamarini ito fi mangan kantan muxune xunna Nebusaradan ma lan Yeremi ma, a naxa,

<sup>12</sup> “Sa a tongo, i yi i yengi dɔxɔ a xɔn, i nama sese jaxi dɔxɔ a ra, koni a na naxan fala, i na liga a xa.”

<sup>13</sup> Mangan kantan muxune xunna Nebusaradan nun Nebusasaban, mangan bundɔxɔne kuntigin nun Neragala-Sareseri, kuntigi gbeena nde e nun Babilon kuntigine birin

<sup>14</sup> yi xɛrane rasiga Yeremi tongodeni kantan tiine banxin sansanna kui, e yi a taxu Axikan ma diin Gedali ra, Safan mamandenna, alogo a xa siga a ra a konni. A sa lu a kon kaane yɛ.

<sup>15</sup> Alatala yi falan ti Yeremi xa, a yi kantan tiine banxin sansanna kui waxatin naxan yi, a naxa,

<sup>16</sup> “Sa falani ito ti Ebedi-Meleki Kusi kaan xa, i naxa, ‘Alatala Sɛnben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “N bata jaxankatan nan ma fe fala taani ito xili ma a fajin mi naxan na. Awa, iki n fama na rakamalideni nɛn i yɛɛ xɔri.

<sup>17</sup> Alatalaa falan ni ito ra. Na lɔxɔni, n na i makantanma nɛn, i mi se muxune sagoni i gaxuxi naxanye yɛɛ ra.

<sup>18</sup> N na i rakisima nɛn, i mi faxɛ silanfanna ra sese ma. Bayo i bata i yigi sa n yi, i luma nɛn i nii ra,” Alatalaa falan nan na ra.’ ”

## 40

### *Yeremi yi xɔrya*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti Yeremi xa, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yelin xanbini a bejinɛ Rama taani. Bayo a bata yi Yeremi li xidixi yɔlɔnxɔnna ra menni Yerusalɛn nun Yuda muxu muxu yɛ e yi sigama naxanye ra Babilon yi konyiyani.

<sup>2</sup> Mangan kantan muxune xunna yi Yeremi tongo, a yi a fala a xa, a naxa, “Alatala, i ya Ala gbaloni ito nan ma fe fala be xili ma.

<sup>3</sup> Alatala naxan fala, a bata na rakamali, bayo ε bata yulubin liga Alatala ra, ε mi ε tuli matixi a xuiin na, feni ito yi liga ε ra.

<sup>4</sup> Iki, n yɔlɔnxɔnna bama nɛn i yiine ma. Xa i tinɛ fe n fɔxɔ ra Babilon yi, fa. N na n yengi dɔxɛ i xɔn. Xa a mi i kɛnɛnxi, i fa n fɔxɔ ra Babilon yi, hali i mi fa. I nɛɛ sigɛ nɛn yamanan yiren birin yi, dɛnaxan na i kɛnɛn i siga menni.”

<sup>5</sup> A to mi a yabi sinma Nebusaradan mɔn yi a fala a xa, a naxa, “Babilon mangan bata Gedali findi Yuda yamanan xunna ra, xɛɛ na fɛma, Axikan ma dii xɛmɛna, Safan mamandenna. I sa dɔxɔ yamaan yɛ a fɛma, hanma

denaxan na i keñen, i siga menni.” Mangan kantan muxune xunna yi donseene nun kiseene fi a ma, a yi a bejin.

<sup>6</sup> Yeremi yi siga Axikan ma dii xemen Gedali fema Misipa taani, a yi lu a fema yamaan ye naxanye luxi yamanani.

*Yamana kanna Gedali faxa fena*

*Mangane Firinden 25.22-26 nun Yeremi 41.1-3*

<sup>7</sup> Sofa kuntigine nun e sofaan naxanye mon yi burunne ra, ne birin to a me, a Babilon mangan bata Axikan ma dii xemen Gedali findi yamana kanna ra, a yi yamanan xemene nun jaxanle nun diidine taxu a ra, yiigelitdon naxanye mi xali konyiyani Babilon yi.

<sup>8</sup> Netaniyaa dii xemen Yisimayeli nun Kareyaa dii xemene Yoxanan nun Yonatan nun Tanxumeti a dii xemen Seraya, e nun Netofa kaana Efayi a diine nun Maka kaana dii xemen Yaasaniya, ne nun e ganle yi siga Gedali fema Misipa taani.

<sup>9</sup> Axikan ma dii xemen Gedali, Safan mamandenna yi a kolob e nun e ganle xa, a naxa, “E nama gaxu wale Babilon kaane xa, e lu yamanani, e wali Babilon mangan xa, e herin sotoma nen.

<sup>10</sup> N luma nen Misipa taani Babilon kaane yee ra, naxanye fama en ma. E tan xa manpa bogine bolon, e bogiseene xaba, e turene ba, e yi e ramara, e lu e taane yi, e denaxanye tongoxi.”

<sup>11</sup> Na ma, Yahudiyani naxanye birin yi Moyaba yamanan nun Amonine yamanan nun Edon yamanani e nun yamana gbeteeye birin yi, ne yi a me a Babilon mangan bata yamaan muxun donxene lu Yuda yamanani, a yi Axikan ma dii xemen Gedali findi yamana kanna ra e xunna, Safan mamandenna.

<sup>12</sup> Yahudiyane yi fa, sa keli yiren birin yi, e yi raxuyaxi ayi denaxanye yi, e yi fa Yuda yamanani Gedali fema Misipa taani, e yi manpa bogine nun bogiseene malan han a gbo ayi.

<sup>13</sup> Kareyaa dii xemen Yoxanan nun sofa kuntigin naxanye birin yi burunne ra, ne yi fa Gedali fema Misipa taani.

<sup>14</sup> E yi a fala a xa, e naxa, “I mi a kolon ba, a Amonine mangan Baalisi bata Netaniyaa dii xemen Yisimayeli rafa alogo a xa fa i faxa?” Koni Axikan ma dii xemen Gedali mi la e ra.

<sup>15</sup> Kareyaa dii xemen Yoxanan yi a fala Gedali xa wundoni Misipa taani, a naxa, “Tin n xa sa Netaniyaa dii xemen Yisimayeli faxa. Muxu yo mi a kolonma. Nanfera i tinma a xa i faxa, Yahudiyani itoe birin yi raxuya ayi naxanye i rabilinni, Yuda yamaan donxen yi lo ayi?”

<sup>16</sup> Axikan ma dii xemen Gedali yi Kareyaa dii xemen Yoxanan yabi, a naxa, “I nama na liga de! Bayo i naxan falama Yisimayeli xun ma, wulen nan na ra.”

## 41

*Gedali faxa fena*

<sup>1</sup> Neen kike soloferedeni, Netaniyaa dii xemen Yisimayeli, Elisama mamandenna mangan xabilan muxuna nde, naxan yi mangana kuntigina nde ra, na yi fa Axikan ma dii xemen Gedali fema Misipa yi, muxu fu biraxi a foxo ra. E yi e dege e bode xon ma menni Misipa taani.

<sup>2</sup> Nayi, Netaniyaa dii xemen Yisimayeli nun na muxu fune yi keli sanja ma kedenni, e yi Axikan ma dii xemen Gedali faxa silanfanna ra, Safan mamandenna, Babilon mangan naxan doxo yamanan xun na.

<sup>3</sup> Yisimayeli mən yi Yahudiyane birin faxa, naxanye yi Gedali fəma Misipa taani, e nun Babilən kaane sofaan naxanye yi na.

<sup>4</sup> Gedali faxa ləxən xətən bode, muxu yo munma yi a kolon,

<sup>5</sup> muxu tonge solomasexə yi fa sa keli Siken nun Silo nun Samari taane yi, naxanye də xabeye yi bixi, e dugine yibəxi, e yete maxabaxi sunun taxamasenna ra, alogo e xa fa bogise saraxane nun wusulanna ba saraxan na Alatalaa banxini.

<sup>6</sup> Netaniyaa dii xəmən Yisimayeli yi mini e ralandeni Misipa taani. A siga wugə. A to e li, a yi a fala e xa, a naxa, “E fa so Axikan ma dii xəmən Gedali konni.”

<sup>7</sup> Koni e to so taani, Netaniyaa dii xəmən Yisimayeli nun a fəxərabirane yi e kəe raxaba, e yi e birin woli ige ramaraden yinla ra.

<sup>8</sup> Koni muxu fu yi e ye, ne yi a fala Yisimayeli xa, e naxa, “I nama nxu faxa, bayo donseene luxunxi nxu xən xəene ma, murutun nun fundenna nun turen nun kumina.” Nayi, a mi ne faxa e ngaxakedenne xən.

<sup>9</sup> Yisimayeli Gedali a muxune binbine woli ige ramara yinla naxan na, Manga Asa nan na rafala, alogo a xa taan xun mayəngə Isirayila mangan Basa ma.\* Netaniyaa dii xəmən Yisimayeli yi mən nafe binbine ra.

<sup>10</sup> Na danguxina, Yisimayeli yi Misipa kaane suxu, mangana dii tēmene nun yamaan naxan birin yi luxi na yi, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan naxanye taxu Gedali ra, Axikan ma dii xəmənə. Netaniyaa dii xəmən Yisimayeli yi keli, a xa siga e ra konyiyani Amonine yamanani.

<sup>11</sup> Netaniyaa dii xəmən Yisimayeli fe jaxin naxan liga, Kareyaa dii xəmən Yoxanan yi na mē e nun sofa kuntigin naxanye birin yi a fəxə ra.

<sup>12</sup> E yi ganla birin tongo e siga Netaniya a dii xəmən Yisimayeli yengədeni, e sa a li dara gbeen də Gabayon taani.

<sup>13</sup> Yisimayeli yi sigama yamaan naxan na, ne to Kareyaa dii xəmən Yoxanan to, e nun sofa kuntigin naxanye yi a fəxə ra, e birin yi səwa.

<sup>14</sup> Yisimayeli muxun naxanye birin suxu Misipa taani, a siga e ra konyiyani, ne yi xete Yoxanan ma, Kareyaa dii xəmənə.

<sup>15</sup> Koni Netaniyaa dii xəmən Yisimayeli nun a muxu solomasexə yi nə e giye Yoxanan yee ra, e siga Amonine yamanani.

<sup>16</sup> Kareyaa dii xəmən Yoxanan nun sofa kuntigin naxanye birin yi a fəxə ra, ne yi ti yamaan yee ra naxanye yi luxi e nii ra, Netaniyaa dii xəmən Yisimayeli naxanye suxu Misipa taani Axikan ma dii Gedali faxa xanbini, sofane nun jaxanle nun diidine nun kuntigine, a naxanye xali Gabayon taani.

<sup>17</sup> E yi siga, e sa ti Kimihami yigiyadeni, Betələmi taan dəxən, alogo e xa siga Misiran yamanani,

<sup>18</sup> e makuya Babilən kaane ra, e yi gaxuma naxanye yee ra, bayo Netaniyaa dii xəmən Yisimayeli bata yi Gedali faxa, Axikan ma dii xəmənə, Babilən mangan naxan dəxə yamanan xun na.

## 42

### *Muxu gixine yi Yeremi maxədin*

<sup>1</sup> Sofa kuntigine nun Kareyaa dii xəmən Yoxanan nun Hosayaa dii xəmən Yesani nun yamaan birin, muxudin nun muxu gbeen birin yi e maso,

<sup>2</sup> e yi a fala Nabi Yeremi xa, e naxa, “Yandi, tin, i yi Alatala, i ya Ala mafan nxu xa, i yi a mafan yama dənxi i to xa. Bayo nxu yi wuya, koni iki nxu muxu dando nan luxi, alo i a toma kii naxan yi.

\* 41:9: Na feen sebexi Mangane Singen 15.9-24 kui.

<sup>3</sup> Alatala, i ya Ala xa kiraan yita nxu ra, nxu lanma nxu xa bira naxan fɔxo ra, e nun nxu lanma nxu xa naxan liga.”

<sup>4</sup> Nabi Yereimi yi a fala e xa, a naxa, “N bata a me. N na Alatala maxandima nen, e Ala, alo e a falaxi kii naxan yi. Alatala na e yabi naxan na, n na birin falama nen e xa, n mi sese luxunje e ma.”

<sup>5</sup> E yi a fala Yereimi xa, e naxa, “Alatala xa findi sere tinxinxi jɔndi falan na nxu xili ma, xa nxu mi Alatala i ya Alaa falane birin suxu a naxanye tima i xa lan nxu ma!

<sup>6</sup> Xa a findi a jaxin na hanma a fajina, nxu Alatala xuiin suxuma nen, en ma Ala, nxu i xexi naxan fema alogo nxu xa herin sɔto, Alatala, en ma Alaa fala suxun xɔn.”

<sup>7</sup> Xi fu to dangu, Alatala yi falan ti Yereimi xa.

<sup>8</sup> Yereimi Kareyaa dii xemen Yoxanan xili, e nun sofa kuntigin naxanye birin yi a fɔxo ra, e yamaan birin, muxudin nun muxu gbeena.

<sup>9</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, e n xexi naxan ma alogo n xa sa a mafan e xa, a naxa,

<sup>10</sup> ‘Xa e lu dɔxi yamanani ito yi, n na e rasabatima nen, n mi e fe kale, n yi e si, n mi e tale mume, bayo n bata sunu lan gbalon ma, n naxan ligaxi e ra.’

<sup>11</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘E nama gaxu Babilon mangan yee ra, e gaxuxi naxan yee ra iki. E nama gaxu a yee ra, bayo n luxi e xɔn nen alogo n xa e rakisi, n yi e xunba a yii.

<sup>12</sup> N kininkininma nen e ma, a fan yi kininkinin e ma, a yi e raxete e yamanani.’

<sup>13</sup> Koni xa e a fala, e naxa, ‘Nxu mi luma yamanani ito yi!’ Xa e mi e tuli mati Alatala e Alaa falan na,

<sup>14</sup> xa e a fala, e naxa, ‘En-en, nxu sigama Misiran yamanan nin, nxu mi fa yengen toe denaxan yi, nxu mi fa yenge so xɔtaan fe xuiin mema denaxan yi, donseen mi fa dasama nxu yii denaxan yi. Nxu luma menna nin!’

<sup>15</sup> Nayi, Yuda muxu dɔnxene, e tuli mati Alatalaa falan na! Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘Xa e a ragidi yati, a e xa siga Misiran yamanani, xa e sa dɔxo nayi xɔjeyani,

<sup>16</sup> nayi, e gaxuxi yengen nun fitina kamen naxanye yee ra, ne sa e sɔtoma nen Misiran yamanani, e yi faxa menni.

<sup>17</sup> Naxanye birin waxi siga feni Misiran yamanani, e sa dɔxo na, ne faxama yengen nun fitina kamen nun fitina furen nin, e sese mi luye e nii ra, e sese mi gbaloni minima n naxan nasigama e xili ma.’

<sup>18</sup> Alatala Senben Birin Kanna mɔn ito nan falaxi, Isirayilaa Ala, a naxa, ‘N ma xɔlon nun n ma fitinan godoxi Yerusalen kaane ma kii naxan yi, n ma xɔlon godoma e ma na kii nin, xa e siga Misiran yamanani. E findima nen danga yamaan misaala ra, e fe yi muxune yigitege, e yi e yalagi, e e konbi. E mi fa yireni ito toe mume!’ ”

<sup>19</sup> “Yuda yamaan muxu dɔnxene, Alatala bata a fala e xa, a e nama siga Misiran yamanani. E xa a kolon ki fajni, a n bata e rakolon to!

<sup>20</sup> E tantanni ito sa findima e faxa xunna nan na, e to n xexi Alatala fema, e Ala, e naxa, ‘Alatala en ma Ala maxandi nxu xa. Alatala en ma Ala na naxan yo fala, i na fala nxu xa, nxu a ligama nen.’

<sup>21</sup> Awa, n bata fa e yabi to, koni e mi e tuli matima Alatalaa falan na, en ma Ala, a naxanye birin falaxi n xa lan e ma.

<sup>22</sup> Awa iki, e xa a kolon. E faxama nen yengen nun fitina kamen nun fitina fureni e sigan dɔxɔdeni denaxan yi.”

## 43

*Eyi Yeremi xali Misiran yi*

<sup>1</sup> Yeremi yelinxina falane raliye yamaan birin ma, Alatala e Alaa falane birin, alo Alatala e Ala a yamari a ma kii naxan yi,

<sup>2</sup> Hosayaa dii xemena Asari nun Kareyaa dii xemen Yoxanan nun a yamaan wasodene birin yi a fala Yeremi xa, e naxa, “I wule! Alatala, en ma Ala mi i rafaxi a faladeni, fa fala, ‘e nama siga Misiran yi e sa dɔxɔ na.’

<sup>3</sup> Koni Neriyaa dii xemen Baruku nan i radinxu nxu ma alogo nxu xa sa Babilɔn kaane sagoni, e yi nxu faxa hanma e siga nxu ra konyiyani Babilɔn yi.”

<sup>4</sup> Kareyaa dii xemen Yoxanan nun sofa kuntigine nun yamaan birin yi tondi e tuli matiyɛ Alatalaa falan na, fa fala e xa dɔxɔ Yuda yamanani.

<sup>5</sup> Kareyaa dii xemen Yoxanan nun sofa kuntigine birin yi Yuda yama dɔnxɛn tongo naxanye bata yi fa dɔxɔ Yuda yamanani sa keli siyane birin tagi, e yi raxuyaxi ayi denaxanye birin yi

<sup>6</sup> e nun xemene nun jaxanle nun diidine nun mangana dii temene, Babilɔn mangan kantan muxune xunna Nebusaradan muxun naxanye taxu Gedali ra, Axikan ma dii xemena, Safan mamandenna, e nun Nabi Yeremi nun Baruku, Neriyaa dii xemena.

<sup>7</sup> E yi siga Misiran yamanani, bayo e mi tin e tuli matiyɛ Alatala xuiin na, e yi sa Tapanese taan li.

*Falana lan Misiran ma*

<sup>8</sup> Alatala yi falan ti Yeremi xa Tapanese taani, a naxa,

<sup>9</sup> “Geme xungbena ndee tongo i yi e bitin bendeni Misiran mangana banxin so deen na Tapanese taani Yuda kaane yee xori.

<sup>10</sup> I yi a fala e xa, i naxa, ‘Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa: N xeraan nasigama nen Babilɔn mangan Nebukadanesari fɔxɔ ra, n ma walikena. N yi a manga gbeden dɔxɔ gemeni itoe fari n naxanye luxunxi, e yi xunna soni bandun nininna ra mangan xun ma be.

<sup>11</sup> A fama nen, a Misiran yamanani yenge. Sayaan nagidixi naxanye ma, ne yi faxa. Konyiyaan nagidixi naxanye ma, ne yi siga konyiyani. Silanfanna ragidixi naxanye ma, ne yi faxa silanfanna ra.

<sup>12</sup> A yi teen so Misiran yamanani suxure kidene ra, a yi e gan, a siga e suxurene ra. A yi Misiran yamanani nɔ alo xuruse kantanna a domain tongoma kii naxan yi, a mɔn yi xete bɔɔɛ xunbenli.

<sup>13</sup> A Beti-Semesi senbeten geme daxine fan kala Misiran yi, a yi Misiran kaane suxurene kide banxine gan.’ ”

## 44

*Alaa falana Yahudiya gixine xili ma Misiran yi*

<sup>1</sup> Ala yi falan ti Yeremi xa lan Yahudiyane birin ma Misiran yamanani naxanye yi dɔxi Migidoli taan nun Tapanese taan nun Nofi taani e nun Misiran yamanani faxa binna, a naxa,

<sup>2</sup> Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “E bata a to n jaxankatan naxan saxi Yerusalɛn fari, e nun Yuda taane birin. To, e bata kala hali muxuna, a mi fa e yi

<sup>3</sup> amasɔtɔ e fe jaxin xɔn e naxan ligaxi e to n naxɔlɔ, e sa wusulanna gan ala gbetene xa, e yi e batu, e tan nun e tan nun e benbane mi naxanye kolon.

4 N yi n ma walikene rafama e ma ye ye, nabine, e yi a falama, e naxa, ‘E xete xosi feni itoe foxo ra naxanye mi rafan Ala ma.’

5 Koni e mi n xuiin name, e mi e tuli mati, e mi xete e fe jaxine foxo ra, e mi ba wusulanna ganje ala gbetene xa.

6 Nayi, n ma xolo gbeen yi godo, a yi fitinan nafa Yuda taane birin ma, e nun Yerusalen kirane, e yi kala, e yi raxori, alo e kii naxan yi to.”

7 Iki, Alatala, Ala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “Nanfera e fe jaxi sifani ito ligama e yete ra, e yi xemene nun jaxanla nun dii joren nun dii futene raxori Yuda yamaan ye, muxu yo mi lu?

8 E n naxoloma e batu se rafalaxine ra, e wusulanna gan ala gbetene xa Misiran yamanani ito yi e fa yigiyaxi denaxan yi. E waxi e yete raxori feen nin, e findi danga yamaan misaala ra boxo xonna siyaan bonne xa, e lu e konbe.

9 E bata jinan e benbane kewali jaxine xon ba, e nun Yuda mangane nun e jaxanle nun e nun e jaxanle kewali jaxine, e naxanye liga Yuda yamanan nun Yerusalen taani?

10 Han to muxu yo munma nimisa, a gaxu, a n ma sariyan nun n ma yamarine suxu n naxanye soxi e nun e benbane yii.”

11 Nanara, Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “N bata a ragidi, n xa gbalon liga e ra, n yi Yuda yamaan birin naxori.

12 Yuda kaan naxanye luxi e nii ra, naxanye a ragidixi e xa sa dolo Misiran yamanani, ne birin naxorima nen Misiran yamanani, e birin yi faxa yengen nun fitina kameni muxudin nun muxu gbeena. E findima nen danga yamaan misaala ra, e fe yi muxune yigitege, e yi e yalagi, e e makonbi.

13 N na e kewanle saranma nen e ra e tan naxanye daxi Misiran yi, alo n Yerusalen kaane kewanle saran e ra kii naxan yi yengen nun fitina kamen nun fitina furen na.

14 Muxu yo mi luye a nii ra Yuda muxu donxene ye, naxanye bata sa dolo Misiran yamanani, e sese mi e futuxule alogo e xa xete, e dolo Yuda yamanani, bayo e mi xetema, fo e muxu gixi dando gbansan.”

15 Xemene naxanye birin yi a kolon a e jaxanle yi wusulanna ganma ala gbetene xa, e nun jaxanla naxanye birin yi tixi na yama gbeen malanni, e nun yamaan naxan birin yi daxi Misiran nun Misiran yamanan faxa binni, ne yi Yeremi yabi, e naxa,

16 “Nxu mi fa waxi i ya falan name feni, i naxan tima fata Alatala ra.

17 Koni nxu waxi nxu de xuiin nan nakamali fe yi, nxu yi wusulanna gan Kore Xonna Naxalan Mangan xa, nxu yi minse saraxane raboxon a xa alo nxu nun nxu benbane nun nxo mangane nun kuntigine yi a ligama kii naxan yi a foloni Yuda taane yi, e nun Yerusalen kirane xon. Na waxatini, donseene yi nxu yii nun, nxu yi jaxunni, nxu mi yi jaxankataxi.

18 Koni xabu nxu ba wusulanna ganje Kore Xonna Naxalan Mangan xa, nxu ba minse saraxane raboxenje a xa, seene birin yi dasa nxu ma, yengen nun fitina kamen yi nxu jaxankata.”

19 Naxanle mon yi a fala, e naxa, “Nxu yi wusulanna ganma Kore Xonna Naxalan Mangan xa waxatin naxan yi, nxo xemene mi yi na kolon ba? E yi a kolon a nxu yi burudine ganma a maligan na, nxu yi minse saraxane raboxon a xa.”

20 Nayi, Yeremi yi a fala yamaan xa, xemene nun jaxanla, yamaan naxan birin na yabin so a yii, a naxa,

21 “E wusulanna naxanye ganxi Yuda taane nun Yerusalem kirane xon, e tan nun e benbane nun e mangane nun e kuntigine nun yamaan birin, Alatala mi a xaxili luxi na xon ba, a yi a miri na ma a bojneni?”

22 Alatala mi yi fa nɔe e kewali jaxine nun e xosi feene raxanje waxatin naxan yi, e yamanan yi kala, a yi raxori, a findi danga yiren misaala ra, muxu yo mi doxi naxan yi, alo a kii naxan yi to.

23 Bayo e bata wusulanna gan suxurene xa, e yi yulubin liga Alatala ra, bayo e mi e tuli matixi Alatala xuiin na, e mi a sariyane nun a yamarine nun a maxadi xuine suxu, nanara, gbaloni ito e lixi, alo a kii naxan yi to.”

24 Yeremi yi a fala yamaan xa, e nun jaxanle birin, a naxa, “E tuli mati Alatalaa falan na, e tan Yuda kaan naxanye Misiran yamanani.

25 Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “E nun e jaxanle naxan falaxi e deen na, e bata na liga. E a fala nen, e naxa, “Nxu waxi nxu de xuine nan nakamali fe yi, nxu yi wusulanna gan Kore Xonna Jaxalan Mangan xa, nxu minse saraxane raboxon a xa.” Nba, e naxan falaxi, e na liga. E de xuiin nakamali!”

26 Koni, e tuli mati Alatalaa falan na, e tan Yuda kaan naxanye doxi Misiran yamanani! Alatala naxa, ‘N bata n kolɔ n xili gbeeni, Yuda kaa yo mi fa a kolɔma n xinli sonon, naxanye doxi Misiran yi. E sese mi fa a falama, e naxa, “N bata n kolɔ Habadan Marigina Alatala yi.”

27 Bayo n na n yeen tima e ra nen alogo e xa gbalon soto, koni herin mi a ra. Yuda kaane birin naxorima nen yengen nun fitina kameni, naxanye doxi Misiran yamanani, han e jan.

28 Muxu dando nan tun yengeni minima, e keli Misiran yamanani siga Yuda yamanani. Nayi, Yuda yamaan muxu donxen naxanye faxi doxodeni Misiran yamanani, ne birin a kolonma nen, xa e tan nan ma fala jandin na hanma n ma falana.’

29 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Ito nan fa findima taxamasenna ra e xa fa fala n fama nen e kewanle sarandeni e ra yireni ito yi alogo e xa a kolon a n konko falane kamalima nen yati, lan e jaxankata feen ma.’

30 Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N Misiran mangan Xofira sama nen a yaxune sagoni, naxanye waxi a faxesi feni, alo n Yuda mangan Sedeki sa Babilon mangan Nebukadanesari sagoni kii naxan yi, a yaxun naxan yi waxi a faxesi feni.’”

## 45

### *Yeremi yi Baruku madenden*

1 Yuda mangan Yosiyaa dii xemen Yehoyakimi a mangayaan jee naanin-deni, Nabi Yeremi yi falani ito ti Neriya dii xemen Baruku xa, a Yeremi a falane sebe kedini waxatin naxan yi, a naxa,

2 “Alatala, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan i ma, Baruku, a naxa,

3 ‘I yi a falama, i naxa, “Gbalona n xa! Bayo Alatala bata jaxankatan sa n ma soxolen fari, n bata xadan kutundeni, n mi matabu yo soto.”’

4 Nanara, Alatala yi a fala n xa a n xa ito fala i xa, a naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N naxan tixi, n na rabirama nen. N naxan sixi, n na talama nen, yamanani ito konin.

5 Nayi, i tan muxu gbeeyan nan fenma i yete xa ba? I nama a fen! Bayo n gbalon nafama nen birin ma. Koni, n na i rakisima nen, i na siga dede yamanani.”’ Alatalaa falan nan na ra.”



## 46

*Alaa falana lan Misiran ma*

<sup>1</sup> Alatala falani itoe nan ti Nabi Yeremi xa lan siyane ma:

<sup>2</sup> A ito nan fala lan Misiran yamanan nun Misiran mangan Neko a ganla ma, Babilon mangan Nebukadanesari naxan nɔ yengɛni Efirati baan dɛ Karakemisi taani, Yuda mangan Yehoyakimi a mangayaan jɛɛ naanindeni, Yosiyaa dii xɛmɛna.

<sup>3</sup> “Ɛ yɛ masansan wure lefa xungbene nun a xurine yitɔn!  
Ɛ maso, ɛ yengɛn so!

<sup>4</sup> Ɛ soone yitɔn,  
soo ragine xa te e fari!  
Ɛ xunna makantan wure kɔmɔtine so,  
ɛ ti ɛ yirene yi!  
Ɛ tanbane yitɔn!  
Ɛ kanke yɛ masansanne ragodo ɛ ma!

<sup>5</sup> Nanfera, n fa e gaxuxin nan toma iki?  
E xɛtɛma e xanbi ra,  
e sofane bata faxa.  
E xɛtɛma e giyɛ!  
E e gima, e mi e xanbi rato.  
E gaxuxin yiren birin yi,”  
Alatalaa falan nan na ra.

<sup>6</sup> “Hali xulunlane mi nɔɛ e giyɛ!  
Hali fangamane mi nɔɛ e futuxule!  
E sanna radinma,  
e sa bira  
fɔ kɔmɛn fɔxɔn yamanani Efirati baan dɛ.”

<sup>7</sup> “Nde ito ra naxan tema  
alo Nila baana,  
naxan igeye bɔxɔnma a ma  
a findi fufaan na?

<sup>8</sup> Misiran nan tema  
alo Nila baana,  
naxan igeye bɔxɔnma a ma  
a findi fufaan na.  
A a falama, a naxa,  
‘N tema nɛn,  
n sa bɔxɔn birin xun ma,  
n yi taane nun e muxune birin naxɔri.’

<sup>9</sup> Soo ragine, ɛ te yengɛni!  
Wontoro ragine ɛ fɔn e ma!  
Sofane, ɛ mini ɛ yɛ masansan wure lefane ra,  
ɛ tan Kusi kaane nun Puti kaane nun Ludu kaan xali wonle!”

<sup>10</sup> “Marigina Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan gbee na lɔxɔn na,  
a gbeeɲɔxɔ lɔxɔna,  
a gbeen ɲɔxɔma a yaxune ra lɔxɔn naxan yi.  
Silanfanna faxan tima nɛn na lɔxɔni  
han a wasa wunla ra,  
bayo a luxi nɛn

alo saraxana Marigina Alatala Senben Birin Kanna xa,  
kɔmɛn fɔxɔn yamanani Efirati baan de.

11 Misiran yama fajina,  
ε siga Galadi yamanani ε sa senna fen.  
Koni ε dandan fεrene fenma fuyan,  
seri mi fa ε yiyalanje sɔnɔn.

12 Siyane bata i ya yarabina fe mε.  
I gbelegbele xuiin bata bɔxɔn birin suxu.  
Amasɔto sofane tema e bode fari,  
e birin yi bira.”

*Babilɔn mangan yi Misiran yengε*

13 Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi xa lan Babilɔn mangan  
Nebukadanesari fa feen ma Misiran yamanan yengedeni:

14 “E a rawanga Misiran yamanani,  
Migidoli kaane xa a mε,  
Nofi kaane nun Tapanese kaane xa a mε!  
A fala e xa, ε naxa,  
‘E keli, ε yitɔn,  
bayo yengɛn bata ε konna li!’

15 Nanfera ε sofane bata raxɔri?  
E mi tiyε,  
bayo Alatala bata e radin bɔxɔni.

16 A muxu wuyaxi rabirama nɛn.  
E tema nɛn e bode ma,  
e bira, e naxa,  
‘En keli, en xεtε en konne yi,  
en bari taane!  
En na en masiga halagi ti yengɛni ito ra!’  
17 E a falama nɛn mɛnni, e naxa,  
‘Misiran mangani ito a sɔnxɔn gbo de!  
Koni na waxatin bata a dan!’ ”

18 Mangana falan ni ito ra  
naxan xili Alatala Senben Birin Kanna,  
a naxa, “Habadan Ala nan n na,  
n bata n kɔlɔ n yeteni,  
fa fala muxuna nde fama  
naxan senben gbo  
alo Taboro geyana geyane tagi,  
alo Karemele geyana baan dexɔn.

19 Misiran kaane, ε goronne yitɔn  
ε siga konyiyani!  
Bayo Nofi taan findima nɛn yire magenla ra,  
a ganma nɛn,  
muxu yo mi luma a yi.

20 Misiran yamanan findixi jinge fajin nan na.  
Sigin fama nɛn a xili ma  
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma.

21 Misiran kaane bata xɔje sofa yεbaxine ramara e ganli  
naxanye masuxi e xɔn

alo tura raturaxine.  
 Hali ne fan e xun xetema nen,  
 e gi e bode xon.  
 E mi tiye e funfuni yengen laxonni,  
 bayo gbalon laxon bata fa e ma,  
 n na e kewanle saramma e ra laxon naxan yi.  
<sup>22</sup> Misiran kaane e gima nen  
 e yaxu senbemanne bun  
 alo sapina.  
 E fama e xili ma nen  
 e nun bunbine,  
 alo naxanye wudine segeema.  
<sup>23</sup> Alatalaa falan ni ito ra,  
 e a fotonna segeema nen,  
 hali muxun mi nne soe fotonna naxan na  
 bayo e wuya alo tuguminne,  
 e yaten mi nne kolonje.  
<sup>24</sup> Yagin nan a ra Misiran yamana fapin xa.  
 A bata sa yamaan sagoni,  
 naxanye sa kelixi komenna ma.”

<sup>25</sup> Alatala senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala naxa, “N kelima nen No taana ala xili ma, Amon e nun Misiran yamanan nun a mangan nun a alane nun a kuntigine e nun naxanye birin e yigi sama Misiran mangani.

<sup>26</sup> N na e sama nen e yaxune sagoni, naxanye waxi e faxa feni, Babilon mangan Nebukadanesari nun a kuntigine. Na xanbi ra, muxune mon yi dexe Misiran yi alo a foloni,” Alatalaa falan nan na ra.

### *Isirayila xunbana fe*

#### *Yeremi 30.10-11*

<sup>27</sup> “E tan Yaxuba yixetene,  
 n ma walikene, e nama gaxu,  
 Isirayila kaane, e nama kuisan!  
 Bayo, n na e rakisima nen,  
 n yi sa e ba yire makuyeni,  
 n yi e bonsonna ba yamanani  
 e sa konyiyani denaxan yi.  
 Yaxuba bonsonna muxune mon xetema nen,  
 e yi lu maraxaran nun boje xunbenli.  
 E mi fa yimaxe sonon!

<sup>28</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 ‘E tan Yaxuba yixetene,  
 n ma walikene, e nama gaxu,  
 bayo n luma nen e xon.  
 N siyane birin naxore nen,  
 n na e raxuyaxi ayi naxanye ye,  
 koni n mi e tan naxarima.  
 N na e xuruma nen  
 alo a lan kii naxan yi,  
 bayo n mi e yatema sontarene ra.’ ”

<sup>1</sup> Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi xa lan Filisitine ma, benun Misiran mangan xa Gasa taan yenge:

<sup>2</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “Walanne bata keli sogeteden komenna ma,  
 e luma nen alo fufana,  
 e sa yamanan xun ma,  
 e nun naxanye birin a yi,  
 e nun taane nun e muxune.  
 Yamaan sonxoma nen,  
 yamanan muxune birin yi gbelegbele.

<sup>3</sup> Soone torone xuiin minima nen,  
 yaxune yenge so wontorone gi xuine yi me.  
 Fafane mi e diine danxunma na boxoni  
 bayo e tunnaxoloma e ma nen fefe!

<sup>4</sup> Amasoto Filisiti yamanan birin naxori boxon bata a li,  
 han muxu yo mi lu  
 naxan Tire taan nun Sidon taan maliye.  
 Bayo Alatala Filisiti kaane halagima nen,  
 yamaan donxen naxan sa kelixi Kafatoro foxo ige tagi boxoni.

<sup>5</sup> Gasa kaane e xunna bima nen sununi,  
 Asikalon taan yi yidundu.  
 E tan yamaan muxu donxen naxanye dxi meremerene yi,  
 e luma e yete maxabe sununi  
 han waxatin mundun yi?

<sup>6</sup> E a falama nen, e naxa,  
 ‘Ee! Alatalaa silanfanna luma nxu faxe  
 han waxatin mundun yi?  
 A xa so a tenni,  
 a danna sa faxan na,  
 a raxara fa.’

<sup>7</sup> Koni a xa a raxara di?  
 Bayo Alatala nan yamarin fixi  
 a yengen xa keli Asikalon taan nun baan binna xili ma. ”

## 48

### *Nabiya falana Moyaba xili ma*

<sup>1</sup> Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi lan Moyaba yamanan ma, a naxa,  
 “Gbalon Nebo taan xa,  
 bayo a bata kala!  
 Yarabin na a ra Kiriyaatayimi taan xa,  
 e bata a suxu yengeni!  
 Yarabina e yire makantanxin xa e nun yigitena.

<sup>2</sup> Tantunna mi fa Moyaba yamanan xa,  
 bayo e fe maxine nan yitonma a xili ma Xesibon taani,  
 e naxa, ‘En siga,  
 en sa a raxori siyane ye!’  
 E tan Madimen kaane fan,  
 e taani dunduma nen  
 bayo yengena e foxo ra.

<sup>3</sup> Gbelegbele xuiin tema nen Xoronayin taani!  
 Halagin na a ra!

A birin kalama nɛn!

<sup>4</sup> Moyaba yamanan kalama nɛn!

A diine gbelegbele xuiin mɛma nɛn.

<sup>5</sup> E tema wugɛ nɛn Luxiti geyaan ma.

E godoma nɛn gbelegbele Xoronayin taani ɲaxankatana fe ra.

<sup>6</sup> Ɛ gi! Birin xa a niin makata!

Ɛ luxun alo wudi dungin burunna ra!

<sup>7</sup> Amasɔɔ ɛ yigi saxi ɛ kewanle nun ɛ nafunle nin,

ɛ fan suxuma nɛn yɛngeni,

ɛ suxuren Kemosi fan yi xali konyiyani

e nun a ki muxune nun e kuntigine.

<sup>8</sup> Halagi tiin soma nɛn ɛ taane birin yi,

taa yo mi luyɛ.

Bɔnbɔn kuine kalama nɛn,

mɛrɛmɛrɛne yi halagi,

bayo Alatala na nan falaxi.

<sup>9</sup> Ɛ Moyaba mali

a xa a gi alo xɔliin na tugan.

A taane yigelima nɛn,

muxu yo mi luma e yi.

<sup>10</sup> Dangan na kanna xa

naxan na Alatalaa wanla rabɛnin.

Dangan na kanna xa

naxan tondima yɛngɛn soɛ!”

<sup>11</sup> “Moyaba yi bɔɲɛ xunbelixi

xabu a dii ɲɔrɛ waxatini,

alo manpaan na ramara

alogo a xa siga ɲaxunɲɛ ayi.

A mi baxi a yamanani,

a siga gbete yi,

a mi sigaxi konyiyani.

Nanara, a mɔn ɲaxun a kiini,

a xirin mi masaraxi.”

<sup>12</sup> Koni, Alatalaa falan ni ito ra,

a naxa, “Lɔxɔne fama,

n muxune rafama e ma lɔxɔn naxanye yi,

e yi e ba e yamanani

siga yamana gbete yi.

E yi e yamanani geli,

e yi a xunna kala.

<sup>13</sup> Moyaba yagima nɛn Kemosi suxurena fe ra,

alo Isirayila yamaan yagi kii naxan yi

Betɛli kidena fe ra,

e yi e yɛtɛ taxuxi naxan na.\*

<sup>14</sup> Ɛ a falama di nayi, ɛ naxa,

‘Sofa faɲine nan nxu ra,

yɛngɛ so wɛkilɛxine?’

<sup>15</sup> Moyaba yamanan kalama nɛn,

tutin yi te a taane yi.

---

\* 48:13: Na feen sebɛxi Mangane Singen 12.28-29 kui.

E sigama a banxulan fajine ra nen e faxadeni,”

Mangana falan nan na ra,  
naxan xili Alatala Senben Birin Kanna.

<sup>16</sup> Moyaba halagi waxatin bata a li,  
gbalon mafuraxin fama a xili ma.

<sup>17</sup> E tan a rabilinna muxune,  
e a wuga,

e tan naxanye birin a xili gbeen kolon!  
E naxa, “Ee! Senbe gbee sifani ito bata kala!  
Mangaya gbeeni ito bata halagi!”

<sup>18</sup> “E tan Dibon kaane,

e keli e binyeni,

e godo han

e sa doxo boko xareni,

bayo Moyaba yamanan kala muxun fama nen e xili ma.

A e taa makantanxine kalama nen.

<sup>19</sup> Aroyeri kaane,

e ti kiraan matodeni,

muxu gixi dangumaton naxanye e futuxuluxi,

e ne maxodin,

e naxa, ‘Nanfe ligaxi?’

<sup>20</sup> Yagin nan a ra Moyaba xa,

bayo a bata yigitεε.

E xuini te! E gbelegbele!

E a rali Arinon xuden de

a Moyaba bata kala!”

<sup>21</sup> “Kitin bata keli yamanan xili ma

naxan lantani,

a bata fa Xolon nun Yahasi nun Mefaati xili ma,

<sup>22</sup> e nun Dibon nun Nebo nun Beti-Dibilatayimi,

<sup>23</sup> e nun Kiriyatayimi nun Beti-Gamulu nun Beti-Meyon,

<sup>24</sup> e nun Keriyoti nun Bosara,

e nun Moyaba yamanan taane birin,

naxanye maso, naxanye makuya.

<sup>25</sup> Moyaba senben bata kala,

a fangan bata ba a ra,”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>26</sup> “E Alaa xolon dolon so a yii,

a xa a xun magi a ra

bayo a bata murute Alatala xili ma!

Moyaba xa a makutukutu a baxunni,

birin yi gele a ma.

<sup>27</sup> E tan xa mi yi Isirayila yamanan magelema ba?

E a toxi suxi mujadene nan ye ba,

e to e xunne yimaxama a mageledeni,

e na a fe fala?

<sup>28</sup> E tan Moyaba kaane,

e taane rabenin,

e sa doxo fanye yinle ra,

e ganbane raliga

naxanye e tɛɛn sama gɛmɛ longonne ra.”

*Nabi Esayi 16.6-12*

29 “Nxu bata Moyaba kaane wasona fe mɛ naxan gbo han,  
e nun e yɛtɛ yigboon nun e wason  
nun e yɛtɛ yitena, e nun e yandana.”

30 Alatalaa falan ni ito ra,  
a naxa, “N na wasona fe kolon,  
koni e yɛtɛ matɔxɔma fuun nin.”

31 “Nanara, n Moyaba wugama,  
n gbelegbelema sununi Moyaba birin xa.  
N kutunma Kiri-Haresɛti kaane fe ra.

32 N wugama Sibima manpa binle fe ra  
dangu Yaasɛri kaane ra,  
bayo e yiine bata yi siga  
han baan xanbi ra,  
e yiine yi sigaxi han Fɔxɔ Daraan kidi ma.  
Koni halagi tiin bata e bogi fajine kala.

33 Sɛwan nun naxanaxan bata nɔn  
Moyaba wudi bili nakɔne nun xɛɛne yi.  
N bata manpa igen nɔn manpa ige badene yi,  
muxu yo mi fa manpa bogi igen bama sɛwani.  
Yengɛ so sɔnxɔ xuiin nan fa mɛma na yi.

34 Xɛsibɔn kaane gbelegbele xuiin sigama  
han Eleyale taani,  
e xuiin sa mɛma han Yahasi taani,  
keli Soyari taan ma  
siga han Xoronayin taani,  
siga Egilati-Selisiya taani,  
bayo hali Nimirimi daraan fan bata xɔri.

35 N Moyaba yamanan naxɔrima nɛn,  
e tan naxanye saraxane bama taane suxure kidene yi  
e wusulanna gan e alane xa,”

Alatalaa falan nan na ra.

36 “Nanara, n bɔjɛn wugama Moyaba fe ra.  
N ma mawuga xuiin luxi nɛn  
alo xulen xuina sununi.  
N kutunma Kiri-Haresɛti taana fe ra,  
bayo e nafunla naxan malan,  
na bata tunun.

37 Bayo muxune birin bata e xunne bi,  
e birin yi e dɛ xabene bi sununi,  
e yi e yiine birin maxaba,  
e kasa bɛnbɛli dugine so sununi.

38 Saya feen nan tun fa mɛma Moyaba banxine  
nun a yama malandene yi,  
bayo n bata Moyaba yamanan kala  
alo fɛjɛna

muxe mako mi fa naxan ma,”  
Alatalaa falan nan na ra.

39 Ee! E naxankataxi!

E gbelegbelema han!  
 E yagixin bata e xun xanbi so!  
 Moyaba yamanana fe findima magelen  
 nun gaxu xunna ra nen a rabilinna birin xa!

<sup>40</sup> Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “E yaxun sinma nen e ma alo singbinna  
 naxan a gabutene yifulunma Moyaba xun ma.  
<sup>41</sup> Keriyoti suxuma nen, a yire makantanxine yi tongo.

Moyaba sofane boren luma nen na laxon  
 alo naxanla naxan dii barini.

<sup>42</sup> Moyaba kalama nen,  
 a mi fa findima siyaan na sonon,  
 bayo a bata murute Alatala xili ma.

<sup>43</sup> E tan Moyaba kaane,  
 gbalon nun yinla nun luti ratixina e yee ra.”  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>44</sup> “Naxan na a gi gbalon bun,  
 na yi sa sin yinla ra!

Naxan na te yinla ra,  
 na yi sa a suxu luti ratixin na.  
 Bayo n Moyaba kaane kewanle saranma e ra jeeen naxan na,  
 na a limaton ni i ra,”  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>45</sup> “Muxu gixine taganxin yigiyaan fenma nen Xesibon taani,  
 koni teen minima nen Xesibon taani,  
 tee degen yi mini Sixon ma manga banxini,  
 a Moyaba kaane xunna kala,  
 a yi gbalotoni itoe gan.

<sup>46</sup> Gbalona e tan Moyaba kaane xa!  
 Kemosi suxurena yamaan bata tunun,  
 bayo e diine bata xali konyiyani.

<sup>47</sup> Koni waxati famatoni,  
 n mon Moyaba muxu suxine raxetema nen.  
 Na kitin nan saxi Moyaba sanna.”  
 Alatalaa falan nan na ra.

## 49

### *Nabiya falana Amonine xili ma*

<sup>1</sup> Alatala ito nan falaxi Amonine xili ma, a naxa,  
 “Dii mi fa Isirayila kaane yii sonon ba?

Kee tongo yo mi fa e xa sonon ba?

Nanfera nayi,  
 Amonine dxi Isirayila taane yi?

Nanfera Molo ko suxurena yamaan bata Gadi yamanan tongo?”

<sup>2</sup> Nanara, Alatalaa falan ni ito ra,  
 a naxa, “Laxon fama,  
 n yenge so sonxo xuiin natema laxon naxanye yi  
 Amonine taan Rabaha xili ma,  
 a yi findi taa xonna ra,  
 a rabilinna taane yi gan.  
 Nayi, Isirayila kaane yi e kedi muxune kedi,”



Alatala naxa na kiini.

<sup>3</sup> “Xesibon kaane, ε gbelegbele,  
bayo Ayi taan bata kala!  
Rabaha kaane ε sunu xuini te,  
ε kasa benbeli dugine ragodo ε ma,  
ε wuga.

ε gi taan makantan yinna yiren birin yi  
bayo yaxune bata fa ε suxuren Molo ko suxudeni,  
e siga a ra konyiyani,  
e nun a ki muxune nun a kuntigine.

<sup>4</sup> Nanfera ε kanbama ε lanbanne nun ε xεene yi,  
e to rafexi bogise xaba daxine ra?  
ε tan Raba kaane,  
yama murutexina,  
ε tan naxanye ε yigi saxi ε nafunle yi  
ε naxa, “Nde noε nxu yenge?” ”

<sup>5</sup> Marigina, Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa,  
“N fe magaxuxin nafama nen ε xili ma,  
sa keli ε rabilinne birin yi,  
ε birin yi kedi,  
muxu yo mi muxu gixine xun lanje.

<sup>6</sup> Koni na na dangu,  
n mon Amonine muxu suxine raxetema nen,”  
Alatalaa falan nan na ra.

### *Nabiya falana lan Edon ma*

<sup>7</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi Edon yamanan xili ma, a naxa,  
“Fekolonne bata dasa Teman yamanani ba?  
Maxadi tiine mi fa na xaxilimane ye ba?  
E fe kolonna bata kala ba?

<sup>8</sup> ε xete ε giye,  
ε luxun faran yinle ra,  
ε tan Dedan kaane!  
Bayo n gbalon nafama nen Esayu yixetene xili ma,  
n na e kewanle saran e ra waxatin naxan yi.”

### *Nabi Abadi 1.5-6*

<sup>9</sup> “Xa muxune fa ε nakoni ε manpa bogine mujadani,  
e mi bogi dando xan gbansan luma na ba?  
Xa mujadene fa i konni koεen na,  
e mi e waxonna xan tongoma ba?

<sup>10</sup> Nba, n tan Ala Esayu yixetene yii seene birin naxorima nen,  
n yi e luxundene birin namini kenenni.  
E mi fa noε e luxunje.

E bonsonna nun e ngaxakedenne  
nun e doxo bodene birin halagima nen,  
muxu yo mi lu Esayu bonsonni.

<sup>11</sup> ε ε kiridine lu na,  
n na n yengi doxe e xon.  
ε kaja gilene xa e yigi sa n yi.”

<sup>12</sup> Bayo Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N tan mi naxanye yalagixi kitini, xa  
ne karahan xolo igelengenna mindeni, ε tan yate sontaren na nayi ba? En-εn  
de! ε mi suxuma sontarene ra de! ε a minma nen yati!”

13 Bayo Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N bata n kolo n yeteni, fa fala Bosara taan naxorima nen, a rayarabi, a danga, a halagi. A taane birin kalama nen habadan!”

*Nabi Abadi 1.1-4*

14 N bata xerayana nde a fe me fata Alatala ra, xeraan bata rasiga siyane ma, a xa sa a fala, a naxa, “E keli, e sa Edon kaane yenge! E keli e sa yengen so!”

15 Ala naxa, “Edon kaane, n na e senben xurunma nen siyane birin xa. Birin e rajaxuma nen.

16 E to muxune magaxuma, wason naxan e bopeni, na bata e ratantan e tan naxanye dōxi faran yinle ra, e nun geyane fari. Hali e e teen sa kore alo singbinna, n na e ragodoma nen,” Alatalaa falan nan na ra.

17 “Edon yamanan kalama nen, naxan yo na dangu a dexon ma, ne yigitegema nen, e kabe, e kolin a fitina feene ma.”

18 Alatala yi a fala, a naxa, “Muxu yo mi fa luye be. Adamadi yo mi dōxe a yi alo Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane halagi kii naxan yi.

19 N luma nen alo yatan naxan xajexin minima fōtonni Yuruden baan de, a siga sube fendeni yire fajini. N Edon kaane kedima nen e yamanani sanja ma kedenni, n naxan sugandixi, n sa na dōxo na yi. Bayo, nde maliga n tan na? Nde n yamarε? Xuruse rabaan mundun n yeε ratiye?”

20 Nanara, e tuli mati Alatalaa fe ragidixin na lan Edon kaane ma, e nun a feen naxanye yitōnxi Teman kaane xili ma!

E luma nen alo xuruse diin naxanye suxuma e xali, e dōxoden yi yigeli yati!

21 E kala xuiin bōxoni maxama nen, e gbelegbele xuiin yi siga han Gbala Baana.

22 A luma nen alo singbinna nan tema a sa sin e ma, a yi a gabutene yifulun Bosara taan xun ma. Na lōxoni Edon sofane bōjen luma nen alo jaxanla naxan dii barini.

*Nabiya falana lan Damasi ma*

23 Falana lan Damasi taan ma: “Xamata kaane nun Arapada kaane bata yagi, bayo e bata xibaru jaxina fe me. E bata kontofili, e yimaxa alo baan na walanje ayi.

24 Damasi kaane senben bata jan,

e bata e xun xanbi so,  
 e waxi e gi feni.  
 Gaxun nun kuisanna nun xɔlɛn bata e suxu,  
 alo naxanla naxan dii barini.

<sup>25</sup> Taa xili kanni ito fa rabejinxi di,  
 n ma sɛwa taana?"

<sup>26</sup> "A banxulanne birama nɛn taan xun xɔn yati! A sofane birin yi faxa na  
 lɔxɔni," Alatala sɛnben Birin Kanna falan nan na ra.

<sup>27</sup> "N tɛɛn soma nɛn Damasi taan makantan yinne ra, a yi Ben-Hadada  
 manga banxin gan."

### *Nabiya falana Arabune xili ma*

<sup>28</sup> Alatala ito nan falaxi Kedari bɔnsɔnna nun Xasori mangayane xili ma  
 Babilɔn mangan Nebukadanesari naxanye yɛngɛ a yi e nɔ, a naxa,  
 "Ɛ keli, ɛ Kedari bɔnsɔnna yɛngɛ!  
 Ɛ sogeteden yamanan muxune halagi!

<sup>29</sup> Ɛ e xuruse kurune nun e kidi bubune tongo e yii,  
 e nun e yigiyadene nun e goronne nun e jɔgɔmɛne birin.  
 Muxune sɔnxɔn natema nɛn e ma,  
 e naxa, 'Gaxun yiren birin yi! "

<sup>30</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 "Ɛ tan Xasori kaane,  
 ɛ gi mafuren!

Ɛ sa ɛ luxun faran yinle ra!  
 Bayo Babilɔn mangan Nebukadanesari bata yɛngɛni tɔn ɛ xili ma.

<sup>31</sup> Ɛ keli, ɛ fu siyani ito ma  
 naxan dɔxi bɔjɛ xunbenli.  
 A taane so dɛɛne mi nɔɛ balanɲɛ,  
 e mi sɔxɔnxi,  
 e dɔxi e danna nɛn,"

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>32</sup> "Yaxune e jɔgɔmɛne tongoma nɛn yɛngɛni,  
 e nun e xuruse kuru wuyaxine.  
 Naxanye e xunne dɛxɔn bima,  
 n ne raxuyama ayi nɛn foyeni,  
 n gbalon nafa e ma  
 keli yiren birin yi,"

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>33</sup> Xasori taan findima nɛn kankone kuruden na,  
 yire rabejinxina han habadan.

Muxu yo mi dɔxe a yi,  
 adamadi yo mi luyɛ na.

### *Nabiya falana Elan xili ma*

<sup>34</sup> Alatala yi falan ti Nabi Yereimi xa lan Elan yamanan ma Yuda mangan  
 Sedeki a mangayaan fɔlɔ waxatini, a naxa,

<sup>35</sup> Alatala sɛnben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,  
 "N Elan yamananana xanli girama nɛn,  
 naxan findixi e sɛnben binla ra.

<sup>36</sup> N foye naanin nafama nɛn Elan xili ma  
 keli kore xɔnna tongon naaninne ma,  
 n yi e raxuya ayi foyeni.  
 Yamana yo mi luyɛ

Elan muxu gixine mi sigan dɛnaxan yi.

<sup>37</sup> N Elan kaane rayarabima nɛn e yaxune yɛɛ ra naxanye waxi e faxa feni.

N gbalon nafama nɛn e ma n ma xɔɔ gbeeni,  
n yi yɛngɛn bira e fɔxɔ ra,  
han n yi e rajan.”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>38</sup> “N Elan mangan nun a kuntigine halagima nɛn,  
n yi n ma manga gbɛdɛn dɔxɔ na,”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>39</sup> “Koni waxati famatɔni,  
n fama nɛn Elan muxu suxine ra,”

Alatalaa falan nan na ra.

## 50

### *Babilɔn kalama nɛn*

<sup>1</sup> Alatala falani ito nan ti Nabi Yeremi xa lan Babilɔn nun a rabilinna taane ma, a naxa,

<sup>2</sup> “Ɛ xibaruni ito rali siyane ma,  
ɛ a rawanga!

Ɛ taxamasenni te,

ɛ a fe rali birin ma,

ɛ nama sese luxun,

ɛ a fala, ɛ naxa,

‘Babilɔn taan suxuma nɛn!

Yarabin na a ra Beli suxuren xa,

Merodaki suxuren gaxuma nɛn!

Yarabin na a ra e alane sawurane xa,

gaxuna e suxurene suxuma nɛn!’

<sup>3</sup> Bayo siyana nde fama nɛn a yɛngɛdeni

sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,

a e yamanan naxɔrima nɛn,

muxu yo mi lu a yi.

Muxune nun xuruseene birin e gima nɛn.”

<sup>4</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Na lɔxɔne nun na waxatini,

Isirayila kaane nun Yuda kaane fama nɛn e bode xɔn,

e siga wuge,

e Alatala fen, e Ala.

<sup>5</sup> E maxɔdinna tima nɛn Siyon kirana fe yi,

e yi e yɛɛ rafindi mɛn binna ma,

e yi e yetɛ findi Alatala gbeen na habadan layirin xɔn

naxan mi jinanma muxune ra mumɛ!

<sup>6</sup> N ma yamaan yi luxi nɛn

alo xuruse tununxine.

E xuruse rabane bata yi e ralɔ ayi,

e yi lu sigɛ geyane nun yire matexine xun xɔn

e jinan e matabuden ma.

<sup>7</sup> Naxan yo na yi e to,

a yi e faxa,

e yi a fala, e naxa,

‘Nxu mi kala tixi,

bayo e bata yulubin liga Alatala ra,  
tinxinna kannu, Alatala,  
e benbane yigina.' ”

8 “E gi, e keli Babilon yi,  
e keli Babilon kaane yamanani,  
e lu alo kotone xuruse kurun ye ra.

9 Bayo n siya gbeene rakelima nen,  
n na e malan,

n yi e radin Babilon taan xili ma  
sa keli sogeteden komenna ma.

E taan yengema nen,  
e yi a tongo.

E xalimakunle mi fulu mume  
alo sofa yebaxin to mi xete a yii genla ra keli yengeni.

10 E fuma Babilon taan ma nen,  
a kala muxune birin yi wasa,”

Alatalaa falan nan na ra.

11 “E sewa, e naxan,  
e tan naxanye fuma n ma yamaan ma!

E tunganje ayi sewani  
alo jinge diin sexen de.

E naxan xuiin xa gbo ayi  
alo soo kendon wuga xuina.

12 Koni e nga yarabima nen,  
naxan e barixi,  
na yagima nen.

E findima siya donxon nan na siyane birin tagi,  
e yamanan yi findi burunna nun yire xaren nun tonbonna ra.

13 Muxu yo mi fa luma a yi sonon,  
bayo Alatala a findima nen yire magenla ra a xoloni.  
Naxan yo na dangu Babilon yi,  
na kannu yigitegema nen,  
a kolin a kala kii ma.”

14 “E ti Babilon yenge xinla ma a rabilinna birin yi,  
e tan xali wonle!

E a bun,  
e xalimakunle birin woli a ma!  
Bayo a bata yulubin liga Alatala ra.

15 E yenge so sonxon nate a ma yiren birin yi!  
E minima nen e yete dentegedeni  
e yiine yitexi.

A sangansone birama nen,  
a taa makantan yinne yi kala.  
Bayo Alatala bata a gbeen joxo.

E gbeen joxo a ma!

E a liga a ra  
alo a ligaxi bonne ra kii naxan yi.

16 E sansi siine nun bogise xabane raxori e bode xon Babilon yi.  
Halagi tiina silanfanna fama nen,  
birin xa xete a konni,

birin xa a gi, siga a yamanani.”

17 “Isirayila yamaan bata findi xuruse tununxin na yatane naxan kedixi.

Asiriya mangan nan singe yi a yengema.

Dɔnxɛn na, Babilɔn mangan Nebukadanesari nan a halagi.”

18 Nanara, Alatala Senben Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa, “N Babilɔn mangan nun a yamanan muxune kewanle saranma e ra nen alo n Asiriya mangan liga kii naxan yi.

19 Koni, n mɔn xɛtɛma nen Isirayila ra

alo xuruse kuruna a sansanni,

e yi e dege Karemele geyaan nun Basan yire matexin fari.

E lugoma nen Efirami geya yiren nun Galadi yamanani.”

20 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,

“Na lɔxɔne nun na waxatini,

muxune Isirayila yamaan hakene funfun fenma nen, koni a sese mi luma na.

E Yuda yamaan yulubine xɔn fenma nen, koni sese mi toɛ.

Bayo n na yamaan muxu dɔnxɛn naxanye lu e nii ra, n ne yulubine xafarima nen.”

21 “Ɛ fu Meratayin yamanan ma, e nun Pekodo kaane!

Ɛ e sagatan, ɛ e birin naxɔri.

N na ɛ yamarixi naxan birin na,

ɛ ne liga.”

Alatalaa falan nan na ra.

22 “Yenge so sɔnxɔne nan tun tema yamanani.

Naxankata gbeen na a ra.

23 Ee! Yamanan naxan senbe gbo a birin xa,

na bata kala, a halagi!

Ee! Babilɔn bata findi yamana rabeɲinxin na!

24 Babilɔn kaane,

n bata lutin nati ɛ yeɛ ra,

ɛ yi ɛ suxu a ra,

benun ɛ xa a fe kolon.

E yi ɛ li na, e yi ɛ suxu,

amasɔtɔ ɛ bata n tan Alatala yenge.

25 Alatala bata a yenge so seene ramini e ramaradeni a xɔloni.

Marigina Alatala Senben Birin Kanna wanla kema nen

Babilɔn kaane yamanani.

26 Ɛ fa a xili ma keli yire makuyene yi.

Ɛ a sagane rabi,

ɛ yi a nafunle yitaxun

alo sansi keɛene

ɛ yi e birin kala,

sese nama lu a yii.

27 Ɛ a turane birin faxa,

ɛ e birin xali e faxadeni!

Gbalon na a ra e xa,

bayo e lɔxɔn bata a li,

e kewanle saranma e ra waxatin naxan yi.”

28 “Muxu gixine xuiin nan ito ra,  
 naxanye minixi yengeni Babilon yi,  
 e fa a rali Siyon taani  
 a Alatala en ma Ala bata a gbeen ɲɔɔ a batu banxina fe ra.

29 Ɛ xali wonle xili e xa fa Babilon xili ma,  
 naxanye fatan xalimakunla wole.  
 Ɛ daaxadene yitɔn a rabilinni,  
 muxu yo xun nama mini ayi.

Ɛ e saranna fi e kewanle ra,  
 ε a liga e ra  
 alo e a liga bonne ra kii naxan yi!  
 Bayo a bata murute Alatala xili ma,  
 Isirayila Sariɲandena.

30 Nanara, yaxune a banxulanne faxama nen taan yama malandene yi,  
 a sofane birin yi halagi na loxoni,”  
 Alatalaa falan nan na ra.

31 Marigina Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa,  
 “Ɛ tan yete yigbone,  
 n bata keli ε xili ma.  
 Ɛ kewanle saranma ε ra waxatin naxan yi,  
 na bata a li.

32 Yete yigbone e sanna radinma nen,  
 e bira,  
 muxu yo mi e rakelima.  
 N teen soma nen e taane ra,  
 a yi e rabilinne birin gan.”

33 Alatala Senben Birin Kanna yi falani ito ti, a naxa,  
 “Isirayila kaane nun Yuda kaane birin ɲaxankataxi.  
 Muxun naxanye e suxi konyiyani,  
 ne tondixi e beɲinɲe.

34 Koni e xunbamaan senben gbo,  
 a xili nen Alatala Senben Birin Kanna.  
 A e xun mayengema nen  
 alogo a xa boɲe xunbenla soɔ e yamanan xa,  
 a yi Babilon kaane yimaxa.”

35 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 “Yengen kelima nen Babilon kaane xili ma!  
 Yengen kelima nen muxune birin xili ma  
 naxanye doxi Babilon yi,  
 e nun e kuntigine nun e fekolonne.

36 Yengen kelima nen e yiimatone xili ma,  
 e yi findi daxune ra!  
 Yengen kelima nen e sofane xili ma,  
 e yi lu gaxuni!

37 Yengen kelima nen e soone nun e yenge so wontorone xili ma,  
 e nun siya basanxine birin xili ma  
 naxanye doxi a yi,  
 e sofane yi lu alo ɲaxanle!  
 Yengen kelima nen e nafunle xili ma,  
 e birin yi ba e yii!

38 Ala xa igen ɲan e xudene yi,  
e xɔri!

Bayo suxure yamanan nan a ra,  
e xaxinla bata ɲan gaxu feene bun.

39 Nanara, burunna subene nun kankone luma nɛn Babilɔn yi,  
a findi dangaranfulene konna ra.

Muxu yo mi fa luma a yi,  
a yigelima nɛn  
han mayixɛtɛn nun mayixɛtɛ,

40 alo Ala Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane halagi kii naxan yi.

Muxu yo mi fa luma a yi,  
adamadi yo mi fa dɔxɛ na,”

Alatalaa falan nan na ra.

41 “Yamaan fama nɛn  
sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,  
siya gbeen nun manga sɛnbɛmane fama nɛn  
sa keli fɔ bɔxɔn danna ra.

42 E sofane fama nɛn xanle nun dɛgɛmane ra e yii.  
E ɲaxu,

e mi kininkininna kolon.  
E xuiin minima nɛn alo fɔxɔ igena,  
e nɛma fama e soone fari.

E fama nɛn safa yɛɛn ma,  
e yɛngɛn so e bode xɔn  
alo muxu kedenna.

E fama Babilɔn taa fajin nan yɛngɛde yi!

43 Babilɔn mangan to na feen xibarun mɛ,  
a gaxu, a fangan yi ɲan  
alo ɲaxanla naxan dii barini.

44 N luma nɛn alo yatan  
naxan xaɲɛxin minima fɔtɔnni Yurudɛn baan dɛ,  
a siga sube fendeni yire fajini.

N ne kedima nɛn e yamanani sanɲa ma kedenni,  
n naxan sugandixi,  
n sa na dɔxɔ na.

Bayo, nde maliga n tan na?

Nde n yamarɛ?

Xuruse rabaan mundun n yɛɛ ratiyɛ?”

45 Nanara, ɛ tuli mati Alatalaa fe ragidixin na Babilɔn xili ma,  
a feen naxanye yitɔnxi Babilɔn kaane yamanan xili ma.

E luma nɛn  
alo xuruse diin naxanye suxuma e xali,  
e dɔxɔden yi yigeli yati!

46 Dunuɲa muxune na a mɛ  
a Babilɔn bata suxu yɛngɛni,  
siyane yimaxama nɛn,  
e gbelegbele xuini te.

## 51

1 Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“N kala ti foyen nafama nɛn Babilɔn



nun Lebo-Kamayi\* muxune birin xili ma.

<sup>2</sup> N xɔɲɛne xɛma nɛn Babilɔn xili ma  
naxanye a fintanma alo maala,  
a muxune birin yi kedi  
alo se dagina.

Bayo e fuma nɛn a ma  
keli yiren birin yi gbalon lɔxɔni.

<sup>3</sup> E xalimakunle woli ε yaxune xalimakuli wonle xili ma,  
e nun wasodene kanke ye masansanne ragodoxi naxanye ma!  
E nama diɲa e sofa yo ma!  
E e sofa ganla birin faxa.

<sup>4</sup> E maxɔlɔxine xa lu biraxi Babilɔn yamanan xun xɔn,  
e sɔxɔnxin yi lu saxi Babilɔn taan kirane xɔn.

<sup>5</sup> Bayo Ala mi Isirayila yamaan nun Yuda yamaan nabɛɲinxi,  
Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna,  
hali e yamanan to rafexi yulubine ra Isirayilaa Sariɲanden yεε ra yi.

<sup>6</sup> E gi, ε mini Babilɔn yi,  
birin xa a niin makata,  
alogo ε nama faxa Babilɔn kaane hakene fe ra!  
Bayo Alatala gbeeɲɔxɔ waxatin bata a li,  
Ala Babilɔn kaane saranma nɛn  
alo a lan e ma kii naxan yi.

<sup>7</sup> Babilɔn yi findixi xɛma igelengenna nan na Alatala yii,  
dunɔɲa muxune birin xunna firifiri naxan kui dɔlɔ ra.  
Siyane bata a dɔlɔn min,  
e xunne yi keli e ra.

<sup>8</sup> Babilɔn taan bata kala,  
a bata kala!  
E gbelegbele a fe ra!  
E senna fen naxan sama a furen dɛ!  
Waxatina nde, a yalanma nɛn.

<sup>9</sup> Nxu wa nɛn Babilɔn dandan feni,  
koni a mi nɔε yiyalanɲε.  
Nayi, en na a rabeɲin.  
Birin xa siga a konyi.

Bayo kitin naxan nagidixi a xili ma,  
na feen bata te han kore xɔnna.’  
<sup>10</sup> ‘Alatala bata en xun mayεngε kitin sa.  
E fa, en sa Alatala,  
en ma Ala kɛwanla yɛba Siyon taani.’ ”

<sup>11</sup> “E xalimakunle ralemun!  
E wure lefane tongo!  
Alatala bata Mede mangane radin Babilɔn xili ma  
bayo a bata a kala feen nagidi.  
Alatala a gbeen ɲɔxɔma nɛn a batu banxina fe ra.

<sup>12</sup> E taxamasenne yite  
alogo muxune xa siga yεngε sodeni  
Babilɔn taan makantan yinne xɔn!

\* 51:1: *Lebo-Kamayi* findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛn fa fala “Babilɔn kaane.”

E xun makantan muxune fari sa,  
 ε yi kantan tiine ti!  
 E sofane yitɔn yaxune xili ma!  
 Bayo Alatala naxan nagidixi,  
 a na rakamalima nɛn  
 a naxan falaxi lan Babilɔn kaane ma.  
 13 E tan naxanye dɔxi baa gbeene de  
 nafulu gbeena ε tan naxanye yii,  
 ε rananna bata a li,  
 danna fa sama ε siimayaan na nɛn.”

14 Alatala Senben Birin Kanna bata a kolɔ a yete yi, a naxa,  
 “N taani ito rafema nɛn yaxune ra yati,  
 e wuya alo tuguminne,  
 e yi e nɔ sɔtɔ xuini te ε xili ma sɛwani.”

*Nabi Yeremi 10.12-16*

15 “Ala nan bɔxɔ xɔnna daxi a senbeni,  
 a yi dunuɓa beten sa a fe kolonna xɔn,  
 a kore walaxani bandun a xaxilimayani.

16 A na a xui ramini,  
 tulen yi a malan kore,  
 a kundaan nafa,  
 sa keli bɔxɔn danne ra.

A yi galanna nun tulen nafa,  
 a foyen namini a ramaradeni.

17 Muxune birin bata findi xaxilitarene nun fekolontarene ra.

Xema rawanle birin yagixi  
 lan e sawura rafalaxine fe ma,  
 bayo wulen nan e suxurene ra,  
 nii yo mi e yi.

18 Fe fuun nan e ra,  
 wali magelexina.  
 E halagi waxatin na a li,  
 e raxɔrima nɛn.

19 Koni Yaxuba gbee Ala mi luxi  
 alo e tan.  
 Bayo a tan nan seen birin daxi.  
 A tan nan gbee Isirayila bɔnsɔnne ra.  
 A xili nɛn Alatala Senben Birin Kanna.”

*Babilɔn taan nananna fe*

20 “Babilɔn kaane, ε lu nɛn n xa  
 alo sinbena, yɛngɛ so se fajina,  
 n yi siyane raxuya ayi ε ra,  
 n yi yamanane kala ε xɔn.

21 N soone nun soo ragine raxuyaxi ayi ε tan nan na,  
 e nun yɛngɛ so wontorone nun a ragi muxune,

22 e nun xɛmɛne nun ɓaxanle,  
 e nun fonne nun dii ɓɔreɛne,  
 e nun banxulanne nun sungutunne,

23 e nun xuruseene nun xuruse rabane,  
 e nun xɛɛ biine nun e ɓingene,

e nun yamana kanne nun kuntigine.

<sup>24</sup> Babilōn taan nun a muxune fe ɲaxin naxanye ligaxi Siyon taan na, n na kɛwanle saranma nɛn e ra ε yetagi,”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>25</sup> “N kelima nɛn ε xili ma, Babilōn kaane.

Ɛ tan naxanye maxɔdɔxɔ kala tideni alo geyana,

ε tan naxanye bɔxɔn birin halagima!

N na n yiini bandunma nɛn ε xili ma,

n yi ε taan makutukutu

keli gɛmɛne xuntagi

n yi ε konna findi geya ganxin na,”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>26</sup> “Gɛmɛ mi sɔtɛ ε konni,

naxan findɛ banxin tongon ma gɛmɛ kɛndɛn na

banxin nɔɛ bɛtɛn sɛ gɛmɛn naxan na.

Amasɔtɔ ε konna luma nɛn kalaxi han habadan,”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>27</sup> “Ɛ taxamasenni te yamanani!

Ɛ xɔtaan fe siyane tagi!

Ɛ siyane yitɔn, e xa a yɛngɛ,

ε Ararati nun Minni nun Asikenasi yamanane xili a yɛngɛdeni!

Ɛ sofa ganle kuntigin dɔxɔ

a xa yɛngɛn xun mato a ra Babilōn xili ma!

Ɛ soone rasiga a xili ma

naxanye wuya alo tuguminne.

<sup>28</sup> Ɛ siyane yitɔn, e xa sa a yɛngɛ,

Medene mangane nun e yamana kanne nun e kitisane birin

e nun yamanan naxanye birin e nɔɔn bun ma.

<sup>29</sup> Alatala yɛngɛn naxan yitɔnxi Babilōn kaane xili ma,

na na rakamali waxatin naxan yi,

a Babilōn yamanan findi yire yigenla ra

muxu yo mi luma dɛnaxan yi habadan,

nayi bɔxɔ xɔnna xuruxurunma nɛn,

a yimaxa.

<sup>30</sup> Babilōn sofane bama nɛn yɛngɛn sɔɛ,

e so e yire makantanxine yi,

e sɛnbɛn na ɲan.

E luma nɛn alo ɲaxanle.

Tɛɛn soma nɛn e taan banxine ra,

e taa makantanxin yinne so dɛɛne birin kalama nɛn.

<sup>31</sup> Xɛrane gixin fama nɛn xɛrane fɔxɔ ra

a faladeni Babilōn mangan xa,

fa fala yaxune bata e taan yiren birin tongo yɛngɛni,

<sup>32</sup> kirane bata suxu,

tɛɛ dara yirene ganma,

gaxun bata sofane suxu.”

<sup>33</sup> Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna, Isirayilaa Ala ito nan falaxi, a naxa,

“Babilōn taan malaxunma nɛn

alo se bɔnbɔ lonna

a nɛma yibodonma waxatin naxan yi.

Se xaba waxatina a limaan ni i ra a xa.”

<sup>34</sup> Yerusalen kaane a falama, e naxa,  
 “Babilon mangan Nebukadanesari bata en naxəri,  
 a yi en ma taani maxa  
 alo goron kui genla.  
 A bata en gerun alo ninginangana,  
 a lugo en yii se fajine ra,  
 a mən yi en baxun.”

<sup>35</sup> Siyon kaane a falama, e naxa,  
 “Babilon kaane gbalon naxan saxi en fari,  
 Ala xa na sa e fan fari!”  
 Yerusalen kaane a falama, e naxa,  
 “Babilon kaane faxan naxanye ti en konni,  
 Ala xa na wunla goronna lu e xun ma.”

<sup>36</sup> Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “N na ε xun mayenge ma nen,  
 n na ε gbeen joxoma nen,  
 n yi Babilon yamanan baa gbeen xəri,  
 n yi a baan xunna xara.

<sup>37</sup> N Babilon taan kalama nen,  
 a findi geme malanxine ra,  
 e nun kankone kurudena.  
 A fe yi magaxu ayi,  
 muxune yi kolin a kala kii ma.  
 Muxu yo mi daxa e yi.

<sup>38</sup> A muxune xaje alo yatane,  
 e wurundunma alo yata enbemanе.

<sup>39</sup> Koni e na kunfa jaxi ra,  
 n donse donna yitonma nen e xa  
 e yi n ma xolon dolon min  
 han e xunna yi keli e ra,  
 e yi xi habadan,  
 e mi fa keke mumel!”  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>40</sup> “N yi e xali  
 alo yexee diine na siga e faxadeni,  
 alo kontonne nun kotone.”

<sup>41</sup> “Ee! Sesaki† taan suxuma nen!  
 A tan naxan matoxoma boxo xonna taane birin ye!  
 Ee! Babilon taan naxarima nen siyane tagi!”

<sup>42</sup> “Foxo igen sama nen Babilon boxon xun ma,  
 a mərōnne yi dangu a fari.‡

<sup>43</sup> A taane kalama nen,  
 a findi boxo xaren nun tonbonna ra,  
 muxu yo mi daxa yamanan naxan yi,  
 adamadi yo mi dangue denaxan yi.

<sup>44</sup> N Beli suxuren jaxankatama nen,

† 51:41: **Sesaki** findixi wundo falan nan na naxan bunna nen fa fala “Babilon taana.” ‡ 51:42: **Igen mərōnne**: alo foyen na so igeni.

Babilɔn taana ala.  
 A naxan gerunxi,  
 n na bama a de nen.  
 Siyane mi fa luma sigɛ a ma sɔnɔn.  
 Babilɔn taan makantan yinne yatin birama nen.

45 N ma yamana, ɛ mini a yi,  
 birin xa a niin makata!  
 Ɛ masiga Alatalaa xɔlɔ gbeen na!

46 Ɛ nama tunnaxɔlɔ ɛ ma,  
 ɛ nama gaxu feene yeɛ ra  
 naxanye xinla mɛma yamanani!  
 Bayo fena nde xinla mɛma nen to fari,  
 fe gbɛtɛ xinla yi mɛ faraxi.  
 E naxa, a gbalon na a ra yamanani, hanma  
 mangana nde bata keli nde xili ma.

47 Nanara, lɔxɔne fama,  
 n Babilɔn suxurene ɲaxankatama lɔxɔn naxanye yi.  
 N na e yamanan birin nayarabima nen  
 a faxa muxune binbine birin yi lu biraxi taan xun xɔn.

48 Naxanye birin kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma,  
 ne e xuini tema nen Babilɔn xili ma sɛwani,  
 bayo halagi tiine fama nen a xili ma  
 sa keli sogeteden kɔmɛnna ma,”

Alatalaa falan nan na ra.  
 49 “Babilɔn taan kalama nen Isirayila faxa muxune fe ra  
 alo muxune bata faxa dunuɲa yiren birin yi  
 Babilɔn taana fe ra kii naxan yi.

50 Ɛ tan naxanye mi faxaxi yeɲɛni,  
 ɛ gi, ɛ nama ti de!  
 Ɛ nɛma sa yamana makuyeni,  
 ɛ miri Alatala ma,  
 Yerusalɛn ma fe yi lu ɛ bɔɲɛni!”

51 Yamana a falama nen, e naxa,  
 “En yagi nen,  
 en to konbi ti xuine mɛ,  
 yagin yi lu en yeɲagi,  
 bayo xɔɲɛne bata so yire sarɲanxine yi Alatalaa banxini.”

52 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 “Lɔxɔne fama,  
 n suxureni itoe ɲaxankatama lɔxɔn naxanye yi,  
 muxu maxɔlxine kutun xuiin yi mini e yamanan birin yi.

53 Hali Babilɔn taan te tiyɛ  
 han kore xɔnna,  
 a yire makantanxine yi so raxɔlɔ ayi,  
 n halagi tiine rafama nen a xili ma,”  
 Alatalaa falan nan na ra.

54 “Gbelegbele xuiin tema nen Babilɔn taani,  
 gbalo gbeen naba xuiin mɛma nen Babilɔn kaane yamanani.

55 Bayo Alatala Babilɔn kalama nen,  
 a yi a xui gbeen dan.  
 Yaxune fa xuiin minima nen  
 alo fɔxɔ igen mɔrɔnne xuxu xuina,

e yi sɔnxɔ alo kuye sarinna.

<sup>56</sup> Halagi tiin fama nɛn Babilɔn taan xili ma,  
a yi a sofane suxu, a yi e xanle kala.

Bayo Ala nan Alatala ra  
naxan a gbeen ɲɔxɔma,  
a muxune birin saran e kɛwanle ra.

<sup>57</sup> N na n ma xɔlɔn dɔlɔn fima a kuntigine

nun a fe kolonne ma nɛn

han e xunne yi keli e ra,

e nun a yamana kanne nun a kitisane nun a sofane,

e yi xi habadan,

e mi fa keɛ sɔnɔn!"

Mangana falan nan na ra,

naxan xili Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna.

<sup>58</sup> Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,

"Babilɔn taan makantan yin gbeene rabirama nɛn,

a taan so de gbeene yi gan.

Nayi, siyane e yeɛɛ yixadanma fuyanna nin,

yamanane muxune wali xɔnne sa luma tɛɛn nin."

<sup>59</sup> Nabi Yeremi na falane nan xɛraya so Neriya dɛi xɛmɛn Seraya yii,  
Maxiseya mamandenna, kuntigi gbeena nde, a to siga Babilɔn yi e nun Yuda  
mangan Sedeki, na mangayaan ɲɛɛ naaninden ma.

<sup>60</sup> Gbalon naxan birin yi lanma a xa Babilɔn sɔɔ, Yeremi yi ne birin sɛbe  
kɛdin kui, a falan naxanye birin sɛbe lan Babilɔn ma.

<sup>61</sup> Yeremi yi a fala Seraya xa, a naxa, "I na so Babilɔn yi waxatin naxan yi,  
falani itoe birin xaran i xuɛni texin na,

<sup>62</sup> i yi a fala, i naxa, 'Alatala, i tan yeɛɛn nan falan tixi be xili ma alogo  
a xa kala, alogo muxune nun dali seene nama fa lu a yi sɔnɔn, a findi yire  
rabeɲinxin na han habadan!'

<sup>63</sup> I na yelin kedini ito xaranɲɛ, i gɛmɛn xidi a ra, i yi a woli Efirati baan tagi.

<sup>64</sup> Na xanbi ra, i naxa, 'Awa, Babilɔn taana fe godoma ikiini, a mi a sɔte  
gbalon na mumɛ, Ala naxan nafama a xili ma. A yamaan taganma nɛn.' "

Yeremi a falane danna ni ito ra.

## 52

### *Babilɔn mangan yi Sedeki suxu*

### *Mangane Firinden 24.18-20 nun Taruxune Firinden 36.11-16*

<sup>1</sup> Sedeki findi mangan na a ɲɛɛ mɔxɔɲɛn nun kedenden nan ma, a yi ɲɛɛ fu  
nun keden ti mangayani Yerusalɛn yi. A nga yi xili nɛn Xamutali Yeremi a dɛi  
temɛna, Libina kaana.

<sup>2</sup> Naxan ɲaxu Alatala yeɛ ra yi, a yi na liga alo Yehoyakimi a liga kii naxan  
yi.

<sup>3</sup> Na liga Alatala xɔlɔn nan ma fe ra Yerusalɛn nun Yuda xili ma, a yi wama  
naxanye ba feni a yetagi. Sedeki fan yi murute Babilɔn mangan xili ma.

*Yeremi 39.1-10 nun Mangane Firinden 25.1-21 nun Taruxune Firinden  
36.17-20*

<sup>4</sup> Sedeki a mangayaan ɲɛɛ solomanaaninden kike fuden xi fude lɔxɔni,  
Babilɔn mangan Nebukadanesari nun a ganla birin yi fa Yerusalɛn xili ma, e  
yi daaxadeni tɔn a yetagi, e yi yire makantanxine ti a rabilinna birin yi.

<sup>5</sup> E lu taan yeɲge han Manga Sedeki a mangayaan ɲɛɛ fu nun kedendena.

<sup>6</sup> Na jεεN kike naaninden xi solomanaaninde lɔxɔni, kamεn yi gbo ayi taani, donse mi yi fa yamanan muxune yii.

<sup>7</sup> Nayi, Babilɔn ganla yi taan yinna yirena nde rabira. KɔεεN na, hali Babilɔn kaane to yi taan nabilinxi, Yuda sofane birin yi e gi, e dangu taan makantan yin firinne longonna ra, e sa mini taan so dεεN na mangana nakɔɔn dεxɔn. Sofane yi e gi, e nun mangan yi siga Araba tonbonna lantaan mabinni.

<sup>8</sup> Koni, Babilɔn sofa ganla yi mangan sagatan, e sa Manga Sedeki li Yeriko mεfεmεre ne yi, a ganla birin yi xuya ayi e masiga a ra.

<sup>9</sup> E yi mangan suxu e siga a ra Babilɔn mangan fεma Ribila taani, Xamata yamanani, a yi sa a makiti mεnni.

<sup>10</sup> Babilɔn mangan yi Sedeki a diine kɔε raxaba a yetagi, a mɔn yi Yuda yamanan muxu gbeene fan birin faxa Ribila taani.

<sup>11</sup> A yi Sedeki yεεne sɔxɔŋŋε ayi, a yi a xidi sula yɔlɔnxɔnna ra, a siga a ra Babilɔn yi, a sa a sa kasoon na han a faxa.

### *Yerusalen kala fena*

#### *Mangane Firinden 25.8-21 nun Yeremi 39.8-10*

<sup>12</sup> Kike suulunden xi fude lɔxɔni, Babilɔn mangan Nebukadanesari a mangayaan jεε fu nun solomanaaninden ma, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan naxan yi walima Babilɔn mangan xa, na yi fa Yerusalen yi.

<sup>13</sup> A yi tεεN so Alatala Batu Banxin na e nun mangana banxin nun Yerusalen banxine birin. A yi banxi kεndεne birin gan.

<sup>14</sup> Babilɔn sofa ganla naxan birin yi mangan kantan muxune xunna fɔxɔ ra, ne yi Yerusalen yinne birin kala.

<sup>15</sup> Yiigelitɔna ndee nun yamaan muxu dɔnxεN naxanye yi luxi taani, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi ne xali konyiyani, e nun yiirawali dɔnxεne, e nun naxanye bata yi e yetε sa Babilɔn mangan sagoni.

<sup>16</sup> Koni Nebusaradan yi yiigelitɔna ndee lu yamanani alo manpa bili siine nun xεε biine.

<sup>17</sup> Sula senbetenna naxanye yi Alatala Batu Banxini, Babilɔn kaane yi ne kala, e nun ige maxali wontorone nun ige ramara se sula daxi gbeena, e yi siga na sulan birin na Babilɔn yi.

<sup>18</sup> E yi tundene nun tεε kɔ seene nun lenpu ratu seene nun wuli xuya goronne nun se sa lefane birin tongo e nun wali se sula daxin naxanye birin yi rawalima Ala Batu Banxini.

<sup>19</sup> Mangan kantan muxune xunna mɔn yi baramane nun wusulanna gan wurene nun wuli xuya goronne nun tundene nun lenpu dɔxɔ seene nun se sa lefane nun minse saraxa rabɔxɔn goronne tongo, a xεma daxine nun gbeti fixε daxine birin.

<sup>20</sup> SenbetεN firinna nun ige ramara se gbeen nun turaan sawura fu nun firinna naxanye yi tixi a bun e nun ige maxali wontorone Manga Sulemani naxanye rafala Alatala Batu Banxin xa, ne birin sula daxin nan yi a ra naxanye binyen xasabin mi yi nɔε yatε.

<sup>21</sup> SenbetεN kedenna yi mate nɔngɔnna yε fu nun solomasεxε, lutin nɔngɔnna yε fu nun firin nan yi a rabilinŋε, a kui genla nan yi a ra, a yigboon yi yii soli naanin sa liyε.

<sup>22</sup> Konden yi a xunna, naxan yi mate nɔngɔnna yε suulun, a konden yi rayabuxi sula yɔlɔnxɔn yalane nun girenada wudi bogi sawura sula daxine nan na. SenbetεN firinden fan yi na kii nin e nun a rayabu kiina.

<sup>23</sup> Girenada wudi bogin sawura tonge solomanaanin e nun sennin nan yi rafalaxi senbetenna dexonne ma. E birin malanxina, girenada wudi bogin sawura kemε nan yi sula yalaan nabilinni.

<sup>24</sup> Mangan kantan muxune xunna yi saraxarali kuntigin Seraya suxu, e nun saraxarali firinden Sofoni nun deen kantan muxu saxanne.

<sup>25</sup> A yi sofa kuntigina nde suxu e nun xεmε solofere mangana muxune ye naxanye yi taani, e nun sofa kuntigina sebeli tiina, naxan yi sofa nenene xinle seβema, e nun Yuda kaane muxu tonge senninna naxanye yi taani.

<sup>26</sup> Mangan kantan muxune xunna Nebusaradan yi e tongo, a siga e ra Babilon mangan fema Ribila taani.

<sup>27</sup> Babilon Mangan yi yamarin fi, e yi e faxa Ribila taani Xamata yamanani. Yuda kaane siga konyiyani na kii nin, e makuya e yamanan na.

<sup>28</sup> Nebukadanesari muxun naxanye suxu, a siga e ra konyiyani, ne nan itoe ra: A mangayaan ηεε soloferedeni, a siga Yahudiyani muxu wuli saxan muxu mαxαηen nun saxan nan na.

<sup>29</sup> Nebukadanesari a mangayaan ηεε fu nun solomasεxedeni, a siga muxu kemε solomasεxe muxu tonge saxan e nun firin nan na, a naxanye suxu Yerusalen yi.

<sup>30</sup> Nebukadanesari a mangayaan ηεε mαxαηen nun saxandeni, mangan kantan muxune xunna Nebusaradan siga Yahudiyani muxu kemε solofere muxu tonge naanin nun suulun nan na konyiyani. E birin malanxina, muxu wuli naanin muxu kemε sennin.

*Babilon Yoyakin xαrαya fena  
Mangane Firinden 25.27-30*

<sup>31</sup> Yuda mangan Yoyakin suxun ηεε tonge saxan e nun soloferedeni, Babilon mangana Ewili-Merodaki a mangayaan ηεε foloni, a yi hinan Yuda mangan Yoyakin na, a yi a ramini kasoon na, na ηεεn kike fu nun firinden xi mαxαηen nun suulunde lαxoni.

<sup>32</sup> A yi fala fajin ti a xa, mangan bonna naxanye yi a fema Babilon yi, a yi a tiden mate ne birin xa.

<sup>33</sup> A yi a kasorasa dugine masara, Yoyakin yi a dege mangana tabanla ra a siimayaan birin yi.

<sup>34</sup> A makoon yi seen naxanye ma lαxα yo lαxα, Babilon mangan yi lu ne soε a yii a siimayaan birin yi han a faxa lαxon naxan yi.



## Mawuga Xuine

### Mawuga Falane Lan Yerusalen Kala Fe Ma

Mawuga xuini itoe findixi muxuna nde jande sigin nan na lan Yerusalen taan kala feen ma. Yanyina nde, Nabi Yeremi nan a sebexi a to Yerusalen kala feen to. Neε keμεε suulun jεε tonge solomasεε e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, Babilon mangan Yerusalen taan suxu nen yengenι. A yi teen so taan na, a yi Ala Batu Banxin kala, a yi mangan suxu e nun yamanan muxune foxo kedenna, a siga e ra a yamanani. Yuda yamanan yi jan.

Mawuga xuini itoe kui, fala jaxume tiina nde wugama Yerusalen taan kala feen na e nun Yuda yamanan naxori fe ma. Gbalo gbeen naxan a yamaan soto, a wugama na nan ma.

Gbalon naxan Alaa yamaan sotoxi, Isirayila kaane kala xonna nan na ra. Koni e laxi a ra fa fala Alaa hinanna gbo dangu a xolon na. Nanara, e luma a maxande. (Mawuga Xuine 3.22-23)

#### *Yerusalen taan luxi nen alo kaja gile rabejinxina*

<sup>1</sup> Ee! Yerusalen bata rabejin,  
taani ito naxan yi rafexi nun.  
Ee! A bata lu alo kaja gilena!  
A tan naxan yi findixi taa senbemaan na siyane ye,  
a tan naxan yi findixi manga taan na yamanane xun na,  
a bata findi konyin na to.

<sup>2</sup> A keen janma wuge,  
a yeegen bata a xadene maxa.  
A xanuntenne mi fa a madendenma.  
A xoyine birin bata e me a ra,  
e findi a yaxune ra!

<sup>3</sup> Yuda yamaan birin bata xali konyiyani,  
e jaxankataxi, e rayarabixi.  
E bata sa foxo siya gbetene konni  
e mi matabu yo sotoma.  
E sagatan muxune birin bata sa e li toroni.

<sup>4</sup> Sunun nan Siyon taan kirane xon,  
bayo muxu yo mi fa fama a sanle yi.  
Taan so deene birin bata kala,  
a saraxaraline e kutunma,  
a sungutunne sunuxi.

Siyon taan bata rafe soxole gbeen na!

<sup>5</sup> A yengefane bata senben soto a xun na.  
A yaxune bata lu boje xunbenli.  
Bayo Alatala bata taan muxune lu sununi  
masoto e Ala matandi wuyaxine xon.  
Yaxune bata e diine suxu siga e ra konyiyani,  
e yengefane yi siga e ragbengberje.

<sup>6</sup> Siyon taana binyen birin bata kala.  
A kuntigine bata e gi alo xenle  
naxanye mi e degede sotoma,  
e xadaxin sigama e giye donsone bun.

<sup>7</sup>Yerusalen kaane nema na xun xɔn sigama tɔrɔni,  
e mirima e waxati danguxin nafunle birin ma.

A yamaan to sa a yaxune sagoni,  
muxu yo mi fa a mali.

A yaxune yi a matoma nen,  
e gele a kala kiin ma.

<sup>8</sup>Yerusalen kaane bata yulubin liga han!  
Nanara, taan bata findi yire xɔsixin na.

Naxanye birin yi a binyaxi,  
ne fa a rayelefuma nen.

A bata lu  
alo e muxu ragenla nan toma,  
naxan kutunma tɔrɔni,  
a a makuya.

<sup>9</sup>A xɔsin bata sa a domaan na.  
A mi a mirixi a rajan kii ma.

A kala feen bata a ratereɛna.  
Muxu yo mi a madendenma.

A a falama, a naxa,  
“Alatala, n ma tɔrɔn mato,  
bayo n yaxun bata nɔɔn sɔtɔ.”

<sup>10</sup>A yengefane bata a nafunle birin tongo.  
A bata siya gbeteɛne to soe a yire sarijanxini

i tɔnna dɔxɔ naxanye ma,  
a e nama so i ya yamaan malanni.

<sup>11</sup>Taan muxune birin kutunma,  
e donseen fenma,  
e e se kendene masarama balon na  
alogo e xa lu e nii ra.

E a falama, e naxa, “Alatala, a mato,  
i yi a rakɔrɔsi  
n nayarabixi kii naxan yi.

<sup>12</sup>Ɛ tan naxanye birin dangun kiraan xɔn,  
feni ito mi e sɔtɔxi.

Ɛ a mato ki fajɪ  
xa sɔxɔleni ito sifan muxu gbete ma,  
alo sɔxɔlen naxan n halagima.

Alatala nan a saxi n fari a xɔlɔ gbeen lɔxɔni.

<sup>13</sup>A bata teeɛn nagodo  
keli kore n xonne gan xinla ma.

A bata yalaan nati n yeɛ ra,  
a yi n naxete xanbin na,  
a yi n findi muxu raberinxin na  
n lu furaxi waxatin birin.

<sup>14</sup>A bata n yulubine xidi n kɔeeɛn ma  
alo goron tongo gbelemena.

A bata e maxidi,  
a yi e singan n kɔe.  
Marigin bata n senben jan,  
a yi n sa muxune sagoni,  
n mi nɔe tiye naxanye yeɛ ra.

15 Sofa kenden naxanye birin yi n yii,  
 Marigin bata a me ne birin na.  
 A bata ganla malan n xili ma  
 alogo e xa n ma sofa banxulanne halagi.  
 Marigin bata Yuda yamani butuxun ki faji.

16 Nanara, n wugama,  
 yegen bata n yen xonna rafe.  
 Naxan nae n madendenje,  
 a yi n niini fan n ma,  
 na bata a makuya n na.  
 N ma diine bata yigitage,  
 bayo yaxune bata non soto.”

17 Siyon kaane bata e yiini bandun muxune ma  
 koni muxu yo mi e madendenma.  
 Alatala bata yamarin fi  
 Yaxuba bomsonna rabilinna siyane ma  
 a e xa a yenge.  
 Yerusalen taan bata findi se xosixin na e tagi.

18 Yamaan yi a fala,  
 e naxa, “Alatala nan tinxin,  
 bayo nxu bata murute a ma.  
 Nayi, e tuli mati, e tan siyane birin,  
 e n ma soxolen mato.  
 Nxo dii sungutunne nun nxo dii banxulanne bata siga konyiyani.

19 Nxu bata nxu xoyine xili,  
 e yi nxu yanfa.  
 Nxo saraxaraline nun nxo fonne birin bata faxa taani,  
 e yi donseen fenma waxatin naxan yi  
 alogo e xa lu e nii ra.

20 Alatala, a mato,  
 nxu naxankataxi kii naxan yi,  
 han nxu kuine e raminima.  
 Nxu bojen bata kala nxu kui,  
 bayo nxu bata murute i ma mume!  
 Nxo diine bata faxa silanfanna ra tandeni\*  
 sayaan nan mon a ra banxini.

21 Muxune nxu kutun xuiin mema,  
 koni muxu yo mi nxu madendenma.  
 Nxu yaxune birin bata nxo soxolena fe me!  
 Ala, i naxan ligaxi nxu ra,  
 e sewaxi na nan na.  
 I bata loxon nafa,  
 i naxan ma fe fala.  
 Tin nxu yaxune xa lu  
 alo nxu tan!

22 E fe naxine birin mato,  
 e birin xa saran e ra  
 alo i nxu saranxi nxu yulubine ra kii naxan yi!  
 Nxu kutunma waxatin birin,

\* 1:20: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

nxu bəjɛn tərɔxin na ra yati.”

## 2

### *Ala bata a yamaan kala*

<sup>1</sup> Ee! Marigin bata a xəlɔn nagodo Siyon taan ma alo kundana,  
a yi Isirayilaa binyen nadin bəxɔni  
keli kore xənnə ma!

A san tidena fe mi rabiraxi a ma a xəlɔn ləxɔni.

<sup>2</sup> Marigin bata Yaxuba bənsənnə dəxodene birin naxəri,  
a mi kininkinin!

A fitinaxin bata Yuda yamanan taa makantanxine birin kala.

A bata e mangayaan nun e kuntigine birin nabira  
a yi e rayarabi.

<sup>3</sup> A bata Isirayila yamaan sɛnbɛn birin kala a xələ gbeeni.  
Yaxun to so,

a mi tin a yamaan maliye.

Koni a xəlɔn luxi nɛn

alo a tɛɛ gbeen nan nakeli Yaxuba bənsənnə xili ma  
naxan a rabilinna birin gan.

<sup>4</sup> A bata a xanla bandun alo yaxuna,  
a yi a yiifanni te e xili ma alo yengefana.

Muxun naxanye birin nayabu, a yi ne birin faxa.

A bata a xəlɔn nagodo Ala Batu Banxin ma Siyon taani  
alo tɛɛna.

<sup>5</sup> Marigin bata lu alo yaxuna.

A bata Isirayila yamanan naxəri.

A bata a manga banxine birin naxəri,

a yi a taa makantanxine birin kala.

A bata wugan nun sunun nagbo ayi Yuda bənsənnə xa.

<sup>6</sup> A bata so a sansanna kui karahanni,  
a yi en nun a tan naralanden kala.

Alatala bata sali ləxɔne nun Matabu Ləxɔne rəjɛnin Siyon kaane ra,  
a fitinaxin yi a mɛ mangane nun saraxaraline ra a xəlɔni.

<sup>7</sup> Marigin bata a mɛ a saraxa ganden na,

a yi a yire sarijanxin nabɛjin.

A bata taan manga banxine lu yaxune yii.

Yaxune bata e sənɔxɔ xuini te Alatalaa banxini

alo sali ləxɔn nan yi a ra nun.

<sup>8</sup> Alatala bata a ragidi

a xa Siyon taan makantan yinne rabira.

A bata lutin bandun alogo a xa e birin sa yelanni

a mi a yetɛ ratangama a raxəri feen ma.

A bata taan makantan yinne radinɟɛ ayi, e birin yi bira.

<sup>9</sup> Taan so dɛɛne bata godo bəxɔn bun.

Ala bata e balan wurene bolon, e kala.

A mangan nun a kuntigine bata xali siya gbɛtɛne konni,

sariya mi fa na sənɔn!

Hali a nabine yetɛɛn mi fa fe toon tima sənɔn fata Alatala ra.

<sup>10</sup> Siyon taan fonne dəxi bəxɔni, e birin dunduxi.

E bata burunburunna sa e xunni,

e sunu dugine ragodo e ma.

Yerusalɛn sungutunne bata e xun sin bəxɔn ma.

11 N yεεne bata xadan wuge,  
 n kuina a raminima.  
 N bɔɾɛn bata kala  
 masotɔ gbalon ma naxan n ma yamaan sɔtɔxi.  
 Bayo diidine nun dii futene fugama a ra taan yama malandene yi.

12 E e ngane maxɔdinma, e naxa,  
 “Donseen nun minseen minen?”  
 E fugama a ra taan yama malandene yi  
 alo muxu maxɔɔxine,  
 e niin bama e ngane yii kanke.

13 N mi fa a kolon n naxan falε ε xa.  
 Yerusalen kaane, n na ε sama nanse ma?  
 N na ε misalε seen mundun ma, n yi ε madendɛn,  
 ε tan Siyon taa fajɪ kaane?  
 Bayo i ya tɔrɔn gbo alo fɔxɔ igena.  
 Nde nɔε i dandanɾε?

14 E nabine wule fe toone nun fe fuune nan tun yɛbaxi ε xa alo xiyene.  
 E mi ε hakene makenɛnxi ε xa alogo ε xa ratanga konyiyaan ma.  
 E waliyiya wule falane nun yanfa falane nan tun tixi ε xa.

15 Dangu muxune birin e yiin bɔnbɔma ε fe ra,  
 e kolin ε kala kiin ma,  
 e yi e xunni maxa Yerusalen kaane magele feen na.  
 E yi a fala, e naxa, “A yi falama taani ito nan ma ba,  
 fa fala a taan naxan ma tofanna kamalixi,  
 bɔxɔn birin sɛwa xunna?”

16 E yaxune birin dɛni bixi ε xili ma han!  
 E kolinma ε kala kiin ma, e yi e jɪinne raxin ε xili ma  
 e naxa, “Nxu bata e gerun!  
 Nxu yi lɔxɔni ito nan mamεma yɔ!  
 A bata a li, nxu bata a to!”

17 Alatala naxan nagidi,  
 a bata na liga.  
 A bata a falan nakamali,  
 a feen naxan yamari xabu a fɔlɔni.  
 A bata halagin ti kininkinintareyani.  
 A bata tin  
 ε yaxune yi e xunnayeren ε xun na,  
 a yi ε yaxune sɛnbɛn fari sa.

18 Yamaan bata e wuga xuini te  
 Marigin ma e bɔɾɛn ma feu!  
 Hali ε taan yinna, a xa a yεεgen namini  
 kɔεen nun yanyina alo baa igena.  
 E nama ε matabu, ε yεεgen nama dan de!  
 19 E keli, ε gbelegbele kɔena ngaan na.  
 E yi ε bɔɾɛ yi feen fala Marigin yetagi alo ε igen nan bɔxɔnma.  
 E yiine ti a xa alogo a xa ε diidine rakisi  
 naxanye fugama a ra kamɛn ma kira xunne ma.

20 Alatala, a mato, i yi a rakɔrɔsi  
 i ito jɔxɔnna ligaxi muxun naxanye ra!

Naxanle lan ba, e xa e bari diine don  
e dii jɔrɛn naxanye xanuxi?

A lan ba, i ya saraxaraline nun i ya nabine xa faxa  
Marigina yire sarijanxini?

<sup>21</sup> Diidine nun fonne birin biraxi bɔxɔni kirane xɔn.  
N ma sungutunne nun n ma banxulanne bata faxa yengeni.

I bata faxan ti i ya xɔlɔ gbeen lɔxɔni,  
i yi muxune kɔɛ raxaba hinantareyani.

<sup>22</sup> I bata gaxun nafa n ma sa keli yiren birin yi,  
alo yamaan na maxili sali lɔxɔni.

Alatalaa xɔlɔn lɔxɔni,  
muxu yo mi a yimini,  
muxu yo mi lu a nii ra.

N naxanye xanuxi, n diidin naxanye maxuru,  
n yaxune bata ne raxɔri.

### 3

#### *Yigitɛgɛn nun yigina fe*

<sup>1</sup> Muxun nan n na,  
naxan jaxankatan toxi  
Alaa xɔlɔn sɛnbɛn bun ma.

<sup>2</sup> A n gbɛngbɛn nɛn a yɛɛ ra,  
a yi n nasiga ti dimini,  
kɛnɛn mi dɛnaxan yi.

<sup>3</sup> A luma a sɛnbɛn nakele n tan xili ma waxatin birin!

<sup>4</sup> A bata n fatin nun n fati kidin mafasa,  
a yi n xɔnne gira.

<sup>5</sup> A bata n nabilin xɔlɛn nun jaxankatane ra feu!

<sup>6</sup> A bata n lu dimini,  
alo muxun naxanye bata faxa  
to mi na ra.

<sup>7</sup> Ala bata n nabilin yinna ra,  
n mi fa nɔɛ mine,  
a yi n xidi yɔlɔnxɔn binyene ra.

<sup>8</sup> Hali n xinla ti n mali feen na han,  
a mi a tuli matima n ma maxandin na.

<sup>9</sup> A bata kiraan bolon n yɛɛ ra gɛmɛ fɛrɛnne ra,  
a yi n ti kira yifuxin xɔn.

<sup>10</sup> Ala luxi nɛn n xa  
alo kanko gbeen naxan dɔxi n yɛɛ ra,  
alo yatan na a luxun fɔtɔnni,

<sup>11</sup> a yi n ba kiraan xɔn,  
a n yibɔ,  
a yi n lu halagixi.

<sup>12</sup> A bata a xanla bandun  
a yi a xalimakunle xun ti n na.

<sup>13</sup> A xalimakunle bata n gbingin sɔxɔn.

<sup>14</sup> N bata findi magele seen na n ma yamaan birin xa,

n magele feen bata findi muxune sigi sa xunna ra ɓɔɔ yo ɓɔɔ.

<sup>15</sup> Ala bata n nalugo sansi xɔlene ra,  
a dabari igen findi n minseen na.

<sup>16</sup> A bata n karahan  
n yi n jinne kala gɛmɛ xɔnne ra,  
a yi n yibodon burunburunni.

<sup>17</sup> A bata n ba bɔɓɛ xunbenli,  
herin yetɛɛn yi jinan n na.

<sup>18</sup> N yi fa a fala, n naxa,  
“Siimaya mi fa n xa sɔnɔn,  
hanma n yigi yi tixi seen naxanye birin na fata Alatala ra.”

<sup>19</sup> N ma jaxankatana fe xa rabira i ma,  
n lu na xun xɔn kii naxan yi,  
n dabari igen nun se xɔlɛn naxanye sɔɔ.

<sup>20</sup> N na n miri ne ma,  
n niin yi rafɔɔ.

<sup>21</sup> Koni miriyani ito nan fa n bɔɓɛni  
alogo n xa yigin sɔɔ:

<sup>22</sup> Alatalaa hinanna mi janma,  
a kininkininna mi a danna liye.

<sup>23</sup> Ala mɔn xɛtɛma e ma xɔtɔn yo xɔtɔn.  
I ya lannayaan gbo han!

<sup>24</sup> N na a falama nɛn n bɔɓɛni,  
n naxa, “Alatala nan n kɛɛn na  
nanara, n yigi saxi a yi.”

<sup>25</sup> Alatala fan muxun na,  
naxan a xaxili tixi a ra,  
naxan a fenma.

<sup>26</sup> A lan muxun xa Alatalaa kisin mame maraxarani.

<sup>27</sup> A lan adamadiin xa xuru tɔɔyaan bun  
fɔɓ a foningɛ waxatin ma.

<sup>28</sup> Xa Ala a ragidi a ma,  
a lan a yi dɔxɔ a danna sabarini,

<sup>29</sup> a yi a xinbi sin a yetagi burunburunni.  
Waxatina nde a mɔn yigin sɔtɔma nɛn.

<sup>30</sup> A xa a dɛɛn ti a bɔnbɔ muxun xa,  
a yi wasa yarabin na!

<sup>31</sup> Amasɔɔ, Marigin mi a mɛma adamadiine ra han habadan.

<sup>32</sup> Hali a tɔɔn nafa e ma,  
a kininkininna e ma nɛn  
bayo a hinanna gbo.

<sup>33</sup> Alaa jɛnigen mi a ra,  
a xa adamadiine tɔɔ  
a yi e jaxankata.

34 Xa muxune yamanan kasorasane birin yibutuxun,

35 xa kiti kenden mi sama adamadiin xa

Kore Xonna Ala yee xori,

36 xa kitisane mi tin muxun xun mayenge kitin se,

Marigin mi na toma ba?

37 Nde noe fena nde fale,

a yi liga,

xa Marigin mi na feen yamari?

38 Gbalon nun herin firinna birin mi fataxi

Kore Xonna Ala fala xuiin xan na ba?

39 Nayi, xa muxun bata yulubine liga,

a lu a nii ra,

na kanna xa a mawuga nanfera?

40 En na en sigati kiine rakorasi,

en yi e fefefese,

en yi xete Alatala ma.

41 En Ala maxandi en bojen ma feu,

en yi en yiine ti Ala xa kore xonna ma.

42 Yamaan yi Ala maxandi, e naxa,

“Nxu bata i matandi,

nxu yi murute i ma,

i fan mi tinxi nxu mafeluyei!”

43 “I bata i yete rabilin xolon na

alo domana, i yi nxu sagatan

i yi faxan ti kininkinintareyani.

44 I bata i yete luxun kundani

alogo nxo maxandi xuine nama i li.

45 I bata nxu lu

alo jaman kurun na,

alo se kunxina siya gbetene tagi.”

46 “Nxu yaxune birin deni bixi nxu xili ma han!

47 Fe magaxuxine nun yili gexine nan tun nxu yee ra,

e nun kalan nun gbalona.”

48 N yeen xonna bata rafe yegen na

gbalona fe ra

naxan n ma yamaan sotoxi.

49 N yegen minima

dan mi naxan na,

n mi matabu sotoma,

50 han Alatala yi a yee ragodo n ma

keli kore xonna ma, a n mato.

51 N yene n xoloma

n na n ma taan sungutunne birin toma toroxi.

52 Naxanye n yaxuyama fuyan,

ne bata n sagatan

alo e yi xoliin nan foxo ra.



53 E bata n ɲɛɲɛn nagodo yili tilinxin na,  
e yi ɣɛmɛne ragodo n xun ma.

54 Igen yi sa n xun ma,  
n yi a fala,  
n naxa, “N bata ɓ ayi!”

55 Alatala, n na i xili nɛn yili tilinxin kui.

56 I bata n gbelegbele xuiin mɛ,  
i nama i tunla ba n xili ti xuiin na malina fe ra.

57 N to i xili, i yi i maso n na  
i yi a fala,  
i naxa, “I nama gaxu!”

58 Marigina, i bata n xun mayɛngɛ kitini,  
i yi n niin xunba.

59 Alatala, i bata a to,  
n ɲaxankataxi kii naxan yi.  
N ma kitin sa n xa!

60 I bata a to,  
e e gbeen ɲɔxɔma n na kii naxan yi,  
e feen naxanye birin yitɔnxi n xili ma.

61 Alatala, i bata e konbi ti xuine mɛ,  
e nun e feen naxanye birin yitɔnxi n xili ma,

62 e falan tima n xili ma,  
e n mafala feɲɲɛn gbɛn!

63 E mato, e nɛma dɔxi,  
e nɛma tixi,  
n magele feen bata findi e sigi sa xunna ra.

64 Alatala, e kɛwanle saran e ra,  
alo a lan e fe raba kiin ma kii naxan yi.

65 E bɔɲɛne raxɔdɔxɔ ayi,  
i ya dangan yi lu e ma.

66 Alatala, e sagatan i ya xɔlɔni  
i yi e raxɔri dunuɲa yi!

## 4

### *Yerusalɛn kala fena*

1 Ee! Xɛmaan mi fa mayilenma!

Xɛmaan naxan yi fan,  
na mi fa yanbanma!

Bɔxɔ bun nafunla naxanye yi rasariɲanxi Ala xa,  
ne bata raxuya ayi kira xunne ra!

2 Siyon kaan naxanye yi yatɛxi dangu xɛmaan na  
hali naxan nun e gbindin binyan lan,

ne bata fa yatɛ feɲɛne ra,  
naxanye rafalaxi bendɛn na,  
feɲɛ rafalan naxanye rafalaxi!

3 Hali kankone e xiɲɛn tima e diine xa  
e diine yi e xiɲɛn min,

koni n ma yamaan tan bata lu  
alo dii nga ɲaxina,

alo dangaranfulene tonbonni.\*

<sup>4</sup> Dii futene lenna kankanma e de kankeni ige xɔnla ma.

Diidine donseen maxɔdinma,  
koni muxu yo mi se soma e yii.

<sup>5</sup> Naxanye yi e baloma donse ɲaxume fajine ra,  
kamɛn nan fa ne halagima taan xɔn.

Naxanye gboxi ɲaxunni,  
ne ɲamani yegelenma e yiine ra.

<sup>6</sup> N ma yamaan hakɛn gbo dangu Sodoma kaane† yulubin na.

Na taan halagi sariɲa ma kedenna nin  
muxu yo mi a yiin din a ra.

<sup>7</sup> En ma kuntigine fatine yi sariɲan dangu balabalan keɛɛn na,  
e fati kidin yi fixa dangu nɔnɔn na.

E fatin yi mayilenma dangu gɛme gbeeli fajine ra  
e yɛtagine yi tofan

alo gɛme mamiloxi fajine.

<sup>8</sup> Koni iki, e yɛtagine fɔrɔ tigenna xa,  
e mi fa kolon kirane xɔn.

E kidin nan tun fa bɔlixɪ e xɔnne ma,  
e fati kidine fasaxi e ma alo firinne.

<sup>9</sup> Muxun naxanye faxaxi yengɛni  
ne fisa muxune xa

naxanye faxaxi kamɛn na  
donse xɔnla naxanye ɲaxankatama,  
naxanye doyenma donsetareyani.

<sup>10</sup> Gbalon godo n ma yamaan ma waxatin naxan yi,

hali dii ngane ɲɛnigene to yi fan,  
e e diine gan nɛn, e yi e don.

<sup>11</sup> Alatala bata a xɔlɔn mayita han a danna,

a fitinaxin bata yelin a xɔlɔ gbeen nagode.

A bata tɛɛ gbeen nadɛgɛ Siyon taani  
naxan taan ganxi han bɔxɔna.

<sup>12</sup> Bɔxɔn mangane nun dunuɲa muxu yo mi yi laxi a ra

a yaxune nun yengɛfane yi nɔɛ soɛ nɛn

Yerusalɛn taan so deɛne ra.

<sup>13</sup> Na ligaxi taan nabine yulubine nan ma fe ra

e nun a saraxaraline hakɛne  
naxanye tinxin muxune faxa taani.

<sup>14</sup> Iki e tununxin nan sigan tima taan xun xɔn alo danxutɔne.

Wunla bata e sariɲanna kala  
han yii mi fa dinɲɛ e dugine ra.

<sup>15</sup> Muxune yi lu sɔnxɔɛ e famatɔɔn na,

e naxa, “E masiga nxu ra,  
ɛ tan muxu sariɲantarene!

\* **4:3:** Mɛn kaane **dangaranfulene** yatɛxi dii ɲaxine nan na bayo e xɛlene bɔxɔn nan fari ma. Na feen mɔn sebexi Yuba 39.13-18 kui. † **4:6: Sodoma** findixi taan nan na feɲaxin yi gbo deɲaxan yi Ala naxan halagi tɛɛn xɔn. Na feen mɔn sebexi Dunuɲa Fɔlɔn 19.1-29 kui.

E masiga, e masiga!  
 E nama e yiin din sese ra de!"  
 E lu e giye,  
 e mi a kolon e sigε dεdε.  
 Koni hali siya gbεtεne a falama nen, e naxa,  
 "E mi nεe luyε nxu konni."  
 16 Alatala yeεen bata e raxuya ayi  
 a mi fa a nεxε luma e xεn mumε!  
 Nayi, muxu yo mi fa saraxaraline binyama,  
 muxu yo mi hinanma yamaan fonne ra.

17 Nxu yeεne xadan nen nxu mali muxu fendeni fuuni.  
 Nxu yi tixi nxε kantantidene yi,  
 nxu siyaan mame  
 naxan mi yi nεe nxu rakise.

18 Yaxune yi nxu mamεlenma nxu sigadene birin yi  
 alogo nxu nama mini taan xεn.  
 Nxε dunuηa rapanna bata yi maso,  
 nxε siimayaan nanmatεon nan yi a ra,  
 nxu rapanna bata yi fa yati!

19 Nxu sagatan muxune yi mafura singbinna xa kore.  
 E nxu kedi nen geya longonne ra,  
 e yi dεxε nxu yeε ra tonbonni.

20 E yi Alatalaa muxu sugandixin‡ suxu  
 naxan yi luxi alo nxu niin yeεena,  
 nxu yi nxu mirixi naxan ma fa fala  
 nxu yi nεe dεxe nen a nininna bun siyane ye.

21 Edεn kaane, ε sewa, ε naxan,  
 ε tan naxanye dεxi Yusu yamanani.  
 Igelengenni ito radanguma ε tan fan ma nen,  
 ε yi a dεlε xεlen min,  
 ε xun magi a ra,  
 ε ragenla yi lu.

22 Siyon kaane, ε kewanle bata yelin saranyε ε ra.  
 E mi fa xalima konyiyani sεnεn!  
 Koni, ε tan Edεn kaane,  
 Ala ε haken saranma nen ε ra,  
 a yi ε yulubine ramini kenenni!

## 5

### *Isirayila kaane Ala maxandina*

1 Alatala, feen naxan nxu sεtεxi,  
 i nama ninan na xεn.  
 I yeεn ti,  
 i yi a to e nxu rayarabima kii naxan yi.  
 2 Nxε keε bεxεn bata findi xεηene gbeen na,  
 nxε banxine bata lu muxu gbεteye xa.  
 3 Nxu fafane mi fa be,  
 nxu bata findi kiridine ra.

‡ 4:20: *Muxu Sugandixini* ito findixi mangan nan na.

Nxu ngane bata lu alo kaɲa gilene.

<sup>4</sup>Nxu mi fa nɔɛ nxɔ igene minɲɛ

fɔ nxu a sara,

hali nxɔ yegene

fɔ nxu xa e sara nɛn.

<sup>5</sup>Muxun naxanye nxu tɔrɔma,

ne nxu kɔɛɛn suxi.

Nxu bata xadan,

matabu mi nxu xa.

<sup>6</sup>Nxu nxu yiin tima Misiran yamanan nun Asiriya yamanan xa  
alogo nxu xa donseene sɔtɔ.

<sup>7</sup>Nxu fafane bata yulubin liga,

e mi fa be.

Nxu tan nan fa e hakɛn goronna tongoma.

<sup>8</sup>Konyine bata findi nxu kanne ra,

muxu yo mi na naxan nxu bɛ e yii.

<sup>9</sup>Nxu sayaan nan dɛ,

nxu na mini donse fendeni

bayo mafu tiine burunna ra.

<sup>10</sup>Kamɛn bata nxu suxu

han nxu fatin yi gan

alo nxu nɛma wonson tɛɛni.

<sup>11</sup>Nxu yaxune bata fu ɲaxanle  
nun sungutunne ma Siyon taan nun Yuda taane yi.

<sup>12</sup>E yeɛɛn bata kuntigine singan,

e mi binye yo sama fonne ma.

<sup>13</sup>Diidine walima se dinden.

Banxulanne yegene maxalima han e tagan.

<sup>14</sup>Fonne mi fa e malanma taan so dɛɛn na,

diidine fan mi fa sigi sama.

<sup>15</sup>Sewan bata ɲan nxu bɔɲɛni,

nxɔ sumunne bata findi sunun na.

<sup>16</sup>Xunna kenla bata ba nxu yii.

Gbalona nxu xa,

bayo nxu bata yulubin liga.

<sup>17</sup>Nanara, nxu bɔɲɛn tɔrɔxi,

nxu mi fa fefe yigbɛma.

<sup>18</sup>Siyon geyaan bata findi yire rabeɲinxin na

e nun kankone kurudena.

<sup>19</sup>Koni, Alatala,

mangan nan i tan na habadan,

i ya mangayaan sɛnɛn luma nɛn

han mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ.

<sup>20</sup>Nanfera i ɲinanɲɛ nxu xɔn han habadan?

I nxu rabeɲinɲɛ nxu siin birin yi ba?

<sup>21</sup>Alatala, nxu raxɛtɛ i ma,

nxu fan yi xɛtɛ i ma yati!

Nxu yi kii naxan yi a fɔlɔni,

i mɔn xa nxɔ fe yitɔn na kiini.

<sup>22</sup> I bata i me nxu ra ba fefe?  
I xoloxi nxu ma han a dangu ayi ba?

## Esekiyeli

### Nabi Esekiyeli Alaa Falan Naxan Sebe

Esekiyeli yi findixi saraxaraliin nan na Ala Batu Banxini Yerusalen taani. Babilon kaane to Yerusalen suxu yengeni, Esekiyeli fan yi Isirayila muXu suxine ye naxanye xali Babilon taani konyiyani jee keme suulun jee tonge solomanaanin e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari. A lixi Daniyeli bata yi xali Babilon taani konyiyani yenge gbete xon jee solomasexe benun Esekiyeli xa siga. Fayida, Esekiyeli suXun jee naanin joxon danguxina, Ala yi a xili alogo a xa findi a nabiin na. Nayi, Esekiyeli yi lu Alaa falan naliye Isirayila kaa suxine ma naxanye yi xorne ra Babilon yamanani konyiyani. A mon yi falana ndee ti lan Yahudiyane ma naxanye lu Yerusalen taani. Na xanbi ra, Yerusalen taan yi halagi yenge gbete yi, a gan. Yerusalen taan nun Ala Batu Banxin kala xanbini jee keme suulun jee tonge solomasexe e nun solofere benun Marigi Yesu xa bari, Esekiyeli yi muxune senbe so falane ti lan na feen ma.

Kitabun yireni ito yitaxunxi doxode naanin nan na. A singen feene yebama naxanye Isirayila kaane sonne nan yitama e ra, benun yaxune xa Yerusalen rabilin yengeni (Esekiyeli sora 1 han 24). A firinden feene nan yebama Ala naxanye ligama siya xorne ra, naxanye Isirayila kaane yanfa, e yi e jaxankata (Esekiyeli sora 25 han 32). A saxanden findixi falane nan na naxanye ti Yerusalen kala xanbini yengeni. E findixi yigi sa kawandi falane nan na Isirayila kaane xa (Esekiyeli sora 33 han 39). A naaninden banxin nan ma fe falaxi naxan fama tideni Ala Batu Banxin na, Esekiyeli fe toon ti naxan ma fe yi alo xiyena (Esekiyeli sora 40 han 48).

Esekiyeli fe to wuyaxi ti nen alo xiyena. A mon kawandi wuyaxi ba nen, a feene liga naxanye findi taxamasenne ra alogo a xa jandin yita muxune ra. A binye gbeen fi nen Ala Batu Banxin ma, koni a mon a yitama muxune ra fa fala a Ala nxe a yete makenenje nen hali Babilon taani (misaala ra Esekiyeli sora 11.16). A naxa a muxun birin kewanla goronna a yete xun ma (Esekiyeli sora 18). Nayi, a lan birin xa a yete a dunuja yi gidi kiin masara. Esekiyeli waxatini, Alaa yamaan yi kalaxi yengene xon, koni a a falaxi a yamaan mon fama nen kelideni alo faxa muxune kelima sayani kii naxan yi (Esekiyeli sora 37). Na bunna nen, a mon yamaan naxetema nen e yamanani (Esekiyeli sora 11.14-20 nun 36.1-38).

#### *Ala yi a yete makenen*

<sup>1</sup> N ma siimayaan jee tonge saxanden kike naaninden xi suulunde loxonni, n yi muxu suxine ye Kebari baan de konyiyani waxatin naxan yi, kore xonna yi rabi, n yi fe toone ti keli Ala ma alo xiyene.

<sup>2</sup> Kiken xii suulunden nan yi a ra, Manga Yoyakin suXun jee suulunden na,

<sup>3</sup> Alatala yi falan ti saraxaraliin Busi a dii xemena Esekiyeli xa Kebari baan de Babilon kaane yamanani. Alatala senben godo a ma menna nin.

<sup>4</sup> N na n yeen nakeli, n yi foye gbeen to kele sogeteden komen loxon binni e nun kunda gbeen nun tee degge gbeena. Kenen gbeen nan yi minima kundani a rabilinni. Teen yi a tagiyani naxan yi mayilenma alo wuren na gbeeli teeni.

<sup>5</sup> Dalise naanin yi a tagi naxanye yi luxi alo adamadina.

<sup>6</sup> Anu, yetagi naanin nun gubugubu naanin nan yi e birin ma.

<sup>7</sup> E sanne yi tinxin, e luxi alo ɲingen torona, e mɔn yi mayilenma alo sulan xuruxina.

<sup>8</sup> Muxu yiin yi e gubugubu naaninne keden kedenna birin bun ma. E naaninne birin yiine yi minixi tongon naaninne birin yi alo e yɛtagine nun e gubugubune.

<sup>9</sup> E gubugubu xunne yi dɔxi e bode ra. E nɛma yi sigɛ, e mi yi e firifirima, koni e birin yi sigama a tinxinna nin.

<sup>10</sup> E birin yɛtagi naanin: A singen yi maliga muxun yɛtagin na. Yata yɛtagin nan yi e naaninna birin ma e yiifanna ma e nun tura yɛtagina e naaninna birin ma e kɔmɛnna ma e nun singbin yɛtagina e naaninna birin ma.

<sup>11</sup> E yɛtagine yi na kii nin. E gubugubun firinne ratexi koren binni, ne yi dɔxi e bode ra. E gubugubu firinna bonne yi e gbindin yɛɛ maluxunma.

<sup>12</sup> E birin yi sigama a tinxinna nin e yɛɛ ra. Nii Sarijanxin na yi siga dɛnaxan yi, ne yi sigama mɛnni, hali e mi e firifiri.

<sup>13</sup> Na daliseene yi luxi nɛn alo tɛɛ wolonna, e yi dɛgɛma alo xayɛ xidin dɛgɛne. Tɛɛn yi a firifirima daliseene tagi, a mayilenma, galanna minima a yi.

<sup>14</sup> Daliseene gixin yi fama, e xɛtɛ, alo kuyen ɲin masɔxɔnna.

<sup>15</sup> N to na daliseene to, n yi san digilinxi keden kedenna to e birin ma naxan yi a gima bɔxɔn ma alo wontoro sanna dalise naaninne dɛxɔn yɛtagi naanin yi naxanye ma.

<sup>16</sup> Sanna ne yi mayilenma alo kirisoliti gɛmɛ fapina. E birin yi maliga. E yi rafalaxi nɛn alo san digilinxin kankanxina san digilinxi gbɛtɛ kui.

<sup>17</sup> E nɛma sigɛ, e yi nɔɛ sigɛ e fɔxɔ naaninne birin ma nɛn hali e mi e firifiri.

<sup>18</sup> E san digilinxi kuixine yi gbo, e magaxu han, yɛɛne yi e san dingilixi kuixine rabilinne birin yi.

<sup>19</sup> Daliseene nɛma yi sigɛ, e sanni itoe fan yi sigama e dɛxɔn nɛn. Xa daliseene yi tuganma bɔxɔn ma, e sanne fan yi tuganma nɛn.

<sup>20</sup> Nii Sarijanxin na yi siga dɛnaxan biri ra, daliseene fan yi sigama mɛn binna nin, e sanni itoe fan yi te e fɔxɔ ra, bayo daliseene niine yi e sanne fan yi.

<sup>21</sup> E nɛma yi sigɛ hanma e ti, hanma e tugan bɔxɔn ma, e sanne fan yi na nan ligama, amasɔtɔ daliseene niine yi e fan yi.

<sup>22</sup> Sena nde yi yibandunxi daliseene xun ma naxan nun kore walaxan yi maliga, a yi mayilenma alo balabalan kɛsɛna, a yi magaxu han!

<sup>23</sup> Na kore walaxa maligan bun ma, daliseene birin gubugubu firinne yi tixi e bode xa, firinna bonne yi e gbindin yɛɛ maluxunma.

<sup>24</sup> Daliseene nɛma yi sigɛ, n yi e gubugubune xuiin mɛma nɛn alo ige walanna xuina, hanma Ala Sɛnbe Kanna xuina hanma sofa ganla sɔnxɔ xuina. E na yi ti, e yi e gubugubune rasama nɛn.

<sup>25</sup> Fala ti xuina nde yi minima nɛn kore walaxan fari naxan yi e xun ma. E na yi ti, e yi e gubugubune rasama nɛn.

<sup>26</sup> Kore walaxan naxan yi e xun ma, manga gbɛdɛn yiyana nde yi na fan fari. Na yi mayilenma alo safiri gɛmɛ fapina, adamadiin maligana nde yi dɔxi na manga gbɛdɛni kore pon!

<sup>27</sup> N yi tɛɛ wolonna to a fatin xun binni alo wuren naxan mayilenma, a rabilinxi tɛɛn na. Tɛɛn yiyaan nan yi a labe binni, a yi rabilinxi kɛnɛnyaan na.

<sup>28</sup> A nɔrɔn yi luxi nɛn alo sengunna naxan minima kuyen ma tule waxatini. A rabilinna yi yalanxi na kii nin. Alatalaa binyen maligan misaala nan yi a ra. N to a to, n bira, n yetagin yi lan bɔxɔn ma, n yi fala ti xuiin mɛ.

## 2

### *Ala yi Esekiyeli xe*

<sup>1</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, keli, i ti i sanne xunna, n xa falan ti i xa.”

<sup>2</sup> A to na fala n xa tun, Alaa Nii Sarijanxin yi so n yi, a yi n nati n sanne xunna. Naxan yi falan tima n xa, n yi n tuli mati na ra.

<sup>3</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, n tan nan i rasigama Isirayila kaane ma. Siya murutɛxin nan ne ra naxanye murutɛxi n xili ma. E nun e benbane mɔn murutɛxi n xili ma han to.

<sup>4</sup> N ni i rasigama na muxune nan ma naxanye tengbesenxi, e tuli maxɔdɔxɔ. I xa a fala e xa, i naxa, ‘E tuli mati Marigina Alatalaa falan na.’

<sup>5</sup> Xa e a ramɛ, hanma e mi a ramɛ, bayo siya murutɛxin nan e ra, e a kolonma nɛn a nabina nde e yɛ.

<sup>6</sup> I tan adamadina, i nama gaxu e yɛɛ ra, i nama gaxu e falane yɛɛ ra. E luma nɛn i rabilinni alo janle nun tansinne, alo i dɔxi tanle nan fari, koni hali na, i nama gaxu yama murutɛxini ito nun e falane yɛɛ ra.

<sup>7</sup> Xa e a ramɛ hanma e mi a ramɛ, fɔ i xa n ma falane ti e xa nɛn, bayo murutɛdene nan e ra.

<sup>8</sup> Adamadina, n naxan falama i xa, i tuli mati na ra, i nama findi murutɛden na alo yama murutɛxini ito! I dɛni bi, i donseen don n naxan soma i yii!”

<sup>9</sup> N yi yiina nde to yibandunxin n binni, kɛdi mafilinxina nde a kui.

<sup>10</sup> A yi a yifulun n yetagi, sɛbɛnla yi a fɔxɔ firinne birin ma. Sunu falane nun mawuga falane nun gbalo falane nan yi sɛbɛxi a ma.

## 3

<sup>1</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, naxan i yetagi, na don! Kɛdi mafilinxini ito don, i sa falan ti Isirayila yamaan xa.”

<sup>2</sup> Nayi, n yi n dɛni bi, a yi na kɛdi mafilinxin naso n dɛ a don xinla ma.

<sup>3</sup> A mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i dɛge han i lugo! I kuiin nafe kɛdi mafilinxini ito ra!” Nayi, n yi a don, a yi jaxun n dɛ alo kumina.

<sup>4</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, siga Isirayila yamaan fɛma, i sa n ma falane ti e xa!

<sup>5</sup> N mi i rasigama yamaan xan fɛma naxan xui gbɛtɛn falama naxan famu raxɔlɔ, koni n na i rasigama Isirayila yamaan nan ma.

<sup>6</sup> N mi i rasigama siya wuyaxine fɛma naxanye xui gbɛtɛne falama naxanye famu raxɔlɔ, i yetɛn mi naxanye mɛma. Xa n yi i rasigama ne nan ma nun, e yi e tuli matiyɛ nɛn i xuiin na.

<sup>7</sup> Koni, Isirayila yamaan mi waxi i xuiin name feni, bayo e mi waxi n fan xuiin name feni, amasɔto Isirayila yamaan birin tuli maxɔdɔxɔ, e tengbesen.

<sup>8</sup> Nayi, n ni i fan yɛɛ xɔdɔxɔma ayi nɛn alo e tan, i yi i kankan e yɛɛ ra.

<sup>9</sup> N ni i yɛ xɔdɔxɔma ayi nɛn dangu dayimun na naxan xɔdɔxɔ fanyen xa. Na ma, i nama gaxu e yɛɛ ra, yama murutɛxini ito a fe nama i kuisan.”

<sup>10</sup> A mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i tuli mati falani itoe birin na ki fari, n naxanye falama i xa, i yi e ramara i bɔjɛni!

<sup>11</sup> Siga i kon kaa muxu suxine fɛma, xa e a ramɛ, a fala e xa, hali xa e mi a ramɛ, i naxa, ‘E tuli mati Marigina Alatalaa falan na.’ ”



<sup>12</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi n yite, n yi sɔnxɔ xui gbeena nde mɛ n xanbi ra, naxan a fala, a naxa, “Binyen xa fi Alatala ma a dɔxɔdeni!”

<sup>13</sup> N mɔn yi daliseene gubugubune xuiin mɛ naxanye yi bɔnbɔma e bode ra, e nun san digilinxine xuina, naxanye yi e dɛxɔn ma e nun sɔnxɔ xui gbeena.

<sup>14</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi n yite, a siga n na. N niin sɔxɔlɛxin yi siga xɔlɛni, bayo Alatala senbɛn yi n fari a xɔdɛxɛn na.

<sup>15</sup> N yi sa so muxu suxine konni, naxanye yi dɔxi Teli-Abiba yi, Kebari baan dɛ. N yi sa dɔxɔ e konni xi solofere, n yigitɛgɛxi e tagi.

### *Esekiyeli findi fena kantan muxun na*

<sup>16</sup> Xi solofere xanbi ra, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>17</sup> “Adamadina, n bata i findi Isirayila yamaan kantan muxun na. Nayi, n ma falane ramɛ, i yi e rakolon n xa.

<sup>18</sup> N na a fala muxu jaxin ma, n naxa, ‘I faxama nɛn.’ Xa i mi a rakolon, xa i mi falan ti a xa, fa fala a xa xɛtɛ a kira jaxin fɔxɔ ra alogo a xa kisi, na muxu jaxin faxama nɛn a haken ma, koni a wunla goronna luma i tan nan xun ma.

<sup>19</sup> Koni, xa i na muxu jaxin nakolon, a mi xɛtɛ a kɛwali jaxine nun a kira jaxin fɔxɔ ra, a faxama nɛn a haken ma, koni i tan bata i niin natanga na yi.”

<sup>20</sup> “Xa tinxin muxuna nde fan a xun xanbi so a tinxinyani, a yi tinxintareyaan liga fɔlɔ, n yi sena nde sa a yɛɛ ra naxan a rabirɛ, na kanna faxama nɛn. I to mi a rakolonxi, a faxama nɛn a yulubin ma. A tinxinyaan naxan liga, jinan tima nɛn na xɔn, a wunla goronna yi lu i tan xun ma.

<sup>21</sup> Koni i na tinxin muxun nakolon alogo a nama yulubin liga, xa a mi yulubin liga, a kisima nɛn, i to a rakolonxi, i fan bata i niin natanga na yi.”

### *Esekiyeli dɛɛn yi suxu a ra*

<sup>22</sup> Alatala senbɛn mɔn yi godo n ma mɛnni. A yi a fala n xa, a naxa, “Keli, i siga lanbanni, n sa falan tima i xa mɛnna nin.”

<sup>23</sup> Nayi, n yi keli, n siga lanbanni, n yi a to a Alatalaa nɔrɔn yi na yi alo n na a to kii naxan yi Kebari baan dɛ. N yi bira, n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.

<sup>24</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi so n yi, a yi n nakeli, n yi ti n sanne xun na. A yi a fala n xa, a naxa, “Siga, i sa so i ya banxini, i dɛɛn balan i xun ma.

<sup>25</sup> I tan adamadina, muxune lutin tima i ra nɛn, e yi i xidi, i mi fa nɔɛ mine e tagi.

<sup>26</sup> N ni i lɛnna xidima nɛn i dɛ kankeni, alogo i nama falan ti, i yi e maxadi, hali muxu murutɛxine nan e ra.

<sup>27</sup> Koni, n na falan ti i xa, n ni i dɛɛn fulunma nɛn, alogo i xa a fala e xa, i naxa, ‘E tuli mati Marigina Alatalaa falan na.’ Xa naxan waxi a ramɛ feni, na xa a ramɛ. Xa naxan mi waxi a ramɛ feni, na nama a ramɛ, bayo muxu murutɛxine nan e ra.”

## 4

### *Yerusalɛn suxu fena yɛngɛni*

<sup>1</sup> “Iki, i tan adamadina, bitikidin\* tongo i yi a dɔxɔ i yɛtagi, i yi Yerusalɛn taan sawuran kɛrɛnden a fari.

<sup>2</sup> I yi a liga alo ganla na a rabilin yɛngɛni, i yi yire makantanxine ti a rabilinni, i gbɛngbinne rate taan makantan yinna xɔn,† i daaxadene yitɔn ganle xa taan xili ma, i yɛngɛ so seene ti a rabilinni naxanye a so dɛɛne kalɛ.

\* **4:1: Bitikidin** mɔn falama yirena nde yi fa fala “**Birikidina**.” † **4:2:** Yaxune yi tema taan makantan yinna xuntagi na **gbɛngbinne** nan xɔn, e taan yɛngɛ.

<sup>3</sup> Na xanbi ra, i xa tunde dutunna nde tongo i yi a ti yinna misaala ra ε nun taan tagi, i yi i yeε rafindi a ma. Taan nabilinxin nan na ra yengeni, i tan nan a yengema. Na xa findi taxamasenna ra Isirayila yamaan xa.”

<sup>4</sup> “Na xanbi ra, i sa i sa i kōmenna ma, i yeteen yi Isirayila yamaan haken goronna tongo. Fanni i saxi i kōmenna fari, i e haken goronna tongoma.

<sup>5</sup> N lōxōne yaten nagidima i ma nen naxan lanje e hakene jeeene yaten ma. Nayi, i Isirayila yamaan haken goronna tongoma nen xi kemε saxan xi tonge solomanaaninna bun ma.

<sup>6</sup> I na yelin na ra, i mōn xa i sa i yiifanna fari, i yi Yuda bōnsōnna hakene goronna tongo xi tonge naanin, xi keden jee keden hakena fe ra.

<sup>7</sup> I yeε rafindi Yerusalen sawuran fan ma naxan nabilinxi yengeni, i yi i yiin magenla yibandun a xili ma, i yi nabiya falane ti a xili ma.

<sup>8</sup> N na i xidima nen alogo i nama nō i maxete i taan yenge feen misaala mayitama waxatin naxan birin yi.”

<sup>9</sup> “I xa maala nun fundenna nun togen nun murutun nun sansi keε gbeteeye tongo, i yi e birin sa goron kedenna kui, i yi lu e rafale burun na i balon na xi kemε saxan e nun xi tonge solomanaaninna bun ma.

<sup>10</sup> I garamu kemε firin nan maligama lōxō kedenni i balon na. I na nan donna na waxatin birin yi.

<sup>11</sup> I igen litiri keden nan minma lōxō kedenni. I na nan minma na waxatin birin yi.

<sup>12</sup> I na donseen nafalama nen alo funde burun ganma kii naxan yi, koni i a ganma adamadiine gbiin<sup>‡</sup> teen nan na muxune birin yetagi.”

<sup>13</sup> Alatala mōn yi a fala, a naxa, “Isirayila kaane donse haramuxine donma ikii nin siyane ye, n na e kedima naxanye tagi.”

<sup>14</sup> N yi a yabi, n naxa, “Ee! Marigina Alatala! N tan munma n niin naharamu singen de! Keli n dii jōe waxatin ma han to, n munma sube yifaxin don hanma burunna subene naxan faxaxi. Han to, n munma sube haramuxi yo raso n de singen!”

<sup>15</sup> A yi n yabi, a naxa, “Awa, n bata tin, i xa jinge gbiin tongo muxu gbiin jōxōni, i yi i ya burun gan na ra.”

<sup>16</sup> A mōn yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, n donseene birin janma nen Yerusalen yi. A muxune e lōxō yo lōxō solōnna maligama nen, e yi a don kōntōfinli, e yi e lōxō yo lōxō min igene maliga, na yi e yigitεge.

<sup>17</sup> Nayi, burun nun igen janma nen e yii, e birin yi yigitεge, e lu doyenje e hakene fe ra.”

## 5

### *Ala kelima nen Isirayila xili ma*

<sup>1</sup> “I tan adamadina, silanfan xēnxēn tongo,\* i yi i xun sexeene nun i de xabene bi na ra, i yi e yiliga sikeela kui, i yi e yitaxun dōxō saxanna ra.

<sup>2</sup> I nema Yerusalen taan yenge feen misaala mayita waxatin naxan yi, na na jan, i yi i xunsexeene dōxōde kedenna gan taani. I yi a dōxō firinden tongo, i yi a bōnbō i ya silanfanna ra taan nabilinni. I yi a dōxōde saxanden naxuya ayi foyeni, bayo n tan Isirayila kaane sagatanma nen n ma silanfanna ra.

<sup>3</sup> Koni i xunsexe dando tongo ne ye, i yi e raxudu i ya domaan lenbeni.

<sup>‡</sup> **4:12:** Taan na rabilin yengeni, yegen dasama nen nanara burun gan feen falaxi muxu **gbiin** teen na yireni ito yi alo yegena. \* **5:1: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

<sup>4</sup> I mɔn xa ndee ba ne fan na, i yi e woli tɛɛni. Nayi, tɛɛn kelima nɛn mɛnni a Isirayila yamaan birin li.”

<sup>5</sup> Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Yerusalɛn taan ligama na kii nin, n taan naxan ti siyane tagi, n naxan nabilinxi yamana xɔɲɛne ra.

<sup>6</sup> Bayo a muxune bata murutɛ n ma sariyane nun n ma tɔnne bun, e fe ɲaxine yi gbo ayi dangu e rabilinna siyane nun yamanane ra. Mɛn kaane bata e mɛ n ma sariyane ra, e mi n ma tɔnne suxi.”

<sup>7</sup> Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Bayo ɛ bata findi yamaritarene ra dangu ɛ rabilinna siyane nun yamanane ra, bayo ɛ mi n ma tɔnne nun n ma sariyane suxi, hali ɛ rabilinna siyane sariyane ɛ mi ne suxi.”

<sup>8</sup> Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Yerusalɛn kaane, n tan yetɛɛn kelima nɛn ɛ xili ma! N na n ma kiti ragidixine rakamalima nɛn ɛ xili ma siyane birin yetagi.

<sup>9</sup> N feene ligama nɛn ɛ ra ɛ kɛwali xɔsixine fe ra, n munma naxanye sifa liga singen, a ɲɔxɔn nun mi fa ligama.

<sup>10</sup> Nanara, fafane e diine donma nɛn ɛ tagi, diine yi e fafane don. N na n ma kiti ragidixine rakamalima nɛn ɛ xili ma, naxanye na lu e nii ra, n yi ne raxuya ayi foyeni.”

<sup>11</sup> Nanara, Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “N tan habadan Ala, n bata n kɔlɔ n yetɛni, bayo ɛ bata n ma yire sariɲanxin naxɔsi ɛ suxurene birin na e nun ɛ kɛwali xɔsixine, n fan n masigama nɛn ɛ ra, n mi fa kininkinima ɛ ma, n tan mi fa ɛ muxu yo ratangama.

<sup>12</sup> ɛ yitaxunxin dɔxɔ saxanna ra, kedenna faxama nɛn fitina furen nun fitina kamɛni taani, a firinden yi faxa silanfanna ra taan fari ma, n yi a saxanden naxuya ayi foyeni, n yi e sagatan silanfanna ra.”

<sup>13</sup> “Nayi, n ma xɔlɔn ɲanma nɛn, n yi ba fitinaxi e xili ma, n na yelin n gbeen ɲɔxɛ waxatin naxan yi. E a kolonma nɛn nayi a n tan Alatala nan falan tixi n sɔbɛɛn yetɛɛn na, amasɔtɔ n bata n ma xɔlɔn birin nagodo e ma han a danna.

<sup>14</sup> N na ɛ konna findima nɛn taa xɔnna ra ɛ rabilinna siyane naxan nayarabima, dangu muxune birin yi a to.

<sup>15</sup> N fitinaxin na n ma kiti ragidixine rakamali ɛ xili ma n ma xɔlɔni waxatin naxan yi, n yi ɛ maxadi a xɔdɛxɛn na, ɛ rabilinna siyane ɛ makonbima nɛn, e yi ɛ magele, ɛ findi misaala ra, ɛ fe yi e yigitɛge. N tan Alatala nan falan tixi.”

<sup>16</sup> “N fitina kamɛn nafama nɛn ɛ xili ma, a yi ɛ halagi, n mɔn yi lu na kamɛn fari sɛ. ɛ donse dɔnxɛne birin ɲanma nɛn.

<sup>17</sup> N fitina kamɛn nun sube xɔɲɛne rafama nɛn ɛ xili ma, naxanye ɛ diine faxama. Fitina furen nun faxan yi wara ayi ɛ taani, n yi yɛngɛn nafa ɛ xili ma. N tan Alatala nan falan tixi.”

## 6

### *Suxure batune fe*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, i yɛɛ rafindi Isirayila geyane ma, i nabiya falane ti e xili ma,

<sup>3</sup> i naxa, ‘Isirayila kaan naxanye geya yirene yi, ɛ Marigina Alatalaa falan name. Marigina Alatala ito nan falaxi muxune xili ma naxanye dɔxi geya yirene nun yire matexine nun xude dɛɛne nun lanban yirene yi, a naxa: N yɛngɛn nafama nɛn ɛ xili ma, n yi ɛ taane kidene raxɔri.

<sup>4</sup> ɛ saraxa gandene kalama nɛn, ɛ wusulan gandene yi rayensenɲɛ ayi, n yi ɛ faxa ɛ suxurene yetagi.

<sup>5</sup> N na Isirayila kaane binbine luma nen biraxi e suxurene yetagi, n yi e xonne raxuya ayi e saraxa gandene rabilinne yi.

<sup>6</sup> E na dɔxɔ dɛdɛ yi, e taane raxɔrima nen, e taane kidene yi kala, e saraxa gandene yi raxɔri, e suxurene yi kala, e yi jan, e wusulan gandene yi rabira, e yii fɔxɔne birin yi lo ayi.

<sup>7</sup> Muxu wuyaxi faxaxin luma nen biraxi e tagi. Nayi, e a kolonma nen a Alatala nan n na.

<sup>8</sup> Koni n na e tan ndee luma nen e nii ra yengɛn xanbini, ne yi xuya ayi siyane ye yamanane birin yi.

<sup>9</sup> Nayi, e na xali denaxanye yi siyane ye konyiyani, n ma fe rabirama nen e muxu gixine ma mɛnni, e n nasunu kii naxan yi e yanfanten bɔpene yi, naxanye e masiga n na, e nun e yeɛn naxanye e rakunfa suxurene xɔn. Nayi, e fe rapaxuma e tan yetɛɛn ma nen e kewali jaxine nun e fe xɔsixi rabana fe ra.

<sup>10</sup> E a kolonma nen nayi a Alatala nan n na, a n mi falan tixi e xa fuun xan yi, fa fala a n yi gbaloni ito rafama nen e xili ma.’ ”

<sup>11</sup> “ Marigina Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa: I yiin bɔnbɔ, i sanni din, i yi a fala, i naxa, “Gbalona!” bayo Isirayila yamaan faxama nen silanfanna nun fitina kamɛn nun fitina furenɛ e fe jaxine nun kewali xɔsixine fe ra e naxanye birin ligaxi.

<sup>12</sup> Naxanye makuya, ne faxama fitina furen nin. Naxanye maso, ne faxama silanfanna nan na. Naxanye na lu e nii ra, ne faxama nen fitina kamɛni. N sigama nen han n ma xɔlɔn danna e xili ma.

<sup>13</sup> E a kolonma nen, a Alatala nan n na, e muxu faxaxine na lu biraxi e suxurene tagi waxatin naxan yi e saraxa gandene rabilinni yire matexine birin fari e nun geyane birin xuntagi, e nun wudi yifɔtɔnxine nun wari gbeene birin bun, e yi wusulan xiri jaxumɛne ganma e suxurene xa denaxanye yi.

<sup>14</sup> N na n yiini bandunma nen e xili ma, n yi yamanan findi yire rabejinxin na, keli tonbonna ma han Dibila yi, e dɔxɔdene birin. Nayi, e a kolonma nen a Alatala nan n na.’ ”

## 7

### *Gbalo famatɔna fe*

<sup>1</sup> Alatala falani ito nan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, Marigina Alatala ito nan falaxi Isirayila kaane xili ma, a naxa,

‘A danna nan fa ito ra!

A danna bata a li yamanan tongon naaninne birin yi!

<sup>3</sup> Awa iki, a danna bata a li e ma.

N na n ma xɔlɔn nafama nen e ma.

N na e makitima nen lan e sigati kiin ma,

n yi e saran e kewali xɔsixine ra.

<sup>4</sup> N mi kininkininma e ma,

n mi e ratangama,

amasɔtɔ n na e sigati kiin nun e kewali xɔsixine saranma nen e ra.

Nayi, e a kolonma nen a Alatala nan n na.’

<sup>5</sup> Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,

‘Gbalon fama,

gbalon naxan jɔxɔn mi na!

<sup>6</sup> Feene danna nan na ra!

A danna bata a li!

A kelima nɛn ɛ xili ma! A fama!

<sup>7</sup> Ɛ tan yamanan muxune,  
ɛ waxatin bata a li!

Waxati saxin bata a li ɛ ma,  
a lɔxɔn bata maso!

Kɔntɔfinla na a ra!

Sɛwa xui mi fa tema geyane fari sɔnɔn!

<sup>8</sup> Iki, n mi fa buma,

n na n ma xɔlɔn nagodo ɛ ma,

n ma bɔɲɛteen sigama nɛn  
han a danna ɛ xili ma.

N na ɛ makitima nɛn

lan ɛ sigati kiin ma,

n yi ɛ saran ɛ kɛwali xɔsixine ra.

<sup>9</sup> N mi kininkininma ɛ ma,

n mi ɛ ratangama,

amasɔtɔ n na ɛ sigati kiin nun ɛ kɛwali xɔsixine saranma nɛn ɛ ra.

Nayi, ɛ a kolonma nɛn

a n tan Alatala,

n tan nan ɛ ɲaxankatama.' ”

<sup>10</sup> Lɔxɔn bata a li,

a bata a li!

Ɛ waxatin bata a li!

Bɔnbɔ ti dunganna bata a maɲingi!

Wason bata sabati ayi!

<sup>11</sup> Gbalon bata keli,

a findi muxu ɲaxine ɲaxankata dunganna ra.

E sese mi fa luma,

e nafulu mi luma,

e mi fa wuyama ayi,

e nɔɔ mi fa luma.

<sup>12</sup> Waxatin bata a li,

lɔxɔn bata maso!

Sare soon nama fa sɛwa,

sare matiin nama fa sunu,

bayo xɔlɔ gbeen fama yamaan birin xili ma.

<sup>13</sup> Sare matiin naxan matixi,

a mi na sɔtɔma

hali a mɔn lu a nii ra,

bayo fe toon naxan tixi lan yamaan ma

alo xiyena, na mi kalama,

muxu yo mi a niin natangɛ

masɔtɔ e hakene xɔn.

<sup>14</sup> Xɔtaan fema nɛn,

feen birin yi yitɔn,

koni muxu yo mi sigama yɛngɛni

bayo n ma xɔlɔn bata godo yamaan birin xili ma.

<sup>15</sup> Yɛngɛn taan nabilinma nɛn,

fitina furen nun fitina kamɛn yi so a yi!

Naxanye burunna ra,

ne yi faxa silanfanna ra.

Naxanye taani,

fitina kamɛn nun fitina furen yi ne halagi.

<sup>16</sup> Naxanye na e futuxulu,  
ne sa e luxunma nɛn geyane fari,  
e lu kutunɲɛ e yɛtɛ hakɛne fe ra  
alo ganban naxanye lanbanni.

<sup>17</sup> E birin fangan ɲanma nɛn,  
e birin xinbi xudine yi tu ayi,  
e lu alo igena.

<sup>18</sup> E e maxidima nɛn kasa bɛnbɛli dugine yi sununi,  
kuisanna yi e birin suxu,  
e yagi han,  
e birin yi e xunne bi sununi.

<sup>19</sup> E e wure gbetine wolima ayi nɛn kirane xɔn,  
e yi e mɛ e xɛmane ra  
alo se haramuxina.

Bayo e gbetine nun e xɛmane mi nɔɛ e xunbɛ Alatalaa xɔlɔn lɔxɔni.  
Ne mi fa e wase,  
e mi e ralugɛ,  
bayo ne nan e biraxi hakɛni.

<sup>20</sup> E bata waso ayi e nafunle xɔn  
e yi suxure xɔsɔxi haramuxine rafala e ra.  
Nanara, n tan Ala ne findima nɛn se xɔsine ra e xa.

<sup>21</sup> N na e birin findima nɛn yɛngɛ se tongoxine ra xɔɲɛne xa,  
fuyantenne yi e ba e yii yɛngɛni,  
e yi na raxɔsi.

<sup>22</sup> N na n xun xanbi soma nɛn e yi,  
muxune yi n ma yire kɛndɛna sariɲanna kala,  
mafu tiine yi so a kui,  
e yi a sariɲanna kala.

<sup>23</sup> Yɔlɔnxɔnne rafala,  
bayo faxan bata wara ayi yamanani,  
gbalon yi gbo ayi taani.

<sup>24</sup> Siyaan naxanye ɲaxu e birin xa,  
n ne rafama nɛn,  
e yi e banxine tongo e yii.  
N sɛnbɛmane wason ɲanma nɛn,  
e yire sariɲanxine sariɲanna yi kala.

<sup>25</sup> Kuisan waxatine na fa,  
e bɔɲɛ xunbenla fenma nɛn,  
koni e mi a tɔɛ!

<sup>26</sup> Gbalon sama nɛn gbalon fari,  
xibaru ɲaxine yi sa xibaru ɲaxine fari.  
E fe toon maxɔdinma nɛn nabine ma fata Ala ra,  
koni saraxaraline bama nɛn muxune xaranɲɛ sariyan ma,  
fonne fan yi ba maxadin tiye.

<sup>27</sup> Mangan sunuma nɛn,  
manga diin yi yigitɛɛɛ,  
yamanan muxune birin yiine yi xuruxurun gaxuni.  
N na e sigati kiin saranma nɛn e ra,  
n yi e kiti e kiti saxine xɔn,  
e yi a kolon a Alatala nan n na.

## 8

*Suxurene Ala Batu Banxini*

<sup>1</sup> Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na jɛɛ senninden kike senninden xi suulunde lɔxɔni, n yi dɔxi n ma banxini, Yuda bɔnsɔnna fonne yi dɔxi n yɛtagi, Marigina Alatala sɛnbɛn yi godo n ma.

<sup>2</sup> N yi dajɔxɔna nde to naxan yi maliga tɛɛn na. Dɛnaxan yi luxi alo a tagina han a sanne, tɛɛn yiyaan nan yi na ra. Keli mɛnna ma mɔn han a xunna, na yi luxi alo tɛɛn na wuren gbeeli.

<sup>3</sup> Dɛnaxan yi luxi alo a yiina, a yi na yibandun, a yi n suxu n xun sɛxɛn ma. Alaa Nii Sarijanxin yi n nate bɔxɔn nun koren lantagini, a yi n xali fe tooni fata Ala ra alo xiyena, a siga n na Yerusalɛn yi Ala Batu Banxin yinna kui xiin so dɛɛn na naxan yi yɛɛ rafindixi sogeteden kɔmɛn fɔxɔn ma suxuren yi dɔxi dɛnaxan yi naxan Ala raxɔlɔma fata a xanuntenya gbeen na lan a yamaan ma.

<sup>4</sup> Isirayilaa Alaa nɔrɔn yi mɛnni, alo n na a to kii naxan yi lanbanni.

<sup>5</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i yɛɛ rasiga kɔmɛnna binni.” N yi n yɛɛ rasiga, n yi sa na suxuren to naxan Ala raxɔlɔma, a dɔxi saraxa ganden kiraan so dɛɛn kɔmɛn fɔxɔni.

<sup>6</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i bata a to e naxan ligama, Isirayila yamaan fe xɔsixi gbeen naxanye ligama be, feen naxanye n masigama n ma yire sarijanxin na? Koni i mɔn fe xɔsixi gbee gbɛtɛye toma nɛn.”

<sup>7</sup> Nayi, a yi n xali Ala Batu Banxin yinna so dɛɛn na. N yi yinla nde to yinna ma.

<sup>8</sup> Ala yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, yinla raba yinna ma.” N yi yinla raba yinna ma, so dɛɛn yi taran a ma.

<sup>9</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “So mɛnni, i sa e fe xɔsixi haramuxine mato e naxanye ligan be.”

<sup>10</sup> N yi so, n yi a mato, bubuseene nun sube xɔsixin sifan birin sawuran yi na, e nun Isirayila yamana suxurene birin sawurane yi rafalaxi yinna kui a kanke yiren birin ma.

<sup>11</sup> Isirayila yamaan fonne muxu tonge solofere yi tixi na sawurane yɛtagi. Safan ma dii xɛmɛn Yaasaniya yi ne ye. Wusulan gan seen yi suxi e birin yii, wusulanna tutin yi tema han!

<sup>12</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i bata a to ba, Isirayila yamaan fonne naxan ligama dimini? E birin e gbee suxure batu konko yi. E a falama, e naxa, ‘Alatala mi nxu toma. Alatala bata yamanan nabɛjin!’”

<sup>13</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “I mɔn e toma nɛn fe xɔsixi gbee gbɛtɛye ligɛ.”

<sup>14</sup> A yi n xali Alatalaa banxin so dɛɛn na kɔmɛn fɔxɔni. Naxanle yi dɔxi mɛnni naxanye yi Tamusi suxuren sayaan wugama.\*

<sup>15</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i a toma ba? I mɔn fe xɔsixi gbɛtɛye toma nɛn naxanye dangu itoe ra.”

<sup>16</sup> A yi n xali Alatalaa banxin yinna kui xiini, Ala Batu Banxin so dɛɛn na, so dɛɛn palaan nun saraxa ganden longonna ra. Xɛmɛ mɔxɔɛn nun suulun jɔxɔn yi mɛnni, e xun xanbi soxi Alatala Batu Banxini, e yɛɛ rafindixi sogeteden binna ma. E yi e xinbi sinma sogen mabinni a batudeni.

<sup>17</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i feni itoe toma ba? Fe xɔsixini itoe xurun ba, Yuda yamaan naxanye ligan be? Anu, e mɔn yamanan nafema

\* **8:14:** Babilɔn kaane nan yi **Tamusi** batuma. E yi laxi a ra, a alana nde na a ra naxan faxama sogɛ furen na, a niin mɔn yi bira a yi jɛmɛn na.

gbalo feene ra, e yi lu n naxɔle. I mi e toma wudi yiin masoε e jɔεen na e namunne xɔn ba?

<sup>18</sup> Nanara, n fan e saranma nen n ma xɔlɔ gbeeni. N mi kininkininma e ma, n mi e ratangama. E n xilima nen e xui yitexin na, koni n mi n tuli matima e ra.”

## 9

### *Yerusalen ratɔɔn fena*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, n yi a me a fale a xuini texin na, a naxa, “E tan naxanye taani ito muxune kewanle saranma e ra, ε maso, birin xa a yenge so seen tongo taan xili ma.”

<sup>2</sup> Nayi, n yi xeme sennin to fe sa keli faxa ra so deen binni naxan yi yee rafindixi kɔmen fɔxɔn ma. Halagi ti yenge so seen yi suxi e birin yii. Xemen na nde yi e tagi naxan yi maxidixi taa dugini, sebeli ti seene yi singanxi a tagi xidin na. E yi fa ti saraxa gande sula daxin dexɔn.

<sup>3</sup> Isirayilaa Alaa nɔɔn yi keli maleka gubugubu kanne sawurane xun ma, a yi denaxan yi, a yi siga banxin deen na. Xemen naxan yi maxidixi taa dugini, sebeli ti seene yi singanxi naxan ma tagi xidin na,

<sup>4</sup> Alatala yi na xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Dangu Yerusalen taan tagi, i yi taxamasenna sa muxune birin tigi ra naxanye wugama, e kutunma lan fe xɔsixine fe ma Yerusalen kaane naxanye ligama.”

<sup>5</sup> A yi a fala bonne xa n yee xori, a naxa, “E tan xa bira a fɔxɔ ra taani, ε muxune faxa, ε nama kininkinin, ε nama dija muxe ma!

<sup>6</sup> E fonne nun banxulanne nun sungutunne nun dii jɔɔene nun jaxanle birin faxa, ε yi e raxɔri. Koni taxamasenna muxun naxanye birin ma, ε ne lu na. E a fɔlɔ n ma yire sarijanxin ma!” E yi a fɔlɔ fonne ma, naxanye yi Ala Batu Banxin yetagi.

<sup>7</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E n Batu Banxin naharamu, ε yi a yinna kuine rafe muxu faxaxine ra! E siga!” E yi siga, e sa faxan ti fɔlɔ taani.

<sup>8</sup> E yi faxan tima waxatin naxan yi, n kedenna nan yi fa luxi menni, n yi bira, n yetagin yi lan bɔxɔn ma, n yi gbelegebele, n naxa, “Marigina Alatala, i Isirayila muxu dɔnxene birin naxɔrima nen ba, i to i ya xɔlɔn nagodoma Yerusalen ma?”

<sup>9</sup> A yi n yabi, a naxa, “Isirayila yamaan nun Yuda yamaan hakene gbo han! Yamanan nafexi e muxu faxaxine wunla nan na, taan nafexi tinxintareyaan nan na. Amasɔɔ e yi a falama nen, e naxa, ‘Alatala bata yamanan nabɛjin. Alatala mi fa sese toma.’

<sup>10</sup> N fan mi fa kininkininma e ma, n mi fa e ratangama. N na e kewali jaxine saranma nen e ra.”

<sup>11</sup> Xemen naxan yi maxidixi taa dugini, sebeli ti seene yi singanxi naxan ma tagi xidin na, na yi fa a fala, a naxa, “I n yamarixi naxan ma, n bata na liga.”

## 10

### *Ala mɔn yi a yete yita*

<sup>1</sup> N yi n yeen nakeli, n yi manga gbeden yiyaan to kore walaxa maligan fari naxan yi maleka gubugubu kanne xun ma. A mayilenma alo safiri gemena.

<sup>2</sup> Xemen naxan yi maxidixi taa dugini, Ala yi a fala na xa, a naxa, “Sa so san digilinxine longonna ra naxanye maleka gubugubu kanne labe ra, i yi i yiine rafe tee wolonne ra, i sa e woli taan xun xɔn.” N yi xemen to sigε menni.



<sup>3</sup> Maleka gubugubu kanne yi tixi Ala Batu Banxin deɛxɔn sogeteden yifari ɓɔxɔni na muxun yi fama waxatin naxan yi. Kundaan yi Ala Batu Banxin yinna kui xiin nafexi.

<sup>4</sup> Alatala nɔrɔn yi keli maleka gubugubu kanne xun ma, a siga Ala Batu Banxin so deɛn na. Banxin yi rafe kundaan na, yinna kuiin yi rafe Alatala nɔrɔn keɛnna ra.

<sup>5</sup> Malekane gubugubune xuiin yi siga minɛ han yinna fari ma xiina. Na yi luxi alo Ala Senbe Kanna xuina, a nɛma falan tiyɛ.

<sup>6</sup> Xɛmɛn naxan yi maxidixi taa dugini, a to na yamari, a naxa, “Tɛɛn tongo san digilinxine longonna ra naxanye maleka gubugubu kanne tagi,” xɛmɛn yi sa ti san digilinxina nde deɛxɔn alo wontoro sanna.

<sup>7</sup> Nayi, maleka gubugubu kan keden yi a yiin nasiga tɛɛn ma naxan yi maleka gubugubu kanne longonna ra. A yi tɛɛ wolonne tongo, a yi e sa xɛmɛn yii naxan yi maxidixi taa dugini. Na yi tɛɛ wolonne tongo, a mini.

<sup>8</sup> Sena nde yi malekane gubugubune bun ma alo muxu yiina.

<sup>9</sup> N yi a matoma, n yi san digilixi naanin to maleka gubugubu kan keden kedenne deɛxɔn alo wontoro sanna. Sanna ne yi mayilenma alo kirisoliti gɛmɛ fapina.

<sup>10</sup> E birin yi maliga. E yi rafalaxi nɛn alo san digilinxin kankanxina san digilixi gbɛɛ kui.

<sup>11</sup> E nɛma sigɛ, e yi nɔɛ sigɛ e ɓɔxɔ naaninne birin ma nɛn hali e mi e firifiri. Maleka gubugubu kanne yi xun tixi deɛnaxan biri ra, san digilinxine yi sigama mɛn binna nin, hali e mi e firifiri.

<sup>12</sup> Yɛɛne nan yi maleka gubugubu kanne fatin birin ma, e fanna nun e yiine nun e gubugubune birin e nun e san digilixi naaninne.

<sup>13</sup> N yi a mɛ e na sanne xilima, a “wuluwunle.”

<sup>14</sup> Yetagi naanin nan yi malekane birin ma. A singen yi maligaxi maleka gubugubu kanna yetagin nan na, a firindena, muxu yetagina, a saxandena, yata yetagina, a naanindena, singbin yetagina.

<sup>15</sup> Maleka gubugubu kanne yi te. Daliseene nan yi ne ra n naxanye to Kebari baan de.

<sup>16</sup> Maleka gubugubu kanne nɛma yi sigɛ, e san digilinxine fan yi sigama nɛn e ɓɔxɔ ra. Malekane na yi e gubugubune yite alogo e xa tugan ɓɔxɔn ma, e san digilinxine mi yi kelima e deɛxɔn.

<sup>17</sup> E na yi ti, e sanne fan yi tima nɛn. E na yi tugan, e sanne fan yi tugan, amasɔto niin naxan yi daliseene yi, na yi e fan yi.

### *Ala nɔrɔn yi keli a Batu Banxini*

<sup>18</sup> Alatala nɔrɔn yi keli Ala Batu Banxin so deɛn na, a sa ti maleka gubugubu kanne xun ma.

<sup>19</sup> Nayi, maleka gubugubu kanne yi e gubugubune yifulun, e tugan ɓɔxɔn ma n yɛɛ xɔri, e san digilinxine fan yi te e ɓɔxɔ ra. E yi sa ti Alatalaa banxin yinna so deɛn na sogeteden binni. Isirayilaa Ala nɔrɔn yi lu e xun ma kore.

<sup>20</sup> Daliseene nan yi e ra n naxanye to Isirayilaa Ala bun ma Kebari baan de, n yi a kolon a maleka gubugubu kanne nan yi e ra.

<sup>21</sup> Yetagi naanin nan yi e birin ma, e nun gubugubu naanin. Sena nde yi e birin gubugubune bun ma alo muxu yiina.

<sup>22</sup> E yetagine yi maliga daliseene yetagine ra n naxanye to Kebari baan de. E birin yi sigama e yɛɛ ra e tinxinna nin.

## 11

*Yerusalen makitima nen*

<sup>1</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi n tongo a n xali Alatalaa banxin deen na, deen naxan yi ye rafindixi sogeteden ma. N yi muxu maxojen nun suulun to tixi deen na, yamaan yeeratina ndee yi ne ye, Asuru a dii xemen Yaasaniya nun Benayaa dii xemen Pelati.

<sup>2</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, muxuni itoe nan fe jaxine yitonma, e maxadi jaxin ti taani ito yi.

<sup>3</sup> E a falama, e naxa, ‘Banxine mi tiye be iki singen! Taan makantan yinna luxi nen alo tundena, en tan namaraxi a kui alo suben tunden kui!’

<sup>4</sup> Nanara, Adamadina, nabiya falan ti e xili ma, nabiya falan ti!”

<sup>5</sup> Nayi, Alatalaa Nii Sarijanxin yi godo n ma. A yi a fala, a n xa falani ito ti, a naxa, “Isirayila yamana, e luma a fale, e naxa, ‘E Alatala xuiin name,’ anu, n na e miriyaan kolon!”

<sup>6</sup> E bata faxan ti taani ito yi han kirane bata rafe binbine ra.”

<sup>7</sup> Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “E faxan naxanye tixi taan xun xon, na faxa muxune nan luxi alo suben naxan namaraxi tundeni, taan nan tunden na koni n fa e tan kedima a yi nen.

<sup>8</sup> E to gaxuxi yengen ye ra, n yengen nan nafama e xili ma,” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>9</sup> “N na e kedima nen taani, n yi e sa xojene sagoni, n yi n ma kiti ragidixine rakamali e xili ma.

<sup>10</sup> E faxama nen silanfanna ra, n yi e makiti Isirayila boxon danna ra. Nayi, e a kolonma nen a Alatala nan n na.

<sup>11</sup> Taan makantan yinna mi findima tunden na e tan xa, e fan mi ramarama a kui alo subena, bayo n na e makitima nen Isirayila boxon danna ra.

<sup>12</sup> Nayi, e a kolonma nen a Alatala nan n na, e tan naxanye mi n ma sariyane nun n ma tonne suxi, e yi bira e rabilinna siyane namunne foxo ra.”

<sup>13</sup> Nayi, n yi nabiya falane tima waxatin naxan yi, Benayaa dii xemen Pelati yi faxa. N yi bira, n yetagin yi lan boxon ma, n yi gbelegbele, n naxa, “Ee! Marigina Alatala, i fa Isirayila yama donxen naxorima nen ba?”

*Ala mon yamaan muxu suxine malanma nen*

<sup>14</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>15</sup> “Adamadina, naxanye dxi Yerusalen yi, ne a falama i ngaxakedenne xa, i ya denbayaan muxune, Isirayila yamaan naxan birin bata xali konyiyani, e naxa, ‘E lu makuyaxi Alatalaa dingiraan na, bayo a boxoni ito fixi nxu tan nan ma nxu keen na!’

<sup>16</sup> Na ma, a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Hali n to e rasigaxi siyane ye pon, n yi e raxuya ayi yamanane yi, n luma nen e xon menni alo e yi yire sarijanxini nun.’

<sup>17</sup> Na ma, a fala, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na e malanma nen sa keli siyane ye, n yi e maxili yamanane yi, e raxuyaxi ayi denaxanye yi, n yi Isirayila yamanane so e yii.’

<sup>18</sup> E mon xetema nen menni, e yi suxurene nun batu se xosixine birin naxori a yi.

<sup>19</sup> N yi xaxili kedenna lu e birin ma, n yi nii nen sa e yi, n boje xodexyaan ba e yi naxan luxi alo gemena, n yi boje farin fi e ma

<sup>20</sup> alogo e xa n ma tonne nun n ma sariyane suxu. Nayi, e yi findi n ma yamaan na, n findi e Ala ra.

<sup>21</sup> Koni naxanye kunfaxi e suxurene nun batu se xosixine xon e bəɔɔɔni, n na kanne kewali jaxine saranma nen e ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

<sup>22</sup> Maleka gubugubu kanna naxanye nun san digilinxine yi a ra, ne yi e gubugubune yifulun, Isirayila Ala nɔɔɔn yi e xun ma kore.

<sup>23</sup> Alatala nɔɔɔn yi ba taan xun ma, a sa ti geyaan xun ma naxan yi Yerusalen sogeteden binni.

<sup>24</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi n nate, a xete n na muxu suxine fema Babilon kaane yamanani fe tooni alo xiyena fata Alaa Nii Sarijanxin na. N yi fe toon naxan tima alo xiyena, na yi dan.

<sup>25</sup> Alatala feen naxanye birin yita n na, n yi ne birin fala muxu suxine xa.

## 12

### *Muxu gbete ye xalima nen konyiyani*

<sup>1</sup> Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, i doxi yama murutixin nan tagi. E yeen na, alogo e xa seen to, koni e mi a yigbema. E tunla na, alogo e xa feen me, koni e mi a famuma, amasoto yama murutixin nan e ra.

<sup>3</sup> Nanara, i tan Adamadina, i ya goronne yiton i a liga alo i sigama konyiyaan nin yanyi tagini yamaan yee xori. Keli be i siga yire gbete yi e yee xori. Waxatina nde, e a kolonma nen a yama murutixin nan e ra.

<sup>4</sup> I ya goron yitonxine ramini e yee xori yanyin na, i tan yi mini jinbanna ra e yee xori alo naxanye sigama konyiyani.

<sup>5</sup> Yinla raba yinna ma e yee xori, i yi i ya goronne ramini menna ra,

<sup>6</sup> i yi e tongo i tungunna ma e yee xori, i yi e xali fitirin ma. I xa i yetagin xunna so alogo i nama yamanan mato, bayo n na i findima nen taxamasenna ra Isirayila yamaan xa.”

<sup>7</sup> N yamari naxan na, n yi na liga. N yi n ma goronne ramini yanyin na siga konyiyani. Ninbanna ra, n yi yinla raba yinna ma n yin na, n yi n ma goronne ramini fitirin ma, n yi a tongo n tungunna ma e yee xori.

<sup>8</sup> Xotanni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>9</sup> “Adamadina, Isirayila yama murutixin mi yi i maxodin ba, fa fala, ‘I nanse ligama?’

<sup>10</sup> E yabi, fa fala, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Nabiya falani ito tixi Yerusalen mangan nun Isirayila yamaan birin nan xili ma naxanye luxi menni.’

<sup>11</sup> A fala e xa, i naxa, ‘N findixi e rakolon feen taxamasenna nan na. N naxan ligaxi, na nan nakamalima e ma, e yi suxu yengeni, e siga konyiyani.’

<sup>12</sup> Mangan naxan e ye, na a goronne tongoma nen a tungunna ma fitirin ma, a mini taani. Yinla nan nabama a xa yinna ma, a yi mini menna ra. A yi a yetagin xunna so alogo a nama yamanan mato.

<sup>13</sup> N na n ma yalaan natima nen a yee ra, a yi a suxu n ma luti ratixin na, n yi a xali Babilon taani, Babilon kaane yamanani, a mi denaxan toma a yeen na,\* a yi sa faxa na.

<sup>14</sup> N na a rabilinna muxune birin naxuyama ayi nen e nun a ganle, n yi e sagatan silanfanna ra.

\* **12:13:** A falan tima Manga Sedeki suxu feen nan ma. A mi Babilon toma bayo Babilon kaane a yee ne kalama nen. Na feen sebexi Mangane Firinden 25.4 nun Yereimi 52.7 kui.

<sup>15</sup> Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na, n na e raxuya ayi siyane yɛ e nun yamanane yi.

<sup>16</sup> Koni n muxuna ndee ratangama nɛn yɛngɛn nun fitina kamɛn nun fitina furen ma alogo e xa sa e ti e kɛwali xɔsixine ra e dɛni siyane birin xa e na siga dɛnaxanye yi. Nayi, na kanne a kolonma nɛn a Alatala nan n na.”

<sup>17</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>18</sup> “Adamadina, i nɛma i dɛgema i xuruxurun, i yi igen min gaxun nun kuisanni.

<sup>19</sup> I a falama nɛn yamanan muxune xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi lan Yerusalɛn kaane ma naxanye luxi Isirayila yamanani, a naxa: E dɛgema kuisanna nin, e yi igen min yigitegɛni, amasɔɔ e yamanan nun a yi seene birin naxɔrima nɛn a muxune gbalone fe ma.

<sup>20</sup> Muxune janma nɛn taane yi, yamanan yi findi yire rabejinxin na. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na.’ ”

### *Alatalaa falan kamalima nɛn*

<sup>21</sup> Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,

<sup>22</sup> “Adamadina, nanfera ɛ sandani ito falama ɛ tagi Isirayila bɔxɔn ma, fa fala, ‘Waxatin danguma, koni fe toon naxanye tima alo xiyena, ne sese mi rakamalima.’?”

<sup>23</sup> A fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N bata danna sa sandani ito ra, a mi fa falama Isirayila yi sɔnɔn.” ’ Koni a fala e xa, i naxa, ‘Fe toone birin nakamali waxatin bata maso.

<sup>24</sup> Fe to fuu yo mi fa falama Isirayila kaane tagi alo xiyena, yiimatone mi fa muxune rafan feene falama e xa wuleni.

<sup>25</sup> Bayo n tan Alatala, n falan tima nɛn, na yi rakamali keden na. ɛ tan yama murutɛxina, na ligama nɛn ɛ waxatini. N falan tima nɛn, n yi a rakamali.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

<sup>26</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>27</sup> “Adamadina, Isirayila yamana a falama, e naxa, ‘A fe toon naxan tixi, iki fe mi na ra, a nabiya falan tima lan waxati famatɔne nan ma naxanye makuya pon!’

<sup>28</sup> Nanara, a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa, “N na fala yo ti sɔnɔn, na rakamalima nɛn keden na.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

## 13

### *Alaa falan wule nabine xili ma*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, nabiya falan ti Isirayilaa nabine xili ma naxanye nabiya falane tima iki, i yi a fala ne xa naxanye e bɔnɛ yi feene tun falama, i naxa, ‘ɛ Alatala xuiin name!’

<sup>3</sup> Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Gbalon nabi xaxilitarene xa, naxanye e yetɛ xaxili yi feene falama, anu e mi fe to yo tixi keli Ala ma.

<sup>4</sup> Isirayila kaane, ɛ nabine luxi nɛn alo kankone banxi xɔnne yi!

<sup>5</sup> E mi e masoxi yinna yire biraxine ra alogo e xa Isirayila yamaan makantan yinna yinle rafaxa, a yi lu tixi yɛngɛni Alatalaa xɔlɔn lɔxɔni.

<sup>6</sup> Wulen nan e fe toone ra, nɔndi mi e yiimato falane yi. E a falama, e naxa, “ɛ tuli mati Alatalaa falan na.” Koni Alatala xa mi e xɛxi. Anu, e wama e falane xa rakamali.

7 Ɛ fe toon naxanye tima, fe fuun xa mi ne ra ba? Ɛ wule falan naxanye tima yimatoni, wulen xa mi ne ra ba? Ɛ a falama, Ɛ naxa, “Ɛ Alatalaa falan name!” Anu, n mi fala tixi.’ ”

8 “Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo wulen nan Ɛ falane nun Ɛ fe toone ra, n bata keli Ɛ xili ma.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.

9 ‘N senben kelima nen nabine xili ma naxanye fe to fuune tima, e yi wule falane ti yimatoni. E mi doxođe soto ma n ma yamaan malanni, e xinle mi sebeta Isirayila kaane xili sebe kedindin kui, e mon mi Isirayila yamanan lima. Nayi, Ɛ a kolonma nen a Marigina Alatala nan na.’ ”

10 “ ‘E n ma yamaan naloma ayi, e naxa, “Boje xunbenla be,” anu boje xunbeli mi na. Bonne nema yinna tima naxan biramatɔ a ra, e tan bende fixen nan soma a ma.

11 Nayi, a fala na yinna maso muxune xa, a na yinna birama nen! Tule gbeen fama nen, balabalan kesene yi godo, foye gbeen yi fa.

12 Yinna na bira, muxune mi Ɛ maxodinjje nayi ba, fa fala, “Ɛ a masoxi bende fixen naxan na, na minen?” ’ ”

13 “ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N fitinaxin kala ti foyenafama nen, n tule gbeen nafa n ma xolo gbeeni, balabalan kesenaxine yi godo halagi tideni.

14 Ɛ bende fixen soxi yinna naxan ma, n na rabirama nen boxonni, a bunne yi mini kenenni. A na bira, Ɛ fan halagima nen a xon. Nayi, Ɛ a kolonma nen a Alatala nan n na.

15 N sigama nen han n ma xolon danna na yinna xili ma e nun naxanye a masoxi. Nayi, n yi a fala Ɛ xa, n naxa, “Yin mi fa na, nabiin naxanye a masoxi ne fan mi fa na,

16 Isirayila nabiin naxanye yi boje xunbenla fe falama Yerusalem kaane xa e fe to fuune xon, anu boje xunbeli mi yi na! Marigina Alatalaa falan nan na ra.” ’ ”

17 “Adamadina, i ye rafindi Isirayila yamaan sungutunne ma naxanye e yete boje yi falane tima nabiya falane ra. Nabiya falane ti e xili ma,

18 i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Gbalona Ɛ xa e tan naxanye yii koɛ rasonedegema, Ɛ yi e so Ɛ yii koene birin na tirin ti seene ra, Ɛ yi dugine degɛ naxanye soma muxune yetagine xun na fonne nun dii jorene birin alogo Ɛ xa senben soto e niine ma! Ɛ n ma yamaan muxune niin tirinjje ba, Ɛ yi e yete niine ratanga?

19 Ɛ n ma sarijanna rayelefuma n ma yamaan yetagi fundenna yiin ye dandona fe ra hanma buru dungina ndee fe ra. Ɛ to wulene falama n ma yamaan xa naxanye mafura wule falane rame, Ɛ muxune faxama naxanye mi lan e faxes, Ɛ ndee lu e nii ra naxanye yi lan nun e faxes.’ ”

20 “ ‘Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N kelima nen Ɛ tirin ti seene xili ma Ɛ muxune suxuma naxanye ra alo xoline. N na e bama nen Ɛ yii, n yi na kanne niine xunba Ɛ naxanye suxuma alo xoline.

21 N na Ɛ dugine bama nen Ɛ yetagine xun na, n yi n ma yamaan xunba Ɛ yii, Ɛ mi fa muxune tirinjje Ɛ senbene xon sɔnɔn. Nayi, Ɛ a kolonma nen a Alatala nan n na.

22 Bayo Ɛ bata tinxin muxune bojen kala Ɛ wulene xon, n tan mi yi waxi naxanye tɔɔ feni, Ɛ yi muxu jaxine senbe so alogo e nama xete e kira jaxine foxo ra, e yi kisi.

<sup>23</sup> Na feene ma, ε mi fa wule fe to yo tima alo xiyena, ε mi fa ε yiimatoma. N na n ma yamaan xunbama nεn ε yii. Nayi, ε a kolonma nεn a Alatala nan n na.’ ”

## 14

### *Isirayila xa a mε suxurene ra*

<sup>1</sup> Isirayila fonna ndee yi fa n fεma e fa dɔxɔ n yetagi.

<sup>2</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>3</sup> “Adamadina, suxurene fe bata muxuni itoe bɔɔnε nɔ. Seen naxan e birama hakεni, e na nan dɔxɔma e yete yeε ra. N tinjε nayi, e xa n maxɔdin fena nde ma ba?

<sup>4</sup> Nayi, falan ti e xa, i yi a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Suxure feen na Isirayila kaan naxan bɔɔnε nɔ, a yi seen dɔxɔ a yete yeε ra naxan a bire hakεni, na xanbi ra a mɔn yi fa nabiin fεma, n tan Alatala yetεεn nan na kanna yabima alo a lan a suxure wuyaxine ma kii naxan yi

<sup>5</sup> alogo n mɔn xa Isirayila kaane bɔɔnεne sɔtɔ naxanye birin e mεxi n na e suxurene fe ra.” ’

<sup>6</sup> Nanara, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: ε xun xεte, ε xεte ε suxurene fɔxɔ ra, ε mε ε kεwali xɔsixine birin na.

<sup>7</sup> Xa Isirayila kaana nde hanma xɔɔnεn naxan dɔxi Isirayila yi, xa na a mε n na, suxure feen yi a bɔɔnεn nɔ, a yi seen dɔxɔ a yete yeε ra naxan a bire hakεni, a mɔn yi siga nabiin fεma alogo a xa n maxɔdin fena nde ma, nayi, n tan Alatala yetεεn nan a yabima.

<sup>8</sup> N kelima nεn na kanna xili ma, n yi a findi misaala ra, yamaan naxan mafalama. ε yi a kolon a Alatala nan n na.’ ”

<sup>9</sup> “Xa nabiin tin muxune yi a ratantan a tan yetεεn yi nabiya falan ti na kanna xa, nayi n tan Alatala nan a radinxi tantanni. N na n yiini tema nεn a xili ma, n yi a raxɔri n ma yamana Isirayila kaane ye.

<sup>10</sup> E birin nan na hakεn goronna tongoma, nabiin nun naxan a maxɔdinxi, ne firinna birin hakεn lan.

<sup>11</sup> Nayi, Isirayila kaane mi fa e masigε n na, e mi fa e yete raxɔse e yulubine birin xɔn. Nayi, e findima nεn n ma yamaan na, n findi e Ala ra,’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

### *Muxu yo mi nɔε yamaan natangε Alaa kitin ma*

<sup>12</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>13</sup> “Adamadina, xa yamanana nde tinxintareyaan liga, e n yulubin tongo, xa n na n yiini te a xili ma, n yi donseen nadasa e ma, n fitina kamεn nafa e ma, n yi muxune nun xuruseene raxɔri,

<sup>14</sup> hali xa tinxin muxu saxanne itoe yi lu na yamaan ye nun: Nuhan nun Daniyeli nun Yuba, ne yi e yete niine nan tun natangε e tinxinyaan xɔn.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>15</sup> “Hanma xa n mɔn burunna sube xajεne radin yamanan ma, e yi diidine birin faxa, yamanan yi findi yire rabejinxin na muxu yo mi fa danguma denaxan yi masɔtɔ na sube xajεne fe ra,

<sup>16</sup> hali xa na tinxin muxu saxanne taran yamanani, n tan habadan Ala, n bata n kolɔ n yeteni, ne mi yi nɔε hali e dii xεmεn hanma e dii tεmεn natangε, koni na muxu saxanne tan tangε nεn, yamanan yi findi yire rabejinxin na.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

17 “Hanma xa n yengen nafa na yamanan xili ma, xa n na a fala, n naxa, ‘Yengen xa dangu yamanan yiren birin yi!’ xa n muxune nun e xuruseene raxori menni,

18 hali xa na tinxi muxu saxanne taran yamanani, n tan habadan Ala, n bata n kolɔ n yeteni, e mi nɔɛ e dii xemen hanma e dii temen natange. E tan nan gbansan tangama.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

19 “Hanma xa n fitina furen nafa na yamanani, n yi faxan nafa e ma n ma xɔloni, alogo muxune nun xuruseene xa raxori,

20 hali xa tinxin muxu saxanni itoe yi lu na yamaan ye nun: Nuhan nun Daniyeli nun Yuba, n tan habadan Alatala, n bata n kolɔ n yeteni, e mi nɔɛ e dii xemen hanma e dii temen natange. E yete niine nan tun natange e tinxiyaan xɔn.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

21 Amasoto, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Hali n to bata n ma kiti xodexe naaninne rasiga Yerusalen xili ma, yengen nun fitina kamen nun burunna sube xajene nun fitina furena, alogo e xa muxune nun xuruseene raxori,

22 hali na birin, muxuna ndee luma nen e nii ra. Xemene nun paxanla ndee xunna minima ayi nen. E na e sigati kiin nun e kewanle to, na e masabarima nen lan gbaloni itoe birin ma n naxanye rafaxi Yerusalen ma.

23 E masabarima nen, e na e sigati kiin nun e kewanle to waxatin naxan yi. Nayi, e a kolonma nen a n mi feni itoe rabaxi fuun xan na taan xili ma.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

## 15

### *Sandana lan paxundan binla ma*

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

2 “Adamadina, paxundan binla yatexi muxune xɔn dangu wudin bonne ra ba? A yiine tɔnɔn gbo dangu fɔtɔn yi wudin bonne ra ba?

3 I na wudin tonge ba i yi sena nde rafala a ra? I a nde finde bitin wudina nde ra ba, i sena nde xidi a ma?

4 A na sa teeni yegen na, teen yi a xun firinne gan, a fa a tagin suxu, a tɔnɔn fa na ba?

5 Nayi, xa a tɔnɔ mi yi na benun a xa gan waxatin naxan yi, teena a gan xanbini, a fa rafale sena nde ra ba?”

6 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N bata Yerusalen kaane findi se gan daxin na alo n paxundan binla findixi yegen na fɔtɔn yi wudin bonne tagi kii naxan yi.

7 N kelima nen e xili ma. Hali e to bata yi mini teeni nun, teen nan fa e halagima. N na keli e xili ma waxatin naxan yi, nayi e a kolonma nen a Alatala nan n na.

8 N yamanan findima nen yire rabejinxin na, bayo a muxune bata tinxi-intareyaan liga,” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

## 16

### *Yerusalen taan misali fena dii rabejinxin ma*

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

2 “Adamadina, Yerusalen kaane kewali xosixine fe fala e xa.

<sup>3</sup> A fala, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi Yerusalen taan xili ma, a naxa: Kanan bəxən nan yi i benbane gbeen na, i barixi menna nin. Amorin nan yi i fafe ra, i nga, Xiti kaana.\*

<sup>4</sup> I barixi ləxən naxan yi, i xuli fundin mi xaba, i mi maxa alogo i xa sarıjan, fəxən mi sugusugu i ma, i mi mafilin dugini.†

<sup>5</sup> Muxu yo mi kininkinin i ma, a yi na fe kedenna nde liga i xa, a yi i ratanga. I woli ayi nen burunna ra i bari ləxəni, amasəto i rajaxu nən muxune ma.’”

<sup>6</sup> “‘Koni, n yi danguma i dəxən ma, n yi i to i ramaxe i wunli, n yi a fala i xa, n naxa, “Hali wunla to i ma, i luma nən i nii ra! Hali wunla to i ma, i luma nən i nii ra!”

<sup>7</sup> Na xanbi ra, n yi i rasabati alo səxene burunna ra. N yi i ragbo, i yi kəxə, n yi i rayabu ayi, i xijene yi te, i xun səxene yi mini. Koni i ragenla nan mən yi a ra singen.

<sup>8</sup> Ləxəna nde, n yi danguma i dəxən ma, n yi i mato, n yi a to i bata a li i muxu xanu waxatin ma, n yi n ma domain lenben so i xunna, n yi i ba i ragenla ra, n yi n kəbə i xa, n yi layirin xidi en tagi, i yi findi n gbeen na.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

<sup>9</sup> “‘N bata i maxa. Wunla naxan yi i ma, n yi na ba i ma, n yi ture xiri jaxumən susan i ma.

<sup>10</sup> N bata i maxidi taa dugi doma səxənxini, n yi kidi sankidin so i sanni, n yi i maraberi ba taa dugi fajini, n dugi fajin nagodo i ma naxan saren xədəxə.

<sup>11</sup> N yi i maxidi marayabu se fajine yi, n yi yii rasone so i yiine ra, n yi jereen bira i kəe.

<sup>12</sup> N wuredin sa i jəeen na, n yi tunla sone so i tunle ra, n yi manga kəməti fajin so i xun na.

<sup>13</sup> Nayi, i yi maxidi xəmaan nun wure gbeti fixen na, taa dugi səxənxin nun dugi sare xədəxene yi findi i maraberi baan na. I yi balo murutu fujni fajin nun kumin nun oliwi turen na. I yi tofanje ayi, alo a lan jaxalan mangan ma kii naxan yi.

<sup>14</sup> I xinla yi siyane birin li masəto i ya tofanna ma, bayo i yi rayabu han fata i maxidi se fajine ra, n ni i rayabu naxanye yi.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

<sup>15</sup> “‘Koni i yi i yigi sa i ya tofanni. I ya xili gbeeyaan yi findi feren na i xa, i findi yalunden na. I yi lu yalunyaan ligə dangu muxune birin xən, i findi e gbeen na.‡

<sup>16</sup> I bata i ya dugine tongo, i yi suxure kidene rayabu e ra, i yi yalunyaan naba mənne yi naxan jəxən munma yi liga, anu a jəxən mi fa ligama sənən.

<sup>17</sup> N tunla so xəma daxin nun wure gbeti fixə daxin naxanye so i yii, i yi ne findi i ya suxure xəməmane ra, i yi n yanfa, i yalunyaan liga.

<sup>18</sup> I bata i ya taa dugi səxənxine tongo, i yi i ya suxurene maxidi e yi, i yi n ma turen nun n ma wusulanna ba saraxan na e xa.

\* **16:3:** **Kanan** kaane nan yi doxi Yerusalen yi benun Isirayila bənsənna muxune xa a tongo yengeni. Na feen səbexi Samuyeli Firinden 5.6-9 kui. † **16:4:** Ala Yerusalen taan nun a muxune misalima diin nan ma be. Senbe yo mi yi Alaa yamaan xa benun Ala xa a fi e ma. Na xanbi ra, a yi e findi yamana senbemaan na. Na xanbi ra, e mon yi a yanfa suxure batuni. Na nan misaali ito bunna ra. ‡ **16:15:** A suxure batun misalixi **yalunyaan** nan na be bayo Ala nun a yamaan bata layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi jaxanla nun xəmen tagi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xəməna a jaxanla masuxuma kii naxan yi. A yamaan na se gbete batu ba a tan na, e bata a yanfa nayi alo jaxanla na a xəmen yanfa yalunyaan xən.



19 N donseen naxanye so i yii, murutu fujin nun oliwi turen nun kumina, n yi i baloma naxanye ra, i yi ne ba saraxane ra na suxurene xa alogo e gan xirin xa rafan e ma. I na nan ligaxi.' Marigina Alatalaa falan nan na ra."

20 "I yi i ya dii xemene nun i ya dii tɛmɛne tongo, i naxanye bari n xa, i yi e gan saraxan na suxurene xa alogo e xa findi e donseene ra! I mi yi i wasa soɛ i ya yalunyani ba?"

21 I bata n ma diine kɔɛ raxaba, i yi e gan saraxan na suxurene xa!

22 Anu, i kɛwali xɔsixine ligama yalunyani waxatin naxan yi, i mi i miri i ya dii jɔɛyaan waxatin ma, i ragenla yi a ra waxatin naxan yi, i yi i ramaxama i wunli waxatin naxan yi.' "

23 "Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'Gbalona! Gbalona ɛ xa, bayo ɛ yelin xanbini na fe jaxine birin ligɛ

24 ɛ bata gbingbinna rafala kiden na, ɛ yi yire matexine rafala kidene ra yama malandene yi.

25 ɛ bata yire matexine rafala kidene ra taan kira xunne birin na. ɛ yi ɛ tofanna findi fe xɔsixin na, ɛ yi ɛ fatin lu dangu muxune birin sagoni, ɛ yalunya feene yi siga gbɔɛ ayi.

26 ɛ bata yalunyaan liga Misiran kaane xɔn, ɛ dɔxɔ bode fati fajine, ɛ yi ɛ yalunyaan nadangu ayi, ɛ yi n naxɔɔ.

27 Nayi, n yi keli ɛ xili ma, n yi nde ba ɛ bɔxɔn na, n yi ɛ sa ɛ yaxu kunfadene sagoni, Filisitine taane, naxanye yati yi yagixi ɛ yagitareya kɛwanle ra.

28 Koni ɛ mɔn yi yalunyaan naba Asiriya kaane xɔn, bayo ɛ munma yi wasa singen yalunyaan na, anu, hali na, ɛ mi wasa.

29 Nayi, ɛ yi ɛ yalunyaan nadangu ayi, ɛ Babilɔn kaane sa a fari, naxanye findixi yulane ra, anu, na fan mi ɛ wasa.' "

30 "Nayi, Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'ɛ yugon kobi de, ɛ to bata feni itoe birin liga, naxanye findixi yalunde jaxalan gbeen kɛwanle ra!

31 Anu, ɛ to gbingbinna rafala kira xunne birin na, ɛ yi yire matexine rafala kidene ra yama malandene yi, ɛ mi yi luxi alo yalundena, bayo ɛ mi yi gbetin nasuxuma ɛ yangane ra.

32 ɛ tan luxi nɛn alo jaxalan yalunxin naxan xɛmɛ gbɛtɛye rafisama a xɛmɛn yɛtɛn xa a mi naxanye kolon.

33 Yalunde jaxanle birin sena nde rasuxuma e yangane yii. Koni ɛ tan luxi nɛn alo jaxanla na a yangane ki alogo e xa fa, sa keli yiren birin yi, ɛ yi kafu.

34 ɛ yalunyaan nun jaxanla bonne yalunyaan keden mi a ra. Muxu yo mi a gima ɛ fɔxɔ ra ɛ kisen a yii. ɛ tan nan ɛ yangane kima, se mi so ɛ yii.' "

35 "Nanara, i tan naxan luxi alo yalunde jaxanla, i tuli mati Alatala fala xuiin na!

36 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, 'Bayo i bata i ya nafunle birin yikala, bayo i bata i ragenla lu i ya yalunyaan xɔn i yangane yii e nun i ya suxurene nun i ya fe xɔsixine birin, i yi i ya diine wunla ba saraxan na e xa,

37 na ma, n na ɛ nun i yangane birin malanma nɛn yire kedenni, naxanye yi rafan i ma e nun naxanye yi rajaxu i ma, n na e birin malanma nɛn i xili ma, n yi i rageli, e birin yi i ragenla to.

38 N na i kitima nɛn alo a lan yalunde jaxanle nun muxu faxane ma kii naxan yi. N yi i wunla ramini n ma xɔɔ gbeen nun n ma xanuntenyaan kalan xɔxɔɔnni.

39 N na i sama nɛn i yangane sagoni, e yi i ya kide gbingbinne nun i ya suxure batude matexine kala, e yi i ya dugine ba i ma, e yi i rayabu se fajine tongo, e yi i ragenla lu.

40 E yi yamaan nadin i ma, e yi i magəlon, e yi i masəxon silanfanna ra,

41 e yi tēen so i ya banxine ra, e yi i makiti jaxalan wuyaxi yetagi. N danna sama nən i ya yalunyaan na, i mi fa i yangane saranna fiye sənən!

42 N sigama nən han n ma xolon danna i xili ma, n ma xanuntenyaan kalan xəxolonyaan yi a masiga i ra. N na n sabarima nən, n mi fa xoloma i ma.

43 N na i kəwali jaxine saranna nən i ra, bayo i mi i xaxili luxi i ya dii məseyaan waxatina fe ma, i yi n naxəlo feni itoe birin xən. I mi yagitareyaan xan saxi i kəwali xəsixi gbətəye fari ba? Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

44 “Nayi, sandasane birin sandani ito falama nən i ma, e naxa, “Dii tēmen fama a nga nan ma.”

45 I ngaa dii tēmen nan i ra yati, naxan a xēmen naxaxuxi e nun a diine. E nun i ngaxakeden jaxalanmane birin keden, naxanye e xēmene nun e diine rajaxuxi. Xiti kaan nan yi i nga ra, Amarin nan yi i fafe ra.

46 I tada jaxalanmaan naxan yi dəxi i kəməna ma, na findixi Samari taan nan na e nun a muxune. I xunyen jaxalanmaan naxan yi dəxi i yiifanna ma, Sodoma taan<sup>§</sup> nan na ra e nun a muxune.

47 I bira nən e kirane fəxo ra yati, i fan yi e raliga e kəwali xəsixine yi, koni i mi danxi na ma gbansan, i tan sigati kiin yi jaxu ayi dangu e tan gbeen na i ya feene birin yi.

48 Habadan Ala nan n na, n bata n kəlo n yetəni, e nun i ya muxune naxan ligaxi, i ngaxakeden jaxalanmaan Sodoma nun a muxune mi na sifan ligaxi.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

49 “ I ngaxakeden jaxalanmaan Sodoma taan hakəni itoe nan ligaxi: A muxune yi waso ayi, e to yi həriini, kəntəfli mi yi e ma. E mi yi yiigelitəne nun təro muxune malima.

50 E yi e yetə yighoma, e fe xəsixine liga n yetagi. N to na to, n yi e raxəri!

51 Samari taan muxune mi i yulubin tagiin yatin ligaxi. I bata fe xəsixine liga naxanye dangu e gbeene ra pon, han i ngaxakeden jaxalanmane Sodoma taan nun Samari taan muxune yi lu alo tinxin muxune, xa e yulubine sa i gbeene ma.

52 I tan naxan yi i ngaxakeden jaxalanmane yalagima, iki, i fan ma yalagin waxatin bata a li, masəto i yulubine xən, i yetə raxəsixi naxanye xən dangu e tan na, naxanye a ligaxi e tinxin<sup>ne</sup> ayi dangu i tan na. I fan yagima nən, i yi rayarabi, bayo i bata i ngaxakedenne lu alo tinxin muxune, e na sa i ma.’ ”

53 “ N mən Sodoma taan nun Samari taan nun e muxune rasabatima nən, e nun e tan fan e xən ma

54 alogo i xa rayarabi, i yagi lan i kəwanle birin ma, naxanye e rawəkilexi.

55 I ngaxakeden jaxalanmane, Sodoma taan nun Samari taan nun e muxune mən xətəma nən e kii fonni, i fan nun i ya muxune yi xətə e kii singeni.

56 I yi i wasoma waxatin naxan yi, i mi yi fala jaxine tima Sodoma taan xili ma ba,

57 benun i ya jaxuyaan xa kolon waxatin naxan yi. Iki, Arami kaane nun e rabilinna muxune nun Filisiti muxun naxanye i rabilinni, ne fa i tan nan makənbima, e i rajaxu.

58 I fa i ya yagitareyaan nun i kəwali xəsixine saranna nan sətəma iki,’ Alatalaa falan nan na ra.”

59 “Bayo, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N na a ligama i ra nən alo a lan i ma kii naxan yi, i tan naxan mi n kəlo xuiin yatəxi, i yi layirin kala.

§ 16:46: Ala **Sodoma** taan halagi nən tēen na a muxune yulubine fe ra. Na feen sebəxi Dunuja Fəlon 19.1-29 kui.

60 Koni, n na n xaxili luma nɛn layirin xɔn, n naxan xidi en tagi i dii mɛsɛ waxatini, n yi habadan layirin xidi en tagi.\*

61 I kɛwanle fe rabirama i ma nɛn, i yi yagi, i na i tada ɲaxalanmane nun i xunye ɲaxalanmane rasɛnɛ waxatin naxan yi, n yi e so i yii i ya dii tɛmɛne ra, hali e to mi fataxi layirin na n naxan xidixi en tagi.

62 N na n ma layirin xidima nɛn en tagi, nayi, i a kolonma nɛn a Alatala nan n na,

63 alogo i ya fe ɲaxine xa rabira i ma, i yi yagi, i dɛɛn yi suxu i ra i ya yagini, n na i yulubine birin xafari waxatin naxan yi, i naxanye birin ligaxi.' Marigina Alatalaa falan nan na ra."

## 17

### *Singbin firinne nun manpa binla fe sandana*

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

2 "Adamadina, misaala nde fala, sandana nde sa Isirayila yamaan xa.

3 I yi a fala e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,

"Singbinna nde yi na nun naxan gbo,\*

a gubugubune kuya,

a xabene kuya,

e yi maɲingixi.

Na singbinna yi siga Liban yamanani,

a sa dɔxɔ suman binla nde kondeni.

4 Wudi yiin naxan mate a birin xa,

a yi na bolon,

a siga a ra yula yamana nde yi,

a sa a dɔxɔ yulane taani.†

5 Na xanbi ra, a mɔn yi Isirayila yamanan sansi gbɛtɛ tongo,

a sa a si sansi xɔri mafedena nde yi

ige gbeen dɛ alo wudi faɲina igen nafan naxan ma.‡

6 Na sansiin yi gbo,

a yi findi manpa bili sabatixin na,

koni a mi yi kuya,

a yiine yi tixi singbinna binni,

koni a salenne yi lu a bun ma.

A yi kɔxɔ,

a yi lu a yiine raminɛ,

a yifɔtɔn.

7 Koni singbin gbee gbɛtɛ mɔn yi na nun,§

naxan gubugubune yi kuya,

\* **16:60:** Marigi Yesu layirin naxan xidi e nun denkeleya yamaan tagi, na nan **habadan layirini** ito rakamalin na. Na feen sebexi mɔn Esekiyeli 37.26 nun Esayi 55.3 nun Yeremi 32.40 nun Matiyu 26.28 kui. \* **17:3: Singbinni** ito findixi Babilɔn mangan Nebukadanesari misaala nan na naxan Yerusalen tongo yengeni. Na feen sebexi Mangane Firinden 24.12-16 kui. † **17:4:** Nebukadanesari siga nen Yuda mangan Yoyakin na **Babilɔn taani** yulane wuya denaxan yi. Nayi, wudi yii matexin findixi Yuda mangan nan na. Wudin yetɛɛn findixi Dawuda yixetene nan na. Na feen sebexi Mangane Firinden 24.12-16 kui. ‡ **17:5: Sansi gbɛtɛ** findixi Yuda mangan Sedeki misaala nan na, Babilɔn mangan naxan dɔxɔ mangan na Yoyakin ɲɔxɔni. A mɔn yi murutɛ Babilɔn mangan ma, a yi suxu yengeni. Na feen sebexi Mangane Firinden 24.17 kui. § **17:7: Singbin gbee gbɛtɛ** findixi Misiran yamanan mangan nan na. Yuda mangan Sedeki yi Misiran mangan mafanma a xa a mali Babilɔn yamanan yengɛdeni. Na feen sebexi Yeremi 37.7-8 nun 44.30 kui.

a xabene gbo.

Na manpa binla \* yi a yibandun a binni  
e nun a salenne,

a yi a yiine yibandun a binni

alogo a xa a ige sa.

<sup>8</sup> Anu a yi sixi bəxə fajin nin ige gbeen de

alogo a xa a yiine ramini,

a yi bogi,

a yi findi manpa bili fajin na.” ’ ’ ”

<sup>9</sup> “A fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

A sabate ba?

Singbin singen mi a binla tale ba,

a yi a bogine bolon,

alogo a xa xara,

a sonle birin yi lisi a ra?

Nayi, a mako mi fanga gbeen ma,

a mako mi muxu wuyaxi ma

naxan a tale a jan na fefe!

<sup>10</sup> A yi bitinxi a fajin na,

koni iki a nɔe sabate ba?

Sogeteden foyen na fa,

na a xarama nen fefe!

A yi bitinxi bəxəni denaxan yi,

a yi xara mɛnni.’ ”

### *Sandan bunna*

<sup>11</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>12</sup> “Nba, yama murutəxini ito maxədin iki, i naxa, ‘E mi na sandan bunna kolon ba?’ A fala e xa, i naxa, ‘Babilon mangan bata siga Yerusalen yi, a sa mangan nun a kuntigine suxu, a e xali Babilon taani.

<sup>13</sup> A yi muxuna nde sugandi mangane bənsənnə muxune ye, a yi layirin xidi e tagi, a yi na kanna rakələ. A mən yi yamanan yeeratine xali konyiyani

<sup>14</sup> alogo yamanan xa lu nəon bun ma, a nama fa senben sətə sənən, a yi na layirin suxu, alogo e nama halagi.

<sup>15</sup> Koni na manga nenen bata murute a xili ma, a yi a xerane rasiga Misiran yamanani alogo e xa sa soone nun sofa gali gbeen so a yii. Muxun naxan na ligaxi, na fe sənəye ba? Na kanna a futuxule Babilon mangan bun ba? A to layirin kala, a mi nɔe a futuxule a bun sese ma!’ ”

<sup>16</sup> Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Habadan Ala nan n na, n bata n kələ n yeteni! Yuda mangani ito faxama Babilon mangana yamanan nin, naxan a findixi mangan na. Amasətə a bata a kələ xuiin kala, a mi layirin nakamalixi e tagi.

<sup>17</sup> Misiran mangan mi nɔe a xun mayenge hali e nun a gali senbemaan nun a sofa wuyaxine. Babilon kaane gbingbinne ratema nen taan makantan yinna xən e yi taan yenge e muxu wuyaxi faxa.

<sup>18</sup> Bayo, Yuda mangan bata a mɛ a kələ xuiin na, a yi layirin kala. A to a kələ, a yi na feene birin liga, a mi a futuxule a bun mumə!’ ”

\* **17:7:** Wudi binla nde na yi, mən kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

<sup>19</sup> Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yeteni, fa fala a mexi a kɔlɔ xuiin na n tan nan yetagi, a n ma layirin nan kalaxi. Nayi, n na a kewali jaxine saranma nen a ra.

<sup>20</sup> N na n ma yalaan soma nen a xun na, a yi a suxu n ma lutin na, n yi a xali Babilon yi, n yi sa a makiti menni lan a tinxintareyaan ma a naxan liga n na.

<sup>21</sup> A sofa gixine birin faxama nen silanfanna ra, naxanye na lu e nii ra, ne yi xuya ayi yiren birin yi. Nayi, ε a kolonma nen a n tan Alatala nan falan tixi.”

<sup>22</sup> Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N tan yeteen nan suman wudin konde yi yiina nde tongoma, n yeteen yi sa a bitin geya gbee matexina nde xun tagi.

<sup>23</sup> N sa a bitinma geyaan nan fari naxan mate Isirayila yamanani, a yi a yiine ramini, a yi bogi, a findi suman bili fajin na. Xɔliin sifan birin e teen sama nen a yi, e lu a yiine nininna bun.

<sup>24</sup> Nayi, burunna wudine birin a kolonma nen, a n tan Alatala nan wudi matexin nabirama, n yi a magodoxini te. N wudi xinden xara, n yi wudi xaren majingi. N tan Alatala nan falan tixi, n na a ligama nen.”

## 18

### *Ala birin kitima a kewanla xɔn*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Nanfera ε xetema sandani ito ma Isirayila yamanani, ε naxa, Fafane bata jaxundan xindene don, koni e diine nan jinye ramuluxunxi.\*”

<sup>3</sup> “Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kɔlɔ n yeteni, ε mi fa xetema sandani ito ma sɔnɔn Isirayila yamanani!

<sup>4</sup> N tan nan gbee adamadiine birin niin na, diin nun a fafana, n gbeen nan e firinna birin na. Naxan na yulubin tongo, na nan faxama.”

<sup>5</sup> “Xa a sa a li, muxuna nde tinxin, a kiti kenden nun tinxinyaan ligama,

<sup>6</sup> a mi donse ralixine donma kidene yi geyane fari, a mi a xaxili tixi Isirayila kaane suxurene ra, a mi a bodena jaxanla rakunfama, a mi a masoma jaxanla ra a nema a kike wanli waxatin naxan yi,

<sup>7</sup> a mi muxe jaxankatama, a tolimaan naxetema a kanna ma, a mi mujan tima, a donseen soma kametone yii, marabenna naxan ma, a dugin so na yii,

<sup>8</sup> a mi tɔnɔ sama donla fari naxan tongoxi a ma, a mi tɔnɔ gbeen fenma muxune ra, a tinxintareyaan matanga, a kiti kenden sama muxune tagi,

<sup>9</sup> a n ma tonne nun n ma sariyane suxuma lannayani. Awa, tinxin muxun nan na kanna ra. Na kanna luma nen a nii ra.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>10</sup> “Koni xa na kanna diina nde bari, na yi findi mafu tiin na, a faxan ti hanma a yi na fena nde liga a ngaxakedenna nde ra,

<sup>11</sup> hali diin fafe mi feni itoe sese ligaxi, xa a diin donse ralixine donma kidene yi geyane fari, a bodena jaxanla rakunfama,

<sup>12</sup> a jaxu yiigelitone nun tɔrɔ muxune ra, a mujan tima, a mi muxune tolimaan naxetema e ma. A xaxili tixi suxurene nan na, a fe xɔsixine ligama,

<sup>13</sup> a donla soma, a tɔnɔn sa a fari, a tɔnɔn gbeen fenma muxune ra. Na kanna luyε a nii ra ba? En-en de! A mi luyε a nii ra. A to bata fe xɔsixini itoe liga, yamaan na kanna faxama nen. A tan nan a yetε faxa feen nagidixi.”

\* 18:2: Na feen mɔn sebexi Yeremi 31.29 kui.

14 “Koni xa a sa a li, na fan yi diina nde bari, na diin yi a fafe to yulubini itoe birin lige, koni, hali a to bata e to, a mi na fe sifan liga,

15 a mi donse ralixine don kidene yi geyane fari, a mi a xaxili ti Isirayila kaane suxurene ra, a mi a bodena jaxanla rakunfa,

16 a mi jaxu muxu yo ra, a mi tolimaan nasuxuma donle fe ra, a mi muja ti, a donsee so kametone yii, a dugin so muxune yii marabenna naxanye ma,

17 a tinxintareyaan matanga, a mi tonon sa donla fari naxan tongoxi a ma, a mi tonog been fen muxune ra, a n ma sariyane nun n ma tonne suxu, na kanna mi faxe a fafe hakene fe ra de! A luma nen a nii ra.

18 A fafe nan muxune jaxankata, a yi a ngaxakedenna muja. Naxan mi fan, a na liga a yamaan ye. Nayi, na nan yati faxama a hakene fe ra.”

19 “Anu, e n maxodinma, e naxa, ‘Nanfera fafan haken goronna mi luma a diin xun ma?’ Bayo a diin bata kiti kendon nun tinxinyaan liga, a yi n ma tonne birin suxu. A yati luma nen a nii ra.

20 Naxan na yulubin liga, na nan faxama. Diin mi a fafana haken goronna tonge, fafan fan mi a diin haken goronna tonge. Tinxin muxuna tinxinna saranna fima a tan nan ma, muxu jaxin fan ma jaxuyaan yi saran a ra.”

21 “Koni, xa muxu jaxin xete a yulubine birin foxo ra, a naxanye ligaxi, xa a n ma tonne birin suxu, a kiti kendon nun tinxinyaan liga, a luma nen a nii ra. A mi faxama.

22 A yulubin naxanye birin ligaxi, jinan tima nen ne birin xon. A luma nen a nii ra a tinxinyana fe ra, a naxan ligaxi.

23 Muxu jaxin na faxa, na nan n nasewama ba? A na xete a kewanle foxo ra, a yi kisi, na nan n nasewama.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

24 “Xa tinxin muxun xete a tinxinyaan foxo ra, a yi tinxintareyaan liga folo, a yi na fe xosixine liga muxu jaxin naxanye ligama, na kanna luye a nii ra ba? A tinxinyana fe mi fa rabirama muxune ma sonon, a naxan liga. A faxama nen a tinxintareyaan nun a yulubine fe ra a naxanye ligaxi.”

25 “Anu, e a falama, e naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi!’ Isirayila yamana, iki e tuli mati! N ma kiraan nan mi lanxi ba? E tan xan ma kiraye yidoxi ba?

26 Xa tinxin muxun xete a tinxinyaan foxo ra, a yi tinxintareyaan liga, a faxama nen. A faxama nen bayo a bata tinxintareyaan liga.

27 Xa muxu jaxin xete a fe jaxin foxo ra, a bata naxan liga, a yi kiti kendon nun tinxinyaan liga, a niin nakisima nen.

28 Xa a na feene yee to, a xete a murute feene birin foxo ra, a naxanye ligaxi, a luma nen a nii ra, a mi faxama.

29 Anu, Isirayila yamana a falama, e naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi.’ Isirayila yamana, n ma kirane nan mi lanxi ba? E tan xan ma kiraye yidoxi ba?”

30 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Nanara, Isirayila yamana, n na e birin makitima nen e kewanle xon. E xun xete, e xun xanbi so e murute feene yi alogo sese nama e bira hakeni.

31 E me e murute feene birin na e naxanye ligama, e boje nenene soto, nii nenen yi sa e yi. Isirayila yamana, nanfera e tinma e xa halagi?

32 Muxun na faxa, na mi n nasewama. Nayi, e xun xete, e yi lu e nii ra!” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

## 19

### *Sunu sigina lan mangane ma*

1 Ala nan a falaxi a n xa sunu sigini ito sa Isirayila kuntigine xa fa fala,

2 “I nga findixi yata gilɛ kɛnden nan na yatane tagi.  
A yi saxi yata sɛnbɛmane nan tagi a diine maxurudeni.

3 A yi a dii xɛmɛ keden maxuru\*  
naxan findi yata xɛmɛ sɛnbɛmaan na.  
A yi fatan a se suxine yibɔɛ,  
a yi muxune fan donma.

4 Siyane yi a xinla mɛ,  
e yi sa a suxu yinla ra,  
e wuren bira a ɲɔɛni,  
e yi siga a ra Misiran yamanani.

5 Yata gilɛn to a kolon,  
a a yi a diin legedenma fuun nin,  
a yigi mi yi fa a ma,  
a yi a dii gbɛtɛn sugandi,  
a yi na fan findi yata xɛmɛ sɛnbɛmaan na.†

6 A yi a masigama yatane tagi,  
bayo a yi findixi yata xɛmɛ sɛnbɛmaan nan na.  
A yi fatan a se suxuni bɔɛ,  
a yi muxune fan donma,

7 a fu e kaɲa gilɛne ma,  
a yi e taane findi yire rabɛɲinxine ra.  
Yamanan muxune birin yi yilanyilan a wurundun xuiin ma.

8 A rabilinna siyane yi keli a xili ma  
yiren birin yi,  
e yi yalaan nati a yɛɛ ra,  
e yi a suxu yinla ra.

9 E yi wuren bira a ɲɔɛni,  
e yi a balan wure sansanna kui,  
e yi siga a ra Babilɔn mangan fɛma,  
e yi a sa kasoon na  
alogo a wurundun xuiin nama fa mɛ sɔnɔn Isirayila geyane fari.”

*Sunu sigina lan manpa binla ma*

10 “I nga yi luxi nɛn  
alo manpa binla a yi tixi igen nan dɛ.  
A yi bogixi,  
a yifɔtɔnxi bayo igen yi gbo.

11 A yiine yi sabatixi,  
e yi nɔɛ rafalɛ mangaya taxamaseri dunganne ra nɛn.  
A yi tixi wudine xun ma,  
a kuya wudine birin xa  
a yiine fan yi wuya.

12 Koni a tala nɛn xɔlɔni,  
a rawoli ayi bɔxɔni.  
Sogeteden foyen yi a bogine xara  
a yii fajine yi ba a ma,  
e xara, tɛɛn yi e gan.

\* **19:3: Yata xɛmɛ sɛnbɛmani** ito findixi Manga Yehowaxasi nan na naxan ma fe sebexi Mangane Firinden 23.31-34 kui. † **19:5: Yata xɛmɛ sɛnbɛmani** ito findixi Yuda mangan Yoyakin nan na naxan ma fe sebexi Mangane Firinden 24.15 kui.

13 Iki, a fa tixi tonbonna nin bəxə xareni  
min xənla dənaxan yi.

14 Tεεn bata a yiine li,  
a yi a dεεne nun a bogine gan.

A yii sabatixi yo mi fa a ma sənən,

naxan nəε rafalε manga dunganna ra.”

Sunu sigin nan na ra naxan daxa a sa alo wuga sigine lan e xa sa kii naxan yi.

## 20

### *Isirayila murute fena Ala ma*

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na jεε solofereden kike suulunden xi fude ləxəni, Isirayila yamaan fonna ndee yi fa Alatala maxədindeni. E dəxə n yεtagi.

2 Nayi, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

3 “Adamadina, falan ti Isirayila yamaan fonne xa, i naxa: Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘E faxi n maxədinden nin ba? Habadan Ala nan n na, n bata n kəlb n yεteni! N mi tinjε mume ε yi n maxədin,’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

4 “I e makite nən ba? Adamadina, i e makite? Nayi, e benbane kəwali xəsixine yita e ra!

5 A fala e xa, i naxa: Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na Isirayila sugandi ləxən naxan yi, n na n kəlb nən n yiini texin na Yaxuba yixεtene xa, n yi n yεte yita e ra Misiran yamanani, n yi n kəlb e xa n yiini texin na, fa fala Alatala nan n na, ε Ala.

6 Na ləxəni, n na n kəlb nən e xa n yiini texin na, a n na e raminima nən Misiran yamanani, n siga e ra yamanani n naxan fenxi e xa, nənən nun kumin gbo yamanan naxan yi, naxan fan yamanane birin xa.

7 Nayi, n yi a fala e xa, n naxa, ‘E birin xa ε mε suxurene ra naxanye ε yεε rakunfama! E nama ε yεte raharamu Misiran suxurene xən! Alatala nan n na, ε Ala.’ ”

8 “Koni e bata murute n xili ma, e mi tinxi n xuiin name feni. E mi tinxi e mε e suxurene ra naxanye e yεε rakunfama. E mi Misiran suxurene bejinxi. Nayi, a xənla yi n suxu n xa n ma xəlbən nagodo e ma, n ma xəlbən yi siga han a danna e xili ma Misiran yamanani.

9 Koni n mi na ligaxi n xinla fe ra, alogo n xinla nama rayelefu siyane yε e dəxi naxanye tagi, n na n yεte makεnən Isirayila yamaan xa naxanye yεε xəri, n to e ramini Misiran yamanani.’ ”

10 “N yi e ramini Misiran yi, n siga e ra tonbonni.

11 N yi n ma tənne so e yii, n yi e rakolon n ma sariyane ra, bayo naxan na e suxu, na kannan nii rakisin sətəma nən e xən.

12 N mən yi n ma Matabu Ləxəne ragidi e ma alogo e xa findi taxamasenne ra nxu tagi, alogo e xa a kolon a n tan Alatala nan e rasarijanma.’ ”

13 “Koni Isirayila yamaan murute nən n xili ma tonbonni. E mi n ma tənne suxu, e yi e mε n ma sariyane ra, anu, naxan na e suxu, na nii rakisin sətəma nən e xən. E yi n ma Matabu Ləxəne rayelefu mume. A xənla yi n suxu n xa n ma xəlbən nagodo e ma tonbonni, n yi e raxəri.

14 Koni n mi na liga n xinla fe ra alogo n xinla nama rayelefu siyane yε, n na e ramini Misiran yi naxanye yεε xəri.



15 N tan nan mən n kələ e xa tonbonni n yiini texin na, a n mi tima e yeε ra siga yamanani n naxan soxi e yii, nənən nun kumin gbo yamanan naxan yi, yamanan naxan fan yamanane birin xa,

16 bayo e bata e mε n ma sariyane ra e nun n ma tənne, e yi n ma Matabu Ləxəne rayelefu. E bəjən yi e suxurene nan fəxə ra.

17 Koni n yi kininkinin e ma, n mi e halagi, n mi e raxəri tonbonni.’ ”

18 “ ‘N yi a fala e diine xa tonbonni, n naxa: ε nama bira ε benbane namunne fəxə ra, ε nama e yamarine suxu, ε nama ε yetε raharamu e suxurene xən de!’

19 Alatala nan n na, ε Ala. E n ma tənne nun n ma sariyane suxu ki fajni!

20 E n ma Matabu Ləxəne rasarijan, alogo e xa findi taxamasenne ra en tagi a kolonma naxanye xən a Alatala nan n na, ε Ala.’ ”

21 “ ‘Koni e diine bata murute n xili ma tonbonni. E mi n ma tənne nun n ma sariyane suxi, e mi e ligaxi, anu, naxan na e suxu na nii rakisin sətəma nən e xən. E yi n ma Matabu Ləxəne rayelefu. Nayi, a xənlə yi n suxu, n xa n ma xələn nagodo e xili ma, n ma xələn yi siga han a danna e xili ma tonbonni.

22 Koni n bata xete n ma xələn fəxə ra n xinla fe ra, alogo a nama rayelefu siyane tagi, n na e ramini Misiran yi naxanye yetagi.

23 N tan nan mən n kələ e xa tonbonni n yiini texin na e raxuya feen na ayi siyane ye, fa fala n na e raxuyama ayi nən yamanane yi

24 bayo e mi n ma sariyane suxi, e yi e mε n ma tənne ra, e yi n ma Matabu Ləxəne rayelefu, e yi kunfa e fafane suxurene xən.

25 N tan nan mən tənne so e yii naxanye mi yi fan, e nun sariyane e mi yi kise naxanye xən.

26 N yi tin e xa raharamu e dii singene fe ra, e yi naxanye bama saraxan na.\* N na ligaxi nən alogo e xa yigitege, e yi a kolon a Alatala nan n na.’ ”

27 “Nanara, adamadina, falan ti Isirayila kaane xa, i yi a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: ε benbane mən n nayelevu nən, e yi e mε n na kii gbete yi:

28 N na e xali nən yamanani, n na n kələ e xa n yiini texin na naxan so fe ra e yii, koni e yi e yeεn ti geyane nun fətənne ra, e saraxane ba mənne yi, e yi e kiseene fi ne ma, e n naxələ naxanye xən, e yi e wusulan fajine gan, e yi e minse saraxane rabəxən na.

29 N yi a fala e xa, n naxa, “Nanse kide matexini ito ra ε sigan dənaxan yi?” E yi mən xili sa “Kide Matexina” han to.’ ”

30 “Na ma, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: ε fan mi ε yetε raharamuma ba alo ε benbane? ε fan mi n yanfama e suxurene xən ba alo yalundena a xəmən yanfama kii naxan yi?’

31 E nεma ε kiseene ralima, ε yi ε diine gan saraxan na, ε mən ε yetε raharamuma e suxurene birin xən han to. Nayi, Isirayila yamana, n tinje ba, ε yi n maxədin? Habadan Ala nan n na, n bata n kələ n yeteni, fa fala n mi tinje e yi n maxədin.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

32 “Naxan e bəjəni, na mi ligama, ε na a fala, ε naxa, ‘Nxu waxi lu feni alo siyaan bonne, alo xabila gbete ne yamanane yi, nxu yi wudine nun gemene batu.’

33 Marigina Alatalaa falan ni i ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kələ n yeteni! N mangayaan nabama nən ε xun na, n yii senbemani bandunxin na, n yi n ma xələn nagodo.

\* **20:26:** Na feen sebxəi Xəyəyan 13.1-2 nun 13.12-13 kui. Muxuna ndee yi e dii singene bama saraxan na, anu na mi yi na sariyan bunna ra.

34 N kelima nen n yii senbemani bandunxin na, n yi n ma xolon nagodo, n yi e ramini siyane ye, n yi e malan sa keli yamanane yi, n na e raxuyaxi ayi denaxanye yi.

35 N na e xalima nen tonbonni, e masiga siyaan bonne ra, n sa e kiti menni yeε nun yeε.

36 N na e makitima nen alo n na e benbane makiti kii naxan yi Misiran tonbonni.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

37 N na e findima nen n ma xuruse kurun na, e yi lu n ma dunganna bun, n yi e masuxu n ma layirin xon n naxan xidixi en tagi.

38 N muxu murutexine bama nen e ye naxanye n matandima. E sa yamanan naxanye yi iki konyiyani, n na e raminima nen ne yi, koni e mi fa soma Isirayila yamanani de! Nayi, e a kolonma nen a Alatala nan n na.

39 “E tan, Isirayila yamana, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: E siga, birin xa sa a suxuren batu! E na yelin na matoε waxatin naxan yi, e fa n xuiin suxuma nen, e yi ba n xili sarijanxin nayelefue e kiseene nun e suxurene xon fefe!”

40 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Bayo Isirayila yamaan birin n batuma nen n ma geya sarijanxin fari, Isirayila geya matexina, naxanye birin na lu yamanani, n ne rasenema nen menni, n yi e saraxane nun e kise fajine rasuxu e nun e na seen naxanye birin nasarijan n xa.

41 N na e ramini siyane ye waxatin naxan yi, n yi e malan sa keli yamanane yi, n na e raxuyaxi ayi denaxanye yi, na waxatini, n na e rasenema nen alo n saraxa xiri jaxumen nasuxuma kii naxan yi, n yi n ma sarijanna mayita e xon siyane yetagi.

42 Nayi, e a kolonma nen a Alatala nan n na, n na e xali Isirayila yamanani waxatin naxan yi, n na n kolon ni yiini texin na yamanan naxan so fe ra e benbane yii.

43 E sa e mirima nen e kewanle nun e fe xosixine birin ma menni, e yete raharamuxi naxanye xon, e yagi e kewali jaxine ra ki fajni!

44 Nayi, Isirayila yamana, e a kolonma nen a Alatala nan n na, bayo n mi e suxuma alo a lan e sigati ki jaxin nun e kewali yifuxine ma kii naxan yi, koni n na e fe suxuma nen alo a lan n xinla binyen ma kii naxan yi.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

## 21

### *Alaa falan Yuda yamaan xili ma*

1 Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,

2 “Adamadina, i yeε rasiga sogeteden yiifari foxoni, i yi yiifari foxon yamanan muxune maxadi! Nabiya falane ti yiifari foxon binna fotonna xili ma!

3 A fala yiifari foxon binna fotonna muxune xa, i naxa, ‘E tuli mati Alatalaa falan na! Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N teen nasigama nen e xili ma naxan wudi xindene nun wudi xarene birin ganma, a degen mi tuye mume! Muxune birin ganma nen keli yiifari foxon binna ma sa dexo komen foxon na.

4 Nayi, birin a kolonma nen a n tan Alatala nan teen nadegexi, a mi tuye mume!’”

5 Nayi, n yi a fala Ala xa, n naxa, “Marigina Alatala, muxune bata a fala folo n ma, nayi, a n sandan nan gbansan sama.”

6 Alatala mon yi falan ti n xa, a naxa,

7 “Adamadina, i yεε rafindi Yerusalēn ma, i yire sarijanxine muxune maxadi, i nabiya falane ti Isirayila yamanan xili ma.

8 A fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘Alatala ito nan falaxi, a naxa: N kelima nēn ε xili ma, n yi n ma silanfanna botin a tēni, n yi tinxin muxune nun muxu jaxine birin faxa e bode xōn yamanani.

9 Bayo n tinxin muxune nun muxu jaxine birin halagima nēn. Na ma, n na n ma silanfanna botinma nēn a tēni muxune birin xili ma, keli yiifanna ma han kōmēna.

10 Nayi, muxune birin a kolonma nēn a n tan Alatala nan n ma silanfanna botinxi a tēni. Anu, n mi fa a rasoma sōnōn.’ ”

11 “Nayi, adamadina, i kutun i bōjēn kalaxin na sōxōlēni, i wuga e yetagi!

12 Nayi, xa e fa i maxōdin, e naxa, ‘Nanfera i wugama?’ i yi e yabi, i naxa, ‘Bayo, fe xōdēxēna nde a fe mēma nēn, muxune birin bōjēn yi kala, e fangan yi jan, e niin yi fōō e ma, e birin xinbin xudin yi tuyε ayi. Na feen xibarun famaana ni i ra! A fama nēn ligadeni iki sa! Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

13 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

14 “Adamadina, nabiya falan ti, i naxa, ‘Marigina ito nan falaxi, a naxa: Silanfanna! Silanfanna bata raxanxan, a wuren mayilenma.

15 A raxanxanxi halagin nan xili ma yati, a wuren dεgεma, a mayilenma alo kuyen jin masōxōnna.

En lan en xa sεwa ba?

Anu, n ma diina mangaya dunganna yoma wudine birin ma.

16 N bata a ragidi a silanfanna wuren xa mayilen, muxuna nde yi a rawali.

A bata raxanxan, a wuren mayilenma

alogo a xa so faxa tiin yii!

17 Adamadina, gbelegbele, i wuga,

bayo silanfanna bata yitōn n ma yamaan xili ma, e nun Isirayila kuntigine birin.

Kuntigine nun n ma yamaan birin bata wolε ayi silanfanna bun!

Na ma, i yetε makudun xōlēni.’ ”

18 “ ‘Bayo fεsεfεsēn na a ra: Nanse ligε xa mangaya dunganna mi nōε luyε, naxan yoma bonne ma? Marigina Alatalaa falan nan na ra!’ ”

19 “Adamadina, i nēma nabiya falan tima e xa, i yiin bōnbō, keden, firin, saxan.

Silanfanna misaala na a ra

naxan faxan tima,

faxa ti silanfan gbeen nan a ra

naxan e rabilinma.

20 N bata faxa ti silanfanna rafa taan so dεene birin na,

alogo e xa salaya ayi yεngeni,

e muxu faxaxine yi wuya ayi!

Silanfanni ito mayilenma

alo kuyen jin masōxōnna

a yitōnxi halagin nan xili yi.

21 I tan silanfan xēnxēna,

faxan ti yiifanna ma,  
 i faxan ti kəmenna ma,  
 i na i firifiri denaxan biri ra!  
 22 N fan n yiin bənbəma nən,  
 n yi n ma xələn nagodo.  
 N tan Alatala nan falan tixi.”

*Yerusalen taan yenge fena*

23 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

24 “Adamadina, kira firin nafala misaala ra, Babilən mangana silanfanna sigama naxanye xən. Kira firinna ne birin xa keli yamana keden nin. Səbenla ti, i kirane sigadene mataxamaseri, i yi taxamasenne ti kira xunne ra naxanye taane xinle falama kirane sigama denaxanye yi.

25 Kira keden nafala alogo silanfanna xa siga Amoxine taan xili ma naxan xili Rabaha. Bonna xa siga Yuda yamanan nun Yerusalen taan xili ma, taa makantanxina.

26 Bayo Babilən mangan bata a ti kira xunna ra kira firinne longonna ra, alogo a xa a yiimato, a feene fəsefese, a yi masensenne ti xalimakunle ra, a yi a suxurene maxodin, a yi suben bənen mato yiimatonni.

27 A bata masensenna ti, a Yerusalen suxu. A yenge so seene rafalama nən naxanye taan so deene kale, a yamarin fi a taa yi kaane xa halagi, a ganla yi yenge so sənəni te. A yenge so seene rasigama nən taan so deene xili ma, a gbingbin gbeen nafala taan yinna xən, a sanganso makantanxine ti taan nabilinni a yenge feen na.

28 Yerusalen kaane na feene yatəma yiimato fe fuune nan na, e tan naxanye bata e kələ e xa lu Babilən mangan bun. Koni Babilən mangana e hakəna fe rabirama e ma nən, naxan a ligama a yi e suxu yengeni.

29 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Bayo e murute feene bata e hakəne fe rabira n ma, e yi e yulubine makənen e kewanle birin yi, e to e fe rabiraxi n ma na kiini, e yaxun fa e noma nən yengeni.’ ”

30 “ ‘I tan Isirayila manga haramuxina, muxu jaxina, i ya waxatin bata a li, i ya hakəne saranma i ra waxatin naxan yi.’ ”

31 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘Namun ba i xunni, i manga kəmətin ba. Feene birin masarama nən! Naxan magodoxi, na yitema nən, naxan matexi, na yigodoma nən.

32 Taa xonna! Taa xonna yati! N Yerusalen taan findima nən taa xonna ra. Koni na feene mi ligama fə na kanna na fa n kiti sa sənben nagidixi naxan ma.’ ”

33 “I tan, adamadina, nabiya falane ti, i naxa: Marigina Alatala ito nan falaxi Amonine xili ma lan e konbi tixine fe ma, a naxa, ‘Silanfanna! Silanfanna bata raxanxan, a wuren mayilenma.

A raxanxanxi halagin nan xili ma yati,  
 a wuren degema,  
 a mayilenma alo kuyen jin masəxonna.

34 Hali e to e yigi saxi xiye fuune nun wulede yiimato falane yi, silanfanni ito e muxu jaxine kəe raxabama nən, naxanye waxati bata a li, e hakəne saranma e ra waxatin naxan yi.

35 E silanfanne raso e tene yi. E daxi denaxan yati yi, n na e makitima menna nin, e binla yamanan naxan yi.’ ”

36 “N na n ma xələn nagodoma e ma nən, n yi n ma fitina feene ragodo e xili ma, n yi e sa gbalotəne sagoni naxanye fatan halagi tideni.

<sup>37</sup> Tεεn nan ε halagima, ε wunla yi lu bɔxɔn ma ε yamanani, muxu yo mi fa a mirima ε fe ma sɔnɔn. N tan Alatala nan falan tixi.”

## 22

### *Yerusalen kaane gbalone fe*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, i e makite nεn ba? I gbalotɔ taani ito makite? Nayi, e kεwali xɔsixine yita e ra!

<sup>3</sup> A fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Yerusalen kaane, ε faxan tima taani ito yi, naxan fama gbalon na ε xili ma, ε suxurene batuma, naxan taan haramuma.

<sup>4</sup> E bata ε yetε findi yulubi kanne ra ε faxa tixine xɔn. E bata suxuren naxanye rafala, ne bata ε raxɔsi. Nayi, ε bata ε waxatini so, ε siimayaan yi dungi ayi. Nanara, n tinma nεn siyane yi lu ε konbe, yamanane birin yi ε magele.

<sup>5</sup> Naxanye maso e nun naxanye makuya, ne birin ε magelema nεn, amasɔto ε xinla bata kala, ε kontɔfinle bata gbo ayi.’ ”

<sup>6</sup> “ ‘Isirayila kuntigine birin e senben nawalima ε konni alogo e xa faxan ti.

<sup>7</sup> E bata fafane nun ngane rapaxu ε konni, e xɔpene kansun, e rapaxu kiridine nun kapa gilene ra.

<sup>8</sup> Naxan nasarijanxi n xa, ε mema na ra. E n ma Matabu Lɔxɔne rayelefuma.

<sup>9</sup> Muxune nafiyaan nabama ε konni alogo e xa faxan ti. Muxune e degema kidene yi geyane fari ε konni, e yi yalunyaan liga.

<sup>10</sup> E nun e fafane rapaxanle kafuma ε konni, e nun rapaxanla yi kafu a kike wala waxatini a mi sarijan waxatin naxan yi.

<sup>11</sup> E konni, muxuna ndee yalunyaan ligama a bodena rapaxanla xɔn, muxu gbeteeye nun e diine rapaxanle yi kafu. Gbeteeye nun e magilen yi kafu, a fafe a dii temena.

<sup>12</sup> Muxune dimi yi seene rasuxuma mayifuni ε konni, e faxan ti. E gbetin dolima muxune ma, ε tɔnɔ gbeen fen e ra, ε muxu boden yii seen kansunma, ε jinan n tan xɔn, ‘Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

<sup>13</sup> “Koni n xɔlɔxina n yiin bɔnbɔma nεn ε xili ma ε to tɔnɔn fenxi tinxintareyani, e nun ε mɔn faxan naxanye tixi.

<sup>14</sup> E wεkilen nɔε senben sɔte ba, n na keli ε xili ma lɔxɔn naxan yi? N tan Alatala nan falan tixi, n na a ligama nεn.

<sup>15</sup> N na ε raxuyama ayi nεn siyane ye yamanane birin yi, n yi danna sa ε xɔsi feene ra.

<sup>16</sup> E tan yetεen nan ε rayarabima siyane yetagi. Nayi, ε a kolonma nεn a Alatala nan n na.”

<sup>17</sup> Alatala yi falani ito ti n xa, a naxa,

<sup>18</sup> “Adamadina, Isirayila yamaan bata lu n tan yeε ra yi alo wuren gbiina, e birin bata findi wure gbeela nun sulan nun wure fɔren nun yɔxɔn na naxanye xulunma sulun tεeni.\* E birin bata kobi ayi alo wuren gbiina wure gbeti fixeni.

<sup>19</sup> Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo ε birin bata lu alo wuren gbiina, n na ε malanma nεn Yerusalen taani.

\* 22:18: *Sulun tεen* mɔn falama yirena nde yi fa fala “*Furu tεena*.”

<sup>20</sup> N fitinaxina ε malanma nɛn n ma xɔlɔni alo wure gbeti fixɛn nun wure gbeela nun wuren nun yɔxɔn nun sulan malanma kii naxan yi yinla ra tɛɛn yi sa e fari alogo e xa xulun. N na ε malanma taani nɛn, ε yi lu alo wuren na raxulun.

<sup>21</sup> N na ε malanma nɛn ε bode fari, n yi tɛɛn nafe ε xili ma, ε yi raxulun taa tagini alo yɔxɔna.

<sup>22</sup> Alo gbeti fixɛn xulunma kii naxan yi yinla ra, ε fan naxulunma na kii nin taa tagini. Nayi, ε a kolonma nɛn a Alatala nan n na, naxan a xɔlɔn nagodoxi ε xili ma.”

<sup>23</sup> Alatala mɔn yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>24</sup> “Adamadina, a fala Isirayila kaane xa, i naxa, ‘E yamanan mi sarijan. Tule igen mi sama a ma n ma xɔlɔn godo lɔxɔni.’

<sup>25</sup> A nabine yanfan soma alo yata xarɛn naxan a donsɛni bɔma, e baloma muxune ra, e nafunla nun se kɛndɛne tongoma, e kaɲa gilɛne rawuya ayi taani.

<sup>26</sup> Yamanan saraxaraline n ma sariyan kalama. Seen naxanye rasarijanxɛni n xa, e ne raxɔsima. E mi se radaxaxine nun se haramuxine tagi rabama, e mɔn mi yamaan xaranma alogo e xa se sarijanxine nun se sarijantarene tagi raba. E mi e ɲɔxɔ luxi n ma Matabu Lɔxɔne binya feen xɔn, nayi yamaan yi n nayelevu.

<sup>27</sup> Yamanan kuntigine luxi nɛn alo kankon naxanye e donsɛni bɔma. E muxune wunla raminima, e faxan ti alogo e xa tɔnɔn sɔtɔ tinxintareyani.

<sup>28</sup> Yamanan nabine e kɛwanle matɔxɔma alo muxun na bɛndɛ fixɛn so banxin ma. E fe to fuune tima alo xiyena, e wule falane ti yimmatoni, e naxa, ‘Marigina Alatalaa falan name!’ Anu, Alatala mi fala tixi.

<sup>29</sup> Yamanan muxune yamaan ɲaxankatama, e muɲan tima, e ɲaxu yi-igitone nun tɔrɔ muxune ra, e xɔɲɛn kansunma tinxintareyani.

<sup>30</sup> N bata muxun fen e ye naxan e taan nabilinna yinna tiyɛ, naxan tiyɛ n yetagi yinna yalenna ra, a n mafan yamanana fe ra, alogo n nama e raxɔri, koni n mi muxu keden peen toxi.

<sup>31</sup> Nayi, n na n ma xɔlɔn nagodoma e fari nɛn, n yi e raxɔri n ma xɔlɔn tɛɛn na, n yi e kɛwanla goronna dɔxɔ e xun ma.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

## 23

### *Samari nun Yerusalɛn taane tinxintareyana fe sandana*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa iki, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, ɲaxalan firin yi na nun, naxanye nga keden yi a ra.

<sup>3</sup> Ne findi yalundene nan na Misiran yamanani, e yalunyaan liga fɔlɔ e foningeya waxatin nin. Muxune e xijɛne masuxu na nin, e yi e sungutun xijɛne rasa.

<sup>4</sup> Forimaan yi xili Ohola, xurimaan yi xili Oholiba. E yi findi n gbeene ra, e dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne bari. Misaali ito yi, Ohola luxi nɛn alo Samari taana Oholiba yi lu alo Yerusalɛn taana.”

<sup>5</sup> “Koni Ohola yalunyaan liga nɛn hali n gbeen to yi a ra. A yi kunfa a yangane xɔn, Asiriya kaane, a dɔxɔ bodene,

<sup>6</sup> naxanye yi maxidixi dugi mamiloxine yi, yamana kanne nun kuntigine. Banxulan fajine nan yi e birin na, e nun soo ragine.

<sup>7</sup> A yalunyaan liga nɛn Asiriya yɛɛratine birin xɔn, a yi n yanfa, a na muxune birin ma suxurene batu a kunfa naxanye xɔn.

<sup>8</sup> A yi lu yalunyaan ligε xabu a sa naxan fɔɔ Misiran yamanani, bayo e nun mɛn xɛmɛne bata yi kafu a foningeya waxatini, e yi a sungutun xijɛne rasa, e yi yalunyaan liga a xɔn.

<sup>9</sup> Nanara, n na a lu a yangane yii, Asiriya kaane, a kunfa naxanye xɔn.

<sup>10</sup> Ne yi a mageli fefe,\* e yi a dii xɛmɛne nun a dii tɛmɛne tongo, e yi a tan faxa silanfanna ra, a yi findi misaala ra naxanle xa bayo Asiriya kaane bata a kitin sa.”

*Yerusalen taan fan yi Ala yanfa*

<sup>11</sup> “A xunyε Oholiba yi na birin to, koni a tan kunfa nɛn, a yi tinxintareyaan liga dangu a tada Ohola ra, a yalunyaan liga a xa.

<sup>12</sup> A fan yi kunfa Asiriya kaane xɔn, yamana kanne nun kuntigine, a dɔxɔ boden naxanye maraberi baxi ki faji, e nun soo ragine. Banxulan fajine nan yi birin na.

<sup>13</sup> N yi a to fa fala a fan bata a yεtε raxɔsi, e firinna birin bata lu kira kedenna xɔn.

<sup>14</sup> Anu, a tan mɔn yi a yalunyaan nadangu ayi. Lɔxɔna nde, Oholiba yi muxu sawurane to banxi kankena nde ma. Babilɔn kaane nan sawura yi ne ra naxanye dugiye gbeeli,

<sup>15</sup> tagi xidine yi ne tagi, namu fajina e xunni. E birin yi maliga Babilɔn sofa mangane ra naxanye barixi Babilɔn yamanani.

<sup>16</sup> A to ne to, a yi kunfa e xɔn, a xεrane rasiga e ma Babilɔn yamanani.

<sup>17</sup> Nayi, Babilɔn kaane yi fa a konni, e yi e sa, e kafu. E yi a raxɔsi e yalunyani. A to yelin naxɔsε e xɔn, a yi e rajaxu.

<sup>18</sup> A bata a yalunyaan mayita, a yi a ragenla lu, n tan Ala yi n masiga a ra, alo n na n masiga a tada ra kii naxan yi.

<sup>19</sup> Koni a yi lu a yalunyaan fari sε alogo a sungutun waxatin yalunyana fe xa rabira a ma, a naxan liga a yi Misiran yamanani waxatin naxan yi.

<sup>20</sup> A yi kunfaji a yangane xɔn mɛnni naxanye xɛmɛyaan luxi alo sofanel gbeena, naxanye yi sɔbε soxi kafujɔxɔyani alo soone.”

<sup>21</sup> “Nayi, i mɔn bata a liga fɔɔ alo i ya foningeya yagitareya waxatina, i to yi a luma Misiran kaane yi i xijɛne masuxu, e yi i sungutun xijɛne rasa.

<sup>22</sup> Nanara, i tan Oholiba,† Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na i yangane rakelima nɛn i xili ma, naxanye bata rajaxu i ma. N ne rafama nɛn i xili ma sa keli yiren birin yi,

<sup>23</sup> Babilɔn kaane birin nun Pekodo kaane nun Sowa kaane nun Kowa kaane nun Asiriya kaane birin, banxulan fajin naxanye birin findixi yamana kanne nun kuntigine nun sofa mangane nun yεeratine ra. Soo ragine nan e birin na.

<sup>24</sup> E fama nɛn i xili ma yɛngε so seene ra e yii, e nun yɛngε so wontorone nun gi seene e nun gali gbeena. E i rabilinma nɛn yɛngɛni, e yε masansan wure lefa xungbeen nun a xurini te i xili ma, e yɛngε so wure kɔmɔtin so e xunna. N na i luma nɛn e sagoni alogo e xa i makiti fata e sariyan na.

<sup>25</sup> N na n ma xɔɔ gbeen nagodoma i xili ma nɛn, i to bata n yanfa, n yi a lu e fitinaxin yi i naxankata. E i jɔɛɛn nun i tunle xabama nɛn na, e yi i yixɛtɛne faxa silanfanna ra. E i ya dii tɛmɛne nun i ya dii xɛmɛne suxuma nɛn, tɛɛn yi i yixɛtɛne gan.

\* **23:10:** Misaali ito kui, a to a **mageli** fe falama, na bunna nɛn fa fala a Asiriya kaane fu nɛn Samari taan ma, e yi a seene birin tongo yɛngɛni. Asiriya kaane nan Samari taan kala jɛε kɛmε solofere jɛε mɔxɔjɛ benun Yesu xa bari. † **23:22:** Yerusalen taan luxi nɛn alo **Oholiba** naxalan yalunxina misaali ito kui.

<sup>26</sup> E i ya dugine tongoma nen, e nun i ya maxidi se fajine birin.

<sup>27</sup> Nayi, n danna sama nen i ya yagitareyaan nun i ya yalunya feene ra i naxanye fɔlɔxi Misiran yamanani. I mi fa i xaxili tima ne ra sɔnɔn. Misiran ma fe mi fa rabirama i ma sɔnɔn.”

<sup>28</sup> “Amasɔtɔ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Naxanye rajaxu i ma, i masiga naxanye ra, n na i sama nen ne sagoni.

<sup>29</sup> E i suxuma nen marajaxuni, e yi siga i wali xɔnne birin na. E yi i ragenla lu marabenni, e yi i rayarabi i ya xaxilitareyaan nun i ya yagitareyaan nun i ya yalunyani.

<sup>30</sup> Na ligama i ra nen, masɔtɔ i bata n tan Ala yanfa, i yalunyaan liga siyane birin xɔn, i yi e suxurene batu.

<sup>31</sup> I bata bira i tadaa kiraan fɔxɔ ra, nayi, n xɔlɔ igelengenna naxan so a yii, n na soma nen i fan yii.”

<sup>32</sup> “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

I tada a minxi xɔlɔ igelengenna naxan na,

i fan i minma nen na ra.

Igelengen gbeen na a ra

naxan kui tilin.

Muxune gelema nen i ma,

e yi i magele amasɔtɔ a rafexi ken!

<sup>33</sup> Sununa i xun magima i ra nen

alo i na dɔlɔn min.

Yigitɛɛn nun halagin igelengenna nan a ra,

n naxan so i tada Samari taan yii.

<sup>34</sup> Koni i a minma nen i yi a kui geli,

i yi a xin, i a yibɔ,

i yi i kanken mabɔ a fɛɛenne ra.

Amasɔtɔ n tan bata na fala,

Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

<sup>35</sup> “Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Amasɔtɔ i bata jinan n xɔn, i yi n nawoli ayi i xanbi ra, i ya yagitareyaan nun i ya yalunyaan goronna tongoma nen.”

<sup>36</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i Ohola nun Oholiba makite ba? Nayi, e kɛwali xɔsixine yita e ra.

<sup>37</sup> Amasɔtɔ e bata n yanfa, e yalunyaan liga, e yi faxan ti, e yi suxurene batu. E diin naxanye barixi n xa, e bata ne gan saraxane ra suxurene xa, e lu alo suxurene donseene.

<sup>38</sup> A mato e mɔn naxan ligaxi: E bata n ma yire sarijanxin naxɔsi, na waxati kedenni, e yi n ma Matabu Lɔxɔn nayelevu.

<sup>39</sup> E e diine ba saraxan na e suxurene xa lɔxɔn naxan yeteni, e yi siga n ma yire sarijanxini, e yi sa na raxɔsi. E na nan ligaxi n ma banxini.

<sup>40</sup> E mɔn xɛrane rasiga nen muxune fendeni sa keli yire makuyeni, e yi fa, i yi i yɛɛne rayabu, i yi i maxidi e xa.

<sup>41</sup> I yi dɔxɔ sade fajini, tabanla yi dɔxi naxan yetagi, i yi n ma wusulanna nun n ma turen dɔxɔ a fari.”

<sup>42</sup> Yama gbeen xuiin yi minima jaxanli ito rabilinni, naxanye bɔjɛ xunbelixi. Muxu ganla nun Sabe kaane yi fa, sa keli tonbonni naxanye yiirasone sa sungutun firinne yiin na, e yi mangaya kɔmɔtin so e xun na.

<sup>43</sup> Nayi, n yi a fala na jaxanla xa naxan bata a yetɛ raxadan yalunyani, n naxa, “Awa, iki a xa lu e yalunyani, bayo yalunden nan a tan na!



<sup>44</sup> XεMεne fama a ma alo yalunde ɲaxanla. Muxune fama Ohola nun Oholiba ma na kii nin, na yagitare ɲaxanle.

<sup>45</sup> Koni tinxin muxune e makitima nεn alo ɲaxalan yalunxine makitima kii naxan yi, alo muxun naxanye faxan tixi, amasɔtɔ yalunden nan e ra e nun faxa tiine.”

<sup>46</sup> Amasɔtɔ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Yamaan xa siga e xili ma, e yi e rayarabi, e yi e yiiseene tongo.

<sup>47</sup> Na yamaan xa e magɔlɔn, e yi e faxa silanfanna ra. E e dii xεMεne nun e dii tεMεne faxama nεn, e yi e banxine gan.

<sup>48</sup> Na kiini, n danna sama nεn yamanan muxune yagitareyaan na. Nayi, ɲaxanle birin xaxinla sɔtɔma nεn, e mi fa ɲaxalan firinni itoe yalunyaan sifan lige sɔnɔn.

<sup>49</sup> ε fama ε yagitareyaan saranna nan sɔtɔdeyi. N na ε yulubine nun ε suxure batu feene goronna dɔxɔma nεn ε xun ma. Nayi, ε a kolonma nεn a Marigina Alatala nan n na.”

## 24

### *Yerusalen yi sa tunden ma*

<sup>1</sup> Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲεε solomanaaninden kike fuden xi fude lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, lɔxɔni ito sebe, too lɔxɔn yεtεna, amasɔtɔ Babilɔn mangan Yerusalen taan nabilinma yεngeni to yεtεen nin.

<sup>3</sup> Sandan sa yama murutεxini ito xa, a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

Tunden dɔxɔ tεen ma,  
a dɔxɔ, i igen sa a kui.

<sup>4</sup> I sube dungine sa a kui,  
danba subene nun balaxa sube dungi fajine.

A rafe xɔri ɲaxumεne ra.

<sup>5</sup> Yεxεε fajin suben yεba,  
i yi a xɔnne malan tunden xɔren ma,  
e birin xa ɲin han e butuxun,  
bayo hali a xɔnne,  
e birin lan nεn e ɲin.’ ”

<sup>6</sup> “Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

Gbalona ε tan faxa ti taan muxune xa,  
ε tan naxanye luxi  
alo xɔrinxɔrinna bata tunden naxan suxu,  
naxan funfu mi nɔε be a ma.  
Xɔnne birin nate a kui keden keden yεen ma,  
e sese mi tangama halagin ma masεnsenna xɔn.

<sup>7</sup> Amasɔtɔ e muxune wunla naxan naminixi,  
na mɔn e taan ma singen.

E wunla radinxi nεn fanyen fari kεnεnni.  
E mi a radinxi bɔxɔn xan fari,  
alogo burunburunna xa sa a yεε ma.

<sup>8</sup> N fan bata xɔlɔ,  
n yi n gbeen ɲɔxɔ,  
n yi e wunla radin fanyen fari kεnεnni  
alogo a nama yε maluxun.’ ”

9 “Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:  
Gbalona ε tan faxa ti taan muxune xa!  
Amasoto n wonson gbeen nafalama nen!

10 E yegen malan,  
ε teen sa e ra,  
ε suben jin han!  
E sabine sa a fari.  
Xonne xa gan fefe!

11 Na xanbi ra, ε tundeni genla doxo teen ma,  
han a wolon,  
a wuren yi gbeeli,  
a gbiin yi xulun,  
a xorinxorinna yi gan a ma fefe!

12 Koni na katane sese ton mi na,  
bayo a rafexi xorinxorinna nan na,  
naxan mi noe be a ma.

Hali teena, a mi noe!

13 Yerusalen kaane, ε yagitareyaan bata ε xosi.  
Amasoto n wa nen ε rasarijan feni,  
koni ε mi tin.

Nayi, ε mi fa rasarijanne ε xosi feene ma  
fo n ma xolon na a danna li ε xili ma.’ ”

14 “N tan Alatala nan falan tixi. Na nu ligama nen. N na a rabama nen, n mi dijama sese ma, n mi kininkininma, n mi nimisama. I kitima nen lan i sigati kiin nun i kewanle ma.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

### *Esekiyeli a naxanla saya fena*

15 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

16 “Adamadina, muxun naxan fan i yee ra yi dangu e birin na, n na niin bama nen sanja yi kedenni. Anu, i nama sunu, i nama wuga, i yee gen nama mini.

17 I kutunma wundon nin, i nama i ya faxa muxun saya feen liga. I ya namun xa lu xidixi i xunni, i ya sankidine xa lu soxi. I nama i de xabene luxun sununi, i nama muxune saya xonton donseene don.”

18 Nayi, n falan ti nen yamaan xa xotanni, n ma naxanla yi faxa jinbanna ra. Na xoton bode, naxan yamarixi n ma, n yi na liga.

19 Muxune yi a fala n xa, e naxa, “I feen naxan ligama ito ra, i mi na bunna fale nxu xa ba, a lanxi nxu ma kii naxan yi?”

20 Nayi, n yi a fala e xa, n naxa, “Alatala bata falan ti n xa iki, a naxa:

21 A fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N nan n ma yire sarijanxin sarijanja kalama nen, ε wekilen soto ma naxan yi, ε yete matoxoma naxan yi, naxan fan ε yee ra yi dangu yire gbete ra, ε niin naxan fari. Nayi, ε dii xemene nun ε dii temen naxanye luxi Yerusalen yi, ne faxama nen silanfanna ra.

22 Na waxatini, ε a ligama nen alo n tan. E mi ε de xabene luxunne sununa fe ra, ε mi muxune saya xonton donseene donne,

23 ε namun luma xidixi ε xunni nen, ε yi ε sankidine lu soxi, ε mi e saya feen nabe, ε mi wuge. Koni ε doyenma nen, ε lu kutunne ε hakene fe ra.

24 Esekiyeli findima nen taxamasenna ra e xa. A bata naxan liga, ε na ligama nen yati! Na na liga waxatin naxan yi, ε a kolonma nen a Marigina Alatala nan n na.’ ”

25 “Adamadina, n na e yire sariɲanxin ba e yii ɓɔxɔn naxan yi, e wɛkilɛn sɔtɔma naxan yi, e sɛwa xunna nun e binya xunna, dɛnaxan fan e yɛɛ ra yi dangu yire gbɛtɛ ra, e bɔɲɛn nafan yire kɛndɛna, n na na yiren nun e dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne ba e yii,

26 na ɓɔxɔni, muxu gixina nde keden fama nɛn i fɛma na feen xibarun nalideni.

27 Na waxatini, i dɛɛn fulunma nɛn, ɛ nun na muxu gixin yi falan ti, i mi fa luma boboyani sɔnɔn. Nayi, i findima nɛn taxamasenna ra yamaan xa, e yi a kolon a Marigina Alatala nan n na.”

## 25

### *Alaa falana Amonine xili ma*

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

2 “Adamadina, i yɛɛ rafindi Amonine ma, i yi nabiyi falan ti e xili ma.

3 A fala Amonine xa, i naxa, ‘E tuli mati Marigina Alatalaa falan na. Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo ɛ bata gele n ma yire sariɲanxin ma a sariɲanna to bata kala, e nun Isirayila yamanan ma a raxɔri waxatin naxan yi, e nun Yuda kaane ma e xali konyiyani waxatin naxan yi,

4 na ma, n na ɛ soma nɛn sogeteden binna yamanan muxune yii e gbeen na. E fama nɛn e daaxadene nun e bubune tideni ɛ tagi. E tan nan ɛ wudi bogine donma, e yi ɛ nɔnɔne min.

5 N na ɛ manga taan Rabaha findima nɛn ɲɔgɔmɛne rabaden na, n yi Amoni yamanan findi xuruseene kuruden na. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na.”

6 “‘Amasɔtɔ, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo gbalon naxan Isirayila sɔtɔxi, ɛ bata sɛwa na fe ra e bɔɲɛ ɲaxiyaan birin na, ɛ yi ɛ yiin bɔnbɔn, ɛ yi ɛ sannin din,

7 na ma, n na n yiini bandunma ɛ xili ma nɛn, n yi ɛ sa siyane sagoni, e yi lu fuyɛ ma. N na ɛ bama nɛn siyane yɛ, n yi ɛ raxɔri yamanan e yi, n yi ɛ halagi. Nayi, ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na.”

### *Alaa falan Moyaba xili ma*

8 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo Moyaba kaane nun Seyiri kaane bata a fala, e naxa, ‘Yuda yamaan bata lu alo siyaan bonne!’

9 na ma, n tinna nɛn Moyaba yamanan danna makantan taane birin xa kala keden keden yɛɛn ma, taan naxanye findixi yamanan binyen na alo Beti-Yesimoti nun Baali-Meyɔn nun Kiriyatayimi.

10 N Moyaba yamanan soma nɛn sogeteden binna yamanan muxune yii e gbeen na alo n Amonine liga kii naxan yi. Nayi, waxati famatɔni, muxu yo mi fa a mirima Amonine ma siyane yɛ,

11 n mɔn yi n ma kiti ragidixine rakamali Moyaba yamanan fan xili ma. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na.”

### *Alaa falana Edɔn xili ma*

12 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Edɔn kaane to e gbeen ɲɔxɔ Yuda yamaan ma ɲaxi ra, e findi nɛn yulubi tongo gbeene ra.

13 Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na n yiini bandunma nɛn Edɔn yamanan xili ma, n yi a muxune nun a xuruseene raxɔri, n yi e birin halagi keli Teman taan ma han Dedan taana, e birin yi faxa silanfanna ra.

<sup>14</sup> N na n gbeen ɲɔxɔma nɛn Edɔn yamanan ma Isirayila kaane xɔn, n ma yamana, e yi Edɔn suxu alo a lan n ma xɔlɔn nun n ma fitinan ma kii naxan yi. Nayi, e n ma gbeeɲɔxɔn kolonma nɛn.” Marigina Alatalaa falan nan na ra.

### *Alaa falan Filisitine xili ma*

<sup>15</sup> “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo Filisitine bata e gbeen ɲɔxɔ maraɲaxuni e bɔɲɛn ma feu, alogo e xa Yuda halagi e habadan xɔnnantenyani,

<sup>16</sup> na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na n yiini bandunma nɛn Filisitine xili ma, n Kereti kaane ɲanma nɛn, naxanye na lu baan dɛ, n yi ne raxɔri.

<sup>17</sup> N fitinaxina n gbeen ɲɔxɔma e ra nɛn, n yi e ɲaxankata han! Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na, n na n gbeen ɲɔxɔ e ma waxatin naxan yi.”

## 26

### *Alaa falan Tire taan xili ma*

<sup>1</sup> Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲɛɛ fu nun kedenden xi singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, bayo Tire kaane Yerusalɛn magele nɛn, e naxa: ‘Siyane birin yi danguma taan naxan yi, na bata kala yati!

A to bata findi taa xɔnna ra,  
nxu tan nan fa nafulu gbeen sɔtɔma!’

<sup>3</sup> Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi,  
a naxa: N bata keli ɛ xili ma,  
ɛ tan Tire kaane!

N siya wuyaxine rafama nɛn ɛ xili ma  
alo fɔxɔ igen mɔrɔnne tema kii naxan yi.\*

<sup>4</sup> E Tire taan makantan yinna kalama nɛn,  
e yi a sangansone rabira.

N na a burunburunna makɔma nɛn,  
han n yi a findi gɛmɛ magenla ra.

<sup>5</sup> A yi findi yala ratiden na yɛxɛ suxune xa fɔxɔ igen tagi.

N tan nan falan tixi.

A sama nɛn siyane sagoni,  
e yi lu fuyɛ a ma.

Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>6</sup> A banxidɛɛn naxanye burunna ra,  
ne muxune faxama silanfanna nan na.

Nayi, e a kolonma nɛn,  
a Alatala nan n na.”

<sup>7</sup> Amasɔɔ Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N Nebukadanesari rafama nɛn Tire taan xili ma sa keli kɔmɛn fɔxɔni, Babilɔn mangana, mangane mangana, e nun a soone nun a yɛngɛ so wontorone nun a soo ragine nun gali gbeena.

<sup>8</sup> Banxidɛɛn naxanye burunne ra,  
a yi ne muxune faxa silanfanna ra.

A yire makantanxine tima nɛn ɛ taan nabilinni,  
a yi gbingbinna rate ɛ taan nabilinna yinna xɔn,  
a sofane yi e yɛ masansan wure lefane yite ɛ xili ma.

\* **26:3: Igen mɔrɔnne:** alo foyen na so igeni.

9 A yengε so seene rafama nen ε taan makantan yinna rabiradeni,  
a yi ε sangansone rabira a wali seene ra.

10 A soo kurun gboma ayi nen  
han a yi gbangbanna so ε xunna,  
ε taan yinne yi xuruxurun a yengε so wontorone  
nun a giseene san xuine bun,  
e na so ε taan so deene ra waxatin naxan yi  
alo nɔ tiine soma yinna yalenne ra kii naxan yi.

11 A soone sanne ε kirane birin yibodonma nen,  
a yi ε muxune faxa silanfanna ra,  
a ε gεmε senbeten gbeene rabira bɔxɔni.

12 E nafunle tongoma nen,  
ε sare seene yi findi yengε yi se tongoxine ra,  
e yi ε taan yinne rabira,  
e yi ε banxi fajine kala,  
e yi ε taan gεmene nun a wudine  
nun a burunburunna woli fɔxɔ igeni.

13 N danna sama nen ε sigi xuine ra,  
ε konden xuiin mi fa mε mumε!

14 N na ε taan findima nen fanye magenla ra,  
ε konna yi findi yala ratiden na yeXe suxune xa,  
a mi fa tima sɔnɔn.

N tan Alatala nan falan tixi.”

Marigina Alatalaa falan nan na ra.

15 “Marigina Alatala ito nan falaxi Tire taan xa, a naxa: Hali fɔxɔ ige tagi  
bɔxɔne muxune, ne mi xuruxurunje gaxuni ba, e na ε konna kala feen xinla  
mε, muxu faxamatɔne na lu kutunje lɔxɔn naxan yi, faxa gbeen na ti ε konni  
lɔxɔn naxan yi?”

16 Kuntigin naxanye birin fɔxɔ igen de, ne kelima nen e manga gbɛdene yi,  
e yi e gubane rate e ma, e yi e dugi sɔxɔnxine ba e ma. Gaxun yi e suxu e dɔxɔ  
bɔxɔni, e lu yigitεgεxi waxatin birin, masɔtɔ ε kalana fe ra.

17 E sunu sigini ito sama nen ε xa, e naxa,  
‘Ee! E konna bata kala!

E taa xili kanni ito,  
fɔxɔ igeni siga muxune dɔxɔdena,  
taan naxan senbe yi gbo baan xun ma,  
ε tan naxan yi ε rabilinna muxune birin magaxuma!

18 Iki, fɔxɔ ige tagi bɔxɔne muxune xuruxurunma nen gaxuni,  
ε taan na kala lɔxɔn naxan yi.

E gaxuma nen ε halagi feen na.’ ”

19 “Amasɔtɔ, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ε konna findi taa  
xɔnna ra waxatin naxan yi, a fan yi lu alo taa kalaxine, n na fufaan nafa ε xili  
ma waxatin naxan yi, ige gbeen yi sa ε konna xun ma,

20 nayi n na ε nun muxu danguxine rabirama nen ε bode xɔn ma naxanye  
godoma gaburun na. N sa ε radɔxɔma nen bɔxɔ xɔnna ma, denaxan luxi alo  
yire kalaxi fonna, e nun naxanye godoma laxira yi, ε mi fa dɔxɔma ε konni  
sɔnɔn. N yi binyen fi niiramane yamanan ma.

21 N na ε rapanna fe magaxuma ayi nen, ε mi fa luma na mumε! Muxune ε  
fenma nen, koni ε mi fa toma sɔnɔn! Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

## 27

*Sunu sigina Tire taan xa*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, sunu sigin sa Tire taan xa,

<sup>3</sup> i a fala Tire taan muxune ma, naxanye dɔxi fɔxɔ igen dɛ, naxanye nun fɔxɔ ige tagi yamanane birin yulayaan nabama e bode tagi, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

Ɛ tan Tire kaane, ɛ a falama, ɛ naxa,  
“Nxu konna rayabu han!”

<sup>4</sup> Ɛ mangayaan sigaxi

han fɔxɔ igen tagi.

Muxun naxanye ɛ konna tixi,  
ne a ti kiin nakamalixi nɛn mume!

<sup>5</sup> E bata ɛ taan ti alo kunkina.

Ɛ kunkin dɛxɔnne rafalaxi Seniri yamanan fɔfɔne nan na.

Foyen kunkin nasigama dugin naxanye xɔn,

ne xidixi suman wudine nan na

sa keli Liban yamanani.

<sup>6</sup> Kunkibane kunkin nagima wudin naxanye ra,

ne rafalaxi Basan yamanan warine nan na,

kunkin lonna rafalaxi xarin wudin nan na

naxan nayabuxi sama jinne ra,

sa keli Sipiri fɔxɔ ige tagi yamanani.

<sup>7</sup> Foyen kunkin nasigama dugin naxanye xɔn,

taa dugi sɔxɔnxine nan ne ra

sa keli Misiran yamanani,

e tan nan mɔn findixi ɛ taxamaseri dugine ra.

Ɛ kunkin xunna soon nafalaxi dugi mamiloxin

nun a gbeela nan na

sa keli Elisaha fɔxɔ ige tagi bɔxɔni.

<sup>8</sup> Sidɔn kaane nun Arawada kaane nan yi ɛ kunkine bama,

Tire kaa xaxilimane nan yi e ragima.

<sup>9</sup> Gebala fonne nun fe kolonne yi ɛ konni

alogo e xa ɛ kunkin kaladene yitɔn.

Kunki ragine birin yi e kunkine ratima ɛ konna nin,

naxanye birin fɔxɔ igen xun ma

alogo e xa ɛ sare seene sara.

<sup>10</sup> Perise kaane nun Ludu kaane nun Puti kaane nan yi findixi ɛ sofane ra,

ɛ yeŋɛ sone nan yi e ra,

e yi e ye masansan wure lefane

nun wure kɔmɔtine singanma ɛ konna nin,

e yi findi ɛ binye xunna ra.

<sup>11</sup> Arawada kaane nun ɛ sofane birin yi tixi

ɛ taan nabilinna yinna xuntagi kantan tiine ra.

Gamada kaane yi tixi ɛ taan makantan sangansone xuntagi,

e yi e ye masansan wure lefane singan ɛ yinna rabilinni.

E tan nan yi ɛ taan tofanna dɛfema.’ ”

<sup>12</sup> “ Ɛ nun Tarasisi kaane yi yulayaan nabama ɛ nafulu gbeena fe ra, e fa wure gbeti fixɛn nun wuren nun sulan nun yɔxɔ gbege ra ɛ xa yulayani.

13 E nun Gireki kaane nun Tubali kaane nun Meseki kaane yi yulayaan nabama ε bode tagi, e yi fa konyine nun muran sula daxine ra ε yulaya seene ɲɔxɔn na.

14 Beti-Togarama kaane nan yi fama soone ra ε xa yulayani, naxanye walima e nun naxanye ragima yεngeni e nun gbaxalone.\*

15 E nun Dedan kaane yi yulayaan nabama ε bode tagi, ε yulaya seene yi sigama fɔxɔ ige tagi bɔxɔ wuyaxi yi, e yi ε yulaya seene saren fima sama ɲinne nun wudine nan na.

16 Arami kaane yi se wuyaxi sarama ε ma, e yi ε yulaya seene sarama gεmε fajine nun dugi mamiloxine nun dugi sɔxɔnxine nun taa dugine nan na, e nun fɔxɔ ige bun nafunle nun gεmε gbeeli fajine.

17 Yuda nun Isirayila yamanane fan yi yulayaan ligama ε xɔn, e yi Miniti kaane murutun nun burune nun kumin nun turen nun senna soma ε yii yulaya seen na.

18 E nun Damasi kaane yi yulayaan nabama, e yi ε se rafalaxin gbegebe sarama e nun nafunla sifan birin, e yi ε saren fima Xelibon kaane manpaan nun yeXeε xabe dugi fixen nan na.

19 Dan kaane nun Gireki kaane yi wure rafalaxin nun sinamon fuge xarene nun xaye xiri ɲaxumene soma ε yii yulayani sa keli Yusali yi.

20 Dedan nan yi fama soone maxidi dugine ra ε xɔn yulayani.

21 Arabi kaane nun Kedari kuntigine birin yi yulayaan ligama ε tan nan xɔn. E yi ε yeXeεne nun kontonne nun kɔtɔne sarama e konna nin.

22 E nun Saba nun Raama yulane yi yulayaan ligama ε bode tagi. E tan nan yi fama latikɔnna sifan birin nun bɔxɔ bun nafunle nun xεmane ra yulayani.

23 Xarani kaane nun Kane kaane nun Eden kaane nun Saba yulane nun Asuri kaane nun Kilimada kaane yi yulayaan ligama ε tan nan xɔn.

24 E yi se fajine sarama ε ma yulayani, e fa doma tofajine nun a mamiloxine nun dugi sɔxɔnxine ra e nun dugi binye maɲingixine ra naxanye sama bɔxɔni e nun lutin naxanye dεnbexi ki fajini.' "

25 " 'Kunki gbeene nan yi ε yulaya seene maxalima.

E yi wasaxi nafunla nun binyen na fɔxɔ igen tagi.

26 E kunkibane yi ε xalima fɔxɔ ige gbeen tagi,

koni sogeteden foyen sa ε kunkin kalama nεn

fɔxɔ igen tagiyani sa pon!

27 E kunkin na kala lɔxɔn naxan yi,

ε nafunle nun ε sare seene nun ε yulaya seene

nun ε kunki kanne nun ε kunki ragine nun ε kunki rafalane

nun ε yulane nun ε sofane

nun muxun naxanye birin ε kunkin kui,

ne birin godoma nεn baan xɔnna ma.

28 Muxun naxanye birin dɔxi igen dε,

ne xuruxurunma nεn gaxuni ε kunki ragine gbelegebele xuiin ma.

29 Kunkibane birin godoma nεn e kunkine kui.

Kunki kanne nun kunki ragine birin tima nεn igen dε,

30 e yi e xuni te,

e wuga sɔxɔlɛni ε fe ra

\* 27:14: *Gbaxaloni* itoe sɔtɔma soon nun sofanla na diin sɔtɔ waxatin naxan yi.

e yi burunburunna sa e xunni sununi,  
 e yi e makutukutu xubeni,  
<sup>31</sup> e yi e xunne bi ε fe ra,  
 e yi e maxidi kasa benbēli dugine yi sununi,  
 e yi e mawuga ε fari nii yifōren nun nimisa gbeeni.  
<sup>32</sup> E mawugama nēn ε fari e tōrōni,  
 e yi gbelegbele ε xinla ra, e naxa,  
 “Nde yi luxi alo Tire taani ito naxan kalaxi,  
 fōxō igen yi naxan nabilinxi?”  
<sup>33</sup> E yulaya seene to yi fama  
 sa keli baan ma  
 ε yi siya wuyaxine nan baloma  
 ε se kanyaan nun ε yulaya seene xōn,  
 ε yi bōxōn mangane findima nafulu kanne ra.  
<sup>34</sup> Koni ε na kala baa igeni,  
 ε godo igen bun  
 ε yulaya seene nun ε muxune birin naxōrima nēn ε xōn.  
<sup>35</sup> Fōxō ige tagi bōxōne muxune birin yigitεgema nēn ε fe ra,  
 e mangane yi xuruxurun gaxuni,  
 kuisanna yi e yetagine masara.  
<sup>36</sup> Naxanye yulayaan nabama siyane tagi,  
 ne kolinma nēn ε fe ra,  
 bayo ε rajanna magaxuma ayi nēn.  
 E mi fa luma na sōnōn! ”

## 28

### *Alaa falan Tire mangan xili ma*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,  
<sup>2</sup> “Adamadina, a fala Tire mangan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi n xa, a naxa:  
 I waso ayi nēn,  
 i yi a fala, i naxa,  
 “Alana nde nan n na,  
 n dōxi alane dōxōden nin fōxō igen tagini!”  
 Koni i tan, muxun nan i ra,  
 ala mi i ra,  
 anu i bata i yetε xaxinla yatε Ala xaxinla ra.  
<sup>3</sup> I fe kolon Daniyeli xa ba?  
 Wundo fe yo mi luxunxi i tan ma ba?  
<sup>4</sup> I bata nafunla sōtō i ya fe kolonna nun i ya xaxilimayaan xōn,  
 i xēmaan nun gbetin malan i ya nafulu ramaradeni.  
<sup>5</sup> I bata tōnō gbeen sōtō i ya yulaya xaxinli,  
 i yi findi wasoden na na nafulu kanyani.  
<sup>6</sup> Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:  
 Bayo i yetε miriyaan yatεxi Ala miriyaan nan na,  
<sup>7</sup> n xōrēne rafama nēn i xili ma,  
 naxanye naxu siyane birin xa.  
 E silanfanna tongoma nēn i ya fe kolon fajin xili ma  
 e yi i ya nōrōn kala.  
<sup>8</sup> E i radinma nēn gaburun na,  
 i yi faxa xōlēni fōxō igen tagini.



9 Nayi, i mən a fale i faxa muxune yetagi ba,  
fa fala a ala nan n na?  
I fa kolonna muxun nan na i faxa muxune yii,  
ala mi i ra.

10 I faxama yarabin nin xəne yii,  
alo Ala kolontarene faxama kii naxan yi.  
Amasətə n tan bata falan ti.  
Marigina Alatalaa falan nan na ra.' ”

11 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

12 “Adamadina, sunu sigin sa Tire mangan ma! I xa a fala a ma, i naxa,  
‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:  
I yi findixi muxu defexin misaala nan na,  
i yi lugo fe kolonna ra,  
i ya tofanna yi defexi.

13 I yi Eden nakəən nin,  
Alaa nakəna.

Geme fajin sifan birin yi i rayabuxi:  
saridon gemen nun topasi gemen nun dayimu gemen  
nun kirisoliti gemen nun onixi gemen nun yasipi gemen  
nun safiri gemen nun esikaribukili gemen nun emerodi gemena.  
I yi maxidixi xəmane ra  
naxanye radaxa i xa xabu i da ləxəni.

14 I yi luxi nən alo kantan ti malekan  
naxan gabuteye yi yifulunxi.  
N na i ti nən Alaa geya sarijanxin fari,  
i yi menna nin,  
i masiga tima gemə tēə wolonne tagi.

15 Fe mi yi i sigati kiin na  
xabu i da ləxəni  
han tinxintareyaan yi so i yi.

16 I ya yulayaan tənən ma,  
i yi rafe gbalon na,  
i yi yulubin liga.  
Nayi, n na i kedima nən Alaa geya sarijanxin fari  
n yi i ralə ayi,  
i tan naxan yi luxi alo kantan ti malekan  
naxan yi gemə tēə wolonne tagi.

17 I bata waso ayi i bəneni  
masətə i ya tofanna xən,  
i bata i ya fe kolonni fu i ya binyen xən.  
Nayi, n na i rabirama nən bəxəni,  
n yi i findi yēə ramaxa seen na mangane xa.

18 I bata i ya yire sarijanxine raxəsi i ya hake wuyaxine  
nun i ya tinxintareyaan xən yulayani.  
Na ma, n tēən naminima nən i xili ma i konni,  
a yi i gan,  
n yi i findi xuben na bəxən fari  
muxune birin yetagi naxanye i matoma.

19 Naxanye birin yi i kolon siyane ye,  
ne birin yigitəgema nən i ya fe ra,  
i rananna magaxuma ayi nən.

I mi fa luma na sɔnɔn!' ”

*Alaa falan Sidɔn taan xili ma*

<sup>20</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>21</sup> “Adamadina, i yεε rafindi Sidɔn taan ma, i nabiyi falan ti a xili ma!

<sup>22</sup> I a fala, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

N bata keli ε xili ma Sidɔn kaane!

N binyama nɛn ε konni!

Ɛ a kolonma nɛn a Alatala nan n na,

n na n ma kiti ragidixine rakamali ε xili ma waxatin naxan yi

n yi n ma sariɲanna mayita ε konni.

<sup>23</sup> N fitina furen nafama nɛn ε xili ma

n yi tin muxune xa faxa ε taan kirane xɔn ma,

faxa muxune yi lu biraxi ε konni,

yɛngɛn yi lu keke ε xili ma ε rabilinna birin yi.

Nayi, e a kolonma nɛn

a Alatala nan n na.’ ”

<sup>24</sup> “Nayi, Isirayila rabilinna siyane mi fa a tɔre alo ɲanla naxan sɔxɔnna tima alo tansinne. Nayi, e a kolonma nɛn a Marigina Alatala nan n na.’ ”

<sup>25</sup> “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na Isirayila yamaan malan waxatin naxan yi keli siyane yε, e raxuyaxi ayi dɛnaxanye yi, n na n ma sariɲanna mayitama e xɔn nɛn siyane yεtagi. E dɔxɔma nɛn e bɔxɔni, n naxan so n ma walikεɛn Yaxuba yii.

<sup>26</sup> E luma nɛn bɔɲɛ xunbenli, e banxine ti, e manpa binle si. E luma nɛn bɔɲɛ xunbenli, n na n ma kiti ragidixine rakamali e rabilinna siyane xili ma waxatin naxan yi, naxanye birin yi e rapaxuxi, e yi a kolon a Alatala nan n na, e Ala.’ ”

## 29

*Alaa falan Misiran xili ma*

<sup>1</sup> Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na ɲεε fuden kike fuden xi fu nun firinde lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, i yεε rafindi Misiran mangan ma, i nabiyi falan ti a xili ma e nun Misiran yamanan birin.

<sup>3</sup> I a fala a ma, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

N kelima nɛn i xili ma,

i tan Misiran mangana,

i tan naxan luxi

alo ige yi sube magaxuxin

naxan saxi Nila baan biradene tagi,

i tan naxan a falama, i naxa,

“N tan nan gbee Nila baan na,

n tan nan a daxi n yεtε xa.”

<sup>4</sup> Koni, n karafen birama nɛn i gbεgbɛne yi,

n yi Nila baa igen yεxεne singan i xanle ra,

n yi i ba Nila baa biradene tagi

ε nun Nila baa yi yεxɛn naxanye birin e singanma i xanle ra.

<sup>5</sup> N na i wolima ayi nɛn tonbonni,

i tan nun i ya baa yi yεxεne birin,

ε sa bira xεε bɔxɔne yi.

Ɛ mi malanɲε, ε mi tongε.

N na i findima nɛn balon na burunna subene nun xɔline xa.

6 Misiran kaane birin a kolonma nen nayi  
a Alatala nan n na,  
bayo, i findi nen mali tiin na Isirayila yamaan xa wuleni  
alo muxun na la xayen na a dunganna ra.

7 E to i suxu, i yi gira,  
i e tungunne birin mabo.  
E to e digan i yi, i yi gira,  
i yi e gbingin ba a ra.’ ”

8 “Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N yengen nakelima nen  
i xili ma, n yi tin i ya muxune nun i ya xuruseene yi faxa silanfanna ra i konni.

9 Misiran yamanan findima nen tonbonna nun yire rabejinxin na. Nayi,  
muxune a kolonma nen a Alatala nan n na. Bayo i bata a fala, i naxa, “N tan  
nan gbee Nila baan na, n tan nan a daxi,”

10 nanara, n kelima nen e nun Nila baan biradene xili ma, n yi Misiran  
yamanan findi yire kalaxin na, a findi tonbonna nun yire rabejinxin na, keli  
Migidoli taan ma siga han Sinimi yamananana, siga han Kusi yamanan danna.

11 Muxun mi fa a sanna tima a yi, hanma subena han jee tonge naanin.

12 N Misiran yamanan findima nen yamana rabejinxine yire rabejinxin  
na, a taane yi findi taa rabejinxine ra taa xonne ye jee tonge naanin. N  
Misiran kaane raxuyama ayi nen siyane ye, n yi e rasiga ayi yamana wuyaxi  
xun xon.’ ”

13 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Nee tonge naanin na dangu, n  
Misiran kaane malanma nen keli siyane ye e na raxuya ayi naxanye ye.

14 N mon xetema nen Misiran yamanan suxu muxune ra Misiran yamanan  
faha binni, e benba yamananana, e sa yamana magodoxin ti menni.

15 A findima nen mangaya magodoxin na mangayane birin xa, a mi fa a  
yete yitema siyaan bonne xun na sonon. N na a raxurunma ayi nen alogo a  
nama siyane no sonon.

16 Nayi, a mi fa finde Isirayila kaane yigin na mumε, alogo a xa findi  
Isirayila kaane haken nabira seen na e ma, e naxan liga e to bira Misiran  
kaane foxo ra malina fe ra. Nayi, e a kolonma nen a Marigina Alatala nan na.’ ”

### *Babilon mangan Misiran yamanan tongoma nen*

17 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na jee moxojen nun solofere-  
den kike singen xi singe loxoni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

18 “Adamadina, Babilon mangan Nebukadanesari bata a sofa ganla kara-  
han, a e xa wali a xodexen na Tire taan xili ma, e birin bata findi teli kanne  
ra, e birin tungunne makotenxi, koni e nun a ganla mi sese sotaxi Tire taani  
e saren na e wanli Tire taani.

19 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N Misiran yamanan  
soma nen Babilon mangan Nebukadanesari yii, a yi a nafunle birin xali, a  
yi a seene tongo yengeni, ne yi findi a ganla saren na.

20 N Misiran yamanan soma nen a yii a kontonna ra, amasoto e nun a ganla  
bata wali n xa. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

21 Na loxoni, n na Isirayila yamaan senben xun masama nen. I tan Esekiyeli,  
n falan sama nen i de yamaan tagi na waxatini, nayi e a kolonma nen a Alatala  
nan n na.”

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, nabiya falan ti, i naxa, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

Ɛ gbelegebele, Ɛ naxa,

‘Ee! Naxankata lɔxɔn fama!’

<sup>3</sup> Amasɔtɔ lɔxɔn bata maso,

Alatalaa lɔxɔn bata maso,  
kundaan nun gbalon lɔxɔn siyane xa.

<sup>4</sup> Yengɛn soma nɛn Misiran yamanani.

Kɔntɔfinla soma nɛn Kusi yamanani.

Muxune faxama nɛn Misiran yi,

e nafunle yi xali,

e banxine yi rabira,

sese mi luma.”

<sup>5</sup> Misiran kaane nun Kusi kaane nun Puti kaane nun Ludu kaane nun Arabi kaane nun Libiya kaane nun n ma yamaan muxuna ndee faxama nɛn silanfanna ra e bode xɔn.

<sup>6</sup> “Alatala ito nan falaxi, a naxa:

Misiran yamanan xɔyine kalama nɛn,

a wason nun ɛnben yi jan.

Keli Migidoli ma siga han Sinimi yamanana

muxune faxama nɛn silanfanna ra e konni.

Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>7</sup> A taane findima nɛn yamana rabejinxine yire rabejinxin na,

a taane yi lu taa xɔnne ye.

<sup>8</sup> Nayi, e a kolonma nɛn

a Alatala nan n na,

n na tɛɛn so Misiran yamanan na waxatin naxan yi,

a fɔxɔ ra birane birin yi gan.”

<sup>9</sup> Na lɔxɔni, n ma xɛrane sigama nɛn kunkine kui, e sa Kusi yamanani maxa a bɔɲɛ xunbenli. E kuisanma nɛn Misiran yamanana gbalon lɔxɔni, amasɔtɔ na lɔxɔna a lima nɛn yati!

<sup>10</sup> “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

N Misiran yama gbeen naxɔrima nɛn

Babilɔn mangan Nebukadanesari xɔn.

<sup>11</sup> A tan nun a ganla

naxanye naxu siyane birin xa,

ne nan nasigama yamanan kaladeni.

E sa e silanfanne botinma nɛn Misiran yamanan xili ma

e yi yamanan nafe faxa muxune ra.

<sup>12</sup> N Nila baa igen xɔrima nɛn,

n yi yamanan mati muxu naxine ma.

N tinma nɛn xɔɲɛne yi yamanan kala,

e nun seen naxanye birin a yi.

N tan Alatala nan falan tixi.”

<sup>13</sup> “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

N suxurene halagima nɛn,

n yi batu seene jan Nofi taani.

Kuntigi yo mi fa luma Misiran yamanani,

n yi gaxun naso yamanan birin yi.

<sup>14</sup> N Misiran yamanan faxa binna raxɔrima nɛn,

n yi tɛɛn so Soyan taan na,  
n yi n ma kiti ragidixine rakamali No taan ma.”

<sup>15</sup> “N na n ma xɔlɔn nagodoma nɛn Sin taani,  
Misiran yamanan taa makantanxina,  
n yi No taana gali gbeen birin halagi.

<sup>16</sup> N tɛɛn soma nɛn Misiran yamanan na,  
Sin taan yi yimaxa gaxuni.

No taan nabilinna yinna rabirama nɛn,  
yaxune yi Nofi taan tongo yanyin na.

<sup>17</sup> Hon taan nun Pi-Beseti taan banxulanne faxama nɛn silanfanna ra,  
taan muxune yi xali konyiyani.

<sup>18</sup> Lɔxɔ yidimixin na a ra Tapanese taan xa  
n na Misiran yamanan senbɛn kala lɔxɔn naxan yi,  
a wasoma a fangan naxan yi,  
na yi jan.

Kundaan soma nɛn taan xun na,  
a banxidɛne muxune yi xali konyiyani.

<sup>19</sup> N na n ma kiti ragidixine rakamalima nɛn Misiran ma,  
e yi a kolon a Alatala nan n na.”

### *Babilɔn mangan Alaa wanla kɛma Misiran yamanan xili ma*

<sup>20</sup> Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na jɛɛ fu nun kedenden kike  
singen xi soloferede lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>21</sup> “Adamadina, n bata yi Misiran mangan yiini gira. Muxu yo munma a  
dandan singen, a yiin munma maxidi alogo a xa yalan, a fangan sɔtɔ, a fa nɔ  
silanfanna tongɛ.

<sup>22</sup> Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli Misiran  
mangan xili ma, n mɔn a yiine yigirama nɛn, a yiin naxan fan, e nun a  
yigiraxina, n yi a silanfanna rabira a yii.

<sup>23</sup> N Misiran kaane raxuyama ayi nɛn siyane yɛ, n yi e rayensenjɛ ayi  
yamanane xun xɔn.

<sup>24</sup> Koni n Babilɔn mangan yiine senbɛ soma nɛn, n yi n ma silanfanna so  
a yii, n yi Misiran mangan yiine yigira, a yi lu kutunjɛ a yetagi alo muxu  
maxɔlɔxin faxamatɔna.

<sup>25</sup> N Babilɔn mangan yiine senbɛ soma nɛn, koni Misiran mangan tan  
senbɛn janma nɛn. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na, n na n ma  
silanfanna so Babilɔn mangan yii waxatin naxan yi, a yi a yite Misiran  
yamanan xili ma.

<sup>26</sup> N Misiran kaane raxuyama ayi nɛn siyane yɛ, n yi e rayensenjɛ ayi  
yamanane xun xɔn. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na.”

## 31

### *Misiran mangan luxi nɛn alo suman bili gbeena*

<sup>1</sup> Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na jɛɛ fu nun kedenden kike  
saxanden xi singe lɔxɔni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, a fala Misiran mangan nun a ganla xa, i naxa:  
I maliga nde ra i ya gbɔni?

<sup>3</sup> I miri feni ito ma:

Asiriya yamanan yi luxi nɛn  
alo suman bili gbeena Liban yamanani,  
naxan yiye yi sabatixi a fajin na,

a yi fōtōnxi ki fajni,  
 a yi kuya, a konden yi texi  
 dangu fōtōn yi wudine birin na.\*

<sup>4</sup>Igen bata yi a rasabati,  
 bōxō bun ige tilinxin bata yi a ragbo.  
 Igen yi danguma a salenne nan longori ra,  
 siga burunna wudine birin ma.

<sup>5</sup>Nanara, a yi kuya burunna wudine birin xa,  
 a dēene bata yi sabati,  
 a yiine yi kuya  
 fata ige gbeen na  
 naxan yi a rasabatima.

<sup>6</sup>Xōline birin yi e tēen sama a yiine nin,  
 burunna subene birin yi fa e diine xalima a tan nan bun,  
 siya gbeene birin yi fa yigiya a nininna bun.

<sup>7</sup>A yi rayabu a gboyani,  
 a yiine yi yiriwaxi,  
 bayo a salenne yi godoxi bōxōn bun ma igeni pon!

<sup>8</sup>A mi yi suman wudi yo ninin bun Alaa nakōni.  
 Fōfō yo dē mi yi fan a dēene xa nun,  
 wudi gbetē mi yi maliga a yiine ra.  
 Wudi yo mi yi maliga a ra a tofanni Alaa nakōni.

<sup>9</sup>N bata yi a ratofanyē ayi a yii sabatixine xōn,  
 han wudine birin yi fa a maxōxōlōnma Eden nakōni, Alaa nakōna.”

<sup>10</sup>Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa, “Wudini ito to kuyaxi  
 ayi, a konden yi te fōtōn yi wudine birin xa, nanara, a wasoxi ayi han!

<sup>11</sup>N yi a sa siyane mangan sagoni alogo a xa a suxu a jaxun yatēn na. N  
 bata n mē a ra.

<sup>12</sup>Xōjēn naxanye jaxu siyane birin xa, ne yi a sēgē, e yi a rabējin. A yiine yi  
 lu biraxi geyane nun lanbanne yi. A dēene bōxin yi lu yamanan folone birin  
 na. Siyane birin yi keli a nininna bun, e a rabējin.

<sup>13</sup>Xōline birin yi fa dōxō a yii biraxine fari,  
 burunna subene birin yi e malan a yiine fari.”

<sup>14</sup>“Nayi, ige dē yi wudi yo mi fa suse, a kuya alo a tan, sese konde mi fa tema  
 fōtōn yi wudin bonne xa. Nayi, wudi yo mi fa lan a igen sōtō han a kuya alo  
 na. Amasōtō sayaan nan nagidixi e birin ma, e siga bōxōn bun faxa muxune  
 tagi, e nun naxanye birin godoma gaburun na.”

<sup>15</sup>“Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: A siga laxira yi lōxōn naxan yi,  
 n na a saya sunun namini nēn, n tigi ige tilinxine nun a xude igene balan a fe  
 ra, n yi a ige gbeene rati. N yi Liban yamanani dimi a fe ra, burunna wudine  
 birin yi xara a fe ra.

<sup>16</sup>N siyane birin naxuruxurun nēn gaxuni a bira xuiin ma, n na a ragodo  
 laxira yi waxatin naxan yi, e nun faxa muxune yi godo gaburun na. Nayi,  
 Eden nakōn wudi fajin naxanye birin bata yi godo bōxōn bun, Liban  
 bōxōn wudi tofajni fisamantenna naxanye birin yi rasabatixi ige gbeene xōn  
 dunuḡa yi nun, ne yi madēndēn.

<sup>17</sup>Naxanye yi yigiya a nininna bun, a xōyine siyane yē, e nun ne fan godo  
 nēn gaburun na e bode xōn, e sa sa ne fari naxanye faxa yēngeni.”

\* **31:3: Wudi** kuyeni itoe findixi dunuḡa mangane misaala nan na.

18 “E nun nde maliga Eden nakoon wudine ye lan e binyen nun e gboon ma? Anu, i fan sigama laxira yi, e nun Eden nakoon wudine birin. I sa sama nen Ala kolontarene tagi boxon bun ma, naxanye faxaxi silanfanna ra. Misiran mangan nun a yamaan birin nananma na kii nin! Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

## 32

### *Sunu sign Misiran nun a mangan xa*

1 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na jee fu nun firinden kike fu nun firinden xi singe boxoni, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

2 “Adamadina, sunu sign sa Misiran mangan xa. A fala a xa, i naxa: I luxi nen alo yata enbemaan siyane tagi, alo ige yi sube magaxuxin foxo igeni, naxan a masiga tima a baa gbeen. I i ya igene dunduma i sanne ra, i yi e walanne raxaje ayi.”

3 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na n ma yalaan soma nen i xun na, nxu nun yama gbeen malanxina, e yi i bandun n ma yalaan na.

4 N na i ratema nen xaren na, n yi i radin xene ma, n yi xoline birin lu e doxo i fari, burunna subene birin yi lugo i suben na.

5 N na i suben naxuyama ayi nen geyane fari, n yi lanbanne rafe i binbin sube donxen na.

6 N yamanan birin ige sama nen i wunla ra, han a geyane birin xude wunle yi rafe.

7 I niin na ba waxatin naxan yi, n kore xonni foroma nen, n yi sarene yidimi, n yi kundaan sa sogen ye ma kiken mi fa degema.

8 N yanban seene birin yidimima nen i ya fe ra, n yi dimi gbeen nasin i ya yamanan birin yi, Marigina Alatalaa falan nan na ra.

9 N siya wuyaxine rakontofilima nen, n na i kala feen xibarun nali siyane ma waxatin naxan yi hali i mi yamanan naxanye kolon.

10 N yama wuyaxi yigitagma nen i ya fe ra, e mangane yi xuruxurun gaxuni i ya fe yi, n na n ma silanfanni te e yetagi waxatin naxan yi. Birin xuruxurunma nen gaxuni a yete niin na waxatin birin, i na faxes boxon naxan yi.”

11 “Amasoto Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Babilon mangana silanfanna fama nen i xili ma.

12 N na i ya gali gbeene faxama nen sofa wexilaxine silanfanna ra. Siyaan naxan jaxu a birin xa, ne Misiran yamananana wason kalama nen, a ganle birin yi faxes.

13 N na a xuruseene birin naxorima nen Nila baa ige gbeene de.  
Muxune sanne mi fa na igene yimaxama sonon  
xuruseene torone mi fa e dunduma.

14 Nayi, n yi a lu e igene yi e raxara,  
e xudene yi lu gode yetefenna alo turena,  
Marigina Alatalaa falan nan na ra.

15 N na Misiran yamanan naxori waxatin naxan yi,  
yamanani seene birin yi ba a yi,  
n yi a muxune birin faxa,  
nayi, e a kolonma nen a Alatala nan n na.”

16 “Sunu sigin nan na ra, a nu sama nen. Siyane sungutunne sunu sigini ito sama nen Misiran yamanan nun a yamaan birin xa, Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

*Sunu sigina lan yamanane fe ma*

17 Yamaan xali konyiyani waxatin naxan yi, na jee fu nun firinden kike fu  
nun firinden xi fu nun suulundena, Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

18 “Adamadina, gbelegbele Misiran kaane ganle fe ra, i wuga xuiin xa e nun siya senbemanee xali laxiraya yi, faxa muxune sigama denaxan yi.

19 A fala e xa, i naxa,

‘I rayabu dangu nde ra?’

Godo, i fa i sa Ala kolontarene fema!’

20 E luma nen faxa muxune ye  
naxanye faxaxi silanfanna ra.

Silanfanni tonxi!

E nun e ganle birin xa xali.

21 Sofa senbema danguxine falan tima a ma nen laxira yi,  
e nun a foxorabirane, e naxa,  
‘E bata godo be, e saxi Ala kolontarene fema  
naxanye faxaxi yengen.’ ”

22 “Asiriya mangan mato menni e nun a ganle birin,  
a rabilinxi a muxune ra  
naxanye faxaxi silanfanna ra.

23 E gaburune danna sa boxon nan bun pon, laxira xonna ma,  
mangan gaburun nabilinni.

E birin faxaxi yengen nin,

e tan naxanye yi muxune magaxuma dunuɲa yi.”

24 “Elan fan mangan mato menni,  
e nun a ganle birin a gaburun nabilinni.

E birin faxaxi silanfanna nan na yengenii,  
e bata maluxun Ala kolontareyani,

e tan naxanye yi muxune magaxuma dunuɲa yi,  
e bata rayagi,

e nun naxanye birin godoma yili gbeen na.

25 A saden bata rafala faxa muxune tagi  
e nun a ganle birin a gaburun nabilinni.

Na Ala kolontarene birin bata faxa silanfanna ra.

Bayo e yeragaxun bata yi xuya ayi dunuɲa xun xon,  
anu iki e bata rayagi,

e nun naxanye sigama yili gbeen na,



e sa sa faxa muxune tagi.”

<sup>26</sup> “Mesεki mangan fan na e nun Tubali mangan nun e ganle birin e gaburune rabilinni. Na Ala kolontarene birin faxaxi silanfanna nan na, bayo e bata dunuɲa muxune birin magaxu.

<sup>27</sup> E nun sofa kendεne mi saxi yire kedenna xan yi ba, naxanye birin faxaxi Ala kolontarene ye? E ganla birin bata siga laxira yi e nun e yeŋε so seene.

E silanfanne saxi e xunne bun.

E yulubine goronna bata lu e xonne fari,

bayo sofani itoe yeεragaxun bata yi xuya ayi dunuɲa muxune ye!

<sup>28</sup> I tan Misiran mangan fan kalaxin sama nen Ala kolontarene ye, naxanye faxaxi silanfanna ra!”

<sup>29</sup> “Edɔn yamaan mato, a mangane nun a kuntigin naxanye senbe yi gbo, koni e bata sa faxa muxune ye, naxanye faxaxi silanfanna ra! E saxi Ala kolontarene ye, naxanye godon yili gbeen na.”

<sup>30</sup> “Kɔmen fɔxɔn kuntigine birin mato menni, e nun Sidɔn kaane birin naxanye faxaxi, e yagixi, hali e sofane to yi muxune magaxuma. Na Ala kolontarene saxi faxa muxune ye naxanye faxa silanfanna ra. E yagixi e nun naxanye godoma yili gbeen na.”

<sup>31</sup> “Misiran mangan nun a ganla birin na na faxa muxu wuyaxine to, na a masabarima nen a ganla fe ra naxanye faxa silanfanna ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>32</sup> Bayo n tinxi a xa yamanane magaxu dunuɲa yi, Misiran mangan nun a ganle birin fan e sama nen Ala kolontarene ye, e nun naxanye faxaxi silanfanna ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

### 33

#### *Ala yi Esekiyeli findi kantan muxun na*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Adamadina, falan ti i ya yamaan xa! A fala e xa, i naxa: N na yeŋen nakeli yamanan xili ma waxatin naxan yi, e yi muxuna nde sugandi, a yi findi kantan muxun na,

<sup>3</sup> xa na kanna yaxune to fe yamanan yeŋedeni, a yi xɔtaan fe, a yamaan nakolon,

<sup>4</sup> nayi, xa naxan na xɔta xuiin me, a mi a yate, a faxa feen goronna luma a tan nan xun ma.

<sup>5</sup> Naxan na tondi a tuli matiyε na xɔta xuiin na, a faxa feen goronna luma a tan nan xun ma. Naxan na a tuli mati a fe xuiin na, na a niin natangama nen.

<sup>6</sup> Koni xa kantan muxun yaxune to fe, a mi xɔtaan fe, xa a mi yamaan nakolon, yaxune yi fa muxuna nde faxa, na kanna faxama nen a haken ma, koni a wunla goronna luma nen kantan muxun xun ma.”

<sup>7</sup> “Nayi, i tan adamadina, n bata i findi Isirayila yamaan kantan muxun na. Nayi, n ma falane rame, i yi e rakolon n xa.

<sup>8</sup> N na a fala muxu ɲaxin xa, n naxa, ‘Muxu ɲaxina, i faxama nen,’ xa i mi na fala muxu ɲaxin xa, i yi a rakolon fa fala a xa xete a kira ɲaxin fɔxɔ ra alogo a

xa kisi, na muxu jaxin faxama nen a haken ma, koni a wunla goronna luma i tan nan xun ma.

<sup>9</sup> Koni xa i muxu jaxin nakolon alogo a xa xete a kewanle foxo ra, koni a mi tin, a faxama nen a haken ma, koni i tan bata i niin natanga na yi.”

*Muxu jaxin na tubi a nii rakisin sotoma nen*

<sup>10</sup> “Adamadina, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa: E luma a fale, e naxa, ‘Nxo muruten nun nxu yulubine goronna gbo nxu xun ma, nxu kalama e bun. Nxu nae kise di?’

<sup>11</sup> A fala e xa, i naxa: Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Habadan Ala nan n na, n bata n kolo n yeteni! N mi waxi muxu jaxin xa faha, n waxi nen a xa xete a kewanle foxo ra, a yi kisi. E xun xete, e xete e kewali jaxine foxo ra. Isirayila yamana, nanfera e tinxi e xa halagi?’ ”

<sup>12</sup> “I tan adamadina, a fala i ya yamaan xa, i naxa: Tinxin muxuna tinxinyaan mi a rakise a na murute n ma loxon naxan yi. Muxu jaxina jaxuyaan fan mi a halage, xa a sa xete a jaxuyaan foxo ra. Xa tinxin muxun yulubin liga folo loxon naxan yi, a tinxinya fonna mi a niin natangama.

<sup>13</sup> Xa n na a fala tinxin muxun xa, n naxa, ‘I kisima nen,’ xa a yigi sa a tinxinyani, a yi fe jaxin liga, a tinxin wali yo mi fa yatema. A halagima nen a fe jaxina fe ra a naxan ligaxi.

<sup>14</sup> N na a fala muxu jaxin xa, n naxa, ‘I faxama nen,’ xa a xun xanbi so a yulubini, a yi kiti kenden nun tinxinyaan liga folo,

<sup>15</sup> a tolimaan naxete, a mon yi seen naxete a naxan mujaxi, a yi yamarine suxu muxun kisin naxanye xon, a mi fa fe jaxi yo liga, na kanna kisima nen, a mi faxama.

<sup>16</sup> Ninan tima nen a yulubi fonne birin xon. A bata kiti kenden nun tinxinyaan liga folo, na kanna kisima nen.”

<sup>17</sup> “Anu, i ya yamana a falama, e naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi!’ Koni e tan nan ma kira mi lanxi.

<sup>18</sup> Xa tinxin muxuna a xun xanbi so a tinxinyani, a yi fe jaxin liga folo, a faxama nen na ma.

<sup>19</sup> Xa muxu jaxina a xun xanbi so a jaxuyani, a yi kiti kenden nun tinxinyaan liga folo, a kisima nen na fe ra.

<sup>20</sup> Anu, Isirayila yamana, e a falama, e naxa, ‘Marigina kiraan mi lanxi.’ Nayi, n na e keden kedenna birin makitima nen e kewanle ra.”

*Isirayila yamanan kala fena*

<sup>21</sup> Nxu xali konyiyani waxatin naxan yi, na jee fu nun firinden kike fuden xi suulunde loxon nan yi a ra, Yerusalem muxu gixina nde yi fa a fala n xa, a naxa, “Taan bata kala!”

<sup>22</sup> Koni Alatala bata yi a yiin sa n ma jinbanna ra benun na muxu gixin xa fa n fema xotanni. N deen bata yi fulun, bobo mi yi fa n na.\*

<sup>23</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>24</sup> “Adamadina, muxun naxanye doxi Isirayila yamana kalaxini, ne a falama, e naxa, ‘Iburahima kedenna nan yi a ra, anu, a yamanan birin tongo nen a keen na. En tan to wuya, yamanan bata fi en tan ma en gbeen na yati!’

<sup>25</sup> Nanara, a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: E suben donma naxan mi koe raxabaxi, e xaxili tixi suxurene ra, e faxan tima, e lan e yi yamanan sotayi nayi ba?”

\* **33:22:** Na **bobo** feen sebexi Esekiyeli 3.26 nun 24.27 kui.

26  $\epsilon$  laxi  $\epsilon$  silanfanne nan na,  $\epsilon$  fe haramuxine ligama,  $\epsilon$  yalunyaan ligama,  $\epsilon$  lan  $\epsilon$  yi yamanan soto nayi ba?

27 I ito nan falama e xa, i naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kolob n yeteni, fa fala, naxanye luxi e nii ra Yerusalen taa kalaxini, ne faxama silanfanna nan na. Naxanye e gixi burunna ra, n na e luma subene nan xa, e yi e don. Naxanye luxunxi gema longonne nun faranne ra, fitina furen nan ne faxama.

28 N yamanan findima nen yire rabejinxin na. A senben naxan yi findixi a muxune waso xunna ra, n na janma a yi nen. Isirayila geyane yigelima nen, muxu yo mi dangue e yi.

29 E a kolonma nen nayi a Alatala nan n na, n na yamanan findi yire rabejinxin na e fe xosixine fe ra e naxanye ligaxi.' "

30 "I tan adamadina, i ya yamanan muxune i ya fe falama taan nabilinna yinne xon e nun banxine de ra, e a falama e bode xa, e naxa, 'E fa a rame, falan naxan kelixi Alatala ma!'

31 N ma yamaan sigama i fema, e dexo i yetagi i xuiin namedeni. E i xuiin namema, koni e mi a suxuma. Bayo e fala fajine nan tima, koni kunfan nan e bjeneni e xa tonon fen tinxintareyani.

32 I ya fe bata findi e xa sigin na, naxan fan, a jaxun. E i ya falane ramema, koni e mi e suxuma.

33 Koni na feene na rakamali, anu e waxatin bata a li, e a kolonma nen nayi, a nabina nde yi e ye."

## 34

### *Falana Isirayila mangane xili ma*

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

2 "Adamadina, falan ti Isirayila yamaan yeeratine xili ma naxanye luxi alo xuruse kantanne. I naxa, 'Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Gbalona Isirayila yeeratine xa naxanye e joxo luxi e yete gbansanna xon. Xuruse kantanne mi lan e xa xuruse kurun naba ba?

3 Anu,  $\epsilon$   $\epsilon$  xuruse kurun turen donma,  $\epsilon$   $\epsilon$  maxidima xuruse xabe dugine yi,  $\epsilon$  xuruse turaxine koe raxabama,  $\epsilon$  yi e don, koni  $\epsilon$  mi  $\epsilon$  joxo luma xuruseene xon.

4 Naxanye xadanxi,  $\epsilon$  mi ne senbe soma. Naxanye furaxi  $\epsilon$  mi ne dandanma. Naxanye maxoloxi,  $\epsilon$  mi ne maxidima. Naxanye bata siga na xun xon,  $\epsilon$  mi ne malanma. Naxanye lxi ayi,  $\epsilon$  mi ne xon fenma, koni  $\epsilon$  dxi yamaan xun na jaxankatan nun jaxuyaan nin.

5 E bata xuya ayi bayo xuruse raba mi na. E to raxuyaxi ayi, e bata findi burunna subene balon na.

6 N ma xuruseene bata xuya ayi geyane nun yire matexine birin fari. E bata xuya ayi bdxon birin xun xon, koni muxe mi na naxan a yengi ddxoma e xon, a yi e fen.' "

7 "Nanara,  $\epsilon$  tan yeeratine,  $\epsilon$  tuli mati Alatalaa falan na!

8 Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kolob n yeteni. Bayo yeerati mi n ma yamaan masuxuma, e yi lu alo xuruse rabejinxine, bayo ganle fuma n ma yamaan ma, e lu alo burunna subene balona, bayo n ma xuruse rabane mi sigaxi n ma xuruseene fendeni, bayo xuruse rabane e joxo luxi e yete nan gbansan xon, e mi n ma xuruseene raba,

9 nanara,  $\epsilon$  tan yeeratine,  $\epsilon$  tuli mati Alatalaa falan na!

10 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli yeeratine xili ma! N na n ma yamaan bama nen e yii. N mi fa tinma e yi n ma yamaan lu alo xuruse rabexinxine, alogo xuruse rabane nama fa e joxo lu e yete gbansanna xon. N na n ma xuruseene xunbama nen e yii, e mi fa findima e balon na xon.’ ”

11 “ Bayo, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tan yeteen nan n yengi doxoma n ma yamaan xon, n yi e masuxu

12 alo xuruse raba fajina a yengi doxoma a xuruseene xon kii naxan yi, e nema raxuyaxi ayi waxatin naxan yi. N na n ma xuruseene masuxuma na kii nin, n yi sa e xunba yirene yi e yi xuyaxi ayi denaxanye yi na waxati yidimixini kundani.

13 N na e raminima nen siyane ye, n yi e malan sa keli yamana wuyaxi yi, n yi e xali e yamanani. N na n yengi doxoma nen e xon Isirayila geyane fari, e nun xudene de e nun yamaan doxodene birin yi yamanani.

14 N na e rabama nen yire fajini, Isirayila yamanan geya matexine yi findi e rabaden na. E sa e matabuma menne nin e rabade fajini, e yi e dege yire sabatixine yi Isirayila geyane fari.

15 N tan yetena n ma xuruseene rabama nen, n yi matabun fi e ma. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

16 Xuruseen naxan laxi ayi, n na fenma nen. Naxan sigaxi na xun xon, n mon fama nen na ra. Naxan maxolaxi, n yi na dandan. Naxan xadanxi, n yi na senbe so. Koni naxan turaxi e nun naxan senben gbo, n ne faxama nen. N na n ma xuruseene rabama kiti kenden nin.’ ”

17 “ E tan naxanye luxi alo n ma xuruse kuruna, Marigina Alatala ito nan falaxi e xa, a naxa: n mon kitin sama nen xuruse nun xuruse tagi, e nun kontonna nun koton tagi.

18 Na mi e kenexi ba, e lu e dege yire fajini? Naxan don daxi a ra, e mon waxi na nan yibodon feyi e sanna ra ba? E mi e wasa soe ige sarijanxin minni ba? E mon waxi a donxen dunder feen nin ba?

19 N ma xuruseene lan ba, e donseen don e naxan yibodonxi, e yi igen min e bata naxan dunder e sanna ra? ”

20 “ Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N tan yeteen kitin sama nen xuruse turaxin nun xuruse xosixin tagi.

21 Bayo, e bata xuruse xadanxine tuntun e jinginna nun e tungunna ra, e lu e kudunje e fenne ra han e yi e kedi,

22 n na n ma xuruseene rakisima nen alogo e yii seene nama fa lu yaxune sagoni. N kitin sama nen xuruseene tagi.

23 N xuruse raba keden pe doxoma nen e xun na, naxan e rabama, n ma walikēen Dawuda. A e masuxuma nen, a yi findi e yeeratiin na.\*

24 N tan Alatala findima nen e Ala ra, n ma walikēen Dawuda yi findi e yeeratiin na. N tan Alatala nan falan tixi.

25 N boje xunbeli layirin xidima nen nxu nun ne tagi, n yi yamanan sube xajene raxori, alogo e xa doxo burunna ra makantanni, e yi xi fotonne yi.

26 N na e nun n ma yire sarijanxin nabilinna barakama nen, n yi tulen nafa a waxatini, e yi findi duba tulene ra.

27 Wudine bogima nen xee ne ma, boxon yi sansi bogine ramini. Yamaan luma nen boje xunbenli e yamanani. Nayi, e a kolonma nen a Alatala nan n na, n na e konyiyaan kala waxatin naxan yi, n yi e xunba muxune yii naxanye e jaxankatama.

\* 34:23: Na feen mon sebexi Yoni 10.16 kui.

<sup>28</sup> Siyane mi fa e yii seene tongoma sɔnɔn, sube xajene mi fa e donma sɔnɔn. E luma nɛn bɔjɛ xunbenli, muxu yo mi fa e magaxuma.

<sup>29</sup> N xɛɛ fajine yitɔnma nɛn e xa naxanye xili minima, fitina kame yo mi fa e tɔroma yamanani. Siyane mi fa e rayagɛ sɔnɔn.

<sup>30</sup> Nayi, e a kolonma nɛn a n tan Alatala e xɔn, e Ala. E mɔn yi a kolon a e tan nan findixi n ma yamaan na, Isirayila kaane. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>31</sup> E tan adamadiine luxi nɛn alo n ma xuruse kuruna, e tan naxanye dɔxi n ma xuruse rabadeni. N tan nan e Ala ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

## 35

### *Nabiya falana Edɔn kaane xili ma*

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa:

<sup>2</sup> “Adamadina, i yɛɛ rafindi Seyiri geyaan ma, i yi nabiya falan ti a xili ma!

<sup>3</sup> A fala a ma, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa:

N bata keli e xili ma

e tan naxanye Seyiri geya yireni.

N na n yiini bandunma nɛn e xili ma,

n yi e konna findi yire rabejinxin na feu!

<sup>4</sup> N na e taane kalama nɛn,

e konna yi findi yire rabejinxin na.

Nayi, e a kolonma nɛn

a Alatala nan n na.’ ”

<sup>5</sup> “Amasɔtɔ e bata habadan xɔnnantenyaa namara, e yi Isirayila kaane lu e faxa silanfanna ra, gbalon fa e ma waxatin naxan yi, e e hakene saranna defexin sɔtɔ waxatin naxan yi.

<sup>6</sup> Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kolɔ n yeteni! N na e sama nɛn faxa tiin sagoni, a yi lu e sagatanɛ. Bayo faxa tiin mi rajaxuxi e tan ma, faxa tiin luma nɛn e sagatanɛ.

<sup>7</sup> N Seyiri geya yiren findima nɛn yire rabejinxin na fefe! Naxan yo na dangu na yi, n yi na kanna faxa.

<sup>8</sup> N na e geyane rafema nɛn muxu faxaxine ra. Naxanye faxama silanfanna ra, ne birama nɛn e yire matexine nun e meremere ne nun e xudene birin yi.

<sup>9</sup> N na e konna findima nɛn yire rabejinxin na habadan,

muxu yo mi fa dɔxɔma e taane yi.

Nayi, e a kolonma nɛn

a Alatala nan n na.’ ”

<sup>10</sup> “Bayo e bata a fala, e naxa, “Isirayila nun Yuda yama firinni itoe nun e yamanane findima nɛn nxu gbeen na, nxu yi dɔxɔ e yi.” Anu, Alatala fan yi na yi!

<sup>11</sup> Marigina Alatalaa falan ni ito ra, a naxa: Habadan Ala nan n na, n bata n kolɔ n yeteni. E xɔlɔn nun xɔxɔlɔnna naxan yitaxi Isirayila kaane ra e xɔnnantenyani, n na e suxuma nɛn na ra! N na n yete makeɛnma nɛn e xa, n na e makiti waxatin naxan yi.

<sup>12</sup> Nayi, e a kolonma nɛn a n tan Alatala bata e fala paxine birin me Isirayila geya yirene xili ma, e naxanye falaxi, e naxa, “E konna bata halagi, a yi findi nxu balon na.”

<sup>13</sup> E bata e yete yite n tan xili ma e falane yi, e yi konbine ti n xili ma, n tan yeten yi e me.’ ”

14 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Yamanane birin na lu sɛwani waxatin naxan yi, n na ε konna tan naxɔrima nɛn fefe!

15 ε sɛwa nɛn Isirayila yamaan kɛɛ bɔxɔn kala feen na, n ma yamana. Nayi, n na ε fan konna ligama na kiini nɛn. Seyiri geya yiren findima nɛn yire rabejinxin na, e nun Edɔn yamanan birin. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na.’ ”

## 36

### *Isirayila yamaan mɔn xɛtɛma nɛn e bɔxɔni*

1 “Adamadina, nabiyi falan ti Isirayila geyane xa! A fala e xa, i naxa, ‘Isirayila geyane, ε tuli mati Alatalaa falan na!

2 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo yaxune bata gele ε ma, e naxa, “Yɔ! Habadan geyani itoe bata findi nxu tan nan gbee ra!” ”

3 Nayi, nabiyi falan ti, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo ε rabilinna muxune birin bata kata ε raxɔrideni, e yi ε jaxankata alogo ε xa findi siya gbɛtɛye gbeen na, muxune yi ε magele, e yi ε xili kala,

4 nanara, Isirayila geyane, ε tuli mati Marigina Alatalaa falan na! Marigina Alatala ito nan falaxi lan geyane nun yire matexine nun xudene nun mɛrɛmɛrɛne nun yire kalaxine nun taa rabejinxine fe ma, ε rabilinna siya gbɛtɛne bata fu naxanye ma, e mɔn yi ε magele.

5 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata falan ti siya gbɛtɛne xili ma n ma xanuntenya gbeeni n ma yamaan xa, e nun Edɔn taane birin xili ma, naxanye n ma yamanan findixi e gbeen na jaxaɲaxa gbeen nun xɔnnantenyani, e yi a xuruse rabadene tongo!’

6 Nanara, nabiyi falan ti Isirayila yamanana fe yi. A fala geyane nun yire matexine nun xudene nun mɛrɛmɛrɛne xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Siyane bata ε makonbi han! Nayi, n xɔlɔxin falan tima e xili ma nɛn n ma xanuntenya gbeeni n ma yamaan xa.

7 Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata n kɔlɔ n yiini texin na, fa fala ε rabilinna siyane e yɛtɛ nan nayagima e konbine xɔn.’ ”

8 “‘ε tan Isirayila geyane, ε jingima nɛn, ε yi ε bogin namini Isirayila kaane xa, n ma yamana, bayo na feene fa waxatin bata a li.

9 N fama nɛn ε fɛma, n na n yɛɛ rafindima nɛn ε ma, ε tan geyane bima nɛn, ε yi e si.

10 N muxune rawuyama ayi nɛn ε fari, Isirayila yamaan birin. Muxune dɔxɔma nɛn taane yi, e mɔn yi yire kalaxine ti.

11 N muxune nun xuruseene rawuyama ayi nɛn ε tan geyane fari. E wuyama ayi nɛn, e yi diine bari. N mɔn tinma nɛn muxune yi dɔxɔ ε tan geyane fari alo a fɔlɔni, n yi ε rasabati alo waxati danguxine yi. Nayi, ε a kolonma nɛn a Alatala nan n na.

12 N na a ligama nɛn muxune yi sigan ti ε tan geyane yiren birin yi, Isirayila kaane, n ma yamana, ε yi findi e kɛɛ bɔxɔn na, ε mi fa findima e diine faxa xunna ra sɔnɔn.’ ”

13 “‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Bayo a falama ε ma fa fala ε tan geyane bata muxune halagi, ε yi findi ε yɛtɛna yamana diine faxa xunna ra,

14 nanara, ε mi fa muxu yo halagima sɔnɔn. ε mi fa findima ε yamana diine faxa xunna ra sɔnɔn. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

15 E mi fa siyane konbi ti xuiin mēma sōnōn, siyane mi fa ε rayarabima sōnōn, ε mi fa ε yamaan nabirama sōnōn! Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

16 Marigina Alatala yi a fala n xa, a naxa,

17 “Adamadina, Isirayila kaane yi dōxi e yamanani waxatin naxan yi, e a sarijanna kala nēn e fe raba kiine nun e kēwanle xōn, e fe raba kiin yi findi fe xōsixin na n yeε ra yi alo jaxanla nēma kike wanli.

18 Nayi, n na n ma xōlōn nagodo nēn e xili ma e to faxan tixi yamanani, e yi a sarijanna kala e suxurene xōn.

19 Nanara, n na e raxuyaxi ayi siyane ye yamanane birin yi, n yi e makiti e sigati kiin nun e kēwanle xōn.

20 E na yi siga denaxanye birin yi siyane ye, e yi n xili sarijanxin sarijanna kalama nēn bayo muxune yi a falama e ma nēn, e naxa, ‘Alatalaa yamaan na e ra, anu e kelixi a yamanan nin.’

21 Nanara, n yi wa n xili sarijanxin natanga feni e ma, Isirayila yamaan yi naxan sarijanna kalama siyane tagi e siga denaxanye yi.”

22 “Nanara, a fala Isirayila yamaan xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N mi ito ligama ε tan Isirayila yamaan xan ma fe ra, koni n na a ligama n xili sarijanxin nan ma fe ra ε naxan sarijanna kalaxi siyane tagi e siga denaxanye yi.

23 N na n xili gbeen sarijanna mayitama nēn, ε naxan sarijan kalaxi siyane ye. Nayi, siyane a kolonma nēn a Alatala nan n na, n na n ma sarijanna mayita ε xōn waxatin naxan yi siyane yetagi.’ Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

24 “N na ε bama nēn siyane ye, n yi ε malan keli yamanane birin yi, n yi ε xali ε bōxōni.

25 N na ε rasarijanma nēn ige sarijanxin na, n yi a xuya ε ma, ε yi rasarijan. N na ε rasarijanma nēn ε fe xōsixine nun ε suxure feene birin ma.

26 N bōje nēnēn fima nēn ε ma, n yi nii nēnēn sa ε yi. N bōje xōdexen bama nēn ε yi alo gemēna, n yi bōje fajin sa ε yi.

27 N na n ma Nii Sarijanxin sama nēn ε yi, n yi a liga, ε yi bira n ma tōnne fōxō ra, ε n ma sariyane suxu, ε yi e liga.

28 E dōxōma nēn yamanani n naxan so ε benbane yii, ε yi findi n ma yamaan na, n yi findi ε Ala ra.

29 N na ε rakisima nēn ε fe xōsine birin ma. N bogi seene raminima nēn, n yi a rawuya ayi, kamen mi fa ε suxe sōnōn!

30 N wudi bogine nun sansine rawuyama ayi nēn alogo ε nama fa rayarabi kameni sōnōn siyane ye.

31 Nayi, ε sigati ki jaxin nun ε kēwali jaxine fe rabirama nēn ε ma, ε yi nimisa ε hakene nun ε kēwali xōsixine fe ra ki fajni!

32 N mi na ligama ε tan xan ma fe ra, ε xa a kolon Isirayila yamana! E yagi ε kēwanle fe ra ki fajni! Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

33 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ε rasarijan ε hakene birin ma lōxōn naxan yi, n mōn taane rafema nēn, yire kalaxine mōn yi ti,

34 xεε kalaxine mōn yi bi alogo e nama lu rabejinxi dangu muxune yetagi.

35 E a falama nēn nayi, e naxa, “Yamanani ito naxan yi kalaxi, a bata lu alo Eden nakōna. Taan naxanye yi kalaxi, e yi rabejin, na taa xōnne mōn bata ti, e findi muxune dōxōde makantanxine ra.”

<sup>36</sup> Nayi, siyaan naxanye na lu ε rabilinni, ne a kolonma nεn a n tan Alatala nan bata yire kalaxine ti, n mɔn yi xεε rabejinxine bi. N tan Alatala nan falan tixi, n na a ligama nεn.’ ”

<sup>37</sup> “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N mɔn tinma nεn Isirayila yamaan xa n fen, n yi e mali. N muxune rawuyama ayi nεn alo xuruseene.

<sup>38</sup> Taa kalaxine rafema nεn muxune ra alo xuruse kurune Yerusalen yi sali lɔxɔne yi naxanye bata rasarijan Ala xa. Nayi, e a kolonma nεn a Alatala nan n na.”

## 37

### *Ala yi muxu xɔnne yita Esekiyeli ra fe tooni alo xiyena*

<sup>1</sup> Alatala senbɛn yi so n yi, a Nii Sarijanxin yi n xali lanbanna nde tagi, dεnaxan yi rafexi faxa muxune xɔnne ra.

<sup>2</sup> A yi n nasiga ti e tagi na yiren birin yi, anu e yi gbo na han, e bata yi xara ayi fefe!

<sup>3</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, xɔnni itoe niin mɔn nɔε birε e yi ba?” N yi a yabi, n naxa, “Marigina Alatala, i tan nan keden pe na kolon!”

<sup>4</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Nabiya falan ti xɔnni itoe xa! A fala, i naxa, ‘Xɔri xaraxine, ε Alatalaa falan name!

<sup>5</sup> Marigina Alatala ito nan falaxi xɔnni itoe xa, a naxa: N niin birama ε yi nεn, ε yi keli sayani!

<sup>6</sup> N na ε fasane sama nεn ε ma, n fati bɛndɛn nun ε fati kidin sa ε ma, n mɔn yi ε niin bira ε yi alogo ε xa keli sayani. Nayi, ε a kolonma nεn a Alatala nan n na.’ ”

<sup>7</sup> N yi nabiya falan ti xɔnne xa alo a yamarixi n ma kii naxan yi. N yi nabiya falan tima waxatin naxan yi, xuina nde yi mini, alo se ramaxa xuina, xɔnne yi e maso e bode ra.

<sup>8</sup> N yi a to faşane bata sa xɔnne ma, fati bɛndɛn yi sa e ma, fati kidin yi e ye maluxun, koni e nii mi yi e yi singen.

<sup>9</sup> Nayi, Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Nabiya falan ti foyen xa! Adamadina, nabiya falan ti a xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: I tan foyena, keli bɔxɔn tongon naaninne yi, i fa so faxa muxuni itoe yi alogo e xa keli sayani.’ ”

<sup>10</sup> N yi nabiya falan ti alo a yamari n ma kii naxan yi. Niin yi bira e yi, e mɔn yi keli sayani, e ti e sanne xunna. Gali senbεmaan nan yi a ra naxan yi gbo mume!

<sup>11</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, Isirayila yamaan birin nan xɔri itoe ra. E luma a fale, e naxa, ‘Nxu xɔnne bata xara. Yigi yo mi fa nxu xa! Nxu bata lo ayi!’

<sup>12</sup> Nanara, nabiya falan ti, i a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na ε gaburune rabima nεn, n yi ε rate yinla ra, ε tan n ma yamana. N mɔn fama nεn ε ra Isirayila yamanani.

<sup>13</sup> E a kolonma nεn nayi, n ma yamana, a Alatala nan n na, n na ε gaburune rabi waxatin naxan yi, n yi ε rate!

<sup>14</sup> N na n ma Nii Sarijanxin birama ε yi nεn, ε yi keli sayani, n mɔn yi ε dɔxɔ ε yamanani. Nayi, ε a kolonma nεn a n tan Alatala nan falan tixi, n yi a liga. Alatalaa falan nan na ra.’ ”

### *Ala mayitaxunna bama nεn Isirayila nun Yuda tagi*

<sup>15</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,



16 “Adamadina, yegena nde tongo i yi ito kerenden a fari, fa fala Yuda gbeena e nun Isirayila kaan naxanye a foxo ra. I mon xa yege gbete tongo, i ito kerenden a ma fa fala Eframi a yegena, Yusufu gbeena e nun Isirayila yamaan naxanye birin a foxo ra.

17 Yegene ratugun alogo e xa findi yege kedenna ra i yii.

18 Xa i ya yamanan muxune i maxodin, e naxa, ‘I mi ito bunna falama nxu xa ba?’

19 I xa e yabi, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N Yusufu a yegen tongoma nen, Naxan Eframi yii, e nun Isirayila bansonna naxanye a foxo ra, n yi a tugun Yudaa yegen na, e findi yege kedenna ra. E findima nen kedenna ra n yii.’ ”

20 “I sebenla kerendenma yegen naxanye fari, ne xa lu suxi i yii e yetagi.

21 I yi a fala e xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N na Isirayila kaane bama nen siya gbete tagi e sigaxi denaxanye yi, n yi e malan keli yiren birin yi, n yi e raxete e yamanani.

22 N na e findima nen yama kedenna ra yamanani, Isirayila geyane fari, manga kedenna yi lu e birin xun na, e mi fa findima siya firinna ra, e mon mi fa yitaxunje mangaya firinna ra.

23 E mi fa e yete raxosima e suxurene nun e batu se haramuxine nun e murute feene xon. N na e rakisima nen e yulubi rabadene birin ma, n yi e rasarijan. E findima nen n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra.

24 N ma walikeen Dawuda nan findima e mangan na, xuruse raba keden peen yi lu e yete ra. E n ma sariyane nun n ma tonne suxuma nen, e yi e liga.

25 E doxoma nen yamanani n denaxan soxi n ma walikeen Yaxuba yii, e benbane doxo denaxan yi. E doxoma nen menni, e tan nun e diine nun e diine diine han habadan, n ma walikeen Dawuda yi findi e mangan na habadan!

26 N boje xunbeli layirin xidima nen nxu nun ne tagi, a findi habadan layirin na. N na e rasabatima nen, n yi e rawuya ayi, n yi n ma yire sarijanxin lu e tagi habadan!

27 N doxoden luma nen e tagi, n findi e Ala ra, e findi n ma yamaan na.

28 Nayi, siyane a kolonma nen a n tan Alatala nan Isirayila rasarijanxi, n na n ma yire sarijanxin lu e tagi waxatin naxan yi habadan.’ ”

## 38

### *Nabiya falan Manga Gogo xili ma*

1 Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

2 “Adamadina, i yete rafindi Manga Gogo Magogo kaan ma, Meseki nun Tubali\* manga gbeena, i nabiya falan ti a xili ma.

3 A fala a xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli i xili ma Gogo, Meseki nun Tubali manga gbeena.

4 N karafen birama nen e deni, n yi i karahan, n yi i ramini i konni e nun i ya ganla birin, e nun i ya soone nun i ya soo ragine, naxanye yenge so seene yebaxi, e nun sofa gali gbeena ye masansan wure lefa gbeen nun a xurin suxi naxanye yii naxanye fatan yengen soe silanfanna ra.

5 Perise kaane nun Kusi kaane nun Puti kaane fan sigama nen i foxo ra, ye masansan wure lefaan nun wure komotin naxanye yii.

\* **38:2: Tubali nun Meseki** a fe sebexi Dunuja Falon 10.2-3 nun Esekiyeli 27.13 kui. **Gogo nun Magogo** findixi Alaa yamaan yaxune misaala nan na. E fe mon sebexi Lankemaya 20.8 kui.

<sup>6</sup> E nun Gomere kaane nun e sofa ganle birin, e nun Beti-Togarama kaane, naxanye keli kōmen fōxōni, e nun e ganle birin, e nun siya wuyaxine sigama nen i fōxō ra.' ”

<sup>7</sup> “Keli, i yi i yitōn, ε nun gali gbeen naxanye birin i fōxō ra, bayo i tan nan dōxi e birin xun na.

<sup>8</sup> Lōxōna nde, n na a ragidima i ma nen jee wuyaxi dangu xanbini, i siga na yamanan xili ma naxan muxuye futuxuluxi silanfanna bun ma, naxanye kelixi yamana wuyaxi yi, e sa e malan Isirayila geyane fari naxanye bata yi lu rabejinxī xabu waxati xunkuye. E birin bata keli siyane ye, e yi lu dōxi bōje xunbenli.

<sup>9</sup> E nun ε ganle birin kelima nen e nun siya wuyaxine, ε yi fa e yamanani alo tule gbeena, alo kundaan naxan sama yamanan xun ma.’ ”

<sup>10</sup> “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Na lōxōni, miriyane soma nen i bōjeni, i yi kōte jaxini tōn.

<sup>11</sup> I a falama nen, i naxa, “N sa fuma nen yamana makantantaren ma, n yi muxune yenge naxanye bōje xunbelixi, e lanni, naxanye dōxi taane yi yinna mi naxanye rabilinni, naxanye taan so deeye mi balanma wurene ra.

<sup>12</sup> N na e yii seene tongoma nen yengeni, n yi e nafunle muja.” Muxune mōn bata dōxō taa xōnna naxanye yi, i sa fuma nen ne ma, yamaan naxan naminixi siya gbete ne ye, naxanye bata xuruseene nun nafunla sōtō, naxanye dōxi dunuja tagini.

<sup>13</sup> Saba nun Dedan nun Tarasisi yulane nun e sofa senbemanē birin a falama nen i ma, e naxa, “I faxi yenge yi se tongoden nin ba? I ya ganla malanxi nafunla nan mujadeyi ba, alogo e xa gbetin nun xēmaan xali, e yi xuruseene nun nafunla tongo, e yi se wuyaxi tongo yengeni?” ”

<sup>14</sup> “Nanara, adamadina, nabiyā falan ti. A fala Gogo xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Isirayila kaane na lu bōje xunbenli lōxōn naxan yi, n ma yamana, i na kolonna nen.

<sup>15</sup> I fama nen, i sa keli i dōxōdeni sogeteden kōmen fōxōni pon, ε nun siya wuyaxin naxanye i fōxō ra, e birin dōxi soone fari, yama gbeena, gali senbēmana.

<sup>16</sup> I sa fuma nen Isirayila kaane ma, n ma yamana, alo kundaan naxan sama yamanan xun ma. Waxati famatōni, n na i rafama nen n ma yamanan xili ma alogo siyane xa n kolon, n na n ma sarijanna mayita i tan xōn e yetagi waxatin naxan yi.’ ”

<sup>17</sup> “ ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N falan ti i tan nan ma fe yi Isirayila nabine xōn waxati danguxine yi ba, n ma walikene? Na waxatini, e nabiyā falane ti nen jee wuyaxi bun, fa fala a n na i rasigama nen n ma yamaan xili ma.

<sup>18</sup> Na lōxōni, Gogo fama nen Isirayila yamanan xili ma, n bōjen yi te, n xōlō han! Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>19</sup> N fitinaxina a ragidi nen n ma xōlō gbeeni, fa fala na lōxōni bōxōn xuruxurun gbeen tima nen Isirayila yi.

<sup>20</sup> Yexene nun xōline nun burunna subene nun niimaseene birin xuruxurunna nen gaxuni n yetagi, e nun muxun naxanye birin bōxō xōnna fari. Geyane godoma nen, tintin yirene birin yi wuru, yinne birin yi bira bōxōni.

<sup>21</sup> N yengen nakelima nen Manga Gogo xili ma n ma geyane birin fari. Birin silanfanna tongoma nen a ngaxakedenna xili ma. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>22</sup> N Gogo makitima nɛn fitina furen nun sayaan na, n tule gbeen nun balabalan kɛsɛne nun dole tɛɛn nafa a xili ma e nun a ganle nun siya wuyaxin naxanye a fɔxɔ ra.

<sup>23</sup> N na n ma gboon nun n ma sarijanna mayitama nɛn, n yi a liga siya wuyaxine yi n kolon. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na.' ”

## 39

### *Fala gbɛtɛ Manga Gogo xili ma*

<sup>1</sup> “Adamadina, nabiya falan ti Manga Gogo xili ma, a fala a xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata keli i xili ma Gogo, Mesɛki nun Tubali manga gbeena.

<sup>2</sup> N na i karahanma nɛn, i yi keli i ya yamanani sogeteden kɔmɛnna ma pon, n yi i xali Isirayila geyane fari.

<sup>3</sup> N na i ya xanla ragarinma ayi nɛn, a bira i kɔmɛnni, n yi i ya xalimakunle rayolon i yiifanni.

<sup>4</sup> I faxama nɛn Isirayila geyane fari, i tan nun i ya ganle nun siyaan naxanye birin i fɔxɔ ra. N yi i binbin lu xɔline nun burunna subene bun e balon na.

<sup>5</sup> I faxama nɛn burunna ra, bayo n tan bata a fala. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>6</sup> N tɛɛn nafama nɛn Magogo yamanani, e nun na kanne konni naxanye birin dɔxi ige tagi bɔxɔne yi bɔɲɛ xunbenli. Nayi, e a kolonma nɛn a Alatala nan n na.

<sup>7</sup> N na a ligama nɛn Isirayila kaane yi a kolon a n xinla sarijan. N mi fa n ma yamaan luyɛ sɔnɔn e yi n xinla sarijanna kala. Nayi, siyane a kolonma nɛn a n tan Alatala nan sarijan Isirayila yamanani.’ ”

<sup>8</sup> “ ‘Marigina Alatalaa falan ni ito ra: Na feene fama nɛn, e yi rakamali. N falan tixi na lɔxɔn nan ma fe yi.

<sup>9</sup> Nayi, Isirayila kaane minima nɛn taani, e yi yaxune yɛngɛ so se biraxine matongo, e yi e gan yegen na, yɛ masansan wure lefa xurin nun a xungbene, e nun xanle nun xalimakunle nun yɛngɛ so dunganne nun tanbane. Ne mi gan ɲanɲɛ han ɲɛɛ solofere.

<sup>10</sup> E mi yege fenɲɛ burunna ra, e mi se sege fɔtɔnne yi, bayo yaxune yɛngɛ so seene nan ganma yegene ra. Naxanye e yii seene tongo yɛngɛni, e fan ne yii seene tongoma nɛn yɛngɛni. Naxanye e nafunla ba e yii, e fan yi ne nafunla ba e yii. Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

<sup>11</sup> “ ‘Na lɔxɔni, n sigatine lanban yiren findima nɛn gaburu soon na Manga Gogo xa Isirayila yamanani fɔxɔ ige daraan sogeteden binni. A kiraan bolonma nɛn dangu muxune yɛɛ ra bayo Gogo maluxunma mɛnna nin e nun a ganla birin, mɛnna yi xili sa Gogo a ganla lanbanna.

<sup>12</sup> Isirayila yamana e maluxunma nɛn kike solofere alogo yamanan xa rasarijan.

<sup>13</sup> Yamanan muxune birin e maluxunma nɛn, na yi findi xunna kenla ra e xa, n na n ma binyen makɛnɛn lɔxɔn naxan yi. Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

<sup>14</sup> “ ‘Muxune sugandima nɛn, e yi yamanani siga binbine fendeni waxatin birin. Muxu faxaxin naxanye bɔxɔn fari ma, muxu gbɛtɛye yi dangu ne maluxunɲɛ. Na fɔlɔma nɛn kike solofere na dangu, e yi bɔxɔn nasarijan na kiini.

15 Na muxun naxanye danguma yamanani, na nde keden na muxune xonne to, a taxamasenna tima nen menni alogo gaburu geene xa sa e maluxun Gogo a ganla meremereni.

16 E mon taana nde xili sama nen menni fa fala "Galiya." Yamanan nasarijanna na kii nin.' "

17 "Adamadina, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: A fala xoliin sifan birin xa, e nun burunna subene birin, i naxa, 'E e malan, e fa, e malan sa keli yiren birin yi, e fa n ma saraxa suben dondeni, n tan yeteen naxan bama e xa. Saraxa gbeen nan na ra Isirayila geyane fari! E suben donma nen, e yi wunla min.

18 E sofa wexilexine subene donma nen, e yi dunuja mangane wunla min, naxanye faxaxi alo kontonne nun yexene nun kotone nun turane, e birin naturaxi alo Basan yamanan xuruseene.

19 E turen donma nen n ma saraxani n naxan bama e xa, e wasa a ra. E wunla minma nen alo dolona han e xun magi a ra.

20 E lugoma nen soone suben nun soo ragine suben na n ma donse dondeni, e nun sofa wexilexine nun yenge sone sifan birin suben na.' Marigina Alatalaa falan nan na ra."

21 "N na n ma binyen mayitama nen siyane tagi, siyane birin yi n ma kiti saxin to, n na n senben nagodo e xili ma waxatin naxan yi.

22 Nayi, keli na lxon ma han waxati famatona, Isirayila yamana a kolonma nen a Alatala nan n na, e Ala.

23 Nayi, siyane a kolonma nen a Isirayila kaane yulubine nan ma fe a ligaxi e sigaxi konyiyani, e to tinxintareyaan liga n na, n yi n yetagin luxun e ma, n yi e sa e yaxune sagoni alogo e xa e faxa yengeni.

24 N na e saranma nen e fe xosixine nun e murute feene ra, n yi n yetagin luxun e ma."

25 "Na ma, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Iki, n mon xetema nen Yaxuba bansonna muxu suxine ra, n kininkininma nen Isirayila kaane birin ma, n yi n sobe so alogo birin xa n xili sarijanxin binya.

26 Nayi, e jinanma nen e yagin xon e nun e tinxintareyaan naxanye birin ligaxi n na. E mon luma nen makantanni e bxonni, muxune mi fa e yimaxama.

27 N na e ramini siyane ye waxatin naxan yi, n na e malan sa keli e yaxune yamanane yi, n na n ma sarijanna mayitama nen e xon siya wuyaxine yetagi.

28 Nayi, e a kolonma nen a Alatala nan n na, e Ala, amasoto hali n to e raxuyaxi ayi siyane tagi konyiyani, n mon e malanma nen e konni, n mi e sese luma na.

29 N mi fa n yetagin luxunma e ma nayi sonon, bayo n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nen Isirayila yamaan fari. Marigina Alatalaa falan nan na ra."

## 40

### *Ala yi a Batu Banxi nenena fe makenen Esekiyeli xa*

1 Nxo konyiyaan jee moxojen nun suulunden kike singen xi fude lxoni, Yerusalen taan kalan jee fu nun naanindeni, na lxon yeteni, Alatala yi n tongo, a yi siga n na na yi.

2 Ala yi n xali Isirayila yamanani fe tooni alo xiyena. A yi n nate geya matexina nde fari banxine yi tixi naxan sogeteden yiifari bxonni alo taana.

3 A yi n xali menni, n yi dajlxona nde to, a kiin luxi alo wure gbeela. Taa dugi lutin yi suxi a yii e nun tamina, se maliga sena. A yi tixi dena nde ra.

4 Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i yeen ti, i tuli mati, i yengi sa feni itoe birin xon n naxanye yitama i ra, amasoto i faxi be na nan ma, i yi sa a fala Isirayila yamaan xa i na naxan birin to.”

### *Alaa Banxi nenin yinna so dena*

5 N yi a to, yinna nde yi Ala Batu Banxin nabilinxi a yiren birin yi. Se maliga tamin yi suxi na muxun yii a kuya nongonna ye sennin, koni na tamin nongonne yi kuya nongonna yeteen xa. Nongonna keden e nun yii kuiin yee keden nan yi e kuyan na nun. A yi yinni gboon maliga, e nun se maliga tamin kuyan yi lan. A yiteen fan nun se maliga tamin kuyan yi lan.

6 Na xanbi ra, a yi siga yinna so deen na denaxan yi yee rafindixi sogeteden ma. A yi te tedene ma so mena kui. A yi yinna so deen fari binna maliga, na kuyana, se maliga tamin ye keden.

7 Konkodine nan yi rafalaxi yinna so deen kanke, kantan tiine yi tiye yiren naxanye yi. Ne birin yi kuya se maliga tamin ye keden keden, e yigbona, a ye keden. Nongonna ye suulun nan yi kantan tiine konkodine longonne ra. So deen mini deen yinna kuiin ma, na yi kuya se maliga tamin ye keden.

8 Na muxun mon yi na so de palaan maliga naxan yi yinna kuiin binni:

9 A yi kuya nongonna ye solomasexe. A banxin kankeni gbona, nongonna ye firin. Na so de palaan yi a kui nen, a yee rafindixi Ala Batu Banxin ma.

10 Yinna so deen naxan yi sogeteden binni, kantan tiine konko saxanne nan yi rafalaxi a so deen kanke a foxo firinna birin yi. Ne birin yi lan. E birin yi tagi kuya kii kedenni.

11 A yi deni gboon maliga, nongonna ye fu, a kuyana, nongonna ye fu nun saxon.

12 Sansandina nde yi tixi kantan tiine konkone yetagi, a yitena nongonna ye keden. Kantan muxune konkone tan yigbona nongonna ye sennin, e kuyana, a ye sennin.

13 A yi so deen yiren maliga, keli sansandi kedenna koden ma han gbete bode foxoni, na yigbona, nongonna ye maxonen nun suulun.

14 A yi so deen palaan maliga kantan tiine konkone yetagi, na kuyana, nongonna ye tonge sennin. Na yi sa danxi yinna so deen kui xiin nan ma.

15 Keli yinna so deen fari ma xiin ma han so deen kui xiin palana, nongonna ye tonge suulun.

16 Foye sodene nan yi palaan banxi kankene birin ma wure sansanne tixi naxanye ma kantan tiine konkone yiren birin yi. Ndee fan yi so deen palaan ma. Banxi kanken naxanye yi kantan tiine konkone longonne ra, tugu yii sawurane nan yi kerendenxi ne rayabu seen na.

### *Ala Batu Banxin yinna kuina*

17 A yi n xali Ala Batu Banxin yinna kui. Na yinna kuiin nabilinna yitoxni geme doxine nan na boxon ma a lonna ra, a yi rabilinxi konko tonge saxon nan na naxanye yi doxi yinna ra.

18 A kuiin nabilinna birin yi doxi geme malaxunxine nan na alo lonna. A rabilinna yi magodo yinna kuiin tagiyaan xa.

19 A yi a kuyan maliga, keli yinna fari ma xiin so deen palaan yetagin ma han Ala Batu Banxin yinna kui xiina. Na yi lan nongonna ye keme ma sogeteden mabinna nun a komen foxon fan xa.

### *Komen foxon yinna so dena*

20 Yinna so deen naxan yi yee ra findixi sogeteden komena ma, a yi na kuyan nun a yigboon maliga.

<sup>21</sup> Kantan muxune konkone, saxan be binni, saxan be binni, e nun banxi kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a so deen palana, ne nun yinna so deen boden birin yi lan, a kuyana nongonna ye tonge suulun, a yigbona, nongonna ye maxojen nun suulun.

<sup>22</sup> Na so deen foye sodene nun a kantan tiine konkone nun a tugu yii sawura kerendexine, ne birin nun so deen boden gbeene yi lan naxan yi yee ra findixi sogeteden binna ma. San tide solofere nan yi deden na a so deen palaan yetagi.

<sup>23</sup> Ala Batu Banxin yinna kui xiin so dena nde yi yinna komen foxon so deen yetagi, alo a yi kii naxan yi sogeteden mabinni. Na muxun yi na kuyan maliga keli yinna fari ma xiin so deen ma han yinna kui xiin so dena, nongonna ye keme.

### *Yinna yifari foxon so dena*

<sup>24</sup> A yi ti n yee ra siga yinna yifari foxon mabinni, n yi so de gbetae to naxan yi yee rafindixi yifari foxon ma. A yi a yirene maliga, na fan yi lan bonne ma.

<sup>25</sup> Foye sodene yi yinna so deen nun a so de palaan yiren birin ma alo bonne yi kii naxan yi. A kuyana, nongonna ye tonge suulun, a yigbona nongonna ye maxojen nun suulun.

<sup>26</sup> San tide solofere nan yi deden na a so deen palaan yetagi. Banxi kanken yi rayabuxi tugu yii sawura kerendexine nan na kantan tiine konkone longonne ra.

<sup>27</sup> Ala Batu Banxin yinna kui xiin so dena nde fan yi yifari foxoni. Na muxun yi a kuyan maliga keli yinna kui xiin so deen ma han yinna fari ma xiin so dena, nongonna ye keme.

### *Yinna kui xiin so deene*

<sup>28</sup> Na xanbi ra, a yi fa n na Ala Batu Banxin yinna kui xiini, n so a yifari ma so deen na. A yi so deen maliga, na fan nun bonne birin yi lan.

<sup>29</sup> Kantan muxune konkone nun banxi kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a so deen palana, ne nun so deen bonne birin yi lan. Foye sodene yi so deen nun a palaan yiren birin ma. A kuyana, nongonna ye tonge suulun, a yigbona, nongonna ye maxojen nun suulun.

<sup>30</sup> So deene palaan naxanye yi yinna ma, ne yi kuya nongonna ye maxojen nun suulun, e yigbona nongonna ye suulun.

<sup>31</sup> So deen palaan yi yee rafindixi yinna fari ma xiin nan ma, a senbetenne yi rayabuxi tugu yii sawura kerendexine nan na. San tide solofere nan yi deden na.

<sup>32</sup> Na xanbi ra, a yi fa n na yinna kui xiin sogeteden mabinni, a yi so deen maliga, na fan nun bonne birin yi lan.

<sup>33</sup> Kantan muxune konkone nun banxi kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a so deen palana, ne nun so deen bonne birin yi lan. Foye sodene yi so deen nun a palaan yiren birin ma. A kuyana, nongonna ye tonge suulun, a yigbona, nongonna ye maxojen nun suulun.

<sup>34</sup> A so deen palaan yi yee rafindixi yinna fari ma xiin nan ma. A senbetenne yi rayabuxi tugu yii sawura kerendexine nan na. San tide solofere nan yi deden na.

<sup>35</sup> Na xanbi ra, a yi fa n na komen foxon so deen na, a yi a maliga. E nun bonne birin yi lan.

<sup>36</sup> Kantan muxune konkone nun banxi kanken naxanye yi ne longonne ra e nun a so deen palana, ne nun so deen bonne birin yi lan. Foye sodene yi a yiren birin ma. A kuyana, nongonna ye tonge suulun, a yigbona, nongonna ye maxojen nun suulun.

<sup>37</sup> A so deen palaan yi yee rafindixi yinna fari ma xiin nan ma. A senbetenne yi rayabuxi tugu yii sawura kerendexine nan na. San tide solofere nan yi teden na.

### *Saraxane yitonna konkon naxanye kui*

<sup>38</sup> Konkona nde yi sansanna so de palane kui saraxa xuruse gan daxine yi maxama denaxan yi.

<sup>39</sup> Tabali firin firin yi so deen palaan foxo firinna birin yi xuruseene yi koe raxabama de naxanye yi alogo e xa ba saraxa gan daxin na hanma yulubi xafari saraxana hanma yangin saraxana.

<sup>40</sup> Tabali firin firin mon yi so deen palaan be binna nun be binni teden dexon yinna kui xiin komen foxon so deen na.

<sup>41</sup> Nayi, tabali naanin yi so deen be binni, naanin be binni, e birin malanxina tabali solomasexe xuruseene yi koe raxabama denaxanye yi.

<sup>42</sup> Tabali naanin gbete ye fan yi na yi naxanye rafalaxi gema masolixine ra saraxa gan daxine fe ra, e birin kuyana nongonna ye keden e nun a tagi, e yigbona nongonna ye keden nun a tagi, e yitena nongonna ye keden. Waliseene nan yi ne fari xuruseene koe raxabama naxanye ra alogo e xa ba saraxa gan daxin na hanma saraxa gbete.

<sup>43</sup> Banxin kanken yi rayabuxi a rabilinna birin yi sawura kerendexine nan na naxanye rabinya yi yiin ye keden liye. Tabanle yi rafalaxi saraxa subene nan ma fe ra.

### *Saraxaraline konkone*

<sup>44</sup> Konko firin yi yinna kui xiin kui, kedenna komen foxon so deen dexon, a yee rafindixi yinna kuiin ma, kedenna yiifari foxon so deen dexon a yee rafindixi yinna kuiin ma.

<sup>45</sup> Na muxun yi a fala n xa, a naxa, "Konkon naxan yinna kui xiin komen foxoni, saraxaraline nan gbee na ra naxanye Ala Batu Banxin feene xun na.

<sup>46</sup> Konkon naxan yinna kui xiin yiifari foxoni, saraxaraline nan gbee na ra naxanye saraxa ganden feene xun na. Sadoki\* yixetene nan ne ra, Lewi bansonna muxune. Ne gbansanna nan noe e masoe Alatala yetagi e a wanle ke."

<sup>47</sup> Na xanbi ra, a yinna kui xiin kuiin maliga. A kuyana nongonna ye keme, a yigbona nongonna ye keme. Saraxa ganden yi Ala Batu Banxin yetagi.

### *Ala Batu Banxina*

<sup>48</sup> A yi fa n na Ala Batu Banxin tanden ma, a yi a so deen palaan maliga. A senbetenne yigboon nabinyana nongonna ye suulun suulun. A deni gbona nongonna ye fu nun naanin. Banxi kanken naxanye yi so deen be binna nun be binni, ne kuyana nongonna ye saxan saxan.

<sup>49</sup> Nayi, Ala Batu Banxin so deen palaan birin yigboon yi nongonna ye moxonje nan na, a kuyana nongonna ye fu nun firin keli deen ma siga yeen na. Te yi tima san tidene nan fari. Senbeten keden keden nan yi tixi so deen be binna nun be binni.

## 41

<sup>1</sup> Na muxun yi n xali banxin kui yire saribanxi singeni. A yi a senbetenne maliga, a foxo kedenna yigboon nongonna ye sennin, a foxo kedenna boden fan nongonna ye sennin.

\* 40:46: *Sadoki* a fe sebexi Mangane Singen 2.35 kui.

<sup>2</sup> Banxin dēni gbona, nōngōnna yē fu, banxi kanken naxanye dēen be binna nun be binni, nōngōnna yē suulun suulun. A mōn yi banxin kui yire sarijanxi singen maliga, a kuyana nōngōnna yē tonge naanin, a yigbona nōngōnna yē mōxōje.

<sup>3</sup> A yi so banxin kui yire sarijanxi firindeni, a yi a so dēen senbetenne maliga, e firinna birin yigbona, nōngōnna yē firin firin. A so dēni gbona nōngōnna yē sennin. Banxi kanken naxan yi dēen be binna nun be binni, nōngōnna yē solofere solofere.

<sup>4</sup> A yi banxin kuiin yire sarijanxi firinden kuyan maliga, nōngōnna yē mōxōje, a yigbona nōngōnna yē mōxōje. A yi a fala n xa, a naxa, “Yire Sarijanxi Fisamantenna ni ito ra.”

<sup>5</sup> A yi Ala Batu Banxin kanken maliga, a yigbona nōngōnna yē sennin. Konkodine yi banxin kui a rabilinna birin yi, e yigbona nōngōnna yē naanin.

<sup>6</sup> Konkodin naxanye yi banxin kui a rabilinni, ne mōn yi e bode fari kore banxiramaan na han dōxō saxan, a dōxō yo dōxō konkodi tonge saxan saxan. Konkodine nan yi banxi kanken kui xiine senbe soma. E yi nde bama banxi kanken fari ma xiini gboon na, koni e mi yi se bama banxi kanken kui xiini gboon na.

<sup>7</sup> Konkodine yigboon yi sigama fari se, e nēma tema bayo a yi tema nde be banxi kanken na. Muxune yi nōe te te seene ma keli bōxōni, sa te kore banxin firindeni han a saxandeni.

<sup>8</sup> N yi a to a banxin yirena nde yi konkodine ma e bun ti seen na, na yigbona se maliga tamin yē keden, naxan yi lanxi nōngōn kuyen yē senninna ma.

<sup>9</sup> Konkodine banxi kanken fari ma xiini gboon yi nōngōnna yē suulun nan na. Yirena nde magenla yi Ala Batu Banxin

<sup>10</sup> nun saraxaraline banxine tagi, na yigbona nōngōnna yē mōxōje Ala Batu Banxin nabilinna birin yi.

<sup>11</sup> Dēene yi konkodina ndee ma naxanye yi rabiye lan na yiren ma, kedenna kōmēn fōxōn ma, kedenna yiifari fōxōn ma. Sigatidena nde yi lu banxin nabilinna birin yi, na yigbona nōngōnna yē suulun.

<sup>12</sup> Banxina nde yi yēe rafindixi yinna kuiin ma a sogegododen binni, na yigbona nōngōnna yē tonge solofere. Na banxin kankeni gboon yi nōngōnna yē suulun nan na a rabilinna birin yi. Banxin kuyana nōngōnna yē tonge solomanaanin.

<sup>13</sup> Na muxun yi Ala Batu Banxin maliga, a kuyana nōngōnna yē kēme. Yire magenla nun banxin bonna fan nōngōnna yē kēme.

<sup>14</sup> Yinna kui xiin sogetede binna fan, nōngōnna yē kēme. Ala Batu Banxin yi lu na tagiyani.

<sup>15</sup> Na muxun yi banxin maliga naxan yēe yi rafindixi yinna kuiin ma Ala Batu Banxin xanbi ra. Banxin nun banxi kui yiren naxanye a fōxō firinna birin yi, na birin malanxin kuyana nōngōnna yē kēme.

Ala Batu Banxin yire sarijanxi singen nun a firindena e nun a so dē palaan naxan yēe yi rafindixi yinna kuiin ma

<sup>16</sup> e nun e dē yirene nun e foye sode yixurine nun banxine kui yiren naxanye na yire saxanne rabilinxi, farinne yi saxi na banxi kankene birin ma e rayabu seen na han e so dēene. Banxi lonna nun banxi kanken yi rayabuxi farinne nan na siga han foye sodene. Foye sodene fan yi nōe balanje nēn.

<sup>17</sup> Banxin yire sarijanxi firinden so dēen xun ma e nun yire sarijanxi firinne rabilinne banxi kankene birin ma,



<sup>18</sup> maleka gubugubu kan sawurane nun tugu yiine sawurane yi masolixi mēne nan ma. Tugu yii sawurane yi solixi maleka gubugubu kan sawurane longonne ra. Yetagi firin firin nan yi maleka gubugubu kan sawurane ma.

<sup>19</sup> Yetagi keden yi luxi alo adamadiin gbeena naxan yi yεε rafindixi tugu yii kedenna ma. Yetagin bonna yi luxi alo yatan yetagin naxan yi yεε rafindixi tugu yiin bonna ma. Ne yi solixi Ala Batu Banxin yiren birin ma.

<sup>20</sup> Keli banxin yire sarijanxi singen lonna ma siga han a so dēen xun ma, maleka gubugubu kan sawurane nun tugu yii sawurane nan yi solixi banxi kanken ma.

<sup>21</sup> Yire sarijanxi singen dε rati wudine yi rafalaxi tongon naanin nan ma, fε mi yi naxanye ti kiin na. Yire Sarijanxi Fisamantenna dε rati wudine fan yi na kii nin.

<sup>22</sup> Se ralixine dɔxɔ se tabanla yi na yi, a yitena nɔngɔnna yε saxan, a fɔxɔ firinne birin yigbona, nɔngɔnna yε firin firin. A tongonne nun a bun tiin nun a dεxɔnne yi rafalaxi wudin nan na. Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Tabanla ni ito ra, naxan Alatala yetagi.”

<sup>23</sup> Yire sarijanxi singen nun Yire Sarijanxi Fisamantenna firinne birin, dε firin nan yi tixi e so dēen na.

<sup>24</sup> E dε firinne yi rabima yiifanna nun kɔmenna nan ma.

<sup>25</sup> Maleka gubugubu kan sawurane nun tugu yii sawurane yi solixi yire sarijanxi singen dēen ma alo naxanye yi banxi kankene ma. Wudi xunna soon yi rafalaxi so dε palaan so dēen xun ma.

<sup>26</sup> Foye sode yixurine yi so dε palaan dεxɔnne ma wure sansanna naxanye ma, tugu yii sawurane yi solixi banxi kanken ma foye sodene fɔxɔ firinne birin yi. Wudi xunna soon yi rafalaxi konkodine fan yetagi.

## 42

### *Saraxaraline banxine*

<sup>1</sup> Na muxun yi ti n yεε ra kɔmɛn fɔxɔni, mini yinna kui xiin fari ma, a fa n na banxin dεxɔn ma naxan yi yinna kɔmɛn fɔxɔn yetagi yinna kui xiin xɔn ma.

<sup>2</sup> Na banxin kuyana nɔngɔnna yε kεmε, a yigbona nɔngɔnna yε tonge suulun, a dēen yi rabima kɔmɛn fɔxɔn nan ma.

<sup>3</sup> Nɔngɔnna yε mɔxɔne yi luxi Ala Batu Banxin nabilinni, gεmε dɔxine fan yi yinna fari ma xiin dε a lonna ra. Banxini ito yi mēne nan longori ra. Kore banxin dɔxɔde saxan nan yi a ra Ala Batu Banxin kore banxin yetagi.

<sup>4</sup> Konkon naxanye yi kore banxine kui, sigatiden yi danguma ne birin tagi banxin kui. Sigatideni gbona, nɔngɔnna yε fu, a kuyana nɔngɔnna yε kεmε. Konkone yi rabima kɔmɛn fɔxɔn nan ma.

<sup>5</sup> Konkon naxanye yi kore banxin faxa ra xiine kui, ne yi yixurun dangu a laberaxine ra bayo sigatidene yi nde baxi e yigboon na dangu firinna bonne ra.

<sup>6</sup> Konkon naxanye yi kore banxin xuntagi, sɛnbɛtɛn yo mi yi ne ma alo e yi yinna ma kii naxan yi. E mɔn yi yixurun dangu kore banxin singen nun a firinden konkone ra.

<sup>7</sup> Konkon naxanye yi rafalaxi banxini yinna fari ma xiin mabinni, ne yi danxi banxin tagiyaan nin, e kuyana nɔngɔnna yε tonge suulun.

<sup>8</sup> Konkon naxanye yi yinna mabinni banxin kui, ne kuyana nɔngɔnna yε tonge suulun, koni konkon naxanye yi yire sarijanxin mabinni, ne kuyana nɔngɔnna yε kεmε.

<sup>9</sup> So yi tima banxin sogeteden mabinna nin keli yinna fari ma xiin binni siga labe ra konkone kui.

<sup>10</sup> Yiifari fəxəni, banxina nde fan yi yinna fari ma xiin yetagi Ala Batu Banxin yinna kui xiin ma, konkone fan yi na banxin kui.

<sup>11</sup> Sigatidena nde yi konkone tagi. Na banxin nun banxin naxan yi kəməni fəxəni, ne firinna birin kuyan nun e yigboon yi lan e nun e so deene nun e yeɓa kiina. Yiifari fəxəni banxin so deene

<sup>12</sup> nun kəməni fəxəni banxin konkone so deene birin yi lan. So yi tima konkone longonna ra sigatiden nan xən keli sogeteden binni.

<sup>13</sup> Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Banxin naxanye kəməni fəxəni nun yiifari fəxəni, naxanye rabima Ala Batu Banxin yinna kui xiin kuiin binni, saraxaraline nan gbee ne ra, naxanye walima Alatala yetagi, e saraxa sarijanxi fisamantenne subene donma denaxan yi. Na saraxa sarijanxi fisamantenne ramarama mənne yi nən alo bogi se saraxane nun yulubi xafari saraxane nun yangin saraxane bayo na yirene sarijan.

<sup>14</sup> Saraxaraline na so yire sarijanxin longonne ra, e mi nəe mine, siga yinna fari ma xiin kui fə e na e saraxaraliya wali dugine ba e ma, e yi e lu na bayo ne sarijan. Ne lan nən e xa dugi gbeteɓe ragodo e ma benun e xa siga yamaan yirene yi.”

<sup>15</sup> A yelinxina Ala Batu Banxin kuiin yirene malige, a yi siga n na, mini sogeteden so deen na, a yinna fari ma xiin maliga.

<sup>16</sup> A yi yinna sogeteden mabinna maliga se maliga tamin na, a kuyana nəngənna ye keme suulun.

<sup>17</sup> A yi yinna kəməni fəxəni maliga se maliga tamin na, a kuyana nəngənna ye keme suulun.

<sup>18</sup> A yi yinna yiifari fəxəni maliga se maliga tamin na, a kuyana nəngənna ye keme suulun.

<sup>19</sup> A yi yinna sogeteden binna maliga se maliga tamin na, a kuyana nəngənna ye keme suulun.

<sup>20</sup> A yinna fari ma xiin yirene birin maliga na kii nin, a kuyan nun a yigbona, nəngənna ye keme suulun. A yi rabilinxi yinna nan na alogo se sarijanxine nun se gbeteɓe xa fata.

## 43

### *Alaa nərən mən yi xete a banxini*

<sup>1</sup> Na muxun yi n xali so deen binni, naxan yi yeɓe rafindixi sogeteden binna ma.

<sup>2</sup> Nayi, n yi Isirayilaa Alaa nərən to fe sa keli sogeteden binni. A xuiin yi luxi alo ige walanna xuina, bəxən yi mayilenma a nərən na.\*

<sup>3</sup> N yi fe toon nan tima alo xiyena. Na yi luxi nən alo n fe toon naxan ti Ala to yi fama taan kaladeni. Na fe toone mən yi luxi alo n naxan to Kebari baan de.† Nayi, n yi bira, n yetagin yi lan bəxən ma.

<sup>4</sup> Alatalaa nərən yi so deen na naxan yi sogeteden binni.

<sup>5</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi n tongo a yi n xali Ala Batu Banxin yinna kui xiini. Alatalaa nərən yi banxin nafexi.

\* **43:2:** Esekiyeli bata yi *Alaa nərən* to sigɛ sogeteden binni. Iki, a mən bata a to fe sa keli mənni. Na feen mən seɓexi Esekiyeli 10.19 nun 11.23 kui. † **43:3:** Yerusalen *kala* feen seɓexi Esekiyeli 9.1 kui. *Kebari baana* fe seɓexi Esekiyeli 1.1-3 kui.

6 Na muxun yi tixi n fema waxatin naxan yi, n yi muxuna nde xuiin me naxan yi falan tima banxini.

7 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, n ma manga gbɛɛn luma be nin. N na n sanna tima be nin. N luma nɛn be Isirayila kaane tagi habadan. Isirayila yamaan nun e mangan mi fa n xili sariɲanxin sariɲanna kalama e yalunyaan xɔn sɔnɔn, e nun e mangane binbine xɔn e suxure batudene yi.

8 E dɔxɔden so dɛɛn yi rafalaxi n dɔxɔden so dɛɛn nan dɛxɔn, e yi e banxin dɛ rati wudine ti n ma banxin dɛ rati wudine dɛxɔn. Yin keden peen nan gbansan yi nxu tagi, nayi e bata n xili sariɲanxin sariɲanna kala e kɛwali xɔsixine xɔn. Nanara, n yi e raxɔri n ma xɔlɔni.

9 Iki e fa e yalunyaan masigama nɛn n na, e nun e mangane binbine, n yi lu e tagi habadan.”

10 “Adamadina, Ala Batu Banxini ito ti kiin yɛba Isirayila kaane xa alogo e xa yagi e hakɛne ra, e yi e miri na banxin ti kiin ma.

11 Xa e yagi e kɛwanle birin na, i xa banxini ito ti kiin yɛba e xa, a yirene tima e bode xɔn kii naxan yi e nun a mini dɛɛne nun a so dɛɛne, a birin ti kiin nun a sariyane nun a tɔnne birin. Feni itoe birin sɛbe e xa alogo e xa a ti kiine rakamali, e yi a tɔnne birin suxu.

12 Alaa banxin sariyan ni ito ra: Geyaan xuntagin nun a rabilinna birin sariyan han! Banxin sariyan nan na ra.”

### *Saraxa gandena fe*

13 “Saraxa ganden nafala kiin ni i ra. A yɛbaxi nɔngɔn kuyen yɛɛn nan ma, nɔngɔnna naxan kuya nɔngɔnna yɛtɛɛn xa: yii kuiin yɛɛ keden nan saxi nɔngɔn keden fari. Folon naxan yi saraxa ganden nabilinni, na yi ratilin nɔngɔnna yɛ keden, a yigbona nɔngɔnna yɛ keden, a ɲinginna yi lanxi nɔngɔnna tagiin nan ma a rabilinni. Saraxa gandeni teen ni i ra:

14 a yi rafalaxi nɛn alo tedene keli saraxa ganden bundɔxɔn bunna ma han a dɔxɔ singena, nɔngɔnna yɛ firin. Na yireni gbona nɔngɔnna yɛ keden. Keli a dɔxɔ singen ma han a firindena, nɔngɔnna yɛ naanin. Na yireni gbona nɔngɔnna yɛ keden.

15 Saraxa ganden xunna fan yi mate na birin xa a tagiyani nɔngɔnna yɛ naanin, tɛɛn yi saraxane ganma dɛnaxan yi. Feri naanin yi tixi a tongon naaninne ma.

16 Tɛɛn ganma dɛnaxan yi, na yi kuya nɔngɔnna yɛ fu nun firin, a yigbo nɔngɔnna yɛ fu nun firin, tongon naanin nan yi a ma.

17 Dɛnaxan yi na laben na, na fan yi kuya nɔngɔnna yɛ fu nun naanin, a yigboon fan nɔngɔnna yɛ fu nun naanin. A ɲinginna yi mate a xa a rabilinni nɔngɔnna tagi. Na yi yinla lu a fari a rabilinni naxan yigbo nɔngɔnna yɛ keden. Saraxa ganden teden yi yɛɛ rafindixi sogeteden binna nan ma.”

18 A yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Sariyane ni i ra lan saraxa ganden ma, a na ti lɔxɔn naxan yi, alogo saraxa gan daxine xa ba mɛnni, yulubi xafari wunla yi xuya na.

19 I xa tura bulan keden so Lewi bɔnsɔnna saraxaraline yii, naxanye findixi Sadɔki yixɛtɛne ra, naxanye walima n yetagi alogo a xa ba yulubi xafari saraxan na. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

20 I xa a wunla nde tongo, i yi a sa saraxa ganden ferin naaninne ma, i yi nde sa na laben na saraxa ganden dɔxɔ firinden tongon naaninne ma e nun a ɲinginna fari na rabilinni. Nayi, i saraxa ganden nasariɲanma nɛn, i yi Ala solona a fe yi.

<sup>21</sup> Turaan naxan baxi yulubi xafari saraxan na, i xa na tongo, i yi a gan yirena nde yi, yire sarijanxin fari ma denaxan yebaxi lan na feen ma.”

<sup>22</sup> “Xi firindeni, i yi koton ba yulubi xafari saraxan na fe mi naxan na, saraxa ganden yi rasarijan alo a liga turaan na kii naxan yi.

<sup>23</sup> I na yelin a rasarijanne, i xa tura bulanna ba saraxan na fe mi naxan na e nun kontonna, fe mi naxan na, naxan tongoxi xuruse xunxurine ye.

<sup>24</sup> I xa e rali Alatala ma, saraxaraline yi foxon xuya e fari, e yi e ba saraxa gan daxin na Alatala xa.

<sup>25</sup> I xa kotu keden ba yulubi xafari saraxan na lxo yo lxo xi solofere, i mon yi tura bulan keden nun konton keden ba saraxan na keli xuruse xunxurine ye, fe mi naxanye ra.

<sup>26</sup> Ala xa solona saraxa gandena fe yi xi solofere alogo a xa rasarijan, a yi ratinme.

<sup>27</sup> Na lxone na dangu, folo xi solomasexede lxon ma, saraxaraline xa e saraxa gan daxine nun baje xunbeli saraxane ba saraxa ganden fari, n yi e yisuxu, Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

## 44

### *Sariyane lan Alaa Banxina fe ma*

<sup>1</sup> Na muxun yi n xali yire sarijanxin yinna fari ma xiin so deen binni, naxan yi ye rafindixi sogeteden binna ma. A yi ragalixi.

<sup>2</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Deni ito luma ragalixi nen, a mi rabima. Muxu yo mi dangun be, amasoto Alatala bata so be ra, Isirayilaa Ala. A luma nen balanxi.

<sup>3</sup> Koni mangan tan noe dxo nen be alogo a xa a dege Alatala yetagi. A soma so deen palaan nan xon, a mon minima men nan na.”

<sup>4</sup> Na muxun yi n naso komen ma deen na Ala Batu Banxin yetagi. N yi na mato, n yi Alatalaa noron to, a yi Alatalaa banxin nafexi. N yi bira, n yetagin yi lan boxon ma.

<sup>5</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, a liga i yeren ma, i yeen ti ki faji, i tuli mati, i yi n ma falane birin name lan Alatalaa banxin tonne nun a sariyane fe ma. A liga i yeren ma naxanye daxa e so banxini e nun naxanye noe mine yire sarijanxini.

<sup>6</sup> A fala Isirayila yama muruxin xa, i naxa, ‘Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: N bata wasa e kewali xosixine ra, Isirayila yamana.

<sup>7</sup> E bata tin siya gbetene xa so n ma yire sarijanxin kui, Ala kolontaren naxanye mi banxulanxi, alogo e xa n ma banxin naharamu. E yi donseene nun turen nun wunla ralima n ma waxatin naxan yi, e yi n ma layirin kala e kewali xosixine xon.

<sup>8</sup> E mi e yengi dxi wanle xon n ma se rasarijanxine fe yi, koni e siya gbete ye nan tixi wanla ra e joxoni n ma yire sarijanxini.

<sup>9</sup> Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Xoje yo mi soma n ma yire sarijanxini Ala kolontaren naxanye mi banxulanxi, hali xojen naxan dxi Isirayila kaane tagi.’ ”

<sup>10</sup> “ ‘Lewi kaan naxanye e masiga n na, Isirayila kaane e me n na waxatin naxan yi, e yi e xun xanbi so n yi, e bira suxurene foxo ra, ne e haken goronna tongoma nen.

<sup>11</sup> Nanara, e noe wale nen n ma yire sarijanxini, e yi e yengi dxo n ma banxin yinna so deene xon, e yi wali banxini, e yi xuruseene kee raxaba

saraxa gan daxine ra e nun saraxa gbete ye yamaan xa, e ti yamaan ye ra, e wali e xa.

<sup>12</sup> Koni, bayo e yi suxurene kima yamaan xa nun, e yi Isirayila yamaan bira hakeni, nanara, n bata n kolb n yiini texin na, fa fala e haken goronna luma nen e xun ma. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>13</sup> Nayi, e mi fa noe e masoe n na, e yi saraxarali wanle ke, e yi duba naxan na nun. E mi fa noe e masoe n ma se rasarijanxine ra hanma n ma saraxa sarijanxi fisamantenne. Nayi, e yagima nen lan e kewali xosixine ma.

<sup>14</sup> Anu, n na n Batu Banxin wanle soma nen e yii, wanla naxanye birin lan a ke, e ne birin kema nen.’ ”

<sup>15</sup> “ Koni Lewi bomsonna saraxaraliin naxanye mon findixi Sadaki yixetene ra, naxanye e yengi daxo n ma wanle xon n ma yire sarijanxini, Isirayila kaane to yi e masigama n na, ne e masoma n na nen, e yi wali n yetagi. E tima nen n yetagi, e xuruse turen nun wunla rali n ma. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

<sup>16</sup> E tan nan soma n ma yire sarijanxini, e tan nan e masoma n ma tabanla ra alogo e xa lu n ma wanla ke, e yi e yengi daxo n ma wanla xon.

<sup>17</sup> Nayi, e na so Ala Batu Banxin yinna kui xiin deene ra, e xa e maxidi taa dugine yi. E nama yexee xabe dugin so, e nema wale n Batu Banxin yinna kui xiin deene ra waxatin naxan yi hanma banxin kui.

<sup>18</sup> E taa dugi namune soma nen e xun na, e yi taa dugi wantanne so. E nama tagixidi xidi e tagi kuye wolonna fe ra.

<sup>19</sup> E nema sigi yinna fari ma xiini, yamaan denaxan yi, e dugin naxanye soxi walideni, e xa ne sa yire sarijanxin palaan kui, e yi dugi gbete ye so e ma, alogo yamaan xa ratanga e dugi rasarijanxine ma.’ ”

<sup>20</sup> “ Saraxaraline nama e xunna bi mume, koni e xa e xunna maxaba benun e xun sexen xa kuya ayi.

<sup>21</sup> E sese nama dolon min benun e xa so Ala Batu Banxin yinna kui xiin kui.

<sup>22</sup> Saraxarali yo nama kaja gilen futu hanma jaxanla naxan nun a xemen fataxi. E xa Isirayila kaa sungutunna nan futu hanma saraxaralina nde a kaja gilena.’ ”

<sup>23</sup> “ Naxan sarijan e nun naxan mi sarijan, saraxaraline xa yamaan xaran na tagi rabaan ma, e xa a yita e ra naxan haramuxi e nun naxan daxa.

<sup>24</sup> Xa kitin muxuna ndee tagi, saraxaraline xa kitin sa e tagi alo sariyana a falaxi kii naxan yi. E xa n ma sariyane nun n ma tonne suxu lan n ma sali loxone birin ma, e yi n ma Matabu Loxone rasarijan.

<sup>25</sup> Saraxaraliin mi lan a yete a sarijana kala muxuna nde binbin xon, fo xa a li a baba hanma a nga nan faxaxi hanma a diina nde hanma a ngaxakeden xemena hanma a magilena nde naxan mi futuxi.

<sup>26</sup> Na xanbi ra, fo a mon xa a yete rasarijan, a yi legedenna ti han xi solofere benun a xa a wanla folo.

<sup>27</sup> A na so walideni yire sarijanxin yinna kui xiini loxon naxan yi, a xa yulubi xafari saraxan ba a yete a fe ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.’ ”

<sup>28</sup> “ Saraxaraline keeni ito nan sotoma: N tan nan findima e keen na. E nama sese so e yii e gbee boxon na Isirayila yamanani bayo n tan nan findima e keen na.

<sup>29</sup> E bogi se saraxane nan donma, e nun yulubi xafari saraxane nun yangin saraxane nun seen naxanye birin nalixi Ala ma Isirayila yamanani. Ne nan findima e gbeen na.

<sup>30</sup> Saraxaraline nan gbee ε sansi bogi singene ra e nun seen naxanye birin baxi kiseene ra n xa Isirayila kaane nafunle ra. Muxune xa e bogi se dinxi singene so e yii alogo n xa barakan sa e denbayane fe yi.

<sup>31</sup> Koni saraxaraline nama xoline nun subene don naxanye faxaxi e yete ma hanma burunna suben naxanye faxaxi.' ”

## 45

### *Bəxəni taxun fəna*

<sup>1</sup> “Yamanan na yitaxun Isirayila bənsənnə tagi waxatin naxan yi, ε yirena nde lu Alatala xa bəxə sarıjanxin na, a kuyana nəngənnə ye wuli məxəjən nun suulun, a yigbona nəngənnə ye wuli məxəjə. A birin nasarıjanma nən.

<sup>2</sup> Na kui, bəxəna nde luma nən yire sarıjanxin xa naxan tongon naaninne kuyan lan, nəngənnə ye keme suulun. Bəxə magenla xa lu yire sarıjanxin nabilinni nəngənnə ye tonge suulun.

<sup>3</sup> Na bəxə sarıjanxin kui, yirena nde xa lu a danna, a kuyana nəngənnə ye wuli məxəjən nun suulun a yigbona nəngənnə ye wuli fu. Yire sarıjanxin tima mənna nin, yire sarıjanxi fisamantenna.”

<sup>4</sup> “Yire sarıjanxin nan mənna ra yamanani. Saraxaraline nan gbee mənna ra naxanye wanla ra yire sarıjanxini, naxanye walima Alatala yetagi. E banxine luma mənna nin, a mən yi findi bəxə sarıjanxin na yire sarıjanxin xa.

<sup>5</sup> Yirena nde mən luma nən Lewi bənsənnə muxune gbeen na naxanye walima Ala Batu Banxini, a kuyana nəngənnə ye wuli məxəjən nun suulun, a yigbona nəngənnə ye wuli fu. A findima nən e keen na alogo e xa taane ti e dəxədəne ra.

<sup>6</sup> Yire gbete luma nən a danna taan gbeen na bəxə sarıjanxin dəxən, a yigbona nəngənnə ye wuli suulun, a kuyana nəngənnə ye wuli məxəjən nun suulun, na yi findi Isirayila yamaan birin gbeen na.”

<sup>7</sup> “Bəxəna nde mən luma nən a danna mangan xa fələ bəxə sarıjanxin ma sa dəxə fəxə igen na sogegododen binni, a mən yi fələ bəxə sarıjanxin bode fəxən ma sa dəxə yamanan danna ra sogeteden binni. A bəxən nun Isirayila bənsən kedenna gbeen birin kuyan xa lan, keli yamanan danna ma sogegododen binni han sogeteden binna.

<sup>8</sup> Mən nan findima a kee bəxən na Isirayila yamanani. Nayi, n ma kuntigine mi fa n ma yamaan jaxankatama sənən, koni e yamanan luma nən Isirayila yamaan yii, birin nun a bənsənnə kee bəxəna.”

### *Kuntigin lan a xa naxan liga*

<sup>9</sup> “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: E bata a radangu ayi, Isirayila kuntigine. E gbalon nun jaxankatan dan, ε kiti kenden nun tinxinna liga. E ba n ma yamaan kansunje! Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

<sup>10</sup> “E sikeli tinxinxin nawali. E Efa ligase kamalixine rawali, ε se maliga barama defexin nawali.

<sup>11</sup> E Efa ligaseen nun ε se maliga baraman xa lan nən. Efa liga se fu nun homeri liga se keden xa lan.\* Se maliga barama fu nun homeri liga se keden xa lan e bode ma. Ne firinna birin yatən xa fata homeri liga seen nan na.

<sup>12</sup> Gbeti gbanan keden nun gerasi gbanan məxəjə xa lan. Gbeti gbanan tonge sennin yi lan ‘mine’ gbanan keden ma.”

\* **45:11: Homeri** liga se keden yi lanxi litiri keme naanin litiri tonge suulun nan ma.

13 “Ɖ itoe nan bama ε se xabaxine ra Ala kiseen na: Ɖ na homeri liga seen yε keden malan, ε Efa liga seen yε keden tongo, a yitaxun dɔxɔde sennin, i keden ba a ra, xa murutu xabaxin na a ra hanma fundenna.

14 Turen tan, na se maliga barama kεmε na malan, ε keden ba a ra. Homeri liga se yε kedenna nun ‘kori’ liga se yε keden xa lan. Ne firinna birin lanma se maliga baraman yε fu nan ma.

15 Ɖ mɔn xa yεxεε keden tongo, hanma sii keden xuruse kεmε firin yε Isirayila kaane xuruse rabade sabatixine yi, e findi bogi se saraxane nun saraxa gan daxine nun bɔɔɔ xunbeli saraxane ra alogo Ala xa solona yamaan xa. Marigina Alatalaa falan nan na ra.

16 Yamanan muxune birin xa fa na kiseen na Isirayila kuntigin xɔn.

17 Mangan nan daxa a fa saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun minse saraxane ra sali waxatine yi, kike nɛnɛne nun Matabu Lɔxɔne ma e nun sali waxatin naxanye birin saxi Isirayila yamaan xa. A tan nan lan a fa yulubi xafari saraxane nun bogise saraxane nun saraxa gan daxine nun bɔɔɔ xunbeli saraxane ra alogo Ala xa solona Isirayila yamaan xa.”

18 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Kike singen xi singe lɔxɔni, i xa tura bulanna tongo fε mi naxan na, i yi yire sariɔnɔnɔn nasariɔnɔn.

19 Saraxaraliin xa na yulubi xafari saraxan wunla nde tongo, a yi a so Alaa banxin dε rati wudine ma e nun saraxa ganden tongon naaninne bundɔxɔne ma e nun yinna kui xiin dε rati wudine ma.

20 Kiken xi soloferede lɔxɔn fan ma, i mɔn yi na liga muxune xa naxanye hakɛn ligaxi, e mi a rakelixi a ma hanma e mi a kolon. Ala Batu Banxin nasariɔnɔnna na kii nin.”

21 “Kike singen xi fu nun naaninde lɔxɔni, ε yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla† raba. Xi solofere sanla nan na ra, ε burune don buru rateseen‡ mi saxi naxanye yi.

22 Mangan xa turaan ba yulubi xafari saraxan na a yεtε yulubina fe ra na lɔxɔni e nun yamanan muxune birin xa.

23 Xi solofere sanla bun ma, a xa tura solofere ba saraxa gan daxin na Alatala xa e nun konton solofere, fε mi naxanye ra xi soloferene bun, e nun kɔtɔ keden yulubi xafari saraxan na, lɔxɔ yo lɔxɔ.

24 A xa murutun kilo tonge saxan saxan nun turen litiri sennin sennin sa turane nun kontonne birin fari bogise saraxan na.”

25 “Kike solofereden xi fu nun suulunde lɔxɔni, Bubu Kui Sanla waxatini, a mɔn xa fa na seene ra yulubi xafari saraxane nun saraxa gan daxine nun bogise saraxane nun ture saraxane ra.”

## 46

### *Mangan nun sali waxatine fe*

1 “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Alaa banxin yinna kui xiin dεɛn naxan yεε rafindixi sogeteden binna ma, na luma nɛn balanxi xi sennin bun ma wanla kema lɔxɔn naxanye yi, koni a rabima nɛn Matabu Lɔxɔn nun kike nɛnɛn sanla ma.

2 Mangan lan a xa keli yinna fari ma xiin kui, a so so dεɛn palaan xɔn, a yi ti dε rati wudin dεxɔn. Saraxaraline xa mangana saraxa gan daxin ba e nun

† 45:21: **Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔε kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dε wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔɔyaan 12.1-13 kui. ‡ 45:21: **buru rate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

a bɔɓɛ xunbeli saraxane. Mangan xa a xinbi sin so deen yeteen na, na xanbi ra, a yi mini, koni deen nama ragali han jinbanna.

<sup>3</sup> Yamanan muxune xa e xinbi sin Alatala yetagi na so de kedenna ra Matabu Lɔxɔn nun kike nenene sali lɔxɔne ma.

<sup>4</sup> Mangan yexee dii sennin nan bama Alatala xa saraxa gan daxin na Matabu Lɔxɔne yi, e nun konton keden fe mi naxanye ra.

<sup>5</sup> A xa murutun kilo tonge saxan sa konton kedenna fari bogise saraxan na. Murutun xasabin naxan na a kenɛn, a xa na sa yexee diine fari bogise saraxan na. A xa turen litiri sennin sa murutun kilo tonge saxan saxanne birin fari.

<sup>6</sup> Kike nenɛn sali lɔxɔni, a xa tura bulan keden ba saraxan na, e nun yexee dii sennin nun konton keden, fe mi naxanye ra.

<sup>7</sup> A xa murutun kilo tonge saxan saxan sa turaan nun kontonna fari bogise saraxan na, a murutun xasabin sa yexee diine fari naxan na a kenɛn. A yi turen litiri sennin sa murutun kilo tonge saxan saxanne birin fari.

<sup>8</sup> Mangan nɛma soe, a xa so so de palaan deen nan na, a mɔn yi mini na yire kedenni.”

<sup>9</sup> “Yamanan muxune na fa Alatala yetagi sali lɔxɔne yi, naxan na so kɔmɛn ma deen xɔn, a yi a xinbi sin, na xa mini yiifari ma deen na. Naxan na so yiifari ma deen xɔn, na xa mini kɔmɛn ma deen na. So tixi kiraan naxan xɔn, mini nama ti na xɔn. Koni, mini tima gbete nan xɔn.

<sup>10</sup> Yamaan na so, mangan fan xa so, a yi mini e fɔxɔ ra, e na mini waxatin naxan yi.

<sup>11</sup> Sali lɔxɔne nun sewa malanne yi, murutun kilo tonge saxan saxan xa sa turane nun kontonne fari bogise saraxan na. Murutun xasabin naxan na a kenɛn, a xa na sa yexee diine fari. A xa turen litiri sennin sa murutun kilo tonge saxan saxanne birin fari.”

<sup>12</sup> “Xa mangan jɛnige ma saraxan bama Alatala xa hanma saraxa gan daxina hanma bɔɓɛ xunbeli saraxana, deen naxan yee rafindixi sogeteden binna ma, na xa rabi a xa, a yi a saraxa gan daxin ba hanma a bɔɓɛ xunbeli saraxana alo a ligama Matabu Lɔxɔni kii naxan yi, na xanbi ra a yi mini, e yi deen balan a fɔxɔ ra.

<sup>13</sup> Yexee diin jee kedenna xa ba saraxa gan daxin na Alatala xa lɔxɔ yo lɔxɔ, fe mi naxan na. A xa ba xɔtɔn yo xɔtɔn.

<sup>14</sup> Xɔtɔn yo xɔtɔn murutu fuji kilo suulun xa ba Alatala xa bogise saraxan na naxan namulanxi turen litiri firin na. Lɔxɔ yo lɔxɔ saraxa ba feni ito xa findi habadan sariyan nan na.

<sup>15</sup> Yexee diin nun bogise saraxan nun turen xa ba saraxa gan daxin na xɔtɔn yo xɔtɔn han habadan.”

<sup>16</sup> “Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa: Xa mangan sena nde tongo a keeni, a yi a fi a diina nde ma, na bata findi na diin keen na, a findima a yixetene keen nan na.

<sup>17</sup> Koni xa a sena nde tongo a keeni, a yi a fi a konyin ma, na konyin gbeen nan na ra han xɔɔya jɛɛn na a li, na xanbi ra a yi a raxete mangan ma. Mangana diine nan gbee a keen na.

<sup>18</sup> Mangan nama sese tongo yamaan keeni, a nama sese ba e gbeen na. A naxan soma a diine yii keen na, a xa na tongo a gbeeni, alogo muxu yo gbee nama ba a yii n ma yamani.”

<sup>19</sup> Na xanbi ra, so deen naxan yi so de gbeen dexɔn naxan yee rafindixi kɔmɛn fɔxɔn binna ma, na muxun yi n tan Esekiyeli raso menna ra siga konkɔ



sarijanxine kui denaxan namaraxi saraxaraline xa. A yi banxin kuiin yirena nde yita n na sogegododen binni.

<sup>20</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Yiren nan na ra saraxaraline yangin saraxane nun yulubi xafari saraxane nun bogise saraxane jinma denaxan yi alogo e nama e ramini yinna fari ma xiin kui, alogo yamaan xa ratanga e sarijanma ma.”

<sup>21</sup> Na xanbi ra, a yi n xali yinna fari ma xiin kui, a yi n nadangu a tongon naaninne matodeni. N yi sansandina nde to rafalaxi yinna tongon naaninne birin ma.

<sup>22</sup> Na sansandine birin kuyana nongonna ye tonge naanin, e yigbona nongonna ye tonge saxan. E naaninne birin gboon yi lan.

<sup>23</sup> E birin yi rabilinxi geme sansanna nan na, kudi sodene yi rafalaxi sansanna xon.

<sup>24</sup> Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Kudi sodene nan itoe ra Alaa banxina wali keene saraxa subene jinma denaxanye yi yamaan xa.”

## 47

### *Tigin misaala Ala Batu Banxini*

<sup>1</sup> Na muxun man yi n xali Ala Batu Banxin so deen na. Igen yi minima banxin so deen bun ma siga sogeteden binni, bayo banxin yi ye rafindixi sogeteden binna nan ma. Igen yi minima banxin bun ma yiifari foxoni, a dangu saraxa ganden yiifari foxoni.

<sup>2</sup> A yi n namini kamen foxon deen na, a yi n xali yinna fari ma han yinna fari ma xiin so deen naxan sogeteden binni. Igen yi minima deen yiifari foxoni.

<sup>3</sup> Na muxun to mini sogeteden binni, lutin yi suxi a yii, a yi nongonna ye wuli keden yate. A yi n nagidi igeni. Igen yi n suxuma n woxoxon nan ma.

<sup>4</sup> A man yi nongonna ye wuli keden yate, a yi n nagidi igeni. Igen yi n suxuma n xinbin nan ma. A man yi nongonna ye wuli keden yate, a yi n nagidi igeni. A yi n suxuma n tagin nan ma.

<sup>5</sup> A man yi nongonna ye wuli keden yate, fufaan nan yi a ra, n mi yi nae naxan yigide, amasoto igen bata yi te han fo n xa n ba nen igeni, muxe mi yi nae a yigide.

<sup>6</sup> Na muxun yi a fala n xa, a naxa, “Adamadina, i na toxi ba?” A man yi xete n na, a n xali fufaan de.

<sup>7</sup> A xetexina n na, n yi wudi wuyaxi to igen de a foxo firinne birin na.

<sup>8</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “Igeni ito sigama nen sogeteden binni sa godo Araba yamanan binni sa bira Foxo Ige Daraan ma. A na boxon Foxo Ige Darani waxatin naxan yi, dara igen sarijanma nen.

<sup>9</sup> Fufaan na denaxan birin li niimaseene warama ayi nen.\* Yexene fan wuyama ayi nen, bayo igeni ito mena lima nen, foxo igen yi sarijan. Nayi, igeni ito na dangu denaxan birin yi, seene birin luma nen e nii ra menne yi.

<sup>10</sup> Nayi, yexe suxune tima nen igen de. Keli En-Gedi ma han sa dexo En-Egilami ra, e yalane yibandunma nen. Na yexene findima nen baa gbeen yexen sifan birin na.

<sup>11</sup> Koni a dexon dara yirene nun a xudedine mi rasarijanma, e luma nen alogo foxon xa soto.

<sup>12</sup> Wudi bogilaan sifan birin solima nen fufaan de kinki firinne ra. E deene yi lu xindexi ayi tun, e bogine mi janje mume! E bogima nen kike yo kike,

\* 47:9: Foxon yi Foxo Ige Darani ito yi han! Yexene mi yi nae luye e nii ra a yi.

bayo igen naxan e yi, na kelima yire sarijanxin nin. E bogin findima nen donseen na, e deene yi findi senna ra.”

### *Yamanan danne*

<sup>13</sup> Marigina Alatalaa ito nan falaxi, a naxa, “Yamanan danne ni i ra, e naxan yitaxunma Isirayila bənsən fu nun firinne ra e keen na. Yusufu yixetene yire firin nan sətoma.

<sup>14</sup> E keden kedenna birin a sətoma nen e keen na alo n na n kolo kii naxan yi n yiini texin na fa fala a n na a soma nen e benbane yii. Nayi, yamanani ito findima nen e keen na.

<sup>15</sup> Yamanan danne ni i ra: Sogeteden kəməna binni, keli fəxo ige gbeen ma, siga Xetilon taan kiraan xən, dangu Lebo-Xamata ra han Sedadi,

<sup>16</sup> siga Berota nun Sibirayimi ma (naxan Damasi taan bəxən nun Xamata taan bəxən tagi) siga Xasari-Hatikon ma Xawuran yamanan danna binni.

<sup>17</sup> Nayi, danna sa fəloma fəxo igen nan ma siga han Xasari-Enan, Damasi taan danna, Safon kəməna binna, siga Xamata taan danna ma. Yamanan kəməni fəxən danna nan na ra.

<sup>18</sup> Sogeteden binna danna kelima Xawuran yamanan danna nun Damasi taan danna nan tagi, dangu Yuruden baan xən Galadi yamanan nun Isirayila yamanan tagi siga han Tamari taana Fəxo Ige Daraan de. Yamanan danna nan na ra sogeteden binni.

<sup>19</sup> Sogeteden yiifanna binna danna, sa keli Tamari taan ma han sa dəxo Meriba igene ra Kadesi yamanani, dangu Misiran baan xən han sa bəxən fəxo ige gbeen ma. Yamanan danna nan na ra yiifanna binni.

<sup>20</sup> Fəxo ige gbeen nan yamanan danna ra sogegododen binni, keli yiifanna ma siga han Lebo-Xamata taana kəməni fəxəni. Yamanan sogegododen binna danna nan na ra.”

<sup>21</sup> “E yamanani ito yitaxun e ra fata Isirayila bənsənnə ra.

<sup>22</sup> E xa a yitaxun e tagi keen na masensenna xən. A xa yitaxun e ra e nun xəjen naxanye dəxi e tagi, naxanye bata diine sətə. E yatema nen e ye alo Isirayila diine. E keeni taxunma nen e ra Isirayila bənsənnə tagi.

<sup>23</sup> Nayi, xəjen na dəxo bənsənnə naxan ye, na nan a keen soma a yii. Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

## 48

### *Yamanani taxun fena*

<sup>1</sup> “Bənsənnə xinle ni itoe ra e nun e kee bəxəne. Dan bənsənnə muxune gbeen luma yamanan sogeteden kəməni fəxən danna binna nin. A danna minima kiraan nan denaxan danguma Xetilon taani siga han Lebo-Xamata taani han Xasari-Enan yi han Damasi taan danna kəməni fəxəni Xamata taan dəxən, keli yamanan sogeteden danna ma sa dəxo sogegododen danna ra Dan bənsənnə gbeen nan na ra, yamanan yire yitaxunxi keden nan na ra.

<sup>2</sup> Dan bəxən danna, keli sogeteden ma sa dəxo sogegododen na Aseri bənsənnə gbeen yi tugun na de, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

<sup>3</sup> Aseri bəxən danna, keli sogeteden ma sa dəxo sogegododen na, Nafatali bənsənnə gbeen yi tugun na de, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

<sup>4</sup> Nafatali danna, keli sogeteden ma sa dəxo sogegododen na, Manase bənsənnə gbeen yi tugun na de, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

<sup>5</sup> Manase danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Eframi bɔnsɔnna gbeen yi tugun na de, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

<sup>6</sup> Eframi danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Ruben bɔnsɔnna gbeen yi tugun na de, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

<sup>7</sup> Ruben danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, Yuda bɔnsɔnna gbeen yi tugun na de, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.”

<sup>8</sup> “Yuda danna, keli sogeteden ma sa dɔxɔ sogegododen na, ε xa bɔxɔna nde lu a danna mɛnni naxan kuyan nun bɔnsɔnna bonne birin gbeen kuyan lan, a yigbona, nɔngɔnna ye wuli mɔxɔɲɛn nun suulun. Yire sarijanxin xa lu a tagi.

<sup>9</sup> E denaxan bama na bɔxɔn na Alatala xa, na kuyama ayi nen nɔngɔnna ye wuli mɔxɔɲɛn nun suulun, a yigbona nɔngɔnna ye wuli fu.

<sup>10</sup> Saraxaraline nan gbee na bɔxɔ sarijanxin na. Nɔngɔnna ye wuli mɔxɔɲɛn nun suulun na a ra kɔmɛnna ma, a ye wuli fu nan a yigboon na sogegododen binni, a ye wuli fu nan a yigboon na sogeteden binni, a ye wuli mɔxɔɲɛn nun suulun a yiifanna ma. Alatalaa yire sarijanxin xa lu a tagi.

<sup>11</sup> Saraxaralini naxanye rasarijanxi Sadaki yixetene ye, ne nan gbee a ra, naxanye n ma wanla kɛma ki faji e nun naxanye mi e yete ralɔxi ayi, alo Lewi bɔnsɔnna muxune a liga kii naxan yi Isirayila kaane yi e yete ralɔma ayi waxatin naxan yi.

<sup>12</sup> E gbeen findima mɛnna nan na, denaxan sarijan yirene birin xa bayo a baxi bɔxɔ ratinmɛxin nan na. E bɔxɔn tugunma Lewine bɔnsɔnna bɔxɔn danna nan na.

<sup>13</sup> Lewi bɔnsɔnna muxune gbeen luma nen saraxaraline gbeen danna ra. E firinna birin kuyan findima nɔngɔnna ye wuli mɔxɔɲɛn nun suulun nan na, a yigbona nɔngɔnna ye wuli fu.

<sup>14</sup> E nama e bɔxɔn mati, e nama a masara gbete ra, a nama fi, amasɔtɔ bɔxɔ fisamantenna na a ra naxan nasarijanxi Alatala xa.”

<sup>15</sup> “Denaxan luma, naxan yigbo nɔngɔnna ye wuli suulun, a kuya nɔngɔnna ye wuli mɔxɔɲɛn nun suulun, mɛn mi rasarijanma. Taan nan tima a tagi, taan muxune yi a rabilinna findi banxidene nun xuruse rabadene ra.

<sup>16</sup> Taan danne ni i ra: Nɔngɔnna ye wuli naanin kɛmɛ suulun kɔmɛnna ma, a ye wuli naanin kɛmɛ suulun yiifanna ma, a ye wuli naanin kɛmɛ suulun sogeteden binni e nun a ye wuli naanin kɛmɛ suulun sogegododen binni.

<sup>17</sup> Bɔxɔ magenle xa lu taan nabilinni nɔngɔnna ye kɛmɛ firin tonge suulun.

<sup>18</sup> Bɔxɔ dɔnxɛna nde luma nen bɔxɔ sarijanxin sogeteden binni e nun a sogegododen binni, e firinna birin, nɔngɔnna ye wuli fu. Mɛnna bogise xabaxine findima muxune nan balo ra naxanye walima taan xa.

<sup>19</sup> Muxun naxanye walima taan xa naxanye mɛnna bima, ne fatama Isirayila bɔnsɔnne birin nan na.

<sup>20</sup> Bɔxɔ sarijanxin nun taana bɔxɔn na malan, na kuyan nun a yigboon xa findi nɔngɔnna ye wuli mɔxɔɲɛn nun suulun nan na.”

<sup>21</sup> “Bɔxɔ sarijanxin nun taana bɔxɔna, e firinna birin danne kuyana nɔngɔnna ye wuli mɔxɔɲɛn nun suulun. Bɔxɔ dɔnxɛna ndee luma nen keli na sogeteden danna ma sa dɔxɔ yamanan sogeteden danna ra, a dɔnxɛna ndee mɔn yi lu keli na sogegododen danna ma sa dɔxɔ yamanan sogegododen danna ra. Na bɔxɔ dɔnxɛne xa findi mangan nan gbee ra. Na bɔxɔne nun

Isirayila bənsənnə bəxən kuyan birin lan. Bəxə sarijanxin nun Alaa yire sarijanxin luma a tagin nin.

<sup>22</sup> Nayi, Lewi bənsənnə muxune bəxən nun taan gbeen luma mangana bəxən nan tagi. Mangana bəxən luma Yuda bənsənnə bəxən danna nun Bunyamin bənsənnə bəxən danna nan tagi.”

<sup>23</sup> “Bənsən dənxe kəe bəxəne nan itoe ra: Keli sogeteden ma han sa dəxə sogegododen na, Bunyamin bənsənnə gbeen nan na ra, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

<sup>24</sup> Bunyamin bənsənnə bəxən danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Simeyən bənsənnə gbeen yi tugun na de, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

<sup>25</sup> Simeyən bəxən danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Isakari bənsənnə gbeen yi tugun na de, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

<sup>26</sup> Isakari bəxən danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Sabulon bənsənnə gbeen yi tugun na de, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

<sup>27</sup> Sabulon danna, keli sogeteden ma sa dəxə sogegododen na, Gadi bənsənnə gbeen yi tugun na de, yamanan yire yitaxunxi keden nan na fan na.

<sup>28</sup> Gadi bənsənnə bəxən danna findima yamanan danna nan na yiifari fəxəni, fələ Tamari taan ma siga Meriba igene ma Kadesi yi, siga Misiran xuden xən han sa bəxən fəxə ige gbeen ma.

<sup>29</sup> E yamanani ito yitaxunna Isirayila bənsənnə muxune ra masənsənnə nan xən, a findi e kəe bəxəne ra. Marigina Alatalaa falan nan na ra.”

### *Yerusalen taan so deene*

<sup>30</sup> “Yerusalen taan so de fu nun firinne ni i ra. Taan kəməni fəxən kuyana, nəngənnə ye wuli naanin kəmə suulun.

<sup>31</sup> Taan so deene xili sama Isirayila bənsənnə nan xun ma. De saxan kəmənnə ma: Ruben gbeen de keden, Yuda gbeen de keden, Lewi gbeen de keden.

<sup>32</sup> Taan sogeteden binna kuyana, nəngənnə ye wuli naanin kəmə suulun. Men fan de saxan: Yusufu gbeen de keden, Bunyamin gbeen de keden, Dan gbeen de keden.

<sup>33</sup> Yiifari fəxən kuyana, nəngənnə ye wuli naanin kəmə suulun. Men fan de saxan: Simeyən gbeen de keden, Isakari gbeen de keden, Sabulon gbeen de keden.

<sup>34</sup> Sogegodode binna kuyana, nəngənnə ye wuli naanin kəmə suulun. Men fan de saxan: Gadi gbeen de keden, Aseri gbeen de keden, e nun Nafatali gbeen de keden.

<sup>35</sup> A rabilinna birin, nəngənnə ye wuli fu nun solomasəxe. Sa fələ na waxatin ma, taan yi xili sa, a ‘Alatala na yi.’ ”

## Daniyeli

### Nabi Daniyeli Alaa Falan Naxan Sebe

Babilon mangan faxi Isirayila bəxəni yenge sodeni jee keme sennin benun Yesu xa bari. E yi Nabi Daniyeli suxu a dii joreyani yengeni, e siga a ra Babilon yi. Nabi Daniyeli yi findi Babilon mangane fekolonna nde ra. Ala senben soxi a yii, a xa xiyene nun wundo feene bunna fala mangane xa. Ala mon bata dunuja fe famato wuyaxin lankenemaya Daniyeli xa. A ne sebe Kitabun yireni ito kui.

Kitabun yireni ito Yahudiya banxulan muxu naanin nan ma taruxun yebama en xa naxanye lu tinxinyani e Ala xa Babilon Manga Nebukadanesari yetagi. Taruxu sennin nan a yire singen kui (sora 1 han sora 6), naxanye a yitama en na Yahudiyane yi limaniyaxi kii naxan yi besenxonyani. Misaala ra, en Daniyeli a taruxun toma be, mangana kuntigine a woli yatane bun ma waxatin naxan yi (sora 6).

Ala fe to naanin nan yitama Daniyeli ra alo xiyena Daniyeli sora 7 han sora 12 kui naxanye dunuja wundo feene makenenma Daniyeli xa. Fe tooni itoe Yahudiya yamana taruxun nan yitama alo xiyena, siya wuyaxine yi naxanye toroma, han Ala mon yi e mali, e yi doxo e bəxəni.

Daniyeli feen naxanye toxi fata Ala ra, na yirena ndee Yesu fa waxatin nan yebama jee keme wuyaxi benun Marigi Yesu xa bari. Misaala ra, mangan xiyen naxan ma fe seboxi Daniyeli sora firindeni, na gemena nde a fe falaxi naxan keben, muxu yii mi naxan boxi. Na yi findi taxamasenna ra naxan Marigi Yesu fa waxatin nun a fa kiin yitama bayo gemen godoxi yirena nde fari naxan findixi Romi kaane mangayana fe taxamasenna ra. A mon naxa a na gemen yi findi geya belebelen na naxan boxona ngaan nafe. Na bunna neen, fa fala Marigi Yesu faxi Romi kaane mangaya waxatini, a denkeleya yamaan mon sabatima siyane birin tagi han to alo na xiyena a yitaxi kii naxan yi.

Daniyeli 9.25 fan Yesu fa waxatina fe falama. Malekana a falaxi Daniyeli xa menni fa fala a jee keme naanin jee tonge solomasexe nun saxan nan tima yamarina nde xanbi ra benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa, a yi faxa. Na yamarina fe seboxi Esirasi 7.11 kui. Yerusalen taan tixi yamarin naxan ma, na yi fixi yanyina nde jee keme naanin tonge suulun nun solomasexe benun Marigi Yesu xa bari hanma yanyina nde jee keme naanin tonge naanin nun suulun fata jeeene tenge kii firinna ra muxune yi darixi naxanye rawale na waxatine yi. Nayi, Kitabuna falan na kamalixi Yesu barin to jee moxoreen nun suulun ti, xanamu, a barin to jee tonge saxan nun solomasexe ti. Yesu faxa nen, a keli sayani yanyina nde a barin to jee tonge saxan nun saxan ti. Na bunna neen, fa fala Daniyeli waliyyi falani ito Marigi Yesu faxa waxati yeten falaxi yanyina nde jee keme suulun jəxən benun Yesu xa bari.

Kitabun yireni ito nun Lankenemaya kitabu yirena ndee maliga han! E firinna birin waxatin birin denkeleya muxune nan senbe soma, e xa lu denkeleyani, hali kontofili feen nun torooyaan sifan birin e soto.

*Daniyeli nun a lanfane Babilon yi*

<sup>1</sup> Yehoyakimi a mangayaan jee saxandena, Yuda yamanani, Babilon mangan naxan yi xili Nebukadanesari, na nun a muxune yi siga, e sa fu Yerusalen taan ma, e yi a rabilin yengesone ra.

<sup>2</sup> Marigin nan tinxi Yehoyakimi suxu feen ma, Yuda Mangana, e nun Ala Batu Banxin muran nasari<sup>1</sup>anxine tongo feen ma. Manga Nebukadanesari yi ne xali Babilon yamanani, a yi se xonne ramara a gbee suxure banxin nafulu ramaradeni.

<sup>3</sup> Mangan yi a fala a muxu gbeen xa, naxan xili Asipenasi, a naxa, a a xa sa Isirayila foningena ndee ye matongo, naxanye kelixi manga banxini xanamu xabila hiyabuxine yi.

<sup>4</sup> A xa xaxilima xaranxine ye matongo naxanye kende, e tofan. E xa kota alogo e xa no wanla ke mangana banxini. E luma nen e xaran<sup>2</sup>ye Babilon xuiin nun a sebenle ma.

<sup>5</sup> Mangan mon yi e soge keden balon tongo, keli a gbee donseene yi e nun a gbee dolone yi. E xaranma nen<sup>3</sup> ye saxan bun ma, na xanbi ra, e yi fa lu wanla ke mangan xa.

<sup>6</sup> Yuda kaan naxanye yi na muxune ye, ne xili: Daniyeli nun Xananiya nun Mikayeli, e nun Asari.

<sup>7</sup> Mangana tande xunna yi xili nen<sup>4</sup> sa e xun ma. A yi Daniyeli xili sa a "Belitiasari." A yi Xananiya xili sa "Sadiraki." A yi Mikayeli xili sa "Mesaki." A yi Asari xili sa "Abedinego."

<sup>8</sup> Daniyeli yi a miri, a nama a yete raharamu mangana a donseene ra e nun a dolon na.\* Nanara, a yi tande xunna mafan a e nama a karahan a a yete raharamu.

<sup>9</sup> Ala yi a ragidi, tande xunna yi hinan Daniyeli ra, a mon yi kininkin a ma.

<sup>10</sup> Tande xunna yi a fala Daniyeli xa, a naxa, "N gaxuxi mangan ye<sup>5</sup> ra, n kannu, naxan bata e donna nun e minse feen nagidi. Xa a i to, i fatin baxi i ra i lanfane tagi, n xunna loma ayi nen e fe ra."

<sup>11</sup> Daniyeli yi a fala na xa, tande xunna naxan tixi Daniyeli nun Xananiya nun Mikayeli nun Asari xunna doxon na, a naxa,

<sup>12</sup> "Se bogine nun igen gbansanna fi nxu ma, i xa nxu mato nayi han xi fu.

<sup>13</sup> Na xanbi ra, i nxu nun nxu lanfane fatin sama e bode ma nen naxanye mangana a donseen donma, i nxo donse feen ye<sup>6</sup> nayi alo i naxan toxi."

<sup>14</sup> Nanara, a tin na ma, a yi e mato xi fu bun ma.

<sup>15</sup> Xii fu danguxina, a yi a to e kende, e fatin fan, dangu mangana donseen don muxune ra.

<sup>16</sup> Nanara, e xunna doxon yi se bogine fi e ma, mangana donseen nun a dolon<sup>7</sup> doxon na.

<sup>17</sup> Ala yi lannin fi foninge naaninni itoe ma a e xa fe se<sup>7</sup>exin birin bunna famu, e nun fekolonna. Daniyeli yi no<sup>8</sup> xiyene bunne fale e nun fe toone alo xiyena.

<sup>18</sup> E waxatin<sup>8</sup> jan yanyi naxan yi mangan naxan sa, tande xunna yi e yita Nebukadanesari ra.

<sup>19</sup> E birin nun mangan yi e bode to, foningene ye, muxu yo mi a ken<sup>9</sup> alo Daniyeli nun Xananiya nun Mikayeli e nun Asari. Ne yi so a wanli.

<sup>20</sup> Mangana e maxodin fefe ma lan xaxilimayaan nun fe kolonna fe ma, a yi a to e yabine yi dangu a woyimene nun a<sup>9</sup> jan kanne gbeen na dox<sup>9</sup>ja ma fu, naxanye yi a yamanani.

<sup>21</sup> Daniyeli yi lu na yi han Kirusi a mangayaan<sup>10</sup> ye singena.

\* **1:8: Haramun** nan yi mangana donseene ra bayo e yi ralima mangana suxurene nan ma.

## 2

*Mangana xiyena fe*

1 Nebukadanesari a mangayaan ꞑεε firindena, a yi xiyε sa. A xaxinla yi ꞑaxamin han xixɔnla yi a beꞑin.

2 A yi woyimεne nun ꞑinan kanne nun kɔmɔ kanne nun yiimatone xili alogo e xa a xiyen bunna fala a xa. Ne yi malan, e ti a yetagi.

3 Mangan yi a fala ne xa, a naxa, “N xiyena nde nan saxi, naxan bata n xaxinla ꞑaxamin. A xɔnla n ma, n xa n xa n xiyen bunna kolon.”

4 Na yiimatone yi mangan yabi Arami xuini, e naxa, “Nxu kannna, Ala xa siin fi i ma. I ya xiyen yeꞑa nxu xa, nxu xa a bunna fala i xa.”

5 Mangan yi a fala yiimatone xa, a naxa, “N bata yelin a natε fa fala xa ε mi n ma xiyeni ito fala n xa e nun a bunna, n na ε yibolonma nεn dungi dungi yeεn ma, ε banxine fan yi kala fefe!

6 Koni xa ε mɔn nɔ n ma xiyen nun a bunna faladeni n xa, ε kise wuyaxi sɔtama nεn n yii, e nun kɔntɔnne nun xunnayeren gbegbe. Nanara, ε xa xiyen nun a bunna fala n xa.”

7 E mɔn yi a fala mangan xa, e naxa, “Mangana, i ya xiyen fala nxu xa, nxu xa a bunna fala i xa.”

8 Mangan yi a fala e xa, a naxa, “N bata a kolon, ε katama n xa diꞑa han waxati gbete bayo ε a kolon n ma fe ragidixin mi kale.

9 Koni, xa ε mi n ma xiyen fala n xa, ꞑaxankata kedenna sama ε birin fari nεn. E faxi wulen nun yanfantanya falan nan tideyi n xa han n ma miriyaan yi maxete. Nanara, ε n ma xiyen fala n xa, nayi n na a kolonma nεn fa fala ε nɔε a bunna fale nεn.”

10 Yiimatone yi a yabi, e naxa, “Nxo mangana, na muxu yo mi dunuꞑani ito yi naxan nɔε na lige naxan xɔli i ma. Na manga yo mi na, hali a fangan nun a senben na gbo kii yo ki, na munma fe sifani ito maxɔdin woyimεne nun ꞑinan kanne nun yiimatone ma singen.

11 I naxan maxɔdinxi, na xɔdɔxɔ. Muxu yo mi nɔε na yabin soε i yii fɔ alane, koni ne mi dɔxi adamadiine tagi.”

12 Nayi, mangan yi xɔlɔ, a bɔꞑnεn yi te han! A yamarin fi fa fala a Babilɔn fekolonne birin xa faxa.

13 Mangana falan yi rawanga, fekolonne yi fa fama faxadeni nεn. Nayi, e Daniyeli fen e nun a lanfane alogo e fan xa faxa.

*Ala yi xiyen lankεnemaya*

14 Daniyeli yi a xuiin namini ꞑɔxɔ luun nun xaxilimayaan na Ariyoki ma mangan kantan muxune xunna, naxan yi faan kiraan xɔn ma siga Babilɔn fekolonne faxadeni.

15 A Ariyoki maxɔdin, a naxa, “Nanfera mangan bata sariya xɔdεxe sifani ito sa.” Ariyoki yi na feen yeꞑa Daniyeli xa.

16 Nanara, Daniyeli yi siga mangan fεma, a yi a mayandi alogo a xa waxatin fi a ma, a xa nɔ a xiyen nun a bunna fale mangan xa.

17 Daniyeli yi siga banxini, a feni ito birin yeꞑa a lanfane xa, Xananiya nun Mikayeli e nun Asari.

18 A yi e mafan a e xa Ala maxandi naxan kore, a xa kininkinin e ma, a xa fe luxunxini ito yita e ra alogo e nama Daniyeli nun a lanfane faxa Babilɔn fekolonna bonne xɔn.

19 Nanara, Daniyeli yi fe toon ti kɔεεn na alo xiyena, fe luxunxin yi lankεnemaya a xa. Daniyeli yi Ala tantun naxan kore,

20 a naxa,

“Ala xinla xa tantun habadan habadan!  
Amasɔtɔ a tan nan gbee kolonna nun sɛnben na.

21 A tan nan waxatin nun a keɽane maxetema:

A tan nan mangane bama.

A tan nan mangane dɔxɔma.

A fekolonna fima fekolonne ma,

a lonnin fima xaxilimane ma.

22 A fe tilinxi luxunxine lankɛnemayama.

A dimi yi feen kolon,

bayo keɛenna a yii.

23 N benbane Ala,

n na i tantunma,

n yi i batu

fekolonna nun fangana a fe ra

i naxan fixi n ma.

I bata n nakolon na ra,

nxu naxan maxɔdinxi i ma,

i bata nxu rakolon mangana xiye na.”

### *Daniyeli yi mangan xiye saxin nun a bunna fala*

24 Na xanbi ra, Daniyeli yi siga Ariyoki fema, mangan yamarin fi naxan ma a xa Babilɔn fekolonne faxa. A sa a fala a xa iki, a naxa, “Hali i nama Babilɔn fekolonne faxa. Siga n na mangan yetagi. N xa a xiye bunna fala a xa.”

25 Mafuren, Ariyoki yi siga Daniyeli ra mangan fema, a yi a fala a xa, a naxa, “N bata muxu keden to na Yuda kaa suxine ye, naxan xiye bunna fale mangan xa.”

26 Mangan yi Daniyeli maxɔdin naxan xili Belitisasari, a naxa, “I tan nɔɛ xiye nun a bunna fale n xa ba?”

27 Daniyeli yi mangan yabi, a naxa, “Mangana, i fe luxunxin naxan maxɔdinxi fekolonne nun jinan kanne nun woyimene nun yiimatone ma, ne sese mi nɔɛ i ya xiye nun a bunna fale i xa.

28 Koni Ala na yi, naxan kore xɔnna ma. A nɔɛ fe luxunxine ye mayalanɲɛ. A bata Manga Nebukadanesari rakolon naxan ligama waxati famani. Awa, i ya xiye nun i ya fe toone ni i ra i naxanye to i ya saden ma.

29 I yi saxi waxatin naxan yi, mangana, i yi lu i mire fe famatone ma. Awa, naxan fe luxunxine ye mayalanma, na bata i rakolon fe famatone ra.

30 N tan ma binni, fe luxunxini ito mi ye mayalanxi n xa fa fala n tan fekolon dangu ndenden na, koni alogo a bunna xa fala mangan xa, i yi i sondonna miriyane kolon.”

31 “Mangana, i fe toon nan tixi naxan findixi sawura belebelen na. Na sawura yi gbo kati! A yi mayilenma, a yi tixi i yetagi, a keɽaan yi magaxu han!

32 Xɛmaan yetɛɛn nan yi sawuran xunna ra, a kanken nun a yiine gbeti wuren nan e ra, a kuiin nun a tagina, sulana.\*

\* 2:32: A xunna findixi Babilɔn kaane mangayaan nan na. Na feen sebɛxi Yeremi 51.7 kui. A **kanken nun a yiine** findixi Perise kaane gbeen na Manga Kirusi naxan fɔlɔ ɲɛ keme suulun tonge saxan nun solomanaanin benun Yesu xa bari. A **kuiin nun a tagi** findixi Gireki kaane mangayaan na Manga Alesandire bun ma ɲɛ keme saxan benun Yesu xa bari. A danbane nun a sanne findixi Romi kaane mangayaan nan na. Yesu faxi waxatin naxan yi, Romi kaane nan yi mangane ra bɔxɔn yire wuyaxi xun na.



<sup>33</sup> A danbane yi rafalaxi wure fɔrɛn na, a sanne wure fɔrɛn nun bɛndɛ ganxina.

<sup>34</sup> I yi a matoma waxatin naxan yi, gɛmɛna nde yi keben muxu yii mi naxan bɔxi, a fa bɔnbɔ na sawuran sanna ra wure fɔrɛn nun bɛndɛ ganxin dɛnaxan yi. A yi e rayensen.

<sup>35</sup> Awa, a wure fɔrɛ yo, a bɛndɛ ganxi yo, a sulan yo, a wure gbeti yo, a xɛma yo, na birin yi lunburunɲɛ ayi, e yi findi burun burunna ra alo se dagin naxan yifema soge furen na. Foyen yi a xali a funfu yo mi lu na. Awa na gɛmɛn naxan fa bɔnbɔ na sawuran na, na yi findi geya belebelen na, a bɔxɔna ngaan nafe.”

<sup>36</sup> “Xiyen ni i ra. Nxu a bunna fan falama nɛn mangan xa.

<sup>37</sup> N kanna, mangane mangan ni i tan na. Amasɔɔ Ala nan mangayaan nun sɛnbɛn nun fangan nun xunnayerenna fixi i ma, Ala Naxan Kore.

<sup>38</sup> A tan nan i dɔxi muxune nun subene nun xɔline xun na, e nɛma dɛdɛ yi, a yi nɔɔn fi i ma ne birin xun na. I tan nan xɛma xunna ra.

<sup>39</sup> I tan na dangu, mangaya gbɛtɛn kelima nɛn naxan sɛnbɛn xurun i gbeen xa. Na xanbi, mangayaan saxanden ligama nɛn alo sulana, na yi nɔɔn sa bɔxɔn birin ma.

<sup>40</sup> Mangaya naaninden fama nɛn, na xɔdɔxɔ alo wurena. Wuren seen birin yensenma, a a lunburun. Na mangayaan fan bonne yensenma na kii nin, a yi e lunburun.

<sup>41</sup> I a sanne nun a san sonle toxi rafalaxi wuren nun bɛndɛ ganxin basanxin na kiin de, na yamanani taxunma nɛn, koni wuren xɔdɔxɔn ɲɔxɔndɔnna taranma a yi nɛn, bayo i wuren nun bɛndɛ ganxin basanxin nan toxi.

<sup>42</sup> Nanara, alo a san sonle yi rafalaxi wuren nun bɛndɛ ganxin basanxin na kii naxan yi, na yamanan fɔxɔ kedenna fangan gboma ayi nɛn, bode fɔxɔn yi xɛtunɲɛ ayi.

<sup>43</sup> I wuren nun bɛndɛ ganxin basanxin nan toxi, bayo na muxune katama nɛn e xa malan, koni e mi malanɲɛ alo wuren nun bɛndɛ ganxin to mi basanɲɛ.”

<sup>44</sup> “Na mangane waxatini, Ala Naxan Kore, na mangayana nde rafama nɛn naxan mi kalɛ habadan!† Na mangayaan mi danguma yamana gbɛtɛ nɔɔn bun. A yamanan bonne raxuyama ayi nɛn, a yi e raxɔri, koni a tan yetɛɛn luma nɛn habadan.

<sup>45</sup> Na bunna nɛn, alo i gɛmɛn naxan toxi kebenɲɛ geyaan fari muxun yii mi dinxi naxan na, a fa wuren nun sulan nun bɛnden nun gbeti wuren nun xɛmaan yensen. Ala bata a yita mangan na naxan fama ligadeni yɛɛn na. Nɔndin nan xiyeni ito ra, muxune lan e xa la a bunna fan na.”

### *Mangan yi Daniyeli binya*

<sup>46</sup> Nba, Manga Nebukadanesari yi a xinbi sin Daniyeli bun ma, a yetagin yi lan bɔxɔn ma. A yamarin fi a e xa saraxane ba a xa, e nun wusulanna.

<sup>47</sup> Mangan yi a fala Daniyeli xa, a naxa, “E Ala nan alane Ala ra. E nun mangane gbee marigina naxan wundo feene lankeɛmayama. Bayo i bata nɔ wundo feni ito yɛ mayalanɲɛ.”

† **2:44:** Marigi Yesu a denkeleya yamaan naxan fɔɔ, na findixi *mangayani* ito ra naxan buma habadan. Daniyeli a falani ito a yɛbaxi fa fala a Yesu yi lan a xa fa Romi kaane mangayaan waxatini. A faxi na waxatin nin. Yesu a denkeleya yamaan nan sabatima dununja yiren birin yi fata falani ito ra. Na feen mato Daniyeli 2.35 kui. A mɔn buma habadan ariyanna yi.

<sup>48</sup> Mangan yi Daniyeli mate, a banna se wuyaxi so a yii. A yi a dɔxɔ Babilɔn yamanan birin xun na, a yi a findi mangan na Babilɔn fekolonna birin xun na.

<sup>49</sup> Daniyeli yi mangan mafan, a xa Babilɔn bɔxɔn fe yeɓan so Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yii. Daniyeli yetɛɛn yi lu Manga Nebukadanesari a tanden ma wanla ra.

### 3

#### *Mangan yi suxuren nafala*

<sup>1</sup> Manga Nebukadanesari yi sawura xɛmaan nafala. A kuyan nɔngɔnna ye tonge sennin lixi. A yigbona, nɔngɔnna ye sennin. A sa a ti Dura Lanbanni, Babilɔn yamanani.

<sup>2</sup> Manga Nebukadanesari yi bɔxɔne mangane nun bɔxɔ kanne nun yamana kanne nun sariya kanne nun nafulu ramarane nun sariyasane nun kitisane nun bɔxɔn kuntigine ngaan xili alogo e xa fa sawurana fe rawangadeni Manga Nebukadanesari naxan nafalaxi.

<sup>3</sup> Awa, bɔxɔne mangane nun bɔxɔ kanne nun yamana kanne nun sariya kanne nun nafulu ramarane nun sariyasane nun kitisane nun bɔxɔn kuntigine ngaan yi e malan na sawurana fe rawangadeni Manga Nebukadanesari naxan nafala. E ti sawuran yetagi Manga Nebukadanesari naxan nafala.

<sup>4</sup> Mangana fe rawangan yi sarin fangan na, a naxa, “Siyane nun bɔnsɔnne birin naxanye xuine birin falama, naxan yamarixi ε ma, na ni ito ra:

<sup>5</sup> E na xɔtaan nun xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin mɛ waxatin naxan yi, ε bira bɔxɔni, ε yi sawura xɛmaan batu, Manga Nebukadanesari naxan nafalaxi.

<sup>6</sup> Xa naxan yo mi bira a bun ma, a yi a batu, na rawolima ayi nɛn sulun tɛɛni\* keden na!”

<sup>7</sup> Nanara, siyane birin to xɔtaan nun xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin mɛ, siyane nun bɔnsɔnne birin naxanye xuine birin falama, ne yi bira sawura xɛmaan bun ma, e yi a batu, Manga Nebukadanesari naxan nafalaxi.

<sup>8</sup> Na waxatin yetɛni, yiimatona ndee yi fa, e xa Yahudiyane kansun.

<sup>9</sup> E yi a fala Manga Nebukadanesari xa, e naxa, “Ee! mangana! I xa bu dunɔɔa yi.

<sup>10</sup> Nxu kannu, i bata yi yamarin fi, a muxune birin xa bira sawura xɛmaan bun ma, e yi a batu, e na xɔtaan nun xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin mɛ waxatin naxan yi.

<sup>11</sup> Nayi, naxan yo mi tin birɛ a bun, a yi a batu, na kannu wolima nɛn sulun tɛɛni.

<sup>12</sup> Koni Yahudiyana ndee na yi, i tan yetɛɛn Babilɔn bɔxɔn fe yeɓaan soxi naxanye yii, Sadiraki nun Mesaki e nun Abedinego. I ya yamarin bɔtɛ mi ne xa. Ee! Mangana! E mi i ya alane batuma, e mi i ya sawura xɛmaan fan batuxi i naxan nafalaxi.”

<sup>13</sup> Nebukadanesari bɔɓɛn yi te a xɔlɔ! A yi yamarin fi, e xa fa Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego ra. Sofane yi fa na xɛmɛne ra a yetagi.

<sup>14</sup> Nebukadanesari yi a fala e xa, a naxa, “Sadiraki nun Mesaki e nun Abedinego, ɓɔndin na a ra ba? E mi n ma alane batuma, ε mɔn mi sawura xɛmaan batuma, n naxan nafala?”

\* **3:6: Sulun tɛɛn mɔn falama yirena nde yi fa fala “Furu tɛɛna.”**

15 Awa, iki, ε na xɔtaan nun xulenna nun sɔrɔnna nun kondenna nun bɔlɔnna nun saraan nun sumun seen sifan birin xuiin me sɔnɔn, ε bira, ε yi sawura xεmaan batu n naxan nafalaxi. Koni xa ε mi a batu, ε rawolima nɛn sulun tɛɛni keden na! Ala mundun na yi naxan ε bama n yii?”

16 Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yi a fala, e naxa, “Ee! Manga Nebukadanesari! Nxu mi waxi nxu yeɛ makata fe yi i yeɛtagi.

17 Xa na rabε, nxɔ Ala, nxu walima naxan xa, na nɔε nxu ratangε. A nxu ratangama sulun xaɲɛn ma nɛn e nun i yiin ma.

18 Hali a mi na ligε, mangana, a kolon a nxu mi i ya alane batuma, nxu mi i ya sawura xεmaan batuε i naxan nafalaxi.”

### *E woli fena tɛɛni*

19 Nayi, Nebukadanesari yi mɔnε han! A yeɛtagin yi masara Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yeε xɔri. Nebukadanesari yi yamarin fi e xa sulun† nawolon dɔxɔɲa ma solofere dangu e yi darixi a ra kiin de.

20 A yi a yeŋgeɔsona ndee yamari naxanye maxɔdɔxɔ a gali diine ye, e xa Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego xidi, e yi e rawoli sulun tɛε xaɲɛni.

21 Na xεme saxanna yi xidi, e marabɛri baxi e dugine nun e wantanne nun e namune yi, e nun e domaan birin. E yi woli sulun tɛε xaɲɛ tagi.

22 Sofaan naxanye Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego woli tɛɛni, tɛɛn yi ne faxa bayo mangan bata yi yamarin fi a xa wolon ɲaxi ra.

23 Koni Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego, ne saxanna xidixin yi bira sulun tɛε xaɲɛni.

24 Manga Nebukadanesari yi gaxu, a tugaɲɛ ayi, a keli. A yi a fala a maxadi tiine xa, a naxa, “En mi muxu saxan xidixin xan wolixi tɛɛn tagi ba?” E mangan yabi, e naxa, “Ōn Mangana!”

25 A mɔn naxa, “Anu, n muxu naanin nan toma, e mi xidixi. E sigan tima tɛɛn tagi, tɔɔya yo mi e ma. E naaninden keɲaan maliga malekan na.”

### *Mangan yi Ala binya*

26 Nebukadanesari yi a maso sulun xaɲɛn dε ra, a naxa, “Sadiraki! Mesaki! Abedinego! Ala Matexina walikene, ε mini, ε fa be.” Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego yi keli tɛɛn tagi.

27 Bɔxɔne mangane nun bɔxɔ kanne nun yamana kanne yi e maso e ra. E yi a to, tɛɛn mi nɔ yo sɔtɔxi na xεmene fatin ma. E xunseɛene mi ganxi, e dugine mi kalaxi. Tɛɛn xiri mi dɔxi e ma.

28 Nebukadanesari yi a fala, a naxa, “Tantunna Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego a Ala xa! A tan nan a malekan nafaxi, a yi a walikene ratanga. E bata la a ra han, e yi mangana a yamarin kala. E yitɔnxi faxa feen ma, benun e xa ala gbεɛ batu, ba e Ala ra.

29 A mato fa, n yamarin naxan fima: xa muxu yo Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego a Ala rafeya, a na taran siya yo yi, yamana yo yi, xui yo yi, na kanni segeɔma dungi dungi yeɛn nan ma, a banxin yi findi kurun na, bayo ala yo mi na naxan nɔε makantan sifani ito ra alo a tan.”

30 Nanara, mangen yi Sadiraki nun Mesaki nun Abedinego a fe mate Babilɔn yamanani.

31 Manga Nebukadanesari yi xεrane rasiga siyane nun bɔnsɔnne birin ma naxanye xuine birin falama, dunuɲa yiren birin yi, a naxa, Bɔɲesa gbeen xa lu ε xa.

32 A findixi n xa fe fajin nan na,

† 3:19: *Sulunna* mɔn fale fa fala furuna.

n xa taxamasenne nun kabanako feene yεba ε xa  
Ala Matexin naxanye ligaxi n xa.

<sup>33</sup> A taxamasenne gbo,  
a kabanako feene sεnβεn gbo.  
A mangayana,  
habadan mangayaan na a ra.  
A nɔyaan luma nεn mayixεtε nun mayixεtε.

## 4

### *Mangan xiye firindena*

<sup>1</sup> N tan Nebukadanesari, n yi bɔɔε xunbenla nun jaxunna nin n ma mangaya banxini.

<sup>2</sup> N yi xiye sa naxan n magaxuxi. Miriyane yi soma n yi n ma saden ma, n xaxinla fe toone yi n kuisan han!

<sup>3</sup> Nanara, n bata yamarin fi, e xa fa Babilɔn fekolonne ra n fεma alogo e xa n ma xiye bunna fala n xa.

<sup>4</sup> Woyimεne nun jinan kanne nun yiimatone nun kɔmɔ kanne faxina, n yi n ma xiye yεba e xa, koni e sese mi nɔ a bunna fale n xa.

<sup>5</sup> A rajanna, Daniyeli fan yi fa n fεma naxan mɔn yi xili Belitisasari naxan xili luxi alo n ma ala xinla. Ala sarijanxine niina a tan yi. N yi n ma xiye yεba a xa,

<sup>6</sup> n naxa, “Belitisasari, woyimεne kuntigina, n na a kolon fa fala ala sarijanxine niina i tan yi. Wundo fe yo mi xɔɔxɔ i tan yii. Fe toone bunna fala n xa, n xiye saxi naxanye ra.”

<sup>7</sup> “Awa, n xaxinla toon naxan tixi, na ni i ra, n to yi saxi n ma saden ma, n yi n yεε rakɔɔinma, n yi a to:

Wudi bili gbee keden tixi bɔxɔn tagi,  
naxan yi mate han!

<sup>8</sup> Na wudin yi gbo,  
a magaxu ayi,  
a konden yi texi nεn han kuyena.  
A yi toma bɔxɔn danna birin na.

<sup>9</sup> A jɔxɔndene yi fan,  
a bogine yi wuya han!  
Birin balon yi a kɔε ra.  
Burunna subene yi fama a nininna bun.  
Xɔline yigiyaxi a yiine kɔε ra.  
Daliseene birin yi e donna sɔtɔma a bogin nan xɔn.

<sup>10</sup> N xaxinla tooni,  
n naxan to n ma saden ma,  
n yεεn tixi,  
n yi marakantan ti sarijanxina nde keden to godε  
keli kore xɔnna ma.

<sup>11</sup> Na yi sɔnxɔ fangan na,  
a falan ti iki, a naxa,  
‘E wudini ito rabira,  
ε yi a yiine sεge,  
ε yi a jɔxɔndene ba a ma,  
ε yi a bogine raxuya ayi.  
Subene xa e giye a bun,  
xɔline yi keli a yiine yi.

12 Koni ε xa a dungin nun a salenne lu bəxəni  
 ε yi a xidi wuren nun sula yəlonxəonna ra,  
 a yi lu xeen ma se xen xəre ra.  
 A xa yikun xiila ra,  
 a yi a balo se xen na  
 alo subene.

13 A adamadi xaxinla maxetema nen,  
 sube xaxinla yi so a yii.  
 Neε solofere danguma a xun ma nen.

14 Marakantan muxune nan sariyani ito ragidixi,  
 maleka sarijanxine nan yamarini ito fixi  
 alogo daale xa a kolon  
 fa fala Ala Matexin nəon nabama  
 adamadiine mangayaan fari.

A a soε muxe yii naxan na rafan a ma,  
 hali muxune birin dangu naxan na.' ”

15 “N tan Manga Nebukadanesari, n xiyen naxan sa, na nan na ra. Awa, i tan Belitisasari, i xa n xiyen bunna fala n xa, bayo n ma bəxən fe kolonne, ne sese mi nəxi a bunna fale n xa. Koni i tan nəε bayo ala sarijanxine niina i tan yi.”

#### *Daniyeli yi xiyen ye ba*

16 Awa, Daniyeli naxan xili Belitisasari, na yi a raxunbeli waxatidi, a miriyane yi a kuisan. Mangan yi a fala, a naxa, “Belitisasari, xiye nun a bunna nama i kuisan.” Belitisasari yi a yabi, a naxa, “N kanna, a yi lan nun, xiye xa findi i yaxune gbeen na, a bunna yi lu i sangarəxəne xa.

17 I wudi bili gbeen toxi gboε, a maxədxə ayi, naxan kondən texi han kuye, naxan yi toma bəxən danna birin yi,

18 naxan jəxəndene fan, naxan bogi wuya, naxan daliseen birin baloma, burunna subene e sama naxan bun ma, xəline e tēen sama naxan yiine yi.”

19 “Ee! Mangana! Na wudin ni i tan na. Bayo, i bata gbo i findi se nbe kanna ra. I ya gboon bata te han kuye e nun i ya nəon bata dunu ja danna birin li.

20 I tan mangan mən yi kantən ti sarijanxine keden to godε keli kuye, a naxa, ‘E wudini ito rabira, ε a kala, koni ε dungin nun a salenne lu bəxəni. Koni ε a maxidi wure yəlonxəonna nun sulan yəlonxəonni xeen ma se xen xəre ra. A xa yikun xiila ra. A xa lu burunna subene xən ma han jεε solofere yi dangu a xun ma.’ ”

21 “Ee! Mangana! N xa a ye ba i xa Ala Matexin naxan nagidixi n kanna mangan ma.

22 I kedima nen adamadiine tagi, i sa i damake burunna subene ye. I i degema se xen nan na alo jingene. I mən yikunma xiila ra nen jεε solofere bun ma, han i yi a kolon a Ala Matexin nan nəon nabama adamadiine mangayaan xun na. A mangayaan fima muxun ma naxan na a ke nen.

23 Wudi dungin nun a salenne lu feen yamarin fan bunna na, a i ya mangayaan naxetema i ma nen i na a kolon, a nəon naxan yi, na kuye.

24 Nanara, Mangana, n ma maxadin xa rafan i ma: Danna sa i yulubine ra, i xa tinxin. I ya tantanne lu na, i xa kininkinin tərə muxune ma. Yanyina nde yi, i luyε bəne xunbenli nen.”

25 Na feen birin yi kamali Manga Nebukadanesari ma.

26 Kike fu nun firin to dangu, a yi a masiga tima manga banxin sangansoon kəε ra Babilən yi,

27 Mangan yi a fala, a naxa, “Babilɔn gbo de! N tan nan a tixi manga yigiyaden na n senben fangan na n ma xunnayerenna nun n ma binyen xa!”

28 Falan mɔn yi mangan deni singen, fala xuina nde yi keli kuye, a naxa, “Manga Nebukadanesari, falani ito tima i tan xa. Mangayaan senben bata ba i yii to.

29 I kedima nen muxune tagi, i sa i damake burunna subene tagi, i yi sexen don alo jingene, jee solofere bun ma han i na a kolon waxatin naxan yi a Ala Matexin nan noon nabama adamadiine mangayaan fari. A a so muxe yi naxan na a kenen.”

30 Na waxatin yeteni, na fala xuiin yi kamali Manga Nebukadanesari xili ma, a yi kedi adamadiine ye, a sexen don alo jingene. A fatin yi yikun xiila ra, han a xunsexen yi mini alo singbin xabena. A san xanle yi kuya ayi alo xaliin gbeena.

31 Waxatin naxan saxi na danna to a li, n tan Nebukadanesari, n yi n yeen nate kuye, n xaxinla yi xete n ma. N na Ala Matexin batu, n yi a tantun, n yi a binya naxan na yi habadan! Naxan ma noon findixi habadan noon na e nun naxan ma mangayaan ligama mayixete nun mayixete xun na.

32 Sese mi dunuja muxune senben na Ala yee ra yi. Naxan na a kenen, a na nan ligama maleka ganla ra e nun muxune boxon ma. Muxu yo mi na naxan a yiin yee ratiye, a a fala, a naxa, “I nanfe ligama?”

33 Na waxatin yeteni, n xaxinla yi xete n ma, n ma mangayaan xunnayerenna nun n ma noon mirinna fan yi xete n ma. N ma maxadi tiine nun n ma muxu gbeene mɔn yi n xili, n doxo n ma mangaya gbedeni. N ma gboon yi siga xun mase.

34 Iki, n tan Nebukadanesari, n na a batuma, n na a yite, n na a binya, kore xonna mangana yoon a xa a kewanla birin yi, a kirane tinxin. A noe muxune magode nen naxanye e yete yitema.

## 5

### *Sebeli magaxuxina*

1 Lɔxona nde, Manga Belisasari yi jaxaxaxani ton a muxu gbee wuli kedenna xa. A yi lu dolon minje e xon.

2 Dolon to a suxu, Belisasari yi yamarin fi a e xa fa igelengenna xema daxin nun gbeti daxin na, a baba Nebukadanesari kelixi naxanye ra Ala Batu Banxi gbeeni Yerusalen taani. Mangan yi waxi a min feni ne ra e nun a jaxanle nun a konyi jaxanle\* nun a muxu gbeene.

3 Nayi, e yi fa xema igelengenne ra naxanye sa tongo Ala Batu Banxini Yerusalen taani. Mangan nun a muxu gbeene nun a jaxanle nun a konyi gilene yi e min ne ra.

4 E dolon min waxatin naxan yi, e yi lu alane batuɛ, xemaan nun gbetin nun sulan nun wuren nun wudin nun gemɛ alane.

5 Na waxatin yeteni, muxun yii sonle yi mini kenenni lenpu degɛn ma. E sebenla ti manga banxin kanke. Mangan yi yiini ito to naxan yi sebenla tima.

6 Mangan yetagin yi maxete, a miriyane yi a kuisan, a tagi xudine yi ba a yi, a xibine yi lu bonbe e bode ra.

7 A yi gbelegebe fangan na, a e xa fa jinan kanne nun yiimatone nun komo kanne ra. A yi a fala Babilon fekolonne xa, a naxa, “Naxan na sebenli itoe

\* 5:2: *Konyi jaxanle* nan ne ra, a naxanye soto a jaxanla ra.

xaran, a yi a bunna fala n xa, na maxidima nen manga dugin na, xema jeren yi bira a koe, a mon yi mangaya tiden saxanden soto boxoni ito yi.”

8 Mangana a fekolonne birin yi so, koni e mi no sebenla xaranje, e yi a bunna fala mangan xa.

9 Na nan a liga, Manga Belisari mon yi gaxu han, a yetagin yi maxete, a muxu gbeene yi kui yifu.

10 Mangana nga to mangan nun a muxu gbeene sonxo xuiin me, a so jaxaxaxa banxini. A yi a fala, a naxa, “Mangana, i xa bu han! I ya miriyaye nama i kuisan. I yetagi nama maxete.

11 Muxuna nde i ya boxoni, ala sarixanxine xaxinla a yi. I baba waxatini, a yi feene fixen toma, a xaxinla fan, a fekolonna nun alane gbeen lan. Nanara, i baba Manga Nebukadanesari yi a findi woyimene nun jinan kanne nun yimatone nun komo kanne kuntigin na. I baba mangan yeteen na liga nen.

12 Bayo, nii fisamantenna nun lannin nun xaxilimayaan Daniyeli yi, mangan naxan xili sa Belitisari. Xiyene bunna kolonna fan ayi. A mon sandane yebama, a maxodin xodekene yabima. Nanara, e xa Daniyeli xili. A noma nen a bunna faladeni i xa.”

### *Daniyeli yi na sebenla xaran*

13 Nayi, e fa Daniyeli ra mangan yetagi. Mangan yi a fala a xa, a naxa, “I tan nan na Daniyeli ra n baba faxi naxan na sa keli Yuda yi?”

14 N bata i ya fe me a alane niina i tan yi e nun i feene fixen toma. Xaxinla nun fekolonna i tan yi naxan boxon mi na.

15 E baxi fadeni nen fekolonne nun jinan kanne ra n fema alogo e xa sebenli ito xaran, e yi a bunna fala n xa, koni e mi noxi a bunna faladeni!

16 N bata a me a i noe feene bunne yebe nen, i yi maxodin xodekene yabi. Iki, xa i no sebenli ito xaranje, i n nakolon a bunna ma, i maxidima manga dugin na nen, xema jeren yi bira i koe, i yi findi boxon mangan muxu saxanden na.”

17 Daniyeli yi a fala mangan xa, a naxa, “I ya kiseene ramara i yete xa, i ya finmaseene fi gbete ma. Hali na, n sebenla xaranma nen mangan xa, n yi i rakolon a bunna ma.

18 Ee! Mangana! Ala Matexin nan mangayaan nun gboon nun xunnay-erenna nun noron fixi i baba Nebukadanesari ma.

19 Nanara, siyane nun bomsanne birin naxanye xuine birin falama, ne gaxuxi a yee ra. A na wa a xon, a muxun faxa. A na wa, a a rakisi. A na wa naxan yite fe yi hanma a yigodo fe yi, a na liga.

20 Koni a yanda waxatin naxan yi, a bojen yi xodoxo han a waso ayi. Ala yi a ba a mangaya gbedeni, a a binyen ba a yii.

21 A kedi adamane ye, a xaxinla yi lu alo subene gbeena. A yi lu burunna sofanle foxo ra, a yi sexen don alo jingene. A fatin yi yikun xiila ra, han a kolon a Ala Matexin nan non nabama adamane mangayaan xun na. A muxu nan findima mangan na, a na wa naxan xon.”

22 “I tan, a diina Belisari, i yi na birin kolon, koni i mi i yete magodo.

23 I bata i yete yite Marigin xili ma naxan kore, i yi Ala Batu Banxina igelengenne maxili i yetagi. E yi dolon min e ra, i tan nun i ya muxu gbeene nun i ya jaxanle nun i ya konyi jaxanle. I yi alane batu, gbetin nun xemaan nun sulan nun wuren nun wudin nun gem e alane, naxanye mi se toma, e mi fe mema, kolon mi e yii. I mi Ala binyaxi i ya niiraxinla nun i ya dunuya yi gidin naxan yii.

24 Na nan a toxi, a yiini ito rafaxi naxan sebenli ito tixi.”

<sup>25</sup> “A tan ni i ra keden keden yeen ma naxan seβexi: MENE MENE TEKELI PARISIN.

<sup>26</sup> Falani itoe bunna ni i ra:  
 ‘MENE’ na bunna neen fa fala ‘Yatena.’  
 Ala bata i ya mangayaan loxon yate,  
 a danna sa a ra.

<sup>27</sup> ‘TEKELI’ na bunna neen fa fala ‘A maliga.’  
 I ratexi sikeela nan na, a li, i yelef.

<sup>28</sup> ‘PARISIN’ na bunna neen ‘Mayitaxunna.’  
 Bayo i ya loxon taxunma nen,  
 a yi so Mede kaane nun Perise kaane yii.”

<sup>29</sup> Sasa, Belisari yi yamarin fi a Daniyeli xa maxidi manga dugin na, xema jeren yi bira a ke, a yi yamarin fi, a xa rawanga a bata yamanan mangayaan tiden saxanden soto.

<sup>30</sup> Na keeen yeteen na, e Babilon manga Belisari faxa.

## 6

### *Daniyeli nun yatane fe*

<sup>1</sup> Dariyusi Mede kaan mangayaan soto a je tonge sennin e nun firin nan ma.

<sup>2</sup> Dariyusi yi a ragidi a xa loxone manga keme e nun moxonnen ti a gbee yamanan xun na.

<sup>3</sup> A yi manga gbee saxan doxo e xun na loxone mangane fa dentegen sama naxanye xa alogo mangana tonone xa xun makantan. Daniyeli yi na manga saxanne ye.

<sup>4</sup> Awa, Daniyeli yi dangu manga gbee firinna bodene ra e nun loxone mangan birin bayo nii fisamantenna yi a tan yi. Nanara, mangan yi wa a doxo feni loxon birin xun na.

<sup>5</sup> Awa, manga gbee bodene nun loxone mangane yi feren fen folo a tajege feen na lan loxona feene ma. Koni e mi kii yo soto, e mi mayifu yo to a tan ma binna ra bayo a tinxin. Nanara, e mi kalan to a yi hanma mayifuna.

<sup>6</sup> Awa, na muxune yi a fala, e naxa, “En mi fere yo sote Daniyeli tajege feen ma xa a mi fata a Alaa sariyana feen na.”

<sup>7</sup> Na manga gbeene nun loxone mangane birin yi siga mangan fema e bode xon. E yi falan ti, e naxa, “Manga Dariyusi xa siimayaan soto habadan!

<sup>8</sup> Yamanan manga gbeene nun doxo kanne nun loxone mangane nun maxadi tiine nun yamana kanne birin tinxin a mangana sariya keden xa rawanga naxan fama tonni ito sadeni: Xii tonge saxanna bun ma, naxan na ala yo maxandi hanma muxu gbete ba i tan na, mangana, na xa woli yatane yinla ra.

<sup>9</sup> Ee! Mangana! Iki, tonni ito yisarin, i yi i ya taxamasenna sa alogo a xa findi maxetetaren na alo Mede kaane nun Perise kaane sariyan to mi maxete.”

<sup>10</sup> Nanara, Manga Dariyusi yi a taxamasenna sa tonna seβen fari.

<sup>11</sup> Awa, Daniyeli to a kolon a feni ito bata yisarin, a yi te a sangansoon ke ra naxan foye suxuden deene yi rabixi Yerusalen binni. Daxona ma saxan sogen ma, a yi a xinbin sinma, a Ala maxandi, a a tantun alo a yi a ligan kiin de a singeni.

<sup>12</sup> Na muxune birin yi siga Daniyeli konni, e so, e Daniyeli li a Ala mafanje, a yi Ala maxandima.



13 Nayi, e siga mangan fema, e yi mangana tonna fe fala a xa, e naxa, "I mi yi tonna nde yisarin naxan a fala a xii tonge saxanna bun ma, muxu yo a xui ramini ala gbetε ma a xandideni hanma muxu gbetε ba i tan na, mangana, na wolima yatane yinla ra nen?" Mangan yi e yabi, a naxa, "Nɔndin nan a feen na, fata Mede kaane nun Perise kaane gbee sariyan na naxan mi maxεte."

14 E mon yi a fala, e naxa, "Ee! Mangana! Daniyeli, Yuda muxu suxina nde, na mi i tan yatεxi sese ra hanma i ya tɔn yisarinxina. A Ala maxandin nabama dɔxɔna ma saxan sogen ma."

15 Mangan to na mε, a yi kɔntɔfli kati, a yi a ragidi a bɔɔɛni a a xa Daniyeli rakisi. Han sogen bira waxatini, a katama a xa a rakisi.

16 Koni na muxune birin yi fa mangan fema, e yi a fala mangan xa, e naxa, "A kolon, mangana, Mede kaane nun Perise kaane sariyan mi tinje a tɔri saxin nun lanma xui seβexina mangan xɔn, na xa maxεte."

17 Nanara, mangan yi yamarin fi a Daniyeli xa woli yatane yinla ra. Mangan yi a fala Daniyeli xa, a naxa, "I ya Ala, i naxan batuma sɔnɔyani, na xa i rakisi."

18 E yi fa gεmεna nde ra, e a dɔxɔ yinla dε ra, mangan yi a mataxamaseri a yiirasoon na e nun a muxu gbeene yiirasone ra alogo fefe nama maxεte Daniyeli ma binni.

19 Na xanbi ra, mangan yi siga a banxini, a yi xi sunni, a konyi ɲaxalan yo mi fa a fεma, xixɔli mi a suxu.

20 Subaxa, mangan yi keli, a yi siga sasa yatane yinla dε ra.

21 A to maso yinla ra, a yi Daniyeli xili a xui sɔxɔlexin na. Mangan yi a fala Daniyeli xa, a naxa, "Daniyeli, habadan Alaa walikεna! I ya Ala, i naxan batuma sɔnɔyani, na nɔxi i rakise yatane ma nen ba?"

22 Daniyeli yi a yabi, a naxa, "Mangana, i xa siimayaan sɔtɔ habadan!"

23 N ma Ala bata a malekan nafa, a fa yatane dεen balan. E mi fe ɲaxi ligaxi n na, bayo n findixi sɔntaren nan na a yεtagi, hali i fan yεtagi. Ee! Mangana! N mi fe ɲaxi yo rabaxi."

24 Nayi, mangan yi sewa han, a yi yamarin fi a e xa Daniyeli rate yinla ra. Daniyeli yi rate yinla ra, e mi maxɔbɔde yo to a ma, amasɔtɔ a yi dεnkεleyaxi a Ala ma.

25 Mangan yi yamarin fi a muxun naxanye Daniyeli tɔɲεgεxi, a ne xa woli yatane yinla ra, e tan nun e diine nun e ɲaxanle. Benun e xa yinla xonna li, yatane yi e kutukutu, e yi e xonne yilunburun.

26 Na xanbi ra, Manga Dariyusi yi seβenla ti siyane nun bɔnsɔnne birin ma naxanye xuine birin falama naxanye bɔxɔna ngaan ma, a naxa, "Bɔɲε xunbeli gbegbe xa lu ε xɔn ma!"

27 N bata yamarin fi n ma bɔxɔn birin yi, binyen xa fi Daniyeli a Ala ma, yamaan yi gaxu a yεε ra.

Bayo habadan Ala na a ra.

A nεen habadan.

A mangayaan mi kalama habadan.

A nɔɔn luma nen han a rapanna.

28 A tan nan maratangan nun marakisin tima,

a mantaxane nun kabanako feene ligama

kuyen nun bɔxɔn ma.

A tan nan Daniyeli ratangaxi yatane fangan ma."

29 Na xanbi ra, Daniyeli yi sabati Dariyusi mangayaan bun ma, e nun Kirusi Perise kaana mangayaan bun ma.

## 7

*Daniyeli a fe to singena alo xiyena: Sube naaninne*

<sup>1</sup> Belisari a mangayaan jɛɛ singena Babilon yi, Daniyeli yi xiye sa, a fe toon ti a xaxinli, a yi a saden ma waxatin de. Na xanbi ra, a yi xiye nun a fe xonne sebe.

<sup>2</sup> Daniyeli yi a fala, a naxa, “N na a to nen n ma kɔɛ ra tooni, foyene sa kelima kuyen tongon naaninne yi, e e radin fɔxɔ ige gbeen xun ma.”

<sup>3</sup> “Sube magaxuxi naanin yi mini fɔxɔ igeni, e sese keden mi yi a ra.

<sup>4</sup> A singe ra xiin yi luxi alo yatana, a gubugubune alo singbin. N yi a matoma, e a gubugubune ba a ma, e a rakeli, e a ti a sanne xunna alo adama. Muxun sɔndɔmɛn yi so a yii.”

<sup>5</sup> “Sube firinden luxi alo kanko belebelena. A saxi a fɔxɔ kedenna ma. Nɛnsɛn xori saxan yi a de, a e xinma. E yi a fala a xa, e naxa, ‘Keli, i xɔɔyi se gbeen don.’ ”

<sup>6</sup> “Na xanbi, n yi a matoma, n yi gbete to alo tagi suxu jari. Xoli gubugubu naaninna a fari, a xunna fan naanin. Nɔɔn yi so a yii.

<sup>7</sup> Na xanbi ra, n yi a matoma n ma kɔɛ ra tooni, n yi suben naaninden to naxan mamirin, a magaxu e nun a maxɔɔxɔ han a dangu ayi. Wure jɛn belebelene yi a de ra, a yi a se suxine donma, a yi e laxunma, a dɔnxene bira a sanne bun. A tan nun sube fɔlɔne sese keden mi yi a ra, feri fu nan yi a ma.

<sup>8</sup> N yi n mirima a fenne ma waxatin naxan yi, n yi a to, a feri xuridina nde yi mini e tagi, a feri fɔɔyixi saxanne yi tala a yeɛ ra. Awa, yeɛ firin yi na fenna ma alo adaman yeɛna e nun dena naxan yi falan tima de jaxun na.”

<sup>9</sup> N yi lu a matɔɛ,  
gbɛdene yi dɔxɔ.

Habadan Siin Kanna yi fa dɔxɔ.

A dugine yi fixa alo nɔnɔna,  
a xunseɛn luxi alo garina,  
a gbɛden luxi alo tee dege,  
sanna digilinxine yi degeɛma a gbɛden ma  
alo wonson teɛna.

<sup>10</sup> Baan yi minima a yetagi  
a degeɛma teɛn na.

Muxu wuli wuline yi a batuma,  
yatɛtaren yi tixi a dexɔn.  
Nayi, kitisane yi e magodo,  
e kitabune rabi.

<sup>11</sup> N yi lu a matɔɛ:

Waso falane fe ra  
fenna yi naxan falama,  
e sube naaninden fana n yeɛ xori.  
E yi a binbin woli teɛni, a gan.

<sup>12</sup> “Suben bonne fangan yi ba e yi,  
koni nde yi sa e siimayaan fari han waxatina nde.

<sup>13</sup> N yi a matoma n ma kɔɛ ra tooni,  
a mato: adamadi maligan yi fa  
sa keli kore kundani.

A yi a maso Habadan Siin Kanna binni,  
e a maso a ra.

<sup>14</sup> Senben nun xunnayerenna nun mangayaan yi so a yii,

alogo siyane nun bənsənne birin xa a batu  
naxanye xuine birin falama.

A nəəna, habadan nəən na a ra  
naxan mi danguma mumε!

A mangayaan mi kalε habadan!"

15 "N tan Daniyeli, n xaxinla yi naxamin n kui, n ma fe toone yi n kuisan.

16 N yi n maso na muxuna nde ra, n yi a maxədin feni ito xunna yetεen na.

17 A yi a bunna fala n xa, a naxa, 'Sube magaxuxi naaninni itoe mangaya  
naaninna nan mayitaxi naxanye kelima dunuɲa yi.

18 Koni Ala Matexina muxu sariɲanxine mangayaan sətəma nən, man-  
gayaan yi lu e yii habadan, han habadanne habadanna.' "

19 "Na xanbi, n yi wama fixen sətə feni sube naanindena fe yi naxan nun  
suben bonne keden mi yi a ra, naxan yi magaxu, wure ɲinne yi naxan dε ra.  
A san xanle luxi alo sulana, a yi a se suxine donma, a e laxun a a dənxeɛne  
mabodon.

20 N mən yi wama feri fune fe kolon feni, e nun fenna naxan mini, a yi  
saxan nabira e ye, na fenna naxan yeε firin yi a ma e nun naxan dε yi yetε  
yigbo falane tima, a mən yi ligaxi alo a gbo bonne birin xa."

21 "N yi a matoma, a yi muxu sariɲanxine yengema, a nə dεen sətə e ma.

22 Han Habadan Siin Kanna yi fa, a xa yoon fi Ala Matexina muxu  
sariɲanxine ma. Waxatin yi a li, muxu sariɲanxine yi mangayaan sətə."

23 "A yi falan ti n xa, a naxa, 'Sube naanindena, mangayana nde nan na ra  
naxan taranma dunuɲa yi, naxan nun mangayaan bodene keden mi a ra. A  
bəxəna ngaan sətəma nən, a a yibodon, a a lunburuɲε ayi.'

24 Feri fune findixi manga fuun nan na naxanye kelima yamanani ito ma.  
Nde gbete kelima nən e tan xanbi ra, e nun a fəlone keden mi a ra, a manga  
saxan nagodoma nən.

25 A fala naxine tima nən Ala Matexin ma, a yi muxu sariɲanxine kasari, a  
wama nən a xa waxatine nun sariyan masara. Muxu sariɲanxine yi lu a bun  
ma waxati saxan nun a tagi bun ma.

26 Na xanbi ra, kitin fama nən, e nəən bama a yii nən, e a kala, e a raxəri  
habadan.

27 Mangayaan nun nəən nun gboon naxan yamana makuyene yi, ne soma  
nən Ala Matexina yama sariɲanxin yii. A mangayana, habadan mangayaan  
na a ra, nə kanna ngaana a batuma nən, e a yamarine suxu."

28 "Bataxin danna ni ito ra. N tan Daniyeli, n kuisan nən n ma miriyane ra,  
n yetagin yi maxete. N yi falani itoe ramara n bəɲeni."

## 8

### *Daniyeli a fe toon firindena alo xiyena: kontonna nun kotəna*

1 Manga Belisari a mangayaan ɲεε saxandena, n tan Daniyeli, n mən yi fe  
toon ti alo xiyena.

2 N yi a matoma na toon kui, a liga n yeε ra yi alo n Suse taani, Elan yamanan  
manga taana, Wəlayi xuden dε.

3 N yi n yeεn nakeli, n yi kontonna to, a tixi xuden dεxən ma. Feri kuye firin  
yi a ma, koni naxan minxi dənxeɛn na, na kuya boden xa.

4 N yi kontonna to a fenne wolε sogegododen binni e nun kəməɛn fəxən nun  
yiifari fəxən binni. Muxu yo mi yi nəε a ratange a senben ma. A yi a waxən  
feen nabama tun, a senben sigan gbəε ayi.

<sup>5</sup> N yi n maṛṛṇṇa na ma waxatin naxan yi, nanunna yi, kətɔna nde yi fa sa keli sogegododeni, a yi bɔxɔna ngaani sigama, a sanne mi yi dinma bɔxɔn na. Feri magaxuxi keden yi kətɔni ito xunna ma.

<sup>6</sup> A fa han konton ferri firin kanna yireni, n naxan to xuden dɛxɔn. A fɔɾɛn a ma a fangan birin na.

<sup>7</sup> N yi a to a masoɛ kontonna ra. A a kɔnkɔ a ma, a a garin, a a ferri firinne gira. Hali kontonna mi fanga sɔtɔ, a kɔtɔn nati. Kɔtɔn yi a rabira bɔxɔni, a yi a bodon, muxu yo mi nɔ a bɛ a yii.

<sup>8</sup> Kɔtɔn sɛnɛn yi gbo ayi han! Koni a sɛnɛn to gbo ayi, a ferri gbeen yi gira. Feri rayabuxi naanin yi mini a funfuni, e xunne tixi bɔxɔn tongon naaninne ra.

<sup>9</sup> Ne yɛ, ferri xurin yi mini keden ma, naxan sɛnɛn yi gboma ayi yiifari fɔxɔn binna nun sogeteden binna nun na yamanan mabinni naxan tofan.

<sup>10</sup> A mɔn yi keli kore xɔnna ganla xili ma, a yi na fɔxɔ kedenna nde rabira bɔxɔni e nun sarene. A yi e yibodon.

<sup>11</sup> A yi keli kore gali manga yetɛɛn xili ma, a lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan ba a yii, a yire sariṇanxin nabira.

<sup>12</sup> Fata a murutɛ ṇaxin na, na ganla nun lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan yi lu a sɛnɛn bun ma. Fenna yi ṇandin woli bɔxɔni. A yi nɔ dɛɛn sɔtɔ a kɛwanla ngaan ma.

<sup>13</sup> N yi maleka keden fala ti xuiin mɛ, maleka gbete yi a fala fala tiin xa, a naxa, “Fe toxini itoe buma han waxatin mundun yi lan lɔxɔ yo lɔxɔ saraxan nun murutɛ halagi tiina fe ma, e nun yire sariṇanxin nun ganla yibodonna fe?”

<sup>14</sup> A yi n yabi, a naxa, “Fɔ ṇinbanna nun xɔtɔn wuli firin kɛmɛ saxan na dangu. Na xanbi ra, yire sariṇanxin mɔn yi rasariṇan.”

### *Fe toon firinden bunna alo xiyena*

<sup>15</sup> N tan Daniyeli, n yi fe tooni ito matoma, n mɔn yi a famunna fenma, daala nde yi ti n dɛxɔn ma naxan nun muxun maliga.

<sup>16</sup> N mɔn yi muxu xuiin mɛ Wɔlayi xuden tagi, a yi sɔnxɔ, a naxa, “Baraka Yibirila, muxuni ito rafamu fe toon bunna ra.”

<sup>17</sup> A yi a maso n dingirani. A to maso, n gaxu, n bira, n yetagin yi lan bɔxɔn ma. Koni a naxa n na, “A famu, adamadina, fa fala fe tooni ito waxati rapanna nan gbee a ra.”

<sup>18</sup> A falan tima n xa waxatin naxan yi, n yi fuga a ra, n yetagin yi lan bɔxɔn ma, koni a a yiin din n na, a n nakeli.

<sup>19</sup> A mɔn yi a fala n xa, a naxa, “N xa i rakolon naxan fama ligadani xɔlɔn ṇan waxatini, bayo waxatina nde saxi a ṇanna ma.

<sup>20</sup> I kontonna naxan toxi ferri firinna a xun ma, Mede nun Perise mangane nan ne ra.

<sup>21</sup> Kɔtɔ maxabexin tan, Girɛki bɔxɔn mangan nan na ra. Ferri gbeen naxan yi a yetene longonna ra, e manga singen nan na ra.

<sup>22</sup> Fenna to gira, ferri naanin yi mini a funfuni naxan findixi mangaya naanin na naxanye kelima a bɔxɔni, koni e mi fanga sɔtɔma alo a tan.”

<sup>23</sup> “E mangayaan na ṇan, murutelane na ṇaxu ayi, manga dɛ ṇaxuxi yii radon tiina nde kelima nɛn.

<sup>24</sup> A sɛnɛn gboma ayi nɛn, koni a tan yetɛɛn fangan mi a ra. A kala magaxuxine tima nɛn, a yi nɔ dɛɛn sɔtɔ a kɛwanle yi, a sɛnɛne halagi e nun siya sariṇanxina.

<sup>25</sup> A lugoxi kɔtɔn na, a nɔma nɛn bonne yanfadani. A wasoma nɛn a son-donni, a muxu wuyaxi raxɔrima nɛn naxanye yengin yi a ma, e makantanxi.

A kelima nen Mangane Mangan xili ma, koni a kalama nen, hali adama fangan mi a raba.

<sup>26</sup> Ninbanna nun xotɔn ma fe toxin naxan ito ra, jɔndin na a ra. Fe tooni ito ramara wundoni, amasɔtɔ a waxati yikuyene nan ma fe falama.”

<sup>27</sup> “N tan Daniyeli, n yi lu soge wuyaxi, n fangan janxi, n furaxi. Na xanbi, n keli, n yi n tɔgbɔ mangan hayune ra. N yi kɔntɔfinla nin, lan na fe toxin ma, bayo n mi yi a famuma.”

## 9

### *Daniyeli Ala maxandina*

<sup>1</sup> Dariyusi, Asuyerusu a diina, keli Mede bɔnsɔnni, na yi findi mangan na Babilɔn yamanani.

<sup>2</sup> A mangayaan jɛɛ singeni, n tan Daniyeli, n yi a kolon Kitabun xɔn ma, a daxa jɛɛ tonge solofere xa kamali Yerusalɛn taan kala xanbini, fata jɛɛne yatɛn na Alatala naxan fala Nabi Yereɓi xa.\*

<sup>3</sup> Nanara, n yi sunna suxu, n kasa dugin nagodo n ma, n yi xuben so n xunna ma, n yi n yɛɛ rafindi Marigina Ala ma, alogo n xa a maxandi, n yi a mafan.

<sup>4</sup> N yi Alatala maxandi, n ma Ala, n yi ito rali a ma, n naxa:

“Marigina Ala, i gbo, i magaxu. I tan nan i ya layirin nun hinanna ramaraxi i rafan muxune xa, naxanye i ya yamarine suxi.

<sup>5</sup> Nxu bata yulubin liga, nxu bata tantan, nxu bata findi sɔn kanne ra, nxu bata murute i tan xili ma, nxu yi nxu xun xanbi so i ya yamarine nun i ya sariyane yi.

<sup>6</sup> Nxu mi i ya walikene, nabine xuiin namɛxi, naxanye falan ti i xinla ra nxɔ mangane xa, e nun nxɔ manga xunxurine nun nxu babane nun nxɔ yamanan muxune birin.

<sup>7</sup> I tan, Marigina, i tinxin. To lɔxɔni, yagina nxu tan nan xa Yuda muxune nun Yerusalɛn kaane e nun Isirayila yamaan birin, naxanye maso e nun naxanye makuya e nun naxanye yamanane birin yi. I tan nan e rasigaxi amasɔtɔ e tinxintareyaan xɔn ma.

<sup>8</sup> Alatala, yagina nxu tan nan xa e nun nxɔ manga gbeene nun nxɔ manga xunxurine nun nxu babane, bayo nxu bata yulubin tongo i tan ma.

<sup>9</sup> Koni, i tan, Marigina, nxɔ Ala, i nxu mafeluma i ya kininkininni, hali nxu to murutɛxi i xili ma.

<sup>10</sup> Nxu mi i tan Alatala xuiin namɛxi, nxɔ Ala, i to nxu maxɔdin nxu xa xuru i ya sariyane ma, i naxanye falaxi nxu xa fata i ya walikene nabine ra.

<sup>11</sup> Isirayila yamaan birin bata i ya sariyan kala, e mi i xuiin name. Nanara, dangan naxan seɓɛxi Musaa sariyan kui, na bata godo nxu fari.

<sup>12</sup> I bata na falan nakamali i naxan fala nxu xili ma e nun nxɔ kuntigin naxanye nxu ramaraxi. I tɔɔya gbeen nafa nxu ma Yerusalɛn taani naxan jɔxɔndɔn munma godo yire yo yi

<sup>13</sup> alo a seɓɛxi kiin de Musa a sariyani. Na tɔɔn birin bata fa nxu ma. Hali na, nxu mi Alatala maxandi, nxɔ Ala. Nxu munma fata nxɔ hakene ra, nxu mi i ya jɔndin kolon.

<sup>14</sup> Nanara, Alatala tinxi tɔɔyani ito rafadeni nxu ma. Amasɔtɔ Alatala nxɔ Ala, i tinxin i kewanla ngaani i naxanye rabaxi. Koni nxu mi i xuiin name.”

\* 9:2: Yereɓi 25.11-12

15 “Marigina, nxɔ Ala, i tan nan i ya muxune ramini Misiran yi i yii sɛnbɛmaan na, naxan xili gbeen fi i ma alo a kiin de to. Koni nxu tan, nxu bata yulubin liga nxu findi sɔnmance ra.

16 Marigina, i ya xɔlɔn ba Yerusalɛn taan ma, e nun i ya geya sarijanxina, i nama fitina mɛn kaane xili ma bayo i tinxin feene birin yi. Nxu yulubine nun nxu babane hakɛne bata nxu rayagi nxu rabilinna muxune yɛɛ ra.

17 Awa, nxɔ Ala, i xa i ya walikɛna maxandin name e nun a mafanna. I tan Marigina fe ra, i yɛtagin nɔrɔn xa godo i ya yire sarijanxi kalaxin ma.

18 N ma Ala, i tuli mati, i yi a mɛ, i yɛɛn nabi i yi nxɔ taa xɔnna mato, i xinla maxandin dɛɛn de! Amasɔto nxu mi i maxandima nxu kɛwali tinxinxine xɔn ma fo i ya kininkinin gbeena.

19 Marigina, a rame! Marigina nxu mafelu, i jɔxɔ lu. A raba, i nama bu i yɛtɛna fe ra. Ee! N ma Ala, bayo i xinla falama i ya taan nun i ya muxune nan xun ma.”

20 N yi lu falan tiyɛ, n yi n ti n yulubine ra e nun n ma yamaan gbeene ra, Isirayila, n yi lu Alatala mafanɲɛ, n ma Ala, a geya sarijanxina fe ra.

21 N yi maxandini waxatin naxan yi, Baraka Yibirila, n maleka naxan to n ma fe too singeni, na gixin yi a maso n na kuye, jinbanna saraxa ba waxatini.

22 A yi n xaran a a fala n xa, a naxa, “Daniyeli n bata fa mɔn alogo i xa nɔ famun tiyɛ.

23 I mafanna foɔxina, bataxina nde yi mini, n faxi nɛn, n xa fa a rali i ma, bayo marafan muxun nan i ra. Falani ito suxu i yi fe tooni ito famun.”

24 Nɛɛ solofere dɔxɔde tonge solofere nan saxi

i ya siyaan nun i ya taa sarijanxin xa,

alogo murutɛn xa ɲan,

dan yi sa yulubine ra,

alogo hakɛne xa xafari,

habadan tinxinyaan yi fa,

alogo fe toon nun waliyiyaan xa kamali,

alogo sarijandene sarijanden xa masusan.

25 “I xa a kolon, i yi a famun: Keli na falan yisarin waxatin ma naxan a fala a Yerusalɛn mɔn xa yitɔn, a ti, han Manga sugandixin faana, ɲɛɛ solofere dɔxɔde solofere nun ɲɛɛ solofere dɔxɔde tonge sennin nun firin nan tima.† Taan nun a yinna mɔn tima nɛn koni a waxatine xɔdɔxɔma ayi nɛn.

26 Na ɲɛɛ solofere dɔxɔde tonge sennin nun firin na dangu, e Muxu Sugandixin faxama nɛn, muxu yo mi luma a xa. Na xanbi ra, mangana nde nun a ganla fama nɛn, e taan kala e nun yire sarijanxina. Na mangan naɲanna fama nɛn alo fufana. Kala nan nagidixi han yɛngɛn naɲanna.

27 Nɛɛ solofere bun ma, na mangan nun muxu wuyaxi layirin xidima nɛn. Na ɲɛɛ solofere tagiin bun ma, a saraxane nun kiseene bama a yii nɛn, a yi se haramuxin ti yire sarijanxini naxan halagin tima, han a sa a naɲanna li naxan nagidixi a xa.”

## 10

### *Daniyeli a fe toon saxandena alo xiyena: Malekana*

† 9:25: A **falan yisarin** naxan ma, na feen seɓɓxi Esirasi 7.11 kui. Nabiya falani ito Yesu faxa waxatin nan falama.

<sup>1</sup> Perise mangana Kirusi a mangayaan ꞑEE saxandeni, Ala yi falana nde lankenemaya Daniyeli xa naxan xili Belitisasari. Nɔndin nan na falan na fa fala yenge gbeen kelima nen. A na falan famu fe toon nan xɔn alo xiyena.

<sup>2</sup> Na waxatini, n tan Daniyeli, n yi xunsagi saxan naba sununi.

<sup>3</sup> N mi donse timin timinxi yo don, n mi sube don, n mi minse min, n mi n masusan ture xiri ꞑaxumɛn yo ra, han lɔxɔ xun saxan yi dangu.

<sup>4</sup> Kike fɔlɔn xii mɔxɔꞑɛn nun naaninna, n yi baa gbeen dɛxɔn ma naxan xili Tigiri baana.

<sup>5</sup> N yi n yɛɛn nakeli, n yi muxun to, taa dugi fixɛna a ma e nun xɛmaan yɛtɛɛn tagi xidin xidixi a tagi.

<sup>6</sup> A fatin dɛgɛma a ma alo gɛmɛ fixɛna. A yɛtagin mayilɛnma alo kuyen na a jinna masɔxɔn. A yɛɛnɛ ligaxi alo tɛɛ dɛgɛna. A yiine nun a sanne mayilɛnma alo sulan xuruxina. A fala xuine ligaxi alo sɛtɛn xuina.

<sup>7</sup> N tan, Daniyeli, n keden peen nan na fe toon ti, muxun naxanye yi n dɛxɔn, ne mi na to, koni gaxu gbeen yi e suxu, e yi e gi, e sa e luxun.

<sup>8</sup> N keden peen yi lu, n yi fe to gbeeni ito to. Fangan yi ꞑian n yi, n yɛtagin yi maxɛtɛ, a tɔꞑɔn.

<sup>9</sup> N yi a fala ti xuiin mɛ. N yi a fala xuiin mɛma waxatin naxan yi, n fuga a ra, n yi bira, n yɛtagin yi lan bɔxɔn ma.

<sup>10</sup> Nayi, yiina nde yi din n na, a n xuruxurunxin nakeli n xinbine nun n yii xunna.

<sup>11</sup> A a fala n xa, a naxa, “Daniyeli, muxu rafanxina, kata i n ma fala tixine famu. Keli, i ti i funfuni i dɛɛn de, bayo n xɛxi i tan nan fɛma iki.” A to na falan ti n xa, n keli dingɛꞑɛ ayi.

<sup>12</sup> A mɔn naxa, “Daniyeli i nama gaxu, bayo xabu i a ragidi lɔxɔ singen naxan yi i bɔꞑɛni i xa famun fen, i yi i yɛtɛ magodo Ala xa, i ya maxandi xuiin yi ramɛ. N faxi i ya fala xuine nan yabi ra i ma.

<sup>13</sup> Koni Setanaa malekan naxan Perise bɔxɔn ma, na tixi n yɛɛ ra nɛn xii mɔxɔꞑɛn nun keden han Mikeli, malekane mangana nde yɛtɛɛn yi fa n mali. Nayi, n nadigi nɛn Perise mangane fɛma.

<sup>14</sup> Awa, iki n bata fa i rakolondeni feen naxan fama ligadeni i siyaan na yɛɛn na bayo fe toona nde luxi na waxatine xa.”

<sup>15</sup> A to yi na falane tima n xa, n yi n xun sin bɔxɔn ma, n yi n dundu.

<sup>16</sup> Na xanbi, adamadiine maligana nde yi fa a yiin din n dɛ kidin na, n yi n dɛni bi. Naxan yi tixi n dɛxɔn ma, n yi a fala na xa, n naxa, “N kanna, fe tooni ito a fe bata n kuisan. Fanga yo mi fa n na.

<sup>17</sup> Konyin falan tima a marigin xa di? Iki, fanga yo mi fa n na, n niiraxinla dasama.”

<sup>18</sup> Adamadiin maligan mɔn yi a yiin din n na. A fangan fi n ma.

<sup>19</sup> A yi a fala, a naxa, “I nama gaxu, muxu rafanxina, i bɔꞑɛn xa xunbeli. I sɛnbe so, i wɛkile!” A to na fala n xa, n yi fangan sɔtɔ, n yi a fala, n naxa, “N kanna xa falan ti, bayo i bata n sɛnbe so.”

<sup>20</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “I a kolon, n faxi i ma naxan na? Iki n xɛtɛma, n xa sa Perise Yinna Mangan yenge. N na siga waxatin naxan yi, Girɛki Yinna Mangan fama nɛn.

<sup>21</sup> Koni naxan sɛbɛxi ꞑɔndi kitabuni, n faxi na nan nalideyi i ma singen. Muxu yo mi n maliyɛ n yaxuni itoe xili ma fɔ ɛ gbee malekan Mikeli.”

1 “N tan nan yi Mikeli malima yengeni Dariyusi Mede kaana mangayaan jee singeni.”

2 “Iki n xa jondin fala i xa. Manga saxan daxoma Perise xunna nen, a naaninden nafunla sotoma nen dangu bonne ra. A fangan na gbo ayi waxatin naxan yi a nafunle xon, a birin nakelima nen Gireki yamanan xili ma.”

3 “Koni, gali mangana nde kelima nen, a noon sa e nun senbe gbeena. Naxan na a ken, a na rabama nen.

4 Koni a na mate kati, a yamanan yensenma nen, a yi yitaxun boxon tongon naaninna ra. A mi luye a bonsonna xa, a mon senben mi gboma ayi alo a yi kiin de bayo a yamanani taxunma nen, a radangu gbete ye ma naxan mi e tan na.”

5 “Yiifari foxon mangan findima fangamaan na nen, koni a kuntigina nde keden fangan gboma a gbeen xa nen, a noon ti. A noon findima no senbemaan nan na.

6 Neeena ndee na dangu, e findima xoyimaan na nen. Yiifari foxon mangana a dii temen fama nen komen foxon mangan fema e xa lanna xidi, koni a fangan mi luma a yi, a xemen nun a senben mi buma. Na waxatini, a soma nen yiini, e nun a rabilinna nun a baba nun naxanye tixi a bun.

7 Dii temena xabilan muxuna nde kelima nen a baba joxoni, a fama nen komen foxon mangana ganla xili ma, a yi so a taa makantanxine kui. A e yenge, a e no.

8 A mon sigama e suxurene yeteen na nen Misiran yi e nun e sawura wure xabuxin nun muran xonne gbeti daxin nun xema daxina. Na xanbi, a lu jee dando, a makuyaxi komen foxon mangan na.

9 Komen foxon mangan sigama nen yiifari foxon mangana yamanani, koni a mon xetema nen a boxoni.”

10 “Komen foxon mangana a diine yitonma nen yenge so xinla ma, e gali wuli wuyaxi malanma nen naxan sigama yeen na alo fufaan naxan boxonma, a mon yi xete a yamanani. A fuma a yaxuna taa makantanxina nde ma nen.

11 Yiifari foxon mangan xoloxina, a yi mini yengesodeni komen foxon mangan xili ma, na fan yi gali gbeen nakeli. Koni na ganla suxuma nen yengeni.

12 Na ganla xalima nen, yiifari mangan yi waso ayi. A muxu wuli wuyaxi rabirama nen, koni a mi node sotoma.”

13 “Amasoto komen foxon mangan mon fama gali wuli wuyaxi malandeni nen dangu a folon na. Waxati dando nun jee dandon bun ma, e nun gali gbeen minima nen e nun gali muran wuyaxi.

14 Na waxatini, muxu wuyaxi kelima nen yiifari foxon mangan xili ma. Hali gbalotona ndee murutema nen i tan siyani alogo fe toon xa kamali, koni e dagalanma ayi nen.

15 Komen foxon mangan fama nen gbingbinna ratedeni han a taa makan-tanxin yinna suxu ayi. Yiifari ganla nun a sofa kendene mi a yee ratiye. E fangan janma nen.

16 Naxan na rafan komen foxon sofa mangan ma, a na nan ligama nen, bayo muxu yo mi a yee ratiye. A daxoma Yamana To Fajini nen, a kala ti senbena a yii.”

17 “A a natama nen a a xa fa e nun a yamanan senben birin alogo e nun yiifari foxon mangan xa lanna xidi, a wama nen a dii temen fi feni yiifari foxon mangan ma a jaxanla ra, alogo a nodeen sote a ma kii naxan yi, koni a fe yitonxin mi lanma.



18 Na danguxina, a firifirima nen yamanane xili ma naxanye fəxə igen mabinna ra, a a wuyaxi suxuma nen, koni gali mangana nde a marayarabi kewanla kalama nen hali a tan yeteen mi yarabi.

19 Na xanbi ra, a a firifirima nen a yamanan taa makantanxine xili ma, koni a dagalanma ayi nen, a bira, a mi fa toma sənən.”

20 “A jəxən yibirani fitinatəna nde rafama nen yamanan fajni yireni. Koni sogə dandə, a halagima nen, a mi fata xələ ra, a mi fata yenge ra.”

### *Manga jaxina fe kəmen fəxəni*

21 “Muxu rajaxuxina nde tima nen a jəxəni, mangaya mahiban mi naxan ma. Bəje xunbeli waxatin tagini, na xemen fama nen mangayaan tongodeni kətene ra.

22 Yaxu ganla naxan minima a xili ma alo fufana, a ne rayensenma ayi nen e nun layiri mangana.

23 A yanfan tima nen e nun bodene saratine kui, han a findi senbemaan na hali a xəyine to mi wuya.

24 Bəje xunbenla waxatini, a sa fumama nen bəxən nafulu yirene ma. A feen ligama nen a babane nun a benbane mi nə naxan lige. A yengen tənəne yitaxun e nun nafunla nun sələ feene. A kəten nan ligama a sa fu taa makantanxine ma han waxati.”

25 “A gali gbeen xunna ra, a fangan nun a wəkilen nakelima yiifari fəxən mangan xili ma nen. Yiifari fəxən mangana a yitənma nen yenge so xinla ma, a gali xungbe senbemaan nakeli. Koni a mi nəən sətəma, bayo e yanfan dəxəma a ra nen.

26 A rabilinna muxune nan a yanfama. A ganla suxuma nen, sofa wuyaxi yi faxa.

27 Manga firinna e bode toma nen yire kedenni koni bayo e səndəməne rafexi fe jaxin na e wule falan nan tun masarama e bode tagi, koni a mi gasama amasətə a rajanna waxati munma li.

28 Kəmen fəxən mangan xetema nen a konni e nun sələ fe wuyaxi. A bəjen tema Layiri Sarijanxin xili ma nen kira yi, a a rafan feen liga, a xete a konni.”

29 “A waxatin na a li, kəmen fəxən mangan mən fuma nen yiifari fəxən ma, koni waxatini ito yi feene mi ligama alo a singeni.

30 Kunkine fama a yengedeni nen sa keli sogegododeni Sipiri yamanani. A na yəntə, a xetema a xanbi ra nen. A xələn soma layiri sarijanxin xun na nen. Muxun naxanye e xun xanbi soma na layiri sarijanxini a jəxə luma nen ne xən.”

31 “Sofane fama a yamarin bun nen, e makantande sarijanxin xun kala. E tənna dəxəma nen ləxə yo ləxə saraxan ma. E ‘Halagi Tiina Se Haramuxin’ ti.

32 A layiri kalane yifuma a matəxən xən nen. Koni muxun naxanye e Ala kolon, ne e yixə dəxəma nen e tondi a yii.

33 Fe yee toone yəmaən yə, ne muxu wuyaxi xaranma nen, koni nde dagalanma ayi nen waxatina nde yi silanfanna nun teen nun konyiyaan nun funmana fe ra.\*

34 E na dagalanje ayi na waxatini, e mali siyadi sətəma nen, nanara muxu wuyaxi basanma e ra nen nafiyanii.

35 Fe yee toone yə, nde faxama nen, alogo e sayaan xa yamaan sarijan, a a yixa, a fixa han waxati rajanni, bayo a mi fe fə waxatin naxan saxi.”

### *Mangan naxan a yete yigboma*

\* 11:33: *Silanfanna*: Sofane yengeso de gemana.

36 “Mangana a rabama alo a waxonna. A a yitema nen, a a yigbo alane ngaan xun na. A falana nde tima nen muxun yengi mi naxan ma alane Ala xili ma. A sabatima nen han Alaa xolon yi defe, bayo naxan na ragidi, na kamalima nen.

37 Mangan mi alane binyama. A babane gbee ba, naxanle gbee rafanxi ba, a mi ala yo binyama bayo a yete yigboma e birin xun na nen.

38 E naxoni, a tan makantandene ala binyama nen a babane mi yi naxan kolon. A a binyama nen xemaan nun gbetin nun boxo bun nafunle ra, e nun se xonne.

39 E nun na ala xonen fuma nen taa makantanxine ma. Naxan na a binya, a xunnayerenna fi na ma, a non fi a ma muxu wuyaxi xun na, a boxone fi a ma a kontonna ra.”

40 “Waxati rajanni, yifari foxon mangan kelima a xili ma nen, komen foxon mangan soma a xun na nen alo foye gbeena e nun a yenge so wontorone nun soo kanne nun yenge kunki wuyaxi. A tan sigama nen yamanane kuine yi, a boxon e ma alo fufana, a dangu.

41 A soma Yamanan Tofarin kui nen, muxu wuyaxi yi dagalanje ayi, koni Edon nun Moyaba nun Amoni a kuntigine e yete sotoma a yii nen.

42 A non sama nen boxo wuyaxin ma, hali Misiran mi a yete sotoma.

43 A non sotoma nen Misiran nafunla birin xun na e nun xemaan nun gbetin nun muran xonne. Libiya kaane nun Kusi kaane xuruma nen a bun ma.

44 Koni sogeteden nun komen foxon xibarune fama nen a magaxudeni, e nun xolo gbeen sigama nen kala ti xinla ma a muxu wuli wuyaxi raxori.

45 A a gbee manga bubu gbeene tima nen baane longonna ra geya binyaxin nun a sarjanxin ma binni. A fe rajanna yi a li, muxu yo mi a maliye.”

## 12

### *Waxati rajanna fe*

1 “Na waxatini, maleka mangan Mikeli kelima nen naxan i ya yamanan kantanma.

Na findima waxati xodexen na nen

naxan naxon munma liga

xabu yamanane foloni han iki.

I ya siyaan muxune kisima nen

naxanye xili na taran sebexi nii rakisin kitabun kui.

2 A gbege naxanye xima boxon bun,

ne xulunma ayi nen.

Ndee habadan nii rakisin sotoma,

ndee yalagima nen, e yagi habadan!

3 Fe ye toone yanbanma nen

alo kore xonna lonni yalanna,

naxanye na muxu wuyaxi xaran tinxinna ma,

ne degema nen alo sarene habadan habadan!”

4 “I tan, Daniyeli, falani ito ramara wundoni, kitabuni ito balan, han waxati rajanni. Nayi, a wuyaxi a xaranma nen, kolonna yi fari sa.”

5 N tan Daniyeli, n yi fe toon matoma, dapoxo firin gbeteeye yi mini, boden tixi baan boxo kedenni, boden tixi boxo kedenni.

6 E keden yi falan nasiga xemen ma naxan maxidixi taa dugini, naxan yi tixi baa igen xun ma. A yi a fala, a naxa, “Fe magaxuxini itoe kamalima waxatin mundun yi?”

<sup>7</sup> Muxun naxan yi maxidixi taa dugini, naxan yi tixi igen xun ma, na yi a yii firinne yite kuyen binni, n yi a xuiin me, a naxa, “N bata n koḷo Ala xinli naxan mi janma habadan, feni itoe buma nen han waxati saxan nun a tagi. Feni itoe kamalima nen, koni fo muxu sarijanxine senben na jan fefe.”

<sup>8</sup> N yi a me, koni n mi a yeε to, n yi a fala, n naxa, “N kanna, nanse minima feni itoe birin yi?”

<sup>9</sup> A yi n yabi, a naxa, “Daniyeli, siga, bayo falani itoe luma nen wundoni, e balan, han waxati rajanna.

<sup>10</sup> A wuyaxi sarijanma nen, e fixa, e xelexele. Naxudene a kobin nabama, a mi noε a yeε toε. Fe yeε toone a famuma nen.”

<sup>11</sup> “Xabu loxo yo loxo saraxan ba ayi waxatin naxan yi, han sa ti Haramu Halagi Tiin doxon na a funfuni, xii wuli keden keme firin e nun xii tonge solomanaanin nan danguma.

<sup>12</sup> Sewan na kanna xa naxan na dija han xii wuli keden keme saxan tonge saxan e nun suulun yi a li.”

<sup>13</sup> “I tan Daniyeli, lu a fajin fari han a rajanna, i yi i matabu. I mon kelima nen alogo i xa i keen soto waxati rajanni.”

## Hose

### Nabi Hose Alaa Falan Naxan Sebɛ

Jɛɛ fu Nabi Amosi wali waxatin xanbi ra, Nabi Hose yi findi Alaa fala raliin na Isirayila yamanani, a sogeteden kɔmɛn fɔxɔn ma naxan mɔn xili “Samari” yamanana fɔ jɛɛ kɛmɛ solofere jɛɛ tonge suulun jɔxɔndɔn benun Marigi Yesu xa bari. Nabi Hose wali nɛn na yi han jɛɛ mɔxɔjɛn nun suulun jɔxɔn, fayida han Asiriya mangan yi Samari yamanan suxu, Isirayila kɔmɛn fɔxɔn kala waxatin naxan yi fɔ jɛɛ kɛmɛ solofere jɛɛ mɔxɔjɛn nun firin benun Marigi Yesu xa bari.

Yamanan kala nɛn waxatini ito yi fefe (A mato: Mangane Firindena sora 14.23 han sora 17.23). Yerobowan ma mangayaan xanbini, Asiriya yamanan sɛnben yi gboma ayi han Isirayila kaane yi gaxu a yɛɛ ra. Manga wuyaxi yi ba mangayani yanfani Samari yamanani, muxune yi lu mangayani naxanye yamaan masuxuma kii jaxini. E yi muxune rafisama e bode xa, Nabi Amosi bata yi naxan ma fe fala nun. Alaa yamana dɛnkɛlyaan yi xunna kala. Suxure batun tan yi sɛnben sɔtɔma.

Hose gbalɔ feni itoe nun e yidɔxɔne sɔtɔma a denbayaan nin. A jaxanla a yanfa nɛn, na yi findi misaala nun sandan na Ala naxan nawalima alogo Nabi Hose xa waliyyaan falane ti Isirayila kaane xa. Ala yi a yamana tinxintareyaan nun suxure batu feene sa jaxalan yalunxin ma alogo yamaan xa a kolon a suxure batun mi fan. Hose naxa, fa fala suxure batun nun yalunyane e maliga e bode ra han! Muxun na a xun xanbi so Ala yi, a yi suxurena nde batu, na luxi alo jaxanla na a xun xanbi so a xɛmɛni, a yi bira xɛmɛ gbete fɔxɔ ra. Dɔnxɛn na Ala mɔn yigin nun xanuntenyaan nan ma fe falama (sora 14.2-10).

Nabi Hose a Kitabun sɛbɛxi dɔxɔde naanin:

Sora 1 han sora 3, Nabi Hose a denbayaan nun a kawandina fe

Sora 4.1 han sora 9.9, Isirayila kiin nun a bunna dinan kiraan xɔn

Sora 9.10 han sora 14.1, Alaa yamana tinxintareyaan binla fɔlɔdena

Sora 14.2-10, Alaa xanuntenyaan nan sɛnbɛ luma habadan.

Kitabun yireni ito a yitama en na a en nama sese batu ba Ala ra. Ala xɔxɔlɔn. A mi wama a xɔn a yamaan xa bira batu seene fɔxɔ ra fɔ a tan.

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti Beeri a dii xɛmɛn Hose xa, Yusiya yi mangayani Yuda yamanani waxatin naxan yi e nun Yotami nun Axasi nun Xesekiya. Isirayila Manga Yowasi a diin Yerobowan yi mangayani Isirayila yi na waxatini.

#### *Nabi Hose a denbayana*

<sup>2</sup> Alatala to falan ti fɔlɔ Hose xa, a yi a fala a xa, a naxa, “Sa jaxalan yalunxina nde tongo, i dii yalunxine sɔtɔ, amasɔtɔ yamaan yalunyaan nan ligama, e Alatala rabɛjin!”\*

<sup>3</sup> A yi siga, a sa Gomɛrɛ tongo, Dibilayin ma dii temena. Na yi fudikan, a dii xɛmɛn bari a xa.

<sup>4</sup> Alatala yi a fala a xa, a naxa, “A xili sa Yesɛreli, amasɔtɔ waxatidi mɔn, n Yehu a denbayaan jaxankatama nɛn amasɔtɔ e faxan ti nɛn Yesɛreli yi. N mɔn Isirayila mangayaan janma nɛn.

\* **1:2:** Muxun na suxurene batu e nun Ala, na luxi alo niin gbee **yalunyaan** na a ra. Ala xɔlɔma na kannu ma alo xɛmɛn xɔlɔma a jaxanla ma kii naxan yi, xa a bira xɛmɛ gbete fɔxɔ ra.

<sup>5</sup> Na loxoni, n na Isirayilaa yenge so xanla senben kalama nen Yeserele meremereni.”

<sup>6</sup> Gomerε mōn yi fudikan, a dii temen bari. Ala yi a fala Hose xa, a naxa, “A xili sa ‘Kininkinintarena,’ amasoto n mi fa kininkinima Isirayila yamaan ma, n mi a mafeluma sonon.

<sup>7</sup> Koni n kininkinima nen Yuda tan ma, n yi a rakisi Alatala senbeni, a Ala. N mi e rakise tanban na. Silanfanna† mi a ra, yengen mi a ra, soone mi a ra, soo ragine mi a ra.”

<sup>8</sup> Gomerε yi “Kininkinintaren” de ba, a fudikan, a dii xemen bari.

<sup>9</sup> Ala yi a fala, a naxa, “A xili sa ‘Kantarena,’ amasoto n ma yamaan mi fa ε ra, ε Ala mi n na.”

## 2

### *Isirayila hakene saranna*

<sup>1</sup> “Koni, Isirayila kaane fama wuyadeni ayi nen alo baan merensinna naxan mi lige, a mi yate.

A yi a falama e xa menna nin, a naxa, ‘N ma yamaan mi ε ra!’ Koni e fa xili bama nen menni, ‘Habadan Alaa diine.’”

<sup>2</sup> Yuda bonsonna nun Isirayila bonsonna e malanma nen, e kuntigi keden sugandi.

E minima nen yamana gbete yi, amasoto Ala yamaan na sabati loxon naxan yi, loxo gbeen nan na ra.

<sup>3</sup> E a fala ε tadane ma, “Alaa Yamana” e nun ε magilene, “Alaa Rafan Muxune!”

<sup>4</sup> E ε nga Isirayila maxadi, ε a maxadi, amasoto n ma maxalan mi fa a ra, a xeme mi fa n na!

A xa yalunde maxidi seene ba a yetagin ma, a yanga maxidi seene ba a xijne longonna ra.

<sup>5</sup> Xanamu, n na a ragelima nen, n yi a lu alo a bari loxoni. N yi a lu alo tonbonna, n yi a findi boxo xaren na, n yi a faxa ige xonla ma.

<sup>6</sup> N mi kinikininye a diine ma, amasoto yalunde diin nan e ra.

<sup>7</sup> E nga yalunyaan liga nen, a yi e soto, a a yete rayagi,

amasoto a a fala nen:

“N birama nen suxurene foxo ra, naxanye n ma donseen nun n ma min igen soma n yii, e nun n ma yexee xabe dugin nun n ma taa dugin,

† 1:7. *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

e nun n ma turen nun n ma minsena.”

<sup>8</sup> Nanara, n na a kiraan nafaxama nen janle ra

n yi a rabilin yinna ra,

alogo a nama fa a kiraan to.

<sup>9</sup> A sigama nen a yangane foxo ra,

koni a mi e liye.

A e fenma nen,

koni a mi e toe.

Na xanbi ra, a a falama nen:

“N xetema nen n ma xemen fema

alo a foloni,

amasoto n yi sewani menni

dangu iki ra.”

<sup>10</sup> A mi a kolon

a n tan nan balon soma a yii,

e nun minseen nun turena.

N tan nan gbetin nun xemaan soma a yii fonisireyani,

a yi e findi waliseen na Baali suxuren xa.

<sup>11</sup> Nanara, a balon nun minse bogin na ma,

n na ba a yii.

N na n ma yexee xabe dugin

nun n ma taa dugin ba a yii

naxanye yi lan

e yi a ba a ragelixa.

<sup>12</sup> Iki n na a yagin naminima nen kenenni

a yangane yee xori,

muxu yo mi a be n yii.

<sup>13</sup> N yi a sewan birin dan,

a sanle, a kike nenene,

a Matabu Loxone nun a binya loxone birin.

<sup>14</sup> N na a bogise binle nun a xode binle kalama nen,

a yi a falan naxanye ma, a naxa,

“N saren ni itoe ra

n yangane naxanye soxi n yii!”

N ne findima fotonna ra nen, burunna subene yi e kala.

<sup>15</sup> Ala naxa,

“N na a fe jaxin saranma a ra nen loxone fe ra

a wusulanna gan Baali suxurene xa naxanye ma.

A yi a maxidi a yirasone nun a tunlasone yi,

a siga a suxurene fema,

a jinan n tan ma.”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>16</sup> Nanara, n na a mabandunma nen,

n yi a xali tonbonni,

n fala fapin ti a xa.

<sup>17</sup> N man a bogise bili langane

raxetema a ma nen menni.

Akori meremeren yi findi yigin na.\*

Isirayila sigin sama nen menni

alo a dii jore waxatini,

alo a keli Misiran yamanani loxon naxan yi.

\* **2:17: Akori** bunna nen fa fala kontofinla.

<sup>18</sup> Na ɔxɔni, Alatalaa falan ni ito ra,  
a naxa, “I n xilima nɛn:  
‘N ma xɛmɛna!’

I mi fa n xilima fa fala ‘N kanna, Baali.’

<sup>19</sup> N Baali suxurene xinle bama nɛn i dɛ,  
alogo e xinle nama fa fala.

<sup>20</sup> Na ɔxɔni, n layirin tongoma nɛn  
e nun burunna subene tagi,  
e nun xɔline nun bubuseene.

N xanla nun silanfanna nun yɛngɛn bama nɛn ɔxɔn ma,  
n ma yamaan yi e sa ɔɔɛ xunbenli.

<sup>21</sup> N findima nɛn i ya xɛmɛn na habadan,  
n findi i ya xɛmɛn na tinxinna nun sariya kɛndɛn  
nun hinanna nun kininkininni.

<sup>22</sup> N findima nɛn i ya xɛmɛn na lannayani,  
i yi Alatala kolon.”

<sup>23</sup> Alatalaa falan ni ito ra,  
a naxa, “Na ɔxɔni,  
n ni i ya maxandin yabima nɛn,  
koren yi tule igen nagodo ɔxɔn ma.

<sup>24</sup> ɔxɔn yi balon nun minse bogin nun turen namini.  
Ne yi Yɛsɛreli makone fan.

<sup>25</sup> N na Isirayila rasabatima nɛn ɔxɔn ma n yɛtɛ xa.

N yi naxan ma  
fa fala ‘Kininkinintarena’  
n kininkininma a ma nɛn.  
N yi naxan ma a ‘Kantarena.’

N na falama nɛn,  
n naxa, ‘N ma yamaan nan ɛ ra!’  
Ne yi n yabi,  
e naxa, ‘N ma Ala.’ ”

### 3

#### *Alaa xanuntenyana Isirayila xa*

<sup>1</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I mɔn xa sa xanuntenyaan yita i ya naxanla ra yangan naxan yii, naxan findixi yalunden na. I xa a xanu alo Alatala Isirayila kaane xanuxi kii naxan yi, naxanye birama ala gbɛtɛne fɔxɔ ra, bogise ralixine rafan naxanye ma.”

<sup>2</sup> N yi naxanla futu gbeti gbanan fu nun suulun na, e nun murutu bɛnbɛli keden nun a tagi.

<sup>3</sup> N yi a fala a xa, n naxa, “Lu n konni waxati xunkuye. I nama yalunyaan liga. I nama xɛmɛ fe yo kolon. N fan luyɛ i xa na kiini.”

<sup>4</sup> Amasɔto Isirayila kaane luma nɛn waxati xunkuye ikiini: Manga mi e xunna, kuntigi mi na, saraxa mi na, kide gɛmɛ mi na, saraxarali doma mi na, suxure mi na.

<sup>5</sup> Na xanbi ra, Isirayila kaane xɛtɛma nɛn, e Alatala fen, e Ala, e nun Dawuda, e mangana. E gaxuxin yi fa Alatala ma e nun a nɛma waxati famatɔni.

### 4

#### *Isirayila tinxintarena*

<sup>1</sup> Isirayila kaane,  
 ε Alatalaa falan name!  
 Amasotō kitina Alatala nun ε tan tagi.

A naxa, “Lannaya mi fa na.  
 Hinan mi na.  
 Ala kolon mi fa yamanani ito yi.

<sup>2</sup> Dangan nun wulen nun faxan nun muḵan nun yalunyaan nan na.  
 Gbalon bata gbo ayi,  
 faxan tima a bode fari.”

<sup>3</sup> Nanara, ε yamanani xarama nen,  
 a niimaseen birin yi xosi.  
 Subene nun xoline,  
 hali baa yeḵene fan faxama nen.

<sup>4</sup> Koni muxu yo nama matandin ti,  
 muxu yo nama yamaan mafala,  
 amasotō kitina nxu nun saraxaraline nan tagi.

<sup>5</sup> E tan saraxaraline nun nabine tantanma kōenen nun yanyin na.  
 Nanara, n na ε nga Isirayila faxama nen.

<sup>6</sup> N ma yamaan bata kala,  
 amasotō kolonna dasaxi a ma.  
 Bayo ε bata ε me kolonna ra,  
 n bata ε ba n ma saraxaraliyani.  
 Bayo ε bata ε Alaa sariyan nabepin,  
 n fan bata ε diine rabepin.

<sup>7</sup> Saraxaraline nēma wuyε ayi,  
 e yulubine fan gboma ayi.  
 Nanara, n na e binyen masarama nen yagin na.

<sup>8</sup> E lugoma n ma yamaan yulubine xon.  
 Yamaan hakene e nii yifanma e ma.

<sup>9</sup> A ligama nen saraxaraline ra alo yamana,  
 n yi e kewanle saran e ra.

<sup>10</sup> E e deḡema nen,  
 koni e mi lugoma.  
 E suxurene batuma,  
 koni ne mi e rasabatima.  
 Amasotō e bata Alatala rabepin,  
 e yi e sobe so

<sup>11</sup> yalunyaan ma  
 e nun dōlō fonna nun dōlō nenen minna.  
 Ne nan e xaxinla kalaxi.

<sup>12</sup> N ma yamaan suxure wudine maxōdinma,  
 alo dunganna nan falan tiye e xa.  
 Amasotō yalunya xaxinla bata e ralō ayi,  
 e yalunyaan ligama Ala ra.

<sup>13</sup> E saraxan bama geya gbeene xuntagi.  
 E wusulanna ganma geyane fari,  
 xanamu warine nun wudi tofapine nun kondene bun ma,  
 e nun wudi behebelen naxanye ninin gbo.  
 Nanara, ε dii temene yalunyaan ligama  
 e nun yalunden nan ε bitan gilene ra.



14 N mi ε dii temene yulubine saranma e ra  
 bayo e yalunyaan ligama,  
 hanma ε bitan gilene  
 bayo yalunden nan e ra.  
 Bayo ε tan yeten yalunyaan ligama ε nun yalundene,  
 ε nun naxalan yalunxine saraxan bama.  
 Yama xaxilitarena a gima a bɔnɔni.

15 Isirayila, xa i lu yalunyani,  
 ε nama Yuda ti hakεn ma,  
 ε nama siga Giligali yi,  
 ε nama te Beti-Aweni yi.\*  
 E nama ε kɔlɔ Alatala xinli!

16 Xa Isirayila murutexi  
 alo jinge mataganxina,  
 Alatala xa e masuxu di?  
 Alo yeXeEdina meEmere fajin ma.

17 Eframi bɔnsɔnna muxune bata kankan suxure batun ma, e lu na!

18 Xa e minseene bata dasa,  
 e sa dangu yalunyaan ma.  
 E mangane waxi yagin nan xɔn.

19 Nanara, wuluwunla e xalima nen,  
 e yi yagi e saraxane fe ra.

## 5

### *Kitina Isirayila xili ma*

1 Saraxaraline, ε ito ramε!  
 Isirayila kaane, ε liga ki fajin!  
 Mangana denbayana,  
 ε tuli mati!

Amasɔtɔ kitina ε tan nan xili ma.  
 E bata findi woson na Misipa yi,  
 e nun luti ratixina Taboro geyaan ma.

2 E bata yili tilinxin ge yamaan yeε ra Sitimi yi.  
 Koni n tan na feen saranma ε birin na nen.

3 N na Eframi bɔnsɔnna kolon,  
 Isirayila mi luxunxi n ma.  
 Bayo iki, Eframi bɔnsɔnna,  
 ε bata yalunyaan liga.  
 Isirayila bata a yetε raxɔsi.

4 E bata kankan e kewanle ma,  
 e mi fa xetema e Ala ma.  
 Amasɔtɔ yalunya xaxinla bata so e yi,  
 bayo e mi fa Alatala kolon.

5 Isirayilaa wason nan sereyaan bama a xili ma.  
 Isirayila nun Eframi bɔnsɔnna muxune dagalanma ayi nen e hakeni,  
 Yuda fan birama nen e fɔxɔ ra.

6 E na e yeXeε kurune nun jingene ba saraxan na,  
 e Alatala fen,  
 e mi a toε mume

\* **4:15: Beti-Aweni** bunna nen fa fala hake kanne banxina. A falan tima Beteli taan nan xili ma naxan bunna nen Alaa banxina.

bayo a bata keli e ye.

<sup>7</sup> E bata tinxintareyaan liga Alatala ra,  
e diine bari e yangane xa.  
Iki, kike keden peen nan luxi,  
e bəxən yi kala.

<sup>8</sup> E xətaan fe Gibeya yi,  
ε xətaan fe Rama yi!  
E yeŋe so sənχəni te Beti-Aweni yi!  
Bunyamin kaane, yaxune ε xanbi ra!

<sup>9</sup> Efirami bənsənna kalama nən Fe Saran ləχəni.  
N jəndin nan falama Isirayila bənsənne xa iki.

<sup>10</sup> Yuda kuntigine bata liga  
alo naxanye e bəxən dan gəməne maxetema.  
N ma xələn fama e ma nən alo fufana.

<sup>11</sup> Efirami bənsənna jaxankataxi,  
a yalagixi,

bayo a biraxi fe fune nan fəχə ra.

<sup>12</sup> N bata Efirami bənsənna tərə alo setena,  
e nun Yuda bənsənna alo furena.

<sup>13</sup> Efirami bənsənna to a furen to,  
Yuda bənsənna to a furene deene to,  
Efirami bənsənna yi siga Asiriya yamanani,  
a xeraan nasiga Manga Gbeen ma a mali feen na.  
Koni a mi nəε ε rakendeyε,  
a mi nəε ε furen deene raxunbele.

<sup>14</sup> Amasətə, n luma nən  
alo yatana Efirami bənsənna xa,  
alo yata gbeena Yuda bənsənna xa.  
N ne yibəma nən, n siga e ra,  
muxu yo mi e be n yii.

<sup>15</sup> N mən xetema nən n dəχədeni,  
han e yi e ti e sənne ra,  
e n fen.

E na tərə tun,  
e n fenma nən.

## 6

### *Isirayila xili fena Ala ma*

<sup>1</sup> E fa be,  
en xete Alatala ma!  
Amasətə a bata en yibə,  
koni a mən en nakendeyama nən.  
A bata en garin,  
koni a en maxələdene maxidima nən.

<sup>2</sup> Xii firin na dangu,  
a en niin bire en yi mən,  
a xii saxandeni a en yitən,  
en yi lu a yetagi.

<sup>3</sup> En xa Alatala kolon,  
en bira a kolonna fəχə ra.  
Alo kuye yibaan to fama,  
a fan minima nən kənenni yati!

A fama nɛn en xa  
alo tulɛn ɲɛmɛn na,  
alo furu tulɛn naxan bɔxɔni kunma.

<sup>4</sup> N nanse ligama ɛ tan na,

Efirami bɔnsɔnna?

N nanse ligama ɛ ra,

Yuda bɔnsɔnna?

Ɛ hinanna luxi nɛn

alo xɔtɔn ma kundana,

alo xiila naxan yolonma

a xuya ayi mafurɛn!

<sup>5</sup> Nanara, n na ɛ yɛngɛma nɛn nabine ra,

n na ɛ faxama nɛn n dɛɛn fala xuine ra.

N ma kitine fixa alo kɛnɛnna.

<sup>6</sup> Amasɔɔ hinanna rafan n ma dangu saraxan na.

Ala kolonna dangu saraxa gan daxine ra.

<sup>7</sup> E bata layiri kala alo adamadiine,

nayi e bata n yanfa.

<sup>8</sup> Galadi taan nafexi fe ɲaxi rabane nan na,

han wuli funfune toma ayi.

<sup>9</sup> Alo mafu tiin naxanye muxune legedenma luxunni,

saraxarali ganla fan bata faxan ti Siken taan kiraan xɔn,

e gbalone raba.

<sup>10</sup> N bata fe ɲaxine to Isirayila yamaan yɛ:

Efirami bɔnsɔnna bata yalunyaan liga,

Isirayila bɔnsɔnna e yɛtɛ raxɔsima.

<sup>11</sup> I tan fan, Yuda,

se xaba waxatin nagidixi i xa,

n na fa n ma yamaan suxu muxune ra waxatin naxan yi.

## 7

### *Isirayilaa hakɛna*

<sup>1</sup> N to wa Isirayila bɔnsɔnna rakɛndɛya feni,

Efirami bɔnsɔnna hakɛn mɔn yi keli.

Samari a ɲaxun yi mini kɛnɛnni.

Bayo e darixi yanfan soɛ.

Muɲadene soma,

mafu tiine yi lu tandeni.

<sup>2</sup> E mi e mirima

fa fala n xaxili e ɲaxuyane birin xɔn.

Iki e kɛwanle e rabilinxi,

e hakɛne n yɛtagi waxatin birin.

### *Yanfan Mangan ma*

<sup>3</sup> Itoe rafan mangan ma,

koni e ɲaxu!

E wulene rafan kuntigine ma.

<sup>4</sup> E birin yalunde.

E kui feene wolonxi alo buru gandena.

A na wolon,

buru ganna mi fa a tɛɛn nafɛ

keli burun bənbə waxatini han a yi te.

<sup>5</sup> Na kiini, mangana ɲaxaɲaxan ləxəni,  
kuntigine xunne yi keli dələn na.  
Mangan yi magele tiini itoe rasene.

<sup>6</sup> E xaje alo sulun teena,\*  
e maso mangan na, e xa yanfan so a ma.  
E bəje teen dege ma nen kəena ngaan na,  
xətənni a keli alo wonson teena.

<sup>7</sup> Isirayila kaane xaje alo sulun teena,  
e e kuntigine raxərima,  
e e mangane birin faxa.  
Anu, na sese mi n maxandima.

<sup>8</sup> Efirami bənsənnə basanma siyane ra.  
Efirami bənsənnə findixi buru xunna ra  
naxan fəxə keden ganxi  
bode fəxə mi ganxi.

<sup>9</sup> Xəje ne a sənben kalama  
koni a mi sikema.  
Foryana a suxuma,  
koni a mi a rakərsima.

<sup>10</sup> Isirayilaa wason sereyaan bama a xili ma.  
Koni na birin kui,  
a mi xetema Alatala ma, a Ala,  
a yi a fen.

<sup>11</sup> Efirami bənsənnə luxi nen  
alo ganba xaxilitarena  
naxan madaxuma sinma!  
A Misiran bəxən xilima waxatina nde yi,  
a fa bira Asiriya mangane fəxə ra.

<sup>12</sup> Xa e siga,  
n yalaan wolima nen e fari,  
n yi e rabira alo xəlina.  
N yi e yulubine saran e ra,  
alo e rakolonxi kii naxan yi e malanni.

<sup>13</sup> Gbalona e xa,  
amasətə e e gima n ma!  
Fitina na e xa,  
amasətə e murutəxi n ma.  
N yi waxi e xunba feni,

koni e wulene falama n xun ma.  
<sup>14</sup> E mi n maxandima e bəje ne yi,  
koni e wugama e sadene nan ma.  
E kunfama donseen nun dələn fəxə ra,  
koni e e masiga n tan na.

<sup>15</sup> N tan nan e maxaranxi,  
n yi sənben fi e ma,  
koni e fe ɲaxine mirima n xili ma.

<sup>16</sup> Naxan kore,  
e mi xetema na ma,  
e yanfan tima

\* **7:6: Sulun teen** mən falama yirena nde yi fa fala **“Furu teena.”**

alo xali yidɔxina.  
 Nanara, e kuntigine faxama nɛn silanfanna ra,  
 e de ɲaxune fe ra.  
 Misiran kaane yi e magele na ra.

## 8

### *Isirayilaa suxure batuna*

<sup>1</sup> E xɔtani tɔn,  
 yaxun godoma nɛn Alatala banxin ma alo singbinna.  
 Amasɔɔ yamaan bata n ma layirin kala,  
 e yi murute n ma sariyan ma.

<sup>2</sup> E sɔnxɔma n xinla ra:  
 “Nxɔ Ala, nxu i kolon,  
 nxu tan, Isirayila!”

<sup>3</sup> Koni, naxan fan,  
 Isirayila bata a mɛ na ra,  
 nanara yaxun birama nɛn a fɔxɔ ra.

<sup>4</sup> E bata mangane ti n ma  
 yamarin mi naxan na,  
 e bata kuntigine ti  
 e mi n maxɔdin.  
 E bata suxurene rafala e gbetine nun e xɛmane ra,  
 nanara e raxɔrima nɛn.

<sup>5</sup> Ala bata i ya ɲinge dii suxuren nawoli ayi,  
 Samari kaane!

N ma xɔlɔn bata keli e xili ma han!  
 Han waxatin mundun yi  
 e tondɛ e rasariɲanɲɛ?

<sup>6</sup> A kelixi ɛ tan nan yii,  
 ɛ tan Isirayila kaane.

Walikɛna nde nan a rafalaxi,  
 Ala mi a ra!

Nanara, Samari a ɲinge dii suxuren kalama nɛn fefe!

<sup>7</sup> Naxan na fe ɲaxin nakeli,  
 gbalon nan xɛtɛma a ma.  
 Nanara, hali murutun tɔnsɔn keden,  
 e mi a sɔtɔma xɛɛn ma.

Xa na nde mini,  
 na mi murutu fuɲi raminɛ.  
 Hali na nde yi na nun,  
 xɔɲɛne nan yi a donma.

<sup>8</sup> Isirayila bata kala!  
 E tɔnɔn mi fa na siyane ye.

<sup>9</sup> E bata siga Asiriya yi,  
 alo burunna sofanla  
 naxan sa tima a danna.  
 Nayi, Eframi bɔnsɔnna bata a yetɛ sara a suxurene ma.

<sup>10</sup> Hali e bata kantan tiine sara siyane tagi,  
 iki n na e birin malanma nɛn,  
 alogo e xa sa tɔrɔ ndedi Manga Gbeena goronne bun ma.

<sup>11</sup> Eframi bɔnsɔnna bata yolubi xafari saraxa gandene rawuya ayi,

koni ne bata findi yulubi tongoden na.

<sup>12</sup> N bata n ma sariyane birin seβε e xa,  
koni e a toxi alo se xοηεna.

<sup>13</sup> E saraxane ba,  
e kiseene rali,  
e a suben don.

Koni ne mi rafan Alatala ma.  
Iki, Alatala xaxili e hakεne xοn,  
a e yulubine saranma e ra nen.  
E xeτε Misiran bοxοn ma.

<sup>14</sup> Naxan Isirayila daxi  
e bata ρinan na xοn,  
e sa manga banxine ti.  
Yuda bata a taa ratangaxine rawuya ayi,  
koni n τεεn nafama nen e taane yi,  
a yi e yinne gan.

## 9

### *Isirayila yulubine saranna*

<sup>1</sup> Isirayila, i nama sewa,  
i nama ρaxan alo siyaan bonne.  
Bayo, i to suxure xοηen batu,  
i findi yalunden nan na.  
Yalunden kοntοnna bata ρaxun i δε  
murutu bοnbοdene birin yi!

<sup>2</sup> Koni ne murutu bοnbοdene  
nun manpa ige badene mi fa yamaan baloma mumε!  
Minseen dasama e ma nen.

<sup>3</sup> Amasοtο, e mi luxi Alatalaa yamanani,  
Eframi bοnsοnna xeτεma nen Misiran yi,  
e yi donse haramuxine don Asiriya yi.

<sup>4</sup> E mi fa minse saraxane rabοxοnma Alatala xa.  
E saraxane mi a keηεηηε.

E saraxan haramuxi  
alo ρanden buruna.

Naxanye na a don  
e e yeτε raharamu.  
Bayo e buruna e tan yeτεεn lugoma nen,  
a mi soma Alatalaa banxini mumε!

<sup>5</sup> E nanse ligama sali lοxοne yi,  
Alatala batu lοxοne yi?

<sup>6</sup> Hali e sa mini halagin bun,  
Misiran bοxοna e suxuma nen,  
e maluxun Nofi taani.  
Tansinne sabatima e yii se fajine nun gbetin fari,  
ρanle fan sabatima e bubune kui.

<sup>7</sup> Fe Saran lοxοne fama,  
fe yeβα lοxοne bata yiso.  
Isirayila bata sοnxο, e naxa,  
“Kοmοn nan nabiin na,  
Alaa Niin naxan yi  
na daxuya falane nan tima.”

Ɛ hakene nun Ɛ xɔnnantenyaaan bata gbo ayi de!

<sup>8</sup> Kantan muxun nan Efirami bɔnsɔnna ra n ma Ala xili ma.  
Nanara, luti ratixine nabina kiraan birin xɔn,  
Xɔnnantenyaaan nan luxi a xa Alaa banxini.

<sup>9</sup> E bata so mayifu feene yi,  
alo naxan ligaxi Gibeya yi.  
Ala xaxili e hakene xɔn,  
a e yulubine saranma e ra nɛn.

<sup>10</sup> N to Isirayila to,  
a ligaxi alo ɲaxundanne tonbonni.  
N to Ɛ benbane to,  
e ligaxi alo xɔdɛn bogi singena.  
Koni e yi siga Baali-Peyori mabinni,  
e yi e yɛtɛ taxu na yagi suxuren na,  
e raharamu alo e naxan batuma.

<sup>11</sup> Efirami bɔnsɔnna a binyen ɲanma nɛn  
alo xɔliin na tungan.  
Dii bari mi na,  
fudikanya mi na,  
se mi toma.

<sup>12</sup> E na e diine ragbo,  
n na e birin bama nɛn e yii.  
Gbalon ne xa,  
n na n mɛ e ra.

<sup>13</sup> N bata Efirami bɔnsɔnna sabatixin to yire fajini  
alo Tire taana.  
Koni Efirami a diine soma nɛn faxa tiin yii.

<sup>14</sup> Alatala, a lan i xa nanse fi e ma?  
E ɲaxanle dii kuine kala,  
e xɪɲɛne yi xara.

<sup>15</sup> E ɲaxuyaan birin yitaxi nɛn Giligali yi.  
N na e raɲaxuxi mɛnna nin  
e kɛwali ɲaxine fe ra.  
N na e kedima nɛn n ma banxini.  
N mi fa e rafanɲɛ mume!  
Muxu murutɛxine nan e kuntigine birin na.

<sup>16</sup> Efirami bɔnsɔnna luxi nɛn  
alo sansiin naxan lisixi a ra,  
a salenne bata xara,  
a mi fa bogima sɔnɔn.  
Xa e diine bari,  
n na e rafan diine birin faxama nɛn.

<sup>17</sup> N ma Ala e rabeɲinma nɛn,  
amasɔtɔ e mi e tuli matixi a ra.  
E findima nɛn sigatine ra siyane tagi.

## 10

### *Isirayila makitina fena*

<sup>1</sup> Sansi bili sabatixin nan yi Isirayila ra,  
naxan yi bogi gbeen tima.  
A bogine to wuya fɔlɔ,  
a yi fɔlɔ saraxa gandene rawuyɛ ayi.

A yamanan to sabati fɔlɔ,  
a yi kide gɛmɛne maxidi.

<sup>2</sup> Bayo e bɔɲɛni taxunxi,  
iki na yalagin goronna sama e xun ma nɛn.  
Ala e saraxa gandene rabirama nɛn,  
a yi e kide gɛmɛne kala.

<sup>3</sup> Nayi, e a falama nɛn,  
e naxa, “Manga mi fa nxu yi,  
amasɔtɔ nxu mi gaxuxi Alatala yɛɛ ra.  
Hali mangana,  
a nɔɛ nanse ligɛ nxu xa?”

<sup>4</sup> E falane tima,  
e e kɔlɔma wulen fari,  
e layirine xidi.  
Nanara kitine bata wara ayi,  
alo sise xɔlene xɛɛ bixini.

<sup>5</sup> Samari kaane xaminma nɛn ɲinge dii suxurena fe ra  
naxan Beti-Aweni yi.

Yamaan sunuma nɛn a fe ra.  
A saraxaraline fan sunuma nɛn a xa,  
naxanye yi sɛwama a binyeni,  
bayo a bata ba e yii.

<sup>6</sup> A xalima nɛn Asiriya yi,  
a fi Manga Gbeen ma.  
Efirami bɔnsɔnna yagima nɛn,  
Isirayila yagima nɛn a fe yitɔnxine xɔn.

<sup>7</sup> Samari nun a mangan fan ligama na kii nin,  
e xalima nɛn  
alo tamin naxan igen xun ma.

<sup>8</sup> Se ɲaxi batude matexine kalama nɛn,  
naxanye findixi Isirayilaa yulubin na.  
Nanle nun tansinne sabatima nɛn e saraxa gandene fari.  
E a falama nɛn geyane xa, e naxa,  
“Ɛ nxu yɛ maluxun!”

E yi a fala yire matexine xa,  
e naxa, “Ɛ bira nxu fari!”

<sup>9</sup> Xabu i naxan liga Gibeya yi, Isirayila,  
i mɔn na yulubin fari!  
Ɛ luxi mɛnna nin!  
Yɛngɛn xa mi a ra  
naxan fe ɲaxi rabane lixi Gibeya yi?

<sup>10</sup> A na n kɛnɛn,  
n na e yulubine saranma e ra nɛn.  
Siyane e malanma nɛn e xili ma,  
alogo e xa e suxu,  
e yi e xidi e hake wuyaxine fe ra.

<sup>11</sup> Anu, Efirami bɔnsɔnna yi luxi nɛn  
alo ɲinge gile xuruxina,  
wanla rafan naxan ma.  
Nanara, n xun xidi wudin xidixi a xunna ma,  
n yi Efirami bɔnsɔnna rawali.  
Ɔ Yuda bɔnsɔnna xa xɛɛn bi.



Fo Yaxuba bənsənnə xa bəxən nawali.

<sup>12</sup> E xa seen si tinxinni,  
 ε sa hinanna nan sətəma a xaba waxatini.  
 E xee nənene sege,  
 bayo Alatala fen waxatin bata a li,  
 han a yi fa,  
 a sariya kəndən sa ε xa.

<sup>13</sup> Koni ε tan bata seen si tinxintareyani,  
 a xaba waxatini ε bata a saran jaxin sətə.  
 E bata bogin don wulen naxan sətəxi.  
 Amasətə ε laxi ε yenge so wontorone ra,  
 e nun ε sofa sənbe mane,

<sup>14</sup> yengen kelima nən yamaan xili ma.  
 E yinne birin kalama nən,  
 alo Saliman to Beti-Aribeli taan kala waxatin naxan yi.  
 Na waxatini, ngane nun diine faxa nən e bode xən.

<sup>15</sup> A ligama na kii fan yi nən  
 Beteli muxune ra,  
 bayo e jaxu han!  
 Na subaxan ma,  
 Isirayila mangan halagima nən fefe!

## 11

### *Ala kininkininna Isirayila ma*

<sup>1</sup> Isirayila to yi xurun,  
 n yi a xanu.

N yi n ma dii xəmən xili a xa  
 keli Misiran bəxəni.

<sup>2</sup> Koni n to yi e xilima,  
 e yi e masiga n na.  
 E yi saraxan ba Baali suxurene xa,  
 e yi wusulanne gan suxurene xa.

<sup>3</sup> N tan nan yi Eframi bənsənnə maxaranma siga tideni,  
 n yi e suxu e yiine ma,  
 koni e mi a kolonxi  
 a n tan nan yi e rakəndeyama.

<sup>4</sup> N yi e mabandunma  
 marafanna nun xanuntenyaan nin.  
 N tan nan xun xidi wudin baxi e xunna ma,  
 n yi n felen n donseen so e yii.

<sup>5</sup> E xetema nən Misiran bəxəni yati!  
 Asiriya yamanan nan nəən sətəma e xun na,  
 amasətə e bata tondi fe n ma.

<sup>6</sup> Nanara, sofane fama silanfanne ra e taane yi,  
 e yi e taan deen wurene gira  
 Isirayila kaane fe yitənxine fe ra.

<sup>7</sup> N ma yamaan kankanxi murutən ma,  
 e birin bata ala gbətəye fen  
 koni e mi xunna kenla fiye e ma.

<sup>8</sup> Koni, Eframi, n xa i rabəjin di?  
 N xa Isirayila so yiini di?  
 N xa i liga alo Adamaha ba?

N xa i lu alo Seboyimi ba?\*

N bəɲɛn wolonxi n kui.

N ma kininkininna birin bata fa.

<sup>9</sup>N mi a ligama n ma xələ gbeen xasabini,  
n mi fa Efirami bənsəɲna kalama,  
amasətə Ala nan n na,  
muxu mi n na.

Sariɲantəon nan n na i fəma,  
n mi fama xələni.

<sup>10</sup>Bayo e sa birama nən Alatala fəxə ra,  
a na wurundun alo yatana.  
A tan na wurundun,  
a diine fama xuruxurunɲɛ nən  
keli baan de.

<sup>11</sup>E fama xuruxurunɲɛ nən  
alo xəline keli Misiran yamanani,  
alo ganbane e keli Asiriya yamanani.  
N na e radəxəma nən e banxine yi.  
Alatalaa falan nan na ra.

## 12

### *Isirayilaa yulubina*

<sup>1</sup>Efirami bənsəɲna n nabilinxi wulen na.  
Isirayila yamana n yanfama.  
Koni Yuda kaane mən biraxi Ala nan fəxə ra,  
e lannayaan nabama e nun sariɲandene.

<sup>2</sup>Efirami bənsəɲna e masoma fe fufafune nan na,  
a luxi alo a foyen nan sagatanma fəriɲɛn gbən!  
A wulen nun fe ɲaxin nawuyama ayi.  
A layirin xidima e nun Asiriya yamanan tagi,  
a Oliwi turen soma Misiran mangan yii.

<sup>3</sup>Alatala Yuda muxune makitima nən,  
a Yaxuba bənsəɲna wali ɲaxin saranma a ra nən,  
a yi a saren fi a kəwanle ra.

<sup>4</sup>A a nga kui,  
Yaxuba yi a tada santinban suxu,\*  
a to fori,  
e nun Ala yi gerenna so.

<sup>5</sup>E nun malekan yi yengən so,  
a nəon sətə.  
A yi wuga, a yi mayandin ti.  
Yaxuba Ala li Betəli nin.  
E nun Ala falan ti mənna nin.

<sup>6</sup>Alatala, Ala sənben Birin Kanna nan yi na ra.  
Xili gbee kanna nan Alatala ra.

<sup>7</sup>I tan xa fa i ya Ala ma,  
i hinanɲɛ ayi,  
i sariyan suxu.  
I xaxili ti i ya Ala ra waxatin birin!

\* **11:8:** *Adamaha taan nun Seboyimi* taan kala nən Sodoma nun Gomora xən ma. Na feen seɓexi Sariyane 28.22 kui. \* **12:4:** Gulunne nan yi Yaxuba nun a tada ra. Na feen seɓexi Dunuyja Fələn 27.36 kui.

<sup>8</sup> Isirayila yanfan tima  
alo sarematina,  
ligase ɲaxin naxan yii.  
Muɲan nafan a ma.

<sup>9</sup> Efirami bɔnsɔnna bata a fala,  
“N bata bannaya han!  
N bata nafunla sɔtɔ,  
koni n ma wanla tɔnɔn nan a ra!  
Hakɛna hanma yulubi yo mi n ma.”

<sup>10</sup> Alatala nan n tan na, i ya Ala,  
naxan i rafaxi keli Misiran yamanani.  
N mɔn i radɔxɔma nɛn bubune bun  
alo yamaan yi kii naxan yi na waxatini.

<sup>11</sup> N bata falan ti nabine xa,  
e yi toone ti n xɔn.  
N bata sandane sa nabine xa.

<sup>12</sup> Xa suxurene Galadi yi,  
e yetɛɛn luma nɛn fuu!  
E ɲingene bama saraxan na Giligali yi,  
koni e saraxa gandene luma nɛn  
alo gɛmɛ malaxine xɛɛne ma.

<sup>13</sup> Yaxuba a gixi nɛn  
siga Arami yamanani,  
Isirayila yi wanla kɛ a ɲaxanla futu seen na,  
a yi xuruseene kantan.

<sup>14</sup> Alatala Isirayila raminixi nɛn  
Misiran bɔxɔni nabiin xɔn,  
a Isirayila kantan nabiin sabun na.

<sup>15</sup> Koni Efirami yi Ala raxɔlɔ gbeen ti.  
Nanara, a marigin mi a mafeluma a faxa tixin na,  
a a xɔnnantenyaa naxɛtɛma a ma nɛn.

## 13

### *Alaa xɔlɔna Isirayila ma*

<sup>1</sup> Efirami bɔnsɔnna na yi falan ti,  
birin yi gaxuma nɛn.  
A yi binyaxi nɛn Isirayila yi.

Koni a findi sɔn kanna nan na  
a Baali suxuren batu, a faxa.  
<sup>2</sup> Iki e mɔn yulubin nan ligama,  
e sawurane rafalama gbeti xulunxin na.  
E kɔta suxure rafaladeni,  
koni xabuna wanla gbansanna nan e ra.  
A falama e ma  
a e adamane bama saraxan na!  
Koni ɲinge dii suxuren tan,  
e na tan sunbuma!

<sup>3</sup> Nanara, e ɲanma nɛn  
alo xɔtɔn ma kundana,  
alo xiila naxan yolonma xɔtɔnni,  
alo foyen se gbaxan naxan xalima lonna fari ma,

alo tutin naxan minima banxi sulunna xɔn.

<sup>4</sup> Alatala nan n tan na, i ya Ala,  
naxan i raminixi Misiran yamanani.  
I nama ala gbete kolon

fɔ n tan.

I rakisima mi na fɔ n tan.

<sup>5</sup> N yengi saxi i xɔn tonbonni, bɔxɔ xareni.

<sup>6</sup> Koni, n to e balo, e yi lugo.  
E to lugo, e bɔɲen yi waso ayi.  
Nanara, e ɲinanxi n xɔn.

<sup>7</sup> N luma nen e xa alo yatana,  
alo burunna ɲarina,  
n yi e suxu kiraan xɔn.

<sup>8</sup> N na e suxuma nen  
alo sube xaɲen naxan ma diiye baxi a yii.  
N yi e bɔɲeni bɔ.

N yi e don alo yatana.

Burunna subene e yibama nen dungi dungin na.

<sup>9</sup> Isirayila, i ya kalan ni i ra,  
bayo i kelixi nen n xili ma,  
n tan, i ya mali ti fajina.

<sup>10</sup> Iki, i ya Mangan minen?  
A xa i rakisi i ya taane birin yi!  
I ya kitisane minen,

i yi a falama naxanye fe ra  
“Mangan so nxu yii e nun kuntigine?”

<sup>11</sup> N bata Mangan so i yii n ma xɔloni,  
n na a bama nen i yii n ma xɔloni.

<sup>12</sup> Eframi bɔnsɔnna hakɛn nun a yulubin namaraxi.

<sup>13</sup> Tɔɔne fama nen a ma  
alo ɲaxanla kuiin na keli a ra.  
Koni dii xaxilitaren na a ra.

A bari waxatin na a li,  
a mi tinɛ bare.

<sup>14</sup> N na e xunbama nen laxira senbeni,  
n yi e xunsara sayani.

Faxana, i ya fitinan minen?  
Sayana, i ya faxa ti senben minen?  
N mi fa kininkininma.

<sup>15</sup> Hali a to sabatixi a ngaxakedenne tagi,  
Alatala sogetede foyen nafama nen keli tonbonni,  
a ticine nun xɔɲinne xɔri.  
E se xɔri ramaraden kui gelima nen.

## 14

<sup>1</sup> Samari kaane yulubine saranma e ra nen,  
amasɔtɔ e bata murute e Ala xili ma.  
E faxama nen silanfanna ra,  
e dii ɲɔɣene bira bɔxɔni,  
e ɲaxalan fudikanne kuine rabɔ ayi.

*Isirayila kaane xa tubi Ala ma*

<sup>2</sup> Isirayila, fa Alatala ma, i ya Ala!  
 Amasotō i hakene bata i rabira.  
<sup>3</sup> E tubi Alatala ma  
 ε a mafan falan na.  
 E a fala a xa, ε naxa,  
 “Nxu mafelu nxu hakene birin na,  
 i nxu rasene ki fajni,  
 alogo nxu xa tantun xuiin findi nxo saraxan na.  
<sup>4</sup> Asiriya kaa mi nxu rakise,  
 nxu mi tema soone fari yenge xinla ma.  
 Nxu mi fa a fale nxo se rafalaxine ma, ‘Nxo ala!’  
 Amasotō i tan nan kininkininma kiridine ma.”  
<sup>5</sup> N na e xonfenma nen e na xun xon sigani.  
 N na e xanuma nen fonisireyaan na,  
 amasotō n ma xolon bata xete e foxo ra.  
<sup>6</sup> N luma nen Isirayila xa alo xiila,  
 a tofanma nen  
 a gabalan fugaxina.  
 A sabatima nen  
 alo wudi binla naxanye Liban yamanani,  
<sup>7</sup> alo wudi binla na majingi a fajin na,  
 a tofanma nen alo oliwi wudina,  
 a xiri fajin yi mini  
 alo Liban suman fotonne.  
<sup>8</sup> Yamaan fama Isirayila ma  
 alo e soma wudi binla nan ninin bun.  
 E maala mon fanma nen.  
 E sabatima  
 alo manpa binla\* na fuga.  
 E xinla sotoma nen  
 alo Liban minseen fajina.  
<sup>9</sup> Efirami bomsonna,  
 nanse mon nxu nun suxurene tagi?  
 N tan nan i ramema,  
 n yi n yengi sa i xon.  
 N luma nen i xa  
 alo wudi gbee xindena.  
 I bogin sotoma n tan nan na.  
<sup>10</sup> Fekolonna nde ra?  
 A xa feni itoe famu!  
 Xaxilimane xa e yee to!  
 Amasotō Alatalaa kirane tinxin,  
 tinxin muxune sigan tima nen e xon,  
 koni murute muxune dagalanma ayi nen na yi.

---

\* **14:8:** Wudi binla nde na yi, men kaane naxanye sima, e yi naxanye bogi yitonma alo manpana e gbee kiini.

## Yoweli Nabi Yoweli Alaa Falan Naxan Sebɛ

Nabi Yoweli naxan kawandini ito baxi, a fe mi sebɛxi yire gbɛtɛ yo yi Kitabun kui. Nanara, muxune mi a sebɛ waxatin kolon. A luxi nɛn alo tuguminne nan yi Isirayila kaane tɔrɔma na waxatini naxanye yi luxi alo supɛ xungbene. E ganla nan yi fama, e seene dɛɛne don e ma, na yi findi fitina feen na Yoweli waxatini. Yoweli yi a fala, a na fe sifan ligama nɛn bayo yamaan mi tubixi Ala ma.

Yoweli nan a sebɛxi, a lɔxɔna nde, Alaa Nii Sarijanxin nagodoma nɛn muxune birin ma. Na sebɛxi Yoweli sora 3.1-2 kui. Dɛnkɛɛya muxu singene nan na feen toxi rakamalɛ Nii Sarijanxin godo lɔxɔni. Na sebɛxi Xɛrane 2.16-21 kui.

<sup>1</sup> Alatala falan naxan ti Yoweli xa, Petuweli a dii xɛmɛna.

*Tuguminne gbalon yamanani*

<sup>2</sup> ɛ tan fonne, ɛ feni ito rame,  
ɛ tan yamanan muxune,  
ɛ birin xa ɛ tuli mati.

Fe sifani ito jɔxɔnna bata yi liga ɛ waxatini ba,  
hanma ɛ benbane waxatini?

<sup>3</sup> ɛ a yɛba ɛ diine xa,  
ɛ diine yi a yɛba e diine xa,  
e diine yi a yɛba mayixɛtɛ famatɔne xa.

<sup>4</sup> Supɛne donseen naxanye luxi,  
tuguminne bata ne don.  
Tuguminne naxan luxi,  
xoxorone bata na don.  
Xoxorone naxan luxi,  
songolonbalane bata na don.

<sup>5</sup> ɛ xulun, dɔlɔ minne,  
ɛ wuga!  
ɛ birin xa gbelegbele,  
ɛ tan naxanye dɔlɔn minma,  
bayo manpa bogine bata kala,  
e ba ɛ dɛ.

<sup>6</sup> Ganla nde bata fa fu n ma yamanan ma,  
e fangan gbo,  
e wuya han e mi yatɛ.  
E jinne luxi alo yatan jinne,  
e gbɛgbɛne luxi  
alo yata gilɛn gbeene.

<sup>7</sup> E n ma manpa binle kalama.  
E n ma xɔdɛ binle jan fefe,  
e yi e yixin,  
e yi e kobelene ba e ma,  
e yiine yi gbendu fefe!

<sup>8</sup> ɛ mawuga  
alo sungutunna kasa dugini jandeni

naxan a xεmεn wugama,  
a baxi dɔxɔdeni naxan xɔn.

<sup>9</sup> Bogise saraxan nun minse saraxan bata ɲan Alatalaa banxini.  
Saraxaraline sunuxi, Alatalaa walikεne.

<sup>10</sup> Xεεne bata kala,  
bɔxɔn bata xara.  
Bogiseene bata raxɔri.  
Manpa bogi igen bata so a ra.  
Turen bata ɲan.

<sup>11</sup> Xεε biine bata yigitεge.  
Manpa bili nakɔ sane gbelegbelema sununi,  
murutun nun fundenna fe ra,  
bayo se xaba daxine bata halagi.

<sup>12</sup> Manpa binle bata xara ayi.  
Xɔde binle bata lisi a ra  
e nun Girenada wudine nun tugu binle nun pɔnmi binle.  
Xεε ma wudine birin bata xara.  
Muxune sεwan birin bata ɲan.

*Yamaan xa tubi Alaa lɔxɔna fe ra*

<sup>13</sup> ε sunu dugine tongo,  
ε wuga, ε tan saraxaraline.  
ε gbelegbele,  
ε tan naxanye walima saraxa ganden yetagi.  
N ma Alaa walikεne, ε fa,  
ε xi maxidixi kasa bεnbɛli dugine yi nimisani,  
bayo bogise saraxane nun minse saraxane bata ɲan ε Alaa banxini.

<sup>14</sup> ε sun suxu waxatin nagidi,  
ε yamaan maxili malan sariɲanxini,  
ε fonne malan  
e nun yamanan muxune birin,  
e xa fa Alatalaa banxini, ε Ala,  
ε yi ε xuini te Alatala ma.

<sup>15</sup> Lɔxɔ xɔdeXεn bata a li de!  
Alatalaa lɔxɔn bata maso,  
a fama kalan nan na  
fata Ala Sεnbe Kanna ra.

<sup>16</sup> Donseen bata ɲan en yεε xɔri yati!  
Sεwan nun ɲaxanna bata ɲan en ma Alaa banxini!

<sup>17</sup> Sansi xɔnne bata xara ayi xutune bun,  
sagane bata kui geli.  
Se ramaradene bata kala,  
bayo murutu mi fa na.

<sup>18</sup> Xuruseene wuga xuiin gbo iki!  
Ninge kurune xuyaxi ayi na xun xɔn ma,  
amasɔtɔ sεXε mi fa na,  
hali yεXεεne fan tɔrɔxi.

<sup>19</sup> Alatala, n nan n xuini te i tan nan ma!  
Amasɔtɔ tεεn bata burunna halagi,  
tεε deɣen bata Xεε ma wudine birin gan.

20 Na ma, hali burunna subene e wuga xuini tema i tan Ala ma.  
Xudene bata xəri,  
teɛn bata burunna halagi.

## 2

### *Alatalaa lɔxɔn bata maso*

1 Ɛ xɔtaan fe Siyon yi!

Ɛ gbelegbele n ma geya sarijanxin fari!

Yamanan muxune birin xa xuruxurun gaxuni

bayo Alatalaa lɔxɔn fama,

a bata maso.

2 Dimin nun nii rafɔrɛn lɔxɔna,

kundaan nun kuye yifɔrɔn lɔxɔna.

Ganla\* fama

alo kuye yi yalanna geyaan kanke ra subaxani.

Gali gbee senbɛmaan fama,

naxan ɲɔxɔn munma to,

naxan ɲɔxɔn mi fa toma waxati famatɔne birin yi.

3 Tɛɛ degena e yeɛ ra,

a e xanbi ra.

Bɔxɔn tofan e yeɛ ra

alo Eden nakɔna.†

Tonbonna nan a ra e xanbi ra.

Sese mi a futuxuluma e yii.

4 E maliga soo yama gbeen nan na,

alo soo ragine ganla,

naxanye xulun e gideni han!

5 E dangu xuiin luxi nɛn

alo yɛngɛ so wontorone.

E tunganma geyane xun ma,

alo tɛɛ gbeen nɛma sɛxɛ xaren ganɲɛ

alo gali senbɛmaan na ti yɛngɛ so xinla ma.

6 Siyane birin xuruxurunma e yeɛ ra,

e yeɛtagine yi tɔɲɔnxi.

7 E fɔnma seene ma

alo yɛngɛ sone,

e tema taan nabilinna yinna ma

alo sofanɛ.

E birin sigama e kiraan xɔn,

e mi kiraan fatama.

8 E sese mi dinma e bode ra,

birin sigama a tinxinni.

Sese na ti e yeɛ ra,

e tunganma nɛn na xun ma,

e safane mi kalama.

9 E na bɔxɔn taan ma,

e e gi yinna ma,

\* 2:2: Yanyina nde **ganli** ito findixi tuguminne nan na naxanye halagin naso yamanani Alaa xɔlɔn bun ma. † 2:3: **Eden nakɔna** fe sɛbɛxi Dunuɲa Fɔlɔn 2.8-9 kui. E nun Esekiyeli 36.35.



e tema banxine ma,  
e so banxin foye sodene ra  
alo muɲadene.

<sup>10</sup> Bɔxɔn xuruxurunma e yee ra,  
kore xonna yi maxa.  
Sogen nun kiken yi yidimi.  
Sarene mi fa deɛma.

<sup>11</sup> Alatala sɔnxɔma a ganla yee ra.  
A yamaan mi nɔe yate.  
Naxanye a falan suxuma,  
ne senben gbo!  
Amasɔɔ Alatalaa lɔxɔn gbo,  
a magaxu!  
Nde nɔe tiye a bun?

*Yamaan xa tubi Ala ma*

<sup>12</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
“Koni iki, e mɔn xa xete n ma e bɔɲeni feu,  
sun suxun nun wugan nun gbelegbele xuine yi!”

<sup>13</sup> Benun e xa e dugine yibo nimisani  
e bɔɲene nan xa kala.  
E xete Alatala ma, e Ala  
bayo a diɲa, a kininkinin,  
a mi xɔlɔn xulen,  
a hinanna gbo.  
A a yete ratangaxi yihadin ma.  
<sup>14</sup> Nde a kolon xa a mi maxetema  
a kininkinin e ma,  
a yi baraka sa e feene yi,  
alogo e xa nɔ bogise saraxane  
nun minse saraxane be Alatala xa, e Ala?

<sup>15</sup> E xɔtaan fe Siyon yi!  
E sun suxu waxatin nagidi.  
E yamaan maxili malan sarinɲanxini.  
<sup>16</sup> E yamaan malan, e malanna rasariɲan.  
E fonne malan,  
e dii ɲɔɲene malan  
hali naxanye xiɲen minma.  
Hali xemɛn naxan baxi ɲaxanla dɔxɔdeni,  
na fan xa mini a banxini,  
a ɲaxanla fan xa fa malanni.

<sup>17</sup> Saraxaraliin naxanye walima Alatala xa  
ne xa wuga Ala Batu Banxin  
so deen nun saraxa ganden tagini.  
E yi Ala mafan, e naxa,  
“Alatala, kininkinin nxu ma,  
nxu tan i ya yamana.  
I nama i ya muxune rayagi,  
i nama tin yama xɔɲene yi nxu magele,  
e a fala, e naxa,  
‘E Ala minɛn yi?’ ”

*Alatala yi a yamaan yabi*

18 Nayi, Alatalaa xɔxɔlɔnna kelima nɛn  
a yamanana fe ra,  
a yamaan kininkininna yi a suxu.

19 Alatala a yamaan yabima nɛn nayi, a naxa,  
“N mɔn bogiseene ragidima ε ma nɛn,  
e nun manpa bogine nun ture fajina.  
ε lugoma nɛn ken!

N mi fa ε findima magele seen na siyane tagi.

20 Yaxun naxan kelima sogeteden kɔmɛnna ma,  
n na a masigama nɛn ε ra pon!

N na a kedima nɛn

sigaxɔ xare madunduxin mabinni.

N na a ganla yεε ra xiin naxuyama ayi nɛn

sigahɔn sogeteden baana,

e nun a xanbi ra xiina

sigahɔn sogegododen fɔxɔ igena.

E faxaxine xiri jaxin minima nɛn,

a findi furen na foyeni.

Amasɔtɔ Ala wali gbeen kɛma nɛn.

21 I tan, bɔxɔna,

i nama gaxu!

I ya sɛwan xa gbo ayi,

i jaxan!

Amasɔtɔ Alatala bata fe gbeene rakamali.

22 ε tan, subene,

ε nama gaxu!

Amasɔtɔ burunna sɛxɛne mɔn jingima nɛn,

wudine mɔn yi bogi.

Xɔdɛ binle nun manpa binle mɔn yi dahamun namini.

23 ε tan, Siyon kaane, ε jaxan,

ε sɛwa Alatala yi, ε Ala,

bayo a mɔn tulɛn fima ε ma a waxatini a tinxinni,

a tule gbeen nafa ε ma

a darixi fɛ waxatin naxanye birin yi.

24 Lonne rafema nɛn,

kundine yi rafe manpa nɛnɛn nun turen na.”

25 “N jɛε danguxine seene jɔxɔne raxɛtɛma nɛn ε ma

tuguminne nun xoxorone naxanye donxi,

e nun songolonbalane nun supɛne,

n ma gali gbeena,

n naxan nasiga ε xili ma.

26 ε degema nɛn han ε lugo.

ε Alatala xinla tantunma nɛn, ε Ala,

naxan bata kabanako feene liga ε xa.

N ma yamaan mi fa yagima mume!

27 ε a kolonma nɛn nayi

a n luxi Isirayila kaane yε.

Alatala nan n tan na, ε Ala.

Ala gbete mi na mume.

N ma yamaan mi fa yagima mumε!”

### 3

#### *Alaa ləxəna fe*

<sup>1</sup> “Na xanbi ra,  
n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nən  
adamadiin birin ma.  
ε dii xεmεne nun ε dii tεmεne nabiyā falane tima nən.  
ε xεmε fonne yi xiye sa.  
ε banxulanne yi fe toon ti alo xiyena.

<sup>2</sup> Na ləxəne yi,  
n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nən  
hali konyi xεmεne nun konyi gilene xun ma.  
<sup>3</sup> N kabanako feene yitama nən kore xənnā ma  
e nun bəxə xənnā ma,  
wunla nun tεεn nun tεε tuti gbeen minima nən.

<sup>4</sup> Sogeni dimima nən,  
kiken yi gbeeli alo wunla,  
benun Alatalaa ləxə binye gbeen xa a li.

<sup>5</sup> Nba, naxan yo na Alatala maxandi a xinla ra,  
na kisima nən.  
Nayi, yamaan muxu dənxe na ndee luma nən e nii ra  
Ala na naxanye xili,  
ne nan xunbama Siyon geyaan fari  
e nun Yerusalən yi  
alo Alatala a fala kii naxan yi.”

### 4

#### *Siyane makiti fena*

<sup>1</sup> “Amasəto na ləxəne yi, na waxatini,  
n na fa Yuda nun Yerusalən suxu muxune ra waxatin naxan yi,

<sup>2</sup> n siyane birin malanma nən,  
n yi fa e ra Yosafati lanbanni,\*  
n na e makitima dənaxan yi,  
lan n ma yamana fe ma, Isirayila.  
Amasəto, e e raxuyaxi ayi nən siyane ye,  
e yi e bəxəni taxun e tagi.

<sup>3</sup> E n ma yamanan muxune yitaxun nən e ra,  
masensenna xən,  
e yi dii xεmεne mati konyine ra  
alogo e xa yalundene sara,  
e yi dii tεmεne mati  
alogo e xa manpaan sara,  
e yi a min.”

<sup>4</sup> “ε tan Tire kaane nun Sidən kaane  
nun Filisitine birin, nanse xəli ε ma n xili ma?  
ε gbeen jəxən nanse ra n ma?  
Koni xa ε waxi yeŋgeŋ nakeli feni n xili ma,

\* **4:2: Yosafati** bunna nən fa fala “Alatala nan kitin sama.”

nayi n na ε yengene raxetema ε ma nen mafuren!

<sup>5</sup> E tan naxanye n ma gbetin

nun n ma xemaan tongoxi, n ma nafulu fajine,  
ε yi e sa ε suxurene batudeni.

<sup>6</sup> E Yuda nun Yerusalen muxune mati nen

Gireki muxune ma, ε yi e masiga e bɔxon na.”

<sup>7</sup> “N tan nan sa e bama na yirene yi

ε e matixi denaxanye yi.

N yi tɔron naxete ε ma ε naxan ɔɔxon saxi e fari.

<sup>8</sup> N na ε dii xemene nun ε dii temene matima nen  
Yuda kaane ma.

E fan yi e mati Sabe kaane ma, siya makuyena.”

Alatala nan falan tixi!

### *Yengen nun kitina*

<sup>9</sup> E ito fala siyane xa, ε naxa,

“E yiton yengen xili yi, ε yenge sone rakeli.

Sofane birin xa keli, e yengen so.

<sup>10</sup> E ε jinge kenne bɔnbɔ silanfanne ra,†

ε wɔlitene rafala tanbane ra.

Senbetarene xa a fala, e naxa, ‘Nxu senben gbo.’

<sup>11</sup> E mafura, ε fa,

ε tan siyaan naxanye birin be rabilinni,

ε fa ε malan be.”

Alatala, i ya malekane ragodo e xili ma.

<sup>12</sup> Siyane xa keli, e xa godo Yosafati lanbanni.

Amasoto n dɔxoma menna nin,

n na Isirayila rabilinna siyane birin makiti.

<sup>13</sup> E wɔliten tongo ε bogi seene xaba

bayo e bata ma.

ε fa manpa bogine yibodon, ε e igen ba

bayo manpa ige baden bata rafe,

han a fejene yi bɔxonje a ma.

E jaxuyaan fan gboxi ayi na kii nin.

<sup>14</sup> Yama gbeen bata lu kiti saden lanbanni!

Amasoto Alatalaa bɔxon bata maso e ra

kiti saden lanbanni.

<sup>15</sup> Sogen nun kiken dimima nen,

sarene mi fa degema.

<sup>16</sup> Alatala sonxoma nen keli Siyon yi,

a a xui ramini senbeni, keli Yerusalen yi.

Nayi, bɔxon nun koren xuruxurunma nen,

koni Alatala findixi luxunden nan na a yamaan xa,

e nun yigiyade makantanxina Isirayila kaane xa.

### *Ala baraka feen naxanye ragidima a yamaan ma*

<sup>17</sup> “E a kolonma nen nayi, a n tan nan Alatala ra,

† **4:10: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

ε Ala, naxan dɔxi Siyon yi, n ma geya sariɲanxina.  
 Yerusalen sariɲanma nɛn,  
 xɔɲɛne mi fa fuma a ma sɔnɔn!”

18 “Na lɔxɔni,  
 manpa nɛnɛn minima nɛn geyane yi,  
 yire matexine yi nɔnɔn namini,  
 igen yi lu Yuda baane birin yi.  
 Tigin minima nɛn Alatalaa banxini,  
 a yi kasiya lanbanna ige sa.

19 Misiran tan findima nɛn bɔxɔ kalaxin na,  
 Edɔn yi findi tonbonna ra  
 e gbalone fe ra e naxanye ligaxi Yuda kaane ra.  
 E bata sɔntarene faxa Yuda yamanani.

20 Koni muxun luma nɛn Yuda nun Yerusalen yi habadan,  
 mayixɛtɛ nun mayixɛtɛ.

21 N munma n ma yamaan yulubin naxanye xafari e faxa tixine ma,  
 n ne mafeluma nɛn.  
 N tan Alatala, n lu Siyon taani.”

## Amosi Nabi Amosi Alaa Falan Naxan Sebɛ

Amosi, nabiin nan yi a ra naxan keli Yudaya yi, Manga Yusiya waxatini, fɔɲɛ kɛmɛ solofere ɲɛɛ tonge sennin benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini Isirayila bɔxɔn yi taxunxi firinna ra. A yii fari fɔxɔn xili Yudaya yamanana, a kɔmɛn fɔxɔn xili Isirayila. Manga Yerobowan yi Isirayila bɔxɔni. A mi tinxi birɛ Alaa sariyan fɔxɔ ra, a yamaan fan mi luxi kira faɲin xɔn ma.

Nabi Amosi yi kawandin ba Isirayila kaane xa, alogo e xa xɛtɛ e yulubine fɔxɔ ra. A yi tɔnna dɔxɔ suxure batun na. E mi yi Ala batun nabɛpinxi, koni e bata yi suxure batun sa na fari. Nanara, Ala yi a yita e ra Nabi Amosi barakani, a e Ala maxandin nun Ala batun birin bata lu fufafu. Ala mi wama a firinden xɔn ma.

Na waxatini Isirayila kaa wuyaxi bata yi nafulu gbɛgbɛ sɔtɔ. E yi e miri a na birin findixi Alaa barakan na e tan mabinni. Nabi Amosi yi a yita e ra, a na nafunla mi yi kelima Ala yii, a kelixi e fe kobine yi e naxanye ligaxi yiiɣelitɔne ra.

Nabi Amosi to yelin na falan tiyɛ e ma, a yi a fala e xa a Ala fama e ɲaxankatadeni e yulubine fe ra. Isirayila kaane yi a miri a fe xɔdɛɛ yo mi nɔma e lideni, koni Nabi Amosi yi e mafan e xa xɛtɛ Alaa sariyan ma, xa na mi a ra e birin fama halagideni.

Ala yi Isirayila kaane ɲaxankata alo Nabi Amosi a fala e xa kii naxan yi. E yaxune yi e yɛngɛ. Isirayila kaan naxanye mi faxa silanfanna ra, ne yi lu konyiyani yamana gbɛtɛ yi. Alaa falan birin yi kamali.

Kitabun yireni ito falan tɔnɔn gbɔ to muxune xa. A lanma en xa en tuli mati kawandini ito ra alogo en xa dɛnkɛleya Ala ma alo a wama a xɔn ma kii naxan yi. Xa na mi a ra, en fan fama ɲaxankatan sɔtɔdeni alo Isirayila kaane.

<sup>1</sup> Amosi, Tekowa kaana, xuruse kanna a falan ni i ra. A toon naxan tixi Isirayilaa fe yi alo xiyena Yuda Manga Yusiya nun Isirayila Manga Yerobowan, Yowasi a diin waxatini, ɲɛɛ firin benun bɔxɔn xa xuruxurun.

<sup>2</sup> A naxa,

“Alatala xaɲɛ xuiin naminima Siyon ma alo yatana,  
a galan xuiin kelima Yerusalɛn yi.  
Balo mi na xuruseen naxanye donma,  
Karemele geya yati bata xara.”

### *Damasi a yulubin saranna*

<sup>3</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Damasi a hake saxanna,  
hanma naanin ma fe ra,  
n mi xɛtɛma n ma fe ragidixin fɔxɔ ra.  
Bayo e bata Galadi tɔrɔ ɲaxi ra,  
alo maala bɔnbɔma kii naxan yi.

<sup>4</sup> Nanara, n Xasayeke a banxin ganma nɛn.

Tɛɛn fama Ben-Hadada yire makantanxin kaladeni nɛn.

<sup>5</sup> N Damasi taan so dɛɛn balan seene girama nɛn.

N Aweni lanban yi kaane halagima nɛn,\*  
e nun mangan naxan Beti-Eden yi.

\* **1:5: Aweni** bunna nɛɛn fa fala hakɛna.

Arami yamaan xalima nen Kiri yi.”  
Alatala naxa na kiini.

*Gasa taana yulubin saranna*

<sup>6</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“Gasa taana hake saxanna,  
hanma naanin ma fe ra,  
n mi xetema n ma fe ragidixin foxo ra.  
E bata taana ndee muxune birin  
xali Edon yi konyiyani.

<sup>7</sup> Nanara, n Gasa a yinna ganma nen.  
Teen fama a yire makantanxin kaladeni nen.

<sup>8</sup> N na Asadodi kaane halagima nen,  
e nun mangan naxan Asikalon yi.  
N na Ekiron naxankatama nen,  
han Filisiti kaan birin yi faxa.”  
Marigina Alatala naxa na kiini.

*Tire taana yulubin saranna*

<sup>9</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“Tire taana hake saxanna,  
hanma naanin ma fe ra,  
n mi xetema n ma fe ragidixin foxo ra.  
E bata taana ndee yamaan birin xali Edon yi konyiyani,  
e layirin kala  
e nun e ngaxakedenne Isirayila kaane tagi.

<sup>10</sup> Nanara, n Tire taan yinna ganma nen.  
Teen fama a yire makantanxin kaladeni nen.”

*Edon ma yulubin saranna*

<sup>11</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“Edon kaane hake saxanna,  
hanma naanin ma fe ra,  
n mi xetema n ma fe ragidixin foxo ra.  
E bata e ngaxakedenne yenge silanfanna ra.†  
E mi kininkinin e ma,  
e e xolon nadangu ayi!

<sup>12</sup> N Teman ganma nen.  
Teen nan fama Bosara yire makantanxin kaladeni.”

*Amoni a yulubin saranna*

<sup>13</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“Amonine hake saxanna,  
hanma naanin ma fe ra,  
n mi xetema n ma fe ragidixin foxo ra.  
E bata Galadi naxalan fudikanne kuine yibo silanfanna ra,  
alogo e xa boxo gbete soto.

<sup>14</sup> Nanara, n teen soma nen Rabaha yinna ra.  
Teen nan fama na yire makantanxin kaladeni  
yenge sonxo sonxo xuini.  
Na yengen luma nen  
alo foye gbeena,  
alo tule gbeena.

† 1:11: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

<sup>15</sup> E mangan xalima nɛn konyiyani,  
e nun a kuntigine.”  
Alatala naxa na kiini.

## 2

### *Moyabaa yulubin saranna*

<sup>1</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“Moyabaa hake saxanna,  
hanma naanin ma fe ra,  
n mi xetema n ma fe ragidixin foxo ra.  
E bata Edon mangan xonne gan  
han e findi a fujin na.

<sup>2</sup> Nanara, n Moyaba ganma nɛn.  
Tɛɛn nan fama Keriyoti yire makantanxin kaladeni.  
Moyaba janma yenge sonxon nin,  
yenge so xotaan na fe waxatin naxan yi.

<sup>3</sup> N na e mangan halagima nɛn,  
e nun e kuntigine.”  
Alatala naxa na kiini.

### *Yudayaa yulubin saranna*

<sup>4</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“Yuda kaane hake saxanna,  
hanma naanin ma fe ra,  
n mi xetema n ma fe ragidixin foxo ra.  
E bata e me Alatalaa sariyan na,  
e mi a tonne suxi.  
Bayo e bata la wule alane ra,  
e fafane yi naxanye foxo ra.  
Na nan e ralaxi ayi.

<sup>5</sup> Nanara, n Yuda yamanan ganma nɛn.  
Tɛɛn nan fama Yerusalɛn yire makantanxin kaladeni.”

### *Isirayilaa yulubin saranna*

<sup>6</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“Isirayila a hake saxanna,  
hanma naanin ma fe ra,  
n mi xetema n ma fe ragidixin foxo ra.  
E tinxin muxune masara gbetin na,  
e toro muxune masara sankidi saren na.

<sup>7</sup> Yiigelitone toron nafan e ma han  
e e dunuja yi gidin bama e yii.  
Diine nun e baba kafuma sungutun kedenna ma.  
Nayi, e bata n xili sarijanxin xosi.

<sup>8</sup> E e sa saraxa ganden dexon dugine ma  
e naxanye soto tolimaan na.  
E dolon min e suxurene banxin kui  
e naxan soto tinxintareyani.”

<sup>9</sup> “Anu, n tan nan Amorine halagi e xa,  
naxanye senben yi gbo  
alo suman wudina alo warine.  
N na Amorine fangan birin jan fefe,



alogo e nama fa keli sɔnɔn.

<sup>10</sup> N mɔn yi ε ramini Misiran bɔxɔn ma,  
n yi ε rasiga ti jεε tonge naanin tonbonni  
alogo ε xa Amori bɔxɔn sɔtɔ.

<sup>11</sup> N yi nabine ramini ε diine tagi,  
e nun Dε Ti Nasiri muxune.  
Isirayila kaane, a mi na kiini ba?"

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>12</sup> "Koni ε tan bata dɔlɔn so Dε Ti Nasiri muxune yii.\*  
ε bata tɔnna dɔxɔ nabine ma  
a e nama nabiya falane ti."

<sup>13</sup> "Nanara, n na ε yibutuxunma nɛn,  
alo wontorona, goron binyen naxan fari.

<sup>14</sup> Muxu xulunxin mi nɔε a giye.  
Sɛnbɛmaan sɛnbɛn janma nɛn.  
Sofaan faxama nɛn yɛngɛni.

<sup>15</sup> Xalimakuli wonla mi tiye.  
Naxan san mafura,  
na mi a giye.

Soo ragiɪn mi a niin nakise.

<sup>16</sup> Sofa wɛkilɛxin nagenla a gima nɛn na bɔxɔni."  
Alatalaa falan nan na ra.

### 3

#### *Ala naxan jɛnige Isirayila xa*

<sup>1</sup> ε falani ito rame,  
Alatala naxan falama Isirayila kaane xili ma,  
a xabilan naxan namini Misiran bɔxɔn ma.

<sup>2</sup> "N na ε tan nan gbansan sugandi  
dunɔɔna xabilane birin tagi.  
Nanara, n bata a jɛnige  
n xa ε yulubine saran ε ra."

<sup>3</sup> Muxu firin nɔε sigan tiye yire kedenni ba,  
xa e mi lanxi na ma?

<sup>4</sup> Yatan wurundun jεε burunna ra ba,  
xa a mi subena nde sɔtɔxi?  
A a xuini tɛ a faranna ra ba,  
xa a munma sese suxu?

<sup>5</sup> Xɔliin birama yalaan kui bɔxɔn ma ba,  
xa a mabandun se mi saxi na woson ma?  
Yalaan woson balan jεε ba,  
xa sese mi a kui?

<sup>6</sup> Xɔtaan fema taan kui waxatin naxan yi,  
muxune mi kɔntɔfile ba?  
Gbalon taan liye ba,  
xa Alatala mi a ragidixi?

<sup>7</sup> Marigina Alatala mi fefe ligama,  
fɔ a wundon make nɛn a nabine xa,

\* **2:12: Nasirine** fe mɔn sebexi Yatene 6.3 kui.

a walikene.

<sup>8</sup> Xa yatan bata wurundun,  
nde mi gaxue?

Marigina Alatala bata falan ti,  
nde tondε na nabiyā falan naliye?

<sup>9</sup> E xa ito fala Asadodi a yire makantanxine yi,  
e nun Misiran ma yire makantanxine yi,  
ε naxa, “E xa ε malan Samari geyane fari,  
ε xa a mato  
men kaane kontofilixi kii naxan yi,  
e e bode jaxankatama kii naxan yi.

<sup>10</sup> E mi tinxinna kolon,  
e seene sotoma gbalon nun mujan nin,  
e ne se sotoxine mara e banxi fajine kui.”  
Alatalaa falan nan na ra.

<sup>11</sup> Nanara, Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“A mato, ε yaxun fama ε baxo kaladeni nen.  
E fama ε xunnakaladeni,  
e yi ε yire makantanxine kui geli.”

<sup>12</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“Yatan na yexeni bo,  
xuruse rabaan noε yexen sanna  
hanma a tunla nan gbansan nakise yatan ma.  
Isirayila kaane fan kisima na kiini nen.  
Samari kaan naxanye e matabuma saden ma,  
naxanye e magodoma Damasi karaxane ma,  
ε tan mi kise.”

<sup>13</sup> Marigina Alatala,  
Ala Senben Birin Kanna falan nan na ra.  
“E ε tuli mati n na,  
ε sereyani ito ba Yaxuba bōnsōnna xili ma.

<sup>14</sup> N na Isirayila yulubine saran e ra waxatin naxan yi,  
n na e jaxankatama nen e saraxa gandene fe ra  
naxanye Beteli yi.

Na saraxa gandene suxu seene birama nen bōxōni.

<sup>15</sup> N mōn e banxi fajine rabirama nen,  
jemēn nun sogefuren banxine birin,  
naxanye maxidixi sama jinne ra.  
N ne birin kalama nen.”

Alatalaa falan nan na ra.

## 4

### *Isirayila munma tubi Ala ma*

<sup>1</sup> E falani ito rame,  
ε tan jaxanla naxanye belebele  
alo jinge turaxin naxanye Basan bōxōn ma.  
E tan naxanye dōxi Samari geyaan fari,  
ε tan naxanye senbetarene yigbetenma,  
ε tan naxanye tima tōro muxune fari.  
E a falama ε xemene xa, ε naxa,

“Ɛ fa minseene ra nxu xa, yo!”

2 Marigina Alatala bata a kɔlɔ a sariɲanni, a naxa,

“A mato, kiti lɔxɔn fama ɛ xa.

E fama ɛ suxudeni wure kɔnkɔrɔnxin nan na,  
e yi ɛ tan nun ɛ diine xali.

3 Ɛ minima nɛn ɛ taa nabilinna yin kalaxin kui,  
birin tixi a bode xanbi ra.

E ɛ xalima nɛn e yire makantanxini.”

Alatalaa falan nan na ra.

4 “Ɛ siga Beteli yi,

ɛ sa yulubin liga na.

Ɛ siga Giligali yi,

ɛ sa yulubin fari sa.

Ɛ xa saraxan ba xɔtɔnna birin yi,

ɛ mɔn xa yaganna ba

ɲɛɛ saxan yo ɲɛɛ saxan.

5 Ɛ burun ba barika bira saraxan na

buru rate seen naxan yi.

Ɛ xa ɛ kanba ɛ ɲɛnige ma saraxane yi,

bayo na fe sifan nafan ɛ ma,

ɛ tan Isirayila kaane.”

Marigina Alatalaa falan nan na ra.

6 “N bata yi kamɛn naso ɛ taane birin yi.

Donseen yi dasa ɛ konni.

Koni hali n to na birin liga,

ɛ mi tubi n ma.”

Alatalaa falan nan na ra.

7 “Kike saxan to yi luxi xɛɛn xa xaba,

n tondi nɛn tulɛn nafɛ ɛ ma.

N bata a liga taana nde yi tulɛn sɔtɔ,

taana nde mi a sɔtɔ.

N bata a ragidi xɛɛna nde xa tulɛn sɔtɔ,

xɛɛna nde nama tulɛn sɔtɔ.

8 Muxune yi e masiga taane yi ige fendeni,

koni hali min xɔnla,

a mi ba e ra.

Hali n to na birin liga,

ɛ mi tubi n ma.”

Alatalaa falan nan na ra.

9 “N bata furen nafa ɛ sansine ma,

n bata e xara.

Tuguminne bata ɛ nakɔne kala,

e nun ɛ manpa bili nakɔne nun ɛ xɔdɛ binle

nun ɛ oliwi binle.

Hali n to na birin liga,

ɛ mi tubi n ma.”

Alatalaa falan nan na ra.

10 “N bata fitina furen nafa ɛ ma,

alo n na a liga Misiran bɔxɔn ma kii naxan yi.

N bata ε banxulanne faxa silanfanna ra,  
 han ε yi wasa e binbine xirin na ε konni.  
 E yaxune yi ε soone tongo.  
 Hali n to na birin liga,  
 ε mi tubi n ma.”  
 Alatalaa falan nan na ra.

11 “N bata ε jaxankata  
 alo Sodoma nun Gomora.  
 E luxi nen  
 alo wudi ganmatɔɔn naxan baxi tɛɛni.  
 Hali n to na birin liga,  
 ε mi tubi n ma.”  
 Alatalaa falan nan na ra.

12 “Nanara, n fama ε tan Isirayila kaane jaxankatadeni nen.  
 N na a ligama ε ra nen.  
 E xa ε yitɔn ε dentɛge feen na ε Ala xa.”

13 Naxan geyane nun foyen daxi,  
 a a miriyane makenɛn adamane xa,  
 naxan subaxan findima kɔɛɛn na,  
 naxan sigan tima yire matexin fari,  
 a xili nen Alatala, Ala Senben Birin Kanna.

## 5

### *Alaa mawugana*

1 E falani ito rame.  
 N bata jande betini ito ba Isirayila yamaan xa.

2 “Isirayila bata lu  
 alo sungutun faxaxina,  
 a mi fa kele sɔnɔn.  
 A saxi bɔxɔni,  
 muxu yo mi a rakeɛ.”

3 Marigina Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
 “Isirayila bɔnsɔnna,  
 taan naxan muxu wuli keden nasigama yengɛsodeni,  
 a muxu kemɛ nan gbansan toma xɛtɛ.  
 Taan naxan muxu kemɛ rasigama yengɛsodeni,  
 a muxu fu nan gbansan toma xɛtɛ.”

4 Alatala ito nan falaxi Isirayila yamaan xa, a naxa,  
 “E xa n fen alogo ε niin xa kisi.

5 E nama n fen Beteli yi,  
 ε nama siga Giligali yi,  
 hanma Beriseba,  
 bayo Giligali kaan birin sigama nen konyiyani,  
 Beteli fan halagima nen.”

6 E xa Alatala fen alogo ε niin xa kisi.  
 Xa na mi a ra, Yusufu bɔnsɔnna,  
 a ε janma nen alo tɛɛna.  
 Beteli kaa yo mi na  
 naxan na tɛɛn natuyɛ.

7 Ɛ tan bata sariyan maxete xɔlɛn na,  
 ɛ bata yo tinxinyaan ma.

8 A tan nan Dii Tɛmɛ Solofere sare kurun  
 nun Donso sare kurun yɛbaxi kore xɔnna ma,\*  
 a dimini yalan kuyebaan na,  
 a sogen nagodo kɔɛɛn na,  
 a igen nakeli baani,  
 a na ragodo bɔxɔni tulɛn na.  
 A tan xili nɛn “Alatala.”

9 A muxu gbeene halagima nɛn,  
 a e yire makantanxine kala.

10 Ɛ muxun xɔnnantenyama  
 naxan na ɛ makiti,  
 bayo jɔndi falan mi rafan ɛ ma.

11 Ɛ sɛnbɛtarene yigbɛtɛnma,  
 ɛ balon nasuxuma e ra mudun na.  
 Ɛ bata banxi fajine ti gɛmɛne ra,  
 koni ɛ mi fama dɔxɔdeni ne kui.  
 Ɛ bata manpa bili nakɔ fajine si,  
 koni ɛ mi na dɔlɔ minjɛ.

12 Amasɔɔ, n na a kolon ɛ hakɛn nun yulubin gbo.  
 Ɛ tinxin muxune yigbɛtɛnma.  
 Ɛ dimi yi seene rasuxu  
 alogo tɔrɔ muxune nama makiti jɔndin na.

13 Na na a toxi xaxilimaan dunduma,  
 bayo waxatini ito mi fan.

14 Ɛ fanna fen,  
 ɛ xɛtɛ fe jaxin fɔxɔ ra,  
 alogo ɛ xa kisi.  
 Nayi, Alatala, Ala Sɛnben Birin Kanna  
 na luma nɛn ɛ xɔn,  
 alo ɛ a fala kii naxan yi.

15 Ɛ xa fe jaxin najaxu.  
 Fe fajin xa rafan ɛ ma.  
 Ɛ xa kiti tinxinxin sa.  
 Xa ɛ na liga, yanyina nde, Alatala,  
 Ala Sɛnben Birin Kanna dijama ɛ tan  
 Yusufu bɔnsɔn dɔnxɛn ma nɛn.

16 Nanara Marigina Alatala,  
 Ala Sɛnben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa,  
 “E wuga xuini tema nɛn taana ngaani,  
 e sunu xuini te kirane birin xɔn.  
 E xɛɛ rawanle xilima nɛn  
 e xa e wuga xuini te,  
 e bɛti baane xilima nɛn,  
 e xa jande bɛtine ba.

17 N na dangu ɛ konni,  
 wuga xuiin tema nɛn ɛ xɛɛne birin ma.”

\* 5:8: Men kaane yi **sare kurune** yatexi nɛn alo se sawurane, e yi na sare kurune xili sa na seene xun ma.

Alatala naxa na kiini.

*Gbalon dina muxune xa*

<sup>18</sup> Gbalon ne xa,  
naxanye waxi Alatalaa kiti lɔxɔn xa fa.

Ɛ wama nanse xɔn ma na lɔxɔni?

Na findima dimin nan na ɛ xa,  
na mi finde ƙenenna ra ɛ xa.

<sup>19</sup> Na luxi nɛn alo muxun  
naxan a gima yatan yɛɛ ra,  
a sa kanko xɔɲɛ li.

A na so banxin kui,  
a a digan banxini,  
sɔɲin yi a xin.

<sup>20</sup> Alatalaa kitin lɔxɔna,  
dimin xa mi a ra ba?

Ƙenenna mi a ra ɛ xa na lɔxɔni hali!

<sup>21</sup> “N bata ɛ sanle rɔɲaxu,

e mi rafan n ma fefe ma.

N mi waxi ɛ malanne xɔn feu!

<sup>22</sup> Ɛ saraxa gan daxi yo,

ɛ Ala kise yo,

ɛ bɔɲɛ xunbeli saraxa yo,

ɛ saraxa turaxi yo,

e sese mi rafan n ma.

N mi tinma e rasuxe hali keden.

<sup>23</sup> Ɛ bɛti xuiin makuya n na.

N mi waxi ɛ kondɛn bɛtin xuiin mɛ feni.

<sup>24</sup> N wama naxan xɔn,

sariya ƙɛndɛn xa gbo ɛ tagi

alo igen naxan baani.

Ɛ tinxinyaan xa lu

alo xudɛn naxan mi xɔrima.

<sup>25</sup> Ɛ tan Isirayila yamaan to yi na tonbon yireni ɲɛɛ tonge naaninna bun ma,

ɛ saraxane ba nɛn n tan xa ba?

<sup>26</sup> Ɛ ɛ gbee suxure Sikoti xali nɛn na waxatini ba?

Alo ɛ gbee mangana.

Hanma ɛ sare ala Kiyun,

ɛ naxanye rafalaxi ɛ yɛɛ xa.

<sup>27</sup> Nanara, n na ɛ xalima nɛn

konyiyani Damasi xanbi ra.”

Alatala naxa na kiini.

A xili nɛn “Ala Sɛnɛn Birin Kanna.”

## 6

*Gbalon nafulu kanne xa*

<sup>1</sup> Gbalona e xa,

naxanye laxi e yɛɛ ra

Siyon nun Samari geyane fari.

Ɛ tan muxu gbeene

naxanye na siya fisamantenna xun na,

Isirayila kaane xaxili tixi ɛ tan nan na.

<sup>2</sup> Ɛ siga Kalene taan matodeni,

hanma Xamata, na taa gbeena.  
 E mɔn xa godo Filisiti bɔxɔni  
 Gati matodeni.

Ne fisa ε xa ba?

E bɔxɔn gbo ε gbeen xa?

<sup>3</sup> E a mirixi

a ɲaxankata lɔxɔn mi ε lima,

koni ε a ligama nɛn

gbalon yi ε sɔtɔ.

<sup>4</sup> E ε matabuma sade fajin ma,

ε yεxεɛn nun ɲinge raturaxin donma,

<sup>5</sup> ε sigin sa kondenna ra.

E yengi a ma, a ε fatan maxaseene ra

alo Nabi Dawuda.

<sup>6</sup> E dɔlɔ gbegbe minma,

ε ture fajin maso ε fatin ma.

Koni, ε mi kɔntɔfilixi

Yusufu bɔnsɔnna kala feen na.

<sup>7</sup> Nanara, ε singe nan sigama konyiyani.

Ɛ sumunne danma nɛn.

<sup>8</sup> Marigina Alatala bata a kɔlɔ a yεte yi.

Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra:

“Yaxuba bɔnsɔnna wason bata rapaxu n ma.

E yire makantanxine mi rafan n ma.

N fama e birin halagideni nɛn.”

<sup>9</sup> Xa muxu fu banxina nde kui,

e birin faxama nɛn.

<sup>10</sup> E kon kaan na so na banxini,

e binbine tongodeni,

a xa e gan,

a na naxan li banxini

a a falama nɛn na xa,

“Muxu gbete mi be,

ba i tan na ba?”

A a yabima nɛn, “Ɛn-ɛn.”

A mɔn naxa, “I dundu,

i nama Alatala xinla fala!”

<sup>11</sup> Bayo Alatala bata yamarin fi

a banxi gbeene nun banxi xurine,

e birin xa rabira, e kala.

<sup>12</sup> Soone e giye gɛme yireni ba?

Ƴingene menna biye ba?

Awa, nanfera ε sariyan maxεtεma xɔlɛn na,

ε tinxinyaan maxεte fe ɲaxin na?

<sup>13</sup> E ɲaxanma fe fuune ra.

Ɛ naxa, a ε fe bata sɔnɔya

ε yεtɛɛn sɛnbɛn xɔn.

<sup>14</sup> Alatala, Ala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra:

“Nanara, n kelima nɛn ε xili ma,

Isirayila yamana.

Ɛ tan naxanye Lebo-Xamata taani  
han Araba xudeni,  
siyana nde fama nɛn ɛ tɔrɔdeni.”

## 7

### *Amosi a fe to singena alo xiyena*

<sup>1</sup> Marigina Alatala yi fe tooni ito yita n na:

Xɛɛn to xaba mangan xa,  
sansɩ nɛnɛn fan yi minima,  
Alatala yi tuguminne ramini.

<sup>2</sup> E to yelin sansine birin donɩɛ bɔxɔn ma,  
n yi a fala,

“Marigina Alatala,  
i xa e mafelu e hakene ra,  
xa na mi a ra

Yaxuba bɔnsɔnna baloma di?  
A sɛnbɛn mi gbo.”

<sup>3</sup> Alatala yi kininkinin e ma,  
a yi a fala, a naxa, “Ito mi ligɛ.”  
Alatala naxa na kiini.

<sup>4</sup> Marigina Alatala yi tooni ito yita n na:

Marigina Alatala yi a ragidi a tɛɛn xa mini.  
Tɛɛn yi bɔxɔn birin gan,  
bɔxɔ igen birin yi xara.

<sup>5</sup> N yi a fala,  
“Marigina Alatala, yandi, diɩa,  
xa na mi a ra

Yaxuba bɔnsɔnna baloma di?  
A sɛnbɛn mi gbo.”

<sup>6</sup> Alatala yi kininkinin e ma,  
a yi a fala, a naxa, “Ito mi ligɛ.”  
Marigina Alatala naxa na kiini.

<sup>7</sup> A yi fe tooni ito yita n na alo xiyena:

Margin yi tixi yinna tinxinxin dɛxɔn,  
bitikidi\* matinxin lutin yi suxi a yii.

<sup>8</sup> Alatala yi n mɔxɔdin, a naxa,  
“Amosi, i nanse toxi?”

N yi a yabi, n naxa,  
“Bitikidi matinxin lutina.”

Margin yi a fala,  
“N waxi a xɔn,  
n ma yamaan xa matinxin, Isirayila kaane.  
N mi diɩɛ sɔnɔn.

<sup>9</sup> Suxure batude matexine kalama nɛn  
Isiyaga bɔxɔn ma.  
Isirayila a batudene rabirama nɛn.  
N kelima nɛn Yerobowan ma denbayaan xili ma silanfanna ra.”

### *Amosi nun Amasiyaa fe*

\* **7:7: Bitikidin** mɔn falama yirena nde yi fa fala “**Birikidina**.”



<sup>10</sup> Amasiya Beteli saraxaraliin yi a fala Isirayila manga Yerobowan xa, a naxa, “Amosi yanfan nakelima i xili ma Isirayila bɔnsɔnna tagi. A naxan falama na mi fan bɔxɔn xa.

<sup>11</sup> Amosi a falama, ‘Yerobowan faxama silanfanna nan na. Isirayila kelima nɛn a bɔxɔni konyiyani.’ ”

<sup>12</sup> Amasiya yi a fala Amosi xa, a naxa, “I tan naxan toon tima, keli be, siga Yuda yamanani! Sa i balon fen mɛnni nabiyawani,

<sup>13</sup> koni i nama fa nabiyawani falane ti Beteli sɔnɔn, bayo mangana yire sarɔnɔnɔn be manga taani ito yi.”

<sup>14</sup> Amosi yi Amasiya yabi, a naxa, “Nabiin xa mi n na! N fafe fan, nabi mi yi na ra. Xuruse kanna nan n na. N Sikomoro binle fan nawalima.

<sup>15</sup> Alatala yi n fen xuruseene tagi, a yi a fala n xa, ‘Siga, nabiyawani falane ti n ma yamana Isirayila xa.’

<sup>16</sup> Iki, i tuli mati Alatalaa falan na, i tan naxan a falama n xa, ‘I nama nabiyawani falane ti Isirayila xa, i nama falan ti Isiyaga bɔnsɔnna xa.’

<sup>17</sup> Nayi, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘I ya ɲaxanla findima nɛn yalunden na taani. I ya diine faxama nɛn silanfanna ra. I ya bɔxɔn bama nɛn i yii, a yitaxun muxu gbɛtɛne ra. I tan, i faxama nɛn bɔxɔ haramuxin ma, Isirayila fan xalima nɛn yire makuyeni.’ ”

## 8

### *Nabi Amosi a fe toon naanindena alo xiyena: Deben*

<sup>1</sup> Marigina Alatala yi fe tooni ito yita n na alo xiyena:

Deben naxan yi rafexi sansi bogi mɔxin na.

<sup>2</sup> A yi n maxɔdin, a naxa,

“Amosi, i nanse toxi?”

N yi a yabi,

“Debe rafexi sansi bogi mɔxin na.”

Alatala yi a fala n xa, a naxa,

“Isirayila fan bata kɔxɔ n ma yamana.

N mi diɲɛ sɔnɔn.”

<sup>3</sup> Marigina Alatalaa falan ni ito ra:

“Na lɔxɔni,

sigin naxan sama mangana banxini,

na masarama nɛn wuga xuiin na.

Binbine wolima ayi nɛn yiren birin yi,

birin dunduma nɛn.”

<sup>4</sup> Ɛ falani ito rame,

ɛ tan naxanye yiigelitɔn tɔɔma,

ɛ tan naxanye tɔɔ muxun ɲaxankatama.

<sup>5</sup> Ɛ naxa, “Kike nɛnɛn sanla ɲanma waxatin mundun yi,

alogo en xa en ma seene mati?

Matabu Lɔxɔn ɲanma waxatin mundun yi,

alogo en ma maala yi mati?

En ma se maliga seen xa xurunɲɛ ayi,

en ma saren xa mate.

En xa wule sikeela rafala.

<sup>6</sup> En sɛnbɛtarene masarama nɛn gbɛtin na,

en tɔɔ muxune masara sankidi saren na.

En maala matima nɛn e nun a dagina.”

7 Alatala naxan Yaxuba rakanbaxi,  
na yi a kɔlɔ a yete yi, a naxa,  
“N mi jinanjɛ e liga feene ma,  
han dunuɲa yi ɲan.

8 Bɔxɔni ito kalama na nan ma.  
Be kaane birin luma nɛn sununi.  
Bɔxɔn xuruxurunma nɛn  
alo Misiran xudena,  
naxan tema, a mɔn yi godo.”

9 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:  
“N fama a ragidideni nɛn na lɔxɔni,  
sogen xa godo benun a waxatina,  
dimin xa sin bɔxɔni yanyi waxatini.

10 Ɛ sanle findima nɛn ɲan feene ra,  
Ɛ sigine findima nɛn wuga xuiin na.  
N kasa dugin nagodoma nɛn Ɛ ma,  
n yi Ɛ xunna bi sununi.  
N fama sunu xungbeen nasodeni bɔxɔni,  
alo dii kedenna na faxa waxatin naxan yi.  
Na xɔlɛn mi bɛ Ɛ ma habadan!”

11 Marigina Alatalaa falan ni ito ra:  
“Na lɔxɔne yi,  
kamɛn soma nɛn bɔxɔni,  
koni donse kame mi a ra,  
ige xɔli fan mi a ra.

Ɛ kamɛma Alatalaa falan nan ma.

12 Ɛ bɔxɔn birin yisigama nɛn,  
keli kɔmɛnna ma han sogetedeni,  
Alatala a fala fendeni,  
koni Ɛ mi a toma.

13 Na lɔxɔni,  
Ɛ sungutun tofajine  
nun Ɛ banxulanne fugama a ra nɛn.

14 A singeni nun,  
e yi e kɔlɔma  
Samari a suxure haramuxin nin.  
E a fala, e naxa,  
‘Ɛ gbee ala gbo, Dan kaane!’  
‘Bɛriseba gbeen sɛnben gbo!’  
Koni, e fama nɛn biradeni,  
e mi kele habadan!”

## 9

### *Nabi Amosi a fe to dɔnxɛna alo xiyena: Halagina*

1 N yi fe toona nde ti.  
Marigin yi a saraxa ganden dɛxɔn.  
A yi yamarin fi, a naxa,  
“Sɛnbɛtɛnne kondɛn din,  
han bɔxɔn yi xuruxurun.  
Banxin birin xa bira muxune fari.

N na e diine halagima nɛn silanfanna ra.  
 Hali muxu keden mi kisima.  
 Muxu keden mi a xunbama.  
<sup>2</sup> Hali e sa e luxun laxira yi,  
 n na e suxuma nɛn.  
 Xa e te kore xɔnna ma,  
 n na e ragodoma nɛn.  
<sup>3</sup> Xa e e luxun Karemele geyaan fari,  
 n na e sagatanma nɛn,  
 n na e suxu.  
 Xa e e luxun baan xɔnna ma,  
 n saɲin yamarima nɛn,  
 a xa e xin.  
<sup>4</sup> Xa e yaxune e xali konyiyani,  
 n yamarin fima nɛn,  
 e xa faxa silanfanna ra.  
 N na n yɛɛn tima e ra nɛn,  
 koni e munanfanna mi a ra,  
 n na e ɲaxankatama nɛn.”

<sup>5</sup> Marigina Alatala Senbɛn Birin Kanna,  
 a tan nan a yiin din bɔxɔn na, a xuya ayi.  
 Muxun birin yi sunu.  
 Bɔxɔn xuruxurunma nɛn,  
 a te, a mɔn yi godo  
 alo Nila Misiran xudena.  
<sup>6</sup> A bata a dɔxɔden ti kore xɔnna ma.  
 A bata kore walaxan sa bɔxɔn xun ma.  
 A igen nakelima baani,  
 a na ragodo bɔxɔni tulen na.  
 A xili nɛn “Alatala.”

<sup>7</sup> Alatalaa falan ni ito ra:  
 “Isirayila kaane,  
 ε nun Kusi kaane keden mi a ra n tan xa ba?  
 N mi ε ramini Misiran bɔxɔn ma,  
 alo n Filisitine ramini Kafatoro kii naxan yi?  
 N mi ε ramini Misiran bɔxɔn ma,  
 alo n Arami kaane ramini Kiri kii naxan yi?”

<sup>8</sup> A mato:  
 Marigina Alatala bata yulubi kanne mangayaan to,  
 n fama na raxɔrideni nɛn bɔxɔni ito ma.  
 Koni n mi Yaxuba yamaan birin halagima.”  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>9</sup> A naxa, “N yamarin fima nɛn  
 alogo Isirayila yamaan xa yimaxa.  
 N na a yifema nɛn  
 alo maali fema kii naxan yi,  
 alogo xɔri faɲin keden nama bira.

<sup>10</sup> Koni yulubi kanna naxanye n ma yamaan tagi,  
 n na e faxama nɛn silanfanna ra,  
 e tan naxanye a falama,

'A mi fama nxu naxankatadeni,  
na mi nɔɛ nxu liyɛ.' "

*Isirayilaa kisi fena*

<sup>11</sup> "Na lɔxɔni,  
n Dawudaa mangaya kalaxini tɔnma nɛn.  
N na rafalama nɛn,  
n na nɛnɛni tɔnma nɛn  
alo a yi kiinde,

<sup>12</sup> alogo e mɔn xa Edɔn bɔxɔn sɔtɔ,  
e nun siyane birin  
naxanye n xinla batuma."  
Alatalaa falan nan na ra,  
a fama na birin nakamalideni nɛn.  
<sup>13</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa:

"A mato:  
Lɔxɔne fama,  
xɛɛ biine nun se xabane  
walima waxati kedenna nin.  
Manpa rafalane nun xɛɛ biine,  
ne fan walima nɛn waxati kedenni.  
Manpaan gboma ayi nɛn geyane fari,  
a yi lu alo geyane birin yikunxi.  
<sup>14</sup> N na n ma yamaan naxɛtɛma nɛn a konni  
keli konyiyani, Isirayila kaane.  
E fama nɛn taa kalaxine tideni,  
e dɔxɔma dɛnaxanye yi.  
E manpa bili nakɔne sima nɛn,  
e na minseen min.  
E nakɔn sama nɛn,  
e na bogin don.

<sup>15</sup> N na Isirayila rasabatima nɛn e gbee bɔxɔni.  
E mi keɛ na sɔnɔn,  
n dɛnaxan fixi e ma."  
Alatala naxa na kiini, ε Ala.

## Abadi Nabi Abadi Alaa Falan Naxan Sebɛ

Nabi Abadi a kawandin nan sebɛxi Kitabun yireni ito kui. A Edɔn kaane sɔnna nan yɛbama lan Isirayila kaane tɔrɔ kiin ma e xɔn. Edɔn kaane findixi Yaxuba tada Esayu yixɛtɛne nan na. Edɔn kaane yi dɔxi fɔxɔ ige daraan sogeteden binna nin. Ne lu nɛn Isirayila kaane tɔrɛ waxatin birin, koni Yuda kala waxatin nun Yerusalɛn suxu waxatini yɛngɛni, e yi na feen nadangu ayi. E mi Isirayila kaane mali naxanye yi dɔxi e dɛxɔn, fɔ e to kata na feen xɔn e yi nde ba e bɔxɔn na, e mɔn yi sa Yerusalɛn kala muxune fari.

Kitabun yireni ito sebɛxi nɛn yanyina nde Babilɔn Yerusalɛn taan suxu yɛngɛni waxatin naxan yi, fayida fɔ jɛɛ kɛmɛ suulun tonge solomasɛxɛ e nun solofere jɔxɔn benun Marigi Yesu xa bari. Abadi kawandin naxan ba, na a falama Edɔn kaane xa nɛn a e nun Isirayila yaxun bonne birin halagima nɛn e bode xɔn.

### *Nabiya falana lan Edɔn ma Nabi Yeremi 49.7-22*

<sup>1</sup> Falani ito nan makɛnɛn Abadi xa fe tooni alo xiyena:

Marigina Alatala ito nan falaxi Edɔn kaane fe yi.

Nxu bata xɛrayana nde a fe mɛ fata Alatala ra,

xɛraan bata rasiga siyane tagi,

a xa sa a fala e xa fa fala:

“En keli, en sa Edɔn kaane yɛngɛ!”

<sup>2</sup> Ala naxa, “Edɔn kaane,

n na ɛ sɛnbɛn xurunma nɛn siyane birin xa.

Birin ɛ rajaxuma nɛn.

<sup>3</sup> Wason naxan ɛ bɔjɛni,

na bata ɛ ratantan

ɛ tan naxanye dɔxi faran yinle ra,

e nun geyane fari,

ɛ tan naxanye ɛ mirima, ɛ naxa,

“Nde nɔɛ nxu bɛ be xuntagi?”

<sup>4</sup> Hali ɛ mate ayi alo singbinna,

hali ɛ sa ɛ tɛɛn sa kore alo xɔline,

a mate ayi alo sarene,

n na ɛ ragodoma nɛn.”

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>5</sup> “Xa muɲadɛna hanma mafu tiine fa i konni kɔɛɛn na,

e mi e waxɔnna xan tongoma ba?

Ɛ luma bɔjɛ xunbenli di nayi?

Xa muxune fa ɛ nakɔni ɛ manpa bogine muɲadɛni,

e mi bogi dando xan gbansan luma na ba?

<sup>6</sup> Nba, Esayu yixɛtɛne yii seene birin naxɔrima nɛn,

a nafulu luxunxine birin yi to.

<sup>7</sup> Ɛ mali muxune birin ɛ kedima nɛn ɛ bɔxɔni.

Ɛ xɔyine bata ɛ yanfa, e bata ɛ nɔ.

Muxun naxanye yi ɛ donseene donma,

ne lutin natima ɛ yɛɛ ra nɛn

e naxa, 'E xaxili mi fa na!'

<sup>8</sup> Na ləxəni,

n mi Edən yamanan fekolonne raxərə ba?

N yi xaxilimane ba Esayu a geyane fari?"

Alatalaa falan nan na ra.

<sup>9</sup> "Teman kaane,

ε sofane gaxuma nən

muxune birin yi raxəri Esayu a geyane ma!"

<sup>10</sup> "E yarabima nən

bayo ε bata gballo feen liga

ε ngaxakedenna Yaxuba yixetene ra.

ε raxərима nən han habadan!

<sup>11</sup> Amasətə na ləxəni ε yeen yi na xərjene ra

e yi soma Yerusalen taani waxatin naxan yi

e a nafunle tongo,

e a seene yitaxun masensenna xən.

ε tan fan luxi nən nayi alo e tan.

<sup>12</sup> ε mi yi lan ε sɛwa

ε ngaxakedenna Yuda yixetene tərə ləxəna fe ra.

ε mi yi lan

ε naxan e kalan waxatini,

hanma ε yi ε kanba e səxələn waxatini.

<sup>13</sup> ε mi yi lan

ε so n ma yamana taani

a halagi waxatini.

ε mi yi lan

ε a mato sɛwani a kala waxatini,

hanma ε yi a nafunle tongo

a halagi waxatini.

<sup>14</sup> ε mən mi yi lan

ε ti kira xunne ra ε a muxu gixine faxa,

hanma ε yi e so e yaxun yii,

e tərə waxatini."

<sup>15</sup> Amasətə Alatalaa ləxən bata maso,

a siyane birin makitima ləxən naxan yi.

Nayi, ε suxuma nən

alo ε bonne suxu kii naxan yi.

ε fe naxin naxanye liga,

ne xetema nən ε ma.

*Isirayila a gbeen naxəma nən Edən yamanan ma*

<sup>16</sup> Awa, ε to dələn minxi n ma geya sarijanxin fari,

nayi siyane birin e minma nən

han e a radangu ayi!

E luma e minjɛ nən,

han e lugo,

e yi lu alo e mi da.

<sup>17</sup> Koni yamaan muxu dənxe ne luma nən Siyon geyaan fari.

Yaxuba yixetene e keen masətəma nən.

<sup>18</sup> Yaxuba yixetene luma nən alo tɛna,

Yusufu bənsənnə yi lu  
alo tɛɛ dɛgɛna.

Koni Esayu yixɛtɛne luma nɛn  
alo sɛxɛna.

Ne e suxuma nɛn  
e yi e gan,

muxu yo mi kisima Esayu bənsənni.

Alatala bata na fala!

<sup>19</sup>Yuda kaan naxanye dɔxi Negewi yireni,  
ne Esayu a geyane suxuma nɛn.

Yamanan lanbanna muxune Filisitine bəxən tongoma nɛn.

E Efirami nun Samari burunne tongo,  
Bunyamin bənsənnə muxune yi Galadi suxu.

<sup>20</sup>Isirayila kaan naxanye suxi yɛngɛni,  
gali gbeeni ito,

ne Kanan kaane yamanan suxuma nɛn  
siga han Sarepata taana.

Yerusalɛn kaan naxanye suxi yɛngɛni  
naxanye Sefarada taani,

ne fan yi Negewi yamanan taane findi e gbeen na.

<sup>21</sup>Muxu kisixine tema nɛn Siyon geyaan fari,  
e Esayu a geya yirene makiti,  
mangayaan yi lu Alatala xa.

## Yunusa Nabi Yunusaa Fe Taruxuna

Kitabun yireni ito Nabi Yunusa nan ma fe falama naxan kataxi a nama Alaa yamarin suxu. Ala to a fala, a a xa siga Isirayila yaxune kawandideni, a yi tondi, a siga kunkin kui fɔxɔ igen xun ma, foyen yi keli, Yunusa yi woli igeni, yɛxɛn yi a gerun. A tondixi, bayo Niniwa kaane findixi faxa tiine nan na. Isirayila kaane yaxu fangamane nan yi e ra. Niniwa kɛwali jaxine fe sebɛxi Nahun sora 3 kui. Dɔnxɛn na, Yunusa yi tin Alaa falan ma, yɛxɛn yi a ramini.

Yunusa a fe taruxun jɔndi kɛndɛna nde yitama en na fa fala a Ala mi a xanuntenyaan nagidixi Isirayila kaane xan tun ma, koni a mɔn a ragidixi xɔjɛne ma naxanye a fe tongoxi sɔbɛɛn na. Naxan na fa Ala ma, a a xun xanbi so a hakɛne yi, Ala na kanna mafeluma nɛn.

Yesu misaala tongoxi Yunusa a sigatiin nan ma a to yi a faxa feen falama yamaan xa e nun a keli fena sayani (Matiyu sora 12.38-42 e nun Luka sora 11.19-35).

Ala a yitama en na nɛn fa fala, en lan en xa a xanuntenyaan nun hinanna feen nali siyane birin ma hali en kon kaa mi a ra. Ala mɔn a yitama Kitabun yireni ito yi, a en mi lan en yi a matandi kii yo yi.

### *Nabi Yunusa mi Ala sagoon liga*

<sup>1</sup> Lɔxɔna nde Alatala yi falan ti Amitayi a dii xɛmɛn Yunusa xa, a naxa,

<sup>2</sup> “Keli, i siga Niniwa taani, taa gbeena, i sa na kaane kawandi. Amasɔtɔ n bata e fe jaxine to.”

<sup>3</sup> Koni Yunusa yi keli, a yi a gi Alatala ma, a xa siga Tarasisi yamanani. Nayi, a yi siga Yafa taani, a sa kunkina nde to naxan yi siga feni Tarasisi yamanani. A yi na saranna fi, a so kunkin kui, a yi a masiga Alatala ra.

<sup>4</sup> Koni Alatala yi foye gbeen nafa fɔxɔ igen xun ma. Walan gbeen yi keli igen xun ma. A yi liga alo kunkin xa kala.

<sup>5</sup> Kunkibane yi gaxu, birin yi a gbee ala maxandi fɔlɔ. Na danguxina, seen naxanye yi kunkin kui, e yi ne rawoli ayi fɔxɔ igeni alogo kunkin xa yelefu ayi. Yunusa tan yi saxi xixoli gbeeni kunkin kui.

<sup>6</sup> Awa, kunkibane kuntigin yi Yunusa to, a yi a fala a xa, a naxa, “I xima nanfera? Keli i yi i gbee Ala maxandi, waxatina nde, a en malima nɛn, nayi en mi faxama.”

<sup>7</sup> Awa, kunkibane yi a fala e bode xa, e naxa, “En feni ito yɛɛ fen alogo en xa a kolon naxan faxi tɔrɔni ito ra en ma.” Nayi, e yi masɛnsɛna ti, a yi Yunusa suxu.

<sup>8</sup> Nayi, kunkibane yi a fala Yunusa xa, e naxa, “A fala nxu xa, nde faxi tɔrɔni ito ra? I wanla sifan mundun ligama? I kelixi minɛn yi? I fataxi yamanan mundun na, e nun i fataxi siyaan naxan na?”

<sup>9</sup> Yunusa yi e yabi, a naxa, “Heburu nan n na. N na Alatala nan batuma, Ala Naxan Kore, naxan baane nun bɔxɔn daxi.”

<sup>10</sup> Na kunkibane yi gaxu ki fajɔi, e yi a maxodin, e naxa, “I na ligaxi nanfera?” Amasɔtɔ e bata yi a kolon fa fala a gima Alatala nan ma, bayo a bata yi a yɛba e xa nun.



11 Koni foyen mɔn yi lu fɛ nanara kunkibane yi a fala Yunusa xa, e naxa, “Nxu fa nanse ligama i ra alogo fɔxɔ igen xa a raxara? Bayo fɔxɔ igen mɔn yi luma xajɛ ayi nɛn tun.”

12 Awa, Yunusa yi e yabi, a naxa, “Ɛ n tongo, ɛ yi n woli fɔxɔ igeni, nayi igena a raxarama nɛn. N na kolon fa fala foye gbeeni ito ɛ tɔrɔma n tan nan ma fe ra.”

13 Koni kunkibane yi kata kunkin nasigadeni xaren binni, koni e mi nɔ amasɔto foyen yi gboma ayi nɛn tun.

14 Nanara, e yi Alatala maxandi, e naxa, “Alatala, i nama tin nxu xa halagi xɛmɛni ito a fe ra. I mɔn nama tin nxu xa findi muxun faxa sabun na naxan mi fefe ligaxi nxu ra.”

15 Nayi, e yi Yunusa tongo, e yi a woli fɔxɔ igeni. Na ligaxina, igen yi a raxara yiri.

16 Na yi a liga kunkibane yi gaxu Alatala yɛɛ ra han, nanara e yi saraxan ba Alatala xa, e yi e kɔlɔ.

## 2

### *Yunusa yi Ala maxandi*

1 Alatala yi yɛxɛ gbeen nafa a yi Yunusa gerun. Yunusa yi lu yɛxɛ gbeen kui sogɛ saxan, kɔɛ saxan.

2 Yunusa yi yɛxɛ gbeen kui waxatin naxan yi, a yi Alatala, a Ala maxandi.

3 A yi a fala, a naxa,  
“N yi tɔrɔni waxatin naxan yi,  
Alatala, n yi i maxandi,  
i yi n yabi.

N to yi faxan dɛ,  
n yi i xili,  
i yi n xuiin name.

4 I bata n woli baani tilinna ma.  
N bata lu mɔrɔnne bun,  
xunfanne birin danguma n fari.

5 N yi a falama nɛn, n naxa,  
I bata n kedi i yɛtagi.  
Koni, n mɔn i ya banxi sarɔjanxin toma nɛn.

6 Igen bata te han n kɔɛna.  
N bata lu tilinna ma.  
Fɔxɔ igen sɛxɛne yi filin n xunna ma.

7 N bata yi godo igeni  
han geyane bun.  
Bɔxɔn bata yi raxutu n ma  
han habadan.  
Koni i tan Alatala, n ma Ala,  
i bata n kɛnden ba faxan dɛ.”

8 “N niin ba waxatini,  
n yi n miri i tan Alatala ma,  
n ma maxandi xuiin yi sa i li i ya banxi sarɔjanxini.

9 Naxanye suxurene batuma fuyan  
ne e makuyama hinanna nan na.

10 N tan saraxane bama i xa nɛn,

\* 2:4: *Igen mɔrɔnne*: alo foyen na so igeni.

n yi barikan bira i xa betini.  
N de xuiin naxanye tongoxi,  
n yi ne liga.

Alatala, i tan nan kisin kannu ra.”

<sup>11</sup> Alatala yi yeXen yamari alogo a xa sa Yunusa baxun xaren na.

### 3

#### *Yunusa yi kawandin ba Niniwa yi*

<sup>1</sup> Awa, Alatala man yi falan ti Yunusa xa,

<sup>2</sup> a naxa, “Keli, i siga Niniwa taa gbeeni, i sa kawandin ba na n na i yamarixi naxan na.”

<sup>3</sup> Nayi, Yunusa yi keli a siga Niniwa yi alo Alatala a falaxi a xa kii naxan yi. Taa gbeen nan yi Niniwa ra, a yisigana, fo soge saxan sigati.

<sup>4</sup> Awa, Yunusa yi yanyi keden siga ti taani a sarinma, a naxa, “Xii tonge naanin to xanbi ra, Niniwa taan halagima nen!”

<sup>5</sup> Niniwa kaane yi denkeleya Ala ma. Awa, e yi a rawanga a muxun birin xa sunna suxu, e yi kasa benbeli dugine ragodo e ma keli muxu gbeene ma han muxudine.

<sup>6</sup> Niniwa mangan to na feen me, a yi keli a manga gbedeni, a yi a manga domain nate a ma, a yi kasa benbeli dugin nagodo a ma, a yi sa doxo burunburunni.

<sup>7</sup> E yi falani ito rali Niniwa yiren birin yi, e naxa, “Mangan nun a kuntigine naxa, ‘Muxune nun xuruse xungbeen nun a xunxurina, sese nama donseen don hanma a yi a min.

<sup>8</sup> Muxune nun xuruseene, birin xa benbenla ragodo e ma, e yi e xuini te Ala ma senben na, birin yi xete a sigati kii jaxin foxo ra e nun a gbalon naxan ligama.

<sup>9</sup> Waxatina nde Ala dijama nen, a xete a xolon foxo ra, nayi en mi fa halagima.’ ”

<sup>10</sup> Ala yi a to Niniwa kaane na ligama, a yi a kolon a e bata xete e kewali jaxine foxo ra. A yi yihadin naxan nagidixi a xa a liga e ra, a yi na dan.

### 4

#### *Yunusa yi xolo Ala ma*

<sup>1</sup> Na feen yi Yunusa xolo ki fani.

<sup>2</sup> A yi Alatala maxandi, a naxa, “Alatala, n mi yi ito xan falan ba n yi n ma yamanani waxatin naxan yi? N yi ito nan ma fe falama n yi n gima Tarasisi yamanani waxatin naxan yi. Amasoto n yi a kolon a i tan Ala i dija, i kininkinin, i mi xolon xulen, i ya hinanna gbo, i yete ratanga yihadin liga feen ma.

<sup>3</sup> Alatala, n bata i mafan i xa n niin ba n yi, amasoto a rafan n ma n faxa benun n xa lu n nii ra.”

<sup>4</sup> Alatala yi a fala Yunusa xa, a naxa, “I lan i xolo ba?”

<sup>5</sup> Awa, Yunusa yi keli taani siga sogeteden binna ra. A yi sa gagen ti a yete xa menni, a doxo a bun nininna ra alogo a xa a to naxan ligama taani.

<sup>6</sup> Marigina Alatala yi wudi binla nde ramini, a yi sabati Yunusa xun ma, a findi nininna ra a xa, na yi a xolon ba a yi. Yunusa yi sewa han!

<sup>7</sup> Koni na xoton bode, subaxani, Ala yi kunla nde rafa a yi wudi binla soxon, a yi xara.

<sup>8</sup> Sogen texina, Ala yi foye wolonna rafa keli sogeteden binna ra. Sogen yi Yunusa xunni li han a liga alo a xa fuga a ra. A yi a fala, a a xa faxa, a naxa, “Benun n xa lu n niini, a lan n xa faxa.”

<sup>9</sup> Koni Ala yi a fala Yunusa xa, a naxa, “I lan i xɔɔ wudi binli ito a fe ra ba?” A yi a yabi, a naxa, “A lan n xɔɔ wudi binla fe ra han n faxa.”

<sup>10</sup> Nayi, Alatala yi a fala Yunusa xa, a naxa, “Wudi binli ito mi wali yo tixi i tan ma, i tan xa mi a ragboxi, a daxi kɔɔ kedenna nan na, a halagi kɔɔ kedenna ra.

<sup>11</sup> Koni n tan mi lan nun n kininkinin Niniwa ma ba, taa gbeena, muxu wuli kɛmɛ muxu wuli mɔxɔɔɛ dɛnaxan yi, naxanye mi fatan e kɔmɛnna nun e yiifanna tagi rabɛ? Xuruseene fan na.”

## Mike Nabi Mike Alaa Falan Naxan Sebe

Nabi Mike nun Nabi Esayi yi walima waxati kedenni, fo jee keme solofere jee tonge naanin baxon benun Yesu xa bari. A yi falan tima Yuda kaane nan xa, Asiriya yamanan sofane yi konkoxi e xili ma waxatin naxan yi.

Nabi Mike yi Yuda kaane rakolonma a e yamanan nun e manga taan Yerusalen fa luma nen alo Samari, Isirayila yamanan manga taana. A lixi Yuda nun Isirayila bata yi taxun. Samari taan suxi nen yengeni jee keme solofere jee maxonen nun firin benun Yesu xa bari. Nabiin yi yamaan nakolonma gbalo famatxon nan ma fe ma naxan yi fama e yulubine saranna ra. E yulubin ne findixi tinxintareyaan nan na muxune tagi. A mon yi falan tima nabine xili ma naxanye yamaan yanfama e falane xon, naxan yete a ligama muxune mi noe e kii masare. Mike yi e rakolon e yi lan e xa sigan ti kii naxan yi, a naxa, "Tinxinyaan liga, hinanna yi rafan i ma, i yi sigan ti i ya Ala xon yete magodoni." (Mike 6.8) En fan lan nen na xa lu en xunni, en yi a suxu.

Mike a falama a yamaan xa nen a Ala fama e rakisideni nen a na mangan dexo naxan barima Dawuda bonsanni Betelami taani. Na feen seboxi Mike 5.1-4 kui. Na nan a liga muxune yi Alaa Muxu Sugandixin legedenma Betelami taani jee keme solofere na falan xanbi ra. Na feen seboxi Matiyu 2.6 kui.

<sup>1</sup> Alatala falan naxanye ti Mike Moreseti kaan xa Manga Yotami nun Manga Axasi nun Manga Xesekiya waxatine yi, Yuda yamanan mangane. A fe tooni ito nan ti alo xiyena lan Samari taan nun Yerusalen taane fe ma.

<sup>2</sup> E tuli mati,  
e tan siyane birin!  
I tan baxona, i tuli mati,  
e nun muxun naxanye birin a yi.  
Marigina Alatala sereyaan bama nen e xili ma.  
Marigin nan a falama  
keli a Batu Banxi sarijanxini.

*Ala Samari taan nun Yerusalen taan makitima nen*

<sup>3</sup> A mato,  
Alatala minima a dexo deni.  
A godoma,  
a sigan tima baxon yire matexine fari.

<sup>4</sup> Geyane xulunma ayi a sanna bun ma,  
lanbanne yibama e tagi  
alo kumin dengben teen ma,  
alo ige baxonxin tintinna ra.

<sup>5</sup> Na birin Yaxuba yamaan murutena fe ra,  
Isirayila yamaan yulubine fe ra.

Nde Yaxuba yamaan namurutexi?  
E manga taa Samari kaane xa mi a ra ba?  
Nde tixi Yuda yee ra suxure batuni?  
E manga taa Yerusalen kaane xa mi a ra ba?

<sup>6</sup> Ala naxa, "N Samari taan findima nen taa xonna ra burunna ra,  
manpa bili nakoyirena.  
N na a banxi gemene ragodoma nen lanbanne yi,

n yi a banxine sandɔxɔne ramini kenenni.

<sup>7</sup> A suxurene birin yibɔma nɛn dungi dungin na.  
Tɛɛn nan e kide se ralixine ganma.  
N na a batu seene birin kalama nɛn,  
e naxanye malanxi yalundene sarene xɔn,  
e mɔn sa findima nɛn yalundene saren na.”\*

<sup>8</sup> Nanara, n wugama nɛn,  
n gbelegbele,  
n san yigenla nun n nagenla yi sigan ti.  
N gbelegbelema nɛn alo kankona.  
N kutun alo xutunxunbane.

<sup>9</sup> Amasɔtɔ Samari kaane furen mi yalanma.  
A bata Yuda yamanan li.  
A bata n ma yamaan taan so dɛɛn li  
han Yerusalɛn taana.

<sup>10</sup> Ɛ nama a fala Gati taani.  
Ɛ nama a wuga!

Ɛ makutukutu burunburunni Beti-Leyafira taani.†

<sup>11</sup> Safiri kaane, ɛ yagixin nagenla xa dangu!  
Saanan kaane, ɛ nama susu minɛ.  
Beti-Hayeseli taan sununi,  
e mi ɛ maliyɛ.

<sup>12</sup> Maroti kaane xaminxi e hɛrina fe ra,  
bayo Alatala bata gbalon nagodo,  
han Yerusalɛn taan so dɛna.

<sup>13</sup> Ɛ tan Lakisi kaane,  
ɛ soone nun wontorone yitɔn!  
Ɛ tan nan Siyon kaane tixi yulubin ma  
bayo Isirayila kaane yulubin naxanye ligama  
e ne toxi ɛ konna nan singe yi.

<sup>14</sup> Nanara, Yuda kaane,  
ɛ masigama nɛn Moreseti-Gati taan na.  
Akisibu taan findima luti ratixin nan na  
Isirayila mangane yɛɛ ra.

<sup>15</sup> Ala naxa, “Ɛ tan Maresa kaane,  
n mɔn ɛ yɛngefaan nafama nɛn ɛ xili ma.  
Isirayila manga binyena a gima nɛn  
a sa a luxun Adulan faranna ra.

<sup>16</sup> Ɛ xunna bi ɛ rafan dii xɛmɛne wuga feen na!  
Ɛ xunna gbanan alo dugan xun xɔnna,  
amasɔtɔ e sigama nɛn ɛ diine ra pon!”

## 2

### *Fe jaxin saranna nun tuli sana*

<sup>1</sup> Gbalon na kanne xa,

---

\* **1:7: Yalundene** nan yi walima mɛn kaane kidene yi e gbetin sɔtɔ kiden seene sɔtɔ feen na. Yaxune na yi mɛn kaane suxurene tongo yɛngɛni, e yi sa e batuma e konna kide yirene nin. Mɛn yi findi yalunde yire firinden na a naxan ma fe fala. † **1:10:** Nabi Mika yirene xinle falama naxan nun a falane bunne maliga alogo a falan xa jaxun. Misaala ra, Beti-Leyafira bunna nɛn “burunburun yirena.” A taan naxanye xinle falama, Asiriya kaane kɔnkɔxi na taane nun e rabillinne ma.

naxanye hakɛn mirima,  
e fe ɲaxini tɔn e sadeni.

Kuye nɛma yibama  
e yi sa a liga,  
amasɔtɔ na fɛɛna e xa.

<sup>2</sup> E mila xɛene xɔn,  
e yi e tongo,  
e kunfa banxine xɔn,  
e yi e kansun.

E muxune nun e denbayane nun e kɛene suxu.

<sup>3</sup> Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa,  
“A mato,

n gbalon nan nafama bɔnsɔnɔni ito ma.  
Ɛ mi ɛ xunna raminɛ a bun mume!  
Ɛ mi fa sigan tima xunna kenli,  
amasɔtɔ tɔɔ waxatin na a ra.

<sup>4</sup> Na lɔxɔni, sandani ito falama nɛn ɛ xili ma,  
e ɛ magelema nɛn mawuga sigini.

E naxa, ‘En bata kala fefe,  
n ma yamaan kɛ bɔxɔn bata yitaxun gbɛɛye ra.  
E bata a ba n yii,

e bata en ma xɛene so yanfantenne yii!’ ”

<sup>5</sup> Nanara, muxu yo mi bɔxɔna nde maligɛ  
i tan kɛen na Alatala yamani.

### *Naxanye Nabi Mike matandima*

<sup>6</sup> E waliyiya falan tima n xili ma iki,  
e naxa, “Ɛ nama waliyiyaan fala!

Waliyiya falani ito nama ti de!  
A findima yagin nan na!”

<sup>7</sup> Ɛ tan Yaxuba bɔnsɔnɔna,  
a lan ɛ xa na fala ba?  
Dijɲan ɲanɲɛ Alatala yi ba?  
A darixi na ligɛ ba?

Ala naxa,  
“N ma falane fan na kanna xa  
naxan kɛwanle fan.

<sup>8</sup> Ɛ bata keli n ma yamaan xili ma  
waxati dɔnxɛni ito yi alo yaxune.  
Ɛ muxune gubane bama e ma  
naxanye xɛtematɔ a ra  
keli yɛngɛni bɔɲɛ xunbenli.

<sup>9</sup> Ɛ n ma yamaan ɲaxanle kedima e rafan banxine yi.  
Ɛ n ma binyen ba e diine ma habadan.

<sup>10</sup> Ɛ keli, ɛ siga,  
amasɔtɔ ɛ matabude mi ito ra,  
bayo ɛ yamanan bata raharamu.

A findima tɔɔn nan na  
naxan magaxu han!

<sup>11</sup> Xa muxuna nde a gima foyen fɔxɔ ra  
a wule waliyiya falane ti, a naxa,  
‘I fama dɔlɔn nun manpaan sɔtɔdeni nɛn!’

Na nabi sifan nan yi lanɲɛ yamani ito ma yati!"

<sup>12</sup> "N na ε birin malanma nɛn Yaxuba bɔnsɔnna.  
N na ε tan muxu dɔnxɛne xun lanma nɛn,  
naxanye luxi Isirayila bɔnsɔnni.

N na ε malanma nɛn  
alo yɛxɛene sansanna kui,  
alo xuruse kuruna e dɛgedeni.  
Gali gbeen sɔnxɔ xuiin yi mini na.

<sup>13</sup> Naxan kiraan nabama,  
na tima nɛn e yɛɛ ra.  
E kiraan nabama nɛn, e mini.  
E mangan bata ti e yɛɛ ra,  
Alatala nan e xunna ra."

### 3

#### *Yɛɛratine sɔnne*

<sup>1</sup> N bata a fala, n naxa,  
"Yaxuba bɔnsɔn mangane  
Isirayila bɔnsɔn kuntigine,  
ε tuli mati iki!  
ε tan xa mi lan  
ε sariyan kolon ba?

<sup>2</sup> Fe fajin naxaxu ε tan naxanye ma,  
a naxin yi rafan ε ma,  
ε muxune kidin nun e suben bama e ma  
han e xɔnna.

<sup>3</sup> E n ma yamaan suben donma,  
ε yi e kidin ba,  
ε yi e xɔnne yigira,  
ε yi e yiɛge  
alo suben naxan sama tunden kui."

<sup>4</sup> Nanara, mangane na gbelegbele Alatala ra,  
a mi e yabima.  
A yetagin luxunma nɛn e ma na waxatini,  
e kɛwali naxine fe ra.

#### *Wule nabine sɔnne*

<sup>5</sup> Alatala ito nan falaxi lan nabine fe ma  
naxanye n ma yamaan nalɔma ayi, a naxa,  
"Donseen nɛma e dɛ,  
e muxune xibaruma bɔɲɛ xunbenla nan na.  
Koni xa naxanye mi e kima donsɛni  
e yɛngɛn nan nakelima ne ma.

<sup>6</sup> Nanara, kɔɛɛn soma nɛn ε ma  
ε mi fa fe toon tima alo xiyena,  
dimin yi so,  
fe yo mi fa makɛnɛnma ε xa.  
Sogen birama nɛn na nabine mabinni,  
kɛnɛnna yi findi dimin na e xa."

<sup>7</sup> Sayibane yagima nɛn  
e nun naxanye birin waliyiya falane tima.  
Ne e yetagine luxunma nɛn yagini

amasotɔ Ala mi e yabima.

<sup>8</sup> Koni n tan, n lugoxi senben na  
e nun Alatalaa Nii Sariyanxin  
nun kiti sa kendɛn nun fangana  
alogo n xa Yaxuba bɔnsɔnna Ala matandine yita a ra  
e nun Isirayila bɔnsɔnna yulubina.

<sup>9</sup> Nayi, ε tuli mati ito ra,  
Yaxuba bɔnsɔn mangane,  
ε tan Isirayila bɔnsɔn kuntigine,  
kiti kendɛn najaxu ε tan naxanye ma  
ε yi fe fajine birin yifu,

<sup>10</sup> ε tan naxanye Siyon taan tima wunli,  
ε yi Yerusalɛn ti gbaloni.

<sup>11</sup> Mɛn mangane kitin sama,  
e dimi yi seen nasuxu mayifuni.  
Mɛn saraxaraline xaranna tima,  
alogo e xa e saren sɔtɔ.  
Mɛn nabine fe famatɔne xibarune falama,  
alogo e xa gbetin sɔtɔ.

Anu, e mɔn fa e diganma Alatala yi,  
e susu a fale, e naxa,  
“Alatala mi en tagi ba?  
Tɔrɔ yo mi fama en ma.”

<sup>12</sup> Nanara, ε tan ma fe ra,  
Siyon taani buxama nɛn alo xɛɛna,  
Yerusalɛn findima nɛn taa xɔnna ra.  
Ala Batu Banxin tixi geyaan naxan ma,  
na findima nɛn fɔtɔnna yire matexin na.

## 4

### *Bɔɣe xunbeli manga taana*

<sup>1</sup> Waxati famatɔni  
Alatala Batu Banxin geyaan naxan fari  
na danguma nɛn geyane birin na,  
a lu geyane birin xun ma,  
siyane yi lu fe a ma han!

<sup>2</sup> Siya wuyaxine fama nɛn,  
e a fala, e naxa,  
“E fa, en siga,  
en te Alatalaa geyaan ma,  
Yaxubaa Alaa banxini.  
A xa en xaran a sigati kiine ma,  
alogo en xa bira a kirane fɔxɔ ra.”

Amasotɔ sariyan minima nɛn Siyon yi  
Alatalaa falan minima nɛn Yerusalɛn yi.  
<sup>3</sup> A findima nɛn kitisaan na siya wuyaxin tagi.  
A yɛngɛne janma nɛn yama senbɛmane tagi  
hali naxanye makuya.

E e silanfanne bɔnbɔma nɛn,\*

\* **4:3: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.



e findi jinge kenne ra,  
 e tanbane yi rafala wɔlitene ra.  
 Siya yo mi fa silanfanna tongoma gbete xili ma,  
 yengen mi fa maxaranye mumɛ.  
 4 Birin dɔxɔma nen a manpa binla nun a xɔde binla bun,  
 muxu yo mi fa e magaxu,  
 amasɔɔ Alatala Senben Birin Kanna bata falan ti.  
 5 Siyane birin sigan tima e gbee ala nan xili yi.  
 Koni en tan sigan tima Alatala nan xili yi en ma Ala  
 waxatin birin han habadan!

6 Alatalaa falan ni ito ra,  
 a naxa, "Na lɔxɔni,  
 n sankalatɔne malanma nen.  
 Naxanye yi suxi yengenɛni  
 n yi ne xun lan,  
 n tɔɔn nagidixi naxanye ma.  
 7 N sankalatɔne findima n ma yama dɔnxɛn na nen.  
 Naxanye yi xuyaxi ayi,  
 na muxune yi findi siya senbemaan na.  
 Alatala dɔxɔma nen e xun na Siyon geyani  
 keli na waxatin ma han habadan.  
 8 I tan, Siyon taan sanganso matexina,  
 i tan naxan yamaan makantanma  
 alo xuruse rabaan nun a kuruna,  
 i fama nen senben sɔɔdeni  
 naxan yi i yii a fɔlɔni.  
 Yerusalen mɔn findima nen manga taan na."

9 Nanfera iki i gbelegbelema?  
 Manga mi fa i konni ba?  
 I kawandi muxun bata lo ayi ba,  
 alogo sɔxɔlen xa i li  
 alo jaxanla naxan tinna ma?  
 10 Siyon kaane, ɛ tɔɔɔ,  
 ɛ gbelegbele  
 alo jaxanla naxan diin barima.  
 Amasɔɔ iki ɛ minima nen ɛ taani  
 ɛ sa dɔxɔ burunna ra.  
 ɛ sigama nen han Babilɔn taani.  
 ɛ sa xɔɔyama menna nin,  
 Alatala sa ɛ xunbama menna nin ɛ yaxune yii.  
 11 Iki siya wuyaxine e malanma i xili ma.  
 E a falama, e naxa,  
 "En fu e taan ma,  
 en xa Siyon kalaxin to!"  
 12 Koni e mi Alatala miriyaan kolon.  
 E mi a fe ragidixine famuma.  
 E mi a kolon a e malanma nen  
 alo malo xidine lonna ma.  
 13 Siyon kaane, ɛ keli,  
 ɛ maala bɔnbɔ!  
 N senben fima nen ɛ ma

alo wure fenne turaan ma  
 alo a torone na findi sulan na.  
 E yama wuyaxi yilunburunma nen,  
 e bata yi seen naxanye soto yengenɛ,  
 e ne rasarijan Alatala xa,  
 e yi e nafunla so bɔxɔn birin kannu yii.  
<sup>14</sup> Iki, e ganle malan, taa yenge sone!  
 Yaxune bata e rabilin!  
 E bata Isirayila kuntigin yetagi garin dunganna ra.

## 5

### *Mangan barima nen Betelemi yi*

<sup>1</sup> I tan, Betelemi-Efarata taana,  
 i tan xurun Yuda taane tagi,  
 koni naxan mangayaan ligama Isirayila xun na  
 n tan xa, na minima i tan nin.  
 A bɔnsɔnna fɔlɔxi xabu waxati danguxine yi,  
 xabu singe ra fonne waxatina.  
<sup>2</sup> Nanara, Ala Isirayila yamanan nabejinma nen  
 han naxan diin barima na yi diin bari.  
 A ngaxakeden dɔnxene mɔn yi xete Isirayila yi.  
<sup>3</sup> A kelima nen, a yi a xuruse kurun naba  
 Alatala senbeni,  
 Alatala xili binyeni, a Ala.  
 E luma nen bɔje xunbenli,  
 amasoto a binyama nen han bɔxɔn danne.  
<sup>4</sup> A tan yeteen nan findima e bɔje xunbenla ra.

Asiriya kaane na fa en ma bɔxɔni  
 e yi so en ma manga banxine kui,  
 en yerati solofere nan nakelima e xili ma  
 hali yamaan kuntigi solomasexe.

<sup>5</sup> E mangayaan ligama nen Asiriya yamanani  
 silanfanna ra e yii, e Nimirodi bɔxɔn tongo.  
 Mangana en xunbama nen Asiriya kaane yii,  
 e na sa so en yamanani  
 e na e sanna ti en ma bɔxɔni.

<sup>6</sup> Nayi, Yaxubaa yamaan muxu dɔnxene luma nen  
 siya wuyaxin ye,  
 alo xiila naxan kelixi Alatala ma,  
 alo tulen naxan sama sexen yii ra,  
 naxanye mako mi adamadiine ma,  
 e yengi mi sese ma muxune yii.

<sup>7</sup> Nayi, Yaxuba bɔnsɔnna muxu dɔnxene luma nen  
 siyane nun yama wuyaxine ye,  
 alo yatan burunna subene ye,  
 alo yata senbemaan xuruse xunxurine ye.  
 A na dangu, a e suxu, a e yibo,  
 muxu yo mi e bama a yii.

<sup>8</sup> E yiini te e yaxune xili ma,  
 alogo e yaxune birin xa raxori.

- 9 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 “Na ɓɔxɔni, n ni i ya soone bama nɛn i konni  
 n yi i ya wontorone ralɔ ayi.  
 10 N na i ya taane kalama nɛn i ya yamanani,  
 n yi i ya yire makantanxine birin nabira.  
 11 N kɔɛrayaan bama nɛn ε yɛ.  
 Yiimatone mi fa luma ε yɛ.  
 12 N na ε suxurene nun ε kide gɛmɛne bama nɛn ε yii.  
 E mi fa ε xinbi sinma ε yii funfun bun ma.  
 13 N na ε Asera kide gbindonne bama nɛn ε yii,  
 n yi ε taane halagi.  
 14 N fitinaxina n gbeen ɲɔxɔma nɛn xɔɓni  
 siyane birin na naxanye mi n xuiin namɛxi.”

## 6

### *Kitina Ala nun a yamaan tagi*

- 1 E tuli mati Alatalaa falan na, a naxa,  
 “E keli, ε xun mafala,  
 geyane yi findi i ya kitin serene ra,  
 yire matexine xa i xuiin name.  
 2 Geyane, ε Alatala kitin name,  
 ε tuli mati,  
 ε tan ɓɔxɔn bunna naxanye mi yimaxɛ,  
 amasɔɔ Alatala nun a yamaan kitini,  
 a waxi Isirayila makiti feni.  
 3 N ma yamana,  
 n nanse ligaxi ε ra?  
 N goronna mundun saxi ε xun ma?  
 E n yabi!  
 4 N bata ε ramini Misiran yamanani.  
 N bata ε xunba konyiya ɓɔxɔni.  
 N yi Musa rasiga,  
 a xa ti ε yɛɛ ra,  
 e nun Haruna nun Mariyama.  
 5 N ma yamana,  
 na feen xa rabira ε ma,  
 Moyaba mangan Balaki yi fe ɲaxin naxan falama,  
 e nun Beyori a dii Balami\* mɔn a yabi naxan na.  
 E sigan naxan ti  
 keli Sitimi yi han Giligali taani,  
 na feen xa rabira ε ma  
 alogo ε xa Alatalaa tinxin wanle kolon.”  
 6 N fama nanse ra n yii Alatala yɛtagi,  
 n yi n xinbi sin Ala matexin bun?  
 N xa fa, nxu nun saraxa gan daxine ba?  
 E nun ɲinge diin ɲɛɛ kedenne ba?  
 7 Alatala konton wuli wuyaxine rasuxɛ ba?  
 Ture saraxan naxan gbo xude wuli wuli wuyaxine igen xa ba?  
 N na n ma dii singen soɛ a yii n hakɛne saren na ba?  
 Diin naxan minixi n fatini,

\* 6:5: *Balaki nun Balami* a fe seɓexi Yatene 22 han 24 kui.

na findε niin xunbaan na yulubine fe ra ba?

<sup>8</sup> Adamadina,  
a bata a yita i ra naxan fan,  
Alatala naxan maxɔdinma i ra:  
Tinxinyaan liga,  
hinanna yi rafan i ma,  
i yi sigan ti i ya Ala xɔn yεtε magodoni.

*Isirayila kaane yulubine saranna*

<sup>9</sup> Alatala a xui raminima taan muxune ma,  
xaxilimana a xinla ratinma nεn.

Ɛ tuli mati falan na  
naxan yamaan yulubine saranna ralixi  
e nun naxan a fe ragidixi.

<sup>10</sup> Nafunla naxan sɔtɔxi a ɲaxin na  
na mɔn muxu ɲaxine banxine kui ba,  
e nun ligase tinxintaren naxan dangan nafama?

<sup>11</sup> N luyε n mi a fe saran na kanna ra ba,  
naxan sikeli tinxintaren nawalima  
se liga se defetaren naxanye bεnbeli kui?

<sup>12</sup> Taan nafulu kanne gbalon ligama,  
a muxune wulen falama.  
E dεεn yanfan tima.

<sup>13</sup> Nanara, n tɔrɔn nagodoma nεn i ma,  
n yi i kala i yulubine fe ra.

<sup>14</sup> I tan, i dεgema nεn i mi lugo.  
Kamεni i kuiin bɔrɔxɔma nεn.  
I sena ndee ramarama nεn,  
koni sese mi luma.  
I na naxan namara,  
n na kalama nεn yεngεni.

<sup>15</sup> I seen sima nεn,  
koni i mi a xabama.  
I oliwi turen bama nεn,  
koni i mi a turen nawalima.  
I manpa bogi igen bama nεn,  
koni i mi a minma.

<sup>16</sup> I Manga Omiri a sariyane nan suxuma  
e nun Manga Axabi a denbayaan misaale birin,†  
i bira e kawandi xuine fɔxɔ ra.  
Nanara, n halagin nagidixi i ma,  
n na i ya muxune findima nεn gele ma feen na  
e nun yagina siyane tagi.

## 7

*Nabina mawuga xuina*

<sup>1</sup> Gbalona n xa!  
Amasɔtɔ n sunuxi  
alo naxan se bogin fenma a xɔri makentun waxatini.

† **6:16:** Isirayila mangane nan yi **Omiri nun Axabi** ra naxanye yi sɔn ɲaxu. E fe sεbεxi Mangane Singen 16.23-33 kui.

A dondaxin se mi fa na,  
hali xɔɛ bogi keden pe  
naxan yi ɲaxunɲe n de.

<sup>2</sup> Tɔgɔndiya muxune bata ɲan yamanani na kiini.

Muxu faɲi yo mi fa luxi.

E birin dɔxi e bode yeɛ ra faxa ti xinla ma.

Birin lutin natima a ngaxakedenna yeɛ ra.

<sup>3</sup> E yiine fatan fe ɲaxin lige.

Mangane seen nan fenma,

kitisane dimi yi seene rasuxuma mayifuni,

kuntigine e waxɔn feen falama,

e birin yi malan na feen ma.

<sup>4</sup> Naxan fisamantenna ra e ye,

na ɲaxu alo ɲanla.

Naxan tinxin e tagi,

na fe raxɔɔ sansanna ɲali kanna xa.

Ɛ kantan tiine bata ɛ rakolon lɔxɔn naxan ma fe ra,

ɛ kewanle saranna sɔtɔma lɔxɔn naxan yi,

na bata li.

E kɔntɔfilima nɛn iki.

<sup>5</sup> I nama la i adamadi boden na.

I nama i taxu i xɔyin na.

I nama falan ti

hali i ya ɲaxanla yeɛ xɔri.

<sup>6</sup> Amasɔtɔ dii xɛmɛna a baba rafɛyama,

dii tɛmɛne fan yi keli e ngane xili ma,

ɲaxanle fan yi keli e mamene xili ma.

Muxune yaxune kelima e denbayane yetɛɛn nin.

<sup>7</sup> Koni n tan,

n na Alatala yeɛ ra kira yitoma nɛn yigini,

n yi Ala mamɛ, n nakisimana.

N ma Ala n xui namɛma nɛn.

*Ala maxandin nun yigina*

<sup>8</sup> I nama sɛwa n ma fe ra,

n yaxuna.

Amasɔtɔ xa n bira,

n kelima nɛn.

Xa n lu dimini,

Alatala findima nɛn kɛnɛnna ra n xa.

<sup>9</sup> N na Alatalaa xɔɔn naxanma nɛn,

amasɔtɔ n bata yulubin liga a ra,

han a yi n xun mayɛnge,

a yi n ma kitin sa.

A n naminima nɛn kɛnɛnni,

n yi a tinxinyaan to.

<sup>10</sup> N yaxuna a toma nɛn,

a yi yagi han!

A tan naxan yi a falama n xa,

a naxa, “Alatala minɛn, i ya Ala?”

N yeɛne a biraxin toma nɛn,

a yi yibodon,

alo boron kiraan xɔn.

11 Taan nabilinna yinna mən na ti ləxən naxan yi,  
ndee mən sama nən ε bəxən danne fari na waxatini.

12 Na ləxəni, muxune fama nən i fəma,  
keli Asiriya yi han Misiran taane yi,  
keli Misiran yi sa dəxə Efirati baan na,  
keli Efirati baan na han fəxə igena,  
keli geyane birin ma.

13 Bəxən kalama nən a muxune kəwanle fe ra.

14 I ya yamaan nagbengben i ya dunganna ra,  
i kurun naxan sətəxi i kəen na,  
naxan sa dəxi a danna burunna ra sεxε fəri yireni.  
E yi e dege Basan nun Galadi yi  
alo ləxə danguxine.

15 N mən kabanako wanle yitama e ra nən  
alo e mini waxatini Misiran yi.

16 Siyane a toma nən e yagi,  
hali e senben to gbo.  
E yiin sama nən e de ra,  
e tunle yi xəri.

17 E burunburunna dunxunma nən  
alo saɣina,  
alo daliseen naxanye e bubuma bəxəni.  
E minima nən xuruxurunje e luxundene yi,  
e fa Alatala ma, en ma Ala.  
E gaxuma nən i yεε ra, e yilanyilan.

18 Nde luxi alo i tan, Ala,  
i tan naxan i ya yamaan muxu dənxe  
yulubin xafarima,  
i tan naxan murutən mafeluma?  
I ya xələn mi buma han habadan  
amasətə hinanna rafan i ma.

19 I mən kininkininma nən nxu ma,  
i nxə hakene yibodonma nən i sanna bun,  
i nxə yulubine birin wolima ayi nən  
fə fəxə igen tilinna ma.

20 I ya lannayaan yitama nən Yaxuba bənsəne ra  
i yi hinan Ibrahima yixetene ra,  
alo i kələ kii naxan yi nxu benbane xa a singeni.

## Nahun Nabi Nahun Alaa Falan Naxan Sebε

Nabi Nahun yi kawandi bama Niniwa taan kala feen nan ma Asiriya yamanan manga taana. Isirayila yamanan sogeteden komeɓ foxɓn nan yi suxi yengeni Asiriya kaane xɓn na waxatini. Gbaloto gbeen nan yi Niniwa kaane ra naxanye yi siyane noma yengeni e muxu wuyaxi faxa jaxankatani. Nabi Nahun Kitabun yireni ito sebexi nen yanyina nde jεε keme sennin benun Marigi Yesu xa bari. Yanyina nde e nun Nabi Sofoni nun Nabi Yeremi nan yi walima e bode xɓn.

<sup>1</sup> Waliyya falan ni ito ra Niniwa taan xili ma, Nabi Nahun Elekosi kaan fe toon naxan ti alo xiyena, a yi a sebε.

<sup>2</sup> Alatala a yamaan namarama xɔxɔlonna nin.\*

A gbeen jɔxɔma nen.

Alatalaa xɔlon gbo,

a gbeen jɔxɔma nen.

A yengefane saranna fima nen,

a fitinaxin yi a gbeen jɔxɔ a yaxune ma.

<sup>3</sup> Alatala mi xɔlon xulen,

a senben gbo!

Alatala mi yulubi kanna yatema tinxinden na mume!

Alatala dangu funfun findixi

wuluwulu gbeen nun foye kala tiin nan na.

Kundaan yi findi gbangbanna ra a sanna bun.

<sup>4</sup> A na falan ti foxɔ igen xili ma,

a xara, baane birin yi xori.

Basan nun Karemele yamananane seXene yi gbeeli,

Liban yamanan wudi fugene yi lisi a ra.

<sup>5</sup> A geyane birin yimaxama nen a yεε ra,

yire matexine birin yi xuya ayi.

Bɔxɓn yi xuruxurun a yetagi,

e nun dunuɓa nun a yi seene birin.

<sup>6</sup> Nde naε tiyε a xɔlon yεε ra nayi?

Nde kise a xɔlon gbalon ma?

A fitinan sigama ayi alo tεεna

hali gemene a e birin ganma.

<sup>7</sup> Alatala fan.

Luxunden nan a tan na tɔrɔ waxatine yi.

A yengi muxune xɓn

naxanye na e yigiya a yi.

<sup>8</sup> Koni a yaxune dɔxɔden kalama nen

alo fufaan na dangu na xun ma.

A yi a yengefane kedi han laxira dimini.

\* **1:2:** Ala **xɔxɔlon**, bayo e nun a yamaan bata yi layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xεmena a jaxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbete foxɔ ra a batu xinla ma, a mɓn mi tinma yama xɔɓen xa a raxori. Na feen mato Xɔrɔyaan 20.5 kui.

9 Ɛ feen mundun yitɔnma Alatala xili ma?

A tan nan halagin tima fefe!

Naxankatan firinden mi ɛ lima.

10 Amasɔtɔ e luma nɛn nali nansanne yi,

e xunne kelima nɛn e dɔlɔne ra,

e yi halagi alo sɛxɛ xaren na gan fefe!

11 Niniwa kaane,

muxuna nde minixi ɛ tan nan yɛ

naxan fe naxini tɔnma Alatala xili ma,

naxan maxadi naxine tima.

12 Alatala ito nan falaxi, a naxa,

“Hali e kamalixi,

e na wuya ki yo ki,

e raxɔrima nɛn, e nɔn.

Yuda kaane,

xa n bata tɔrɔn nagidi ɛ ma iki,

na ligaxi nɛn

alogo ɛ nama fa tɔrɔ sɔnɔn.

13 N na ɛ xunbama nɛn konyiyani iki,

n yi yɔlɔnxɔnne yibolon,

e ba ɛ ma.”

14 Niniwa kaane,

Alatala ito nan yamarixi ɛ fe yi, a naxa,

“Ɛ bɔnsɔnna muxu yo mi luyɛ.

N na ɛ wudi suxurene

nun ɛ wure suxurene kalama nɛn ɛ kidene yi.

N yi ɛ gaburune yitɔn,

bayo sese mi ɛ ra.”

## 2

1 Ɛ mi a to,

xɛraan sigan tima geyane fari,

naxan fama xibaru fajin na

naxan bɔnɛ xunbenla a fe ralima.

Yuda kaane, ɛ sanle raba,

ɛ dɛ ti xuine rakamali.

Amasɔtɔ halagi tiin mi fa danguma ɛ konni.

A bata raxɔri fefe!

2 Niniwa kaane,

halagi tiine bata keli ɛ xili ma.

Ɛ yinna makantan,

ɛ yɛɛn ti kirane ra,

ɛ tagi xidi yɛngɛ so xinla ma,

ɛ fangan birin malan.

3 Amasɔtɔ Alatala mɔn binyen soma nɛn

Yaxuba bɔnsɔnne yii e nun Isirayila bɔxɔna,

hali halagi tiine to bata yi so na kaladeni

e yi e manpa binle nɔn.

4 Yaxu sofani itoe yɛ masansan wure lefane gbeeli.



E sofa wεkilexine maxidixi dugi gbeele nin.  
Wurene mayilenma e wontorone ma,  
e na e yitɔn yengεso lɔxɔn xili yi,  
e yi tanbane tongo.

<sup>5</sup> Yengε so wontorone e gima taan kirane xɔn han!  
E gixin sigama yama malandene yi.  
E mayilenma alo xaye xidi dεgεne,  
e xulun alo kuye sarinna.

<sup>6</sup> A bata a sofa yεbaxine maxili,  
koni e fama dagalanε ayi.  
E e gima siga taan nabilinna yinna ma,  
e luxun e yε masansan wurene bun.

<sup>7</sup> Taan so dεεne bata rabi baan mabinni,  
manga banxin fan birama.

<sup>8</sup> Feen bata ragidi,  
e bata taan muxune suxu,  
e siga e ra konyiyani.  
Taan konyi gilene yi lu kutunε  
alo ganbane,  
e siga e kanke makudunε sununi.

<sup>9</sup> Niniwa taan luxi nεn  
alo ige sa sena  
igen minima naxan na.  
E a falama a muxu gixine xa,  
e naxa, “E ti! E ti!”  
Koni muxu yo mi xεtεma.

<sup>10</sup> E gbetin tongo!  
E xεmaan tongo!  
Nafunla na naxan mi nana.  
A sifan birin malanxi na yi.

<sup>11</sup> Kalan nun halagin nun bɔnɔna!  
Bɔnεne bata kala,  
xinbine yi sin.  
Fatine birin yi xuruxurun,  
yεtagine birin yi yitɔnɔn.

<sup>12</sup> Yatane sodeni ito luxi di,  
denaxan yi findixi yatadine dεgeden na,  
yatane nun e diine yi e gima denaxan yi,  
muxu yo mi e yikala?

<sup>13</sup> Yatan yi subene faxama a diine xa,  
a yi a se suxine kɔεεn bolon a gilεεn xa,  
a luxunden nafe xɔɔyi seene ra  
a soden nafe se suxine ra.

<sup>14</sup> Alatala sεnbεn Birin Kanna falan ni ito ra,  
naxa, “N bata keli ε xili ma!  
N na ε yengε so wontorone ganma nεn  
e findi tutin na.  
E banxulanne faxama nεn silanfanna ra\*  
alo yata sεnbεmane.

\* **2:14: Silanfanna:** Sofane yengεso dεgεmana.

N danna sa ε se tongon na yengene yi dunu<sup>na</sup> yi.  
Muxu yo mi fa ε xerane xuiin mema sənən.”

### 3

<sup>1</sup> Gbalon faxa ti taani ito xa,  
naxan nafexi wule falane nun gbalotone ra,  
se tongoxine mi janma denaxan yi.

<sup>2</sup> Bosa xuiin minima,  
e nun soone nun yenge so wontorone gi xuina.

<sup>3</sup> Soo ragine e gima siga yengeni,  
e silanfanne mayilenma,  
e tanbane luxi alo kuye sarinna!  
Muxu maxoxine yiren birin yi!  
Binbine saxi e bode fari han!  
Faxa muxune mi janma mumε!\*

Muxune e sanna radinma binbine ra.

<sup>4</sup> Na feene birin fataxi  
yalundena yalunyaan kunfan nan na,<sup>†</sup>  
jaxalan tofajin nun woyime jaxanla  
naxan ma yalunyaan yi siyane findima konyine ra,  
a yama wuyaxi tirin a kerayani.

<sup>5</sup> Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra,  
a naxa, “N bata keli i xili ma!  
N na i ya dugin lenben soma nen i yetagin xunna,  
n yi i ragenla yita siyane ra,  
yamanane yi i ya yagitareyaan to.

<sup>6</sup> N se xosixine wolima i ma nen,  
n yi i rayagi, i findi misaala ra.

<sup>7</sup> Nayi, naxan yo na i to,  
na kanna a gima nen i ma,  
a yi a fala, a naxa,  
‘Niniwa taan bata kala.  
Nde kininkinije a ma?’  
N sa i madenden muxune sote minen?”

<sup>8</sup> ε tan Niniwa kaane,  
ε taan fisa No-Amoni taan xa ba,<sup>‡</sup>  
naxan yi baan de,  
igen naxan nabilinxi?  
A yi makantanxi baan nan na,  
igene nan yi a rabilinni  
alo taan yinna.

<sup>9</sup> Kusi yamanan nun Misiran yamanan nan yi e fangan na  
dan mi naxan na.  
Puti kaane nun Libiya kaane nan yi findixi e xoyine ra.

<sup>10</sup> Anu, na taan suxu nen yengeni,

\* **3:3:** Asiriya mangane yi faxa gbeen tima yengeni. Waxatina nde e yi faxa muxune xunne scgema e de e malan taa naxin yetagi misaala ra. Waxati gbete e binbi wuyaxi sa e bode fari taan yetagi muxune magaxu xinla ma. † **3:4:** Yanyina nde, **yalundeni** ito findixi Niniwa taana ala jaxalanmaan nan na. ‡ **3:8:** Yanyina nde **No-Amoni** taan findixi Tebe taan nan na Misiran yamanani Asiriya mangana nde naxan suxu yengeni jee keme sennin jee tonge sennin nun saxan benun Marigi Yesu xa bari.

a muxune yi xali konyiyani.  
 Yaxune yi e dii futene yibutuxun  
 taan kira xunne birin na.  
 A kuntigi suxine yi yitaxun masensenna xɔn,  
 a muxu gbeene birin yi xidi yɔlɔnxɔnna ra.  
 11 Ɛ fan xunne kelima nɛn dɔɔ xɔlɛn na,  
 ɛ yi ɛ luxun ɛ yaxune bun,  
 ɛ fan yi yigiyaden fen.

12 Ɛ yire makantanxine birin luma nɛn  
 alo xɔdɛn na mɔ.

Muxune na a yuguyugu,  
 a bogine yi lu yolonɲɛ e dɛ.

13 Ɛ ganla mato.

Naxanle nan tun fa ɛ konni.

Ɛ yamanan so dɛɛne bata rabi ɛ yaxune xa mumɛ!  
 Tɛɛn bata ɛ taan so dɛɛne balan wurene gan.

14 Ɛ igen namara taani yɛngɛn yɛɛ ra!

Ɛ taan nabilinna yinni tɔn!

Ɛ bɛndɛn malan,

ɛ gbɛringbɛɛn namaxa!

Ɛ bitikidine rafala!§

15 Nayi, tɛɛna ɛ ganma nɛn,

silanfanna yi ɛ raxɔri alo suɲɛne.

Ɛ wuya, ɛ wuya ayi alo suɲɛne!

Ɛ findi ganla ra alo tuguminne!

16 Ɛ yulane bata wuya ayi

dangu sarene ra kore.

Anu, ne fan luxi

alo tuguminne na tukan, e tunun.

17 Ɛ taan kantan muxune luxi

alo tuguminne,

ɛ kuntigine fan

alo tuguminne na wuya ayi.

E dɔxɔn sansanna ma xunbeli waxatini.

Sogen na te, e tukan,

e sigade mi kolon.

18 Asiriya mangana,

i ya yɛɛratine bata xi habadan.

I ya sofa kuntigine mi fa e ramaxama.

I ya yamaan bata xuya ayi geyane xun xɔn,

muxu yo mi fa e malanɲɛ.

19 I ya furen dandan se mi na.

I maxɔɔdene i faxama nɛn.

Naxan yo na i ya fe mɛ

na kanna a yiin bɔnbɔma nɛn sɛwani

bayo muxu yo mi na,

ɛ fe ɲaxin tɔrɔn munma naxan li

dan mi naxan na.

§ 3:14: *Bitikidin* mɔn falama yirena nde yi fa fala "*Birikidina*."

## Xabakuki Nabi Xabakuki Alaa Falan Naxan Sebɛ

Xabakuki falani itoe sebɛxi nɛn yanyina nde, jɛɛ kɛmɛ sennin benun Marigi Yesu xa bari. Na waxatini, sogeteden binna muxune yi Babilɔn kaane nɔɔn nan bun ma.

Nabi Xabakuki Ala maxɔdinxi nɛn fa fala nanfera Ala mi tinxintarene halagima a yamaan yɛ. Ala yi a yabi a naxa, na ligama nɛn koni Babilɔn kaane nan fama yamaan birin jaxankatadeni tinxintarene fe ra. Nayi, Nabi Xabakuki mɔn yi Ala maxɔdin fa fala nanfera a tinma Isirayila kaa tinxinxine yi halagi Babilɔn kaa tinxintarene xɔn bayo Isirayila kaane tinxin Babilɔn kaane xa. Ala yi a yabi fa fala ne fan e saranna sɔtɔma nɛn. A mɔn yi a ralimaniya fala kendɛni ito xɔn, a naxa, "Tinxin muxun nii rakisin sɔtɔma nɛn a denkeleyaan xɔn." (Xabakuki 2.4)

Xera Pɔli xetɛxi falani ito ma nɛn, a yi a findi Yesu a fe Xibaru Faɓin yeba falana nde ra. A mato Romi Kaane 1.17 e nun Galati Kaane 3.11. A mɔn sebɛxi Heburune 10.38 kui.

<sup>1</sup> Waliyya falan naxan so Nabi Xabakuki yii fe tooni alo xiyena:

*Nabi Xabakuki a mawuga singena*

<sup>2</sup> Alatala, n luma i maxandɛ  
han waxatin mundun yi n mali feen na  
i mi n xuiin mɛ?

N luma gbelegbeɛ  
han waxatin mundun yi  
n naxa, "Gbalona!"  
i mi n nakisi?

<sup>3</sup> Nanfera i tinxi  
n yɛɛn yi lu hakɛn na?  
Nanfera i tinxi  
a yamaan xa jaxankata?

Halagin nun gbalona n yɛtagi waxatin birin.  
Lantareyaan nun yɛngɛn bata gbo ayi.

<sup>4</sup> Nanara, senbɛ mi fa sariyan na,  
kiti kendɛn mi sama mumɛ!  
Bayo muxu jaxine bata tinxin muxune rabilin,  
kiti tinxintarene yi lu sɛ.

*Ala yi Nabi Xabakuki yabi*

<sup>5</sup> Ɛ yɛɛn ti siyane ra,  
ɛ e mato, ɛ yi kabɛ,  
ɛ yigitɛgɛ.  
Bayo n fena nde ligama nɛn ɛ waxatini ito yi  
ɛ mi yi lɛ naxan na,  
hali xa a fala ɛ xa.

<sup>6</sup> Bayo n Babilɔn kaane rakelima nɛn,  
siya kininkinintare wɛkilɛxina,  
e yi bɔxɔn birin yisiga  
e yi yirene tongo

e gbee mi naxanye ra.\*

7 E magaxu, e senben gbo,  
e fangan nan e sariyan nun e xunna kenla ra.

8 E soone xulun burunna jarin xa,  
e xajne jinbari ra kankone xa.  
E soo ragine gixin fama nen tuganje  
sa keli yire makuyeni.

E gima alo singbinna neen fonje seen ma.

9 E birin fama gbalon nan xili ma.  
E ganle yeen tixi e sigaden nan na,  
e suxu muxune malan  
alo jemensinna.

10 E mangane magelema,  
e gelema kuntigine ma.  
E gelema yire makantanxine birin ma  
e gbingbinne nan nafalama taan yinna xon  
e dangu yinna xun ma,  
e taan suxu.

11 E yi dangu alo foye kala tiina,  
e birin hake kan,  
e fangan nan e gbee ala ra.

### *Xabakuki a mawuga firindena*

12 Koni Alatala xa mi i tan na xabu a foloni ba,  
n ma Ala sarijanxina?

Nayi, e mi nxu faxama!  
Alatala, i bata e findi nxu makiti muxune ra.  
Ala, n kantan fanyena,  
i bata e senbe so  
alogo e xa nxo wanle saran nxu ra.

13 I yeene sarijan fe jaxin toon ma.  
I mi tinje yamana jaxankatan matoe.  
Nanfera nayi,

i yeen tixi yanfantenni itoe ra?  
Nanfera i dunduxi  
muxu jaxini itoe yi yamaan naxori  
naxanye tinxin e xa?

14 I bata adamadiine liga  
alo yexene baani,  
alo kari mi niimaseen naxanye ma.

15 Yaxune e birin suxuma konna ra,  
e yi e rate e yalaan na,  
e e malan e benbenla kui,  
e jaxan han!

16 Nayi, e yi saraxane ba e yalane xa  
e yi wusulanna gan e benbenle xa,  
bayo ne nan a ligama  
e balon yi gbo ayi,  
e donse jaxumene soto.

17 Nayi, a mon xa lu a yalani kunkunje nen ba,

\* **1:6: Babilon** kaane senben gbo nen ayi, jee keme sennin benun Marigi Yesu xa bari. E mangan yi na rabilinna baxone birin tongo yengeni na waxatini.

a mən yi siga siyane halagε kininkinintareyani ba?

## 2

<sup>1</sup> N tan luma nən tixi kantan tideni,  
n yi lu taan nabilinna yinna xuntagi  
alogo n xa a kolon  
Ala naxan falama n xa,  
mawuga xuini ito yabima kii naxan yi.

### *Ala mən yi Nabi Xabakuki yabi*

<sup>2</sup> Alatala yi n yabi, a naxa,  
“Fe tooni ito seβε  
n naxan yıtama i ra,  
i yi a seβε walaxane ma ki fajı  
alogo muxune xa mafura a xarandeni.

<sup>3</sup> Bayo fe makenenxin na a ra  
naxan nakamalima a waxatini.  
A fa a waxatin nan legedenma,  
a mi luma a ligataren na.  
Hali a bu, a mameε,  
bayo a rakamalima nən yati.  
A mi xunkuyama ayi.

<sup>4</sup> A mato! A yeεε yigboxi,  
a niin mi fan.  
Koni tinxin muxun nii rakisin sətōma nən  
a denkeleyaan xən.”

<sup>5</sup> “Dəlōn mayanfan nan tima.  
Wasoden mi a raxarε mumε!  
A mi wasama alo laxira,  
alo sayaan to mi wasama.  
A siyane birin malanma a yeεε xa  
a e birin suxu yeŋgeni.

<sup>6</sup> Na muxune birin xa mi a mafalama ba  
magele falane nun fala xələne ra?  
E naxa, ‘Gbalon na kanna xa  
naxan se mujaxine malanma.  
A yi a doli goronna fari sa!  
Ito fa ligama  
han waxatin mundun yi?’

<sup>7</sup> I doli faane mi keε i xili ma ba?  
Ne mi xulunje ba,  
e fa i yimaxa?

I fan findima nən e se suxin na!  
<sup>8</sup> Bayo i bata siya wuyaxine yii seene tongo yeŋgeni,  
yama dōnxene i fan yii seene tongoma nən yeŋgeni.  
Amasōtı i bata muxune faxa,  
i yi yamanane nun taane nun e muxune birin halagi.”

<sup>9</sup> “Gbalon na kanna xa,  
naxan tōnōn fenma tinxintareyani  
alogo a xa tide gbeen sōtı,  
a yi a futuxulu tōrōn na.

10 I bata i ya denbayaan yagi feen nan nata na ra,  
i yi yama wuyaxi halagi,  
i bɔnɔ i niini.

11 Bayo hali i banxin tixi gɛmɛn naxanye ra,  
ne gbelegbelema nɛn i xili xunna,  
xalanbene fan yi a ratin.”

12 “Gbalon na kannna xa,  
naxan taan nasabatima muxun wunla xɔn  
naxan taan bɛtɛn sama ɲaxankatan xɔn.

13 Alatala sɛnbɛn Birin Kanna xa mi a ragidixi ba,  
a yamane wali xɔnne findixi yegen nan tun na tɛɛn xa,  
a siyane e yɛtɛ yixadanma fuyan?

14 Amasɔtɔ bɔxɔ xɔnna rafema nɛn  
Alatalaa binyen kolonna ra  
alo igen baane rafexi kii naxan yi.”

15 “Gbalon na kannna xa,  
naxan dɔlɔn fima a adamadi bodene ma  
han e xunne yi keli,  
a yi e ragenla to.

16 I tan lugoxi yagin nan tun na,  
binyen mi a ra.  
I fan xa i min,  
i xunna yi keli,  
i ragenla yi lu.

Alatala a yiifari ma igelengen xɔlɛn soma nɛn i yii  
i ya binyen yi findi yagin na!

17 Bayo i gbalon naxan nabaxi Liban yamanani,  
na xɛtɛma nɛn i ma.  
I bata xuruseen naxanye halagi,  
na feen findima gaxun nan na i ma.  
Amasɔtɔ i bata muxune faxa,  
i yamanane nun taane nun e muxune birin halagi.

18 Suxurene tɔnɔn nanse ra  
naxan a ligɛ muxune xa e yitɔn?  
Sawuran nan tun ne ra  
naxanye rafalaxi wuren naxulunxin na.  
E wulen nan falama muxune xa  
alogo e rafala muxun xa e yigi sa e yi.  
E ala bobone nan nafalama.

19 Gbalon na kannna xa,  
naxan a falama wudin xa,  
a naxa, ‘Keli!’  
A yi a fala gɛmɛn xa,  
a naxa, ‘Xulun!’  
Xɛmaan nun wure gbeti fixɛn nan soxi a ma,  
koni nii mi a yi.  
Na fa i xaranma di?

20 Koni Alatala nan a Batu Banxi sariɲanxini.  
Bɔxɔn muxune birin xa sabari a yɛtagi.”

## 3

*Nabi Xabakuki Ala maxandina*

<sup>1</sup> Nabi Xabakuki Ala maxandina, muxune naxan bama mawuga betin na.

<sup>2</sup> Alatala, n bata i xinla me.

Alatala, n bata kabε i kεwali gbeene ma.

I mɔn xa ne rakamali to!

I mɔn xa i kεwanle yita waxatini ito muxune ra.

I ya kininkininna xa rabira i ma i ya xɔlɔni.

<sup>3</sup> Ala kelima Teman nin.

Sariɲantɔɔn sa kelima Paran geyaan nin.

Beti xuini te.

A binyen kore xɔnna birin ma,

a tantunna bɔxɔ xɔnna rafexi.

<sup>4</sup> A nɔrɔn gbo alo sogena.

Tεε dεgen kelima a yiini

a sɛnbɛn luxunxi dɛnaxan yi.

<sup>5</sup> Fitina furen minima a yεε ra,

furene biraxi a fɔxɔ ra.

<sup>6</sup> A na ti, a bɔxɔni maxa.

A na a yεen ti siyane ra,

e xuruxurun.

Habadan geyane xuyama ayi,

geya singene kalama,

a dangu funfune luma nɛn habadan.

<sup>7</sup> N Kusan kaane bubune kalaxine toma,

n Midiyan kaane dɔxɔdene yigitεgin to.

<sup>8</sup> Alatala i yi xɔlɔxi baane nan ma ba?

I bɔɲε te nɛn xudene xili ma ba?

I xɔlɔxi fɔxɔ igen nan ma,

i te i ya soone fari waxatin naxan yi,

i to te i ya yεngε so wontorone kui nɔ sɔtɔni?

<sup>9</sup> I ya xanla bata ramini,

i kɔlɔ xuine luxi nɛn

alo xalimakunle.

Beti xuini te.

I bɔxɔni bɔma,

baa igene yi mini.

<sup>10</sup> Geyane to i to,

e xuruxurun,

tule gbeen yi fa,

tilinna yi xuxu,

a yi a mɔrɔnne yite.\*

<sup>11</sup> I xalimakunla naxanye wolima

sogen nun kiken bata ti e funfuni ne dεgen bun,

koren yi a ɲinna masɔxɔn i ya tanban bun.

<sup>12</sup> I fitinaxin nan bɔxɔni siga,

i siyane halagi xɔlɔni.

\* **3:10: Igen mɔrɔnne:** alo foyen na so igeni.



13 I minima i ya yamaan nan xunbadeyi,  
alogo i xa i ya muxu yebaxin nakisi.  
I muxu jaxine bɔnsɔnna mangan faxa,  
i yi a bundɔxɔne birin naxɔri.

Beti xuini te.

14 I e kuntigine xunne sɔxɔnma  
e yetena xalimakunle nan na  
naxanye gixin yi fama nxu raxuyadeni ayi  
e gbelegbelema sewani,  
alo e nɛma yiigelitɔne faxama wundoni.

15 I ya soone bata fɔxɔ igeni bodon,  
igene yi walanje ayi.

16 N to na birin me,  
n bɔjeɛn yi mini,  
n de xara gaxuni.  
N xɔnne yi n xɔɔ,  
n sanne yi lu xuruxurunje.  
Anu, n gbalo lɔxɔni ito mamɛma limaniyaan nin  
bayo a fama nxu jaxankata siyaan nan xili ma.

17 Hali xɔde binle mi fa fugama,  
manpa binle mi fa bogima,  
oliwi bogine yi kala,  
hali donse yo mi fa kelima xɛene ma,  
hali yɛxɛene mi fa kulani,  
jingene fan yi jan ɛ sansanne yi,

18 koni n tan sewama nen Alatala yi,  
n tan jaxanma nen Alaa fe ra,  
n nakisimana.

19 Marigina Alatala nan n senben na.  
A bata n sanne lu  
alo xɛnla sanne  
a yi geyane xuntagine findi n ma siga tiden na.

Na seβexi beti baane kuntigin nan xa. A xa ba maxase luti kanne ra.

## Sofoni

### Nabi Sofoni Alaa Falan Naxan Sebε

Nabi Sofoni kawandini ito sebexi nen yanyina nde jεε kεme sennin jaxɔn benun Yesu xa bari. Yanyina nde a tan nan nabiya falane ti benun Xabakuki xa a nabiya wanla fɔɔ. A yi falan tima waxatin naxan yi, Manga Yosiya munma yi Isirayila yamaan maxili singen, alogo e xa Alaa sariyan suxu tinxinni. Na taruxun mato Mangane Kitabu firinden kui a sora 23.1-28.

Sofoni naxa a Alaa wanla rakamalima yamanane ma ikii nin: Ala Yuda muxune nun Yerusalen muxune makitima nen (1.1 han 2.3). A yi Yuda yamaan dexɔn siyane kala (2.4-15). A mɔn yi Yerusalen yitɔn a na yelin fe jaxin bε a yi, a yi yama xuruxin lu na alogo a xa dunuja muxune birin mabandun a yetε ma (3.1-20).

Sofoni a falama nen a lanna mi nɔε luyε Ala nun a yamaan tagi xa na muxune mi ba a yamaan yε naxanye e yetε hayun kataxi e Marigina yamarine rabejin. Koni muxun naxanye xuruxi Alaa yamaan yε, Ala ne xanuxi ki fajni (2.3 e nun 3.12).

<sup>1</sup> Alatala yi falan ti Kusi a dii xεmen Sofoni xa. Kusi findixi Gedaliyaa dii xεmen nan na. Gedaliya yi findi Amari a dii xεmen na. Amari yi findixi Xesekiya dii xεmen nan na. A falaxi Yuda mangan Yosiya waxatin nin Amɔn ma dii xεmena.

<sup>2</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 “N seene birin naxɔrima nen bɔxɔ xɔnna fari.  
<sup>3</sup> N na adamadiine nun subene birin naxɔrima nen,  
 n yi xɔline nun yeXene raxɔri,  
 e nun seen naxanye muxu jaxine birama yulubini.  
 N mi muxu yo luyε bɔxɔ xɔnna fari.”  
 Alatalaa falan nan na ra.

<sup>4</sup> “N na n yiini bandunma nen Yuda kaane nun Yerusalen kaane birin xili ma.  
 N yi Baali suxurene birin jan e yi,  
 yamaan yi jinan e ki muxune xɔn  
 naxanye yi saraxane bama e xa,

<sup>5</sup> e nun naxanye e xinbi sinma kore banxin xuntagi  
 kore xɔnna yanban seene batudeni,  
 e nun naxanye e kɔɔma Alatala yi,  
 e mɔn yi e kɔɔ e gbee ala Mɔɔkɔ yi,

<sup>6</sup> e nun naxanye e xun xanbi soxi Alatala yi  
 naxanye mi Alatala fenma,  
 e mi a maxɔdinma.”

*Alatalaa kiti sa lɔxɔna fe*

<sup>7</sup> ε raxara Marigina Alatala yetagi,  
 bayo Alatalaa lɔxɔn bata maso.  
 Alatala bata saraxani tɔn,  
 a yi a muxu xilixine rasarijan.

<sup>8</sup> Anu Alatala naxa,  
 “N ma saraxa ba lɔxɔni,  
 n kuntigine nun manga diine saranma nen e fe jaxine ra,  
 e nun naxanye birama siya gbεtene namunne fɔxɔ ra.

9 Na ɓɔɓɔni,  
 n muxune saranma nɛn e fe ɓaxine ra  
 naxanye birin e sanna ratuganma so deɛn gbingbinna xun ma\*  
 e nun naxanye birin e kanne banxine rafema nafunle ra  
 naxanye sɔtɔxi funmaan nun yanfane yi.”

10 Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,  
 “Na ɓɔɓɔni,  
 gbelegbele xuiin tema nɛn taan so deɛn na  
 denaxan xili Yexe Dena,  
 e nun wuga xuiin Yerusalɛn Taa Nɛnɛni  
 e nun sɔnxɔ xui gbeena geyane yi.

11 Naxanye dɔxi taan laben na,  
 ε gbelegbele!  
 Bayo yulane birin bata halagi,  
 gbeti fenne birin naxɔrima nɛn.

12 Na waxatini,  
 n lenpun nadεgema nɛn,  
 n yi Yerusalɛn taan birin yigbe.  
 N yi na muxune saran e hakene ra,  
 naxanye e wasa soxi e fe ɓaxine yi,  
 e lu a fale, e naxa,  
 ‘Alatala mi fefe rabama,  
 a fajina hanma a ɓaxina.’

13 Yaxune e nafunle birin tongoma nɛn yɛngeni,  
 e banxine yi kala.  
 E banxine tima nɛn,  
 koni e mi soma e kui.  
 E wudine sima nɛn,  
 koni e mi e bogine igen minma.”

14 Alatalaa ɓɔɓɔ gbeen bata maso,  
 a bata maso,  
 a famatɔɓɔn ni i ra.  
 Hali sofa wekilɛxine gbelegbelema nɛn yigitεgeni  
 Alatala fa ɓɔɓɔn xuiin bun.

15 Na ɓɔɓɔn findixi xɔɓɔ ɓɔɓɔn nan na.  
 Kontɔfinla nun xamin ɓɔɓɔna,  
 ɓaxankatan nun halagi ɓɔɓɔna,  
 dimin nun nii rafɔɔɛn ɓɔɓɔna,  
 kundaan nun kuye yi fɔɔɔn ɓɔɓɔna.

16 Sofane xɔta fe xuiin minima nɛn na ɓɔɓɔni  
 e sɔnxɔ yεngε so xinla ma  
 taa senbɛmane nun e rabilinne yinne xili ma.

17 N muxune luma nɛn ɓaxankatani,  
 e yi sigan ti alo danxutɔne  
 amasɔtɔ e bata Alatala yulubin tongo.  
 E wunla radinma nɛn  
 alo burunburunna ɓɔɓɔn ma,  
 e fatin yi kun alo ɓaman ɓɔɓɔn ma.

\* 1:9: Suxure batune mi yi e sanna tima **so deɛn gbingbinna** fari. Yanyina nde na yi findixi binyen nan na e suxurene xa. A mato Samuyɛli Singen 5.4-5 kui.

18 E gbetin nun e xεmane mi nεε e rakise  
 Alatalaa xεlɔn fa lɔxɔni.  
 A xεlɔ gbeen yi bɔxɔ xɔnna birin halagi alo tεena,  
 a muxune birin naxɔri a fari ki magaxuxini.

## 2

1 E malan, ε bode to,  
 ε tan yama yagitarena,  
 2 benun waxati saxin xa a li,  
 benun lɔxɔni ito xa dangu  
 alo se dagin foyeni,  
 benun Alatalaa xεlɔ gbeen xa ε li,  
 benun Alatalaa xεlɔ lɔxɔn xa fa ε ma.  
 3 E Alatala fen,  
 ε tan yamanan muxu xuruxine,  
 ε tan naxanye a sariya kεndεn ligama.  
 E tinxinyaan fen,  
 ε lu yetε magodoni.  
 Waxatina nde, ε tangama nεn  
 Alatalaa xεlɔ lɔxɔn ma.

### *Gbalona siyane xa*

4 Gasa taan nabepinma nεn,  
 Asikalɔn taan halagima nεn,  
 Asadodi kaane yi kedi yanyin na,  
 Ekirɔn yi raxɔri.  
 5 Gbalon na muxune xa,  
 naxanye dɔxi fɔxɔ igen dε  
 siyaan naxanye sa kelixi Kereti yamanani.  
 E tan Kanan kaane,  
 ε tan Filisitine,  
 Alatala falan tɪma ε xili ma,  
 a naxa, “N na ε raxɔrima nεn,  
 muxu yo mi luyε ε yi.”  
 6 Fɔxɔ igen dεxɔnne findima nεn  
 xuruse rabadene nun kula yirene ra xuruse kantanne xa.  
 7 Mεnne findima nεn Yuda muxu dɔnxεne gbeen na.\*  
 E yi e xuruseene raba na.  
 Ninbanna ra,  
 e sa e sa Asikalɔn kaane banxine kui.  
 Bayo, Alatala, e Ala,  
 e malima nεn,  
 Ala yi e muxune raxεtε e ma  
 naxanye yi suxi yεngeni.  
 8 N bata Moyaba konbi ti xuine mε  
 e nun Amonine n ma yamaan magelema kii naxan yi,  
 e yi e yamanan danne fari sa,  
 ba Isirayila bɔxɔn na.  
 9 Alatala Sεnbεn Birin Kanna falan ni ito ra,  
 Isirayilaa Ala naxa,  
 “N tan habadan Ala,

\* **2:7: muxu dɔnxεne:** Yuda kaane fama suxudeni yengeni nεn. Muxun naxanye luma e nii ra yengen  
 jan xanbini, ne nan ma fe falaxi be.

n bata n kolo n yeteni,  
 Moyaba yamanan luma nen  
 alo Sodoma taana,  
 Amoni yamanan yi lu  
 alo Gomora taana,  
 sexe naxine denaxan yi,  
 foxon gema denaxan yi,  
 denaxan halagixi han habadan.  
 N ma yamaan muxu donxene yi ne yii seene tongo.  
 N ma muxun naxanye na lu,  
 ne yi e boxon tongo.”

<sup>10</sup> Na fena e sotoma e wason saranna nan na,  
 bayo e bata Alatala Senben Birin Kanna yamaan konbi  
 e yi keli e xili ma.

<sup>11</sup> Alatala naxuma ayi nen e ra,  
 bayo a e gbee alane birin naxorima nen yamanani.  
 Hali yire makuyene yi,  
 siyane birin a batuma nen e konne yi.

<sup>12</sup> E tan Kusi kaane,<sup>†</sup>  
 n na e fan yengema nen,  
 n yi e faxa.

<sup>13</sup> A kelima nen sogeteden komenna binna yamanan xili ma,  
 a yi Asiriya raxori.  
 A yi Niniwa taan halagi,  
 a na findi tonbonna ra.

<sup>14</sup> Xuruseene yi na findi e kuruden na,  
 e nun suben sifan birin.  
 Singbinne nun sagalene yi xi a senbeten longonne nun kondene yi.  
 Sonxo xuiin minima nen foye soden na, a naxa,  
 “Taan bata kala fefe folo so deen ma,  
 bayo suman xalanbene birin bata mini kenenni.”

<sup>15</sup> Taa fajni makantanxini ito mato,  
 naxan yi a falama, a naxa,  
 “Ba n tan na, gbeta mi na!”  
 Taani ito kalaxi di,  
 a findi subene birin konna ra?  
 Naxan yo na dangu a dexon,  
 na kanna kolinma a ma nen,  
 a yiin ti a ma, a kabε.

### 3

#### *Yerusalen kaane mi e tuli mati*

<sup>1</sup> Gbalon na taan xa,  
 naxan findixi taa murutaxi xosixin na,  
 naxankata tiine denaxan yi.

<sup>2</sup> Men kaane mi ndende xui ramema,  
 e mi e tuli matima maxadi xuine ra,  
 e mi laxi Alatala ra,  
 e mi e masoma e Ala ra.

<sup>†</sup> 2:12: **Kusi:** Yamanan naxan Misiran faxa ra Nila baan de. Fati fore yamanan nan yi a ra.

<sup>3</sup> E kuntigine luxi nɛn  
alo yata xɔɲɛne.

E kitisane luxi nɛn

alo kankon naxanye suben suxun ɲinbanna ra,  
e mi sese ramara xɔtɔnna xa.

<sup>4</sup> E nabine xurutare,  
e muxune yanfanten.

E saraxaraline se sariɲanxine raxɔsima,  
e sariyan kalama.

<sup>5</sup> Anu, Alatala dɔxi taani nɛn

alogo a xa a tinxinyaan mayita.

A kiti kɛndɛn sama bɔxɔ yo bɔxɔ waxatin birin.

Koni fe ɲaxi rabane mi yagima mumɛ.

<sup>6</sup> N bata siyane raxɔri

n yi e taa makantanxine kala.

N yi e taane nun e kirane findi yire rabeɲinxine ra.

Muxe mi fa dɔxɔma e taane yi,  
muxe mi danguma e kirane xɔn.

<sup>7</sup> N na a fala nɛn mɛn kaane xa, n naxa,

“Xa e yi gaxu n yeɛ ra nun,

xa e yi tin n ma maxadi xuiin na nun,

n mi yi e dɔxɔden kalama nun.

N nɛma e fe ɲaxine saranma e ra,

e tan mɔn e mafurama fe ɲaxi rabadeni e feene birin yi.”

<sup>8</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa,

“E waxatin mameɛ,

n fama e suxudeni yeɲgeni waxatin naxan yi.

Bayo, n bata a ragidi,

n xa siyane nun yamanane birin malan,

n yi n ma xɔlɔ gbeen nagodo e xili ma.

Bayo n ma xɔlɔ gbeen bɔxɔn birin halagima nɛn alo tɛɛna.”

### *Siyane findima nɛn Ala gbeen na*

<sup>9</sup> Nayi, n fala sariɲanxine rasoma nɛn yamanan muxune de,

alogo e xa Alatala maxandi a xinla ra.

E birin yi a batu e bode xɔn.

<sup>10</sup> Naxanye n batuma,

naxanye raxuyaxi ayi bɔxɔn xun xɔn,

ne sa fama nɛn saraxane ra n xa

sa keli Kusi yamanan baane kidi ma.\*

<sup>11</sup> Na bɔxɔni,

e mi fa yagima e kewanle fe ra,

e n yulubin naxanye tongo

bayo, n wasodene birin bama nɛn e ye na bɔxɔni.

E yi ba e yete yigboe n ma geya sariɲanxin fari.

<sup>12</sup> N muxu diɲaxine nun yiigelitɔne luma nɛn e ye,

naxanye e yigi sama Alatala yi.

<sup>13</sup> Isirayila muxu dɔnxɛne mi fa tinxintareyaan nabama sɔnɔn.

E mi wule falama.

\* **3:10: Kusi:** Yamanan naxan Misiran faxa ra Nila baan de. Fati fɔre yamanan nan yi a ra.

E mi yanfa falane tima.  
E na e yigiyaden li waxatin naxan yi  
muxu yo mi e yigbetenye menni.

<sup>14</sup> Siyon kaane, ε jaxan!

Isirayila kaane,  
ε gbelegbele sɛwani!  
Yerusalɛn kaane,  
ε sɛwa ε bɔjɛn ma feu!

<sup>15</sup> Alatala bata kitin masiga ε ra,  
a yi ε yaxune ragi ε bun.

Alatala, Isirayila mangana ε xɔn.  
E mi fa gaxuma gbalo fe yo yeε ra.

<sup>16</sup> Muxune a falama nen Yerusalɛn kaane xa na lɔxɔni,  
e naxa, “Siyon kaane,  
ε nama gaxu!

Siyon kaane, ε nama tagan!

<sup>17</sup> Alatala, ε Ala ε xɔn,  
naxan ε rakisima a sɛnbɛ gbeeni.

A sɛwama nen ε fe ra han!  
A i madɛndenma nen a xanuntenyani,  
a sɔnxɔ sɛwani ε fe ra.

<sup>18</sup> N sali lɔxɔn jaxankatane bama nen ε ma,  
naxanye bata yi findi goronna nun yagin na ε ma.

<sup>19</sup> Na waxatini,  
naxanye birin ε jaxankata,  
n kelima nen ne xili ma.  
Naxanye jaxankataxi,  
n yi ne rakisi.  
Naxanye yi raxuyaxi ayi,  
n yi ne malan.

N yi tantunna nun xinla fi e ma yirene birin yi,  
e yagin sɔɔ denaxanye yi.”

<sup>20</sup> Alatala naxa,

“Na lɔxɔni,  
n mɔn fama nen ε ra ε konni,  
n yi ε malan.

Bayo n na ε findima nen xili kanne nun binye muxune ra  
bɔxɔn muxune birin ye,  
n na fa ε muxune ra ε yetagi waxatin naxan yi  
naxanye yi suxi yeɛgeni.”

## Xage

### Nabi Xage Alaa Falan Naxan Sebe

Nabi Xage a kawandina ndee nan sebe<sup>xi</sup> Kitabun yireni ito kui a naxanye ba alogo a xa a yamaan nawekile e mon xa Ala Batu Banxin ti Yerusalen yi. A lixi Yahudiyaane bata yelin soe Yerusalen yi keli Babilon yi, e yi suxi konyiyani denaxan yi. Nabi Xage falani itoe tixi jee keme suulun jee mawonje benun Yesu xa bari. E nun Nabi Sakari yi nabiyi wanla kema waxati kedenni.

Yahudiya singen naxanye mini konyiyaan bun fa<sup>jee</sup> keme suulun jee tonge saxan nun solomasex<sup>e</sup> benun Yesu xa bari, ne yi lan nun e xa Ala Batu Banxin ti Babilon kaane naxan kala. A kalan bata yi jee tonge suulun nan ti na waxatini. Koni e tunnaxole nen e ma han jee fu nun solomasex<sup>e</sup>. Nanara, nabiin yamaan kuntigine sebe soma lan wanle ma. A naxa a e nafunle sigama xurunje ayi nen fanni e luma e gbee banxine tiye e Alaa banxin bote raba. Nabiyi falani itoe tiin xanbini, e Ala Batu Banxin ti jana jee naanin bun ma.

#### *Alaa Banxin ti waxatin bata a li*

<sup>1</sup> Manga Dariyusi a mangayaan jee firinden kike senninden xi singe loxoni, Alatala yi falan ti Nabi Xage xon Selatili a dii xeme Sorobabeli Yuda yamana kanna xa, e nun Yehosadaki a dii xemen Yosuwe saraxarali kuntigina:

<sup>2</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Yamani ito a falama, e naxa, ‘En lan en xa Alatala Batu banxin ti waxatin naxan yi, na munma a li singen.’”

<sup>3</sup> Nayi, Nabi Xage yi Alatalaa falani ito ti, a naxa,

<sup>4</sup> “E lan e lu e banxi tofajine kui waxatini ito yi ba, n ma banxin yi lu kalaxi?”

<sup>5</sup> Iki, Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “E miri e sigati kiin ma.

<sup>6</sup> E bata sansi gbege si, koni e ndedi nan sotoxi. E degema, koni e mi lugoma. E minma, koni e mi wasama. Dugina e ma, koni xunbenla mon e ma. E bata e wanla saranna soto, e yi a sa benbeli soxonxin kui.”

<sup>7</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “E miri e sigati kiin ma.”

<sup>8</sup> Alatala naxa, “E siga geyane fari, e sa fa wudin na, e yi n ma banxin ti alogo n xa sewa a ra, n binyen soto.”

<sup>9</sup> Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, “E yengi yi se gbege nan ma nun, koni a mato, e ndedi nan sotoxi. E naxan namaraxi banxini, n bata na raxuya ayi n de foyen na. Nanfera? N batu banxina fe ra, naxan kalaxi. Anu, e birin yengi doxi e banxine xon.

<sup>10</sup> Na nan a ligaxi tule mi faxi e konni, sansine fan mi bogi.

<sup>11</sup> N bata fitina furun naso yamanani geyane fari, e nun murutu xee<sup>ne</sup> nun manpa bili nakone yi. Turen yi dasa. Sansine mi fa bogi. Muxune nun xuruseene bata toro, e nun e wali xonne birin.”

<sup>12</sup> Nayi, Selatili a dii xemen Sorobabeli nun Yehosadaki a dii xemen Yosuwe saraxarali kuntigin nun yamaan donxen birin naxanye luxi yamanani, ne yi Alatalaa falan suxu, e Ala, Alatala Nabi Xage xe falan naxan tideyi. Yamaan yi gaxu Alatala yee ra.

<sup>13</sup> Alatalaa xerana Xage yi falan ti yamaan xa alo Alatala a fala kii naxan yi, a naxa, “N luma nen e xon.” Alatalaa falan nan na ra.



14 Alatala yi Selatili a dii xεmεn Sorobabeli bɔɓɛn nadin, Yuda yamana kanna, e nun Yehosadaki a dii xεmεn Yosuwe saraxarali kuntigina e nun yamaan birin alogo e xa fa Alatala Senben Birin Kanna Batu Banxin ti, e Ala,

15 Manga Dariyusi a mangayaan jεε firinden kike senninden xi mɔxɔɓɛn nun naaninde lɔxɔni.

## 2

### *Ala Batu Banxi nεnεn binyena*

1 Kike solofereden xi mɔxɔɓɛn nun kedende lɔxɔni, Alatala yi falan ti Nabi Xage xɔn, a naxa,

2 “Falan ti Selatili a dii xεmεn Sorobabeli Yuda yamana kanna nun Yehosadaki a dii xεmεn Yosuwe saraxarali kuntigin nun yamaan birin xa, i naxa,

3 ‘Banxini ito yi nɔɔxi kii naxan yi a singeni, nde luxi ε yε naxan a to na waxatini? A fa di to? Sese mi a ra ε yεε ra yi ba?’

4 Nayi, Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Sorobabeli, i wεkile! Yehosadaki a dii xεmεn Yosuwe, saraxarali kuntigina, i wεkile! E tan yamanan muxune birin, ε wεkile!’ Alatala Senben Birin Kanna fala ni ito ra, a naxa, ‘E wali! Amasɔto n luma nεn ε xɔn.

5 Hali ε mi gaxu bayo n layirin nan tongoxi ε xa, ε benbane to mini Misiran yamanani. N ma Nii Sarijanxi mɔn ε tagi.’

6 Bayo Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Benun waxatidi, n mɔn bɔxɔ xɔnna nun kore xɔnni maxama nεn, e nun baane nun xareyana.’

7 Alatala Senben Birin Kanna naxa, ‘N siyane birin yimaxama nεn. Siyane kunfaxi naxan xɔn, na yi fa, n yi banxini ito rafe binyen na.’

8 Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, ‘N tan nan gbee gbetin nun xεmaan na.’

9 Alatala Senben Birin Kanna naxa, ‘Dɔnxε ra banxini ito binyen gboma ayi nεn dangu a singen na.’ Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, ‘N bɔɓɛ xunbenla fima yireni ito nin.’ ”

### *Barakan nun sarijantareyana*

10 Dariyusi a mangayaan jεε firinden kike solomanaaninden xi mɔxɔɓɛn nun naaninde lɔxɔni, Alatala yi falan ti Nabi Xage xa:

11 Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Sariyana nde maxɔdin saraxaraline ma.

12 Xa sube dungina nde kaŋkanxi muxuna nde a domaan lenben na naxan bata rasarijan saraxabadeni, na xanbi ra, na doma lenben yi sa din donsena nde ra, buruna hanma sabina hanma manpana hanma turena hanma donse yo donse, na fan nasarijanxin nan na ra ba?” Saraxaraline yi a yabi, e naxa, “A mi sarijanxi.”

13 Xage yi e maxɔdin, a naxa, “Nayi, xa muxuna nde a yiin din binbin na, a sarijanna yi kala, a yi a yiin din na donse sifana nde ra, na fan sarijanna kalaxin nan na ra ba?” Saraxaraline yi a yabi, e naxa, “Na fan mi fa sarijan.”\*

14 Nayi, Xage mɔn yi falan tongo, a naxa, “Awa, Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘Yamani ito nun siyani ito fan na kii nin n tan yεε ra yi. E kεwanle birin na kii nin. E naxan yo bama n xa saraxan na, a mi sarijan.’ ”

15 “E miri na ma, naxan fa ε sɔtɔma, fɔlɔ to ma siga yεεn na. Benun ε xa Alatala Batu Banxin ti gεmεne dɔxɔ fɔlɔ e bode jɔε ra waxatin naxan yi,

\* 2:13: A mato Yatene 19.22 kui.

<sup>16</sup> ε yi luxi ikii nin: Xa muxuna nde siga ligaseen ye mǝxǝɓɓen tongodeni sagan kui, a sa a ye fu nan liin na. Xa a siga manpa ige sege seen ye tonge suulun segedeni, a sa a ye mǝxǝɓɓe nan liin na.'

<sup>17</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, 'N bata yi ε wali xǝnne birin kala xǝrinxǝrinna nun funen nun balabalan keŋene ra, koni ε mi ε xun xete n ma.

<sup>18</sup> Nayi, ε miri a ma ki faɓi, naxan fama ligadeni, fǝlo to ma siga yeɛen na, keliɓeen kike solomanaaninden xi mǝxǝɓɓen nun naaninden ma, Alatala Batu Banxin beten saxi lǝxǝn naxan yi. E miri na ma ki faɓi.

<sup>19</sup> Sansina nde mǝn sagan kui ba? Benun to, manpa binle nun xǝde binle nun girenada binle mi yi bogixi mumε. Koni to dangu xanbini, n barakan sama nen ε fe yi.' "

### *Sorobabeli sugandi fena*

<sup>20</sup> Alatala mǝn yi falan ti Xage xa kiken xi mǝxǝɓɓen nun naaninde lǝxǝni, a naxa,

<sup>21</sup> "Sa a fala Yuda yamana kanna Sorobabeli xa, a n kore xǝnna nun bǝxǝ xǝnni maxama nen,

<sup>22</sup> n yi mangane ba, n yi siyane senben kala. N wontorone kalama nen e nun naxanye e ragima. Soone nun soo ragine birama nen, e birin yi faxa e ngaxakedenmane silanfanna ra."†

<sup>23</sup> Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra, a naxa, "Selatili a dii xemɛn Sorobabeli, n ma walikena, na lǝxǝni, n na i tongoma nen, n yi i findi n ma taxamaseri yiisolirasoon na,‡ bayo n bata i sugandi." Alatala Senben Birin Kanna falan nan na ra.

---

† **2:22: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana. ‡ **2:23:** Na waxatini mangane yi e *taxamasenna* sama e kedi seɓexine ma nen alogo muxune xa e yii funfu kolon alo tanpuna. Na yi finde e yete ghee *taxamaseri yiisolirasoon* funfun na.

## Sakari

### Nabi Sakari Alaa Falan Naxan Sebɛ

Nabi Sakari a nabiyi falani itoe sebɛxi nɛn yanyina nde jɛɛ keme suulun jɛɛ mɔxɔjɛ benun Marigi Yesu xa bari. E nun Nabi Xage yi walima waxati kedenna nin. Yuda bɔnsɔnna muxone bata yi keli konyiyani Babilɔn taani. E katama e mɔn xa Ala Batu Banxin ti.

Kitabun yireni ito yitaxunxi dɔxɔ firin. Sakari sora keden han sora solomasɛxɛna, na fe toone nan yɛbama naxanye luxi alo xiyena. Ne bunna nɛn fa fala yamaan mɔn na Yerusalen taan nun Ala Batu Banxin ti, na findima waxati nɛnɛn nan na Alaa muxone xa.

Kitabun yireni ito bode fɔxɔn waxatina nde a fe falama, manga fajina nde yi fama Alaa mangayaan na waxatin naxan yi Isirayila yamanani (Sakari 9 han Sakari 12). Na nabiyi falane Marigi Yesu a fe falaxi jɛɛ keme suulun benun a xa liga. Na mato Sakari 9.9 nun 11.12-13 nun 12.10 nun 13.7 kui. A fe mɔn sebɛxi Matiyu 21.4-5 nun Matiyu 26.31 nun Maraka 14.27 nun Yoni 19.37 kui.

<sup>1</sup> Dariyusi a mangayaan jɛɛ firinden kike solomasɛxɛdeni, Alatala yi falan ti Nabi Sakari xa, Bereki a dii xɛmɛna, Yido mamandenna. A naxa:

<sup>2</sup> “Alatala xɔlɔ gbeen ti nɛn ɛ benbane xili ma.

<sup>3</sup> Koni, i xa a fala e xa fa fala Alatala Senben Birin Kanna naxa iki: ‘E mɔn xa fa n ma,’ Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘N fan fama nɛn ɛ ma.’ Alatala Senben Birin Kanna falan nan na ra.

<sup>4</sup> E nama lu alo ɛ benbane, nabi fonne yi ito ralima naxanye ma: Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘E xɛtɛ ɛ fe jaxine nun ɛ kɛwali jaxine fɔxɔ ra.’ Koni e mi e tuli mati, e mi n xuiin name. Alatalaa falan nan na ra.

<sup>5</sup> E benbane minɛn? Nabine go? E jɛjɛ habadan?

<sup>6</sup> Anu, n falane nun sariyan naxanye yamari nabine ma, n ma walikene, ne xa mi ɛ benbane li ba? Nayi e yi tubi, e yi a fala, e naxa, ‘Naxan lanxi nɔ feene nun kɛwanle ma, Alatala Senben Birin Kanna bata na nan liga nxu ra alo a bata yi a ragidi kii naxan yi.’ ”

#### *Fe to singena alo xiyena: Soone*

<sup>7</sup> Kike fu nun kedenden xii mɔxɔjɛn nun naanindena, Sebati kikena, Dariyusi a mangayaan jɛɛ firindena, Alatala yi falan ti Nabi Sakari xa, Bereki a dii xɛmɛna, Yido mamandenna.

<sup>8</sup> N fe toon tixi nɛn kɔɛɛn na alo xiyena. N soo ragina nde nan to soo gbeela fari, a yi tixi miriti wudine tagi darani. Soo gbeele, a gbeeli makatunxine e nun a fixene yi a xanbi ra.

<sup>9</sup> N yi a maxɔdin, n naxa, “Nanse itoe ra, n kanna?” Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi n yabi, a naxa, “N xa a yita i ra naxan e ra.”

<sup>10</sup> Muxun naxan yi tixi miriti wudine tagi, na yi a fala, a naxa, “Alatala ne nan xɛxi bɔxɔni sigadeni.”

<sup>11</sup> E yi dɛntɛgen sa Alatala malekan xa naxan yi tixi miriti wudine tagi, e naxa, “Nxu bata bɔxɔn birin yisiga, bɔxɔn muxone birin sabatixi bɔjɛ xunbenli.”

<sup>12</sup> Nayi, Alatalaa malekan yi a fala, a naxa, “Alatala Senben Birin Kanna, i mi tinma kininkiniɲɛ Yerusalen nun Yuda taane ma han waxatin mundun yi, i xɔlɔxi naxanye ma xabu ɲɛɛ tonge solofere?”\*

<sup>13</sup> Malekan naxan yi falan tima n xa, Alatala yi fala faɲine ti na xa, a yi a masabari.

<sup>14</sup> Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi a fala n xa, a n xa falani ito rali: “Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Xɔxɔlɔn gbeena n yi Yerusalen nun Siyon ma fe ra.’ †

<sup>15</sup> Siya gbɛtɛn naxanye bɔɲɛ xunbenli, n bata xɔlɔ ne ma han! Amasɔtɔ n yi xɔlɔxi nɛn ndedi, koni e tan bata yihadin fari sa.’

<sup>16</sup> Nanara, Alatala ito nan falaxi, a naxa, ‘N mɔn fama nɛn Yerusalen taani kininkinni, n ma banxin mɔn yi ti. Se maliga lutin mɔn yibandunma nɛn Yerusalen taan xun ma.’ Alatala Senben Birin Kanna falan nan na ra.

<sup>17</sup> I mɔn xa ito rali: Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Naxunna mɔn soma nɛn n ma taane yi. Alatala mɔn Siyon muxune madɛndɛnma nɛn, a mɔn yi Yerusalen sugandi.’ ”

## 2

### *Fe toon firindena alo xiyena: Fenne nun xabune*

<sup>1</sup> N yi n yeɛn nakeli n yi fe toon ti alo xiye. Feri naanin yi n yeɲagi.

<sup>2</sup> Malekan naxan yi falan tima n xa, n yi na maxɔdin, n naxa, “Nanse itoe ra?” A yi n yabi, a naxa, “Senbene nan e ra naxanye Yuda nun Isirayila nun Yerusalen raxuyaxi ayi.”

<sup>3</sup> Na xanbi ra, Alatala yi xabu naanin yita n na.

<sup>4</sup> N yi maxɔdinna ti, n naxa, “Itoe faxi nanse ligadeyi be?” A yi n yabi, a naxa, “Fenni itoe nan Yuda raxuyaxi ayi fefe, han muxu yo mi fa nɔɛ a xunni tɛ. Koni xabuni itoe tan faxi e magaxudeni, e yi siya gbɛtɛne senbene rabira, naxanye kelixi Yuda bɔxɔn xili ma alogo e xa Yuda kaane raxuya ayi.”

### *Fe toon saxandena alo xiyena: Se maliga lutina*

<sup>5</sup> N yi n yeɛn nakeli n yi fe toon ti alo xiye. Se maliga lutin yi suxi muxuna nde yii.

<sup>6</sup> N yi a maxɔdin, n naxa, “I sigan minɛn?” A yi n yabi, a naxa, “N Yerusalen nan maligama, alogo n xa a yigboon nun a kuyan kolon.”

<sup>7</sup> Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi siga, koni maleka gbɛtɛ yi fa na ralan.

<sup>8</sup> A yi a fala a xa, a naxa, “I gi, sa a fala banxulanni ito xa, a Yerusalen kaane nun xuruseene wuyama ayi nɛn han! Yinna mi fa nɔɛ taan nabilinɲɛ.

<sup>9</sup> Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, ‘N tan yeɲɛna a kantanma nɛn alo tɛɛna a rabilinni, n yi n nɔrɔn nagodo a yi.’ ”

<sup>10</sup> “Ɛ xɔdɔxɔ de!

Ɛ gi kɔmɛn fɔxɔn yamanan bun!”

Alatalaa falan nan na ra,

“Bayo n na ɛ raxuya ayi nɛn bɔxɔn tongon naaninne ma.”

Alatalaa falan nan na ra.

\* **1:12: ɲɛɛ tonge solofere:** Na mato Yeremi 25.11 nun Yeremi 29.10 kui. † **1:14: Ala xɔxɔlɔn,** bayo e nun a yamaan bata yi layirin xidi alo futun xidima kii naxan yi. Na kui, Ala a yamaan masuxuma alo xɛmɛna a ɲaxanla makantanma kii naxan yi. A mi tinma a xa bira se gbɛtɛ fɔxɔ ra a batu xinla ma, a mɔn mi tinma yama xɔɲɛn xa a raxɔri. Na feen mato Xɔrɔyaan 20.5 kui.

11 “E xɔdɔxɔ!

Siyon kaane, ε gi,  
ε tan naxanye dɔxi Babilɔn yi.”

12 Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna naxa iki:

“A bata n xɛ binyeni siyane ma  
naxanye fuxi ε ma,  
bayo naxan na a yiin din ε ra,  
a luxi nɛn  
alo na bata a yiin din Ala yɛ diin na.

13 N kelima nɛn e xili ma yati,  
e konyine yi e yii seene birin tongo yɛngeni.

Nayi, ε a kolonma nɛn  
a Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan n nafaxi.

14 E xuini te sɛwani,

ε tan Siyon kaane,  
bayo n fama nɛn,  
n yi lu ε tagi.”

Alatalaa falan nan na ra.

15 Siya wuyaxine fama nɛn Alatala ma na lɔxɔni  
e yi findi n ma yamaan na.

N luma nɛn ε tagi,

ε yi a kolon

a Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna nan n nafaxi ε ma.

16 Yuda mɔn findima nɛn Alatala gbeen na,  
yamana sariɲanxina,

a mɔn yi Yerusalɛn sugandi.

17 Adamadiin birin xa a dundu Alatala yɛtagi,  
amasɔɔ a bata keli mini a yire sariɲanxini.

### 3

#### *Fe toon naanindena alo xiyena: Saraxarali kuntigina*

1 A yi saraxarali kuntigi Yosuwe yita n na, a yi tixi Alatalaa malekan yɛtagi.  
Setana yi tixi a yiifanna ma a tɔɲɛgɛdeni.

2 Alatalaa malekan yi a fala Setana xa, a naxa, “Alatala xa falan ti i xili  
ma, Setana, a xa falan ti i xili ma, a tan naxan Yerusalɛn sugandixi! Tɛɛ yege  
dungin xa mi yi xɛmɛni ito ra ba naxan baxi tɛɛni?!”\*

3 Dugi xɔsixinɛ nan yi ragodoxi Yosuwe ma, a yi tixi malekan yɛtagi.

4 Naxanye yi tixi a yɛtagi, malekan yi a fala ne xa, a naxa, “E dugi xɔsixinɛ  
ba a ma!” A mɔn yi a fala Yosuwe xa, a naxa, “A mato, n bata i hakɛne ba i ma  
n dugi fapine ragodo i ma.”

5 N yi a fala, n naxa, “E xa namu sariɲanxin so a xunna!” E yi namu  
sariɲanxin so a xunna, e yi dugine ragodo a ma. Alatala malekan yi tixi na.

6 Alatala malekan yi ito rali Yosuwe ma, a naxa,

7 “Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Xa i sigan ti n ma  
kirane xɔn, xa i n ma yamarine suxu, i tan nan dɔxɔma n ma banxin nun  
n ma tanden xun na, n yi tiden fi i ma itoe yɛ naxanye tixi be.

\* **3:2:** Yosuwe ito baxi kelidɛni Babilɔn taani a yi konyiyani dɛnaxan yi. E nun Yahudiyana ndee nan  
fasi Yerusalɛn yi.

<sup>8</sup> Nayi, saraxarali kuntigi Yosuwe, i tan nun i fəxərabiran naxanye dəxi i yetagi, ε tuli mati! Amasətə muxuni itoe findima fe famatəne taxamasenne nan na. N nan n ma walikεen nafama nen, naxan xili “Nimεna.”

<sup>9</sup> Amasətə gemen mato n naxan dəxi Yosuwe yetagi. Fəxə solofere nan na gεmε kedenna ma. N sebenla tima nen a ma. Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra: N yamanani ito hakεn bama nen a ma ləxə kedenni.

<sup>10</sup> Na ləxəni, muxun birin a lanfaan xilima nen, e yi dəxə e manpa binla nun xədə binla nininna ra.’ Alatala Senben Birin Kanna falan nan na ra.”

## 4

### *Fe toon suulundena alo xiyena: Lenpu dəxə sena*

<sup>1</sup> Malekan naxan yi falan tima n xa nun, na mən yi fa, a n nakeli alo muxun naxan naxulunxi xixənlı.

<sup>2</sup> A yi n maxədin, a naxa, “I nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “N lenpu dəxə se xεma daxin nan toma, e nun ture ramaradena a xuntagi. Lenpu solofere a ma. Ture godode solofere nan turen sama lenpu soloferene kui.”

<sup>3</sup> Oliwi wudi bili firin tixi ture ramaraden dεxən ma, keden a yiifanna ma, keden a kəmenna ma.”

<sup>4</sup> Malekan naxan yi falan tima n xa, n yi na maxədin, n naxa, “N kanna, nanse itoe ra?”

<sup>5</sup> A yi n maxədin, a naxa, “I mi a kolon?” N yi a yabi, n naxa, “N mi a kolon, n kanna.”

<sup>6</sup> Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, “Alatalaa falan ni i ra, a naxan tixi Sorobabeli ma, a naxa, ‘A mi ligama senben xən hanma fangana, koni fə n ma Niin barakan nin.’ Alatala Senben Birin Kanna falan nan na ra.”

<sup>7</sup> “Hali geya gbeen naxan Sorobabeli yeε ra, na findima nen lantaan na. A fama nen Ala Batu banxin konde gεmεn na, yamaan yi e xuini te, e naxa, ‘Ala xa hinan a ra habadan!’ ”

<sup>8</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>9</sup> “Sorobabeli bata banxini ito ti fələ, a mən a rajanma nen. Nayi, ε a kolonma nen a Alatala Senben Birin Kanna nan n nafaxi ε ma.

<sup>10</sup> Nde feene fəlon magelema nen a to xurun? Yamaan jaxanma nen e na gεmε matinxin seen to Sorobabeli yii.”

Na lenpu soloferene findixi Alatala yeεne nan na naxanye bəxən birin yisigama.

<sup>11</sup> N yi a maxədin, n naxa, “Nanse Oliwi wudi firinna ne ra, lenpu dəxə seen yiifanna nun a kəmenna ma?”

<sup>12</sup> N mən yi a maxədin, n naxa, “Nanse Oliwi wudi yii firinna ne ra, naxanye ture godode xεma daxi firinne dεxən, oliwi turen danguma naxanye kui?”

<sup>13</sup> A yi n maxədin, a naxa, “I mi a kolon naxan ne ra?” N yi a yabi, n naxa, “N mi e kolon, n kanna.”

<sup>14</sup> Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, “E findixi muxu firinne\* nan na naxanye masusan turen na alogo e xa wali dunuᵓa birin Marigin xa.”

## 5

### *Fe toon sennindena alo xiyena: Danga kedina*

<sup>1</sup> N mən yi n yeεn nakeli, n fe toon ti alo xiye, n kedin mafilinxin to kore.

\* 4:14: Na **muxu firinne** findixi saraxarali Yosuwe nun yamana kanna Sorobabeli nan na.

<sup>2</sup> Malekan yi a fala n xa, a naxa, “I nanse toma?” N yi a yabi, n naxa, “N kedind nan toma kore, a kuya nongonna ye mawone, a yigbo nongonna ye fu.”

<sup>3</sup> Nayi, a yi a fala n xa, a naxa, “Dangan nan na ra naxan xuyama ayi yamanan birin yi. A sebexi kedind fawo kedenna ma fa fala mujadene birin kedima nen yamanani. A mon sebexi fawo kedenna boden ma fa fala naxanye birin e koloma wuleni, ne fan kedima nen.

<sup>4</sup> Alatala Senben Birin Kanna falan ni ito ra: ‘N dangani ito rafama nen, a yi so mujadene birin ma banxine yi e nun muxun naxanye birin e koloma wuleni n xinli. A luma nen e banxine kui alogo a xa e nun a xalanbene nun a gemene birin kala.’ ”

*Fe toon soloferedena alo xiyena: Naxanla debedin kui*

<sup>5</sup> Malekan naxan yi falan tima n xa, na yi a maso, a a fala n xa, a naxa, “I yeen nakeli, i a mato naxan minin be iki.”

<sup>6</sup> N yi a maxodin, n naxa, “Nanse a ra?” A yi n yabi, a naxa, “Liga se debedin nan famato a ra.” A mon yi a fala, a naxa, “Na nan toma yamanan muxun birin yi.”

<sup>7</sup> E yi debedin de raganla yawo daxini te, n yi jaxanla nde to dawo a kui.

<sup>8</sup> Malekan yi a fala n xa, a naxa, “Fe jaxin misaala nan jaxanli ito ra.” Na xanbi ra, a mon yi jaxanla madeten debedin kui, a yi a deraganla deten a de ra.

<sup>9</sup> N yi n yeen nakeli, n yi fe toon ti alo xiyena, n yi jaxalan firin to tunganje. Foyen yi e gabutene yi alo yaya xonla gabutene. E yi debedin tongo, e te a ra kore.

<sup>10</sup> Malekan naxan yi falan tima n xa, n yi na maxodin, n naxa, “E debedin xalima minen?”

<sup>11</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “E sa banxin nan tima a xa Babilon yamanani. Banxin na rajan, debedin dawoma nen menni, e yi a batu.”

## 6

*Fe toon solomasexedena alo xiyena: Wontoro naaninne*

<sup>1</sup> N mon yi n yeene rakeli, n yi fe toon ti alo xiye. N wontoro naanin to mine geya firinne longonna ra, sulan geyaan nan yi ne ra.

<sup>2</sup> Soo gbeele nan yi wontoro singen bandunma, a firindena soo forene,

<sup>3</sup> a saxandena, soo fixene, a naanindena, soo gbeeli makatunxine.

<sup>4</sup> Malekan naxan yi falan tima n na, n yi na maxodin, n naxa, “Nanse itoo ra n kannan?”

<sup>5</sup> Malekan yi a fala n xa, a naxa, “Bowon tongon naaninne foyene nan ne ra. E kelixi dunuja birin Marigin nan fema.

<sup>6</sup> Soo forene naxan bandunma, na sigama komenna yamanan binna nin. Na xanbi ra, a fixene nan minima. A makatunxine sigama yiifanna yamanan binna nin.”

<sup>7</sup> A gbeeli makatunxine yi mini, e yi wama bowoni siga feni. Malekan yi a fala e xa, a naxa, “E siga, e bowoni siga!” E yi bowoni siga.

<sup>8</sup> A yi n xili, a naxa, “A mato, naxanye sigama komenna yamanan binni, ne bata n nii yifan n ma komenna yamanani.”

*Yosuwe a mangayana*

<sup>9</sup> Alatala yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>10</sup> “I xa suxu muxune kiseene rasuxu, Xelidayi, Tobiya e nun Yedayi. I xa siga Sofoni a dii Yosiya a banxini to, e faxi denaxan yi keli Babilon yi.

<sup>11</sup> I xa gbetin nun xεmaan tongo. I yi mangaya taxamasenna rafala i yi a so saraxarali kuntigi Yosuwe xun na, Yehosadaki a dii xεmena.

<sup>12</sup> I xa a fala a xa a Alatala Sεnben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Muxun ni i ra naxan xili “Nimεna,” a sabatima nen a denaxan yi, a yi Alatala Batu Banxin ti.

<sup>13</sup> A tan nan Alatala Batu Banxin tima, mangayaan binyen yi lu a tan ma. A dεxεma nen a mangaya gbεdeni, a nεεn ti. Saraxaralina nde fan dεxεma nen a mangaya gbεdeni. Bεne xunbenla yi lu e firinna tagi.’

<sup>14</sup> Mangaya taxamasenna luma nen Alatala Batu Banxini jεxε lu seen na Xelemi nun Tobiya nun Yεdaya nun Sofoni a dii Xeni xεn.

<sup>15</sup> Muxun naxanye makuya, ne fama nen, e wali Alatala Batu Banxin tideni. Nayi, ε a kolonma nen a Alatala Sεnben Birin Kanna nan n nafaxi ε ma. Na ligama nen, xa ε Alatala xuiin name ki fajni, ε Ala.”

## 7

### *Sun suxuna fe*

<sup>1</sup> Dariyusi a mangayaan jεε naaninden kike solomanaaninden xii naaninde lεxεni, Kisilewi kikena, Alatala yi falan ti Sakari xa.

<sup>2</sup> Beteli kaane bata yi Sareseri nun Regemi-Meleki nun e muxune rasiga Alatala maxandideni.

<sup>3</sup> E yi lan e Alatala Sεnben Birin Kanna a saraxaraline nun nabine maxεdin, e naxa, “Nxu lan nxu yi lu sunuxi ba, nxu lu sunna suxe kike suulunden ma ba, alo nxu a liga kii naxan yi jεε wuyaxi danguxine yi?”

<sup>4</sup> Alatala Sεnben Birin Kanna yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>5</sup> “A fala yamanan muxune birin xa e nun saraxaraline, i naxa, ‘E to yi sunna suxuma ε yi sunu kike suulundene nun kike soloferedene yi, xabu jεε tonge solofere, ε yi sunna suxuma n tan nan xa ba?”

<sup>6</sup> E to yi ε dεgema, ε yi ε min, ε mi yi a ligama ε yεεε xan xa ba?”

<sup>7</sup> Alatala mi falan ne xan ti nabi singene xεn ba, Yerusalεn nun a rabilinna taane yi sabatixi bεne xunbenli waxatin naxan yi, muxune yi dεxi Negewi nun Sefala geyane yi waxatin naxan yi? ”

### *Sariya kεndεna*

<sup>8</sup> Alatala yi falan ti Sakari xa, a naxa,

<sup>9</sup> “Alatala Sεnben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘E xa kitin sa tinxinni, ε hinan ε bode ra, ε yi kininkinin.

<sup>10</sup> E nama kaɗa gilene nun kiridine nun xεne nεn nun yiigelitεne tεrε, ε nama miriya jaxin tongo ε bode xili ma.’

<sup>11</sup> Koni e tan mi tin na rame, e yi e xun xanbi so, e yi e tunle dutun.

<sup>12</sup> E bεne yi xεdεxε ayi alo dayimuna. E yi tondi Alatala Sεnben Birin Kanna sariyane rame e nun falane a yi naxanye tima nabi singene xεn Alaa Niin barakani. Nayi, Alatala Sεnben Birin Kanna yi xεlε han!

<sup>13</sup> Alatala Sεnben Birin Kanna naxa, ‘N to yi xinla tima, e mi n natin. E fan na n xili, n mi e ratinma.

<sup>14</sup> N na e raxuya ayi nen siyane birin ye e mi naxanye kolon. Yamanani geli nen e xanbi. Muxu yo mi yi sigan na, muxu yo mi yi keli na. E yi yamana fajini geli.’ ”

## 8

### *Yerusalεn mεn tima nen*



<sup>1</sup> Alatala Senben Birin Kanna yi falan ti, a naxa,

<sup>2</sup> “Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, ‘Xɔxɔlɔn gbeena n yi Siyon ma fe ra han. N bɔɔɔn wolonxi a fe ra ki faɔi!’ ”

<sup>3</sup> Alatala ito nan falaxi, a naxa, “N mɔn fama nɛn Siyon yi, n yi dɔxɔ Yerusalɛn taani. Yerusalɛn fama nɛn xili badeni ‘ɔndi taana.’ Alatala Senben Birin Kanna geyaɔn yi xili ba ‘geya sariɔanxina.’ ”

<sup>4</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Xɛmɛ fonne nun ɔaxalan fonne mɔn dɔxɔma nɛn Yerusalɛn taan malandene yi, dunganna suxi e birin yii e siimaya xunkuyena fe ra.

<sup>5</sup> Taan malandene rafema nɛn dii xɛmɛne nun dii tɛmɛne ra saba sodeni.”

<sup>6</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Yanyina nde, yama dɔnxɛn naxan na lu, na kabɛma nɛn na feen ma na lɔxɔni, koni na mi n tan naterɛnama!” Alatala Senben Birin Kanna falan nan na ra.

<sup>7</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N nan n ma yamaan nakisima nɛn sogeteden nun sogegododen yamanane ma.

<sup>8</sup> N fama nɛn e ra, e yi dɔxɔ Yerusalɛn taani. E findima nɛn n ma yamaan na, n yi findi e Ala ra, ɔɔndin nun tinxinni.”

<sup>9</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “E wɛkile, ɛ tan naxanye falani itoe mɛma, nabine yi naxanye falama muxune yi Alatala Senben Birin Kanna banxin betɛn sama waxatin naxan yi a ti feen na.

<sup>10</sup> Bayo benun na lɔxɔne, walikɛna hanma ɔingene wanla saranna mi yi sɔtɛ. Yaxune mi yi tinɔɛ yamaan yi mini hanma e so bɔɔɛ xunbenli. Amasɔtɔ n yi muxune luma e bode xili ma nɛn.

<sup>11</sup> Koni iki n mi fa a ligama yama dɔnxɛni ito ra alo waxati danguxine,” Alatala Senben Birin Kanna falan nan na ra.

<sup>12</sup> “E sansiin sima nɛn bɔɔɛ xunbenli. Manpa binle bogima nɛn. Bɔxɔn balon naminima nɛn. Tule igen fama nɛn. N na birin soma nɛn yama dɔnxɛn yii e kɛɛn na.

<sup>13</sup> Yuda bɔnsɔnna nun Isirayila kaane, ɛ bata yi findi danga muxune ra siyane tagi kii naxan yi, n na ɛ rakisima nɛn, ɛ yi baraka na kiini. ɛ nama gaxu, ɛ wɛkile.”

<sup>14</sup> Amasɔtɔ Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “E benbane to yi n naxɔlɔma, n na a ragidi nɛn n xa ɛ ɔaxankata, n mi nimisa.

<sup>15</sup> Koni iki n mɔn bata a ragidi, n xa a faɔin naba ɛ xa, Yerusalɛn nun Yuda bɔnsɔnna muxune. Nayi, ɛ nama gaxu.

<sup>16</sup> ɛ xa feni itoe liga: ɛ xa ɔɔndin fala ɛ bode xa, ɛ kitin sa ɔɔndini, kitin naxan bɔɔɛ xunbenla rasoma.

<sup>17</sup> Muxu yo nama miriya ɔaxin tongo a boden xili ma. ɛ nama ɛ kɔlɔ wuleni. Amasɔtɔ n na feene rapaxuxi,” Alatala falan nan na ra.

### *Sun suxun maxɔdinna yabina*

<sup>18</sup> Alatala Senben Birin Kanna yi falan ti n xa, a naxa,

<sup>19</sup> “Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa: Kike naaninden sunna, kike suulunden sunna, kike solofereden sunna e nun kike fuden sunna, ne findima nɛn Yuda bɔnsɔnna sɛwa lɔxɔne nun ɔaxaɔaxa lɔxɔne ra, e nun sali lɔxɔne. Koni ɔɔndin nun bɔɔɛ xunbenla xa rafan ɛ ma de!”

<sup>20</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Siya wuyaxine nun taa wuyaxi muxune mɔn fama nɛn.

<sup>21</sup> Taa keden muxune fama nɛn taan bonna muxune ma, e naxa, ‘En siga Alatala maxandideni, en yi Alatala Senben Birin Kanna fen! N tan fan sigama nɛn!’

<sup>22</sup> Nayi, yama wuyaxin nun siya senbemanne fama nen Alatala Senben Birin Kanna fendeni Yerusalen taani, e yi a maxandi.”

<sup>23</sup> Alatala Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “Na loxone yi, xeme fu fama nen keli siyane birin yi naxanye xuine birin falama, e yi e singan Yahudiya keden ma domaan lenben na, e yi a fala, e naxa, ‘En birin nan sigama, amasoto nxu bata a me a Ala i xon.’”

## 9

### *Siya gbetene kitina*

<sup>1</sup> Waliyiya falan ni i ra,

Alatala falan naxan tixi Xadiraki yamanan xili ma,  
a Damasi taan li.

Amasoto Alatala gbeen nan adamadiin bonne ra,  
alo Isirayila bonsonne birin.

<sup>2</sup> A mon xa Xamata taan li,  
Damasi danna,  
e nun Tire taan nun Sidon taana,  
kolonna gbo denaxan yi.

<sup>3</sup> Tire taan bata yinna ti,  
a bata gbetin malan  
alo burunburunna.  
A xemaan gbo alo kira xon borona.

<sup>4</sup> Koni Marigina a bama a yii nen,  
a yi a yinna radin baani,  
teen yi taan gan.

<sup>5</sup> Asikalon kaane na toma nen e gaxu.  
Gasa kaane fan gaxuma nen e xuruxurun,  
e nun Ekiron kaane,  
amasoto e yigitagama nen.  
Mangayaan nanma nen Gasa taani,  
Asikalon taani gelima nen.

<sup>6</sup> Siya basanxin fa Asadodi taan tongoma nen,  
n yi Filisitine wason kala.

<sup>7</sup> N suben bama nen e de wunla naxan yi,  
e nun donse haramuxine.  
E donxen naxanye na lu,  
ne fan findima nen en ma Ala gbeen na.  
E yi lu alo Yuda xabila kedenna.  
Ekiron kaane luma nen alo Yebusu kaane.

<sup>8</sup> Ganla naxanye danguma  
hanma naxanye fama,  
n daaxama nen n ma yamaan makantandeni ne ma.  
E mi luma fitina muxu yo a non bun,  
amasoto iki n yen tixi e ra.

### *Mangan famatona*

<sup>9</sup> Siyon kaane, e nan han!  
Yerusalen kaane, e xuini te sewani.  
E a mato!  
E mangan fama e ma.  
A tinxin. A bata rakisi.  
A limaniya.

A fama sofanla nan fari,  
sofali diina, sofali gilen diina.

<sup>10</sup> N yenge so wontorone bama nen Efirami yi  
e nun soone Yerusalen taani.

Yenge so xanle kalama nen.

A tan baje xunbenla ralima siyane ma nen.

A mangayaan xuyama ayi nen  
keli foxo igen ma han foxo igena,  
keli baan ma han boxon danna.

<sup>11</sup> E tan mabinni,

n na e muxu suxine xunbama nen

en ma layirin wunla fe ra

naxanye ramaraxi alo kasorasane yili kui xareni.

<sup>12</sup> E mon xa so taa makantanxini,  
e tan kasorasaan naxanye yigi saxi.

N mon xa a rali e ma to:

n ni i saranma nen doxona ma firin.

<sup>13</sup> Amasoto n bata Yuda yiton alo xanla,

Efirami yi lu alo n ma xalimakunla.

Siyon, n ni i ya dii xemene rakelima nen Gireki kaane xili ma.

N yi e lu alo sofana silanfanna.\*

<sup>14</sup> Alatala a makenema nen e xun ma,  
a xalimakunla yi siga alo kuye sarinna.

Marigina Alatala xotaan fema nen,

a fa yiifari ma tule foyeni.

<sup>15</sup> Alatala senben Birin Kanna e rakantanma nen.

E e degema nen,

e sigan ti lantan gemene fari.

E e minma nen sewani,

e sarin alo dol minne.

E lugo alo goron nafexina

alo saraxa ganden tongonne wasan wunla ra kii naxan yi.

<sup>16</sup> Alatala, e Ala e rakisima nen na boxoni,

alo a xuruse kuruna.

E noroxin yi lu a yamanani

alo geme fajine mangaya taxamaseri komotin ma.

<sup>17</sup> E tofanma nen han!

E rayabuma nen han!

Balon banxulanne ragboma nen,

minse fajine yi sungutunne rayabu.

## 10

### *Ala nan baje xunbenla fima*

<sup>1</sup> E xa Alatala maxodin

a xa tulen nafa e ma jemnen na.

A tan nan foyen nakelima,

a yi tule gbeen nafa

a yi birin ma xeen nasabati.

<sup>2</sup> Amasoto wule falan nan suxurene ra.

Yiimatone wule feene nan toma.

\* **9:13: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

E wule xiye falane nan tima!  
 E madɛndɛnna tima fala fuune nan na.  
 Nanara, yamaan bata siga a xun xɔn,  
 e tɔrɔxi

alo kari mi xuruseen naxanye ma.  
<sup>3</sup> N bata xɔlɔ na xuruse rabane ma han!  
 N yɛɛratine hakene saranma e ra nɛn.  
 Amasɔtɔ Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna  
 a ɲɔxɔ luma nɛn a kurun xɔn,  
 a yamana, Yuda bɔnsɔnna.

A fama e ra nɛn yɛngeni  
 alo a soo kɛndɛne.

<sup>4</sup> Kuntigine sifan birin minima a tan nin.  
 Banxin tongon gɛmɛ kɛndɛn minima a tan nin.  
 Bubu wudin minima a tan nin.  
 Yɛngɛ so xanla minima a tan nin.

<sup>5</sup> E luma nɛn alo sofa wɛkilɛxine  
 naxanye e yaxune yibodonma yɛngɛni  
 alo kira xɔn borona.  
 Bayo Alatala e xɔn,  
 e yɛngɛn soma nɛn,  
 e sofa soo ragine yarabi.

<sup>6</sup> N Yuda bɔnsɔnna sɛnbɛ soma nɛn,  
 n yi Yusufu bɔnsɔnna rakisi.  
 N mɔn e rafama nɛn e konni  
 bayo n bata kininkinin e ma.  
 E luma nɛn alo n mi e rabɛɲin.  
 Alatala nan n tan na, e Ala,  
 n na e maxandine yabima nɛn.

<sup>7</sup> Efirami kaane findima nɛn sofa wɛkilɛxine ra.  
 E sɛwama nɛn alo e minxin na a ra.  
 E diine na toma nɛn, e ɲaxan,  
 e sɛwama nɛn Alatalaa fe ra.

<sup>8</sup> N nan n ma yamaan xilima nɛn,  
 n yi e malan.

N na e xunbama nɛn,  
 e mɔn yi wuya alo a fɔlɔni.

<sup>9</sup> Hali n to e raxuyaxi ayi siyane yɛ,  
 n ma fe rabirama e ma nɛn yire makuyeni.  
 E nun e diine yi kisi,  
 e mɔn yi xɛtɛ.

<sup>10</sup> N na e rafama nɛn  
 keli Misiran yamanani  
 n yi e malan keli Asiriya yamanani.  
 N fama nɛn e ra Galadi nun Liban yamanani,  
 koni e mi xanɲɛ mɛnni.

<sup>11</sup> Ala baan walanne ragodoma nɛn  
 e yi tɔrɔ baani gidi,  
 hali Nila baan tilinne xɔrima nɛn.  
 Asiriya yamanan wason kalama nɛn,  
 Misiran yamanan sɛnbɛn yi ɲan.

<sup>12</sup> N tan nan e sɛnbɛ soma,

e yi sigan ti n xinli,  
Alatalaa falan nan na ra.

## 11

<sup>1</sup> Liban bɔxɔna, i ya dɛɛne rabi.  
Tɛɛn xa i ya suman binle gan.

<sup>2</sup> Fɔfɔ binle, ε gbelegbele,  
amasɔtɔ suman wudin bata bira.  
Wudi gbeene bata kala.

Basan warine, ε gbelegbele,  
amasɔtɔ fɔtɔn xɔlɛn bata kala.

<sup>3</sup> Xuruse rabane bata gbelegbele,  
amasɔtɔ e binyen waxatin bata dangi.  
Yatane bata wurundun,  
bayo fɔtɔn gbeen bata kala Yurudɛn baan dɛ.

### *Xuruse rabane*

<sup>4</sup> Alatala n ma Ala naxa iki:  
“I xa xuruse kuru faxa daxini ito raba.

<sup>5</sup> Muxun naxanye e sarama  
ne e kɔɛ raxabama,  
e kɛwali ɲaxin mi saran e ra.  
Naxanye e matima ne naxa,  
‘Alatala tantun!  
N bata bannaya!’

E raba muxune mi kininkininxi e ma.

<sup>6</sup> Amasɔtɔ n mi fa kininkininma yamanan muxune ma,”  
Alatalaa falan nan na ra.

“N bata e birin lu e bode a yii ma,  
e nun e mangana yiin ma.

E yamanan ɲaxankatama nɛn.  
N mi muxu yo bama e yii.”

<sup>7</sup> Nayi, n yi xuruse kuru faxa daxin naba, katarabi xuruse tɔrɔxine ma. N yi dungan firin tongo. N yi keden xili sa “Fanna,” bonna “Lanna.” N yi xuruse kurun naba.

<sup>8</sup> N yi xuruse raba saxan kedi kike kedenna bun. Diɲan yi ɲan n yi, n fan yi rapaxu xuruseene ma.

<sup>9</sup> Nayi, n yi a fala ne xa, n naxa, “N mi fa ε rabama. Xa naxan faxama, a xa faxa. Xa naxan lɔma ayi, a xa lɔ ayi. Naxanye na lu, ne xa e bode suben don.”

<sup>10</sup> N yi n ma fanna dunganna tongo n yi a yigira, alogo n xa n ma layirin kala n naxan xidi nxu nun siyane birin tagi.

<sup>11</sup> A yi kala na lɔxɔni, nayi xuruse tɔrɔxin naxanye yi n matoma na lɔxɔni, ne yi a kolon a Alatalaa falan nan yi a ra.

<sup>12</sup> N yi a fala e xa, n naxa, “Xa a ε kɛnɛn, ε n saranna fi, xanamu, ε a lu na.” E yi gbeti gbanan tonge saxan fi n saranna ra.

<sup>13</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “A wole ayi fɛɲɛ rafalan xa, e saran gbeeni ito naxan mirixi n xa.” N yi gbeti gbanan tonge saxanna tongo, n yi e woli Alatala banxini fɛɲɛ rafalan xa.

<sup>14</sup> Na xanbi ra, n yi n ma lan dunganna fan yigira alogo n xa ngaxake-denyaaan kala Yuda nun Isirayila tagi.

<sup>15</sup> Alatala yi a fala n xa, a naxa, “I mɔn xa xuruse raba xaxilitarena waliseene tongo.

<sup>16</sup> Amasoto n tan yeteen xuruse rabana nde rafama nen yamanani. A mi a yengi daxe xuruseene xon ma naxanye loma ayi, a mi a dii xali nene fenje, a mi a maxoloxine dandanje, a mi a kendene baloe. Koni a yexee turaxine donma nen a yi e toron koten.”

<sup>17</sup> Gbalon na xuruse raba fuyantenna xa, naxan xuruseene rabejinma!

Silanfanna xa a yiin sege\*  
a yi a yiifari ma yeen soxon.  
A yiin xa faxa a ma fefe,  
a yiifari ma yeen yi xori.

## 12

### *Yerusalen xunba famatona*

<sup>1</sup> Waliyiya falan ni i ra,  
Alatala falan naxan tixi Isirayila fe yi.  
A tan naxan kore xonna nun boxo xonna daxi,  
a yi muxun niin sa a yi,  
Alatalaa falan ni ito ra:

<sup>2</sup> N Yerusalen findima nen dolo min seen na,  
naxan a rabilinna siyane birin fugama a ra.  
Yerusalen taan nabilinna nen yenge ni,  
e nun Yuda yamanan birin.

<sup>3</sup> Na loxoni, n Yerusalen findima nen  
geme binyen na siyane birin xa.  
Naxan yo na kata a yite feen na,  
na maxoloma nen.  
Boxon siyane birin e malanma nen a xili ma.

<sup>4</sup> Alatalaa falan ni ito ra:  
Na loxoni  
n faan nasoma nen e soone birin yi,  
n yi gaxun naso e soo ragine yi.  
Koni n nan n yeen tima nen  
Yuda bomsonna muxune ra.  
N yi siyane soone birin yene xori.

<sup>5</sup> Yuda mangane a falama nen e bojeni,  
“Yerusalen muxune bata en senbe so  
Alatala Senben Birin Kanna barakani, e Ala.”

<sup>6</sup> Na loxoni,  
n Yuda mangane luma nen  
alo tee wolonne yegene de,  
alo xaye radexin malo xidine tagi.  
E fama e rabilinna siyane halagideni  
e komenna nun e yiifanna ma.  
Koni Yerusalen kaane mon luma nen e konni.  
<sup>7</sup> Alatala Yuda doxodene nan singe rakisima,  
alogo Dawuda yixetene nun Yerusalen muxune  
binyen nama dangu Yuda muxune ra.

<sup>8</sup> Na loxoni,  
Alatala Yerusalen kaane ratangama nen.  
Hali naxan bata tagan e ye,

\* **11:17: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

a yengɛn soma nɛn na lɔxɔni  
alo Dawuda.

Dawuda yixɛtɛne fan luma nɛn  
alo Ala yetɛna,  
alo Alatalaa malekana e yeɛ ra.

<sup>9</sup> Na lɔxɔni,  
n siyane birin naxɔrima nɛn  
naxanye fama Yerusalɛn xili ma.

<sup>10</sup> Nayi, n hinanna nun maxandin niin nagodoma nɛn  
Dawuda yixɛtɛne ma e nun Yerusalɛn muxune.

E yi e yeɛ rafindi n ma,  
e naxan yisɔxɔnxi.

E sunuma nɛn a fe ra  
alo dii keden peena.  
E a wugama nɛn sɔxɔlɛni,  
alo dii singena.

<sup>11</sup> Na lɔxɔni,  
sunun gboma ayi nɛn Yerusalɛn taani,  
alo Xadada-Rimɔn ma sununa Megido mɛrɛmɛrɛni.

<sup>12</sup> Yamanan sunuma nɛn,  
xabilane birin yi lu e danna.  
Dawuda bɔnsɔnna a danna,  
e ɲaxanle fan e danna,

Natan bɔnsɔnna a danna,  
e ɲaxanle fan e danna,

<sup>13</sup> Lewi bɔnsɔnna a danna,  
e ɲaxanle fan e danna,  
Simayi bɔnsɔnna a danna,  
e ɲaxanle fan e danna,

<sup>14</sup> e nun bɔnsɔnna bonne birin.  
Birin luma nɛn a danna,  
e ɲaxanle fan yi lu e danna.

## 13

### *Suxurene nun wule nabine*

<sup>1</sup> Na lɔxɔni,  
tigin minima nɛn Dawuda yixɛtɛne xa,  
e nun Yerusalɛn muxune,  
alogo yulubine nun xɔsin xa ba e ma.

<sup>2</sup> Alatala Sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra:  
Na lɔxɔni,

n suxurene xinle bama nɛn yamanani,  
ɲinan yi ti e xɔn ma fefe!

N mɔn nabine nun xaxili ɲaxin bama nɛn yamanani.

<sup>3</sup> Xa muxuna nde mɔn nabiya falan ti,  
a nga nun a baba naxan a barixi,  
ne a falama a xa nɛn,  
e naxa, "I xa faxa,  
amasɔɔ i bata wulen fala Alatala xinli."  
A nga nun a baba naxan a barixi,  
ne a sɔxɔnma nɛn  
a nɛma nabiya falane tima.

<sup>4</sup> Na lɔxɔni, nabine birin yagima nɛn  
e fe toxine nun e waliyiya falane ra.  
E mi fa nabiya domaana soma sɔnɔn  
alogo e xa madaxun ti.

<sup>5</sup> E birin a falama nɛn, e naxa,  
“Nabi mi n na, xɛɛ biin nan n na.  
Amasɔtɔ muxuna nde n sara nɛn  
xabu n dui jɔɛ waxatini.”

<sup>6</sup> Koni e a maxɔdinma nɛn, e naxa,  
“Nanse laru itoe ra i kanken ma?”  
A e yabima nɛn, a naxa,  
“E n maxɔlɔ nɛn n xɔyine konni.”

### *Silanfanna*

<sup>7</sup> “Silanfanna,  
i xa keli n ma xuruse rabaan xili ma,  
xɛmɛn naxan n fɛma.”  
Alatala sɛnbɛn Birin Kanna falan ni ito ra.  
“Xuruse rabaan faxa,  
yɛxɛɛne xa xuya ayi.  
N yi keli a xunxurine xili ma.  
<sup>8</sup> Nayi, yamaan dɔxɔde saxan,  
firin faxama nɛn keden yi lu na.  
Alatalaa falan nan na ra.  
<sup>9</sup> N yi a dɔnxɛn sa tɛɛni  
n yi a rasɛnsɛn alo gbetina.  
N yi e mato tɛɛni,  
alo xɛmaan matoon kii naxan yi.  
Nayi, e n maxandima nɛn,  
n yi e yabi.  
N na a falama nɛn,  
'N ma yamaan nan ne ra.'  
E yi a fala, e naxa,  
'Alatala nan nxɔ Ala ra.' ”

## 14

### *Alatala fa lɔxɔna*

<sup>1</sup> Alatalaa lɔxɔn fama.  
Yaxune ɛ seene yitaxunma nɛn ɛ yɛɛ xɔri.  
<sup>2</sup> N siyane birin malanma nɛn  
e yi Yerusalɛn yɛngɛ.  
Taan suxuma nɛn.  
Banxine yi kui geli.  
E yi fu jaxanle ma.  
Taan fɔxɔ kedenna yi siga suxuni.  
Koni yama dɔnxɛn luma nɛn taani.  
<sup>3</sup> Alatala kelima nɛn  
a yi na siyane yɛngɛ,  
alo a yi yɛngɛn soma waxati gbetɛ yi kii naxan yi.  
<sup>4</sup> A tima nɛn na lɔxɔni Oliwi geyaan fari,  
naxan Yerusalɛn yɛtagi a sogeteden binni.  
Oliwi geyani bɔma nɛn a tagi,  
keli a sogeteden binni



han a sogegodode binni.

Folo gbeen yi lu na.

Geyaan fɔxɔ kedenna xetɛma nɛn kɔmɛnna ma,  
a fɔxɔ kedenna boden fan yi siga yiifanna ma.

<sup>5</sup> Nayi, ε ε gima nɛn n ma geyane folon na.

Amasɔɔ geyane folon sigama nɛn han Aseli.

ε ε gima nɛn

alo ε to ε gi bɔxɔ xuruxurunna yεε ra,

Yusiya waxatini, Yuda mangana.

Nayi, Alatala fama nɛn, n ma Ala,

e nun malekane birin.

<sup>6</sup> Na lɔxɔni,

kɛnɛn mi luma na,

hanma xunbenla hanma ige xundina.

<sup>7</sup> E nun lɔxɔn bonne keden mi a ra.

Alatala nan na lɔxɔn kolon.

Yanyi mi luma na,

kɔε mi luma na.

Hali kɔεɛn na,

kɛnɛnna luma nɛn na.

<sup>8</sup> Na lɔxɔni,

siimaya igen minima nɛn Yerusalen taani.

A fɔxɔ kedenna yi siga sogetede baan binni,

a fɔxɔ kedenna yi siga sogegodode fɔxɔ igen binni.

A minima nɛn soge fure waxatini alo jɛmɛna.

<sup>9</sup> Alatala nan findima bɔxɔn birin mangan na.

Na lɔxɔni,

Alatala nan keden yatɛma Ala ra,

a keden peen xinla yi lu na.

<sup>10</sup> Yerusalen rabilinna bɔxɔn birin

findima nɛn mɛrɛmɛrɛn na,

keli Geba yi han Rimɔn yi,

Yerusalen yiifanna ma.

Yerusalen tima nɛn.

Taan danne yi lu iki:

Keli Bunyamin dɛɛn na

han dɛ singen yireni

han tongonna dɛna.

Keli Xananɛli sangansoon ma

han mangana manpa ige badena.

<sup>11</sup> Muxune dɔxɔma nɛn taani.

A mi fa halagima.

Yerusalen luma nɛn bɔjɛ xunbenli.

<sup>12</sup> Siyaan naxanye Yerusalen yɛngɛxi,

Alatala fitina fureni ito nan sama ne fari:

E birin fatin kunma nɛn e jɛjɛn na.

E yɛene kunma nɛn e yɛ yinla ra,

e lenne fan yi kun e dɛ.

<sup>13</sup> Na lɔxɔni,

Alatala gaxu gbeen nasoma nɛn e yi,

e yi e bode suxu e yiin ma,

e yi e bode yɛngɛ.

14 Yuda kaane fan Yerusalen xun mayengema nen.  
E e rabilinna siyane birin ma nafunle tongoma nen:  
xemaan nun gbetin nun dugi gbegbe.

15 Na fitina fure sifan soone nun gbaxalone\*  
nun jogome ne nun sofanle fan suxuma nen  
e nun xuruseen naxanye birin yaxune daaxadeni.

16 Nayi, siyaan naxanye birin Yerusalen yengexi  
na muxu donxene fama nen jee yo jee,  
e Manga Alatala Senben Birin Kanna batu,  
e yi Bubu Kui Sanla raba.†

17 Xa baxan xabilana nde tondi sigɛ Yerusalen taani  
Manga Alatala Senben Birin Kanna batudeni,  
tulen mi fama e konni.

18 Xa Misiran kaane tondi sigɛ,  
xa e mi fa, tulen mi fama na.  
Alatala fitina furen nagodoma e ma nen  
a naxan nagodoma siyane ma  
naxanye tondixi sigɛ Bubu Kui Sanla rabadeni.

19 Ala Misiran kaane fe jaxin saranma e ra na kii nin,  
a siyane yulubine birin saran e ra,  
naxanye mi sigama Bubu Kui Sanla rabadeni.

20 Na laxoni,  
hali talandin naxanye singanxi soone ra  
a sebema nen ne ma fa fala:  
“A Sarijanxi Alatala xa.”

Tunden naxanye Alatalaa banxini  
ne fan yatema nen se rasarijanxine ra  
alo saraxa ganden goronne.

21 Tunden naxanye birin Yerusalen nun Yuda yi,  
ne birin nasarijanma nen Alatala Senben Birin Kanna xa.  
Naxanye birin fama saraxa badeni,  
ne nde xalima nen,  
alogo e xa sa kudin so e kui.  
Na laxoni, sare mati yo mi fa luma  
Alatala Senben Birin Kanna batu banxini.

\* 14:15: *Gbaxaloni* itoe sotoma soon nun sofanla na diin soto waxatin naxan yi. † 14:16: *Bubu Kui Sanla* fe sebexi Saraxaraline 23.33-38 kui.

## Malaki

### Nabi Malaki Alaa Falan Naxan Sebε

Nabi Malaki kawandini ito sebexi nen jεε kεmε naanin jɔxɔn benun Marigi Yesu xa bari. A sebε waxatin naxan yi, fayida jεε kεmε nan bata yi dangu xabu Yahudiyane xεte e konni sa keli konyiyani Babilɔn yi. Suxu muxune xεte xanbini, Isirayila kaane yi lu e keɲaan masarε Ala mabinni ndedi ndedi, e tunnaɔɔ e ma. A lixi Nabi Xage nun Nabi Sakari bata yi yelin e kawandine bε xabu jεε tonge saxan hanma jεε tonge suulun. Isirayila kaane bata yi Nabi Xage nun Nabi Sakari a xinla ratin, e yi Ala Batu Banxin ti Yerusalen taani. Na xanbi ra, yamaan yi yigi nenen naxan sɔtxi yamana kanna Sorobabeli a mangayaan bun, na yi kala. Esirasi mɔn munma yi e dina feene yitɔnna fɔl singen.

Nayi, dina feene yi xεtεma xanbin nan na. Sanla mi yi fa rabama, e mi yi saraxane bama a kiini. Alaa sariyan mi yi suxi.

Nabi Malaki yi yamaan nalimaniya, a Alaa xanuntenyana fe rabira e ma e nun a kitin naxan mɔn bata maso e ra. A e rakolon a Ala fama a Muxu Sugandixin nan nafadeyi. Na sebexi Malaki 3.1-4 kui. Nabi Malaki nan Yoni Marafu Tiina fe fala waliyiyani jεε kεmε naanin benun a xa fa. A naxa, a nabina nde fama Alaa Muxu Sugandixin yεε ra, a kirani tɔn a xa naxan luma alo Nabi Eli. Na sebexi Malaki 3.1 kui e nun 3.23-24 kui. Ningila Yesu kui, feni ito falaxi lan Yoni Marafu Tiin nan ma naxan Marigi Yesu fa feni tɔn. Na sebexi Matiyu 17.11-13 kui e nun Luka 1.17 kui.

<sup>1</sup> Alatala yi waliyiya falani ito ti Isirayila kaane xa Malaki xɔn.\*

#### *Ala bata a yamaan xanu*

<sup>2</sup> Alatala naxa, “N bata ε xanu.” Koni ε naxa, “I ya xanuntenyaan yitaxi nxu ra di?” Alatalaa falan ni ito ra, a naxa, “Esayu xunyεn xa mi yi Yaxuba ra ba? Anu n bata Yaxuba xanu,

<sup>3</sup> koni n bata Esayu rajaxu. N bata a geya yirene findi tonbonne ra, n yi a keεn lu kankone xa.”

<sup>4</sup> Xa Edɔn kaane a fala, e naxa, “Nxu bata halagi, koni nxu mɔn nxɔ taa kalaxine tima nen!”

Nayi, n tan Alatala Senben Birin Kanna naxa, “E na e ti, n mɔn yi e rabira. Muxune menna xilima nen, ‘Bɔxɔ Naxina,’ Alatala xɔɔxi yamaan naxan ma habadan!

<sup>5</sup> E na toma nen, ε yi a fala, ε naxa, ‘Alatala gbo hali Isirayila yamanan fari ma!’ ”

#### *Saraxaraline magi fena*

<sup>6</sup> “Diina a fafe binyama nen. Walikεεn fan a kuntigin binyama nen. Xa n tan nan ε fafe ra, na binyen sifan minen yi? Xa ε mangan nan n na, na binyen sifan minen yi?” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini. “E tan saraxaraline, ε tan nan n xinla rayelefuma. E mɔn yi a fala, ε naxa, ‘Nxu i xinla rayelefuxi di?’

<sup>7</sup> E fama donse haramuxin nan na, ε yi a dɔxɔ saraxa ganden fari. E mɔn yi a fala, ε naxa, ‘Nxu i ya sariɲanna kalaxi di?’ A luxi nen alo ε a falama nen, ε naxa, ‘Alatalaa saraxa ganden tɔnɔ mi na’

\* **1:1: Malaki** bunna nen fa fala “N ma xerana.”

<sup>8</sup> ε na fa xuruse yεεtaren na saraxan na. Fe ɲaxin xa mi na ra ba? E na fa xuruseen na, a sanna giraxi hanma a furaxi, fe ɲaxin xa mi na fan na ba? Xa i na fi i ya yamana kanna ma, na go? A sewe i ra ba? A i yisuxe a fajin na ba?" Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

<sup>9</sup> "Nayi, iki, ε kata ε Ala mafan alogo a xa hinan en na! E to na se sifane fima a ma, a a tuli matiye ε ra ba?" Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

<sup>10</sup> "Hali ε tan nde kedenna yi Ala Batu Banxin deen nagale nun alogo ε nama teen nadege fuuni n ma saraxa ganden fari! N mi n sewa fe yo toxi ε yi," Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini. "N mi ε saraxane rasuxuma.

<sup>11</sup> N xinla binyama nen siyane birin ye keli sogeteden ma han a biradena. E wusulanna nun kise sariɲanxine bama saraxan na n xinli yiren birin yi. N xinla binyama nen siyane birin ye." Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

<sup>12</sup> "Koni ε tan nan n ma sariɲanna kalama, ε to a falama, ε naxa, 'Marigina saraxa ganden haramuxi, en donseen naxan sɔtɔma a fari na yelefu.'

<sup>13</sup> E a falama, ε naxa, 'Fitinan ni ito ra!' E yi ε kutun maraɲaxuni." Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

"Anu, ε fama xuruse muɲaxine ra n xɔn saraxan na, naxanye madɔnxi hanma naxanye furaxi. N tan tinɲe ne rasuxe ε ra ba?" Alatala naxa na kiini.

<sup>14</sup> "Dangan na yanfantenna xa xuruse xeme radaxaxin naxan ma kuruni, a yi a kɔɔ a so feen na n yii, a fa fa a madɔnxin na Marigin xɔn saraxan na. Bayo manga gbeen nan n na. N xinla magaxu siyane ye." Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

## 2

<sup>1</sup> "Iki, yamarini ito ε tan saraxaraline nan xa!

<sup>2</sup> Xa ε mi ε tuli mati, xa ε mi a ragidi ε bɔɲeni, a ε xa n xinla binya, n dangan nafama nen ε ma, n yi ε dubane findi dangane ra. N bata ε dubane danga yati! Bayo ε mi n ma fe ragidixi ε bɔɲeni." Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

<sup>3</sup> "Iki, n kɔnkɔxi ε bɔnsɔnna xili ma ε fe ra. E xuruseen naxanye bama saraxan na n xa sali waxatini, n na e gbiine soma nen ε yetagi, muxune yi sa ε nun na woli ayi ε bode xɔn.

<sup>4</sup> Nayi, ε a kolonma nen, a n yamarini ito falaxi ε xa nen alogo layirin naxan nxu nun Lewine tagi, na nama kala." Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

<sup>5</sup> "N ma layirin luxi nen e xɔn, a findi siimayaan nun bɔɲe xunbenla ra e xa. N na e so nen e yii alogo e xa gaxu n yeε ra. E lu nen n yeεragaxuni yati, e yi n xinla binya.

<sup>6</sup> N ma sariyan ɲɔndin yi e de. Wule fala yo mi lu e de. E bira nen n fɔxɔ ra bɔɲe xunbenla nun muxu fajiyani, e yi muxu wuyaxi raxete haken fɔxɔ ra."

<sup>7</sup> "Amasɔto saraxaralina falane fekolonna nan fima muxune ma. Muxune xaranna fenma a tan nan na lan sariyane ma. Amasɔto Alatala Senben Birin Kanna xeraan nan a ra.

<sup>8</sup> Koni ε tan bata kiraan beɲin, ε bata muxu wuyaxi ratantan sariyan xɔn. N layirin naxan xidi nxu nun Lewi bɔnsɔnna muxune, ε bata na kala." Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

<sup>9</sup> "N maraɲaxun nun marayarabin nagidima ε ma nen yamaan tagi. Amasɔto ε mi biraxi n ma kiraan fɔxɔ ra, fɔ ε to muxune rafisaxi e bode xa sariyan xɔn."

<sup>10</sup> En birin fafe keden xa mi a ra ba? Ala kedenna xa mi en birin daxi ba? Nanfera nayi en na en bode yanfama, en yi layirin kala naxan xidi en benbane nun Ala tagi?

<sup>11</sup> Yuda kaane bata tinxintareyaan liga. Fe haramuxin bata liga Isirayila nun Yerusalen yi, bayo yire saribanxin naxan yi rafan Alatala ma, Yuda kaane bata na raharamu. E bata sungutunne futu naxanye ala xɔɔɛna nde batuma.

<sup>12</sup> Naxan na ito liga, Alatala xa na kanna kedi Yaxuba bɔnsɔnne dɔxɔdene yi. A tan nan kantanna tima, a yabin ti. Ala xa na kanna kedi hali a saraxane ba Alatala Senben Birin Kanna xa.

<sup>13</sup> A mato, ε mɔn naxan xunna. E wugama, ε kutunma, ε yi Alatalaa saraxa ganden nafe yεegen na bayo a mi fa ε saraxane matoma, a mi sese rasuxuma ε yii.

<sup>14</sup> E mɔn yi a fala, a nanfera? Bayo Alatala nan seren na ε nun ɔaxanla tagi i naxan dɔxi i foninge waxatini, i naxan yanfaxi, hali i fe rafala boden to yi a ra, hali ε nun na to bata yi layirin xidi.

<sup>15</sup> Ala mi ε findixi gbindi kedenna xan na ba, a yi niin bira na yi? Na gbindi kedenna nanse fenma fɔ bɔnsɔnna naxan Ala kolon. Nayi, ε yete suxu ε niini, ε nama ε foninge waxatin ɔaxanla yanfa.

<sup>16</sup> Alatala, Isirayilaa Ala naxa, “Naxan na a mε a ɔaxanla ra xɔnnantenyani, na gbalon funfu luma a ma nεn. Nayi, ε yete suxu ε niini ε nama muxune yanfa.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

### *Ala fa fena kitisadeni*

<sup>17</sup> E fala xuine Alatala xadanma. E a falama, ε naxa, “Nxu a raxadanma di?” E nεma a fale, ε naxa, “Naxan yo fe ɔaxin liga, ne nan fan Alatala yεε ra yi. Na kanne nan nafa a ma.” Hanma ε naxa, “Ala naxan kiti kenden sama, na minen yi?”

## 3

<sup>1</sup> “A mato, n nan n ma xεraan nasigama nεn, a yi kirani tɔn n yεε ra. Nayi, sanɔa ma kedenni, ε marigin naxan fenma, na soma nεn a batu banxini. E n ma xεraan naxan mamεma lan n ma layirin ma, na fama nεn.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

<sup>2</sup> Anu, nde luyε a nii ra a fa lɔxɔni? Nde luyε tixi a na fa waxatin naxan yi? Bayo a luma nεn alo xabuna sulun tεena,\* alo dugin xana xɔsi ba safunna.

<sup>3</sup> A dɔxɔma nεn alo xabun naxan wure gbeti fixen naxulunma a rasensɛn xinla ma a yi a gbiin ba. A Lewine rasariɔanma nεn alo xεmaan nun wure gbeti fixen nasensɛnma kii naxan yi, e findi saraxarali tinxinxine ra Alatala xa.

<sup>4</sup> Nayi, Yuda kaane nun Yerusalen kaane kiseene rafanma nεn Alatala ma, alo waxati danguxine yi.

<sup>5</sup> “N nan n masoma nεn ε ra kitisadeni. N yi sereyaan ba kɔεramuxune nun yalundene xili ma mafuren, e nun naxanye e kɔlɔma wulen fari, e nun naxanye walikεne saranna nun kaɔa gilene nun kiridine kansunma, e nun naxanye xɔɔene rabɛinma, naxanye mi gaxuma n yεε ra.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

### *Yaganne fe*

\* 3:2: *Sulun tεen* mɔn falama yirena nde yi fa fala “*Furu tεena*.”

6 “N tan Alatala, n mi masaraxi. Nanara, ε tan Yaxuba bɔnsɔnne, ε mi raxɔrixi.

7 Xabu ε benbane waxatini, ε bata ε xun xanbi so n ma tɔnne yi, ε mi e suxi. E mɔn xa xete n ma, n fan yi n yee rafindi ε ma.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini. “Anu, ε a falama, ε naxa, ‘Nxu fa xetema Ala ma di?’

8 Adamadiin nɔe Ala muɲe ba? Anu ε bata n muɲa. E n maxɔdinma, ε naxa, ‘Nxu i muɲaxi di?’ E to mi yaganna nun kise defexine fima.

9 Dangana ε tan yamanan muxune birin fɔxɔ ra amasɔtɔ ε n muɲama.

10 E fa yaganne defexin na se ramaradeni alogo balon xa lu n ma banxini waxatin birin.” Alatala Senben Birin Kanna naxa, “E n nakɔɔsi feni ito yi iki, ε a mato, xa n mi kore xɔnna deen nabiyε ε xa, n baraka gbeen nagodo ε ma han a dangu ayi.”

11 Alatala Senben Birin Kanna naxa, “N mi tiɲe se kalane yi ε sansine kala bɔxɔni, ε wudi binle mi luyε e bogitarene ra.

12 Siyane birin a falama nen ε ma a dubadene, bayo ε yamanan ɲaxunma nen.” Alatala Senben Birin Kanna naxa na kiini.

### *Ala tinxin muxune saranma nen*

13 Alatala naxa, “E fala xɔlene ti nen n ma. E mɔn a falama, ε naxa, ‘Nxu nanse falaxi i ma?’

14 E a fala nen, ε naxa, ‘Ala batun tɔnɔ yo mi na! Nxu nanse sɔtɔxi a sariya sununi, nxu sunuxin yi lu sigan tiyε Alatala Senben Birin Kanna fe ra.

15 Nxu fa a falama nen iki a sewan yete yigboone nan xa. Fe ɲaxi rabane nan sabatixi yati! Hali naxanye Ala bunbama, e yete sɔtɔma a ra.’ ”

16 Nayi, naxanye gaxuxi Alatala yee ra, ne falan tima e bode tagi, Alatala tuli matixi e ra, a e xuiin namema. Muxun naxanye gaxuxi Alatala yee ra e a xinla binya, ne xinle yi sebe Ala yetagi alogo a xa a ɲɔxɔ lu e xɔn.

17 Alatala Senben Birin Kanna naxa, “E findima nen n gbeen na. N na e findi n yete gbee yamaan na lɔxɔ naxan yi, e kininkininna n suxuma nen alo dii fafan kininkininna a diin ma kii naxan yi naxan walima a xa.

18 Nayi, ε mɔn tagi rabaan toma nen tinxin muxun nun muxu ɲaxin tagi, e nun Ala batu muxun nun naxan mi a batuma.”

19 Amasɔtɔ Alatala Senben Birin Kanna naxa, “Na lɔxɔn fama teen nan na alo sulun teena.† Yetε yigboone nun fe ɲaxi rabane birin findima sexe xaren nan na, na lɔxɔn yi findi teen na e xa. E salen mi luyε, hali e siyadina a mi luyε.

20 Koni ε tan naxanye n xinla binyaxi, n ma tinxinyaan minima nen kenenni ε xa alo sogan na te, a kenenna yi ε rakisi, ε xɔrɔyama nen, ε yi tugan sewani alo ɲinge dii lugoxine.”

21 Alatala Senben Birin Kanna naxa, “Nayi, ε muxu ɲaxine yibodonma nen, e lu alo xubena ε sanna bun, na lɔxɔni, n lɔxɔn naxan yitɔnma.”

### *Nabi Eli faan firindena*

22 N sariyan naxanye so n ma walikεen Musa yii Horebe geyani Isirayila kaane xa, n ma tɔnne nun yamarine, ne fe xa rabira ε ma.

23 N tan yetεen Nabi Eli rafama nen ε ma benun Alatalaa lɔxɔ gbee magaxuxin xa a li.

24 A yi dii fafane bɔɲen nafindi e diine ma, a diine bɔɲen nafindi e fafane ma, alogo n nama fa ε bɔxɔn halagi.

† 3:19: Sulun teen mɔn falama yirena nde yi fa fala “Furu teena.”

## Matiyu

### Matiyu Yesu a Fe Xibaru Faɓin Naxan Sebe

Matiyu Kitabun yireni ito sebeɓi neɓe tonge saxan e nun suulun ɓaxɓɓon Yesu te xanbini kore xonna ma. Mudu maxinla nan yi Matiyo ra Romi kaane xa Yesu a xilima waxatin naxan yi. Matiyo findi Yesu a xarandiina nde nan na. Yesu a taruxun ligaxi neɓe Matiyo yeɗe xari, a yi a sebe waxati gbete yi.

Matiyo nun Maraka nun Luka Yesu a taruxun yebama fayida kii kedenna nin. Koni Matiyo a gbeen sebeɓi Yahudiyane nan xa. Na nan a liga, a yirena ndee sebe Yahudiyane naxanye famuma dangu siya gbeteɓe ra. A mɓn nabiya fala fonne fe falama dangu bonne ra alogo a xa a yita Yahudiyane ra fa fala Yesu bata nabine birin ma falane rakamali.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yebama, Mariyamaa diina. Yesu xaran wuyaxi ti neɓe a dunuɓa yi gidini a yamaan xa. A mɓn kabanako wuyaxi liga neɓe. Matiyo na nan yebama Ningila Yesu kui. Dɓnxɓn na, a Yesu a saayan nan yebama e nun a rakeli fena sayani.

#### *Yesu benbane fe*

#### *Taruxune Singen 2.3-15 nun Luka 3.23-38*

1 Yesu Alaa Muxu Sugandixin benbane xinle nan itoe ra. Dawuda bɓnsɓnna nde nan yi Yesu ra. Ibrahima bɓnsɓnna nde nan yi Dawuda ra.

2 Ibrahima nan Isiyaga soto. Isiyaga yi Yaxuba soto. Yaxuba yi Yuda nun a xunyene nun a tadane soto.

3 Yuda yi Peresi nun Sera soto. E nga nan yi Tamari ra. Peresi yi Xesirɓn soto. Xesirɓn yi Rami soto.

4 Rami yi Aminadabo soto. Aminadabo yi Naxason soto. Naxason yi Salimon soto.

5 Salimon nun Raxabi yi Boosu soto. Boosu nun Ruti yi Obedi soto. Obedi yi Yese soto.

6 Yese yi Manga Dawuda soto.

Dawuda yi Sulemani soto. A nga yi findixi Yurayaa ɓaxanla nan na.

7 Sulemani yi Robowan soto. Robowan yi Abiya soto. Abiya yi Asa soto.

8 Asa yi Yosafati soto. Yosafati yi Yehorami soto. Yehorami yi Yusiya soto.

9 Yusiya yi Yotami soto. Yotami yi Axasi soto. Axasi yi Xesekiya soto.

10 Xesekiya yi Manase soto. Manase yi Amɓn soto. Amɓn yi Yosiya soto.

11 Yosiya yi Yekonaya nun a xunyene nun a tadane soto, e Isirayila muxune suxu waxatin naxan yi, e siga e ra Babilɓn taani konyiyani.

12 E siga xanbini Babilɓn taani, Yekonaya yi Selatili soto. Selatili yi Sorobabeli soto.

13 Sorobabeli yi Abiyudi soto. Abiyudi yi Eliyakimi soto. Eliyakimi yi Asori soto.

14 Asori yi Sadaki soto. Sadaki yi Ahimi soto. Ahimi yi Eliyudi soto.

15 Eliyudi yi Eleyasari soto. Eleyasari yi Matani soto. Matani yi Yaxuba soto.

16 Yaxuba yi Yusufu soto, Mariyamaa xemena, naxan Yesu bari, naxan xili "Alaa Muxu Sugandixina."

17 Awa, folo Ibrahima ma, han sa dɓxɓ Dawuda ra, na findi mayixete fu nun naanin nan na. Folo Dawuda ma, han e siga Isirayila yamaan na Babilɓn taani waxatin naxan yi, na fan mayixete fu nun naanin. Folo e sigan ma

Babilon taani, sa dɔxɔ Alaa Muxu Sugandixin bari waxatin na, na fan findixi mayixete fu nun naanin nan na.

*Marigi Yesu sɔtɔ fena*  
*Luka 2.1-7*

<sup>18</sup> Awa, Yesu Alaa Muxu Sugandixin sɔtɔxi kii naxan yi, na nan ito ra. A nga, Mariyama yi masuxi Yusufu xɔn ma nun, koni benun a xa dɔxɔ a xɔn ma waxatin naxan yi, a yi a to a bata fudikan fata Alaa Nii Sarijanxin na.

<sup>19</sup> Tinxin muxun nan yi a xɛmɛn Yusufu ra. A mi yi waxi a xa Mariyama rayagi yamaan yetagi. Nanara, a yi a miri a xa a futun kala luxunni.

<sup>20</sup> A yi a mirima na feen ma waxatin naxan yi, Marigina malekan yi mini a xa xiyeni, a naxa, “Yusufu, Dawuda bɔnsɔnna, i nama gaxu i ya jaxanla Mariyama tonge, amasɔtɔ a diin naxan barima, na fataxi Alaa Nii Sarijanxin nan na.

<sup>21</sup> A dii xɛmɛn barima nɛn, i yi a xili sa Yesu\* amasɔtɔ a tan nan a yamaan nakisima e yulubine ma.”

<sup>22</sup> Ito birin ligaxi nɛn alogo Marigin naxan falaxi a nabiin xɔn ma, a na xa kamali.

<sup>23</sup> A naxa,  
“Sungutun nasɔlɔnxin fudikanma nɛn,  
a dii xɛmɛn bari.  
E yi a xili sa Emanuweli,  
na bunna nɛɛn fa fala, ‘Ala en tagi.’ ”†

<sup>24</sup> Nanara, Yusufu xulun waxatin naxan yi, Marigina malekan naxan yamari a ma, a na liga, a yi Mariyama tongo a jaxanla ra.

<sup>25</sup> Koni e mi kafu han a yi dii xɛmɛn bari. Yusufu yi a xili sa “Yesu.”

## 2

*Xɔntɔn tiin naxanye sa keli sogeteden binni*

<sup>1</sup> Yesu to sɔtɔ Betɛlemi taani Yudaya yamanani Manga Herode waxatini, fekolonne yi fa sa keli sogeteden binni, fa Yerusalen taani.

<sup>2</sup> E muxune maxɔdin, e naxa, “Diidin naxan barixi Yahudiyane mangan na, na minɛn yi? Nxu bata a taxamaseri saren to nxu yi sogeteden binni waxatin naxan yi. Nanara, nxu bata fa nxu xa fa a batu.”

<sup>3</sup> Manga Herode na mɛ waxatin naxan yi, a kuisan, e nun Yerusalen kaane birin.

<sup>4</sup> A yi yamaan saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne xili, a yi e maxɔdin, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin yi lan a xa bari minɛn yi?”\*

<sup>5</sup> E yi a yabi, e naxa, “A barima Betɛlemi taan nin Yudaya yamanani. Nabini ito nan sɛbɛxi, a naxa,

<sup>6</sup> ‘I tan, Betɛlemi taan Yuda yamanani,  
taa xuri mi i tan na Yudaya taa gbeene ye.  
Amasɔtɔ mangana nde kelima nɛn i tan yi  
naxan Isirayila muxune masuxuma,  
n ma yamana.’ ”†

<sup>7</sup> Awa, Manga Herode yi fekolonne xili wundoni, a yi e maxɔdin na saren mini waxatin yetɛɛn ma.

\* **1:21:** Yesu xinla bunna nɛɛn, fa fala “Marakisi Tiina” Heburu xuini. † **1:23:** Esayi 7.14 nun 8.8 nun 8.10 fan mato. \* **2:4:** A na maxɔdinna tixi nɛn bayo muxune yi Alaa Muxu Sugandixin faan mamɛma bayo nabi fonne waliyiya falane bata yi a fe yita xabu jɛɛ kɛmɛ wuyaxi. † **2:6:** Mika 5.1



<sup>8</sup> A yi jungun sa e ma siga Betelemi taani, a naxa, “E sa diidina fe yee fen han! E na a to waxatin naxan yi, e yi n nakolon alogo n fan xa sa a batu.”

<sup>9</sup> E to mangana falan name, e yi siga. E saren naxan to sogeteden binni a faloni, e man yi na to, a yi lu e yee ra han a sa ti diidin yiren xun ma.

<sup>10</sup> E to na saren to, e yi sewa han!

<sup>11</sup> E to so banxini, e yi diidin nun a nga Mariyama to. E yi e xinbi sin a xa, e yi a batu. Na xanbi ra, e yi e sanba seene ramini, e yi xemaan nun wusulanna nun mirihi latikonna fi a ma.

<sup>12</sup> Ala yi fekolonne rakolon xiyei, a e nama fa xete Manga Herode fema. E yi xete kira gbete xon ma e konni.

### *Yesu soto muxune yi e gi*

<sup>13</sup> Fekolonne kelixin na yi, Marigina malekan yi mini Yusufu xa xiyei, a yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i diidin nun a nga tongo, e yi e gi, e siga Misiran yamanani. E sa lu na han n na falan ti e xa waxatin naxan yi. Amasoto Herode diidin fenma a faha xinla nan ma.”

<sup>14</sup> Nayi, Yusufu yi keli, a diidin nun a nga tongo koeen na, e siga Misiran yamanani.

<sup>15</sup> A lu na han Herode yi faha. Marigin naxan fala nabiin xon ma, na yi kamali, a naxa,

“N na n ma dii xemen xili nen a xa keli Misiran baxoni.”<sup>‡</sup>

### *Diine faha fena*

<sup>16</sup> Herode to a kolon a fekolonne bata a mayenden, a bojen yi te kati! A yi yamarin fi, a dii xemen naxanye Betelemi taan nun a rabilinna birin yi, naxanye barin munma jee firin soto, a ne birin xa faha. A na waxatin nagidi fekolonne gbee falan nan xon.

<sup>17</sup> Nayi, Nabi Yereimi a falan yi kamali, a naxa,

<sup>18</sup> “Gbelegebele xuiin nun wuga xui gbeen tema Rama taani,

Rakeli nan a diine wugama.

A mi tinje a xa masabari

amasoto e birin bata faha.”<sup>§</sup>

### *E xete fena keli Misiran yi*

<sup>19</sup> Herode faha waxatin naxan yi, Marigina malekan yi mini Yusufu xa xiyei Misiran yamanani,

<sup>20</sup> a yi a fala, a naxa, “Keli, i diidin nun a nga tongo, i xete Isirayila yamanani amasoto naxanye diidin fenma a faha feen na, ne bata faha.”

<sup>21</sup> Nanara, Yusufu yi keli, a diidin nun a nga tongo, a xete Isirayila yamanani.

<sup>22</sup> Koni a me waxatin naxan yi, a Herode a dii xemen Arikelayusi daxi a fafe joxoni mangan na Yudaya yamanan xun na, Yusufu yi gaxu na yidaxo feen na. Ala man yi a rakolon xiyei, a yi siga Galile yamanani.

<sup>23</sup> A yi sa daxo taana nde yi naxan xili Nasareti. Nabine falane yi rakamali, fa fala, “A xili bama nen ‘Nasareti kaana.’ ”

## 3

### *Yoni Marafu Tiina kawandina*

*Maraka 1.1-8, Luka 3.1-18, Yoni 1.19-28*

<sup>1</sup> Yoni Marafu Tiin yi fa na waxatini a kawandin ba fɔlɔ tonbonni Yudaya yamanani.

<sup>2</sup> A naxa, “Ɛ xun xanbi so ɛ hakene yi, amasɔtɔ Ariyanna Mangayaan bata maso!”

<sup>3</sup> Nabi Esayi yi a tan nan ma fe falama, a naxa, “Muxuna nde xuiin minima tonbonni, naxan a falama, ‘Ɛ kirani tɔn Marigin yɛɛ ra, ɛ kirane matinxin a xa!’ ”\*

<sup>4</sup> Nɔgɔmɛ xabe dugin nan yi ragodoxi Yoni ma. A yi tagi xidixi kidin na. A yi baloma tuguminne nun kumin nan na.

<sup>5</sup> Yamaan yi lu fɛ a fɛma keli Yerusalɛn nun Yudaya yamanan nun Yurudɛn baan nabilinna birin yi.

<sup>6</sup> E yi e ti e yulubine ra, a yi e rafu Yurudɛn baani e tubi xinla ma Ala ma.

<sup>7</sup> Yoni to Farisi muxunɛ† nun Saduse muxun‡ wuyaxi to fɛ a fɛma, a xa e rafu igeni, Yoni yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan saji bɔnsɔnne! Nde ɛ rakolonxi, ɛ xa ɛ gi Alaa xɔlɔn bun ma?”

<sup>8</sup> Ɛ kɛwanle xa a yita fa fala ɛ bata ɛ xun xanbi so ɛ hakene yi.

<sup>9</sup> Ɛ nama ɛ miri fa fala ɛ benban nan Ibrahima ra. N xa a fala ɛ xa, Ala nɔɛ gɛmɛni itoe findɛ nɛn Ibrahima bɔnsɔnne ra!

<sup>10</sup> Bunbin bata yitɔn wudi salenne sɛgɛ feen na. Wudin naxan mi bogi fajɪ tima, na sɛgɛma nɛn, a woli tɛɛni.

<sup>11</sup> N tan ɛ rafuma igeni ɛ tubi xinla nan ma Ala ma. Koni naxan sɛnben gbo n tan xa, na fama n tan xanbi ra, n mi nɔɛ naxan ma sankidi fulunɲɛ yati. Na ɛ rafuma Alaa Nii Sariɲanxin nun tɛɛn nin.

<sup>12</sup> A segedenna a yii, a maali fe, a yi a sa sagan kui, koni a se dagin sama nɛn tɛɛ tutareni!”

*Yesu rafu fena igeni*

*Maraka 1.9-11, Luka 3.21-22, Yoni 1.32-34*

<sup>13</sup> Na waxatini Yesu yi keli Galile yamanani, a siga Yoni fɛma Yurudɛn baani, alogo Yoni xa a rafu igeni.

<sup>14</sup> Koni Yoni yi tondi, a naxa, “N makona a ma, i tan nan xa n tan nafu, koni i bata fa n tan fɛma.”

<sup>15</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Tin ito xa liga singen, amasɔtɔ a lan nɛn en xa fe tinxinxine birin nakamali.” Nanara, Yoni yi tin.

<sup>16</sup> Yesu to rafu, a keli igeni nɛn tun, kore xɔnna dɛɛn yi rabi a xa, a yi Alaa Nii Sariɲanxin to godɛ ganba sawurani, a dɔxɔ a ma.

<sup>17</sup> Fala xuiin yi keli kore, a yi a fala, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛn nan ito ra naxan bata n kenɛn ki fajɪ.”

## 4

*Setana yi kata Yesu ratantandeni*

*Maraka 1.12-13, Luka 4.1-13*

\* **3:3:** Esayi 40.3 † **3:7: Farisi muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbe so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyane bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxeni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. ‡ **3:7: Saduse muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lan mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani.

1 Na xanbi ra, Alaa Nii Sarijanxin yi Yesu xali tonbonni alogo Yinna Manga Setana xa kata a ratantan feen na.

2 Yesu yi soge tonge naanin kœ tonge naanin ti sunni, a mi donse don, sunna yi a suxu.\*

3 Maratantan tiin yi fa Yesu fɛma, a naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na, a fala gɛmɛni itoe xa, e xa maxɛtɛ burun na.”

4 Yesu yi a yabi, a naxa, “A sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘Muxun mi balon donseen xan gbansan na fɔ Ala falan naxanye birin tima.’† ”

5 Yinna Manga Setana yi Yesu tongo, a siga a ra Taa Sarijanxini,‡ a sa a ti Ala Batu Banxin xun tagi.

6 A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na, tugan, amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘Ala yamarin fima nɛn a malekane ma i ya fe yi.

E yi i tongo, alogo i nama i sanna din gɛmɛ yo ra.’§ ”

7 Yesu yi a yabi, a naxa, “A mɔn sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘I nama i Marigina Ala mato bunbani.’\* ”

8 Na xanbi ra, Yinna Manga Setana mɔn yi a tongo, a siga a ra geya gbeen fari, a dunuɲa mangayane nun a binyene birin yita a ra.

9 Setana yi a fala a xa, a naxa, “Xa i xinbi sin n bun ma, i yi n batu, n ni itoe birin fima i ma nɛn.”

10 Yesu yi a yabi, a naxa, “Setana, keli be! Amasɔtɔ a sɛbɛxi Kitabun kui, a naxa, ‘I xa i Marigina Ala binya, i yi a keden peen batu.’† ”

11 Nayi, Yinna Manga Setana yi keli Yesu fɛma. Malekane yi fa a mali.

*Yesu yi a wanla fɔlɔ Galile yi*

*Maraka 1.14-15, Luka 4.14-15*

12 Yesu a mɛ waxatin naxan yi, a e bata Yoni sa kasoon na, a siga Galile yamanani.

13 A mi fa dɔxɔ Nasarɛti taani sɔnɔn, a sa dɔxɔ Kapɛrunan taani Galile daraan dɛ Sabulon nun Nafatali bɔxɔni.

14 A na ligaxi nɛn, alogo Nabi Esayi naxan falaxi, na xa kamali, a naxa,

15 “Sabulon kaan nun Nafatali kaan naxanye baan binni, Yurudɛn baan dɛ, siya gbetene gbeen Galile naxan na,

16 yamaan naxan dɔxi dimini, ne bata kɛnɛn gbeen to.

Naxanye dɔxi sayaan dimini, kɛnɛnna bata mini ne ma!”‡

17 Na waxatini, Yesu yi kawandin ba fɔlɔ, a naxa, “Ɛ xun xanbi so ɛ hakene yi! Amasɔtɔ Ariyanna Mangayaan bata maso.”

*Yesu yi muxu naanin xili*

*Maraka 1.16-20, Luka 5.1-11*

18 Yesu sigan tima Galile Daraan dɛxɔn ma waxatin naxan yi, a yi ngaxakedenna firin to. Yɛxɛ suxun nan yi e ra. Simɔn naxan xili Piyeris e nun a ngaxakedenna, Andire, e yi yɛxɛ suxuni yalaan na darani.

\* 4:2: Na waxatini, muxun na yi *sunna suxu*, a mi yi donseen donma hali kœɛn na. Waxatina nde yi, e mɔn yi a jɛnige e nama igen fan min hali kœɛn na. † 4:4: Sariyane 8.3 ‡ 4:5: Yerusalɛn nan xili *Taa Sarijanxina* bayo a rasarijanxi Ala xa. Na feen sɛbɛxi Yaburin 87.1-3 kui. § 4:6: Yaburi

91.11-12 \* 4:7: Sariyane 6.16 † 4:10: Sariyane 6.13 ‡ 4:16: Esayi 8.23 han 9.1 § 4:18: Muxune mɔn Piyeri ma a Pita.

<sup>19</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E bira n fɔɔɔ ra. N xa e findi muxu fenne ra Ala xa alo e yɛxɛn suxuma kii naxan yi.”

<sup>20</sup> E yi e yalane sa mafuren! E bira a fɔɔɔ ra.

<sup>21</sup> A sigaxin yɛɛn na ndedi, a yi ngaxakedenma firin gbeteɛye to, Yaki nun Yoni, Sebede a dii xɛmɛne. E nun e fafe yi e yalane yitɔnma kunkin kui. Yesu yi e xili.

<sup>22</sup> E yi e fafe lu kunkin kui sa! E bira Yesu fɔɔɔ ra.

*Yesu yi yamaan mali*

*Luka 6.17-19*

<sup>23</sup> Yesu yi siga Galile yamanan birin yi, a yamaan xaran e salide banxine yi. A yi Ariyanna Mangayana fe Xibaru Farin kawandin ba e xa, a yi yamaan furetɔne rakɛndɛya furen sifan birin ma.

<sup>24</sup> Muxone yi na feen xibarun mɛ Siriya yamanan birin yi. Yamaan yi fa furetɔn sifan birin nun tɔɔɔ muxone ra e nun ɲinan ɲaxin yi naxanye fɔɔɔ ra e nun gan furetɔne nun lɛbutenne. Yesu yi ne birin nakɛndɛya.

<sup>25</sup> Yama gbeen yi bira a fɔɔɔ ra keli Galile yamanan nun Taa Xun Fune yi. Ndee fan yi sa keli Yerusalɛn nun Yudaya nun Yurudɛn baan kidi ma.

## 5

*Yesu yi kawandin ba geyaan fari*

<sup>1</sup> Yesu to yama gbeen to, a te a sa dɔɔɔ geyaan fari. A xarandiine yi fa a fɛma.

<sup>2</sup> A yi e xaran fɔɔɔ.

*Sɛwan gbeena fe*

*Luka 6.20-23*

<sup>3</sup> A naxa, “Sɛwan na kanne xa, naxanye mako Ala ma bayo ne Ariyanna Mangayaan sɔtɔma nɛn.

<sup>4</sup> Sɛwan na kanne xa, naxanye wugama, bayo Ala ne madɛndenma nɛn.

<sup>5</sup> Sɛwan na kanne xa, naxanye limaniyaxi, bayo bɔxɔn findima nɛn ne kɛɛn na.

<sup>6</sup> Sɛwan na kanne xa, tinxinna xɔnla naxanye suxuma alo kamɛn nun min xɔnla, bayo ne wasama nɛn.

<sup>7</sup> Sɛwan na kanne xa, naxanye kininkinima, bayo Ala kininkinima nɛn ne fan ma.

<sup>8</sup> Sɛwan na kanne xa, naxanye bɔɲɛn sariɲanxi, bayo ne Ala toma nɛn.

<sup>9</sup> Sɛwan na kanne xa, naxanye bɔɲɛ xunbenla rasoma, Ala ne xilima nɛn a a diine.

<sup>10</sup> Sɛwan na kanne xa, naxanye bɛsɛnɔnxi e tinxinyana fe ra, bayo ne Ariyanna Mangayaan sɔtɔma nɛn.”

11 “Yamaan na ε konbi, e yi ε beσenxɔnya, e yi fala ɲaxin sifan birin ti ε xili ma n tan ma fe ra, sewana ε tan xa nayi.

12 Ε sewa, ε ɲaxan, amasotɔ barayi gbeen namaraxi ε xa ariyanna yi. Amasotɔ e nabine fan beσenxɔnya na kii nin xabu a fɔlɔni.”

*Fɔxɔn nun kenenna fe*

*Maraka 9.50, 4.21, Luka 14.34-35, 8.16*

13 Yesu naxa, “Ε luxi nen alo fɔxɔna dunuɲa muxune birin xa. Koni xa fɔxɔn mexe me xenna ba ayi, a fa rame xeme xenna nanse ra nayi? A tɔnɔ mi fa na fɔ a woli ayi, yamaan yi a yibodon.

14 Ε luxi nen alo kenenna dunuɲa muxune birin xa. Taan naxan tixi geyaan fari, na mi luxunɲe.

15 Muxu yo mi lenpun nadege, a a raso deben bun ma. Koni fɔ lenpun xa dɔxɔ seen nan fari. Nanara, a kenenna fiye banxi kui kaane birin ma.

16 A na kii nin, ε kenenna xa yanban yamaan yetagi alogo e xa ε wali fajine to, e yi ε Fafe Ala binya ariyanna yi.”

*Musaa Sariyana*

17 Yesu naxa, “Ε nama ε miri fa fala n bata fa Sariya Kitabun nun nabine kitabune kaladeni. N mi faxi e kaladeni fɔ e rakamalideni.

18 N xa ɲɔndin fala ε xa, fanni kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna daxi, sese mi be Sariya Kitabun na hali seβenla yiredi keden pe han feen birin yi kamali.

19 Nanara, naxan na yamarini ito nde keden kala hali a xurun ki yo ki, a bonne xaran na ma, na kanna yatema muxudin nan na Ariyanna Mangayani. Koni naxan sariyani itoe suxuma, a bonne xaran ne ma, na kanna findima nen muxu gbeen na Ariyanna Mangayani.

20 N xa ɲɔndin fala ε xa, xa ε tinxinyaan mi dangu sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune tinxinyaan na, ε mi soε Ariyanna Mangayani mumε!”

*Yesu a falana xɔlɔna fe yi*

21 Yesu naxa, “Ε bata a me a Ala bata yi a fala en benbane xa, a naxa, ‘I nama faxan ti. Naxan na muxun faxa, na kitima nen.’\* ”

22 Koni n tan a falama ε xa iki, naxan na xɔlɔ a ngaxakedenna ma, na kitima nen. Naxan na a ngaxakedenna konbi, kitisa yamaan na makitima nen. Naxan na a fala fa fala, ‘I tan xaxilitarena,’ na kanna lan yahannama teeɲ nin.

23 Nanara, i nεma i ya kiseen nalima Ala ma waxatin naxan yi saraxa ganden yetagi, a na rabira i ma fa fala i ngaxakedenna xɔlɔxi i ma,

24 i ya kiseen lu saraxa ganden yetagi singen. I siga xulen, i sa ε nun i ngaxakedenna tagini tɔn. Na xanbi ra, i yi i ya kiseen fi Ala ma.”

25 “Xa i yengefaan sigama i ra i kitideni, ε nεma kira yi, i xa kata i na feen ɲan ε tagi sinma alogo a nama i so kitisaan yii. Na fan yi i so doma kanne yii. Ne fan yi i sa kasoon na.

26 N xa ɲɔndin fala i xa, nayi, i mi kele na mumε, fɔ i yanginna birin fi!”

*Yesu a maxadina yalunyana fe yi*

27 Yesu naxa, “Ε bata yi a me nun a Ala bata yi a fala, a naxa, ‘I nama yalunyaan liga.’† ”

28 Koni n tan a falama ε xa, naxan na ɲaxanla mato han a kunfa a ma, na kanna bata yelin yalunyaan lige a bɔɲeni.

\* 5:21: Xɔɔyaan 20.13 e nun Sariyane 5.17 † 5:27: Xɔɔyaan 20.14 e nun Sariyane 5.18

29 Xa i yiifari ma yεεn nan i bire yulubini, a ba na, i yi a woli ayi. Amasoto i fatin yirena nde halagixin fisa dangu i gbindin birin soon na yahannama yi.

30 Xa i yiifari ma yiin nan i bire yulubini, a sege a ra, i yi a woli ayi. I yii kedenna segeixin fisa dangu i gbindin birin soon na yahannama yi.”

*Futu kala feen maxadina*

*Matiyu 19.9, Maraka 10.11-12, Luka 16.18*

31 Yesu naxa, “E yi a falama nun, e naxa, ‘Naxan yo nεma a naxanla bejinne, a xa futu kala kedin so a yii.’‡

32 Koni n tan a falama iki, xa muxuna a naxanla bejin, naxanla mi yalunya ligaxi, a bata a naxanla ti yalunyaan ma nayi,§ bayo xa xeme gbete a futu, na bata yalunyaan liga a xon ma.”

*Kolona fe maxadina*

33 Yesu naxa, “E mon bata yi a me nun, a a fala nen en benbane xa, a i na i kolob Marigini, fo i xa a rakamali.\*

34 Koni n na a falama ε xa iki, ε nama ε kolob ariyanna yi amasoto Ala mangaya gbeden menni.†

35 E nama ε kolob dunuƙa ra amasoto Ala san tiden na a ra. E nama ε kolob Yerusalen taani amasoto Manga gbeena taan nan na ra.

36 E nama ε kolob ε xunna ra amasoto hali ε xun sexe kedenna, ε mi noε a fore hanma ε yi a fixa.

37 Koni i ya falan xa findi ‘On,’ hanma ‘En-en’ tun! Xa i nde sa na fari, na kelixi Fe Naxin Kanna nin.”

*I nama i gbeen noxo*

*Luka 6.29,30*

38 Yesu naxa, “E bata yi a me nun fa fala, ‘Yεεn noxon xa fi yεεn na, jinna noxon xa fi jinna ra.’‡

39 Koni n tan a falama iki, i nama i kankan muxu naxin yεε ra. Naxan na i deen foxo kedenna garin a ma, bode foxo fan ti a xa.

40 Xa muxuna nde waxi i kiti feni i ya doma bun birana fe ra, tin a xa i ya doma gbeen fan tongo.

41 Xa muxu yo i karahan i xa goronna maxali kilo kedenni, i tan xa a findi kilo firinna ra.

42 Naxan na i xandi seni, i xa na ki. Xa muxuna nde wa i doli feni sena nde yi, i nama tondi.”

*I yaxune xanu*

*Luka 6.27-28, 32-36*

43 Yesu naxa, “E bata yi a me nun fa fala, ‘I adamadi boden xanu, i yi i yaxune rapaxu.’§

44 Koni n tan a falama ε xa iki, ε xa ε yaxune xanu. Naxanye ε besenxoniyama, ε xa Ala maxandi ne xa.

‡ 5:31: Sariyane 24.1 § 5:32: *A bata a naxanla tiyalunyaan ma.* Bayo a naxanla man a ra Ala yee ra yi bayo a futun kala xun mi yi na Ala yee ra yi. \* 5:33: Saraxaraline 19.12 e nun Yatene 30.3 e nun Sariyane 23.22-24 † 5:34: A mi kolona fe falama be lan wulen gbansanna ma. Koni hali nondin na a ra, Yesu naxa, i nama i kolob. Xa muxun dari feen nan nondi falan na, muxune lama a falan na nen hali a mi a kolob. ‡ 5:38: Xoroyaan 21.23-25 e nun Saraxaraline 24.19-20 e nun Sariyane 19.21

§ 5:43: Saraxaraline 19.18

<sup>45</sup> Nanara, ε ligama nen alo ε Fafe Ala naxan ariyanna yi. Amasoto a sogen natema muxu fajine nun muxu jaxine nan xa. Amasoto tinxin muxun nun tinxintarena, Ala tulen nafama ne birin xa.

<sup>46</sup> Muxun naxanye bata ε xanu, xa ε ne nan tun xanu, ε barayin sotoma nayi di? Hali mudu maxinle fan na ligama!

<sup>47</sup> Xa ε ε ngaxakedenne nan tun xonton, ε nanfe ligaxi nayi naxan dangu bonne gbeen na? Amasoto hali denkelayatarene na joxonna ligama.

<sup>48</sup> Nanara, ε lu fetareyani alo fe mi ε Fafe Ala ra kii naxan yi naxan ariyanna yi.”

## 6

### *Xaranna Ala kiseene fe ra*

<sup>1</sup> Yesu naxa, “E a liga ε yeren ma, ε nama ε wali fajine ke yamaan yetagi alogo e xa ε to. Xa ε na liga, ε mi barayi sotoma ε Fafe Ala ra ariyanna yi.

<sup>2</sup> Nanara, xa i yiigelitone kima, i nama xotaan fe i yee ra a ralideni alo nafigine a ligama kii naxan yi salide banxine nun taa tagine yi alogo yamaan xa e mataxo. N xa jondin fala ε xa, e bata yelin e saranna sote yamaan yii.

<sup>3</sup> Koni xa i yiigelitone kima, hali i komenna nama a kolon i yiifanna naxan ligama

<sup>4</sup> alogo i ya hinan wanla xa raba suturani. Nayi, i Fafe Ala naxan i toma suturani, na i barayima nen.”

### *Xaranna Ala maxandin ma*

#### *Luka 11.2-4*

<sup>5</sup> Yesu naxa, “E nama Ala maxande, ε nama a liga alo nafigine. Amasoto a rafan e ma, e xa ti salide banxine nun taa tagine yi, e yi sali alogo yamaan xa e to. N xa jondin fala ε xa, e bata yelin e saranna sote yamaan yii.

<sup>6</sup> Koni i tan nama Ala maxande, so i ya banxini, i deen nagali, i yi i Fafe Ala maxandi i mi naxan toma. Nayi, i Fafe Ala naxan wundo yi feene toma, na i barayima nen.”

<sup>7</sup> Yesu naxa, “E nama lu xete fala fuyanne ma tun Ala maxandini alo denkelayatarene. Amasoto e mirima a ma fa fala e na falan nawuya ayi Ala e xuiin namema na nin.

<sup>8</sup> E nama liga alo ne, bayo ε Fafe Ala ε makone kolon benun ε xa a maxandi.

<sup>9</sup> Awa, ε Ala maxandima ikiini, ε naxa, ‘Nxu Fafe naxan kore xonna ma, i xinla xa sarijan.

<sup>10</sup> I ya Mangayaan xa fa, i sagoon xa liga dunuja yi alo a ligama kore xonna ma kii naxan yi.

<sup>11</sup> I nxo to balon fi nxu ma.

<sup>12</sup> I nxu mafelu nxu yulubine ra, alo nxu fan nxu hake tongone mafeluma kii naxan yi.

<sup>13</sup> I nama tin nxu xa bira tantanni

fo i nxu rakisi fe jaxin ma.’ ”

<sup>14</sup> “Amasoto xa ε ε hake tongone mafelu, ε Fafe naxan ariyanna yi, na fan ε mafeluma nen.

<sup>15</sup> Koni xa ε mi ne mafelu e hakene ra, ε Fafe Ala fan mi ε mafeluye ε yulubine ra.”

### *Sun suxu feen xaranna*

16 Yesu naxa, “E nɛma sunni, ε nama ε yetagini tɔɾɔn alo nafigine e yetagine yixidima kii naxan yi alogo yamaan xa a kolon a e sunni. N xa ɾɔndin fala ε xa, ne bata yelin e saranna sɔtɛ yamaan yii.

17 I tan nɛma sunna suxuma, i yetagin maxa, i yi i xunni tɔn

18 alogo yamaan nama a kolon fa fala i sunni fɔ i Fafe Ala i mi naxan toma, na a kolonma nɛn. I Fafe Ala naxan wundo feene toma, na i barayima nɛn.”

*Ariyanna nafunla fe*

*Luka 12.33,34*

19 Yesu naxa, “E nama ε nafunle ramara dunuɾani ito yi ε banxine kui, xɔrinxɔrinna nun mɛlimɛnle a kalama dɛnaxan yi. Muɾadene fan soma nɛn, e yi a muɾa.

20 Koni ε xa nafunla ramara ariyanna yi, xɔrinxɔrinna nun mɛlimɛnle mi a kale dɛnaxan yi, muɾadene fan mi sɔɛ na, e a muɾa

21 bayo i ya nafunla dɛnaxan yi, i xaxinla fan mɛnna nin.”

*Fati bɛndɛn gbɛɛ kɛnɛnna a fe*

*Luka 11.34-36*

22 Yesu naxa, “Muxun yɛɛn luxi nɛn alo lɛnpuna a fati bɛndɛn xa.\* Xa i yɛɛn kɛndɛ, i fatin birin luma nɛn kɛnɛnni.

23 Koni xa i yɛɛn kala, i fatin birin luma nɛn dimini. Nayi, kɛnɛnna naxan i yi, xa na bata findi dimin na, na dimin gboma ayi nɛn.”

*Ala nun nafunla fe*

*Luka 16.13, 12.22-31*

24 Yesu naxa, “Muxu yo mi nɔɛ walɛ kari firinna xa sanɾa ma kedenni. Amasɔtɔ a kedenna ɾaɾaxuma nɛn, a kedenna xanu, hanma a kedenna binyama nɛn, a yi bonna rayelefu. E mi nɔɛ wanla kɛ Ala nun nafunla xa sanɾa ma kedenni.”

25 “Nanara, n na a falama ε xa, ε nama kɔntɔfili ε dunuɾa yi gidina fe ra, ε naxan donma hanma ε naxan minma hanma ε ε maxidima naxan yi. Niin mi dangu donseen na ba? Fati bɛndɛn mi dangu dugin na ba?

26 E xɔline mato, e mi se sima, e mi se xabama, donse ramarade mi e yii, koni ε Fafe naxan ariyanna yi, na nan e baloma. E mi fisa xɔline xa ba?

27 E tan nde nɔɛ waxatidi sɛ ε yetɛ siine fari ε xaminna ma ba?

28 E xaminma dugina fe ra nanfera? E wudi fuge faɾine gbo kiin mato. E mi walima, e mi dugi rafalama e yetɛ xa,

29 anu n xa a fala ε xa, hali Manga Sulemani e nun a nɔɾɔn birin yi, a mi a yetɛ marabɛri ba alo e tan nde.

30 Ala nan sɛxɛne marabɛri bama naxanye solima to, tila e gan, e ɾan fefe! A mi ε marabɛri bɛ dangu ne ra ba? E dɛnkɛleyaan xurun.”

31 “Nanara, ε nama xamin fa fala, ‘En balon sɔtɔma di?’ hanma ‘En na igen sɔtɔma di?’ hanma ‘En dugin sɔtɔma di?’

32 Amasɔtɔ dɛnkɛleyatarene seni itoe birin fenma. Koni ε Fafe naxan ariyanna yi, na ε makoon kolon.

33 Koni ε Alaa Mangayaan fen singen e nun a tinxinyana, na xanbi ra a seni itoe birin soma ε yii nɛn.

34 Nanara, ε nama xamin tila tɔɾɔna fe ra. Tila xaminna tila nan ma. Amasɔtɔ lɔxɔn birin nun a tɔɾɔn na a ra.”

\* 6:22: **alo lɛnpuna:** Sandani ito kui, i nɔɛ i yɛɛn tiyɛ nɛn se faɾin na hanma a kobina. Xa i yɛɛn tixi se faɾin na, na findima nɛn kɛnɛnna ra i xa.



## 7

*Ɛ nama bonne yalagi**Luka 6.37-38, 41-42*

<sup>1</sup> Yesu naxa, “Ɛ nama Ɛ yete findi Ɛ adamadi boden kewanle makiti muxun na, alogo Ala nama Ɛ fan makiti.

<sup>2</sup> Bayo Ɛ na bonne kewanle makiti kii naxan yi, Ala Ɛ fan makitima na kii nin. Ɛ ligaseen naxan yatema bonne xa, Ala fan na nan yatema Ɛ xa.

<sup>3</sup> Nanfera jamadin naxan i adamadi boden yeen xon, i na toma, koni gbindowna naxan i tan yeen xon, i mi na toma?

<sup>4</sup> I ya a falama i adamadi boden xa nanfera fa fala, “Tin, n xa jamadin ba i yeen xon ma,” koni gbindowna i tan yeen xon ma.

<sup>5</sup> I tan nafigna! Gbindowna ba i yete yeen xon ma singen, na xanbi ra, i noe na jamadin toe nen, i yi a ba i adamadi boden yeen xon ma.”

<sup>6</sup> “Ɛ nama se sarijanxin sa barene bun.\* Ɛ nama Ɛ boxo bun nafunla woli xosene bun ma.† Xa i na liga xosene e yibodonma nen, barene yi xaje Ɛ ma, e yi Ɛ xin.”

*Ala maxandina fe**Luka 11.9-13*

<sup>7</sup> “Ɛ seen maxodin, Ɛ a sotoma nen. Ɛ seen fen, Ɛ a toma nen. Ɛ deen konkon, a rabima Ɛ xa nen.

<sup>8</sup> Amasoto naxan yo na seen maxodin, na a sotoma nen. Naxan na seen fen, na a toma nen. Naxan na deen konkon, a rabima a xa nen.

<sup>9</sup> Muxuna nde Ɛ ye ba, naxan ma diin burun maxodinma a ra, a gemen so a yii?

<sup>10</sup> Hanma a na yexen maxodin a ra, a sarijin so a yii?

<sup>11</sup> Hali Ɛ to findixi muxu jaxine ra, Ɛ a kolon fa fala a lan nen, Ɛ xa se fajin so Ɛ diine yii. E faxi fa, Ɛ Fafe naxan ariyanna yi, na se fajine soma a maxandi muxune yii kii naxan yi!”

<sup>12</sup> “Sariya Kitabun nun nabine kitabune birin bunna nan ito ra: I waxi muxune xa feen naxanye raba i xa, na joxonna liga bonne xa.”

*De xurina fe**Luka 13.24*

<sup>13</sup> “Ɛ so de xurin na, amasoto kiraan naxan sigama yahannama yi, na ragbo, a so deen nagbo. Muxu wuyaxi soma nen menni.

<sup>14</sup> Kiraan naxan sigama habadan nii rakisini, na yisiga raxolo, a deen mi ragbo, muxu wuyaxi mi a toma.”

*Wudin nun a bogina fe**Luka 6.43-44*

<sup>15</sup> “Ɛ a liga Ɛ yeren ma wule nabine fe yi. E nema fama e xuruxi alo yexena, koni e kui feen luxi nen alo kanko xajene.

<sup>16</sup> Ɛ ne kolonma e kewanle nan xon. I manpa bogin bolonje tansinna kee ra ba? I xode bogin bolonje wudi maralixin kee ra ba?

<sup>17</sup> Wudi fajin bogi fajin nan tima. Wudi jaxin bogi jaxin nan tima.‡

<sup>18</sup> Wudi fajin mi bogi jaxin tima. Wudi jaxin mi bogi fajin tima.

<sup>19</sup> Wudin naxan mi bogi fajin tima, na segema nen, a gan.

\* **7:6: barene:** Yanyina nde, sandani ito bunna nen, fa fala i lan i xa muxune kawandi naxanye noe e tuli matije i ra. † **7:6: boxo bun nafunla:** Gemen siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma foxo ige yi xaxunna ndee kui. Na gemen xili nen “perili.” ‡ **7:17: bogina:** Sanda sifani ito kui, bogi fajin findixi kewali fajin nan na.

<sup>20</sup> Nba, ε wule nabine kolonma e κεwanle xɔn ma na kii nin.”

*Ala xuiin suxutare muxune fe  
Luka 13.25-27*

<sup>21</sup> “Muxun naxanye a falama, e naxa, ‘Marigina, Marigina!’ ne birin mi soma Ariyanna Mangayani fɔ naxanye n Fafe Ala sagoon ligama.

<sup>22</sup> Nanara, na lɔxɔn<sup>S</sup> na a li, muxu wuyaxi a falama nɛn, e naxa, ‘Marigina, Marigina! Nxu bata yi nabiya falane ti i xinli nun, nxu jinanne kedi i xinli, nxu kabanako fe wuyaxi liga i xinli!’

<sup>23</sup> Nba, n na a falama e xa nɛn, n naxa, ‘N mi ε kolon mume! E tan fe jaxi rabane, ε keli n fεma!’ ”

*Banxi ti firinne fe  
Luka 6.47-49*

<sup>24</sup> “Awa, muxun naxan birin n ma falane ramεma, e yi e suxu, ne luxi nɛn alo xεmε xaxilimaan naxan a banxin ti fanyen fari.

<sup>25</sup> Tulen fa waxatin naxan yi, xudene yi rafe, foye gbeen yi fa. Koni na banxin mi bira bayo a yi tixi fanyen nan fari.

<sup>26</sup> Muxun naxanye birin n ma falane ramεma koni e mi e suxuma, ne luxi nɛn alo xaxilitaren naxan a banxin ti mεjɛnsinna fari.

<sup>27</sup> Tulen faxina, xudene yi rafe, foye gbeen yi fa, banxin yi bira kii jaxini!”

*Yesu senbena fe*

<sup>28</sup> Yesu yelinxina falane birin tiyε, yamaan yi kabε a xaran ti kiin ma.

<sup>29</sup> A tan mi luxi alo e sariya karamɔxɔne kii naxan yi, Yesu yi xaranna tima Ala senben nin.

## 8

*Yesu yi dogonfontɔɔn nakendεya  
Maraka 1.40-45, Luka 5.12-16*

<sup>1</sup> Yesu yi godo keli geyaan ma, yama gbeen yi biraxi a fɔxɔ ra.

<sup>2</sup> Awa, dogonfontɔɔn yi fa a fεma, a yi a xinbi sin a bun ma, a naxa, “N kannna, xa i tin, i nɔε n nakendεyε nɛn.”

<sup>3</sup> Yesu yi a yiin sa a ma, a yi a yabi, a naxa, “N bata tin, i xa kendεya.” Dogonfontɔɔn yi kendεya mafuren.

<sup>4</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa, koni siga saraxaraliin fεma, a xa sa i mato. Na xanbi ra, Musaa sariyan saraxan naxan yamarixi, i na ba. Na finde nɛn sereyaan na e xa.”\*

*Sofa kuntigina walikεen nakendεya fena  
Luka 7.1-10*

<sup>5</sup> Yesu so Kapεrunan taani waxatin naxan yi, Romi sofaan kεmε kuntigin yi fa a fεma, a yi a mafan, a naxa,

<sup>6</sup> “N fafe, n ma walikεen furaxina n konni, hali a mi nɔε a mamaξε. A tɔrɔxi kati!”

<sup>7</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa sa a rakendεya.”

§ 7:22: *Na lɔxɔn* nɔε finde kitisa lɔxɔn nan na waxati rapanni. \* 8:4: *dogonfontɔna*: Alaa sariyan kui, dogonfontɔɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kannna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbete mi yi a yiin dinje dogonfontɔɔn na, bayo na yi na kannna sarijanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonta na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mon xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

<sup>8</sup> Kuntigin yi a yabi, a naxa, “N fafe, na binyen mi lan n ma, i siga n konni. Falan ti tun, n ma walikεen kendeyama nen.

<sup>9</sup> N fan kuntigina nde nan ma nɔ bun, sofane n fan bun. N na a faɛ na ndee xa nen, n naxa, ‘Siga,’ a siga. N yi a fala nde gbete xa, n naxa, ‘Fa,’ a fa. N yi a fala n ma konyin xa, n naxa, ‘Ito liga,’ a na liga.”†

<sup>10</sup> Yesu na me waxatin naxan yi, a kabε. Muxun naxanye yi biraxi a fɔxɔ ra, a yi a fala ne xa, a naxa, “N xa nɔndin fala ε xa, n munma denkeleyaan sifani ito to Isirayila muxu yo yi.

<sup>11</sup> N xa a fala ε xa, muxu wuyaxi fama nen sa keli sogeteden nun sogedode binni, e yi fa dɔxɔ Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba fema Ariyanna Mangayani.‡

<sup>12</sup> Koni naxanye yi lan nun e xa so Ariyanna Mangayani,§ ne ramini ma nen tanden ma dimini, wugan nun jin naxinna denaxan yi.”

<sup>13</sup> Yesu yi a fala kuntigin xa, a naxa, “Siga, a ligama i xa nen alo i denkeleyaxi a ma kii naxan yi.” Kuntigina walikεen yi kendeya na waxatin yeteni.

*Yesu yi muxu wuyaxi rakendeya*

*Maraka 1.29-34, Luka 4.38-41*

<sup>14</sup> Yesu yi siga Piyeri\* konni, a yi a bitan gilen furaxin li saxi a konni a fatin wolonxi a ma.

<sup>15</sup> Yesu yi naxanla yiin suxu, fati mawolonna yi a bejin, a keli, a ti, a wali fɔɔ a xa.

<sup>16</sup> Ninbanna soxina, yamaan yi fa muxu wuyaxi ra Yesu fema yinna naxine yi naxanye fɔxɔ ra. Yesu yi yinnane kedi a falan xɔn, a furetɔne birin nakendeya.

<sup>17</sup> A na liga nen, alogo Nabi Esayi naxan fala, a na xa kamali, a naxa, “A en ma tɔrɔne nan tongoxi, en ma furene nan yi a fari.”†

*Birana Yesu fɔxɔ ra*

*Luka 9.57-62*

<sup>18</sup> Yesu to yama gbeen to a rabilinni, a yi a fala a xarandiine xa, a e xa gidi daraan bode fɔxɔn na.

<sup>19</sup> Sariya karamɔxɔna nde yi fa a fema, a naxa, “Karamɔxɔ, i siga dεde, n sigε i fɔxɔ ra.”

<sup>20</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Xulumaseene xima yinle nan na, xɔline yi e tεen sa, koni hali n na n xunna sama denaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xemen yii.”

<sup>21</sup> A fɔxɔrabirana nde yi a fala a xa, a naxa, “N Marigina, tin n xa sa n fafe maluxun singen.”

<sup>22</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra, a lu faxa muxune xa faxa muxune maluxun.”‡

*Yesu yi foye gbeen nati*

*Maraka 4.35-41, Luka 8.22-25*

<sup>23</sup> Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a xarandiine yi siga a fɔxɔ ra.

† **8:9:** Xemeni ito yi laxi a ra fa fala senben Yesu yii daala xun na alo senbena a tan sofa kuntigin yii a sofane xun na kii naxan yi. Xemen misaala nan tongoxi a yete dunɔna yi gidin kiin ma alogo a xa a yita fa fala Yesu yi nɔε a walikεen nakendeye nen a senben na hali a gbindin mi siga. ‡ **8:11:** A bunna nen fa fala siya gbete ne fan kisin sotoma nen hali ba Yahudiyane ra. § **8:12:** Yanyina nde, na lanxi Isirayila kaane nan ma. \* **8:14:** Muxune mɔn Piyeri ma a Pita. † **8:17:** Esayi 53.4 ‡ **8:22:** A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fɔxɔ ra naxanye mi nii rakisin sotɔxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni.

<sup>24</sup> E daraan xun ma, foye gbeen yi keli, a igeni maxa. Igen mɔrɔnne<sup>§</sup> yi sa kunkin xun ma. Koni Yesu yi xima.

<sup>25</sup> Xarandiine yi siga a fɛma, e yi a raxulun. E yi a fala, e naxa, “Marigina, nxu rakisi, nxu faxamaan ni i ra.”

<sup>26</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ gaxuma nanfera? Ɛ denkeleyaan mi gbo mumɛ!” Na xanbi ra, a keli, a foyen nun ige mɔrɔnne yamari, e yi e raxara.

<sup>27</sup> Muxune birin yi kabɛ, e naxa, “Muxu sifan mundun ito ra? Hali foyen nun igen mɔrɔnne a falan suxuma!”

*Yesu yi muxu firin nakɛndɛya yinnane naxan fɔxɔ ra*  
*Maraka 5.1-20, Luka 8.26-39*

<sup>28</sup> Yesu yi siga Gadara yamanani daraan bode fɔxɔn na. Muxu firin yi a li na yi naxanye yi kelixi bilingan yireni, yinna ɲaxine yi e fɔxɔ ra. E yi xarɛ kati! Muxu yo mi yi suse sigan tiyɛ na kiraan xɔn.

<sup>29</sup> Yinnane yi e rasonxɔ e falan ti e xɔn, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛna, i nanse fenma nxu fɛma? I faxi nxu ɲaxankataden nin ba benun waxatin xa a li?”

<sup>30</sup> Xɔsɛ kuru gbeen yi e dɛgema na dɛxɔn ma nun.

<sup>31</sup> Yinnane yi Yesu mafan, e naxa, “Xa i nxu kedima, nxu rasiga xɔsɛ kuruni ito yi.”

<sup>32</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga.” Nayi, e sa so na xɔsɛ kuruni. Xɔsɛ kurun yi godo e giyɛ geyaan ma, e sa faxa darani.

<sup>33</sup> Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma, ne yi e gi, e siga taani. E sa na feene birin fala e nun feen naxan ligaxi na muxune xa yinna ɲaxine yi naxanye fɔxɔ ra.

<sup>34</sup> Na ma, taa yi kaane birin yi sa Yesu ralan. E a to waxatin naxan yi, e yi a mafan, a xa keli e yamanani.

## 9

*Yesu yi lɛbutɛnna rakɛndɛya*  
*Maraka 2.1-12, Luka 5.17-26*

<sup>1</sup> Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a darani gidi, a siga a kon taani.

<sup>2</sup> Muxuna ndee yi fa xɛmɛ lɛbutɛnna nde ra a fɛma, a saxi a sa seni e yii. Yesu yi e denkeleyaan to, a yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, “N ma diina, i bɔɲɛn xa sa, i yulubine bata xafari.”

<sup>3</sup> Sariya karamɔxɔna ndee yi e miri, e naxa, “Xɛmɛni ito Ala rayefuma!”\*

<sup>4</sup> Yesu yi e miriyaan kolon. A yi a fala, a naxa, “Ɛ mirima fe ɲaxi sifani itoe ma nanfera?”

<sup>5</sup> Mundun fala raxɔlɔ, ‘I yulubine bata xafari’ hanma, ‘Keli, i sigan ti?’

<sup>6</sup> N na a yitama ɛ ra nɛn nayi fa fala sɛnbena n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii dunuɲa yi, n muxune mafelu e yulubine ra.” A yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, “Keli, i ya sa seen tongo, i siga i konni!”

<sup>7</sup> Xɛmɛn yi keli, a siga a konni.

<sup>8</sup> Yamaan to na to, e gaxu, e yi Ala tantun amasɔɔ a bata na sɛnbɛ sifan fi muxune ma.

*Yesu yi Matiyyu xili*  
*Maraka 2.13-17, Luka 5.27-32*

<sup>§</sup> 8:24: *Igen mɔrɔnne*: alo foyen na so igeni. \* 9:3: *Ala rayefuna*: Karamɔxɔne na falaxi nɛn bayo Yesu bata falan ti alo Ala nan yi a tan na, a naxa, “i yulubine bata xafari” anu, Ala nan yulubine xafarima.

9 Yesu yi keli, a siga. A yi mudu maxinla nde to, a yi xili Matiyyu, a yi dɔxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.” Matiyyu yi keli, a bira a fɔxɔ ra.

10 Yesu yi a dɛgema Matiyyu a banxini waxatin naxan yi, mudu maxili wuyaxi nun hake kan wuyaxi yi fa, e dɔxɔ Yesu nun a xarandiine fema e dɛgedeni.

11 Farisi muxuna ndee na to waxatin naxan yi, e yi a fala a xarandiine xa, e naxa, “Ɛ karamɔxɔn nun mudu maxinle nun hake kanne e dɛgema e bode xɔn ma nanfera?”

12 Yesu yi e xuiin mɛ, a yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kɛndɛ, na mako mi seribaan ma fɔ furetɔne.

13 Ɛ siga, ɛ sa Kitabuna falani ito bunna fɛsɛfɛsɛ, a naxa, ‘Hinanna rafan n ma dangu saraxan na.’† Amasɔtɔ n mi faxi tinxin muxune xan xilideyi fɔ hake kanne.”

*Maxɔdinna sun suxu feen ma  
Maraka 2.18-22, Luka 5.33-39*

14 Yoni a xarandiine yi fa Yesu fema, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nxu tan nun Farisi muxune sunna suxuma, koni nanfera i ya xarandiine mi sunna suxuma?”

15 Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kanna nɛma ɲaxalandi tiine fema waxatin naxan yi, e lan e xa sunu ba?‡ Koni waxatina nde fama ɲaxalandi kanna bama nɛn e ye, e sunna suxuma nɛn na yi.

16 Muxu yo mi nɔɛ dugi nɛnɛn tongɛ a yi dugi fonna betɛrɛn a ra§ amasɔtɔ a dugi nɛnɛn bɔma nɛn a fonna ra, a yinla yi ragbo ayi.

17 Muxun mi manpa nɛnɛn se se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nɛnɛn se sase fonna kalama nɛn, manpaan yi bɔxɔn, se sase fonna yi kala. Koni manpa nɛnɛn sama se sase nɛnɛn nan kui, e firinna birin namarama nɛn nayi ki fani.”

*Yesu yi muxu firin nakɛndɛya  
Maraka 5.21-43, Luka 8.40-56*

18 Yesu yi na falama e xa waxatin naxan yi, Yahudiya kuntigina nde yi fa a xinbi sin Yesu bun, a naxa, “N ma dii tɛmɛn bata faxa iki sa! Koni fa i yiin sa a ma, a niin birama a yi nɛn na yi.”

19 Na ma, Yesu yi keli, a bira a fɔxɔ ra, e nun a xarandiine.

20 ɲaxanla nde yi na yi, ɲaxalan furen yi a ma xabu ɲɛɛ fu nun firin. Na yi fa Yesu xanbi ra, a yi a yiin din a domaan lenben na.

21 Bayo a yi a mirixi a ma, a naxa, “Xa n na n yiin din a domaan na tun, n kɛndɛyama nɛn na yi.”

22 Yesu yi a firifiri, a yi a to, a yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛna, i bɔɲɛn xa sa, i ya dɛnkɛlɛyaan bata i rakɛndɛya.” ɲaxanla yi kɛndɛya na waxatin yeteni!

23 Awa, Yesu yi so kuntigina banxini, a xulen fene to e nun yamaan naxan yi wugama,

24 a naxa, “Ɛ mini! Dii tɛmeni ito mi faxaxi, a xiin nɛn tun!” E birin yi gele a ma.

† 9:13: Hose 6.6 ‡ 9:15: ɲaxalandi **kanna**: Yesu nan luxi alo ɲaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sewa waxatine yi. § 9:16: **dugi nɛnɛna**: Yesu a sariya nɛnɛn mi se Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi se sariya nɛnɛn ma.

<sup>25</sup> E to yamaan namini, Yesu yi so, a dii tɛmɛn suxu a yiin ma, dii tɛmɛn yi keli.

<sup>26</sup> Muxune yi na feen xibarun mɛ na yamanan yiren birin yi.

### *Yesu yi danxutɔ firin nakɛndɛya*

<sup>27</sup> Yesu keli mɛnni waxatin naxan yi, danxutɔ firin yi bira a fɔxɔ ra. E gbelegbele a fɔxɔ ra, e naxa, “Dawudaa Dii Xɛmɛna,\* kininkinin nxu ma!”

<sup>28</sup> Yesu so banxini waxatin naxan yi, danxutɔ firin yi so a fɛma banxin kui. A yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ laxi a ra yati fa fala a n nɔɛ ito ligɛ nɛn ba?” E yi a yabi, e naxa, “Ɔn, nxu fafe.”

<sup>29</sup> Yesu yi a yiin din e yɛɛne ra. A yi a fala, a naxa, “A xa liga ɛ xa alo ɛ dɛnkeleyaxi a ma kii naxan yi.”

<sup>30</sup> E yɛɛne yi raba ayi. Yesu yi falan ti e xa a sɔbɛɛn na, a naxa, “Muxu yo nama feni ito kolon!”

<sup>31</sup> Koni e yi siga, e sa Yesu a fe xibarun nali na yamanan yiren birin yi.

### *Yesu yi bobon nakɛndɛya*

<sup>32</sup> Awa, na xɛmɛne yi sigama waxatin naxan yi, muxuna ndee yi fa xɛmɛna nde ra Yesu fɛma naxan mi yi nɔɛ falan tiyɛ amasɔtɔ yinna jaxin nan yi a fɔxɔ ra.

<sup>33</sup> Yesu yinnan kedi waxatin naxan yi, bobon yi falan ti fɔlɔ! Yamaan yi kabɛ, e naxa, “Ito jɔxɔnna munma to Isirayila muxune yɛ singen!”

<sup>34</sup> Koni Farisi muxune yi a fala, e naxa, “Yinna mangan nan sɛnben fixi a ma a yinnane kedi.”

### *Yesu yi kininkinin yamaan ma*

<sup>35</sup> Awa, Yesu yi siga taane nun banxidɛne yi, a sa yamaan xaran e salide banxine yi. A yi Ariyanna Mangayana fe Xibaru Faɗin kawandin ba e xa, a yi muxune rakɛndɛya furen sifan birin ma.

<sup>36</sup> A yamaan toxi waxatin naxan yi, a yi kininkinin e ma, amasɔtɔ e xaminxi, e mali muxu mi yi na yi alo yɛxɛɛn naxanye kantan muxu mi na.

<sup>37</sup> Nanara, Yesu yi sandan sa a xarandiine xa, a naxa, “Malo xaba daxin gbo koni a xaba muxune mi wuya.

<sup>38</sup> Ɛ xɛɛ kanna mafan, a xa walikɛna ndee rasiga malo xabadeni.”†

## 10

### *Xɛra fu nun firinne fe*

#### *Maraka 3.13-19, Luka 6.12-16*

<sup>1</sup> Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili. A sɛnben fi e ma a e xa yinna jaxine kedi, e mɔn yi furetɔn sifan birin nakɛndɛya.

<sup>2</sup> Na xɛra fu nun firinne xinle nan itoe ra.

A fɔlɔna, Simɔn, naxan mɔn yi xili “Piyɛri,” e nun a ngaxakedenna Andire nun Sebɛde a dii xɛmɛn Yaki nun a xunyen Yoni

<sup>3</sup> nun Filipi nun Barotolome nun Tomasi nun mudu maxinla Matiyo, e nun Alifaa dii xɛmɛn Yaki nun Tade

<sup>4</sup> nun Simɔn, e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”\* e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

\* **9:27: Dawudaa Dii Xɛmɛna:** E na falaxi nen bayo Yesu findixi Dawuda bɔnsɔnna muxuna nde nan na. † **9:38: xɛɛ kanna:** Sandani ito kui, xɛɛ kanna findixi Ala nan na. Denkeleya muxune lan e xa muxune sɔtɔ Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi. \* **10:4: Yahudiya siya xanuna:** Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yengɛma alogo Isirayila kaane xa mini e sɛnben bun ma.

*Xera fu nun firinne xe fena**Maraka 6.7-13, Luka 9.1-6*

<sup>5</sup> Yesu yi yamarine fi muxu fu nun firinni itoe ma, a naxa, “E nama siga siya gbetene yamanani hanma Samariya taane yi.

<sup>6</sup> Koni e siga Isirayila muxune fema naxanye lɔxi ayi alo yexene.

<sup>7</sup> E siga, e sa e kawandi, e naxa, ‘Ariyanna Mangayaan bata maso.’

<sup>8</sup> E yi furetɔne rakendeɣa, e faxa muxune rakeli sayani, e dogonfontɔne rakendeɣa, e jinanne kedi. E seen naxanye sɔtɔxi e mi ne saraxi, nayi e bonne ki hali e mi se rasuxu.

<sup>9</sup> E nama xema xali, hanma gbeti fixeɗa hanma wure gbeeli gbananne, e naxanye singanma e tagixidin na,

<sup>10</sup> hanma bɔndunla e sigatini, hanma doma firin, hanma sankidina, hanma dunganna. Amasɔtɔ walikɛɛn lan a yi a balon sɔtɔ.”

<sup>11</sup> “Awa, e na taan li hanma banxideɗa, e muxu kendeɗa nde fen, e yi yigiya a konni han e kelin waxatin naxan yi.

<sup>12</sup> E na so banxini, e naxa, ‘Ala xa bɔɗe xunbenla lu banxini ito kui.’

<sup>13</sup> Xa na falan lanxi na banxi kui kaane ma, na duban xa lu e xɔn. Koni xa na mi a ra, na duban mɔn xa xete e ma.

<sup>14</sup> Xa muxune mi e yisuxu, e mi e tuli mati e falane ra banxina nde yi hanma taana nde yi, e sanne rakunkun, e kenla.†

<sup>15</sup> N xa jɔndin fala e xa, kiti sa lɔxɔni, Ala kininkininma nen Sodoma taan nun Gomora taan‡ ma dangu na taan na!”

*Beseɗɗɔnyaan naxan fama**Maraka 13.9-13, Luka 21.12-17*

<sup>16</sup> Yesu naxa, “E tuli mati, n bata e xe alo yexene kankone tagi. Nayi, e kɔta ayi alo sɔɗine, e findi sɔntarene ra alo ganbane.

<sup>17</sup> E a liga e yeren ma amasɔtɔ muxune e suxuma nen, e siga e ra e taan fonne fema e makitideni, e yi e bɔnbɔ e salide banxine yi.

<sup>18</sup> E sigama e ra nen mangane nun kuntigine fema n tan ma fe ra, e yi findi n serene ra e xa e nun siya gbetene xa.

<sup>19</sup> E na e suxu waxatin naxan yi, e naxan falama e nama xamin na fe ra. A waxatin na a li, e naxan falama Ala na fima e ma nen.

<sup>20</sup> Amasɔtɔ a mi findima e tan ma fala ra. E falan tima e Fafe Alaa Nii Sarijanxin nan xɔn.”

<sup>21</sup> “Muxune e ngaxakedenne yanfama nen, e yi faxa, fafane fan na ligama nen e diine ra. Diine fan murutema nen e sɔtɔ muxune xili ma, e yi findi e faxa sabun na.

<sup>22</sup> Muxune birin e rajaxuma nen n tan ma fe ra. Koni naxan na a yixɔdɔxɔ han a rajanna, na kisima nen.

<sup>23</sup> E na e beseɗɗɔnya taana nde yi, e e gi menni, e siga yire gbete yi. N xa jɔndin fala e xa, e mi e wanla rajanɗe Isirayila taane birin yi benun n tan Muxuna Dii Xemen xa fa.”

<sup>24</sup> “Xarandiin mi dangu a karamɔxɔn na, konyin mi dangu a kanna ra.

<sup>25</sup> Xarandiin na liga alo a karamɔxɔna, na bata lan. Konyin fan xa liga alo a kanna. Xa e bata denbaya kanna xili ba yinna mangan Belesebu, e nde falama nen denbayaan fan ma dangu na ra!”

† **10:14:** E *sanne rakunkun* feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra. ‡ **10:15:** *Sodoma nun Gomora* findi taa jaxine nan na Ala naxanye halagi Ibrahima waxatini. A mato Dunuja Fɔlɔn sora 19 kui.

*Ala yεεragaxuna fe  
Luka 12.2-7*

<sup>26</sup> Yesu naxa, “Na ma, ε nama gaxu yamaan yεε ra. Fe luxunxine minima nεn kenenni, wundo feen birin kolonma nεn.

<sup>27</sup> N naxan falama ε xa dimini, ε na fala kenenna ma. N na naxan koyεkoyεn ε xa, ε na rawanga banxine xuntagi.

<sup>28</sup> Muxun naxanye fati bendεn faxama, koni e mi nεε ε niin halage, ε nama gaxu ne yεε ra. Koni ε gaxu Ala yεε ra naxan fati bendεn nun niin halagima yahannama yi.

<sup>29</sup> Xɔlidi firin mi sarε gbanan firinna ra ba? Koni hali na xɔlidi keden pe mi birε bɔxɔni xa i Fafe Ala mi tin.

<sup>30</sup> Hali ε xun sεxε keden kedenne, Ala e birin xasabin kolon.

<sup>31</sup> Nanara, ε nama gaxu, ε tan fisa xɔlidi wuyaxi xa!”

*I ti Yesu a fe ra yamaan yεtagi  
Luka 12.8-9*

<sup>32</sup> Yesu naxa, “Naxan yo na a ti n ma fe ra yamaan yεtagi, n fan na jɔxɔnna ligama a xa nεn n Fafe Ala yεtagi ariyanna yi.

<sup>33</sup> Koni naxan yo na a mε n na yamaan yεtagi, n tan fan n mεma a ra nεn n Fafe Ala yεtagi ariyanna yi.”

*Bɔjε xunbenla mi a ra dunuɔa yi  
Luka 12.51-53, 14.26-27*

<sup>34</sup> Yesu naxa, “E nama ε miri fa fala n faxi bɔjε xunbenla nan na dunuɔa yi. N mi faxi bɔjε xunbenla xan na koni fɔ silanfanna. §

<sup>35</sup> N bata fa alogo dii xεmεne xa keli e fafane xili ma, dii tεmεne yi keli e ngane xili ma, jaxanle fan yi keli e mamene xili ma.

<sup>36</sup> Muxune yaxune kelima e denbayane yεtεεn nin.

<sup>37</sup> Naxan yo a nga hanma a fafe xanu dangu n tan na, na kanna mi findε n gbeen na. Naxan yo a dii xεmεna hanma a dii tεmεn xanu dangu n tan na, na kanna mi findε n gbeen na.

<sup>38</sup> Naxan mi a faxa wudin\* tongoma, a bira n fɔxɔ ra, na kanna mi findε n gbeen na.

<sup>39</sup> Naxan na a niin makantan, na bɔnɔma ayi nεn. Koni naxan na bɔnɔ a niini n ma fe ra, na kisima nεn.”

*Barayina fe  
Maraka 9.41*

<sup>40</sup> Yesu naxa, “Naxan na ε tan yisuxu, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n xεxi.

<sup>41</sup> Naxan na Alaa xεrana nde yisuxu bayo Alaa xεraan to a ra, na kanna barayin sɔtɔma nεn naxan nagidixi Alaa xεrane ma. Naxan na tinxin muxuni suxu bayo a tinxin, na kanna barayin sɔtɔma nεn naxan nagidixi tinxin muxune ma.

<sup>42</sup> N xa jɔndin fala ε xa, naxan na ige xunbenla gbansanna fi muxudina nde ma bayo n fɔxɔrabirana nde to a ra, na mi fulama a barayin na.”

§ **10:34: Silanfanna:** Sofane yεngeso degemana. \* **10:38:** Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nεεn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wεkilε sayaan na Yesu fɔxɔ ra.



## 11

*Yoni Marafu Tiina xerane**Luka 7.18-35*

<sup>1</sup> Yesu yelin yamarine fiye a xarandii fu nun firinne ma waxatin naxan yi, a yi siga xaran tideni e nun kawandi badeni Galile yamanan taane yi.

<sup>2</sup> Yoni yi Alaa Muxu Sugandixina wanle fe me kasoon na, a yi a xarandiina ndee rasiga a fema.

<sup>3</sup> E xa sa Yesu maxodin, e naxa, “Yoni yi naxan ma fa fe falama, na nan i tan na ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbete nan legeden?”

<sup>4</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “E naxan mema, e yi a to, e sa na fala Yoni xa.

<sup>5</sup> Danxutone seen toma, lebutenne sigan tima, dogonfontone kendeyaan sotama, tuli xorine falan mema, fxa muxune kelima sayani, n ma falan Xibaru Fajin nalima yiigelitone ma.

<sup>6</sup> Sewan na kannu xa naxan mi birama tantanni n ma fe yi!”

<sup>7</sup> Yoni a xarandiine yi sigama waxatin naxan yi, Yesu yi Yoni a fe fala folo yamaan xa, a naxa, “E siga nanse matodeyi tonbonni? Foyen sexe ramaxan ba?”

<sup>8</sup> Xa na mi yi a ra, e siga nanse matodeyi? Xemen naxan maraberi baxi dugi fajin na ba? Koni muxun naxanye maraberi baxi na kiini, ne manga banxine nin!

<sup>9</sup> Nayi, e siga nanse matodeyi, nabiin ba? N xa a fala e xa, e bata nde to naxan gbo nabiin xa.

<sup>10</sup> Amasoto Kitabun bata Yoni a fe fala, a naxa, ‘N nan n ma xeraan nasigama i yee ra, naxan kirani tonma i xa.’\*

<sup>11</sup> N xa jondin fala e xa, muxun naxanye birin folo bari, Yoni gbo ne birin xa. Koni naxan xurun e birin xa Ariyanna Mangayani, na gbo Yoni xa.

<sup>12</sup> Folo Yoni a waxatin ma han iki, e bata Ariyanna Mangayaan jaxankata. Gbalotone kataxi e xa a suxu.

<sup>13</sup> Nabine kitabune nun Sariya Kitabun bata nabiyi falane ti fa han fa doko Yoni a waxatin na.

<sup>14</sup> Xa e tinje a feen me, e a kolonma nen, Yoni nan Nabi Eli ra naxan yi daxa a xa fa.†

<sup>15</sup> Awa, xa tunla naxan xon, na xa a tuli mati!”

<sup>16</sup> “Awa, n to muxune misale nanse ra iki? E luxi nen alo diidin naxanye sabaan soma loko tideni e yi e xui ramini bonne ma,

<sup>17</sup> e naxa, ‘Nxu bata xulenna fe e xa koni e mi e bodon. Nxu bata binbi wuga sign sa koni e mi wuga!’

<sup>18</sup> Yoni fa nen a mi donse don, a mi a min, bayo a yi sunni waxatin birin, e birin yi a fala, e naxa, ‘Ninanna nan a foko ra!’

<sup>19</sup> N tan Muxuna Dii Xemen yi fa, n donseen don, n yi n min, e birin yi a fala, e naxa, ‘Xemeni ito mato! Fudimaan nun dolo minna nan a ra. Mudu maxinle nun hake kanne xoyin nan a ra!’ Koni naxanye Alaa fe kolonna suxi, ne jondin yitama e kewanle xon ma nen.”

*Taa denkelayatarene fe**Luka 10.13-15*

<sup>20</sup> Na xanbi ra, Yesu yi na taane yalagi folo, a bata yi kabanako fe wuyaxi liga denaxanye yi, bayo e muxune mi yi tinma e kewanle masare.

\* **11:10:** Malaki 3.1. † **11:14:** *Nabi Eli* a fe sebexi Malaki 3.23 kui. Sariya karamoxone yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mon fama nen benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiyi falan nakamali.

<sup>21</sup> A yi a fala, a naxa, “Gbalon Korasin kaane yεε ra! Gbalon Betasada kaane yεε ra, bayo kabanako feen naxanye liga ε tagi, xa ne yi liga Tire taan nun Sidon taani nun, na kaane yi e xun xanbi soma e hakene yi nεn, e kasa benbenle ragodo e ma nimisani, e dɔxɔ xubeni.‡

<sup>22</sup> Nba, n xa a fala ε xa, fa fala Ala kininkinma nεn Tire taan nun Sidon taan ma Kiti Sa Lɔxɔni dangu ε tan na.

<sup>23</sup> Ε tan Kapεrunan kaane, ε tema nεn kore xɔnna ma ba? Εn-εn, ε godoma laxira nin! Bayo kabanako feen naxanye bata liga ε tagi, xa na yi liga Sodoma taani nun, sa a mɔn yi na nun han to!

<sup>24</sup> N xa a fala ε xa, Ala kininkinma Sodoma kaane ma nεn Kiti Sa Lɔxɔni dangu ε tan na!”

*Fa Yesu ma  
Luka 10.21-22*

<sup>25</sup> Yesu yi a fala na waxatini, a naxa, “N Fafe Ala, kore xɔnna nun dunuja Marigina, n barikan birama i xa bayo i feen naxanye luxunxi xaxilimane nun fekolonne ma, i bata ne yita diidine ra.

<sup>26</sup> N Fafe, a i kεnεnxi na kii nin.

<sup>27</sup> N Fafe bata feen birin taxu n na. Muxu yo mi Alaa Dii Xεmεn kolon fɔ a Fafe Ala. Muxu yo mi Fafe Ala kolon fɔ a Dii Xεmεna e nun a Dii Xεmεn waxi a yita feni naxanye ra.”

<sup>28</sup> “Ε tan naxanye birin xadanxi, goron binyene ε tan naxanye xun ma, § ε fa n ma, n xa matabun fi ε ma.

<sup>29</sup> Ε n ma goron tongo gbelemεn\* tongo, ε yi n ma xaranna suxu bayo n limaniyaxi, n nan n yeε magodoxi, ε niine matabun sotoma nεn.

<sup>30</sup> Amasɔtɔ, n ma goron tongo gbelemεn mi binya, n ma goronna yelefu.”

## 12

*Matabu Lɔxɔna fe  
Maraka 2.23-28, Luka 6.1-5*

<sup>1</sup> Na waxatini, Yesu yi danguma xεεna nde ma Matabu Lɔxɔni, kamεn yi a xarandiine suxu e sansi tɔnsɔnne ratorondon fɔlɔ, e yi e don.

<sup>2</sup> Farisi muxune to na to, e yi a fala Yesu xa, e naxa, “A mato, i ya xarandiine feen naxan ligama na mi daxa Matabu Lɔxɔni.”\*

<sup>3</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Ε mi na xaranxi ba, kamεn Dawuda nun a fɔxɔrabirane suxu waxatin naxan yi?†

<sup>4</sup> Na waxatini, a so nεn Alaa banxini. A tan nun a fɔxɔrabirane yi buru ralixin don, muxun mi yi daxa a xa naxan don fɔ saraxaraline.

<sup>5</sup> Ε munna Sariya Kitabun xaran ba? A sεbεxi naxan kui fa fala a saraxaraline walima saraxa badeni Ala Batu Banxini Matabu Lɔxɔn birin yi koni e mi yalagixi.

<sup>6</sup> N xa a fala ε xa, fena nde be naxan gbo Ala Batu Banxin xa.‡

‡ **11:21: E dɔxɔ fena xubeni**, e namunna nan yi na ra naxan yi a yitama fa fala e bata e xun xanbi so e hakene yi. § **11:28: Goronna** mi a ra muxun xun ma fɔ naxan a niin tɔrɔma. \* **11:29: Goron tongo gbelemεni** ito bunna nεn fa fala muxune lan e xa Yesu a dunuja yi gidi kiin tongo.

Na mi muxune findima konyine ra, koni a e raxɔryama e yulubina konyiyaan nan ma. \* **12:2:** Farisi muxune namunne mi yi tinje wali yo xa ke **Matabu Lɔxɔni**. Na feen sεbεxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlexine mi yi maliye na lɔxɔni.

† **12:3:** A mato Samuyeli Singen 21.2-7 kui. ‡ **12:6:** Yesu faxi kisi kiraan naxan na, na tɔnɔn **gbo** dangu Ala Batu Banxin na.

<sup>7</sup> Kitabun naxa, ‘Hinanna rafan n ma dangu saraxan na.’<sup>§</sup> Xa ε yi na bunna kolon nun, ε mi yi yo kanna yalagima nun.

<sup>8</sup> Bayo n tan Muxuna Dii Xemen nan Matabu Loxoni kanna ra.”

*Xeme yii madonxina fe*

*Maraka 3.1-6, Luka 6.6-11*

<sup>9</sup> Yesu yi keli na, a siga e salide banxini.

<sup>10</sup> Xemena nde yi na yi naxan yiin yi madonxi. E yi Yesu maxodin, e naxa, “A daxa dandanna yi ti Matabu Loxoni ba?”\* Amasoto e yi wama a tojege feni fena nde ma.

<sup>11</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa yexena ε tan nde keden yii, xa a sin yinla ra Matabu Loxoni, ε mi a rate ba?”

<sup>12</sup> Muxun fisa yexen xa pon! Nanara, a daxa muxun xa fe fanin liga Matabu Loxoni.”

<sup>13</sup> Na xanbi ra, a yi a fala xemen xa, a naxa, “I yiini bandun.” Xemen yi a yiini bandun. A yiin yi kende ya alo a yiin bonna kii naxan yi.

<sup>14</sup> Farisi muxune yi siga, e sa e bode to Yesu xili ma a faxa feen ma.

*Ala walikēn naxan sugandixi*

<sup>15</sup> Yesu yi na kolon, a keli, a siga. Muxu wuyaxi yi biraxi a foxo ra. A yi e furetone birin nakendeya,

<sup>16</sup> a yi e yamari, a e nama a fe fala bonne xa.

<sup>17</sup> A na ligaxi nen, alogo Nabi Esayi naxan falaxi, na xa kamali, a naxa,

<sup>18</sup> “Ala naxa, ‘N ma walikēn ni i ra, n naxan sugandixi,

n xanuntenna naxan n kenexi han!

N nan n ma Nii Sarijanxin nagodoma a ma nen.

A yi n ma kiti kenden nali siyane ma.

<sup>19</sup> A mi fe matandin tiye,

a mi sonxo sonxo.

A mi falan tiye taan xun xon.

<sup>20</sup> A mi xaye yidoxini gire,

a mi lenpun tumatōn natuye.†

Han a yi non soto kiti kenden xa.

<sup>21</sup> Siyane e yigi sama nen a yi.’”‡

*Yesu nun Yinna Mangana fe*

*Maraka 3.20-30, Luka 11.14-23*

<sup>22</sup> Muxuna nde yi fa xeme danxutona nde ra Yesu fema, a mi yi noe falan fan tiye bayo jinan jaxin nan yi a foxo ra. Yesu yi a rakendeya, a no falan tiye, a yi seen to.

<sup>23</sup> Yamaan birin yi kabε e maxodinna ti, e naxa, “Dawudaa Dii Xemen nan ito ra ba?”<sup>§</sup>

<sup>§</sup> **12:7:** Hose 6.6 Na waxatini, saraxane yi ralima Ala ma, nde yeten yi sa teeni muxu yo mi e don.

Ala naxa, a rafanje a ma, i hinan i adamadi boden na benun i xa saraxan ba Ala xa. \* **12:10:**

Musaa sariyan mi tinje muxun xa wali Matabu Loxoni. (Xoro yaan 20.8-10) Muxuni itoe yi laxi a ra

fa fala dandan tiin findixi wanla nan na. Yesu yi muxune rakendeyama Matabu Loxoni. Na yi findi

yengen na Yesu nun dina muxune tagi naxanye yi sariyan suxi kii xodexeni. † **12:20: a mi lenpu**

**tumatōn natuye:** Na findixi a limaniyaan misaala nan na fa fala a maliin nan tima benun a xa

kalan ti. ‡ **12:21:** Esayi 42.1-4 § **12:23: Dawudaa Dii Xemena:** Yamaan yi Dawuda bonsonna

muxuna nde legedenna naxan yilan nun a findi mangan na fata nabiya falane ra naxanye Alaa Muxu

Sugandixin fa feen falaxi benun a waxatin xa a li.

24 Farisi muxune to na me, e yi a fala, e naxa, “A jinanne kedima yinna mangan Belesebu barakan nin.”

25 Yesu yi e miriyaan kolon. A yi a fala e xa, a naxa, “Yengen yamanan naxan yitaxunxi,\* na yamanan kalama nen mafuren! Yengen tanden naxan kui hanma taana, na fan kalama nen.

26 Xa Setana nan Setana kedima, a mangayaan bata yitaxun yengeni. A sabatima nayi di?

27 Xa n jinanne kedima Belesebu barakan nin, e foxorabirane e kedima nanse xon nayi? Na ma, e foxorabirane a yitama nen nayi fa fala yo mi e xa!

28 Koni xa n jinanne kedima Alaa Nii Sarijanxin barakan nin, na a yitama nen nayi fa fala Alaa Mangayaan bata e li.”

29 “Muxu yo mi nœe soe senbemanana banxini,† a yi a yii seene tongo, fo a senbemaan xidi singen. Na xanbi ra, a nœe banxin kui seene tonge nen.

30 Xa muxun mi luxi n xa, na bata keli n xili ma. Xa nxu nun muxu yo mi malan, ne sigama ayi nen.”

31 “Nanara, n na a falama e xa fa fala muxun yulubin naxan birin ligama e nun a fala jaxin naxan birin tima Ala ma, Ala e mafeluye nen ne birin na. Koni muxu yo na Alaa Nii Sarijanxin nayelevu, na kanna mi mafeluye mume!

32 Muxu yo fala jaxin ti n tan Muxuna Dii Xemen ma, Ala a mafeluye nen. Koni muxu yo fala jaxin ti Alaa Nii Sarijanxin ma, Ala mi na kanna mafeluye dunuƙa yi hanma waxati famatoni han habadan.”

### *Wudin nun a bogine fe*

#### *Luka 6.43-45*

33 “Xa wudin binla fan, a bogin fan fanma ayi nen. Xa wudin binla kobi, a bogin fan kobima ayi nen. Bayo wudin kolonma a bogin nan xon.

34 E tan saƙi bõnsõne! E nœe fala faƙin tiye di, bayo e jaxu? Amasotõ feen naxanye muxun bõƙeni, a ne nan falama.

35 Muxu faƙin fe faƙin nan naminima a muxu faƙiyani. Muxu jaxin yi fe jaxin namini a muxu jaxiyani.

36 N xa a fala e xa fa fala muxune dentegen sama nen kiti lãxoni lan e fala fuune birin ma.

37 Bayo i ya fala tixine nan yoon fima i ma, e tan nan mõn findima i yalagi xunna ra.”

### *Nabi Yunusaa taxamasenna fe*

#### *Maraka 8.11-12, Luka 11.29-32*

38 Na xanbi ra, sariya karamõxõn nun Farisi muxuna ndee yi falan ti a xa, e naxa, “Karamõxõ, nxu waxi a xon ma, nxu xa i to kabanako taxamasenna nde lige.”

39 Yesu yi e yabi, a naxa, “Iki muxune findixi muxu jaxine nun nafigine nan na, e to n maxõdinma kabanako taxamasenna ma. Koni e mi kabanako fe yo toe ba Nabi Yunusa taxamasenna ra.

40 Nabi Yunusa kœe saxan soge saxan ti yexe gbeen kui kii naxan yi, n tan Muxuna Dii Xemen fan kœe saxan soge saxan tima na kii nin bõxõn bun ma.

\* **12:25: yamanan:** Ninanne nun yinnane Setana senben bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana senben bun, xa ne e bode kedi, na luxi nen alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinanne keƙe alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. † **12:29:** Sandani ito kui, Setana findixi **senbemaan** nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna jaxine senben bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

<sup>41</sup> Niniwa kaane tima nen Kiti Sa Lɔxɔni, e yi iki muxune yalagi bayo ne Yunusaa kawandin me waxatin naxan yi, e xun xanbi so nen e hakene yi. Anu, fena nde be naxan gbo Yunusa xa.‡

<sup>42</sup> Naxalan Mangan naxan keli sogetede yiifanna ma, na tima nen kiti sa lɔxɔni, a yi iki muxune yalagi bayo a kelixi bɔxɔn danna nan na fa a tuli matidemi Sulemani a fekolonna falane ra.§ Awa, n xa a fala e xa, naxan gbo Sulemani xa, na be yi.”

*Yinna naxine xete fena*

*Luka 11.24-26*

<sup>43</sup> “Yinna naxin na xete muxun fɔxɔ ra waxatin naxan yi, a sigama yire yixaren nin, a sa a matabuden fen. Xa a mi yire yo to,

<sup>44</sup> a a mirima nen nayi, a naxa, ‘N kelixi denaxan yi, n mɔn xa xete na.’ Nayi, a na xete na, xa a sa na kui genla li,\* a makɔxi, a yitɔnxi,

<sup>45</sup> a sigama nen nayi, a sa fa yinna naxi solofere gbete ye ra naxanye naxu dangu a tan na. Ne yi lu a fema. Na muxuna fe rananna naxuma ayi nen dangu a fɔlɔn na. A ligama na kii nin iki muxu naxine fan na.”

*Yesu nga nun a xunyene fe*

*Maraka 3.31-35, Luka 8.19-21*

<sup>46</sup> Yesu yi falan tima yamaan xa waxatin naxan yi, a nga nun a xunyene yi fa, e ti tandeni, e yi waxi a xɔn ma, e xa falan ti Yesu xa.

<sup>47</sup> Nanara, muxuna nde yi a fala a xa, a naxa, “I nga nun i xunyene tixi tandeni, e waxi i to feni.”

<sup>48</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Nga nun n xunyene findixi nde ra?”

<sup>49</sup> Na xanbi ra, a yi a yiin ti a xarandiine ma, a naxa, “Nga nun n xunyene itoe nan na.

<sup>50</sup> Bayo naxanye n Fafe Ala sagoon liga, naxan ariyanna yi, ngaxakeden xememaan nun naxalanmaan ne nan na, e nun nga.”

## 13

*Sansi wonla fe sandana*

*Maraka 4.1-9, Luka 8.4-8*

<sup>1</sup> Na lɔxɔn yeteni Yesu yi keli banxini, a siga daraan de xɔn ma, a sa dɔxɔ na yi.

<sup>2</sup> Yama gbeen yi malan a fema. Nayi, a yi so kunkin kui, a dɔxɔ. Yamaan yi lu xareyaan na.

<sup>3</sup> A fala wuyaxi ti e xa sandani, a naxa,

“Xee biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni.

<sup>4</sup> A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma, xɔline yi ne don.

<sup>5</sup> Ndee yi bira fanyen fari, bendε gbee mi yi denaxan yi. E yi soli mafuren, amasɔɔ benden mi yi gbo na yi.

<sup>6</sup> Sogen to te, ne yi lisi a ra, e xara bayo e salenne mi yi godoxi bɔxɔni ki fajni.

<sup>7</sup> Sansina ndee yi bira seXe nali kanne tagi, seXene yi gbo, e yi e don.

<sup>8</sup> Koni ndee yi bira bɔxɔ fajini, e bogi, e keden kedenna birin yi keMe sɔɔ hanma tonge sennin, hanma tonge saxan.

<sup>9</sup> Xa tunla naxan xɔn, na xa a tuli mati!”

‡ 12:41: A mato Yunusa sora 1 han sora 4 kui. § 12:42: A mato Mangane Singen 10.1-10 kui.

\* 12:44: Na yire *kui genla* findixi muxun bɔɔɔn nan na. Xa a mi lugoXi Alaa Nii Sarijnanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma.

*Sandane sa xunna**Maraka 4.10-12, Luka 8.9-10*

<sup>10</sup> Xarandiine yi fa Yesu fe ma, e yi a maxodin, e naxa, “Nanfera i falan tima yamaan xa sandani?”

<sup>11</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Ariyanna Mangayaan wundo feene kolonna bata so e yii koni a mi soxi e tan yii.

<sup>12</sup> Amasoto seen muxun naxan yii, nde mon soma nen na yii, a yi gbo ayi. Koni se mi muxun naxan yii hali naxan di a yii, na bama a yii nen.

<sup>13</sup> Nanara, n falan tima ne xa sandan nin. Amasoto e seen matoma nen han, koni e mi a yigbema, e tuli matima nen han, koni e mi fe mema, e mon mi a famuma.

<sup>14</sup> Na ma, Nabi Esayi a nabiya falan bata kamali nayi, a naxa, ‘E tuli matima nen han, koni e mi fe fe famuma. E seen matoma nen han, koni e mi a yigbema.

<sup>15</sup> Amasoto yamani ito boren bata xodoxo ayi.

E bata e tunle dutun,  
e yi e yeene raxi.

Na ma, e mi fa seen toma  
e tunle yi falan me,  
e xaxinla yi feen famu.

E yi xete n ma, n yi e rakendeya.\* ”

<sup>16</sup> “Koni sewana e xa, amasoto e yeene bata seen to, e tunle mon bata feen me.

<sup>17</sup> N xa jondin fala e xa, nabi wuyaxi nun tinxin muxu wuyaxi yi waxi a to feni e naxan toma, koni e mi a to, e mon mi a me e naxan mema.”

*Yesu yi sandan bunna ye ba**Maraka 4.13-20, Luka 8.11-15*

<sup>18</sup> Yesu naxa, “E tuli mati, e yi sansi wonla fe sandan bunna kolon.

<sup>19</sup> Naxanye na Ariyanna Mangayaan falan me, koni e mi a famu, Fe Naxin Kanna fama nen, a yi a xasun e boreni. Ne luxi nen alo sansiin naxanye bira kiraan xon ma.

<sup>20</sup> Sansiin naxanye bira fanyen fari, ne luxi nen alo muxun naxanye falan me, e yi a suxu sewani sa!

<sup>21</sup> Koni salen mi e bun, e mi buma. Tonon nun besenxonyaan na fa waxatin naxan yi Alaa falana fe ra, e birama nen tantanni xulen!

<sup>22</sup> Sansiin naxanye bira sexe jali kanne tagi, ne luxi nen alo muxun naxanye falan mema, koni dunu ja xaminne nun nafulu feen kunfan yi a liga e Alaa falan bejin, a tonon mi lu e ma.

<sup>23</sup> Sansiin naxanye bira boxo fajini, ne luxi nen alo muxun naxanye falan me, e yi a famu. E bogima nen, ndee yi bogi kemε ramini, ndee tonge sennin, ndee tonge saxan.”

*Maala nun xaratuna fe sandana*

<sup>24</sup> Yesu yi sanda gbete sa e xa, a naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nen alo xemen naxan sansi fajin woli a xeen ma.

<sup>25</sup> Koni yamaan yi xima waxatin naxan yi, a yaxun yi fa xaratu kesen woli maali, a siga.

<sup>26</sup> E to sabati, maala yi a biye ayi, xaratun fan yi a biye ayi.

\* **13:15:** Esayi 6.9-10

<sup>27</sup> Xεε kanna walikene yi fa a fema, e naxa, 'Nxu fafe, i mi sansi fajin xan woli i ya xεen ma ba, xaratuni ito kelixi minen yi?'

<sup>28</sup> A yi e yabi, a naxa, 'N yaxuna nde nan na ligaxi.' Walikene yi a maxodin, e naxa, 'I waxi a xon nxu xa sa e matala ba?'

<sup>29</sup> A yi e yabi, a naxa, 'En-en de! E nema xaratune tale waxatin naxan yi, ε maala nde fan talama nen.

<sup>30</sup> E xa a lu na, maala nun xaratun xa gbo e bode xon ma han a xaba waxatina. N na a fale n ma walikene xa na waxatini, n naxa, ε xaratun singen malan, ε yi a raxidi alogo e xa sa tēeni. Na xanbi ra, ε maala fan malan, ε yi a sa n ma sagan kui.' "

*Sansi keε xunxurina fe sandana*

*Maraka 4.30-32, Luka 13.18-19*

<sup>31</sup> Yesu yi sanda gbete sa e xa, a naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi nen alo sansi keε xuridina, † muxun naxan sima a xεen ma.

<sup>32</sup> Hali a to xurun sansiin birin xa, koni a na gbo waxatin naxan yi, a danguma nen sii seene birin na, a findi wudi binla ra, xoline yi e tēen sa a yi."

*Burun nate sena fe sandana*

*Luka 13.20-21*

<sup>33</sup> Yesu yi sanda gbete sa e xa, a naxa, "Ariyanna Mangayaan luxi nen alo burun nate sena‡ naxanla naxan tongo, a yi a sa buru fupi benbēli keden yi, a yi a yimaxa, a birin yi te."

*Yesu yi e xaran sandane ma*

*Maraka 4.33-34*

<sup>34</sup> Yesu yi feni itoe birin fala yamaan xa sandane yi. A mi yi falan tima e xa, xa a mi sandan sa.

<sup>35</sup> Nayi, nabina falan yi kamali, a naxa, "N sandane nan sama. N wundo fonne nan yebama naxanye yi luxunxi xabu dunuƙa da."§

*Yesu yi xaratu keεena feen yeba*

<sup>36</sup> Na xanbi ra, Yesu yi keli yamaan fema, a so banxini. A xarandiine yi fa a fema, e naxa, "Xaratun naxanye xεen ma, na sandan bunna fala nxu xa."

<sup>37</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, "Xεemen naxan sansi fajin woli, n tan Muxuna Dii Xεemen nan na ra.

<sup>38</sup> Xεena, dunuƙa nan na ra. Sansi fajina, Ariyanna Mangayaan muxune nan ne ra. Xaratu keεene, Fe Naxin Kanna muxune nan ne ra.

<sup>39</sup> Yaxun naxan xaratu keεen wolin xεen ma, Yinna Mangan nan na ra, Setana. Malo xabana, waxati rajanna nan na ra, malo xabane nan malekane ra.

<sup>40</sup> Xaratun ba fena maali, a sa tēeni, a ligama na kii nin waxati rajanni.

<sup>41</sup> N tan Muxuna Dii Xεemen, n nan n ma malekane rasigama nen. Naxanye birin muxune birama tantanni e nun fe jaxi rabane birin, malekane ne malanma nen, e yi e ba n ma Mangayani.

<sup>42</sup> E yi e woli sulun tēeni,\* wugan nun jin naxinna denaxan yi.

<sup>43</sup> Koni tinxin muxune yilenma nen alo sogena e fafe Alaa Mangayani. Xa tunla naxan xon, na xa a tuli mati!"

*Nafulu luxunxina fe sandana*

† 13:31: Sansini ito xili nen mutaridi. ‡ 13:33: *burun nate sena*: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi. § 13:35: Yaburin 78.2 \* 13:42: *Sulun tēen* mon falama yirena nde yi fa fala "*Furu tēna*."

<sup>44</sup> Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo nafulu gbeen naxan luxunxi xɛɛn ma. Xɛmɛna nde yi na to, a mɔn yi a luxun. Nayi, a sɛwaxin yi sa a yii seene birin mati, a xɛtɛ, a fa na bɔxɔn sara.”

<sup>45</sup> Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan mɔn luxi nɛn alo yulan naxan bɔxɔn bun nafunla† fenma.

<sup>46</sup> A to gɛmɛ faji fajin to naxan sare gbo han, a yi xɛtɛ a konni, a yi sa a yii seene birin mati, a sa na gɛmɛn sara.”

### *Yɛxɛ suxu yalana fe sandana*

<sup>47</sup> Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nɛn alo yɛxɛ suxun yalaan naxan wolin baani, a yi yɛxɛn siyane birin suxu.

<sup>48</sup> Yalaan na rafe waxatin naxan yi, yɛxɛ suxune yi a bandun. E yi a rate xareyaan na, e dɔxɔ. E yi yɛxɛ sensenne malan debene kui, e yi a naxine woli ayi.

<sup>49</sup> A ligama na kii nin waxati rananni. Malekane sigama nɛn, e muxu naxine malan e danna, keli tinxin muxune tagi,

<sup>50</sup> e yi e woli sulun tɛɛni, wugan nun jin naxinna dɛnaxan yi.”

### *Fe fonna nun a nɛnɛna a fe*

<sup>51</sup> Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ bata feni itoe famu ba?” E yi a yabi, e naxa, “Ɔn.”

<sup>52</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “Nanara, sariya karamɔxɔn naxanye birin bata xaran lan Ariyanna Mangayana fe ma, ne luxi nɛn alo banxi kanna naxan nafulu nɛnɛne nun a fonne raminima a se ramaradeni.”

### *Nasarɛti kaane yi e mɛ Yesu ra*

#### *Maraka 6.1-6, Luka 4.16-30*

<sup>53</sup> Yesu yelin sandane sɛ waxatin naxan yi, a yi keli mɛnni,

<sup>54</sup> a xɛtɛ a konni a maxuruxi taan naxan yi. A e xaran e salide banxini waxatin naxan yi, naxanye a xuiin mɛ, ne yi kabɛ. E maxɔdinna ti, e naxa, “A xaxili sifani ito nun kabanako sɛnbɛni ito sɔtɔxi minɛn yi?

<sup>55</sup> Kamudɛrɛna dii xɛmɛn xa mi ito ra ba? Mariyama a diin xa mi a ra ba? Yaki nun Yusufu nun Simɔn nun Yudasi tada xa mi ito ra ba?

<sup>56</sup> A xunyɛ dii tɛmɛne xa mi dɔxi be ba? A tan feni itoe birin sɔtɔxi minɛn yi?”

<sup>57</sup> E yi e mɛ a ra.

Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Nabiin binyɛ yiren birin yi fɔ a konna nun a denbayani.”

<sup>58</sup> A mi kabanako fe wuyaxi liga na amasɔtɔ e mi yi dɛnkeleyaxi.

## 14

### *Herode yi Yoni Marafu Tiin faxa*

#### *Maraka 6.14-29, Luka 9.7-9*

<sup>1</sup> Na waxatini, Galile mangan Herode yi Yesu a fe mɛ.

<sup>2</sup> A yi a fala a fɔxɔrabirane xa, a naxa, “Yoni Marafu Tiin nan a ra. Yoni bata keli sayani! Nanara, sɛnbɛna a yii, a kabanako feene liga.”

<sup>3</sup> A na fala nɛn, amasɔtɔ a bata yi Yoni suxu nun, a yi a xidi, a yi a sa kasoon na Herodiyade a fe ra, naxan yi findixi Herode fafaxakedenna Filipi a naxanla ra nun.

<sup>4</sup> Yoni yi a falama Herode xa, a naxa, “A mi daxa, i xa Herodiyade futu!”

† 13:45: **bɔxɔ bun nafunla:** Gɛmɛn siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fɔxɔ ige yi xaxunna ndee kui. Na gɛmɛn xili nɛn “Perili.”



<sup>5</sup> Herode yi waxi a xɔn ma a xa Yoni faxa, koni a yi gaxuxi yamaan yεε ra bayo ne yi Yoni yatexi nabiin nan na.

<sup>6</sup> Awa, Herode bari lɔxɔn sumunna a lixina, Herodiyade a dii tɛmɛn yi a bodon yamaan yetagi. Na yi Herode kɛnɛn han

<sup>7</sup> a yi saratin tongo na sungutunna xa, a yi a kɔlɔ, a a na a xandi sese yi, a na soma a yii nɛn.

<sup>8</sup> A nga yi a radin alogo a xa ito nan fala, a naxa, “Yoni Marafu Tiin xunna so n yii wure lefaan ma be.”

<sup>9</sup> Manga Herode niin yi rafɔrɔ a ma, koni bayo a bata yi saratin tongo a muxu xilixine yεε xɔri, a yi yamarin fi, a na xa liga.

<sup>10</sup> Naxi, e sa Yoni xunna sεε a dɛ kasoon na.

<sup>11</sup> E yi fa a xunna ra wure lefaan ma, e yi a so sungutunna yii, a siga a ra a nga fɛma.

<sup>12</sup> Yoni a xarandiine yi fa a binbin tongo, e sa a maluxun. Na xanbi ra, e yi sa a fala Yesu xa.

*Yesu yi muxu wuli suulun dɛge*

*Maraka 6.30-44, Luka 9.10-17, Yoni 6.1-14*

<sup>13</sup> Yesu na feen xibarun mɛ waxatin naxan yi, a siga kunkin kui a danna yire madunduxina nde yi. Yamaan to na mɛ, e keli e taane yi, e siga a fɔxɔ ra e sanna ma.

<sup>14</sup> Yesu to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to, a kininkinin e ma, a yi e furetɔne rakendɛya.

<sup>15</sup> Ninbanna ra, a xarandiine yi e maso a ra, e naxa, “Kɔɛ bata so, burunna nan nun be ra, yamaan bejin, e xa siga banxidɛne ra, alogo e xa sa donseen sara e yetɛ xa.”

<sup>16</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Hali e mi siga, ε tan yetɛɛn xa donseen so e yii.”

<sup>17</sup> E yi Yesu yabi, e naxa, “Naxan nxu yii be buru xun suulun nun yɛxɛ firin.”

<sup>18</sup> Yesu naxa, “E fa ne ra be.”

<sup>19</sup> A yi a fala yamaan xa, a e xa dɔxɔ sɛxɛne fari. Na xanbi ra, a yi na buru xun suulunne nun yɛxɛ firin tongo, a yi a yɛɛn nate kore, a barikan bira Ala xa, a burune yigira. A yi e so a xarandiine yii, e yi e yitaxun yamaan na.

<sup>20</sup> E birin yi e dɛge, e lugo ken! A xarandiine yi debe fu nun firin nafe e dungi dungi dɔnxɛne ra.

<sup>21</sup> Muxun naxanye e dɛge, ba jaxanle nun diidine ra, muxu wuli suulun jɔxɔn.

*Yesu yi sigan ti igen fari*

*Maraka 6.45-52, Yoni 6.15-21*

<sup>22</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine rasiga kunkin kui a yεε ra daraan kidi ma. A tan yi lu xanbin naxa, a yi yamaan naxɛɛ.

<sup>23</sup> A to yelin yamaan nasigɛ, a kedenna yi te geyaan fari Ala maxandideni. A yi lu na han kɔɛ yi so.

<sup>24</sup> Kunkin bata yi siga daraan xun ma pon! Igen mɔrɔnne\* yi lu kunkini maxɛ amasɔtɔ foye gbeen bata yi a xun sa e ma.

<sup>25</sup> Yesu yi fa sigan tiyɛ igen fari, a yi sa e li subaxa makedini.

<sup>26</sup> A xarandiine to a to sigan tiyɛ igen fari, e gaxu kati! E gbelegbele, e naxa, “Muxun yelenna nan ito ra!”

<sup>27</sup> Yesu yi falan ti e xa mafuren, a naxa, “E wɛkile, n tan nan a ra. E nama gaxu!”

\* 14:24: *Igen mɔrɔnne*: alo foyen na so igeni.

<sup>28</sup> Piyeri yi falan ti, a naxa, “Marigina, xa i tan nan a ra yati, n yamari a n xa siga i fema igen fari.”

<sup>29</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Fa be!” Nayi, Piyeri yi keli kunkin kui, a sigan ti fɔɔ igen fari siga Yesu fema.

<sup>30</sup> Koni a toxina a foyen gbo, a yi gaxu, a godo fɔɔ igen bun ma. A gbelegebe, a naxa, “Marigina, n nakisi.”

<sup>31</sup> Yesu yi a yiin nasiga mafuren! A yi a rate, a naxa, “I ya denkeleyaan xurun. I sikexi nanfera?”

<sup>32</sup> E firinna birin yi dɔxɔ kunkin kui, foyen yi a raxara.

<sup>33</sup> Xarandiin naxanye yi kunkin kui, ne yi e xinbi sin Yesu bun ma, e naxa, “Nɔndin nan a ra yati, Alaa Dii Xemen nan i tan na!”

*Yesu yi muxune rakendeya*

*Maraka 6.53-56*

<sup>34</sup> E to daraan gidi, e sa xaren li Genesareti yamanani.

<sup>35</sup> Yamaan yi Yesu kolon menni. Na ma, e xeraan nasiga na rabilinna taane birin yi, e yi fa e furetɔne ra Yesu fema.

<sup>36</sup> E yi a mayandi, a xa tin furetɔne xa e yiine din a doma gbeen lenben na. Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne birin yi kendeyama nen.

## 15

*Yahudiyane namun feene*

*Maraka 7.1-13*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Farisi muxuna ndee nun sariya karamɔxɔne yi keli Yerusalen taani. E fa Yesu fema, e yi a maxodin, e naxa,

<sup>2</sup> “Nanfera i ya xarandiine mi en benbane namun feene suxuma? Benun e xa donseen don e mi e yiin naxama en ma dinan kiin ma.”

<sup>3</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “E fan Alaa yamarin kalama e yete namun feene ma nanfera?”

<sup>4</sup> Bayo Ala naxa, ‘I baba nun i nga binya. Naxan na a baba danga hanma a nga, e na kanna faxa.\*

<sup>5</sup> Koni e tan naxa, a naxan na a fala a fafe xa hanma a nga, a naxa, ‘I yi maliin naxan sɔtɔma n na nun, n bata na fi Ala ma’

<sup>6</sup> hali na kanna nama fa a fafe binya na maliin na. Nayi, e bata Alaa falan kala e namunna fe ra.

<sup>7</sup> E tan nafigine! Nabi Esayi waliyiya falan naxan ti e fe ra, nɔndin na a ra, a naxa,

<sup>8</sup> ‘Ala naxa, yamani ito n binyama e deen nin koni e bɔnen makuya n na pon!

<sup>9</sup> E n batuma fuyan!

Bayo e xaranna findixi adamadiine yamari xaraxine nan gbansan na!† ”

*Muxuna sarijanna kala fena*

*Maraka 7.14-23*

<sup>10</sup> Na xanbi ra, Yesu yi yamaan xili a fema. A yi a fala e xa, a naxa, “E tuli mati, e yi ito famu.

<sup>11</sup> Seen naxan soma muxun de, na mi a sarijanna kalama fɔ falan naxan minima a de.”

\* 15:4: Xorɔyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16 † 15:9: Esayi 29.13

12 A xarandiine yi fa Yesu fɛma, e naxa, “I mi a kolon ba, fa fala i ya falan bata Farisi muxune xɔlɔ?”

13 Yesu yi e yabi, a naxa, “N Fafe naxan ariyanna yi, na mi si seen naxanye sixi, ne birin talama nɛn.

14 Ɛ e lu na, danxutɔne nan e ra danxutɔne yɛɛ ra. Xa danxutɔɔn danxutɔɔn yii rasuxu, e firinna birin birama nɛn yinla ra.”

15 Piyɛri yi falan ti, a naxa, “Sandani ito bunna fala nxu xa.”

16 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ fan munma xaxili sɔtɔ ba?

17 Ɛ mi a kolon ba? Seen naxan na so muxun dɛ, na godoma a kui nɛn, na xanbi ra, a mini a fatini.

18 Koni falan naxan minima muxun dɛ, na kelima a bɔɓɛn nin, na nan muxune sariɓanna kalama.

19 Bayo miriya ɓaxine kelima muxun bɔɓɛn nin, a yi a ti muxu faxan nun yalunyaan nun yanga suxun nun muɓan nun wule sere baan nun konbin ma.

20 Na feene nan muxune sariɓanna kalama. Koni i na i dege i yiin naxataren na, na mi muxune sariɓanna kalama.”

### *Naxanla denkeleyana fe Maraka 7.24-30*

21 Yesu yi keli na, a siga Tire taan nun Sidɔn taan yamanani.

22 Kanan kaa ɓaxanla nde yi na yi, na yi fa Yesu fɛma. A gbelegbelema, a naxa, “N fafe, Dawudaa Dii Xɛmɛna, kininkinin n ma! Ninanna n ma dii tɛmɛn fɔxɔ ra, a tɔrɔxi han!”

23 Koni Yesu mi fala yo ti a xa. Yesu a xarandiina ndee yi fa a fɛma, e yi a mafan, e naxa, “Naxanli ito rasiga! A biraxi en fɔxɔ ra, a gbelegbelema.”

24 Awa, Yesu yi e yabi, a naxa, “N mi faxi muxu gbɛtɛ ma fɔ Isirayila kaa tununxine alo yɛɛɛne.”

25 Awa, na ɓaxanla yi fa, a yi a xinbi sin Yesu bun ma, a yi a fala, a naxa, “N fafe, n mali.”

26 Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “A mi lan i xa diidine donseen sa barene bun ma.”<sup>‡</sup>

27 Naxanla yi a yabi, a naxa, “N fafe, ɓɔndin nan na ra. Koni hali barene donse yolonxine donna nɛn e kanna naxanye rayolonma bɔxɔni.”

28 Nayi, Yesu yi a yabi, a naxa, “Nga ɓaxanla, i ya denkeleyaan gbo! I rafan feen bata liga i xa.” Na waxatin yeteni, a dii tɛmɛn yi kɛndɛya.

### *Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya*

29 Yesu yi keli na yi, a siga Galile Daraan dɛxɔn ma. A yi te geyaan fari, a dɔxɔ.

30 Yama gbeen yi fa a fɛma, e fa lɛbutɛnne nun danxutɔne nun madɔntɔne nun bobone nun furetɔ wuyaxi gbɛtɛye ra, e yi e sa Yesu bun ma. A yi e rakɛndɛya.

31 Yamaan to a to, fa fala bobone falan tima, madɔntɔne bata kɛndɛya, lɛbutɛnne bata sigan ti, danxutɔne seen toma, e kabɛ. E yi Isirayilaa Ɔla tantun.

### *Yesu yi muxu wuli naanin dege Maraka 8.1-10*

32 Yesu yi a xarandiine xili a fɛma, a yi a fala e xa, a naxa, “Yamani ito kininkininna bata n suxu bayo e bata soqe saxan ti n fɛma, donse mi fa e

<sup>‡</sup> 15:26: Yesu ɓaxanli ito a denkeleyaan nan fɛfɛfɛsɛma sandani ito xɔn. Sandan kui, siya gbɛtɛne findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

yii iki. N mi waxi e rasiga feni kamena e ma. Xa na mi a ra, e fangan j̄anma nen kira yi.”

<sup>33</sup> Xarandiine yi a maxodin, e naxa, “N̄xu tan donseen s̄otoma minen yi wulani ito yi naxan yama gbeeni ito luge?”

<sup>34</sup> Yesu yi e maxodin, a naxa, “Buru xun yoli e yii?” E yi a yabi, e naxa, “Buru xun solofere, e nun yeXedi dando nan nxu yii.”

<sup>35</sup> Yesu yi yamaan xili a e xa fa d̄oxo b̄oxon ma.

<sup>36</sup> Na xanbi ra, a buru xun soloferen nun yeXene tongo, a barikan bira Ala xa. A yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, xarandiine yi e yitaxun yamaan na.

<sup>37</sup> E birin yi e dege, e lugo. Xarandiine yi a dungi dungine matongo, e debe solofere rafe ne ra.

<sup>38</sup> Xemen naxanye na don, ba j̄axanle nun diidine ra, muxu wuli naanin.

<sup>39</sup> Na xanbi ra, Yesu yi yamaan nasiga, a d̄oxo kunkin kui, a siga Magadan yamanani.

## 16

### *Taxamasenna maxodin fena*

#### *Maraka 8.11-13, Luka 12.54-56*

<sup>1</sup> Farisi muxuna ndee nun Saduse muxuna ndee yi fa Yesu fema alogo e xa a kejaan f̄esefese, e a maxodin a xa taxamasenna yita e ra keli ariyanna yi.

<sup>2</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa kuyeni gbeelixa j̄inbanna ra e a falama nen a kuye f̄aji yibama nen tila.

<sup>3</sup> X̄otoni xa kuyeni gbeelixa e naxa, ‘Tulen famaani i ra.’ E n̄e kore x̄onna matoe nen e yi a bunna kolon. Koni e mi n̄e waxatini ito feene bunna kolonje.

<sup>4</sup> Iki muxune findixi muxu j̄axine nun nafigine nan na, e to n maxodinma kabanako taxamasenna ma. Koni e mi sese toma xa naxan mi findixi Yunusa taxamasenna ra.”

Na xanbi ra, a keli e fema, a yi siga.

### *Marakolonna lan xaranne ma*

#### *Maraka 8.14-21*

<sup>5</sup> Xarandiine yi gidima daraan kidi ma waxatin naxan yi, e yi j̄inan, e mi buru xali e yii.

<sup>6</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a liga e yeren ma Farisi muxune nun Saduse muxune burun nate sena\* fe ra.”

<sup>7</sup> E falan ti f̄olo e bode tagi, e naxa, “A ito falama nen bayo en mi faxi buru ra en yii.”

<sup>8</sup> Yesu yi a kolon e yi naxan falama. Nanara, a yi e maxodin, a naxa, “E nanse falama e bode tagi, a e mi faxi burun na? E denkel̄eyaan xurun je?”

<sup>9</sup> E munna xaxili s̄otoba? E bata j̄inan na x̄on ba, n muxu wuli suulunna dege waxatin naxan yi buru xun suulunna ra, e debe yoli rafe buru dungi dungi d̄onXene ra?

<sup>10</sup> Hanma buru xun soloferen naxan yitaxun muxu wuli naaninna ra, e debe yoli rafe buru d̄onXene ra na yi?

<sup>11</sup> Nanfera e mi a bunna kolonxi fa fala n mi burun xan ma fe falama e xa. N naxa, ‘E a liga e yeren ma Farisi muxune nun Saduse muxune buru rate sena fe ra!’ ”

\* **16:6: burun nate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

12 Na xanbi ra, xarandiine yi a kolon, a mi yi a falama e xa a e xa a liga e yeren ma burun nate sena a fe yi naxan buruni, koni fɔ Farisi muxune nun Saduse muxune xaranna fe yi.

*Piyeri a falana Yesu a fe yi*  
*Maraka 8.27-30, Luka 9.18-21*

13 Yesu yi siga Sesariya taani Filipi yamanani, a yi maxɔdinni ito ti a xarandiine ma, a naxa, “Yamana a falama a nde n tan Muxuna Dii Xɛmɛn na?”

14 E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiin nan i tan na. Bonne naxa, a Nabi Eli nan i tan na. Nde gbɛtɛye fan naxa, a Yeremi nan i tan na hanma nabina nde.”

15 A yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ tan go, ɛ tan naxa di? Nde n tan na?”

16 Simɔn Piyeri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, habadan Alaa Dii Xɛmɛna.”

17 Yesu yi a yabi, a naxa, “Sewana i tan xa Simɔn, Yunusaa dii xɛmɛna, bayo adamadi mi ito makɛnɛnxi i xa, fɔ n fafe Ala naxan ariyanna yi.

18 Nanara, n na a falama i xa, Piyeri, gɛmɛn nan i tan na, n nan n ma banxin tima gɛmɛn naxan fari, n ma denkeleya yamaan ma mume!<sup>†</sup>

19 N na Ariyanna Mangayaan so deɛn jinna soma i yii nɛn. I na tɔnna dɔxɔ feen naxan na dunɔɔa yi, Ala tɔnna dɔxɔma nɛn na ra ariyanna yi. I na tin feen naxan ma dunɔɔa yi, Ala tinma nɛn na ma ariyanna yi.”

20 Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine yamari, a e nama a fala muxu yo xa fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na.

*Yesu yi a sayana fe fala*  
*Maraka 8.31-9.1, Luka 9.22-27*

21 Fɔlɔ na waxatin ma, Yesu yi a yeɓa fɔlɔ a xarandiine xa, a naxa, a fɛrɛ mi na fɔ a xa siga Yerusalen taani, a sa tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yii, e yi a faxa, a mɔn yi keli sayani a soge saxande lɔxɔni.

22 Piyeri yi Yesu ba bonne fɛma, a Yesu maxadi fɔlɔ, a naxa, “Marigina, Ala xa i tanga na ma, na nama liga i ra mume!”

23 Yesu yi a yeɛ rafindi a ma, a yi a fala Piyeri xa, a naxa, “Setana, fata n ma! I kataxi n natantan feen nan na. I mi i mirima Alaa feene ma fɔ adamadiine.”

24 Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan fɔxɔ ra fɔ a xa a mɛ a yetɛ ra, a yi a yetɛ faxa wudin<sup>‡</sup> tongo, a bira n fɔxɔ ra.

25 Bayo naxan waxi a niin nakisi feni, na bɔnɔma ayi nɛn, koni naxan bɔnɔma a niini n tan ma fe ra, na kisima nɛn.

26 Xa muxun dunɔɔa birin sɔtɔ, a bɔnɔ a niini habadan, na tɔnɔn nanse ra? Muxun nɔɛ nanse fiyɛ, alogo a niin mɔn xa kisi?

27 Bayo n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama nɛn n Fafe Alaa binyeni, nxu nun a malekane. N yi muxun birin saranna fi lan a kɛwanle ma.

28 N xa jɔndin fala ɛ xa, muxuna ndee be e mi faxɛ fɔ e n tan Muxuna Dii Xɛmɛn to fɛ n ma mangayani.”<sup>§</sup>

<sup>†</sup> 16:18: **Piyeri** xinla bunna nɛn fa fala **gɛmɛna**. <sup>‡</sup> 16:24: Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wekile sayaan na Yesu fɔxɔ ra. <sup>§</sup> 16:28: A Matiyu 17:2-3 nan ma fe falama.

## 17

*Yesu a nɔrɔna fe*

*Maraka 9.2-13, Luka 9.28-36*

<sup>1</sup> Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyeri nun Yaki nun a ngaxakedenna Yoni tongo, a siga e ra e danna geya gbeen fari.

<sup>2</sup> A keɲaɲa yi masara e yeɛ ra yi, a yeɲagin yi lu mayilenɲe alo sogena. A dugine yi fixa ayi alo keɲenyana.

<sup>3</sup> Na waxatin yeɲeni, Nabi Musa nun Nabi Eli yi mini keɲenni e yeɲagi, e yi lu falan tiye Yesu xa.

<sup>4</sup> Piyeri yi a fala Yesu xa, a naxa, “Marigina, a lanxi bayo nxu be. Xa i waxi a xɔn ma, n xa gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.”

<sup>5</sup> A yi falan tima waxatin naxan yi, kunda mayilenxin yi godo e xun ma, fala xuiin yi keli na kundani, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛn nan ito ra naxan bata n keɲen ki faɲi, ε tuli mati a xuiin na!”

<sup>6</sup> Xarandiine na mɛ waxatin naxan yi, e gaxu kati, han e sa felen, e yeɲagine yi lan bɔxɔn ma.

<sup>7</sup> Yesu yi fa e fɛma, a yi a yiin din e ra, a naxa, “E keli, ε nama gaxu!”

<sup>8</sup> E yi e yeɛ rakɔɲin, e mi muxu yo to fɔ Yesu.

<sup>9</sup> E yi godoma geyaan na waxatin naxan yi, Yesu yi e yamari, a naxa, “E feen naxan toxi, ε nama a fala muxu yo xa han n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yi keli sayani.”

<sup>10</sup> Xarandiine yi Yesu maxɔdin, e naxa, “Sariya karamɔxɔne a falama nanfera nayi fa fala Nabi Eli nan singe fama?”

<sup>11</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati, a yi feene birin yitɔn.

<sup>12</sup> Koni n xa a fala ε xa fa fala Eli bata yelin fɛ koni yamaan mi a kolon, e yi e rafan feene birin liga a ra. Awa, e n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fan tɔrɔma nɛn na kiini.”

<sup>13</sup> Na xanbi ra, xarandiine yi a kolon fa fala a falan tima Yoni Marafu Tiin nan ma fe ma.\*

*Yinnan diidin naxan fɔxɔ ra*

*Maraka 9.14-29, Luka 9.37-43*

<sup>14</sup> E fa yamaan fɛma waxatin naxan yi, xɛmɛna nde yi fa Yesu fɛma, a yi a xinbi sin a bun ma,

<sup>15</sup> a naxa, “N fafe, kininkinin n ma dii xɛmɛn ma. Gan furen nan a fari, a tɔrɔxi kati, a bata bira tɛɛni sanɲa yi wuyaxi hanma igeni.

<sup>16</sup> N bata fa a ra i ya xarandiine fɛma koni e mi nɔxi a rakɛndeyɛ.”

<sup>17</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “E tan denkeleyatarene nun tinxintarene, n xa lu ε fɛma han waxatin mundun yi? N xa diɲa ε xa han waxatin mundun yi? Fa diin na n fɛma!”

<sup>18</sup> Yesu yi yinnan yamari, a xɛte a fɔxɔ ra. Nayi, a dii xɛmɛn yi kɛndeya na waxatin yeɲeni.

<sup>19</sup> Na xanbi ra, xarandiine yi siga Yesu fɛma e danna, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nanfera nxu tan mi nɔxi yinnan kedɛ?”

<sup>20-21</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Bayo ε denkeleyaan xurun. N xa ɲɔndin fala ε xa. Xa denkeleyana ε yi, hali a xurun alo sansi keɛɛ xurudina,† ε nɔɛ a fale nɛn

\* **17:13: Nabi Eli** a fe scɛɛxi Malaki 3.23 kui. Sariya karamɔxɔne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mɔn fama nɛn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. † **17:20-21:** Sansini ito xili nɛn mutaridi.

geyani ito ma, ε naxa, ‘Keli be, i siga mɛnni!’ a yi siga. Ε nɔε feen birin lige nɛn!”

*Yesu mɔn yi a faxa feen fala*

*Maraka 9.30-32, Luka 9.43-45*

<sup>22</sup> Xarandiine birin e malan e bode xɔn ma waxatin naxan yi Galile yamanani, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn muxune yii,

<sup>23</sup> e yi n faxa. Koni n mɔn kelima nɛn sayani a soge saxande lɔxɔni.”

Xarandiine nii yi rajaxu e ma kati!

*Ala Batu Banxin mudu fi fena*

<sup>24</sup> Yesu nun a xarandiine Kapɛrunan taan li waxatin naxan yi, Ala Batu Banxin mudu maxinle yi fa Piyɛri fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, “I karamɔxɔn mi Ala Batu Banxin mudun fima ba?”

<sup>25</sup> Piyɛri yi e yabi, a naxa, “A fima nɛn.” Piyɛri so banxini waxatin naxan yi, Yesu singe yi falan ti, a naxa, “Simɔn, i mirixi a ma di? Dunuɲa mangane mudun maxilima nde ra? E diine ba, hanma muxu gbɛɛye?”

<sup>26</sup> Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Muxu gbɛɛye.” Yesu yi a fala, a naxa, “Na bunna nɛɛn, hali a diine mi a fi.

<sup>27</sup> Koni nxu mi waxi a xɔn ma, nxu xa muxuni itoe rafen. Nanara, siga baani, i sa kɔnna bira. I na yɛxɛ singen naxan suxu, i a dɛɛni bi, i gbeti gbanan keden toma nɛn a dɛ, naxan lanɲɛ en ma mudun ma. I siga na ra, i sa i gbeen nun n gbeen fi.”

## 18

*Nde gbo birin xa?*

*Maraka 9.33-37, Luka 9.46-48*

<sup>1</sup> Xarandiine yi fa Yesu fɛma na waxatini, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nde gbo birin xa Ariyanna Mangayani?”

<sup>2</sup> Yesu yi diidina nde xili, a yi a ti e birin yetagi.

<sup>3</sup> Yesu yi a fala, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ε xa, xa ε mi maxɛɛ, ε liga alo diidine, ε mi soɛ Ariyanna Mangayani mumɛ!”

<sup>4</sup> Nanara, naxan yo na a yɛɛ magodo alo diidini ito, na gbo dangu a birin na Ariyanna Mangayani.

<sup>5</sup> Naxan yo mɔn na diidini ito sifani suxu n xinli, na bata n tan yisuxu.”

*Yulubina fe*

*Maraka 9.42-48, Luka 17.1-2*

<sup>6</sup> “Diidini itoe naxanye bata denkeleya n ma, xa muxu yo ne bira yulubini, a fisa na kanni gɛmɛ gbeen xidi a kɔɛ ra, a woli baan tilinna ma.”

<sup>7</sup> “Gbalon dunuɲa muxune yɛɛ ra bayo feen naxanye yamaan birama yulubini. A fɛrɛ mi na fo na fe sifane xa fa koni e fatama muxun naxanye ra, gbalon na kanne yɛɛ ra!

<sup>8</sup> Xa i yiina hanma i sanna i birama yulubini, a sɛgɛ a ra, i yi a woli ayi! A fisa i yii dungin nun i san dungi kanna xa so habadan nii rakisini, benun i yii firinna nun i san firin kanna xa woli yahannama tɛɛni.

<sup>9</sup> Xa i yɛɛn nan i bire yulubini, a ba na, i yi a woli ayi! A fisa i yɛɛ keden kanna yi so habadan nii rakisini, benun i yɛɛ firin kanna xa so yahannama tɛɛni.”

*Yɛxɛɛ tununxina fe sandana*

*Luka 15.3-7*

10-11 “Ɛ a liga ε yeren ma, ε nama diidini itoe rafεya. N xa a fala ε xa, e kantan malekane ariyanna yi. E n Fafe Ala yetagin toma waxatin birin.”

12 “Ɛ mirixi a ma di? Xa yεxεε kemε muxuna nde yii, xa keden siga na xun xon, na kanna nanfe ligama? A yεxεε tonge solomanaanin e nun solomanaaninne luma nεn e degedeni geyaan fari, a siga a tununxi kedenna fendeni.

13 N xa jondin fala ε xa, a na a to waxatin naxan yi, a sewama nεn na yεxεε kedenna fe ra dangu tonge solomanaanin e nun solomanaaninne ra naxanye mi loxi ayi.

14 A na kii nin, ε Fafe Ala naxan ariyanna yi, a mi rafan a ma diidini ito nde keden peen xa lo ayi.”

### *Hake tongone*

15 “Xa i ngaxakedenna haken liga i ra, siga a fema i yi a sonna fala a xa ε firinna tagi. Xa a i xuiin name, i bata i ngaxakedenna soto na yi.

16 Koni xa a mi a tuli mati i xuiin na, ε nun muxu keden hanma muxu firin xa siga a fema alogo ‘feen birin xa makiti sereya firin hanma saxan xuiin xon.\*

17 Koni xa a mi a tuli mati ne xuiin na, na feen fala denkeleya yamaan xa. Xa a mi a tuli mati denkeleya yamaan xuiin na, a yate alo denkeleyatarena hanma mudu maxinla.”

### *Tondi feen nun tin fena*

18 “N xa jondin fala ε xa, ε na tonna doxo feen naxan na dunuja yi, Ala tonna doxoma nεn na ra ariyanna yi. Ɛ na tin feen naxan ma dunuja yi, Ala tinma nεn na ma ariyanna yi.”

19 “N mon xa a fala ε xa, xa muxu firinna lan fefe ma dunuja yi Ala maxandini, n Fafe naxan ariyanna yi, a na ligama ε xa nεn.

20 Bayo muxu firin hanma saxan na e malan dede yi n xinli, n fan luma nεn menni e ye.”

### *Muxun naxan mi mafeluun tima*

21 Na xanbi ra, Piyeri yi fa Yesu fema, a yi a maxodin, a naxa, “Marigina, n xa ngaxakedenna mafelu doxona ma yoli, a na n haken tongo waxatin naxan yi? Han doxona ma solofere ba?”

22 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa a fala i xa, doxona ma solofere mi a ra de, fo tonge solofere e nun solofere.”

23 “Nanara, Ariyanna Mangayaan luxi nεn alo mangan naxan waxi a walikene saren fi feni.

24 A na foloxina, e fa walike keden na gbeti gbananna wuli fu donla yi naxan ma, donla naxan nun a siimayaan birin wali saranna yi lan.

25 Bayo a mi yi nae a donla fiye, mangan yi a ragidi a e xa a tan nun a jaxanla nun a diine nun a yii seene birin mati e findi konyine ra, alogo a xa donla fi.

26 Nanara, walikεen yi a xinbi sin mangan bun ma, a yi a mafan, a naxa, ‘Dija n xa, n na i ya donla birin fima nεn!’

27 A kanna yi kininkinin a ma, a yi dija a donla ma, a yi a lu na.”

28 “Koni na walikεen yi siga, a sa a lanfana nde to a gbeti xurudi yi naxan ma. A yi a suxu, a yi a koeen deten. A yi a fala, a naxa, ‘N ma donla fi!’

29 A lanfaan yi a xinbi sin a bun ma, a yi a mafan, a naxa, ‘Dija n xa, n na i ya donla fima nεn!’

\* 18:16: Sariyane 19.15



<sup>30</sup> Koni a mi tin. A yi sa a sa kasoon na han a na a donla fi waxatin naxan yi.

<sup>31</sup> Walikεεn bonne to na to, e xɔɔ kati, e siga e kanna fema, e sa na birin fala a xa.

<sup>32</sup> Nanara, e kanna yi a tan walikεεn xili, a naxa, 'I tan walikε jaxina, n ma donla naxan birin i ma, n dija nen na ma bayo i bata n mafan.

<sup>33</sup> A mi yi lan nun ba, i fan xa kininkinin i walikε boden ma alo n kininkinin i ma kii naxan yi?"

<sup>34</sup> Nayi, a kanna yi a sa kasoon na a xɔɔni alogo a kantan muxune xa a jaxankata han a yi a donla birin fi.

<sup>35</sup> N Fafe naxan ariyanna yi, na fan ε suxuma na kii nin, xa ε tan nde mi a ngaxakedenna mafelu a bɔɔni.

## 19

### *Futu kala fena*

#### *Maraka 10.1-12*

<sup>1</sup> Yesu yelinxi na falane tiye, a keli Galile yamanani, a siga Yudaya yamanani denaxan Yuruden baan kidi ma.

<sup>2</sup> Yama gbeen yi bira a fɔxɔ ra, a yi ne rakendeya.

<sup>3</sup> Farisi muxuna ndee yi fa a fema a bunbadeni, e yi a maxodin, e naxa, "Sariyan na a ra ba, xεmen xa jaxanla rame, a findi bun yo ra?"

<sup>4</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, "E mi Kitabun xaranni ba? A naxa fa fala a fɔɔni 'Ala yi adaman da, xεmen nun jaxanla,'\*

<sup>5</sup> a naxa, 'Nanara, xεmena a nga nun a fafe bejinma, a a maso a jaxanla ra, e findi fati bendε kedenna ra.†

<sup>6</sup> Nayi, muxu firin mi fa e ra koni fɔ keden. Nayi, Ala bata seen naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne fata."

<sup>7</sup> E yi a maxodin, e naxa, "Nanferu Musa a yamarixi fa fala a xεmen xa futu kala kedin so a jaxanla yii, a yi a bejin?"

<sup>8</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, "Musa bata tin, a ε xa ε jaxanle bejin amasoto ε bɔɔnen xɔɔxɔ. Koni a mi yi na kiini nun a fɔɔni.

<sup>9</sup> Awa, n xa a fala ε xa, xεmen naxan na a me a jaxanla ra, xa a jaxanla mi yalunya ligaxi, xεmen yi nde gbete futu, na xεmen bata yalunyaan liga."

<sup>10</sup> A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, "Xa xεmen nun a jaxanla tagi na kii nin, a lan futu nama ti na yi."

<sup>11</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, "Birin mi nɔε xaranni ito suxe, koni fɔ Ala bata a fεren fi naxanye ma.

<sup>12</sup> Xεmena ndee mi nɔε jaxanla futuε amasoto e bari kiin xɔn, muxune nan ndee gbete ye ligaxi na kiini, koni ndee gbete ye lanxi a ma nen a e nama jaxanla futu alogo e xa lu wale Ariyanna Mangayaan xa. Awa, xa naxan nɔε xaranni ito suxe, na xa a suxu."

### *Yesu yi duba diidine xa*

#### *Maraka 10.13-16, Luka 18.15-17*

<sup>13</sup> Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu fema, alogo a xa a yiin sa e diidine xunni, a yi Ala maxandi e xa koni xarandiine yi falan ti ne ma.

<sup>14</sup> Yesu naxa, "E tin diidine xa fa n fema, ε nama e raxete amasoto e tan sifane nan gbee Ariyanna Mangayaan na."

<sup>15</sup> A yi a yiin sa e xunni, a yi duba e xa, a siga.

\* 19:4: Dunuja Fɔɔn 1.27 nun 5.2 † 19:5: Dunuja Fɔɔn 2.24

*Xεμε nafulu kanna fe**Maraka 10.17-31, Luka 18.18-30*

<sup>16</sup> Banxulanna nde yi fa Yesu fεma, a naxa, “Karamoxo, n fe fajin mundun lige, n habadan nii rakisin soto?”

<sup>17</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Nanfera i n maxodinma fe fajina fe ma? Ala nan keden fan. Xa i waxi a xon ma, i xa nii rakisin soto, yamarine suxu.”

<sup>18</sup> A mon yi maxodinna ti, a naxa, “Yamari mundun ne ra?” Yesu yi a yabi, a naxa, “I nama faxan ti. I nama yalunyaan liga. I nama mujan ti. I nama wule seren ba.

<sup>19</sup> I baba nun i nga binya, i yi i adamadi boden xanu alo i yetena.”‡

<sup>20</sup> Banxulanna yi a yabi, a naxa, “N bata ne birin suxu, nanfe fa luxi?”

<sup>21</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa i waxi a xon ma, i xa findi muxu kamalixin na, siga, i sa i yii seene mati, i yi yiigelitone ki. I nafunla soto ma nen ariyanna yi. Na xanbi ra, i fa bira n foxo ra.”

<sup>22</sup> Banxulanna na me waxatin naxan yi, a sunuxin yi siga amasoto nafulu gbee kanna nan yi a ra.

<sup>23</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “N xa jondin fala e xa, nafulu kanne so raxolo Ariyanna Mangayani!

<sup>24</sup> N mon xa a fala e xa, nafulu kanna so raxolo Alaa Mangayani dangu jogomen so feen na sagilaan yinla ra.”

<sup>25</sup> Xarandiine na me waxatin naxan yi, e yi kabε kati! E yi a maxodin, e naxa, “Nde fa noε kise nayi?”

<sup>26</sup> Yesu yi e mato, a naxa, “Muxun mi noε na lige koni Ala noε feen birin lige nen.”

<sup>27</sup> Na xanbi ra, Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i foxo ra. Nxu tan nanse soto ma nayi?”

<sup>28</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jondin fala e xa, waxati nene famatoni, n tan Muxuna Dii Xemen na doxo n ma mangaya gbεde binyaxini, e tan naxanye biraxi n foxo ra, e fan doxo ma nen manga gbεde fu nun firinne ma, e yi Isirayila banson fu nun firinne makiti.

<sup>29</sup> Naxanye birin bata banxine lu na, hanma a ngaxakeden xεmεmane nun a jaxalanmane hanma a fafe hanma a nga hanma a diine hanma a xεene n tan ma fe ra, a na joxon kεme soto ma nen e nun habadan nii rakisina.

<sup>30</sup> Koni naxanye yeen na, ne wuyaxi sa luma nen xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yeen na.”

**20***Xεε kanna walikene fe*

<sup>1</sup> Yesu naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nen alo xεε kanna naxan minin subaxani muxu fendeni alogo e xa sa wali a manpa bili nakoni.

<sup>2</sup> E yi lan a ma, a xa e saranna fi gbeti gbanan keden keden, naxan lanje soge keden saranna ma. A yi e rasiga a manpa bili nakoni.

<sup>3</sup> Soge raxenxen waxatini, a keli, a siga loxo deen na, a yi muxuna ndee li tixi na, naxanye mi yi wali yo ra.

<sup>4</sup> Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, ‘E fan xa siga, e sa wali n ma manpa bili nakoni, a lan n xa e saren fi naxan na, n na soε e yii.’

<sup>5</sup> Awa, ne yi siga walideni. Na danguxina, a mon yi na joxon liga yanyi tagini e nun se din waxatin masoxina.

‡ 19:19: Xoyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20 nun Saraxaraline 19.18

6 Awa, se din waxatin danguxina, a mən yi siga, a sa muxu gbeteƷeƷe fan li tixi na. A yi e maxədin, a naxa, ‘Ʒ ferijənxi be nanfera? Ʒ mi fefe ligama?’

7 E yi a yabi, e naxa, ‘Bayo muxu yo mi nxu tixi wali ra.’ A yi a fala e xa, a naxa, ‘Awa, Ʒ fan xa siga wali kedeni n ma manpa bili nakəni.’”

8 “Ninbanna soxina, manpa bili nakə kanna yi a fala walike kuntigin xa, a naxa, ‘Walikene xili, e saranna xa fi. A fəlo dənxe ra xiine ma, i sa a raƷan a singe ra xiine ma.’

9 Xemen naxanye wanla fəlo jinbari waxatini, ne keden kedenne birin yi gbeti gbanan keden keden sətə.

10 Nanara, muxun naxanye singe wanla fəlo, ne to fa, e yi a miri fa fala, a e a sətəma nən dangu bonne ra, koni e keden kedenna birin yi gbeti gbanan keden keden sətə.”

11 “Awa, e to yi a rasuxuma, e xee kanna mafala fəlo.

12 E yi a fala, e naxa, ‘Muxun naxanye faxi dənxen na, ne waxatidi nan tun wali kəxi. I nxu nun ne birin saren fima kii kedenna nin ba, nxu tan naxanye ferijənxi sogan na?’

13 Xee kanna yi e tan nde keden yabi, a naxa, ‘Səxo, n mi tinxintareya xan ligaxi i ra. En mi lanxi gbeti gbanan keden xan ma ba?’

14 I saranna tongo, i siga i konni. Naxanye faxi dənxen na, n waxi ne saranna fi feni alo n bata i saranna fi kii naxan yi.

15 N mi daxa ba, n xa n sagoon liga n ma gbetini? I n maxəxələnma nən ba bayo n fonisire?’

16 Na kiini, naxanye yeen na, ne wuyaxi sa luma nən xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yeen na.”

*Yesu mən yi a faxa feen fala*

*Maraka 10.32-34, Luka 18.31-34*

17 Yesu yi sigama Yerusalen taani waxatin naxan yi, a yi a xarandii fu nun firinne xali e danna. A yi a fala e xa,

18 a naxa, “Ʒ a mato, en sigama Yerusalen taani, n tan Muxuna Dii Xemen sa soma nən saraxarali kuntigine nun sariya karaməxəne yii na yi. E n ma kitin bolonma nən, a lan sayaan ma.

19 Na xanbi ra, e yi n so siya gbeteƷeƷe yii naxanye n magelema, e yi n bulan, e yi n gbanban wudin ma. A soge saxande ləxəni n kelima nən sayani.”

*Yaki nun Yoni nga maxandina*

*Maraka 10.35-45*

20 Sebede a dii xemene nga yi fa Yesu fəma e nun a dii xemene, e yi e xinbi sin Yesu bun ma, e yi a maxandi fena nde ma.

21 Yesu yi e maxədin, a naxa, “I waxi nanse xən ma?” A yi a yabi, a naxa, “Tin, i na i ya mangayaan sətə, n ma dii xeme firinni itoe xa dəxo i fəma, kedenna i yiifanna ma, kedenna i kəmenna ma.”

22 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ʒ n maxandixi naxan ma, Ʒ mi na kolon. Ʒ nə Ʒ minje tətəya igelengenna ra ba, n fama n mindeni naxan na?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu nə nən.”

23 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ʒ fama Ʒ mindeni nən n ma tətəya igelengenna ra yati! Koni muxun dəxo fena n yiifanna ma hanma n kəmenna ma, na mi n tan ma fə n fafe bata yi a ragidi naxanye xa.”

24 Xarandii fuun bonne na me waxatin naxan yi, e xələ na ngaxakedenma firinne ma.

<sup>25</sup> Nanara, Yesu yi e birin xili a fεma, a naxa, “Ɛ a kolon yati siyane mangane nɔyaan nan ligama e xun na, e muxu gbeene fan yi kuntigiyaan naba e xun na.

<sup>26</sup> Koni a mi na kiini ε tan tagi. Xa naxan yo waxi findi feni muxu gbeen na e ye, fɔ a xa findi ε walikeen nan na.

<sup>27</sup> Xa naxan yo wa findi feni ε yeeratiin na fɔ a xa findi ε konyin nan na

<sup>28</sup> alo n tan Muxuna Dii Xεmen to mi faxi muxe xa wali n xa koni alogo n tan xa wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan na.”

*Yesu yi danxuto firin nakendeya*

*Maraka 10.46-52, Luka 18.35-43*

<sup>29</sup> E yi kelima Yeriko taani waxatin naxan yi, yama gbeen yi bira Yesu fɔxɔ ra.

<sup>30</sup> Danxuto firinna naxanye yi dɔxi kiraan na, ne yi a mε a Yesu dangumatoɔn nan yi a ra, e yi gbelegbele, e naxa, “Nxu fafe, Dawudaa Dii Xεmena, kininkinin nxu ma!”

<sup>31</sup> Yamaan yi e masabari, koni e mɔn yi gbelegbele kati, e naxa, “Marigina, Dawudaa Dii Xεmena, kininkinin nxu ma.”

<sup>32</sup> Awa, Yesu yi ti, a yi e xili, a yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ waxi a xɔn ma n xa nanfe liga ε xa?”

<sup>33</sup> E yi a yabi, e naxa, “Marigina, nxu waxi a xɔn ma nen, nxu mɔn xa seen to.”

<sup>34</sup> Yesu yi kininkinin e ma, a yi a yiin din e yeene ra. E yi seen to mafuren, e bira Yesu fɔxɔ ra.

## 21

*Yesu so fena Yerusalen taani*

*Maraka 11.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19*

<sup>1</sup> E to maso Yerusalen taan na, e yi Betifage taan li, Oliwi Geyaan fari. Yesu yi a xarandii firin nasiga e yeε ra.

<sup>2</sup> A yi a ɲungu e ma, a naxa, “Ɛ siga banxidεen na ε yeε ra, ε sa sofanla nde lima xidixi na yi, a diina a fεma. Ɛ e fulun, ε fa e firinna ra n xa.

<sup>3</sup> Xa muxuna nde ε maxɔdin, ε a fala a xa, ε naxa, ‘Marigin nan mako e ma,’ na kanna e soma ε yii nen sa.”

<sup>4</sup> Na liga nen alogo nabiin naxan fala, na xa kamali, a naxa,

<sup>5</sup> “Ɛ a fala Siyon kaane xa, ε naxa, ‘Ɛ a mato! Ɛ mangan fama ε ma. A limaniya. A fama sofanla nan fari, sofali diina, sofali gilen diina.’\* ”

<sup>6</sup> Na ma, xarandii ne yi siga, Yesu naxan fala e xa, e sa na liga.

<sup>7</sup> E yi fa sofanla nun a diin na. E yi e dugine yifulun e fari, Yesu yi dɔxɔ sofanla fari.

<sup>8</sup> Yamaan yi e dugine yifulun kiraan xɔn ma, nde yi ɲɔxɔndene magira, e yi e sa kiraan xɔn a binya feen na.

<sup>9</sup> Yamaan naxan yi a yeε ra e nun a xanbi ra, ne birin yi lu sɔnxɔε, e naxa, “Tantunna xa fi Dawudaa dii xεmen ma! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Ala tantun kore xɔnna ma pon!”

<sup>10</sup> Yesu so Yerusalen taani waxatin naxan yi, taan yi maxa. Yamaan yi maxɔdinna ti, e naxa, “Nde ito ra?”

<sup>11</sup> Yamaan yi e yabi, e naxa, “Nabi Yesu nan ito ra, keli Nasarɛti taani Galile yamanani.”

\* 21:5: A mato Sakari 9.9 kui.

*Yesu Ala Batu Banxini**Maraka 11.15-19, Luka 19.45-48, Yoni 2.13-22*

<sup>12</sup> Yesu to so Ala Batu Banxini, a yi sare matine nun sare soone birin kedi na yi. A yi gbeti masarane tabanle rafelen e nun ganba matine gbɛdɛne.

<sup>13</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “A sebɛxi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma Banxin xili bama nɛn Ala maxandi banxina.’† Koni ε tan bata a findi muɗadene luxunden na!”

<sup>14</sup> Danxutɔne nun lɛbutɛne yi siga Yesu fɛma Ala Batu Banxini, a yi e rakɛndɛya.

<sup>15</sup> Koni saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne to a to kabanako feene ligɛ, e diidine fan to naxanye yi sɔnxɔma Ala Batu Banxini, e naxa, “Tantunna xa fi Dawudaa Dii Xɛmɛn ma,” e yi xɔɔ.

<sup>16</sup> E yi a fala Yesu xa, e naxa, “I mi diidine falan mɛɛn ba?” Yesu yi e yabi, a naxa, “Di! E mi Kitabun yireni ito xaranxi ba, naxan a falaxi, ‘I bata diidine nun dii ɲɔɛne yamari, e yi i matɔxɔ?’‡ ”

<sup>17</sup> Yesu yi e lu mɛnni, a keli taani, a siga Betani taani, a sa xi na.

*Yesu yi xɔdɛ binla danga**Maraka 11.12-14, 20-24*

<sup>18</sup> Na xɔtɔn bode, a xɛtɛmatɔɔn Yerusalɛn taani, kameɛn yi a suxu.

<sup>19</sup> A yi xɔdɛ binla to kiraan dɛxɔn ma, a yi siga a bun ma, koni a mi a bogi yo li a ra, fɔ a dɛɛne. Nanara, a yi a fala xɔdɛ binla ma, a naxa, “I tan mi fa bogin sɔnɔn!” Awa, na waxatin yɛfɛni xɔdɛ binla yi xara!

<sup>20</sup> Xarandiine to na to, e yi kabɛ, e maxɔdinna ti, e naxa, “Xɔdɛ binli ito xaraxi di xulɛn?”

<sup>21</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ε xa, xa ε denkeleyaxi, ε mi sikɛ, n naxan ligaxi xɔdɛ binli ito ra, ε fan nɔɛ na ɲɔxɔnna ligɛ nɛn. A birin xa mi na ra, ε nɔɛ a falɛ nɛn geyaan xa, ε naxa, ‘Keli be, i sa sin fɔxɔ igeni,’ na yi liga.

<sup>22</sup> Xa ε denkeleyaxi, ε na sese maxɔdin Ala ra, ε na sɔtɔma nɛn.”

*Yesu sɛnbɛn maxɔdinna fe**Maraka 11.27-33, Luka 20.1-8*

<sup>23</sup> Yesu mɔn yi fa Ala Batu Banxini. A yi yamaan xaranma waxatin naxan yi, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi fa a fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, “I feni itoe ligama sɛnbɛ mundun na, nde i yamarixi i xa feni itoe liga?”

<sup>24</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “N fan xa ε maxɔdin fe keden ma, xa ε n yabi, n feene ligama sɛnbɛn naxan yi, n fan na falama ε xa nɛn.

<sup>25</sup> Nde Yoni rafaxi a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?” E yi falan ti fɔɔ e bode tagi, e naxa, “Xa en na a yabi fa fala a kelixi Ala nan ma, a falama nɛn nayi, a naxa, ‘Nanfera ε mi laxi Yoni ra?’

<sup>26</sup> Koni xa en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma, en gaxu yamaan yɛɛ ra bayo e birin laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra.”

<sup>27</sup> Nanara, e yi Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi a kolon.” Awa, a yi a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe ligama sɛnbɛn naxan yi, n mi na falama ε xa na yi.”

*Dii xɛmɛ firinna fe sandana*

<sup>28</sup> “E xaxili lu ito xɔn ma. Xɛmɛna nde yi na, dii xɛmɛ firin yi naxan yii. A siga a forimaan fɛma, a sa a fala a xa, a naxa, ‘N ma diina, siga wali kedeni n ma nakɔni to.’

† 21:13: A mato Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11 kui. ‡ 21:16: Yaburin 8.3

29 A yi a yabi, a naxa, ‘N mi waxi siga feni.’ Koni dɔnxɛn na, a bɔɔɓɛn yi maxɛɛ, a siga.

30 A fafe yi siga a diin bonna fema, a sa na fala kedenna ti na fan xa, a yi a yabi, a naxa, ‘N fafe, n sigama nɛn.’ Koni a mi siga.

31 Ne firinna yɛ, nde a fafe sagoon ligaxi?” E yi a yabi, e naxa, “Forimana.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala e xa, mudu maxinle nun yalundene singe soma e yɛɛ ra Alaa Mangayani.

32 Amasɔɔ Yoni bata fa, a tinxinna kiraan yita e ra, e mi la a ra. Koni mudu maxinle nun yalundene bata la a ra. Hali e to na to, e bɔɔɓɛ mi maxɛɛ, e la a ra.”

### *Nako kantanne fe sandana*

#### *Maraka 12.1-12, Luka 20.9-19*

33 Yesu naxa, “E tuli mati sanda gbɛɛ ra. Nako kanna nde yi na nun naxan manpa bili nakɔɔn sa, a yi a sansan, a yi manpa ige badeni tɔn, a yi gbengben ti. Na xanbi ra, a yi nakɔɔn taxu a kantan muxune ra, a siga sigatini.

34 Awa, a bogi waxatina a lixina, a yi a walikɛna ndee rasiga a nakɔɔn kantan muxune ma, a e xa a gbeen so ne yii.

35 Nakɔɔn kantan muxune yi nako kanna walikɛne suxu, e kedenna mabɔnbɔ, e bonna faxa, e bonna magɔɔɓɔn gɛmɛne ra.

36 Na xanbi ra, nako kanna man yi a walikɛ gbɛɛɛɛ rasiga, naxanye yi wuya dangu a fɔɔyixine ra. Nakɔɔn kantan muxune yi ne fan liga na kii kedenni.

37 Dɔnxɛn na, a yi a dii xɛmɛn nasiga e ma, a naxa, ‘E danma nɛn n ma diin tan na.’”

38 “Koni nako kantanne to a dii xɛmɛn to, e yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nako kanna ke tongon nan ito ra, e fa be, en na a faxa alogo en xa a kɛɛn sɔɔɔ.’

39 Nayi, e yi a suxu, e siga a torontoronɓɛ nako xɛɛn fari ma, e sa a faxa. §

40 Awa, nako kanna na fa waxatin naxan yi, a nanfe ligama nako kantanne ra?”

41 E yi a yabi, e naxa, “A na muxu ɲaxine faxama nɛn kii ɲaxini, a yi nakɔɔn taxu muxu gbɛɛɛɛ ra naxanye a gbeen so e a yii a xaba waxatini.”

42 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E munma Kitabun yireni ito xaran ba? A naxa, ‘Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan na, na bata findi banxin gɛmɛ fisamantenna ra. Marigin nan na ligaxi, a findi kabanako feen na en yɛɛ ra yi.’\* ”

43 Yesu naxa, “Nanara, n na a falama e xa, Alaa Mangayaan bama e yii nɛn, a so yama gbɛɛɛn yii, naxanye kɛwali lanɓɛ a ma.

44 Naxan yo na bira gɛmɛni ito fari, na yigirama nɛn a dungin dungin na. Koni xa a nu bira naxan yo fari, a na yilunburunma nɛn.”

45 Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune to Yesu a sandan mɛ, e yi a kolon a falan tima e tan nan ma.

46 Nanara, e yi kata a suxu feen na, koni e yi gaxu yamaan yɛɛ ra naxanye yi a mirixi fa fala a nabiin nan Yesu ra.

## 22

### *Naxalandi tiin sandana*

#### *Luka 14.15-24*

1 Yesu mɔn yi sandan sa yamaan xa.

§ 21:39: Sandani ito kui Ala nan misalixi nako kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikɛne findixi nabine ra naxanye xɛ Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. \* 21:42: Yaburin 118.22-23

<sup>2</sup> A yi a fala, a naxa, “Ariyanna Mangayaan luxi nen alo mangan naxan naxalandi tiin sewa donse donna malanni ton a dii xemen xa.

<sup>3</sup> A yi a walikene rasiga a muxu xilixine ma alogo e xa fa donse donna malanni, koni e mi tin fe.

<sup>4</sup> Nanara, a yi a walike gbeteeye rasiga e ma, a naxa, ‘E sa a fala e xa, a donseen birin bata yiton iki. N bata n ma turaan nun jinge raturaxine faxa, seen birin bata yiton. E fa naxalandi tiin donse donna malanni!’

<sup>5</sup> Koni e mi a yate, e siga e makone ra. Nde yi siga xene ma, nde yi siga e wanle ra.

<sup>6</sup> A donxene yi walikene suxu, e yi e rayarabi, e yi e faxa.”

<sup>7</sup> “Mangan yi xolo kati, a yi a sofane rasiga, e sa faxa tiine halagi, e yi e taan gan.

<sup>8</sup> Na xanbi ra, a yi a walikene xili, a naxa, ‘Naxalandi tiin malanna bata yiton koni n muxun naxanye xilixi, ne mi yi daxa e xa xili.

<sup>9</sup> Awa, iki e siga kira xunne ma. E na muxu yo to, e ne xili malanni.’

<sup>10</sup> Nanara, walikene yi siga kira xunne ma, e muxun naxanye birin to, e yi ne malan muxu naxine nun muxu fapine birin. Nayi, naxalandi tiin malan yiren yi rafe muxu xilixine ra.”

<sup>11</sup> “Koni mangan to so, a xa a muxu xilixine to, a yi xemena nde to menni, naxalandi ti domain mi yi a ma.

<sup>12</sup> A yi a maxodin, a naxa, ‘Saxo, i soxi be di, anu, i mi maxidixi alo a daxa naxalandi ti malanni kii naxan yi?’ Koni xemen mi a yabi soto.

<sup>13</sup> Mangan yi a fala a walikene xa, a naxa, ‘E a xidi ken, e yi a ramini tanden ma dimini, wugan nun jin naxinna denaxan yi.’ ”

<sup>14</sup> Yesu naxa, “Muxu wuyaxi xilixi koni muxu dando nan tun sugandixi.”

### *Mudu fiin maxodinna fe*

#### *Maraka 12.13-17, Luka 20.20-26*

<sup>15</sup> Farisi muxune yi siga, e sa Yesu tajege feni ton a fala xuiin xon ma.

<sup>16</sup> E yi e xarandiina nde nun Herode a muxuna nde rasiga Yesu fema a faladeni, e naxa, “Karamoxo, nxu a kolon fa fala jondi falan nan i tan na, i yamaan xaranma Ala jondin nan ma. Muxe mi ne e i ya miriyaan maxete, amasoto i mi muxune rafisaxi e bode xa.

<sup>17</sup> Awa, i mirixi a ma di, a fala nxu xa, a daxa mudun yi fi Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama fi?”

<sup>18</sup> Koni Yesu yi e nata naxin kolon. A yi e yabi, a naxa, “E tan nagine! Nanfera, e katama n bunbadeni?”

<sup>19</sup> E gbeti gbananna yita n na mudun fima naxan na!” E yi gbeti gbananna yita a ra.

<sup>20</sup> Yesu yi e maxodin, a naxa, “Nde xili nun a yetagin sawura a ma?”

<sup>21</sup> E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.” Nayi, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen yi so Ala yii.”\*

<sup>22</sup> E na me waxatin naxan yi, e kabε kati, e keli a fema, e siga.

### *Faxa muxune rakeli fena*

#### *Maraka 12.18-27, Luka 20.27-40*

<sup>23</sup> Na laxon yeteni, Saduse muxune yi e maso Yesu ra naxanye a falama a faxa muxune mi kelima sayani. E yi Yesu maxodin,

\* **22:21: Ala gbeena:** Mangan yetagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi a gbeen nan na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen nan na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yete so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na.

<sup>24</sup> e naxa, “Karamoxo, Musa bata yi a fala, a naxa, ‘Xa xemen faxa, a mi dii lu, a ngaxakedenna xa a ke naxanla tongo alogo a xa diina nde bari faxa muxun xa.’†

<sup>25</sup> Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi be nun, forimaan yi naxanla futu, a faxa, a mi dii soto, a naxanla yi lu a xunyεn xa.

<sup>26</sup> A yi liga na kiini a firinden fan na, a saxanden fan yi liga na kiini, na yi liga han solofere.

<sup>27</sup> Donxεn na, naxanla fan yi faxa.

<sup>28</sup> Awa, faxa muxune na keli waxatin naxan yi, naxanla findima nde gbee ra na muxu soloferene ye? Bayo e birin bata yi a dɔxo.”

<sup>29</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “E bata tantan, amasoto ε mi Kitabun kolon hanma Ala senβena.

<sup>30</sup> Bayo faxa muxune na keli waxatin naxan yi, e ligama nen alo malekan naxanye ariyanna yi. Xemen mi naxalan fute, naxanla mi dɔxe xemen xon.

<sup>31</sup> Awa, naxan lanxi faxa muxune rakeli feen ma, ε mi Alaa falan xaranxi ba? A naxa,

<sup>32</sup> ‘Ibrahimaa Ala nan n tan na, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala.’ Anu, faxa muxune Ala mi a tan na fo niiramane.”‡

<sup>33</sup> Yamaan na me waxatin naxan yi, e kabε Yesu a xaranna ma kati!

### *Yamari fisamantenna fe*

#### *Maraka 12.28-34, Luka 10.25-28*

<sup>34</sup> Farisi muxune a me waxatin naxan yi, a Yesu e yabi kiin bata a liga Saduse muxune yi e dundu, e yi e malan.

<sup>35</sup> Sariya karamoxo keden yi na, na yi Yesu keɲaan fεsefεse, a yi a maxodin, <sup>36</sup> a naxa, “Karamoxo, yamarin mundun gbo dangu a birin na Sariya Kitabuni?”

<sup>37</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “ I Marigina Ala xanu i boɲen birin na e nun i niin birin na e nun i xaxinla birin na.”§

<sup>38</sup> Yamarini ito gbo dangu e birin na.

<sup>39</sup> A firinden ito luxi nen alo bonna, a naxa, ‘I adamadi boden xanu alo i yetena.\*

<sup>40</sup> Sariya Kitabun nun nabine kitabune birin singanxi yamari firinni itoe nan na.”

### *Yesu yi maxodinna ti*

#### *Maraka 12.35-37, Luka 20.41-44*

<sup>41</sup> Farisi muxune malanxi waxatin naxan yi, Yesu yi e maxodin, a naxa,

<sup>42</sup> “E mirixi Alaa Muxu Sugandixina feen ma di? Nde bɔnsɔn a ra?” E yi a yabi, e naxa, “Dawuda bɔnsɔnna nan a ra.”

<sup>43</sup> Yesu yi e maxodin, a naxa, “Nanfera Dawuda a xili bama ‘N Marigina’ fata Alaa Nii Sarijanxin na? Amasoto Dawuda a falama, a naxa,

<sup>44</sup> ‘Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa, “Dɔxo n yiifanna ma, han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”† ’

† 22:24: A mato Dunuja Fɔlon 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kui. ‡ 22:32: niiramane: Ala naxa a Ibrahimaa Ala nan a ra. A mato Xɔɔyaan 3.6 nun 3.15-16 kui. A mi a falaxi nun a Ibrahimaa Ala nan yi a tan na Ibrahimaa yi a nii ra waxatin naxan yi. Na luxi nen alo Ala yeena e ra laxira yi. E mon e nii ra Ala yeε ra yi. Nanara, faxa muxune kelima nen sayani. § 22:37: Sariyane 6.5 \* 22:39: Saraxaraline 19.18 † 22:44: Yaburin 110.1



45 Awa, xa Dawuda a xili bama, ‘N Marigina,’ na ma, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bɔnsɔnna ra di?”<sup>‡</sup>

46 Muxu yo mi nɔ a yabɛ fala keden peen na! Keli na waxatin ma, muxu yo mi fa susu a maxɔdinɲɛ fe gbɛtɛ ma.

## 23

*Yesu yi sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yalagi  
Maraka 12.38-39, Luka 11.43, 46, 20.45-46*

1 Na xanbi ra, Yesu yi falan ti yamaan nun a xarandiine xa,

2 a naxa, “Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune dɔxi Nabi Musa funfun nin.

3 Nayi, ɛ e falane birin suxu, ɛ yi e liga. Koni ɛ nama e kɛwali sifane tan liga, amasɔtɔ e naxan falama, e mi na ligama.

4 E goron binyene raxidima, e yi e dɔxɔ muxune xun ma, koni hali e yii sonla, e tan mi waxi na din feni e ra e maxalideni.

5 E feen birin ligama nɛn alogo muxune xa e to. Nayi, e Kitabu falane sɛbɛma, e yi e xidi e tigne nun e yiine ra han a gbo ayi. E domane maxidixi luti dɛnbɛxi kuyene ra.

6 Binye dɔxɔdene rafan e ma malanne yi, e dɔxɔ yamaan yɛɛ ra salide banxine yi.

7 Binye xɔntɔnne rafan e ma lɔxɔ tidene yi, muxune yi e xili ‘Karamɔxɔ.’ ”

8 “Koni muxɛ nama ɛ tan xili ba fa fala, ‘Karamɔxɔ,’ amasɔtɔ ngaxakedenmaan nan ɛ birin na, karamɔxɔ keden pee nan ɛ yii.

9 Awa, ɛ nama muxu yo xili dunuɲa ito yi fa fala, ‘N Fafe,’ amasɔtɔ Fafe keden pee nan ɛ yii ariyanna yi.

10 ɛ nama tin muxune xa ɛ xili ‘Kuntigina,’ amasɔtɔ kuntigi keden peen nan ɛ yii. Alaa Muxu Sugandixin nan na ra.

11 Muxun naxan gbo ɛ birin xa, na xa findi ɛ konyin na.

12 Naxan na a yɛtɛ yite, na yigodoma nɛn. Naxan na a yɛtɛ magodo, na yitema nɛn.”

*Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune nafiɲiyana  
Maraka 12.40, Luka 11.39-42, 44-52, 20.47*

13 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine! Amasɔtɔ ɛ Ariyanna Mangayaan dɛɛn nagalin muxune yɛɛ ra, ɛ tan yɛtɛɛn mi soma, ɛ mɔn mi muxune luma e so naxanye waxi so feni.”

14 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine! Amasɔtɔ ɛ kaɲa gilene yii seene bama e yii. E yi e yɛtɛ mayita sali xunkuyeni. E yalagima nɛn na feene ma a ɲaxin na.”

15 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine! ɛ fɔxɔ igen nun bɔxɔ xɔnna birin yisigama alogo ɛ xa tubi muxu keden peen sɔtɔ. ɛ na a sɔtɔ ɛ a findima nɛn yahannama kaan na naxan ɲaxu e tan xa dɔxɔ firin.”

16 “Gbalona ɛ xa, ɛ tan danxutɔɔn naxanye danxutɔɔn yii rasuxuma. ɛ tan naxanye a falama, ɛ naxa, ‘Xa muxuna nde a kɔlɔ Ala Batu Banxin xinli, hali a mi a rakamali, koni naxan na a kɔlɔ Ala Batu Banxin xɛmani, fɔ na kanna xa a falan nakamali.’

<sup>‡</sup> 22:45: Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburi 110 sɛbɛ, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yɛɛ ra yi.

17 *Ɛ tan danxutɔ xaxilitarene! Mundun gbo xɛmana hanma Ala Batu Banxin naxan xɛmaan nasariɲanma?*

18 *Ɛ mɔn a falama, Ɛ naxa, 'Xa muxuna nde a kɔlɔ saraxa ganden xinli, hali a mi a rakamali. Koni xa muxuna nde a kɔlɔ saraxan yetɛni naxan saraxa ganden fari, fɔ a xa a falan nakamali.'*

19 *Danxutɔne! Mundun gbo saraxana hanma saraxa ganden naxan saraxan nasariɲanma?*

20 *Awa, naxan na a kɔlɔ saraxa ganden xinli, na bata a kɔlɔ saraxa ganden xinli e nun seen naxanye birin a fari.*

21 *Naxan na a kɔlɔ Ala Batu Banxin xinli, na bata a kɔlɔ Ala Batu Banxin nun Ala yetɛni, naxan luma Ɛ ye mɛnni.*

22 *Muxun naxan na a kɔlɔ ariyanna yi na bata a kɔlɔ Alaa manga gbɛdɛni e nun naxan dɔxi a yi."*

23 *"Gbalona Ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine, Ɛ nakɔ yi seene yaganna bama alo sorontonna nun sabi se gbɛtɛye, koni Ɛ bata Ɛ mɛ sariyana fe gbeene ra, alo kiti kɛnden nun kininkininna nun tɔgɔndiyana. Anu, Ɛ lan Ɛ xa ne nan liga, e nun fe dɔnxene.*

24 *Ɛ tan danxutɔn naxanye danxutɔne yii rasuxuma, Ɛ minseen naserendenma alogo Ɛ xa soso keden peedin ba a yi, koni Ɛ yi ɲɔgɔmɛn gerun!"*

25 *"Gbalona Ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine, Ɛ igelengenna nun Ɛ donse saseen fanna masugusuguma, koni e kuiin nafexi milan nun yetɛ rafan fe ɲaxine ra.*

26 *I tan Farisi muxu danxutɔna, i ya igelengenna nun i ya donse saseen kui maxa singen, alogo a fanna fan xa sariɲan."*

27 *"Gbalona Ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine. Ɛ luxi nɛn alo banxi fajin naxan tixi gaburun xun ma bɛnde fixɛn soxi naxan ma naxanye fari tofan, koni e kuiin nafexi faxa muxu xɔnne ra e nun se xɔsixin sifan birin.*

28 *Ɛ fan na kiini, Ɛ yetɛ findima tinxin muxun nan na muxune birin yetagi, koni Ɛ kuiin nafexi nafigiyaan nun fe ɲaxine ra pen!"*

### *Yesu yi e ɲaxankatana fe fala*

#### *Luka 11.47-51*

29 *"Gbalona Ɛ xa, sariya karamɔxɔne nun Farisi muxu nafigine. Ɛ banxi tofajine tima nabine gaburune xun ma, Ɛ yi tinxin muxune gaburune ratofanɲɛ ayi.*

30 *Ɛ yi a fala, Ɛ naxa, 'Xa nxu yi na nun nxu benbane waxatini, nxu mi yi kafuma e ma e nabine faxa waxatin naxan yi.'*

31 *Awa, Ɛ tan yetɛɛn sereyaan bama Ɛ yetɛ xili ma fa fala naxanye nabine faxa, ne nan bɔnsɔn Ɛ ra.*

32 *Awa, Ɛ benbane hakɛne defe!*

33 *Ɛ tan kosone, Ɛ tan saɲi bɔnsɔnne, Ɛ giye yahannama kitin bun ma di?"*

34 *"Nanara, n nabine nun xaxilimane nun sariya karamɔxɔne rasigama Ɛ ma. Ɛ nde faxama nɛn, Ɛ yi nde gbangban wudin ma. Ɛ yi nde bulan salide banxine kui, Ɛ yi e sagatan keli taa ma han taa ma.*

35 *Na kiini, Ɛ saranma nɛn na tinxin muxune birin faxa feen na, keli Habila tinxin muxun ma han Sakari, Bɛrɛkaya dii xɛmɛna, Ɛ naxan faxa Ala Batu Banxin nun saraxa ganden tagi.*

36 *N xa ɲɔndin fala Ɛ xa, na birin xɛtɛma nɛn iki muxune ma."*

*Yesu yi Yerusalen taan xanu**Luka 13.34-35*

<sup>37</sup> “Yerusalen kaane! Yerusalen kaane! E tan naxanye nabine faxaxi, e yi Alaa xerane magolɔn. A xɔnla n suxu nɛn sanja ma wuyaxi n xa e malan n fema alo tɔxɛ ngana a diine malanma a gabuteɛn bun kii naxan yi, koni e mi tin!

<sup>38</sup> Awa, Ala e konna rabɛɛnma nɛn fefe!

<sup>39</sup> Amasɔtɔ n xa a fala e xa, e mi fa n toma sɔnɔn han e yi a fala, e naxa, ‘Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!’ ”

**24***Ala Batu Banxin kalana fe**Maraka 13.1-2, Luka 21.5-6*

<sup>1</sup> Yesu yi keli na, a siga. A to yi minima Ala Batu Banxini, a xarandiine yi fa a fema, e yi Ala Batu Banxin ti kiin yita a ra.

<sup>2</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E mi seni itoe birin toma ba? N xa nɔndin fala e xa, gɛmɛni ito kedenna mi luma a funfuni be. E e birin naxuyama ayi nɛn.”

*Tɔrɔn nun bɛsɛnxɔnyana fe**Maraka 13.3-13, Luka 21.7-19*

<sup>3</sup> Yesu yi dɔxi Oliwi Geyaan fari waxatin naxan yi, a xarandiine yi siga a fema wundoni, e yi a maxɔdin, e naxa, “Feni itoe birin ligan waxatin naxan yi, na fala nxu xa, e nun taxamasenna naxanye i fa waxatin nun waxati rajanna yitama nxu ra.”

<sup>4</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “E a liga e yeren ma alogo muxe nama e mayenden.

<sup>5</sup> Amasɔtɔ muxu wuyaxi fama nɛn n xinli, e yi a fala, e naxa, ‘Alaa Muxu Sugandixin nan n tan na,’ e muxu wuyaxi mayenden.

<sup>6</sup> E yɛngɛ feene mɛma nɛn, e yɛngɛna ndee xinle mɛ. Koni e nama gaxu. A fɛrɛ mi na fɔ na fe sifane xa liga nɛn, koni waxati rajanna mi na ra singen.

<sup>7</sup> Siyana ndee siyana ndee yɛngɛma nɛn, yamanana ndee yi yamanana ndee yɛngɛ. Fitina kamɛne yi so, bɔxɔn yi xuruxurun yirena ndee yi.

<sup>8</sup> Na feene birin ligama nɛn alo naxanla dii bari kuiin xɔlɛ singena.”

<sup>9</sup> “Na xanbi ra, e e suxuma nɛn, e yi e tɔrɔ, e yi e faxa. Siyane birin e rajaxuma nɛn n tan ma fe ra.

<sup>10</sup> Muxu wuyaxi birama nɛn tantanni na waxatini, e yi e bode yanfa, e e bode so yiini, e yi e bode rajaxu.

<sup>11</sup> Wule nabi wuyaxi fama nɛn e fa muxu wuyaxi mayenden.

<sup>12</sup> Fe naxin gboma ayi nɛn dunuja yi han muxu wuyaxi a xanuntenyaan yi xurun.

<sup>13</sup> Koni naxan na a yixɔdɔxɔ han a rajanna, na kisima nɛn.

<sup>14</sup> Awa, Alaa Mangayana falan Xibaru Fajin kawandin bama nɛn dunuja yiren birin yi, a findi seren na siyane birin xa, na xanbi ra waxati rajanna yi a li.”

*Se Haramuxina fe**Maraka 13.14-23, Luka 21.20-24*

<sup>15</sup> “E na Se Haramuxin to tixi yire sarijanxini naxan halagin tima, Nabi Daniyeli naxan ma fe fala, (naxan ito xaranma, na xa a bunna kolon,)\*

<sup>16</sup> nayi, naxanye Yudaya yi, ne xa e gi, e te geyane fari.

\* 24:15: A mato Daniyeli 9.27 nun 11.31 nun 12.11 kui.

17 Muxun naxan a kore banxin kɔɛ ra, na nama xεtε, a godo banxini a yii seene tongodeni.

18 Muxun naxan xεɛn ma, na nama xεtε banxini a domaan tongodeni.

19 Gbalo gbeen fudi kanne nun diin ngane yεε ra na waxatine yi!

20 Ɛ Ala maxandi alogo ɛ giin nama lan xunbeli waxatin ma hanma Matabu Lɔxɔna!

21 Amasɔtɔ na lɔxɔne tɔrɔn jaxuma ayi nɛn dangu a birin na. A jɔxɔn munma liga singen xabu dunuɗa da waxatini han iki. A jɔxɔn fan mi fa ligama sɔnɔn!

22 Xa Ala mi yi nde ba na lɔxɔne ra nun, muxu yo mi yi kisima, koni a bata nde ba a ra a muxu sugandixine fe ra.”

23 “Awa na waxatini, xa muxuna nde a fala, a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin be yi,’ hanma, ‘A sa mɛnni,’ ɛ nama la na ra.

24 Amasɔtɔ muxu wulexi sugandixine nun wulen nabine kelima nɛn, e taxamaseri gbeene nun kabanako feene liga alogo hali Alaa muxu sugandixine, e xa ne mayenden, xa na lanɗɛ.

25 Ɛ a mato, n bata a fala ɛ xa benun a waxatin xa a li.

26 Nanara, xa muxu yo a fala ɛ xa, a naxa, ‘A mato, a sa burunna ra!’ Ɛ nama siga na! Hanma xa e a fala fa fala, ‘A luxunxi be yi!’ Ɛ nama la na ra!

27 Amasɔtɔ alo kuyen na a jinna masɔxɔn keli sogetedeni han sogegododeni, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fama na kii nin.

28 Binbin dɛnaxan yi, dugane e malanma mɛnna nin.”

### *Muxuna Dii Xɛmɛn fa fena*

#### *Maraka 13.24-27, Luka 21.25-28*

29 “Na tɔrɔ lɔxɔne na dangu, ‘sogeni dimima nɛn, kiken mi fa dεgema, sarene kelima nɛn kore e bira, kore xɔnna sɛnbɛne yimaxama nɛn.’†

30 Nayi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛna taxamasenna minima nɛn kɛnɛnni kore. Dunuɗa siyane birin yi wuga. E n tan Muxuna Dii Xɛmɛn toma fe nɛn kore xɔnna kundani sɛnbɛn nun binyeni.

31 Xɔta xui gbeen na mini, n na n ma malekane rasigama nɛn bɔxɔn tongon naaninne birin yi, e yi n ma muxu yɛbaxine malan, keli dunuɗa danna bonna ma sa dɔxɔ bonna ra.”

### *Xɔdɛ binla fe taxamasenna*

#### *Maraka 13.28-31, Luka 21.29-33*

32 “Ɛ xaxili sɔtɔ xɔdɛ binla fe ma. A yiine na maɗingi, a dεene yi mini fɔlɔ, ɛ a kolonma nɛn nayi fa fala jɛmɛn bata maso.

33 A na kii nin, ɛ na feni itoe birin to waxatin naxan yi, ɛ a kolonma nɛn fa fala waxati saxin bata maso, a bata so dɛ yetɛɛn li.

34 N xa jɔndin fala ɛ xa, iki muxune mi danguma fɔ na feene birin liga.

35 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna danguma nɛn, koni n ma falane mi danguma habadan!”

### *Muxu yo mi na waxatin kolon*

#### *Maraka 13.32-37, Luka 17.26-30, 34-36*

36 “Muxu yo mi na lɔxɔn nun waxati saxin kolon, hali malekan naxanye ariyanna yi hanma Dii Xɛmɛna, fɔ a Fafe Ala keden peena.

37 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn fa feen ligama nɛn alo naxan liga Nuhan gbee waxatini.

† 24:29: Esayi 13.10 nun Esayi 34.4

<sup>38</sup> Benun fufaan xa fa waxatin naxan yi, yamaan yi e dege, e yi e minma, e yi jaxanle futuma, e yi e diine fima xeme ne ma futun na, han Nuhan so waxatin yi a li kunkin kui.

<sup>39</sup> Koni feen naxan fama ligadeni, e mi yi na kolon mum e han fufaan yi fa, a yi e birin xali. Muxuna Dii Xemen na fa waxatin naxan yi, a ligama na kii nin.

<sup>40</sup> Muxu firin luma nen xeen ma na waxatini, keden xalima nen, keden yi lu na.

<sup>41</sup> Naxalan firin luma nen se dinni, kedenna xalima nen, keden yi lu na.

<sup>42</sup> E lu e yee ra yi, amasoto e mi e Marigin fa waxatin kolon.

<sup>43</sup> E e xaxili lu ito xon ma. Xa banxi kanna yi mujaden fa waxatin kolon ke kosen na nun, a mi yi tinje mujaden xa so a banxini, a yi luma a yee ra yi nen.

<sup>44</sup> Nanara, e xa e yiton amasoto e xaxili mi laxon nun waxatin naxan ma, n tan Muxuna Dii Xemen fama na waxatin nin.”

### *Walike tinxinxina fe*

#### *Luka 12:41-48*

<sup>45</sup> “Walikeen mundun lannaya muxun nun xaxilimaan na? Naxan ma kuntigi a dxi walikeen bonne xun na, a e donseen taxun e ra a waxatini, a tan nan na ra.

<sup>46</sup> Na walikeen sewama nen, xa a kuntigina a li na wanla ke!

<sup>47</sup> N xa jandin fala e xa, a kuntigina a yii seen birin taxuma a ra nen.

<sup>48</sup> Koni xa walike jaxin na a ra, a a falama nen a yete ma, a naxa, ‘N ma kuntigin bata buye ayi.’

<sup>49</sup> A yi lu walikeen bonne bonbe, a yi a dege, a yi a min e nun dolo minne.

<sup>50</sup> Awa, walikeen yengi mi laxon naxan ma, a mi waxatin naxan kolon, a kuntigin fama na waxatin nin.

<sup>51</sup> A kuntigina a jaxankatama nen, a yi a saran a xun yifu wanle ra, a lu yire yi wugan nun jin naxinna denaxan yi.”

## 25

### *Sungutun fuuna fe sandana*

<sup>1</sup> “Ariyanna Mangayaan luxi nen alo sungutun fuun naxanye e lenpune tongo e siga jaxalandi kanna ralandeni siga jaxalandi tiine malanni.

<sup>2</sup> Xaxilitare suulun yi e ye, xaxilimaan nan yi suulunna bonne ra.

<sup>3</sup> Xaxilitarene yi e lenpune tongo koni e mi ture tongo.

<sup>4</sup> Koni xaxilimane yi e lenpune tongo, e yi turena nde sa e goronne kui lenpun nadege seen na.

<sup>5</sup> Naxalandi kanna to bu, xixonla yi sungutunne suxu, e xi.”

<sup>6</sup> “Koe tagini sonxo xuiin yi mini, e naxa, ‘Naxalandi kanna bata fa. E fa a ralan!’

<sup>7</sup> Nayi, sungutunne birin yi xulun, e yi e lenpune yiton.

<sup>8</sup> Xaxilitarene yi a fala xaxilimane xa, e naxa, ‘E nxu ki tureni, amasoto nxo lenpune tumaan ni i ra.’

<sup>9</sup> Xaxilimane yi e yabi, e naxa, ‘En-en, a mi en birin yiliye. E siga sare matine fema e sa nde sara e yete xa.’

<sup>10</sup> Nayi, sungutun xaxilitarene yi siga ture saradeni. E sa menni waxatin naxan yi, jaxalandi kanna yi fa. Sungutun suulunna naxanye yitonxi, ne yi so jaxalandi kanna foxo ra malanni. E deen nagali.

<sup>11</sup> Na xanbi ra, sungutunna bonne yi fa, e naxa, ‘Nxu fafe, yandi, deen nabi nxu xa.’

12 Naxalandi kannna yi e yabi, a naxa, ‘N xa j̄on̄din fala ε xa, n mi ε tan kolon mume!’ ”

13 Yesu yi a fala, a naxa, “E lu ε yεε ra yi amas̄ot̄o ε mi l̄ox̄on nun waxati saxin kolon.”

### *Walikε saxanna fe sandana*

#### *Luka 19.11-27*

14 “Ariyanna Mangayaan ligaxi n̄en alo x̄emen naxan yi sigama sigatini, a yi a walikene xili, a yi a yii seene taxu e ra.

15 A yi x̄ema gbanan suulun so keden yii, a yi firin so gbete yii, a yi keden so a saxanden yii, e birin nun e yilan. Na xanbi ra, a yi siga sigatini.

16 Walikεen naxan x̄ema gbanan suulun s̄ot̄o, na yi siga na rayulayadeni mafuren, a yi x̄ema gbanan suulun gbete s̄ot̄o.

17 Walikεen naxan x̄ema gbanan firin s̄ot̄o, na fan yi firin gbete s̄ot̄o.

18 Koni walikεen naxan x̄ema gbanan keden s̄ot̄o, na yi sa yinla ge, a yi a kuntigina x̄emaan luxun na.”

19 “Waxati xunkuye danguxina, walikene kuntigin yi fa alogo e xa e d̄ent̄ege.

20 Walikεen naxan x̄ema gbanan suulun s̄ot̄o, na yi fa, a yi x̄ema gbanan suulun gbete yita a ra. A yi a fala, a naxa, ‘N kannna, i x̄ema gbanan suulun nan taxu n na. N bata suulun gbete s̄ot̄o, a tan ni i ra.’

21 Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I bata i yix̄od̄ox̄o, i tan walikε faj̄in nun lannaya muxuna! I bata lannayaan liga fe xurune yi, nayi n fe gbeene taxuma i ra n̄en. Fa s̄ewa n tan i kannna x̄on!’

22 Na xanbi ra, a x̄ema gbanan firinna so naxan yii, na yi fa, a naxa, ‘N kannna, i x̄ema gbanan firin nan so n yii. N bata firin gbete s̄ot̄o, a tan ni i ra.’

23 Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I bata i yix̄od̄ox̄o, i tan walikε faj̄in nun lannaya muxuna! I bata lannayaan liga fe xurune yi, nayi n fe gbeene taxuma i ra n̄en. Fa s̄ewa n x̄on!’

24 D̄onx̄en na, naxan x̄ema gbanan keden s̄ot̄o, na yi fa, a naxa, ‘N kannna, n na a kolon a i ya fe x̄od̄ox̄o. I seen xabama yireni i mi a bixi d̄enaxan yi, i donseen malanna yireni i mi se sixi d̄enaxan yi.

25 Na nan n gaxu, n yi siga, n yi sa i ya x̄emaan luxun b̄ox̄on bun. I gbeen naxan na, na ni i ra.’

26 A kuntigin yi a yabi, a naxa, ‘I tan walikε j̄axi salantenna, i a kolon ba, fa fala a n seen xabama yireni n mi a bixi d̄enaxan yi, n yi donseen malan yire yi n mi a sixi d̄enaxan yi.

27 Na ma, a yi lan nun i xa sa n ma x̄emaan taxu gbeti mara banxin yulane ra, alogo n na fa waxatin naxan yi, n yi x̄emaan nun a t̄on̄din s̄ot̄o.

28 Nba, ε x̄ema gbananna ba a yii, x̄ema gbanan fu naxan yii, ε a so na yii.

29 Amas̄ot̄o seen muxun naxan yii, nde soma n̄en na yii m̄on, a yi a gbege s̄ot̄o. Koni se mi naxan yii hali naxan di a yii, na bama a yii n̄en.

30 Nba, t̄on̄o mi na walikεen naxan na, ε na woli tandeni, dimini, wugan nun jin naxinna d̄enaxan yi.’ ”

### *Kiti d̄onx̄ena fe*

31 “N tan, muxuna Dii X̄emen na fa a binyeni waxatin naxan yi, e nun malekane birin a f̄ox̄o ra, a d̄ox̄oma n̄en a mangaya gb̄ed̄eni binyeni.

32 Dunu j̄na siyane birin malanna n̄en a ȳetagi. A yi e yitaxun d̄ox̄o firinna ra, alo xuruse rabaan ȳex̄ene nun siine yitaxunma kii naxan yi.

33 A ȳex̄ene malanna n̄en a yiifanna ma, a siine malan a k̄om̄enna ma.

<sup>34</sup> Na xanbi ra, mangana a falama nen a yiifari ma muxune xa, a naxa, ‘E fa be, n Fafe Ala dubaxi e tan naxanye xa. E fa e keen soto, mangayaan naxan yitoxni e xa xabu dunuɗa da waxatini.

<sup>35</sup> Bayo kamena n suxu nen, e yi donseen so n yii. Min xonla yi n suxu, e yi igen so n yii. N siga nen xoyeyani, e yi n yigiya.

<sup>36</sup> Marabenna yi n suxu, e yi n maraberi ba. N yi fura, e yi n dandan. N yi sa kasoon na, e yi fa n xonton.’

<sup>37</sup> Tinxin muxune a yabima nen na yi, e naxa, ‘Marigina, nxu i kametoon to minen yi, nxu yi donseen so i yii, hanma i min xolitona, nxu yi igen so i yii?’

<sup>38</sup> Nxu i to xoyeyani waxatin mundun yi, nxu yi i yigiya, hanma marabenna i ma, nxu yi i maraberi ba?

<sup>39</sup> Nxu i to furaxi waxatin mundun yi, hanma i kasoon na, nxu yi i xonton?’

<sup>40</sup> Mangana e yabima nen, a naxa, ‘N xa jondin fala e xa, e naxan liga ngaxakedendina nde xa, naxan xurun dangu birin na, e na liga n tan nan xa nayi!’ ”

<sup>41</sup> “Na xanbi ra, naxanye na lu a komenna ma, a yi a fala ne xa, a naxa, ‘E masiga n na, dangatane, e siga habadan teeni naxan yitoxni Yinna Manga Setana nun a malekane xa.

<sup>42</sup> Bayo kamena n suxu nen, e mi donseen so n yii. Min xonla yi n suxu, e mi igen so n yii.

<sup>43</sup> N yi lu xoyeyani, e mi n yigiya. Marabenna yi n suxu, e mi n maraberi ba, n fura kasoon na, e mi n mali.’

<sup>44</sup> Ne fan yi a yabi, e naxa, ‘Marigina, nxu i kametoon to minen yi, hanma i min xolitona hanma i xoyeyani hanma i maraberitona hanma i furetona hanma i kasoon na, nxu mi tin i maliye?’

<sup>45</sup> Mangana e yabima nen, a naxa, ‘N xa jondin fala e xa, e mi naxanye liga muxudini ito nde keden xa naxan xurun dangu birin na, e mi na ligaxi n tan fan xa na yi.’

<sup>46</sup> Awa, ne sigama habadan taron nin. Koni tinxin muxune sigama habadan nii rakisin nin.”

## 26

*Mangane yi yanfani ton Yesu ma*

*Maraka 14.1-2, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53*

<sup>1</sup> Yesu to yelin na falane birin tiye, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa,

<sup>2</sup> “E a kolon, a luxi xii firin Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla\* xa a li. N tan Muxuna Dii Xemena, e n yanfama nen, n lu yiini, e n gbangban.”

<sup>3</sup> Na waxatini, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi e malan Saraxarali Kuntigi Singe Kayafa konni.

<sup>4</sup> E yi a nata, e xa Yesu suxu yanfani, e yi a faxa.

<sup>5</sup> E yi a fala, e naxa, “En nama a suxu sanla waxatini, xanamu, yamaan murutema nen!”

*Latikonna sa fena Yesu ma*

*Maraka 14.3-9, Yoni 12.1-8*

<sup>6</sup> Yesu yi Simon dogonfontona banxini waxatin naxan yi Betani taani,

\* **26:2: Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faha ke kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xorayaan 12.1-13 kui.

7 Jaxanla nde yi fa a fema, a fa latikɔnɔnna sare xɔdɛxɛn na a sase gɛme ramaan kui, gɛmɛn naxan xili “alabasita.” A yi a sa Yesu xunna ra a binya feen na, a yi a dɛgema waxatin naxan yi.

8 Yesu a xarandiine to na to, e yi xɔlɔ, e yi maxɔdinna ti, e naxa, “I ito birin yikalama nanfera?”

9 Latikɔnɔnni ito yi matiyɛ nɛn dɛɛ xɔdɛxɛn na, a saren yi so yiigelitɔne yii.”

10 Koni Yesu yi a kolon, e yi naxan falama, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ jaxanli ito mafalama nanfera? A bata fe fajin liga n xa.

11 Amasɔtɔ yiigelitɔne ɛ fema waxatin birin koni n tan mi luma ɛ fema waxatin birin.

12 A bata latikɔnɔnna sa n fatin ma alogo n xa n yitɔn gaburuna fe ra.

13 N xa jɔndin fala ɛ xa, n ma falan Xibaru Fajini ito na rali dunuja yire yo yi, jaxanli ito kewanla falama nɛn, yamaan yi e miri a ma.”

*Yudasi yi Yesu yanfa*

*Maraka 14.10-11, Luka 22.3-6*

14 Nayi, xarandii muxu fu nun firinna nde keden naxan yi xili Yudasi Isakariyoti, na yi siga saraxarali kuntigine fema,

15 a naxa, “Xa n Yesu so ɛ yii, ɛ nanse soma n yii?” Ne yi gbeti gbanan tonge saxan so a yii.†

16 Fɔlɔ na waxatin ma, Yudasi yi lu fɛrɛn fenjɛ, alogo a xa Yesu yanfa, a a so e yii.

*Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe*

*Maraka 14.12-21, Luka 22.7-14, 21-23, Yoni 13.21-30*

17 Buru Tetaren Sanla‡ sogen fɔlɔna, xarandiine yi fa Yesu fema, e yi a maxɔdin, e naxa, “I waxi a xɔn ma nxu xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala i xa minɛn?”

18 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga xɛmɛna nde fema taani, ɛ sa a fala a xa, ɛ naxa, ‘Karamɔxɔ naxa, n ma waxatin bata a li. N tan nun n ma xarandiine xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen don i ya banxini.’ ”

19 Xarandiine yi a liga alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseni tɔn.

20 Ninbanna to so, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi dɔxɔ e dɛgedeni.

21 E yi e dɛgema waxatin naxan yi, Yesu naxa, “N xa jɔndin fala ɛ xa, ɛ tan nde keden n yanfama nɛn, a yi n so yiini.”

22 Xarandiine yi sunu han, e yi a maxɔdin fɔlɔ keden keden yɛɛn ma, e naxa, “Marigina, n tan nan na ra ba?”

23 Yesu yi e yabi, a naxa, “Nxu nun naxan nxu yiin nagodoxi lenge kedenna kui, na nan n soma yiini.

24 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn faxama nɛn, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon na kanna yɛɛ ra naxan Muxuna Dii Xɛmɛn soma yiini! A yi fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumɛ!”

25 Yudasi naxan a soma yiini, na yi falan tongo a naxa, “Karamɔxɔ, n tan nan na ra ba?”

Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala.”

*Marigina ximɛnna fe*

*Maraka 14.22-26, Luka 22.15-20, Kɔrɛnti Kaane Singena 11.23-25*

† 26:15: A mato Sakari 11.12 kui. ‡ 26:17: **Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma lɛben mi yi saxi naxan yi xii solofere sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.



<sup>26</sup> E yi e degema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, “E a tongo, ε yi a don, n fati benden nan ito ra.”

<sup>27</sup> Na xanbi ra, a yi igelengenna tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, a yi a fala, a naxa, “E birin xa a min

<sup>28</sup> amasoto n wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan xon, a minima muxu wuyaxi xa nen e yulubin mafeluun na.

<sup>29</sup> N xa a fala ε xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han en birin mon yi sa a min n Fafe Alaa Mangayani.”

<sup>30</sup> Na xanbi ra, e yi betin ba, § e siga Oliwi Geyaan fari.

### *Piyeri a me fena Yesu ra*

#### *Maraka 14.27-31, Luka 22.31-34, Yoni 13.36-38*

<sup>31</sup> Nayi, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E birin ε mema n na nen to kosen na, amasoto a sebexi Kitabuni, fa fala, ‘N xuruse rabaan faxama nen, yexene birin yi xuya ayi.’\* ”

<sup>32</sup> Koni n na keli sayani, n sigama nen ε yee ra Galile yamanani.”

<sup>33</sup> Piyeri yi Yesu yabi, a naxa, “Hali bonne birin e me i ra, n tan mi n me i ra mumel!”

<sup>34</sup> Yesu yi a fala Piyeri xa, a naxa, “N xa mondin fala i xa, benun dontonna xa wuga to kosen na, i a falama nen doxa ma saxan fa fala i mi n kolon.”

<sup>35</sup> Piyeri yi a yabi, a naxa, “Hali en birin faxesa, n mi a fale mume, fa fala n mi i kolon.” Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

### *Yesu yi Ala maxandi nakoni*

#### *Maraka 14.32-42, Luka 22.39-46*

<sup>36</sup> Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga yirena nde yi naxan xili Getesemani. A yi a fala e xa, a naxa, “E doxo be, n tan sigan menni, n xa sa Ala maxandi.”

<sup>37</sup> A siga Piyeri nun Sebede a dii xeme firinne ra. A boyen yi rafoxi, a yi sunuxi.†

<sup>38</sup> Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “N boyen nafoxi han n faxesa, ε lu be, ε lu ε yee ra yi n xon ma.”

<sup>39</sup> A yi siga ndedi, a yi bira, a yetagin yi lan boxon ma, a yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe, xa a lanje toroya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liga fo i tan sagona.”

<sup>40</sup> Na xanbi ra, a mon yi xete, a yi a xarandiine li xixonli. A yi a fala Piyeri xa, a naxa, “E mi naxi luyee yee ra yi n xon ma hali waxatidi?”

<sup>41</sup> E lu ε yee ra yi, ε Ala maxandi, alogo ε nama bira tantanni. E niin waxon feen fan koni ε fati benden senbe mi na.”

<sup>42</sup> Yesu mon yi siga a firinden, a sa Ala maxandi, a naxa, “N Fafe, xa toroya igelengenni ito mi nae masige n na, fo a xa n li, i sagoon xa liga.”

<sup>43</sup> A mon yi xete, a xarandiine li xiyee, bayo xixonla bata yi e suxu.

<sup>44</sup> A mon yi keli e fema, a siga a saxandeni, a sa Ala maxandi, a mon yi na fala kedenna ti.

---

§ **26:30: b:atina:** E namunna nan yi a ra na sanla waxatini e xa Yaburin yirena nde ba, fata sorani ito nde ra: 113 han 118. \* **26:31:** A mato Sakari 13.7 kui. Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na bayo e a faxama nen. † **26:37: A sunu** bayo a a kolon fa fala muxune a faxama nen.

<sup>45</sup> Na xanbi ra, a xete xarandiine fema, a naxa, “E mon xima ba? E mon e matabuma ba? A mato! Waxatin bata a li! N tan, Muxuna Dii Xemen bata so hake kanne senben bun ma iki.

<sup>46</sup> E keli, en siga, muxun naxan n yanfama, a n so yiini, na bata fa!”

### *Yesu suxu fena*

*Maraka 14.43-50, Luka 22.47-53, Yoni 18.3-12*

<sup>47</sup> A yi falan tima waxatin naxan yi, Yudasi a xarandii fu nun firinna nde yi fa, gali gbeen yi biraxi a foxo ra saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone nun yamaan fonne naxanye xe. Silanfanne nun gbengbetenne yi e yii.‡

<sup>48</sup> Naxan yi a yanfama, a a so yiini, na bata yi taxamasenni ito fala yamaan xa nun, a naxa, “N na muxun naxan sunbu,§ a tan nan na ra. E a suxu ken!”

<sup>49</sup> Nanara, Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a naxa, “Karamoxo, i nuwali.” A yi a sunbu.

<sup>50</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “N xoyina, i faxi naxan na, na liga.”

Nayi, e yi Yesu suxu ken!

<sup>51</sup> Naxanye yi Yesu foxo ra, na nde keden yi a silanfanna botin, a Saraxarali Kuntigi Singena konyin tunla sege a ma.

<sup>52</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I ya silanfanna raxete a funfuni, amasoto naxan birin silanfanna tongoma, ne faxama silanfanna nan na.

<sup>53</sup> I mi a kolon ba, fa fala n noe n Fafe Ala xile nen, a yi maleka gali gbee fu nun firin nafa n ma mafuren?

<sup>54</sup> Koni xa na liga, Kitabun fala xuiin kamalima\* di nayi? Bayo a sebexi a fo a xa liga ikiini.”

<sup>55</sup> Yesu yi falan ti ganla xa, a naxa, “E bata fa n suxudeni silanfanne nun gbengbetenne e yii alo mafu tiin nan yi n na nun. N yi xaranna tima Ala Batu Banxini lxo yo lxo, koni e mi n suxu.

<sup>56</sup> Koni na birin ligaxi nen alogo nabine falan naxanye sebexi, ne xa kamali.”

Nayi, a xarandiine birin yi a rabejin, e yi e gi.

### *Yesu Yahudiya mangane yetagi*

*Maraka 14.53-65, Luka 22.54-55, 63-71, Yoni 18.13-14, 9-24*

<sup>57</sup> Naxanye Yesu suxu, ne yi a xali Kayafa konni Saraxarali Kuntigi Singena, sariya karamoxone nun yamaan fonne yi malanxi denaxan yi.

<sup>58</sup> Piyeri yi bira Yesu foxo ra, koni e nun ganla tagi kuya, han Saraxarali Kuntigi Singena tande ma. A yi so tanden ma e nun kantan muxune yi dxo alogo a xa a kolon a rajanma kii naxan yi.

<sup>59</sup> Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi katama wule seren ba feen na Yesu xili ma, alogo e xa a faxa.

<sup>60</sup> Koni hali muxu wuyaxi to fa wule seren ba a xili ma, e mi sese soto. Dnxen na muxu firin yi ti e yetagi,

<sup>61</sup> e naxa, “Xemeni ito naxa, a noe Ala Batu Banxin kale nen, a mon yi a ti sog saxan bun ma.”

<sup>62</sup> Saraxarali Kuntigi Singen yi keli, a falan ti Yesu xa, a naxa, “Muxuni itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xon ba?”

‡ **26:47: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana. § **26:48: sunbuna:** Men kaane yi darixi e bode xontenje sunbuni, koni Yudasi yi a findi taxamasenna ra, a xa Yesu yita a yaxune ra. \* **26:54: Kitabuna falan kamalima:** Esayi 53.5 a falaxi a Alaa Muxu Sugandixin faxama nen yamaan yulubine fe ra. A na falaxi yanyina nde jee ke me solofere benun a xa raba.

<sup>63</sup> Koni Yesu mi fala yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen yi falan ti a xa mən, a naxa, “N na i rakələma habadan Ala xinli, xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, Alaa Dii Xemenə, na fala nxu xa.”

<sup>64</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala. Koni n xa a fala ε birin xa, fələ iki ma, ε n tan Muxuna Dii Xemen toma dəxi Ala Senbemaan yiifanna ma, ε yi n famatəən to kore kundani.”

<sup>65</sup> Saraxarali Kuntigi Singen na mε waxatin naxan yi, a yi a domani bə, a naxa, “A bata Ala rayefu!† En mako mi fa sere yo ma sənən! E bata a fala jaxine mε!

<sup>66</sup> E mirixi a ma di?” E yi a yabi, e naxa, “A lan nən a xa faxa.”

<sup>67</sup> Nayi, e yi e dεgen puru Yesu yεtagi, e yi a bənbə.

<sup>68</sup> E lu a maxədinjε, e naxa, “I tan Alaa Muxu Sugandixina, a fala nxu xa fata Ala ra, nde i bənbəxi?”‡

### *Piyeri a mε fena Yesu ra*

*Maraka 14.66-72, Luka 22.56-62, Yoni 18.15-18, 25-27*

<sup>69</sup> Piyeri yi dəxi tanden ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena walikε jaxanla nde yi fa a fεma, a naxa, “I tan fan yi Yesu Galile kaan fəxə ra nun.”

<sup>70</sup> Koni a yi a tandi e birin yεtagi, a naxa, “N mi a kolon i waxi naxan fala fe yi.”

<sup>71</sup> Na xanbi ra, a yi siga tanden so dεen na. Walikε jaxalan gbete yi a to. Muxun naxanye yi dəxi na, a yi a fala ne xa, a naxa, “Xemeni ito yi Yesu Nasarəti kaan fəxə ra nun.”

<sup>72</sup> Piyeri yi a tandi, a yi a kələ, a naxa, “N mi na xemen kolon!”

<sup>73</sup> Waxatidi danguxina, naxanye yi tixi na, ne yi fa Piyeri fεma, e naxa, “A tan nan nde i tan fan na! Amasətə i fala ti kiin bata a yita nxu ra!”§

<sup>74</sup> Nayi, Piyeri yi a kələ dangane ra, a yi a fala, a naxa, “N mi xemeni ito kolon mumε!” Na waxatin yεteni dontonna yi wuga mafuren.

<sup>75</sup> Nayi, Yesu a falan yi rabira Piyeri ma, a naxa, “Benun dontonna xa wuga i a falama nən dəxəna ma saxan fa fala i mi n kolon.” Piyeri yi mini, a nimisa wugan ti!

## 27

### *E siga Yesu ra Pilati fεma*

*Maraka 15.1, Luka 23.1-2, Yoni 18.28-32*

<sup>1</sup> Xətən xətən, saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi a ragidi, a e xa Yesu faxa.

<sup>2</sup> E yi a xidi, e siga a ra yamana kannə Pilati fεma.

### *Yudasi faxa fena*

*Kεwanle 1.18-19*

<sup>3</sup> Yudasi naxan Yesu yanfa, a a so yiini, na to a to, e bata Yesu yalagi sayaan na, a yi nimisa, a yi gbeti gbanan tonge saxanna raxεte saraxarali kuntigine nun yamaan fonne ma.

† 26:65: Musaa sariyan kui, muxun naxan na **Ala rayefu**, na kannə lan a xa faxa. A mato Saraxaraline 24.16 kui. ‡ 26:68: Muxun naxanye a bənbəma, ne mon a magelema na falan na.

§ 26:73: **a fala ti kiina**: Yanyina nde, a yi falan tima alo muxun naxanye kelixi Galile yamanani hanma Nasarəti yamanana.

<sup>4</sup> A yi a fala, a naxa, “N bata yulubin liga, n muxun yanfa naxan mi hake yo ligaxi alogo e xa a faxa!” E yi a yabi, e naxa, “N xu tan ma fe mi na yi, i ya feen nan na ra!”

<sup>5</sup> Yudasi yi gbetin woli Ala Batu Banxini, a siga, a sa a yete singan.

<sup>6</sup> Saraxarali kuntigine yi gbetin matongo, e naxa, “A mi daxa gbetini ito xa sa en ma gbeti ramarade sarijanxini, bayo faxa tiin saren nan a ra.”

<sup>7</sup> E yi lan a ma a e xa na gbetin tongo, e feje rafalana nde a baxan sara na gbetin na, e yi na findi xone maluxunden na.

<sup>8</sup> Nanara, han to, e na baxan xili bama a “Wuli Baxona.”

<sup>9</sup> Nayi, Nabi Yeremi naxan fala, na yi kamali, a naxa, “E yi gbeti gbanan tonge saxanne tongo, Isirayila kaane a sara gbetin naxan na.

<sup>10</sup> E feje rafalana baxan sara a ra alo Marigina n yamari kii naxan yi.”\*

### *Pilati yi Yesu maxodin*

#### *Maraka 15.2-5, Luka 23.3-5, Yoni 18.33-38*

<sup>11</sup> Yesu yi ti yamana kanna yetagi, yamana kanna yi a maxodin, a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?”† Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala.”

<sup>12</sup> Koni saraxarali kuntigine nun yamaan fonne a kansun waxatin naxan yi, a mi fefe fala.

<sup>13</sup> Nayi, Pilati yi a fala a xa, a naxa, “E i kansunma feen naxanye birin na, i mi ne me ba?”

<sup>14</sup> Koni Yesu mi tin a yabe mume, yamana kanna yi kabε kati!

### *E Yesu faxa feen nagidi*

#### *Maraka 15.6-15, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16*

<sup>15</sup> Nba, sanli ito na yi a li nun, yamana kanna yi darixi kasorasaan muxu keden bejinne nen, yamaan na wa naxan xon ma.

<sup>16</sup> Na waxatini, kasorasa jaxina nde yi na naxan xili Baraba.

<sup>17</sup> Nanara, Pilati yamana kanna yi yamaan malaxin maxodin, a naxa, “E waxi a xon ma n xa nde bejin, Baraba hanma Yesu naxan xili Alaa Muxu Sugandixina?”

<sup>18</sup> Bayo a yi a kolon yati, fa fala e Yesu soxi a yii xoxolonyaan nan ma.

<sup>19</sup> Pilati yi doxi kiti sadeni waxatin naxan yi, a jaxanla yi xeraan nasiga a ma, a naxa, “I nama fefe liga tinxin muxuni ito ra amasote n tɔrɔxi nen xiyeni a fe ra to ki fani!”

<sup>20</sup> Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi yamaan nadin, a Pilati xa Baraba bejin, a yi Yesu faxa.

<sup>21</sup> Yamana kanna yi e maxodin, a naxa, “E waxi a xon ma muxu firinni itoe, n xa nde bejin?” E yi a yabi, e naxa, “Baraba!”

<sup>22</sup> Pilati yi e maxodin, a naxa, “Yesu naxan xili Alaa Muxu Sugandixina, e waxi a xon ma, n xa nanfe liga a ra?” E birin yi a yabi, e naxa, “A xa gbangan wudin ma.”

<sup>23</sup> Koni Pilati yi e maxodin, a naxa, “A fe jaxin mundun ligaxi?” Koni e sonxon yi siga gboε ayi, e naxa, “A gbangan wudin ma!”

<sup>24</sup> Pilati a to waxatin naxan yi, a mi yi noε sese ra, sonxon yi gboma ayi, a yi igen tongo, a yi a yiin naxa yamaan yeε xori, a naxa, “N gbee yo mi xemeni ito faxa feni! E feen ni ito ra!”

\* **27:10:** A mato Sakari 11.12-13 nun Yeremi 18.2-3 nun 19.1-2 nun 32.6-15 kui. † **27:11: mangana:** Yamana kanna yi waxi a kansun feen nin fa fala a murutεxi a mangayaan nan ma. Xa a tan nan a yete findi mangan na, na yi findima a yalagi xunna nan na.

<sup>25</sup> Yamaan yi a yabi, e naxa, “A wunla goronna xa lu nxu tan nun nxo diine xun ma!”

<sup>26</sup> Awa, na xanbi ra, Pilati yi Baraba bejin, a yi a yamari a e xa Yesu bulan, a yi a so e yii alogo e xa a gbangban wudin ma.

*Sofane yi Yesu magele*

*Maraka 15.16-20, Yoni 19.2-3*

<sup>27</sup> Yamana kanna sofane yi Yesu xali yamana kan banxini, sofane ganla birin yi e malan a rabilinni.

<sup>28</sup> E yi a dugine ba a ma, e yi doma gbeela<sup>‡</sup> ragodo a ma.

<sup>29</sup> E yi wudi yii jali kanne denbe komotin na mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna, e dunganna so a yii. <sup>§</sup> E yi e xinbi sin a bun ma, e lu a magele, e naxa, “I keƙe Yahudiyane mangana!”

<sup>30</sup> E yi degen puru a ma, e yi a dunganna tongo, e yi a bonbo a xunna ma.

<sup>31</sup> E to yelin a magele, e doamaan ba a ma, e mon yi a maxidi a gbee dugine yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbangbandeni wudin ma.

*E yi Yesu gbangban wudin ma*

*Maraka 15.21-32, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27*

<sup>32</sup> E yi minima taani waxatin naxan yi, e yi lan xemena nde ra, naxan yi xili Simon Sireni kaana. E yi na karahan, a xa Yesu gbangban wudin tongo.

<sup>33</sup> E yi fa na yireni denaxan xili Gologota, naxan bunna nen “xun xori yirena.”

<sup>34</sup> E yi manpaan so a yii naxan yi basanxi se gbete ra naxan xolo, alogo a xa a min, koni a to a lenna ti a ma, a mi tin a minje.

<sup>35</sup> E yi a gbangban wudin ma. \* Na xanbi ra, e yi masensenna ti lan a dugine yitaxun feen ma.

<sup>36</sup> E yi doxo a kantandeni.

<sup>37</sup> E yi a kansun kedindibe, e yi a gbangban a xun ma, e naxa, “Yahudiyane Mangan nan Yesu ito ra.”

<sup>38</sup> E yi mujade firin gbangban wudin ma Yesu fema, kedenna a yiifanna ma, bonna a komenna ma.

<sup>39</sup> Yamaan yi dangu a makonbe, e lu e xunni maxe,

<sup>40</sup> e naxa, “I tan naxan Ala Batu Banxin kalama, i mon yi a ti soge saxon, i yete rakisi! Xa Alaa Dii Xeme nan i tan na, godo, i keli wudin koe ra.”

<sup>41</sup> Saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone nun yamaan fonne fan yi a magele na kii nin,

<sup>42</sup> e naxa, “A bonne rakisi nen, koni a mi noe a yete rakise! Isirayila mangan xa mi a tan na ba? A xa keli wudin koe ra, a godo be alogo nxu xa denkeleya a ma!

<sup>43</sup> A denkeleyaxi Ala ma, a naxa, a Alaa Dii Xemen nan a tan na. Nba, xa a rafan Ala ma, a xa a xunba!”

<sup>44</sup> Hali mujaden naxanye yi gbangbanxi wudin ma a dexon, ne fan yi a makonbi na kiini.

*Yesu faxa fena*

*Maraka 15.33-41, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30*

<sup>‡</sup> **27:28: Doma gbeela** yi findixi mangayaan taxamasenna nde nan na. Yamaan to a kansun fa fala a bata a yete findi mangan na, sofane fa a mangayana fe magelema. <sup>§</sup> **27:29: E dunganna** so a yii

alo mangaya dunganna a magele feen na. \* **27:35: Sofane** yi a yiine nun a sanne gbangban wudin ma, e yi a singan na kiini. E yi na ligama nen alogo muxune xa jenin benun e xa faxa.

45 Sogen bata yi a ratinxin nun, dimin yi so yamanan birin yi han se din waxatin yi maso.

46 Na waxatini, Yesu yi gbelegbele a kon xuini, a naxa, “Eli, Eli, lama sabakitani?” na bunna nɛɛn, “N ma Ala, n ma Ala, i n nabɛɛnxi nanfera?”†

47 Muxuna ndee yi tixi na yi, ne yi a xuiin mɛ, e naxa, “A Nabi Eli nan xilima.”

48 E tan nde keden yi a gi mafurɛn, a sa dugi dungin tongo, a yi a sin minse muluxunxini, a yi a filin tamin ɲɔɛ ra, a yi a ti a xa, a xa a min.

49 Koni bonne naxa, “A mame, en na a mato xa Nabi Eli fa a rakise.”

50 Yesu mɔn yi a xui ramini fangan na, a niin yi ba.

51 Dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bɔ firinna ra, fɔlɔ a xunna ra han a sanbun na. Bɔxɔn yi xuruxurun, fanyene yi bɔ.

52 Gaburune yi rabi, faxa muxu sariɲanxina ndee yi keli.

53 E keli gaburune kui. Yesu keli xanbini sayani, e yi siga Taa Sariɲanxini, e mini kɛnɛnni muxu wuyaxi xa.

54 Sofa kɛmɛn kuntigin nun a sofaan naxanye yi Yesu kantanma, ne to bɔxɔn to xuruxurunɲɛ, e nun feen naxanye birin bata liga, e yi gaxu katil! E yi a fala, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan yi a ra yati!”

55 Naxanla naxanye yi biraxi Yesu fɔxɔ ra keli Galile yamanani, naxanye yi a malima nun, ne wuyaxi yi na, e tixi wulani, e a matoma.

56 Mariyama Magadala kaan yi ne yɛ nun, e nun Mariyama, Yaki nun Yusufu nga, e nun Sebede a dii xɛmɛne nga.

### *Yesu maluxun fena*

#### *Maraka 15.42-47, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42*

57 Nɪnbanna to a li, nafulu kanna nde yi fa naxan yi xili Yusufu Arimate kaana, Yesu a xarandiina nde nan yi a fan na.

58 A yi siga Pilati fɛma, a yi a maxɔdin Yesu binbina fe ma. Pilati yi e yamari, a e xa Yesu binbin so Yusufu yii.

59 Nanara, Yusufu yi a binbin tongo, a yi a kasangen dugi fixɛni,

60 a sa a maluxun gaburun na fanye kui gexini alo faran yili, a yi baxi naxan gedeni a yɛtɛ xa nun. Na xanbi ra, a yi gɛmɛ belebelen makutukutu gaburun dɛ ra, a siga.

61 Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bonna yi dɔxi na nun, e yɛn lanxi gaburun ma.

### *Gaburu kantanɛ*

62 Yuma lɔxɔn xɔtɔn bode, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune yi siga Pilati fɛma,

63 e naxa, “Nxu fafe, wule falani ito yi a nii ra waxatin naxan yi, nxu xaxili dɔxi na xɔn ma, a fala nɛn, a naxa, ‘Soge saxan na dangu waxatin naxan yi, n mɔn kelima nɛn sayani.’

64 Na ma, i xa yamarin fi, gaburun xa kantan ken, han a soge saxande lɔxɔni alogo a xarandiine nama fa a binbin muɲa, e siga a ra. E yi a fala yamaan xa fa fala ‘A bata keli sayani.’ Xa ito liga, wule dɔnxɛni ito ɲaxuma ayi nɛn dangu a fɔlɔn na.”

65 Pilati yi a fala e xa, a naxa, “E kantan muxune tongo, e xa sa gaburun kantan alo e nɔɛ a ra kii naxan yi.”

66 Nanara, e yi siga, e sa gaburun dɛɛn nagali ki faɲi, e taxamasenna sa a ma, e yi a kantan sofane lu na yi.

† 27:46: A mato Yaburin 22.2 kui.

## 28

*Yesu keli fena sayani*

*Maraka 16.1-10, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-10*

<sup>1</sup> Matabu Laxɔn danguxina, xati lɔxɔn subaxani, Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bonna yi siga gaburu matodeni.

<sup>2</sup> Bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti. Marigina malekan yi godo keli kore, a yi gɛmɛ gbeen makutukutu, a dɔxɔ a fari.

<sup>3</sup> Na malekan yetagin yi luxi alo kuyen na a jinna masɔxɔn, a dugine yi fixa alo balabalan keɛɛna.

<sup>4</sup> Kantan muxune yi gaxu han e xuruxurun, e yi fuga a ra, e lu alo faxa muxune.

<sup>5</sup> Koni malekan yi falan ti jaxanle xa, a naxa, “E nama gaxu, n na a kolon fa fala ε Yesu nan fenma naxan gbangban wudin ma.

<sup>6</sup> A mi be yi, a bata keli alo a a fala kii naxan yi. E fa a saden mato.

<sup>7</sup> E siga mafurɛn, ε sa a fala a xarandiine xa, ε naxa, ‘A bata keli sayani, ε sa a lima Galile yamanani, ε a toma nɛn na yi!’ N bata a fala ε xa iki.”

<sup>8</sup> Nanara, e keli gaburun yireni mafurɛn gaxun nun sɛwani, e siga e giyɛ, e sa a fala a xarandiine xa.

<sup>9</sup> Yesu yi e ralan mafurɛn, a naxa, “E nuwali.” E yi fa a sanna suxu, e yi a batu.

<sup>10</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E nama gaxu, ε siga, ε sa a fala ngaxakedenne xa, e xa siga Galile yi, e sa n toma menna nin.”

*Kantan muxune dentɛɛna*

<sup>11</sup> Naxanle mɔn yi kira yi waxatin naxan yi, sofaan naxanye yi gaburun kantanma, na ndee yi xɛtɛ taani. Feen naxan birin ligaxi, e na fala saraxarali kuntigine xa.

<sup>12</sup> Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne yi e bode to, e lan fe keden ma, e gbeti gbeen so sofane yii.

<sup>13</sup> E yi a fala e xa, e naxa, “E xa ito fala, ε naxa, ‘A xarandiine bata fa kɔɛɛn na, e yi a binbin muja, nxu yi xiin waxatin naxan yi.’

<sup>14</sup> Xa yamana kannna na mɛ, nxu a mafanjiɛ, nxu yi ε ba kɔntɔfinli.”

<sup>15</sup> Kantan muxune yi gbetin nasuxu. E naxan fala e xa, e yi na liga. Na falan yi xuya ayi na kiini Yahudiyane tagi han to.

*Yesu yi a xarandiine xɛ*

*Maraka 16.14-18, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, Kɛwanle 1.6-8*

<sup>16</sup> Xarandii fu nun kedenna yi siga Galile yamanani geyaan fari Yesu naxan ma fe fala e xa.

<sup>17</sup> E to a to, e yi a batu. Koni sikɛn yi ndee yi.

<sup>18</sup> Yesu yi a maso e ra, a naxa, “Sɛnben birin bata fi n ma kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna fari.

<sup>19</sup> Nayi, ε siga, ε sa siyane birin findi n ma xarandiine ra, ε yi e rafu igeni n Fafe Ala nun a Dii Xɛmɛn nun a Nii Sarijanxin xinli,

<sup>20</sup> n na ε yamarixi naxanye birin ma, ε yi e xaran ne suxun ma. A mato, n luma nɛn ε xɔn ma waxatin birin han dunuɗa rajanni.”

## Maraka Maraka Yesu a Fe Xibaru Fajin Naxan Sebɛ

Yesu fɔxɔrabira naanin nan Marigi Yesu a taruxun nun a falane sebɛ Alaa Nii Sarijanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Muxune laxi a ra a Maraka a gbeen sebɛxi nɛn alogo Romi kaane xa dɛnkɛleya Yesu ma. A feene yɛbaxi kiina nde yi alogo Romi kaane xa la Yesu sɛnben na. Yesu kabanako feen naxanye ligaxi, ne nan yɛbaxi dangu Yesu xaranna ra Maraka gbeen kui.

Maraka Kitabun yireni ito sebɛxi nɛn jɛɛ tonge saxan jɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma. Kitabun yireni ito Yesu rafu feen nan singe yɛbama igeni. A mi a bari feen yɛbama. Yesu dunuja yi gidini, a xaran wuyaxi ti nɛn a yamaan xa. A mɔn kabanako fe wuyaxi liga nɛn. Maraka na nan yɛbama Ningila Yesu kui. Dɔnxɛn na, a Yesu a sayaan nan yɛbama e nun a rakeli fena sayani.

*Yoni Marafu Tiina kawandina*

*Matiyu 3.1-12, Luka 3.1-18, Yoni 1.19-28*

<sup>1</sup> Ningila Yesu a fe fɔlɔn ni ito ra, Alaa Muxu Sugandixina, Alaa Dii Xɛmɛna.\*

<sup>2</sup> A sebɛxi Nabi Esayi Kitabun kui, a naxa,  
“N nan n ma xɛraan nasigama nɛn i yɛɛ ra,  
a kiraan nafala i xa.

<sup>3</sup> Muxuna nde xuiin minima tonbonni,  
a naxa, ‘E kirani tɔn Marigin yɛɛ ra,  
ɛ kirane matinxin a xa!’ ”†

<sup>4</sup> Nanara, Yoni yi mini kenɛnni tonbonni, a lu yamaan nafuyɛ igeni e tubi feen na Ala ma, a e kawandi, a e xa e xun xanbi so e yulubine yi, e yi rafu igeni alogo e yulubine xa xafari.

<sup>5</sup> Yudaya kaane nun Yerusalen kaane birin yi siga a fɛma. E yi e ti e yulubine ra. A yi e rafu igeni Yurudɛn baani e tubi feen na.

<sup>6</sup> Nɔgɔmɛ xabe dugin nan yi ragodoxi Yoni ma, a tagi xidixi kidin na. A yi baloma tuguminne nun kumin nan na.

<sup>7</sup> A yi kawandin ba yamaan xa, a naxa, “Naxan fama n tan xanbi ra, na sɛnben gbo dangu n tan na, n mi sa lan nɛn n xa findi a sankidin luti fulunna ra.

<sup>8</sup> N tan ɛ rafuma igen nin iki, koni a tan ɛ rafuma Alaa Nii Sarijanxin nin.”

*Yesu rafu fena igeni*

*Matiyu 3.13-4.11, Luka 3.21-22, 4.1-13*

<sup>9</sup> Na xanbi ra, Yesu yi fa sa keli Nasarɛti taani Galile yamanani. Yoni yi a rafu Yurudɛn baani.

<sup>10</sup> Yesu yi a raketima igeni waxatin naxan yi, a yi kore xɔnna to rabiye, Alaa Nii Sarijanxin yi godo a ma ganba sawurani.

<sup>11</sup> A yi fala xuiin mɛ keli kore, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛn ni i tan na. I bata n kenɛn ki fajɛ.”

<sup>12</sup> Na waxati yeteni, Alaa Nii Sarijanxin yi a rasiga tonbonni.

\* **1:1:** Yesu yatɛxi **Alaa Dii Xɛmɛn** na bayo a fafe mi toxi dunuja yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Na feen sebɛxi Luka 1.34-35 nan kui. † **1:3:** Esayi 40.3



13 A yi lu na yi soge tonge naanin. Setana yi kata a xa a ratantan. Yesu nun burunna subene nan yi a ra. Malekane fan yi fa a mali.

*Yesu yi muxu naanin xili*

*Matiyu 4.12-22, Luka 4.14-15, 5.1-11*

14 E yelin xanbini Yoni se kasoon na, Yesu yi siga Galile yamanani. A sa Alaa falan Xibaru Fajin kawandin ba yamaan xa,

15 a naxa, “Waxatin bata a li, Alaa Mangayaan bata maso. E e xun xanbi so e hakene yi, e denkeleya n ma falan Xibaru Fajin ma.”

16 Awa, Yesu yi sigan tima Galile Daraan deXon ma waxatin naxan yi, a yeXe suxun muxu firin to, Simon nun a ngaxakedenna Andire. E yi yeXe suxu nin yalaan na darani.

17 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E bira n foxo ra. N xa e findi muxu fenne ra Ala xa alo e yeXen suxuma kii naxan yi.”

18 E yi e yalane bira mafuren! E bira a foxo ra.

19 Yesu mon yi siga yeEn na ndedi, a yi Yaki nun a ngaxakedenna Yoni to, Sebede a dii xemene. E yi e yalane yitonma kunkin kui.

20 Yesu yi e xili keden na. E yi e fafe Sebede nun walikene lu kunkin kui, e bira Yesu foxo ra.

*Yinnan muxun naxan foxo ra*

*Luka 4.31-37*

21 E yi sa Kaperunan taan li. Yesu yi so salide banxini Matabu Loxoni, a yi lu xaranna tiye.

22 Yamaan yi kabε Yesu xaran ti keJnaan ma, amasoto a yi xaranna tima Ala senben nin. A mi yi luxi alo sariya karamoxone.

23 Na waxatin yeteni, xemena nde yi e salideni yinna jaxin yi naxan foxo ra. Yinnan yi xemen nasoxo, a yi falan ti a xon,

24 a naxa, “Yesu Nasareti kaana, i waxi nanse xon ma nxu xa? I faxi nxu halagiden nin ba? N ni i kolon, Alaa muxu sarjnanxin nan i tan na.”

25 Yesu yi yinnan yamari a sobeen na, a naxa, “I dundu, xete xemeni ito foxo ra.”

26 Yinna jaxin yi xemen naxuruxurun kati! A gbelegbele, a xete a foxo ra.

27 Muxune yi kabε, e yi e bode maxodin folo, e naxa, “Nanse ito ra, xaran nen n ni ito ra ba, Ala senben naxan yi? A yinna jaxine yamarima, e yi a falan suxu.”

28 Muxune yi Yesu a fe xibarun me Galile yamanan yiren birin yi mafuren!

*Yesu yi muxu wuyaxi rakendeya*

*Matiyu 8.14-17, Luka 4.38-41*

29 E to mini salide banxini, Yesu nun Yaki nun Yoni yi siga Simon nun Andire konni keden na.

30 Simon bitan gilen furaxin yi saxi banxini, a fatin wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa sa!

31 Yesu yi siga na jaxanla fema, a yi a suxu a yiin ma, a yi a mali, a yi a rakeli. Fati mawolonna yi a bejin, a wali folo e xa.

32 Ninbanna ra, sosen godo xanbini, yamaan yi fa furetone birin na Yesu fema e nun jinan jaxine muxun naxanye foxo ra.

33 Taan birin yi e malan deen na.

34 Yesu yi furetō wuyaxi rakendeya furen sifan birin ma, a jinan wuyaxi kedi muxune foxo ra. Koni a mi yi tinma jinanne yi falan ti hali ndedi amasoto e yi a kolon.

*Yesu yi kawandin ba Galile yi**Luka 4.42-44*

<sup>35</sup> Na x̄ɔn bode subaxani, Yesu yi keli, a mini, a siga yire madunduxina nde yi Ala maxandideni.

<sup>36</sup> Koni Sim̄n nun a lanfane yi siga Yesu fendeni.

<sup>37</sup> Awa, e a toxina, e yi a fala a xa, e naxa, “Muxune birin i fenma iki.”

<sup>38</sup> Koni Yesu yi e yabi, a naxa, “En siga taa gb̄ɛɛye yi be d̄ɛx̄ɔn ma, alogo n m̄n xa sa kawandin ba m̄nne fan yi, amas̄ɔt̄ n faxi na nan ma.”

<sup>39</sup> Nayi, a yi siga Galile yamanan yiren birin yi, a sa kawandin ba salide banxine kui, a yi jinanne kedi.

*Yesu yi dogonfont̄ɔn nak̄ɛɛya**Matiyu 8.1-4, Luka 5.12-16*

<sup>40</sup> Dogonfont̄ɔn yi fa Yesu f̄ɛma, a yi a xinbi sin a bun ma. A yi a mafan, a naxa, “X̄a i tin̄ɛ, i n̄ɛ n nak̄ɛɛȳɛ n̄ɛn.”

<sup>41</sup> Yesu yi kininkinin a ma han, a yi a yiin sa a ma. A yi a yabi, a naxa, “N bata tin, i xa k̄ɛɛya!”

<sup>42</sup> Dogonfonna yi a b̄ɛɛn sa! X̄ɛm̄ɛn yi k̄ɛɛya.

<sup>43</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a maxadi ken ken, a yi a rasiga keden na,

<sup>44</sup> a naxa, “I tuli mati, i nama a fala muxu yo xa. Koni siga saraxaraliin f̄ɛma mafur̄ɛn, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasarijan feen na alo Nabi Musa a yamari kii naxan yi. Na findima n̄ɛn sereyaan na saraxaraline xa.”‡

<sup>45</sup> Koni x̄ɛm̄ɛn yi siga yiren birin yi, a sa feni ito fala muxune birin xa. A yi a fala kati, han Yesu mi yi fa n̄ɛ sōɛ taani k̄ɛn̄ɛnni, a lu a danna burunna ra. Yamaan yi fa a f̄ɛma sa keli yiren birin yi.

**2***Yesu yi l̄ɛbut̄ɛnna rak̄ɛɛya**Matiyu 9.1-8, Luka 5.17-26*

<sup>1</sup> Waxatidi danguxina, Yesu yi x̄ɛɛ Kap̄ɛrunan taani. Yamaan yi a m̄ɛ a Yesu bata fa a konni.

<sup>2</sup> Muxu wuyaxi yi e malan na yi. E na rafe han hali tandeni, tide mi yi fa na. Yesu yi Alaa falan kawandi ba e xa.

<sup>3</sup> Muxu naanin yi fa x̄ɛm̄ɛ l̄ɛbut̄ɛnna nde ra e yii.

<sup>4</sup> E mi yi n̄ɛ Yesu mas̄ɔɛ amas̄ɔɛ yama gbeen yi na yi. Nanara, e yalenna raba banxin fari Yesu xun ma. E x̄ɛm̄ɛn nagodo Yesu ma na yalenna ra, a saxi a sa seni.

<sup>5</sup> Yesu to e denkel̄ɛyaan to, a yi a fala l̄ɛbut̄ɛnna xa, a naxa, “N ma dii, i yulubine bata mafelu.”

<sup>6</sup> Sariya karam̄ɔx̄ɔna ndee yi d̄ɔxi na yi, ne yi e miri e ȳɛɛ ma, e naxa,

<sup>7</sup> “A falan tima na ki nanfera? A bata Ala rayelefu. Muxu yo mi n̄ɛ yulubine mafeluȳɛ f̄ɔ Ala keden peena!”

<sup>8</sup> Yesu yi e miriyaan kolon mafur̄ɛn! Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ mirima fe sifani itoe ma nanfera?”

‡ **1:44: dogonfont̄ɔna:** Alaa sarijan kui, dogonfont̄ɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma n̄ɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kannna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gb̄ɛɛ mi yi a yiin din̄ɛ dogonfont̄ɔn na, bayo na yi na kannna sarijana kalamana n̄ɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, f̄ɔ a xa saraxan ba alogo a m̄n xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a d̄ɔx̄ɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

9 Nanse fala raxɔɔ lɛbutɛnna xa, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen tongo, i sigan ti?’

10 N na yitama ε ra nɛn nayi fa fala sɛnbɛna n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii dunɔɔna yi, n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lɛbutɛnna xa, a naxa, 11 “N na a falama i xa, keli i i ya sa seen tongo, i siga i konni.”

12 Xɛmɛn yi keli mafurɛn, a yi a sa seen tongo, a sigan ti e birin yɛɛ xɔri. E birin yi kabɛ kati! E yi Ala tantun, e naxa, “Nxu munma ito jɔxɔnna to singen mumɛ!”

*Yesu yi Lewi xili*

*Matiyu 9.9-13, Luka 5.27-32*

13 Yesu mɔn yi siga daraan dɛ, yama gbeen yi fa a fɛma, a e xaran fɔɔ.

14 A yi sigama waxatin naxan yi, a mudu maxinla nde to, a xili Lewi, Alifaa dii xɛmɛna, a yi dɔxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.” Lewi yi keli, a bira a fɔxɔ ra.

15 Na xanbi ra, Yesu yi siga a dɛgedeni Lewi a banxini. Mudu maxinla nun hake kan wuyaxi yi dɔxɔ e dɛgedeni Yesu nun a xarandiine fɛma, bayo na muxu sifan wuyaxi yi biraxi a fɔxɔ ra.

16 Farisi muxu\* sariya karamɔxɔna ndee yi Yesu to a dɛgɛ hake kanne nun mudu maxinle fɛma. Nanara, e yi a xarandiine maxɔdin, e naxa, “Nanfera Yesu a dɛgema mudu maxinle nun hake kanne fɛma?”

17 Yesu yi e xuiin mɛ, a yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kɛndɛ na mako mi seribaan ma fɔ furetɔne. N mi faxi tinxin muxune xan xilideyi fɔ hake kanne.”

*Sun suxun maxɔdinna*

*Matiyu 9.14-17, Luka 5.33-39*

18 Yoni a xarandiine nun Farisi muxune yi sunna suxuma. Muxuna ndee yi fa Yesu fɛma, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nanfera Yoni a xarandiine nun Farisi muxune xarandiine sunna suxuma koni i gbeene mi sunna suxuma?”

19 Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kanna nɛma jaxalandi tiine fɛma, e sunna suxɛ ba?† Na mi lige, xa a e fɛma!

20 Koni waxatina nde fama, jaxalandi kanna bama nɛn e yɛ. Na waxatini, e sunna suxuma nɛn.

21 Muxu yo mi dugi nɛnɛ dungin tongɛ, a yi dugi fonna betɛrɛn a ra.‡ Xa a na liga, a dugi nɛnɛn bɔma nɛn a fonna ra, a yinla yi ragbo ayi.

22 Muxun mi manpa nɛnɛn sɛ sɛ sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nɛnɛn sɛ saseen kalama nɛn, sɛ saseen nun manpaan yi kala. Koni manpa nɛnɛn sama sɛ sase nɛnɛn nan kui.”

*Matabu Lɔxɔna fe*

*Matiyu 12.1-8, Luka 6.1-5*

23 Yesu nun a xarandiine yi danguma xɛɛna nde ma Matabu Lɔxɔna nde yi, a xarandiine yi sansi tɔnsɔnɛn ratorondon fɔɔ.

\* **2:16: Farisi muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbe so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyɛn bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxeni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. † **2:19: Naxalandi kanna:** Yesu nan luxi alo jaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sewa waxatine yi. ‡ **2:21: dugi nɛnɛn:** Yesu a sariya nɛnɛn mi sɛ Nabi Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi sɛ sariya nɛnɛn ma.

24 Nanara, Farisi muxune yi a fala Yesu xa, e naxa, “I ya xarandiine feen naxan ligama, na mi daxa Matabu Lɔxɔni.”<sup>§</sup>

25 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ munma na xaran ba, kamɛn Dawuda nun a fɔxɔrabirane suxu waxatin naxan yi?”

26 A so nɛn Alaa banxini Saraxarali Kuntigi Singena Abiyatari waxatini, a yi Alaa buru ralixin don muxe mi daxa a xa naxan don fɔ saraxaraline. Dawuda mɔn yi ndee so a fɔxɔrabirane fan yii.”

27 Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “Matabu Lɔxɔn daxi muxun nan xa, muxun xa mi daxi Matabu Lɔxɔn xa.

28 Nanara, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn nan Matabu Lɔxɔn kanna ra.”

### 3

#### *Xɛmɛ yii madɔnxina fe*

#### *Matiyu 12.9-14, Luka 6.6-11*

1 Na xanbi ra, Yesu mɔn yi siga salide banxini. A yi xɛmɛn yii madɔnxina nde li mɛnni.

2 E yi lu Yesu matoe xa a xɛmɛn nakɛndɛyɛ Matabu Lɔxɔni alogo e xa a kansun na fe ra.

3 Yesu yi a fala xɛmɛn yii madɔnxin xa, a naxa, “Keli, i fa yamaan yetagi be.”

4 Na xanbi ra, a yi yamaan maxɔdin, a naxa, “Matabu Lɔxɔni, nanse daxa a xa liga, a ɓaxin ba, xa a fajina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?” Koni e mi fefe fala.

5 Yesu xɔlɔxin yi e mato. A sunu e kininkinintareyana fe ra ki fajɩ. A yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “I yiini bandun.” A yi a yiini bandun, a kɛndɛya.

6 Nanara, Farisi muxune yi mini mafuren! E nun Herode a muxuna ndee yi sa e bode to, e Yesu faxa feni tɔn.

#### *Yamaan yi e malan daraan de*

7 Yesu nun a xarandiine yi siga Galile Daraan dɛxɔn ma, yama gbeen yi bira a fɔxɔ ra keli Galile yamanani, e nun Yudaya

8 nun Yusalɛn nun Idumeya nun Yurudɛn baan kidimaan nun Tire taan nun Sidɔn taan nabilinni. Yesu yi feen naxanye ligama, yamaan yi na mɛ, e yi fa a fɛma.

9 A yi a fala a xarandiine xa a e xa kunkina nde fen a xa, alogo yamaan nama a yigbetɛn.

10 A bata yi muxu wuyaxi rakɛndɛya nun. Furetɔne birin yi kataxi alogo e xa e maso a ra, e yi e yiin din a ra.

11 Nba, yinna ɓaxine yi muxun naxanye fɔxɔ ra, ne a to waxatin naxan yi, e bira a bun ma, yinna ɓaxine yi lu e ragbelegbelɛ, e falan ti e xɔn, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na.”

12 Koni a yi yinnane yamari, a e nama a fe fala.

#### *Yesu yi xɛra fu nun firinne yɛba*

#### *Matiyu 10.1-4, Luka 6.12-16*

13 Awa, Yesu yi te geyaan fari. A yi waxi muxun naxanye xɔn ma, a yi ne xili, e yi fa a fɛma.

§ 2:24: Farisi muxune namunne mi yi tinjɛ wali yo xa ke **Matabu Lɔxɔni**. Na feen seɓɛxi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlɛxine mi yi maliye na lɔxɔni. \* 2:25: A mato Samuyɛli Singen 21.2-7.

14 A yi muxu fu nun firin sugandi, a naxanye findi xerane ra alogo e xa lu a fema,

15 a yi e rasiga kawandi badeni, a fangan so e yii e jinanne kedi.

16 A muxu fu nun firinna naxanye sugandi, ne nan itoe ra, Simɔn, Yesu naxan xili sa Piyeri,\*

17 e nun Sebede a dii xemɛn Yaki nun a xunyɛn Yoni Yesu naxanye xili sa “Boyanerige.” Na bunna nɛɛn “Kuye Sarinna diine.”

18 E nun Andire nun Filipi nun Barotolome nun Matiyu nun Tomasi nun Alifaa dii xemɛn Yaki nun Tade nun Simɔn e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”†

19 e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a a so yiini.

*Yesu nun Yinna mangana fe*

*Matiyu 12.22-32, Luka 11.14-23, 12.10*

20 Na xanbi ra, Yesu yi xete banxini. Yama gbeen yi e malan na yi han Yesu nun a xarandiine mi yi fa nɔe e dege ferɛn sɔte.

21 A denbayaan na mɛ waxatin naxan yi, e siga a tongodeni, amasɔto a denbayaan yi a falama nɛn, e naxa, “Seen bata so a yi.”

22 Sariya karamɔxon naxanye fa sa keli Yerusalɛn taani, ne yi a fala, e naxa, “Belesɛbu nan a fɔxo ra!” Bonne naxa, “A yinnane kedima yinna mangan Belesɛbu barakan nin.”

23 Nanara, Yesu yi e xili a fema, a sandana ndee sa e xa, a naxa, “Setana nɔe Setana kede ba?”

24 Xa yamanan bata yitaxun yengɛni, na yamanan mi sabatima.‡

25 Yengɛn tanden naxan kui, na tanden mi sabatima.

26 Xa Setana keli a yete xili ma, a mangayani taxunma yengɛni nɛn. A mi sabatima, a janna nɛn na yi.

27 Muxu yo mi nɔe soe senbɛmana banxini, a yi a yii seene tongo, xa a mi senbɛmaan xidi singen.§ Na xanbi ra, a banxi kui seene tonge nɛn.

28 N xa jɔndin fala e xa, muxun yulubin naxan birin ligama, hali a na Ala rayelefu, Ala e mafeluyɛ nɛn na birin na.

29 Koni muxun naxan na Alaa Nii Sarijannxin nayeleftu, na mi mafeluyɛ mume, habadan yulubin luma a ma nɛn.”

30 Yesu ito falaxi nɛn amasɔto muxune yi a falama nɛn, e naxa, “Yinna jaxin nan a fɔxo ra.”

*Yesu nga nun a xunyɛne fe*

*Matiyu 12.46-50, Luka 8.19-21*

31 Na xanbi ra, Yesu nga nun a xunyɛne yi fa. E ti tandeni, e xeraan nasiga a xilideni banxini.

32 Yamaan yi dɔxi Yesu rabilinni, e yi a fala a xa, e naxa, “A mato, i nga nun i xunyɛne tandeni e waxi i to feni.”

33 Yesu yi e yabi, a naxa, “Ndee nga nun n xunyɛne ra?”

\* **3:16:** Muxune mɔn Piyeri ma a Pita. † **3:18: Yahudiya siya xanuna:** Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yengɛma alogo Isirayila kaane xa mini e nɔon bun ma. ‡ **3:24: yamanan:** Ninanne nun yinnane Setana senben bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana senben bun, xa ne e bode kedi, na luxi nɛn alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinanne kede alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. § **3:27:** Sandani ito kui, Setana findixi **senbɛmaan** nan na. Xa Yesu bata muxune ba Setana yinna jaxine senben bun ma, nayi, Yesu bata Setana xidi.

<sup>34</sup> Muxun naxanye dɔxi a rabilinni, a yi ne mato, a naxa, “N nga nun n xunyene mato be yi.

<sup>35</sup> Amasɔtɔ muxun naxanye Ala sagoon ligama, ngaxakeden xememaan nun a jaxalanmaan ne nan na e nun n nga.”

## 4

### *Sansi wonla fe sandana*

*Matiyu 13.1-9, Luka 8.4-8*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Yesu mɔn yi xaranna fɔlɔ daraan dɛ. Yama gbeen yi malan a fema han a yi so kunkin kui daraan xun ma. Yamaan yi lu baan xɛ dɛɛn xɔn ma.

<sup>2</sup> A yi e xaran fe wuyaxi ma sandani. A yi a fala e xa a xaranni, a naxa,

<sup>3</sup> “Ɛ tuli mati. Xɛɛ biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni.

<sup>4</sup> A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma. Xɔline yi ne don.

<sup>5</sup> Ndee yi bira fanyen fari bɛndɛ gbee mi yi dɛnaxan yi. E yi soli mafuren, amasɔtɔ bɛnden mi yi gbo na yi.

<sup>6</sup> Sogen to te, e yi lisi a ra, e xara, bayo e salenne mi yi godoxi bɔxɔni ki fajni.

<sup>7</sup> Sansina ndee yi bira sɛxɛ jali kanne tagi, sɛxene yi gbo, e yi e don, e mi bogi.

<sup>8</sup> Koni ndee yi bira bɔxɔ fajini, e soli, e sabati, e bogi, e keden kedenna birin yi tonge saxan sɔtɔ hanma tonge sennin, hanma kɛmɛ.”

<sup>9</sup> Yesu yi a fala, a naxa, “Xa tunla naxan xɔn, a feen mɛ, na xa a tuli mati!”

### *Sandane sa xunna*

*Matiyu 13.10-17, Luka 8.9-10*

<sup>10</sup> Yesu yi a danna waxatin naxan yi, muxun naxanye nun a xarandii fu nun firinne yi a rabilinni, ne yi a maxɔdin sandane fe ma.

<sup>11</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan wundo feen bata so ɛ tan yii. Koni muxun naxanye a fari ma, ne feen birin mɛma sandan nin

<sup>12</sup> bayo, ‘E seen matoma nɛn han, koni e mi a yigbɛma. E e tuli matima nɛn han, koni e mi fefe famuma, alogo e nama maxɛtɛ, e yulubine yi xafari.\* ”

### *Yesu yi sandan bunna yɛba*

*Matiyu 13.18-23, Luka 8.11-15*

<sup>13</sup> Na xanbi ra, Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ mi sandani ito bunna kolon ba? Xa ɛ mi ito kolon, ɛ sandan bonne bunne kolonma di?”

<sup>14</sup> “Awa, sansi wonla Alaa falan nan wolima.

<sup>15</sup> Muxuna ndee luxi nɛn alo sansiin naxanye bira kiraan xɔn ma. E na Alaa falan mɛ tun, Setana yi fa, a yi a ba e yi.

<sup>16</sup> Muxuna ndee luxi nɛn alo sansiin naxanye bira fanyen fari. E na Alaa falan mɛ, e a suxuma nɛn sɛwani mafuren!

<sup>17</sup> Koni salen mi e bun ma, e mi buma. Tɔrɔn nun bɛsɛnxɔnyaan na fa Alaa falana fe ra, e birama nɛn tantanni mafuren!

<sup>18</sup> Muxuna ndee luxi nɛn alo sansiin naxanye bira sɛxɛ jali kanne tagi. E Alaa falan mɛ,

<sup>19</sup> koni dunɔɔa xaminne nun nafunla fe kunfan nun nata gbɛtɛye yi a liga e falan bɛɔin, a tɔnɔn mi lu e ma.

\* **4:12:** Esayi 6.9-10

20 Koni muxuna ndee luxi nɛn alo sansiin naxanye bira bɔxɔ fajini. E Alaa falan mɛma nɛn, e yi a suxu, e bogi. Ndee yi tonge saxan namini, ndee tonge sennin, ndee kɛmɛ.”

*Lɛnpun dɔxɔ fena seen bun ma*

*Luka 8.16-18*

21 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Lɛnpun dɔxɛ deben bun ma hanma saden bun ma ba? A mi dɔxɔma seen xan fari ba?”

22 Feen naxanye birin luxunxi, ne makɛnɛnma nɛn. Feen naxanye birin wundoni, ne minima nɛn kɛnɛnni.

23 Xa tunla naxan ma a feen mɛ, na xa a tuli mati!”

24 A mɔn yi a fala e xa, a naxa, “E feen naxan mɛxi, ɛ na fe liga ɛ yeren ma. E ligaseen naxan yatɛma bonne xa, Ala fan na yatɛma ɛ xa nɛn, a yi nde sa a fari.

25 Seen muxun naxan yii, nde mɔn soma nɛn na yii, koni se mi muxun naxan yii, hali naxan di a yii, na bama nɛn a yii.”

*Sansi xɔnna fe sandana*

26 Yesu mɔn yi a fala, a naxa, “Alaa Mangayaan luxi nɛn alo xɛmɛn naxan a sansiin woli a xɛɛn ma.

27 Xa a xi, xa a mi xi, kɔɛɛn ba, yanyin ba, sansi xɔnna solima nɛn, a yi gbo, koni a tan mi a liga kiin kolon.

28 Bɔxɔn nan bogi seene raminima a yetɛ ra. A solima nɛn singe, na xanbi ra, a sabati, dɔnɛn na a yi bogi.

29 A na mɔ waxatin naxan yi, xɛmɛn yi wɔliten naso a ra, bayo a xaba waxatin bata a li.”

*Sansi xurina fe sandana*

*Matiyu 13.31-32, 34, Luka 13.18-19*

30 Yesu yi maxɔdinna ti, a naxa, “En na Alaa Mangayaan sama nanse ma, hanma en nɔɛ a yeɛɛ sandan mundun xɔn?”

31 A luxi nɛn alo sansi kɛsɛ xuridin<sup>†</sup> naxan xurun dangu se kɛsɛn birin na muxune naxanye sima.

32 Koni a na si, a gboma nɛn han a dangu sansine birin na. A yiine yi gbo han xɔline yi e tɛene sa a yiine yi, a nininna ra.”

33 Yesu yi Alaa falan nali e ma sanda sifani ito wuyaxi xɔn, e yi nɔɛ naxanye famunɛ.

34 A mi yi falan tima e xa, xa a mi sandan sa. Koni e nun a xarandiine nɛma yi e danna, a yi e birin yeɛbama nɛn e xa.

*Yesu yi foye gbeen yamari*

*Matiyu 8.23-27, Luka 8.22-25*

35 Na lɔxɔn jinbanna ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “En gidi daraan kidi ma.”

36 Nayi, e yi keli yamaan ye, e sa so kunkin kui Yesu yi dɔxi naxan kui. Kunki gbɛtɛye fan yi a dɛxɔn.

37 Foye gbeen yi keli, igen mɔrɔnne<sup>‡</sup> yi so fɔlɔ kunkin kui, a yi luxi ndedi kunkin xa rafe igen na.

38 Yesu yi xima kunkin kui xanbin na, a xunna saxi xunbunsaan fari. E yi a raxulun, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i ya fe mi nxu faxa feni ba?”

39 Yesu yi keli, a foyen nun igen mɔrɔnne yamari, a naxa, “I raxara, i sabari!” Foyen yi dɔxɔ, na yi madundu yenyen!”

<sup>†</sup> 4:31: Sansini ito xili nɛn mutaridi. <sup>‡</sup> 4:37: *Igen mɔrɔnne*: alo foyen na so igeni.

<sup>40</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E gaxuxi nanfera? Deɓkeleya mi e yi singe ba?”

<sup>41</sup> Koni e gaxu kati! E a fala e bode xa, e naxa, “Nde xemɛni ito ra? Hali foyen nun igena a falan suxuma!”

## 5

*Yesu yi muxun nakɛndɛya yinnane naxan fɔxɔ ra*

*Matiyu 8.28-34, Luka 8.26-39*

<sup>1</sup> E yi dangu Galile Daraan bode fɔxɔn na Gadara yamanani.

<sup>2</sup> Yesu godo nɛn kunkin kui tun, xemɛna nde yi fa sa keli bilingan yireni, yinna ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra.

<sup>3</sup> Na xemɛn yi bilingan yiren nin, muxu yo mi yi fa nɔɛ a xidɛ sɔnɔn, hali yɔlɔnɔnna ra.

<sup>4</sup> Amasɔtɔ e bata yi a sanne balan wuren na, e a yiine xidi yɔlɔnɔnne ra sanɲa ma wuyaxi, koni a yi a yɔlɔnɔnne yibolonma nɛn, a wurene ba a sanne ma. Muxu yo mi yi fa a nɔɛ.

<sup>5</sup> A yi sigama bilingan yiren nin, e nun geyane fari kɔɛɛn nun yanyin birin na. A yi gbelegbelema nɛn waxatin birin, a yi lu a yetɛ maxabɛ gɛmɛn na.

<sup>6</sup> A to sa Yesu to fɛ wulani, a yi a gi, a sa a xinbi sin a bun ma.

<sup>7</sup> A yi a xuiɓi te, yinnan yi a ragbelegbele a falan ti a xɔn, a naxa, “Kore Xɔnna Alaa Dii Xemɛna, Yesu, i waxi nanse xɔn ma n tan xa? I kɔlɔ Ala yi, fa fala i mi n ɲaxankatama!”

<sup>8</sup> A na falaxi nɛn, amasɔtɔ Yesu bata yi a fala, a naxa, “I tan yinna ɲaxina, xɛtɛ xemɛni ito fɔxɔ ra.”

<sup>9</sup> Yesu yi yinnan maxɔdin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili nɛn, ‘Ganla.’ Amasɔtɔ nxu wuya!”

<sup>10</sup> Yinnan yi lu Yesu mafanɲɛ, a nama yinnane kedi yamanani.

<sup>11</sup> Awa, xɔsɛ kuru gbeen yi na dɛxɔn ma, e yi e dɛgema geyaan ma.

<sup>12</sup> Yinnane yi Yesu mafan, e naxa, “Nxu rasiga xɔsɛ kuruni itoe ye, alogo nxu xa sa so ne yi.”

<sup>13</sup> Nanara, a yi tin. Yinna ɲaxine yi xɛtɛ xemɛn fɔxɔ ra, e sa so xɔsɛne yi. Xɔsɛ kurun birin yi godo e giye geyaan na, e godo darani, e faxa. Xɔsɛ wuli firin ɲɔxɔn.

<sup>14</sup> Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma, ne yi siga e giye taani, e sa na xibarun nali taani e nun xɛene ma. Yamaan yi siga na feen matodeni.

<sup>15</sup> Awa, e siga Yesu fɛma, e na xemɛn to yinna ganla yi naxan fɔxɔ ra nun. A dɔxi, domaan nagodoxi a ma, a bata xaxili sɔtɔ. Nanara, e birin yi gaxu kati!

<sup>16</sup> Naxanye na feene birin to, e yi ne yeɓa yamaan xa naxan ligaxi na muxun xa yinna ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra e nun naxan liga xɔsɛne ra.

<sup>17</sup> Nanara, e Yesu mafan fɔlɔ, a xa keli e yamanani.

<sup>18</sup> Awa, Yesu yi soma kunkin kui waxatin naxan yi, yinna ɲaxin yi xemɛn naxan fɔxɔ ra nun, na yi Yesu mafan alogo a xa lu a fɛma.

<sup>19</sup> Koni Yesu mi tin, a yi a fala a xa, a naxa, “Xɛtɛ i konni i ya denbayaan fɛma. Marigin naxan ligaxi i xa, a kininkininxi i ma kii naxan yi, i sa na fala e xa.”

<sup>20</sup> Awa, xemɛn yi siga na Taa Xun Fune birin yi. Yesu feen naxan ligaxi a xa, a sa na fala. Na muxune yi kabɛ kati!

*Yesu yi muxu firin nakɛndɛya*

*Matiyu 9.18-16, Luka 8.40-56*



21 Yesu mɔn yi xεε daraan bode fɔxɔn na kunkin kui. Yama gbeen yi malan Yesu rabilinni daraan dεxɔn ma.

22 Salide banxin kuntigina nde yi fa, naxan yi xili Yirusu, a yi a to, a bira Yesu san bun ma.

23 A yi a mafan kati, a naxa, “N ma dii tɛmɛn faxamaan ni i ra! Yandi, fa i yiin sa a ma alogo a xa kɛndɛya, a lu a nii ra.”

24 Awa, Yesu yi siga a fɔxɔ ra, yama gbeen fan yi siga a fɔxɔ ra, e yi a yigbɛtɛn han!

25 Naxanla nde yi na nun naxalan furen yi naxan ma xabu nɛɛ fu nun firin.

26 A bata yi tɔrɔ seriba wuyaxi fema a dandandeni, a gbetin birin bata yi nɔn, koni a mi kɛndɛya, fɔ a furen to yi sigan gbɔɛ ayi!

27 A to Yesu a fe mɛ, a yi fa yamaan yɛ Yesu xanbi ra, a yi a yiin din a domain na.

28 Amasɔtɔ a yi a mirima nɛn, a naxa, “Hali n na n yiin din a domain na gbansan, n kɛndɛyama nɛn.”

29 Na waxatin yɛtɛni, wunla naxan yi minima a ma, na yi dan, a yi a kolon a fatini fa fala a bata kɛndɛya.

30 Yesu yi a kolon mafuren a sɛnbɛna nde bata mini a yi. A yi a yɛɛ rafindi yamaan ma a yi a fala, a naxa, “Nde a yiin dinxi n ma domain na?”

31 A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “I yamaan toma i yigbɛtɛnɛ, i mɔn a falama, i naxa, ‘Nde a yiin dinxi n na?’ ”

32 Koni Yesu yi lu a rabilinna matɔɛ alogo a xa naxanla to naxan a yiin dinxi a ra.

33 Naxanla yi xuruxurunma gaxuni, a to bata a kolon naxan ligaxi a xa, a yi fa bira a san bun, a yi nɔndin fala a xa.

34 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛna, i ya dɛnkeleyaan bata i rakisi, siga bɔnɛ xunbenli, i ya tɔrɔn bata nɔn.”

35 Yesu yi na falama waxatin naxan yi, xɛrana ndee yi fa sa keli salide banxin kuntigin Yirusu konni. Ne yi a fala Yirusu xa, e naxa, “I ya dii tɛmɛn bata faxa. I karamɔxɔ tɔrɔma nanfera?”

36 Yesu mi a tuli mati e falan na, koni a yi a fala salide banxin kuntigin xa, a naxa, “I nama gaxu, i xa dɛnkeleya tun!”

37 A mi tin muxu yo xa siga a fɔxɔ ra, fɔ Piyeri nun Yaki nun Yaki xunyɛn Yoni.

38 E to salide banxin kuntigin konna li, Yesu yi e to kɔntɔfilixi, e yi wugama han, e gbelegbelema!

39 A yi so banxini, a yi a fala e xa, a naxa, “E kɔntɔfilixi nanfera, ε yi wuga? Diin mi faxaxi, a xiin nɛn.”

40 Koni, e yi a magele fɔlɔ. A yi e birin namini banxini, a yi diidina nga nun a fafe xili e nun a xarandii saxanna. E diidin saxi dɛnaxan yi, e so mɛnni.

41 A yi a suxu a yiin ma, a yi a fala a xa a kon xuini, a naxa, “Talita kumi.” Na bunna nɛɛn fa fala, “Dii tɛmɛna, n na falama i xa, keli!”

42 Dii tɛmɛn yi keli mafuren, a sigan ti fɔlɔ. A barin bata yi nɛɛ fu nun firin ti. E yi kabɛ na ma kati!

43 Koni Yesu yi e yamari, a muxu yo nama feni ito kolon, e mɔn xa donseen so diin yii.

## 6

<sup>1</sup> Yesu yi keli na yi, a siga a konni, a maxuruxi taan naxan yi, a xarandiine biraxi a fɔxɔ ra.

<sup>2</sup> Matabu Lɔxɔn to a li, a yi xaranna ti fɔlɔ salide banxini. Yamaan naxan yi tuli matixi a ra, ne yi kabɛ, e yi a fala, e naxa, “A ito sɔtɔxi minɛn yi? A xaxinla sifani ito sɔtɔxi di, a to fa kabanako feni itoe ligama?”

<sup>3</sup> Kamudɛrɛn xa mi ito ra ba? Mariyamaa diin xa mi a ra ba? Yaki nun Yusufu nun Yudasasi nun Simɔn tada xa mi ito ra ba? A xunyɛ jaxalanmane xa mi dɔxi be ba?” E yi e mɛ a ra.

<sup>4</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Nabiin binyɛ yiren birin yi, fɔ a kon taan nun a xabilan nun a denbayani.”

<sup>5</sup> A mi nɔ kabanako fe yo ligɛ mɛnni, fɔ a to a yiin sa furetɔna ndee tun ma, a yi e rakendɛya.

<sup>6</sup> A yi kabɛ e denkeleyatareyaan ma han!

*Xera fu nun firinne xɛ fena*  
*Matiyu 10.5-15, Luka 9.1-6*

Na xanbi ra, Yesu yi siga na taane yi, a yi yamaan xaran.

<sup>7</sup> A yi xarandii fu nun firinna xili, a yi e rasiga firin firin yɛɛn ma. A yi sɛnbɛn so e yii yinna jaxine xun na.

<sup>8</sup> A yi e yamari, a naxa, “ɛ nama siga sese ra ɛ yii sigatini, fɔ dunganna. ɛ nama siga buru ra hanma bɔndunla hanma gbetina ɛ tagi xidini.”

<sup>9</sup> ɛ xa sankidin so ɛ sanni koni ɛ nama doma gbee firin xali ɛ yii.”

<sup>10</sup> A mɔn yi a fala e xa, a naxa, “ɛ na yigiya banxin naxan yi, ɛ xa lu mɛnni han ɛ yi keli na taani.

<sup>11</sup> Xa ɛ yirena nde li, yamaan mi ɛ rasuxu, e mi e tuli mati ɛ ra, ɛ xa keli na yi. ɛ yi ɛ sanne rakunkun, ɛ yi na gbangbanna ba ɛ sanne ra.\* Na findima nɛn sereyaan na e xa!”

<sup>12</sup> Nayi, e yi siga, e sa kawandin ba, e naxa, a yamaan xa e xun xanbi so e hakeɛne yi.

<sup>13</sup> E yi jinan wuyaxi kedi, e turen sa furetɔne xunne yi misaala ra, e yi e rakendɛya.

*Yoni Marafu Tiin faxa fena*  
*Matiyu 14.1-12, Luka 9.7-9*

<sup>14</sup> Manga Herode yi na birin mɛ amasɔtɔ Yesu xinla bata yi xuya ayi yiren birin yi. Muxuna ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin nan kelixi sayani. Nanara, sɛnbɛna a yii, a kabanako feene liga.”

<sup>15</sup> Koni ndee naxa, “Nabi Eli nan a ra.” Ndee naxa, “Nabiin nan a tan na alo waxati danguxin nabina nde.”

<sup>16</sup> Herode a mɛ waxatin naxan yi, a yi a fala, a naxa, “Yoni nan a ra, n naxan xunna sege a de! A bata keli sayani!”

<sup>17</sup> Herode yetɛɛn yamarin fi nɛn, a Yoni xa suxu, e yi a xidi, e yi a sa kasaan na Herodiyade a fe ra, naxan bata yi dɔxɔ Herode fafaxakedenna Filipi xɔn, Herode naxan dɔxɔ a jaxanla ra.

<sup>18</sup> Yoni bata yi a fala Herode xa, a naxa, “A mi daxa i xa i fafaxakedenna jaxanla dɔxɔ!”

<sup>19</sup> Nanara, Herodiyade yi xɔlɔ Yoni ma, a yi waxi a faxa feni. Koni a mi nɔ,

\* **6:11:** E *sanne rakunkun* feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xerane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

20 amasotō Herode yi gaxuxi Yoni yεε ra, bayo a yi a kolon a muxu tinxinxī sarijanxin nan yi a ra. Nanara, a yi lu a ratangε. Herode na yi a tuli mati Yoni ra waxati yo yi, a yi kuisanma nen, anu a yi rafan a ma a xa a tuli mati a ra.

21 Koni lōxōna nde, Herode yi a bari lōxōn sumunna donse donni tōn a tuntigine nun sofa mangane nun Galile yamanan muxu gbeene xa.

22 Herodiyade a dii tēmen yi so banxini, a yi a bodon. Na yi Herode nun a muxu xilixine kenēn. Nanara, mangan yi a fala na sungutunna xa, a naxa, “I waxi sese xōn ma, n na soε i yii.”

23 A yi a kolō, a yi saratin tongo a xa, a naxa, “I na n xandi sese yi, n na soma i yii nen hali n ma yamanan fōxō kedenna!”

24 Nanara, sungutunna yi mini, a siga, a sa a nga maxōdin, a naxa, “N xa a xandi nanse yi?” A nga yi a yabi, a naxa, “Yoni Marafu Tiin xunna.”

25 Nayi, dii tēmen yi xεtēn mangan fēma mafurēn, a yi a fala a xa, a naxa, “N waxi a xōn ma, i xa Yoni Marafu Tiin xunna so n yii wure lefaan ma iki sa!”

26 Na yi mangan niin nafōrō a ma, koni bayo a bata yi saratin tongo a muxu xilixine yεε xōri, a mi yi wama tondi feni.

27 A yi sofana nde yamari mafurēn, a a xa sa fa Yoni xunna ra. Na yi siga, a sa Yoni xunna seεε a dε kasoon na,

28 a fa a ra wure lefaan ma. A yi a so sungutunna yii, na yi a so a nga yii.

29 Yoni a xarandiine to na mε, e yi fa a binbin tongo, e sa a maluxun.

### *Yesu yi muxu wuli suulun dεge*

#### *Matiyu 14.13-21, Luka 9.10-17, Yoni 6.1-14*

30 Xerane yi e malan Yesu fēma, e feen naxan birin ligaxi, e nun e yamaan xaran kii naxan yi, e yi na birin yeba a xa.

31 A yi a fala e xa, a naxa, “E fa ε danna yire madunduxina nde yi, ε fa ε matabu n fēma.” Amasotō muxu wuyaxi yi fama, e siga, han e mi yi fεrēn yati sōtōma, e yi e dεge.

32 Nayi, e yi te kunkin kui alogo e xa siga yire madunduxina nde yi.

33 Koni muxu wuyaxi yi e to sigε, e yi a kolon mafurēn! Nanara, muxune yi keli taane birin yi, e yi e gi han e tan singe yi sa so.

34 Yesu to mini kunkin kui, a yi yama gbeen to na yi, a kininkinin e ma amasotō e yi luxi nen alo yεxεen naxanye kantan muxu mi na. Nanara, a e xaran fōlō fe wuyaxi ma.

35 A xarandiine yi fa a fēma jīnbanna ra, e naxa, “Kōεen bata so, burunna nan nun be ra.

36 Yamaan naxεtε alogo e xa siga be rabilinna banxidene ra e nun xεεne ma, e sa donseen sara e yεtε xa.”

37 Yesu yi e yabi, a naxa, “E tan yεtεen xa donseen so e yii.” E yi a fala a xa, e naxa, “I waxi a xōn ma, nxu xa sa walikεen kike solomasexe saranna sara burun na ba nxu yi donseen so e yii?”

38 Yesu yi e maxōdin, a naxa, “Buru xun yoli ε yii? E sa a mato.” E yi a yabi, e naxa, “Buru xun suulun, yεxε firin nan be.”

39 Nayi, Yesu yi a fala, a e xa yamani taxun dōxōde yεen ma, e dōxō seεxene fari.

40 Awa, yamaan yi dōxō muxu kεmε yεen nun muxu tonge suulun yεen ma.

41 Na xanbi ra, Yesu yi buru xun suulunne nun yεxε firinne tongo, a yi a yεen nate kore, a barikan bira Ala xa. A na buru xun suulunni gira, a yi a so a xarandiine yii, a e xa a yitaxun yamaan na. A yεxε firinne fan yitaxun e ra.

42 E birin yi e dεge, e lugo ken!

<sup>43</sup> Xarandiine yi debe fu nun firin nafe burun nun yeXe dungi dɔnxene ra.

<sup>44</sup> Muxun naxanye na burune don, xeMene gbansan, muxu wuli suulun.

*Yesu yi sigan ti igen fari*

*Matiyu 14.22-33, Yoni 6.15-21*

<sup>45</sup> Na waxatin yeteni, Yesu yi a xarandiine rasiga kunkin kui a yeE ra Betasada taani daraan kidi ma. A tan yi lu xanbin na yamaan naxete deni.

<sup>46</sup> A to keli yamaan fema, a yi te geyaan fari Ala maxandideni.

<sup>47</sup> Ninbanna to a li, kunkin yi daraan tagini, Yesu tan kedenna bɔxɔni.

<sup>48</sup> A yi a to a xarandiine tɔɔma kunkin nasiga feen na bayo foye gbeen bata yi a xun sa e ma. Na nan a liga a siga e fema subaxani, a sigan tima igen fari, a yi dangu feni e ra nun.

<sup>49</sup> Koni e to a to sigan tiye igen fari. E yi e miri fa fala, muxun yeLenna nan a ra. E gbelegbele,

<sup>50</sup> amasɔɔ e birin a to nen, e yi gaxu kati! Yesu yi falan ti e xa mafuren, a naxa, “E wekile, n tan nan a ra. E nama gaxu.”

<sup>51</sup> A so kunkin kui e fema, foyen yi a raxara. Xarandiine yi kabɛ han!

<sup>52</sup> Amasɔɔ e mi buru don feen kabanako feen famuxi, bayo e bɔɔɛn yi xɔɔɔɔ.

*Yesu yi furetɔne rakendeya*

*Matiyu 14.34-36*

<sup>53</sup> Yesu nun a xarandiine yi daraan gidi. E siga Genesareti yamanani, e kunkin xidi na yi.

<sup>54</sup> E to mini kunkin kui tun, yamaan yi Yesu kolon.

<sup>55</sup> Men kaane na yi a xinla me denaxan yi, e birin yi fama e furetɔne ra nen a fema dagine ma.

<sup>56</sup> Yesu siga yiren naxan birin yi, banxidene nun taane nun xeene, men muxune yi fama e furetɔne ra nen lɔxɔ tidene yi. E yi Yesu mafan, a a xa tin furetɔne xa e yiin din a domaan lenben na. Naxanye birin yi e yiin dinma a ra, ne birin yi kendeyama nen.

## 7

*Yahudiyane namun feene*

*Matiyu 15.1-9*

<sup>1</sup> Awa, Farisi muxuna ndee nun sariya karamɔxɔna ndee yi e malan Yesu rabilinni sa keli Yerusalɛn taani.

<sup>2</sup> E yi a to fa fala a xarandiina ndee e degema, e yiine mi yi sarɔɔɔn lan Yahudiyane dinan kiin ma. Na bunna neen fa fala e mi e yiin naxaxi.

<sup>3</sup> Anu, Farisi muxune nun Yahudiyane birin mi yi donseen donɔɔe xa e mi e yiin naxa lan e dinan kiin ma, amasɔɔ e yi kankanxi e benbane namun feene ma.

<sup>4</sup> E na keli lɔxɔ tideni, xa e mi e fatin maxa lan e dinan kiin ma, e mi e degɛ. Namun fe wuyaxi mɔn e yii, alo igelengenna nun tunden nun sulan goronne maxana.

<sup>5</sup> Farisi muxune nun sariya karamɔxɔne yi Yesu maxodin, e naxa, “Nan-fera, i ya xarandiine mi en benbane namunna suxuma? E donseen donma e yiin mi raxaxi lan en ma dinan kiin ma!”

<sup>6</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Nabi Esayi waliyiya falan naxan ti e fe yi, a ɔɔɔɔɔn nan yi a ra, e tan nafigine, bayo a seɔɔxi, a naxa, ‘Yamani ito n binyama e deen nin, koni e bɔɔɔɔn makuya n na pon!’”

7 E n batuma fuyan! Amasotɔ e xaranna findixi adamadiyaan yamari xaranxine nan gbansan na.\* ”

8 Yesu naxa, “E bata Alaa yamarine bejin, ε adamadiine namun feene suxu.

9 E fatan Alaa yamarine kaladeni alogo ε xa kankan ε gbee namun feene ma!

10 Amasotɔ Musa a fala nen, a naxa, ‘I baba nun i nga binya,’ a mɔn naxa, ‘Naxan na a baba danga hanma a nga, ε na kanna faxa.’†

11 Koni ε tan a falama, ε naxa, a naxan na a fala a fafe xa hanma a nga xa, a naxa, ‘I yi maliin naxan sotɔma n yi nun, na bata findi Ala gbeen na,’ e yi na falama e kon xuiini, fa fala ‘korobanna.’

12 Xa a na fala, ε mi fa tinma a xa sese liga a fafe nun a nga xa.

13 Nayi, ε Alaa falan kalama ε namun feene xɔn ε yamaan xaranma naxanye ma. E na fe sifa wuyaxi gbeteɛye ligama.”

### *Muxuna sarijanna kala fena*

#### *Matiyu 15.10-20*

14 Na xanbi ra, Yesu mɔn yi yamaan xili a fema. A yi a fala e xa, a naxa, “E birin xa ε tuli mati n xuiin na, ε yi ito famu.

15 Muxun seen naxan birin donma, na mi a sarijanna kalama. Koni feen naxan kelima a bɔɔɛni, na nan a sarijanna kalama.

16 Awa, xa tunla naxan xɔn, a xa feen me, na xa a tuli mati!”

17 A keli yamaan fema waxatin naxan yi, a so banxini, a xarandiine yi a maxɔdin na sandan bunna ma.

18 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E fan munma xaxili sotɔ ba? E mi a to, muxuna sarijanna mi kalama donseen xan xɔn naxan soma a de?”

19 Amasotɔ a mi soma a bɔɔɛn xan yi, fo a godo a kui, na xanbi ra, a yi mini a fatini.” Yesu to ito fala, a yi a falama nen fa fala donse yo mi haramuxi.

20 A yi a fala, a naxa, “Naxan kelima muxun bɔɔɛni, na nan a sarijanna kalama.

21 Bayo feen naxanye kelima a bɔɔɛni, ne nan itoe ra, miriya jaxin nun yanga suxun nun mujan nun muxu faxana

22 e nun yalunyaan nun milan nun fe jaxin nun yanfantenyaan nun haramu feene nun xɔxɔlonyaan nun muxu makonbin nun wason nun xaxil-itareyana.

23 Fe jaxin sifani itoe birin kelima muxun bɔɔɛn nin, e yi a sarijanna kala.”

### *Naxanla a denkeleyana fe*

#### *Matiyu 15.21-28*

24 Yesu yi keli na yi, a siga Tire yamanani, a sa so banxina nde kui. A mi yi waxi a xɔn ma, muxu yo xa a yiren kolon. Koni a mi yi noe a luxunje.

25 Naxanla nde yi na, yinna jaxin yi naxan ma dii temen foxɔ ra. Na to Yesu a fe me tun, a fa bira a sanna bun ma.

26 Gireki kaan nan yi na jaxanla ra, a bari Siriya-Fenisa yamanan nin. A yi Yesu mafan, a xa yinnan kedi a dii temen foxɔ ra.

27 Koni Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “En diidine dege singen han e lugo. A mi lan en yi diidine donseen tongo, en yi a sa e barene bun ma.”‡

\* 7:7: Esayi 29.13 † 7:10: Xɔɔyaan 20.12 nun 21.17 e nun Sariyane 5.16 ‡ 7:27: Yesu jaxanli ito a denkeleyaan nan fesefesema sandani ito xɔn. Sandan kui, siya gbeteɛne findixi barene ra, diidine fan yi lu alo Isirayila kaane.

<sup>28</sup> Naxanla yi a yabi, a naxa, “N fafe, baren naxanye tabanla bun ma, ne donse yolonxine nan donma, diidine naxanye rayolonma bəxəni!”

<sup>29</sup> A yi a fala a xa, a naxa, “I bata n yabi ki fajɪ. Nayi, siga i konni, yinnan bata xεtε i ya dii tɛmɛn fəxə ra!”

<sup>30</sup> Nayi, a yi xεtε a konni, a yi a diin to saxi a sadeni, yinnan bata xεtε a fəxə ra fefe!

### *Yesu yi bobon nakɛndɛya*

<sup>31</sup> Na xanbi ra, Yesu yi keli Tire yamanani a dangu Sidən yamanani. A yi gidi Galile Daraan binni Taa Xun Fune yamanani.

<sup>32</sup> Muxuna ndee yi fa xεmε tuli xərɪna nde ra a fɛma fala ti feen yi xədəxə naxan ma. E yi Yesu mafan, a xa a yiin sa a ma.

<sup>33</sup> Nanara, Yesu yi a tongo a keli yamaan yε. A yi a yii sonla raso a tunle kui, a yi a dɛgen namini, a yi a sa xεmɛn lɛnna ma.

<sup>34</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a yɛɛn nate kore, a yi kutun sununi! A yi a xui ramini a kon xuini, a naxa, “Epafata.” Na bunna nɛɛn “A xa rabi!”

<sup>35</sup> Na waxatin yɛtɛni xεmɛn tunle yi raba ayi, a lɛnna yi fulun, a falan ti fələ ki fajɪ.

<sup>36</sup> Yesu yi e birin yamari, a e nama a fala muxu yo xa. Koni a yi danna sama na falan ma kii naxan yi, falan yi sigama ayi na kii nin.

<sup>37</sup> Yamaan yi kabε kati, e naxa, “A feen birin ligama ki fajɪ! Hali tuli xərɪne, a ne tunla rabama ayi, bobone yi falan ti.”

## 8

### *Yesu yi muxu wuli naanin dɛge*

#### *Matiyu 15.32-39*

<sup>1</sup> Na waxatini, yama gbeen mən yi malan. Donse to mi yi na, Yesu yi a xarandiine xili a fɛma, a yi a fala e xa, a naxa,

<sup>2</sup> “N bata kininkinin yamani ito ma, amasətə e bata soqe saxan ti n fɛma. Donse yo mi fa e yii iki.

<sup>3</sup> Xa n na e kamɛtəne rasiga e konne yi, e sa fugama a ra nɛn kira yi amasətə e tan ndee kelideni kuya.”

<sup>4</sup> A xarandiine yi a yabi, e naxa, “Donseen sətən minɛn yi wulani ito yi naxan e luge?”

<sup>5</sup> Yesu yi e maxədin, a naxa, “Buru xun yoli ε yii?” E yi a yabi, e naxa, “Solofere.”

<sup>6</sup> A yi a fala yamaan xa, a e xa dəxə bəxəni. A yi na buru xun soloferen tongo, a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, a e xa e yitaxun yamaan na. Awa, xarandiine yi a liga na kiini.

<sup>7</sup> Yεxɛdina ndee fan yi e yii. Yesu yi barikan bira ne fan ma fe ra. A yi a fala xarandiine xa, a naxa, a e xa ne fan yitaxun yamaan na.

<sup>8</sup> Muxune birin yi e dɛge, e yi lugo ken! Xarandiine yi na dənxe dungi dungine matongo, e debe solofere rafe ne ra.

<sup>9</sup> Xεmɛne gbansanna, e muxu wuli naanin nan ɲəxən yi a ra. Nayi, Yesu yi e rasiga.

<sup>10</sup> Na waxatin yɛtɛni, e nun a xarandiine yi so kunkin kui, e siga Dala-manuta yamanani.

### *Taxamasenna maxədin fena*

#### *Matiyu 16.1-4*

11 Farisi muxuna ndee yi fa, e Yesu tandi fɔlɔ. E yi waxi a bunba feni, e yi a maxɔdin, a xa taxamasenna nde liga sa keli ariyanna yi.

12 Yesu yi kutun sununi ki faji, a yi a fala e xa, a naxa, “Nanfera to muxune taxamasenna nde maxɔdinma? N xa jɔndin fala ε xa, e mi taxamaseri yo toma.”

13 Na xanbi ra, a yi keli e fɛma, a mɔn yi te kunkin kui, a yi dangu daran bode fɔxɔn na.

*Marakolonna lan xaranne ma  
Matiyu 16.5-12*

14 Nba, xarandiine yi jinan, e mi siga buru ra e yii fɔ buru xun keden pe, na nan yi kunkin kui.

15 Yesu yi e yamari, a naxa, “E a liga ε yeren ma Farisi muxune nun Herode a muxune buru rate sena\* fe yi.”

16 E yi falan ti e bode tagi, e naxa, “A ito falan nɛn bayo buru mi en yii.”

17 E yi naxan falama, Yesu yi na kolon. Nanara, a yi e maxɔdin, a naxa, “E falan tima nanfera fa fala buru mi en yii? E mɔn munma a yɛε to ε munma xaxili sɔtɔ? E bɔjɛn nan xɔdɔxɔ ba?”

18 Yɛɛna ε ma ba, ε mi sese toma? E tunla na koni ε mi fefe mɛɛn ba? E bata jinan ba,

19 n to muxu wuli suulunna dɛge buru xun suulunna ra, ε debe yoli rafe a dungi dungi dɔnxɛne ra?” E yi a yabi, e naxa, “Fu nun firin.”

20 Yesu mɔn naxa, “N to muxu wuli naaninna dɛge buru xun soloferen na, ε debe yoli rafe a dungi dungi dɔnxɛne ra?” E yi a yabi, e naxa, “Solofere.”

21 A yi e maxɔdin, a naxa, “E munma a famu ba?”

*Yesu yi danxutɔɔn nakɛndɛya*

22 Nba, Yesu nun a xarandiine to sa Betasada taan li, muxuna ndee yi fa xɛmɛ danxutɔɔn na Yesu fɛma. E yi a mafan, a xa a yiin sa danxutɔɔn ma.

23 Yesu yi danxutɔɔn yiin suxu, a yi siga a ra taa xanbin na, a yi a dɛgen sa xɛmɛn yɛɛne ma, a yi a yiine sa a ma, a yi a maxɔdin, a naxa, “I sena nde toma ba?”

24 Xɛmɛn yi a yɛɛn nate, a naxa, “N muxune toma, koni e luxi alo wudi binle nan sigan tima.”

25 Yesu mɔn yi a yiine sa xɛmɛn yɛɛne ma. A yɛɛne yi rabi, a yi seene yigbɛ ki faji!

26 Yesu yi a rasiga a konni, a naxa, “I nama fa xɛtɛ taani sɔnɔn de!”†

*Piyɛri a falana Yesu a fe yi  
Matiyu 16.13-20, Luka 9.18-21*

27 Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga Sesariya rabilinna taane yi Filipi yamanani. Yesu yi a xarandiine maxɔdin kira yi, a naxa, “Yamana a falama a nde n tan na?”

28 E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiina. Bonne naxa, a Nabi Eli nan i tan na, koni ndee gbɛtɛye fan naxa, a nabina nde nan i tan na.”

29 Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “E tan go? E tan naxa a di? Nde n tan na?” Piyɛri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na.”

\* **8:15: burun nate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi. Yesu na lebenna sama Farisi muxune xaranna nan ma. Farisi muxune xaranna yamaan birin kalama alo leben xurudin burun birin nagboma kii naxan yi. † **8:26:** Yanyina nde, Yesu mi yi waxi a xɔn ma muxune xa a kolon fa fala a bata muxun nakɛndɛya alogo yamaan nama gbo ayi.

30 Awa, Yesu yi e yamari, a e nama a fe fala muxu yo xa.

*Yesu yi a sayana fe fala*

*Matiyu 16.21-28, Luka 9.22-27*

31 Na xanbi ra, Yesu yi a xarandiine xaran fɔlɔ, a naxa, a fεε mi na fɔ a tan Muxuna Dii Xεmεn xa tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ. A naxa, a yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne e mεma a ra nεn, e yi a faxa. A soqe saxandeni, a yi keli sayani.

32 A yi ito yeɓa e xa ki fajɩ. Nanara, Piyeri yi a ba bonne fεma, a yi a maxadi fɔlɔ.

33 Koni Yesu yi a yεε rafindi e ma, a yi a xarandiine mato, a Piyeri maxadi, a naxa, “Setana, fata n ma! I mi i mirima Alaa feene ma fɔ adamadiine.”

34 Yesu yi yamaan xili a fεma e nun a xarandiine. A yi a fala e xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan fɔxɔ ra, a xa a mε a yeɛ ra, a yi a faxa wudin‡ tongo, a bira n fɔxɔ ra.

35 Amasɔtɔ naxan waxi a niin nakisi feni, na bɔnɔma a yi nεn. Koni naxan na bɔnɔ a niini n tan nun n ma falan Xibaru Fajina fe ra, na kisima nεn.

36 Xa muxun dunuɓa birin sɔtɔ, a bɔnɔ a niini habadan, tɔnɔn mundun na ra?

37 Muxun nɔε nanse fiye, a mɔn yi a niin sɔtɔ?

38 Awa, xa muxun yagi a tiye n tan nun n ma fe falana fe ra hake kanne nun nafigine yεε ra iki, n tan Muxuna Dii Xεmεn fan yagima nεn na kanna fe ra, nxu nun maleka sariɓanxine na fa waxatin naxan yi n Fafe Alaa binyeni.”

## 9

1 A mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N xa jɔndin fala ε xa: Ndee be, ne mi faxe fɔ e Alaa Mangayaan to fe a senbeni.”

*Yesu a nɔrɔna fe*

*Matiyu 17.1-13, Luka 9.28-36*

2 Xii sennin danguxina, Yesu yi Piyeri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra e danna geya gbeen fari. A keɓaan yi masara e yεε ra yi.

3 A dugin yi lu mayilenɓe, a fixa ayi fefe! Dugi xaan mi dunuɓa yi naxan nɔε dugin fixe na kiini.

4 Nabi Eli nun Nabi Musa yi mini kenenni e yeɛtagi, e yi lu falan tiye Yesu xa.

5 Piyeri yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, a lanxi bayo nxu be. Nxu xa gage saxan ti be, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.”

6 A mi yi fa a kolon a naxan falama, amasɔtɔ gaxun bata yi e suxu han!

7 Kundaan yi godo e xun ma, fala xuiin yi keli na kundani, a naxa, “N nafan Dii Xεmεn nan ito ra, ε tuli mati a xuiin na!”

8 E yi e yεε rakɔɓin e rabilinni mafuren, koni e mi muxu yo to e fεma fɔ Yesu kedenna!

9 E yi godoma geyaan na waxatin naxan yi, Yesu yi e yamari, a e feen naxan toxi, e nama na fala muxu yo xa fɔ a tan Muxuna Dii Xεmεn na keli sayani.

10 E yi na falan namara, koni e yi falan ti fɔlɔ e bode tagi, e naxa, “Keli fena sayani, na bunna di?”

‡ 8:34: Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nεn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wekile sayaan na Yesu fɔxɔ ra.



11 E yi Yesu maxɔdin, e naxa, “Sariya karamɔxɔne a falama nanfera fa fala Nabi Eli nan singe fama?”\*

12 A yi e yabi, a naxa, “Nabi Eli nan singe fama yati, a yi feene birin yitɔn. Koni nanfera Kitabuna a falama a Muxuna Dii Xɛmɛn tɔrɔma nɛn kati, muxune yi e mɛ a ra?”

13 Koni n xa a fala ɛ xa, Nabi Eli bata yelin fɛ. E yi e rafan feene birin liga a ra alo Kitabuna a fe falaxi kii naxan yi.”

*Yinnan yi diidin naxan fɔxɔ ra*

*Matiyu 17.14-21, Luka 9.37-43*

14 E to fa xarandiin bonne fɛma, e yi yama gbeen to e rabilinni. E nun sariya karamɔxɔna ndee yi e bode matandima.

15 Yamaan to Yesu to, e yi kabɛ kati! E siga e giyɛ a ralandeni, e yi a xɔntɔn.

16 Yesu yi a xarandiine maxɔdin, a naxa, “Ɛ bode matandima nanfera?”

17 Muxu keden yi a yabi yamaan yɛ, a naxa, “Karamɔxɔ, n bata fa n ma dii xɛmɛn na i fɛma amasɔtɔ yinnana a fɔxɔ ra. A mi nɔɛ falan tiyɛ.

18 Yinnan na keli a ra waxati yo yi, a a rabirama nɛn bɔxɔni. A dɛ xunfanna yi lu minɛ, a lu a jinna raxinjɛ. A xara ayi. N bata i ya xarandiine mafan, alogo e xa yinnani ito kedɪ, koni e mi nɔxi a kedɛ.”

19 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tan dɛnkɛlyatarene, n luma ɛ fɛma han waxatin mundun yi? N xa dijɔa ɛ xa han waxatin mundun yi? Ɛ fa diin na n fɛma.”

20 E yi fa a ra Yesu fɛma.

Yinnan to Yesu to, a yi banxulanna raxuruxurun keden na, a yi bira bɔxɔni, a yi lu a makutukutɛ, a dɛ xunfanna yi lu minɛ.

21 Yesu yi banxulanna fafe maxɔdin, a naxa, “Xabu waxatin mundun ito ligama a ra?” A fafe yi a yabi, a naxa, “Xabu a dii jɔrɛna.

22 Yinnan bata kata a faxa feen na sanja ma wuyaxi. A bata yi a rabira tɛɛn nun igeni. Xa i nɔɛ a ligɛ, kininkinin nxu ma, i yi nxu mali.”

23 Yesu naxa, “I tan naxa, ‘Xa i nɔɛ.’ Naxan na dɛnkɛlyaya, na nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.”

24 Banxulanna fafe yi a xuini te sa, a naxa, “N dɛnkɛlyaxi, koni n mali n ma dɛnkɛlyatareyani.”

25 Yesu yi a to, yamaan yi masoma e ra. Nanara, a yinna jaxin yamari, a naxa, “I tan yinnan bobo tuli xɔrina, n bata i yamari, xɛtɛ diidini ito fɔxɔ ra, i nama fa a tɔrɔ sɔnɔn!”

26 Yinnan yi gbelegbele. A banxulanna raxara ayi ken! A xɛtɛ a fɔxɔ ra. Banxulanna yi liga alo faxa muxuna. Muxune birin yi a fala, e naxa, “A bata faxa.”

27 Koni Yesu yi banxulanna suxu a yiin ma. A yi a rakeli, a ti.

28 Yesu so banxini waxatin naxan yi, a xarandiine yi a maxɔdin e danna, e naxa, “Nanfera nxu tan mi nɔxi na yinnan kedɛ?”

29 Yesu yi e yabi, a naxa, “Na sifan mi kedɛ Ala maxandin xanbi.”

*Yesu mɔn yi a faxa feen fala*

*Matiyu 17.22-23, Luka 9.43-45*

\* 9:11: **Nabi Eli** a fe sɛbɛxi Malaki 3.23 kui. Sariya karamɔxɔne yi laxi a ra a Nabi Malaki bata a fala a Nabi Eli mɔn fama nɛn benun Alaa Muxu Sugandixin xa fa. Yoni Marafu Tiin nan na nabiya falan nakamalixi. A a lixi taruxuni ito kui, Herode bata yi Yoni Marafu Tiin faxa.

30 E yi keli mɛnni, e dangu Galile yamanani. Yesu mi yi waxi a xɔn ma muxune xa a yire kolon,

31 amasɔtɔ a yi a xarandiine nan xaranma. A yi a fala e xa, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xɛmɛn yanfama nɛn, e yi n so muxune yii, e yi n faxa. Koni soge saxan na dangu, n mɔn kelima nɛn sayani.”

32 Koni, e mi na falan bunna kolon, e mɔn yi gaxu a maxɔdinɲɛ.

### *Nde gbo birin xa?*

*Matiyu 18.1-5, Luka 9.46-48*

33 E Kapɛrunan taan li waxatin naxan yi, e so banxini. Yesu yi a xarandiine maxɔdin, a naxa, “E yi ε bode matandima kira yi nanfe ma?”

34 Koni e yi dundu amasɔtɔ e bata yi e bode matandi kira yi nun fa fala nde gbo birin xa e ye.

35 Yesu yi dɔxɔ, a yi a xarandii fu nun firinne xili, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi findi feni xunna ra, na xa a yeɛ lu a raɲanna ra, a findi birin ma walikɛɛn na.”

36 A yi diidina nde rakeli, a yi a ti e birin yeɛtagi. A yi a tongo, a yi a fala e xa, a naxa,

37 “Naxan na diidini ito nde yisuxu n xinli, na bata n tan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na mi n tan xan tun yisuxi, fɔ naxan n xɛxi.”

### *Naxan mi kelixi ε xili ma*

*Luka 9.49-50*

38 Yoni yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, nxu bata xɛmɛna nde to jinanne kedɛ i xinli, nxu yi a raxɔɔ, a xa a lu amasɔtɔ a mi yi en tan fɔxɔ ra.”

39 Yesu yi e yabi, a naxa, “E nama a raxɔɔ amasɔtɔ muxun naxan kabanako feen ligama n xinli, na mi nɔɛ n ma fe ɲaxin fale.

40 Amasɔtɔ naxan mi kelixi en xili ma, na en xa nɛn.

41 N xa ɲɔndin fala ε xa, muxu yo igen so ε yii amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin gbeen nan ε tan na, na barayin sɔtɔma nɛn!”

### *Yulubina fe*

*Matiyu 18.6-9, Luka 17.1-2*

42 Yesu naxa, “Diidin naxanye denkeleyaxi n ma itoe ra, muxu yo na nde keden bira yulubini, a yi fisa nun gemɛ gbeen yi xidi na kanna kɔɛ ra, a woli tilinna ma.

43 Xa i yii nan i bire yulubini, a sege a ra. A fisa i yii keden kanna xa so habadan nii rakisini, benun i yii firin kanna xa so yahannama te tutareni,

44 ‘kunle nun tɛɛn mi ɲanɲɛ denaxan yi habadan!’

45 Xa i sanna nan i bire yulubini, a sege a ra. A fisa i san keden kanna xa so ariyanna yi benun i san firin kanna xa so yahannama yi,

46 ‘kunle nun tɛɛn mi ɲanɲɛ denaxan yi habadan!’

47 Xa i yeɛn nan i bire yulubini, a ba na. A fisa i yeɛ keden kanna xa so Alaa Mangayani benun i yeɛ firin kanna xa so yahannama yi,

48 ‘kunle nun tɛɛn mi ɲanɲɛ denaxan yi habadan!’

49 Amasɔtɔ tɛɛn sama muxun birin ma nɛn mɛnni alo i na fɔxɔn so suben ma.”

50 “Fɔxɔn fan, koni xa a mɛxɛmɛxɛnna ba ayi, a fa ramɛxɛmɛxɛnna nanse ra nayi? E kɛwali faɲine xa lu ε dunuɲa yi gidini alo fɔxɔn naxan donse ɲaxumɛni, ε lu bɔɲɛ xunbenli ε bode xɔn.”

## 10

*Xaranna lan futu kala feen ma  
Matiyu 19.1-12, Luka 16.18*

1 Na xanbi ra, Yesu yi keli menni, a yi siga Yudaya yamanani, a Yurudeŋ baan gidi. Yamaan mon yi malan a fema. A mon yi e xaran alo a darixi a lige kii naxan yi.

2 Farisi muxuna ndee yi fa a fema, e yi a maxodin alogo e xa a kejaan feselese, e naxa, “A fala nxu xa, a daxa sariyani ba xemen xa a me a naxanla ra?”

3 Yesu yi e yabi, a naxa, “Musa yamarin mundun so e yii?”

4 E yi a yabi, e naxa, “Musa bata tin a xemen xa futu kala kedin sebe, a yi a naxanla bejin.”

5 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Musa na yamarin sebexi e xa nen bayo e bojen xodxo.”

6 Koni a foloni dunuja da waxatini, ‘Ala xemen nun naxanla da nen,’

7 ‘Nanara, xemena a nga nun a fafe bejinma nen, a yi a maso a naxanla ra,

8 e findi fati bendε kedenna ra.\* Nayi, muxu firin mi fa e ra koni muxu keden.

9 Nanara, Ala bata seen naxanye tugun e bode ra, muxe nama ne fata.”

10 E xete banxini waxatin naxan yi, xarandiine yi Yesu maxodin na feen ma.

11 A yi a fala e xa, a naxa, “Xemen naxan na a naxanla bejin, a naxalan gbete futu, a bata yalunyaan liga lan a naxalan singen ma.†

12 A na kii nin, naxanla naxan na a me a xemen na, a lu xeme gbete xa, na naxanla bata yalunyaan liga.”

*Yesu yi duba diidine xa  
Matiyu 19.13-15, Luka 18.15-17*

13 Muxune yi fa diidine ra Yesu fema, alogo a xa a yiin sa e xunni, a duba e xa. Koni xarandiine yi falan ti ne ma.

14 Yesu to na to, a yi xolo, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E tin diidine xa fa n fema, e nama e raxete amasoto e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan na.

15 N xa jondin fala e xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na mi soe Alaa Mangayani mume!”

16 Na xanbi ra, a yi diidine doko a kanke ra, a yi a yiin sa e ma, a duba e xa.

*Xeme nafulu kannafe  
Matiyu 19.16-30, Luka 18.18-30*

17 Yesu sigamatona, xemena nde yi a gi Yesu foxo ra, a sa a xinbi sin a bun ma. A yi a maxodin, a naxa, “Karamoxo fajina, n nanfe lige n habadan nii rakisin soto?”

18 Yesu yi a maxodin, a naxa, “I n xilima nanfera fa fala muxu fajina? Muxu yo mi fan, Ala nan keden fan.

19 I yamarine kolon ba? Fa fala, ‘I nama faxan ti. I nama yalunyaan liga. I nama munan ti. I nama wule seren ba. I nama muxun yii seene kansun. I baba nun i nga binya.‡”

20 Xemen yi a fala, a naxa, “Karamoxo, xabu n dii joreyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi.”

\* **10:8:** Dunuja Folon 1.27 nun 2.24 † **10:11:** *Ayalunyaan* ligaxi bayo a mon futu singen yamarin bun Ala yee ra yi. ‡ **10:19:** Xoroyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

21 Yesu yi a mato, a yi a xanu, a yi a fala a xa, a naxa, “Fe keden luxi i ma. Siga, i sa i yii seene birin mati, i yiigelitone ki. I nafunla sotoma nen ariyanna yi. Na xanbi ra, i fa bira n foxo ra.”

22 Xemen na me waxatin naxan yi, a boren yi rajaxu a ma, a sunuxin yi siga, amasoto nafulu kan gbeen nan yi a ra nun.

23 Yesu yi a xarandiine mato a rabilinni. A yi a fala e xa, a naxa, “Nafulu kanne so raxolo Alaa Mangayani han!”

24 Xarandiine yi kabε na falan ma. Koni Yesu mon yi a fala e xa, a naxa, “N ma diine, Alaa Mangayani so raxolo han!”

25 Nafulu kanna so raxolo Alaa Mangayani dangu jogomen so feen na sagilaan yinla ra.”

26 Xarandiine yi kabε kati, e yi e bode maxodin, e naxa, “Nde noε kise nayi?”

27 Yesu mon yi e mato. A yi a fala, a naxa, “Muxon mi noε na lige koni Ala tan noε nen. Ala noε feen birin lige nen.”

28 Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i foxo ra.”

29 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa jondin fala ε xa, naxan birin bata a konna lu na hanma a ngaxakeden xememane nun a jaxalanmane, hanma a nga hanma a fafe hanma a diine hanma a xεene, n tan nun n ma falan Xibaru Fapina fe ra,

30 na kanna na joxon kemε sotoma nen waxatini ito yi, banxine nun ngaxakeden xememane nun jaxalanmane nun ngane nun diine nun xεene, besenxonnyane fan yi sa ne fari, a yi habadan nii rakisin soto waxati famatoni.

31 Koni naxanye yeen na, ne wuyaxi sa luma nen xanbin na. Naxanye xanbin na iki, ne yi sa lu yeen na.”

### *Yesu mon yi a faxa feen fala*

#### *Matiyu 20.17-19, Luka 18.31-34*

32 E yi kira yi waxatin naxan yi, e sigama Yerusalen taani, Yesu yi tixi a xarandiine yeε ra. Xarandiine yi kuisan kati! A foxorabirane yi gaxu. Yesu mon yi a xarandii fu nun frinne tongo, a siga e ra e danna. Feen naxanye fama ligadeni a ra, a na fala e xa.

33 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a mato, en sigama Yerusalen taani. N tan Muxuna Dii Xemen soma nen saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone yii na yi. E n ma kitin bolonma nen, a lan sayaan ma. Na xanbi ra, e yi n so siya gbetene yii,

34 naxanye n magelema, e yi e dεgen namini n ma, e yi n bulan, e yi n faxa. Soge saxon na dangu, n mon kelima nen.”

### *Yaki nun Yoni e maxandina fe*

#### *Matiyu 20.20-28*

35 Na xanbi ra, Sebede a dii xemene Yaki nun Yoni yi fa Yesu fema, e naxa, “Karamoxo, nxu waxi a xon ma, i xa fena nde liga nxu xa.”

36 Yesu yi e maxodin, a naxa, “E waxi a xon ma, n xa nanfe liga ε xa?”

37 E yi a yabi, e naxa, “I na dexo i ya binyeni, tin nxu xa dξoden soto i fema, keden i yiifanna ma, keden i komenna ma.”

38 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E n xandima naxan yi, ε mi na kolon. N na n minma tɔɔya igelengenna naxan na, ε noε ε minjε na ra ba hanma ε rafuye xoleni alo n nafuma kii naxan yi?”

<sup>39</sup> E yi a yabi, e naxa, “Ɔn, nxu a nɔɛ.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na n minma tɔɔya igelengenna naxan na, ε fama ε mindeni na ra nɛn yati! N nafuma xɔlɛni kii naxan yi, ε fan yi rafu na kiini.

<sup>40</sup> Koni muxun dɔxɔ fena n yiifanna ma hanma n kɔmɛnna ma, n tan mi na ragidima. Ala bata yelin na yirene ragidɛ muxune ma.”

<sup>41</sup> Xarandii fuun bonne na mɛ waxatin naxan yi, e yi xɔlɔ Yaki nun Yoni ma.

<sup>42</sup> Nanara, Yesu yi e birin xili a fɛma, a naxa, “Ɛ a kolon fa fala naxanye yatɛxi mangane ra siyane yɛ, ne nɔyaan nan ligama e xun na, e muxu gbeene fan yi kuntigiyaan dɔxɔ e ra.

<sup>43</sup> Koni a mi na kiini ε tan tagi. Koni xa naxan yo waxi findi feni muxu gbeen na ε yɛ, fɔ na xa findi ε walikɛɛn na.

<sup>44</sup> Xa naxan yo waxi findi feni ε yɛɛratiin na, fɔ a xa findi birin ma konyin na.

<sup>45</sup> Amasɔtɔ hali n tan Muxuna Dii Xɛmɛna, n mi faxi fa fala muxe xa wali n xa, koni alogo n tan xa wali, n yi n niin fi muxu wuyaxi xunbaan na.”

*Yesu yi danxutɔɔn yɛɛn naba ayi  
Matiyu 20.29-34, Luka 18.35-43*

<sup>46</sup> Awa, e yi sa Yeriko taan li. Yesu nun a xarandiine nun yama gbeen yi minima Yeriko taani waxatin naxan yi, danxutɔna nde yi dɔxi kiraan de xandi tideni naxan yi xili Baritime. Na bunna nɛɛn “Time a dii xɛmɛna.”

<sup>47</sup> A to a mɛ a Yesu Nasarɛti kaan nan danguma, a gbelegbele fɔlɔ, a naxa, “Yesu, Dawudaa Dii Xɛmɛna, kininkinin n ma!”

<sup>48</sup> Muxu wuyaxi yi a masabari. Koni a mɔn yi lu gbelegbele, a naxa, “Dawudaa Dii Xɛmɛna, kininkinin n ma!”

<sup>49</sup> Yesu yi ti, a naxa, “Ɛ a xili.” Nayi, e danxutɔɔn xili, e naxa, “I bɔɔɛn xa xunbeli. Keli i ti, a i xilima.”

<sup>50</sup> A yi a doma gbeen nawoli ayi, a tukan, a fa Yesu fɛma.

<sup>51</sup> Yesu yi a maxɔdin, a naxa, “I waxi a xɔn ma, n xa nanfe liga i xa.” Danxutɔɔn yi a yabi, a naxa, “Karamɔxɔ, n waxi a xɔn ma, n xa seen to.”

<sup>52</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Siga, i ya dɛnkeleyaan bata i rakɛndɛya.” A yi seen to mafurɛn, a bira Yesu fɔxɔ ra kiraan xɔn ma.

## 11

*Yesu so fena Yerusalen taani  
Matiyu 21.1-11, Luka 19.28-40, Yoni 12.12-19*

<sup>1</sup> E to maso Yerusalen taan na, e yi so Betifage nun Betani taadine yi, Oliwi Geyaan dɛxɔn ma. Yesu yi a xarandii firin nasiga e yɛɛ ra.

<sup>2</sup> A yi a jɔngu e ma, a naxa, “Ɛ siga banxidɛɛn na ε yɛɛ ra. Ɛ na na li tun, ε sofalidina nde toma nɛn xidixi, muxe munma dɔxɔ naxan fari singen. Ɛ a fulun, ε fa a ra be.

<sup>3</sup> Xa muxuna nde ε maxɔdin fa fala, ‘Ɛ na ligama nanfera?’ Ɛ a fala a xa, ε naxa, ‘Marigin makona a ma,’ na kanna a soma ε yii nɛn mafurɛn.”

<sup>4</sup> Nanara, e yi siga, e sa sofalidin to xidixi kiraan de banxina nde de ra. E yi a fulunma waxatin naxan yi,

<sup>5</sup> muxun naxanye yi tixi na yi, na ndee yi e maxɔdin, e naxa, “Ɛ sofalidini ito fulunma nanfera?”

<sup>6</sup> E yi e yabi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi, e yi tin e xa siga.

<sup>7</sup> E yi fa sofalidin na Yesu fɛma, e yi e domane yifulun sofalidin fari, Yesu yi dɔxɔ a fari.

<sup>8</sup> Muxu wuyaxi yi e domane yifulun kiraan xɔn ma, bonne yi ɲɔxɔndene magira, e yi e sa kiraan xɔn ma a binya feen na.

<sup>9</sup> Naxanye yi sigama a yee ra e nun naxanye yi biraxi a fɔxɔ ra, ne yi lu sɔnxɔe, e naxa, “Ala tantun! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!”

<sup>10</sup> En benba Dawudaa mangayaan naxan fama, Ala xa na baraka! Ala tantun kore xɔnna ma pon!”

<sup>11</sup> Yesu yi so Yerusalen taani, a siga Ala Batu Banxini. A yi banxin kui seene birin mato, koni a li kɔe bata so, a yi siga Betani taani e nun a xarandii fu nun firinne.

### *Yesu yi xɔde binla danga*

#### *Matiyu 21.18-19*

<sup>12</sup> Na xɔtɔn bode, e yi kelima Betani taani waxatin naxan yi, kameɲ yi Yesu suxu.

<sup>13</sup> A yi xɔde binla to wulani a deene ɲingixi a ma. A yi siga na alogo a xa sa a bogina ndee fen a kɔe ra. Koni a to na li, a mi a bogi yo to, fɔ a deene amasɔto xɔden bogi waxatin munma yi a li.

<sup>14</sup> Yesu yi a fala xɔde binla ma, a naxa, “Muxu yo mi fa i tan bogin donma!” A xarandiine yi a fala xuiin me.

### *Yesu yi siga Ala Batu Banxini*

#### *Matiyu 21.12-17, Luka 19.45-48, Yoni 2.13-22*

<sup>15</sup> E Yerusalen li waxatin naxan yi, Yesu yi siga Ala Batu Banxini. Naxanye yi sare matiin nun sare soni mɛnni, a ne kedi fɔlɔ. A yi gbeti masarane tabanle rafelen, e nun ganba matine gbɛdene.

<sup>16</sup> A mi yi tinma muxu yo xa goronna rangungu Ala Batu Banxin tanden ma.

<sup>17</sup> A yi yamaan xaran, a naxa, “A seɓexi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma Banxin xili bama nen, Ala maxandi banxina siyane birin xa.’\* Koni e tan bata a findi muɲadene luxunden na!”

<sup>18</sup> Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne na me waxatin naxan yi, e yi Yesu faxa feren fen fɔlɔ. Bayo e yi gaxuxi a yee ra nun, amasɔto yamaan birin bata yi kabɛ a xaranna ma.

<sup>19</sup> Ninbari soxina, Yesu nun a xarandiine yi keli taani.

### *Xɔde binla fe xaranna*

#### *Matiyu 21.20-22*

<sup>20</sup> Na xɔtɔn bode subaxani, e yi sigama kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e yi na xɔde binla to xaraxi han a salenne.

<sup>21</sup> A fe yi rabira Piyeri ma. A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, i xɔde binla naxan danga, a mato, a bata xara!”

<sup>22</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “E denkeleya Ala ma.

<sup>23</sup> N xa ɲɔndin fala e xa, naxan na a fala geyani ito ma fa fala, ‘Siga, i sa bira fɔxɔ igeni,’ xa a mi sike a bɔɲeni, a yi denkeleya, fa fala a falan nakamalima nen, a ligama a xa nen.

<sup>24</sup> Na na a toxi, n na a falama e xa, e na Ala maxandi fena nde ma, xa e la a sɔto feen na, e na sɔtɔma nen.

<sup>25</sup> Awa, e nɛma Ala maxande waxatin naxan yi, xa fena nde e kui muxuna nde xili ma, e xa a mafelu na ra. Nanara, e Fafe Ala naxan ariyanna yi, na e mafeluyɛ e hakene ra.

\* **11:17:** Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11

<sup>26</sup> Xa ε mi bonne mafelu, ε Fafe Ala naxan ariyanna yi, na mi ε fan mafeluyε ε yulubine ra.”

*Yesu senben maxɔdinna fe  
Matiyu 21.23-27, Luka 20.1-8*

<sup>27</sup> Awa, e mɔn yi so Yerusalɛn taani. Yesu yi a masiga tima Ala Batu Banxin tanden ma waxatin naxan yi, saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne yi fa a fema.

<sup>28</sup> E yi a maxɔdin, e naxa, “I feni itoe ligama senben mundun yi? Nde i tixi itoe ligan na?”

<sup>29</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa ε maxɔdin fe keden na, xa ε n yabi, naxan n tixi na feene ra, n na falama ε xa nɛn.

<sup>30</sup> Awa, ε a fala n xa, nde Yoni rafaxi a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?”

<sup>31</sup> E yi falan ti fɔɔ e bode tagi, e naxa, “Xa en na a yabi fa fala a kelixi Ala nan ma, a a falama nɛn nayi, a naxa, ‘Nanfera ε mi la Yoni ra?’

<sup>32</sup> Koni xa en na a fala fa fala a kelixi muxun nan ma, na di?” Amasɔɔ, e yi gaxuxi yamaan yεε ra bayo yamaan birin yi laxi a ra a nabiin nan yi Yoni ra.

<sup>33</sup> Nayi, e Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi a kolon.” Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N tan fan feni itoe ligama senben naxan yi, n mi na falama ε xa na yi.”

## 12

*Nakɔ kantanne fe sandana  
Matiyu 21.33-46, Luka 20.9-19*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa, “Muxuna nde yi manpa bili nakɔɔn sa. A yi a sansan, a yi manpa ige badeni tɔn, a yi gbengben ti. Na xanbi ra, a nakɔɔn taxu a kantan muxune ra, a siga sigatini.

<sup>2</sup> A bogi waxatin to a li, a yi a walikɛna nde rasiga nakɔ kantanne ma, a e xa a gbeen so na yii.

<sup>3</sup> Nakɔ kantanne yi na walikɛn suxu, e yi a bɔnbɔ, e yi a raxete. E mi sese so a yii.

<sup>4</sup> Na xanbi ra, nakɔ kanna mɔn yi walikɛ gbete rasiga e ma, e yi na fan bɔnbɔ a xunna ma, e yi a makonbi.

<sup>5</sup> A yi a saxanden fan nasiga, e yi na tan faxa. Na xanbi ra, a yi ndee gbete ye rasiga, e yi na ndee bɔnbɔ, e yi ndee faxa.

<sup>6</sup> A lu a rafan dii xɛmɛ keden peen ma. Dɔnxɛn na, a yi na rasiga, a naxa, ‘E yagima nɛn n ma diin tan yεε ra.’

<sup>7</sup> Koni nakɔ kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, ‘Nakɔ kanna kɛ tongon nan ito ra, ε fa be, en na a faxa. Nayi, a kɛn yi findi en gbeen na!’

<sup>8</sup> Awa, e yi a dii xɛmɛn suxu, e yi a faxa, e yi a woli ayi nakɔɔn fari ma.”\*

<sup>9</sup> Yesu yi e maxɔdin, a naxa, “Nakɔ kanna nanfe ligama nayi? A fama nɛn nayi, a yi na muxune faxa. A nakɔɔn taxu muxu gbete ye ra.

<sup>10</sup> E munma Kitabun yireni ito xaran ba, a seβexi denaxan yi fa fala, ‘Banxi tiine e mɛ gɛmɛn naxan na, na bata findi banxin gɛmɛ fisamantenna ra.

<sup>11</sup> Marigin nan na ligaxi, kabanako feen nan na ra en yεε ra yi.† ?”

<sup>12</sup> E yi kata Yesu suxu feen na amasɔɔ e yi a kolon fa fala Yesu na sandan saxi e tan nan xa. Koni e gaxu yamaan yεε ra. Nanara, e keli a fema, e siga.

\* **12:8:** Sandani ito kui Ala nan misalixi nakɔ kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikɛn findixi nabine ra naxanye xc Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. † **12:11:** Yaburin 118.22-23

*Mudu fiin maxodinna fe*  
*Matiyu 22.15-22, Luka 20.20-26*

<sup>13</sup> E yi Farisi muxuna ndee nun Herode a muxuna ndee rasiga Yesu fema alogo e xa a suxu feni tɔn a falana fe ra.

<sup>14</sup> E yi fa a fema, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon fa fala jɔndi falan ni i ra. Muxu yo mi nɔe i ya miriyyaan maxete, amasɔto i mi muxune rafisaxi e bode xa fɔ i yamaan xaranma Alaa kiraan ma jɔndini. Awa, a daxa mudun xa fi Romi Manga Gbeen ma ba hanma a nama fi? Nxu lan nxu yi a fi, hanma nxu nama a fi?”<sup>‡</sup>

<sup>15</sup> Koni Yesu yi e nafiyyaan kolon. A yi e yabi, a naxa, “E n deen bunbama nanfera? E fa gbeti gbanan keden na, n xa a mato.”

<sup>16</sup> E yi fa gbeti gbanan keden na a xɔn. A yi e maxodin, a naxa, “Nde xili nun a yetagin sawura a ma?” E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.”

<sup>17</sup> Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”<sup>§</sup>  
 E kabɛ a ma kati!

*Faxa muxune rakeli fena*  
*Matiyu 22.23-33, Luka 20.27-40*

<sup>18</sup> Saduse muxuna\* ndee yi fa Yesu fema naxanye a falama fa fala a muxune mi kelima sayani. E yi a maxodin,

<sup>19</sup> e naxa, “Karamɔxɔ, Musa ito nan sebexi en xa, a naxa, ‘Xa xemena nde faxa, a jaxanla lu, koni dii mi a yii, xemɛn na ngaxakedenna xa na ke jaxanla tongo, e diin bari faxa muxun xa.’<sup>†</sup>

<sup>20</sup> Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi na nun, a forimaan yi jaxanla futu, a faxa, a mi dii lu.

<sup>21</sup> A xunyɛn yi ke jaxanla tongo, na fan yi faxa, a mi dii lu. A liga na kiini a xunyɛn saxanden fan na.

<sup>22</sup> Na muxu soloferene sese mi dii lu. Dɔnxɛn na, na jaxanla fan yi faxa.

<sup>23</sup> Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, na jaxanla findima nde gbee ra nayi? Amasɔto a bata yi dɔxɔ muxu solofereni ito birin xɔn ma nun!”

<sup>24</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “E bata tantan, amasɔto e mi Kitabun kolon hanma Ala senbena.

<sup>25</sup> Bayo faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, e ligama nen alo malekan naxanye ariyanna yi. Xemɛn mi jaxalan futuma, jaxanla mi dɔxɔn xemɛn xɔn ma.

<sup>26</sup> Awa, n xa faxa muxune rakeli feen jɔndin yita e ra. E mi na xaranxi Musaa Kitabun kui ba, Ala naxan fala a xa fɔtɔndin yireni, a naxa, ‘Iburahimaa Ala nan n tan na, e nun Isiyagaa Ala e nun Yaxubaa Ala?’<sup>‡</sup>

<sup>27</sup> Anu, faxa muxune Ala mi a tan na, koni fɔ niiramane.<sup>§</sup> E tantanna gbo.”

<sup>‡</sup> **12:14:** Xa a fala e nama a fi, a birama mangane ra nen, xa a fala e xa a fi, a birama yamaan na nen naxanye yigbetɛnxi mudu maxinle xɔn. **§ 12:17: Ala gbeena:** Mangan yetagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi mangan gbeen na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan nan na, nayi e fan findixi Ala gbeen na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yete so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen nan na. **\* 12:18: Saduse muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.

<sup>†</sup> **12:19:** Dunuja Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-10 <sup>‡</sup> **12:26:** Xɔrɔyyaan 3.2 nun 3.6 nun 3.15-16

**§ 12:27: niiramane:** Ala naxa a Iburahimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun fa fala Iburahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yɛna e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yɛe ra yi. Nanara, faxa muxune kelima sayani.



*Yamari fisamantenna fe  
Matiyu 22.34-40, Luka 10.25-28*

<sup>28</sup> Sariya karamɔxɔna nde yi na nun naxan e fe matandi xuiin mɛ. Na yi a to a Yesu bata Saduse muxune yabi ki fajni. Nanara, a yi a maxɔdin, a naxa, “Yamarin mundun gbo dangu a birin na sariyan yamarine ye?”

<sup>29</sup> Yesu naxa, “Naxan gbo a birin xa na nan ito ra. ‘Sirayila kaane, ε tuli mati. Marigina en ma Ala keden peen na a ra.

<sup>30</sup> I xa i Marigina Ala xanu i bɔɔɛn birin na, e nun i niin birin na e nun i xaxinla birin na e nun i sɛnben birin na.’\*

<sup>31</sup> A firinden nan ito ra. ‘I adamadi boden xanu alo i yetena.’† Yamari gbete mi na naxan gbo itoe firinna xa.”

<sup>32</sup> Sariya karamɔxɔn yi a fala Yesu xa, a naxa, “Karamɔxɔ, na lanxi. I bata jɔndin fala fa fala Ala keden peen nan a ra, gbete yo mi na fɔ a tan.

<sup>33</sup> I na Ala xanu i bɔɔɛn birin na e nun i xaxinla birin e nun i sɛnben birin, i yi i adamadi boden xanu alo i yetena, na dangu saraxa gan daxine nun saraxane birin na.”

<sup>34</sup> Yesu yi a to fa fala a bata a yabi xaxilimayani. Nanara, Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I mi makuya Alaa Mangayaan na.”

Na xanbi ra, muxu yo mi susu a maxɔdinɛ fe gbete ma.

*Yesu yi maxɔdinna ti  
Matiyu 22.41-46, Luka 20.41-44*

<sup>35</sup> Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Sariya karamɔxɔne a falama nanfera fa fala Dawudaa bɔnsɔnna nan Alaa Muxu Sugandixin na?”

<sup>36</sup> Dawuda yeteen bata a fala, fata Alaa Nii Sarijanxin na, a naxa, ‘Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa, “Dɔxɔ n yiifanna ma han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.” ‡

<sup>37</sup> Dawuda yetena a xili nen, a naxa, ‘N Marigina.’ Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bɔnsɔnna ra di nayi?”§

Yama gbeen yi Yesu xuiin name sɛwani.

*Yesu yi Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yalagi  
Matiyu 23.1-36, Luka 20.45-47*

<sup>38</sup> A yi e xaranma waxatin naxan yi, a naxa, “E a liga ε yeren ma sariya karamɔxɔne fe yi. A rafan e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga tiye. A rafan e ma yamaan xa e xɔntɔn lɔxɔ tidene yi.

<sup>39</sup> Muxu gbee dɔxɔdene rafan e ma salide banxine yi, e nun dɔxɔde fajine donse donna malanne yi.

<sup>40</sup> E kaɲa gilene yii seene bama e yii. E yi e yete mayita sali xunkuyene yi! E yalagima nen na feene ma han a radangu ayi!”

*Kaɲa gilena kisenā  
Luka 21.1-4*

\* **12:30:** Sariyane 6.4-5 † **12:31:** Saraxaraline 19.18 ‡ **12:36:** Yaburin 110.1 § **12:37:** Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 sebe, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala “N Marigina.” Na bunna nen fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala ye ra yi.

<sup>41</sup> Yesu yi dɔxɔ Ala Batu Banxin gbeti maraden yetagi yamaan yi darixi Ala kiseene se denaxan yi. A yi yamaan matoma, e gbetin sama na yi. Nafulu kan wuyaxi yi gbeti gbeen sa.

<sup>42</sup> Koni, kaɲa gile yiigelitɔn fan yi fa, a wure gbeeli gbanan firin sa, naxanye munanfanna xurun a birin xa.

<sup>43</sup> Yesu yi a xarandiine xili a fema, a yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala e xa, fa fala kaɲa gile yiigelitɔni ito naxan saxi gbeti maradeni, na gbo bonne birin gbeen xa.

<sup>44</sup> Amasɔtɔ bonne birin naxan saxi, ne birin baxi e nafunla nde nan na, koni kaɲa gilɛni ito, hali yiigelitɔn to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na nan saxi.”

## 13

### *Ala Batu Banxin kalana fe*

#### *Matiyu 24.1-2, Luka 21.5-6*

<sup>1</sup> Yesu to yi minima Ala Batu Banxini, a xarandiina nde yi a fala a xa, a naxa, “Karamɔxɔ, i yeen ti gemɛ faɲine nun banxi faɲine ra!”

<sup>2</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata banxi gbeeni itoo to ba? Hali gemɛni ito kedenna mi luyɛ a bode fari. E birin naxuyama ayi.”

### *Tɔɔn nun besɛnxɔnyana a fe*

#### *Matiyu 24.3-14, Luka 21.7-19*

<sup>3</sup> Yesu yi dɔxi Oliwi Geyaan fari Ala Batu Banxin yetagi waxatin naxan yi, Piyɛri nun Yaki nun Yoni nun Andire yi siga a fema e danna a maxɔdindeni.

<sup>4</sup> E yi a fala, e naxa, “Na feene liga waxatin fala nxu xa. Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”

<sup>5</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a liga e yeren ma alogo muxɛ nama e mayenden.

<sup>6</sup> Muxu wuyaxi fama nɛn n xinli, e yi a fala fa fala, ‘A tan nan n tan na.’ E muxu wuyaxi mayenden.

<sup>7</sup> E na yengɛ feene mɛ e nun yengɛna ndee xinla, e nama gaxu. A fɛrɛ mi na fɔ na fe sifane xa liga nɛn. Koni waxati raɲanna mi na ra singen.

<sup>8</sup> Siya kedenna siyaan bonna yengɛma nɛn, yamana keden yi yamanan bonna yengɛ. Bɔxɔn xuruxurunma nɛn yirena ndee yi. Fitina kamɛne yi so. Na feene birin ligama nɛn alo ɲaxanla dii barin kui xɔle singena.”

<sup>9</sup> “E a liga e yeren ma, amasɔtɔ muxune e suxuma nɛn, e siga e ra kiti sadeni.\* E e bulan salide banxine yi. E tima nɛn yamana kanne nun mangane yetagi n tan ma fe ra, e yi n ma fe sereyaan ba e xa.

<sup>10</sup> A fɛrɛ mi na fɔ n ma falan Xibaru Faɲin kawandin xa ba siyane birin xa singen.

<sup>11</sup> E na e suxu waxatin naxan yi, e siga e ra kiti sadeni, e naxan falama, e nama xamin na ra benun a waxatin xa a li. Ala na naxan so e yii na waxatini, e na fala. Amasɔtɔ e tan xa mi falan tima fɔ Alaa Nii Sariɲanxina.

<sup>12</sup> Muxuna a ngaxakedenna yanfama nɛn, a yi a faxa. Fafane na ɲɔxɔnna ligama nɛn e diine ra. Diine murutɛma nɛn e sɔtɔ muxune xili ma, e yi e ti sayan ma.

<sup>13</sup> Muxun birin e raɲaxuma nɛn n tan ma fe ra. Koni muxun naxan diɲama han a raɲanna, na kisima nɛn.”

\* **13:9: e suxuma nɛn:** E suxuma Yesu a xinla fe ra.

*Se Haramuxina**Matiyu 24.15-28, Luka 21.20-24*

14 “E na ‘Se Haramuxi Halagi Tiin’ to yirena nde yi, a mi daxa denaxan yi, nayi naxanye Yudaya yamanani, ne xa e gi, e te geyane fari. Naxan na feni ito xaran, na xa a bunna kolon!

15 Muxun naxan a kore banxin kœ ra, na nama xεε, a godo banxini a yii seene tongodeni.

16 Muxun naxan xεεn ma, na nama xεε banxini a domain tongodeni.

17 Gbalo gbeen fudi kanne yεε ra na lœxoni e nun diin ngane!

18 E Ala maxandi alogo na feene nama liga xunbeli waxatini!

19 Amasœtœ na lœxone tœœn jœœœn munma liga singen xabu Ala dunuƶa da waxatin naxan yi han iki. A jœœœn fan mi fa ligama sœœn!

20 Xa Marigin mi yi nde ba na lœxone ra nun, adamadi yo mi yi kisima, koni a bata nde ba e ra a muxu yebaxine fe ra.”

21 “Xa muxu yo a fala ε xa na waxatini, a naxa, ‘A mato, Alaa Muxu Sugandixin be yi’ hanma, ‘A mato, a sa mœnni,’ ε nama la ne ra.

22 Amasœtœ muxu wulexi sugandixine nun wule nabine kelima nœn, e taxamasenne nun kabanako feene liga alogo e xa Ala muxu yebaxine mayenden, xa na lanƶe.

23 Koni, ε xa a liga ε yeren ma! N bata feene birin fala ε xa benun e waxatin xa a li.”

*Muxuna Dii Xœœœn fa fœna**Matiyu 24.29-31, Luka 21.25-28*

24 “Na lœxone yi, na tœœ lœxone na dangu, ‘sogeni dimima nœn, kiken mi fa dœœma.

25 Sarene kelima nœn kore, e yolœn. Kore xœœna senbene yimaxama nœn.’

26 N tan Muxuna Dii Xœœœn minima nœn kenœnni kundani senbe gbeen nun binyeni.

27 N yi n ma malekane rasiga bœœœn tongœn naaninne birin yi. E yi n ma muxu yebaxine malan keli dunuƶa danna bonna ma sa dœœœ bonna ra.”

*Xœœœ binla fe taxamasœna**Matiyu 24.32-35, Luka 21.29-33*

28 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E xaxili sœœ xœœœ binla fe ma. A yiine na maƶingi, a dœœne yi mini fœœœ, ε a kolonma nœn nayi fa fala jœœœœn bata maso.

29 A na kiini, ε na feni itoe to ligœ waxatin naxan yi, ε a kolonma nœn nayi fa fala waxati saxin bata maso, a bata a so dœœn yœœœœn li.

30 N xa jœœœœdin fala ε xa, to muxune mi dangue mœœœ fœœ na feene birin liga.

31 Kore xœœœna nun bœœœœ xœœœna danguma nœn. Koni n ma falane mi danguma habadan!”

*Muxu yo mi na waxatin kolon**Matiyu 24.36-44*

32 “Muxu yo mi na lœœœœn nun waxati saxin kolon hali malekan naxanye ariyœœna yi hanma Muxuna Dii Xœœœœna, fœœ Fafe Ala keden peena.

33 E a liga ε yeren ma, ε yi lu e yœœœ ra yi amasœtœœ mi na waxatin kolon.

34 A ligama nœn alo xœœœn naxan keli a konni, a siga sigatini, a yi a senben nadangu a walikene ma, a yi wanla so e keden kedenna birin yii. A yi a fala banxi xœœœna xa, a xa lu a yœœœœ ra yi.

<sup>35</sup> Awa, ε lu e yeε ra yi amasoto ε mi banxi kanna fa waxatin kolon, xa jinbanna na a ra ba hanma koε tagini hanma subaxani donton wugan ma hanma xotanni.

<sup>36</sup> Xa a fa sinma, a nama ε li xixonli!

<sup>37</sup> Awa, n naxan falama ε xa, n na a falama muxune birin nan xa. E lu e yeε ra yi!”

## 14

*Mangane yi yanfani ton Yesu ma*

*Matiyu 26.1-5, Luka 22.1-2, Yoni 11.45-53*

<sup>1</sup> A bata yi lu nun soge firin benun Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla\* nun Buru Tetaren Sanla† xa a li. Saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone yi katama Yesu suxu feen na yanfani alogo e xa a faxa.

<sup>2</sup> E yi a fala, e naxa, “En nama a liga sanla waxatini alogo yamaan nama sonxo sonxo.”

*Latikononna sa fena Yesu ma*

*Matiyu 26.6-13, Yoni 12.1-8*

<sup>3</sup> Yesu yi Simon dogonfontona banxini Betani taani waxatin naxan yi, a yi a degema, naxanla nde yi fa, a so banxini. Alabasita gemen muranna suxi a yii latikononna sare xodexen yi naxan kui naxan xili naradi. A na muranni bo Yesu xun ma a latikononna sa a xunni.

<sup>4</sup> Muxuna ndee yi na yi, ne yi xolo, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Latikononni ito yikalaxi nanfera?”

<sup>5</sup> A yi sare nen dangu walikeen jee keden saranna ra, na gbetin yi so yigelitone yii.” E yi naxanla mafala kati!

<sup>6</sup> Koni Yesu yi a fala, a naxa, “E fata a ma, ε a mafalama nanfera? A bata fe fajin naba n tan xa.

<sup>7</sup> Amasoto yigelitone ε fema waxatin birin, ε fe fajin nabe e xa nen, xa ε wa, koni n tan mi luma ε fema waxatin birin yi.

<sup>8</sup> A noε naxan lige, a bata na liga. A bata latikononna sa n fatin ma, a yi a yiton n maluxun loxona fe ra benun na waxatin xa a li.

<sup>9</sup> N xa jondin fala ε xa, n ma falan Xibaru Fajini ito na rali dunuya yire yo yi, naxanli ito naxan ligaxi, na fan falama nen, yamaan yi e miri a ma.”

*Yudasi yi Yesu yanfa*

*Matiyu 26.14-16, Luka 22.3-6*

<sup>10</sup> Na xanbi ra, Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandii fu nun firinna nde, na yi siga saraxarali kuntigine fema Yesu so feen na e yii.

<sup>11</sup> E yi e tuli mati a ra sewani, e yi a nata a e xa gbetin so a yii. Nanara, Yudasi yi feren fen folo, a xa Yesu so e yii.

*Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla fe*

*Matiyu 26.17-25, Luka 22.7-14, 21-23, Yoni 13.21-30*

<sup>12</sup> Buru Tetaren Sanla loxo singena, yeXee diin faxama loxon naxan yi Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla saraxan na, xarandiine yi Yesu maxodin, e naxa, “I

\* **14:1: Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla:** Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koε kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoroyaan 12.1-13 kui. † **14:1: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma leben mi saxi naxan kui xii solofere sanli ito bun. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xoroyaan 12.15 kui.

waxi a xɔn ma, nxu xa sa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala i xa minen yi?"

<sup>13</sup> Awa, Yesu yi a ɲungu muxu firin ma e ye, a yi e rasiga, a naxa, "E siga taani, e xemena nde toma nen ige fejen dɔxi a xun ma, e bira a fɔxɔ ra.

<sup>14</sup> A na so denaxan yi, e a fala menna banxi kanna xa, e naxa, 'Karamɔxɔ naxa, a xɔɲe yigiyaden minen e nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donse donna tiin denaxan yi?"

<sup>15</sup> Nayi, a banxin yire gbeena nde yitama e ra nen kore banxin kɔe ra, a yitɔnxi ki fani, e xa donseen nafala en xa menni."

<sup>16</sup> Xarandiine yi keli, e siga taani, e sa feene birin li na alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen nafala.

<sup>17</sup> Ninbanna to a li, Yesu nun a xarandii fu nun firinne yi fa.

<sup>18</sup> E yi e degema waxatin naxan yi, Yesu naxa, "N xa ɲɔndin fala e xa, e tan naxanye e degema n fema, e tan nde keden n yanfama nen."

<sup>19</sup> Xarandiine yi sunu han, e yi e bode maxɔdin fɔlɔ keden keden yeen ma, e naxa, "N tan nan a ra ba?"

<sup>20</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, "E tan muxu fu nun firinna nde keden nan a ra nxu nun naxan nxu yiin nagodoma lenge kedenna kui yati!"

<sup>21</sup> N tan Muxuna Dii Xemen faxama nen alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, koni gbalon na kanna ye ra naxan n tan Muxuna Dii Xemen soma yamaan yii! A yi fisa nun hali na muxun mi yi bari nun mumɛ!"

### *Marigina ximenna fe*

*Matiyu 26.26-30, Luka 22.15-20, Kɔrenti Kaane Singena 11.23-25*

<sup>22</sup> E yi e degema waxatin naxan yi, Yesu yi burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so a xarandiine yii. A yi a fala, a naxa, "E a tongo, n fati benden nan ito ra."

<sup>23</sup> Na xanbi ra, a yi igelengenna fan tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a so e yii, e birin yi e min a ra.

<sup>24</sup> Yesu naxa, "N wunla ni ito ra n layirin xidima en tagi naxan xɔn. A minima muxu wuyaxi nan xa.

<sup>25</sup> N xa ɲɔndin fala e xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han n mɔn yi a min Alaa Mangayani."

<sup>26</sup> Na xanbi ra, e betin ba,<sup>‡</sup> e siga Oliwi Geyaan fari.

### *Piyeri yi a mɛ Yesu ra*

*Matiyu 26.31-35, Luka 22.31-34, Yoni 13.36-38*

<sup>27</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E birin e mema n na nen, amasɔtɔ a seɓexi Kitabuni, fa fala, 'N xuruse rabaan faxama nen, yeXeene birin yi xuya ayi.'<sup>§</sup>

<sup>28</sup> Koni n na keli sayani, n sigama nen e ye ra Galile yamanani."

<sup>29</sup> Piyeri yi a yabi, a naxa, "Hali bonne birin e mɛ i ra, n tan mi na lige!"

<sup>30</sup> Yesu yi a fala Piyeri xa, a naxa, "N xa ɲɔndin fala i xa. To kɔeen na, benun dontonna xa wuga sanɲa ma firin, i yetena a falama nen dɔxɔɲa ma saxan a i mi n kolon."

<sup>31</sup> Piyeri yi a yabi a sɔbeɛn na, a naxa, "Hali en birin faxa, n mi a fale mumɛ, fa fala n mi i kolon!" Xarandiin bonne fan birin yi na fala.

<sup>‡</sup> 14:26: E namunna nan yi a ra e xa betin ba na sali waxatini fata Yaburin sorana nde ra keli Yaburin 113 han Yaburin 118 kui. <sup>§</sup> 14:27: Sakari 13.7 Sandani ito kui, Yesu misalixi xuruse rabaan na. E na Yesu faxa, a xarandiine birin xuyama ayi nen.

*Yesu yi Ala maxandi nakoni**Matiyu 26.36-46, Luka 22.39-46*

<sup>32</sup> E yi siga yirena nde yi naxan xili Getesemani. Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E dɔxɔ be, n tan xa sa Ala maxandi.”

<sup>33</sup> Na xanbi ra, a Piyeri nun Yaki nun Yoni tongo, a siga e ra, a bɔɲɛn yi rafɔɔ, a yi sunu.

<sup>34</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “N bɔɲɛn nafɔɔxi han n faxa. E lu be, e lu e ye ra yi.”

<sup>35</sup> A yi a masiga ndedi, a yi bira bɔxɔni, a yi Ala maxandi alogo a xa nɔ na tɔɔ waxatin makuyɛ a ra.

<sup>36</sup> A yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe Ala, baba, i nɔɛ feen birin ligɛ nɛn. Tɔɔya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liga fɔ i tan sagona.”

<sup>37</sup> Na xanbi ra, a mɔn yi xɛtɛ, a yi a xarandiine li xixɔnli. A yi a fala Piyeri xa, a naxa, “Simɔn, i xiin nɛn ba, i mi nɔxi luyɛ i ye ra yi hali waxatidi?”

<sup>38</sup> E lu e ye ra yi, e yi Ala maxandi alogo e nama bira tantanni. E niin waxɔn feen fan koni e fati bɛnden sɛnbɛn mi na.”

<sup>39</sup> A mɔn yi siga, a sa Ala maxandi, a mɔn yi xɛtɛ na falane ma.

<sup>40</sup> A mɔn yi xɛtɛ, a xarandiine li xiye, bayo xixɔnla bata yi e suxu. E mi yi fa a kolon e a yabin naxan na.

<sup>41</sup> A mɔn yi xɛtɛ a saxandeni a yi a fala e xa, a naxa, “E mɔn xima ba? E mɔn e matabuma ba? E a lu iki, waxatin bata a li! A mato, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn bata so hake kanne sɛnbɛn bun ma iki.

<sup>42</sup> E keli, en siga. Muxun naxan n yanfama, a n so yiini, a bata fa!”

*Yesu suxu fena**Matiyu 26.47-56, Luka 22.47-53, Yoni 18.3-12*

<sup>43</sup> A mɔn yi fala tiini, Yudasi, Yesu a xarandii fu nun firinna nde yi fa, ganla biraxi a fɔxɔ ra saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan fonne naxanye rafa. Silanfanne nun gbɛngbetenne e yii.\*

<sup>44</sup> Naxan yi a yanfama, na bata yi taxamasenna fala nun, a naxa, “N na muxun naxan sunbu, a tan nan na ra. E yi a suxu, kantan muxune yi siga a ra!”

<sup>45</sup> Yudasi yi a tinxin Yesu ra keden na, a naxa, “Karamɔxɔ!” A yi a sunbu.

<sup>46</sup> Nayi, e dutun Yesu ma, e yi a suxu!

<sup>47</sup> Muxun naxanye yi tixi na dɛxɔn, na nde yi a silanfanna botin, a yi Saraxarali Kuntigi Singena konyin tunla sɛgɛ a ma.

<sup>48</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E bata fa n suxudeni silanfanne nun gbɛngbetenne e yii alo mafu tiin nan yi n na nun.

<sup>49</sup> N yi e fɛma lɔxɔ yo lɔxɔ, n yi xaranna tima Ala Batu Banxini, e mi n suxu. Koni a fɛrɛ mi na fɔ Kitabuna falan xa kamali.”

<sup>50</sup> Na xanbi ra, xarandiine birin yi a rabejin, e yi e gi.

<sup>51</sup> Banxulanna nde yi biraxi Yesu fɔxɔ ra, a bitinganna nan tun yi mafilin-filinxi a ma. E yi a suxu,

<sup>52</sup> koni a yi a dugin lu e yii, a ragenla yi a gi.

*Yesu Yahudiya mangane yetagi**Matiyu 26.57-68, Luka 22.54-55, 63-71, Yoni 18.13-14, 19-24*

<sup>53</sup> E yi Yesu tongo, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singena banxini. Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya karamɔxɔne yi e malan na.

\* **14:43: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

<sup>54</sup> Piyeri yi bira a fəxə ra, koni e yi tagi kuya, han Saraxarali Kuntigi Singena tande ma. A dəxə kantan muxune fəma tēen xən e maxaradeni.

<sup>55</sup> Saraxarali kuntigine nun kitisa yamaan birin yi kata sereyana nde fendeni Yesu xili ma alogo e xa a faxa. Koni e mi sese soto.

<sup>56</sup> Muxu wuyaxi yi wulen seren ba Yesu xili ma, koni sereyane mi yi lanxi e bode ma.

<sup>57</sup> Muxuna ndee mən yi keli e wule sereni ito ba Yesu xili ma, e naxa,

<sup>58</sup> “Nxu a xuiin məxi nən a falama, a naxa, ‘N na Ala Batu Banxini ito kalama nən adamadiine naxan nafalaxi, n yi gbete ti soge saxan bun ma, adamadiine mi naxan tiye.’”

<sup>59</sup> Koni hali ne fan, e sereyane mi lan e bode ma.

<sup>60</sup> Saraxarali Kuntigi Singen yi ti e birin yeṭagi, a Yesu maxodin, a naxa, “Muxuni itoe naxan falama i xun ma, na yabi mi i xən ba?”

<sup>61</sup> Koni Yesu mi fala yo ti. Saraxarali Kuntigi Singen mən yi a maxodin, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na ba, Duban Kanna a Diina?”

<sup>62</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “A tan nan n tan na. Awa, ε birin n tan Muxuna Dii Xemen toma nən dəxi Ala Sənbəmaan yiifanna ma. E yi n famatəən to kundani keli kore.”

<sup>63</sup> Saraxarali Kuntigi Singen yi a domani bə, a naxa, “En mako mi fa sereya yo ma sənən!”

<sup>64</sup> E bata a xuiin mə a Ala rayelefuma. E mirixi a ma di?” E birin yi a yalagi, e naxa, a lan nən a xa faxa.

<sup>65</sup> Ndee yi e dəgen namini fəb Yesu ma. E yi a yeēn maxidi, e yi a bənbə, e naxa, “Nabiya falane ti!” Kantan muxune yi a suxu, e yi a bənbə.

### *Piyeri a mə fena Yesu ra*

*Matiyu 26.69-75, Luka 22.56-62, Yoni 18.15-18, 25-27*

<sup>66</sup> Piyeri yi dəxi tanden ma waxatin naxan yi, Saraxarali Kuntigi Singena walikε jaxanla nde yi fa.

<sup>67</sup> A to Piyeri to a maxare, a yi a mato ki fajı, a naxa, “I tan fan yi Yesu Nasareti kaan fəxə ra.”

<sup>68</sup> Koni Piyeri yi a tandi, a naxa, “N mi a kolon i waxi naxan fala fe yi,” a siga tanden so dēen na. Nayi, dontonna yi wuga.

<sup>69</sup> Walikε jaxanla to a to menni, muxun naxanye yi tixi na, a mən yi a fala ne xa, a naxa, “A tan muxuna nde nan ito ra.”

<sup>70</sup> A mən yi a matandi. Waxatidi danguxina, muxun naxanye yi tixi na, ne mən yi a fala Piyeri xa, e naxa, “A tan nde nan i tan fan na yati, amasoto Galile kaan nan i tan fan na.”

<sup>71</sup> Nayi, Piyeri yi a kolə dangane ra, a yi a fala e xa, a naxa, “N mi xəmēni ito kolon ε naxan ma.”

<sup>72</sup> Na waxatin yeṭeni dontonna mən yi wuga a firindeni, Yesu falan naxan ti, na yi rabira Piyeri ma, a naxa, “Benun dontonna xa wuga sanja ma firin, i a falama nən dəxəna ma saxan a i mi n kolon.” Nayi, a yi wuga fəb.

## 15

### *E siga Yesu ra Pilati fəma*

*Matiyu 27.1-2, 11-14, Luka 23.1-5, Yoni 18.28-38*

<sup>1</sup> Subaxani saraxarali kuntigine nun yamaan fonne nun sariya karaməxəne nun kitisa yamaan birin yi a feen nagidi. E yi Yesu xidi, e yi a xali Pilati fəma.

<sup>2</sup> Pilati yi a maxodin, a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?” Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata a fala.”

<sup>3</sup> Saraxarali kuntigine yi Yesu kansun fe wuyaxi ra.

<sup>4</sup> Nanara, Pilati mɔn yi a maxodin, a naxa, “I mi e yabin ba? A mato, e bata i kansun fe wuyaxi ra.”

<sup>5</sup> Yesu mi tin fala yo tiye. Pilati yi kabɛ na ma kati!

### *E Yesu faxa feen nagidi*

*Matiyu 27.15-26, Luka 23.13-25, Yoni 18.39-19.16*

<sup>6</sup> E yi darixi nen kasorasa keden bejinɲɛ sali lɔxoni, yamaan na naxan ma fe fala.

<sup>7</sup> Na waxatini xɛmɛna nde yi na naxan yi xili Baraba, a yi kasoni e nun muxu murutɛxin naxanye keli mangan xili ma, e faxan ti.

<sup>8</sup> Yamaan yi fa Pilati mafan, a xa a dari feen liga e xa.

<sup>9</sup> Pilati yi e maxodin, a naxa, “E waxi a xɔn ma n xa Yahudiyane mangan bejin ɛ xa?”

<sup>10</sup> Amasɔɔ a yi a kolon a saraxarali kuntigine Yesu soxi a yii xɔxɔlɔnyaan nan ma.

<sup>11</sup> Koni saraxarali kuntigine yi yamaan nadin, alogo Pilati xa Baraba nan bejin.

<sup>12</sup> Pilati mɔn yi falan ti yamaan xa, a naxa, “E naxan xilima fa fala a Yahudiyane mangana, n xa nanfe liga a ra?”

<sup>13</sup> E yi sɔnxɔ, e naxa, “A gbangban wudin ma!”

<sup>14</sup> Koni Pilati yi e maxodin, a naxa, “A fe ɲaxin mundun ligaxi?” Koni e sɔnxɔn yi siga gboɛ ayi, e naxa, “A gbangban!”

<sup>15</sup> Pilati yi tin a xa yamaan nafan feen naba. Nanara, a yi Baraba bejin e xa. A yi yamarin fi a Yesu xa bulan, e yi a gbangban wudin ma.

### *Sofane yi Yesu magele*

*Matiyu 27.27-31 Yoni 19.2,3*

<sup>16</sup> Yamana kanna sofane yi Yesu xali yamana kan banxini, sofane ganla birin yi e malan.

<sup>17</sup> E yi doma mamiloxin nagodo a ma,\* e wudi yii ɲali kanne dɛnbɛ kɔmɔtin na mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna.

<sup>18</sup> E yi lu a magele, e naxa, “I xɔnyɛ, Yahudiyane mangana!”

<sup>19</sup> E yi tamina nde tongo, e lu a bɔnbɛ a xunna ma, e yi e dɛgen namini a ma, e yi e xinbi sin a yetagi, e a binya mageleni.

<sup>20</sup> E to yelin a magele, e doma mamiloxin ba a ma e mɔn yi a maxidi a gbee dugine yi. Na xanbi ra, e yi siga a ra a gbangbandeni wudin ma.

### *E yi Yesu gbangban wudin ma*

*Matiyu 27.32-44, Luka 23.26-43, Yoni 19.17-27*

<sup>21</sup> E yi lan xɛmɛna nde ra naxan yi xili Simɔn Sireni kaana, Alesandire nun Rufu fafe. A yi kelima xɛɛn ma siga taani. E yi a karahan a xa Yesu faxa wudin tongo.

<sup>22</sup> E yi siga Yesu ra han na yireni dɛnaxan xili Gologota, naxan bunna nɛɛn, “xun xɔri yirena.”

<sup>23</sup> E yi mirihi nun manpaan basanxin so Yesu yii alogo a xa a min, nde yi ba tɔɔyaan na, koni a mi tin a rasuxɛ.

\* **15:17: Doma mamiloxin** findixi mangane domaina na. E fa a mangayaan nan magelema.



<sup>24</sup> Awa, e yi a gbangban wudin ma, e yi masεnεnna ti lan a dugine yitaxun feen ma.

<sup>25</sup> E yi a gbangban wudin ma soge raξenξen waxatini.

<sup>26</sup> E yi a kansun kεdin sεβε fa fala “Yahudiyane Mangan nan ito ra.”

<sup>27</sup> E yi muƶade firin gbangban wudine ma Yesu fεma, keden a yiifanna ma, keden a kεmenna ma.

<sup>28</sup> Kitabuna falan bata kamali nayi, a naxa, “A yatε nen alo fe ƶaxi rabane.”

<sup>29</sup> Dangu muxune yi a makonbi e yi e xunni maxa, e naxa, “Ee! I tan naxan Ala Batu Banxin kalama, i yi a ti soge saxan bun ma,

<sup>30</sup> awa, iki, godo i keli wudin kεε ra, i yi i yetε rakisi!”

<sup>31</sup> Saraxarali kuntigine nun sariya karamεxεne fan yi Yesu magele na kiini, e yi a fala e bode xa, e naxa, “A bata bonne rakisi, koni a mi nεε a yetε rakise!”

<sup>32</sup> Nxu xa Alaa Muxu Sugandixina, Isirayila mangan to godε iki keli wudin ma alogo nxu xa denkeleya a ma!”

Muxun naxanye yi gbangbanxi wudin ma a fεma, ne fan yi a makonbi han!

### *Yesu faxa fena*

*Matiyu 27.45-56, Luka 23.44-49, Yoni 19.28-30*

<sup>33</sup> Dimin yi so yiren birin xun na yanyi tagini han se din waxatin yi maso.

<sup>34</sup> Na waxatini, Yesu yi gbelegbele a kon xuini lengben, a naxa, “Eli, Eli, lama sabakitani?” Na bunna nεεn fa fala, “N ma Ala, n ma Ala, i n nabεƶinxɪ nanfera?”†

<sup>35</sup> Muxuna ndee yi tixi na yi, na ndee yi a xuiin mε, e naxa, “E tuli mati, a Nabi Eli xilima!”

<sup>36</sup> E tan nde yi dugi dungin tongo, a siga a giyε, a sa a sin minse muluxunx- ini, a yi a so wudin xun na, a yi a ti Yesu xa. A yi a lan Yesu dεεn ma, a naxa, “A mamε, nxu xa a to xa Nabi Eli a ragodε keli wudin kεε ra!”

<sup>37</sup> Yesu yi a xuini te fangan na, a faxa.

<sup>38</sup> Dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bε firinna ra, fεlε a xunna ma han a labena.

<sup>39</sup> Sofa Kuntigin naxan yi tixi wudin yetagi nun, na yi Yesu xuiin mε, a yi a faxa kiin to, a naxa, “Alaa Dii Xεmεn nan yi a ra yati!”

<sup>40</sup> Naxanla ndee yi tixi wulani, e a matoma. Mariyama Magadala kaan yi ne yε nun, e nun Mariyama, Yaki xuri nun Yose nga e nun Salome.

<sup>41</sup> Ne nan yi biraxi a fεxε ra Galile yamanani nun a malideni. Naxalan wuyaxi gbeteƶe fan yi na naxanye fan fa a fεxε ra Yerusalen taani.

### *Yesu maluxun fena*

*Matiyu 27.57-61, Luka 23.50-56, Yoni 19.38-42*

<sup>42</sup> Ninbanna bata yi a li. Yuma lεxεn nan yi a ra Matabu Lεxεn nan yi na xεtεn bode.

<sup>43</sup> Yusufu Arimate kaan yi fa, muxu gbeen nan yi a ra kitisane malanni, naxan fan yi Alaa mangayaan mamεma, na yi susu sigε Pilati fεma a maxεdindeni Yesu binbina fe ma.

<sup>44</sup> Pilati na mε waxatin naxan yi fa fala a Yesu bata faxa, a yi tεrεna na falan na. A sofa kuntigin xili, a yi a maxεdin xa Yesu bata faxa.

<sup>45</sup> Pilati to sofa kuntigina falan mε, a yi yamarin fi, a e xa Yesu binbin so Yusufu yii.

† 15:34: Yaburi 22.2

<sup>46</sup> Yusufu yi kasangenna sara, a yi a binbin nagodo, a yi a kasangen, a sa a maluxun gaburun na fanye kui gexini alo faran yili. Na xanbi ra, a gɛmɛ gbeen makutukutu gaburun dɛ ra.

<sup>47</sup> Mariyama Magadala kaan nun Mariyama bonna, Yose nga, ne yi a matoma e Yesu sa dɛnaxan yi.

## 16

*Yesu keli fena sayani*

*Matiyu 28.1-8, Luka 24.1-12, Yoni 20.1-10*

<sup>1</sup> Matabu Lɔxɔn to dangu, Mariyama Magadala kaan nun Mariyama, Yaki nga nun Salome yi latikɔnɔnna sara alogo e xa sa a sa Yesu binbin ma.

<sup>2</sup> Xatin xɔtɔnni sogen te waxatini, e yi sigama gaburu dɛɛn na,

<sup>3</sup> e yi e bode maxɔdin, e naxa, “Nde gɛmɛn makutukutuma, a yi a ba gaburun dɛ ra en xa?”

<sup>4</sup> E fa e yɛɛn nakeɛ, e yi a to a gɛmɛn bata yi makutukutu, a ba gaburun dɛ ra. Na gɛmɛn yi gbo han!

<sup>5</sup> E yi so gaburun kui, e banxulan doma fixɛ kanna nde to dɔxi yiifanna ma, e gaxu kati!

<sup>6</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E nama gaxu, ɛ Yesu Nasarɛti kaan nan fenma naxan gbangban wudin ma. A mi be, a bata keli sayani! E a sa be nin.

<sup>7</sup> Koni ɛ siga, ɛ sa a fala a xarandiine nun Piyɛri xa, ɛ naxa, ‘A sa ɛ lima Galile yamanani, ɛ sa a toma nɛn na yi, alo a fala ɛ xa kii naxan yi.’ ”

<sup>8</sup> E kui fuxin yi siga e giyɛ keli gaburun kui, e xuruxurunma. Koni e mi sese fala muxu yo xa amasɔtɔ e yi gaxuxi han!

*Yesu yi mini kɛnɛnni Mariyama Magadala kaan xa*

*Matiyu 28.9-10, Yoni 20.11-18*

<sup>9</sup> Yesu to keli sayani xatin solobaxani, a mini Mariyama Magadala kaan nan singe xa kɛnɛnni, a jinan soloferen kedi naxan fɔxɔ ra.

<sup>10</sup> Mariyama yi sa na xibarun nali Yesu fɔxɔrabirane ma, naxanye yi wugama Yesu jɛn feen na.

<sup>11</sup> Awa, e to a mɛ a Yesu niin mɔn bata bira a yi, a Mariyama bata a to, e mi la a ra.

*Yesu yi a yetɛ yita a xarandii firin na*

*Luka 24.13-35*

<sup>12</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a yetɛ yita e tan muxu firinna nde ra kii gbɛtɛ yi kiraan xɔn ma, e yi sigan tima burunna ra waxatin naxan yi.

<sup>13</sup> E yi xɛtɛ, e sa na fala bonne xa, koni e mi la e ra.

*Yesu yi a xarandiine xɛ*

*Matiyu 28.16-20, Luka 24.36-49, Yoni 20.19-23, Kɛwanle 1.6-8*

<sup>14</sup> Na xanbi ra, Yesu yi mini kɛnɛnni xarandii fu nun kedenne xa, e yi e dɛgema waxatin naxan yi. A yi e maxadi e dɛnkɛlayatareyaan nun e bɔɔɛ xɔdɛxɛyana fe ma amasɔtɔ naxanye a to a niini, e mi la ne ra.

<sup>15</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E siga dunuɔa yiren birin yi, ɛ n ma falan Xibaru Fajin kawandin ba daala birin xa.

<sup>16</sup> Naxan na dɛnkɛlaya, a rafu igeni, na kisima nɛn. Xa naxan mi dɛnkɛlaya, na yalagima nɛn.

<sup>17</sup> Naxanye na dɛnkɛlaya, e taxamasenni itoe ligama nɛn n xinli: E jinanne kedima nɛn, e yi xui gbɛtɛ nɛnɛne fala,

<sup>18</sup> e yi saɓine suxu e yiine ra, e dabarin don, sese mi liga e ra. E yiin sama nɛn furetɔne ma, e yi e rakɛndɛya.”

*Yesu te fena ariyanna yi*

*Luka 24.50-53, Kɛwanle 1.9-11*

<sup>19</sup> Marigi Yesu yelin falan tiyɛ e xa waxatin naxan yi, a te ariyanna yi a sa dɔxɔ Ala yiifanna ma.

<sup>20</sup> E yi siga kawandin badeni yiren birin yi. Marigin yi walima e xɔn, a yi a falan sɛnbɛ so taxamasenne ra.

## Luka Luka Yesu a Fe Xibaru Fajin Naxan Sebe

Marigi Yesu fɔxɔrabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane sebe Alaa Nii Sarijanxin barakani: Matiyu, Maraka, Luka, e nun Yoni. Luka Kitabun yireni ito seɓɓɓi nen fɔɓɓe tonge saxan e nun suulun ɓɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma. Luka mi yi Yesu fɔxɔ ra a dunuɓa yi gidini. A denkeleya Yesu te xanbin nin kore xɔnna ma Xera Pɔli waxatini. Dandan tiin nan yi Luka ra, a yi lannixi ki fajɓi. A siga nen Yesu a xarandiine fema Yerusalem taani, a yi Yesu a fe birin feseɓɓe alogo a xa dentege kamalixin sa dunuɓa muxune birin xa. A seɓɓi muxuna nde nan ma naxan xili, “Teyofili.” A kari mi kolonxi to, koni a xinla bunna neen fa fala “Ala Xanu Muxuna.” Han to, a mɔn seɓɓi ne nan ma naxanye bata Ala xanu.

Kitabun yireni ito Yesu bari kiin nan singe yebama, Mariyamaa diina. Yesu a dunuɓa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nen a yamaan xa. A mɔn yi kabanako wuyaxi liga. Luka na nan yebama Ningila Yesu kui. Dɔnxen na, a Yesu a sayaan nan yebama e nun a keli fena sayani. Yesu texi ariyanna yi kii naxan yi, na fan yebaxi Kitabun yireni ito yi.

Kitabun yireni ito nan muxune malima alogo e xa a famu Yesu findixi Alaa Diin na kii naxan yi. Na feen seɓɓi Luka 1.34-35 kui. Ala mi finde diin sɔto muxun na alo adamadiine diin sɔton kii naxan yi. Ala Yesu daxi a nga kui nen alo a dunuɓa da a fala xuiin xɔn ma kii naxan yi. Ala nan a falaxi a xa da a nga kui, a yi da. Nayi, Yesu Fafe mi toxi dunuɓa yi. Xa a fafe mi toxi dunuɓa yi, a fafe findixi nde ra nayi? Na feen ma, yamaan to a fafe a fe falama, e yi a fala fa fala Ala nan a fafe ra bayo a tan nan Yesu da a nga kui. Na nan Yesu findixi Alaa Diin na.

<sup>1</sup> N xoyin Teyofili,\*

Muxu wuyaxi bata seɓɓenla ti lan feene ma naxanye liga nxu yee xɔri.

<sup>2</sup> E feene yebaxi nen alo sereya kendene a fala e xa kii naxan yi, xabu a fɔloni, naxanye Alaa falan nalima.

<sup>3</sup> Awa, n xoyin Teyofili, n bata feni itoe xaran, n yi e feseɓɓe ki fajɓi xabu a fɔloni. N bata n miri a ma, n naxa, “A lan n xa a seɓɓe ki fajɓi, n yi a rasiga i ma.”

<sup>4</sup> N ni ito ligaxi nen alogo i xa na feene birin ɓɔndin kolon i xaranxi naxanye ma.

### *Yoni bari feen yi fala*

<sup>5</sup> Ito birin fɔlɔxi Herode a mangayaan waxatin nin Yudaya yamanani. Saraxaralina nde yi na, a xili Sakari naxan yi kelixi saraxarali Abiya bɔnsɔnni. A jaxanla yi xili Elisabeti. Na fan yi kelixi saraxarali Haruna bɔnsɔnna nin.

<sup>6</sup> E firinna birin yi tinxin Ala yee ra yi, e yi Marigina yamarin nun a sariyan birin suxi.

<sup>7</sup> Dii yo mi yi e yii nun, amasoto gbantannan yi Elisabeti ra, e firinna birin bata yi fori han!

<sup>8</sup> Lɔxɔna nde, Sakari a saraxarali wanla waxatin yi a li Ala xa,

<sup>9</sup> e yi a sugandi masensenna xɔn alo saraxaraline darixi a ra kii naxan yi, alogo a xa so Marigin Batu Banxini wusulan gandeni.

\* **1:1: Teyofili:** Muxu xinla na a ra naxan bunna neen, fa fala “Muxun naxan Ala xanuxi.”

10 Yamaan yi malanxi tandeni Ala maxandideni wusulanna gan waxatini,  
11 nayi, Marigina malekan yi mini kenenni a xa, a ti wusulan ganden yiifanna ma.

12 Sakari malekan to waxatin naxan yi, a kuisan, a gaxu.

13 Koni malekan yi a fala a xa, a naxa, “Sakari, i nama gaxu! Ala bata i xuiin me, i ya jaxanla, Elisabeti dii xemen sotoma nen i xa, i yi a xili sa Yoni.

14 I sewama nen, muxu wuyaxi fan yi sewa a bari feen na.

15 Amasoto a findima nen muxu gbeen na Marigin yetagi. A nama manpaan min, a nama dolo ma se yo min. A lugoma nen Alaa Nii Sarijanxin na xabu a nga kui waxatin naxan yi.

16 A fama nen Isirayila kaan wuyaxi ra e Marigina Ala ma.

17 A sigama Marigina xerayaan na nen senbeni alo Nabi Eli† a liga kii naxan yi. A yi dii fafane bojen nafindi e diine ma. A yi muxu murutxine masara, e miriyaan yi liga alo tinxin muxune, alogo a xa yamani ton Ala xa ki faji.”

18 Sakari yi a fala malekan xa, a naxa, “N na a kolonma di, fa fala jondi nan ito ra? N tan bata fori, n ma jaxanla fan bata fori.”

19 Malekan yi a yabi, a naxa, “Baraka Yibirila nan n tan na, naxan tima Ala yetagi. A tan nan n xexi i ma feni ito Xibaru Fajin nalideni i ma.

20 Koni bayo i mi laxi n ma falan na, naxan sa kamalima a waxatini, i findima nen bobon na, i mi falan tima han na yi liga.”

21 Na waxatini, yamaan yi Sakari mamema. E yi kontofili bayo a bata yi bu Ala Batu Banxini.

22 Koni a to mini, a mi no falan tiye e xa, e yi a kolon fa fala a bata fe toon ti Ala Batu Banxini. A yi a yiin maliga e xa bayo a mi yi noe falan tiye.

23 A wali loxone jaxxina Ala xa, Sakari yi xete a konni.

24 Na dangu xanbini, a jaxanla Elisabeti yi fudikan. Kike suulun, a mi mini tandeni.

25 A yi a fala, a naxa, “Marigina ito nan ligaxi n xa, a bata tin a xa n ma yagin ba n ma n ma muxune tagi.”

### *Yesu bari feen yi fala*

26 Elisabeti kuiin kike senninna, Ala yi maleka Yibirila rasiga Galile taana nde yi naxan xili “Nasareti.”

27 A falan ti sungutun nasolonxin xa, xemena nde bata yi a masuxu naxan yi xili Yusufu, Manga Dawuda bansonna muxuna nde nan yi na ra. Na sungutun nasolonxin yi xili nen Mariyama.

28 Malekan yi fa a fema, a naxa, “Sewani i xa Ala fe fajin nagidixi i tan naxan ma. Marigina i xon!”

29 Mariyama yi kuisan malekana falana fe ra, a yi a miri a xontonna bunna ma.

30 Malekan yi a fala a xa, a naxa, “Mariyama, i nama gaxu amasoto Ala bata maragidi fajin fi i ma.

31 I fudikanma nen, i dii xemen soto, i yi a xili sa Yesu.‡

32 A binyen sotoma nen, a xili bama nen a Kore Xonna Alaa Dii Xemena. Marigina Ala a findima nen mangan na alo a benba Dawuda yi kii naxan yi.

33 A findima nen Yaxuba bansonna mangan na habadan. A mangayaan mi janyε mume!”

† 1:17: A mato Malaki 3.23-24 kui. ‡ 1:31: **Yesu** xinla bunna neen, fa fala “Marakisi Tiina” Heburu xuini.

34 Mariyama yi a fala malekan xa, a naxa, “Sungutun nasɔlɔnxin nan n tan na, ito ligama di nayi?”

35 Malekan yi a yabi, a naxa, “Alaa Nii Sarijanxin godoma nɛn i ma, Kore Xɔnna Ala sɛnbɛn godoma nɛn i xun ma. Nanara, na dii sarijanxin xili bama nɛn a Alaa Dii Xɛmɛna.

36 I ngaxakedenna Elisabeti fan fudikanna nan a ra iki. Hali a to bata fori, e yi a falama naxan ma a gbantana, na kuiin kike senninden na ra iki.

37 Amasɔɔ Ala nɔɛ feen birin ligɛ nɛn.”

38 Mariyama naxa, “Marigina walikɛɛn nan n tan na, Ala xa na liga n xa alo i bata a fala kii naxan yi.” Malekan yi keli a fɛma.

### *Mariyama yi siga Elisabeti fema*

39 Na xanbi ra, Mariyama yi a yitɔn mafuren, a siga taana nde yi Yuda yamanani, geya wuyaxi yi denaxan yi.

40 A siga Sakari konni Elisabeti xɔntɔndeni.

41 Elisabeti Mariyama xɔntɔn ti xuiin mɛ waxatin naxan yi, diin yi a ramaxa Elisabeti kui. Elisabeti yi lugo Alaa Nii Sarijanxin na.

42 A yi a fala ti xuini te, a naxa, “Baraka diin nan i tan na ɲaxanle tagi! I diin naxan fan sɔtɔma, baraka diin nan na ra!

43 N binyen sifani ito sɔtɔxi di, n kanna nga xa fa n konni?”

44 Amasɔɔ, n na i xɔntɔn ti xuiin mɛ waxatin naxan yi, diin yi a ramaxa n kui sɛwani.

45 Sɛwani i xa, i tan naxan laxi a ra fa fala Marigina falan kamalima nɛn.”

### *Mariyamaa betina*

46 Mariyama naxa,  
“N Marigin tantunma n bɔɲɛni.

47 N sɛwaxi n bɔɲɛni n nakisimana Alaa fe ra.

48 Amasɔɔ a bata a xaxili lu  
n tan a walikɛ magodoxin xɔn ma.

Nanara, fɔlɔ iki ma han habadan,  
muxun birin a falama nɛn  
a baraka diin nan n tan na.

49 Amasɔɔ Ala Sɛnbɛmaan bata fe gbeen liga n xa.  
A xinla sarijan.

50 A kininkinin a yɛɛragaxu muxune ma  
han mayixɛtɛ mayixɛtɛne.

51 Ala bata a yiini bandun,  
a yi waso muxune raxuya ayi  
e nun e fe yitɔnxine.

52 Ala bata manga sɛnbɛ kanne ba e manga gbɛdene yi.  
Naxanye e yɛtɛ magodoxi, a yi ne yite.

53 A kamɛtɔne ralugo fe fajin na.  
A nafulu kanne yii seene ɲan.

54 Ala layirin naxan xidi en benbane xa,  
a mi ɲinanxi na ma.

55 A yi a xaxili lu a hinanna xɔn ma  
Iburahima xa e nun a bɔnsɔnna birin  
han habadan!”

56 Mariyama yi kike saxan ti Elisabeti fema. Na xanbi ra, a yi xɛtɛ a konni.

### *Yoni Marafu Tiin bari fena*

57 Elisabeta dii bari waxatin yi a li, a yi dii xεμεηη soto.

58 A doxo bodene nun a xabilan muxune yi a me a Marigin bata kininkinin a ma, e yi sewa e bode xon ma.

59 Diin barin loxo xunna, e fa a ra a banxulandeni, e yi a xili sama nen Sakari alo a fafe xinla kii naxan yi.

60 Koni a nga naxa, “En-en de! A xili sama nen Yoni.”

61 E yi a fala a xa, e naxa, “Muxu yo mi i bomsenni naxan xili na kiini.”

62 Nayi, e yi e yiin maliga a fafe xa, e yi a maxodin diin xinla ma.

63 Sakari yi walaxan tongo, a yi a sebe, a naxa, “A xili nen Yoni.” E birin yi kabε kati!

64 Na waxatin yeteni, Sakari yi no falan tiye, a Ala tantun folo.

65 A doxo bodene yi gaxu kati! Muxune yi na feene falama Yudaya yamanan birin yi.

66 Naxan birin a me, ne yi e miri, e maxodinna ti, e naxa, “Diini ito sa ligama di?” Amasoto e bata yi a yigbe kati, a Marigin senbena a xun ma.

### *Sakari yi waliyiya falane ti*

67 Yoni Fafe Sakari yi lugo Alaa Nii Sarijanxin na, a yi waliyiya falane ti, a naxa,

68 En Marigin tantun, Isirayilaa Ala!

Amasoto a bata fa,  
a yi a yamaan mali,  
a yi e xoxoya.

69 A bata Marakisi Tiin senbemaan namini  
a walikεen Dawuda bomsenni,

70 alo a fala a nabi sarijanxine xon ma kii naxan yi  
xabu waxati danguxine.

71 A layirin xidi

a a en xunbama nen en yaxune yii,  
e nun naxanye birin en najaxuxi.

72 A yi kininkinin en benbane ma,  
a yi a xaxili lu a layiri sarijanxin xon ma,

73 alo a koloo en benba Ibrahima xa kii naxan yi.

74 A yi en xunba en yaxune ma.

A tin, en yi a batu boje xunbenli.

75 A yi en findi a muxu sarijanxine  
nun tinxin muxune ra a yeε ra yi en siin birin yi.

76 N ma diina, e i xilima nen  
a Kore Xonna Alaa nabina.  
I sigama nen Marigin yeε ra.  
I kirani ton a xa.

77 I yi kisi feen yita a yamaan na,  
e yulubine yi xafari

78 a kininkinin gbeen barakani.  
A tan nan a ligama en lu kenenni  
alo sogen tematona.

79 A yi muxune makenen  
naxanye doxi dimini sayaan yeε ra.  
A yi boje xunbenla kiraan yita en na.

80 Awa, diin yi gboma, a yi senben sotoma e nun xaxinla. A yi lu wulani han a mini waxatin yi a li kenenni Isirayila muxune xa.

## 2

*Yesu yi bari**Matiyu 1.18-25*

<sup>1</sup> Na waxatini, Romi Manga Gbee Ogustu yi yamarin fi a yamanan muxune birin xinla xa seɓe.

<sup>2</sup> Kiriniyusi yi yamana kanyani Siriya yamananani waxatin naxan yi, a seɓe folon nan yi na ra.

<sup>3</sup> Awa, muxune birin yi siga e taane yi e xinle seɓedeni.

<sup>4</sup> Yusufu fan yi keli Galile Nasareti taani, a siga Yudaya taana nde yi naxan yi xili Betelemi, Manga Dawuda sotoxi denaxan yi. Yusufu yi siga na, amasoto Dawuda bɔnsɔnna nan yi a tan fan na,

<sup>5</sup> a siga a xili seɓedeni e nun Mariyama naxan yi masuxi a xon jaxalandiyani. A fudi kannna nan yi a ra.

<sup>6</sup> E yi Betelemi yi waxatin naxan yi, Mariyama dii bari waxatin yi a li.

<sup>7</sup> A yi a dii xeme singen soto. A yi a mafilin dugini, a yi a sa xuruseene balon sa seen kui kulani amasoto e mi yigiya soto xone yigiyadeni.

*Yexee kantanne nun malekane fe*

<sup>8</sup> Yexee kantanna ndee yi na yamananani naxanye yi xima burunna ra, e yi e yexee kantanna kɛɛn na.

<sup>9</sup> Marigina malekan yi mini kɛɛnni e xa, Marigina nɔɔn yi godo e xun ma. E gaxu kati!

<sup>10</sup> Koni malekan yi a fala e xa, a naxa, “E nama gaxu amasoto n faxi fena nde Xibaru Farin nan nalideyi e ma, naxan findima sewa gbeen na yamaan birin xa.

<sup>11</sup> Marakisi Tiin bata soto e xa to kɛɛn na Dawuda gbee taani. Alaa Muxu Sugandixin na a ra! Marigin na a ra!

<sup>12</sup> Taxamasenna ni ito ra e xa, e diidin lima saxi nen xuruseene balon sa seen kui kulani, a mafilinxi dugini.”

<sup>13</sup> Na waxatin yeteni maleka ganla yi keli kore, e fa malekan boden fema, e yi Ala tantun, e naxa,

<sup>14</sup> “Binyen xa fi Ala ma kore xonna ma pon! Muxun naxanye bata Ala kɛɛn, ne xa bɔne xunbenla soto dununa yi.”

<sup>15</sup> Malekane keli e fema waxatin naxan yi, e xete ariyanna yi, yexee kantanne yi a fala e bode xa, e naxa, “En siga Betelemi yi, en sa feni ito to naxan ligaxi, Marigin naxan falaxi en xa.”

<sup>16</sup> Nanara, e siga mafuren, e sa Mariyama nun Yusufu li na, e diidin to saxi xuruseene balon sa seen kui kulani.

<sup>17</sup> Yexee kantanne to diidin to, malekan falan naxan ti e xa diidina fe yi, e yi na birin yeba.

<sup>18</sup> Muxun naxanye birin e xuiin me, ne yi kabɛ xuruse kantanne falan ma.

<sup>19</sup> Mariyama yi feni itoe birin namara a xaxinla ma, a yi a miri ne ma kati!

<sup>20</sup> Yexee kantanne yi xete, e Ala tantunma, e a binya na feen na e naxan toxi alo malekana a fala e xa kii naxan yi.

*Yesu xili sa fena*

<sup>21</sup> Loxo xun keden danguxina, diidin banxulan waxatin yi a li, e yi a xili sa Yesu alo malekana a fala kii naxan yi benun a xa bari.

*E Yesu taxu Ala ra*



<sup>22</sup> E marasarijanna waxatin to jnan alo Musaa Sariya Kitabun naxan falaxi lan dii bari feen ma, \* Yusufu nun Mariyama yi siga diidin na Yerusalen taani, e sa a taxu Marigin na.

<sup>23</sup> A sebexi Marigina Sariya Kitabuni, a naxa, “Dii xeme singen birin xa rasarijan Marigin xa.”†

<sup>24</sup> E yi saraxan ba alo Marigina Sariya Kitabuna a falaxi kii naxan yi, a naxa, “ganba firin hanma kolokonde dii firin.”‡

<sup>25</sup> Muxuna nde yi Yerusalen taani nun, a xili Simeyon. Tinxin muxu togondiyaxin nan yi a ra. A yi Ala mamema Isirayila mali feen na. Alaa Nii Sarijanxin yi a yi.

<sup>26</sup> A bata yi a kolon Alaa Nii Sarijanxin xon ma fa fala a mi faxe fo a Marigina Muxu Sugandixin to.

<sup>27</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi Simeyon nasiga Ala Batu Banxini. Yesu soto muxune yi fa a ra Ala Batu Banxini, e xa a liga alo Sariya Kitabuna a fala kii naxan yi.

<sup>28</sup> Simeyon yi Yesu tongo, a yi a sa a kanke ra, a barikan bira Ala xa, a naxa,

<sup>29</sup> “Marigina, i bata i ya layirin nakamali n xa. Iki, i ya walikenen xa siga boje xunbenli

<sup>30</sup> amasoto n bata i ya kisi feen to,

<sup>31</sup> i naxan yitonxi yamane birin yee ra.

<sup>32</sup> A tan nan findima kenenna ra siyane xa, a findima nen Isirayilaa binyen na, i ya yamana.”

<sup>33</sup> Simeyon falan naxan ti Yesu a fe yi, a nga nun a fafe yi kabena ra.

<sup>34</sup> Simeyon yi duba a nga Mariyama xa, a naxa, “Ala bata diini ito yeba, a yi Isirayila muxu wuyaxi halagi, a yi a wuyaxi rakisi. A findima nen taxamasenna ra koni muxu wuyaxi a matandima nen,

<sup>35</sup> a yi e miriya luxunxine ramini kenenni. Torona i bojen saxonma nen alo degema xenxena.”

<sup>36</sup> Nabi jaxalanmana nde yi na nun, a yi xili Anna, Fanuweli a dii temena. A yi kelixi Aseri bonsonna nin. Naxalan fori gbeen nan yi a ra naxan bata yi jee solofere ti futuni nun,

<sup>37</sup> a jee tonge solomasexe e nun jee naanin ti kaja gileyani. A yi Ala Batu Banxini waxatin birin, a yi Ala batuma kosen nun yanyin na, a yi Ala maxande, a sunna suxu.

<sup>38</sup> Na waxatin yeteni, a fa, a barika bira Ala xa, a lu diina fe fale muxune xa naxanye yi Yerusalen taan xunba waxatin mamema.

### *Xete feen Nasareti yi*

<sup>39</sup> Yusufu nun Mariyama to yelin feene birin nakamale alo Marigina Sariya Kitabuna a yamarixi kii naxan yi, e xete Galile yamanani e taani Nasareti.

<sup>40</sup> Diidin yi gboma, a senben soto, a fe kolonna yi defe. Alaa hinanna yi a yi.

### *Yesu dii jorena Ala Batu Banxini*

<sup>41</sup> Yesu soto muxune yi sigama Yerusalen taani jee yo jee Halagi Tiin Dangu Loxon Sanli. §

\* **2:22:** Na feen sebexi Saraxaraline 12.1-4 kui. † **2:23:** A mato Xoroyaan 13.2 nun 13.12 nun 13.15 nun Yatene 18.15-16 kui. ‡ **2:24:** A mato Saraxaraline 12.8 kui. § **2:41:** *Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla:* Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoroyaan 12.1-13 kui.

42 Yesu sɔtɔn jɛɛ fu nun firinna ti waxatin naxan yi, e siga sanla rabadeni alo e namunna kii naxan yi.

43 Sanla jɔn waxatin naxan yi, e xɛtɛ e konni. Yesu yi lu Yerusalɛn taani, koni a sɔtɔ muxune mi yi a kolon.

44 E yi e miri, a a yi yamaan yɛ, e fɛrɪjɛn sigan tiyɛ. Na xanbi ra, e Yesu fen fɔlɔ e ngaxakedenne nun e xɔyine tagi.

45 Koni e mi a to. Nanara, e xɛtɛ a fendeni Yerusalɛn taani.

46 A soqe saxandeni, e yi sa a to Ala Batu Banxini, a dɔxi Yahudiya karamɔxɔne tagi, a tuli matixi e ra, a e maxɔdinma.

47 Naxan birin a xuiin mɛ, ne yi kabɛ a xaxilimayaan yabine ma.

48 A sɔtɔ muxune a to waxatin naxan yi, e kabɛ. A nga yi a fala a xa, a naxa, “N ma diina, i ito ligaxi nxu ra nanfera? Nxu nun i fafe bata yigitege i fendeni kati!”

49 A yi e yabi, a naxa, “E n fenma nanfera? E mi a kolon fa fala a lan nɛn n xa lu n Fafe a banxini?”

50 Koni a naxan fala e xa, e mi na famu.

51 Nanara, Yesu yi siga e fɔxɔ ra Nasarɛti yi, a yi e sagoon liga. A nga yi feni itoe birin namara a xaxinla ma.

52 Yesu yi xungbo, a xaxili sɔtɔ, a fe yi rafan Ala nun yamaan ma.

### 3

#### *Yoni Marafu Tiina kawandina*

#### *Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-8, Yoni 1.19-28*

1 Pɔnsi Pilati yi yamana kanyani Yudaya yamanani waxatin naxan yi, Romi Manga Gbeen Tiberi a mangayaan jɛɛ fu nun suulunna nan yi a ra nun. Herode fan yi kuntigiyani Galile yamanan xun na. A ngaxakedenna, Filipi fan yi kuntigiyani Iture nun Tirakoniti yamanan xun na. Lisanisa fan yi kuntigiyani Abileni yamanan xun na.

2 Anasa nun Kayafa, saraxarali kuntigi singene nan yi ne fan na. Ala falan ti Sakari a dii xɛmɛn Yoni xa na waxatin nin wulani.

3 Yoni yi sigama Yurudɛn baan dɛ kawandi badeni, a naxa, “E xun xanbi so ε yulubine yi, ε rafu igeni, ε yulubine xafarima nɛn.”

4 Nabi Esayi a sɛbɛ nɛn a Kitabun kui, a naxa,

“Muxuna nde xuiin minima tonbonni,

a naxa, ‘E kirani tɔn Marigin yɛɛ ra,

ε kirane matinxin a xa!

5 E folone birin naxutu,

ε geyane nun yire matexine birin wuru.

Kira yidɔxine birin yi tinxin.

Kira jɔxine birin yi malaxun.

6 Adamadiine birin kisi feen toma nɛn fata Ala ra! ”\*

7 Yamaan yi fa Yoni fɛma, a a xa e rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma. A yi a fala e xa, a naxa, “E tan saji bɔnsɔnne! Nde ε rakolonxi, ε xa ε gi Alaa xɔlɔn bun ma?”

8 E kɛwanle xa a yita fa fala ε bata ε xun xanbi so ε hakɛne yi. E nama ε miri fa fala, ε benban nan Iburahima ra. N xa a fala ε xa, Ala nɔɛ gɛmɛni itoe maxɛtɛ nɛn, a e findi Iburahima bɔnsɔnne ra!

9 Bunbin bata yitɔn wudi salenne sɛgɛ feen na. Wudin naxan mi bogi fajɪn tima, na sɛgɛma nɛn, a woli tɛɛni.”

10 Yamaan yi a maxɔdin, e naxa, “Nxu nanfe ligama na yi?”

\* 3:6: Esayi 40.3-5

11 A yi e yabi, a naxa, “Doma firin naxan yii, a xa keden fi gbεte ma se mi naxan yii, donseen muxun naxan yii, a xa a yitaxun.”

12 Mudu maxinla ndee yi fa alogo e xa rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma, e yi a maxodin, e naxa, “Karamoɔ, nxu tan nanfe ligama?”

13 A yi e yabi, a naxa, “E nama seen maxili dangu a danna ra.”

14 Sofana ndee fan yi a maxodin, e naxa, “Nxu tan go? Nxu nanfe ligama?”  
A yi a fala e xa, a naxa, “E nama gbetin ba muxune yii fangan na hanma wuleni. E wasa so ε saranni.”

15 Yamaan yi e yigin sa fɔlɔ Yoni yi. E yi mirixi a ma fa fala Alaa Muxu Sugandixin na a ra.

16 Nanara, Yoni yi a fala e birin xa, a naxa, “N tan ε rafuma igen nin, koni naxan senben gbo n tan gbeen xa, na fama, n tan mi sa lan nen n findi a sankidi fulunna ra. Na ε rafuma Alaa Nii Sariɲanxin nun tɛɛn nin.

17 A segedenna a yii, a maali fe, a yi a sa sagan kui, koni a se dagin sama nen tɛɛ tutareni!”

18 Yoni yi Alaa falan Xibaru Faɲin nali yamaan ma maxadi kii wuyaxi yi.

19 Koni Yoni yi Manga Herode son ɲaxina fe fala, amasɔtɔ a bata yi a fafaxakedenna ɲaxanla Herodiyade futu e nun a mɔn bata yi fe ɲaxi wuyaxi liga.

20 Herode mɔn yi fe ɲaxi gbεte liga naxan dangu bodene ra, a Yoni sa kasoon na.

### *Yoni yi Yesu rafu igeni*

#### *Matiyu 3.13-17, Maraka 1.9-11, Yoni 1.32-34*

21 Yamaan birin yelin nafuyε waxatin naxan yi, Yesu fan yi rafu igeni. Yesu yi Ala maxandima waxatin naxan yi, kore xɔnna deɛn yi rabi,

22 Alaa Nii Sariɲanxin yi godo a ma ganba sawurani. Fala xuiin yi keli kore, a naxa, “N nafan Dii Xɛmɛn nan i tan na. I bata n kenɛn ki faɲi.”†

### *Yesu benbane fe*

#### *Matiyu 1.1-17*

23 Yesu to ɲɛɛ tonge saxon sɔtɔ, a yi a wanla fɔlɔ. Yamaan yi mirixi a Yusufu a dii xɛmɛn nan a tan na.

Heli nan ma dii yi Yusufu ra,

24 Mataha nan ma dii yi Heli ra,

Lewi nan ma dii yi Mataha ra,

Meliki nan ma dii yi Lewi ra,

Yanayi nan ma dii yi Meliki ra,

Yusufu nan ma dii yi Yanayi ra,

25 Matahisa nan ma dii yi Yusufu ra,

Amosi nan ma dii yi Matahisa ra,

Nahun nan ma dii yi Amosi ra,

Esili nan ma dii yi Nahun na,

Nagagi nan ma dii yi Esili ra,

26 Maati nan ma dii yi Nagagi ra,

Matahisa nan ma dii yi Maati ra,

Sɛmɛnni nan ma dii yi Matahisa ra,

Yoseke nan ma dii yi Sɛmɛnni ra,

Yoda nan ma dii yi Yoseke ra,

27 Yohana nan ma dii yi Yoda ra,

† 3:22: A mato Yaburin 2.7 nun Esayi 42.1 kui.

Resa nan ma dii yi Yohana ra,  
 Sorobabeli nan ma dii yi Resa ra,  
 Selatili nan ma dii yi Sorobabeli ra,  
 Neri nan ma dii yi Selatili ra,  
<sup>28</sup> Meliki nan ma dii yi Neri ra,  
 Adi nan ma dii yi Meliki ra,  
 Kosan nan ma dii yi Adi ra,  
 Elemadan nan ma dii yi Kosan na,  
 Eri nan ma dii yi Elemadan na,  
<sup>29</sup> Yosuwe nan ma dii yi Ere ra,  
 Elisere nan ma dii yi Yosuwe ra,  
 Yorimi nan ma dii yi Elisere ra,  
 Mataha nan ma dii yi Yorimi ra,  
 Lewi nan ma dii yi Mataha ra,  
<sup>30</sup> Simeyɔn nan ma dii yi Lewi ra,  
 Yuda nan ma dii yi Simeyɔn na,  
 Yusufu nan ma dii yi Yuda ra,  
 Yonan nan ma dii yi Yusufu ra,  
 Eliyakimi nan ma dii yi Yonan na,  
<sup>31</sup> Meleya nan ma dii yi Eliyakimi ra,  
 Mena nan ma dii yi Meleya ra,  
 Matata nan ma dii yi Mena ra,  
 Natan nan ma dii yi Matata ra,  
 Dawuda nan ma dii yi Natan na,  
<sup>32</sup> Yese nan ma dii yi Dawuda ra,  
 Obedi nan ma dii yi Yese ra,  
 Boosu nan ma dii yi Obedi ra,  
 Salimon nan ma dii yi Boosu ra,  
 Naxason nan ma dii yi Salimon na,  
<sup>33</sup> Aminadabo nan ma dii yi Naxason na,  
 Rami nan ma dii yi Aminadabo ra,  
 Xesirɔn nan ma dii yi Rami ra,  
 Peresi nan ma dii yi Xesirɔn na,  
 Yuda nan ma dii yi Peresi ra,  
<sup>34</sup> Yaxuba nan ma dii yi Yuda ra,  
 Isiyaga nan ma dii yi Yaxuba ra,  
 Iburahima nan ma dii yi Isiyaga ra,  
 Tera nan ma dii yi Iburahima ra,  
 Nahori nan ma dii yi Tera ra,  
<sup>35</sup> Serugu nan ma dii yi Nahori ra,  
 Rehu nan ma dii yi Serugu ra,  
 Pelegi nan ma dii yi Rehu ra,  
 Eberi nan ma dii yi Pelegi ra,  
 Selaxa nan ma dii yi Eberi ra,  
<sup>36</sup> Kayinan nan ma dii yi Selaxa ra,  
 Arapaxadi nan ma dii yi Kayinan na,  
 Semi nan ma dii yi Arapaxadi ra,  
 Nuhan nan ma dii yi Semi ra,  
 Lameki nan ma dii yi Nuhan na,  
<sup>37</sup> Matusela nan ma dii yi Lameki ra,  
 Xenɔki nan ma dii yi Matusela ra,  
 Yarɛdi nan ma dii yi Xenɔki ra,  
 Mahalaleli nan ma dii yi Yarɛdi ra,

Kenan nan ma dii yi Mahalaleli ra,  
<sup>38</sup> Enosi nan ma dii yi Kenan na,  
 Seti nan ma dii yi Enosi ra,  
 N Benba Adama nan ma dii yi Seti ra,  
 Ala nan N Benba Adama da.

## 4

### *Setana yi kata a xa Yesu ratantan Matiyu 4.1-11, Maraka 1.12-13*

<sup>1</sup> Yesu yi keli Yurudɛn baani a lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na. Alaa Nii Sarijanxin yi siga a ra tonbonni.

<sup>2</sup> Yinna Manga Setana yi kata a xa Yesu ratantan soge tonge naanin. Yesu mi sese don na waxatini, sunna yi a suxu han!\*

<sup>3</sup> Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na, a fala gɛmɛni ito xa, a xa findi burun na.”

<sup>4</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “A seɓɛxi Kitabuni, a naxa ‘Muxun mi balon donseen xan gbansan na.’† ”

<sup>5</sup> Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi a tongo, a siga a ra, a dunɔɔa mangayane birin yita a ra mafurɛn.

<sup>6</sup> Awa, Yinna Manga Setana yi a fala a xa, a naxa, “N nɔɔn birin fima i ma nɛn e nun nafunli ito birin amasɔɔ a birin taxuxi n tan nan na, muxun naxan na n kɛnɛn, n yi a so na yii.

<sup>7</sup> Awa, xa i n batu, n ni ito birin fima nɛn i ma.”

<sup>8</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “A seɓɛxi Kitabuni, a ‘I xa i Marigina Ala binya, i yi a keden peen batu!’‡ ”

<sup>9</sup> Na xanbi ra, Yinna Manga Setana yi Yesu tongo, a siga a ra Yerusalɛn taani, a yi a ti Ala Batu Banxin xun tagi, a yi a fala a xa, a naxa, “Xa Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na, tugaɛn be,

<sup>10</sup> amasɔɔ a seɓɛxi Kitabuni, fa fala, ‘Ala yamarin fima nɛn a malekane ma i ya fe yi alogo e xa i kantan,’

<sup>11</sup> a mɔn yi a fala, a naxa, ‘e i tongoma nɛn alogo i nama i sanna din gɛmɛ yo ra.’§ ”

<sup>12</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “A seɓɛxi, ‘I nama i Marigina Ala mato bunbani.’\* ”

<sup>13</sup> Yinna Manga Setana to yelin Yesu matoɛ kiin birin yi, a keli a fɛma han waxati gbɛtɛ.

### *Yesu yi a wanla fɔlɔ Galile Matiyu 4.12-17, Maraka 1.14-15*

<sup>14</sup> Na xanbi ra, Yesu yi xɛtɛ Galile yi, Alaa Nii Sarijanxin seɓɛna a xun ma. A fe xibarun yi rali na yamanan birin yi.

<sup>15</sup> A yi e xaran e salide banxine yi, e birin yi a tantun.

### *Nasarɛti kaane yi e mɛ Yesu ra Matiyu 13.53-58, Maraka 6.1-6*

\* **4:2: Yesu mi sese don:** Na waxatini, muxun na yi sunna suxu, a mi yi donseen donma hali kɔɛn na. Waxatina nde, e mɔn yi a ɓɛnige e nama igen fan min hali kɔɛn na. † **4:4:** Sariyane 8.3 ‡ **4:8:** Sariyane 6.13-14 § **4:11:** Yaburin 91.11-12 \* **4:12:** Sariyane 6.16

16 Na xanbi ra, Yesu yi siga Nasareti taani, a maxuruxi denaxan yi. Matabu Loxoni, a yi siga salide banxini alo a darixi a lige kii naxan yi. A keli, a ti xaran feen na.

17 E yi Nabi Esayi gbee Kitabun so a yii. A yi a rabi, a na yiren to a sebexi denaxan yi, a naxa,

18 “Marigina Niina n yi. A bata n sugandi, a n xa Alaa falan Xibaru Fajin nali yigelitone ma. A bata n nasiga, a n xa xaroya feen kawandin ba suxu muxune xa, n yi danxutone yeen nabi. Naxanye non bun ma, n ne xaroya.

19 N xa Marigina muxune xunba jeen nali.”†

20 Yesu yi Kitabun nagali, a yi a so a suxu muxun yii, a dexo. Muxun naxanye birin yi salide banxini, ne yi e yeen ti a ra.

21 A falan ti folo e xa, a naxa, “To, n bata naxan xaran, e yi a me, na bata kamali.”

22 E birin yi a sere ba, e kabε na fala fajine ma a naxanye ti e xa. E yi a fala, e naxa, “Yusufu a dii xemen xa mi ito ra ba?”

23 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N laxi a ra yati, fa fala e sandani ito sama n ma nen fa fala, ‘Seribana, i yetε rakendeya.’ E mon a falama n ma nen fa fala, ‘Nxu feen naxanye mexi i ya fe yi Kapεrunan yi, ne fan liga i gbee taani.’ ”

24 Yesu mon yi a fala e xa, a naxa, “N xa jondin fala e xa, nabiin mi binyen sote a kon taani mumel!”

25 A yi a fala, a naxa, “E tuli mati, jondin na a ra, ke jaxalan wuyaxi yi Isirayila muxune ye Nabi Eli waxatini. Na waxatini tulen mi fa jee saxan e nun a tagi, fitina kamen yi so na yamanan birin yi.

26 Koni hali na Ala mi Nabi Eli rasiga e tan nde keden yo ma, fo ke jaxalan keden peen naxan yi Sarepata taani, Sidon yamanani.

27 Dogonfonto wuyaxi yi Isirayila muxune ye Nabi Elise waxatini, koni hali na keden pe, a mi kendeya fo Naman, Siriya kaana.”‡

28 Muxun naxanye yi salide banxini, ne na me waxatin naxan yi, e bajeen yi te.

29 E keli, e siga a ratuntunje taan fari ma han geyaan tintinna ra taan yi geyaan naxan fari, alogo e xa a radin lanbanni.

30 Koni a dangu yamaan tagi, a siga.

### *Yinnan muxun naxan foxo ra*

#### *Maraka 1.21-28*

31 Na xanbi ra, Yesu yi siga Galile Kapεrunan taani, a yamaan xaran denaxan yi Matabu Loxoni.

32 E birin yi kabε a xaran ti kiin ma amasoto a yi falan tima Ala senben nin.

33 Xemena nde yi salide banxini yinnan yi naxan foxo ra, yinna jaxina. A yi a xuini te, a gbelegbele, a naxa

34 “Ee! Yesu Nasareti kaana, i waxi nanse xon ma nxu yii? I faxi nxu halagiden nin ba? N na a kolon nde i ra. Alaa muxu sarijanxin nan i tan na.”

35 Yesu yi yinnan yamari a sobeen na, a naxa, “I dundu, xete xemeni ito foxo ra.” Yinnan xi xemen nabira e birin yetagi, a xete a foxo ra, a mi sese jaxi liga a ra.

36 Muxune birin yi kabε, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Xaran sifan mundun ito ra? Xemeni ito bata falan ti yinna jaxine xa non nun senbeni, e xete muxune foxo ra!”

37 Yesu a fe xibarun yi xuya ayi na yamanan birin yi.

† 4:19: Esayi 61.1-2 ‡ 4:27: A mato Mangane Firinden sora 5.1-14 kui.

*Yesu yi muxu wuyaxi rakɛndɛya*

*Matiyu 8.14-17, Maraka 1.29-34*

<sup>38</sup> Yesu yi keli salide banxini, a siga Simɔn konni. A yi a li Simɔn bitan gilɛn fatin wolonxi a ma. E yi a fe fala Yesu xa.

<sup>39</sup> A sa a ti a saden dɛxɔn ma, a yi falan ti fati mawolonna xili ma, naxanla yi kɛndɛya na waxatin yeteni, a yi keli a fɔlɔ wale e xa.

<sup>40</sup> Sogen godo waxatin naxan yi, furemane yi muxun naxanye birin yii, furen sifa wuyaxi, ne yi fa ne ra Yesu fɛma. A yi a yiin sa e birin xun ma, a yi e rakɛndɛya.

<sup>41</sup> Ninanne fan yi muxun naxanye fɔxɔ ra, e yi ne ragbelegbele e falan ti e xɔn, e naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na!” E xɛtɛ muxu wuyaxi fɔxɔ ra.

Koni, a yi ninanne yamari a e nama falan ti, amasɔtɔ e yi a kolon a Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na.

*Yesu yi kawandin ba*

*Maraka 1.35-39*

<sup>42</sup> Subaxani, Yesu yi keli taani, a siga a danna yirena nde yi. Yamaan yi a fen fɔlɔ. E a to waxatin naxan yi, e kata e xa a makankan alogo a nama siga

<sup>43</sup> koni a yi a fala e xa, a naxa, “A fɛrɛ mi na fɔ n xa Alaa Mangayaan Xibaru Faɲin nali taan bonne fan yi nɛn amasɔtɔ Ala n xɛxi na nan ma.”

<sup>44</sup> Nanara, a yi kawandin bama Yudaya yamanani salide banxine yi.

## 5

*Yesu yi a xarandii singene xili*

*Matiyu 4.18-22, Maraka 1.16-20*

<sup>1</sup> Lɔxɔna nde, Yesu yi tixi Genesarɛti Daraan dɛ, yamaan yi a yigbetɛnma Alaa falan mɛdeni,

<sup>2</sup> a yi kunki firin to igen dɛ yɛxɛ suxune bata yi keli naxanye kui e lu e yalane raxɛ.

<sup>3</sup> Yesu yi so Simɔn ma kunkin kui, a yi a mafan, a xa a tutin igen xun ma ndedi. Yesu yi dɔxɔ kunkin kui, a yamaan xaran.

<sup>4</sup> A yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, a yi a fala Simɔn xa, a naxa, “Kunkin nasiga tilin yireni ɛ nun i lanfane xa yalane ragodo igeni, ɛ yɛxɛn suxu.”

<sup>5</sup> Simɔn yi a yabi, a naxa, “Nxu kannna, nxu bata wali kɔɛɛn na kati! Nxu mi sese suxu. Koni xa i bata a fala na kiini, n yalane ragodoma nɛn igeni.”

<sup>6</sup> E to yalane ragodo igeni, e yɛxɛ wuyaxi suxu han yalane yi lu yibɔɛ.

<sup>7</sup> E lanfaan naxanye yi kunkin boden kui, e ne xili e malideni. E fa, e yi kunkin firinne birin nafe yɛxɛn na han e godo fɔlɔ igen bun ma.

<sup>8</sup> Feen naxan liga, Simɔn Piyɛri\* na to waxatin naxan yi, a yi a xinbi sin Yesu bun ma, a naxa, “Marigina, i masiga n na amasɔtɔ hake kannna nan n tan na!”

<sup>9</sup> Gaxun yi a suxu a tan nun a lanfane birin na yɛxɛ suxine fe ra

<sup>10</sup> hali Yaki nun Yoni Sebede a dii xɛmɛne. Yesu yi a fala Simɔn xa, a naxa, “I nama gaxu, fɔlɔ to ma, i fa muxune nan sɔtɔma Ala xa alo i yi yɛxɛn suxuma kii naxan yi.”

<sup>11</sup> E kunkine rate xareyaan na, e seene birin lu na, e bira Yesu fɔxɔ ra.

*Yesu yi dogonfontɔɔn nakɛndɛya*

*Matiyu 8.1-4, Maraka 1.40-45*

\* 5:8: Muxune mɔn Piyɛri ma a Pita.

<sup>12</sup> Yesu yi taana nde yi, xεμενα nde yi fa dogonfonna yi naxan fatin birin ma. A Yesu to waxatin naxan yi, a yi bira, a yetagin yi lan bɔxɔn ma, a yi a mafan, a naxa, “N kanna, xa i tin, i nɔε n nakendeyε nen!”

<sup>13</sup> Yesu yi a yiin sa a ma, a naxa, “N bata tin, i xa kɛndeya!” Dogonfonna yi a bejin sasa!

<sup>14</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa, koni siga saraxaraliin fema, a xa i mato. Na xanbi ra, i saraxan ba i rasarijan feen na alo Musa a yamari kii naxan yi. Na findima seren na e xa.”†

<sup>15</sup> Koni Yesu xinla yi xuya ayi na yiren birin yi. Yama gbeen yi fa a falan namɛdeni e nun e rakendeya feen na.

<sup>16</sup> Koni a yi keli, a siga a danna, a yi Ala maxandi, alo a darixi a ra kii naxan yi.

*Yesu yi lebutenna rakendeya*

*Matiyu 9.1-8, Maraka 2.1-12*

<sup>17</sup> Lɔxɔna nde Yesu yi xaranna tima, Farisi muxuna‡ ndee nun sariya karamɔxɔne yi dɔxi na yi, naxanye yi kelixi Galile nun Yudaya taan birin yi e nun Yerusalɛn taani. Marigin sɛnbɛn yi Yesu yi a furetɔne rakendeya.

<sup>18</sup> Muxuna ndee yi fa lebutenna ra a sa seni e yii. E kata, a e xa a raso banxini, alogo e xa sa a sa Yesu bun ma.

<sup>19</sup> Koni yamaan yi gbo, e mi kira sɔto e yi a raso. Na nan a liga e te banxin fari e yinla raba mɛnni, e yi e nun a sa seen nagodo yamaan tagi Yesu yetagi.

<sup>20</sup> Yesu e dɛnkɛleyaan to waxatin naxan yi, a yi a fala xεmen xa, a naxa, “N xɔyina, i yulubine bata mafelu.”

<sup>21</sup> Sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yi e miri, e naxa, “Nde xεmeni ito ra naxan Ala rayelefuma? Muxu yo mi nɔε yulubine mafeluyε fɔ Ala keden peena!”

<sup>22</sup> Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a fala e xa, a naxa, “E mirima fe sifani itoe ma nanfera?”

<sup>23</sup> Nanse fala raxɔɔ, ‘I yulubine bata mafelu’ hanma ‘Keli, i ya sa seen tongo, i sigan ti?’

<sup>24</sup> N na yitama ε ra nɛn nayi fa fala sɛnbɛna n tan Muxuna Dii Xεmɛn yii dunuɗa yi, n muxun mafelu a yulubine ra.” A yi a fala lebutenna xa, a naxa, “Keli, i ya sa seen tongo, i siga i konni!”

<sup>25</sup> Xεmɛn yi keli e birin yetagi, a yi a sa seen tongo, a siga a konni mafuren, a yi Ala tantun.

<sup>26</sup> E birin yi kabɛ kati! E yi Ala tantun amasɔto e bata yi gaxu Ala yeε ra, e naxa, “En bata kabanako feen to to!”

*Yesu yi Lewi xili*

*Matiyu 9.9-13, Maraka 2.13-17*

<sup>27</sup> Na xanbi ra, Yesu yi mini, a siga, a sa mudu maxinla nde to, a xili Lewi, a yi dɔxi mudu maxilideni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.”

† **5:14: dogonfontɔna:** Alaa sariyan kui, dogonfontɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nɛn. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kanna sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbete mi yi a yiin dinɗe dogonfontɔn na, bayo na yi na kanna sarijanna kalama nɛn. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonna na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14. ‡ **5:17: Farisi muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbe so Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyon bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdɛxeni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.



<sup>28</sup> Lewi yi keli, a yi a seene birin lu na, a bira Yesu fɔxɔ ra.

<sup>29</sup> Na xanbi ra, Lewi yi ɲaxaɲaxani tɔn a banxini Yesu xa. Mudu maxili wuyaxi nun muxu gbeteƷe fan wuyaxi yi dɔxɔ e fɛma.

<sup>30</sup> Farisi muxuna ndee nun sariya karamɔxɔna ndee yi falan ti Yesu a xarandiine fe yi, e yi e maxɔdin, e naxa, “Nanfera ε donseen donma ε yi ε min mudu maxinle nun hake kanne fɛma?”

<sup>31</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan kɛnde na mako mi seribaana ma fɔ furetɔne.

<sup>32</sup> Amasɔtɔn mi faxi tinxin muxune xilideni fɔ hake kanne, alogo e xa e xun xanbi so e hakene yi.”

### *Sun suxu feen maxɔdinna*

#### *Matiyu 9.14-17, Maraka 2.18-22*

<sup>33</sup> Muxuna ndee yi a fala Yesu xa, e naxa, “Yoni a xarandiine sunna suxuma Ʒe yo Ʒe, e yi Ala maxandi. Farisi muxune xarandiine fan na ligama. Koni i ya xarandiine donseen donma, e yi e min.”

<sup>34</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Naxalandi kanna nɛma ɲaxalandi tiine fɛma waxatin naxan yi, e sunɛ ba?§ Na mi ligɛ mume!

<sup>35</sup> Koni waxatina nde fama ɲaxalandi kanna bama nɛn e Ʒe, e sunna suxuma nɛn na waxatini.”

<sup>36</sup> Yesu yi sandani ito fan sa e xa, a naxa, “Muxu yo mi nɔɛ dugi nɛnɛn tongɛ, a yi a yibɔ, a dugi fonna bɛtɛrɛn a ra.\* Xa a na liga, a dugi nɛnɛn kalama nɛn. Dugi dungi nɛnɛn fan mi lanɲɛ a fonna ma.

<sup>37</sup> Muxun mi manpa nɛnɛn sɛ se sase fonna kui. Xa a na liga, manpa nɛnɛn se sase fonna kalama nɛn, manpaan yi bɔxɔn, se sase fonna yi kala.

<sup>38</sup> Koni manpa nɛnɛn sama se sase nɛnɛn nan kui!

<sup>39</sup> Awa, muxun na manpa fonna min waxatin naxan yi, a nɛnɛn mi fa rafan a ma sɔnɔn, a falama nɛn nayi, a naxa, ‘A fonna fan.’ ”

## 6

### *Matabu Lɔxɔna fe*

#### *Matiyu 12.1-8, Maraka 2.23-28*

<sup>1</sup> Yesu yi danguma xɛɛna nde ma lɔxɔna nde yi, Matabu Lɔxɔni, a xarandiine yi sansi tɔnsonne ratorondon fɔlɔ, e yi a tɛrɛxɛn e yiin kui, e a kɛsɛn don.

<sup>2</sup> Farisi muxuna ndee naxa, “Ɛ ito ligama nanfera? A mi daxa Matabu Lɔxɔni.”\*

<sup>3</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ mi na xaraxi ba, kamɛn Dawuda suxu waxatin naxan yi, e nun a fɔxɔrabirane naxan liga?†

<sup>4</sup> A so nɛn Alaa banxini, a yi Alaa buru ralixin don, a yi nde so a muxune fan yii. Anu, a mi daxa muxun xa a don fɔ saraxaraline.”

<sup>5</sup> Yesu mɔn yi a fala, a naxa, “N tan Muxuna Dii Xɛmɛn nan Matabu Lɔxɔn kanna ra.”

§ 5:34: *Naxalandi kanna*: Yesu nan luxi alo ɲaxalandi kanna sandani ito kui. A bunna nɛn, fa fala muxune mi sunna suxuma sɛwa waxatine yi. \* 5:36: *dugi nɛnɛna*: Yesu a sariya nɛnɛn mi se Musaa sariya fonna ma. Sariya fonna mɔn mi se sariya nɛnɛn ma. \* 6:2: Farisi muxune namunne mi yi tinɲɛ wali yo xa kɛ *Matabu Lɔxɔni*. Na feen seƷexi Xɔrɔyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu sɔxɔlexine mi yi maliɲɛ na lɔxɔni. † 6:3: A mato Samuyeli Singen 21.2-7 kui.

*Xeme yii madɔnxina fe*  
*Matiyu 12.9-14, Maraka 3.1-6*

<sup>6</sup> Yesu yi siga salide banxini Matabu Lɔxɔ gbete yi, a sa e xaran. Xeme na nde yi na naxan yiifari ma yiin yi madɔnxi.

<sup>7</sup> Sariya karamɔxɔna ndee nun Farisi muxuna ndee yi waxi a xɔn ma e xa Yesu tɔɲege. Nanara, e yi e yeɛn ti a ra alogo e xa a kolon xa a muxun nakendeyɛ Matabu Lɔxɔni.

<sup>8</sup> Koni Yesu yi e miriyaan kolon. Nanara, a yi a fala xeme yii madɔnxin xa, a naxa, “Keli, i fa yamaan yetagi be.” Xemen yi keli, a ti e yetagi.

<sup>9</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa e maxɔdin, Matabu Lɔxɔni, nanse daxa a xa liga, a ɲaxina xa a fajina? En yi muxun niin nakisi ba, xa en yi a halagi?”

<sup>10</sup> A yi e birin mato, a yi a fala xemen xa, a naxa, “I yiini bandun.” A yi a liga na kiini, a yiin yi kendeya.

<sup>11</sup> Koni e xɔɔ kati, e naxan ligama Yesu ra e na fala e bode tagi.

*Yesu yi xera fu nun firinne yɛba*  
*Matiyu 10.1-4, Maraka 3.13-19*

<sup>12</sup> Yesu yi siga geyaan fari, a sa Ala maxandi na waxatini, a xi Ala maxandɛ.

<sup>13</sup> Kuye ba waxatin naxan yi, a yi a xarandiine xili, a fu nun firin yɛba e tagi, a yi ne xili sa xerane.

<sup>14</sup> E xinle ni itoe ra, Simɔn, a naxan xili sa Piyɛri, e nun a ngaxakedenna Andire, e nun Yaki nun Yoni nun Filipi nun Barotolome nun

<sup>15</sup> Matiyo nun Tomasi e nun Alifaa dii xemen Yaki, e nun Simɔn e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”<sup>‡</sup>

<sup>16</sup> e nun Yaki a dii xemen Yudasi e nun Yudasi Isakariyoti naxan Yesu yanfa, a yi a so yiini.

*Yesu yi yamaan mali*  
*Matiyu 4.23-25*

<sup>17</sup> Yesu yi godo keli geyaan fari e nun a xerane, a ti lanbanni, e nun a xarandii wuyaxi. Yama gbeen yi na nun sa keli Yudaya yamanan yiren birin yi, e nun keli Yerusalɛn taani, e nun taan naxanye tixi fɔxɔ igen dɛxɔn ma, naxanye xili Tire e nun Sidɔn. Mɛn kanne yi fa a xuiin namɛdeni e nun e rakendeyadeni e furen sifan birin ma.

<sup>18</sup> Yinna ɲaxine bata yi naxanye tɔɔ ne fan yi fa e rakendeyadeni.

<sup>19</sup> Muxun birin yi kataxi, alogo e xa e yiin dinɲɛ a ra, amasɔtɔ sɛnɛn yi minima ayi naxan yi e rakendeyama.

*Sɛwa kendena*  
*Matiyu 5.1-12*

<sup>20</sup> Yesu yi a xarandiine mato, a naxa, “Sɛwana e tan yigelitɔne xa, amasɔtɔ e gbeen nan Alaa Mangayaan na!

<sup>21</sup> Sɛwana e xa, kamɛn naxanye ma iki amasɔtɔ e lugoma nɛn ken! Sɛwana e xa, naxanye wugama iki, amasɔtɔ e gelema nɛn!”

<sup>‡</sup> **6:15: Yahudiya siya xanuna:** Muxun nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yengema alogo Isirayila kaane xa mini e nɔn bun ma.

22 “Yamaan na ε rajaxu waxatin naxan yi, e yi ε kedi, e yi ε konbi fa fala muxu jaxin nan ε tan na Muxuna Dii Xεmena fe ra, sewana ε xa na yi.

23 Na na liga waxatin naxan yi, ε xa sewa, ε yi ε bodon sewana fe ra amasoto barayi gbeen namaraxi ε xa ariyanna yi. Bayo e benbane nabine tɔrɔ na kii nin.”

24 “Koni nafulu kanne, gbalona ε yεε ra amasoto ε bata yelin ε gbee jaxunna sote ε siini.

25 ε tan naxanye lugoxi iki, gbalona ε yεε ra, amasoto kamena ε suxuma nen. ε tan naxanye gelema iki, gbalona ε yεε ra, amasoto ε monema nen, ε wuga.”

26 “Muxun birin na ε xili fajin fala waxatin naxan yi, gbalona ε yεε ra amasoto e benbane a fala na kii nin wule nabine ma.”

### *Iyaxune xanu*

#### *Matiyu 5.38-48*

27 “Koni, naxanye n xuin mema, n na falama ε xa nen. ε ε yaxune xanu, naxanye bata ε rajaxu, ε xa fe fajin liga ne xa.

28 ε xa duba ε danga muxune xa. Naxanye ε tɔrɔma, ε xa Ala maxandi ne xa.

29 Naxan na i deen fɔxɔ kedenna garin a ma, bode fɔxɔ fan ti a xa. Xa muxuna nde i ya doma gbeen tongo, i xa tin a xa doma bun biran fan tongo.

30 Naxan na i xandi seni, i xa na ki. Xa muxuna nde i yii seen tongo, i nama a maxodin na ra sɔnɔn.

31 I waxi muxune xa feen naxan naba i xa, na jɔxɔnna liga bonne xa.”

32 “Muxun naxanye bata ε xanu, xa ε ne nan tun xanu, ε barayin sɔtɔma na yi di? Hali hake kanne fan muxun xanuma naxan bata e xanu!

33 Muxun naxanye bata fe fajin liga ε xa, xa ε fe fajin liga ne nan tun xa, ε barayin sɔtɔma na yi di? Hali hake kanne fan na ligama.

34 Xa ε muxune nan tun dolima naxanye a fima, ε barayin sɔtɔma na yi di? Hali hake kanne fan e bode dolima na kiini.

35 Koni, ε tan xa ε yaxune xanu, ε fe fajin liga e xa. ε muxune doli, ε nama ε miri se soto feen ma ne yi. ε barayi gbee sɔtɔma nen na yi. ε ligama nen alo ε Fafe, Kore Xɔnna Ala. Amasoto a fe fajin ligama finsiriwanle nun muxu jaxine xa.

36 ε kininkinin alo ε Fafe Ala kininkininxi kii naxan yi.”

### *ε nama ε lanfane kewanle makiti*

#### *Matiyu 7.1-5*

37 “ε nama ε yete findi ε lanfane kewanle makiti muxun na, alogo Ala nama ε fan makiti. ε nama bonne yalagi alogo Ala nama ε fan yalagi. ε muxune mafelu alogo Ala xa ε fan mafelu.

38 ε muxune ki alogo Ala xa ε fan ki. ε yi liga seen nafexin soto na yi, a rafexina ken, a madeten, ε yi a sa ε dugi deni. ε ligaseen naxan yatema bonne xa, Ala fan na yatema ε xa nen.”

39 Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Danxutɔɔn mi danxutɔɔn yii rasuxe, xa a na liga e firinna birin birama nen yinla kui.

40 Xarandiin mi gboε a karamɔxɔ xa. Xarandii yo xarandii, a na yelin xaranna ra waxatin naxan yi, a ligama nen alo a karamɔxɔna.”

41 “Nanfera ɲamadin naxan i adamadi boden yɛɛn xɔn, i na toma, koni gbindonna naxan i tan yɛɛn xɔn, i mi na toma?”

42 I a falama i adamadi boden xa nanfera fa fala, ‘Yandi, tin n xa ɲamadin ba i yɛɛn xɔn ma.’ Koni i mi na gbindonna toma i yete yɛɛn xɔn ma ba? I tan nafigina, gbindonna ba i yete yɛɛn xɔn ma singen, na xanbi ra i nɔɛ na ɲamadin toɛ nɛn, i yi a ba i adamadi boden yɛɛn xɔn ma.”

### *Wudin nun a bogina fe*

#### *Matiyu 7.16-20, 12.33-35*

43 “Wudin faɲin mi bogi ɲaxin tima, wudi ɲaxin mi bogi faɲin tima.

44 Wudin birin kolonma a bogin nan xɔn ma, i mi xɔdɛ bogin bolonɲɛ wudi maɲalixin kɔɛ ra, i mi manpa bogin bolonɲɛ tansinna kɔɛ ra.

45 Muxu faɲin fe faɲin nan naminima a muxu faɲiyani. Muxu ɲaxin yi fe ɲaxin namini a muxu ɲaxiyani. Amasɔɔ feen naxan muxun bɔɲɛni, a na nan falama.”

### *Banxi ti firinne fe*

#### *Matiyu 7.24-27*

46 “Ɛ n xilima nanfera fa fala, ‘Marigina, Marigina,’ koni n naxan falama ɛ xa, ɛ mi na ligama?”

47 Naxan birin fama n fɛma, e yi n ma falane rame, e yi e suxu, n na muxune maligan yitama ɛ ra nɛn.

48 A ligaxi nɛn alo naxan a banxin ti, a yi yinla ge kati! Han a fanyen li a bun ma, a banxin ti fanyen fari. § Tulen yi fa, foyen yi fa, koni a mi a ramaxa amasɔɔ a tixi ki faɲi.

49 Koni muxun naxan bata n ma falane mɛ, a mi e suxu, a ligaxi nɛn alo muxun naxan a banxin tiin bɔxɔn fari ma, a mi bɔxɔn ge alogo a xa a betɛn sa. Tulen fa waxatin naxan yi, a yi bira, a kala kiin yi ɲaxu ayi kati!”

## 7

### *Sofa kuntigina walikɛɛn nakɛndɛya fena*

#### *Matiyu 8.5-13*

1 Yesu yelin na falane birin tiye yamaan xa waxatin naxan yi, a siga Kaɓɛrunan yi.

2 Romi kaa sofa kɛmɛn kuntigina nde yi na, a walikɛɛn naxan yi rafan a ma han, na yi furaxi, a yi fa luxi ndedi a xa faxa.

3 Na kuntigin Yesu a fe mɛ waxatin naxan yi, a Yahudiya fonna ndee rasiga Yesu ma, e yi a mafan a a xa fa a walikɛɛn nakɛndɛya.

4 E fa Yesu mafan, e naxa, “A lan i xa xɛmɛni ito mali

5 amasɔɔ a bata en kon kaane xanu, a tan nan mɔn nxɔ salide banxin tixi.”

6 Yesu yi siga e fɔxɔ ra. E bata yi maso banxin na, kuntigin yi a xɔyina ndee rasiga a faladeni a xa, e naxa, “N kanna, i nama i yete tɔrɔ. Na binyen mi lan n ma, i so n ma banxini,

7 na nan a ligaxi, n yi n miri n yete ma fa fala a mi lan n xa fa i fɛma. Falan ti tun, n ma walikɛɛn kɛndɛyama nɛn!

8 N tan fan kuntigina ndee sɛnbɛn bun ma, koni sofane fan n bun ma. N na a falama na nde xa nɛn, n naxa, ‘Siga,’ a siga. N yi a fala nde gbɛte xa, n naxa, ‘Fa,’ a fa. N yi a fala n ma konyin xa, n naxa, ‘Ito liga,’ a na liga.”

§ 6:48: Mɛn kaane yi e banxine tima fanyen nan fari alogo e xa baraka.

<sup>9</sup> Yesu na me waxatin naxan yi, a kabe, a yi a yeε rafindi e ma, a yi a fala yamaan xa a fɔɔ ra, a naxa, “N xa a fala ε xa, n munma denkeleyaan sifani ito to singen hali Isirayila muxune ye!”

<sup>10</sup> Xerane yi xete kuntigin konni, e yi a li a walikεen bata kendeya.

*Yesu yi kaɲa gilena dii xemen nakeli sayani*

<sup>11</sup> Na xɔtɔn bode, Yesu yi siga taana nde yi naxan xili Nayin. A xarandiine nun yama gbeen yi siga a fɔɔ ra.

<sup>12</sup> A taan so deen li waxatin naxan yi, a sa binbi tiine li. Kaɲa gilena dii xeme keden peen bata faxa. Muxu wuyaxi yi na ɲaxanla fema keli na taani.

<sup>13</sup> Marigin na ɲaxanla to waxatin naxan yi, a kininkinin a ma kati, a yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “I nama wuga.”

<sup>14</sup> A sa a yiin din binbin na, naxanye yi a xalima, ne yi ti. Yesu naxa, “Banxulanna, n na a falama i xa, keli, i ti!”

<sup>15</sup> Faxa muxun yi keli, a falan ti folo. Yesu yi a raxete a nga ma mon.

<sup>16</sup> Yamaan birin yi gaxu kati, e yi Ala tantun, e naxa, “Nabi gbeen bata mini kenenni nxu tagi! Ala bata fa, a yi a yamaan kisi!”

<sup>17</sup> Muxune yi Yesu a fe xibarun me Yudaya nun a dexɔn yamanan birin yi.

*Yoni Marafu Tiina xerane fe*

*Matiyu 11.2-19*

<sup>18</sup> Yoni a xarandiine yi feni ito birin fala a xa. Yoni yi muxu firin xili a fema,

<sup>19</sup> a yi e rasiga Marigin fema, e yi a maxodin, e naxa, “Yoni yi naxan ma fe falama, fa fala a muxuna nde fama, i tan nan na ra ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbete nan legeden?”

<sup>20</sup> E fa Yesu fema waxatin naxan yi, e naxa, “Yoni Marafu Tiin nan nxu xexi i ma, a nxu xa i maxodin, fa fala a yi muxun naxan fa fe falama, na nan i tan na ba, hanma nxu lan nxu xa muxu gbete nan legeden?”

<sup>21</sup> Na waxatin yeteni, Yesu yi muxu wuyaxi rakendeya furen sifan birin ma e nun ɲinan ɲaxin yi naxanye fɔɔ ra. A danxuto wuyaxi yeεn naba ayi.

<sup>22</sup> Yesu yi Yoni a xerane yabi, a naxa, “E xete, ε naxan toxi, ε yi a me, ε sa na fala Yoni xa fa fala danxutone seen toma, lebutenne sigan tima, dogonfontone kendeyaana sɔtoma, tuli xorine falan mema, faxa muxune kelima sayani, Alaa falan Xibaru Fajin nalima yiigelitone ma.

<sup>23</sup> Naxan mi biran tantanni n ma fe yi, sewan na kannaxa!”

<sup>24</sup> Yoni a xerane siga waxatin naxan yi, Yesu yi Yoni a fe fala folo yamaan xa, a naxa, “E siga nanse matodeyi tonbonni? Foyen sexe ramaxan ba?”

<sup>25</sup> Xa na mi a ra, ε siga nanse matodeyi? Xemen naxan maraberi baxi dugi fajin na ba? Koni, naxanye maraberi baxi na kiini, ne manga banxine nin!

<sup>26</sup> Nayi, ε siga nanse matodeyi, nabiin ba? N xa a fala ε xa, ε bata nde to naxan gbo nabiin xa.

<sup>27</sup> Amasoto Kitabun bata Yoni a fe fala, a naxa, ‘Ala naxa: N nan n ma xeraan nasigama nen i yeε ra, a yi kirani tɔn i xa.’\* ”

<sup>28</sup> Yesu mon yi a fala, a naxa, “N xa a fala ε xa, muxun naxan birin bata bari a foloni, Yoni gbo ne birin xa. Koni naxan xurun e birin xa Alaa Mangayani, na gbo Yoni xa.”

<sup>29</sup> Yamaan nun mudu maxinle yi Yesu xuiin me, e yi Alaa tinxinyaan falan suxu, bayo Yoni bata yi ne rafu igeni e tubi xinla ma Ala ma.

\* 7:27: Malaki 3.1 Xorɔyaan 23.20 fan mato.

<sup>30</sup> Koni Farisi muxune nun sariya karamoxone bata yi e me Alaa fe ragidixine ra. E mi tin Yoni xa e rafu igeni.

<sup>31</sup> “Awa, to muxune, n na e misalima nanse ra iki? E nun nanse maliga?”

<sup>32</sup> E luxi nen alo diidin naxanye sabaan soma loxo tideni. Bonne a falama bonne xa, e naxa, “Nxu bata xulenna fe e xa, koni e mi e bodon. Nxu yi binbi wuga sigin sa koni e mi wuga!”

<sup>33</sup> Yoni Marafu Tiin yi fa, a sunna suxu, a mi manpaan min, koni e naxa, ‘Ninanna a foxo ra!’

<sup>34</sup> N tan Muxuna Dii Xemen yi fa, n donseen don, n yi n min, koni e naxa ‘Xemeni ito mato! Fudimaan nun dolɔ minna nan a ra! Mudu maxinle nun hake kanne xoyin nan a ra!’

<sup>35</sup> Koni naxanye Alaa fe kolonna suxi, ne jondin yitama e kewanle xon ma nen.”

### *Yesu yi siga Farisi muxun konni*

<sup>36</sup> Farisi muxuna nde yi Yesu xili a konni, alogo a xa fa a dege a fema. Nanara, Yesu yi siga a banxini, a sa a dege a xon ma.

<sup>37</sup> Jaxanla nde yi na taani, yalunden nan yi a ra. A yi a me, a Yesu a degema na Farisi muxun konni. Nanara, a fa alabasita gemen muranna ra latikononna yi naxan kui.

<sup>38</sup> A ti Yesu san xanbi ra, a wugama, a Yesu sanna makun a yegen na. Na xanbi ra, a yi a sanna masugusugu a xun sexen na, a yi a sanna sunbu, a latikononna sugusugu a ma a binya feen na.

<sup>39</sup> Farisi muxun naxan Yesu xili, na ito to waxatin naxan yi, a yi a miri a yete ma, a naxa, “Xa nabiin nan yati yi xemeni ito ra nun, a yi a kolonma nen nun, nde jaxanli ito ra naxan a yiin dinxi a ra. A yi a kolonma nen nun a jaxanli ito yulubin gbo!”

<sup>40</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Simon, n waxi a xon ma, n xa fena nde fala i xa.”

A yi a yabi, a naxa, “Karamoxo, awa, a fala n xa.”

<sup>41</sup> Yesu naxa, “Xeme firin yi na nun naxanye gbetin doli gbeti kanna ma, kedenna yi keme suulun tongo a yii, bona yi tonge suulun tongo a yii.

<sup>42</sup> E firinna sese mi a donla fi. Nama, a yi dija e firinna birin ma donle ma. Na muxu firinna, mundun a xanuma dangu a lanfaan na?”

<sup>43</sup> Simon yi a yabi, a naxa, “N mirixi a ma, doli gbeen naxan ma.”

Yesu naxa, “I bata a yabi ki fani.”

<sup>44</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a yee rafindi jaxanla ma, a yi a fala Simon xa, a naxa, “I bata jaxanli ito to? N bata fa i ya banxini, i mi igen so n yii n yi n sanna maxa. Koni a tan bata n sanna maxa a yegen na, a yi a masugusugu a xun sexen na.

<sup>45</sup> N fa waxatin naxan yi, i mi n nalan, koni xabu n fa a tan mi xadan n sanna sunbu.

<sup>46</sup> I mi turen so n yii n yi a sugusugu n xunna ra, koni a tan bata n sanna birin masugusugu latikononna ra.

<sup>47</sup> N na a falama i xa nen nayi, fa fala jaxanli ito yulubi wuyaxine birin bata mafelu bayo a bata xanuntenya gbeen yita n na. Koni naxan bata mafelu ndedi, na a xanuntenyaan mayitama nen ndedi.”

<sup>48</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a fala jaxanla xa, a naxa, “I bata mafelu i yulubine ra.”

<sup>49</sup> Muxun naxanye yi doxi na, ne yi a fala folo e bode xa, e naxa, “Nde ito ra naxan yulubin mafeluma?”

<sup>50</sup> Koni Yesu yi a fala ɲaxanla xa, a naxa, “I ya denkeleyaan bata i rakisi, siga bɔɲɛ xunbenli.”

## 8

### *ɲaxanla naxanye Yesu fɔxɔ ra*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Yesu yi siga taane nun banxidene yi, a sa Alaa Mangayaan Xibaru Faɲin kawandin ba e xa. Xarandii fu nun firinne yi siga a fɔxɔ ra,

<sup>2</sup> e nun ɲaxanla ndee naxanye rakendeya ɲinan ɲaxine nun furene ma, ne nan xiliye itoe ra: Mariyama naxan xili Magadala kaana ɲinan solofere raxɛɛ naxan fɔxɔ ra e nun

<sup>3</sup> Yoyana Herode a tande kuntigin Kusa a ɲaxanla, e nun Susana e nun ɲaxalan gbɛɛ wuyaxi. Ne nan yi Yesu nun a xarandiine malima e yete yii seene ra.

### *Sansi wonla fe sandana*

#### *Matiyu 13.1-9, Maraka 4.1-9*

<sup>4</sup> Yama gbeen yi e malan a fema, taa wuyaxi muxune yi fa. A yi sandani ito sa e xa, a naxa,

<sup>5</sup> “Xɛɛ biina nde yi mini, a siga a sansiin wolideni. A yi sansiin wolima waxatin naxan yi, ndee yi bira kiraan xɔn ma, yamaan yi dangu ne fari, xɔline yi e don.

<sup>6</sup> Ndee yi bira fanyen ma, bɛndɛ gbee mi yi denaxan yi. E to soli, e xara mafuren amasɔto igen mi yi e bun ma.

<sup>7</sup> Sansina ndee yi bira sɛxɛ ɲali kanne tagi e nun sɛxɛne yi gbo e bode xɔn ma, sɛxɛn yi e don.

<sup>8</sup> Sansina ndee yi bira bɔxɔ faɲini, e soli, e bogi, e keden kedenna birin yi kemɛ sɔto.” A yelinxi na fale, a yi a fala, a naxa, “Xa tunla naxan xɔn, a feen mɛ, na xa a tuli mati.”

### *Sandane sa xunna*

#### *Matiyu 13.10-17, Maraka 4.10-12*

<sup>9</sup> Yesu a xarandiine yi a maxɔdin sandani ito bunna ma.

<sup>10</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan wundo feene kolonna bata so e yii, koni a falama bonne xa sandane nin alogo e xa e yɛɛn ti, koni e nama a yigbɛ, e yi e tuli mati, koni e nama a famu.”\*

### *Yesu yi sandan bunna yɛba*

#### *Matiyu 13.18-23, Maraka 4.13-20*

<sup>11</sup> Yesu naxa, “Sandani ito bunna nan ito ra. Sansina, Alaa falan nan na ra.

<sup>12</sup> Sansiin naxanye bira kiraan xɔn ma, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mɛ koni Yinna Manga Setana yi fa, a yi a ba e bɔɲɛni, alogo e nama denkeleya, e kisi.

<sup>13</sup> Sansiin naxanye bira fanyen fari, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mɛ, e yi a suxu sɛwani, koni salen mi e bun ma. E denkeleya waxatidi tun, koni e na tɔɔ waxatin naxan yi, e bama nɛn denkeleyani.

<sup>14</sup> Sansiin naxanye bira sɛxɛ ɲali kanne tagi, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan mɛ, koni dunuɲa xaminna nun nafulu feen nun yete rafan feene yi e kala, e mi bogin nayi e mɔ hali!

\* 8:10: Esayi 6.9

<sup>15</sup> Sansiin naxanye bira bɔxɔ fajini, ne findixi muxune nan na naxanye Alaa falan me, a lu e bɔɲeni sɔbɛɛn na, e yi a suxu, e tunnafan han a bogi, a ma.”

*Lɛnpun dɔxɔ fena seen bun ma  
Maraka 4.21-25*

<sup>16</sup>“Muxu yo mi lɛnpun nadɛge, a deben so a xun na, hanma a yi a raso saden bun ma, fɔ a xa a dɔxɔ se nan fari, alogo yamaan na so banxini waxatin naxan yi, e kɛɛnna to.

<sup>17</sup> Feen naxanye birin luxunxi, ne makɛnɛnma nɛn. Wundo feen birin kolonma nɛn, a yi mini kɛɛnni.”

<sup>18</sup> “E a liga ε yeren ma ε fe me kiini, amasɔtɔ seen muxun naxan yii nde soma nɛn na yii, koni se mi muxun naxan yii hali a mirixi naxan di ma a yii, na bɛ a yii.”

*Yesu nga nun a xunyene fe  
Matiyu 12.46-50, Maraka 3.31-35*

<sup>19</sup> Yesu nga nun a xunyene yi fa a fɛma, koni e mi nɔ a masɔtɛ, amasɔtɔ yamaan yi gbo.

<sup>20</sup> E yi a fala Yesu xa, e naxa, “I nga nun i xunyene tixi tandeni, e waxi i to feni.”

<sup>21</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Naxanye Alaa falan namɛma, e yi a suxu, n nga nun n xunyene ne nan na.”

*Yesu yi foye gbeen nati  
Matiyu 8.23-27, Maraka 4.35-41*

<sup>22</sup> Lɔxɔna nde Yesu nun a xarandiine yi so kunkin kui, a yi a fala e xa, a naxa, “En dangu daraan bode fɔxɔn na.” Nayi, e siga.

<sup>23</sup> E yi sigama waxatin naxan yi, Yesu yi xi kunkin kui. Foye gbeen yi keli daraan xun ma. Kunkin yi rafe fɔlɔ igen na, na yi magaxu han!

<sup>24</sup> Xarandiine yi fa Yesu fɛma, e yi a raxulun, e naxa, “Nxu kanna, nxu kanna, nxu faxamaan ni i ra!”

Yesu yi keli, a falan ti foyen nun igen mɔrɔnne xili ma,<sup>†</sup> e yi e raxara.

<sup>25</sup> A yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E mi denkeleyaxi ba?” Koni e kabɛ, e gaxu. E yi a fala e bode xa, e naxa, “Muxun sifan mundun ito ra? A bata igen nun foyen yamari, e yi a falan suxu ken!”

*Yesu yi muxun nakendɛya yinnane naxan fɔxɔ ra  
Matiyu 8.28-34, Maraka 5.1-20*

<sup>26</sup> E dangu Gadara yamanani naxan Galile yamanan yɛtagi.

<sup>27</sup> Yesu ti bɔxɔni waxatin naxan yi, muxuna nde yi fa a ralan keli na taani yinna ɲaxin yi a fɔxɔ ra. A bata yi bu a mi domain nagodo a ma, a mi yi tinɲɛ dɔxɛ a konni fɔ a dɔxɔ bilingan yireni.

<sup>28</sup> A to Yesu to, yinnan yi a rasɔnxɔ kati, a yi a sa Yesu bun ma, yinnan yi falan ti a xɔn a xui yitexin na, a naxa, “Yesu, Kore Xɔnna Alaa Dii Xɛmɛna, i waxi nanse xɔn ma n tan xa? Yandi, i nama n ɲaxankata!”

<sup>29</sup> Amasɔtɔ Yesu bata yi yinna ɲaxin yamari a xa xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra, a bata yi naxan suxu xabu waxati xunkuye. E yi a yiine nun a sanne xidima yɔlɔnxɔnna nan na. Koni a yi a xidi seene bolonma nɛn, yinnan yi a rayaya ayi burunna ra.

<sup>†</sup> **8:24: Igen mɔrɔnne:** alo foyen na so igeni.



<sup>30</sup> Yesu yi yinnan maxɔdin, a naxa, “I xili di?” A yi a yabi, a naxa, “N xili nɛn ‘Ganla.’” Amasɔtɔ yinna wuyaxi bata bira a fɔxɔ ra.

<sup>31</sup> Yinnane yi Yesu mafan a nama e rasiga yili jaxin na.

<sup>32</sup> Xɔsɛ kuru gbeen yi na dɛxɔn ma nun, e yi e dɛgema geyaan na, yinnane yi Yesu mafan, a xa tin a yi e rasiga xɔsɛne fɔxɔ ra. A tin e xa.

<sup>33</sup> Nanara, yinnane yi xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra, e siga xɔsɛne fɔxɔ ra. Xɔsɛ kurun yi godo a giyɛ geyaan na, e sa faxa darani.

<sup>34</sup> Muxun naxanye yi xɔsɛne kantanma, ne to na feen to, e yi siga e giyɛ, e sa na feen xibarun nali taan nun banxidɛne yi.

<sup>35</sup> Muxune yi siga na feen matodeni, e yi fa Yesu fɛma, e xɛmɛn li dɔxi a fɛma yinnane xɛtɛ naxan fɔxɔ ra, domaan nagodoxi a ma, a bata xaxinla sɔtɔ. E birin yi gaxu.

<sup>36</sup> Yinnane xɛtɛ xɛmɛn fɔxɔ ra kii naxan yi, muxun naxanye na to, e na fala bonne xa.

<sup>37</sup> Gadara kaane birin yi a fala Yesu xa, a xa siga amasɔtɔ e birin bata yi gaxu kati! Nanara, Yesu yi so kunkin kui, a siga.

<sup>38</sup> Yinnane xɛtɛ xɛmɛn naxan fɔxɔ ra, na yi Yesu mafan, a naxa, “Tin n xa siga i fɔxɔ ra.” Koni Yesu yi a raxɛtɛ, a naxa,

<sup>39</sup> “Siga i konni, Ala bata naxan liga i xa, i sa na yɛba.” Yesu naxan ligaxi a xa, a sa na rali taan birin ma.

### *Yesu yi muxu firin nakɛndɛya*

#### *Matiyu 9.18-26, Maraka 5.21-43*

<sup>40</sup> Yesu xɛtɛ daraan bode fɔxɔn na waxatin naxan yi, yamaan yi a ralan amasɔtɔ e birin yi a legedenma.

<sup>41</sup> Xɛmena nde yi fa naxan yi xili Yirusu, salide banxin kuntigin nan yi a ra. A yi bira Yesu sanna bun ma, a yi a mafan, a xa siga a konni

<sup>42</sup> amasɔtɔ a dii tɛmɛ keden peen yi faxa feni. A sɔtɔn bata yi jɛɛ fu nun firin ti. Yesu sigama Yirusu fɔxɔ ra waxatin naxan yi, yamaan yi a yigbɛtɛn han!

<sup>43</sup> Naxanla nde yi na yi, jaxalan furen yi a ma xabu jɛɛ fu nun firin. A bata yi a yii seen birin so seribane yii, koni muxu yo mi nɔ a rakɛndɛyɛ.

<sup>44</sup> A fa yamaan tagi Yesu xanbi ra, a yi a yiin din Yesu a doma lenben na, a kɛndɛya mafuren!

<sup>45</sup> Yesu yi maxɔdinna ti, a naxa, “Nde a yiin dinxi n na?” Muxun birin yi a tandi, koni Piyɛri yi a fala, a naxa, “N kanna, yamaan tixi i rabilinni, e bata i yigbɛtɛn.”

<sup>46</sup> Koni Yesu naxa, “Muxuna nde bata a yiin din n na yati, n bata a kolon amasɔtɔ sɛnbɛna nde bata mini n yi.”

<sup>47</sup> Naxanla yi a to fa fala a bata mini kɛnɛnni. Nayi, a fa, a xuruxurunma, a yi a sa Yesu bun ma yamaan birin yetagi. A a yiin dinxi Yesu ra feen naxan ma, a na fala a xa, e nun a kɛndɛyaxi kii naxan yi mafuren!

<sup>48</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ma dii tɛmɛna, i ya denkeleyaan bata i rakɛndɛya. Siga bɔjɛ xunbenli.”

<sup>49</sup> Yesu na falama waxatin naxan yi, xɛraan yi fa sa keli salide banxin kuntigina banxini, a yi a fala Yirusu xa, a naxa, “I ya dii tɛmɛn bata faxa, i nama Karamɔxɔ tɔrɔ sɔnɔn.”

<sup>50</sup> Yesu yi na mɛ, a yi a fala Yirusu xa, a naxa, “I nama gaxu, i denkeleya tun, a kɛndɛyama nɛn.”

<sup>51</sup> Yesu na li waxatin naxan yi, a mi tin muxu yo xa so a fɔxɔ ra fɔ Piyɛri nun Yoni nun Yaki, e nun diidina nga nun a fafe.

<sup>52</sup> Muxune birin yi wugama, e gbelegbelema diidina fe ra. Yesu naxa, “E nama wuga, diidin mi faxaxi, a xiin nen tun!”

<sup>53</sup> E birin yi gele a ma amasoto e yi a kolon yati, fa fala diidin bata faxa!

<sup>54</sup> Koni Yesu yi a suxu a yiin ma, a yi a xili, a naxa, “Diidina, keli!”

<sup>55</sup> A niin yi xete ayi, a keli mafuren! Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E donseen so a yii.”

<sup>56</sup> A soto muxune yi kabε, koni Yesu yi e maxadi, a naxa, “Feen naxan ligaxi, ε nama na fala muxu yo xa.”

## 9

*Xera fu nun firinne xe fena*

*Matiyu 10.5-15, Maraka 6.7-13*

<sup>1</sup> Yesu yi a xarandii fu nun firinna xili, a senben so e yii alogo e xa jinanne kedi, e furetone rakendeya.

<sup>2</sup> A yi e rasiga, a e xa sa Alaa Mangayaan kawandin ba, e furetone rakendeya.

<sup>3</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E nama siga sese ra ε yii sigatini. E nama siga dungari ra ε yii, ε nama siga bonduli ra ε yii, hanma donsena hanma gbetina. E nama siga doma firin na ε ma.

<sup>4</sup> E na yigiya denaxan yi, ε xa lu menni han ε keli waxatini na taani.

<sup>5</sup> Xa muxe mi ε yisuxu taan naxan yi, ε keli na taani, ε yi ε sanne rakunkun ε na gbangbanna ba ε sanne ra,\* na yi findi sereyaan na e xa.”

<sup>6</sup> Xarandiine yi siga banxidene birin na, e sa Yesu a fe Xibaru Fajin kawandin ba, e yamaan nakendeya yiren birin yi.

*Manga Herode kuisan fena*

*Matiyu 14.1-12, Maraka 6.14-29*

<sup>7</sup> Herode, Galile mangan yi feni itoe birin me, a kuisan kati! Amasoto ndee naxa, “Yoni Marafu Tiin bata keli sayani!”

<sup>8</sup> Bonne naxa, a Nabi Eli bata mini kenenni. Koni bonne naxa, a nabi fonna nde nan kelixi sayani.

<sup>9</sup> Manga Herode naxa, “N bata yi Yoni xunna sege a de nun. Koni muxun mundun ito ra, n naxan ma fe mema?” Awa, a yi kata Yesu to feen na.

*Yesu yi muxu wuli suulun dege*

*Matiyu 14.13-21, Maraka 6.30-44, Yoni 6.1-14*

<sup>10</sup> Xerane to xete, e naxan birin liga, e na yeba Yesu xa. A siga e ra a foxo ra a danna taana nde yi naxan xili Betasada.

<sup>11</sup> Yamaan na me waxatin naxan yi, e siga a foxo ra. A yi e yisuxu, a yi Alaa Mangayana fe fala e xa. Naxanye yi waxi kendeyaan xon ma, a yi ne rakendeya.

<sup>12</sup> Sogen godo foloxina, xarandii fu nun firinne yi fa a fema, e naxa, “Yamaan bejin alogo e xa no sigε banxidene ra e nun xεene ma naxanye en nabilinni, e yi donseen nun e yigiyaan soto menne yi, bayo en burunna nan na be.”

<sup>13</sup> Koni Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E tan yeteen xa donseen so e yii.”

E yi a yabi, e naxa, “Naxan nxu yii, buru xun suulun e nun yεεε firin. I waxi a xon ma nxu xa donseen sara yamani ito birin xa di?”

\* 9:5: E **sanne rakunkun** feen findixi taxamasenna ra naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi xerane xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra.

<sup>14</sup> Xεmεne gbansanna, muxu wuli suulun ɲɔxɔn nan yi e ra.

Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Ɛ yamaan nadɔxɔ tonge suulun suulun yeεn ma.”

<sup>15</sup> Xarandiine yi na liga, e yi e birin nadɔxɔ.

<sup>16</sup> Yesu yi buru xun suulunne nun yeXe firinne tongo, a yi a yeεn nate kore, a barikan bira Ala xa, a yi e yigira, a yi e so a xarandiine yii, e yi e yitaxun yamaan na.

<sup>17</sup> E birin yi e dege, e lugo ken! Xarandiine yi deben fu nun firin nafe a dungi dɔnxεne ra.

*Piyeri a falana Yesu a fe yi*

*Matiyu 16.13-19, Maraka 8.27-29*

<sup>18</sup> Lɔxɔna nde Yesu yi Ala maxandima a kedenna a xun xɔn ma, a xarandiine yi fa a fema, a yi e maxɔdin, a naxa, “Yamaan naxa, a nde n tan na?”

<sup>19</sup> E yi a yabi, e naxa, “Ndee naxa, a Yoni Marafu Tiin nan i tan na. Ndee naxa, a Nabi Eli nan i tan na, koni ndee fan naxa, a nabi fonna nde nan kelixi sayani.”

<sup>20</sup> Yesu mɔn yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ tan go, ε naxa a nde n tan na?”

Piyeri yi a yabi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na!”

*Yesu yi a sayana fe fala*

*Matiyu 16.20-28, Maraka 8.30-9.1*

<sup>21</sup> Awa, Yesu yi a xarandiine yamari, a e nama na fala muxu yo xa.

<sup>22</sup> A mɔn yi falan ti, a naxa, “A feεε mi na fɔ n tan Muxuna Dii Xεmεn xa tɔrɔ wuyaxi sɔtɔ. Yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne e mεma n na nεn, e yi n faxa, a soge saxandeni n keli sayani.”

<sup>23</sup> A yi a fala e birin xa, a naxa, “Xa muxu yo waxi bira feni n tan fɔxɔ ra, fɔ a xa a mε a yetε ra, a yi a faxa wudin† tongo lɔxɔ yo lɔxɔ, a bira n fɔxɔ ra.

<sup>24</sup> Amasɔtɔ naxan na wa a niin nakisi feni, a bɔnɔma ayi nεn. Koni naxan bɔnɔma a niini n tan ma fe ra, na kisima nεn.

<sup>25</sup> Hali muxun dunuɲa birin sɔtɔ, koni xa a bɔnɔ a niini habadan, na nanse fanma a ma?

<sup>26</sup> Xa muxun yagi a tiye n tan nun n ma fe falana fe ra, Muxuna Dii Xεmεn fan yagima nεn na kanna fe ra a na fa a binyeni waxatin naxan yi e nun a Fafe Alaa binyena e nun maleka sariɲanxine.

<sup>27</sup> N xa ɲɔndin fala ε xa, ndee be, ne mi faxε fɔ e Alaa Mangayaan to.”

*Yesu a nɔrɔna fe*

*Matiyu 17.1-8, Maraka 9.2-8*

<sup>28</sup> Yesu yelin feni itoe fale waxatin naxan yi, lɔxɔ xun keden ɲɔxɔn danguxina, a Piyeri nun Yoni nun Yaki tongo, e siga a fɔxɔ ra geyaan fari Ala maxandideni.

<sup>29</sup> A yi Ala maxandima waxatin naxan yi, a yetagin keɲaan yi masara, a domaan yi fixa ayi alo kuyen na a ɲinna masɔxɔn!

<sup>30</sup> Na waxatini, muxu firin yi mini keɲenni, Nabi Musa nun Nabi Eli, e falan ti a xa.

<sup>31</sup> E yi nɔrɔxi. E yi Yesu faxe feen fala a xa naxan yi kamalima Yerusalen taani.

<sup>32</sup> Piyeri nun a lanfane yi xima, koni e xulun, e Yesu a nɔrɔn to e nun xεme firin yi tixi a dεxɔn ma.

† 9:23: Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxe. Ito bunna neen, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wekile sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

33 Na muxune kelima Yesu fɛma waxatin naxan yi, Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “Nxu kanna, a lanxi bayo nxu be yi. Nxu xa gage saxan ti be yi, i gbeen keden, Nabi Musa gbeen keden, Nabi Eli gbeen keden.” A mi yi a kolon a naxan falama.

34 A falan tima waxatin naxan yi, kundaan yi godo e xun ma, xarandiine yi gaxu.

35 Fala xuiin yi keli kundani, a naxa, “N ma Dii Xɛmɛn nan ito ra, n bata naxan sugandi, ɛ tuli mati a xuiin na!”

36 Fala xuiin dan waxatin naxan yi, Yesu keden peen yi lu na yi. Xarandiine yi e dundu feni ito birin ma, e feen naxanye toxi, e mi ne fala muxu yo xa na waxatini.

*Yinnan yi diidin naxan fɔxɔ ra  
Matiyu 17.14-18, Maraka 9.14-27*

37 Na xɔtɔn bode e godo keli geyaan fari, yama gbeen yi Yesu ralan.

38 Xɛmɛn yi a xuiini te yamaan tagi, a naxa, “Karamɔxɔ, n ni i mafanma, i xa n ma dii xɛmɛ keden peen mato.

39 Yinnan na keli a ra, a gbelegbelema nɛn mafurɛn, a xuruxurun, a yi a rabira, a dɛ xunfanna yi lu mine, a mi a bejinma xulen fɔ a na a tɔrɔ kati!

40 N bata i ya xarandiine mafan, alogo e xa a kedi a fɔxɔ ra, koni e mi nɔxi a kedɛ.”

41 Yesu yi a yabi, a naxa, “Ee! Ɛ tan dɛnkɛlayatarene nun tinxintarene, n xa lu ɛ fɛma han waxatin mundun yi? N diɲama ɛ xa han waxatin mudun yi?” A yi a fala xɛmɛn xa, a naxa, “Fa i ya diin na be.”

42 Diidin fama waxatin naxan yi, yinnan yi a raxuruxurun, a yi a rabira bɔxɔni. Yesu yi falan ti yinna ɲaxin xili ma, a diidin nakɛndɛya, a yi a so a fafe yii mɔn.

43 Muxune birin yi kabɛ Ala sɛnben ma.

*Yesu mɔn yi a faxa feen fala  
Matiyu 17.22-23, Maraka 9.30-32*

Yesu feen naxan birin liga, yamaan yi lu kabɛ ne ma, a yi a fala a xarandiine xa na waxatini, a naxa,

44 “N naxan falama ɛ xa, ɛ nama ɲinan na xɔn ma! N tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn yamaan yii, n lu e sɛnben bun ma.”

45 Koni e mi ito bunna kolon. A bata luxun e ma alogo e nama a bayen kolon. E mɔn yi gaxu a maxɔdinɲɛ na feen na.

*Nde gbo birin xa?  
Matiyu 18.1-5, Maraka 9.33-37*

46 Falan yi keli xarandiine tagi fa fala nde gbo dangu e birin na.

47 E yi mirixi naxan ma, Yesu na kolon. Nanara, a yi diidina nde tongo, a yi a ti a dɛxɔn ma.

48 A yi a fala e xa, a naxa, “Naxan na diidini ito yisuxu n xinli, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na bata na kanni suxu naxan n xɛxi. Amasɔto naxan xurun ɛ birin tagi, na nan gbo ɛ birin xa.”

*Naxan mi kelixi ɛ xili ma  
Maraka 9.38-40*

49 Yoni yi falan ti, a naxa, “Nxu kanna, nxu bata xɛmɛna nde to ɲinanne kede i xinli, nxu yi a raxɔlɔ, a xa a lu amasɔto a mi en tan fɔxɔ ra.”

50 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ nama a raxɔlɔ amasɔto naxan mi kelixi ɛ xili ma, na ɛ xa nɛn.”

### *Muxune yi tondi Yesu yisuxe*

<sup>51</sup> Yesu siga waxatin masoxina ariyanna yi, a yi a ragidi a xa siga Yerusalɛn taani.

<sup>52</sup> A xɛrane rasiga a yɛɛ ra Samariya taana nde yi, alogo e xa sa feene yitɔn a yɛɛ ra.

<sup>53</sup> Koni muxun naxanye na yi, ne mi a yisuxu amasɔtɔ e a kolon, a a sigama Yerusalɛn taan nin.

<sup>54</sup> A xarandiine, Yaki nun Yoni na to waxatin naxan yi, e naxa, “Marigina, i waxi a xɔn ma ba, nxu xa tɛɛn yamari keli kore xɔnna ma, a yi itoe halagi?”

<sup>55</sup> Yesu yi a yɛɛ rafindi e ma, a yi e maxadi.

<sup>56</sup> E yi siga taa gbɛtɛ yi.

### *Birana Yesu fɔxɔ ra*

#### *Matiyu 8.19-22*

<sup>57</sup> E yi kira yi waxatin naxan yi, xɛmɛna nde yi a fala Yesu xa, a naxa, “I siga dɛdɛ, n sigɛ i fɔxɔ ra.”

<sup>58</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Xulumaseene xima yinle nan na, xɔline yi e tɛɛn sa, koni hali n na n xunna sama dɛnaxan yi, na mi n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yii.”

<sup>59</sup> A yi a fala xɛmɛna nde xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.”

Koni na xɛmɛn yi a fala, a naxa, “N Marigina, tin n xa sa n fafe maluxun singen.”

<sup>60</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “A lu faxa muxune xa e faxa muxune maluxun.‡ I tan xa sa Alaa Mangayana fe Xibarun nali.”

<sup>61</sup> Gbɛtɛ fan yi a fala, a naxa, “N kanna, n birama nɛn i fɔxɔ ra, koni tin n xa sa n ɲungu n kon kaane ma singen.”

<sup>62</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Muxu yo ɲinge kenna suxu, a lu a xanbi ratoe, na mi daxa a wali Alaa Mangayani.”

## 10

### *Xarandii tonge solofere e nun firinne xɛrayana*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Marigin yi muxu tonge solofere e nun firin gbɛtɛye yɛba. A yi e rasiga firin firin yɛɛn ma a yɛɛ ra taan birin yi e nun yiren birin a tan yɛtɛɛn yi lan a xa siga dɛnaxanye yi.

<sup>2</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “Malo xaba daxin gbo koni a xaba muxune mi wuya. E xɛɛ kanna mafan, a xa walikɛna ndee rasiga e sa maala xaba.\*

<sup>3</sup> E siga, n bata e xɛ alo yɛxɛɛne kankone tagi.

<sup>4</sup> E nama siga gbeti ra, e nama bɛnbɛlidi xali, e nama sankidi xali. E nama bu muxune xɔntɔndeni kira yi.

<sup>5</sup> E na so banxin naxan kui, e xa a fala singen, e naxa, ‘Ala xa bɔɲɛ xunbenla lu banxini ito kui.’

<sup>6</sup> Xa bɔɲɛ xunbeli muxuna nde na, na duban xa lu a xɔn ma. Xa na mi a ra, na duban mɔn xa xɛtɛ e tan ma.

<sup>7</sup> E xa yigiya banxi kedenna nan kui. E na naxan so e yii, e xa na don, e yi e min, amasɔtɔ walikɛɛn lan nɛn a yi a saranna sɔtɔ. E nama lu sigamatini keli banxini ito yi, siga ito yi.

<sup>8</sup> E na so taan naxan yi, xa e e yisuxu, e na naxan so e yii, e na don.

‡ **9:60:** A muxune nan ma naxanye mi biraxi a fɔxɔ ra naxanye mi nii rakisin sɔtɔxi. Ne luxi alo faxa muxune niin mabinni. \* **10:2:** Sandani ito kui, xɛɛ **kanna** findixi Ala nan na. Dɛnkɛleya muxune lan e xa muxune sɔtɔ Ala xa alo malo xabane maala malanma kii naxan yi.

<sup>9</sup> E xa furetōne yiyalan na taani, ε yi a fala na muxune xa, ε naxa, ‘Alaa Mangayaan bata maso ε ra.’

<sup>10</sup> Koni ε na siga taan naxan yi, xa e mi ε yisuxu na yi, ε siga yamaan malandeni, ε yi a fala e xa, ε naxa,

<sup>11</sup> ‘Hali ε taan gbangbanna naxan nxu sanna ra, nxu bata na rakunkun ε xili ma, koni ε xa a kolon Alaa Mangayaan bata maso!’

<sup>12</sup> N xa a fala ε xa, Kiti Sa Lɔxɔni Ala xɔlɔma nɛn na taan ma dangu Sodoma taan na!”†

### *Taa denkeleyatarene fe*

#### *Matiyu 1.20-24*

<sup>13</sup> “Gbalon Korasin kaane yεε ra! Gbalon Betasada kaane fan yεε ra, bayo kabanako feen naxanye liga ε tagi, xa ne yi liga Tire taan nun Sidɔn taani nun, na kaane yi tinxinma ayi nɛn nun, to mi na ra, e yi kasa benbeli dugin nagodo e ma, e yi xuben so e yεte ma, e yi a yita fa fala e bata e xun xanbi so e hakene yi!

<sup>14</sup> Ala kininkininma nɛn Tire taan nun Sidɔn taan ma Kiti Sa Lɔxɔni dangu ε tan na.

<sup>15</sup> E tan Kapɛrunan kaane, ε tema nɛn kore xɔnna ma ba? Eɛn-εn, ε godon laxira nin!”

<sup>16</sup> Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Naxan na a tuli mati ε xuiin na, na kanna bata a tuli mati n fan xuiin na. Naxan na a mε ε ra, na kanna bata a mε n fan na. Naxan na a mε n tan na, na kanna bata a mε n xε muxun fan na.”

### *Na muxu tonge solofere e nun firinna xεte fena*

<sup>17</sup> Na muxu tonge solofere e nun firinna yi xεte sɛwa gbeeni. E yi a fala, e naxa, “Marigina, hali jinanne nxu xuiin name nɛn i xinli!”

<sup>18</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “N bata Setana to birε keli kore xɔnna ma alo galanna.

<sup>19</sup> A mato, n bata sɛnben fi ε ma, ε xa sigan ti saɓine nun tanle fari e nun yaxun Setana sɛnben fari, na sese mi ε maxɔle.

<sup>20</sup> Koni ε nama sɛwa tun, fa fala jinanne bata ε fala xuiin suxu, koni ε sɛwa amasɔtɔ ε xinla bata sɛbe ariyanna yi.”

### *Yesu yi sɛwa*

#### *Matiyu 11.25-27, 13.16-17*

<sup>21</sup> Na waxatini, Yesu yi lugo sɛwan na Alaa Nii Sarijanxin xɔn ma, a naxa, “N Fafe, kore xɔnna nun dunuɓa Marigina! N barikan birama i xa bayo i feen naxanye luxunxi xaxilimane nun fekolonne ma, i bata ne yita diidine ra. N Fafe, a rafanxi i ma na kii nin.”

<sup>22</sup> “N Fafe bata feen birin taxu n na. Muxu yo mi Dii Xεmɛn kolon fɔ a fafe Ala. Muxu yo mi Fafe Ala kolon fɔ a Dii Xεmɛna e nun a Dii Xεmɛn waxi a xɔn ma a xa a yita naxanye ra.”

<sup>23</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a yεε rafindi a xarandiine ma, a yi a fala e xa wundoni, a naxa, “Sɛwan na kanne xa naxanye yεεn feen toma ε naxan toma.

<sup>24</sup> Amasɔtɔ n xa a fala ε xa, nabi wuyaxi nun manga wuyaxi yi waxi a to feni ε naxan toma, koni e mi a to, e mi a mε ε naxan mεma.”

### *Samariya kaana fe sandana*

† **10:12: Sodoma** findixi taana nde ra Ala naxan halagi. A mato Dunuɓa Fɔlɔn 19.1-29 kui.

<sup>25</sup> Awa, na waxatini Sariya karamɔxɔna nde yi fa Yesu bunbadeni, a yi a maxɔdin, a naxa, “Karamɔxɔ, n nanfe ligɛ n habadan nii rakisin sɔtɔ?”

<sup>26</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Sariya Kitabun nanfe falaxi? I a xaranma di?”

<sup>27</sup> Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, “ ‘I xa i Marigina Ala xanu i bɔɔɛn birin na, e nun i niin birin na e nun i senben birin na e nun i xaxinla birin na’ e nun ‘i yi i adamadi boden xanu alo i yetɛna.’<sup>‡</sup>”

<sup>28</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “I ya falan tinxin. I xa na liga, i niin kisima nɛn.”

<sup>29</sup> Koni Sariya karamɔxɔn yi waxi a xɔn ma nɛn, a xa yoon sɔtɔ a yetɛ xa. Nanara, a Yesu maxɔdin, a naxa, “N adamadi bodena nde ra?”

<sup>30</sup> Yesu yi sandan sa a xa, a naxa, “Xɛmɛna nde yi keli Yerusalɛn taani siga Yeriko yi, muxu mafune yi a suxu, e yi a bɔnbɔ, a lu ndedi e xa a faxa.

<sup>31</sup> A mi bu saraxaralina nde yi fa na kiraan xɔn ma. A na xɛmɛn to waxatin naxan yi, a dangu a ra bode fɔxɔn na.

<sup>32</sup> Lewi bɔnsɔnna muxuna nde fan yi fa, a xɛmɛn to, a dangu a dɛxɔn ma.

<sup>33</sup> Koni Samariya kaana nde dangumatɔɔn na a ra, na kiraan xɔn ma, na yi a li na, a to a to, a kininkinin a ma kati!<sup>§</sup>

<sup>34</sup> A siga a fɛma, a turen nun manpaan sa a maxɔlodene dɛ, a yi e maxidi. Na xanbi ra, a xɛmɛn sa a soon fari, a siga a ra xɔɔɛ yigiya banxini a dandandeni.

<sup>35</sup> Na xɔtɔn bode, a gbeti gbanan firin tongo, a yi a so xɔɔɛ yigiya banxin kanna yii. A yi a fala a xa, a naxa, ‘A dandan, n na xɛtɛ waxatin naxan yi, i naxan yo baxi a fe ra, n na a raxɛtɛ i ma.’ ”

<sup>36</sup> Yesu yelinxina sandan sɛ, a yi a maxɔdin, a naxa, “I tan yɛɛ ra yi, na muxu saxanne yɛ, muxu mafune xɛmɛn naxan bɔnbɔxi, nde na adamadi bode kɛnden na?”

<sup>37</sup> Sariya karamɔxɔn yi a yabi, a naxa, “Naxan kininkininxi a ma.”

Yesu yi a yabi, a naxa, “Siga, i sa na ɔxɔnna liga.”

### *Marata nun Mariyama fe*

<sup>38</sup> Yesu nun a xarandiine yi sigama waxatin naxan yi, e taana nde li, naxanla nde yi na yi, a xili Marata, na yi a yigiya a banxini.

<sup>39</sup> A xunye ɔaxalanmaan xili Mariyama, na yi dɔxɔ Marigin dɛxɔn ma, a yi a tuli mati a xaranna ra.

<sup>40</sup> Marata yi xaminxi wali wuyaxi kɛ feen na. Nanara, a fa a fala Marigin xa, a naxa, “Marigina n xunyɛn bata wanla birin lu n yii, i ya fe mi na yi ba? A fala a xa, a xa fa n mali!”

<sup>41</sup> Marigin yi a yabi, a naxa, “Ee! Marata, i xaminxi, i kɔntɔfilixi fe wuyaxi ra.

<sup>42</sup> Koni adamadiin makoon se keden peen nan ma. Mariyama bata wa fe fajin xɔn. Na mi fa bɛ a yii!”

## 11

### *Xaranna Ala maxandin ma Matiyu 6.9-13, 7.7-11*

<sup>1</sup> Lɔxɔna nde, Yesu yi Ala maxandima yirena nde yi. A yelin waxatin naxan yi, a xarandii keden yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nxu xaran Ala maxandin ma alo Yoni a xarandiine xaran kii naxan yi.”

<sup>2</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E Ala maxandima ikiini, ɛ naxa, ‘Nxu Fafe,

<sup>‡</sup> 10:27: Sariyane 6.5 nun Saraxaraline 19.18 § 10:33: Na waxatini Yahudiyane yi **Samariya kaane** yatexi kafirine nan na. E fe fɔlɔden sebexi Mangane Firinden 17.24 kui.

i xinla xa sarijan,  
i ya Mangayaan xa fa.

<sup>3</sup> I xa nxo lxo yo lxo balon fi nxu ma.

<sup>4</sup> I xa nxu mafelu nxu yulubine ra,  
alo nxu fan bata nxu hake tongone mafelu kii naxan yi.  
I nama tin nxu xa bira tantanni.' ”

<sup>5</sup> Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Xa ε tan nde keden siga a xoyin fema koe tagini, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N xoyina, n doli buru xun saxan yi

<sup>6</sup> amasoto n lanfaan naxan sa sigatini, na bata fa iki sasa, koni sese mi n yii n naxan soe a yii!’

<sup>7</sup> Koni xa bonna a yabi banxini, a naxa, ‘I nama n toro! Deen balanxi, nxu nun n ma diine bata nxu sa, n mi fa noe kele, n sena nde so i yii.’

<sup>8</sup> Awa, n xa a fala ε xa, hali xa a mi keli e xoyiyana fe ra, a burun so a yii, koni a kele, a makoon seen naxan birin ma, a na so a yii amasoto a mi yagixi a xande.

<sup>9</sup> Awa, n xa a fala ε xa, ε seen maxodin, ε a soto ma nen, ε seen fen, ε a toma nen, ε deen konkon, a rabima ε xa nen.

<sup>10</sup> Amasoto naxan yo na seen maxodin, na a soto ma nen. Naxan na seen fen, na a toma nen. Naxan na deen konkon, a rabima a xa nen.

<sup>11</sup> Muxuna nde ε ye ba, naxan ma diin yexen maxandima a ra, a yi sarijan so a yii?

<sup>12</sup> Hanma a na a xandi toxe xeleni, a yi tanla so a yii?

<sup>13</sup> Hali ε to findixi muxu jaxine ra, ε a kolon fa fala a lan nen, ε xa se farijan so ε diine yii. E faxi fa, ε Fafe naxan ariyanna yi, na a Nii Sarijanxin fima a maxandi muxune ma kii naxan yi!”

### *Bobon nakendeya fena*

#### *Matiyu 12.22-30, Maraka 3.20-27*

<sup>14</sup> Loxona nde Yesu yi jinanna raxete bobon foxo ra. Ninanna xete xemene foxo ra waxatin naxan yi, a falan ti folo, yamaan yi kabe.

<sup>15</sup> Koni e ndee naxa, “A jinanne kedima Yinna Mangan Belesebu barakan nin.”

<sup>16</sup> Bonne yi waxi a xon ma e xa a kejaan feselese. Nanara, e yi a maxodin a xa kabanako fena nde liga, naxan kelixi Ala ma.

<sup>17</sup> Koni Yesu yi e miriyaan kolon, a yi a fala e xa, a naxa, “Yamanan naxan yitaxunxi yengeni, na yamanan kalama nen mafuren! \* Yengen tanden naxan kui, na fan kalama nen.

<sup>18</sup> Awa, xa Setana mangayana a yete yenge, a sabatima nayi di? E bata a fala, a n bata jinanne kedi Belesebu barakani.

<sup>19</sup> Xa n jinanne kedima Belesebu barakan nin, ε foxorabirane e kedima nanse xon nayi? Na ma, ε foxorabirane a yitama nen nayi fa fala yo mi ε xa!

<sup>20</sup> Xa n jinanne kedima Ala senben barakan nin, na a yitama nen nayi fa fala Alaa Mangayaan bata ε li.”

<sup>21</sup> “Senbemaan na a yiton yenge so xinla ma, a yi a banxin kantan, a seene birin natangama nen.†

\* **11:17: yamanan:** Ninanne nun yinnane Setana senben bun alo yamanan nun a mangan kii naxan yi. Seen naxanye Setana senben bun, xa ne e bode kedi, na luxi nen alo yamanan na yitaxun. Nayi, Setana mi jinanne kede alo muxuni itoe a falama Yesu ma kii naxan yi. † **11:21:** Sandani ito kui, Setana findixi **senbemaan** na. Xa Yesu bata muxune ba Setana jinan jaxine senben bun ma, nayi, Yesu bata Setana no.



<sup>22</sup> Koni xa senbe kanna nde baga a ma, a yi a no, a sigama a yenge so seene birin na nen nayi, a yigi saxi naxanye fari, seen naxanye a yii, a yi ne yitaxun.”

<sup>23</sup> “Naxan mi n tan foxo ra, na bata keli n xili ma. Nxu nun naxanye mi malanna, ne sigama ayi nen.”

*Yinna jaxin xete fena*  
*Matiyu 12.43-45*

<sup>24</sup> Yesu naxa, “Yinna jaxin na xete muxun foxo ra, a sigama yire yixaren nin, a sa a matabuden fen. Xa a mi yire yo to, a a mirima nen nayi, a naxa, ‘N kelixi denaxan yi, n mon xa xete na.’”

<sup>25</sup> Nanara, a na xete na, xa a li na makoxi, a yitonxi,‡

<sup>26</sup> nayi a sigama nen, a sa fa yinna jaxi solofere gbete ye ra naxanye jaxu dangu a tan na. Ne yi lu a fema. Na muxuna fe rajanna jaxuma ayi nen dangu a folon na.”

*Sewa kendena fe*

<sup>27</sup> Yesu ito fala waxatin naxan yi, jaxanla nde yi falan ti a xa yamaan ye, a naxa, “Naxanla naxan i sotoxi, a yi i maxuru, muxu sewaxin nan na ra!”

<sup>28</sup> Koni Yesu yi a yabi, a naxa, “Naxan dangu na ra, muxu sewaxin nan ne ra naxanye Alaa falan mema, e yi a suxu ken!”

*Taxamasenna fe*  
*Matiyu 12.38-42*

<sup>29</sup> Yamaan malan Yesu fema waxatin naxan yi, a yi a fala, a naxa, “Iki muxune findixi muxu jaxine nan na, e to n maxodinma kabanako taxamasenna ma. Koni e mi kabanako fe yo to e ba Nabi Yunusaa taxamasenna ra.

<sup>30</sup> Nabi Yunusa § findi taxamasenna ra kii naxan yi Niniwa kaane xa, n tan Muxuna Dii Xemen findima taxamasenna ra na kii nin iki muxune xa.

<sup>31</sup> Naxalan Mangan naxan keli sogeteden yiifanna ma, na tima nen Kiti Sa Loxoni, a yi iki muxune yalagi bayo a kelixi boxon danna nan na, a fa a tuli mati Sulemani a fekolonna falan na. Awa, n xa a fala e xa, naxan gbo dangu Sulemani ra, na be yi.

<sup>32</sup> Niniwa kaane tima nen Kiti Sa Loxoni, e yi e yalagi amasoto ne Yunusa a kawandin me waxatin naxan yi, e xun xanbi so nen e hakene yi. Koni n xa a fala e xa, nde be naxan gbo Yunusa xa!”

*Fati benden kenenna fe*  
*Matiyu 5.15, 6.22-23*

<sup>33</sup> Yesu naxa, “Muxu yo mi lenpun nadegema, a yi a luxun hanma a yi a raso deben bun ma, koni a doxoma seen nan fari alogo yamaan na so banxini, e xa kenenna to.

<sup>34</sup> I yeen luxi nen alo lenpuna i fati benden xa. Xa i yeen kende, i fatin birin luma nen kenenni, koni xa i yeen kala, i fatin luma nen dimini.

<sup>35</sup> A liga i yeren ma nayi, kenenna naxan i yi, na nama findi dimin na.

<sup>36</sup> Xa i fatin kenenni, dimi yo mi a yi, a birin degema nen alo lenpun degema kii naxan yi.”

*Yesu yi Sariya karamoxone nun Farisi muxune yalagi*  
*Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40*

‡ **11:25:** Na yire **makoxin** findixi muxun bajeen nan na. Xa a mi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a mi ratangaxi yinnane wali kobine ma. § **11:30:** A mato Yunusa sora 1 han 4 kui.

<sup>37</sup> Yesu yelin falan tiyε waxatin naxan yi, Farisi muxuna nde yi a xili, a a xa sa a dεge a konni. Nanara, a so, a dɔxɔ a dεgedeni.

<sup>38</sup> Farisi muxuna a to waxatin naxan yi, a Yesu mi a yiin naxaxi lan e dinan kiin ma benun a xa a dεge, a kabε.

<sup>39</sup> Nanara, Marigin yi a fala a xa, a naxa, “E tan Farisi muxune, ε igelengenna nun donse sa seen fanna maxama, koni ε kuiin nafexi muxu seen nun fe jɔaxin na.

<sup>40</sup> E tan daxune! Xa Ala nan seen fanna daxi, a tan xa mi a kuiin fan daxi ba?

<sup>41</sup> Koni naxan ε donse don goronna kui, ε xa na so yiigelitɔne yii, seen birin sarijanma nεn na yi.”

<sup>42</sup> “E tan Farisi muxune, gbalona ε yεε ra! Amasɔtɔ ε nakɔ yi seene yaganna bama, alo sorontonna nun sabi gbeteɣe, koni ε bata ε mε tinxinyaan nun Alaa xanuntenyana fe ra. A lan nεn ε xa ne nan liga, e nun yagan baana.”

<sup>43</sup> “Gbalona ε xa, ε tan Farisi muxune, amasɔtɔ dɔxɔde fajin nafan ε ma salide banxine yi, binye xɔntɔnne rafan ε ma lɔxɔ tideni.

<sup>44</sup> Gbalona ε xa! Amasɔtɔ ε ligaxi nεn alo gaburu fonna. Yamaan sigan tima a fari, e mi a kolon.”

<sup>45</sup> Sariya karamɔxɔ keden yi a fala a xa, a naxa, “Karamɔxɔ, i naxan falama ito ra, i nxu fan nafeyama nεn nayi!”

<sup>46</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Gbalona ε xa, ε tan sariya karamɔxɔne! Amasɔtɔ ε goronna sama yamaan xun ma naxan binya kati, koni ε tan yetεen mi ε yii dinɣe a ra hali, ε yi e mali a tongε.

<sup>47</sup> Gbalona ε xa! E bata gaburu fajine rafala nabine xa, ε benbane nabiin naxanye faxa yati!

<sup>48</sup> E benbane naxan liga, ε yetεen bata tin, ε bata a mayita amasɔtɔ e nabine faxa nεn, ε tan bata gaburune yitɔn mɔn.

<sup>49</sup> Nanara, en bata Ala xaxinla to, a naxa, ‘N nabine nun xεrane rasigama e ma nεn, e ndee faxama nεn, e yi ndee beεnɔnya.’

<sup>50</sup> Nanara, iki muxune saranma na nabine birin faxa feen nan na xabu dunuɣa da waxatini,

<sup>51</sup> fɔlɔ Habila saya feen ma han sa dɔxɔ Sakari saya feen ma, e naxan faxa saraxa ganden nun yire sarijanxin tagi. N xa a fala ε xa, na feene xεtεma nεn iki muxune ma.”

<sup>52</sup> “Gbalona ε xa, ε tan sariya karamɔxɔne, amasɔtɔ ε bata dεen jinna mara naxan xaxilimaya banxin dεen nabima, ε tan yetεen mi soε. Naxanye waxi so feni, ε bata ne raxete!”

<sup>53</sup> Yesu keli na yi waxatin naxan yi, sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune yi a yigbeten fɔlɔ, e yi a ye mɔ ayi kati! E yi a maxɔdin fe wuyaxi ma amasɔtɔ

<sup>54</sup> e yi waxi a xɔn ma, e xa a suxu feni tɔn a falana fe ra.

## 12

### *Maxadina nafigina fe yi*

#### *Matiyu 10.26-27*

<sup>1</sup> Muxu wuli wuyaxi e malan waxatin naxan yi han e lu tiyε e bode ma, Yesu yi falan ti a xarandiine singe xa, a naxa, “E a liga ε yeren ma Farisi muxune buru rate sena\* fe yi, naxan findixi e nafigiyaan na.

\* **12:1: burun nate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

<sup>2</sup> Feen naxan luxunxi na minima nen kenenni, wundo feen birin kolonma nen.

<sup>3</sup> Nanara, e bata naxan fala dimini, na mema nen kenenni. E bata naxan birin koyekoyen muxune xa konkoni, ne ralima nen taa tagini kenenni.”

### *Ala yeeragaxuna fe*

#### *Matiyu 10.28-31*

<sup>4</sup> “N xoyine, n xa a fala e xa, e nama gaxu ne yee ra naxanye fati benden faxama koni e mi noe fefe lige dangu na ra.

<sup>5</sup> E gaxuma naxan yee ra, n na yitama e ra nen: e xa gaxu Ala yee ra, senbena a yii, a na i faxa waxatin naxan yi, na xanbi ra a yi i rasiga yahannama yi. N xa jondin fala e xa, e xa gaxu na nan yee ra!”

<sup>6</sup> “Xolidi suulun mi sare gbanan firin na ba? Koni hali na keden, Ala mi ninanhe a xon ma.

<sup>7</sup> Hali e xun sexen keden kedenne, Ala e xasabin birin kolon. Nanara, e nama gaxu, e dangu xolidi wuyaxin na!”

### *I ti Yesu a fe ra yamaan yetagi*

#### *Matiyu 10.32-33, 12.32, 10.19-20*

<sup>8</sup> “N xa a fala e xa, naxan yo na a ti n ma fe ra yamaan yetagi, n tan Muxuna Dii Xemen fan na joxonna ligama nen a xa Alaa malekane yetagi.

<sup>9</sup> Koni naxan yo na a me n na yamaan yetagi, n tan Muxuna Dii Xemen fan n mema a ra nen Alaa malekane yetagi.”

<sup>10</sup> “Naxan na n tan Muxuna Dii Xemen nayelevu, na mafeluma nen. Koni naxan na Alaa Nii Sarijanxin nayelevu, na mi mafeluyee mum!”

<sup>11</sup> “E na siga e ra salide banxin yetagi waxatin naxan yi, e yi e yigbeten, hanma mangane yetagi hanma kuntigine yetagi, e nama xamin e xon ba feen na hanma e naxan falama.

<sup>12</sup> Amasoto e naxan falama Alaa Nii Sarijanxina e xaranma nen na ra na waxatin yeteni.”

### *Nafulu kan daxuna fe sandana*

<sup>13</sup> Muxuna nde yi a fala a xa yamaan tagi, a naxa, “Karamoxo, a fala ngaxakedenna xa, nxu fafe nafunla naxan lu nxu yii, a xa a yitaxun, a yi n gbeen so n yii.”

<sup>14</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Ee! I tan! Nde n findixi kiti bolonna ra hanma se taxun na muxu firinna tagi?”

<sup>15</sup> Na xanbi ra, a yi a fala e birin xa, a naxa, “E a liga e yeren ma milana fe yi amasoto muxun findi nafulu kannu ra ki ki, a mi noe luyee a sii ra a nafunla fe ra.”

<sup>16</sup> Awa, Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Boxona nde yi nafulu kannu nde yii nun naxan sise yi sabatima kati!”

<sup>17</sup> A yi a miri a yete ma, a naxa, ‘Yire mi n yii, n na n ma sisee bogine ramare denaxan yi. N nanfe ligama nayi?’

<sup>18</sup> A yi a miri a yete ma, a naxa, ‘N naxan ligama na ni ito ra. N na n ma se ramara banxine kalama nen, n yi nde gbeteeye ti naxanye gbo dangu a fonne ra. N yi n ma maala nun n yii seene ramara na yi.

<sup>19</sup> Na xanbi ra, n na a fale nen n yete ma, n naxa, n makoon seen naxan birin ma jee wuyaxi bun ma, n bata ne soto. N xa n dege ki faji, n yi n min, n yi n yete rasewa.’

<sup>20</sup> Koni Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘I tan daxuna, to k<sub>0</sub>EEEN na e nun i niin fatama n<sub>0</sub>EN, na xanbi ra i bata seen naxanye birin namara i yeTE xa, ne findima nde gbee ra?’ ”

<sup>21</sup> Yesu naxa, “A na kii nin e birin xa naxanye nafunla malanma e yeTE xa, koni nafulu kan mi e ra Ala yeE ra yi.”

### *Iyigi sa Alayi*

#### *Matiyu 6.25-34*

<sup>22</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Nanara, n na a falama e xa, e nama k<sub>0</sub>NT<sub>0</sub>FILI e dunu<sub>0</sub>JA yi gidina fe ra, e naxan donma hanma e e maxidima naxan yi.

<sup>23</sup> Amas<sub>0</sub>T<sub>0</sub> niin dangu donseen na, fati b<sub>0</sub>END<sub>0</sub>EN dangu dugin na pon!

<sup>24</sup> E x<sub>0</sub>LINE mato, e mi sese sima, e mi sese xabama, donse ramarade mi e yii, koni Ala e baloma. E tan dangu x<sub>0</sub>LINE ra pon!

<sup>25</sup> E tan nde n<sub>0</sub>E waxatidi se a yeTE siin fari xaminna fe ra ba?

<sup>26</sup> Xa e mi n<sub>0</sub>E fe xuridine lige, nanfera e xaminna a d<sub>0</sub>NX<sub>0</sub>Ene fe ra nayi?

<sup>27</sup> E wudi fuge fajine gbo kii mato. E mi walima, e mi dugi rafalama e yeTE xa, koni n xa a fala e xa, hali Manga Sulemani e nun a n<sub>0</sub>R<sub>0</sub>ON birin yi, a mi maraberi ba alo e tan nde.

<sup>28</sup> Ala nan seX<sub>0</sub>Ene maraberi bama naxanye be yi to, tila a ganma n<sub>0</sub>EN, a j<sub>0</sub>AN fefe! A mi e maraberi b<sub>0</sub>E dangu ne ra ba? E d<sub>0</sub>ENK<sub>0</sub>Elyaan xurun.

<sup>29</sup> Nanara, e nama k<sub>0</sub>NT<sub>0</sub>FILI sena fe ra e naxan donma e nun e naxan minma.

<sup>30</sup> Amas<sub>0</sub>T<sub>0</sub> dunu<sub>0</sub>JA denkeleyatarene seni itoe birin fenma waxatin birin. Koni e Fafe Ala e makoon kolon.

<sup>31</sup> Koni e Alaa Mangayaan fen, na xanbi ra, a seni itoe fan soma e yii n<sub>0</sub>EN.”

### *Ariyanna nafunla fe*

#### *Matiyu 6.19-21*

<sup>32</sup> Yesu naxa, “YeX<sub>0</sub>EE kurudina, e nama gaxu amas<sub>0</sub>T<sub>0</sub> a bata e Fafe Ala k<sub>0</sub>EN<sub>0</sub>EN, a Mangayaan so e yii.

<sup>33</sup> E e yii seene birin sara, e gbetin so yiigelit<sub>0</sub>NE yii. E gbetin namara seene s<sub>0</sub>T<sub>0</sub> e yeTE xa naxanye mi kale. E yi e nafunle ramara ariyanna yi a mi j<sub>0</sub>ANMA d<sub>0</sub>ENAXAN yi, mu<sub>0</sub>ADENE nun melim<sub>0</sub>ENle mi a kale d<sub>0</sub>ENAXAN yi.

<sup>34</sup> Bayo i ya nafunla d<sub>0</sub>ENAXAN yi, i xaxinla fan menna nin.”

### *Walikeen naxanye yit<sub>0</sub>NXI*

<sup>35</sup> Yesu naxa, “E e yit<sub>0</sub>ON alogo e xa wali, e yi e l<sub>0</sub>NPUNE rad<sub>0</sub>Ege.

<sup>36</sup> E xa liga alo walikeen naxanye e kuntigin legedenma keli j<sub>0</sub>AXALANDI tiin malanni. A na fa waxatin naxan yi a d<sub>0</sub>EEN k<sub>0</sub>NK<sub>0</sub>ON, e a rabima a xa n<sub>0</sub>EN mafuren!

<sup>37</sup> Muxu seWAXIN nan ne ra naxanye kuntigina e lima e ye, e yit<sub>0</sub>ONXI! N xa j<sub>0</sub>ONDIN fala e xa, a a tagi xidima n<sub>0</sub>EN, a yi e rad<sub>0</sub>X<sub>0</sub>, a donseen so e yii.

<sup>38</sup> Muxu seWAXIN nan ne ra xa a e yit<sub>0</sub>ONXIN li, hali a fa k<sub>0</sub>E tagini hanma dangu na ra.

<sup>39</sup> E xaxili lu ito x<sub>0</sub>ON ma. Xa banxi kannu mu<sub>0</sub>ADEN fa waxatin kolon, a mi tin<sub>0</sub>JE mu<sub>0</sub>ADEN yi so a banxini.

<sup>40</sup> E fan xa e yit<sub>0</sub>ON amas<sub>0</sub>T<sub>0</sub> e xaxili mi waxatin naxan ma, n tan Muxuna Dii X<sub>0</sub>EMEN fama na waxatin nin.”

### *Walike tinxinxina fe*

#### *Matiyu 24.45-51*

41 Piyeri yi Yesu maxodin, a naxa, “Marigina, i sandani ito sama nxu tan nan xa ba hanma muxun birin xa?”

42 Marigin yi a yabi, a naxa, “Walikεεn mundun lannaya muxun nun xaxilimaan na? Naxan ma kuntigi a dɔxi walikεεn bonne xun na, a donseen taxun e ra a waxatini, a tan nan na ra.

43 Na walikεεn sewama nen xa a kuntigina a li na wanla ke!

44 N xa a fala ε xa yati, a kuntigina a yii seen birin taxuma a ra nen.

45 Koni xa a walikεna a miri a yete ma fa fala, ‘N ma kuntigin bata buye ayi, a mi xeten xulen,’ xa a walikεεn bonne bɔnbɔ fɔb, xεmεn nun jaxanle, a a dege, a yi a min han a yi a radangu ayi,

46 a kuntigin na fa waxatin naxan yi, walikεεn na xaxili mi a xɔn ma waxatin naxan yi, a kuntigina a jaxankatama nen nayi, a yi a saranna fi alo denkeleyatarene kii naxan yi.”

47 “Walikεεn naxan a kuntigin sagoon kolon, koni a mi tin na lige, na bɔnbɔma nen bosaan ye wuyaxi ra kati!

48 Koni walikεεn naxan mi a kuntigin sagoon kolon, xa na fena nde liga, a bosaan sɔtɔma naxan ma fe ra, a bulanma nen nayi ndedi. Awa, a wuyaxi soxi naxan yii, a wuyaxi maxilima nen na ra. A gbegebe soxi naxan yi, a gbegebe maxilima nen na fan na dangu bonna ra.”

### *Mayitaxun tiin nan Yesu ra*

#### *Matiyu 10.34-36*

49 Yesu naxa, “N bata fa tεen na dunuɓa yi. Xa a yi dege nun, na rafan n ma han!

50 Koni fɔ n xa mamin tɔrɔni singen. N bɔɓe mi se han a kamali!

51 E mirixi a ma fa fala a n faxi bɔɓe xunbenla nan na dunuɓa yi ba? N xa a fala ε xa, n mi faxi bɔɓe xunbenla xan na fɔ mayitaxunna.

52 To xanbi ra, muxu suulun yitaxunna nen denbaya kedenna kui, saxan fɔxɔ kedenni, firin fɔxɔ kedenni.

53 Dii fafane kelima nen dii xεmεne xili ma, dii xεmεne fan yi keli e fafane xili ma. Dii ngane kelima nen e dii tεmεne xili ma, dii tεmεne fan yi keli e ngane xili ma. Mamene kelima nen e diine jaxanle xili ma. Diine jaxanle fan yi keli e mamene xili ma.”

### *Waxatine famu fena*

#### *Matiyu 16.2-3*

54 Yesu mɔn yi a fala yamaan xa, a naxa, “E na kundaan to sogegododeni waxatin naxan yi, ε a kolonma nen nayi fa fala, ‘Tulen famaani ni i ra,’ a ligama na kii nin.

55 E na foyen to keke sogetede yifari fɔxɔni waxatin naxan yi, ε a falama nen, ε naxa, ‘Kuye wolonma nen to,’ anu a ligama nen.

56 E tan nafigine, ε nɔe kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna matɔe nen, ε yi a bunna kolon, nanfera ε mi nɔe waxatini ito bunna kolonɓe?”

### *Yengenɓan fena yengefane tagi*

#### *Matiyu 5.25-26*

57 “Nanfera ε mi nɔe kitiin se ε yete ma, naxan tinxin ε na liga?

58 Xa i yengefaan sigama i ra i kitideni, ε nema kira yi waxatin naxan yi, i xa kata i na feen ɓan ε tagi alogo a nama siga i ra kitisaan fema, alogo kitisaan fan nama i so doma kanne yii, doma kanne fan yi i sa kasoon na.

59 N xa a fala i xa, i mi keke na fɔ i yanginna birin fi.”

# 13

## *Ɛ xun xanbi so ɛ hakene yi*

<sup>1</sup> Na waxatini, muxuna ndee yi fa Galile kaane fe fala Yesu xa, Pilati naxanye faxa e yi saraxan bama Ala xa waxatin naxan yi.

<sup>2</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Bayo Galile kaane bata faxa na kiini, ɛ mirima na ma nɛn ba, fa fala hakɛ kanna nan ne ra dangu Galile kaan bonne birin na ba?”

<sup>3</sup> Ɛn-ɛn de! N xa a fala ɛ xa, xa ɛ mi ɛ xun xanbi so ɛ hakene yi, ɛ birin faxama nɛn alo bonne.

<sup>4</sup> Kore banxin naxan Siloyan yi, a bira muxu fu nun solomasɛɛn naxanye fari, ne fe di? Ɛ mirixi a ma fa fala ne ɲaxu dangu Yerusalɛn kaane birin na ba?

<sup>5</sup> Ɛn-ɛn de, n xa a fala ɛ xa, xa ɛ mi ɛ xun xanbi so ɛ hakene yi, ɛ birin faxama nɛn alo bonne.”

## *Xɔɔɛ binla fe sandana*

<sup>6</sup> Yesu yi sandani ito sa e xa, a naxa, “Xɔɔɛ binla yi xɛmɛna nde yii a nakɔni. A siga a bogin fendeni koni a mi sese to a kɔɛ ra.

<sup>7</sup> Nanara, a yi a fala a nakɔ kantanna xa, a naxa, ‘A mato, a ɲɛɛ saxanna nan ito ra, n fama be yi, n fa xɔɔɛni ito bogin fen koni n mi se to a ra. A seɛɛ, i yi a woli ayi, a nama bɔxɔ fajin kala.’

<sup>8</sup> Koni a nakɔ kantanna yi a yabi, a naxa, ‘N kanna, a lu na ɲɛɛ kedenni ito yi. N xa yinla ge a rabilinni, n yi a rafe lɔxɔn na naxan a sabatima.

<sup>9</sup> Xa xɔɔɛ binli ito bogi nayi faraxi, na fan, xa a mi bogi, i yi a seɛɛ.’ ”

## *Yesu yi ɲaxalan furetɔɔn nakɛndɛya Matabu Lɔxɔni*

<sup>10</sup> Matabu Lɔxɔna nde yi, Yesu yi xaranna tima salide banxini.

<sup>11</sup> Naxanla nde yi na nun ɲinan ɲaxin yi naxan fɔxɔ ra, a bata yi a rafura ɲɛɛ fu nun solomasɛɛɛ, a bata yi a mafelen, a mi yi fa nɔɛ a ratinxinɲɛ hali!

<sup>12</sup> Yesu a to waxatin naxan yi, a yi a xili, a yi a fala, a naxa, “Nga ɲaxanla, i bata i sɔtɔ i ya fureni ito ra to!”

<sup>13</sup> A yi a yiin sa a fari, ɲaxanla yi ratinxin kedenna, a yi Ala tantun.

<sup>14</sup> Salide banxin kuntigin yi xɔɔɔ, bayo Yesu bata muxun nakɛndɛya Matabu Lɔxɔni. Nanara, a falan ti yamaan xa, a naxa, “Wanla kɛma xii sennin nan bun, nayi ɛ xa fa na lɔxɔne ma, ɛ fa kɛndɛyaan sɔtɔ, koni a mi lige Matabu Lɔxɔni!”

<sup>15</sup> Marigin yi a yabi, a naxa, “Ɛ tan nafigine, ɛ tan naxanye birin be, ɛ mi ɛ ɲingena hanma ɛ sofanla fulunma ba, ɛ sa a ramin Matabu Lɔxɔni?”

<sup>16</sup> Awa, Iburahima bɔnsɔnna nan ɲaxanli ito ra, Setana bata naxan xidi ɲɛɛ fu nun solomasɛɛɛ. A mi lan, a xa xɔɔɔya, a fulun Matabu Lɔxɔni ba?”

<sup>17</sup> Yesu a falan yi a yɛngɛfane birin nayagi. Na waxatini yamaan birin yi lu sɛwɛ a kabanako feene birin na.

## *Sansi xurina fe sandana*

### *Matiyu 13.31-32, Maraka 4.30-32*

<sup>18</sup> Yesu naxa, “Alaa Mangayaan maligaxi nanse ra? N na a misalima nanse ma?”

<sup>19</sup> A luxi nɛn alo sansi kɛsɛ xuridina,\* xɛmɛn naxan si a xɛɛn ma, a gbo, a findi wudin na, xɔline yi e tɛɛn sa a yi.”

\* **13:19:** Sansini ito xili nen mutaridi.

*Burun nate sena fe sandana**Matiyu 13.33*

<sup>20</sup> Yesu mɔn yi maxɔdinna ti, a naxa, “N na Alaa Mangayaan misalima nanse ma?”

<sup>21</sup> A ligaxi nɛn alo burun nate sena† naxanla naxan tongo, a yi a sa buru fuji benbɛli keden yi, a yi a yimaxa, a birin yi te.”

*So de xurina fe**Matiyu 7.13-14, 21-23*

<sup>22</sup> Yesu yi siga taa gbeene nun banxidɛne ra, a xaranna ti a yi a tinxin Yerusalen taan na.

<sup>23</sup> Nde yi a maxɔdin, a naxa, “N kanna, muxun naxan kisima, na mi wuya ba?”

Yesu yi e yabi, a naxa,

<sup>24</sup> “Ɛ yixɔdɔxɔ ɛ so de xurin na, n xa a fala ɛ xa, muxu wuyaxi katama nɛn so feen na koni e mi nɔɛ soɛ.”

<sup>25</sup> “Banxi kanna kelima nɛn, a dɛɛn balan. Ɛ ti a xanbi ra, ɛ dɛɛn makɔnkɔn fɔlɔ, ɛ naxa, ‘N kanna, dɛɛn nabi nxu xa,’ a ɛ yabima nɛn nayi, a naxa, ‘N mi ɛ keliden kolon!’

<sup>26</sup> Awa, ɛ a yabima nɛn nayi, ɛ naxa, ‘Nxu bata yi nxu dege, nxu yi nxu min i fema, i bata xaranna ti nxɔ taani!’

<sup>27</sup> A mɔn a falama nɛn, a naxa, ‘Ɛ tan tinxintarene, ɛ keli n fema, n mi ɛ keliden kolon.’

<sup>28</sup> Ɛ na Iburahima nun Isiyaga nun Yaxuba nun nabine birin to Alaa Mangayani waxatin naxan yi, koni ɛ tan mi so, ɛ wugama nɛn nayi, ɛ yi ɛ jinna raxin kati!

<sup>29</sup> Yamaan fama nɛn, sa keli sogeteden nun sogegododen nun yifari fɔxɔn nun kɔmɛnna ma, e dɔxɔ sɛwa bande dondeni Alaa Mangayani.

<sup>30</sup> Nayi, naxanye xanbin na, na ndee sa luma nɛn yɛɛn na. Naxanye yɛɛn na iki, ne yi sa lu xanbin na.”

*Yesu yi Yerusalen taan xanu**Matiyu 23.37-39*

<sup>31</sup> Na waxatin yeteni Farisi muxuna ndee yi fa Yesu fema, e yi a fala a xa, e naxa, “Keli be yi, i siga yire gbete yi, amasɔto Herode waxi i faxa feni.”

<sup>32</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Ɛ sa a fala na xulumaseen xa, ɛ naxa, ‘N jinanne kedima nɛn, n muxune rakendɛya to nun tila yi, a soge saxandeni, n yelinma nɛn n ma wanla ra.’

<sup>33</sup> Koni hali na, fɔ n xa lu sigan tiyɛ nɛn to nun tila nun tila buda yi, bayo a mi lan nabiin xa faxa yire gbete yi fɔ Yerusalen taani.”

<sup>34</sup> A yi a fala, a naxa, “Yerusalen kaane! Yerusalen kaane! Ɛ tan naxanye nabine faxaxi, ɛ yi Alaa xɛrane magɔlɔn. A xɔnla n suxu nɛn sanja ma wuyaxi n xa ɛ malan n fema alo tɔxe ngana a diine malanma a gabuteɛn bun ma kii naxan yi, koni ɛ mi tin!

<sup>35</sup> Awa, Ala ɛ konna rabejinma nɛn fefe! N xa a fala ɛ xa, ɛ mi fa n toma han ɛ yi a fala, ɛ naxa, ‘Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka!’ ”

**14***Yesu yi furetɔn nakendɛya*

† 13:21: *burun nate sena*: Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

<sup>1</sup> Matabu Lɔxɔna nde yi, Yesu yi siga a degedeni Farisi muxu gbeena nde konni. Awa, yamaan yi Yesu matoma kati!

<sup>2</sup> Xemen naxan fatin yi makusinxi, na yi fa Yesu yetagi.

<sup>3</sup> Yesu yi sariya karamɔxɔne nun Farisi muxune maxodin, a naxa, “A daxa muxune yi rakendeya Matabu Lɔxɔni ba, hanma na mi lan?”

<sup>4</sup> Koni e mi a yabi hali! Yesu yi xemen tongo, a yi a rakendeya, a siga.

<sup>5</sup> Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa dii xemena hanma turana e tan nde yii, xa a bira xɔɓinna kui Matabu Lɔxɔni, i mi a ratema mafuren Matabu Lɔxɔni ba?”

<sup>6</sup> Koni e mi nɔ a maxodinna yabe.

### *Yete yitena fe*

<sup>7</sup> Yesu man yi falan ti muxu xilixine xa sandani, amasɔɔ a yi e rakɔɔsima e katama dɔxɔdeni yeen na kii naxan yi, a naxa,

<sup>8</sup> “Muxuna nde na i xili jaxalandi ti malanni waxatin naxan yi, i nama dɔxɔ yeen na, amasɔɔ yanyina nde muxu gbete xilixi naxan dangi i tan na.

<sup>9</sup> Awa, naxan e birin xilixi, na fama nen, a yi a fala i xa, a naxa, ‘Dɔxɔdeni ito so a yii.’ Xa na liga, i yagima nen nayi amasɔɔ i bata keli na dɔxɔde fajini.

<sup>10</sup> Koni e na i xili waxatin naxan yi, siga i sa dɔxɔ xanbin na, nayi i xɔɓe yatigin fama nen i fema, a yi a fala i xa, a naxa, ‘Sɔxɔ, fa i magodo yire fajini ito yi.’ I binyama nen nayi muxu xilixin bonne birin yetagi.

<sup>11</sup> Amasɔɔ naxan birin a yete yitema, na magodoma nen. Naxan na a yete magodo, na yitema nen.”

<sup>12</sup> Yesu yi a fala xɔɓe yatigin xa, a naxa, “Xa i ferijen seen hanma ximenna soma yamaan yii, i nama i xoyine xili, hanma i ngaxakedenne hanma i xabilane hanma i dɔxɔ bode nafulu kanne, amasɔɔ ne fan i xilima nen, e yi i ya donla saran.

<sup>13</sup> I na jaxan naxan ti waxatin naxan yi, i xa yiigelitɔne xili e nun madɔntɔne nun sankalatɔne nun danxutɔne.

<sup>14</sup> Awa, i barayin sɔtɔma nen nayi amasɔɔ ne mi nɔe a donla saranje. Koni Ala a saranna fiye muxu tinxinxine rakeli waxatini sayani.”

### *Dege malan gbeena fe sandana*

#### *Matiyu 22.1-10*

<sup>15</sup> Donse donna nde yi a fema, na ito me waxatin naxan yi, a yi a fala Yesu xa, a naxa, “Muxu sewaxin nan ne ra naxanye balon donma Alaa Mangayani.”

<sup>16</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Xemena nde yi na naxan donse donna malan gbeen ti, a muxu wuyaxi xili.

<sup>17</sup> Na malanna waxati saxini, a yi a walikɛen nasiga, a xa sa a fala a muxu xilixine xa, a e xa fa, seene birin bata yi yelin yitɔɓje!

<sup>18</sup> Koni e birin yi e makone fala fɔɔ. A singe ra xiin yi a fala walikɛen xa, a naxa, ‘N bata xɛen sara fɔ n xa sa na mato, yandi i hake lu n xa.’

<sup>19</sup> Bonna naxa, ‘N bata jinge fu sara, n sa e matoma, yandi i xa i hake lu n xa.’

<sup>20</sup> Bonna fan naxa, ‘N baxi jaxanla futudeni nen. Nanara, n mi nɔe sigɛ.’

<sup>21</sup> Walikɛen yi xete, a sa na birin fala a kuntigin xa. Awa, banxi kanna yi xɔɔ nayi han, a yi a fala a walikɛen xa, a naxa, ‘I mafura, i siga kirane xɔn ma, i sa fa yiigelitɔne nun madɔntɔne nun danxutɔne nun sankalatɔne ra.’

<sup>22</sup> A mi bu walikɛen naxa, ‘N kanna, i naxan fala n xa, n bata na liga koni dɔxɔdena ndee man luxɛ.’



<sup>23</sup> Nanara, kuntigin yi a fala walikεεn xa, a naxa, ‘Siga xεεn ma kirane xɔn ma e nun burunna ra, i kankan yamaan ma, e xa fa, alogo n ma banxin xa rafe.

<sup>24</sup> N xa a fala i xa, muxun naxanye xilixi, ne sese mi fa ferijɛn seni ito donjɛ!’ ”

*Bira Yesu fɔxɔ ra*  
*Matiyu 10.37-38*

<sup>25</sup> Yama gbeen yi Yesu fɔxɔ ra sigatini, a yi a yeε rafindi e ma, a yi a fala e xa, a naxa,

<sup>26</sup> “Muxu yo fa n tan fεma, a mi nɔε finde n ma xarandiin na fɔ a xa a mε a nga nun a fafe ra e nun a jaxanla nun a diine nun a ngaxakeden xεmεmane nun a jaxalanmane nun a yeτεεn na.

<sup>27</sup> Muxu yo mi a faxa wudin\* tongo, a bira n fɔxɔ ra, na mi finde n ma xarandiin na.

<sup>28</sup> Xa ε tan nde waxi a xɔn, a xa sangansoon ti, a dɔxɔma nɛn singen, a yi a gbetin yate a yi a kolon naxan jɔxɔn a yii, xa na wanla jɔnjɛ.

<sup>29</sup> Xa a mi na liga, a na yelin a bεten sε waxatin naxan yi, a mi nɔε sangansoon najɔnjɛ. Naxan birin na na to, e a magelema nɛn.

<sup>30</sup> E a falama nɛn, e naxa, ‘Xεmɛni ito bata banxin ti fɔlɔ koni a mi nɔxi a rajɔnjɛ!’ ”

<sup>31</sup> Yesu naxa, “Xa mangana nde na naxan ma gali muxu wuli fu liyε, a waxi a xɔn ma, a xa sa mangan bonna yεngε naxan ma gali sigε han muxu wuli mɔxɔjɛ, a dɔxɔma nɛn singen, a yi a yate xa a senben na mangan yεngε.

<sup>32</sup> Xa senbe mi a yii, a xεraan nasigama nɛn benun a xa a fεman li, a yi a mafan, alogo e nama yεngε.

<sup>33</sup> Awa, a na kii nin, ε tan nde keden mi nɔε finde n ma xarandiin na fɔ a xa a yii seen birin yiba.”

*Fɔxɔna fe*  
*Matiyu 5.13, Maraka 9.50*

<sup>34</sup> “Fɔxɔn fan, koni xa a mεxεmεxenna ba ayi, a fa ramεxεmεxenna nanse ra nayi?”

<sup>35</sup> A mi lan bɔxɔn ma, a mɔn mi finde lɔxɔn na sansine xa fɔ a xa woli ayi nɛn. Xa tunla naxan ma a feen mε, na xa a tuli mati!”

## 15

*YeXεε tununxina fe sandana*  
*Matiyu 18.12-14*

<sup>1</sup> Lɔxɔna nde mudu maxinle nun yulubitɔ wuyaxi yi fa Yesu fεma e tuli matideni.

<sup>2</sup> Farisi muxune nun sariya karamɔxɔne yi falan ti fɔlɔ e dε bun ma, e naxa, “Xεmɛni ito yulubitɔne yisuxuma, a yi a dεge e fεma.”

<sup>3</sup> Nanara, Yesu yi sandan sa e xa, a naxa,

<sup>4</sup> “Xa yeXεε kεmε ε tan nde yi, na nde keden yi lɔ ayi, a nanfe ligama? A yeXεε tonge solomanaanin e nun solomanaaninna luma nɛn burunna ra, a sa a tununxin fen han a yi a to.

<sup>5</sup> A na a to waxatin naxan yi, a sεwama nɛn, a yi a sa a kɔε ma,

\* **14:27:** Romi kaane yi muxune ghangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Ito bunna nɛn, fa fala fɔ Yesu a xarandiine xa e wekile sayaan na Yesu fɔxɔ ra.

<sup>6</sup> a mɔn yi siga a ra a konni, a yi a dɔxɔ bodene nun a xɔyine xili, a yi a fala e xa, a naxa, 'En sɛwa amasɔtɔ n ma yɛxɛɛn naxan yi tununxi n bata a to!'

<sup>7</sup> N xa a fala ε xa, a na kii nin, sɛwan tima nɛn ariyanna yi hake kan keden tubixina fe ra dangu tinxin muxu tonge solomanaanin e nun solomanaaninna ra naxanye mirixi a ma fa fala e mako mi tubin ma."

### *Gbeti gbanan tununxina fe*

<sup>8</sup> "Awa, gbeti gbanan fu ɲaxanla naxan yii, xa na keden tunun a ma, a nanfe ligama? A lenpun nan nadeɛma, a yi a banxin makɔ mafuren, a yi a fen yiren birin yi han a yi a to.

<sup>9</sup> A na a to waxatin naxan yi, a a xɔyine nun a dɔxɔ bodene xilima nɛn e bode xɔn ma, a yi a fala e xa, a naxa, 'En sɛwa en bode xɔn ma amasɔtɔ n ma gbetin naxan tunun, n bata a to!'

<sup>10</sup> Awa, n xa a fala ε xa a na kii nin, Alaa malekane sɛwama nɛn hake kan keden na fe ra naxan bata tubi."

### *Dii Xɛmɛ tununxina fe sandana*

<sup>11</sup> Yesu yi lu falan tiyɛ, a naxa, "Xɛmɛna nde yi na, dii xɛmɛ firin yi a yii.

<sup>12</sup> A xurimaan yi a fala a fafe xa, a naxa, 'N fafe, i ya nafunla taxun, i n gbeen so n yii.\* Awa, a fafe yi nafunla taxun e nun a tada ra.

<sup>13</sup> Waxatidi danguxina xurimaan yi a gbee seene sara, a gbetin tongo, a siga yamana makuyena nde yi, a sa a gbetin birin kala dunuɲa feene yi.

<sup>14</sup> A yii seen birin yi ɲan, na xanbi ra, kame gbeen yi so na yamanan birin yi, sese mi yi fa a tan yii sɔnɔn.

<sup>15</sup> Awa, a siga na yamanan dugurena nde fɛma wali kedeni, na yi a rasiga a xɛɛn ma xɔsɛ kantandeni.

<sup>16</sup> Xɔsɛne toge dagin naxan donma, a xɔnla yi a suxu a xa na nde don koni muxɛ mi na so a yi.

<sup>17</sup> Dɔnxɛn na, a yi a miri, a naxa, 'N fafe a walikɛne donseen donma han e mi a ɲanɲɛ koni kamena n tan faxamaan ni i ra.

<sup>18</sup> N xa siga n fafe fɛma n sa a fala a xa, n naxa, N fafe, n bata hakɛn liga i tan na, n yi Ala yulubin tongo.

<sup>19</sup> I mi lan sɔnɔn i xa n xili fa fala i ya diina, i xa n suxu alo i ya walikɛɛn bonne.'

<sup>20</sup> Awa, a keli, a xɛtɛ a fafe konni."

"Benun a xa na li waxatin naxan yi, a fafe yi a to fɛ, a ndedi makuya. A kininkinin a ma kati, a yi a bara, a sa a ralan, a yi a yiin nabilin a dii xɛmɛn ma, a yi a sunbu.

<sup>21</sup> A dii xɛmɛn naxa, 'N fafe, n bata hakɛn liga i tan na, n yi Ala yulubin tongo, a mi lan sɔnɔn i xa n xili fa fala i ya diina.'

<sup>22</sup> Koni a fafe yi a walikɛne xili, a naxa, 'E mafura, ε fa doma gbeen na, ε yi a ragodo a ma, ε yii rasoon so a yii sonla ra, ε sankidin so a sannɪ.

<sup>23</sup> E sa ɲinge raturaxin faxa, en malanna raba, en sɛwa.

<sup>24</sup> Amasɔtɔ n ma dii xɛmɛn bata yi faxa nun koni iki a niin bata bira ayi mɔn. A bata yi tunun nun koni iki, n bata a to.' Awa, e ɲaxaɲaxan folo."

<sup>25</sup> "Na waxatini, dii xɛmɛn forimaan sa xɛɛn ma. A faxi na sa keli xɛɛn ma, a maso banxin na waxatin naxan yi, a sumun xuiin nun bodon ti xuiin mɛ.

<sup>26</sup> Awa, a walikɛ keden xili, a yi a maxɔdin, a naxa, 'Nanfe ligaxi?'

<sup>27</sup> Walikɛɛn yi a yabi, a naxa, 'I xunyɛn bata fa, i fafe bata ɲinge raturaxin faxa a xa, amasɔtɔ a mɔn bata a dii xɛmɛn to, a kɛndɛ.'

\* 15:12: A waxi a kɛɛn nan xɔn benun a baba xa faxa.

<sup>28</sup> A tada yi xɔɔ kati, a mi tin soɛ banxini. Nanara, a fafe yi fa, a yi a mafan a xa so.

<sup>29</sup> Koni, a yi a yabi, a naxa, ‘A mato, n bata jɛɛni itoe birin wanla ke i xa alo konyina, n mi i ya yamarin matandu hali sanja ma keden pe. I nanse soxi n yii? Hali sii diina, i mi a so n yii nxu nun n lanfane yi sɛwa nxu bode xɔn ma!’

<sup>30</sup> Koni i ya dii xɛmɛn naxan bata i ya nafunla birin kala yalunyani, bayo na mɔn bata fa, i bata jɛnge raturaxin faxa a xa!’

<sup>31</sup> A fafe yi a yabi, a naxa, ‘N ma diina, i tan n fɛma be waxatin birin, n yii seen birin i tan nan gbee a ra.

<sup>32</sup> Koni a lan en xa malanna ti, en sɛwa amasɔɔ i xunyɛn bata yi faxa nun koni a niin bata bira ayi iki. A bata yi tunun nun koni iki n bata a to.’ ”

## 16

### *Kuntigi tinxintarena fe*

<sup>1</sup> Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Nafulu kannna nde yi na nun, walikɛɛn yi naxan yii a feene xun na. Muxune yi a fala nafulu kannna xa, e naxa, ‘I walikɛ mangan naxan dɔxi, a i ya nafunla kalama.’

<sup>2</sup> Nafulu kannna yi na walikɛ mangan xili banxini, a yi a fala a xa, a naxa, ‘N naxan mɛxi i ya fe yi ito ra, na di? N nafunla naxan soxi i yii, fa i dentɛgɛ amasɔɔ n mi i findima walikɛ mangan na sɔnɔn.’

<sup>3</sup> A yi a fala a yetɛ ma, a naxa, ‘N ma kuntigina n yii bama nɛn n ma wanli ito ra, n nanfe ligama nayi? Sɛnbɛ mi n na n xɛɛn sa, n yagima nɛn xanditideni.

<sup>4</sup> Koni n naxan ligama, n bata na kolon iki! Benun n xa n yii ba wanli waxatin naxan yi, n xɔyine sɔtɔma nɛn naxanye n yisuxɛ e konne yi.’

<sup>5</sup> Awa, a kuntigina donla muxun naxanye birin ma, a yi ne xili. A yi a fala a singe ra xiin xa, a naxa, ‘N ma kuntigina donla yoli i ma?’

<sup>6</sup> A yi a yabi, a naxa, ‘Oliwi turen liga se xungbeen yɛ kɛmɛ donla nan n ma.’ Walikɛ mangan yi a fala, a naxa, ‘I ya doli kɛdin nan ito ra, dɔxɔ, i tonge suulun seɛ.’

<sup>7</sup> A yi a fala bonna xa, a naxa, ‘Yoli i tan ma?’ Na yi a yabi, a naxa, ‘Malo bɛnbɛli kɛmɛ nan n ma.’ Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I ya doli kɛdin nan ito ra, tonge solomasɛɛ seɛ.’

<sup>8</sup> Na walikɛ manga tinxintarena kuntigin yi a matɔxɔ a to kɔtaxi ayi fe jaxi rabadeni, amasɔɔ dunuja muxune kɔta fe jaxi rabadeni dangu kɛnɛnna gbee muxune ra.”

<sup>9</sup> Yesu yi a fala, a naxa, “ɛ xɔyine fen ɛ yetɛ xa dunuja nafunli alogo a na jɛn i yii waxatin naxan yi, naxanye ariyanna yi ne ɛ yisuxuma nɛn habadan banxine yi.

<sup>10</sup> Naxan lannayaan liga fedi xurini, na lannayaan ligama nɛn fe gbeene fan yi. Koni naxan tinxintareyaan ligama fe xurine yi, a tinxintareyaan ligama nɛn fe gbeene fan yi.

<sup>11</sup> E nafunla naxan soma ɛ yii dunuja yi, xa ɛ mi lannayaan liga nayi, nde lama ɛ ra nafulu feni ariyanna yi?

<sup>12</sup> Xa ɛ mi lannayaan liga muxune gbeeni, nde i tan gbeen soma i yii?”

<sup>13</sup> “Walikɛ yo mi nɔɛ walɛ kuntigi firinna xa sanja ma kedenni. Amasɔɔ a kedenna rapaxuma nɛn, a kedenna xanu, hanma a kedenna binya, a yi a mɛ bonna ra. ɛ mi nɔɛ wanla ke Ala nun nafunla xa sanja ma kedenni.”

### *Yesu yi yamaan kawandi*

*Matiyu 11.12-13, 5.31-32, Maraka 10.11-12*

<sup>14</sup> Farisi muxune yi ito birin me, e yi Yesu magele amasoto e bata gbetin xanu.

<sup>15</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E yete findima muxu tinxinxine ra yamaan yetagi, koni Ala tan e boje yi feen kolon. Amasoto muxun feen naxan yatexi, fe haramuxin nan na ra Ala yee ra yi.”

<sup>16</sup> “Benun Yoni gbee waxatin xa a li Sariya Kitabun nun nabine kitabune nan yi ralima nun. Folo na waxatin ma Alaa Mangayana fe Xibaru Fajin yi rali, muxun birin yi e yixodexo, e so a yi.

<sup>17</sup> Koni kore xonna nun baxo xonna danguma nen benun Sariya Kitabun sebenla yiredi keden xa ba a ra.”

<sup>18</sup> “Xemen naxan na a me a jaxanla ra a yi nde gbete futu, na bata yalunyaan liga. Xemen naxan na jaxalan namexin futu, na fan bata yalunyaan liga.”

### *Nafulu kannu nun Lasarusi a fe*

<sup>19</sup> Yesu naxa, “Nafulu kannu nde yi na nun naxan yi maraberi baxi dugi sare xodexene ra, a yi jaxunni waxatin birin.

<sup>20</sup> Yiigelitona nde fan yi na nun, a xili Lasarusi, koron yi a fatin birin ma. Na yi saxi nafulu kannu deen na waxatin birin.

<sup>21</sup> A yi waxi a xon ma bande kesedin naxanye yolonma keli nafulu kannu tabanla ra, a xa ne don. Barene fan yi lu a korone de konje.

<sup>22</sup> Xeme yiigelitona na yi faxa, malekane yi siga a ra Iburahima dexon ma yire jaxumeni. Awa, nafulu kannu fan yi faxa, e yi a maluxun.

<sup>23</sup> A toro laxira yi kati! A yi a yee rasiga, a yi Iburahima to wulani, Lasarusi a dexon ma.

<sup>24</sup> A yi gbelegbele, a naxa, ‘N Fafe Iburahima, kininkinin n ma, Lasarusi xe n ma, a xa a yii sonla sin igeni, a yi fa a dindin n lenna ma, amasoto n toroxi teeni be kati!’

<sup>25</sup> Koni Iburahima yi a yabi, a naxa, ‘N ma dii, i xaxili na xon ma ba, i yi kende waxatin naxan yi, i se fajin birin soto nen koni Lasarusi tan yi toron nin. Iki a tan sewaxi be, i tan toroni.

<sup>26</sup> Mon sonon, yili gbeena en tagi alogo naxanye waxi keli feni be, siga i fema, ne nama siga. Muxe nama keli i fan fema menni fa nxu fema be.’

<sup>27</sup> Nafulu kannu naxa, ‘N fafe, n na i mafanma, i xa Lasarusi xe, a xa siga n fafe konni,

<sup>28</sup> bayo ngaxakedenmaan muxu suulun na yi, a xa sa e kawandi alogo e nama fa toro yireni ito yi be.’

<sup>29</sup> Iburahima yi a yabi, a naxa, ‘Musa nun nabine falane e fema na, e xa ne xuiin name.’

<sup>30</sup> Nafulu kannu yi a yabi, a naxa, ‘N fafe Iburahima, na mi a gase! Koni xa muxun keli sayani, a siga e fema, e e xun xanbi soma e hakeni nen, e tubi.’

<sup>31</sup> Koni Iburahima naxa, ‘Xa e mi e tuli mati Musa nun nabine ra, hali muxun keli sayani, a siga e fema, e mi le a ra.’”

## 17

### *Yulubina fe*

#### *Matiyu 18.6-7, Maraka 9.42*

<sup>1</sup> Yesu yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “Feen naxanye muxune birama yulubini, a fere mi na fo ne xa taran na, koni gbalona e yee ra naxanye na findi sabun na.

<sup>2</sup> A yi lan ne ma, geme gbeen xa xidi e koe ra, e woli baan nin benun e xa diidi xurini ito nde keden bira yulubini.

3 Ɛ a liga ɛ yeren ma!”

“Xa i ngaxakedenna haken liga, i xa a sanna yita a ra. Xa a na feen bejin, i xa a mafelu.

4 Xa a haken liga i ra sanja yi solofere soge kedenni, koni a yi fa i fema na waxatin birin yi, a naxa, ‘N bata nimisa,’ a mafelu.”

### *Denkeleyana fe*

5 Xerane yi a fala Marigin xa, e naxa, “Nxɔ denkeleyaan fari sa.”

6 Marigin yi e yabi, a naxa, “Xa ɛ denkeleyaan gbo ayi alo sansi keɛ xuridina,\* ɛ nɔɛ a fale nen wudi bili gbeeni ito ma, ɛ naxa, ‘I yete tala bɔxɔni, i sa ti fɔxɔ igen tagi!’ A ɛ fala xuini suxuma nen.”

### *Walikeɛn lan a xa naxan liga*

7 “Xa konyina ɛ tan nde yii naxan xeen sama hanma a yeɛene kantam, a na fa waxatin naxan yi, sa keli xeen ma, i a falama a xa nen ba, fa fala, ‘Fa i dege?’

8 Ɛn-ɛn, koni i a falama nen, i naxa, ‘N ma ximenna rafala, i yi i ya walikeɛn domaan tongo, i wanla ke n xa. N na n dege waxatin naxan yi, n yi n min, na xanbi ra i fan yi i dege, i yi i min.’

9 Konyi kannu mi barika birɛ a konyin xa bayo a bata wanla ke a tixi naxan na.

10 Ɛ tan fan na kii nin ɛ na Alaa yamarine birin suxu waxatin naxan yi, ɛ xa a fala, ɛ naxa, ‘Konyin nan tun nxu tan na, nxu bata nxɔ wanla ke.’ ”

### *Yesu yi dogonfontɔ fu rakendeya*

11 Yesu sigama Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, a dangu Samariya yamanan nun Galile yamanan tagi.

12 A soma taadina nde yi waxatin naxan yi, dogonfontɔ fu yi a ralan. E yi yire makuyeni. E gbelegbele, e naxa,

13 “Nxu kannu! Yesu! Kininkinin nxu ma!”

14 Yesu yi e to, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ siga saraxaraline konni, e xa ɛ mato.”†

Awa, e sigama kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e kɛndeya.

15 Muxu keden yi e tagi, na a to waxatin naxan yi, fa fala a bata kɛndeya, a xɛɛ Ala tantunɛ a xuini texin na.

16 A bira Yesu sanna bun ma, a yetagin yi lan bɔxɔn ma, a barikan bira a xa. Samariya kaan nan yi na xɛmɛn na nun.

17 Yesu yi a fala, a naxa, “Muxu fu xa mi kɛndeyaxi ba? A dɔnxɛ muxu solomanaaninna bonne tan minen yi?”

18 Muxu yo mi luxi naxan xɛɛxi, a fa barikan bira Ala xa, fɔ xɔɲeni ito ba?”

19 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i siga, i ya denkeleyaan bata i rakisi.”

### *Alaa Mangayaan fa feen taxamasenne*

#### *Matiyu 24.23-28, 37-41*

20 Farisi muxuna ndee yi Yesu maxodin, a Alaa Mangayaan fama waxatin mundun yi. A yi e yabi, a naxa, “Alaa Mangayaan mi fama alo en seen naxan toma.

\* **17:6:** Sansini ito xili nen mutaridi. † **17:14:** *dogonfontɔna:* Alaa sariyan kui, dogonfontɔn mi yi daxa a xa so taani. A yi luma taan fari ma nen. Saraxaraline nan yi muxun fatin matoma a yi a fala, xa na kannu sarijan, hanma xa a mi sarijan. Muxu gbete mi yi a yiin dinɲɛ dogonfontɔn na, bayo na yi na kannu sarijanna kalama nen. A mato Saraxaraline 13.45-46. Xa dogonfonta na ba muxun ma, fɔ a xa saraxan ba alogo a mɔn xa sarijan kii naxan yi, a fa so taani, a dɔxɔ a konni. A mato Saraxaraline sora 14.

<sup>21</sup> Muxu mi a fale fa fala, 'A mato, a be yi,' hanma, 'A sa menni.' Amasoto Alaa Mangayana ε tan yi."

<sup>22</sup> A yi a fala xarandiine xa, a naxa, "Waxatina nde fama a xonla ε suxuma nen, ε xa n tan Muxuna Dii Xemen fa waxatin to koni ε mi a toe.

<sup>23</sup> Nde taranma nen nayi naxanye a falama, e naxa, 'A sa menni,' hanma 'A be yi.' Koni ε nama siga, ε nama ε gi a matodeni.

<sup>24</sup> Amasoto a luma nen alo kuyen na a jinna masoxon keli bode foxon na sa ti bode foxon na. N tan Muxuna Dii Xemen fama na kii nin n fa loxon.

<sup>25</sup> Koni fo n xa toro nen singen kati! A fere mi na fo iki muxune xa e me n na.

<sup>26</sup> Nuhan gbee waxatin liga kii naxan yi,<sup>‡</sup> a ligama na kii nin n tan Muxuna Dii Xemen waxatini.

<sup>27</sup> Muxune birin yi e degema na waxatini, e yi e minma, e yi naxanle futuma, e yi e diine fima xemene ma futun na, han Nuhan so waxatin yi a li kunkin kui. Fufaan yi fa, a yi e birin faxa.

<sup>28</sup> A mon ligama nen na kiini alo a liga Loti gbee waxatini kii naxan yi. Muxun birin yi lu e dege, e yi e min, e seen sara, e seen mati, e seen si, e banxin ti.

<sup>29</sup> Awa, Loti keli Sodoma yi waxatin naxan yi, teen nun dolen ganmaton yi godo keli kore, a yi e birin faxa.<sup>§</sup>

<sup>30</sup> N tan Muxuna Dii Xemen na mini kenenni waxatin naxan yi, a ligama na kii nin."

<sup>31</sup> "Na loxon, muxun naxan a kore banxin koe ra, na nama godo banxini a yii seene tongodeni. A mon na kii nin, muxun naxan xeen ma, na nama fa xete banxini.

<sup>32</sup> E xaxili lu Loti a naxanla xon ma.\*

<sup>33</sup> Naxan na kata a niin nakisi feen na, na bonoma ayi nen. Naxan na bono a niini, na kisima nen.

<sup>34</sup> N xa a fala ε xa, na koen na xeme firin luma nen sade kedenna ma, keden xalima nen, keden yi lu na.

<sup>35</sup> Naxalan firin luma nen se dinni, kedenna xalima nen, keden yi lu na.

<sup>36</sup> Xeme firin luma nen xeen ma, kedenna xalima nen, keden yi lu na."

<sup>37</sup> Xarandiine yi a maxodin, e naxa, "Marigina, na ligama minen yi?" Yesu yi e yabi, a naxa, "Sube faxaxin denaxan yi, dugane e malanma menna nin."

## 18

### *Kapa gilen nun kitisana fe*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa e xa, a yi e xaran, a e xa Ala maxandi waxatin birin, e nama xadan,

<sup>2</sup> a naxa, "Kitisana nde yi taana nde yi nun naxan mi yi gaxuxi Ala yee ra, a mi danma muxe ra.

<sup>3</sup> Kapa gilena nde yi na taani nun, na yi siga a fema, a yi a mafan, a naxa, 'Kitin sa nxu nun n yengefaan tagi.'

<sup>4</sup> A bu han, a mi tin, koni donxen na a miri a yete ma, a naxa, 'Hali n mi gaxu Ala yee ra, n mi danje muxe ra,

<sup>5</sup> koni bayo kapa gileni ito n yee gbama ayi, n xa kata, n xa a kitin sa, xa na mi a ra a luma fe nen waxatin birin han n tunnaxolo n ma.' "

<sup>6</sup> Awa, Marigin mon yi siga falan ma, a naxa, "Kiti bolon tinxintaren naxan fala, ε tuli mati na ra.

<sup>‡</sup> 17:26: Dunuja Folon 6.5-12 nun 7.6-23

<sup>§</sup> 17:29: Na feen sebexi Dunuja Folon 19.24 kui.

\* 17:32: A mato Dunuja Folon 19.26 kui.

7 Awa, Ala mi a gbee muxune xun mafalɛ ba, naxanye a xilima kɔɛɛn nun yanyin na? A buyɛ na yi ba?

8 N xa a fala ɛ xa, a e xun mafala kitin bolonma nɛn mafurɛn! Koni n tan Muxuna Dii Xɛmɛn na fa waxatin naxan yi, n dɛnkɛleyaan liyɛ dunuɲa yi ba?"

*Farisi muxune nun mudu maxinla fe sandana*

9 Yesu yi sandani ito fan sa na muxune xa naxanye laxi e yetɛna tinxinyaan na, e muxun bonne yalagi.

10 A naxa, "Muxu firin yi siga Ala Batu Banxini Ala maxandideni, Farisi muxun nan yi bonna ra, bonna mudu maxinla.

11 Farisi muxun yi ti, a yi Ala maxandi a bɔɲɛni. A Ala maxandi ikiini, a naxa, 'Ala, n barikan birama i xa amasɔɔ kumade mi n tan na, tinxintare mi n tan na hanma yalundena alo muxun bonne birin a ligama kii naxan yi. N barikan birama i xa amasɔɔ n tan mi ligaxi alo mudu maxinli ito.

12 Lɔxɔ xun yo lɔxɔ xun n sunna suxuma nɛn soge firin, n naxan birin sɔɔma, n ne yaganna fima.' "

13 "Koni mudu maxinla yi ti yire makuyeni, a mi tin a yɛɛn natɛ kore koni a yi lu a kanken makudunɲɛ, a yi a fala, a naxa, 'Ee! Ala, kininkinin n tan hake kanna ma!' "

14 Yesu naxa, "N xa a fala ɛ xa, xɛmɛni ito, benun a xa siga a konni waxatin naxan yi, a tinxin nɛn Ala yɛɛ ra yi fefe! Amasɔɔ muxun naxan birin a yetɛ yitema, ne magodoma nɛn. Naxan birin a yetɛ magodoma, ne yitema nɛn."

*Yesu yi duba diidine xa*

*Matiyu 19.13-15, Maraka 10.13-16*

15 Muxuna ndee yi fa e diidine ra Yesu fɛma, a xa a yiin sa e xunne ma, a duba e xa. Koni a xarandiine to na to, e yi falan ti e ma amasɔɔ e bata fa diidine ra Yesu fɛma.

16 Koni Yesu yi diidine xili a fɛma, a naxa, "Ɛ tin diidine xa fa n fɛma, ɛ nama e raxɛtɛ amasɔɔ e tan sifane nan gbee Alaa Mangayaan na.

17 N xa ɲɔndin fala ɛ xa, xa naxan mi Alaa Mangayaan suxu alo diidine, na mi soɛ Alaa Mangayani mume!"

*Xɛmɛ nafulu kannna fe*

*Matiyu 19.16-30, Maraka 10.17-31*

18 Yahudiyane kuntigina nde yi Yesu maxɔdin, a naxa, "Karamɔxɔ fajina, n nanfe ligɛ n habadan nii rakisin sɔɔ?"

19 Yesu yi a maxɔdin, a naxa, "Nanfera, i n xilima karamɔxɔ fajina? Muxu yo mi fan fɔ Ala keden peena!

20 I yamarine kolon fa fala, 'I nama yalunyaan liga, i nama faxan ti, i nama muɲan ti, i nama wule seren ba, i baba nun i nga binya.\*' "

21 Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, "Xabu n diiɲɔɛyani waxatin naxan yi, n ne birin suxi."

22 Yesu ito mɛ waxatin naxan yi, a yi a fala a xa, a naxa, "Fe keden nan luxi, i xa i yii seene birin sara, i yiigelitɔne ki, i nafunla sɔɔma nɛn ariyanna yi. Na xanbi ra, i bira n fɔxɔ ra."

23 Koni xɛmɛn na mɛ waxatin naxan yi, a bɔɲɛn yi rajaxu a ma kati, amasɔɔ nafunla yi a yii nun kati!

24 Yesu yi a mato, a naxa, "Nafulu kanne so raxɔɔ Alaa Mangayani han!"

\* 18:20: Xɔɔyaan 20.12-16 nun Sariyane 5.16-20

<sup>25</sup> Nafulu kannna so raxɔɔ Alaa Mangayani dangu ɲɔgɔmɛn so feen na sagilaan yinla ra.”

<sup>26</sup> Muxun naxanye na mɛ, ne yi a maxɔdin, e naxa, “Nde nɔɛ kise nayi?”

<sup>27</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxun mi nɔɛ feen naxan lige, Ala nɔɛ na lige nɛn.”

<sup>28</sup> Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “A mato, nxu bata feen birin bejin, nxu bira i fɔxɔ ra.”

<sup>29</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ε xa, naxan birin bata a konna lu na hanma a ɲaxanla hanma a ngaxakedenne hanma a sɔtɔ muxune hanma a diine Alaa Mangayana fe ra

<sup>30</sup> na kannna na ɲɔxɔn sɔtɔma nɛn dangu na ra waxatini ito yi, a habadan nii rakisin fan sɔtɔ waxati famatɔni.”

*Yesu mɔn yi a faxa feen fala*

*Matiyu 20.17-19, Maraka 10.32-34*

<sup>31</sup> Yesu yi a xarandii fu nun firinne xili a fɛma e danna, a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ tuli mati! En sigama Yerusalɛn taani, nabine feen naxan birin sɛbe n tan Muxuna Dii Xɛmɛna fe yi, ne kamalima nɛn na yi.

<sup>32</sup> N tan Muxuna Dii Xɛmɛn soma nɛn siya gbɛtɛne yii, e yi n magele, e yi n nafɛya, e yi e dɛ igen namini n ma.

<sup>33</sup> E n bulanma nɛn, e yi n faxa, koni a soge saxandeni n mɔn kelima nɛn sayani.”

<sup>34</sup> A falan naxan birin ti, xarandiine mi ne bayen kolon, bayo falan bunna yi luxunxi e ma. Yesu yi falan tima naxan ma fe yi nun, e mi na kolon.

*Yesu yi danxutɔɔn nakɛndɛya*

*Matiyu 20.29-34, Maraka 10.46-52*

<sup>35</sup> Yesu maso Yeriko ra waxatin naxan yi, danxutɔna nde yi dɔxi kiraan na xanditideni.

<sup>36</sup> A yamaan dangu xuiin mɛ waxatin naxan yi, a maxɔdinna ti, a naxa, “Nanfe ligaxi?”

<sup>37</sup> E yi a fala a xa, e naxa, “Yesu Nasarɛti kaan nan danguma.”

<sup>38</sup> A gbelegbele, a naxa, “Dawuda a Dii Xɛmɛn Yesu, kininkinin n ma!”

<sup>39</sup> Muxun naxanye yɛɛn na, ne yi xɔɲɛ a ma, a xa a dundu koni a mɔn yi gbelegbele kati! A naxa, “Dawuda a Dii Xɛmɛn Yesu, kininkinin n ma!”

<sup>40</sup> Awa, Yesu yi ti, a yi a fala, a e xa fa danxutɔɔn na a fɛma. A fa a fɛma waxatin naxan yi, Yesu yi a maxɔdin, a naxa,

<sup>41</sup> “I waxi a xɔn n xa nanfe liga i xa?”

A yi a yabi, a naxa, “N kannna, n waxi a xɔn ma nɛn, n mɔn xa seen to.”

<sup>42</sup> Yesu yi a fala a xa nayi, a naxa, “I xa seen to, i ya denkelɛyaan bata i rakɛndɛya.”

<sup>43</sup> Xɛmɛn yi seen to mafuren, a bira Yesu fɔxɔ ra, a Ala matɔxɔma. Yamaan na to waxatɔn naxan yi, e birin yi Ala tantun kati!

## 19

*Yesu nun Sakɛyɛ a fe*

<sup>1</sup> Yesu yi so Yeriko yi, a dangumatɔɔn nan yi a ra nun.

<sup>2</sup> Mudu maxinle kuntigina nde yi na nun a xili Sakɛyɛ. Nafulu kannna nan yi a ra.

<sup>3</sup> A yi kata a xa Yesu to alogo a xa a kolon muxun sifan naxan a ra, bayo a yi dungi nun, a mi yi nɔɛ Yesu toɛ amasɔtɔ yamaan yi gbo.



<sup>4</sup> Nanara, a yi siga a giye yamaan ye ra, a sa te xode binla ke ra alogo Yesu nen dangue kiraan xon ma waxatin naxan yi, a xa a to.

<sup>5</sup> Yesu na li waxatin naxan yi, a yi a yeen nate kore, a yi a fala Sakeye xa, a naxa, "Sakeye, goda mafuren, amasoto n yigiyama i konna nin to!"

<sup>6</sup> Sakeye yi goda mafuren, a yi a rasene sewani.

<sup>7</sup> Muxun naxanye birin na to, e falan ti folo e de bun ma, e naxa, "Xemeni ito bata sa yigiya hake kanna konni."

<sup>8</sup> Sakeye yi keli a ti, a yi a fala Marigin xa, a naxa, "N kanna, a mato, n na n ma nafunla foxo kedenna soma yiigelitone yii nen. Xa n bata naxan yii se kansun, n na joxon naanin naxetema nen na kanna ma."

<sup>9</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, "Muxune bata kisin soto denbayani ito yi to. Ibrahima bansonna nan xemeni ito fan na.

<sup>10</sup> Amasoto naxanye laxi ayi, n tan Muxuna Dii Xemeni fahi ne nan fende yi, n yi e rakisi."

### *Xema gbananna fe sandana*

#### *Matiyu 25.14-30*

<sup>11</sup> Muxune yi Yesu xuiin namema, a sandan sa e xa. Bayo a bata yi maso Yerusalen taan na, e yi a miri a Alaa Mangayaan yi minima nen kenenni.

<sup>12</sup> Nanara, Yesu naxa, "Muxu gbeena nde yi na nun naxan siga yamana makuyeni, a xa findi a konna mangan na, na xanbi ra, a xete a konni.

<sup>13</sup> Benun a xa siga a sigatini, a yi a walike fu xili, a xema gbananna so e keden kedenna birin yii, a naxa, 'E kata e tonon soto itoe fari n xanbi han n fa.'

<sup>14</sup> Koni a yamanan muxune bata yi a raxaxu. Nanara, e xerane rasiga a foxo ra, e naxa, 'Nxu mi waxi a xon ma, xemeni ito xa mangayaan soto nxu xun na.'

<sup>15</sup> "Koni xemen na yi mangayaan soto, a mon yi xete a konni. A xema gbananne so a walikeen naxanye yii, a ne xili mafuren, a e tonon naxanye sotoxi, e xa na yita a ra.

<sup>16</sup> A singe ra xiin yi fa, a naxa, 'N kanna, i xema gbananna naxan so n yii, n bata fu soto a fari.'

<sup>17</sup> A yi a yabi, a naxa, 'I bata i yixodaxo, walike fajin nan i tan na, amasoto i bata lannayaan liga fe xurini, n na i findima nen kuntigin na taa fu xun na.'

<sup>18</sup> Walikeen firinden yi fa, a naxa, 'N kanna, i xema gbananna naxan so n yii, n bata suulun soto a fari.'

<sup>19</sup> A yi a fala na fan xa, a naxa, 'N na i dodoxo ma nen taa suulun xun na.'

<sup>20</sup> Walikeen bonna fan yi fa, a naxa, 'N kanna, i ya xema gbananna rasuxu. N na a ramaraxi dugi dungin nin.

<sup>21</sup> N gaxuxi i ye ra amasoto i ya fe xodaxo, i gbee mi seen naxan na, i na nan tongoma. I mi naxan wolixi, i na nan xabama.'

<sup>22</sup> A yi a fala a xa, a naxa, 'I tan walike jaxina, n na i yalagima i yete de xuiin nan ma! I a kolon fa fala n ma fe xodaxo, n gbee mi seen naxan na, n na nan tongoma. N mi naxan sixi, n na nan xabama.

<sup>23</sup> Awa, nanfera nayi, i mi n ma gbetin taxu gbeti mara banxin yulane ra, alogo n na fa waxatin naxan yi, n yi gbetin nun a tonodin soto?'

<sup>24</sup> Naxanye yi tixi na yi, a yi a fala ne xa, a naxa, 'E xema ba ito yii, xemaan gbanan fuun yi naxan yii, e a so na yii.'

<sup>25</sup> E yi a fala a xa, e naxa, 'Nxu kanna, koni xemaan gbanan fu a tan yii!'

<sup>26</sup> A yi e yabi, a naxa, 'N xa a fala e xa, seen muxun naxan birin yii, nde sama nen ne xun ma e xa, koni se mi naxan yii hali naxan di a yii, na be a yii.'

27 Nba, n yaxuni itoe a mi rafan naxanye ma, n xa findi mangan na, ε fa ne ra be yi, ε yi e faxa n yetagi! ”

*Yesu so fena Yerusalen taani*

*Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Yoni 12.12-19*

28 Yesu ito fala xanbini, a siga e yeε ra Yerusalen taani.

29 A maso Betifage taan nun Betani taan na Oliwi Geyaan dexon ma waxatin naxan yi, a yi a xarandii firin nasiga a yeε ra,

30 a yi a jungu e ma, a naxa, “E siga banxideen na e yeε ra. E nema na liye waxatin naxan yi, ε sofalidin xidixin toma nen muxe munma dɔxɔ naxan fari singen. E a fulun, ε fa a ra be.

31 Xa muxuna nde ε maxodin fa fala, ‘E ito fulunma nanfera?’ ε a fala e xa, ε naxa ‘Marigin nan mako a ma.’ ”

32 Nayi, e yi siga. Marigi Yesu naxan birin fala e xa, e sa na birin li na kiini alo a a fala e xa kii naxan yi.

33 E yi sofalidin fulunma waxatin naxan yi, a kanna yi a fala e xa, a naxa, “E ito fulunma nanfera?”

34 E yi a yabi, e naxa, “Marigin makona a ma.”

35 E siga sofalidin na Yesu fema. E yi e domane yifulun sofalidin fari, e yi Yesu mali a dɔxɔ a fari.

36 A yi sigama waxatin naxan yi, yamaan yi e dugine yifulun kiraan xon a yeε ra a binya feen na.

37 A maso Yerusalen taan na waxatin naxan yi, a na kiraan li naxan godoma Oliwi Geyaan bun ma. Xarandiin birin yi barikan bira fɔlɔ Ala xa, e yi a tantun e xui yitexin na, fata kabanako feen birin na e naxanye toxi.

38 E yi a fala, e naxa, “Mangan naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Bɔɲe xunbenla xa lu ariyanna yi e nun binyena!”

39 Farisi muxuna ndee yi yamaan ye, na ndee yi falan ti Yesu xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i ya xarandiine yamari, e xa e dundu.”

40 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa a fala ε xa, xa e dundu, gemeni itoe nan sonxɔma.”

*Yesu yi wuga Yerusalen ma fe ra*

41 A maso taan na waxatin naxan yi, a yi a to, a wuga a fe ra,

42 a naxa, “Ee! E tan, xa ε yi bɔɲe xunbenla kiraan kolon nun to, na yi lan, koni iki ε mi a kolonɲe amasɔɔ a bata luxun ε ma!

43 Lɔxɔna nde a lima ε ma nen, ε yaxune luma ε rabilinɲe nen, e yi gbingbinna rate taan nabilinni, e kiraan bolon ε ma yiren birin yi.

44 E ε halagima nen, e nun muxun naxanye birin taan kui. Hali gemε keden pena, a mi luyε a funfuni ε taani ito yi, amasɔɔ Ala fa ε kisideni waxatin naxan yi, ε mi yi a kolon nun!”

*Yesu yi siga Ala Batu Banxini*

*Matiyu 21.12-17, Maraka 11.15-19, Yoni 2.13-22*

45 Yesu yi so Ala Batu Banxini, a saresone kedi fɔlɔ,

46 a yi a fala e xa, a naxa, “A seβexi Kitabun kui, Ala naxa, ‘N ma banxin xili bama nen Ala maxandi banxina.’\* Koni ε tan bata a findi muɲadene luxunden na!”

47 Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini lɔxɔ yo lɔxɔ. Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne nun yamaan yeεratine yi kata a faxa feen na.

\* 19:46: A mato Esayi 56.7 nun Yeremi 7.11 kui.

<sup>48</sup> Koni e mi yi a kolon e a masote kii naxan yi, bayo yamaan birin yi tuli matixi a ra.

## 20

*Yesu senben maxodinna fe*

*Matiyu 21.23-27, Maraka 11.27-33*

<sup>1</sup> Loxonna nde Yesu yi yamaan xaranma Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi Alaa falan Xibaru Fajin kawandin ba, saraxarali kuntigine nun sariya karamoxone nun yamaan fonne yi fa.

<sup>2</sup> E yi a fala a xa, e naxa, "I feni itoe ligama senben mundun na? Na fala nxu xa. Nde senben soxi i yii, i yi e liga?"

<sup>3</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, "N xa e maxodin, e a fala n xa.

<sup>4</sup> Nde Yoni rafaxi, a xa muxune rafu igeni e tubi xinla ma, a kelixi Ala nan ma ba, hanma muxune?"

<sup>5</sup> E yi falan ti folo e bode xa, e naxa, "Xa en na a fala fa fala, 'A kelixi Ala nan ma,' a falama nen nayi fa fala, 'Nanfera, e mi laxi Yoni ra?'

<sup>6</sup> Koni xa en na a fala fa fala, 'A kelixi muxun nan ma,' yamana en magolonma nen, amasoto e yi laxi a ra fa fala nabiin nan yi Yoni ra nun."

<sup>7</sup> Nanara, e yi a yabi, e naxa, "Nxu mi a keliden kolon."

<sup>8</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N tan fan feni itoe ligama senben naxan na, n mi na falama e xa na yi."

*Nako kantanne fe sandana*

*Matiyu 21.33-46, Maraka 12.1-12*

<sup>9</sup> Na xanbi ra, Yesu yi sandani ito sa yamaan xa, a naxa, "Muxuna nde yi manpa bili nakoon sa, a yi a taxu a kantan muxune ra, a keli a konni, a sa buye ayi.

<sup>10</sup> A bogi waxatina a lixina, a yi a walike keden xe nakoon kantan muxune ma, a e xa sa a gbeen so a yii, koni a kantan muxune yi na walikeen bonbo, e yi a raxete, e mi se so a yii.

<sup>11</sup> Na xanbi ra, a walike gbete xe e ma, e yi na fan bonbo, e yi a rayagi kati, e yi a raxete, e mi sese so a yii.

<sup>12</sup> A yi walikeen saxanden nasiga e ma. E yi na fan maxolo, e yi a kedi.

<sup>13</sup> Awa, na xanbi ra nako kanna naxa, 'N nanfe ligama? N xa n nafan dii xemen nasiga e ma, yanyina nde, e danma nen na ra.'

<sup>14</sup> Koni a kantan muxune to a to, e yi a fala e bode xa, e naxa, 'Nako kanna ke tongon nan ito ra. En na a faxa alogo nakoon xa findi en gbeen na.'

<sup>15</sup> E yi a torotoron nakoon fari ma, e sa a faxa.\* Awa, nako kanna na fa waxatin naxan yi, a nanfe ligama a kantan muxune ra?

<sup>16</sup> A na muxune faxama nen, a nakoon taxu muxu gbeteeye ra."

Yamaan to na me, e naxa, "Ala xa nxu tanga na ma."

<sup>17</sup> Yesu yi e mato, a yi e maxodin, a naxa, "Kitabun yireni ito bunna di? A naxa, 'Banxi tiine e me gemen naxan na, na bata findi banxin geme fisamantenna ra.'†

<sup>18</sup> Naxan yo na bira gemeni ito fari, na yigirama nen dungi dungen na. Xa a nu bira naxan yo fari, a na yilunburunma nen."

\* **20:15:** Sandani ito kui Ala nan misalixi nako kanna ra. A dinan taxuxi Isirayila kaane ra. A walikene findixi nabine ra naxanye xe Isirayila kaane ma. A diin findixi Yesu ra. † **20:17:** Yaburin 118.22

*Mudu fiin maxɔdinna**Matiyu 22.15-22, Maraka 12.13-17*

<sup>19</sup> Sariya karamɔxɔne nun saraxarali kuntigine yi kata Yesu suxu feen na na waxatini amasɔtɔ e yi a kolon a sandani ito saxi e tan nan ma fe ra koni e gaxuxi yamaan yεε ra.

<sup>20</sup> Nanara, e fεrεn fen. E seen so muxuna nde yii naxanye e yεtε findε muxu tinxinxin na, e ne xε Yesu ma a suxu feen na a fala xuine xɔn ma alogo e xa nɔ a rasoε yamana kanna sɛnbɛn nun a nɔɔn bun ma.

<sup>21</sup> Na muxune yi a maxɔdin, e naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon i xaranna naxan tima e nun i falan naxan tima, e tinxin. Nxu a kolon fa fala i mi muxune rafisaxi e bode xa. I muxune xaranma Alaa kiraan nan ma jɔndini.

<sup>22</sup> A fala nxu xa, xa nxu lanma nxu xa mudun so Romi Manga Gbeen yii ba?”

<sup>23</sup> Koni Yesu yi e yanfantenyaan to, a yi a fala e xa, a naxa,

<sup>24</sup> “E gbeti gbananna yita n na. Nde xili nun a yεtagin sawura a ma?”  
E yi a yabi, e naxa, “Romi Manga Gbeena.”

<sup>25</sup> Nanara, Yesu naxa, “Mangan gbeen xa so a yii, Ala gbeen xa so Ala yii.”‡

<sup>26</sup> E mi nɔ a suxun fεrεn sɔtε yamaan yεtagi. Nanara, e yi e dundu, e kabε a fala ti kiin ma.

*Faxa muxune rakeli fena**Matiyu 22.23-33, Maraka 12.18-27*

<sup>27</sup> Saduse muxune§ yi e maso Yesu ra naxanye a falama a faxa muxune mi kelima sayani, e yi a maxɔdin, e naxa,

<sup>28</sup> “Karamɔxɔ, Musa sariyani ito sεbε nɛn nxu xa, a naxa, ‘Xa xεmɛn faxa, a jaxanla lu, koni a mi dii lu, na xεmɛna ngaxakedenna nde xa kε jaxanla tongo, e yi diin bari faxa muxun xa.’\*  
<sup>29</sup> Awa, ngaxakedenmane muxu solofere yi na yi nun, forimaan yi jaxanla futu, a faxa, a mi dii sɔtɔ.

<sup>30</sup> A firinden yi na jaxanla tongo,  
<sup>31</sup> a saxanden fan yi a tongo. Awa, a liga na kiini muxu soloferene birin na, e birin yi faxa, e mi dii sɔtɔ.

<sup>32</sup> Dɔnxɛn na, jaxanla fan yi faxa.  
<sup>33</sup> Awa, faxa muxune na keli sayani waxatin naxan yi, a findima nde a jaxalan na nayi? Bayo e muxu soloferene birin bata yi a tongo!”

<sup>34</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Waxatini ito yi, xεmɛne jaxanla futuma nɛn jaxanle fan yi dɔxɔ xεmɛn xɔn,  
<sup>35</sup> koni naxanye na keli sayani waxati famatɔni, na xεmɛne mi jaxalan fute, a jaxanle mi dɔxε xεmɛn xɔn.

<sup>36</sup> E luma nɛn nayi alo malekane. E mi faxama, e findima Alaa diine nan na amasɔtɔ e bata keli sayani.

‡ **20:25:** Mangan yεtagin sawuran to gbeti gbananna ma, na a findixi **a gbeen** na bayo a tan nan a rafalaxi. Adamadiine daxi Ala maligan na, nayi e fan findixi **Ala gbeen** na. Gbetin lan a so mangan yii mudun na, koni muxune lan e yi e yεtε so Ala yii bayo e findixi e da mangan gbeen na. § **20:27: Saduse muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mɔn mi yi laxi a ra a muxune kelima nɛn sayani. \* **20:28:** A mato Dunuƣa Fɔlɔn 38.8 nun Sariyane 25.5-6 kui.

<sup>37</sup> Koni Musa na yita nen a faha muxune kelima nen sayani. Awa, Kitabun kui, fɔtɔndin gan feen seβexi denaxan yi, Musa yi falan ti Marigina fe yi, a naxa, 'Ibrahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.'†

<sup>38</sup> Awa, a bunna ni ito ra fa fala niiramane Ala nan a tan na, faha muxune gbee mi a ra, amasɔtɔ e birin niina e yi Ala yee ra yi."‡

<sup>39</sup> Sariya karamɔxɔna ndee yi falan ti a xa, e naxa, "Karamɔxɔ, i bata a yabi ki faɲi!"

<sup>40</sup> Na xanbi ra, e mi fa susu a maxɔdinɲe fefe ra.

*Yesu yi maxɔdinna ti*

*Matiyu 22.41-46, Maraka 12.35-37*

<sup>41</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E a falama di fa fala Dawuda bɔnsɔnna nan Alaa Muxu Sugandixin na?"

<sup>42</sup> Amasɔtɔ Dawuda yeteen bata a fala Yaburin Kitabun kui, a naxa, 'Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa, "Dɔxɔ n yiifanna ma

<sup>43</sup> han n yi i yaxune sa i sanna bun ma." 'S "

<sup>44</sup> "Dawuda yi a xili, a naxa, 'N Marigina.' Awa, Alaa Muxu Sugandixin findixi Dawuda bɔnsɔnna ra di?"\*

*Yesu yi a xarandiine maxadi*

*Matiyu 23.1-36, Maraka 12.38-40*

<sup>45</sup> Yamaan birin yi e tuli mati Yesu ra, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa,

<sup>46</sup> "E a liga e yeren ma sariya karamɔxɔne fe yi. A rafan e ma e xa doma gbeene ragodo e ma, e yi lu e masiga tiye. A rafan e ma yamaan xa e binya, e yi e xɔntɔn lɔxɔ tidene yi. A rafan e ma e xa muxu gbee dɔxɔden sɔtɔ salide banxini e nun dɔxɔde fajine malanni.

<sup>47</sup> E kaɲa gilene yii seene bama e yii. E yi e yete mayita sali xunkuyeni. E yalagima nen na feene ra han a radangu ayi!"

## 21

*Kaɲa gilena kisenafe*

*Maraka 12.41-44*

<sup>1</sup> Yesu yi a yeen nasiga, a nafulu kanne to, e kiseen sama Ala Batu Banxin gbeti maradeni.

<sup>2</sup> A kaɲa gile yiigelitɔna nde fan to, a gbanan firin sama gbeti sa seen kui.

<sup>3</sup> Yesu naxa, "N xa ɲɔndin fala e xa, kaɲa gile yiigelitɔni ito bata naxan sa, na gbo bonne birin gbeen xa.

<sup>4</sup> Amasɔtɔ bonne naxan saxi, e nafulu dɔnxen xa mi ne ra. Koni a tan, hali yiigelitɔn to a ra, naxan birin a yii a balon na, a na nan saxi."

*Ala Batu Banxin kalana fe*

*Matiyu 24.1-2, Maraka 13.1-2*

† 20:37: A mato Xɔrɔyaan 3.2-6 kui. ‡ 20:38: **niiramane**: Ala naxa e Ibrahimaa Ala nan a ra. A mi a falaxi nun Ibrahimaa Ala nan yi a tan na, a yi a nii ra waxatin naxan yi. A luxi alo Ala yee na e ra laxira yi. E mɔn e nii ra Ala yee ra yi. § 20:43: Yaburin 110.1 \* 20:44: Na waxatini karamɔxɔne yi a falama a Alaa Muxu Sugandixin barima Dawuda bɔnsɔnna nin fata Alaa falan na Samuyeli Firinden 7.16 kui. Anu, xa Dawuda nan Yaburin 110 seβe, nayi a tan a falama Alaa Muxu Sugandixin ma fa fala "N Marigina." Na bunna neen fa fala Alaa Muxu Sugandixin gbo a benba Dawuda xa. Na yi muxune yifu, a yi a yita a Yesu Alaa Muxu Sugandixin tiden gbo dangu Dawuda ra Ala yee ra yi.

<sup>5</sup> Muxune yi a falama a Ala Batu Banxin yi maxidixi gεmε to fajine nan na e nun muxune yi fama seen naxanye ra kiseen na Ala xa. Yesu naxa,

<sup>6</sup> “E naxan toma ito ra, waxatina nde fama, gεmεn naxanye birin banxini ito yi, keden mi luyε a funfuni, e e birin naxuyama ayi nεn.”

*Tɔrɔn nun bεsεnxɔnyana fe*

*Matiyu 24.3-14, Maraka 13.3-13*

<sup>7</sup> E yi a maxɔdin, e naxa, “Karamɔxɔ, na ligama waxatin mundun yi? Taxamasenna mundun a yitama nxu ra fa fala a waxatin bata a li?”

<sup>8</sup> Yesu naxa, “E a liga ε yeren ma alogo muxe nama ε mayenden. Amasɔto muxu wuyaxi fama nεn n xinli, e yi a fala, e naxa, ‘A tan nan n tan na.’ E naxa, ‘Waxatin bata a li!’ Koni ε nama bira ne fɔxɔ ra.

<sup>9</sup> E na yεngε feene nun murutε feene mε waxatin naxan yi, ε nama gaxu amasɔto a fεε mi na fɔ ne xa liga singen. Koni waxati rajanna munma maso singen.”

<sup>10</sup> A lu falan tiyε, a naxa, “Siya keden siyaan bonna yεngεma nεn yamana keden yi yamanan bonne yεngε.

<sup>11</sup> Bɔxɔn xuruxurun gbeen tima nεn e nun fitina kamεn nun fitina furen yi so yirena ndee yi. Gaxu fe gbeene nun taxamaseri gbeene ligama nεn kore xonna ma.

<sup>12</sup> Koni benun feni itoe birin xa liga, e ε suxuma nεn, e yi ε bεsεnxɔnyana. E yi ε raso salide banxine yi, e yi ε makiti, e yi ε sa kasoon na. E sigama ε ra nεn mangane nun kuntigine fεma n tan ma fe ra.

<sup>13</sup> Nayi, ε findima nεn n serene ra e xa.

<sup>14</sup> E nama xamin, ε sa ε xun mafalama naxan na.

<sup>15</sup> Amasɔto n falan nun xaxinla soma ε yii nεn. Nanara, ε yaxune mi ε tande e yi ε nɔ.

<sup>16</sup> E sɔto muxune nun ε ngaxakedenne nun ε xabilane nun ε xɔyine ε soma nεn e yii, e yi ε tan ndee faxa.

<sup>17</sup> Muxun birin ε rajaxuma nεn n tan ma fe ra.

<sup>18</sup> Koni hali ε xun sεxε kedenna mi lɔ ayi.

<sup>19</sup> Nayi, ε tunnafan alogo ε niin xa ratanga.”

*Yesu yi Yerusalen kala feen fala*

*Matiyu 24.15-21, Maraka 13.14-19*

<sup>20</sup> “E na a to waxatin naxan yi, sofane bata Yerusalen taan nabilin, ε a kolonma nεn nayi fa fala a kala waxatin mi fa buma sɔnɔn.

<sup>21</sup> Xa naxan Yudaya yi na waxatini ne xa e gi, e siga geyane fari. Naxanye taan kui, ne xa e gi, e keli taani. Naxanye xεεn ma, ne nama xεεε taani.

<sup>22</sup> Amasɔto ‘Tɔrɔn Lɔxɔne’ nan ne ra, Kitabun naxan fala, a na birin xa kamali.

<sup>23</sup> Gbalo gbeen ligama nεn fudi kanne nun dii ngane ra na lɔxɔne yi! Tɔrɔ gbeen fama nεn bɔxɔ xɔnni ito ma. Alaa xɔlɔn fama nεn yamani ito xili ma.

<sup>24</sup> E faxama nεn silanfanna ra, \* ndee sigama nεn konyiyani yamanan birin yi. Yerusalen taan luma nεn siya gbεtene bun ma han e waxatin yi defe.”

*Muxuna Dii Xεmεn fa fena*

*Matiyu 24.29-31, Maraka 13.24-27*

\* **21:24: Silanfanna:** Sofane yεngεso degemana.

25 “Awa, na waxatini taxamasenna sama nɛn sogen ma, e nun kiken nun sarene ma. Dunuɲa siyane birin yigitegema nɛn nayi, e gaxu fɔxɔ igen xuiin nun xunfan gbeen yeɛ ra.

26 Feen naxanye ligama dunuɲa yi, muxune nɛma ne mame waxatin naxan yi, e gaxuma nɛn, e fuga a ra. Amasɔtɔ kore xɔnna senbeni maxama nɛn.

27 N tan Muxuna Dii Xɛmɛn minima nɛn kɛnɛnni, n fa kundani senbeni e nun binye gbeeni.

28 Koni feni itoe na liga fɔlɔ waxatin naxan yi, e xa e xunna rakeli, e yi e yeɛn nabi amasɔtɔ e xunba waxatin bata maso.”

*Xɔde binla fe taxamasenna*

*Matiyu 24.32-35, Maraka 13.28-31*

29 Na xanbi ra, Yesu yi sandana nde sa e xa, a naxa, “E e xaxili lu xɔde binla nun wudin birin xɔn ma.

30 E na jingi waxatin naxan yi, e a kolonma nɛn nayi fa fala jɛmɛn bata maso.

31 A na kii nin, e na feni itoe to ligɛ waxatin naxan yi, e a kolonma nɛn nayi fa fala Alaa Mangayaan fa waxatin bata maso.”

32 “N xa jɔndin fala e xa. Iki muxune mi danguma fɔ na feene birin liga.

33 Kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna danguma nɛn koni n ma falane mi danguma habadan.”

34 “E a liga e yeren ma! E nama e yete findi fudimane nun dɔlɔ minne ra. E nama xamin e lu kiina fe ra alogo na Lɔxɔn nama e raterɛna.

35 Amasɔtɔ a dunuɲa muxune birin naterɛnama nɛn alo woson suben naterɛnama kii naxan yi.

36 E lu e yeɛ ra yi, e yi Ala maxandi waxatin birin, e senben sɔtɔ, e ratanga feni itoe birin ma naxanye ligama alogo e xa ti n tan Muxuna Dii Xɛmɛn yetagi.”

37 Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini nɛn yanyin na, a sa kɔɛɛn nadangu geyaan fari naxan xili Oliwi.

38 Yamaan birin yi sigama nɛn a fema xɔtɔnni Ala Batu Banxini, alogo e xa e tuli mati a ra.

## 22

*Mangane yi yanfani tɔn Yesu ma*

*Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Yoni 11.45-53*

1 Buru Tetaren Sanla\* yi maso naxan xili Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla.†

2 Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi kata Yesu faxan fɛɛn fendeni, koni e yi gaxuxi yamaan yeɛ ra.

*Yudasi yi Yesu yanfa*

*Matiyu 26.14-16, Maraka 14.10-11*

3 Setana yi so Yudasi yi, naxan xili Isakariyoti, xarandii fu nun firinna nde nan yi a ra.

4 Awa, Yudasi yi siga, a sa a fala saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigine xa, a nɔɛ Yesu soe e yii kii naxan yi.

5 Na yi rafan e ma, e gbetin ba, a e xa a saren fi.

\* **22:1: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma xii solofere leben mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarinjan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔɔyaan 12.15 kui. † **22:1: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔɔyaan 12.1-13 kui.

<sup>6</sup> Yudasi yi tin na ma, a fεɛn fen fɔlɔ, a nɔɛ Yesu soɛ e yi kii naxan yi hali yamaan mi fe kolon ayi.

*Yesu yi a yitɔn sanla fe yi*  
*Matiyu 26.17-25, Maraka 14.12-21*

<sup>7</sup> Buru Tetaren Sanla yi a li, yεxεε diin faxa waxatin yi a li Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla fe ra.

<sup>8</sup> Yesu yi Piyeri nun Yoni xε, a yi a ɓungu e ma, a naxa, “E sa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla ximenna rafala en xa.”

<sup>9</sup> E yi a maxɔdin, e naxa, “I waxi a xɔn ma, nxu xa a rafala minen yi?”

<sup>10</sup> A yi e yabi, a naxa, “E nɛma soma taani waxatin naxan yi, ε xεmɛna nde lima kira yi, ige fεɛn dɔxi a xun ma. E bira a fɔxɔ ra han a na so banxin naxan kui.

<sup>11</sup> E yi a fala na banxin kanna xa, ε naxa, ‘Karamɔxɔ naxa, a xɔɓe yigiyaden minen yi, a tan nun a xarandiine Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen donna dɛnaxan yi?’

<sup>12</sup> A banxin yire gbeena nde yitama e ra nɛn kore banxin kɔɛ ra, naxan kui yitɔnxi ki fajni. E donseene rafalama mɛnna nin.”

<sup>13</sup> E sa seen birin li na yi alo Yesu a fala e xa kii naxan yi. E Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla ximenna rafala mɛnni.

*Marigina Ximenna fe*  
*Matiyu 26.26-30, Maraka 14.22-26, Kɔrɛnti Kaane Singena 11.23-25*

<sup>14</sup> Na waxatina a lixina, Yesu yi dɔxɔ a dεgedeni e nun a xεra fu nun firinne.

<sup>15</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “A xɔnla n ma kati, n xa Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla donseen don ε xɔn benun n xa tɔrɔ!”

<sup>16</sup> Amasɔtɔ n xa a fala ε xa, n mi a donma sɔnɔn han a bunna rakamalima Alaa Mangayani waxatin naxan yi.”

<sup>17</sup> Na xanbi ra, Yesu yi igelengenna tongo, a barikan bira Ala xa, a naxa, “E ito tongo, ε yi a yitaxun ε ra.

<sup>18</sup> Amasɔtɔ n xa a fala ε xa, en wudi bogi igen naxan minma ito ra, n mi fa a minma han Alaa Mangayaan yi fa.”

<sup>19</sup> Na xanbi ra, a burun tongo, a barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a yi a so e yii, a naxa, “N fati bendɛn ni ito ra naxan fixi ε fe ra, ε xa ito liga naxan n ma fe rabirε ε ma.”

<sup>20</sup> Ximɛn donna baxi na a ra, a yi igelengenna fan tongo na kiini, a naxa, “Igelengenni ito, Layiri Nɛnɛn na a ra naxan xidima en tagi n wunla xɔn naxan minima ε fe ra.”

<sup>21</sup> “Koni a mato! Muxun naxan n yanfama, a n so yiini, na kanna a dεgema n xɔn be yi!”

<sup>22</sup> Awa, Muxuna Dii Xεmɛn faxama nɛn alo Ala bata a ragidi kii naxan yi, koni muxun naxan a yanfama, gbalon na kanna yεε ra!”

<sup>23</sup> E yi e bode maxɔdin fɔlɔ naxan na ligama e yε.

*Naxan gbo a birin xa*

<sup>24</sup> Matandin yi keli xarandiine tagi fa fala muxune mirima nde ma e tagi a gbo dangu e birin na.

<sup>25</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Siyane mangane nɔyaan nan ligama e xun na. Kuntigine e xili bama nɛn fa fala, ‘Yamaan Yatigine.’

<sup>26</sup> Koni a mi na kiini ε tagi. Naxan gbo ε birin xa ε tagi, fɔ na xa lu alo dii ɓɔrɛna. E yεɛratiin xa liga alo walikɛna.



<sup>27</sup> Amasotɔ nde gbo dangu bodene ra, naxan dɔxi a degedeni hanma naxan fama donseen na a xa? Naxan a degema, na nan gbo! Koni n tan ε tagi alo walikena.”

<sup>28</sup> “E bata lu n fema n ma tɔrɔn birin yi.

<sup>29</sup> Nanara, n mangayaan fima ε ma alo n Fafe Ala bata a fi n ma kii naxan yi.

<sup>30</sup> E ε degema nen, ε yi ε min n xɔn ma n ma Mangayani, ε dɔxɔ mangaya gbɛdene yi. E yi Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne makiti.”

### *Piyeri a mɛ fena Yesu ra*

#### *Matiyu 26.31-35, Maraka 14.27-31, Yoni 13.36-38*

<sup>31</sup> Yesu naxa, “Ee! Simɔn, i tuli mati, Setana bata Ala mafan alogo a xa tin Setana yi ε birin mato, a yi ε yife alo xεε biina a maali fema kii naxan yi, a yi a deɛla ba a yi.

<sup>32</sup> Koni Simɔn, n bata Ala maxandi i xa alogo i ya denkeleyaan nama ɲan. I mɔn na xεte n fema waxatin naxan yi, i yi i ngaxakedenne senbe so.”

<sup>33</sup> Piyeri yi a yabi, a naxa, “Marigina, n bata n yitɔn siga feen na kasoni i fɔxɔ ra, n faxa i fɔxɔ ra!”

<sup>34</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Piyeri, n xa a fala i xa benun dontonna xa wuga, i a falama nen sanɲa ma saxan, i naxa, i mi n tan kolon.”

<sup>35</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N na ε xε waxatin naxan yi, ε mi siga gbeti yo ra ε yii, hanma benbelidina hanma sankidina, sena nde dasa nen ε ma ba?”

E yi a yabi, e naxa, “Sese mi dasa.”

<sup>36</sup> Yesu naxa, “Koni iki xa gbeti sa seen naxan yii hanma benbelidina, a xa a tongo. Silanfana mi muxun naxan yii, na xa a domaan mati, a silanfanna sara.”

<sup>37</sup> Amasotɔ n xa a fala ε xa, Kitabun naxan falaxi n tan ma fe yi fɔ na xa kamali nen, a naxa, ‘A yatε nen alo fe ɲaxi rabane.’”

<sup>38</sup> Xarandiine naxa, “Marigina, a mato, degema firin be yi.”

A yi e yabi, a naxa, “Na bata wasa ti.”

### *Yesu yi Ala maxandi*

#### *Matiyu 26.36-46, Maraka 14.32-42*

<sup>39</sup> Yesu yi keli na yi, a siga Oliwi Geyaan fari alo a darixi a ligε kii naxan yi. Xarandiine yi siga a fɔxɔ ra.

<sup>40</sup> A na yiren li waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “E Ala maxandi alogo ε nama bira tantanni.”

<sup>41</sup> Na xanbi ra, a keli e fema, a yi a makuya e ra ndedi, a yi a xinbi sin, a yi Ala maxandi.

<sup>42</sup> A yi a fala, a naxa, “N fafe, xa i tinɲε, i xa tɔrɔya igelengenni ito masiga n na, koni n tan sagoon nama liga fɔ i tan sagona.”

<sup>43</sup> Malekan yi mini kenenni a xa, keli ariyanna yi, a yi senben fi a ma.

<sup>44</sup> A tɔrɔxi kii naxan yi, a yi a yixɔdɔxɔ Ala maxandideni na kiini. Kuye wolonna yi mini a ma, a lu dindinɲε alo wunla.

<sup>45</sup> A yelin Ala maxande waxatin naxan yi, a xεte a xarandiine fema, a yi e sunuxin li xixɔnli!

<sup>46</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E xima nanfera? E keli, ε yi Ala maxandi alogo ε nama bira tantanni.”

‡ 22:36: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.

*Yesu suxu fena**Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Yoni 18.3-11*

<sup>47</sup> A yi fala tiini waxatin naxan yi, ganla yi fa, Yudasi xarandii fu nun firinna nde tixi yamaan yεε ra, a fa Yesu fεma a sunbudeni.

<sup>48</sup> Koni Yesu naxa, “Yudasi, i n tan Muxuna Dii Xεmεn yanfama sunbun nan xɔn ma ba?”

<sup>49</sup> Xarandiin naxanye yi Yesu fɔxɔ ra, feen naxan fama ligadeni Yesu ra, e na to waxatin naxan yi, e naxa, “Marigina, nxu xa nxɔ silanfanne tongo, nxu yεngεn so ba?”<sup>§</sup>

<sup>50</sup> E tan nde yi Saraxarali Kuntigi Singena konyin yiifari ma tunla sεgε a ma.

<sup>51</sup> Koni Yesu yi e yabi, a naxa, “A lu.” Yesu yi a yiin sa na xεmεn tunla ma, a kεndεya.

<sup>52</sup> Na xanbi ra, Yesu yi a fala saraxarali kuntigine nun Ala Batu Banxin kantan muxuna kuntigine nun yamaan fonne xa naxanye faxi a suxudeni, a naxa, “E bata fa silanfanne nun gbengbetenne ra n xili ma alo gbalotɔɔn nan n tan na ba?”

<sup>53</sup> N yi ε fεma Ala Batu Banxini nun lɔxɔ yo lɔxɔ, ε mi kata ε yi n suxu. Koni ε waxatin na a ra iki e nun dimin sεnbεna.”

*Piyeri yi a mε Yesu ra**Matiyu 26.57-58, 69-75, Maraka 14.53-54, 66-72, Yoni 18.12-18, 25-27*

<sup>54</sup> E yi Yesu suxu, e siga a ra Saraxarali Kuntigi Singen konni, Piyeri yi bira a fɔxɔ ra koni e yi tagi kuya.

<sup>55</sup> E yi tεεn sa kiti saden tanden tagi, e yi a dɔxɔ mεnni. Piyeri yi dɔxɔ e fεma.

<sup>56</sup> Walikε naxanla nde a to dɔxi tεεn xɔn ma waxatin naxan yi, a yi a mato kii fani, a naxa, “Xεmεni ito fan yi a fɔxɔ ra nun yati!”

<sup>57</sup> Piyeri yi a tandi, a naxa, “Ee! I tan naxanla, n mi a kolon mumε!”

<sup>58</sup> A mi bu na xanbi ra xεmεna nde fan yi a to, a naxa, “A tan nan nde i tan fan na!”

Koni Piyeri yi a yabi a naxa, “Ee! I tan xεmεna, a tan se mi n tan na de!”

<sup>59</sup> Awa, waxatidi danguxina, xεmεna nde fan yi a fala a xa a sɔbεεn na, a naxa, “Sikε yo mi naxan yi, xεmεni ito yi a fɔxɔ ra nun amasɔɔ Galile kaan nan a tan fan na!”

<sup>60</sup> Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, “Ee! I tan xεmεna, i naxan falama, n mi na kolon!”

Awa, a yi falan tima waxatin naxan yi, dontonna yi wuga mafuren!

<sup>61</sup> Marigin yi a firifiri, a Piyeri mato. Piyeri yi a miri Marigina falan ma alo a fala kii naxan yi, a naxa, “Benun dontonna xa wuga to, i a falama nεn dɔxɔ saxan a i mi n kolon.”

<sup>62</sup> Piyeri yi mini, a sɔxɔlε wugan ti!

*E yi Yesu magele, e yi a bɔnbɔ**Matiyu 26.67-68, Maraka 14.65*

<sup>63</sup> Muxun naxanye yi Yesu kantanma, ne yi Yesu magele, e yi a bɔnbɔ.

<sup>64</sup> E yi a yεεn maxidi, e yi a maxɔdin, e naxa, “Nde i bɔnbɔxi? Nabiya falane ti nxu xa.”

<sup>65</sup> E yi a makonbi han!

*E yi Yesu ti muxu gbeene yεtagi**Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Yoni 18.19-24*

<sup>§</sup> 22:49: *Silanfanna*: Sofane yεngεso degεmana.

<sup>66</sup> Kuye yibaxina, yamaan fonne nun saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi e malan, e fa Yesu ra Kitisa Gbeene fɛma.

<sup>67</sup> E yi a fala, e naxa, “Xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, a fala nxu xa.”

A yi e yabi, a naxa, “Xa n na a fala ε xa, ε mi lama n na.

<sup>68</sup> Xa n na ε maxɔdin, ε mi n yabɛ,

<sup>69</sup> koni fɔlɔ iki ma, n tan Muxuna Dii Xɛmɛn dɔxɔma nɛn Ala Sɛnbɛmaan yiifanna ma.”

<sup>70</sup> E birin naxa, “Alaa Dii Xɛmɛn nan i tan na nayi ba?” A yi e yabi, a naxa, “Ɛ bata a fala. A tan nan n tan na.”

<sup>71</sup> E yi a fala, e naxa, “En mako mi fa sere ma sɔnɔn! En tan yetɛɛn bata a xuiin mɛ!”

## 23

### *E siga Yesu ra Pilati fɛma*

*Matiyu 27.1-2, 11-14, Maraka 15.1-5, Yoni 18.28-38*

<sup>1</sup> Yamaan birin yi Yesu tongo, e siga a ra Pilati fɛma,

<sup>2</sup> e a kansun fɔlɔ na yi, e naxa, “Nxu bata xɛmɛni ito suxu, a nxɔ siyani murutɛma. A yi a falɛ e xa, a e nama mudun so Manga Gbeen yii. A naxa, a tan nan Alaa Muxu Sugandixin na e nun mangana.”

<sup>3</sup> Awa, Pilati yi a maxɔdin a naxa, “Yahudiyane mangan nan i tan na ba?”

Yesu yi a yabi, a naxa, “Ɔn, alo i a falaxi kii naxan yi.”

<sup>4</sup> Na xanbi ra, Pilati yi a fala saraxarali kuntigine nun yamaan xa, a naxa, “N mi xɛmɛni ito yalagi fe toxi hali!”

<sup>5</sup> Koni e mɔn yi kata, e naxa, “A bata yamaan tagi so a xaranna xɔn ma! A fɔlɔxi Galile nin han sa dɔxɔ Yudaya birin na, iki a bata fa be fan yi.”

<sup>6</sup> Pilati ito mɛ waxatin naxan yi, a yi maxɔdinna ti, a naxa, “Galile kaan nan xɛmɛni ito ra ba?”

<sup>7</sup> A na kolon waxatin naxan yi fa fala Yesu kelixi na yamanan nin Herode yi kuntigiyani dɛnaxan yi, a yi a rasiga a ma, Herode fan yi Yerusalɛn taani na waxatini.

### *Yesu Herode fɛma*

<sup>8</sup> Herode Yesu to waxatin naxan yi, na yi rafan a ma kati, amasɔtɔ a bata yi Yesu a fe mɛ nun! A xɔnla yi a ma nun, a xa a to xabu waxati xunkuye. A yi waxi a xɔn ma, a xa Yesu to kabanako fena ndee ligɛ.

<sup>9</sup> Nanara, Herode yi Yesu maxɔdin sanja ma wuyaxi, koni Yesu mi a yabi hali fala keden peen na!

<sup>10</sup> Saraxarali kuntigine nun sariya karamɔxɔne yi Yesu kansun kati!

<sup>11</sup> Herode nun a sofane yi Yesu magele, e yi a rafɛya kati! E yi doma fajin nagodo a ma, e yi a raxɛtɛ Pilati ma.

<sup>12</sup> Na lɔxɔn yetɛni Pilati nun Herode yi findi xɔyimane ra amasɔtɔ e mi yi rafan e bode ma nun.

### *E Yesu faxa feen nagidi*

*Matiyu 27.15-26, Maraka 15.6-15, Yoni 18.39-19.16*

<sup>13</sup> Pilati yi saraxarali kuntigine nun mangane nun yamaan maxili, a yi e malan,

<sup>14</sup> a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ bata fa xɛmɛni ito ra n fɛma, a a yamaan namurutɛma. Nba, n bata a fɛsɛfɛsɛ ε yɛɛ xɔri. Ɛ a kansunxi fe jaxin naxanye ra, n mi a sɔn toxi hali keden.

15 Herode fan mi a sɔn toxi. Nanara, a bata a raxete n ma, xɛmɛni ito mi fe yo ligaxi a faxɛ naxan ma.

16 Awa, n xa a bɔnbɔ, n yi a bejin.”

17 Bayo Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sali waxatine yi, fɔ Pilati xa muxu keden namini nɛn kasoon na e xa.

18 Muxune birin yi sɔnxɔ, e naxa, “Yesu xa faxa, i Baraba bejin nxu xa!”

19 Baraba yi kasoon na muruten nun muxu faxa feen nan ma taani.

20 A xɔli yi Pilati ma a xa Yesu bejin. Nanara, a mɔn yi yamaan xili.

21 Koni e mɔn yi sɔnxɔ, e naxa, “A gbangban wudin ma!”

22 Pilati yi a fala e xa sanja ma saxan, a naxa, “A fe jaxin mundun ligaxi? N mi fe jaxi yo toxi a ra a faxɛ naxan ma. N xa a bɔnbɔ, n yi a bejin.”

23 Koni e lu sɔnxɔɛ, e yi e xuini te, e naxa, a Yesu xa gbangban wudin ma. E kui feen yi liga e sɔnxɔ sɔnxɔna fe ra.

24 Nanara, Pilati yi a kitin bolon alo e a fala a xa kii naxan yi.

25 E waxi xɛmɛn naxan xɔn ma, a na bejin e xa naxan sa kasoon na muruten nun muxu faxa feen na. Awa, a Yesu so e yii a e xa e rafan feen liga a ra.

### *E yi Yesu gbangban wudin ma*

#### *Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Yoni 19.17-27*

26 E sigama Yesu ra a gbangbandeni wudin ma waxatin naxan yi, e lan xɛmɛna nde ra, a xili Simɔn Sireni kaana. A kelima xɛɛn ma siga taani. E yi a suxu, e Yesu gbangban wudin sa a xun ma, e yi a bira Yesu fɔxɔ ra.

27 Muxu wuyaxi yi bira a fɔxɔ ra. Naxanla ndee yi e ye nun, ne yi e yiin sa e xun ma, e gbelegbele a fe ra.

28 Yesu yi a ye rafindi e ma, a yi a fala e xa, a naxa, “Yerusalen jaxanle, e nama wuga n tan ma fe ra, koni e wuga e yete nun e diine fe ra.

29 Amasɔtɔ lɔxɔna nde fama, muxuna nde a falama nɛn fa fala, ‘Sɛwan gbantane xa, sɛwan jaxanle xa naxanye mi dii barixi, dii nga mi e ra.’

30 Nayi, muxune a falama nɛn geyane xa, e naxa, ‘E bira nxu fari,’ e yi a fala yire matexine xa, e naxa, ‘E nxu ye maluxun.’

31 Amasɔtɔ xa fe sifani itoe liga wudi xinden na, nanfe ligama wudi xaren na nayi?”

32 E fe jaxi raba firinne fan tongo, a e xa faxa Yesu fɛma.

33 E na yiren li waxatin naxan yi naxan xili “xun xɔri yirena,” e Yesu gbangban wudin ma na yi e nun fe jaxi raba firinne, keden a yiifanna ma, bodena a kɔmɛnna ma.

34 Yesu naxa, “N Fafe, e mafelu, amasɔtɔ e naxan ligama e mi na kolon.”

Awa, e yi masɛnsenna ti lan a dagine yitaxun feen ma.

35 Yamaan yi ti na yi, e lu Yesu matɔɛ. Yamaan kuntigine yi a magele, e naxa, “A bata bodene rakisi, xa Alaa Muxu Sugandixin nan a tan na, a xa a yete rakisi!”

36 Sofane fan yi a magele, e fa a fɛma, e yi minse muluxunxin ti a xa.

37 E yi a fala, e naxa, “Xa Yahudiyane mangan nan i tan na, i yete rakisi.”

38 E falani itoe seɓe a xun ma, e naxa, “Yahudiyane Mangan ni ito ra.”

39 Fe jaxi rabaan naxanye yi gbangbanxi a fɛma, na nde keden yi a rayelefu, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin xa mi i tan na ba? I yete rakisi e nun nxu tan fan!”

40 Koni bonna yi a maxadi, a naxa, “I mi gaxue Ala yeɛ ra ba? En tan fan yalagin nan bun ma be yi.

<sup>41</sup> Koni en gbeen lanxi, amasɔto en na en ma fe ɲaxin saranna nan sɔtɔma ito ra. Koni a tan mi fe ɲaxi yo ligaxi.”

<sup>42</sup> A yi a fala Yesu xa, a naxa, “Yesu, i na fa i ya Mangayani waxatin naxan yi, i xa i xaxili lu n xɔn ma!”

<sup>43</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N xa ɲɔndin fala i xa, i luma n fɛma nɛn ariyanna yi to.”

### *Yesu faxa fena*

*Matiyu 27.45-46, Maraka 15.33-41, Yoni 19.28-30*

<sup>44</sup> Sogen bata yi a ratinxin, dimin yi so yamanan yiren birin yi han se din waxatin yi maso.

<sup>45</sup> Sogen yi dimi. Awa, dugin naxan yi singanxi Ala Batu Banxin tagi, na yi bɔ firinna ra.

<sup>46</sup> Yesu yi a xuini te kati, a naxa, “N Fafe, n bata n niin so i yii.”\* A na fala xanbini, a faxa.

<sup>47</sup> Feen naxan liga, sofa kɛmɛn kuntigin yi na to, a yi Ala tantun, a naxa, “Muxu tinxinxin yatin nan yi ito ra!”

<sup>48</sup> Muxun naxanye fa fe yigbedeni, a feen naxanye ligaxi e yeɛ xɔri, e ne to waxatin naxan yi, e birin yi xɛtɛ e konni, e yiin saxi e xun ma, e wugama.

<sup>49</sup> Naxanye birin yi Yesu kolon ki fajɪ e nun ɲaxanla naxanye bira a fɔxɔ ra keli Galile yi, ne yi sa ti yire makuyeni, e lu feni itoe matɔɛ.

### *Yesu maluxun fena*

*Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Yoni 19.38-42*

<sup>50</sup> Xɛmɛna nde yi na nun, a xili Yusufu. A yi yamaan fonne ye. A yi fan, a yi tinxin.

<sup>51</sup> A mi yi tinxi bonne kiti saxin nun e kɛwanle ma. Arimate taan muxuna nde nan yi a ra, Yudaya yamanana. A yi Alaa Mangayaan nan mamɛma.

<sup>52</sup> A siga Pilati konni, a sa a maxɔdin Yesu binbina fe ma.

<sup>53</sup> A yi a binbin ba wudin kɔɛ ra, a yi a kasangen. Awa, gaburun naxan gexi fanyeni alo faran yinla, muxe munma yi sa naxan kui singen, a yi sa a maluxun mɛnni.

<sup>54</sup> Yuman nan yi a ra nun. Matabu Lɔxɔn bata yi maso nun.

<sup>55</sup> ɲaxanla naxanye bira Yesu fɔxɔ ra keli Galile, ne yi siga Yusufu fɔxɔ ra, e sa gaburun to, alogo e xa a kolon Yesu binbin saxi kii naxan yi.

<sup>56</sup> E xɛtɛ e konni, e sa se xiri ɲaxumɛne nun latikɔnɔnna rafala a binbin xa.

E yi e matabu Matabu Lɔxɔni alo sariyana a fala kii naxan yi.

## 24

### *Yesu keli fena sayani*

*Matiyu 28.1-10, Maraka 16.1-8, Yoni 20.1-10*

<sup>1</sup> Xati lɔxɔn xɔtɔn xɔtɔnni, ɲaxanle ture xiri ɲaxumɛn naxanye rafalaxi, e yi siga ne ra gaburu dɛɛn na.

<sup>2</sup> E yi a li gɛmɛn baxi gaburun dɛ ra.

<sup>3</sup> E yi so gaburun kui koni e mi Marigi Yesu binbin to na yi.

<sup>4</sup> E kuisanxin yi lu tixi na yi, e yi e tɛɛna xɛmɛ dugi mayilenxi kan firinna e dɛxɔn ma.

<sup>5</sup> ɲaxanle yi gaxu kati, e yi e xinbi sin, e e ticine sin bɔxɔn ma. Na xɛmɛ firinne yi a fala ɲaxanle xa, e naxa, “E niiramaan fenma faxa muxune ye nanfera?”

\* 23:46: Yaburin 31.6

<sup>6</sup> A mi be, a bata keli sayani. A yi Galile yi waxatin naxan yi, a naxan fala ε xa, ε xaxili lu na xɔn ma.

<sup>7</sup> A naxa, 'Fɔ Muxuna Dii Xεmɛn xa so hake kanne yii, e yi a gbangban wudin ma, a soqe saxandeni a keli sayani.' "

<sup>8</sup> Na xanbi ra, a falane yi rabira ɲaxanle ma.

<sup>9</sup> E xεtε keli gaburu dεɛn na, e sa na birin fala xarandii fu nun kedenna xa e nun a muxune birin.

<sup>10</sup> ɲaxanli itoe nan a fala xεrane xa, Mariyama Magadala kaan nun Yoyana nun Mariyama Yaki nga e nun ɲaxanla bonne, ne yi feni itoe fala xεrane xa.

<sup>11</sup> Koni e yi a miri a ɲaxanle daxuya falan nan tixi, e mi la e ra mumɛ!

<sup>12</sup> Koni Piyɛri yi keli, a siga gaburu dεɛn na, a yi a yigodo, a yi a yε masa gaburun kui, a kasangenna kui genla to saxi, a xεtε a konni. Feen naxan ligaxi, a kabɛma na ra.

### *Yesu siga fena Emayusi Taani*

#### *Maraka 16.12-13*

<sup>13</sup> Na lɔxɔ yεtɛni, muxu firin yi sigama taadina nde yi naxan yi xili Emayusi, e nun Yerusalen taan yi tagi kuya ndedi.

<sup>14</sup> Feen naxanye bata yi liga, e batuma na feene ma.

<sup>15</sup> E yi batuma waxatin naxan yi, Yesu yi a maso e ra, e birin yi lu sigε.

<sup>16</sup> E yi a to koni hali na, e mi a kolon.

<sup>17</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E sigama kiraan xɔn waxatin naxan yi, ε yi nanfe falama?"

E sunuxin yi ti.

<sup>18</sup> Na nde keden, naxan yi xili Kelopa, na yi a yabi, a naxa, "I tan keden peen nan Yerusalen taani ba, naxan mi a kolon feen naxanye ligaxi mɛnni waxati danguxini itoe yi?"

<sup>19</sup> A yi a maxɔdin, a naxa, "Nanfe ne ra?"

E yi a yabi, e naxa, "Feen naxan ligaxi Yesu Nasareti kaan na. Nabi sɛnbe kanna nan yi a ra a falan nun kεwanli Ala nun yamaan birin yεtagi.

<sup>20</sup> Saraxarali kuntigine nun en ma kuntigine yi a suxu, alogo e xa a faxa. E yi a gbangban wudin ma.

<sup>21</sup> Anu, nxu bata yi nxu yigi sa a yi nun fa fala a tan nan Isirayila muxune xunbaan na. A birin mi na ra, a ligan soqe saxanna nan to,

<sup>22</sup> ɲaxanla ndee yi nxu tagi, ne nxu rakɔntɔfili nɛn. E siga nɛn gaburu dεɛn na subaxani,

<sup>23</sup> e mi a binbin to, e xεtε, e fa a fala nxu xa, a malekane mini nɛn e ma naxanye a fala e xa, a a niin bata bira ayi!

<sup>24</sup> Nxu lanfana ndee yi siga gaburu dεɛn na, e sa a to alo ɲaxanle a fala nxu xa kii naxan yi, a yatin ligaxi na kii nin, koni e mi a to."

<sup>25</sup> Awa, Yesu yi a fala e xa, a naxa, "E xaxili mi na. Nabine feen naxanye birin fala ε xa, ε mi la ne ra ε bɔɲɛni xulɛn!

<sup>26</sup> E mi a kolon a lanma Alaa Muxu Sugandixin xa tɔrɔ feni itoe ra benun a xa so a binyeni?"

<sup>27</sup> Na xanbi ra, feen naxan birin falaxi Yesu a fe yi Kitabun kui, fɔlɔ Nabi Musaa Kitabun ma, han nabi gbɛtɛye, a na birin yeɓa e xa.

<sup>28</sup> E yi sigama taan naxan yi nun, e to maso mɛnna ra, Yesu yi a liga alo a dangumatɔɔn na a ra.

<sup>29</sup> Koni e yi a raxete, e naxa, "Lu nxu fɛma amasɔtɔ kɔɛ soamaan ni i ra, dimin yi so." Nayi, a yi lu e fɛma.

<sup>30</sup> A dɔxɔ a dɛgedeni e fɛma, a burun tongo, a barikan bira Ala xa, na xanbi ra a buruni gira, a yi a so e yii.

<sup>31</sup> E yeɛn yi rabi mafuren, e yi a kolon fa fala a Yesu na a ra. Koni a tunun e yetagi.

<sup>32</sup> E yi a fala e bode xa, e naxa, “A ligaxi nɛn alo tɛɛn nan yi en kuiin ganma, a Kitabun fɛsɛfɛsɛma en xa waxatin naxan yi kiraan xɔn ma.”

<sup>33</sup> E keli mafuren, e xetɛ Yerusalɛn taani, e xarandii fu nun kedenna li malanxi dɛnaxan yi e nun bonne.

<sup>34</sup> E yi a fala, e naxa, “Marigin bata keli sayani yati! Simɔn bata a to!”

<sup>35</sup> Feen naxan liga kiraan xɔn ma, muxu firinne yi ne yeɛba e xa, e Marigin kolon kii naxan yi, a buruni gira waxatin naxan yi.

### *Xarandiine yi Yesu to*

#### *Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Yoni 20.19-23, Kɛwanle 1.6-8*

<sup>36</sup> E yi ito falama waxatin naxan yi, Marigin yetɛɛn yi ti e tagi mafuren, a yi a fala e xa, a naxa, “Ala xa ɛ bɔɔɛn xunbeli.”

<sup>37</sup> E gaxu kati, e yi e miri, e naxa, a e bata muxun yeɛlenna to.

<sup>38</sup> Koni a yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ kuisanxi nanfera, sikɛna ɛ bɔɔɛni nanfera?”

<sup>39</sup> Ɛ n yiine nun n sanne mato, ɛ a kolonma nɛn a n tan nan a ra. Ɛ yiin din n na, ɛ a toma nɛn nayi amasɔɔ fati bɛndɛn nun xɔnne mi muxun yeɛlenni alo ɛ a toma n tan yi kii naxan yi.”

<sup>40</sup> A to yi na falama e xa, a yi a yiin nun a sanne yita e ra.

<sup>41</sup> Sɛwan nun kabɛn yi a liga, e mi la a ra xulɛn. Nayi, a yi e maxɔdin, a naxa, “Donsena ɛ yii be ba?”

<sup>42</sup> E yeɛɛ gilinxi dungin so a yii,

<sup>43</sup> a yi a tongo, a yi a don e yetagi.

<sup>44</sup> Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “N yi ɛ fɛma waxatin naxan yi, n feni itoe nan fala ɛ xa. Feen naxan birin seɓɛxi n ma fe yi Musaa Sariya Kitabun kui e nun nabine kitabune nun Yaburin kui, fɔ ne xa kamali nɛn.”

<sup>45</sup> A yi a liga e xaxili sɔɔɔ alogo e xa Kitabuna feene famu.

<sup>46</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “Ito nan seɓɛxi fa fala Alaa Muxu Sugandixin xa tɔɔ, a keli sayani a soqe saxandeni.

<sup>47</sup> Tubi feen nun yulubi xafarin kawandin bama nɛn a xinli siyane birin xa, fɔɔ Yerusalɛn taan ma.

<sup>48</sup> Feni itoe seren nan ɛ tan na.

<sup>49</sup> N Fafe Ala ɛ tuli sa naxan na, n tan yetɛɛn na rafama nɛn ɛ ma. Koni ɛ lu Yerusalɛn taani han na senɓɛn yi fa sa keli kore a godo ɛ xun ma.”

### *Yesu yi te ariyanna yi*

#### *Maraka 16.19-20, Kɛwanle 1.9-11*

<sup>50</sup> Na xanbi ra, a siga e ra han Betani taani, a sa a yiini te dɛnaxan yi, a duba e xa.

<sup>51</sup> A yi dubama e xa waxatin naxan yi, a keli e fɛma, a te ariyanna yi.

<sup>52</sup> E to yelin a batue, e sɛwaxi gbeen yi xetɛ Yerusalɛn taani.

<sup>53</sup> E yi lu Ala Batu Banxini waxatin birin, e lu barikan birɛ Ala xa.

## Yoni Yoni Yesu a Fe Xibaru Fajin Naxan Sebe

Marigi Yesu fɔxɔrabira naanin nan Yesu a taruxun nun a falane seɓexi Alaa Nii Sarijanxin barakani: Matiyou nun Maraka nun Luka e nun Yoni. Yoni a fe yeba kiin nan baxi bonne ma. A luxi alo Yoni yi waxi Yesu a fe tilinxine nan makenen fe yi muxune xa. Na kui, a Yesu a fala wuyaxi seɓexi nen bonne mi naxanye seɓexi e nun a taruxuna ndee. A mɔn Yesu a dunuɗa yi gidin bunna yebama miriya tilinxin nin. Yoni Kitabun yireni ito seɓexi nen fɔ ɗe tonge naanin hanma ɗee tonge sennin ɗɔxɔndɔn Yesu te xanbini kore xɔnna ma.

Kitabun yireni ito miriya tilinxina ndee nan singe yitama naxan Yesu fa xunna yebama. Yoni Yesu tiden yebama fala tilinxin nin alogo muxune xa e miri ki fajin Yesu a fe ma. Yoni mi Yesu bari kiin yebaxi. Yesu a dunuɗa yi gidini, a xaran wuyaxi ti nen a yamaan xa. A mɔn kabanako fe wuyaxi liga nen. Yoni na nan yebama Ningila Yesu kui. Yoni mɔn Yesu a fala donxene yebama dangi bonne ra. Donxen na, a Yesu a sayaan nan yebama e nun a rakeli fena sayani.

Yoni Yesu a falane nan seɓexi itoe ra naxanye Yesu keɗaan yitama en na: Yesu naxa, “N tan nan nii rakisin balon na.” (Yoni 6.35 nun 6.41 nun 6.48 nun 6.51) Yesu naxa, “N tan nan dunuɗa kenenna ra.” (Yoni 8.12) Yesu naxa, “N tan nan sansanna so deen na yeteene xa.” (Yoni 10.7) Yesu naxa, “N tan nan xuruse raba fajin na.” (Yoni 10.11 nun 10.14) Yesu naxa, “N tan nan marakeli tiin na sayani e nun nii rakisin na.” (Yoni 11.25) Yesu naxa, “Kiraan nan n tan na, e nun ɗondina e nun nii rakisina.” (Yoni 14.6) Yesu naxa, “N tan nan ɗondin binla ra alo wudi binla.” (Yoni 15.1 nun 15.5)

Yesu mɔn a Alayana a fe falaxi wundoni na yire sifana ndee yi, a naxa, “N tan nan a ra, naxan na yi.” (Yoni 8.24 nun 8.28 nun 8.58 nun 13.19 nun 18.5) Kitabun yiren naxan xili Xɔɗayaan sora 3.14, na naxa fa fala Ala xinla yeteen findixi na falan nan na bayo Ala naxa menni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa menni fa fala a yeteen xili nen “N Na Yi.” Nayi, Yesu to a falama muxune xa fa fala “N tan nan a ra, naxan na yi,” na bunna neen fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. (Yoni 1.1).

### *Alaa Falana fe*

1 Dunuɗa fɔlɔni, Alaa Falan yi na. Falan yi Ala fema. Falan nan mɔn yi Ala ra.\*

2 A yi Ala fema a fɔlɔni.

3 Ala seen birin daxi a tan nan xɔn ma. Ala mi sese daxi a tan xanbi.

4 Nii rakisin yi a tan nin. Na nii rakisin yi findi kenenna ra adamadiine xa.

5 Kenenna yi mini dimini, koni dimin mi a nɔ.

6 Ala yi muxuna nde xe naxan yi xili Yoni.†

7 Na yi fa, a findi kenenna seren na, alogo muxun birin xa denkeleya a tan xɔn.

8 Kenenna mi yi a tan na, koni a fa nen, alogo a xa fa kenenna sereyaan ba.

9 Kenenna yeteen nan yi na ra, naxan famato yi a ra dunuɗa muxune birin makenendeni.

\* **1:1: Alaa Falani** ito findixi Yesu nan na. A mato Yoni 1.14 kui. Ala dunuɗa da a falan naxan xɔn a fɔlɔni, Ala na nan findixi muxun na, Yesu. † **1:6:** Yoni Marafu Tiin nan Yoni ito ra.



<sup>10</sup> Alaa Falan yi dunuᵓa yi. Dunuᵓa da a tan nan na, koni dunuᵓa muxune mi a kolon.

<sup>11</sup> A fa nen a konni, koni a kon kaane mi a rasuxu.

<sup>12</sup> Koni naxanye a rasuxu e denkeleya a xinli, a senben fi nen ne ma e findi Alaa diine ra.

<sup>13</sup> E mi barixi Ala diine ra adamadiyaan kiin xan xon ma hanma fati bendena hanma muxun sagona, koni na fataxi Ala nan na.

<sup>14</sup> Alaa Falan yi findi fati benden na, a yi lu en ye. Nxu bata a binyen to, alo fafana dii xeme kedenna binyena, a lugoxi hinanna nun jondin na.

<sup>15</sup> Yoni yi a feen fala a xuini texin na, a naxa, “N na a tan nan ma fe fala, n naxa, ‘A fama n xanbi ra, koni a gbo n tan xa amasoto benun n tan xa da, a tan yi na.’”

<sup>16</sup> En birin bata barakan soto barakan fari a hinan kamalixin xon ma.

<sup>17</sup> Amasoto Alaa sariyan falaxi yamaan xa Musa nan xon ma, koni hinanna nun jondin faxi Yesu nan xon ma, Alaa Muxu Sugandixina.

<sup>18</sup> Muxu yo munma Ala to singen. Koni a Dii Xeme keden peen naxan nun a tan Ala lan, naxan a fafe fema, na nan bata Ala yita en na.

### *Yoni Marafu Tiina sereyana fe*

#### *Matiyu 3.1-12, Maraka 1.1-8, Luka 3.1-18*

<sup>19</sup> Yoni sereyani ito nan ba, Yahudiyane to saraxaraline nun Lewine xe a ma a maxodin keli Yerusalen taani, e naxa, “Nde i tan na?”

<sup>20</sup> Yoni mi tondi a fale, a yi a fala e birin yetagi, a naxa, “Alaa Muxu Sugandixin mi n tan na.”

<sup>21</sup> E yi a maxodin, e naxa, “Nde fa i tan na? Nabi Eli nan i tan na ba?” Yoni yi e yabi, a naxa, “En-en, na mi n tan na.” E mon yi a maxodin, e naxa, “Nabiin nan i tan na ba?” A yi e yabi, a naxa, “En-en, na mi n tan na.”

<sup>22</sup> E yi a fala, e naxa, “Nde i tan na? Amasoto naxanye nxu xexi, fo nxu xa sa nxu dentege nen ne xa. I nanse fale i yete a fe yi?”

<sup>23</sup> Yoni yi e yabi Nabi Esayi a falane xon, a naxa, “N tan na a ra naxan a xuini tema tonbonni, n naxa, ‘E kira tinxinxin nafala Marigin xa.’”

<sup>24</sup> Farisi muxun<sup>s</sup> naxanye yi xexi Yoni ma,

<sup>25</sup> ne yi a maxodin, e naxa, “Xa Alaa Muxu Sugandixin mi i tan na, Nabi Eli mi i tan na, nabi mi i tan na, nanfera i fa muxune rafuma igeni e sarijan feen na?”

<sup>26</sup> Yoni yi e yabi, a naxa, “N tan marafuun tima igen nin, koni muxuna nde e tagi e mi naxan kolon.

<sup>27</sup> A fama nen n xanbi ra, koni n tan mi lan hali n yi findi a sankidi fulunna ra.”

<sup>28</sup> Ito birin ligaxi Betani taan nin, Yuruden baan kidima, Yoni yi muxune rafuma igeni denaxan yi.

### *Alaa Yexee Diina fe*

<sup>29</sup> Na xoton bode, Yoni yi Yesu to fe a fema, a naxa, “Alaa Yexee Diin nan ito ra, naxan dunuᵓa birin yulubin bama.

<sup>30</sup> N yi ito nan ma fe falama, n naxa, ‘Muxuna nde fama n xanbi ra, koni a gbo n tan xa amasoto benun n tan xa bari, a tan yi na.’

‡ 1:23: Esayi 40.3 § 1:24: **Farisi muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sobe so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyane bonne ra. E mon yi e benbane namunne suxuma kii xodexeni. E tan yi laxi malekane ra. E mon yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.

31 N tan mi yi a kolon nun, koni n bata fa yamaan nafudeni igeni alogo n xa a yita Isirayila yamaan na.”

32 Yoni mən yi sereyani ito ba, a naxa, “N bata Alaa Nii Sarijanxin to gode a ma ganba sawurani, a yi lu a ma.

33 N mi yi a kolon nun, koni naxan n nafaxi yamaan nafudeni igeni, na a fala n xa nən, a naxa, ‘I na Alaa Nii Sarijanxin to gode naxan ma, a tan nan marafuun tima Nii Sarijanxin na.’

34 N bata a to, n yi a seren ba, fa fala Alaa Dii Xेमेना a tan nan na.”

### *Yesu a xarandii singene fe*

35 Na xətən bode Yoni nun a xarandii firin yi tixi nun,

36 a yi Yesu to dangue, a naxa, “Alaa Yεxεε Diin nan ito ra!”

37 A xarandii firinna yi a xuiin mε, e siga Yesu fəxə ra.

38 Yesu yi a yeε raxεε, a yi e to biraxi a fəxə ra, a yi e maxədin, a naxa, “E nanse fenma?” E yi a yabi, e naxa, “Rabi, i yigiyaxi minən?” Rabi bunna nεεn fa fala, “Karaməxə.”

39 A yi e yabi, a naxa, “E fa a mato.” Se din waxatin nan yi a ra nun. E yi siga, e sa a yigiyaden to. E jinbari raso a fεma.

40 Xarandii firinna naxanye Yoni xuiin mε e bira Yesu fəxə ra, na keden yi xili nən Andire, Simən Piyeri xunyεna.\*

41 Andire yi a tada Simən fen keden na, a yi a fala a xa, a naxa, “Nxu bata Mesiya to.” Mesiya bunna nεεn fa fala, “Alaa Muxu Sugandixina.”

42 Na xanbi ra, a fa Simən na Yesu fεma.

Yesu yi a mato, a naxa, “Simən nan i tan na, Yoni a dii xेमेना. I xili bama nən sənən, Sifasi.” Xinli ito nun Piyeri, xili kedenna nan e ra.†

### *Yesu yi Filipi nun Nataniyeli xili*

43 Na xətən bode Yesu yi a ragidi, a xa siga Galile yamanani. A yi Filipi to, a yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fəxə ra!”

44 Filipi yi kelixi Betasada taan nin alo Andire nun Piyeri.

45 Filipi yi Nataniyeli to, a yi a fala a xa, a naxa, “Musa muxun naxan ma fe seβε Sariya Kitabun kui e nun nabine fan naxan ma fe seβε, nxu bata a to, Yusufu a dii xेमेना Yesu, Nasareti kaana.”

46 Nataniyeli yi a maxədin, a naxa, “Se fajin nəε keε Nasareti ba?” Filipi yi a yabi, a naxa, “Fa a mato.”

47 Yesu Nataniyeli to fε a fεma waxatin naxan yi, a naxa, “Isirayila kaan yetεεn nan ito ra! Yanfa mi naxan ma fe yi!”

48 Nataniyeli yi a maxədin, a naxa, “I n kolonxi di?” Yesu yi a yabi a naxa, “N ni i toxi nən, i xəde binla bun ma waxatin naxan yi benun Filipi xa i xili.”

49 Nataniyeli yi a yabi, a naxa, “Karaməxə, Alaa Dii Xेमेन nan i tan na! Isirayila Mangan nan i tan na!”

50 Yesu yi a fala, a naxa, “N to a falaxi i xa, n naxa, ‘n bata yi i to xəde binla bun ma,’ i denkeleyaxi n ma na nan na ba? I feene toma nən naxanye gbo na xa!”

51 A yi a fala e xa, a naxa, “N xa jəndin fala ε xa, ε ariyanna dεεn nabixin toma nən, ε yi Ala malekane to, e tema, e godoma Muxuna Dii Xेमेन xən ma!”

\* 1:40: Muxune mən Piyeri ma a Pita. † 1:42: Piyeri xinla bunna nεεn fa fala gemena.

## 2

*Naxalandi tiina Kana taani*

1 Soge frin danguxina, e siga naxalandi tideni Kana taani, Galile yamanani. Yesu nga yi na nun.

2 E yi Yesu nun a xarandiine fan xili na naxalandi tiini.

3 Manpaan to dasa, Yesu nga yi a fala a xa, a naxa, “Manpaan bata njan e yii.”

4 Yesu yi a yabi, a naxa, “N na, en ma fe na yi? N ma waxatin munma a li singen.”

5 Yesu nga yi a fala walikene xa, a naxa, “A na naxan fala ε xa, ε na liga.”

6 Awa, ige feɲe sennin yi dɔxi na nun, naxanye yi findixi Yahudiyane marasarijan ige sa seen na, litiri ye keme nan yi sama e keden kedenna birin kui.

7 Yesu yi a fala walikene xa, a naxa, “E ige feɲeni itoe rafe igen na.” E yi e rafe igen na pen!

8 Na xanbi ra, a yi a fala e xa, a naxa, “E igena nde sege, ε siga a ra naxalandi ti sumunna kuntigin fema.” E yi siga a ra a xa.

9 Naxalandi ti sumunna kuntigin yi igen mato, a bata maxete manpaan na, koni a mi yi a keliden kolon. Anu, walikene naxanye igen sege, ne yi a kolon. Nanara, kuntigin yi naxalandi kanna xili,

10 a yi a fala a xa, a naxa, “Manpa faɲin nan soma muxune yii singen, na xanbi ra, manpaan na muxune suxu waxatin naxan yi, i yi nde gbetε ramini naxan mi fan naxi ra. Koni i bata manpa faɲin namara han iki!”

11 Yesu a kabanako fe singen ni ito ra, a naxan liga Kana taani Galile yamanani. A yi a binyen mayita a xarandiine ra, ne yi la a ra.

12 Na xanbi ra, Yesu nun a nga nun a xunyene nun a xarandiine yi siga Kapεrunan yi, e yi sa xi dando ti na.

*Yesu yi siga Ala Batu Banxini**Matiyu 21.12-13, Maraka 11.15-17, Luka 19.45-46*

13 Waxatin bata yi maso Yahudiyane Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla\* yi rabama waxatin naxan yi nun, Yesu yi siga Yerusalen taani.

14 A yi muxune li Ala Batu Banxin tanden ma, e ɲingene nun yeɣene nun ganbane matima na. Gbeti masarana ndee fan yi dɔxi na nun.

15 Nayi, a yi fɔsɔnna rafala, a yi e birin kedi Ala Batu Banxini, ɲingene nun yeɣene, a yi gbeti masarane gbeti gbananne raxuya ayi bɔxɔni, a yi e tabanle rafelen.

16 Muxun naxanye yi ganba matini, a yi a fala ne xa, a naxa, “E itoe birin ba be. E nama n Fafe Alaa banxin findi sare soden na!”

17 Naxan seɣeɣi Kitabuni, na feen yi rabira a xarandiine ma, a naxa, “I ya banxina fe xaminna n na han a n ganma alo tɛena!”

18 Yahudiyane yi a maxodin, e naxa, “I nɛ taxamasenna mundun yite nxu ra fa fala sɛnbena i yii, i yi na birin liga?”

19 Yesu yi e yabi, a naxa, “E Alaa banxini ito kala, n mɔn a tiyε soge saxanna bun.”

\* **2:13: Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔryaan 12.1-13 kui.

20 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “Ala Batu Banxini ito tixi jɛɛ tonge naanin e nun jɛɛ sennin nan bun ma. I tan nɔɛ na tiyɛ soge saxanna bun?”

21 Koni Yesu yi Ala Batu Banxin naxan ma fe falama, a yetɛɛn fati benden nan yi na ra.

22 Nanara, Yesu to keli sayani, a falan yi rabira a xarandiine ma. E yi la Kitabun na e nun Yesu a fala tixine.

### *Yesu muxune kui feene kolon*

23 Yesu yi Yerusalɛn taani waxatin naxan yi Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla waxatini, muxu wuyaxi yi a kabanako feene to, e denkeleya a ma.

24 Koni Yesu mi yi a lannayaan saxi e yi, bayo a yi adamadiine birin kui feene kolon.

25 A mako mi yi a ma, e xa muxu yo a fe fala a xa, bayo a tan yetɛɛn yi adamadiin kui feene kolon.

## 3

### *Yesu nun Nikodemi a fe*

1 Farisi muxuna nde yi na nun, a yi xili Nikodemi, Yahudiyane kuntigina nde nan yi a ra.

2 Na yi fa Yesu fɛma kɔɛɛn na, a yi a fala a xa, a naxa, “Karamɔxɔ, nxu a kolon a karamɔxɔn nan i ra fata Ala ra. I kabanako feen naxanye ligama, muxu yo mi nɔɛ ne ligɛ xa Ala mi a xɔn ma.”

3 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa jɔndin fala i xa, xa muxun mɔn mi xɛtɛ, a bari a nɛnɛn na, a mi nɔɛ Alaa Mangayaan toɛ.”

4 Nikodemi yi a maxɔdin, a naxa, “Muxun naxan bata fori, na mɔn nɔɛ bare di? A mi nɔɛ xɛtɛ a nga fatini, a mɔn yi a bari!”

5 Yesu yi a yabi, a naxa, “N xa jɔndin fala i xa, muxu yo mi nɔɛ soɛ Alaa Mangayani fɔ a bari fata igen nun Alaa Nii Sarijanxin na.

6 Naxan barixi fati bendeni, fati benden nan na ra. Naxan barixi Alaa Nii Sarijanxini, niin nan na ra.

7 I nama kabɛ bayo n bata a fala i xa, n naxa, ‘Fɔ ɛ mɔn xa xɛtɛ, ɛ bari a nɛnɛn na.’

8 Foyen fama yiren nin denaxan na a kɛnɛn, i yi a xuiin mɛ, koni i mi a keliden kolon, i mɔn mi a sigaden kolon. A na kii nin birin xa naxanye na bari Alaa Nii Sarijanxini.”

9 Nikodemi yi a maxɔdin, a naxa, “Na ligan di nayi?”

10 Yesu yi a yabi, a naxa, “Isirayila kaane karamɔxɔn nan i tan na, i mi feni itoɛ kolon ba?”

11 N xa jɔndin fala i xa, nxu naxan kolon, nxu na nan falama. Nxu naxan toxi, nxu na nan sereya bama. Koni hali na, ɛ mi nxɔ sereya falan suxi.

12 Nba, xa n dunuja feene fala ɛ xa, ɛ mi la ne ra. N na kore xonna feene fala ɛ xa, ɛ lama ne ra di?

13 Muxu yo munma te ariyanna yi singen, fɔ naxan kelixi ariyanna yi, n tan Muxuna Dii Xɛmɛna.”

14 “Musa saɓini te kore kii naxan yi tonbonni wudin ma, fɔ n tan Muxuna Dii Xɛmɛn fan xa yite na kii nin\*.”

15 alogo naxan yo na denkeleya n ma, na xa habadan nii rakisin sɔtɔ.

\* 3:14: *Saɓini te* feen Musa xɔn, na mato Yatene 21.8-9 kui. Yesu *yite* nɛn a yelin xanbini gbangbanɓɛ wudin ma. A mɔn yi *te* ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma.

16 Amasotɔ Ala bata dunuɲa xanu han a bata a Dii Xeme keden peen fi en ma, alogo muxu yo na denkeleya a ma, na nama halagi fɔ a habadan nii rakisin sɔtɔ.

17 Bayo Ala mi a Dii Xemen nafaxi dunuɲa yi alogo a xa dunuɲa muxune yalagi, koni alogo dunuɲa muxune xa kisi a xɔn ma.”

18 “Naxan yo na denkeleya a ma, na kanna mi fa yalagin sɔnɔn. Koni naxanye mi denkeleyaxi a ma, ne bata yelin yalage, bayo e mi denkeleyaxi Alaa Dii Xeme keden peen ma.

19 E yalagima ito nan na: Kenenna bata fa dunuɲa yi koni dimin nan nafan adamadiine ma dangu kenenna ra, amasotɔ e kewanle mi fan.

20 Naxan yo fe jaxin ligama, kenenna mi rawan na ma. Na mi minin kenenna ma, alogo a sɔnna nama mini kenenni.

21 Koni naxan fe tinxinin ligama, na fama nen kenenna ma, alogo yamaan xa a yigbe a a walima Ala sagoon nin.”

### *Yesu nun Yoni a fe*

22 Na xanbi ra, Yesu nun a xarandiine yi siga Yudaya yamanani. A waxati ti e fema. A yi yamaan nafuma igeni e tubi feen na.

23 Yoni fan yi marafuun tima Ayenon xudeni Salin taan dexɔn ma, amasotɔ ige gbeen yi na nun. Yamaan yi lu sigɛ mɛnni e rafudeni.

24 Yoni munma yi sa kasoon na singen.

25 Yoni a xarandiina ndee nun Yahudiyana nde yi e bode matandi fɔlɔ lan marasariɲan feen ma.

26 E yi siga Yoni fema, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, i xaxili luxi a xɔn ma ba, e nun naxan yi Yuruden kidima, i naxan ma fe sereya ba nxu xa. Nba iki, a marafuun tima, muxune birin sigama a fema!”

27 Yoni yi e yabi, a naxa, “Muxun mi sese sɔtɔma fɔ Ala na naxan fi a ma.

28 E tan yetɛɛn nan n seren na, a n na a fala nen, n naxa, ‘Alaa Muxu Sugandixin mi n tan na, xeraan nan tun n tan na a yeɛ ra.’

29 Naxalandi kanna nan gbee jaxanla ra. Koni a xoyin naxan tixi a fema, na tuli matixi a ra. A na a xuiin me waxatin naxan yi, a seɓwama nen. N ma seɓwan na kii nin, a defexi.

30 Fɔ a tan xa yite nen, n tan yi magodo.”

### *Naxan kelixi ariyanna yi*

31 “Naxan kelixi kore xɔnna ma, na seen birin xun na. Naxan kelixi dunuɲa yi, dunuɲa gbeen nan na ra. Na dunuɲa feene nan falama. Naxan kelixi ariyanna yi, na nan seen birin xun na.

32 A naxan toxi, a a me, a na nan sereya bama koni yamaan mi a sereya falan suxi.

33 Naxan na a falan suxu, na bata a mayita a Ala nan tinxin.

34 Ala naxan xexi, na Alaa falan nan tima amasotɔ Alaa Nii Sariɲanxin fima a ma nen dan mi naxan na!

35 Fafe Alaa Dii Xemen nafan a ma. A bata feen birin taxu a ra.

36 Naxan na denkeleya a Dii Xemen ma, na habadan nii rakisin sɔtɔma nen. Naxan mi laxi a Dii Xemen na, na mi nii rakisin sɔte, bayo Alaa xɔlɔn luma nen a fari!”

<sup>1</sup> Farisi muxune yi a mε fa fala Yesu yi xarandiine sɔtɔma dangu Yoni ra, a yi e rafu igeni.

<sup>2</sup> Anu, Yesu yetεen mi yi marafuun tima, koni a xarandiine nan yi muxune rafuma.

<sup>3</sup> Yesu to muxune falane mε, a keli Yudaya yamanani, a siga Galile yamanani.

<sup>4</sup> A yi lan nun a xa dangu Samariya yamanani.

<sup>5</sup> A taana nde li Samariya yamanani naxan xili Sikara, naxan yi maso xεen na Yaxuba naxan so a dii xεmen Yusufu yii.

<sup>6</sup> Yaxubaa xɔɓinna yi na yi. Yesu bata yi xadan siga tideni, a yi dɔxɔ na xɔɓinna de ra yanyin na.

<sup>7</sup> Samariya kaa ɓaxanla nde yi fa ige badeni. Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N ki igeni, n xa n min.”

<sup>8</sup> A xarandiine bata yi siga taani donse saradeni.

<sup>9</sup> Samariya kaa ɓaxanla yi a yabi, a naxa, “Yahudiyani nan i tan na, Samariya kaan nan n tan na. I n xandima igeni nanfera?” Amasɔtɔ Yahudiyane mako mi Samariya kaane ma.\*

<sup>10</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa i yi Alaa kiseen kolon nun e nun naxan i xandixi igeni, xa i yi na fan kolon nun, i yi a xandima nen nun, a yi siimaya igen fi i ma.”

<sup>11</sup> ɓaxanla yi a fala, a naxa, “N fafe, ige rate se mi i yii, anu igen makuya. I na siimaya igen sɔtɔn minen yi?”

<sup>12</sup> Nxu benba Yaxuba nan xɔɓinni ito fixi nxu ma, a tan nun a diine nun a xuruseene birin yi e minma be nin nun. I tan gbo Yaxuba xa ba?”

<sup>13</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Muxu yo igeni ito min, min xɔnla a suxuma nen mɔn,

<sup>14</sup> koni n tan igen naxan fima muxune ma, xa muxun na min, min xɔnla mi fa a suxuma sɔnɔn. Amasɔtɔ n ni igen naxan fima a ma, na luma nen a yi alo tigi igen naxan minima han a habadan nii rakisin sɔtɔ.”

<sup>15</sup> ɓaxanla yi a fala, a naxa, “N fafe, na igen fi n ma alogo min xɔnla nama fa n suxu sɔnɔn, n mɔn yi fa ige badeni be.”

<sup>16</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Sa i ya xεmen xili, ε fa be.”

<sup>17</sup> ɓaxanla yi a yabi, a naxa, “Xεmen mi n yii.” Yesu yi a yabi, a naxa, “I bata ɓɔndin fala fa fala xεme mi i yii.

<sup>18</sup> Koni i bata yi dɔxɔ xεme suulun xɔn ma nun. I naxan yii iki, i ya xεmen yetεen mi na ra. I bata ɓɔndin fala n xa.”

<sup>19</sup> ɓaxanla yi a fala, a naxa, “N fafe, n bata a kolon fa yati, fa fala nabiin nan i tan na.

<sup>20</sup> Nxu tan Samariya kaane, nxu benbane Ala batu geyani ito nan fari, koni ε tan Yahudiyane naxa, a lan nen, en xa Ala batu Yerusalen nin.”

<sup>21</sup> Yesu yi a fala ɓaxanla xa, a naxa, “La n na, waxatina nde fama, yamaan mi fa fama Fafe Ala batudeni geyani ito fari, e mɔn mi a batuε Yerusalen taan fan yi.

<sup>22</sup> ε tan Samariya kaane, ε naxan batuma, ε mi na kolon. Nxu tan Yahudiyane naxan batuma, nxu na kolon, amasɔtɔ kisi feen fataxi Yahudiyane nan na.

\* **4:9:** Na waxatini Yahudiyane yi **Samariya kaane** yatexi kafirine nan na. E fe fɔlɔden sebexi Mangane Firinden 17.24 kui.

23 Koni waxatina nde fama, a yετεεn bata a li, Ala batu muxu kεndεne fama Fafe Ala batudeni niin nun ρondini nen yati! Bayo Fafe Ala na muxu sifane nan fenma, e yi a batu.

24 Niin nan Ala ra. Naxanye a batuma, ne xa a batu niin nun ρondin yatin nin.”

25 Naxanla yi a fala a xa, a naxa, “N na a kolon fa fala Mesiya fama nen, naxan xili Alaa Muxu Sugandixina. A na fa waxatin naxan yi, a feen birin ye bama nxu xa nen.”

26 Yesu yi a yabi, a naxa, “A tan nan n tan na, n tan naxan falan tima i xa ito ra.”

27 Na waxatin yeteni, Yesu a xarandiine yi fa, e kabε amasoto e bata a li falan tiye naxanla xa. Koni e sese mi naxanla maxodin fa fala, “I waxi nanse xon?” E mi Yesu fan maxodin fa fala, “I nanse falama naxanla xa?”

28 Nba, naxanla yi ige ba fepeen lu na, a xεte taani. A sa a fala yamaan xa,

29 a naxa, “E fa xεmena nde mato, n bata feen naxanye birin liga, a bata ne birin fala n xa. Alaa Muxu Sugandixin mi a ra ba?”

30 Na ma, yamaan yi keli taani, e siga Yesu fema.

31 Xarandiine yi Yesu mafanma na waxatini, e naxa, “Karamoxo, donseen don!”

32 Koni a yi e yabi, a naxa, “Donsena n yii, ε mi naxan kolon.”

33 Nayi, xarandiine yi e bode maxodin folo, e naxa, “Muxuna nde bata donseen fi a ma ba?”

34 Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N ma donseen nan n xe muxun sagoon wanla keen na han wanla yi kamali.

35 E a falama nen, ε naxa, ‘Kike naanin luxi, malo xaba waxatin yi a li,’ koni n xa a fala ε xa, ε yeεn nakeli, ε xeεne mato. Maala bata mo, malo xaba waxatin bata a li.

36 Malo xabane bata folo e saranna sote. E naxanye malanma, ne habadan nii rakisin sotoma nen. Nanara, maala bi muxun nun a xaba muxun sewama nen e bode xon ma.

37 Na kui, ρondin nan sandani ito ra, naxan a falaxi, a naxa, ‘Muxuna nde maala bima, gbete yi a xaba.’

38 N bata ε xe, ε sa maala xaba, ε mi naxan walixi. Muxu gbete ye nan a walixi. E tan yi tono soto e wanli.”

39 Samariya kaan naxanye yi na taani, ne wuyaxi yi denkeleya Yesu ma na naxanla falana fe ra, a naxa, “N feen naxan birin ligaxi, a bata na fala n xa.”

40 Nanara, Samariya kaane to fa Yesu fema, e yi a mafan, a xa lu e fema. Yesu yi lu e fema xii firin.

41 Muxu wuyaxi gbete ye yi denkeleya Yesu ma a falane fe ra.

42 Ne yi a fala naxanla xa, e naxa, “Nxu bata denkeleya iki koni nxu mi denkeleyaxi i ya falan gbansanna xan ma fe ra bayo nxu fan bata a xuiin me. Nxu bata a kolon yati fa fala dunuja muxune rakisimaan nan a tan na.”

### *Yesu yi kuntigina diini yalan*

43 Yesu to xii firin ti na, a yi siga Galile yamanani.

44 Yesu yeteen bata yi a fala e xa nun, a naxa, “Nabiin mi binyen sote a yetena yamanani.”

<sup>45</sup> A Galile yamanan li waxatin naxan yi, na kaane yi a yisuxu ki faji, amasoto e fan bata yi a fe ligaxine to Yerusalen taani Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla† waxatini. Bayo e fan yi na nun.

<sup>46</sup> Nayi, Yesu mon yi xete Kana taani Galile yamanani, a igen maxete manpaan na denaxan yi.

Mangana kuntigina nde yi menni naxan ma dii xemen yi furaxi Kaperunan yi.

<sup>47</sup> A to a me a Yesu bata fa Galile yi sa keli Yudaya yamanani, a yi siga a fema, a yi a mafan, alogo a xa siga Kaperunan yi, a sa a dii xemeni yalan. Amasoto a faxamatoon nan yi fa a ra.

<sup>48</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “E tan tondixi denkeleye fo e na taxamasenne nun kabanako feene to.”

<sup>49</sup> Mangana kuntigin yi a yabi, a naxa, “N kanna, yandi, fa en siga benun n ma diin xa faxesa.”

<sup>50</sup> Yesu yi a fala, a naxa, “Siga, i ya dii xemen mi faxama.” Xemen yi la Yesu a falan na, a siga.

<sup>51</sup> A yi sigama a konni waxatin naxan yi, a lan a walikene ra. Ne yi a fala a xa, fa fala a a diin mon a nii ra.

<sup>52</sup> A yi e maxodin a dii xemen fisaxi waxatin naxan yi. E yi a yabi, e naxa, “Xoro yanyi tagini, a fati mawolonna yi a bejin.”

<sup>53</sup> Na yi rabira a fafe ma a Yesu a fala na waxatin nin, a naxa, “I ya dii xemen mi faxama.” Nanara, a tan nun a denbayaan birin yi denkeleya Yesu ma.

<sup>54</sup> Kabanako feen firinden nan ito ra Yesu naxan liga a to keli Yudaya yamanani siga Galile yamanani.

## 5

### *Yesu yi lebutenna rakendeya*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Yesu yi siga Yerusalen taani Yahudiyane sanla nde a fe ra.

<sup>2</sup> Nba, maxadena nde yi rafalaxi Yerusalen taan yexene so deen dexon, a xili “Betesata” Heburu xuini. Gage suulun tixi na maxaden nabilinni.

<sup>3</sup> Fureto wuyaxi yi saxi na gagene bun ma, danxutone nun sankalatone nun lebutenne. E yi igeni maxa waxatin nan legedenma

<sup>4</sup> amasoto malekana nde yi godoma igeni waxatina nde yi, a yi a yimaxa. Fureton naxan singe na yi godo igeni, malekana igeni maxama waxatin naxan yi, na furen yi yalanma nen, a na findi a sifa yo ra.

<sup>5</sup> Xemena nde yi na nun naxan yi furaxi jee tonge saxan e nun solomasexe.

<sup>6</sup> Yesu to a to saxi na yi, a yi a kolon fa fala na xemen bata yi bu furaxi, Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I waxi a xon ma, i xa kendeya ba?”

<sup>7</sup> Fureton yi a yabi, a naxa, “N kanna, igeni maxan waxatin naxan yi, muxe mi n yii be naxan n nagode igeni. N na kata, n xa godo a yi, muxu gbete singe nan godoma n yee ra.”

<sup>8</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i ya sa seen tongo, i siga.”

<sup>9</sup> Xemen yi yalan sa, a yi a sa seen tongo, a siga.

Matabu Loxon nan yi a ra.

† 4:45: **Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxesa ke kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xorayaan 12.1-13 kui.



10 Na ma, xεmεn naxan kendεyaxi, Yahudiyane yi a fala na xa, e naxa, “Sariyan mi a falaxi i xa i ya sa seen tongo Matabu Loxoni.”\*

11 A yi e yabi, a naxa, “Muxun naxan n nakendεyaxi, na nan a falaxi, a n xa n ma sa seen tongo, n siga.”

12 E yi a maxodin, e naxa, “Nde na ra naxan a falaxi, a i xa i ya sa seen tongo, i siga?”

13 Koni xεmεn naxan yi kendεyaxi, na mi yi a kolon, bayo Yesu bata yi lε ayi yamaan yε.

14 Na xanbi ra, Yesu yi sa a to Ala Batu Banxini, a naxa, “A mato, i bata kendεya. Fata yulubin ma alogo fe gbεten nama i soto naxan jaxu dangu ito ra.”

15 Xεmεn yi siga, a sa a fala Yahudiyane xa, a naxa, a Yesu nan a rakendεyaxi.

16 Nayi, e yi Yesu fen yengen na, bayo a bata yi na liga Matabu Loxoni.

17 Nanara, Yesu yi e yabi, a naxa, “N Fafe Ala walima waxatin birin, a lan nen, n fan xa wali.”

18 Na ma, Yahudiya kuntigine mon yi e yixodoxo feren fendeni Yesu faxa xinla ma. Amasoto a mi yi Matabu Loxon sariyan xan gbansan kalama, koni a mon yi a falama a a Fafe nan Ala ra, a yi a fala alo e nun Ala keden.

### *Alaa Dii Xεmεn senbena fe*

19 Nanara, Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa jondin fala ε xa. Fafana a Dii Xεmεn mi fefe lige a yete ma, fo a na a Fafe to naxan lige. N Fafe Ala na naxan liga, n tan a Dii Xεmεn fan na nan ligama.

20 Bayo a Dii Xεmεn nafan a ma, a yi a yita a ra a feen naxanye birin ligama. A feene yitama a ra nen naxanye gbo itoe xa, alogo ε birin xa kabε ne ma.

21 Amasoto n Fafe Ala faxa muxune rakelima sayani kii naxan yi, a nii rakisin fi e ma, a Dii Xεmεn fan nii rakisin fima a waxon muxune ma na kii nin.

22 Fafe Ala mi muxu yo a kiti bolonma koni a bata muxu makitin birin taxu a Dii Xεmεn na,

23 alogo muxun birin xa a Dii Xεmεn binya, alo Fafe Ala binyaxi kii naxan yi. Muxu yo mi a Dii Xεmεn binya, na mi Fafan fan binyaxi naxan a xexi.”

24 “N xa jondin fala ε xa, naxan yo n ma falan mε, a denkeleya n xε muxun ma, na habadan nii rakisin soto ma nen. Na kannu mi yalagima, koni a bata keli sayani, a so nii rakisini.

25 N xa jondin fala ε xa, waxatin fama, a bata a li, faxa muxune Alaa Dii Xεmεn xuiin namema nen. Naxanye na a mε, ne nii rakisin soto ma nen.

26 Bayo alo habadan nii rakisin Fafe Ala yii kii naxan yi, a bata a ragidi a Dii Xεmεn ma na kiini.

27 A bata kiti saan senben fi a Dii Xεmεn ma, amasoto Muxuna Dii Xεmεn na a ra.

28 E nama kabε ito ra, bayo waxatin fama faxa muxune birin a xuiin namema nen,

29 e yi keli e gaburune kui. Naxanye fe fajin ligaxi, ne kelima nen, e nii rakisin soto. Naxanye fe jaxin ligaxi, ne fan kelima nen, e yalagi.

\* **5:10:** Farisi muxune namunne mi yi tinje wali yo xa ke *Matabu Loxoni*. Na feen sebexi Xoroyaan 20.8-10 kui. Farisi muxune fena ndee saxi sariyan fari, e naxa, a hali muxu soxelixine mi yi maliye na loxoni hali muxune toroxi na namunna fe ra a xodexen na.

30 N mi nɔɛ fefe ligɛ n yetɛ ra. N kitin sama nɛn alo n na mɛma kii naxan yi. N ma kitin mɔn tinxin bayo n mi n yetɛ sagoon ligama, koni fɔ n xɛ muxun sagona.”

### *Yesu a sereyane fe*

31 “Xa n tan nan n yetɛ sereyaan bama, ɛ mi na yatɛma jɔndin na.

32 Koni muxu gbete na naxan sereyaan bama n xa. N na a kolon, a sereyaan naxan bama n ma fe yi, jɔndin nan na ra.

33 ɛ bata xɛrane rafa Yoni ma, a seren ba jɔndini.

34 N tan mako mi adamadiine sereyaan ma koni n na falama nɛn alogo ɛ xa kisi.

35 Yoni luxi nɛn alo lenpu dɛgɛna ɛ tagi, a findi kɛnɛnna ra ɛ xa. ɛ bata tin ɛwɛ a kɛnɛnna ra waxatidi bun.

36 Koni sereyana n yii naxan gbo Yoni gbeen xa. N Fafe Ala wanla naxanye soxi n yii n xa e rakamali, ne a yitama nɛn a n Fafe nan n xɛxi.

37 Fafe Ala naxan n xɛxi, na fan bata seren ba n xa. ɛ munma a xuiin mɛ, ɛ mɔn munma a yetagin to mumɛ!

38 A falan mi ɛ tan kui, amasɔtɔ ɛ mi dɛnkɛleyaxi a xɛraan ma.

39 ɛ kitabun fɛsɛfɛsɛma amasɔtɔ ɛ mirixi a ma, a ɛ habadan nii rakisin sɔtɔma a xɔn ma, koni na fan seren bama n tan nan xa!

40 Hali na, ɛ mi tinxi fɛ n tan ma, ɛ nii rakisin sɔtɔ.”

41 “N mako mi adamadiine binyen ma.

42 Koni n na ɛ tan kolon. Alaa xanuntenyaan mi ɛ bɔjɛni.

43 N bata fa n Fafe Ala xinli koni ɛ mi n nasuxi. Xa muxu gbete fa a yetɛ xinli, ɛ na tan nasuxuma nɛn.

44 A rafan ɛ ma, ɛ xa binyen sɔtɔ ɛ bode ra koni ɛ mi kataxi ɛ yi binyen sɔtɔ Ala keden peen yii. ɛ dɛnkɛleyama na yi di?

45 Koni ɛ nama ɛ miri fa fala n na ɛ magima n Fafe xa nɛn. Musa nan ɛ magima, ɛ yigi saxi naxan yi.

46 Xa ɛ yi laxi Musa ra nun, ɛ yi lama n tan fan na nɛn nun amasɔtɔ a bata n ma fe sɛbɛ.

47 Koni xa ɛ mi laxi a fe sɛbɛxine ra, ɛ lama n ma falan na di nayi?”

## 6

### *Yesu yi muxu wuli suulun dɛge*

#### *Matiyu 14.13-21, Maraka 6.30-44, Luka 9.10-17*

1 Na xanbi ra, Yesu yi dangu Galile Daraan kidima, naxan mɔn xili Tiberiyadi Darana.

2 Yama gbeen yi biraxi a fɔxɔ ra amasɔtɔ e bata yi a kabanako wanle to. A yi furetɔne yiyalanma.

3 Yesu nun a xarandiine yi te geyaan fari, e sa dɔxɔ na.

4 Yahudiyane sanla, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla\* bata yi maso.

5 Yesu yi a yetɛn nasiga, a yama gbeen to fɛ a fɛma. A yi a fala Filipi xa, a naxa, “En donseen sarama minɛn yi muxuni itoe xa, e yi e dege?”

6 A na fala a xa nɛn alogo a xa a kɛɲaan fɛsɛfɛsɛ, bayo a yi a kolon a yi naxan ligama.

\* 6:4: *Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla*: Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nɛn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔɛ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine dɛ wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xɔrɔyaan 12.1-13 kui.

<sup>7</sup> Filipi yi a yabi, a naxa, “Hali en gbeti gbanan ke me firin sara donseen na, birin mi ndedi so te!”

<sup>8</sup> Yesu a xarandiina nde Simon Piyeri ngaxakedenna Andire yi a fala, a naxa,

<sup>9</sup> “Banxulanna nde be buru xun suulun nun ye xe firin a yii. Koni na nanse lige muxuni itoe birin na?”

<sup>10</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E yamaan nadoxo.” Nba, se xen yi menni han. Nayi, muxune birin yi doxo. Fayida xeme wuli suulun nan joxon yi e ye nun.

<sup>11</sup> Yesu yi buru xunne tongo, a barikan bira Ala xa. Muxun naxanye yi doxi na, a yi a taxun ne ra han e wasa! A ye xen fan liga na kiini.

<sup>12</sup> E birin to lugo, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “E dungi dungi donxene matongo. E nama sese yikala.”

<sup>13</sup> Nanara, e ne birin matongo. E debe fu nun firin nafe buru xun suulunna dungi dungi ra, naxanye lu e dege xanbini.

<sup>14</sup> Na muxune to a to Yesu kabanako feen naxan liga, e yi a fala, e naxa, “Nabiin nan yati xemeni ito ra naxan yi lanma a fa dunya yi.”

<sup>15</sup> Yesu yi a kolon, a e yi fama a karahanden nin, a xa findi mangan na. Nayi, a mon yi keli na, a kedenna yi siga गयाan fari.

### *Yesu yi sigan ti igen fari*

#### *Matiyu 14.22-23, Maraka 6.45-52*

<sup>16</sup> Ninbanna a lixina, a xarandiine yi godo daraan de,

<sup>17</sup> e te kunkin kui siga daraan kidima Kaperunan binni. Ke yi so, Yesu mi fa e fama.

<sup>18</sup> Foye gbeen yi fa, igen yi walanje ayi kati!

<sup>19</sup> Na waxatini, xarandiine bata yi siga kilo suulun hanma sennin igen xun ma. E yi Yesu to a masoe kunkin na, a sigan tima igen fari. E yi gaxu.

<sup>20</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E nama gaxu, n tan nan a ra.”

<sup>21</sup> Xarandiine yi tin a so kunkin kui, kunkin yi a sigaden li mafuren.

### *Yamaan yi Yesu fen*

<sup>22</sup> Na xoton bode yamaan naxan lu daraan de, ne yi a to a kunki keden peen nan yi na yi, anu Yesu mi te na kunkin kui. A xarandiine nan gbansan siga.

<sup>23</sup> Marigi Yesu barikan bira Ala xa denaxan yi, yamaan yi burun don, kunki gbete ye yi fa menni sa keli Tiberiyadi taani.

<sup>24</sup> Nanara, yamana a to waxatin naxan yi, a Yesu nun a xarandiine mi yi na, e te kunkine kui, siga Yesu fendeni Kaperunan yi.

### *Yesu luxi nen alo burun naxan findixi nii rakisi seen na*

<sup>25</sup> E Yesu to daraan xanbi ra waxatin naxan yi, e yi a fala a xa, e naxa, “Karamoxo, i faxi be waxatin mundun yi?”

<sup>26</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa jondin fala e xa, e mi n fenma amasoto e bata kabanako feene to, koni bayo e bata burun don, e lugo.

<sup>27</sup> E nama wali donsena fe ra naxan kalama, fo naxan habadan nii rakisin fima e ma n tan Muxuna Dii Xemen naxan soma e yii. Amasoto Fafe Ala bata a taxamasenna sa n ma.”

<sup>28</sup> E yi a maxodin, e naxa, “N xu tan nanfe ligama alogo nxu yi Alaa wanle ke.”

<sup>29</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “E walima Ala xa ikiini: E xa la a xeraan na.”

<sup>30</sup> E yi a yabi, e naxa, “I kabanako feen mundun ligama, nxu a to, nxu denkeya i ma? I nanfe ligama na yi?”

31 Nxu benbane donseen don nen tonbonni naxan xili 'Manna donsena' alo a seβexi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, 'A burun so e yii sa keli kore, e yi a don.' † "

32 Yesu naxa, "N xa jondin fala ε xa. Musa xa mi burun so ε yii de sa keli kore, koni n Fafe Ala nan buru kenden so ε yii, sa keli kore.

33 Amasəto Ala burun naxan fima ε ma, sa keli kore, na nan nii rakisin fi dunuḡa muxune ma."

34 Nayi, e yi a fala a xa, e naxa, "Nxu kannu, lu na burun soε nxu yii tun."

35 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N tan nan nii rakisin balon na. Muxu yo fa n tan ma, kameḡ mi na suxe mume! Muxu yo denkeleya n tan ma, min xəḡla mi na suxe mume!

36 Koni n na a fala ε xa nen, a ε bata yi n to nun koni ε mi denkeleya.

37 N Fafe Ala muxun naxanye fi n ma, ne fama nen n fema. Naxan na fa n fema, n mi na kedε mume!

38 Amasəto n godoxi nen sa keli ariyanna yi alogo n xa fa n xe muxun sagoon liga koni n tan sagoon mi a ra.

39 N xe muxun sagoon ni i ra: a bata muxun naxanye fi n ma, n nama ne sese ralə ayi, koni fə n xa e rakeli sayani ləxə dənxeḡni.

40 Amasəto n Fafe Ala sagoon nan ito ra, a naxan yo na a Dii Xemen to, e denkeleya a ma, n yi e rakeli sayani ləxə dənxeḡni, ne habadan nii rakisin sətəma nen."

41 Yahudiyane yi Yesu mafala fəlo bayo a bata a fala, a naxa, "N tan nan balon na naxan sa kelixi ariyanna yi."

42 Na ma, e naxa, "Yusufu a dii xemen Yesu xa mi ito ra ba? Nxu a fafe nun a nga kolon. A tan a falama di nayi, a godoxi nen sa keli ariyanna yi?"

43 Yesu yi e yabi, a naxa, "E ba n mafale ε bode tagi.

44 Muxu yo mi fe n fema fə n Fafe Ala na naxan mabandun, n xe muxuna. Awa, n na a rakelima nen sayani ləxə dənxeḡni.

45 Nabine bata a seβε, e naxa, 'Ala e birin xaranma nen.' Naxan yo na n Fafe Ala xuiin name, a yi a xaranna suxu, na fama nen n fema.

46 Muxu yo munma Fafe Ala to, fə naxan kelixi Ala yi, na nan tun bata Fafe Ala to.

47 N xa jondin fala ε xa, muxu yo na denkeleya, na bata habadan nii rakisin sətə.

48 N tan nan nii rakisin balon na.

49 E benbane burun don nen tonbonni, naxan xili Manna donsena, koni e faxa nen.

50 Koni na balon ni i ra naxan sa kelixi ariyanna yi, muxu yo na a don, na mi faxama.

51 N tan nan nii rakisin balon na sa keli ariyanna yi. Muxu yo na baloni ito don, a nii rakisin sətəma nen habadan. N fati benden nan findixi baloni ito ra, n naxan fima alogo dunuḡa muxune birin xa nii rakisin sətə."

52 Yahudiyane xəlxin yi e bode matandi fəlo, e naxa, "Xemeni ito nəε a fati benden fiye en ma di, en yi a don?"

53 Yesu yi a fala e xa, a naxa, "N xa jondin fala ε xa, xa ε mi Muxuna Dii Xemen fati benden don, ε yi a wunla min, nii rakisin mi luma ε xa mume!

54 Muxu yo n fati benden don, a yi n wunla min, habadan nii rakisina a xa. N na a rakelima nen sayani ləxə dənxeḡni.

55 Amasəto donse kenden nan n fati benden na. Min se kenden nan n wunla ra.

† 6:31: *Manna donsena*: A mato Xəryaan 16.13-15 nun 16.31 kui.

<sup>56</sup> Naxan na n fati benden don, a yi n wunla min, na bata lu n tan yi, n fan bata lu na kanni.

<sup>57</sup> Habadan Fafe, na nan n xexi. Nii rakisina n tan yii a barakani. Na kiini, naxan na balo n tan xon, na fan nii rakisin sotoma nen n barakani.

<sup>58</sup> Baloni ito nan godoxi sa keli ariyanna yi. E benbane burun don nen naxan xili Manna donsena, e faxa. Koni, naxan na baloni ito don, na nii rakisin sotoma nen habadan.”

<sup>59</sup> Yesu na birin falaxi waxatin naxan yi, a yi xaranna tima salide banxini Kaperunan taani.

### *Habadan nii rakisina fe*

<sup>60</sup> E to na me, a xarandii wuyaxi yi a fala, e naxa, “Xaranni ito xodoxo de! Nde tinje a ma?”

<sup>61</sup> Yesu yi a kolon a yete ma fa fala a xarandiine a mafalama a falana fe ra. Nanara, a yi a fala e xa, a naxa, “Na falan bata e magaxu ba?”

<sup>62</sup> Xa e fa Muxuna Dii Xemen to te a kelideni go?

<sup>63</sup> Alaa Nii Sarijanxin nan nii rakisin fima. Sese mi fati benden na. N falan naxanye tixi e xa, niin nun nii rakisin nan ne ra.

<sup>64</sup> Koni hali na, e tan ndee mi denkeleyaxi.” Amasoto xabu a foloni, Yesu yi ne kolon naxanye mi yi denkeleyaxi a ma e nun naxan sa a yanfama.

<sup>65</sup> A mon yi a fala, a naxa, “Na feen ma, n bata a fala e xa, n naxa, ‘Muxu yo mi noe fe n fema fo n Fafe Ala na naxan mali.’”

<sup>66</sup> A xarandii wuyaxi yi xete a foxo ra na waxatini, e mi fa siga a foxo ra sonon.

<sup>67</sup> Nanara, Yesu yi a fala a xarandii fu nun firinne xa, a naxa, “E tan go, e fan waxi xete feni ba?”

<sup>68</sup> Simon Piyeri yi a yabi, a naxa, “Marigina, nxu sigama nde fema? Habadan nii rakisi falane i tan nan yii.

<sup>69</sup> Nxu bata denkeleya, nxu bata a kolon fa fala i tan nan Alaa Muxu Sarijanxin na.”

<sup>70</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “N tan xa mi e tan muxu fu nun firinne sugandixi ba? Koni hali na, muxu keden e ye, se jaxin nan na ra!”

<sup>71</sup> A yi na falama Simon Isakariyoti a dii xemen Yudasi nan ma. Na yi a xarandii fu nun firinne nan ye, koni na nan yi a yanfama.

## 7

### *Yesu nun a ngaxakedenne fe*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Yesu yi Galile yamanani siga. A mi tin sigε Yudaya yamanani amasoto Yahudiyin naxanye yi na, ne yi waxi a faxa feni.

<sup>2</sup> Yahudiyane Bubu Kui Sanla\* bata yi maso.

<sup>3</sup> Nanara, Yesu ngaxakedenne yi a fala a xa, e naxa, “I lan nen i xa keli be, i siga Yudaya yamanani, alogo i ya xarandiine xa i ya kabanako fe wanle to.

<sup>4</sup> Muxun wanla naxan kema, a mi na luxunje xa a waxi findi feni xili kanna ra. Bayo i feni itoe ligama, i yete yita dunuja birin na.”

<sup>5</sup> Amasoto hali a ngaxakedenne mi yi laxi a ra.

<sup>6</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N ma waxatin munma a li singen. Koni waxatin birin lan e tan xa.

<sup>7</sup> Dunuja mi noe e tan najaxue. Koni a bata n tan najaxu, amasoto n bata a fala a a kewanle jaxu.

\* 7:2: *Bubu Kui Sanla* fe sebexi Saraxaraline 23.33-38 kui.

8 E siga sanli. N tan mi sigama iki, amasoto n ma waxatin munma a li singen.

9 A yi na fala e xa, a lu Galile yamanani.

### *Yesu yi siga yamaan malanni*

10 Yesu ngaxakedenne sigaxin sanli, na xanbi ra a fan yi siga. Koni a mi a yete makenen, a yi a yete raluxunye ayi.

11 Yahudiyane yi a fen malanni, e naxa, “A minen yi?”

12 Yamaan yi koyekoyenma a fe yi han! Nde naxa, “Muxu fajin nan a ra.” Nde fan naxa, “En-en, a yamaan mayendenma.”

13 Koni muxu yo mi falan ti kenenni a fe ma, amasoto e yi gaxuxi Yahudiyane yete ra.

14 Malanna bata yi siga han a tagi, Yesu yi siga Ala Batu Banxini, a yamaan xaran folo.

15 Yahudiyane yi kabε kati! E yi a fala, e naxa, “Xemeni ito Kitabun kolonxi di? A mi xaranxi.”

16 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xaranna naxan tima, na mi kelixi n tan ma, koni a kelixi n xe muxun nan ma.

17 Naxan waxi Ala sagoon liga feni, na a kolonma nen, xa xaranni ito kelixi Ala nan ma, hanma xa a kelixi n tan nan ma.

18 Muxun naxan a yete a fe falama, na binyen nan fenma a yete xa. Koni naxan binyen fenma a xe muxun xa, na jondin nan falama, tinxintareya mi na kanni.

19 Musa xa mi Alaa sariyan so e yii ba? Koni ε sese mi sariyan suxi! Nanfera ε kataxi n faxa feen na?”

20 Yamaan yi a yabi, e naxa, “Yinnani i foxo ra! Nde kataxi i tan faxa feen na?”

21 Yesu yi e yabi, a naxa, “N bata yi kabanako fe gbee keden liga, ε birin kabε nen na ma.

22 Musa gaan tiin yamarin so nen ε yii. Nanara, ε ε dii xemene dugi soma Matabu Loxoni. Anu, Musa xa mi a folo koni xabu ε benbane.

23 Xa ε ε dii xemene dugi soma Matabu Loxoni, alogo Musaa sariyan nama kala, ε xoloma n tan ma nanfera, a n bata xemεn gbɔndin birin nakendeya Matabu Loxoni?

24 E nama kitin bolon benun ε xa feen fεsefεse. E kitin sa tinxinna nin.”

### *Yamaan yi Yesu a fe fala*

25 Yerusalen taan muxuna ndee yi a fala, e naxa, “Na xemεn xa mi ito ra ba, e kataxi naxan faxa fe ra?”

26 A mato, a falan tima kenenni, e mi a mafalama! Kuntigine bata a kolon ba, fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan ito ra?”

27 Koni Alaa Muxu Sugandixin na fa waxatin naxan yi, muxu yo mi a keliden kolonje. Koni en birin xemεni ito keliden kolon.”

28 Yesu yi xaranna tima Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, a yi a xuini te, a naxa, “E n kolon ba e nun n keliden yetena? N mi faxi n yete ma. Naxan n xexi, jondin nan na kanni ra. E mi a tan kolon,

29 koni n tan a kolon, amasoto n kelixi a tan nan fema. A tan nan n xexi.”

30 Na xanbi ra, e kata a suxu feen na. Koni muxu yo mi a yiin din a ra, amasoto a waxatin munma yi a li singen.

31 Koni muxu wuyaxi yi denkeleya a ma yamaan ye, e naxa, “Alaa Muxu Sugandixin na fa waxatin naxan yi, a kabanako feene ligε nen naxanye gbo muxuni ito gbeene xa ba?”

<sup>32</sup> Farisi muxune yi yamaan kɔyɛkɔyɛn xuiin mɛ Yesu a fe ma. Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune yi kantan muxune rasiga a suxudeni.

<sup>33</sup> Yesu naxa, “N na ɛ fɛma han waxatidi mɔn, na xanbi ra n siga n xɛ muxun fɛma.

<sup>34</sup> Ɛ n fenma nɛn, koni ɛ mi fa n toɛ sɔnɔn, amasɔtɔ n sigan dɛnaxan yi, ɛ mi nɔɛ sigɛ na yi.”

<sup>35</sup> Yahudiyane yi a fala e bode tagi, e naxa, “A sigan minɛn yi, en mi a toɛ dɛnaxan yi? A sigama Girekine yamanani ba, en kon kaane xuyaxi ayi dɛnaxan yi, a yi Girekine xaran?”

<sup>36</sup> A falani ito bunna di? Fa fala, ɛ n fenma nɛn, koni ɛ mi n toɛ? Fa fala, n sigan dɛnaxan yi, ɛ mi sigɛ mɛnni?”

### *Igen naxan habadan nii rakisin fima*

<sup>37</sup> Sanla lɔxɔ dɔnxɛni, sanla lɔxɔ gbeena, Yesu yi ti, a yi a xuini te, a naxa, “Xa min xɔnla naxan ma, a xa fa n ma, a fa a min.

<sup>38</sup> Naxan na dɛnkɛleya n tan ma, siimaya igene minima nɛn na kanni alo baana, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi.”†

<sup>39</sup> Yesu yi Alaa Nii Sarijanxin nan ma fe falama. Naxanye yi dɛnkɛleyama Yesu ma, ne yi a sɔtɔma nɛn. Na waxatini, Nii Sarijanxin munma yi fi, amasɔtɔ Yesu munma yi keli a binyeni.

### *Yamaan yi yitaxun Yesu a fe ra*

<sup>40</sup> Muxuna ndee yi Yesu xuiin mɛ yamaan yɛ, e naxa, “Nabi yɛtɛɛn nan xɛmɛni ito ra yati!”

<sup>41</sup> Nde gbɛtɛye fan naxa, “Alaa Muxu Sugandixin nan a ra.” Koni nde gbɛtɛye naxa, “Alaa Muxu Sugandixin minima Galile yamanani di?”

<sup>42</sup> Kitabun xa mi a falaxi ba fa fala Alaa Muxu Sugandixin minima Dawuda bɔnsɔnna nin keli Bɛtɛlemi taani, Dawuda dɔxɔdena?‡

<sup>43</sup> Nanara, yamaan yi yitaxunxi a fe ra.

<sup>44</sup> Ndee yi waxi a suxu feni koni muxu yo mi a yiin din a ra.

### *Yahudiya kuntigine dɛnkɛleyatareyana fe*

<sup>45</sup> Kantan muxune yi xɛtɛ saraxarali kuntigine nun Farisi muxune fɛma, naxanye e maxɔdin, e naxa, “Nanfera ɛ mi faxi Yesu ra?”

<sup>46</sup> Kantan muxune yi e yabi, e naxa, “Muxu yo munma falan ti singen alo xɛmɛni ito falan tima kii naxan yi.”

<sup>47</sup> Farisi muxune yi e maxɔdin, e naxa, “A bata ɛ fan mayenden n jɛ?”

<sup>48</sup> Ɛ yamaan kuntigina nde kolon hanma Farisi muxuna nde naxan laxi a ra?

<sup>49</sup> Yamani ito mi Musaa sariyan kolon. Nanara, Ala dangana e fɔxɔ ra!”

<sup>50</sup> Nikodɛmi naxan bata yi fa Yesu fɛma a fɔlɔni nun, na yi e yɛ, a yi a fala e xa, a naxa,

<sup>51</sup> “En ma sariyan na a ra ba, en xa muxun yalagi benun en xa a xuiin mɛ, en yi a kolon a naxan ligama?”

<sup>52</sup> E yi a yabi, e naxa, “Galile kaan nan i tan fan na ba? Kitabun xaran. I a kolonma nɛn nayi a nabiin mi kelɛ Galile yamanani mume!”

<sup>53</sup> Nayi, birin yi siga a konni.

## 8

### *Naxanla naxan suxu yalunyani*

† 7:38: *Siimaya igena* fe mɔn sɛbɛxi Sakari 14.8 kui. ‡ 7:42: A mato Samuyeli Firinden 7.12 nun Yaburin 89.4-5 nun Yeremi 23.5 nun Mika 5.1 kui.

1 Yesu yi siga Oliwi geyaan fari.

2 Na xətən bode subaxani, a mən yi xetε Ala Batu Banxini. Yamaan birin yi fa a fema, a dəxə, a yi e xaran fəlo.

3 Sariya karaməxəne nun Farisi muxune yi naxanla nde suxu yalunyaan ligadeni, e fa a ra, e yi a ti e tagi.

4 E yi a fala Yesu xa, e naxa, “Karaməxə, nxu naxanli ito suxi yalunyaan nan lige.

5 Musa a yamari nən Sariya Kitabuni, a na naxalan sifan xa magələn gemən na han a faxa. Nba, i tan naxa a di?”

6 E yi na falama a bunba feen nan ma, alogo e xa a suxu. Koni Yesu yi a yigodo, a lu səbenla tiye a yii sonla ra bəxən ma.

7 E yi tixi a dəxən ma na waxatini, e lu a maxodinje. Yesu yi a rakeli, a yi a fala e xa, a naxa, “Naxan munma yulubin liga ε tagi singen, na singe xa gemən woli a ma.”

8 A mən yi a yigodo, a lu səbenla tiye bəxən ma.

9 E ito mε waxatin naxan yi, e birin yi keli na yi keden keden yeen ma fəlo xεmε fonne ma. Yesu kedenna yi lu na yi, naxanla fan yi lu tixi na yi.

10 Yesu yi keli, a yi a fala naxanla xa, a naxa, “Nga naxanla, e minən yi? Muxe mi lu be, e yi i yalagi?”

11 A yi a yabi, a naxa, “N fafe, muxu yo.”

Yesu naxa, “Nba, n tan fan mi i yalagima. Siga, koni i nama fa yulubin liga sənən.”

### *Dunuja kenenna nan Yesu ra*

12 Yesu mən yi falan ti e xa, a naxa, “N tan nan dunuja kenenna ra. Naxan na bira n tan fəxə ra, na nii rakisin kenenna sətəma nən, a mi sigan tiye dimini mume!”

13 Farisi muxune yi a fala a xa, e naxa, “I yetε seren nan bama iki, nəndi mi i ya sereyaan na!”

14 Yesu yi e yabi, a naxa, “Hali n nan n yetε seren ba, n nəndin nan falama. Amasətə n na n keliden nun n sigaden kolon. Koni ε tan mi n keliden nun n sigaden kolon.

15 E kitin sama adamadiyaan nin. N mi muxu yo a kiti bolonma.

16 Koni xa n tan na kitin sa, n ma kitisaan findima nəndin nan na, amasətə n keden mi a ra. Nxu nun n fafe na a ra naxan n xεxi.

17 A səbexi ε sariyan kui, a naxa, ‘Xa sere firinna falan naxan ti, nəndin nan na ra.’\*

18 N seren bama n yetε xa, n Fafe naxan n xεxi, na fan seren bama n xa.”

19 E yi a fala a xa, e naxa, “I fafe minən yi?” Yesu yi e yabi, a naxa, “E mi n kolon, ε mi n Fafe fan kolon. Xa ε yi n tan kolon nun, ε yi n Fafe fan kolonma nən.”

20 Yesu yi na falane birin tima, a lu xaranna tiye Ala Batu Banxini, Alaa kiseene rasuxuma dənaxan yi. Hali na, muxu yo mi a suxu, amasətə a waxatin munma yi a li singen.

### *Yesu sigama dənaxan yi*

21 Yesu mən yi a fala e xa, a naxa, “N bata siga. E n fenma nən, koni ε faxama nən ε yulubine yi. N sigama dənaxan yi, ε mi nəε sigε mənni.”

22 Nanara, Yahudiyane yi maxədinna ti, e naxa, “A waxi a yetε faxa feen nin ba, bayo a falama, a naxa, ‘N sigama dənaxan yi, ε mi nəε fε mənni?’ ”

\* 8:17: A mato Sariyane 17.6 nun 19.15 kui.



<sup>23</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Dunuḡa gheen nan ε tan na, koni n tan kelixi kore xonna nan ma. Ε tan fataxi dunuḡa ito nan na, koni n tan mi kelixi dunuḡa ito yi.

<sup>24</sup> Nanara, n na a falaxi ε xa fa fala, ε faxama nen ε yulubine yi. Nba, xa ε mi laxi a ra fa fala ‘N tan nan a ra, naxan na yi,’ ε faxama nen ε yulubine yi yati!”†

<sup>25</sup> E yi a maxodin, e naxa, “Nde i tan na?” Yesu yi e yabi, a naxa, “N naxan falama ε xa xabu a fəlɔni, na nan n tan na.

<sup>26</sup> Fala wuyaxi n xon ε kitideni, koni naxan n nafaxi, ḡndin nan a tan na. N naxan mexi a ra, n na falama nen dunuḡa muxune xa.”

<sup>27</sup> E mi yi a famuma fa fala a Fafe Ala nan ma fe falama e xa.

<sup>28</sup> Nanara, Yesu yi a fala e xa, a naxa, “C na Muxuna Dii Xemeni te‡ waxatin naxan yi, ε a kolonma nen na yi fa fala ‘N tan nan a ra, naxan na yi.’§ Ε a kolonma nen na waxatini, n mi fefe ligama n yete ma fo n Fafe Ala n xaranxi naxan ma.

<sup>29</sup> Naxan n xexi, na n foxo ra, a mi n kedenna luxi, amasoto n na a rafan feen ligama waxatin birin.”

<sup>30</sup> Muxu wuyaxi yi a falane me, e denkeleya a ma.

### *Nondina i xoroyama nen*

<sup>31</sup> Na ma, Yahudiyani naxanye yi denkeleyaxi a ma, Yesu yi a fala ne xa, a naxa, “Xa ε n ma xaranna suxu, n ma xarandiin yeteen nan ε tan na na yi.

<sup>32</sup> Ε ḡndin kolonma nen, ḡndin yi ε xoroya.”

<sup>33</sup> E yi a yabi, e naxa, “Iburahima bɔnsonna nan nxu tan na. Han to, nxu mi yi muxe konyiya bun. Fa fala, ε xoroyama nen, na bunna di?”

<sup>34</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N xa ḡndin fala ε xa, naxanye yulubin ligama, yulubina konyin nan ne ra.

<sup>35</sup> Konyin mi luma denbayani waxatin birin, koni dii xemen luma nen denbayani habadan.

<sup>36</sup> Xa Dii Xemena ε xoroya, ε bata xoroya nayi yati!

<sup>37</sup> N na a kolon Iburahima bɔnsonna nan ε tan na. Anu, ε kataxi n faxa feen na amasoto n ma falan mi xanma ε ma.

<sup>38</sup> N naxan toxi n Fafe Ala fema, n na nan falama ε xa, koni ε naxan mexi ε fafe ra, ε na nan ligama.”

<sup>39</sup> E yi a yabi, e naxa, “Nxu fafe nan Iburahima ra.” Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa Iburahimaa diine nan yi ε ra nun, ε yi a liga feene ligama nen.

<sup>40</sup> N ḡndin naxan mexi Ala ra, n na nan falama ε xa, koni hali na, ε kataxi n faxa feen na. Iburahima mi ito ḡxonna lige!

<sup>41</sup> Ε fafe liga feene nan ligama.” E yi a yabi, e naxa, “Nxu mi barixi futun fari ma. Ala nan keden peen nxu Fafe ra.”

<sup>42</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Xa ε fafe nan yi Ala ra nun yati, ε yi n xanuma nen nun, amasoto n fataxi Ala nan, n be nin iki. N mi faxi n yete ra, Ala nan n xexi.

† **8:24:** A sebexi Xoroya an 3.14 kui fa fala Ala xinla yeteen findixi na falan nan na bayo Ala naxa menni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mon naxa menni fa fala a yeteen xili nen “N Na Yi.” Nayi, Yesu a falani ito bunna nen fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen man sebexi Yoni 1.1 kui. ‡ **8:28: Muxuna Dii Xemeni te** fena: A mato Yoni 3.14 kui. Yesu **yite** nen a yelin xanbini gbangbanḡe wudin ma. A mon yi **te** ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma.

§ **8:28:** A mato Xoroya an 3.14 kui.

43 N naxan falama, nanfera ε mi na yeε toma? Amasoto ε mi nœ n fala xuiin me.

44 E fafe nan Yinna Manga Setana ra, ε waxi a xon ma, ε xa a rafan feene liga. Xabu a fɔlɔni muxu faxan nan a tan na. A mi tin jɔndin ma amasoto jɔndi mi a tan yi mume! A neen wulen falama, a minima a yete gbee keɔaan nan ma amasoto wule xelen nan a ra. Wulene birin fafe nan a tan na.

45 Koni ε mi laxi n na bayo n jɔndin nan falama ε xa.

46 Nde ε ye be naxan a yite a n bata yulubin liga? Xa n jɔndin fala ε xa, nanfera ε mi lama n na?

47 Naxan fataxi Ala ra, na a tuli matima nen Alaa falan na. E mi ε tuli matima bayo Ala gbee mi ε tan na.”

### *Yesu nun Ibrahima fe*

48 Yahudiyane yi Yesu yabi, e naxa, “Nxu mi jɔndin xan falan ba, fa fala Samariya kaan nan i tan na jinan jaxin naxan fɔxɔ ra?”\*

49 Yesu yi e yabi, a naxa, “Yinnan mi n tan fɔxɔ ra. N na n Fafe Ala nan tun binyama, koni ε tan n yelefuma.

50 N mi binyen fenma n yete xa. Ala naxan kitin sama, na nan binyen fenma n tan xa.

51 N xa jɔndin fala ε xa, naxan na n ma falan suxu, na kanna mi sayaan sote habadan!”

52 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata a kolon yati, fa fala yinnana i tan fɔxɔ ra! Ibrahima bata faxa, nabine fan bata faxa, koni i tan naxa, ‘Naxan na n ma falan suxu, na kanna mi sayaan sote habadan.’

53 I tan gbo nxu fafe Ibrahima xa ba, naxan bata faxa? Nabine fan bata faxa. I ya fe mirixi di?”

54 Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa n yi n yete binya nun, n ma binyen mi findima sese ra. N Fafe nan n binyama, ε a falaxi naxan ma fa fala ε Ala nan a ra.

55 E mi a tan kolon, koni n tan a kolon. Xa n na a fala fa fala n mi a kolon, n bata findi wule xelen na nayi alo ε tan. Koni n na a kolon, n na a falan suxuma.

56 E fafe Ibrahima yengi yi tixi n fa waxatin na sewani. A bata a to, a yi sewa.”

57 Yahudiyane yi a fala a xa, e naxa, “I munma jee tonge suulun soto singen, i yi Ibrahima to nun ba?”

58 Yesu yi e yabi, a naxa, “N xa jɔndin fala ε xa, Ibrahima barixi nen, n tan na yi.”†

59 Na ma, e yi gemene tongo a magolon xinla ma, koni Yesu yi a luxun, a mini Ala Batu Banxini.

## 9

### *Yesu yi danxutɔɔn yeen nabi*

1 Yesu yi a masiga tima waxatin naxan yi, a yi xemena nde to naxan barixi danxutɔyani.

\* **8:48:** Na waxatini Yahudiyane yi **Samariya kaane** yatexi kafirine nan na. E fe fɔlɔden sebexi Mangane Firinden 17.24 kui. † **8:58:** Yesu a alayana a fe falaxi wundoni yireni ito yi. Na feen mon sebexi Xɔɔyaan 3.14 kui, na naxa fa fala Ala xinla yeteen findixi na falan nan na bayo Ala naxa menni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mon naxa menni fa fala a yeteen xili nen “N Na Yi.” Nayi, Yesu to a falama muxune xa fa fala “Ibrahima barixi nen, n tan na yi,” na bunna nen fa fala Yesu findixi Alaa falan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mon sebexi Yoni 1.1 kui.

<sup>2</sup> A xarandiine yi a maxōdin, e naxa, “Karamōxō, nanfera xēmeni ito barixi danxutōyani, a yetēen nan yulubin ligaxi ba hanma a sōtō muxune?”

<sup>3</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “A yetēna yulubin xa mi a danxuxi, a sōtō muxune fan gbeen mi a danxuxi. A danxuxi nēn alogo Ala sēnben wanla xa mayita yamaan na a tan xōn ma.

<sup>4</sup> Fanni sogen texi fō en xa n xē muxuna wanle kē nēn. Amasōtō kōeen somaan ni i ra, muxe mi nōe walē waxatin naxan yi.

<sup>5</sup> N dunuḡa yi waxatin naxan yi, dunuḡa kēnenna nan n tan na.”

<sup>6</sup> Yesu to na fala, a dēgen namini bōxōni, a bēnden namulan a ra, a boron bōli danxutōon yēene ma.

<sup>7</sup> A yi a fala xēmen xa, a naxa, “Sa i yēen naxa ige ramaradeni naxan xili Siloyan.” Siloyan bunna nēen, “Xerana.” Na ma, xēmen yi siga, a sa a yēen naxa. A xēmatōna, a seen to.

<sup>8</sup> Na xanbi ra, a dōxō bodene nun muxun naxanye yi a toma xandi tideni a fōlōni, ne yi maxōdinna ti, e naxa, “Xēmen naxan yi dōxi xandi tideni nun, na xa mi ito ra ba?”

<sup>9</sup> Nde naxa, “A tan nan a ra.” Koni bonne naxa, “En-ēn, e maliga nēn tun!” Koni xēmen yetēen yi a fala, a naxa, “N tan nan yati a ra.”

<sup>10</sup> E yi a maxōdin, e naxa, “I yēen nabixi di?”

<sup>11</sup> A yi e yabi, a naxa, “Xēmen naxan xili Yesu, na nan bēnden namulanxi a yi boron bōli n yēene ma. A yi a fala n xa, a naxa, ‘Siga Siloyan yi, i sa i yēen naxa.’ Nayi, n sa n yēen naxa, n yi seen to.”

<sup>12</sup> E yi a maxōdin, e naxa, “Na xēmen minen yi?”

A yi e yabi, a naxa, “N mi a kolon.”

### *Farisi muxune yi danxutōon maxōdin*

<sup>13</sup> Nba, xēmen naxan yi danxuxi nun, e yi siga na ra Farisi muxune fēma.

<sup>14</sup> Anu, Yesu bēnden namulan waxatin naxan yi, a xēmen yēene rabi, Matabu Lōxōn nan yi a ra.

<sup>15</sup> Nanara, Farisi muxune mōn yi xēmen maxōdin a yēen nabi kiin ma. A yi a fala e xa, a naxa, “A bēnden nan namulanxi, a yi a bōli n yēene ma, n yi n yēen naxa, iki n bata seen to.”

<sup>16</sup> Farisi muxuna nde naxa, “Xēmen naxan ito ligaxi, na mi fataxi Ala xan na, amasōtō a mi Matabu Lōxōn tōnna suxi.” Koni nde gbete naxa, “Yulubi kanna nōe kabanako fe sifani itoe lige ba?” Na ma, e yitaxun.

<sup>17</sup> Nba, Farisi muxune mōn yi xēmen maxōdin, e naxa, “I tan naxa a di a fe yi, a i tan naxan yēeye rabixi?”

A yi e yabi, a naxa, “Nabiin nan a ra.”

<sup>18</sup> Benun e xa xēmen sōtō muxune xili, Yahudiyane mōn mi yi laxi a ra a danxutōon nan yi a ra, a bata seen to.

<sup>19</sup> E yi e maxōdin, e naxa, “E diin nan ito ra ba, ε naxan ma a a sōtōxi danxutōyaan nin? Nanfe ligaxi a to fa seen toma iki?”

<sup>20</sup> A sōtō muxune yi e yabi, e naxa, “Nxu a kolon fa fala a nxō diin na a ra. Nxu mōn a kolon a sōtōxi danxutōyaan nin.

<sup>21</sup> Koni nxu mi a kolon naxan a ligaxi a fa seen toma iki. Naxan a yēen nabixi, nxu mi na fan kolon. E a maxōdin, bayo dii jōre mi fa a ra sōnōn. A yetēen xa ε yabi!”

<sup>22</sup> A sōtō muxune ito fala nēn, amasōtō e yi gaxuxi Yahudiyane yēe ra, bayo Yahudiyane bata yi lan a ma fa fala naxan na a tiye a ra, a Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, e na kanna kedima nēn salide banxini.

23 Na nan a liga, a sɔtɔ muxune naxa, “E a maxɔdin, amasɔtɔ dii jɔrɛ mi fa a ra sɔnɔn!”

24 E mɔn yi na xɛmɛn xili naxan yi danxuxi, e yi a fala a xa, e naxa, “Nɔndin fala, i binyen fi Ala ma! Nxu a kolon fa fala yulubi kanna nan na xɛmɛn na.”

25 Xɛmɛn yi e yabi, a naxa, “N tan mi a kolon xa yulubi kanna nan a ra. N naxan kolon, danxutɔɔn nan yi n na, koni iki n seen toma!”

26 E yi a maxɔdin, e naxa, “A nanfe ligaxi i ra? A i yɛɛn nabixi di?”

27 A yi e yabi, a naxa, “N bata yelin na falɛɛ xa, koni ɛ mi ɛ tuli mati. Nanfera ɛ mɔn waxi a mɛ feni? E fan waxi findi feni a xarandiine nan na ba?”

28 E yi a makonbi, e yi a fala a xa, e naxa, “A xarandiina i tan nan na, Musa gbɛɛ xarandiine nan nxu tan na.

29 Nxu a kolon fa fala Ala falan ti nɛn Musa xa, koni nxu mi xɛmɛni ito kelide kolon!”

30 Xɛmɛn yi e yabi, a naxa, “Ee! Nba, kabanako feen nan na ra, ɛ mi a keliden kolon, koni a bata n tan yɛɛn nabi.

31 En na a kolon fa fala Ala mi a tuli matima yulubi kanne ra. A tuli matima a binya muxu nan xui ra naxan a sagoon ligama.

32 Xabu dunuɗa da, muxɛ munma a mɛ singen fa fala muxuna nde bata danxutɔɔn yɛɛn nabi naxan sɔtɔxi danxutɔyani.

33 Xa xɛmɛni ito mi fataxi Ala xan na nun, a mi yi nɔɛ fefe lige nun.”

34 E yi a yabi, e naxa, “I sɔtɔxi yulubin yetɛɛn nin, i kataxi nxu xaran feen nan na ba?” E yi a kedi tanden ma.

### *Danxutɔyana Alaa feene yi*

35 Yesu yi a mɛ fa fala a e bata xɛmɛn kedi. A yi a to, a naxa, “I bata dɛnkeleya Muxuna Dii Xɛmɛn ma ba?”

36 Xɛmɛn yi a yabi, a naxa, “N kanna, nde na ra alogo n xa dɛnkeleya a ma?”

37 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I bata yelin a toɛ, a tan nan falan tima i xa iki.”

38 Xɛmɛn yi a fala, a naxa, “N Marigina, n bata dɛnkeleya i ma.” A yi a xinbi sin Yesu bun ma.

39 Yesu naxa, “N faxi dunuɗa makitiden nin alogo danxutɔne xa seen to, yɛɛ kanne yi danxu.”

40 Farisi muxuna ndee yi a fɛma na yi, ne yi a xuiin mɛ. E yi a maxɔdin, e naxa, “I yengi a ma danxutɔɔn nan nxu tan fan na ba?”

41 Yesu yi e yabi, a naxa, “Xa danxutɔɔn nan yi ɛ ra nun, ɛ mi yi yatema yulubi kanna ra na yi. Koni bayo ɛ naxa, ‘Nxu seen toma,’ ɛ yulubin luma nɛn ɛ ma na yi.”

## 10

### *Yɛɛɛ kulana fe sandana*

1 Yesu naxa, “N xa jɔndin fala ɛ xa, muxun naxan mi soma xuruse sansanni fata a so dɛɛn na, koni a te sansanna ra, muɗaden nun mafu tiin nan na kanna ra.

2 Muxun naxan soma xuruse sansanni fata a dɛɛn na, xuruse rabaan nan na kanna ra.

3 Dɛ kantanna dɛɛn nabima a xa nɛn. A na a yɛxɛɛne xili waxatin naxan yi, e a xuiin mɛma nɛn, a yi e ramini.

4 A na a gbeene ramini waxatin naxan yi, a ti e yɛɛ ra, a yɛxɛɛne birama a fɔxɔ ra nɛn, amasɔtɔ e a xuiin kolon.

5 E mi birama muxu gbɛtɛ fɔxɔ ra, e gima muxu gbɛtɛ yɛɛ ra nɛn, amasɔtɔ e mi a xuiin kolon.”

6 Yesu yi sandani ito sa e xa, koni a feen naxan falama e xa, e mi na famu.

*Yesu, xuruse raba fajina*

7 Nayi, Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “N xa jɔndin fala ε xa, n tan nan sansanna so dɛɛn na yɛxɛene xa.

8 Naxanye birin faxi n yɛɛ ra, muɔadene nun mafu tiine nan yi ne ra. Koni yɛxɛene mi e tuli mati ne xuine ra.

9 N tan nan sansanna so dɛɛn na. Muxu yo so n tan xɔn ma, na kisima nɛn. Na nɔɛ minɛ nɛn a so, a yi balon sɔtɔ.

10 Muɔaden mi fama fefe ra fɔ muɔan nun faxa tiin nun kalan xili ma. N tan faxi nɛn alogo e xa dunɔɔa yi gidi dɛfexin sɔtɔ.”

11 “N tan nan xuruse raba fajin na. Xuru se raba fajin tinɔɔe nɛn, a faxa yɛxɛene fe ra.

12 Koni walikɛɛn tan mi luxi alo xuruse rabana bayo a gbee mi yɛxɛene ra. Xa a kankon to fɛ, a yɛxɛene rabɛɔinma nɛn, a yi a gi. Kankon yi wuru yɛxɛɛ kuruni a yi e raxuya ayi.

13 Walikɛɛn nan na ra, yɛxɛene fe kɔntɔfili mi a ma.

14 N tan nan xuruse raba fajin na. N na n ma xuruseene kolon, e fan n kolon

15 alo Fafana n kolon kii naxan yi, alo n fan Fafan kolon kii naxan yi. N nan n niin fima nɛn n ma xuruseene fe ra.

16 Yɛxɛɛ gbɛtɛye n yii naxanye mi kulani ito yi fɔ n xa fa ne fan na. E tuli matima nɛn n xuiin na. E findi kuru kedenna ra xuruse raba kedenna xa.

17 N Fafe Ala bata n xanu amasɔtɔ n bata n niin fi, alogo n mɔn xa sa a sɔtɔ.

18 Muxu yo mi n niin bɛ n yi, koni n na a fima nɛn n yɛtɛ ra. Sɛnbɛna n yii, n yi a fi, a sɛnbɛn mɔn n yii, n yi a tongo. N yamarini ito nan sɔtɔxi n Fafe Ala ra.”

19 Yahudiyane mɔn yi yitaxun na falane fe ra.

20 E wuyaxi yi a fala, e naxa, “Yinna jaxin nan ito fɔxɔ ra. Seen bata so a yi! E tuli matima a ra nanfera?”

21 Koni bonne naxa, “Yinna jaxin naxan fɔxɔ ra, na mi falan tima na kiini. Yinnan nɔɛ danxutɔɔn yɛɛn nabiyɛ ba?”

*Yahudiyane yi e mɛ Yesu ra*

22 Ala Batu Banxin nabi waxatin sanla sɛwan nan yi a ra Yerusalɛn taani, xunbeli waxatini.

23 Yesu yi a masiga tima Ala Batu Banxin tanden ma Sulemani a Gagene bun ma.

24 Yahudiyane yi a rabilin, e yi a fala a xa, e naxa, “I sikɛni ito bama nxu ma waxatin mundun yi? Xa Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, a fala nxu xa kɛɛnni.”

25 Yesu yi e yabi, a naxa, “N bata yelin a fale ε xa, koni ε mi laxi a ra. N kabanako fe wanla naxanye kɛma n Fafe Ala sɛnbɛni, ne nan n seren na.

26 Koni ε mi laxi n na, amasɔtɔ n ma yɛxɛene mi ε tan na.

27 N ma yɛxɛene n xuiin mɛma nɛn. N na e kolon, e birama nɛn n fɔxɔ ra.

28 N habadan nii rakisin fima e ma nɛn, e mi faxɛ habadan. Muxu yo mi nɔɛ e bɛ n yii.

29 N Fafe Ala naxan e soxi n yii, na gbo birin xa. Muxu yo mi nɔɛ e bɛ n Fafe Ala yii.

30 N tan nun n Fafe, keden nan nxu ra.”

31 Yahudiyane mɔn yi gɛmɛne tongo a magɔlɔn xinla ma.

<sup>32</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “N bata wali faji wuyaxi ke e yetagi n Fafe Ala barakani. E n magɔɔnma wanla mundun ma fe ra ne ye nayi?”

<sup>33</sup> Yahudiyane yi a yabi, e naxa, “N xu mi i magɔɔnma wali fajine xan ma fe ra fo i Ala rayelefun naxan tima! Bayo muxun nan tun i tan na, koni i kataxi i xa i yete findi Ala ra!”

<sup>34</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “A mi seɓexi e sariyani ba, a Ala naxa, ‘Alane nan e tan na.’”

<sup>35</sup> Kitabun naxan falaxi jɔɔndin nan na ra habadan. Alaa falan tixi muxun naxanye xa, xa a yi a fala ne ma, a ‘alane’ nan ne ra,

<sup>36</sup> nanfera e tan naxa, a n tan bata Ala rayelefu n to a falaxi a Alaa Dii Xemen nan n tan na? N Fafe Ala nan n sugandixi, a yi n nafa dunuɓa yi.

<sup>37</sup> Awa, xa n mi Fafe Alaa wanla kema hali e mi la n na.

<sup>38</sup> Koni xa n na e kema, xa e mi la n na, e la n ma wanle ra alogo e xa a kolon fa, a Fafana n yi e nun n tan fafani.”

<sup>39</sup> Yahudiyane mɔn yi kata Yesu suxu feen na, koni a yi a ba e yii.

<sup>40</sup> Yesu mɔn yi xete Yuruden kidi ma, Yoni yi marafuun tima denaxan yi igeni a folɔni. A sa lu na.

<sup>41</sup> Muxu wuyaxi yi fa a fema, e naxa, “Yoni mi kabanako fe liga, koni a falan naxanye birin tixi xemeni ito a fe yi, jɔɔndin nan ne ra.”

<sup>42</sup> Muxu wuyaxi yi denkeleya a ma menni.

## 11

### *Lasarusi faxa fena*

<sup>1</sup> Xemenana nde yi furaxi, naxan yi xili Lasarusi Betani kaana, Mariyama nun a tada jaxalanmana, Marata yi dɔxi taan naxan yi.

<sup>2</sup> Mariyama findi jaxanla nan na naxan latikɔnɔnna sa Marigin sanne ma, a yi e masugusugu a xun seɓene ra, na ngaxakedenna Lasarusi nan yi furaxi.

<sup>3</sup> Nanara, a tadane yi xeraan nasiga Yesu ma, e naxa, “Marigina, i xoyin bata fura.”

<sup>4</sup> Yesu to na me, a naxa, “Saya fure mi a ra. Ito ligaxi nen alogo Ala xa binya. Alaa Dii Xemen binyama nen fureni ito xɔn ma.”

<sup>5</sup> Marata nun a xunyen jaxalanmaan nun Lasarusi yi rafan Yesu ma han!

<sup>6</sup> Anu, a to a me fa fala a Lasarusi furaxi, a yi denaxan yi, a mɔn yi xii firin ti menni.

<sup>7</sup> Na xanbi ra, a yi a fala a xarandiine xa, a naxa, “En xete Yudaya yamanani.”

<sup>8</sup> A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “Karamɔxɔ, a munma bu singen Yahudiyane yi waxi i magɔɔn feni, i mɔn waxi xete feni menna nin ba?”

<sup>9</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Yanyin birin na, kenenna mi na ba? Naxan na sigan ti yanyin na, na mi dagalanma ayi amasɔto a dunuɓa kenenna toma.

<sup>10</sup> Koni xa muxun sigan ti kɔeen na, a dagalanma ayi nen amasɔto kenenna mi na.”

<sup>11</sup> Yesu to na fala, a naxa, “En xoyin Lasarusi xiin nen, koni n xa sa a raxulun.”

<sup>12</sup> A xarandiine yi a fala a xa, e naxa, “Marigina, xa a xiin nen, a kendeyama nen.”

<sup>13</sup> Koni Yesu yi Lasarusi faxa feen nan ma fe falama nun. A xarandiine yi mirixi a ma, a xixɔnla nan tun yi a ma.

<sup>14</sup> Nanara, Yesu yi falan makenen e xa, a naxa, “Lasarusi faxaxin nan a ra.

\* 10:34: Yaburin 82.6

15 Koni n bata sɛwa ε tan ma fe ra bayo n mi yi a fɛma nun, alogo ε xa dɛnkɛleya. En siga a fɛma.”

16 Nayi, Tomasi, naxan yi xili a “Gulunna,” na yi a fala xarandiin bonne xa, a naxa, “En fan xa siga, alogo en birin xa sa faxa!”

### *Yesu nan nii rakisın fima*

17 Yesu to fa, a yi a kolon a Lasarusi maluxunna bata yi xii naanin ti.

18 Betani nun Yerusalɛn taan yi tagi so, fɔ kilo saxan jɔxɔn.

19 Yahudiya wuyaxi bata yi fa nun Marata nun Mariyama xunyɛ xɛmɛmaan saya xɔntɔnna tideni e ma.

20 Marata to a mɛ, a Yesu fama, a yi siga a ralandeni koni Mariyama yi lu banxini.

21 Marata yi a fala Yesu xa, a naxa, “N Marigina, xa i yi be nun, n xunyɛn mi yi faxɛ nun!”

22 Koni n na a kolon, hali iki, i na Ala maxandi fefe ra, a na ligama i xa nɛn.”

23 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I xunyɛn mɔn kelima nɛn sayani.”

24 Marata yi a yabi, a naxa, “N na a kolon a kelima nɛn sayani dunuɔa rapanni.”

25 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N tan nan marakeli tiin na sayani e nun nii rakisın na. Naxan na dɛnkɛleya n tan ma, hali a faxa, a nii rakisın sɔtɔma nɛn.

26 Naxan na lu a nii ra a dɛnkɛleya n ma, na mi faxɛ mumɛ! I laxi ito ra ba?”

27 Marata yi a yabi, a naxa, “Ɔn Marigina, n laxi a ra fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan i tan na, Alaa Dii Xɛmɛna, naxan yi fama dunuɔa yi nun.”

28 Marata na fala xanbini, a xɛtɛ, a yi a xunyɛn Mariyama xili wundoni, a yi a fala a xa, a naxa, “Karamɔxɔ be yi, a i xilima.”

29 Mariyama na mɛ waxatin naxan yi, a yi keli mafurɛn, a sa a ralan.

30 Yesu munma yi taan li nun, Marata a li dɛnaxan yi, a yi mɛnna nin nun.

31 Yahudiyın naxanye siga Mariyama xɔntɔndeni, ne a to waxatin naxan yi Mariyama bata keli mafurɛn, a mini, e yi bira a fɔxɔ ra. E yengi yi a ma, a sigan gaburun dɛɛn nan na wugadeni.

32 Mariyama Yesu fɛman li waxatin naxan yi, a yi a to, a yi a xinbi sin a bun ma, a naxa, “Marigina, xa i yi be nun, n xunyɛn mi yi faxɛ nun!”

33 Yesu yi a to, a wugama, Yahudiyın naxanye fan yi a fɔxɔ ra, ne fan yi wugama, na yi a niin sunu han!

34 A yi e maxɔdin, a naxa, “Ɛ a maluxunxi minɛn yi?” E yi a yabi, e naxa, “Marigina, fa a mato.”

35 Yesu yi wuga.

36 Na ma, Yahudiyane naxa, “A bata a xanu kii naxan yi, ε na mato!”

37 Koni nde naxa, “Ito xa mi danxutɔɔn yɛɛn nabi ba? A mi yi a ligɛ nun, Lasarusi nama faxa ba?”

### *Lasarusi rakeli fena sayani*

38 Yesu bɔɔnɛn yi sunuxi, a siga gaburun dɛɛn na. Faranna nan yi a ra nun, gɛmɛn saxi a dɛɛn na.

39 Yesu yi e yamari, a naxa, “Ɛ gɛmɛn ba a dɛ ra!” Faxa muxun tadan naxalanmaan Marata yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, a xirin nan fa minima iki amasɔtɔ a maluxunna bata soge naanin ti.”

40 Yesu yi a fala a xa, a naxa, “N mi yi a fala i xa nun fa fala xa i dɛnkɛleyaxi, i Alaa binyen toma nɛn?”

<sup>41</sup> Nayi, e γεμεν ba na. Yesu yi a γεε rate kore, a yi Ala maxandi, a naxa, “N Fafe, n barikan birama i xa amasoto i bata n xuiin me.

<sup>42</sup> N na a kolon fa fala i n xuiin mema waxatin birin. Koni n ni ito falama muxuni itoe nan ma fe ra naxanye tixi be, alogo e xa la a ra fa fala a i tan nan n xexi.”

<sup>43</sup> A to na fala, a yi a xuiin te, a naxa, “Lasarusi, mini!”

<sup>44</sup> Faxe muxun yi keli gaburun kui, a sanna nun a yiine raxidixi kasangenna ra, a xunna fan mafilixi kasangenni. Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E a mafulun, e a lu, a xa siga.”

*E wundo fena Yesu xili ma*

*Matiyu 26.1-5, Maraka 14.1-2, Luka 22.1-2*

<sup>45</sup> Nanara, Yahudiyani naxanye yi na Mariyama xontondeni, Yesu feen naxan liga, e to na to, e wuyaxi yi denkeleya a ma.

<sup>46</sup> Koni nde yi siga Farisi muxune fema. Yesu feen naxan ligaxi, e sa na fala e xa.

<sup>47</sup> Nanara, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune yi kitisa yamaan xili bode toni, e naxa, “En nanfe ligama? Xemeni ito kabanako fe wuyaxi ligama!

<sup>48</sup> Xa en na a lu iki, muxune birin denkeleyama a ma nen. Romi kuntigine kelima nen, e yi en ma yire sarijanxin kala e nun en siyaan birin!”\*

<sup>49</sup> E tan nde keden nan yi xili Kayafa, naxan yi Saraxarali Kuntigi Singen na nun na jeen na, a yi a fala, a naxa, “E mi fefe kolon!

<sup>50</sup> E mi a kolon ba, fa fala a fisa muxu kedenna xa faxe yamaan xa benun siyaan birin xa halagi?”

<sup>51</sup> Anu, a mi na falaxi a yete ma. Kayafa to yi saraxarali kuntigiyani nun na jeen na, a waliyiya falan nan tixi na ra fa fala Yesu xa faxe Yahudiyane siyaan xa.

<sup>52</sup> Koni na siyaan gbansanna xa mi a ra fo Ala diin naxanye xuyaxi ayi, a yi ne findi yama kedenna ra.

<sup>53</sup> Nba, folo na waxatin ma, Yahudiya kuntigine yi Yesu faxe feni ton.

<sup>54</sup> Nanara, Yesu mi fa a masiga ti Yudaya yamanani kenenni sonon koni a keli, a siga taana nde yi tonbonna dexon ma, denaxan xili Efram. E nun a xarandiine yi lu na yi.

<sup>55</sup> Yahudiyane sanla, Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla<sup>†</sup> bata yi maso. Muxu wuyaxi yi keli na yamanani siga Yerusalem taani alogo e xa sa e yete rasarijan benun sanla xa a li.

<sup>56</sup> E yi lu Yesu fenje. E yi malanxi Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, e yi lu e bode maxodinjje, e naxa, “E mirixi nanse ma? A mi fe sanli ba?”

<sup>57</sup> Saraxarali kuntigine nun Farisi muxune bata yi yamarin fi, e naxa, xa naxan Yesu yire kolon, a xa a yire ba alogo e xa sa a suxu.

## 12

*Latikannonna sa fena Yesu ma*

*Matiyu 26.6-13, Maraka 14.3-9*

\* **11:48:** Yesu a waxatini, Romi kaane Isirayila yamanan suxu nen yengeni. Nayi, xa Yerusalem taani maxa jaxi ra, Romi kaane yi na yatema nen muruten na nun, e fa yengen so, e taan yirene kala. Na nan gaxu yi Isirayila kaane ma. † **11:55: Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxe koe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoroyaana 12.1-13 kui.



<sup>1</sup> A bata yi lu soge sennin benun Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla xa a li, Yesu yi siga Betani taani, Lasarusi yi dɔxi dɛnaxan yi, Yesu naxan nakeli sayani.

<sup>2</sup> E yi donseen nafala a xa na yi. Lasarusi yi dɔxi Yesu fɛma a dɛgedeni, Marata yi walima e xa.

<sup>3</sup> Nba, Mariyama yi latikɔnɔnna sare xɔdɛxɛn litiri tagi tongo, naxan xili naradi, a yi a sa Yesu sanne ma. A yi e masugusugu a xunseɛxɛn na. Latikɔnɔnna xirin yi banxin suxu.

<sup>4</sup> Yudasi Isakariyoti, Yesu a xarandiina nde naxan yi a yanfama, a a so yiini, na yi a fala, a naxa,

<sup>5</sup> “Nanfera latikɔnɔnni ito mi matixi gbeti gbanan kɛmɛ saxan na, a so yiigelitɔne yii?”

<sup>6</sup> A mi na falaxi fa fala a xaminxi yiigelitɔne fe ra, koni bayo muɲaden nan yi a tan na nun. Gbeti bɛnbɛnla yi ramaraxi a tan nan yii. A yi na gbetina nde donma nun.

<sup>7</sup> Koni Yesu naxa, “Fata a ra! A ito maraxi n binbin maluxun lɔxɔn nan yɛɛ ra.

<sup>8</sup> Yiigelitɔne e fɛma waxatin birin koni n tan mi luma e fɛma waxatin birin.”

### *E yi Lasarusi fan faxa feni tɔn*

<sup>9</sup> Yahudiya wuyaxi yi a mɛ, a Yesu na yi. E yi siga Yesu nun Lasarusi fan matodeni Yesu naxan nakeli sayani.

<sup>10</sup> Na ma, saraxarali kuntigine yi Lasarusi fan faxa feni tɔn.

<sup>11</sup> Amasɔtɔ Yahudiya wuyaxi yi xɛtɛma e fɔxɔ ra, e yi dɛnkɛlɛya Yesu ma Lasarusi a fe ra.

### *Yesu yi so Yerusalɛn taani*

#### *Matiyu 21.1-11, Maraka 11.1-11, Luka 19.28-40*

<sup>12</sup> Na xɔtɔn bode, yama gbeen naxan yi faxi sanli, ne yi a mɛ, a Yesu fama Yerusalɛn taani.

<sup>13</sup> Nanara, e sa tugu yiine masɛgɛ, e sa a ralan, e sɔnxɔ, e naxa, “Ala tantun! Naxan fama Marigin xinli, Ala xa na baraka! Ala xa Isirayila Mangan baraka!”

<sup>14</sup> Yesu yi sofanla to, a dɔxɔ a fari alo a sɛbɛxi Kitabuni kii naxan yi, a naxa,

<sup>15</sup> “Siyon kaane, e nama gaxu!

A mato, e mangan fama.

A dɔxi sofali diin fari.”\*

<sup>16</sup> A xarandiine mi yi na birin famuxi singen, koni Yesu binya waxatin naxan yi, nayi e yi a kolon a na feene yi sɛbɛxi a tan nan ma fe ra, a e tan yetɛn bata yi na liga a xa.

<sup>17</sup> Yamaan naxan yi Yesu fɛma a Lasarusi xili gaburun na waxatin naxan yi, a yi a rakeli sayani, ne birin yi lu na seren bɛ.

<sup>18</sup> Nanara, yamaan yi siga a ralandeni amasɔtɔ e bata a mɛ Yesu kabanako feen naxan ligaxi.

<sup>19</sup> Farisi muxune yi a fala e bode xa, e naxa, “E mi a to, en katan naxan tima, a munanfan yo mi en ma! A mato, dunuɲa muxune birin biraxi a fɔxɔ ra!”

### *Girɛkina ndee yi Yesu fen*

<sup>20</sup> Girɛkina ndee bata yi siga sanli Ala batudeni.

<sup>21</sup> E fa Filipi fɛma naxan yi kelixi Betasada taani Galile yamanani, e yi maxɔdinna ti, e naxa, “Nxu Fafe, nxu waxi a xɔn ma, nxu xa Yesu to.”

<sup>22</sup> Filipi yi sa a fala Andire xa, e firinna birin yi siga, e sa a fala Yesu xa.

\* 12:15: Sakari 9.9

<sup>23</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Muxuna Dii Xεμεν binya waxatin bata a li.

<sup>24</sup> N xa ρανδιν fala ε xa, fanni sansi κεεεν mi bira βαχωνι a γεε maluxun, a mi wuyε ayi. Koni xa a γεε maluxun, a solima nen, a wuya ayi.

<sup>25</sup> Muxu yo niin nafan a ma, a βονομα a yi nen, koni muxu yo a με a niin na dunuηa ito yi, na a ramarama nen habadan nii rakisini.

<sup>26</sup> Muxu yo waxi a xon ma, a xa wanla ke n xa fε a xa bira n fεxο ra nen. Nayi, n denaxan yi, n ma walikeen fan luma nen menni. Muxu yo wanla kema n xa, n Fafe Ala na binyama nen.”

### *Yesu yi a faxa feen fala*

<sup>27</sup> Yesu naxa, “N βορεν τωρoxi na a ra iki. N nanfe falama? N xa a fala ba, fa fala, ‘N Fafe, i nama tin waxatini ito xa n li?’ Anu, n faxi na nan ma.

<sup>28</sup> N Fafe, i xinla binya!” Nayi, fala xuiin yi keli kore naxan a fala, a naxa, “N bata a binya, n mən a binyama nen.”

<sup>29</sup> Yamaan naxan yi tixi na, ne yi fala xuiin με, e naxa, “Galanna bata a xui ramini!” Ndee naxa, “Malekan bata falan ti a xa!”

<sup>30</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “Fala xuini ito mi minixi n tan ma fe ra, fε e tan ma fe ra.

<sup>31</sup> Dunuηa kitin bolon waxatin bata a li iki. Ala dunuηani ito kuntigi ρaxin kedima nen iki.

<sup>32</sup> N na yite† βαχον ma waxatin naxan yi, n muxune birin mabandunma nen n ma.”

<sup>33</sup> A ito falaxi nen alogo a xa a faxa kiin yita e ra.

<sup>34</sup> Yamaan yi a yabi, e naxa, “Nxu bata a kolon Sariya Kitabun xon, a Alaa Muxu Sugandixin luma nen habadan. I tan a falama nanfera fa fala a Muxuna Dii Xεμεni tema nen? Nde Muxuna Dii Xεμεni ito ra?”

<sup>35</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “Κεεenna kannna mən ε γεε singen waxatidi tun. Κεεenna ε tagi waxatin naxan yi ε sigan ti, alogo dimin nama so ε ma. Bayo naxan dimini, na mi a sigaden kolon.

<sup>36</sup> Κεεenna kannna ε tagi waxatin naxan yi, ε denkeleya a ma, alogo ε xa findi κεεenna muxune ra.”

Yesu ito fala e xa waxatin naxan yi, a yi siga, a a luxun e ma.

### *Yahudiyane mi tin denkeleye*

<sup>37</sup> Hali a to kabanako fe wuyaxi liga e γεε xori, e mi la a ra.

<sup>38</sup> Na liga nen alogo Nabi Esayi fala xuiin xa kamali, a naxa, “Marigina, nde laxi nxo falan na? Marigina a senben makeenen nde xa?”‡

<sup>39</sup> Nanara, e mi yi nεε denkeleye bayo Esayi mən naxa,

<sup>40</sup> “A bata e γεεε danxu,  
a yi e βορεν xοδoχo ayi,  
alogo e γεεεε nama toon ti,  
e xaxinla nama feene famu,  
a e nama maxεεε,

Ala yi e rakεndεya.”§

<sup>41</sup> Esayi na falaxi nen, bayo a bata yi Yesu a binyen to, a yi a tan nan ma fe falama.

<sup>42</sup> Anu, hali yamaan kuntigine γεε, muxu wuyaxi denkeleya nen Yesu ma. Koni e mi yi tinma a fale Farisi muxune fe ra alogo e nama e ramini salideni.

<sup>43</sup> A rafan e ma muxune xa e binya benun Ala xa e binya.

† 12:32: Yesu **yite** nen a yelin xanbini gbangbanηε wudin ma. A mən yi **te** ariyanna yi. Yesu falan tima na fe firinna nan ma. A mato Yoni 3.14 kui. ‡ 12:38: Esayi 53.1 § 12:40: Esayi 6.9-10

*Kitisana*

<sup>44</sup> Yesu yi a xuini te, a naxa, “Naxan na denkeleya n ma, a mi denkeleyaxi n tan xan tun ma fɔ naxan n xexi.

<sup>45</sup> Muxu yo n to, na bata n xe muxun fan to.

<sup>46</sup> N bata fa dunuɓa yi alo kenenna kanna. Naxan na denkeleya n ma, na mi luyɛ dimini.

<sup>47</sup> Muxu yo n ma falan mɛ, a mi a suxu, n tan xa mi a yalagima. Amasotɔ n mi faxi dunuɓa muxune yalagideni, fɔ e rakisideni.

<sup>48</sup> Naxan na a mɛ n na, a mi tin n ma falane suxe. N ma falan na kanna yalagima nɛn lɔxɔ dɔnxɛni.

<sup>49</sup> Amasotɔ n mi falan tima n yete xan ma fe ra fɔ n Fafe Ala naxan n xexi. Na nan n ma fala tixine yamarima n ma.

<sup>50</sup> N na a kolon fa fala a yamarin findima nɛn habadan nii rakisin na. N falan tiin nɛn alo n Fafe Ala a yamarixi n ma kii naxan yi.”

**13***Yesu yi a xarandiine sanne maxa*

<sup>1</sup> Nba, na xɔtɔn bode, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla nan yi a ra. Yesu yi a kolon fa fala a keli waxatin bata a li dunuɓa yi, siga a Fafe Ala konni. A gbee muxun naxanye yi dunuɓa yi, a yi ne xanu waxatin birin, a yi e xanu han a rajanna.

<sup>2</sup> E yi e deɓema waxatin naxan yi, Yinna Manga Setana bata yi yelin soɛ Simɔn ma dɩi xɛmɛn Yudasi Isakariyoti bɔɓɓeni a xa Yesu yanfa, a a so yiini.

<sup>3</sup> Yesu yi a kolon fa fala Fafe Ala bata feen birin sa a senbeni. A yi a kolon fa fala a fataxi Ala nan na, a mɔn sigama Ala nan ma.

<sup>4</sup> Nanara, e to yi e deɓema, a yi keli, a yi a doma gbeen ba a ma, a dugin xidi a tagi.

<sup>5</sup> Na xanbi ra, a yi igen sa ige sa seen kui, a yi fɔlɔ a xarandiine sanne maxɛ. Dugin naxan yi xidixi a tagi, a yi e sanne masugusugu na ra.

<sup>6</sup> A yi fa Simɔn Piyeri fema, na yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, i tan nan n sanna maxama ba?”

<sup>7</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “I mi a kolon n naxan ligama iki, koni i fama a kolondenɩ nɛn.”

<sup>8</sup> Piyeri yi a fala, a naxa, “I tan mi n sanna maxɛ mumɛ!” Yesu yi a yabi a naxa, “Xa n mi i sanna maxa, i mi findɛ n ma xarandiin na.”

<sup>9</sup> Simɔn Piyeri yi a yabi, a naxa, “Marigina, i nama n sanna gbansanna maxa nayi, koni e nun n yiine nun n xunna!”

<sup>10</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Naxan bata a gbindin maxa, na mako mi fa a maxan ma fɔ a sanne, bayo a sarɩɓan. E fan sarɩɓan, koni e birin mi a ra.”

<sup>11</sup> Yesu yi a yanfa muxun kolon. Nanara, a yi a fala, a naxa, “E birin mi sarɩɓan.”

<sup>12</sup> Yesu yelin e sanne maxɛ waxatin naxan yi, a yi a doma gbeen nagodo a ma, a mɔn yi sa dɔxɔ a funfuni. A yi e maxɔdin, a naxa, “N naxan ligaxi ito ra, e na famunxi ba?

<sup>13</sup> E n tan xilima fa fala ‘Karamɔxɔ’ e nun ‘Marigina.’ Na falan lanxi amasotɔ na nan n tan na.

<sup>14</sup> Xa n tan e Marigin nun e karamɔxɔn bata e sanne maxa, e tan fan xa e bode sanne maxa.

<sup>15</sup> N misaala yitaxi e ra nɛn, alogo e xa a liga alo n na a ligaxi kii naxan yi.

16 N xa ɲɔndin fala ε xa, konyin mi gbo a kannna xa, xeraan mi gbo a xe muxun xa.

17 E bata feni itoe kolon iki, sewana ε xa, xa ε lu na lige!”

18 “N mi falan tima ε birin ma fe ra. N bata naxanye sugandi, n ne kolon. Koni fɔ Kitabun fala xuiin xa rakamali nɛn, a naxa, ‘Nxu nun naxan donseen donma nxu bode xɔn, na bata keli n xili ma.’\*†

19 N ni ito falama ε xa iki benun a xa liga. Nayi, a na liga waxatin naxan yi, ε lama a ra nɛn, fa fala, ‘N tan nan a ra, naxan na yi.’”†

20 “N xa ɲɔndin fala ε xa. Naxan na n ma xerani suxu, na bata n fan yisuxu. Naxan na n tan yisuxu, na kannna bata Ala yisuxu naxan n xe xi.”

### *Yudasi Yesu yanfama nɛn*

#### *Matiyu 26.20-25, Maraka 14.17-21, Luka 22.21-23*

21 Yesu ito fala waxatin naxan yi, a niin yi sunu! A yi sereya falani ito ti, a naxa, “N xa ɲɔndin fala ε xa, ε tan nde keden n yanfama nɛn, a n so yiini yati!”

22 A xarandiine yi e bode mato, e mi yi a kolon a yi muxun naxan ma.

23 Yesu a xarandii keden yi na, a yi naxan xanuxi kati, na yi dɔxi a dɛxɔn ma.

24 Simɔn Piyeri yi a yiin maliga na xa, a naxa, “A maxɔdin, a nde a fe falama.”

25 Na xarandiin yi a maso Yesu ra, a yi a maxɔdin, a naxa, “N Marigina, nde na ra?”

26 Yesu yi a yabi, a naxa, “N na donseen sin sabini, n na a so naxan yii, na kannna nan a ra.” Awa, a donseen sin sabini, a yi a so Simɔn ma dii xɛmɛn Yudasi Isakariyoti yii.

27 Yudasi donseen nasuxina, Setana yi so a yi sa! Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I naxan ligama, na liga mafuren.”

28 Yesu naxan fala a xa, bonna naxanye yi dɔxi e dɛgedeni, ne sese mi yi na famunxi.

29 Bayo Yudasi nan yi e gbetin marama, ndee yengi yi lu a ma, a Yesu bata a fala a xa, a xa sa sena ndee sara sanla fe ra. Hanma a xa sa sena nde so yigelitɔne yii.

30 Yudasi yi na donseen nasuxu, a mini na sa! Kɔɛɛn nan yi a ra.

### *Sariya nɛnɛna fe*

31 Yudasi siga waxatin naxan yi, Yesu naxa, “Iki, n tan Muxuna Dii Xɛmɛna binyen bata makɛnɛn, Alaa binyen fan bata makɛnɛn n barakani.

32 Xa Alaa binyen bata makɛnɛn n tan barakani, Ala yetɛna n tan Muxuna Dii Xɛmɛna binyen makɛnɛn nɛn mafuren!”

33 “N ma diine, n mi buma ε fɛma sɔnɔn. E n fenma nɛn, koni n naxan fala Yahudiyane xa, n na nan falama ε fan xa, n naxa, ‘N sigama yiren naxan yi, ε mi nɔɛ sigɛ na yi.’

34 N yamari nɛnɛn nan soma ε yi, ε bode xanu. E ε bode xanu alo n na ε xanuxi kii naxan yi.

35 E na ε bode xanu, muxune birin ε kolonma n ma xarandiine ra na nan xɔn.”

\* 13:18: Yaburin 41.10 † 13:19: A sebexi Xɔrɔyaan 3.14 kui fa fala Ala xinla yetɛɛn findixi na falan nan na bayo Ala naxa menni, “N tan na a ra, Ala naxan na yi.” Ala mɔn naxa menni fa fala a yetɛɛn xili nɛn “N Na Yi.” Nayi, Yesu a falani ito bunna nɛn fa fala Yesu findixi Alaa falan nan na, falan naxan findixi Ala ra. Na feen mɔn sebexi Yoni 1.1 kui.

*Yesu yi Piyeri rakolon**Matiyu 26.31-35, Maraka 14.27-31, Luka 22.31-34*

<sup>36</sup> Simōn Piyeri yi a maxōdin, a naxa, “Marigina, i sigan minen yi?” Yesu yi a yabi, a naxa, “N sigama denaxan yi, i mi nœe sigε n fōxō ra menni iki, koni i sigama n fōxō ra nen waxati famatōni.”

<sup>37</sup> Piyeri yi a maxōdin, a naxa, “Marigina, nanfera, n mi nœe bire i fōxō ra iki? N faxε nen i ya fe ra!”

<sup>38</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “I faxε n ma fe ra ba? N xa jōndin fala i xa, benun dontonne xa wuga waxatin naxan yi, i ya falama nen dōxōja ma saxan fa fala i mi n kolon.”

**14***Kiraan nan Yesu ra*

<sup>1</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E bōjen nama tōrō, ε denkeleya Ala ma, ε denkeleya n tan fan ma.

<sup>2</sup> Banxi wuyaxi n Fafe Ala konni. Xa a mi yi na kiini, n yi a falama ε xa nen nun. N sigama n xa sa yirena nde yitōn ε xa na yi.

<sup>3</sup> N na sa yirena nde yitōn ε xa, n mōn fama nen, n yi siga ε ra n yii alogo n denaxan yi, ε fan yi sa lu menni.

<sup>4</sup> N sigan denaxan yi, ε men kiraan kolon.”

<sup>5</sup> Tomasi yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, nxu mi i sigaden kolon, nxu na kiraan kolonma di?”

<sup>6</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Kiraan nan n tan na, e nun jōndina e nun nii rakisina. Muxu yo mi sigε n Fafe Ala ma n tan ma sabuyaana xanbi.

<sup>7</sup> Xa ε n tan kolon, ε n Fafe fan kolonma nen. To xanbi ra, ε bata a kolon, ε bata a to.”

<sup>8</sup> Filipi yi a fala a xa, a naxa, “Marigina, Fafe Ala yita nxu ra, na nan nxu wasama.”

<sup>9</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Filipi, en bata bu en bode fεma kati! Han to, i mi n kolon? Muxu yo na n to, na kanna bata Fafe Ala to. I tan a falama nanfera fa fala a n xa Fafe Ala yita ε ra?”

<sup>10</sup> Filipi, i mi laxi a ra ba, fa fala n Fafe Ala yi, Fafe Ala n fan yi? N falan naxanye tima ε xa, n gbee mi ne ra. Koni n Fafe Ala naxan luma n tan yi, na nan a wanla kema.

<sup>11</sup> E denkeleya a ma fa fala n Fafe Ala yi, Fafe Ala n fan yi. Hanma ε denkeleya kabanako fe wanli itoe xōn.”

<sup>12</sup> “N xa jōndin fala ε xa, naxan na denkeleya n ma, na feene ligama nen alo n naxanye ligama. A yetεen feene ligama nen naxanye gbo itoe xa, amasōtō n sigama n Fafe Ala fεma.

<sup>13</sup> E na Ala maxandi fefe ra n tan xinli, n na ligama ε xa nen alogo n Fafe Alaa binyen xa mayita a Dii Xεmen barakani.

<sup>14</sup> Xa ε n xandi fefe ra n xinli, n na ligama ε xa nen. \*”

*Alaa Nii Sarijanxin fa fena*

<sup>15</sup> “Xa ε n xanuxi, ε n ma yamarine suxu.

<sup>16</sup> N Fafe Ala maxandima nen, a yi Mali Ti gbete so ε yii naxan luma ε fεma habadan.

\* **14:14: Ala maxandi** feni ito mōn sebexi Yoni 15.16 nun 16.23-26 nun 15.7 kui.

<sup>17</sup> Alaa Nii Sariɗanxin nan a ra, ɗɗɗɗin kanna. Dunuɗa muxune mi nɔɛ na sɔtɛ amasɔtɔ e mi nɔɛ a toɛ, e mi a kolonɗɛ. Koni ɛ tan a kolon amasɔtɔ a luma nɛn ɛ fɛma, a mɔn yi lu ɛ yi.

<sup>18</sup> N mi ɛ luyɛ alo kiridine, n mɔn fama nɛn ɛ fɛma.

<sup>19</sup> Ndedi nan fa luxi, dunuɗa muxune mi fa n toma sɔnɔn koni ɛ tan n toma nɛn. Bayo n tan bata niin kisin sɔtɔ, ɛ fan nii rakisin sɔtɔma nɛn.

<sup>20</sup> Na waxatin na a li, ɛ a kolonma nɛn, a n Fafe Ala yi, ɛ tan fan n tan yi alo n tan ɛ yi kii naxan yi.

<sup>21</sup> Muxu yo n ma yamarine sɔtɔ, a yi e suxu, na nan bata n xanu. Muxu yo n xanu, n Fafe Ala fan na kanna xanuma nɛn, n tan fan yi a xanu, n yi n yete yita a ra.”

<sup>22</sup> Yudasi bonna, Yudasi Isakariyoti mi naxan na, na yi a fala, a naxa, “Marigina, nanfera i lan i xa i yete yita nxu ra, koni i mi i yete yite dunuɗa muxune ra?”

<sup>23</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Muxu yo n xanu, na n ma falan suxuma nɛn. N Fafe Ala fan yi a xanu, n tan nun n Fafe Ala yi siga a fɛma, nxu yi nxu konni tɔn a fɛma.

<sup>24</sup> Muxu yo mi n xanu, na mi n ma falan suxɛ. Ƙ bata falan naxan mɛ, n gbee fala mi na ra. N Fafe Ala naxan n xɛxi, na nan gbee na ra.”

<sup>25</sup> “N to yi ɛ fɛma, nanara, n falani itoe ti ɛ xa.

<sup>26</sup> Koni Mali Tiina, Alaa Nii Sariɗanxina, Fafe Ala naxan nafama ɛ ma n xinli, na ɛ xaranma nɛn feen birin ma. N feen naxan birin falaxi ɛ xa, a ne birin nabirama nɛn ɛ ma.”

<sup>27</sup> “N bata bɔɗɛ xunbenla lu ɛ yi. N bata n ma bɔɗɛ xunbenla fi ɛ ma. N mi a fixi ɛ ma alo dunuɗa kiin tima kii naxan yi. Ƙ bɔɗɛn nama tɔrɔ, ɛ nama gaxu.

<sup>28</sup> Ƙ bata n ma falan mɛ, n naxa, ‘N sigama koni n mɔn fama ɛ fɛma nɛn.’ Xa ɛ yi n xanuxi, ɛ yi sɛwama nɛn n siga feen na n Fafe Ala konni amasɔtɔ a gbo n tan xa.

<sup>29</sup> N feni itoe falama ɛ xa nɛn iki benun a xa liga. Nanara, a na liga waxatin naxan yi, ɛ dɛnkeleyama nɛn.

<sup>30</sup> N mi fa buma falan tiyɛ ɛ fɛma sɔnɔn, amasɔtɔ dunuɗa ito kuntigi ɗaxin fama. Sese mi a ra n tan yi.

<sup>31</sup> Koni dunuɗa xa a kolon fa fala n bata n Fafe Ala xanu. Nanara, n feen birin ligama alo a n yamarixi kii naxan yi. Ƙ keli, ɛ fa, en siga.”

## 15

### *Nɗɗɗin binla nan Yesu ra*

<sup>1</sup> Yesu yi a fala, a naxa, “N tan nan ɗɗɗɗin binla ra alo wudin binla. N Fafe Ala nan nakɔn kanna ra.

<sup>2</sup> Wudi yiin naxanye birin n tan wudi binla ma, xa na naxanye mi bogi, Fafe Ala ne bama nɛn n ma. Naxanye birin bogima, a ne rasariɗanma nɛn alogo e mɔn xa bogi dangu a singen na.

<sup>3</sup> N falan naxan tixi ɛ xa, na bata ɛ sariɗan iki.

<sup>4</sup> Ƙ lu n tan yi, n fan yi lu ɛ yi. Wudi yiin mi nɔɛ bogɛ a yete ra, xa a mi a binla ma. Ƙ fan na kii nin, xa ɛ mi lu n tan yi.

5 N tan nan wudin binla ra, a yiine nan ε tan na. Naxan na lu n tan yi, n tan fan luma nen na kanni, a yi bogi wuyaxi ti a kewanli.\* Amasoto ε mi noε sese lige n tan xanbi.

6 Xa muxun naxan mi lu n tan yi, na rawolima ayi nen alo wudi yiina, a xara. Na wudi yii sifane malanma nen, e sa tēni, e gan.

7 Xa ε lu n tan yi, n ma falan yi lu ε yi, ε na n xandi sese yi, ε na soto ma nen.

8 E na findi n ma xarandiine ra, ε yi bogi wuyaxi ti ε kewanli, na nan n Fafe Alaa binyen makenema.”

9 “N Fafe Ala n xanuxi kii naxan yi, n fan bata ε xanu na kiini. E lu n ma xanuntenyani.

10 Xa ε n ma yamarine suxu, ε luma nen n ma xanuntenyani alo n fan n Fafe Alaa yamarin suxi kii naxan yi, n lu a xanuntenyani.

11 N ni ito falaxi ε xa nen alogo n ma sewan xa lu ε yi, ε sewan yi defe.”

12 “N ma yamarin nan ito ra, ε bode xanu alo n na ε xanuxi kii naxan yi.

13 Xanuntenyaan mi muxu yo yi dangu ito ra fa fala a xa faxa a xoyine fe ra.

14 Xa ε n ma yamarine suxu, n xoyine nan ε tan na.

15 N mi fa a falama ε ma sonon fa fala walikene amasoto walikēn mi a kolon a kuntigin naxan ligama. Koni n fa ε xili bama nen, ‘n xoyine’ amasoto n naxan birin mexi n Fafe Ala ra, n bata na yeba ε xa.

16 E tan mi n sugandixi koni n tan bata ε sugandi, n yi ε ti a ra a ε xa siga, ε sa bogi wuyaxi ti ε kewanle xon, bogin naxanye luma a ra habadan alogo ε na fefe maxandi n xinli, n Fafe Ala xa na fi ε ma.

17 N ma yamarin nan ito ra, ε bode xanu.”

### *Dunuja muxune ε rajaxuma nen*

18 “Xa dunuja muxune ε rajaxu, ε xaxili lu a xon ma fa fala a e n singe nan najaxu.

19 Xa dunuja muxun nan yi ε tan na nun, dunuja muxune yi ε xanuma nen alo e kon kaane. Koni n bata ε sugandi keli dunuja muxune tagi. E gbee mi fa ε tan na. Na nan a ligaxi dunuja muxune ε rajaxuxi.

20 N naxan falaxi ε xa, ε xaxili lu na xon ma, n naxa, ‘Konyin mi gbo a kanna xa.’ Xa e bata n tan besenxonya, e ε fan besenxonyama nen. Xa e bata n ma falan suxu, e ε fan gbeen suxuma nen.

21 Koni e ito birin ligama ε ra nen amasoto n gbeen nan ε tan na, bayo e mi n xe muxun kolon.

22 Xa n mi yi fa nun, n fa falan ti e xa, e mi yi yatema yulubi tongone ra nun. Koni iki, mawuga yo mi fa e xa yulubina fe ra sonon.

23 Muxu yo n tan najaxu, na kanna bata n Fafe Ala fan najaxu.

24 Xa n mi yi kabanako fe wanle ke e tagi nun, muxu gbetε munma yi naxanye liga singen, e mi yi yaten yulubi tongone ra nun. Koni iki, n naxan ligaxi, e bata na to. Hali na, e n tan nun n Fafe Ala rajaxuxi.

25 Koni naxan seβxi e Sariya Kitabun kui, fo na xa kamali nen, a naxa, ‘E bata n tan najaxu fuuni.’† ”

26 “Mali Tiin na fa, n naxan nafama sa keli Fafe Ala fema, Alaa Nii Sarijanxina, nondin kanna, na n ma fe sereyaan bama nen.

27 E tan fan n ma fe sereyaan bama nen amasoto ε yi n foxo ra nun xabu a foloni.”

\* **15:5:** Wudi fajin bogi fajin nan tima. Adamadi fajin fan **kwali** fajin nan ligama. Na luxi nen alo wudin nun a bogina. Na feen mon seβxi Galati 5.22 kui. † **15:25:** Yaburin 35.19 nun 69.5

## 16

1 “N ni ito birin falaxi ε xa nεn alogo ε nama bira tantanni.

2 E ε kedima nεn salide banxine yi. Nba, waxatina nde fama, xa muxu yo ε faxesa, na kanna a mirima nεn fa fala a bata Alaa wanla ke.

3 E feni itoe ligama ε ra nεn amasoto e mi n tan kolon, e mi n Fafe Ala fan kolon.

4 Koni n bata feni itoe fala ε xa. Nanara, e nεma feni itoe lige ε ra waxatin naxan yi, n ma falane rabirama ε ma nεn. N munma yi feni itoe fala ε xa nun a singeni amasoto n yi ε fema.”

### *Alaa Nii Sarijanxin wanla fe*

5 “Koni iki, n sigama n xe muxun fema koni ε tan sese mi n maxodinma fa fala, ‘I sigan minen yi?’

6 Koni xabu n na a fala ε xa, ε bojen bata raforo.

7 Hali na, n xa jondin fala ε xa, a fisa ε ma n siga. Amasoto xa n mi siga, Mali Tiin\* mi fama ε fema. Koni xa n siga, n Mali Tiin nafama ε ma nεn.

8 A na fa, a dunuja muxune tantanna yitama e ra nεn lan yulubin nun tinxinyaan nun Ala kiti bolonna ma.

9 Yulubina, amasoto e mi denkeleyaxi n tan ma.

10 Tinxinyana, amasoto n sigama n Fafe Ala konni, ε mi fa n toma sonon.

11 Kiti bolonna, amasoto dunuja kuntigi jaxin bata yelin yalage.”

12 “Fe wuyaxi n kui, n naxanye fale ε xa, koni e mi xanje ε ma iki.

13 Koni Alaa Nii Sarijanxina, jondin kanna na fa, a ε tima nεn jondin birin kiraan xon. A mi a yete sagoon xan falama. Koni a naxan mema, a na nan falama ε xa. A yi fe famatone rali ε ma.

14 A n tan binyama nεn amasoto a na naxan soto n tan yii, a na nan nalima ε ma.

15 N gbeen nan n Fafe Ala yii seene birin na. Nanara, n naxa, ‘Alaa Niin na naxan soto n yii, a na nan nalima ε ma.’ ”

### *Boje raforon yi masara sewan na*

16 Awa, Yesu yi a fala, a naxa, “Ndedi mon luxi, ε mi fa n toma, koni na waxatidin na dangu ε mon n toma nεn.”

17 A xarandiina ndee yi a fala e bode tagi, e naxa, “Ito bunna di? Fa fala, ‘Ndedi mon luxi, ε mi fa n toma, koni na waxatidin na dangu, ε mon n toma nεn?’ A mon naxa, a sigama a Fafe fema.”

18 E yi a falama, e naxa, “A nanse falama ito ra, a naxa, ‘Waxatidi?’ En mi a kolon a naxan falama.”

19 Yesu to a kolon fa fala e yi waxi a maxodin feni, a yi a fala e xa, a naxa, “N naxan falaxi ε xa fa fala, ‘Ndedi mon luxi, ε mi fa n toma, koni na waxatidin na dangu, ε mon n toma nεn’ ε e bode maxodinma na nan ma ba?”

20 N xa jondin fala ε xa, ε wugama nεn, ε sunu koni dunuja muxune sewama nεn. E bojen nafroma nεn koni ε boje raforon findima nεn sewan na.

21 Xa jaxanla diin barima waxatin naxan yi, a niini suxuma a ma nεn kati, amasoto a waxatin nan na ra. Koni a na diin soto waxatin naxan yi, a jinanma nεn a toron birin na, a sewa amasoto a bata diin soto dunuja yi.

\* **16:7: Mali Tiini** ito findixi Alaa Nii Sarijanxin nan na. A mi noe finde adamadi yo ra bayo a luma nεn denkeleya muxune bojeni. Na feen sebexi Yoni 14.17 kui.



<sup>22</sup> E tan fan na kii nin. E bɔɔɔn nafɔɔɔxi iki koni n mɔn ε toma nɛn. E bɔɔɔn yi rafe sɛwan na. Muxu yo mi nɔε ε sɛwan bε ε yii.

<sup>23</sup> Na waxatin na a li, ε mi n maxɔdinɔ fefe ra. N xa ɔɔndin fala ε xa, ε na n Fafe Ala maxandi fefe ra n tan xinli, a na fima ε ma nɛn.

<sup>24</sup> Han iki, ε munma Ala maxandi fefe ra n xinli singen. E xandin ti, ε a sɔɔma nɛn alogo ε sɛwan xa defe.”

### *Yesu bata dunuɔa nɔ*

<sup>25</sup> “N bata yi feni itoe fala ε xa sandani. Koni waxatina nde fama, n mi fa falan tima ε xa na kiini, koni n nan n Fafe a fe makenɛnma ε xa nɛn na waxatini.

<sup>26</sup> Na waxatin na a li, ε Ala maxandima nɛn n xinli. N mi a falama a n tan nan n Fafe maxɔdinma ε xa.

<sup>27</sup> Na mi a ra. Amasɔɔ Fafe Ala bata ε xanu bayo ε bata n tan xanu, ε bata la a ra fa fala n kelixi Ala nan ma.

<sup>28</sup> N kelixi n Fafe Ala nan fɛma, n fa dunuɔa ito yi. Iki n kelima dunuɔa yi, n siga n Fafe Ala fɛma.”

<sup>29</sup> A xarandiine yi a fala, e naxa, “A mato, i falan tima nxu xa kenɛnna nin iki, i mi fa sanda sama sɔɔnɔn.

<sup>30</sup> Nxu bata a kolon iki fa fala i feen birin kolon. Nanara, i mako mi a ma a muxe xa maxɔdinna ti. Nayi, nxu bata la a ra fa fala i kelixi Ala nan fɛma.”

<sup>31</sup> Yesu yi e yabi, a naxa, “E bata la a ra iki ba?”

<sup>32</sup> Waxatina a limaan ni i ra, a bata a li, ε birin xuyama ayi nɛn na waxatini, ε birin yi siga ε konne yi. E yi n keden peen lu. Koni n keden mi a ra amasɔɔ n Fafe Ala n fɛma.

<sup>33</sup> N feni itoe falaxi ε xa nɛn alogo ε xa bɔɔɔe xunbenla sɔɔɔ n tan barakani. E tɔɔɔma nɛn dunuɔani ito yi, koni ε wekilɛ! N tan bata dunuɔa nɔ.”

## 17

### *Yesu yi Ala maxandi*

<sup>1</sup> Yesu yelin na fale waxatin naxan yi, a yi a yεε rate kore, a naxa, “N Fafe, waxatin bata a li. I ya Dii Xɛmɛna binyen makenɛn alogo i ya Dii Xɛmɛn xa i binya.

<sup>2</sup> I bata sɛnben fi n tan ma adamadiine birin xun na, a n xa habadan nii rakisn fi muxune ma i naxanye soxi n yii.

<sup>3</sup> Habadan nii rakisn nan ito ra, a e xa i tan Ala keden peen nan kolon e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina i naxan xɛxi.

<sup>4</sup> N bata i ya binyen makenɛn dunuɔa yi. I wanla naxan soxi n yii, n bata yelin na ra.

<sup>5</sup> N Fafe, iki n ma binyen makenɛn i yɛtagi, binyen naxan yi n yii i fɛma nun benun dunuɔa xa da.”

<sup>6</sup> “I muxun naxanye fixi n ma dunuɔa yi, n bata i makenɛn ne xa. I gbeen nan yi e tan na. I bata e so n tan yii, e yi i ya falan suxu.

<sup>7</sup> E bata a kolon iki fa fala i seen naxan birin fixi n ma, ne kelixi i tan nan yii.

<sup>8</sup> I falan naxan tixi n xa, n bata na fala e xa, e yi a suxu. E bata a kolon yati, fa fala n kelixi i tan nin. E bata la a ra fa fala i tan nan n xɛxi.”

<sup>9</sup> “N ni i tan Ala maxandima e xa. N mi i maxandima dunuɔa muxune birin xan xa fɔ i muxun naxanye soxi n yii amasɔɔ i gbeen nan ne ra.

<sup>10</sup> Naxanye birin n yii, i gbeen nan ne ra. I gbeen naxanye birin na, n gbeen nan ne ra. N binyaxi e tan xɔn.

<sup>11</sup> Iki n sigama i fɛma, n mi fa luma dunuɲa yi sɔnɔn koni e tan mɔn dunuɲa yi. N Fafe sariɲanxina, i xinla naxan fixi n ma, e ratanga na xinla senbeni alogo e xa findi kedenna ra, alo en tan findixi kedenna ra kii naxan yi.

<sup>12</sup> N yi e fɛma waxatin naxan yi, i xinla naxan so n yii, n na e ratanga na xinla senben nan xɔn, n yi e kantan. Hali keden mi lɔ ayi, fɔ halagin yi ragidixi naxan ma, alogo Kitabun seɓenla xa kamali.

<sup>13</sup> Iki n sigama i fɛma, n bata feni itoe fala dunuɲa muxune xa alogo e xa n ma sewa defexin sɔtɔ e bɔɲeni.

<sup>14</sup> N bata i ya falan nali e ma koni dunuɲa muxune bata e rapaxu amasɔtɔ dunuɲa gbee mi e tan na alo dunuɲa gbee to mi n tan na.

<sup>15</sup> N mi i mafanma fa fala i xa e ba dunuɲa yi koni n ni i mafanma nɛn, i xa e ratanga Fe Naxin Kanna ma.

<sup>16</sup> Dunuɲa gbee mi e ra alo dunuɲa gbee to mi n tan na.

<sup>17</sup> E rasariɲan ɲɔndin xɔn. I ya falan nan ɲɔndin na.

<sup>18</sup> I n xɛxi dunuɲa yi kii naxan yi, n fan bata e xɛ dunuɲa yi na kiini.

<sup>19</sup> N bata n yetɛ rasariɲan e fe ra alogo e fan xa rasariɲan ɲɔndin xɔn.”

<sup>20</sup> “N mi i maxandima e tan xan tun ma fe ra, koni fɔ e nun muxun naxanye fan denkelɛyama n ma e fala xuiin xɔn ma

<sup>21</sup> alogo e birin xa findi muxu kedenna ra, alo i tan n tan yi kii naxan yi, e nun n fan i tan yi kii naxan yi. N Fafe, e fan xa findi kedenna ra en tan yi alogo dunuɲa muxune xa la a ra fa fala i tan nan n xɛxi.

<sup>22</sup> I binyen naxan soxi n yii, n fan bata na so e yii, alogo e fan xa findi kedenna ra alo n tan nun i tan kedenna ra kii naxan yi,

<sup>23</sup> n tan e tan yi, i tan fan n tan yi. E xa findi kedenna ra ngaxakedenya kamalixini alogo dunuɲa muxune xa a kolon fa fala i tan nan n xɛxi, a i bata e xanu alo i n xanuxi kii naxan yi.

<sup>24</sup> N Fafe, i bata e so n yii. N denaxan yi, n waxi a xɔn ma, e fan xa siga n fɔxɔ ra menna nin, alogo e xa n ma binyen to, i binyen naxan fixi n ma, bayo i n xanuxi nɛn benun dunuɲa xa da.

<sup>25</sup> N Fafe tinxinxina, dunuɲa muxune mi yi i kolon, koni n tan i kolon, e fan bata a kolon a i tan nan n xɛxi.

<sup>26</sup> N bata a liga, e yi i kolon. N na ligama nɛn, alogo i n xanuxi xanun-tenyaan naxan na, na xa lu e tan fan yi, n tan fan yi lu e yi.”

## 18

### *Yesu suxu fena*

#### *Matiyu 26.47-56, Maraka 14.43-50, Luka 22.47-53*

<sup>1</sup> Yesu yelin Ala maxandɛ waxatin naxan yi, e nun a xarandiine yi siga, e sa dangu Kediɔn lanbanna fɔxɔ kedenni, oliwi wudi bili nakɔɔn yireni, e nun a xarandiine sa so denaxan yi.

<sup>2</sup> Yudasi naxan Yesu yanfa, a a so yiini, na yi menna kolon amasɔtɔ Yesu nun a xarandiine yi darixi e malanɲɛ menna nin.

<sup>3</sup> Yudasi yi fa nakɔni, e nun Romi sofa ganla nun Yahudiyane kantan muxune, saraxarali kuntigine nun Farisi muxune naxanye xɛxi. Xaye deɓene nun lenpune nun yengɛ so seene yi e yii.

<sup>4</sup> Feen naxanye fama ligadeni Yesu ra, a yi ne birin kolon. Yesu yi fa e fɛma, a yi e maxɔdin, a naxa, “E nde fenma?”

<sup>5</sup> E yi a yabi, e naxa, “Nxu Yesu Nasarɛti kaan nan fenma.” Yesu naxa, “N tan ni i ra.” Yudasi naxan a yanfama, a a so yiini, na fan yi tixi e tagi.

<sup>6</sup> Yesu to a fala, a naxa, “N tan ni i ra,” e xeɛe e xanbi ra, e bira.

<sup>7</sup> Yesu mɔn yi e maxɔdin, a naxa, “E nde fenma?” E yi a fala, e naxa, “Yesu Nasarɛti kaana.”

<sup>8</sup> Yesu yi a fala, a naxa, “N bata yi a fala e xa, a n tan ni i ra. Xa e n tan nan fenma, e bonni itoe yiiba, e xa siga.”

<sup>9</sup> A na liga nɛn alogo a fala tixin xa kamali, a naxa, “N Fafe Ala naxan birin fixi n ma hali na keden mi lɔxi ayi.”

<sup>10</sup> Silanfanna yi Simɔn Piyeri yii.\* Piyeri yi a botinɲe ayi, a Saraxarali Kuntigi Singena konyin yiifari ma tunla sege a ma. Na konyin yi xili nɛn “Malikusi.”

<sup>11</sup> Yesu yi a fala Piyeri xa, a naxa, “I ya silanfanna sɔti a tɛɛni! N Fafe tɔɔ igelengenna naxan nagidixi n ma, n mi n minɲe na ra ba?”

### *E siga Yesu ra Anasa konni*

<sup>12</sup> Sofa ganla nun e mangan nun Yahudiyane kantan muxune yi Yesu suxu, e yi a xidi.

<sup>13</sup> E siga Yesu ra Anasa singe fema amasɔɔ Kayafa bitan xemɛmaan nan yi na ra. Kayafa nan yi Saraxarali Kuntigi Singen na na ɲɛɛn na.

<sup>14</sup> Kayafa nan bata yi Yahudiyane rakolon nun, a naxa, a fisa muxu kedenna xa faxa yamaan xa.

### *Piyeri a mɛ fena Yesu ra*

#### *Matiyu 26.69-70, Maraka 14.66-68, Luka 22.55-57*

<sup>15</sup> Simɔn Piyeri nun xarandiina nde yi biraxi Yesu fɔxɔ ra. Saraxarali Kuntigi Singen yi xarandiin bonna kolon ki faɲi. Nanara, a so Yesu fɔxɔ ra Saraxarali Kuntigi Singena tanden ma kiti sadeni.

<sup>16</sup> Koni Piyeri yi tixi sansanna so dɛɛn dɛxɔn. Xarandiin bonna, Saraxarali Kuntigi Singen yi naxan kolon, na yi mini, a falan ti walikɛ ɲaxanla xa, naxan tixi dɛɛn na, na yi Piyeri raso.

<sup>17</sup> Walikɛ ɲaxanla naxan yi tixi dɛɛn na, na yi a fala a xa, a naxa, “Xɛmɛni ito a xarandiina nde xa mi i fan na ba?” Piyeri yi a yabi, a naxa, “N tan mi a ra.”

<sup>18</sup> Xunbenla yi fama na waxatini. Nanara, walikɛne nun dɛ kantanne yi tɛɛn sa a ra, e yi tixi naxan xɔn e maxaradeni. Piyeri fan yi tixi e ye a maxaradeni.

### *Kuntigin yi Yesu maxɔdin*

#### *Matiyu 26.59-66, Maraka 14.55-64, Luka 22.66-71*

<sup>19</sup> Saraxarali Kuntigi Singen yi Yesu maxɔdin a xarandiine nun a xaranna fe ma.

<sup>20</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “N bata falan ti yamaan birin xa kɛnɛnni, n yi darixi xaranna tiye salide banxine nin hanma Ala Batu Banxini, Yahudiyane birin e malanma dɛnaxan yi. N mi sese falaxi wundoni.

<sup>21</sup> I n maxɔdinna na ma nanfera? Muxun naxanye n xuiin mɛxi, ne maxɔdin. E n ma fala tixine kolon ki faɲi!”

<sup>22</sup> Yesu ito fala waxatin naxan yi, dɛ kantanna naxanye yi na yi, na nde yi a dɛɛn garin, a naxa, “I Saraxarali Kuntigi Singen yabima na kii nin?”

<sup>23</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa n fala ɲaxin tixi, na sereyaan ba. Koni xa n ɲɔndin nan falaxi, nanfera i n garinxi?”

<sup>24</sup> Nayi, Anasa yi a xidixin nasiga Kayafa ma, Saraxarali Kuntigi Singena.

\* **18:10. Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

*Piyeri mən yi a mε Yesu a xarandiyaan na*  
*Matiyu 26.59-66, Maraka 14.69-72, Luka 22.58-62*

<sup>25</sup> Simōn Piyeri yi lu tixi na yi a maxaradeni. E yi a fala a xa, e naxa, “A xarandiina nde xa mi i fan na ba?” Koni Piyeri yi a tandi, a naxa, “N tan mi a ra.”

<sup>26</sup> Piyeri Saraxarali Kuntigi Singena konyin naxan tuli sege a ma, na kon kaana nde yi a maxodin, a naxa, “N mi i tan xa to a fema oliwi bili nakoni?”

<sup>27</sup> Piyeri mən yi a tandi. Dontonna yi wuga keden na!

*E siga Yesu ra Pilati konni*  
*Matiyu 27.1-2, 11-14, Maraka 15.1-5, Luka 23.1-5*

<sup>28</sup> E yi Yesu tongo Kayafa konni siga yamana kanna banxini. Xōtōn xōtōnna nan yi a ra nun. Yahudiyane yeteen mi so yamana kanna banxini alogo Romi kaane nama e sariyanna kala, bayo e yi sigama Halagi Tiin Dangu Lōxōn Sanla† donse donden nin.

<sup>29</sup> Pilati yi mini tandeni e fema, a yi a fala e xa, a naxa, “E xemēni ito kansunma feen mundun ma?”

<sup>30</sup> E yi a yabi, e naxa, “Xa xemēni ito mi fe jaxi rabaxi, nxu mi yi fama a ra i fema nun.”

<sup>31</sup> Pilati yi a fala e xa, a naxa, “E a tongo, e yeteen xa a makiti e sariyan na.” Yahudiyane yi a yabi, e naxa, “Koni e sariyan mi a ra, nxu xa muxun faxa.”

<sup>32</sup> Ito ligaxi nēn alogo Yesu naxan fala lan a faxa kiin ma, na xa kamali.

<sup>33</sup> Pilati yi xete yamana kanna banxini, a sa Yesu xili, a yi a maxodin, a naxa, “Yahudiyane Mangan nan i tan na ba?”

<sup>34</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “I yetena maxodinna ni ito ra ba hanma muxune nan a falaxi i xa?”

<sup>35</sup> Pilati yi a yabi, a naxa, “I mirixi a ma fa fala Yahudiyān nan n tan na ba? I kon kaane nun i ya saraxarali kuntigine nan i soxi n yii. I nanfe ligaxi?”

<sup>36</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Dunujani ito gbee mi n ma mangayaan na. Xa dunujana ito gbeen nan yi n ma mangayaan na nun, n ma walikene yi yengen soma n xa nen nun alogo Yahudiyane nama n suxu. Koni iki, n ma mangayaan mi be xan yi.”

<sup>37</sup> Nanara, Pilati yi a maxodin, a naxa, “Mangana nde nan i tan na nayi ba?” Yesu yi a yabi, a naxa, “I tan nan a falaxi fa fala a mangan nan n tan na. N barixi dunuja yi na nan ma, a n xa jōndin seren ba. Naxan yo jōndin xa, ne e tuli matima n xuiin na nēn.”

<sup>38</sup> Pilati yi a maxodin, a naxa, “Nanse jōndin na?”

*E Yesu faxa feen nata*  
*Matiyu 27.15-31, Maraka 15.6-20, Luka 23.13-25*

A to na fala, Pilati yi mini banxini, a mən yi siga Yahudiyane fema, a sa a fala e xa, a naxa, “N mi a yalagi xun toxi hali ndedi!

<sup>39</sup> Koni e namunna nan a ra, n muxu keden yiiba e xa Halagi Tiin Dangu Lōxōn Sanla waxatini. E waxi a xōn ma, n xa Yahudiyane mangan yiiba e xa ba?”

<sup>40</sup> E sōnxō sōnxō, e yi a yabi, e naxa, “En-en, a tan mi a ra. Nxu waxi Baraba nan xōn!” Anu, mafu tiin nan yi Baraba ra.

† **18:28: Halagi Tiin Dangu Lōxōn Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nēn Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kœ kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xōrəyaan 12.1-13 kui.

## 19

1 Nayi, Pilati yi Yesu tongo, e yi a bulan.

2 Sofane yi kòmötin ñali kanna rafala mangaya taxamasenna ra, e yi a so a xunna, e yi doma mamiloxin nagodo a ma.

3 E yi lu fε a fεma, e yi a fala a xa, e naxa, “Yahudiyane Mangana, i kεnε.” E yi a garin.

4 Pilati mən yi mini, a yi a fala Yahudiya yamaan xa, a naxa, “E a mato, n xa a ramini ε ma tandeni, alogo ε xa a kolon a n mi a yalagi xun toxi mume!”

5 Nayi, Yesu yi mini tandeni, mangaya kòmöti ñali kanna soxi a xun na, doma mamiloxin fan yi ragodoxi a ma. Pilati yi a fala e xa, a naxa, “A tan xεmεn ni i ra!”

6 Saraxarali kuntigine nun dε kantanne to a to, e sɔnxɔ sɔnxɔ, e lu a fale, e naxa, “A xa gbangban, a xa gbangban!” Pilati yi a fala e xa, a naxa, “E tan xa a tongo, ε sa a gbangban. N tan mi a yalagi xun toxi mume!”

7 Yahudiyane yi a yabi, e naxa, “Sariyana nxu yii, fata na sariyan na a daxa a xa faxa amasɔtɔ a bata a yetε findi Alaa Dii Xεmεn na.”

8 Pilati to na mε, a yi gaxu kati!

9 A mən yi xεtε yamana kanna banxini, a yi a fala Yesu xa, a naxa, “I tan kelixi minεn yi?” Koni Yesu mi a yabi.

10 Pilati yi a fala a xa, a naxa, “I mi n yabima? I mi a kolon fa fala senbena n yii, n ni i bejin hanma n ni i gbangban?”

11 Yesu yi a yabi, a naxa, “Nɔ yo mi i yii n tan fari fɔ Ala naxan soxi i yii. Nanara, xεmεn naxan n soxi i yii na bata findi yulubi tongon na dangu i tan na.”

12 Pilati na mε waxatin naxan yi, a bejin xɔnla yi a suxu kati! Koni Yahudiyane yi lu sɔnxɔ sɔnxɔε, e naxa, “Xa i xεmεni ito bejin, Romi Manga Gbeen Sesare xɔyi mi i tan na. Naxan yo a yetε findi mangan na, na bata keli Romi Manga Gbeen xili ma.”

13 Pilati to falani ito mε, a Yesu ramini, a dɔxɔ a kiti sa gbɛdeni, dεnaxan xili “Gεmε Kirana” dεnaxan xili Heburu xuini, “Gabata.”

14 Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla nan yi na xɔtɔn bode. Pilati yi a fala Yahudiyane xa, a naxa, “E mangan ni i ra, ε hɔn!”

15 E lu sɔnxɔε, e naxa, “A xa faxa! A xa faxa! A xa gbangban!” Pilati yi e maxɔdin, a naxa, “E waxi a xɔn ma, n xa ε mangan gbangban wudin ma ba?” Saraxarali kuntigine yi a yabi, e naxa, “Manga yo mi nxu tan yii, ba Romi Manga Sesare ra.”

16 Na xanbi ra, Pilati yi Yesu so e yii, a e xa a gbangban wudin ma.

*Yesu yi gbangban wudin ma*

*Matiyu 27.32-44, Maraka 15.21-32, Luka 23.26-43*

Nayi, sofane yi siga Yesu ra.

17 A yetεen yi a faxa wudin tongo, e siga yirena nde yi dεnaxan xili “Xun Xori Yirena” dεnaxan xili Heburu xuini, “Gologota.”

18 E yi sa a gbangban wudin ma mɛnni. E yi muxu firin fan gbangban wudin ma a fεma, bonna a fɔxɔ kedenni, bonna fan a fɔxɔ kedenni. Yesu yi lu e tagi.

19 Pilati yi yamarin fi, e sebenla ti, e sa a singan a faxa wudin na, a naxa, “Yesu Nasarɛti kaana, Yahudiyane Mangana.”

20 Yahudiya wuyaxi yi na xaran amasɔtɔ Yesu yi gbangbanxi wudin ma dεnaxan yi, men yi taan dεxɔn ma nεn, na yi seβexi Heburu xuiin nun Latin xuiin nun Gireki xuiin nin.

<sup>21</sup> Yahudiyane saraxarali kuntigine yi a fala Pilati xa, e naxa, “I nama a sebe fa fala ‘Yahudiyane Mangana,’ koni fa fala xemeni ito naxa, a Yahudiyane Mangan nan a tan na.”

<sup>22</sup> Pilati yi e yabi, a naxa, “N naxan sebexi, n mi fa na kalama sonon.”

<sup>23</sup> Sofane to yelin Yesu gbangbanje wudin ma, e yi a dugine tongo, e yi a yitaxun doxođe naanin sofa keden doxođe keden. A doma bun biran naxan mi yi degexi bayo dugi kedenna nan yi a ra, na yi lu.

<sup>24</sup> Sofane yi a fala e bode xa, e naxa, “En nama a yibo, en masensenna ti, a na naxan suxu, na yi a soṭo.” Ito ligaxi nen alogo Kitabuna falan xa kamali, a naxa,

“E bata masensenna ti  
n ma dugine fe ra,

e xa e yitaxun e bode tagi.”\*

Nayi, sofane yi na liga.

<sup>25</sup> Yesu nga yi tixi a faxa wudin fema nun, e nun a ngaxakeden jaxalanmana, Mariyama, Kilofasi a jaxanla, e nun Mariyama Magadala kaana.

<sup>26</sup> Yesu yi a nga tixin to na yi e nun a xarandiina, a yi naxan maxanuxi han! A yi a fala a nga xa, a naxa, “Nga, i ya dii xemen nan ito ra.”

<sup>27</sup> A yi a fala na xarandiin xa, a naxa, “I nga ni ito ra.” Na waxatin yeteni, na xarandiin yi a nga tongo, a siga a ra a konni.

### *Yesu faxa fena*

#### *Matiyu 27.45-56, Maraka 15.33-41, Luka 23.44-49*

<sup>28</sup> Yesu yi a kolon fa fala feen birin bata yelin lige, a naxa, “N koe yinla bata raxara.” A na fala nen alogo naxan sebexi Kitabuni na xa kamali.†

<sup>29</sup> Ige sasena nde yi doxi na, na yi rafexi manpa muluxunxin na. E dugi dungina nde ragodo manpa muluxunxini, e yi a filin wudin ma naxan xili hisopi wudina.‡ E yi a lan Yesu deen ma a gbangban wudin koe ra.

<sup>30</sup> Yesu to manpa muluxunna min, a yi a fala, a naxa, “A birin bata kamali.” Na danguxina, a yi a xun sin, a niin yi ba.

### *Sofane yi Yesu jensenna soxon tanban na*

<sup>31</sup> Yuman nan yi a ra, na xoton bode yi findima loxo binyen nan na Matabu Loxone ye. Yahudiyane kuntigine mi yi waxi e xa faxa muxune lu wudin koe ra Matabu Loxoni. E yi a fala Pilati xa a e xa e sanne yigira alogo e xa e ragodo sinna.

<sup>32</sup> Nanara, sofane yi siga, e yi xemen bonna sanne yigira naxan yi gbangbanxi Yesu dexon e nun bonna.

<sup>33</sup> Koni e Yesu li waxatin naxan yi, e yi a to, a bata faxa. Nanara, e mi a sanne yigira.

<sup>34</sup> Koni sofana nde yi Yesu soxon a jensenni tanban na. Wunla nun igen yi mini a ma mafuren.

<sup>35</sup> Naxan na toxi, na bata a seren ba. Nonnin nan a sereyaan na. A tan yatigi a kolon a nondin nan falaxi. Nayi, e fan xa denkeleya.

<sup>36</sup> Na ligaxi nen alogo Kitabun sebenla xa kamali, a naxa, “Hali a xori kedenna mi yigire.”§

\* **19:24:** Yaburin 22.19 † **19:28:** A mato Yaburin 22.16 nun 69.22 kui. ‡ **19:29:** *Hisopi* yi findixi sansi bili xurudina nde nan na e yulubi xafari wunla xuyama naxan na saraxabadeni. Na feen sebexi Xoroƴaan 12.22 kui. § **19:36:** A mato Xoroƴaan 12.46 nun Yatene 9.12 nun Yaburin 34.21 kui.

<sup>37</sup> A seβexi yire gbete yi Kitabun kui, a naxa, “E muxun naxan yisoxnxi, e e yeen tima nen na ra.”\*

*Yesu Maluxun fena*

*Matiyu 27.57-61, Maraka 15.42-47, Luka 23.50-56*

<sup>38</sup> Na xanbi ra, Yusufu Arimate kaan yi Pilati mafan, a xa Yesu binbin tongo. Nba, Yesu a xarandiina nde nan yi Yusufu ra, koni wundoni, amasoto a yi gaxuxi Yahudiyane ye ra. Pilati yi tin. Nanara, a yi fa Yesu binbin tongodeni.

<sup>39</sup> Nikodeɓi naxan siga Yesu fema koɓen na a foloni, na fan yi bira Yusufu foxo ra. Ture xiri jaxumen kilo tonge saxon, mirihi latikononna nun latikonon gbete basanxin nan yi a yii.

<sup>40</sup> E yi Yesu binbin kasangen dugi fixen nun ture xiri jaxumen na amasoto Yahudiyane namunna nan yi na ra.

<sup>41</sup> Yesu gbangban wudin ma denaxan yi, nakɔ yiren nan yi na dexon. Bilinganna nde yi na nun, muxe munma yi maluxun denaxan yi.

<sup>42</sup> Na xoton bode Yahudiyane Matabu Loxon nan yi a ra, gaburun faranna to mi yi makuya, e sa Yesu maluxun menni.

## 20

*Yesu keli feen gaburun kui*

*Matiyu 28.1-8, Maraka 16.1-8, Luka 24.1-12*

<sup>1</sup> Xatin subaxani benun kuye xa yiba, Mariyama Magadala kaan yi siga gaburu deen na, a yi a li, gemen bata ba gaburun de ra.

<sup>2</sup> A gimaton yi siga Simon Piyeri nun a xarandiin boden fema, Yesu yi naxan maxanuxi han, a yi a fala e xa, a naxa, “E bata Marigin ba gaburun kui, e a saxi dede, nxu mi na kolon!”

<sup>3</sup> Piyeri nun xarandiin bonna yi mini, siga gaburu deen na.

<sup>4</sup> E firinna birin yi siga e giye koni xarandiin bonna yi dangu Piyeri ra, a singe yi sa gaburu deen li.

<sup>5</sup> A yi a felen, a yi a ye masa, a yi kasangenna to gaburun faranna kui koni a mi so na.

<sup>6</sup> Na xanbi ra, Simon Piyeri yi fa, a yi so gaburu faranna ra kedenna, a fan yi kasangenna to saxi na yi.

<sup>7</sup> Yesu xunna yi mafilnxi dugin naxan yi, na mafilnxi yi saxi a danna, a mi yi kasangenna dexon ma.

<sup>8</sup> Nayi, xarandiin naxan singe sa gaburu deen li, na fan yi so a kui. A yi na yito, a yi denkeleya.

<sup>9</sup> Amasoto e munma yi a famu naxan seβexi Kitabuni, naxan yi a falaxi a Yesu kelima nen sayani.

<sup>10</sup> Na xanbi ra, xarandiine yi xete e konni.

*Yesu yi mini kenenni Mariyama Magadala kaan xa*

*Matiyu 28.9-10, Maraka 16.9-11*

<sup>11</sup> Mariyama tan tixin yi lu wuge gaburu deen na. A wugama, a yi a felen a ye masadeni gaburun kui.

<sup>12</sup> Yesu binbin yi saxi denaxan yi nun, a yi maleka dugi fixe kan firin to doxi menni. Kedenna doxi a xun saden binna ra. Bonna doxi a san saden binna ra.

---

\* 19:37: A mato Sakari 12.10 kui.

<sup>13</sup> E yi a maxodin, e naxa, “I wugan nanfera, nga jaxanla?” A yi e yabi, a naxa, “E bata n Marigin ba be yi, n mi a kolon e a saxi deɗe.”

<sup>14</sup> A ito fala waxatin naxan yi, a yi a firifiri, a Yesu to tixi na yi. Koni a mi yi a kolon, xa Yesu nan yi a ra.

<sup>15</sup> Yesu yi a maxodin, a naxa, “I wugan nanfera, nga jaxanla? I nde fenma?” Naxanla yengi yi a ma, a nakɔ kantanna nan yi a ra. A yi a fala a xa, a naxa, “N fafe, xa i tan nan a baxi be, i sigaxi a ra denaxan yi, na fala n xa, n xa sa a tongo na.”

<sup>16</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Mariyama.” A yi a firifiri, a falan ti Yesu xa Heburu xuini, a naxa, “Raboni.” Na bunna neɛn, “Karamɔɔ.”

<sup>17</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I nama kankan n ma, amasɔto n munma siga n Fafe Ala fema singen. Koni siga, i sa a fala ngaxakedenne xa, i naxa, a n tema n Fafe nun ε Fafe fema, n ma Ala nun ε Ala.”

<sup>18</sup> Nayi, Mariyama Magadala kaan yi siga a faladeni xarandiine xa fa fala a bata Marigin to, a bata falani itoe ti a xa.

### *Yesu yi a xarandiine xe*

#### *Matiyu 28.16-20, Maraka 16.14-18, Luka 24.36-49*

<sup>19</sup> Na xati kedenna jinbanna ra, xarandiine yi malanxi banxina nde kui, deɛn balanxi e ma amasɔto e yi gaxuxi Yahudiyane yeɛ ra. Yesu yi fa, a ti e tagi, a naxa, “E bɔɓɛn xa xunbeli.”

<sup>20</sup> A yelinxini ito fale, a yi a yiine nun a jɛnsɛnna yita e ra. Xarandiine Marigin toxina, e sewa kati!

<sup>21</sup> Yesu mɔn yi a fala e xa, a naxa, “E bɔɓɛn xa xunbeli! N Fafe Ala n xeɛi kii naxan yi, n fan bata ε xe na kiini.”

<sup>22</sup> A ito fala waxatin naxan yi, a yi a de foyen fe e ma, a naxa, “E Alaa Nii Sarijanxin sɔto.

<sup>23</sup> E na dija naxanye yulubiye ma, ne mafeluun sɔtɔma neɛn, ε na naxanye gbeye ramara, ne gbeene ramarama neɛn.”

### *Yesu nun Tomasi*

<sup>24</sup> Muxu keden yi a xarandii fu nun firinne ye, Tomasi, naxan mɔn yi xili “Gulunna,” na mi yi e fema Yesu fa waxatin naxan yi.

<sup>25</sup> Nanara, xarandiin bonne yi a fala a xa, e naxa, “Nxu bata Marigin to!” Tomasi yi a fala e xa, a naxa, “Xa n mi a gbangban funfun to a yiine kui, n yi n yii sonla raso a sɔxɔndene ra, n yi n yiin naso a jɛnsɛnna sɔxɔnden na, n mi le a ra mumɛ!”

<sup>26</sup> Lɔxɔ xun keden danguxina, xarandiine mɔn yi e malan banxini, Tomasi yi e fema, deɛne yi balanxi. Koni Yesu yi fa, a ti e tagi, a naxa, “E bɔɓɛn xa xunbeli.”

<sup>27</sup> Na xanbi ra, a yi a fala Tomasi xa, a naxa, “I yii sonla rafa, i yi n yiine mato. I yiini bandun, i yi a raso n jɛnsɛnni, alogo i nama denkeleyatareyaan liga, denkeleya.”

<sup>28</sup> Tomasi yi a yabi, a naxa, “N Marigina, n ma Ala!”

<sup>29</sup> Yesu yi a fala a xa, a naxa, “Bayo i bata n to, i bata denkeleya ba? Muxun naxanye denkeleyaxi hali e munma n to, sewan ne xa!”

### *Kitabun yireni ito seɓe xunna*

<sup>30</sup> Yesu kabanako fe gbete wuyaxi liga neɛn a xarandiine yeɛ xɔri naxan mi seɓɛxi Kitabuni ito kui.

<sup>31</sup> Koni itoe seɓɛxi neɛn alogo ε xa la a ra fa fala Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, Alaa Dii Xemena. E na denkeleya a ma, ε nii rakisin sɔtɔma neɛn a xinli.



## 21

### *Yesu yi mini kenenni xarandii solofere tagi*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Yesu mɔn yi a yete makenen a xarandiine xa Tiberiyadi daraan dexɔn ma. A a yete makenen kii naxan yi, na nan ito ra.

<sup>2</sup> Simɔn Piyeri nun Tomasi naxan xili Gulunna, e nun Nataniyeli naxan kelixi Kana taani Galile yamanani e nun Sebede a dii xemene nun xarandii firin gbeteɣe, ne yi malanxi.

<sup>3</sup> Simɔn Piyeri yi a fala bonne xa, a naxa, “N sigama yeXe suxudeni.” E yi a yabi, e naxa, “Nxu fan sigama i fɔxɔ ra nen.” Nayi, e siga, e sa dɔxɔ kunkin kui. Koni e mi sese suxu na kɔɛn na.

<sup>4</sup> Kuye yibaxina, Yesu yi fa ti daraan de. Koni a xarandiine mi yi a kolon a Yesu nan yi a ra.

<sup>5</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “Banxulanne, e bata yeXena nde suxu ba?” E yi a yabi, e naxa, “En-en.”

<sup>6</sup> A yi a fala e xa, a naxa, “E yalaan nagodo kunkin yiifanna ma, e nde suxuma nen na yi.” E to yalaan nagodo mɛnni, e mi nɔ a bandunɣe amasoto yeXe wuyaxi bata yi e suxu yalaan na.

<sup>7</sup> Yesu yi xarandiin naxan maxanuxi, na yi a fala Piyeri xa, a naxa, “Marigin nan a ra!” Simɔn Piyeri to na me tun, fa fala Marigin nan a ra, a yi a domain xidi a ra, amasoto a ragenla nan yi a ra. A tugan, a sin igeni.

<sup>8</sup> Xarandiin bonne yi bira a fɔxɔ ra kunkin kui, e fa yalaan bandunɣe, a rafexi yeXen na ken! Amasoto, e nun xaren mi yi tagi kuya, fɔ nɔngɔnna ye keme firin jɔxɔn.

<sup>9</sup> E to xaren li, e yi teɛn to na, yeXene yi ganma denaxan yi e nun buruna.

<sup>10</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E baxi yeXen naxan suxude, e fa na nde ra.”

<sup>11</sup> Simɔn Piyeri yi so kunkin kui, a yalaan bandun xareyaan na, a rafexi yeXe xungbene ra. Keme tonge suulun e nun saxan nan yi a birin na. Hali e to a wuyaxi suxu, koni yalaan mi yibo.

<sup>12</sup> Yesu yi a fala e xa, a naxa, “E fa e dege.” Xarandiine sese mi susu a maxɔdinɣe fa fala, “Nde i tan na?” Amasoto e yi a kolon, a Marigin nan yi a ra.

<sup>13</sup> Nanara, Yesu yi a maso, a burun tongo, a yi a so e yii. A yeXen fan liga na kiini.

<sup>14</sup> A saxanden nan yi na ra Yesu xa a makenen a xarandiine xa, xabu a keli sayani.

### *Yesu nun Piyeri*

<sup>15</sup> E yelin xanbini e dege, Yesu yi a fala Simɔn Piyeri xa, a naxa, “Simɔn, Yoni a dii xemena, i n xanuxi dangu itoe ra ba?” Piyeri yi a yabi, a naxa, “ɔn, n Marigina, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi dɔxɔ n ma yeXeɛ diine xɔn.”

<sup>16</sup> Yesu mɔn yi a fala a xa a firindeni, a naxa, “Simɔn, Yoni a dii xemena, i n xanuxi ba?” Piyeri yi a yabi, a naxa, “ɔn, n Marigina, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi lu n ma yeXeene xɔn.”

<sup>17</sup> Yesu mɔn yi a fala a xa a saxandeni, a naxa, “Simɔn, Yoni a dii xemena, n nafan i ma ba?” Piyeri boɣen yi yifu amasoto Yesu bata a maxɔdin dɔxɔɣa ma saxan fa fala, “I n xanuxi ba?” Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “N Marigina, i feen birin kolon, i a kolon, i rafan n ma.” Yesu yi a fala a xa, a naxa, “I yengi dɔxɔ n ma yeXeene xɔn.”

<sup>18</sup> N xa jɔndin fala i xa. I yi banxulanyani waxatin naxan yi, i yi darixi i yete maxide nen, i yi siga denaxan na i kenen. Koni i na fori waxatin naxan

yi, i yiine yibandunma nɛn muxu gbɛtɛ yi i maxidi, a siga i ra yire yi dɛnaxan mi rafan i ma.”

<sup>19</sup> Yesu yi na falama nɛn alogo a xa Piyɛri faxa kiin yita, a yi Ala binyama naxan xɔn. A yi a fala a xa, a naxa, “Bira n fɔxɔ ra.”

<sup>20</sup> Piyɛri yi a firifiri, a yi xarandiin bonna to e fɔxɔ ra, Yesu yi naxan maxanuxi. A tan nan yi dɔxi Yesu fɛma e dɛgedeni, a Yesu maxɔdin waxatin naxan yi, a naxa, “Marigina, nde i yanfama, a i so yiini?”

<sup>21</sup> Awa, Piyɛri a toxina, a yi a fala Yesu xa, a naxa, “Marigina, nanfe ligama xɛmɛni ito ra?”

<sup>22</sup> Yesu yi a yabi, a naxa, “Xa n waxi a xɔn ma, a tan xa lu a nii ra han n fa, na nanfe ligama i tan na? I tan xa bira n fɔxɔ ra tun.”

<sup>23</sup> Nayi, falani ito yi xuya ayi Yesu a xarandiine tagi fa fala xarandiini ito mi faxama. Koni Yesu mi a falaxi fa fala a mi faxama, koni a a fala a xa nɛn, a naxa, “Xa n waxi a xɔn ma a tan xa lu a nii ra han n fa, na nanfe ligama i tan na?”

<sup>24</sup> Na xarandiin nan feni itoe seren bama. A tan nan mɔn itoe sɛbɛxi. En na a kolon fa fala jɔndin nan a sereyaan na.

### *Fala dɔnxɛna*

<sup>25</sup> Yesu mɔn fe gbɛtɛ wuyaxi liga nɛn. Xa ne birin yi sɛbɛ nun, n ma miriyani, a kitabune mi yi xanɲɛ dunuɲani ito yi.

## Kɛwanle Yesu a Xɛrane Kɛwanle

Luka naxan Ningila Yesu yirena nde seɓɛxi, na nan mɔn yireni ito fan seɓɛxi naxan xili “Yesu a Xɛrane Kɛwanle.” Ningila Yesu a yitama en na nɛn Yesu feen naxanye ligaxi a siimayani. A firinden i to fɔlɔxi a singen danden nin. A fan a yitama en na nɛn Yesu fɔxɔrabirane nun a xɛrane naxan liga alogo Yesu a xaranna xa xuya ayi dunuɗa yiren birin yi.

Yesu yelin xanbini a xɛrane xɛ, a e xa a xaranna kawandin ba dunuɗa yirene birin yi, a yi a Nii Sariɗanxin fan nagodo e ma alogo e xa senben soto a wanla kɛ feen na. E to na soto, e yi kawandin ba fɔlɔ Yerusalen taani. Muxu wuyaxi yi la e falane ra, e findi Yesu fɔxɔrabirane ra. Kabanako fe wuyaxi yi liga alogo muxune xa la Yesu a xɛrane falane ra.

Na kawandin yi senben sɔtama Yerusalen taani waxatin naxan yi, Yesu yaxune yi denkeleya muxune tɔrɔ fɔlɔ. Na kui, Yesu fɔxɔrabirane yi xuya ayi Yerusalen taan fari ma. E yi siga kawandin be Yudaya nun Samari bɔxɔn ma. Kitabun yireni ito sora singena han sora fu nun firinden na wanla nan yitama en na. Piyeri tiden gbo na taruxune kui.

Na xanbi ra, Ala yi xera gbete xili naxan findixi Pɔli ra. Benun Ala xa a xili, Pɔli yi Yesu fɔxɔrabirane ɗaxankatama Isirayilaa dinan xinli han! Koni Yesu yi a yete yita Pɔli ra, a fa a xɛ yamana gbete ye ma. Na kui Yesu a fe xibarun yi dangu Isirayila bɔxɔn danne ra siga siya gbete ne yamanane yi.

Pɔli yi na wanla kɛ yire wuyaxi yi, keli Yerusalen taani siga han Romi taani. Yahudiyane yi a ɗaxankata, koni e mi a no. A yi kawandin bama Yahudiyane xa salide banxine kui, a mɔn yi a bama siya gbete ne se batudene kui. A na liga nɛn alogo dunuɗa muxune birin xa a kolon Yesu naxan ligaxi e xa.

Luka taruxuni itoe fɛsefɛsexi nɛn, a e seɓɛ. Koni yirena nde seɓɛ kiina a yitama en na, a a ligaxi Luka yɛɛ xori nɛn. Waxatina nde Luka naxa, “Nxu yi siga iki...” Na falan nan a yitama en na, a a fan yi na nun. E nun Pɔli nan yi sigama sigatini Yesu fe xibarun nalideni. Dandan tiin nan yi Luka ra.

Na birin kui, to denkeleya muxune naɛ a kolonɗe nɛn Yesu fɔxɔrabira singene dunuɗa yi gidixi kii naxan yi. E wanla lan a xa findi misaala ra en xa.

### *Yesu te feen kore*

<sup>1</sup> N xoyin Teyofili,\*

N bata Yesu a feene seɓɛ i xa n ma seɓɛ singen kui a wanla fɔlɔ feen naxanye birin ma e nun a xaranna naxan birin ti xabu a fɔloni

<sup>2</sup> han a te kore waxatin naxan yi a yelin xanbini yamarine fiye a xera sugandixine ma Alaa Nii Sariɗanxin barakani.

<sup>3</sup> A ɗaxankata xanbini, a yi a niiramaan yita e ra taxamaseri wuyaxi xɔn ma xii tonge naanin bun, a mɔn yi Alaa Mangayana fe fala e xa.

<sup>4</sup> A yi e fɛma waxatin naxan yi, a yi e yamari, a naxa, “E nama keli Yerusalen taani singen. N Fafe Ala e tuli saxi naxan na,† e na mame be, n bata yi naxan ma fe fala e xa.

\* **1:1. Teyofili:** Muxu xinla na a ra naxan bunna nɛn, fa fala “Muxun naxan Ala xanuxi.” A mato Luka 1.1 kui. † **1:4:** Ala **e tuli saxi naxan na**, na findixi Alaa Nii Sariɗanxin nan na. A mato Xɛrane 2.2 kui.

5 Amasotɔ Yoni muxune rafuxi igen nin koni a mi fa buma, ε rafu Alaa Nii Sarijanxini.”

6 Nba, xɛrane yi malanxi Yesu fɛma waxatin naxan yi, e yi a maxodin, e naxa, “Marigina, i mɔn Isirayila mangayani tɔnma waxatini ito nin ba?”<sup>‡</sup>

7 Yesu yi a fala xɛrane xa, a naxa, “N Fafe Ala bata waxatin naxanye ragidi a sɛnben bun, a mi lan ε xa ne liga waxatine kolon.

8 Koni Alaa Nii Sarijanxin na godo ε ma waxatin naxan yi, ε sɛnben sɔtɔma nɛn, ε yi findi n serene ra Yerusalɛn taani, e nun Yudaya yamanan nun Samariya yamanan birin siga han bɔxɔn danne ra.”

9 A yelinxini ito fale, Ala yi a rate kore e yɛɛ xɔri, a yi lɔ ayi e ma kundani.

10 E yɛɛn mɔn yi xɛlexi ayi a fɔxɔ ra waxatin naxan yi, xɛmɛ dugi fixɛ kan firin yi ti xɛrane fɛma.

11 E yi a fala, e naxa, “Galile kaane, ε tixi be nanfera, ε koren matoma? Yesu ito naxan bata tongo ε tagi, a te kore xɔnna ma, a mɔn fama nɛn alo ε a toxi te kii naxan yi.”

### *Yudasi jɔxɔn sugandi fena*

12 E yi xɛte Yerusalɛn taani sa keli Oliwi geyaan na. Na geyaan nun taa tagina, kilo keden jɔxɔndɔn na a ra.

13 E soxina taani, e te kore banxin kui e yigiyaa na. Naxanye yi na yi, ne nan xili itoe ra, Piyeri§ nun Yoni nun Yaki nun Andire nun Filipi nun Tomasi nun Barotolome nun Matiyu nun Alifaa dii xɛmɛna Yaki nun Simɔn e naxan ma a “Yahudiya siya xanuna,”\* e nun Yaki a dii xɛmɛna, Yudasi.

14 Itoe birin yi e malanma yire kedenni Ala maxandideni waxatin birin e nun jaxanla ndee nun Yesu nga, Mariyama e nun Yesu xunyene.

15 Na waxatini, Piyeri yi keli, a falan ti denkeleya muxune yɛ. Muxu kɛmɛ muxu mɔxɔɲɛ nan yi na yi.

16 A yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne, Alaa Nii Sarijanxin naxan falaxi Kitabun kui Dawuda xɔn ma Yudasi a fe yi, naxan yi Yesu suxu muxune yɛɛ ra fɔ na xa kamali nɛn.

17 Yudasi, en tan nde nan yi a ra nun. A fan yi wanli ito ligama en xɔn ma.”

### *Yudasi faxa fena*

#### *Matiyu 27.3-9*

18 Nba, Yudasi gbetin naxan sɔtɔ a saranna ra tinxintareyaan xɔn ma, a bɔxɔn sara na ra. A bira na bɔxɔn fari, a faxa, a kuiin yi rabɔ ayi. A kui seene birin yi mini.

19 Yerusalɛn kaane birin yi na feen kolon. Nanara, e na bɔxɔn xili sa e kon xuini, Hakeladama. Na bunna nɛɛn, “Wuli bɔxɔna.”

### *Yudasi jɔxɔn sugandi fena*

20 Piyeri mɔn yi a fala, a naxa, “Amasotɔ a seɓexi Yaburin kui, fa fala, ‘A yireni genla xa lu, muxu yo nama lu na yi.’ A mɔn seɓexi, ‘Muxu gbete xa a tiden tongo.’<sup>†</sup>

21 Nanara, fɔ muxuna nde xa sugandi, naxan yi en fɛma waxatin birin yi, en Marigi Yesu yi sigan tima en xɔn ma waxatin naxan yi

22 fɔlɔ Yesu rafu waxatin ma Yoni xɔn, han sa ti Yesu rate lɔxɔn ma kore. Fɔ na kanna xa kafu en ma, a fan yi findi seren na a Yesu bata keli sayani.”

‡ 1:6: E yi waxi a xɔn ma Ala xa *Isirayila mangayani tɔn* bayo Romi kaane bata yi Isirayila yamanan suxu yengeni. § 1:13: Muxune mɔn Piyeri ma a Pita. \* 1:13: *Yahudiya siya xanuna*: Muxune nan yi ne ra naxanye yi Romi kaane yengema alogo Isirayila kaane xa mini e nɔn bun ma.

† 1:20: A mato Yaburin 69.26 nun 109.8 kui.

<sup>23</sup> Nanara, e muxu firin yeɓa, Yusufu naxan yi xili Barasaba, a mɔn yi xili Yusutu e nun Matiyasi.

<sup>24</sup> E yi Ala maxandi, e naxa, “Marigina, i tan muxun birin bɔɓe yi feen kolon. Nanara, a yita nxu ra, itoe firinna, i bata naxan sugandi

<sup>25</sup> alogo a xa wali xɛrayani Yudasi jɔxɔni, Yudasi wanla naxan bejin, a siga a sigadeni.”

<sup>26</sup> Na danguxina, e masensenna ti, a yi Matiyasi suxu, a sa Yesu a xɛra fu nun kedenna fari.

## 2

### *Alaa Nii Sarijanxin fa fena*

<sup>1</sup> Se Xaba Singen Sali lɔxɔna a liye, denkeleya muxune birin yi malanxi yirena nde yi,

<sup>2</sup> sanja ma kedenni, e yi xui gbeena nde me keli kore naxan yi ligaxi alo foye gbeen xuina. E yi dɔxi banxin naxan kui, a yi na rafe.

<sup>3</sup> Tɛɛ degene yi siga gode e keden kedenna birin xun ma alo tɛɛn lenna.

<sup>4</sup> E birin yi lugo Alaa Nii Sarijanxin na. E falan ti fɔlo xui gbɛtene yi, alo Nii Sarijanxina a fixi e ma kii naxan yi.

<sup>5</sup> Yahudiya tɔgɔndiyaxina ndee yi yigiyaxi Yerusalɛn taani na waxatini, naxanye sa kelixi dunuja siyane birin ye.

<sup>6</sup> E to xui gbeeni ito me, yamaan yi e malan. Na yi e birin natɛrena amasɔto e keden kedenna birin yi e yete kon xuiin nan mema denkeleya muxune falani.

<sup>7</sup> E yi kabɛ han, e naxa, “Naxanye falan tima itoe ra, Galile kaane xa mi e birin na ba?”

<sup>8</sup> Nanfera nayi, en keden kedenna birin fa e xuiin mema en yete bari xuine yi?

<sup>9</sup> Parate kaane, Mede kaane, Elan kaane, naxanye dɔxi Mesopotamiya nun Yudaya nun Kapadose nun Pontu nun Asi yi

<sup>10</sup> e nun Firigi nun Panfliya nun Misiran nun Libiya bɔxɔn naxan Sireni yamanan dɛxɔn e nun naxanye kelixi Romi taani

<sup>11</sup> Yahudiyane ba, Yahudiyataren naxanye so Yahudiya dinani ba, Kirɛti kaane ba, Arabi kaane ba, en birin e xuiin mema, e Alaa kabanako feene ralima en ma, en ma xuine yi!”

<sup>12</sup> E birin yi kabɛ, e yifu, e lu a fale e bode xa, e naxa, “Ito bunna di?”

<sup>13</sup> Koni ndee yi lu denkeleya muxune magele, e naxa, “Itoe minxin nan a ra.”

### *Piyɛri kawandin naxan ba*

<sup>14</sup> Nba, Piyɛri nun xarandii fu nun kedenna bonne yi keli, e ti, Piyɛri yi falan ti yamaan xa a xuini texin na, a naxa, “E tan Yahudiyane nun Yerusalɛn kaane, e tuli mati n xuiin na, alogo e xa a kolon,

<sup>15</sup> fa fala muxuni itoe mi minxi alo e yengi a ma kii naxan yi, soge raxɛnxɛn\* waxatin na a ra iki.

<sup>16</sup> Koni Ala naxan fala Nabi Yoweli a Kitabun kui, na nan ito ra. A naxa,

<sup>17</sup> Waxati rananni,

n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nen adamadiin birin ma.

E dii xɛmɛne nun e dii tɛmɛne nabiyi falane tima nen.

E banxulanne yi fe toon ti alo xiyena.

\* **2:15:** Piyɛri **soge raxɛnxɛna** fe falaxi nen alogo yamaan xa la a ra a dɔlo fe mi yi a ra bayo men kaane mi yi darixi dɔlon minje xotɔnni.

Ɛ xɛmɛ fonne yi xiyeɛn sa.

<sup>18</sup> Na lɔxɔne yi,  
n na n ma Nii Sarijanxin nagodoma nɛn  
hali n ma konyi xɛmɛne  
nun n ma konyi gilene xun ma,  
e yi nabiya falane ti.

<sup>19</sup> N kabanako feene yitama nɛn kore xɔnna ma  
e nun taxamasenne bɔxɔ xɔnna ma,  
wunla nun tɛɛn nun tɛɛ tuti gbeen minima nɛn.

<sup>20</sup> Sogeni dimima nɛn,  
kiken yi gbeeli alo wunla,  
benun Marigina lɔxɔ binye gbeen xa a li.

<sup>21</sup> Nba, muxu yo na Marigin maxandi a xinla ra,  
na kisima nɛn.<sup>†</sup> ”

<sup>22</sup> “Isirayila xɛmɛne, ɛ tuli mati falani ito ra. Ala nan Yesu Nasareti  
kaan xɛxi. Ala bata na yita ɛ ra kabanako feene nun fe magaxuxine nun  
taxamasenne xɔn a naxanye liga ɛ tagi alo ɛ tan yetɛna a kolon kii naxan yi.

<sup>23</sup> Ala bata yi a ragidi alo a yi a kolon kii naxan yi, a Yesu xa so ɛ yii. Ɛ yi  
kafu gbalotɔne ma, ɛ yi a gbangban wudin ma, ɛ yi a faxa.

<sup>24</sup> Koni Ala mɔn yi a rakeli, a yi a ba sayaan xɔlɛni amasɔtɔ sayaan mi yi nɔɛ  
a ramare.

<sup>25</sup> Bayo Dawuda a fala nɛn a fe yi, a naxa,  
‘N xaxili Marigin xɔn ma waxatin birin,  
bayo a n dɛxɔn ma,  
sese mi n mamaxɛ.

<sup>26</sup> Nanara, n bɔɔɔn sɛwaxi,  
n yi falan ti sɛwani.  
N fati bɛndɛn fan luma nɛn yigini.

<sup>27</sup> Amasɔtɔ, i mi i mɛ n na,  
n siga laxira yi.  
I mi tiɲɲɛ i ya muxu tɔgɔndiyaxin yi kun gaburun na.

<sup>28</sup> I bata kiraan yita n na  
nii rakisin sɔtɔma naxan xɔn.  
I n nalugoma nɛn sɛwan na i yetagi.<sup>‡</sup> ”

<sup>29</sup> “Awa, ngaxakedenne, n xa en benba Dawudaa fe fala ɛ xa sike mi naxan  
yi. A faxa nɛn, a maluxun, a gaburun mɔn na han to.

<sup>30</sup> Koni nabiin nan yi a ra, a a kolon nɛn a Ala bata a tuli sa, a yi a kɔlɔ, a  
Dawuda bɔnsɔnna nde findima nɛn Mangan na a tan funfuni.<sup>§</sup>

<sup>31</sup> Ala yi feen naxan ligama, Dawuda to na to, a yi Alaa Muxu Sugandixin  
nakeli feen fala, a naxa, a mi a mɛ a ra, a siga laxira yi. A fati bɛndɛn mɔn mi  
kunma.\*

<sup>32</sup> Ala na Yesu nan nakelixa sayani. En birin bata findi na seren na.

<sup>33</sup> A bata te Ala yiifanna ma. A yi Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ, Fafe Ala bata en  
tuli sa naxan na, a yi a ragodo en ma iki. Ɛ na nan toma. Ɛ na nan mɛma iki.

<sup>34</sup> Amasɔtɔ Dawuda yetɛɛn mi te ariyanna yi. Anu, a yetɛɛn bata a fala, a  
naxa, ‘Marigin yi a fala n marigin xa, a naxa,  
“Dɔxɔ n yiifanna ma

<sup>35</sup> han n yi i yaxune sa i sanna bun ma.”<sup>†</sup> ’ ”

<sup>†</sup> 2:21: Yoweli 3.1-5   <sup>‡</sup> 2:28: Yaburin 16.8-11   <sup>§</sup> 2:30: Yaburin 132.11   \* 2:31: Yaburin 16.10

<sup>†</sup> 2:35: Yaburin 110.1

<sup>36</sup> “Nayi, Isirayila muxune xa ito kolon yati, a ε Yesu naxan gbangbanxi wudin ma, Ala bata na findi Marigin na e nun a Muxu Sugandixin na.”

<sup>37</sup> Nba, yamaan to na mε, na yi e bɔɲɛn kala. E yi a fala Piyeri nun xεraan bonne xa, e naxa, “Nxu ngaxakedenne, nxu nanfe ligama?”

<sup>38</sup> Piyeri yi a fala e xa, a naxa, “E keden kedenna birin xa ε xun xanbi so ε hakeni, ε rafu igeni Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, alogo ε yulubine xa xafari, ε yi Alaa kiseen sɔtɔ, a Nii Sariɲanxina.

<sup>39</sup> Amasɔtɔ Ala bata ε tan nun ε diine tuli sa na ra e nun naxanye birin yire makuyene yi en Marigina Ala naxanye xilima a fεma.”

<sup>40</sup> Piyeri yi sereyaan ba, a yi e rawekile fala wuyaxi ra, a naxa, “E yetε ratanga waxatini ito tinxintareyaan ma.”

<sup>41</sup> Naxanye tin a falan ma, ne yi rafu igeni. Muxu wuli saxan ɲɔxɔn yi sa denkeleya muxune fari na lɔxɔni.

<sup>42</sup> E yi bira xεrane xaranna fɔxɔ ra, e yi lu ngaxakedenyani, e lu e dεge e bode xɔn ma,<sup>‡</sup> e lu Ala maxandε.

<sup>43</sup> Xεrane yi kabanako fe wuyaxi liga e nun taxamasenne han birin yi gaxu.

<sup>44</sup> Denkeleya muxune birin yi lu e bode fεma, e yii seene birin yi findi e bode gbee ra.

<sup>45</sup> E yi e bɔxɔne nun e yii seene matima nɛn, e yi na gbetine yitaxun e bode ra alo e keden kedenna birin makona a ma kii naxan yi.

<sup>46</sup> E yi lu e malanɲε Ala Batu Banxini lɔxɔ yo lɔxɔ, e yi e dεgema e bode xɔn ma e konne yi, sεwan nun bɔɲɛ xunbenli.

<sup>47</sup> E yi lu Ala tantunɲε, e yi rafan yamaan birin ma. Marigin yi nde sama kisi muxune fari nɛn lɔxɔ yo lɔxɔ.

### 3

#### *Lεbutenna rakendeya fena*

<sup>1</sup> Lɔxɔna nde, Piyeri nun Yoni yi siga Ala Batu Banxini Ala maxandi waxatini, benun se din waxatin xa a li.

<sup>2</sup> Nba, muxune yi fama xεmena nde ra Ala Batu Banxin nabilinna yinna so dεen na xandi tideni lɔxɔ yo lɔxɔ naxan yi barixi lεbutenyani. Na so dεen yi xili nɛn, “Dε Tofajina.”

<sup>3</sup> A to Piyeri nun Yoni to soε, a yi e xandi gbetini.

<sup>4</sup> E yi e yεen ti a ra. Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Nxu mato.”

<sup>5</sup> A yi e mato. A yengi yi a ma, a e yii sena nde nan fima a ma.

<sup>6</sup> Koni Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Gbeti mi n yii! Xεma mi n yii! Koni seen naxan n yii, n na soma nɛn i yii. Yesu Alaa Muxu Sugandixin Nasarɛti kaan xinli, kelɛ, i sigan ti.”

<sup>7</sup> Piyeri yi a suxu a yiiƴanna ma, a yi a rakeli. Xεmɛn sanne nun a wɔsɔxɔne yi sɛnben sɔtɔ.

<sup>8</sup> A yi tujan, a ti a sanne xun na, a sigan ti fɔlɔ. E nun xarandiine yi so Ala Batu Banxini, a sigan tima, a tujanma, a Ala tantunma.

<sup>9</sup> Yamaan birin yi a to sigan tiyε, a Ala tantunma.

<sup>10</sup> E yi a kolon a a tan nan yi xandi tiini Ala Batu Banxin nabilinna yinna so dεen na, naxan yi xili “Dε Tofajina.” Feen naxan liga xεmɛn xa, e birin yi e tεrena na ra, e kabε kati!

#### *Piyeri a kawandina*

<sup>‡</sup> 2:42: Yanyina nde, ito bunna nɛn fa fala e yi Marigina ximenna yitaxunma. A mato Luka 22.19 kui.

11 Bayo a mi yi fa xetema Piyeri nun Yoni fɔxɔ ra, yamaan kuisanxin yi fa e giye, e yi e malan Sulemani a Gagene bun ma.

12 Piyeri yamaan to waxatin naxan yi, a yi falan ti e xa, a naxa, "Isirayila xemene, nanfera e kabema feni ito ma? Nanfera e nxu matoma alo nxu tan nan a ligaxi xemene ito yi sigan ti nxu senben nun nxɔ Ala kolonna barakani?"

13 Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala nun en benbane Ala nan a walikeen Yesu a binyen mayitaxi, e naxan yanfa, e yi e me a ra Pilati yetagi, naxan yi wama a bejin feni.

14 E e mexi muxu sarijanxin nun muxu tinxinxin na, e Pilati mafan, a xa muxu faxan bejin e xa.

15 E nii rakisin kanna faxa nen, koni Ala yi a rakeli sayani. Na seren nan nxu tan na.

16 Nxu to denkeleyaxi Yesu xinla ma, na nan fangan fixi xemene ito ma, e naxan toma, e a kolon. Denkeleyana Yesu xinla ma na nan a rakendeyaxi e yee xori."

17 "Nba, ngaxakedenne, n na a kolon e tan nun e mangane feen naxan liga Yesu ra, e a ligaxi a kolontareyaan nan ma.

18 Ala bata yi naxan fala a nabine birin xon ma, a na nan nakamalixi, a fo a Muxu Sugandixin xa tɔɔ.

19 Nanara, e xun xanbi so e hakeni, e tubi Ala ma alogo e yulubine xa xafari

20 Marigin yi matabu waxatine fi e ma, a mon yi a Muxu Sugandixin nafa e ma Yesu, a naxan nagidi e ma.

21 Koni fo a xa lu nen kore xonna ma singen han a waxati saxin na a li Ala feen birin yitonma waxatin naxan yi alo a bata a fala a nabi sarijanxine xon ma kii naxan yi waxati danguxine yi.

22 Musa a fala nen, a naxa, 'Marigina e Ala nabina nde raminima nen e ye alo n tan, e tuli mati a falane birin na.

23 Xa naxan yo mi a tuli mati na nabiin na, a kedima nen yamaan ye.\*

24 Nabiin naxanye birin bata falan ti xabu Nabi Samuyeli waxatini, ne birin bata yi lɔxonni itoe fe fala.

25 E findixi nabine diine nan na. Ala layirin xidixi e nun e benbane tagi nen, a yi a fala Iburahima xa, a naxa, 'Dunuɓa siyane birin duban sɔtoma nen i tan bɔnsɔnna barakani.†

26 Ala to a walikeen nafa, a a xe e singe nan ma alogo e xa duban sɔtɔ a xon, a yi e birin naxete e fe jaxine fɔxɔ ra."

## 4

### *Piyeri nun Yoni makiti fena*

1 Piyeri nun Yoni yi fala tiini waxatin naxan yi yamaan xa, saraxaraline nun Ala Batu Banxin kantan muxune mangan nun Saduse muxune\* yi fa.

2 E yi xɔlɔxi han, bayo xerane yi yamaan xaranma. E yi a falama a faxa muxune kelima nen sayani alo Yesu.

3 E yi e suxu, e yi e sa kasoon na han xɔtonni bayo kɔeen bata yi so.

4 Koni muxun naxanye e falan me, na wuyaxi yi la a ra. Denkeleya muxune yi wuya ayi han muxu wuli suulun jɔxon xemene gbansanna.

\* 3:23: A mato Sariyane 18.15 nun 18.18-19 kui. † 3:25: Dunuɓa Fɔlon 22.18 nun 26.4 kui. \* 4:1: **Saduse muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. Lanna mi yi e nun Farisi muxune tagi. E tan mi yi laxi malekane ra. E mon mi yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.



<sup>5</sup> Na xɔtɔn bode, yamaan mangane nun fonne nun sariya karamɔxɔne yi e malan Yerusalɛn taani.

<sup>6</sup> Saraxarali Kuntigi Singena Anasa yi na e nun Kayafa nun Yoni nun Alesandire nun Saraxarali Kuntigi Singena denbayaan muxu gbeteɛye.

<sup>7</sup> E yi Piyɛri nun Yoni ti e yetagi, e yi e maxɔdin, e naxa, “E ito ligaxi nde senbɛ bun hanma xinla mundun yi?”

<sup>8</sup> Piyɛri yi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a yi e yabi, a naxa, “Yamaan mangane nun fonne,

<sup>9</sup> xa ε nxu makitima wali fajina fe ra to naxan ligaxi lɛbutenna xa, e nun a rakendɛyaxi kii naxan yi,

<sup>10</sup> nayi ε xa a kolon, ε tan nun Isirayila yamaan birin, fa fala xɛmɛni ito tixi ε yetagi kendɛyani Yesu Nasarɛti kaan xinla barakan nin, Alaa Muxu Sugandixina, ε naxan gbangban wudin ma, Ala yi a rakeli sayani.

<sup>11</sup> Kitabun Yesu ito nan ma fe falaxi, a naxa, ‘E tan banxi tiine ε mɛ gɛmɛn naxan na, na bata findi banxin gɛmɛ fisamantenna ra.’†

<sup>12</sup> Kisin mi sɔtɛ muxu gbete yo xɔn, bayo xili gbete yo mi dunɔɔa yi, naxan fixi muxune fe ra en kisin sɔtɛ naxan sabu ra.”

<sup>13</sup> E yi kabɛ Piyɛri nun Yoni a xaxili ragidin ma, amasɔtɔ xarantarene nan tun yi e ra naxanye mi fe kolon. Na yi a yita e ra a e yi Yesu nan fɔxɔ ra.

<sup>14</sup> Koni bayo e yi xɛmɛn kendɛyaxin toma tixi e dɛxɔn ma, e mi yi nɔɛ sese fale.

<sup>15</sup> Koni e yi xarandiine yamari, a e xa mini kitisa yamaan malanni, e yi falan ti fɔlɔ e bode xa, e naxa,

<sup>16</sup> “En nanfe ligama muxuni itoe ra? Amasɔtɔ Yerusalɛn kaane birin a kolon a e bata kabanako fe gbeen liga. En mi nɔɛ a matande.

<sup>17</sup> Koni en xa tɔnna sa e ra, a e nama fa falan ti muxu yo xa Yesu xinli alogo feni ito nama xuya ayi yamaan tagi.”

<sup>18</sup> E yi Piyɛri nun Yoni xili, e yi e yamari a e nama fa fala yo ti hanma e xaranna ti Yesu xinli.

<sup>19</sup> Koni Piyɛri nun Yoni yi e yabi, e naxa, “E tan yetɛɛn xa a mato xa nxu lan nxu xa ε tan nan xui suxu hanma Ala.

<sup>20</sup> Nxu naxan toxi nxu yi a mɛ, nxu mi nɔɛ tonde na fale.”

<sup>21</sup> E mɔn yi e kɔnkɔ e ma kati, na xanbi ra, e yi e bejin. E mi yi nɔɛ e naxankate, amasɔtɔ yamaan birin yi Ala tantunma fe ligaxini ito a fe ra.

<sup>22</sup> Amasɔtɔ xɛmɛn naxan nakendɛya findi kabanako feen na, na barin bata yi dangu jɛɛ tonge naanin na.

### *Yesu mantonne Ala maxandina*

<sup>23</sup> E to e bejin, Piyɛri nun Yoni yi siga e lanfane fema. Saraxarali kuntigine nun yamaan fonne feen naxan falaxi e xa, e na birin yeɓa e xa.

<sup>24</sup> E na mɛ waxatin naxan yi, e birin yi e xui ramini Ala ma jɛnige kedenni, e naxa, “Nxu kanna, i tan naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen nun e yi seene birin daxi,

<sup>25</sup> i tan naxan falan ti Alaa Nii Sarijanxin nun nxu benba Dawuda xɔn ma, i ya walikɛna, i naxa,

‘Nanfera siyane murutema?

Nanfera yamanane muxune yanfa fuune soma?

<sup>26</sup> Dunɔɔa mangane bata tondi,

kuntigine bata e malan

Margin nun a Muxu Sugandixin xili ma.’‡ ”

27 “Bayo ɲɔndin na a ra yati, Herode nun Pɔnsi Pilati nun Yahudiyatarene nun Isirayila yamaan birin e malan nɛn taani ito kui i ya walikɛ sariɲanxin Yesu xili ma i naxan sugandixi.

28 I senbɛn nun i sagoon bata yi feen naxanye ragidi, e yi ne birin liga.

29 Awa iki, Marigina, i tuli mati e fala xɔlene ra, i tin i ya walikɛne xa i ya falan nali xaxili ragidi gbeeni.

30 I yiini bandun algo muxune xa kɛndɛya, taxamasenne nun kabanako feene yi liga i ya walikɛ sariɲanxin Yesu xinli.”

31 E yelinxina Ala maxandɛ, e yi malanxi dɛnaxan yi, mɛnna yi xuruxurun. E birin yi lugo Alaa Nii Sariɲanxin na. E yi Alaa falan nali xaxili ragidini.

### *Denkɛleya muxune lanna*

32 Xaxili kedenna nun nii kedenna yi lu denkɛleya yamaan muxune birin ma. Muxu yo mi yi a falama, a naxa, n gbeen ni ito ra, bayo e birin malanna nan yi e yii seene ra.

33 Xɛrane yi lu Marigi Yesu keli feen sereyaan bɛ senbɛ gbeeni. Baraka gbeen yi lu e birin xɔn!

34 Bayo sese mi yi dasaxi muxu yo ma e yɛ. Xɛɛ bɔxɔn nun banxine yi naxanye yii, e yi e matima nɛn, e yi e saren xali,

35 e sa e sa xɛrane bun. Xɛrane yi gbetin taxun muxune ra alo e makona a ma kii naxan yi.

36 Awa, Lewi bɔnsɔnna xɛmɛna nde yi na, naxan bari Sipiri yamanani, a yi xili Yusufu. Xɛrane yi a xili sa Baranabasi. Na bunna nɛɛn, “Muxu Ralimaniyana.”

37 Xɛɛ bɔxɔna nde yi a yii, a na mati, a yi fa a sara gbetin sa xɛrane bun.

## 5

### *Ananiyasi nun Safira a fe*

1 Xɛmɛna nde yi na naxan yi xili Ananiyasi, a ɲaxanla fan yi xili Safira. Na fan yi e bɔxɔna nde mati,

2 a yi a saren fɔxɔ kedenna ramara a yɛtɛ xa. A ɲaxanla fan yi na kolon. A siga a dɔnxɛn na xɛrane yɛɛ ra.

3 Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “Ananiyasi, nanfera i tinxi Setana yi so i bɔɲɛni, han i wulen fala Alaa Nii Sariɲanxin xa? Nanfera i bɔxɔn saren fɔxɔ kedenna ramaraxi i yii?”

4 Benun i xa na xɛɛ bɔxɔn mati waxatin naxan yi, i gbeen xa mi yi a ra ba? I to a mati i sagoon xa mi yi a gbetin na ba? Nanfera nayi, i fe sifani ito ligaxi? I mi wulen falaxi muxune xan xa de, fɔ Ala.”

5 Ananiyasi ito mɛ waxatin naxan yi, a bira, a faxa. Naxanye birin na mɛ, ne yi gaxu.

6 Banxulanne yi keli, e yi a kasangen, e sa a maluxun.

7 Awa waxatidi danguxina, a ɲaxanla fan yi fa, koni feen naxan ligaxi, a munma yi na mɛ singen.

8 Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “A fala n xa, ɛ bɔxɔn saraxi xasabini ito nan na ba?” Naxanla yi a yabi, a naxa, “Ɔn, a saren yatin nan ito ra.”

9 Nayi, Piyɛri yi a fala a xa, a naxa, “Nanfera ɛ nun i ya xɛmɛn lanxi a ma ɛ xa Marigina Nii Sariɲanxin bunba? I ya xɛmɛn maluxun muxune san xuiin ni i ra dɛɛn na, e i fan xalima nɛn iki sa!”

10 A yi bira Piyɛri bun ma, a faxa keden na! Banxulanne yi fa, e yi ɲaxanla fan li faxaxi, e yi a tongo, e sa a maluxun a xɛmɛn dɛxɔn ma.

11 Denkɛleya yamaan nun muxun naxanye birin na feen mɛ, gaxu gbeen yi ne suxu.

### *Taxamasenne fe*

12 Xɛrane yi taxamaseri wuyaxi nun kabanako fe wuyaxi liga yamaan tagi. Denkɛleya muxune birin yi e malanma Sulemani a Gagene nan bun ma.

13 Muxu yo mi susu a masoɛ e ra. Hali na, yamaan yi e xili faɗin falama.

14 Koni muxu wuyaxi yi lu sɛ e fari, xɛmɛn nun jaxanla naxanye denkɛleya Marigin ma.

15 Nayi, muxune yi lu fe furetɔne ra, e yi e sa e sa seene nun dagine ma kirane xɔn ma alogo Piyɛri dangumatɔn nininna xa e li.

16 Yama gbeen yi malan, sa keli Yerusalɛn rabilinna taane yi. E fa e furetɔne ra e nun jinan jaxine naxanye tɔrɔma. E keden kedenna birin yi kɛndɛya.

### *Xɛrane besɛnxɔnyana fena*

17 Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxun naxanye yi findixi Saduse muxune ra, ne yi xɛrane maxɔxɔlɔn han e yi keli e xili ma.

18 E yi xɛrane suxu, e yi e sa kasoon na.

19 Koni Marigina malekan yi fa kaso banxin dɛɛn nabi kɔɛɛn na. A yi e ramini, a yi a fala e xa,

20 a naxa, “E siga, ɛ sa ti Ala Batu Banxini, Yesu dunuɗa yi gidi kiin naxan yitaxi ɛ ra, ɛ na feene birin yɛba yamaan xa.”

21 E to na mɛ, e yi so Ala Batu Banxini subaxani, e xaranna ti fɔlɔ.

Nba, Saraxarali Kuntigi Singen nun a muxune to fa, e yi kitisa yamaan birin xili, Isirayila yamaan fonne birin. E muxun nasiga kaso banxini, a e xa sa fa xɛrane ra e yetagi.

22 Koni e na lixina, kantan muxune mi xɛrane to. E yi xɛtɛ, e sa a fala bonne xa, e naxa,

23 “Nxu kasoon lixi balanxi nɛn ken, kantan muxune tixi dɛɛn na, koni nxu to dɛɛn nabi, muxu yo mi yi na kui!”

24 Ala Batu Banxin kantan muxune kuntigin nun saraxarali kuntigine ito mɛxina, e yi kui fu xɛrane fe yi, e naxa, “Nanfe ligaxi e ra?”

25 Nba, xɛmɛna nde yi so, a yi a fala e xa, a naxa, “E fa a mato, ɛ xɛmɛn naxanye saxi kasoon na, e sa tixi Ala Batu Banxin kui, yamaan xarandeni!”

26 Kantan muxune kuntigin nun a muxune yi keli, e sa fa xɛrane ra. Koni e mi fa xɛrane karahan, amasɔtɔ e yi gaxuxi e magɔlɔn feen na yamaan xɔn.

27 E faxina xɛrane ra, e yi e ti kitisa yamaan yetagi. Saraxarali Kuntigi Singen yi e maxɔdin,

28 a naxa, “Nxu mi yi ɛ yamari nun, a ɛ nama fa yamaan xaran xɛmɛni ito xinli ba? Koni a mato, ɛ bata Yerusalɛn taan birin nafe ɛ xaranni ito ra. E waxi a xɔn ma, ɛ xa xɛmɛni ito faxa feen sa nxu xun ma!”

29 Piyɛri nun xɛraan bonne yi e yabi, e naxa, “A fɛɛ mi na fɔ nxu xa Alaa falan nan suxu dangu muxune gbee falan na.

30 En benbane Ala bata Yesu rakeli sayani, ɛ naxan gbangban wudin ma, ɛ yi a faxa.

31 Ala mɔn yi a rate kore, a yi a dɔxɔ a yiifanna ma, a yi a findi Mangan na e nun Marakisi Tiin na alogo Isirayila kaane xa nɔ e xun xanbi soɛ e hakene yi, e yulubine yi xafari.

32 Feni itoɛ serene nan nxu tan na. Ala bata a Nii Sarijanxin naxan fi a falan suxu muxune ma, na feene seren nan na fan na.”

33 E ito mɛxina, e bɔɗɛn yi te kati, han xɛrane faxa xɔnla yi e suxu!

<sup>34</sup> Koni Gamaliyeli naxan findixi Farisi muxuna\* nde ra, na yi na yi. Sariya karamoxon nan yi a ra naxan yi binyaxi yamaan birin xon. Na yi keli, a ti kitisa yamaan tagi, a yi yamarin fi, a xerane xa ramini singe.

<sup>35</sup> Na danguxina, a yi a fala kitisane xa, a naxa, "Isirayila kaane, e muxuni itoe fe liga e yeren ma.

<sup>36</sup> Waxati danguxina nde yi, xemena nde yi xili Tudasi, na a yete findi nen muxu gbeena nde ra, muxu kemene naanin joxon yi bira a foxo ra. Koni muxune a faxesa. A foxorabirane birin yi xuya ayi, a fe yi lu fuu.

<sup>37</sup> Na danguxina, Yudas Galile kaan fan yi keli muxune birin xili sebe waxatini, a yi ti ganla nde ye ra murute xinla ma. Koni muxune yi a fan faxesa, a foxorabirane fan yi xuya ayi.

<sup>38</sup> Nanara, n xa a fala e xa iki, e muxuni itoe lu na, e e bejin, e xa siga. Amasoto xa e feene nun e wanle fataxi muxune nan na, e kalama nen.

<sup>39</sup> Koni xa a fataxi Ala nan na, e mi e noe mume! Na ma, e a liga ki faji alogo a nama liga alo e Ala nan yengema." E yi tin a maxadi xuiin ma.

<sup>40</sup> E yi xerane xili banxini, e yi e bulan, e yi tonna doxo a e nama fa falan ti Yesu xinla ra. E yi e bejin.

<sup>41</sup> Xerane sewaxin yi keli kitisa yamaan fema bayo Ala bata na binyen fi e ma a e xa jaxankata Yesu xinla fe ra.

<sup>42</sup> E yi lu yamaan xaranye, e Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe xibarun nali Ala Batu Banxin nun muxune konne yi lxo yo lxo.

## 6

### *Denkeleya yamaan mali tiine fe*

<sup>1</sup> Na waxatini, Yesu foxorabirane to yi wuyama ayi, Yahudiyan naxanye yi Gireki xuiin falama, ne yi e mawuga Yahudiyan bonne fari naxanye yi Heburu xuiin falama bayo e kaja gilene mi yi lxo yo lxo balon soto ma a kiini a taxun waxatini. Yahudiya Gireki xui falane naxa, "Gbetin naxan yitaxunma lxo yo lxo balon na, nxo kaja gilene mi na se soto ma."

<sup>2</sup> Nayi, xarandii fu nun firinne yi Yesu foxorabirane birin malan, e yi a fala e xa, e naxa, "A mi lan nxu yi Alaa falan nabekin donse feen na.

<sup>3</sup> Na ma, ngaxakedenne, e muxu binyaxi solofere sugandi e ye naxanye lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, xaxinla e ma, en yi e ti na wanla ra.

<sup>4</sup> Nayi, en noe en sobe soe nen Ala maxandin nun a falan wanli."

<sup>5</sup> Na falan yi yamaan birin kenen. Nayi, e yi Etiyen sugandi, naxan yi lugoxi denkeleyaan nun Alaa Nii Sarijanxin na, e nun Filipi nun Pirokoru nun Nikanoro nun Timon nun Paramenasi e nun Nikolasi Antiyoki kaan naxan so Yahudiya dinani.

<sup>6</sup> E yi ne yita xerane ra. Xerane yi e yiin sa e ma, e yi Ala maxandi e xa.

<sup>7</sup> Na ma, Alaa falan yi lu xuye ayi. Yesu foxorabirane yi wuya ayi Yerusalen taani kati! Saraxarali wuyaxi yi denkeleya.

### *Etiyen suxu fena*

<sup>8</sup> Nba, Etiyen yi lugoxi Alaa hinanna nun a senben na. A yi kabanako fe gbeene nun taxamasenne liga yamaan tagi.

\* **5:34: Farisi muxune:** Yahudiyan na yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sobe so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyan bonne ra. E mon yi e benbane namunne suxuma kii xodexeni. E tan yi laxi malekane ra. E mon yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.

<sup>9</sup> Koni salide banxina nde muxune yi keli Etiyɛn xili ma naxan yi xili “Muxu Xɔɔyaxine Salide Banxina” naxanye yi kelixi Sireni nun Alesandire taan nun Silisi nun Asi yamanani, e yi Etiyɛn matandi falo.

<sup>10</sup> Koni e mi yi nɔɛ tiyɛ Etiyɛn ma fe kolonna yɛɛ ra e nun a yi falan tima Nii Sarijanxin naxan baraka yi.

<sup>11</sup> Awa, e muxuna ndee saranna fi alogo e xa a fala, e naxa, “Nxu a xuiin namɛxi nɛn Musa nun Ala rayelefue!”

<sup>12</sup> Nayi, e yi yamaan nun yamaan fonne nun sariya karamɔxɔne radin Etiyɛn xili ma. E yi Etiyɛn suxu, e siga a ra kitisa yamaan fɛma.

<sup>13</sup> E yi fa wule sere baane ra. Ne yi a fala, e naxa, “Xɛmɛni ito luma fala naxine tiyɛ Yire Sarijanxini ito nun Musaa sariyan xili ma.

<sup>14</sup> Amasɔɔ nxu bata a mɛ a ra, a a falama, a naxa, a Yesu Nasarɛti kaan yire sarijanxin kalama nɛn, a yi en ma namun fonne maxɛtɛ en naxanye sɔɔxi Musa ra.”

<sup>15</sup> Naxanye birin yi dɔxi kitisa yamaan malanni, ne birin yɛɛn yi lu tixi Etiyɛn na, e yi a yetagin to alo malekan yetagin na a ra.

## 7

### *Etiyɛn ma sereyana*

<sup>1</sup> Saraxarali Kuntigi Singen yi a fala, a naxa, “Feen naxan falaxi i xun ma, jɔndin na a ra ba?”

<sup>2</sup> Etiyɛn yi a yabi, a naxa, “N fafane nun ngaxakedenne, ɛ tuli mati n xuiin na. En benba Iburahima yi Mesopotamiya yamanani waxatin naxan yi benun a xa dɔxɔ Xarani taani, Ala Binyen Kanna a yɛtɛ makɛnɛn nɛn a xa.

<sup>3</sup> Ala yi a fala a xa, a naxa, ‘Keli i ya yamanan nun i xabilani. Siga na yamanani, n naxan yitama i ra.’\*

<sup>4</sup> Nayi, a keli Kalidi kaane yamanani, a sa dɔxɔ Xarani taani. A fafe to faxa, Ala yi a rafa yamanani ito yi, ɛ dɔxi dɛnaxan yi iki.

<sup>5</sup> Ala mi bɔxɔ yo fi Iburahima ma yamanani ito yi na waxatini hali san tide keden jɔxɔn. Koni Ala a tuli sa nɛn, a yamanani ito findima nɛn a tan nun a bɔnsɔnna gbeen na. Anu, dii yo mi yi a yii na waxatini.

<sup>6</sup> Ala ito nan falaxi, a naxa, ‘I bɔnsɔnna dɔxɔma nɛn yamana gbɛtɛ yi, e konna mi dɛnaxan yi, e yi tɔɔ jɛɛ kɛmɛ naanin konyiyani.’

<sup>7</sup> Koni e na lu siyaan naxan bun konyiyani, n na makitima nɛn. Na xanbi ra, e minima nɛn na yamanani, e yi fa n batu be.†

<sup>8</sup> Na xanbi ra, Ala yi banxulan tiin layirin xidi e nun Iburahima tagi. Na xanbi ra, a yi Isiyaga bari, a yi a banxulan a xii solomasɛɛɛde lɔxɔni. Isiyaga fan yi Yaxuba banxulan. Yaxuba fan yi en benba fu nun firinne banxulan.”

<sup>9</sup> “Awa, Yusufu a fe xɔxɔlɔnyaan ma, en benbane yi a mati Misiran kaane ma. Koni Ala yi a xɔn.

<sup>10</sup> Ala yi a xunba a tɔɔn birin yi. A yi xaxilimayaan fi Yusufu ma, a yi a rafan Misiran mangan ma. A yi Yusufu dɔxɔ Misiran yamanan xun na e nun a banxi yi feene birin.

<sup>11</sup> Nba, fitina kamɛn yi so Misiran yamanan nun Kanan yamanani, tɔɔn yi gbo ayi. Donse yo mi yi fa en benbane yii.

<sup>12</sup> Koni Yaxuba a mɛ waxatin naxan yi, a murutun yi Misiran yi, a yi en benbane rasiga a singeni.

\* 7:3: Dunuja Fɔlɔn 12.1 † 7:7: Dunuja Fɔlɔn 15.13-14 nun Xɔɔyaaan 3.12

13 E sigan firindeni, Yusufu yi a yɛtɛ yita a ngaxakedenne ra. Misiran mangan Yusufu kon kaane fe kolon na waxatin nin.

14 Na xanbi ra, Yusufu yi xɛraan nasiga a fafe Yaxuba nun a denbayaan birin tongodeni, muxu tonge solofere e nun suulun nan yi e birin malanxin na.

15 Yaxuba yi siga Misiran yi, a faxa dɛnaxan yi e nun en benbane.

16 Yamaan yi siga e binbine ra Siken taani. Iburahima gaburun naxan sara Hamori a diine ma Siken taani gbetin na, yamaan yi sa e maluxun mɛnni.”

17 “Ala Iburahima tuli sa naxan na, na rakamali waxatin yi maso, en ma yamaan yi wuya ayi Misiran yi.

18 Na danguxina, Manga gbɛtɛ yi dɔxɔ Misiran yi naxan mi yi Yusufu kolon.

19 Na Mangan yi en ma yamaan yanfa, e yi en benbane tɔrɔ, a yi e karahan alogo e xa e diine rabɛɛn, e faxa.

20 Musa bari na waxatin nin, a yi Ala kɛnɛn han! A lu nɛn a fafe konni han kike saxan.

21 A ba a fafe konni waxatin naxan yi, Misiran mangana dii tɛmɛn yi sa a tongo, a yi a maxuru, a yi a findi a dii xɛmɛn na.

22 E yi Musa xaran Misiran kaane fe kolonna birin ma, a yi sɛnbɛn sɔtɔ a falan nun a kɛwanli.”

23 “Musa barin to jɛɛ tonge naanin sɔtɔ, a ngaxakeden Isirayila kaan bonne xɔntɔn xɔnla yi a suxu.

24 A yi Misiran kaana nde to a ngaxakedenndɛnɛn nde tɔrɛ, a yi a xun mayɛngɛ, a yi a gbeen jɔxɔ, a Misiran kaan faxa.

25 A yengi yi a ma a a kon kaane yi a famuma nɛn a Ala yi waxi e xunba feni a tan nan xɔn. Koni e mi a famu mume!

26 Na xɔtɔn bode a yi Isirayila kaan muxu firin to yɛngɛ, a kata e tagini tɔndeni. A yi a fala e xa, a naxa, ‘Ngaxakedenmane nan ɛ ra, nanfera ɛ ɛ bode tɔrɔma?’

27 Koni naxan yi a boden jaxankatama, na yi Musa radin jɛ ayi, a yi a fala, a naxa, ‘Nde i findixi mangan nun kitisaan na nxu xun na?’

28 I waxi n fan faxa feen nin ba alo i Misiran kaan faxa kii naxan yi xoro?’

29 Musa to na mɛ, a yi a gi, a siga Midiyan yamanani. A dii xɛmɛ firin sɔtɔ mɛnni.”

30 “Awa, jɛɛ tonge naanin danguxina, malekan yi mini kɛnɛnni Musa xa tɛɛn yiyani fɔtɔndin tagi Sinayi geyaan dɛxɔn ma burunna ra.

31 Musa na to waxatin naxan yi, a kabɛ. A to yi a masoma a ra alogo a xa a yigbɛ, Marigin xuiin yi mini, a naxa,

32 ‘I benbane Ala nan n tan na, Iburahimaa Ala nun Isiyagaa Ala nun Yaxubaa Ala.’ Musa yi gaxu, a xuruxurun, a mi fa susu a matoɛ.

33 Marigin yi a fala a xa, a naxa, ‘I ya sankidine ba i sanni amasɔtɔ i tixi dɛnaxan yi, bɔxɔ sarinjanxin na a ra.

34 N bata n ma yamana tɔron to Misiran yamanani, n bata e kutun xuiin mɛ, n bata fa e xunbadeni. Fa iki, n xa i xɛ Misiran yamanani.’ ”‡

35 “Na Musa kedenna nan yi a ra Isirayila kaane bata yi e mɛ naxan na nun, e yi a fala, e naxa, ‘Nde i findixi mangan nun kitisaan na?’ Ala a tan nan nasiga e mangan nun e xunbaan na fata malekan fala xuiin na naxan mini kɛnɛnni a xa fɔtɔndini.

36 Musa e ramini nɛn na yi, a kabanako feene nun taxamasenne liga Misiran yi e nun Baa Gbeeli, e nun tonbonni jɛɛ tonge naanin.

‡ 7:34: A mato Xɔryaan 2.14 han 3.10 kui.

37 Na Musa nan ito ra naxan a fala Isirayila kaane xa, a naxa, ‘Ala nabina nde raminima nen e ye, naxan luma alo n tan.’<sup>§</sup>

38 A tan nan yi yamaan ye tonbonni, e nun malekan nan yi a ra naxan yi falan tima a xa Sinayi geyaan fari, a yi falane soto naxanye nii rakisin fima muxune ma alogo a xa ne radangu en ma.”

39 “Koni en benbane mi tin a falan suxe, e yi e me a ra, xete xonla yi e suxu Misiran yi.

40 E yi a fala Haruna xa, e naxa, ‘Ala gbete rafala en xa naxan tima en yee ra amasoto Musa naxan en naminixi Misiran yamanani, en mi a kolon naxan a sotoxi.’\*

41 Nayi, e jinge dii sawuran nafala e suxuren na, e saraxan ba na xa, e yi sewa e yetena se rafalaxina fe ra.

42 Na ma, Ala yi xete e foxo ra, a yi e lu kore xonna yanban seene batuε alo a sebexi nabine kitabune kui kii naxan yi, a naxa, ‘E tan Isirayila yamaan to yi tonbon yireni jee tonge naanin, e saraxane ba nen n tan xa ba?’

43 E Moloکو suxuren batu bubun† nan xali, e nun Ramafan saren suxurena, e suxuren naxanye rafalaxi ε batu seene ra. Nanara, n na ε xalima nen konyiyani Babilon xanbi ra.’”‡

44 “Layiri sereyaan bubun<sup>§</sup> yi en benbane yii tonbonni. A yi tixi alo Ala a yeba Musa xa kii naxan yi a yi a misaala yita a ra.

45 E to na soto, en benbane yi a xali e yii Yosuwe a mangayaan bun ma, e yi en ma boxon tongoma siyane yii waxatin naxan yi, Ala yi siyaan naxanye kedima e yee ra. A yi lu en ma boxoni han Dawuda waxatini.

46 Dawuda yi Alaa hinanna soto, a yi a maxodin alogo a xa no Yaxubaa Ala Batu Banxin tiye.

47 Koni Sulemani nan banxin ti a xa.”

48 “Koni Kore Xonna Ala mi doxoma muxune banxi tixine kui, alo nabina a falaxi kii naxan yi, a naxa,

49 ‘Marigin naxa:

Kore xonna nan n ma manga gbeden na,

boxon yi findi n san tiden na.

E banxin sifan mundun tiye n tan xa?

N ma matabuden finde minen na?

50 N tan xa mi seni itoe birin nafalaxi ba?’”\*

51 “E tan yama murutexina, e bɔjɛne nun e tunle luxi alo Ala kolontarene. E Alaa Nii Sarijanxin matandima alo e benbane!

52 E benbane mi nabiin mundun besenxonya? E nabine faxa nen, naxanye Tinxinna Kanna fa feen fala. Iki e fan bata a tan yeteen yanfa, e yi a faxa.

53 E tan bata Alaa sariyan soto fata malekane ra, koni e mi a suxi!”

### *Etiyen magolon fena*

54 E to na me, e bɔjɛn yi te, han e yi e jinne raxin!

55 Koni Etiyen yi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a koren mato, a yi Ala noron to, Yesu yi tixi Ala yiifanna ma.

§ 7:37: Sariyane 18.15 \* 7:40: Xorɔyaan 32.1 nun 32.23 † 7:43: **bubuna**: Bubuni itoe yi rafalaxi sube kidine nan na naxanye singanxi xalanbene ra. E yi e maxalima yirene yi e nema sigatini waxatin naxan yi. ‡ 7:43: Amosi 5.25-27 Moloکو findixi suxuren nan na muxune yi e diine bama saraxan na naxan xa. Siyana ndee yi Moloکو nun Ramafan kolonxi e alane nan na na waxatini.

§ 7:44: Xorɔyaan 25.9 \* 7:50: Esayi 66.1-2

<sup>56</sup> A yi a fala, a naxa, “A mato! N kore xonna rabixin toma, Muxuna Dii Xɛmɛn tixi Ala yiifanna ma!”

<sup>57</sup> E yi sɔnxɔ gbeeni te. E yi e yiine sa e tunle dɛ ra. E birin yi gbisin a xili ma.

<sup>58</sup> E yi a bubu, e a ramini taani, e sa a magɔlɔn han a faxa. Na feen serene yi e dugine taxuma banxulanna nde ra, naxan yi xili Sɔli.

<sup>59</sup> E yi Etiyɛn magɔlɔnma waxatin naxan yi, Etiyɛn yi lu Ala maxandɛ, a naxa, “Marigi Yesu, n niin nasuxu!”

<sup>60</sup> A yi a xinbi sin, a yi gbelegbele, a naxa, “Marigina, i nama e suxu e yulubini ito ra.” A yelin xanbin na falɛ, sayaan yi a li.

## 8

### *Sɔli yi denkeleya yamaan bɛsɛnxɔnya*

<sup>1</sup> Sɔli yi tinxi Etiyɛn faxa feen ma.

Nba, na lɔxɔni, bɛsɛnxɔnya gbeen yi keli denkeleya yamaan xili ma Yerusalen taani. E birin yi xuya ayi Yudaya yamanan nun Samariya yamanani, fɔ xɛrane.

<sup>2</sup> Muxu tɔgɔndiyaxina ndee yi Etiyɛn binbin maluxun, e wuga a fe ra kati!

<sup>3</sup> Koni Sɔli tan yi kataxi denkeleya yamaan kala feen nan na. A yi soma banxine kui, a denkeleya xɛmɛne nun jaxanle suxu, a yi e sa kasoon na.

### *Yesu a fe yi rali Samariya yi*

<sup>4</sup> Denkeleya muxun naxanye xuya ayi, ne yi lu Alaa falan naliyɛ yiren birin yi.

<sup>5</sup> Filipi yi siga Samariya yamanan taana nde yi, a sa Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin ba na yi.

<sup>6</sup> Yamaan birin yi e tuli mati Filipi a falane ra ki faji, e mɔn yi lu a kabanako feene matoɛ a yi naxanye ligama.

<sup>7</sup> Yinna jaxine yi muxun naxanye fɔxɔ ra, ne yi e ragbelegbele, e xɛtɛ e fɔxɔ ra. Fati mafaxatɔne nun lebutɛn wuyaxi fan yi kendɛya.

<sup>8</sup> Sɛwa gbeen yi so na taani.

<sup>9</sup> Xɛmɛna nde yi na taani naxan yi xili Simɔn. Na yi woyimɛyaan ligama. Samariya kaane birin yi kabɛma a ma. A yi a yetɛ yigboma.

<sup>10</sup> Taan muxune birin yi biraxi a fɔxɔ ra, fonna nun dɔ jɔrɛna, e lu a falɛ, e naxa, “Xɛmɛni ito, Ala senbɛn ni ito ra, yamaan naxan xili sa a ‘Fanga Gbee Kanna.’”

<sup>11</sup> E yi biraxi a fɔxɔ ra, bayo e yi kabɛma a ma xabu to mi na ra a woyimɛyana fe ra.

<sup>12</sup> Koni Filipi Alaa Mangayaan nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina a fe xibarun nali e ma waxatin naxan yi, e yi denkeleya. Xɛmɛne nun jaxanle, e birin yi rafu igeni e tubi xinla ma.

<sup>13</sup> Simɔn fan yetɛn yi denkeleya. A yi rafu igeni, a lu biraxi Filipi fɔxɔ ra yiren birin yi. A yi taxamaseri gbeene nun kabanako feene to, a kabɛ kati!

<sup>14</sup> Xɛraan naxanye yi Yerusalen taani, ne a mɛ waxatin naxan yi a Samariya kaane bata Alaa falan suxu, e Piyɛri nun Yoni rasiga e ma.

<sup>15</sup> E to so na, e yi Ala maxandi e xa alogo e xa Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ.

<sup>16</sup> Amasɔtɔ Alaa Nii Sarijanxin munma yi godo e tan sese fari singen. E bata yi rafu igeni Marigi Yesu xinla nan tun yi gbansan!

<sup>17</sup> Nayi, Piyɛri nun Yoni yi e yiin sa e ma, e yi Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ.



18 Simɔn a to waxatin naxan yi, a Nii Sarijanxin yi sɔtɔma xɛrane yiine xɔn, a yi fa gbetin na e xɔn,

19 a naxa, “E sɛnɛni ito fi n fan ma alogo n na n yiin sa muxu yo ma, na kanna fan xa Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ.”

20 Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, “E nun i ya gbetin xa halagi yire kedenni, amasɔtɔ i mirixi a ma fa fala a i Alaa kiseen sɔtɔn gbetin nan xɔn!

21 I gbee yo mi nɔxɔ wanle yi amasɔtɔ i bɔɲɛn mi tinxinxi Ala yɛɛ ra yi.

22 Nayi, xɛtɛ i ya miriya ɲaxin fɔxɔ ra, i yi Marigin maxandi alogo a xa i mafelu i ya miriya ɲaxin na, xa a sa tin.

23 Amasɔtɔ n bata a to, i lugoxi xɔxɔlonyaan nan na, i kankan tinx-intareyaan ma.”

24 Simɔn yi a fala Piyeri nun Yoni xa, a naxa, “Yandi, e Marigin maxandi n xa, alogo, e feen naxanye falaxi, ne sese nama n li.”

25 Piyeri nun Yoni seren baxina, e Marigina falan nali, e xɛtɛ Yerusalɛn taani, e dangu Yesu a fe Xibaru Faɲin naliyɛ Samariya taa wuyaxi yi.

### *Filipi nun Etiyopi kaana fe*

26 Marigina malekan yi falan ti Filipi xa, a naxa, “Keli, i siga sogeteden yiifanna ma, kiraan naxan kelima Yerusalɛn taani siga Gasa taani naxan dangun burunna ra, i siga na xɔn.”

27 Filipi yi keli, a siga, a Etiyopi kaa xɛmɛ tɛgɛnxina\* nde li kira yi. Kuntigi gbeen nan yi na xɛmɛn na nun. A tan nan yi Etiyopi ɲaxalan Mangan Kandasi a nafunle birin xun na. A bata yi siga Yerusalɛn taani Ala batudeni.

28 A xɛtɛmatɔna a konni, a yi dɔxi a wontoron kui, a yi lu Nabi Esayi a Kitabun xaranɲɛ.

29 Alaa Nii Sarijanxin yi a fala Filipi xa, a naxa, “Siga, i sa i maso na wontoron na.”

30 Filipi yi siga a giyɛ, a yi Etiyopi kaan xuiin mɛ Nabi Esayi a Kitabun xaranɲɛ. Na ma, Filipi yi a maxɔdin, a naxa, “I naxan xaranma, i a bunna kolon ba?”

31 A yi a yabi, a naxa, “N na a kolonma di, xa muxe mi a yɛba n xa?” A Filipi xili alogo a xa te, a dɔxɔ a fɛma wontoroni.

32 A yi denaxan xaranma Kitabun kui, na ni ito ra, a naxa, “E a xali nɛn

alo yɛxɛɛn faxa daxina.

A mi fala yo ti,

alo yɛxɛɛn naxan a dunduma a fati ma xaben xaba muxun bun.†

33 E a rayagi nɛn,

e mi tin a kitin bolonɲɛ tinxinni.

Nde nɔɛ a yixɛtɛna fe fale?

Amasɔtɔ e bata a siimayaan dan dunuɲa yi.”‡

34 Kuntigin yi a fala Filipi xa, a naxa, “Yandi, a fala n xa, nabini ito nde a fe falama, a yɛtɛ fe ba, hanma muxu gbɛtɛ a fe?”

35 Filipi yi fala tongo, a yi a fɔlɔ na Kitabun yiren ma, a Yesu a fe xibarun nali a ma.

36 E yi sigan tima kiraan xɔn ma waxatin naxan yi, e xudena nde li. Kuntigin yi a fala a xa, a naxa, “Igen mato, nanfera n mi rafuyɛ?”

\* **8:27: Xɛmɛ tɛgɛnxina:** Na waxatini, mangane yi xɛmɛna ndee tɛgɛnma nɛn alogo e xa e yengi dɔxɔ mangana feene xɔn, e mi bira mangana ɲaxanle fɔxɔ ra. † **8:32: xabena:** Yirena ndee yi, yɛxɛɛ xaben kuyama ayi nɛn, a yi xaba a findi dugin na. ‡ **8:33:** Esayi 53.7-8

<sup>37</sup> Filipi yi a fala a xa, a naxa, “Xa i bata denkeleya i boɲeni, i nɔɛ rafuye nen.” Kuntigin yi a yabi, a naxa, “N bata denkeleya a ma, a Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan Alaa Dii Xemen na.”

<sup>38</sup> A yi yamarin fi a e xa wontoron nati. E nun Filipi yi godo igeni, a yi rafu.

<sup>39</sup> E to te igeni, Marigina Nii Sarijanxin yi Filipi tongo, a siga a ra. Kuntigin mi fa a to sɔnɔn, koni a sɛwaxin yi siga a sigatini.

<sup>40</sup> Filipi yi sa mini Asotu taani, a yi Yesu a fe Xibaru Fajin nalima a dangu taane birin yi, han a sa so Sesariya taani waxatin naxan yi.

## 9

### *Sɔli tubi fena*

#### *Xerane 22.6-16 nun 26.12-18*

<sup>1</sup> Nba, Sɔli naxan yi kɔnkɔxi Marigin fɔxɔrabirane ma e faxa feen na, na yi siga Saraxarali Kuntigi Singen fema,

<sup>2</sup> a yi kedine maxodin a ra, a naxanye sɛbɛ Damasi taan salide banxine muxune ma, alogo xa a sa naxanye li na, xemen nun ɲaxanla, e biraxi Yesu a Kiraan fɔxɔ ra, a xa fa e xidixin na Yerusalɛn taani.

<sup>3</sup> A yi kira yi, a bata yi maso Damasi taan na, tɛɛ dege gbeen yi keli kore mafuren, a lu dege a rabilinni.

<sup>4</sup> A yi bira boxoni, a fala xuiin me, naxan yi a falama, a naxa, “Sɔli, Sɔli i n besɛnxɔnyama nanfera?”

<sup>5</sup> Sɔli yi maxodinna ti, a naxa, “Marigina, nde i tan na?” Na xuiin yi a yabi a naxa, “N tan, Yesu na a ra, i naxan besɛnxɔnyama.

<sup>6</sup> Koni keli, i siga taani. I lan i xa naxan liga, e sa na falama i xa nen.”

<sup>7</sup> Muxun naxanye yi Sɔli fɔxɔ ra nun, ne dunduxin yi lu tixi. E yi fala xuiin mema koni e mi yi muxu yo toma.

<sup>8</sup> Sɔli yi keli, a ti, a yi a yeen nabi, koni a mi yi sese toma. E yi a yii rasuxu, e siga a ra Damasi taani.

<sup>9</sup> A lu danxutuyani han soqe saxan. A mi yi donse donma, a mi yi a minma.

<sup>10</sup> Nba, Yesu fɔxɔrabirana nde yi Damasi taani nun, a xili Ananiyasi. Marigin yi falan ti na xa fe tooni alo xiyena, a naxa, “Ananiyasi.” Ananiyasi yi a yabi, a naxa, “Marigina, n tan ni i ra.”

<sup>11</sup> Marigin yi a fala a xa, a naxa, “Keli, i siga kiraan xɔn ma, naxan xili Kira Tinxinxina, i sa muxuna nde maxodin Yudasi a banxini naxan kelixi Tarise taani naxan xili Sɔli bayo a n maxandima.

<sup>12</sup> A bata fe toon ti alo xiyena, a xemena nde to fe naxan xili Ananiyasi, a yi a yiin sa a ma, alogo a mɔn xa nɔ seen toɛ.”

<sup>13</sup> Ananiyasi yi a yabi, a naxa, “Marigina, muxu wuyaxi bata na xemena fe fala n xa, a fe ɲaxin naxanye birin ligaxi i ya yama sarijanxin na Yerusalɛn taani.

<sup>14</sup> A bata senben sɔto saraxarali kuntigine yii, a xa fa Damasi taani alogo muxun naxanye birin i xinla falama, a xa ne suxu.”

<sup>15</sup> Marigin yi a fala Ananiyasi xa, a naxa, “Siga tun, amasɔto n bata Sɔli sugandi n ma walikeen na, a xa n xinla rali siya gbɛtene nun e mangane nun Isirayila muxune ma.

<sup>16</sup> N na yitama a ra nen a tɔrɔn yatɛn naxan sɔtɔma n ma fe ra.”

<sup>17</sup> Nayi, Ananiyasi yi siga na banxini, a sa a yiin sa Sɔli ma. A yi a fala a xa, a naxa, “Ngaxakedenna Sɔli, Marigi Yesu naxan mini i xa kenɛnni kira yi, i to yi fama be, na nan n nafaxi i ma alogo i mɔn xa seen to, i lugo Alaa Nii Sarijanxin na.”

18 Mafurɛn sena nde yi ba Sɔli yɛɛn ma alo se xanla, a mɔn yi seen to. A yi keli, a rafu igeni.

19 A yi a dege, a mɔn yi senben sɔtɔ.

### *Sɔli yi kawandin ba Damasi taani*

Sɔli yi xii dando raba Yesu fɔxɔrabirane fema Damasi taani.

20 A yi kawandin ba fɔlɔ salide banxine kui keden na, a Alaa Dii Xɛmɛn nan Yesu ra.

21 Naxanye birin na mɛ, ne yi kabɛ, e maxɔdinna ti, e naxa, “Xɛmɛni ito xa mi yi muxune naxankatama Yerusalɛn taani naxan yi Ala maxandima xinli ito yi ba? A mi faxi ne xan suxudeyi be ba, alogo a xa siga e ra saraxarali kuntigine fema?”

22 Koni Sɔli senben yi gboma ayi kati! A yi a mayitama, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na han Damasi taan Yahudiyaane yifu.

23 Xii wuyaxi danguxina, Yahudiyaane yi e bode to Sɔli faxa feen ma.

24 Koni Sɔli yi e wundon kolon. E yi lu taan so deɛne kantanɛ kɔɛɛn nun yanyin na, alogo e xa a faxa.

25 Koni Sɔli a xarandiine yi sa a ragodo sagan kui taan nabilinna yinna xanbi ra.

### *Sɔli Yerusalɛn taani*

26 Sɔli yi siga Yerusalɛn taani, a kata sigadeni Yesu fɔxɔrabirane fema. Koni e gaxu a yɛɛ ra, bayo e mi yi laxi a ra xa Yesu fɔxɔrabiran nan yi a ra nun.

27 Koni Baranabasi yi a xali xɛrane fema. Sɔli Marigin to kii naxan yi kira yi, a mɔn yi a xuiin mɛ, a na yɛba e xa e nun Sɔli kawandin ba kii naxan yi Damasi taani Marigi Yesu xinli.

28 Nayi, Sɔli yi lu e fema. A lu sigɛ kawandi badeni xaxili ragidini Marigi Yesu xinli Yerusalɛn taan birin yi.

29 Yahudiyan naxanye yi Gireki xuiin falama, Sɔli yi lu ne matandɛ, koni ne fan yi kata a faxa feen na.

30 A ngaxakedenne to na mɛ, e yi siga a ra Sesariya taani, e yi a rasiga Tarise taani.

31 Nayi, denkeleya yamaan yi waxati ti bɔɔɔɛ xunbenli Yudaya yamanan nun Galile yamanan nun Samariya yamanani, e lu e bode senbe soɛ. Alaa Nii Sarijanxin yi lu e ralimaniyɛ Marigin yɛɛragaxuni, e wuya ayi.

### *Piyeri yi siga Lida nun Yafa yi*

32 Piyeri yi a masigan tima na yirene birin yi. Lɔxɔna nde, a yi siga Lida taan yama sarijanxin xɔntɔndenɛ.

33 A xɛmɛna nde li na naxan yi xili Ene, lɛbutenna nan yi a ra. Na yi saxi xabu jɛɛ solomasɛɛ.

34 Piyeri yi a fala a xa, a naxa, “Ene, Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata i rakɛndɛya. Keli, i sadeni tɔn.” Ene yi keli mafurɛn!

35 Lida kaane nun Sarɔn kaane birin yi xɛmɛn to, e tubi Marigin ma.

36 Naxanla nde yi Yafa taani naxan findixi Yesu fɔxɔrabirana nde ra, a xili Tabita, naxan mɔn yi xili Dɔrakasi Gireki xuini. A yi fe fajin ligama waxatin birin, a yi yiigelitane malima.

37 Na waxatini, a yi fura, a faxa. E to yelin a binbin maxɛ, e yi sa a sa kore banxina nde kui.

38 Awa, Yesu fɔxɔrabiran naxanye Yafa taani, ne bata yi a mɛ a Piyeri Lida taani Yafa taan dɛxɔn ma. E yi xɛraan muxu firin nasiga, e naxa, “Yandi, fa nxu fema keden na.”

<sup>39</sup> Piyeri yi keli, e nun na xemene yi siga. E to so, e yi siga a ra kore banxin kui. Kaɗa gilene birin wugamatɔn yi fa a fema. Dɔrakasi domain nun gubaan naxanye rafala a to yi ɲɛɲɛ, e yi ne yita a ra.

<sup>40</sup> Piyeri yi e birin namini banxini, a yi a xinbi sin, a Ala maxandi. Na xanbi ra, a yi a yɛɛ rafindi a binbin ma, a yi a fala, a naxa, “Tabita, keli.” A yi a yɛɛn nabi, a Piyeri to, a keli, a dɔɔɔ.

<sup>41</sup> Piyeri yi a suxu a yiin ma, a yi a rakeli. Na xanbi ra, a yama sariɗanxin nun kaɗa gilene xili, a yi a ɲɛɲɛn yita e ra.

<sup>42</sup> Feni ito xibarun yi xuya ayi Yafa yiren birin yi. Muxu wuyaxi yi denkeleya Marigin ma.

<sup>43</sup> Piyeri yi xii wuyaxi ti Yafa yi xemena nde fema naxan yi xili Simɔn. Garangen nan yi a ra.

## 10

### *Piyeri nun Kɔrɔneyi a fe*

<sup>1</sup> Xemena nde yi Sesariya taani a xili Kɔrɔneyi, sofa kemɛn kuntigin nan yi a ra, a yi Itali yamanan ganla nin.

<sup>2</sup> Dina muxun nan yi a ra. A tan nun a denbayaan birin yi gaxuxi Ala yɛɛ ra. A yi Yahudiya yiigelitɔne kima han! A yi Ala maxandima waxatin birin.

<sup>3</sup> Lɔxɔna nde, se din waxatin bata yi maso, a yi fe toon ti alo xiyena, a yi Alaa malekana nde to, a a yigbɛ ki faɗi. Malekan yi so a konni, a yi a fala a xa, a naxa, “Kɔrɔneyi!”

<sup>4</sup> A yi malekan mato gaxuni, a yi a yabi, a naxa, “N kanna, nanfe ligaxi?” Malekan yi a yabi, a naxa, “I ya maxandi xuiin nun i ya yiigelitɔ kiseene bata Ala kenɛn. Na nan a ligaxi a bata a yengi lu i xɔn.

<sup>5</sup> Muxuna ndee rasiga Yafa taani iki, e xa sa fa muxun na naxan xili Simɔn, naxan mɔn xili Piyeri.

<sup>6</sup> A yigiyaxi Simɔn garangen konna nin, fɔxɔ igen de.”

<sup>7</sup> Na xanbi ra, malekan naxan yi falan tima Kɔrɔneyi xa, na yi siga. Kɔrɔneyi yi a walikɛɛn muxu firin xili e nun sofa dinaxina nde naxan yi walima a fema.

<sup>8</sup> Feen naxan ligaxi, a na birin yɛba e xa, a yi e rasiga Yafa taani.

<sup>9</sup> Na xɔtɔn bode, e yi kira yi, e bata yi maso Yafa taan na, Piyeri yi te kore banxin xuntagi yanyi tagini Ala maxandideni.

<sup>10</sup> Kamɛn yi a suxu, a yi waxi a dege feni. E yi donseen nafalama a xa waxatin naxan yi, a yi fe toon ti alo xiyena.

<sup>11</sup> A yi kore xɔnna rabixin to, a sena nde to gode, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi a tongon naaninne ma godo bɔxɔni.

<sup>12</sup> Subene nun bubu seene nun xɔliin siyaan birin yi na kui.

<sup>13</sup> Piyeri yi fala xuiin mɛ a fe tooni, a naxa, “Piyeri, keli i yi nde faxa, i yi a don!”

<sup>14</sup> Koni Piyeri yi a yabi, a naxa, “ɛn-ɛn de Marigina! Han iki, n munma se haramuxin\* hanma se sariɗantaren don singen.”

<sup>15</sup> Na fala xuiin mɔn yi mini, a naxa, “Ala bata naxan nasariɗan, i tan nama na yatɛ se sariɗantaren na.”

<sup>16</sup> Na yi liga dɔxɔɗa ma saxan. Na seen mɔn yi te kore keden na.

<sup>17</sup> Piyeri fe toon naxan ti alo xiyena, a yi a mirima na bunna ma waxatin naxan yi, Kɔrɔneyi a xerane bata yi Simɔn ma banxin to, e tixi a de ra.

\* **10:14: se haramuxina:** Sube wuyaxi mi radaxaxi Yahudiyaane dinani. A mato Saraxaraline sora 11 kui.

18 E yi muxune xili, e maxɔdinna ti, xa Simɔn yi yigiyaxi mɛnni naxan mɔn xili Piyeri.

19 Piyeri mɔn yi a mirima a fe toon bunna ma waxatin naxan yi, Alaa Nii Sarijanxin yi a fala a xa, a naxa, “Simɔn, a mato, xɛmɛ saxan i fenma.

20 Keli i siga e fɔxɔ ra hali i mi sike, amasɔtɔ n tan nan e rafaxi.”

21 Nayi, Piyeri yi siga na muxune fɛma, a yi a fala e xa, a naxa, “N tan ni i ra, ɛ naxan fenma. Ɛ faxi nanfera?”

22 E yi a yabi, e naxa, “Kɔrɔneyi, sofa kɛmɛn kuntigin nan nxu xɛxi. Muxu tinxinin nan a ra, a gaxu Ala yɛɛ ra, Yahudiyane birin a seren bama! Maleka sarijanxin bata a fala a xa, a xa i xili a konni a yi i ya falane rame.”

23 Nayi, Piyeri yi e yigiyaxi banxini. Na xɔtɔn bode, a yi keli, e birin yi siga. Yafa taan denkeleya muxuna ndee yi siga e fɔxɔ ra.

24 Na xɔtɔn bode mɔn, e Sesariya taan li. Kɔrɔneyi yi e legedenma, a bata yi a kon kaane nun a xɔyine birin malan nun.

25 Piyeri to so banxini, Kɔrɔneyi yi a ralan, a yi a xinbi sin Piyeri bun ma a binya feen na.

26 Koni Piyeri yi a rakeli, a naxa, “Keli, amasɔtɔ muxun nan tun n fan na.”

27 E yi lu fala tiini han Piyeri yi so, a yi muxu wuyaxi li malanxi na yi.

28 A yi a fala e xa, a naxa, “Ɛ a kolon yati fa fala a Yahudiyane dinan mi tinɔɛ e nun siya gbɛtɛn xa lu e bode xɔn hanma a so a konni. Koni Ala bata a yita n na, a n nama a fala muxu yo ma fa fala a mi sarijan hanma a haramuxi.

29 Nanara, i ya xɛrane to n xili, n mi tondixi fɛ. Nba, ɛ n xilixi nanfera?”

30 Kɔrɔneyi yi a fala, a naxa, “A soge naaninna nan i ra, n yi salima n ma banxini alo waxati sifani ito yi, benun se din waxatin xa a li, nba, xɛmɛna nde yi mini kɛnni n xa, a ti n yetagi, a domaan mayillenma.

31 A yi a fala, a naxa, ‘Kɔrɔneyi, Ala bata i ya maxandin xuiin mɛ. I ya yigelitɔ kiseene bata a liga Ala yi a yengi lu i xɔn ma.

32 Nayi, muxuna nde rasiga Yafa taani Simɔn xilideni naxan mɔn xili Piyeri. A yigiyaxi Simɔn garangen konna nin fɔxɔ igen dɛ.’

33 Nanara, n xɛraan nasigaxi i fɔxɔ ra keden na, i fan bata tin fɛ. Awa, iki nxu birin Ala yetagi be alogo nxu xa na falan mɛ Marigina i yamarixi naxan na.”

### *Piyeri yi falan ti*

34 Piyeri yi falan ti fɔlɔ, a naxa, “Iki, n bata a kolon, a jɔndin na a ra, fa fala Ala mi muxune rafisaxi e bode xa.

35 Naxan na gaxu a yɛɛ ra, a tinxinyaan naba, a na yisuxuma nɛn, a na findi muxun siya yo ra.

36 Ala bata a falan nasiga Isirayila kaane ma, a yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali e ma fa fala a bɔɔɛ xunbenla sɔtɔma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakan nin, muxun birin Marigina.

37 Ɛ a kolon naxan liga Yudaya yamanan birin yi, naxan bata yi fɔlɔ Galile yamanani Yoni kawandin ba xanbini a yamaan xa rafu igeni e tubi xinla ma.

38 Ɛ mɔn a kolon, a Alaa Nii Sarijanxin nagodo nɛn Yesu Nasarɛti kaan xun ma alo masusan turena, a yi sɛnɛn fi a ma. Ɛ mɔn a kolon Yesu siga kii naxan yi yiren birin yi, a yi lu fe fajine lige, a muxune rakendɛya, naxanye birin yi Yinna Manga Setana sɛnɛn bun ma, amasɔtɔ Ala yi a xɔn ma.

39 A feen naxanye birin liga Yahudiya yamanan nun Yerusalɛn taani, n serene nan nxu tan na. E yi a gbangban wudin ma, e yi a faxesa.

40 Koni Ala yi a rakeli sayani a soge saxande lɔxɔni, a yi a yita yamaan na.

41 Yamaan birin mi a to, koni fɔ Ala sereyaan naxanye sugandixi, en tan naxanye en dege a xɔn, en yi en min a deɔn a keli xanbini sayani.

42 A bata en yamari, a en xa kawandin ba yamaan xa, en yi a seren ba fa fala Ala bata a ragidi Yesu ma, a xa faxa muxune nun jɛɛɛ muxune makiti.

43 Nabine birin a seren ba nɛn, a muxu yo na denkeleya a ma, na kanna yulubine xafarima nɛn Yesu xinla barakani.”

### *Siya gbɛtɛne Alaa Nii Sarijanxin sɔɔ fena*

44 Piyɛri yi falan tima waxatin naxan yi, naxanye birin yi tuli matixi a falan na, Alaa Nii Sarijanxin yi godo ne birin ma.

45 Yahudiyān denkeleya muxun naxanye fa Piyɛri fɔxɔ ra, ne yi kabɛ bayo Ala a Nii Sarijanxin nagodo nɛn siya gbɛtɛne fan ma.

46 Amasɔɔ e yi na muxune fala xuine mɛma e Ala matɔxɔma xui gbɛtɛne yi. Nayi, Piyɛri yi a fala,

47 a naxa, “Tondi tiyɛ muxuni itoe rafuyɛ igeni ba, naxanye bata Alaa Nii Sarijanxin sɔɔ alo en tan a sɔɔxi kii naxan yi?”

48 Nanara, a yi e yamari a e xa rafu Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli. Na xanbi ra, e yi Piyɛri mafan, a xa lu na xi dando.

## 11

### *Piyɛri yi a dentɛge Yerusalɛn denkeleya yamaan xa*

1 Xɛrane nun denkeleya muxun naxanye yi Yudaya yamanan birin yi, ne yi a mɛ, a siya gbɛtɛne fan bata Alaa falan suxu.

2 Piyɛri to siga Yerusalɛn taani, Yahudiya denkeleya muxune yi a mafala fɔɔ, e naxa,

3 “I bata siga banxulantarene konni, ɛ birin yi ɛ dege ɛ bode xɔn ma!”

4 Piyɛri yi na feene yeɓa e xa ki faɗi a danguxi kii naxan yi,

5 a naxa, “N yi Ala maxandima Yafa taani waxatin naxan yi, n fe toon ti nɛn alo xiyɛna. N sena nde to godɛ, a ligaxi alo dugi yigbeena. A singanxi a tongon naaninne ma, a ti n deɔn ma.

6 N yi a kui to, n yi fa subene nun burunna subene nun bubu seene nun xɔline to.

7 Na xanbi ra, n fala xuiin mɛ, a naxa, ‘Piyɛri, keli, i nde faxa, i yi a don!’

8 Koni n yi a yabi, n naxa, ‘ɛn-ɛn de, Marigina, n munma donse haramuxin don singen hanma donse sarijantarena.’

9 Fala xuiin mɔn yi keli kore, a naxa, ‘Ala bata naxan nasarijan, i nama na yatɛ se sarijantaren na!’

10 Na yi liga dɔxɔɗa ma saxan. Dɔnxɛn na, na seen mɔn yi te kore.

11 Na waxatin yeɛni xɛmɛ saxan yi fa n ma banxini nxu yi yigiyaxi denaxan yi keli Sesariya taani.

12 Alaa Nii Sarijanxin yi a fala n xa, a n nama sikɛ sigɛ e fɔxɔ ra. Denkeleya muxu senninni itoe naxanye be, ne fan yi n mati, nxu birin yi so Kɔrɔnɛyi a banxini.

13 Kɔrɔnɛyi malekan to tixi a banxini kii naxan yi, a yi na yeɓa nxu xa. Malekan yi a fala a xa, a naxa, ‘Muxuna nde rasiga Yafa taani, e xa sa Simɔn xili, naxan mɔn xili Piyɛri.

14 A falane tima i xa nɛn, naxanye ɛ nun i ya denbayaan birin nakisima.’

15 N to falan fɔɔ, Alaa Nii Sarijanxin yi godo e ma alo a godo nxu fan ma kii naxan yi a fɔɔni.

16 Nayi, Marigin falan naxan ti n xa, na yi rabira n ma, a naxa, ‘Yoni marafuun tixi igen nin, koni ε tan nafuma Alaa Nii Sarijanxin nin.’

17 Awa, Ala to e kixi alo a en fan kixi kii naxan yi, en tan naxanye denkeleyaxi Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma, n tan yi lan nun n xa Ala matandi ba?”

18 E na falane mɛ waxatin naxan yi, e birin yi e dundu, e yi Ala tantun, e naxa, “Ala bata tin siya gbetene fan xa tubi, e nii rakisin soto!”

### *Antiyɔki denkeleya yamana fe*

19 Awa, tɔrɔ lɔxɔn naxanye fa Etiyɛn faxa waxatini, na yi a liga denkeleya muxune yi xuya ayi. Ndee yi siga han Fenisa nun Sipiri nun Antiyɔki taani. E yi Alaa falan nalima Yahudiyane nan tun ma.

20 Koni xɛmɛn naxanye denkeleya Sipiri yamanan nun Sireni taani, na ndee yi siga Antiyɔki taani, e Marigi Yesu a fe Xibaru Fajin nali Girɛkine fan ma.

21 Marigin sɛnbɛn yi lu e fɔxɔ ra, muxu wuyaxi yi denkeleya, e tubi Marigin ma.

22 Awa, na fe xibarun yi Yerusalen denkeleya yamaan li, e Baranabasi rasiga Antiyɔki taani.

23 A to na li, Ala hinanxi e ra kii naxan yi, a na to, a sɛwa. A yi e birin nalimaniya, a e xa lu Marigin fɔxɔ ra e bɔɲɛn birin na!

24 Muxu fajin nan yi Baranabasi ra, a yi lugoxi Alaa Nii Sarijanxin na, a denkeleyaxi. Muxu wuyaxi yi bira Marigin fɔxɔ ra.

25 Na xanbi ra, Baranabasi yi siga Tarise taani Sɔli fendeni.

26 A a to waxatin naxan yi, a yi fa a ra Antiyɔki yi. Baranabasi nun Sɔli yi lu denkeleya yamaan xɔn, e muxu wuyaxi xaran han ɲɛɛ keden. Antiyɔki kaane nan singe Yesu fɔxɔrabirane xili sa a Yesu mantonne.

27 Awa, na waxatini, nabina ndee yi keli Yerusalen taani, e siga Antiyɔki taani.

28 E tan nde yi xili Agabusi, na yi keli, a yi a fala Alaa Nii Sarijanxin barakani, a fitina kamɛn soma nɛn dunuɲa birin yi. Na feen kamali nɛn Manga Kilɔdi waxatini.

29 Mɛn kaan naxanye yi Yesu fɔxɔ ra, ne yi lan a ma, a e birin xa e fanga bɛrɛn liga alogo e xa mali seen nasiga e ngaxakedenne ma naxanye yi Yudaya yamanani.

30 E yi na liga, e yi na so Baranabasi nun Sɔli yii siga Yudaya denkeleya yamaan fonne ma.

## 12

### *Piyɛri sa feen kason na*

1 Na waxatini, Manga Herode yi denkeleya yamaan muxuna ndee suxu, a xa e ɲaxankata.

2 A yi yamarin fi, a e xa Yoni tada Yaki faxa silanfanna ra.\*

3 A to a to, a na rafan Yahudiyane ma, a mɔn yi Piyɛri fan suxu. Na liga Buru Ratetaren Sali lɔxɔne nin.†

\* **12:2: Silanfanna:** Sofane yengɛso degemana. † **12:3: Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma xii solofere lɛben mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarijan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔrɔyaan 12.15 kui.

<sup>4</sup> Herode to Piyeri suxu, a yi a sa kasoon na, a yi sofa naanin dɔxɔde naanin ti a kantandeni. A xɔli yi Herode ma, Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla<sup>‡</sup> na ba a ra, a yi a makiti yamaan yetagi.

<sup>5</sup> Nanara, e yi Piyeri ramara kasoon na, koni denkeleya yamaan yi Ala maxandima a xa kati!

### *Piyeri mini fena kasoon na*

<sup>6</sup> Na kɔeen na, benun Herode xa Piyeri makiti, Piyeri yi xidixi yɔlɔnxɔnne ra, a xima sofa firin tagi. Kaso banxin kantan muxune tixi deen na.

<sup>7</sup> Marigina malekan yi mini kenenni a xa, kaso banxin kuiin yi yalan. Malekan yi Piyeri jɛnsɛnna magarin, a yi a raxulun, a yi a fala a xa, a naxa, “Keli mafuren!” Yɔlɔnxɔnne yi ba a yiine ra, e yolon.

<sup>8</sup> Malekan yi a fala a xa, a naxa, “I maxidi, i ya sankidine so.” Piyeri yi na liga. Malekan yi a fala a xa, a naxa, “I ya domaan nagodo i ma, i bira n fɔxɔ ra.”

<sup>9</sup> Piyeri yi bira malekan fɔxɔ ra mini kasoon na. Koni malekan yi naxan ligama, Piyeri mi yi a kolon xa jɔndin nan yi a ra. A yengi yi a ma a a yi fe toon nan tima alo xiyena.

<sup>10</sup> E yi dangu kantan ti singen na, e nun a firindena, e yi sa tande yi deen wure daxin li siga taani. Na yi rabi a yete ra, e yi mini. E sigaxin kiraan xɔn ndedi, malekan yi tunun Piyeri ma.

<sup>11</sup> Piyeri to xaxili sɔto, a yi a fala, a naxa, “N bata a kolon yati, a Marigin nan a malekan xexi, a n nakisi Herode senben ma e nun Yahudiya yamaan yi waxi naxan birin liga fe yi n na.”

<sup>12</sup> A yelinxina a mire, a yi siga Yoni Maraka nga Mariyama konni. Muxu wuyaxi yi malanxi na yi nun, e Ala maxandima.

<sup>13</sup> Piyeri to deen kɔnkɔn, walike jɔxanla nde yi na nun naxan yi xili Roda. Na yi siga, a sa a tuli mati.

<sup>14</sup> A Piyeri xuiin kolonxina, a sewa han a yi jinan deen nabi feen xɔn, a xete a giye. A sa a fala, a naxa, “Piyeri tixi deen na!”

<sup>15</sup> E yi a fala a xa, e naxa, “I xunna bata keli!” Koni a kankan a ma a jɔndin na a ra. E yi a yabi, e naxa, “Piyeri yelenna nan na ra.”

<sup>16</sup> Koni na waxatin birin, Piyeri yi deen kɔnkɔma tun. Dɔnxɛn na e deen nabi. E Piyeri to waxatin naxan yi, e kabɛ.

<sup>17</sup> Koni a yi a yiin maliga e xa, a e xa e dundu. Marigina a raminixi kasoon na kii naxan yi, a yi na yeba e xa, a naxa, “E na fala Yaki<sup>§</sup> nun en ngaxakedenne birin xa.” Na xanbi ra, a yi mini, a siga yire gbete yi.

<sup>18</sup> Kuye to yiba, sofane yi kuisan kati, e naxa, “Nanfe ligaxi Piyeri ra?”

<sup>19</sup> Herode yi e yamari, a e xa a fen koni e mi a to. Nayi, a yi kaso kantanne makiti, a yi a yamari, a e xa faxa. Na xanbi ra, Herode yi keli Yudaya yamanani, a sa waxati ti Sesariya taani.

### *Herode faxa fena*

<sup>20</sup> Herode yi xɔlɔxi Tire kaane nun Sidɔn kaane ma nun. Nanara, ne yi e malan, siga Herode fema. E yi mangana muxu gbeena nde singe masɔto,

<sup>‡</sup> 12:4: *Halagi Tiin Dangu Lɔxɔn Sanla:* Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawonaa yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kɔe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xoroyaana 12.1-13 kui. <sup>§</sup> 12:17: Herode bata yi Yaki gbete nan faxa. A mato Xerane 12.2 kui. Yanyina nde, Yaki ito nan yi Yerusalen denkeleya yamaan xunna ra. A mato Galati 1.19 nun Yaki 1.1 nun Xerane 15.13 kui.



Bilasati. Na xanbi ra, e yi kata yɛngɛn ɲan feen na e nun mangan tagi, amasɔto e yamanan muxune yi donseen sɔtɔma Manga Herode a yamanan nin.

<sup>21</sup> E lɔxɔn naxan saxi, Herode yi a mangaya domaan nagodo a ma, a dɔxɔ a mangaya gbɛɗɛni, a falan ti yamaan xa.

<sup>22</sup> Yamaan yi sɔnxɔ, e naxa, “alana nde nan xui ito ra, adama mi a ra.”

<sup>23</sup> Na waxatin yɛteni, Marigina malekan yi furen nadin Herode ma, amasɔto a mi yi Ala binyaxi. Kuntle yi a don, a faxa.

<sup>24</sup> Alaa falan yi xuya ayi, a sɛnben sɔto.

<sup>25</sup> Baranabasi nun Sɔli yi yelin e xɛrayaan na, e keli Yerusalɛn taani, e xɛtɛ Antiyɔki taani. E siga Yoni Maraka ra e fɔxɔ ra.

## 13

### *E Baranabasi nun Sɔli rasiga*

<sup>1</sup> Nabina ndee nun karamɔxɔna ndee yi Antiyɔki dɛnkeleya yamaan yɛ nun, Baranabasi nun Simeyɔn, e yi naxan xilima a fati fɔɛna, e nun Lusiyusu Sireni kaan nun Manahɛn naxan nun Manga Herode maxuruxi e bode xɔn ma, e nun Sɔli.

<sup>2</sup> Lɔxɔna nde, e yi sunni, e Marigin batuma, Alaa Nii Sariɲanxin yi a fala e xa, a naxa, “E Baranabasi nun Sɔli lu e danna n xa n ma wanla ra, n na e xilixi naxan ma.”

<sup>3</sup> Nayi, e to yelin sun suxun nun Ala maxandin na, e yi e yiin sa Baranabasi nun Sɔli ma e taxu feen na Ala ra, e yi e rasiga.

<sup>4</sup> Nba, Alaa Nii Sariɲanxin to Baranabasi nun Sɔli rasiga, e yi siga Silusi taani, e dɔxɔ kunkin kui fɔxɔ igen xun ma, e siga han Sipiri yamanani.

<sup>5</sup> E to so Salamin taani, e sa Alaa falan nali Yahudiyane salide banxine yi. Yoni Maraka yi e fɔxɔ ra e mali feen na.

<sup>6</sup> E dangu na yamanan birin yi, han e sa Pafosi taan li. E yi woyimɛna nde li na, a xili Barayisa. Wule nabiin nan yi a ra Yudaya yamanani.

<sup>7</sup> Kuntigina nde nan yi a ra yamana kanna Seriyu Pɔli fɛma. Xaxilimaan nan yi na yamana kanna ra. A yi Baranabasi nun Sɔli xili a konni amasɔto a yi waxi a xɔn ma a xa Alaa falan name.

<sup>8</sup> Koni Barayisa na woyimɛɛn naxan mɔn yi xili Girɛki xuini, Elimasi, na yi e matandi. A yi kata a yamana kanna xa tondi dɛnkeleya feen ma.

<sup>9</sup> Awa, Sɔli naxan mɔn xili Pɔli, na yi lugoxi Alaa Nii Sariɲanxin na, a yi woyimɛɛn mato kati!

<sup>10</sup> A yi a fala, a naxa, “I tan lugoxi yanfan nun kɔtɛ ɲaxin siyaan birin na! Yinna Manga Setanaa diina! Tinxinyaan birin yaxun nan i tan na. I mi bɛ Marigina kira tinxinxine matandɛ ba?”

<sup>11</sup> A mato, Marigin bata a yiini te i xili ma iki, i danxuma nɛn. I waxati tima nɛn i mi sogen to.

Na waxatin yɛteni, kundaan nun dimin yi Elimasi yɛɛn suxu. A lu a masiga tiyɛ, a muxune fenma naxan a yii rasuxɛ.

<sup>12</sup> Yamana kanna na to waxatin naxan yi, a dɛnkeleya, a kabɛ Marigina xaranna ma.

### *Pɔli a kawandina Pisidiya yi*

<sup>13</sup> Pɔli nun a fɔxɔrabirane yi dɔxɔ kunkin kui Pafosi taani siga Pɛriga taani Panfiliya yamanani. Koni Yoni Maraka yi xɛtɛ e fɔxɔ ra na yi, a siga Yerusalɛn taani.

<sup>14</sup> E yi keli Pɛriga taani siga Antiyɔki taani naxan Pisidiya yamanani. Matabu Lɔxɔni, e sa so Yahudiyane salide banxini, e dɔxɔ.

15 E yelin Musaa Sariya Kitabun nun nabine kitabune xaranje waxatin naxan yi, salide banxin kuntigine yi a fala e xa, e naxa, “Ngaxakedenne, xa kawandi falana nde e xon lan yamaan ma, e a fala.”

16 Pɔli yi keli, a yi e masabari a yiin na, a falan fɔlo, a naxa, “E tan Isirayila kaane nun siya gbeten naxanye gaxuxi Ala yeε ra, e tuli mati n xuiin na!

17 Isirayila kaane Ala bata en benbane sugandi, a yi e rawuya ayi, e yi Misiran yamanani waxatin naxan yi. Na xanbi ra, a yi e ramini na yamanani a senbe gbeeni.

18 A yi ti e bun ma tonbonni jeε tonge naanin,

19 a yi siya solofere halagi Kanan bɔxoni, a yi a yamaan findi na bɔxon kanna ra.

20 Na birin danguxi jeε keμε naanin e nun jeε tonge suulun jɔxon nan bun.”

“Na xanbi ra, a kitisane fi e ma han Nabi Samuyeli a waxatini.

21 Na xanbi ra, e yi mangan maxodin Ala ra, Ala yi Bunyamin bɔnsɔnna Kisu a dii xemen Sɔli findi e mangan na jeε tonge naanin.

22 Ala Sɔli ba mangayani waxatin naxan yi, a yi Dawuda findi e mangan na. Ala a fala nen Dawuda fe yi, a naxa, ‘N bata a to, a muxun nan Yese a dii xemen Dawuda ra naxan bɔjen luxi alo n bɔjena.’ ”\*

23 “Ala yi Yesu Marakisi Tiin namini Dawuda bɔnsɔnni Isirayila xa, a bata yi e tuli sa naxan na.

24 Benun Yesu xa fa waxatin naxan yi, Yoni yi Isirayila yamaan birin kawandi, a e xa e kejaan maxete, e rafu igeni e tubi xinla ma.

25 Yoni yi yelinma a wanla ra waxatin naxan yi, a yi a fala yamaan xa, a naxa, ‘E mirixi a ma, a nde n tan na? E naxan mamema, na mi n tan na. Koni na fama nen n tan xanbi ra. N yeteen mi lan n yi a sankidin fulun.’ ”

26 Pɔli mɔn yi a fala, a naxa, “Ngaxakedenne, Iburahima bɔnsɔnne nun siya gbeten naxanye gaxuma Ala yeε ra, kisi feen Xibaru Fajini ito faxi en tan nan ma.

27 Amasɔto Yerusalen kaane nun e kuntigine mi Yesu kolon. E mɔn mi nabine falane famuxi naxanye xaranma Matabu Lɔxone birin yi. Koni, e na falane rakamali nen, e to Yesu yalagi.

28 Hali e to mi a yalagi xun yo to a ra, a yi lan a xa faxa naxan ma. Koni e Pilati mafan nen, alogo a xa a faxa.

29 Kitabun naxan falaxi a fe yi, e na birin nakamali waxatin naxan yi, e yi a ragodo a gbangban wudin ma, e yi a maluxun.

30 Koni Ala yi a rakeli sayani.

31 Naxanye yi biraxi a fɔxo ra Yerusalen taani nun keli Galile yi, ne yi a to xi wuyaxi bun. Ne nan a serene ra en ma yamaan xa iki.”

32 “Nxu bata fa Yesu a fe Xibaru Fajini ito ralideni e ma. Ala bata yi en benbane tuli sa naxan na,

33 a bata na rakamali en tan xa, e bɔnsɔnne, a Marigi Yesu rakeli sayani, alo a seβexi kii naxan yi Yaburin sora firinden kui, a naxa, ‘N ma dii xemen nan i tan na. N bata findi i fafe ra to.’† ”

34 “Ala naxan fala Yesu rakeli feni sayani, alogo a nama fa faxa sɔnon, a ito nan fala, a naxa, ‘N Dawuda tuli sa duba sarijanxi kenden naxanye ra, n na fima nen e ma.’‡

\* 13:22: Samuyeli Singen 13.14 † 13:33: Yaburin 2.7 ‡ 13:34: Esayi 55.3

<sup>35</sup> Nanara, a sebexi yire gbete yi, a naxa, 'I mi tinje i ya muxu sarijanxin yi kun gaburun kui.'<sup>§</sup>

<sup>36</sup> Anu, Dawuda yelin xanbini wale Ala xa a waxatini, a faxa nen, e yi a maluxun a benbane fema, a binbin yi kun.

<sup>37</sup> Koni Ala naxan nakeli sayani, na mi kunma."

<sup>38</sup> "Nanara, ngaxakedenne, nxu bata a rali e ma, e xa a kolon, a yulubine xafarima Yesu barakan nin. Musaa sariyan mi yi nae e ratinxinje Ala yee ra yi yulubine fe ra,

<sup>39</sup> koni naxanye na denkeleya Yesu ma, ne tinxinma nen Ala yee ra yi a barakani.

<sup>40</sup> Nanara, e a liga e yeren ma, nabine naxan fala, na nama fa e soto,

<sup>41</sup> e naxa, 'E tan muxu de jaxine, e kabe, e xuya ayi. Bayo n fena nde ligama nen e waxatini ito yi e mi yi le naxan na, hali xa a fala e xa.\* "

<sup>42</sup> Poli nun Baranabasi yi minima salide banxini waxatin naxan yi, yamaan yi e mafan, a e mon xa falani ito ti e xa Matabu Loxo famatoni.

<sup>43</sup> Awa, yamaan keli malanni waxatin naxan yi, Yahudiya wuyaxi nun siya gbete naxanye yi tubixi Yahudiyane dinan ma, ne yi bira Poli nun Baranabasi foxo ra. Nanara, ne yi e kawandi, a e xa lu Alaa hinanna bun ma.

<sup>44</sup> Na Matabu Loxon xunsagin ma, fayida taan muxune birin yi e malan Marigina falan name xinla ma.

<sup>45</sup> Yahudiyane bonne yamaan to waxatin naxan yi, e xoxolonyaan yi keli e ra kati! E yi Poli a falane matandi, e yi a rayelefu.

<sup>46</sup> Koni Poli nun Baranabasi yi falan ti xaxili ragidini, e naxa, "A fere mi na fo Alaa falan xa ti e tan nan singe xa. Koni bayo e bata e me Alaa falan na, e mi e yete yatexi habadan nii rakisin muxune ra, nxu kelima e fema nen, nxu siga siyane fema.

<sup>47</sup> Amasoto Marigina a yamarixi en ma na kii nin, a naxa, 'N bata i findi kenenna ra siyane xa, alogo i xa siga kisi feen na han boxon danne.'<sup>†</sup> "

<sup>48</sup> Siya gbete ne ito me waxatin naxan yi, e sewa, e Marigina falan binya. Naxanye birin yi yebaxi nun habadan nii rakisin soto feen na, ne yi denkeleya.

<sup>49</sup> Marigina falan yi xuya ayi na yamanan yiren birin yi.

<sup>50</sup> Koni taan muxu gbeene nun siya gbete naxalan xili kanna naxanye yi gaxuma Ala yee ra, Yahudiyane yi ne radin. E besenxonyaan nakeli Poli nun Baranabasi xili ma, e yi e kedi e yamanani.

<sup>51</sup> Xerane yi e sanne rakunkun<sup>‡</sup> e rame feen na, e siga Ikoniyon taani.

<sup>52</sup> Yesu foxorabirane tan bojen yi rafe sewan nun Alaa Nii Sarijanxin na.

## 14

### *E yi siga Ikoniyon taani*

<sup>1</sup> Poli nun Baranabasi yi so Yahudiyane salide banxini Ikoniyon taani alo e darixi a ra kii naxan yi, e yi falan ti a fajin na han Yahudiyane nun siya gbete wuyaxiye yi denkeleya.

<sup>2</sup> Koni Yahudiyane naxanye mi tin denkeleye, ne yi siyaan bonne radin denkeleya muxune xili ma.

<sup>§</sup> 13:35: Yaburin 16.10 \* 13:41: A mato Xabakuki 1.5 kui. † 13:47: Esayi 49.6 ‡ 13:51: E **sanne rakunkun** feen findixi taxamasenna nan na naxan a yitama fa fala na taan goron yo mi luxi e xun ma hali e gbangbanna mi luxi e sanna ra. Na feen mon sebexi Matiyu 10.14 kui e nun Maraka 6.11 nun Luka 9.5.

<sup>3</sup> Pɔli nun Baranabasi yi bu Ikoniyon taani. E yi falan ti xaxili ragidini Marigina fe yi, naxan yi taxamasenne nun kabanako feene liga senben fima e ma alogo na xa findi a hinanna xibarun sereyaan na.

<sup>4</sup> Taa kui kaane yi yitaxun firinna ra, ndee yi lu Yahudiyane mabinni, bonne yi lu xerane fari.

<sup>5</sup> Yahudiyane nun siya gbetene nun e kuntigine yi e yitɔn Pɔli nun Baranabasi rayarabi feen na, e nun e magɔlon feen na e faxa xinla ma.

<sup>6</sup> Xerane na mexina, e yi e gi. E siga taana ndee yi naxanye xili Lisitire nun Deribe, Likayoni yamanani, e nun na rabilinna birin.

<sup>7</sup> E yi lu Yesu a fe Xibaru Fajin naliye na yi.

### *Pɔli nun Baranabasi Lisitire yi*

<sup>8</sup> Xemen na nde yi dɔxi Lisitire taani, lebutenna nan yi a ra. Xabu a bari, a lebutenxi. A munma yi sigan ti mumɛ!

<sup>9</sup> A yi a tuli mati Pɔli a falane ra. Pɔli to a yeen ti xemen na, a yi a kolon a na xemena denkeleyaan yi nɔe a rakendeye nen.

<sup>10</sup> Nayi, Pɔli yi a fala xuini te, a naxa, “Keli, i ti i sanne xun na!” Xemen yi tugan, a sigan ti folɔ.

<sup>11</sup> Yamaan Pɔli a fe ligaxin to waxatin naxan yi, e yi sɔnxɔ Likayoni xuini, e naxa, “Alane nan bata godo en tagi adamadiine maligan na!”

<sup>12</sup> E yi Baranabasi xili sa, a “Seyusi,” e Pɔli fan xili sa, “Hereme”<sup>\*</sup> amasɔto Pɔli nan yi fala tiin na.

<sup>13</sup> Seyusi batuden naxan yi taa deen na, na saraxaraliin yi fa turane nun jɔxɔnde kɔmɔtine ra taan so deen na. E yi waxi nen, a yamaan xa saraxane ba Pɔli nun Baranabasi xa.

<sup>14</sup> Xerane, Baranabasi nun Pɔli to na kolon, e yi e domane yibɔ e ma. E siga e giye yamaan tagi, e gbelegbelema, e naxa,

<sup>15</sup> “E ito ligama nanfera? Muxun nan tun nxu tan na alo e tan! Nxu faxi Yesu a fe Xibaru Fajin nan nalideyi e ma, alogo nxu xa a fala e xa, a e xa xete fe fuuni itoe fɔxɔ ra, e yi bira habadan Ala fɔxɔ ra, naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nun igen daxi e nun e yi seene birin.

<sup>16</sup> Waxati danguxine yi, Ala tin nen siyane birin yi sigan ti e gbee kiraan xɔn.

<sup>17</sup> Koni a yi wali fajine ligama a fe sereyane ra. A yi tulen nafama kore, sansine yi bogima e waxatini, a yi e ralugo balon nun sewan na.”

<sup>18</sup> Hali xarandiine to falani itoe ti, a yi luxi ndedi yamaan xa saraxan ba e xa.

<sup>19</sup> Yahudiyana ndee yi keli Antiyɔki taan nun Ikoniyon taani. E yi yamaan nadin. E yi Pɔli magɔlon, e yi a bubu siga taan fari ma. E yengi yi a ma, a a bata faxa.

<sup>20</sup> Koni Yesu fɔxɔrabirane to a rabilin, a yi keli, a mɔn yi xete taani. Na xɔtɔn bode e nun Baranabasi yi siga Deribe taani.

### *E yi xete Antiyɔki yi Siriya yi*

<sup>21</sup> Pɔli nun Baranabasi yi Yesu a fe Xibaru Fajin kawandin ba Deribe taani, e xarandii wuyaxi sɔto na yi. Na xanbi ra, e xete Lisitire taan nun Ikoniyon taan nun Antiyɔki taani.

<sup>\*</sup> **14:12:** Girɛki kaane gbee alane mangan yi xili nen **Seyusi**. E gbee alane xeraan fan xili nen **Hereme**.

<sup>22</sup> E yi Yesu fɔxɔrabirane sɛnbe so, e yi e ralimaniya, a e xa lu dɛnkeleyaan kiraan xɔn ma. E yi e xaran, e naxa, “A fɛrɛ mi na fɔ en xa tɔrɔ nɛn han, en yi fa lu soɛ Alaa Mangayani.”

<sup>23</sup> E yi fonne dɔxɔ e xunna dɛnkeleya yamaan keden kedenna birin yi. E sunna suxu, e yi Ala maxandi, e ne taxu Marigin na e dɛnkeleyaxi naxan ma.

<sup>24</sup> E yi dangu Pisidiya yamanani, siga Panfiliya.

<sup>25</sup> E to Yesu a fe Xibaru Fajin nali Periga taani, e yi godo Atali taani.

<sup>26</sup> E kelixin mɛnni, e dɔxɔ kunkin kui, e xɛtɛ Antiyɔki taani, e yi taxuxi Ala hinantenna ra dɛnaxan yi a wanla fe ra, e naxan nakamali.

<sup>27</sup> Pɔli nun Baranabasi Antiyɔki lixina, e yi dɛnkeleya yamaan malan. Ala feen naxan birin ligaxi e xɔn, e yi na birin yɛba, e nun Ala tinxi kii naxan yi siya gbɛtɛne yi findi dɛnkeleya muxune ra.

<sup>28</sup> E yi waxati xunkuye ti Yesu fɔxɔrabirane fɛma Antiyɔki yi.

## 15

### *Yerusalɛn Malanna fe*

<sup>1</sup> Xɛmɛna ndee yi keli Yudaya yamanani, siga Antiyɔki taani, e dɛnkeleya muxune xaran fɔlɔ, e naxa, “E mi nɔɛ kisɛ fɔ ɛ banxulan alo Musaa sariyana a falaxi kii naxan yi.”

<sup>2</sup> Fe matandi gbeen yi keli e nun Pɔli nun Baranabasi tagi han e yi lan a ma, a Pɔli nun Baranabasi nun Antiyɔki dɛnkeleya muxuna ndee xa siga Yerusalɛn taani, e sa xɛrane nun fonne to falani ito ma.

<sup>3</sup> Nayi, dɛnkeleya yamaan yi e mali e siga. E yi dangu a falɛ Fenisa yamanan nun Samariya yamanani, siya gbɛtɛne tubixi kii naxan yi Ala ma. Xibaruni ito yi e ngaxakedenne birin nasɛwa kati!

<sup>4</sup> E Yerusalɛn taan lixina, dɛnkeleya yamaan nun xɛrane nun fonne yi e rasɛnɛ. Ala feen naxan liga e xɔn ma, e na birin yɛba e xa.

<sup>5</sup> Farisi muxun naxanye bata yi dɛnkeleya, na ndee yi keli, e naxa, “Fɔ siya gbɛtɛne xa banxulan nɛn, e yi yamari, a e xa Musaa sariyan suxu.”

<sup>6</sup> Xɛrane nun fonne yi e malan, e feni ito fɛsɛfɛsɛ.

<sup>7</sup> Matandin janxina, Piyɛri yi keli, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne, ɛ a kolon a Ala bata n sugandi ɛ tagi to mi na ra, alogo n tan xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali siya gbɛtɛne ma, e yi a mɛ, e dɛnkeleya.

<sup>8</sup> Ala naxan muxun birin bɔɲɛ yi feene kolon, na bata e fan nasuxu, a a Nii Sarijanxin so e yii alo a liga en fan xa kii naxan yi.

<sup>9</sup> A mi tagi raba yo saxi en tan nun e tan tagi. Amasɔtɔ a bata e bɔɲɛn nasarijan dɛnkeleyaan xɔn.

<sup>10</sup> Awa, nanfera ɛ Ala bunbama, ɛ goronna sa Yesu fɔxɔrabirane xun ma, en benbane nun en tan yetɛɛn mi nɔɛ goronna naxan tongɛ?

<sup>11</sup> Anu, en laxi a ra a en kisixi en Marigi Yesu a hinanna nan xɔn alo e tan.”

<sup>12</sup> Yamaan birin yi e sabari, e yi e tuli mati Baranabasi nun Pɔli a falan na. Ala taxamasenne nun kabanako feen naxanye liga e xɔn ma siya gbɛtɛne tagi, e yi ne birin yɛba yamaan xa.

<sup>13</sup> E yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, Yaki yi keli, a naxa, “Ngaxakedenne, ɛ tuli mati n xuiin na!

<sup>14</sup> Ala siya gbɛtɛn muxune findi a yamaan na kii naxan yi a singeni, Simɔn bata na yɛba en xa.

<sup>15</sup> Awa, nabine falan bata lan ito ma yati! Alaa falan sɛbɛxi Kitabuni na kii nin, a naxa,

16 ‘Na xanbi ra, n mən fama nən, n Dawudaa banxi kalaxini tən. N na rafalama nən, n yi a nənən ti

17 alogo muxu dənχən naxanye luxi yamaan ye, ne xa Marigin fen, e nun siyane birin naxanye n xinla batuma,\* Marigina ito nan falaxi, naxan feni itoe birin ligama

18 naxanye kolonxi xabu a fəloni.”

19 Yaki mən yi a fala, a naxa, “N gbee miriyani, siya gbete naxanye tubima Ala ma, en nama ne tərɔ.

20 Koni fə en xa kedin sebe, en yi a fala e xa, a e xa e yete ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxure kideni, e nun yanga suxun nun sube yifaxi donna nun sube wuli donna.†

21 Amasoto xabu en benbane waxatine yi, Musaa sariyana fe kawandin bama taane birin yi, a xaranma salide banxine kui Matabu Loxone birin yi.”

### *E kedin nasiga siya gbete ne denkeleya muxune ma*

22 Xerane nun fonne nun denkeleya yamaan birin yi lan a ma, a e xa muxuna ndee sugandi e ye, e yi e rasiga Antiyoki yi Pəli nun Baranabasi foxo ra. E yi Yudasi sugandi naxan mən xili Barasaba e nun Silasi, naxanye findixi yerratine ra denkeleya muxune ye.

23 E yi na xerane rasiga kedini ito ra e yii, a sebe xi, e naxa,

“Xerane nun fonne, e ngaxakedenne bata kedini ito sebe denkeleya muxune ma naxanye siya gbete ne ye Antiyoki nun Siriyani nun Silisi yi. Nxu e xontən.”

24 “Nxu bata a me, a muxuna ndee bata keli nxu konni, nxu mi naxanye xexi, e sa e tərɔ, e yi e rakontofili e falane ra.

25 Nanara, nxu birin bata lan a ma, a nxu xa muxuna ndee rasiga e ma sa en xanuntenne Baranabasi nun Pəli fari,

26 naxanye bata e niin gerun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina wanla fe ra.

27 Nanara, nxu Yudasi nun Silasi rafaxi e ma feni ito yebadeni alogo e xuiin fan xa lan kedina falan ma.

28 Amasoto Alaa Nii Sarijanxin nun nxu tan bata tin, a nxu nama goron gbete sa e xun ma ba sariyani itoe ra:

29 E xa e yete ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxurene ma, e nun sube wuli donna nun sube yifaxi donna nun yanga suxuna. A lan e nama na feene liga. Ala xa e ratanga.”

30 Nayi, e yi keli, e yi siga Antiyoki yi. E yi denkeleya yamaan birin malan, e yi kedin so e yii.

31 Yamaan to kedin xaran, e birin yi sewa na kawandi falana fe ra.

32 Yudasi nun Silasi naxanye findixi nabine ra, ne fan yi denkeleya muxune ralimaniya, e yi e senbe so fala wuyaxi ra.

33 E to waxati ti e fema, denkeleya muxune yi tin e siga bəne xunbenli, e yi xete e xe muxune fema.

34 Koni Silasi yi lu na.

35 Pəli nun Baranabasi yi lu Antiyoki yi. E nun bonne yi lu xaranna tiye, e lu Marigina falan kawandin be.

### *Pəli nun Baranabasi fata fena*

\* 15:17: Amosi 9.11-12 † 15:20: A mato Saraxaraline 18.6-18 nun Saraxaraline 17.10-16 kui. Siyana ndee yi wunla nan donma menni.

<sup>36</sup> Na dangu xanbini, Pɔli yi a fala Baranabasi xa, a naxa, “En Marigina falan kawandin baxi taan naxanye birin yi, en mɔn xa xete mɛnne yi en ngaxakedenne xɔntɔndenɛ, alogo en xa sa a kolon e kii naxan yi.”

<sup>37</sup> A xɔli yi Baranabasi ma, Yoni Maraka xa siga e fɔxɔ ra,

<sup>38</sup> koni Pɔli yi a miri, a na mi daxa, amasɔtɔ a xete nɛn e fɔxɔ ra Panfiliya yi benun e xa yelin e wanla ra.

<sup>39</sup> E yi e bode matandi han, e fata. Baranabasi yi Yoni Maraka tongo, e so kunkin kui, siga Sipiri bɔxɔni fɔxɔ igen tagi.

<sup>40</sup> Koni Pɔli tan yi Silasi tongo e yi siga, denkeleya muxune yelin xanbini e luyɛ Marigina hinantenyaa bun.

<sup>41</sup> A yi dangu Siriya nun Silisi yamanane yi, a denkeleya yamane sɛnbɛ so.

## 16

### *Timote yi siga Pɔli nun Silasi fɔxɔ ra*

<sup>1</sup> Pɔli yi siga Deribe nun Lisitire yi. Denkeleya muxuna nde yi na, a xili Timote. Yahudiyaa nan yi a nga ra e nun denkeleya muxuna. Koni Gireki kaan nan yi a fafe ra.

<sup>2</sup> Denkeleya muxun naxanye yi dɔxi Lisitire taan nun Ikoniyon taani, ne birin yi a xili fajin falama.

<sup>3</sup> A xɔnla yi Pɔli suxu, a xa siga a ra a fɔxɔ ra. Nayi, a yi a rabanxulan Yahudiyane fe ra naxanye yi na yamanani, bayo e birin yi a kolon a Gireki kaan nan yi a fafe ra.

<sup>4</sup> E dangu taan naxanye birin yi, xɛrane nun fonne lanxi sariyan naxan ma Yerusalɛn taani, e yi na fala na kaane xa, alogo e xa a suxu.

<sup>5</sup> Awa, denkeleya yamane yi sɛnbɛn sɔtɔ denkeleyani. Lɔxɔ yo lɔxɔ, muxune yi xun masama nɛn.

### *Pɔli yi fe toon ti alo xiyena*

<sup>6</sup> Alaa Nii Sarijanxin mi yi tinxi e Alaa falan nali Asi yamanani. Nayi, e yi siga Firigi nun Galati yamanane yi.

<sup>7</sup> E Misi yamanan li waxatin naxan yi, e yi kata siga feen na Bitini yamanani, koni Yesu a Nii Sarijanxin mi tɔn e xa.

<sup>8</sup> Nayi, e dangu Misi yamanani, siga Tirowasi taani.

<sup>9</sup> Kɔɛɛn na, Pɔli yi fe toon ti alo xiyena, a yi Masedoniya kaana nde to tixi, naxan yi a mafanma, a naxa, “Fa Masedoniya yamanani, i fa nxu mali!”

<sup>10</sup> Na fe toon danguxina, nxu\* yi kata siga feen na Masedoniya yamanani mafuren, amasɔtɔ nxu yi laxi a ra a Ala nan nxu xilixi Yesu a fe Xibaru Fajin nalidɛni e ma.

### *Lidi tubi fena Filipi taani*

<sup>11</sup> Awa, nxu yi so kunkin kui Tirowasi taani, nxu siga nxu tinxinni Samatiroso bɔxɔni fɔxɔ igen tagi. Na xɔtɔn bode, nxu siga Neyapoli taani.

<sup>12</sup> Nxu yi keli na yi, nxu siga Filipi taani, na rabilinna taa singena Masedoniya bɔxɔni Romi kaane yi dɔxi denaxan yi. Nxu yi xi dando ti na taani.

<sup>13</sup> Matabu Lɔxɔni, nxu yi mini na taan so dɛɛn na, nxu siga ba dɛɛn na. Nxu yengi yi a ma, a nxu yi Yahudiyane salidena nde toɛ mɛnni. Naxanla naxanye yi malanxi na yi, nxu yi dɔxɔ ne fɛma, nxu falan ti ne xa.

\* **16:10:** Fɔlɔ be ma, Kitabun yireni ito seɛɛ muxun luma a fale fa fala “Nxu” naxan bunna nɛɛn Luka fan yi Pɔli fɔxɔ ra sigatiini itoe yi.

14 Na naxanle ye, keden yi na naxan yi xili Lidi, na yi kelixi Tiyatire taan nin. Dugi mamiloxi yulan nan yi a ra. A yi gaxu Ala yee ra. A yi a tuli mati. Marigin yi a bɔɔn nabi alogo Pɔli yi naxan falama a xa na suxu.

15 E nun a kon kaane birin yi rafu igeni e tubi xinla ma. Na xanbi ra, a yi nxu mafan, a naxa, “Xa e laxi a ra, a n denkeleyaxi Marigin ma, e fa yigiya n ma banxini.” A yi nxu karahan, a nxu xa so a banxini.

### *Pɔli nun Silasi kasoon na*

16 Lɔxɔna nde, nxu yi sigama salideni, nxu lan konyi sungutunna nde ra, yinnan yi naxan fɔxɔ ra alo ninginangana, a yi fe famatone falama naxan baraka yi. A yi gbeti gbeen nan sɔtɔma na xɔn so a kanne yii.

17 A yi bira nxu nun Pɔli fɔxɔ ra, yinnana a rasɔnxɔma, a falan ti a xɔn, a naxa, “Kore Xɔnna Alaa walikɛen nan itoe ra! E kisi feen kiraan nan yitama e ra!”

18 A yi lu na lige xii wuyaxi han a yi gba Pɔli ra. Dɔnxɛn na, a yi a yee rafindi a ma, a yi falan ti yinnan xa, a naxa, “N bata i yamari Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, xete sungutunni ito fɔxɔ ra!” Yinnan yi xete a fɔxɔ ra na waxatin yeteni!

19 Awa, a kanne a kolon waxatin naxan yi, a e mi fa gbeti sɔtɔma a ra sɔnɔn, e Pɔli nun Silasi suxu, e yi e bubu, e siga e ra kuntigine fema lɔxɔ tideni.

20 E siga e ra kitisane yetagi. E yi a fala e xa, e naxa, “Yahudiyannan xɛmeni itoe ra, e en ma taan basanna kati!

21 E yamaan xaranma namunna naxanye ma, en tan Romi kaane mi daxa en xa tin ne ma en yi e liga.”

22 Ganla yi keli e xili ma, kitisane yi Pɔli nun Silasi a domane ba e ma, e yi yamarin fi, a e xa e bulan.

23 E to e bulan kati, e yi e raso kaso banxini, e yi a fala kaso kantanna xa, a a xa e mara ki fani!

24 Kaso kantanna yamarin sɔtɔ waxatin naxan yi, a yi sa e sa kutun na kaso banxin tagi konkoni.

25 Kɛ tagini, Pɔli nun Silasi yi Ala maxandima, e betin bama Ala xa, kasorasaan bonne yi tuli matixi e ra.

26 Sanja ma kedenni, bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti, han kaso banxin yi xuruxurun han! Banxin kaso yirene deene birin yi rabi, yɔlɔnxɔnne yi ba kasorasane birin ma.

27 Kaso kantanna xulun waxatin naxan yi, a deene rabixin to, a yi a silanfanna botinjɛ ayi,† alogo a xa a yete faxa, bayo a yengi yi a ma, a kasorasane bata e gi.

28 Koni Pɔli yi sɔnxɔ, a naxa, “I nama i yete maxɔlɔ! Nxu birin be!”

29 Nayi, kaso kantanna yi lenpun maxili, a so kaso banxini mafuren, a xuruxurunma, a yi a bira Pɔli nun Silasi bun ma.

30 Na xanbi ra, a yi e ramini, a yi e maxodin, a naxa, “N nanfe lige, n kisi?”

31 E yi a yabi, e naxa, “Denkeleya Marigi Yesu ma, i yi kisi, e nun i ya denbayana.”

32 E yi Marigina falan kawandin ba e nun a denbayaan birin xa.

33 Na kɛɛn yetɛɛn na, kaso kantanna yi e tongo, a e maxɔlɔdene de fitan. E nun a muxune birin yi rafu igeni e tubi xinla ma mafuren!

34 A siga Pɔli nun Silasi ra a banxini, a donseen so e yii. E nun a denbayaan birin yi sewa amasɔtɔ e bata denkeleya Ala ma.

† 16:27: *Silanfanna*: Sofane yengeso degemana.



<sup>35</sup> Kuye yibaxina, kitisane yi doma kanne rasiga kaso kantanna ma, e naxa, “Na xemeɛne bejin.”

<sup>36</sup> Nayi, kaso kantanna yi a fala Pɔli xa, a naxa, “Kitisane bata yamarin fi, a n xa i tan nun Silasi bejin, e siga bɔɲɛ xunbenli.”

<sup>37</sup> Koni Pɔli yi a fala doma kanne xa, a naxa, “E bata nxu tan Romi dugurenne bɔnbɔ kɛnɛnna ma, e mi sa nxu makitixi nɛn, e yi nxu sa kasoon na. Koni iki, e fa waxi nxu bejin feen nin wundoni ba? Na mi lanɲɛ mumɛ! Fɔ e yetɛɛn xa fa be, e fa nxu bejin.”

<sup>38</sup> Doma kanne yi sa falani ito ti kitisane xa. E a mɛ waxatin naxan yi, a Romi dugurenna nan Pɔli nun Silasi ra, e gaxu kati!

<sup>39</sup> Nanara, e yi Pɔli nun Silasi mafan. Na xanbi ra, e yi e ramini kasoon na, e yi e mafan, a e xa keli na taani.

<sup>40</sup> Pɔli nun Silasi to mini kasoon na, e yi siga Lidi a banxini, e sa e ngaxakedenne li na, e yi ne ralimaniya, e siga.

## 17

### *Pɔli a kɔntɔfinle Tesaloniki taan nun Beere taani*

<sup>1</sup> E yi dangu Anfipoli nun Apoloni taane yi, e fa Tesaloniki taani, Yahudiyane salide banxina nde yi denaxan yi.

<sup>2</sup> Pɔli yi so e salide banxini alo a yi darixi a ra kii naxan yi. A yi xunsagi saxan ti na, Yahudiyane nun Pɔli yi Kitabuna fe falama Matabu Lɔxɔne yi.

<sup>3</sup> A yi a yeɓa e xa, a a yita e ra fa fala a Alaa Muxu Sugandixin yi daxa a tɔrɔ, a yi keli sayani. A yi a fala e xa, a naxa, “N Yesu naxan ma fe kawandi bama ɛ xa, Alaa Muxu Sugandixin nan na ra.”

<sup>4</sup> Yahudiyana ndee yi la a ra, e yi sa Pɔli nun Silasi fari. Gireki kaan naxanye yi gaxuxi Ala yeɛ ra, ne wuyaxi yi na liga e nun ɲaxalan xili kan wuyaxi.

<sup>5</sup> Koni xɔxɔɓɲyaan yi keli Yahudiyane ra, e fuyantenna ndee malan lɔxɔ tiden a e xa yamaan nadin, taan birin yi maxa. E siga Yason ma banxini Pɔli nun Silasi fendeni alogo e xa sa e ti yamaan yetagi.

<sup>6</sup> Koni e to mi e to, e yi Yason nun denkeleya muxuna ndee bubu, e siga e ra taan kitisane fɛma. E sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, “Muxuni itoe dunuɲa birin yifuma, iki e bata fa be,

<sup>7</sup> Yason yi e yigiya a banxini. Muxuni itoe birin tondixi Romi Manga Gbeena sariyan suxe, amasɔtɔ e a falama a manga gbetɛ na naxan xili Yesu.”

<sup>8</sup> Na falane yi taan kitisane nun yamaan nakɔntɔfli,

<sup>9</sup> e mi Yason nun bodene bejin fɔ e to e xunba gbetin fi.

### *E siga Beere taani*

<sup>10</sup> Kɔɛ to so, denkeleya muxune yi Pɔli nun Silasi rasiga Beere yi. E na li waxatin naxan yi, e siga Yahudiyane salide banxini.

<sup>11</sup> Beere kaane yugon yi fan Tesaloniki kaane xa, bayo Alaa falan nasuxun kunfan yi ne yi. Lɔxɔ yo lɔxɔ e yi Kitabun fɛsɛfɛsɛma nɛn alogo e xa Pɔli a falane ɲɔndin kolon.

<sup>12</sup> Yahudiya wuyaxi yi denkeleya e ye, e nun Gireki ɲaxalan xili kan wuyaxi nun Gireki xeme wuyaxi.

<sup>13</sup> Koni Yahudiyani naxanye yi Tesaloniki taani, ne to a mɛ a Pɔli Alaa falan nalima Beere taani, e fan yi fa na yi, e yamaan nadin, a yi maxa.

<sup>14</sup> Mafuren denkeleya muxune yi Pɔli rasiga fɔxɔ igen binni, koni Silasi nun Timote yi lu Beere taani.

15 Muxun naxanye sa Pōli mati, ne yi siga a ra han Ateṅa taani. Na xanbi ra, e mōn yi xεte Beere taani Pōli a ɲungu xuiin na, a Silasi nun Timōte xa fa a fema sinma.

*Pōli Ateṅa taani*

16 Pōli yi e legedenma waxatin naxan yi Ateṅa taani, a niin yi raɲaxu a ma, bayo a bata yi a to, a suxure yiren nan yi na taan na.

17 Nanara, e nun Yahudiyane yi batuma feene ma salide banxini e nun Girεkin naxanye yi gaxuma Ala yeε ra, e nun a yi naralanma muxun naxanye ra lōxō tideni lōxō yō lōxō.

18 Lōnnilana ndee yi na yi, e yi xili Epikuri muxune nun Sitoiyisi muxune, ne yi falan ti fōlō a xa. \* Nde yi lu e bode maxōdinɲe e naxa, “Fala tiini ito waxi nanse fala fe yi?” Bonne naxa, “A ligaxi alo a ala xōɲene nan ma fe ralima.” Amasōto Pōli yi Yesu a fe xibarun kawandin bama e nun a keli fena sayani.

19 Nayi, e yi Pōli tongo, e siga a ra Areyopagi malan yireni, e yi a fala a xa, e naxa, “Nxu wama a kolon feni nanse xaran nēnēni ito ra i naxan ma fe falama?”

20 Amasōto nxu fe nēnēne nan mēma, nxu waxi e bunna kolon feni.”

21 Ateṅa kaane nun xōɲen naxanye yi e ye, ne yi e waxatin birin nadanguma fala nēnēne nan tun namēdeyi.

22 Pōli yi ti yamaan tagi Areyopagi fala tideni, a naxa, “Ateṅa kaane, n bata a to a ε dinaxi feen birin yi.

23 Amasōto n yi ε taani sigama waxatin naxan yi, n yi ε batu seene toma. N mōn bata saraxa gandena nde fan to, a seβexi denaxan ma fa fala, ‘En mi ala naxan kolon.’ Awa, ε naxan batuma ε mi a kolon n faxi na nan ma fe ralideyi ε ma.

24 Ala naxan dunuɲa nun a yi seene birin daxi, na nan kore xōnna nun bōxō xōnna Marigin na. Na mi dōxōma seene batu banxine kui muxune naxanye tixi.

25 A mako mi muxun yii fōxōn ma. Amasōto a tan nan siimayaan fima yamaan ma, e nun niiraxinla nun seen birin.

26 A siyane birin da nēn mini muxu kedenni. A yi e dōxō dunuɲa yiren birin yi. A yetεen yi e gbee waxatine nun e dōxōdene danne ragidi.

27 Ala na ligaxi nēn alogo muxune xa a fen, e yi kata a kolon feen na, xa e nōε. Anu, a mi makuya en sese ra.

28 Amasōto, ε gbee fala ɲaxumε tiina ndee a falama, e naxa, ‘En dunuɲa yi gidin ligama a tan nin, en na en masigama a tan nin, en luma dunuɲa yi a tan nin.’ E mōn naxa, ‘Ala bōnsōnna nan en fan na.’

29 Xa Ala bōnsōnna nan en tan na, en nama en miri, a Ala maliga xεmaan na hanma gbetina hanma gεmε sawuran naxan nafalaxi adamane kōtεne nun miriyane xōn.

30 Ala mi na fe kolontareya waxatine yatεxi, koni iki, a muxun birin xilima yiren birin yi, a e xa e keɲaan maxεte.

31 Amasōto a bata lōxō keden ragidi a dunuɲa birin kitin bolonma naxan yi tinxinni a muxu yeβaxin xōn. A bata na kanna mataxamaseri muxun birin xa, a to a rakeli sayani.”

\* **17:18:** Men kaana ndee yi findixi xili kanne ra e miriya tilinxine fe ra lan dunuɲa keɲaan fesefesen ma. E mi yi dina yi. E fe fesefesene nan yi findixi e gbee dinan na. Epikuri muxune yi biraxi muxuna nde a xaranna fōxō ra naxan xili Epikuri. E yi laxi a ra a dunuɲa feene mi ragidixi fō xunna ayi gbansan nan muxun malima e xa e masiga toroyaan na. Sitoiyisi muxune yi biraxi muxu gbete a xaranna fōxō ra naxan xili Senoni. E yi waxi dunuɲa gelene kolon feni alogo e xa e suxu ki faɲi.

<sup>32</sup> E to Pɔli xuiin me a muxune kelima sayani, nde yi a magele, koni bonne naxa, “Nxu mɔn waxi i ya falan name feni waxati gbete.”

<sup>33</sup> Nanara, Pɔli yi keli e tagi.

<sup>34</sup> Koni muxuna ndee yi sa a fari, e denkeleya alo Denisi Areyopagi muxuna nde, e nun jaxanla nde naxan yi xili Damarisi e nun ndee gbete.

## 18

### *Pɔli yi siga Kɔrenti taani*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, Pɔli yi keli Atena taani, a siga Kɔrenti taani.

<sup>2</sup> A Yahudiyana nde li na, naxan yi xili Akila Pontu kaana. E nun a jaxanla Pirusila yi baxi fade nen sa keli Itali yamanani. Amasɔt Manga Kilodi bata yi a yamari a Yahudiyane birin xa keli Romi taani. Pɔli yi kafu e ma,

<sup>3</sup> bayo e birin yi fatan wali siya kedenni ito ra, kidi degena bubun na. A yi lu e fema walideni.

<sup>4</sup> Matabu Lɔxɔn birin, a yi falan tima nen Yahudiyane salide banxini, a yi kata Yahudiyane nun Girɛkine masɔtɔdeni.

<sup>5</sup> Silasi nun Timote na li waxatin naxan yi keli Masedoniya yi, Pɔli yi lu kawandin be waxatin birin. A sereyaan ba Yahudiyane xa, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na.

<sup>6</sup> Koni Yahudiyane to a matandi, e a rayelefu, a yi a domani kunkun taxamasenna ra, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa e halagi, e yeteen nan funfu na ra. Na goronna mi fa n tan xun ma. Iki n sigama siya gbete ne nan fema.”

<sup>7</sup> Awa, a yi keli na, a siga, a sa so muxuna nde a banxini naxan yi xili Titi-Yusutu. Ala yeeragaxu muxun nan yi na ra. A banxin yi salide banxin dexɔn ma.

<sup>8</sup> Salide banxin kuntigin naxan yi xili Kirisipu, na nun a denbayaan birin yi denkeleya Marigin ma. Kɔrenti kaa wuyaxi yi a falan me, e denkeleya, e rafu igeni e tubi xinla ma.

<sup>9</sup> Lɔxɔna nde, Pɔli yi fe toon ti kɛen na alo xiyena. Marigin yi a fala a xa, a naxa, “I nama gaxu, koni falan ti! I nama i dundu!”

<sup>10</sup> Amasɔt n na i fɔxɔ ra. Muxu yo yii mi i liye, a fe jaxin naba i ra, bayo n ma muxu wuyaxi taani ito yi!”

<sup>11</sup> Nanara, Pɔli yi lu na yi jee keden kike sennin, a yamaan xaran Alaa falan ma.

<sup>12</sup> Galiyon yi Akaya yamana kannu ra waxatin naxan yi, Yahudiyane birin yi e malan Pɔli xili ma, e siga a ra kiti sadeni.

<sup>13</sup> E yi a kansun, e naxa, “Xemɛni ito yamaan mabandunma Ala batu kiina nde nin naxan mi daxa sariyani.”

<sup>14</sup> Benun Pɔli xa falan ti, Galiyon yi a fala Yahudiyane xa, a naxa, “Xa e tan Yahudiyane yi e mawugama tinxintareyana fe yi nun hanma gbalona nde, a yi lan nun nayi n xa n tuli mati e falan na.

<sup>15</sup> Koni e to e bode matandima e falane yi, e nun xinle nun e gbee sariyane, na e tan nan ma. N tan mi waxi findi feni na feen kitisaan na.”

<sup>16</sup> A yi e kedi kiti sadeni.

<sup>17</sup> Awa, e birin yi salide banxin kuntigi Sosatan suxu, e yi a mabɔnbɔ kitisa banxin yetagi. Koni Galiyon ma fe mi taran na yi hali!

### *E xete Antiyoki taani*

<sup>18</sup> Pɔli yi soqe wuyaxi ti a ngaxakedenne fɛma Kɔrenti taani. Na xanbi ra, a yi keli e fɛma. E nun Pirisila nun Akila yi so kunkin kui siga Siriya yamanani. Koni a bata yi a xunna bi Sankire taani a de tiina nde a fe ra.

<sup>19</sup> E to sa Efesi li, Pɔli yi Pirisila nun Akila lu na yi. Koni Pɔli yetɛɛn yi siga Yahudiyane salide banxini, e falan ti e bode tagi.

<sup>20</sup> E yi a mafan, a a xa bu e fɛma, koni a mi tin.

<sup>21</sup> A yi sigama waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Xa Ala tin, n mɔn fama nɛn e fɛma.” A yi dɔxɔ kunkin kui, a siga Efesi taani.

<sup>22</sup> A Sesariya taan li waxatin naxan yi, a yi siga Yerusalɛn taani, a sa na dɛnkɛleya yamaan xɔntɔn. Na xanbi ra, a yi siga Antiyɔki taani.

<sup>23</sup> A yi waxatidi ti, a yi siga. A yi a masiga ti Galati yamanan nun Firigi yamanan birin yi, a yi Yesu fɔxɔrabirane kawandi, e senben sɔɔ.

### *Apolosi Efesi nun Kɔrenti yi*

<sup>24</sup> Na waxatini, Yahudiyana nde yi siga Efesi taani, a xili Apolosi naxan bari Alesandire taani. A yi falan kolon kati, a yi Kitabun kolon ki faɗi.

<sup>25</sup> A yi xaranxi Marigina Kirana fe ma. A yi Yesu a fe xaranna tima a sɔbɛɛn nun tinxinna nin. Koni a yi Yoni a xaranna nan gbansan kolon marafu feen na igeni.

<sup>26</sup> A yi falan ti fɔlɔ xaxili ragidini Yahudiyane salide banxini. Pirisila nun Akila a xuiin mɛ waxatin naxan yi, e yi a tongo, e yi Alaa Kirana fe yɛba a xa a kiin yeteni.

<sup>27</sup> Siga xɔnla bata yi Apolosi suxu Akaya yamanani. Nanara, dɛnkɛleya muxun naxanye yi Efesi taani, ne yi a mali, e kɛdin sɛbɛ Yesu fɔxɔrabirane ma Akaya yi, a e xa a yisuxu na yi. A na li waxatin naxan yi, naxanye yi dɛnkɛleyaxi Ala hinanna barakani, a yi ne mali kati!

<sup>28</sup> Amasɔɔ a yi Yahudiyane falan matandima senbeni kɛnɛnni, a yi a yita Kitabun kui, a Yesu nan Alaa Muxu Sugandixin na.

## 19

### *Pɔli yi siga Efesi taani*

<sup>1</sup> Apolosi yi Kɔrenti taani waxatin naxan yi, Pɔli yi geya yamanani siga, a yi fa Efesi taani. A yi Yesu fɔxɔrabirana ndee li na yi.

<sup>2</sup> A yi e maxɔdin, a naxa, “E dɛnkɛleya waxatin naxan yi, e yi Alaa Nii Sariɗanxin sɔɔ ba?” E yi a yabi, e naxa, “Nxu munma sa Alaa Nii Sariɗanxina fe mɛ nɛn.”

<sup>3</sup> Pɔli yi e maxɔdin, a naxa, “E rafuxi igeni xaranna mundun xɔn?” E yi a yabi, e naxa, “Yoni gbee marafuun xaranna.”

<sup>4</sup> Pɔli yi a fala e xa, a naxa, “Yoni yi muxune rafuma igen nin alogo e xa e kɛɗaan maxɛtɛ. A yi a falama yamaan xa nɛn, a e xa dɛnkɛleya na kanna ma naxan fama a tan xanbi ra. Na nan Yesu ra.”

<sup>5</sup> E na mɛ waxatin naxan yi, e rafu igeni Marigi Yesu xinli.

<sup>6</sup> Pɔli yi a yiin sa e ma, Alaa Nii Sariɗanxin yi godo e ma, e yi falan ti xui gbɛtɛne yi, e yi nabiyi falane ti.

<sup>7</sup> E tan naxanye birin yi na, muxu fu nun firin ɗɔxɔndɔn.

<sup>8</sup> Pɔli yi siga Yahudiyane salide banxini, a falan ti yamaan xa xaxili ragidini kike saxon. A yi kata a xa e mabandun Alaa Mangayaan ma.

<sup>9</sup> Koni ndee yi tengbesen, e mi tin dɛnkɛleyɛ, e yi lu Yesu a Kirana fe yibɛsɛ yamaan yetagi. Nanara, Pɔli yi a masiga e ra, a Yesu fɔxɔrabirane xali e danna. E yi lu falan tiyɛ lɔxɔ yo lɔxɔ Tiranusi a xarande banxini.

10 Na yi lu ligɛ han ɲɛɛ firin. Nanara, muxun naxanye birin yi dɔxi Asi yamanani, Yahudiyane nun Girekine, ne birin yi Marigina falan mɛ.

### *Sebaa dii xɛmɛne fe*

11 Ala yi kabanako fe gbeene liga Pɔli xɔn ma.

12 Nanara, dugi dungin nun wali domaan naxanye bata yi din a fatin na, e yi ne tongoma nɛn, e yi e sa furemane fatin ma. E yi kɛndɛya, yinnane fan yi xɛtɛ e fɔxɔ ra.

13 Yahudiyin naxanye yi sigama yirene yi yinnane kedideni, ne fan yi kata Marigi Yesu xinla rawalideni e yinnan ɲaxine kedi. E yi a falama yinnane xa nɛn, e naxa, “N bata e yamari Yesu xinli, Pɔli naxan ma fe kawandi bama, e xɛtɛ muxuni ito fɔxɔ ra!”

14 Yahudiyane saraxarali kuntigina nde Sebaa dii xɛmɛ soloferene yi na nan ligama.

15 Koni lɔxɔna nde yinnan yi e yabi, a naxa, “N Yesu kolon, n Pɔli fan ma fe kolon, koni nde e tan na?”

16 Yinnan yi xɛmɛn naxan fɔxɔ ra, na yi dutun e ma sɛnbɛn na, han a yi e birin nɔ. A yi e mabɔnbɔ han e ragenle yi e gi, e maxɔlɔxin yi mini banxini.

17 Yahudiyane nun Girekin naxanye yi dɔxi Efɛsi taani, ne to ito mɛ, e birin yi gaxu kati! Marigi Yesu xinli binya han!

18 Muxun naxanye denkeleya, na wuyaxi yi fa, e yi e ti e fe ɲaxine ra kɛnɛnna ma.

19 Naxanye yi woyimɛyaan ligama, ne yi e kɛdine malan, e fa e ra, e yi e gan birin yɛtagi. E yi kɛdine saren yate, a birin malanxina, gbeti gbanan wuli tonge suulun.

20 Alaa falan yi xuyama ayi na kii nin, Marigin sɛnbɛn barakani.

### *Sɔnxɔ sɔnxɔ naxan te Efɛsi taani*

21 Na feene danguxina, Pɔli yi a miri, a xa siga Masedoniya nun Akaya yamanani, siga han Yerusalen taani. A yi a fala, a naxa, “N na siga na waxatin naxan yi, fɔ n xa sa Romi fan to.”

22 Nanara, a yi a mali muxu firin nasiga Masedoniya yamanani, Timote nun Erasite. A tan yi lu Asi yamanani ndedi.

23 Na waxatini, sɔnxɔ gbeen yi te Efɛsi taani masɔtɔ Yesu a Kirana fe ma.

24 Xabuna nde yi na, a xili Demetiri. A tan nan yi e gbee ala ɲaxalanmana nde Aritemi batu banxin sawura xunxurine rafalama gbeti bɔnbɔxin na. Na yi tɔnɔ gbeen nan sɔtɔma a tan nun a walikɛ bodene xa.

25 Nanara, a yi a walikɛ bodene birin xili, e nun naxanye yi na wali sifan ligama, a yi a fala e xa, a naxa, “N fafane, e a kolon en nafunla sɔtɔma wanli ito nin.

26 Pɔli ito feen naxan ligama, e bata na mɛ, e yi a to. A naxa, a muxune suxeren naxanye rafalama e ala ra, Ala mi ne ra mume! A bata muxu wuyaxi mayenden, a yi e maxɛtɛ Efɛsi taani be e nun fayida Asi yamanan birin.

27 Fe xɔdɛxɛn nan na ra. En ma wanli ito fama xili ɲaxin sɔtɔdeni nɛn! En ma ala Aritemi batu banxin fan yi xunna kala. Aritemi naxan batuma Asi yamanan nun dunuɲa yiren birin yi, na binyen bama a ma nɛn.”

28 Yamaan falani itoe mɛ waxatin naxan yi, e bɔɲɛn yi te, e sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, “Efɛsi kaane gbee ala Aritemi gbo!”

29 Sɔnxɔ sɔnxɔn yi te taan yiren birin yi. Yamaan yi Pɔli sigati bodene suxu, Gayi nun Arisitaraki, Masedoniya kaane. E birin gimatɔɔn yi siga ne ra yamaan malandeni.

30 A xɔnla yi Pɔli suxu, a xa siga yamaan yɛtagi koni Yesu fɔxɔrabirane mi tin a siga.

31 Yamanan muxu gbeena ndee naxanye yi Pɔli xɔyine ra, na ndee yi xɛraan nasiga a ma, e yi a mafan a nama so yamaan yɛ.

32 Malanden tan yi basanxi han! Ndee yi sɔnxɔma fena nde ra, bonne yi sɔnxɔma fe gbɛtɛ ra, amasɔtɔ e yi malanxi na feen naxanye ma, a wuyaxi mi yi sa ne kolon nɛn.

33 Yahudiyane yi muxuna nde radinma yɛɛn na alogo a xa falan ti naxan yi xili Alesandire. Muxuna ndee yi a yɛbama a xa naxan ligaxi, nayi, a yi yamaan masabari a yiin na alogo a xa falan ti.

34 Koni e a kolon waxatin naxan yi, a Yahudiya nan yi a ra, e birin yi sɔnxɔ e bode xɔn ma han waxati xunkuye, e naxa, “Efesi kaane gbee ala Aritemi gbo!”

35 Dɔnxɛn na, taan sɛbɛli tiin yi yamaan masabari, a naxa, “Efesi kaane, dunuɲa muxune birin a kolon, a Efesi taan nan Aritemi batu banxin kantanma e nun a sawuran naxan godo keli kore!”

36 Muxu yo mi nɔɛ feni itoe matandɛ. Nanara, ɛ lan nɛn ɛ yi ɛ sabari. ɛ nama fefe liga a wolonni.

37 ɛ bata fa muxuni itoe ra be koni e mi se muɲaxi alane batu banxine yi, e mi en ma suxuren ɲaxalanmaan nayelexi hali!

38 Xa mawugana nde Demetiri nun a walikɛɛn bodene kui lan muxu yo ma, kiti banxine nun kitisane na. E xa sa e mawuga mɛnni.

39 Xa ɛ mɔn wama fe gbɛtɛ xɔn ma fɔ ɛ xa a fala taan dugurenne malanni.

40 E nama sa en kansun murute feen na to sɔnxɔ sɔnxɔna fe ra. Bayo en mi nɔɛ dentɛge yo sɛ malanni ito ti xunna ma.” A yelinxini ito fale, a yamaan nasiga.

## 20

### *Pɔli Masedoniya nun Akaya yi*

1 Sɔnxɔ sɔnxɔn baxina a ra, Pɔli yi Yesu fɔxɔrabirane malan. A yi e ralimaniya, a yi a ɲungu e ma. Na xanbi ra, a siga Masedoniya yamanani.

2 A dangu na yamanan birin yi, a yamaan nalimaniya fala wuyaxi ra. Na danguxina, a siga Gireki yamanani,

3 a kike saxan ti na yi. A yi waxi siga feni Siriya yamanani kunkin kui, koni a to a kolon a Yahudiyane bata yanfan so a ma, a yi a miri, a xa xɛtɛ Masedoniya kiraan xɔn ma.

4 Pirusi a dii xɛmɛn Sopateri Beere kaan yi siga a matideni, e nun Arisitaraki nun Sekondu Tesaloniki kaane nun Gayi Deribe kaan nun Timɔte e nun Tikiko nun Tirofime naxanye kelixi Asi yamanani.

5 Ne yi siga yɛɛn na, e sa nxu legeden Tirowasi taani.

6 Buru Tetaren Sanla\* danguxina, nxu yi dɔxɔ kunkin kui keli Filipi taani. Xii suulun danguxina, nxu yi sa bonne li Tirowasi taani, nxu yi lɔxɔ xun keden ti na yi.

### *Pɔli Eyutiki rakeli fena sayani*

\* 20:6: **Buru Tetaren Sanla:** Yahudiyane yi burun donma xii solofere lɛbɛn mi saxi naxan yi sanli ito yi. E sarɲan kiina nde nan yi a ra. A mato Xɔɔyaan 12.15 kui.

<sup>7</sup> Simitin jinbanna ra, nxu yi malanxi buruni gira feen na nxu bode xɔn ma.† Pɔli yi falan ti yamaan xa, a lu falan tiyɛ han kɔɛ tagini amasɔɔ a yi sigama nɛn na xɔtɔn bode.

<sup>8</sup> Nxu yi malanxi kore banxin naxan kɔɛ ra, lɛnpu wuyaxi yi mɛnni.

<sup>9</sup> Banxulanna nde yi na yi a xili Eyutiki, na yi dɔxi kore banxin foye soden nan na. Pɔli to yi falan xunkuyama ayi, na banxulanna yi xi han! Xixɔnla yi gbo ayi han, a yi bira keli kore banxin saxandeni. E yi sa a faxaxin li.

<sup>10</sup> Awa, Pɔli yi godo, a yi a felen a xun ma mafurɛn, a yi a tongo, a naxa, “E nama xamin, a niin mɔn a yi.”

<sup>11</sup> Na xanbi ra, Pɔli mɔn yi te sangansoon kɔɛ ra. A yi buruni gira, a yi a don. Pɔli yi falan ti e xa han xɔtɔnni, na xanbi ra a yi siga.

<sup>12</sup> E siga banxulanna kɛnden na, na yi e ralimaniya ki fajɪ.

### *Pɔli jɔngu fena Efesi kaane ma*

<sup>13</sup> Nxu yi siga Pɔli yɛɛ ra kunkin kui Asosi taani, nxu yi Pɔli tongoma kunkin kui dɛnaxan yi. Amasɔɔ, a yi sigama a sanna nan ma.

<sup>14</sup> A to nxu li Asosi taani, nxu yi a tongo kunkin kui, nxu yi siga taana nde yi, naxan yi xili Mitilene.

<sup>15</sup> Na xɔtɔn bode, nxu yi keli na yi, siga igen xun ma han Kiyo taani. A soge firindeni, nxu yi fa Samosi yi, a soge saxandena, nxu sa Miletɪ li.

<sup>16</sup> Pɔli yi a ragidi, a xa dangu Efesi taan dɛxɔn kunkin kui amasɔɔ a mi yi waxi ti feni, alogo a nama bu Asi yamanani. A yi mafuraxi alogo Se Xaba Singen Sanla xa a li Yerusalɛn taani, xa na lanjɛ.

### *Pɔli a jɔngu xuina*

<sup>17</sup> Pɔli yi xɛraan nasiga Efesi taani keli Miletɪ yi, a dɛnkeleya yamaan fonne xa fa.

<sup>18</sup> E to fa, a yi a fala e xa, a naxa, “Xabu n faan soge singena Asi yamanani ɛ tagi, ɛ n kɛwanle kolon.

<sup>19</sup> N bata wali Marigin xa yɛtɛ magodon nun yɛɛgeni. N mɔn yi tɔrɔma Yahudiyane yanfantenyaan bun.

<sup>20</sup> E a kolon a n mi ɛ munanfan fe yo luxunxi ɛ ma. N bata xaranna ti ɛ xa yamani e nun ɛ banxine yi.

<sup>21</sup> N bata a rali Yahudiyane nun Girekine birin ma a e xa e kɛɲaan maxɛtɛ, e tubi Ala ma, e dɛnkeleya en Marigi Yesu ma.”

<sup>22</sup> “Nba, Alaa Niin nan sigama n na Yerusalɛn taani iki. Feen naxanye sa ligama n na na yi, n mi ne kolon.

<sup>23</sup> N naxan tun kolon fɔ n nɛma danguma taa yo taa, Alaa Nii Sarijanxina n nakolonma a kasorasaan nun tɔrɔ wuyaxi n mameɛn yɛɛn na.

<sup>24</sup> Koni n mi n niin yatɛxi sese ra fɔ n bata kiraan naxan dɛ suxu, n xa na rakamali. Marigi Yesu wanla naxan soxi n yii, n xa na rajan. Na ni ito ra, a n xa Alaa hinanna fe Xibaru Fajɪn seren ba.”

<sup>25</sup> “Iki n na a kolon, fa fala n bata sigan ti ɛ tan naxanye birin tagi, n yi Alaa Mangayaan kawandin ba ɛ xa, ɛ tan sese mi fa n toma sɔnon.

<sup>26</sup> Nanara, n na a falama ɛ xa to yɛtɛni, xa ɛ tan nde yo halagi, na goronna mi fa n tan xun ma.

<sup>27</sup> Amasɔɔ n bata Ala sagoon birin nali ɛ ma, a sese mi fa luxi.

<sup>28</sup> E jɔxɔ lu e yɛtɛ xɔn e nun Alaa Nii Sarijanxina ɛ findixi yamaan naxan birin masuxu muxuye ra. E Alaa yamaan masuxu alo xuruse rabaan nun a kuruna bayo a bata a sara a yɛtɛ wunla ra.

† 20:7: Yanyina nde, feni ito findixi Marigina ximenna nan na.

<sup>29</sup> Amasotō n na kolon, n na keli ε tagi waxatin naxan yi, muxu ɲaxine fama nɛn sodeni ε tagi, e kata ε yamaan kaladeni alo kankone xuruse kurun tagi.

<sup>30</sup> Muxuna ndee kelima nɛn ε tagi, e yi fala tinxintarene ti alogo Yesu fɔxɔrabirane xa bira e fɔxɔ ra.

<sup>31</sup> Nanara, ε lu e yeε ra yi! N na ε keden kedenna birin nakolonxi feen naxanye ma ɲεε saxan kɔɛɛn nun yanyina yeεgeni, ε nama ɲinan ne xɔn!”

<sup>32</sup> “Awa, iki n bata ε taxu Ala ra e nun a hinan falan naxan nɔɛ sɛnbɛn fiye ε ma, a yi na keɛn fi ε ma naxan maraxi muxu sariɲanxine birin xa.

<sup>33</sup> N mi kunfaxi muxu yo a gbeti xɔn, hanma xe mana, hanma dugine.

<sup>34</sup> E yeɛna a kolon, n yeɛɛn yii fɔxɔne nan nxu nun n lanfane makone fanxi.

<sup>35</sup> A lan en xa fangatarene mali kii naxan yi, n bata na birin yita ε ra wali xɔde xe sifani ito xɔn ma. Marigi Yesu falan naxan ti, ε xaxili lu ne xɔn ma. A naxa, ‘Naxan seen fima, na barayin gbo dangu a sotɔ muxun na.’ ”

<sup>36</sup> Pɔli to yelin falan tiye e xa, a yi a xinbi sin e fema, e birin yi Ala maxandi.

<sup>37</sup> E birin yi wuga, e yi e yiin nabilin Pɔli ma, e yi a sunbu.

<sup>38</sup> A to a fala e xa, a naxa, a e mi fa a toma sɔnɔn, na yi e sunu kati. E sa a mati han kunki deɛn na.

## 21

### *Pɔli siga fena Yerusalɛn taani*

<sup>1</sup> Nxu fata xanbini, nxu yi nxu tinxin Kosi bɔxɔn na kunkin kui. Na xɔtɔn bode, nxu sa so Rɔde bɔxɔni, nxu yi keli mɛnni nxu fa Patara taani.

<sup>2</sup> Nxu yi kunkina nde li mɛn naxan yi fɔxɔ igeni gidima siga Fenisa yamanan binni, nxu yi te na kui.

<sup>3</sup> Nxu Sipiri bɔxɔn toxina, nxu yi dangu a ra, a lu kɔmɛn fɔxɔn binni. Nxu yi siga Siriya yamanan binni. Nxu sa Tire taan li, kunkin yi lanma a xa goronne ragodo deɛnaxan yi.

<sup>4</sup> Nxu yi Yesu fɔxɔrabirana ndee li mɛn. Nxu yi lɔxɔ xun keden ti ne fema. E yi a fala Pɔli xa Alaa Nii Sariɲanxin sɛnbɛni, e naxa, a a nama siga Yerusalɛn taani.

<sup>5</sup> Koni na xunsagin ɲanxina, nxu yi keli, nxu siga. Yesu fɔxɔrabirane birin yi sa nxu mati, e nun e ɲaxanle nun e diine han taan fari ma. Nxu yi nxu xinbi sin baan de, nxu yi Ala maxandi mɛnni.

<sup>6</sup> Na xanbi ra, nxu yi nxu ɲungu nxu bode ma, nxu so kunkin kui, e tan yi xete e konni.

<sup>7</sup> Nxu yi sigama kunkin kui, keli Tire taani siga Pitolome taani, nxu yi deɲkeleya muxune xɔntɔn na yi, nxu ferɲɛn e fema.

<sup>8</sup> Na xɔtɔn bode nxu yi keli mɛn, nxu yi siga Sesariya taani. Nxu yi sa so Filipi Xibaru Fajɲi Raliin konni naxan yi na muxu sugandixi soloferene ye.\*

<sup>9</sup> Dii tɛmɛ fututare rasolɔnxi naanin yi Filipi yii, ne yi nabiya falane tima.

<sup>10</sup> Nxu xi dando tixin na, nabiin naxan yi xili Agabusi, na yi fa sa keli Yudaya yi.

<sup>11</sup> A yi fa nxu fema, a yi Pɔli a tagi xidin tongo, a yi a yete sanne nun a yiine xidi na ra, a naxa, “Alaa Nii Sariɲanxin naxa, ‘Yahudiyane tagi xidini ito kanna xidima ikiini Yerusalɛn taani, e a so siya gbɛtɛne yii.’ ”

<sup>12</sup> Nxu na mɛ waxatin naxan yi, nxu birin yi Pɔli mafan, a a nama siga Yerusalɛn taani.

\* **21:8:** A mato Xerane 6.5 nun Xerane 8.5-40 kui.



13 Koni a yi nxu yabi, a naxa, “Nanfera ε wugama han ε n bɔɔɔn kala? Amasɔɔ n yitɔnxi na a ra e xa n xidi Yerusalɛn taani, e yi n faxa Marigi Yesu xinla fe ra.”

14 A to mi tin nxɔ falan suxɛ, nxu mi kankan a ma, nxu yi a fala, nxu naxa, “Marigin sagoon xa liga.”

15 Na lɔxɔne to dangu, nxu yi nxu yitɔn, nxu yi siga Yerusalɛn taani.

16 Yesu fɔxɔrabirana ndee yi nxu mati keli Sesariya taani. E yi nxu xali Menason Sipiri kaan konni, nxu yi lan nxu xa yigiya denaxan yi. Yesu fɔxɔrabiran nan yi a ra xabu waxati xunkuye.

### *Pɔli yi Yaki xɔntɔn*

17 Nxu Yerusalɛn taan li waxatin naxan yi, denkeleya muxune yi nxu yisuxu sɛwani.

18 Na xɔtɔn bode, nxu nun Pɔli yi siga Yaki xɔntɔndeni. Denkeleya yamaan fonne birin yi malanxi na yi.

19 Pɔli yi e xɔntɔn, a yi a wanla birin dentɛgen sa e xa Ala feen naxanye ligaxi siya gbɛtɛne tagi.

20 E na mɛ waxatin naxan yi, e birin yi Ala tantun. E a fala Pɔli xa, e naxa, “Nxu ngaxakedenna, a mato, Yahudiyān wuli wuyaxi bata denkeleya, e birin mɔn tunnafanxi Musaa sariyan suxudeni.

21 Anu, muxune ito nan falaxi e xa, e naxa, a Yahudiyān naxanye birin siya gbɛtɛne ye, a i ne xaranma e xa xɛtɛ Musaa sariyan fɔxɔ ra, a e mɔn nama e diine banxulan, a e nama en ma namunne suxu.

22 En fa nanfe ligan nayi? Amasɔɔ sike yo mi na, e a mɛma nɛn, a i bata fa.

23 Nanara, nxu naxan falama i xa, i xa na liga. Awa, xɛmɛ naanin be naxanye bata e de ti Ala xa.

24 Siga e fɔxɔ ra, ε sa ε rasarijan ε bode xɔn ma. I mɔn xa e saren fi, alogo e xa e xunne bi. Nayi, birin a kolonma nɛn, a e feen naxanye falaxi i ya fe yi, a jɔndi mi e sese ra, koni a i fan yetɛɛn Musaa sariyane suxi.

25 Koni siya gbɛtɛn naxanye tan bata denkeleya, nxu bata nxɔ miriyane sɛbɛ, nxu yi a rasiga ne ma. Nxu naxa, e xa e yetɛ ratanga donseen donna ma naxan bata rali suxurene ma, e nun sube wunli donna nun suben yifaxi donna nun yanga suxuna.”†

26 Na xɔtɔn bode, Pɔli yi na xɛmɛne tongo e yi rasarijan e bode xɔn ma. Na xanbi ra, a so Ala Batu Banxini alogo a xa a fala e xa e sarijan lɔxɔne rakamalima waxatin naxan yi, e yi saraxan ba e keden kedenna birin xa.

### *Pɔli suxu fena Ala Batu Banxini*

27 Soge solofereden jɔnmatɔna, Yahudiyān naxanye keli Asi yamanani, ne yi Pɔli to Ala Batu Banxini. E yi yamaan birin nadin a xili ma, e yi a suxu.

28 E sɔnxɔ sɔnxɔ, e naxa, “Isirayila muxune, ε nxu mali. Xɛmɛni ito nan sigama yiren birin yi, a xaranna ti en ma yamaan nun Musaa sariyan nun yireni ito xili ma. A yetɛɛn bata Girekine raso Ala Batu Banxini, e yi na sarijanna kala.”

29 E ito falaxi nɛn bayo e bata yi Tirofime Efesi kaan to a fɔxɔ ra taani, e yengi yi a ma a Pɔli bata yi a raso Ala Batu Banxini.

30 Taan birin yi maxa, yamaan yi e gi sa keli yiren birin yi. E yi Pɔli suxu, e yi mini a bubuɛ Ala Batu Banxini tande ma. E yi a so dɛɛne ragali keden na.

31 Yamaan yi waxi Pɔli faxa feni. Muxuna nde yi fa a fala Romi kaane sofa ganla mangan xa, a sɔnxɔ sɔnxɔn Yerusalɛn taan yiren birin yi.

† 21:25: A mato Xerane 15.20 kui.

<sup>32</sup> Sofa mangan yi sofane nun sofa kɛmɛn kuntigine xili, e siga e giyɛ yama gbeen fɛma. Na muxune sofane to waxatin naxan yi, e ba Pɔli bɔnbɛ.

<sup>33</sup> Sofa mangan yi sa Pɔli suxu, a yi e yamari, a e xa a xidi yɔlɔnxɔn firin na. Na xanbi ra, a yi maxɔdinna ti a nde a ra, e nun a naxan ligaxi.

<sup>34</sup> Koni muxuna ndee yi sɔnxɔma fena nde ra, bonne sɔnxɔma fe gbɛtɛ ma. Sofa mangan mi yi sese yɛɛ toma sɔnxɔ sɔnxɔni. Nayi, a yi yamarin fi a e xa siga Pɔli ra yire makantanxini.

<sup>35</sup> Pɔli to e banxin te dɛɛn li, fɔ sofane xa yi fa a tongo nɛn, e siga a ra amasɔtɔ yamaan yi nɔnaraxi.

<sup>36</sup> Yamaan birin yi biraxi a fɔxɔ ra, e sɔnxɔma, e naxa, “A xa faxa!”

### *Pɔli yi a yetɛ yɛba*

<sup>37</sup> E yi sigama Pɔli ra yire makantanxini waxatin naxan yi, a falan ti sofa mangan xa, a naxa, “I tinjɛ ba n xa falana nde ti i xa?” Sofa mangan yi a maxɔdin a naxa, “I Gireki xuiin mɛma?”

<sup>38</sup> Na Misiran kaan xa mi i tan na ba, naxan baxi yamaan namurutɛdeni, a siga yɛngɛ so muxu wuli naaninna ra tonbonni?”

<sup>39</sup> Pɔli yi a yabi, a naxa, “Yahudiyɛn nan n tan na, n barixi Tarise taan nin Silisi yamanani, na taa suturaxin dugurena nan n tan na. Yandi, tin n xa falan ti yamaan xa.”

<sup>40</sup> Sofa mangan yi tin. Nanara, Pɔli yi keli a ti banxin te dɛɛn na, a yamaan masabari a yiin na. Awa, e dunduxina, Pɔli yi falan ti e xa Heburu xuiin.

## 22

<sup>1</sup> A naxa, “Ngaxakedenne nun n fafane, ɛ tuli mati, n xa n xɔnba ɛ xa!”

<sup>2</sup> E to a mɛ a Heburu xuiin falama, e yi e raxara. Awa, Pɔli yi siga falan ma, a naxa,

<sup>3</sup> “Yahudiyɛn nan n tan na, n barixi Tarise taan nin, Silisi yamanani. Koni n maxuruxi be nin. Gamaliyɛli nan n xaranxi en benbane sariyan suxu kiin ma. Alaa fe kunfan yi n fan yi alo ɛ tan birin kii naxan yi to.

<sup>4</sup> N fan yi Yesu a Kiraan muxune bɛsɛnxɔnyama han n yi e faxa. N yi xɛmɛne nun naxanle suxuma, n yi e sa kasoon na.

<sup>5</sup> Saraxarali Kuntigi Singen nun yamaan fonne birin n seren bɛ nɛn na ma, amasɔtɔ n kedin sɔtɔ e ra nɛn, siga en ngaxakeden Yahudiyane ma Damasi taani. Nanara, n yi siga na yi muxuni itooe suxu xinla ma, n yi e xidi, n xɛtɛ e ra Yerusalɛn taani e naxankatadeni.”

### *Pɔli yi a tubi feen fala*

#### *Xɛrane 9.1-19, 26.12-18*

<sup>6</sup> “Awa, n yi kira yi waxatin naxan yi, yanyi tagini, n bata yi maso Damasi taan na, tɛɛ dɛgɛ gbeen yi ti n ma mafuren keli kore!

<sup>7</sup> N bira bɔxɔni. N fala xuiin mɛ, a naxa, ‘Sɔli, Sɔli, i n bɛsɛnxɔnyama nanfera?’

<sup>8</sup> N yi a maxɔdin, n naxa, ‘Marigina, nde i tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Yesu Nasarɛti kaan nan n tan na, i naxan bɛsɛnxɔnyama iki!’

<sup>9</sup> Muxun naxanye yi n fɔxɔ ra, ne fan yi na tɛɛ dɛgɛn to. Koni naxan yi falan tima n xa, e mi na xuiin mɛ.

<sup>10</sup> N yi maxɔdinna ti, n naxa, ‘Marigina, n xa nanfe liga?’ Awa, Marigin yi a fala n xa, a naxa, ‘Keli, i siga Damasi taani! Ala i yamarixi naxan birin liga fe ra, ne birin sa falama i xa nɛn mɛnni.’

<sup>11</sup> Na tɛɛ dɛgɛ gbeen yi n danxu, na ma, n lanfane yi n yii rasuxu e siga n na Damasi taani.”

12 “Awa, xεmεna nde yi na yi, naxan yi xili Ananiyasi. Muxu tɔgɔndiyaxin nan yi a ra, a yi Alaa sariyan suxi, Yahudiyān naxanye birin yi dɔxi mɛnni, ne yi a binyaxi kati!

13 Na yi fa, a ti n dεxɔn, a naxa, ‘Ngaxakedenna Sɔli, seen to fa!’ N yi toon ti keden na, n yi a tan to.

14 A yi a fala, a naxa, ‘Nxu benbane Ala bata i sugandi alogo i xa a sagoon kolon, i yi Tinxin Muxun Yesu to, i yi a xuiin yεtεen mε.

15 Amasɔtɔ i bata feen naxanye to, i yi a mε, i findima nεn na seren na muxune birin xa.

16 Awa, i fa nanse mamεma iki? Keli, i rafu igeni, i yulubine birin xa ba i ma, i yi a maxandi a xinli.’ ”

### *Pɔli a xεrayana siyane ma*

17 “N xεtεxina Yerusalɛn taani, n yi Ala maxandima Ala Batu Banxini waxatin naxan yi, n yi fe toon ti alo xiyena.

18 N yi Marigin to, a yi a fala n xa, a naxa, ‘I mafura, i keli Yerusalɛn taani keden na, amasɔtɔ i sereyaan naxan bama n ma fe yi, e mi na suxuma.’

19 N yi a yabi, n naxa, ‘Marigina, e a kolon yati a n yi sigama salide banxine yi, naxanye dεnkɛleyaxi i ma, n yi ne sa kasoon na, n yi e bɔnbɔ.

20 E to yi i serena Etiyɛn faxama, n tan yεtεen yi na, n tin nεn. Naxanye yi a faxama, n tan nan yi ne dugine kantanma.’

21 Awa, Marigin yi a fala n xa, a naxa, ‘Siga, amasɔtɔ n na i rasigama nεn siya gbεtεne ma yire makuyene yi.’ ”

22 Yamaan yi e tuli mati Pɔli xuiin na han a yi na fala. E yi sɔnxɔ fɔlɔ kati, e naxa, “A xa faxa! Muxu sifani ito lu daxi mi a ra a nii ra!”

23 E yi sɔnxɔma, e e domane wolima kore, e gbangbanni te.

24 Romi sofa mangan yi yamarin fi, a e xa so Pɔli ra yire makantanxini. A naxa, a e xa a bulan, e yi a maxɔdin alogo a xa a kolon yamaan sɔnxɔma a ma feen naxan ma.

25 Koni e to a xidi a bulan xinla ma, sofa kεmεn kuntigin naxan yi tixi na, Pɔli yi na maxɔdin, a naxa, “A daxa ε xa Romi dugureнна nde bulan hali ε munma naxan makiti singen?”

26 Sofa kεmεn kuntigin na mε waxatin naxan yi, a yi siga sofa mangan fεma, a yi na fala, a yi a maxɔdin, a naxa, “I nanfe ligε? Romi dugureнна nde nan xεmeni ito ra!”

27 Nanara, sofa mangan yi siga, a yi Pɔli maxɔdin, a naxa, “A fala n xa, xa Romi dugureнна nde nan i tan na?” Pɔli yi a yabi, a naxa, “ɔn, a tan nan nde n na.”

28 Sofa mangan yi a fala, a naxa, “N gbeti gbeen nan baxi, n findi Romi dugureнна ra.” Pɔli yi a yabi, a naxa, “Koni n tan barixi Romi dugurenyaan nin.”

29 Muxun naxanye yi a bulanma nun alogo a xa falan ti, ne yi keli a fεma keden na. Sofa mangana a kolon waxatin naxan yi, a bata yi Romi dugureнна nde xidi yɔlɔnxɔna ra nun, na fan yi gaxu.

### *Yahudiyane yi Pɔli makiti*

30 Yahudiyane yi Pɔli kansunma feen naxan na, sofa mangan yi waxi na kolon feni. Nanara, na xɔtɔn bode, e yi Pɔli fulun. Sofa mangan yi saraxarali koltigine nun kitisa yamaan yamarɩ, e yi e malan. Na xanbi ra, a yi Pɔli ti e yetagi.

## 23

<sup>1</sup> Pöli yi kitisa yamaan mato kati, a naxa, “Ngaxakedenne, n feen naxanye ligaxi Ala yeε xori han to, n mi n yeε yalagima ne ra.”

<sup>2</sup> Muxun naxanye yi tixi Pöli fema, Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi yi ne yamari, a e xa Pöli deen garin.

<sup>3</sup> Pöli yi a fala a xa, a naxa, “Ala i fan bönboma nen, i tan naxan luxi alo banxin naxan fari mafixa, koni a kuiin löxi. I döxi n makitideni sariyan xön. Koni i tan sariyan kalama amasoto i bata yamarin fi, a e xa n bönbö!”

<sup>4</sup> Muxun naxanye yi Pöli fema, ne yi a fala a xa, e naxa, “I Alaa Saraxarali Kuntigi Singen nan konbima na ra.”

<sup>5</sup> Pöli yi a yabi, a naxa, “Ngaxakedenne, n mi yi a kolon a Saraxarali Kuntigi Singen nan a ra. Amasoto a sebexi Kitabun kui, a naxa, ‘I nama fala naxin ti i ya yamaan mangan ma.’\* ”

<sup>6</sup> Pöli yi a kolon, a Saduse muxune nun Farisi muxune nan yi na yamaan na. A yi keli, a yi a fala a xuini texin na kitisa yamaan tagi, a naxa, “Ngaxakedenne, Farisi muxun nan n na. N fafe fan Farisi muxun na a ra. E n makitima bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nen sayani!”

<sup>7</sup> A na falaxina, Saduse muxune nun Farisi muxune yi fölo e bode matande, yamaan yi taxun.

<sup>8</sup> Saduse muxune yi a falama, e naxa, a muxune mi kelima sayani, e mon naxa, a malekane mi na hanma senbe totarene. Koni Farisi muxune tan yi laxi ne birin na.

<sup>9</sup> Nanara, sönxö sönxö gbeen yi keli. Awa, sariya karamoxona ndee yi keli Farisi muxune ye, e ti, e matandin ti kati! E naxa, “Nxu mi fe naxi yo toxi xemeni ito a fe yi. Yanyina nde, senbe totarena nde hanma malekan falan ti a xa nen yati!”

<sup>10</sup> Matandin yi gbo ayi han sofa mangan yi gaxu, a e nama Pöli yibö dungi dungi na. Nanara, a sofane yamari, a e xa sa Pöli tongo yamaan tagi, e siga a ra yire makantanxini.

<sup>11</sup> Na köen na, Marigin yi mini Pöli xa, a naxa, “I wekile! I sereyaan bama n xa nen Romi taani alo i a liga Yerusalen taani kii naxan yi.”

### *Eyanfan so Pöli ma*

<sup>12</sup> Na xötön bode, Yahudiyane yi e malan e lan a ma, e yi e kölo, a e mi donseen donma, e mi igen minma fö e Pöli faxa.

<sup>13</sup> Naxanye na feni tön, e dangu muxu tonge naanin na.

<sup>14</sup> Na xanbi ra, e siga saraxarali kuntigine nun fonne fema, e naxa, “Nxu bata nxu kölo, a nxu nama sese don fö nxu Pöli faxa.

<sup>15</sup> Awa, nayi ε tan nun kitisa yamaan xa xeraan nasiga Romi sofa mangan ma, a a xa Pöli rafa ε ma alogo ε xa a fe fεsefese. Nxu yitönxi nxu xa a faxa benun a xa be li.”

<sup>16</sup> Koni Pöli magilena dii xemen na yanfan mexina, a yi siga yire makan-tanxini, a sa feni ito fala Pöli xa.

<sup>17</sup> Na xanbi ra, Pöli yi sofa kemen kuntigina nde xili, a yi a fala a xa, a naxa, “Banxulanni ito tongo, i siga a ra sofa mangan fema, a waxi falana nde ti feni a xa.”

<sup>18</sup> A yi a tongo, a siga a ra sofa mangan fema, a yi a fala a xa, a naxa, “Pöli naxan kason na, na nan n xilixi, a yi a fala n xa, a naxa, a n xa fa banxulanni ito ra i fema amasoto a waxi fena nde fala feni i xa.”

\* 23:5: Xoröyaan 22.27

<sup>19</sup> Sofa mangan yi banxulanna yii rasuxu, a siga a ra a danna, a sa a maxɔdin, a naxa, “I nanfe falama n xa?”

<sup>20</sup> Banxulanna yi a fala a xa, a naxa, “Yahudiyane bata lan a ma a tila e xa i mafan, a i xa Pɔli rasiga kitisa yamaan ma alogo e xa e fe sefe sefe.”

<sup>21</sup> Koni i nama i tuli mati ne ra amasɔɔ e dangu muxu tonge naanin na naxanye luxunxi Pɔli yeɛ ra. E birin bata e kɔɔ, a e nama sese don, e nama e min, han e yi a faxa. E yitɔnxi na nan ma iki. E i ya yamarin nan tun legedenma.”

<sup>22</sup> Sofa mangan yi a fala, a naxa, “I nama a fala muxu yo xa fa fala i bata na ye ba n xa.” A banxulanna yiba, a yi siga.

### *Pɔli yi rasiga Felisi ma*

<sup>23</sup> Sofa mangan yi sofa kɛmɛn kuntigi firin xili, a naxa, “E sofa kɛmɛ firin tongo, e nun soo kan tonge solofere nun tanba kan kɛmɛ firin. E ne yitɔn, siga Sesariya taani to kɔɛɛn na dege waxatin na dangu.

<sup>24</sup> E fa soona ndee ra Pɔli tongo xinla ma, alogo a xa sa yamana kanna Felisi konna li bɔɔɛ xunbenli.”

<sup>25</sup> Na xanbi ra, a kɛdin sebe, a naxa,

<sup>26</sup> “N tan Kilɔdi Lisiyasa bata i tan Felisi yamana kan fajin xɔntɔn.

<sup>27</sup> Yahudiyane xɛmɛni ito suxi, a yi luxi ndedi, e xa a faxa. N to a kolon a Romi dugurennan nan a ra, nxu nun n ma sofane yi siga, nxu sa a rakisi.

<sup>28</sup> E a kansunna feen naxan na, n yi waxi na kolon feni. Nanara, n siga a ra e kitisa yamaan fɛma.

<sup>29</sup> N yi a to, a e a kansunma e sariya kala feen nan na, koni a mi fe yo ligaxi, a faxɛ feen naxan ma hanma e a se kasoon na feen naxan ma.

<sup>30</sup> Koni n to a mɛ a Yahudiyane bata yanfan so a ma, n yi a rasiga i ma keden na. N mɔn yi a kansun muxune yamari a e xa sa e mawuga i tan fɛma.”

<sup>31</sup> Yamarin naxan fi sofane ma e yi na liga. E yi Pɔli tongo, e siga a ra Antipatiri taani.

<sup>32</sup> Na xɔtɔn bode sofaan naxanye siga e sanni, ne yi xɛte yire makantanxini. Soo kanne yi Pɔli tongo.

<sup>33</sup> E yi siga Pɔli ra Sesariya taani, e yi a so yamana kanna yii, e kɛdin fan so a yii.

<sup>34</sup> Yamana kanna yi kɛdin xaran, a Pɔli maxɔdin a kelixi yamanan naxan yi. A a kolon waxatin naxan yi, a a kelixi Silisi yamanan nin,

<sup>35</sup> a naxa, “I kansun muxune na be li waxatin naxan yi, n na n tuli matima nɛn i ya fe ra na waxatini.” Na xanbi ra, a yamarin fi a kantan muxune xa Pɔli mara yamana kan banxini.

## 24

### *Yahudiyane yi Pɔli kansun*

<sup>1</sup> Soge suulun danguxina, Saraxarali Kuntigi Singena Ananiyasi yi siga Sesariya taani e nun yamaan fonna ndee nun muxu xun mayɛngɛn naxan xili Teritule. Ne yi e mawuga Pɔli fari yamana kanna yetagi.

<sup>2</sup> E to Pɔli maxili, Teritule yi Pɔli kansun fɔɔ falani itoe yi, a naxa, “Felisi manga fajina, nxu bɔɔɛ xunbenli gbeen naxan sɔtɔma i barakani, e nun i feen naxanye yitɔnxi i ya xaxilimayani, nxu siyaan sabati feen na,

<sup>3</sup> nxu fe fajin naxanye birin sɔtɔma i yii waxatin birin e nun yiren birin yi, nxu barikan birama i xa na ra, manga Felisi.

4 Koni hali na, nxu nama i ya waxatin tongo. Nanara, n na i mafanma, yandi i tuli mati nxu dentegε xuiin na ndedi.

5 Nxu bata xεmeni ito to, muxu tαc gbeen na a ra naxan sαnxα sαnxαn nakelima Yahudiya yamaan yε dunuηa yiren birin yi. A tan nan Yesu Nasareti kaana dinan yεeratiin na.

6 A mαn bata kata a xa Ala Batu Banxina sariηanna kala. Nanara, nxu a suxi. A xαnla yi nxu ma, nxu xa a makiti alo nxα sariyan kii naxan yi.

7 Koni sofa mangana, Lisiya yi fa a tongo nxu yii karahanni.

8 Na xanbi ra, a yi yamarin fi, a a kansun muxune xa fa i fema. Xa i xεmeni ito maxαdin, i yetεna a kolonma nen nxu a kansunma feen naxan birin na.”

9 Yahudiyane fan yi tin na falan ma, e naxa, a ηαndi nan na birin na.

### *Poli yi a xαnba Felisi yetagi*

10 Yamana kannu yi Poli yamari, a a xa falan ti. Poli yi a fala, a naxa, “N na a kolon, a i bata findi kitisaan na siyani ito xun na xabu ηεε wuyaxi. Nanara, n na n xαnbama i yetagi xaxili ragidini.

11 I yetεen nαε a kolonηε nen yati, a munma dangu xi fu nun firin na singen xabu n siga Yerusalεn taani Ala batudeni.

12 E mi n lixi Ala Batu Banxini muxε matandide yi, hanma yamaan kui sodeni salide banxine yi hanma yire gbete yi taani.

13 E n kansunma feen naxanye ra iki, e mi nαε na ηαndin yite i ra.

14 N na n tiyε na ra i yetagi fa fala a n na n benbane Ala nan batuma Yesu a Kiraan xαn e a falan naxan ma a wule dinan nan a ra. Anu, feen naxan birin seβexi Sariya Kitabun kui e nun nabine kitabune kui, n laxi ne birin na.

15 Nxu nun itoe birin yigi saxi Ala yi kii kedenna nin, a faxa muxune kelima nen sayani, tinxin muxune nun tinxintarene birin.

16 Nanara, n na n fanga βεren ligama waxatin birin, alogo n nama n yetε yalagi Ala yetagi e nun muxune yetagi.”

17 “N bata yi ηεε dando ti n mi Yerusalεn taan li. Koni iki, n sigaxi Yerusalεn taani nen alogo n xa siga kiseene ra n kon kaa yiigelitαne xa. N mαn yi saraxane ba Ala xa.

18 N bata yi n yetε rasariηan, e n li Ala Batu Banxini na ligadeni waxatin naxan yi. Gali mi yi n fema, sαnxα sαnxαn mi yi na.

19 Koni Yahudiyannaxanye kelixi Asi yamanani, ne nan yi lanma e xa fa i yetagi n kansundeni, xa fena nde e kui n xili ma.

20 Xanamu, muxun naxanye be, ne xa a fala n kalan naxan tixi, n yi tixi kitisa yamaan yetagi waxatin naxan yi.

21 Fα n falan naxan tixi e tagi n xuini texin na, n naxa, ‘E n makitima to bayo n laxi a ra a faxa muxune kelima nen sayani!’ ”

22 Felisi naxan yi Yesu a Kiraan kolon ki fajni, na yi falani so, a yi a fala e xa, a naxa, “Sofa mangan Lisiyasa na fa waxatin naxan yi, n yi i ya kitin bolon.”

23 A yi a fala sofa kεmen kuntigin xa, a xa Poli kantan kasoon na, a yi a xαnβeηin ndedi, a e mαn nama tondi a xαyine xa a mali a makone ra.

### *Poli Felisi nun Dirusila yetagi*

24 Xi dando danguxina, Felisi nun a ηaxanla Dirusila yi fa, Yahudiya ηaxanla nan yi na ra. Felisi yi xεraan nasiga Poli xilideni, a yi a tuli mati a falan na lan denkeleyaan ma Alaa Muxu Sugandixina ma Yesu.

25 Koni Poli yi falan tuma waxatin naxan yi lan tinxinna nun yetε suxun nun kiti famatαna fe ma, gaxun yi Felisi suxu. A yi a fala a xa, a naxa, “Siga singen, xa waxati sa lu n yii, n na i xile.”

<sup>26</sup> A mɔn yi waxi a xɔn a Pɔli xa gbetin so a yii. Na nan yi a ra a yi a xilima waxatin birin alogo e xa batu.

<sup>27</sup> Nɛɛ firin danguxina, Pɔrusu Fɛsɪtu yi dɔxɔ yamana kanyani Felisi fun-funi. Felisi yi waxi a xɔn ma, a xa Yahudiyane rafan feen liga. Nanara, a yi Pɔli lu kasoon na.

## 25

### *Pɔli Fɛsɪtu yamana kannayɛtagi*

<sup>1</sup> A faan xii saxanna yamanani, Fɛsɪtu yi keli Sesariya taani siga Yerusalɛn taani.

<sup>2</sup> Saraxarali kuntigine nun Yahudiya fonne yi e mawuga Pɔli fari.

<sup>3</sup> E yi Fɛsɪtu mafan a a xa e rafan feen liga, a yi fa Pɔli ra Yerusalɛn taani. E bata yi yanfan so a ma nun, e yi wama a faxa feni kira yi.

<sup>4</sup> Fɛsɪtu yi e yabi, a naxa, “Pɔli maraxi kasoon na Sesariya taani, n tan fan yɛtɛn mi buma, n siga na yi.

<sup>5</sup> Xa a fe naxi ligaxi, ɛ yɛratina ndee xa siga n fɔxɔ ra Sesariya taani, e sa a kansun.”

<sup>6</sup> Fɛsɪtu yi lu e fema xii solomasɛɛ han fu yatɛ, na xanbi ra, a siga Sesariya taani. Na xɔtɔn bode, a yi dɔxɔ kiti sadeni, a yi e yamari, a e xa Pɔli raso.

<sup>7</sup> Pɔli na li waxatin naxan yi, Yahudiyani naxanye yi kelixi Yerusalɛn taani, ne yi ti a rabilinni, e fe naxi wuyaxi sa a xun ma, e mi yi nɔɛ naxanye nɔndin mayite.

<sup>8</sup> Koni Pɔli yi a yete xɔnba, a naxa, “N mi kala yo tixi Yahudiyane sariyan ma hanma Ala Batu Banxin ma hanma Romi Manga Gbeen ma.”

<sup>9</sup> Fɛsɪtu yi waxi a xɔn ma, a xa Yahudiyane rafan feen liga. Nanara, a yi Pɔli maxɔdin, a naxa, “I waxi a xɔn ma, i xa siga Yerusalɛn taani, i sa makiti feni itoe ma n yɛtagi na yi ba?”

<sup>10</sup> Pɔli yi a fala, a naxa, “N tixi Romi Manga Gbeena kiti saden ni ito ra, a lan n xa makiti be. N mi tinxintareya ligaxi Yahudiyane ra hali alo i yetena a kolon kii naxan yi.

<sup>11</sup> Xa n bata tinxintareyaan liga hanma fe gbete, n faxɛ naxan ma, n mi tondima n xa faxa. Koni itoe wulen nan sama n xun ma. A mi daxa muxu yo xa n so e yii. Nba, Manga Gbeen xa n makiti Romi taani!”

<sup>12</sup> Fɛsɪtu yelin falan tiyɛ a maxadi muxune xa waxatin naxan yi, a yi Pɔli yabi, a naxa, “I bata Romi Manga Gbeena fe fala, na ma, i sigama nɛn Manga Gbeen yɛtagi!”

### *Pɔli yi ti manga gbete yɛtagi*

<sup>13</sup> Xii dando to dangu, Manga Agiripa nun Berinisi yi siga Fɛsɪtu xɔntɔndeni Sesariya taani.

<sup>14</sup> E to yi xii wuyaxi radanguma na, Fɛsɪtu yi Pɔli a fe yɛba Mangan xa, a naxa, “Muxuna nde be, Felisi naxan luxi kasoon na.

<sup>15</sup> N siga Yerusalɛn taani waxatin naxan yi, Yahudiyane saraxarali kuntigine nun yamaan fonne mawugan sa nɛn a fari, a n xa a yalagi.

<sup>16</sup> Koni n yi a fala e xa, n naxa, Romi kaane mi darixi muxun faxɛ benun e nun a kansun muxune xa ti kitisaa yɛtagi a yi a yɛba.

<sup>17</sup> Nanara, e birin yi fa n fɔxɔ ra be. N mi bu tixi n yi a makiti fɔlɔ na xɔtɔn bode, n yamarin fi a e xa fa xɛmɛn na.

<sup>18</sup> A kansun muxune yi ti koni n yi mirixi feen naxin naxanye ma, e mi a kansun ne sese ra

<sup>19</sup> fō e to lu e bode matandε e dinana fe ra e nun Yesu a fe, naxan bata faxa, koni Pōli naxan ma fe falama a a bata keli sayani.

<sup>20</sup> N tan mi yi a kolon n naxan ligε matandi sifani ito yi. Nanara, n yi Pōli maxōdin, xa a yi wama siga feen nin Yerusalēn taani alogo a xa sa makiti feni ito ra mēnni.

<sup>21</sup> Koni Pōli yi wa a feen xali feni Manga Gbeen yεtagi Romi taani. Nanara, n yi yamarin fi a e xa a ramara han n yi a rasiga Romi Manga Gbeen ma.”

<sup>22</sup> Agiripa yi a fala Fεsitu xa, a naxa, “N fan waxi xεmēni ito xuiin name feni.” Fεsitu yi a yabi, a naxa, “I a xuiin namεma nēn tila.”

<sup>23</sup> Na xōtōn bode Agiripa nun Berinisi yi fa, yama gbeen biraxi e fōxō ra binyeni. E tan nun sofa kuntigine nun taan muxu gbeene yi siga malan banxini. Fεsitu yi yamarin fi, a e xa fa Pōli ra.

<sup>24</sup> Fεsitu yi a fala, a naxa, “Manga Agiripa nun muxun naxanye birin nxu dεxōn ma be, ε bata xεmēni ito to Yahudiya yamaan birin mawugan saxi naxan fari Sesariya taan nun Yerusalēn taani. E birin yi lu sōnxō sōnxε, e naxa, a a mi lan a xa lu a nii ra sōnōn.

<sup>25</sup> Koni n mi fefe toxi a faxε naxan ma. Koni a yetεen bata Romi Manga Gbeena fe fala. Na nan a toxi, n yi a ragidi n xa a rasiga.

<sup>26</sup> Koni fala kendε yo mi n yii n naxan sεbεma Manga Gbeen ma. Nanara, n bata fa a ra ε yetagi katarabi i tan Manga Agiripa ma, alogo en na yelin a fεsεfεsedeni, n nōε fena nde sεbe nēn.

<sup>27</sup> Amasōto n tan yεε ra yi, a mi lan n kasorasaan nasiga Manga Gbeen ma, fō n na a yεba a kalan naxan tixi.”

## 26

### *Pōli yi a yetε xōnba*

<sup>1</sup> Agiripa yi a fala Pōli xa, a naxa, “Waxatini i yii i falan ti i yetε a fe yi.” Pōli yi a yiini te, a yi a yetε xōnba iki:

<sup>2</sup> A naxa, “Manga Agiripa, Yahudiyane n kansunma feen naxanye ra, n sεwaxi to, n xa ti i yetagi n xōnbadeni i xa lan ne birin ma.

<sup>3</sup> Amasōto i Yahudiyane namunne nun matandine birin kolon ki fajri. Awa yandi, n bata i mafan, i tuli mati n na ki fajri.”

<sup>4</sup> “Yahudiyane birin n sōnna kolon xabu n dii jōrεyani. Xabu a fōlōni, n na n ma siimayaan maxalixi n siyaan nun Yerusalēn taan nin.

<sup>5</sup> E n kolon xabu to mi a ra. E nōε sereyaan bε nēn, xa e sa wa, fa fala n yi Farisi muxune nan yε, naxanye findixi nxō dinan dina xōnxōnne ra.

<sup>6</sup> Ala en benbane tuli sa naxan na, n yigi saxi na nin. Na nan a ligaxi, e n makitima iki.

<sup>7</sup> En bōnsōn fu nun firinne birin yigi saxi na tuli sa rakamalixin nan to fe yi, e nεma Ala batue kōεen nun yanyin na e sōbεen birin na. Mangana, Yahudiyane n kansunma na yigin nan ma fe ra.

<sup>8</sup> Nanfera ε tan mi laxi a ra a Ala faxa muxune rakelima nēn sayani?”

<sup>9</sup> “N tan fan ma miriyani, n bata yi a ragidi nun n xa Yesu Nasarēti kaan xinla yenge.

<sup>10</sup> N na nan liga Yerusalēn taani. N nōōn sōto saraxarali kuntigine ra, n yi muxu sarijanxi wuyaxi sa kasoon na. E na yi e faxa feen nata, n yi n xuiin fi.

<sup>11</sup> N yi e jnaxankatama salide banxine birin yi sanja ma wuyaxi. N yi e karahanma e xa e Marigin nayelevu. N ma xōlōn yi gbo ayi e xili ma han n yi e bεsēnxōnya yamana gbεtene taane yi.”



*Pɔli yi a tubi feen fala*  
*Xerane 9.1-19 nun 22.6-16*

12 “Na ma, lɔxɔna nde, n yi siga Damasi taani saraxarali kuntigine nɔɔn nun e tinna ma.

13 Mangana, n yi kira yi waxatin naxan yi, yanyi tagini, tɛɛ dɛgɛ gbeen yi ti nxu nun n fɔxɔrabirane ma keli kore, a dɛgɛn yi gbo sogen xa.

14 Nxu birin yi bira bɔxɔni. N yi xuina nde mɛ Heburu xuini naxan yi a falama n xa, a naxa, ‘Sɔli, Sɔli, i n bɛsɛnxɔnyama nanfera? A xɔdɔxɔ i tan ma, i tondi i gbɛngbɛn muxun bun alo turana.’

15 N yi maxɔdinna ti, n naxa, ‘Marigina, nde i tan na?’ A yi n yabi, a naxa, ‘Yesu nan n tan na, i naxan bɛsɛnxɔnyama.’

16 Koni keli, i ti. N minixi kɛnɛnni i xa nɛn alogo i xa findi n ma walikɛɛn na, i feen naxanye toxi n ma fe yi to, i findi ne seren na e nun n naxanye yitama i ra.

17 N ni i ratangama nɛn i ya yamaan ma e nun siya gbetene, n na i xɛma naxanye ma

18 alogo i xa sa e yɛɛne rabi, i yi e ba dimin nun Setana nɔɔn bun ma, i fa e ra Alaa kɛnɛnna ma. Xa e dɛnkɛleya n ma, e yulubi xafarin sɔtɔma nɛn, e lu Ala muxu sariɲanxine yɛ.’ ”

*Pɔli yi a wanla fe fala*

19 “Nanara, Manga Agiripa, n fe toon naxan ti keli kore, n mi na matandi.

20 N yi kawandin ba Damasi kaane nun Yerusalen kaane nun Yudaya kaane birin nun siya gbetene fan tagi. N yi a fala e xa, n naxa, e xa e xun xanbi so e hakene yi, e fa Ala ma, e kɛwanle yi a yita fa fala a e bata tubi.

21 Yahudiyane n suxi Ala Batu Banxini na nan ma, e kata n faxa feen na.

22 Koni Ala n malima nɛn han to, n mɔn be alogo n xa sereyaan ba birin xa, muxudin nun muxu gbeena. N mi sese falama fɔ nabine nun Musa bata yi naxan fala nun lan fe famatɔne ma.

23 E naxa, a Alaa Muxu Sugandixin yi tɔrɔma nɛn, a findi muxu singen na naxan kelima sayani, a yi kɛnɛnna rali a yamaan nun siya gbetene ma.”

24 Awa, Pɔli to yi a yetɛ xɔnbama na kiini, Fɛsitu yi a fala a xuini texin na, a naxa, “Pɔli, seen nan soxi i yi! I ya xaran gbeen bata seen naso i yi!”

25 Pɔli yi a yabi, a naxa, “Fɛsitu, muxu fajina, se mi soxi n yi. N jɔndin nun lɔnnin nan falama i xa.

26 Amasɔtɔ Manga Agiripa feni ito kolon, nayi n nɔɛ falan tiyɛ a xa nɛn xaxili ragidini. N laxi a ra, a a feni itoe kolon ki fajɪ, bayo e mi rabaxi luxunni.

27 Manga Agiripa, i laxi nabine falane ra ba? N na a kolon a i bata la e ra!”

28 Agiripa yi Pɔli yabi, a naxa, “I n findɛ Yesu mantonna ra waxatidini ito yi ba?”

29 Pɔli yi a yabi, a naxa, “Xa waxatin xunkuya ayi ba, xa a dungi ayi ba, n na Ala maxandima nɛn i tan xa e nun naxanye birin tuli matixi n na to, alogo ɛ xa lu alo n tan kii naxan yi to, ba yɔlɔnxɔnni itoe ra!”

30 Na xanbi ra, mangan nun yamana kannu nun Berinisi nun muxun bonne birin yi keli,

31 e to yi minima, e yi lu a fale e bode xa, e naxa, “Xɛmɛni ito mi fefe ligaxi a faxɛ naxan ma hanma a sama kason na naxan ma.”

32 Agiripa yi a fala Fɛsitu xa, a naxa, “Xa xɛmɛni ito mi yi maxandin ti nun a Romi Manga Gbeen xa a makiti, en yi a bejinma nɛn nun.”

## 27

*Pɔli yi siga Romi taani*

<sup>1</sup> E lan a ma waxatin naxan yi, a nxu xa siga kunkin kui Itali yamanani, e yi Pɔli nun kaso ra muxuna ndee so sofa kɛmɛn kuntigina nde yii naxan yi xili Yuliyusi, Romi Manga Gbeen sofa yɛ.

<sup>2</sup> Nxu so kunkina nde kui naxan keli Adiramiti taani. A yi danguma Asi yamanani fɔxɔ igen taa dɛɛne nan na. Arisitaraki yi nxu fɔxɔ ra, Masedoniya kaan naxan keli Tesaloniki yi.

<sup>3</sup> Na xɔtɔn bode nxu yi sa so Sidɔn taani. Awa, Yuliyusi yi fe fɔɔn naba Pɔli xa, a tin a xa siga a xoyine fɛma fanda fendeni.

<sup>4</sup> Nxu to keli na yi, nxu siga igen tagini dɛnaxan xili Sipiri, bayo foyen bata yi a xun sa nxu ma.

<sup>5</sup> Nxu yi fɔxɔ igeni gidi Silisi nun Panfiliya yamanani dɛxɔn ma, nxu yi sa Mira taan li Lisi yamanani.

<sup>6</sup> Sofa kɛmɛn kuntigin yi kunkina nde li na naxan yi kelixi Alesandire taani, a sigama Itali yamanani. A yi nxu raso na kunkin kui.

<sup>7</sup> Nxu yi siga ndedi ndedi han xii wuyaxi, han nxu sa Sinidi bɔxɔn li fɔxɔ igen tagi tɔrɔni. Bayo foyen mi yi tinma nxu xa siga mɛn binni, na yi a liga nxu siga Kireti bɔxɔn bode fɔxɔn na fɔxɔ igen tagi, nxu yi dangu Salemon yɛmɛn yetagi.

<sup>8</sup> Nxu yi dangu xareyaan dɛxɔn tɔrɔni, nxu yi yirena nde li dɛnaxan yi xili Tide Fajina Lase taan dɛxɔn ma.

<sup>9</sup> Nxu bata yi bu sigatini han igen xun ma sigatiin yi magaxu ayi nxu ma. Yahudiyane sun suxu waxatin bata yi dangu nun. Na nan a liga Pɔli yi e rakolon,

<sup>10</sup> a naxa, “Ngaxakedenne, n bata a to, en ma ige xun ma sigatiin findima gbalon nan na. Xa en siga, a findima kala nan na kunkin nun a kui seene ma e nun en tan yetɛɛn ma.”

<sup>11</sup> Koni sofa kɛmɛn kuntigin yi laxi kunki ragine kuntigin nun kunki kanna xuiin na dangu Pɔli a falan na.

<sup>12</sup> Bayo na bɔxɔni, kunki tiden mi yi fan jɛmɛn nadanguden na, muxu wuyaxi yi waxi kata feni, a nxu xa siga Kireti bɔxɔn kunki ratideni jɛmɛn nadangudeni dɛnaxan xili Fenixi, dɛnaxan yɛɛ rafindixi sogegododen ma.

*Foye gbeen fe fɔxɔ igen xun ma*

<sup>13</sup> Foyedin yi fɔlɔ fɛ keli yifanna ma. E yi e miri, a e waxɔn feen bata liga e xa. Nanara, e yi kunkin nati seen ba igeni, e lu sigɛ Kireti bɔxɔn dɛ.

<sup>14</sup> Koni mafuren, foye gbeen yi keli xareyaan mabinni, naxan xili, “Kɔmɛn ma foyena.”

<sup>15</sup> Na foyen yi kunkin tuntun. E mi yi nɔɛ kunkin natiyɛ. Nxu yi a lu foyen yi siga nxu ra.

<sup>16</sup> Nxu yi dangu bɔxɔna nde dɛxɔn, naxan xili Kawuda. Nde yi ba foyen na mɛnni. Nxu yi kata gbeen ti nxu xa marakantan kunkidin nate kunkin fari.

<sup>17</sup> E a rate waxatin naxan yi, e yi lutine xidi kunkin na a rabilinni alogo a nama kala. E yi gaxuxi a foyen nama kunkin xali a sa bɔnbɔ Sirite jɛmɛnsin gbiliginle ra. Nanara, e yi kunkin nati seen nagodo, foyen yi lu sigɛ nxu ra.

<sup>18</sup> Foyen yi nxu bɔnbɔ ki fajɔ. Na xɔtɔn bode, e yi goronne ramini fɔlɔ kunki gbeen kui, e yi e rawoli ayi igeni.

<sup>19</sup> A soge saxandeni, kunki ragine yetɛɛn yi kunkin nagɛ seene rawoli ayi igeni.

<sup>20</sup> Xii wuyaxi nxu mi sogen to hanma sarene. Koni foyen tan yi gboma ayi nɛn tun. Dɔnxɛn na nxu yi yigitɛɛ, a nxu mi fa kisima.

<sup>21</sup> A bata yi xii wuyaxi ti e mi e dɛɛge. Pɔli yi keli, a ti muxune tagi, a naxa, “Ngaxakedenne, ɛ yi lanma nun ɛ yi n xuiin suxu ɛ mi keli Kirɛti bɔxɔni. E mi yi kalan nun bɔnɔ gbeeni itoe sɔtɔma nun.

<sup>22</sup> Nba, iki n na ɛ mafanma nɛn, ɛ xa ɛ wɛkilɛ. Muxu yo mi faxama, kunkin nan tun kalama.

<sup>23</sup> Amasɔtɔ n Marigina Ala, n naxan batuma, na malekana nde bata a maso n na to kɔɛɛn na.

<sup>24</sup> A yi a fala n xa, a naxa, ‘Pɔli, i nama gaxu! A fɛrɛ mi na fɔ i xa ti Romi Manga Gbeen yɛtagi. Ala bata i sigati bodene birin fan niin fi i ma a hinanni.’

<sup>25</sup> Nanara, ngaxakedenne, ɛ wɛkilɛ amasɔtɔ n bata dɛnkeleya Ala ma, a a ligama nɛn alo a falaxi n xa kii naxan yi.

<sup>26</sup> Koni en sa dinma nɛn bɔxɔna nde ra igen tagi.”

<sup>27</sup> Awa, foyen yi nxu rasigama Adiriyatike fɔxɔ igen xun ma a xi fu nun naanideni, kɔɛ tagini, kunki ragine yi sikɛ a nxu bata maso xareyaan na.

<sup>28</sup> E se maliga seen sinxina igeni, e yi a to a igen yi tilin kanke yɛ tonge naanin. E sigaxina ndedi, e mɔn yi a maliga, e yi a to a tilinna kanke yɛ tonge saxan nan lixi.

<sup>29</sup> E yi gaxu, a kunkin nama a din gɛmɛne ra. Nanara, e kunkin nati wure naanin nagodo igeni kunkin xanbi ra. E digi kuye baan na.

<sup>30</sup> Kunki ragine yi waxi keli feni kunkin kui. E maratanga kunkidin nagodo igen xun ma. E a liga alo e yi kunkin nati sena ndee nan nagodoma kunkin yɛɛ ra igeni.

<sup>31</sup> Koni Pɔli yi a fala sofa kɛmɛn kuntigi gbeen nun sofane xa, a naxa, “Xa kunki ragini itoe mi lu kunkin kui, ɛ mi kisima.”

<sup>32</sup> Nanara, sofane yi maratanga kunkidin xidi lutine rasɛɛɛ ayi, a sin igeni.

<sup>33</sup> Kuye baan masoxina, Pɔli yi e birin mafan a e xa donseen don, a naxa, “A xii fu nun naaninna nan to, ɛ legeden tiini han iki ɛ munma donse don.

<sup>34</sup> Nanara, n na ɛ mafanma, alogo ɛ xa donseen don, bayo ɛ makona a ma ɛ kisi. Hali xun sɛxɛ kedenna ɛ tan sese mi bɔnɔma a yi.”

<sup>35</sup> Pɔli yelin falan tiyɛ waxatin naxan yi, a buruna nde tongo, a barikan bira Ala xa e birin yɛɛ xɔri, a buruni gira, a a don fɔb.

<sup>36</sup> Bonne fan yi e wɛkilɛ, e birin yi donseen don.

<sup>37</sup> Nxu tan naxanye birin yi kunkin kui, muxu kɛmɛ firin muxu tonge solofere muxu sennin.

<sup>38</sup> E birin lugo waxatin naxan yi, e donseen nawoli ayi igeni alogo kunkin xa yelefu ayi.

### *Kunkin kala fena*

<sup>39</sup> Kuye to yiba, kunki ragine yi bɔxɔn naxan toma, e mi yi na kolon, koni e sa igen to soxi bɔxɔn kui mɛɲɛnsin yirena nde yi. E yi lan a ma a e xa kunkin nasiga mɛɲɛnsinna ma, xa e nɔɛ.

<sup>40</sup> E yi kunkin nati wurene fulun, e yi e lu fɔxɔ igeni. E mɔn yi kunki matinxin seene xidi lutine fulun. E yi kunkin nasiga dugin nate kunkin yɛɛ ra. Foyen yi lu kunkin nasigɛ xareyaan binni.

<sup>41</sup> Koni kunkin yi sa ɲɛmɛnsinna gbiligbinla li igen bun. Kunkin xunna yi digi, a mi yi fa nɔɛ sigɛ. Walanna sɛnbɛn yi a xanbin kala.

<sup>42</sup> Sofane yi lan a ma, a e xa kaso ra muxune birin faxa alogo muxu yo nama a futuxulu, a siga igen xun ma.

<sup>43</sup> Koni sofa kemēn kuntigin yi waxi a xōn ma nēn, a xa Pōli rakisi. Nanara, a yi e raxōlō, a e nama na liga. Koni naxanye birin yi nōe baan gidē, a yi ne yamari, a ne singe xa e bōxōn igen ma siga xareyaan na.

<sup>44</sup> Awa, a dōnxēn naxanye yi luxi, a ne xa farinne suxu hanma kunkin wudi dungina ndee, e bira bodene fōxō ra. Nxu birin yi xareyaan li hēriini.

## 28

### *Pōli Malita fōxō ige tagi bōxōni*

<sup>1</sup> Nba, nxu to xareyaan li hēriini, nxu yi a mē a na bōxōn yi xili nēn Malita.

<sup>2</sup> Nxu yi rafan na dugurenne ma kati! Tulen yi fa, xunbenla yi mini. Nayi, e yi tēēn sa nxu xa, e nxu yisuxu ki fajī.

<sup>3</sup> Pōli yi yegene malan, a yi e sa tēēni, tēēn wuyenna to gbo ayi, sajin yi mini, a yi a singan Pōli yiin na.

<sup>4</sup> Na dugurenne yi sajin to singanxi Pōli yiin na, e yi a fala e bode xa, e naxa, “Muxu faxan nan xēmēni ito ra, hali a to bata tanga fōxō igen ma, hakēn mi tinma a xa lu a nii ra.”

<sup>5</sup> Koni Pōli yi a yiin lisan, sajin yi bira tēēni, sese mi a to.

<sup>6</sup> E birin yengi yi a ma, a a yiin yi xungboma nēn hanma a yi bira a faxa sa! Koni e bu a legedenjē, e mi fefe to ligē a ra. Nanara, e yi e miri fe gbētē ma, a alana nde nan yi Pōli ra.

<sup>7</sup> Bōxōna nde yi na dēxōn ma naxan yi Pubiliyusi gbeen na, mēnna mangana. Na yi nxu yigiya binyeni xii saxan.

<sup>8</sup> Pubiliyusi fafe furaxin yi saxi saden ma, fati mawolonna nun wulixōnden nan yi a ma. Pōli yi so a konni, a sa a yiin sa a ma, a yi Ala maxandi a xa, a yi a rakēndēya.

<sup>9</sup> Na liga waxatin naxan yi, furemaan naxanye birin yi na bōxōni, ne yi fa, e rakēndēya.

<sup>10</sup> E yi nxu binya kii wuyaxi. Nxu to yi kelima na, e yi nxu fanda se wuyaxi ra.

### *Pōli yi keli Malita yi*

<sup>11</sup> Kike saxan to dangu, nxu mōn yi siga kunki gbētē kui naxan yi kelixi Alesandire yi. Na bata yi jēmēn nadangu na bōxōni. E alane, gulun sawura firin yi tixi na kunkin xunna ma.

<sup>12</sup> Nxu yi Sirakusi taan li, nxu xii saxan ti mēnni.

<sup>13</sup> Nxu yi keli na yi, nxu sa Regiyo taan li. Na xōtōn bode foyen yi fa fōlō keli sogeteden yiifanna ma, nxu xii firin ti kunkin kui nxu sa Pusole taan li.

<sup>14</sup> Nxu yi dēnkēleya muxuna ndee li mēnni. Ne yi nxu mafan, a nxu xa lōxō xun keden ti e fēma. Nxu sa Romi taan li na kii nin.

<sup>15</sup> Dēnkēleya muxun naxanye yi Romi taani, ne yi nxu fa feen mē. E yi fa nxu ralandeni han Apiyusi Lōxōtīden nun yiren naxan xili “Xōjē Yigiya Banxi Saxanna.” Pōli ne to waxatin naxan yi, a yi barikan bira Ala xa, a yi sēnben sōtō.

### *Pōli yi Romi taan li*

<sup>16</sup> Nxu Romi taan li waxatin naxan yi, e yi tin a Pōli xa lu a danna mēnni, sofana nde yi lu a sanna.

<sup>17</sup> Xi saxan danguxina, Pōli yi Yahudiya muxu gbeene xili. E malan waxatin naxan yi, a yi a fala e xa, a naxa, “Ngaxakedenne, hali n to mi sese ligaxi en ma yamaan na hanma n yi en benbane namun fena nde kala, e bata n suxu Yerusalem taani, e yi n so Romi kaane yii.

<sup>18</sup> Ne yelin xanbini maxodinne tiye n ma, e yi lan a ma e xa n bejin amasoto e mi fefe toxi n faxe feen naxan ma.

<sup>19</sup> Koni Yahudiyane mi tin. Na yi a liga, n yi a fala a Romi Manga Gbeen xa fa n makiti, hali n to mi yi waxi n siyaan xun maxidi feni.

<sup>20</sup> Na nan a liga, n yi a fala, n naxa, fo n xa i to, n yi falan ti i xa. N xidixi yoloxonni itoe ra Isirayila kaane yigin nan ma fe ra.”

<sup>21</sup> E yi a fala a xa, e naxa, “Nxu mi kedi yo sotoxi i ya fe yi sa keli Yudaya yamanani. Nxu ngaxakeden yo mi kelixi na yi naxan fa i xili jaxin falaxi.

<sup>22</sup> Koni nxu waxi i kui feen kolon feni amasoto nxu a kolon, muxune dinani ito mafalama yiren birin.”

<sup>23</sup> Nanara, e yi waxatina nde sa Pali xa. Muxu wuyaxi yi siga Pali yigiyaan na, Pali yi Alaa Mangayana fe yeba e xa, keli xotonni han jabinbanna. A mon yi kata Yesu a fe yitadeni e ra Musaa Sariya Kitabun nun nabine kitabune xon alogo e xa la Yesu ra.

<sup>24</sup> Ndee yi la a falan na, koni ndee mi tin denkeleye.

<sup>25</sup> Koni bayo e yi xuyama ayi lantareyani, Pali yi ito fala e xa, a naxa, “Alaa Nii Sarijanxin bata jondin fala e benbane xa Nabi Esayi xon.

<sup>26</sup> A naxa,

‘Siga, i sa a fala yamani ito xa,  
i naxa: E tuli matima nen han,  
koni e mi fefe famuma.  
E seen matoma nen han,  
koni e mi a yigbema.

<sup>27</sup> Amasoto yamani ito boren xodoxo,  
e bata e tunla dutun,  
e yi e yeen naxi.  
Xa na mi yi a ra nun,  
e yee ne yi toon tima nen,  
e tunle yi falan me,  
e xaxinla yi feen famu,  
e yi xete n ma,  
n yi e rakendeya.’\*

<sup>28</sup> Nanara, e xa a kolon Alaa kisi feen falan bata siga siya gbetene ma. Ne tan e tuli matima nen.”

<sup>29</sup> Pali yelin ito fale waxatin naxan yi, Yahudiyane yi xete e bode matande.

<sup>30</sup> Pali yi jee firin ti na, a banxi saren fima. Naxanye birin yi fama a fema, a yi ne birin nasenema.

<sup>31</sup> A yi Alaa Mangayaan kawandin ba, a yamaan xaran Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ma xaxili ragidin birin yi. Muxu yo mi a raxolo.

\* 28:27: Esayi 6.9-10

## **Romi Kaane**

### **Pɔli Alaa Falan Naxan Nasiga Romi Kaane Ma**

Nεε dando dangu xanbini Yesu faxan nun a kenla sayani, Yahudiya denkeleya muxune yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali fɔɔ Romi taani, manga taana. Nanara, benun Pɔli xa kawandin ba waxatin naxan yi Siriya nun Asi nun Girɛki yamanane yi, denkeleya yamaan yi fa Romi taani. Ala to a fala Pɔli xa fa fala a a xa siga han dunuɗa danna, a yi waxi siga feni Romi taan nun Esipajɗa yamanan nin denaxanye sa Romi taan xanbi ra pon! A Kitabun yireni ito sebɛxi Romi taan denkeleya muxune nan ma a sigatiin xili yi naxanye yi e malanma Pirusila nun Akila konni. A yi waxi a xɔn ma nɛn, ne xa a mali a sigatini, e sena ndee so a yii alogo a xa sa na yire makuyen li denkeleya yamaan munma yi sɔtɔ denaxan yi.

Pɔli yi katama Kitabun yireni ito yi nɛn a xa a yita menna denkeleya muxune ra a tan a xɛrayaan nakamalima kii naxan yi siya gbɛtene yɛ. Kitabun yireni ito Pɔli a kawandi ti kiin nan yebama dangu Kitabun yire gbɛtɛye ra a naxanye sebɛ alogo mɛn kaane xa tin a mali feen ma. A tan yɛtɛɛn bata a kawandin falani so iki, a naxa, “N mi yagixi Yesu a fe Xibaru Fajin naliyɛ, bayo Ala sɛnbɛn na a ra alogo naxan yo na la a ra, na xa kisi, fɔɔ Yahudiyane ma siga siya gbɛtene ma.” (Romi Kaane 1.16).

Xɛra Pɔli waxatini, matandi wuyaxi yi Yahudiyane nun siya gbɛtene tagi denkeleya muxune yɛ. A gbɛngbenna, siya gbɛtɛ muxune na findi denkeleya muxune ra, xa a yi lanma ne xa Yahudiyane sariyan suxu hanma e nama a suxu. Na yi findixi matandi gbeen nan na han a fe yi fala Pɔli a kɛdi wuyaxi yi. Kitabun yireni ito yi, Pɔli a falama a a Yesu a fe Xibaru Fajin naxan nalima, na siyane birin nan gbee ra (Romi Kaane 1.16). A mɔn a yebama Ala hake kanne rakisima kii naxan yi, a findi ndenden na, naxan denkeleyaxi Yesu ma (Romi Kaane 1.18 han 8.39).

Na xanbi ra, a yi a fala Alaa falan nakamalima kii naxan yi Yahudiyane fe ra hali Yahudiya muxuna ndee to tondi Yesu yatɛ Alaa Muxu Sugandixin na. A falama a na tondin mi nɔɛ Alaa falan kalɛ bayo dɔnxɛn na, a hinanna ne fan lima nɛn (Keli Romi Kaane sora 9 ma han 11). Na kui, Ala bata hinan siya gbɛtene fan na benun Yahudiyane mɔn xa xɛtɛ a ma waxatin naxan yi alogo Yesu a fe Xibaru Fajin xa siya gbɛtene li, e yi dunuɗa yi gidi sarijanxin liga. (Keli Romi Kaane 12.1 ma han 15.13).

A rajanna, Pɔli a falama e xa fa fala a wama siga feni Romi taan nun Esipajɗa yamanani alogo a xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali mɛn kaane fan ma. A yi Romi kaane xɔntɔn (15.14 han 16.27). Naxanye birin wama a kolon feni Ala muxune rakisima kii naxan yi, Kitabun yireni ito e malima nɛn na ra.

#### *Pɔli Xibarun Fajin naxan nalima*

<sup>1</sup> N tan Pɔli, Alaa Muxu Sugandixina Yesu a walikɛna, Ala bata naxan xili alogo n xa findi a xɛraan na, a yi n yɛba alogo n xa Alaa falan Xibaru Fajin nali, n bata ito sebɛ ɛ ma.

<sup>2</sup> Ala yamaan tuli sa Yesu a fe Xibaru Fajini ito nan na a nabine falane xɔn e Kitabu Sarijanxine kui.

<sup>3</sup> A dii xɛmɛna fe nan yi a ra, naxan barixi Dawuda bɔnsɔnni fati bɛnden mabinni,

<sup>4</sup> Alaa Nii Sarijanxin mən yi a mayita sənbeni fa fala a Alaa Dii Xemen nan a ra, bayo en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani.

<sup>5</sup> Ala bata nxu findi xerane ra a hinanni Yesu xinla barakani alogo siyane birin xa a xuiin suxu denkeleyani.

<sup>6</sup> E tan fan na muxune ye, Alaa Muxu Sugandixin Yesu bata naxanye xili.

<sup>7</sup> Awa, e tan naxanye birin Romi taani, Ala xanuntenne, a mən naxanye xili, e yi findi a yama sarijanxin na, n bata ito sebe e birin ma.

En Fafe Ala nun Marigi Yesu, a Muxu Sugandixin xa hinanna nun bəne xunbenla fi e ma.

### *Ala maxandin nun barika birana*

<sup>8</sup> N barikan nan singe birama Ala xa e birin ma fe ra, Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani. Amasoto muxune e denkeleyana fe falama dunuɓa yiren birin yi.

<sup>9</sup> Ala nan n seren na, n walima naxan xa a Dii Xemena fe Xibaru Fajin nalini n niin birin na. A a kolon a n miriyana e xon ma waxatin birin

<sup>10</sup> n nema Ala maxande waxati yo yi. N na Ala maxodinma, xa a sagoon na a ra, a xa feren fi n ma n siga e konni.

<sup>11</sup> Amasoto e to xonla n ma kati, alogo Alaa Nii Sarijanxin bata naxan fi n ma, n yi na nde radangu e ma, e yi senben soto

<sup>12</sup> alogo en yi en bode ralimaniya en ma denkeleyani.

<sup>13</sup> Ngaxakedenne, n waxi a xon ma e xa a kolon, n bata yi kata nun sanja ma wuyaxi, n xa sa e xonton koni n mi fere soto. N yi waxi a xon ma, n xa denkeya muxuna ndee soto e konni alo n na a soto siya gbetene ye kii naxan yi.

<sup>14</sup> Goronna n xun ma n xa wali birin fema, Girekine nun xuluntarene e nun xaxilimane nun xaxilitarene.

<sup>15</sup> Nanara, a xonla n ma han, n xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali e tan Romi kaane fan ma.

### *Yesu a fe Xibaru Fajina senbena*

<sup>16</sup> N mi yagin Yesu a fe Xibaru Fajin naliye, bayo Ala senben na a ra alogo naxan yo na la a ra, na xa kisi, folo Yahudiyane ma siga siya gbetene ma.

<sup>17</sup> Yesu a fe Xibaru Fajin bata tinxinyaan makenen, Ala naxan fima muxune ma. Na foloxi denkeyaan nan ma a rajan denkeyaan ma, alo a sebexi kii naxan yi Kitabuni, a naxa, "Naxan na tinxin denkeyaan xon, na nii rakisin sotoma nen."\*

### *Muxune yalagi fena*

<sup>18</sup> Ala bata a xolon makenen sa keli ariyanna yi lan muxune Ala kolontareyaan nun e tinxintareyaan ma naxanye jondin luxunma tinxintareyani.

<sup>19</sup> Amasoto muxune noe naxan kolonye Ala fe yi, e bata na yigbe, bayo Ala bata yi na makenen e xa.

<sup>20</sup> Bayo xabu dunuɓa da, Ala keɓaan naxanye mi toma yeen na alo a habadan senben nun a Alayana, ne yigbema ki faji, bayo muxune e famuma a daala xon. Nanara, e mi noe e yete xun mafale.

<sup>21</sup> Hali e to Ala kolon, e mi a binyama, e mən mi barikan birama a xa. Koni e miriyane bata lu fuyan. E xaxilitareyaan yi e bəne lu dimini.

<sup>22</sup> E bata e yete yate xaxilimane ra, koni e findi daxune ra.

\* 1:17: Xabakuki 2.4

<sup>23</sup> E bata habadan Alaa binyen masara suxurene ra naxanye rafalaxi muxune nun xoline nun subene nun bubu seene maligan na naxanye faxama.

<sup>24</sup> Nanara, Ala bata e rabejin e xosi feene yi e bɔɔɛne kunfaxi naxanye xɔn, e yi lu e bode fati rayelefue.

<sup>25</sup> E yi Alaa jɔndin masara wulen na, e wali dali seene xa, e yi e batu, benun e xa daala kanna Ala yetɛɛn batu naxan lan a batu han habadan. Amina.

<sup>26</sup> Na feene ma, Ala yi e lu e kunfa fe rayelefuxi xosixine yi. Amasoto hali e jaxanle fan bata e me e da kiin na, e kafu jɔxɔya gbɛɛye liga naxanye mi daxa.

<sup>27</sup> Xɛmɛne fan na kii nin, e yi e me e jaxanle kafu jɔxɔyaan na, e yi e bode rakunfa. Xɛmɛn nun xɛmɛn yi e bode rayagi e kafu. E yi e fe jaxin saranna soto.

<sup>28</sup> Bayo e to bata tondi Ala kolonɛ, a bata e rabejin e xaxilitareyani, e yi lu fe haramuxine lige.

<sup>29</sup> E lugoɔi tinxintareyaan sifan birin na, fe jaxin nun milen nun jaxuna. E lugoɔi xɔxɔlonyaan nun faxa ti xɔnla nun lantareyaan nun yanfantenyaan nun marajaxun nun muxu mafalan na.

<sup>30</sup> E bata findi muxu xili kalane nun Ala yaxune nun yanda muxune nun wasodene nun muxu kanbaxine ra, e fe jaxi kɔte nenene raminima, e murute e bari muxune ma.

<sup>31</sup> Xaxilitarene nun lannayatarene nun hinantarene nun kininkinintarene nan e ra.

<sup>32</sup> Anu, e Alaa sariya tinxinxin kolon, a muxun naxanye feni itoe ligama, ne lan nen, e faxa. Hali na, e luma na feene nan lige tun, a mɔn nafan e ma muxu gbɛɛye fan yi ne liga.

## 2

### *Alaa kitina*

<sup>1</sup> I findi ndenden na, i tan naxan bodene yalagima, i mi nɔɛ i yetɛ xun mafale. Amasoto i bodene yalagin feen naxanye ma, i tan fan yetɛɛn ne ligama. Nayi, i bata i yetɛɛn fan yalagi.

<sup>2</sup> En na a kolon Ala kiti tinxinxin sama nen muxune ma, naxanye fe sifani itoe ligama.

<sup>3</sup> Koni i laxi a ra a i tan minɛ Alaa kitin bun ba, i tan naxan bodene yalagima feene ma i tan yetɛɛn naxanye ligama?

<sup>4</sup> Hanma i yoxi Alaa nɛma fisamanten gbeen ma ba, e nun a dijana? I mi a kolon a Alaa fanna lan nen a yi i sigati kiin maxɛte ba?

<sup>5</sup> Koni i ya tengbesenyaan ma, i mi waxi i bɔɔɛn maxɛte feni. Nanara, i luma Alaa xɔlon fari sɛ naxan namaraxi i xili ma, a yi i li Alaa kiti tinxinxin na mini kenɛnni waxatin naxan yi.

<sup>6</sup> Amasoto na waxatini, Ala “muxun birin saranma nen a kɛwanle ra.”\*

<sup>7</sup> A habadan nii rakisin fima nen muxune ma naxanye na e tunnafan fe fajin ligadeni e yi binyen nun xunnayerenna nun faxatareyaan fen.

<sup>8</sup> Koni a xɔlon nun a bɔɔɛ teen kelima nen muxune xili ma naxanye e yetɛ yigboma, e tondi jɔndin ma, e lu tinxintareyaan bun.

<sup>9</sup> Awa, tɔɔɔn nun kɔntɔfinle sama nen fe jaxi rabane birin fari, fɔlo Yahudiyane ma siga siya gbɛtene ma.

\* 2:6: A mato Yaburin 62.13 nun Sandane 24.12 kui.



10 Koni Ala binyen nun xunna kenla nun bɔɲɛ xunbenla fima nɛn fe fajɪ rabane ma, fɔlɔ Yahudiyane ma siga siya gbɛtɛne ma.

11 Amasɔtɔ Ala mi muxune rafisama e bode xa.

12 Naxanye birin yulubin ligama, e mi Musaa sariyan bun, ne halagima nɛn hali ba na sariyan na. Koni naxanye birin yulubin ligama Musaa sariyan bun, ne yalagima nɛn sariyan xɔn.

13 Amasɔtɔ naxan na a tuli mati sariyan na, na xa mi Ala kɛnɛnxi koni naxan na sariyan suxu, Ala na nan yatɛxi tinxin muxun na.

14 Awa, siya gbɛtɛn naxanye mi Musaa sariyan kolon ne na fena nde liga naxan daxa sariyani e gbee muxuyaana xɔn, ne bata e gbee sariyan namini hali Musaa sariyan to mi yi e yii.

15 Na a yitama nɛn a sariyan yamarin naxan fixi, na yi sɛbɛxi e bɔɲɛn nin. E yetɛ xaxinla fan luma e kawandɛ, a yi e fe kalan yita e ra waxatina nde, a mɔn yi e kɛwanle xun mayɛngɛ waxati gbɛtɛ.

16 A ligama na kii nin Ala na mini muxune wundo feene makitideni lɔxɔn naxan yi a Muxu Sugandixin Yesu barakani, alo n Yesu a fe Xibaru Fajɪn naxan nalima, na a falan kii naxan yi.

### *Yahudiyane nun sariyana fe*

17 Koni i tan naxan a falama a Yahudiyana nan i ra, i yengi saxi sariyan ma, i yetɛ matɔxɔma Ala yi,

18 i a sagoon kolon, sariyan bata i xaran fe fisamantenna sugandin ma.

19 I laxi a ra fa fala a danxutɔne yii rasuxun nan i tan na, e nun kɛnɛnna naxan muxune malima dimini,

20 naxan xaxilitarene xaranma e nun diidine karamɔxɔna, bayo i laxi a ra a i bata fe kolonna nun ɲɔndin yetɛɛn sɔtɔ sariyani.

21 Nayi, i tan naxan bonne xaranma, i yetɛ xaranma ba? I tan naxan kawandin bama a muxun nama muɲan ti, i tan mi muɲan tiin ba?

22 I tan naxan tɔnna dɔxɔma yalunyaana na, i tan mi yalunyaana ligan ba? Suxurene rapaxu i tan naxan ma, i mi e batu banxine kui seene tongon ba?

23 I i yetɛ matɔxɔma sariyani, koni i Ala matandima sariya kalan xɔn!

24 Amasɔtɔ, Kitabun naxa, "Ala xinla rayelefuxi siya gbɛtɛne ye ɛ tan nan ma fe ra."<sup>†</sup>

25 Yahudiyane banxulanna lan, xa i sariyan suxu. Koni xa sariya kalan nan i ra, hali i banxulanxi, i fa yatɛxi nɛn alo siya gbɛtɛ banxulantarena.

26 Siya gbɛtɛn naxanye mi banxulanxi, xa ne sariyan suxu, Ala mi na yate alo Yahudiya sariya suxune ba?

27 Xa banxulantarena Alaa sariyan suxu, a mi i tan Yahudiya banxulanna yalagɛ ba? Amasɔtɔ i sariyan kalama, hali a sɛbɛxin to i yii.

28 Yahudiya dinan maligan muxun naxan yi, na mi findixi Yahudiya kɛnde yetɛɛn na. Banxulan feen mi findixi fati bɛndɛna fe gbansanna ra.

29 Koni muxun findima Yahudiya kɛnden na a kui feene nan xɔn. Banxulanya kɛnden luma muxun bɔɲɛn nin fata Alaa Nii Sariɲanxin na. Sariya sɛbɛxi mi a ra. Na muxu sifan mi tantunna sɔtɔma adamadiine ra fɔ Ala yetɛna.

## 3

1 Nanse Yahudiyane rafisaxi muxun bonne xa nayi? Banxulanna tɔnɔn nanse ra?

<sup>†</sup> 2:24: Esayi 52.5

<sup>2</sup> Tɔnɔ wuyaxi a ra kiin birin yi. A singen naxan na, Ala bata a falane birin taxu Yahudiyane ra.

<sup>3</sup> Awa, na di, xa denkeleyaan mi muxuna ndee yi, na Alaa tinxinna kale ba?

<sup>4</sup> En-en de! Nɔndin kanna nan Ala ra hali muxune birin findi wule falane ra. A sebexi Kitabuni, a naxa, “Nanara, i na falan ti, i tan nan tinxin. I na kitin sa, i yoon sɔtɔ.”\*

<sup>5</sup> Koni xa en ma tinxintareyana Alaa tinxinna raminima kenenni, en nanse falama lan na feen ma? Ala mi tinxintareyaan xan ligama nayi, a na a xɔlɔn nagodo en ma? N falan tima alo muxune.

<sup>6</sup> En-en de! Xa a yi na kii nin nun, Ala nɔɛ dunɔɔa makite di?

<sup>7</sup> Koni na di? Xa Alaa jɔndin makeɛnma n ma wulen nan xɔn, a binyen yi fari sa, nanfera n tan mɔn yalage nayi alo yulubi kanna?

<sup>8</sup> Nayi, nanfera en mi a falama, en naxa, “En fe jaxin liga alogo a xa yate fe fajin na?” Wule falana ndee na falan sama nxu xun ma. Na kanne yalagi daxin na a ra.

### *Muxu yo mi na naxan tinxin*

<sup>9</sup> A di nayi? Nxu tan fisa bonne xa ba? En-en de! En bata yi a yigbe nun fa fala Yahudiyane nun siya gbɛtene birin yulubin senben bun ma,

<sup>10</sup> alo a sebexi Kitabuni kii naxan yi, a naxa,  
“Tinxin muxu yo mi na  
hali keden pe!

<sup>11</sup> Muxu yo mi na

naxan fe kolon.

Muxu yo mi na

naxan Ala fenma.

<sup>12</sup> Muxun birin bata kiraan fata.

E birin bata lu fufafu.

Muxu yo mi a fajin nabama

hali muxu keden pe!

<sup>13</sup> E kɔɛ yinle rabixi

alo gaburuna,

yanfa falane nan e lenne ma.

E fala xuine xɔlɔ

alo koson xɔlɛna.

<sup>14</sup> E deɛn nafexi dangane nun fala xui xɔlene nan na.

<sup>15</sup> E mafura wuli raminideni.

<sup>16</sup> Gbalon nun kalan nan e kirane xɔn.

<sup>17</sup> E mi bɔɔɛ xunbenla kiraan kolon!

<sup>18</sup> E mi gaxuma Ala yeɛ ra mume!”†

<sup>19</sup> Anu, en na a kolon a sariyan naxan birin falama, a falama muxune nan xa naxanye sariyan bun, alogo birin deɛn xa suxu, dunɔɔa muxune birin yi kolon fe kalane ra Ala yetagi.

<sup>20</sup> Nanara, adamadi yo mi yatexi tinxin muxun na Ala yeɛ ra yi sariya suxun xɔn, bayo sariyan yulubin nan tun yitama en na.

<sup>21</sup> Koni iki, ba sariyan na, tinxinna nde bata mini kenenni Ala naxan fima muxune ma, Sariya Kitabun nun nabine kitabune bata yi naxan seren ba.

<sup>22</sup> Naxanye birin na denkeleya, Ala ne ratinxinna a yeɛ ra yi nen denkeleyaan xɔn Yesu yi, Alaa Muxu Sugandixina. Amasɔtɔ tagi raba mi na.

\* 3:4: Yaburin 51.6 † 3:18: Yaburin 14.1-3 nun 53.2-4 nun 5.10 nun 140.4 e nun Esayi 59.7-8 nun Yaburin 36.2

<sup>23</sup> Muxun birin bata yulubin liga. Nanara, e mi Alaa binyen sɔtɔxi.

<sup>24</sup> Koni Ala muxune kima tinxinni a hinanna nan xɔn, a yi e xunba a Muxu Sugandixin Yesu barakani.

<sup>25</sup> Ala a tan nan findixi a solona saan na e nun yulubi xafari saraxana, na muxune xa naxanye na denkeleya a wunla ma. Na bata a gbee tinxinna yita. Bayo yulubin naxanye liga benun iki, a mi yi muxune yulubine saranma e ra a dijan waxatini,

<sup>26</sup> Koni a bata wa a tinxinna yita feni waxatini ito yi, alogo a xa tinxin feu, a mɔn yi muxune ratinxinɲe ayi a yeε ra yi naxanye bata denkeleya Yesu ma.

<sup>27</sup> Nayi, muxune lan e xa e yete matɔxɔ nanfe ma? Sese! Nanfera? E to sariyan suxi, e yete matɔxɔma na nan na ba? En-εn, na mi a ra, fɔ e denkeleyana.

<sup>28</sup> Amasɔtɔ en bata a to muxun tinxinma Ala yeε ra yi denkeleyaan nan xɔn, hali ba sariya suxun na.

<sup>29</sup> Yahudiyane nan tun gbee Ala ra ba? Siya gbetene fan ma Ala xa mi a tan na ba? Siya gbetene fan ma Ala na a ra yati!

<sup>30</sup> Ala kedenna na a ra naxan Yahudiyane ratinxinma a yeε ra yi denkeleyaan xɔn e nun siya gbetene fan na denkeleya kedenna xɔn.

<sup>31</sup> Na bunna neεn a en xa sariyan bejin denkeleyani ba? En-εn de! En lan nen en yi sariyan yate.

## 4

### *Ibrahimisaala*

<sup>1</sup> En nanse falama en siyaan benba Ibrahimisaala fe yi nayi? A nanse kolonxi feni ito yi?

<sup>2</sup> Xa Ibrahimisaala tinxinɲe ayi nen Ala yeε ra yi a kewanla xɔn, a yi a yete matɔxe nen na yi. Koni a mi nɔe na lige Ala yetagi!

<sup>3</sup> Kitabun nanse falaxi lan na fe ma? A naxa, “Ibrahimisaala yi denkeleya Ala ma, Ala yi na yate tinxinna ra a xa.”\*

<sup>4</sup> Muxun naxan na wali, a yi a saranna sɔtɔ, na mi yatema kiseen na a xa, bayo a wali saranna na a ra.

<sup>5</sup> Koni muxun naxan mi walima, koni a laxi Ala ra naxan Ala kolontarene matinxinma, Ala na kanna denkeleyaan yatema nen tinxinna ra.

<sup>6</sup> Dawuda fan muxuna sewana fe falaxi na kii nin, Ala naxan yatexi tinxin muxun na, ba kewanle ra, a naxa,

<sup>7</sup> “Sewan na kanna xa, naxan ma sariya kalane bata mafelu naxan yulubiye bata xafari.

<sup>8</sup> Sewan na adaman xa, Marigin bata dija naxan hakɛn ma.”†

<sup>9</sup> Na sewan findixi Yahudiya banxulanxine nan gbansan gbee ra ba hanma siya gbetene fan? Awa, en baxi a faladeni, en naxa, a Ala Ibrahimisaala denkeleyaan yate nen tinxinna ra a xa.

<sup>10</sup> Koni na liga waxatin mundun yi? A bata yi banxulan hanma a munma yi banxulan? A munma yi banxulan.

<sup>11</sup> A banxulanya sɔtɔ nen a tinxinyaan taxamasenna ra a naxan sɔtɔxi a denkeleyaan xɔn benun a xa banxulan waxatin naxan yi. Nanara, Ibrahimisaala yi findi muxune birin benban na naxanye denkeleyaxi Ala ma, na yi yate e xa tinxinna ra hali e mi banxulanxi.

\* 4:3: Dunuja Fɔlɔn 15.6 † 4:8: Yaburin 32.1-2

12 Naxanye banxulanxi, e mən biraxi nxu benba Iburahima denkeleyaan fəxə ra Iburahima yi naxan yi nun benun a xa banxulan, ne fan benban nan Iburahima ra.

### *Ala Iburahima tuli sa naxan na*

13 Ala yi Iburahima nun a bənsəna tuli sa, a naxa, dunuɣa findima nən e kəen na. Koni a mi na tuli saan sətəxi sariyan xan xən fə a tinxinna denkeleyaan barakani.‡

14 Xa muxune yi na kəen sətəxi sariya suxun nan xən nun, nayi denkeleyaan tənə mi na. Ala en tuli saxi nən nayi fuyan!

15 Amasətə sariyan nan fama Alaa xələn na, bayo xa sariya mi na, sariya kalan fan mi na.

16 Nayi, Ala en tuli saxi denkeleyaan nan baraka yi, alogo a xa findi Alaa hinanna ra Iburahima yixetene birin xa naxanye sariyan sətəxi e nun naxanye fan denkeleya alo Iburahima. Iburahima nan en birin benban na,

17 alo a sebəxi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, “N na i findima nən siya wuyaxine benban na.”§ A tan nan en benban na Ala yee ra yi, Iburahima denkeleya Ala naxan ma, Ala naxan faxa muxune niin birama e yi, Ala naxan seen yamarima naxan mi na, a yi taran na.

18 Iburahima denkeleya nən a yigin ma, hali a yigin xunna to mi yi toma. Na kiini, a yi findi “siya wuyaxine benban na,” alo Ala a fala a xa kii naxan yi, a naxa, “I yixetene luma na kii nin.”\*

19 A bata yi jee keme jəxəndən sətə nun, fayida a fati bəndən yi faxa feni, a naxanla Saran fan yi findixi gbantan na koni a denkeleyaan tan yi kende.

20 Ala a tuli sa naxan na, a mi sike na ma denkeleyatəreyani, koni a denkeleyana a sənbe so nən, a yi Ala binya.

21 A yi laxi a ra yati, fa fala Ala a tuli saxi naxan na, a sənben na rakamalima nən.

22 Nanara, Ala na yatə nən tinxinna ra a xa.†

23 Koni na falan mi sebəxi a tan keden ma fe ra, fa fala, “A yatəxi tinxinna ra a xa.”

24 A mən sebəxi en tan nan xa bayo na yatəma tinxinna ra en tan fan xa, en na denkeleya Ala ma naxan en Marigi Yesu rakelixi sayani.

25 Yesu faxaxi en hakene nan ma fe ra, a yi keli sayani, a en natinxin Ala yee ra yi.

## 5

### *Tinxinyana fe Ala yee ra yi*

1 Bayo en bata tinxiɣe ayi Ala yee ra yi denkeleyaan xən, lanna bata taran en nun Ala tagi Marigi Yesu barakani, Alaa Muxu Sugandixina.

2 A bata en nafa a hinanni denkeleyaan xən en naxan yi iki. En yi səwa Alaa binyen sətə feen yigin na.

3 En mən səwaxi en ma tərəne ra amasətə en na a kolon a tərən fama tunnafanna nan na.

4 Tunnafanna yi fa lannayaan na. Lannayaan yi fa yigin na.

5 Na yigin mi en yanfama, amasətə Ala bata a xanuntenyaan sa en bəjəni a Nii Sarijanxin xən ma, a bata naxan fi en ma.

‡ 4:13: A mato Dunuɣa Fələn 12.2-3 nun 17.4-6 nun 22.15-18 kui. § 4:17: Dunuɣa Fələn 17.5

\* 4:18: Dunuɣa Fələn 15.5 † 4:22: Dunuɣa Fələn 15.6

<sup>6</sup> Amasotɔ sɛnbɛ mi yi en na waxatin naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin faxa nɛn Ala kolontarene fe ra a waxati ragidixini.

<sup>7</sup> Fayida muxɛ mi yi tinɲɛ faxɛ tinxin muxuna fe ra, koni yanyina nde, muxuna nde suse nɛn faxɛ muxu fajina fe ra.

<sup>8</sup> Koni Ala a xanuntenyaan yitaxi en na na kii nin, en mɔn yi yulubi kanne ra waxatin naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin yi faxa en xa.

<sup>9</sup> Iki xa en bata tinxinɲɛ ayi Ala yɛɛ ra yi Yesu wunla xɔn ma, a mi sa taganɲɛ en kise Alaa xɔlɔn ma a barakani.

<sup>10</sup> Bayo xa Ala yaxun yi en na waxatin naxan yi, en nun Ala tagin yi yitɔn a Dii Xɛmɛna sayaan xɔn, xa en tagin bata yitɔn nayi, a tagan xun mi na nayi en nakise Yesu a nii rakisin barakani.

<sup>11</sup> Koni a birin mi na ra, en mɔn sɛwaxi Ala ra en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra naxan bata en nun Ala tagini tɔn iki.

### *En Benba Adama nun Yesu a fe*

<sup>12</sup> Nanara, yulubin soxi dunɲa yi muxu keden peen nan xɔn ma, sayaan fan yi fa yulubin xɔn. Nanara, sayaan bata fa muxun birin ma, amasotɔ muxun birin bata yulubin liga.

<sup>13</sup> Yulubin yi dunɲa yi nun benun sariyan xa fa, anu xa sariyan mi na, yulubin fan mi yatɛma.

<sup>14</sup> Koni fɔlɔ En Benba Adama waxatin ma han sa dɔxɔ Musa waxatin na, sayaan mangayaan ligama muxun birin xun na, hali naxanye mi En Benba Adamaa yulubin sifan liga naxan Alaa sariyan kala.

En Benba Adama yi findixi muxu famatɔɔn misaala nan na.

<sup>15</sup> Koni Alaa kiseen mi maligaxi Adama hakɛn na. Hali muxu wuyaxi to bata sayaan sɔtɔ a tan kedenna hakɛn xɔn, Alaa hinanna nun a kiin hinanna gbo na xa, a naxan fixi muxu wuyaxi ma muxu keden peen barakan xɔn, Yesu, a Muxu Sugandixina.

<sup>16</sup> Alaa kiseen nun muxu kedenni ito yulubin mɔn mi rapanma fe kedenna ma. Bayo yulubi keden peen kitin bata a liga adamadiine yi yalagi, koni Alaa kiseen faxi yulubi wuyaxin liga xanbin nin, a yi tinxinyaan nafa.

<sup>17</sup> Xa sayaan bata nɔɔn sɔtɔ muxu kedenna hakɛn xɔn, na muxu kedenna fe ra, na muxune fan mi taganɲɛ nɔɔn sɔtɛ Alaa Muxu Sugandixin Yesu kedenna dunɲa yi gidin xɔn, naxanye Alaa hinnan jantaren sɔtɔma e nun a kiseen naxan findixi tinxinna ra.

<sup>18</sup> Nanara, birin yalagixi kii naxan yi hakɛ kedenna xɔn, kɛwali tinxinxi kedenni ito fan bata findi tinxinna ra na kiini naxan nii rakisin nafama muxune birin ma.

<sup>19</sup> Amasotɔ muxu wuyaxi findixi hakɛ kanne ra kii naxan yi muxu kedenna fala suxutareyaan xɔn ma, muxu wuyaxi fan natinxinma ayi na kii nin Ala yɛɛ ra yi muxu kedenna a fala suxun barakani.

<sup>20</sup> Sariyan bata fa alogo hakɛne xa wuya ayi, koni yulubin gboxi ayi denaxan yi, Alaa hinanna fan bata gbo ayi mɛnni mɔn.

<sup>21</sup> Nanara, yulubin mangayaan ligaxi kii naxan yi sayani, Alaa hinanna fan mangayaan ligama tinxinyaan xɔn ma na kii nin, a yi en naso habadan nii rakisini, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

## 6

### *Sayaan nun siimayana Yesu xɔn*

<sup>1</sup> En nanfe falama? En luyɛ yulubine ligɛ ba alogo Alaa hinanna xa gbo ayi?

<sup>2</sup> Ɛn-ɛn de! En luxi nɛn alo en bata faxa yulubin mabinni, en mɔn luyɛ en ma dunuɲa yi gidin ligɛ yulubini di nayi?

<sup>3</sup> Ɛ mi a kolon ba, a en tan naxanye bata rafu igeni Alaa Muxu Sugandixin Yesu xinli, a en bata rafu a xɔn ma a sayani?

<sup>4</sup> Nayi, en nun Yesu bata maluxun en bode xɔn ma a sayani en nafuxi igeni waxatin naxan yi, alogo Alaa Muxu Sugandixin kelixi sayani kii naxan yi a fafe a binyeni, en fan xa sigan ti dunuɲa yi gidi nɛnɛni na kiini.

<sup>5</sup> Amasɔtɔ xa en birin bata findi kedenna ra a sayani, en fan kelima nɛn sayani alo a tan.

<sup>6</sup> En xa ito kolon: en ma muxuya fonna bata faxa Yesu xɔn wudin ma, alogo en ma muxuyaɛn naxan yulubini, na xa ɲan, en yi ba yulubina konyiyani.

<sup>7</sup> Amasɔtɔ muxun na faxa, a xɔrɔyama nɛn yulubin ma.

<sup>8</sup> Xa en nun Alaa Muxu Sugandixin bata faxa en bode xɔn ma, en mɔn laxi a ra nayi fa fala en nii rakisin sɔtɔma nɛn en bode xɔn ma.

<sup>9</sup> Amasɔtɔ en na a kolon fa fala Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani, a mi fa faxama sɔnɔn, sɛnbɛ mi fa sayaan na a fari sɔnɔn.

<sup>10</sup> Amasɔtɔ a faxa nɛn, a faxa yulubin nan ma fe ra saɲɲa ma keden han habadan. Iki a a nii ra, a siimayani Ala nan xa.

<sup>11</sup> A na kii nin, ɛ fan xa ɛ yetɛ yate muxu faxaxine ra yulubin ma, koni ɛ luxi ɛ siimayani Ala xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu nin.

<sup>12</sup> Nanara, yulubin nama fa mangayaan liga ɛ fati bɛndɛni sɔnɔn naxan faxama, ɛ lu a waxɔn feene ligɛ.

<sup>13</sup> Ɛ nama ɛ fatin yire yo lu yulubini alo yɛngɛ so sena tinxintareyaan xa, koni ɛ yetɛ so Ala yii, alo a bata muxun naxanye rakeli sayani. Ɛ fatin yiren birin so Ala nan yii yengɛ so seen na tinxinyaan xa.

<sup>14</sup> Na ma, yulubin nama mangayaan liga ɛ xun na, bayo ɛ mi fa sariyan bun ma sɔnɔn, fɔ Alaa hinanna.

### *Tinxinyana konyine*

<sup>15</sup> Na di nayi? A lan en xa lu yulubin ligɛ ba, bayo en mi fa sariyan bun ma sɔnɔn, fɔ Alaa hinanna? Ɛn-ɛn de!

<sup>16</sup> Ɛ mi a kolon ba, ɛ na ɛ yetɛ so muxuna nde yii ɛ findi a xui suxu konyin na, ɛ findima na kanna konyin nan na ɛ naxan xui suxuma? A finde yulubin na, i yi faxa, hanma a finde Ala xuiin suxun na, i yi yate tinxin muxun na.

<sup>17</sup> Koni tantunna Ala xa, bayo yulubina konyin nan yi ɛ ra nun, koni xaranna naxan taxu ɛ ra, ɛ bata na suxu ɛ bɔɲɛni.

<sup>18</sup> Ɛ bata xɔrɔya yulubin ma, ɛ findi tinxinyana konyine ra.

<sup>19</sup> N dunuɲa misaali ito falama ɛ xa nɛn alogo ɛ xa a yɛɛ to hali sɛnbɛ to mi ɛ yi. A folɔni nun ɛ bata yi ɛ fatin birin findi xɔsi feene konyin na, ɛ kɛwali ɲaxine yi siga gbɔɛ ayi. Koni iki, ɛ fatin birin xa findi tinxinyana konyin na, ɛ yi sariɲan.

<sup>20</sup> Ɛ yi yulubina konyiyani waxatin naxan yi, ɛ mi yi tinxinyaan bun ma nun.

<sup>21</sup> Ɛ feen naxanye liga na waxatini, ɛ yagixi naxanye ra iki, ɛ tɔnɔn mundun sɔtɔxi ne yi? Ne raɲanna findixi sayaan nan na.

<sup>22</sup> Koni iki, ɛ bata xɔrɔya yulubin ma, ɛ findi Alaa konyine ra. Ɛ marasariɲanna nan findixi na tɔnɔn na, naxan naɲan findixi habadan nii rakisin na.

<sup>23</sup> Bayo yulubin saranna nan sayaan na koni Alaa kisena, habadan nii rakisin nan na ra en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

## 7

*Denkeleya muxune bata xərəya*

<sup>1</sup> Ngaxakedenne, ε tan naxanye sariyan kolon, ε a kolon fa fala a sariyan muxun yamarima fanni a daxi.

<sup>2</sup> A misaala findixi ɲaxanla nan na naxan dɔxi xεmεn xɔn. Na nun a xεmena e bode ra fanni a daxi, koni xa a xεmεn faxa, a bata mini sariyan bun naxan yi e xidixi e bode ra.

<sup>3</sup> Nanara, xa a dɔxɔ xεmε gbete xɔn, a xεmε singen mɔn a nii ra, a bata yalunyaan liga na yi. Koni xa a xεmεn faxa, nayi a bata mini na sariyan bun. Nayi, a nɔε dɔxε gbete xɔn nɛn, na mi findixi yalunyaan na.

<sup>4</sup> Ngaxakedenne, ε tan fan bata faxa sariyan mabinni Alaa Muxu Sugandixin fati bɛndɛn xɔn ma. Nayi, ε bata findi na gbeen na, naxan kelixi sayani alogo en xa wali fajine kε Ala xa.

<sup>5</sup> Amasɔtɔ fati bɛndɛn nafan feene yi en yamarima waxatin naxan yi, yulubin nafan fe ɲaxine yi walima en fatine yi sariyan xɔn alogo naxan en faxama en yi na liga.

<sup>6</sup> Koni iki, en bata mini sariyan bun, amasɔtɔ en bata faxa sariyan bun, naxan yi en suxi. En fa Alaa Nii Sariɲanxina a kira nɛnɛn nan xɔn, en mi fa fe fori sɛbɛxine bun.

*Sariyan nun hakɛna fe*

<sup>7</sup> En nanfe falama nayi? Sariyan yɛtɛɛn nan yulubin na ba? ɛn-ɛn de! Sariyan nan a ligaxi n yulubin kolon. Xa sariyan mi yi a fala n xa nun, i nama mila ayi, n mi yi milan kolonma nun.\*

<sup>8</sup> Na ma, yulubin yi fɛrɛn sɔtɔ, a milan sifan birin naso n tan yi sariyan xɔn ma. Amasɔtɔ xa sariyan mi yi na nun, yulubin faxaxin nan yi a ra.

<sup>9</sup> Sariyan mi yi na waxatin naxan yi, n yi kɛndɛ, koni yamarin to fa, yulubin yi fa, n yi faxa.

<sup>10</sup> Yamarin naxan faxi siimayana fe ra, na faxi sayaan nan na n tan ma.

<sup>11</sup> Bayo, yulubin bata fɛrɛn sɔtɔ yamarin xɔn, a yi n yanfa, a n faxa.

<sup>12</sup> Nanara, sariyan sariɲan, yamarin sariɲan, a tinxin, a fan.

<sup>13</sup> Na bunna di? Fa fala naxan fan, na bata findi sayaan na n tan xa? ɛn-ɛn de! Yulubin nan bata n faxa na se fajin xɔn, alogo a xa kolon yulubin na. Nayi, yulubin sɛnbɛ gbeen yi makɛnɛn yamarin xɔn.

*Yulubin yi muxun nɔ*

<sup>14</sup> En na a kolon fa fala a sariyan fataxi Alaa Nii Sariɲanxin nan na, koni fati bɛndɛn nan n tan na, naxan bata mati a findi yulubina konyin na.

<sup>15</sup> N naxan ligama, n mi na bayen kolon. Amasɔtɔ n waxi naxan liga feni, n mi na xan ligama, koni fɔ naxan mi rafan n ma n na nan ligama.

<sup>16</sup> N mi waxi naxan liga feni, n na nan ligama. Na a yitama nɛn fa fala a n bata tin a sariyan fan.

<sup>17</sup> Nayi, n tan xa mi na ligama, koni yulubin nan na ra naxan n yi.

<sup>18</sup> Amasɔtɔ n na a kolon a fe fajin mi n tan yi fata n fati bɛndɛn nafan feene ra, bayo hali fe fajin liga xɔnla n ma, n mi nɔε a ligɛ.

<sup>19</sup> N waxi fe fajin naxan liga feni, n mi na xan ligama, koni n mi waxi fe ɲaxin naxan liga feni, n luma na nan lige.

\* 7:7: A mato Xərəyaan 20.17 nun Sariyane 5.21 kuni.

<sup>20</sup> Feen naxan liga xɔli mi n ma, xa n na liga, na bunna nɛɛn, fa fala n tan xa mi a ligaxi, koni yulubin naxan n yi.

<sup>21</sup> Nanara, sariyan naxan walima n tan yi, na ni ito ra. Fe fajin liga xɔnla n ma waxatin naxan yi, a fɛɛ mi na bayo fe ɲaxina n yi.

<sup>22</sup> Anu, n sɛwaxi Alaa sariyan na n sondonni.

<sup>23</sup> Koni n sariya gbɛɛ nan toma n fati bɛndɛni naxan n xaxinla sariyan yɛngɛma, na yi n findi kasorasaan na yulubina sariyan xɔn ma, naxan walima n fati bɛndɛni.

<sup>24</sup> Tɔɔ muxun nan n na! Nde n xunbama fati bɛndɛni ito nun a rafan feene yi naxanye n xalima sayani?

<sup>25</sup> Tantunna Ala xa en Mariği Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani!

Nayi, n bata findi Alaa sariyan konyin na n xaxinli, koni n fati bɛndɛn nafan feene bata n findi yulubina sariyana konyin na.

## 8

<sup>1</sup> Nanara, muxun naxanye Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi, Ala mi fa ne yalagima.

<sup>2</sup> Amasɔɔ, Alaa Nii Sariɲanxina nii rakisin sariyan bata n xɔɔya yulubin nun sayaan sariyan ma Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani.

<sup>3</sup> Amasɔɔ sariyan mi yi nɛɛ na lige, bayo fati bɛndɛn nafan feene bata a sɛnbɛn ɲan. Ala nan na liga, a yi a yɛtɛna Dii Xɛmɛn nafa adamadi yulubi kanne sawurani, a yulubin yalagi fati bɛndɛni.

<sup>4</sup> Ala na ligaxi nɛn alogo sariyan tinxinna xa kamali en yi, en tan naxanye mi fa en fati bɛndɛn nafan feene ligama, koni fɔ Alaa Nii Sariɲanxin nafan feene.

<sup>5</sup> Awa, naxanye e fati bɛndɛn nafan feene ligama, ne luma e mirɛ na fe sifane nan ma, koni naxanye Alaa Nii Sariɲanxin nafan feene ligama, ne luma e mirɛ Alaa Nii Sariɲanxina feene nan ma.

<sup>6</sup> Fati bɛndɛn natan miriyane na lu i yi, sayaan nan na ra, koni xa i miriyane keli Alaa Nii Sariɲanxin nin, siimayaan nan na ra e nun bɔɲɛ xunbenla.

<sup>7</sup> Amasɔɔ fati bɛndɛn natan miriyane findixi Ala yaxun nan na, bayo e mi nɛɛ i xurɛ Alaa sariyan bun mumɛ!

<sup>8</sup> Naxanye e fati bɛndɛn nafan feene ligama, ne mi Ala kɛnɛɲɛ mumɛ!

<sup>9</sup> Koni ɛ tan mi fa ɛ fati bɛndɛn nafan feene ligama fɔ Alaa Nii Sariɲanxin nafan feene, Alaa Nii Sariɲanxin to ɛ yi. Amasɔɔ xa Alaa Muxu Sugandixina Niin mi muxun naxan yi, Alaa Muxu Sugandixin gbee mi na kanna ra.

<sup>10</sup> Koni xa Alaa Muxu Sugandixina ɛ tan yi, ɛ fati bɛndɛn bata faxa yulubina fe ra, koni ɛ niina ɛ yi, amasɔɔ ɛ bata ratinxinɲɛ ayi Ala yetagi.

<sup>11</sup> Anu, Alaa Niin naxan Yesu rakelixi sayani, xa na lu ɛ yi, a tan naxan Alaa Muxu Sugandixin nakelixi sayani, na mɔn nii rakisin fima nɛn ɛ fati bɛndɛne ma a Nii Sariɲanxin barakani naxan luma ɛ yi.

<sup>12</sup> Na ma, ngaxakedenne, goronna en xun ma. Koni fati bɛndɛn tan goronna mi en xun ma en yi a rafan feene liga.

<sup>13</sup> Amasɔɔ xa ɛ lu ɛ fati bɛndɛn nafan feene lige, ɛ faxama nɛn. Koni xa ɛ fati bɛndɛn natane faxa Alaa Nii Sariɲanxin xɔn, ɛ nii rakisin sɔɔma nɛn.

<sup>14</sup> Alaa Nii Sariɲanxin muxun naxanye yii rasuxi, Alaa diin nan ne ra.

<sup>15</sup> Amasɔɔ ɛ Niin naxan sɔɔxi, na mi ɛ findixi gaxun konyin na. Koni a bata ɛ findi Alaa diine ra. En xinla tima na nan baraka yi, en naxa, “Baba, n fafe!”

<sup>16</sup> Alaa Nii Sariɲanxin yɛtɛn sereyaan bama en niin xa, a Alaa diin nan en tan na.



17 En to findixi Alaa diine ra, en fama nɛn kɛɛn sɔtɔdeni alo a diine bayo Ala barayin naxan namaraxi a Muxu Sugandixin nun a muxune xa, en na sɔtɔma nɛn. Xa en nun Yesu tɔrɔ en bode xɔn ma, en birin nan a binyen sɔtɔma nayi.

### *Binyen naxan fama*

18 N bata a kolon a en tɔrɔn naxan sɔtɔma iki, e nun binyen naxan fama, ne tagi kuya kati!

19 Bayo daala birin luxi nɛn alo a Ala legedenma, a digima na waxatin na han Ala diine nɔrɔn sa minima kɛnɛnni waxatin naxan yi.

20 Amasɔtɔ daala lu nɛn kobiyaan bun.\* A sago mi yi a ra, koni Ala sagoon nan a luxi na kiini alogo yigin xa sɔtɔ,

21 fa fala daala xɔrɔyama nɛn kalana konyiyaan ma, a yi fa Alaa diine xɔrɔya kɛndɛni.

22 Amasɔtɔ en na a kolon, xabu a fɔlɔni han waxatini ito yi, a luxi alo daala birin kutunma xɔlɛni alo ɲaxanla naxan dii barini.

23 Koni daala xa mi keden a ra, koni en tan naxanye fan singe Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔxi, en fan sɔxɔlɛxi en bɔɲɛni, en Ala mamɛma waxatin naxan yi a en findi a diine ra, a yi en gbɛndin xunba.

24 Amasɔtɔ en bata kisi na yigin xɔn. Anu, i yigin saxi feen naxan yi, xa i bata na to, na mi fa xilɛ yigina. En bata yelin naxan sɔtɛ, en fa en xaxili tima na ra di?

25 Koni en munma naxan sɔtɔ, xa en na en yigin sa na fari, en na a mamɛma nɛn tunnafanni.

26 Alaa Nii Sarijanxina en tan sɛnbɛtare kanne malima na kii kedenna nin. Amasɔtɔ en mi a kolon en lan en xa Ala maxandi naxan ma. Koni Nii Sarijanxin yetɛna Ala mafanma en xa kutunni naxan mi nɔɛ fale.

27 Ala naxan muxune bɔɲɛ yi feene toma, na a Nii Sarijanxina miriyaan kolon, amasɔtɔ Alaa Nii Sarijanxina Ala mafanma a yama sarijanxin xa alo Ala sagoon kii naxan yi.

28 En na a kolon a Ala feene birin naɲanma a fajin nan ma a xanu muxune xa, a naxanye xilixi a maragidini.

29 Amasɔtɔ Ala naxanye sugandi a fɔlɔni, a mɔn bata a ragidi a xa ne findi a Dii Xɛmɛn maligane ra, alogo Yesu xa lu alo dii singena a xunyɛne ye.

30 Ala bata yi na ragidi naxanye xa, a mɔn bata ne xili. A naxanye xilixi, a mɔn bata ne ratinxinɲɛ ayi a yetagi, a mɔn yi a binyen fi e ma.

### *Alaa xanuntenyana*

31 Nayi, en nanse falama na fe ra? Xa Ala en xɔn, nde fa kelɛ en xili ma nayi?

32 A tan naxan mi a yetɛna dii xɛmɛn natanga, koni a yi a fi en birin xa, nanfera nayi a mi seen birin sɔɛ en yii a Dii Xɛmɛn xɔn?

33 Ala bata muxun naxanye sugandi, nde ne kansunɲɛ? Ala nan yoon fiin kanna ra.

34 Nde nɔɛ en yalagɛ? Muxu yo, bayo Alaa Muxu Sugandixin Yesu bata faxa, a mɔn yi keli sayani, a mɔn tixi Ala yiiƴanna ma, a Ala mafanma en xa.

35 Nanse en bɛ Alaa Muxu Sugandixin xanuntenyani? Tɔrɔn nun kontɔfinla ba, hanma bɛsɛnxɔnyana hanma kamena hanma marabɛnna hanma gbalona hanma sayana silanfanna ra?† Ne sese mi nɔɛ a ligɛ.

\* 8:20: A mato Dunuja Fɔlɔn 3.17 † 8:35: *Silanfanna*: Sofane yengeso degɛmana.

<sup>36</sup> Bayo a seβexi Kitabuni, a naxa, “E nxu faxama i tan nan ma fe ra ferijɛn gbɛn! E nxu ligama alo yexɛɛn naxan faxa daxi a ra!”<sup>‡</sup>

<sup>37</sup> Koni naxan en xanuxi, en nɔɔn sɔtɔma nɛn na xɔn feni itoe birin yi fefe.

<sup>38</sup> Amasɔtɔ n na a kolon yati, sayana hanma dunuɲa yi gidina hanma malekane hanma jinanne hanma waxatini itoe hanma waxati famatone hanma senbe kanne

<sup>39</sup> hanma naxanye kore xonna ma hanma naxanye bɔxɔn bun ma, dalise yo mi na yi naxan en be Alaa xanuntenyani en naxan sɔtɔxi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

## 9

### *Ala muxun naxanye sugandixi*

<sup>1</sup> N xa ɲɔndin fala e xa Alaa Muxu Sugandixin barakani, n mi wulen falama, n xaxinla mi n yalagima. N seren bama Alaa Nii Sariɲanxini:

<sup>2</sup> N sunuxi, n bɔɲɛn mɔn sɔxɔlexi waxatin birin.

<sup>3</sup> Amasɔtɔ, n yi waxi nɛn n tan yetɛɛn nan xa Alaa dangan sɔtɔ, n yi masiga a Muxu Sugandixin na ngaxakedenne funfuni, n kon kaane,

<sup>4</sup> Isirayila kaane, e tan naxanye findi Alaa diine ra, e a binyen nun a layirine nun a sariyan nun a batu kiine nun a tulisane sɔtɔ.

<sup>5</sup> E fataxi Nabi singene bɔnsɔnne nan na, Alaa Muxu Sugandixin yi mini e tan yi adamadiyaan kii ma. Ala naxan seen birin xun na, na xa tantun habadan! Amina.

<sup>6</sup> Anu, na xa mi na ra de fa fala a Alaa tuli saan tɔnɔ mi fa na, bayo Isirayila kaane birin mi findixi Alaa yamana Isirayila xan na.

<sup>7</sup> E to barixi Iburahima bɔnsɔnni, na mi a ra fa fala e birin findixi Iburahimaa dii kendene nan na. Amasɔtɔ Ala a fala nɛn a xa, a naxa, “Naxanye yatema i bɔnsɔnna ra, ne minima Isiyaga bɔnsɔnna nin.”<sup>\*</sup>

<sup>8</sup> Na nan na ra, diin naxanye barixi adamadiyaan kii ma, Alaa dii mi ne ra, koni fo Ala Iburahima tuli sa diin naxanye ra, ne nan findixi a dii kendene ra.

<sup>9</sup> Amasɔtɔ Ala Iburahima tuli sa na kii nin, a naxa, “N fama nɛn waxati saxini, Saran yi dii xɛmɛn bari.”<sup>†</sup>

<sup>10</sup> A birin mi na ra, Rebeka a dii firinne birin fafe keden nan yi a ra, en benba Isiyaga.

<sup>11</sup> Anu, benun gulunni itoe xa bari, benun e xa fe faɲin liga hanma a ɲaxina, Ala bata yi a ragidi na nde keden xa sugandi

<sup>12</sup> hali ba e kewanle ra koni fo a naxan xilixi. A yi a fala Rebeka xa, a naxa, “Tadan luma nɛn xunyɛna nɔɔn bun ma.”

<sup>13</sup> A seβexi Kitabun kui ikiini, a naxa, “N bata Yaxuba xanu koni n bata Esayu raɲaxu.”<sup>‡</sup>

<sup>14</sup> En nanfe falama nayi? Ala tinxintareyaan nan ligaxi nayi ba? En-en de!

<sup>15</sup> Amasɔtɔ a bata a fala Musa xa, a naxa, “N hinanɲɛ naxan na, n hinanma nɛn na ra, n kininkinɲɛ naxan ma, n kininkininma nɛn na ma.”<sup>§</sup>

<sup>16</sup> Na mi fataxi muxun waxɔn feene xan na hanma a kewanle, koni fo Alaa kininkininna.

<sup>17</sup> Amasɔtɔ a seβexi Kitabuni, Ala a falama Firawona xa denaxan yi, a naxa, “N na i findixi mangan na nɛn alogo n xa n senben mayita i tan xɔn, n xinla yi rali dunuɲa yiren birin yi.”<sup>\*</sup>

<sup>‡</sup> 8:36: Yaburin 44.23    <sup>\*</sup> 9:7: Dunuɲa Fɛlɔn 21.12    <sup>†</sup> 9:9: Dunuɲa Fɛlɔn 18.10-14    <sup>‡</sup> 9:13: A mato Dunuɲa Fɛlɔn 25.23 nun Malaki 1.2-3 kui.    <sup>§</sup> 9:15: Xɔrɔyaan 33.19    <sup>\*</sup> 9:17: Xɔrɔyaan 9.16

18 Nayi, Ala na wa kininkinin feni naxan ma a kininkinin na ma, a na wa naxan natengbesen fe yi ayi, a na ratengbesenma ayi nen.

*Alaa xələn nun a kininkinna*

19 Muxuna nde a falama n xa nen, a naxa, “Nanfera Ala mən nxu yalagima? Amasotō nde Alaa fe ragidixin matandε?”

20 Nde i tan na naxan Ala matandima? Fejen nœ a fale a rafala muxun ma ba fa fala nanfera i n nafalaxi iki?

21 Awa, nœn mi feje rafalan yii ba, a feje firin nafala feje bεndε kedenni, keden binye wanle xa, boden fe fune xa?

22 Nayi, Ala yi wa a xələn nun a senben mayita feni, a yi dija kati, a ti na muxune bun a xəlō naxanye ma, naxanye yi halage.

23 A na liga nen alogo a xa a binye gbeen yita na muxune ra, a kininkinin naxanye ma, a bata yi naxanye yitōn a binyen sotō xinla ma.

24 Na nan en tan na, a naxanye xilixi, keli Yahudiyane ye e nun siya gbεtene fan ye.

25 Amasotō a fala nen Nabi Hose xa, a naxa,  
“Naxanye mi yi n ma yamaan na,  
n ne xilima nen n ma yamana,  
n mi yi naxanye xanuxi,  
n ne xilima nen n xanuntenne.”

26 A mən seβexi mēnni, a naxa,  
“A yi falama e ma denaxan yi,  
‘N ma yamaan mi ε ra,’  
e fa xili bama nen mēnni  
‘Habadan Alaa diine.’† ”

27 Nabi Esayi yi a xuini te Isirayila muxune fe ra, a naxa,  
“Hali Isirayila muxune yi wuya ayi  
alo meje nsinna naxan fōxō igen de,  
hali na, e dōnxedin nan tun kisima.

28 Amasotō Marigina a fe ragidixine rakamalima nen dunuɲa ma a kiini sa!”‡

29 A na kii nin, alo Nabi Esayi a fala kii naxan yi a fōlōni, a naxa,  
“Xa Marigina Senben Birin Kanna mi yi en yixetena ndee lu nun,  
en yi luma nen nun alo Sodoma taana,  
en liga alo Gomora taana.”§

*Isirayila nun Xibaru Fajina fe*

30 En nanfe falama nayi? Siya gbeten naxanye mi yi tinxinna fenma, ne bata a sotō denkeleyaan barakani.

31 Koni Isirayila kaan naxanye yi sariyan tinxinna fenma, ne mi a sotōma.

32 Na di? Bayo e mi a fenxi denkeleyaan xōn fō e kewanle. E yi e sanna radin gemen na naxan xili, “San nadin gemena”

33 Kitabun naxan ma fe fala, a naxa, “A mato, n bata gemen sa Siyon yi, yamana e sanna radinma gemen naxan na, e bira. Koni naxan na denkeleya a ma, na kanna mi nimisama.”\*

## 10

1 Ngaxakedenne, n waxi a xōn ma n bōjen birin yi, n kon kaane xa kisi. N na Ala maxandima e xa na ra kati!

† 9:26: Hose 2.1-3 nun 2.25 ‡ 9:28: Esayi 10.22-28 § 9:29: Esayi 1.9. A mato Dunuɲa Fōlōn 19.23-28 kui. \* 9:33: Esayi 28.16

2 N findima nen e tan seren na fa fala Alaa fe kunfana e yi, koni e kolontareyani.

3 Ala muxune ratinxinma kii naxan yi a yete yee ra yi, e mi na kolon. Nayi, e bata kata, e yi e gbee kiraan sa, e mi xuruxi Alaa tinxinyaan bun.

4 Amasoto Alaa Muxu Sugandixin bata sariyan nakamali. Nanara, naxan na denkeleya a ma, na kanna bata tinxin Ala yee ra yi.

### *Kisi fena muxune birin xa*

5 Muxune tinxinyaan naxan sotoma sariyan xon, Musa bata na fe sebe, a naxa, "Naxan na e suxu, na kanna nii rakisin sotoma nen e xon."\*

6 Koni tinxinyaan naxan sotoma Ala yee ra yi denkeleyaan xon, na sebexi Kitabun kui ikiini, a naxa, "I nama a fala i yete ma fa fala nde nde te kore?" Na bunna neen, alogo a xa sa Alaa Muxu Sugandixin nagodo.

7 Hanma "Nde sigama laxira yi?" A xa sa Alaa Muxu Sugandixin nakeli sayani.

8 Koni a nanse falaxi? A naxa, "Alaa falana i dexon ma, a i deen kui, a i bojeni,"† na nan denkeleyaan falan na, en naxan nalima iki.

9 Xa i i tiye a ra i deni fa fala Yesu nan Marigin na, i denkeleya i bojeni, a Ala a rakeli nen sayani, i kisima nen.

10 Amasoto muxun denkeleyama a bojen nin, Ala yi a ratinxinje ayi a yee ra yi. A yi a ti a ra a deni, a kisi.

11 Amasoto Kitabun naxa, "Naxan yo na denkeleya a ma, na mi nimisama."‡

12 Amasoto tagi raba mi Yahudiyane nun siya gbetene tagi. Marigi keden peen nan e birin xun na naxan a maxandi muxune birin kima a fonisireyani.

13 Amasoto Kitabun naxa, "Naxan yo na Marigin xili, na kisima nen."§

14 Koni e a xilima di, xa e mi denkeleya a ma? E denkeleyama di, xa e munma a fe me? E na mema di, xa muxe mi kawandin ba e xa?

15 Na kawandin bama di, xa xerane mi rasiga? A sebexi Kitabun kui na kii nin, a naxa, "Xera faji yibane faan lanxi han!"\*

16 Koni Isirayila kaane birin mi na fe Xibaru Fajin suxi. Amasoto, Nabi Esayi a fala nen, a naxa, "Marigina, nde laxi nxo falan na?"†

17 Anu, denkeleyaan fama Alaa falan meen nan xon ma. Alaa falan fan mema Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin nan xon.

18 Koni n xa maxodinna ti: E mi a fe mexi ba? En-en, e bata a me! Kitabun naxa,

"E fala xuiin boxon birin li nen.

E falane yi siga han dunuja danna."‡

19 Awa, n mon xa maxodinna ti, "Isirayila muxune mi a famu ba?" Musa nan singe ito yabi. A naxa, "N na e raxoxolonma ayi nen muxune xon yama fajin mi naxanye ra. N yi e raxolo siya xaxilitaren xon."§

20 Esayi yi susu Alaa falani ito tiye, a naxa, "Naxanye mi yi n fenma, ne bata n to. Naxanye mi yi n maxodinma, n bata n yete yita ne ra."\*

21 Koni a yi a fala Isirayila a fe ra, a naxa, "N na n yiini bandunma yama fala suxutare murutexine ma ferijen gben!"†

\* 10:5: Saraxaraline 18.5 † 10:8: A mato Sariyane 30.12-14 kui. ‡ 10:11: Esayi 28.16 § 10:13: Yowel 3.5 \* 10:15: Esayi 52.7 † 10:16: Esayi 53.1 ‡ 10:18: Yaburin 19.5 § 10:19: Sariyane 32.21 \* 10:20: Esayi 65.1 † 10:21: Esayi 65.2

## 11

*Alaa kininkininna Isirayila ma*

1 N xa maxodinni ito ti: Ala bata a me a yamaan na ba? En-en de! Amasoto Isirayila kaan nan n tan yeteen na, Ibrahima yixetena nde Bunyamin bõsonni.

2 Ala yamaan naxan sugandi a yete xa a foloni a mi ne rabejinxi. Nabi Eli a mawugama Ala xa Isirayila kaane fe ra Kitabun kui denaxan yi, e mi menna kolon ba? A naxa,

3 “Marigina, e bata i ya nabine faxa, e yi i ya saraxa gandene kala, n keden peen nan fa luxi, e mon kataxi n fan faxa feen na.”\*

4 Ala a yabi di? A naxa, “N bata muxu wuli solofere ramara n yete xa naxanye mi e xinbi sinxi Baali suxuren bun ma.”†

5 A mon na kii nin iki, Alaa yama donxen luxi naxanye sugandixi hinanna xon waxatini ito yi.

6 Xa a ligaxi hinanna nan xon, muxune kewanla mi fa a ra. Xanamu Alaa hinanna mi yi findima hinanna ra.

7 Nanfe ligaxi nayi? Isirayila kaane yi naxan fenma nun e sobeen na, e mi na sotoxi. Koni fo Ala naxanye sugandixi ne nan a sotoxi. A donxene tondixi nen

8 alo a sebexi kii naxan yi Kitabuni, a naxa, “Ala bata xaxili xodexen fi e ma, e nun yeen naxanye mi seen toma e nun tunla naxanye mi falan mema han to.”‡

9 Dawuda yi a fala, a naxa, “Ala xa e jaxajaxane findi e suxu feren na e nun luti ratixin na e yee ra naxan e rabirama, e hakene yi saran e ra.

10 E yee na xa raforo ayi, e yi danxu! E fanna xa ba a ra waxatin birin!”§

11 N na e maxodinma, Yahudiyane tantan waxatin naxan yi, e bira nen ba habadan? En-en de! Koni e to sin hakeni, siya gbetene yi kisi feen soto alogo xoxolnyaan xa Isirayila kaane suxu.

12 Anu, xa Yahudiyane haken findi heri gbeen na dunuja muxune xa, xa e bonon findi herin na siya gbetene xa, e na a rakamali waxatin naxan yi, na fan mi herin nafeyi ba?

13 N falan tima e tan siya gbetene nan xa iki. N bata findi xeraan na siya gbetene xa. N sewaxi na wanla ra bayo,

14 yanyina nde, n xoxolnyaan nasoma nen n bõsonna muxuna ndee yi alogo e fan ndee xa kisi.

15 Amasoto Isirayila kaane ramexi waxatin naxan yi, xa Ala nun dunuja muxune tagini ton, nanse fa ligama nayi, xa e mon so a lannayani? Na findima kenla nan na sayani siga nii rakisini.

16 Anu, xa buru keden nali Ala ma, e nun naxanye bonboxi e bode xon, ne fan sarijan.\* Xa wudin salenna sarijan, a yiine fan luma na kii nin.

17 Koni xa a yiina ndee sege wudi binla ma, i tan siya gbeten naxan luxi alo burunna Oliwi bili yiina, i tan yi xidi wudin binla ma e funfuni, i yi lu na wudin salenna igen sote,

18 i nama i yete yite na wudi yii segexine ma. Xa i na liga, i nama jinan fa fala i tan xa mi salenna baloma de, salenna nan i tan baloma.

19 Koni waxatina nde i tan a falama nen, i naxa, “Wudi yiine segexi nen alogo n tan xa ti e funfuni.”

\* 11:3: Mangane Singen 19.10 nun 19.14 † 11:4: Mangane Singen 19.18 ‡ 11:8: A mato Sariyane 29.3 nun Esayi 6.10 kui. § 11:10: Yaburin 69.23-24 \* 11:16: A mato Yatene 15.19-21 kui.

<sup>20</sup> Nɔndin na a ra, e segexi nen masoto e denkeleyatareyaan ma, i tan yi ti e funfuni denkeleyaan xon. Nayi, i nama yanda ayi na feen na de, koni a liga i yeren ma.

<sup>21</sup> Amasoto, xa Ala mi Yahudiyane ratangaxi, naxanye luxi alo wudi yii singene, a mi i fan natangama.

<sup>22</sup> Nayi, en na en miri Alaa nemaan nun a ye xodexen ma. Naxanye tantanxi, a xodexo ne ma, koni a nemaan fan i tan na, koni fo i xa lu a nemaan bun nen, xanamu, a i fan segema a binla ma nen alo wudi yiina.

<sup>23</sup> Xa Yahudiyane mi lu e denkeleyatareyani, e mon tugunma nen e tiden na. Amasoto Ala noe e raxete nen e funfuni.

<sup>24</sup> Bayo, xa i tan siya gbete ligaxi nen alo burunna Oliwi wudi yiin naxan yi segexi a binla ma, i yi tugun taa kui Oliwi wudi kenden na hali i da kii mi yi a ra, nayi Yahudiyane yeten naxanye ligaxi alo taa kui Oliwi wudi kenden yiine, Ala taganye ne tiye e yete binla ma e funfune yi ba?

### *Isirayila birin kisima nen*

<sup>25</sup> Ngaxakedenne, n waxi Alaa wundo feni ito yita feni e ra, alogo e nama e yete yate fekolonne ra: Isirayila yamaan foxo kedenna tondixi han siyaan bonne xasabi defexin yi so.

<sup>26</sup> Nanara, Isirayila birin kisima nen alo a sebexi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa,

“Xunbaan kelima nen Siyon yi,  
a Ala kolontareyaan birin nan Yaxuba bansonni.

<sup>27</sup> N na e yulubin ba e ma waxatin naxan yi,  
n layirin xidima na nan na e xa.”†

<sup>28</sup> Yahudiyane bata findi Ala yaxune ra alogo e tan xa Yesu a fe Xibaru Fajin soto. Koni Ala rafan yama sugandixin mon e ra e benba nabi singene fe ra.

<sup>29</sup> Amasoto Alaa kiseene nun maragidin mi kalama.

<sup>30</sup> E tan siya gbete, e munma yi Alaa falan suxu a singeni, koni e bata Ala kininkininna soto iki amasoto Yahudiyane mi Alaa falan suxi.

<sup>31</sup> Na kiini, iki Yahudiyane mi fa Ala xuiin suxuma alogo e tan siya gbete kininkininna naxan sotoxi, e fan xa na soto e tan siya gbete sabun na.

<sup>32</sup> Ala bata muxun birin findi kasorasane ra e fala suxutareyaan xon alogo a xa kininkinin e birin ma.

### *Ala xa tantun*

<sup>33</sup> Alaa fonisireyaan nun a xaxilimayaan nun a fe kolonna tilin de! Nde noe Alaa fe ragidixine famunye? Nde noe a feene famunye?

<sup>34</sup> A sebexi Kitabuni, a naxa,

“Nde Marigina miriyane kolon? Nde noe finde a kawandi muxun na?”‡

<sup>35</sup> Nde noe Ala dole, alogo a mon xa a raxete a ma?”§

<sup>36</sup> Amasoto feen birin kelixi a tan yii a tan nan baraka yi a tan xa. Binyena a tan nan xa habadan. Amina!

## 12

### *Denkeleya muxun xa wali Ala xa*

<sup>1</sup> Ngaxakedenne, Ala to kininkininx i e ma, n na e mafanma e e fati benden fi Ala ma saraxan na e dunu ya yi gidini, a sarinan, a rafan Ala ma. Na nan findixi batu fajin na e naxan ligama Ala xa.

<sup>2</sup> E nama e yete lu dunuɲa feene yi, koni e xa e keɲaan masara xaxilimaya neɲen xɔn, alogo e xa Ala sagoon kolon naxan fan, a rayabu, a kamalixi.

<sup>3</sup> N na a falama e birin xa Alaa maragidini a naxan fixi n ma, n naxa, e nama a miri xaxilitareyani a e dangu bonne ra, koni e miri e yete ma xaxilimayaan nun yete suxuni alo Ala denkeleyaan yaten naxan fixi e ma.

<sup>4</sup> En fatin yirene wuya, koni e birin nun e wali.

<sup>5</sup> A na kii nin, hali en to wuya, en bata findi fati bendε kedenna ra Alaa Muxu Sugandixini, en lu en bode yi alo fatin yirene.

<sup>6</sup> Ala en kixi seen sifa wuyaxi nan na, alo a ragidixi en ma kii naxan yi. Xa muxuna nde kixi nabiyā falane yi, a falane xa lan denkeleyaan ma.

<sup>7</sup> Xa wanla na a ra yamaan xa, a xa wanla ke. Naxan nɔe xaranna tiyε, na xa xaranna ti.

<sup>8</sup> Xa naxan nɔe muxune ralimaniyε, na xa e ralimaniya. Naxan kiin tima, na xa a liga fonisireyani. Xa yeeratiin na a ra, na xa a sɔbe so na ma. Xa naxan kininkinima muxune ma, a xa a liga sewani.

<sup>9</sup> E xanuntenyaan nama findi nafiɲyaan na. E e me fe ɲaxin na. Naxan fan, e na suxu ken!

<sup>10</sup> E e bode rafan ngaxakedenyaan xanuntenyani, e yi e bode binya ki fajni.

<sup>11</sup> E tunnafanna nama findi salayaan na. Koni e wali Marigin xa wekileni.

<sup>12</sup> E sewa e yigina fe ra, e diɲa tɔrɔni, e lu Ala maxandini tun.

<sup>13</sup> E muxu sariɲanxine goronna tongo e makone yi. E fatan muxune yisuxε.

<sup>14</sup> E duba e beɛenxɔnya muxune xa, e duba, e nama dangan ti.

<sup>15</sup> Naxanye sewaxi, e sewa ne xɔn ma. Naxanye wugama, e wuga ne xɔn ma.

<sup>16</sup> E kui feene xa findi kedenna ra e bode xa. E nama e waso, koni naxan yo magodoxi e tin na ma. E nama e yete yate fekolonne ra.

<sup>17</sup> E nama fe ɲaxin ɲɔxɔ fe ɲaxin na. E kata fe fajin liga feen na muxune birin yeε ra yi.

<sup>18</sup> Xa a lanɲε, fanni na fate e tan na, lanna xa lu e nun muxune birin tagi.

<sup>19</sup> N xanuntenne, e nama e gbeen ɲɔxɔ, koni e a lu Alaa xɔlɔn ma, amasɔtɔ a seβexi Kitabuni, Marigin naxa, “N tan nan gbeeɲɔxɔ tiin na. N feene saranma nen e ɲɔxɔnne ra.”\*

<sup>20</sup> Koni e tan xa a liga na kiini: Kitabun naxa, “Xa kamena i yaxun ma, donseen so a yii. Xa min xɔnla a ma, igen so a yii, amasɔtɔ xa i na liga a xa, na luma a xa neɲ alo i tee wolonne nan malanma a xunna ma.”†

<sup>21</sup> I nama tin fe ɲaxin xa i nɔ. Koni fɔ i xa fe ɲaxin nɔ fe fajin xɔn.

## 13

### *En xuru mangane ma*

<sup>1</sup> Muxun birin xa xuru mangane ma. Amasɔtɔ mangaya yo mi na, naxan mi kelixi Ala ma. Mangan naxanye dɔxi, a tan nan ne dɔxi.

<sup>2</sup> Nanara, naxan na murute mangane ma, na muruteɲi Alaa yamarin nan ma. Naxanye na ligama, ne kitin nan tima e yete ma.

<sup>3</sup> Fe fajni rabaan mi gaxuma mangane yeε ra, koni fɔ fe ɲaxi rabana. I waxi i nama gaxu mangan yeε ra ba? Nayi, fe fajin liga alogo a xa i matɔxɔ.

<sup>4</sup> Amasɔtɔ a findixi Alaa walikeen nan na alogo a xa fe fajin liga i xa. Koni xa i fe ɲaxin liga, gaxu a yeε ra! Bayo silanfanna mi a yii naxi fuu.\* Alaa

\* **12:19:** Sariyane 32.35 † **12:20:** Sandane 25.21-22 \* **13:4: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

walikεεn nan a ra naxan a xɔlɔn nagodoma fe ɲaxi rabaan ma, a a fe ɲaxin saran a ra.

<sup>5</sup> Nanara, fɔ ε xa xuru nεn mangane ma, fa fala e nama i tɔrɔ, na mi a ra, koni alogo i nama i yete yalagi i xaxinli.

<sup>6</sup> Nanara, ε mudun fima, bayo naxanye e rasuxuma, ne Alaa wanla nan na.

<sup>7</sup> E muxune donle fi. E lan ε xa mudun sifa yo fi, ε na fi. Xa ε yii seene mudun na a ra, ε na fi, xa binyen na a ra, ε na fi, xa xunnayerenna na a ra, ε na fi.

<sup>8</sup> Muxu yo a doli nama lu ε ma, fɔ xanuntenyana ε lan ε xa naxan namara ε bode xa. Naxan na a boden xanu na bata sariyan dεfe.

<sup>9</sup> Bayo yamarine naxa, “I nama yalunyaan liga. I nama faxan ti. I nama muɲan ti. I nama mila ayi.” E nun yamarin dɔnxεn bonne birin fala yisoxin ni i ra, “I adamadi boden xanu alo i yetena.”†

<sup>10</sup> Xanuntenyaan mi tinɲε fe ɲaxin ma i boden xa mume! Xanuntenyaan nan sariyan nakamalima.

<sup>11</sup> E na suxu bayo ε waxatini ito kolon. Waxatini ito bata fa ε raxulundeni ε xixɔnli, bayo en kisi waxatini so iki dangu en ma denkeleyaan fɔlɔ waxatin na.

<sup>12</sup> Kɔεεn bata yanfan, kuye baan bata maso. Nayi, en xεte feene fɔxɔ ra naxanye ligama dimini, en yi kenεn ma yεngε so seene tongo.

<sup>13</sup> En xa sigan ti alo naxan daxa, alo a lan kenεnni kii naxan yi. En nama haramu sumunne liga, hanma dɔlɔn minna hanma yanga suxuna hanma haramu feene hanma lantareyana hanma xɔxɔlɔnyana.

<sup>14</sup> Koni ε xa Marigi Yesu, Alaa Muxu Sugandixin tongo alo ε domana. E nama lu ε mirε ε fati bεndεn nafan feene liga feen ma.

## 14

### *I nama i ngaxakedenna yalagi*

<sup>1</sup> Muxun naxan ma denkeleya xurun ε ye, ε xa na yisuxu, ε nama a miriyane matandi.

<sup>2</sup> Muxuna ndee seen birin donma e denkeleyani, koni ndee tan bogi seene nan tun donma e denkeleyaan senbetareyani.

<sup>3</sup> Muxun naxan seen birin donma, na nama muxun naɲaxu naxan bata a dεεn gele sa. Naxan a dεεn gele saxi, na nama muxun yalagi naxan seen birin donma, amasɔtɔ Ala bata a fan yisuxu.

<sup>4</sup> Nde i tan na, i tan naxan muxu gbεtena konyin makitima? Xa a bira, hanma xa a ti, na a kanna nan ma. Koni a kelima nεn, a ti amasɔtɔ a rati senben Marigin yii.

<sup>5</sup> Muxuna ndee mirixi nεn, a lɔxɔna nde dangu nde ra. Gbεteye mirixi a ma, a lɔxɔn birin keden. Fɔ birin xa la a miriyaan na nεn.

<sup>6</sup> Naxan mirixi a ma, a lɔxɔna nde dangu nde ra, na a ligama Marigin binya feen nan na. Naxan seen birin donma, na fan na ligama Marigin binya feen nan na, amasɔtɔ a barikan birama Ala xa na donsena fe ra. Naxanye gele donsena nde ra, ne na ligama Marigin binya fe nan na. Ne fan barikan birama Ala xa.

<sup>7</sup> Amasɔtɔ en sese mi en nii ra en yete xa. En sese mi faxama en yete xa.

<sup>8</sup> Xa en lu en nii ra, en luxi en nii ra Marigin nan xa. Xa en faxesa, en faxaxi Marigin nan xa. Nanara, xa en lu en nii ra, hanma xa en faxesa, Marigin nan gbεe en na.

† 13:9: A mato Xɔrɔyaan 20.13-17 nun Sariyane 5.17-21 nun Saraxaraline 19.18 kui.



<sup>9</sup> Amasotɔ Alaa Muxu Sugandixin faxaxi nɛn, a keli sayani alogo a xa findi faxa muxune nun niiramane Marigin na.

<sup>10</sup> Koni i tan, nanfera i i ngaxakedenna yalagima? Nanfera i a rapaxuma? En birin tima nɛn kiti sadeni Ala yetagi.

<sup>11</sup> Amasotɔ a sebɛxi Kitabuni, a naxa,

“Marigin naxa,

‘Habadan Ala nan n na,

n bata n kolɔ n yete yi,

xinbin birin sinma nɛn n bun ma,

lɛnna birin yi Alaa binyena fe fala.\* ”

<sup>12</sup> En keden kedenna birin en yete dentegema nɛn Ala xa.

### *Inama muxune ti haken ma*

<sup>13</sup> Nanara, en xa fata en bode yalagin ma. Koni ε kata alogo ε nama fefe liga naxan ε ngaxakedenna ratantanɛ hanma a yi a bira yulubini.

<sup>14</sup> Bayo n na a kolon, n bata a famu Marigi Yesu barakani fa fala donse yo mi haramuxi a yete ma, koni xa muxuna a miri fa fala a haramuxi, nayi a haramuxi a tan xa.

<sup>15</sup> Xa i ngaxakedenna xoloxi i ya donsena nde a fe ra, i mi fa xanuntenya kira xɔn. Alaa Muxu Sugandixin faxaxi muxun naxan ma fe ra, i nama a liga, na yi halagin sotɔ i ya donseen xɔn.

<sup>16</sup> Feen naxan fan ε tan xa, na nama findi ε mafala xunna ra.

<sup>17</sup> Amasotɔ Alaa Mangayaan mi findixi donseen nun minseen xan na, koni fɔ tinxinna nun bɔɔɛ xunbenla nun sewana, fata Alaa Nii Sarijanxin na.

<sup>18</sup> Amasotɔ muxun naxanye birin walima Alaa Muxu Sugandixin xa na kiini, ne rafan Ala ma e nun muxune.

<sup>19</sup> Nanara, feen naxanye findixi bɔɔɛ xunbenla nun en senbe soon na fɔ en xa ne nan liga.

<sup>20</sup> I nama Ala kewanla kala donseen xɔn. Donseen birin donna daxa, koni donseen naxan muxu gbeten birama yulubini, na donseen donna mi daxa.

<sup>21</sup> A fisa, i nama suben don, i nama manpaan min, i nama fefe liga xa a i ngaxakedenna bire hakeni.

<sup>22</sup> I laxi naxan na feni itoe yi, na mara i yete xa Ala yetagi. Sewan na kanna xa naxan mi a yete yalagima a fe raba kiini.

<sup>23</sup> Koni xa naxan sike donsena nde dondeni, na kanna yalagixin na ra Ala xɔn, amasotɔ a mi feen ligama denkeleyani. Anu, feen naxan mi ligama denkeleyani, yulubin nan na ra.

## 15

### *En misaala tongo Yesu ma*

<sup>1</sup> En tan naxanye senbe gbo denkeleyani, a lan en xa dija senbetare kanne bun e denkeleya xuriyani. En nama en yete rafan feen liga,

<sup>2</sup> fɔ en xa en boden nafan feen nan naba, en yi fan e ra. Nanara, e sabate denkeleyani.

<sup>3</sup> Amasotɔ Alaa Muxu Sugandixin mi a rafan feene xan liga, koni alo a sebɛxi Kitabuni kii naxan yi, a naxa, “E i konbin naxanye tima, ne n tan nan lima.”\*

\* 14:11: Esayi 45.23 \* 15:3: Yaburin 69.10

<sup>4</sup> Amasotō naxan birin seβexi waxati danguxine yi, ne seβexi en xaran feen nan ma, alogo Kitabun xuiin xa tunnafanna nun limaniyaan fi en ma, en yi yigin soto.

<sup>5</sup> Ala naxan tunnafanna nun limaniyaan fima, na xa ε mali, ε miriyane yi findi kedenna ra ε bode xa, ne yi lan Alaa Muxu Sugandixin Yesu kepaan ma,

<sup>6</sup> alogo ε xa Ala binya miriya kedenna nun xui kedenni, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fafe.

### *Xibaru Faɲin Siyane birin xa*

<sup>7</sup> E bode yisuxu Alaa binyena fe ra, alo Alaa Muxu Sugandixina ε yisuxi kii naxan yi.

<sup>8</sup> N xa a fala ε xa, Alaa Muxu Sugandixin bata findi Yahudiyane walikeen na Alaa ɲondina fe ra alogo Ala bata en benba nabi singene tuli sa naxan na, a xa na rakamali,

<sup>9</sup> siya gbete ne fan yi Ala binya a kininkininna fe ra, alo a seβexi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, “Nanara, n ni i tantunma siyane tagi, n yi i xinla binya betini.”†

<sup>10</sup> A mɔn yi a fala, a naxa, “Siyane, ε nun Alaa yamaan xa sewa ε bode xɔn.”‡

<sup>11</sup> A mɔn yi a fala, a naxa, “Siyane birin xa Marigin tantun! Yamane birin xa a batu!”§

<sup>12</sup> Awa, Esayi fan yi a fala, a naxa, “Yese bɔnsɔnna mɔn kelima nen alo wudi salenna naxan a maɲingima, a nɔɔn soto siyane xun na. Siyane yi e yigi sa a yi.”\*

<sup>13</sup> Nba, Ala naxan yigin kanna ra, na xa ε ralugo sewan nun bɔɲe xunbenla birin na ε denkeleyani alogo ε yigin xa lu fari se Alaa Nii Sariɲanxin barakani.

### *Poli a wanla*

<sup>14</sup> Ngaxakedenne, n na a kolon fa fala ε lugoxi fanna nun fe kolonna birin na. E nɔe ε bode xaranɲe nen.

<sup>15</sup> Koni n bata susu, n yi fena ndee seβe ε ma, alogo n mɔn xa a rabira ε ma bayo Ala bata a ragidi n ma,

<sup>16</sup> n yi findi Alaa Muxu Sugandixin Yesu a walikeen na siya gbete ne xa. N lan n xa wali alo saraxaraliin naxan Alaa falan Xibaru Faɲin nalima alogo siya gbete ne xa findi saraxa se faɲin na Ala xa, e rasariɲan Alaa Nii Sariɲanxin xɔn.

<sup>17</sup> Nayi, n nɔe n kanbe nen Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi n ma wanla fe ra Ala xa.

<sup>18</sup> N mi suse falan tiye sese ma fɔ Alaa Muxu Sugandixin bata naxan liga n tan xɔn, a yi siya gbete ne findi Alaa fala suxune ra n kewanle nun n ma falane xɔn.

<sup>19</sup> e nun senben taxamasenne nun kabanako feene Alaa Nii Sariɲanxin senben barakani. Nanara, fɔlɔ Yerusalen taan ma han sa dɔxɔ Iliri yamanan na,† n bata Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Faɲin nali na yiren birin yi han a kamali.

<sup>20</sup> Na ma, xunnayerenna na a ra n tan xa, n xa Yesu a fe Xibaru Faɲin nali na yirene yi Alaa Muxu Sugandixina fe munma kolon denaxanye yi, alogo n nama banxin ti muxu gbete a banxin beten saxin fari.

† 15:9: Samuyeli 22.50 nun Yaburin 18.50 ‡ 15:10: Sariyane 32.43 § 15:11: Yaburin 117.1

\* 15:12: Esayi 11.10 † 15:19: Iliri yamanan sa Gireki yamanan sogeteden komenna ma.

<sup>21</sup> A sebexi Kitabuni na kii nin, a naxa, “A fe munma fala naxanye xa singen, ne a toma nen. Naxanye munma a fe me singen, ne a famuma nen.”<sup>‡</sup>

*Siga xonla yi Poli suxu Romi yi*

<sup>22</sup> Na nan n yikalaxi sigadeni e konni.

<sup>23</sup> Koni iki, n ma wanla bata jan yamanani itoe yi. Nanara, xabu jee wuyaxi n to waxi siga feni e xontonden,

<sup>24</sup> n yi a miri n xa na liga n nema sige Sapen yamanani waxatin naxan yi. N yi waxi e to feni n nema dangue, e yi n mali n ma sigatini, n waxatidi ti e fema, n siga na yamanani.

<sup>25</sup> Koni iki, n sigama Yerusalen taani, n sa yama sarijanxin mali na.

<sup>26</sup> Amasoto a bata Masedoniya kaane nun Akaya kaane kenen, e xa e yii malan yigelitone fe ra yama sarijanxin ye Yerusalen taani.

<sup>27</sup> A e kenen nen e xa na liga, koni a donla mon yi e ma. Bayo xa siya gbetene bata Yahudiyane dinan tonone soto, siya gbetene fan lan nen e yi Yahudiyane mali e yii seene ra.

<sup>28</sup> N na yelin feni ito ra waxatin yi, n yi a tonon so e yii, n danguma nen e konni n nema sige Sapen yamanani.

<sup>29</sup> N na a kolon yati, fa fala n nema sige e konni waxatin naxan yi, n sigama Alaa Muxu Sugandixina duba kamalixin nin.

<sup>30</sup> Ngaxakedenne, n na e mafanma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli e nun Alaa Nii Sarijanxina xanuntenyani, e xa e yixodoxo, e yi Ala maxandi n xa.

<sup>31</sup> E Ala maxandi n xa alogo a xa n xunba Yudaya denkeleyatarene yii, e nun n wanla naxan kema Yerusalen taani, na xa rafan yama sarijanxin ma na yi.

<sup>32</sup> Nayi, xa Ala tin, n fama sewani nen e fema, en birin yi matabun soto en bode xon ma.

<sup>33</sup> Borne xunbenla Ala xa lu e birin xon. Amina.

## 16

*Poli a xontonna*

<sup>1</sup> E en ngaxakeden jaxalanmaan Foyibe yate muxu fapin na, naxan walima Sankire denkeleya yamaan xa.

<sup>2</sup> E a yisuxu Marigin xinli alo a lan yama sarijanxin tagi kii naxan yi, e a mali kiin birin yi a makoon na lu a ma denaxan yi. A tan yeteen bata muxu wuyaxi mali a gbengbenna n tan.

<sup>3</sup> E Pirusila nun Akila xonton, n walike bodene Alaa Muxu Sugandixin Yesu xa.

<sup>4</sup> E bata susu sayaan na n tan niina fe ra. N keden xa mi barikan birama e xa, siya gbete denkeleya yamane birin barikan birama e xa.

<sup>5</sup> Denkeleya muxun naxanye e malanma e banxini, e ne fan xonton. E n xanuntenna Epayinete xonton, naxan singe denkeleya Alaa Muxu Sugandixin ma Asi yamanani.

<sup>6</sup> E Mariyama xonton naxan walixi e xa kati!

<sup>7</sup> E Andironiki nun Yuniyasi xonton n kon kaane, nxu nun naxanye sa kasoon na. E yatexi xerane ye. E singe denkeleya Alaa Muxu Sugandixin ma n tan yee ra.

<sup>8</sup> E Anpiliyati xonton n xa, n xanuntenna Marigini.

<sup>9</sup> E Yurubani xǎntǎn n xa, en walikε bodena Alaa Muxu Sugandixin xa, e nun n xanuntenna Satakisi.

<sup>10</sup> E Apelεsi xǎntǎn naxan a yeτe yita Alaa Muxu Sugandixin gbeen na matǎon xǎn. E Arisitobulaa denbayaan xǎntǎn.

<sup>11</sup> E Herodiyon xǎntǎn, n kon kaana. E Narisisaa denbayaan muxune xǎntǎn naxanye laxi Marigin na.

<sup>12</sup> E Tirifina nun Tirifosa xǎntǎn, naxanla naxanye walima Marigin xa han! E nun n xanuntenna Perasi naxalan gbεten naxan walixi Marigin xa han!

<sup>13</sup> E Rufu xǎntǎn, Marigin naxan sugandixi, e nun a nga, naxan lu alo nga.

<sup>14</sup> E Asinkirite nun Filegon nun Herεme nun Patirobasi nun Herimasi xǎntǎn e nun en ngaxakedenna naxanye e fema.

<sup>15</sup> E Filologe nun Yuliye xǎntǎn e nun Nere nun a magilεna, e nun Olinpasi nun yama sarijanxin naxanye birin e fema.

<sup>16</sup> E bode xǎntǎn ngaxakedenya xǎntǎn sunbuni. Alaa Muxu Sugandixina yamane birin ε xǎntǎnma.

### *Marakolon dǎnxεne*

<sup>17</sup> Ngaxakedenne, n na ε mafanma, ε a liga ε yeren ma muxune fe yi naxanye muxune tagi taxunma, e yi e bira tantanni. E xaranna naxan sǎtǎxi, e na matandima. E masiga ne ra.

<sup>18</sup> Amasǎtǎ na muxu sifane mi walima en Marigina Alaa Muxu Sugandixin xan xa mumε, koni e yeτe rafa feene! E sǎntarene mayendenma e fala fajine nun e wule matǎxǎ falane ra.

<sup>19</sup> Muxun birin bata a mε a ε Alaa falan suxuma. Nayi, n sεwaxi ε fe ra han, koni n wama nεn ε xa findi xaxilimane ra ε fe fajin kolon, ε yi fe naxin matanga sǎntareyani.

<sup>20</sup> Bǎje xunbenla Ala Setana halagima nεn ε sanna bun. En Marigi Yesu xa hinan ε ra.

<sup>21</sup> N walikε boden Timǎte ε xǎntǎn e nun Lusiyusu nun Yason nun Sosipateri, n kon kaane.

<sup>22</sup> N tan, Teritiyusi nan kedini ito seβexi Pǎli xa, n fan bata ε xǎntǎn Marigin xinli.\*

<sup>23</sup> Gayi ε xǎntǎn, nxu nun denkelεya yamaan birin yatigina. Erasite, taan gbeti ramarana e nun en ngaxakedenna Kuwaratusi ε xǎntǎn.

<sup>24</sup> En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinan ε ra. Amina.

### *Ala maxandin nun Ala tantunna*

<sup>25</sup> Ala naxan nǎε ε senβε sǎε n ma Xibaru Faji raliin xǎn, e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe kawandi baan xǎn, fata na wundo feen kolonna ra naxan yi luxunxi to mi na ra,

<sup>26</sup> naxan bata mini kenenni iki nabine kitabune xǎn, fata habadan Ala yamarin na fa fala a xa rali siyane birin ma e yi denkelεya a ma, e yi a xuiin suxu,

<sup>27</sup> Ala naxan keden pe fe kolonna ra, en xa na Ala binya Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani habadan! Amina.

\* **16:22:** Teritiyusi nan Pǎli xuiin seβe a xa. Yanyina nde a wanla nan yi seβeli tiin na.

## **Kedi Singen Korēnti Kaane Ma** **Poli Alaa Falan Kedi Singena Korēnti Kaane Ma**

Poli a xerayaan sigatiin firindeni, a yi kike fu nun solomasexe raba Girekine konni Korēnti taani. A denkeleya yamaan malanna naxan folo na, na muxune yi findixi siya gbetene nan na naxanye yi suxure batuni nun.

Na waxatini Korēnti taan yi sabatixi han, fata a kunki tide firinne ra. Yulayana yi sabatixi han! Namun feene fan yi sabatixi. Fe jaxin nun son jaxin fan yi gbo. Nayi, na feene yi denkeleya yama nenēn dexon ma, ne yi e mabandunma kiin birin yi. En na a toma nen nayi fa fala na kontofili wuyaxi ti nen xeraan ma.

Poli keli xanbini na, a yi kontofili fe wuyaxi me lan men kaane denkeleya yamaan ma. Nayi, a yi kedin sebe han naanin joxon. Firin yi ne ye naxanye ramaraxi Kitabun kui. Koni a donxe firinna naxanye mi fa en yii to, ne fe falaxi Korēnti Kaane Kedine kui a Singena, keli a sora 5.9-13. E fe mon falaxi a kedin firinden kui a sora 2.3 e nun a sora 7.8. Kedi firinna naxanye Kitabun kui, ne sebexi Poli a xeraya sigatiin saxanden nin, a singen sebexi Efesi taani (a mato Korēnti Kaane Kedi Singen sora 16.8), a firinden sebexi Efesi taani hanma Masedoniya yi.

Kedi singen kui naxan sebe Korēnti kaane ma, a yelin xanbini xontonna tiye, a yi wali fajni kolonna ti Ala maxandini (1.1 han 9), Poli yi a fala men kaane xa, a e xa mayitaxunna jan naxan e tagi (1.10 han 4.21), e fe jaxin jan yamani (sora 5), e yi ba e feene raliye siya gbetene kiti sadene yi (6.1 han 11). A mon a yitama denkeleya muxune lanma e xa e fati benden nawali kii naxan yi (6.12 han 20). Na xanbi ra, a mon yi men kaane maxodin wuyaxi yabi, lan feni itoe ma:

- Futu tiina (sora 7)

- Subena fe naxan baxi saraxan na suxurene xa, e nun muxun lan a xa a yete suxu kii naxan yi lan suxure batu feene nun namun fonne ma (8.1 han 11.1)

- Denkeleya yamaan malanna nun Marigina ximenna fe (11.2 han 34)

- Alaa Nii Sarijanxina kiseene fe (sora 12 han 14)

- Faxa muxune keli fena sayani (sora 15)

Kedin najanxi xibaruna nde nan ma alo xerana wanle nun xontonne (sora 16). Dunuja kontofili feni itoe birin yi, xerana a yitama nen Yesu nxe muxune kontofili feene be e ma kii naxan yi, a a xanuntenyaan nan kiraan na naxan dangu feen birin na (sora 13).

<sup>1</sup> N tan Poli, Ala naxan xilixi a sagoni, a yi n findi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xeraan na, nxu nun en ngaxakedenna Sosaten nan ito sebema e ma.

<sup>2</sup> Nxu yi a rasiga Alaa denkeleya yamaan ma Korēnti taani, muxun naxanye bata rasarijan Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, naxanye xilixi alogo e xa findi yama sarijanxin na, e nun muxun naxanye birin Ala maxandima yiren birin yi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, e Marigina, e nun nxu fan gbeena.

<sup>3</sup> En Fafe Ala nun en Marigin Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bojɛ xunbenla fi e ma.

*Barika Birana Ala xa*

<sup>4</sup> N barikan birama Ala xa ε fe ra waxatin birin amasotɔ a bata hinanna fi ε ma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

<sup>5</sup> Amasotɔ ε feene birin bata sabati Yesu barakani, a yi ε mali falan nun ε fe kolonni.

<sup>6</sup> Amasotɔ nxɔ sereyaan bata rakamali ε yi Alaa Muxu Sugandixina fe ra.

<sup>7</sup> Nayi, Alaa kise yo mi dasaxi ε ma ε nɛma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin mame han a mini kenɛnni.

<sup>8</sup> A mɔn ε marama nɛn ken, han waxati rajanna alogo en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin nama fe yo li ε ra a Fa Lɔxɔni.

<sup>9</sup> Ala naxan ε xilixi alogo ε nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa lan ε bode ma, na tinxin.

*Mayitaxunna denkeleya yamani*

<sup>10</sup> Ngaxakedenne, n na ε mafanma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli, ε birin xa lan ε bode ma, alogo ε nama yitaxun. E findi muxu kedenna ra, ε miriyane nun ε kui feene yi findi kedenna ra.

<sup>11</sup> Amasotɔ ngaxakedenne, n bata a kolon Kilowe kon kaane xɔn, a lantareyana ε tagi.

<sup>12</sup> N waxi naxan fala feni, na ni i ra: muxuna ndee a falama e ye, e naxa, “N tan Pɔli nan fɔxɔ ra.” Bonna naxa, “N tan Apolosi nan fɔxɔ ra.” Bonna fan naxa, “N tan Piyeri nan fɔxɔ ra.” Nde gbete fan naxa, “N tan Alaa Muxu Sugandixin nan fɔxɔ ra.”

<sup>13</sup> Alaa Muxu Sugandixini taxunxin na a ra ba? Pɔli nan gbangban wudin ma ε xa ba? E rafuxi igeni Pɔli nan xili yi ba?

<sup>14</sup> N barikan birama Ala xa fa fala n mi ε sese rafuxi igeni ε tubi xinla ma fɔ Kirisipu nun Gayi

<sup>15</sup> alogo muxu yo nama a fala fa fala ε rafuxi n xinla nin.

<sup>16</sup> N bata yi Esitefana nun a kon kaane fan nafu. Koni n mi fa a kolon xa n bata muxu gbete rafu.

<sup>17</sup> Alaa Muxu Sugandixin mi n xexi, a n xa marafuun ti. A n xexi nɛn, a n xa sa Yesu a fe Xibaru Fajin nali, anu, n mi na ligama adamadiine lɔnni falane xɔn alogo Alaa Muxu Sugandixin faxa wudin\* sɛnben nama ba a ra na yi.

*Xaxilimayaan nun xaxilitareyana*

<sup>18</sup> Yesu faxa fena wudin ma, na findixi xaxilitareyaan nan na muxune xa naxanye halagima. Koni Ala en tan naxanye rakisima, a findixi Ala sɛnben nan na en tan xa.

<sup>19</sup> Ito nan sɛbɛxi Kitabun kui: “N fe kolonne fe kolonna kalama nɛn, n yi xaxilimane xaxilimayani fu.”†

<sup>20</sup> Fe kolonna minɛn yi? Sariya karamɔxɔn minɛn yi? Waxatini ito muxu lɔnnixin minɛn yi? Dunuɲa muxune nun e fe kolonna mi Ala kolonxi a fe kolonni. Ala mi dunuɲa fe kolonna findixi daxuyaan na ba?

<sup>21</sup> Amasotɔ Alaa fe kolonna mi tinxi dunuɲa muxune xa Ala kolon e fe kolonni. A Ala kenɛnxi nɛn a xa muxu denkeleyaxine rakisi kawandini ito xɔn naxan luxi alo daxuyana yamaan xa.

<sup>22</sup> Yahudiyane taxamasenne maxɔdinma, Girɛkine fe kolonna fenma.

\* **1:17:** Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Yesu sayaan findixi **sɛnben** nan na naxan habadan nii rakisin fima muxune ma. Yesu gbangban wudin naxan ma, na bata findi kisin taxamasenna ra. † **1:19:** Esayi 29.14

<sup>23</sup> Koni Alaa Muxu Sugandixin gbangban feen wudin ma, en na nan ma fe kawandi bama. Yahudiyane mi tinma na nan me, e nun daxuyaan na a ra siya gbetene xa.

<sup>24</sup> Koni Ala bata naxanye xili, xa a findi Yahudiyana na hanma Girɛkina, Alaa Muxu Sugandixin findixi Ala senben nun a fe kolonna nan na, na kanne xa.

<sup>25</sup> Amasoto hali Alaa fena ndee nun daxuyaan maliga, na daxuyaan dangu muxune fe kolonna ra. Hali Alaa fena ndee nun senbetareyaan maliga, na senbetareyaan gbo muxune senben xa.

<sup>26</sup> Ngaxakedenne, e miri a ma, e yi findixi muxun sifan naxanye ra Ala e xilixi waxatin naxan yi. Fe kolon wuyaxi mi yi e ye adamadiine ye ra yi. Senbema wuyaxi mi yi e ye, denbaya barakaxi wuyaxi mi yi e ye.

<sup>27</sup> Koni naxan ma fe findixi daxuyaan na dunuja muxune xa, Ala na nan sugandixi a xa fe kolonne rayagi. Naxan findixi senbetaren na dunuja muxune xa, a na nan sugandixi alogo a xa senbeman rayagi.

<sup>28</sup> Dunuja muxune yoxi naxan ma, e yi a rajaxu, e yi a bote raba, e mi naxan yatexi se ra, Ala na nan sugandixi a xa dunuja se yatexine halagi.

<sup>29</sup> Nayi, adamadi yo mi na e a yete matoxe Ala yetagi.

<sup>30</sup> Koni Ala bata e kafu a Muxu Sugandixin Yesu ma, a yi a findi en ma fe kolonna ra fata Ala ra, e nun en ma tininna nun sarijanna nun xunbana.

<sup>31</sup> Nanara, a sebexi Kitabun kui, a naxa, "Xa muxun naxan a yete matoxoma, a xa a yete matoxo Marigin fe ra."<sup>‡</sup>

## 2

### *Yesu gbangban feen wudin ma*

<sup>1</sup> Ngaxakedenne, n to fa e fema n xa fa Alaa fe sereyaan ba e xa, n mi fala tilinxi ti e xa fe kolonni.

<sup>2</sup> Amasoto n na a ragidi nen fa fala n nama fefe kolon e tagi, fo Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe, naxan gbangban wudin ma.

<sup>3</sup> Nanara, n yi e fema senbetareyani, n yi xuruxurunma gaxuni.

<sup>4</sup> N yi xaranna nun kawandin naxan tima, n mi yi katama muxune mabandundeni adamadiine fe kolonna xan xon, fo Alaa Nii Sarijanxin senbena,

<sup>5</sup> alogo e nama denkeleya adamadiine fe kolonna ma, fo Ala senbena.

### *Alaa fe kolonna*

<sup>6</sup> Anu, naxanye denkeleyaan bata koxo, nxu ne xaranma fe kolonna nde ma. Koni dunuja ito fe kolonna mi a ra, hanma dunuja kuntigine\* gbeena, naxanye halagima.

<sup>7</sup> Nxu tan Alaa fe kolonna wundo feen nan yebama, naxan yi luxunxi, koni Ala bata yi naxan nagidi en ma en ma binyena fe ra, benun dunuja xa da.

<sup>8</sup> Dunuja kuntigi yo mi na fe kolonna kolonxi. Xa e yi a kolon, e mi yi Marigin binyen kannna gbangbanje wudin ma nun.

<sup>9</sup> Koni alo a sebexi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa,

"Ala feen naxan yitonxi a xanu muxune ye ra, ye en munma na to, tunla munma na me, muxun xaxinla munma na ye to."<sup>†</sup>

<sup>‡</sup> 1:31: A mato Yeremi 9.22-23 kui. \* 2:6: Yanyina nde Pali falan tima *dunuja kuntigi* jaxine nan ma e nun Setana yinnan naxanye na kuntigine jaxine senben binla ra. † 2:9: A mato Esayi 64.3 kui.

<sup>10</sup> Koni Ala bata a makenen en tan xa a Nii Sarijanxin barakani. Alaa Nii Sarijanxin feen birin bunna fenma hali Alaa fe tilinxine.

<sup>11</sup> Amasotɔ nde muxune ye naxan nɔɛ muxun kui feen kolonje, ba a yete nii yi feen na naxan na kanna fatini. Na kiini, Alaa Nii Sarijanxin nan fan Alaa feene birin kolon.

<sup>12</sup> En mi dunuja ito xaxinla xan sotɔxi, koni fo Alaa Nii Sarijanxina, Ala naxan nafaxi, alogo Ala seen naxanye birin fixi en ma, en xa ne kolon.

<sup>13</sup> Nxu na feene nan falama, naxanye mi findixi muxune fe kolonne xaranne ra, koni fo Alaa Nii Sarijanxina xaranna. Nxu Alaa Niina feene yebama na kanna nan xa, na niin naxan yi.

<sup>14</sup> Koni Alaa Nii Sarijanxin mi muxun naxan yi, na kanna mi Alaa Niina feene suxe mumɛ. Daxuya feene nan ne ra a yee ra yi, a mi nɔɛ e famunje. Amasotɔ Alaa feene kolonma a Nii Sarijanxin nan xɔn.

<sup>15</sup> Alaa Nii Sarijanxin muxun naxan bɔɔje yi, na kanna nɔɛ feene birin tagi rabe nen, koni muxu yo mi nɔɛ na kanna feene kolonje.

<sup>16</sup> Amasotɔ, a sebɛxi Kitabuni, a naxa, “Nde nɔɛ Marigina miriyane kolonje alogo a xa a kawandi a yi a rakota?”<sup>‡</sup> Koni en tan, Alaa Muxu Sugandixina miriyana en yi.

### 3

#### *Alaa walikene fe*

<sup>1</sup> Ngaxakedenne, n mi yi nɔɛ falan tiye ε xa alo muxun naxanye kɔxɔxi Alaa feene yi, koni alo dunuja muxune alo muxun naxanye diijɔreyani Alaa Muxu Sugandixina feene yi.

<sup>2</sup> N bata xaranna fi ε ma naxan luxi alo xijje igena, donse xɔdexen mi yi a ra, bayo ε mi yi nɔɛ a rasuxe. Koni hali iki, ε mi a nɔɛ singen.

<sup>3</sup> Amasotɔ ε mɔn luxi nen alo dunuja muxune. Bayo xɔxɔlonyaan nun lantareyana ε tagi. Na mi a yitaxi ba fa fala a dunuja muxune nan ε tan na naxanye sigan tima alo adamadiin bonne?

<sup>4</sup> E tan nde keden na a fala, a naxa, “N tan, Pɔli nan gbee n na,” boden yi a fala, a naxa, “N tan, Apolosi nan gbee n na,” adamadiyaan feene xa mi ne ra ba?

<sup>5</sup> Nde Apolosi ra? Nde Pɔli ra? Alaa walikεen nan tun nxu tan na, naxanye ε malixi ε denkelɛya. Birin a wanla rakamalima nen Marigin naxan soxi a yii.

<sup>6</sup> N sansiin si nen, Apolosi nan yi a ige sama, koni Ala nan a rasabati.

<sup>7</sup> Na kiini, sese mi sansiin si muxun nun a ige sa muxun na fo Ala naxan a rasabatima.

<sup>8</sup> Sansiin si muxun nun a ige sa muxun birin lan, Ala ne keden kedenna birin saranma nen lan e wanla yaten ma.

<sup>9</sup> Amasotɔ nxu findixi walikene nan na, naxanye nun Ala walima. E tan findixi Alaa xεen nan na, xanamu, Alaa banxina.

<sup>10</sup> Ala bata a ragidi n ma a hinanni, n yi wali a xa alo banxi tiin naxan fatan, n yi banxin beten sa. Iki, muxu gbete bata banxin ti na fari. Koni fo birin xa a liga a yeren ma na banxin ti feni.

<sup>11</sup> Amasotɔ banxi tiin mi nɔɛ banxi beten saxin maxete, bayo a bata yelin beten se. Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan a beten saxin na.

<sup>12</sup> Koni, xa muxu yo banxin ti na beten saxin fari, a xema banxin ti, hanma gbeti daxina, hanma bɔxɔ bun nafunle, hanma wudina, hanma sexena,

<sup>‡</sup> 2:16: Esayi 40.13



<sup>13</sup> birin wali xonna makεnenma nen Yesu Fa Loxoni. Amasoto teen nan fama, na yi muxun birin wali funfun mayita, xa a fan, xa a mi fan.

<sup>14</sup> Xa muxun wanla nde ke teen mi naxan halage, na kannna na saranna sotama nen.

<sup>15</sup> Koni xa muxun wali xonna gan, a bata bono na yi. A yeteen kisima nen, koni a luma nen alo muxun na dangu teen xun ma.

<sup>16</sup> E mi a kolon ba, fa fala a e findixi Ala Batu Banxin nan na, Alaa Nii Sarijanxin daxonena?

<sup>17</sup> Nanara, xa muxu yo Ala Batu Banxin kala, Ala na kannna halagima nen. Amasoto Ala Batu Banxin sarijan, e tan yeteen nan Ala Batu Banxin na.

<sup>18</sup> Nanara, muxu yo nama a yete mayenden. Xa muxuna nde e tagi naxan a mirima fa fala a fe kolonna nan a tan na dunuja muxune yee ra yi, a yi lan nen, na kannna xa a yete yate xaxilitaren na, alogo a xa findi fe kolonna yatin na.

<sup>19</sup> Amasoto dunuja fe kolonna findixi daxuyaana nan na Ala yee ra yi, alo a sebexi Kitabun kui kii naxan yi, a naxa, "Ala xaxilimane suxuma e yetena kotene nan xon."\*

<sup>20</sup> A man naxa yire gbete yi, "Marigin fe kolonne miriyane kolon fe fuune nan na."†

<sup>21</sup> Nanara, muxu yo nama a kanba adamadiine yi sonon! Amasoto e tan nan gbee itoe birin na:

<sup>22</sup> Poli yo, Apolosi yo, Piyeri yo, dunuja ito yo, siimayana hanma faxana, waxatini ito hanma naxan fama, e gbeen nan e birin na,

<sup>23</sup> koni Alaa Muxu Sugandixin nan fan gbee e tan na, Ala nan fan gbee Yesu ra.

## 4

### *Yesu a xerane*

<sup>1</sup> Na kui, muxune xa nxu yate Alaa Muxu Sugandixina walikene nan na, Ala wundo feene taxuxi naxanye ra.

<sup>2</sup> Nba, tinxinna nan maxodinxi walikene ma.

<sup>3</sup> Na mi fefe ra n tan xa, xa e tan n yalagi hanma adamadiine kiti sadena nde. N tan yeteen mi noe n yete yalage,

<sup>4</sup> bayo n xaxinla mi n yalagixi. Koni na mi a lige a n tinxin, bayo Marigin nan n makitima.

<sup>5</sup> Nanara, e nama kitin sa benun a waxati saxin xa a li, benun Marigin xa fa, naxan dimin fe luxunxine raminima kenenni, a yi boje yi feene makenen. Nayi, birin a binyen sote Ala yii.

<sup>6</sup> Ngaxakedenne, n na feene birin falaxi n yete nun Apolosi ma e tan nan ma fe ra alogo nxo misaala xa sandani ito bunna yita e ra fa fala "E nama dangu fe sebexine ra." E yi waso ayi, e muxune rafisa e bode xa.

<sup>7</sup> Nanse i tan danguxi bodene ra? Nanse i yii, naxan mi soxi i yii? Xa a soxi i yii nen, nanfera i fa i yete matoxoma alo i tan yeteen nan a sotoxi?

<sup>8</sup> E bata wasa sinma! E bata findi nafulu kanne ra sinma! E bata findi mangane ra, hali nxu tan mi naxan sotoxi. A yi rafanje n ma e xa findi mangane ra yati alogo nxu fan xa findi a ra e xon.

<sup>9</sup> Amasoto n yengi yi a ma fa fala Ala bata nxu tan xerane lu xanbin na alo muxu suxin naxanye yalagixi e xa faxa yamaan yee ramaxa seen na, nxu to bata findi mato seen na dunuja muxune birin yetagi e nun malekane.

\* 3:19: A mato Yuba 5.13 kui. † 3:20: Yaburin 94.11

<sup>10</sup> Daxun nan nxu tan na Alaa Muxu Sugandixina fe ra. Koni xaxilimaan nan ε tan na Alaa Muxu Sugandixini. Senbe mi nxu tan na, koni ε tan, senbena ε tan na. E tan binyaxi, koni nxu tan yarabixi.

<sup>11</sup> Kamena nxu suxuma han iki yeteni e nun min xɔnla nun marabenna. Nxu jaxankataxi, sigatiin nan fa nxu ra.

<sup>12</sup> Nxu taganma wale nxu yiine ra. E na nxu danga, nxu duba e xa. E na nxu besenxɔnya, nxu limaniya.

<sup>13</sup> E na nxu mafala, nxu tan yi e ralimaniya. Nxu bata findi dunuɲa jama bɔxɔn daxin na alo se xɔsixine han iki.

<sup>14</sup> N mi ito sebeɣi ε ma alogo n xa ε rayagi, koni alogo n xa ε rakolon alo n xanunten diine.

<sup>15</sup> Amasɔto hali karamɔto wuli fu yi tixi ε yeε ra nun naxanye ε xaranma Alaa Muxu Sugandixina fe ma, fafe keden peen nan ε xa. Amasɔto n bata findi ε fafe ra Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe yi, n Yesu a fe Xibaru Fajin nali ε ma.

<sup>16</sup> Nanara, n na ε mafanma, ε xa n naliga.

<sup>17</sup> N Timote rasigama ε ma na nan ma. N nafan diin nan a tan na e nun toɣondiya muxuna Marigina fe yi. A n ma kirane rabirama ε ma nen Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi, n denkeleya yamane birin xaranma naxanye ma yiren birin yi.

<sup>18</sup> E tan ndee ε yete yigboma, a n mi fa fama ε fema sɔnɔn.

<sup>19</sup> Koni xa Marigin tin, n fama nen ε fema iki sa. Nayi, n fama nen na muxu wasoxine senben kolondeni, hali e falan gbansanna mi a ra.

<sup>20</sup> Amasɔto falan xa mi Alaa Mangayaan na, fo senbena.

<sup>21</sup> Nanse rafan ε ma? N xa fa bosaan na ε yeε ra? Hanma xanuntenyaan nun limaniyana?

## 5

### *Yalunyana fe*

<sup>1</sup> Nba, e a falama fa fala a muxuna ndee yanga suxuni ε tagi. Na yanga suxu kiin jaxu kati, hali denkeleyatarene mi na jɔxɔnna ligama. Muxuna nde bata a nga xuri tongo.

<sup>2</sup> Hali na, ε mɔn ε wasoma! A yi lan nun, ε xa sunu na ma, muxun naxan na fe sifan ligaxi, ε yi na ba ε tagi.

<sup>3</sup> Hali n gbindin mi ε fema koni n xaxili ε xɔn. Muxun naxan bata na fe sifan liga, n bata yelin na kanna yalage alo n nema yi ε fema.

<sup>4</sup> E na ε malan Marigi Yesu xinli, n fan xaxili ε xɔn ma, Marigi Yesu senben fan ε xɔn ma,

<sup>5</sup> na waxatini, ε na kanna kedi ε tagi, a lu Setana yii, alogo a fati benden nafan feene xa kala, a niin yi kisi Marigin Fa Lɔxɔni.

<sup>6</sup> E yete matɔxɔn mi fan mume! E mi a kolon ba, fa fala a “Buru rate sena” ndedi nan buru fujin birin natema?”

<sup>7</sup> Nayi, ε yete rasarijan! E haken ba ε tagi naxan luxi ε yeε alo buru rate se fonna buru xunni. E lu alo buru nen naxan mi basanxi se gbete ra. Amasɔto

\* **5:6: buru rate sena:** Lebenna na a ra naxan burun nagboma ayi.

Alaa Muxu Sugandixin bata faxa en xa alo Halagi Tiin Dangu Loxon† saraxa yexena.‡

8 Nayi, en xa na sanla raba a kiini. En nama a liga buru rate se fonna ra naxan luxi alo maranaxun nun fe jaxina. Koni en xa a liga alo buru rate seen mi basanxi burun naxan na, sarijanna nun jondini.§

9 N na a sebe nen e ma n ma kediri kui, a e nama e nun yanga suxune malan.

10 Koni n mi a falaxi dunuja ito muxune xan ma fe ra, naxanye yanga suxuni, hanma milantenne hanma kansun tiine hanma suxure batune. Xa a yi na kii nin nun, fo e mini dunuja yi feu!

11 Iki, n na a sebema e ma fa fala, muxun naxanye bata e yete findi denkeleya muxune ra, koni e lu yanga suxuni, hanma milantenyana, hanma suxure batuna, hanma nafigiyaana, hanma dolol minna hanma kansun tina. Hali e nun ne nama e yii malan donse dondeni.

12 Anu, n tan ma wali mi a ra, n yi denkeleyatarene makiti. Koni e tan xa mi lan e yi denkeleya yamaan muxune makiti ba?

13 Ala nan denkeleyatarene kitine bolonma. A sebexi Kitabuni, a naxa, “E xa muxu jaxin kedi e tagi.”\*

## 6

### *Kitina ngaxakedenmane tagi*

1 Xa yengen muxu firinna tagi denkeleya yamani, nanfera e tinma na kitin xa sa tinxintarene tagi, benun a xa sa yama sarijanxin tagi?

2 E mi a kolon ba, fa fala yama sarijanxin dunujaa kitin sama nen? Nba, xa e dunuja kitine sama nen, nanfera e mi noe fe xuridine kitin se?

3 E mi a kolon ba fa fala a en tan nan malekan makitima? En fa taganye dunuja ito feene ma nayi ba?

4 Nba, xa yengene e tagi dunuja feene ma, e muxune doxe kitisane ra nayi naxanye mi binyaxi denkeleya yamaan tagi ba?

5 N na e yagi feen nan falama nayi. Na bunna neen ba, fa fala fe kolon yo mi e tagi naxan noe denkeleya muxu firinna tagi kitin se?

6 Koni denkeleya muxuna nde bata a ngaxakedenma nde xili kitini denkeleyatarene konni denkeleyatarene yee xori!

7 Xa kitine e tagi, bonon nan na ra. Benun na xa liga, a mi yi lan ba, e xa tin tinxintareyaan yi liga e ra nayi? Nayi, e mi yi lan ba, e tin kansunna ma?

8 Koni e tan yeteen nan tinxintareyaan ligama, e yi e ngaxakedenmane yii seene kansun.

9 E mi a kolon ba fa fala tinxintarene mi keen sotoma Alaa Mangayani? E nama e yete mayenden. Yanga suxune hanma suxure batune hanma yalundene hanma xemmen naxanye kafuma e bode ma,

10 hanma mujadene hanma milantenne hanma dolol minne, hanma nafigine, hanma kansun tiine, ne sese mi keen sotoma Alaa Mangayani.

11 E tan ndee yi na kii nin nun, koni e yulubine bata xafari, e rasarijan, e yi findi muxu tinxinxine ra en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli a Nii Sarijanxin barakani.

† 5:7: *Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla*: Nabi Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa koe kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xorjyaan 12.1-13 kui. ‡ 5:7: A mato Xorjyaan 13.7 nun 12.21 kui. § 5:8: A mato Xorjyaan 12.15-20 nun Sariyane 16.3 kui. \* 5:13: Sariyane 17.7

*Ɛ Ala birya Ɛ fati bɛndɛni*

<sup>12</sup> Ɛ a falama nɛn, Ɛ naxa, “Feen birin daxa n tan xa.” Koni tɔnɔ mi feen birin na. Ɛ naxa, “Feen birin daxa n tan xa.” Koni n tan mi tinɲɛ luyɛ sese a konyiya bun.

<sup>13</sup> Ɛ mɔn a falama, Ɛ naxa, “Kuiin nan gbee donseen na, donseen nan fan gbee kuiin na.” Koni Ala e firinna birin halagima nɛn. Muxun fati bɛndɛn mi rafalaxi yanga suxun xan xili yi bayo Marigin nan gbee fati bɛndɛn na, e nun Marigin fan fati bɛndɛn nan xa.

<sup>14</sup> Ala bata Marigin nakeli sayani, a en tan fan nakelima nɛn a sɛnbɛni.

<sup>15</sup> Ɛ mi a kolon ba fa fala a Ɛ fati bɛndɛn findixi Alaa Muxu Sugandixin fati bɛndɛn yirena nde nan na? Nayi, n lan n xa Marigin fati bɛndɛn din yalunden fatin na ba? Ɛn-ɛn de!

<sup>16</sup> Ɛ mi a kolon ba fa fala xɛmɛn naxan nun ɲaxalan yalunden kafuma, a ne bata findi fati bɛndɛ kedenna ra? Na ma, a sɛbɛxi Kitabuni: Ne firinna bata findi fati bɛndɛ kedenna ra.\*

<sup>17</sup> Koni naxan a yetɛ tugunma Marigin na, na nun Marigin findima nɛn kedenna ra.

<sup>18</sup> Ɛ gi yanga suxun bun. Muxun yulubi gbɛtɛn naxanye ligama ne mi a fati bɛndɛni, koni muxun naxan yangan suxuma na yulubin ligama a yetɛ fati bɛndɛn nan xili ma.

<sup>19</sup> Ɛ mi a kolon ba fa fala Alaa Nii Sariɲanxin Batu Banxin nan Ɛ fati bɛndɛn na, Niin naxan Ɛ yi, Ala naxan fixi Ɛ ma? Ɛ gbee mi Ɛ fati bɛndɛn na.

<sup>20</sup> Amasɔtɔ a Ɛ xunbaxi sare xɔdɛxɛn nan na. Nayi, Ɛ Ala birya Ɛ fati bɛndɛni.

**7***Futu feen maxɔdinna*

<sup>1</sup> Ɛ naxan falaxi Ɛ kɛdin kui, en fa na ma fa fala xa a lan xɛmɛn nama ɲaxanla tongo.

<sup>2</sup> Anu, yanga suxun to bata gbo ayi, a lan xɛmɛn birin xa ɲaxalan keden futu a yetɛ xa. Xɛmɛn birin ma ɲaxalan xa lu a yii, ɲaxanla birin ma xɛmɛ yi lu a yii.

<sup>3</sup> Xɛmɛn lan a xa naxan liga a ɲaxanla xa, a xa na liga a xa. ɲaxanla fan na kii nin a xɛmɛn xa.

<sup>4</sup> ɲaxanla sago mi a yetɛ fati bɛndɛni fɔ a xɛmɛna. Na kiini, xɛmɛn fan sago mi a yetɛ fati bɛndɛni fɔ a ɲaxanla.

<sup>5</sup> Ɛ nama tondi Ɛ bode ra fɔ xa Ɛ firinna bata waxatina nde sa lan na fe ma alogo Ɛ xa lu Ala maxandɛ. Na xanbi ra, Ɛ mɔn yi lu Ɛ bode ra alogo Setana nama Ɛ ratantan Ɛ yetɛ suxutareyaan xɔn.

<sup>6</sup> N tinxi naxan ma n na nan falama na ra. A mi findixi yamarin xan na.

<sup>7</sup> N yi wama nɛn, birin xa findi ɲaxalan dɔxɔtaren na alo n tan, koni birin nun a kiseen na a ra Ala xɔn. Nde na ito sɔtɔ, nde fan yi nde gbɛtɛ sɔtɔ.

<sup>8</sup> Nba, naxanye mi futun bun e nun kaɲa gilene, n ni ito nan falama ne fe yi. A lan e xa lu e danna alo n tan.

<sup>9</sup> Koni xa e mi nɔɛ e yetɛ suxɛ, a lan nɛn e xa lu futun bun, amasɔtɔ na fisa benun e xa lu kunfa gbɛeni.

<sup>10</sup> Nba, naxanye futun bun, n yamarini ito fima ne nan ma fe ra. N tan mi a ra fɔ Marigina. ɲaxanla nama a mɛ a xɛmɛn na.

\* **6:16:** Dunuɲa Fɔlɔn 2.24

11 Xa a a me a xemen na, a nama doxo xeme gbete xon. Xanamu, e nun a xemen tagin xa yiton. Xemen fan nama a jaxanla rame.

12 N ni ito nan falama muxun bonne xa. N tan nan a falama, Marigina falan mi a ra. Xa jaxalan denkeleyatarena nde xeme denkeleyaxina nde yii, xa jaxanla tin a e xa lu e bode ra, a mi lan xemen yi a me a ra.

13 Xa jaxalan denkeleyaxina nde doxi xeme denkeleyatarena nde xon, xa xemen tin a e xa lu e bode ra, a mi lan jaxanla yi a me a ra.

14 Amasoto xeme denkeleyataren bata rasarijan a jaxanla xon. Na kiini jaxalan denkeleyataren fan bata rasarijan a xeme denkeleyaxin xon. Xa na mi yi a ra nun, e diine yi findima nen muxu sarijantarene ra, anu jandin naxan na e rasarijanxi.

15 Koni xa denkeleyataren waxi a me feni a xemen na hanma a jaxanla ra, a lu a xa siga. Denkeleya muxun mi fa xidixi nayi a na findi xemen na hanma jaxanla. Amasoto Ala en xilixi boje xunbenla nin.

16 Amasoto i tan jaxanla, i a kolonma di, xa i noe i ya xemen nakise? I tan xemena, i a kolonma di, xa i noe i ya jaxanla rakise?

### *Birin xa lu Ala fe ragidixini*

17 Ba na ra, birin xa lu a kiini alo Marigina a ragidixi a ma kii naxan yi Ala a xili waxatin naxan yi. N yamarini ito nan soxi denkeleya yamane birin yii.

18 Alo misaali itoe: Xa xemena nde yi banxulanxi Ala a xili waxatin naxan yi, a nama a banxulanyaan luxun. Koni xa nde gbete mi yi banxulanxi benun Ala xa a xili, a nama tin sonon, a xa banxulan.

19 Amasoto xa i banxulanxi, xa i mi banxulanxi, fefe mi na ra fo i xa Alaa yamarine nan suxu.

20 Birin xa lu a kiini alo a yi kii naxan yi benun Ala xa a xili.

21 Ala i xili waxatin naxan yi, xa konyin nan yi i tan na, i nama xamin na ra. Koni xa i noe feren sote i xoroaya, na liga.

22 Amasoto Marigin bata konyin naxan xili, Marigina xoron nan na ra. Ala bata xoron naxan xili, na fan bata findi a Muxu Sugandixina konyin na.

23 Ala e saraxi sare xodexen nan na. E nama findi adamadiine konyine ra.

24 Ngaxakedenne, e keden kedenna birin xa lu e kiini Ala yetagi alo e yi kii naxan yi benun Ala xa e xili.

### *Muxun naxanye mi futun bun e nun kana gilene fe*

25 Muxun naxanye mi futun bun, e naxan sebexi ne fe ra, en fa na ma. Marigina yamarin xa mi ito ra, koni Ala to bata n findi tinxin muxun na a kininkininni, n na n ma miriyaan nan falama.

26 Toro waxatini ito yi, a lan nen muxun xa lu alo a kii naxan yi.

27 Xa jaxanla i yii, i nama kata fa fala i xa a bejin. Xa jaxalantare kannan i ra, i nama jaxanla fen.

28 Koni xa i futun ti, yulubin mi na ra. Xa sungutunna doxo xeme taa ra, yulubin mi na ra. Koni naxanye futun tixi, ne toro wuyaxi sotoma nen e dunu ya yi gidini, n waxi n xa ne masiga e ra.

29 Ngaxakedenne, n naxan ma, na ni ito ra. Waxatin mi fa xunkuya sonon. Folo iki ma, jaxalan kanne xa lu alo jaxalan mi e yii.

30 Muxun naxanye wugama, e xa liga alo e mi yi wugama. Muxun naxanye sewaxi, e xa liga alo e mi yi sewaxi. Naxanye bata saren so, ne xa liga alo e mi se ramarama.

31 Muxun naxanye dunu ya seene rawalima, e xa liga alo e mi tonso sotoma e yi. Amasoto dunu ya ito danguma nen.

<sup>32</sup> Nba, a xɔli n ma nen ε xa xɔɔya xaminna birin ma. Naxalantare kanna a jɔxɔ luma Marigina wanla nan tun xɔn alogo a xa Marigin nan kenɛn.

<sup>33</sup> Koni jaxalan kanna a jɔxɔ luma dunuɓa feene nan xɔn alogo a xa a jaxanla kenɛn.

<sup>34</sup> Nayi, a feene yitaxunxin na a ra. Naxanla naxan fan mi futuxi hanma sungutunna, ne jɔxɔ luma Marigina wanle nan tun xɔn alogo e xa findi Ala gbeen na fati bendɛn nun niini. Koni jaxanla xeme kanna, na a jɔxɔ luma dunuɓa feene nan xɔn, alogo a xa a xemen kenɛn.

<sup>35</sup> N na falama ε xa ε mali feen nan na. N mi kataxi, n xa ε raxɔɔ. Koni n waxi a xɔn ma nen ε xa lu fe fajine nan fari naxanye lanxi, alogo ε xa lu biraxi Marigin nan tun fɔxɔ ra.

<sup>36</sup> Xa banxulanna bata jaxanla masuxu, a yi a miri a a sungutunna tɔɔma nen, xa a fa fori, a mi a dɔxɔ. Xa a waxi a dɔxɔ feni, nayi a xa a waxɔn feen liga, a mi yulubi ligaxi na yi.

<sup>37</sup> Koni xa xemena a ragidi a bɔɓɓeni, karahan mi naxan na, a a nama sungutunna dɔxɔ, a mɔn nɔe a yete suxe, fe fajin nan na fan na.

<sup>38</sup> Na ma, naxan bata a gbeen futu, na bata fe fajin liga, koni naxan mi a gbeen futuxi, na bata fe fajin liga dangu bonna ra.

<sup>39</sup> Naxanla xa dɔxɔ a xemen xɔn han a xemen yi faxa. Koni xa a xemen faxa, a bata xɔɔya nayi, a nɔe dɔxe nen gbete xɔn ma naxan nafan a ma. Koni a xa findi Marigin gbeen nan na.

<sup>40</sup> Koni n ma miriyani, sewana a xa, xa a lu a kiini. N laxi a ra mɔn, fa fala Alaa Niina n fan yi.

## 8

### *Suben naxan nalixi suxuren ma*

<sup>1</sup> E naxan sebexi subena fe yi naxan bata rali suxurene ma, en fa na ma. Fe kolonna en birin yi. Fe kolonna muxun findima wasoden nan na, koni xanuntenyaan maliin nan tima.

<sup>2</sup> Muxun naxan a mirima fa fala a fe kolon, na mi fe kolon alo a lan a xa a kolon kii naxan yi.

<sup>3</sup> Koni muxun naxan bata Ala xanu, Ala na kanna kolon.

<sup>4</sup> Nanara, donseen naxan bata rali suxurene ma, en fa na nan ma fe falama. En na a kolon fa fala suxuren mi findixi sese ra dunuɓa yi. Ala keden peen na a ra.

<sup>5</sup> Hali batu se wuyaxi to bɔxɔ xɔnna nun kore xɔnna fari, muxun naxanye ma a “alane,” hali “ala” wuyaxi nun “marigi” wuyaxi yi na nun,

<sup>6</sup> Koni en tan mabinni, Ala keden peen na a ra. A tan nan en fafe ra naxan seen birin daxi. En na en ma dunuɓa yi gidin ligama a tan nan xa. Marigi keden peen na a ra, Yesu Alaa Muxu Sugandixina. Seen birin daxi a tan nan baraka yi. En na en ma dunuɓa yi gidin ligama a tan nan baraka yi.

<sup>7</sup> Koni muxun birin mi ito kolon. Muxuna ndee bata dari suxure kii feene ra. Hali iki, e nɛma donse sifani ito donɓe, e yengi luma a xɔn ma nen a e suxuren kiseen nan donma. E xaxili kobin fan e yalagima, a e xɔsi.

<sup>8</sup> Koni donseen mi en masoma Ala ra. Xa en na a don, en mi bɔnɔma sese yi. Xa en mi a don, en mɔn mi tɔnɔ yo sɔtɔma.

<sup>9</sup> Koni hali feene liga feen xɔɔyaan to ε yi, ε a liga ε yeren ma, ε nama na muxune bira yulubini naxanye munma senbe sɔtɔ denkeleyani.

<sup>10</sup> Amasōtō muxun naxan senbe mi gbo denkeleyani feni ito yi naxan xaxinla kobi, xa na i tan fekolonna li i dege suxure banxini, na mi na fan nawekile a fan yi suxure kii donseen don ba?

<sup>11</sup> Nba, na muxun naxan munma senbe sōtō denkeleyani, Alaa Muxu Sugandixin faxaxi naxan xa, na halagima nen i tan fekolonna xōn ma na yi.

<sup>12</sup> Nba, ε na haken liga i ngaxakedenna ra na kiini, i yi a xaxili kobin natantan, i mōn yulubin ligama Alaa Muxu Sugandixin na na haken nan xōn.

<sup>13</sup> Nanara, xa donsena a ligε ngaxakedenna yi bira yulubini, n tan fan mi fa na suben donjε sōnōn mume, alogo n nama a bira yulubini!

## 9

### *Feen naxanye lan xerane ma*

<sup>1</sup> Xōrō mi n tan na ba? Xera mi n tan na ba? N tan mi en Marigi Yesu toxi ba? N wali xōnna xa mi ε tan na Marigini ba?

<sup>2</sup> Hali bonne mi n kolon xeraan na, koni fō ε tan xa a kolon nen! Bayo ε tan to bata denkeleya, na findixi n ma xerayaan taxamasenna nan na Marigini.

<sup>3</sup> N na n xōnbama falani itoe ra n tōjεε muxune nan xa.

<sup>4</sup> N naxa, nxu mi daxa nxu xa nxu dege nxu yi nxu min?

<sup>5</sup> Nxu mi daxa, nxu fan yi denkeleya jaxanla nde futu ba, a yi siga nxu fōxō ra sigatini alo xeraan bonne nun Marigin xunyene nun Piyeri a ligan kii naxan yi?

<sup>6</sup> Nxu nun Baranabasi nan tun daxa ba, nxu wali donse feen na?

<sup>7</sup> Sofaan mundun a yeε goronna tongε a sofa wanli? Nde wudin siyε, a mi a bogine don? Nde xuruseene rabε a mi e nōnōn min?

<sup>8</sup> N ma falani ito findixi adamadiine miriyaan gbansanna nan na ba? Sariya Kitabun fan mi na fe kedenna xan falaxi ba?

<sup>9</sup> Amasōtō, a seβexi Musaa Sariya Kitabun kui, a naxa, "I na jingen ti malo bodonna ra, i nama a deen xidi."\* Ala a jōxō luxi jingene nan gbansan xōn ma ba?

<sup>10</sup> A mi ito falaxi en tan xan ma fe ra ba? Di, ito seβexi en tan nan ma fe ra yati. Xεε biin neen xεen bima, malo xaban neen maala xabama, e yigi saxi se xabaxine yitaxunna nan ma.

<sup>11</sup> Nxu tan to bata sansin woli ε tagi naxan findixi Alaa feene ra, xa nxu fati benden mali seen sōtō ε yii, na jaxu ba?

<sup>12</sup> Xa a daxa ε xa bonne mali seni itoe ra, a mi daxa nxu tan xa dangu ne ra ba? Anu, nxu tan mi sariyani ito rawalixi. A makuya na ra. Nxu bata dija feen birin ma alogo sese nama Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin madigan.

<sup>13</sup> ε mi a kolon ba, fa fala a muxun naxan walima Ala Batu Banxini, na a donseen sōtōma Ala Batu Banxin nin? Naxanye saraxane bama, ne e gbeen sōtōma saraxan nin.

<sup>14</sup> Marigina en yamarixi na kii nin fa fala naxan Yesu a fe Xibaru Fajin nalima, na xa a balon sōtō na xōn ma.†

<sup>15</sup> Koni n tan mi sariyani ito sese rawalixi. N mōn mi ito seβexi ε ma ε xandi feen xan ma iki. A rafanjε n ma n xa faxa benun n kanba xunni ito xa ba n yii.

\* 9:9: Sariyane 25.4 † 9:14: A mato Matiyu 10.10 nun Luka 10.7 kui.

16 Anu, n na Yesu a fe Xibaru Fajin nali, na mi finde kanba xunna ra n xa bayo Ala bata na goronna dɔxɔ n xun ma. Gbalona n tan xa, xa n mi Xibaru Fajin nali!

17 Xa n yi wanli ito kema n jɛnige fajin nin, n yi saranna sɔtɔma nɛn, koni bayo n karahanxi nɛn, n goronna nan tun bama n ma.

18 N saranna nanse ra na yi? Na ni ito ra: n xa Yesu a fe Xibaru Fajin nali hali n sare mi fi alogo n nama na sariyan nawali n yi seen sɔtɔ Xibaru Fajin xɔn.

19 Xɔrɔn nan n tan na, muxu yo a konyi mi n tan na koni n bata n yete findi muxun birin ma konyin na alogo n xa muxu wuyaxi sɔtɔ n nɔe naxan na.

20 N nɛma Yahudiyane tagi, n na n yete lu alo Yahudiyane alogo n xa e masɔtɔ. Naxanye sariyan bun ma, n nɛma ne tagi, n yi n yete lu alo n sariyan nan bun ma alogo n xa ne masɔtɔ, hali n to mi sariyan bun ma.

21 Naxanye mi sariyan sɔtɔxi, n yi n yete lu ne ye alo e tan, naxanye mi sariyan kolon alogo n xa ne masɔtɔ hali n to mi xɔrɔyaxi Alaa sariyan ma amasɔtɔ n fa Alaa Muxu Sugandixina sariyan nan bun.

22 Muxun naxanye munma senben sɔtɔ denkeleyani, n yi lu ne tagi alo naxan senben xurun denkeleyani, alogo n xa e masɔtɔ. N bata n yete findi muxun sifan birin na muxun birin xa alogo n xa ndee rakisi kiin birin yi.

23 N ni ito birin ligama Alaa falan Xibaru Fajin nan ma fe ra alogo n fan xa n gbeen sɔtɔ a yi.

24 E mi a kolon ba fa fala naxanye e malanma e gideni xatarɔxɔya giini alogo xulunden xa to, a e birin e gima nɛn koni keden nan gbansan yeerati kontɔnna sɔtɔma. Nayi, e gi alogo e xa kontɔnna sɔtɔ.

25 Muxun naxan katama a boden lu feni fe sifani itoe yi fɔ na kanna xa a yixɔdɔxɔ, a a yitɔn yete suxuni. A na ligama nɛn alogo nɔ sɔtɔn taxamasenna xa so a xunna naxan mi buma. Koni en tan a ligama nɛn alogo mangaya taxamasenna xa so en xun na naxan luma habadan.

26 Nanara, n mi n gima n xunna yi. N mi yenge soma alo muxun naxan a yiin wolima foyeni tun.

27 A makuya na ra. N na n fatin suxuma a xɔdexɛn nan na alo konyina, alogo n na kawandin ba bonne xa, n tan yeteɛn nama fula a tɔnɔn na.

## 10

### *Suxure feen maxadina*

1 Ngaxakedenne, n waxi a xɔn ma e xa a kolon fa fala en benbane bira nɛn Musa fɔxɔ ra kundaan bun han e birin yi baani gidi.\*

2 A yi luxi alo e rafu nɛn e tubi xinla ma Musa xɔn kundaan nun baa igeni.

3 E birin yi na niin donse kedenna don,

4 e yi na siimaya ige kedenna min, bayo e igen min nɛn keli Alaa gemeni gemɛn naxan findixi a Muxu Sugandixin na naxan yi biraxi e fɔxɔ ra.†

5 Koni hali na, e wuyaxi mi Ala kenɛn, e binbine yi lu burunna ra.‡

6 Nba, misaala nan ne birin na en tan xa alogo en nama en miri fe jaxin ma alo ne a liga kii naxan yi.

7 En nama suxuren batu alo na ndee a liga kii naxan yi. Bayo a sebɛxi Kitabuni, a naxa, “Yamaan yi dɔxɔ e dɛgedeni e nun e mindeni, e lu kelɛ, e sabaan so.”§

\* 10:1: A mato Xɔrɔyaan 13.21-22 nun 14.22-29 kui. † 10:4: A mato Xɔrɔyaan 16.4-35 nun Sariyane 8.3 nun Yatene 20.8-11 kui. ‡ 10:5: A mato Yatene 14.16 nun 14.23 nun 14.29-30 kui. § 10:7: Xɔrɔyaan 32.6



8 En nama yangan suxu alo na ndee a liga kii naxan yi, e muxu wuli mɔxɔɲɛn nun saxan yi faxa soqe kedenni.\*

9 En nama Alaa Muxu Sugandixin mato bunbani alo na ndee a liga kii naxan yi, saɲine yi e faxa.

10 E nama e mawuga alo na ndee a liga kii naxan yi, Ala yi Halagi Tiin nafa, a yi e faxa.

11 Feni itoe birin liga nɛn e ra, e findi misaale ra, e yi sebɛ en nakolon seen na, waxati rajanna bata a li en tan naxanye ma.

12 Nayi, naxan na a miri fa fala a a tixi ki faɲi, na xa a liga a yeren ma alogo a nama bira.

13 E ratantan feen naxanye bata e sɔtɔ, ne darixi adamadiine liye nɛn. Koni bayo Ala tinxin, a mi tinɲe tantan feen xa e sɔtɔ dangu e senben yatɛn na. Na ma, tantan feen nɛma e fɔxɔ ra, Ala yi na yi mini ferɛn fi e ma, alogo e xa lu tinxinni.

14 Nanara, n xanuntenne, e e gi suxure batun bun.

15 N falan tima e xa alo xaxilimane, e yetɛɛn xa n ma falan mato.

16 En na barikan bira Ala xa Marigina igelengenna xɔn, en yi en min, na mi en nun Alaa Muxu Sugandixin wunla malanma ba? En burun naxan donma na waxatini, na mi en nun Marigin fati bɛnden malanma ba?†

17 Buru xun keden to a ra, en birin bata malan en lu alo fati bɛndɛ keden peena, hali en to wuya, bayo en birin nde sɔtɔma na buru kedenna nin.

18 E Isirayila kaane mato, naxanye saraxa subene donma, lanna mi ne nun saraxa ganden tagi ba?

19 N waxi nanse fala fe yi nayi? Suxure kiin findixi senbena nde ra ba hanna suxuren findixi se kɛnden nan na ba?

20 Na mi a ra, koni suxure batune saraxan naxanye bama, e ne ralima Setana malekane nan ma, Alaa fe mi na ra feu! Anu, n mi waxi lanna xa lu e nun yinnane tagi.

21 E mi nɔɛ e minɲe Marigina igelengenna ra, e mɔn yi e min suxurene igelengenna ra. E mi nɔɛ Marigina ximenna donɲe e nun ɲinanne don seene.

22 En waxi Marigina xɔxɔlɔnna nan nakeli fe yi ba? En senben gbo a xa ba?

23 E naxa, “Feen birin daxa nxu tan xa.” Koni tɔnɔ mi feen birin yi. E naxa, “Feen birin daxa nxu tan xa,” koni feen birin xa mi en malima.

24 Muxu yo nama herin fen a yetɛ xa tun, fɔ muxu gbɛtɛye fan xa.

25 Seen naxan birin sarama lɔxɔ tideni, e na don. E nama maxɔdinna ti xa e gelen mi a ra.

26 Bayo Kitabun naxa, a Marigin nan gbee bɔxɔn nun ayi seene birin na.‡

27 Xa dɛnkɛlyatarena nde e xili donse dondeni, xa siga xɔnla e ma, a na donseen naxan so e yii, e na don. E nama maxɔdinna ti xa e gelen mi a ra.

28 Koni xa muxuna nde a fala e xa, a naxa, “Donseni ito bata rali suxuren ma,” nayi, e nama na donseen don masɔtɔ na muxuna fe ra naxan e rakolonxi lan xaxinla yatɛn ma.

29 E tan xaxinla yatɛn mi a ra koni fɔ bonna xaxinla. Anu, nanfera n tan ma xɔrɔyaan findɛ yalagin na muxu gbɛtɛ xaxinli?

30 Xa n barikan bira Ala xa n ma donsena fe ra, nanfera muxuna nde n nayelefuma lan na donsena fe ma, n bata barikan bira Ala xa naxan ma fe ra?

\* **10:8:** A mato Yatene 25.1-9 kui. † **10:16:** Marigina ximenna nan ito ra. A mato Luka 22.19 nun Kõrenti Singen 11.23-26 kui. ‡ **10:26:** A mato Yaburin 24.1 kui.

<sup>31</sup> Na kui, xa ε donseen donma hanma ε ε minma, ε nɛma fefe lige, ε a liga Alaa binyena fe ra.

<sup>32</sup> Ε kɛwanle nama Yahudiyane ratantan, hanma Girɛkine hanma Alaa dɛnkeleya yamana,

<sup>33</sup> alo n tan fan katama n xa muxun birin kɛnɛn kii naxan yi. N mi fe fajin fenma n yetɛ xan tun xa, fɔ muxu wuyaxi xa alogo ne fan xa kisi.

## 11

### *Feen naxanye daxa sali waxatini*

<sup>1</sup> Ε findi n naliga muxune ra, bayo n tan fan Alaa Muxu Sugandixin naligama.

<sup>2</sup> N bata ε tantun, n ma fe to rabiraxi ε ma feen birin yi, e nun ε to n ma xaranne suxi alo n na a falaxi ε xa kii naxan yi.

<sup>3</sup> Koni, n waxi a xɔn ma ε xa a kolon a Alaa Muxu Sugandixin nan xɛmɛne birin xun na. Xɛmɛn nan jaxanla xun na. Ala nan a Muxu Sugandixin xun na.

<sup>4</sup> Nanara, xɛmɛn naxan Ala maxandima, hanma naxan nabiya falane tima yamaan tagi, xa kɔmɔtina a xun na, a bata a kuntigin nafɛya.

<sup>5</sup> Jaxanla naxan Ala maxandima, hanma a nabiya falane tima yamaan tagi, a xunna magenla a ra, na a kuntigin nan nayagima. Na luxi nɛn alo a na a xunna gbanan.

<sup>6</sup> Xa jaxanla mi a xunna maxidi, a mɔn lan nɛn a yi a xunna gbanan. Koni jaxanla xunna gbananxina, e nun a maxabaxina, na birin to mayagi nɛn, a lan nɛn nayi a yi a xunna maxidi.

<sup>7</sup> Xɛmɛn tan mi lan a yi a xunna maxidi bayo a findixi Ala maligan nun a binyen nan na. Koni jaxanla nan a xɛmɛna binyen na.

<sup>8</sup> Amasɔtɔ Ala mi xɛmɛn xan baxi jaxanli, koni jaxanla nan baxi xɛmɛni.

<sup>9</sup> Xɛmɛn mi daxi jaxanla fe ra, koni jaxanla nan daxi xɛmɛna fe ra.

<sup>10</sup> Nanara, jaxanla xa a xunna maxidi a xɛmɛna sɛnben taxamasenna ra e nun malekane fe ra.

<sup>11</sup> Koni Marigina dinani, jaxanla mi fataxi xɛmɛn na, xɛmɛn fan mi fataxi jaxanla ra.

<sup>12</sup> Bayo alo jaxanla kelixi xɛmɛni kii naxan yi, jaxanla fan xɛmɛn barixi na kii nin. Koni feen birin kelixi Ala nan ma.\*

<sup>13</sup> Ε tan yetɛɛn xa na feen makiti: Xa jaxanla lan a yi Ala maxandi a xunna mi maxidixi.

<sup>14</sup> Nba, Adamadiin kɛpaan mi ε xaranjɛ ba, fa fala xa xɛmɛn xunsexɛn kuya ayi, a yagima nɛn nayi?

<sup>15</sup> Koni binyen nan na ra jaxanla xa xa a xunsexɛn kuya ayi. Bayo a xunsexɛn kuyan bata findi a maxidi seen na.

<sup>16</sup> Koni xa muxu yo waxi a xɔn ma, a xa tandin ti feni ito ma, n naxan falama nayi, na ni ito ra. Namunni itoe nan nxu nun dɛnkeleya yamaan birin yii nxu nɛma Ala batue waxatin naxan yi.

### *Marigina ximɛnna fe*

#### *Matiyu 26.26-29 Maraka 14.22-25 Luka 22.14-20*

<sup>17</sup> N falan naxan tima ε xa iki, n mi ε tantunma na ra amasɔtɔ ε malanna mi fe fajin ligama fɔ a jaxina.

\* **11:12:** A mato Dunuja Fɔlon 1.26-27 nun 2.18-23 kui.

18 Fe singena, e bata yi a fala n xa a ε na ε malan denkeleya yamaan kiin ma, mayitaxun feene ε tagi. N laxi na ra han yirena nde.

19 A fεrε mi na fɔ mayitaxunna nde xa lu ε tagi, alogo naxanye Ala kεnεnxi, ne xa kolon.

20 E na ε malan waxatin naxan yi, ε mi Marigina ximenna xan donma,

21 bayo ε nεma ε degema, birin a mafurama nεn a gbee donseen dondeni. Nanara, kamεna ndee ma, koni ndee minxin na a ra.

22 Banxi mi ε yii ba, ε donseen donjε denaxan yi, ε yi ε min? E Alaa denkeleya yamaan najaxuma ba, ε to yiigelitɔne biran lanbaranni? N nanse falama ε xa? N na ε tantunjε nayi ba? Nayi, n mi ε tantunjε mumε!

23 Amasɔɔ ε Marigina n xaranxi naxan ma, n fan bata ε xaran na ma fa fala Marigi Yesu yanfahi, a so yiini kɔεεn naxan na, a burun tongo nεn.

24 A barikan bira Ala xa, a yi a yigira, a naxa, “N fati benden ni ito ra naxan fixi ε fe ra. E ito liga naxan n ma fe rabirε ε ma.”

25 E yelinxina ximenna donjε, a yi igelengenna fan tongo, a naxa, “Layirin nεnεn naxan xidixi en tagi n wunla xɔn, na ni ito ra. E nεma ito minjε waxati yo yi, n ma fe xa rabira ε ma.”

26 Amasɔɔ ε nεma buruni ito donjε waxatin naxan yi, ε yi ε min igelengenni ito ra, ε Marigina saya feen nan nalima han a fa.

27 Nanara, xa muxu yo Marigina a burun don, hanma a yi a min Marigina igelengenna ra daxatareyani, na kanna yulubin nan tongoma Marigin fati benden nun a wunla fe yi.

28 Nanara, birin xa a yetε kɔrɔsi, a yi Marigina burun don, a yi a min Marigina igelengenna fan na na kiini.

29 Amasɔɔ naxan na burun don, a yi a min igelengenna ra, e nun Marigin fati benden mi lanxi e bode ma, a kitin nan xilima a yetε ma na ra.

30 Nanara, ε wuyaxi furama, sεnbε mi ε ra, ndee bata faha.

31 Koni xa en na en yetε rakɔrɔsi, en tangama nεn Alaa kitin ma.

32 Koni Marigin na en kiti, a en maxuruma nεn alogo en nun dunujɔa muxune nama yalagi en bode xɔn.

33 Nanara, ngaxakedenne, ε na ε malan waxatin naxan yi ε degedeni, ε xa ε bode legeden.

34 Xa kamεna nde ma, a xa a dege a konni alogo ε malanna nama kitin xili ε ma. N na fa waxatin naxan yi, n fe gbeteγe yeβama nεn.

## 12

### *Alaa Nii Sarijanxina kiseene fe*

1 E naxan sebexi Alaa Nii Sarijanxina kiseene fe ra, en fa na ma. Ngaxakedenne, n mi waxi ε xa lu fe kolontareyani.

2 E a kolon fa fala ε yi denkeleyatareyani waxatin naxan yi, ε yi biraxi suxurene nan fɔxɔ ra e nun naxanye mi falan tima, ε lɔ ayi.

3 Nanara, n na a falama ε xa fa fala, naxan yo falan tima Alaa Nii Sarijanxin barakani, na mi nɔε a fale, a naxa, “Yesu dangaxi.” Muxe mɔn mi nɔε a fale, a naxa, “Marigin nan Yesu ra,” Alaa Nii Sarijanxin xanbi.

4 Alaa Nii Sarijanxi keden peen na a ra, koni a kiseen sifan wuya.

5 Marigi keden peen na a ra, koni muxune walima a xa kii wuyaxi.

6 Wanla sifan wuya, koni Ala kedenna nan ne birin nakamalima muxune birin yi.

7 Alaa Nii Sarijanxina fena ndee minima kenenni muxu keden kedenna birin xɔn alogo yamaan birin xa sabati.

8 Alaa Nii Sarijanxin muxuna nde kima xaxilimaya falan nan na. Na Nii Sarijanxi kedenna nan mɔn muxu gbete fan kima fe kolonna falan na.

9 Na Nii Sarijanxi kedenna nan mɔn muxu gbete kima denkeleyani. Na Nii Sarijanxi kedenna mɔn yi muxu gbete ki muxu rakendeya kiseni.

10 Muxu gbete yi ki kabanako fe liga senbeni, muxu gbete yi ki nabiya falane ra, gbete yi senbe jaxine nun Ala senben tagi raba, gbete yi falan ti xui sifa gbete ne yi, gbete mɔn xui gbete ye madanguma.

11 Koni a tan Alaa Nii Sarijanxin kedenna nan na birin ligama. A tan nan muxun birin kima alo a waxi a xɔn ma kii naxan yi.

### *Gbindi kedenna na a ra*

12 Nba, Alaa Muxu Sugandixin luxi nen alo gbindi kedenna koni yire wuyaxi a ma. Koni hali a yirene to wuya, gbindi kedenna nan a ra.

13 Amasɔto en birin nafuxi igeni Alaa Nii Sarijanxin kedenna nan baraka yi, en so fati bendɛ kedenni, Yahudiyane nun Girɛkine, konyine nun xɔrone, Ala bata a Nii Sarijanxin fi en birin ma.

14 Fati bendɛn mi findixi yire kedenna xan na koni yire wuyaxi.

15 Xa sanna a fala, a naxa, “N tan mi fati bendɛni, bayo n mi findixi yiin na,” na mi a be fatin na.

16 Xa tunla a fala, a naxa, “N tan mi fati bendɛni, bayo n mi findixi yeɛn na,” na mi a be fatin na.

17 Xa fati bendɛn birin yi findi yeɛn nan tun na, feen yi mema di nayi? Xa fati bendɛn birin yi findi tunla nan tun na, seen xirin yi mema di nayi?

18 Koni Ala bata fati bendɛn yirene birin yeɛba alo a waxi a xɔn ma kii naxan yi.

19 Xa a birin yi findi se keden peen na, fati bendɛn yi luma minɛn?

20 A kii naxan yi iki, fatin yire wuyaxi na koni fati bendɛ kedenna na a ra.

21 Nanara, yeɛn mi nɔɛ a fale yiin ma, a naxa, “N mako mi i ma.” Xunna mi a fale sanne ma, a naxa, “N mako mi ɛ ma.”

22 A makuya na ra. Hali senbe mi fati bendɛn yiren naxanye ra, e tiden na.

23 Hali fatin yiren naxanye mayagi dangi fatin yirene birin na, en ne maxidima binyeni ki fajɛ. Fatin yiren naxanye mi lan e to, en mɛnne suturama bonne xa.

24 Koni fati bendɛn yiren naxanye mi mayagi, ne mako mi na ma. Ala yeɛɛn bata en fati bendɛn yirene yeɛba, a binyen fi fati bendɛn yirene ma a yi dasaxi naxanye ma,

25 alogo fati bendɛn nama yitaxun, koni fatin yirene birin xa e jɔxɔ lu e boden xɔn ma.

26 Xa fati bendɛn yirena nde xɔleni, fatin yire dɔnxɛn birin sɔxɔlɛma nen a xɔn. Xa yire keden binyen sɔto, bonne birin sɛwama nen a xɔn.

27 Nba, ɛ tan nan Alaa Muxu Sugandixin fati bendɛn na. A fati bendɛn yirena nde nan ɛ keden kedenna birin na.

28 Ala xɛrane nan singe luxi denkeleya yamani, a firindena, nabine, a saxandena karamɔxɔne, e nun kabanako feene raba muxune, e nun naxanye kixi muxu rakendeya kiseen nun mali ti kiseen nun yeɛrati kiseni e nun naxanye falan tima xui gbete ne yi.

29 Birin mi findɛ xɛraan na, hanma nabine hanma karamɔxɔne hanma kabanako feene raba muxune

<sup>30</sup> hanma muxun naxan kixi muxu rakendeya kiseni hanma xui gbete falana hanma xui radanguna.

<sup>31</sup> Koni, ε sɔβε so kise fisamantenne ma. Iki n xa kira fisamantenna yita ε ra. Na ni i ra:

## 13

### *Xanuntenyana fe*

<sup>1</sup> Hali n falan ti adamadiine xuine nun malekane xuine yi, koni xa xanuntenyaan mi n bɔɔɛni, n fala xuiin luxi nɛn nayi alo talan xuiin nun karijan xuina.

<sup>2</sup> Hali nabiya falane n de, e nun lɔnnina han n wundo feene birin kolonna sɔtɔ, hali denkeleyana n yi, n geyane ba e funfuni, koni xa xanuntenyaan mi n bɔɔɛni, sese mi n tan na na yi.

<sup>3</sup> Hali n na n yii seen birin fi yiigelitɔne ma, hali n na n fati bendɛn fi, a gan, koni xa xanuntenyaan mi n bɔɔɛni, na mi fefe fanɔe n ma.

<sup>4</sup> Dijan xanuntenyani. A fe fanin nan ligama. Xɔxɔlɔnyaan mi xanuntenyani. A mi a yete yigboma. Waso mi xanuntenyani.

<sup>5</sup> Marayagi mi a yi. A mi a yete a herin xan tun kataxi. A bɔɔɛn mi tema fefe ma. A mi xɔlɔn namarama.

<sup>6</sup> A mi sɛwama tinxintareyaan na fɔ jɔndina.

<sup>7</sup> A mafeluun tima feen birin yi. A tɔgɔndiyaxi waxatin birin. Yigina a yi feen birin yi. A tunnafan feen birin yi.

<sup>8</sup> Xanuntenyaan mi janɔe habadan. Nabiya falane danguma nɛn, xuine yi jan, fe kolonna yi dangu.

<sup>9</sup> Amasɔtɔ en fe kolon ndedi, en nabiya falane tima ndedi,

<sup>10</sup> koni a kamalixin na fa waxatin naxan yi, a kamalitaren janma nɛn na yi.

<sup>11</sup> N to yi dii jɔreyani waxatin naxan yi, n yi falan tima alo dii jɔreɛna, n yi n mirima alo dii jɔreɛna, n yi feene famuma alo dii jɔreɛna. Koni n to findi fonna ra, n mi fa dii jɔreɛ fe rabama sɔnɔn.

<sup>12</sup> Iki, en sawura yidimixin nan toma alo matoon kiken, koni waxati famatɔni, en toon tima nɛn yete nun yete. Iki, danna n ma fe kolonna ma, na waxatini n feene kolonna nɛn alo Ala n kolon kii naxan yi.

<sup>13</sup> Iki fe saxanni itoe luma nɛn, denkeleyaan nun yigin nun xanuntenyana, koni xanuntenyaan nan gbo e birin xa.

## 14

### *Alaa Nii Sarijanxina kiseene*

<sup>1</sup> E yixɔdɔxɔ ε lu xanuntenyani. Nii Sarijanxina a kiseene xɔnla xa ε suxu, a gbengbenna ε yi nabiya falane ti.

<sup>2</sup> Amasɔtɔ muxun naxan xui gbeteɛn falama, na mi falan tima muxune xan xa, fɔ Ala, amasɔtɔ muxu yo mi a xuiin mema. A wundo feene falama Alaa Nii Sarijanxin barakan nin.

<sup>3</sup> Koni naxan nabiya falane tima yamaan xa, na falan tima e sabati feen nan na, a yi e ralimaniya, a yi e bɔɔɛn xunbeli.

<sup>4</sup> Koni muxun naxan falan tima xui gbeteɛni, na a yeteɛn nan tun malima, koni naxan nabiya falane tima, na denkeleya yamaan birin nan malima.

<sup>5</sup> Xa ε birin xui gbeteɛne falama, na rafan n ma. Koni naxan nafan n ma dangu na ra, ε birin xa nabiya falane ti. Amasɔtɔ muxun naxan nabiya

falane tima, na dangu xui gbete falan na, fɔ xa muxuna nde na naxan a xuiin nadanguε alogo denkeleya yamaan birin maliye kii naxan yi.

<sup>6</sup> Ngaxakedenne, xa n siga ε fema, n sa falan ti ε xa xui gbetene yi, n nanfe fanxi ε ma nayi, xa n mi Alaa fena nde makenen ε xa, hanma fe kolonna nde hanma nabiya falana hanma xaranna?

<sup>7</sup> Hali maxa seene fan na kii nin, alo xulenna nun kondenna. E betin naxan bama, muxun na kolonma di xa ε mi e xuine ramini ki fajni?

<sup>8</sup> Xa xɔtaan xui fajin mi mini, a rafixa, nde a yitɔnje yenge so xinla ma?

<sup>9</sup> A na kii nin ε konni, ε na falan ti xui gbetene yi, xa a mi findi fala yigbexin na, na bunna kolonma di nayi? Fala fuun nan tun na ra.

<sup>10</sup> Xui wuyaxi nan dunɔja yi, koni ne sese mi na naxan bun mi na.

<sup>11</sup> Koni xuiin naxan falama, xa n mi na mema, naxan a falama, xɔnen nan n tan na na yeε ra yi. Xɔnen nan a fan na n yeε ra yi.

<sup>12</sup> A na kii nin ε fan xa, ε to waxi Alaa Nii Sarijanxina a kiseene xɔn ma, naxanye denkeleya yamaan malima, ε yixɔdɔxɔ ne nan ma.

<sup>13</sup> Nanara, muxun naxan falan tima xui gbeteni, a xa Ala maxandi alogo a xa nɔ a bunna fale.

<sup>14</sup> Amasɔtɔ xa n na Ala maxandima xui gbeteni, n niin nan Ala maxandima nayi, koni n xaxinla mi walima.

<sup>15</sup> N nanfe ligama nayi? N xa Ala maxandi n niini e nun n xaxinla fan yi. N xa betin ba n niini e nun n xaxinli.

<sup>16</sup> I na barikan bira Ala xa i niini, muxun naxan mi na bunna kolon, na a falama di fa fala "Amina?" Amasɔtɔ i naxan falama, a mi na kolon.

<sup>17</sup> Hali i barikan birama Ala xa ki fajni, muxu gbete mi maliin sɔte nayi mume!

<sup>18</sup> N barikan birama Ala xa amasɔtɔ n tan xui gbetene falama dangu ε birin na.

<sup>19</sup> Koni en nɛma denkeleya yamaan malanni hali n fala xui suulun nan tun ti, naxanye bunna kolonje, alogo n xa muxune xaran, na fisa benun n xa falan wuli wuyaxi ti xui gbeteni.

<sup>20</sup> Ngaxakedenne, ε miriyaan nama liga alo diidine. E xa liga alo dii jɔrene fe jaxine fe yi, koni ε findi fonne ra ε xaxinli.

<sup>21</sup> A seβexi Sariya Kitabun kui:

"Margin naxa,

'N falan tima yamani ito xa ne xɔn

naxanye xɔne xuine falama

e nun xɔnene de xuiin xɔn

koni hali na,

e mi e tuli matima n na.' \*\*

<sup>22</sup> Na ma, xui gbetene findixi taxamasenne ra denkeleyatarene nan xa. A mi ligama denkeleya muxune fe ra. Nabiya falane fan mi findixi taxamasenne ra denkeleyatarene xa fɔ denkeleya muxune.

<sup>23</sup> Nba, xa denkeleya yamaan birin e malan, e falan ti fɔlɔ xui gbetene yi, xa muxuna ndee fa, naxanye e tuli matima gbansan hanma e mi denkeleyaxi, ne mi a fale ba, fa fala a seen nan soxi ε yi?

<sup>24</sup> Koni xa ε birin nabiya falane tima, denkeleyatarena nde yi so ε fema, hanma naxan a tuli matima gbansan, na falane birin a sɔnne yitama a ra nen, birin yi a kiti.

\* 14:21: Esayi 28.11-12

<sup>25</sup> A miriya wundone minima nen kenenni. Nayi, a xinbi sinma nen, a yetagin yi lan baxan ma, a yi Ala batu, a yi a fala, a naxa, “Nandin na a ra, Ala e tagi.”

### *Fe yibasanna denkeleya yamani*

<sup>26</sup> Ngaxakedenne, e xa nanse liga e na e malan waxatin naxan yi? Birin xa fa e nun betina nde, hanma xaranna, hanma Alaa fe makenenna, hanma xui gbetena nde, hanma xui madanguna. Na birin xa findi denkeleya yamaan sobe so feen na.

<sup>27</sup> Xa muxuna ndee falan tima xui gbeteni, muxu firin hanma saxan, ne birin xa falan ti keden keden yeen ma. Koni e naxan falama fo muxu gbete xa na radangu.

<sup>28</sup> Xa muxu mi na naxan a bunna fale, na kanna xa a dundu denkeleya yamani nayi, koni a xa falan ti e nun Ala tagi.

<sup>29</sup> Nabine tan, muxu firin hanma saxan naxanye nabiya falane tima, ne xa falan ti, bonne yi e falan fefefese.

<sup>30</sup> Koni xa muxuna nde daxi e tagi malanni, Ala yi fena nde makenen a xa, a lan nen, fala ti singen xa a dundu singen.

<sup>31</sup> Amasoto a lan nen, e xa nabiya falane ti keden keden yeen ma alogo e birin yi xaranna soto, e yi ralimaniya.

<sup>32</sup> Nabine kisena e non nan bun,

<sup>33</sup> bayo Ala mi findixi fe yibasanna Ala ra, koni fo baje xunbenla.

A ligan kii naxan yi denkeleya yama sarijanxine birin yi,

<sup>34</sup> jaxanle xa e dundu malanni, amasoto e mi lan e falan ti, koni e xa e yete magodo alo sariyana a falaxi kii naxan yi.

<sup>35</sup> Xa e waxi a xon ma, e xa yirena nde yee to, e xa e xemene maxodin e konni. Naxanla na falan ti malanni, yagi feen nan na ra.†

<sup>36</sup> Alaa falan minixi e konna nin ba? Hanma a faxi e tan nan keden ma ba?

<sup>37</sup> Xa muxu yo a mirima fa fala nabiin nan a tan na hanma Alaa Nii Sarijanxina kisena a yii, n feen naxanye sebema e ma, a lan nen a xa ne kolon fa fala Marigina yamarine nan ne ra.

<sup>38</sup> Xa a mi falani ito yate, a fan mi yate ma.

<sup>39</sup> Nanara, ngaxakedenne, nabiya falane ti xonla xa e suxu. E mon nama tonna dexo xui gbete fala feen na.

<sup>40</sup> Koni feen birin xa yeba ki faji a kiraan xon ma.

## 15

### *Yesu keli fena sayani*

<sup>1</sup> Nba, ngaxakedenne, n xa Yesu a fe Xibaru Fajina fe rabira e ma, n naxan nali e ma, e yi a rasuxu, e sobe soxi naxan yi,

<sup>2</sup> e kisixi naxan xon, xa e a suxu alo n na a ralixi e ma kii naxan yi. Xa na mi a ra, e bata la a ra fuuni na yi.

<sup>3</sup> A singen naxan na, n naxan sotoxi, n bata na rali e ma: Alaa Muxu Sugandixin faxaxi en yulubine nan ma fe ra, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi.

† 14:35: Yanyina nde jaxanla ndee yi Korinti taan denkeleya yamani naxanye yi darixi maxodinna tiye kawandi ba waxatini, na yi kawandi baani fu yamaan lan e xa e tuli mati waxatin naxan yi. Koni waxati gbete jaxanle lan e falan ti alo a falan kii naxan yi Korinti Singen 11.5 kui.

<sup>4</sup> A maluxun nɛn, a sayaan soge saxande lɔxɔni a keli sayani, alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi.

<sup>5</sup> A yi a yete yita Piyeri ra, na xanbi ra a xera fu nun firinne.

<sup>6</sup> Na xanbi ra, denkeleya muxun kemε suulun e nun nde yi a to waxati kedenni. Na wuyaxi mɔn e nii ra, koni nde bata faxa.

<sup>7</sup> Na xanbi ra, Yaki yi a to, a xerane birin yi a to mɔn.

<sup>8</sup> Dɔnxɛn na a yi a yete yita n tan fan na, n tan naxan luxi alo diin naxan mi bari a waxatini.

<sup>9</sup> Amasɔtɔ xeraan birin gbo n tan xa. N tan mi sa lan nɛn, a fala n ma a “xɛrana,” amasɔtɔ n bata yi Alaa denkeleya yamaan besenxɔnya.

<sup>10</sup> Koni Alaa hinanni, a yi n keɲaan masara iki. A hinanna naxan nagidixi n ma na mi luxi fuuni, bayo n wali nɛn dangu xeraan bonne birin na. N tan mi a ra koni Alaa hinanna nan yi n bɔɲeni.

<sup>11</sup> Nayi, xa a findi n tan na, xa a findi e tan na, nxu ito nan kawandi bama. E fan bata la na nan na.

### *En keli fena sayani*

<sup>12</sup> Nba, nxu to kawandin bama fa fala Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani, nanfera ε tan ndee a falama fa fala faxa muxune mi kelima sayani?

<sup>13</sup> Xa faxa muxune mi kelima, na bunna nɛɛn fa fala Alaa Muxu Sugandixin yetɛɛn mi yi kelixi sayani na yi nun.

<sup>14</sup> Nba, xa Alaa Muxu Sugandixin mi yi kelixi sayani nun, kawandin ba xun mi yi na nxu xɔn ma nayi, ε denkeleyaan fan bata lu fuyan.

<sup>15</sup> Naxan dangu na ra, en bata wule seren ba Alaa fe ma nayi amasɔtɔ en bata a fala a a bata a Muxu Sugandixin nakeli sayani. Koni xa faxa muxune mi kelima sayani, na bunna nɛɛn fa fala, Ala mi a fan nakelixi sayani.

<sup>16</sup> Amasɔtɔ xa faxa muxune mi kelima sayani, Alaa Muxu Sugandixin fan mi kelixi sayani na yi.

<sup>17</sup> Nba, xa Alaa Muxu Sugandixin mi yi keli sayani nun, ε denkeleyaan bata findi fe fuun na, ε mɔn ε yulubine yi na yi.

<sup>18</sup> Na bunna nɛɛn fa fala, naxan bata yi denkeleya Alaa Muxu Sugandixin ma, e faxa, ne bata lɔ ayi na yi.

<sup>19</sup> Xa en na en yigin saxi Alaa Muxu Sugandixini dunuɲa yi gidini ito nan tun yi, nayi en tan makininkinin dangu muxune birin na.

<sup>20</sup> Koni Alaa Muxu Sugandixin bata keli sayani yati! Muxu singe kelixin na a ra sayani faxa muxune ye.

<sup>21</sup> Bayo sayaan to faxi muxu kedenna nan xɔn, na kiini mɔn, muxune fan kelima sayani muxu keden peen nan fan xɔn.

<sup>22</sup> Muxun birin to faxama nɛn adamadiyani, na kiini mɔn, e birin mɔn kelima nɛn sayani Alaa Muxu Sugandixini.

<sup>23</sup> Koni muxun birin nun a waxati saxon na a ra, Alaa Muxu Sugandixin nan muxu singen na naxan keli sayani. Na xanbi ra, a muxune fan kelima nɛn sayani a fa waxatini.

<sup>24</sup> Na na dangu, a rapanna na a li, Yesu fama mangayane nun nɔyane nun sɛnbene birin kaladeni nɔn, a yi mangayaan naxɛtɛ a Fafe Ala ma.

<sup>25</sup> Amasɔtɔ a fɛrɛ mi na fo Yesu xa mangayaan liga nɛn han Ala yi a yaxune birin sa a sanna bun ma.

<sup>26</sup> Yaxun naxan halagima dɔnxɛn na, na nan sayaan na.



<sup>27</sup> Amasotõ Kitabun bata a fala, a naxa, “A bata seen birin lu a sanna bun.”\* Koni a to a fala a seen birin bata lu a bun ma, na fixa fa fala Ala mi na ye ma naxan seen birin luxi a tan bun ma.

<sup>28</sup> Seen birin na lu a bun ma, nayi a tan yetena, Alaa Dii Xemen fan luma nen Ala bun ma naxan seen birin saxi a bun ma, alogo Ala xa lu seen birin xun na feen birin yi.

<sup>29</sup> Xa na kii mi a ra, muxun naxanye rafuxi igeni faxa muxune fe ra ne nanse fenma? Xa faxa muxune mi kelima, nanfera muxune rafuma igeni ne fe ra?

<sup>30</sup> Nxu tan fan, nanfera nxu tan gbalon de be waxatin birin?

<sup>31</sup> Ngaxakedenne, n sayaan de loxo yo loxo. N binyen naxan sotõxi e to lu Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini, n bata n kolõ na nin, nõndin nan na ra.

<sup>32</sup> Xa n dalise xajene yengexi Efesi taani adamadiine feene nan tun yi, na munanfanna mundun yi n ma nayi? Xa faxa muxune mi yi rakele sayani nun, nayi en yi sandani ito suxuma nen nun,

“En na en dege, en yi en min bayo en faxan nen tila.”†

<sup>33</sup> E nama e mayenden amasotõ, “Xoyi jaxine sõn fajin kalama nen.”

<sup>34</sup> E mon xa xaxili sotõ alo a daxa kii naxan yi. E fata yulubi feene ra. E tan nde mi Ala kolon, n na ito falama e yagin nan ma.

### *Fati benden keli fena sayani*

<sup>35</sup> Ndee maxõdinna tima nen, e naxa, “Faxa muxune kelima sayani di? E fama fati benden sifan mundun yi?”

<sup>36</sup> Xaxilitarena! I na sansiin woli i ya xeen ma waxatin naxan yi, a mi sole fõ a lu faxan ziyani singen.

<sup>37</sup> I mi sii se binla xan wolima koni fõ a sansi kesedin tun, maala hanma sansi gbete.

<sup>38</sup> Koni Ala nan sansiin nasolima a binli gbo ayi alo a rafan a ma kii naxan yi. A tan nan sansiin siyaan birin binla kejaan nagidima a ma.

<sup>39</sup> Niimaseen birin fatin keden mi a ra. Muxun fatina a danna, suben fatina a danna, xõliin fatina a danna, yexen fatina a danna.

<sup>40</sup> Kore xõnna fatine na yi, dunuõna fatine na yi. Kore xõnna fatine nõõna a danna, dunuõna fatine nõõna a danna.

<sup>41</sup> Sogen gbee nõõna a danna, kiken gbee nõõna a danna, sarene fan gbee nõõna e danna, saren keden kedenna birin ma nõõna a danna.

<sup>42</sup> Faxe muxune na keli, a ligama na kii nin. Fati benden naxan maluxunna, a nõe kale. Koni a na keli faxe muxune tagi, a mi nõe kale.

<sup>43</sup> A maluxunna waxatin naxan yi, a mi fan, senbe mi a ra. Koni a na keli, a nõõxi, senbena a yi kati!

<sup>44</sup> A maluxunna waxatin naxan yi, fati benden nan yi a ra, a na keli, ariyanna fatin nan na ra. Xa fati bendena en yi be, ariyanna fatin fan na yi.

<sup>45</sup> Amasotõ a sebexi Kitabun kui iki, a naxa, “Adama, Alaa Muxu daxi singen yi findi dajõxon na.”

Koni Adama dõnxõ ra xina,‡ Yesu, na yi nii rakisin fi yamaan ma.

<sup>46</sup> En mi ariyanna fatini ito singe sotõma fõ fati bendena, na xanbi ra, en ariyanna fatin sotõma nen na yi.

\* 15:27: Yaburin 110.1 † 15:32: Esayi 22.13 ‡ 15:45: Adama singena fe toma Dunuõna Fõln 2.7 kui. **Adama dõnxõ ra xina**, na findixi Yesu nan na.

47 Adama singe ra xina, Ala na daxi bɔxɔni ito bɛndɛn nan na. Adaman firindena, na kelixi ariyanna nin.

48 Naxan daxi bɛndɛni ito yi, dunuɗa muxune na nan maliga yi. Muxun naxan sa kelixi ariyanna yi, ariyanna gbee muxune nun na nan maliga.

49 En to bata maliga adama ra naxan minixi bɛndɛni, en mɔn fama mali-gadeni na kiini ariyanna gbee muxun na.

50 Ngaxakedenne, n naxan ma, na ni ito ra fa fala naxan daxi fati bɛndɛn nun wunla ra, e mi nɔɛ Ala Mangayaan sɔtɛ. Seen naxan kunma, na mi luma habadan.

51 Ɛ tuli mati, n wundo feen nan falama. En birin mi faxɛ, koni en birin maxɛtɛma nɛn.

52 Amasɔtɔ xɔta dɔnxɛn na fe waxatin naxan yi, faxa muxune kelima nɛn, e habadan nii rakisin sɔtɔ, en birin yi maxɛtɛ mafuren benun yɛ magira.

53 Amasɔtɔ en fati bɛndɛn naxan kalama, a fɛrɛ mi na fɔ a xa maxɛtɛ fatin na naxan mi kalɛ. A faxa daxin yi maxɛtɛ a faxataren na.

54 Nanara, en fatin naxan kalama, a na maxɛtɛ fati kalataren na waxatin naxan yi, a faxa daxin yi maxɛtɛ faxataren na. Na na liga, Kitabuna falan bata kamali nayi, a naxa, “Sayaan bata halagi nɔ sɔtɔn bun.”

55 “Sayana, i ya nɔɔn minɛn yi?”

Sayana, i faxa ti sɛnbɛn minɛn yi?”

56 Sayaan faxa ti sɛnbɛn nan yulubin na, yulubin fan sɛnbɛn nan sariyan na.

57 Koni barikan xa bira Ala xa naxan nɔɔn fima en ma a Muxu Sugandixin barakani en Marigi Yesu.

58 Nanara, n nafan ngaxakedenne, ɛ sɔbɛ so ki fajɪ! Ɛ nama yimaxa. Ɛ lu wale Marigin xa waxatin birin amasɔtɔ ɛ a kolon fa fala ɛ wanla naxan kɛma Marigin xa, fe fuu mi na ra mumɛ!

## 16

### *Yiimalanna Yerusalɛn dɛnkeleya muxune xa*

1 Ɛ naxan sɛbɛxi yiimalanna fe yi lan yama sariɗanxina fe ma Yerusalɛn taani, en fa na ma. Ɛ liga alo n yamarin naxan fi Galati yamanan dɛnkeleya yamaan malanne ma.

2 Xati yo xati, ɛ keden kedenna birin xa gbetina nde ramara a danna ɛ konne yi, lan ɛ fɛrɛn yatɛn ma, alogo ɛ nama n faan mamɛ ɛ yii malan feen na.

3 N na fa waxatin naxan yi, ɛ na muxun naxanye sugandi, n ne rasigama nɛn kɛdina e yii, e yi ɛ kiseene xali Yerusalɛn taani.

4 Koni xa a lan n tan yetɛɛn xa siga, fɔ nxu birin xa siga na yi.

### *Pɔli a wanle fe*

5 N na dangu Masedoniya yamanani waxatin naxan yi, n sigama nɛn ɛ konni, bayo n danguma nɛn na.

6 N waxati dando tima nɛn ɛ konni, hanma xunbeli waxatin birin. Nayi, ɛ yi n fanda n ma sigatini.

7 Amasɔtɔ n mi waxi a xɔn ma, n xa ɛ to gbansan, n dangu. N wama nɛn n xa waxatidi ti ɛ konni, xa Marigin tin.

8 Koni n luma nɛn Efɛsi taani han Se Xaba Singen Sali lɔxɔna.

9 Bayo dɛɛn bata rabi n xa n yi n ma wanla kɛ, anu n yɛngɛ faane wuya.

<sup>10</sup> Xa Timote fa, ε a yisuxu alogo xamin yo nama a suxu, amasotɔ a walima Marigin nan xa alo n tan.

<sup>11</sup> Nayi, muxu yo nama a rapaxu. Koni ε a fanda a sigatini bɔɔɛ xunbenli, alogo a mɔn xa xεte n fεma, amasotɔ nxu nun denkeleya muxun bonne a mamεma be.

<sup>12</sup> E naxan sebexi en ngaxakedenna Apolosi a fe ra, en fa na ma. N bata a mafan han alogo a xa siga ε konni e nun denkeleya muxun bonne, koni a jεnige ma fe mi yi a ra a xa na liga singen. Xa a feren sotɔ, a sigama nεn.

*Yamari dɔnxεne nun xɔntɔnne*

<sup>13</sup> E lu ε yεε ra yi, ε lu denkeleyani. E wεkile, ε senben sotɔ.

<sup>14</sup> E feen birin liga xanuntenyaan nin.

<sup>15</sup> E a kolon a Esitefana nun a denbayaan nan singe tubi Yesu ma Akaya yamanani, e yi e yetε lu yama sariɔanxina wanla ra. Ngaxakedenne, n na ε mafanma,

<sup>16</sup> ε xuru na muxu sifane ma naxanye birin e yixɔdɔxɔma wanli ito yi.

<sup>17</sup> N bata sεwa Esitefana fa feen na, e nun Foritunatusi nun Axayikusu. E to mi yi be, naxan yi dasaxi n ma e na so nεn n yii ε funfuni.

<sup>18</sup> E bata n nii yifan n ma alo e ε nii yifan ε ma kii naxan yi. E na muxu sifane wali fajɔ kolon.

<sup>19</sup> Asi yamanan denkeleya yamane ε xɔntɔn. Akila nun Pisisila nun denkeleya yamaan naxanye e malanma e banxini, ne ε xɔntɔnma Marigin xinli ki fajɔ!

<sup>20</sup> Denkeleya muxun naxanye birin be, ne ε xɔntɔnma. E bode xɔntɔn ngaxakedenya xɔntɔn sunbuni.

<sup>21</sup> N tan Poli nan xɔntɔn xuini itoe sebεma n yiin na.

<sup>22</sup> Naxan mi Marigin xanuma, dangatɔɔn nan na ra.

N naxa, "Nxu Marigina, fa xulεn!"

<sup>23</sup> En Marigi Yesu a hinanna xa lu ε xɔn.

<sup>24</sup> N ma xanuntenyana ε birin xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani.

## **Kɛdi Firindena Kɔrenti Kaane Ma Pɔli Alaa Falan Kɛdi Firindena Kɔrenti Kaane Ma**

Kɛdi firindeni ito xɔdɛxɛn nan yitama Pɔli nun Kɔrenti denkeleya muxune tagi. Muxuna ndee yi e ye, ne bata yi sike Pɔli a xɛrayaan ma e yi a bɔte raba. Na feen yi Pɔli xɔlɔ han! Koni hali na, a mɔn yi a xanuntenyaan yitama Kɔrenti kaane ra e nun a mɔn yi wama e lanna xɔn ma kii naxan yi. Nanara, a to e xili fajine mɛ, a feene bata lan fɔlɔ, a yi sɛwa (sora 7.5-15).

Kɛdin fɔlɔna, a tan yɛtɛɛn mantɔrɔ jaxine nan yɛbama, a naxanye sɔtɔ Efesi yamanani (1.1-11), a fe xɔdɛxɛ gbɛtɛye fan yɛba naxanye dangu e nun Kɔrenti kaane tagi. A mɔn yi xɛrayaan wanla tɔnɔna fe fala, Marigi Yesu naxan xɛxi. Nayi, a yi a yɛba nanfera a yɛtɛ findi muxu a fe maxɔdɛxɛn na a kɛdi danguxin kui e nun a sɛwaxi kii naxan yi na fe ra bayo a bata a to fa fala na tɔnɔn bata lu e ma (sora 1.12 han sora 7.16).

A yi yiimalanna fe fala lan Yudaya yamanan denkeleya muxune fe ma (sora 8 han 9). A yi a fala Kɔrenti kaane xa a e xa kiin ti fonisireyani.

Kɛdin najanna fala ti kiin masaraxi ndedi (sora 10 han 13). Pɔli falan tima muxune ma naxanye a falama a Yesu a xɛra mi a tan na. Kɛdin najanxi xanuntenya falane nan ma (sora 13.11-13).

Kitabun yireni ito kui, Pɔli nɛma a xɛrayaan xun mafalama, a mɔn Xibaru Fajin yɛtɛɛn xun mafalama. Xa a kataxi alogo a xɛrayaan sɛnben xa kolon, a yi na ligama nɛn alogo muxune xa tin Yesu a fe Xibaru Fajin na, Alaa Muxu Sugandixin yi kolon Marigin na.

### *Duban nun xɔntɔnne*

<sup>1</sup> N tan Pɔli naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛraan na Ala sagoni, n tan nan kɛdini ito sɛbɛma ε ma, nxu nun en ngaxakedenna Timɔte, siga denkeleya yamaan ma Kɔrenti taani e nun muxu sarijanxine birin Akaya yamanani.

<sup>2</sup> En Fafe Ala nun en Marigin Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔjɛ xunbenla fi ε ma.

### *Pɔli yi barikan bira Ala xa*

<sup>3</sup> En barikan bira en Marigi Yesu a Alaa Muxu Sugandixin Fafe Ala xa, en Fafe kininkininna kanna, Ala naxan muxune ralimaniyama.

<sup>4</sup> A en nalimaniyama en ma tɔrɔne birin yi nɛn alogo en xa nɔ tɔrɔ muxune ralimaniyɛ na limaniyaan xɔn Ala naxan fixi en ma.

<sup>5</sup> En nun Alaa Muxu Sugandixin tɔrɔma en bode xɔn kii naxan yi, en ma limaniyaan gboma ayi Alaa Muxu Sugandixin barakani na kii nin.

<sup>6</sup> Xa nxu tɔrɔ, na findixi ε ralimaniya fɛrɛn nun ε rakisi fɛrɛn nan na. Xa nxu limaniyaan sɔtɔ, ε fan limaniyaan sɔtɔma nɛn, alogo ε xa sɛnben sɔtɔ tɔrɔne bun, en na tɔrɔ en bode xɔn ma waxatin naxan yi.

<sup>7</sup> Nxu mɔn laxi ε ra ki fajɔ, bayo nxu a kolon fa fala en to tɔrɔma en bode xɔn, en limaniyaan sɔtɔma nɛn en bode xɔn.

<sup>8</sup> Nba, ngaxakedenne, nxu tɔrɔn naxanye sɔtɔ Asi yamanani, nxu waxi ε rakolon feni ne ra. Goronna naxan sa nxu xun ma, na yi binya han! Nxu mi yi a nɔɛ! Nxu yigitɛgɛ nɛn, a nxu mi yi kisima sayaan na.

<sup>9</sup> Nxu yi nxu mirixi nun fa fala sayaan bata ragidi nxu ma. Koni na ligaxi nɛn alogo nxu nama la nxu yɛtɛ ra fɔ Ala naxan faxa muxune rakelima sayani.

10 A bata nxu xunba sayaan gbalon ma, a mɔn fama nxu xunbadeni nɛn. Nxu bata nxu yigi ti Ala ra yati fa fala a mɔn luma nxu xunbɛ,

11 ɛ nɛma nxu malima Ala maxandideni. Nayi, Ala hinanma nɛn nxu ra masotɔ muxu wuyaxi a Ala maxandin xɔn, nanara muxu wuyaxi fan mɔn nɔɛ nɛn barikan birɛ Ala xa nxɔ fe yi.

*Pɔli yi a waxɔn feene maxɛtɛ*

12 Nxɔ binyen ni ito ra: Nxu xaxinla sereyaan bama, nxu bata sigan ti dunɔɲa yi Alaa sariɲanna nun tinxinni, a gbengbenna ɛ mabinni. Muxune fe kolonna mi yi a ra, koni Alaa hinanni.

13 Nxu mi sese seɓɛma ɛ ma ɛ mi naxan xaranɲɛ, ɛ yi a kolon. A xɔnla n na ɛ xa a kolon a faɲin na,

14 alo ɛ to a kolonxi ndedi fa fala nxu findixi ɛ binyen nan na en Marigi Yesu fa waxatini alo ɛ fan findixi nxu gbeen na kii naxan yi.

15 N to laxi ito ra, n yi a miri, fa fala n xa siga ɛ tan nan fema singen alogo ɛ xa a tɔnɔn sɔtɔ sanɲa ma firin.

16 Amasɔtɔ n bata yi a miri, n xa dangu ɛ xɔntɔɲɛ n nɛma sigɛ Masedoniya yi waxatin naxan yi. Na xanbi ra, n xɛtɛmatɔɔn mɔn yi dangu ɛ konni keli Masedoniya yi, ɛ yi n mali siga feen na Yudaya yi.

17 N feni ito ragidi waxatin naxan yi, n na ligaxi fuun nin ba? Hanma, n ma feene ligɛ alo adamadiin bonne ba? N yi “ɔn” e nun “ɛn-ɛn” falan sanɲa yi kedenni?

18 Koni Ala to tinxin, nxu falan naxan tixi ɛ xa, na mi findixi wulen nun ɲɔndin na sanɲa ma kedenni.

19 Amasɔtɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixina, Alaa Dii Xɛmɛna, Silasi nun Timɔtɛ nun n tan yɛtɛɛn naxan ma fe kawandi ba ɛ tagi, na falan mi findixi fala firinna ra, alo “ɔn” e nun “ɛn-ɛn.” Fala gbɛtɛ mi a tan yi, fɔ “ɔn!”

20 Amasɔtɔ Ala bata en tuli sa feen naxan birin na, ne kamalixi Yesu a falani ito xɔn fa fala “ɔn.” Nanara, nxu fan a falama Yesu barakani fa fala, “amina,” Ala binya feni.

21 Amasɔtɔ Ala yɛtɛɛn nan nxu tan nun ɛ tan senbɛ soxi a Muxu Sugandixini. A bata en masusan turen na en sugandi feen na,

22 a yi a taxamasenna sa en ma, a a Nii Sariɲanxin naso en bɔɲɛni a lu alo se singen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa la fe famatɔne ra.

23 Ala nan n seren na, n bata n kɔlɔ n niini: Xa n mi xɛtɛxi Korinti yi na ligaxi nɛn alogo n nama ɛ raxɔlɔ.

24 Fa fala nxu nɔɔn sɔtɔxi ɛ denkeleyaan xun na, na mi a ra. Koni en walima nɛn en bode xɔn ma ɛ sɛwana fe ra amasɔtɔ ɛ senbɛ soxi denkeleyani.

## 2

1 Nanara, n bata a ragidi fa fala n nama xɛtɛ ɛ konni xɔlɔni.

2 Amasɔtɔ xa n na a liga ɛ xɔlɔ, nde n tan nasɛwama ba ɛ tan na, n naxanye raxɔlɔxi?

3 Nanara, n kɛdin seɓɛxi ɛ ma\* fa fala n mi yi sigama ɛ konni, alogo n nama na muxune raxɔlɔ naxanye finde n sɛwa xunna ra. N yi laxi a ra, a n ma sɛwan finde en birin ma sɛwan na.

4 N kɛdin seɓɛxi ɛ ma tɔɔ gbeen nun bɔɲɛ rafɔrɔn nun yɛɛgen nin. N mi yi waxi ɛ raxɔlɔ feni, koni n yi ɛ rakolonma nɛn, a n na ɛ xanuxi han!

\* 2:3: A **kɛdin** naxan ma fe falama be, yanyina nde na mi ramaraxi muxune yii to.

*Fe naxi rabaan mafelu fena*

<sup>5</sup> Xa ε tan nde findi yamaan naxɔɔ fεrεn na, a mi n tan xan naxɔɔɔxi, koni fɔ ε tan yamaan birin, anu nɔndin naxan na, a nde nan tun naxɔɔɔxi.

<sup>6</sup> E wuyaxi to bata a haken saran a ra, na bata a li.

<sup>7</sup> Nba, iki, fɔ ε xa na kanna mafelu nεn, ε yi a ralimaniya, alogo a bɔrɛn nama fɔrɔ gbeen ti han a yigitεge.

<sup>8</sup> Nayi, n bata ε mafan, ε mɔn xa ε xanuntenyaan yita a ra.

<sup>9</sup> Bayo n na a sebexi ε ma nεn alogo n xa ε sɔnna kolon, xa ε xuruxi feen birin yi.

<sup>10</sup> E na muxun naxan mafelu, n fan na mafeluma nεn. N tan na naxan mafelu, xa n bata na mafelu, n na ligama ε tan nan ma fe ra Alaa Muxu Sugandixin yεε xɔri,

<sup>11</sup> alogo Setana nama en mayenden, bayo en na a waxɔn feene kolon.

<sup>12</sup> Nba, n siga Tirowasi taani Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nalideni waxatin naxan yi, n yi a to fa fala Marigin bata dεεn nabi n xa mεnɔni.

<sup>13</sup> Koni n xaxili mi yi saxi, amasɔtɔ n mi ngaxakedenna Tito lixi na. Nanara, n yi n nɔngun mεn kaane ma, n siga Masedoniya yi.

*Yesu nan tima en yεε ra*

<sup>14</sup> Koni Ala tantun, amasɔtɔ a Muxu Sugandixina en nasoma a fangan bun ma nεn, a ti en yεε ra siga yiren birin yi, a kolonna yi xuya ayi en xɔn ma alo se xiri fajin naxan xuyama ayi.

<sup>15</sup> Amasɔtɔ en luxi nεn alo wusulanna xirina Alaa Muxu Sugandixin naxan ganma, a rali Ala ma yamaan birin tagi, kisi muxune nun kisitarene.

<sup>16</sup> A findixi sayaan xirin nan na muxuna ndee xa naxanye xalima sayani. A findi nii rakisin xirin na ndee gbeteɔye xa naxanye xalima nii rakisini. Nde nɔε wanli ito ke?

<sup>17</sup> Anu, nxu tan mi luxi alo muxun naxanye Alaa falan findima yulaya seen na. Koni nxu tan falan tima Alaa Muxu Sugandixin barakan nin fata Ala ra nxu bɔrɛ fixen na Ala yetagi.

**3***Layiri nenen walikene*

<sup>1</sup> Nxu mɔn bata nxu yetε matɔxɔ fɔɔ ba? Hanma nxu makoon mɔn nxu dentεge kedine ma ba naxanye nxu tɔnɔn falama ε xa hanma ε naxanye sebema bonne ma nɔxɔ fe yi alo muxuna ndee kii naxan yi?

<sup>2</sup> E tan yetεεn findixi nxu dentεge kedɔn nan na, naxan sebexi nxu bɔrɛne yi, muxune birin nɔε naxan kolonɔrɛ, e a xaran.

<sup>3</sup> E bata findi kedɔn na Alaa Muxu Sugandixin naxan sebexi nɔxɔ wanla xɔn, naxan mi sebexi duba igen na hanma gεmε walaxan fari,\* koni habadan Alaa Nii Sarijanxin nan na sebexi fati walaxane ma ε bɔrɛne yi.

<sup>4</sup> Na yigin nan en yi Ala yetagi a Muxu Sugandixin barakani.

<sup>5</sup> Anu, na mi na ra fa fala senbena nxu ra nxu na wanla ke, koni nxu senben kelixi Ala nan yii.

\* **3:3:** Nabi Musaa sariyan nan yi sebema **walaxan fari**. A mato Xɔrɔyaan 24.12 kui. Nabi Yerima fan a fala nen fa fala sariya nenen na fa, na fa sebema muxune bɔrɛni benun a xa sebe walaxan ma. A mato Yerima 31.33 nun Esekiyeli 11.19 nun 36.26-27 kui.

<sup>6</sup> A tan nan senben fixi nxu ma, a nxu xa layiri nenan wanla ke, naxan mi fataxi sariya sebexin na fɔ Alaa Nii Sarijanxina. Amasotɔ sariya sebexin sayaan nan nafama, koni Alaa Nii Sarijanxin nii rakisin nan fima.

<sup>7</sup> Nba, sariyan naxan sayaan nafaxi, naxan yi kerendenxi gemɛ walaxan ma, xa na faxi binyeni han Musa yetagin yi mayilen a nɔrɔni, Isirayila kaane mi nɔ e yɛɛn tiye a ra hali a yetagin nɔrɔn to yi sigama janje, xa na fa na binyen sifani,

<sup>8</sup> Alaa Nii Sarijanxin wanla binyen mi gboma ayi dangu na ra ba?

<sup>9</sup> Wanla naxan muxune yalagima, xa na findi binyen na, wanla naxan muxune ratinxinma Ala yɛɛ ra yi, na binyen gboma ayi nen han dangu na ra.

<sup>10</sup> Naxan yi findixi binyen na nun, na mi fa a ra iki binye fisamantenni ito a fe ra.

<sup>11</sup> Awa, nɔrɔn naxan yi janma, xa na faxi binyena nde yi, nayi naxan luma habadan, na tan ma binyen danma minen?

<sup>12</sup> Nanara, na yigin to en yii, en xaxili ragidixi han!

<sup>13</sup> En tan mi ligaxi alo Musa, naxan yi dugin soma a yetagin xun na alogo Isirayila kaane nama a mayilenna to, naxan yi sigama janje.

<sup>14</sup> Koni e bɔɓen bata yi xɔɔxɔ ayi. Bayo han to, e nɛma Layiri Fonna Kitabun xaranje, a luxi alo na dugin mɔn na yi, e mi a yɛɛ to. A munma ba singen, bayo a mi be fɔ Alaa Muxu Sugandixini.

<sup>15</sup> Hali to, e nɛma Musaa Kitabu yirene xaranje, dugin soxi e bɔɓen xun na.

<sup>16</sup> Koni muxun na a yɛɛ rafindi Marigin ma, dugin bama nen na yi.†

<sup>17</sup> Bayo Marigin nan Nii Sarijanxin na. Marigina Nii Sarijanxin denaxan yi, xɔɔyaan nan menni.

<sup>18</sup> En tan birin, Alaa binyen nan mayilenma en yetagine ma, anu en mi dugin soma en yetagin xun na. En luma maxete a tan maligan nan na, en ma binyen yi siga gbɔɛ ayi, fata Marigin na, naxan findixi Alaa Nii Sarijanxin na.

## 4

<sup>1</sup> Nanara, wanli ito to en yi Alaa kininkininni, nxu mi tunnaɔlɔma nxu ma.

<sup>2</sup> Nxu bata nxu mɛ yagi fe luxunxine birin na, nxu mi fefe ligama yanfani, nxu mi Alaa falan maxetema. Koni nxu jɔɔndin nan mayitama, alogo muxune birin xa nxɔ lannayaan nakɔɔsi e xaxinle yi Ala yetagi.

<sup>3</sup> Nxu Yesu a fe Xibaru Fajin naxan nalima, xa na mɔn luxunxi, a luxunxi muxune nan ma naxanye halagima.

<sup>4</sup> Dunujani ito mangan Setana bata denkelɛyatarene xaxinle yidimi alogo e nama Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nɔrɔn to dege. Alaa Muxu Sugandixin nan Ala sawuran na.

<sup>5</sup> Nxu mi nxu yete a fe kawandi xan bama, fɔ nxu a falama Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan Marigin na, e nun nxu bata findi ɛ walikene nan na Yesu a fe ra.

<sup>6</sup> Amasotɔ Ala naxan a falaxi, a naxa, “Kenenna xa mini dimini,”\* na Ala nan a ligaxi kenenna yi lu en bɔɓeni, alogo en xa Alaa binyen kenenna kolon, naxan a Muxu Sugandixin yetagin ma.

† 3:16: A mato Xɔɔyaan 34.34 kui. \* 4:6: Dunuja Fɔlɔn 1.3

<sup>7</sup> Koni en na nafulu kɛndɛn namaraxi bɛndɛ fɛɲɛnɛ nan kui naxanye findixi en fati bɛndɛnɛ ra, naxan a yitama a sɛnbɛ fisamantenni ito findixi Ala gbeen nan na, a mi kelixi en tan ma.

<sup>8</sup> Nɔxu yigbɛtɛnxi kiin birin yi, koni nɔxu mi yilunburunxi! Nɔxu xaminxi koni nɔxu mi yigitegɛxi!

<sup>9</sup> Nɔxu bɛsɛnɔnyaxi, koni nɔxu mi rabejinxi! Nɔxu rabiraxi koni nɔxu mi halagixi!

<sup>10</sup> Nɔxu Yesu a sayaan tɔrɔn tongoma nɔxu fatini waxatin birin, alogo Yesu a dunuɲa yi gidin fan xa makɛnɛn nɔxu fatin xɔn.

<sup>11</sup> Hali nɔxu to nɔxu nii ra, nɔxu sayaan dɛ waxatin birin Yesu a fe ra, alogo a dunuɲa yi gidin xa makɛnɛn nɔxu fati bɛndɛn xɔn.

<sup>12</sup> Na bunna nɛɛn fa fala sayaan walima nɔxu tan yi koni nii rakisin nan walima ɛ tan yi.

<sup>13</sup> A sebɛxi Kitabun kui, a naxa, “N dɛnkɛleyaxi, nanara n yi falan ti.”† Nɔxu tan nan fan falan tima dɛnkɛleyani na xaxili kedenni amasɔtɔ nɔxu bata dɛnkɛleya.

<sup>14</sup> Bayo nɔxu a kolon fa fala Ala naxan Marigi Yesu rakelixi sayani, na nan en fan nakelima sayani Yesu xɔn, a yi en birin malan en bode xɔn a yɛtagi.

<sup>15</sup> Na birin ligama ɛ tan nan ma fe ra alogo Alaa hinanna xa siga warɛ, a yi muxu wuyaxi li, e barika biran yi gbo ayi, na yi findi Alaa binyen na.

### *En yigin saxi se totarene yi*

<sup>16</sup> Nanara, nɔxu mi tunnaɔlɔma nɔxu ma. Hali nɔxu fati bɛndɛn to danguma, koni niin naxan nɔxu yi, na findima nɛn a nɛnɛn na lɔxɔ yo lɔxɔ.

<sup>17</sup> Bayo, en tɔrɔdin naxan yi waxatidini ito bun ma dunuɲa yi, na mi gbo xa a sa habadan barayi gbeen ma, en naxan sɔtɔma e xɔn.

<sup>18</sup> Nɔxu bata nɔxu yigin sa se totarene fari. Bayo seen naxanye toma, ne mi buma, koni seen naxanye mi toma, ne luma nɛn habadan!

## 5

<sup>1</sup> Amasɔtɔ en na a kolon fa fala en niin fati bɛndɛn nin naxan luxi alo en dɔxɔ bubuna dunuɲa yi. Xa na kala, habadan banxina en yii naxan findixi ariyanna fatin na Ala wali xɔnna, muxune mi naxan nafalaxi.

<sup>2</sup> Nba, iki en kutunma bubuni ito yi, en fati bɛndɛna, bayo en ma habadan dɔxɔden xɔnla en suxuma ki faɲi, alogo ariyanna fatin xa sa en ma alo dugina.

<sup>3</sup> Bayo en na na dugin so en mi fa luma alo en nagenla na a ra.

<sup>4</sup> Amasɔtɔ en nema bubuni ito kui, en kutunma, en tɔrɔxi. En mi waxi dugi fonna ba feni en ma, koni a xɔnla en na, ariyanna fatin xa sa en ma alo dugina, alogo seen naxan faxama, nii rakisin xa findi na rafanɲa ra.

<sup>5</sup> Ala en daxi na feen nan ma. A bata a Nii Sariɲanxin fi en ma, a lu alo se singen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa la fe famatɔne ra.

<sup>6</sup> Nanara, en xaxili ragidixi waxatin birin. En mɔn a kolon fa fala fanni en na en konni fati bɛndɛni ito yi, en nun Marigin dɔxɔden tagi kuya.

<sup>7</sup> Amasɔtɔ en sigan tima dɛnkɛleyaan nan xɔn ma, koni se toxi mi a ra.

<sup>8</sup> Anu, en xaxili ragidixi. A rafanɲɛ en ma, en keli fati bɛndɛni ito yi, en sa dɔxɔ Marigin konni.

<sup>9</sup> Naxan xunna kenla ra en xa, en yi Ala kɛnɛn, xa en lu en fati bɛndɛni hanma en faxa.

† 4:13: Yaburin 116.10



<sup>10</sup> Amasotō a fere mi na fō en birin xa ti kenenni Alaa Muxu Sugandixina kiti saden yetagi nen. Muxune birin e kewanle saranna sotōma nen keden keden ye en ma, a naxan nabaxi a dunuḡa yi gidini, a fajina hanma a jaxina.

### *Ala nun muxune tagini tōnna*

<sup>11</sup> Nxu to Marigin yeeragaxun kolon, nanara, nxu kataxi, nxu xa muxune sotō. Ala nxu kolon ki fajii. N ma miriyani, ε fan nxu kolon ε xaxinli.

<sup>12</sup> Nxu mi kataxi nxu mōn xa nxu yete matōxō ε xa. Koni nxu feren nan fima ε ma, ε yi ε kanba nxō fe yi, alogo ε xa nō na muxune yabe naxanye e kanbama e tofanni benun e xa e kanba e bōḡe yi feene yi.

<sup>13</sup> Xa xaxilitaren nan nxu tan na, na Ala nan ma. Koni xa xaxilimaan nan nxu ra, na ε tan nan xa.

<sup>14</sup> Amasotō Alaa Muxu Sugandixina xanuntenyaan nan nxu karahanma, nxu tan to laxi a ra fa fala a muxu keden peen nan faxaxi birin xa, nayi, birin bata faxa a tan yi.

<sup>15</sup> A bata faxa muxun birin xa. Nanara, muxun naxanye e nii ra, ne mi fa e nii ra e yete xa sōnōn, koni fō naxan faxaxi, a keli sayani e tan xa.

<sup>16</sup> Nba, iki en mi fa muxu yo yatema adamadiyaan kiraan xōn. Hali en to yi Alaa Muxu Sugandixin yatema na kiini nun, en mi fa na ligama.

<sup>17</sup> Nayi, xa muxu yo Alaa Muxu Sugandixini, na kanna bata findi dali nenēn na. A keḡa fonne bata dangu, a nenene bata fa!

<sup>18</sup> Na birin kelixi Ala nan ma, naxan en nun a tan tagini tōnxi a Muxu Sugandixin xōn, a yi wanla so en yii a en fan xa a tan nun bonne tagini tōn.

<sup>19</sup> Bayo, Ala a yeteen nun dunuḡa muxune tagini tōnma a Muxu Sugandixin nan xōn, a mi fa e sōnna yatema. A mōn bata na tagi tōn feren xibarun taxu nxu ra.

<sup>20</sup> Nayi, Alaa Muxu Sugandixina xerane nan en na. Ala yeteen nan muxune rawekilema en ma falan xōn. En naxa, “Nxu bata ε mafan Alaa Muxu Sugandixin xinli, ε a lu ε nun Ala tagin xa yitōn.”

<sup>21</sup> Naxan mi yulubi yo ligaxi, Ala en yulubin saxi na nan ma alogo Ala gbee tinxinna xa lu en yi Yesu barakani.

## 6

<sup>1</sup> En to walima en bode xōn, nxu bata ε mafan, ε Alaa hinanna naxan sotōxi, ε nama na tongo fe fuun na.

<sup>2</sup> Bayo a falaxi nen, a naxa,

“N bata i yabi n ma marafanna waxatini, n yi i mali marakisi lōxōni.”\*

A mato, Ala rafan waxatin ni i ra, marakisi lōxōn ni i ra.

<sup>3</sup> Nxu mi sese luyε naxan muxun birε tantanni, alogo fe yo nama to nxō wanla ra.

<sup>4</sup> Koni nxu kataxi kiin birin yi nxu xa findi Alaa walike fajine ra: tunnafan gbeen nun tōrōn nun fe xōdexene nun kōntōfinle yi.

<sup>5</sup> Xa e nxu bōnbō, nxu nema kasoon na, xa e yamaan nadin nxu ma, xa nxu wali xōdexene nun xixōlitareyaan nun kamēni.

<sup>6</sup> Nxu kataxi sariḡanna nun fe kolonna nun diḡan nun ḡenige fajin nun Alaa Nii Sariḡanxin nun xanuntenya kendēni,

<sup>7</sup> e nun ḡōndi falan nun Ala senbēni. Nxu tinxinna rawali yenge so seen nun nxu makantan seen na.

\* 6:2: Esayi 49.8

<sup>8</sup> Nɔxu nɛɛn binyeni, hanma yagini, nɔxu nɛɛn xili kalani hanma xili fajina, nɔxu tinxin hali nɔxu to yatɛxi yanfantenne ra.

<sup>9</sup> Nɔxu suxi alo muxun naxanye mi kolonxi, anu nɔxu kolonxi ki fajni. Nɔxu yatɛxi alo nɔxu faxamatɔɔn nan yi a ra nun, anu ɛ mato nɔxu jɛjɛ mi a ra iki ba? Nɔxu jaxankataxi, koni e munma nɔxu faxa.

<sup>10</sup> Nɔxu yatɛxi muxu sunuxine ra, anu nɔxu sɛwaxi waxatin birin. Nɔxu suxi alo yiigelitɔne koni nɔxu bata muxu wuyaxi findi se kanne ra. Sese mi nɔxu yii, koni nɔxu gbeen nan seen birin na.

<sup>11</sup> Kɔrenti kaane, nɔxu bata falan ti ɛ xa kɛnɛnni, nɔxu yi nɔxu kui feen birin fala ɛ xa.

<sup>12</sup> Nɔxu mi nɔɔ xanuntenyaan luxunxi ɛ ma, koni ɛ tan bata ɛ gbeen luxun nɔxu ma.

<sup>13</sup> N bata falan ti ɛ xa alo n ma diine. A daxa, ɛ fan xa ɛ kui feene yita nɔxu ra!

*Denkeleyatarene nun denkeleya muxune nama malan  
Kɔrenti Singen 10.14-22, Efesi 5.5-11, Piyeri Singen 2.9-12*

<sup>14</sup> ɛ nun denkeleyatarene nama xun xidi wudi kedenna tongo ɛ malan fe kedenna ma. Amasɔtɔ tinxinyaan nun tinxintareyaan lanjɛ e bode ma feen mundun yi? Kɛnɛnna nun dimin lanjɛ e bode ma ba?

<sup>15</sup> Alaa Muxu Sugandixin nun Setana nɔɛ lanjɛ di? Denkeleya muxun lanxi denkeleyataren ma kiin mundun yi?

<sup>16</sup> Layirin mundun xidixi Ala Batu Banxin nun suxurene tagi? Amasɔtɔ habadan Ala Batu Banxin nan en na, alo Ala a falaxi kii naxan yi, a naxa, “N luma nɛn e ye. N yi n masiga ti e tagi, n findi e Ala ra. E yi findi n ma yamaan na.”

<sup>17</sup> Nanara, Marigin naxa,  
“E mini ne ye, ɛ ɛ masiga e ra. ɛ nama din se sarijantare yo ra, nayi n tan ɛ rasuxuma nɛn.”

<sup>18</sup> Marigina Senben Birin Kanna ito nan falaxi, a naxa, “N findima nɛn ɛ fafe ra, ɛ findi n ma dii xɛmɛne nun n ma dii tɛmɛne ra.”†

## 7

<sup>1</sup> Bayo Ala to bata en tuli sa feni itoe birin na, ngaxakedenne, en ba feen birin ma naxan fati bendɛn nun niin xɔsima, en yi lu en ma sarijanna rakamale Ala yeeragaxuni.

*Poli a sɛwana*

<sup>2</sup> ɛ bɔjɛni tɔn nɔxu xa. Nɔxu mi tinxintareya ligaxi muxe ra, nɔxu mi e ratantan, nɔxu mi e yii se kansun.

<sup>3</sup> N mi ito falaxi ɛ yalagi feen xan na, amasɔtɔ n bata yi a fala a singeni, n naxa, “E fe nɔxu bɔjɛni kii naxan yi, en birin na a ra siimayaan nun sayani.”

<sup>4</sup> N laxi ɛ tan na kati! N na n kanbama ɛ tan nin. ɛ fe n nalimaniyama han n defe. Hali nɔxu to tɔɔn birin yi, n ma sewan dan mi na!

<sup>5</sup> Amasɔtɔ, nɔxu Masedoniya li waxatin naxan yi, nɔxu mi matabu yo sɔtɔ. Nɔxu yi tɔɔxi kiin birin yi. Matandi tiine yi nɔxu rabilinni, gaxun yi nɔxu yi.

<sup>6</sup> Koni Ala naxan muxu magodoxine ralimaniyama, na yi nɔxu ralimaniya Tito a faan xɔn ma.

† **6:18:** A mato Saraxaraline 26.12 nun Esekiyeli 37.27 nun Esayi 52.11 nun Yeremi 31.9 nun Esekiyeli 20.34 nun Samuyeli Firinden 7.14 nun Esayi 43.6 nun Hose 2.1 kui.

<sup>7</sup> A fa feen gbansanna xa mi yi a ra, fɔ a limaniyaan naxan sɔtɔ ε xɔn. A yi a fala nxu xa, n xɔnla ε suxu kii naxan yi, ε sunu, n ma fe kunfan yi lu ε yi. Nanara, n ma sɛwan yi gbo ayi.

<sup>8</sup> Hali n to ε raxɔlɔxi n ma falan xɔn kedin kui,\* n tan mi nimisaxi a sebɛn na. N nimisa nɛn waxatidi, n to a kolon a na kedin bata yi ε raxɔlɔ.

<sup>9</sup> Koni iki, n sɛwaxi, ε to nimisaxi na mi a ra, koni na nimisan to ε fe raba kiine masaraxi. Ala nan na nimisan nagidixi. Nanara, ε mi tɔrɔ yo sɔtɔxi nxu yii.

<sup>10</sup> Amasɔtɔ nimisan naxan kelixi Ala ma, na a ligan nɛn muxune yi e xun xanbi so e hakɛni, e kisi. Nanara, mɔnɛ yo mi na yi. Koni nimisan naxan kelixi dunuɲa feene yi, na raɲanma sayaan nan ma.

<sup>11</sup> Nimisani ito naxan kelixi Ala ma, ε na mato. A bata ε findi sɔbɛ ralane ra. E kunfaxi ε sɔntareyaan mayita feen na. E xɔlɔxi fe ɲaxin ma, ε bɔɲɛn bata te, fe faɲin xɔnla bata ε suxu ken! E fe ɲaxi rabane hakɛne saranma e ra. Na bata a yita fa fala fe yo mi ε ra fefe yi.

<sup>12</sup> Xa n na kedin sebɛxi, n mi a sebɛxi fe kalane xan ma fe ra hanma e muxun naxanye tɔrɔxi. Koni alogo ε sɔbɛ soxi nxu xa kii naxan yi, na xa mini kenɛnni ε yɛtɛɛn xa Ala yɛtagi.

<sup>13</sup> Ne nan birin nxu ralimaniyaxi.

E nun mɔn, ba nxu ralimaniya feen na, ε Tito rasɛwaxi kii naxan yi, nxu sɛwaxi na fan na han! Bayo ε birin bata a nii yifan a ma.

<sup>14</sup> N bata yi ε matɔxɔ Tito xa nun. E mi n nayagixi. Bayo nxu bata ɲɔndin fala ε xa waxatin birin, nxu ε matɔxɔn naxan tixi Tito xa, na fan bata findi ɲɔndin na.

<sup>15</sup> A marafanna luma gboɛ ayi ε tan ma fe yi, a na rabira a ma ε birin xuruxi feen birin yi kii naxan yi, e nun ε a rasɛnɛxi kii naxan yi binye gbeeni han ε xuruxurun.

<sup>16</sup> N sɛwaxi bayo n laxi ε ra feen birin yi.

## 8

### *Yii malanna Yerusalɛn dɛnkeleya muxune xa*

<sup>1</sup> Ngaxakedenne, Alaa hinanna walima Masedoniya dɛnkeleya muxune tagi kii naxan yi, nxu waxi a xɔn ε xa na kolon.

<sup>2</sup> Hali e to yi tɔroya ɲaxini, e sɛwa gbeen sa nɛn e yiiigelitɔya xɔdɛxɛn fari, e yi kiin ti fonisireya gbeeni.

<sup>3</sup> N na e seren bama fa fala e kiin tixi nɛn alo e fanga bɛrɛna, a mɔn yi dangu na ra e ɲɛnige faɲini.

<sup>4</sup> E nxu mafan nɛn kati, a e xa na binyen sɔtɔ, e fan yi yama sariɲanxin mali Yerusalɛn taani.

<sup>5</sup> E dangu nɛn nxu gbee miriyaan na. E yi e yɛtɛ fi Marigin ma singen. Na xanbi ra, e yi e yɛtɛ fi nxu fan ma Ala sagoni.

<sup>6</sup> Nayi, Tito naxan hinan wanli ito fɔlɔxi ε konni, nxu bata na mafan, a xa sa a rakamali ε tagi.

<sup>7</sup> Koni ε to ε senbɛ soma feen birin yi, dɛnkeleyaan nun falan nun fe kolonna nun wɛkilɛn nun xanuntenyaan na nxu xa, nayi ε senbɛ so hinanna fan yi.

<sup>8</sup> N mi yamarin sama ε ma, koni n nɛma bonne wanla a fe fale, n fɛrɛn fima ε ma nɛn alogo ε xa ε xanuntenyaan mayita.

\* 7:8: Yanyina nde Pɔli *kedina* nde sebɛxi e ma naxan mi luxi en yii to.

<sup>9</sup> Amasɔtɔ ε en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna kolon. Se kanna nan yi a ra, koni a yi a yetε findi yiigelitɔɔn na ε fe ra, alogo ε xa findi se kanne ra a yiigelitɔyaan xɔn.

<sup>10</sup> Nayi, n nan n ma miriyaan nan yitama ε ra feni ito yi: ε tan nan singeye ε yii malan yala, ba na ra mɔn, ε tan nan singe a jɛnigexi.

<sup>11</sup> Awa, ε na wanla rajan alogo ε lanxi jɛnige fajin naxan ma a fɔloni, ε xa na rakamali na kiini, fata ε fεrene ra.

<sup>12</sup> Amasɔtɔ xa ε jɛnigen fan, Ala ε kiseen yatema nɛn ε yii seene xasabin ma, seen naxan mi ε yii, na mi a ra.

<sup>13</sup> Nxu mi waxi a xɔn ma, nxu xa goronna ba bonne xun ma, a dɔxɔ ε tan xun ma, koni nxu waxi nɛn birin xa ye lan.

<sup>14</sup> Koni bayo se wuyaxi ε yii waxatini ito yi, a lan nɛn, ε xa ne mali naxanye mako ε yii seene ma iki. Nayi, ε yii seene na dasa waxatin naxan yi, e fan ε malima nɛn e yii seene ra alogo ε birin yi ye lan.

<sup>15</sup> A sɛbexi Kitabuni, a naxa, “Naxanye a gbege matongo, ne mi a gboxi ayi. Naxanye ndedi matongo, a mi dasa ne fan ma.”\*

### *Tito nun a lanfane*

<sup>16</sup> Nxu barikan birama Ala xa, amasɔtɔ a bata a liga Tito xa a sɔbe so ε xa alo n tan.

<sup>17</sup> Nxu naxan maxɔdinxi Tito ra, a bata tin na ma, a mɔn bata a sɔbe so, a yi a jɛnige a xa siga ε fɛma.

<sup>18</sup> Nxu e nun nxu ngaxakedenna nde rasigama ε ma, dɛnkeleya yamane birin naxan matɔxɔma a wanla fe ra Yesu a fe Xibaru Fajin nali feen na.

<sup>19</sup> Naxan mɔn dangu na ra, dɛnkeleya yamaan birin bata a tan sugandi, a xa siga nxu matideni, nxu nɛma kiseni itoe xalε waxatin naxan yi, naxanye goron saxi nxu xun ma Marigin yetεen binya feen na e nun nxu jɛnige fajin seren na.

<sup>20</sup> Nxu a ligama nxu yeren ma alogo muxe nama nxu mafala nxu kise gbeeni itoe masuxu kiina fe ra.

<sup>21</sup> Naxan daxa Marigin yetagi e nun muxune yetagi, nxu katama na nan ligadeyi.

<sup>22</sup> Nxu naxan sama na muxu firinne fari, nxu nxu ngaxakedenna nde rasigama e matideni. Nxu bata a mato sanja ma wuyaxi, nxu yi a kolon, a sɔbe soxi waxatin birin. A mɔn bata na sɔbeɛn yita iki a to laxi ε ra han!

<sup>23</sup> Tito tan, na findixi n xɔyin nun n walikε boden nan na. Nxu ngaxakedenna naxanye rasigaxi, dɛnkeleya yamana xεrane nan ne ra Alaa Muxu Sugandixina binyena fe ra.

<sup>24</sup> Nanara, ε xa xanuntyaayan yita e ra alogo dɛnkeleya yamane xa nxu kanba xunna kolon ε yi, e yi a to.

## 9

### *Denkeleya muxune mali fena*

<sup>1</sup> E maliin naxan nabama lan yama sarijanxin ma, a tɔnɔ mi na n xa kedin sɛbe ε ma lan na ma.

<sup>2</sup> Bayo, n na a kolon fa fala ε jɛnigen fan. N luma ε matɔxε Masedoniya kaane xa, n naxa, “Xabu yala, Akaya kaane yitɔnxi mali ti feen na.” E bata muxu wuyaxi rakunfa ε sɔbe soon xɔn.

\* 8:15: Xɔɔyaan 16.18

<sup>3</sup> Nayi, n na ngaxakedenna ndee rasigama ε ma alogo nxu ε matɔxɔxi kii naxan yi, na nama findi fe fuun na. Koni a xa a li ε yitɔnxi alo n na a falaxi kii naxan yi.

<sup>4</sup> Xa Masedoniya kaana nde fa n fɔxɔ ra ε fɛma, e yi a li ε mi yitɔnxi, nxu yi yagima nɛn nayi nxu to laxi ε ra, koni katarabi ε tan nan ma.

<sup>5</sup> Nanara, n bata a miri, fa fala, a lan n xa ngaxakedenna ndee mafan, e siga ε fɛma n yɛɛ ra, ε yi na fonisireya kiseni tɔn, ε bata yi nxu tuli sa naxan na alogo a xa fi fonisireyani benun a xa findi karahanna ra.

<sup>6</sup> E xaxili lu ito xɔn ma. Naxan na sansina ndedi woli, na ndedi nan xabama. Koni naxan na sansi gbeen woli, na a gbegbe xabama nɛn.

<sup>7</sup> Birin xa Ala ki alo a bata a ragidi a bɔɓɛni kii naxan yi. A nama findi mɔnɛn na hanma karahanna. Amasɔtɔ naxan kiin tima sɛwani, na kanna rafan Ala ma.

<sup>8</sup> Ala nɔɛ ε kiyɛ nɛn a hinan dɛfexini alogo a xa ε makone fan feen birin yi waxatin birin, nde mɔn yi lu ε yii wali fajine birin kedeni.

<sup>9</sup> A sɛbɛxi Kitabuni, a naxa,  
“A bata tɔɔ muxune ki fonisireyani.

A tinxinyaan luma nɛn habadan!”\*

<sup>10</sup> Nba, Ala naxan sansiin fima xɛɛ biin ma e nun donsena, na sansiin fima ε ma nɛn, a a rawuya ayi, a yi ε tinxinyaan wali xɔnne ragbo ayi.

<sup>11</sup> E findima nɛn se kanne ra kiin birin yi, alogo ε xa lu fonisireyani waxatin birin. Nayi, muxu wuyaxi barikan birama nɛn Ala xa, nxu na ε kiseene xali e xɔn.

<sup>12</sup> Amasɔtɔ ε wanla naxan nabama ito ra, na mi yama sariɓanxin makone xan gbansan fanma, koni a mɔn wali fajɪ kolonna rayiriwama Ala xa.

<sup>13</sup> Muxu wuyaxi Ala binyama nɛn ε wanli ito tɔnɔn xɔn, ε to yamari suxun saxi ε tubi feen fari Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajini. E mɔn Ala binyama nɛn ε fonisireyana fe ra ε to e kima ε seene yi e nun muxun bonne.

<sup>14</sup> Nanara, e Ala maxandɛ ε xa xanuntenyani Alaa hinan gbeena fe ra a naxan nagidixi ε ma.

<sup>15</sup> En barikan bira Ala xa a kiseni fe ra naxan ɓɔxɔn mi na.

## 10

### *Pɔli yi a wanla xun mayenge*

<sup>1</sup> N tan Pɔli, n bata ε mafan Alaa Muxu Sugandixina limaniyaan nun dijani, hali ndee to a falama a n falan tima ε yɛɛ xɔri yɛtɛ magodon nin, koni a n na keli ε fɛma, n ɓaxu ε ra.

<sup>2</sup> N bata ε mafan, n na fa ε fɛma, ε nama n karahan a n xa ɓaxu ε ra sɔbɛɛn na, amasɔtɔ n laxi a ra, n susue nɛn na ligɛ ndee ra yati, naxanye e mirixi a nxu nxɔ dunuɓa yi gidin ligama adamadiyaan kiraan nan xɔn.

<sup>3</sup> Amasɔtɔ, nxu dunuɓa yi gidin ligama adamadiyaan nin, koni nxu mi yengen soma adamadiyaan kiraan xɔn.

<sup>4</sup> Bayo nxɔ yɛngɛ so seene mi luxi alo adamadiine gbeene: Alaa yɛngɛ so se sɛnbɛmane nan e ra, naxanye nɔɛ yire makantanxine kalɛ. Nxu wule miriyane kalama ne nan na,

<sup>5</sup> e nun wason naxan birin kelima Alaa kolonna xili ma. Nxu yi xaxinle birin yɛɛ rafindi Ala ma alogo e xa xuru a Muxu Sugandixin ma.

<sup>6</sup> E na Alaa fala suxun nakamali waxatin naxan yi, nxu tinma nɛn fala suxutarene hakene saraɓɛ e ra.

\* 9:9: Yaburin 112.9

7 Ɛ feene fanna nan tun toma. Xa muxuna ndee bata la a yete ra fa fala a Alaa Muxu Sugandixini, a mɔn xa a miri ito ma: a Alaa Muxu Sugandixin nan gbee en fan na alo a tan.

8 Marigin nɔɔn soxi n yii ɛ senbe so feen nan na, ɛ kala feen mi a ra. Hali n nan n yete matɔɔma na ra jaxi ra, n mi yagixi na feen na.

9 N mi waxi a xɔn ma, a xa liga alo n na ɛ magaxuma n ma kedine ra nen.

10 Bayo, ndee a falama, e naxa, “Pɔli a kedine xɔdɔxɔ, e senben gbo, koni xa a yetena en fema, senbe mi a ra, sese mi a falan na.”

11 Na kanna xa a miri nen fa fala nxu kii naxan yi nxu nema kedin sebe, nxu kewanle luma na kii nin nxu nema ɛ ye.

12 Muxuna ndee na yi naxanye e yete matɔɔma, anu nxu mi susue nxu yete se ne ma hanma nxu nun ne yi yate nxu bode xɔn. E na misaala tongo e yete ma, e yi e yete sa e yete ma, xaxilitaren nan ne ra.

13 Koni nxu tan mi nxu yete matɔɔe jaxi ra. Ala bata wanla naxan so nxu yii, nxu mi nxu yete matɔɔma dangu na ra, naxan a ligama nxu fa han ɛ fema.

14 Bayo nɔɔ yete matɔɔn mi danguxi nxu danna ra, alo nxu yi naxan ligama nun xa nxu mi yi fa ɛ konni, anu nxu singe nan faxi han ɛ fema Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nalideni.

15 Nxu mi nxu yete matɔɔe bonne wanla fe ra, nxu a radangu ayi. Koni nxu laxi a ra fa fala ɛ denkeleyaan gboma ayi nen, nxu yi nɔ wali kende gbete rakamale ɛ tagi hali nxu mi dangu nxu danne ra\*

16 bayo taan naxanye ɛ konna xanbi ra, nxu nɔe Yesu a fe Xibaru Fajin naliye nen ne ma, benun nxu xa nxu yete matɔɔo bonne wanli naxan kexi muxu gbete walideni.

17 Koni, a sebexi Kitabun kui, a naxa, “Xa naxan a yete matɔɔma, a xa a yete matɔɔo Marigina fe ra.”†

18 Amasɔto muxun naxan a yete matɔɔma, Ala mi na rasuxe fɔ Marigin na naxan matɔɔo.

## 11

### *Pɔli nun wule xerane*

1 Ɛ diɲe ba, xa n fatɔyana ndedi fala ɛ xa? Koni ɛ diɲaxi xe!

2 Bayo xɔxɔlɔnyaan nan n yi ɛ fe ra, xɔxɔlɔnyaan naxan kelixi Ala ma. Amasɔto a luxi alo n na ɛ masuxi futun nin xeme keden peen xa, Alaa Muxu Sugandixina, alogo n xa ɛ yita a ra alo sungutun nasɔlɔnxina.

3 Koni alo sapina Nmahawa mayenden kii naxan yi, n gaxuxi nen ɛ fan miriyane nama ɛ yifu ɛ yi ɛ masiga ɛ lannaya kenden nun ɛ sariɲanna ra Alaa Muxu Sugandixin xa.

4 Bayo xa muxuna nde fa Yesu gbete a fe kawandi ba ɛ xa, nxu mi naxan ma fe kawandin ba, hanma xa ɛ nii gbete sɔto ɛ mi naxan sɔto nxu ra, hanma xa ɛ Xibaru Fajni gbete me, ɛ mi naxan nasuxu a singeni, ɛ tinma nen na birin ma ki fajini!

5 Koni muxuni itoe naxanye e yete yatema xera fisamantenne ra, n mi laxi a ra xa ne dangu n tan na kii yo yi.

6 Yanyina nde, n mi fatan falan na, koni n fe kolon. Bayo nxu bata na rafixa ɛ xa kiin birin yi.

7 N na Alaa fe Xibaru Fajin nali ɛ ma waxatin naxan yi, n mi sese rasuxu ɛ ra, n yi n yete magodo alogo n xa ɛ tan yite, n haken nan ligaxi ɛ ra nayi ba?

\* 10:15: A mato Romi 15.17-21 kui. † 10:17: A mato Kɔrenti Singen 1.31 kui.

<sup>8</sup> N seen nasuxu nen denkēleya yama gbete ye ra, e yi n saranna fi, alogo n xa wali ε xa.

<sup>9</sup> N yi ε fema waxatin naxan yi, n hayu ramaan yi lu, koni n mi muxu yo tōrō, bayo denkēleya muxun naxanye keli Masedoniya yi, ne n makone fan nen. N mi tin n xa findi goronna ra ε xun ma, n mōn n yete suxuma nen na ma.

<sup>10</sup> N bata n kōlō Alaa Muxu Sugandixina jōndini naxan n yi, muxu yo mi n kumε binyeni ito yi Akaya yamanani.

<sup>11</sup> N na falaxi nanfera? N to mi ε xanuxi ba? Ala a kolon, a n na ε xanuxi!

<sup>12</sup> N naxan ligama, n mōn na ligama nen alogo nxu mafala xunna nama taran na naxanye a ligε na muxune yi e yete matōxō a nxu nun ne birin lan.

<sup>13</sup> Ne findixi wule xεrane nun mafu tiine nan na, naxanye e yete findixi Alaa Muxu Sugandixina xεrane maligan na.

<sup>14</sup> Nba, kabanako fe mi na ra, bayo hali Setana nōε a yete findε nen kēnenna malekan maligan na.

<sup>15</sup> Nayi, na mi findε tεrεna fe ra xa Setanaa walikεne fan e yete findi tinxinyaan walikεne maligan na. Ne rajanna lanma nen e kewanle saranna ma.

### *Pōli a tōrōna xεrayani*

<sup>16</sup> N mōn xa a fala, muxu yo nama n yatε xaxilitaren na. Hanma xa ε a mirixi na kiini, ε tin n xa findi xaxilitaren maligan na alogo n fan xa n yete matōxō ndedi.

<sup>17</sup> N falan naxan tima iki, n mi na falama Marigina kiraan xōn, koni n na a falama xaxilitareyaan nin.

<sup>18</sup> Bayo muxu wuyaxi to e yete matōxōma adamadiyaan kiraan xōn, nana, n fan n yete matōxōma nen.

<sup>19</sup> ε tan to findixi xaxilimane ra, ε mafura dijε xaxilitarene bun ba?

<sup>20</sup> ε tinxi e xa ε findi konyine ra, e yi ε rawali, e yi ε yii seene kansun, e yi e yete yite ε ma, e yi ε yetagi garin!

<sup>21</sup> N xa a fala ε xa, yagin nan na ra, koni nxu mi susuε na ligε.

Nayi, muxu gbete nōε a yete matōxε denaxan yi, n xa falan ti alo xaxilitarena, n fan susuε nen n yete matōxε mēnni.

<sup>22</sup> Heburun nan e ra ba? A tan nan n fan na. Isirayila kaan nan e ra ba? A tan nan n fan na. Iburahima bōnsōnna nan e ra ba? A tan nan n fan na.

<sup>23</sup> Alaa Muxu Sugandixina walikēen nan e ra ba? N falan tima alo xaxilitaren yetena, koni n dangu e tan na! N bata tōrō walideni dangu e tan na pon! N bata sa kasoon na dangu e tan na pon! Muxune yi n bulan dangu e tan na, n yi lu sayaan dε waxati wuyaxi.

<sup>24</sup> Yahudiyane yi n bulan dōxōjna ma suulun bosaan ye tonge saxan e nun solomanaanin.\*

<sup>25</sup> Romi kaane yi n mabōnbō gbalemene ra dōxōjna ma saxan. E n magōlōn n faxa feen na sanjna ma keden. Kunkin yi kala n na fōxō igen tagi dōxōjna ma saxan, n lu fufani yanyi keden kōε keden, na waxatina nde yi.

<sup>26</sup> N yi sigatini waxati wuyaxi gbalon dε, baane nun mafu tiine nun n kon kaa Yahudiyane nun siya gbete ne gbalone. N yi taan nun burunna nun fōxō igene nun wule denkēleya muxune gbalone dε.

<sup>27</sup> N tōrō nen waliden nun waxati xōdεxene yi, n lu xii xōlitareyani waxati wuyaxi, n lu kamēn nun min xōnla ra. Donseen mumēen yi dasa n ma waxati wuyaxi, n lu xunbenla ra marabēnni.

\* 11:24: A mato Sariyane 25.3 kui.

<sup>28</sup> Naxan saxi na birin fari, n goronna naxan tongoma ɔxɔ yo ɔxɔ, n kontɔfilixi denkeleya yamane birin na.

<sup>29</sup> Xa muxuna nde senben xurun, n fan senben xurunma nen. Xa muxuna nde bira yulubini, na n bɔɔɔen ganma nen.

<sup>30</sup> Xa n yi daxa nun n xa n yete matɔxɔ, n yi n yete matɔxɔma n ma senbetareyaan nan na.

<sup>31</sup> En Marigi Yesu Fafe Ala a kolon fa fala n mi wulen falama. Tantunna xa fi a ma habadan!

<sup>32</sup> N yi Damasi taani waxatin naxan yi, Yamana Kanna naxan Manga Aretasi bun ma, na yi muxune ti taan so deen na n suxu xinla ma.

<sup>33</sup> Koni muxune yi n dɔxɔ sagan kui, e yi n nagodo taan nabilin yinna xanbi ra, n nan n futuxulu a yii na kii nin.†

## 12

### *Poli fe toon naxan ti alo xiyena*

<sup>1</sup> A daxa n xa lu n yete matɔxɛ, hali tɔnɔ yo mi a yi. Koni fe toon naxanye tixi alo xiyena, e nun Marigin bata feen naxanye makenen, n xa ne fan fala.

<sup>2</sup> N muxuna nde\* kolon naxan Alaa Muxu Sugandixini. Na rate nen han kore xonna saxandena. Na jee fu nun naaninna ni i ra. A gbengbenna, n mi a kolon xa a fatin nan te kore, hanma xa a fe toon nan ti alo xiyena. Ala nan na kolon.

<sup>3</sup> N na a kolon xɛmeni ito te nen, koni xa a fatin nan te, hanma xa a fe toon nan ti alo xiyena, n mi na tan kolon. Ala nan na kolon.

<sup>4</sup> A tongo nen a rate ariyanna yi. A yi falane me naxanye mi nɔe fale, e nun muxu yo mi nɔe xete naxanye ma.

<sup>5</sup> N na muxu sifan matɔxɔma nen, koni n tan, n mi n yete matɔxɛ fɔ n ma senbetareyani.

<sup>6</sup> Xa n yi waxi n yete matɔxɔ feni nun, n mi yi findin xaxilitaren na nun, bayo n yi jɔndin nan falama. Koni n na n yete suxuma alogo muxu yo nama n yate dangu n kewanle ra e naxanye toxi e nun e naxanye fe mexi.

<sup>7</sup> Na ma, Ala tɔɔ fena nde ragidi nen n ma alo janla na lu fati bendeni, naxan yi findixi Setana xerana nde ra. Na yi n jaxankata alogo n nama lugo wason na, n to fe makenenxi gbeeni itoe toxi.

<sup>8</sup> N bata Marigin maxandi sanja ma saxan alogo a xa na tɔɔ feen ba n ma.

<sup>9</sup> A yi n yabi, a naxa, “N ma hinanna bata i wasa. N senben nakamala muxuna senbetareyaan nin.” Nayi, n mafura n yete matɔxɛ n ma senbetareyani, alogo Alaa Muxu Sugandixin senben xa lu n xɔn ma.

<sup>10</sup> N na n yete kenexni senbetareyaan nun konbine nun fe xɔdexene nun besenxɔnyaan nun kontɔfinle yi Alaa Muxu Sugandixina fe ra. Amasɔtɔ xa n senben jan waxatin naxan yi, n senben sɔtɔma na waxatin nin.

### *Poli a xaminna*

<sup>11</sup> N falan tima alo xaxilitarena, koni e n karahanxi nen. E tan yi lan nun e yi n nun mafala, bayo naxanye e yete yatema xera fisamantenne ra, ne mi dangu n na sese yi, hali se mi n na.

<sup>12</sup> Taxamasenna naxanye a yitaxi a xeraan nan n tan na, nxu bata ne liga e tagi tunnafanni, e findi taxamasenne nun kabanako feene nun fe magaxuxine ra.

† 11:33: A mato Xerane 9.23-25 kui.

\* 12:2: **Muxuni** ito findixi Poli yeteen na. A mato Kōrenti Firinden 12.7 kui.



13 Nxu denkeleya yamaan bonne rafisaxi ε xa kiin mundun yi? Fō n goronna to mi luxi ε xun ma tun. E mi dijne na haken ma ba?

14 N yitōnna saxanden ni ito ra siga feen na ε konni. N goronna mōn mi luma ε xun ma. Amasōto n mi ε yii seene xan fōxō ra, koni fō ε yetena. Na ma, diine xa mi gbetin malanma e sōto muxune xa, koni denbaya kanne nan gbetin malanma e diine xa.

15 Nayi, a finde sewan nan na, n yi n yii seene birin fi, n yi n yete fi ε niine fe ra. Xa n na n ma xanuntenyaan fari sa ε xa, ε xanuntenyaan xurunne ayi n tan xa ba?

16 A xa lu na ki. N mi findixi goron na ε xun ma. Koni muxune a falama, a n to findixi yanfantenna ra, n na ε suxi kōten nan na.

17 N xeraan naxanye rasiga ε ma, n na ε rawali nen na nde xōn ba?

18 N Tito mafan nen alogo a xa siga ε konni, n yi denkeleya muxuna nde† rasiga a fōxō ra. Tito ε rawali nen ba? Nxu birin kui fe keden keja keden xa mi yi a ra nxu sigati kiini ba?

19 Yanyina nde, ε mirixi fa fala a to mi na ra a nxu kataxi nxu xun mayenge feen nan na ε fema. En-εn. Nxu falan tima Ala nan yeε xōri a Muxu Sugandixin barakani. N xanuntenne, nxu na birin ligama ε yeε rasiga feen nan ma.

20 N gaxuxi nen, n na fa waxatin naxan yi, n na ε liye kii naxan yi, na mi rafanje n ma, e nun ε fan n liye kii naxan yi, na mi rafanje ε ma. N gaxuxi nen lantareyaan nun xōxōlōnyaan nun bōje teen nun yete yigboon nun fala jaxin nun muxu mafalan nun wason nun fe yibasanna nama lu ε tagi.

21 N gaxuxi nen a n na fa, n ma Ala nama n nayagi e fe yi, n yi wuga muxu wuyaxi a fe ra naxanye bata yi yulubin liga koni han to e mi e xun xanbi soxi e fe xōsixine nun e yanga suxun nun e haramu feene yi, e yi naxanye ligama.

## 13

### *Maxadi dānxen nun xōntōnne*

1 A saxanden ni i ra n fama ε konni. A sebexi Kitabuni, a naxa, “Feen birin makitima sereya firin hanma saxan fala xuiin nan xōn.”\*

2 N bata yi ε rakolon n faan firinden i fema. N to mi ε fema iki, n mōn xa a fala na muxune xa naxanye bata yi yulubin liga a fōlōni e nun bonne birin, n naxa, n na fa ε fema sōnōn, n mi ε xun mafalama ε yulubine fe ra,

3 bayo ε waxi a xōn n xa sereyane yita ε ra fa fala n na Alaa Muxu Sugandixina falane nan tima. A tan mi ε masuxe senbetareyani, bayo senbe kannan na a tan na ε tagi.

4 Amasōto a gbangban nen wudin ma a senbetareyani, koni a luxi a nii ra Ala senben barakan nin. Nxu fan bata findi senbetarene ra a tan yi, koni nxu nii rakisin sōtōma ε tan ma fe ra, alo a tan kii naxan yi, Ala senben barakani.

5 E ε yete rakōrōsi, alogo ε xa a kolon xa ε denkeleyaxi. E ε yete fese fese. E mi a kolon ba fa fala a Yesu Alaa Muxu Sugandixina ε yi? Fō xa a li de, ε bata fula fese fesen na.

6 N laxi a ra, ε a kolonma nen a nxu mi fulaxi fese fese ni.

7 Nxu Ala maxandima a ε nama fe jaxi yo liga. Nxu mi waxi na xōn ma alogo yamaan xa a kolon a nxu bata nōon sōto fese fese ni, koni alogo ε xa fe fajin liga, hali a luxi alo nxu fa fulama fese fese ni.

8 Bayo nxu mi nōe sese lige Alaa jōndin xili ma, koni nxu nōe wale a xa nen.

† 12:18: Pōli bata yi *denkeleya muxuni* ito a fe fala Kōrenti Firinden 8.22 kui. \* 13:1: A mato Sariyane 19.15 kui.

<sup>9</sup> Nɔxu sɛwama nɛn xa sɛnbɛ mi nɔxu ra, ɛ tan sɛnben yi gbo ayi. Na ma, nɔxu Ala maxandima nɛn a ɛ xa kamali.

<sup>10</sup> Nanara, n feni itoe sɛbɛma ɛ ma, n to mi ɛ fɛma, alogo n na fa ɛ fɛma, n nama ɛ suxu a xɔdɛxɛn na n ma sɛnbɛmayani, Marigin sɛnben naxan soxi n yii ɛ rawɛkile feen na benun a xa ɛ halagi.

<sup>11</sup> Awa, ngaxakedenne, Ala xa sɛwan fi ɛ ma. Ɛ kata ɛ xa dɛfe, ɛ yi ɛ bode ralimaniya, ɛ lu xaxili kedenna nun bɔɔɛ xunbenli. Nayi, xanuntenyaan kanna nun bɔɔɛ xunbenla kanna Ala luma nɛn ɛ xɔn.

<sup>12</sup> Ɛ bode xɔntɔn ngaxakedenya xɔntɔn sunbuni. Yama sarijanxin birin ɛ xɔntɔnma.

<sup>13</sup> Marigi Yesu, Alaa Muxu Sugandixina hinanna nun Alaa xanuntenyaan nun Alaa Nii Sarijanxin lanna xa lu ɛ birin xɔn.

## Galati Kaane

### Poli Alaa Falan Naxan Nasiga Galati Kaane Ma

Galati kaana nde Yesu a fe Xibaru Fajin soto nen Xera Poli a xeraya sigatiin firinden nun a saxanden xon (Xerane 16.6 e nun 18.23). Ne yi e malan, e findi denkeleya yamaan na. Men kaane mi yi Yahudiyane ra fo siya gbete. Koni Yahudiya denkeleya muxuna ndee yi siga Galati kaane fema Poli xanbi. Ne yi Galati kaane xaranma wulen nan ma fa fala denkeleya muxun birin lan e xa Yahudiyane sariyan suxu, a gbengbenna e yi banxulan alogo e xa kamali denkeleyani. Ba Yahudiyane ra, men kaane namunne mi yi darixi gaan tiin na. Nayi, Galati kaane sese mi yi banxulanxi. Na yi gbaxi Yahudiyane denkeleya muxune ra naxanye yi wama siyane birin xa liga alo e tan alogo e xa kamali dinani bayo Yahudiyani nan yi Yesu ra. Poli tan naxa, a na mi lan Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin ma. Amasoto na yi Galati denkeleya muxune findima konyine nan na dinan kiraan xon. Poli naxa, a sariya suxun mi muxu yo nii rakise fo Ala hinanna e na denkeleya Yesu ma. Waxatina nde, Poli yi Efesi taani, a e xibaru me waxatin naxan yi. A yi a me a Galati kaane tinma a yaxune kawandin na. Na ma, a yi xanuntenya kedini ito sebe e ma alogo e xa Alaa fe famu.

Poli yi Kitabun yireni ito sebe doko saxan alogo a xa a ngaxakedenne xili “Xibaru Fajin” keden peen jondin ma. Na yire saxanne ni i ra:

A singena, a yi a yetena feene yebe, a folo a yetena tubi kiin ma Yesu ma. A yi a yebe a nun Yerusalen denkeleya muxune lan feen naxan ma fa fala denkeleya muxun naxanye mi findixi Yahudiyane ra, ne mi luma Yahudiyane sariyan bun. A mon yi a fala e nun Piyeri a feene fataxi kii naxan yi lan na feen ma. Poli a xerayaan senben nan xun mayengema, a naxa, a Ala nan a findixi xeraan na naxan mi fata adamadi yo ra, hali Yesu xera boden naxanye dxi Yerusalen taani. Na bunna nen, Galati kaane mi lan e xa e tuli mati muxu gbete yo ra naxan Poli matandima hali e keli Yerusalen taani (sora 1 han sora 2).

A firindena, Poli yi falan ti fata Layiri Fonna Kitabun na, a naxa, a muxun mi kisma Yahudiyane sariya suxun xan xon, koni fo a xa denkeleya Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan ma (sora 3 han sora 4).

A rajanni, a naxa, a Galati kaane lan e xa lu xoroyani Alaa Nii Sarijanxin yamarin bun amasoto Alaa Nii Sarijanxi kewali fajin birin nasoma nen muxuni, katarabi xanuntenyaan ma (sora 5 han sora 6).

Yamaan laxi sariya suxun nan na dinani. E e mirixi a ma fa fala, e sariya suxun na dangu e yulubi ligan na, na e rasoma ariyanna nin. Anu, Kitabun yireni ito naxa, a muxun mi nae tinxiye Ala yee ra yi sariya suxun xon. I na Ala sariya keden kala, i bata findi yulubi tongon na. Xa na yulubi mi ba i ma, Ala mi tinma i yi so ariyanna yi. Fo yulubin xa ba muxun ma singen, a fa so ariyanna kui. Yesu nan findixi na muxun na naxan adamadiine yulubine bama e ma. Naxan na denkeleya Yesu ma, na bata kisin soto. Na kui, denkeleyaan nan en nakisima. Sariya suxun mi a ra.

<sup>1</sup> N tan Poli, Alaa Muxu Sugandixina xerana, n bata kedini ito sebe Galati denkeleya muxune ma. Adama mi n xexi fo Yesu nun Fafe Ala naxan a rakelixi sayani.

<sup>2</sup> N tan nun ngaxakedenne naxanye birin be, nxu Galati denkeleya yamaan xontonna:

<sup>3</sup> En Fafe Ala nun a Muxu Sugandixin Marigi Yesu xa hinanna nun bɔɔɛ xunbenla fi ε ma.

<sup>4</sup> Yesu nan a yεte fixi en yulubine fe ra, a yi en xunba waxati ɲaxini ito yi alo en Fafe Ala waxi a xɔn ma kii naxan yi.

<sup>5</sup> En xa binyen fi a ma habadan han habadan! Amina.

### *Xibaru Fajni gbete yo mi na yi*

<sup>6</sup> N bata kabε ε ma amasɔtɔ ε bata ε xun xanbi so Ala yi mafuren naxan ε xilixi a Muxu Sugandixina hinanna xɔn. E yi xibaru gbete suxu.

<sup>7</sup> Koni Xibaru Fajni gbete yo mi na yi mumε! Muxune nan tun ε tɔrɔma, e waxi Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin maxete feni.

<sup>8</sup> Koni hali nxu tan hanma malekana nde yi fa sa keli ariyanna yi, a xibaru gbete kawandin ba ε xa, nxu tan mi naxan baxi ε xa, Ala xa na kanna halagi habadan!

<sup>9</sup> Nxu bata yi a fala. Iki, n mɔn xa a fala ε xa. Xa muxu yo xibaru gbete kawandin bama ε xa, ba Yesu a Fe Xibaru Fajin na, ε naxan singe suxi, Ala xa na kanna halagi habadan!

<sup>10</sup> Iki n yamaan nan mafanma ba? Hanma Ala? N katama n xa rafaan adamadiine nan ma ba? Xa n mɔn yi katama n xa yamaan nan kenεn nun, nayi n mi finde Alaa Muxu Sugandixina walikεen na!

### *Poli a xerayana*

<sup>11</sup> Ngaxakedenne, n xa a fala ε xa, n Yesu a fe Xibaru Fajin naxan nalixi ε ma, a mi fataxi adamadiine ra.

<sup>12</sup> N mi a sɔtɔxi muxu yo ra. Muxu yo mi n xaranxi a ma. Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan a makεnεnxi n xa.\*

<sup>13</sup> Amasɔtɔ ε bata n kewanle fe mε, n naxan naba n yi Yahudiya dinani waxatin naxan yi. N bata denkeleya yamaan ɲaxankata han a radangu ayi. N yi a kalama nεn.

<sup>14</sup> N yi danguma nεn n lanfa wuyaxi ra Yahudiya dinani n siyaan muxune ye. Dinan muxu gbee nan yi n tan na n benbane namunne xɔn.

<sup>15</sup> Koni xabu n bari waxatin naxan yi, Ala yi n sugandi, a n xili a hinanni. Bayo a a kenεn nεn

<sup>16</sup> a xa a Dii Xemen makenεn n xa, alogo n xa a fe Xibaru Fajin nali siya gbetene ma. Nayi, n mi sigaxi adamadi yo fema, a xa n kawandi.

<sup>17</sup> N mi sigaxi Yerusalen taani ne fema naxanye singe yi xerane ra. Koni n siga nεn Arabu yamanani mafuren! N mɔn yi xete Damasi yi.

<sup>18</sup> Nεε saxan dangu xanbini, n yi siga Yerusalen taani alogo nxu nun Piyeri xa nxu bode kolon, n xii fu nun suulun ti a fema.

<sup>19</sup> N mi xera gbete to na yi fɔ Marigi Yesu xunyεn Yaki.

<sup>20</sup> N naxan seβexi, Ala nan seren na, ɲɔndin na a ra.

<sup>21</sup> Na xanbi ra, n yi siga Siriya yi e nun Silisi yi,

<sup>22</sup> koni muxe mi yi n kolon Yudaya denkeleya yamane ye naxanye Alaa Muxu Sugandixin xɔn.

<sup>23</sup> E ito nan gbansan mε: “Xemen naxan yi en ɲaxankatama a fɔlɔni, na nan fa denkeleyaan kirana fe kawandin bama iki, a yi naxan kalama.”

<sup>24</sup> Nanara, e yi Ala tantun n tan ma fe ra.

## 2

### *Poli nun xeraan bonne*

\* **1:12:** A mato Xerane 9.3-6 kui.

<sup>1</sup> Nεε fu nun naanin dangu xanbini, n tan nun Baranabasi yi siga Yerusalεn taani. N Tito fan xali.

<sup>2</sup> N siga nεn bayo Ala bata a make nεn n xa. N darixi Yesu a fe Xibaru Fajin naliyε siya gbεtεne ma kii naxan yi, n yi na yεba e muxu gbεene xa wundoni, alogo n ma wanle birin nama lu fufafu!

<sup>3</sup> Koni hali Tito Gireki kaan naxan yi n fεma, e mi a karahan a banxulan feen ma.

<sup>4</sup> Koni nafigina ndee yi basanxi nxu ra alogo e xa nxo feene rakorosi, e yi nxo xoroyani gbε Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxan fixi nxu ma, e yi nxu findi konyin na.

<sup>5</sup> Nxu mi tin e xa hali ndedi, alogo nxu xa Yesu a fe Xibaru Fajin jondin mara ε xa.

<sup>6</sup> Naxanye yi luxi alo e muxu gbεene, e yi findixi naxan yo ra, n ma kolon, bayo Ala mi muxune rafisama e bode xa. Na muxu gbεene mi sese saxi n ma xaranna fari.

<sup>7</sup> A makuya na ra! E a toxi nεn a Ala bata Yesu a fe Xibaru Fajin kawandi baan wanla taxu n tan na siya gbεtεne xa alo a bata a taxu Piyeri ra kii naxan yi Yahudiyane xa.

<sup>8</sup> Amasoto naxan Piyeri findixi xeraan na Yahudiyane xa, na nan n fan xεxi siya gbεtεne ma.

<sup>9</sup> Yaki nun Piyeri nun Yoni, naxanye yi luxi alo e yεerate, e to Alaa maragidin kolon a naxan fixi n ma, e yi n tan nun Baranabasi yisuxu ngaxakedenyani alogo nxu xa wali siya gbεtεne tagi, e tan yi wali Yahudiyane tagi.

<sup>10</sup> E yi nxu mafan, a nxu xa nxu xaxili lu yiigelitone xon ma. N fan yi n sobe soxi na nan ma.

*Poli yi Piyeri sanna fe fala a xa*

<sup>11</sup> Piyeri fa Antiyoki yi waxatin naxan yi, n yi a matandi amasoto a yi tantanxi.

<sup>12</sup> Benun muxuna ndee xa fa keli Yaki fεma, Piyeri yi a degema siya gbεtε denkeleya muxune nan xon ma nun. Koni ne to fa, a yi keli e fεma, a a makuya e ra amasoto a gaxuxi Yahudiyane yεε ra naxanye yi waxi siya gbεtεne banxulan fei.

<sup>13</sup> Yahudiya denkeleya muxun bonne fan yi so a tantanni. Hali Baranabasi fan yi so a yi.

<sup>14</sup> N to a to a e mi sigan tima Yesu a fe Xibaru Fajin jondin kira tinxinxin xon ma, n yi a fala Piyeri xa e birin yεε xori, n naxa, "Yahudiyannan i tan na koni i ya kewanle ligaxi alo siya gbεtεne, e mi luxi alo Yahudiyane! Nayi, i siya gbεtεne karahanma di, a e xa Yahudiyane namunne suxu?"

<sup>15</sup> En tan naxan barixi Yahudiyayani, siya gbεtε mi en tan na, naxan findixi yulubi kanne ra.

<sup>16</sup> En na a kolon a muxun mi tinxinma ayi Ala yεε ra yi sariya suxun xan xon ma, fo a na denkeleya Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma. Nanara, en bata la Alaa Muxu Sugandixin Yesu ra alogo en xa tinxin denkeleyaan xon Alaa Muxu Sugandixin ma. Sariya suxun mi a ra bayo adamadi yo mi nεε tinxiŋne sariya suxun xon.\*

<sup>17</sup> Koni en na kata en xa tinxin Alaa Muxu Sugandixin barakani, xa a li yulubi kannan en fan na, nanara ba fa fala Alaa Muxu Sugandixin walima yulubi nan xa nayi? En-εn de!

\* 2:16: A mato Yaburin 143.2 nun Romi 3.20 nun 3.23 kui.

<sup>18</sup> N bata n mε sariyan naxanye ra, xa n mɔn tin ne ma, na bunna nεen, n bata findi sariya kalan na.

<sup>19</sup> N luxi nεn alo n bata faxa sariyan bun, n mi fa sariyan bun sɔnɔn. Nanara, Ala nan gbee n ma dunuɲa yi gidin na. N bata gbangan wudin ma Alaa Muxu Sugandixin xɔn ma,

<sup>20</sup> nanara, n tan mi fa n nii ra sɔnɔn koni Alaa Muxu Sugandixin niin nan fa n yi. N dunuɲa yi gidin naxan nabama n fati bɛndɛni sɔnɔn, n na rabama dɛnkeleyaan nin Alaa Dii Xɛmɛni, naxan bata n xanu, a faxa n ma fe ra.

<sup>21</sup> N mi n mɛma Alaa hinanna ra. Amasɔtɔ xa muxun yi tinxinma sariyan nan xɔn ma nun, Alaa Muxu Sugandixin bata faxa nayi fufafu!

### 3

#### *Sariya suxun nun dɛnkeleyana*

<sup>1</sup> Ee! Galati kaa xaxilitarene! Nde ε tirinxi? E tan bata yi Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxa feni gbɛ wudin ma ki fajɲi!

<sup>2</sup> E xa maxɔdin keden yabi n xa: E Alaa Niin sɔtɔxi sariya suxun nan xɔn ma ba hanma dɛnkeleyaan xɔn ma ε naxan ma fe mɛxi?

<sup>3</sup> E bata yi a fɔlɔ Alaa Niin barakani, koni iki ε xaxilitareyaan bata radangu ayi, han ε fa waxi a xɔn ε xa a raɲan ε yete sɛnbɛn na iki ba?

<sup>4</sup> E tɔrɔxi nɛn fufafu ba? Fufafu mi yi a ra ba?

<sup>5</sup> Ala a Nii Sariɲanxin fima ε ma, a kabanako feene ligama ε tagi sariya suxun nan xɔn ma ba, hanma dɛnkeleyaan xɔn ma ba, ε naxan ma fe mɛxi?

<sup>6</sup> A luxi nɛn alo naxan sɛbɛxi: "Ibrahimia yi dɛnkeleya Ala ma, Ala fan yi na yate tinxinna ra a xa."\*

<sup>7</sup> E xa a kolon fa fala muxun naxanye dɛnkeleyaxi, Ibrahimia bɔnsɔnna muxune nan ne ra.

<sup>8</sup> Kitabun bata yi a fala nun, a Ala siya gbɛtɛne ratinxinma nɛn a yete yɛɛ ra yi dɛnkeleyaan barakani, a yi Yesu a fe Xibaru Fajɲin nali Ibrahimia ma benun a waxatin xa a li, a naxa, "Dunuɲa siyane birin duban sɔtɔma nɛn i tan barakani."†

<sup>9</sup> Naxanye dɛnkeleyaxi, ne duban sɔtɔma nɛn alo dɛnkeleya muxuna Ibrahimia.

<sup>10</sup> Naxanye xaxili tixi sariya suxun na, dangan ne xa. Amasɔtɔ a sɛbɛxi, "Feen naxanye birin sɛbɛxi Sariya Kitabuni, naxan mi ne suxuma, Ala xa na kanna danga."‡

<sup>11</sup> Nba, a bata yigbɛ feu, fa fala muxu yo mi tinxinɲɛ Ala yɛɛ ra yi sariyan xɔn ma. Amasɔtɔ Kitabun naxa, "Naxan na tinxin dɛnkeleyaan xɔn, na nii rakisin sɔtɔma nɛn."§

<sup>12</sup> Koni sariyan mi minixi dɛnkeleyani, bayo a mɔn naxa, "Naxan na itoe suxu, na kanna nii rakisin sɔtɔma nɛn e xɔn."\*

<sup>13</sup> Alaa Muxu Sugandixin findixi danga muxun nan na en tan ma fe ra, a en xunba sariyan dangan bun ma, bayo a sɛbɛxi, "Naxan yo na singan wudin ma, dangan na kanna xa."†

<sup>14</sup> A na liga nɛn en xa alogo Ala duban naxan nagidixi Ibrahimia ma, siya gbɛtɛne fan xa na sɔtɔ Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani. En mɔn yi Alaa Niin sɔtɔ dɛnkeleyaan xɔn ma, a en tuli saxi naxan na.

\* **3:6:** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 15.6 kui. † **3:8:** Dunuɲa Fɔlɔn 12.3 ‡ **3:10:** Sariyane 27.26 § **3:11:** Xabakuki 2.4 \* **3:12:** A mato Saraxaraline 18.5 nun Romi Kaane 10.5 kui. † **3:13:** Sariyane 21.23

*Ala en tuli saxi naxan na*

<sup>15</sup> Ngaxakedenne, n xa misaala yita ε ra fata dunuᵓa yi gidin na. Awa, xa muxu firinna lan fena nde ma, e layirin xidi, muxu yo mi na layirin kale hanma a nde sa a fari.

<sup>16</sup> Na ma, Ala bata Iburahima tuli sa e nun a yixetena. Kitabun mi a falaxi fa fala “a yixetene,” naxan yi findima muxu wuyaxi ra. Koni a naxa, “i yixetena,”<sup>‡</sup> na bunna neen muxu kedenna na a ra, Alaa Muxu Sugandixina.

<sup>17</sup> N naxan ma, na ni ito ra: Ala bata yi layirin naxan xidi ken, Musaa sariyan mi na kale naxan falaxi ᵓεε keᵓε naanin ᵓεε tonge saxan dangu xanbini. Na mi Alaa tuli saan kalama.

<sup>18</sup> Amasotɔ xa Alaa keen fima sariyan nan xɔn ma, a mi findixi tuli saan na na yi. Koni Ala hinan nen Iburahima ra, a a tuli sa.

<sup>19</sup> Sariyan fa fixi nanfera nayi? A fixi hakene nan ma fe ra han Iburahima yixeten fa waxatin yi a li, Ala en tuli sa naxan na. Sariyan fixi malekane nan xɔn muxuna nde sabun na.<sup>§</sup>

<sup>20</sup> Sabu wuyaxi na yi, koni Ala keden peen na a ra!

*Sariyan bunna*

<sup>21</sup> Awa, sariyan saxi Alaa tuli saan nan xili ma ba? En-en de! Bayo xa sariyan yi fixi nun naxan yi nɔe nii rakisin fiye, nayi yamaan yi tinxinma ayi nen Ala yeε ra yi sariyan xɔn.

<sup>22</sup> Koni Kitabun naxa, a dunuᵓa birin yulubin senben bun ma. Nanara, naxanye denkeleyaxi, ne xa Alaa tuli saan sɔtɔ Yesu a tɔgɔndiyaan barakani, Alaa Muxu Sugandixina.

<sup>23</sup> Koni benun denkeleyani ito xa fa waxatin naxan yi, sariyan yi en birin maraxi nen alo kaso ra saane han denkeleyaan yi lankenemaya.

<sup>24</sup> Nanara, sariyan findixi en xuru seen nan na, a en xali Alaa Muxu Sugandixin ma alogo en xa tinxin Ala yeε ra yi denkeleyaan xɔn ma.

<sup>25</sup> Koni denkeleyaan bata fa. Nanara, en mi fa na sariyan bun ma sɔnɔn naxan yi findixi en xuru seen na.

<sup>26</sup> Amasotɔ ε birin bata findi Alaa diine ra denkeleyaan xɔn ma Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi.

<sup>27</sup> Amasotɔ ε bata rafu igeni ε tubi xinla ma Alaa Muxu Sugandixin ma. Nayi, Alaa Muxu Sugandixina muxuyaana bata ragodo ε ma alo domana.

<sup>28</sup> Nanara, tagi raba mi fa Girekine nun Yahudiyane tagi. Tagi raba mi fa konyine nun xɔrone tagi. Tagi raba mi fa xemen nun naxanla tagi, ε birin bata findi kedenna ra Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi.

<sup>29</sup> Xa Alaa Muxu Sugandixin gbeen nan ε tan na, ε bata findi Iburahima bɔnsɔnna ra e nun a keε tongone alo Ala a tuli saxi kii naxan yi.

**4**

<sup>1</sup> Koni n na ito nan falama: Fanni keε tongon mɔn dii ᵓɔreyani, a mi fisa konyin xa hali seen birin kanna to a ra.

<sup>2</sup> E diin taxuma a kantan muxune ra naxanye a feene yebama a xa han na waxatin yi a li a fafe naxan saxi.

<sup>3</sup> Na kiini, benun en xa kɔxɔ denkeleyani, en fan yi konyiyani dunuᵓa gele ma feene yi.

<sup>4</sup> Koni a fa waxatin to a li, Ala yi a Dii Xemen nafa. Naxanla yi a bari. A barixi sariyan nan bun ma,

<sup>‡</sup> 3:16: Dunuᵓa Fɔlɔn 12.7    <sup>§</sup> 3:19: Yahudiyane namunne kui, e laxi a ra fa fala Musa Alaa sariyane sɔtɔxi malekane nan xɔn.

<sup>5</sup> alogo a xa ne xɔɔya naxanye sariyan bun ma, a en xa findi Alaa diine ra.

<sup>6</sup> Bayo ε bata findi a diine ra, Ala bata a Dii Xεmεna Nii Sarijanxin nagodo, a so en bɔɔɛni. Na Nii Sarijanxin nan Ala xilima en bɔɔɛni, a naxa, “Baba! N fafe!”

<sup>7</sup> Nayi, konyi mi fa i tan na fɔ a diina. Xa i bata findi a diin na, Ala mɔn i findima kεε tongon na nεn.

### *Pɔli a xaminna Galati kaane fe ra*

<sup>8</sup> A fɔlɔni ε mi yi Ala kolon nun, ε yi batu seene nan ma konyiya yi. Ala mi yi ne ra mumε!

<sup>9</sup> Koni iki, ε Ala kolon. Ala fan ε kolon. Nanfera ε birama dunuɔa gele ma feene fɔxɔ ra sɔnɔn, naxanye sεnbe mi na? E waxi a xɔn ma nεn ba, ε mɔn xa findi ne konyine ra?

<sup>10</sup> E sali lɔxɔne binyama, e nun kikene nun waxatine nun ɔεene!

<sup>11</sup> N gaxuxi xa n mi tɔɔxi ε fe ra fuu!

<sup>12</sup> Ngaxakedenne, n na ε mafanma, ε xa lu alo n tan. Bayo n tan luxi nεn alo ε tan. E mi tinxintareya yo dɔxi n na.

<sup>13</sup> E a kolon fa fala n ma furen nan a ligaxi, n Yesu a fe Xibaru Fajin kawandin ba ε xa a fɔlɔni.

<sup>14</sup> Koni hali n ma furen to ε tɔɔxi, ε mi n naɔaxuxi, ε mi ε mεxi n na. Koni ε n yisuxi alo Alaa malekan nan yi n na nun, alo Alaa Muxu Sugandixin Yesu yεɛna.

<sup>15</sup> E yi sewaxi nun kati! Nanfe ligaxi? N sereyaan bama ε fe ra, xa ε yi nɔε a lige nun, ε yi ε yεene bama nεn nun, ε yi ε so n yii!

<sup>16</sup> Koni iki, n mi findixi ε yaxun na ɔɔndi falan xɔn ba?

<sup>17</sup> Muxuni itoe kunfaxi ε xɔn, koni fe fajni mi a ra! E kataxi ε ba feen nan na nxu fema alogo ε fan xa kunfa e xɔn.

<sup>18</sup> Kunfan fan, xa ε fe fajin nan fɔxɔ ra, e nun xa ε luyε a fari waxatin birin. Hali n ye xɔnna mi a ra.

<sup>19</sup> N ma diine, n mɔn tɔɔni ε fe ra alo ɔaxanla kuiin na a ramaxa a ma, han Alaa Muxu Sugandixina muxuyaana yi sabati ε bɔɔɛni.

<sup>20</sup> Koni a yi rafaana n ma nun, iki n lu ε fema, alogo n xa n fala ti kiin maxεε. E fe n yifuxi kati!

### *Hagara nun Saran ma fe misaala*

<sup>21</sup> E xa a fala n xa, ε tan naxanye waxi a xɔn ma ε xa lu sariyan bun ma, ε mi na sariyan kolon ba?

<sup>22</sup> Bayo a seɔxi a Iburahima dii xεmε firin sɔtɔ nεn. A keden sɔtɔ konyi gilen ma, a bonna sɔtɔ xɔɔn gilen ma.\*

<sup>23</sup> A naxan sɔtɔ konyi gilen xɔn ma, na sɔtɔxi nεn alo adaman birin sɔtɔma kii naxan yi. Koni a diin naxan sɔtɔxi xɔɔ ɔaxanla xɔn ma, Ala nan a tuli sa na tan na.†

<sup>24</sup> Feni itoe luxi nεn alo misaala. Layiri firinna misaala nan ɔaxalan firinni itoe ra. Kedenna kelixi Sinayi Geyaan nan fari, naxan diine barima konyiyani. Hagara nan na ra.

<sup>25</sup> Sinayi Geyaan naxan Arabu yamanani, na misaala nan Hagara ra. E nun Yerusalen taan naxan na yi iki, ne keden. Bayo, Yerusalen nun mεn kaane birin konyiyaan nin.‡

\* 4:22: A mato Dunuɔa Fɔlɔn 16.15 nun 21.2 kui. † 4:23: A mato Dunuɔa Fɔlɔn 17.16 kui. ‡ 4:25: Yerusalen taan findixi Yahudiyane dinana misaala ra be. Men kaane yi e gbee namunne konyiyaan nin.



<sup>26</sup> Koni Yerusalen taan naxan kore, xərən nan na ra. En nga nan na ra.

<sup>27</sup> Bayo Kitabun naxa,

“Gbantana, i xa sɛwa,  
i tan naxan mi dii barixi!

Naxan, i sənχə sɛwani,  
naxan mi diin sətə xələn kolon.

Bayo jaxalan nabɛjɪnxina diine wuyama ayi nən  
dangu xɛmɛ taa ra dəxən gbeene ra.”<sup>§</sup>

<sup>28</sup> Nba, ngaxakedenne, ε fan bata sa Isiyaga fari, Ala e tuli sa naxan na.

<sup>29</sup> Na waxatini diin naxan sətə alo adaman birin sətəma kii naxan yi, na yi bonna jaxankata naxan sətəxi Alaa Niin barakani. Han iki, a mən na kiini.

<sup>30</sup> Koni Kitabun nanfe falaxi? A naxa, “Konyi jaxanli ito nun a diin kedi. Amasətə konyi jaxanla diin nun xərə jaxanla diin mi kɛɛn tongɛ e bode xən ma mume!”<sup>\*</sup>

<sup>31</sup> Nanara, ngaxakedenne, konyi gile dii mi en tan na fə xərə diine.

## 5

### *ɛ lu xərəyani*

<sup>1</sup> Alaa Muxu Sugandixin bata xərəyaan fi en ma alogo en xa xərəya. Nanara, ε kankan na ma, ε nama so konyiyaan bun ma sənən.

<sup>2</sup> ɛ tuli mati. N tan Pəli nan ito falama ε xa. Xa ε tin, e yi ε banxulan, Alaa Muxu Sugandixin tənə mi fa ε ma sənən.

<sup>3</sup> N mən ito nan falama muxun birin xa, naxan na tin e xa a banxulan: sariyan birin suxu goronna na xun ma.

<sup>4</sup> ɛ tan naxanye katama ε xa tinxin Ala yɛɛ ra yi sariyan xən, ε nun Alaa Muxu Sugandixin bata taxun. ɛ bata keli Alaa hinanna bun ma.

<sup>5</sup> Bayo en xaxili tixi en ma yigin nan na Alaa Niin barakani denkɛleyaan xən ma, a en natinxinma nən.

<sup>6</sup> Amasətə xa ε Yesu Alaa Muxu Sugandixini, banxulanna nun banxulantareyaan tənən mi na, fə denkɛleyaan naxan walima xanuntenyani.

<sup>7</sup> ɛ yi a ligama ki fəni! Nde ε jəndin suxuni kalaxi?

<sup>8</sup> Ala naxan ε xilixi, a tan mi na ligaxi.

<sup>9</sup> “Hali buru rate se<sup>\*</sup> xurudin nəɛ burun birin nagboɛ ayi nən.”

<sup>10</sup> Koni n laxi ε ra Marigin barakani fa fala ε mi miriya gbɛtɛ tongɛ. Nba, muxun naxan ε yifuma, a findi muxu yo ra, Ala na yalagima nən.

<sup>11</sup> Koni, ngaxakedenne, xa n mən yi banxulan feen kawandin nan bama nun, nanfera e mən n bɛsɛnχənyama? Nayi, Yesu faxa wudin<sup>†</sup> mi findɛ e xa tɛrɛna feen na.

<sup>12</sup> Nayi, naxanye ε yifuma banxulan feen na, ne yi lan e xa e gbeena ngaan ba na!

<sup>13</sup> Amasətə ε tan, ngaxakedenne, ε xilixi xərəyaan nan ma. Anu, ε nama xərəyaan findi fati bəndɛn nafan feene ra. Koni ε xa wali ε bode xa xanuntenyani.

§ 4:27: Esayi 54.1 \* 4:30: A mato Dunuja Fəlon 21.10 kui. \* 5:9: **burun nate sena:** Lebenna na ra naxan burun nagboma ayi. Alo lebenna siyadin burun birin natema kii naxan yi, feen naxan Galati kaane ratantanma, na nan e yamaan birin xunna kalama na kiini. † 5:11: Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Yesu gbangban wudin naxan ma, na findixi kisin sətə kiin na. Na nan muxuna ndee tɛrɛnama a fe yi.

14 Amasɔtɔ sariyan birin fala yisoxin ni i ra: “I adamadi boden xanu alo i yetɛna.”‡

15 Koni xa ε liga alo subene, ε ε bode yenge, ε yi ε balo ε bode ra, ε xa a liga ε yeren ma, xa na mi a ra, ε ε bode ɲanma nen feu!

### *Alaa Nii Sariɲanxina fe yi*

16 Koni n tan naxa, ε xa sigan ti Alaa Niin barakani. Nanara, ε mi fati benden nafa feene rakamale sɔnɔn.

17 Amasɔtɔ fati benden nafa feene mi tinɲe Alaa Niina feene ma. Alaa Niin fan mi tinɲe fati benden wanle ma. Ne firinne yaxun nan e bode ra. Nanara, ε mi ε yete waxɔn feene ligama.

18 Xa ε biraxi Alaa Nii Sariɲanxin fɔxɔ ra, ε mi fa sariyan bun sɔnɔn.

19 Fati benden nafa feene kolon mi raxɔlɔ: yanga suxuna, xɔsi fena, haramu feene,

20 suxure batuna, kɔɛrayana, xɔnnantenyana, lantareyana, xɔxɔlɔnyana, bɔɲe teena, yete yigbona, mayitaxunna,

21 milena, dɔlɔ minna, haramu sumunne, e nun na fe sifane. N na ε rakolonma alo n bata yi a fala kii naxan yi: Naxanye fe sifani itoe ligama, ne mi Alaa Mangayaan toma.

22 Muxun na lugo Alaa Nii Sariɲanxin na, kɛwanli itoe nan findima a bogin na: § xanuntenyana, sɛwana, bɔɲe xunbenla, diɲana, ɲenige fajina, fanna, tɔgɔndiyana,

23 limaniyana, yete suxuna. Tɔn mi dɔxe na feene ra.

24 Naxanye bata findi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen na, ne bata e fati benden wanle gbangban a faxa wudin ma e nun e waxɔn feene nun e rafan feene.

25 Xa en dunɲa yi gidin nabama Alaa Nii Sariɲanxin xɔn, fɔ en kɛwanle xalan Alaa Nii Sariɲanxin ma.

26 En nama waso, en yi en bode rafen, en yi en bode maxɔxɔlɔn.

## 6

### *ε ε bode mali*

1 Ngaxakedenne, xa muxuna nde bira hakeni, ε tan naxanye Alaa Nii Sariɲanxini, ε xa a matinxin limaniyani. Koni ε ε yete rakɔɔsi alogo Setana nama ε fan natantan.

2 ε ε bode goron tongo, nayi ε bata Alaa Muxu Sugandixina sariyan nakamali.

3 Xa muxuna nde a miri a ma a a tan se ra koni sese mi a ra, a a yete nan tun mayendenma.

4 Muxun birin xa a yete kɛwanle rakɔɔsi. Xa ne fan, a kanba xunna taranma nen na nayi, a nama a sa muxu gbete ma.

5 Muxun birin xa a yete goronna tongo.

6 Naxan xaranma Alaa falan ma, na xa a karamɔxɔ ki a se fajin birin yi.

7 ε nama ε yete mayenden bayo Ala mi mayendenɲe. Muxun sansiin naxan sifa wolima, a na nan sifa xabama.

8 Nayi, naxan na a fati benden wanle ke, na halagin sɔtɔma nen ne xɔn. Koni, naxan na Alaa Nii Sariɲanxin wanle ke, a habadan nii rakisin sɔtɔma nen Alaa Nii Sariɲanxin xɔn.

‡ 5:14: Saraxaraline 19.18 § 5:22: Wudi fajin bogi fajin nan tima. Adamadi fajin fan kɛwali fajin nan ligama. Na luxi nen alo wudin nun a bogina.

<sup>9</sup> Nanara, en nama xadan fe fajni rabadeni. Amasotɔ xa en lu na fari, en na a tɔnɔn sɔtɔma nɛn waxati famani.

<sup>10</sup> Nanara, xa a fɛrɛna en xa, en xa fe fajnin liga muxune birin xa, koni katarabi en ngaxakeden dɛnkɛlɛya muxune nan ma.

*Maxadi dɔnxɛne nun xɔntɔnne*

<sup>11</sup> Ɛ mi a to, n sɛbeli xungbeen naxanye sɛbɛma n yɛtɛ yiin na iki!

<sup>12</sup> Naxanye waxi a xɔn ma, e xa yamaan kɛnɛn fati bɛndɛn kiraan xɔn ma, ne nan katama e xa ɛ karahan a ɛ xa banxulan. E na ligama nɛn alogo yamaan nama e bɛsɛnxɔnya Alaa Muxu Sugandixin faxana fe ra wudin ma.

<sup>13</sup> Hali naxanye banxulanxi, e mi sariyan suxuma. Koni, e waxi a xɔn ma nɛn, ɛ xa banxulan alogo e xa e kanba a ɛ fan bata tin banxulanna ma.

<sup>14</sup> Koni n tan, n na n kanbama en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxa wudin nan tun yi. N faxaxi dunuɓa feene yi na wudin nan xɔn, dunuɓa feene fan bata faxa n yi.

<sup>15</sup> Xa muxun banxulanxi hanma xa a mi banxulanxi, na mi fe ra, fɔ a xa findi dali nɛnɛn na.

<sup>16</sup> Nba, naxan na falani ito suxu, Ala xa bɔɓɛ xunbenla nun kininkininna fi na kanna ma, e nun Ala gbee Isirayila!

<sup>17</sup> Dɔnxɛn na, muxu yo nama n tɔrɔ, amasotɔ larun naxanye n fatin ma, ne a yitama a Yesu gbeen nan n na.

<sup>18</sup> Nba, ngaxakedenne, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ɛ niini. Amina.

## Efesi Kaane

### Poli Alaa Falan Naxan Nasiga Efesi Kaane Ma

Poli yi kasoon nan na Romi taani a Kitabun yireni ito seɓe waxatin naxan yi, a yi a rasiga Efesi kaane ma. Koni, a mi yi waxi a xɔn ma Efesi kaane gbansanna xa a xaran. A luxi alo a yi kedini ito rasigama Efesi kaane denkeleya yamaan nun a rabilinna taane denkeleya yamane nan ma Asi yamanani alogo e birin xa a xaran. Nayi, a mi muxu wuyaxi xɔntɔnxi a kui, a mɔn mi Efesi kaane maxadi e sɔnne fe yi. Kitabun yireni ito seɓexi nɛn alo jɛe tonge saxan jɔxɔn Yesu te xanbini ariyanna yi.

Xera Poli fa nɛn Efesi taani a xeraya sigatiin saxandeni, a yi jɛe saxan naba na. (Xerane 19.1 han 20.1) Kitabun yireni ito sora 3.1 nun 4.1 nan a yitama en na a xeraan yi kasoon nan na a yi ito seɓema Efesi kaane ma waxatin naxan yi. A mɔn itoe fan seɓe kasoon nan na: Filipi Kaane, Filemɔn, e nun Kɔlɔsi Kaane.

Kitabun yireni ito fala yisoxini ito ra fa fala Ala feen birin nagidixi nɛn alogo “A xa seen birin malan, naxanye kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma, a yi a Muxu Sugandixin findi ne birin xunna ra.” (1.10) Ala a denkeleya yamaan nan findixi Yesu fati bɛnden na dunuɗa yi alogo a xa dunuɗa feene birin malan Yesu yamarin bun. Nayi, denkeleya yamaan lan nɛn e sarijan e dunuɗa yi gidini. Lanna xa lu yamaan ni alogo Yesu a yamaan lanna xa findi a binya xunna ra dunuɗa nun kore xɔnna ma. Ala to dunuɗa muxune birin malanma alogo a xa binyen sɔtɔ kore xɔnna ma, en tan sese mi lan en yi na lanna kala en nun muxun bodene tagi fɔ en na en yete magodo en bode xa, en sarijan. (5.21)

A Kitabun yireni ito fɔlɔxi duban nan ma (1.1-2) a yi a rajan duban ma. (6.21-24) Falan naxan tixi Kitabun kui, a yitaxunxi dɔxɔ firin: A singena (1.3-3.21), Ala naxan ligaxi en xa a Muxu Sugandixin Yesu xɔn, Poli yelin xanbini a sewan mayite na fe ra, a yi denkeleya muxune lan feen yeba, a yi a yita en na Ala Yahudiyane nun siya gbetene malanxi kii naxan yi, e findi yama kedenna ra, a yamana. A firindena (4.1-6.20), xerana a falama a Kitabun xaran muxune lan nɛn a e xa findi kedenna ra nii nɛnɛni Alaa Muxu Sugandixin Yesu nin. A yi a yeba lanna luma e nun bonne tagi kii naxan yi denkeleya yamani e nun denbayani.

Poli Alaa yamaan lan feen nan yebama misali saxan xɔn: fati bɛnden lanna nun banxin ti kiina nun lanna xɛmɛn nun a jaxanla tagi. Alaa Muxu Sugandixin Yesu luxi alo fati bɛnden xunna, e nun alo banxin bundɔxɔ gɛmɛna. Denkeleya yamaan mɔn luxi Alaa Muxu Sugandixin xa nɛn alo jaxanla a xɛmɛn xa. Nayi, en na a toma nɛn fa fala lanna mi luyɛ denkeleya muxune tagi xa muxune mi xete haken nun yulubin fɔxɔ ra, e la Marigin na.

<sup>1</sup> N tan Poli naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xeraan na Ala sagoon xɔn ma, n tan nan ito seɓema yama sarijanxin ma Efesi taani, tɔgɔndiya muxun naxanye Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

<sup>2</sup> En Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bɔjɛ xunbenla fi ε ma.

*En barakan naxan sɔtɔma*

<sup>3</sup> En barikan bira en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin Fafe Ala xa naxan niin duban birin nagidixi en ma ariyanna yi a Muxu Sugandixini.

<sup>4</sup> Benun dunuᵝa xa da waxatin naxan yi, Ala bata yi en sugandi nun alogo en xa sariᵝan, en lu fetareyani a yeε ra yi. Ala bata yi a ragidi a xanuntenyani,

<sup>5</sup> a xa en findi a diine ra Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani alo a rafan a ma a yeτεεn sagoni kii naxan yi.

<sup>6</sup> Na yi findi Ala hinan gbeen kanna tantun xunna ra a naxan fixi en ma a xanuntenna xɔn.

<sup>7</sup> Amasɔɔ en bata xunba Yesu wunla xɔn ma, \* en yulubine yi xafari, a yi a hinan defexi gbeen mayita,

<sup>8</sup> Ala bata naxan nagidi en ma a fajin na a fekolonna nun a xaxilimayaan birin yi.

<sup>9</sup> A bata a sagoon wundo feen makeᵝen en xa, a rafan feen naxan nagidi Yesu barakani

<sup>10</sup> alogo a xa na rakamali a waxatin na a li. Na sagoon ni i ra fa fala a xa seen birin malan, naxanye kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma, a yi a Muxu Sugandixin findi ne birin xunna ra.

<sup>11</sup> En mɔn sugandixi en xa lu Yesu yi, alo Ala bata yi a ragidi en ma kii naxan yi nun, Ala naxan feen birin nakamalima a yeτε a maragidin nun a sagoon xɔn.

<sup>12</sup> Na ligaxi neᵝen alogo en tan naxanye singe bata en yigi sa Alaa Muxu Sugandixini, en xa findi tantun seen na Ala binyen kanna xa.

<sup>13</sup> E tan fan bata lu Yesu yi, ε to jɔndin falan mexi, ε rakisi fe Xibaru Fajina, ε yi la Yesu ra, Ala yi a Nii Sariᵝanxin lu ε yi a taxamasenna ra, a bata yi en tuli sa naxan na.

<sup>14</sup> Alaa Nii Sariᵝanxin luxi neᵝen alo Ala se singen naxan soxi en yii taxamasenna ra alogo en xa a kolon en sa keεn sɔɔma neᵝen Alaa yamaan na xunba waxatin naxan yi, en yi Ala tantun a binyeni.

### *Pɔli a Ala maxandina*

<sup>15</sup> Nanara, xabu n na ε denkeleyana fe me Marigi Yesu ma e nun ε xanuntenyana yama sariᵝanxin birin xa,

<sup>16</sup> n barikan birama Ala xa ε fe yi waxatin birin, n neᵝma Ala maxande ε xa.

<sup>17</sup> N Fafe Ala, binyen kanna maxandima ε xa, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina Ala alogo a xa a Nii Sariᵝanxin nagodo ε ma naxan fe kolonna fima, a feene makeᵝen alogo ε Ala kolonna xa fari sa.

<sup>18</sup> N na Ala maxandima ε xa alogo ε xa feene yeε to ε bɔjɔni, a fixa, alogo a ε xilixi yigin naxan ma, ε xa na kolon, a bata keε nɔɔxin binyen naxan lu a yama sariᵝanxin xa,

<sup>19</sup> e nun a seᵝbe fisamantenna en tan denkeleya muxune xa. Na findixi a seᵝbe yeτεεn nan na a naxan nawalixi a fanga gbeeni

<sup>20</sup> a to a Muxu Sugandixin nakeli sayani, a yi a lu a yiifanna ma ariyanna yi.

<sup>21</sup> A yi a lu mangayane nun nɔyane nun seᵝbene nun kuntigiyane birin xun na e nun xinla naxanye birin nɔε fale dunuᵝani ito yi e nun waxati famatɔni.

<sup>22</sup> Ala bata seen birin lu Yesu sanna bun ma, a yi a findi e xunna ra denkeleya yamaan xa.

<sup>23</sup> Denkeleya yamaan luxi neᵝen alo Yesu fati bendena. Denkeleya yamaan Yesu a feene birin nakamalima, Yesu naxan feen birin nakamalima kiin birin yi.

\* **1:7: Yesu wunla xɔn ma:** Na bunna neᵝen, fa fala a sayaan xɔn ma.

## 2

*En kisima Alaa hinanna nan xɔn*

<sup>1</sup> E tan fan, ε faxaxin nan yi a ra ε hakene nun ε yulubine fe ra,

<sup>2</sup> ε yi sigan tima naxanye yi nun ε yi dunuɲa muxune fɔxɔ ra waxatin naxan yi, e nun bɔxɔn nun kuyen lan tagin yinnane mangana, na nii ɲaxin naxan walima Ala matandi muxune yi iki.

<sup>3</sup> A fɔloni nun, en fan birin yi en ma dunuɲa yi gidin ligama nɛn alo ne, en yi biraxi en fati bɛndɛn sagoon nan fɔxɔ ra, en yi en fati bɛndɛn nun en yugo ɲaxine natane liga. Nayi, fata en keɲnaan na, Alaa xɔlɔn nan yi ragidixi en ma alo bodene.

<sup>4</sup> Koni Alaa kininkininna gbo, a bata en xanu xanuntenya tilinxin na.

<sup>5</sup> En tan naxanye yi faxaxi en hakene fe ra, Ala bata en niin bira en yi a Muxu Sugandixin barakani. E kisixi Alaa hinanna nan xɔn ma.

<sup>6</sup> Ala bata en tan nun Yesu rakeli en bode xɔn ma sayani, en yi dɔxɔden sɔto Yesu Alaa Muxu Sugandixin fɛma ariyanna yi,

<sup>7</sup> alogo a xa a hinan tilinxɪ fisamantenna mayita waxati famatɔne yi a fanna xɔn a naxan yitaxi en na Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

<sup>8</sup> Amasɔto ε kisixi Alaa hinanna nan xɔn denkeleyaan barakani. Na mi fataxi ε tan xan na, Alaa kiseen na a ra.

<sup>9</sup> E katan tɔnɔn xa mi a ra, nayi muxu yo mi nɔe a yete matɔxe.

<sup>10</sup> Ala wali xɔnna nan en na. A bata en da Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, alogo en xa wali faɲine raba, Ala bata yi naxanye yitɔn en yeε ra, alogo en xa sigan ti ne xɔn ma.

*Yama kedenna nan denkeleya muxune birin na*

<sup>11</sup> E tan naxanye barixi siyaan bonne ye, Yahudiyane naxanye yatɛxi banxulantarene ra fati bɛndɛn kiraan xɔn, n xa a rabira ε ma ε yi kii naxan yi a fɔloni nun:

<sup>12</sup> E mi yi Alaa Muxu Sugandixini na waxatini. E mi yi lan nun ε Isirayila tɔnɔne sɔto, Alaa yamana. Xɔɲene nan yi ε ra. Layiri yo mi yi ε nun Ala tagi. A mi yi ε tuli saxi sese ra. Yigi yo mi yi ε ma, Ala mi yi ε yi dunuɲa yi.

<sup>13</sup> Koni iki Yesu Alaa Muxu Sugandixini, ε tan naxanye yi makuya nun, iki ε bata maso a ra Alaa Muxu Sugandixin wunla xɔn ma.

<sup>14</sup> A tan nan lanna rasoxi en birin tagi. A bata Yahudiyane nun siya gbɛtene findi yama kedenna ra, a to a fati bɛndɛn fi, alogo a xa na danna kala naxan yi en tagi taxunxi yaxuyani.

<sup>15</sup> A tan nan sariyan nun a yamarine nun tɔnne ɲan, a yi na yama firinne birin findi muxu nɛnɛ kedenna ra a yete xa, a bɔɲe xunbenla rafa e tagi,

<sup>16</sup> a e nun Ala tagini tɔn a sayaan xɔn a faxa wudin ma, e yi lan e bode ma alo gbɛndi kedenna, a e yaxuyaan kala.

<sup>17</sup> Yesu yi fa, a bɔɲe xunbenla Xibaru Faɲin nali ε tan ma, naxanye yi makuya Ala ra nun e nun Yahudiyane naxanye yi maso a ra.

<sup>18</sup> Yesu nan kiraan nabama en tan yama firinna birin xa, siga Fafe Ala yetagi a Nii Sariɲanxin barakani.

<sup>19</sup> Nanara, ε tan naxanye mi yi Alaa yamani, xɔɲe mi fa ε ra. E bata findi dugurenne ra yama sariɲanxini. E bata so Alaa denbayani.

<sup>20</sup> E bata lu alo banxin naxan bɛtɛn saxi gɛmɛne ra. Na gɛmɛne findixi xɛrane nun nabine nan na. Yesu Alaa Muxu Sugandixin yetɛɛn nan banxin tongon gɛmɛ kɛndɛn na.

<sup>21</sup> Banxin yiren birin tugunxi e bode ra, a te a tan barakani, a yi findi Ala Batu Banxi sarijanxin na Marigin xa.

<sup>22</sup> A ε nun bonne tugunma nen ε bode ra a tan barakani, ε lu alo banxina Ala dɔxɔma naxan yi a Nii Sarijanxini.

### 3

#### *Pɔli a wanla siya gbɛtɛne xa*

<sup>1</sup> Nanara, n tan Pɔli Ala maxandima ε tan siya gbɛtɛne xa, n tan kasorasana Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra.

<sup>2</sup> N laxi a ra, ε bata a mε Ala hinanna naxan nagidixi n ma alogo n xa ε mali.

<sup>3</sup> Ala bata a wundo feen kolonna makɛnɛn n xa, alo n bata a fena nde seɓe ε ma kii naxan yi.

<sup>4</sup> E na n ma seɓenla xaran, n xaxinla naxan sɔtɔxi Alaa Muxu Sugandixina wundo feni, ε na yεε toma nen.

<sup>5</sup> Wundo feni ito mi makɛnɛnxi singe ra muxune xa, koni Ala bata a makɛnɛn a xera sarijanxine nun nabi sarijanxine xa a Nii Sarijanxin barakani.

<sup>6</sup> Na wundo feen nan ito ra fa fala siya gbɛtɛne nun Yahudiyane kεε kedenna sɔtɔma nen Yesu a fe Xibaru Fajin barakani. E birin bata findi yama kedenna ra alo fati bɛnde keden. Ala en tuli sa naxan na, e firinna birin na sɔtɔma nen a Muxu Sugandixin Yesu barakani.

<sup>7</sup> Ala bata a senben nawali, a n ki a hinanni, alogo n xa findi Yesu a walikɛn na naxan a falan Xibaru Fajin nalima.

<sup>8</sup> Hali n to xurun muxu sarijanxine birin xa, anu Ala bata a hinanna ragidi n ma, a n xa Alaa Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nɔrɔ tilinxin nali siya gbɛtɛne ma.

<sup>9</sup> N mɔn xa a makɛnɛn wundo feni ito rakamalima kii naxan yi. Xabu waxati singene, wundoni ito yi luxunxi Daala Mangana Ala xɔn

<sup>10</sup> alogo iki kuntigine nun nɔ kanna naxanye bɔxɔn nun koren lan tagini, denkeleya yamaan xa Alaa fe kolonna keɓaan birin yita ne ra.

<sup>11</sup> Na birin findixi a habadan fe ragidixin nan na, a naxan nakamalixi en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani.

<sup>12</sup> Nayi, en nɔe en masoε Ala ra nen en ma denkeleyani Yesu barakani xaxili ragidini, sike yo mi na.

<sup>13</sup> Nanara, n na ε mafanma, ε nama yigitεε n ma tɔrɔne fe ra ε tan xa amasɔtɔ ε binyen nan ne ra.

#### *Yesu bata en xanu kii naxan yi*

<sup>14</sup> Na nan a ligaxi, n nan n xinbi sinma n Fafe Ala bun ma

<sup>15</sup> bɔnsɔnna birin xinla fataxi naxan na naxanye kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna ma.

<sup>16</sup> N na a maxandima fa fala a xa tin a binyen nɔrɔni, a ε sɔbe so senbeni ε muxuyaann feene yi a Nii Sarijanxin barakani,

<sup>17</sup> alogo Alaa Muxu Sugandixin xa lu ε bɔɓeni denkeleyaan barakani. N na Ala maxandima ε xa, ε xa sabati, ε bitin xanuntenyani alo salenna

<sup>18</sup> alogo ε nun yama sarijanxin birin xa senben sɔtɔ ε Alaa Muxu Sugandixina xanuntenyaan gboon nun a tilinna nun a tiden famu,

<sup>19</sup> ε yi a xanuntenyaan kolon naxan dangu kolonna birin na, alogo ε xa dεfe Alaa fe kamalixin birin na.

<sup>20</sup> Nba, senbena Ala naxan na, a feen birin liga en xa fata senben na naxan walima en yi, en na naxan maxodin hali en noe en mire naxan ma, mon hali dangu en ma miriyane ra pon,

<sup>21</sup> binyen xa fi na ma denkeleya yamani, e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixini, waxatin birin habadan han habadan. Amina!

## 4

### *Denkeleya yamaan xa lu lanna nin alo fati bendε kedenna*

<sup>1</sup> N tan naxan findixi kasorasaan na Marigina fe ra, n na ε mafanma, Ala bata ε xili naxan liga fe ma, ε sigati kiin xa lan na ma.

<sup>2</sup> E xa ε yetε magodo, ε limaniya feen birin yi, ε yi dija. E dija ε bode xa xanuntenyani,

<sup>3</sup> ε yi kata kiin birin yi alogo Alaa Nii Sarijanxin lanna naxan fixi ε ma, na xa lu ε tagi, boje xunbenla yi ε tugun ε bode ra.

<sup>4</sup> Denkeleya yamaan luxi nen alo fati bendε kedenna. Alaa Nii Sarijanxi kedenna na a ra alo ε xilixi yigi kedenna ma kii naxan yi.

<sup>5</sup> Marigi kedenna na a ra e nun denkeleya kedenna e nun marafu kedenna igeni tubi xinla ma.

<sup>6</sup> Ala kedenna na a ra, muxun birin Fafe naxan seen birin xunna, naxan walima feen birin xon, naxan feen birin kui.

<sup>7</sup> Ala bata kisena nde fi en keden kedenna birin ma alo a Muxu Sugandixina en kixi kiseen sifan naxan na.

<sup>8</sup> Nanara, Kitabun naxa,  
“A te kore waxatin naxan yi,  
a yi siga suxu muxune ra a yii.

A yi kiseene fi adamadiine ma.”\*

<sup>9</sup> Nba, fa fala, “A bata te kore,” na bunna nanse ra? Na bunna neen fa fala a godo nen dunuja yi boxon ma.

<sup>10</sup> Naxan godo dunuja yi, na nan mon te kore xonna ma pon, alogo a xa feen birin nakamali.

<sup>11</sup> A tan nan kiseene yitaxunxi, a yi muxuna ndee findi xerane ra, a yi ndee findi nabine ra, a yi ndee findi Xibaru Fajin nali muxune ra, a yi ndee findi yεeratine ra, a yi ndee findi karamoxone ra.

<sup>12</sup> A en kixi na kii nin alogo muxu sarijanxine birin xa no a wanla ke, alogo a yamaan xa sabati naxan luxi alo Alaa Muxu Sugandixin fati bendεna.

<sup>13</sup> Na ligama nen han en birin yi findi kedenna ra denkeleyani Alaa Dii Xemen kolonni. En findi muxu kamalixine ra alo Alaa Muxu Sugandixin kamalixi kii naxan yi.

<sup>14</sup> Nayi, en mi finde dii jorene ra sonon, alo foyen nun ige walanna kunkin xalin kii naxan yi, en yi bira xaranne birin foxo ra, muxune yi en mayenden e kotene nun wulene xon.

<sup>15</sup> Koni xa en jondin fala xanuntenyani, en koxoma nen, en yi findi Alaa Muxu Sugandixin maligane ra feen birin yi, a tan naxan findixi en xunna ra.

<sup>16</sup> A tan nan a ligaxi denkeleya yamaan xa findi fati bendε kedenna ra, a muxune yi lu e bode yi alo fati bendεn yirene to tugunxi e bode ra fasane xon. Nayi, xa fatin yirene birin a wanla ke, a gboma nen, a koxo xanuntenyani.

### *En muxuya neenen naxan sotoma*

\* 4:8: Yaburin 68.19



17 Nba, n xa maxadi falani ito ti ε xa Marigin xinli: E nama fa sigan ti alo denkeleyatarene. E miriyane biraxi fufafu feene nan fɔxɔ ra.

18 E xaxinle yidimixi. E fe mi Alaa nii rakisina fe yi masɔtɔ e fe kolontareyaan nun e bɔɔɛ xɔdɛxɛyaan xɔn.

19 E mi fa yagima sɔnɔn. E yi e yete findi haramu fe rabane ra alogo e xa fe xɔsixin sifan birin naba han e lu kunfe ayi.

20 Koni ε tan mi Alaa Muxu Sugandixina fe xaranxi na kiini.

21 E bata a fe mε, ε yi xaran Yesu gbee ɲɔndin ma yati.

22 Fa fala ε xa xεtε ε dari fe fonne fɔxɔ ra, e nun ε muxuya fonna naxan luma ε rakunfe a ε ratantan.

23 Koni ε niin nun ε xaxinla xa findi a nenεn na.

24 E mɔn xa muxuya nenεn tongo, Ala muxuyaan naxan daxi a yete maligan na, tinxinna nun sariɲanni.

25 Nanara, ε wulen lu, birin yi ɲɔndin fala a muxu bodene xa amasɔtɔ en findixi gbindi kedenna yirene nan na.

26 Xa ε xɔlɔ, ε nama hakεn liga. E nama lu xɔlɔxi han sogen bira waxatina

27 alogo ε nama fεrεn fi Yinna Manga Setana ma.

28 Xa naxan darixi muɲan tiye, a xa a lu. A xa wali kεndεna nde kε, alogo a xa seen sɔtɔ a yiigelitɔne maliye naxan na.

29 E nama fala kobi yo ti fɔ fala faɲin tun naxan muxune maliye e hayun naxan ma, alogo na xa findi hinanna ra a rame muxune xa.

30 E nama Alaa Nii Sariɲanxin nasunu, Ala naxan findixi taxamasenna ra ε yi han a sa fama ε xunbadeni lɔxɔn naxan yi.

31 E ba xɔnnantenyaaan nun bɔɔɛ teen nun xɔlɔn nun sɔnxɔ sɔnxɔn nun muxu mafalan nun ɲaxuyaan ma ε tagi.

32 E fanna nun kininkininna yita ε bode ra. E yi ε bode mafelu alo Ala bata ε mafelu Alaa Muxu Sugandixin barakani kii naxan yi.

## 5

### *E sigan ti kenenni*

1 Nanara, ε to findixi Ala xanuntenne nan na, ε Ala raliga,

2 ε sigan ti xanuntenyani alo Alaa Muxu Sugandixina en xanuxi kii naxan yi, a yi a yete fi en ma fe ra, a liga alo saraxa baxina Ala xa, naxan gan xiri rafan a ma.

3 Koni yanga suxun nun fe xɔsixine nun milan nama lu e ye, e fe yetεen nama fala mumε, alo a lan yama sariɲanxini kii naxan yi.

4 E mɔn nama fe xɔsixine nun xaxilitareya falane nun yagitareya falane ti. Ne mi daxa koni fɔ barika birana.

5 Amasɔtɔ ε xa ito kolon yati, fa fala muxun naxan yanga suxun nun fe xɔsixine nun mile feene ligama, na sese mi kεεn sɔtɔma Ala nun a Muxu Sugandixina mangayani. Amasɔtɔ milεn findixi se batun nan na alo suxure kiina.

6 E nama tin muxu yo xa ε mayenden fala fuune xɔn, amasɔtɔ Alaa xɔlɔn fama fala suxutarene xili ma na fe sifane nan ma fe ra.

7 Nanara, ε nama basan ne ra.

8 Amasɔtɔ ε tan fan yi luxi nenεn alo dimina koni iki ε bata lu alo kenenna Marigin barakani. Nayi, ε sigan ti alo kenenna muxune.

9 Amasɔtɔ fe faɲin sifan birin nun tinxinyaan nun ɲɔndin fama kenenna nan xɔn.

10 E feene fεfεfεε ε Marigin naxan feen kolon.

11 E fefe nun dimin kewanla fe fuune nama malan, koni fo e xa e ramini keenna nin.

12 Amasoto muxune feen naxanye ligama wundoni, hali ne falan gbansanna mayagi.

13 Koni keenna na sonna naxan birinye makenen, ne yigbema nen.

14 Amasoto naxan birin na yigbe, na bata lu kenenni. A falaxi na nan ma, a naxa,

“E tan naxanye xima, e xulun,

e keli faxa muxune tagi,

nayi Alaa Muxu Sugandixina e luma nen kenenni.”

15 Nayi, e a liga e yeren ma e sigati kiini, e nama lu alo fe kolontarene, koni alo fe kolonne.

16 E feren fen waxatine ma, amasoto waxatini itoe mi fan.

17 Nanara, e nama findi xaxilitarene ra, koni e kata Marigin sagoon kolon feen na.

18 E nama lugo dolon na, amasoto xurutareyaan nan na ra, koni e lugo Alaa Nii Sarijanxin na.

19 Nba, e falan ti e bode xa Yaburi falane nun betine nun Ala tantun sigi sarijanxine yi, e betin ba Marigin xa, e yi a tantun e boren birin na!

20 E barikan bira Fafe Ala xa seen birin ma fe yi waxatin birin en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xinli.

### *Naxanle nun e xemene fe*

21 E xuru e bode ma Alaa Muxu Sugandixin yerragaxuni.

22 Naxanle, e xuru e xemene ma alo e a ligama Marigin xa kii naxan yi.

23 Amasoto xemnen nan naxanla xunna ra, alo Alaa Muxu Sugandixin denkeleya yamaan xunna ra kii naxan yi, naxan luxi alo a fati bendena, a naxan nakisixi.

24 Naxanle lanma nen e yi xuru e xemene ma feen birin yi alo denkeleya yamaan xuruxi Alaa Muxu Sugandixin ma kii naxan yi.

25 Xemene, e fan xa e naxanle xanu alo Alaa Muxu Sugandixin bata denkeleya yamaan xanu kii naxan yi, a yi a yete fi e fe ra,

26 alogo a xa e rasarijan, a yi e rafixa igen nun fala xuin xon,\*

27 alogo a xa e ti a yetagi yama noroxin na, alo loxo yo mi dugin naxan na, a mi yijoromoxi, fe yo mi a ra koni yama sarijanxin na a ra fetareyani.

28 Xemene lan e xa e naxanle xanu na kii nin alo e yete gbindina. Xemnen naxan a naxanla xanuma, na bata a yete xanu.

29 Muxu yo munma a yete fati benden naxaxu singen. Koni a a degema nen ki fani, a yi a masuxu alo Alaa Muxu Sugandixin denkeleya yamaan masuxuma kii naxan yi

30 amasoto a fati benden yirene nan en tan na.

31 Kitabun naxa, “Nanara, xemena a nga nun a fafe berinma, a yi a maso a naxanla ra, e findi fati bendede kedenna ra.”†

32 Wundo gbeen nan ito ra, koni n na Alaa Muxu Sugandixin nun denkeleya yamaan nan ma fe falama.

33 Koni e fan birin xa e naxanla xanu alo e yetena, naxanla fan yi a xemnen binya.

\* 5:26: A muxune rasarijanma **igeni**, a e rafu e tubi xinla ma. A mato Tito 3.5 kui. A mon muxune rasarijanma Yesu nun a **fala xuin xon**. A mato Yoni 1.1 nun 15.3 kui. † 5:31: Dunuja Folan 2.24

## 6

*Diine nun e sɔtɔ muxune fe*

<sup>1</sup> Diine, ε ε sɔtɔ muxune fala xuiin suxu Marigina fe ra, amasɔtɔ na nan tinxin.

<sup>2</sup> Yamari singen nan ito ra tuli saan saxi naxan fari, a naxa, “I baba nun i nga binya

<sup>3</sup> alogo i xa hɛrin nun siimaya xunkuyen sɔtɔ dunuɲa yi.”\*

<sup>4</sup> Dii fafane, ε nama ε diine raxɔɔ. Koni ε e xuru, ε yi e maxadi Marigina kiraan xɔn.

*Konyine nun e kanne fe*

<sup>5</sup> Konyine, ε kanne fala xuiin suxu naxanye ε xun na dunuɲa yi, ε yi e binya, ε gaxu e yεε ra. E e sagoon liga ε bɔɲε fajin na alo ε a ligama Alaa Muxu Sugandixin xa kii naxan yi.

<sup>6</sup> E nama a liga e yε xɔnna gbansan xan yi, alogo ε xa rafan e ma, koni alo Alaa Muxu Sugandixin yetena konyine, ε Ala sagoon liga ε bɔɲεn birin na.

<sup>7</sup> E wali e xa ɲenige fajini, alo ε walima Marigin nan xa, muxune mi a ra.

<sup>8</sup> Bayo ε a kolon fa fala Marigin muxun birin saranma nɛn a wali fajin na, xa a findi konyin na hanma xɔɔna.

<sup>9</sup> Konyi kanne, ε fan xa a liga ε konyine xa na kiini. E nama ε kɔnkɔ e ma. E xa a kolon, a e nun ε konyine birin kari keden peen sa ariyanna yi, naxan mi muxune rafisama a bode xa.

*Alaa yenge so seene*

<sup>10</sup> Falani soxin naxan na, ε sɔbε so Marigina fe yi a sɛnben barakaxini.

<sup>11</sup> E Alaa yenge so seene birin tongo alogo ε xa nɔ tiyε Yinna Manga Setanaa kɔtɛne birin yεε ra.

<sup>12</sup> Amasɔtɔ en mi adamadiine xan yengema, koni kuntigine nun nɔ kanne nun sɛnbε kanna naxanye dunuɲa yidimixini ito xun na, e nun yinna ɲaxin naxanye koren nun bɔxɔn lan tagini.

<sup>13</sup> Nanara, iki ε xa Alaa yenge so seene birin tongo alogo waxati ɲaxin na a li, ε xa nɔ tiyε na yaxune yεε ra, ε yi nɔɔn ti feen birin yi, ε yi lu ε funfuni ken!

<sup>14</sup> Nanara, ε xa ti ken! Nɔndin yi findi ε tagi xidin na, tinxinyaan yi findi ε kanke yε masansanna ra.

<sup>15</sup> E mayitɔnna nun ε wɛkileɛ xa lu alo ε sankidina ε sanni Yesu a fe Xibaru Fajin nalideni naxan bɔɲε xunbenla fima.

<sup>16</sup> E denkeleyaan xa lu ε yi alo ε yε masansan wure lefana ε yii e Fe ɲaxin Kanna xalimakuli radεgɛxine birin natuun naxan na.

<sup>17</sup> E xa kisi feen nasuxu alo xunna makantan wure kɔmɔtina, ε Alaa falan lu ε yii Alaa Nii Sariɲanxina silanfanna ra.†

<sup>18</sup> E Ala maxandi waxatin birin Alaa Nii Sariɲanxin barakani Ala maxandin sifan birin yi. E lu ε yεε ra yi na ma, ε tunnafan Ala maxandin ma yama sariɲanxin birin ma fe ra waxatin birin.

<sup>19</sup> E Ala maxandi n fan xa, alogo n na keli fala tideni waxatin naxan yi, Ala xa falan so n yii, n yi n wɛkileɛ Xibaru Fajin wundo feen makɛnɛndeni yamaan xa,

<sup>20</sup> n findixi xɛraan na naxan ma fe ra hali n to xidixi yɔɔnɔnna ra iki. E Ala maxandi, alogo n xa n wɛkileɛ falan tideni alo n daxa kii naxan yi.

*Xɔntɔn dɔnxene*

\* **6:3:** A mato Xɔɔyaan 20.12 nun Sariyane 5.16 kui. † **6:17: Silanfanna:** Sofane yengeso degmana.

<sup>21</sup> En nafan ngaxakedenna nun en walike bode tɔgɔndiyaxin Tikiko naxan walima Marigin xa, na n ma fe birin yɛbama nɛn ɛ xa, alogo ɛ fan xa n ma fe xibarune kolon e nun n feen naxanye ligama.

<sup>22</sup> N na a rasigama ɛ ma na nan ma alogo ɛ xa nɔ fe kolon, a yi ɛ ralimaniya.

<sup>23</sup> Fafe Ala nun Marigi Yesu a Muxu Sugandixin xa bɔɔɛ xunbenla nun xanuntenyaan nun dɛnkɛɛyaan fi en ngaxakedenne birin ma.

<sup>24</sup> Naxanye xanuntenyaan mi janma en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa, Ala xa hinan ne ra.

## Filipi Kaane

### Pōli Alaa Falan Naxan Nasiga Filipi Kaane Ma

Yesu a Xera Pōli nan Alaa falani ito sebexi Yesu a muxune ma naxanye yi daxi Filipi taani. Waxati danguxini, Pōli bata yi kawandin ba na. E denkeleyaan yi sabati ki fajni, han e yi Pōli mali a wanla ra yire gbete yi. Na birin yebaxi Xerane Kewanle kitabu yiren kui a sora 16.

Pōli to sa Romi kasoon na a denkeleyana fe ra, Ala yi a liga a xa kedine sebe denkeleya yamane ma. Pōli yi kedi keden sebe Filipi kaane ma. A yi e ralimaniya alogo e xa lu Ala sagoon kui, e mon xa findi misali fajin na naxan nae a lige muxu gbete yi bira Yesu foxo ra. Pōli yi a rabira e ma a e mi nae e yete rakise e wali fajine xon, fo Yesu barakani naxan a yete baxi saraxan na dunuja birin xa.

Xera Pōli Yesu a fe Xibaru Fajin kawandin ba nen Filipi taani Gireki kaane yamanani, a yi denkeleya yamaan malan folo menni a xeraya sigati firinden ni (Xerane Kewanle 16.12-24 mato). Nee dando danguxina, a yi kasoon na waxatin naxan yi (Filipi kaane 1.7 mato), Xera Pōli yi ngaxakedenya kedin sebe Filipi kaane ma. A yi wama e nuwali sa feni se fixine fe ra e bata yi naxanye rafa a ma so Epaforodite yii, a tan yeteen yi toroni waxatin naxan yi. A mon yi wama nen a xa a fala e xa a e xa e senbe so e tinxin Alaa Muxu Sugandixin yee ra yi. E mon nama kunfa wule dinane xon ma naxanye e yamaan ye.

Kitabun yireni ito foloni (1.1-11), Pōli a sewan nun a wali fajni kolonna nan mayitama Filipi denkeleya muxune ra. Na xanbi ra, a yi a yete kiin yeba. A baje xunbenla naxan sotoma Yesu barakani, a yi na mayita hali a to mi a kolon Romi kaane yi naxan ligama a ra kasoon na. (Filipi Kaane 1.12-26) A yi e kawandi a e xa lu denkeleya kendeni, e yi lanna raso e tagi, e yi xuru e bode ma, nii fajin yi lu e yi naxan kelixi Yesu ma (1.27-2.18). Benun e mon xa e bode to, Pōli naxa, a Filipi kaane xera Epaforodite nun Pōli foxorabira Timote xa lu e nun Filipi kaane tagi. (2.19-30)

Na xanbi ra, Pōli mon yi e rakolon muxune fe ma naxanye mi tinxinxi Yesu a fe Xibaru Fajin xa. A yi a fala Filipi kaane xa a e xa lu alo a tan, e yi e senbe so denkeleyani, e yi lu alo Yesu (Filipi Kaane sora 3). Kitabun yireni ito rajanxi kawandi wuyaxi nan ma e nun nuwali saane nun xontonne (Filipi Kaane sora 4). To, Yesu a muxune mon noma limaniyaan sotodeni Kitabun yireni ito xon.

#### *Xontonne*

<sup>1</sup> N tan Pōli nun Timote, Alaa Muxu Sugandixin Yesu a walikene, nxu bata e tan Alaa Muxu Sugandixina yama sarjanxin xonton naxanye sa Filipi taani e nun denkeleya yamaan xunmatone nun mali tiine.

<sup>2</sup> En Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun baje xunbenla fi e ma.

#### *Pōli Ala maxandina Filipi denkeleya muxune xa*

<sup>3</sup> E fe na rabira n ma waxati yo yi, n barikan birama nen Ala xa.

<sup>4</sup> N na Ala maxandima e xa sewan nin waxatin birin!

<sup>5</sup> Amasoto e bata n mali Yesu a fe Xibaru Fajin nalideni keli loxo singen ma han to.

<sup>6</sup> N laxi a ra yati, Ala naxan wali fajini ito fɔlɔxi ε tagi, a a rakamalima nen han a Muxu Sugandixin Yesu fa lɔxɔni.

<sup>7</sup> A lan xaxinli ito xa lu n ma ε fe yi, amasɔtɔ ε fe ramaraxi n bɔɲɛni. Bayo xa n xidixi yɔlɔnxɔnna ra, hanma xa n Yesu a fe Xibaru Fajin xun mayɛngɛma, n yi a yɛba, en birin Alaa hinanni.

<sup>8</sup> Ala nan n seren na a ε rafan n ma xanuntenya kɛndɛni naxan kelixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin yɛtɛɛn ma.

<sup>9</sup> N ma Ala maxandin ni ito ra: Ala xa lu ε xanuntenyaan fari sɛ fe kolonna nun famun kɛndɛn na han,

<sup>10</sup> alogo ε xa nɔ fe fajin kolonɲɛ, ε yi lu fɛtareyaan nun sɔntareyani han Alaa Muxu Sugandixin fa lɔxɔna.

<sup>11</sup> E xa defe kɛwali tinxinxine yi naxanye kelima Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma, Ala binye feen nun a batu feen na.

### *Pɔli kasoon na*

<sup>12</sup> Ngaxakedenne, n waxi a xɔn ma nen, ε xa a kolon feen naxanye liga n na, ne bata Yesu a fe Xibaru Fajin mali, a siga yɛɛn na.

<sup>13</sup> Amasɔtɔ a bata makɛnen mangana sofane birin nun muxune birin xa, fa fala a n kasoon na Alaa Muxu Sugandixin nan ma fe ra.

<sup>14</sup> Ngaxakedenna naxanye e lannayaan saxi Marigini, n to saxi kasoon na, ne bata wɛkilɛn sɔtɔ Alaa falan nalideni ki fajɪ, e mi gaxu.

<sup>15</sup> Nɔndin na a ra, e tan ndee Alaa Muxu Sugandixina fe kawandi bama milɛn nun lantareyaan nin, koni ndee a ligama ɲɛnige fajiyaan nin.

<sup>16</sup> Ne a ligama xanuntenyaan nin, amasɔtɔ e a kolon a n ma wanla findixi Yesu a fe Xibaru Fajin xun mayɛngɛ feen nan na.

<sup>17</sup> Bodene tan Alaa Muxu Sugandixina fe kawandin bama yɛtɛ yigboon nin. E miriyane mi fan. E waxi nde sa feni n ma tɔrɔn fari kasoon na.

<sup>18</sup> Fefe mi na ra. Xa e miriyaan findi a fajin na, xa a findi a ɲaxin na, Alaa Muxu Sugandixina fe bata rali kiin birin yi. Na bata n sɛwa, n mɔn luma nen sɛwani.

<sup>19</sup> Amasɔtɔ n na a kolon fa fala na birin findima n ma kisin nan na ε Ala maxandine nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina Niin barakan nin.

<sup>20</sup> Bayo n naxan mamɛma e nun naxan xɔli n ma, n nama yagi fe yo yi mume. Koni n xa limaniya iki alo waxati danguxine yi alogo yamaan xa Alaa Muxu Sugandixin binya n fati bɛndɛna fe ra, xa n lu n nii ra, hanma xa n faxa.

<sup>21</sup> Amasɔtɔ Alaa Muxu Sugandixin nan findixi n tan ma dunuɲa yi gidin na, sayaan yi findi tɔnɔn na n xa.

<sup>22</sup> Koni xa n lu dunuɲa yi, n nɔɛ wali fajina nde kɛ nen. N lan n xa nanse liga? N mi a kolon.

<sup>23</sup> Fe firinni itoe birin xɔnla n ma: N waxi keli feni dunuɲani ito yi, n sa lu Alaa Muxu Sugandixin fɛma, na nan fan ki fajɪ.

<sup>24</sup> Koni ε tan ma fe ra, a lan n lu n nii ra fati bɛndɛni.

<sup>25</sup> N to laxi na ra, n bata a kolon a n luma nen ε yɛ alogo ε xa siga yɛɛn na, e sɛwa ε dɛnkɛleyani.

<sup>26</sup> N mɔn na xɛtɛ ε fɛma, ε Alaa Muxu Sugandixin Yesu matɔxɔn xun masama nen n ma fe ra.

<sup>27</sup> Koni, ε siga ti kiin xa lan Alaa Muxu Sugandixina Xibaru Fajin ma, alogo xa n fa ε fɛma, hanma xa n be, n xa a mɛ nen fa fala ε xaxili kedenni, ε sɔbɛ soxi ε bode xɔn ma dɛnkɛleyani Xibaru Fajina fe ra kii kedenni.

<sup>28</sup> E nama gaxu ε yengefane yεε ra mumε! Na a yitama e ra nen fa fala e halagima nen, a ε tan kisin kiraan nan xon Ala barakani.

<sup>29</sup> Bayo a bata a ragidi a hinanni a ε xa la Alaa Muxu Sugandixin na, ε mon yi toro a fe ra,

<sup>30</sup> ε lu na yenge kedenna soε, ε n to naxan soε, alo ε mon bata a me kii naxan yi, han iki n na fari.

## 2

### *Yesu raliga fena*

<sup>1</sup> Xa Alaa Muxu Sugandixin senbe yo fima ε ma, xa a xanuntenyaan limaniya yo fi ε ma, xa lanbodeya yo ε nun Alaa Nii Sarijanxin tagi, xa xanuntenyaan nun kininkinin yo ε yi,

<sup>2</sup> nba, ε xa n ma sewan nakamali, ε yi lan ε bode ma, xanuntenya kedenna yi lu ε tagi, e nun xaxili keden.

<sup>3</sup> E nama fefe liga yete yigboni hanma wasoni, koni ε yete magodo, ε yi bonne yate dangu ε yeteen na.

<sup>4</sup> E nama ε miri ε makone gbansanna ma fo bonne fan gbeena.

<sup>5</sup> E kejaan xa lu ε bode tagi alo Alaa Muxu Sugandixina, Yesu.

<sup>6</sup> Alayaan yi a tan naxan yi a mi na ramara a yete yi.

<sup>7</sup> Koni a yi a me a yete ra, a yi a yete findi konyin na, a lu adamadiyaan kiini.

A to adamadiyaan soto,

<sup>8</sup> a yi xuru Alaa falan bun han a tin sayaan ma a faxa wudin ma.

<sup>9</sup> Na nan a ligaxi, Ala a ratexi binyeni kore xonna ma, a yi xinla fi a ma

naxan gbo xinla birin xa,

<sup>10</sup> alogo naxanye birin kore xonna ma naxanye boxo xonna ma e nun a bun ma, e na Yesu xinla me waxatin naxan yi, xinbin birin sinma nen a bun ma,

<sup>11</sup> lenna birin yi a fala

fa fala Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan Marigin na, Fafe Ala binya feen na.

### *E dege alo kenenna dunuya yi*

<sup>12</sup> Nayi, n xanuntenne, ε darixi n ma falan suxe kii naxan yi n yeε xori, ε mon xa a suxu n xanbi dangu na ra iki, ε yi lu ε kisi feen nakamale gaxun nun xuruxurunni.

<sup>13</sup> Amasoto Ala nan walima ε yi, alogo ε jennigen nun ε kewanle xa lan a waxon feen ma.

<sup>14</sup> E feen birin liga hali ε nama a findi mawugan nun fe matandin na,

<sup>15</sup> alogo ε xa findi sontarene ra, ε sarijan. E findi Alaa diine ra, fe mi naxanye ra naxanye dege ma alo sarene kore xonna ma waxatini ito muxu tinxintare sarijantarene ye,

<sup>16</sup> ε nεma nii rakisin falan naliye. Xa ε na liga, n nan n kanbama ε yi nen Alaa Muxu Sugandixin fa laxoni fa fala n ma dunuya yi gidin nun n ma wanla mi findixi fe fuun na.

<sup>17</sup> Hali n faxa ε xa, n lu alo minse saraxan naxan nabɔxɔnma ε fe ra, sa ε denkeleyaan fari Ala yetagi naxan fan luxi alo saraxana, na n nasεwama nen, en birin yi sεwa.

<sup>18</sup> Ε fan xa sεwa na kiini, en lu en bode yi sεwani.

### *Timote nun Epaforodite a fe*

<sup>19</sup> N xaxili tixi Marigi Yesu ra, a xa n mali Timote rasige ε ma xulen, alogo n tan yetεen bɔne xunbele kii naxan yi ε xibarune fe yi.

<sup>20</sup> Muxu gbεte mi n dεxɔn naxan xaminxi ε fe ra alo a tan.

<sup>21</sup> Bonne tɔnɔn nan tun fenma e yetε xa. E mi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen fenma.

<sup>22</sup> Koni ε yetεna a kolon a Timote bata a keɲaan mayita tɔrɔni, a yi a yetε findi Xibaru Fajina walikeen na n dεxɔn alo diin nun a fafe.

<sup>23</sup> N waxi a rasiga feni ε ma, n na n ma feene to fixaxi waxatin naxan yi.

<sup>24</sup> N laxi a ra Marigin barakani fa fala n fan yetεen sigama nen ε fema.

<sup>25</sup> N bata a miri fa fala a fεre mi na fɔ n mɔn xa ngaxakedenna Epaforodite raxεte ε ma, n wali ke boden nun n yenge so bodena, ε naxan nafa n ma, ε seene so a yii n mali feen na.

<sup>26</sup> Ε birin to xɔnla a ma ki fajni! A bata kɔntɔfili bayo ε bata a furena fe mε.

<sup>27</sup> Nɔndin nan a ra, a fura nen yati! A yi luxi ndedi a xa faxa. Koni Ala yi kininkinin a ma. A mi kininkininxi a kedenna xan ma, koni n tan fan, alogo na sunun nama sa n ma tɔrɔn fari.

<sup>28</sup> Nanara, n waxi a rasiga feni ε ma mafuren alogo ε na a to waxatin naxan yi, ε mɔn yi sεwa, n bɔnen yi sa ndedi.

<sup>29</sup> Ε a rasene sεwa gbeeni Marigin xinli. Ε na muxu sifan binya,

<sup>30</sup> bayo a yi faxama nen nun Alaa Muxu Sugandixina wanla fe ra. A yi tinxi a niin fi feen ma alogo a xa n mali ε tan yetεen mi yi nɔε naxan lige.

## 3

### *Kisin sɔtɔ fena*

<sup>1</sup> Iki, ngaxakedenne, ε sεwa Marigini. Na mi n tɔre xa n xεte na feene ma n bata yi naxanye sebe ε ma nun alogo na xa ε ratanga.

<sup>2</sup> Ε ε masiga fe xɔsɔxi rabane nun fe ɲaxi rabane ra, e nun muxun naxanye a falama fa fala xa muxun mi banxulan a mi kisima.

<sup>3</sup> Anu, ɲɔndin naxan na, en tan nan muxu banxulanxine yetεen na, en tan naxanye Ala batuma a Nii Sariɲanxin barakani, en tan naxanye en kanbama Alaa Muxu Sugandixin Yesu a fe yi, en tan naxanye mi laxi en yetε ra.

<sup>4</sup> Xa n wa, n fan nɔε le n yetε ra nen. Xa bonne e mirixi nen a e nɔε e yetε rakise nen, n dangu ne ra pon!

<sup>5</sup> Amasɔtɔ n banxulan n barin xii solomasεxεde lɔxɔn nin. Isirayila kaan nan n na, keli Bunyamin bɔnsɔnni, Heburune Heburu nan n tan na. N yi biraxi sariyan fɔxɔ ra Farisi muxune\* kiin ma nun.

<sup>6</sup> Yahudiya dina xɔnxɔnna nan yi n na nun han n yi denkeleya yamaan ɲaxankatama. Fe yo mi yi n ma tinxinna ra sariyan mabinni.

<sup>7</sup> Koni n yi seen naxanye yatεma tɔnɔn na, iki n bata ne yatε bɔnɔn na Alaa Muxu Sugandixina fe ra.

\* **3:5: Farisi muxune:** Yahudiyane nan yi muxuni itoe ra naxanye lan ma fe yi a ra, e xa dinan suxu kii kedenni. E tan nan e sɔbe so Nabi Musaa sariyan suxun ma dangu Yahudiyane bonne ra. E mɔn yi e benbane namunne suxuma kii xɔdεxeni. E tan yi laxi malekane ra. E mɔn yi laxi a ra a muxune kelima nen sayani.



<sup>8</sup> Koni n feene birin yatεxi bənən nan na fe fisamantenni ito a fe ra naxan findixi Alaa Muxu Sugandixin kolon feen na, Yesu n Marigina. Amasətə n bata bənə feen birin yi a fe ra. N bata seen birin yatε fe fuune ra alogo n xa Alaa Muxu Sugandixin sətə,

<sup>9</sup> n yi lu a tan xa. N mi n yetε findima tinxin muxun na n ma sariya suxun xən, koni fə denkeleyaan barakani Alaa Muxu Sugandixin ma. Tinxinyaan na a ra naxan kelixi Ala ma a sətə denkeleyaan barakani.

<sup>10</sup> N fa waxi Yesu kolon feni, e nun senben naxan a rakelixi sayani, nxu nun a tan yi tərəya kedenna kolon, n yi lu alo a tan a sayani

<sup>11</sup> alogo n fan xa keli sayani.

### *Giina han a danna*

<sup>12</sup> N munma yelin na birin sətε singen, hanma n yi kamali. Koni n yixədəxəxi a fendeni alogo n xa n kəntənna rasuxu bayo Alaa Muxu Sugandixin Yesu nan n fan nasuxi.

<sup>13</sup> Nba, ngaxakedenne, n na a kolon, n munma a sətə singen. Koni n fe keden nan nabama iki: feen naxanye n xanbi ra, n bata jinan ne xən. Naxan n yeε ra, n kataxi na nan li fe ra iki.

<sup>14</sup> N na n gima, alogo n xa sa a danna li, n yi ariyanna sətə, Ala n xilixi naxan ma a Muxu Sugandixin barakani, Yesu.

<sup>15</sup> Nanara, en tan naxanye bata kəxə denkeleyani, a lan en birin xa na to na kii nin. Koni xa fe gbete ε tan nde kui, Ala na fan nafxama nən na kanna xa.

<sup>16</sup> Na ma, en xun tixi denaxan na, en xa siga yeεn na na kii nin.

<sup>17</sup> Ngaxakedenne, ε birin xa n tan naliga. Muxun naxanye sigati ki luxi alo nxu gbeena, ne nan xa findi misaala ra ε xa.

<sup>18</sup> N bata yi ito fala ε xa nun sanja ma wuyaxi, n wugamatəən mən xa a fala ε xa iki. Muxu wuyaxi sigati kiina e findixi Alaa Muxu Sugandixin faxa wudin† xaranna fe yaxune ra.

<sup>19</sup> Na muxune e ranjanma yahannama nin. E ala nan e fati benden sagone ra. E rafəya feene nan nafan e ma. Dunuja feene nan tun nafan e ma.

<sup>20</sup> Koni ariyanna dugurenne nan en tan na. En na en nakisimaan nan mamema keli ariyanna yi, en Marigina Yesu Alaa Muxu Sugandixina.

<sup>21</sup> A en fati benden senbetaren maxetema nən, a lu nərənī alo a gbeena, a yi a liga senben na naxan feen birin saxi a nəən bun ma.

## 4

### *Pəli a maxadina*

<sup>1</sup> Nanara, ngaxakedenne, n xanuntenne nun n nafan muxune, naxanye findixi sewan nun xunnayerenna ra n xa, ε lu Marigini gben gben, n xanuntenne.

<sup>2</sup> Ewodi nun Sintiki, n na ε mafanma, ε lan ε bode ma Marigini.

<sup>3</sup> I tan, n lanfana, lannaya muxuna, n bata i maxandi, i xa na jaxanle mali amasətə e bata wali n dəxən Yesu a fe Xibaru Fajina fe ra, e nun Kilementi e nun n lanfane birin naxanye xinle sebexi Nii Rakisin Kitabun kui.

<sup>4</sup> E səwa Marigini waxatin birin. N mən xa a fala, ε səwa.

<sup>5</sup> Muxun birin xa a kolon fa fala ε dijaxi. Marigin famatəən ni i ra!

<sup>6</sup> E nama xamin fefe ra, koni ε makone fala Ala maxandideni e nun barika birani waxatin birin.

† 3:18: Romi kaane yi muxune gbangbanma **wudin** nan ma, e yi e faxa. Yesu sayaan nan habadan nii rakisin fima muxune ma. A faxa wudin yi findi kisin taxamasenna ra.

<sup>7</sup> Nba, Ala bɔɔɛ xunbenla naxan fima, xaxinla mi nɔɛ naxan famunɔɔ, na ɛ bɔɔɛn nun ɛ xaxinla kantanma nɛn Marigini, Alaa Muxu Sugandixina Yesu.

<sup>8</sup> Nba, dɔnxɛn na, ngaxakedenne, feen naxan yo finde ɔɔndin na, fe kɛndɛna, tinxinna, sariɔanna, marafanna, binyen feen naxan yo yi, xa sɔn fajin na a ra, naxan finde tantunna ra, ne xa findi ɛ miriyane ra.

<sup>9</sup> Ɛ bata xaranna naxanye sɔɔ n na, ɛ bata naxan mɛ e nun n kɛwanle, ɛ xa ne liga. Nayi, bɔɔɛ xunbenla Ala luma nɛn ɛ xɔn ma.

### *Pɔli a barika birana*

<sup>10</sup> N sɛwaxi Marigini ki fajni bayo ɛ mɔn bata ɛ ɔɔɔɔ lu n xɔn. Ɛ xaxili yi n xɔn nun yati koni ɛ mi fɛɛ sɔɔ ɛ xa a yita n na.

<sup>11</sup> N mi ito falama ɛ xa n makoon xan ma fe ra, bayo n bata dari a ra n xa n wasa so n kiini.

<sup>12</sup> N yiigelitɔyaan kolon, n nafulu kanyaana kolon. N bata wundo feni ito kolon fa fala xa n lugoxi hanma xa n kamɛxi, xa se gbegbe n yii hanma ndedi, n wasa soxi na yi yiren birin e nun waxatin birin bayo

<sup>13</sup> n nɔɛ feen birin ligɛ nɛn Yesu barakani naxan sɛnbɛn fima n ma.

<sup>14</sup> Koni hali na, ɛ bata fe fajin liga ɛ n mali n ma tɔɔɔne yi.

<sup>15</sup> Ɛ tan Filipi kaane fan yatina a kolon, ɛ Yesu a fe Xibaru Fajina fe mɛ waxatin naxan yi, n kelimatɔna Masedoniya yi, ɛ tan nan tun n mali dɛnkeleya yamane yɛ, ɛ se fajina ndee fi, ɛ ndee rasuxu.

<sup>16</sup> N yi Tesaloniki taani waxatin naxan yi, saɔna ma firin, ɛ seene rafama n ma n makoon yi naxanye ma.

<sup>17</sup> N mi kiseene xan fenma n yɛɛ xa, koni n waxi nɛn ɛ xa barayin nan sɔɔ.

<sup>18</sup> Ɛ seen naxanye birin soxi Epaforodite yii, n bata e birin masɔɔ, ne bata n makone birin li, e n wasa. A ligaxi nɛn alo wusulanna naxan ganma saraxa fajin na, naxan Ala kɛnɛnxi.

<sup>19</sup> Nba, n ma Ala ɛ malima ɛ makoon birin na nɛn a nafulu kanyaana xɔn Alaa Muxu Sugandixin Yesu barakani.

<sup>20</sup> En xa binyen fi en Fafe Ala ma habadan han habadan. Amina.

### *Xɔntɔn dɔnxɛna*

<sup>21</sup> Ɛ yama sariɔanxin birin xɔntɔn naxanye Yesu Alaa Muxu Sugandixini. En ngaxakedenna naxanye n fɛma be, ne fan ɛ xɔntɔnma.

<sup>22</sup> Yama sariɔanxin naxan birin be, ne ɛ xɔntɔnma, katarabi Romi Manga Gbeena muxune ma.

<sup>23</sup> Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ɛ yi.

## Kòlòsi Kaane

### Pòli Alaa Falan Naxan Nasiga Kòlòsi Kaane Ma

Yesu a xeraan Pòli kitabu yireni ito rasiga denkeleya muxune nan ma naxanye yi dɔxi Kòlòsi taani. Pòli singe xa mi kawandin ba e xa, koni a e fe kolon nɛn Romi taani, a yi kasoon na denaxan yi. Alaa Nii Sarijanxin yi kawandina nde fi Pòli ma Kòlòsi kaane xa e nun denkeleya muxune birin xa naxanye dunuɗa yi.

Kòlòsi taan yi Efesi taan sogeteden binna nin fɔ kilo kemɛ firin yate. A luxi alo Pòli mi siga na mumɛ. A fɔxɔrabirana nde, Epafirasi nan siga na, Kòlòsi kaan nan yi Epafirasi ra, naxan singe sa Yesu a fe Xibaru Fajin nali na taani (Kòlòsi kaane sora 1.7 nun sora 4.12).

Pòli yi kasoon na waxatin naxan yi, yanyina nde Romi taani, Epafirasi yi fa a fala a xa a Kòlòsi kaane bata kunfa dina gbete xaranna xɔn. Muxu gbeteɛne bata sa xaranna ti Kòlòsi kaane xa, e naxa fa fala a xa i wama Ala kolon feni, xa i wama kisi feni, fɔ i xa senbe gbeteɛne nan batu, i yi so namun fena nde yi, alo banxulanna nun donse donna tɔnne nun minseene tɔnne. E to Pòli rakolon na feene ma, mafuren a yi Kitabun yireni ito sebe Kòlòsi kaane ma, alogo a xa a fala e xa fa fala Ala kisin naxan fima, na sɔto a Muxu Sugandixin Yesu nan xɔn naxan kamalixi. A yi kedɛn so Tikiko nun Onesimo yii siga e ma (sora 4.7,9).

A yelin xanbini xɔntɔnna tiye e nun wali fajɛ kolonna Ala xa (sora 1.1-14), Kitabun yire singen Yesu a mangayaan nan ma fe falama. A naxa, fa fala Yesu senben gboɗɗinanne birin xa, a Yesu nan keden findixi Alaa falan Xibaru Fajin kanna ra (sora 1.15 han sora 2.3). Pòli yi falan ti Kòlòsi kaane xa lan tantanna fe ma muxuna ndee naxan ligama e konni (sora 2.4-25). Dɔnxɛn na, a e kawandi lan e kewanle ma e lan e xa naxan liga Alaa Muxu Sugandixin xɔn, denkeleya kɛndeni (sora 3.1 han sora 4.6).

A rajanni, a falana nde sebe a kolon muxune ma a yi a rajanna sebe a yete yiin na, a falani so (sora 4.7-18). Kitabun yireni ito Alaa Muxu Sugandixin tiden yɛbama nxu xa ki fajɛ.

<sup>1</sup> N tan Pòli, naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xeraan na Ala sagoon xɔn ma, n tan nun en ngaxakedenna Timote nan kedini ito sebeɛi,

<sup>2</sup> siga ngaxakeden sarijanxine ma naxanye tɔgɔndiyaxi Alaa Muxu Sugandixin ma Kòlòsi taani.

En Fafe Ala xa hinanna nun bɔɗɗe xunbenla fi e ma.

#### *Barika birana Ala maxandideni*

<sup>3</sup> Nxu nɛma Ala maxandima e xa, nxu barikan birama Ala xa e fe ra waxatin birin, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fafe.

<sup>4</sup> Amasɔto nxu bata e denkeleyana fe mɛ lan Alaa Muxu Sugandixina Yesu a fe ma e nun e a yama sarijanxin xanuxi kii naxan yi.

<sup>5</sup> Nanara, e denkeleyaan nun e xanuntenyaan xunna tixi na yigin nan na naxan namaraxi e xa ariyanna yi. E bata na yigin kolon Xibaru Fajin gbee ɗɗɛndi falana e li waxatin naxan yi.

<sup>6</sup> Xibaru Fajini ito bata fa e ma alo a fama dunuɗa birin ma kii naxan yi. A fama nɛn barakan na, a yiriwa. A na kiin fan yi e tagi xabu e ɗɗɛndin mɛ lɔxɔni, e yi Ala hinanna kolon.

<sup>7</sup> Epafrasi nan ε tan xaranxi, en nafan walikε bodena, naxan findixi ε tan xa Alaa Muxu Sugandixina xera tōgōndiyaxin na.

<sup>8</sup> A tan nan a falaxi nxu xa, Alaa Nii Sarijanxin xanuntenyaan fixi ε ma kii naxan yi.

<sup>9</sup> Na nan a toxi, xabu nxu na mε lōxōni, nxu Ala maxandima ε xa tun! Nxu mafanna tima alogo ε xa kamali Ala sagoon kolonni e nun fekolonna nun xaxilimayaan birin Alaa Nii Sarijanxin naxan fima.

<sup>10</sup> Nayi, ε nōε sigan tiyε nen alo Marigin waxi a xōn ma kii naxan yi, ε yi a kenεn kiin birin yi. Ε sabati ε kεwali fajine xōn ε yiriwa Ala kolonni.

<sup>11</sup> Nxu mōn Ala maxandima alogo ε xa sεnbe gbeen sōtō Ala gbee sεnbe nōrōxin xōn ma, ε nō ε tunnafanje, ε mōn yi limaniya.

<sup>12</sup> Ε xa barikan bira Fafe Ala xa sεwani bayo a tan nan a ligaxi ε yi ε gbee kεεn sōtō naxan kenεnna mangayani yama sarijanxin xa.

<sup>13</sup> A tan bata en xunba dimin nōōn bun ma, a en xali a rafan dii xεmena mangayani

<sup>14</sup> naxan en xunba, a yi en yulubine xafari.

### *Alaa Muxu Sugandixina*

<sup>15</sup> Ala totaren maligan nan a Muxu Sugandixin na. A tan nan dii singen na daala birin yε.

<sup>16</sup> Amasōtō Ala bata seen birin da a tan barakani kore xōnna nun bōxōn ma, seen naxanye toma e nun naxanye mi toma, mangayane, kuntigine, nō kanne, e nun sεnbe kanne. Seen birin daxi a tan nan baraka yi a tan xa.

<sup>17</sup> A yi na benun seen birin xa da. Sena ngaan masuxi a tan nan xōn.

<sup>18</sup> A tan nan denkeleya yamaan xunna ra naxan luxi alo a fatina. A tan nan habadan muxu singe kelixin na sayani, alogo a xa findi yεεratiin na feen birin yi.

<sup>19</sup> Amasōtō a bata rafan Ala ma a xa a keja kamalixin birin lu Yesu yi.

<sup>20</sup> A mōn bata tin, a xa e nun seen birin tagini tōn naxan bōxōn nun kore xōnna ma a Muxu Sugandixin barakani. A wunla yi mini a faxa wudin ma alogo a xa bōje xunbenla fi en ma.

<sup>21</sup> A fōlōni nun, ε yi makuya Ala ra pon! Ε yi ε yetε findi a yaxune ra ε miriyane nun ε kεwali jaxine xōn.

<sup>22</sup> Koni iki, a bata ε tagini tōn a fati bēndena sayaan xōn ma, alogo a xa fa ε rasarijanxin na a yetagi. Fε mi fa ε tan yi, a mi fa ε magima.

<sup>23</sup> Koni, fō ε xa lu denkeleyaan fari ken, alogo ε nama makuya Xibaru Fajin yigin na ε naxan mεxi naxan nalixi daala birin ma e nun n tan Pōli findi naxan wali muxu ra.

### *Pōli a wanla*

<sup>24</sup> Iki, n sεwaxi n ma tōrōne yi ε fe ra, bayo na tōrōya dōnxεn naxanye luxi Alaa Muxu Sugandixina tōrōn na, n na dεfema nen n fati bēndeni denkeleya yamaan xa naxan findixi a fatin na.

<sup>25</sup> Ala nan n findixi denkeleya yama walikεεn na, a n xa Alaa fala kamalixin nali ε ma.

<sup>26</sup> Wundon na a ra naxan yi luxunxi waxati danguxine yi muxun birin ma, koni iki a bata a yε makεnen a yama sarijanxin xa.

<sup>27</sup> Ala bata tin a siyane birin yi a wundo fe tilinxi mamirinxin kolon. Na wundon ni i ra: Alaa Muxu Sugandixin luma ε tan yi. Yigin na a ra, a ε xa nōrō.

<sup>28</sup> Nxu Muxu Sugandixina fe ralima muxun birin ma, nxu e kawandi, nxu yi e xaran fekolonna birin na alogo nxu xa fa muxun birin defexin na Alaa Muxu Sugandixin ma.

<sup>29</sup> N walima a xòdεxεn na na feen nan ma. N na n sòbε so a sεnbε gbeeni naxan walima n yi fangan na.

## 2

<sup>1</sup> N wama nεn ε xa a kolon a n yεngε gbee sifan naxan yi ε xa e nun Layodise kaane e nun naxanye birin munma n gbindin to.

<sup>2</sup> N yεngεn soma e xa nεn alogo e bɔɲεn xa limaniya, e findi gbindi kedenna ra xanuntenyani, e yi fekolonna kamalixin sòtò xaxilimayani alogo e yi Alaa wundo feen kolon, Alaa Muxu Sugandixina,

<sup>3</sup> dahamun fekolonna nun xaxinla birin luxunxi naxan yi.

<sup>4</sup> Nba, n na a falama ε xa, alogo muxu yo nama ε mayenden fala ɲaxumεne ra.

<sup>5</sup> Bayo hali n gbindin mi ε fema koni n xaxili ε xɔn. N sεwaxi, n na a to sariyan naxan ε tagi e nun ε denkeleya kεndεna Alaa Muxu Sugandixin ma!

### *Nii nεnεn defexina Yesu yi*

<sup>6</sup> Nayi, bayo ε bata Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin sòtò, ε lu a tan yi.

<sup>7</sup> E xa ε salenna bitin, ε sabati a tan yi. E sεnbε so denkeleyani alo e ε xaranxi kii naxan yi. E xa barikan bira Ala xa waxatin birin.

<sup>8</sup> E a liga ε yeren ma. Nanara, muxu yo nama ε findi konyin na dunuɲa fala ɲaxumεne nun mayanfa feene xɔn, fata adamane namunne nun dunuɲa gele ma feene ra, naxanye mi kelixi Alaa Muxu Sugandixini.

<sup>9</sup> Amasòtò alaya kamalixin birin luxi Yesu fati benden nin.

<sup>10</sup> E fan bata kamali a tan yi. A tan nan sεnbene nun nɔɔne birin xunna ra.

<sup>11</sup> E bata banxulan Yesu xɔn, muxune banxulan tiin mi naxan na, koni naxan muxune xòrɔyama fati benden nafan feene sεnbεn bun, Alaa Muxu Sugandixin naxan ligama.

<sup>12</sup> Amasòtò ε rafu igeni waxatin naxan yi, ε nun Yesu bata maluxun ε bode xɔn ma. E mɔn bata keli sayani ε bode xɔn ma denkeleyaan barakani Ala sεnbεn ma naxan a rakelixi sayani.

<sup>13</sup> E faxaxin nan yi a ra nun ε hakene fe ra e nun ε fati benden banxulantareyaan ma. Koni iki, Ala bata en hakene mafelu, a ε nun Yesu niin bira ε yi ε bode xɔn ma.

<sup>14</sup> Doli kedin naxan yitɔnxi en xili ma e nun tɔnna naxanye yi en halagima, a bata ne ba, a e ɲan, a e gbangban a faxa wudin fari.

<sup>15</sup> Na kiini, Ala bata nɔ kanne nun sεnbε kanne yεngε so seene ba e yii, a ti e yεε ra dunuɲa yetagi alo muxu suxine yεngεni, a nɔɔn sòtò e ma a sayaan barakani a faxa wudin ma.

<sup>16</sup> Nanara, ε nama tin muxu yo xa ε kiti ε donsena fe ra hanma ε minsena hanma sali lɔxɔna nde, hanma kike nεnεn malanne, hanma Matabu Lɔxɔna fe ra.

<sup>17</sup> Ne birin findixi fe famatone nininna nan na naxanye yi fama, koni ɲɔndin yetεen findixi Alaa Muxu Sugandixin nan na.

<sup>18</sup> E nama tin, muxu yo xa ε yalagi wulen yetε magodoni e nun maleka batun xɔn. Na muxu sifana a kanbama a xiye toxine nan ma fe ra. A lugoxi waso fuun nan na a munadabayaan miriyani,

19 a ba Yesu yi. Anu, a tan nan luxi alo fati benden xunna. Yesu barakani fatin birin baloxi, a findi kedenna ra salen seene nun fasane xɔn, a yi gbo alo Ala waxi a xɔn ma kii naxan yi.

### *Xɔɔyana Yesu yi*

20 Xa ε nun Alaa Muxu Sugandixin bata faxa ε bode xɔn, a yi ε xɔɔya dunuɓa gele ma feene ma, nanfera nayi ε sigan tima alo dunuɓa gbee muxun nan ε tan na? Nanfera ε tinma e xa tɔn sifani itoe sa ε ma?

21 Ε nama a tongo! Ε nama a mato ε lenna ra! Yiin nama din a ra!

22 Ne findixi seene nan na naxanye loma ayi e na rawali waxatin naxan yi. Ne findixi yamarine nun xaranne nan na fata muxune ra.

23 Na yamarine maligaxi fekolonna nan na, fata e karahan batu kiin ma, e nun e yete magodona, e nun e fati benden suxu kii xodekena, koni senbe mi ne yi, e yi fati benden natane xuru.

## 3

### *Alaa kirana*

1 Bayo ε nun Alaa Muxu Sugandixin bata rakeli sayani, nayi ε xa ariyanna feene fen, Alaa Muxu Sugandixin dɔxi Ala yiifanna ma denaxan yi.

2 Ε xa ε miri ariyanna feene ma, ε nama ε miri dunuɓa feene ma.

3 Amasɔɔ ε bata faxa, ε dunuɓa yi gidin luxunxi Alaa Muxu Sugandixini Ala xɔn.

4 Alaa Muxu Sugandixin na mini kenenni, a tan naxan ε rakisixi, ε fan minima nen a fema a binyeni.

5 Nanara, dunuɓa fe kobin naxanye ε yi, ε xa ne yiiba: yanga suxuna, xɔsi feene, kunfa jaxine, waxɔn fe jaxine, e nun milentenyana, naxan findixi se batun na.

6 Sɔnna sifani itoe nan Ala xɔlɔn nafama fala suxutarene ma.

7 Ε tan fan yeteen yi sigan tima na kii nin nun ε to yi ε dunuɓa yi gidin ligama e yi.

8 Koni iki, ε xa na feene birin yiiba: xɔlɔna, bɔɓe teena, jaxuna, konbina, e nun fala jaxin naxan minima ε de.

9 Ε nama wulen fala ε bode xa amasɔɔ ε bata muxuya fonna yiiba e nun a kewanle.

10 Ε mɔn bata muxuya nenɛn sɔɔ naxan luma yitɔɓe Ala kolonni han a findi a da muxun maligan na.

11 Na dali neneni, Girekine nun Yahudiyane, banxulanne nun banxulantarene, xɔɓene nun xuluntarene, konyine nun xɔɔne, ne birin keden Alaa Muxu Sugandixini, fangan naxan yi feen birin yi.

12 Nanara, bayo Ala bata ε yeɓa, a ε findi a rafan yama sariɓanxin na, ε xa kinikininna nun fanna nun yete magodon nun limaniyaan nun diɓan tongo.

13 Ε xa diɓa ε bode xa, ε ε bode mafelu. Xa nde feen liga a lanfaan na, ε xa ε bode mafelu alo Marigin bata ε mafelu kii naxan yi.

14 Ε xa xanuntenyaan sa ne fari, naxan e birin defema.

15 Alaa Muxu Sugandixina bɔɓe xunbenla xa yiriwa e bɔɓeni. Bayo Ala ε xilixi na nan xɔn, ε findi fati bende kedenna ra. Ε findi wali faji kolonna ra.

16 Alaa Muxu Sugandixina falan xa lu ε yi, a jaxunna birin yi, ε yi ε bode xaran, ε yi ε bode kawandi fekolonna birin yi, e nun Yaburi falane nun betine nun Ala tantun sigi sariɓanxine ra. Ε barikan bira Ala xa ε bɔɓeni.

17 Ɛ naxan birin ligama hanma ɛ a fala, ɛ xa na birin liga Marigi Yesu xinli ɛ yi barikan bira Fafe Ala xa a barakani.

### *Denbaya sariyana*

18 Naxanle, ɛ xuru ɛ xɛmɛne ma alo a lan naxanle ma kii naxan yi Marigin yɛtagi.

19 Xɛmɛne, ɛ naxanle xanu, ɛ nama naxu e ra.

20 Diine, ɛ sɔtɔ muxune fala xuiin suxu feen birin yi, amasɔtɔ na nan nafan Marigin ma.

21 Dii fafane, ɛ nama ɛ diine raxɔlɔ alogo e nama tunnaxɔlɔ.

22 Konyine, ɛ kanne fala xuiin suxu feen birin yi naxanye ɛ xun na dunɔɔɔa yi. Ɛ nama wali e ye xɔnna gbansan xan yi, alogo ɛ xa rafan e ma, koni ɛ wali bɔɔɔɛ faɔin na Marigin binya feen na.

23 Ɛ nɛma fefe lige, ɛ xa a liga ɛ bɔɔɔɛn birin na alo ɛ a ligama Marigin xa kii naxan yi koni muxune mi a ra.

24 Bayo ɛ a kolon, fa fala ɛ ɛ saranna sɔtɔma nɛn Marigin yii, a kɛɛn naxan namaraxi a yamaan xa. Ɛ kanna nan Alaa Muxu Sugandixin na ɛ walin naxan xa.

25 Naxan na wali tinxintareyani, a tinxintareyaan saranna sɔtɔma nɛn, bayo Ala mi muxune rafisama e bode xa.

## 4

1 Konyi kanne, feen naxan lan, naxan tinxin, ɛ xa na liga ɛ konyine xa. Ɛ a kolon fa fala ɛ fan kanna ariyanna yi.

### *Maxadine*

2 Ɛ xa lu Ala maxande waxatin birin, ɛ yi lu ɛ yeɛ ra yi, ɛ barikan bira a xa.

3 Ɛ mɔn xa Ala maxandi nxu xa. Nanara, Ala xa nxɔ falan nasɔnɔya alogo n xa nɔ Alaa Muxu Sugandixina wundo feen nalideni, n kasoon na naxan ma fe ra.

4 Ɛ xa a mafan, n xa a fala a fixɛn na alo n lan kii naxan yi.

5 Ɛ sigan ti xaxilimayani denkelɛyatarene mabinni, ɛ fɛɛɛ fen waxatine ma.

6 Ɛ falan xa findi hinan fala kɛndɛn nan na. Ɛ xa a kolon ɛ muxun birin yabima a faɔin na kii naxan yi.

### *Xɔntɔn dɔnxɛne*

7 Nxu rafaan ngaxakedenna Tikiko nan n ma feen birin fale ɛ xa. Marigina walike tɔgɔndiyaxin na a ra naxan walima Marigin xa alo n tan.

8 N na a rasigama ɛ ma alogo ɛ xa nxu kiin kolon, a yi ɛ ralimaniya.

9 En nafaan ngaxakedenna, tɔgɔndiya muxuna, Onesimo sigama a fɔxɔ ra. Ɛ muxuna nde na a ra. Feen naxan danguxi be yi, e na birin yɛbama ɛ xa nɛn.

10 N kasorasa bodena Arisitaraki ɛ xɔntɔnma e nun Maraka, Baranabasi dunbode. Ɛ bata yi yamarine mɛ naxan ma fe ra, xa a fa ɛ konni, ɛ xa a rasɛne ki faɔi.

11 Yisa, naxan xili sa Yusutu, na fan ɛ xɔntɔnma. Yahudiyane tagi ne nan tun walima n xɔn ma Alaa Mangayana fe ra, ne nan findixi n niini fan muxune ra.

12 Epafirasi, ɛ muxuna nde ɛ xɔntɔn Yesu a walikɛna, Alaa Muxu Sugandixina. A yɛngɛn soma ɛ xa Ala maxandini waxatin birin, alogo ɛ xa defe, ɛ yi ɛ yixɔdɔxɔ, ɛ kamali Ala sagoon birin yi.

13 N na seren bama a xa, a tɔrɔxi ɛ fe ra ki faɔi e nun Layodise kaane nun Herapolisi kaane.

<sup>14</sup> En nafan muxuna, Luka dandan tiina, e nun Demasi ε xɔntɔn.

<sup>15</sup> Ε ngaxakedenne xɔntɔn nxu xa naxanye Layodise yi, e nun Nimifa nun denkeleya yamaan naxan malanna tima a banxini.

<sup>16</sup> Ε na kedini ito xaran ε konni, ε a liga a xa xaran Layodise kaane denkeleya yamaan xa. Naxan fan kelima Layodise yi, ε na fan xaran.

<sup>17</sup> Ε xa a fala Arikipe xa, ε naxa, “I wanla naxan sɔtɔxi Marigin na, a liga i yeren ma, i yi a rakamali.”

<sup>18</sup> N tan Pɔli nan xɔntɔn dɔnxeni ito sebexi n yiin na: Ε nama jinan n ma kasorasaan xɔn ma.

Ala hinanna xa lu ε xɔn.



## **Kedi Singen Tesaloniki Kaane Ma**

### **Poli Alaa Falan Kedi Singen Tesaloniki Kaane Ma**

Tesaloniki yi findixi Romi manga taan nan na Masedoniya yamanani, Gireki yamanan kōmēn fōxōni. Xera Poli fa nēn na taani a xerayaan sigatiin firindeni, a keli xanbini Filipi taani. A yi denkeleya muxuna ndee sōtō mēnni, koni a mi bu na, bayo Yahudiyana ndee yi na, naxanye mi yi tinxi a fe ma. Nayi, fō a xa yi keli nēn Tesaloniki taani mafuren. Nanara, a yi siga Beere taani (Xerane 17.1-10). Dōnxēn na, a yi fa Kōrenti taani, a fōxōrabiran Timote yi sa a li na, a yi Tesaloniki kaane feene yēba a xa. Nayi, Poli yi kedi singen nasiga Tesaloniki kaane ma. Waxatina nde, a sebe Kōrenti taan nin. Fe kolonne a falama fa fala Kitabun yireni ito nan singe sebe benun Ningila Yesu kitabun yire gbeteye, a a sebe nēn fō jēē fu nun solofere jōxōn Yesu te xanbini kore xōnna ma.

Xibaru naxanye fa sa keli Tesaloniki taani, xeraan yi sewa ne fe ra. A barikan birama Ala xa lan na misali fajin nan ma Tesaloniki kaane naxan yitama yamanan muxun bonne ra. A mōn a falama a waxi e to feni han (1.1-3.13). Nayi, a e kawandima a e xa e tunnafan, e mōn yi yanfan denkeleyani Yesu ma (4.1-12). Na xanbi ra, e bata maxōdinna naxanye ti lan faxa muxune keli feen ma sayani e nun Alaa Muxu Sugandixin fa feen ma, a yi ne yabi (4.13-5.11). A a kedin najanxi sariyane nun xōntōnne nan ma (5.12-28).

Kitabun yireni ito feene nan yēbama lan waxati rajanne fe ma. A falama denkeleya muxune xa nēn fa fala e xa seren ba, a e xa a kolon a waxatina nde fama, “e sa luma nēn Marigin fēma habadan!” (4.17)

<sup>1</sup> Poli nun Silasi nun Timote nan ito sebe xi siga Fafe Ala nun a Muxu Sugandixin Marigi Yesu a denkeleya yamaan ma Tesaloniki taani.

Ala xa hinanna nun bōjē xunbenla fi ε ma.

#### *Barika birana*

<sup>2</sup> Nxu barikan birama Ala xa ε birin ma fe yi waxatin birin, nxu nēma Ala maxandē ε xa.

<sup>3</sup> Nxu nēma Ala maxandē, nxu xaxili ε feene xōn: ε denkeleyaan wanle nun ε xanuntenya wanle nun ε tunnafanna nun ε yigina Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini en Fafe Ala yetagi.

<sup>4</sup> Ngaxakedenne, ε tan Ala xanuntenne, nxu a kolon fa fala Ala bata ε sugandi.

<sup>5</sup> Amasōtō nxu to Yesu a fe Xibaru Fajin nali ε ma, na mi findi falan xan tun na, koni fō senben nun Alaa Nii Sarijanxin nun xaxili ragidi kamalixina. Nxu yi sigan tima ε fe ra kii naxan yi ε tagi, ε na kolon.

<sup>6</sup> E findi nēn nxu tan nun Marigin naliga muxune ra. Hali ε to tōtō gbeen sōtō, ε falan nasuxu nēn sewani Alaa Nii Sarijanxin naxan fixi ε ma.

<sup>7</sup> Na kui, ε bata findi misaala ra denkeleya muxune birin xa Masedoniya yamanan nun Akaya yamanani.

<sup>8</sup> Amasōtō Marigina falan xuyaxi ayi ε barakan nin, a mi dan Masedoniya yamanan nun Akaya yamanan xan gbansan yi. Koni ε denkeleyana Ala ma, na feen bata kolon yiren birin yi. Nayi, nxu tan mako mi fa a fala feen ma.

<sup>9</sup> E nxu yisuxu kii naxan yi, muxune na falama e nun ε xete suxurene fōxō ra kii naxan yi, ε tubi Ala ma, ε habadan Ala jōndin kanna batu.

<sup>10</sup> E yi a Dii XEMEN fa feen mame keli kore, Ala bata naxan nakeli sayani, Yesu naxan en xunbama Ala xolo famatooon ma.

## 2

### *Poli a xerayana Tesaloniki yi*

<sup>1</sup> Ngaxakedenne, e yetena a kolon fa fala nxu fa fena e konni, na mi luxi fuu.

<sup>2</sup> Nxu bata yi taron nun naxankatan soto Filipi taani, alo e a kolon kii naxan yi, nxu yi nxu wekile Ala yi, nxu yi Yesu a fe Xibaru Fajin nali e ma hali muxu wuyaxin to nxu yenge e konni.

<sup>3</sup> Amasoto nxo kawandi xuine mi fataxi tantanna ra hanma jennege sarijantarena hanma yanfantenyana.

<sup>4</sup> Koni Ala to bata nxu keraan fesefese, a yi a falan Xibaru Fajin taxu nxu ra. Nxu falan tima na kii nin. Nxu mi waxi muxune xan kenen fe yi, koni Ala naxan muxune boren fesefesema.

<sup>5</sup> Bayo e a kolon yati, fa fala nxu mi e rawalixi wulen matooxo xuiin xon hanma nxu mila e seene xon luxunni. Ala nan nxu seren na.

<sup>6</sup> Nxu mi binyen fenma muxu yo ra, e tan hanma ndee gbete ye.

<sup>7</sup> Alaa Muxu Sugandixina xerane to nxu ra, nxu yi noe nxo goronna se nen e xun ma nun. Koni, nxu findi nen muxu sabarixine ra e ye, alo dii ngana a diin masuxuma kii naxan yi.

<sup>8</sup> Nayi, nxu yi tinxi nxo sabarini nxu xa Alaa falan Xibaru Fajin nali e ma, nxu yi nxu yete niin fi e fe ra amasoto nxu yi e xanuxi han!

<sup>9</sup> Nxu ngaxakedenne, e xaxili lu nxo yanyin nun nxo kosen wanla nun yegbaan xon. Nxu na wanla ke nen alogo goronna nama lu muxu yo xun ma, nxu nema Yesu a fe Xibaru Fajin nalima e ma waxatin naxan yi.

<sup>10</sup> Nxu seren nan e ra, e nun Ala fa fala nxu yi sarijanna nun tinxinna nun fetareyaan nin e tan denkeleya muxune tagi.

<sup>11</sup> E a kolon fa fala nxu luxi e keden kedenna birin xa nen alo fafan nun a diine kii naxan yi.

<sup>12</sup> Nxu yi e ralimaniya, nxu yi e masabari, nxu yi e mafan a e sigati kiin xa lan Ala ma, a tan naxan e xilixi alogo e xa so a mangayaan nun a binyeni.

<sup>13</sup> Na nan a ligaxi, nxu luma barikan bir e Ala xa waxatin birin. Bayo e to Alaa falan me nxu ra, e a rasuxu nen Alaa jondi falan yeteen na, alo a lan kii naxan yi, naxan walima e tan denkeleya muxune tagi. E mi a suxu alo muxune falana.

<sup>14</sup> Ngaxakedenne, e bata Alaa denkeleya yamane raliga, naxanye Yudaya yamanani, Yesu Alaa Muxu Sugandixina muxune. E kon kaane e toro kii naxan yi, Yahudiyane ne fan toro nen na kiini.

<sup>15</sup> E tan Yahudiyane nan Marigi Yesu faxes e nun nabine, e yi nxu fan kedi. E mi Ala kenneje mume! E muxune birin matandima.

<sup>16</sup> E mi tinma nxu xa falan ti siya gbetene xa, alogo e xa kisi. Nayi, e luma e yulubin nan tun fari se han a defe. Koni Alaa xolon bata yelin e liye.

### *Poli man waxi e xonton feni*

<sup>17</sup> Nxu ngaxakedenne, wulana nxu masigaxi e ra waxatidi, koni nxu boren mi masigaxi e ra. Nxu katan birin tima alogo nxu xa fa e fema bayo e to xonla bata nxu suxu han!

<sup>18</sup> Nxu waxi fa feni e fema, a gbengbenna n tan Poli bata kata sanja ma firin. Koni Setana yi nxu yikala.

<sup>19</sup> Amasotɔ nde finde nxu yigin nun nxu sɛwa xunna nun nxɔ xunna kenla ra alogo nxu xa matɔxɔn sɔtɔ en Marigi Yesu yetagi a na fa waxatin naxan yi, xa ε tan mi a ra?

<sup>20</sup> ε tan nan nxɔ binyen nun nxu sɛwa xunna ra yati!

### 3

<sup>1</sup> Nxu to mi yi fa nɔε legedenna tiye sɔnɔn, nayi, nxu yi lan a ma a nxu xa lu Atena taani,

<sup>2</sup> nxu yi en ngaxakedenna Timote rasiga ε ma, naxan walima Ala xa a Muxu Sugandixina fe Xibaru Fajin nalideni alogo a xa sa ε sɛnbɛ so, a ε ralimaniya ε denkeleyani.

<sup>3</sup> Nayi, ε tan muxu yo nama kuisan jaxankatani itoe fe ra. Bayo ε tan a kolon a na nan nagidixi en ma.

<sup>4</sup> Amasotɔ nxu yi ε fema waxatin naxan yi, nxu yi a falama ε xa fa fala a en jaxankatama nɛn. ε na kolon, na nan ligaxi.

<sup>5</sup> Nanara, n to mi yi fa mamɛ tiye, n yi Timote rasiga ε ma alogo a xa sa xibarun sɔtɔ lan ε denkeleyaan ma. Bayo n yi gaxuxi fa fala maratantan tiin nama ε ratantan, nxɔ wanla yi lu ε ma fuuni.

<sup>6</sup> Koni Timote baxi fadeni nxu fema, sa keli ε fema. A bata ε denkeleyaan nun ε xanuntenyana fe xibarun nali nxu ma. A naxa, a ε mirixi nxɔ a fe ma sɛwani waxatin birin, a nxu to xɔnla ε ma ki fajɪ alo ε fan to xɔnla nxu ma kii naxan yi.

<sup>7</sup> Nanara, nxu ngaxakedenne, hali nxu to tɔrɔn nun jaxankatani, ε denkeleyana nxu ralimaniyaxi.

<sup>8</sup> Iki ε bata nxu nii yifan nxu ma, bayo ε mɔn Marigina kiraan xɔn gben!

<sup>9</sup> Nba, nxu lan nxu xa barika biran dan minɛn yi Ala xa ε fe ra, naxan lanjɛ na sɛwan yatɛn ma naxan nxu yi ε fe ra Ala yetagi?

<sup>10</sup> Nxu Ala maxandima kɔɛɛn nun yanyin na han a gbo ayi fa fala a nxu xa ε to, alogo naxan dasaxi ε denkeleyani, nxu yi na rakamali.

<sup>11</sup> En Fafe Ala yetɛɛn nun en Marigi Yesu xa kirani tɔn nxu xa, siga ε fema.

<sup>12</sup> Xanuntenyaan naxan ε tagi e nun naxan ε nun muxun birin tagi, Marigin xa na fari sa, a ragbo ayi alo nxu gbeen kii naxan yi ε tan xa.

<sup>13</sup> A xa ε bɔjɛn sɛnbɛ so alogo fe yo nama lu ε sarijanni en Fafe Ala yetagi, en Marigi Yesu nun a sarijantɔne birin fa waxatini.

### 4

#### *Sigati kii naxan Ala kenɛnxi*

<sup>1</sup> Dɔnxɛn na, ngaxakedenne, nxu ε mafanma, nxu yi ε kawandi Marigi Yesu barakani. ε bata a kolon nxu xɔn ma ε lan ε xa sigan ti kii naxan yi, ε yi Ala kenɛn, ε yetɛɛn na ligama koni ε mɔn xa yanfan na kui.

<sup>2</sup> Bayo ε a kolon nxu yamarin naxan soxi ε yii Marigi Yesu xinli.

<sup>3</sup> Ala sagoon ni i ra, ε xa sarijan, ε fata yanga suxun ma.

<sup>4</sup> ε keden kedenna birin xa ε yetɛ fati bɛnden suxun kiin kolon sarijanna nun xunna kenli.

<sup>5</sup> ε nama kunfa fe yalunxine xɔn alo denkeleyatarene, naxanye mi Ala kolon.

<sup>6</sup> Muxu yo nama haken liga, a yi a denkeleya adamadi boden yanfa feni ito nde yi. Nxu bata yi a fala ε xa nun, nxu yi a makɔxɔ ε xa ken, naxan na ito ndee liga, Marigin na feen saranma na kannna ra nɛn.

<sup>7</sup> Amasotɔ, Ala mi en xilixi a en xa fe sarijantaren liga, koni a en xa sarijan.

<sup>8</sup> Nanara, naxan na tondi falani itoe suxe, na mi tondixi muxune xan xa, koni a tondixi Ala nan xa naxan a Nii Sarijanxin fixi ε ma.

<sup>9</sup> Hali nxu mi se seβε ε ma denkeleya muxun bonne xanu feen ma, amasoto ε ε bode xanuma kii naxan yi, Ala bata ε xaran na ma.

<sup>10</sup> Ε na nan ligama ngaxakedenne birin xa Masedoniya yamanan yiren birin yi. Koni nxu ε mafanma ngaxakedenne, fa fala ε siga yeεn na na kui.

<sup>11</sup> Na xa findi xunna kenla ra ε xa ε lu sabarini, ε yi ε xaxili lu ε feene xon, ε wali, alo nxu ε yamarixi kii naxan yi,

<sup>12</sup> alogo ε sigati kiin xa findi binyen na denkeleyatarene ye, ε goronna nama lu muxu yo xun ma.

### *Yesu fa fena*

<sup>13</sup> Ngaxakedenne, nxu mi waxi ε lu feni kolontareyani muxune fe ra naxanye bata laxiraya, alogo ε nama lu sunuxi alo bonne, yigi mi naxanye ma.

<sup>14</sup> En laxi a ra a Yesu bata faxa, a mon yi keli sayani. Na ma, en mon laxi a ra, a Ala faxa muxune rakelima nen Yesu xon, naxanye yi denkeleyaxi a ma.

<sup>15</sup> Awa, nxu Marigina falani ito nan tima ε xa: Marigin fa waxatina en tan naxanye lima en nii ra, en tan singe mi tema faxa muxune yeε ra.

<sup>16</sup> Amasoto, yamarin na fi xui yitexi gbeeni, maleka kuntigin xuiin na mini, Alaa xotaan na fe, Marigin yetεen godoma nen keli kore. Nayi, muxun naxanye faxaxi e biraxi Alaa Muxu Sugandixin foxo ra, ne nan singe kelima sayani.

<sup>17</sup> Na xanbi ra, en tan naxanye na lu en nii ra na waxatini, en birin natema nen ne fema kundani kore mafuren, en sa Marigin nalan kore. En mon yi lu Marigin fema habadan.

<sup>18</sup> Nayi, ε bode ralimaniya falani itoe ra.

## 5

### *E yiton Yesu fa waxatin yeε ra*

<sup>1</sup> Nba, ngaxakedenne, hali nxu mi se seβε ε ma feni itoe liga waxatine fe ra,

<sup>2</sup> amasoto ε yetena a kolon yati, Marigin Fa Loxon ligama nen alo mujaden fama kween na kii naxan yi.

<sup>3</sup> Muxune boje xunbenla nun maratangana fe falama waxatin naxan yi, halagin godoma e xun ma na waxatin yetεen nin, e raterena alo jaxanla dii bari kuiin na keli a ra. E mi tangε na ma mumε!

<sup>4</sup> Koni ngaxakedenne, ε mi fa dimin xan yi sonon, na loxon yi ε raterena alo mujadena.

<sup>5</sup> Ε birin findixi kenenna nun yanyin muxune nan na. Kween nun dimin gbee mi en tan na.

<sup>6</sup> Nayi, en nama xi alo bonne, koni en lu en yeε ra yi, en yi en yetε suxu!

<sup>7</sup> Xi xolitone xima kween nan na, dolε minne fan e minma kween nan na.

<sup>8</sup> Koni en tan naxanye findixi yanyin muxune ra, en na en yetε suxu, en yi xanuntenyaan nun denkeleyaan findi en kanke ye masansanna ra, en yi en kisi feen yigin findi en xunna makantan yenge so komotin na.

<sup>9</sup> Ala mi en sugandixi a xolon xan xili yi, koni a en xa kisin soto en Marigi Yesu barakani, Alaa Muxu Sugandixina.

<sup>10</sup> A faxaxi en xa nen, alogo xa en faxa, xa en lu en nii ra, en xa lu a fema.

<sup>11</sup> Nayi, ε lu ε bode ralimaniye, ε lu ε bode senβε soε, alo ε a ligama kii naxan yi iki.

*Kawandin nun xɔntɔn dɔnxɛna*

<sup>12</sup> Nba, ngaxakedenne, nxu ε mafanma ε xa ne binya naxanye walima a xɔdɛxɛn na ε tagi, naxanye tixi ε yεε ra Marigini naxanye ε rakolonma feene ma.

<sup>13</sup> Ε e yatε muxu binyene ra xanuntenyani e wanla fe ra. Lanna xa lu ε tagi.

<sup>14</sup> Ngaxakedenne, nxu ε mafanma ε salantenne maxadi, naxanye tun-naxɔloxi e ma, ε yi ne ralimaniya, ε sɛnbɛtarene mali, ε dija muxun birin xa.

<sup>15</sup> Ε a liga ε yeren ma muxu yo nama fe ρaxin saran fe ρaxin na, koni ε kata fe faɲin ligadeni ε bode xa e nun muxun birin xa waxatin birin yi.

<sup>16</sup> Ε lu sɛwaxi waxatin birin.

<sup>17</sup> Ε Ala maxandi waxatin birin.

<sup>18</sup> Ε barikan bira Ala xa feen birin yi. Ala sagoon nan na ra ε xa, ε to Alaa Muxu Sugandixin Yesu yi.

<sup>19</sup> Ε nama Alaa Nii Sariɲanxini kala a wanli.

<sup>20</sup> Ε nama nabiya falane raɲaxu.

<sup>21</sup> Koni ε feen birin fɛsɛfɛsɛ, ε a faɲin namara.

<sup>22</sup> Ε makuya fe ρaxin sifan birin na.

<sup>23</sup> Bɔɲε xunbenla Ala xa ε rasariɲan ε keɲaan birin yi. Ala xa ε xaxinla nun ε niin nun ε fati bendɛn lu fetareyani en Marigi Yesu fa waxatini, Alaa Muxu Sugandixina.

<sup>24</sup> Ala naxan ε xilixi, na tinxin, a tan nan na ligama.

<sup>25</sup> Ngaxakedenne, ε Ala maxandi nxu fan xa.

<sup>26</sup> Ε ngaxakedenne birin xɔntɔn mɛnni ngaxakedenyaan xɔntɔnna sun-buni.

<sup>27</sup> N bata ε yamari Marigin xinli, ε keɛdini ito xaran denkeleya muxune birin xa.

<sup>28</sup> En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε birin xɔn ma.

## Kedi Firindena Tesaloniki Kaane Ma Pöli Alaa Falan Kedi Firinden Tesaloniki Kaane Ma

Kedin firinden kui naxan sebe Tesaloniki kaane ma, Xera Pöli xetema feene ma a bata yi naxan fala a kedi singen kui: Maxodinna naxan lanxi Yesu fa feen ma. Na feen mon Tesaloniki denkeleya muxune yimaxama. Muxuna ndee a falama e ye a na loxon bata a li (2.2), nde tondima wale na waxati rajanna fe ra, a to yiso, e goronna yi lu se bonne xun ma (3.6-12). Nayi, Kitabun yireni ito sebexi nen alogo a xa xaxili jaxin ba muxune xunni naxan Tesaloniki denkeleya muxune toroma.

Xera Pöli falan foloma Ala tantunna nan ma denkeleyaan nun xanun-tenyana fe ra, Tesaloniki denkeleya muxune naxan yitaxi, a mon Ala maxandima alogo a xa e senbe so wanli e xilixi naxan ma (1.1-12). Na danguxina, a yi fa Kitabun yireni ito a fala xonna ma, naxan lanxi Alaa Muxu Sugandixin fa feen ma binyeni. Na mi ligama fo muxu makabexina nde mini kenenni, “Muxu jaxina,” naxan kelima Ala xili ma a murute Alaa Muxu Sugandixin xili ma (2.1-12). Naxuyaan waran senbena fe ra, a lan denkeleya muxune xa e senbe so e denkeleyani Yesu a fe Xibaru Fajini, e yi lu Ala maxande ye yo ye (2.13-3.5). Xera Pöli xoloxin nan falan tima salantenne ma, a yi a yita e ra bonne walima kii naxan yi alogo e goronna nama lu muxe xun ma (3.6-15). A a falan najanma duban nun xontonna nan ma (3.16-18).

Kitabun yirena nde naxa, “Xa naxan mi waxi wali feni, hali na kanna fan nama donse don.” (3.10) Na falan tima Kitabu xaranne nan xa a e xa a liga e yeren ma a denkeleyaan mi findixi salayaan na, fo wanla xa ke nen Ala e tixi naxanye ra loxo yo loxo.

<sup>1</sup> Pöli nun Silasi nun Timote nan ito sebexi Tesaloniki denkeleya yamaan ma naxanye bata findi en Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin gbeen na.

<sup>2</sup> Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun boje xunbenla fi e ma.

### *Kitina fe Marigin fa waxatini*

<sup>3</sup> Ngaxakedenne, a lan nen nxu xa barikan bira Ala xa e fe ra waxatin birin. Na nan daxa amasoto e birin ma denkeleyaan gboma ayi kati, e nun e xanuntenyaan fan e bode xa.

<sup>4</sup> Nanara, nxu yetena e matoxoma Alaa denkeleya yamane tagi e tunnafanna nun e denkeleyana fe ra hali e to toraxi besenxonyani.

<sup>5</sup> Na feene a yitama nen a Alaa kiti sa kiin tinxin naxan a ligama e xa yate muxu kamalixine ra naxanye soma Alaa Mangayani, e jaxankatani naxan ma fe ra.

<sup>6</sup> Ala to tinxin, naxanye e jaxankatama, a ne saren fima jaxankatan na nen,

<sup>7</sup> e tan naxanye jaxankataxi, a yi matabun fi e ma e nun nxu fan. Na ligama nen Marigi Yesu na makenen waxatin naxan yi, keli kore e nun a maleka senbemane

<sup>8</sup> tee dege gbeeni. A yi Ala kolontarene saran e fe jaxine ra naxanye mi Marigin Yesu a fe Xibaru Fajin falan suxi.

<sup>9</sup> Ne jaxankatama habadan halagin nan na, e ba Marigin yetagi e nun a binye magaxuxina.

<sup>10</sup> Na ligama nen a na fa loxon naxan yi e tagi, a yama sarijanxin birin yi a binya, e yi kabε a ma naxanye birin denkeleyaxi. E fan taranma nen ne ye amasoto nxu seren naxan ba ε xa, ε la nen na ra.

<sup>11</sup> Na kui, nxu Ala maxandima ε xa waxatin birin, alogo, a bata ε xili feen naxan ma, ε xa kamali, ε yi lan na ma. Nxu mon a xandima alogo, ε bata fe fajin naxan birin jεnige, e nun ε na wanla naxan ke ε denkeleyani, Ala xa na birin nakamali a senben xon ma.

<sup>12</sup> Nxu na maxandin tima alogo en Marigi Yesu xinla xa binya ε xon, ε fan yi binyen soto a tan yi, en ma Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna barakani.

## 2

### *Fe jaxi rabana fe*

<sup>1</sup> Ngaxakedenne, en faan Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fa feen nan ma iki e nun en malan fena a fema. Nxu ε mafanma,

<sup>2</sup> xa ε nabiya falana ndee fe me hanma xibaruna hanma kedina naxan a falama Marigin fa loxon bata a li, ε xaxinla nama mafura yifuyε, ε bojen yi mini, hali e naxa a fataxi nxu tan nan na.

<sup>3</sup> E nama tin muxu yo xa ε mayenden kii yo yi, amasoto na loxon mi a liyε fo na murute donxena a li singen, Xeme Sariyataren yi makenen, halagin nagidixi naxan ma.

<sup>4</sup> Muxone seen naxanye birin yatexi "alane" ra, e yi e batu, a a yete yitema nen, a yi keli ne xili ma. Na kui, a doxoma nen Ala Batu Banxini, a yi a yete findi ala ra.\*

<sup>5</sup> N yi ε fema waxatin naxan yi, n yi naxan falama ε xa, ε mi ε yengi doxi ne xon ba?

<sup>6</sup> Anu, iki ε a kolon ki faji, naxan na xemεn makankanxi, alogo a nama mini han a waxatin yi a li.

<sup>7</sup> Amasoto iki, sariyatareyaan bata wali folo wundoni. A luma na kii nin han naxan a makankanxi, na yi ba na singen.

<sup>8</sup> Na waxatini, Xeme Sariyataren makenenma nen, Marigi Yesu naxan halagima a de foyen na, a yi a jan a fa feen noron na.

<sup>9</sup> Xeme Sariyataren fama Setana senben barakan nin e nun wule kabanako feene nun wule taxamasenne nun wule fe magaxuxin sifan birin,

<sup>10</sup> e nun tinxintareyaan sifan birin naxanye halagi muxune mayendenma, amasoto e mi tinxi jondin nasuxe, a yi rafan e ma, e kisi.

<sup>11</sup> Nanara, Ala tantanna senben nafama nen, naxan a lige e la wulen na.

<sup>12</sup> Na birin ligama nen alogo naxanye mi denkeleyaxi jondin ma, tinxintareyaan nafanxi naxanye ma, ne xa makiti.

### *E sugandixi ε kisi feen nan ma*

<sup>13</sup> Koni ngaxakedenne, Marigin xanuntenne, fo nxu xa barikan bira Ala xa ε fe ra waxatin birin, amasoto xabu a foloni Ala ε sugandixi ε kisi feen na nen a Nii Sarijanxin xon naxan ε rasarijanma e nun denkeleyaan xon jondin ma.

<sup>14</sup> A mon ε xilixi na nan ma Yesu a fe Xibaru Fajin barakani, nxu naxan nalixi ε ma, alogo ε xa binyen soto naxan kelima en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

<sup>15</sup> Nayi, ngaxakedenne, nxu xaranna naxanye radanguxi ε ma, a na findi kawandi xuiin na hanma sebenla, ε ne suxu, ε lu e yi ken!

\* 2:4: A mato Daniyeli 11.36 nun Esekiyeli 28.2 kui.

<sup>16</sup> En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin yeteen nun en Fafe Ala naxan en xanuxi, a habadan bɔɲɛ xunbenla nun yigi faɲin fi en ma a hinanni,

<sup>17</sup> na Ala xa ε ralimaniya ε bɔɲɛni, a ε senbe so wali faɲin nun fala faɲini.

### 3

#### *Ɛ Ala maxandi nxu xa*

<sup>1</sup> Donxen na, nxu ngaxakedenne, ε Ala maxandi nxu xa alogo Marigina falan xa xuya ayi, a yi binya alo a ε konni kii naxan yi,

<sup>2</sup> alogo nxu xa xunba muxu kobine nun muxu ɲaxine ma, bayo e birin mi denkeleyaxi.

<sup>3</sup> Koni Marigin tinxin, a ε senbe soma nen, a yi ε ratanga Fe ɲaxin Kanna ma.

<sup>4</sup> Nxu laxi ε ra Marigini, fa fala nxu ε yamarixi naxan na, ε na ligama iki, ε man luma nen a lige.

<sup>5</sup> Marigin xa ε bɔɲɛn ti Alaa xanuntenyaan nun a Muxu Sugandixina tunnafanna ra.

#### *Wanla tɔnɔna*

<sup>6</sup> Ngaxakedenne, nxu ε yamarima Marigi Yesu xinli, Alaa Muxu Sugandixina, ε makuya ε ngaxakedenne birin na naxanye bata e yete lu salayani, e mi sigan tima xaranne xɔn ε naxanye sɔtɔxi nxu yii.

<sup>7</sup> Ɛ yetena a kolon a lan ε xa nxu raliga kii naxan yi. Amasɔtɔ nxu mi yi salayaan xan yi ε konni.

<sup>8</sup> Nxu mi muxu yo a donse don nxu mi a saren fi, koni nxu tin nen tɔrɔn nun xadanna ma, nxu wali kɔɛen nun yanyin na, alogo nxu goronna nama lu ndenden xun ma.

<sup>9</sup> Na mi na ra fa fala nxu mi nɔɛ na sɔte ε yii, koni alogo ε xa misaala tongo nxu ma.

<sup>10</sup> Amasɔtɔ, nxu yi ε fema waxatin naxan yi, nxu ε yamari nen fa fala naxan yo mi tinɲɛ wale, na nama a dege.

<sup>11</sup> Anu, nxu bata a mɛ a muxuna ndee ε ye, salantenne nan ne ra, e mi walima fɔ e to fe yibasanni.

<sup>12</sup> Nxu bata na muxune yamari, nxu yi ε ralimaniya Marigi Yesu xinli, Alaa Muxu Sugandixina, a e xa e raxara, e wali alogo e xa e balon sɔtɔ.

<sup>13</sup> Ɛ tan, ngaxakedenne, ε nama tagan fe faɲin nabe.

<sup>14</sup> Xa muxuna nde mi tin falani itoe suxe nxu naxanye seɓexi, ε na kanna rakorɔsi, fefe nama lu ε tan nun na kanna tagi, alogo a xa yagi.

<sup>15</sup> Koni ε nama a yate ε yaxun na, koni ε a rakolon alo ε ngaxakedenne.

#### *Xɔntɔn xuine*

<sup>16</sup> Ala xa Marigin bɔɲɛ xunbenla kanna xa bɔɲɛ xunbenla fi ε ma waxatin birin nun kiin birin yi. Marigin yi lu ε birin xɔn.

<sup>17</sup> N tan Pɔli yeteen nan xɔntɔn xuini itoe seɓexi. N ma taxamasenna nan ito ra n ma kedine birin yi, n yii funfun ni ito ra.

<sup>18</sup> En Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε birin xɔn.



## **Kedi Singen Timote Ma Poli Alaa Falan Kedi Singen Timote Ma**

Yahudiyān nan yi Timote nga ra, a findi nen denkeleya muxun na, Gireki kaan nan yi a fafe ra. Poli Timote kolon a xerayaan sigatiin firinden nin, a to Lisitire taan li, Asi yamana fonni denaxan xili iki a Turiki (Xerane 16.1-3). Folo na loxon ma, Timote yi findi Xera Poli foxorabira kenden na. A tan nan yi biraxi a foxo ra a xerayaan sigatiin wuyaxi yi. Na nan yi a ra, Poli yi Timote rasigama taane yi fena nde ra sanja ma wuyaxi a xa sa yamaan mali denkeleyani. Nanara, sanja ma wuyaxi a xinla toma Xerane Kewanle Kitabun yiren kui. Na misaala ndee nan itoe ra: Xerane 17.14-15, 18.5, 19.22. A xinla mon toma Poli a kitabune kui. Na misaala ndee nan itoe ra: Korenti Singen 4.17 nun 16.10-11 e nun Filipi Kaane 2.19-24 nun Tesaloniki Singen 3.2-6 e nun gbete ye fan na. Kedi firinna naxanye sebexi Timote ma e nun naxanye sebe Tito ma, muxune e xili bama fa fala: “Yeratine Kitabu Yirene” amaso to e kiraan nan yitama denkeleya yamaan yeratine ra.

Kedi singen naxan sebe Timote ma, na fe doko saxon kende nan yitama: A singena a denkeleya yamaan nakolonma lan wule dinane ma naxanye Yahudiyane dinan nun suxure feene xaxinle basanma. Na wule dinane yi muxune xaranma nen a dunuja yi seene birin jaxu. E mon naxa a muxun kisin soto ma wundo kolonna nan xon ma, naxan namaraxi e xarandii dando xa. E mon tonne dokoma futu xidin na e nun donsena ndee. Kitabun yireni ito mon yamarine fima lan Ala Batun malanne ma, e nun denkeleya yamaan yeba kiin nun a kuntigine kewanle fe. Donxen na a maxadi xuine nan tima Timote xa lan a wanla kii ma, a mon yi a yengi doko denkeleya muxune xon, alogo a xa “findi Alaa Muxu Sugandixina walike fajin na.” (4.6)

<sup>1</sup> N tan Poli, Yesu, Alaa Muxu Sugandixina xeraan nan ito sebexi, fata en nakisimana Alaa yamarin na, e nun Yesu, Alaa Muxu Sugandixina, en yigina.

<sup>2</sup> N na a sebema Timote ma, n ma diin yetena denkeleyani.

Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun kininkininna nun boje xunbenla fi i ma.

### *Wule dinane fe*

<sup>3</sup> N yi i mafanma kii naxan yi, n kelimatona siga Masedoniya yamanani, n mon waxi a xon, i xa lu Efesi taani alogo i xa men kaana ndee yamari e nama fa xaran gbete ye ti yamaan xa.

<sup>4</sup> A e xa ba kankanje taline ma, e nun e benbane xinle fese fesen naxan mi janma. Na fe matandine nan nakelima. E mi Alaa wanla kema denkeleyani.

<sup>5</sup> N yamarin ito fi nen alogo xanuntenyaan xa gbo ayi naxan kelima boje sarijanxin nun nii fajin nun denkeleya kendeni.

<sup>6</sup> Muxuna ndee bata masara, kiraan yi lo ayi e ma e bira fala fuune foxo ra.

<sup>7</sup> E waxi a xon ma, e xa findi sariya karamoxone ra, koni e naxan falama, e a rali e sobeen yeten na, e mi na kolon mumu!

<sup>8</sup> En na a kolon fa fala sariyan fan, xa a rawalima a sariya kiin ma.

<sup>9</sup> En mon a kolon fa fala sariyan mi saxi tinxin muxune xan ma fe ra, koni sariya kalane nun muxu murutxine nun Ala kolontarene nun yulubi kanne nun sarijantarene nun dina suxutarene nun fafa faxane nun nga faxane nun faxesi tiine

<sup>10</sup> e nun yanga suxune nun xεμεn naxanye kafuma xεμεne xɔn e nun konyi matine nun wule falane nun wule sere baane e nun feen naxanye birin xaran kenden matandima.

<sup>11</sup> Xaranni ito lanxi Ala barakan kanna falan Xibaru Fajin nɔɔn nan ma, a naxan taxu n na.

### *Pɔli a barika birana*

<sup>12</sup> N barikan birama en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa naxan n senbe soxi amasɔɔ a bata n yate tinxin muxun na, a yi n tongo a walikεen na.

<sup>13</sup> Hali n to bata yi a rayelefu, n yi a ɲaxankata, n yi a rafeya. Koni a bata kininkinin n ma amasɔɔ n ne ligaxi kolontareyaan nun denkeleyatareyaan nin.

<sup>14</sup> En Marigin yi a hinan gbeen nagodo n ma han a yi denkeleyaan nun xanuntenyaan fi n ma, naxan kelixi Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma.

<sup>15</sup> Ƴɔndin nan falani ito ra, en birin xa la naxan na, fa fala Yesu Alaa Muxu Sugandixin faxi dunuɲa yi yulubi kanne nan nakisi fe ra. N tan ɲaxu dangu e birin na.

<sup>16</sup> Koni a yi kininkinin n ma, alogo Alaa Muxu Sugandixin Yesu xa a diɲa gbeen yita n tan yulubi kan ɲaxin xɔn, a findi misaala ra denkeleya muxune xa, naxanye habadan nii rakisin sɔɔma.

<sup>17</sup> Nba, habadan mangana, niin kanna nun totarena, Ala keden peena, gboon nun binyen xa fi na ma habadan han habadan! Amina.

<sup>18</sup> N ma diin Timote, n bata na yamarin fi i ma, naxan fataxi nabiya falane ra naxanye fala lan i ya fe ma, alogo i xa na suxu, i yi nɔ yenge fajin soe.

<sup>19</sup> I xa lu denkeleyaan nun nii fajiyani. Muxuna ndee bata ne rabeɲin, e denkeleyaan yi ɲan alo kunkin na godo igen bun.

<sup>20</sup> Humeneyo nun Alesandire na muxune ye. N bata ne lu Setana xa,\* alogo e xa xaran fa fala e nama Ala rayelefu.

## 2

### *Tagi yitonna ε nun Ala tagi*

<sup>1</sup> N na ε mafanma fe singen naxan ma, ε Ala mafan, ε yi a maxandi, ε Ala maxandi muxune xa, ε barikan bira a xa muxun birin ma fe ra,

<sup>2</sup> mangane nun yeeratine birin, alogo en ma dunuɲa yi gidin xa findi bɔɲe xunbenla nun xaxili saan na en xa, Ala kolonna nun binyeni.

<sup>3</sup> Fe fajin nan na ra naxan lan Ala ye ra yi, en nakisimana,

<sup>4</sup> naxan waxi a xɔn ma muxune birin xa kisi, e yi ɲɔndin kolon.

<sup>5</sup> Bayo Ala keden peen na a ra, e nun tagi yitɔn keden peena Ala nun muxune tagi, naxan findixi adamadiin na Yesu Alaa Muxu Sugandixina,

<sup>6</sup> naxan a yete fi muxune birin xunba seen na, naxan findi sere ɲɔɔɔyaan na a waxatini.

<sup>7</sup> Nanara, n tan yetεen findixi xεraan nun kawandi baan na e nun karamɔɔn naxan siyane xaranma denkeleyaan nun ɲɔndin ma. N ɲɔndin nan falama, wulen mi naxan na.

<sup>8</sup> Nanara, n waxi a xɔn ma muxune xa Ala maxandi yiren birin yi, e yi e yii sariɲanxine ti Ala xa. Xɔlɔn nun matandin yi ba e tagi.

### *Ƴaxanle lan e xa naxan liga*

\* **1:20:** Yanyina nde, na bunna neen fa fala a ne kedi nen keli denkeleya yamaan ye.

<sup>9</sup> Na kiini, jaxanle xa e maxidi ki fajini xurun nun yete suturani. E nama e yete rayabu e xunna denbexin nun xemaan nun gemε tofajine nun dugi sare xodekene ra.

<sup>10</sup> Koni e xa rayabu e kewali fajine nan xon, alo a lan jaxanle ma kii naxan yi naxanye a falama e Ala binyaxi.

<sup>11</sup> Jaxanle xa xaran sabarin nun xuru kendeni.

<sup>12</sup> N mi tinje jaxanla xa xaranna ti, a yi non soto xemen fari. A xa sabari.

<sup>13</sup> Amasoto N Benba Adama nan singe daxi, na xanbi ra Nmahawa.

<sup>14</sup> Setana mi n benba Adama xan nakunfa, fo a jaxanla, a yi findi yulubiton na.

<sup>15</sup> Koni Ala jaxanle ratangama e dii barini, xa e lu denkeleyaan nun xanuntenyaan nun sarijanna nun xuruni.\*

### 3

#### *Denkeleya yamane yεratine fe*

<sup>1</sup> Nondin nan falani ito ra: Xa muxuna nde waxi findi feni denkeleya yamaan xunmatoon na, a waxi wali fajin nan xon.

<sup>2</sup> Nayi, denkeleya yamaan xunmatoon xa findi sontaren na, jaxalan keden kannu, a xa findi yete suxun nun muxu xuruxin nun muxu suturaxin nun xone yisuxun nun xaran tiin na.

<sup>3</sup> A nama findi dolo minna ra, hanma naxan bone mafura te, koni a xa findi muxu dijaxin nun fe yitonna ra, a nama findi gbeti xonxonna ra.

<sup>4</sup> A xa a yengi dexo a denbayaan xon ki fajni, a yi a diine suxu xurun nun binyen birin yi.

<sup>5</sup> Bayo xa muxun mi fatan a yetena denbayaan suxe a fajin na, na a yengi doxoma Alaa denkeleya yamaan xon ma di?

<sup>6</sup> A nama findi muxu tubixi nenenn na, alogo a nama a waso ayi, e nun Yinna Manga Setana yi yalagi na fe kedenna ra.

<sup>7</sup> A mon xa findi xili fajni kannu ra denkeleyatarene tagi alogo muxune nama a mafala, a suxu Yinna Manga Setana luti ratixin na.

#### *Denkeleya yamaan mali tiine*

<sup>8</sup> Muxun naxanye findima denkeleya yamaan mali tiine ra, ne fan lan na kiini. E xa findi muxu binyen na. E nama findi nafigne ra hanma dolo minne. E nama tonon fen mayifuni.

<sup>9</sup> E xa denkeleyaan wundon namara e sondome fixeni.

<sup>10</sup> Fo e kejaan xa fesefese nen singen. Na xanbi ra, xa fe mi e ra, e noe finde nen denkeleya yamaan mali tiine ra.

<sup>11</sup> Mali ti jaxanle fan lan na kiini. E xa findi jaxalan binyaxine ra, e nama dari fala jaxine tiye, e xa e yete suxu, e togondiya feen birin yi.

<sup>12</sup> Denkeleya yamaan mali tiine xa findi jaxalan keden kanne ra, e yi e yengi dexo e diine nun e tanden xon a fajin na.

<sup>13</sup> Amasoto naxanye denkeleya yamaan malima ki fajni, ne nan xunna kenla tiden soto, e nun yigi gbeena denkeleyani Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma.

<sup>14</sup> N kedini ito sebexi i ma xaxili ragidin nin fa fala a mi fa buma n fa i konni.

\* **2:15:** Yireni ito bunna mon noe finde ito nan na: Koni Nmahawa rakisima nen a to bata diine bari, xa e lu denkeleyaan nun xanuntenyaan nun sarijanna nun xuruni.

<sup>15</sup> Koni xa n bu, i mōn a kolonje nen i lan i xa sigan ti kii naxan yi Alaa denbayani, naxan findixi habadan Ala denkeleya yamaan na, naxan findixi jōndin senbetenna nun a beten saxin na.

<sup>16</sup> Jōndin naxan na, Ala kolonna wundo feen gbo, na ni i ra:  
 A bata makenen fati bendeni,  
 Alaa Nii Sarijanxin yi a tinxinyaan mayita,  
 malekane yi a to,  
 a fe kawandin yi ba siyane tagi  
 muxune yi denkeleya a ma dunuja yi,  
 a yi rate binyeni.

## 4

### *Wule karamoxone fe*

#### *Yoni Firinden 4.1-3 Kolosi 2.16-23 Timote Firinden 2.4-6*

<sup>1</sup> Alaa Nii Sarijanxin bata a fala a fixen na, a muxuna ndee xetema nen denkeleyaan fōxo ra waxati rajanne yi, e bira Setanaa jinan yanfantenne nun e xaranne fōxo ra.

<sup>2</sup> E tinma nen e yi mayenden wulen kawandi baane filankafuyaan xon, naxanye sōndome xōdōxo alo tee laruna.

<sup>3</sup> Na muxu sifane tōnna dōxōma futu xidi feen na nen e nun donseen sifana ndee, Ala naxanye da alogo denkeleya muxune xa e rasuxu barika birani, naxanye jōndin kolon.

<sup>4</sup> Amasoto Ala seen naxanye birin daxi, e birin fan. A mi lan muxu yo xa a me ne ra, xa e birin nasuxu barika birani.

<sup>5</sup> Amasoto Alaa falan nun en ma Ala maxandin ne rasarijanma nen.

### *Yesu a walike fajina fe*

<sup>6</sup> Xa i ngaxakedenne kawandi na feene ma, i findima nen Yesu Alaa Muxu Sugandixina walike fajin na, denkeleya falan nun xaran fajin yi findi i balon na i biraxi naxanye fōxo ra.

<sup>7</sup> Koni xete dina suxutare falane nun jaxalan fonne taline fōxo ra, i yi i xaran Ala kolonna ma.

<sup>8</sup> Fati maxōdōxon tōnon na ndedi, koni Ala kolonna tōnon gbo waxatin birin. Amasoto a iki nun habadan nii rakisin sōtōma nen.

<sup>9</sup> Jōndin nan falani ito ra, en birin xa la naxan na:

<sup>10</sup> En tōtōma, en yi en yixōdōxo, bayo en to bata en yigin sa habadan Ala yi, adamadiine birin nakisimana, a gbengbenna denkeleya muxune.

<sup>11</sup> I lan i xa yamaan yamari na feene nan ma, i yi e xaran ne ma.

<sup>12</sup> I nama tin muxu yo yi yo i ma i ya foningeyani, koni findi misali fajin na denkeleya muxune xa i fala ti kiin nun i fe raba kiini xanuntenyaan nun denkeleyaan nun sarijanni.

<sup>13</sup> I lu Alaa falan xaranye muxune xa, i kawandin ba, i xaranna ti han n fa.

<sup>14</sup> Ala i kixi kiseen naxan yi fata nabiyi falana nde ra, denkeleya yamaan fonne to e yiine sa i xunni, i nama i tunnaxōlo na bun ma.\*

<sup>15</sup> I yengi dōxo feni itoe xon, i lu e fari alogo birin xa i sigati kiin to.

<sup>16</sup> I yete rakōso, e nun i ya xaranna. I tunnafan feni itoe yi amasoto xa i na liga, i kisin sōtōma nen i yeten xa e nun naxanye na e tuli mati i ra.

\* **4:14:** E e **yiine sa a xunni** Ala maxandini alogo e xa a ti wanla nde ra.

## 5

*Denkeleya muxune masuxu kiina*

<sup>1</sup> I nama xeme fonna maxadi a xodexen na, koni a ralimaniya alo i baba na a ra, e nun banxulanne fan alo i xunyene nan e ra.

<sup>2</sup> E nun jaxalan fonne fan alo i nga. E nun sungutunne fan alo i xunyene sarijanna birin yi.

<sup>3</sup> I xa kaɲa gilene binya a gbengbenna naxanye luma kedenyani.

<sup>4</sup> Koni xa diine hanma mamandenne kaɲa gilɛn naxanye yii, fɔ ne xa e Ala kolonna yita na kaɲa gilene nan singe ra, e yi e jɔxɔ lu e xɔn, e yi e fonne saran e wali fajɪ fonne ra, bayo na nan nafan Ala ma.

<sup>5</sup> Kaɲa gilɛn naxan keden a ra, a yigin saxi Ala yi, na luma Ala maxandɛ nɛn kɛɛn nun yanyin na.

<sup>6</sup> Koni kaɲa gilɛn naxan biraxi a yete rafan feene fɔxɔ ra, hali a to a nii ra, a faxaxin na a ra.

<sup>7</sup> I xa e yamari na ra alogo e xa findi sɔntarene ra.

<sup>8</sup> Xa muxun mi a kon kaane mali katarabi a denbayaan ma, na bata a mɛ denkeleyaan na. Na kanna jaxu denkeleyataren xa.

<sup>9</sup> Kaɲa gilɛn naxan xinla lan a seɓe denkeleya yamaan kaɲa gilene xinle ye fɔ naxan bata jɛɛ tonge senninna sɔtɔ, e nun naxan yi dɔxi xeme kedenna xɔn

<sup>10</sup> naxan kolonxi a wali fajɪne xɔn dii xuru feen kui hanma xɔɲe yigiyana a konni hanma yama sarijanxin sanne maxa fena\* hanma tɔɔ muxune mali fena hanma bira fena wali fajɪn birin fɔxɔ ra.

<sup>11</sup> Koni kaɲa gilɛn naxanye munma fori i nama ne xinle seɓe bayo e waxɔn feene nɛ e raxɛɛ nɛn Alaa Muxu Sugandixin fɔxɔ ra, futu xɔnla yi e suxu.

<sup>12</sup> Nayi, e findɛ yulubi tongon na nɛn bayo e bata e layiri tongoxi singen kala.

<sup>13</sup> Na mɔn xanbi ra, bayo wali mi e ma, e luma nɛn sigɛ banxine dɛ ra. E nafigiyaan sa walitareyaan fari, e lu muxune mafale, e feen fala naxanye mi daxa.

<sup>14</sup> Nanara, a xɔli n ma kaɲa gilɛ sungutunne mɔn xa dɔxɔ xeme taa yi, e diine bari, e yi e yengi dɔxɔ e denbayaan xɔn, alogo e nama fɛɛɛ yo fi en yaxun ma a fala jaxin ti.

<sup>15</sup> Amasɔtɔ kaɲa gilɛna ndee bata kiraan fata, e bira Setana fɔxɔ ra.

<sup>16</sup> Koni xa kaɲa gilɛna ndee denkeleya jaxanla nde a denbayani, a xa ne goronna tongo. E nama findi denkeleya yamaan goronna ra, alogo denkeleya yamaan xa nɔ kaɲa gilene maliye naxanye luxi kedenyani.

<sup>17</sup> Denkeleya yamaan fonna naxanye tixi yamaan yeɛ ra ki fajɪ, ne lan e xa xunna kenla dɔxɔde firin nan sɔtɔ, a gbengbenna naxanye kawandin bama, e nun naxanye xaranna tima.

<sup>18</sup> Amasɔtɔ Kitabun naxa, "I na jingen ti malo bodonna ra, i nama a dɛɛn xidi." A mɔn naxa, "Walikɛɛn lan nɛn a yi a saranna sɔtɔ."†

<sup>19</sup> Xa muxune denkeleya yamaan fonna nde tɔɲɛgema, i nama i tuli mati fɔ xa sereya firin hanma saxan bata mini a ma.

<sup>20</sup> Naxanye bata yulubin liga, ne sɔnna xa fala birin yetagi, alogo bonne fan xa gaxu.

\* **5:10:** Men kaane xɔɲe yisuxu kiina nde nan ito ra. † **5:18:** A mato Sariyane 25.4 nun Kɔrenti Singen 9.9 nun Matiyu 10.10 kui.

<sup>21</sup> N bata i yamari Ala nun Yesu a Muxu Sugandixin nun maleka sugandixine yetagi, a i xa kawandini itoe suxu. I nama muxu yo rafisa e bode xa i kewanle yi.

<sup>22</sup> I nama kepen i yiin se muxune xunna ma Ala maxandini e ti feen na Alaa wanla ra, i yi i yete findi yulubi tongo feen na muxune xa. Lu i ya sarijanni.

<sup>23</sup> I nama lu igen gbansanna minje, koni i xa manpana ndedi basan a ra alogo i kuiin xa boroxo, bayo i furama waxatin birin.

<sup>24</sup> Muxuna ndee yulubine makenenma nen benun e xa kiti yiren li. Ndee gbeene kolonma e xanbi nen.

<sup>25</sup> A na kii nin, wali fajine makenenma nen hali naxanye mi ligaxi kenenna ma, ne mi nje luxunje.

## 6

### *Sariyana denkeleya muxune xa*

<sup>1</sup> Denkeleya muxun naxanye konyiyaan bun ma, ne lan e xa e kanne binya kiin birin yi alogo Ala xinla nama rayelefu e nun nxo xaranna.

<sup>2</sup> Konyin naxanye kariye findixi denkeleya muxune ra, na konyine nama e kanne rayelefu e to findixi denkeleya muxune ra. Koni fo e xa wali nen e xa dangu bonne ra bayo denkeleya muxune nan e wanla tonon sotoma, e xanuntenne.

### *Wule dinane nun nafulu xonxonne*

I xa muxune xaran feni itoe ma, i yi e ralimaniya.

<sup>3</sup> Xa muxu yo xaran gbete tima, a mi bira en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina fala kendene foxo ra, e nun Ala kolonna xaranna,

<sup>4</sup> na kanna rafexi wason nan na, a mi sese kolon. Fe matandine rafan a ma paxi ra e nun sonxo sonxone falane bunne ma. Na nan fama milen nun lantareyaan nun marayelevun nun sike paxine ra,

<sup>5</sup> e nun yenge pantarene muxu xaxili yifuxine tagi, pondin mi naxanye yi, naxanye yengi a ma fa fala a Ala kolonna findixi nafulu soto feen nan na.

<sup>6</sup> Anu, ton gbeen nan Ala kolonna ra, xa en na en wasa so en yii seene yi.

<sup>7</sup> Amasoto en mi faxi sese ra en yii dunujani ito yi, en mon mi sigan sese ra en yii.

<sup>8</sup> Nayi, xa donseen nun dugina en yii, en na en wasa so ne yi.

<sup>9</sup> Koni naxanye waxi findi feni nafulu kanne ra, ne birama nen tantan feene yi, e suxu luti ratixin na e nun kunfa xaxilitare paxi wuyaxin naxanye muxune rasinma halagin nun bononi.

<sup>10</sup> Amasoto gbeti xonxonna nan fe paxine birin binla ra. Nde bata mila gbetin xon, e masiga denkeleyaan na, e kontofili fe wuyaxi ti e yete ma.

<sup>11</sup> Koni i tan Alaa muxuna, i gi na feene ma. I tinxinna nun Ala kolonna nun denkeleyaan nun xanuntenyaan nun tunnafanna nun limaniyaan fen.

<sup>12</sup> I denkeleyaan geren fajin so. I habadan nii rakisin suxu, i xilixi naxan ma, i i tixi sereya fajin naxan na sere wuyaxi yetagi.

<sup>13</sup> N na i yamarima Ala yetagi naxan niin fima niimaseen birin ma, e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin yetagi naxan sere fajin ba Ponsi Pilati yetagi,

<sup>14</sup> i xa yamarini ito suxu sontareyaan nun fetareyani, han en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin yi mini kenenni waxatin naxan yi.

<sup>15</sup> Na rabama a waxatin nin Ala naxan saxi,  
Ala Barakan Kanna,  
Kuntigi Keden Pena,

Mangane Mangana,  
Marigine Marigina.

<sup>16</sup> Niin Kan Keden Pena  
naxan konna keɛn gbeeni  
muxe mi e masoε keɛnna naxan na,  
muxe munma naxan to,  
a mɔn mi nɔε toε.

Binyen nun senben xa fi a ma habadan! Amina.

<sup>17</sup> Yamarini ito fi waxatini ito nafulu kanne ma, a e nama waso ayi, a e mɔn  
nama e yigi sa nafunli naxan janma, koni e xa a sa Ala yi naxan en kima seen  
birin yi fonisireyani alogo en xa lu sewani.

<sup>18</sup> E xa fe fajin naba, e kewali fajine yi findi e nafunla ra, e bodene ki  
fonisireyani.

<sup>19</sup> Na kiini, e nafulu kendɛn namarama nen e yete xa yeɛn na, e nii rakisi  
yeteɛn soto.

<sup>20</sup> Timote, seen naxan taxuxi i ra, na kantan ki fajɪ. Fala fuune nun dina  
suxutare falane, i ne lu na, e nun wulen naxan yatɛxi fe kolonna ra naxan en  
matandima.

<sup>21</sup> Ndee bata tubi na ma, e masiga denkeleyaan na.  
Alaa hinanna xa lu ε xon.

## **Kedi Firindena Timote Ma Poli Alaa Falan Kedi Firinden Timote Ma**

Kedi firinden naxan sebe Timote ma, na sebe Romi taan nin (1.17). Poli suxu nen a sa kasoon na kii xodexeni (2.9) a yi lu a danna (4.10,16), a yi kawandi falani itoe sebe a foxorabira kenden ma xanuntenyani (1.2).

Xerana a falan foloma Ala tantunna nan ma lan Timote a xanuntenyaan nun a denkeleyaan ma. Hali toro gbeen nun matandin to xun tixi Yesu a fe Xibaru Fajin nali muxune ma, a Timote yamarima a xa a senbe so, a yi yengen so wəkileni “alo Alaa Muxu Sugandixina sofa tinxinxina” (1.3 han 2.13). A a rakolonma a a xa a liga a yeren ma muxune fe yi naxanye fala fuune tima a findi matandin na e nun sonxo sonxon naxanye tonɔ mi na, naxanye denkeleyaan makuyama muxune ra. A yi a fala a xa, a a xa lu alo a tan yetena, a yi lu tinxinni alo Kitabuna a falaxi kii naxan yi, Timote naxan xaranxi xabu a banxulan jore waxatini (2.14 han 4.5). A kedin najanna ra, xerana a yetena mantorone nan ma fe falama, a yi Ala tantun naxan yi a malima (4.6 han 22).

Xera Poli gerenna so nen Yesu a fe Xibaru Fajin nalideni han a siimayaan najanna (4.7). Kitabun xaran muxune fan lan nen, e yi na gerenna so, denkeleyaan nun dijan nun xanuntenyaan nun senbe soni, hali e mi gaxu Setana ye ra.

<sup>1</sup> N tan Poli, naxan findixi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xeraan na Ala sagoon xon ma alogo Ala en tuli saxi nii rakisin naxan na Yesu Alaa Muxu Sugandixini, n xa na rali, n tan nan ito sebexi,

<sup>2</sup> n yi a rasiga n nafan dii xemen Timote ma.

Fafe Ala nun en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun kininkinna nun bɔɔɔe xunbenla fi i ma.

### *Barika biran nun kawandina*

<sup>3</sup> N walima Ala naxan xa bɔɔɔe rafixeni alo n benbane a liga kii naxan yi, n barikan birama na xa, n nema a maxande i xa koɛɛn nun yanyin na waxatin birin.

<sup>4</sup> Amasoto, n nan n miri i ya wugan ma, a xonla n suxuma nen n xa i to alogo n xa lugo sewan na.\*

<sup>5</sup> N xaxili man i ya denkeleya kenden xon, naxan yi i mame Lowisi nun i nga Ewunise yi. N laxi a ra, fa fala a i fan yi.

<sup>6</sup> Nanara, n na a rabirama i ma, Ala kiseen naxan fixi i ma, i xa na rawali i sobeen na, i naxan sotoxi n na n yiin sa i xunni waxatin naxan yi Ala maxandini.

<sup>7</sup> Amasoto Ala mi Nii gaxuxin xan fixi en ma koni a Nii Sarijanxina naxan senben nun xanuntenyaan nun son fajin fima en ma.

<sup>8</sup> Nba, i nama yagi sereyaan be en Marigin xa, hanma i yagi n tan ma fe ra hali n to kasoon na a fe ra. Koni en firinna xa tin toroɔyaan ma en bode xon lan Yesu a fe Xibaru Fajina fe ma Ala senben barakani.

<sup>9</sup> A tan nan en nakisixi, a yi en xili a en xa sarijan. En kewanle fe mi a ra de, koni a yetena fe ragidixina, e nun a hinanna, a naxan fi en ma Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani benun dunuja xa da.

\* 1:4: Timote **wuga** nen Poli keli Efesi taani waxatin naxan yi. A mato Timote Singen 1.3 kui.



<sup>10</sup> Koni iki a bata a yita en na en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin minin xɔn ma kenenni, naxan faxan senben nɔxi, a yi nii rakisin nun faxatareyaan makenen Yesu a fe Xibaru Fajin xɔn ma.

<sup>11</sup> Ala bata n findi kawandi baan nun xeraan nun karamɔxɔn na Yesu a fe Xibaru Fajina fe ra.

<sup>12</sup> Nanara, n tɔɔma feni itoe ra, koni n mi yagixi e fe ra amasɔtɔ n denkeleyaxi naxan ma, n na kolon. N laxi a ra, a nɔe n gbeen namare nen han na lɔxɔni.

<sup>13</sup> I fala kenden naxanye mexi n yii, ne ramara misaala ra xanuntenyaan nun denkeleyani Alaa Muxu Sugandixin Yesu xɔn.

<sup>14</sup> Se fajin naxanye taxuxi i ra, ne mara Alaa Nii Sarijanxin senben barakani naxan en yi.

<sup>15</sup> I a kolon fa fala naxanye birin Asi yamanani, ne bata n nabepin, hali Figelo nun Heremogene.

<sup>16</sup> Ala xa Marigin kininkinin Onesiforo a denbayaan ma amasɔtɔ a n nii yifan nen n ma sanja ma wuyaxi. A mi yagi n ma fe ra hali n to kasoon na.

<sup>17</sup> A Romi taan li waxatin naxan yi, a yi a tunnafan n fenje han a yi n to.

<sup>18</sup> Ala xa Marigin kininkinin a ma na Lɔxɔni. A feen naxanye liga n xa Efesi taani, i ne kolon yati!

## 2

### *Yesu a walike fajine*

<sup>1</sup> Nba, i tan n ma diina, i senbe so na hinanni naxan Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

<sup>2</sup> I feen naxanye mexi, n naxanye rali sereya wuyaxi yee xɔri, ne taxu lannaya muxune ra, naxanye fan nɔe muxu gbete ye xaranje.

<sup>3</sup> En na en wekile tɔɔni en bode xɔn ma bayo en luxi nen alo Yesu Alaa Muxu Sugandixina sofa fajine.

<sup>4</sup> Muxun naxan sofa wanli, na mi basanje dunuja fe gbete ra xa a waxi a kuntigin kenen feni.

<sup>5</sup> Muxun naxan fan a gima xatarɔxɔyani, xa na mi a yixɔdɔxɔ a gideni giin sariyani, a mi nɔɔn tiye mumɛ.

<sup>6</sup> Xee biin naxan wali xɔdexen kema, na singe xa a gbee xee ma seen sɔtɔ.

<sup>7</sup> N naxan falama i xa, i miri na ma, amasɔtɔ Marigin famun fima nen i ma ne birin yi.

<sup>8</sup> I xaxili lu Yesu Alaa Muxu Sugandixin xɔn ma naxan kelixi Dawuda bɔnsɔnni, naxan keli sayani, alo n na a ralima kii naxan yi Yesu a fe Xibaru Fajini,

<sup>9</sup> n tɔɔma naxan ma fe ra han n xidi alo fe jaxi rabana. Koni Alaa falan tan mi xide mumɛ.

<sup>10</sup> Nanara, n dijaxi tɔɔne birin bun ma yama sugandixina fe ra, alogo e fan xa kisin sɔtɔ naxan Yesu Alaa Muxu Sugandixini, e yi lu habadan binyeni.

<sup>11</sup> Nɔndin nan falani ito ra:

Xa en nun a tan bata faha en bode xɔn,  
en nun a tan nii rakisin sɔtɔma nen.

<sup>12</sup> Xa en na en tunnafan,  
en nun a tan luma nen mangayani.

Xa en na en me a ra,  
a fan a mema nen en na.

<sup>13</sup> Xa en mi tinjinje ayi,

a tan tinxinma nen ayi,  
amasoto a mi noe a me a yete ra.

<sup>14</sup> Na feene rabira muxune ma, i yi e yamari Ala yetagi, a e xa e yete ratanga matandine ma lan falane bunne ma, matandin naxanye tono yo mi na. A e rame muxune nan halagima tun!

<sup>15</sup> I kata, i yi i yete yita Ala ra walike kenden na, naxan wali xonne mi mayagi, naxan Alaa jondi falan nalima a kiini.

<sup>16</sup> Xete dina suxutare fala fuune foxo ra, amasoto naxanye e falama, ne luma e masige Ala kolonna ra nen tun.

<sup>17</sup> E falan luxi nen alo furen naxan de gboma ayi fatin ma. Humeneyo nun Fileto na muxune nan ye,

<sup>18</sup> naxanye bata e masiga jondin na. E naxa, a muxune rakelima sayani waxatin naxan yi, na bata dangu. E muxuna ndee denkeleyaan kala.

<sup>19</sup> Anu, Alaa banxin beten saxi sandoxo kenden naxan fari, na doxi ken, falani itoe kendenxi a ma, a naxa, "Marigin gbeen muxun naxanye ra, a ne kolon. Xa naxan yo Marigin xinla falama, na xa a xun xanbi so tinxintareyani."\*

<sup>20</sup> Waliseen sifa wuyaxi nan banxi gbeeni, gbeti daxin nun xema daxin na koni a wudi daxin nun a bendee ganxin fan na. Ndee rawalima binya feene yi, ndee rawalima binyatare feene yi.

<sup>21</sup> Xa muxu yo a yete rasarijan na binyatareya feene ma, a luma nen alo walise binyaxina. A to sarijan, a kanna noe a rawale wali fajin birin yi.

<sup>22</sup> I gi foningeyaan waxatin kunfa feene ma. E nun naxanye Marigin batuma boje fixen na, e bira tinxinyaan nun denkeleyaan nun xanuntenyaan nun boje xunbenla nan foxo ra e bode xon.

<sup>23</sup> I me xaxilitareyaan nun daxuyaan fe matandine ra, i yi a kolon fa fala a ne fama yengen nan na.

<sup>24</sup> Anu, Marigina walikenen mi lan a yengen so. Koni a lan nen a fan birin na, a findi karamoxo fajin nun muxu dijixin na.

<sup>25</sup> A lan nen a xa fe matandine matinxin limaniyani alogo Ala xa a liga e yi e kewanle maxete, e yi jondin kolon.

<sup>26</sup> E yi xaxili soto, e e yete ba Yinna Manga Setanaa luti ratixine ra, e suxi naxanye ra alogo e xa lu a sagoni.

### 3

#### *Dununa rajanna fe*

<sup>1</sup> A kolon fa fala a waxati donxene xodoxoma ayi nen.

<sup>2</sup> Amasoto muxune findima nen wasodene nun gbeti xonxonne nun yete matoxone nun yandadene nun konbi tiine ra. E murute e soto muxune ma, e findi wali fajin kolontarene nun dina kolontarene ra,

<sup>3</sup> e nun hinantarene nun kininkinintarene nun muxu xili kalane nun yete suxutarene nun muxu yee xodexene nun fe fajin rabane yaxune

<sup>4</sup> e nun yanfantenne nun kunfadene nun yete yigboon naxanye waxon feene rafan e ma dangu Ala ra.

<sup>5</sup> E e yete findi Ala kolonne ra, koni e e mema nen a senben na. I makuya na muxune ra.

\* **2:19:** Yatene 16.5

<sup>6</sup> Ndee ε γε, ne e yete rasoma nen banxine kui muxu rakunfa feen na, naxanla naxanye senbe mi gbo dinani, e yi ne masoto yulubin goron binyen naxanye xun ma naxanye mabandunxi kunfan sifan birin xon.

<sup>7</sup> Na naxanle katama nen e xa xaran, koni e mi jondin kolonye mumel!

<sup>8</sup> Na xemene luxi nen alo Yannessi nun Yanberesi naxanye Musa matandi.\* Xemeni itoe fan jondin matandima na kii nin. E xaxinli fuxi, e denkeleyaan bata findi bonon na.

<sup>9</sup> Koni ne mi sigē yeen na mumē amasoto muxun birin e xaxilitareyaan kolonma nen, alo Yannessi nun Yanberesi liga kii naxan yi.

### *Kawandi dānxene*

<sup>10</sup> Koni i tan bata n ma xaranna kolon, e nun n kewanle nun n jēnigen nun n ma denkeleyaan nun n ma dijan nun n ma xanuntenyaan nun n ma tunnafanna

<sup>11</sup> e nun n ma besenxonyaan nun n ma tōroyana. Tōron sifan mundun na, n mi naxan toxi Antiyoiki nun Ikoniyon nun Lisitire taane yi? Besenxonyaan sifan mundun na n mi naxan to? Koni Marigin yi n xunba ne birin yi.

<sup>12</sup> Naxanye birin waxi a xon ma, e xa sigan ti Ala kolonni Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani, ne besenxonyama nen.

<sup>13</sup> Koni muxu jaxine nun naxanye e yete findima dina muxune ra, ne yanfanma jaxuyaan nin tun, e bonne mayenden, e fan yi mayenden.

<sup>14</sup> Koni i tan, i xaranxi feen naxan ma, i denkeleyaxi naxan ma yati, lu na yi amasoto i i karamoxone kolon.

<sup>15</sup> Xabu i dii jore waxatini, i Kitabu Sarijanxin yire sebexine kolon naxan nōe xaxinla fiye i ma lan kisi feen ma denkeleyaan xon Yesu Alaa Muxu Sugandixin ma.

<sup>16</sup> Amasoto Kitabun sebenla birin fataxi Ala nan na. A fan xaran ti seen nun tantanna yabi seen nun fe matinxin seen nun muxu xuru seen na tinxinna ma

<sup>17</sup> alogo Alaa muxun xa kamali, waliseen yi lu a yii wali fajin birin ke xinla ma.

## 4

<sup>1</sup> N na i yamarima Ala yetagi e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxan faja muxune nun muxu niiramane birin makitima, naxan make nēnma a mangayani.

<sup>2</sup> Alaa falana fe kawandin ba, xa a fala waxatin fan, xa a mi fan, i wekile. I muxune sonna fala, i e maxadi, i e ralimaniya, i yi e xaran dijan birin yi.

<sup>3</sup> Amasoto waxatin fama nen, muxune mi tinma xaran kenden ma. E birama e yete waxon feene nan foxo ra, e lu karamoxone malanye e yete xa, naxanye e xaranna e tunla rafan feene ma.

<sup>4</sup> E yi e tunla ba jondi falane ra, e yi e tuli mati taline ra.

<sup>5</sup> Koni i tan, i xa i yete suxu feen birin yi, i tunnafan tōrone bun ma, i Yesu a fe Xibaru Fajin nali, i yi i ya wanla birin nakamali.

<sup>6</sup> Amasoto, n tan bata lu alo minse saraxa bōxōnxina, n siga waxatin bata maso.

<sup>7</sup> N bata yenge fajin so, n nan n ma giin danna li, n lu denkeleyani.

\* **3:8** - Yahudiyaane namunne xaranna kui, woyimeen naxanye Musa matandi Misiran yamanani, ne yi xili na kiini. A mato Xoroyaan 7.11 nun 7.22 kui.

<sup>8</sup> To xanbi ra, n tinxinyaan nɔ sɔtɔn kɔntɔnna sɔtɔma nɛn Marigin naxan namaraxi n xa, a naxan fima n ma na lɔxɔni, a tan naxan findixi kiti sa tinxinxin na. N tan kedenna mi a ra koni a fa feen xɔnla naxanye birin ma.

<sup>9</sup> Kata, i fa n fɛma mafuren!

<sup>10</sup> Dunuɓani ito to rafan Demasi ma, a bata n nabɛjin a siga Tesaloniki taani. Kiresen yi siga Galati yamanani. Tito yi siga Dalamatiya yamanani.

<sup>11</sup> Luka nan keden pe fa n fɛma. E nun Maraka birin xa fa amasɔtɔ a nɔɛ n maliyɛ nɛn walidɛni.

<sup>12</sup> N bata Tikiko rasiga Efɛsi taani.

<sup>13</sup> I nɛma fɛ waxatin naxan yi, n bata n ma gubaan nun n ma kɛdine lu Karapo konni Tirowasi taani, i fa e xɛlɛ n xa a gbengbenna naxanye sebɛxi kidine ma.

<sup>14</sup> Siyakin Alesandire bata fe xɔlɛn liga n na han! Marigina a saranyɛ a wanla ra.

<sup>15</sup> I fan xa a fe liga i yeren ma, amasɔtɔ a nɔxɔ falane matandi nɛn a ɓaxin na!

<sup>16</sup> N nan n yetɛ xun mafala singen naxan ti kitisadeni, muxu yo mi n mali, birin yi n nabɛjin. Koni Ala nama e suxu na ra.

<sup>17</sup> Marigin nan n mali, a yi n sɛnbɛ so alogo n xa kawandi kamalixin ba, siyane birin yi a mɛ, n yi xunba yatane dɛ.

<sup>18</sup> Marigina n xunbama nɛn fe ɓaxin wanle birin ma, a yi n nakisi alogo n xa so a mangayani ariyanna yi. Binyen xa fi a tan ma habadan han habadan, amina.

### *Xɔntɔn dɔnxɛne*

<sup>19</sup> N xa Pirusila nun Akila xɔntɔn e nun Onesiforo a denbayana.

<sup>20</sup> Erasite bata lu Kɔrɛnti taani, n bata Tirofime furaxin fan lu Miletɪ taani.

<sup>21</sup> Kata, i xa fa benun xunbeli waxatin xa a li.

Ewubulo i xɔntɔn, e nun Pudɛn nun Linosi nun Kelodiya e nun en ngaxakedenne birin.

<sup>22</sup> Marigin xa lu i niini. Ala xa hinan ɛ ra.

## Tito

### Poli Alaa Falan Naxan Nasiga Tito Ma

Tito findi denkeleya muxun nan na. Yahudiya mi yi a ra (Galati Kaane 2.1-3). Poli foxorabira fajin nan yi a ra, bayo a tan nan yi Korinti Kaane nun xeraan tagini tonma (Korinti Kaane Kedi Firindena 7.6-16). Kitabun yireni ito sebe Tito ma waxatin naxan yi, a yi Kireti foxo ige tagi boxoni. Xera Poli bata yi a yamari a a xa denkeleya muxune xun mato a ra menni, a yi denkeleya yamane yeba ki fajni (1.5).

Xerana falan xun soxi a falan folodeni (1.4). Sora singen najanxi denkeleya yamaan kuntigine fe nan ma (1.5-16). Sora firindeni, Tito kawandi xuine nan sotama lan denkeleya muxune masuxu kiin ma denkeleya yamani: Xeme fonne nun jaxalan fonne nun banxulanne nun konyine masuxu kiina (2.1-15). Denkeleya muxune lan e xa naxan liga, sora saxanden na nan yitama en na, e lu e bode yi baje xunbenli, e mayitaxunna matanga (3.1-11). Kedin yi rajan Poli a yamarine nun xonton xuine ma (3.12-15).

Kitabun yireni ito xaran muxune lanma nen e yi a famu fa fala maxadi xuiin naxan a kui, na mi sebexi Tito xan keden xa. Kontofili feen naxanye e kui, ne nan denkeleya yamaan ma waxatin birin.

#### *Xontonna*

<sup>1</sup> N tan Poli nan ito sebexi naxan findixi Alaa walikéen na, e nun Yesu a Muxu Sugandixina xerana alogo a muxu sugandixine xa denkeleya, e jondin kolon, e lu Ala kolonni.

<sup>2</sup> Na denkeleyaan nun na jondin fataxi habadan nii rakisin soton yigin nan na, Ala en tuli sa naxan na xabu waxatine foloni, Ala naxan mi nae wulen fale.

<sup>3</sup> A bata a falan makenen a waxatini kawandin xon ma a naxan taxu n na Alaa yamarin xon ma, en nakisimana.

<sup>4</sup> N ni ito sebexi Tito nan ma, n ma diin yetena en ma denkeleyani.

Fafe Ala nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina en nakisimaan xa hinanna nun baje xunbenla fi i ma.

#### *Tito a wanla fe*

<sup>5</sup> N bata i lu Kireti yamanani alogo feen naxan yiton daxi luxi, i xa na yeba, i yi denkeleya yamaan fonne dexo taan birin yi fata n ma yamarine ra.

<sup>6</sup> Denkeleya yamaan fonne xa findi muxune ra fe mi naxanye ra, jaxalan keden kanne, e diine denkeleyaxi, muxune nama e diine yate yete suxutarene ra hanma xurutarene.

<sup>7</sup> Denkeleya yamaan xunmatoon xa findi muxun na fe mi naxan na, amasoto Alaa wanla taxuxi a tan nan na, a nama findi yete yigboon na, hanma baje maxolona, hanma dolb minna, hanma naxan baje mafura te, hanma gbeti xonxonna tinxintareyani.

<sup>8</sup> Koni a xa xajene yisuxu ki fajni, fe fajin xa rafan a ma, a xuruxi, a tinxin, a sarijan, a yete suxi.

<sup>9</sup> A xa a sobe so jondin falan ma alo a xaranxi a ma kii naxan yi, alogo a xa no bonne ralimaniye xaran kendeni, a yi fe matandine tantanna yita e ra.

<sup>10</sup> Muxu wuyaxi na, a gbengbenna Yahudiya denkeleya muxun naxanye banxulanya falan tima, naxanye findixi murutedene ra naxanye fala fuune tima, e bodene rakunfa.

<sup>11</sup> I xa ne deene suxu, amasoto denbaya kalane nan ne ra, fata e xaranne ra naxanye mi daxa, e na ligama yagitareyaan nin nafulu feen na.

<sup>12</sup> E yeteen kon kaa nabina nde nan a fala, a naxa, “Wule falan nan Kireti kaane ra waxatin birin, alo sube xajene, fudi jaxinten salayaxine.”

<sup>13</sup> Nandin nan na falan na. Nanara, e sonna fala e xa kati alogo e xa denkeleya kenden soto,

<sup>14</sup> e yi ba e tuli matiyε Yahudiyane taline ra, e nun yamarin naxanye fata na muxune ra naxanye e mexi jandin na.

<sup>15</sup> Seen birin sarijan muxu sarijanxine yii, koni sese mi sarijan muxu xosixine nun denkeleyatarene yii. E xaxinla nun e sondomen birin xosixi.

<sup>16</sup> Ne a falama nen a e Ala kolon, koni e e mexi Ala ra e kewanle yi. E haramuxi, e mi fala suxe, e mi naε wali faji yo rabe.

## 2

### *Denkeleya muxune xa xaran feen naxanye ma*

<sup>1</sup> Koni i tan ma falane xa lan xaran kenden nan ma.

<sup>2</sup> A fala xeme fonne xa, a e xa e yete suxu, e findi muxu binyene ra, e nun muxu xuruxine. E yi e sobe so denkeleyaan nun xanuntenyaan nun tunnafanna ma.

<sup>3</sup> A fala jaxalan fonne fan xa, a e kejaan xa lan Ala batun ma. E nama findi muxu xili kalane nun dolo minne ra. E xa muxune xaran fe fajin ma

<sup>4</sup> alogo e xa no sungutunne maxaranje e xemene nun e diine xanun kiin ma,

<sup>5</sup> e findi jaxalan xuruxine ra, naxanye luma sarijanni, naxanye walima denbayani, e jenenigen fan, e xuru e xemene ma alogo muxu yo nama Alaa falan nayelevu.

<sup>6</sup> I mon xa banxulanne fan nalimaniya na kiini, a e xa xuru feen birin yi.

<sup>7</sup> I tan yeteen xa findi misali fajin na i kewali fajine yi. I ya xaranna xa findi jandin na binyeni.

<sup>8</sup> I fala kendene ti, yalagi mi naxanye yi, alogo i yengefane xa yagi amasoto e mi fe yo toxi en tan na e naxan fale.

<sup>9</sup> A fala konyine xa, a e xa xuru e kanne ma, e yi e kenen feen birin yi. E nama e tandi,

<sup>10</sup> e nama e muja, koni e xa e lannayaan yita e ra waxatin birin alogo en nakisimana Alaa xaranna xa xunnayerenna soto feen birin yi.

<sup>11</sup> Ala bata a hinanna makenen muxun birin xa kisin sotoma naxan xon.

<sup>12</sup> Na en xaranma nen, a en xa xete Ala kolontareyaan foxo ra e nun dunuja rafaan feene, en yi en xuru tinxinna nun Ala kolonna ma dunujani ito yi,

<sup>13</sup> en nema herin mame en yengi naxan ma, en ma Ala senbe kanna nun en nakisimaan Yesu a Muxu Sugandixina binyen makenenma loxon naxan yi.

<sup>14</sup> A bata a yete fi en ma fe ra alogo a xa en xunba en ma sariya suxutareyaan birin yi, a yi yama rasarijanxin soto a yete xa, naxanye sobe soxi wali fajine rabaan ma.

<sup>15</sup> I lan i xa falan ti muxune xa na kii nin, i yi e ralimaniya, i yi e sonna fala i senben birin na. Muxu yo nama i rajaxu.

## 3

### *Denkeleya muxun lan a xa feen naxanye liga*

<sup>1</sup> A fala denkeleya muxune xa a e xa xuru mangane nun kuntigine ma, e yi e falane suxu. E xa e yiton kewali fajin sifan birin xili ma.

<sup>2</sup> E nama muxu yo rayelefu, e xa findi fe yitonne nun muxu diɲaxine ra, e limaniya muxune birin xa.

<sup>3</sup> Amasoto a foloni, xaxilitarene nun murute de tununxine nan yi en na. En yi en ma kunfan nun en waxon feene birin ma konyiyaan nan bun. En yi en ma dunuɲa yi gidin nabama ɲaxun nun xoxolɲaayan nin. Xonnantenyaaan yi lu en nun bodene tagi.

<sup>4</sup> Koni en nakisimana Ala to a fanna nun a xanuntenyaan makeɲen en xa,

<sup>5</sup> a yi en nakisi. Anu, a mi yi na ligaxi nun a en bata fe tinxinxine liga, koni fo a kininkininna fe ra. A bata en nakisi fata en ma marafuna igeni, en yi xete, en bari. En yi dunuɲa yi gidi neɲen soto Alaa Nii Sariɲanxin barakani,

<sup>6</sup> a naxan defexin nagodo en ma, en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani,

<sup>7</sup> alogo en xa tinxin a yee ra yi a hinanna barakani, en yengi yi lu habadan nii rakisin soto feen ma en keɲen na.

<sup>8</sup> Nɲandin nan na falan na. A xoli n ma i xa kankan a falan ma, alogo naxanye na la Ala ra, ne xa e sobe so wali fajin ma. Na feene nan lan, ne nan tonɔ gbo muxune birin ma.

<sup>9</sup> Koni i yete ratanga fe matandi xaxilitarene ma e nun muxune benbane xinle feseɲeseɲen nun lantareyaan nun sonxo sonxon naxanye fataxi sariyan na, amasoto ne tonɔ mi na, e ligama fuyan.

<sup>10</sup> Muxun naxan mayitaxunna rasoma yamani, i na a rakolon waxatin naxan yi sanɲa ma keden han firin, i masiga na ra.

<sup>11</sup> A kolon a na kanna xaxinli fuxi. A nɛma yulubin ligama, a yete yalagima.

### *Yamari donxene*

<sup>12</sup> N na Aritema rasiga i fema waxatin naxan yi hanma Tikiko, kata i fa n fema Nikopoli taani, bayo n waxi a xon ma, n xa xunbeli waxatin ti mɛnni.

<sup>13</sup> I xa sariya karamoxo Senasi nun Apolosi mali e fanda feen na e sigatini alogo sese nama dasa e ma.

<sup>14</sup> Fo en ma muxune fan xa e xaran neɲ fe fajni rabaan ma e yi e tunnafan, alogo e xa no e mako xodeɲene gase, e mon nama lu doxi fuu.

<sup>15</sup> N foxo ra muxune birin i xonton. Nxu denkeleya muxune xoyine birin xonton.

Ala xa hinan e birin na.

## Filemón

### Póli Alaa Falan Naxan Nasiga Filemón Ma

Filemón yi findixi denkeleya muxu kendén nan na. Yanyina nde, a yi Kólósi taan denkeleya yamaan nin. Xera Póli xóyin nan yi a ra (fala tide 1). Konyina nde yi a yii, naxan yi xili Onesimo, naxan a gi a kanna ma. En mi a kolon Onesimo nun Póli e bode kolon kii naxan yi, bayo Póli yi kasoon na. Koni Onesimo fan findixi denkeleya muxun na. Póli yi a ragidi a xa a raxete a kanna ma, a kedini ito sebe naxan ma, a xa a rasuxu a konni, koni a nama a suxu konyi gixin na, koni alo a ngaxakedenna denkeleyani. Konyin naxan a gi a kanna ma, na yi naxankatama nen a xódeyen na.

A yelin xanbini Filemón nun a fəxərabirane xəntənyə (1-3), Póli yi barika bira Ala xa Filemón ma denkeleyaan nun a wekilena fe ra (4-7). A mən yi mayandin ti Onesimo a fe ra, naxan sigama a kanna fəma (8-22). Kitabun yireni ito rapanxi xəntənnə nan ma, en mən muxu wuyaxi xili toma a kui, naxanye Póli kədi sebəxin kui a naxan nasiga Kólósi kaane ma (Kólósi Kaane 4.10,12,14 Arikipe fan xinla sebəxi fala tide firindenitə Kitabun yireni ito yi e nun Kólósi Kaane 4.17). Yanyina nde Onesimo siga nen kədi firinne ra Kólósi taani Kólósi kaane ma e nun Filemón ma.

En Póli a fanna toma nen Kitabun yireni ito kui. A ito sebəxi a xóyin Filemón ma, koni a mi yamari yo fixi a ma, a mi a karahanxi sese ma, a mi a sariyane baxi a yii Onesimo xun ma. Koni a a rabirama a ma nen, e nun naxanye birin Kitabun yireni ito xaranma, fa fala a Alaa xanuntenyaan muxune kəpəaan maxetema nen.

#### *Xəntənnə*

<sup>1</sup> N tan Póli naxan findixi kasorasaa na Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra, nxu nun ngaxakedenna Timote nan ito sebəxi nxu xanuntenna nun nxu walikə boden Filemón ma,

<sup>2</sup> e nun Apiya nxu magilena e nun Arikipe nxu yəngə so bodena e nun denkeleya yamaan naxanye e malanma i konni.

<sup>3</sup> En Fafe Ala nun Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin xa hinanna nun bənyə xunbenla fi e ma.

#### *Filemón ma xanuntenyaan nun a denkeleyana fe*

<sup>4</sup> Filemón, n nəma n ma Ala maxandə waxati yo yi, n barikan birama a xa nen i ya fe ra,

<sup>5</sup> amasəto n bata a mē i denkeleyaxi Marigi Yesu ma kii naxan yi, i mən a yama sarijanxin birin xanuxi.

<sup>6</sup> N na Ala maxandima alogo ngaxakedenyaan naxan fataxi i ya denkeleyaan na, na xa a liga i fe fajin birin kolon ki fajni, en naxanye sətəxi Alaa Muxu Sugandixin barakani.

<sup>7</sup> Ngaxakedenna, i ya xanuntenyaan bata səwa gbeen fi n ma, a yi n nalimaniya, bayo i bata yama sarijanxin birin nii yifan e ma.

#### *Póli yi Filemón mafan*

<sup>8</sup> Nanara, hali n to nəe susue i yamarə Alaa Muxu Sugandixini fa fala a i xa feen naba naxan daxa,

<sup>9</sup> koni n ni i mafanma xanuntenyaan nin, n tan Póli xeme fonna, e nun iki kasorasana Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra.



<sup>10</sup> Nayi, n na i mafanma n ma dii Onesimo a fe ra, n findixi naxan baba ra kasoni.

<sup>11</sup> A tōnō mi yi i ma waxati danguxini, koni iki, a tōnōn luma en birin ma nēn.

<sup>12</sup> N bata a raxεε i ma iki, a tan naxan nafan n ma alo n niina.

<sup>13</sup> A yi rafan n ma nun, a lu n fεma be, alogo a xa wali n xa i funfuni, n kasoon na waxatin naxan yi Yesu a fe Xibaru Fajina fe ra.

<sup>14</sup> Koni n mi waxi fefe liga feni, ba i sagoon na, alogo i ya wali fajin nama findi karahanna ra, koni a xa findi i jεnige ma feen na.

<sup>15</sup> Yanyina nde, Onesimo masigaxi i ra nēn waxatidi tun, alogo i mōn xa a sōtō habadan,

<sup>16</sup> anu konyi gbansan mi fa a ra sōnōn, koni a bata dangu konyin na, a bata findi i rafan ngaxakedenna ra. A rafan n tan ma, koni a xa rafan i tan ma dangu n tan na adamadiyani e nun Marigini.

<sup>17</sup> Nayi, xa i n yatεxi i xōyin nan na, i xa Onesimo fan yisuxu alo i n yisuxuma kii naxan yi.

<sup>18</sup> Xa a tinxintareyaan ligaxi i ra, hanma xa a lan a xa sena nde raxεε i ma, na goronna sa n tan xun ma.

<sup>19</sup> N tan yetεen nan ito sebεxi n yiin na, n tan Pōli. N na i yii raxεεma nēn, koni n mi waxi a fala feni i xa fa fala i tan lan i xa i niin so n yii.

<sup>20</sup> Ngaxakedenna, yandi na fe fajin liga n xa Marigina fe ra, n nii yifan n ma Alaa Muxu Sugandixin barakani.

<sup>21</sup> N to laxi i ra a i n xuiin suxuma nēn, n xa ito sebε i ma. N na a kolon i nde ligama nēn dangu n ma falan na.

<sup>22</sup> I mōn xa yigiya banxina nde yitōn n yεε ra amasōtō n laxi a ra, n mōn xεεma nēn ε ma ε Ala maxandin barakani.

### *Xōntōn dōnxene*

<sup>23</sup> Epafirasi naxan n fεma kasoon na Yesu Alaa Muxu Sugandixina fe ra, na i xōntōnma.

<sup>24</sup> N walikε bodene Maraka nun Arisitaraki nun Demasi nun Luka, ne birin i xōntōn.

<sup>25</sup> Ala xa Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna xa lu ε niini.

## Heburune Alaa Falan Naxan Nasiga Heburune Ma

Naxan yo na Kitabun yireni ito xaran a yeren ma, a luma nen na kanna xa alo a kawandi ramɛɛn nin. Kitabun yireni ito sebɛxi nen alo kawandi ba daxin na. Kitabun yireni ito rajanna a yitama a sebɛxi muxune nan ma. A mɔn mi a sebɛ muxun fan mayitaxi. Yanyina nde, Kitabun yireni ito sebɛxi Romi kaane nan ma (13.24). Feen naxan kolonxi Kitabun yireni ito sebɛ muxuna fe yi, Yahudiyan na a ra naxan denkeleyaxi Marigi Yesu ma. Muxun naxan a sebɛxi, a Tawureta nun Yaburi Kitabun yirene kolonxi ki fajɛ. A Kitabun yireni ito sebɛxi Yahudiya gbɛteye ma naxanye fan bata yi denkeleya Yesu ma alo a tan. Koni, e to jaxankataxi Yesu xinla fe ra, e xɛtɛmatɔn na a ra Yahudiya dinan ma. E yi e mɛma nen denkeleyaan na Yesu ma. Kitabun sebɛ muxuna e kawandima nen a e xa e senbɛ so e denkeleyani, a yi Alaa Muxu Sugandixin fisamantenyaa mayita alogo e nama xɛtɛ e namun fonne ma. Yanyina nde Kitabun yireni ito sebɛ nen jɛɛ tonge saxan Yesu keli xanbi sayani.

Kitabun yireni ito yitaxunxi yire dɔxɔ firin nan na. A yire singena (1.1-10.18) Alaa Muxu Sugandixina fisamantenyana feen nan falama. Fa fala a dangu nabine ra (1.1-3), a mɔn dangu malekane ra (1.4-2.18), a dangu Nabi Musa nun Yosuwe ra (3.1-4.13); a tan nan keden findixi habadan saraxan na, a gbo dangu Layiri Fonne saraxarali gbeene ra (4.14-7.28); a saraxa kamalixin baxi nen naxan ba sanja ma keden pe a muxune rakisi han habadan, a dangu Layiri Fonna saraxa wuyaxine birin na (8.1-10.18).

Kitabun yire firindena (10.19-13.19) na muxune senbɛ soma alogo e xa lu denkeleyani (10.19-39) e nama xɛtɛ dina gbɛtɛ ma. En misali kendene toma menna nin lan Layiri Fonna denkeleya muxune ma (Sora 11), a mɔn a falama denkeleya muxune yɛɛn xa lu tixi Alaa Muxu Sugandixin na, e yi nɔn sɔto alo a tan (12.1-11). A yelin xanbini yamarina nde fiyɛ e ma e nun a yi e kawandi (12.12-13.19), Kitabun sebɛ muxun a rajanma duba tiin nan ma e nun xɔntɔnne (13.20-25).

Kitabun sebɛ muxun mi danma fala jaxumene xan tun ma alogo a xa a Kitabun xaran muxune mali e tunnaxɔleni. A a yɛbama e xa a denkeleya muxune tɔrɔma dunuja ayi, a mɔn yi Alaa Muxu Sugandixina wanla xunna fala. Fa fala a faxan bata kisi feen nakamali saraxa yo mi yi nɔɛ naxan nakamale. Nayi, a muxune mafanma e xa lu Alaa Muxu Sugandixin fɔxɔ ra. En fan lan en Habadan Alaa Muxu Sugandixi fisamantenna xuiin suxu.

### *Yesu gbo malekane xa*

<sup>1</sup> Waxati danguxini, Ala falan ti nen en benbane xa nabine xɔn sanja ma wuyaxi nun ki wuyaxi yi.

<sup>2</sup> Koni a falan tixi en tan xa waxati rajanni ito nin a Dii Xɛmɛn xɔn. A bata daala birin sa a Dii Xɛmɛn sagoni alo a keɛna. A dunuja daxi a tan nan baraka yi.

<sup>3</sup> Alaa Dii Xɛmɛn findixi a binyen nɔrɔn nan na. Ala maligan yetɛɛn nan a ra. A dunuja yisuxi a falan senben nan na. A to yelin yulubi xafarin nakamale, a yi dɔxɔ Ala Senben Birin Kanna yiifanna ma ariyanna yi.

<sup>4</sup> Alaa Dii Xɛmɛn tiden yi gbo ayi dangu malekane ra, a yi xinla fi a ma naxan dangu e xinle ra.

<sup>5</sup> Bayo, Ala mi a falaxi a maleka yo xa, a naxa,  
 “N ma dii xεmεn nan i tan na,  
 n bata findi i fafe ra to.\*”

A mɔn mi a fala maleka yo xa, a naxa,  
 “N findima nεn i fafe ra,  
 i fan yi findi n ma dii xεmεn na.†”

<sup>6</sup> Ala to a diin nafa dunuɲa yi alo dii singena, a mɔn naxa,  
 “Alaa malekane birin xa a batu.‡”

<sup>7</sup> A mɔn yi a fala malekane fe yi, a naxa,  
 “Alaa malekane luma nεn alo foyena,  
 a walikεne yi lu alo tεε dεgεna.§”

<sup>8</sup> Koni a mɔn yi a fala a dii xεmεna fe yi, a naxa,  
 “Ala, i luma nεn i ya mangaya gbεdeni habadan!  
 I ya manga dunganna yi findi tinxinyaan taxamasenna ra.

<sup>9</sup> Tinxinna rafan i ma,  
 fe ɲaxin mi rafan i ma.

Nanara, Ala, i ya Ala bata i rafisa i bodene xa  
 a sεwa turen sa i xunni i sugandi feen na.”\*

<sup>10</sup> A mɔn naxa,  
 “Marigina, i bɔxɔ xɔnna da nεn  
 xabu a fɔlɔni.

I yii fɔxɔn nan kore xɔnna ra.

<sup>11</sup> Ne birin danguma nεn,  
 koni i tan luma nεn na.  
 Ne birin forima nεn  
 e kala alo dugina.

<sup>12</sup> I yi e yisa alo domana,  
 e yi masara alo dugina,  
 koni i tan luma nεn i kiini,  
 i siin fan dan mi na mumε!†”

<sup>13</sup> Ala mɔn mi a fala a maleka yo xa, a naxa,  
 “Dɔxɔ n yiifanna ma,  
 han n yi i yaxune sa i sanna bun.”‡

<sup>14</sup> Malekane mi findixi Alaa walikε totarene xan na ba, a naxanye rasigama  
 kisi muxune malideni?

## 2

### *Ɛ ɲɔxɔ lu kisi feen xɔn*

<sup>1</sup> Nanara, en bata feen naxanye mε, fɔ en xa en ɲɔxɔ lu nεn ne xɔn alogo en  
 nama kiraan beɲin.

<sup>2</sup> Amasɔɔ, malekane\* fa xεrayaan naxanye rali en benbane ma lan sariyan  
 ma, ne birin suxutareyaan saranma nεn a kala muxune ra alo a daxa kii  
 naxan yi.

<sup>3</sup> Nayi, en fa ratangama di, xa en na en mε kisi gbee sifani ito ra, Marigin  
 yεtεen singe naxan nali, na xanbi ra, a rame muxune fan yi a ɲɔndin yita en  
 na?

\* **1:5:** Yaburin 2.7 † **1:5:** Samuyeli Firinden 7.14 ‡ **1:6:** Sariyane 32.43 § **1:7:** Yaburin  
 104.4 \* **1:9:** Yaburin 45.7-8 † **1:12:** Yaburin 102.26-28 ‡ **1:13:** Yaburin 110.1 \* **2:2:**  
 Yahudiyane namunne xaranna kui, Nabi Musa Alaa sariyane sɔɔxi **malekane** nan xɔn ma.

4 Ala fan e sereya baan fari sa nen taxamasenne nun kabanako feene nun senbe fe sifa wuyaxi ra, a yi a Nii Sarijanxin kewanle yitaxun e ra a sagoni.

### *Yesu en nakisimana*

5 Awa, en yire famatoon naxan ma fe falama, Ala mi na luma malekane xan sago yi.

6 Koni sereyani ito sebexi Kitabun yirena nde yi, a naxa, “Nanse dapoxon na, i to i yengi daxi a xon.

Nanfera i joxo luxi adamadiin xon?

7 I a daxi nen, a noron yi maso malekane ra.

I binyen nun xunnayerenna fi a ma.

8 I bata seen birin lu a bun.”†

A to seen birin luxi adamadina noon bun, Ala mi sese lu naxan mi xuru a noon bun. Hali na, iki en mi a toma fa fala seen birin muxuna noon bun ma.

9 Koni en na a toma fa fala, Ala Yesu magodo nen waxati dungidi dangu malekane ra, alogo a xa faxa masoto Alaa hinanna xon muxune birin xa. Iki en na a mangayaan binyen nun a xunna kenla toma a faxana fe ra a tin naxan ma.

10 Ala naxan seen birin da a yete xa, a yi waxi adamadi wuyaxi raso feni a binyeni. Na yi lanxi, a to en nakisimana fe rakamali a toron xon.

11 Bayo Yesu naxan muxune rasarijanma e nun a naxanye rasarijanxi, ne birin fafe keden. Nanara, Yesu mi yagima a fale ne ma, “Ngaxakedenne.”

12 A naxa Kitabuni, “N na i xinla ralima nen ngaxakedenne ma. N ni i matoxoma nen yamaan ye.”‡

13 Kitabun mon naxa, “N nan n yigi sama Ala nin.” A mon naxa, “Nxu nun n ma diine nan ito ra, Ala naxanye fixi n ma.”§

14 Nayi, bayo Yesu a muxune findixi adamadiine nan na fati benden nun wunli, Yesu fan yeteen bata lu alo e tan. Na ma, a yi Yinna Manga Setana halagi a yetena sayaan xon ma senben yi naxan yii sayaan xun na.

15 A na ligaxi nen alogo naxanye yi sayaan gaxun konyiyani e dunuja yi gidini, a xa ne xoroya.

16 Amasoto a mi faxi malekane xan malideyi, koni fo Iburahima bansonne.

17 Na nan a liga, a yi lu alo a ngaxakedenne feen birin yi, alogo a xa no saraxarali kuntigiyaan wanla ke Ala xa kininkininna nun togondiyani, a yi Ala solona yamaan yulubine xafari feen na.

18 Bayo Setana kataxi a xa a fan natantan, a tan yeteen yi toro na feni, nayi, a ferena a xa, a yi muxune mali e nema e ratantan feene de waxatin naxan yi.

## 3

### *Yesu dangu Nabi Musa ra*

1 Nanara, ngaxakeden muxu rasarijanxine, Ala bata e tan naxanye xili, e xaxili lu Yesu a fe xon, Alaa Xeraan nun Saraxarali Kuntigi Singena, en naxan ma fe falama yamani.

2 Muxu togondiyaxin nan yi a ra Ala xa, naxan a sugandixi alo Musa yi kii naxan yi Alaa banxin birin yi.\*

† 2:8: Yaburin 8.5-7    ‡ 2:12: Yaburin 22.23    § 2:13: Esayi 8.17-18    \* 3:2: A mato Yatene 12.7 kui.

<sup>3</sup> Banxi tiina xunna kenla gbo dangu banxin yeteen na. Nanara, Yesu a xunna kenla gbo Musaa xunna kenla xa.

<sup>4</sup> Awa, muxune nan banxine tima, koni Ala nan seen birin daxi.

<sup>5</sup> Musa tan tɔgɔndiya nɛn wali kɛdeni Ala xa a banxin mumɛni, a sereyaan ba lan na feene ma Ala yi fama naxanye ligadeni.

<sup>6</sup> Koni Alaa Muxu Sugandixin tan luxi na alo Alaa Dii Xɛmɛn naxan a banxin xun na. En findixi a banxin nan na, xa en na en wɛkile, en yi en ma yigin namara en naxan matɔxɔma.

### *Matabuna Alaa yamaan xa*

<sup>7</sup> Nayi, alo Alaa Nii Sariɲanxina a falaxi kii naxan yi, a naxa,

“Xa ɛ Ala fala xuiin mɛ to,

<sup>8</sup> ɛ nama ɛ bɔɲɛni xɔdɔxɔ

alo ɛ yi murutɛxi Ala ma waxatin naxan yi,

ɛ yi matoon xun ti Ala ra tonbonni.

<sup>9</sup> ɛ benbane n bunba nɛn mɛnni, e yi n matandi,

hali e to n kɛwanle birin to ɲɛɛ tonge naanin.

<sup>10</sup> Nayi, n xɔlɔ nɛn na waxatin muxune ma, n naxa,

‘E bɔɲɛn makuya n na waxatin birin,

e mi n ma kiraan xɔn.’

<sup>11</sup> N yi n kɔlɔ n ma xɔlɔni, n naxa,

‘E mi soɛ n ma matabudeni mumɛ!’ †

<sup>12</sup> Ngaxakedenne, ɛ a liga ɛ yeren ma, bɔɲɛ ɲaxin nun denkeleyatareyaan nama lu ɛ sese yi naxan a lige ɛ xɛtɛ habadan Ala ɔxɔ ra.

<sup>13</sup> Koni ɛ bode ralimaniya lɔxɔ yo lɔxɔ, fanni en mɔn na waxatini Kitabun naxan ma fa fala “To” alogo ɛ tan nde nama tantan yulubin xɔn, ɛ tengbesɛɲɛ ayi.

<sup>14</sup> Amasɔtɔ en bata findi Alaa Muxu Sugandixin gbeene ra, xa en lu en ma tɔgɔndiyaan singeni, han a raɲanna.

<sup>15</sup> Kitabun naxa,

“Xa ɛ Ala fala xuiin mɛ to,

ɛ nama ɛ bɔɲɛni xɔdɔxɔ

alo ɛ yi murutɛxi Ala ma waxatin naxan yi.”‡

<sup>16</sup> Awa, ndee yi ne ra, naxanye Alaa falan mɛ, e murutɛ a xili ma? Ne findixi muxune nan na Musa naxanye ramini Misiran yamanani.

<sup>17</sup> Ala xɔlɔ ndee ma ɲɛɛ tonge naanin? Naxanye yulubin liga, e faxa tonbonni.

<sup>18</sup> Ala a kɔlɔ ndee a fe ra, a e mi soɛ a matabu yireni? Naxanye tondi a falan suxe, a yi falan tima ne nan ma fe yi.§

<sup>19</sup> En bata a to nayi, fa fala e mi yi nɔɛ soɛ matabudeni lan e denkeleyatareyaan ma.

## 4

### *Matabudena Alaa muxune xa*

<sup>1</sup> Nayi, Ala to en tuli sa, a en nɔɛ soɛ nɛn a matabudeni, en na a liga en yeren ma nayi alogo ɛ tan nde nama lu alo ɛ fulaxi na ra.

<sup>2</sup> Bayo Alaa falan Xibaru Faɲin nali nɛn en fan ma alo na waxati danguxin muxune. Koni e falan naxan mɛ, na tɔnɔ yo mi lu e tan ma, amasɔtɔ naxanye a rame, ne mi a suxu denkeleyani.

† 3:11: Yaburin 95.7-11 ‡ 3:15: Yaburin 95.7-8 § 3:18: A mato Yatene 14.1-35 nun Yaburin 95.11 kui.

<sup>3</sup> En tan naxanye denkeleyaxi, en tan soma nen na matabudeni alo Ala a fala kii naxan yi, a naxa,

“N bata n kolō n ma xolōni, n naxa,

‘E mi soe n ma matabudeni mumē!’ ”\*

Anu, Alaa wanla bata yi kamali xabu dunuja da waxatini.

<sup>4</sup> Amasōto ito falaxi Kitabun yirena nde yi xii soloferedena fe yi, a naxa, “Ala yi a matabu a wali keen xii soloferede lōxōni.”†

<sup>5</sup> A mōn naxa Kitabun yireni ito yi, “E mi soe n ma matabudeni mumē!”

<sup>6</sup> Na bunna neen fa fala ndee gbete ye soe nen, ba muxune ra naxanye singe Alaa falan Xibaru Fajin me, e mi so lan e fala suxutareyaan ma.

<sup>7</sup> Nanara, waxati xunkuye to dangu, Ala mōn yi lōxō neenen sa, a yi na feen fala Dawuda a Kitabun kui, a yi na lōxō neenen xili sa fa fala “To.” A naxa,

“Xa ε Ala fala xuiini me to,  
ε nama ε bōjēni xōdōxō.”

<sup>8</sup> Awa, xa Yosuwe bata yi yamaan nasō Alaa matabudeni nun, Ala mi yi lōxō gbete a fe fale na xanbi ra.

<sup>9</sup> Na bunna neen fa fala matabuden mōn Alaa yamaan xa yeen na.

<sup>10</sup> Amasōto muxu yo so Alaa matabudeni, na fan a matabuma nen alo Ala a matabuxi kii naxan yi.

<sup>11</sup> Na ma, en kata en so matabudeni, alogo muxu yo nama findi fala suxutaren na alo en benbane.

<sup>12</sup> Amasōto Alaa falana, niiramaan na a ra, a senben gbo, a deen xanxan dangu silanfanna de firin kanna ra.‡ A soma nen han a sōndōmen nun niin yeteen fata, e nun fatin nadōxōdene nun fasane. A muxun miriyane nun a natane makitima nen.

<sup>13</sup> Ala dali se yo mi luxunxi a ma. Ala feen birin toma. En birin en dentegema nen a xa.

### *Saraxarali kuntigin nan Yesu ra*

<sup>14</sup> Nanara, bayo saraxarali kuntigi gbeena en yii naxan kelixi kore, Yesu Alaa Dii Xēmēna, nayi en na en sōbe so en ma denkeleyani, en naxan ma fe falama yamani.

<sup>15</sup> Amasōto en ma saraxarali kuntigina en ma fangatareyaan kolon, bayo Setana kata nen a fan natantandeni kiin birin yi alo en tan, anu, a mi yulubi yo liga.

<sup>16</sup> Nanara, en na en maso Ala hinantenna manga gbēden na xaxili ragidini alogo en xa kininkininna nun hinanna sōto en makoon naxanye ma.

## 5

### *Yesu nan en ma saraxarali kuntigin na*

<sup>1</sup> Saraxarali kuntigine birin sugandima nen adamadiine ye, alogo e xa wali Ala xa, e yi kise ralixine nun saraxane ba yulubi xafarin na.

<sup>2</sup> E nōe xaxilitarene nun muxu tantanxine famunje nen, bayo e tan fan yeteen tantanma.

<sup>3</sup> E yulubi xafari saraxane bama e tan yetena fe ra na nan ma, e nun yamaan xa.

<sup>4</sup> Muxu yo mi saraxarali kuntigiyaan xunna kenla fenje a yete xa. Ala nan a xilixi alo a Haruna xili kii naxan yi.

\* 4:3: Yaburin 95.11 † 4:4: Dunuja Fōlōn 2.2 ‡ 4:12: **Silanfanna:** Sofane yengeso degemana.

<sup>5</sup> A na kii nin, Alaa Muxu Sugandixin mi saraxarali kuntigi binyen sɔtɔ a yete ra, koni Ala a fala nen a xa, a naxa, “N ma dii xemɛn nan i tan na, n bata findi i fafe ra to.”\*

<sup>6</sup> A mɔn yi a fala Kitabun yire gbete yi, a naxa, “Saraxaraliin nan i ra habadan, alo Melikisedeki yi kii naxan yi.”†

<sup>7</sup> Yesu yi dunuja yi waxatin naxan yi, a yi Ala maxandima, a xuini te, a yeegen yi mini, a yi Ala mafan naxan yi nɔe a rakise sayaan ma. Ala yi a xuiin name bayo a yi xuruxi a ma.

<sup>8</sup> Koni hali Alaa Dii Xemɛn to a ra, a a xaran nen fala suxun ma a tɔrɔne yi.

<sup>9</sup> Yesu a fe kamali waxatin naxan yi, a yi findi habadan Marakisi Tiin na muxune xa naxanye birin a xuiin suxuma.

<sup>10</sup> Ala yi a findi saraxarali kuntigin na alo Melikisedeki yi kii naxan yi.

### *Senbe soon denkeleyani*

<sup>11</sup> Fe wuyaxi nxu kui a fala daxin na ε xa lan feni ito ma, koni a yeba raxɔlo ε xa, bayo ε mi a famuma xulen.

<sup>12</sup> A yi lan nun ε yi findi karamɔxɔne ra waxatini ito yi, anu han iki ε makoon mɔn ε xaran muxun ma lan Alaa falan fe singene ma. E luxi alo dii jɔrɛn naxan mɔn xijɛn na bayo ε mi donse xɔdɛxɛn donjɛ singen.

<sup>13</sup> Muxun naxan mɔn xijɛ minni, dii jɔrɛn nan na ra. A mi xaranna kolon lan tinxinyaan ma.

<sup>14</sup> Koni fonne nan gbee donse xɔdɛxɛn na. Naxanye denkeleya bata kɔxɔ, ne bata e yete xaran fe fajin nun a jaxin tagi rabaan ma.

## 6

<sup>1</sup> Nanara, en dangu Alaa Muxu Sugandixina xaranna fe singene ra, en siga yeɛn na, hali en nama fa xete fe fɔlɔne ma sɔnɔn alo itoe: en na en xun xanbi so fena wali jaxine yi naxanye muxun xalima yahannama, e nun denkeleyana Ala ma,

<sup>2</sup> e nun xaranna muxu rafu feene ma igeni e tubi xinla ma e nun yii saan muxune ma Ala maxandini e nun faxa muxune rakenla sayani e nun habadan kitina.

<sup>3</sup> Xa Ala tin, en sigɛ nen yeɛn na.

<sup>4</sup> Amasɔtɔ naxanye bata yi kenenna sɔtɔ sanja ma keden, e Ala kisin sɔtɔ, e yi Alaa Nii Sarijanxin sɔtɔ,

<sup>5</sup> naxanye bata yi Alaa falan jaxunna kolon e nun waxati famatɔn senbene,

<sup>6</sup> ne na ba denkeleyani, e mi fa nɔe raxete sɔnɔn, e mɔn yi tubi. Amasɔtɔ ne luxi nen alo e mɔn Alaa Dii Xemɛn nan gbangbanma wudin ma, e yi a rayarabi yamaan yetagi.

<sup>7</sup> A misaala, bɔxɔn naxan tule igen sɔtɔma waxatin birin, a si seene sabati a kanna xa, Alaa barakan nan na ra.

<sup>8</sup> Koni bɔxɔn naxan janle nun tansinne tunna raminima, na tɔnɔ mi na, a masoxi Alaa dangan nan na. A rajanni, tɛɛn yi a gan.

<sup>9</sup> Koni n xanuntenne, hali nxu falan tima na kiini, nxu laxi a ra, a fe gbete nan ε tan yeɛ ra lan ε kisi feen ma.

<sup>10</sup> Bayo tinxintare mi Ala ra. A mi jinanma ε wanle xɔn, e nun ε xanuntenyaan naxan yitaxi a ra ε to a yama sarijanxin malima han iki.

\* 5:5: Yaburin 2.7 † 5:6: Yaburin 110.4

<sup>11</sup> Nxu waxi a xɔn ma, ε keden kedenna birin xa lu na tunnafanni han a raɲanna alogo ε yengi seen naxanye ma, ε ne sɔtɔ.

<sup>12</sup> Nxu mi waxi, ε xa tunnaxɔlɔ ayi. Koni fɔ ε xa na denkeleya muxune raliga naxanye diɲa alogo Ala ε tuli saxi naxan na, ε na sɔtɔ.

### *Alaa layirina*

<sup>13</sup> Ala Iburahima tuli sa waxatin naxan yi, a yi a kɔlɔ a yete yi, bayo muxe mi na a kɔlɔe naxan yi naxan gbo a tan xa.

<sup>14</sup> A yi a fala, a naxa, “N na i barakama nen han! I bɔnsɔnna wuyama ayi nen.”\*

<sup>15</sup> Iburahima yi diɲa, a yi a legeden, Ala a tuli sa naxan na, a yi na sɔtɔ.

<sup>16</sup> Adamadiine e kɔlɔma fena nde yi naxan gbo e tan xa, e kɔlɔn yi e falan senbe so alogo muxune nama e matandi.

<sup>17</sup> Nanara, Ala yi Iburahima tuli sa, a yi a kɔlɔ alogo naxanye yi lan e na feen sɔtɔ, ne xa a kolon a na fe ragidixin mi masarama.

<sup>18</sup> Ala na liga nen alogo en tan naxanye a falan findixi en yigin na en xaxili tixi naxan na, en xa limaniya ki faɲi, a to na yitaxi en na fe firinna xɔn, naxanye mi maxete, Ala mɔn mi wulen fale.

<sup>19</sup> Na yigina en yii alo kunkin balana a rati seen na igen bun ma† naxan sigama han yire sariɲanxin ye masansan dugin xanbi ra en niin nasuxu seen na barakani

<sup>20</sup> Yesu singe soxi en xa denaxan yi, bayo a bata findi habadan saraxarali kuntigin na, a lu alo Melikisedeki.

## 7

### *Melikisedeki saraxaraliyani*

<sup>1</sup> Melikisedeki\* nan yi Salemi mangan na e nun Kore Xɔnna Alaa saraxaralina. Iburahima yi kelima yengeni waxatin naxan yi, a mangane nɔ naxan yi, Melikisedeki yi siga a ralandeni, a yi duba a xa.

<sup>2</sup> Iburahima yi a se tongoxine birin yaganna so a yii. Melikisedeki xinla bunna neen “Tinxin Mangana.” Salemi mangan nan mɔn yi a ra nun, na fan bunna neen “Bɔɲe Xunbeli Mangana.”

<sup>3</sup> A baba mi kolon, a nga mi kolon, a xabila mi kolon, a siimayaan fɔlɔn nun a raɲanna mi kolon. A luxi nen alo Alaa Dii Xemena naxan luma saraxaraliyani habadan.

<sup>4</sup> E a gbo kii mato, hali en benba Iburahima yeteen seen naxanye tongo yengeni, a ne yaganna so a tan nan yii.

<sup>5</sup> Sariyan naxa, a Isirayila yamaan bɔnsɔnne lan e xa yaganna so Lewi bɔnsɔnna muxune nan yii, saraxaraline.† Anu, ngaxakedenmane nan e ra, e birin minixi Iburahima bɔnsɔnna nin.

<sup>6</sup> Melikisedeki tan mi yi findixi Lewi bɔnsɔnna muxu ra, koni a yaganna sɔtɔ nen Iburahima ra, Ala naxan tuli sa. Melikisedeki yi duba a xa.

<sup>7</sup> Anu, matandi mi naxan na, naxan duban tima, na dangu duba sɔtɔn na.

<sup>8</sup> Lewi muxun naxanye yaganne rasuxu, ne faxama nen, koni Melikisedeki tan mabinni, Kitabun naxa a na mi faxaxi.

\* **6:14:** A mato Dunuɲa Fɔlɔn 22.16-17 kui. † **6:19:** *Kunkin balani* ito findixi wure gbee konkɔnɔxina nde nan na naxan xidima kunkin ma yɔlɔnɔxɔnna ra. A wolima igeni alogo a xa sa digi gemena nde ra igen bun ma, a kunkin naxara. Yireni ito niin gbee maraxara seen misalixi na kunki raxara seen nan ma. \* **7:1:** *Melikisedeki* a feen mato Dunuɲa Fɔlɔn 14.17-20 kui. † **7:5:** A mato Yatene 18.21 kui.



<sup>9</sup> Na kui a luxi alo Lewi bənsənnə muxun naxanye yaganna rasuxuma, hali ne fan yaganna ba nən Məlikisedeki xa Iburahima sabun na.

<sup>10</sup> Bayo Lewi bənsənnə muxune mən yi e benba Iburahima fatini, a naralan Məlikisedeki ra waxatin naxan yi.

<sup>11</sup> Xa feene yi nəe rakamalə Lewi bənsənnə saraxaraliyaan barakani nun, yamaan sariyan sətə naxan xən, e makoon mi yi birama saraxaraliya gbətə ma na xanbi ra nun naxan luxi alo Məlikisedeki hali ba Haruna bənsənnə ra.

<sup>12</sup> Bayo saraxaraliyaan na masara, fə sariyan fan xa masara.

<sup>13</sup> Feni itoe fala Yesu naxan ma fe ra, na barixi bənsən gbətəni, saraxaraliin munna yi mini bənsənnə naxan yi.

<sup>14</sup> A kolonxi nayi fa fala en Marigin barixi Yuda bənsənnə nin. Awa, Musa saraxarali feen fala waxatin naxan yi, a mi na bənsənnə fe fala.

### *Saraxarali gbətə alo Məlikisedeki*

<sup>15</sup> Feni ito fixama nən dangu na ra xa saraxarali gbətə fa naxan luxi alo Məlikisedeki

<sup>16</sup> naxan mi findixi saraxaraliin na sariyan xən a benbane fe ra, koni a findixi saraxaraliin na a faxatareyaan nan sənbe xən.

<sup>17</sup> Amasətə Kitabun bata a fala, a naxa, “Saraxaraliin nan i ra habadan, alo Məlikisedeki yi kii naxan yi.”<sup>‡</sup>

<sup>18</sup> Awa, yamari fonna bata ba na a sənbetareyana fe ra, a tənə to mi yi na.

<sup>19</sup> Bayo sariyan mi sese rakamalixi. Koni yigi fisamantenna bata mini, en na en masoma Ala ra naxan baraka yi.

<sup>20</sup> Na fe nənən mi tixi kələn xanbi. Bonne findi saraxaraline ra waxatin naxan yi, na kələ sifan mi ti.

<sup>21</sup> Koni Yesu findixi saraxaraliin na kələn nan xən, Ala a fala a xa waxatin naxan yi, a naxa,

“Marigin bata a kələ,  
a mi a xuiin maxetema, a naxa,

‘Saraxaraliin nan i ra habadan.’ ”<sup>§</sup>

<sup>22</sup> Kələni ito bata Yesu findi layirin xui kəndən na en tan xa.

<sup>23</sup> Saraxarali singene yi wuya bayo e yi faxama,

<sup>24</sup> koni Yesu tan luun nən habadan. A saraxaraliyaan fan luma nən habadan.

<sup>25</sup> Nayi, a nəe muxune rakise nən yati naxanye fama Ala ma Yesu barakani amasətə a tan luma nən habadan Ala solona fe nan na.

<sup>26</sup> En makoon yi na saraxarali kuntigi sifan nan ma: naxan sariyan, a mi fe yaxi rabama, fe mi naxan na, naxan mi yulubi kanne ye, naxan yitexi kore xənnə ma.

<sup>27</sup> A tan mi ligaxi alo saraxarali kuntigin bonne, amasətə ne saraxan bama ləxə yo ləxə e yete yulubine fe ra e nun yamaan yulubine fe ra. Koni Yesu tan a yete ba nən saraxan na yamaan yulubine fe ra sanja ma keden pe han habadan.

<sup>28</sup> Musaa sariyan yi adamadi sənbetarene nan dəxəma saraxarali kuntigine ra, koni Ala a kələ falan naxan ma sariyan xanbi ra, na a Dii Xəmənen nan dəxəma naxan bata yelin kamalə han habadan.

## 8

### *Yesu nan en ma saraxarali kuntigin na*

<sup>1</sup> En ma falan birin xunna nan ito ra: En ma Saraxarali Kuntigin d̄oxi Alaa Mangaya gb̄eḏen yiifanna ma ariyanna yi.

<sup>2</sup> A walima yire sariḡanxin yet̄eni, Marigina a yet̄e batuden naxan tixi, adamadiine mi naxan ti.

<sup>3</sup> Saraxarali kuntigin birin d̄oxi n̄en alogo e xa kiseene nun saraxane rali Ala ma, nayi f̄o sena nde xa lu a fan yii a naxan b̄e saraxan na.

<sup>4</sup> Xa a yi dunuḡani nun, a mi yi findima saraxaraliin na nun, amas̄oto gb̄et̄eye na naxanye Ala kiseene ralima alo sariyana a falaxi kii naxan yi.

<sup>5</sup> Na saraxaraline walima yire sariḡanxin naxan yi, m̄en findixi ariyanna fe misaala nun a nininna nan na. Nanara, Ala Musa rakolon na ki, a to yi Ala Batu Bubun tima, a naxa, “A liga i yeren ma, i yi e rafala alo n na a misaala yitaxi i ra geyaan fari kii naxan yi.\*”

<sup>6</sup> Koni iki, Yesu bata wanla s̄oto naxan fisa saraxaraliin bonne wanla xa bayo a bata fa layirin na naxan fan Layiri Fonna xa, bayo na en tuli sa feen naxanye ra, ne fan a fonna xa.

<sup>7</sup> Xa f̄e yo mi yi layiri singen na nun,† en mako mi yi fa a firinden ma nun.

<sup>8</sup> Koni Ala yi f̄een to a muxune ra, a yi a fala, a naxa,

“Marigin naxa, ‘Na waxatin fama,

n layiri n̄en̄en xidima

nxu nun Isirayila nun Yuda yamane tagi waxatin naxan yi.

<sup>9</sup> A mi ligama

alo n layirin naxan xidi nxu nun e benbane tagi,

n to e yii rasuxu

n yi e ramini Misiran yamanani.

Amas̄oto e mi n ma layirin suxu,

n fan yi e rab̄eḡin.’

Marigin naxa na kiini.

<sup>10</sup> Layirin ni i ra,

n naxan xidima nxu nun Isirayila yamaan tagi.

Marigin naxa iki:

Na waxatin na dangu,

n na n ma sariyane sama n̄en e xaxinli,

n yi e seḡe e b̄oḡeni.

N findima n̄en e Ala ra,

e yi findi n ma yamaan na.

<sup>11</sup> Muxu yo mi fa a boden maxaranma,

muxu yo mi a fale a ngaxakedenna xa,

a naxa, ‘I xa Marigin kolon,’

bayo e birin n kolonma n̄en,

keli muxudin ma han muxu gbeena.

<sup>12</sup> N diḡama n̄en e tinxintareyaan ma,

n yi e yulubine xafari.”‡

<sup>13</sup> Ala to na layirin xili sa a n̄en̄ena, na bunna n̄en̄en a n̄en̄en bata lu a fonna ḡox̄oni. Seen naxan bata fori, na tununma n̄en.

## 9

### Yesu saraxana

\* 8:5: X̄oḡyaan 25.40 † 8:7: *Layiri singena* fe mato X̄oḡyaan 24.3-8 kui. ‡ 8:12: Yeremi 31.31-34

<sup>1</sup> Layiri singen kui, yamarina ndee yi na nun lan Ala batu feen nun a yire sarijanxina fe ma dunuja muxune naxan tixi a xa.

<sup>2</sup> E Ala batu bubun ti nen nayi. Na bubun kui singen yi xili Yire Sarijanxina. Lenpune dɔxɔ seen yi na, e nun tabanla nun burun naxanye ralixi Ala ma.

<sup>3</sup> Ye masansan dugin firinden xanbi ra, bubu kui gbete yi na naxan yi xili Yire Sarijanxi Fisamantenna,

<sup>4</sup> e nun a wusulan saraxa gande xema daxina, e nun a Layiri Kankirana.\* Xemaan yi saxi na kankiraan birin ma. Xema kundidin yi na kui, Manna donseen† fan yi na kui. Haruna danganna fan yi kankiraan kui naxan bata yi a mapingi e nun geme walaxane layirin yi sebexi naxanye ma.

<sup>5</sup> Na Layiri Kankiraan xun ma, maleka gubugubu kan nɔɔxine sawuran yi na. E gubugubune yi bandunxi kankiraan deraganla xun ma, Ala solonaden na. Koni en nama na feene birin yeba iki.

<sup>6</sup> Feene birin to yiton na kiini, saraxaraline yi soma nen na yire singeni waxatin birin alogo e xa e wanla rakamali.

<sup>7</sup> Koni yiren firinden, saraxarali kuntigin nan tun keden yi soma na sanja ma keden jenen bun ma. Anu, fo a saraxan wunla xali, a yi a rali a yete yulubine nun yamaan yulubine xafari seen na.

<sup>8</sup> Alaa Nii Sarijanxin munma yi a kiraan makeenen yamaan yi soma yire sarijanxi fisamantenni naxan xɔn Ala batu bubu singen yi tixi waxatin naxan yi.

<sup>9</sup> Misaala nan na ra waxatini ito xa. Nanara, kiseene nun saraxan naxanye yi ralima Ala ma, ne mi yi nɔɔ Ala batu muxune sɔndɔmene sarijanje.

<sup>10</sup> Tɔnna nan tun yi ne ra lan donseene nun min seene ma e nun fati maxana e dinan kiine ma, naxanye yi daxa han waxati neneni yi a li.

<sup>11</sup> Koni Alaa Muxu Sugandixin to fa alo saraxarali kuntigin naxan fe fajine rafa, a danguxi Ala Batu Banxi fisamantenna nin naxan kamalixi, muxune mi naxan tixi, dunuja gbee mi naxan na.

<sup>12</sup> Yesu to so Yire Sarijanxi Fisamantenni, a mi kɔtɔn wunla xan ba saraxan na de hanma tura dina, a yete wunla nan ba sanja ma keden pe, a yi en xunba habadan.

<sup>13</sup> Amasɔtɔ kɔtɔn wunla hanma turana, e nun jinge gile ganxin xubena, xa ne xuya muxu xɔsixine ma, na yi e fati benden nasarijan,

<sup>14</sup> nayi, Alaa Muxu Sugandixin wunla senben gbo dangu na ra! Amasɔtɔ, a bata a yete ba saraxa fetaren na Ala xa, Alaa habadan Nii Sarijanxin barakani. Na wunla en sɔndɔmene sarijanma nen kɛwali jaxine ma naxanye en faxama, en yi nɔ habadan Ala batuɛ.

<sup>15</sup> Na nan a ligaxi Yesu findixi layiri neneni sabun na alogo Ala naxanye xilixi, ne xa nɔ habadan kɛen sɔte, a e tuli sa naxan na. A faxa na nan ma, a findi e xunba seen na yulubine yi naxanye ligaxi na layiri singen waxatini.

<sup>16</sup> Amasɔtɔ xa layirin xidixi lan muxuna nde keɛ yitaxunna ma, na mi kamale fo na kanna na faxa.

<sup>17</sup> Kɛen mi taxunma fanni a kanna mɔn jɛjɛ fo a na faxa, a layirin yi rakamali.

<sup>18</sup> Nanara, hali layiri singen yetena, a mi fɔlɔ benun wunla xa mini.

\* **9:4 Layiri Kankirana** fe mɔn sebexi Xɔɔyaan 25.10-22 kui. † **9:4 Manna donsena** a fe mato Xɔɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. Donseen nan yi a ra Ala yi naxan fima a yamaan ma tonbonni.

<sup>19</sup> Musa to yelin yamarine birin fala yamaan birin xa fata sariyan na, a yi turadine nun kotone wunla tongo, e nun igena, e nun yeXee xabe gbeela, a yi wunla xuya Sariya Kitabun nun yamaan birin ma joxonden na naxan xili hisopina.<sup>‡</sup>

<sup>20</sup> A yi a fala, a naxa, “Wunli ito nan layiri xidi seen na, Ala e yamarixi naxan suxu feen ma. §”

<sup>21</sup> Musa mon yi wunla xuya Ala Batu Bubun nun a rawali seene birin ma.

<sup>22</sup> Sariyan kui, fayida seen birin nasarijanxi wunla nan xon, anu, xa wunla mi mini, yulubin mi xafare.

### *Yesu saraxan nan yulubin xafarima*

<sup>23</sup> A yi daxa na seene xa rasarijan na kii nin, bayo e findixi ariyanna seene misaale nan na. Koni ariyanna seene yeteen yi daxa e rasarijan saraxan na naxan dangu ne ra.

<sup>24</sup> Amasoto Alaa Muxu Sugandixin mi soxi yire sarijanxini, muxune naxan tixi, denaxan findixi ariyanna misaala gbansanna ra, koni a soxi ariyanna yeteen nin, alogo a xa ti Ala yetagi en xa iki.

<sup>25</sup> A mi soxi a yete badeni saraxan na sanja ma wuyaxi alo saraxarali kuntigin soma kii naxan yi yire sarijanxi fisamantenni jee yo jee sube wunla ra a yii.

<sup>26</sup> Bayo xa na nan yi a ra nun, Yesu yi toroma nen nun sanja ma wuyaxi xabu dunja da waxatina. Koni iki, waxati rajanni, a bata mini kenenni sanja ma keden han habadan, a a yete ba saraxan na, a yi yulubine birin jan.

<sup>27</sup> Adamadiine birin faxan nen sanja ma keden pe, na xanbi ra kitin yi a li.

<sup>28</sup> Alaa Muxu Sugandixin fan findixi saraxan na na kii nin sanja ma keden pe, a muxu wuyaxi yulubin jan. A mon fama nen, koni a mi fama yulubi xafari feen na. A fama a legeden muxune nan nakisideyi.

## 10

### *Yesu saraxana*

<sup>1</sup> Musaa sariyan findixi fe famatone maligan nan na, e tan yeteen mi a ra. Nanara, saraxan naxanye bama waxatin birin jee yo jee, ne mi noe Ala batu muxune rakamale.

<sup>2</sup> Xa e yi noe na ra nun, muxune mi yi luye e be waxatin birin. Bayo Ala batu muxune yi sarijanma nen nun sanja ma keden han habadan, e mi yi fa e yete kolonje yulubi tongon na nun.

<sup>3</sup> Koni na jee yo jee saraxane muxune yulubine rabirama e ma nen.

<sup>4</sup> Amasoto turaan wunla nun siin wunla mi noe yulubin janje mume!

<sup>5</sup> Na nan a ligaxi, Yesu fa dunja yi waxatin naxan yi, a yi a fala Ala xa, a naxa,

“I mi waxi saraxane nun kiseene xon,  
koni i bata n fati bendeni ton n xa.

<sup>6</sup> Saraxa gan daxine nun yulubi xafari saraxane mi rafan i ma.

<sup>7</sup> Nayi, n yi a fala,  
n naxa, ‘N tan ni i ra.

N ma fe sebexi Kitabuni.

Ala, n bata fa i tan sagoon ligadeni.\*,”

<sup>‡</sup> 9:19: *Hisopi* findixi sansi bili xurudin nan na e yulubi xafari wunla xuyama naxan na saraxabadeni. Na feen sebexi Xoroyaana 12.22 kui. § 9:20: Xoroyaana 24.3-8 \* 10:7: Yaburin 40.7-9

8 Awa, a naxan singe fala, a naxa, “Saraxane nun kiseene nun saraxa gan daxine nun yulubi xafari saraxane mi rafan i ma.” Anu, sariyana e ba feen yamarixi.

9 Na xanbi ra, a mən yi a fala, a naxa, “N tan ni i ra, n bata fa i sagoon ligadeni.” Nayi, a yi saraxa singene ba na, a yi a masara a nənən na.

10 Yesu Alaa Muxu Sugandixina a sagoon naxan ligaxi, a yi a fati bəndən ba saraxan na, na en sarijanma nən sanja ma keden pe han habadan.

11 Saraxaraline birin e wanla kəma ləxə yo ləxə. E saraxane bama yeyə, naxanye mi nəe yulubin xafare mumə!

12 Koni Yesu tan, na saraxa keden peen nan ba yulubine fe ra, a yi dəxə Ala yiifanna ma han habadan.

13 Iki a Ala maməma alogo a xa a yaxune lu a sanna bun ma.

14 Amasəto muxun naxanye rasarijanma, a bata ne rakamali saraxa keden peen xən han habadan.

15 Alaa Nii Sarijanxin fan na feen seren bama en xa. A fala singen naxan ti, a naxa,

16 “Layirin ni i ra nxu nun Isirayila kaane naxan xidima:

Na waxatin na dangu,  
n nan n ma sariyane sama nən e bəjəni,  
n yi e səbe e xaxinla ma.†”  
Marigin naxa na kiini.

17 A mən naxa,  
“N mi fa n xaxili luma e yulubine  
nun e sariya kala feene xən sənən.”

18 Anu, ne na mafelu, saraxa mi fa bama yulubina fe ra.

### *En na en tunnafan*

19 Nayi, ngaxakedenne, en xaxili ragidixi so feen na yire sarijanxi fisamantenna nin Yesu wunla barakani.

20 A so dənən naxan nabixi en xa, kira nənən nan na ra naxan tixi nii rakisni ma, en nəe sigə ye masansan dugin xanbi ra naxan xən, kiraan naxan findixi a fati bəndən na.

21 En ma saraxarali kuntigin nan Ala Batu Banxin xunna,

22 nayi, en xa en maso Ala ra bəje sarijanxin nun dənkeleya dɛfexini, en bəjən to sarijanxi feene birin ma, en xaxinla en yalagima naxanye ma, en fati bəndən to maxaxi ige sarijanxin na.

23 En lu en tiyə en yigina fe ra yamani, amasəto naxan en tuli saxi, na tinxin.

24 En na en jəxə lu en bode xən ma, en yi en bode rawekile xanuntənyaan nun wali fajni rabaan ma.

25 En nama en mə en ma malanne ra alo muxuna ndee darixi a ligə kii naxan yi. Koni en na en bode ralimaniya waxatin birin, alo en to Marigina ləxən toon masə.

26 En yelin xanbini jəndin kolonna sətə, xa en na a rakeli a ma, en lu yulubin ligə, saraxa mi fa en yii sənən yulubin mafelu feen na,

27 fə kiti famatəən nun tɛɛ gbeen gaxuna naxan Ala matandi muxune halagima.

28 Ala sariyan naxan so Musa yii, naxan yo na yi na kala, na kanna yi faxama kininkintəreyaan nin, xa muxu keden hanma firin bata sereyaan ba.‡

† 10:16: Yeremi 31.33-34 naxan bata yi səbe nun Heburune 8.8-12 kui. ‡ 10:28: A mato Sariyane 19.15 kui.

29 Awa, na kanna mi saranye a kewanle ra ba, naxan na Alaa Dii Xemena fe rayelefu, hanma naxan na Alaa layirin xidi wunla rafeya naxan a sarijanma, hanma naxan na Ala hinantenna Nii Sarijanxin nasoto?

30 Bayo en tan a kolon naxan a falaxi, a naxa, “N tan nan gbeeraxo tiin na, n tan nan donle saranma e yatene ra.” E nun mon, a naxa, “Marigina a yamaan makitima nen. §”

31 Gbalon na a ra xa muxun bira habadan Ala ra.

32 Na laxo singene fe xa rabira e ma, e Alaa kenenna soto waxatin naxan yi. E tunnafan nen yenge xodeken nun toroyani na waxatini.

33 E yi e konbima yamaan yetagi waxatina nde yi, e e toro. Waxati gbete, naxanye na fe sifan soto, e kafu nen ne ma.

34 E yi kininkin kasorasane ma, e yi tin sewani muxune yi e yii seene tongo, bayo e yi a kolon fa fala e yii se fisamantenne ramaraxi habadan.

35 Nayi, e xaxili ragidixi naxan ma, e nama na rabegin, bayo a findima nen konton gbeen na e xa.

36 E makoon tunnafanna ma, alogo e na Ala sagoon liga, a e tuli sa naxan na, e yi na soto.

37 Amasoto Kitabuna a falaxi kii naxan yi, a naxa, “A bata lu ndedi, siya di, naxan fama, na yi fa, a mi fa buma.

38 Koni n ma tinxin muxun nii rakisin sotoma nen a denkeleyaan xon.\*

Anu, xa naxan xete a xanbi ra, na kanna mi n keneyne.”

39 En tan mi xetema en xanbi ra, en yi halagi, koni en luma denkeleyani nen, en niin yi kisi.

## 11

### *Denkeleyana fe*

1 En na la en yigin na, en yi xaxili ragidi feen ma en mi naxan toma, na nan denkeleyaan na.

2 A singe ra muxune sereya fajin soto e denkeleyaan nan xon.

3 Denkeleyaan xon, en na a kolon fa fala dunuja daxi Ala fala xuiin nan ma. Nanara, en seen naxanye toma ne mi fataxi fe toxine ra.

4 Denkeleyaan xon, Habila yi saraxan ba Ala xa naxan yi fisa Kayini gbeen xa. Ala yeteen yi sereyaan ba a saraxana fe ma, fa fala, a tinxin muxun nan a ra. Denkeleyaan xon, hali Habila to bata faxa, koni a mon falan tima.\*

5 Denkeleyaan xon, Xenoki yi te kore xonna ma, a mi faxa, a mi fa to soton. Amasoto Ala bata yi a xali. Benun a xa xali kore, a bata yi na sereeraxooyaan soto nun fa fala a bata Ala kenent.†

6 Muxu yo mi Ala keneyne denkeleyaan xanbi, bayo naxan fama Ala ma, fo na xa la a ra nen fa fala Ala na yi, e nun muxun naxanye a fenma, Ala ne kontonna fima nen.

7 Denkeleyaan xon, Nuhan to rakolon fe famatone fe yi, a munma yi naxanye to, a yi kunkin nafala Ala yeragaxun ma a tan nun a denbayaan

§ 10:30: Sariyane 32.35-36 \* 10:38: Xabakuki 2.3-4 \* 11:4: A mato Dunuja Folon 4.3-10 kui.

† 11:5: A mato Dunuja Folon 5.18-24 kui.

nakise naxan kui. A denkeleyaan yi findi dunuɗa muxun bonne yalagi xunna ra, a tan yi tinxinyaan soto a keɛn na denkeleyaan xon.

<sup>8</sup> Denkeleyaan xon, Ala to Iburahima xili, a yi a falan suxu, a siga na yamanani, a yi naxan sotoma a keɛn na, hali a to mi yi a kolon a sigan denaxan yi.

<sup>9</sup> Denkeleyaan xon, Ala a tuli sa yamanan naxan na, a doxo menni xoyeyani. A yi lu bubune kui, alo Isiyaga nun Yaxuba fan a liga kii naxan yi, Ala naxanye fan tuli sa na keɛ kedenna ra.

<sup>10</sup> Amasoto Iburahima yi taan nan mamema nun naxan beten sa kii kende, Ala naxan ma fe yiton, a yi a ti.<sup>‡</sup>

<sup>11</sup> Denkeleyaan xon, Iburahima fan yi senben soto a no diin sote hali a to bata yi fori, hali gbantan to yi Saran fan na, amasoto naxan bata yi a tuli sa, a yi laxi na kanna tinxinyaan na.

<sup>12</sup> Nanara, hali faxan to bata yi maso a ra, a bonsɔn wuyaxi bari nen, naxanye yi wuya alo sarene hanma baan xon jemensinna naxanye xasabin mi noe yate.

<sup>13</sup> Na muxune birin faha denkeleyaan nin. Ala e tuli sa naxanye ra, e mi ne soto, koni e e to nen wulani, e sewa e fe ra. E yi e ti a ra fa fala a xoyen nun sigatiin nan tun e tan na dunuɗani ito yi.<sup>§</sup>

<sup>14</sup> Naxanye falan tima na kiini, ne a yitama nen fa fala a e doxoden nan fenma e yete xa.

<sup>15</sup> E keli yamanan naxan yi, xa na xonla yi e suxu nun, waxatina nde e yi ferɛn sotoma nen e xete na.

<sup>16</sup> Koni e yi taa fisamantenna nan fenma, naxan findixi ariyanna ra. Nanara, na yagin mi Ala ma, e na a xili a e Ala, amasoto a bata taani ton e xa.

<sup>17</sup> Denkeleyaan xon, Ala to wa Iburahima keɗaan feseɗese feni, Iburahima mi tondi Isiyaga be saraxan na a xa. Ala naxan tuli saxi, na yi tin a dii xeme kedenna be saraxan na,

<sup>18</sup> hali Ala to bata yi a fala a xa nun, a naxa, “Naxanye yatema i bɔnsɔnna ra, ne minima Isiyaga bɔnsɔnna nin.”\*

<sup>19</sup> Iburahima yi laxi a ra nun fa fala a Ala noe Isiyaga rakeɗe nen sayani. A dii xemen mon yi raxete a ma, na feen yi findi taxamasenna ra.

<sup>20</sup> Denkeleyaan xon, Isiyaga yi duba Yaxuba nun Esayu xa lan waxati famatone ma.

<sup>21</sup> Denkeleyaan xon, benun Yaxuba xa faha, a duba nen Yusufu a dii xeme keden kedenne birin xa. A yi a tingilimati a dunganna xunna, a yi Ala batu.

<sup>22</sup> Denkeleyaan xon, benun Yusufu xa faha waxatin naxan yi a Isirayila kaane ramini feen fala nen Misiran yamanani, a yamarin fi lan a binbina fe ma.

<sup>23</sup> Denkeleyaan xon, Musa bari waxatin naxan yi, a soto muxune yi a luxun kike saxon, bayo e bata yi a to, a dii faɗin nan yi a ra, e mi gaxu mangana tonna yeɗe ra.

<sup>24</sup> Denkeleyaan xon, Musa to gbo, a mi tin e xa a xili fa fala Misiran Mangana dii temena dii xemena.

<sup>25</sup> A yi tin a ma a e nun Alaa yamaan xa jaxankata e bode xon, benun a xa lu yulubini jaxunni naxan mi buma.

<sup>‡</sup> **11:10:** A findixi Yerusalen nenen nan na naxan ariyanna yi. A mato Heburune 11.16 nun 12.22 kui.

<sup>§</sup> **11:13:** A mato Dunuɗa Folon 23.4 kui. \* **11:18:** A mato Dunuɗa Folon 21.12 nun 22.1-14 kui.

<sup>26</sup> A yi rafan a ma, a xa ᵐaxankata Alaa Muxu Sugandixina fe ra benun a xa Misiran yamanan nafunle soto bayo a yeen yi tixi a konton famatson na.

<sup>27</sup> Denkeleyaan xon, Musa yi keli Misiran yamanani, a mi gaxu mangan xolo feen na. A yi a tunnafan alo a yi Ala totaren toma nun.

<sup>28</sup> Denkeleyaan xon, a yi Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla† yamarine suxu, a wunla xuya banxine deene ma alogo Halagi Ti Malekan nama Isirayila dii singene faxa.

<sup>29</sup> Denkeleyaan xon, Isirayila kaane yi Baa Gbeela gidi, alo e yi xaren nan na, koni Misiran kaane to kata gidideni e birin yi mamini igeni.

<sup>30</sup> Denkeleyaan xon, Yeriko taan nabilinna yinna yi bira, e yelin xanbini a rabilinje xii solofere.

<sup>31</sup> Denkeleyaan xon, yalunde ᵐaxanla Raxabi mi halagi denkeleyatarene xon, amasoto a xerane yisuxu nen ki faji naxanye yi taan nakosima wundoni.‡

<sup>32</sup> N mon nanse fale? Waxati mi n yii, n Gedeyon ma fe fala, hanma Baraki hanma Samison hanma Yefite hanma Dawuda hanma Samuyeli hanma nabine.

<sup>33</sup> Ne yamananane no denkeleyaan nan xon. E tinxinyaan liga. Ala e tuli sa naxan na, e yi na soto. E yi yatane de xidi.

<sup>34</sup> E teen senben natu. E tanga silanfanna ma,§ e senbetareyaan yi masara senben na, e fangan soto yengeni, e sofa xone kedi.

<sup>35</sup> Naxanla ndee faxa muxune yi xete e ma keli sayani.\* Muxu gbete yi ᵐaxankataxi, koni e tondi e xunbe alogo e xa marakeli fisamantenna soto sayani.

<sup>36</sup> E yi ndee magele, e yi ndee bulan. E yi ndee xidi, e yi e sa kasoon na.

<sup>37</sup> E yi e magolon. E yi ndee yixaba seraan na. E yi ndee faxa silanfanna ra. Ndee yi maraberi baxi yexee xabe dugine nun sii xabe dugine nan na, e yii gelixi, e besenxonyaxi, e ᵐaxankataxi.

<sup>38</sup> E yi xuyaxi ayi burunna xun xon geyane fari. E dexo faranne nun yinle ra. Anu, e tan non mi lan dununya muxune ye.

<sup>39</sup> Na muxune birin sereya fajiin soto e denkeleyaan nan xon, anu, Ala e tuli sa naxan na, e mi na soto.

<sup>40</sup> Koni Ala bata a ragidi a xa fe fajini ton en xa alogo na muxune fe nama kamali en xanbi.

## 12

### *Ala nan en xuruma*

<sup>1</sup> Bayo en nabilinxi yama gbee sifani ito nan na en serene ra, nayi, en na en me en yulubine nun en hake goronne ra naxanye en madiganma, en yi en tunnafan xataroxoya giini naxan nagidixi en ma.

<sup>2</sup> En na en yeen ti Yesu ra, naxan denkeleyaan kiraan nabixi en xa e nun naxan mon a rakamalima. A tan naxan a me sewan na naxan yi finde a gbeen na, a yi a wekile faxan ma wudin fari, a mi na yagin yate. Na xanbi ra, a yi dexo Alaa manga gbeden yiifanna ma.

† **11:28: Halagi Tiin Dangu Loxon Sanla:** Musaa waxatini, Ala fitina feen nafa nen Firawona yamaan ma, malekan yi fa e dii singene birin faxa kee kedenna ra. Koni, Isirayila kaane yi saraxa wunla xuya e banxine de wudine ma, saya malekan yi dangu e xun ma. Na feen sanla ni ito ra. A mato Xorayaana 12.1-13 kui. ‡ **11:31:** A mato Yosuwe 6.12-21 kui. § **11:34: Silanfanna:** Sofane yengeso degemana. \* **11:35:** A mato Mangane Sigen 17.17-24 kui.



<sup>3</sup> E miri Yesu ma naxan dija yulubi kanne bešenxōnya gbee sifani ito bun ma alogo ε niin nama rafōrō, ε yigitεε.

<sup>4</sup> Amasōtō ε munma yulubin yεngε singe han ε wunla yi mini.

<sup>5</sup> E bata jinan na falan na, Ala ε ralimaniya naxan na, a ε xili fa fala “A diine.” A naxa,

“N ma diina,  
Marigin nēma i xurε,  
i nama yo na ma.  
A nēma i sōnna yitε i ra,  
i bōjεn nama kala.

<sup>6</sup> Amasōtō Marigina a xanuntenne xuruma nēn.

A naxanye birin yatεxi a diine ra  
a ne fe jaxine saranma e ra nēn.\*”

<sup>7</sup> E tōrōne yisuxu ε yi, bayo Ala ε xuruma nēn alo a diine. Diin mundun na naxan fafe mi a xuruma?

<sup>8</sup> Xa Ala mi ε xuruma alo a lan birin ma kii naxan yi, na luxi nēn alo ε mi findixi a diine ra fō muxu gbētεna diine.

<sup>9</sup> En birin fafane en xuruma dunujna yi, en yi e binya. A mi lanjε nayi ba, en xuru en niin kannna ma dangu ne ra, en yi nii rakisin sōtō?

<sup>10</sup> En fafane en xuruma waxatidi tun, alo a lanxi e miriyani kii naxan yi. Koni Ala en xuruma en munanfanna nan ma, alogo en xa a sarijnanna sōtō.

<sup>11</sup> Muxun nēma xurε, a mi sēwε na ra bayo a xōlō. Koni dōnxen na, naxanye xuruxi, ne a tōnōn sōtōma nēn bōjε xunbenla nun tinxinyani.

### *Xaranna nun maxadina fe*

<sup>12</sup> Nanara, ε xa ε xadan yiine yixōdōxō, ε yi ε xinbine sēnbε so ken!

<sup>13</sup> E sigan ti kira tinxinxine nan xōn, alogo naxanye godoma e sanna ma, ne sanna nama kala, fō e kēndεya.

<sup>14</sup> E yixōdōxō, lanna xa lu ε nun muxune birin tagi, ε mōn yi sarijnan. Amasōtō muxu yo mi Marigin tōε sarijnanna xanbi.

<sup>15</sup> E a liga ε yeren ma, muxu yo nama fula Alaa hinanna ra. E sese nama liga alo sansi salen xōlεn naxan solima, a yεngene rakeli ε tagi, a ε wuyaxi dabari.

<sup>16</sup> E a liga ε yeren ma, muxu yo nama findi yanga suxun na hanma dina rabatutarena alo Esayu naxan a foriya tiden masara donseen na.

<sup>17</sup> E a kolon fa fala dōnxen na, a wa nēn kēεn duban xōn a baba yii, koni a mi a sōtō. A yi feen birin liga, koni na mi feene maxεε mume, hali a to wuga.

<sup>18</sup> E mi luxi alo Isirayila kaan naxanye e maso गयाan na yiin dinjε naxan na e nun tēεn nun dimin nun kunda yidimixin nun foyena.

<sup>19</sup> E mi xōta xuiin nun Ala fala xui magaxuxin mexi alo ne. E fala xuiin mε waxatin naxan yi, e yi Musa mafan, a e nama fa fala gbεε mε sōnōn.

<sup>20</sup> Amasōtō ε yi gaxuxi Ala yamarin yεε ra, naxan a fala, a naxa, “Naxan na a sanna ti गयाan ma, a xa magōlōn han a faxa hali subena.†”

<sup>21</sup> Na feen yi magaxu ayi han Musa yi a fala, a naxa, “N bata gaxu han n xuruxurunma.”

<sup>22</sup> Koni ε ε masoxi Siyon गयाan nan na, habadan Alaa taana, Yerusalēn ariyanna yi. A maleka wuli wuli wuyaxi malanxi jaxajaxani.

<sup>23</sup> E bata maso dēnkeleya yamaan na, Alaa dii singene, naxanye xili sēbexi ariyanna yi. E bata maso Ala ra, muxune birin ma kitisana. E bata maso tinxin muxune ra naxanye niin sarijnan.

\* 12:6: Sandane 3.11-12 † 12:20: A mato Xōrōyaan 19.12-13 nun Sariyane 9.19 kui.

24 E bata maso Yesu ra naxan layiri neneni tonxi, a wunla yi mini, a fala ti kiin yi fisa Habila wunla gbeen xa.

25 E a liga e yeren ma naxan falan tima e xa, e nama tondi na xuiin name. Amasoto Ala to Isirayila kaane rakolon dunuja yi, e tondi nen, e yijaxankata. Nba, en tan kisima nayi di, xa en tondi na falan me naxan fataxi ariyanna ra?

26 Na waxatini, a fala xuiin boxon naxuruxurun nen, koni iki a bata en tuli sa, a naxa, "N mon boxoni maxama nen sanja ma keden e nun kore xonna fan.‡"

27 Fa fala, "sanja ma keden" na bunna neen, naxan yo yimaxama dunuja yi, a na bama nen alo dali seene. Naxanye mi mamaxe, ne yi lu.

28 Nanara, en to mangayaan soto ma naxan mi mamaxe, en barikan bira Ala xa, en na Ala batu a tinna kui binyen nun gaxuni.

29 Amasoto en ma Ala mon luxi nen alo halagi ti tenna.

### 13

#### *En na Ala kenema kii naxan yi*

1 E lu ngaxakedenyaan xanuntenyani.

2 E nama ninan xone yisuxun xon ma amasoto ndee malekane yisuxu na kii nin, hali e to mi yi a kolon.

3 E joxo lu kasorasane xon, a xa liga alo e birin nan kasoon na. E joxo lu muxu jaxankataxine xon, a xa liga alo e birin nan toroxi.

4 Muxun birin xa futun binya, yalunyaan nama a xosi. Ala yanga suxune nun yalundene kitima nen.

5 E dunuja yi gidin nama findi gbeti xonxonna ra. Seen naxan e yii, na xa e wasa amasoto Ala bata a fala, a naxa, "N mi kele i dexon mumε, n mi e rabejinje fefe ma."\*

6 Nayi, en xa xaxili ragidi fa fala, "Marigin nan n mali muxun na, n mi gaxun sese yeε ra! Adamadiin noε nanfe lige n na?"†

7 E xaxili lu e yerati singene xon, naxanye Alaa falan ti e xa. E miri e dunuja rajanna kiin ma, e yi e raliga e denkelayani.

8 Yesu Alaa Muxu Sugandixin yi kii naxan yi xoro, a mon na kii nin to, a luma na kii nin habadan.

9 E nama tin xaran xone sifa yo ma naxan e ratantanma. Amasoto a lan en niin xa senben soto Alaa hinanni, koni don seene yamarine fe mi a ra, naxanye tono mi na.

10 Saraxa gandena nde en tan yii, Ala Batu Bubuna saraxaraline mi daxa e yi na saraxa seen don.‡

11 Amasoto saraxarali kuntigin suben naxan ba yulubi xafari saraxan na, a ne wunla xalima yire sarijanxi fisamantenna nin. Koni e gbindin tan ganma yamaan daaxaden fari ma nen.§

12 Nanara, Yesu fan faxa taan xanbi ra, alogo a xa yamaan nasarijan a yeteen wunla xon.\*

13 Nayi, en siga a foxo ra yamaan doxoden fari ma, en sa a yagin joxonna soto.

---

‡ 12:26: Xage 2.6 \* 13:5: A mato Sariyane 31.6 nun 31.8 nun Yosuwe 1.5 kui. † 13:6: Yaburin 118.6 ‡ 13:10: Na findixi ariyanna gbeen nan na, Yesu soxi denaxan yi. A mato Heburune 9.11-14 kui. § 13:11: A mato Saraxaraline 16.27 kui. \* 13:12: A mato Yoni 19.17-20 kui.

<sup>14</sup> Amasotō taa mi en yii dunujani ito yi naxan buye. Taan naxan fama, en na nan fenma.

<sup>15</sup> Nayi, en ma tantunna xa findi saraxan na naxan nalima Ala ma waxatin birin, en yi lu en tiye a xinla ra.

<sup>16</sup> E nama jinan e fe fajin naba, e yi e bode mali ngaxakedenyani, amasotō na saraxa sifan nan nafan Ala ma.

<sup>17</sup> E e yeeratine fala xuiin suxu e xuru e sariyan bun. Amasotō e e niin nakantanma, bayo e fan e dentegema nen. Nayi, e liga e xa wanla ke sewani benun a xa e tōrō, bayo na tōnō mi e tan ma.

<sup>18</sup> E lu Ala maxande nxu xa. Amasotō nxu laxi a ra a nxu bata xaxili sotō, e nun nxu waxi a xōn ma nxu xa sigan ti fe fajin nin.

<sup>19</sup> N na e mafanma e Ala maxandi alogo n xa xete e ma mafuren!

### *Dubana*

<sup>20</sup> Bōje xunbenla Ala, naxan en Marigi Yesu rakeli sayani habadan layirin xidi wunla barakani, Yesu naxan a jōxō luma en xōn alo xuruse rabana,

<sup>21</sup> na Ala xa fe fajin birin fi e ma, alogo e nō a sagoon lige, naxan a kenene. Ala xa na liga Alaa Muxu Sugandixin Yesu xōn, binyen fiin naxan ma habadan. Amina.

### *Fala dōnxene*

<sup>22</sup> Ngaxakedenne, n na e mafanma, e tuli mati maxadi falani ito ra dijani amasotō n kedin naxan sebexi e ma ito ra, a mi gbo.

<sup>23</sup> E xa a kolon a en ngaxakedenna Timote bata mini kagoon na. Xa a fa sinma, nxu birin fe e fema.

<sup>24</sup> Nxu xa e yeeratine nun e yama sarijanxin birin xōntōn. Itali kaane fan e xōntōn.

<sup>25</sup> Ala xa hinan e birin na.

## Yaki Yaki Alaa Falan Naxan Sebe

Denkeleya muxune lan e xa bira kiraan naxanye foxo ra e dunuja yi gidini, ne nan sebexi Yaki a kitabu yiren kui a naxan sebexi Alaa yamaan birin ma naxanye xuyaxi ayi dunuja xun xon ma (1.1). Muxu wuyaxi laxi a ra, Yaki ito nan findixi Yesu xunyena nde ra. A tan ma fe falaxi Kitabun yireni itoe yi: Xerane 15.13, 21.18, Korenti Singen 15.7, Galati 1.19, 2.9, 2.12, Yudi 1.1. Na nan Kitabun yireni ito sebexi denkeleya muxune ma alogo a xa e sigati kiin yita e ra e bode tagi e nun lan denkeleyatarene ma. Yesu xunye Yaki findixi Yerusalen denkeleya yamaan yeeratina nde nan na. Yaki naxan findixi Yesu a xarandiin na, na mi finde Kitabun yireni ito sebe muxun na bayo Manga Herode bata na Yaki faxa nun sinma naxan findixi Yesu a xarandiin na (a mato Xerane Kewanle 12.2 kui).

A sebe kiin maligaxi Sandane kitabu yiren nan na Layiri Fonna Kitabu yiren kui naxan yi Alaa fe kolonna mayitama a yamaan na. Kitabun yireni ito fan Alaa fe kolonna mayitama Yesu a kiraan xon. Yaki fe kolonna nan ma fe singe falama fa fala a a kelixi Ala nan ma e nun muxun lan a Ala maxodin a ma denkeleyani (1.2-8). Na na dangu, falane xunna tixi yigelitoyaan nun nafulu kanyaan nan ma, e nun tantan feene nun mantone e nun dina kendena, naxan lan a xa wali fajine ke (1.9-27). Yaki mon a falama a e nama muxune rafisa e bode xa lan e yii seene ma (2.1-13). Na danguxina a yi fa a fala kendena ma, denkeleyaan nun kewanle tagiin kii naxan yi (2.14-26). A yi a fala a yete suxun xodoxo lenna nun fala xuiin mabinni. (3.1-12). Na danguxina, a fa fe kolon kendena fe ma (3.13-18). A yi na muxune maxadi naxanye yengen nakelima e nun naxanye findixi dunuja muxune xoyine ra, a yi falan ti nafulu kanne xili ma naxanye jaxu e walikene ra (4.1-5.6). Falan nanandeni, a yi a fala a muxune xa dija, e Ala maxandi waxatin birin yi, e yi e bode mali denkeleyani (5.7-20).

Kitabun yireni ito kankanma falan naxan ma naxan sebexi denkeleya muxune ma a fixa: I nama la Yesu a fe Xibaru Fajin na i xaxili gbansanni tun, fo denkeleyaan xa lu i kewanle yi, bayo xa “denkeleyaan naxan mi findi kewanle ra, na faxaxi na a ra.” (2.26).

<sup>1</sup> N tan Yaki, Ala nun Marigi Yesu a Muxu Sugandixina walikena, n ni ito sebexi Isirayila banson fu nun firinne nan ma naxanye xuyaxi ayi siyane tagi. N bata e xonton.

### *Denkeleyaan nun fe kolonna*

<sup>2</sup> Ngaxakedenne, mantoron sifa wuyaxi na e li, e xa na yate sewan defexin na,

<sup>3</sup> bayo e a kolon, e denkeleyaan na troyane raxan, na a ligama nen e tunnafanna soto.

<sup>4</sup> Koni fo tunnafanna xa wali kamalixin nan ke, alogo e xa kamali e yi defe. Sese nama dasa e ma.

<sup>5</sup> Xa fe kolonna dasaxi e tan nde ma, a xa a maxodin Ala ma, naxan muxune birin kima a fonisireyani, a mon mi na kanna yalagima. A soma nen a yii.

<sup>6</sup> Koni a xa a maxodin denkeleyaan nin, a nama sike. Bayo naxan na sike, na luxi nen alo foxo igen walanna, foyen naxan nasigama, a a raxete.

<sup>7</sup> Na muxu sifan nama a miri fa fala a seen sote Marigin yii nen.

<sup>8</sup> Amasotō xaxili firin kannā nan na ra, a mi raxaraxi a feene yi.

*Yiigelitōn nun nafulu kannā fe*

<sup>9</sup> Dēnkeleya muxu yiigelitōn xa sēwa amasotō Ala bata a yite.

<sup>10</sup> Nafulu kannā fan xa sēwa amasotō Ala bata a ragodo, bayo nafulu kannā fe danguma nēn alo sēxē fuge fajina.

<sup>11</sup> Sogen na xōlō, a wuyenna yi sēxēn xara, a jingine yi lisi a ra, a fugene yi yolon, a tofanna yi dangu. Nafulu kannā fan ma binyen lōma ayi na kii nin a nēma a feene rawalima.

*Maratantan feene*

<sup>12</sup> Sēwan na kannā xa naxan a tunnafanma tōrōni, amasotō Ala na yelin a kēraan fēsefēse, a nii rakisin taxamaseri kōmōtin soma nēn a xun na, Ala bata a xanu muxune tuli sa naxan na.

<sup>13</sup> Naxan na bira tantan feni waxatin naxan yi, na kannā nama a fala, a naxa, “Ala nan n natantanma.” Amasotō Ala mi ratantanjē fe jaxini, a fan mi muxe ratantanma.

<sup>14</sup> Koni muxun birin tantanma a yetēna kunfa feene nan xōn ma naxanye a mabandunma, e yi a kēnēn.

<sup>15</sup> Na xanbi ra, kunfa jaxin sa findima yulubin nan na. Yulubin na kōxō waxatin naxan yi, a rajanma sayaan nan ma.

<sup>16</sup> Ngaxakeden xanuntenne, ε nama e yetē mayenden.

<sup>17</sup> Kise fajin birin, fē mi naxan na, na fataxi kore xōnna nan na, keli Fafe Ala yii naxan kore xōnna yanban seene daxi. A mi maxetema alo nininna!

<sup>18</sup> A bata a ragidi a en xa balo a jōndi falan xōn ma alogo en xa findi a dali fisamantenne ra.

*Fe mēn nun a ligana*

<sup>19</sup> Ngaxakeden xanuntenne, ε xa a kolon, fa fala muxun birin xa mafura falan namē, koni ε nama mafura falan tiye. ε nama xōlō sinma.

<sup>20</sup> Amasotō muxu xōlxin mi fē Alaa tinxinyaan na.

<sup>21</sup> Nayi, ε xa fe xōsixine birin yiba e nun fe jaxin naxanye waraxi ayi. ε yi na falan suxu limaniyani, a naxan saxi ε bōjēni, naxan nōe ε niin nakise.

<sup>22</sup> ε nama ε tuli mati Alaa falan na tun, ε yi ε yetē mayenden, fō ε xa a liga nēn.

<sup>23</sup> Amasotō naxan a tuli matima Alaa falan na, a mi a liga, na luxi nēn alo muxun naxan a yetē matoma kikenī,

<sup>24</sup> a na yelin a yetē matōe, a siga, a jinan a yetagin kiin xōn sa!

<sup>25</sup> Koni naxan na sariya kamalixin tilinna fēsefēse, sariyan naxan muxun xōrōyama, a lu a fari, a mi a tuli mati a ra tun a yi jinan a xōn, koni a yi a liga, na kannā sēwan sōtōma nēn a kēwanla xōn.

<sup>26</sup> Xa muxuna nde a yetē yatēxi dina muxun na, koni a mi a lēna mara, a bata a yetē mayenden, a dinan findima fe fuun nan na.

<sup>27</sup> Dinan naxan sarijan, fē mi naxan na Fafe Ala yēe ra yi, na ni ito ra: ε jōxō lu kiridine nun kajā gilene xōn e tōrōne yi. ε yi ε yetē ratanga dunuja fe xōsixine ma.

## 2

*ε nama muxune rafisa e bode xa*

<sup>1</sup> Ngaxakedenne, ε to dēnkeleyaxi en Marigin binyen kannā Yesu ma, Alaa Muxu Sugandixina, ε nama muxune rafisa e bode xa.

<sup>2</sup> Xa muxuna nde so ε malanni xεmaan yiisolirasoon soxi a yiin na, doma fajin nagodoxi a ma, na xanbi ra yiigelitεon fan yi so, dunkobine ragodoxi a ma,

<sup>3</sup> ε yi ε yengi dεxε dugi fajin kanna xεn, ε yi a fala a xa, ε naxa, “Fa i magodo gbεde fajini,” koni ε a fala yiigelitεon ma fa fala “Ti mεnni,” hanma “Dεxε n sanna dεxεn ma bεxεni,”

<sup>4</sup> xa ε na liga, ε mi muxune rafisaxi e bode xa ba? ε mi tagi rabaan xan tima ε miriya jaxine yi nayi ba?

<sup>5</sup> Ngaxakeden xanuntenne, ε tuli mati. Ala mi yiigelitεone xan sugandi dunuja yi, alogo e denkeleyaan xa findi e bannayaan na, e yi mangayaan sεto e keεn na, Ala bata a xanu muxune tuli sa naxan na?

<sup>6</sup> Koni ε tan yiigelitεone rafeyama! Nafulu kanne xa mi ε rawalima ba, e yi ε xali kitisadeni?

<sup>7</sup> Ne xa mi ε kanna xili fajin kalama ba?

<sup>8</sup> Xa ε Manga Alaa sariyan nakamalima yati, naxan Kitabun kui, ε bata fe fajin liga nayi, a naxa, “I adamadi boden xanu alo i yεtena.”

<sup>9</sup> Koni xa ε muxune rafisa e bode xa, nayi ε bata yulubin liga. Na ma, sariyan fan ε sanna yitama ε ra nεn bayo ε mi a suxi.

<sup>10</sup> Bayo xa muxun sariyan birin suxu, a yi keden peen kala, a bata e birin kala na yi.

<sup>11</sup> Bayo naxan a falaxi fa fala i nama yalunyaan liga, na nan mεn a falaxi, a i nama faxan ti. Nayi, xa i mi yalunyaan liga koni i muxun faxa, i bata findi sariya kalan na na yi.

<sup>12</sup> ε sigati kiin nun ε falati kiin xa lan na sariyan ma naxan xεryaan fima bayo ε makitima na nan xεn.

<sup>13</sup> Amasεto Ala kininkinintarene makitima kininkinintareyaan nin. Anu, kininkininna nan kitin noma.

### *Denkeleyaan nun kewanle fe*

<sup>14</sup> Ngaxakedenne, tεnεn mundun na ra xa muxuna nde a fala a denkeleyaxi, xa a kewanle mi a yitama? Na denkeleyana a rakise ba?

<sup>15</sup> A luxi nεn alo marabenna nεma ngaxakedenna nde ma, xεmεna hanma jaxanla, a balon mi a yii.

<sup>16</sup> Awa, xa ε tan nde a fala na nde ma, ε naxa, “ε siga bεne xunbenli. ε sa ε maxara, ε yi lugo.” Xa ε mi e ki e fatin mako ma seene yi, na tεnεn nanse ra?

<sup>17</sup> Denkeleyaan fan na kii nin, xa wali fajni mi denkeleyani a faxaxin na ra na yi.

<sup>18</sup> Koni muxuna nde a falama nεn, a naxa, “Denkeleyana i tan yi, koni kewanle nan n tan yi.” N na a yabima nεn, n naxa, i ya denkeleyaan yitama n na di, ba i kewanle ra? N tan xa denkeleyaan yita i ra n kewanle xεn.

<sup>19</sup> ε laxi a ra ba fa fala Ala keden peen na a ra? Na lanxi. Hali jinanne fan laxi na ra, e xuruxurun gaxuni.

<sup>20</sup> I tan xaxilitarena, i mi a kolon ba, fa fala kewali fajni mi denkeleyaan naxan yi, na nεen fuu?

<sup>21</sup> En benba Iburahima mi yatε tinxin muxun na Ala yeε ra yi a kewanle xan xεn ba, a to a dii xεmena Isiyaga ba saraxan na saraxa ganden fari?

<sup>22</sup> I bata a to? A denkeleyaan nun a kewanle nan walixi e bode xεn ma. A kewanla nan a denkeleyaan nakamalixi.

<sup>23</sup> Kitabuna falan nakamali na nin, a naxa, “Iburahima yi denkeleya Ala ma, Ala fan yi na yatε tinxinna ra a xa.”\* Nanara, e yi a fala a ma fa fala “Ala

\* 2:23: A mato Dunuja Fεlεn 15.6 kui.

xoyina.”

<sup>24</sup> Awa, ε bata a to, fa fala muxun natinxinma Ala yεε ra yi a kewanle nan fan xon, a denkeleyaan gbansan mi a ra.

<sup>25</sup> Na kiini, hali yalunde jaxanla, Raxabi fan tinxin nen Ala yεε ra yi a kewanle xon ma, a to Yahudiyane xerane yisuxu ki fajni, a yi kira gbete yita e ra.†

<sup>26</sup> Fati benden nun niin na fata, fatin bata faxa na yi. Na kiini, denkeleyaan fan faxaxi na a ra xa kewanle mi a yi.

### 3

#### *Lenna fe*

<sup>1</sup> Ngaxakedenne, ε wuyaxi nama findi karamoxone ra, amasoto ε a kolon fa fala nxu tan karamoxone gbee kitin xoxoxoma ayi nen bonne gbeen xa.

<sup>2</sup> En birin tantanma kii wuyaxi. Muxun naxan mi tantanma fala tideni mumε, muxu kamalixin nan na ra, a nεε a yete xure nen.

<sup>3</sup> A luxi nen alo en na karafen bira soon deen ma, a a xa en sagoon liga. Nayi, a gbindin birin birama na nan foxo ra.

<sup>4</sup> Kunkin fan na kii nin. Hali a to gbo, foye gbeen mon a rasigama, koni se xurudin nan a matinxinma kunki ragiin sagoon ma.

<sup>5</sup> Lenna fan na kii nin, a xurun fatin yirene ye koni a kanba fala gbeene nan tima. Teedin fan nεε burun gbeen ganje nen.

<sup>6</sup> Awa, lenna fan luxi nen alo tenna. En fati yirene ye, tinxintareyaan birin en lenna nin. A tan nan muxun gbindin birin birama xosini, alo a yi teen nan soma a dunuja yi gidin mumεen na! Na teen yeten kelixi yahannama nin.

<sup>7</sup> Adamadiine nεε burunna suben sifane birin xure nen, xoline nun bubu seene nun yexene.

<sup>8</sup> Koni muxu yo munma lenna xuru. Se jaxin nan a ra naxan mi raxaraxi. A rafexi dabarin nan na, muxu faxa xinla ma.

<sup>9</sup> En barikan birama en Marigin nun en Fafe Ala xa lenna nan na, en mon muxune dangama a ra Ala naxanye daxi a maligan na.

<sup>10</sup> Barika biran nun dangan minima de kedenna nin. Ngaxakedenne, na mi daxa mumε!

<sup>11</sup> Ige bexin nun foxo igen nεε mine tigin mundun kedenna?

<sup>12</sup> Ngaxakedenne, xode binla nεε oliwi bogin namine nen ba? Manpa bogi binla nεε xode bogin namine ba? Ige bexin mon mi sotoma foxo igen de.

#### *Fe kolonna fata Ala ra*

<sup>13</sup> Xaxilimaan nun fekolonna nde ra ε ye? A xa na mayita fata a sigati ki fajin na, e nun a kewanla naxanye fataxi limaniyaan nun xaxilimayaan na.

<sup>14</sup> Koni xa xoxolonna nun yete yigboon nan ε bojeni, ε ba ε yete mataxe, ε nama wulen fala jandin fari.

<sup>15</sup> Na xaxili sifan mi kelixi ariyanna xan yi. Na fataxi dunuja nun fati benden nun Yinna Manga Setana nan na.

<sup>16</sup> Amasoto xoxolonyaannun nun yete yigboon denaxan yi, fe yibasanna nun fe jaxin sifan birin nan menni.

<sup>17</sup> Koni fe kolonna naxan sa kelixi ariyanna yi, a singen naxan na, a sarijan, a mon boje xunbenla fima, a dijaxi, a mafan mi raxolo, a lugoxi kininkininna nun kewali fajin nan na. A mi muxune rafisama e bode xa. A mi nafigiyaan ligama.

† 2:25: Yosuwe 2.1-21

18 Fe yitonna naxanye walima bɔɔɛ xunbenli, ne tinxinna nan sɔtɔma.

## 4

### *Ɛ xuru Ala ma*

1 Ƴengene nun matandin naxanye ɛ tagi, ne kelixi minen yi? Ne mi kelixi ɛ rafan fe ɲaxine xan yi ba naxanye ɛ fati benden nakunfama?

2 Sena nde xɔnla ɛ ma, koni ɛ mi a sɔtɔma. Nanara, ɛ faxan tima, ɛ mila, koni ɛ mi nɔɛ a sɔtɛ. Ƴengene so, ɛ matandine ti. Se mi ɛ yii bayo ɛ mi Ala maxandima.

3 Ƴ na Ala xandi seen naxan yi, ɛ mi a sɔtɔma, bayo ɛ Ala maxandi xunna kobi, amasɔtɔ ɛ yete rafan feene nan tun fɔxɔ ra.

4 Ƴ tan tinxintarene! Ƴ mi a kolon ba, fa fala a dunuɲa xanuntenyaan findixi Alaa fe xɔnnantenyaaan nan na? Muxun naxan na a yete findi dunuɲa xɔyin na, na bata a yete findi Ala yaxun na.

5 Ƴ laxi a ra ba, a Kitabun falan tixi nen tun? A naxa, “Ala bata Niin naxan sa en yi, na rafan a ma han!”\*

6 Koni Alaa hinanna luma fari se nen en xa, amasɔtɔ a mɔn a falaxi, a naxa, “Ala wasodene yikalama e feene yi, koni a hinanma nen yete magodone ra.”†

7 Nanara, ɛ xuru Ala ma, ɛ ɛ kankan Yinna Manga Setana yete ra, a gima nen ɛ bun.

8 Ƴ maso Ala ra, a masoma ɛ ra nen. Yulubitɔne, ɛ ɛ yulubi yiine raxa. Ƴ tan nafigine, ɛ bɔɔɛne rasariɲan!

9 Ƴ nimisa ɛ hakene fe ra, ɛ sunu, ɛ wuga! Ƴ gelen xa maxete wugan na. Ƴ sewan yi findi nii yifɔren na.

10 Ƴ magodo Marigin xa, a ɛ yitema nen.

### *Ƴ nama ɛ bode yalagi*

11 Ngaxakedenne, ɛ nama ɛ bode mafala. Muxu yo a ngaxakedenna mafala hanma a yi a yalagi, na kanna bata Alaa sariyan mafala, a yi a yalagi. Xa i sariyan yalagi, sariya suxu mi fa i ra nayi sɔnon, i to a yalagima.

12 Sariyasa keden peen nun kitisa keden peen nan na, naxan nɔɛ marakisin nun halagin tiye. Koni i tan, nde i tan na, i to i adamadi boden yalagima?

### *I nama findi wasoden na*

13 Ƴ tuli mati, ɛ tan naxanye a falama, ɛ naxa, “To hanma tila nxu sigama taana nde yi, nxu sa ɲeen nadangu na, nxu sa yulayaan naba na, nxu tɔnɔna nde sɔtɔ.”

14 Anu, ɛ mi a kolon naxan ligama ɛ dunuɲa yi gidini tila! Amasɔtɔ ɛ luxi nen alo kundaan naxan godoma, a waxatidi ti, na xanbi ra a tunun.

15 A lanma nen ɛ xa ito nan fala, ɛ naxa, “Xa Marigin tin, nxu luma nxu nii ra nen, nxu feni ito liga hanma na.”

16 Koni iki ɛ wasoma, ɛ yete matɔxɔma. Na yete matɔxon sifan birin ɲaxu.

17 Nanara, xa muxun mi fe fajin liga, anu a kolon a lanma a xa naxan liga, na kanna bata yulubin sɔtɔ.

## 5

### *Nafulu kanna fe falana*

\* 4:5: Ala waxi a xɔn ma nen, a niin naxan saxi muxune yi, e nama na sa se gbete sagoni, e yi na seen batu. † 4:6: Sandane 3.34



<sup>1</sup> Ɛ tan nafulu kanne, Ɛ tuli mati. Ɛ wuga, Ɛ gbelegbele tɔɔyana fe ra naxan fama Ɛ lideni.

<sup>2</sup> Ɛ nafunle bata kala. Xiine bata Ɛ dugine don.

<sup>3</sup> Xɔrinxɔrinna bata Ɛ xεmane nun gbeti gbananne suxu. Xɔrinxɔrinni ito findima nɛn sereyaan na Ɛ xili ma. A yi Ɛ fati bɛndɛn don alo tɛɛna, bayo Ɛ nafunla malanxi waxati dɔnxɛn nin.

<sup>4</sup> Walikɛɛn naxanye Ɛ xɛɛ ma seene xabaxi, Ɛ mi naxanye saranna fixi, Ɛ mi ne mawuga xuiin mɛma Ɛ xili ma ba? Naxanye Ɛ se xabaxine malanxi, ne wuga xuiin bata Marigin li, Sɛnbɛn Birin Kanna.

<sup>5</sup> Ɛ bata lu dunuɔa yi jaxunna nun yetɛ rafan feene yi. Ɛ bata Ɛ yetɛ raɔaxun alo xuruse faxa daxine.

<sup>6</sup> Ɛ bata tinxin muxune yalagi, Ɛ yi e faxa, naxanye mi yi tixi Ɛ kanke.

### *Dijan nun maxandina fe*

<sup>7</sup> Nanara, ngaxakedenne, Ɛ diɔa han Marigin yi fa. Ɛ miri xɛɛ biina diɔan ma, a a xɛɛn mamɛma waxatin naxan yi, a yi a tɔnɔne sɔtɔ. A diɔama nɛn han tule singene nun a raɔanne yi fa.

<sup>8</sup> Ɛ fan xa diɔa na kiini, Ɛ yi Ɛ wɛkilɛ amasɔtɔ Marigin fa waxatin bata maso.

<sup>9</sup> Ngaxakedenne, Ɛ nama Ɛ bode mafala, xanamu Ala Ɛ makitima nɛn. Kitisaan famatɔɔn ni i ra.

<sup>10</sup> Ngaxakedenne, nabiin naxanye falan ti Marigina fe yi, naxanye diɔa tɔɔni, ne fe xa findi misaala ra Ɛ xa.

<sup>11</sup> Ɛn na a falama ne ma nɛn a sɛwana e xa amasɔtɔ e e tunnafan nɛn. Ɛ bata Yuba a tunnafanna fe mɛ, Ɛ mɔn bata a mɛ Marigin naxan liga a xa a raɔanni. Amasɔtɔ kininkinina nun fanna kanna nan Marigin na.

<sup>12</sup> Ngaxakedenne, na birin yi, Ɛ nama Ɛ kɔlɔ ariyanna yi hanma dunuɔa bɔxɔ xɔnna hanma sese. Koni i ya “ɔn” xa findi ɔnna ra, i ya “ɛn-ɛn,” na yi findi ɛn-ɛnna ra alogo i nama bira Alaa kitini.

<sup>13</sup> Tɔɔ muxuna nde Ɛ ye ba? Na kanna xa Ala maxandi. Muxuna nde sɛwaxi Ɛ ye ba? Na kanna xa betin ba.

<sup>14</sup> Furetɔna nde Ɛ ye ba? A xa denkelɛya yamaan fonne xili, e yi Ala maxandi a xa, e a masusan turen na Marigin xinli.

<sup>15</sup> Ala maxandina denkelɛyani, na furetɔni yalanma nɛn. Marigin furetɔn nakelima nɛn. Xa a bata yulubin naxanye liga, Ala a mafeluma nɛn ne ra.

<sup>16</sup> Nanara, Ɛ ti Ɛ yulubine ra Ɛ bode xa, Ɛ yi Ala maxandi Ɛ bode xa, alogo Ɛ xa yiyalan. Tinxin muxuna Ala maxandin sɛnbɛn gbo, a feene gasama.

<sup>17</sup> Adamadiin nan yi Nabi Eli ra alo en tan. A yi Ala maxandi han, a tulen nama fa. Tulen mi fa yamanani han jɛɛ saxan e nun a tagi.

<sup>18</sup> A mɔn yi Ala maxandi, tulen yi fa, bogi seene yi bogi.\*

<sup>19</sup> Ngaxakedenne, xa muxuna nde a mɛ jɔndin na Ɛ ye, muxu gbɛte yi a raxɛte jɔndin kiraan xɔn,

<sup>20</sup> Ɛ xa a kolon a muxun naxan yulubi kanna bama a tantanna kiraan xɔn, na bata a niin nakisi faxan ma, a yulubi wuyaxi xafarin sɔtɔ.

\* 5:18: Na feen sɛbɛxi Mangane Singen 17.1 kui.

## Piyeri a Kedi Singena Piyeri Alaa Falan Kedi Singena

Piyeri a kedi singen sebe denkeleya muxune nan ma naxanye yi xuyaxi ayi yamana suulunne ma naxanye yi Asi xurin yamanan kamen foxon nun sogeteden binna. To, Asi xurin yamanan xili nen "Turiki," Arabune boxoni. Piyeri a sebexi e ma Romi taan nin a denaxan xili saxi a "Babilon" (sora 5.13). A feen naxanye falama lan e ma, ne a yitama nen a e yi toroxi, fe wuyaxi yi sama e xun ma. Nanara, xeraan katama a xa e senbe so, e la Alaa Muxu Sugandixin na, hali e to toroni.

Xa a bata fala kedini ito xaran muxune xa a e xa lu denkeleyani hali e toroxi, a gbengbenna, na rakelixi e sereyaan nan ma fe ma e lan e xa naxan ba dunuɲa yi. Fo e dunuɲa yi gidin birin nun e sigati kiin birin xa "Alaa wanle nun binyen nan mayita" (2.9), alogo denkeleyatarene xa "e fe fajine kolon e yi Ala tantun a na fa boxo naxan yi." (2.12)

<sup>1</sup> N tan Piyeri, Yesu Alaa Muxu Sugandixina xerana, n tan nan ito sebema Alaa muxu sugandixine ma, naxanye xuyaxi ayi xoyeyani Pontu nun Galati nun Kapadose nun Asi nun Bitini yamanane yi.

<sup>2</sup> E sugandixi nen alo Fafe Ala xaxinla yi a ma kii naxan yi nun. A bata e rasariɲan a Nii Sariɲanxin barakani alogo e xa xuru a Muxu Sugandixin Yesu ma, a wunla yi xuya e ma e rasariɲandeni. Ala xa hinanna nun boɲe xunbenla fi e ma han!

### *Habadan yigina*

<sup>3</sup> En barikan bira Alaa Muxu Sugandixina en Marigi Yesu Fafe Ala xa. A bata a liga a kininkinin gbeeni, en yi xete, en yi bari a nenen na, en so nii rakisin yigini Yesu a Muxu Sugandixin nakenla xon sayani.

<sup>4</sup> Keen naxan mi kalama, a mi xorinxorinma, a mi loma ayi, na nan namaraxi e xa ariyanna yi,

<sup>5</sup> E tan naxanye kantaxi a senbeni denkeleyaan xon alogo e xa kisin soto, naxan minima kenenni waxati rajanne yi.

<sup>6</sup> Na ma, e sewa, hali e to toroxi e bunba feen sifan birin yi waxatidini ito yi

<sup>7</sup> alogo e denkeleyaan xa rasensen. Hali xemaan naxan noe kale, na raxulunma teen nan na, a rasensen. Nayi, e denkeleyaan naxan tonon gbo xemaan xa, na fan lan a rasensen bunbaan xon, e yi tantunna nun binyen xun xunna kenla soto Yesu Alaa Muxu Sugandixin mini waxatini kenenni.

<sup>8</sup> E munma Marigin to singen koni e a xanuxi. E mi a toma iki, koni e denkeleyaxi a ma, e lu sewa gbeeni naxan mi noe yebe.

<sup>9</sup> Amasoto e e denkeleyaan xunna sotama nen, naxan findixi e niin kisi feen na.

<sup>10</sup> Nabiin naxanye hinanna fe fala, naxan yi ragidixi e ma, naxan findixi kisi feen na, na findi nen ne fe ye fenna nun fe fefefese xunna ra.

<sup>11</sup> E yi katama waxatine nun taxamasenne kolon feen na Yesu a Nii Sariɲanxin yi naxanye makenenma e xa, a to yi e yi, a yi Alaa Muxu Sugandixina toron nun a binye famatona fe fala benun a waxatin xa a li.

<sup>12</sup> Ala a makenen nen nabine xa, a e mi yi walima e yete xa koni e tan, e to yi feene falama e naxanye fe mexi na muxune ra naxanye Yesu a fe Xibaru Fajin nali e ma Nii Sariɲanxin barakani naxan kelixi ariyanna yi. Hali malekane fan kunfahi na feen fefefese feni.

### *En lu Alaa Nii Sarijanxini*

13 Nanara, ε xaxinli tɔn wanla fe ra, ε yete suxu, ε yi ε yigi sa na hinanni ε naxan sɔtɔma Yesu Alaa Muxu Sugandixin mini lɔxɔni kɛnɛnni.

14 Ε lu alo Alaa dii xuruxine, ε nama tin luyε ε kunfa ɲaxine yi, ε yi naxanye yi nun ε to yi xaxilitareyani.

15 Koni Ala sarijanxi to ε xilixi, ε fan xa sarijan ε kewanle birin yi alo a tan.

16 Amasɔtɔ a seβexi, “Ε xa sarijan, amasɔtɔ n tan sarijan.\*”

17 Ε to ε Fafe Ala maxandima, naxan muxune birin kewanle makitima kii kedenni, ε lu alo xɔɲene dunuɲani ito yi waxatidi, ε gaxu Ala yeε ra.

18 Ε a kolon a ε mi xunbaxi ε fafane namun fe fuune ma se kala daxine xan na alo gbetina hanma xεmana,

19 koni ε xunbaxi Alaa Muxu Sugandixin wuli fisamantenna nan xɔn, naxan baxi saraxan na alo yeεε diina, fe mi naxan na.

20 Ala bata yi na sugandi benun dunuɲa xa da, a yi a ramini kɛnɛnni ε tan ma fe ra waxati dɔnxeni itoe yi.

21 Ε denkeleyaxi Ala ma a tan nan baraka yi, Ala naxan a rakelixi sayani, a binyen fi na ma, alogo ε denkeleyaan nun yigin xa lu Ala yi.

22 Bayo ε bata ε yete niin nasarijan ɲɔndi suxun xɔn ma, ε yi xanuntenya kɛnden sɔtɔ ε ngaxakedenne xa, nayi, ε bode xanu ε senβen birin na sarijanni.

23 Amasɔtɔ ε bata xεte, ε mɔn yi bari a nɛnɛn na, naxan mi fata adamadiin na naxan faxama, koni fata Alaa falan na naxan niima, a luma habadan.

24 Bayo a seβexi Kitabuni, a naxa,

“Adamadiine birin luxi nɛn

alo seXena,

e binyen birin yi lu

alo se fugena.

SeXene xarama nɛn,

e fugene yi yolon.

25 Koni Marigina falan luma nɛn habadan.”†

Na falan findixi Yesu a fe Xibaru Fajin nan na naxan nalixi ε ma.

## 2

### *Yama sarijanxina*

1 Na ma, ε ba fe ɲaxin sifan birin ma e nun yanfantenyaan nun nafiɲiyaan nun milɛn nun fala ɲaxin birin.

2 Niin balo kɛnden xɔnla xa ε suxu alo xijε xɔnla dii futen suxuma kii naxan yi, alogo ε fan xa sabati ε kisi feni a xɔn,

3 ε to bata a mato, ε yi a kolon a Marigin fan.\*

4 Ε maso a ra, naxan findixi siimaya gɛmɛn na, adamadiine e mexi naxan na, koni Ala naxan sugandixi, a mɔn yi a xunna keli.

5 Ε tan fan bata findi Alaa banxin ti seene ra alo gɛmɛ niiramane, ε yi findi saraxarali yama sarijanxin na, ε yi siimaya saraxane ba Ala tinxi naxanye ra fata a Muxu Sugandixin Yesu ra.

6 Amasɔtɔ Kitabuni ito nan falaxi, a naxa,

“N bata gɛmɛna nde dɔxɔ Siyon taani

alo banxin tongon gɛmɛ fajɲi yeβaxina.

Naxan na denkeleya a ma,

yagin mi na kanna liye.”†

\* 1:16: Saraxaraline 19.2 † 1:25: Esayi 40.6-8 \* 2:3: Yaburin 34.9 † 2:6: Esayi 28.16

<sup>7</sup> Gεmεni ito xunna kenla ε tan dεnkεleya muxune nan xa, koni Kitabun yireni ito nan lanxi dεnkεleyatarene tan ma, a naxa,

“Banxi tiine e mε gεmεn naxan na,  
na bata findi banxi gεmε fisamantenna ra.”

<sup>8</sup> A mɔn sebexi Kitabun kui, a naxa,  
“Yamana e sanna radinma gεmεn naxan na,  
a findi e rabira gεmεn na.”<sup>‡</sup>

E e dinma a ra nen amasɔtɔ e mi tinxi falan suxe, anu na nan yi ragidixi e ma.

<sup>9</sup> Koni ε tan bata findi yama sugandixin na. Mangane nun saraxaraline nan ε tan na, siya sarɔnɔnɔxina, Ala gbeen yamaan naxan na, alogo ε xa a wali fajni gbeene fe rali, a tan naxan ε xilixi, a yi ε ba dimini, siga a kabanako kεnenyani.

<sup>10</sup> A foloni, Alaa yama mi yi ε ra nun koni iki, ε bata findi a yamaan na. E tan naxan mi yi Alaa kininkininna sɔtɔxi, koni iki, ε bata a kininkininna sɔtɔ.

### *Dεnkεleya muxune xa xuru*

<sup>11</sup> Nba, ngaxakedenne, ε tan naxanye luxi alo xɔɔɔene nun sigatine dunuɔa yi, n na ε mafanma, ε yetε suxu fati benden kunfa feene ma naxanye ε niin yεngεma.

<sup>12</sup> E kεwanle xa fanɔe ayi nen dεnkεleyatarene ye, alogo, e na ε mafala fe ɔaxi rabaan na, e xa ε kεwali fajine to, e yi Ala binya a fa lɔxɔni.

<sup>13</sup> E xuru adamadiyaan mangayane birin bun Marigina fe ra, a na findi manga gbeen na

<sup>14</sup> hanma yamana kanne, a naxanye rasigaxi wali kobine sarandeni fe ɔaxi rabane ra, e yi fe fajni rabane tantun e wali fajine ra.

<sup>15</sup> Amasɔtɔ Ala sagoon na a ra, a ε fe fajni rabaan xa xaxilitarene radundun e xaxilitareyani.

<sup>16</sup> E findi muxu xɔɔɔyaxine ra, koni ε nama ε xɔɔɔyaan findi fe ɔaxin luxun seen na, ε findi Alaa konyi fajine ra.

<sup>17</sup> E muxun birin binya, ε yi ε dεnkεleya muxun bonne xanu, ε yi gaxu Ala yeε ra, ε yamana kanna binya.

### *Yesu a tɔɔne misaala*

<sup>18</sup> Walikεne, ε xuru ε kuntigine ma, ε yi kuntigi ɔaxine binya feen birin yi alo a fajine nun a diɔaxine.

<sup>19</sup> Amasɔtɔ, na findixi fe fajin nan na, xa muxun limaniya ɔaxankatan bun ma Ala kolonna fe ra, a a li na ɔaxankatan mi lanxi a kεwanle ma.

<sup>20</sup> Koni na findε binyen na ε xa di, xa ε ɔaxankata ε kala tixine fe ra, ε yi limaniya? Anu, xa ε tɔɔ ε kεwali fajine fe ra, ε yi limaniya, fe fajin nan na ra Ala yeε ra yi.

<sup>21</sup> Ala ε xilixi na nan ma, bayo Alaa Muxu Sugandixin yeεen tɔɔ nen ε xa, a yi misaala lu ε yii alogo ε xa bira a fɔxɔ ra.

<sup>22</sup> Kitabun naxa, “A mi yulubi yo liga, a mi yanfa fala yo ti.”<sup>§</sup>

<sup>23</sup> E a konbi waxatin naxan yi, a tan mi konbi ti. A tɔɔ waxatin naxan yi, a mi xajne e ma koni a a yeε lu kitisa tinxinxina Ala nan yii.

<sup>24</sup> Yesu yeεen bata en yulubine goronna tongo a fati bendeni, a to gbangban wudin ma, alogo en xa lu alo faxa muxune yulubine mabinni, en yi lu en nii ra tinxinni. E kendεyaan sɔtɔxi a maxɔlɔne nan xɔn.

<sup>25</sup> E yi luxi nen alo yeXeen naxanye lɔxi ayi, koni iki e mɔn bata xete xuruse rabaan fema naxan e niin kantanma.

### 3

#### *Naxanle nun e xemene fe*

<sup>1</sup> E tan naxanle, e xuru e xemene ma, alogo xa e tan ndee mi laxi Alaa falan na, e xa findi denkeleya muxune ra, fata e naxanle sigati kiin na, hali ba falan na,

<sup>2</sup> e na fa e sigati kiin nakɔɔsi waxatin naxan yi e sariɲanna nun binyen naxan yi.

<sup>3</sup> E marayabun nama fata e maxidi kii yo ra, alo e yi e xunna denbe, hanma e yi xemaan so hanma e yi dugi de xɔdeXene so,

<sup>4</sup> koni e bɔɲe yi feen xa fanɲe ayi naxan luxunxi, a mi forima, a xa findi nii limaniyaxin nun nii sabarixin nan na, Ala naxan yatema han!

<sup>5</sup> Na nan yi findixi a fɔlɔn naxalan sariɲanxine rayabu seen na, naxanye yi e yigi saxi Ala yi. E yi xuruxi e xemene ma

<sup>6</sup> alo Iburahimaa naxanla Saran yi xuruxi a ma kii naxan yi, a yi a xilima nen, a naxa, “N kanna.” Na dii temene nan e ra, xa e fe fajin liga, e mi gaxun sese ye e ra.

<sup>7</sup> E fan xemene na kii nin, e a liga xaxinla ra e nun e naxanla nema e dunɲa yi gidin ligama e bode xɔn ma, e yi e binya e fati benden senben to mi e gbeen lixi, bayo e nun ne birin nii rakisin hinanna sɔtɔma e keen na nen. Na ma, sese mi e Ala maxandini kale.

#### *Tɔɔn tinxinni*

<sup>8</sup> Nba, e birin xa lu xaxili kedenni, e kininkinin, e yi e bode xanu ngaxake-denyani, e fan e bode ra, e yete magodo.

<sup>9</sup> E nama fe naxin nɔxɔ fe naxin na, e yi konbin nɔxɔ konbin na, koni e xa duban ti, amasɔɔ Ala e xilixi na nan ma alogo e xa barakan sɔtɔ e keen na.

<sup>10</sup> Bayo Kitabun naxa,

“Siimayaan nafan naxan ma,  
naxan waxi siimaya fajin xɔn,  
na kanna xa a lenna suxu fala naxine ma,  
a deen suxu wulen ma.

<sup>11</sup> A yi a xun xanbi so fe naxini,  
a fe fajin liga.

A bɔɲe xunbenla fen,  
a bira a fɔxɔ ra.

<sup>12</sup> Marigin yeen tinxin muxune ra,  
a tuli matixi e maxandi xuiin na.

Koni Marigin xun xanbi soxi fe naxi rabane yi.”\*

<sup>13</sup> Xa fe fajin kunfana e yi, nde nɔe fe naxin lige e ra?

<sup>14</sup> Koni hali e tɔɔ e wali fajine fe ra, sewan nan na ra e xa. E gaxu naxan ye e ra, e nama gaxu na ye e ra, e nama kuisan.

<sup>15</sup> Koni e Alaa Muxu Sugandixin binya e Marigin na e bɔɲeni. E lu yitɔnxi e xun mafala feen na lan e yigin ma, e na e maxɔdin waxatin naxan yi.

<sup>16</sup> Koni e a liga limaniyaan nun binyeni. E bɔɲen xa sariɲan waxatin birin alogo e nema wali fajine kema Alaa Muxu Sugandixina fe ra, muxun naxanye e mafalama, ne xa yagi e falane ra.

\* 3:12: Yaburin 34.13-17

<sup>17</sup> Amasotō xa Ala sagoon na a ra, a fisa muxun yi tōrō fe fajin nabadeni benun a xa tōrō a jaxin nabadeni.

<sup>18</sup> Bayo Alaa Muxu Sugandixin faxa nen en yulubine fe ra sanja ma keden han habadan, a tan tinxin muxuna tinxintarene xa, alogo a xa fa ε ra Ala ma. A faxa nen fati bendeni, koni Alaa Nii Sarijanxin yi a niin naxete a yi.

<sup>19</sup> Na Nii Sarijanxin xon, a yi siga kawandi badeni niin kasorasane xa,

<sup>20</sup> naxanye bata yi murute Ala ma a foloni, Ala yi Nuhan legedenma a dijani, a yi kunkin nafalama waxatin naxan yi. Muxu dando nan tun kisi igen ma na kui, muxu solomasexe gbansan.

<sup>21</sup> Na igen findixi marafuun misaala nan na igeni ε tubi xinla ma naxan ε fan nakisima iki. A mi findixi fati benden xosine ba seen xan na, koni de xui tongona Ala xa xaxili sarijanxini. Na marafuun nan ε rakisima iki Yesu, Alaa Muxu Sugandixin nakenla xon sayani,

<sup>22</sup> naxan sigaxi ariyanna yi, a dōxō Ala yiifanna ma malekane nun nōyane nun senbe kanne birin xun na.

## 4

### *Dunuja yi gidi nenena fe*

<sup>1</sup> Nanara, Alaa Muxu Sugandixin to tōrōxi a fati bendeni, ε fan xa ε yiton na xaxili kedenni, amasotō naxan bata tōrō fati bendeni, na nun yulubin bata fata.

<sup>2</sup> Na kannu mi fa a siimayaan ligama adamadiine kunfa feene xon fō Ala sagona.

<sup>3</sup> Amasotō ε bata yi bu denkeleyatarene rafan feene ligε waxati danguxini, ε yi ε sōbe so haramu feene nun kunfa jaxine nun dōlō minna nun haramu sumunne nun dōlō min sumunne nun suxure batu xōsixin ma.

<sup>4</sup> Na ma, a bata findi e ratereña feen na ε to mi fa ε gima e fōxō ra xaxilitare fe tilinxi wuyaxini itoe yi, e yi ε rayelefu.

<sup>5</sup> Koni e e dentegema nen Ala xa na feen ma, naxan yitōnxi faxa muxune nun niiramane makiti feen na.

<sup>6</sup> Nanara, Alaa falan Xibaru Fajin nali nen hali faxa muxune ma, alogo hali e fati bendena feene to bata yelin makite alo adamadiine birin, e xa lu nii rakisini Ala xon ma a Nii Sarijanxin barakani.

### *En xa Ala kiseene rawali ki fani*

<sup>7</sup> Feene birin naranna bata maso. Nayi, ε a liga xaxinla ra, ε yi ε yete suxu alogo ε xa nō Ala maxande.

<sup>8</sup> Na birin yi, ε sōbe so xanuntenyaan ma ε bode xa, amasotō xanuntenyaan nan yulubi wuyaxi janma.\*

<sup>9</sup> ε bode yigiya hali ε mi ε mawuga.

<sup>10</sup> Ala kiseen naxan fixi ε keden kedenna birin ma, ε bode mali na ra. Nayi, ε findima nen Alaa walike fajine ra naxanye a hinanna sifane birin nawalima.

<sup>11</sup> Xa naxan falan tongo, na xa falan ti alo a Alaa falane nan yete tima. Xa muxuna nde walima bonne xa, a xa wali alo Ala a kixi senbeni kii naxan yi, alogo binyen xa fi Ala ma feen birin yi a Muxu Sugandixin Yesu barakani. Binyen nun senben xa fi a tan nan ma habadan han habadan. Amina.

### *Tōrōna Yesu xon*

\* 4:8: A mato Sandane 10.12 nun Yaki 5.20 kui.

<sup>12</sup> Ngaxakedenne, ε τῶρῶ χῶδεχεν nama ε raterena naxan ε lima ε mato feen na, alo fe daxatarena nde na ε li.

<sup>13</sup> Koni xa ε nun Alaa Muxu Sugandixin τῶρῶ ε bode xῶn, ε xa σεwa na ra han, alogo a binyen na mini kenenni ε σεwan xa gbo ayi.

<sup>14</sup> Xa ε ε konbi Alaa Muxu Sugandixin xinla fe ra, σεwana ε xa nayi, amasῶτῶ Alaa Nii Sariḡanxi binyaxina ε yi.

<sup>15</sup> Anu, ε tan nde yo nama τῶρῶ bayo ε bata findi muxu faxan na hanma muḡadena, hanma fe ḡaxi rabana, hanma nafgina.

<sup>16</sup> Koni xa ε τῶρῶ bayo Yesu mantonne nan ε ra, yagi mi na ra, fῶ ε Ala binya, bayo a xinla bata lu ε xun ma.

<sup>17</sup> Amasῶτῶ kiti sa waxatin bata a li, a fῶlma Alaa yamaan nan ma. Anu, xa a fῶlma en tan nan ma, naxanye tondima Alaa falan Xibaru Fajin suxe ne tan naḡanna di?

<sup>18</sup> “Xa tinxin muxun kisi raxῶlῶ, Ala kolontarene nun yulubi kanne tan luma di?”†

<sup>19</sup> Nayi, naxanye τῶρῶma Ala sagoni, ne xa e yete lu e Dali Marigin yii naxan tinxin, e yi lu fe fajin lige.

## 5

### *Fonne wanla yamani*

<sup>1</sup> N xa denkeleya yamaan fonne fan nalimaniya ε ye amasῶτῶ n fan findixi yamaan fonna nde nan na alo e tan, e nun Alaa Muxu Sugandixina τῶρῶn serena nde. Binyen naxan fama minideni kenenni, n fan na nde sῶtma nen.

<sup>2</sup> E yengi dῶxῶ Alaa xuruse kurun xῶn, a naxan taxuxi ε ra. E karahanxin nama e xun mato a ra de, koni ḡenige fajini Ala sagoni. E nama a liga yagitareya feene τῶρῶ sῶtῶn ma koni fῶ ε sῶbeni.

<sup>3</sup> Naxanye taxuxi ε ra, ε nama nῶyaan liga ne xunna alo kuntigine, koni ε findi misaala ra kurun xa.

<sup>4</sup> Xuruse Raba Kuntigin na mini kenenni waxatin naxan yi, ε mangayaan taxamasenna kῶmῶtin sῶtῶma nen binyeni naxan mi kale mumε!

<sup>5</sup> Banxulanne, ε fan xa xuru fonne ma. E birin xa yete magodon lu ε ma alo dugina ε nema ε bode xῶn ma. Amasῶτῶ Kitabun naxa, “Ala wasodene yikalama e feene yi, koni a hinanma nen yete magodone ra.”\*

<sup>6</sup> E ε magodo Ala senben bun, alogo a xa ε yite a waxῶn waxatini.

<sup>7</sup> E ε xaminna feene birin lu a ma, amasῶτῶ a yengi ε xῶn.

<sup>8</sup> E yete suxu, ε lu e yete ra yi, amasῶτῶ e yaxun Yinna Manga Setana sigan tima alo yatan naxan wurundunma. A muxune fenma a naxanye donma.

<sup>9</sup> E kankan a yete ra denkeleyani ken! E xa a kolon a na τῶρῶ sifane ε ngaxakedenne fan fari dunuḡa yiren birin yi.

<sup>10</sup> E na τῶρῶ waxatina nde yi, Ala hinanna birin kannna naxan ε xilixi a habadan binyeni a Muxu Sugandixini, na yetena ε rakelima nen, a yi ε senbe so, a ε maxῶdῶxῶ, ε mi mamaxe.

<sup>11</sup> Senben xa lu a tan nan xa habadan! Amina.

### *Fala rajanna nun dubana*

<sup>12</sup> Silasi, n naxan yate ngaxakeden tῶgῶndiyaxin na, na nan n malixi n keddi dungini ito sebe ε ma, alogo n xa ε ralimaniya, n yi sereyaan ba ε xa, a Alaa hinanna ḡῶndin nan ito ra, ε naxan yi ken!

<sup>13</sup> Denkeleya yamaan naxan Babilon taani,<sup>†</sup> Ala naxanye sugandixi alo ε tan, ne ε xontonma. N ma dii xemen Maraka fan ε xontonma.

<sup>14</sup> E bode xonton ngaxakedenya sunbuni.

Ala xa bɔɲε xunbenla fi ε birin ma ε tan naxanye a Muxu Sugandixini.

---

<sup>†</sup> **5:13: Babilon taan** findixi wundo falan nan na naxan bunna neen "Romi Taana." **Nma dii xemen Maraka:** na bunna neen Piyeri Maraka xanuxi alo a diina. Yanyina nde Piyeri nan Maraka xaranxi denkeleyaan ma.



## **Piyeri a Kedi Firindena** **Piyeri Alaa Falan Kedi Firindena**

Kitabun yireni ito sebexi denkeleya muxune nan ma. A sebe xunna findixi muxune nan yenge fe ra naxanye dina fe xaranna tima naxan mi findixi Yesu a fe Xibaru Fajin kedenna ra. Na wule karamoxone bata yi basan denkeleya muxune ra Piyeri a waxatini.

Wule dinane rali muxune mi nanje dunuja yi mumε. Nayi, kawandin naxan sebexi Piyeri a Kitabun firinden kui, na feene mon ligama to. A denkeleya muxune kawandima a e xa senbe so Marigina fe kolonni, alogo e nama e yete mayenden wule karamoxone tantan fala fuune xon.

<sup>1</sup> N tan Simon Piyeri Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikεen nun a xerana, n tan nan ito sebexi, siga ε ma, ε tan naxanye fan bata denkeleyaan soto naxan nun nxu gbee binyen lan ε naxan soto nxo Ala nun nxu rakisimana tinxinyaan xon ma, Yesu Alaa Muxu Sugandixina.

<sup>2</sup> Ala xa hinanna nun boje xunbenla fi ε ma, a gbo ayi Ala kolonna nun en Marigi Yesu kolonna xon ma.

### *Denkeleya muxune yugona*

<sup>3</sup> Ala senben naxan Yesu yi, na bata ferεn birin fi en ma alogo en xa en ma dunuja yi gidin naba Ala kolonni naxan en xilixi a binyen nun a fanni.

<sup>4</sup> Na ma, a bata en tuli sa feene ra, naxanye xunnayerenna nun e gboyaan dangu a birin na, alogo ε xa ε yete soto xosi feene ra kunfan naxanye tima muxune ma dunujani ito yi, ε fan yi Ala kejaan soto.

<sup>5</sup> Na ma, ε kata ε senben birin na, ε son fajin sa ε denkeleyaan fari, ε kolonna sa son fajin fari.

<sup>6</sup> E yete suxun sa ε kolonna fari. E tunnafanna sa yete suxun fari. E Ala kolonna sa tunnafanna fari.

<sup>7</sup> E ngaxakedenyaan marafanna sa Ala kolonna fari. E xanuntenyaan sa ngaxakedenyaan marafanna fari.

<sup>8</sup> Xa kepani itoe lu ε yi, e yi sabati, e mi ε luyε tunnaxolen nun walitareyani en Marigi Yesu kolonni mumε, Alaa Muxu Sugandixina.

<sup>9</sup> Koni xa ne mi muxun naxan yi, na kanna yeεn mi feni gbema, a luma nen alo danxutona, a jinan fa fala a Ala bata a yulubi fonne xafari.

<sup>10</sup> Nanara, ngaxakedenne, ε mon xa ε yixodxo dangu iki ra Alaa xinla ratindeni e nun a ε sugandi naxan tixi, amasoto xa ε na liga, ε mi bire mumε!

<sup>11</sup> Nayi, Yesu Alaa Muxu Sugandixin habadan mangayani so ferε gbeen fima ε ma nen en Marigin nun en nakisimana.

<sup>12</sup> Na nan a ligaxi, n feni itoe rabirama ε ma waxatin birin, hali ε to e kolon, ε mon yi na jondi feen suxu ken ε naxan sotoxi.

<sup>13</sup> N ma miriyani, fanni n na n niini fati bendeni, n lan n na feene rabira ε ma alogo ε xa lu e yeε ra yi.

<sup>14</sup> Amasoto n na a kolon, n niin bamatxon ni i ra fati bendeni, alo en Marigina Alaa Muxu Sugandixin Yesu yetena n nakolon kii naxan yi.

<sup>15</sup> Nayi, n katama nen ferεn birin na, alogo n na faxa, feni itoe xa no rabire ε ma waxatin birin.

*Piyeri bata yi Yesu a binyen to*

16 Nba, Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixin fa feen senbeni, nxu mi muxune tali yitoxine xan falaxi ε xa lan na feene ma, bayo nxu tan yeteen nan a binyen toxi nxu yeene ra.

17 Amasoto a xunnayerenna nun binyen sotoxi nen Fafe Ala yii, a to na xuiin me fata binye gbee yiren na, a naxa, "N nafan Dii Xemeni ito ra, a bata n kenen ki faji!"\*

18 Nxu yeteen yi na fala xuiin me, sa keli kore, nxu yi a fema geya sarijanxin fari waxatin naxan yi.

19 Nxu laxi nabine fala tixine ra iki dangu waxati danguxine ra. E lan ε xa ε xaxili ti ne ra alo lenpun naxan degema dimini han kuye yi yiba, tagalan saren fan yi degε folo ε bojeni.

20 Naxan dangu a birin na, ε na kolon, a Kitabun nabiya fala yo mi fataxi nabina fe yeba kiin na.

21 Amasoto nabiya fala yo mi yi kelima adamadiine sagoon ma, koni Alaa Nii Sarijanxin nan yi adamadiine malima, e yi falan ti fata Ala ra.

## 2

### *Wule karamoxone fe*

1 Koni wule nabine yi yamaan ye a foloni. A mon na kii nin to, wule karamoxone fan ε ye iki. E wule xaranne rasoma ε tagi naxanye muxune halagima han e yi e me e kanna ra naxan e xunbaxi. Ne halagin nan xilima e yete ma xulen!

2 Muxu wuyaxi birama nen e haramu feene foxo ra, na muxune yi a liga jondi dinan kiraan yi rayelefu.

3 Karamoxoni itoe ε rawalima nen mayendenni e fala yitoxine xon e milani. Koni e makiti feen bata folo to mi na ra, e halagi feen mi fa buma.

4 Malekan naxanye yulubin liga a foloni, Ala mi ne ratanga, koni a e rawoli ayi nen yahannama yi. E maraxi yoloxonna ra dimini e kiti sa loxon yeε ra.

5 Muxu singene dunuja yi, a mi ne fan natanga, a yi fufa gbeen nafa Ala kolontarene ma, koni a muxu solofere nan tun nakisi e nun Nuhan naxan yi tinxinyana fe kawandin bama.\*

6 Ala mon Sodoma nun Gomora taane fan halagi nen teen na, e findi xuben na. A yi e findi misaala ra Ala kolontarene xa, feen naxan fama ligadeni e ra.†

7 Ala mon Loti tinxin muxun xunba nen, naxan boje toro na sariyatare kanne haramu feene fe ra.

8 Bayo na tinxin muxun to yi doxi e tagi, a niin yi lu tere loxo yo loxo e fe jaxine fe ra, a yi naxanye toma, a e me.

9 Na feene birin na a yitama fa fala Marigin noε dina muxune xunbe nen maratantan feene yi, a yi tinxintarene mara jaxankatan yeε ra kiti sa loxoni,

10 katarabi na muxune ma, naxanye biraxi fe xosixine foxo ra, e fati benden nafan feene, e yi murute Marigina noon bun.

Wule karamoxoni itoe wekilaxi, e wasoxi. E mi gaxuma binye kanne rayelefue.

11 Hali malekan naxanye senben nun fangan gbo wule karamoxoni itoe xa, ne mi na sifane rayelefuma kitini Marigin yetagi.

\* 1:17: A mato Matiyu 17.1-5 nun Maraka 9.2-7 nun Luka 9.28-35 kui. † 2:6: A mato Dunuja Folon 6.1 han 7.24 kui.

\* 2:5: A mato Dunuja

<sup>12</sup> Koni muxuni itoe feene rayelefuma e mi naxanye kolon, e lu alo sube xaxilitare suxu daxin naxanye halagima. Na muxune halagima nen alo subene,

<sup>13</sup> e tinxintareyaan birin yi saran e ra. A rafan e ma, e yi wasa e waxon fe kobine birin na yanyin na. E nema e dege e fema, yagin nun xunnagodon nan a ra, e sewa e to e yanfama.

<sup>14</sup> E yalunyaan fenma e yeen na. E mi wasan yulubin na mumε! E fangatarene mabandunma. E darixi mile feene nan na. Dangatone nan e ra.

<sup>15</sup> E bata kira tinxinxin yiba, e yi bira Beyori a dii xεmε Balami a kiraan foxo ra tantanni naxan ma tinxintareyaan saranna yi rafan a ma.

<sup>16</sup> Koni a sofanla naxan mi noε falan tiye, na a muxu xuiin namini nen, a yi nabiin danna sa a xaxilitareya wanli.‡

<sup>17</sup> Wule karamoxoni itoe luxi nen alo tigi yili raxarena, alo foyen kundaan naxan tuntunma kore, dimi tilinxi gbeen nan namaraxi e yee ra.

<sup>18</sup> E waso fala fuune tima, e yi muxune rakunfa fati benden nafan haramu feene xon, naxanye baxi e sotodeni muxu tantanxine ra.

<sup>19</sup> E muxune tuli sama xoxo yaan na, anu, e tan yeteen xosi feene konyiyani. Amasoto sese muxun no, a bata findi na konyin na.

<sup>20</sup> Xa e bata futuxulu dunuja xosi feene ma en Marigin nun en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixin kolon feen xon, e mon yi tin na feene yi e no, e rajanna jaxuma ayi nen dangu e folon na.

<sup>21</sup> Bayo a yi fisa nun na kanne nama tinxinyaan kiraan kolon, benun e xa a kolon e mon yi e xun xanbi so yamari sarijanxini e naxan sotaxi.

<sup>22</sup> Naxan ligaxi e ra, na bata sandani itoe jondin yita fa fala, “Baren xetema a baxunna ma.”§ E nun “I neen fa xosen maxa tun, a mon bata sa a makutukutu boroni.”

### 3

#### *Marigin fa laxona fe*

<sup>1</sup> Ngaxakedenne, n ma keddin firinden ni ito ra, n bata naxan sebe e ma. N na e firinna sebexi e ma nen alogo n xa feene rabira e ma, e yi xaxili sarijanxin soto,

<sup>2</sup> alogo, nabi sarijanxine bata yi falan naxanye ti, ne xa rabira e ma e nun en Marigin nun en nakisimana yamarine, xerane naxanye rali e ma.

<sup>3</sup> E xa a kolon singen fa fala waxati rajanne yi, magele tiine fama nen e mageledeni naxanye birama e kunfa fe jaxine foxo ra.

<sup>4</sup> E a falama nen, e naxa, “Yesu e tuli sa a fa feen naxan na, na minen? Xabu en benbane faxa waxatin naxan yi feene birin mon kii kedenni keli dunuja da waxatin ma han to.”

<sup>5</sup> Amasoto, e a rakelima a ma nen e jinan ito ra fa fala, to mi na ra Ala yi kore xonna da a fala xuiin na, a boxon ba igen na a lu igen tagi.

<sup>6</sup> Na igen nan na waxatin dunuja birin halagi fufaan na.\*

<sup>7</sup> Koni to kore xonna nun boxo xonna ramaraxi teen nan xili yi na fala kedenna xon, kiti sa laxon nun Ala kolontarene halagin yee ra.

<sup>8</sup> Koni, ngaxakedenne, e nama jinan fe kedenni ito xon ma, soqe kedenna luxi nen Marigin yee ra yi alo jee wuli kedenna, jee wuli kedenna fan alo soqe kedenna.

‡ 2:16: A mato Yatene 31.16 kui. § 2:22: Sandane 26.11 \* 3:6: A mato Dunuja Folon 1.6-9 nun 7.11 kui.

<sup>9</sup> Marigin mi buma a tuli saan nakamalideni, alo muxuna ndee a mirima kii naxan yi. Koni a diɲaxi ε xa nɛn amasɔtɔ a mi waxi muxe xa halagi, koni fɔ muxune birin xa e xun xanbi so nɛn e hakene yi.

<sup>10</sup> Anu, Marigin fa lɔxɔna a lima nɛn, a muxune ratereɛna alo muɲadena. Na lɔxɔni, kore xɔnna danguma nɛn halagi xui gbeeni, a yi seene fan yi gan. Bɔxɔn nun a feene birin yi makeɛnɛn kitin xili yi.

<sup>11</sup> Ne birin to halagima na kii nin, ε lan ε xa findi muxun sifan mundunye ra? E dunuɲa yi gidin xa sariɲan Ala kolonni,

<sup>12</sup> ε yi gbetɛn Ala fa lɔxɔn na, ε kewanle yi a faani fura, dunuɲa nun a yi seene halagima tɛɛn na lɔxɔn naxan yi.

<sup>13</sup> Anu, Ala bata en tuli sa kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛn na, tinxinyaan luma deɲaxan yi. En na nan mamema.†

<sup>14</sup> Nanara, ngaxakedenne, ε to na feen mamema, ε feɛn birin naba alogo a xa ε li fetareyaan nun sɔntareyani, bɔɲɛ xunbenla yi lu ε nun Ala tagi.

<sup>15</sup> E xa a kolon a en Marigina diɲan nan muxune rakisima alo en nafan ngaxakedenna Pɔli a seɓɛxi ε ma kii naxan yi fe kolonna xɔn Ala naxan fixi a ma.

<sup>16</sup> A na nan seɓɛxi a keɲine birin kui lan feni itoe ma. A keɲine yirena ndee famu raxɔlɔ, xaxilitarene nun xarantarene yi ne bunne yifu, alo e Kitabun yire gbetɛne fan ligama kii naxan yi, e yi e yetɛ rahalagi.

<sup>17</sup> Nanara, ngaxakedenne, ε tan to rakolonxi, ε a liga ε yeren ma, alogo sariyatare kanne tantanna nama ε li, ε yi bɔnɔ ε tide barakaxini.

<sup>18</sup> Koni ε lu sigɛ yeɛn na en Marigin nun en nakisimaan Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna nun a kolonni. Binyen xa fi a tan nan ma iki han habadan. Amina.

† **3:13:** A mato Esayi 65.17 nun 66.22 kui.

## **Yoni a Kedi Singena**

### **Yoni Alaa Falan Kedi Singen Naxan Sebε**

Kedi saxan nan xili saxi Yoni xun ma hali a xinla to mi sebexi e kui. Denkeleya yamaan singe ra muxune nan a falaxi na kiini, a yi findi namunna ra. A singen mi xibaru yo fixi en ma lan a sebε muxun ma, a mɔn mi a falaxi a sebexi naxanye ma. Kedini ito sebexi nen alogo a xaran muxune xa e senbe so, e xa lu Alaa yamani, nanara e lu xanuntenya kendeni. A mɔn sebexi alogo e xa e makuya wule dinane ra naxanye yi Yesu a fe Xibaru Fajini fuma.

Kitabun yireni ito fɔlɔni a sebε xunna nan yebama (1.1-4). A yi yamaan senbe so naxanye lan e lu Ala nun a Muxu Sugandixin Yesu xɔn, e nun lanna xa lu e tagi. Nayi, e lan nen e yi muxune sereyaan suxu naxanye Yesu to. Kitabun yireni ito sebε muxuna a xaran muxune senbe soma a e xa lu kenenni, bayo kenenna nan Ala ra. Na feen ma, e lan nen e xanuntenyaan yamarin suxu (1.5-2.17). Na xanbi ra, Kitabun sebε muxuna Yesu a dinan matandi muxune nan ma fe falama en xa, wule falan naxanye a falama a Marigin mi Yesu ra (2.18-29). Na xanbi ra, a mɔn yi Alaa diine kii kenden yita en na: E tinxinna, e mɔn e bode xanuxi kii naxan yi (3.1-24). A yelin xanbini tantanna nun nɔndin tagi rase (4.1-6), Kitabun yireni ito sebε muxun mɔn yi xεte xanuntenyana fe ma: Findi fena Ala gbeen na, i xanuntenyaan liga, bayo Ala nan xanuntenyaan na (4.7-21). A a falan napanma denkeleyaan senben nan ma, a mɔn yi a Kitabun fala xɔnne makenen (5.1-21).

Kitabun yireni ito denkeleyaan kii yeteen nan yitama. A denkeleya muxune xaxinla nan yigboma, a yi e mali e xεte fe naxin fɔxɔ ra, a yi e senbe so Yesu yi, e nun a xanuntenyana lan bonne ma.

#### *Habadan nii rakisin falana fe*

<sup>1</sup> Siimaya falan naxan yi na nun xabu dunuɔa fɔlɔni, nxu bata na mε, nxu yi a to, nxu yi a yigbe, nxu bata nxu yiin din a ra, nxu na nan ma fe ralima ε ma.

<sup>2</sup> Na siimayaan bata mini kenenni, nxu yi a to. Nxu na nan ma fe sere bama. Nxu yi habadan nii rakisina fe rali ε ma naxan yi Fafe Ala fema, naxan minixi kenenni nxu xa.

<sup>3</sup> Nxu naxan mexi, nxu yi a to, nxu na nan ma fe falama ε fan xa, alogo ε xa sa nxu fari ngaxakedenyani, naxan Fafe Ala nun a Dii Xεmena Yesu Alaa Muxu Sugandixini.

<sup>4</sup> Nxu ito sebexi ε ma nen alogo en ma sεwan xa dεfe.

#### *Ala nan kenenna ra*

<sup>5</sup> Nxu falan naxan mexi Yesu ra, nxu na nan nalima ε ma fa fala kenenna nan Ala ra, dimi yo mi a yi!

<sup>6</sup> Xa en na a fala a en ngaxakedenyaan ligama a tan xɔn ma, koni en sigan tima dimini, en bata wulen fala na yi. Nɔndin mi en kewanle yi.

<sup>7</sup> Xa en sigan ti kenenni alo a tan yeteen kenenni kii naxan yi, en bata lu en bode xɔn ngaxakedenyani nayi, Alaa diin Yesu wunla yi en sarijan en yulubine birin ma.

<sup>8</sup> Xa en na a fala fa fala yulubi mi en ma, en bata en yetε mayenden nayi, nɔndi mi en xa nayi!

<sup>9</sup> Koni xa en na en ti en yulubin na, a tan lannayaan nabama nɛn, a tinxin, a en mafeluma nɛn en yulubine birin na, a yi en sarijan tinxintareyaan birin ma.

<sup>10</sup> Xa en na a fala fa fala en mi yulubi ligaxi, en bata Ala findi wule falan na nayi. Nayi, a falan mi en yi mume!

## 2

### *Ala solona muxun nan Yesu ra*

<sup>1</sup> N ma diine, n ni ito seβema ε ma nɛn alogo ε nama yulubin liga. Koni xa muxuna nde yulubin liga, Fafe Ala solona tiina en yii naxan findixi Alaa Muxu Sugandixin Yesu ra, Tinxindena.

<sup>2</sup> Amasɔtɔ Yesu bata findi en yulubine xafari saraxan na. En tan gbansanna mi a ra, koni en nun dunɔɔna muxune birin.

<sup>3</sup> En na a kolonma ito nan xɔn a en bata Ala kolon, xa en bata a yamarine suxu.

<sup>4</sup> Naxan na a fala, a naxa, “N bata Ala kolon” koni a mi a yamarine suxi, wule falan nan na kanna ra, ɲɔndi mi a tan yi.

<sup>5</sup> Koni naxan Alaa falan suxuma, Alaa xanuntenyaan kamalixi na kanni. En na a kolonma na kii nin fa fala en na Ala yi:

<sup>6</sup> Naxan na a fala a a tan Ala nin, fɔ na kanna xa sigan ti nɛn alo Yesu.

### *Yamari nɛnɛna fe*

<sup>7</sup> N xanuntenne, n mi yamari nɛnɛn xan seβema ε ma fɔ a fonna naxan yi ε yii xabu a fɔlɔni. Yamari fonni ito, falan na a ra, ε bata yi naxan mɛ.

<sup>8</sup> Anu, n yamari nɛnɛn seβema ε ma, naxan ɲɔndin makɛnɛnxi fata Yesu ra e nun ε tan.\* Amasɔtɔ dimin danguma. ɲɔndin kɛnɛnna nan bata dege fɔlɔ.

<sup>9</sup> Muxun naxan a falama a a tan kɛnɛnna nin, koni a a ngaxakedenna raɲaxuxi, na kanna mɔn dimini singen.

<sup>10</sup> Naxan a ngaxakedenna xanuma, na kanna kɛnɛnna nin. Muxu ratantan feɛ yo mi na kanni.

<sup>11</sup> Koni naxan a ngaxakedenna raɲaxuma, na kanna dimin nin, a sigan tima dimin nin. A mi a sigaden kolon amasɔtɔ dimin bata a yeɛn danxu.

<sup>12</sup> N ma diine,  
n na a seβema ε ma  
fa fala ε bata mafelu ε yulubine ra Yesu xinla fe ra.

<sup>13</sup> Fafane, n na a seβema ε ma  
fa fala naxan yi na xabu a fɔlɔni,  
ε bata na kolon.

Banxulanne, n na a seβema ε ma  
fa fala ε bata Fe ɲaxin Kanna nɔ.

<sup>14</sup> N ma diine, n na a seβema ε ma  
fa fala ε bata Fafe Ala kolon.

Fafane, n na a seβema ε ma  
fa fala naxan yi na nun  
xabu a fɔlɔni, ε na kolon.  
Banxulanne, n na a seβema ε ma  
fa fala, ε senben gbo.

Alaa falana ε yi,  
ε mɔn bata Fe ɲaxin Kanna nɔ.

\* 2:8: A mato Yoni 13.34 kui.

15 E nama dunuḡa nun a yi seene xanu. Naxan na dunuḡa xanu, Fafe Alaa xanuntenyaan mi na kanni.

16 Amasotɔ feen naxan birin dunuḡa yi, alo fati bendena kunfa ḡaxine e nun yeen kunfama seen naxanye xɔn e nun nafunla naxan muxun wasoma ayi, ne mi fataxi Ala xan na, fɔ dunuḡa.

17 Dunuḡa nun a kunfane birin danguma nen. Koni naxan Ala sagoon ligama, na kanna luma nen han habadan.

### *Yesu yaxune fe*

18 N ma diine, waxati raḡanna bata a li. E bata yi a me nun fa fala Alaa Muxu Sugandixin yaxun fama.† Nba, iki Alaa Muxu Sugandixin yaxu wuyaxi bata mini kenenni. Nanara, en na a kolonxi fa fala a waxati raḡanna bata a li.

19 Na muxune minixi en tan nan ye, koni en gbee mi yi e ra, bayo xa en gbeen nan yi e ra nun e yi luma nen en ye. Koni e bata keli en ye. Na nan a yitaxi fa fala en gbee mi yi ne sese ra nun.

20 Koni Sariḡantɔɔn bata a Niin nagodo e xun ma, e birin a fe kolon.

21 N mi ito seɓexi e ma nayi fa fala a e mi ḡɔndin kolon, koni bayo e a kolon, e nun wule yo mi kelixi ḡɔndini.

22 Wule falana nde ra? Naxan a falama, a naxa, Alaa Muxu Sugandixin mi Yesu ra. Alaa Muxu Sugandixin yaxun nan na ra. Na kanna bata a me Alaa Diin nun Fafe Ala ra sanḡa ma kedenni.

23 Bayo naxan yo na a me Alaa Diin na, Fafe Ala fan mi na kanni. Naxan na a ti Alaa Diina fe ra, Fafe Ala fan na kanni.

24 E a liga e yeren ma e falan naxan me a singeni, na xa lu e yi ken! Xa na liga, e fan luma nen Dii Xemen nun Fafe Ala yi.

25 Yesu yeteen bata en tuli sa naxan na, habadan nii rakisin nan na ra.

26 N feni itoe seɓexi e ma muxune nan ma fe ra naxanye kataxi e mayenden feen na.

27 E tan fan, e Nii Sariḡanxin naxan sɔtɔxi a ra, fanni na e yi e mako mi fa xaranna ma sɔnɔn. A Nii Sariḡanxina e xaranma nen feen birin ma. Na to findixi ḡɔndin nan na wule mi naxan yi, nayi e lu a tan nin alo a e xaranxi kii naxan yi.

28 N ma diine, iki, e xa lu a tan yi, alogo a na mini kenenni waxatin naxan yi, en yi lu xaxili ragidini, alogo en nama yagi a ye ra a fa lɔxɔni.

29 Xa e a kolon fa fala Yesu tinxin, e mɔn xa a kolon fa fala muxun naxan tinxinyaan ligama, na bata bari Ala yi.

## 3

### *Alaa Diine*

1 A mato Fafe Ala xanuntenya sifa gbeen naxan fixi en ma a yi a fala en ma a a diine. Na nan en na yati! Na nan a ligaxi dunuḡa mi en kolon amasotɔ e mi Ala kolon.

2 N xanuntenne, Alaa diine nan en na iki, koni en sa findima naxan na, na munma mini kenenni singen, koni en na a kolon fa fala a Yesu na mini kenenni waxatin naxan yi, en ligama nen alo a tan amasotɔ en na a toma nen alo a kii naxan yi.

3 Muxu yo a yigin saxi Yesu yi, na a yete rasariḡanma nen alo Yesu sariḡan kii naxan yi.

† 2:18: A mato Tesaloniki Firinden 2.3-4 kui.

<sup>4</sup> Naxan yo yulubin ligama, na bata sariyan kala. Yulubin nan sariya kalan na.

<sup>5</sup> Anu, ε a kolon fa fala a Yesu bata mini keɲenni alogo a xa en ma yulubine xafari. Yulubi yo mi a tan yi.

<sup>6</sup> Muxu yo luma Yesu yi, na kannu mi luyε yulubin ligε. Naxan luma yulubin ligε, na mi Yesu toxi singen, a mɔn munma a kolon.

<sup>7</sup> N ma diine, muxu yo nama ε mayenden. Naxan fe tinxinxin ligama, tinxin muxun nan na ra alo Yesu tinxinxi kii naxan yi.

<sup>8</sup> Naxan luma yulubin ligε, na fataxi Yinna Manga Setana nan na amasɔto Yinna Manga Setana bata yulubin liga xabu a fɔlɔni. Alaa Dii Xemen minixi keɲenni ito nan ma fe ra yati, a Yinna Manga Setana wanle kala.

<sup>9</sup> Naxan barixi Ala yi, na mi luyε yulubin ligε amasɔto Ala senben bata lu a tan yi, a mi nɔε luyε yulubin ligε, bayo a barixi Ala nin.

<sup>10</sup> Alaa Diine nun Yinna Manga Setana a diine tagi rabaan na kii nin. Naxan mi fe tinxinxin ligama na mi fataxi Ala ra hanma naxan mi a ngaxakedenna xanuxi.

### *ε ε bode xanu*

<sup>11</sup> ε falani ito nan mɛxi xabu a fɔlɔni, a en xa en bode xanu.

<sup>12</sup> En nama liga alo Kayini naxan yi fataxi Fe Naxin Kanna ra, a a xunyɛn faxes. Kayini a xunyɛn faxes nanfera? Amasɔto a tan kewanle yi naxu, koni a xunyɛn yi tinxin.

<sup>13</sup> Ngaxakedenne, na nama findi ε tɛrɛna feen na, xa dunuɲa muxune ε ranaxu.

<sup>14</sup> En tan a kolon, a en bata keli sayani, en so nii rakisini bayo en bata en ngaxakedenne xanu. Xanuntenyaan mi muxun naxan yi, na mɔn sayani singen.

<sup>15</sup> Muxun naxan a ngaxakedenna ranaxuma, faxes tiin nan na kannu ra. ε a kolon fa fala habadan nii rakisin mi luxi faxes ti yo yi!

<sup>16</sup> En xanuntenyaan kolonma ito nan xɔn ma fa fala Yesu bata a niin fi en ma fe ra. En fan daxa en yi en niin fi en ngaxakedenne fe ra.

<sup>17</sup> Xa dunuɲa nafunla muxuna nde yii, a yi a ngaxakedenna to, a makoona sena nde ma, koni a mi kininkinin na kannu ma, Alaa xanuntenyaan luxi a yi di nayi?

<sup>18</sup> N ma diine, en ma xanuntenyaan nama findi dε yi falan na tun, fɔ en kewanle xa a yita ɲondini.

### *Xaxili ragidina Ala yetagi*

<sup>19</sup> En na a kolonma na nan ma, fa fala en ɲondini, en bɔɲɛn yi sa Ala yetagi.

<sup>20</sup> Amasɔto xa en bɔɲɛna en yalagi, en na a kolon fa fala Ala gbo en bɔɲɛn xa, a feen birin kolon.

<sup>21</sup> Nanara, n xanuntenne, xa en bɔɲɛn mi en yalagi, en xaxili ragidini Ala yetagi.

<sup>22</sup> En na sese maxɔdin a ra, en na sɔtɔma nɛn bayo en na a yamarine suxuma, en yi a keɲɛn feene liga.

<sup>23</sup> A yamarin nan ito ra, a en xa denkeleya a Dii Xemen xinla ma, Yesu Alaa Muxu Sugandixina, en yi en bode xanu alo a en yamarixi kii naxan yi.

<sup>24</sup> Muxu yo a yamarine suxu, na kannu Ala yi, Ala fan na kanni. En na a kolon fa fala Ala en yi, a to bata a Nii Sariɲanxin fi en ma.



## 4

*Wule nabine fe*

<sup>1</sup> N xanuntenne, ε nama la muxune birin na a Alaa Nii Sarijanxina e yi, koni ε e keɽaanan feɽefεεε singen, ε yi a kolon, niin naxan e tan yi, xa na kelixi Ala nan ma. Amasotɔ wule nabi wuyaxi bata mini dunuɽa xun xɔn.

<sup>2</sup> E Alaa Niin kolonma ikii nin: Nii yo a ti a ra fa fala Yesu Alaa Muxu Sugandixin bata fa fati bɛndɛni, ne kelixi Ala nan ma.

<sup>3</sup> Koni nii yo mi a ti Yesu a fe ra, na mi kelixi Ala ma. Alaa Muxu Sugandixin yaxun niin nan na ra, ε naxan fa fe mɛxi, anu, a dunuɽa yi iki.

<sup>4</sup> E tan, n ma diine, ε fataxi Ala nan na, ε bata ne nɔ. Amasotɔ sɛnbɛn naxan ε tan yi, na gbo dunuɽa gbeen xa.

<sup>5</sup> Dunuɽa muxune nan e tan na. Nanara, e dunuɽa feene falama, dunuɽa muxune yi e tuli mati e ra.

<sup>6</sup> Koni en fataxi Ala nan na. Naxan Ala kolon, na a tuli matima en xuiin na nɛn. Koni naxan mi fataxi Ala ra, na mi a tuli matima en xuiin na. En na a kolonma na kii nin, niin naxan findixi ɽɔndin kanna ra e nun tantanna niina.

*Ala nan xanuntenyaan na*

<sup>7</sup> N xanuntenne, en na en bode xanu, amasotɔ xanuntenyaan kelixi Ala nan ma, anu naxan yo muxun xanu, na barixi Ala nin, na kanna mɔn Ala kolon.

<sup>8</sup> Naxan mi a boden xanuma, na mi Ala kolon, amasotɔ Ala nan xanuntenyaan na.

<sup>9</sup> Ala a xanuntenyaan yitaxi en na ikii nin: Ala bata a Dii Xɛmɛ keden peen nafa dunuɽa yi, alogo en xa nii rakisin sotɔ a xɔn ma.

<sup>10</sup> Xanuntenyani ito, fa fala en bata Ala xanu, na xa mi a ra, koni a tan bata en xanu, a yi a Dii Xɛmɛn nafa en yulubi xafari saraxan na.

<sup>11</sup> N xanuntenne, xa Ala bata en xanu na kiini, a lan nɛn en fan xa en bode xanu.

<sup>12</sup> Muxu yo munma Ala to singen. Koni, xa en na en bode xanu, nayi Ala bata lu en yi, a xanuntenyaan fan bata kamali en yi nayi.

<sup>13</sup> En na a kolonma ito nan xɔn ma fa fala en Ala yi, a fan en yi: a to bata a Nii Sarijanxin fi en ma.

<sup>14</sup> Nxu bata a to, nxu yi a seren ba bonne xa, nxu naxa, “Fafe Ala bata a Dii Xɛmɛn nafa, a findi dunuɽa rakisimaan na.”

<sup>15</sup> Naxan na a tiyε a ra fa fala Yesu Alaa Dii Xɛmɛn nan a ra, na kanna bata lu Ala yi, Ala fan na kanni.

<sup>16</sup> Alaa xanuntenyaan en xa, en bata na kolon, en mɔn bata dɛnkɛleya a ma. Ala nan xanuntenyaan na. Muxu yo lu xanuntenyani, na kanna bata lu Ala yi, Ala fan na kanni.

<sup>17</sup> Xanuntenyaan kamalixi en tan yi na nan ma, alogo en xa xaxili ragidin sotɔ lan Kiti Sa Lɔxɔna fe ma. Amasotɔ en fan luxi nɛn alo a tan dunuɽani ito yi.

<sup>18</sup> Gaxu mi xanuntenyani. Xanuntenya dɛfexin gaxun kedima nɛn, bayo muxun gaxuma a fe ɽaxin saranna nan yεε ra. Nayi, naxan gaxuma, na mi kamalixi xanuntenyani.

<sup>19</sup> En bata Ala xanu bayo a singe en xanuxi.

<sup>20</sup> Xa muxuna a fala, a naxa, “N bata Ala xanu,” koni a ngaxakedenna rapaxu a ma, wule falan nan na kanna ra. Amasotɔ a a ngaxakedenna naxan toma, xa a mi na xanu, a mi nɔε Ala xanuε nayi a mi naxan toma.

<sup>21</sup> Anu, a bata yamarini ito so en yii, a naxa, “Naxan Ala xanuxi, a lan nen na kanna xa a ngaxakedenna fan xanu.”

## 5

### *En bata dunuḡa feḡaxine nḡ*

<sup>1</sup> Naxan yo denkeleyaxi a ma, a Alaa Muxu Sugandixin nan Yesu ra, a Alaa Diin nan a ra, na barixi Ala nin. Naxan na Fafe Ala xanu, na bata a Diin fan xanu.

<sup>2</sup> En na a kolonma ikii nin a en bata Alaa diine xanu: en na Ala xanu, en yi a yamarine suxu.

<sup>3</sup> Amasotḡ Ala xanu feen findixi a yamarine suxu feen nan na. Anu, a yamarine mi goron xan na en tan xa,

<sup>4</sup> amasotḡ naxanye birin barixi Ala yi, ne bata dunuḡa feene nḡ, anu dunuḡa feene nḡ feḡen findixi en ma denkeleyaan nan na.

<sup>5</sup> Nde dunuḡa feene nḡe? Fḡ naxan na denkeleya Yesu ma fa fala a Alaa Dii Xemeḡen nan a ra.

### *Sereyaan naxan ba Yesu fe yi*

<sup>6</sup> Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan faxi igen nun wunla ra. \* A mi faxi igen xan gbansan na, koni e nun a wunla. Alaa Nii Sariḡanxin nan na sereyaan bama bayo Nii Sariḡanxin nan ḡḡḡndin na.

<sup>7</sup> Amasotḡ sere saxan na Yesu a fe yi:

<sup>8</sup> Alaa Nii Sariḡanxina, igena, e nun wunla, ne birin sereya kedenna nan bama.

<sup>9</sup> Xa en muxune sereyaan name, Ala sereyaan gbo na xa, amasotḡ Ala sereyaan bama a Dii Xemeḡen nan ma fe yi.

<sup>10</sup> Naxan na denkeleya Alaa Dii Xemeḡen ma, sereyani ito nan na kanna boḡeni. Koni xa naxan mi denkeleya Ala ma, na bata Ala yatḡ wule falan na amasotḡ a mi denkeleyaxi Alaa sereya baxin ma a Dii Xemeḡena fe yi.

<sup>11</sup> Awa, na sereyaan ni ito ra fa fala Ala bata habadan nii rakisin fi en ma. Habadan nii rakisini ito a Dii Xemeḡen nin.

<sup>12</sup> Dii Xemeḡeni ito nḡma muxu yo yi, nii rakisin fan na kanni. Alaa Dii Xemeḡen mi muxun naxan yi, nii rakisin mi na kanna fan yi.

### *Habadan Niina fe*

<sup>13</sup> E tan naxanye bata denkeleya Alaa Dii Xemeḡen xinla ma, n feni itoe sebexi e ma nen alogo e xa a kolon fa fala habadan nii rakisina e xa.

<sup>14</sup> Xaxili ragidini ito en yi Ala yetagi fa fala xa en na a maxḡdin fefe ra lan a sagoon ma, a en xuiin namḡma nen.

<sup>15</sup> Xa en na a kolon a a en xuiin namḡma nen, nayi en mḡn a kolon a en na a maxḡdin fefe ra, en bata na sotḡ.

<sup>16</sup> Xa muxu yo a ngaxakedenna to yulubin ligḡ naxan mi raḡanma sayaan ma, a xa Ala maxandi a xa, a nii rakisin fima a ma nen. N naxan ma, naxan yulubin mi raḡanma sayaan ma. Koni yulubina nde na naxan raḡanma sayaan ma, n mi a fale e xa fa fala e xa Ala maxandi na feen na.

<sup>17</sup> Tinxintareyaan birin findixi yulubin nan na, koni yulubin birin mi raḡanma sayaan ma.

\* **5:6:** A faxi **igen** naxan na, na findixi marafuun misaala ra. Yesu fan nafu nen igeni. **Wunla** findixi Yesu a faxa feen nan misaala ra.

<sup>18</sup> En na a kolon fa fala naxan yo bata bari Ala yi, na mi luyε yulubin nabe. Amasoto Alaa Dii Xεmena a kantanna. Nanara, Fe Naxin Kanna mi noε sese ra a xili ma.

<sup>19</sup> En na a kolon fa fala en fataxi Ala nan na, en mon a kolon a dunuɲa birin Fe Naxin Kanna senben nan bun ma.

<sup>20</sup> En na a kolon fa fala Alaa Dii Xεmen bata fa, a yi xaxinla fi en ma alogo en xa Nɔndin Kanna kolon. En fan luxi Nɔndin Kanna Ala yi a Dii Xεmen Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakan nin. A tan nan Nɔndin Kanna Ala ra, e nun habadan nii rakisina.

<sup>21</sup> N ma diine, ε masiga suxure feene ra.

## Yoni a Kεdin Firindena Yoni Alaa Falan Kεdin Firinden Naxan Σεβε

Kitabun yireni ito σεβε muxun finde Xεra Yoni nan na. A mɔn a σεβεxi muxun naxanye ma, a naxa, “Naxalan sugandixina Ala xɔn e nun a diine.” Ne findixi denkeleya muxuna ndee nan na. A naxanye ma fa fala “Naxalan sugandixina,” na nɔε finde wundo falan nan na naxan bunna nɛn “denkeleya yamana.” Kitabun yireni ito σεβεxi nɛn yanyina nde jεε tonge suulun yate, Yesu te xanbini kore xɔnna ma. A muxune σεnβε soma alogo e xa lu jɔndin nun xanuntenyani. A mɔn e rakolonma wule xεrane fe ma.

<sup>1</sup> N tan denkeleya yamaan fonna nan kedini ito σεβεxi jaxalan sugandixin ma e nun a diine,\* n xanuntenne jɔndini. Naxanye birin jɔndin kolon, ne fan e xanuxi

<sup>2</sup> jɔndina fe ra naxan luma en yi a mɔn luma en xɔn nɛn habadan.

<sup>3</sup> Fafe Ala e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixina, Fafe Alaa Dii Xεmεna, na xa hinan en na, a kininkinin en ma, a bɔje xunbenla fi en ma jɔndin nun xanuntenyani.

### *Nɔndin nun xanuntenyana fe*

<sup>4</sup> N sεwa nɛn kati, n to ε diina ndee to sigan tiyε jɔndin kiraan xɔn ma alo Fafe Ala a yamari en ma kii naxan yi.

<sup>5</sup> Iki, i tan jaxalan† sɔn fajina, n naxan maxɔdinma i ma σεbeni ito yi, na mi findixi yamari nɛnɛn xan na fɔ naxan yi en yi xabu a fɔlɔni fa fala en xa en bode xanu.

<sup>6</sup> Xanuntenyaan ni ito ra fa fala en xa sigan ti a yamarine bun. A yamarin ni ito ra a en xa sigan ti xanuntenyani alo ε bata a mε kii naxan yi xabu a fɔlɔni.

<sup>7</sup> Muxu mayenden wuyaxiye bata mini dunuja yi, naxanye mi e tima a ra fa fala a Yesu, Alaa Muxu Sugandixin fa nɛn fati benden kiini. Muxu mayendenne nun Alaa Muxu Sugandixin yaxune nan na muxu sifane ra.

<sup>8</sup> ε a liga ε yeren ma, ε nama en ma wanla tɔnɔn kala, alogo ε xa ε kɔntɔn kamalixin sɔtɔ.

<sup>9</sup> Naxan mi luma Alaa Muxu Sugandixina xaranni fɔ a dangu a ra, Ala mi na kanni. Naxan na lu Yesu a xaranni, Fafe Ala nun a Dii Xεmεn fan luma nɛn na kanni.

<sup>10</sup> Xa muxu yo fa xaranna ra ε konni naxan mi findixi xaranni ito ra, ε nama a yigiya ε konni, ε nama a xɔntɔn.

<sup>11</sup> Amasɔtɔ naxan a xɔntɔnma, na bata kafu a ma a wali jaxine yi.

### *Fala dɔnxεna*

<sup>12</sup> Fe wuyaxi n kui n naxan falε ε xa, koni n mi waxi a σεβε feni kedini. Koni a xɔnla n ma, n xa sa falan ti ε xa yεε nun yεε alogo en ma sεwan xa dεfe.

<sup>13</sup> Ala i magilɛn naxan sugandixi, na diine i xɔntɔn.‡

\* **1:1:** *Naxalan sugandixin* findixi denkeleya yamana nde nan na. Wundo falan na a ra. **A diine** findixi denkeleya muxune nan na na yamaan ye. † **1:5:** ito findixi wundo falan nan na lan denkeleya yamana nde ma. ‡ **1:13:** Na findixi wundo falan nan na lan sorani ito falatide singen ma. Yoni yi denkeleya yamaan naxan kui, na nan yamaan boden magilɛn na. **A diine** findixi denkeleya muxun bodene nan na.

## **Yoni a Kεdin Saxandena** **Yoni Alaa Falan Kεdin Saxanden Naxan Sebε**

Xερα Yoni Kitabun yireni ito sebεxi muxuna nde nan ma naxan xili Gayosi. A na muxun nakolon muxu gbεte a fe ma naxan xili Diyotirefi. En na a rakεwsima Kitabun yireni ito xon ma, a denkeleya muxune yisuxi kii naxan yi, na findixi xanuntenyaan nun tinxinyaan nan na.

<sup>1</sup> N tan denkeleya yamaan fonna nan ito sebεxi n xanuntenna Gayi ma, naxan nafan n ma ρondini.

<sup>2</sup> N xanuntenna, n na Ala maxandima alogo feen birin xa siga yeεn na i tan xa, i fatin yi kendeya alo i niin fan kii naxan yi.

<sup>3</sup> N sewaxi kati, amasoto ngaxakedenna ndee bata fa, e yi sereyaan ba lan i ya ρondi suxun ma, a i sigan tima ρondini.

<sup>4</sup> Naxan findixi n ma sewa gbeen na, n to a me fa fala a n ma diine sigan tima ρondin nin.

### *Gayi tantun fena*

<sup>5</sup> N xanuntenna, i wanla kema en ngaxakedenne xa lannayani hali i to mi yi e kolon.

<sup>6</sup> E bata i ya xanuntenyana fe fala denkeleya yamani be. Nayi, i lan i xa e mali fanda feen na e xεraya sigatini alo Ala wama a xon kii naxan yi.

<sup>7</sup> Amasoto e sigatiin de suxuma Yesu xinla nan ma fe ra. E mi sese sotoma denkeleyatarene yii.

<sup>8</sup> Nayi, en lan en yi muxu sifani itoe mali alogo en xa wali en bode xon ρondini.

### *Diyotirefi nun Demetiri*

<sup>9</sup> N fena nde sebε nen denkeleya yamaan ma, koni a xonla Diyotirefi ra a xa findi e yeeratiin na, na mi n ma falan yatexi sese ra.

<sup>10</sup> Nanara, xa n fa, a feen naxanye birin ligama, a yi fala ρaxine raxuya ayi nxo fe yi, nxu ne birin falama nen. A mi a luxi na ma fo a tondi en ngaxakedenne yisuxe. Naxanye fan yi waxi e yisuxu feni, a yi tonna sa ne fan na, a yi ne kedi denkeleya yamani.

<sup>11</sup> N xanuntenna, i nama fe ρaxin naliga fo fe fajina. Naxan fe fajin ligama, na fataxi Ala nan na. Naxan na fe ρaxin liga, na mi Ala kolon.

<sup>12</sup> Muxun birin Demetiri xili fajin falama alo a lan ρondin ma kii naxan yi. Nxu fan a fe fajin sereyaan bama. Anu, ε a kolon a ρondin nan nxo sereyaan na.

### *Xonton donxena*

<sup>13</sup> Fe wuyaxi n kui, n xa a fala i xa, koni n mi waxi a sebε feni.

<sup>14</sup> Koni a xonla n ma n xa i to sinma alogo en xa falan ti yeε nun yeε.

<sup>15</sup> Ala xa boje xunbenla fi i ma. I xoyine birin i xonton. En xoyine birin xonton nxu xa menni ki fajni.

## Yudi a Kɛdina Yudi Alaa Falan Naxan Sɛbɛ

Yudi Kitabun yiren naxan sɛbɛxi, na kawandin masoxi Piyeri a kedin firinden nan na, a gbengbenna a sora firindena. E firinna birin muxune nan matandima naxanye dina fuune ralima naxanye mi findixi xaxili fajin na.

### *Xɔntɔnne*

<sup>1</sup> N tan Yudi nan ito sɛbɛxi, Yesu Alaa Muxu Sugandixina walikena, Yaki ngaxakedenna. N yi a rasiga Fafe Alaa muxu xilixine ma, a naxanye xanuxi, Yesu Alaa Muxu Sugandixin naxanye kantanma.

<sup>2</sup> Ala xa kininkininna nun bɔɲɛ xunbenla nun xanuntenyaan sabati ε yi.

### *Wule karamɔxɔne fe*

<sup>3</sup> Ngaxakedenne, a xɔnla yi n ma nun ki fajin na xa ito sɛbɛ ε ma lan en kisi feen ma, koni n na a toxi nɛn fɔ n xa a sɛbɛ nɛn lan ε sɛnbɛ so feen ma dɛnkɛleyaan xun mayengɛdeni Ala bata naxan fi a yama sarijanxin ma sanja ma keden han habadan.

<sup>4</sup> Amasɔtɔ muxuna ndee bata so ε yɛ wundoni naxanye yalagi feen bata yi sɛbɛ nun xabu a rakuya. Ala kolontarene nan ne ra, naxanye Alaa hinanna findima haramu feene liga xunna ra, e yi e mɛ Yesu ra, Alaa Muxu Sugandixina, en kari keden peena, en Marigina.

<sup>5</sup> Koni hali ε to feni ito kolon, n mɔn waxi a rabira feen nin ε ma fa fala Marigina Isirayila yamaan nakisi nɛn Misiran yamanani, koni a mɔn yi dɛnkɛleyaterefe fan halagi na xanbi ra.

<sup>6</sup> Malekana ndee fan to e yɛtɛ lu binyetareyani, e e mɛ e tiden na, Ala yi ne balan dimi tilinxin xɔrɛ ra, e xidixi habadan yɔlɔnxɔnne ra han kiti sa lɔxɔ gbena.

<sup>7</sup> A mɔn na kii nin, Sodoma nun Gomora nun e rabilinna taane fan yi yalunyaan ligama e kafu e bode ma kiina nde yi naxan mi lan adamadiine yɛ. Ala ne fan findi nɛn misaala ra, a yi e jaxankata habadan tɛɛni.\*

<sup>8</sup> Na muxun naxanye soxi ε tagi, ne fan xiyene sama naxanye a ligama e haramu feene raba e fatine yi, e murutɛ sariya kanne ma, e malekane rayelefu.

<sup>9</sup> Bayo, hali maleka kuntigin Mikeli mi susu Yinna Manga Setana yalagi konbin tiyɛ. E yi fe matandini waxatin naxan yi lan Musa binbina fe ma, a fala nɛn gbansan, a naxa, “Marigina Ala xa falan ti i xili ma.”†

<sup>10</sup> Koni muxuni itoe tan sɛnbɛ kanna naxanye rayelefuma, e mi ne kolon. E na ndee kolon e xaxilitareyani alo subene xaxili mi naxanye ma, anu, na nan yati e birama halagini.

<sup>11</sup> Gbalona e xa bayo e bata bira Kayini misaala fɔxɔ ra. E bata e gi tɔnɔne fɔxɔ ra tantanni alo Balami. E bata halagi amasɔtɔ e bata murutɛ alo Kora.‡

<sup>12</sup> Na muxune bata ε ngaxakedenyaan malanne raharamu, e e dɛge ε xɔn han! E mi yagima, e e yɛtɛ nan tun katama. E luxi nɛn alo tulen na te ayi, foyen yi a tuntun, a dangi. E mɔn luxi nɛn alo wudin naxanye mi bogima e waxatini, e yi tala, e raxɔri.

\* **1:7:** A mato Dunuja Fɔlɔn 19.1-29 kui. † **1:9:** Taruxun naxan ma fe falaxi be, na mi toma Kitabun kui yire gbete. ‡ **1:11: Kayini** a fe mato Dunuja Fɔlɔn 4.3-8 kui. **Balami** a fe mato Yatene 31.16 kui. **Kora** a fe mato Yatene 16.1-35 kui.

<sup>13</sup> E luxi nɛn alo fɔxɔ igen mɔrɔn gbeene, § e yagitareya feene raxuyama ayi alo baan xunfanna, alo sare tununxin naxanye sa sinma habadan tilin dimi gbeen xɔrɛ ra.

<sup>14</sup> N benba Adama bɔnsɔnna yixɛtɛn solofereden Xɛnɔki nabiya falane ti e tan nan ma fe ra, a naxa, “Marigin fama nɛn e nun a maleka sariɲanxi wuli wuyaxi,

<sup>15</sup> alɔgo a xa fa birin makiti, a yi Ala kolontarene birin sɔnna yita e ra e Ala kolontare wanle fe ra, e nun Ala kolontare yulubi kanne fala xɔdɛxɛn naxanye birin tixi Ala ma.”

<sup>16</sup> Na muxune luma e mawugɛ, e mi wasama. E biraxi e kunfa feene nan tun fɔxɔ ra, e lu waso falane tiyɛ, e muxune matɔxɔ se feen na.

### *Kawandina*

<sup>17</sup> Koni ngaxakedenne, en Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina xɛrane fe famatɔn naxanye fe falaxi, na xa rabira ɛ ma.

<sup>18</sup> E a fala nɛn ɛ xa, e naxa, “Muxu magelene fama nɛn waxati raɲanne yi, naxanye biraxi e kunfa feene fɔxɔ ra Ala kolontareyani.”

<sup>19</sup> Na fe ɲaxi rabane nan ɛ yitaxunma, naxanye luxi alo subene, Alaa Nii Sariɲanxin mi naxanye yi.

<sup>20</sup> Koni ɛ tan, n xanuntenne, ɛ lu sabate ɛ denkeleya sariɲanxini. ɛ Ala maxandi a Nii Sariɲanxini.

<sup>21</sup> ɛ lu Alaa xanuntenyani, ɛ nɛma Marigi Yesu Alaa Muxu Sugandixina hinanna mame waxatin naxan yi, a xa ɛ xali habadan nii rakisini.

<sup>22</sup> Sikɛn naxanye yi, ɛ kininkinin ne ma.

<sup>23</sup> ɛ e xasun tɛɛni, ɛ yi e rakisi. ɛ kininkinin bonne fan ma Alaa yɛragaxuni, hali e dugin naxanye xɔsɔxi e fati bɛndɛn nafan feene xɔn, ɛ yi ɛ masiga ne ra.

### *Ala maxandin nun Ala tantunna*

<sup>24</sup> Naxan nɔɛ ɛ ratangɛ tantan feene birin ma, a yi ɛ ti fɛtareyani a binyeni a yɛtagi sɛwani,

<sup>25</sup> binyen nun mangayaan nun sɛnbɛn nun nɔɔn xa fi na Ala keden peen ma, en nakisimana, Yesu Alaa Muxu Sugandixin barakani en Marigina, xabu a fɔlɔni han to han habadan. Amina.

---

§ 1:13: *Igen mɔrɔnne*: alo foyen na so igeni.

## Lankenemayana

### Fe Toon Naxan Makenen Yoni Xa

Yoni naxan Ningila Yesu a fe yirena nde sebe, na taxamasenne nun misaale nan yebama en xa Alaa Muxu Sugandixin Yesu naxanye yita a ra. A itoe sebexi nen alogo denkeleya yamaan xa e tunnafan e nema besenxonanyi waxatin naxan yi. A yi Kitabun yireni ito sebema waxatin naxan yi, a yi kedixi Patimosi baxodin nin foxo igen tagi, a lu ramaraxi menni alo a kasoon nan na. Yamana kanna yi denkeleya muxune jaxankatama na waxatini. Kitabun yireni ito yi sebexi Asi baxon denkeleya yama soloferen nan ma.

Fe toone nun misaala naxanye sebexi be, ne yebaxi sanda daxin nin alo xiyena, koni e birin fe kedenna nan falama: a Yesu fe jaxin nun Setana senbene nama nen. A nabiya falane tima be naxanye bata kamali Romi baxon mangaya waxatini. A nabiya falana ndee fan ti naxanye sa kamalima dunuja rajanna waxatini. Yesu to senbe jaxine birin kalama dunuja rajanni, en na en tunnafan en ma denkeleyani.

#### *Yesu feen naxanye yita Yoni ra*

<sup>1</sup> Yesu Alaa Muxu Sugandixin nan fe famatoni itoe makenenxi a walikene xa fata Ala ra. A a malekan nan xe a walikenen Yoni ma a rakolonden.

<sup>2</sup> Na Yoni nan na feene seren bama fa fala a a feen naxanye birin toxi, Alaa falan nan ne ra e nun Yesu Alaa Muxu Sugandixin sereyana.

<sup>3</sup> Sewan na kanna xa naxan na nabiya falani itoe xaran e nun naxanye na e tuli mati e ra, e yi a falane suxu naxanye sebexi a kui, amasoto waxatin bata maso.

#### *Xonton xuiin nun Ala tantunna*

<sup>4</sup> N tan Yoni nan bata ito sebe denkeleya yama soloferene ma Asi yamanani.

Ala naxan na, naxan yi na, naxan fama, na Ala xa hinanna nun boje xunbenla fi e ma, fata nii soloferene ra\* naxanye a manga gbeden yetagi,

<sup>5</sup> e nun fata Yesu Alaa Muxu Sugandixin na, sere tinxinxin nun habadan muxu singe kelixin sayani e nun dunuja mangane mangana.

Naxan bata en xanu, a yi en xoroya en yulubine ma a wunla xon,†

<sup>6</sup> a mon yi en findi a mangayaan muxune nun saraxaraline ra a Fafe Ala xa, binyen nun senben xa lu na nan xa habadan han habadan. Amina.

<sup>7</sup> E a mato, a fama kundani!

Muxune birin a toma nen

hali naxanye a soxonxi.‡

Baxon bonsenne birin wugama nen a fe ra.

A xa liga na kiini yati! Amina.

<sup>8</sup> Marigina Ala naxa, “N tan nan a folon na e nun a rajanna, naxan na, naxan yi na e nun naxan fama, Senben Birin Kanna.”

#### *Yoni a fe toona alo xiyena*

<sup>9</sup> N tan Yoni, e ngaxakedenna, naxan findixi e boden na en ma torooyan nun mangayaan nun tunnafanni Yesu yi, e bata yi n nasiga Patimosi baxon ma foxo igen tagi Alaa falana fe ra, n to yi Yesu seren bama.

\* **1:4:** Soloferene bunna nen fa fala “Se defexina.” Yanyina nde **nii soloferene** bunna nen fa fala, “Alaa Nii Sarijanxin defexin birin.” † **1:5:** Na bunna nen fa fala a **wunla** minixi, na yi findi saraxan na en xa a en xoroya. ‡ **1:7:** A mato Sakari 12.10 nun Yoni 19.37 kui.



<sup>10</sup> Marigin batu ɔxɔna nde yi, n yi Alaa Nii Sarijanxini, n fala xui gbeena nde mɛ n xanbi ra, a gbo alo xɔta xuina.

<sup>11</sup> A naxa, “I feen naxanye toma, e seβε, i yi e rasiga denkeleya yama soloferene ma Efesi taan nun Simirini taan nun Peragama taan nun Tiyatire taan nun Saridesi taan nun Filadelifi taan nun Layodise taani.”

<sup>12</sup> N yi n yɛɛ raxɛtɛ na kanni gbɛdeni. N to n yɛɛ raxɛtɛ, n yi xɛma lɛnpun dɔxɔ se solofere to na.

<sup>13</sup> Na lɛnpu dɔxɔ seene tagi, n yi adamadi maligana nde to. Doma gbeen nagodoxi a ma, xɛma tagi xidin yi xidixi a kanken ma.

<sup>14</sup> A xunna nun a xun seɛene yi fixa alo yɛxɛɛ xabe dugi fixɛna hanma balabalan kɛsɛna, a yɛene luxi alo tɛɛ degɛna,

<sup>15</sup> a sanne mayilenma alo sulan tɛɛn na, a xuiin yi gbo alo walan gbeen xuina.

<sup>16</sup> Sare solofere yi a yiifanni, silanfan xɛnxɛn dɛ firin kannu yi minima a dɛ, § a yetagin yi mayilenma alo soge xɔlɛna yanyi tagini.

<sup>17</sup> N to a to, n yi bira a san bun ma alo faxa muxuna. A yi a yiifanna sa n fari, a naxa, “I nama gaxu. N tan nan a fɔlɔn nun a rajanna ra.

<sup>18</sup> Nii rakisina n tan nan yii. N bata yi faxa nun, koni iki n na n niini han habadan. Sayaan nun laxira dɛjinna n tan nan yii.

<sup>19</sup> Awa, i naxan toxi, na seβε, naxan ligama iki e nun naxan fama ligadeni.

<sup>20</sup> I sare soloferen naxanye toxi n yiifanni, e nun xɛma lɛnpu dɔxɔ se soloferene, ne bunna ni ito ra: Sare soloferene findixi denkeleya yama soloferene malekane nan na, xɛma lɛnpu dɔxɔ se soloferene, denkeleya yama soloferene nan yi ne ra.”

## 2

### *Falan naxan ti Efesi denkeleya yamaan xa*

<sup>1</sup> “A seβε Efesi denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Sare soloferene suxi naxan yiifanni, naxan sigan tima xɛma lɛnpu dɔxɔ se soloferene tagi, na ito nan falaxi.

<sup>2</sup> N na i kɛwanle kolon, i ya wanla nun i ya tunnafanna. N na a kolon yati, a muxu jaxine mi rafan i ma. I bata muxune keɲaan fɛsɛfɛsɛ naxanye a falaxi a xɛraan nan e tan na, koni jɔndi mi a ra, i yi e kolon wule falane ra.

<sup>3</sup> I tunnafanxi, i bata tɔrɔ n ma fe ra, koni i mi tunnaxɔlɔxi i ma.

<sup>4</sup> Koni mawugana nde n yii ɛ xili ma, i bata i mɛ i ya xanuntenya singen na.

<sup>5</sup> Nayi, i biraxi sa keli yire matexin naxan yi, na yirena fe xa rabira i ma, i yi i keɲaan maxɛtɛ, i mɔn yi i ya wali singene dɛ suxu. Xa i mi tin xɛtɛ, n fama nɛn i ma, n yi i ya lɛnpu xɛma dɔxɔ seen ba na.

<sup>6</sup> Koni i fe fajini ito ligama: na Nikolayiti muxune\* kɛwanle rajaxu i ma, naxanye rajaxu n fan ma.”

<sup>7</sup> “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na mɛ. Naxan na nɔɔn sɔtɔ, n tinma nɛn a yi siimaya wudi bogin don naxan tixi Alaa nakɔni ariyanna yi.”†

§ 1:16: *Silanfan xɛnxɛn dɛ firin kannu* a fe mato Heburune 4.12 kui. Alaa falan sama silanfanna ma bayo a senben gbo a sondomen nun niin yetɛɛn fatama e bode ra, a e keɲaan fɛsɛfɛsɛ. Efesi 6.17 fan mato. Alaa falan findixi silanfanna ra a Nii Sarijanxin xa. Silanfanna, sofane yenge so degemaan na a ra.

\* 2:6: *Nikolayiti muxune* yi xaranna nde tima na waxatini naxan findixi wulen na, koni e fe mi fa kolonxi iki. † 2:7: A mato Dunuja Fɔlɔn 2.8-9 kui.

*Falan naxan seɓe Simirini denkeleya yamaan ma*

8 “A seɓe Simirini denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Naxan a fɔlɔn nun a raɲanna ra, naxan faxa, a mɔn yi keli sayani, na ito nan falaxi.

9 N na i ya tɔrɔn nun i ya yiigelitɔyaan kolon, anu nafulu kanna nan yati ε ra. Naxanye a falama a Yahudiyan nan e ra, koni a tan mi e ra, n na a kolon ne ε rayelefuma kii naxan yi. E findixi Setana salide banxin yamaan nan na.

10 I nama gaxu i tɔrɔ fe famatone ra sese ma. Yinna Manga Setana ε tan nde se nen kasoon na, alogo a xa ε mato, ε yi xi fu tɔrɔn sɔtɔ. E tɔgɔndiya han ε sayana, n yi nii rakisin mangaya taxamaseri kɔmɔtin so ε xun na.”

11 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na mε. Naxan na nɔɔn sɔtɔ, sayaan firinden mi na kanna liye mume.”

*Falan naxan seɓe Peragama denkeleya yamaan ma*

12 “A seɓe Peragama denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Silanfann xɛnɛn dε firin kanna naxan yii, na naxa iki:

13 N na i dɔxɔden kolon, Setanaa manga gbɛden denaxan yi. I kankanxi n xinla ma, i mi i mɛxi n ma denkeleyaan na, hali e n ma sere tɔgɔndiyaxi Antipasi faxa lɔxɔn naxan yi ε konni Setana dɔxɔdeni.

14 Koni mawugana ndee n yii ε xili ma, muxuna ndee i konni naxanye Balami a xaranna suxi, naxan Balaki xaranxi Isirayila kaane rabira kiin ma yulubini sube donna xɔn naxan bata ba saraxan na suxurene xa e nun yalunyaan xɔn.†

15 Na kiini, muxuna ndee i konna fan yi naxanye fan Nikolayiti muxune xaranna suxi.

16 Nayi, i xun xanbi so i hakeni, xanamu, n fama nen i ma sasa, n yi na muxune yengε n dε silanfanna§ ra.”

17 “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na mε. Naxan na nɔɔn sɔtɔ, n Manna donse\* luxunxina nde soma nen a yii e nun gεmε fixεna xili nenεn seɓexi naxan ma, muxu yo mi naxan kolon, fɔ naxan a sɔtɔma.”

*Falan naxan seɓe Tiyatire denkeleya yamaan ma*

18 “A seɓe Tiyatire denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Alaa Dii Xεmen naxan yεen luxi alo tεε degεna, a sanne mayilenma alo sula xuruxina, a tan naxa:

19 N na i kεwanle nun i ya xanuntenyaan nun i ya denkeleyaan kolon i walima muxune xa kii naxan yi e nun i ya tunnafanna. N na a kolon i ya wali dɔnxεne wuya dangu a singene ra.

20 Koni mawugani ito n yii i xili ma, Yesabele,† ɲaxanla naxan a falama a nabiin nan a tan na, i bata tin na xa n ma walikεne mayenden, a yi e xaran yalunyaan nun suben donna ma naxan baxi saraxan na suxurene xa.

21 N bata waxatin fi a ma alogo a xa a xun xanbi so a hakeni, koni a mi tin xεte a yalunyaan fɔxɔ ra.

22 Nanara, n na a rasama nen ɲaxankatani. E nun naxanye yalunyaan ligama e bode xɔn, e tɔrɔ kati, xa e mi xεte e wali ɲaxine fɔxɔ ra.

† 2:14: A mato Yatene 31.16 kui. § 2:16: A dε silanfanna findixi Alaa falan nan na. \* 2:17: Manna donseen findixi donseen nan na Ala yi naxan fima a yamaan ma tonbonni lɔxɔ yo lɔxɔ Nabi Nusaa waxatini. Na fe mato Xɔrɔyaan 16.13-15 nun 16.31 kui. † 2:20: Yesabele findixi ɲaxanla nde ra naxan yi Alaa muxune yengema. A fe mato Mangane Singen 16.31 nun 19.1-2 nun Mangane Firinden 9.22 nun 9.30 kui.

<sup>23</sup> N na a diine faxama nen. Denkeleya yamaan birin yi a kolon a n tan nan muxune miriyane nun boŋe yi feene feseŋema. N na ε tan birin saranma nen ε kewanle ra.”

<sup>24</sup> “Koni ε tan muxu doŋxen naxanye birin Tiyatire taani, ε tan naxanye mi biraxi xaran jaxini ito foxo ra, naxanye mi Setana ‘wundo fe tilinxine’ kolonxi, e naxan ma fe falama, n mi goron gbete doxoma ε xun ma.

<sup>25</sup> Naxan ε yii, ε na suxu tun, han n yi fa.

<sup>26</sup> Naxan na noon soto, a n sagoon liga han a rajanna, n senben fima nen na ma siyane xun na. Kitabun naxa,

<sup>27</sup> a mangaya xodexen ligama nen e xun na

a mangaya wure dunganna ra,

a yi e rayensenje ayi alo fejena.‡

<sup>28</sup> N senben fima a ma nen alo n na a sotoxi n Fafe ra kii naxan yi, n yi tagalan saren fan so a yii.”

<sup>29</sup> “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na me.”

### 3

#### *Falan naxan sebe Saridesi denkeleya yamaan ma*

<sup>1</sup> “A sebe Saridesi denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Alaa Nii soloferene nun a sare soloferene naxan yii, na ito nan falaxi: N na i kewanle kolon, yamaan laxi a ra a i bata nii rakisın soto, koni faxa muxun nan i ra.

<sup>2</sup> Xulun! Senbe doŋxen naxan luxi i yi, i na masuxu benun a xajan, amasoto n mi i kewali defexin toxi n ma Ala yetagi.

<sup>3</sup> Nba, i xaranna naxan mexi, i yi a soto, na feen xa rabira i ma, i yi a suxu, i yi i xun xanbi so i hakeni. Xa i mi lu i yeε ra yi, n na i ratere nama nen alo mujadena, i mi n fa waxatin kolonje.

<sup>4</sup> Anu, muxuna ndee i konni Saridesi taani naxanye mi e duginne raxosixi. Ne sigan tima nen n xon dugi fixene yi, amasoto e sarijan.

<sup>5</sup> Naxan na noon soto, na dugi fixen soma nen, n mi a xinla be Nii Rakisin Kitabun kui mumε. N na n tima a xinla ra nen n Fafe Ala nun a malekane yetagi.”

<sup>6</sup> “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na me.”

#### *Falan naxan sebe Filadelifi taan denkeleya yamaan ma*

<sup>7</sup> “A sebe Filadelifi denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: Sarijan na nun Nondin Kanna nan ito falaxi, Dawudaa dejinna naxan yii, naxan deen nabima, muxu yo mi noε a ragale, naxan deen nagalima, muxu yo mi noε a rabiyε, na naxa:

<sup>8</sup> N na i kewanle kolon. A mato, n bata deen nabi i yeε ra, muxu yo mi noε a ragale, bayo n na a kolon a i senben mi gbo, anu i n ma falan suxu nen, i mi i me n xinla ra.

<sup>9</sup> Nba, a mato n naxan ligama Setana salide yamaan muxune ra, na wule falan naxanye e yete yatexi Yahudiyane ra, koni a tan mi e ra. N ne rafama nen e yi e xinbi sin i bun ma, e yi a kolon a n bata i xanu.

<sup>10</sup> Amasoto i to bata n ma yamari falan suxu i yi i tunnafan, n fan yetena i kantanma nen maratantan waxatini, naxan fama dunuja muxune birin keŋaan feseŋedeni boxon yiren birin yi.

‡ 2:27: Yaburin 2.9

<sup>11</sup> N famatəon ni i ra! Naxan i yii, na suxu ken alogo muxu yo nama i ya nə sətəon taxamaseri kəmətin ba i xunna ma.

<sup>12</sup> Naxan na nəon sətə, n na kanna findima nən sənβetenna ra Ala Batu Banxini. A mi fa mine na mume! N yi n ma Ala nun a taan xinla seβe a ma, Yerusalən nənən naxan godoma keli ariyanna yi n ma Ala fəma. N na n xili nənən fan seβema nən a ma.”

<sup>13</sup> “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na me.”

### *Falan naxan seβe Layodise taan denkeleya yamaan ma*

<sup>14</sup> “A seβe Layodise denkeleya yamaan malekan ma, i naxa: N tan nan xili ‘Amina,’\* sere tinxinxin nun jəndina, Alaa daala birin xun na, n naxa:

<sup>15</sup> N na i kewanle kolon. I mi xunbeli, i mi wolon. A yi lan nun, i wolon hanma i xunbeli.

<sup>16</sup> Koni bayo i təxəfiləxin nan a ra, i mi wolonxi, i mi xunbelixi, n na i ya fe baxunma nən!

<sup>17</sup> Bayo i a falama, i naxa, ‘Nafulu kanna nan n na, n ma nafunla bata gbo ayi, n mako mi fa sese ma.’ Koni i mi a kolon a i tərəxi, a i makininkinin, se mi i yii, danxutəon nan i ra, marabenna i ma.

<sup>18</sup> Nba, n na i kawandima, i xa xema fajin sara n ma naxan nasensənxi tənən na, alogo i xa findi nafulu kanna ra jəndini. E nun dugi fixene alogo i ragenla nama lu, i yagi. E nun i yeen dandan senna alogo i xa seen to.

<sup>19</sup> N na n xanuntenne sənna yitama e ra, n yi e xuru. Nayi, i səβe so, i yi i xun xanbi so i hakene yi.

<sup>20</sup> I tuli mati, n tixi deen na, n na a makənkənma, naxan na n xuiin me, a yi na rabi, n soma nən na kanna konni, nxu yi nxu dege nxu bode xən.

<sup>21</sup> Naxan na nəon sətə, n tinma nən na yi dəxə n fəma n ma mangaya gbədeni alo n tan fan nəon tixi kii naxan yi, n dəxə n Fafe Ala fəma a mangaya gbədeni.”

<sup>22</sup> “Nba, xa naxan tuli na, Alaa Nii Sarijanxin naxan falama denkeleya yamane xa, a xa na me.”

## 4

### *Alaa manga gbədena ariyanna yi*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, n yi fe gbete to, n yi dena nde to rabixi ariyanna yi. N fala xui singen naxan me, naxan yi gbo alo xətə xuina, na yi a fala, a naxa, “Te be, feen naxanye fama ligadeni to xanbi ra, n xa ne yita i ra.”

<sup>2</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi so n yi mafuren! N yi muxuna nde to dəxi manga gbədeni ariyanna yi.

<sup>3</sup> A yetagin yi mayilenma alo yasipi gemən nun karineliya geməna. Manga gbəden yi rabilixi sengunna ra naxan yi mayilenma alo emerodi geməna.

<sup>4</sup> Manga gbəde məxəjen nun naanin gbete ye yi manga gbəden nabilinni, fori muxu məxəjen nun naanin yi dəxi naxanye ma e maxidixi dugi fixene yi, xema mangaya kəməti taxamasenne soxi e xun na.

<sup>5</sup> Kuyen jin masəxəonna nun xuine nun galan xuiin yi minima manga gbədeni. Lenpu dege gbeen solofere yi degema mangaya gbəden yetagi. Alaa Nii soloferene nan yi ne ra.

<sup>6</sup> Lonna nde yi mangaya gbəden yetagi naxan gbo alo fəxə igena, a fixa alo mato kikenā alo kilasina.

\* **3:14:** Na bunna nən Yesu nan Alaa falane birin nakamalima.

Dalise naanin yi mangaya gbɛdɛn yireni, e nun a rabilinni, naxanye yɛɛye yi e yɛtagi nun e xun xanbin ma.

<sup>7</sup> Dalise singen yi maliga yatan nan na. A firinden tan yi luxi alo turana. Muxun yɛtagin yi a saxanden ma. A naaninden yi luxi alo singbinna tугanmatɔna.

<sup>8</sup> Gubugubu sennin nan yi na daliseene keden kedenna birin ma, e yɛene yi e fatin yiren birin ma, e yi bɛtin bama kɔɛɛn nun yanyin birin na, e naxa, “Marigina Ala Sɛnbɛn Birin Kanna sarijan, a sarijan, a sarijan, naxan yi na, naxan na, e nun naxan fama.”

<sup>9</sup> Naxan dɔxi mangaya gbɛdɛni naxan luma habadan, dalise naaninne nɛma yi binyen nun xunna kenla nun barikan birɛ na xa waxatin naxan yi,

<sup>10</sup> na fori muxu mɔxɔɓɛn nun naaninne yi e xinbi sinma nɛn a yɛtagi, e yi a batu, e yi e manga kɔmɔtine woli mangaya gbɛdɛn yɛtagi, e yi a fala na kanna xa naxan dɔxi manga gbɛdɛn ma naxan luma habadan, e naxa,

<sup>11</sup> “Nxu Marigina, nxɔ Ala, binyen nun xunna kenla nun sɛnbɛn daxa a fi i ma, amasɔɔ i tan nan seen birin daxi, e taranxi na i sagoon nin, e daxi i sagoon nin.”

## 5

### *Kɛdin nun Yɛxɛɛ Diina fe*

<sup>1</sup> Naxan yi dɔxi mangaya gbɛdɛni, n yi kɛdi mafilinxina nde to suxi na yiifanni sɛbɛnla yi tixi naxan fɔxɔ firinna birin ma. A yi balanxi taxamaseri solofere nan na.

<sup>2</sup> N yi maleka sɛnbɛmana nde to naxan yi falan tima a xuini texin na, a naxa, “Nde daxa a kɛdini ito taxamasenne kala alogo a xa kɛdi mafilinxin nabi?”

<sup>3</sup> Koni muxu yo mi sɔɔ ariyanna nun bɔxɔ xɔnna ma, hanma bɔxɔn bun ma naxan yi nɛɛ a kɛdin nabiye, hanma a yi a mato.

<sup>4</sup> N yi wuga kati, amasɔɔ muxu yo mi sɔɔ naxan yi daxa a na kɛdin nabi, hanma a yi a mato.

<sup>5</sup> Nayi, na fonna nde yi a fala n xa, a naxa, “I nama wuga. A mato! Yuda bɔnsɔnna yatan naxan luxi alo salenna naxan maɓingi kelixi Dawuda xabilani, na bata sɛnbɛn sɔɔ a xa kɛdin nabi e nun a taxamaseri solofere.”

<sup>6</sup> Nba, n yi yɛxɛɛ diina nde to tixi manga gbɛdɛn nun dalise naaninne nun fonne tagi. Na Yɛxɛɛ Diin yi luxi alo a kɔɛ raxabaxin nan yi a ra nun. Feri solofere, yɛɛ solofere nan yi a ma, naxanye yi findixi Alaa Nii solofere ra a naxanye rafa dunuja yiren birin yi.

<sup>7</sup> Naxan yi dɔxi manga gbɛdɛni, Yɛxɛɛ Diin yi sa kɛdi mafilinxin nasuxu na yiifanni.

<sup>8</sup> A to na rasuxu, dalise naaninne nun fori mɔxɔɓɛn nun naaninne yi e xinbi sin Yɛxɛɛ Diin bun, kondenna yi e keden kedenna birin yii e nun xɛma wuren naxanye yi rafexi wusulanna ra naxan yi findixi yama sarijanxina Ala maxandi xuine ra.

<sup>9</sup> E yi bɛti nɛnɛn ba, e naxa, “I daxa i yi kɛdi mafilinxin tongo, i yi a taxamasenne ba a ma, alogo a xa rabi.”

Amasoto i bata yi faxa nun,  
i yi muxune xunba Ala xa i wunla xon ma,  
keli bomsanne birin nun xuine birin  
nun yamane birin nun siyane birin yi.

<sup>10</sup> I yi e findi en ma Alaa mangayaan muxune nun a saraxaraline ra,  
e mangayaan ligama nen boxon xun na.”

<sup>11</sup> N yi a matoma waxatin naxan yi, n maleka wuyaxi xuiin me daliseene  
nun fonne nun manga gbeden nabilinni, e xasabin yi sigɛ han wuli wuli  
wuyaxi naxan mi yi yate.

<sup>12</sup> E yi betin bama, e yi e xuini te, e naxa,  
“Yexee Diin naxan bata yi faxa nun,  
na daxa a xa senben nun nafunla  
nun xaxinla nun fangan nun xunna kenla  
nun binyen nun tantunna soto!”

<sup>13</sup> Daliseene birin kore xonna nun boxo xonna ma e nun boxon bunni, e nun  
naxanye birin foxo igeni, n yi daala birin xuiin mema, e betin bama, e naxa,  
“Naxan doxi manga gbedeni  
e nun Yexee Diina,

tantunna nun xunna kenla  
nun binyen nun senben xa fi ne nan ma habadan!”

<sup>14</sup> Dalisee naaninne yi a fala, e naxa, “Amina.” Fonne yi e xinbi sin, e yi Ala  
batu.

## 6

### *Taxamasenne fe*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, n yi Yexee Diin to na taxamaseri soloferena nde keden nabiyɛ,  
n yi dalisee naaninna nde keden xuiin me, a xuiin luxi alo kuye sarinna, a  
naxa, “Fa be!”

<sup>2</sup> N yi soo fixen to. Naxan yii doxi a fari, xanla yi suxi na yii. E yi mangaya  
komoti taxamasenna so a xun na. A siga no soton xunna kenli, alogo a xa sa  
non ti.

<sup>3</sup> A to taxamasenna firinden nabi, n yi daliseen firinden xuiin me, a naxa,  
“Fa be!”

<sup>4</sup> Soo gbete yi mini naxan yi gbeeli alo tenna. Naxan yi doxi a fari, dunuɲa  
muxune boɲɛ xunbenla kala senben yi so na yii alogo muxune xa e bode faxa,  
silanfana kuye gbeen yi so a yii.

<sup>5</sup> A to taxamaseri saxanden nabi, n yi daliseen saxanden xuiin me a fale, a  
naxa, “Fa be!” N yi soo foren to. Naxan yi doxi a fari, sikeela yi suxi na yii.

<sup>6</sup> N yi xuina nde me dalisee naaninne tagi alo fala xuina, a naxa, “Ligaseen  
ye keden maala ra soge keden saranna ra. Ligaseen ye saxan fundenna ra  
soge keden saranna ra. Koni i nama turen nun manpaan tan kala.”

<sup>7</sup> A to a taxamaseri naaninden nabi, n yi dalisee naaninden xuiin me a fale,  
a naxa, “Fa be!”

<sup>8</sup> N yi soo fati boxondede ramaan to. Naxan yi doxi a fari, na yi xili nen  
sayana. Laxira yi biraxi a foxo ra. Boxoni taxunxin doxode naaninna ra,  
na kedenna halagi senben yi so e yii silanfanna nun fitina kamen nun fitina  
furen nun burunna sube xajene xon.

<sup>9</sup> A to taxamasenna suulunden nabi, muxun naxanye bata yi faxa Alaa  
falan nun a sereyana fe ra, n yi ne niine yellenne to saraxa ganden bun ma.

<sup>10</sup> E yi gbelegbele, e naxa, “Marigi sariɲanxina, ɲɔndin kanna, i mɔn buma han waxatin mundun yi benun i xa kitin sa, i yi nxu faxa feen saran dunuɲa muxune ra?”

<sup>11</sup> Doma fixɛn yi so e keden kedenna birin yii. A yi fala e xa, a e xa e matabu waxatidi singen han e walikɛ bodene nun e ngaxakedenne birin xasabin yi dɛfe naxanye faxama alo e tan.

<sup>12</sup> A to taxamasenna senninden nabi, n ni ito nan to: Bɔxɔn yi xuruxurun kati! Sogen yi fɔrɔ alo kasa dugina. Kiken fan yi gbeeli alo wunla,

<sup>13</sup> kore xɔnna sarene yi yolon bɔxɔni, alo foye gbeen na xɔdɛn binla yigisan a bogine yi yolon.

<sup>14</sup> Kore xɔnna yi tunun alo kɛdin na mafilin, geyane nun fɔxɔ ige tagi bɔxɔne birin yi ba e funfuni.

<sup>15</sup> Na xanbi ra, dunuɲa mangane nun a kuntigine nun sofa kuntigine nun nafulu kanne nun sɛnbɛ kanne nun muxun birin, konyine nun xɔrɔne birin, ne yi sa e luxun faranne nun geya yinle ra.

<sup>16</sup> E lu a falɛ geyane nun gɛmɛne xa, e naxa, “Ɛ bira nxu fari! Naxan manga gbɛdɛni, ɛ nxu luxun na nun Yɛxɛɛ Diina xɔlɔn bun.

<sup>17</sup> Amasɔtɔ e xɔlɔ lɔxɔ gbeen bata a li, nde nɔɛ tiyɛ a yɛtagi?”

## 7

### *Taxamasenna yi sa denkeleya yamaan ma*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, n yi maleka naanin to tixi dunuɲa tongon naaninne ma. Bɔxɔ xɔnna foye naaninne yi suxi e yii, alogo foye yo nama mini bɔxɔ xɔnna xun ma, hanma fɔxɔ igena hanma wudine xun ma.

<sup>2</sup> N yi maleka gbɛtɛ to fɛ, keli sogeteden binni, habadan Alaa taxamasenna yi suxi naxan yii. Bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen tɔrɔ sɛnbɛn so maleka naaninna naxanye yii, a yi sɔnxɔ ne ma, a naxa,

<sup>3</sup> “Ɛ nama fe ɲaxin liga bɔxɔ xɔnna ra singen hanma fɔxɔ igena hanma wudine han en yi taxamasenna sa en ma Alaa walikɛne tigi ra.”

<sup>4</sup> Nba, Alaa taxamasenna sa naxanye tigi ra, n yi na xasabin mɛ, muxu wuli kɛmɛ muxu wuli tonge naanin e nun naanin keli Isirayila bɔnsɔnne birin yi:

<sup>5</sup> Taxamasenna yi sa muxu wuli fu nun firin ma Yuda bɔnsɔnni,

Rubɛn bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,

Gadi bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,

<sup>6</sup> Aseri bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,

Nafatali bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,

Manase bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,

<sup>7</sup> Simeyɔn bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,

Lewi bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,

Isakari bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,

<sup>8</sup> Sabulon bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,

Yusufu bɔnsɔnna,

muxu wuli fu nun firin,  
 Bunyamin bɔnsɔnna,  
 muxu wuli fu nun firin taxamasenna yi naxanye ma.

*Yama gbeena Ala yɛtagi*

<sup>9</sup> Na xanbi ra, n yi yama gbeen to naxan xasabin mi yi yaɛ, sa keli siyane birin nun bɔnsɔnne birin nun yamane birin nun xuine birin yi. E yi tixi manga gbɛɛn nun Yɛɛɛ Diin yɛtagi, doma fixɛn nagodoxi e ma, tugu dɛɛne suxi e yii.

<sup>10</sup> E yi e xuini te, e naxa,  
 “Kisina en ma Ala nan yii  
 naxan dɔxi manga gbɛɛni  
 e nun Yɛɛɛ Diina.”

<sup>11</sup> Malekane birin yi tixi manga gbɛɛn nun fonne nun dalise naaninne rabilinni, ne yi bira manga gbɛɛn yɛtagi, e yɛtagine yi lan bɔxɔn ma, e yi Ala batu,

<sup>12</sup> e naxa,  
 “Amina! Tantunna nun binyen  
 nun fe kolonna nun barika biran  
 nun xunna kenla nun sɛnbɛn  
 nun fangan xa lu en ma Ala xa  
 habadan han habadan! Amina.”

<sup>13</sup> Na fonna nde yi n maxɔdin, a naxa, “Doma fixɛn nagodoxi ndee ma itoe ra? E kelixi minɛn yi?”

<sup>14</sup> N yi a yabi, n naxa, “N fafe, i tan nan na kolon.” A yi a fala n xa, a naxa, “Muxune nan e ra naxanye bata dangu jaxankata waxati gbeeni. E bata e domane xa, e yi e rafixa Yɛɛɛ Diin wunli.”

<sup>15</sup> Nanara, e tixi Alaa manga gbɛɛn yɛtagi,  
 e a batu yanyin nun kɔɛɛn na a Batu Banxini.  
 Naxan dɔxi manga gbɛɛni,  
 na e yigiyama nɛn a konni.

<sup>16</sup> Kamɛn mi fa e suxe sɔnɔn,  
 min xɔnla mi fa e suxe sɔnɔn,  
 sogen mi fa e ganjɛ sɔnɔn,  
 kuye wolon yo mi minɛ e ma,

<sup>17</sup> amasɔto Yɛɛɛ Diin naxan manga gbɛɛni,  
 na e masuxuma nɛn  
 alo xuruse rabana,  
 a yi ti e yɛɛ ra,  
 siga siimaya tigi igene yi,  
 Ala yi e yɛɛgene birin fitan  
 e yɛɛ ra yi.

## 8

*Taxamasenna soloferedena fe*

<sup>1</sup> Yɛɛɛ Diin to taxamasenna solofereden nabi, kore xɔnna yi madundu han waxatidi.

<sup>2</sup> N yi maleka solofere to tixi Ala yɛtagi, xɔta solofere yi so ne yii.

<sup>3</sup> Maleka gbɛɛe yi fa saraxa ganden yɛtagi, wusulan gan se xɛma daxin suxi a yii. E wusulan gbege so a yii a gan daxin na, sa yama sarijanxine birin ma maxandi xuine fari, a yi ne gan saraxa ganden xɛma daxin fari manga gbɛɛn yɛtagi.



4 Wusulanna tutin nun yama sariɲanxina Ala maxandi xuine yi te, keli malekan yii siga Ala yetagi.

5 Na xanbi ra, malekan yi wusulan gan seen tongo, a yi a rafe saraxa ganden tɛɛn na, a yi a woli bɔxɔni. Galan xuiin nun xuine nun kuyen ɲin masɔxɔnna yi mini, bɔxɔn yi xuruxurun.

### *Xɔta naanin singene yi fe*

6 Nayi, xɔta soloferene yi maleka soloferen naxanye yii, ne yi keli xɔtane fedeni.

7 Maleka singen yi a gbee xɔtaan fe. Balabalan keɛɛn nun tɛɛn nun wunla basanxin yi fa bɔxɔ xɔnna fari. Bɔxɔni taxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi gan, e nun a wudine nun a seɛɛ xindene birin.

8 Malekan firinden yi a xɔtaan fe. Geɛɛ gbeena nde yi sin fɔxɔ igeni naxan yi gbo alo geyaan ganmatɔna. Fɔxɔ igene yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi findi wunla ra,

9 daliseen naxanye birin yi ɲeɲe na fɔxɔ igeni, ne yi faxa, mɛnna kunkine fan yi kala.

10 Malekan saxanden yi a gbee xɔtaan fe. Sare gbeen ganmatɔɔn yi keli kore, a ganma alo xaye raxidi deɛɛna. Baane nun ticine birin yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, saren yi bira na keden yi.

11 Na saren yi xili nɛn, “Se Xɔlɛna.” Na igene yi xɔlɔ ayi, muxu wuyaxi yi faxa na ige xɔlɛn mindeni.

12 Malekan naaninden yi a gbee xɔtaan fe. Sogen nun kiken nun sarene yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi yidimi, alogo na yaten ɲɔxɔn xa ba e deɛɛn na. Na kenɛnna ɲɔxɔn yi ba yanyin nun kɔɛɛn kenɛnna ra.

13 Nba, n yi fe gbete to, n singbinna nde fala ti xuiin me, a yi foyeni kore, a naxa, “Gbalona, gbalona, gbalon bɔxɔ xɔnna muxune xa, maleka saxanna bonne na e xɔtane fe waxatin naxan yi.”

## 9

### *Xɔtaan suulunden yi fe*

1 Malekan suulunden yi a xɔtaan fe. N yi saren\* to keɛ kore, a bira bɔxɔni, yili ɲaxi tilinxin deɲinna yi so a yii.

2 A yi yili ɲaxin deɛɛn nabi, tutin yi te a kui alo sulun gbeen tɛɛn tutina. Na yi sogen nun kuyeni fɔɔ.

3 Tuguminne yi mini tɛɛn tutini e xuya ayi bɔxɔn ma, senben yi so ne yii alo tanle bɔxɔn ma.

4 A yi fala e xa a e nama seɛɛne halagi bɔxɔn ma, hanma se xinde yo hanma wudine fɔ adamadiine tun, Alaa taxamasenna mi naxanye tigi ra.

5 E mi yi daxe e muxune faxa koni e xa e ɲaxankata kike suulun. E yi sɔxɔlɛn naxan tima muxune ma, na yi luxi nɛn alo tanla na muxun xin.

6 Na lɔxɔne yi, muxune sayaan fenma nɛn koni e mi a toma. Sayaan xɔnla e suxuma nɛn han, koni sayana a gima nɛn e ma.

7 Na tuguminne yi luxi nɛn alo soon naxanye yitɔnxi yenge so xinla ma. Mangaya kɔmɔti taxamasenna e xunna alo xɛmana, e yetagine luxi alo muxun yetagina.

8 E xun seɛɛne luxi alo ɲaxanle xun seɛɛna. E ɲinne luxi alo yatan ɲinna.

\* 9:1: **Sareni** ito findixi malekana nde taxamasenna ra alo Lankɛnemayaan 12.4.

<sup>9</sup> E xanle yi e kanken ma alo yengε so seen kanke masaan wure daxina. E gabutene xuiin luxi alo soo wuyaxin na xidi wontorone ra, e yi e gi siga yengeni.

<sup>10</sup> E xunle luxi alo tali xunla. Xirinna yi e xunla nan na naxan muxune sɔxɔlɛma han kike suulun.

<sup>11</sup> Yili Naxin Malekan nan yi e xun na e mangan na, naxan xili Heburu xuini, Abadɔn. Gireki xuiin tan yi, a xili nɛn, Apoliyon. Na bunna nɛn, “Halagi Tiina.”

<sup>12</sup> Gbalo singen bata dangu. Gbalo firin mɔn luxi.

### *Xɔtaan senninden yi fe*

<sup>13</sup> Malekan senninden yi a xɔtaan fe. N yi xuina nde mε keli saraxa gande xεma daxin feri naaninne binni naxan yi Ala yetagi.

<sup>14</sup> Xɔtaan senninden yi malekan naxan yii, a yi a fala na xa, a naxa, “Malekan naaninna naxanye xidixi Yufareti baa gbeen dε, ne fulun.”

<sup>15</sup> Na maleka naaninna naxanye yi yitɔnxi na waxatin nun lɔxɔn nun kiken nun jɛɛn ma, ne yi fulun alogo dunuɲa muxune yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, e xa na kedenna faxa.

<sup>16</sup> Yengε soon naxanye yi soone fari, muxu wuli mɔxɔɲɛn dɔxɔde wuli fu. N na xasabin nan mεxi.

<sup>17</sup> Na fe toon kui, n soone nun soo ragine to na kiini: E kanke masane yi gbeeli alo tɛɛna, e mamiloxi alo safiri gɛmɛna, e nɛri fujiramana alo dole tɛɛ fujina. Soone xunne luxi alo yata xunna, tɛɛn nun tutin nun dole tɛɛn yi minima e dε.

<sup>18</sup> Dunuɲa muxune birin yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, na kedenna yi faxa na jaxankata saxanne xɔn, tɛɛn nun tutin nun dole tɛɛn naxanye yi minima e dε.

<sup>19</sup> Amasɔto soone sɛnbɛn yi e dɛɛn nun e xunla nin. E xunle yi luxi alo saɲine. E xunne na, e muxune maxɔlɔma naxanye ra.

<sup>20</sup> Na gbalone mi muxun naxanye faxa, ne mi xεtε e yii fɔxɔn batu feen fɔxɔ ra e mi jinanne kiin yiba hanma suxure xεma daxina hanma a sula daxina hanma a gɛmε daxina hanma a wudi daxina naxanye mi seen toma, e mi fe mɛma, e mi nɔɛ sigan tiyε.

<sup>21</sup> E mi xεtε e muxu faxan nun e kɔɛrayaan nun e yanga suxun nun e muɲan fɔxɔ ra.

## 10

### *Malekan nun kɛdi xurina fe*

<sup>1</sup> N yi maleka sɛnbɛma gbɛtε to godε keli ariyanna yi, kundaan filinxi a ma alo dugina, sengunna rabilinxi a xunna ma. A yetagin mayilenma alo sogena, a sanne yi tɛɛn yiyan alo tɛɛ sɛnbɛtɛnne.

<sup>2</sup> Kɛdi mafilinxi xuridin nabixin yi suxi a yii. A yi a yiifari ma sanna ti fɔxɔ igeni, a kɔmɛnna xaren na.

<sup>3</sup> A sɔnɔ xuini te alo yatan wurundun xuina. A to a xuini te, kuye sarin soloferene yi e xui ramini.

<sup>4</sup> E yi naxan falama, n yi nɔɛ na sɛbɛ nɛn nun, koni n yi fala xuina nde mε keli kore, a naxa, “Kuye sarin soloferene naxan falama, na ramara wundoni, i nama a sɛbɛ!”

<sup>5</sup> Na xanbi ra, n malekan naxan to tixi fɔxɔ igen nun xaren ma, na yi a yiifanni te kore xɔnna ma.

<sup>6</sup> A yi a kɔɔ habadan Ala xinli, naxan kore xɔnna nun bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen daxi e nun e yi seene birin. Malekan yi a fala, a naxa, “A mi fa buma sɔnɔn!

<sup>7</sup> Koni maleka solofereden na a xɔtaan fe waxatin naxan yi, Alaa wundo fe ragidixin kamalima nɛn nayi alo a rali a nabine ma kii naxan yi, a walikɛne.”

<sup>8</sup> Nba, n fala xuiin naxan mɛ a singeni keli kore, na mɔn yi falan ti n xa, a naxa, “Siga, i sa kɛdi rabixin tongo na malekan yii naxan tixi fɔxɔ igen nun xaren ma.”

<sup>9</sup> N yi n maso malekan na, n yi a fala a xa, a xa kɛdi mafilinxi xuridin so n yii. A yi a fala n xa, a naxa, “A tongo, i yi a ragerun, a jaxunma ayi nɛn i dɛ alo kumina, koni a i kuiin nafema nɛn xɔlɛn na.”

<sup>10</sup> N yi kɛdi mafilinxi xuridin tongo malekan yii, n to a raso n dɛɛ, a yi jaxun n dɛɛ alo kumina, koni n to a ragodo n kuini, n kuiin yi rafe xɔlɛn na.

<sup>11</sup> Na xanbi ra, e yi a fala n xa, a n mɔn xa nabiya falane ti lan yamane nun siyane nun xuine nun mangane ma.

## 11

### *Sere firinne*

<sup>1</sup> Awa, e yi xayen so n yii naxan yi luxi alo tamina se maliga seen na, a naxa, “Keli, i yi Ala Batu Banxin nun saraxa ganden maliga e nun muxun naxanye Ala batuma a kui.

<sup>2</sup> Koni hali i mi Ala Batu Banxin sansan kuiin tan maliga, na lu na. Amasɔɔ na bata so siyane yii naxanye Taa Sarijanxini bodonma han kike tonge naanin e nun firin.

<sup>3</sup> N nan n sere firinne rasigama nɛn nabiya falane ralideni kasa dugine ragodoxi naxanye ma sununa fe ra, xi wuli keden xi kɛmɛ firin xi tonge sennin.”

<sup>4</sup> Na sere firinne findixi oliwi wudi firinne nun lɛnpune dɔxɔ se firinne nan na naxanye tixi bɔxɔn birin Marigin yetagi.

<sup>5</sup> Muxu yo wa fe jaxin naba feni e ra, tɛɛn minima nɛn e dɛ, a yi e yaxune halagi. Muxu yo wa fe jaxin naba feni e ra, fɔ na kanna xa faxa na kii nin.

<sup>6</sup> Kore xɔnna balan sɛnbɛna e ra alogo tulɛn nama fa e nɛma nabiya falane tiyɛ waxatin naxan yi. Igene maxɛtɛ sɛnbɛn fan e ra wunla ra, e mɔn yi fitinan sifan birin nadin dunujɔa muxune ma, e na wa a xɔn waxati yo yi.

<sup>7</sup> E nɛma yelin e sereyaan bɛ waxatin naxan yi, sube magaxuxin naxan tema yili jaxin kui, na e yengɛma nɛn, a yi e nɔ, a yi e faxa.

<sup>8</sup> E binbine yi lu saxi taa gbeen yama malandeni, muxune e Marigin gbangban wudin ma taan naxan yi. Na taan luxi nɛn alo Sodoma hanma Misiran.

<sup>9</sup> Yamane nun bɔnsɔnne nun xuine nun siyane birin e binbine toma nɛn han soge saxan e nun a tagi. E mi tinjɛ ne xa maluxun.

<sup>10</sup> Dunujɔa muxune sɛwama nɛn muxu firinni itoe faxa feen na, e jaxan, e sanbane rasiga e bode ma amasɔɔ na nabi firinne bata yi muxune jaxankata bɔxɔ xɔnna fari.

<sup>11</sup> Koni na soge saxan e nun a tagiin na dangu, niin soma nɛn e yi fata Ala ra, e yi keli. Naxanye birin e toma, ne gaxuma nɛn kati.

<sup>12</sup> E yi xui gbeena nde mɛ kore naxan yi a falama, a naxa, “E te be.” E yi te kore kundani, e yaxune yɛɛ xɔri.

<sup>13</sup> Na waxatin yeteni, bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti. Taani taxunxin dɔxɔde fuun na, na keden yi kala. Muxu wuli solofere yi faxa na bɔxɔ xuruxuruni. Muxun dɔnxɛne yi gaxu, e yi Ala tantun naxan kore.

14 Gbalon firinden bata dangu, koni a saxanden famatɔɔn ni i ra.

### *Xɔtaan soloferedena*

15 Maleka solofereden yi a xɔtaan fe. Fala xui gbeene yi keli kore, e naxa, “Dunuɲa mangayaan bata findi en Marigin nun a Muxu Sugandixin gbeen na, a mangayaan ligama a xun na nen habadan han habadan!”

16 Fori mɔxɔɲen nun naaninna naxanye yi dɔxi e manga gbɛdɛne yi Ala yetagi, ne yi e xinbi sin a bun ma, e yetagine yi lan bɔxɔn ma, e yi a batu.

17 E naxa,

“Marigina Ala senben Birin Kanna, naxan na, naxan yi na a fɔlɔni! Nxu bata barikan bira i xa bayo i bata i senbe gbeen nawali, i ya mangayaan tixi naxan na.

18 Siyane bata yi xɔlɔ,

koni i ya xɔlɔn yi fa, faxa muxune makiti waxatin yi a li, i yi i ya walikene saranna fi, i ya nabine, muxu sariɲanxine, e nun naxanye gaxuxi i xinla yeɛ ra, muxudin nun muxu gbeena, i yi ne halagi naxanye bɔxɔn halagima.”

19 Ala Batu Banxin naxan ariyanna yi, na yi rabi. N yi a Layiri Kankiraan\* to Ala Batu Banxini. Na xanbi ra, kuyen ɲin masɔxɔnna nun xuine nun galan xuiin yi mini, bɔxɔn yi xuruxurun, balabalan keɛsene yi yolon han!

## 12

### *Naxanla nun ninginangana fe*

1 Taxamaseri gbeena nde yi mini kore: ɲaxanla\* maxidixin sogeni, kikena a sanna bun ma, mangaya kɔmɔti taxamasenna soxi a xun na sare fu nun firin yi naxan ma.

2 A fudikanna nan yi a ra, a gbelegbelema dii barin sɔxɔlɛni.

3 Taxamaseri gbɛte yi mini kore: Ninginanga gbeeli gbeen† nan yi na ra, xun solofere yi a ma e nun feri fu, mangaya kɔmɔti taxamasenna yi soxi a xun solofere birin na.

4 Sarene‡ yitaxunxin dɔxɔde saxanna ra, a yi na keden bandun kore a xunla ra, a yi e rayolon bɔxɔni. Naxanla naxan yi diin barima, ninginangan yi sa ti na yetagi alogo a xa a diin don a na a bari waxatin naxan yi.

5 Naxanla yi dii xɛmen bari, naxan mangaya xɔdɛxen ligama siyane birin xun na a manga wure dunganna ra. Koni a dii xɛmen yi rate kore Ala nun a manga gbɛden fema.

\* 11:19: 11.19 Layiri Kankirana fe mɔn sebɛxi Xɔɔyaan 25.10-22 kui.

\* 12:1: Fe tooni ito fɔlɔxina, ɲaxanli ito findixi Yesu nga nan na. Koni falatide 12,17 kui, a bɔnsɔnna yi findi denkeleya yamaan na. Yanyina nde, a findixi denkeleya yamaan maligan na fe toon kui. † 12:3: Ninginangan findixi Setana misaala nan na. ‡ 12:4: Sareni itoe findixi malekane taxamasenne ra. Setana bata malekana ndee ramurute Ala ma, e yi godo bɔxɔni e findi ɲinanne nun yinnane ra.

<sup>6</sup> Naxanla yi a gi, a siga tonbonni Ala denaxan yitɔnxi a xa, alogo a xa sa balo na han xi wuli keden kɛmɛ firin xi tonge sennin.

<sup>7</sup> Nayi, yɛngɛ gbeen yi keli kore xɔnna ma. Malekan Mikeli nun a malekane yi na ninginangan yɛngɛ. Ninginangan nun a malekane fan yi yɛngen soma.

<sup>8</sup> Koni a mi nɔ sɔtɔ, dɔxɔde mi fa lu e xa kore xɔnna ma.

<sup>9</sup> E yi ninginanga gbeen woli bɔxɔni, saji fonna, naxan xili Yinna Mangana hanma Setana, naxan dunɔɔna muxune birin mayendenma. E nun a malekane birin yi rawoli ayi bɔxɔ xɔnna ma.

<sup>10</sup> Nayi, n yi fala xui gbeena nde mɛ keli kore, a naxa, “Iki, en ma Alaa kisin nun a sɛnben nun a mangayaan waxatin bata a li, e nun a Muxu Sugandixina sɛnbɛna. Amasɔtɔ en ngaxakedenne kansun muxun bata woli bɔxɔni, naxan yi e kansunma kɔɛɛn nun yanyin na en ma Ala xa.

<sup>11</sup> E yi a nɔ Yɛxɛɛ Diin wunla nun e sereya falan xɔn, e mi e yɛtɛ niin natanga, e tin sayaan ma.

<sup>12</sup> Nanara, ɛ tan naxanye kore xɔnna ma, ɛ sɛwa. Koni gbalon bɔxɔ xɔnna nun fɔxɔ igen xa, bayo Yinna Manga Setana xajɛxin bata godɔ ɛ fɛma, amasɔtɔ a kolon a waxati xunkuye mi a xa.”

<sup>13</sup> Ninginangan to a to, a bata rawoli ayi bɔxɔn ma, jaxanla naxan dii xɛmɛn bari, a yi na sagatan fɔlɔ.

<sup>14</sup> Nayi, gubugubune yi so jaxanla yii alo singbin gbeen gubugubune alogo a xa tugaan a siga han denaxan sa yitɔnxi a xa tonbonni, a sa baloma denaxan yi jɛɛ saxan e nun a tagi, a yi tanga sajin ma.

<sup>15</sup> Nayi, sajin yi igen baxun jaxanla fɔxɔ ra alo baana, alogo baan walanna xa a xali.

<sup>16</sup> Koni bɔxɔ xɔnna yi jaxanla mali, a yi rabi, a yi igen min ninginangan naxan baxun jaxanla fɔxɔ ra.

<sup>17</sup> Ninginangan yi xɔlɔ jaxanla ma kati! A yi siga jaxanla bɔnsɔn dɔnxɛne yɛngɛdeni, naxanye Alaa yamarine suxuma, e nun naxanye Yesu a fe sereyaan bama.

<sup>18</sup> Ninginangan yi sa ti fɔxɔ igen dɛ.

## 13

### *Sube magaxuxi firinne fe*

<sup>1</sup> Nba, n yi sube magaxuxina\* nde to tɛ fɔxɔ igen xɔrɛ ra, xun solofere, feri fu a ma. Mangaya kɔmɔti taxamasenne soxi a feri fune ra, Ala rayelefu xinla nde sɛbɛxi a xunne birin ma.

<sup>2</sup> N sube magaxuxin naxan to, na yi maliga burunna jarin nan na, a sanne yi luxi alo kanko gbeen sanne. A dɛɛn luxi alo yatan dɛna. Ninginangan yi a sɛnben nun a manga gbɛden nun nɔ gbeen so a yii.

\* **13:1: Sube magaxuxin** findixi yamanan manga gbeen sɛnben misaala ra na waxatini. Yamanan manga gbeen yi denkeleya muxune jaxankatama. A mɔn findɛ to dunɔɔna mangane sɛnbɛ jaxin misaala ra.

<sup>3</sup> N yi a xunna nde to, na yi luxi alo e na a maxɔlɔ gbeen ti naxan a faxe, koni na yiren bata yi bari. Dunuɗa muxune birin yi kabɛ gbeen ti sube magaxuxini ito ma, e bira a fɔxɔ ra.

<sup>4</sup> Muxun birin yi ninginangan batu amasɔtɔ a bata yi senben so sube magaxuxin yii. E yi sube magaxuxin batu, e naxa, “Nde luxi alo sube magaxuxini ito, nde nɔɛ a yenge?”

<sup>5</sup> Waso falan nun marayefefu falan ti fena Ala ma, na senben yi sa sube magaxuxin de, fe jaxin naba senben yi so a yii kike tonge naanin e nun firin.

<sup>6</sup> A yi Ala rayefefu fɔlɔ, a lu a xili kale e nun Ala dɔxɔdena e nun naxanye birin ariyanna yi.

<sup>7</sup> Yama sariɗanxin yenge senben yi so a yii, alogo a xa e nɔ. Senben yi so a yii bɔnsɔnna birin nun yamane birin nun xuine birin nun siyane birin xun na.

<sup>8</sup> Dunuɗa muxune birin e xinbi sinma nen a bun ma, naxanye birin xili mi seɓexi Yexɛɛ Diina Nii Rakisin Kitabun kui xabu dunuɗa da waxatini, naxan bata yi faxa nun e fe ra.

<sup>9</sup> Nba, xa naxan tuli na, a xa a tuli mati.

<sup>10</sup> Xa kasorasaan nagidixi naxan ma, na sama nen kasoon na yati.

Xa sayaan nagidixi naxan ma silanfanna ra, na faxama nen silanfanna ra yati.

Nanara, yama sariɗanxin lan e xa e tunnafan e tɔgɔndiya.

<sup>11</sup> Nba, n yi sube magaxuxi gbete† to mine bɔxɔni. Feri firin yi a ma, ne luxi alo Yexɛɛ Diin fenne, koni a yi falan tima alo ninginangana.

<sup>12</sup> A yi sube magaxuxi singena nɔɔn birin nawalima a jɔxɔni, a yi a liga bɔxɔn nun a muxune birin yi e xinbi sin na sube magaxuxi singen bun ma, naxan maxɔlɔde jaxin bata yi bari.

<sup>13</sup> Sube magaxuxi firinden ito yi kabanako taxamasenne ligama, a yi tɛɛn nagodo bɔxɔn ma muxune yetagi keli kore.

<sup>14</sup> Senben naxan so a yii a xa kabanako taxamasenne raba sube magaxuxi singen jɔxɔni, na yi dunuɗa muxune mayenden, a yi a fala dunuɗa muxune xa a e xa sube magaxuxi singen sawuran nafala e suxuren na suben naxan bata yi maxɔlɔ silanfanna ra, a yi bari.

<sup>15</sup> Senben yi so sube magaxuxi firinden yii alogo a xa niin bira sawurani, alogo na sawuran xa falan ti, a mɔn xa muxune faxa naxanye mi e xinbi sinma sawuran bun ma.

<sup>16</sup> A yi a liga a muxune birin xa karahan taxamasenna yi lu e birin yiifanna ma hanma e tigi ra, muxudin nun muxu gbeena, nafulu kannu nun yiigelitɔna, xɔrɔn nun konyina.

<sup>17</sup> Muxu yo mi nɔɛ seen sarɛ hanma e seen mati xa na taxamasenna mi a ma, sube magaxuxin xinla hanma a xinla taxamasenna xasabina.

<sup>18</sup> Fɔ xaxinla xa sɔtɔ nen feni ito yi. Xa naxan xaxili na, na kannu xa sube magaxuxin xinla taxamasenna xasabini ito yate ki fajni, a yi a bunna fala,

† 13:11: *Sube magaxuxi gbete* findixi mangane seri batune misaala ra. Na waxatini, yamanan manga gbeen yi batuma alo alana nde. Naxanye findixi yamanan manga gbeen sawurane ki muxune ra, ne senben misaala nan sube magaxuxi firinden ito ra. Ne nan yi katama yamanan muxune birin xa mangan batu alo ala, anu, denkeleya muxune mi yi nɔɛ na lige. A finde to dunuɗa mangane seri batune fan misaala ra.

amasoto xemena nde xinla nan a bunna ra, a tan ni i ra: keme sennin tonge sennin e nun sennin.‡

## 14

### *Muxu xunbaxine betina*

<sup>1</sup> Nba, n man yi Yexee Diin to tixi Siyon Geyaan fari, e nun muxu wuli keme wuli tonge naanin wuli naanin nan yi a ra a xinla nun a Fafe xinla yi sebexi naxanye tigi ra.\*

<sup>2</sup> N yi fala xuina nde me keli kore, naxan yi luxi alo ige walan gbeen xuina alo kuyen sarin xui gbeena. N fala xuiin naxan me, na yi luxi nen alo konden maxane nan yi konden maxani.

<sup>3</sup> E yi beti nen bama manga gbeden nun dalise naaninne nun fonne yetagi. Muxu yo mi yi nae a maxaranye na betin ma fo na muxu wuli keme wuli tonge naanin wuli naaninna naxanye yi xunbaxi boxo xonna fari.

<sup>4</sup> Ne nan mi e yete raxosi jaxanle xon, e sarijan. E yi biraxi Yexee Diin foxo ra a na yi siga dede. E bata yi xunba muxune tagi e lu alo boxon bogise singe fajin naxanye fima Ala nun Yexee Diin ma.

<sup>5</sup> Wule falan mi yi minima e de mume! Fe yo mi yi e ra.

### *Maleka saxanne fe*

<sup>6</sup> Nba, n yi maleka gbete to tuganye kore xonna ma. Habadan Xibaru Fajin falana a yii, a a ralima dunupa muxune ma, e nun siyane nun bonsonne nun xuine nun yamane birin.

<sup>7</sup> A yi a falama a xuini texin na, a naxa, “E gaxu Ala yee ra, e yi binyen fi a ma, amasoto a kiti sa waxatin bata a li. E a batu, a tan naxan kore xonna nun boxo xonna nun foxo igen nun ticine daxi.”

<sup>8</sup> Malekan firinden yi fa a foxo ra, a naxa, “Babilon taa gbeen† bata kala! A bata kala, a tan naxan a tinxintareyaan dolon fixi siyane birin ma.”

<sup>9</sup> Malekan saxanden yi fa e foxo ra, a yi a xuini te, a naxa, “Xa muxu yo sube magaxuxin nun a sawuran batu, a yi tin a taxamasenna xa sa a tigi ra hanma a yiin ma,

<sup>10</sup> na kanna fan Alaa xolon manpaan minma nen naxan saxi xolo igelengenna kui, a yi jaxankata teen nun dole teeni maleka sarijanxine nun Yexee Diin yetagi.

<sup>11</sup> E jaxankata teen tutin tema nen habadan han habadan, matabu mi e xa koee nun yanyin na e tan naxanye sube magaxuxin nun a sawuran batuma e tan naxanye tinma a xinla taxamasenna yi sa e ma.”

<sup>12</sup> Nanara, yama sarijanxin lanma nen e yi e tunnafan, naxanye Ala yamarine suxuma e denkeleya Yesu ma.

<sup>13</sup> Na danguxina, n yi fala xuiin me keli kore, a naxa, “Ito sebe: Sewan na kanne xa naxanye faxama Marigini folo iki ma.” Alaa Nii Sarijanxin naxa,

‡ **13:18: 666:** Ndee laxi a ra fa fala na yaten findixi wundo taxamasenna nan na lan Romi taan manga gbeen xinla ma naxan xili Nero. Heburu xuiin nun Gireki xuiin sebelidine keden kedenna birin yi lanxi yatena nde ma men kaane gbee wundo kiini. Muxun na mangan xinla tongo, a yi a xinla sebelidine yatene sa e bode ma, na malanxin lanma keme sennin tonge sennin e nun sennin na ma. Men kaane miriyani, solofere nan yate kamalixin na. Sennin fan yi a yita fa fala, na muxuna fe mi kamalixi.

\* **14:1:** A mato Lankenemaya 7.4-8 kui. † **14:3: Babilon taan** findixi wundo falan na na naxan bunna nen fa fala Romi taana. Romi kaane yi Alaa yamaan jaxankatama Yoni waxatini alo Babilon taan yi Alaa yamaan jaxankatama Daniyeli waxatini.

“Nɔndin nan na ra, e e matabuma nen e wanli, amasɔtɔ e wanle biraxi e fɔxɔ ra.”

### *Se xabana bɔxɔni*

<sup>14</sup>Nba, n yi kunda fixɛn to. Adamadi maligana nde yi dɔxi na kundaan fari, mangaya taxamaseri kɔmɔtin xɛma daxin soxi a xun na, wɔlite xɛnxɛna a yii.

<sup>15</sup>Maleka gbɛtɛ yi keli Ala Batu Banxini, naxan yi dɔxi kundaan fari, a yi a xui ramini na ma, a naxa, “I ya wɔlitɛn tongo, i seen xaba, amasɔtɔ se xaba waxatin bata a li bɔxɔni, a bata mɔ.”

<sup>16</sup>Nayi, naxan yi dɔxi kundaan fari, na yi a wɔlitɛn nadangu bɔxɔ xɔnna fari, a bɔxɔ xɔnna se xaba daxin ɲan fefe!

<sup>17</sup>Awa, n yi maleka gbɛtɛ to keɛ Ala Batu Banxini ariyanna yi, wɔlite xɛnxɛna nde na fan yii.

<sup>18</sup>N mɔn yi maleka gbɛtɛ to mine ariyanna saraxa badeni, naxan yi tɛɛn xun na. Wɔlite xɛnxɛn yi suxi naxan yii, a yi falan ti na xa a xuini texin na, a naxa, “I ya wɔlite xɛnxɛn nasɔ bɔxɔ xɔnna manpa bogine ra, i yi e xaba amasɔtɔ e bata mɔ!”

<sup>19</sup>Malekan yi a wɔlitɛn nadangu bɔxɔn fari, a manpa bogine xaba. A yi e rawoli Alaa xɔlɔ gbeen manpa igen badeni.

<sup>20</sup>E sa manpa bogine bodon manpa bogi ige badeni taa xanbin na. Wunla yi mini manpa bogi ige badeni, a te han soone dɛni lanna, a bɔxɔn manpa ige baden ma han fayida kilo kɛmɛ saxan ɲɔxɔn.

## 15

### *Malekane nun fitina dɔnxɛne fe*

<sup>1</sup>Nba, n mɔn yi taxamaseri gbee magaxuxi gbɛtɛ to kore xɔnna ma, maleka solofere nan yi a ra fitina fe solofere yi naxanye yii. Fitina fe dɔnxɛne nan ne ra, amasɔtɔ Alaa xɔlɔn kamalima ne nan xɔn ma.

<sup>2</sup>Na xanbi ra, n yi lonna nde to, a gbo alo fɔxɔ igena naxan mayilenma alo kilasi fixɛna, a basanxi tɛɛn na. N yi muxuna ndee fan to tixi na lonna ma naxanye sube magaxuxin nɔ e nun a sawuran nun a xinla xasabina, Alaa kondenne yi suxi e yii.

<sup>3</sup>E yi Alaa walikɛɛn Musaa bɛtin bama e nun Yɛxɛɛ Diina bɛtina, e naxa,

“Marigina, Ala Sɛnɛn Birin Kanna,

I ya wanle gbo, e magaxu!

Siyane birin ma mangana,

i ya kiraan tinxin. Nɔndin nan a ra.

<sup>4</sup>Marigina, nde mi gaxuɛ i tan yɛɛ ra,

a tondi i xinla binyɛ?

Amasɔtɔ i tan nan keden pe sarijan.

Siyane birin fama nen,

e yi i batu.

Amasɔtɔ i ya tinxinyaan bata makɛnɛn.”

<sup>5</sup>Na xanbi ra, n yi Ala Batu Banxin dɛɛn nabixin to kore, Alaa sereya bubuna.

<sup>6</sup>Fitina fe soloferene yi maleka soloferen naxanye yii, ne yi mini Ala Batu Banxini, e maxidixi taa dugi sarijanxine yi naxanye yi mayilenma, e kanke yi xidixi xɛma tagi xidine ra.

<sup>7</sup>Awa, na dalise naaninna nde keden yi xɛma lenge solofere so maleka soloferene yii naxanye yi rafexi habadan Alaa xɔlɔn na.



<sup>8</sup> Ala Batu Banxin yi rafe tɛɛ tutin na fata Alaa binyen nun a sɛnbɛn na. Muxu yo mi yi nɔɛ soɛ Ala Batu Banxini han maleka soloferene fitina fe soloferene yi kamali.

## 16

### *Alaa xɔɔ lengenne fe*

<sup>1</sup> Nba, n yi fala xui gbeen mɛ keli Ala Batu Banxini. A yi a falama maleka soloferene xa, a naxa, “Ɛ siga, ɛ sa Alaa xɔɔ lengen solofereni itoe yixɛɛ bɔxɔ xɔnna ma!”

<sup>2</sup> Maleka singen yi siga, a sa a gbee lengenni xɛɛ bɔxɔn ma. Sube magaxuxin taxamasenna yi muxun naxanye ma, e nun naxanye yi a sawuran batuma, fure ɲaxin yi mini ne fatin ma.

<sup>3</sup> Malekan firinden yi a gbee lengenni xɛɛ fɔxɔ igeni. Igen yi liga alo muxu faxaxin wunla. Daliseen naxanye birin yi fɔxɔ igeni, ne birin yi faxa.

<sup>4</sup> Malekan saxanden yi a gbee lengenni xɛɛ baane nun tigne yi, e birin yi findi wunla ra.

<sup>5</sup> Malekan naxan yi igene xun na, n yi na xuiin mɛ, a naxa, “I tinxin, i tan naxan na, i tan naxan yi na a fɔɔni, i tan sariɲandena, i bata kitin sa tinxinni,

<sup>6</sup> bayo e bata i ya yama sariɲanxin nun nabine wunla ramini. Nayi, i bata wunla so e yii, e yi a min. Na nan lan e ma.”

<sup>7</sup> Awa, n yi fala xuiin mɛ keli saraxa gandeni, a naxa, “Nɔndin na a ra, Marigina, Ala Sɛnbɛ Birin Kanna, i kitine sama tinxinna nun ɲɔndin nin.”

<sup>8</sup> Malekan naaninden yi a gbee lengenni xɛɛ sogen fari. Ala yi tin, sogen xa yamaan magan a yilinga gbeen na.

<sup>9</sup> A yilinga gbeen yi muxune magan, e yi Ala xinla rayelefu, sɛnbɛn naxan yii a fitina feni itoe rafa. E mi e xun xanbi so e yulubine yi, e yi Ala binya.

<sup>10</sup> Malekan suulunden yi a gbee lengenni xɛɛ na sube magaxuxina manga gbɛɛn ma, a yamanan yi lu dimini, muxune yi lu e lenne xɪɲɛ xɔɔni.

<sup>11</sup> Ala Naxan Kore, e yi na rayelefu e xɔɔn nun e fure dɛ ɲaxine fe ra. Koni e mi xɛɛ e kɛwali ɲaxine fɔxɔ ra.

<sup>12</sup> Malekan senninden yi a gbee lengenni xɛɛ Yufareti baa gbeeni. Baan yi xara alogo mangan naxanye fama sa keli sogeteden binni, ne xa kiraan sɔɔ.

<sup>13</sup> Nba, n yi yinna saxan to minɛ ninginangan nun sube magaxuxin nun wule nabiin dɛ, e luxi alo xɪɲɛne.

<sup>14</sup> Yinnane nan yi ne ra naxanye kabanako feene ligama. E siga dunuɲa mangane birin fɛma alogo e xa e malan yɛngɛ so xinla ma Sɛnbɛ Birin Kanna, Alaa lɔxɔ gbeena fe ra.

<sup>15</sup> Marigin naxa, “A mato, n fa feen muxune ratɛrenama nɛn alo muɲadena. Sɛwan na kanna xa naxan luma a yɛɛ ra yi, a yi a dugine kantan alogo a ragenla nama mini, a yagi.”

<sup>16</sup> Nba, yinnane yi mangane malan yirena nde yi dɛnaxan xili Heburu xuini Haramagedon.

<sup>17</sup> Malekan solofereden yi a gbee lengenni xεε foyeni. Fala xui gbeen yi keli manga gbɛdeni Ala Batu Banxini, a yi a fala, a naxa, “A bata ɲan!”

<sup>18</sup> Kuyen ɲin masɔxɔnna nun xuine nun galan xuiin yi mini, bɔxɔn yi xuruxurun gbeen ti naxan ɲɔxɔn munma yi liga xabu muxune da!

<sup>19</sup> Taa gbeen yi taxun saxanna ra. Siyane taane yi kala. Ala mi ɲinan Taa gbeen Babilɔn\* xɔn, a yi a xɔlɔ gbeen manpa lengenna so mɛn kaane yii, alogo e xa Alaa xɔlɔn min.

<sup>20</sup> Ige tagi bɔxɔne birin yi tunun. Geyane fan mi yi fa toma.

<sup>21</sup> Balabalan kεε binyene yi lu yolɔɲε muxune ma naxanye yi kilo tonge naaninna liyε. Muxune yi Ala rayelefu na fitina balabalan kεsena fe ra, amasɔtɔ na yi magaxu kati!

## 17

### *Yalunde ɲaxalan gbeena fe*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, lenge soloferene yi suxi maleka soloferen naxanye yii, na nde keden yi fa n fɛma, a naxa, “Fa be, yalunde ɲaxalan gbeena\* fe kitin sama kii naxan yi, n xa na yita i ra, naxan findixi taa gbeen misaala ra naxan tixi baa wuyaxi longonna ra.

<sup>2</sup> Dunuɲa mangane yalunyaan liga a tan nan xɔn, dunuɲa muxune birin yi e min a yalunyaan dɔlɔn na han e xunne yi keli.”

<sup>3</sup> Alaa Nii Sariɲanxin yi so n yi, malekan yi n tongo, a siga n na tonbonni. N yi sa ɲaxanla nde to, a dɔxi sube magaxuxi gbeela nde fari, Ala rayelefu falane yi sɛbɛxi naxan yiren birin ma a xinle ra. Xun solofere nun feri fu nan yi a ma.

<sup>4</sup> Na ɲaxanla yi maxidixi dugi mamiloxin nun a gbeela nan na e nun xεmaan nun bɔxɔ bun nafunle nun gεmε tofajine.† Xεma igelengenna a yii, na rafexi fe haramuxine nun a yalunya fe xɔsixine birin na.

<sup>5</sup> Xinla nde yi sɛbɛxi a tigi ra, wundo feen nan yi na ra, a naxa, “Babilɔn Taa Gbeena,‡ Yalunde ɲaxanle nun dunuɲa fe haramuxine birin nga.”

<sup>6</sup> Awa, n yi na ɲaxanla to, a minxin nan yi a ra yama sariɲanxin wunla nun Yesu a sere tɔgɔndiyaxine wunla ra. N to a to, n yi kabε kati.

<sup>7</sup> Malekan yi n maxɔdin, a naxa, “I kabɛn nanfera? N ɲaxanla fe wundo feen bunna falama i xa nɛn e nun sube magaxuxin naxan a xalima, xun solofere nun feri fu naxan ma.

<sup>8</sup> I sube magaxuxin naxan toxi, na yi na nun, koni iki, a mi fa na. Anu, a mɔn tema nɛn yili ɲaxin na, a sa halagi. Dunuɲa muxun naxanye birin xili mi sɛbɛxi habadan Nii Rakisin Kitabun kui benun dunuɲa xa da waxatin naxan yi, ne na sube magaxuxin to waxatin naxan yi, e kabɛma nɛn, amasɔtɔ a yi na nun, koni a mi fa na iki, anu a mɔn fama nɛn.”

<sup>9</sup> “Na ma, fɔ xaxinla nun fe kolonna nan xa lu en yi: Xun soloferene findixi na taan geyaan soloferene nan na, ɲaxanla dɔxi naxanye fari. E mɔn findixi manga soloferene nan na.

\* **16:19: Babilɔn taan** findixi wundo falan nan na naxan bunna nɛn fa fala Romi taana. Romi kaane yi Alaa yamaan ɲaxankatama Yoni waxatini alo Babilɔn taan yi Alaa yamaan ɲaxankatama Daniyeli waxatini. † **17:1: Yalunde ɲaxalan gbeeni** ito findixi Romi taan misaala ra. ‡ **17:4: bɔxɔ bun nafunla:** Gemen siyana nde nan ma fe falaxi be naxan toma fɔxɔ ige yi xaxunna ndee kui. Na gemen xili nɛn “perili.” † **17:5: Babilɔn Taa Gbeena:** Wundo falan na a ra naxan Romi taan nan ma fe falama.

<sup>10</sup> Suulun bata kala. Keden mangayani iki, boden munma fa singen. A na fa waxatin naxan yi, a waxatidi nan tun nabama.

<sup>11</sup> Sube magaxuxin naxan yi na nun, koni a mi fa na, na yɛtɛɛn findixi mangan solomasɛxɛden nan na, a mɔn manga soloferene yɛ, a sigan halagin nan ma.”

<sup>12</sup> “I feri fuun naxanye toxi, ne findixi manga fuuna ndee nan na, naxanye munma mangayaan fɔlɔ singen, koni e mangayaan ligama nɛn waxatidi bun ma sube magaxuxin waxatini.

<sup>13</sup> E birin miriyaan keden: e e sɛnbɛn nun e fangan birin soma nɛn sube magaxuxin yii.

<sup>14</sup> E Yɛxɛɛ Diin yɛngɛma nɛn, koni Yɛxɛɛ Diina e nɔma nɛn, amasɔtɔ Marigine Marigin nan a ra, e nun Mangane Mangana. E nun a muxu xilixine nun a muxu sugandixine nun a muxu tɔgɔndiyaxine fan yi nɔɔn sɔtɔ.”

<sup>15</sup> Malekan yi a fala n xa, a naxa, “I igen naxanye toxi, yalunde ɲaxanla yi dɔxi dɛnaxan yi, bɔnsɔnne nun yamane nun siyane nun xuine nan ne ra.

<sup>16</sup> I feri fuune nun sube magaxuxin naxanye toxi, ne yalunde ɲaxanla raɲaxuma nɛn, e yi a yii seene birin ba a yii, e yi a rageli. E yi a fati bendɛn don, e yi a gan.

<sup>17</sup> Amasɔtɔ Ala nan na saxi e bɔɲɛni, e xa a sagoon liga. E birin yi lan a ma, e yi e sɛnbɛn nawali sube magaxuxina mangayani han Alaa falan yi kamali.”

<sup>18</sup> “I ɲaxanla naxan toxi, na findixi taa gbeen nan na naxan mangayaan ligama dunuɲa mangane birin xun na.”

## 18

### *Babilɔn kala fena*

<sup>1</sup> Na danguxina, n mɔn yi maleka gbɛtɛ to godɛ keli kore naxan sɛnbɛ yi gbo, a nɔrɔn dɛgɛn yi bɔxɔn birin yiyalan.

<sup>2</sup> A yi a xuini te, a naxa,

“Babilɔn taa gbeen\* bata bira,  
a bata kala!

A bata findi ɲinanne nun yinna ɲaxine birin dɔxɔden na  
e nun xɔli ɲaxin nun sube haramuxi xɔsixin sifan birin konna.

<sup>3</sup> Amasɔtɔ siyane birin bata a yalunyaan dɔlɔ xɔlɛn min.

Dunuɲa mangane birin bata yalunyaan liga a xɔn.

Dunuɲa yulane bata findi nafulu kanne ra a nafulu kanya gbeen xɔn.”

<sup>4</sup> Na xanbi ra, n yi fala xui gbɛtɛ mɛ keli kore, a naxa,

“N ma yamana, ɛ keli a yi,  
alogo ɛ nama basan a yulubine ra,  
ɛ nun ne yi fitina fena ndee sɔtɔ ɛ bode xɔn.

<sup>5</sup> Amasɔtɔ a yulubine bata e malan e bode fari

te han kore xɔnna.

Ala mi ɲinanxi a fe ɲaxine xɔn ma.

<sup>6</sup> ɛ a saranna fi

alo a bonne saranxi kii naxan yi,

ɛ a saranna fi a kɛwanle ra dɔxɔde firin.

A dɔlɔn saxi igelengenna naxan kui,

ɛ na rafe dɔxɔde firin.

<sup>7</sup> A binyen nun yɛtɛ yiɲaxunna naxan nagidi a yɛtɛ ma,

\* **18:2: Babilɔn taa gbeena:** Wundo falan na a ra naxan bunna nɛn fa fala Romi taana.

ε na tərən nun a səxələn ɲəxənnə ragidi a ma.

Amasətə a fala nən a yete ma, a naxa,

'A mato,

n bata findi ɲaxalan mangan na,

kaɲa gile mi n na,

n mi sunε mume!

<sup>8</sup> Na ma, fitina feni itoe birin fama a ma nən ləxə kedenni:

furen nun sunun nun fitina kaməna,

a mən yi woli tɛɛni, a gan.

Amasətə Marigina Ala sənben gbo

naxan a kitin saxi."

<sup>9</sup> Dunuɲa mangan naxanye luxi yalunyaan nun yete yijaxunni a xən, ne na a ganmatəɔn tutin to tɛ waxatin naxan yi, e sunuma nən, e wuga a fe ra.

<sup>10</sup> E gaxuxin yi sa ti wulani a ɲaxankatana fe ra, e yi a fala, e naxa,

"Gbalona, gbalona,

Babilən taa gbeena,

taa sənbe kannə,

i ya kitin bata fa i ma sanɲa ma kedenni!"

<sup>11</sup> Dunuɲa yulane fan sunuma nən, e wuga a fe ra, amasətə muxu yo mi fa e sare seene sarama sənən:

<sup>12</sup> naxanye findixi xəmaan nun gbeti fixən nun bəxə bun nafunle nun pərili gɛmε tofajin nun taa dugi fajine nun dugi mamiloxine nun dugi fajni gbete nun dugi gbeele nun wudi fajni sifane birin na e nun se fajin sifan birin naxanye rafalaxi sama ɲinna ra, e nun wudi fajine nun sulan nun wuren nun gɛmε fajni fixene,

<sup>13</sup> e nun sinamon wudi xiri ɲaxumən nun se xiri ɲaxumene nun latikənənna nun mirihi latikənənna nun wusulanna nun dələn nun turen nun murutu fujin nun murutun nun ɲingene nun yεxεene nun soone nun wontorone nun konyine nun muxune niine.

<sup>14</sup> Yulane yi a fala taan muxune xa, e naxa,

"Sare seen naxanye birin xəli i ma,

ne bata tunun,

i ya nafunle nun i ya nərən bata ɲan.

E mi fa toma sənən!"

<sup>15</sup> Yulan naxanye nafunla sətə na taani yulayani, ne sa tima nən wulani, amasətə e bata gaxu a ɲaxankatan yεε ra, e wugama nən, e sunu.

<sup>16</sup> E yi a fala, e naxa,

"Gbalona.

Gbalon taa gbeeni ito xa.

Na kaane yi maxidixi taa dugi fajin nin,

e nun dugi mamiloxin nun a gbeela

e nun xəmaan nun gɛmε tofajine.

<sup>17</sup> Nafulu gbee sifani ito bata raxəri sanɲa ma kedenni!"

Kunki ragine nun kunki kui muxune nun kunkin walikene birin yi sa ti wulani.

<sup>18</sup> E gbelegbelema, e yεen tixi a ganmatəɔn tutin tematəɔn na, e naxa, "Taa mundun yi maliga taa gbeeni ito ra?"

<sup>19</sup> E lu gbangbanna sε e xunne yi sununi, e yi lu wuge, e sunu, e naxa,

"Gbalona,

gbalon taa gbeeni ito xa!

Kunki kanne birin findixi nafulu kanne ra taani ito nin.

A bata raxəri sanɲa ma kedenni!"

20 Ɛ sɛwa a halagi feen na,  
 ɛ tan naxanye kore xɔnna ma,  
 ɛ tan yama sarijanxin nun a nabine nun a xɛrane,  
 ɛ fan xa sɛwa.

Amasɔɔ Ala bata a makiti,  
 a yi ɛ xun mafala kitin bolon.

21 Nba, maleka sɛnbɛmana nde yi gɛmɛ gbeen tongo alo se din gɛmɛna a yi  
 a woli fɔxɔ igeni, a naxa,  
 “Babilɔn taa gbeen nawolima ayi kala sɛnbɛ sifani ito nin,  
 a mi fa to sɔnɔn.

22 Konden xuiin nun yenla xuiin nun xulen xuiin nun  
 xɔta xuiin mi fa mɛma ayi sɔnɔn!  
 Walikɛ kesuxi sifa yo mi fa toma ayi sɔnɔn.  
 Se din xuiin mi fa mɛma ayi sɔnɔn!

23 Lɛnpu dɛgɛn mi fa toma ayi sɔnɔn.  
 Naxalandin nun ɲaxalandi kanna xuiin mi fa mɛma ayi sɔnɔn.

Na birin bayo ɛ yulane yi findixi dunuɲa sɛnbɛ kanne nan na.  
 Na birin bayo ɛ dunuɲa muxune birin mayenden nɛn ɛ woyimɛya feene xɔn.  
 24 Alaa nabine nun a yama sarijanxin wunla minixi Babilɔn taan nin  
 muxun naxanye birin faxa bɔxɔni,  
 ne wunla goronna a tan nan ma.”

## 19

1 Na danguxina, n yi fala xui gbeen mɛ kore naxan yi luxi alo gali gbeen  
 xuina, a naxa,  
 “Tantunna Ala xa!

Kisin nun binyen nun sɛnbɛna en ma Ala nan yii!

2 Amasɔɔ a kitine sama ɲɔndin nun tinxinna nin.

A bata ɲaxalan yalunxi gbeen makiti  
 naxan yi dunuɲa kalama a yalunyaan na.\*  
 A mɔn yi a walikɛne faxa feen saran a ra.”

3 E mɔn yi a fala, e naxa,

“Tantunna Ala xa!  
 Taan gan tutin luma nɛn tɛ habadan.”

4 Fori mɔxɔɲɛn nun naaninne nun dalise naaninne yi e xinbi sin, e yi Ala batu,  
 a dɔxi a manga gbɛdɛni, e naxa,  
 “Amina! Tantunna Ala xa!”

### *Yɛxɛɛ Diina ɲaxalandi tiin ɲaxaɲaxana*

5 Na xanbi ra, fala xuiin yi keli manga gbɛdɛni naxan a fala, a naxa,  
 “Ɛ en ma Ala tantun,  
 ɛ tan a walikɛne birin,  
 ɛ tan naxanye gaxuxi a yɛɛ ra,  
 muxudin nun muxu gbeena.”

6 Nba, n yi fala xuiin mɛ, naxan yi luxi alo gali gbeen xuina, a mɔn yi luxi alo  
 ige walan gbeen xuina, e nun kuye sarin gbeen xuina. A naxa,  
 “Tantunna Ala xa!

Amasɔɔ en Marigina,  
 Ala sɛnbɛn birin kanna nan mangayaan nabama!

7 En sɛwa, en ɲaxan.

\* 19:2: *ɲaxalan yalunxin* findixi wundo falan na lan Romi taan ma.

En yi binyen fi a ma!

Bayo YεXεε Diina jaxalandi tiin waxatin bata a li,  
a jaxalandin bata a yitɔn.

<sup>8</sup> Dugi fajɪ sarijanxin mayilenxin bata so a yii a maxidi seen na.”

Dugi fajɪn findixi yama sarijanxina tinxinyaan misaala nan na.

<sup>9</sup> Na xanbi ra, malekan yi a fala n xa, a naxa, “Ito sebe: ‘Sewan na kanne xa naxanye xilixi YεXεε Diina jaxalandi tiin sewa bande donni.’ ” A mɔn yi a fala n xa, a naxa, “Alaa jɔndi falane nan itoe ra.”

<sup>10</sup> N yi n xinbi sin a bun ma a batu feen na, koni a yi a fala n xa, a naxa, “I nama na liga! I walike boden nan n tan na e nun i ngaxakedenna naxanye birin na Yesu a fe seren ba. Ala nan xa batu!” Bayo Yesu a fe sereya falan findixi Alaa Nii Sarijanxin nabiya falane nan na.

### *Soo ragiin nun soo fixena fe*

<sup>11</sup> Nba, n yi kore xɔnna to rabixi, n yi soo fixen to. Naxan yi dɔxi a fari, na yi xili nɛn Tinxinna nun Nɔndina. A kitin nun yɛngɛn nabama tinxinna nin.

<sup>12</sup> A yεene yi luxi alo tεε degena. Mangaya taxamaseri wuyaxi yi soxi a xun na. Xinla yi sebexi a ma, muxu yo mi naxan kolon, fɔ a tan.

<sup>13</sup> Domaan naxan yi ragodoxi a ma, na bata yi sin wunli. A xili nɛn, “Alaa Falana.”

<sup>14</sup> Ariyanna ganle yi biraxi a fɔxɔ ra, e yi dɔxi soo fixene fari. E maxidixi taa dugi fixε sarijanxini.

<sup>15</sup> Silanfan xɛnxɛn yi minima a dε, a yi siyane nɔma naxan na. A tan nan mangaya xɔdɛxɛn ligama siyane birin xun na a manga wure dunganna ra.† A tan nan manpa bogine bodonma Ala Senben Birin Kanna xɔlɔ gbeen manpa ige badeni.

<sup>16</sup> Xinla sebexi a domaan nun a danban ma, a naxa, “Mangane Mangana, Marigine Marigina.”

<sup>17</sup> Nba, n yi malekan to tixi sogen tagi. Xɔnla naxanye birin yi kore foyeni, a yi falan ti ne xa a xuini texin na, a naxa, “E fa be, ε fa ε malan Alaa donse donna malan gbeena fe ra,

<sup>18</sup> alogo ε xa fa mangane suben don e nun sofa kuntigine nun senbemane nun soone nun soo ragine e nun muxune birin, xɔrɔne nun konyine, muxu gbeen nun muxudina.”

<sup>19</sup> N yi na sube magaxuxin to, e nun dunuɲa mangane nun e ganle. E yi malanxi alogo e xa na kanna yenge naxan dɔxi soo fixen fari, e nun a ganla.

<sup>20</sup> E yi sube magaxuxin suxu, e nun wule nabiin naxan yi kabanako feene ligama a yetagi a muxune mayenden naxanye xɔn e yi tin sube magaxuxin taxamasenna xa sa e ma, e yi a sawuran batu. E firinna birin jεjɛn yi woli ayi tεε darani naxan degeɲma dole tɛɛn na.

<sup>21</sup> Naxan yi dɔxi soo fixen fari, silanfanna naxan yi minima na dε, na yi a dɔnxene faxa, xɔline yi lugo e binbine ra.

## 20

### *Nεε wuli kedenna mangayana fe*

<sup>1</sup> Nba, n yi malekan to gode keli kore, yili jaxin deɲinna a yii e nun yɔlɔnxɔn kuye gbeena.

<sup>2</sup> A yi ninginangan suxu, saɲi fonna, Yinna Mangana, Setana, a yi a xidi, a lu na han jεε wuli keden.

† 19:15: Yaburin 2.9

<sup>3</sup> Malekan yi a woli yili jaxin na, a yi na sɔxɔn a ma, a taxamasenna sa a ma, alogo a nama fa siyane mayenden han jɛɛ wuli kedenna yi kamali. Na na dangu, fo a mɔn xa fulun nɛn han waxatidi.

<sup>4</sup> N yi manga gbɛdene to. Naxanye yi dɔxi e yi, kiti sa sɛnɛn yi so ne yii. Naxanye xunne bata yi sɛɛ e de Yesu a fe sereyaan nun Alaa falana fe ra, naxanye mi sube magaxuxin nun a sawuran batu, naxanye mi tin a taxamasenna xa sa e tigi ra hanma e yiin ma, n yi ne niine to. E niin mɔn yi bira e yi e nun Alaa Muxu Sugandixin yi mangayaan liga han jɛɛ wuli keden.

<sup>5</sup> Faxe muxun dɔnxene niin mi birama e yi han jɛɛ wuli kedenna yi dɛfe. Faxe muxune kenla sayani, a fɔlɔn nan na ra.

<sup>6</sup> Sɛwan muxune xa naxanye na lu na keli singeni sayani. Sayaan firinden mi sɛnbɛ sɔtama e tan ma, e findima nɛn Ala nun a Muxu Sugandixina saraxaraline ra, e yi mangayaan liga a xɔn han jɛɛ wuli keden.

### *Setana nɔ fena*

<sup>7</sup> Na jɛɛ wuli kedenna na dangu waxatin naxan yi, Setana raminima nɛn kasoon na.

<sup>8</sup> A minima nɛn a siyane birin mayenden bɔxɔn tongon naaninne birin yi alogo a xa e malan yengɛn xili ma, na yi xili sa “Gogo nun Magogo.”\* E wuya ayi alo fɔxɔ igen mɛjnɛnsinna.

<sup>9</sup> E fama nɛn e bɔxɔn yiren birin li, e sa yama sarijanxin daaxaden nabilin e nun Alaa taa rafanxina. Koni tɛɛn yi godo keli kore, a yi e halagi.

<sup>10</sup> Na Yinna Mangana, Setana naxan e mayenden, na yi woli tɛɛ darani naxan dɛɛma dole tɛɛn na, sube magaxuxin nun wule nabiin dɛnaxan yi. E lu jaxankataxi yanyin nun kɔɛɛn na habadan han habadan.

### *Kiti dɔnxena fe*

<sup>11</sup> Nba, n yi manga gbɛde fixɛ gbeen to, e nun naxan yi dɔxi a yi. Bɔxɔ xɔnna nun kore xɔnna e gima a yɛɛ ra, e mi fa to sɔnɔn.

<sup>12</sup> Na xanbi ra, n yi faxe muxune to, muxu gbeene nun muxudine, e tixi manga gbɛɛn yetagi. Kitabune yi rabi, Kitabu gbɛte fan yi rabi. Nii Rakisin Kitabun nan yi na ra. Faxe muxune yi makiti alo a yi sɛbɛxi kii naxan yi kitabune kui, lan e kɛwanle ma.

<sup>13</sup> Fɔxɔ igen yi a gbee faxe muxune ramini, sayaan nun laxira fan yi e gbee faxe muxune ramini, e birin yi makiti e kɛwanle ma.

<sup>14</sup> Nayi, sayaan nun laxira yi woli tɛɛ darani. Na findin sayaan firinden nan na, tɛɛ darani.

<sup>15</sup> Naxan yo xili mi to sɛbɛxi Nii Rakisin Kitabun kui, na wolima ayi nɛn tɛɛ darani.

## 21

### *Kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛna fe*

<sup>1</sup> Na xanbi ra, n yi kore xɔri nɛnɛn nun bɔxɔ xɔri nɛnɛn to. Amasɔtɔ kore xɔri singen nun bɔxɔ xɔri singen bata yi tunun, fɔxɔ igen mi yi fa na sɔnɔn.

<sup>2</sup> Awa, n yi Alaa Taa Sarijanxin to godɛ keli ariyanna yi Ala fɛma, Yerusalɛn nɛnɛna, a yitɔnxi alo jaxalandin naxan a yitɔnxi siga a xɛmɛn nalandeni.

<sup>3</sup> N yi fala xui gbeen mɛ manga gbɛɛni, a naxa, “Ala dɔxɔden bata lu adamadiine tagi! A luma nɛn e fɛma, e findi a yamaan na. Ala yetɛɛn luma nɛn e fɛma, a findi e Ala ra.

\* **20:8:** Alaa yamaan yaxune xili na kiini Nabi Esekiyeli kitabu yiren kui. A mato Esekiyeli sora 38 han 39 kui.

<sup>4</sup> A yi e yeegen birin fitan e yeer ra yi, sayaan mi fa luma na sɔnɔn hanma sununa hanma wugana hanma xɔlena. Amasɔto fe fonne bata jan.”

<sup>5</sup> Na xanbi ra, naxan yi dɔxi manga gbɛdeni, na yi a fala, a naxa, “N bata feen birin findi a nenɛn na!” A mɔn yi a fala, a naxa, “Itɔ seɛe, amasɔto fe ragidixin nun janɔdin nan falani itoe ra.”

<sup>6</sup> A mɔn yi a fala n xa, a naxa, “N tan nan Alifa nun Omega ra.\* Na nan na ra, a fɔlɔn nun a rajanna. Xa min xɔnla naxan ma, n siimaya tigi igena nde soma nen a yii, a sare mi na.

<sup>7</sup> Na nan findima nɔ sɔto muxun keɛn na. N findima nen a Ala ra, a yi findi n ma diin na.

<sup>8</sup> Koni nafigne nun denkeleyatarene nun muxu xɔsixine nun faxa tiine nun yanga suxune nun kɔeramuxune nun suxure batune nun wule falane birin, ne tan gheen tee daraan nan na naxan degema dole teen na. Sayaan firinden nan na ra.”

### *Yerusalɛn nenɛna fe*

<sup>9</sup> Lenge soloferen yi suxi maleka soloferen naxanye yii, naxanye yi rafexi fitina fe dɔnxɛ soloferene ra, na nde keden yi fa n fema, a naxa, “Fa be, n xa jaxalandin yita i ra, Yexɛɛ Diina jaxanla.”

<sup>10</sup> Alaa Nii Sarijanxin yi so n yi, malekan yi siga n na geya gbeen fari pon, a sa Taa Sarijanxin yita n na, Yerusalɛn naxan godo keli ariyanna yi Ala fema.

<sup>11</sup> Alaa nɔrɔn yi a ma, a mayilenma alo yasipi gemena alo gemɛ fixɛna.

<sup>12</sup> Yinna yi taan nabilinxi, a mate, a gbo. So de fu nun firin yi a ma. Maleka fu nun firin tixi na deene ra. Isirayila bɔnsɔn fu nun firinne xinle seɛexi deene ma.

<sup>13</sup> Sogeteden binni de saxan, kɔmɛna ma de saxan, yiifanna ma de saxan, sogegododen binni de saxan.

<sup>14</sup> Betɛn sade fu nun firin nan yi taan yinna bun, Yexɛɛ Diina xɛra fu nun firinne xinle seɛexi e ma.

<sup>15</sup> Malekan naxan yi falan tima n xa, se maliga tamin yi suxi na yii naxan yi rafalaxi xɛmaan na, alogo a xa taan maliga e nun a deene nun a yinna.

<sup>16</sup> Tongon naanin nan yi taan ma. A kuyan nun a yigboon yi lan. Malekan yi taan maliga se maliga tamin na: kilo wuli firin. A kuyan nun a yigboon nun a yiteen birin yi lan.

<sup>17</sup> Malekan yi yinna maliga adamadiine se maliga kiini, nɔngɔnna ye kɛme tonge naanin e nun naanin.

<sup>18</sup> Na yinna yi tixi yasipi gemɛn nan na, taan yi tixi xɛma fajin nan na. A fixa alo kilasina.

<sup>19</sup> Taan nabilinna yinna betɛn sadene yi rayabuxi gemɛ fajin sifan birin na: yasipi gemɛn nan yi a betɛn sade singen ma, a firindena safiri gemena, a saxandena agati gemena, a naanindena emerodi gemena,

<sup>20</sup> a suulundena onixi gemena, a sennindena karinɛliya gemena, a solofere-dena kirisoliti gemena, a solomasɛxɛdena berili gemena, a solomanaanindena topasi gemena, a fudena kirisopirasi gemena, a fu nun kedendena yasinti gemena, a fu nun firindena ametisi gemena.

<sup>21</sup> A so de fu nun firinne birin yi rafalaxi gemɛ fajine nan na. De keden kedenna birin yi rafalaxi perili gemɛ tofajni keden nan na. Taan kira gbeen yi rafalaxi xɛma fajin nan na, a fixa alo kilasina.

\* **21:6:** Gireki xuiin gbee sebelidine fɔlɔn nan Alifa ra, a rajanna yi findi Omega ra. Na nan na ra, a fɔlɔn nun a rajanna.



<sup>22</sup> Koni n mi Ala Batu Banxin se to na taani, amasotō Marigina, Ala Senben Birin Kanna nun Yexee Diin nan findixi Ala Batu Banxin na.

<sup>23</sup> Taan mako mi yi sogen nun kike degen ma, amasotō Alaa nōron yi a yiyalanma. Yexee Diin nan a lenpun na.

<sup>24</sup> Dunuja siyane sigan tima a degen nan ma, dunuja mangane fama nen e binyen na a xōn.

<sup>25</sup> Taan deene mi ragalin mume, amasotō kōeen mi soma na yi mume!

<sup>26</sup> Siyane birin fama nen e binyene nun e xunnayerenne ra a xōn.

<sup>27</sup> Koni se sarijantare yo mi soe na taani, hanma fe xōsixi rabana hanma wule falana, koni fō naxanye xili sebexi Yexee Diina Nii Rakisin Kitabun kui.

## 22

### *Ariyanna*

<sup>1</sup> Malekan yi siimaya baa igen fan yita n na. A fixa alo kilasina, keli Ala nun Yexee Diina manga gbedeni.

<sup>2</sup> Siimaya wudin yi tixi taan yama malanden tagi, e nun baan fōxō firinne ra, naxan yi bogima sanja ma fu nun firinjen bun ma. A yi bogima nen kike yo kike. Siyane rakendeya seen nan yi a deene ra.

<sup>3</sup> Danga mi fa na sōnōn.

Ala nun Yexee Diina manga gbeden luma nen na taani. A walikene yi a batu.

<sup>4</sup> E yi a yetagin to, a xinla yi lu e tigi ra.

<sup>5</sup> Kōeen mi fa soe mume, e mako mi fa luma lenpu degen ma hanma sogena, amasotō Marigina, Ala nan e luma kenenni. E luma nen mangayani habadan han habadan.

### *Yesu fa fena fe*

<sup>6</sup> Na xanbi ra, malekan yi a fala n xa, a naxa, “Fe ragidixin nun jōndin nan falani itoe ra. Marigina, Ala naxan xaxinla fima nabine ma, na nan a malekan nafaxi alogo a xa sa a yita a walikene ra naxan fama ligadeni.”

<sup>7</sup> Yesu naxa, “N famatōn ni i ra. Sēwan na kanna xa naxan na nabiya fala sebexini itoe suxu.”

<sup>8</sup> N tan Yoni nan feni itoe mexi, n yi e to. Nba, n to e me, n yi e to, malekan naxan yi e yitama n na, n yi bira na san bun ma, alogo n xa a batu.

<sup>9</sup> Koni a yi a fala n xa, a naxa, “I nama na liga de! I walike boden nan n na, e nun i ngaxakeden nabine e nun naxanye birin fala sebexini itoe suxuma. Ala nan batu!”

<sup>10</sup> A yi a fala n xa, a naxa, “I nama nabiya fala sebexini itoe findi wundo feene ra de. Amasotō waxatin bata maso.

<sup>11</sup> Xa tinxintaren naxan na, na xa lu tinxintareyani. Xa xōsiden naxan na, na xa lu xōsi fe rabani. Xa naxan tinxin, na xa lu tinxinyaan fari. Xa naxan sarijan, na xa lu sarijanni.”

<sup>12</sup> Yesu naxa, “N fama n ni i ra. N fama nen birin kewanla saranna ra n yii.

<sup>13</sup> N tan nan Alifa nun Omega ra, na bunna neen fa fala a singen nun a dōnxena, a fōlōn nun a rajanna.”

<sup>14</sup> “Sēwan na kanne xa naxanye e domane xama alogo e xa siimayaan wudin sōtō, e so taan so deene ra.

<sup>15</sup> Koni fe xōsixi rabane nun kōeramuxune nun yalundene nun faxa tiine nun suxure batune nun wule falan nafan naxanye birin ma, ne luma nen taan fari ma.”

<sup>16</sup> “N tan Yesu bata n ma malekan xe e ma alogo a xa sa sereyani ito ba denkeleya yamane xa. Dawuda bɔnsɔnna nan n na, keli a denbayani. Tagalan saren nan n tan na, naxan tema xɔtɔnni.”

<sup>17</sup> Awa, Alaa Nii Sarijanxin nun jaxalandin yi a fala, e naxa, “Fa be!” Naxan yo na a me, na fan xa a fala, a naxa, “Fa be!” Xa min xɔnla naxan ma, na xa fa. Xa naxan wama siimaya igen xɔn, na xa a rasuxu, a mi sarama.

### *Fala Dɔnxena*

<sup>18</sup> N muxune nan maxadima naxanye birin nabiya fala seɓexini itoe mema, xa naxan nde sa e fari, Ala fitina feene sama nen na kanna fari naxanye seɓexi kitabuni ito kui.

<sup>19</sup> Xa naxan yo nde ba nabiya fala seɓexini itoe ra, Ala na kanna gbee bama nen siimaya wudin nun taa sarijanxina fe yi, naxanye fe falaxi kitabuni ito kui.

<sup>20</sup> Naxan feni itoe seren bama, na naxa, “Nɔndin na a ra, n famaan ni i ra.” Amina! Marigi Yesu fa!

<sup>21</sup> Marigi Yesu xa hinan e birin na.